AVREOLI
PHILIPPI THEOPHRASTI
PARACELSI
BOMBAST AB HOHENHEIM

MEDICI ET PHILOSOPHI CELEBERRIMI,
Chemicorúmque PRINCIPIS,

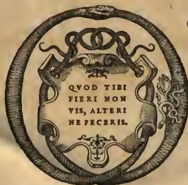
Operum

VOLVMEN SECVNDVM.

OPERA CHEMICA ET PHILOSOPHICA

Complectens,

PRÆFATIONE, LIBRORVM ELENCHO
& INDICE *generali instructum.*

Sel-

GENEVÆ,
Sumptibus Ioan. Antonij, & Samuelis De Tournes.

M. DC. LIX.
CVM PRIVILEGIO.

FRIDERICI BITISKII

AD LECTOREM

Præfatio Secunda, in qua impugnantur errores Galenicorum & defenditur PARACELSVS.

VAM facilè existimationi nostræ fœda aspergatur labes, Lector Candide, & quantum sine fine discrimen famæ honestissimi cuiusque nequitia inuidorum, concepto semel odio, intentet, illustri THEOPHRASTVS docet exemplo. Fatendum quidem virtutem, innocentiam, & rerum peritiam, de superatis ac domitis inuidia, calumnia, & inscitia, tandem trophæum erigere; sed id non nisi diuturna post prælia; nec proprio semper Marte, minimè diffitendum. Vtrinque acriter pugnatur, & hac atrci progenie in subsidium Acheronta mouente; illis cœli filiabus, sæpe inermibus, Olympi Moderator Hermes quosdam Tutores fulcitat, Herculea qui authoritatis suæ claua fertilem monstrorum cædunt atque prosternunt syluam; illas autem clypeo suo contra densas venenatorum telorum segetes tegunt. Talium virorum debetur laboribus, & Principum quorundam curæ PARACELSI nomen; cum scriptorum inæstimabili gazâ, non numerari inter ea quæ fuerunt: qui & publicas gratiarum actiones à genuinæ Physices Medicinæque assertoribus promerentur, quòd magnanimi aggerem cæco ardentis odij posuerunt impetui, & istos ingenij partus vindicarunt à crudelioris sententiæ executione. Vsque adeò periculosæ res plena est aleæ supra vulgum sapere, & erroneo palantis plebeculæ labyrintho pedem explicasse, vt exitiosum plurimis Greciæ antiquæ eximiisque exstiterit viris, & æternam ferè ignominiæ notam PARACELSO impresserit. Erat iste ingenio ad summa quæuis natus, institutioneque Parentis & Præceptorum Doctissimorum instructione, vix Ephœbus, vniuersâ liberaliori disciplinâ imbutum animũ ad medicam appulerat facultatẽ; quam fluxis niti videns fundamẽtis deseruerat. circumueniendis artem hanc putans inuentam mortalibus, donec Christi verbis, vt ipsemet in Præfatione ad Chirurgiam testatur, sanos non egere Medico sed ægros, dicentis reuocatus, denuoque illi se addicens, diurna nocturnaque assiduitate latentia multis abhinc sæculis priscæ Medicinæ rudera detexit, & partim ex illis, partim ex nouâ à se inuentâ & aduectâ materie exstructo ædificio, suis id exornauit coloribus. Alta verò itentidem clamabat voce, Galenicam artem, suâ magni æstimatam tempestate, neutiquam posse; quam sibi arrogauerat, omninis maiestatem adimplere; nihil esse quod requisitæ sustineat formæ decus; pictis præstigiis mortalium imponere oculis; &, si fucatis cornicula spoliatur pennis, turpissimam pudendamque manifestis experimentis detegi nuditatem. Frequentibus scripta sua perspergebat admonitionibus; vt relictis Medici libris, Naturę rerum studerent, reipsa deprehensuros, nullam aut imperfectam corporis humani Anatomen sibi acquisiuisse notitiam; Pathologiæ, morborum, cum causis, symptomatibus, signisque, minimè perspectam intus & in cute essentiam; Vulgari Methodo medendi potestatem sanitatis inimicos ab arce corporea arcendi, aut forte stratagemate negligentiaque custodum illapsos certò, tutò, citóque abigendi, falsò attributam; Pharmacologiam tandem remediorum delectum, facultatum cognitionem, ingeniosamque grauissimis in depellendis affectibus spectatam

Princi-pes viri Paracel-sum imprimi curarũt.

Parac. deserue-rat Me-dicinam

Vnde Medici-nam iterũ desum-psit.

Quos defectus in Medi-cina vul-gari no-tabat.

Odij cauſa.

præparationem, glorioſè magis, quàm verè, iactare. Quæ ſola cauſa inuidiam, odium, perſecutioneſque Medentum in eum mouit, deturbari ſe ab eminentibus, quas tanto cum gloriæ ſplendore tenuerant, ſedibus ægrè ferentium. Reſpondebant enim adhortationibus noſtri authoris Courtin verbis : *Nullus eſt tam incultus in medicinâ locus, qui non ſit fructuoſiſſimus, & veterum diligentiâ bene ſubactus. Nullus tam obſcurus tamque deſertus, qui non veterum lepore ſplendeſcens, frequentique ſatione luxurians, nos ad opes legendas inuitet. Nihil eſt in quo pedem ponere, nihil in quo poßis elaborare; quod non ſentibus & elenchorum ſpinis à veteribus accuratè repurgatum eniteſcat.* Queis idem addit: *Frement licet omnes, dicam quod ſentio; Quidquid conamur, quidquid agimus, ſi quid noui nos afferre, quod intactum veteribus prætermiſſumque fuerit putamus, amore noſtri nimium occæcati peccamus, in iudicando fallimur, & cogitando malitioſius erramus; actum agimus, immutamus, deprauamus, inuertimus, tranſponimus, contrarietates inter ſe, ſimilitudines, diſsimilitudineſque committimus, tabulam ſuis coloribus exquiſitè depictam, aliquot lineis temerè ſuperinductis deformamus &c.* Et vt paucis comprehendam, quæ ille diffusâ proſequitur oratione : Nihil intactum, nihil non inuentum ab anteceſſoribus ſuis Galeni Aſſeclæ Paracelſi temporibus ſibi aliiſque perſuadebant. Author noſter, aliorum credulitati ſuum iungere aſſenſum nolens, videbat ingentem morborum incurabilium catalogum apertæ vanitatis & iactantiæ eos arguere, & craſſiſſimæ ignorantiæ in ſingulis Medicinæ partibus conuincere : vnde excellentiſſima quæque remedia, his curandis accommodata morbis, altiſſimis deliteſcere adhuc tenebris, nec ab antiquitate in lucem eſſe protracta, feliciter augurabatur. Neque enim perſuaderi poterat, infinitæ bonitatis & totum ex maternis affectibus compoſitum Deum voluiſſe genus humanum tam crudelibus torqueri languoribus, abſque vlla remedij ſpe, atque illam peccati ſobolem in malis luxuriaſſe producendis, Altiſſimi exhauſtam virtutem, extinctum amorem, potentiam defectuoſam, in armis victricibus vitæ hoſtium cudendis, exſtitiſſe. Ille, inquam, Deus, qui filium vnigenitum ex beatitudinis ſinu in hanc miſeriarum vallem miſit, innumeriſque calamitatibus & morti ignominioſæ ſubmiſit, vt animæ in peccatis moribundæ vitam reſtitueret, non medicinam è terra creaſſet, grauioribus affectibus, in filios hominum, ſuas delitias, ſæuientibus, depellendis? Subodoratus igitur, quod res erat, Medentes in principiis noſcendi curandique morbos fuiſſe lapſos, nec ignorans minimum impedimentum initio radij viſiui oculo integrum montem occultare, vt experientia optica eleganti demonſtrat artificio; Gnarus quoque Philoſophos indefinenter clamare : vno poſito falſo infinitas in quauis vera ſcientia vel arte (ſi Regulam Falſi & diuinam Algebram exceperis) ſequi falſitates; vno abſurdo, plurima abſurda: vno commiſſo errore, ingentes errorum copias, tanquam ex Equo Trojano, in excidium veritatis, prodire; principia atque radices, tam Phyſicæ quàm Medicę facultatis, ſedulò contemplanda cenſuit. Vidit vtriuſque fundamenta dubia, vacillantia, falſa, Mediciſque ac ægris, in illorum ſpem ædificantibus, ruinoſa. Perſpexit, nihil ſcholas præclari verique in his ſcientiis niſi per tranſennam vidiſſe, & mouiſſe antiquos Scholarum patres in illas pedem, promouiſſe aut parum, aut nihil. Quæ ratio illum ex lycæo abegit, aliamque ſemitam ſciendi medendique inquirere coëgit. Iſtâ tandem tot ſudoribus & vigiliis repertâ, turbam deviantem in regiam naturæ viam & admonitionibus, & increpationibus, reuocare nitens, quò faciliorem ad obſequium haberet, dicteriis quibuſdam tanquam ſtimulis excitare, negligentiam in inquirendis naturæ myſteriis, delirantem de poſſeſſa omnium rerum cognitione perſuaſionem, aucupium leuiſſimæ gloriolæ ponderoſiq; metalli, exprobrare vix vnquam ceſſabat. Non ſufficere, frequens aiebat, præproperâ manu immaturam Doctoratus lauream decerpſiſſe, nec licere opinione falſa ſe in Apollinis filios adoptatos ſibi perſuadentibus, nullâ interim firmatis & fultis experientiâ, mortalibus illudere, & de corio humano liberè & abſque vllo conſcientiæ ſcrupulo ſolo Doctoris ſub nomine ludere. Certiorem corporis humani notitiam, quam quæ hactenus per cadauerum anatomiam obtenta fuerat, aliam cauſarum indagationem, medendi methodum, certiorem ſcientiam virtutum & poteſtatum medicaminis vniuſcuiuſque, tum præ-

parationum

Medici veteribus totam Medicinam cognitâ putaſſe.

Deus cuique morbo ſuum remedium creauit.

Ex Principiis falſis multa ſequuntur falſa.

Admonet Paracelſus Medicos de defectibus Galenicorum.

parationum rationis requiri; ac ista vniuersa apud ipsos esse incerta, dubia, incognita. Quandoquidem vero admonitiones has & alias aduersarij aut Idiotismo authoris, aut iactantiæ adscripserunt, ideòque contempserunt, præcipue quod earum nullas solidas affetat rationes, idcirco nobis hic singula diligentiùs pensiculanda veniunt, & euidentissime demonstrandum, Philosophos naturæ lumine instructos videre quamplurima, quæ illis à scholâ tarda sæculorum reuolutio tandem detegit. [Propositio præfationis.]

PARACELSVS pluribus monumentorum suorum locis Medicos instigat, vt, derelictâ mortuorum corporum Anatomiâ, viuæ studeant; quod in extinctis, vitalium facultatum sedes, origines, progressus, functiones, in quarum scientia, regimine, conseruatione, atque restitutione, totus Medicinæ cardo versatur, cum vita abierint; præcipitque vt maiorem mundum anatomizando, cum minori conferant; similitudinemque obseruando, in curationibus applicent. [Anatomia veterum cur rejicienda.] At gloriosi illi Thrasones, nihil exactissimos cadauerum scrutatores latere; totam Aruspicinam iam Galeni sæculo detectam; plenis buccis, ad astra vsque, certitudinem Anatomiæ suæ extollere; atque longâ annorum serie firmatam, & iam inexpugnabilem asserere: donec nostra ætas, albo ea propter notanda calculo, cæcitatemne anatomicorum an deceptionem passiuam appellem, omnium oculis, & quorumlibet risui exposuerit. [Ætas nostra errores veterum Anatomicorû detexit.] Affirmabant Medentes PARACELSI tempestate, omnibusque retroactis sæculis, Chylum per Mesaraicas in portam, ac inde in hepar deportari: sed vaniloquentiæ, vel imposturæ, eos conuincit ocularis demonstratio, felix anni, supra millesimum sexcentesimum, quinquagesimi inuentum, quæ luce lucidius exhibet, chylum per lacteas in receptaculum sub Mesenterij medio deriuari, atque ex inde non ad venam portæ, vel hepar, sed ad cor rectâ tendere. [Enumerantur errores veterum vt & recentiorum explosi.] Iactabant, adhuc octennio abhinc, Hepar sanguificationis esse officinam: at hodie cordi hanc gloriam deberi, nemo nisi pertinaciter insulsus, vel planè anatomes ignarus, dubitat. Constanter asseuerabant, vrinam in hepate à sanguine separari, attrahentibus renibus: at laudando Pecqueti, aliorumque post illum, constat experimento, illam mox à Chyli receptaculo ad Renes, per emulgentes, deferri. Mordicus tenebant defendebantque sententiam, à centro corporis sanguinem per venas, veluti tubos, ad circumferentiam, partibus in alimoniam, ferri: nunc a peripheria ad centrum his semitis tendere nemo non fatetur. Persuadebant vulgo, ipsi antea persuasi, bilem atque melancholiam secundæ digestionis esse excrementa: hodie in tertiis consistit, quibus secundus à Principe non conceditur locus. Olim sanguini solum arterioso, seu in hepate confecto inque corde spiritu vitali imprægnato, domicilium erant arteriæ: hodierno die canales sunt cruoris primigenij è sola cordis culina prodeuntis. Antehac exordium venarum statuebatur hepar: nunc extremitates arteriarum radices illis præbent. Præterito sæculo nullum arteriarum erat commercium cum venis: nostro, mutua amicitiæ vbique figunt oscula, & matricum sibi loco, eiectum inuicem excipientes recondentesque sanguinem, existunt. Nuper hepar principem obtinebat locum in chylo digerendo atque pingendo: iam infimæ sortis muneri dicatum, transcolatorio scilicet, iniustè vsurpatum Diadema Regium amittit, cordique in triumphum cedit. Hinc videre est, qui omnem scientiam anatomicam ad vnguem se tenere putabant, in alphabeto allucinatos esse, nutrimentorumque domicilia, vias, motum, præcipuorum viscerum vsum atque facultatem, ac denique totam humani corporis œconomiam, ignorasse. Dum scribo, stupeo, (& fortassis aliqui eorum mecum) miror que, tam constanter, tam intrepidè, vnâque omnium sæculorum voce, ipsos asseruisse, tam erronea, tam falsa, tam sensibus obuia; vt nesciam an decipere mundum ipsis fuerit animus, cum de certa horum cognitione oculorum testimonio confirmatâ gloriabantur; an ipsimet decepti oculorum vsum neglexerint. [Veteres Anatomiæ Alphabetû nesciuerunt.] Et tamen illi sunt, qui, albæ se filios gallinæ æstimantes, cristas arrigunt, supercilium attollunt, Paracelsum Chymicosque despiciunt, doctrinam eorum ratione suæ nuce cassa habent, admonitionesque sinceras & amicas rident & aspernantur. Respondent præterea, PARACELSVM eodem cum ipsis errore fuisse, circulatione sanguinis illo viuente nondum repertâ, nec verâ sanguificationis officinâ [Excusatio Galenic.]

Relig cognita. Quibus nos: non eâdem Philosophos indagando naturæ abdita incedere semitâ, quâ vulgus; & potuisse THEOPHRASTVM ista nosse ex notitiâ, quâ excellebat, Processus generalis Matris Naturæ, quæ mediante circulatione alimenti omnia sua producta nutrit. Neque enim vaporum in aërem attractio, concretorumque in aquam relapsus, aliud quidpiam est, quam circulatio perpetua. Vt & fontium ortus ex mari, per venas terræ expressio, ac per fluuios iterum in mare recursus, nihil est quam plantarum atque mineralium alimenti circulatio: nam aqua tam pluuialis, quam fluminea, sanguis terræ est, generatorumque cunctorum & matrix & nutrimentum. Profert quoque PARACELSVS in Tractatu de Phlebotomia non obscura indicia circulantis notitiæ sanguinis. Ibi locorum rationem reddens non effluentis è vena sauciata, quod sæpe fit, cruoris, defectum venti in venis accusat, quo absente sanguinem ineptum esse ad exitum refert; additque, *quòd istarum venarum sanguis viam intrò, non foràs, conuertat.* dicit autem *venarum istarum*, quò illas distinguat ab arteriis, quas etiam venas Germani appellant. Et ibidem, postquam per venæ sectionem morbus aliquis est mitigatus, impediendum iubet sanguinem, ne retrolabatur in corpus, vt fit per continuum illius circuitum. Circulationis & effectum, & transcolatorium jecoris munus, manifestius quoque asserit per triplicem, quam statuit, vrinam; vnam vocat cruoris, quòd ista cum sanguine circulata per venas ad hepar cum eodem venit, vbi separatur, in renesque & vreteres protruditur; atque de hac loquitur quoties ex lotio de hepatis constitutione iudicat: hæc n. albam crudamque (de qua mox) vrinam, absque hepatis contactu in vesicam delabentem, in flauedinem tingit. Cordis sanguificationem eum cognouisse ex plurimis scriptorum suorum locis animaduertere licet. In prædicto enim tractatu de phlebotomia dicit i sanguinis mittendi indicationem non desumi ab hepate, nec tam leuem causam, qualis refrigeratio est hepatis, scalpello inhibendo sufficere; quod sanè nunquam protulisset, si fontem sanguificationis in iecore credidisset. Confirmat hanc notitiam Tractatu de Purgatione in phlebotomia: vbi, phlebotomiam cælestibus morbis, purgationem terrenis, destinat. Cælestes vero morbos vocat, qui in venis consistunt. Cor enim fabricat sanguinem cælestium ope influentiarum quas in aspiratione trahit; istæ, si infectæ, sanguinem quoque inficiunt, & morbos generant. Morbi terrestres ex cibis oriuntur, terræ productis, atque in ventriculo, mesenterio, & intestinis hospitantur; ideoque purgatione expellendos atque curandos imperat. Quî vero potuit clarius asserere cor sanguinis officinam, & malè meritum hepati adimere munus, quam cum in Fragmentis de modo Pharmacandi, Tractatu secundo, de varietate digestionum agens inquit: *Post digestionem stomachi sequitur alia, quam vbi sit nemo nouit, & tamen adscribitur hepati, minus vere; Per hanc vrina producitur.* Cruda ista est vrina, quæ per Diabeten, in compotationibus largioribus, & mox post digestionem stomachi prodit, atque cruori nunquam miscetur: hanc fieri in Receptaculo Chyli, ita vt statim inde ad renes & vesicam, minimè hepar transiens, per emulgentes rendat) cùm nouissimis Anatomiæ obseruationibus constet, illis obscura olim Theophrasti sententia patescit & effulget. Deinde pergens: *prædictam digestionem alia sequitur,* (inquit) *illa nimirum, qua sanguis efficitur; huius verò extrementum est interior mucus pulmonis & pectoris. Hoc stercus à sanguine est, eo loco genitum & separatum à natura ex emunctoriis suis.* Nonne astitisse videtur Pecqueto curioso Receptaculi Chyli, separationis vrinę, nec non officinæ sanguificationis indagatori; ille enim mucus, qui screatu & tussi proiicitur, generatur, cum sanguis è dextro cordis ventriculo per venam arteriosam in pulmones ascendit, ac hinc per arteriam venosam in sinistrum cordis sinum descendit, quo itinere læues arterias subiens, inde per asperam expellitur. *Quot enim digestiones* (ait) *tot separationes, & tot stercora.* Non video qua ratione aliquis Philosophico stylo solis scientiæ filiis scribens apertius hæc dicere potuisset, nisi planè detegere illa (vt sunt hodie) animus fuisset, quod quidem illi nunquam in mentem venit. Alia inueniet non obscura vestigia huius notitiæ, (vt cum asserit vrinam a circumferentia ad vesicam peruenire quod Helmontius imperite tribuit Idiotismo & sanguinem ex musculis in venas meare, vt sentit quoque Pecquetus &c.) quicunque dili-

Paracelsus nouit circulationem sanguinis.

Et sanguificationem cordis.

diligentius scripta ipsius euoluet. Quod si non apertius sententiam suam explicuit, ligonem dicendo ligonem, familiari attribuendum est rationi scribendi, quæ hæc talia in plebem seminari prohibebat. Satis tamen aperte vulgarem Anatomiam in corporibus iamdiu defunctis dissecandis occupatam non approbasse cum aliis testimoniis cõstat, tum quod sæpius inculcet, ex viuis debere iudicari & instructionem desumi; Quæ doctrina quam veritati sit consentanea patet, quod Galenici hodierni procul dubio veterum errorum tenebris occæcati in hunc diem mansissent, nisi Pecquetus experientias suas in canibus adhuc semiuiuis fecisset. Non ergo absque ratione Aruspicinam & Aruspices ignorantiæ & inaduertentiæ taxauit Theophrastus, quamuis illi publicè priuatimque olim de iniuriis his conquererentur. Et quomodo, obsecro, non errassent, Galenum non minus elatum, quam inexpertum secuti ducem, centies & sedecies à Vesalio excellenti Anatomico nunquam cadauer humanum dissectum conspexisse, sed simię fortassis, (è cuius cerebro plexum illum, seu rete mirabile, emendicauit, ac in hominis caput mendaciter intrusit) dispertiuisse, conuictum. Incognita autem præcipua corporis humani anatomia, quo, cedo, causæ morborum scholis patuissent modo? Allubet in eorum origines diligentiori mentis conatu inquirere.

Galenus nunquam vidit Anatomiã humani corporis

Traduntur celebrati illi quatuor humores omnium contra naturam affectuum fontes, è quorum temperatã proportione prospera valetudo, disproportione aduersa, ab illis deriuatur. Quærenti cur non plures vel pauciores quam quatuor statuerint, responsum dant: Ex quatuor elementis omnia constare mixta, & ex his, à nobis in cibum assumptis, virtute naturali & separatoria nostræ digestionis totidem humores, vt singuli cum singulis elementis symbolizent, nec plures nec pauciores constitui. Sed instet non nemo: separatrix hominis facultas plures quatuor è cibis secernit: nempe, præter sanguinem, phlegma, vtramque bilem, alui quoque fæces, vrinam, serum, &c. cuius hæc elementi symbola, & cur in catalogum humorum non referuntur? Sunt quidem excrementa nobis, sed non ratione mixti comesti, cuius pars erant essentialis; ideoque partes elementi cuiusdam, cum ista sint simplicia, nullisque excrementis sordida. Quid quod flaua bilis sub hepate purum est excrementum, cum nullam corporis partem, ne quidem vesiculam suam alat; & tamen humoris dignitate à vobis æstimatur. Si vsum hæc habet, quod excretionem promouendo aluum lubricet; nec scoriæ penitùs illo frustratæ, dum sua mixtione impediunt ne penetranti fel amarore lædat intestina, vel Lienteriam, Dyarrhæam, Dysenteriam, morbum Choleram, producat. Quapropter imperitè aut iniustè ex humorum sede alui excrementum eijcitur, commodiùs & veriùs nomen remque sustinens Humoris terrestris, sanguine melancholico; in terram enim facilè conuertitur, eam stercorat; impinguat, & fertili segete luxuriare efficit; cum ex opposito ille acidus tellurem fermentet, corrodat, sterilem, & fructibus ferendis ineptam, reddat. Referent illi se loqui de secundæ digestionis fabrica quatuor humorum, interrogabunturque, cur fluidam inde expellant vrinam, & an non eodem iure sibi titulum vendicet humoris, quo flaua bilis. Habet vtraque suam vesicam, è corporis Oeconomia ambę rotæque excernuntur, hæc excrementa alui euehit, illa renum mucilaginem tartaream, vreterumque & vesicę sordes, hęc amaritie, illa acredine pungit, gaudet vtraque eodem separatore lecinore, & tandem tam hęc quam illa eadem digestione producitur. Quod si subtilissimo & actuosissimo elementorum suum in corpore humorem deficere piaculum rentur, quare non potius vrinę illud munus decernunt, quæ vno gradu calidior, vt pote acria inter relata, salem Spagyriâ prodit, cui subtilitate & vi urendi nihil par natura, vel ars, hucusque reperit? Sed quid in oppugnatione quaternarij humorum diutius laboro, euertunt illi ipsi assertionem suam; dum, nunc sex, nunc quinque, sibi contradicentes statuunt: tres nimirum succos laudabiles, cum quarto sanguine, in venas protrudendos; duos autem planè excrementosos, ideoque totâ sui indole à tribus (secundum aliquos) vel quatuor nutrientibus liquoribus differentes: horum tamen, terrestrem lieni alendo plurimi aiunt esse aptum, igneum cystidi suę planè ineptum. Et hac ratione numerum quaternarium, tam commodè in Medicinam introductum, tam speciosè elementis protectoribus stabilitum, multiplicant:

Galenicorum quatuor humores ante numerum.

Ratio quaternarij numeri.

Oppugnatio numeri quaternarij

Flaua bilis totã excrementitia.

Comparatio cũ fæcibus alui.

Comparatio vrinę cum felle.

Sal vrinæ vim habet vrendi.

Inconstantia Galenicorum.

multiplicant, nec non plura inuehunt elementorum symbola, quorum quędam nuttire possunt, quędam autem non. Humor quippe biliosus, seu Ignis Microcosmicus, in sanguine latens, nutritioni est accommodatus; alter, in vesicula, nequaquam. Neque enim responsio, quam afferre possent, quia fel gradu stat nimis eminenti, & corporis nostri temperamentum excedenti, vt idcirco assimilari ipsi nequeat, quicquam valet ad biles has vniendas sub identitate specifica, & effugiendū multiplicationem humorum: quia, siue opinionem foueant, nec in formis, nec qualitatibus elementorum magis minusque admittentium, siue illorum qui gradus agnoscunt, vtrinque vapulant: nam secundum priorem vtraque bilis erit alendo, aut nulla; vno scilicet ambę genitore prognatæ, germanæ sorores, & vniuocæ substantiæ: vel secundum aliam intensus gradus fellis poterit remitti, atque hoc in alimentum tandem conuerti, & ille in venis biliosus succus in excrementum degenerare: atque ita non nisi superfluitate peccabit fel, vt a venoso igne distinguatur, quod globus Medentum negat; aut diuersis symbolizabunt cum elementis, quod nemo ipsorum concedit; aut tandem duplicem statuent in natura ignem, vnum excrementitium, alium nutrientem, vt duo bilis flauæ fundamenta, quod falsum & absurdum. Sic inter se & cum seipsis pugnant Galeni milites, & Galenus ipse Dux, sui immemor, quadrangularem suam destruit aciem, fulcrum humorum, a quaternario elementorum in cibis desumptum, disrumpens, inquiendo, comestum mel (corpus experientiâ testificante perfectè mixtum) à calido iecore in meram bilem conuerti. Vbi astruit iecur præcipuam causam quatuor humorum; atque hac consecutione temperatum iecur ex euchymis escis, v.g. pane triticeo fermentato, non nisi sanguinem conficiet purum, lienque alimento destitutus ieiunabit; aut hepate calido, nutrimentis in bilem metam cōuersis, sanguineæ partes omnes famelicę sensim flaccescent & extenuabuntur, nutritionis penu à caloris gradu excedenti combusto, & in bilem mutato: iuuabit quoque extenuationem venter iusto liberior, ab abundante cholera stimulatus, & cibos semicoctos ad excretionem cogens. Ex aduerso, hepar frigidum ex bubulâ, ceruinâ, pane azymo, aliisque cibis melancholicis, nullam bilem generabit, atque ita scoriæ alui nunquam exturbabuntur, vesicula fellis, aliàs semper turgens, concidet, morbusque ileus, dolores capitis, aliaquè symptomata, continuò affligent: quæ quam falsa & experientiæ contraria sint quis non palpando sentit? Stetere tamen celebres hucusq; scholastici, & omnium morborum causam facilè inde deduxere: sed quam verè, exempla aliquot adducta patefacient. Febris tertianæ exquisitæ rogati causam, bilem flauam, superuacaneam, putrescentem, in capsula sua vel circa illam hospitantem, producunt. Quo quid per Deum immortalem a veritate alienius dici potest? Bilem flauam, humorem igneum, ideoque siccum & calidum, nec non sincerum & non permistum, putredinis initiam persentire, quis concipiat? ignem, quis fidem adhibeat, vel fomitem in humana natura igneum humoremq; siccum & calidissimum, corruptione putridâ fœtere, absque vlla humidi mixtione? quam si admittunt, iam non erit exquisita tertia, sed in compositarum & notharum febrium classem referenda. Cui quoque fidem faciant, quartanam sinceram ex terreo, siccissimo & frigido, humore putrefacto nasci affirmantes? Quomodo enim in summo gradu sicca putrefierent? Quem denique inducant, vt existimet, hypochondriacum morbum ex vaporibus terrestris humoris, ad cor & caput expirantis, progenerari? cum certum sit, siccissimam & fixam terram tam leni calore, qualis in hypochondriis, non posse subleuari. Causas periodorum statutarum in febribus intermittentibus interrogati, vnus ad diuersam, qua quilibet humor putrescit, rationem confugit; alius, tot phlegmatis vno die, quot bilis flauæ duobus, aut ternis nigræ, coaceruari, quasi ponderum præfectus in humano fuisset corpore, perperam effatur; alius denique, in latibulis, tanquam in ignorantiæ asylo, abditarum causarum se occultat, & satisfecisse officio suo existimat, si dixerit, quod quiuis è triuio rusticus, occultam febrilis circuitus latere causam. Podagræ, opprobrij medicorum, scaturiginem, caput aliqui existimant; tenui inde pituita per summa corporis in articulos deflua, & commoditate loci intra hos stabulante; quidam, ab errore viscerum prognatum aiunt humorem, inque venas

Margin notes: Bilis alimentaria differt specie ab excrementitia. — Ergo plures quam quatuor humores. — Galenus destruit numer. quaternarium humorum. — Absurda ex Galeni sententia. — Causas morborum ne scit schola. — Causa scholarum febris tertianæ falsa & absurda. — Quartanæ absurda. — Item Melancholiæ Hypochondriacæ. — Pugnant in Causis periodorum febrium. — Diuersi in causa Podagræ.

venas cum ſanguine elutriatum, robore partium expellentium in ignobilem deponi locum; nonnulli tandem, ſubtili ligamentorum, nec minus acri, excremento peccatum attribnunt: atque ſic dubij qnouis vento feruntur, mutuis vulneribus dogmata & ſectam ſuam conficiunt, certant, & adhuc, grauiſſima & periculoſiſſima ſub mora, ſine iudice lis eſt. Vnde ſæpiſſimè reprehenditur Galenus ab Arabibus, & Neotericis, præſertim Fernelio horum Principe, qnod nunc ab Hippocrate, Platone, nunc a veritate diſceſſerit; iſte ab alijs, diuerſo nomine, & inter alia, propter bilem inter Paralyſis cauſas relatam; hi iterum cenſores aliorum vexantur cenſura, & fit, quod adagio fertur: Altercantibus Medicis ægrum plerumqne fatis concedere. Tam incertis & fallacibus cauſis, certiora ne ſequntur ſigna? Quantæ Deum bonum hallucinationes & dubia in morbis compoſitis & implicitis, imo in ſimplicibus, non communibus! Quoties ſymptomata infirmitatum pauperes ægri melius ſentiunt, quam Doctores ſciunt! Quoties cadauer diſſectum partem affectam, nomenque morbi, inutiliter medicantibus aperuit, cum antea corpus ſpirans diu fruſtraneis medicationibus afflictum fuiſſet! Aut quot ipſorum ignorantias cœmeteria tegunt! Quàm ſępè mola, intumeſcente ventre, hydropiſin mentita: & contrà quàm ſæpè Aſcites, vel Tympanitis, euanidum conceptum, ſimulauit! Venti colum inflantes tumidi lienis ludicra indicia non ſemel prębuerunt: & hepati error attributus, qui à ſtomacho patratus erat. Pertinax renum vel vreterum obſtructio, calculum veſicę imitata, crudele ferrum, exploratorem, interfęmineo inflixit, & inutili vulnere ægrotum miſerè afflixit: ita vt non mirum, ſi Medicorum collegium ad conſulrandum confidens opinionibus plerumque longiſſimè diſſideat. Nec de nihilo Michael de Monte, Author Gallus emunctæ naris, Medentes falsè ridens amiſſorum aſſimilat pręconibus, notas rei perditę perfectè ſcientibus; at rem ipſam, ſi reperta illorum oculis exponatur, minimè agnoſcentibus.

Galen', Arabes, Neoterici pugnant.

Signa morborum fallacia.

Michael de Monte ridet Medicos.

Deſtructis igitur quatuor humorum columnis, totum ruit cauſarum ædificium: hoc cadente, tota medicorum Galenicorum ars concidit. Cum enim contrarietatem inter illos fingentes, ex iuſtæ proportionis temperatione ſanitatem, ab exceſſu vero vnius vel alterius, in qualitate aut quantitate; atque inde conſequente victoria, acies morborum ſuſpicarentur; numero hoc deſtructo deinceps imaginaria humorum pugna duplexque duellum ceſſabit, & alibi cauſæ morborum in poſterum quærendæ, aliaque palæſtra inſtituenda ad hoſtes larvatos, & ne de nomine quidem bene notos, cædendos. Incognitis enim naturâ, robore, virtute, numero, ſtatu, loco, armis, pugnandique genere, hoſtium, inconſultè & ſtolidè ambiguum pręlium cum illis committitur: ſic ignotis morborum cauſis, ratione, poteſtate, ſedibus, cum monſtris pugnatur imaginationis vi exſculptis. Ferarum veſtigia dum vertagi acuto non diſcernunt odoratu, operam perdunt in luſtro inueſtigando: & Doctores, ſignis affectuum pathognomicis nequàquam cognitis, fruſtra ad non viſum collimant ſcopum. Forte fortuna tamen (dubitando quiſpiam tacitè ſecum ſermocinari poſſet) in reliquis Medicinæ partibus Galenici Doctores Medicorum partes melius egerunt: imo ferè peius, & ad minimum æquè vacillanti & lubrico gradu ad remedia accedunt, quam ad morborum indagationem. Herbæ ſunt pauciſſimę ex quorum figura de nomine ipſis conſtet, cum plurimas, aliter Plinius, aliter Dioſcorides, aliter Theophraſtus &c. deſcribat, vnde hic illam Plinij, alius Dioſcoridis, &c. eſſe dicit: idcoque non niſi dubitabundi eam adhibent, ac neſcij an hæc vel illa ſit planta, cui Dioſcorides tantas virtutes tribuat, & an certum ex illius vſu ſperandum ſit auxilium. Nolo his immorari, Herbaria exactiora qui vult euoluat, ad aperturam fere libri altercationes cuius ſit authoris planta, quoue nomine proprio gaudeat, reperiet. Verùm poſtquam paſſibus ambiguis in horto medico perquam diu errarunt, & quęſitam Galeni aut Dioſcoridis herbam inuenerunt, ipsâ repertâ, & compoſitis de nomine pugnis, è forma externa internam cum vniuerſis, (cogitet æger aliquis Galęnici opem expectans) facultatibus agnoſcunt, quandoquidem intima Naturæ penetralia ſummi morborum artifices adierunt; aut ad minimum, ſi cum aliquibus pharmacis, in quibus cauſæ occultæ pręſidarij milites Medicorum curioſitatem ab introitu arcent, nullum ipſis eſt commercium, primas ſecundaſque,

Ruit tota ars Galenica.

Remedia apud Galenic. æque incerta.

Diſputat de herbarum figura et herbariis deſumpta.

qualitates

qualitates, vt liberos suos, norunt, viresque illarum per euidentia rationum momenta probant & stabiliunt. Sed, heu pudet effari, in obscura adhuc cognitio hæc latet abysso, & fidei alienæ credulas aures præbentes, Botanicorum veterum iussis subscripserunt in aliquibus; in aliis continuo adhuc prælio pugnant; fluctuantibus interim in hanc vel illam partem, pro spe victoriæ, discentium animis.

Regula Galenicorum pro noscendis qualit. prim.

Didicerant ab antiquis, primas qualitates gustu indicante noscere; atque sic dulcia, salsa, amara, acria, in calidorum numerum; acida, austera, acerba, infrigidorum, adscripsêre. Quæ quidem regula aliquandiu generalis absque exceptione stetit: at post, mutato consilio, eam coarctârunt & communi suffragio è grege amarorum, acrium, salsorum, nonnulla ad frigida ablegantes armenta, horum auxerunt quantitatem ampliato stabulo.

Except.

v.g. Opium, missis aliis, amaritudine insuaui & insigni, quartæ classi frigidorum imposuere, gummi camphoræ singulari acrimonia, vno subsellio inferiùs, in tertiam constituentes. At rationem tam longinquæ proscriptionis nullam hucusque validam & philosopho dignam attulêre. Miseret deplorandi illorum fati quamplurimos, frustra causam tam inhumanæ sententiæ inuestigantes.

Iniuria fit exceptis.

Dolent opium amarum, sulphureæ substantiæ, & inflammabilis olei plenum, imo totum fere combustibile, ab igneæ familiæ productis exclusum, & in exiliũ relegatũ. Afficiuntur plures intimo animi dolore, Camphoram pungentem & vrentem, gratissimum flammæ pabulum, aquæ supernatando aëris vel ignis naturam æmulantem ac referentem, ab ipsa quoque aura sensim sine sensu, tanquam à simili, attrahi atque resolui solitam, idem expertam fatum, ac pari violentiâ nemine patrocinante damnatam. Quæ ista Tyrannis nbnoxios ciues patrio expellere solo? aut quæ tam grauis causa pœnæ? leuissima aliàs ipsis semper habita, nempe experientia: Opium enim est somniferum, atqui non nisi frigida soporem conciliant. Camphora dosi minimâ frigidis vnguentis admista vehementer virtutes exaltat infrigidantium: E. concludunt, ista eximiè sunt frigida. Non vacat nunc dispicere an ad lydium satis examinatæ lapidem istę experientiæ, causam veram manifestauerint; quærere saltem libet, quo impulsu ad experientiam tanquam sacram anchoram

Medici Dogmatici hic Emperici sunt.

confugiant Medici Dogmatici, nulli doctrinæ nisi per suas causas demonstratæ adhęrere profitentes? Nonne explosionē promeruerunt ab equis ad asinos desultantes? Qui in prima acie Dogmaticorum pugnarunt, nunc transfugæ, in Empiricorum iam olim illis contempta se recipiunt castra! Itane tacitè recipitis palam reiecta, & rationibus obaubilare assueti sensus, nunc experimentis vestras euertitis ratione stabilitas regulas?

Contrarij in assignandis primis qualitatibus mixtorum Exēpla.

Non pauca alia sunt de quibus minime conueniunt, motibus contrariis agitati, & quorum qualitates sapor hucusque detegere absque controuersia nequiit. Fumaria amara, ab aliquibus frigida inter refertur vegetantia, ab aliis calida habetur. Nicotiana nonnullis secundo, aliis tertio, quibusdam quarto, calida; non paucis vero frigida censetur. Rorem Solis perpetuo rore, etsi feruentissimo Soli expositum, madentem, hoc frigidis accensente, ille quarto calidorum reponit, adeo vt & internum prohibeat vsum. Rubia Tinctorum pudore rubescit nesciaan tingendo calefaciat vel frigefaciat. Borax his in calidorum, illis in frigidorum ordinem reponitur. Argentum viuum hucusque tremulum sterit & incertum, an sub Cancro vel Capricorno, natalitiorum locũ sibi designaturi essent.

Nõ merentur fidem quibuis inter se conueniant.

Eodem censu reliqua metalla habeas, & sexcenta alia, nec in aliis quibuslibet mixtis facilè nostram sub iugum mittent fidẽ, quamuis ea vnanimici voce inter frigida vel calida reponant, cum his exemplis & plurimis aliis hic non commemorandis fallacias regularum suarum nobis detegant; ita vt etiam ad Experientiam rerum magistram nobiscum confugere non erubescant.

Galenus ipse fit Empiricus.

Tametsi Galenus iam olim Empiricus factus, & nouis huic sectæ suppetias tulit copiis, docendo purgatricium facultates Medicamentorum non nisi Experientiâ Doctore apprehendi, & vires queis certum alliciunt humorem à tota mixti substantiâ exeri, ideoque qualitatum occultarum sedibus locari. Non omnes quidem huic placito calculum adijciunt; sunt enim, qui à vehementi & exuperanti calore pharmacorum humores dissolui atque liquefieri, & deinde ab eodem innata sibi virtute attrahi, quatenus omne eximiè calidũ aduocare humores, asserunt; quia vero medicamentum naturę molestum, ab illa extra corpus,

cum

Nouæ pugnæ Dogmaticorum.

cum attracto humore, extutbari. En nouę pugnę, instructa hinc & inde acie præliantur, posterioris sententię sectarij sub Ducibus Aristotele, Erasistrato, & veteribus aliis; primi sub Galeno, & copiosiori Medicinæ procerum manu. At vtrinque non nisi cum vmbris pugnas cient. Nesciuerunt quidem alias, in hunc vsque diem, Medicorum turba pharmacorum purgantium causas; at ambę falsę fictęque, & posterior, si fotet, periculi plena. Quippe, si pharmaca totâ sui substantiâ, quę ex elementorum coalescit connubio, cum humore purgando conueniunt, tam primis & secundis qualitatibus, quam tertiis (& quartis secundum aliquos) assimilari necesse est, sed frequentior posterioris falsitas probatur productione plurimorum medicaminum primis & secundis qualitatibus, nempe calore, frigore, &c. sapore, colore, consistentia, ab humoribus diuersorum; Quare Galenus causa cadit. Senna, omnium concessu, humorem melancholicum, id est, frigidum & terrestrem, nigrum & acidum, purgat, illa tamen est calida, vt omnia purgantia, tenuis substantię, extrà viridis, internè sanguinis instar rubra, & gustu ab acido longissimè remoto. Polypodium sapore suaui, & calido dulcore, cum aërea leuitate, introrsumque rubens, eundem expurgat humorem, in tanta primarum secundarumque qualitatum inter purgans & purgatum diuersitate. Nihil hic de dulcedine mannę, acrimoniâ Scammonij, bilem amaram expurgantibus, & plerisque aliis, sensu iudice, cum humore purgando pugnantibus, quę Galeni opinionem falsitatis redarguunt. Istud, quod maius atque euidentius, quæram: cum inueniantur quę diuersos, imo contrarios, eiiciant humores vna eademque purgatione, an & ista totâ naturę substantiâ cum vtroque humore absurdissimâ absurditate conuenire affirmabunt? Quę calori eminenti in purgationibus primas tribuit opinio, prętetquam quod vero contrariatur, discriminis quoque est plena. Etenim, si excellenter calidum facultate pollet dissoluendi, liquefaciendi, (quod verum si addidissent dispositam materiam, nam calor indurat lutum) separandi heterogenea, conuenientia & disconuenientia attrahendi, illaque, si naturæ noxia, expellendi; cur anisum tertio, vel piper quarto, calidum, non laxatiuis accensentur? si respondent, requiri prætetea vt calidum purgatiuum sapore vel odore sit ingrato, naturæque humanæ non ferendo, oppono, & naribus appono, asam fœtidam, tertio calidesiccam, exspuendam gustanti, odoranti fœtentem, gummosam scammoneæ instar; causam nunc promant defectûs purgatorię facultatis: quę si illos latet, aut incognitam occultamque faciunt ream, iam in eandem incurrunt reprehensionem quâ Galenum notârunt. Sed demus sanè proximam & immediatam purgandi effectricem esse caliditatis exuperantiam, hęc certè in proximum subiectum agens, intenso gradu, obuia quæque alimenta dissipabit, quò calidum humorem sibi familiarem, vel consanguinitaris fœdere iunctum, attrahat, atque eo fruatur: vel quemuis alium aduocando vi illâ quâ calida omnium etiam dissimilium sunt attractiua, hac ratione optimum sanguinem corrumpet, in cadauerosum fœtorem fundet, euchymos succos dissoluet, & tandem naturæ acceptum alimentum subtrahens, occultisq; cuniculis, hostili animo, in pomœria corporis se insinuans, illud totum vastabit, diruetque. Patet igitur ex istis quàm bene atque tutò illi, qui scientiæ opinione per ora plebis volitant vulgaris auræ lati alis, quæstuosæ artis suæ posuerint fundamenta; imo quam imbecillibus & flexibilibus eam sustineant fulcimentis, ex prædictis plus satis patet. Sequitur vt videamus laudatam eorum methodum, singulari dubio procul certitudine nec minori artificio dispositam. Difficile licèt sit creditu tota fere Reipublicæ humanæ directione, vt supra monstratum & mox amplius patescet, ignotâ, causis præcipuis & signis, nomine, facultateque pharmacorum incertis, applicationem debitam, certam in quouis morbo remedij quantitatem, vtendique rationem, ex consideratione speciei affectûs, symptomatum impetu, temperamento ægri, & partis cui insidet conditione, dependentem, nosse ac perspexisse. Non permittit Theophrasti suscepta defensio tacitè ista præterire, sed an euidentius quid, & mortalium conseruationi vtilius, hic reperierint, inquirere iubet. Gloriantur quidem complures, vnicuique morbo suum dari remedium, & tot remediorum genera, quot morborum constituunt, vnde versiculus: Mille mali species, mille salutis erunt. at spes hæc

Galeni opinio refutatur.

Aristot. Erasist. & aliorum veterum assertio refellitur.

Inductiones.

Absurda & pericula ex admissione opinionis secundæ.

Methodus medendi necessario incerta quando Anat. causæ, signaque morb. & facult. remed. incognitæ & incerta sunt.

hæc hucusque ægros delusit, ac efficax hianti ore pharmacum expectantes aura euanida pauit. Sileo iam de morborum remedijs, de quibus apud illos altum est silentium, sc. Cancri, Lepræ secundi tertiique gradus, Epilepsiæ (nondum 25. annorum natum sola natura sæpe curat) Scrophularum, Hydropisis confirmatæ sub schirroso iecinore, febris quartanæ, Podagræ, &c. quibus nedum hodie remedium repererunt, plerisque ipsorum prædicta mala è curandorum albo expungentibus, ita ut methodus non sit, vbi nulla sunt remedia. In illis, quorum falsò curandi notitiam sibi arrogant, nimirum tot Febrium, Vlcerum exedentium in cruribus, Paralysis, Odontalgiæ, Hemicraniæ, Phthisis &c. methodi veræ haud fuisse gnaros, curationum susceptarum infelix exitus testatur. Confirmat idem trepida, in quibuscunque affectibus, generaliorum remediorum, purgationis & phlebotomiæ præscriptio, vbi semper in defectu quam excessu peccare malunt, quia certum medium nescientes extremum periculosissimum fugiunt, quod in obscuro corporis humani carcere laborantibus, non omnia sint pellucida, nec quæ via tenenda illum nocte pateat. Quanta verò apud illos est controuersia, quo pharmacum purgans tempore in febribus adhibendum? In duas hic diuisi partes medici, aduersa fronte pugnant. Conspiciamus eorum hac in lucta primò inter se, & deinde cum veritate, congressum. Ex vna parte, in accessione febrium nihil mouendum, sed abstinendum esse, cum Hippocrate multi sentiunt, nec tum pharmacum porrigere audent. Ex alia, purgandum tunc temporis esse reclamant, tuto scilicet purgationem fieri, quando materia turget, turget autem in accessione, quod natura tum expulsionem moliatur, quæ sapientissima nihil moueret, nisi materia cocta, separata, & ad expulsionem apta foret: quocirca tum commodissime naturam iuuari dicunt. Illi, naturam imbecillem vix morbosò insultui resistere, & victricem euadere, atque idcirco alium inimicum illi oppugnandum adiicere, traditoris esse, non medici; omne autem medicamen purgans naturæ esse hostem, illamque debilitare, experientiâ confirmant. Isti respondent, Medicum, naturæ ministrum, illi in adiutorium debere venire, purgationemque adhibere, hâc viam monstrante, & sæpe in initiis febrilium symptomatum per vomitum, in fine per sudorem se exonerante; adduntque verendum nisi in accessibus commota euacuetur materia, ne in partem aliquam principem ruat, & in cerebro delirium, in corde syncopem, in venis febres continuas excitet & pro se experientiam stare vrgent. Illi, nesciri quò motus naturæ tendat, idcircóque sæpius à medicamento in contrarium trahente impediri, frustraneamque reddi saluberrimam eius intentionem: & sic pugnant pugnabuntque quamdiu mundus durabit. De crudis morbis agentes aliqui dicunt, in his nihil mouendum, quia non obsequuntur morbi nondum cocti, & separati: replicant alij, vacuationem in principio adhibendam, quamuis crudâ existente materiâ, vt natura melius reliquum vincat. Hi clamant quâuis posse institui horâ diei purgationem in febribus, quia quâuis horâ mouentur humores, vt ex accessibus quarumcunque febrium constat: Certas quilibet humor, referunt illi, motus, prędestinationes, certumque tempus habet, teste Soreno Ephesio, & post illum Galeno; sanguis sc. ab hora noctis nona ad tertiam matutinam, inde bilis, vsque ad nonam, dominium exercet; ab hac, vsque ad tertiam pomeridianam, melancholia; & hinc, ad nonam phlegma: ideoque terminos hos, vt motus naturæ adiuuemus, noctu sanguinem purgando, manè choleram &c. in medicamentis præbendis obseruandos precipiunt. Iterum, alij statuunt in intermittentibus rectè præcipi venæ sectionem, quod causa morbi in minoribus venis & habitu corporis contenta, secundum Galenum, ita euacuetur: Non rectè fit, inquiunt plurimi, quia huius generis febrium causa est extra vasa, in capacitate ventris, circa precordia, vt docet Fernelius: qui fatetur, ob incognitam veram causam, eiusque sedem, ad suum vsque æuum, nullius intermittentis febris veram curationem esse perceptam; sed solutionem spontè potius, quam arte successisse: quòd de totâ morborum legione, forte haud mendax, affirmare potuisset. In pleuritide inquiunt Arabes, inconsiderate in affecti lateris brachio tunditur vena, quia euacuatio humorem in latus id, iam affectum & debile ideoque obnoxium incursui malorum (quia naturæ assuetum in debiles partes se exonerare

Morbi, quos Galenici fatentur incurabiles.

Hos falso sibi curabiles gloriantur.

Methodus incerta in Phleb & purgat.

Controuersia Galenicorũ an in accessione febrium purgandum.

An crudis morbis purgandum

An quauis hora diei purgandum litigant.

Item an in intermittentibus vena secanda Fernelij ingenua confessio.

Controuersia inter Arabes & Galenũ de phlebot. in pleurit.

rare per fluxionem allicit. Galenus cum toto hodie agmine reclamat, &c, solui sic, si tempestiue, minui, si tardius adhibeatur clamat. Et vt finem his imponam, tempus enim vellem contradictiones in medendi methodo prosequi me deficeret, ad alia pergens dico; commiseratione ægros, scomatibus medicos, esse dignos, quod nihil adhuc de tertianâ febri, quotidiano nobis hospiti, inter se certi statuerint: sanguinis missionem enim approbant alij, parte mali abscedente ex venis cum sanguine: dissuadent alij, quod sanguinem frænum bilis (quam febris huius statuunt materiam) esse constet. Vidimus inter se belligerantes medicos, videamus nunc concordes cum natura & veritate castra conferre. Scalpellum admittunt vno ore in phlegmonibus, pleuritide, peripneumoniâ, meningum, hepatis, lienis, cæterarumque partium inflammatione, in synochis putridis, vt etiam è puro sanguine accensis, in omni continua febri, denique, vbi vel vacuandus humor in venis contentus, reuellendus, aut deriuandus est: Ego, veritate suffultus, in nullo horum affectuum, præterquam in simplici plethorâ è sincero sanguine, id conuenire statuo; imo noxium esse, aut si quandoque profuit felicem illum euentum plane fortuitum, causâ non cognita, fuisse assero. Quo autem planius hæc deducantur, notandum primò, quam confusè vocabula illa deriuationis & reuulsionis, causas nimirum, si Deo placet, solutionis morborum adhibeant, vt rem ipsam dubiam maioribus confusionibus inuoluant. Pulmonis inflammationes reuelli atque deriuari, sectione interioris venę cubiti sinistri asserunt, quod originaria sit ex sinistro latere. Pectoris & Diaphragmatis inflammationi, reuellendo atque deriuando, eandem, si aperiatur, venam conferre. Et tamen reuulsio atque deriuatio terminos habent contrarios & oppositos. Reuulsio enim est humoris ab illa, in quam naturæ suæ impetu fertur, parte reuocatio; deriuatio vero à recto tramite & prono alueo leuis deductio, vel vlterior, quam natura pellit, prolectatio. Et dum inquiunt capitis dolores, scapulis humero applicatis, & capitis vertiginem præscissis, quæ pone aures sunt, arteriis deriuari, annon falluntur? reuelli longè tutius dicerent illos, spiritibus vero viam præcidi in caput meantibus, arteriis dissectis, cum veritate loquerentur. Sed iam ad rem. Impugnârunt aliqui periculosam hanc praxin, qua cruentissima victoria leuissimi interdum morbi superantur, argumentis & validis & firmis: ego vnico, ex nupera obseruatione circulantis sanguinis desumpto, inuicto nimirum, & oculis & sensibus stabilito, illud hic locorum euincam. Cacochymiam in venis contentam non absque effusione sani cruoris cum corrupto fieri nemo illorum negare audet, cum nunquam tota sanguinis massa sit corrupta, , nisi omni vitæ spe decollata, atque sic, cum vna vel altera vncia tabi, sex vel septem boni sanguinis euacuantur; quod est crudeli manu amicos tres vel quatuor iugulare, vt vnum cum ipsis perdas inimicum. In praxi ordinaria, venam aperiunt plerumque versus extrema, (v. g. in pleuræ inflammatione) vt reuulsionem faciant, & sanguinem detrahunt donec color mutetur; tum coniiciunt officio suo satisfecisse, extincta inflammatione, & extrauasato sanguine in venas iterum elutreato, huiusque colorem certū sua opinione indicem faciunt. In lienis obstructione saluatellam (vt vocant) vulnerant. Capitis affectus à plenitudine retrahendo exhauriunt, inter pollicem & indicem venis sauciatis &c. At insignem ista omnia sanguinei circuitus inscitiam arguunt, & summum patiens hac methodo conüicitur à medico in discrimen. Nec enim pertusâ venâ vnquam parte ab affecta, qualiscunque sit reuulsio; quia sanguis semel emensas nunquam repetit vias, vt sol nunquam a meridie in orientis plagas, nisi supernaturali virtute, regreditur; animaduerti hoc potest ex brachio vinculo arctissimè constricto, vbi venę versus extremitates quidem intumescunt, versus humerum vero tantum inflari abest, vt potius subsideant, & non nisi leuissimas præsentiæ notas præ se ferant. Mouetur enim (vt supra dictum;) sanguis à circumferentia per venas versus centrum, ab exterioribus ad interna; non verò contrario motu, vt hucusque creditum; Itaque variatio cruoris quæ nonnunquam conspicitur venâ incisâ progredi, ex cordis immatura, nec satis accuratâ, ob angustias temporis, concoctione procedit. Quandoquidem enim exhaustis sanguine venis arteriæ vbera præbent, & copiosior effusio has quoque vacuat, cor potentissime è lacteis chylum attrahens, temporis interuallo

In tertianaa sanguis mittendus disputant.

Galenicorũ cõcordium pugna cum Veritate.

Quibus morbis adhibebāt phlebot. Galenici.

Galen. confundunt deriuat. cũ reuuls.

Argumẽ vnicum inuictũ.

Galenici c. amicos iugulant vt vnum hostem perdant.

Nunquã in venæ sectione fit reuulsio.

Vnde variatio cruoris in pleuritide & alijs.

conuertendi eum in sanguinem prærupto, in arterias effundit indigestum, hæque talem in venas; vel etiam ex vena caua crassiorem arreptum sanguinem, nondum vitalis spiritus mixtione attenuatum, protrudit, qui in patinam receptus mutatione sui inflammationem dissolutam Medicis imponit. In nulla itaque inflammatione viscerum, vel interiorum partium, sanguis, eo quo præscribũt loco, missus quidquam profuit; quia nunquam reuellitur nisi metu vacui, quod tota abhorret natura; nec vllum hic timendum, quamdiù in arteriis habitat sanguis, & cor officio suo fungens, systolemque & diastolem perficiens, attrahendo & expellendo materiam isti profluuio subministrauerit. Iam cum in crure, Phagedæna existente, varices prope genu præsciderunt suam protulerunt similiter ignorantiam, putantes viam præscidisse nutrici vlceris corrupti; nescientes, remeare iam ab vlceris regione sanguinem versus internum cubile, non vero hinc illuc proficisci.

Perperã in vlceribus crurum varices præscindantur.

In affectibus venarum domicilium tenentibus minus commodè venæ sectio adhibetur, si corruptionis vitio sunt inquinati; quia, plus boni succi (vt supra) quam mali euacuando, naturam debilitat: In reliquis verò, radice extra vasa existente, vt febribus quibusdam, aut aliis morbis, humore ventriculum, mesenterium, pancreas, regionem hepatis, lienis, renum, &c. vel etiam peripheriam corporis occupante, atque excluso è venis hospitante, scalprum vetat periculũ, ne, deficiẽte intra cor sanguine, ex mesaraicis lacteis chylus vi rapiatur & euellatur, hę vero ex stomacho, & intestinis; vel cur ex venâ cauâ, hęc autẽ ex jecore, cysti fellis, liene, arripiat putredinosos succos, & in vno angulo latens virus per totum corpus spargat. Ergo in sola ex purissimo sanguine plethora, quę omniũ rarissima visitur, ægrorum vtilitas atque euidentes suadent phlebotomiam rationes.

Phlebot. non cõuenit in morbis quorum causa in venis.

Nec in aliisquorũ causa extra venas.

Nam in quocunque morbo, etiam in hac, quam liceat exquisitam plethoram nominare, purior sanguis primus elicitur, vt pote, qui nunc primùm ex cordis cohobatione & rectificatione (sit vocibus chymicis venia) tanquam ex officina, vbi & confectus & interpolatus fuit, per arterias in venas effusus prodit, nec ad interiora membra, morborum hospitia, adhuc, à depuratione cordis, gradum retulit.

In omni phlebot. purior sanguis exit morboso manente.

Quapropter nihil hucusque intempestiuis cruoris effecerunt profusionibus, quàm vitæ thesaurum exhaurire, & ægros sæpè in syncopem animi, pulsuum deprauationem, & repentinam mortem, vt non semel vidimus, conijcere, prauis humoribus per id tempus in cor affatim ruentibus, vitæ sedem inquinantibus, herumque interficientibus. Exulet igitur frequentior venæ sectio ab eorum praxi quibus bona existimatio, conscientiæ puritas, rationis dictamen, salusque cordi est ægrorum.

Damna ex frequenti phlebotom.

Secunda nunc prodeat veritatis acies, & cum purgantibus, & vacuandi per pharmaca methodo, laureatas à recenti victoria manus conserat. Non conuenire statuunt illi in frigidis morbis purgationem, & inde tacitè, ac nil minus cogitantes morbum nullum frigidum, quoad talem, posse curari affirmant; Quippe in calidum mutatus tota specie à primi differet, cùm calidum, frigidum &c. in morbis, apud illos, fere differentias specificas constituant.

Pugna naturę & veritatis cũ Galenicis quo ad methodum purgãdi.

Quin & contra illos addimus, feliciorem esse in frigidis purgationem, & minus incommodi secum ferre, quam in calidis; Quando enim omne, secundum illos, purgans est calidum, humorem, corpusque ab isto iam calefactum, exagitans, & accessione sui calorem præter naturam intendens, inflammationes partium nobilium, synochum, causum, producet: in frigido nihil tale verendum, quia pharmacum, calore suo, concretum frigore morbum temperat, calefacit, liquat, ac tandem eundem tutò excludit.

Tutior & melior purgatio in morbis frigidis quam calidis.

Idem tenendum de crudis, queis purgationem interdicit Galenus; cum enim sint magis naturæ inimica coctis, illa libentiùs in hæc insurgit, ac è finibus suæ ditionis excludit. Expectandam concoctionem in morbis longis sectarij Galeni, nec festinanti manu purgans poculum propinandum, existimant. Sed qua ratione morbi melancholici omnium pertinacissimi concoquentur, vt faciliori sint obsequio trahenti medicamento? cum ex crassa & tetrea progeniti materia, diutius cocti magis siccescant ac indurentur, donec acredinem ex nimio calore contrahentes, in adustam, non naturalem, atram bilem degenerent, quæ nunquam sine noxa corporis humani excernitur.

An in morbis chronicis concoctiond purgationẽ expectãda. Melancholię nõ concoquitur.

Qui autem dicunt, concoctionem illam fieri mixtione humoris alicuius medicamentosi per Syrupos, Iuleps, &c. eò delati, crassitiemq; & frigiditatem temperàtis, scientiam

ſcientiam inconſultè pharmacis tribuunt noſcendi ſedes humoris ſibi infeſti, vt rectâ ad illum debellandum tendant; prætéritis omnibus aliis in via obuiis. Accedit, cum melancholiæ in ſplene habitaculum contigerit, longum ſyrupo ſpatium emetiendum, & per ſtomachum, duodenum, glandulas meſaraicas, lacteas, cor & arterias, atque hinc, per venas in hepar meandum, vt per illud, tanquam militum præfectum, legetur in ſplenem, vbi inimicus humor ſtationem elegit, cum mandato, vt, ſi nequeat hoſtem ſuperare pugnando, amicitiæ nomine ſe cum illo miſceat, venturum potentiorem Polyphæmum, purgans videlicet, & ambos iam amicos eiecturum. Quin & ſuſpicandum, per tot digeſtiones, quibus itinere durante ſubijcitur antequam ad lienem perueniat, illum plane antiquam naturam exuere, ſi melancholiæ ibi reſidenti initiò forte eſſet temparandæ. Verum enimuero, leuiores hę ſunt velitationes, ad ipſum robur militiæ accedamus, & reſeruatos veteranos, vincere hucuſque aſſuetos, aggrediamur: particularia hæc, ad generaliora pedem moueamus. Abſque omni ſanitatis damno & periculo, imò cum emolumento, humores noxios in circumferentiâ, minoribus & maioribus venis, totoque corpore diffuſos, in renibus, hepate, liene, inflammationibus quoque pleuræ, pulmonis, cerebri, &c. poſt concoctionem, medicamento aluum ſoluente exturbari, & optime ac tute hucuſque factum eſſe vnanimes Galenici aſſerunt: ego, cum inſigni & euidenti vitæ ſanitatiſque diſcrimine morbi cauſa in prædictis partibus exiſtente, per inferiora vel ſuperiora purgationem inſtitui, veritate adſtipulante, affirmo. Ratio eſt, quod tetri illi humores, acres, amari, putreſcentes, corrupti, fœtidi etiam à concoctione, & ſæpius venenoſi, non aliam habeant ſemitam ad ſtomachum niſi per cor, retrogradiendo nimirum ex circumferentia in venas, atque inde in cor, donec ad inteſtina veniant per meſenterium; atque ideò non poſſunt non inficere nobile viſcus ſubſtantiâ ſuâ infectâ & contaminatâ, dum illius ſinus ſubeunt, & euidens minitari grauiſſimorum morborum periculum, dum cor impreſsá impuritatum labem ſeruat, atque illâ poſtridie vel aliquot abinde diebus, perlabentem purum ſanguinem inficit, totoque corpore humoris morboſi ſemina ſpargit; vnde etiam ſemper nonniſi aliquot à purgatione diebus, debile corpus priſtinum robur colligere animaduertimus. Sin autem morbi quædam ſubleuario perſentitur, fit id ex accidente, & præter metam Medico propoſitâ, nec non ex ignota ipſi ratione; nimirum quatenus humor tota latitudine corporis diſiectus, facilius ſeipſo vnito domatur, & inſenſibiles per tranſpirationes à natura efflatur. Tranſire vero neceſſariò prædictis viis, humorem purgandum, nec non penetrare neceſſe eſt, cum nullæ aliæ pateant, omneſque Galenici vna voce, ante detectam circularionem ſanguinis, & ſanguificationem cordis, ex venis ad hepar atque inde per venas meſaræas in ineſtina eum deuolui affirmarint, reuocare non audebunt nunc ſententiam, nouoſque excogitare canaliculos, quamuis iecori cum meſenterio nullum intercedere commercium, & illos turpiter lapſos eſſe, exactior anatomia detexerit. Solæ igitur ægritudines in gula, oeſophago, ventriculo, inteſtinis ac Meſenterio, commodè & nullo diſcrimine Galenicis purgantibus emunguntur, quod vicinior ſtomacho materia in primis viis exiſtens, cor nulla moleſtia afficiat, nec qualitate inimicâ vitale promptuarium inficiat. Neque verò ſi fortè dicant, bilem per orificium, quo in inteſtina exoneratur, à tractrice medicamenti facultate pellici, aut lienis excrementa per vas breue, quo ille acorem in ſtomachum euomit, trahi, quicquam ſe reſpondiſſe exiſtiment. Naturæ vias, potentiam, & partium mutua officia obeuntium imperium, ignorare ſe teſtantur, qui talia proferunt. Ratum enim habeant ſtomachum aliis partibus concreditum nutrimentum, ſeu vitioſum, ſeu laudabile fuerit, nulla aliâ poſſe repetere viâ, quam eadem quâ miſit, etſi illud ea ipſa ſuperioritatis vi è poſtliminio ipſi accerſere licet quâ ab legauit: at cum iam ſemel bilis flaua in cyſtide ſua fixit tentorium, hoſpes veſiculæ in expellenda illa totus ſui iuris eſt, nec ſtomacho, per obliquam, ſeu oppoſitam viam illam reuocanti, aures præbet. Eadem ſit de ſplene ſententia, quod ille nutritur, ventriculo debet; quod hic gratam aciditatem fruitur, illi gratias agit, & beneficium totum agnoſcit acceptum. Hæc genuina corporis eſt Oeconomia, ita Reſpublica humana ſubſi-

Via ſyrupo à ad ſplenem longa.

Digeſtionibus ipſo'ueni facultas mutatur.

In quibus affectibus nõ conuenit purgatio.

Ratio.

Cur interdum ſubleuatio quædã poſt purgãs in dictis morbis.

In quibus affectibus conuenit purgat.

Quæ potestas ſit ſtomachi in purgat.

Quem st sunt politi cuo, te fei t co pus huma num. stit; quælibet nimirum pars ignobilior principi partim subiacet, partim sui est iuris; ignobilissimæ, vtrisque obediunt, domesticæ tamen vtilitati prospiciunt, & sic Corpus humanum minime Monarchiam, sed statum Monarchico-Aristocratico Democraticum refert. Patet id, quod vitia primæ digestionis non emendantur in secunda, nec huius in tertia, vel aliis. Si occultas vias Galenici, vt vim argumentorum nostrorum effugiant, quærunt, quibus tracti humores superflui stomachum petant, permittimus libenter vt in illis cuniculis se abdant, nobis patenti & regia via incedentibus obscuri non placent labyrinthi, nam de abditis non disputat, aut statuit genuina quidpiam Medicina. Audire mihi hic videor aduersarios murmurantes: Quandoquidem, per te, purgantia nocent in omnibus corporis humani affectibus, stomachi, Oesophagi, mesenterij, panniculi & intestinorum exceptis; & sanguinis profusio damnosa, præterquam in plethora exquisita, THEOPHRASTVS & Chymici quoque peccarunt, dum purgationes in morbis à materia dependentibus, & vltra cor prouectis, præscripserunt; ac ferrum in aliis, quam plethora pura adhibue- int.

Obiect. aduers.

Respons. Aperiant hic aduersarij oculos, & quam diuersa ab illis, securiorique incesserint semita, animaduertant. Purgarunt nostrates, id est veri Ch- -mici, (neque enim turbam illam absque naturæ cognitione, sola praxi distillatoria instructam, hoc nomine comprehendo) nonnunquam in morbis quibus purgationem haud conuenire demonstraui; at qualia, obsecro vos, adhibuerunt purgantia? sane nullatenus tractrice vi humores inuitos rapientia, verùm, naturæ grauatæ & torpescenti stimulos addentia, alacriter vt in morbum insurgendo eum expelleret, non in ventrem accersitis causis, more Galenicorum, sed per proximam & commodissimam serentiæ suæ notam viam. Vnde quotidie videmus Antimonialia, Vitriolata, Mercurialia &c. visitata illis remedia, diuersas in diuersis suppositis, & corporum morborumque dispositionibus, exhibere vires; ac nunc vomitus ciere, nunc per aluum deiicere, iam copiosiorem profundere vrinam, sæpe per sudores euacuare, ac non raro per transpirationes insensibiles grauissimos extrudere affectus; imò idem pharmacum, eadem dosi, eodem in morbo, iisdemque personis sæpius exhibitum, diuersissimas, & diuinas plane, obseruauimus exerere virtutes. Initio enim, dum in stomacho aut primis viis noxium quid hæret, vomitione aut deiectione pellit; his mundatis, in diureticum abit, & tandem Diaphoreticum confortatiuumque euadit. Ludit sic benigna mater natura cum homine & in homine, vt semper diuersam se exhibeat, votisque, beneplacito, & voluptati præcipui artis suæ speciminis complaceat. Nota sunt quę dixi, & notiora quam vt probatione vlteriori indigeant, vel inimicorum vereantur oppositionem ac refutationem.

Qualia purgantia Chymici adhibuerunt.

Vires admirãdę purgatiuorum Chimicorum.

In phlebotomia Chymici cauti. In Phlebotomia quam caute THEOPHRASTVS & Chymici procedant, & quam rarissime morbos sanguine purgato superari velint scalpello, cognitum, quod nihil fere aliud in ore habeant, quàm vitæ Thesaurum in sanguine contentum conseruandum, aliisque modis morbi mineram effodiendam; & nihil magis nostratibus stomachum moueat, vel THEOPHRASTO ansam reprehendendi Galenicos præbeat, hâc ipsâ frequentiori venæ pertusione. Adeo vt non absque ratione autumare liceat eum circulationem nouisse sanguinis, & cordis munus, licet ea clarissime non explicuerit; vt etiam plura, in hunc diem in eius scriptis obscura, tandem clara dies aperiet. Si tamen nonnunquam in prędictis morbis nostrates sanguinem profuderunt rarissime nec nisi semel factum, exiguoque pondere, nimirum vt sciscitarentur quonam in corpore sanguis modo valeret, & an nulla corruptionis, inflammationis &c. vestigia in illo apparerent, quò certiùs & faciliùs opem medicam quibusuis morborum affectibus, de statu sanguinis certi, adhibere possent. In illis igitur non pro salutis adminiculo cruoris effusionem acceperunt, sed tantum pro signo; nempe vt istis vestigiis morbi essentiam, locum, potestatem, &c. inuestigarent.

Cur in dictis morbis interdũ phlebot. adhibuerunt.

Explosis iam præcipuis in arte Galenica remediis, purgatione scilicet, & venæ sectione, abusuque, periculo, & temeritate, in methodo practicandi vulgari detectis; speculemur nunc verum alterantia ratione euidentiori, & successu meliori, administrari. Tantum abest, vt, si, cæcæ fortunæ ductu in illis a veritate deducti, prosperos sunt experti aliquando curationum suarum euentus; in his plane

plane Deæ illius infensam senserunt contrarietatem: adeò vt quos ibi in sinu vtroque amplexos lacerto mollitet fouerat, illis tergum hìc irata vertat, & in tantam lucem protrahat gypsatam hucusque scientiam, vt fucus nemini non facilis sit cognitu. Exemplis monstraui superius fallaces frigiditatum, caliditatũ &c. noias, suo se Medentes mutuò iugulasse gladio, & loquacem dentibus momordisse linguam, dum destruere particularis experientia videtur, quam vniuersalis regulam absque exceptione fecerat: sed hìc sole nullis nubibus obscurato clarius demonstrabo, eos inscitiâ crassissimâ, fere nunquam infrigidasse cùm id agere propositum erat; & non raro calefecisse cum morbus frigidum remedium postulabat; aut ad minimum casu metam, vt cæci iaculatores, attigisse, si tamen attigerunt; eosdem non rarò obstruxisse cum resoluere tentabant; incrassasse cum incidere conabantur; &, contrà, morbo attenuantia indicante non semel compressisse & infarsisse &c. nisi quantum experientiam secuti, illius beneficio interdum ab erroribus exempti Empiricos egerunt; quoties verò doctrinâ suam & theoremata sequi constituerunt à vero eos aberasse, vt inextricabilibus erroribus inuoluti diuturnas aut mortiferas infirmitudines reddiderint, palam hìc faciam. Duo accipiamus exempla communissima, Iecoris intemperiem calidam, & splenis obstructionem. Chronici sunt morbi, patienter remedium expectant, extra sentiuntur; ita vt externa adiutoria internorum aduocari possint, & effectus vel symptomata habent tam fœda in vultu, vt curatio ab ægrotis magno redimeretur pretio. Notæ autem patentes calidi hepatis sunt facies, præcipuè vero nasus, intensè rubens, crebrisque pustulis asper; obstructionem lienis plumbeus sublividusq; color prodit, omittens alia signa minus oculis obuia. Volo hìc vt in præcedentibus, semperque alias, inducere exempla vulgaria, cuicunque obuia, etiam plebi nota, vt hæc quoque tam euidentibus conuicta demonstrationibus manus det, atque à remediis Galenicorum abstemia ad meliores pecuniam vsus, quàm ad deprauatores suæ sanitatis ditandum adhibeat: quoad enim vulgi crumena auaris ipsorum manibus patebit, eousque splendida Galenicæ artis circumuentio subsistet, hàc occlusâ, solidæ Medentes scientiæ, Deo, conscientiæ, hominibusque approbandæ, & cuius, vbiuis, & cuiuis, poterunt cubicas reddere rationes, operam nauabunt. Ad hepar iam & lienem reuersi dicimus, ad nostra vsque tempora in hepatis refrigerio oleum eos adhibuisse, & perdidisse: in liene autem ab infarctione eluendo laterem continuò lauasse, rerum teste magistra. At vnde hoc? artisne ægritudines hæ superant media, an in desperatorum sedem referendæ? minime verò, sed ignorantiæ suæ Doctores soluunt tributum, digni qui rubore ægroti erubescant. Iactant illi pro refrigeratione hepatis suum Cichorium, tanquam arcanum sympatheticum hepati refrigerando, laudant gramen, acetosam; endiuiam lactucamque conditas adhibent, & eidem vsui fotus & epithemata conficiunt ex rosatum endiuiæ &c. aquis aceto permixtis. Extollunt pro lienis extenuatione lupulum, fumariam, thamaricis corticem, trochiscos è capparibus, syrupum scolopendrij, illitus ex oleo de capparibus, & ingentem segetem: nec tamen pustulas morphæamque ex facie etiam Topicis adhibitis auferre norunt, ruboremque diminuere, vel saturnino colore abacto roseum restituere. Quid causæ quod ista frigida, conuenientia, & hepatica, suum viscus non refrigerant? aut illa splenetica non infarctu liberant lienem? Digestiones sunt tam stomachi quam aliarum partium, quas nunquam intellexerunt, & quibus minimè gentium attenderunt; nescientes digestionem plane rem immutare, & fere nouum ens producere, quanto magis qualitates primas vel secundas conuertere in alias. Etenim cum digeruntur siue potentia siue actu calida vel frigida, nequaquam talia permanent, qualia ante fuerant. Si saltem vinum, poma, vel alios quoscunque fructus obuios considerassent, perspicue vidissent, immaturas vuas austeras, astringentes, frigidasque esse, quæ tum externa solis digerentis virtute, tum interni spiritus coctione dulcescunt, calefiunt, laxant. Cernitur idem in omni crudiori fructu sensim per digestionem incalescente: & ecce prima digestio. Secunda in dolio fit, iam expresso vino, & spiritu liberiore compedibus botri soluto digestionem perfectiorem efficiente, expulsis impuritatibus & fæcibus: per hanc vinum redditur purum & limpidum,

Galenici non feliciores in alterantibus quã purgantibus.

Raro scopum attigerunt.

Duo exempla quæ id conuincant.

Quandò veriç Medicinæ studebũt Galenici.

Refrigerantia Hepatis Galen.

Attenuantia splenis.

Ratio cur prædictos morbos curare nesciuerint.

Vis digestionum.

Vuarum & vini exemplum.

Digestio prima.

Secunda.

nutritioni aptum, confortans, & cordiale. Accedente tertiâ digestione fit acetum, leni iuuante externo calore, & spiritu in interiora se abdente. Nam non penitus euanescit, vt falsa plurimorum est opinio, siquidem ex aceto ingeniosè, per expertum Chymicum, nouâ mediante digestione, spiritus ardens potest separari, vt ex vino, & tamen acetum iam longè alius est naturæ quam merum, frigidum scilicet, astringens, tenue, penetrans, incidens, minimeque nutriens: Diuersæ igitur digestiones, diuersas, imò fere contrarias, qualitates producunt, ad quod aduertendum erat hepatis refrigeratoribus, lienisque ianitoribus. In stomacho enim naturâ suâ calida sæpe in frigida abeunt: & contra, hæc illorum assumunt naturam. Exemplum de vino per simplicem digestionem nullo accedente fermento id satis demonstrat. De stomachi vero digestione arduum quid magis sentiendum. Hic iterum Galenicus populus in plusquam Cymmeriis tenebris hucusque est versatus, dum, præcipuum primumque naturę humanæ operationis modum ignorans, (quid de implicatioribus putandum?) digestionem hanc solo calore stomachi perfici contendit; ideoque calidum stomachum, optimè digerentem; tardum verò in digestione, frigidum vocauit. Verùm insigniter decepti Doctores fuerunt: Non enim calor ventriculi, sed acor ex liene (qui tantùm famis causa ipsis hucusque fuit) in eum eructatus, principem locum in digerendo obtinet. Exemplis res clarescet. Struthiocamelus ferrum deglutitum digerit, non certè calore stomachi, cum illud ne quidem violentissimis flammis, mille struthionis stomachos in fauillas redigentibus, cedat; sed illa aciditate, quâ melancholicum animal abundat. Atribilares (sic nominant scholæ) quis scobem chalybis crudum ventris calore dissoluere contendat? Dissoluunt autem, multiplici experientiâ teste, & illo obstructiones hepatis & lienis soluunt, abundant enim succo illo acido, lienis ob molem, quæ in huius temperamenti hominibus magna. Acida vero dissoluere ferrum constat, ex aceti ad puluerem chalybis affusione, & huius in crocum reductione. Crocus ferri astringens diuturnis vstus flammis, Antimonium reuerberatum in rubedinem, vel fixum album, magnum experta ignem, dum admirandas in corpore exerunt facultates, an calorem ventriculi illa de potentia in actum deducere sanus quis asserat? Aciditas igitur præcipua digestionis est causa, quæ alterantibus illis hepaticis & aliis permixta, cum illisque digesta, qualitates eorum alterat, obtundit, infringit, immutat; acida quippe non solum calidis contrariantur, sed etiam frigidis non paucis: imo vna aciditas alteri bellum infert; vnde in mixtione duarum aquarum acescentium tanta vidimus prælia, vt non solum vas continens, antea frigidum, tenentis manus usserit, sed etiam ex aquis flamma, nouo prodigio, exilierit. Digestionum igitur ratione scholis incognita, non mirandum si frigefecerint frigida, & adusserint antea calida: ac credant pro certo, quòd, quam diu numerum digestionum, causas efficientes, loca, modumque ignorabunt, tamdiu in medicinę hærebunt liminę; & quamuis cani & edentuli, semper tamen tyrones erunt; Illa vero nunquam cognoscent nisi Chymiæ nomen dent, & sub vexillis eius militent. Hęc n. sola est, quæ naturam, tam in Macro quam Microcosmo laborantem, in digestionibus, separationibus, transmutationibus, exaltationibus, in dissoluendo & coagulando, præparando, fermentando, & nutriendo, perfecte imitatur, & absque huius intimâ (non superficiariâ quam vulgares Chymici possident) cognitione Physicum velle aut Medicum agere, idem est, ac velle nare sine cortice. Extremum quod penciculandum restat, compositiones sunt pharmacorum, quæ an labenti naturæ restaurandæ efficaciora præparatione sua fecerint, quam natura mater produxit, hîc examinandum foret; verùm, latissime hac se diffundente parte, breui stylo nunc perstringi nequit, cum iam constituros præfationis limites excesserim, materia sub calamo crescente; alibi fortè spatiosior campus huic amplitudini exponendæ dabitur. Quapropter Colophonem imponam pręfationi, postquam admonuero lectorem, de litibus & pugnantibus Galenicorum opinionibus, nec non à veritatis norma aberrationibus, etiam in quibus optime conueniunt, hîc leuiter transeundo attactis, singularem facillimè posse exarari librum; quæ, si liberet, plenius prosequi, liceret, propiori vestigio omnes illorum in medicina gressus premendo, in apricumque

Marginal notes: Ex aceto aqua vitæ elicitur. — Longe difficilis cognitio digestionis stomachi. — Non calor præcipua causa digestionis in stomacho sed acor. — Acida etiam frigidis & aliis acidis contrariantur. — Chymia quid præstet. — Nullus verus Physicus vel Medicus absque Chymiâ. — De præparationibus Galenicorum alibi tractabit præfator. — Errores Galenicorum innumeri.

cúmque singula errata in curatione singulorum morborum commissa producendo, non minus apertè quam verè demonstrare, vix tot infirmitates quot ostia sunt Nilo debita methodo conuenientibusque pharmacis fuisse medicatas. Alterum est, certiorem vt faciam legentem, me nequaquam animo offendendi totum Medicorum corpus hæc scripsisse; noui enim permultos, qui sectæ Galenicæ nomen dederunt & adhuc sustinent, secretò Chymicorum castra sequi; inter amicos pro his tanquam pro laribus suis pugnare; tam in methodo practicandi horum statuta sequi, quam medicaminibus propinandis segnitiem Galenicorum stimulo aliquo è spagyria mutuato excitare: vel etiam in morbis obstinatis nonnisi huius manu præparatis vti remediis, &, tandem, reipsa esse puros putos chymicos, nomine verò tenus Galenicos, quòd vix alius, quàm qui Doctoratus scholastici pileolo insignis, licet aliàs doctoribus doctissimis longè doctior, in classes aggregatorum Medicorum admittatur. Non cum his, aio, mihi res est, sed cum illis, qui nasuti sibi ipsis videntur, quique, dummodò velis opinatione adeptæ Medicorum scientiæ turgidis per plebeias ferantur vndas, mox superbo gradu doctorem notante incedentes, in holosericis togis more pauonum in lucidissimis plurimi choragij speculis, se ipsos contemplantur, adspiciunt, & suspiciunt, Chymicos expertissimos caracalla indutos, & fumo carbonum tetros, ipsamque Chymiam Vulcani scholam, abominantur, reiiciunt & despiciunt: qui fauore vel numerata pecunia, sæpe adepti lauream, iam Æsculapium multis stadiis à tergo reliquisse sibi imaginantur, ex tripode loquuntur, & dicta sua vniuersa pro oraculis, absolutissimi Dictatores Recipe, volunt obseruari. Istis, inquam, hæc scripta volo, qui vigilando insomniis omniscientiæ sibi blandientes PARACELSVM & Chymicos Cyclopum famulos, ignarum & non nisi luto & cineribus tractandis assuetum vulgus, pręse nihili æstimant, cum tamen ipsimet requisita cognitione, ad genuinam Medicinæ Theoriam vel Practicam spectante, omnino sint orbati. Non ignorantes hîc noto, verùm superbiæ cum sua inscitiâ nubentes, quosque litera (secundum Apostolum) inflat, reprehendo. Optans interim & vota faciens vt retrogradi ex illa inferni ianua ad Chymicam lucernam artis suæ scabiem & vlcera agnoscant, ex chymiatriaque petitis remediis curent; aureum sic sperans rediturum sæculum, si illi nobiscum, nos cum illis iunctis animis & spiritu, omnes pariter, in mutuam concordiam, morborum excidium, ægrorum salutem, Medicæ facultatis emendationem & perfectionem, in Diuinæ tandem Bonitatis Gloriæque manifestationem, conspiremus.

Non omnes hic taxat Galenicos praef.

Galenici plurimi reipsâ sunt Chymici.

Superbos notat Galenicos.

Votum.

FINIS.

ELENCHVS LIBRORVM
IN SECVNDO VOLVMINE OPERVM THEOPHRASTI PARACELSI CONTENTORVM.

De Sulphure

Astronomia

Horum omnium librorum extat Index generalis in fine secundi voluminis qui (secundùm editionem Francofurtensem) inscribitur: In libros Sex Posteriores Medico-Chimicos.

NOBILIS-

NOBILISSIMI, CLARISSIMI
ac probatiſſimi Philoſophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI
THEOPHRASTI
BOMBAST, AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI.

Operum Medico-Chimicorum
SIVE
PARADOXORVM,
Tomus Genuinus Sextus,

E Chymicis Primus, Continens, Proceſſus & præparationes Spagyricas rerum naturalium ad vſum Medicinæ: multáque alia de Tinctura Phyſicorum, & cœlo Philoſophorum: de Cœmentis item & gradationibus.

Recenter Latinè factus, & in vſum Aſſeclarum Nouæ & Veteris Philoſophiæ foràs datus.

a ELENCHVS

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN SEXTA PARTE
OPERVM PARACELSI CONTENTORVM.

ARCHIDO-

ARCHIDOXORVM D. THEOPHRASTI PARACELSI,

LIBER PRIMVS.

De Mysterio Microcosmi.

Miseria humana quanta.

SI miseriam nostram consideremus Charissimi filij, per quam in grani domicilio moramur, & obscuro, fami, nec non plurimis vndiquàq; ac varijs accidentibus obiecto, quibus obruimur, & circumdamur, vt florere nobis minimè, imò vix viuere licuerit hactenus, quamdiu Medicinam ab antiquis præscriptam imitati sumus. Nam multis subinde calamitatibus amarisque circumuallabamur conditionibus, ac diris detinebamur catenis: indies quoque peius omnia cessura nobis erant, vt plurimis alijs, qui pari nobiscum bilance ponderati sunt, quos etiam antiqui suis iuuare libris minimè potuerunt hactenus, aut sanare. Varias itaque eius mali causas hoc loco non adducimus: hoc solum dicimus Doct. plurimos, eâ scriptorum veterum via sibi diuitiarum plurimum, cum iis verò laudis, aut honoris acquisiuisse ac promisisse minimum, sed mendacijs vtique meris tantas opes comparasse. Quo considerato Memoriale nostrum hoc opusculum elaborare conscriberéque volumus, vt ad maiorem, feliciorem, practicam peruenire possemus, vbi occurrunt nobis illa, quæ magis admiranda quàm vt inuestigari possint vnquam Naturæ Mysteria. Quapropter nobis considerandum venit quìnam ars ipsa cum naturæ Mysterijs conueniat, contra hos qui ad artem peruenire minimè potuerunt hactenus.

Medicinæ veteris incōmoda & impostura.

Mysteria Naturæ sublimia.

Mysterij Naturæ vires non aliter suis corporibus impediuntur, quàm vinculis & compedibus in carcere detentus sit: cuius animus liber est. Quamobrem nàmque Mysterium hoc, simile est igni etiam iam in ligno viuido, quod ardere cuperet, verum ob humiditatem nequit.

Mysteria Naturæ qui se habeant. Alchimiæ præstantia.

Cùm igitur impedimentum à rebus illi proueniat, ab eo vt liberetur videndum erit: quo libero, non aliàs ars ista separationum ad Aromatariorum artem, quàm lumen ad tenebras comparanda est. Quod quidem non cum arrogantiâ dicimus, sed quia pessimè nos habent enormes illæ nequitiæ quæ sunt in pharmacopolijs, & Medicis insinuantur. Quamobrem non immeritò vocamus tenebras, aut latronū & impostorum speluncas: cùm in eis plurimi curentur ob pecunias per ignaros homines: quas si non haberent, sani vel in principio illicò indicarentur, cum sciant illi, nullum in suis consultationibus esse remedium vel auxilium.

Medicorū veterū sententia notatur.

Ars quæ vera sit.

Cùm igitur ars illa sit meritóque dici debeat, quæ naturæ Mysteria docet scil. per Quintam essentiam curare contracturam atque sanare dierum spatio 4. quæ quidem aliàs in mortem vsque perseueraret: item vulnus horis 24. ad curæ suæ finem perducere, quod fieri tot idem dieb. per corpora nequiret: Mysteriorum naturæ separationem ab impedimentis corporum per experientiam alacriter iam deinceps aggrediamur. Primò autem est considerandum, quidnam homini sit omnium vtilissimum, & quid excellentiss. nempè Naturæ Mysteria cognoscere, per quæ perpendere potest quidnam Deus, & quid homo sit, quid in vtroque valet vsus cognitionis eorum, cœlestis videlicet æternitatis, infirmitatisque terrenæ. Ex quibus Theologiæ, Iustitiæ, verique (*al. Rhetoricæq;*) notitia perbellè nascitur: item quòd Mysteria naturæ solùm vita sunt hominum, & hæc tamen imitanda, quæ ex Deo tanquam æterno bono sciri, nec non impetrari possunt. Nam etsi miranda quædam in Medicina, ac in Mysterijs naturæ longè maiora deprehendantur, nihilominùs post hanc vitam æternum est Mysterium, cuius quod aut quale sit, aliud nullum habemus fundamentum, quàm per Christum nobis manifestatum est. Indè quidem oritur ignara Theologorum stoliditas, eorum, qui Dei Mysteriorum interpretationes depromere conantur, ex eo, cuius minimum apicē non intelligunt, quódq; nobis hominibus innotescere minimè potest, quænā fuerit voluntas eius, qui dedit. Verùm illi verbū eius ad superbiam & auaritiā contorquent, vnde seductiones ortæ sunt, ac indies magis inualescunt, vt in Monarchia ponimus. Quare nos Rationem minimè fundatam in Mysterijs visibiliter, vilipendimus, imò nihili facimus. Itidem Iuristæ iuxta suas opiniones leges sanciunt, vt ipsis nihil depereat, licet Respub. prorsum in periculo vtilitas versetur.

Mysteriorum cognitione nihil excellentius.

Mysteriū æternū, &c.

Theologi taxantur.

Iuristæ reprehenduntur.

Cùm igitur in huiusmodi facultatibus tā vana negotia præter æquitatem veniant in vsum, eas missas faciamus in suum vsque tempus. Nec eorum stultiloquia curemus, qui plura de Deo loquuntur, quàm ipsis ille patefecit, eumque pariter intelligere volunt, ac si fuissent à consilijs eius, nos interim vilipendentes, naturæq; Mysterijs detrahentes, nec non Philosophiæ, quorum tamen omnium toti ignari sunt. Clamor improbus horum potissima scientia est, quo sese fore præsumunt illos, à quib. fides integrè dependeat, & sine quib. cœlum atque terra perirent. O hominum vesaniam nec non

imposturam maximam, cuius loco potius æquum foret se nullos inutilésque seruos vt existimarent. Qoamuis & nos per vsum hos imitantes, vnà cùm ipsis nostri Doctoris & Conditoris vnici verbum ad superbiam nostrã inflectere, facilè discere possemus. Verùm, cùm verbum non exactè nobis cognitum, solâ fide sit apprehendendum, & nullâ terrenâ, quantumuis apparente ratione stabilitum sit, hoc onus, imò iugum potius abiiciamus, & naturæ Mysteria inuestigemus, in quibus finis veritatis fundamentum approbat nec ista solùm, verùm etiam illa Mysteria, quæ summam charitatem adimplere docent. Atque iste thesaurus ille summi boni est, quem in ista nostrorum Archidoxorum conscriptione materialiter intelligimus, & spirituale Monarchiæ nostræ committimus.

Archidoxa quid. continebunt.

Ex prædicto fundamento Medicinam depromimus per experientiam, quà certi reddimur ad oculum cernentes rem ita se penitus habere. Practicam igitur aggredientes, Archidoxorum librum hunc nostrum decem in partes diuidemus, nobis ad memoriæ subsidium quoddam, vt ea non obliuiscamur, & simul ita loquamur apertè, vt intelligi queamus à nostris, & non à plebeis, quibus vltrò ista minimè volumus esse manifesta. Nostrum siquidem animum, cogitationes, & cor surdis illis aperire nolumus, vt nec impiis hominibus, sed arcana istis muro procludere forti clauéque studiosè conabimur. Et si fortè labor hic noster ab istis Idiotis, qui verarum artium omnium sunt inimici, tutus satis non foret, decimum librum de præcedentium vsibus minimè scriptum esse volumus, ne filiorum panem canibus exhibeamus. Nihilominùs alij nouem à nostris abundè satis intelligentur.

Archidoxa quibus scribantur.

Theoph. decimũ librũ cur non scripturus sit.

Et vt de his loquamur artibus apertiùs, in hoc de Microcosmo tractatu sciendum est, in eo probari demonstrarique singula tum ea quæ continet, medicinámque recipiunt, tum quæ huic permiscentur. Item ille non aliter à Medicinâ vincitur ac regitur, sequens eam, quam sequitur ducentem frenatus equus, aut vinculis constrictus canis rabiosus. Ad hunc modum intelligo Medicinam attrahere naturam, ac omne quod vitam habet. In eo tria nobis occurrunt, quæ demonstrant, quibus talia viribus compleantur & fiant. *Primò*, quâ ratione quinque sensus à naturæ mysteriis adueniant, cùm à naturâ non prouenirent, nec oriantur naturaliter, vt herba quæpiam ex suo semine: verùm ibi materia non est, quæ producat illos. *Secundò*, corporis mobilitas consideranda venit, vnde nam procedat; & à quo moueatur vel agitetur, & quo modo subueniatur ei? *Tertiò* virium omnium in corpore diuisionis cognitio necessaria, & quænam vnicuique membro conueniant, & iuxta naturam eiusmodi membrorum transmutentur, cùm tamen ab initio natura sint vnica.

In Microcosmo quæ consideratu digna sint.

De his itaque primum dicemus prout de viso, auditu, tactu, gustu, & odoratu, Exemplũ tale docet. Oculi materiam habent ex quâ constant, vt de corporis compositione traditur. Sic etiam de aliis: Verùm ipse visus non est ex eo semine, de quo procedit oculus: nec auditus ex tono, vel ex eo, de quo nascuntur aures, neque tactus ex carne, gustus non ex linguâ, neque odoratus ex naribus, non magis quàm ex cerebro prouenit ratio sed organa sunt illa corporea, vel scrinia potius in quibus nascuntur sensus. Nec etiam intelligendum eos à creatoris gratià dependere, sic vt non sint ex natura hominis, sed infusa solum à gratia Dei præter naturam omnem; hoc fine, vt, si quandoque cæcus nascatur, magnalia Dei nobis innotescant. Hoc loco non ita censendum. Nam prædicta suum corpus habent insensibile, impalpabile, sicut cæterum corpus tangibile contrà existit. Omnis enim homo ex duobus componitur, ex corpore materiali videlicet, ac spirituali. Materia corpus, sanguinem & carnem dat: Spiritus autem dat auditum, visum, sensum, tactum & gustum. Quùm ergo surdus nascitur, ex domicilij defectu id fit, in quo debet morari auditus. Nam spirituale corpus operationem suam non perficit in loco malè disposito, cuius causam de generationibus hominum ponimus.

Sensus quæ materia.

Cæci cur nascatur.

Homo ex duobus corporibus constat.

Surdi cur fiant.

In eo cognoscuntur ergo Magnalia Dei, quod corpora duo sint, æternum videlicet, & corporale in vnum conclusa, prout etiam patet de generatione Hominum. Medicina autem in domum operatur, eam repurgando, quo spirituale corpus actiones in ea suas perficere queat, non secus ac sibeta in munda vel incontaminata camera.

Postmodùm ad motiuam facultatem corporis venientes, inquiremus, vnde ea sit, & suam originem accipiat, quod scil. corpus vniat se medicinæ, vnde virtus augetur motiua. Res sic intelligenda est. Omne quod viuit, suum à natura motum habet. Hoc satis per se probatum est, quoad naturalem motionem. Sed motus ille, quem putamus, declarandus est, vt qui fit ex arbitrio, prout si bracchium subleuem, quibus viribus id fiat quæri potest, cùm organum aliquod non videam, quo ipsum attraham, sed tantùm id ita fiat, quà sic fieri cupiam. Simile de saltationibus, ambulationib. & cursu, nec non aliis iudicandum est, quæ contra vel præter naturæ motum fiunt: cùm ex propria natura nil, sed ex accidente fiat. Hæc originem habent ex eo, quod intentio magistra potens existat supra motum meum, ad hunc modum scil. Intentio vel imaginatio incendit virtutem vegetatiuam, sicut ignis lignum, &c. vt de imaginatione peculiariter scribimus. Nullibi ergo potentior est in alio quopiam operationes adimplere suas, quàm in proprio suo corpore, cui inest, & in quo viuit. Item in omni corpore nihil incensu facilius est anima vegetatiua, quod ista per se currat & vadat, & ad hæc diposita sit. Sicut enim coopertus aut sepultus ignis, quamprimùm nudatur, aërémque habet, ardet: Sic & meus animus ad rem aliquam videndam intendit. Non possum oculos dirigere manibus quò velim, sed imaginatio mea conuertit eos, quocunque respicere mihi libitum est. Idem & de itione iudicandum est. Si enim progredi cupiam, idque arbitrariò mihi proponam; iam meum corpus dirigitur ad hunc aut locum illum mihi præsumptum. Et quo magis id in imaginatione cogitationeque meâ fuerit

Motiua vnde.

Imaginationis vis quãta ad motum.

Imaginatio promouet corpus.

impressum,

impressum, eò celerius curro. Hac ratione mei cursus imaginatio est motrix. Non secus medicina corpora mundat, quibus inest spirituale, quò fit vt illa motio facilius perficiatur.

Tertiò intelligendum est, in corpore distributionem fieri in omnia membra, ex omnibus illis, quæ aut foris aut intus offeruntur. In distributione illa fit mutatio, quâ res ita cõmutantur vt pars vna complexioni cordis inseruiat, alia cerebri naturæ accommodetur. Et sic etiam de reliquis. Duobus autem modis corpus ad se trahit, internè scilicet, externéque. Internè attrahit, quicquid per os assumitur. Externè attrahit aërem, terram, aquam & ignem. Res autem ita constituenda & definienda est. Ea quæ introrsum recipiuntur, haud sunt scriptu necessaria, cùm per naturæ fundamentum nota sint, quæ distribuantur, prout infra de diuisione. Exteriùs verò sic intelligendum est, quod corpus ab externis quatuor elementis per totũ cutem attrahat sibi necessarium. Quod nisi fieret, internum alimentum haud sufficere posset ad sustentationem hominis. Quandoquidem humor, in corpore non inexistens per consuetudinem, per ipsum extrahitur ex aqua, prout etiam fieri potest, vt quamdiù quis in eâ steterit aut sederit, sitim vt extrà non sit opus extinguat. Non quidem eo modo hoc fit, quòd per aquam extinguatur calor, velut ignis, sed calor internus attrahit humorem extrinsecum ad se, bibitque non aliter, ac si foret intrinsecus. Hinc fit, quòd vaccæ per integram æstatem in Alpibus absque potu manere valeant: aer siquidem illis potus existit, vel eius supplet vices. Idem & de homine statui debet.

Tractio corporis duplex.

Vaccæ in alpibus tota æstate non bibunt.

Natura præterea hominis etiam absque cibo sustentari potest, cùm pedibus in terrâ plantatus fuerit. Sic vidimus quendam qui sex mensibus absq; cibo vixit, eóque solo sustentatus fuit, quòd super stomachum terræ partem glebamq; gestaret, eâque siccatâ nouâ & recentem subinde assumeret. Is eo tempore integro nunquam famere se protulit: cuius rei causam de appetitu naturæ ponimus.

Famis remedium terra ventri imposita.

Sic & per medicinam vidimus, quendam seipsum sustentasse multis annis, per quintam scilicet essentiam auri, sic vt in singulos dies vix ℈ß. illius assumeret. Hinc fuerunt etiam alij multi, qui plurimis annis, vt viginti nihil ederunt, quales temporibus nostris vidisse meminimus. Probitati pietatiq; personarum hoc ipsum, atque etiam Deo solet à nonnullis tribui, quod impugnare minimè cupimus, aut iudicare. Naturale tamen hoc est, vt post mœstitiam, melancholiam animique desponsionem famem atque sitim adimere, sic vt per corporis attractionem ad se multis annis istud sustentari valeat. Quandoquidem cibus & potus ita non sunt ordinati, vt necessariò panem aut carnes edere, vinum aut aquam bibere debeamus, verùm etiã aëre, nec non terræ glebis vitam sustentare nostram possumus: & quicquid in cibum ordinatum est, id vt tentemus & gustemus, factum esse credendum est: quod latiùs in Monarchiâ Dei declarabimus. Quamuis id concedamus, fieri non posse propter labores nostros & similia, vt temporali corporalique cibo careamus, idque plurimis de causis. Quare cibus ordinatus fuit ad hoc, vti medicina contra morbos.

Inediæ exempla.

Mœstitia famẽ ac sitim sedat.

Cibus non tantum panis, vinũ, aliaque.

Cibo cur homo carere nequeat.

Distinctionem rerum in corpus intrantium, ad hunc modum igitur faciemus, quòd per eius partes omnes distribuantur, non aliter quàm si vinum ardens in aquam effundatur, tota concipit odorem illius, quia per totum corpus eius diffusum est: itidem cùm atramentum in vinũ inijcitur, nigrum hoc illo totum efficitur. Sic etiam in humano corpore humor vitæ statim diffundit ea quæ recepta sunt, ac citiùs quàm exemplis istis proposuimus. Qua forma verò transmutetur assumpta substantia, huius natura solùm consistit in membris, quæ recipiunt, eámque digerunt in sui similitudinem, non aliter quàm si panis traijciatur in hominem, caro fit hominis, & in piscem, caro fit piscis, &c. Similiter intelligendum, quòd à naturæ membrorum viribus assumptæ res transmutentur, iuxtaque naturam assumentium partium approprientur. Id ipsum de medicinis similiter etiam iudicandum est, istas in membra transmutari secundum horum proprietates. Nam suas vires & virtutes à propriis medicinarum substantiis accipiunt, iuxta bonam aut malam dispersionem earum, subtilémue aut rudem, prout medicinæ fuerint. Vt si est de Quinta Essentia, fortior potentiórque transmutatio eius futura est. Si vero crassa, talis etiam manet, non aliter quàm imago suum à coloribus ornatum, pulchritudinem, vel deformitatem habet: qui si nobiles fuerint, & illa similis erit. Quapropter vt experientias nostras in illis, qui nobis occurrerunt, in similibus colligamus, ac in delectionẽ memoriamq; nostram congeramus, vt cùm indiguerimus illis, in promptu nobis sint! Nouem hos libros conscribemus, decimum in occipitio nostro clausum reseruantes propter ingratos idiotas. Nostris autem nihilominùs hæc satis declarata erunt. Et nemo nostræ doctrinæ scholam admiretur: quæ licèt contraria sit cursibus ac methodis antiquorum; in experientia tamen quæ rerum omnium est magistra, per quam etiam artes omnes probari debent, firmissimè fundatur.

Forma assumptorũ mutãda vnde pendeat.

Finis Prologi & Microcosmi Libri primi Archidoxis ex Theophrastia.

LIBER SECVNDVS ET TERTIVS ARCHIDOXIS EX THEOPHRASTIA PARACELSI THEOPHRASTI.

De Separationibus Elementorum.

PRIVSQVAM elementorum separationum declarationem aggrediamur, quædam (etsi de generationibus rerũ scripta, separationibus etiam elementorum non vsque adeò consona sint) pro maiore & clariore eiusmodi separationem intelligentia explicabimus. Conuenientiùs namq; res omnis ad finem suum perducitur, vbi maturo prius intellectu, quis finis eius existat, consideretur. Eò siquidem practica dilucidior euadit. Dicimus igitur in omnibus rebus Elementa quatuor vna existere, ex quibus cuilibet oritur prædestinata sua res. Qua ratione tamen ista quatuor elementa sibi mutuò contraria, concordate, simúlque morari

Elementa 4. rebus omnibus insita, & quomodo.

citra sui destructionem queant, ad hunc modum intelliges. Cùm elementorum mixtio in prædestinatione ita vnita & corroborata est: talis exsistat in eis nullum pondus habetur, sed vnius quàm alterius in rebus dominatio maior existit. Ex quo quidem intelligitur, quòd in digesto fermentóque prædestinationis, fortissimum prædominetur, aliaque vincat & subinget elementa. Hoc modo tria cætera elementa ad suam perfectionem minimè perueniunt, sed ad illud perfectum Elementum se habent, tanquam in ligno leuis materia. Quapropter Elementa vocanda non veniunt, cùm perfecta non sint omnia, sed solùm vnum. Non igitur, cùm de quatuor elementis loquimur, quæ finaliter rebus omnibus insint, definitiuè sic intelligendum est, quòd quatuor in eis perfecta sint, sed finitum vnum tantùm insit, reliquis imperfectis manentibus propter vires præcellentis elementi. Hinc fit, vt ea simul conuenire & consistere possint, quòd in tribus nulla sit perfectio. Quare nec vlla corruptio per contrarietates dominari potest. Præterea, quod Elementum in vno genere prædominatur, id in hoc prædestinatum est. Et ideò nulla corruptio neque permixtio potest eis adhærere, prout de generationibus ponimus.

Cùm ergò tantùm vnicum in vnaquâque re sit particulariter elementum non opus est, in rebus elementa quærere quatuor, cum tria non sint in perfectione posita. Finaliter itaq; nobis intelligendum est 4. in omnib. elementa rebus existere, sed non actu 4. complexiones. Res ita se habet. Substantia continet elementum Aquam, & tunc Nenufar est. Præter hoc in ipso nulla terra, nec aër, neque ignis existit. Item in eo nulla similitudo caloris neque siccitatis est. Peculiarem enim nullam operationem habet, sed eius prædestinatio est Aqua, ac vnicum elementum aquæ est, sub quo nulla siccitas, nulla caliditas est secundum agnatam suam naturam. Quanquam autem ita se hæc omnia habent, adhuc tamen penes ipsum tria sunt alia elementa, sed non ex tribus illis, quæ scilicet perfecta non sunt enata, neque principium aut auxilium ex ipsis habentia, sed ortum suum nanciscuntur ex prædestinato Elemento, quod ei generi vnitum, & impressum est.

Et quamuis id contra communem Philosophiam pugnet, videlicet prædestinatum vnum Elementum ex suâ naturâ cætera tria habere sibi adhærentia: credibile tamen est, quòd elementum & substantia sint inter se differentia. Idque sic intelligendum: Substantia non est ex illo Elemento, quod substantiam tingit ac elementat: nec etiam hæc Elementa ex substantia sunt, sed pariformiter simul conueniunt, vt corpus & anima. Iam verò vnumquodque corpus veluti crescentis alicuius complexionem habet: similiter & Elementum. Quanquam Elementum ipsum in crescentis corpore visibile non est, nec tangibile, nec demonstrabile, ideò, quia Elementum hoc propter suam subtilitatem fortius est, & crescentis alia Elementa subiugat. In corpore tamen omnia insunt, sed imperceptibiliter, vti cùm aqua permisceretur aceto, huic illa similis fit. Et licèt acetum illius immutârit essentiã omnem, aquæ tamen complexio nihilominus incorrupta manet, nec est acetũ eà de causâ, verũ æquè ac priùs aqua. Et quamuis aquæ virtutes non exerat, per hos tamen non stat, quin eas adhuc habeat.

Istis propositionibus declarare cupimus, quâ viâ separationes Elementorum fieri debeant, vbi duæ practicæ nobis intelligendæ veniunt: vna cui conuenit Elementi prædestinati separatio, quam in libro de Quintâ Essentiâ declarabimus. Altera, ad quam Elementa quatuor substantialia pertinent in crescentibus existentia. Per id intelligitur, prædestinatum Elementum Quintam Essentiam existere, nec à sese mutuò separari posse, tantùm à tribus Elementis, vt infrà de Quinta sequitur Essentia. Verùm vbi de quatuor Elementorum separationibus loquimur intelligimus quatuor illa, quæ sunt in corpore essentialiter. Hinc varij surrexerunt errores, quòd in prædestinato Elemento quatuor Elementa quæsita fuerunt, & præterea etiam Quinta Essentia, quod minimè potest fieri. *Separationis practicæ duæ sunt.*

Porrò sciendum est etiam, cùm Elementa corporũ separanda sunt, vt vnum ignis existat, aliud aqua, tertium aeri simile sit, quartum verò terra, iuxta suas complexiones, quòd Elemẽta interdum cũ suis formis appareant nonnunquã cum cõplexionibus, ceu aqua velut aqua, aër vt aer, terra vt terra, & ignis prout ignis. Hæc subtiliter intelligenda sunt, tum demum per similitudinem benè fieri posse, si illa pro vnione sumantur Elementorum, non visibiliter aut in actu, neque iuxta naturam ignis Elementi, sed vt complexio calida & sicca, tanquam ignis. Hoc modo cuique Elemento sua natura, essentia & conditio tribuitur, non corrupta proprietate. Non enim putatur, quia calida plurimùm herba quæpiam sit, vt vrtica, quòd ob id plus ignis in se contineat, sed potiùs existimatur, ipsius Quintam Essentiam esse calidiorem Essentiâ Quinta chamomillæ, quæ quidem caloris minùs habet. Verùm Elementa corporis minùs aut magis accipiunt ex sua substantia, prout lignum plùs ignis in se continet quàm herbæ: similiter lapides habent in se plùs siccitatis & terræ, quàm resinæ. *Vrtica quo modo chamomilla calidior.*

Notato ita pariter gradus multitudinem & quantitatem in Quinta Essentia oriri ex Elemẽto prædestinato. Et intensio gradus Elementorum corporalium emergit ex specie substantiæ, quæ dissimulis est.

Sed ad separationis corporalium Elementorum à cæteris rebus omnibus faciendæ practicam veniendum est, quæ duplex habetur: Vna quidem ex puris Elementis tria elementa docet elicere, vt ex igne ardente, inuisibili aëre, ex vera terra, similiter ex aqua naturali, quæ similem originem, vt præcedentia non habent. *Practica separationis duplex.*

Altera quidem est eorum, ex quibus illa quatuor existunt, vt supra diximus, cum differentia tamen tali, quòd hoc plùs exhibet elementi ignis, aquæ, terræ, vel aëris, cum essentialium elementorum formæ similitudine. Cùm ad hunc modum separata fuerint non possunt dissolui ampliùs vnquam, vt scilicet

licet corrumpantur vltra complexiones.

Animaduertendum etiam Elementa per separationem ad similitudinem essentialium elementorum inueniri formaliter. Nam aër vt aër apparet, qui minimè concludi potest, quod aliqui falsò putant, hac de causa, quia statim in momento separationis exaltat se, nec non ventus erumpit aliquando, cùm aqua sursum ascendit, cum terra nonnunquam & aliàs cum igne. Exaltatio siquidem aut eleuatio in aëre plurimum est admiranda. Velut si ex Essentiali aquę elemento aer separandus sit, bullitione illud fit. Qua quidem incipiente, mox ab aqua separatur aer, secùmque leuissimam aquæ substantiam defert, & quantùm minuitur aqua, tantùm ipse aër etiam iuxta suam proportionem & quantitatem imminuitur.

Notandum igitur hic est, nullum Elementorum citra aërem concipi vel haberi posse, hoc aliorum quodius sine alio. Quare non suscipimus onus aerem separandi seorsum, cùm sit in aliis tribus, vt in corpore vita. Nam à corpore cùm separatur, omnia pereunt, vt clarè de separationibus docemus in sequenti practicá. Quatuor hoc loco viæ considerandæ sunt: vna quidem est in aquosis corporibus, id est herbis, quæ plùs aquæ quàm aliorum Elementorum vllum habent. Secunda est in igneis corporibus: talia sunt ligna, resinæ, olea, radices, &c. quæ plùs in se continent igneæ substantiæ, quàm aliorum, Tertia de Terreis corporibus est intelligenda, quæ sunt lapides, luta, nec non terræ. Quarta verò de aëreis, & hoc in tribus aliis omnib. vti meminimus. Pariformiter etiam de puris elementis totidem viæ considerandæ sunt, ad modum eundem vt supra de quatuor præcedentibus dictum est.

Separationes metallorum &c.

Hinc iam cognitu facile est, quænam Elementa, & qui separanda sint. Inter quæ primùm ex metallis elementorum separationes occurrunt, quibus prædestinatæ virtutes insunt peculiares quæ Elementis cæteris deficiunt. Etsi enim Elemẽta similia sint omnia formà, caliditate nempe, frigiditate, humiditate, siccitatéq; Non tamen in vno prout in alio siccitas aut humiditas, vel caliditas & frigiditas eadem existit: nam in aliquibus est Appropriatiua, in aliis verò Specifica, variis ad hunc modum viis, vti sunt in vnoquoque genere quæque naturatæ peculiariter, & essentialiter: cùm nullum genus elementorum virtutibus alteri simile sit.

Separat. Marchasitarum, lapidum &c.

Sic etiam de separationibus Marchasitarum statuendum est, quæ similiter in practicà, nec non elementari naturà differunt ab aliis. Nam vnum quodque genus est in peculiari separatione positum, & particulariter practicari debet. Postea lapides & gemmæ sua demonstrare debent elementa, nulla similitudine cum aliis apparentia.

Deinde Salia peculiaris existunt & excellentissimæ naturæ, plurium etiam proprietatum, quàm in aliis percipiuntur. Est & in Herbis essentia diuersa, quæ cum ipsis mineralibus nulla via conueniunt: nec possunt similia esse, quod ad ipsorum naturam attinet. Postea lignorum, fructuum, corticum, & similium, singularis est proprietas: item carnis, potuum, & ciborum omnium comestibilium, & non bonorum atque mundorum, malorum & impurorum, quæ separari debent in Elementa.

Istius separationis, quam putamus duæ reperiuntur viæ. quarum vna fit separatione cuiuslibet elementi, per se in peculiare vas cõclusi præter virium ipsius corruptionem, aëre excepto.

Altera separationis via est puri ab impuro quatuor in Elementis, ad hunc modum [illegible] cet. Postquam Elementa separata [illegible], vnum ab alio nempè, crassam habent substantiam adhuc, ea de causa alia quidẽ separationẽ elementorum eiusmodi sequitur separatio. Quare practicam istarũ omniũ declarare volumus. Primò namque sciendum, rerum Quintam Essentiam hac via separandam & extrahendam esse: quòd scilicet elementa ex corporibus in Essentiæ Quintæ natura non subiungentur, sed cum eis relinquantur. Itaque illa tingere potest Elementa, vel fortiùs vel leni[illegible]. Hoc ita intelligendum venit, quòd elementis vires ob id non depereant, cùm præd. [illegible] elementum, hoc est, Essentia Quinta extrahitur quæ pariter & ipsa elementalis existit, & separabilis, quoad formam elementalem, sed non quoad diuersas naturas. vt patet, de quinta essentia.

Per eiusmodi separationes, omnes elementales infirmitates ex vna simplici curari possunt, ad hunc modum videlicet, si prædestinationes illæ contra istas pugnant, vti de prædestinationibus ponimus. His itaque factis initium separationum dedimus: quapropter ad practicam earum est accelerandum, quarum decupla est varietas: Vna *Metallorum*; secunda *Marchasitarum*, tertia *Lapidum*; quarta *Oleaginosorum*, quinta *Resinarum*, sexta *Herbarum*, septima *Carnium*, octaua *Succorum*, nona *Vitreorum*, decima verò *Fixorum*. Ad istas elementorum separationes viæ tres habentur: vna per *Destillationes*: secunda per *Calcinationes*; tertia per *sublimationes*. Huc faciunt omnia exercitia, vt manuum applicationes ad ignem, atque labor, & quæ necessaria alia ponentur in sequentibus.

De separationibus Elementorum ex Metallis.

Aq. fortis ad metallorum solutionem.

AD Elementorùm separationem ex metallis, opus est optimis instrumentis, labore, diligentia, cum artis experientia, manuum ad opus hoc aptitudine.

Primò fac aquam fortem ad hunc modum.

Accipe *salnitrum, vitriolum, & alumen æqualibus partibus, quæ destillabis in aquam fortem.* Hanc rursus ad suas fæces affundes, iteratòque in vitro destillabis. In hac aqua forti clarifica argentũ, & postea in ipsà sal Ammoniacal solue. His peractis accipe *metallũ in laminas redactũ & in aqua resolutas ibidem ad est, in ead. in aqua tandẽ separa per balneũ Mariæ. rursum affundes, hoc itera toties donec in fundo repertum sit oleum, ex Sole vel auro spadiceum, ex Luna lazurium, ex Marte rubeum & valde obscurum: ex Mercurio album, ex Saturno liuidum atque plumbeum, ex Venere viride prorsus, & ex Ioue fla[illegible].*

Præparatio diuersarũ metallorum diuersa.

Quanquam non omnia metalla sic in oleum reducuntur, nisi quæ præparata prius fuerint, vt *Mercurius est sublimandus, Saturnus calcinandus, Venus florificanda, ferrum crocificandum, Iupiter reuerberandũ*: at Sol & Luna facilè se dedunt.

Postquam ad hunc modum in liquidam substantiam reducta metalla fuerint, eáque se disposuerint ad elementorum suorum disiunctionem (quod in metallica natura minimè fieri potest: nam vnaquæque res prius ad vsum cui conuenit præparanda, postmodum ad huius olei partem vnam adde, recentis aquæ fortis partes duas, & simul optimo vitro clausa, ponas in fimum equinum per mensem. Indè pòst igne lento prorsum destillabis, vt materia coaguletur in fundo. Et aqua fortis, quæ ascendit, si per balneum destilletur ad hunc modum, duo simul elementa inuenies. Sed non ex omnibus metallis eadem Elementa relinquentur. Nam ex auro manent in balneo terra & aqua, sed aër est in omnibus aliis tribus, & elementum ignis manet in fundo, quia substantia, nec non tangibilitas auri ex igne coagulata est: ergo substantia conueniet in substantiali. Ex Lunà manebit in fundo elementum aquæ & in balneo elementa terræ & ignis. Nam ex frigido & humido enascitur substantia, nec non corporalitas Lunæ, quæ quidem est fixæ naturæ, quæque non potest eleuari. Ex Mercurio manet ignis in fundo, & terra & aqua sursum eleuantur. Ex Venere manet etiam ignis, & ambo nempe terra & aqua manent in balneo. Ex Saturno manet elementum terræ in fundo, ignis & aqua habentur in balneo Ex Ioue manet aër in fundo, & ignis aqua & terra eleuatur ab eo.

Auri quę elementa subsidãt.

Argenti quæ Elementa.

Mercurii quę Elementa Veneris quæ elementa Saturni Iouis &c.

Notandum igitur, aërem in Ioue corpus præstare, & in nullo alio quoquam metallo: cuius quamuis aliqua pars etiam vnà ascendat, ac inseparabiliter tribus cæteris Elementis permixtus maneat: is tamen corporalis non est aër, sed aliis adhærens & concurrens, ac ab eis inseparabilis.

Iam notandum est emanentiam illam, hoc est, elementum corporale, quod in fundo remansit, cum forti aquà recente per balneum in oleum reduci debere. Et sic perfectum erit hoc elementum, quod seruabis pro parte vnâ. Cætera per balneum hoc modo separabis. Ea pones in arenam, vrgebísque leuiter, primò quidẽ eleuabitur ac exibit aqua, postmodùm ignis, quod ex colore dignoscitur, vbi illa duo supersunt. Verùm si elementa terra & aqua remansissent, primò sursum ascendet aqua, posteà verò terra. Si tamen terra & ignis forent, primò terra, postmodùm eleuatur ignis. At si aqua, ignis & terra simul essent, aqua primò sursum ascendet, pòst ignis, & postremò terra. Hæc elementa peculiaribus vitris ita seruari poterunt, quodlibet secundum suam naturam: vt ex Sole calidum & siccum, sine quâuis aliâ proprietate: similiter frigidum & humidum, & frigidum atque siccum. Sic de aliis intelligendum. Ignorandum non est, corrosiuam aquæ fortis naturam extrahendam ita esse, prout in libro de *Quinta essentia* tradimus.

De separationibus Elementorum ex Marcasitis.

Marcasitarũ solutionis modus.

POsitis antea separationibus elementorum ex Metallis, ad eas quæ de marcasitis fieri possunt, est vt veniamus, quæ tales existunt.

Accipe *Marcasita cuius speciei velis, siue Bisemuti seu talci vel cobalti, aut granati, vel cuiusuis alterius libram vnam: salis nitri tantundem, contunde minutissimè, adurendóque simul deduc per alembicum extra cucurbitam, & quicquid liquoris ascenderit, serua.* Quod autem in fundo manet, hoc tritum aqua forti resoluatur in aquam, huic prius aggregatam aquam affundes, & in oleum destillabis, sicuti priùs de metallis dictum est. Eodem processu separabis etiam elementa. Sic erit aurea marcasita prout aurum intelligenda, nec non argentea sicut Luna, Bisemutica sicut plumbum: Zinetus, vt cuprum, Talcum vt Iupiter, Cobaltum vt ferrum, &c. Hæc de separatione marcasitarum sufficiant in omnibus generibus.

De separatione elementorum à lapidibus.

Lapidũ solutionis ratio.

LApidum & Gemmarum elementorum separatio hac via venit intelligenda. Accipe *lapidem optime tritum, cui duplum vini sulphuris addes, & mixta omnia simul in lebete lutato ponantur in Athonar horis quatuor, vt sulphur prorsum absumatur: postmodùm abluatur quod superest à facibus & sulphure, & siccetur.* Calx eiusmodi lapidea, in aquam fortem etiam ponatur, & cum ea procedatur, vt *antea de metallis diximus.* Comparantur itaque lapides metallis: vt claræ gemmæ, non albæ, nec fuscæ auro comparantur, albæ, cerulææ, glaucæque argento seù Lunæ: posteà communiores lapides aliis metallis, vt *Alabastrum Saturno, marmor ferro, silex Ioui.* Dulech autem Mercurio.

De separatione elementorum ab oleaginosis.

Oleaginosa vt separantur.

OLeaginosa reputantur omnia *olea, ligna, radices, semina, fructus,* & similia, quæ naturam flagrabilem & incensioni idoneam habent, Estque duplex eorum separatio, corporum scilicet oleaginosorum & oleorum purorum,

Oleaginosorum corporum separatio talis est.

Accipe corpus hoc tusum, tritum, aut quocunque modo poteris comminutum, id inuolutum linteo, ligatumq; ponas in fimum equinum donec omnino putrefactum sit, quod in vno quàm in altero citiùs accidit. Postquam putrefactum erit, in cucurbitam ponatur, eique superfundatur communis ardentis aquæ tantùm, vt supereminead quatuor digitis latis, & in arena destilletur omne quod ascendere poterit. Nam ascendunt omnia præter ipsam terram, elementa, quæ cognosces ex coloribus, sed tamen ascendat primò ardens aqua, postmodùm aër, deinceps aqua, & postremò ignis, & in fundo terra manebit. De puris oleis tamen intelligendum ista non indigere putrefactionibus, sed solitaria absque additione esse destillanda, postmodum eorum elementa, *prout supra de aliis dictum fuit,* separanda, quæ suis etiam coloribus dignoscuntur. Non aliter cum Resinis liquidæ substantiæ faciendum est, vt *pice, resina, therebentina, gummi,* similibúsque.

similibúsque. Sed quæ resinæ corporales existunt velut sulphur, prius præparandæ sunt hoc modo.

De separatione elementorum in resinis corporalibus.

Resinæ corporales ut soluuntur.

ACcipe *Sulphur minutissimè contritum, hoc in duplo olei lini coquatur in hepaticum, quod conteres, & inclusum vesica pones in fimum equinum ad putrefaciendum quatuor septimanis. Postea destilletur per alembicum lente super nudum ignem Aer & aqua primum ascendunt diuersis & pallidis coloribus aucto postmodum igne, sursum ascendit ignis, terra vero manet in fundo* Colores apparent puri, vt aer flauus: aqua ipsissi lactis instar, vt à lacte vix dignosci queat: ignis vt Rubinus ardens cum transparentiâ, & omnibus igneis indiciis: terra verò nigra prorsum & adusta. Et quatuor elementis ad hunc modum separatis, quodlibet est in suâ elementali complexione perfectum, & absque permixtione, sicuti supradictum est.

De separatione elementorum ab herbis.

Herbæ ut separantur.

SIc & in herbis elementum aquæ plurimùm habetur, quùm frigidæ eæ sunt, at vbi fuerint aëreæ, prædominatur id elementum. Similiter de igne etiam intelligendum est. Eorum elementorum separatio talis est.

Accipe *Saluiam & cum foliis contere, postmodùm in putrefactionem pones, vt antea dictum est, indè per ventrem equinum destillabis, & primùm ascendet elementum ignis, tamdiu donec immutentur colores, & aqua spissitudo: postea terra succedet, ac eius aliqua pars in fundo manebit, quæ quidem fixa est.* Hanc aquam in Sole destillato sex diebus, & postea in balneum ponito: tùm ascendet elementum aquæ primùm, quod paucum est, gustùque percipitur: postquam variatur color, ascendit elementum ignis, donec etiam gustus alteretur: tandem pars terræ sursum eleuatur, valde pauca tamen quæ cum aere permixta reperitur in fundo. Iudem de aëreis & aquaticis herbis intelligendum est, quarum aër primus ascendit, postmodum aqua, & postremò iuxta processum de saluiâ positum, sequitur ignis.

De separatione elementorum à Carne.

Carnea ut separantur.

ELementorum à carneis corporibus & illis quæ cum sanguine viuunt, separatio sic intelligenda venit, quòd prædominans in illis elementum copiosiùs & potius reperiatur postremò, vt in piscibus aqua, & in vermibus ignis: itemin [commestibilibus] autem aër, principalia sunt elementa, prout nos de generationibus animalium scribimus.

A piscibus separatio elementorum talis est.

Piscium separatio quæ.

PVtrefac *optime pisces postea destilla per ventrem equinum, & aqua plurimùm ascendet, putrefactionem hanc atque destillationem iterabis ac augebis, donec aqua nulla velit ampliùs ascendere Quod reliquum est, postea destilla per arenam, tum demum ascendet ignis in olei forma, terra verò manet in fundo.* Sic totus piscium substantia separatur in elementa. Nulla de pinguedinibus atque medullis est habenda consideratio, sed vnum quodq; separari per putrefactionem, & in elementa sua diuidi iudicandum est. Pariter etiam de vermibus intelligendum, excepto quod ex eis aquæ tantùm non exeat, sed ignis plus, nisi vermes aquei forent, vel serpentes, quorum in destillatione plura obueniunt admiranda, quàm dici queat. De commestibilibus animalibus ad eundem modum intelligendum erit, quæ sua peculiariter etiam patefaciunt elementa per separationem.

Vermes sui generis Serpentes dictu admirabilia produnt.

De separatione elementorum ex vndosis

Vndosa quo modo ut separantur.

DE succosorum vel vndosorum separatione in sua elementa, vel eorum quæ formam vndositatis habent, vt vrina, stercus, aqua, &c. hunc notato processum.

Recipe *vrinam eamque prorsum destilla simul ascendent aqua, aer atque terra, in fundo verò manet ignis. Coniunde postea simul omnia, destillaque rursus & quater ad hunc modum, & in quarta destillatione, primo sursum ascendet aqua, deinum aer & ignis, terra vero manet in fundo.*

Concipe *tandem aerem & ignem peculiari vase, quod pones in locum frigidum, & congelabuntur illico, quædam, quæ sunt elementum ignis.* Quamuis inter destillandum illæ etiam congelentur, in frigore verò magis.

De separatione elementorum ab aqua.

Aqua.

BVllire fac aquam per ventrem equinum, & in fundo subsidet ipsa terra. quod ascendit putrefiat suo tempore, & postea destilletur per balneum, & ascendet aqua prius, & postmodùm ignis. Stercora vitriolum, tartarum, & quod huiusmodi succorum est, vt *alumen, salia,* & id genus alia per cinerem destillanda sunt, eo calore, ac tamdiu, donec ascendere nolunt ampliùs, & ascenderit aqua & aer, terra mansit in fundo: postea per ignem ascendet ignis. Notandum hoc loco, quod licet elemẽta quatuor separata sint in terra tamen maneant adhuc elementa quatuor occulta, tanquã fixa: prout à vitriolo manet caput mortuum, hoc ipsum sublimatum sale Armoniaco sic prodibit oleum, in quo sunt aqua & ignis & ipsa terra subsistit aliter manet: separantur sursum ascenderunt, ascenditq; rursum aqua, & ignis manebit in fundo. Sic etiam de tartaro necnon de salibus intelligendũ erit. Et quamuis liquorũ plures separationes existant, latius tamen illas de transmutationibus declarabimus. Notandum enim, in corrosiua terra plura Elementa inesse, quàm in cinere. Separatio ergo facienda est per sublimationem, vti demonstrabimus.

Stercora, &c.

Caput mortuum.

De separatione elementorum à vitris & eis quæ vitrea sunt.

Vitrea ut separantur.

PRout supra posuimus de resolutionibus marcasitarum, hoc loco pariter de vitris intelligendum, ac summè considerandũ est videlicet, vt cum sulphure prout lapides calcinentur, postmodum abluantur, & cũ sale petræ & aquã forti, & prout antea declarauimus, &c. Eorũ elementa cognoscuntur etiam per colores in destillationibus non vt oculis se exhibent, quibus ista conclusa volumus.

De separatione elementorum in fixis.

Fixa ut separantur.

FIxorum elementorum separatio fit per sublimationem, vti de salibus & liquoribus docemus, hoc discrimine tamen, quòd ista cũ sale nitro calcinanda sint & postea sublimanda. Et quanquam alia multa sint, quę non ponuntur hoc loco, nihilominus intelligendum est rerum

omnium

omnium separationes his decem viis iam declaratis fieri debere. Latiùs de separationibus quatuor elementorum notandum est, quodlibet iterum separari posse, scilicet ignem vt ignẽ, aërem vt aërem, aquam vt aquam, & terram vti terram, prout sequitur de singulis illorum separationibus.

De separatione ignis.

Elementa separata vt denuo separentur. Ignis, &c.

SCiendum etiam ex elemento ignis elementa quatuor separari posse ad hunc modum. Quùm ignis violẽtissimè incẽditur vel ascendit, receptaculo vel reseruaculo optimè clauso excipe, & pone in fimum equinũ per mensem, & in vno reperies elemento quatuor elementa, quæ aperto vase, in Recipientem indito, sic ascendet vapor atque aër in vas recipiens. Postea quod superest per balneum destilla, sic ascendet aqua: deinde per cineres ascendet ignis, & terra manebit in fundo. Quæ elementorum horum vires existant, & quare hoc loco sic declarentur, aliis libris exponemus latiùs.

De separatione aëris.

Aer, &c.

AEris elementum optimo vitro receptum & per sigillum Hermetis conclusum, Soli per integram æstatem est exponendum ac dirigendum: circulando permutatur aër in aquositatem indies magis crescentem. Quantitatem hanc separabis ad hunc modum, Putrificetur in fimo equino septimanis quatuor, postea per balneum destillabis, vt ignem. De ipsius viribus alibi plura dicuntur.

De separatione aquæ.

Aqua, &c.

EAm vitro pleno prorsum, nec tantillum vacuo, per sigillum Hermetis concluso calido Soli per mensem exponas, vt quotidianum similẽmque calorem habeat, ac si bulliret, verùm propter plenitudinem haud potest. Eo tempore transacto putrefiat quatuor septimanis, post aperi, destillàque per alembicum triũ rostrorum: hâc viâ tria separantur elementa, & in fundo manet eius aquæ terra. Huius naturæ virtutum plurimarum in casibus multis esse prædicatur.

Alembi cum triũ rostrorũ.

De separatione terræ.

Terra, &c.

TErræ processus idem, vt in aquâ seruandus est, excepta solùm destillatione. Similis enim est hęc illi quę fit in igne, & eàdem viâ perficitur. Hanc elementorum separationem hoc loco multis de causis ponimus, non tantùm quòd in Philosophiâ, verùm etiam in Medicina valde sit vtilis. De separationibus elementorum hactenus abundè satis scripsimus, licèt plura scribi queant, haudquaquam verò necessaria admodum.

Iam separationem puri ab impuro, secundum decreti nostri propositum declarabimus: Quæ quidem fit eàdem viâ, quâm de Arcanis & Auro potabili docemus: quare huc non adducenda. Quamuis iste processus ab initio, prorsum idem non sit cum eo qui de arcanis & magisteriis ponitur, nihilominùs præparationis viam eandem finaliter assumo per elementorum separationem. Quandoquidem ista separantur, hoc loco, postmodum quodlibet ab immunditiis existentibus in eo repurgatur, vt ex eis nullum deforme oriatur aut impedimentum, quod alias facilè fieri posset.

Finis Archidoxorum Libri Secundi & tertij, de separationibus Elementorum.

LIBER QVARTVS ARCHIDOXIS EX THEOPHRASTIA PARACELSI MAGNI.

De Quintâ Essentiâ.

ANTEA mentionem fecimus Essentiæ Quintæ, quæ rebus inest omnibus. Iam initio huius tractationis intelligendum, quidnam ea sit. Est igitur Essentia Quinta materia quædam, ex omnibus, quæ natura producit & ex vnoquoque vitam in se habente corporaliter extracta, & ab omnibus impuritatibus, & mortalitate separata, mundata subtilissimè, nec non ab omnibus elementis separata. Ex his patet vtique, Quintam Essentiam esse tanquã Naturam, vim, virtutem, & medicinam, rebus quidem olim inclusam, sed iam domicilio & extraneâ incorporatione omni liberam. Eadem est etiam color, vita, proprietatésque rerum. Est Spiritus similis spiritui vitæ, hoc discrimine, quòd spiritus vitæ rei permanens est, hominis verò mortalis. Vnde colligi potest, ex hominis carne vel sanguine quintam Essentiam extrahi non posse: hâc de causâ, quòd spiritus vitæ, qui spiritus etiam virtutum est, moritur, & in animâ vita existit, quæ deinde in re non est.

Essentia Quinta quid.

Eadem ratione & animalia quia spiritum suum vitæ amittunt, ideóque omnino mortalia sunt, & Quintam Essentiam nullam exhibent. Nam Essentia Quinta spiritus est rei, quæ quidem ex sensatis extrahi non potest prout ex non sensatis. Spiritum enim vitæ habet in se Melissa, qui virtus eius existit, visque atque medicina: & quamuis à sua radice separata sit, adhuc tamen inest ei vita virtutésq;, hac de causa, quod fixa illa prædestinatio sit. Quapropter ab ea potest extrahi Quinta essentia, nec non cum vita conseruari sine corruptione, prout æternum iuxta suam prædestinationem. Si verò nos ad hunc modum præter corruptionem vitam cordis extrahere possemus, vt ex insensatis possibile nobis est, absque dubio, mortis, morborũmque perceptione perpetuò viuere possemus, quod fieri minimè potest. Quare nobis ex eo mors expectanda venit.

Homo & animalia Quintã Essentiã nõ dant.

Cùm igitur essentia Quinta rerum virtus existat, primò nobis dicendum venit, qua forma virtus & medicina rebus insint, ad hunc modum. Vinum in se continet magnam essentiam quintam, à qua illud mirandas operationes habet: operationis tamen tantum non est, quantum vini, vt patet. Fel in aquam iniectum, totam reddit amaram, etsi fel quantitate centuplicata superetur ab aqua. Sic croci pondus minimum, ingentem copiam aquæ tingit quæ tota tamen crocus non est. Sic pariter est statuendum de Essentia Quinta ipsius partam esse quãtitatem, in ligno, herbis

Quinta Essentia quomodo rebus insit.

Quinta Essentia tersi quasi hospes est.

herbis, lapidibus, aliisque similibus hospitis instar latentem. Reliquum est purum putum corpus, de quo scribimus lib. de Separationib. elementorum. Nec putandum est Quintam Essentiam Quintum Esse quoddam supra elementa existere, cùm ipsamet Elementum sit. Posset etiam existimare quispiam, temperatam eam Essentiam fore, non frigidam, non calidam, non humidam, neq; siccam, cum tamen talis non existat. Nihil enim est, quod in temperaturâ tali consistat, per quam ab elementis prorsus alienetur: sed omnes Essentiæ Quintæ secundum Elementa naturam habent, vt Essentia Quinta Auri secũdum ignem, Lunæ secundum aquam, Saturni secundum terram, & Mercurij secundum aërem.

Quinta Ess. non est ens supra quatuor Elementa, sed ipsamet Elementũ. Quinta Essentia non est temperata.

Quòd autem Essentia Quinta morbos omnes curat, non fit ex temperaturâ, sed ex insitâ proprietate, magnâ munditiâ puritatéque, quâ admirando modo corpus alterat in munditiam, & immutat. Sicut enim ab oculo macula, vel pellicula, tollitur, qua prius occæcatus ille erat: sic etiam vitam Essentia Quinta mundificat in hominem. Nec vnius & eiusdem omnes Essentiæ necessariò inter se naturæ sunt. Nec quæ igneæ sunt, ob id easdem operationes edunt, ratione complexionis: veluti si quis existimaret, Anacardi Quintam Essentiam similem ac eandem operationem habere, cum Auri Quinta essentia, quòd ambæ sunt igneæ: is longè sedoceretur: quia virtutum discrimen facit prædestinatio & dispositio. Sicut enim animal omne spiritum in se vitæ continet, attamen in omnibus eadem virtus non existit, ideò quòd ex carne & sanguine constent omnia: sed vnum ab altero differt, vt gustu, ita virtute: Sic & quinta Essentia se habet: quæ virtutem non accipit ab elementis intelligendo simpliciter, sed ex proprietate in elementis existente, prout etiã de generatione rerum ponimus. Inde quidem fit, stypticas esse nonnullas Quintas Essentias, aliquas Narcoticas, Attractiuas alias, aliquas verò somniferas, amaras, dulces, acetosas, stupefactiuas, & aliquas in iuuentutem renouare corpus, alias eius esse conseruatiuas in sanitate, purgatiuas, aut constipantes alias, &c. quarum virtutes innumeræ sunt, hic quidem non comprehensæ sed tamen à medicis optimè cognoscendæ.

Quintæ Essentiæ virtus vnde dependeat. Q. Essentiarum quæ differentiæ.

Quùm igitur Essentia Quinta separetur à non Essentia Quinta, vt anima à suo corpore, & ipsa intrò in corpus assumatur: quænam infirmitas huic tam nobili naturæ, puræ, potentique resistere potent, aut nostro corpori vitam adimere, præter mortem, quæ prædestinata corpus & animam nostram separat? vt de vita & morte docemus. Hoc loco pariter considerandum, vnumquemque morbum indigere sua peculiari Quinta Essentia: quamuis aliquas doceamus, quæ ad morbos omnes aptæ sunt. Qua ratione tamen id fiat, suo loco dicetur.

Quint. Essent. nullus morbus resistere potest. Essentiæ Quintæ duplices vniuersales & particulares.

Porrò autem testámur, Quintam essentiam auri quantitate minimam existere, quod reliquum est eius, leprosum corpus existit, in quo dulcedo nulla, nec acetositas nulla virtus neq; vis remansit, præter mixtionem quatuor elementorum. Et hoc arcanum latere nos minimè debet elementa nempè ipsamet sine Quinta Es-

Auri Q. Essentia mole exigua.

Nullus morbus sine Q. Essentia pellitur.

sentia nulli posse morbo resistere, sed hoc solũ & aliud nihil efficere, quam absque viribus vllis calefacere vel frigefacere. prout si morbus calidus foret, frigiditate is pellitur, at non à viribus destituta, vt aqua, niueque frigidis: quæ licet frigidæ satis existant, in eis tamen Quinta Essentia non habetur, cuius viribus morbus expelli posset. Quapropter auri corpus inualidum est per seipsum, at eius Essentia Quinta solum, existens in eo corpori, nec non suis elementis, vires in ipso conditas, præbet. Sic etiam in aliis omnib. rebus, Quinta solum est earum essentia, quæ curat, sanat, ac tingit corpus totum, vt Sal cibum aliquem optimè condit. Est igitur Essentia Quinta quæ colorem exhibet, vti est: virtutem, & postquam aurum suo colore priuatum est, Quinta simul Essentia idem caret. Non secus de cæteris intelligendum est metallis, quod vbi color eis ademptus fuerit natura sua priuata sint.

Essentia, vis & sanat.

Color Essent. Q. substantia est.

Similiter in lapidibus & gemmis, vt Essentia Quinta corallorum est cum rubedine pinguedo quædam, & corpus totum album. Item Smaragdi Quinti Essentia, succus est viridis, & corpus eius etiam album. Non aliter de cæteris omnibus lapidibus iudicandum est, eos nempe naturam suam, essentiam & proprietates cum coloribus amittere, prout in extractionibus illorum docemus peculiariter.

Id ipsum & de herbis, plantis, & aliis productis crescentib. intelligi debet. Itidem de carne sanguinéque, de quibus nulla Quinta Essentia potest elici, ex rationibus antea positis. Sed tamen similitudo quæpiam Essentiæ Quintæ potest ab eis extrahi per nos, ad hunc modum. Carnis frustum, vitam adhuc habet in se, quia caro est omni sua natura viribúsque adhuc instructa. Quapropter in ea vita est, quæ licèt vera vita non sit, nihilominùs est vita præseruata, tamdiu, donec putrescat. Quare discrimen hoc notandum venit: quò quidem herbæ siccæ, similiaque carnis loco habenda sunt. Nam eis deperiit spiritus ille viridis, id est, vita. Possunt igitur emortuæ res ad emortuam Quintam Essentiam assumi, prout caro potest omnes suas de se virtutes emittere, peculiariter in partem vnam segregatas à suo corpore, sic & sanguis, ac herbæ siccæ. Quæ quidem, etsi non sint viuæ Quintæ Essentiæ: nihilominùs demonstrant, quomodo emortua Quinta Essentia aliquas virtutes exerat. Metalla verò, nec non lapides, perpetuam in se vitam & Essentiam habent nec moriuntur, sed quandiu metalla sunt, aut lapides, tamdiù ipsorum vita durat. Quare perfectas etiam Quintas Essentias exhibet, quæ pariter ex illis extrahi possunt.

Ess. Q. similitudo vt ex carnib. extrahatur. Vita qualis in carne.

Metalla semper viuũt & ob id perfectas Essent. Q. dant.

Qua via iam Essentia Quinta sit extrahenda porrò videndum. Multæ quidem viæ sint: aliquæ fiunt per Additiones, vti per spiritum vini: aliæ per Balsamita: quædam per separationes Elementorum, ac plures alios modos, quos hic seorsim non percensemus.

Essent. Q. quot modis extrahatur.

Quocunque autem modo fiat, Essentia Quinta non debet extrahi per mixtionem rerum non conuenientium, aut per additionem: sed elementum Quintæ Essentiæ solùm est extrahendum à corpore separato:

similiter

similiter per separatum id, quod extractum est. Varij modi reperiuntur, per quos Essentia Quinta potest extrahi, videlicet per Sublimationem, Calcinationem, per aquas fortes, per corrosiua, per dulcia, per acerba, &c. quàcunque viâ fieri potest. Vbi hoc simul curandum est, vt omne, quod ad Essentiam ꝗ. admixtum fuerit ob necessitatem extractionis, id ipsum rursus extrahatur, & ita maneat Essentia ꝗ. sola, nullis coinquinata rebus aliis aut permixta. Fieri namque nequit, vt à metallis, & præsertim ab auro, quod non per se potest superari, extrahatur Essentia ꝗ. quin adhibeatur corrosiuum aliquod aptum, quod ab eo postmodum separari iterum valeat. Sic Sal, quod aqua fuit, iterum ab aquâ extrahitur, vt hæc sale careat. Vbi hoc considerandum tamen venit, scil. omne corrosiuum ad hoc idoneum non esse quòd non omnia separari possunt. Si enim Vitriolum aut alumen aquæ permisceatur, neutrum ab eâ postmodum absquè detrimento vel corruptione separari potest iterum, quin asperam post se remanentiam relinqoant, eâ de causa quodaqueum vtrumque sit ac similia duo concurrant: quod hoc loco fieri non deberet. Quapropter satagendum est, vt aquosum ad aquosum non assumatur, aut oleatum nullum ad oleatum resinatum nullum ad resinatum; sed contrarium vtique separare debet ꝗ. Essentiam, & extrahere illam proot aqoæ, oleaginosorum Quintas Essentias (vti de metallis traditur) extrahunt, & oleaginosa Quintas Essentias aquosorum, ceu de Quintis Herbosorum Essentiis discere possomus. Sunt igitur post separationem & extractionem Essentiæ ꝗ. separanda iterum corrosiua: quod factu facile fuerit. Nam oleum & aqua leuiter separantur: at oleum ab oleo non, nec aqua similiter ab aquâ sine permixtione extrahi potest: quod quidem relictum in Essentiam ꝗ. damnum inuehere posset maximum. Oportet enim Quintam Essentiam claram & immaculatam, absqoe permixtione cuiusuis esse collectam, ut vniformem substantiam habeat, qua totum penetrare corpus valeat. Subtilitas etenim eius & vires inuestigari funditus nequeunt, non magis, quàm eius origo vnde primò processerit, plenè cognosci potest. Multos enim illa gradus habet: vnum contra febres, vt opiatorum: vnum contra hyposarcam, vt Essentia Tartari: vnum contra Apoplexiam, vt Auri: vnum contra Epilepsiam, vt vitrioli: qoorum numerus infinitus, & per experientiam inexplorabilis est. Quamobrem summè considerandum ac elaborandum, vt vnicuique morbo suus verus inimicus assignari queat. Sic enim incredibile Natura præstabit auxilium: quod in sequentibus meliùs declarabitur. Non possimus de gradibus eius loqui, prout simplicibus medicinâ gradus assignantur, ea de causa, quòd Essentiæ ꝗ. graduum ad simplicium gradus nulla fieri comparatio possit, nec debeat. Sed cùm gradantur, vnius quàm alterius excellentia ac virtus maior inquitur, & non complexio. Nec enim statuendum est, ꝗ. Essentiam Anthos esse calidiorem Essentia quinta Lauendulæ, vel ꝗ. Essentiam Veneris Lunæ Quinta ficciorem Essentia: sed gradus alicuius

Ess. ꝗ. extrahitur contrariis.

Ol. ab oleo, & aqua ab aqua ægre separatur.

Ess. ꝗ. debet esse solitaria.

Ess. ꝗ. gradus quot.

Ess. ꝗ. gradibus carent.

rei ex magnis & excellentioribus virtutibus decerni debet, ad hunc modum videlicet: Essentia Quinta Antimonij lepram curat, & Essentia ꝗ. corallorum spasmum & torsiones pellit. Vt iam cogooscatur, vtra nam harum meliùs & altiùs gradata sit, aliud indicium esse non potest, quàm Antimonij ꝗ. Essentiam esse potiorem & altiorem, ex eo quòd lepra grauior infirmitas existat, quàm colica sit cum suis annexis. Iuxta proprietatem igitur, quam habet contra morbos diuersos, gradus eius considerantur. Quin etiam in vno & eodem morbo. Sic enim Essentia vna alterâ ad lepram curandam validior est. Ipsam nàmque & Essentia ꝗ. Iuniperi pellit, & ꝗ. Essentia Ambræ, & ꝗ. Essentia Antimonij, nec non Auri Quinta Essentia. Iam etsi quatuor istę Essentiæ omnes curent lepram, cum differentiâ tamen id præstant, cùm ad eiusmodi curam in eodem gradu non existant. Nam Essentia Iuniperi morbum hunc pellit per summam repurgationem & mundationem, quam inducit in sanguine: & ita venenum consumit vt non tam perceptibile sit. Itaque in istius curæ primo gradu numeratur. Quinta Essentia Ambræ venenum etiam adimit, & magis. Pulmonem enim córque & membra lepræ subiecta mundat. Quare secundus ei gradus tribuitur. Antimonij ꝗ. Essentia vltra ambas virtutes iam dictas etiam mundat cutem, & corpus totum acuit ac renouat mirum in modum. Quamobrem tertium gradum obtinet. Solis autem Essentia Quinta has operationes omnes exequitur sola, tum radicitùs omnia lepræ signa tollit, ac renouat corpus, vti mel & cera mundantur, & à suo fauo repurgantur. Hâc de causâ quartum gradum occupat.

Ess. ꝗ. gradus vnde decernantur. Antimonij Esset. curat lepram: corallii spasmum.

Lepra vt curetur ab Esset. Iuniperi.

Ambræ.

Antimonij

Auri.

Hoc modo gradus Essentiæ ꝗ. cognosci, & vnus ab alio discerni potest, hoc est quænam eorum altior seu excellentior existat. Item simplicia suis in proprietatibus cognosci debent. Qualis enim ipsorum proprietas in simplici forma talis etiam ipsorum est Ess. ꝗ. non ignauior sed multò fortior & præstantior.

Portò iam autem Essentiarum Quintarum cognoscamus differentias. Nam aliquæ Iecinori, morbis eius omnib. resistendo, plurimùm inseruiunt: nonnullæ capiti, renibus aliæ, pulmoni quædam, & aliquæ spleni, similibúsque: item in sanguine quædam solùm operantur, aliæ solùm in phlegmate, quædam in melancholiâ tantùm, aliæ solùm in choleram quædam aliæ suas operationes tantùm in humoribus habent: quædã in spiritu vitæ: nonnollæ in spiritu nutritiuo, quædam in ossibus operantur, in carne quædam aliæ, quædam in medullis, in cartilaginibus aliæ, quædam in arteriis, sunt & aliæ quæ solùm contra quosdam operantur morbos & contra nullos alios, vt contra paralysim, caducum, contracturam, contra fluores, hydropisim, &c. Narcoticæ quædam etiam reperiuntur, aliæ quidem anodinæ, quædam somniferæ, quædam attractiuæ, purgatiuæ, mundificatiuæ, incarnatiuæ, confortatiuæ, regeneratiuæ, nonnullæ stupefactiuæ, &c.

Ess. ꝗ. differentiæ quæ.

Quædam aliæ reperiuntur, quæ renouant & restaurant, hoc est, corpus, sanguinem & carnem transmutant. Aliquæ pro conseruatione.

diuturnitatis,

diuturnitatis vitæ, quædã pro retinẽtia & seruatione iuuẽtutis, quædam per trãsmutationẽ, aliquæ per accensionem. Quin hoc etiam intelligendum est aliquas habere formam specificam, alias appropriatam, influentem alias, alias naturalem. Summatim, plures earum virtutes existunt, quas describere valeamus: & earum operationes in medicina plurimum admirandę nec non imperscrutabiles, vti variis modis contingit, aliquas Essentias 5.100. annorum hominem, reddere similem ei qui vigenarius tantùm existit, idque suis viribus & potentiâ. Quisnam verò inter homines tanti mysterij posset originem inuestigare? Vel vnde naturaliter oriantur materiæ primæ perquirere? Supremi nostri Creatoris est, ista vel ita facere, vel omittere. Quis enim instruet nos vt cognoscamus, quibus viribus Antimonij 5. Essentia pilos eiiciat, & nouos excitet? Item cur essentia 5. Melissæ dentes eruat, vngues manuum, pedúmque eradicet, ac nouos reddat. & Essentia 5. Rebis cutem distringat & renouet? Chelidoniæ verò Ess. 5. corpus immutet & renouet in bonum & melius, non secus ac imaginem colores renouant. Longè plures his sunt & aliæ, quas hic omittimus, capitulísque suis propriis declarandas reseruamus.

Ess. 5. vis & operationes modus imperuestigabilis.

Antimonij Ess. crines veteres destruit & recentes alios generat Ess. 5. Melissæ &c. Ess. 5. Rebis. &c. Chelid. Ess. 5. &c.

Qua ratione tandem fieri posset, vt nobilem istam Philosophiam atque Medicinam possemus relinquere, cum Natura nobis in & ex eis tam admiranda præbeat experimenta; quibus Facultates reliquæ omnibus destituuntur, adeóque nuda in cauillatione positæ sunt; Cur nos hoc ipsum non delectet, nempe quòd 5. Essentia Carlinæ vires adimit alteri, præbétque eas huic, qui vtitur ea? Item quòd Auri 5. Essentia leprosum totum inuertit, ac lauat, vt intestinum aliquod in macello abluitur, & cute pariter eum scabra expoliat, nouamque reddit, soluit organa vocis, totam leprosam complexionem aufert. & efficit talem, ac si recens ex sua matre prodiret.

Carlinæ Ess. vis qua Auri Ess. 5. vis quæ contra lepram

Quapropter ad eiusmodi Quintarum fabricationem Essentiarum animum conuertemus, Viam extractionum seu compositionum earum dirigentes, vnam ad Metalla, aliam ad Marchasitas, aliam ad Salia: ad Lapides & Gemmas aliã; aliam ad Ardentes, aliam ad Crescentes, aliam ad aromata, aliam ad comestibiles & potabiles quas omnes cũ suis annexis iusta serie declarare conabimur. Notandũ tamen, in quintarũ Essentiarũ practica, Theorices & Naturaliũ bonã cognitionẽ requiri, sed Theoricè tamen, videlicet rerũ proprietatum ad naturales morbos. Nec etiã ignorãdũ, inter 5. Essentiã Auri potabile, Arcana, Magisteria nec nõ idgenus alia differentiã esse, talẽ videlicet, quòd Essentia 5. nõ possit iterum in suum corpus reduci: at Aurum potabile bene in suum corpus metallicum rursus transmutatur: quare longè nobiliores in Essentia Quinta virtutes existunt, quàm in aliis.

Ordo tractandorum 5. Essentiarum.

Ess. 5. cur auro potabili præstantior.

Dũ ita de 5. Essentia loquimur, vnius ad alterã cognoscenda est differẽtia, tũ etiã quid ipsa sit. Ac quãuis antea satis eã explicuerimus: tamen practica alia nos viã euócat, per quã ipsã quoq; Essentiæ 5. conditio atq; natura inueniri potest. Quamuis enim istæ non apparent in forma 5. Essentiæ, nec etiã ad eundẽ fiãt modũ, nec solũ in vno consistãt elemẽto, prout Essentiã 5. esse decet: nihilominùs tamen de istarum rerum 5. Essentia indicandum est, quòd plùs sit, quàm vt Essentia 5. vocari debeat. Et potius appellãda est arcanũ & mysteriũ quoddã de quo plura scribẽda forent, quàm de quinta scripsimus essentia. Cũ tamen id in libris Paramiri declarauerimus, hoc loco præterimus. Arcanorum & Mysteriorũ artis eiusmodi numerus est infinitus & imperscrutabilis, ac eorum viæ multæ occurrunt hominum ingeniis perspicacissimis attẽdendæ. Inter quæ arcana tamen quatuor huc adducimus. Arcanorum istorum primũ est Mercurius vitæ, secundũ est materia prima, tertium est Lapis Philosophorũ, quartũ verò Tinctura. Quãquàm verò hæc Arcana relatu magis Angelica quàm humana sint, nihilominùs, tamen ab eis non abhorrebimus, sed potius indagare Naturæ vias conabimur, & omne quod ex Natura procedit, naturaliter etiã intelligi posse statuemus. Profitemur ergo de Mercurio vitæ, quòd non sit Essentia 5. sed Arcanũ, quia in eo multæ virtutes ac vires existũt, quæ præseruant, restaurãt, ac regenerãt, vti libro de Arcanis scribimus.

Arcana quadruplicia.

Arcanorum operatio diuina.

Merc. vitæ cur sit Arcanũ.

Similiter etiã prima Materia, non saltẽ in viuentibus, verùm etiã in mortuis corporibus ad modũ eundẽ plus, quàm naturaliter fieri posse putatur, operatur. Idẽ & Lapis Philosophorũ efficit: qui corpus tingens id iã ab omnibus subleuat morbis, vt metalla quæuis à suis impuritatibus emundãtur. Sic etiã tinctura: quæ sicut Lunam in Solem transmutat, non aliter morbum mutat in sanitatem. Hæc ipsa pariter & alia Magisteria faciunt, & Elixiria, nec non Aurum potabile, de quibus singulis suis libellis agitur.

De Extractione Quinta Essentia ex Metallis.

BReuibus itaque Quintarum Essentiarum extractionem à metallis absoluemus. In eis enim multi plurima tẽtãrũt & experti sunt nostris temporib. quib. tamen occurrerunt multa, vt aliàs easq; varias vias ingredi coacti fuerunt. De metallis igitur intelligendũ, ea duas in partes diuidi, scil. in suã quintam essentiã & in suũ corpus, ambo liquida & potabilia sunt, quæ simul non permiscẽtur, sed impurũ corpus 5. Essẽtiã eiicit ad suã superficiẽ, prout à lacte colostrũ. Fiũt hac via duæ pinguedines aut viscosi liquores ex metallis, qui separãdi sunt. Corporis pinguedo alba semper existit ex metallis omnibus, at eorum Essentia 5. colorata, sicut anteà de metallis septem explicuimus. Habent etiam processum eundem omnes, qui talis est.

Metallorum partes duæ sunt.

Metallum in aquam soluatur, postmodùm hoc solutum per balneum destilletur & abstrahatur, putrificetúrque tamdiu donec in oleum reducatur, quod è phiolis paruis aut cucurbitulis per alembicum destilletur, & pars vna metalli manebit in fundo, hoc iterum in oleum vt priùs, reducatur, ac destilletur tam diù, donec omne metallum ascenderit: postea putrificetur iterum per mensem: lento demum igne rursus destilletur, & vapores primùm ascendent, atque defluent in Receptaculum, quos amouebis. Tandem ascendent obscuri duo colores, vnus albus, alter verò iuxta metalli naturam & conditionem. Et cùm ascenderint omnino, separantur in recipiente, sic vt essentia quinta maneat in fundo, calor

Processus extractionis essentiæ 5 ex metallis.

autem albus corporis natet superius. Hæc duo separato per tritorium, ac phiolâ aliâ excipe 5. Essentiam, cui vinum ardens affunde purificatum, & maneat cum ea tamdiu, donec prorsus acuatur, postea coletur vel separetur ab Essentia Quinta, & recens iterum affundatur: hoc toties feceris donec acuitatem nullam percipias ampliùs. Tandem aquam bis destillatam affundas, quâ quidem abluatur, & ad suam dulcedinem perducatur: Ita asseruato. Hâc viâ præparatur Essentia Quinta metallorum. Album verò si reduxeris, habebis inde malleabile corpus album & metallicum, quod cognosci nequit, sub qua specie contineatur. Plures aliæ viæ reperiuntur ad extractionem Essentiæ Quintæ, quas quidem subticemus, quòd à nobis extractiones veræ Quintarum Essentiarum non existimentur, sed tantùm transmutationes, in quibus extractio nulla fit nec venit in vsum.

De Extractione Quinta Essentia ex Marchasitis.

Ess. 5. extrahēdæ modus ex marchasitis. IN marchasitis etiam variæ reperiuntur ad earum Essentiæ Quintæ extractionem, quas tamen Essentias Quintas veras minimè iudicamus. Et tametsi maioris virtutis illæ existant, quàm earum Essentia Quinta, prout etiam de Arcanis, Magisteriis, & Elixiriis docemus: Noster tamen hic 5. Essentiam ab omnibus metallicis marchasitis extrahendi modus & vsus, est similis metallorum veris extractionibus. Cur autem antea diximus, 5. Essentiam esse rerum supremas vires, cum tamen econtrà hîc de Arcanis inculcemus, quòd maiora ipsis Essentiis Quintis existant, ratio hæc est, quòd Arcana omnia contineant in se 5. Essentias, & vltrà tantam ad subtilitatem & acuitatem reducta sint, vt inde virtutē accipiant Essentiā quintā longè maiorem. Idē statuitur etiam propter Appropriatium eorum & specificū. Processus autem extractionis Quintæ Essentiæ ex Marchasitis talis est.

Ess. 5. extrahēdæ modus ex marchasitis. Accipe *Marchasita minutissimè contrita libram vnam. Comedeutis aqua libras duas. Simul in Pellicano permixta maneāt in digestione mensib. duobus aut tribus, & reducentur in liquorem: hunc destillabis omnino per ignem & transcendet in oleum, quod vna putrificabis in ventre per mensem postea destilla sicut metalla, & duo pariter, vt ex illis, colores ascendet, albus vnus, alter Essentia 5. genuinus.* Album relinque, nisi sit ex Bisemuto aut alba marchasita tum à spissitudine cognoscas vnum ab altero. Inferius accipe, & ad suam dulcedinem redige, *vt supra de metallis.* Ad hunc modum extraxisti Essentiam Quintam à Marchasitis, absque virium aut virtutum vlla corruptione.

De Extractione Quinta Essentia ex Salibus.

Ess. 5. extrahēdæ modus ex salib. QVintam Essentiam à salibus extrahendi modus, fit peculiari via quadam, vt eorum vires non imminuantur, ad hunc modum.

Accipe salia, *qua calcinabis optimè: si volatilia sint, adures:* postmodum resoluantur in tenuitatem, & in aquam destillentur. Aquam hanc in putrefactionem ponito per mensem, & per balneum destillato, & ascendet aqua dulcis, quam abiice. Quod ascendere noluerit, iterum in digestionem ponas per mensem alium, & destilla sicut priùs, ac toties, donec ampliùs dulcedo nulla percipiatur. Hâc viâ iam habes 5. Essentiam salis in fundo, adusta vel calcinnata salis vnâ librâ, vix duas vncias. Huius salis ad hunc modum extracti, etsi commune fuerit, vncia semis pliùs condit cibos quàm alterius libra semis. Nam eius Essentia quinta duntaxat adest, & corpus ab ea per liquidam solutionem abstractum est.

Excalcinat. salis lb j. vix ℥ ij. Ess. extrahātur.

Hac ratione Quinta separatur Essentia salium omnium. Sed ab Alumine Vitriolóque per aliam viam extrahitur, ad hunc modum. Ista calcinari se non permittunt ad fluorem, ceu salia: Quapropter post eorum calcinationem opus est vt aduras ea, resoluásque iuxta practicæ tenorem: & postquam resoluta sunt, aquas iterum affunde, quæ processerunt ab eis, & iuxta processum de salibus datum progredere. Nam Essentiæ multum ascendit cum humiditate, quæ sic iterum ad fundum residet in compositione & putrefactione, & ita simul in vnū conueniunt. Ex alumine & vitriolo.

De Extractione Quinta Essentia ex lapidibus, gemmis; & vnionibus.

EX lapidibus, gemmis & vnionibus quorum omnium processus idem est, 5. Essentiam extrahendi modus omnium excellentissimus, & admodum subtilis ac industrius existit in opere. Minima quantitas istius Essentiæ Quintę potest haberi ex gemmis: & quantò gemma subtilior ac purior, tantò Essentia paucior. Vix, labore dignum est, ex crassis magnis vilioribúsque lapidibus, vt Essentiam quintam extrahamus, cùm in eis parùm virtutis existat, quo fit etiam, vt parùm admodum ab eis exeat. Processus autem eiusmodi est. Accipe *gemmas aut margaritas, vel vniones, contundas in fragmenta trasiuscula, non in puluerem, & in vitrum positu acetum radicu affunde, vt quatuor aut quinque digitu latu superemineat, & integro mense digerantur in Ventre Equino, quo peracto, materia tota Liquida apparebit.* Hanc alio radicato leuabis aceto, concutiendóque simul permisceto: sic recipit acetum in se lapidis colorem. Coloratum in vitrum aliud effundes, acetum rursus affunde prout antea, toties donec amplius non coloretur. In isto colore continetur Essentia Quinta, residuum est corpus. Accipe deinde colores, & in siccitatem lentè coqui finito, postmodùm aquâ destillata sæpiùs ablutio, quousque dulce id fiat, vt supra. Tandem hunc puluerem super marmor solui permitte: gemmarum & vnionum ad hunc modū habebis 5. Essentiā. Est autem quodanimaduertas in vnionum colorib. ipsæ nāq; resoluuntur in colorē spissi lactis, & corpus eorum est arenosū & viscosū: Eo dignosci potest vnū ab alio. Simile de Crystallo etiam statuendum: eius Essentia 5. supereminet, viscoso corpore quodam remanente, ex quo extractionum eiusmodi sufficientia cognosci poterit. Ess. 5. extrahēdæ modus ex gemmis. Ess. 5. extrahēdæ modus ex ardētibus.

De Extractione Quinta Essentia ex Ardentibus.

ARdētia dicuntur omnia, quę nec ad cibū, neq; potū vsui sunt, & ex sua natura ardēt & ignē alūt in substātia corporali. Quorū Essētiæ 5. processus extractionis hic est. Accipe *corpus minutissimè concisū, & in ollā vitreatā pone, vt plena sit, sigillóque sapientia ipsam occlude ne expiret, igne circulatorio per viginti quatuor horas vrito, sic vt in aquali calore maneat, olla candente prunarum instar. Ab igne postmodum extractum, putrificetur in fimo septimanis quatuor, postea destilla, quicquid ascendere volet hoc in equino ventre ponatur ad humiditatem ab eo omnem destillandū, & rur-* Ardētia quæ dicantur.

& rursus ad putrificandum, quousque nulla humiditas amplius exeat: cuius tum demum, quod acceperas Essentia Quinta manet in fundo Hâc viâ extrahitur Essentia quinta ex omnibus rebus oleum in se continentibus, aut resinam, picémue aut similia, prout ex Terebintho, Abiete, Iunipero, Cupresso &c. similiter & ex seminibus omnibus, fructibus & similibus. Notandum longè plures extrahendi quintam Essentiam ab istis, alibi tradi, quoque vias atque modos quibus illa odorifera, subtilis & clara prorsum exit. Verū isti modi non sunt extractiones Essentiæ quintæ, sed Magisteria quædam earundem rerum, per quas ex parte aliqua Quinta simol Essentia in permixtione sursom ascendit. Non est tamen Essentia Quinta perfecta. Lignorum enim essentia pinguedo quædam est, aut resina spissaque Substantia, vnde in Magisteriorum forma non extrahitur. Sed huius rei & hæc caosa est: nempe quinta Essentia Terebinthi arboris sanat vulnera, sed vbi modo supradicto fuerit extracta ab alijs Magisterijs, ea non curat, quod fundamentum Essentiæ quintæ non habeat in se. Magisteria siquidem à Quintis Essentijs hac ratione separantur quòd solùm complexiones & elemēta quatuor concernant, quæ tamē Essentiarū Quintarum natura non est. Itē illa spiritualiter istam recipiunt, & non in essētia propria materialiter, vt patet in capitulis.

Essentia & Magisterio vt differat.

De Extractione Quinta Essentia ex Crescentibus.

Crescentia quæ dicantur.

CRescentia dicuntur hoc loco nobis illa, quæ decidunt, & rursum crescunt, vt herbæ, frondes & similia: quorum Extractionis Quintæ Essentiæ varij modi etiam reperiuntur per aliarum additionem rerum. Sed absque mixtione vllius extrahi debent, ita vt retineatur ipsorum gustus, color, nec non odor, ac in ipsis augeatur, non diminuatur. Sic ex Musco, Ambra & Zibeto, si Essentia Quinta extrahitur eorū corpus fœtet postea, sic vt nullius momēti sit amplius, neq; in gustu, nec in odore, nec in natura. Sic de cæteris eius generis omnibus intelligendū est, quoad 5. Essentiarū extractionē. Sed de Musco, Ambra & Zibeto hoc capitulo nō disserimus ideò, quia de illis peculiariter alibi scribamus, ac solùm de crescentibus agimus in præsentia, prout sunt Liliū, Spica, folia. quorum extractionis Essentiæ talis est processus.

Essentiæ extrahendæ modus ex crescentibus.

Recipe *Crescētia cōtusa per quā optimè, qua ponas in vas aliquod aptū & hoc in ventrē equinū septimanis quatuor. Postea destilla per balneū: iterum ponantur in fimū equinum dieb. octo, & rursus per balneum Mariæ destillentur. Ita ascendet Essentia 5. per alembicū, corpus verò manebit in fundo. Si quid Essentia 5. restitisset in fundo, putrefiat vlteriùs, & fac vt prius.* Accipe tandē *aquā destillatā hāc, eāq; ad crescens hoc iterum addo, ac ita per pellicanum digerantur simul diebus sex inde color spissus fiet, quem per balneum mariæ abstrahes, & recedet corpus, in fundo Quinta Essentia remanente. Hanc separa iuxta retortinum processum, alias Pressorium a facibus, & finito Quintam Essentiam hanc digers diebus quatuor.* Ad hunc modum habebis eam in odore, succo, gustu, virtuteque perfectam, & in spissa substantia consistentem.

Essentiæ extrahendæ modus ex aromatibus.

De extractione Quinta Essentia ex aromatibus.

QVintam Essentiam ex Aromatibus, vt Musco *al. Muscato*, zibeta, camphora, simili-

bús; modū extrahendi iam docebimus. Primò Essentia Quinta debet in aliā formā redigi, & ab eatandem separari. Quinta Essentia reperitur in eiusmodi separatione, prout sequitur.

Accipe *oleum amygdalinum, cui corpus aromaticum admisceatur, & in vitro simul digerantur in sole, suo tempore, donec in pastam redacta sint: Postmodum a suis facibus exprimantur. Ad hunc modum separatum est corpus a Quinta Essentia, qua sic oleo permiscetur,* ab eòque hac via separatur.

Accipe *vinum ardens rectificatum, quo perfundatur oleum supradictum, & in digestiue sex diebus relinquantur, postmodum per cineres destillentur: ascendet vinum ardens & Essentia Quinta cum eo, remanebit oleum in fundo sine omni Essentia Quinta remanentia. Postremo destillectur vinum hoc per balneum mariæ, & in fundo manebit Essentia Quinta in oleo forma a similibus omnibus separata.*

De extractione Quinta Essentia ex comestibilibus & potabilibus.

Essent. 5. ex ...

ESsentia Quinta comestibilium non aliter esse debet, quàm simili formā cum ipso, quo nempe cibandum est, vti carne. Nam Essentia Quinta comestibilium optimum est nutrimentum. Et quamuis à carne, prout antea diximus, nulla Quinta Essentia trahi potest: nihilominùs ab ea bene possumus extrahere, quoad suum esse, quod æquipolleat Essentiæ Quintæ, prout sequitur:

Accipe *comestibile concisum, & in vas aut cantharum optime lutatum ingere, & bullire finito per tres dies, postea quod in canthàro fuerit cola,* & per balneum destilla. Ita, *ascendet primò quadam aquositas, qua postquam tota pertransiuerit, in fundo relinquetur Essentia Quinta.* Summum est hoc nutrimentum præ cæteris omnibus, quæ ponere possimus vel declarare. Ex respectu nutricationis, id Essentiæ Quintæ simile est. Potest etiā ex potabilibus extrahi Quinta Essentia varijs modis: at vetus hic est processus, quem ad opus hoc potissimum existimamus idoneum & commodum.

Accipe *quoduis potabile, pellicano conclusum, vt est cum tota sua substantia, digerique, per mensem in equino fimo permitte, melius tamen erit per annum aut ampliùs & inuenies in pellicano digestum quid. Hoc ipsum per balneum separato, postmodum per cineres, & postremò per ignem.* Ad hunc modum habebis tres Quintas Essentias, quæ pariter omnibus potabilibus insunt, multis de causis, vti de generationibus eorum ponimus.

His tribus Quintis Essentijs extractis, & peculiari quàque suo vase repositæ, duæ posteriores latiùs digerantur, & in balneum inde Mariæ ponantur, & ascendet plus essentiæ Quintæ prioris ad ipsum toties facito, quousque prioris ampliùs nihil prorsus ascendat, hoc modo per quam optimè separatæ sunt. Quod ita breuiter Quintam essentiam docuerimus omnium, breuemque viam extractionis eius, non est quòd miretur quispiam festinanter currentem manum aut calamum nostrum. Quandoquidem singula bene & sufficienter ita tradita sunt, & non ita succinctè Quinta per nos Essentia scripta est, quin opus & labor ad eam necessaria, clarissimè demonstrentur. Quid multis opus est scriptis, quæ nobis atque lectoribus nauseam excitent, si non consideremus exercitium &

vſum, docere ſingula. Quàm autem admirandæ virtutes | atque vires eius exiſtant, ſi prædicto extracta modo fuerit, etiam ex parte aliqua nos documus, & latiùs vltimis libris quod ad hanc Archidoxorum partem attinet elucidabimus: & ita Quintam rerum omnium Eſſentiam abundè ſatis enarrauerimus.

Æris viride non eſt Quinta Eſſentia Mercurij.

Crocus Veneris eſt ipſius Eſſentię Quinta.

Et quamuis ante nos multi, variis documentis grãdia quædam ſcripſerint de Quintis Eſſentiis, nihilominùs eorum ſcripta pro Quinta non exiſtimamus Eſſentia. cuius cauſam antea ſatis adduximus. Ex illis etiam percepimus, æris viride Quintam Eſſentiam Veneris exiſtimatam eſſe, cùm non ſit: ſed Crocus Veneris eſt Quinta Veneris eſſentia, ſic intelligenda. Flos æris eſt trãſmutatio cum ſubſtantia, craſſa & ſubtilis ſimol, & ex omni cõplexione Venerea extracta. Quare nulla Quinta poteſt eſſentia eſſe, ſed crocus Veneris, vt documus, vera eſt Quinta Eſſentia, cũ

Crocus Martis nõ eſt Eſſentia Quinta.

ſit potabile quid, ſine corroſione permixtioneq́; diuiſum à corpore, valde ſubtile, magis etiam quàm hoc loco ſcribere lubet, ad euitandam prolixitatem. Sic etiam crocus Martis & eius ferrugo pro Quinta fuit Eſſentia hactenus exiſtimata, cum non ſit. At crocus Martis eſt oleum Martis. De his plura ponimus de tranſmutationib. in noſtra Philoſophia. Eſſentia 5. quidẽ ad hunc modũ intelligenda eſt, eã ſcil. aliud nihil eſſe, quàm ſeparationẽ quandã virtutũ à corpore, vbi medicinæ virtus omnis ineſt & eſſentia. Quid verò flos æris, & Martis exiſtant, ac ſimilia plura, loco de Magiſteriis traditur.

Non aliter etiam de vegetabilibus ac herbis & ſimilibus iudicandum eſt, quàm de Metallis. Et quamuis arduas admodum multáſque Eſſentiæ Quintæ virtutes propoſuerimus nihilominus earum virium & qualitatum pars minima recitata fuit, ſed hoc præcipuè declarauimus, quinam intelligenda iſta ſint: omnium autem minimè, quæ quantæque vires & virtutes earum exiſtant. Ex quo innoteſcere poterit maxima poteſtas, quam habemus in manibus, modò ea probè ſciamus vti. Hinc etiam cauſa patet, cur homo creatus, & ei cuncta ſubiecta ſint in terris, item cur nullum, ſiue bonum ſiue malum ſine cauſa proueniat, quod nos de rerum natura clariùs declaramus. Iſtud namque fundamẽtum fidem ſecum adfert in creatorem intẽtam, & ſpem eius erga nos amoris, tanquam optimi patris erga ſuos filios. Quare nobis nulla alia vmbratilis & vana fides arripienda eſt, ſed ſolũ Deum, naturam & artem naturæ nos intueri fas eſt. Quapropter meritò eum ſolum in hac vita, nec non in perpetuum inuocamus, idque ſolùm credimus, quod videmus ita eſſe: nihil quod naturæ non conuenit, aut præter ipſam eſt, recipientes, aut approbantes.

Finis Quintæ Eſſentiæ Libri Quarti Archidoxis.

LIBER QVINTVS ARCHIDOXIS EX THEOphraſtia Paracelſi Magni.

De Arcanis.

DECLARATIS Eſſentiis Quintis ad Arcana conferemus nos ex ordine conſcribenda. cum de his plus intelligamus quàm Eſſentiarũ Quintarum viribus, inter quas nos docet experientia, differentiam eſſe maximam ob potentiſſimas operationes, per quas nobis apertiſſimis demonſtratur indiciis, quæ meliora ſint, vtiliora, vel minora viribus. Poſſumus itaque vnum alterius loco iuxta rei competentiam pro medicina aſſumere.

Arcana & Eſſentia vnde differant.

Error veterum circa Arcana.

Sæpiùs quidem veteres iudicârunt, Arcana eſſe Quintas Eſſentias. qui longè ſubtiliora viderent ea craſſioribus ſubſtantiis, ac ſubtili natura mirum in modum eadem operari cognoſcerent. Error tamen hic fuit eorum, non à ratione, ſed practices inopiâ potius ortum habens, cùm determinatæ graduum altorum differentiæ notitia nulla penes eos fuerit, ſed quemuis altiorem aut ſupremum gradum Quintarum Eſſentiarum loco habuerint. Quod tamen non ſolùm ex practica, verùm etiam & potius ex Medicinæ operationibus cognoſci ac definiri debet.

Arcanũ quid & cur ita dicatur?

Priuſquàm igitur Arcana tractemus, videndum atque ſciendum, cur ita vocentur, & quid Arcanum ſit, cùm tam excellens nomen habeat, haberéque non immeritò debeat. Arcanum autem vocatur incorporeum, immortale, vitæ perpetuæ, ſupra omnem Naturam intelligibile, cognitúque non humanum. Ad corporea ergo noſtra comparata quidem Arcana, iudicanda ſunt incorporalia, nec non eſſentiæ noſtra longè excellentioris, quale diſcrimen eſt inter album ad nigrum.

Arcanorum vis & diuinitas.

Poteſtatem habent ea nos tranſmutandi, alterandique, & reſtaurandi, ſicut arcana Dei iuxta ſuam Inductionem. Et quamuis in noſtris arcanis æternitas, aut cœleſtis illa ſymphonia non ſit, nihilominùs ad nos comparata, veluti cœleſtia iudicanda ſunt: cum noſtra corpora magis quàm naturæ ſit poſſibile vel perſcrutabile, conſeruent, in eiſque mirum in modum operentur ſuis virtutibus. Non aliter igitur naturalia hæc Arcana, quod ad Medicinam attinet, ad corpora noſtra, quàm arcana Dei, ad illa comparanda ſunt.

Arcana ſunt minora homine.

Nec etiam verebimur ſcribere hæc Arcana nobis ipſis ſuperiora eſſe, maioráque, ac in nobis vitam inſtaurandi poteſtatem habere maximam, vt illa quatuor quæ ponemus teſtantur. Neque fabulas inanes inutilium iſtorum Deunculorum mancipiorũ quicquã curabimus, exiſtimãtes eos non magis intelligere, quã cæcos videre.

Arcani duo genera.

Arcanũ hominis quod ſit.

Vnũ ergo eſt arcanũ in Vna Eſſentia. Alterũ eſt arcanũ ipſius Naturæ. Arcanũ enim eſt omnis virtus rei millies iſtã excellens. Poſſumus itaq; citra trepidationẽ diſſerere, arcanũ hominis eſſe omne eius donũ & virtutẽ, quã retinet in æternum: ſicut in altero libro huius Archidoxis docuimus. Duobus ergo mod. arcanũ intelligẽdũ venit: vnũ eſt perpetuũ, alterũ verò pro perpetuo. Hoc quaſi perpetuũ ſimile iudicamus perpetuo iuxta ſui exiſtimationẽ & prædeſtinationẽ.

Arcana 4. ſanitã Theoph. nota.

Arcanorũ autẽ 4. ſolũ nob. à puerilib. annis innotuerũt, quib. libellũ cõplebimus hũc, nobiſq; ſatis laudabilem memoriã efficiemus, vt horũ nũquã obliuiſcamur, ſupremum Deum orantes, vt humanam noſtrã carnẽ, ad multos annos peruenire concedat ſuâ miſericordiâ, quò poſſimus ætati noſtræ longæuã & mitem requiem ponere, fideliter in eo ſperare, nullaque ratione dubitare, quin ipſe, cum humanitatem aſſumere dignatus ſit, eâ nos frui daturus ſit, vt ſpe noſtra ne-

qua-

quaquã frustremur, quod firmiter expectamus.

Arcana quibus conueniant.

Hac itaque spe freti principiò declarabimus, quænam sit inter ista quatuor arcana differentia, cùm secundum laborem, tùm artem, denique virtutes. Ad hæc vniuscuiusque virtutum cognitio finalis & conclusiua requiritur, hoc modo. In genere primùm corpus in sanitate conseruant, ab eo morbos arcent, ac pellunt, exhilarant mœstum animum, hunc ab omni tristitia liberantes: præseruant ab ægritudinibus omnibus, corpúsque suum in prædestinatam vsque mortem feliciter perducunt, quæ nullum terminũ habet, nisi per consũptionis diminutionẽ, vti de vita & morte ponimus.

Arcana quibus differãt.

Et quanquam virtutes eorum generaliter iam declarauerimus, atque naturam; nihilominus inter se particulariter & maximè differunt, vt nullum alteri consimiliter operetur, aut suas virtutes perficiat, sed modo formaque diuersis, quódque nempe sibi propriis, & peculiaribus. Est itaque prima Materia primum Arcanum: secundum Lapis philosophorum: tertium est Mercurius vitæ; quartum verò Tinctura, prout etiam eorum practicam ex ordine ponemus, postquam eorum operandi modos exposuerimus, vt sequitur.

Arcanorum nomina.

Prima materia vis & natura.

Principiò de prima notandum est materia, quòd suam prædestinationem, adquam prædestinata est integram, primaque ab origine ad finem vsque descriptam, vel exemplificatam præbeat, Vt semen herbam integram dat ex se cum renouatione virtutum omnium, & consumptione veteris essentiæ, sic vt inueterata substantia, natura, nec non essentia, operationem nullam ampliùs habeat: Ita nos de materia prima loquimur, quòd ex semine vno nascatur, velut crescens in agro secundum naturam crescentiuam. Iuxta prædictum exemplum, prima materia nouã iuuentutẽ homini introducit, veterem absumendo, non secus ac noua herba à nouo semine æstate noua & ãno emergit.

Lapidis philos. vis ac natura.

Lapis philosophorum, qui secundum arcanum existit, operationes suas in aliâ formâ perficit, in hunc modum videlicet. Prout ignis extrinsecus adurens maculatam Salamandræ cutem, hanc prorsus mundam efficit vt recenter natam: sic etiam Lapis hic Philosophorum totum corpus humanum repurgat, & mundat ab omnibus suis immundiciis, introductione humorum & nouarum virium, quas naturæ hominis adiungit.

Salamandra igne emundatur.

Mercurius vitæ, qui tertium est arcanum, suarum operationum demonstrationes eis similes exhibet, quas Halcyon patefacit: quæ quidem auis annuo tempore suo renouatur, plumísque nouis induitur. Non secus arcanum hoc ab homine manuum & pedum abiicit vngues, pilos, cutem, ac omne quod ei subiectum fuerit: vtque iterum crescant efficit, corpúsque totum renouat, vt supra de Halcyone dictũ est.

Mercurii vitæ vis & natura. Halcyon quotannis deplumatur.

Tinctura verò, quæ quartum à nobis arcanum ponitur, suas operationes ad Rebis modo patefacit, quod ex Luna & metallis aliis Aurum seu Solem efficit. Non enim aliter hominis corpus Tinctura tingit, eique suam corruptionem & impedimenta adimit: omnia transmutat in summam puritatem, nobilitatem, atque permanentiam, &c.

Tincturæ vis & natura.

Quâ ergò ratione tandem fieri posset, vt à nobili medicinâ recederemus, aut ab ipsa Philosophiâ, cum tamen luculenter earum vires ac potestatem videamus, quæ solæ nos confirmant, vt fidem eis maximam adhibeamus, & meritò. Non enim ad ea credendum, aut imitandum induximus animum, quæ verissimis ac certissimis, cùm experientiâ, tùm practica coniunctis rationibus probari confirmarique nequeunt. Quo tempore Christus in cruce pependit, si non compassione quâdam affecta fuissent Sol & Luna, ita, vt lumine suo priuarentur, obscurarentúrque, terráque ipsa simul horrendo concussa tremore fuisset: & cætera signa per ipsius natiuitatem non manifestata essent: nemo vtique verè in ipsum iam crederet. Ipsum tamen Videre & Scire, naturaliter nos docent, Iesum Christum esse Deum, & humanitatem assumpsisse. Idem etiam dicere possumus de his Arcanis, ea nos credentes efficere, cogeréque, vt ab eis in mortem vsque non recedamus, sed strictè potiùs & assiduè multis interpellationibus, singulis diebus pergamus Deo gratias agere. Sic neque Eclipsis, neque Luna quicquam nobis detrahet. Practicam igitur & elaborationem apponere volumus quatuor istorum Arcanorum, quibus accidentia & corruptelas pellere valeamus nostræ iuuentutis, nec non in eis gaudere, prout æternum nostrum Arcanum in æterna vita sua iubilat, &c.

Theoph. non credit, quæ non experitur.

De Arcano primæ materiæ.

Postquam de Materia prima satis, vnde proueniat, & quidnã ea sit, indicauimus: intelligendum est, ipsam nedum super homines, verùm etiam omnes creaturas corporales fundatam esse, hoc est, super omne quod ex semine quopiam nascitur. Vnde concludi potest. eam, si quouis in creato corpore suam operationem habeat, & perficiat, ut antea declarauimus, arbores etiam à corruptione ne pereant, herbas ab exiccatione, metalla pariter ab ærugine ferruginéque præseruare posse, de quibus hoc loco non aliter quàm de hominibus, & brutis intelligitur. Arbor itàque iam ætate consumpta ferè, nec non ad sui corruptionem indies magis vergens, non ex defectu radicis, neque nutrimenti, sed propriæ virtutis, à materia sua prima renouari potest, vti nos de cute Salamandræ locuti sumus, & ita etiam ad alteram ætatem peruenire, iuxta suam prædestinationem, etiam in tertiam, quartam & plures. Hac ratione virtutes illi contribuendæ sunt, videlicet, vt eius corruptio destructióque longo temporis successu subinde renouetur. Non minus id etiam de herbis intelligendum, quæ per annum tantùm vnum durant, quòd earum prædestinatio longior non sit. Illæ enim: & quum exiccari iam incipiunt, per primam suam materiam, renouantur, vt virides atque recentes maneant in alteram ætatem annuam, & tertiam, quartamve & vltra. Idipsum de animalibus etiam intelligito brutis, prout ouibus antiquis, &c. quæ renouari possunt in alteram ætatem, virtutibus, lacte, lanaque iuuenum ouium receptis. Pariter & homo potest ex vna in aliam ætatem adduci, prout antea diximus. Notandum iam ex hisce est, quidnam materia prima sit, quoad suam

Materia prima quod fundamentum sit.

Materiæ primæ quæ faciuntur.

Salamandra renouatio.

Essen-

Materia prima quid sit. Essentiam. In creatis corporeis insensatis, cuiusque rei semen est. In creatis corporeis sensatis, eorum sperma est. Sciendum etiam, non esse materiam primam assumendam ab eo, de quo creatum hoc productum est, sed ex producta generataque materia. Tales namque vires habet materia prima, vt non permittat corpus in consumptionem transire, quod natum est ex ea, sed abundè satis exhibet in complementum necessitatis omnis. Quandoquidem ex destructione solùm, vel infectione spiritus viui mors oritur. Ille quidem ex spermate vel semine crescit, & spermatica prorsus materia est. Quare simili potest ei subueniri. Nam vbi simile datum est auxilium, introducitur ætas noua multis de causis, quas hoc loco minimè ponimus, at in Philosophia nostra declaramus. Porrò quamuis de sustentationibus & renouationibus arborum hoc libro scribere non proposuerimus, cùm medicinam humani corporis tantùm tractandam susceperimus: illa de arboribus ac ingenitis aliis transmutationibus ponantur; parabolicè tamen, & per exempla nostram intentionem clariorem intellectuque reddere faciliorem conabimur. Seminis vrticæ (al. Lauendulæ) Quinta essentia, si ad herbæ suæ radicem affusa fuerit, vt ista tincturam eius recipiat, eáque tingatur, altero permanet anno prout priore, non putrescens, donec annus alter completus fuerit.

Res vt perficit. f. sint eo. sensibile.

Itidem & Quinta Essentia seminis Citoniorum vbi fuerit ad radicem affusa Citoniæ, virens permanet arbor ad alterius anni finem, flores quoque producit & fructus. Pariter Quinta cerasorum Essentia duabus ætatibus, arbores eorum bis fructus edere suos efficit, vna cerasorum æstiuorum arboris, est æstas media: reliqua medietas, æstas altera priori similis est.

Cerasus quomodo bis fructus ferat. v. no ano.

Non solùm igitur de Quinta spermatis Essentia loqui nos decet, verùm etiam de spermatis Arcano, ex quo longè admiranda magis prodeunt, iam prout indicauimus.

Practices huius processum itaque primò declaremus. Is primò inter homines, ac bruta similis existit. Secundò ex prima Materia solùm fit ad hunc modum vti iam sequitur.

Recipe *Materiam prima flacco digeri permittas, in digestione resolutiua per mensē. Cui tum addito Monarchia iungatur, æquali pondere, digerique sinantur iterum ex vno in mensem alterum. Postmodum hanc destilla materiam,* tuli per *& quod ascenderit, arcanum erit materia primæ*, de quo scribimus hoc loco. Nec est quod admiretur quispiam ob viā aut processum adeò breuem. Multitudo namque multum erroris adfert.

Arcani primæ materiæ qualis practica fit.

Lapidis Philosoph Arcanū.

De Arcano lapidis Philosophorum

Illius Philosophorum lapidis, qui describitur ab aliis diuersimodè, auctor non sum, nec executor, minùs indagator in eo, tanquam de hoc loquerer ex auditu vel ex lectura. Quare cùm eius nullam certitudinem habeam, processum illius relinquens meum prosequar, vt eum qui à me, cùm per vsum, tùm practicam repertus est. Eúmque voco lapidem Philosophorum, quòd instar illius hominum corpora tingat, vti de suo scribunt illi. Verùm meus iuxta processum eorum præparatus non est, cùm illum hoc loco non intelligamus, nec etiam cognoscamus.

Lap. Philosi alias decantatus Theophrast. incognitus.

Operationis processum in hac nostra practica minimè ponimus, cùm antea meminerimus eius principio libri, quum scriberemus vires, & operationes eius, quas habet ex separatione.

De hoc vtique latiùs notabitis penetrationis ingressum, quo totum corpus ac omnia, quæ huic insunt, ille penetrat. Ista namque penetratione restaurat & renouat illud: non quòd amoueat prorsus, & nouum introducat in locum: aut quòd vt prima materia, spermaticum Arcanum suum etiam infundat, sed quòd vetus ita purgat, vt Salamandræ cutis absque læsione tamen vel defectu mundatur, & nihilominus antiqua cutis in essentia formáque manet. Similiter lapis hic Philosophorum corporgat omniáque membra capitalia, nec non intestina medullas, & quicquid ipso corpore continetur. Non permittit aliquem in corpore pullulare morbum, sed ab eo fugiunt Podagra, Hydropisis, Icteritia, Colica passio, nec non à quatuor humoribus ægritudines omnes prouenientes eiicit, corpora quoque repurgat, vt similia reddantur, ac si tùm primò nata essent. Refugit omne quod naturam destruere conatur. Non aliter quàm vetmes ignem: ita infirmitates quæcunque renouationem hanc fugiunt.

Lap. Phil. arcani quæ facultas.

Quos morbos fuget.

Huiusmodi vires Lapis hic philosophicus habet, quibus tot ac tam admirandos morbos expellit, non ex suâ complexione, vel ex forma specifica, neque suâ proprietate, vel accidentali quâpiam qualitate, sed ex subtilis practicæ viribus, quæ induntur illi à Præparationibus, Reuerberationibus, Sublimationibus, Digestionibus, Destillationibus, & postmodum variis Reductionibus, & Resolutionibus, quæ quidem operationes omnes eiusmodi Lapidem in tantas virium subtilitates & acuitates adducunt, vt mirum sit. Non quòd ab initio habuerit eas, sed quòd ipsi tum demum attribuantur. Simile quid intelligendum in melle quod Eleuationibus suis omni aquâ forti & corrosiuo longè fit acutius, ac sublimato quouis penetrantius. Talem à Natura proprietatem acuitatis non habet, verùm ex Eleuatione, quæ totum hoc mel immutat in corrosiuum. In efficacibus istis Arcanis etiam animaduertendum, eos qui vtuntur illis, velut & liberos ab eis progenitos, postea tanta sanitate præditos viuere, vt in eorum corporibus ægritudo nulla, neque contrarietas, aut simile quid accidere vitii possit: Verùm ita subtili mundáque naturæ complexione, conditionéque prorsum ornantur, vt nobiliorem complexionis conditionem minimè possibile fit induci. Nam istiusmodi medicina selectissima, nec non excellentissima plurimùm instaurat, mundat incorruptibilémque vitam introducit, quæ nullâ vitâ contaminari possit. Nihil quicquam ea flaccescere finit, sed vt in summa nobilitate Naturæ homines vt viuant, efficit, ac eorum prolem, ad decimam vsque generationem prouehit. Lapis ille philosophorum non solùm pondus vnum transmutat, sed istud mutat iterum aliud, & hoc porro aliod, &c. ita vt in infinitum penè mutationes illę extendantur, prout etiam vnum lumen accendit aliud, & istud

Lap. Phil. arcani vada.

Mel elevando corrosiuum fit.

istud iterum aliud. Pariter de hoc Lapide philosophorum intelligendum est, quoad sanitatem: vt etiam ex arbore bona semen bonum & surculi nascuntur boni, è quibus iterum arbores bonæ producuntur. Vis atque potentia lapidis philosophici mirum in modū exaltatur, vt indagari minimè queat, quinimo id ipsum naturaliter fieri possit. Et nisi paterent oculis euidentissima signa incredibile foret, homines talia támque miranda perficere posse cum virtus istius operis ex generatione trásear in generationem sine corruptione. Dei contra misericordia in vno corpore consistit, ac tandem aliis iuxta meritum eorum vel denegatur, vel ex gratia conceditur.

Iam nostri lapidis Philosophici processum ponamus ad hunc modum.

Lap. Phil. preparatio quæ.

In nomine Domini: Sume Mercurium aliàs elementum Mercurii, & separa purum ab impuro: postmodum reuerberetur vsque in albedinem, quam sublimato per sal Armoniacum, tam diu, donec resoluatur: id calcinetur & soluatur iterum, ac in pellicano digeratur vno mense, tandem coaguletur in corpus: hoc non viuit amplius, nec vllo modo consumitur, sed in eodem statu permanet. Corpora quæ penetrat, per cineritia permanentia sunt, & in nihilum reduci minimè possunt, aut alterari, sed lapis à sensilibus & insensilibus, vt supra narrauimus, qualitatem omnem superfluam adimit Et quamuis breuem admodum viam posuerimus, laborem tamen prolixum requirit multis circumstantiis difficilem, ac nullo tædio affectum operatorem, sed summè diligentem & expertum exposcit.

De Mercurio vitæ.

Mercurii vitæ quanta præstantia sit

DEinceps etiam scribere de Mercurio vitæ volumus, cuius virtus, duorum præcedentium virtutes longè superat. Non enim in arte virtus ista, nec in opere, sed in Mercurio vitæ ipso consistit cui simile simplex nullum cognouimus, quod vspiam existat. Quandoquidem agnata illi natura ac proprietas illa existit, non ex viribus Essentiæ Quintæ, nec elementorum, sed ex specifica suæ prædestinationis qualitate. Non quòd solùm virtutes habeat personas nec non alia essentialia transmutandi, verùm etiam ex veteri qualitate in nouam renouandi crescentia quæuis, & similiter in hunc modum videlicet, quòd Mercurius vitæ Martem in Materiam primam suam reducat, iterúmque suam in materiam perfectam ita transmutet, vt ex eâ ferrum iterum fiat. Eodem modo Aurum etiam renouat, quod in Mercurium proprium atque tincturam reducit, iterúmque digerit in aurum, vt metallum priori simile euadat.

Mercurii vitæ quæ virtutes sint.

Nec verò in metallis tantùm, verùm etiam in aliis, vt herbis similiter operatur. Quum radices earum eo perfunduntur, flores atque fructus fecundos adferent. Si primum semen deciderit, illo tempore si perfundantur illæ eodem, vt supra, flores & fructus fecundos proferent, absque respectu temporis vllo.

Non aliter de brutis, quàm de hominibus & aliis hoc etiam est intelligendum; quibus vbi Mercurius hic fuerit applicatus, eorum membra singula renouat inueterata coniumptaque, ac in iuuenile corpus vel domicilium vires deficientes & amissas refundit, ita vt in anubus menses atque sanguis æquè ac in iuuenibus mulieribus naturaliter fluant. Item vetulas ad similem naturæ perfectionem reducit, in quâ iuniores existunt.

De Arcano vitæ latiùs notandum est, eius vires in forma specifica tam potentes existere, vt vetus à recenti, vel senectutem à iuuentute separent, quam posteriorem augent, ac ita renouant ætatem. Vnde colligitur, iuuentam eiusque vires in senectutem minimè deficere, sed in senibus æquè atque in iunioribus existere. Verùm corruptio, quæ penes iuuentutem excrescit, ita roboratur, vt isti vires adimat, vnde vetustas cognoscitur.

Postquam igitur eiusmodi corruptio separatur à iuuenta, hæc postea iterum manifestatur citra inimicitiam, ac impedimentum. Ad hunc modum intelligendum, id est, scilicet, vbi (al. cadauer) corpus aliquod putrefit, non est hac de causâ Quinta Essentia eius putrefacta, sed recens & inconsumpta est, ac separatur in aërem à cadauere, nónunquam in terram aut in aquam spargitur, vt in illam locum deueniat. Nam Essentiæ Quintæ nulla destructio fieri potest, quod summè notandum & in admirationem trahendum est, prout nos de corruptione & generatione docemus. Sic etiam rosa in fimum putrefacta, retinet in se vel in fimo suâ Quintam Essentiam. Etsi fœteant omnia putidaque sint, nihilominùs in separatione puri ab impuro, Quinta viuit Essentia sine defectu vel maculâ: corporáque fœtida sunt cadauera. Ita ergo de Mercurio vitæ constituimus, eum separare corruptionem, vt à ligno, quod putridum est, separatur. Tam potens est etiam in homine, vt, postquam corruptum ab eo separatum fuerit, moueatur iterum Essētia Quinta, viuátque prout in suâ iuuentâ. Sic nimirùm hoc est intelligendum: non quòd Mercurius vitæ nouam Essentiam excitet, prout nonnulli nostram opinionem & experientiam interpretari malitiosè possent, sed quòd Essentia, iuuenilisque spiritus, ex quo vires iuueniles exeunt, nihilominus manent inconsumpta, quæ iis oppressa pro mortuâ habeatur. Mercurius itaque vitæ remouet impurum, quo fit, vt inueterata vita suas, vt antea, vires efficacissimè recuperet. Quandoquidem supra de Halcyone loquentes indicauimus, istam autē post mortem renouari, hâc de causa, quia non recedit à suo domicilio eius Quinta Essentia. Quòd si hospitiū id à putredine dissoluatur, tunc Essētia 5. in id recipitur, supra quod iacet. Quare sæpiùs admirandæ reperiuntur in crescentibus naturæ conditiones, non ex eorum existentes naturâ, sed ex accidente simili, sicuti de generationibus ponimus. Hâc viâ quidem hoc est intelligendum. In fimo variæ corruptiones concurrunt, & accumulantur, vt ex herbis, radicibus, fructibus, aquis, & similibus aliis rebus. Vndè fit, vt ex eo pingues & fertiles reddantur agri, non propter corruptionem, sed propter Quintam Essentiam existentem in eo, quæ se recipiens in radices, vires exhibet crescentibus, euanescente quidem corpore, hoc est, fimo, & in nihilum redacto, nec non in substantia sua consumpto. Quapropter humanum stercus ma-

Essent. 5. cadauerum non putrescit aut destruitur.

Halcyonis renouatio post mortem fit.

Fimus cur fertiles reddat agros

Mercur. humanũ cur magnarum sit virtutum.

magnarum est virtutum, quia nobilés in se cõtinet Essentias, vt cibi & potus, de quibus admiranda scribi possent. Nam corpus aliud nil ab eis præter nutrimentum recepit, non autem essentiam, vt nos de nutrimentis scribimus.

Propius igitur iam ad vitæ Mercurij praxim accedemus, qui prout antea diximus, modo admirando suas operationes perficit, velut manuum & pedum vngues eiiciendo, & pilorum canorum radices, euellendo iuuentutem roborat, vt corruptio senectam per signa ea demonstrare nequeat, nisi ad sequentem ætatem vsque iterum descendatur.

Practicam eius aggredientes iam, cum Alchymistis agamus paucis. His enim scribere multa, concionarique prolixè non est opus. Prætensores autem ac insipientes excludemus prorsum. Eius practicandi modus hic esto.

Mercurius vitæ vt præparetur.

R. *Mercurium Essensificatum, quem ab omni superfluitate suà separato, sicut purum ab impuro: postmodum sublima cum antimonio sic vt ascendant ambo, nec non vnum fiant. Deinde resoluantur super marmor, & ad quartam vsque vicem coagulentur. Eo peracto, Mercurium vitæ, quem antea declarauimus habebis, quo quidem senectutẽ nostram consolabimur tanquam Arcano.*

De Arcano Tincturæ.

NOn secus Arcanum Tincturæ venit intelligendum, id nempè tollere senectutem omnem inconuenientem, quoscunque morbos, quicquid sanitatem corrumpit, & contra hanc inclinatum est. Istud Arcanum Tinctura quædam existit huiusmodi proprietatum & cõditionum, vt operetur, & sanitatem introducat, non eodem, quo præcedentia tria, modo, sed iuxta nomen suum. Tinctura enim bonum & malum tingit, crassum & subtile. Non secus ista quoque in corpore suas operationes perficit, vt corruptas & indispositas complexiones in sanas transmutat, instar tincturæ, quæ ex Mercurio Lunam efficit, malum ab ea non separat, verum tingit bonum atque malum, vt simul optima finaliter euadant. Sic etiam Tinctura hæc tingit hydropicum & ictericum corpus in sanum: non quòd hydropisis tollatur, origo pellatur vel separetur à bono, sed in bonitatem transmutatur, prout ipsam oportet in summo suo gradu nec non optimo constitutam esse, quemadmodum fimus corruptus per subtilem artis corruptionem in Elixir adduci potest, quod corruptionem pellat omnem, istà quidem non separatà, sed integrà substantià transmutatà in aliam qualitatem atque naturam.

Tinctura quid.

Tincturæ efficacia vnde.

Idipsum de Tincturà hac quoque censendum est, eam tingere corpus citra omnem à bono mali separationem, aut expulsionem essentiæ primæ hominis, sed per istius renouationem.

Attamen sciendum est, corpus illud tinctum in veteri forma non amplius viuere, sed instar metalli transmutari in aliud, veluti cuprum aut aliud. Item Saturnus veterem qualitatem in se non habet, sed ipsius tincturæ. Non aliter sentiendum etiam est de tinctis corporibus, quæ tincturam ad se Tincturæ iam receperunt, vt non ampliùs in vita pristina, à qua per tincturam transmutata sunt, existant, sed longè nobilior, melior, & sanior corporis & formæ sit conditio, quàm eius origo natiua fuit, ac instar auri à Natura per tincturam ex ferro facti, vt etiam de transmutationibus scripsimus. Si igitur Tinctura hæc transmutatrix est corporum ad melius, sicut illa metallorum, paucis cognita & explorata: tot iam ac tam variæ eiusmodi corporeæ tincturæ erunt, quot sunt metallicæ: quarum vt vna semper melior est altera: sic & corporales. Animaduertendum est, aliquas à natura tingere tincturasque esse, prout crocus, flos, sulphur: nonnullas arte factas, vt lapis, realgar, &c. Hæc intellectu summè necessaria, quòd initium ad illas, & introitum exhibeant non exiguum. Notandum insuper, tincturas istas fieri debere pro septem membris principalibus, & vnicuique suam proprietatem attribui darique, vt cordi, quæ huic inseruiunt; cerebro, quæ illi conueniunt, eásque parari ex metallis, herbis, & similibus, quæ propria sunt. Sic fiet, vt per istas integrum corpus tingatur. Nec per vnam tingi solùm tincturam satis erit: sed prout vna tinctura tantùm vnum metallum tingit, ita idem etiam de his iudicandum est. Tincturæ practica talis esto.

Tincturarũ differentia.

Recipe *Membrorum essentiam, à qua separabis elementa: postmodum ignem eorum in degestione positum relinquas tantisper, donec in fundo nihil amplius resideat, ibidémque nulla materia penitus eius appareat substantialiter:* Deinceps *accipe materiam & vitrum ad hunc modum perlucatum luto Hermetis, & in locum humidum frigidúmque repone, in quo quidem iterum in materiam visibilem resoluentur.* Ista materia, visibilis est ea, de qua scripsimus. His paucis concludimus. Nam si plura de hac scriberemus, Stoicis derisionis ansa illa forent: qua nos exemptos & solùm Alchimistis esse locutos volumus.

Tinctura vt præparetur.

Finis libri Quinti Archidoxis ex Theophrastia de Arcanis.

LIBER SEXTVS ARCHIDOXIS EX THEOPHRASTIA PARACELSI MAGNI.

De Magisteriis.

Magisterium quid sit.

RÆCEDENTIBVS de medicamentis excellentissimis absolutis libellis, hunc de Magisteriis tradentem addere proposuimus: & primò declarare quid sit Magisterium. Est igitur hoc id, quod præter separationem, aut elementorum præparationem omnem à rebus extrahi potest: at tamen per alicuius rei additionem vires atque virtutes rerum in illam materiam atrahuntur, & conseruantur. Ex natura minimè procedunt, quod ad operationem attinet, neque ex specifica virtute, sed permixtione, qua vires extrahuntur eiusmodi. Si acetum in vinum effusum totum istud reddit acetum: hoc iam est magisterium. Vbi vinum ad mel affusum fuerit, in hoc illud non omninò transmutatur: quare magisterium non est. Ea ergo cosideranda sunt, quæ ad magisterium perti-

pertinent, vti quæ vina ad acetum. Nam quæ perfecta, vel, vt esse conuenit, ad hoc apta minimè sunt, ea nec magisterium possunt efficere. Quapropter naturæ considerandæ rerum veniunt. Extractionum pariter magisteriorum differentia notanda, prout ex metallis, marchasitis, lapidibus, herbis, & similibus materiis, per ea quæ metallica non sunt, nihilominùs similia metallis fiunt, non secus ac vinum aceto simile efficitur viribus, virtutibus & sapore. Quod vinum ab aceto non apparet alienum, eius causa quidem est, quòd aceti natura similis ibidem etiam existit: quo fit vt eadem sit earum naturarum apparentia. Si metallorū natura simili modo pura foret, pariformiter apparet in magisteriis: cuiusmodi tamen ea non est proprietatis.

Magisteriorum sub esta varia.

Porro autem tradendum est, de additionibus. Ea, quæ hunc in vsum assumentur, etsi non sint vnius & eiusdem complexionis, potestatis vel actus, nihilominùs in præparatione conueniunt, quòd appropriatum, & non complexionatum sit illud quod ex eiusmodi viribus resultat. Per ista. sua magisteria præbent ipsa metalla, quæ quidem nnn minùs, quàm Essentiæ Quintæ sunt existimanda iuxta suas virtutes. Aurum in magisterium deponit omoem suam qualitatem, & complexionem in vnà Essentià. Propterea non existimandum, quia corpus nullius est momenti, reliquum etiam infectum eo fore: nam illius lepra minimè hoc loco oocet, verùm id integrè bonum est. Saccharum nimirom est integrè dulce, dum adhuc in suo corpore manet, ac nō separatū est: potest etiam in dulcedine suà persistens ita præparari, vt longè dulcius & efficacius euadat, quā antea fuit: verùm abstracta Quinta Essentia dulcior non est, quàm in vel cum suo corpore. Quare hoc illi minimè damnom infert. Attamen eius separata virtus à corpore, nobilior est quàm in vel cum eo præparata: magisteriū autem id magis emendat, quam naturæ tribuendum sit.

Magisteria essētiis insiq iora nō sunt.

Magisteria se & qualitates augent.

Idipsum de lapidibus etiam Ingredientibus magisteria, nec oon de corporibus eorum est intelligendum, nempè, quod assumitur in eorum vsum, virtute suà non deficere, sed forte satis magisterium esse. Hoc ita intelliges, velut quū sulphur accenditur, prorsumqoe exuritur minimum est id, quod adurit illud: ita & lapides ceu est crystallus, quum in magisterium reducitur, omnes lapides in primam suam materiam adducit, conteritque mirum in modum non secus ac ipsius Essentia hàc de causà, quòd tiogator corpus per Quintam Essentiam, & pro Essentià possit haberi, non aliter quàm acetum & vinum. quorum vnum aliud sibi simile præter omnem defectum efficat. Pariformiter, in lapidibus non solùm, verùm etiam in metallis euimodi tinctura fit: vt Auri Quinta Essentia, corpus omne suum in puram Quintam Essentiam tingit, quod quidem magnum, & nimis magnum existimamus, nempe lumē Secretorum omnium Archidoxis nostræ. Quapropter alacri carbones accendimos animo, vt finalem conclusiooem istorum Naturæ Magnalium inuestigemus. Instructionem ex comprobatis experientià nobis exemplis depromimus, vt in Magisteriis. & potissimum auri quod corpus & Quintam essentiam continens, æquè ac Essentia Quinta est ab eo tracta. Quapropter peculiaribus dotata viribus nobis Magisteria nota sunt, & ea conscribimus, nobis etiam ad laudem in mortem vsque.

Itidem etiam de Herbarum loquimur Magisteriis, quæ quidem efficacia sunt adeò, vt eorum vna semis plùs operetur quàm ipsarū corporis vnciæ centum, ideò quòd vix centesima pars Essentia Quinta sit. Quare cùm istius tam pauca sit quantitas, illius maior foret adhibenda moles, quod in magisteriis non requiritur. Nam in istis integra quantitas herbarum in magisterium reducitur, quod tum non est inferius ipsà extracta vera per suum artificium Essentia Quinta naturali iudicandum. Huius vna pars adhibita plùs prodest quàm partes centum similis corporis, ea ratione quia præparata sunt magisteria, tum ad summum acuta facta, & ad Essentiæ parem qualitatem adducta, quibus vires omnes & potentiæ corporis insunt, & suom huic oritur ex eis auxilium. In eis namque penetrabilitas & vis integri corporis existunt, ex permixtione cum eo facta. Nam corpus nihil cū desiderio recipit horum, præter quàm ea, quæ ad ipsum spiritualia sunt. Quo fit, vt Magisterium istud attrahat, & cum eo se permisceat, non aliter quàm aurum ipsum viuę Mercurius ad se trahit, ac ei commiscetur (quod ferrum non facit, ideò quòd inter se conuenientia non sunt in compositione) sic et corpus eius & magisterium hoc simul amalgamentur vnúmque fiant: cuius quidem exempla multa reperiuntur, hoc loco oon adducenda.

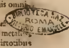
Rei vix centesima pars Essentia est.

Magisteria cur tantopere efficacia.

Marchasitarum etiam aliquæ sui medicaminis operationem ad eundem modum perficiūt, licèt cum differentia, videlicet, quia suum corpus deserunt, & optimum ex eis, vt succus, extrahitur & nihilominus magisterium existit, etsi corpus ab eo separatum est. Est tamen intelligendum, corpus illud non esse Marchasitæ, sed potius terræ vel mineræ, cui quidem inest marchasita. Virtus eius, ita non est efficax per seipsam, vt separaretur à terra vel minera, sed in ea remanet prout in marchasita, qualis etiam existimatur. Quapropter ad magisterium declarandum, quid sit, ex qno fiat, & qnibus virtutibus præditum, volumus practicam eius in sequentibus adferre, nec non artificium præparationis describere. Processus tamen hic vna generali explicatione concludi nequit, sed particulariter de singulis tractandum est, vti de metallis per se, de marchasitis etiam peculiariter, item de lapidibus & herbis.

Magisteriorum docendorum quę series. 1. 2. 3. 4. 5.

De Sanguine pariter singulare magisterium habetur, quod etiam peculiari forma docetur & modo. In eo considerantur, quæ virtutes ac vires hominis existant. & quid eius in se natura contineat, in quibus defectum patiatur, &c. sine diminutione tamen creationis ipsius naturalis, sed vt ceu partibus suis completum & perfectum opus, vt auis cum plumis suis omnibus consideretur.

De extractione magisterii ex metal.

PRincipiò Magisterium ponemus è metallis, idque declarabimus, quod miris virtutibus

sese

Magisterium metallorum vt præparandum sit cur.

sese patam facit, iuxta suæ Essentiæ tenorem cognoscendis. Eorum processus fieri citra omnia corrosiua debet, ac omnia quæ contra metalla complexionata sunt. Nam ex contrariorum coniunctione mixtioné ve corrumpuntur Essentiæ, sic vt ob hunc errorem virtutum nihil exerunt, alio vincente prædominantéve contrario.

Temperatum quid sit.

Cùm ergo maximè concordantiæ sit habenda ratio. Solum temperatum ei conueniet. Iam ergo quid temperatum sit, sciendum est, Est autem Temperatum complexionatum quid. Hoc in se ipsum recipit aliud, & incorporatúr cum eo, cui fuerit adiunctum, sic vt veterem & suam complexionem haudquaquam patefaciat amplius, sed virtutes tantùm illius, quód ei fuerit additum. Sic nimirum vinum ardens in se plenam atque perfectam complexionem habet. Sed quod in ipsum imponitur, id multò vberiùs, vt ita loquar, complexionat, operationem suam ita perficiens secundum illius, quod impositum erat, vires.

Cùm igitur alienas virtutes attrahat suásque domet, hac ratione temperatum esse dicitur, & meritò vocatur. Hic cùm differentiæ quædam notandæ veniant, elementa tantùm intelligimus, sic vt possumus de oleo etiam loqui, quod alienas ád se naturas trahit, elementumque suum abscondit. Ex simili quopiam his, Magisterium fieri debet, vt metallorum vires in eiusmodi temperatum transeant, & cum eo mundentur ac purificentur, in terminumque suum destillentur. Simile Magisterium postquam perfectum fuerit, potabile vocabitur, ideò quòd in potum assumi valeat: quo fit, vt auri magisterium Aurum potabile nominetur: Lunæ autem Argentum potabile: sic & ferrū, plumbum, argentum viuum, &c. potabilia fieri dicique poterunt, & iuxta suas complexiones describi: secundū quos processus operationes habent longè maiores, quàm nos scribere deceat. Ad hunc modum vnico temperato vnóque processu, nec non vnâ practicâ, septem metallorum Magisteria omnia confici possunt. Sed practica talis est.

Magisterium potabile quid? Aurum potabile quid ut, &c.

Magisterij Auri, &c. potabilis quæ præparatio.

Recipe *circulatum optimè, nec non ad summā Essentiam repurgatum, cui tenuissimas laminas metallinas impones, aut limaturas, cuiuscunque metalli libuerit optimè subtilissiméque malleati, nec non mundati.* Hæc duo simul pondere sufficienti congesta septimanis quatuor circulentur, & per Temperatum hoc laminæ reducentur in oleum, & formam pinguedinis supernatantis, iuxta conditionem sui metalli coloratæ, quam per Attractorium agenteum separabis à circulato. Hoc ipsum est Aurum, vel Argentum potabile. Simile cum cæteris metallis etiam extrahetur, quod absque detrimento sumi potest in potum, vel vna cum cibo.

Extractio Magisterij ex perlis vel vnionibus, & corallis atque gemmis.

Temperatum cur in lapidibus ex aliè dis opus non sit.

MAgisterium ex lapidibus pretiosis ad eundem modum intelligendum, prout ex metallis quoad virtutes, quas vnusquisque lapis iuxta suam naturam habet. Notandum autem est ad lapides [illegible] non esse Temperato, nec Additione quapiam, quód istorum solutio nō sit eadem cum resolutione metallorum, sed aliâ viâ magisterium eorum extrahitur. Quorum in practica tres processus intelliguntur, vnùs ad gemmas, alius ad marchasitas, & ad coralla tertius: secundùm quos lapidea crescentia quæque suum in Magisterium adduci possunt. In processu lapidum colores obseruandi non sunt, nec etiam claritas existimanda, cùm eorum omnia magisteria colorem album habeant. Similiter & vniones, exceptis corallis, quæ suum in magisterio colorem singulariter retinent. Quare color in eis maximè notandus. Nam istorum Magisterium vnà cum corpore nec non elemento, ac essentiâ totâ absque corruptione extrahitur per additiones: & nihilominùs tamen in suam perfectionem restitui possunt iterum. Quare quoad generationem & naturam, lapidibus comparari nequeūt, lapideam tamen conditionem habent. Fieri tamen & hoc potest, vt ex corallorum corpore totus color extrahatur in aliud medium, & postmodum ex eorum corpore forma conflatur vel formetur prout ex luto: postque formationem hanc iterum color infundi poterit, vt corallum sit æquè ac prius. Hoc de perlis [illegible] vnionibus fieri minimè potest, [illegible] quæ simili ratione in suam perfecti[illegible]re non possunt amplius, sed in magisterio manent essentiâ suâ non corruptâ. Vidimus etiam, istam penetrasse vitra, nec non instrumenta, iuxtáque suam naturam ea informasse. Nempe Magisterium Magnetis ad se traxit, formamodoque Magnetis materialis: & postmodum in vitrum fixit, illúdque tinxit, vt hoc etiam attraxerit acus atque paleas. Non secus de reliquis intelligendum. Quare conseruanda sunt auro solo. Plura horum quàm credibile sit occurrerunt nobis, quorum nos memoriale hic tantùm condimus, vt hoc ductu plures etiam inuestigentur artibus ac Magisteriis. Cum ergo peculiarem præter alias extractiones demōstrationem exhibeant: istorum practicam iam docebimus ad hunc modum. Primò dicemus de Gemmis.

Lapidū tres ordines.

Corallorum quā vnionū alia conditio.

Magisterij Gēmarum quale.

Recipe, *Gemmas primò contritas, & calcinatas iuxta reuerberatorium conditionem, & salnitrum commune, pondere quidem æquali, nempe libra, quæ simul in calcem optimè comburantur, & postmodum abluantur ardente vino tamdiu, donec ampliùs materia nulla superflua sit reperta. Post ablutionem rursus hanc materiam calcina, & per omnia fac, vt prius, & sic totum in vinum ardens transit.* Hoc per bullitionem ea[illegible] finito, sic habebis Alcali, quod resolutum in aquam, seruatu. Huius administrationis vsum non est, quod abhorreas, licèt vtcunque sit acutum & calcineum, cùm eâ quidem acuitate solum in id operetur, quod sibi reluctatur: estque tam subtile, vt gutta vnica sola totum corpus tingat in singularem virtutem.

Alcali.

Vniones etiam in aquam reducendi sunt, ad hunc modum videlicet. ℞. *Correctum acetum, cui tritos vniones imponito, perque mensem in eo digeri sinito: sic in aquam resoluentur. Destilla tandem & per balneum, acetum separato, quo peracto reperies vniones in fundo resolutos in aquā: hoc est magisterium Perlarum vel vnionum.* Est quamuis huius practices via breuis & facilis pro-

Magisterium vnionum vt fiat.

processus existat, expertis nihilominus adhibe fidem. Mirifica siquidem ipsorum est operatio, non tamen fit per artem hæc virtutum actio, sed in naturâ ipsarum posita est, quæ occultatur in substantiâ crassâ, propter quam operari non potest, sicut mortuum corpus, sed resolutione facta viuificabitur eius corpus: de quo satis: Coralla tamen conterenda calcinandáque veniunt ab initio cum sale nitro, postmodum, vt gemmæ præparanda, resoluenda quoque: Sic habes Magisterium corallorum, cuius ego maximè peculiaritérque virtutes admiror, quas Deus crescenti huic tribuit, quæque tam potenter operantur & admirandè, prout etiam crescunt.

Magisterium corallorum vt fiat.

De hoc vide Tomo 3.

Extractio magisterij ex Marchasitis.

DE Magisterijs Marchasitarum hoc est scitu necessarium, eas tantum esse Mineras. Quare minerale non adducitur in suum magisterium, sed solùm vera Marchasita, prout de metallis, etiam constat, quæ non transeunt in suum magisterium, nisi prius à suis mineris separatæ sint. Et quamuis Marchasitæ non benè possint ab eis separari, nihilominùs in magisterijs tamen id fieri potest. Genera Marchasitarum quidem varia sunt, vt aurea, argentea, talch aureum, album & purpureum, stannea seu Bisemutica, antimonium, granatina, similiáque alia, quorum tamen omnium vnica extractio conuenit omnibus. Ipsorum similiter vires & potentiæ quoque in medicinâ iuxta metallicarum operationum conditiones sese exerunt. Et quamuis metalla non existant, nihilominùs tamen earum proprietates habent. Quare hâc de re pauca iam ponimus, quòd eius latior de extrinsecis mentio fiat. Differentia quidem est notanda, prout simul particulariter conueniunt & concordant, vt aurum & marchasita, antimonium & plumbum, quæ quidem in sui fabricatione constellatione que sibi mutuò comparantur: in virtute nihilominùs separantur. Nam in nonnullis marchasitis plùs virtutum existit, quàm in consimilatis metallis. Hoc videmus accidere plumbo, & Antimonio, quorum hoc curat, leprosos, Morpheam, Alopeciam, & similia, scabies omnes & cicatrices, Leoninam, Elephantiam, Tyriam, &c. quod plumbi seu Saturni magisterium non efficit. Quare proprietates huiusmodi notandæ sunt, quæ non tantùm in magnis, verùm etiam in minoribus quandoque latent abundantiùs. Rationem ergo hanc inuestigare pergamus, cur antimonium plùs virtutum habeat, quàm suum metallum. Corpus nimirum eius fixum non est, & non satis in sui perfectionem digestum, vt Saturnus, vnde volatilem proprietatem assumit. Verùm ipsa materia, ex qua nascitur (vti de generationibus ponimus) spoliatiua est, & mundificatiua à naturali sua proprietate, quę ita remanet incorrupta. Hinc fit, vt aurum & argentum purget magis quàm ignis aut aliud elementum. Indéque prouenit, vt corpus mundet ac purget, prout argentum & aurum ab omnibus impuritatibus suis per ipsum liberantur. Magisterium antimonij lepram expellit magis, quàm de ipso credibile sit. Non secus de aliis etiam intelligendum.

Marchasitarum quot genera.

Antimonium quos morbos curet.

Antimonij cur suo metallo plus virtutum habeat.

Iam practicam aggrediamur, qua Magisterij ex iis omnibus præparationes doceamus, ad hunc modum:

Recipe *Marchasitam subtilissimè tritam, & aquæ Soluenti tantum, vt sex digitis latè supereminecat, soluatur, & postea putreficetur vno mense, destilletur postmodum & separetur, vti de metallis docuimus.* Quo peracto, magisterium habebis eius marchasitæ, quam acceperis.

Magisterij marchasitarū præparatio qualis.

Extractio magisterij de substantiis pinguedinosis.

NOn aliter de pinguedinosarum substantiarum Magisterii extractione censendum est, vt sunt pinguedo Carabis, Resinarum, oleorum, ac aliorum, vt in similibus substantiis materialibus apparent: De quibus etiam ad extractionem eiusmodi magisteriorum viæ tres habentur: peculiaris vna de carabe, de resinis alia, & alia de pinguedinosis, vt oleis, seuis, butyro similibusque. Carabe námque pati minimè posset extractionis pinguedinosorū processum, quòd vires eius ita perirent. Similiter ipsa Resinata carabis ferre practicam non valerent, quòd eis damnosa foret. Tribus ergo modis præparationes istorum magisteriorum docebimus, cùm tam excellentes in pinguedinosis virtutes appareant, & hoc multifariam. Vbi nihil operari possunt essentiæ, iuuant ipsa pinguedinosa, cùm habeant eam rationem propter virtutem specificam, & sibi appropriatam, quæ in aliis non ita perfecta reperitur, nec est: non secus ac de corallis ad gemmas comparatis, sic de illis etiam intelligendum est: quorum practica talis est, & primò de carabe.

Pinguedinosorum tres ordines & processus.

Recipe *Carabis optimè triti quantum videbitur, & circulati, quod sufficiat, in Flacco digerantur in cineribus diebus sex. Postea destilletur inde circulatum, & rursus affundatur: totus id fiat, quousque reperiatur oleum in fundo, quod quidem est carabis magisterium.* Hoc nobis admirandas suas virtutes patefecit. Sic maneat.

Magisterij carabis processus quis.

Ipsa resinata suum ad magisterium hoc modo reducuntur

Recipe *Terebinthinæ, gummi, vel Resinæ, quantum voles. Id lutatum in vitrum positum mense digeratur per se in digestione calida: postea coquatur in ardente vino mediâ tantùm horâ, cum aqua soluente mixtum. Deinceps per alembicum cæcum destilla, dic tandem vno fient.* Sic inuenies olea quædam in seipsis distincta, quæ separatim: quodlibet enim est magisterium in suâ naturâ.

Magisterij Resinatorū processus qualis

Sed oleorū magisteria fiunt, citra aquarum soluentium additionnem, quæ similitet vires habent suæ materiæ virtutibus correspondentes.

Magisterii oleorum. quis processus.

Extractio Magisteriorum ex Crescentibus.

SI de crescentibus loquimur: Crescentia quidem intelligimus ea, quæ virent & postmodum arescunt, iterúmque suo tempore virent vt priùs, tum etiam illa, quæ florent vt arbores, herbæ similiáque. Horum diuersimodè Magisteria fiunt, & ab eis extrahuntur, vt ex arboribus aliter, aliter & ex herbis: quorum differentia indè pédet, quòd hoc est Lignum, aliud verò putrefactibile. Folia igitur floresque præparantur vt herbæ: Quapropter hæc magisteria ponemus separatim. Lignorum autem præparatio magisterij talis est.

Crescentia quæ.

Recipe *lignum minutè satis concisum, quod in vllam vitreatam & in igne constantem & optimè cooper-*

coopertam positum, igne carbonum horis 4. aduratur, exemptúmque putrificetur in vitro per mensẽ, post per cineres vrgeatur vsque ad vltimos spiritus, quibus perceptis mox cessa, ne magisterium fœtorẽ ab igne concipiat. Hac vià ligni magisterium eius habebis, quod præparandum suscepe-ris.

Magist. Lignorũ quale sit.

Item radicum corticũ &c.

Sic semina possunt etiam, radicésque & cortices, & similia, quæ continent oleum in suà materiali substantià, extrahi. Maius in extractionibus istis latet artificium quàm dicitur aut intelligitur, quamuis integrè processus hîc demonstretur.

Magisterij Herbarum qui modus.

Herbæ verò, nec non id genus alia, sunt ardenti vino permiscenda, ac cum eo putrefienda per mensem vnum. Postea per balneum maris destillanda: quod verò destillatum est iterum affundendum, sicque tam diu procedendum, quousque tota quantitas ardentis vini quater succis herbarum minor sit. Hoc ipsum destilla per pellicanum nouis cum additamentis vno mense, tandem separato. Quo peracto Magisterium eius habebis materiæ vel herbæ, quam accepisti.

Extractio Magisterij in vino.

Magisterij e vino extrahendi ratio duplex.

VIni Magisterium declarare iam volumus, quod quidem innumeris virtutibus dotatum apparet: cum eiusmodi naturam à plurimis in terrà latentibus virtutibus accipiat, vti de vini generatione ponimus. Iam sciendum huius magisteria duabus viis fieri, quanquã vnã silentio præterimus, quia cõmunis existit eius processus, quali in multis vinis extrahẽdis vtimur. Nonnullæ viæ practicæ magisterij vini hîc ponuntur. Aliqui dum adhuc recens est vinum & ebullit, extrahere conantur inter purgandum. Alij sepeliũt centúmque diebus *(al. annis)* ita relinquunt. Plerique illud citra ignem separant. Quocunque modo fiat id, scribere hîc minimè volo. Tradam saltem eam quam experientià comprobatam viam habeo. Primò sciendum in vino spiritum valde subtilem, at paucum, & multo phlegmate contentum esse. Et quamuis hic Essentia Quinta sit, nihilominus ex eo fit magisterium, sed maiori practica processúque adhibito.

Vini extrahendi multi modi.

Vinum ex tractionum quod optimum.

Sciendum etiã, plures maioréśque vires in eo vino existere, quod Tartarum suum nondum posuit, cum in tartaro nonnunquam plus virium existat, quam in vino ipso. Vetustas etiam vini laudabilior quam iuuenta, vel eius recentia, quod spiritus magis digeratur successũ temporis longioris quàm paucioris. Animaduertendum præterea est vinum, huncin vsum conferendum esse, defodiendum in terram frigidam, vase interius ac superius optimè concluso absque vllo respiraculo. Sic multis centenis annis absque tartaro conseruatur. De prolixo quidem tempore loqui hic nolumus, cùm tædiosum id foret, nihilominùs memoriæ id mandetur. Non est etiam vini magisterium, quod ex musto vel recenti vino trahitur, sed musti. Nec est artis id, cum fæcibus aut phlegmate sine destillare, prout vinum ardens, quod hac via spiritui vires deperceant, quæ sunt in eius essentia. Hoc ipsum fieri minimè conuenit. Sic quo sæpiùs acetum optimum destillatur, eo remotius à vini spiritu recedit. Qua-

Vinum vt tot annis tartaro conseruatur.

propter animaduertendum summà diligentia, ne quo modo Quinta corrumpatur in magisteriis Essentia, sed potiùs, vt viribus augeatur atque fortificetur. Quum etiam sine igne separatum est, haudquaquam potest esse Magisterium, quòd ei substantia deficiat. Sciendum itaque vini spiritum cum substantia esse conseruandum, & non cum phlegmate. Nam in vino duæ substantiæ reperiuntur, vna quidem vinosa, cui, Spiritus inest vini, & à qua separi non potest: altera phlegmatica est quæ fæcibus & aqua dulci permiscetur, quæ à vera substantia separari debent, vt à sua minera vel terra metallum.

Vini substantia duplex.

De vino sciendum est fæcem, phlegmáque eius esse mineram & vini substantiam esse corpus in quo conseruatur Essentia, prout auri in auro latet essentia. Iuxta quod practicam nobis ad memoriam ponimus, vt non obliuiscamur, ad hunc modum.

Fæx & phlegma vini mineram &c.

Vini præparatio.

℞. *Vinum vetustissimum & optimum quod habere poteris, colore saporéque ad placitum, hoc in vas vitreum infundas, vt tertiam eius partem impleas, & sigillo Hermetis occlusum in equino vitre mẽsibus quatuor, & in cõtinuato calore teneatur, qui non deficiat.* Quo peracto, hyeme, quum frigus & gelu maximè sæuiunt, his per mensem exponatur, vt congeletur. Ad hunc modum frigus vini spiritũ vnà cum eius substantia protrudit in vini centrum, ac sepatat à phlegmate. Congelatum abiice: quod verò congelatum non est, id spiritum cum substãtia esse iudicato. Hunc in pellicanum positum in arenæ digestione non adeò calida per aliquod tempus manere finito. Postmodũ eximito vini magisterium, de quo locuti sumus. Qui plures existunt processus, & in vsum veniunt, latiùs cum de Elixiriis agemus, declarabimus, & hîc finem imponentes, quorumuis aliorum processuum vini, qui minimè placent, obliuiscemur.

Extractio Magisterij ex sanguine.

NOstram etiam opinionem de sanguine explicare volumus, cui plurimæ virtutes insunt ac admirandæ supra quàm credibile sit, & satis omnino euidentes, ideò maximè, quòd sanguis ex optima radice fontéque potiori cordis existat (vti nos de compositione hominis declaramus) in quo defectus nullus existit, necesse potest, cum iuxta cordis naturam suas conditiones habeat, & naturæ totius, ac eius omnis, quod in ea viuit, preciosus thesaurus sit. Hic instare quis possit sanguinẽ scilicet vbi ex venis profluxerit, eiusmodi viribus, quæ sanguinem renouant & sustentant necessariò priuatum iri; sed hoc non est. Nam in essentia conseruari potest, vt infra trademus. Nos ergo consideremus, paucos homines corpore & sanguine sano viuere. Quare videndum, vt eiusmodi homines in renouatam qualitatem & essentiam adducantur per Arcana & Quintam Essentiam, vt meminimus antea, quo sanguis incorruptus & sanus ab eis effluat. Nec solùm de sanguine loquimur hominis, verùm etiam de sanguine spermatis quem in secretis nostris describimus, cui nullus morbus inest, nec alteratio, sed plurimùm admirãdus ex hominis spermate sanguis

Sanguis non cur admirãdę de vitis fiat.

Sanguis alius hominis, alt' spermatis alius pœnis.

sanguis, quem hoc loco sumere prætendimus, & hoc multis de causis, hîc non appositis. Loquimur etiam de sanguine panis, qui ad eundem vsum,& parifot mitet assumendus est. Sunt enim in eo virtutes quas perscrutari vix possumus, nec etiam id ad summum faciendi onus suscipimus. Itidem intelligi potest de nutrimentis alits, & comestibilibus, in quibus omnibus habetur sanguis, quamuis hunc in illis non videamus, non magis quàm in pane, qui nihilominus per putrefactionem, vt in stomacho & hepate, sanguis fit. Sic pariter omne, quod cum eo sumitur in obsonium, ad eundem modum immutatur, vt in corpore. Hoc de sanguine latiùs aut prolixiùs scribere noluimus, præsertim quod nemini tem gratam eo facere posse, quàm nobis ipsis videamus. Quiescere dormientes itaque volumus, éque somno dulci postmodum expergefacti. hoc de sanguine loqui pergemus. Valeat quodlibet, quantum potest in suis viribus, & quantũ in eo fuerit. Nã ex bono boni multũ sequitur, quod nobis considerandum semper prostat. Nec verò solum de sanguine comestibilium, sed etiam potabilium, quæ simpliciter corpori nostro sanguinem exhibent, loquemur. Possunt etiam ex sanguine Quintæ Essentiæ, non minùs quàm Arcana trahi, de quibus hoc loco minimè loquimur, sed solum de magisteriis agere proposuimus, & hoc vno singula concludere, ℞. *sanguinem, quem pellicano conclusum, transcendere super ventrem equinum tamdiu sinas, donec tertia pellicani pars impleatur, nam sanguis omnis in sua rectificatione dilatatur iuxta quantitatem, & non secundum pondus. Hoc tempore peracto, rectificabis ipsum per balneum. Hac via phlegmata recedunt, in fundo Magisterio manente, quod quidem Retortâ sigillo Hermetis conclusa noueies destillato, prout libro de præparationibus docuimus.* Hac viâ sanguinis Magisterium habebis.

Magisterij sanguinis quæ ratio sit.

Finis Libri Sexti Archidoxis ex Theophrastia de Magisteriis.

LIBER SEPTIMVS ARCHIDOXIS, EX THEOPHRASTIA PARACELSI MAGNI.

De Specificis.

SVPEREST iam de specificis etiam loquamur, quibus admirandæ plurimom & magnæ virtutes insunt, quæ non ex naturâ suam sumunt originem, quatenus calidæ sunt, neque frigidæ, sed præter istas qualitates vnicam habent Naturam & Essentiam, prout multis locis meminimus. Specificum eiusmodi sumit originem suam ab externis, vt quum lignum aliquod in ignem proiectum vritur, id iam non est propriæ naturæ eius, sed lignum esse. Nascuntur itaque etiam specifica ex coniunctione, prout vbi mastix & colophonia simul diriguntur, fit attractiuum, quod neutrum eorum est per seipsum: aut cùm therebenthina coagulatur, inde fit lapis qui ferrum instar magnetis ad se trahit. Similia plura sunt, quæ tales virtutes habent tamen à suis compositionib. & ab extra. Elleborus etiam ex liquore lapidis & terræ compositus est. Per istorum duorum compositionem emergit specificum. Sic cerasorum oleum cum aceto post suam digestionem fiunt laxatiuum, quorum ex suâ naturâ neutrum tamen laxat. Quare specifica eiusmodi nascuntur ex propriâ sua natura per compositionem elementorum & propriæ materiæ, non secus ac tinctura colorue, qui non ex frigore, & calore oritur, sed compositione, prout gallæ cum vitriolo producunt atramentum, cùm neutrum ipsorum nigrum existat. Sic etiam sal armoniacum & vrina colorem nigrum efficiunt, cùm tamen ambo sint alba. Idipsum de specificis intelligendum est, ea suam originem pariformiter scil. accipere. sed quædam, quæ ab extra eiusmodi virtutes assumunt, in qualibet herba existere queunt, non in vno genere tamen, quod ad hunc modum intelligendum est. Vbicunque Magnes creuerit, quoddam attractiuum est, vt colocynthis purgatiuum, & papauer anodynum. Hoc prouenit ex compositione in eis existente. Quo fit vt Magnes omnis attractiuus existat, & colocynthis quæuis purgatiua. Non ita se verò res habet cum ab extra specificis. quorum conditio talis est. Nempe si Magnetis virtutes haberet silex, & alius ei similis non haberet eas, iam hoc specificum foret externum.

Specifici colorum vires vnde depêdeant.

Mastix & colophonia attractiuum sũt.

Helleborus purgat.

Cerasorum oleũ cum aceto laxat.

Accidere autem rarò solet, peculiarem in vnâ herbâ reperiri conditionem, & non tamen æquè in alia sibi simili. Tum etiam, licèt specifica multa similia ex Influentiis oriantur, nihilominùs tamen ex eisdem illa procedere aut non procedere, nos hîc multis minimè disputabimus: sed hoc suis locis in Physica reseruare, & hîc supersedere malumus. Porrò Specifica multa reperiuntur, vt odorifera. quæ suam originem ex compositione, digestionéque sumunt, vt aqua vitrioli cum sale armoniaco destillata, musci refert odorem, quorum tamen similem per se neutrũ habet. Plura talia sunt, quæ fiunt odorifera, cùm antea non essent, odorémq; nobilem concipiunt, vt rosa vel lilium, quibus ab initio nullus odor inest, at labore, digestione, separationéque tandem excitatur. Similiter, vaccinus fimus, est excrementum fœtens, quod si tamen eleuatum fuerit, ambræ concipit odorem: verùm in fundo residua materia manens, humano fœdiùs oleto fœtet.

Specif. multa genera.

Specifica odorata.

Specifica nonnulla sunt diaphoretica sudorem prouocantia, quæ similem ex compositione virtutem accipiunt; vt ardens pruna pingui terræ superposita vaporem emittit. Ita & zingiber in corpus traiectum, vrit, extinguitúrque, vt calx aquâ perfusâ.

Specif. diaphoretica.

Calor hic zingiberi contingit ex acuitate vel asperitate, quam in se continet, ac cum elemento calido coagulatur tanquam lapis, qui per ignem ad eiusmodi calorem adducitur. Diaphoreticum omne siquidem est calx liquoris terræ, vti de generationib. ponimus. Pariter ex compositione prodeunt ipsa purgatiua, prout Reubarbarum, quod etiam calx liquoris existit, certâ tamen differentia interueniente, vt enim Tartarus haustus in aquam resoluitur, & cum eo quicquid liquidi secum habet, vbi loco repositum humido fuerit,

Diaphoretica sunt calx liquoris terræ.

rit: sic etiam de Rhabarbaro, nec non aliis purgatiuis iudicabis, quæ suam originem, vt calx terræ multifariam accipiunt. Nonnulla siquidem soluunt choleram, vt Rhabarbarum: quod simile est Tartaro calcinato: Quædam soluunt phlegma, vt *Turbith*. ideò quod defuit verbum in authographo cum eis realgar soluitur, & non aliud. Alia melancholiam, vt *sena*, quod intelligendum, videlicet est ad nitri modum, quod secum lapides resoluit, & non aliud. Nonnulla sanguinem, vt Manna, instar Arsenici, quod resoluit sublimata. Sic de rerum istarum differentia censendum est, vti sunt in seipsis diuisæ, quod iam meminimus. Quædam etiam confortatiua, oriuntur ex compositione, vti sperma carens vitib. ex quo nihilominùs per naturam glandula nascitur ex suâ prædestinatione. Sic ergo ipsum confortatiuũ est prædestinatum quoddam ex prædestinatione compositionis. Verùm *Carlina*, quæ non ad hunc modum nascitur, aliarum ad se virtutes herbarum trahit. eisque vires adimit, quas tum soli possidet, prout sol humorem ad se trahit è ligno, sicut latiùs de generationibus declaramus.

Specif. purgatiua.

Specif. confortatiua.

Carlinæ consideratio.

Pariter aliqua etiam mundificatiua per suam compositionem eiusmodi virtutem acquirunt, vt mundificent, veluti cùm calx terræ transmutatur in aliam formam per liquidum, ceu *Resinam, mel, gummi, picem &c.* Florib. Veneris similes ex alterationes existunt, qui primò purgatiuum sunt. vti calcem esse decet postmodum igne reducuntur in stypticũ, sic vt purgandi via missâ mũdificent. Corrosiua etiã similiter habẽtur, quæ talia sunt, & aliquando calcinata in terra aliquando iterum substantionata (vt ita loqui liceat) in vnam materiam, vt nos de generib. salium ponimus. Variæ multæque sunt eiusmodi proprietates in rebus, quas de proprietatib. rerum tractamus, & hoc iam loco satis declarauimus. Et cur nonnulla dura, mollia contra quædam existant, hîc detegere noluimus. Nec enim nostræ Archid. tractant de toto principio, sed de specificis tamen componendis & ad supremum naturæ gradum adducendis, de quib. iam consequenter agemus, eorum experientias nobis proponentes, & angulares illos concionatores post tergus relinquentes, qui de Deo loquuntur, & aliud nihil intelligunt præter hypocriticos ritus ac similes fabulas, qui his arcanis & artibus addictis sunt inimici, capitib. mersi quidem in gloria mundi, fabulantes & cauillantes multiloquio præditi, quo ferunt in vtroque (vt aiunt) humero, adulantúrque, ac sese tanquam sapientes existimant, cùm stolidi sint, & fatui, nec non hominum impostores ob mundanas opes. Iam deinceps nos de specificis agere pergamus, prout nobis in vsu sunt, & Vniuersitatum illos Medicos, qui tantùm legunt ac opinantur, siue benè siue malè succedat, in nos fremere dentibus, vt volent sinâmus.

Specif. mundatiua.

Specif. corrosiua.

De Specifico odorifero.

Specif. odoriferum quid sit.

IAm er [illegible] de specificis odoriferis loquamur, [illegible] ia via formaq; fiant: & primò quod ad vires eorum attinet. Est itaq; specificum odoriferum, materia, quæ morbos ægris aufert, non secus ac Zibeta stercora pellit suo odore. Notandũ vtiq; specificum hoc malo odori sese permiscere stercoris. Et stercoris fœtor nec nocere, nec manẽre potest: sed odore bono tingitur hic fœtor eius, vt quantum antea fœtuit, tantũ iam odore bono valeat. cùm nihil sit, quod zibetæ vel musco bonum odorẽ adimere possit: transmutatur tamen vt multis probamus locis. Quo fit vt aliquãdo musco nonnihil admisceatur oleti, quòd hoc penetret magis lilio quouis promptius cum omnib. operationibus suis. Quandoquidem notum est plùs odoris mali quàm boni reperiri. Prout etiam Tyrus in Theriacam assumitur ad summè penetrandum statim omnia mẽbra cum aliorum viribus: ita similiter etiam de specifico censendum odorifero putamus.

Stercus moschi & zibetæ.

Tyrus cur in theriacam inda sit.

Iam constituendũ hîc est, per odorifera pelli morbos ab eis, qui medicamenta ferre minimè possunt, prout in Apoplexia, vel Epilepsia: multi siquidem odores existunt, qui releuant Epilepticum, ac multi qui subleuant Apoplecticos, non quòd omnino curent, sed viam tamen præparent. Nam vis eiusmodi: quæ corpori præbetur, statim odore sanguinem excitat, & hunc ad cor protrudendo magis quàm scribi possit, refocillat. Quapropter proponemus odoriferum, ex quo fundamentũ accipiamus ad alios morbos omnes odorifera componendi, cuius processus hic est:

Specif. odoriferi præparandi præceptum.

℞. *Liliorum alborum.*
Anthos,
Basiliconis. (Carbon)
Cardamomi,
Rosarum ana M. j.
Spica M. y Contunde crasso modo in pastam. Cui addantur succi pomorum arantiorum duæ quartæ. Hæc omnia simul in pellicanum posita mense vno digerantur, postmodum à suis fæcibus manib. vel prellorio, quod melius est, separentur. Huic in pellicanum rursus posito statim addantur.

Macis,
Caryophillorum,
Cinnamomi ana ℥ j.
Ambra ℥ ß.
Musci ʒ ij.
Zibeta ℥ j. Terenda minutissimè terãtur, & in dictum pellicanum posita cum aliis in fimo degerantur. Deinceps adde gummi Arabici *dissoluti* ℥ ß.

Tragacãthi etiã dissoluti ℥ j. & ita clauso vitro cum clareto albuminis ouorum indurescant. Mox atq; videris ad modum vitri factum esse, exime fracto vitro lapidem hunc, & specificum odoriferum, de quo iam scriptum satis, habebis. Quamuis addere bonum foret aurum potabile.

De specifico Anodino

Specificorum Anodynorum mira efficacia.

AD scribendum etiam de Specifico hoc Anodino multæ causæ nos inducũt: Cùm nobis morbi quidã occurrerint, in quibus Arcana quæuis deseruêre nos, accepto solũ Anodyno specifico: quod miraculosa præstitit. Nec id ipsum admiramur, cùm videamus aquam ignem extinguere: non aliter Anodynum specificum extinguit morbos, & hoc multis de causis, quas iam quiescere sinimus.

Quod enim quiescit vel dormit, non peccat etiã naturaliter. Paroxysmus si dormit, non sentitur: si verò non dormit, eius operatio, perficitur.

ficitur. Consolamur autem nos in eo, quòd anxiæ multæ sollicitudines & melancholiæ dormitione tollantur.

Notandum vtique hoc loco, dormire non debere necessariò hominem, sed morbum ipsū. Quare specificum quod contra morbum solum pugnet componimus, & non cōtra plenum hominem, sicut de febribus intelligitur. & in illis vsurpatur. Nos verò proponimus, quæ sunt in pleno homine mortalia, sed in pleno morbo salutifera. Quapropter morbum ipsum aggredimur, & hoc elaboramus, vt is in corpus nullam operationem habeat, nec habere possit, ad hunc modum:

Specifici Anodyni præparatio.

℞. *Opij Thebaici* ℥ j.
Succi pomorum aranciorum,
Citoniorum ana ℥ vj.
Cinnamomi,
Caryophyllorum an. ℥ ß. Contusa perquàm optimè simul omnia mixtáq; ponantur in vitrum cum suo coopertorio cœco, digerantur in sole vel in fimo per mensem, postmodum exprimantur & imponantur iterum cum sequentibus.

℞. *Musci scrupulum semis.*
Ambræ scrup. iij.
Croci ℥ ß.
Succi corallorum, & magistery perlarum ana scrup. j ß. Commisce, pòst q; digestioné eorum mense factam, adde 5. Essentiæ auri scrupulum vnum & ß. qua permixta cæteris Anodynum specificum erit ad auferendum quoscunque dolores internos & externos, vt nullum torqueatur vel corripiatur in membrum vlterius.

De Specifico Diaphoretico.

Specifici Diaphoretici quid sit. Cassatū 20. annos. sanatum specif. diaph.

IAm de specifico Diaphoretico loquamur, quo morbus omnis curatur, qui potest vel debet ex sua natura proprietatéq; sanari sudoribus. Is hoc præ cæteris medicamento pellitur. Diaphoretico siquidé frigidus morbus incalescit, & eo calore tollitur. Exquis enī vt nobis cōtigit, Cassatū annorum 20. per Diaphoreticū sanatum fuit, ac alij morbi plurimi, quos intercutaneos vocitant, aut qui in medullis hæret, in quibus Essentia Quinta nihil effecit & minus Arcanu confortatiuum, sed de carna præcipuè, quòd in corde nullus tā potens existat vapor quo cassatum pelli queat nisi Diaphoretico solo id fiat. Nam vt sol calefacit gelat à lapidem & glaciem duram liquefacit, non secus Diaphoretica suas vires exerit in morbū, qui nullis potest aliis curari viribus quantumcunq; nobilib. & bonis.

Specif. diaphor. exemplū & compositio.

Et quamuis Hān aia calidissima sit herba, nihilominus calor eius ad Solis naturæ minimum ponsdum, hoc usquam est comparandus non secus maximè inter se differunt calida quævis & ipsa diaphoretica. Quamobrem hoc loco specificum diaphoreticum ponimus, quod diaphoreticas virtutes comprehendimus.

℞. *Zingiberis* ℔ j.
Piperis longi,
Nigri, ana ℥ ß.
Cardamomi ʒ iij.
Granorum paradisi ℥j. Conterantur in puluerem & ponantur in vitrum cum vncia semis opomæ tritæ camphoræ, nec non aquæ solnentis vncus duabus. Sigillato vitro maneat in arena pro suæ digestionis consumationis tempore. Separa tandem ab eis aquam Soluentem, & putrefiat vno mense, vnàque septimana circuletur. Postmodum exprimes atque seruabis: hoc est, optimum & potentissimum diaphoreticum vehementiùs agens quàm sit credibile, tum in cassatis, tum in aliis morbis grauissimis, de quo satis.

De specifico purgatiuo.

Est etiam quòd scribamus de Specifico purgatiuo. Et licèt complexiones considerandæ quidem forent ac similia: nihilominus fundamento solidiori corroboramur, accipientes ea quæ morbos tollunt, & nō particulariter vnum aut alterum, sed omne malū auferunt. Vnde colligitur, quicquid ex cholera superfluū est, oulliusq; momenti, per id recedere. Similiter etiam de phlegmate, melancholia, sanguineq; peccātibus intelligendum erit, velut & apostematibus, ac aliis corruptionib. quæ iuxta cōplexiones purgari nō possunt, nec purgationib. resolui prout eiusmodi morbi multi reperiuntur.

Quare materiam peccantem solùm extrahere conamur, siue corrupta sit, siue non, siue sit cum apostemate, siue complexione, siue quacūque permixtione. Medicorum autē Vniuersitatū prolixos & inutiles sermones minimè curantes, sanitatem ipsam expendemus, & pro hac nostra medicamēta exstruemus. Tale sci. est Tartarum, quod ex sua natura proprietatéq; putrefactiones omnes tollit, & nō inclinatur ad choleram, nec melancholiam, nec phlegma, neq; sanguinem, sed omne quod inutile est corpori, nec non huic inferre damnū potest, aufert. Pariter vitriolum tales occasiones omnes, è quibus infirmitates multæ nascuntur, purgat. Considerandum vtique nobis, colocyntidem omnem choleram non expurgare vel quicquid oritur ex ea. Neq; etiam Reubarbarum id facit. Nec Turbith omne quod ex phlegmate procedit, arripit, nec euacuat: neq: lapis Lazuli melancholiæ quæuis impedimenta: neque Manna sanguinem contrarium totum expellit: sed ista duo, nec non alia plura hic non assignata specifica purgatiua nostra id faciunt, principaliter in his omnib. putrefactionibus, & superfluis fæcibus corporis, vndecunque prouenient, quas non aliter purgant quàm aqua pannos abluit lineos, & sapo eos clarificat à nocumento, & impedimento cuiuscunque naturæ. Sic enim Singulariter in singulos morbos agunt. Et ita pharmacum specificum ponamus quoad nostrum sensum iam dictum ad hunc modum.

Tartari facultas.

Vitrioli quæ facultas.

Colocynthis & Rhabarb nō omnem bilē purgant sic nec &c.

Specifici purgatiui compositio.

℞. Magisterium Tartari, Magisteriumque vitrioli, quæ simul in vnum commisceto, postmodum adde partes æquales Essentiæ Quintæ croci: demùm pellicano contenta per mensem in arena digerantur, & pharmacum, de quo dixi per quam diligentissimè seruetur. De cæteris ad hæc necessariis apud eruditos quàm ignaros intelligentia maior existit.

Nec solùm homines ad hunc modum, sed arbores etiam & herbæ repurgari possunt à suis morbis & superfluitatibus. In crescentibus enim æquè ac in personis infirmitates habentur, & eis etiam remedia sua creuerunt, prout alibi meminimus. Anthos defectus, cùm non perfectè vegetari potest, vitrioli magisterium sanat, & vt

Vitrioli magisterium medicina Anthos.

egregiè crescat postmodum efficit, vti de plantis ponimus. His paucis igitur ista iá concludimus.

De specifico Attractiuo.

VT antea de specifico cœpimus Attractiuo dicere, iam deinceps sciendum. Specificum Attractiuum omne quod in corpore superfluum est ad se trahere, quódque huic adhæret mali, vt multis locis ponimus educere vt sæpiùs accidit & probabilibus demonstrationibus conuincitur. Attractiua pariter specifica nonnulla sic ad carnem appropriata fuerunt, vt centum libras carnium ad se traxerint, non secus ac magnes ferrum. Euenit etiam tempore nostro, vt attractiuum simile pulmonem è corpore traxerit in os & ita hominem suffocauerit. Item accidit, vt alteri pupilla fuerit oculi de suo loco tracta vsque ad nasum, & inde nunquam moueri potuerit. Non enim solùm ad ferrum attractiua sunt & reperiuntur, sed etiam ad lignum, herbas, carnes & aquas. Vidimus enim emplastrum quod attraxit aquæ tantum, vt labrum impleri posset, ac non aliter quàm à tecto quopiam domus ab emplastro aqua deflueret. Similiter plumbum, stannum, cuprum, argentum, & aurum per attractiuorum compositionem attrahi possunt. Fieri potest etiam, vt his attractiuis ab arboribus rami lacerentur, aut in altum vacca subleuetur, & multò plura quæ nostris in secretis indicauimus pro Thesauro, vt nos tantùm in his admiraremur illum solum, & veneraremur, qui singula tam admirando creauit artificio, vt res tam variæ reperiantur, incredibilia demonstrantes opera, longè naturam, prout est in seipsa illa constituta, superantia.

Specif. attractiui quæ virtus sit. Specif. attract. quæ differentiæ sint. Attractiuæ operationes.

Quapropter ad corpus nonnullas virtutes ponemus attractiuas, quibus ex eo malum & corruptum extrahi, nec non à bono separari possit, ad hunc modum videlicet, vt attractiuum super emunctorium ponatur eo loco quidé; vbi defectus apparuerit, aut super vlcus, quod pro emũctorio habetur similiter, & si glãdula oboriatur, ipsa emunctorij instar priùs aperienda est. Experientiâ enim notum est nobis, attractiuum eiusmodi pestilentiam extraxisse magis quàm scribere nos deceat hoc loco. Ab hoc medicamento nullus æger vnquam interiit, quantumuis graui morbo laboraret. Receptum attractiui specifici hoc est.

Attract. in peste vtilia. Specif. attract. descriptio.

♃ *Quinta Essentia gummi omnium in omni genere ana quartam vnam.*

Magisterij Magnetis quartam ß.
Elementi Carabi ignei ℔ j
Elementi ignei, mastici,
Mirrhæ, ana quartam j *& ß.*
Elementi Scamoneæ ℥. x.

Fiat inde cerotum cum cerâ, gummi tragacantô, & terebinthinâ, hoc vtere sicut supra dictum est.

De Specifico styptico.

Stypticorum specificorũ multæ differentiæ sunt.

NVnc de specifico styptico loquendum, cuius multæ virtutes existunt, ac plures quàm de aliis intelligitur. Cùm enim admiranda naturæ nobis opera qualitatésque rerum eiusmodi præ oculis obuerlentur, gaudio summo quidem exhortantur nos vt ab eis non desistamus, sed eorum potiùs omnium, quæ nobis oblata sunt ab artibus ipsis, memoriam recolamus. Et si fortassis de rerum naturâ quidpiam ab antiquis Medicis & Philosophis scriptum reperiatur (quod nobis minimè constat) id tamen haudquaquam nos commouet, cùm cæca sint omnia, quæ scripserunt, sed in ipsâ Naturâ Magna, quæ sese nobis ad manus offert delectamur: & illorum veterum labores, qui pro cæcis habendi sunt iure negligimus, vt multis meminimus locis. Non autem admiremur styptica tam vehementia esse, quæ suis in Quintis Essentiis, Arcanis & Mysteriis tantas vires habeant, vt ferri duo fragmenta ita agglutinent, quæ postmodum nisi per ignem separari nequeant; Quod autem maius, est, cuprum vnum etiam alteri cupro per styptica similia sic agglutinatur, vt nec amplius igne se iungi, nec aquâ possint; Item attractiuo simili styptico lapidum aceruus in molem ingentem rupis instar conglutinari potest. Similiter arena cálxque per eiusmodi styptica possunt in compactionem concrescere æternam, ipsóque marmore duriorem. Hæc de duris diximus. Agamus etiam iam de aliis. Vidimus eàdem ratione folia simul coniuncta, quæ pro naturali concreto fuerunt habita, prout lilij folium cum folio rosarum in vna compactione. Iudem fabri ferrarij sua ferramenta simul consolidârunt suasu meo, ita compactè ac si verâ consolidatione conglutinata fuissent.

Stypticorum miranda vis.

Vidimus etiam, per ea, styptica specifica, labia oris ita contracta fuisse lotura sola, vt postmodum non nisi instrumentis aperiri per vim potuerint sanguine, latè promanante. Anus etiam nonnullis ioco per istiusmodi styptica fuit compressa adeò, vt propter necessitatem exonerationis opus fuerit ipsam aperiri terebris. Non secus in vulneribus & in ruptura vesicæ talem vidimus compactionem, vt istius postmodum nulla meis & illorum temporibus apertura reperta fuerit amplius. Quodcunque membrum stypticum hoc materiale contigerit, os ipsum aut nudas carnes ita contrahit, vt absque limâ deradi minimè queat. Nam aqua nulla emollit eiusmodi stypticas vires, quarum quidem longè plures existunt quàm ponimus. Verùm quod ad medicinam attinet, stypticum specificum ponemus, vt sequitur.

Labia stypticis glutinata. Anus stypticis tota occlusa. Specif. styptici descriptio.

♃ *Quinta essentia boli, item Ferri,*
Quinta essentiæ Carabi (alias carbebes) ana libram vnam. Digerantur in cineribus vno mense: postmodum tartari exiccati libram impone semis. Corpus eo curato, vbi opus. Hoc & similia styptica suis in corporibus non perscrutabilia sunt, at in separatis substantiis supra quam credibile sit, attrahunt, natura conditionéque suæ maximæ siccitatis. Quare styptica specifica dicuntur tanquam styptica supra quæuis alia.

De specifico corrosiuo.

NVnc specificum corrosiuum describere adderéque volumus, cui mirandæ vires insunt à naturâ. Mirabile siquidem hoc est ad antiqua corrosiua comparatum, quòd metalla prorsus in nihilum absumat, vt in eis nullum corpus amplius inueniatur, prout

Specifici corrosiui quæ facultas.

lignum

lignum disparet in igne. Quamuis aquis fortibus metallorum etiam consumptiones fiant, manent ea nihilominus pondere suo non imminuta, & essentiâ non mutatâ, sic vt iterum igne reduci possint in primum suum corpus atque materiam, id verò non fit post consumptionem à corrosiuo specifico factam, eâ de causâ, quòd nulla materia hoc loco reperiatur ampliùs, quæ valeat vllâ reduci via rationéque ad metallicam naturam, non magis quàm cineres ad ligna Sciendum præterea, corrosiuum hoc in carnem operari, sic vt nullum ei comparari queat. Nam velocitas eius in momento manum perforat instar subulæ.

Hæc pro Medicinis hoc fine recensemus, quod in corpore carnis putridæ supercrescentiique plurimum vlcerum.(vt fistularum, cancri scrophularum) oriatur quod omne per eiusmodi corrosiuum curari potest. In eo siquidem stypetica virtus existit maximis cum viribus, per quas peculiares curandi proprietates acquirit. Quanquam ignis potius vocari quàm medicamentum posset, cum ferreas catenas consumat, & feras promptius quàm credibile sit aut scribi queat. Quapropter ei breuissimè receptum hoc assignamus.

Ignis Gehennæ.

℞. *Aquæ fortis à capite mortuo rectificatæ libram vnam.*

Mercurij sublimati quartam semis.

Salis armoniaci ℥ ij. Hæc omnia simul permixta consumi finito, deinceps aquam admisceto mercurialem æquali pondere seruato. Nullus huic adamas corrosiuo resistere potest. Quanquam etiam idipsum de Quintâ Essentiâ, & Arcano potest intelligi, videlicet vt cuipiam isthusmodi cauterio cutis adimatur, & eius loco noua superducatur, vt in lepra, morpheâ, serpigine, lentigine, panno, &c. Contra quæ specificum hoc in vsum venit corrosiuum, sed ob eius vehementiam omittimus, & mixturam hanc assumimus, quâ cutis ablui debet, sic decidit ac nudatur: postmodum consolidari prout moris est, potest. Mixtura talis esto.

Specif. corrosiui defensio. Adamas etiã corrosiuo specifico solubilis.

℞. *Succi flammulæ* ℔ j.

Cantaridum scr. ß.

Ignis gehennæ prædicti ℥ ij. *Permisceto & fac vt supra.*

De Specifico Matricis.

Specifica matricis, quæ & quot sint.

DIcendum tandem est etiam de specifico matricis, & hoc variis de causis, propter varios affectus eius. Verùm hoc loco minimè loqui volumus de elementis calefacientibus eam aut refrigerantibus, cum ista per magisteria nec non arcana facienda sint. Hic verò duo specifica ponimus, vnum in suffocatione matricis, alterum in menstruis prouocandis aut restringendis. Intelligendum itaque suffocationem alio nullo quàm specifico renouari posse, licèt non elementato nec ad hoc præparato, sed in communi formâ vel essentiâ, vt crescit, in vsum assumpto, prout est ficus cutis. Quamprimum fumus huius per vuluam intrat, morbus expulsus est. Quod sanè miratu maximè dignum est ob hoc vile simplex, quod etsi præparatum fuerit, non deperit tamen fumi eius essentia, cùm virtus in ea sola sit.

Ficus cutis remedium suffocationis.

Verum ad menstrua prouocandum, specificum ex splene castrati bouis in magisterium vel Quintam essentiam adducto remedium est, cuius prouocatio cùm in iuuenibus, tùm in antiquis excellentissima est.

Splê castrati bouis ad prouocãda menstrua.

Sic etiam ad restrictionem, Quintam corallorum Essentiam, aut oleum ferri, vel ferrum potabile, quod præ cæteris mirum in modum restringit, excellentissimum fore sciendum est remedium. Plures isthusmodi proprietates scribere minimè necessarium est, quòd in Archidoxis nostris nimis id prolixum foret. Notandum, sub antedictis compositionibus tamen incarnatiuis, conglutinatiuis & specificis comprehendi laxatiua, mundificatiua, nec non similia, sub ipsis purgationibus, sic de cæteris vt deoppilatiua, sub purgatiuis & attractiuis. His libellum de Specificis conclusum esse volumus, in subsidium memoriæ, ne horum obliuiscamur. Confortatiua similiter etiam in singulis capitibus percensentur.

Mẽstrua suppressa quæ curent.

Finis Libri Septimi Archidoxis, ex Theophrastia Paracelsi Magni de Specificis.

LIBER OCTAVVS ARCHIDOXIS, EX THEOPHRASTIA PARACELSI MAGNI.

De Elixiriis.

POst multa secretissima naturæ mysteria, de Elixiriis etiam per compendium scribere volumus; nec frustra, quòd videamus in eis maximam conseruationem latere, quæ nos cogit animum ad ea conuertere sine requie. Nam vnumquodque Elixir est corporis præseruatiuum internum in Essentia suâ, quod arripuerit, non secus ac balsamum extrinsecum est præseruatiuum extrinsecum corporum omnium à putrefactione, & à corruptione, quod manifestò patet in balsamo; hoc nempe; conseruationem existere corporum, vt ista mulus annis centenis & millenis sine corruptione vel mutatione maneant.

Elixiriorum natura qualis.

Cùm igitur simile donum videamus in balsamo, quod mortua corpora præseruat & conseruat in incorruptibilitate; pariter intelligendum est in hoc ipso dono siue mysterio sanum ac viuum corpus longè meliùs ac vtiliùs commodiùsque præseruari posse. Hoc verò iuxta naturam non habemus, vt Mysteria naturæ supráque naturam constituta, quibus corpus intrinsecus & extrinsecus ab omni contrarietate conseruare possimus, cognita nobis existant: sed in illis multa nobis occurrunt aliis occultissima.

Sciendum vtique de Elixiriis, ea suas operationes à naturâ non habere, nec à complexione, sed mysteria esse magis quàm specifica, summam in Conditoris admirationem per multas demonstrationes. In ipsâ naturâ tamen plantata sunt, vt in ea sint, prout in balsamo videtur. Si sit ergo possibile, mortua præseruare corpora, multò magis ipsa viuentia. Nec est in eo, quod curemus aduersariorum verba vel argumenta, sed vt nostra soluamus, quò nos ad verum in-

Elixiria vnde suas operationes habeant.

trinseci balsami fundamentum studemus dirigere non curantes eorum nugas inutiliáque verba, qui de termino mortis, & eius prædestinatione loquuntur, & eam suis determinatis punctis concludunt. Nam Deus pater noster, vitam nobis tribuit, & cum eâ medicamenta, quib. eam defendere sustentaréque valeamus. Si terminus ergo mortis ad præcisa puncta positus esset, alterum fore falsum oporteret, quod non est. Verùm quamdiu possumus ac scimus, potestatem habemus vitam sustentandi nostram. Adam enim ad tantam peruenit ætatem non ex propriâ naturâ suæ proprietatis, seu conditione, sed eâ de causâ tantùm, quòd tam doctus ac sapiens fuerit Medicus, qui singula cognouit in ipsa naturâ, quibus etiam tanto se tempore sustentauit. Sic pariter alij plurimi, qui similibus vsi remediis fuerunt.

Mortis termini ad præcisa puncta nulli.

Adā cur ad tantā ætatem peruenerit.

Multi mortui sunt Adæ temporibus, qui ad eius ætatem nun peruenerunt, & nonnulli nostram ætatem non attigerunt, prout iam post diluuium constituti sumus, qui non secus ac nos mortui sunt, ideò quòd has artes ignorauerint (quo factum, vt ante sua tempura vitâ priuati fuerint, nec iuuerent ipsos cibi neque potus) quas Adam & cæteri calluerunt.

Adę ætatem cur non omnes attingant.

Cùm igitur ex similibus inuenire naturaliter possimus, quòd vita vetus ex natura procedat: inuestigare volumus quid natura donúmque Dei sint. Aliqua siquidem corpus mortuum conseruant à putrefactione tantùm vnum annum, vt *oleum laterinum* Alia decem, vt *oleum Philosophorum correctum* Nonnulla viginti, prout *aqua mellis.* Quædam alia quinquaginta, vt *præseruatiuum destillatum.* Aliquæ verò seruant in perpetuum sine fine, prout *balsamus.* Nonnulla solùm diebus octo, sicut *sal.* Alia per noctem, vt *aqua destillata.* Diutiùs aliqua, prout *vinum ardens.* Sunt etiam alia quædam quæ præseruant à corruptione corpus, in essentia recenti fortique natura, quum homo iuxta suam complexionem eis confirmatur, vt *aloës citrinum & myrrha.* Nonnulla corpora à putrefectione tuentur, ob maximam suam tincturam duntaxat, quæ tam potens existit, vt mali nihil admittat, aut crescere, vel subintrare sinat, vt *Aurum Saphyrum, vniones, arcana, magisteria,* nec non similia, prout anteà de his scriptum est.

A putrefactione corpus præseruātia varia.

Præseruatiuum igitur scribere volumus contra corporis viui corruptiones omnes atque mortui. Consideratur autem, præseruatiuum corporis viui, sumendum esse per os, ac totū corpus penetrare debere, sic vt nullum in corpore membrum sit, quod non eiusmodi præseruationem percipiat, eiúsque donum attrahendo per idipsum informetur. Notandum insuper, spiritus stercorum in intestinis existentes æquè vehementes esse, vt contra præseruatiuum pugnent, eâ de causà, quòd putrefactū nullum balsamari, vel præseruari possit. Non habet enim essentiam in se, veluti recens caro mortua, quæ balsamatur: at illud cum præseruatiuo non aliter conuenit, quàm vermes nonnis cum herbis, & putrefactum cum incorruptibili. Putridum enim corrumpi non potest, nec alterari, cùm nullius momenti sit. Contra præseruatiuum putrefieri minimè potest: nam instar auri quod æruginem haud cōcipit vnquam, existit. Separantur à se mutuò, sic vt quodque suam proprietatem adimpleat. Hæc enim ideò dicta sunt, quia stercora successu temporis præseruatiua superare vincerèque valent, quod in mortuis corporibus fieri non potest, quia sunt infecta, vel si nondum infecta, coagulata quidem à morte, prout sanguis recedens à venis coalescit.

Præseruatiuū corporis viui per os sumendum. Stercora in intestinis existentia præseruatiuum cur pugnēt.

Stercora successu tēporis præseruatiua superare possunt.

Vocamus hoc præseruatiuum Elixir, tanquam fermentū, quo panis fermentatur, quem corpus digerit. Eius virtus est præseruatiua corporis, in eo statu quidē, in quo hoc ipsū inuenit, eisdem in viribus & essentia. Quandoquidem hæc est natura præseruatiuorum, videlicet vt à corruptione tueantur, nihil tamen emendando, sed præseruando solùm. Quod autem ipsa morbos etiam tollunt, hoc fit per subtilitatem quam habent. Item non solùm præseruant, sed etiam conseruant. Est enim duplex labor, vt pote preuenire morbis, & essentiam ipsam in statu suo conseruare. Nec solùm in corporibus humanis existunt, verùm etiam in omnib corporibus sensibilibus. Emortuum enim lignum æquè potest à corruptione præseruari, vt à Balsamo conditum aliquod corpus. Non minùs etiam herbæ conseruari possunt in essentia sua, quàm vinum corpus aliquod. Quandoquidem illæ conseruationes, quæ fiunt ad herbas, conseruant eas in eadem essentia, in qua illas arripiunt, sic vt vireant, ac recentes æquè maneant, prout in agris, hortis, &c. in quintam aut sextam ætatem: si enim floribus eas arripuerint, illos etiam conseruant: si cum fructibus, istos.

Elixir quid sit. Virtus eius quę. Præseruatiuorū natura.

Ligna vt à putrefactione præseruanda. Herbæ quomodo in sua essentia conseruādæ.

Nec ista mireris, cùm possibile sit emortuum lignum rursùs viuere, nec non figi ferrum, vt ferruginem amplius non concipiat, similiter incombustibile fieri sulphur, quæ contra simplicis hominis intellectum sunt. Causam horum omnium ponimus de conseruationibus latiùs ac fundatiùs. Nec impossibilia sunt existimanda, sed multò plura, quæ iudicantur impossibilia, fieri maximè possunt. De Balsami conseruatione volumus igitur per distinctiones ætatum loqui, prout sequetur.

Impossibilia fiunt possibilia.

De præseruatione & conseruatione per Elixiria.

DE primo iam Elixirio scribere volumus, quod corpus in ea conseruat essentia, prout ipsum reperit, putrefieri non permittit, nec infirmari, sed in spiritu vitæ conseruat, vt nullum accidens ei superuenire queat. Item in tertiam aut plures ætates adducit. Quoad vsum alia est operatio quidem in mortuis corporibus: illa siquidem noctes atque dies in balsamo iacere debent, cum viua sanáque hoc minimè facere debeant aut possint. Quare hoc Elixir ad vitam vsui fore solum intelligendum, ad cor, & ea loca potissimum, in quibus vita maximè viget, quod est ad spiritum vitæ per vniuersum corpus dispersum, & custodit Spiritum vitæ in hac virtute, qua corpus vel cadauer mortuum à putrefactione custoditur: quia si vulnus, aut vlcus extrinsecùs potest à putredine & malo custodiri, ita etiam intrinsecum corpus

Elixiorū in corporibus mortuis & viuis diuersus vsus.

Elixiri operatio qualis.

ab

ab omni aduersitate custodiri dispositum est. Quamobrem ordinamus Elixir, quod in spiritum vitæ, non secus ac fermentum in pastâ operatur, & in corpus, vti quum arbor in radice tingitur, sic vt nunquam euismodi color ab eo recedat. Ad hunc modum corpus totum custoditur, cum in cunctâ membra tinctura magis aut minus spargitur & penetrat, non secus ac metallum totum in aurum tingitur, & fit, aut ab ærugine custoditur. Sic etiâ in corpore conseruato nullum membrum habetur, quod non Elixirio plenum sit.

Postquam per totum corpus dispersum, illius virtutem receperit, & iamiam operationem per ipsum exercet: nihil ei per appositum accidere corruptionis potest, quod vniuscuiusque membri vita plena sit Elixirio, prout corpus tinctum Balsamo plenum est. Intelligendum vtique non opus fore, vt corpus totum balsamatum sit per assumptum Elixir. Nam vbi spiritus vitæ solû in sua radice circundatus fuerit, quoad ad corporis conseruationem sufficit.

Corpus non totum balsamandum.

Iam ad practicam eius veniendum est, primumque tradendum de Elixirio, quod Balsami virium conditionibus, totum corpus defendit à putredine. Deinde de eo quod salis potentialibus viribus præseruat corpus. *Tertiò*, de Elixirio dulcedinis, quod in conseruatione sistentat. *Quartò*, docebimus de Elixirio, quod Essentiæ quintæ viribus humanum corpus ingreditur. *Quintò*, subsequetur aliud, subtilitatis suæ maximæ viribus verè nobile. Inimicis enim resistit Naturæ omnibus: quia resistentia corpus in morbos dilabi permittit neutiquam. Colophonis loco addemus illud, quod ex propriæ suæ naturæ viribus, euismodi conseruationibus donatum est.

Ratio methodi

De Elixirio primo, Balsami scilicet

Elixirii balsami præparatio & facultas.

R*Ecipe, veri ac optimi Balsami nobis optimè cogniti, libram vnam, hoc ponatur in vitrum coopertum alembico cæco, & vna cum eo duas vncias Essentiæ Quintæ auri, & Essentiæ circulati maioris vnciam semis infundas, quæ simul omnia digerantur igne lento, sic vt nolles atque dies vapores ascendant. Postmodum augeatur ignis, vt gutta quædam adhæreant, decidántque guttatim, duobus mensibus. Tandem in equino fimo quatuor mensibus maneant, vt absque intermissione suam digestionem habeant.* Quo peracto completum est Elixir. Intelligendum hoc balsamum aut Elixir, fieri fermentum, quod in radice vitæ coquitur & intumescit, potestatémque regendi vitam habet in Essentia bona, sic vt naturæ nulla resistere valeat. Non secus ac arsenicum naturam in malum vincit, Elixir hoc in bonum exaduerso illam superat, corpora defendens. Mortuum corpus ab odore tutum est eo, sic vt putrefieri minimè valeat, quum in sepulturam positum cooperitur, ne possit euaporare. Multò magis viuo corpori suæ virtutes manent, quod hoc loco satis explicuisse volumus.

De Salis Elixire, cuius viribus conseruatur corpus.

Elixirii salis præparatio & facultas.

NOn minor sali vis atque virtus inest quàm balsamo, de quo diximus, ea de causa, quòd caro sale conseruatur à putrefactione, dies, annos atque tempora multa. Idque variis modis. Vna etiam magis alterâ. Eodem fundamento possibile fuerit conseruare corpus & præseruare: non quòd sale velimus, eo modo, quo in mortuis carnibus vti, sed inde Salis Elixirium componere oportet, quod spiritum vitæ penetrat materialiter, vt in sale viuat, prout caro salsa. Nam Elixirium hoc adeò est subtile, vt spiritui vitæ comparari queat. Isti duo adeò arctè in vnâ coniunctione conueniunt, vt etiam vnum altero ad perfectionem temperetur, æquè ac sal cibum aliquem perficit ad saporem, sine quo aliàs perduci minimè ad perfectionem in vnitatem posset. Est itaque notandum, Salis Elixirium esse fermentum, in quo tinctura quædam existit, per quam totum corpus penetratur. Est etiam res inconsumptibilis, quæ cum naturalibus in corpore per digestionem haudquaquam absumitur, sed est fixa velut in igne vitrum, quod coctione minimè perit. Elixir hoc fixum ita corpus fixat, vt in vitâ permanens fiat, non aliàs, quàm vbi metallum aliquod figitur, vbi nulla postmodum humiditas, corrosiuum nullum, aut simile quid ei nocere potest, aut in æruginem adducere. Colligi potest igitur ex his, Elixir esse corpus fixum vt aurum, in quod nihil immundum penetrare potest, quod ei nocere queat. Practicam itaque Salis Elixirij ad hunc modum ponere volumus.

Elixir quid

Accipe *Sal optime præparatum, albiss. & mundissimum: hoc in pellicanum ponatur cum aqua soluente tanta quantitate, quæ sexies pondus illius superet. In fimo digerantur equino simul vno mense: postea separetur aqua soluens per destillationem & cursum affundatur ac separetur vt prius, idque toties, donec sal in oleum conuertatur: cui quidem auri quinta iungatur essentia pars octaua, simúlque digerantur in pellicano & in equino ventre per quatuor menses, & postmodum circulentur per mensem, addatúrque pars altera vini circulati. Sic maneant in ascensione per mẽsem adhuc.* Eo tempore peracto, salis elixir habebis, de quo nobis memoriale per canonẽ fecimus ad antiquos dies nostros subleuandos.

De tertio Elixire nempe dulcedinis.

Elixirii dulcedinis præparatio & facultas.

CErtò nobis constat, per dulcedines à corruptione præseruari posse corpora. Verû quib[9] ad viribus fiat, tradimus de *generationibus mellis, sacchari, mannæ, threnix, ac similiû, quæ hoc loco recēsere nolumus ob antiquorũ scripta.* Possumus itaq; dulcedines in Elixir trãsmutare, cuius præparatio corpus viuidû conseruat magis, quã languidum in essentia conseruatã. Nam proprietas est omniû specificarum dulcedinû, vt non corrumpantur, nec etiam corrumpi sinant hoc, nisi per contraria fiat obnoxia corruptioni, prout ex melle & pane vermes & formicæ nascuntur: itidem ex sacchoro & lacte coagulato: ex mannâ & aquâ fit instar fimi corruptio: Plures euismodi cõpositiones fieri possunt, quibus dulcedines in corruptionẽ transeunt. Vt huic obuientur, est hæc intẽtio nostra, nec nõ experientia, videlicet vt in ista cõpositione tale quid assumatur, quod essentiâ sua propria manere, dulcedinẽ haud impediat, & sine rerum aliarû corruptione sit. Hac via virtutẽ balsami habet ad mortua cadauerum corpora carnea, vel alia conseruandû. Nã simi-

Dulcedinis specificarum proprietas quæ. Vermes ex melle & pane. Formicæ ex melle & aqua.

lis dulcedo balſamus eſt terræ, & aliæ nonnullæ roris, quod in eis originem ducat. Iam igitur ex Thruno ponemus Elixir, ideò quòd nulla dulcedo comparari huic valeat, plura quoque myſteria contineat, quàm credatur, prout in Generationibus ponimus. Ex iſtius præparatione colligi viæ poſſunt aliarum dulcedinum præparationis: Throni talis eſto.

Thruni dulcedinis laus.

℞. Throni quantum voles, quod in pellicano poſitum ſit ad digeſtionem in Sole duobus menſibus, melius tamen per æſtatem. Poſtmodum addatur Eſſentiæ Quintæ auri pars quarta, & ita ſimul circulentur duobus menſibus. Hoc ſerua. Quamuis hæc via breuis admodum exſtat, nihilominùs admirandum hoc per eam factum Elixir eſt in valdè ſenibus.

De quarto Elixirio. quod eſt Eſſentiarum Quintarum.

SImiliter Eſſentiæ Quintę poſsũt in Elixir adduci, quod inſtar balſami viua, nec non mortua corpora conſeruet: eius hoc loco mentionẽ admodum paucam facimus, quòd antea in de Quintis Eſſentiis proceſſu demonſtratũ ſit. Quare latiùs progredientes ea ponemus, quorum ad præſeruationem & conſeruationem facientium ſumus memores. Poſtmodũ ex iſtorum proceſſuum Elixirus, vnius Elixirij compoſitionem docebimus, æquè ac tria præcedentia corpori proficui. Intelligendum vtique hoc Eſſentiarum Quintarum Elixir arcanam in ſe virtutem habere quæ quidem indies ad reſtaurationem tendit & corpus totum renouare conatur ac reſtaurare. Quare magis quàm conſeruationem operatur, quod etiam renouet, non tamen ita perfectè, prout ſuprà de Quintis Eſſentiis & Arcanis meminimus, ſed virib. minoribus, ideò quod iſtorum conſeruatio & renouatio, ſimul exiſtere minimè valeant, ſed hàc via renouatio diſponitur in conſeruationem, ad hunc modum:

Elixir Eſſent. Quint. quale ſit.

Elix. Eſſ. Q. præparatio & vſus.

℞. Quinta Eſſentia chelidoniæ,
Meliſſa ana ℥. ij.
Quinta Eſſentia auri,
Quinta Eſſentia Mercurij ana ℥ ß.
Quinta Eſſentia Croci.
Mirobalanorum omnium ana ℥. j.
Omnia permixta ſimul in digeſtione Solis clauſa cæco maneant alembico menſe bino. Poſtmodum adde.

Quinta Eſſentia vini, & eius magiſterij ana ℥j. ß. & iterum digerantur per menſem vt ſuprà: tandem in Theſaurum ſeruato, nec dum ad præſeruationem tantùm, ſed etiam ad reſtaurationem.

Quintum Elixir, dicitur Subtilitatis.

Elixir ſubtilitatis quomodo operetur.

MOdò puritatis vel ſubtilitatis Elixir ponendum eſſe duximus, quòd magnæ inũditiæ ſuæ viribus conſeruat, vt eſt *Oleum Philoſophorum correctũ*: hoc nihil putreſcere ſinit, quod eo fuerit inunctum. Idem *Oleum* efficit *lateritium correctum*, & pleraque alia, quibus tamen proprietas non eſt, vt à putrefactione præſeruent, at hoc ipſum acquirunt, & in proprietatem aſſumunt ex præparatione laboréque: prout vinum aduſtum & correctum etiam putrefieri non permittit, neque digeſtum, igne minimè tamen immutatur hoc.

Aquæ mellis via.

Aqua mellis præparatione ſui putrefactioni reſiſtit, quod ad ſenſibilia corpora pertinet. id eius cruda ſubſtantia non efficit, ſed putrefactioni ſubijcitur omni. Quare ſubtilitatis Elixir ponimus, quoquidem, (non aliter quam ipſe Mercurius, qui volatilis exiſtit, aqua ſua figitur permanénſque fit) corpus humanum etiam fixatur in conſtantiam: & permanentiam. Quamquam hoc ipſum per alia plura, quàm ponimus, fieri poteſt, nihilominùs ea ſolùm adducemus, quæ per experientiam nobis cognita ſunt. Nec ea de cauſa volumus aliis quicquam detrahere: tantùm hoc dicimus, ad noſtram notitiam experientiámque ea omnia nondum perueniſſe. Huius Elixirij hic eſto proceſſus:

Mercurius ab aqua propria figitur.

Elix. ſubtilitatis præparatio & vſus.

℞. Olei oliuarum,
Mellis,
Vini ardentis ana ℔. j.
Deſtilla ſecundum Alchimiſticum vſum omnia ſimul, & hæc ter. Poſtmodum ſepara phlegma totum ab oleis, quæ coloribus diſtinguuntur multis. Hæc olea omnia in pellicanum ponas, & ijs addas Eſſentiæ Quintæ Meliſſæ, Chelidoniæque tertiam partem, digerantur vno menſe: Poſtea ſeruatois ad vſum. Senſibile corpus nullum ei reſiſtere poteſt, nec inſenſibile, multas ob cauſas & proprietates, quas hoc loco minimè ponere volumus.

Sextum Elixir quod Proprietatis eſt.

Elixir proprietatis compoſitio & vſus.

PAriter ex rebus naturalib. elici poteſt Elixir perfectum vt ex *Myrrha, Croco, & Aloepatico.* Sed ex quibus viribus id proueniat, ponimus de generationibus eorum. Proceſſum hic tantũ adferimus, origine relicta de qua alibi frequenter tradimus.

℞. Myrrha,
Aloepatici.
Croci ana quartam vnciam, quæ ſimul in pellicanum & in arenam poſita menſibus duobus aſcendant leniſſimè. Separa tandem per alembicum oleum a facib. præter aduſtionem. Oleum hoc vnà cum circulato per menſem digeri permitte, põdere quidem æquali, poſt ſerua. In hoc virtutes omnes balſami naturalis uniunt. quin & virtus conſeruatiua in ſenibus ampliùs quàm aſſignare fas ſit: quia non vna tantùm ætas ab eo procedit, ſed quatuor, ſeptem, vel decem, &c. Vim & naturas eius exprimere, vix poſſibile: ſed quò ad noſtrum ingenium, ſatis à nobis dilucidatum eſt, ampliore interpretatione id indigere non putemus.

Finis octaui libri Archidoxis.

LIBER NONVS ARCHIDOXIS, EX THEOPHRASTIA PARACELSI MAGNI.

De Extrinſecis.

Argumentũ libri.

POSTQVAM de morbis intrinſecis præcedẽtibus tractauimus libris, tã de his quæ extrinſecus emergũt eſt quod ſcribamus ac ad eos ponamus remedia. Quamuis de morborũ iſtorum origine cùm internorum tùm externorum his libris nihil inſeramus: origines tamen medicamentorũ eorum nihilominùs ponemus, & poſtmodũ remediorum ſimilium ad morbos externos cõpoſitiones. Nonnulla ſunt ad vulnera tantũ, quibus vulnus vigintiquatuor horis curari poſſit: quod ſic intelligendũ. Incuſſũ vulnus alio nõ indiget, quàm

Vulnera curandi quis modus.

quàm vt iterum connectatur vel coniungatur, eo modo, quo quidem asseres duo colla connectantur. Nullo modo vulnera patere sinas, sed ea replere carnibus coneris: nam rusticum hoc potiùs quàm medicum est. Considera, cùm vulneris labia prout asseres collâ cohærentes iuncta sunt, ea iam medio plùs sanata fore: quod medicamento quodam fieri necessarium est, vtrumque latus ita simul contrahente, vt meliùs aptiùsue id fieri nequeat. Indè sequitur, vbi labia sese contingunt naturam iuuante medicamenti compressione, sanationem complere, sic vt nullum vulnus in quo fractum os non fuerit, adeò prauum sit quod non 24. horis facilè sanetur. Verùm ossa non permittunt se, prout carnes, connecti, quare de illis hoc loco minimè loquimur. Exemplo rem sic intelliges. Cùm aliquod membrum planè præcisum est, priusquam venæ mortuæ sint, calentes adhuc atque recentes eæ, mox isto medicamento humectentur vulnúsque coniungatur, & sic eius latera nnn aliter connectentur, quàm baculi duo collâ conglutinati, sanantur & coalescunt. Hoc operatur medicamentum, quod natura tam citò curet ob eiusmodi resiccationem, vtque sanet eâ, de quâ antea diximus.

Vulnus omne 24 horis sanari potest. Præcisorũ membrorum quænam cura.

Non ignorandum etiam, ad vulnera medicamentum incarnatiuum esse minimè debere, non mundificatiuum, nec attractiuum, quòd ista fluxus putridos omnes in multam saniem extrahant. Præterea pator seu cauitas vulneris carnib. replenda est, quod tardissimè fit, & per consequens valdè periculosè, ac sine magisterio. Id ipsum in vlceribus antiquis etiam intelligendum, quæ longo tempore fluxibus onusta sunt, quo fit vt non sine multis accidentibus difficultatéque maxima curari, quandóque nunquam possint. Quapropter eorum maximè fore deberet medicamentum ex eis, quæ diximus, quæque similiter vi quâdam cutem & amplitudines comprimunt.

Vulnera quæ medicamẽta requirant. Vulnerũ cauorũ quæ cura. Vlcera antiqua cur curatu difficilia.

Similiter considerandum in vlcerum curationib. carnis generationem esse necessariam, quod istud fieri compressione minimè queat, sicut de vulnerib. diximus, tam in vlceribus, quam in fistulis & similibus: quæ quidem omnia per vim eiusmodi medicamentorum curanda veniunt. Quare curationum eiusmodi fundamenta duo ponimus ad cutis apertionem, alterum est incarnatiuum, alterum exicatiuum.

Vlcerum cauorum quæ cura.

Vulnerũ omnia remedia duplicia.

Iam de cutis etiam deformitatibus cæteris loquamur, vt sunt *cicatrices, morphea, serpigines pannus, macula, nec non lepra*, ac similes morbi prouenientes ex cute, quos ad hunc modum curari volumus. Primò quidem anelli cutem ordinamus. vt vitulo solet caro nudari: postmodum nouam indui conuenienti medicamento. Colligitur enim medicamento quodam auferri debere cutem, & nouam alio puram immaculatam, colore quopiam generari, prout eo quod sequitur, vt carnis humorísque non multum attrahatur eo. sic maculæ quæuis, vt iam exposuimus, auferuntur. Earum originis ablationis hoc loco per nos mentio nullâ fit ab exordio, quæ alibi tractata sit, ac nobis ad hanc nostram intentionem vel doctrinam vtilitatis nihil adfert, neque damni. Sunt & alij morbi veluti cancer, bubones & istiusmodi, quæ peculiare suum requirunt medicamentum ad originis extractionem, & immunditiarum omnimodam expurgationem, quæ specifico perquam optimè fiunt attractiuo: postmodùm opus est consolidatione, quam de Fistulis aliisque similibus posuimus.

Cutis morbi & deformitates vt curentur.

Ossium rupturæ tamen ac similia, styptico solum attractiuo consolidari debent, quod hic recensere nolumus, cum alibi dictum sit. Similiter crescentiæ multæ superfluæ reperiuntur, prout strumæ, glandulæ, &c. quæ quidem euacuari primò debent, ac posteà curari.

Ossiũ fractorũ quæ cura.

Chirurgiam igitur diuidemus in tres partes aut curas: vnam ad vulnera, aliam ad vlcera, tertiam ad maculas referentes. Cancrum autem curabimus attractiuo specifico solùm, postmodùm his quæ docebimus infra medicamentis.

Externorũ morborum genera tria.

Remedium ad vulnera.

SI tale medicamentum haberi debeat, quod ex propria naturâ labia vulnerum aut latera connectat non aliter quàm colla duos asseres: id per maximam siccitatem atque stypticitatem fieri necessum est, quæ solùm ad carnem inseruiat, vt sequitur.

Accipe *Samech optimè combustum & in albedinem calcinatum, cui circulatum adde minus. Destilla postmodum, vt siccißimum caput maneat in fundo mortuum, vtq; vitrum omnino candeat. Postea recens affundes iterum vt prius: tamdiu id feceris, donec circulatum ab eo dulce prorsum recedat, vt est in seipso: tandem resolui sinas per seipsum.*

Vulnerũ remediũ est Balsamus Balsami quæ præparatio.

Quod resolutum erit, hoc est remedium ad vulnus, quod balsamum ad vulnus intitulari potest, quia in vulgari nostro sermone Germanico, Balsam idem est, ac si dicatur, Bald zusammen, hoc est, *mox coniunctum*, & non iuxta Latinorum idioma. Istius medicamenti virtutes hîc singulariter prædicare nolumus, sed generaliter ad omnia vulnera id facere, asserimus, vt quo per solam ablutionem centena multa vulnera curauimus, supra quam per naturam fieri credibile sit.

Balsamus cur ita dicatur Germanis.

Remedium ad vlcus.

VLcera quoque pariter comprimenda esse vi medicamenti simul cum virtute generatiuâ nobis intelligendum est, nec scripta veterum nobis imitanda fiunt, vt quæ malitiosa quidem sunt & nequam. Hoc igitur considerandum videlicet: Intrare compelle, idque ad hunc modum.

♃. *Dicti priùs ad vulnera Balsami, nec non ex rubigine facti similiter Balsami, prout ex Samech ana ℔ j. simul bis permixtis adde libram semis olei ferri.* Mixta simul omnia superponantur vlceribus, istáque lauentur indies, vt expedire videbitur, & emplastrum consolidatiuum apponatur, quod nos ad vlcera docemus. Ligaturas itaque prosequeris in finem vsque sanationis. Animaduertendum etiam, ligamentis esse comprimenda membra, quod quidem aliis locis amplè satis docuimus. De vlceribus dictum sit hactenus.

Vlcerum remedij præparatio.

Remedium

Remedium contra Maculas.

Macularũ cura corrosiuum specificum.

CVtis auulsionem de corrosiuo specifico satis explicuimus, & penes illud cauteriũ, quod postmodum faciendum, & in vsum assumendum est. Postquam ablata cutis & macula eum eâ fuerit, eius cura talis est, vt sequitur.

℞. *Supradictum balsamum ad vlcus, huic addes,*
Terebinthinæ lotæ,
Lumbricorum ac ouorum oleorum partes æquales.

His nudatam suâ cute carnem lauabis omnem. Post curam hanc nulla requiritur ampliùs. Eius námque medicamenti proprietas est, vt nouum cum cute nouâ colorem inducat, ac duritiem naturalem, sic vt præcedentibus maculis contaminari latiùs nequeat.

Quanquam autem aquis multis eiusmodi maculæ tolli queant, vt ex *floribus fabarum, sigillo Mariæ, similibúsq;, nec non stercore humano*: hæc tamen instituti nostri non sunt, cùm intentio per illa non semper à nobis obtineatur: & multò perfectiùs maculæ omnes istis auferantur, quæ iam posita sunt:

Nec est, quòd miretur quispiam, nos totius chirurgiæ tam pauca, támque breuia remedia ponere, cum chirurgicas vias non imitemur, quas antiqui scripserunt, & moderni iam vt illi suos in vsus assumpserunt. Quandoquidem per eiusmodi medicinam, cùm nos eam sequeremur, fundari nihil néque certi reperiri potuit vnquam aut percipi. Verùm secundum experientiam vsi nostris fuimus remediis, & hâc viâ comperimus optima totius chirurgiæ medicamina, prout hoc loco tribus tantùm comprehendimus.

Medicina vetus incerta.

Et quamuis plures morbi reperiantur quã hîc meminimus, vt bullæ, alopecia, &c. sub maculis nihilominus & cicatricibus concluduntur, & iuxta processum eorum curari debent, multis de causis hîc non adductis, at apud nostrum vsum relictis: non tamen obliuiscimur earum. Nam postquam viderimus vulnera (quorum centena & millena multa præ manibus habuimus) tam citò his remediis & admirandè plurimum sanata fuisse: cur igitur longos antiquorum processus imitabimur inanes, obliti proximorum nostrorum? Quare mundificatiuis, loturis, suturis, ligaturis, corrosiuis & similibus vtemur, quæ quidem omnia vulnerib. inimica sunt, ac ea miserrimè deprauant & perdunt; causas libro de vulneribus amplè satis explicamus. Quid est quod emplastra diuersa, cerota, vnguenta, & similia, vel in vlcerum curam assumimus? item ligationes, vnctiones, &c. quæ recensere tædet, cùm non nisi prolixam, intricatam, & fatuam viam ingredi (cuius finis est multa per fatuitatem accidentia quærere, nec non inuenire) doceant, ex eo quòd antiquis fidem per nostram superstitionem adhibuerimus? In chirurgia siquidem considerare, quid fistula, cancer, quid vlcus, & similia sint: item vnicuique suum peculiare medicamentum assignare, vaniloquium & scripturæ frustranea, quæ papyri iacturam compensare nunquam possunt, cùm vnico tantùm omnia medicamento satis exactè curari sanarique valeant, vt lepra exterior, alopecia, serpigo, macula, nec non alia similia, pustulæ, pruritus & cicatrices, quæ per vnicum abundè satis medicamentum & vnicâ tantùm practicâ tolluntur: item arterica, iaculationum, telorum, & globulorum ac alia vulnera. His paucis Chirurgiam nostram conclusam esse volumus, eique finem imposuisse.

Veterũ remedia vana & inidonea.

Finis libri Noni Archidoxis ex Theophrastia Paracelsi Magni. de Extrinsecis.

LECTORI SALVTEM.

EN tibi beneuole Lector decimum Archidoxorum librum iam pridem Philochymicorum votis expetitum, nec tamen hucusque operibus Paracelsi insertum, quòd paucorum manibus tritus, tanquam thesaurus pretiosissimus & arcanis refertissimus inter secreta habitus fuerit. Olim quidem Moguntiæ vernaculâ authori linguâ fuit excusus, sed inuidia quorundam qui toruo oculo mysteriorum in eo patefactorum reuelationem intuebantur maiorem partem exemplarium suppressit, & plurimos artis chymicæ & scriptorum Theophrasti studiosos ipsum describere coëgit. Nos vt publicis commodis consuleremus, eum latio à viro tam linguæ germanicæ quàm rerum tractatarum peritissimo donatum, nouem libris antehac editis subiungere consultum duximus, vt in posterum describendi labore ingenia scientiæ huius cupida supersederent, & Archidoxa omnibus numeris absoluta prodirent. Negârat author diuersis huius operis locis se librum hunc conscripturum, ne vniones ante sues proiiceret, nec arcana hæc ad notitiam indignorum & impiorum peruenirent; sed sententiam mutauit suasu atque precibus amicorum, qui æquâ lance incommoda ob mysteria hæc in vulgus emissa cum commodis ex communicatione eorum in genus humanum deriuandis examinantes, hæc illis longè præponderare viderunt; ideóque vt paucis quibusdam sibi familiaribus ea traderet tandem obtinuerunt. Patet id ex præfatione quam præfixit, in quâ sacramento omnes & singulos quibus copia huius libri fieri posset

posset obstringit vt secretissimè tantum naturæ & artis thesaurum custodiant, nec cum auaris chymicis, aut ambitiosis & inuidis Galenicis communem habeant. Nec absque ratione author diuulgationem eius prohibuit, cùm iure merito clauis titulo gaudeat, quâ obseratæ præcedentium librorum fores recluduntur, & repagula remouentur, quò omnibus aditus ad sacra & secretiora diuinæ artis chymicæ penetralia pateat. Minimè tamen putandum, quemlibet leuiter saltem in Vulcani scholâ versatum hoc libro tradita conceptu rum, qui nihil præclari in nobilissimâ hâc arte nisi per transennam vidit, aut eius fructus non nisi primis labris degustauit, falsâ opinione seipsum nequaquam decipiat, nec sibi hæc scripta esse nimiâ credulitate persuadeat. Non igitur præscriptis formulis receptorum in effectum deducendis manum admoueat, ni cum phrygibus serò sapere audire velit. [Nemo cibum planè & plenè sibi hoc libro præmansum putet, nucem æquè hoc atque alijs nostri authoris scriptis frangere debet qui nucleum esse vult, & tandem dulcissimos Chymiæ fructus degustabit.] Non tyro, sed veteranus miles; non leuiter tinctus, sed planè encheirias chymicis imbutus; non puluere scholastico, sed fumo carbonum & cineribus sordidus; non vanis & subtilibus magis quàm proficuis velitationibus assuetus, sed veræ & sanioris Philosophiæ gnarus & praxeos chymicæ peritissimus his rebus exequendis se accingat, profanum verò vulgus quàm longissimè recedat. Genuinum hunc esse authoris fœtum si quispiam est qui dubitet, huic stylus & ratio scribendi Theophrasto peculiaris omnem scrupulum eximere debet; cùm & in promissa in præcedentibus libris facta, atque hic præstita id euincant & extra omne dubium ponant. Nec quenquam moueat quòd decimum librum in scrinio pectoris, aut vt verbis ipsius vtar, in occipitio se conseruaturum dixerit, sententiam enim tum charitas rum amicorum preces mutare suaserunt. Tu igitur beneuole lector de hoc legitimo Theophrasti pignore certus, labore & munere tanti viri fruere, ac studium nostrum in conquirendis Magni nostri Doctoris opusculis atque in lucem emittendis grato animo accipe. F. B.

THEOPHRASTI PARACELSI
BOMBAST AB HOHENHEIM, &c.
CLAVIS,
SEV DECIMVS ARCHIDOXORVM LIBER
è M. S. Codice germanico vetustissimo.

PRÆFATIO.

QVAMVIS Archidoxa nostra, nec non libros alios Medicinam concernentes, paulò quam factum est clarius dilucidiusq; conscribere nobis animus fuerit, quia tamen arcana summa medica vniuersalia sine veris chymicis Encheirijs parari ac in expetitam graduum exaltationem deduci nequeunt; notum verò sit plurimis, quomodò totus ferè Mundus diuitijs opibúsque mundanis deditus Tincturas duntaxat & Metallorum transmutationes vt Auri Argentique plurimum corradant, magna vi sectetur, ad quod assequendum veris præparationibus chymicis oppidò egerent, quas in Archidoxis nostris breuiter & sine opera inuenire lubenter vellent. Eapropter vt huic tanto, quod inde posset oriri malo simulque eorum malitiæ obuiam eatur, sententiam nostram in libris illis, pro veteri consuetudine philosophica & cabalistica ratione celauimus: probis nihilominus ac perfectis clarè, contemptoribus verò & impijs obscure illam satis ostendentes. Absque Chymicis encheirijs arcana medica præparari nequeunt. Cur obscurè scripserit Ratio

Etsi non solùm Auro inhiantes Lachrymistæ, sed & Galeni ac Auicennæ pars sectatorum maxima, in causa quoque sint cabalistica nostra scriptionis philosophica: namque libenter Medicaminibus & arcanis nostris vterentur, vt chronicos Morbos, sibi antea more galenico incurabiles, depellerent, si modò ad illorum præparationem & administrationem, breuem, certam ac facilem methodum, nedum abnegato veteri Ethnicorum & Pseudo Christianorum errore, reperire, & honores, famam, diuitiasque quas inde obtinerent, solum scriptis galenicis, sibique tribuere, indeque ex mundo animo meum nomen ac præclarè gesta supprimere, suisque scriptis vendicare, remque ipsam, quod scilicet ars illa ex me proficiscatur, clam habere possent. Auaritia chymicorum, & Inuidia & ambitio Galenicorū.

Etenim

Etenim ipsi, tanquam veteres Doctores, videri nolunt ac si crassioris Heluetij ac iunioris Discipuli (cui omnes inuident, quod eorum fundamenta subuertat) iam prouecta ætate Discipuli esse deberent & se tales publicè profiteri. Ob hanc illorum pigritiam, ambitionem, inuidiam & odium, nec non ingratitudinem, in archidoxis & aliis meis libris, modo præfato, mihi placito, quemque coram Deo & Conscientia mea in nouissimo die probabo, docui & philosophatus sum, vt ij qui ad fundamentum Archidoxorum meorum pertingere volunt, se Theophrasticos publicè dicant, me suum Monarcham agnoscant, me laborando sequantur, scholam meam frequentent, & vicissim veteres suos Patres sub scamnum abiiciant. Licet autem clanculum à misero quodam simplici Rusticulo vel aliunde Experimentum aliquod nanciscantur, magna tamen Medicamentorum meorum administrandorum arcana non intelligent, atque adeò plus dedecoris quàm honoris inde consequentur. Quocircà quamuis ab Aniculâ ostensum sit ei, Hyrundinum pullos, Cranium, viscum quernum &c. certam esse Caduci curam, vt est re verâ, hoc ipso tamen non curabis. Vnde hoc, & quæ causa est? illud scilicet, quod modum administrandi & magnum Ilech non intelligis, neque ex Galeno tuo addisces, nisi scholam meam frequentaueris, ac didiceris Philosophiam secundum Christum & non secundum Fiscum. Cùm ergo viscus quernus opem tibi non præstat, putas illum per se nimis esse debilem, quapropter cum aliis herbis illum corrigis, compositúmque magnum conficis ex sexaginta vel pluribus partibus, quas digeris & stercus purgas, Morbum verò hoc ipso non expelles, quia neque simplex, neque Compositum, neque administrationem intelligis.

Absque cognitione magni Ilech medicina inutilis.

Si verò Doctrinam meam cum gratiarum actione accepissent & rubrum Pileolum vel Morionum Pallium, à Galeno acceptum, retrò Ianuam abiecissent, simúlque se sub meâ Disciplinâ submisissent, ego illis meliorem Pileolum, imò Fortunati ipsius, in quo plus artis quàm in aliis omnibus scriptis latet, imposuissem. Vt coram nemine opus habuissent eum deponere, sed Morbos chronicos æquè ac Fortunatus Regis filiam restituit, curare potuissent.

Cœlestis Thesaurincella supernè authori reuelata.

Verùm indigni sunt illi melioribus, suaq; noxia insimulandi, quod nempe nihil nouerint de Magnalibus ac Mysteriis sanctuarij Naturæ, neque de cœlesti Thesaurinella quæ vltimis istis gratiæ temporibus supernè mihi liberaliter reuelata est, quæquidem verum Adamum & Paradoxum Medicum, secundum Enochianos dico, faciunt, in nona generationis intellectu. Isti verò Ignorantes gloriosi id recusarunt, quare illorum me porrò non miseret, sed illos in Ignorantia sua relinquo.

Qui veri medici.

Quia verò indubium est, in tanta multitudine Hominum, de quibus mentio fit in Esdra quarto, Dominum Deum sibi paruulum Electorum quorundam numerum reseruaturum. qui cupidi erunt Theophrastica mea Doctrina fideliter sectanda, veritatis amanda, adiuuandorúmque Proximorum in suis necessitatibus ac Morbis, ex vero Christiano & non ficto, amore, neque ob lucrum vel ambitionem, sed ob amorem Dei purum, nec non vt ex Natura quoque lumine Dei mirabilia manifestò appareant (licet non omnes sub tali Constellatione nati sint, vt librorum nostrorum sensum, quamuis incumbant sedulò, absque Dei auxilio, percipere possint.) Propter sinceram ipsorum intentionem & amorem, vt verum fundamentum præcipuorum nostrorũ scriptorũ & arcanorum Medicina comprehendã, perueniantque ad finem felicem. nec preciosissimus Naturæ Thesaurus, quem mihi Deus reuelauit, apud me planè sepeliatur, hunc idcircò libellum illis conscribemus, & in eo fundamentum nostrorum Archidoxorum & vniuersalium, clara luce ostendemus, docebimúsque singularia arcana, Quintam Essentiam, Prima Entia, & Magisteria præparare.

Quæ autem hoc libro docebit.

Ne autem hoc ipsum clarum lumen ad Ingratos & Indignos perueniat, hortor omnes quibus huius libri fit copia, maximo sacramento & Iureiurando quod Deo in Baptismate dedisti te adstringens, vt omnia hæc clanculum & velut nobilissimum Naturæ Thesaurum abscondas; nec vllum Indignum, admittas, sed vt illo ipso venereris, tanquam beatissimo Talento, & Proximo in necessitatibus eo subuenias.

Deus benedictionem & gratiam largiatur, vt quilibet huius particeps, eo rectè vtatur.

DECIMVS LIBER ARCHIDOXORVM THEOPHRASTI,

in decem separatis Capitulis comprehensus.

CAP. I.

De separationibus Elementorum,

IN omnibus rebus commixta sunt, iuxta se, quatuor Elementa, sed in in re quâlibet vnum ex illis quatuor perfectum ac fixum est. Illud est Elementum prædestinatum, in quo Quinta Essentia, virtus & Qualitas habitat; reliqua verò Elementa sunt imperfecta, & simplex Elementum, in quibus nulla alia virtus est quàm in alio simplici Elemento; suntque illa tamen tanquam habitaculum veri, fixi ac perfecti Elementi, quare etiam Res qualificatæ appellantur. Quòd verò quidam opinantur Corpus verum Elementum & qualitatem esse, nec non virtutem veri Elementi aliquo modo ostendere, ea quidem Causa est, quòd Corpus, vt & tria Elementa imperfecta, à fixo, perfecto & prædestinato Elemento, vel Quinta essentiâ, velut Incola suo, tinctum & qualificatum est, quodlibet secundum suam Naturam.

Elementum prædestinatum quid.

Exempli gratiâ, in quibusdam prædominatur Elementum aquæ, in aliis corporibus præcellit Ignis, in nonnullis Terra, in aliis quoque aer. Si igitur fixum prædestinatum Elementum separandum sit, opus est vt domus

confringatur: hæc autem Domus confractio seu dissolutio multis modis peragitur, sicut in Metamorphosi meâ de Morte rerum clarè dicitur. Si Domus per aquas fortes, calcinationes & similia dissoluitur, semper obseruandum est, quòd dissolutum sit à fixo, per vulgares distillationes separandum: Tum enim Quintæ Essentiæ Corpus in modum Phlegmatis transcendit, Elementum verò fixum in fundo permanet. Sed cùm parum de Domo seu habitaculo simus solliciti, solum Incolam perquirentes, illum in fixo prædestinato Elemento inuenire oportet, indéque secundùm Quintæ Essentiæ modum extrahere, adeò vt fixum istud Elementum, per alia validiora artificia quàm per Calcinationes, sublimationes &c. dissoluatur & purum ab impuro separetur; Purum est Quinta Essentia; Impurum verò est superfluum tartareum, quod in quacunque generatione permixtum est, de quo vide librum de Morbis Tartareis.

Modi separandi elementum fixũ à quintâ essentiâ.

Cùm autem Theoria mea in aliis libris Archidoxorum, Metamorphoseos, Paramiri generationum &c. prolixius deducatur, idcircò nihilo, ne minimum quidem tædium afferre, sed Practicam breuiter ostendere. Metallum, iuxta processum de Morte rerum præparatum, redige in liquidam substantiam cum aquâ forti, secundùm modum quem in libro separationis Elementorum docuimus; & separa per plurimas cohobationes & putrefactiones, tria imperfecta Elementa; cumque Elementum fixum permanet in fundo, cuiuscunque generis sit, & sic Elementa illa quatuor rectè separata sunt.

Modus separandi elementa in metallis.

CAPVT II.

De Quinta Essentia.

ABstrahe volatile (quod in Elementorum separatione transcendit) sæpius à fixo, vt Quinta Essentia quæ partim cum Phlegmate fuit eleuata, iterum coniungatur. Accipe fixum Elementum, quod post trium imperfectorum separationem permansit, cuiuscunque sit generis; deinde solue in aqua sua appropriata, quodcunque secundùm suam naturam, quemadmodum de Quinta Essentia in Archidoxis diximus, contine in Putrefactione maxima; distilla per cohobationem, reliquum per descensum; Putrefac adhuc parum, distilla & coniunge omnia, & distilla in Balneo Mariæ ad oleositatem. Tum corrumpe cum subtili spiritu vini, bulliendo; decidet impurum in fundum, & purum supernatabit; illud separa per tritorium, vtque humiditatem aquæ fortis simul amittat, maiorem spiritus vini quantitatem affunde, quem sæpius abstrahe, donec Quinta Essentia dulcis euadat. Postremò ablue aqua communi frigida. Pari ratione intelligendum est de Marchasitis, Lapidibus, Resinis, Herbis, Carnibus, vndosis & hiis. vt primùm iuxta Doctrinam libri separationum, tria imperfecta Elementa separentur; posteà cum Elemento fixo, secundùm Doctrinam libri Quintæ Essentiæ vlterius procedatur.

Quin Essentia qui extrahatur.

Sub aquâ comedente vel corrodente, intellige acetum cum spiritu vini mixtum, & qui sæpe à salis nitri spiritu abstractus in acetum facessit. In eo sita Marchasitarum Elementa solui debent, putrefieri & per alembicum eleuari; ac demùm cum spiritu vini corrumpi, vt impurum decidat in fundum, & à puro se separet.

Aqua corrodẽs quid.

Marchasitarum essentia.

Circa Gemmarum Essentiam, sub aceto radicato intellige, vt acetum acre aliquoties ab aceti Matrice tartarisatâ cum lateribus correctum habeas. Gemmas primò per sulphur calcinatas, in eo soluas, putrefacias, & tunc purum ab impuro per corruptionem cum spiritu vini separes.

Gemmarum.

Ex fructibus, Herbis & Radicibus Essentia facilè perficitur, adeò vt imperfecta Elementa per summam arcanam Putrefactionem summi coloris dissoluas; deinde in fimo putreficies, per descensum omnia quæ exire possunt expellas; inde corpus humiditatis nociuum imperfectã per distillationem in Balneo abstrahas. Tum remanebit in fundo Elementum prædestinatum; illud separa ab impuro superfluo per corruptionem cum proprio spiritu, vel cum spiritu vini, quem abstrahe & habebis Quintam Essentiam puram.

Fructuũ & Herbarum.

Quintæ Essentiæ extractio è salibus (puta ⊖. ⊖. ⊕ ♀. &c.) fit hoc modo. Cohoba cum proprio suo liquore vel aquâ sæpiùs, putrefac cum Phlegmate, & inde corpus abstrahe in modum Phlegmatis vsque ad spiritum fixum. Hunc solue in aquâ vel vnda sua propria & in feruore separa, cum spiritu vini, purum ab impuro.

Salium.

CAPVT III.

De Magisteriis.

MAgisteria meritò appellãda sunt Mysteriã ob magnas tincturas quas ostendunt in appropriato, népe in aceto, in vino: & sicut ibi mentionem fecimus, ita etiam hic præcipimus solùm esse attendendum ad concordantias quę ad Magisteriorum extractiones cõmodæ sunt. Etenim si acetum distillatum acceperis, non aquam, sed vinum tinges in acetum, siquidem Tinctura vel acetum ex vino confectum fuit. si Aceti Magisterium benè rectéque cognoueris, librum etiam Magisteriorũ satis intelliges. In Aceti Magisterio considerandum est, vt ex vino corrupto, per fermentum quod illi ex natura cognatum est, exempli gratia per tartarum, Tincturam primò, idest Acetum conficias; deinde cum exiguâ quantitate eiusdem Aceti maximam copiam vini anteà corrupti & putrefacti, breui tempore, in optimum acetũ prorsus tinges. Si ergo Metalla intendis in Magisterium conuertere & totum corpus planè in Essentiam tingere, oportet vt accipias præcipuum & apertum Metallum, cui reliqua omnia in naturâ cognata sunt. Idque in sua Matrice, quæ in aqua sita est & Mater omniũ Metallorum appellatur, corrumpas, à superfluis Elementis expurges, & in primum Ens liquidum reducas, hoc est acetum acerrimum metallicum. Quoties in eo Metalla omnia digeruntur, necessariò per id in acetum, id est in Quintam Essentiam transmutantur. Quemadmodum verò vinum iam ante quodammodo corruptum esse debet, si quidem bonum acetum inde citò parari debet; pariter & metallica Corpora ante quoque corrupta seu putrefacta & mortificata esse debent, prout in Metamorphosi de Morte rerum dictum est,

In Magisteriis conficiẽdis ad concordantias attendendum.

Magisterium aceti.

Similitudo.

Applicatio ad metalla.

tumque verè potabilia appellantur.

Magisteria Marchasitarum.

Hoc modo quoque Magisteria Marchasitarum, in quibus plus ferè virtutis quàm in Metallis reperitur, sicut & alia Magisteria paranda sunt; & sub aquâ soluẽte nostrâ, aqua salis intelligenda est.

Gemmarum.

Magisterium verò è Gemmis est, vt illas primùm cum sulphure calcines per quatuor horas, reuerberes ac posteà cũ nitro comburas, demùm cum aqua simplici coquas horis octo, filtres, coagules & cum vini spiritu extrahas.

Resinarum.

Magisterium ex Gummis & Resinis, exẽpli gratiâ, ex Terebinthinâ & Carabe, hoc modo fit. Primò coque in spiritu vini: deindè corrumpe in nouo spiritu vini aquæ soluenti, putà salis, commixto, inde distilla.

Herbarum.

Magisterium herbarum similiter, item & omnium aromatum fructuumque ita peragitur. Imprimis instar Musti fermenententur; abstrahe posteà spiritum velut à vini fæcibus. In eo spiritu herbam putrefactã digere sæpe cum nouis herbis renouatam, quousque spiritus quantitate quadrupla euenerit. Quoniam autem in Archidoxis nostris sæpius mentio fit Primorum Entium, cumque fundamentum præcipuũ in iis sit absconditũ, hîc vnà breuiter adjungemus præparationem aquæ nostræ salis Circulati quæ illîc requiritur & obmissa fuit.

Præparatio salis Circulati.

In aliis nostris libris satis ostendimus & declarauimus, quod verum Elementum sit aqua seu Mare, tanquam vera Mater omnium Metallorum, & ex suo Primo Ente sperma trium Primorum accepit, cuius nemo ante me fecit mentionem, sed modò ex sulphure & Mercurio Principia sua posuerunt, Tertij Principij, videlicet salis, quod in Mari jacet, neglecta mentione. Quoniam verò experimentis edoctus ego, in aliis quoque libris attigi Primum Ens, seu Quintam Essentiam Elementi aquæ esse Centrum Metallorum & Mineralium, & alibi quoque adiunxi quòd quilibet fructus mori debeat in eo in quo vita est, vt nouam posteà vitam meliorem recipiat, & sic per depositionẽ veteris corporis in primum Ens reducatur. Idcircò hîc extractionem Centri aquæ, in qua Metalla corpus amittere debent, adiiciemus.

Primũ Ens aquæ est centrum metallorum.

Recipe primò verum Elementum aquæ, vel eius loco aliud sal quod nondum planè ad siccitatem coctum sit, vel etiam sal gemmæ depuratum: affunde partes duas aquæ mixtæ cum modico Raphani succo; putrefac in digestione accuratâ, quò longiùs eò meliùs; sine posteà congelare & putrefac denuò per mensem; deindè per retortàm distillà; residuum per ignem validum vrge, vt fluat; reuerbera in retortà igne continuo; solue in marmore; aquam hinc defluentem affunde desuper, & putrefac iterũ; distilla denuò vsque ad oleositatem; coniunge cum spiritu vini & impurum in fundo decidet, quod separa; purum verò in frigido cristallisetur; affunde iterum distillatum & toties cohoba, donec oleum fixum in fundo remaneat, & nihil dulce posteà transgrediatur. Digere porrò per Mensem, deinde distilla tamdiù donec arcanum salis per alembicum transcendat. Nec peniteat diuturni laboris, namque hæc est tertia pars omnium arcanorum quæ in Metallis & Mineralibus abscondita sunt, & sine quâ nihil frugiferi, nihilq; perfecti perfici potest.

Absque sole circulatâ nihil frugi in Metallis & Mineralibus fit.

Quanquam autem plures sint viæ ad extrahendum Ens primum salis, hæc tamen vtilissima & expeditissima; & post hanc, alia illa via est, cuius de Elixire salis mentionem fecimus. Vt nempe sal recens cum aqua soluente, quæ est spiritus salis distillatus, permixtum putrificetur, & tamdiu distilletur, donec tota salis substantia soluatur ac in oleositatem perpetuã reducatur, corpore Phlegmatis in modum ipsi subducto. Hac quoque ratione arcanum vel Magisterium vitrioli & Tartari conficiendum docetur, vt & ex omnibus aliis salibus.

CAPVT IV.

De primis Entibus, & primò de Extractione Quintæ Essentiæ, seu primi Entis Mercurij vulgi.

SI Mercurius vulgi in primum Ens liquidum reduci debet, tunc est antè mortificandus, & ex formâ suâ deducendus: idque fit per varias sublimationes cum vitriolo & sale communi, vt postremò fiat instar fixi cristalli. Deinde solue illum in suâ matrice, nempe in primo Ente salis; putrefac per mensem; corrumpe cum nouo arcano salis, vt impurum eius in fundũ præcipitetur; purum verò in cristallos vertatur. Lapillos sublima in Reuerberio clauso; cum sublimatum est, inuerte semper quousque in ruborem deueniat. Sublimatum hoc extrahe cum spiritu vini ad summum rectificato; separa spiritum vini; reliquum solue super marmore & digere per Mensem, affunde nouum spiritum vini, digere ad tempus & distilla. Tunc arcanum primi Entis Mercurij in liquida substantia transcendet, quod à Philosophis acetum acerrimum metallicum, & in nostris Archidoxis circulatum maius appellatur. Idémq; de Antimonio, Gemmis & Herbis intelligendum est.

Acetum acerrimũ philosophorum.

CAP. V.

De Arcanis.

QVod de Arcanis dicimus, ita accipiendum est, vt ea nihil aliud sint quàm Quinta Essentia graduata, Magisterium vel Ens Primum. Et sub primò arcano primæ Materiæ, intelligi volumus primam Materiam siue primum Ens Limbi humani. Item primam Materiam Mercurij salis, námque ipsa proximè conformis est. Quapropter secundùm processum Primi Entis, cuncta in liquidam substantiã reduces, ac deinde cum Monarchiâ, tanquam cũ viuente rei istius corpore irreducto denuò cõiunges & ad distillationem promouebis.

Arcana quid.

Arcanũ primæ materiæ.

Quid de Lapidis arcano sentiamus, in seqnẽti Practicâ declarabitur. Sub Mercurij vitæ verò arcano Ignem viuentẽ innuimus, adeò vt Mercurius vulgi cum Quinta Essentia salis essentificetur, & cum primo Ente antimonii, tanquam cœlesti vitâ viuificetur. Arcanum autem Tincturæ seipsũ explicat, quare hic omittimus.

Mercurius vitæ Paracelsi quid.

CAP. VI.

De arcano Lapidis siue cœli Metallorum.

QVod hinc inde theoricè de Lapidis arcano proposuimus, hic omittimus, solúmq; dico.

Lapidis arcanum in ♀ Antimonij

Lapidis arcanum in ☿ Antimonij.

dico hoc arcanum non in rubigine, quam multi flores falsò nominauerunt, sed in antimonij Mercurio quærendum esse. Isque antimonij Mercurius, cum ad perfectionem suam perductus est, nihil aliud est quàm Metallorum Cœlum, quòd semper sua ipsius virtus vitalis est, nihilq; aliud nisi perfecta pura Quinta Essẽtia; quapropter & in Diluuio nulla virtus vel efficacia illi adempta fuit; Cœlum enim, tanquam ipsa vita potest à nullo minori destrui. Huius præparationem breuiter hîc appono.

Accipe Antimonium, purga à scoriis & realgare, in vase ferreo, quousque Mercurius coagulatus Antimonij, albus & insignis appareat. Et quamuis sit Elementum Mercurij, & in se veram vitam occultã habeat, hæc tamen omnia in potentiã sunt & non in actu.

Ignis viuens seu Acetum metallicum.

Si verò in actum deducere vis, oportet vt illã vitam suscites cum suo simili Igne viuente, vel aceto Metallico, in quo Igne à pluribus Philosophis multifariam processum fuit. Quoniam verò in fundamento consenserũt, omnes tamẽ ad scopum destinatum peruenerunt. Etenim vnus ex Mercurio coagulato Quintam Essentiã labore multo extraxit, & cum illo Antimonij Mercurium in actum deduxit: alij verò perspexerunt vniformem essentiam in aliis rebus mineralibus, exempli gratia, in fixo vitrioli sulphure, in magnetico lapide, indeque eandem Quintam Essentiam extraxerunt, & eãdẽ Mercurium suum vel Cœlum maturauerunt, seu in actum deduxerunt. Et quoniam Essentiam suam quintam ex lapidea Materia extraxerunt, idcircò Magisterium istud Lapidem appellauerunt, eorumq; opinio recta quidem est. Ignis tamen ille seu corporalis vita, in vulgi Mercurio multò perfectiùs ac sublimiùs reperitur, quod manifestè suo fluxu testatur, esse nempe in eo summum Ignem cœlestémque vitam absconditam; Quapropter quicunque metallicum suum Cœlũ ad summum graduare cupit, & in actum reducere, ipse debet primò ex corporali vita (Mercurio vulgi) primum Ens liquidum, (tanquam cælestem Ignem) Quintam Essentiã solis, & acerrimum acetum metallicum extrahere, per solutionem cum suã Matre, id est, arcano salis, & cum stomacho Anthionis, id est spiritu vitrioli, permiscere, in eo Mercuriũ Antimonij coagulatum soluere, digerere & postremò in cristallos reducere, vt similis fiat cristallo flauescenti, de quo in Manuali nostro mentionem fecimus.

Ignis cœlestis in ☿ vulgi.

CAPVT VII.

De Arcano Mercurij vitæ

QVemadmodum ex herbis, veluti ex vite Essentia temperata educitur, quæ ex omnis generis herbis & radicibus Essentia sua extrahi potest, adeò vt Mercurius vini, non suam propriam naturam, sed eius cum quo essentificatur, ostendat; pari ratione ex Metallis & Mineralibus; similis enim Mercurius vel spiritus ex aperto & medio Metallo (Mercurio) extrahitur. Si cum eo ipso spiritu ex perfectis Metallis Essentia extrahitur; tunc posteà iste Mercurius essentificatus, cum cœlesti Quintæ Essentiæ Balsamo coniungitur, in Reuerberio clauso, per quod vitam impetrat, & idcircò Mercurius vitæ appellatur. Cuius virtutes nobis admirabiles videntur, & quominus contemnantur, à nobis taceri & abscondi debent.

Ex spiritu ☿ extrahitur Essentiam ex metallis.

CAPVT VIII.

De Composito magno secretorum nostrorum in Medicina maximo.

IN scriptis nostris Paramiricis clarè satis, quantum scilicet Philosopho vel Medico opus est, declaratur, si totum corpus humanum, non solum in corporali terreaq; suã massa, sed & in cœlesti balsamica parte præseruari & curari ab omnibus cœlestibus & terrestribus Morbis debeat, quòd in Medicamento talis cõpositio sit oporteat, quæ non in numero ingredientium consistat. Exempli gratiã, si quis putaret aquam & vinum confundẽdo veram mixtionem esse, hoc falsum; namque pars vna ab alterã sine læsione alterutrius separari potest; quod in composito nostro magno secus est: Hic enim fit vniformis & concordans mixtio, adeò, vt duo natura & proprietatibus distincta vniantur, & neutrum ab altero sine læsione separari queat, ob insignem concordiam: sicut accidit in semine Masculino & Fœminino. Si ergo tale compositum, quod homini proportione cœlestium & terrestrium conforme in statu, parari debet, considerare conuenit nomẽ Microcosmi, & quòd homo sit paruus Mundus. Quare si vniuersaliter ab omnibus Morbis curari debet, id suo simili fieri necesse est. Circà quod Hermes Trismegistus dixit, oportere eũ qui hoc compositum intendit facere, nouum Mundum creare: & quemadmodũ Deus Cœlũ & Terram creauit, sic & Medicũ debere Mundũ Medicinalem fabricare, separare & parare. Et vt discipulis suis fideliter satis ostenderet, qua ex re, seu Materia, hoc compositum fieri oporteat, & quomodo cœlestium virtutum concordiæ quoque apud nos in valle tenebrarũ reperiantur, paulò pòst adiicit verè & prudenter. Quod est inferius esse sicut superius, & inferiora cum superioribus se habere vt virum & vxorem; & melioris Intellectus gratia, docet cœlum per se conuenire cum Elemento aquæ, quod primam suam Materiam spermaticam in aqua habuerit, & quod Elementum terræ eius ex spiritualitate in corporalitatem & terrestreitatem coagulatũ seu mutatum, sit simile Planetis & aliis stellis, quæ Materiam suam spermaticam quoque ab origine in Cœlo sortitæ & indè per separationẽ, ex cœlesti pellucida natura, in corpus densũ coagulatum transierunt seu mutatæ sunt.

Microcosmus ab omnibus morbis suo simili curatur.

In prima Creatione superiora, & inferiora, superius & inferius Cœlum seu aqua; superior coagulata natura seu astra, & inferior terrestris, omnia in vnum commixta & res vna fuerunt. Deus verò subtile à crasso separauit, vt ex vna aqua duæ fierent; superior aqua erat subtilis, masculinus sexus æstimandus ad inferiorem crassiorem fœmininam aquam. Quemadmodum verò Deus aquam superiorem vlteriùs diuisit & separauit, vt subtilis aerea pars in stellas ordinaretur, adeò vt corpora cœlestia seu stellæ ad Cœlum se habeant veluti filij ad Patrem: pari quoque ratione Deus concordantem cũ superiori separationem instituit in Corporibus crassioribus, fœmininis videlicet aquis, in valle tenebrarum, illasque in duas etiam partes diuisit. Septimam clariorem partem appellauit aquam,

Aqua superior masculo inferior fœminæ accepta.

Aqua septima pars terræ.

reliquas sex partes exiccatas, seu coagulũ appellauit Terrã, quæ in se comprehẽdit omnes specificatos fructus & planetas, qui originẽ primã in aquâ, velut cœlo suo habuerunt. Sicut Metalla, Mineralia, Gemmæ quæ respectu aquæ censentur velut filiæ respectu Matris suæ. Ita superius Cœlum sui similem naturam & proprietates habet in fœminina sua natura, Cœlo nẽpe inferiore seu aqũ, nec nõ superiora corpora terrestria vel astra, tanquam filij Patris (id est Cœli) parem concordantiam & cognationem cum sororibus corporibus terrestribus habent. Et quantum propinquâ cognatione superiora cœlestia Corpora vel astra Patri suo Cœlo coniuncta sunt: pari quoque seu æquali cognatione inferiora terrestria Mineralia & Metalla Cœlum suum tanquam Matrem aquam attingunt. Inde veritas sententiæ Hermetis patet, quam & nostris Doctrinæ filiis hisce commendamus, quòd scilicet totus Microcosmus, quantùm ad massam comprehensibilem, & ad viuentem, mouentem, corporeum, generantem spiritum attinet, ex inferioribus istis Elementis, tenebrosis aquis, nobilissimis suis Essentiis cogi & componi debeat. Quoad verò arcana mentalia, per quæ Mens sana in corpore sano consistat, illa ipsa ex superioribus cœlestibus aquis, earúmque astralibus Influentiis spiritualiter, modo mentali, per mentem Imaginis, & eiusmodi Gamahelis attrahi, & si minùs nobis placent, declinari debent. Prout hæc in libris de vitâ longâ prolixè & clarè satis nostris demonstrauimus. Quoniam & aliis in locis, præsertim in Paramiris, magni huius compositi Theoriam complexi sumus, idcircò his acquiescimus & ipsam potius Practicam adiungimus, quomodo videlicet Mundus inferior seu Cœlum cum Terrâ suâ, vel sol, cum Cœlo vniri & componi debeat. Quia verò cœli præparationem antea præmisimus & sub arcano lapidis docuimus, eam hic omittimus. Cùm autem per se solum, sicut virile semen, nullam vtilitatem in humano corpore possit afferre, sed solùm partes cœlestes, humorem neiope radicalẽ seu Balsamum vitæ restauret, ea propter cum massâ suâ terrestri corporali coniungi oportet & in concordantiam deduci, vt & massa carnalis in homine reficiatur & restauretur, & non solùm Membrum vnum, sed totum corpus sanitati restituatur. Idcircò corporalis massa talis accipiatur, quæ in naturâ æqualis sit soli superiori, & omnium stellarum proprietates in se comprehendat. Impossibile quippe est stellas omnes subterraneas, coagulatáque corpora simul in numero Ingredientium comprehendere. Coagulata hæc Cœli essentia, id est sol, in essentiâ suâ & Elemento temperato adeò eleuata & graduata est, vt etiam proprium domicilium, id est, Elementa superflua, secum figat, ita vt à nullo Elemento possit destrui, & Incola seu Balsamus, corporalis in eo absconditus possit æternus permanere. Si ergo verè, vt antea dictum est, Microcosmus totus curari debet, corporalis coagulatus Balsamus cum spirituali Cœlesti Balsamo counandus est, & inter Elementa solis discordia concilianda, adeò vt Elementa superflua à fixo prædestinato separentur prorsusque moriantur, & æternum fixũ Elementum, velut suum Incolam, solum relinquãt. Si hoc solis corpus mortuum, à superfluis posteà mundetur, & in volatilem spiritualem naturam deducatur, tunc verus Mercurius sublimatus & resolutus solis (non verò horezontalis ille quem multi cum Mercurio vulgi & sale ammoniaco parare conantur) perfectus est.

[Margin: Similitudo cœli cum aquâ.]

[Margin: Corporea hominis ex aquâ inferiori.]

[Margin: Mentalia ex cœlestibus constant.]

[Margin: Virile semẽ quid vtilitatis corpori præstet.]

[Margin: Vt totus Microcosmus curetur quid agendũ?]

[Margin: ☿ sublimatus solis.]

CAPVT IX.

De Balsamo corporali, seu Mercurio solis.

VT discordiam inter Elementa solis, vel domicilij auri concitare possis deducas oportet solem in solutione forti per Ignem phlegmaticum seu Quintam essentiam Tartari, in feruorem proprium. Per quod Elementum aeris in sole maximè augetur, & per aërem aggredientem fixum solis Elementum, ceu proprius Ignis, adeò graduat, vt reliquorum trium domicilium vincere & destruere possit. Putrefac destructionem hanc, cum Quintâ essentia Tartari & struthione, per propriam sublimationem in materiam Mercurij conuerte, & tunc permanebit fixum metallinale Elementum solis, solum absque domicilio. Quoniam verò adhuc cum Tartaro suo superfluo permixtum est, idcircò hic indè amouendus est. Solue ergo in aquâ salis circulatâ, corrumpe, & Tartarus præcipitabitur. Purum sublima in Reuerberio clauso A'hanoris, solue super marmore, & putrefac. Sic Mercurius sublimatus, graduatus & in primam materiam solis resolutus, ac in summo gradu præparatus est.

[Margin: Quomodo aurũ soluendum. Ignis Phlegmaticus etiam quinta e. Tartari.]

CAPVT X.

De compositione Balsami spiritualis & Balsami coagulati corporis.

SIcut in Manuali commemoratum est, compositio hæc fit in ouo Philosophorum. Et ita huic operi magno in Dei nomine, ad eius laudem & gloriam, finem imponimus.

FINIS.

LIBER DE RENOVATIONE ET RESTAVRATIONE, THEOPHRASTI, GERMANIÆ PHILOSOPHI ET MEDICI, dicti Paracelsi Magni.

PRincipiò quid *Restauratio Renouatióque* sint, quæ sintea, quæ instaurant ac renouant, quidetia in hoc fit quod renouari queat ac instaurari quarumuis in creatione rerum intelligendum nobis venit. Mineralia quidem omnia sic ad iuuentutem adducuntur, innouantur, & instaurantur, vt ferrum æruginosum in recens ferrum iterum possit reduci & ærugo vel æris flos rursum in suum cuprum; item minium in plumbum, & Saturnus in Mercurium. (al. calx. Iouis in stannum.) Est igitur hoc loco renouatio & instauratio, quæ destructum aut æruginosum aut consumptum

[Margin: Renouatio quid? Renouatio est multiplex.]

ptium ad iuuentutem atq; perfectam suā Essen. reducit. Hæc renouatio tamen quā adduximus comparari minimè potest restaurationi, renouationiue, quam prætendimus exponere: Nam etsi ferrugo vel ærugo non sit metallū: nihilominus in suâ essentia metallica nondum penitus periit vel consumpta est. Quapropter in cōparationem assumi hoc loco non potest ad explicationem de restauratione renouationéque institutam illa renouatio, quòd in humano genere ferrugines tales minimè contingant, nec ablutiones. Quo fit, vt eiusmodi reductione prorsus non indigeant homines.

Ad hunc modum si decrescentia homini seni vel decrepito velut ferrugo quædam substantiæ eius accidere intelligatur, tunc non secus istius corpus à decrepito suo gradu reduci poterit ad iuuentutem, ac à morbo quouis in sanitatem est reductio: de hâc tamen re in præsentia scribere nolumus. Porrò pro quadam restauratione id etiam poterit existimari, cum ex sale, sulphure, Mercurióque fit metallum naturaliter. Adimpletâ perfectione hâc & in metallum perfectùm adductâ, benè poterit istud iterum in sua prima tria redire, vt sal, sulphur & Mercurius eius iterum appareant, prout in sui prima generatione fuerunt, sic vt essentia metallica prorsum transeat, nullúmque metallum sit amplius. Sic etiam accidere potest, vt materia trium primorum in metallum redeat vti prius, videlicet si ex tribus primis cupri, rursus cuprum fiat, &c. Hæc in metallis etiam est restauratio vel renouatio, cùm regeneratio quædam existat ex completo prius metallo rursus in perfectum & completum. Sed non est ista renouatio neque restauratio, si comparetur ad hominem, existimanda, quòd in tria nostra prima reduci minimè queamus, aut redigi in sperma nostrum, ex quo iterum possemus renouari & instaurari prout supra de metallis. Sic enim fieret, vt potestatem haberemus emendandi nos per secundam generationem, meliorem quàm prima fuit, vel vt ferrum quod in sua tria prima reducitur, & postmodum in argentum vel in aurum, & incorruptibile fit hoc ipsu: vel vt Saturnus, qui rursum ad Mercurium suum reducitur, in metallum incorruptibile tandem mutatur. Non secus & nos in corruptibilem creaturam ex nobis efficere vel creare possemus, cuius tamen nullam habemus potestatem. Eiusmodi enim materia primâ caremus & in irreducibilem constituti, retrorsum ire non possumus sed progredi nos oportet vt incepimus, & nullà ratione hoc ipsum recuperare vel habere, ex quo processimus, valemus.

Renouatio improprie de homine dicitur. Homo ad sua tria prima non redit.

Est ergo Restauratio vel Renouatio duplex: Vna quam de metallis attulimus ac declarauimus: Altera cū imago vetus nouis coloribus renouatur, vt recens & noua, sicut prius fuerat, appareat. Non ea de causa tamen intelligendum hoc loco materiam ex veteri nouam esse factam, sed palliatam esse veterem imaginem vt appareat noua: quare hæc etiam restauratio dici non potest, iuxta renouationem & restaurationem hominis. Ad hunc autem modum Restauratio & Renouatio debent intelligi, vt radicalis eius humor, vitæ spiritum agens & exercens non diminuatur vel retrorsum agatur, sed potiùs viribus augeatur & promoueatur, vt arbor cui datur auxilium ad florum & fructuum suorum productionem quibus decidentibus atque transactis, iterum vt priùs procreantur alij. Quamuis autem omni ex parte hoc assumptum exemplum, prætensam opinionem declarare nostram non valeat, nihilominùs tamen intelligentiam exhibet humoris vitæ radicalis promotionem faciendi, prout in arbore demonstrauimus. Nos vtique restaurationem & Renouationem ad hunc intelligi modum volumus, eam scilicet in humore radicali non fieri, sed in eo quod ex humore dicto nascitur, ac suam originem ducit materialiter & corporaliter. Vti enim campana per fusionem formata, clangorem ex tono minimè recipit, sed ex corpore: sic Restauratio vel Renouatio suam operationem in spiritu vitæ non accipit, sed in eo quod ipsum efficit, hoc est vnum est materiale, substantiale alterum. Vbi tamen hoc omne cui radicalis humor inest, mandatum fuerit, eius tonus pariter mundabitur, & quantò melior tonus eius exstiterit corpus tantò melius erit. Et quando dicimus, radicalem humorem ex corporibus & membris procedere id hunc in modum intelligimus, quòd humor ipse radicalis, & id quod ex eo prouenit, existarit, non secus ac radix & arbor, quorum vnum sine altero minimè potest viuere, aut subsistere.

Restauratio quotuplex.

Restauratio hominis quid.

Renouatio in quo fiat.

Pariter hîc intelligendum, hæc duo sic esse vnita coniunctáque, vt separari nequeant. Humor itaque radicalis: & spiritus vitæ, cum humore vitæ, corporibus & membris inest, prout in metallo tonus qui non videtur, sed auditur solùm. Verè enim ita etiam insunt corporibus vitæ spiritus, & radicalis humor. Fatuū ergo foret, si conaremur eum emendare, vel per ipsum renouare corpus: sed æquum est corpus & materiam, quæ ex & cum ipso nascuntur & oriuntur restaurari & renouari. Colligi potest inde, restaurationem & renouationem esse membrorum transmutationē existentiū in corpore ex superfluitate: sic vt omne quod ex corpore, nec non ex humore radicali pronenit, decidat, & nouum eius loco renascatur, prout intelligimus de arbore, de qua frōdes omnes, flores, fructus, atque fungi decidunt & nascuntur iterum, & tamen ipsum lignum nihil mutatur, vt etiam decidat & aliud renascatur, sed manet: ita manet humor etiam radicalis, hoc est in corpore vita, & corpus cum ea reiiciunt à se capillos, vngues, dētes, & similia postmodū ea renascuntur. Hæc est ergo Restauratio & Renouatio, qua hoc ipsum quod restaurandum & renouandum est, restauratur, & renouatur. Nam vnaquæque Restauratio, & Renouatio, fit in superfluitatibus, & in illis, quæ ex substantia oriuntur, atque nascuntur. Quanam via corpus ergo restaurari renouariq; valeat, satis intelligi potest, ex demōstrationibus quas fecimus, & à superfluitatibus, quæ quidem in materias non excrescunt, vti capilli, dentes, cutis & vngues: sed in corpore sunt vt superflua quædam, quæ non in materias aut substantias corporales abeunt sed sua manent in essentia, prout complexiones (al. humores.) 4: existunt, quarum vna prouenit ex

Humor radicalis & vita vt membris insideat.

Renouatio quid.

Complexiones 4. vnde.

frigiditate & humiditate, quæ retenta est in toto corpore, nataque peculiarem non habens locum, neque aliquod exordium aut initium à quo proueniat, vti de 4. probatur complexionibus. Alia prodit ex priori contrariis, videlicet ex calore & siccitate, quæ & ipsa in corpore similiter est, & peculiarem non habet mansionem aut originem, ac liquorem etiam facit. Tertia quidem est frigida & sicca, via enascens eadem. Quarta calida & humida, prout aliæ procedens & ipsa.

Humores omnes non sēper in omnib° corporibus. Vita enī sine humorib° Humores sunt fæces corporis Complexiones sunt in nullo corporis mēbro.

Hic notandum est accidere, vt quatuor humores isti non omnes in omnibus corporibus semper existant, sed nonnunquam vnicus tantùm, aliquando duo, tres quandoque, aliàs quatuor. De his etiam animaduertendum, eos in renouatione & restauratiune consumi expellique, hàc de causâ, quòd natura, hominisque vita bene persistere valeant absque ipsis, & eis prorsus non indigeant, cum superfluitates tantùm existant, non secus ac fæces in vino, vel spuma tempore vindemiarum ab eo defluens.

De quatuor itidem complexionibus apparentibus io homine censendum est, eas non reoouati neque restaurari, quòd ex nullo membrorum neque maiorum, neque minorum oriantur. Non sunt etiam in sanguine, neque in carne, vel in similibus aliis. Nec verum est, sanguineam complexionem ex hepate sanguinis copiâ plurimùm abundante procedere, aut *Melancholiam* ex splene, vel *Choleram* ex felle: nec non ex cerebro *Phlegma*, similibusqoe, prædicta siquidem membra nulli præbent homini suam complexionem, sed complexinnes adueniunt in ipsâ natiuitate, ac in mortem vsque permanent. Quæ quidem hoc loco disputanda non suscipimus, cùm à textu nostro de Renouatione Restauratióneque nimiùm aliena sint.

Cùm igitur nulla complexionū quatunt in dictis corporibus locum aut originem habeat. Sed existant illæ in spiritu vitæ & humore radicali, renouari non possunt, vtique nec restaurari complexiones. Verùm vbi corpus clarificatum fuerit, earum etiam natura clarificatur.

Textu nostro pariter hoc quoque significamus complexionum diuisionem secundùm ætatem, regionem, & regimen haudquaquam curandam esse, quòd ex his tribus corpori nullę complexiones imprimantur. Euenire quidem potest, vt senectus corporibus tristitiam inferat, non est tamen complexio. Phlegma Regio etiam similiter inducere potest, non est tamen propterea complexio illa phlegmatica. Bilis etiam efficere potest, vt quis flauum colorem concipiat, quæ tamen hoc loco minimè discutienda veniunt, cùm declarentur vbi de constructione corporis agitur. Ad huiusmodi diuisionem peculiaris intellectus requiritur, quo notandum, non esse tantùm humores, sed aliquando etiam Mineralia, quandoque corruptiones, quæ quidem omnes contra naturam & virtutem superfluitates existunt. Similiter de membris principalibus dicendum, quæ renouationi resistunt, & restaurationi, hàc viâ scilicet quod

Cōplexiones nulla in ætate, humoribus &c.

eas non percipiant: nam ad se illas nun recipiunt: at omne quod per ea transit, & cum eis præparatur, non aliter quàm nutrimentū suscipiunt, & non medicamentum. Vbi autem fortassis humores aut superfluitates in eis fierent expellerentur. Sic de cæteris membris, æquè etiam intelligendum erit, ossibus nempè, medullis, cerebro, corde, iecinore, pulmone, renibus, liene, stomacho, intestinis, cartilaginibus, musculis. Et de sanguine sciendum est corruptionem vel superfluitatem in ipso esse, quod tantùm est accidens. Ac sic æquè etiam de carne. Hoc accidens vtique purgatur in renouatione & restauratione. Non quòd alius fiat sanguis sed quòd prauum ab eo amoueatur & bonum præseruetur ac prædominetur. Idem etiam de carne iudicium est.

Breuibus vt explicemus, quænam illa sint, quæ restaurari nec non renouari queant, *Lepra*, *Caducus*, *Mania*, *Pustulæ*, *Podagra*, *Chiragra*, *Arthetica*, nec non alia plura similia, tolluntur in renouatione restauratióneque, ni fortè morbus aliquis foret, ex natiuitate sumens exordium. Is non auferetur.

Lepræ renouatio qualis.

De leprâ verò, aut si quis alius morbus eâ grauior existat scire conuenit eiusmodi fieri transmutationem in corpore, non vt fit puri separatio ab impuro, sed quòd lepra conuertatur in sanitatem, prout cuprum aut ferrum in aurum. Ob quam quidem conuersionem haud mirari quispiam debet. Nam renouatio & restauratio consumunt, non aliter quàm ignis in argenro vel in auro suas falsitates vel impuritates, eáque munda relinquit. Eâdem viâ Caducus & Podagra tolluntur: nam renouantur ibidem omnia quæ sunt in toto corpore, sanguis & caro cum cæteris, quæ concluduntur in eo. Vt enim Alcali mundat leprosum Mercurium in optimum argentum sic etiam renouatio & restauratio corpus in bonam transmutant essentiam, vt supra dictum est.

Renouatio caduci & podagræ qualis.

Superfluum igitur in corpore quodque nec non incongruum naturæ pellit renouatio & restauratio, mutátque hoc omne, quo natura non indiget, aut momenti nulliiis, quod fuerit in bonum: Item omnia restituit, & vt crescant iterum efficit, vt suprà diximus, integrum corpus in iuuentutem reducit, &c. hàc de causâ, quòd eis nihil, eorum quæ sunt in ipsa natura, queat resistere.

Renouationis vis quāta.

Qua viâ iam restauretur ac renouetur corpus, videndum est: accensione videlicet renouantis & restaurantis medicamenti, quam habet in spiritu vitæ & in humore radicali, per quam accensionem operationes præscriptæ fiunt, vrticæ virium instar adurentium. Quis tam sagax est, qui vires eiusmodi ritè queat inuestigare, cùm nobis actu non appareant materialiter, prout sensibiliter deprehenduntur. Ad hunc modum etiam ipsa renouatio & restauratio naturæ fiunt accessiones, virib. à nobis haud exprimēdis factę. Id verò palā nobis innotescit, omne videlicet quod est

Renouatio vnde & quâ fiat.

est visibile, mundari per ignem & repurgari. Natura siquidem exigit, hoc ipsum per ignem, & non per quidpiam aliud fieri posse. Quare duplicem ignem intelligimus, vtpotè materialem & essentialem, materialis operatur per flammam: Essentialis per essentiam atque virtutes, instar cantharidum, cutem adurentium & in bullas eleuantium, prout violentissimus ignis facit, cùm tamen ignis minimè sint, nec vt ignis sensu percipiantur. Idem facit etiam Flammula ac vrticæ, ceu sæpiùs diximus.

Ignis causa renouationis.

Pariter nobis constat, renouationem & restaurationem haovià suas operationes quùm in corpus veniunt, aut in eo per vnioné coniungũtur, perficere, quod similis fiat ibidé operatio, vt in Mercurio Saturni aut Martis fit, qui suis cum realgaribus mittuntur in ignem, & quamuis neutrum eorum calidum aut igneum existat, vt lignum tamen aduruntur, & in fundo metallum perfectum inuenitur, quod priùs omniuo leprosum apparuit.

Item quis penitus idipsum indagare vel inuestigare poterit, qua ratione fiat, vt quùm *Magdalio* per vitriolum vehementissimè liquefactum fuerit, cuprum fiat, in omnibus & per omnia cupro verò similis, cùm tamen cupri nullam prius similitudinem habeat. Non aliter renouatio & restauratio nobis intelligendæ sunt, quàm quòd suas operationes perficiant, vt calx, quæ per aquam extinguitur, seipsamque purificat, & eius vires ac acrimonia per ignem essentialem tolluntur & extinguuntur.

Renouatio & restauratio nostræ naturæ nõ aliter se habet, quam in Halcyone, quæ quidem auis renouatur ex propria sua natura. Hinc & alia plura similia reperiuntur, quæ potestatem id faciendi habent, quorum diuersimodè nostris in Archidoxis mentionem facimus, & multò magis in Secretis nostris, ex quibus possent adduci plurima, nisi nimium à textu nostro de renouatione & restauratione distarent, vbi quæ demonstramus, eadem & hoc loco pariter de renouatione veniunt intelligenda dum iterando dicimus, nõ satis cognoscere nos posse, quinam ignis operetur, etsi videamus eum absumere lignum, quòd is nempe vehementi suo calore superet quæuis alia, & absumat. Sed hoc relinquentes, iam aliò nos conferamus.

Halcyon quotannis renouatur.

Postquã abundè satis de renouationis & restaurationis initio locuti sumus hactenus: deinceps iam demonstremus etiam ea, quæ renouant & restaurant illa, quidem in Archidoxis præparare scriptis docuimus, & suis nominibus intitulauimus, vt cognoscantur atque noteutur. Iam compositiones ponere volumus eorum, & primò quidem pocessus. Dum autem de Simplicibus & Arcanis docemus, intelligẽdum est, eorum operationes diuersimodè fieri: Quædam enim inueniuntur, quæ violenter mundant per renouationem & restaurationem lepram, & latiùs nullum alium morbum: Ent tamen nihilominus in renouatione & restauratione perfecto sunt, prælterquam in distinctionibus morborum huius generis sunt *Essentia Quinta, Magisterium, & Elementum Antimonij*, quod corpus à lepra mundat, non aliter quàm argentum & aurum in ipso liquefacta, in quibus immundi nihil relinquit.

Arcana varie operantur. Renouatur arcanorum Catalogus.

Lepræ curatio quibus perficiatur.

Similiter Elementum Solis, & eius Essentia Quinta, nec non oleum eiusdem, & Aurum potabile lepram vnà cum omnibus morbis auferunt, renouant, & restaurant. Sic etiam Quintæ Essentiæ Ellebori, Chelidoniæ, Melissæ, Valerianæ, Croci, Mannæ, & Betonicæ renouant corpus exceptis iis morbis quorum supra meminimus: hos enim haudquaquã diminuunt.

Item Quinta Essentia Perlarum, vel vnionum, Smaragdorum, Saphyrorum, Rubinorum, Granatorum, Hyacinthorum, corpus etiam renouant & restaurant in omnem perfectionem: tollunt morbos Tartareos, vt calculum, arenam, podagram, chiragram, artheticam, & congelata ac coagulata, ac similes morbos omnes ex tartaro ortos. Sic etiã Quinta Essentia Magisteriáque Mineralium & Liquorum, totum corpus renouant & restaurant, absque defectu quopiam ac liberant à Caduco, Syncope, Suffocatione, ac omnibus morbis, qui cum priuationibus sensuum incidunt, vt Mania, vitista & similibus.

Tartari Arcana quæ sint. Sensus priuati arcana quæ sint.

Magisteria & Essentia Tartari, nec non Alcali corpus etiam renouant cum perfectione restaurationis, Apostemata quæuis tollunt, & Humorum putrefactiones ac grossitiem emendant.

Apostematum arcana quæ.

Essentiæ pariter, Extractiones & Magisteria de pharmacis maioribus integrum corpus renouant & restaurant, febres vtpote quotidianas, quartanas, Synochas, Ephemeras tollunt. Item primæ Submargaritarũ possunt renouare & restaurare corpus totum, & mulieribus omnes morbos tollere cum eorum accidentibus, & fœcundum hominem vtrumque reddere, nempè virum & vxorem. Arcana eadem similiter omnes diuturnos & incurabiles morbos auferunt per renouationem & restaurationem corporis in supremas suas vires.

Febrium arcana quæ. Fœcũditatis arcana quæ.

Non secus Essentia quoque Quinta de Balsamo tracta renouat ac restaurat corpus: item pleureses & pestilentias tollit admirandis operationibus & perficiendi viribus. Huius censsus alia plura sunt, quæ alibi etiam recensentur, multò virtutis maioris, quàm ipsis attribui possit.

Pleures. & pestil. arcana.

In his tamen animaduertendum ac intelligendum compositiones sedulò obseruanda esse. Nam etsi plurimæ illarum sint, nulla tamen in genere sufficiens est omnes per se curare morbos, qui per ea medicamenta renouationis pellendi sunt. Modum igitur & practicam intentionis nostræ demonstrare volumus ad finem. Quamuis omnes processus minimè ponamus, quòd id necessarium non sit. Qui nos etiam intelligit, scripta nostra percipiet: qui verò non, scriptis nostris docibilis non est, nihilominùs abundè satis omnes processus ponemus. Verùm graue nobis foret, scribere videlicet ea, quæ per multos scripta sunt, aut sciuntur iam antè. Melius tamen doctrina hæc omnis tradi nequit quam per Ens primum, cui singularis inest in corpus operandi natura, tum Essentiam eius transmutandi. Ipsum namque primum Ens est compositum

Ens Primũ quid.

unperfectum, ad finem aliquem certum, & materiam corporalem prædestinatum. Et quia perfectum non est, potest omne, cui fuerit incorporatum, alterare, vt Mercurius qui similis est Enti primo imperfecto quoad imperfectionem. Is quamquam determinatus sit ac finitus, nihilominùs ab imperfectione non mutatus est, sed in eâ finitur.

Mercurius cui similis.

Mercurij mira vis laxatiua & alteratiua.

Mercurins potestatem etiam habet corpus totum tenouandi, quòd in eo sit admiranda maximè vis laxatiua, nec non alteratiua, quæ satis indagari nequit. Et tamen nihilominùs imperfectus totus, & inutilis in operatione suâ est, quia scilicet Mercurius est, & primum Ens eius in corpus aliud prædestinari non debet. Nam qualis is est, eius talis est perfectio. Nos tamen loquimur de primo Ente, quod perfectum est ad renouandum & restaurandum corpus totum, vt est Primum Ens Auri: idque hâc de causa, quòd Auri spiritum prorsum occupat, & subtilissimum existit, ac ipso corpore vero, scilicet auro, longè subtilius.

Ens primũ auri subtilissimum.

Hinc Etiam Ens primum Solis vel Auri est penetrabile, prout Mercurius in metallis, & in se non continet spiritum Salis, per quem coaguletur. Spiritus enim Salis, Primum Ens coagulans, vires tantas accipit, vt aurum pro centesimâ parte, non sit ita potens in suis viribus, ac ipsius Ens Primum est. Non secus & vinum generosum gelu coagulatum ad pristinas vires denuò non redit.

Spiritus Salis aurũ multis partibus minuit.

Vt autem perfectè loquamur de renouatione & restauratione, scribamúsque. sciendũ est, Ens primũ, id est, auri primã cõpositionẽ, quę liquor adhuc existit nondũ coagulatus, renouare ac restaurare quicquid arripit; nec solùm hominem, verùm etiam omnes pecudes, fructus, herbas & arbores. Quod non aliter intelligendum venit, quàm alicuius metalli minera, quæ longè maioribus virtutibus est suo metallo dotata: cum in eâ sit spiritus Arsenici & Salis Sulphuris & Mercurij, quæ quidem in purgatione metalli recedunt omnia, manente solùm in vna essentia dicto metallo.

Ens auri primum omnia obuia renouat.

Idipsum similiter etiam intelligendum est de primis Entibus Marcasitarum, vt Antimonij, quod non minùs quàm auri primum Ens est cognoscendum. In Antimonij siquidem Ente primo talis virtus existit, vt omne, quod arripit, hoc ipsum per se ex propria natura transmutet, non aliter quàm Antimonium ipsum per ignem efficit. Nam eiusmodi virtus à corpore separat omne, quod ex humore radicali nascitur, corpúsque dictum penitus renouat ex vero fundamento: quod ipsius Ens primum in ea prædestinatione situm sit, vt eo ex talis essentia procedat, ac exeat, vt calor, ex igne. De Resinarum Ente primo non aliter intelligendum est. Primum Ens Sulphuris est integra quasi iis in renouationes & restaurationes corporis transmutatio: quòd ita vehemens existat, vt omnia metallorum Entia prima tingat in suã essentiam, eorum operationes adimat, iterumq; ad primam suam materiam reducat, & posthmodum in corpus perfectũ nouum reducat. Quandoquidem Ens primum ex Sulphure productum, in corpus hominis tantas vires habet, vt humores in eo radicales omnes renouet, in quibusuis eius locis atque partibus.

Entis primi Antimonij quãta vis.

Ens primũ Sulphuris quale.

Pariformiter etiam de primis Gemmarum Entibus loqui possumus, quæ quidem essentia prima sua potentissimè corpus totum suis viribus pristinis restituunt, idque emendant ab omnibus impuritatibus ac renouant & restaurant, non aliter quàm ignis plumbum in vitrum mutat purissimum. Smaragdi namque primum Ens seipsum regenerat, & renouat, quod ab initio perfectum corpus exstitit. Prout Marmor viride, quod ex prædestinatione propria naturam talem habet, vt ipsum se renouet ab omnibus immunditiis & impuritatibus, secundóque se coagulet, quousque purum euadat: quandoque sic tertiò quartóque sese renouat & reducit in iuuentutem: & quantò sæpiùs ad hunc modum se regenerat ipsum, tantò purius fit & constantius. Quantum ergo mihi primorum Entium virtutes cognitæ sunt, istæ certè cæteras omnes longe præcellunt.

Entis primi Gẽmarũ quæ vis.

Smaragdi Ens primum seipsum renouat. Marmoris viridis natura.

Sic etiam de primis Entibus Salium notandũ est, iuxta spirituales vires, quàm in sua perfectione longè esse maiora. Sic primũ ens Vitrioli, alba quæcunque metalla permutat in rubea, nec non hæc in alba, superatque ac vincit omnes, perfectiones, in ipsis comprehensas: renouat & restaurat omnia corpora metallorum imperfecta, vt stannum in suum primum Ens, & iterum in stannum, cui plus virtutum inest quàm in stanno veteri.

Entia prima Salium Entis vitrioli vis quæ.

Ad eundem modum reducit in humorem radicalem, quicquid ex humoribus radicalibus prouenit, ac renouationem restaurationémque ipsam perfectiorem, copiosiorem & pleniorem efficit. Nullum enim aliud in humorem radicalem tam vehementer operatur.

Non diuersa etiam herbarum & arborum Entia prima sunt, quæ ante quàm suum corpus, caulem siue truncum acceperunt millies potentiora suis in virtutibus sunt quã incorporata. Prout Melissæ primum Ens rerenouat & restaurat corpus totum, longè potentiùs quàm in naturalibus videtur posse fieri. Noscendum enim est, Halcyonem ex sua natura sic non renouari nec restaurari, sed quia natura eius talis est, vt nutriatur & viuat ex primis entibus, ad hunc modum: Vbi corporibus herbarum, aut seminum vescitur ac similium, stomachus eius per digestionem ad primum Ens illa reducit, & postmodum ex Ente primo, suæ renouationis & restaurationis operationes perficit. Nam eius digestio solùm ad Entia prima prædestinata sunt naturaliter, quo fit vt cibum suum & potum omnem priùs in primum Ens transmutet. Quamobrem etiam iis corporibus tantùm vescitur, quæ regenerant, atque restaurant. quibus etiam ab initio exclusionis suę semper præparatur, & alitur à parentibus. Ipsius interim natura hæc est, vt post mortem renouetur & restauretur, ideò scilicet quia entia prima progessum in aue suum, dum viuit, habere minimè possunt,

Entia prima arborum & herbarum qualia.

Halcyon quomodo renouetur.

Halcyon quibus vescatur.

eum

cum auis huius vitæ vires illbus omnes adimat, illas in sanguinem & carnem conuertendo. Quùm verò moritur, iuxta tempora vires annua. Et non aliter quàm Entia prima sese proferunt in terrâ: sic pariter & in ipsa aue sese tunc exerunt, adeóque renouant, & restaurant mortuam cutem, quod quidem in ipsâ natura est admirandum maximarum virium, atque virtutum ipsius argumentum. Quæ nisi paterent oculis, incredibiles forent, etsi multis describerentur. Hâc de causa etiam euenit, quòd inæqualibus temporibus Halcyones, sese renouent, aliquæ tempestiuiùs, aliæ tardiùs, prout Entia prima tardiùs aut citiùs comederint. Nam alius aliæ etiam citiùs vel tardiùs nascuntur & prodeunt. Item plurimi vermes renouantur & restaurantur, eà de causà, quòd ex primis Entibus aluntur & nutriuntur, dum in terrâ sūt adhuc imperfecti. Miranda multa nobis occulta sunt ac longè plura quàm internotescunt, aut palam explorata sunt, de quibus etiam copiosiùs scribi posset, nisi remotè nimis à textu libri de Renouatione, & restauratione distarent.

Vermiū regenerātio vnde.

Et quamuis nos Entia prima, sicut scripsimus, non vsque adeò bene possumus accipere, vel in eadem essentia, prout antea demonstrauimus, habere, nihilominùs est tamen id nobis possibile. Nam si cognoscimus vbi minera latent auri, primum Ens etiam eius inueniemus ibidem, si ante perfectionem venerimus. Signa siquidem habentur, ex quibus cognosci potest, quomodo metalli forma sit posita. Sic nimirum dum adhuc est in primo suo Ente, frugiferas arbores, & fundum, nempe terram fertilem efficit, renouat arbores veteres, quæ à viginti iam annis fructus nullos produxerunt. Vbi enim Auri primum Ens arripuerit eas, aut radices, iterum incipiunt viuere floreréque sicut priùs. Etsi verò multò plura de primo Ente auri admiranda fiant, quàm scribimus; ad Entis primi demonstrationem tamen sufficiunt hæc illud ibidem esse.

Entis primi signa quę.

Ens primum auri arbores steriles fœcūdat.

Verùm vbi flammæ vel scintillæ visæ fuerint, iudicandum est atque notandum, ex Ente primo fieri metallum, quod in coagulationem sese receperit. Signa hæc de origine mineralium habentur, quæ ad aurum, ad argentum, vel ad alia metalla pertinent. Similia etiam aliorum habentur Entium primorum signa de origine ipsorum, &c.

Quùm huiusmodi signum visum aut inuentum fuerit, intelligendum est, hoc ipsum Ens primum in vno maximè congregatum aceruo esse, vt est quùm in suâ perfectione iacet: sed per totam terram in eo loco dissitum. Quare terra hæc est in viribus Entium primorum, ex quà quidem ista eliciuntur: vti de chelidonia, quum nondum est composita, primum Ens eius est in terra, in qua situm habet. Hac de causa terra similis accipi debet, ac ab ea tandem extrahi, vti de chelidoniæ viribus demonstrauimus. Notandum est inter Ens primum, & perfectionem, esse differentiam hanc, videlicet quòd primum Ens renouare possit ex rationibus antea dictis. At perfectum virtutes Naturarum tantùm habet, vt eò propendeat, non tamen perfectè. Inde colligendum est, si virtutes eiusmodi primorum Entium ab istis haberi velint, tum necesse est, vt à sua coagulatione remoueantur corrumpantúrque; prout in Arcanis & Quintis essentiis demonstratur. Quod tamen omne in Ente primo vires maiores habet. Nec hoc miretur Philosophus, quòd etiam ex terra quadam, in qua herba nascitur essentialiter, antequam incorporetur, herbæ illius omnes virtutes extrahi possint, ita vt virtutes asseruentur, & terra in suum locum reponatur, ita, vt deinceps mera terra sit nec vllam fœcunditatem in se habeat, quòd ei primum Ens iam ademptum sit, quod in terra habuerat.

Ens primum & perfectio vt differant.

Entis primi extractio.

Inde fieri solet, vt Entis primi vis eiusmodi vitro concludatur, eóque perducatur, vt in seipsa crescat eiusdem herbæ forma citra omnem terram: & postquàm omnino creuit, corpus nullum habeat, at corpori tamen simile quid formatum: cuius causa est, quòd terræ liquorem nullum habeat. Quo fit, vt stirps ipsius non sit aliud quàm apparens visui quiddam, quod rursum in siccum obteri digito possit, instar fumi, qui substantialem formam demonstrat, sed nullo tactu perceptibilem. In eiusmodi crescentibus est Essentia Quinta prorsus incorrupta, & in summa perfectione, prout in terra.

Entis primi vis in vitrū cogi potest.

Quamobrem ex Ente primo Auri nascitur ad hunc modum aurum conclusum, quod tactu simile est aquæ rubeæ, commouetúrque & exaltatur in modum auri.

De his hactenus: Ad practicam eorum deinceps nos conferamus, quæ renouant & restaurant, si præparentur ex artis possibilitate & præscripto. Quæ licèt breuiter à nobis conscripta sint satis intelligentibus tamen patefecta, qui scilicet Medicinæ Philosophiæque bonam instructionem habent.

Cognoscenda sunt igitur ea primùm quæ renouant & instaurant, vt etiam demonstrauimus, eorúmque primum Ens extrahendum, & per id renouandum atque restaurandum est. Pro argumenti huius deductione Mysteria quatuor proponimus, scilicet Mineralium, Gemmarum, Herbarum, atque Liquorum, vt sequitur.

Mysteria summa 4.

Primum Ens Mineralium.

Entis mineralium præparatio qualis.

Accipe mineralis Auri vel Antimonij subtilissimè triti libram vnam. Salis circulati libras quatuor. Mixta simul digerantur in equino fimo per mensem: inde fiet aqua, cuius ab impuro separetur purum: hoc in lapidem coagulato, quem vino censiato calcinabis, & separabis iterum, & super marmore solue. Aquam hanc putrefieri finito per mensem, inde fiet liquor, in quo signa fiunt omnia, vt in Ente primo Auri, vel Antimonij. Quare meritò primum Ens vocamus earum rerum. Non secus de Mercurio, nec non alius intelligendum erit.

Primum Ens Gemmarum.

Entis Gemmarum præparatio.

Accipe *Smaragdorum optimè tritorum ℥ j. calcina in sale soluto quousque in albedinē conuertantur: postmodum soluātur, & in phiolā Hermetis luto clausa ponātur super nudū ignē, vitro vnde materiāque suspēsa in altū, vt fundū nō attingat, idq; tā diu, donec a spirituali natura conditioneq; decidat* ad

ad fundum in corpus,vt liquor mellu. Hoc exhibet Smaragdi virtutes. Quare primum Ens Smaragdi iure vocari potest.

Primum Ens Herbarum.

Entis herbæ præparatio.

Accipe *Chelidoniam vel Melissam, & in pultes tontusas, vtróque luto Hermetu clauso recunditas; in fimum equinum per mensem digerendas pone. Post modum separa purum ab impuro: purum in vitrum effundes cum sale soluto, quod clausum exponatur soli per mensem, quo tempore finito, reperies in fundo liquorem spissum, & sal desuper natans,hoc separato. Melissa vel Chelidonia virtutes habebu vt in Ente primo suo sunt, quæ Melissæ vel Chelidoniæ prima quidem Entia dicuntur & sunt.*

Primum Ens liquorum.

Entis liquorum præparatio.

Accipe *mineram Sulphuris & Salis soluti, & per se resoluantur in aquam omnino, quam destillato quater:primò sursum ascendit albedo quædam,quæ virtutes omnes Entis primi sulphuris demonstrat. Quare meritò loco primi Sulphuris entis eam habere possumus, ac ita nominare.*

Entium summorũ quis vsus.

Scriptis itaque primis 4. Entibus in suo genere, porrò etiam notandum est, quinam vsus arripiendi sint ad eorum virtutes percipiendũ, ad hunc modum videlicet, vt eorum Entium primorum quoduis in vinum bonum ponatur,tantâ quantitate, vt eo tingatur:quo facto, præparatum est in hoc regimen. De hoc vino singulis diebus manè bibatur circa auroram, donec decidant primò digitorum in manibus, postmodũ in pedibus vngues inde pili dẽtésq;: postremo cutis exicoetur, & noua renascatur.

His peractis omnibus ab isto medicamento vel potione cessandum est. Et iterum nascuntur vngues recentes, pili, dentésque noui, nec non cutis noua recedúntque morbi corporis & mentis, vt supra declaratum est. His libellum nostrum de Renouatione & Restauratione conclusum volumus.

LIBER DE VITA LONGA.

Argumentum & introitus libri.

VM reperiantur Medicinæ, quæ corpus humanum in alteram & plures ætates conseruent ac à morbis, corruptionibus superfluitatibus & aliis diminutionibus optimè præseruent, nec non vbi similes infirmitates & corruptiones iam irrupissent, auferant: summoperè cuiuis ea medico sunt considerandæ, fundatissiméque perdiscendæ. Multi siquidem & innumeri morbi prolixissimi, nec non accidentia plurima,per vitæ longæ conseruationem auferuntur,& radicitùs exstirpantur.

Vitæ longæ præcepta duplicia sunt. Vita an prolõga esse possit.

Quare cùm de præparatione scribere proposuerimus, ad vitam longam duobus id modis facere nos intelligendum est:vno theoricè,practicè quidem altero:quibus viis ambabus vitæ longæ substantia potest intelligi. Nec est quòd quispiam vel Medicus admiretur vitam prolongari posse,duabus de causis: vnâ quòd nullus terminus positus sit nobis, vt aliquo determinato mori die nos oporteat, nec hoc ipsum in potestate nostra sit relictum:alterâ,quòd Medicinam habeamus ab eo, qui nos creauit, ad conseruandum corpus nostrum in suâ sanitate creatam, aut ab eo morbos expellendum.

Morbus & mors dissentiũt instar ignis & aquæ.

Vnde colligi potest, mortem nullum introducere morbum, aut huius causam esse: nec contra morbum vllum efficere mortem. Et quamuis ambo simul forent, sunt nihilominùs sibi mutuò comparanda non magis neq; minùs quàm ignis & aqua. Nã familiariùs & amiciùs illis vtrisq; inter se minimè conuenit. Naturalis enim ægritudo mortem odit, ac omne corporis membrum ipsam fugit. Diuersum quid igitur à morbo mors est. Quod ad hanc nostrã intentionem attinet, cum nostris tamen hîc iã loqui volumus per experientiam,quibus etiam rerum proprietates cognitæ sunt,quæ maximis tantùm artibus,& vsu cotidiano reperiũtur ab eisdem.At putatitiis & præsumptuosis Medicis illæ occultæ sunt prorsus & incognitæ. Quare nostris duntaxat & nõ illis hæc scribimus.Certo certius est, restaurationem & renouationem fieri,quibus totum corpus in melius transmutari potest.Similiter oculis manifestũ est,omnia corpora metallorũ purgari, vt ab ærugine tuta sint:item ligna corporaq; mortua cadauerum balsamari, sic vt non putrescant amplius.

Restaurationẽ esse probatur exemplis Naturæ.

Quapropter si talia in dictis artibus factu possibilia naturę sint,non est cur scripta nostra cum suis exemplis, etsi breuiter posita,quisquã abhorreat, aut ab eis se retrahat, quia corpora metallorum & hominum inter se cõparamus: Nec enim putamus vnum & idem illa esse, sed longè diuersa: verùm in ambobus eandem esse conseruationis atque præseruationis viã:quod etiam per experientiam ratum est: si nempe corpus mortuum balsamo conseruari, quantò magis viuum potest.

Vita lõgæ diuisio secũdum tres ætates.

Primò sciendũ igitur, conseruationes quoad hominem in tres ætates diuisas considerari,videlicet in iuuentam primam, in mediam ætatẽ & in postremam:in quibus differentia faciẽda est,quoad illa quæ cuique magis conueniunt. Ex his namque debet intelligi, cur à iuuentute sit incipiẽdum,ab ætate media, vel à senectute, nullo temporis vel ætatis expectato quopiã termino determinato.Breuiter intelligendum est, vitam lungam in tres partes esse diuisam,vt supra de tribus ætatibus dictum.Vita iuuenis aliquando corrumpitur in ventre matris, nonnũquam in cunabilis,aut in crescendo,vel per inordinatum cibum & potum, quibus natura sic deprauatur, viribúsq; suis destituitur vt ad verã hominis ætatem pertingere minimè valeat. In eiusmodi iuuene corpore cùm à Medico simile quid perceptum erit,eius ætas senectuti cõparanda venit, quod æquè ac ista sit illa defectuosa,naturaq; diminuta. Cum igitur, (vt sæpiùs euenire solet,) infantes in ventre matris viribus diminuti nascuntur imbecilles, mox atq; prodeunt in lucẽ,conseruatiuis sunt imbuẽdi, matris vberibus illis perlitis, prout in sua practica dicitur latiùs. His æquè benè vires & ætas protrahi possunt,ac senibus,quibus simile quid ab infãtia minimè contigit: Verùm iuxta vires, dierum terminus antiquorũ est intelligendus, & sui iuuenilis tẽporis ætatem,in qua nonnũquam ita corrumpuntur,vt ad senectutẽ peruenire non possint,nisi tẽpus hoc eis fortificetur.

Ætas iuuenilis quæ sit.

Vitæ lõgæ quæ cura in pueris.

Ætas mediæ quæ sit.

Ætas media consideratur, cum corpus crescere

Vitæ ſigna quæ conſeruatio in ætate media.

ceſcere deſiit vſque ad canitiem: eo tempore ſi quid inciderit, quo debilitaretur aut corrumperetur hæc ætas, inordinato quopiam exercitio, crapula, vel ſimili petulanti corruptione, præternaturale damnum: cum ſimilibus incipiendum erit ante ſenectam. Quandoquidem ſidiutiùs expectetur. iſtam vix attingere poterunt quòd ſerum ipſis auxilium ſit futurum.

Ætas vltima quæ ſit.

Ætas poſtrema ſumit exordium à canitie nec non durat in mortem vſque. Si hæc ætas in debilitate vel corruptione reperta ſit, cum ea vt ſupra de alijs tempeſtiuè ſcilicet agendum erit: Verùm eorum vbi natura viréſque ſanæ, fortes & validæ fuerint, conſeruatione iuxta neceſſitatem vtendum erit. Eſt igitur vitæ partitio triplex, vt meminimus, & in quacunque ætate vſus conſeruationis inceperit, noua pariter ætas incipiet à iuuentute, ſingula tempora per ſuos terminos diſcurrendo.

Triplexque conſeruatio.

Obiectio.

Porrò etſi quidem cum noſtris loquamur, tamen inter cetera ab Empiricis hoc argumentum obijci nobis poſſet. Cum nos eiuſmodi media habeamus ad vitam longam attingendã, item ad morbos atque mortem pellendum: quinam fiat, vt tot principes moriantur ante maturum tempus, Imperatores, Reges & alij multi potentes viri plures, quàm ad ordinariã hominum huius ſæculi perueniant ætatem, vt morte nondum matura non liberentur? Item cur infirmitatibus quàm ſanitaté magis abundent, cùm tamen hanc auro nec non argento redimere, atque mortem accelerantem tardare vellent? Idiotica nimis hæc obiectio, necnon illiterata noſtros haudquaquam mouet, cum eis optimè cauſſæ notæ ſint cur id fiat, ac tam ignari prorſus argumenti ſolutio non lateat. Verùm vt illis ex æquo reſpondeamus, qui ſimilia quærunt: Nos temporibus noſtris minimè vidiſſe, nec antea præteritis hactenus legiſſe vel audiuiſſe, Principem aut Regem his remedijs, præter vnicum Hermetem Triſmegiſtum vſum eſſe, dicimus. Et quamuis alij plures extiterint, prout ſupra de reſtaurationes meminimus, terrenis tamen ignoti ſunt. Nec iſta volumus in argumenti ſolutionem eſſe, vel exiſtimari, ſed hoc videlicet, Imperatorum, & aliorum Principum Medicos, longè minus intelligere medicinam ipſis Ruſticis in agris degentibus: quo fit vt ſæpiùs ad mortem quàm ad vitam ſuos Principes vel Heroës promoueant ac ducant. Cùm igitur ſimilium vtantur conſilio Medicorum, impoſſibile foret eos ad ſuam ætatem peruenire poſſe: hæc ſolutio concernit Medicorum ignorantiam, qui ſolum nomen gerunt. Nec ſatis eorum argumentum ſolutum eſſe hac reſponſione volumus, ſed etiã inordinatam vitam Principum adducimus, quà ſibimet eam partim abbreuiant: quandoq; punitionis præmio magis, quàm pietatis. Alij multi etiam Principes reperiuntur, quibus hæc & ſimilia iniuriè cognita ſunt remedia.

Reſponſ. Reges & Principes cur hodie moriantur.

Quare tribus iſtis occaſionibus argumentum ſoluimus nobis obiectum.

His quæ proximè dicta ſunt, indicare volumus, nedum illam tripartitam ætatum diuiſionem tantùm eſſe conſiderandam, verùm etiam aliud longè fortius quid ac maius, idque duabus vijs: vnà videlicet, quà corpora ſeſe morbis afficiunt per vitam inordinatam, vnde prodeunt Hydropyſis, Icteritia, Podagra, Caducus, Pleureſis, & ſimiles alij plures morbi, diuturni, vel acuti. Hæc non eſt ætatum partitio, ſed quiſque morbus per ſe peculiariter intelligendus eſt.

Morborum cauſa quæ ſint.

Alterà vià quidem à tempore, nec non accidentibus in vitam inordinatã incidunt morbi, vt peſtilentia, mania, ſimiléſque vitam pariter adimentes. His duabus vijs, per vitę longæ proceſſum præuenitur. Ad hæc intelligendum, qui morbi proueniant ex naturã, quíque ex naturalibus extrinſecis? tum qui ſuam originem præter naturam habeant, vt ex incantationibus & ſuperſtitionibus, de quibus vltimis plura forent intelligenda. Nam vbi talis morbus accidit, ad pœnam immitti quandóque iudicandus, & eà de cauſa non curabilis eſt. Excipimus igitur, & noſtros admonemus, vt à ſimilibus abſtineant. Quod autem ex natura procedit, hocipſum iuxta naturam curare conſeruaréque docemus.

Quanquam ſcimus & recordamur annulorum, imaginum & ſimilium, quæ omnia præſeruant à morte vitam: hoc tamen loco non ponimus, ſed prætterimus, quòd Aſtronomiam concernant. Verùm aliàs loquimur de his, aliáque vià procedimus optimè notandà.

Morbi non prouenientes ex natura corporum, vel ex debilitate, ſed aliunde, prius tollendi ſunt, ante conſeruationis vſum: item ægritudines occultæ pertranſiuiſſe debent. Si morbi tamen fuerint vt Podagra, Chiragra, Caducus, &c. non eà ratione tollendi illi, ſed conſeruatiuis aſſumptis curandi ſunt. Morborum itaque differentiæ tres habentur: longorum vna conditio eſt, vt febrium, Hypoſarcæ, Icteritiæ, nec non ſimilium: alia morborum egeſtorum, vt Peſtilentiæ, Pleureſis, Apoſtematum, &c. Tertia morborum diuturnorum, vt podagræ, caduci, ac ſimilium aliorum. Primos pertranſire neceſſum eſt: alteros curari: tertios in conſeruationem ordinari, conſeruatiuis vt abſumantur.

Morborum triplex cõditio & quæ cuiuſlibet cura.

Non prætereundi morbi qui proueniunt ex mentibus, & æſtimatione propria, ex imaginationibus, alterius, ex incantatione, ex ſuperſtitione, & ſimilibus.

Horum diuiſio talis intelligenda, quî ſe habeant in conſeruatione, videlicet, vt qui procedunt ex mentalibus, mentali modo pariter & forma ſimili tollantur: qui ſunt ex æſtimatione propria, per obiecta: qui ex imaginatione, per imaginationes: qui ex incantatione, per incantationes contrà directas: & qui ex ſuperſtitione, per ſuperſtitiones contra ſuperſtitiones curandi ſanandique ſunt. Et poſtquam à corporibus eiuſmodi fuerint ægritudines expulſæ, mox inde ſequantur ſeptem conſeruationes: vna quidem ad naturales vires aut imbecillitates: alia contra morbos caſuales vel accidentales, & ſimiles ad arcendum eos in futurum: tertia contra mentales ægritudines: quarta contra incantationes: quinta contra imaginationes: ſexta contra æſtimationes: & ſeptima contra ſuperſtitiones.

Morbis ſimilia remedia debētur.

Nullam

Nullam in his complexionum fieri mentionem haud miremini, cùm totius corporis ad vitam longam conseruatio non consistat in eis, nec in suis proportionibus at in virtute naturæ solùm, ex quâ reliquæ virtutes omnes oriuntur. Nam vnica virtus est, quæ resuscitat ac refocillat humores, quos 4. esse dicunt, & quorum in medicinâ ratio nulla habenda est. Nemini meliùs comparari Medicus potest, qui naturæ viribus ex complexionibus medetur, quàm extinguenti flammam ignis, prunis ardentibus adhuc relictis. Magis enim considerratu dignum est, quomodo arboris ipsam radicem possis conseruare, quàm ramos, cùm ex illà vires proueniant. Si casu tamen ramis quid eueniat (prout radici vitæ potest ex complexionibus & humoribus, hoc ipsum est accidens, quod sanitatem nullo modo præbet, sed aufert: id arcendum esse diximus, vbi de tribus morborum generibus locuti sumus, cum intentione resuscitandi refocillandiq; vitam radicis, necnon vnà ramis ex istà suum alimentum sumentibus prout complexæ qualitates remedia sua demonstrant. Cùm vitam breuem ad longam conferre debeamus, scitu necessariom est, quid vita, & vbi sit, quo minui vel augeri queat: item eam esse rem quandam auditui similem visui, tactui, gustui ac odoratui. Iuxta naturam impossibile scire nobis foret, quidnam illud sit, quod visum efficiat, & quînam id præstet, prout benè de corporalibus rebus ponimus, quæ per naturam & ex ea explorari possunt, vnde corpus habeant. Non sic de vità, cum ex semine naturali minimè nascatur, sed ex eo spiritualiter oriatur, naturali tamen origine. Sicuti cum silex ad chalybem concutitur, ignis prosilit, cùm in eorum neutro sit ignis, attamen inde oritur: igneæ naturæ non sunt etiam, neque ex elementis, neque ex complexionibus non sunt etiam adustibilia corpora, sed igni resistunt magis, quàm alij lapides aut vlla metalla, prout videtur de transmutationibus, vbi nullus ignis eliçitur, nec haberi potest. Non aliter vita suam originem sumit ex re quâpiam, cui nulla tamen inest, vt ex semine, radice, spermate, similibúsque, vt ignea scintilla quædam ex silice per vim Entis, & non Esse. Sic etiam ex Ente hominis vita prouenit.

Medicus complexionalis cui similis

Iam in considerationem venit vtrum ea produci queat, emendari, vel fortificari cùm sit incorporea, résque volatilis, igni perquàm similis, cui quanto plùs ligni datur, tantò vehementiùs flagrat. Vita similiter quò plùs humoris vitæ habet, eò magis in vità vitæ spiritus abundat. Quà ratione quidem ignis à re quâpiá in qua nullus inest prosiliat, scire nobis impossibile: quamuis multi putent ex duritie procedere; quæ tamen sit causa quòd illa de se præbeat id, quod in ea minimè continetur, hoc loco ooo declaratur, in quo de vita solùm agendum.

Vitæ origo vnde?

Cum igitur vitam esse videamus, vt ardentem ignem atque viuentem, hoc ipso materialiter nobis præfiguratur & oculariter, quod vita sit sub igne, & cognoscimus ignem in ligno viuere, pariter in resinis & oleaginosis. Non aliter hominum vita iuxta bonitatem aut malitiam est recens aut imbecillis: quicquid ignis ibidem vt in ligno boni maliue sit, ex natura possumus emendare, vel addere hoc in quo gauisus erit aut refocillabitur, iuxtàque placitum nostrum regere, forte fortiúsq; dare, cum vnum defecerit, aliud in locum surrogare, non secus ac ignis qui recenti ligno renouatur, etsi ferè prius ad scintillas vsque fuerat extinctus, iterum accenditur, ac magis ardet quàm antea: per additiones idipsum augetur, & per aliquod registrum ex arbitrio nostro.

Vita igni assimilis.

Vt ignis ligno sic vita additamentis attenditur

Nec est quòd existimemus nos oportere præcisè hoc vel illo die mori, pòst vel antè, aut à Christiano sit alienum putare, non posse neque debere nos vitam nostram producere medicamentis, ad hoc nobis à Deo creatis. Imò prorsus idololatricum, & idioticum est, non credere, hoc ipsum in potestate nostra situm esse, prout suprà de igne locuti sumus. At solùm defectus noster est, quòd minimè ligna cognoscamus, per quam vitam accendere nostram possemus. Non est contra naturam nos viuere vsque in mundi renouationem, at solùm vltra contràque nostrum intellectum. Pro maiori parte priuamur sapientià, sicvt iudicare nequeamus quid vtile nobis existat, præsertim cùm potestatem nostram hac in re penitus ignoremus. Adam, quem inter mortales omnium sapientissimum existimamus, harum rerum optimam notitiam habuit. Quanquam autem ligno vitæ postea priuatus sit: non tamen ad Theologiam, sed Medicinam id referri debet: Est enim lignum naturaliter, quāuis etiam animæ lignum sit.

Vitæ prorogatio est in hominis potestate.

Vita hominum cur breuis?

Adam omnium sapientissimus.

Cum itaque de vita longa scribamus ac doceamus hoc loco deinceps etiam sciatur, quòd regna, regiones, ciuitates, & valles hę nempe illis ad vitam longam plùs minúsue conferant, aliis & vtiliora, plúsq; producant gaudij, aëris, & humorum ipsi vitæ salubrium. Penes quæ nonnullæ etiam causæ nobis ad hoc intelligendæ sont, nempe terræ, elementorum, ventorū, astrorum, &c quorum omnium cuilibet ex sua natura possibile est longiorem vitam efficere, quùm sit communis hominum ætas. Ex terra nàmque nascitur omne quod corpus nostrum alit & sustentat: item quod hoc destruit ac interimit. Inde colligitur malum non solùm corpori nostro creatum esse prout venenum & opiata, verùm etiam id, quod ab istis maximè tuetur, vt aurum & melissa. Nec solùm iudicandum, ad morbos creata esse medicamenta vt Tyrus contra venenum: aliàs concluderetur, in sanis corporibus nullam operationem habere. Sciendum igitur, ad corpus in sanitate sua conseruandum, æquè benè creuisse multa, vt ad sanitatem auferendum. Possumus etiam cibis atq; potibus cotidianis vt labefactare vitam nostram, ita etiam augere pariter, & sanam conseruare secundùm vsum aut abusum. Quo quidem vtimur ex elementis, iuxta receptionem vtile nobis aut nociuom est. Nam omne quod in nobis absomit ignis adurendo, id restituit ignis extinguendo. Quicquid vterq; nobis damni profert, aër ipse compensat. qui vitam nullo pacto recusat, nec deserit nos, at ipsi nos ipsum, ab eo recedentes: Hâc ratione quod nobis vnū aufert elementū, alud

Terra vna altera salubrior.

Terra nō minus remedia quam venena gignit.

Elementum vnū alterius damnū pensat.

alıud conſeruando reſtituit : & per eiuſmodi viciſſitudinem temperantur, vt nobis nocere minimè, ſed prodeſſe poſſint.

Cœlum & Elementa vitâ hominis & ledunt & conſeruant.

Et quamuis aër nos etiam interimere valeat infectione ſuâ, quâ nonnunquam contaminatur, id tamen in eo cognoſcere, ac ed bonum alio nos conferre poſſumus. Nam is eſt particularis & vniuerſalis, vno bonus, alio verò loco malus, prout etiam terra quædam altera melior exiſtit. Cum aquâ non ſecus comparatum eſt, quæ & ipſa nobis vt aër aliquando fugienda venit, item ignis. Nam ex vno ligno melior ſaniórque flamma proſilit quàm ex alio. Sic etiam Influentiæ, nec non aſtra ſuperna cognoſci debent, quæ poteſtatem habent vitam noſtram diuerſimodè corrumpendi, nobiſq; ſanitatem adimendi. Similiter in his notandum, ea ſanitatem adferre, vitámq; producere poſſe. Nam ſecta nulla, ſpeciee aut genus nullum eſt æquè malum quin bonum etiam exiſtat: licèt ea pro noſtro torquere ſuperaréq; non poſſimus arbitrio, ſicut nobis louem appropriare valeamus, & reiicere Martem, aut alias nobis eligere ſtellas vtiles & commodas, prout in herbis, quas jam eligimus, jam abiicimus. Eiuſmodi poteſtatem in ſuperiora non habemus, eadem vel arcendi vel conducendi: verùm id bene poſſumus, videlicet ex eorum inclinatiuâ virtute per medium aliquod efficere, vt operentur & poſtmodum in nos vti per anulos planetarum, imagines & alia, quæ latiùs & clariùs ſcribentes explicabimus. Vlteriùs etiam conſiderandum ex prædictis ac ſimilibus vitam noſtram aliquando pendere, minui vel produci poſſe. Volumus ampliùs dicere quid boni maliúe nobis ex eis euenire valeat, vt poſſimus Dei virtutes & creationem intelligere cognoſceréque, non quòd eas funditùs perſcrutari præſumamus, aut ab origine ſatis contari, ſed ab eis diſpersè decidere.

Influentiæ vim vt homo effugere poſſit.

Conſiderandum latiùs de vitâ longâ qua forma vel eſſentia regimen, medicinæ, regiones, & ſuperiora ſuas in nobis operationes adémpleant, quò valeamus virtutibus, quas in ſe continent, potiri, vitámq; producere noſtram, ac intelligere quæ ſint virtutes earum, & quî prodeſſe nobis valeant auxiliariq́ue. Virtus eorum noſtram longè ſuperat, eò, quòd ſubiecta minùs exiſtat virtuti ſenſibili, nos quoque iuuet vt lignum quod ardere non poteſt, niſi oleitatis aliquid ſuperſtes habeat. Dictarum rerum virtutes noſtras longè ſuperant in ſummis etiam viribus ad hunc modum. Earum eſſentia proprietáſque, natura & qualitas incorruptibiles & permanentes exiſtunt, ſic vt non moriantur prout ſenſibilia corpora, vel vt homo qui vitâ priuatur & virtutibus omnibus exuitur, corpore facto cadauere. Sed herbæ ſimiliáque non pereunt in Eſſentia ſua. Nam iſtarum ſubſtantia rerum & materiali corpore putreſcente, manet eſſentia quidem in terra non corrupta, rurſum in ſuum ſimile tranſiens vſque ad conſumptionem terræ remanentis: verùm in vſum aſſumptæ ſunt, earũ eſſentia tranſit per putreſcentia corpore ſimiliter in terram. Virtus autem, eſſentia, nec non proprie-

Aſtrorũ virtus quantum ad hominẽ.

tas humana haud in cadauere manent, ſed à putredine recedunt.

Ex his colligitur nos herbarũ Eſſentiam & ſimilium in corpora noſtra concipere poſſe, quarum virtutibus augeantur & nutriantur illa: non quòd iſtarum proprietates ita vnà recipiant, vt ſi quis Ellebori Quintæ Eſſentiæ libram inmat, corpus quoque id ſimiliter laxet, vt herba hæc, aut ſi comedat aurum, propterea etiam corpus fiat aureum. Haudquaquam: duæ námque differentiæ ſunt ibidem, appropriata ſcilicet vna, & altera materialis in corpore, in quo virtutes eius omnes manent. Hæc eſt eſſentia, non proprietas, ſed Eſſe quoddam, ex quo neſcitur Eſſentia multis & variis proprietatibus & appropriatis naturalibus pollens. Talis eſſentia poſtquam corpus ingreſſa eſt, permiſcetur humoribus ad ſpiritus vitæ ſuſtentationem. Eſt itaque hæc Eſſentia humor, in quo vita rei conſiſtit, & hac ratione duo cõcurrunt humores in vnum, & concordant in permixtione, ſic vt intrinſecum recipiat extrinſeci eſſe. Hoc illi per incorporationem vnitur inſeparabiliter, vt vinum alteri vino commixtum. Notandum inſuper ex eo corpore prodire conſumptionem, quòd humores humani ſemper mortales & conſumptibiles exiſtant: quo fit vt Eſſentiæ maculentur & in poſterum debilitentur. Sunt igitur in hoc vno duo contraria, quorum vnum corruptibile eſt, vt humor vitæ: reliquum verò fixum Eſſentiæ rerum ſunt, humores atque liquores. Fixum hoc tamdiu iuuat, donec abſumatur, non aliter quàm Talcum, cui nocere nihil poteſt ignis, temporis nihilominùs longo ſucceſſu conſumitur aliâ ratione. De vitâ longâ plurimùm conquerimur, quòd priuati ſimus intellectu, ſic vt ignoremus quid nobis aſſumendum ſit, vbi debilitas fixam ſubſtantiam arripit, ac imbecilles ſimus leonis inſtar, qui nimiâ pugnâ feſſus eſt, & ampliùs nullo robore pollet, aut quùm igni deficienti non habemus quod addamus lignum. Quapropter ad perpetuum eſt quod conferamus nos, & hoc deſcribamus in poſterum.

Eſſentiã rerum corporã nutriendã tuã.

Eſſentiã corpus ſauciẽs quid ſit.

Talcum igne inuiolabilẽ.

Haud nobis ignotum eſt, quaſdam eſſe medicinas & regiones in quibus rerum nullus eſt interitus, in aliis tardus, & ætates longiſſimæ ſunt, ideò quòd concordantiæ producentes vel prolongantes humorẽ vitæ, ſint in eiuſdem locis abundantiſſimæ. Quanquam inibi nonnulli mortales quidam ſint ſed longiſſimè tamen viuunt, de quibus hoc loco ſcribere nolumus latiùs. Sciendũ etiam immortales quoſdam eſſe: ex quo mortale quid ſit, & immortale cognoſcendum eſt. Item qui mundi gradus, magnæq; vires naturales eius exiſtãt. & quàm egregiè homo vitâ longâ beetur. Duobus modis id intelligendum: nempe mortale hoc eſt, quod mundi conſumptionem expectare non poteſt: & immortale, quod conſumptionem expectare poteſt quamuis ipſa mortalia ſint. Interium mundus nihilominus permanſurus eſt ad terminum in ſua ſubſtantia: quod in ipſis tamen eſt ac naſcitur, vt mortale nec non immortale diuiditur iuxta naturalia loquen-

Mortale & immortabile quid ſit.

do. Non tamen ex æquali mũdo hoc prouenit, ſed ex regionum partitionibus, vt Paradiſus & Externus: in quo poſteriore viuimus ex gratiâ, & ſpe, prout poſſumus. At in Paradiſo qui mundus alter exiſtit, nullus eſt interitus: non ex miraculo quopiam, ſed naturaliter, quod eius natura hoc ipſum poſſit. Prout aurum noſtrum à lepiâ conſeruat & præſeruat, ſic Paradiſus à morte, non per miracula. Neq; ſic intelligendum hoc eſt, ac ſi mortuum corpus reſurgeret, quod miraculum foret, ſicuti de cœlo & mundo ponimus. Hoc ſcitu maximè neceſſarium eſt, nempè quòd in Paradiſo naſcitur, id æquè in ſuâ ſubſtantiâ immortale eſſe. In externi portò Eſſentiâ nihil habemus, præter eſſentiam fixam & corruptibile corpus, quæ quidem ambo conſeruantur in Paradiſo. De hoc tamen ſcribere multa noſtræ non eſt experientiæ, vltra quam docet nos Eſſentia terræ, quæ centrum præbet. Non eſt etiam de his diſputandum quæ in eo ſunt, cum noſtram longè peregrinationem ſuperent, ac omne quod ordinem Paradiſi cognoſcere vult in terris. At ſpirituali modo potius in ſomnio de hoc loquimur quàm vigilantes, ea ratione tantùm, vt hoc loco ſignificaremus, vitã eius eſſe perpetuam, vſque ad conſummationem vel vltra fortaſſis, hoc tamen nobis occultum eſt.

Quicquid igitur eſt ex Paradiſo, immortalem nobis vitam efficere poteſt, niſi Nilus idipſum ablueret, eâque virtute una priuaret. Sumus itaque materialibus & regione artibusq; vi quadam priuati ſumus quare non eſt quod vlterius de his ſcribamus. De vita longa tamen quantum in nobis erit inquirere ſtudebimus ac docebimus in ſequentibus, illa relinquẽtes quæ habere nõ poſſumus, ac vniuſcuiuſq; rei prædeſtinationẽ conſideratores potiùs.

Sanitatis ratio eſt a Mente & Ente.

Vt fundatiùs de vita longa ſcribamus, ponderantes omne quod vitam longam in ſanitate conſeruat, eámque tuetur, vtiq; ſciendum quòd antea docuerimus, duas eſſe vias, quibus vel adimitur ſanitas aut conſeruatur, vtpote Mens & Ens: In his duobus totius vitæ noſtræ ſanitas conſiſtit & omne quod exercemus. Ex mente regunt nos ea quæ ſua ſunt, & ex ea naſcuntur, vt incantatio, imaginatio, æſtimationes, & influentiæ, quæ quidem in hac operantur. Ex Ente nos gubernant quæ ex Ente naſcuntur complexiones, qualitates, membra oſſa. Sciendum vlteriùs ac intelligendum, incantationem, æſtimationem, & imaginationem in animo noſtro ſubmergi, quum noſtræ cogitationes ita copioſæ fortèſque ſunt, vt rationem & animum ſuperent. Sic etiam ex potentiſſimis viribus imaginationis, æſtimationis, & incantationis ratio ſubmergitur, velut odor ex roſa: quo fit vt ſyncopem & amentiam in influentias introducat, ac in mente ſic regnet, hanc ſuperet ac dominetur ei: non quòd in mente nata ſit, prout aliæ tres illæ præcedentes: ſed in ea tam potenter inclinat, vt illam in bonum aut malum vertere poſſit, prout Sol qui vitrum aliquod penetrans, id iuxta ſuam naturam tingit, quod illo continetur: non aliàs animus noſter tranſmutatur ſecundum naturalem vitam noſtram, inſtar à Sole glaciei liqueſcentis. Ex Ente verò quæ procedunt, corporales infirmitates nobis adferunt ex complexionibus & qualitatibus: quæ complexiones ab exordio naſcuntur ex Ente, quod ab humoribus conſeruatur, vt de conſtructione corporis.

Haudquaquam neceſſarium eſt eiuſmodi morbos conſiderare, neq; mentis & entis origines, vel initia, ſeu eſſẽtias: nec etiã quid cholera ſit, phlegma, ſanguis; aut melancholia, ſed in genera tantùm procedere, prout infra demõſtrabitur. Prius igitur practicam noſtram aggrediemur & naturalia, quòd iſta mentalibus nihil conferant, nec econtrà. Quare iam corporalibus in ſubſtantia Medium ſuum aſſignabimus, ac demonſtrabimus, tantiſper de mentalibus tacentes, quoad curam. Intelligendum igitur, ſubſtantiam corpoream in ſolo humore vitæ eſſe conſeruandam, vt in quo vita eſt, & ex quo cęteræ complexiones reguntur, &c. Non ſunt complexiones aut qualitates renouandæ, neque purgandæ, hepatis vel ſplenis damna conſideranda: Nam conſeruatio hæc omnia tollit, & extinguit vitia quæque ſimilia, nec non omne quod in corpore ſuperfluum eſt, ac id ad æqualitatem redigit. Eiuſmodi conſeruatio ſic non operatur ex magno ſuo ſpecifico, ſed ex eſſentia ſua plurimùm incorruptibili.

Conſeruatio qua vi agat.

Superiorum igitur obliuiſci tantiſper volumus, & practicam vnà cum ordine ſuo demonſtrare, cuiſ ſuum primò regimen ſeruandũ eſt, poſtea corporis diſpoſitio conſideranda: tertiò medicina: iuxta hæc tria conſeruatio inſtituenda eſt. Regimen à quo ſumimus exordium quoad regiones minimè venit in vſum inter alia, cum ex tribus iſtis minimè curæ conſeruationis exiſtant, ſed ſolùm ordo cõueniens, ac diſpoſitio medicinæ. Spem itaque noſtram in ea medicina, quæ non ſolùm in iuuentute cõſeruat, vti hominem arripit, ſed etiam animalia bruta, poſitam habemus. Eiuſmodi magna quidem eſſentia, duæ rebus naturalibus ineſt, tam excellenti virtute corpus accendit, vt fortitudo nulla, neque virilitas ei deficere queat: item morbus nullus incidere vel accidere poſſit, cum nihil putrefieri ſinat ob iuuentutis conſeruationem, ex qua putrefactio nulla, morbúſque nullus oritur. Non permitit etiam excreſcere ſuperfluitates: quo fit, vt ex abundantia morbus aliquis procedere non poſſit: corrumpi ſimiliter non ſinit, & ita nihil ex corruptione mali poteſt oriri: Corpus deniq; adeò tuetur, vt affluentes morbi nequeant in illud per imaginationem aut impreſſionem intrare. Similiter ex tartaro prouenientes adhærere minimè poſſunt, & ſi quid adhæſerit antea, prorſum auellitur. Recepta quę proponimus ad vitam longam, non eſt quod ex communi ſenſu cupias intelligere, cum nos intentionem tantùm noſtram patefaciamus illis, qui bonam artis atque magnam cognitionem habent.

Conſeruationis quæ facultas.

Theophr. quibus ſcribat.

Iam practices artem & vſum, quantò breuiùs fieri poterit, explicabimus, etſi communioribus non intelligibiles. His enim ſolùm ſcribimus, qui magis quàm communi pollent igenio.

Eius Practica talis eſt, vt iſtius conſeruationis drachma ſumatur vna ſingulis menſibus ſemel in optimo vino, ſi natura non vſque adeò per ſenectutem debilitata ſit. At in declinationem ſi illa veniſſet, ſingulis ſeptimanis drach-

Conſeruationis quando ſit & vſus.

Conser- uationis dosis quibus augêda.

drachma sumatur vna: pariter si nonaginta vel centum anni attingantur, singulis ternis diebus tantundem sumendum erit, vt supra. Summè notandum est, si quis viribus destitueretur virilibus, vt pondus iuxta necessitatem augeatur. Nam vis naturæ hominis in suo gradu virilis est, in vno magis quàm in alio potentior ad patiendum: conseruationibus considerandum venit, eâ de causâ, quam in præcedentibus indicauimus. Aliquoties hominis propria natura tam imbecillis est, vt conseruari nequeat, velut in illis qui bonum à natiuitate fundamentum non habent, neque radicem. Et vt spongia non potest ceu lignum ignem admittere: ita nec illi prout alij bene fundati conseruationem admittunt. Quare licèt medicina perfecta sit, tamen ob defectum compositionis & perfectionis in subiecto, quæ requiruntur ad naturam, operatio debilitatur.

De fœminneo sexu pariter intelligendum, interea dum illis confortatiuum hoc adhibetur. menstruum in alteram ætatem non deficere, nec fœcunditatem ad concipiendum & pariendum, dumtamen ex suâ naturâ mulieres ad hoc aptæ sint. Spiritus enim vitæ qui in ipsis est, expellit ab eis quod contrarium existit, & conformat omnia prout oportet.

Similiter de fœtu nondum nato iudicandum est, si nascatur in suali conseruatione, maximè sanam acquirere complexionem contra morbos omnes, & in conseruationem longam.

Vita longa in tribus consistit.

Cùm igitur vita longa nostra consistat in tribus, vt in spiritu vitæ, qui nobis omnibus vitam conseruat: in humoribus vitæ, qui renouant illum: vnde post modum oriuntur aliæ complexiones & qualitates, non secus ac truncus & rami ex vnâ radice: receptum conseruationis in eo solùm fundamus, & hoc ipso conamur spiritum rationis per naturæ conseruationem ab accidentibus defendere, quæ possent ex complexionibus illis procedere, pront mœstitia vel nimia lætitia, prouenientes ex eis, quæ sunt ex humoribus, quos quatuor ponunt, vt complexiones & qualitates, &c. Item sciendum peculiarem his non adhiberi medicinam: quo fit, vt si spiritus vitæ solus conseruatus est etiam humores alij vitæ conseruati sint, quibus absque defectu quopiâ existentibus, inde peruersi nihil oriri potest, vti complexiones. Hâc ratione corpus bonû ac sanum redditur, & omne quod est in eo. Quo fit etiam, vt spiritui rationis accidere mali nihil possit ex aggrauatione corporis, sed in Esse bono conseruatur & natura, sicuti de visu, auditu, gustu, &c. simpliciter intelligi potest, videlicet ad hunc modum in-

Conser. process- sus via duplex.

æquali proportione conseruari. Processum igitur conseruationis, cuius antea meminimus, duâbus viis conscribimus: vnâ de simplicibus: alterâ de arcanis. Quanquam simplicia minimè separata fore cupimus ab arcanis, at illa simul iungimus, cùm per se quidem eiusmodi simplicia virtutes ac vires hbeant admirandas, vt nonnulla quadraginta conseruent annis, alia centum, quod æquiparamus virtutibus arcanorum quoad conseruationem. Es-

Simplicia, quas vires habeant.

sentiam eiusmodi simplicium tantam ætatem exhibentium arcano haud minorem existimamus, vt *folia Daura*, quæ non ante centum & viginti annos mori sinunt eis vtentem, quorum virtutes de naturâ rerum ponimus, & hoc loco pro maiori parte reticemus ob hominum incredulitatem. Non secus flos Sectæ Croæ centum annos adfert vtentibus eo, minoris ætatis & maioris. Horum longè plura sunt non minus suspicienda, quæ non ponimus hoc loco. Arcana verò maiores conseruandi vires habent quàm simplicia quæ diximus, eò quòd magis confortent ac nutriant radicales humores illis, nempe simplicibus. non aliter ac caro & herbæ, quæ nutriunt hominem, sed inæqualiter, cum vnum plus virium habeat altero, sic vt natura magis gaudeat illo quàm isto, maiorique id recipiat vtilitate. Receptum igitur conseruationis ad duas vel tres ætates in viris & mulieribus ponimus ad hunc modum, qui sequitur.

Dauræ folia, 120. annis hominê conseruant.

Arcana quas vires habeant.

Conseruationis præparandæ modus.

℞. *Florum sectarum* ℥ j.
Foliorum Daura ℥ v.
Essentiarum auri,
Perlarum an. ℥ ß.
Quinta Essentia. *Croci,*
Chelidoniæ,
Melissæ an. ʒ v. Mixta simul omnia secundum Artistarum morem, & in compositum vnum, organis vitreis ad vsum, vt supra, seruabis. Hæc medicina sufficiens est etiam ad curam expulsionis morborum accidentalium, qui veniunt in futuris.

Iam de Mentalibus est quod loquamur, cuilibet causæ peculiarem curam assignantes. Morbi siquidem ex mente, vel in mentem venientes rationibus diuersis, inter se differentibus, accidere possunt & inæqualibus, vt meminimus antea. Primò de mentalibus agemus, quibus morbos ex astris prouenientes concludemus. Et quamuis originem & naturam exactè superiorum cognoscere non possimus, cùm nostris inuisibilia sint oculis & suis mansionibus, & per consequens virtutibus: nihilominus de his tantùm loquimur, quæ videmus per ipsa, nec non illorum operationes, quas nobis demonstrant: & iuxta has practicam nostram ponimus, dicentes, eorum operationes in spiritu mentis fieri tantùm (vt meminimus aliàs) sic vt in eis mens nostra mergatur, &c.

Cœlestibus quot modis homo resistere possit.

Cœlestibus cursum impedire suum nolumus neque possumus, sed illis resistendi potestatem habemus, non secus ac murus fortis bombardis atque tormentis, idque duobus modis: non aliter quàm Sol Influentiam in lapidem imprimit, quòd si iacuerit in aqua lapis ille, non poterit in eum Sol vires suas immittere, & hac ratione lapis est præseruatus. Similiter in hominem Influentia dupliciter intrare potest: vno modo per informationem impressâ, quæ non potest impediri, cùm pront gramen in pratis absque Sole superiorum vegetari crescereque minimè potest, cuius causam alio loco ponimus: pariter est vna quæ nos conseruat & sustentat Influentia, tanquam nutrimentum corpus, non secus &

conſtellationes. Altera quidem eſt accidentalis, quæ poteſt nocere oobis impediendo priorem, ſic vt in nos exercere ſuas operationes buud valeat, vti de Planetis & ſimilibus ſcimus, contra quos præſeruationes & conſeruationes opponimus, vt effectus earum in nobis nihil poſſint. Eiuſmodi conſeruationes fiunt Planetarum annulis & imaginibus ſecundum influentias conſtructis. Quos nos de Imaginationibus ponimus, notandum eſt: ſic vt annuli Planetarum vires atque naturam habeant nos ab accidentibus tuendi, quod ad vitam longam attinet. Verùm non placent variis de cauſis. Hoc ſciendom, influentiam ex mente nempe dirigendam in aliud: prout ſi Mars perdere me diſpoſitus foret, inclinatióque foret eius in mente meâ, quâ poſſem in mentis ægritudinem incidere: homunculum exſtruo meum, vt illius operatio huius in imaginem tranſeat, quò liber euadam. Nam in homunculo facilius eſt ſubiectum, in quod Planeta cum delectatione ſuam leuiùs potentiam abſque reſiſtentiâ complere poteſt. Quare ſe dirigit in facilius, relicto difficiliore, cum vna ſit materia per apertiouem, ad quam inclinatus eſt vt meam perdat naturam: ideò ſumit exordium à faciliori, ſed in eo ſatiatur ac manet. Quamuis cauſæ plures huius aſſignari queant, quas non adducimus, cùm ad conſeruationem in vitam longam ſint inutiles.

Homunculi quæ via ſit.

Hâc via Mentis igitur fit conſeruatio, videlicet vt ſuperiora torqueantur in aliud minùs reſiſtens, vt animo liberemur à ſuperiorum graui iugo, per quod ſæpiùs mors irrumpit.

Contra Incantationes etiam aliquid proponere volumus, ne per eas vita longa nobis adimi queat. Eiuſmodi remediorum aliis multis locis meminimus, noo tamen quòd conſeruationes exiſtant, ſed curæ potius Incantationum. Idem autem hîc intelligimus, quod ſuprà de Mente ex aſtris peruerſis, ad eundem ſcilicet modum Incantationes auertendas eſſe, vt Influentias priùs in homunculum. Similis operatio fit per contrarium, quæ mentes noſtras, ac membra mentalia, necnon entalia noſtra conſtringit, cuius fundamentum eſt in animo noſtro, prout de incantationibus dicimus: in aliud ſubiectum etiam dirigenda eſt, & non in illud quod habemus de aſtris, ſed ad incantationem ſuam in hunc modum. Homunculum ex cera iuxta meum vſum exſtrùo, quem ſuo loco repono. Iam quicquid incantatiuè contra me attentabitur, id in hac imagine complebitur. Nam ex mea mente id progreditur, item & Incantatione ex ſua mente, ſic vt mentes concurrant, & ab vtraque parte nihil in alterutram damni fiat, aut operationis. Iam hac forma declarauimus per imagines incantationibus reſiſtendi præueniendique modum.

Incantatio vt auertéda per homunculum.

Homunculi præparatio & vſus.

Non ſecus imaginatio per contra directam imaginationem deſtruitur. Accidere poteſt, vt per alterius imaginationem occidar: talis imaginatio quæ compleri debuiſſet in me, torqueri debet aliò, ne ſanitas & longa vita mihi per eam adimantur, quod hoc exemplo ſic declaramus. Si quis inimicitia maxima contra me ſic foret affectus, vt ſummo deſiderio mortem aſſiduò meam optaret, nec eſſet incaotator, ſed iouidentiſſimus ioimicus, quod quidem ignotum foret mihi, ac eius contra me peſſimus animus occultus: Ego verò contrà, pono meum animum in ſuam requiem quam maximè poſſum, hac ratione vindictam quærens, vt nemini ſim infenſus, nec alicui nocam: propter eiuſmodi pietatem, inuidia magna hæc adimpleri minimè poteſt, quæ contra me dirigitur. Eſt itaque pietas contra prauas imaginationes maxima ſummáque conſeruatio, quæ fieri queat.

Imaginatio vt per imaginationem auertatur.

Pietas ſumma conſeruatio cõtra imaginationem.

Æſtimatio quoque pariter operari poteſt, quæ eſt in nobiſipſis. Vt quùm æſtimo plùs quàm mea ratio ferre poteſt, mihi talis æſtimatio, rationis meæ ſubmerſio erit, ſic vt cum æſtimatione rationem amittere poſſim ex inordinata permixtione, prout etiam de æſtimatione diximus alibi. Contra ſimiles æſtimationes optima conſeruatio eſt, rationi plura noo imponere quàm ea ferre poſſit, qua via tales æſtimationes adimplentur. Aliâ conſeruationem ponimus: vt quum de Deo æſtimaremus, quod rationem ſuperaret noſtram, ad homunculom contra aſtra poſitum confugiamus, qui eſt eiuſdem naturæ, cuius & nos ſumus, & ita ſpeculatio noſtra ſuperflua tranſit in homunculum, quæ nos corrumpere poſſet. Nam ibidem nulla reſiſtentia fit, quin eiuſmodi ſpeculatiooes ſine damno compleantur, ex repartitione ſenſuum exiſteutium in me & in homunculo, cum differentia perfectionis & imperfectionis.

Æſtimatio vt cõſeruetur.

Per æſtimationes & imaginationes adimplentur multæ ſuperſtitiones, quæ non ſunt impreſſiones, non incantatiooes neque æſtimationes, ſed ſuperſtitiones, exemplo ſimili quidem intelligibiles. Hac ſuperſtitione me pono imbutum, vt quum ſuper tecto meo crocitare coruos audiam, indicium fore mortis alicuius æſtimarem (ſimilia multa reperiuntur exempla non recitanda) ſuperſtitio hæc ægrotum reddere me poteſt, aut ægrum occidere, cuius cauſam ponimus de Superſtitionibus. Mea conſeruatio hæc eſt, nempè vt eiuſmodi crocitationem credam eſſe naturalem, & non iuxta ſtultam opinionem hominum & meam operari: hoc ipſo iam ſuperſtitio mea deſtruitur: nam in dubio poſita eſt cum ſtultitiæ meæ tribuo. Nihil enim ſuperſtitiones magis deſtruit, quàm conſiderare ipſam meram ſtultitiam eſſe. Ita iam ablata noxa erit. Nam conſenſus facit actum, qui hac ratione labefactatur, dum ſimplicitatem conſidero meam, & fatuitatem inanis eiuſmodi fidei. Nec ſolùm de coruis id euenire ſolet, verùm etiam de aliis omnibus, hoc loco de vita longa recitatu minimè neceſſariis, nec vtilibus. De conſeruationibus ſatis hactenus dictum ſit.

Superſtitionis quæ cura & conſeruatio ſit.

Quod autem de his difficulter intelligimur, hoc ſolùm illis accidit, qui nec nos, nec naturam ipſam percipiunt, in quibus momenti tameo nullum ſitum oon eſt. Nam

qui

qui non intellexerim nos, de vitâ longâ, nolumus eos docere clariùs. His tamen qui fundamentum habent, processus nostros scripsisse, nec non abundè satis aperuisse nudéque detexisse voluimus.

Conseruatio vitæ per cibum & potū. De cibi ac potus regimine si quid scribendum est, hoc solùm ponemus, quod ad vitam longam facere scimus, reliquum locis aliis & alio modo tractandum reseruantes. Primò sciendum vtique cibos iuxta processum alium, veluti cum Medicinâ præparatos esse debere, vt possint superfluitates humorum expellere, qui latent in corpore, necnon in eo crescunt. Illi per conseruationem cum cibo & potu prorsum auferuntur. Postmodum scitu necessarium est, internarum ægritudinum omnium curas conuenientibus medicamentis accelerandas ac promouendas esse, vel etiam 5. Essentiis. De morborum originibus, & medicamentis hic nihil ponimus, quòd in Physica multis locis exstent: hoc solùm tradimus, quòd ad vitam longam regiminis optimus ordo sit, moderata diæta, quam non declaramus, cùm vnicuique medico satis illa nota sit. Diæta vitæ longæ maior. Vnicum hoc addemus, videlicet à sua separandos esse immunditia cibos, vti de separationibus elementorum docuimus. Separatorum eiusmodi ciborum vsus cum moderata diæta, vitæ longæ miram sustentationem & conseruationem exhibet, carnem atque sanguinem instaurat, vt morbus nullus per cibos externos corpori damnum adferre valeat: quod quidem alij cibi & potus minimè faciunt. Ciborum eiusmodi separationis vsum, ad vitæ longæ fundamentum pro illis ponimus, qui vitam longam viuere cupiunt, multis de causis, hoc loco scriptu minimè necessariis. Hoc affirmamus hîc, regimen esse, quo sanguinis & carnis complexiones aluntur. Conseruatio tamen ad vitæ spiritum, & eius humorem pertinet. His regimini vitæ longæ fecisse satis nos arbitramur.

Separationes autem ciborum & potuum in Archidoxorum nostrorum tractatu describimus de Separationibus Elementorum, & puri ab impuro: similiter de Regimine ponimus ibidem, quod sit id ad vitam longam optimè commodissiméque tenendum. Hoc loco non repetimus quod de illo satis abundè scriptum sit alibi.

Qui tamen aër, & quæ terra nec non elementa meliora sint, ad hunc modum indicabimus, videlicet in ignis elemento, nullum aquaticum oriri posse morbum, nec è contrà: sic de terra nec non aëre idem etiam est intelligendum. Item quod in igne viuit, liberum est ab aliis infirmitatibus, præterquam ignis.

Quapropter consideranda venit, & in vsum assumenda necessariò est æqualitas aliqua mediis ex elementis petita, in qua vita longa sit. Quod quidem in labore Sophiæ tantùm consistit, in quo fiunt operationes Elementorum cum virium suarum perfectione, sic vt conclusus ignis homini morbos omnes adimere valeat, ac ab eo pellere nec non quàm longissimè arcere. Labor Sophiæ est alter paradisus. Laborem Sophiæ tamquam huius mundi paradisum alterum existimamus, in quo morbus nullus pullulare potest, nec manere, nullum venenosum animal habitare, nec intrare: neque sanitas vlla corrumpi. Hoc optaremus à Domino Deo nobis concedi videlicet, vt liberè, ac sine Idiotarum contemptu de labore Sophiæ liceret scribere ea solùm, quæ nos docuit experientia. Verùm propter illos nobis tacendum est cum patientia de miraculis, & magnalibus Sophiæ Laboris, in quo terra [illegible] reseruatur. Cum igitur ea tacere nos oporteat, in secretis nostris ista describere duntaxat volumus, vt in perpetuum nobiscum sepulta maneant absque termino vitæ. De vita longa dictum sit hactenus, pro nostris ac illis Philosophis, qui felici nec non subtili sunt ingenio præditi.

Finis Libri de Vitâ longâ.

THEOPHRASTI EX HOHENHEIM VTRIVSQVE MEDICINÆ DOCTORIS, DE VITA LONGA, Liber Primus.

CAP. I.

Argumentū quod huius libri. Vita quid sit. SI de Vita longa Theophrastum philosophari fas est, Necessarium primò, scitúque dignum, quid vita sit, existimo, maximè verò immortalis: quem locum Prisci prorsus integrum reliquerunt, credo incognitum, aut non satis intellectum. Hinc est cur alteri solùm, mortali scilicet, consultum voluerint hactenus. Verùm vt tandem quid vita sit, definiam: Nihil, me herclè, vita est aliud, nisi Mumia quædam Balsamita, conseruans mortale corpus à mortalibus vermibus & eschara, cum impressa liquoris salium commistura. Præterea vita nostra, vita nempe longa est, quam nec spiritus, nec lumen naturæ breuem esse aiunt. Ignorantium verò breuis, cum arte longa. Vitaquo- tum sit breuis, & longa. Breuius arte quid? Vita verò quid longius, inter mortales saltem non superstitiosos? Porrò diutius, satius, viuaciúsque quid Balsamo? Velocius, debilius, mortalius corpore Physico quid? Temperamentum quippe est breue à longo, & à breui rursus longum. Cur longa igitur vita & cur breuis? Veruntamen ea vita, quæ supercœlestis Physica, apud nos canones non habet, nostræ auctoritatis pompa, mortale solum corpus indicat, ac regulatur (vt sic dixerim) ab arte in tertium vsque terminum, imò quartum etiam & quintum. Hæc de viuo. Mors quid. Quid inde de morte? Mors namque quid est? Nihil certè aliud, quàm balsami dominium, Mumiæ interitus, salium vltima materia.

Quibus ex immortalibus separatis à mortalibus, mortalium membrorum transiturum inducit regressum. Hæc itaque est vita longa ab exordio dicta. Hæc etiam est vita breuis, de morte videlicet dicta. Mors apud nos mors est, non vita. Longior verò, hâc morte ars. Hæ res vitæ dissolutiones, digestæ quoque separationes puri, longæ & laox, cùm mortalis, tum immortalis, quam dies natalis coniungit ac copulat, idque ab vtrisque corpo-

ribus. Nam omnis coniunctio rerum mortalium, maximè diuersarum, adfert secum dissolutionem. Quemadmodum omnem coniunctionem rerum naturalium, & earum quæ præter naturam sunt, sequitur dissolutio. Sic vitæ quæ coniuncta est, comes est dissolutio. Mortis enim causa bellum empiricum est, non aliud ferè, nisi duellum quoddam, ductum à mortalibus & immortalibus. Atque hoc est planè quod dicitur, Pugnat quisque pro patriâ. Morbus verò quasi in Iulum, & Anthos belli lorica, præter lites in his, quid aliud? Hinc est huius mali fons & origo, generatio morbi, quam continuò insequitur mors. Ex quibus facilè colligere licet, quid vita sit tum mortalis, tum immortalis. Quâ ratione vtraque conseruari debeat, id quod infrà etiam in fine Physici corporis latiùs patebit.

Morbus quid.

CAPVT II.

SVpradicta omnia vt clariùs innotescant, principiò de Physico corpore dicendum esse existimo. Omnium quippe quæ tractantur per nostra argumenta, sustentatio, Physici corporis causa est. Atqui generalis quidem praxis in Physico corpore in hunc fieri modum oportet. Principiò considerantur partes eius, & hæ ex locali anatomiâ per locum totius Physici corporis cum intellectu medullarum, conditionum, vsus ligamentorum, formarum ossium & cartilaginis, neruorum, carnis proprietatum, septémque principalium membrorum virtutum, idque vniuersum, vt quid acturus sis in Physico, teipsum intelligas ad hanc regulam. Principiò oportet probè cognitam habeamus vniuersam rationem atque naturam, cùm Physici corporis, tum Physicæ vitæ. Corpus siquidem vitáque physici, mortales. Ex mortali verò nihil potest elici, quod pariat vitam longam, sed ea quæ possunt haberi ex his, sanum reddunt corpus, & sic neque corpus, neque vita mortalis, in hac nostra monarchia debent considerari pro sententia Arcani, vel Elixir. Extra naméque corpus est vita longa, & à corpore conseruatur, corpúsque inferius ab eâ. Præterea interueniente corpore, exoritur dissolutio vitæ vtriusque. Vbicunque enim mortalitas non est coniuncta immortalitati, illic dissolutio esse nequit. Hoc loco plurimum laborauit empirica Musa, & Sophistæ Medici, Spagyrorúmque, quâ scilicet ratione corpus tanquam balsamum conseruarent, ne causarentur mortem, cùm balsamum sit vitæ Mumia, non corporis, haud memores interim in vita mortem non esse. Nihil enim aliud vitæ mors est, nisi dissolutio quædam ab immortali, quæ vbi accidit, tum demum moritur corpus. Atqui huc omnia sua excerpta retulit Hippocrates, corpusculúmque illud præ manibus sumere, tanquam subiectum longæ vitæ, & mortale mortali conseruare decreuit: cùm in eo nulla vnquam fuerit vita, quæ ex illius fonte manârit. Corpus enim creatura est, at non vita, nihilque minus mortis filia. Igitur ex Archâ ea descendit, quæ est immortalis. Non prorsus referenda est, inquies. Hippocratica Musa, ad mortalitatem. Esto; at multò faciliorem viam ad sanitatem inuenias, quandoquidem è superis descendit Magnale istud. Nihil enim præter ea quæ creaturæ sunt, Hippocrati tribuit Deus, imò nec ei ea plenè, quæ creaturæ sunt, insignia Mysteria dedit: sed ad rem. Huic corpori Deus adiunxit aliud quoddam, puta cœleste, id quod in corpore vitæ existit: de quo THEOPHRASTVS Ego: Hoc opus hîc labor est, ne in dissolutionem quæ mortalium est, & huic soli adiuncta, erumpat. Etsi in corpore isto caduco accidere potest dissolutio, atque adeò colligi ex ea amissio cœlici corporis, tamen vitæ longæ obesse nequit, propter restaurationem, quæ subinde fieri debet, vt prorsus omni defectu careat corpus. Sicut enim ignis tantisper, dum ligna adsunt, viuit: sic vita longa dum adest corpus ex archâ; quod corpus vt corpus conseruandum est, interueniente corpore, quod extrinsecus conualescit. Inde enim conseruari potest. Nihil enim aliud est corpus, nisi subiectum, in quo longa vita corporis æterni gliscit.

Mortale immortale nihil facit.

Vita longa res est extra corpus.

Vita mors quid sit. Hippocr. tegitur.

Vita non est creatura &c.

Corpus Physicè cœlico sustentatur.

Corpus quid sit.

CAP. III.

HActenus de Physico corpore: nunc quâ ratione materiam huius ab omni corruptione conseruari oporteat dicendum. Principiò, quicquid in seipso corpus corrumpit, idem alieno corpore est recuperandum, ita, vt monarchia Spagyrorum non admittat peruulgatam balsami naturam, qua corpus conseruare laborat. Sicut enim fieri nequit quin lignum absumatur igne: ita fieri non potest quin corpus aliquando corrumpatur vita. Quare minùs admittendi sunt Essentialium rerum periti, qui longam vitam balsamo comparari autumant. Cùm potiùs hæc sit natura balsami, vt corpus à corruptione eiusdem conseruet, ne in corpore vacuum insit. Nam omne vacuum eius loci morbus est, siue ægritudo in corpore, & quasi atrophia quædam vitæ longæ. In perfecto enim corpore locum habet vita longa: In imperfecto in continuum defectum ad mortem vsque dissoluitur. Scimus enim physicum corpus sustentari posse à morte, & illud ipsum ex vi suæ mumiæ innatæ. Hæc ad vitam sanam, non longam, qui terminus pro physico est corpore. Operę pretium autem est, antequam vitam longam declaremus, sanam vitam exhibeamus ac præstemus. Sunt autem illa, quæ à morbis defendunt. Vt in Persico igne perit membrum non citra dispendium vitæ, quandoquidem iste morbus membri est mors; deinceps causa vitæ cordis, & hoc ab accidente, potest tamen & per physicum balsamum tolli. In Mola & Herniâ eleuatur vita longa tantisper, dum desinit idem humor. Similiter in carbunculo, & saphyro plus æquo gliscit. Obseruandum igitur est corruptionem à corpore auferendam, & quod in vita longa exarsit, in refrigerium denuò redigendum. Quare hoc loco Specifica Naturæ, quę in hoc sunt adornata, corpus vndecunque morbo confectum, muniant necesse est, id quod Medicorum esse debet. In vita autem longâ nihil eiusmodi requiritur. Leonina enim ad vitam longam, ex æquo cum eo, qui à morbis alienus est, potest reduci. Similiter Lithiasis & Tympanites: sed hæc de vita longa. Nunc ad breuem vitam (Testalem, scilicet)

Balsami natura qualis.

Vita quibus tenanda.

Testalis vitæ &c. remedia.

scilicet) Quicquid in Hyposarcha sustinet corpus, interueniente præcipiolu administrandum Rustenna ænea in epilepsia. Perla grandis in gutta. Sardiniana in matrice & in id genus alijs. Tesiana in Thyra: Thuetia in ophthalmia; Perstitella in Erisypela externa, Hypeneon in alijs offensionibus. Hæc atque alia, quamuis probè confecta & absoluta, nihil tamen prorsus ad longam vitam faciunt, sed in hoc solùm adhibentur, vt conualeat corpus. Parui enim refert, quod ad longam vitam attinet, consulatur febribus necne, Ephemeræ, Causoni, Phthisi, Ethicæ, & id genus alijs. Tantisper enim dum spiritus naturæ manet, corpus cœleste seruat, manétque vita longa vnà cum cruciatu morborum. Hîc non præstò est mors. Quatenus enim corpus in tutelam medico committitur, mors est, at non cœleste corpus. Ex corpore autem diffluit venenum in vitam, quam adeò accendit, vt prorsus in Escharam erumpat, quandoquidem à corrosiuis mors ducit originem, & arsenicale in vniuersum quoddam Realgar est, ideò nec desinit à naturà veneni, quousque satisfaciat suæ naturæ, donec & reddat consumptum corpus, idque tandiu vsque in Escharam incineratum conuertat, nec post finem cessabit à suà malitià in eà. Quare duplex praxis aggredienda est. Hæc, vt vitam conserues: alia vt reprimas corpus, ac places & idipsum in dies propter corruptionem, quæ quotidie accidit.

Vita corporis cõtagione afficitur.

Vitæ longæ praxis duplex.

CAP. IV.

CVm pro naturà creationis corpus & eius physica vita tanquam vna pars in compositionem formæ transit, & quia physicum corpus dimidium est, cum cœlesti totum: plus igitur medico considerandum, vnde & ex quibus maior homo conseruandus sit. In maiore siquidem vità consistit vita longa: At in minore, mortalitatis subiectum, & hoc inseritur iuxta prædestinationem, cùm corpus, tum vita cœlestis physico corpori, quæ velut indiuiduus comes sequitur hanc coniunctionem. Ex quà quidem de prædestinatione sciendum, quòd quæ innumera sunt, aliud coniunctio, aliud oportet, aliud rerum esse, aliud vita, aliud mors, omnia tamen illa absque prædestinato termino vel puncto deputato, quandoquidem sub manu priuilegiatà hunc tenere conditor decreuit, vt statutum apud se habeat, possítque absque reuocato iudicio liberè, quod vult, quódque visum est, disponere. Porrò redactà coniunctione alià harum duarum formarum, naturalis videlicet, & eius quæ præter naturam est in formam naturæ, idque omnino in cellà matricis elicitur, genitores duos, filium vnum, genitrices etiam duas, & filiam vnam, has quatuor personas gignere. Parit hoc semen cœleste cum mortali id animal, quod genitum apparet, elementale semen & super cœleste simul. Nam hoc loco verè operatur corporale semen, id quod in prædestinatione ductus naturalis conseruari oportet. Ea autem quæ præter naturam est forma, in primis considerari debet, ita, vt per illa etiam, quæ præter naturam sunt, seruentur. Sic duplicium bonorum hæres inscribitur puer, Naturæ & Essentiæ, quæ à natura existit, iuxta præscriptum creationis quæ simul oboritur, idque ab eo, qui præter naturam est, parente, qui corpus regit ac gubernat. Ex duobus, quippe his parentibus superius sequitur matrimonij coniunctio diuinitus. Nam Adamus neque ex creatione est aliquid adsequutus, neque ascendentibus signis, neque alijs rebus obnoxius factus. Nihil igitur ex Astris quatuor cum homine participes. Indiuisa sunt enim astra & homuncula; sed ex eo quod præter naturam est vitam longam accepit. Verum vt habeat medicus, quod vsurpet, neque passim sequatur imperitorum nugamenta, qui frigidissimè hâc de re scripserunt, principiò admonendus Medicus, vt plùs ad ea, quæ præter naturam sunt, quàm ad ea quæ secundum naturam sunt, animum adiungat: Deinde vt prædestinationem pulcrè calleat. Ex hâc enim tanquam ex fonte potius scaturit ea Monarchia, quæ præter naturam est, quàm specificum & Qualificatum. Atque hinc est peruulgatus ille error, quo non pauci inducti, sic statuunt consulere corpori, vt multò plura corpori, quàm quæ corpori sunt tribuant. Hæc vt clariùs innotescant, similitudinem hanc cape. Videmus in eo quem somnus oppressit, vitam naturæ duntaxat messe, satúmque spirituum cum eo colludere vnà. Vbicunque igitur præsens vita existit, non plenè, atque adeò citra vim existit. Ea quamuis mortua sit, quia non operatur, tamen corpori insita est. Item in eo qui iugulum gladio præbet, ictus vitam longam aufert. Quicquid porrò in corpore subsultat viuum adhuc, ingenita vita naturæ est. Hæc prorsus non est obseruanda, sed ea qua corpus reuiuiscit. Præterea vita longa tanquam homo existit nobis, vt ignis ligno insitus, quo redintegrascit homo.

Corporis physici quæ ratio generationis.

Medici est, plus considerare quæ præter quà quæ secundùm naturam sunt

Vita hominis ignis similis.

CAP. V.

SEd vt magis dilucidè appareant ea quæ de parente diximus, qui præter naturam est, & naturali iuxta præfinitum insitus. Quæ causa est duplicis vitæ, ac corporis Naturalis, & eius, qui præter naturam est, parentis. Ex quibus facilè liquet hominem duplici semine nasci. De his omnibus sic breuiter habeto. Iam inde ab Adamo immutata est complexio vnà cum naturà generationum in carne, propter importunas & intempestiuas operationes personarum in earum natura contraria. Palam enim est; neque melancholiam principiò nobis ingenitam, neque sanguineum, neque cholericum, neque phlegmaticum fuisse. Ex melancholia enim & cholera, similiter ex alijs, nulla vnquam orta est plena complexio. Nam semine contrario semel confuso perit vnà natiua complexio: adeò, vt nemo cholericus plenè ac perfectè dici possit. Quod si sola, & in gradu suo permansisset, porrò etiam apud nos præcelleret cholera. Quare medicus prorsus de quatuor complexionibus nihil sentire debet. In Adam enim non fuerunt, multò autem minùs in eius prole, & nec simul consistere possunt ista quatuor inter se diuersa. Præterea sicut interueniente partu intempestiuo singulæ complexiones corrumpuntur, &

Complexionatus homo nõ est natus.

Complexio Medicis negligenda. Complexio quid sit

id ipsum non sine iacturâ liberorum (quid enim est complexio: parentis natura est, idque sine calido vel frigido, nigro, vel albo) sic etiam in eo, quod præter naturam est, corpore, semen quoddam hæreditarium existit. Et si duo eiusdem complexionis homines copulantur, tamen supernaturale semen, sub quo cùm sapientia, tùm vita delitescit, nunquam verè coniungitur. Duplex ergo est matrimonium, aliud quod humana ratio persuasit, aliud quod Deus coniunxit. Illud proprè matrimonium non est, nisi quatenus oculi & captus naturæ sinunt. In illo, quamuis vndecunque dispiciat homo, quod sibi ac pueris prætexat, spiritum Dei qui eos copulârit, requirat, honestū prætendat, nihil tamen nisi hypocrisis est. Argumento est subinde noua mutatio locorum. Hoc autem quod Deus coniunxit, propriè matrimonium existit, & ad vitam longam refertur, propter diuortium, quod hoc loco accidere nequit, id quod nemo nisi interuenientibus liberis, intelligit. Propterea multi, vel in vtero matris sunt sanctificati. Hi sunt, quos Deus copulauit, vt eam, quæ fuit Vriæ, & Dauid, quamuis ex diametro, (sic enim sibi humana mens persuadebat) cùm iusto & legitimo matrimonio pugnaret hoc. Quia tamen vterque præter id, quod naturæ erat, quasi hereditariò vitam longam adeptus est, propter Salomonem, qui aliundè nasci non potuit, nisi ex Bethsabeâ, coniuncto Dauid semine, quasi ex meretrice, coniunxit Deus. Adeò quicquid est præter naturam, velut naturæ thesaurus est Deo commissus, id quod apud Spagyricæ artis peritos palam est, vitæque longę mirum in modum consentaneum. Hæc præscribuntur in hoc, vt quæ præter naturam sunt, physico plenè appareant.

Matrimonium duplex est.

Bethsabea cur Dauidi iuncta. Præter naturalia Thesaurus sût Dei.

CAP. VI.

Diuisâ igitur duplici praxi, alia in physicam aliâ in longam vitam, quatenus vtriusque inciderit vsus, ex fine indicabit physicus. De hâc autem vitâ, quæ præter naturam est, qua de in præsentia loquimur, videndum num fieri possit, vt aliqua ratione adsequamur illam in physica vita, quando extra vires, quæ secundùm naturam sunt, existit, & sub illa longæ vitæ arcana delitescunt. Nam hoc loco palam fiunt impressiones, quæ præter naturam sunt, vt vt scilicet in supernaturalem vitā simul concurrunt, vt vt etiam firmamentum in corpus, quod secundùm naturam est, concurrit. Et si Impressiones supernaturales appareant, tamen obscura est illarum cognitio. Hinc est eur Impressiones ab aliis dici cœperūt, ab aliis incantationes, ab aliis superstitiones, ab aliis aliter iuxta præscriptū Magicæ artis. Nam ex his fluit ea, quę Græcis Magiria est, ea præter Impressiones, quas Incantationes & superstitiones appellant, aliud nihil tractat, & idipsū in corpus supernaturale. Quare operepretiū est de corpore supernaturali in impressionibus suis loqui. Cū totā Magiā ab Astronomis etiam in alienum vsum torqueri videam, & perperam ab omnibus applicari superstitiones, & pharmaceutriam quandam, Quemadmodum Necromantiam & Nigromantiam, hoc omnino retulerunt, vt vtraque Idololatria quædam esse credatur. Quæ, nisi interueniat Influentia, prorsus silescunt. Quamuis enim quaqua versum respondeant, aut loquantur Manes, tamen non nisi ea, quæ præter naturam est, Influentia interueniat, accidit: id quod perperam impostura Satanæ creditur: quia impossibile hoc sit homini, cùm facilè assequi liceat, vt in Exorcismis Phantasticorum spirituum fieri videmus. Nam tota Cabalistica Magia hoc in se claudit, vt palam faciat corpus, quod secundùm naturam est, à corpore quod præter naturam existit, & nobis velut imago insitum, sustineri & administrari, vt diuersos & longè dissitos sensus, puta Orientalem & occidentalem æquales, cogitationésque incognitas, cognitas absens reddat. Quanquam difficile admodum sit cognitu his, qui huius artis Cabalisticæ prorsus rudes ac imperiti sunt. Cùm ab his etiam, qui hanc artem apud omnes iactauerunt, longè erratum sit, id quod translatio eorum ex Hebræo & Spagyrorum canones indicant. Quare de praxi longæ vitæ concludimus in hunc modum. Ex Influentia supernaturali non modo Incantationes, verùm etiam imagines, & Gamahæas fluxisse. Hanc quidem Philosophastri in Astra firmamenti retulerunt, & ex carbonibus cœli Martem & Iouem finxerunt, qui corpus illud quod præter naturam est, regerent & administrarent: cùm tamen non sit is porrò, nisi iis res mortales, quæ prorsus nihil ad longam vitam faciunt. Quare ex supernaturalibus corporibus, non naturalibus, elicienda sunt, quibus ad longam vitam vtaris. Tota enim vis illa supernaturalis Magica est, & omnis Magus Influentiam, quæ præter naturā est, vnà cum corpore, sub quo vita delitescit, deprehendit. Corpus, inquam, quod in se gerit homo, inuisibile homini, quemadmodum de generatione habetur, &c.

Cabalistica Magia quid sit.

Influentię & Gamahæas in influentia supernaturali oriri.

CAP. VII.

Vt autem exactè intelligas, ex quibus rationibus Incantationes siue Manes superstitiosum consideratæ sint, & quo pacto hactenus in abusum venerint, vt nec Manes dici, nec Superstitiones debeant: hæc est ratio, quia à protoplasto primum feducit exordium, qui corpus supercœleste & mortale, simul in vitam suam longam coniunxit: reliqui verò, qui memorantur, item: id quod ab aliis deinceps aliquatenus subintellectum, est, iuxta veram tamen rei naturam nondum satis, vt oportebat. cognitum. Eandem enim quoque artem agressi sunt, sed quia longè lateque errabant, sinistro sanè auspicio, hac eis via penitus non successit. Vniuersa nàmque Phantasia & Imaginatio, principale est ac præcipuum in corporibus supercœlestibus. Quemadmodum se corpus mortale in sua conseruat substantia, sic supernum illud, in imaginatiua. Nam quicquid ad phantasiam attinet, ex eo duntaxat est corpore, quin & corpus ipsum est. Vbi sciendum, quod quicunque eiusmodi corpus supercœleste aliquò coactu rus est, probè cognitum habeat oportet, vt imaginationi suidè resistat. Quātò enim frequętior est ei corpori

Incantationes vnde dicebantur.

cum mortalibus consuetudo, tantò vertiginosius (*vt sic dixerim*) perniciúsque ea corpus comitantur. Hoc superarunt planè protoplasti illi. Caeterùm posteri illorum, cùm eius nullam habuerint solidam ac perfectam cognitionem, semetipsos infatuàrunt & seduxerunt, proque deliris ac stultis, neque id immeritò, sunt aestimati. Praeterea etiam corpus illud supercoeleste, Astris quodammodo ex igne non vsque quaque dissimile est: ex quibus equidem invisibilibus, nebula exurgit visibilis. Sic etiam proprietas ac natura corporum est supercoelestium, vt ex Nihilo planè imaginationem constituant corporalem, quod corpus esse solidum existimetur. Eiusmodi est enim Ares, vt si lupum speculatio referat, lupus appareat. Quod quidem vniuersum simile est generationibus ex quatuor elementis, ex quibus aliquid nascitur, quod primo tamen suo nequaquam aequale est, nihilo tamen ob id minùs ipsum Ares in se gestat. Huiusmodi quidem naturam & rei ingenium, rudes illi atque imperiti ex peruersâ artis persuasione toto errantes (quod aiunt) coelo, cùm penitùs ignorarent, & fundamenti, & ortus eius nescij, Manes quasdam esse finxerunt, quas alij quidem Fatum appellârunt, posteriores verò Incantationes & Superstitiones. Ex hisce namque super coelestibus corporibus, tàm Nigromantia, quàm Necromantia, suam ducit originem: similiter & Geomantia quoque & Pyromantia, Hydromantia, & ipsa denique Specularia. Ad hunc itaque modum & virgulta efficiuntur: & ex hâc eâdem virtute se clauis quoque vertit, cribrùmque & eius generis, quae de superstitionibus continentur, innumera alia.

Ares naturaque.

Ares est natura primo rerum.

CAP. VIII.

SEd vt Physicus omnia habeat planè, ac permodè, videamus exempla seniorum, qui in hâc re plurimum laborauerunt, vt adsequerentur vitâ longam, & idipsum citra omnem admistionem Hermaticae repuerascentiae, citráque artem Spagyricae Experientiae, quae solius est corporis. Videamus ergo aetatem Adae & Mathusalem, qui bona pars sunt principiorum Magicae artis. Quanquam hoc vulgo persuasum est, maximam aetatem habuisse protoplastum, minimam habiturum hominem.

Spagyrica experientia in quo consistat.

Postremum id quod efficax argumentum est in scholis eorum, nullo tamen pacto approbari debet, quemadmodum de aetate virorum habetur. Tantae aetatis Adami causa fuit Magia, ex cuius Influentiâ semper vixit. Miseram ergo & posteris semper deplorandam mortem Adae: non tam propter lapsum, quàm propterea scientiâ, quae vnà cùm illo interiit, qui Spiritû vitae vitę praeter, id quod naturae erat, solus retinuit. Indéde Mathusalé, qui proximus Adae fuit, iudicandû. Quamuis alij non ignobiles viri maioris aetatis fuerint, vt Moses, qui centum & viginti annos compleuit, at non pro ratione Magiae, sed potius physicae vitae, cui natura quaedam valida ita fuit coniuncta, vt istuc aetatis nullo negotio attingeret. Itemm alij complures, quorum nomina hoc loco referre longum est, id quod etiam apud nos, vt ad nostra tempora veniam, heri videmus, & porrò etiam

Longaeuitatis Adami causa fuit Magia.

Longaeuitatis Moysis causa fuit physica vita.

videbimus, vsque in finem mundi. Alij, qui 150. annos transmiserunt, secundùm Magiae verò naturam vixerunt. Sunt etiam qui plura transegerunt saecula, quàm pro ratione natura credi par sit: idque adiunctâ vi Naturae, quae plenè in metallis, caeterisque rebus, quas Mineralia vocant, exstat, quae corpus supra complexionem & qualitatem ingenitam erigit, ac conseruat. Cuiusmodi est Tinctura, & Lapis philosophorum, quod (& ex Antimonio elicitur. Similiter Quinta Essentia, quemadmodum in eorum praeparationibus habetur. Haec atque alia complura Spagyricae artis Arcana reperiuntur, quae corpus senectute confectum pristinae iuuentuti quasi versum restituunt, & ab omni aegritudine liberum reddunt, id quod huius monarchiae peritis constat.

Tinctura, &c. longaeuitatis hodie causa.

CAP. IX.

EST insuper alia ratio longae vitae obseruáda, quam Mahumet secundùm Magiam populo suo praescripsit, & multis ânis donauit, neque id ipsum ex Deo, sed ex ea, quae praeter naturam est, Influentiâ. Hanc praxim quia Mahomet tanquam Magus imperito vulgo non sibi, aliquandiu exercuit, nomen immortalitatis meruit. Archeus aliquot annos supra centum seipsum conseruauit, id quod sibi vitio versum est, & inter idololatriam relatum. Ex aequo enim cum tribus Magis illis Sabaeis, qui Magicâ non naturali, vt equorum ad Bethleemitas venerunt, Cabalisticae artis peritus fuit: non solùm in eo, quod vitae longae erat sed eius etiam, qui praeter naturam est Intellectus. Hęc omnia ex supernaturali Influentia, quae corpus regit atque gubernat, fluunt. Hos Magos postea sunt secuti, qui se falsò hoc nomine penè deuino vendicarunt, inter quos fuit Hippocrates, qui filiâ suâ quam maluisset in praesenti forma perpetuò permanere, extra naturalem Influentiam in corpus ab omni Natura alienum transformauit, id quod euidens argumentum Incantationis esse potest. Eodem modo Setellus longam vitam retinuit, & Metamorphosi naturę animum adiunxit. Illorum origo & scientia suis locis indicabuntur. Porrò in conseruatione eius, quod pręter naturam est, corporis, plerique fuerunt ęquales Mathusalem, sed in transformationibus longè errauerunt. Nam operatio eorum in Phantasticum corpus abiit, propter inscitiam rerum Physicalium. Quare multi fuut, quorum vita longa in nouissimum vsque diem existit: fiunt tamen einsmodi metamorphoses citra longam Vitam. Quemadmodum in Lupis marinis accidere videmus eiusdem vitę cum reliquis Lupis. Id genus animantia, si pristinę formę restituuntur, mortalitati rursus obnoxia fiunt. Similiter & de corpore Phantastico iudicandum, interueniente cibo, aut hominis osculo. Hęc omnia Delticę Impressioni obnoxia fiunt. Priusquam tamen in Impressionem Delticam abeunt, non adest mors, nisi quatenus Phantasticum corpus admistum admittitur: id quod narcoticam formam gignit, perseuerantem in annum Ignis. Praeterea vixerunt multi vitâ alienâ, idq́; iuxta praescriptû

Hippocrates incantatione filiam suâ transformauit.

Setellus longaeuus.

Corpus phantasticum &c. Deltica impressio, &c.

Delticae

Delucæ naturæ, inter quos fuit Styrus, qui cum de vitâ laboraret, robusti cuiusdam adolescentis, qui cum forte assistebat, vim atque naturam attraxisse dicitur: idque per Imaginationem sic est consecutus, vt sensus, cogitationes, denique animus ipse in alium transferretur. Per hanc imaginationem Archasius vniuscuiusque eruditi atque prudentis hominis scientiam atque prudentiam attraxisse dicitur. Tanta est vis animi, in quo supernaturalis ille vigor existit, vt aliquoties ardenti atque adeò gliscenti concupiscentiæ satisfiat. Hinc est contemptus ille Imaginum & Gamahæarum apud eos qui ad internecionem vsque hâc Imagine sunt abusi. Hinc sunt verba illa, characteres, signa, formæ ac figuræ manuum, imprecationes atque orationes, quæ potissima sunt causa Incantationis, atque adeò verborum, quæ vulgò ad vulnera cæterósque morbos adhiberi solent. Denique quicquid in hanc formam fieri potest, vi eius, quod præter naturam est, corporis nobis insiti fit. Porrò ex his quæ præter naturam sunt, impressionibus, erumpunt etiam Astra firmamenti, Venus & Saturnus, cæterique Planetæ, ita vt ea, quæ præter naturam est, Influentia, astra inferiora regat ac gubernet. Quicquid ergo in Gamahæâ & Imaginationibus fit, accedentibus Planetis ac signis, totum hoc quicquid est, ad superiora signa referri debet. Quare quæ caduca sunt corpora, atque adeò morti obnoxia, supernaturali illâ vi, à morte liberari facilè possunt. Donauerunt præterea Venus & Saturnus, Mars atque Mercurius, in superiori firmamento cursum suum exercentes, plerosque mortales immortalitate, & idipsum citra vllam operam humanam, accedentibus Imaginationibus. Ex quibus non pauci cùm in aquis, tum etiam in terris existunt visibiles & inuisibiles. Quorum aliqui per Delticas etiam Impressiones eò peruenerunt, neque prorsus Nymphæ: quéadmodum de generationibus animalibus habetur. Hactenus de his. Reliqua quę hoc loco requiruntur, alibi in Archidoxis indicabimus. Nunc ad duplicem praxin longæ vitę, in quâ, quæ ad Spagyricum attinebunt, plenè dicitur.

Styri historia.

Archasius, &c.

Corpora vt immortalia fiant ab Astris.

FINIS LIBRI PRIMI.

DE VITA LONGA
LIBER SECVNDVS.
CAP. I.

IN superiori volumine, quæ de vitâ longâ tractauimus in genere, hîc in specie tractabimus, puta singularem quandam medendi rationé, id quod interuenientibus Arcanis specificis, & id genus aliis fieri consueuit, & extra vitam longam, vt in Apoplexiâ, Vulneribus, & id genus aliis. Integram enim, atque adeò sanam vitam longæ præferas necesse est, vt innotescat fundamentú, cui omnis valetudo vitáque longa innititur. Est igitur huius secúdi libri status, ac summa, vt integra vita conseruetur, neque vnquam in corruptionem erúpat. Hinc est cur primo loco Virtus Arcani, deinde natura Balsami requiratur. Nã vomscumq; Arcani comes est sanitas. In hâc sentétiá subiectú vitæ longæ accipias oportet. Bifariam ergo distinximus librú secundum: Aut enim firmum est, aut firmum corpus. Si firmum, in eâdem valetudine conseruandú est: Sin infirmú, aut aliqua ratio ægritudinis in illo delitescit, singula genera vnà cú speciebus ad insigné aliqué canonem medicum, quem *Magisterium* vocant, reducas oportet. Ea est singularis medendi ratio, quamuis multo iustiore nomenclaturá sed alia ratione Vniuersalis dici possit, propter species, quæ sic sub vnum genus congeruntur, tam non singularem, sed vniuersalem curam conficiont. Tamen communius quiddam est id, quod in calce huius libelli dicetur, quod omnia genera in vnom complectitur, quemadmodum particularia, species. Cuiusmodi est ratio medendæ febris, quæ in se includit Synocham, Ephemeram, Hecticam, Causóna, ... teràsque species. Similiter hydropicos, quæ Asciten continet, Tympaniten & Hyposarcan. Item Guttæ, Lethargicam, Torturam, Paralysin, Apoplexiam. Magis vniuersale autem in se claudit Guttam, Febrim, Hydropysin cæterósque morbos vniuersos. Estque illud, Arcanum, quod in Archidoxis Parrhisiis dedicauimus. Et Tincturæ, quæ leprosú humoré metallorum pellit, haud dissimiliter operatur, fulgétque ad elementum redactum quaqua versom, veluti ignis, qui quicquid corripit, consumit. Neque enim species vllæ sunt, neque genera vlla, quin igni corripiantur. Hûc respexerunt Spagyricæ artis professores, qui tum demum medicamina corpori accommodanda dixerunt, in Ignem redacta. Per hoc enim Elementum omnis ægritudo consumi debet à quolibet Medico. Quanquam aliàs de a...tabili, similiter de 5. Essentia mentio fiat, ...o hîc singula ad Cheyri, & ad Sapphyricú Anthos referemus, id quod non paucos fellit: inter quos est Arnoldus vnà cum æmulis suis, qui sub Lunaria hoc produxerunt. Nos in hoc secundo lib. singularem medendi rationem in vtraque medicina, adiunctis rationibus, quibus inuentas illud, circa morborum originem descripturi sumus. Ad finem sunt adiecta Cheyri, Balsamúmque, quæ peritissimum huius rei Lectorem requirunt.

Argument. 2 huius libri.

Vita sana. Longa præstatior.

Arcanũ paret sanitatis.

Magisterij quid.

Ignis & nia consum... ... generale remediũ morbos.

Arnoldus cæ. pitur.

De Podagrâ. Cap. I.

TRia sunt, quæ ad perfectam podagræ curam requiruntur: Purgatio, apertio, deinde cura, in hanc sententiam. Principiò purgetur omnis podagricus plena ac perfecta purgatione, & idipsum Arcano Corallino, quo interueniente, eliciuntur fluxus podagræ, adeò vt ne locus porrò relinquatur podagræ. In hoc Corallino quod ex Essentia auri est, tanta vis, ac virtus inest, vt eam, nisi hac purgatione à medico deprehendi impossibile sit. Fiat ista purgandi ratio sexies, aut septies pro vetustate siue duritia, siue natura podagræ. Porrò si supersunt reliquiæ, aut podagricus alioqui infirmior est, quàm qui purgationem hanc ferre possit, aperiatur in hunc modum: illic vbi centrum podagræ delitescit, aperi, & idipsum

Podagræ cura 3. bus rebus perficitur. Arcani Corallini vis.

Alcali spiritus aperiuus.

idipsum interueniente Alcali Spirituum. Sub hanc apertionem continuò oritur tumor, subtus quem quicquid centro inseruit, confluit, & in abiectione Eschatæ erumpit. Porrò vbi fluxus podagræ desiit, tum demum integram curam, atque adeò consolidationem aggredere, scilicet cataplasmatis, quæ fiunt ex mumia Hæc sunt quę podagram medicantur. Quanquã Liquor ex mumia temperatus, si morbus recens est, neque induruit, citra apertionem etiam curet, vt tamen natiuã potiùs hoc fit, vt per Specificam Naturam.

Tertia ratio medendę podagræ est per mumiam reductam in vltimam materiam Alcalizatam & liquorem de mumiâ, in hanc sententiam: Indies podagricos artus inunge, idque ad vij. aut viij. hebdomadas pro ratione ac naturâ podagræ. Triplex ista medandi ratio quicquid mutilum, quicquid denique mancum est, pristinæ sanitati restituit. Noua hæc est, certò scio, pellendi morbi ratio, maximè apud insulsos & medicos indoctos, & contra canones eorum, vt isti cauillantur, qui medicã professione præter inanem titulum, cæterùm nihil prorsus reportauerunt.

De Guttâ. Cap. II.

Guttæ species quæ.

AD propellendas ægritudines, quæ oriuntur ex Guttâ & speciebus Guttę cuiusmodi sunt morbus Lethargicus, Paralysis linguę, membrorum, &c. Apoplexia, Oris tortura, & aliæ species, requiritur cura generalis. Nam in his omnibus, nihil aliud præter vim naturæ considerari oportet. Neque purgatio, neque simplex confortatiua, neq; vnctio, neq; aliud quicquam, in quo tantopere laborauerunt, cùm Valescus de Tarantâ, tum etiam ii, qui ante Valescum fuerunt. Principiò igitur obseruandum, in qua valetudine naturæ vis illa qua Guttæ consultum volumus, reperiatur. Priusquam tamen ad illa perueniamus, sciendum Guttam, quod ad quantitatem attinet, non plùs scrupulorum vnum in se contineri Apoplexiam ad scrupolum 1. non prorsus ascendere nihil igitur est, quòd obseruemus tam prolixos Auicennæ canones, cùm pauca admodum de substantia in se habeat morbus. Neq; fieri potis est, vt illius loca adque dolores comprehendantur. Quare ad hunc modum adornari debet confortatiua, quæ scilicet naturam expellat, & ex sui natura vincat. Quoties enim Gutta cannas in pulmone præfocat, toties apoplexia vnà cum præfocatione continuò sequitur, quam non nisi Arcana tollunt. Hinc satis liquere puto, vel tantillum in re medica Mysterij pluris fieri quàm vniuersas Auic. Fennas quàm vniuersum Myropolium, quàm vtraq; Lumina, & præpositum, vnà cum insigni Experientâ, quam Thesaurus præscribit, quibus hactenus penè vniuerso orbi illusum est. Sed vt redeamus ad Arcana: Duplex est Arcanum, aliud Vitriolatũ, aliud Mercurius Auri, quem vulgus Salernensiũ medicorũ *Aurum potabile* falsò appellat, adducti opinione Hermetis, quã suæ ignorantiæ prætextunt, adeò vt Horizontẽ pro auro potabili acciperent, egregij scilicet homines, qui Hermetem

Gutta cura qualis sit.

Valesc. de Taranta carpitur.

Gutta quantitate 3 j. non excedit.

Arcanũ Guttæ duplex est. Salernẽses carpuntur.

ex eorum inscitiâ iudicant. Cætera Arcana extrinsecus vsurpanda, cuiusmodi sunt, Balsamũ, Aloës, Myrobalanorum Chebulorum, Bellericorum, Indorum, &c. in Nucha sunt administranda. Hæc sunt quæ Arnoldini & Rupiscissani nunquam sunt assecuti, qui in additione extractionis Elementorum, quæ nulla sunt, frustrà sæpiùs laborauerunt. Qui ergo in hac re medicus insignis esse studeat, animum ad Separationem Spagyrorum adiungat, idque propter Extractionem Mysteriorum. Alinqui fieri nequit, vt consulatur cùm paralysi, tum speciebus quæ sunt de Gutta. In hanc sententiam propelle contractionem. Nam vtcunque morbum vi quadam sanari necesse est. Dosis Vitriolati, grana tria: Dosis Horizontis, grana quatuor.

Dosis vitriolati & Horizontis quanta.

De Lepra. Cap. III.

SIngulę species Lepræ, Leonina videlicet, Elephantia, Alopetia, Thyra, Morpha, & Vndimia ad eandem medendi rationem, quæ est per regenerationem, referuntur. Omis enim Lepra frigidior existit natura, atque præpinguior: neque fieri potest, vt vnquam cum medicaminibus concilietur.

Lepra curatur per regenerationem. Lepra quid.

Quod enim est oleum ad aquam, hoc idem est medicina ad lepram: quare plenam eique perfectam curam aggrediamur oportet, præparationem regenerationis, & idipsum iuxta præscriptum Spagyricæ Tincturæ, in hunc modum: Principio mundanda sunt metalla lapros orum internecione Tinctura, in qua duplex Tinctura, & duplex Lepra delitescit, rubea scilicet & alba, hanc Lunarem, illam Solarem appellant Spagyrici: prior ex Tinctura Solis, posterior ex Tinctura Lunæ accipitur. Hic non puto operæpretium esse obseruari ea, quæ veteres de origine lepræ scripserunt, cùm eadem Praxis adferat. Quare hoc loco Spagyricè agendum est, neque prorsus obseruandum, quæ de origine lepræ à veteribus scripta sunt. Porrò qui velit Spagyricè consulere lepræ, videat ne cum his, qui Mercurium Solis, quem plerique Spagyricorum primam materiam appellant (*aurum potabile* falsò crediderunt) aberret. Quibus impos fuit euentus, quemadmodum Arthelaus habet: nos autem hoc loco asserimus rubeam lepram à Mercurio Solis, albam à Merc. Lunæ sanari. Hoc opus, hic labor est, vt Mercurium exactè conficias. Postremò etsi Mercurius ad tingenda metalla non prorsus sufficeret, valeret tamen in corpore, vt illud sanitati restitueret. Sunt præterea alia quædam Arcana, quorum alibi de vita longa fit mentio, quæ lepram ex æquo tolluot.

Tinctura Lepra duplex.

De Epilepsiâ. Cap. IV.

PLena atque adeò perfecta medendæ Epilepsiæ ratio, bifariam fit, neque ipsum sine peritissimo huius rei viro propter Arcana & Praxin Chirurgicam, quæ Epilepsiæ inseruiunt. Principio deprehenduntur arduæ quædam, atque adeò supernaturales Essentiæ, idque per præparationem, vt in *Vitriolo, Camphorâ Spodio Monocerote*, & id genus aliis, quæ citra hunc captum subtiliter nullo pacto eò redigi possunt: Maxi-

Epilepsiæ curatio duplex. I. Chirurgica quæ medicis dubia sit.

Maximè verò bona pars in Narcoticis, & quædam alia, quæ extra Naturam & Essentiam supra naturalem Influentiam in paroxysmo epileptico vim suam exercent, ac habent: cuiusmodi esse potest Pæonia, Sanguis vnà cum membris, in quibus oritur morbus. Hæc omnia, vt vt sunt, curantur ad hunc modum, partim iuxta physicam rationem, partim iuxta chirurgicam, neque idipsum sine subtili captu Spagyrorum. Quod ad chirurgicam attinet, duplex ratio est, prior ad præparandum emunctorium caducum, posterior ad eliciendum humorem Epilepticum pertinet in hanc sententiam: Aperi cranium idoneis ad id instrumentis: Deinde argentea canna suo loco imposita eum consolida, vitæque pristinæ restitue. Iam omnis morbus caducus eiusmodi emunctorio adornatus in paroxysmum abire nequit. Hæc de priore via. Nunc ad posteriorem. Resolue membrum Epilepsia corruptum, aut superiorem partem membri, puta, ligamenta, arterias in circuitu, idquè corrosiuo Narcotico sale, corrodente citra dolorem vsque ad ossa. Deinde rursus consolida: nascuntur continuò ligamenta narcotica, arteriæ, denique caro ipsa, quæ porrò non sinunt morbum in paroxysmũ erumpi. Hactenus de ratione chirurgica. Nunc ad physicam. (a. Physica.)

℞. *Oleum vitrioli correctum & aurificatum, vel per phlegma formâ circulari temperatum, vel per oleum rubeum, siue viride, quod sub Colcothar delitescit: vtrumque liberat à morbo caduco*, id quæ præter eam ætatem, quam Hippocrates præscribit. Atque hinc colligitur Hippocrat. vnà cum interpretibus suis non satis intellexisse ea, quæ Epilepsiam pellunt. (Hyppocratis reprehenduntur.) Porrò iuncta pars Memorialis Balsamo, quod est de Hederibus, idque post paroxysmum, similiter morbum pellit. Præterea inunctum occiput Balsamo Eleni, & idipsum in vehementissimo paroxysmo, morbum ex æquo sanat. (Balsamũ de Hederibus cõtra epilepsiam. Eleni, &c.) Sunt insuper alia, quæ huic morbo nõ parum conferunt, vt Arcanum Sanguinis, cæteraque membra. Sed illa, quia quædam sunt quæ desiderantur, præteribimus, & in his solùm, quæ prima ac optima sunt, immorabimur.

De Febribus. Cap. V.

DE febribus breuiter sic habeto: Principiò fiat purgatio febrilis: deinde cura Specifica, & minutio causalis, ita vt Diaceltatesson præcedat secundum medicamen. (Febris cura quæ sit. Diaceltatesson &c. quid eo opus sit in cura febr.) Nam hâc purgatione pellitur omnis febris in materiâ peccante. Porrò si non dilatatur morbus, iam neq; cura neq; minutio requiritur. Plerunque enim Diaceltatesson, integram curam complectitur. Sin in membra spargitur, sequitur continuò Opopyrou Laudani, id quod febrim vnà cum dilatatione propellit. (Opopyrou Laudani, &c.) Minutio autem fit ne Saluatellæ, siue Cephalicæ, siue ea, quæ per spinam dorsi fieri consueuit, materiam peccantem in sanguine, idque intra cutem & carnem tollit. Quare hoc loco tria sunt, quæ sub vnam medendi rationem clauduntur, singula per se perfecta. Postremò ne plus minúsue, quàm par est, adhibeat medicus, diligenter obseruet, quid dilatatum, quid non sit dilatatum. Nolim quenquam hoc loco deterreant Canones medicorum, qui à nob is dissentiunt; neq; enim id permagni referre arbitror. Et quorum quemq; reperias eruditum medicum, qui his canonib. immoritur?

De Apostematibus. Cap. VI.

PRincipiò de Apostematibus obseruabis duplicia esse Apostemata. (Apostemata duplicia sunt.) Quædam sunt, quæ vnà cum paroxysmo mortem inducunt. In his plurimum laborârunt medici, dum imponerent hominibus. Miseram ac credulam nationem mortalium, quæ tam apertis nugamentis, quæ de Epidemiis, & idgenus aliis Apostematibus annotata sunt, passa est se circumueniri. Alia sunt quæ paroxysmum citra mortem adferunt; ea medicinæ subiicimus. Vtraque in Anthrace concurrunt: similiter in Saphyro, in Carbunculo, in Pleuresi, in Peste, in Bubone & aliis compluribus. In quibusdam nulla mora inest. Vt in Cancere, & idgenus aliis Apostematibus: quæ in mammis mulierum sunt. In his omnibus sequitur cura in hanc sententiam: Præter Sonath, cui virtus expulsiua inest, cæterum nihil recipe. (Apostematum, cura quibus fiat Sonath, &c. in Apostemat.) Huius enim virtute ac vi, singula Apostemata pelluntur. Hoc resoluit, mitigat, denique expellit Apostemata ex corde. Vnà ergo adsit oportet Chirurgica praxis, interuenientibus Maturatiuis, quibus in emunctoriũ redigas Apostema. Maturatiua autem cũ attractiuis ita sint coniuncta, & Expulsiuum Attractiuum sequatur. Directo igitur Sonath in virtutem suam Expulsiua sequitur Thyriaca, sub quâ delitescit Arcanum in omni veneno propter virtutem vsurpandum. Reliqua experimenta vndecunque corrasa relegamus ad eos, qui sese passim apud omnes homines venditant, & in hoc solum incumbunt, vt gloriolam aliquam per fas & nefas sibi aucupentur.

De Hydropisi. Cap. VII.

DVo sunt, quæ ad cursudam Hydropisim requiruntur. (Hydropisis cura quæ sit. Ess. ex Alandahal, &c. quale præcip. &c.) Specifica purgationis, & specifica Tumoris. Elice principiò Essentiam ex Alandahal, vnà cum composito: deinde confunde cum Aquilâ præcipitatâ: porrò administra purgationem pro ratione morbi, & idipsum renisper dum abit morbi origo. Interim admiuistra etiam indies Essentiam Tartari, Vitrioli, & Diacubebe. Sub hæc adorna cataplasma ex Rebis Columbarum in aceto rosaceo. (Rebis Columbarum, &c.) Deinde impone, dum prorsus consumatur morbus. Post hæc insequitur summum Specificum, Spiritus vitæ ex auro extractus, quo aliquandiu etiam vti licebit. Energia enim atque adeò vi naturæ sanari vult hydrops, quæ tum demum inquiritur, cum iam causa morbi desiit. Varia ac multa sunt huius morbi specifica, quorum maxima pars hoc loco nobis est annotata, quæ super hâc re empirici in medium adferunt, credo nemini non esse manifestum.

De Dissolutis. Cap. VIII.

IN dissolutis verò summum atq; adeò excellentissimum medicamen in Auro est, & in Laudano Perlato. (Dissolutorum cura qualis.) Primum verò ac summum notabile apud medicos veros puto, de confortatiuis esse bebet. His enim indigeo natura in hoc morbo: quibus porrò sequatur Constrictiuũ.

Nam

per hunc modum eiuſcemodi morbus, ſiue Hypoſarcha, Icteritia, ſeu Aſcites expellitur. Deſcriptionem autem in confortatiuis talem habeto. Ex Auro non planato fit, nec permiſto re aliâ incongruâ, ſitque per Athanar & Rubellam cum adminiſtratione rubeæ eſſentiæ. Doſis ex tribus Guttis componitur, vel ſecundùm diſpoſitionem ſubiecti. Ex hoc auro omnes dyſenteriæ ſpecies, Ictericiæ, & Diarrhææ, atq; alij fluxus ventris, vel mineralium, iuxta, tum medicum optimè curantur. Sed cura ex conſtrictiuis talis eſt: Recipe *Olei Martis ex croco drachmam j. Laudani ſcrupulum ſemis, Thyriaca drachmam vnam ſemis, mumiæ ſcrupul. j. s. fiat Bolus.* Drachma ſemis eſt doſis. Hanc obſerua regulam in omnibus diſſolutis confortatiuum eſſe adminiſtrandum. Quia in principio & Cacetia ſumma deliberatio, aliàs per conſtrictiua in ſecundam generationem alterius morbi abit.

In diſſolutis cõfortatiua quæ ſint. Athanar, &c. Rubella &c. Quæ cõſtrictiua, &c.

De Vermibus. Cap. IX.

GEnera quoque vermium quocunque modo nata, vel ex ſpermate infuſo, vel alieno, ſiue ſpermatis reſoluti, ſiue putrefacti, ſeu tranſuerſi in ſuis regionibus, aut ex re minerali putrefacta aut chymo, aut eiuſmodi, etiam qui vermes de matricis natura ſunt. Omnium horum cura, res debet eſſe Specifica, nequaquam naturalis, idque in hunc modum: Recipe *Poroſi, Madenua ana manipulum: liquefacito in bitumine, & ſuper fundum emunctorij huius generationis applica*: pellit enim vermes tam deorſum, quàm ſurſum, nempè iuxta officium Emunctorij illius. Quòd ſi autem Emunctorium pro egreſſione non foret aptum, aut locus compreſſus, vermes neca cum ſpongiis ſyluanis, & putrefactum pelle per centauream, vel per peſſarium propter matricem, vel clyſterium propter inteſtina inferiora, vel per os propter ſtomachum & inteſtina ſuperiora. Optima verò eſt centaurea cum Poroſa commiſta, cum additionibus iuxta proceſſum medicum ex Collodio, vel Ellenio adiuncto.

Vermiũ cura ſit per ſpecifica. Poroſ. Madenna, &c.

Collodij, &c. Ellenij, &c.

De Cancro. Cap. X.

POrrò cancri medela ſic ſe habet: primùm eſt rei renouatio, id eſt venarum ſeparatio ab impuris. Huius ſeparationis medicamen eſt tale. Accipe *expurgati Althoi a Minera plumbi* ℥j. *Parthenionis ſucci* ℥vj. *Plantaginis* ℥x. *commiſceantur cum modico Alcohol vini, adminiſtra de ſexta in ſextam.* Madefacito periculum panno, vel ſpongiâ ex aqua Parthenionis ſuperpoſita: his peractis poſt triduum applica Oppodeltoch ex præparatis ſimplicibus confectis in cerotum mellinum abſque alumine rocho, donec in manſuetum dolorem abeat, & declinet à rubedine.

Cancri cura quæ ſit.

Eſt vini ardens rectificatum.

Tandem commune noſtrum Oppodeltoch ſuper locum applica à duodecim horis in ſequentes vſque. Porrò ſi laſciuum Eſthiomenum occurreret, cum liquoribus aſſignatis expelle, reitera proceſſum à centro in vlceris perditionem. Huius curæ deſcriptio, fiſtularum, canceris ex: æmorrhoidibus, ex mammillis, prauæ tentig nis, Eſthiomenæ prauitatis, vera medicina eſt.

De Syronibus. Cap. XI.

SYronis cura ex hac fit ſententia. *Spermiola liquefacta cape cum mucilagine lumbricorum de vitro, & oleo Squamino, facito ex his viſcum in loco frigido*, vtere ſic. Inunge locum & cataplaſma eius deſuper impone ad triduum, dehinc abſterge locum, cataplaſma, cutem, & Syrones depone, ac Oppodeltoch Meloum adminiſtra ab occaſu in auroram, quo facto, aduoca morbum in balneum albugineum, toties, donec album illud membrum ſummique appareat. Hæc cura in Syronibus, Cicatricibus, ſpeciebus Morpheæ, cutis Leproſæ ſumma ac perfectiſſima eſt: quin & totam vngulam, pruritum, ſcabies, & primæ ſpecies alopeciæ tollit, pellitque roſaceam guttam.

Syronis cura quibus peractis ut. Oleum ſquami. &c. Meloum, &c. Syronibus, &c.

De Puſtulis. Cap. XII.

IN ſpeciebus Gallici morbi, tria obſeruabis, purgationem, curam, & conſeruationem. De quibus hæc paucula notato. Purga principiò puſtuloſum Centotemio quo pellitur cauſa morbi, vnà cum materiâ peccante. Cauendum autem ne interim à doſi & quantitate buius purgationis longiùs, quàm pars eſt, aberres. Porrò ſi puſtulæ adhæſerint cuti extrinſecus, aut alioquin dolor iuncturarum altiùs inſederit corpori, inunge oleo, quod eſt ex Realgare, & conualeſcet ægrotus. De vlceribus autem, nodis, tuberibus, ſiue extra corpus, ſiue in corpore, quę inde exoriũtur, iuxta præſcriptum Praxeos, quæ de Vlceribus eſt, agito.

Gallici morbi curatio perfici tur. Centotemius & ſe poſt gat Gallicos.

Ol. Realgaris, &c.

De Vlceribus. Cap. XIII.

PRincipiò quicquid eſt fluxum, aut humorum, ſi ad Emunctorium erumpit, ad eandem medendi formam redigitur in hanc ſententiam: *Mortifica primùm: deinde mundifica: poſtremò conſolida*: De mortificatione ſic habe: Recipe *Alcali, quod eſt ex Realgare.* Hoc quicquid in corpore corruptum eſt ac mancum, mortifica. Mortificatum ab Eſcharâ libera gummi, liberatum priſtinæ ſanitati reſtitue, & idipſum interueniente Mumiâ. Quanquam ſunt vlcera quædam, quæ prorſus non indigent mortificatione. Alia, vt Eſthiomena mortificationem vehementiùs etiam deſiderant. Tamen hæc omnia, vt vt ſunt, Chirurgico exiſtimanda relinquimus. Sunt inſuper alia innumera medicorum Recepta, quibus, quia non ſemel hominibus impoſuerunt, ſuiſque inuentis perierunt ij, qui hæc commenti ſunt, non video cur varis. Hæc de vlceribus. Purgationem, quæ propter conſeruationem corporis iure prima eſſe debet, prudenti medico committo in eam ſententiam, quam ſupra de puſtulis præſcripſimus.

Vlcerum cura quæ ſit.

De Vulneribus. Cap. XIV.

TRiplex eſt ratio ſanandorum vulnerum. Naturalis, vt *Balſame*: Specifica, vt *Braſſidella*: Characteriſtica, vt *Magorrea*. Priuſquam tamen ad illa perueniamus: principiò, quæ miraculi vice erunt his, qui harum rerum imperiti ſunt, indicabimus, neq, genus, neque locum vllum in vulneribus eſſe obſeruandum, id quod veteres diſputatione admodum

Vulnera ratio ſanandorum modis triplex.

prolixa disseruerunt: Num videlicet ea sint sananda necne, quæ sunt cerebri, intestinorum, item vesicæ: & idipsum hac ratione, quia videmus cùm confossa, tum alio modo confecta vulnera illic vbi vitæ locus esse nequit: nihilominùs tamen consequi mortem. Quare de Mortiferis vulneribus, nihil prorsus dicemus in præsentia, cum sua sponte sese offerunt illa. Porrò hæc prima cautio est, ne Chirurgicus ex eo, quod medicabile vulnus est, immedicabile atque adeò mortiferum faciat. Hoc igitur opus, hic labor est, vt probè agnoscas triplicem hanc sanandorum vulnerum rationem, longè saluberrimam, neque interim audias eos, qui alicunde rogant, nescio quæ vanissima commenta, imò precibus etiam à Barbitonsoribus mediastynis cæterisque idgenus hominibus leuissimis, contendunt, inter quos sunt, Landfrancus, Pet. de Argilato, qui multa ac varia, vel nuce non æstimanda, de Vulneribus in vnum congesserunt. O verè pileatos Doctorculos, qui præter pileolum subrubrum, & titulum, cæterum nihil insigne geritis, qui ex pumice Nilum exundantem petitis. Cæcus sequitur cæcum, & cascus cascam. Hinc est, cur ij, qui montem Pessulanum sunt secuti, triplicem hanc medicinam, quæ est de Vulneribus, in alienum vsum verterint? Naturalem scilicet quæ Balsami est, in putrefactionem præposterè.

Landfrãcus. Petrus de Argilato carpuntur.

Specificum ad ea loca, quibus minimè competit, non sine periculo torserunt. Characteribus ita sunt abusi circumforanei, vt in contemptum prorsus abierint. Nos autem quæ de his verè habentur, apertè trademus in hanc sententiam.

Balsamum naturale potionis vice administratum, aut alioqui vulneribus infusum, nihil aliud est, nisi hypericon, centaurea & prunella, quæ non modò ea, quæ extrinsecus, sed etiam quæ intrinsecus sunt, vulnera curat, & hoc propter virtutem, quæ in Balsamo existit.

Balsamũ naturale ex quibus conficit.

Quicquid autem est de Specifico, multis partibus superat Balsami naturam. Nam collatenna sub potione administrata cùm externa, tum interna vulnera sanat propter virtutem, quæ adeò firma atque adeò fixa inesse solet, & tantisper operatur, dum vulnus est apertum. Braslatella, si modò attigerit vulnus, neque porrò opus habet aliquo medicamine. Sunt præterea alia complura Specifica, quæ ad eundem modum operantur: neque id ipsum ad 12. aut 24. horas. Horum tanta vis est, vt fixum, atque adeò perpetuum medicamentum subministrent, vel semel vsurpata, & idipsum in finem vsque vulneris. Hoc loco Experimenta Specifica recensenda erant, de quibus quia in Archid. mentionem fecimus, prætereundum censeo.

Colatẽnæ vitæ vis ad vulnera. Braslatella vis ad vulnera.

De Characteribus, quæ tertia forma est, sic habeto. Characteres, Benedictiones, cæteràque idgenus vulneribus præsens, absens, adiuncta, singula vulnera sanant, & id ipsum citra omnem Synouiam. Sunt etiam quæ synouiam albam sistunt, cuiusmodi est *Staraphaxat.* alia sanguinem, vt *Rist* & *Riss*, & id genus alia innumera, quæ alibi in Archid. recensentur. Hæc sunt vel sola, quæ medicam nobilitant. Quare in hâc triplici sanandorum vulnerum ratione generalem curam iuxta præscriptum adhiberi oportet, neque interim eos, quæ vniuerso orbi imposuerunt, audire.

Staraphaxat Rist & Riss Synouiã sistunt.

FINIS LIBRI SECVNDI.

DE VITA LONGA LIBER TERTIVS.

CAP. I.

POSTQVAM de particularibus Arcanis, quæ corpus morbis confectum pristinæ sanitati restituunt, diximus, inde vbi superiora desierint, auspicabimur. Vt ea, quæ in superioribus libris tradita sunt, tandem à nobis absoluantur, & corpus physicum tanquam Balsamum conseruetur, & si particularia Arcana & huius tertij libri materies ad idem corpus referuntur. Porrò etiam vna eadémque præparatio existit: tamen Praxis in hoc tertio Elixiro alia est à singulari illa medendi ratione. Quare in hoc tertio libro primas obtinent, Flos Cheiry, & Anthos. In hoc enim absoluitur Elixiridum Arcanum, & idipsum vi, atque adeò virtute totius Quintæ Essentiæ. Principiò igitur vt singula clarius innotescant, quid Quinta Essentia sit, paucis indicabo in hanc sententiam. Quatuor Elementa procreat natura, ex quibus temperata quædam Essentia conficitur à Spagyro, quemadmodum Flos cheyri exprimit.

Flos Cheyri & Anthos. &c. Essentia 5. quid sit.

Hoc loco parui referre arbitror, quæ super hâc re ars Lullij habeat, cùm plus sedecim pedibus, vt dici solet, ab vniuersâ Monarchiâ, quam Archidoxa præscribunt, aberret. Aliud enim est Extractio, aliud Confortatio, aliud Melioratio, vt istorum hominum vocabulis vtar, quorum Raymundus in eo libello, qui inscribitur, Ars Lullij, meminit, & ex his falsò Quintam Essentiam æstimauit. Hæç quia magis sunt argutiæ, quàm vera, silentio præteribimus. Flos Auri autem, Flos Amethysti: denique quicquid est diaphineæ naturæ, Margaritarum, Sulphurearum, Cachymiarum, postremò etiam quicquid est Aluminosorum Zerebothinorum, & id genus aliorum, quæ aqua gignit, Carabarum, Corallorum: Hæc, inquam, omnia Quintæ Essentiæ sunt obnoxia, pro ratione temperationis, quæ interueniente corruptione Elementorum à Spagyro fieri consueuit.

Ars Lullij erronea.

CAP. II.

PORrò totius rei summa in hoc est, (quando ea, quæ hoc libro de Elixiro dicuntur, singula ad vitam longam sunt referenda) vt vniuersa natura redigatur in Spagyricam misturam, seu temperationem, quæ nihil aliud est, præter naturæ bonitatem, cui nihil, quod corruptibile est, nihil denique aduersi inest. Etsi alia ratione, ac variâ, eadem naturæ bonitas deprehenditur in Tinctura iuxta præscriptum naturæ, quæ in Lapide Philosophorum existit, in Antimonio secundum Corui naturam, in Sulphure iuxta Lunariæ effectum, & in idgenus aliis; tamen in his omnibus est vna eademque

Elixiria tẽperata quæ sint

temperatio,

temperatio, quæ inter metalla ſub Mercurio deliteſcit: (*Mercurium* dico, qui omnibus Metallis ineſt) inter Gemmas, ſub Cryſtallo: inter Lapides, ſub Zeloto, inter Liquores, ſub Carabe: inter Herbas ſub Valeriana: inter Radices, ſub Peucedano: inter Amara, ſub Vitriolo: inter Silices, (rectius autem inter Marcaſitas) ſub Antimonio. Porrò ſicut ☿ metallis ineſt ſingulis, ſic Antimonium ſilicibus, (rectius Marcaſitis) Vitriolum Sali, Meliſſa Herbis. Hæc ſunt nomina Elixiri temperati. Obſeruandum igitur, in Elixiris inſequentibus Sulphur eorum, quæ iſti *Mineralia* vocant, Quintam Eſſentiam eſſe, *Mercurium Metallorum*, ex quibus elicitur natura corporis. Nam Cheyri Veneri præſtat, Anthos Marti: quorum vis ac natura eſt, non tam vt morbos pellant, quàm vt corpus illud vitæ longæ, quæ inferiori Influentiæ obnoxia eſt, retineant. In hanc ſententiam Elixira Longæ Vitæ, multis ac variis nominibus comprehendi volumus, cum vna eademque vis ſit eorum: Nobis autem (ſi forſan miraris, hanc tractandi rationem) viſum eſt interim ludere in vocabulis.

Cheyri Veneri, Anthos Marti præſtat.

CAP. III.

EX vniuerſis Elixiris ſummum ac potiſſimum eſt Aurum. De hoc igitur principiò tractabimus: Nam huius rationem ſi noueris, aliorum quæ à corpore ſeparantur, noueris. Reliqua, quæ à corpore non ſeparantur, inſrà vbi de vino mentionem faciemus, indicabuntur. De Elixiro igitur Auri, quod ad praxin attinet, ſic habeto: Reſolue Aurum vnà cum omni ſubſtantiâ Auri, corroſiuo, & idipſum tantiſper: dum fiat idem cum corroſiuo. Neque interim abhorreat animus ab iſtâ tractandi ratione: Auro enim quatenus Aurum eſt, corroſiuum præſtat, & citra corroſiuum mortuum eſt. Quare Quintam Eſſentiam Auri citra corroſiuum inutilem eſſe aſſerimus. Sequitur ergo, reſolutionem denuò per putrefactionem eſſe remouendam, & ſi corroſiuum tenacius etiam adhæreat: nam ſi tanta vis Auri eſt, vt corpus ſeruet, ac liberum reddat ab omni ægritudine, neque id corrumpi ſinat, quantò magis ſeipſum, idque citra omnem infectionem? Corrigit enim, ac emendat, quicquid non eſt ſyncerum. Corroſiuum igitur in Auro nullo pacto corroſiuum appellari debet: Vis enim Arcani ſuperat omne Venenum. Nam omne Realgar moritur in elixiro Auri, & in Tincturam abit Medicinæ præſtantem. Atqui in hunc modum gignitur Aurum potabile poſt putrefactionem. Hanc doſim, ſeu mauis Harmoniam quandam præſcribit peruulgata Spagyrorum Praxis. Poſtremò obſeruabis de Elixiro, Cuicunq; confertur elixir, idem ita tranſmutat, vt haud diſſimiliter ſibi fixum porrò maneat.

Elixiris Auri præparatio.

Aurū citra corroſiuū nihil eſt, & mortuū.

Auriquæ vis ſit.

Corroſiuum auro nihil eſt incō modet.

Aurū potabile quid ſit.

De Perlis. Cap. IV.

SEd vt ea, quæ de Quintâ Eſſentiâ diximus, clariùs eluceſcant, obſeruandum, nihil magis eſſe Auro propinquum Perlis. Quatuor igitur Elementa, quæ Perlis inſunt, eadem ratione cum Auro in temperationem redigas oportet, id quod verè exiſtit Quinta Eſſentia citra amiſſionem ſubſtantiarum. Porrò ſi iuxta præſcriptum Perlas in Quintam Eſſentiam tranſmutare velis, pro ratione Quintæ Eſſentiæ age, neque quicquam immuta præter principium, in quo Vltimam materiam, quæ in conficienda Quinta Eſſentia Solis prima materia exiſtit, adiungi neceſſe eſt. Ea ex eiuſmodi Recepto elicitur. Principiò redige Limonem in liquorem, denuò reeleuatum, in quo Perlę calcinationem arripiunt, exiccatæ reſoluuntur, quæ reſolutio in Elementum, cui prorſus nulla complexio ineſt, erumpit. Eſt enim huius vis vniuerſa, ſimilis Quintæ Eſſentiæ. Nolim hoc loco admittas rationem Extractionis, quam Archelaus præſcribit, neque id genus alias ſeparationes Spagyricas: Nam ſuperior tranſmutatio non modo ea membra quæ debilia ſunt, priſtinæ valetudini reſtituit, ſed ea etiam quæ valida ſunt, ac robuſta, in eodem vigore conſeruat. Hinc eſt cur Perlæ pluris, quàm reliqua Spermata fiant: inter quas longè præſtantiſſimas Oſtrearum eſſe affirmo. Quanquā hoc loco non minimas partes ferat, quemadmodum Archidoxa habent, Homunculus, quem Necromantici Alreonam, Philoſophi Naturales, Mandragoram vulgò appellant: tamen non niſi in communem errorem abiit, propter chaos illud, quo iſti obſcurauerunt verum homunculi viſum. Origo quidem ſpermatis eſt: per maximam enim digeſtionem, quæ in ventre equino fit, generatur homunculus, ſimilis ei per omnia, corpore & ſanguine, principalibus, & minùs principalibus mēbris, à quo prodiit. Quare hoc loco præteribimus huius virtutes, quandoquidem nō vt Perlæ, apud huius rei peritos innotuit.

Perlæ cū Auro proximè cognatæ.

Perlarū Eſſent. ꝑ præparatio.

Archelaus notatur.

Perlæ Oſtrearum præſtantiſſ.

Homunculi Alreone ſeu Mādra. oculis quis

Homunculus vnde & qui generetur.

De Extractione Quintæ Eſſentiæ ex Herbis, Cap. V.

SVprà mentionem fecimus Quintæ Eſſentiæ, quæ citra vllam Extractionem fieri debeat, id quod in hanc ſententiam accipias oportet. In Elixiro, quo de in præſentia mentionem fecimus, Quinta Eſſentia nullo pacto elici poteſt ex Herbis citra Extractionem, propter diuerſitatem Eſſentiarum, quæ vni ſubſtantiæ inſunt. Hæc ita ſunt ſegregāda, vt Herba maneat Herba, & Quinta Eſſentia maneat Quinta Eſſentia. Etſi in qualibet herba ſūt quatuor Elementa duplata: Quinta tamen Eſſentia non adeſt duplata ſed altera pars ſolùm. Alterā, quæ eſt Subſtantiæ, relegamus ad eas artes, quæ particulares ſunt, & quod Elixiri eſt, tractabimus: id quod exēplo Meliſſæ clariùs innoteſcet. Digere Meliſsā philoſophico mēſe in Athanar, deinde ita ſepara, vt duplata elementa ſeorſum appareant, continuò eluceſcet Quinta Eſſentia, quæ Elixir eſt vitæ. Similiter vino generoſo, & idipſum variè: in Nepitâ acerba; in Lollio, lutea: in Tincio, nigricans: in Lupulo, tenuis ac alba: in Cuſcuta, auſtera: in aliis ſimiliter iudicandum, iuxta Experientiæ præſcriptum.

Meliſſæ Eſſ. præparatio. Athanar. eſt furnellus.

Porrò extracto ſpiritu iſto, & ab altero ſeparato, Ecce vinū ſalutis, in quo philoſophi aliquot ſæcula obnixè laborauerūt, nihil tamē vnquā ſunt aſſecuti. Et bona pars eorū qui Raimundū ſunt

Vinū ſalutis quid.

secuti, aliquot dolia releuarunt, dum elicerent Quintam Essentiam vini, nihil prorsus tamen deprehenderunt præter vinum adustum, quo perperam pro spiritu vini vsi sunt. Quæ hoc loco requiruntur, alibi in Philosophia de Generationibus reperiuntur. Sufficit enim admonuisse Spagyrum, qua ratione Herbis Quinta Essentia insit, denique quæ in his sunt inuestiganda.

De Antimonio. Cap. VI.

Antimonij vis quæ sit. SIcut Antimonium finit aurum, sic eadem ratione, ac formâ finit corpus: in illo enim est Essentia, quæ nihil impuri cum puro confundi finit. Neque quisquam Spagyricæ artis peritus, deprehendere potis est vim atque adeò virtutem Antimonij. Antimonij virtus impervestigabilis. Nam in principio rerum eò deuenit Antimonium, & inter Metalla, quæ aquæ sunt, sic est relatum, vt porrò etiam diluuio exacto vis huius genuina, atque adeò virtus permanserit, ita vt sese ex Influentiâ semper dirigat, neque aliquid de vi, ac virtute natiua vnquam decesserit. Antimonium præ omnibus præstantia. Merito igitur omnia quæ Mineralium sunt, quorum summum, ac potissimum Arcanum in se claudit Antimonium, huic vni tribuimus. Mundat seipsum vnà cum reliquis, quæ immunda sunt. Porrò si nihil omnino sani adest, immundum corpus in mundum transformat. Quemadmodum in expositione Lepræ habetur; quæ omnia palam declarat, ac indicat Spagyrica praxis. Sed ne longiùs quàm par est digrediamur, & tandem Antimonij virtutis præparatio. ad præparandam Antimonij virtutem (cuius vel apex vnus, aut iota omnibus codicibus, qui in vestra professione sunt, præstat) perueniamus, sic habe: Principio vide ne corrumpatur Antimonium, sed totum hoc, quantum est, integrum maneat, citra vllam amissionem formæ. Sub hac enim delitesci. Antimonij Arcanum, Antimonij præparatio Dosis gr. iiij. id quod per Retortum impelli debet sine omni capite mortuo, ac denuò in tertium Cohob tertiam naturam reduci. Tum demum erumpit Dosis eius gr. iiij. Quintæ Essentiæ melissæ administrata. Huic præterea nihil tribuit Archeus terræ.

De Sulphure. Cap. VII.

PRincipiò ardua res est, & nominibus celebranda, tantam inesse vim atque naturam Balsami Natura quæ. terræ, quæ Balsamum procreet, cuius est hæc natura, vt porrò nihil putrescere sinat. Sulphur pondus Balsami. At consideres Resinas, quarum potissima pars est Sulphur, nihil est quòd superiora laudes. In sulphure Balsamum est, quo de nemo non variarum artium studiosus meminisse debet. Nam in eo sunt Liquores Balsami, qui neque viuum, neque mortuum quicquam putrescere sinunt, sed corpus ita conseruant, vt nulla neque Influentia, neque naturalis corruptio, vel impressa in corpore deprehendi possit. Nemo miretur hoc loco tantam inesse vim in Resinis terræ, neque maiorem prædicationem huius, quàm quæ Balsami sit super terram crescentis, & huius vim atq; virtutum declarantis. Nam in his, quæ occulta sunt multò plura deprehendū- Sulphur refinarū præstantissima. tur, quàm in his, quæ manifesta sunt. Sic in Sulphure multò plura deprehenduntur, quàm in cæteris Resinarum partibus. De Sulphure autē, vt ad tractandi rationē perueniamus, sic habe: Eleua Sulphur à Colcothar, Spagyri comore, idq; Sulphuris præparatio Spagyrica. tantisper dum non superat ignis, id quod natura Colcathar Sulphuri tribuit, idem spiritus fixus est Balsamus terræ de quo hoc loco paucula admodum scribimus. Huius enim virtus experientia patet: & si aliqua de Gummi, quædam etiam ex Resinis, cæteraq; id genus eiusdem naturæ sunt cum Balsamo, tamen inter illa primū, ac optimum esse puto Sulphur, &c.

De Mercurio. Cap. VIII.

Elixir. ☿ non est Rubigo seu Flos Lullij. ELixir ex Mercurio eâdem ratione, quâ ad transmutanda Metalla adornatur, confectum plurimum valet ad pellendam mortem. Nam eius Rubigo, quam Lullij sectatores falsò Florem appellant, nil nisi mors est. Sicut enim Mors, consumit ac conterit corpus, sic Rubigo metallum. Quicquid ergò Tinctura illa tingit, longæ vitæ plurimùm inseruit, & idipsum tantò efficaciùs, ac fortiùs, quantò altiùs (absit inuidia dicto) gradum Veneni attigerit, quantò acriùs etiam, ac subtiliùs in præparatione reiteratum fuerit. Rupiscissa taxatur. Neminem deterreant Rupiscissæ fabulamenta, qui suo more temerè, ac frigidè super hac re scripsit, videl. in Tinctura corporis Aurum & id genus alia, quæ Mercurij sunt: deniq; quicquid ex Spiritu Salis, aut Arsenici confectum est, prorsus esse fugiendum. Ad Tincturam Mercurij (cuius virtus est ex subtili acrimonia, quamquam à naturâ Archei habet) Albertus & Thomas circa Tinct. ☿ vbi lapsi sint. propiùs accesserunt Albertus, ac Thomas: in coagulatione autem nimia & gradu Reiterationis, quibus totum negotium obruerunt, falsi sunt. Quamuis in adornanda Tinctura eorum quiddam est, quod veræ Tincturæ finitimum est, in hanc sententiam: Sicut metalla Elixir. ☿ præparatio & Dosis. transmutantur ac plenè figuntur, sic etiam corpus ad hunc modum: Reduc Mercurium in eleuatione tantisper, dum in fixum crystallum abeat: deinde in resolutionem, ac coagulationem digere, & cum Auro coniunge, ita vt fermentum eius hoc ipsum fiat. Proinde iuxta præscriptum Hermetis age vsque in finem lapidis, cuius dosis est granum 1. Huius vis, ac virtus corpus reseruat integrum.

De Spiritu vini. Cap. IX.

SVpra vbi Essentiæ Herbarum memini, nihil aliud nisi vinum esse, ostendi, id quod sic accipias oportet. Spiritus vini à substantiâ eiusdē prodit: nam huius subiectio existit vinum, sicut Marrubium proprij ac natiui vini. Quare vt spiritum vini tanquam Essentiam, quæ verè Elixir est, habeas, sic accipe: Sicut Persicariæ libra 1. ℥ ij. vini emittit: Sic vini libra 1. plus scrupulo 1. non capit. Reliquum est phlegma vini, id quod ad præsens Elixir parum confert. Porrò inquisitio Essentiæ vini extractio. huius Essentiæ, fiat ad hunc modum: Digere vinum Pellicano infusum fimo equino, idq; bimestre spatium continuò, videbis adeò tenue, ac purum, vt pinguedinem quandam, quæ spiritus vini est, in superficie vltrò eliciat. Porrò quicquid sub hâc est, Phlegma citra omnem vini naturam existit. Pinguedo autem sola phiolæ inclusa, & per se digesta, summæ energiæ est ad vitam longam. Non modò autem ad vitam longam, sed etiam ad alia Praxis illa torqueri potest, & idipsum interuenientibus Cinnamomo,

Xylobalsamo,

Xylobalſamo, Myrobalanis, & id genus aliis in hunc modum. Confunde, ac interueniente digeſtione ita coniunge, vt Elixiro; quo de hoc loco mentionem facimus, Auroque adiuncto medicina adornetur, quæ omnem contractionem tollit, ac membra reſoluit.

Extractio Mumiæ. Cap. X.

Mumia quomodo & vnde præparetur.

VIrtutum verò ex Mumiâ extractio magiſtraliter, vt eo verbo vtar fit per commiſtionem eius cum Eſſentia Vini, ex Chelidoniâ quidem ſumpti, nempe, ſi ad decem vſque dies ſic digeres, in quinque autem deſtilles. Porrò verò digeratur ex integro rurſus, eò vſque quò ſe Mumia in liquorem vertat: quo facto tam ſuperno, quam inferno, ſeparatis nempe ſeorſim à medio, addatur huic ſedecima pars Balſami de lignis, terræque ſigillatæ Pauladadi pondus duodecimum, ac tantundem Horizontis Liquoris: digerantur ſimul ad ſui menſis ſpatium, quo concluſum ita ſeſe reuerberet. Hoc enim pacto in ſummum vſque gradum aſcendit. Quod quidem eorum omnium, quæ veneris dominantur, potentiſſimum atq; efficaciſſimum eſt.

Satyrionis extractio. Cap. XI.

Satyrionis extrahendi modus.

QVicquid autem ex Satyrione elici debet, per ſeparationem fiat neceſſum eſt. Vis namq; in Satyrione delitefcit Saturniana, quæ quidem clam virtutem, qua de gloriari Satyrion debebat, ſuffuratur ac debilitat, ſicque ſic eius Exaltatio triginta granis minor. Quo fit, vt non rarò opem vſurpatus deneget Satyrion. Quare in eius ſeparatione conſiderari operæ pretium eſt, vt non forma quidem, ſed virtus duntaxat ſeparetur, id quod in hanc fit ſententiam: Indigeratur in Pane ſiliginis Satyrion, idque ipſum in Ventre Equino ad ſuum nempe menſem: quo peracto, ipſum quidem è pane excipe, abiectis quippe fæcibus. Deinceps Sanguinem Satyronis probè digeri, deſpumarique finito: quo ſedato, tum demum medicinam nactus es, quæ cæteras, omnes quæ ad conceptionem attinent, facilè poſt tergum relinquat.

Extractio Primi Metalli. Cap. XII.

Primi Metalli extrahendi modus.

PEr Primum Metallum ſummæ atque adeò præcipuæ fiunt conſeruationes corporis, neque tamen ex natura propriæ ſuæ confortationis tam eſt efficax, ſed potius ex virtute mineralium, quæ in ſe continet. Nam vt vitam longam conſerues, ex principe mineralium hoc proficiſcatur neceſſum eſt, quandoquidem Mineralia Phyſicum corpus exiſtunt. Atque hoc temperamentum illod eſt, quod ſolum atque vnicum Corroſiuis reſiſtit, operaturq; tam per Chymicum, quàm Archeicum Ares, ſquin etiã robuſtiſſimum quodque corpus cum debiliſſimo temperat in vno gradu. Robur ſiquidem præter roboris Ares perinde eſt, atque debilitas infra gradum Ares roboris exiſtens: firmiori quidem adimit, quod imbecilliori præſtet, ac vtrunque in medium tandem redigit diametrum, id quod in hunc modum fit: Liquorem Corallinum accipito, eum nempe qui probè diaphanus exiſtat, cui adiunge eius quidem Vitrioli, quod eſt ex Venere, quintam partem: digerantur in Balneo Maris ad menſem ſuũ. Hoc enim pacto ſeparat ſe vinum Metalli primi in ſummitatem, cæterum quicquid de fæcibus vini eſt, Vitriolum Veneris occupat. Sicque fit Primus ille Metallus, perſpicuum, diaphanum, ac rubinum planè vinum, cuius præcipua virtus, ac poteſtas in omnibus eſt Mineralibus totius Phyſici corporis.

FINIS LIBRI TERTII.

DE VITA LONGA LIBER QVARTVS.

CAP. I.

SEd ne in vita longa quicquam ſilentio prætereatur, in hoc libello obſeruari conuenit, quòd intra teſtam, vltra etiam Quintum illud Eſſe, concluſum eſt aliquid, ex quo coniunctio quædam cùm corporalis, tum eius quod præter corpus eſt, extra Quintum illud, in longam vitam corpus producit. De quo ſic habe: Nihil planè eſſe, ac inuiſibile: in ipſo tamen corpore eximium, quod non Microcoſmico ſolùm corpori longam vitam præſtat, ſed etiam ipſum Dardo in trigeſimum annum vſque integrùm equiſeruat, ipſumq; Anthos ac inſignem illum Cheyri vſque in tertiam cuſtodit ætatem. Hoc namque cùm Antheras, ac folia ſuſtentet Microcoſmicum, quod per vniuerſam quatuor Elementorum Anatomiam perdurare in ſua conſeruatione debet. Quocirca in hac quidem poſitione notandum medico eſt, quòd vniuerſa quatuor Elementorum Anatomia, in vnicam Microcoſmi Anatomiam contrahi debeat: non autem ex corporali, ſed potiùs ex eo, quod corporale conſeruat: quod quidem ſupra Quintum illud, cùm hoc, tum reliqua quatuor ſuſtentat. Et ſi Nomenclaturam ei iuſtam, ac veram dare oporteat, Balſamum ipſum vocare, ex quo vita conſeruatur iure poſſum, qui ſe à corporis Balſamo iure ſeparat: & talis eſt Balſamus, qui ipſam quoque naturam antecellat, idque ipſum tamen quoq; naturam antecellat, idque ipſum tamen per corporalem operationem.

Dardo. &c.

CAP. II.

POrrò eius quidem Balſami, quo de iam dictum, qui longam exhibere vitam debet, declaratio duobus modis fit: Vno qui eiuſcemodi virtus clam, & à caſu accidens ex eo ſequitur, quòd pleriſq; longa quidem vita tribuitur, qui tamen ipſam, qualis, in ſe eſt, agnoſcunt minimè. Alter autẽ modus per artes fit, eis nempe, qui illam adipiſci coniunctionem poſſunt: neq; tamen idipſum fieri citra mediũ aliquod poteſt. In hoc enim planè ſita eſt rei ſumma, quòd in eo Iliaſtro, cùm longa, tum breuis etiam vita reperitur. Nã quæ Herbis adiuncta eſt, terminũ ſuum habet: Similiter etiã ſuom habet terminũ, quæ Mineralium eſt aquæ: eodẽ modo Tereniabin quoq;, nec diſſimiliter & Noſtoch. Præter tamen hæc omnia, talis ac tanta ipſius eſt coniunctionis vis atq; poteſtas, vt omne id, quodcunque ex quatuor Elementis productum fuerit, ſupra primum illum terminum ſuum conſeruetur: & is eſt terminus Iliaſtri. Quo quidem

Tereniabin &c. Noſtoch.

quidem etiam superatum volumus, subtilem illum virum, qui terminum transgredi non posse ait, quod quidem sin minùs fuerit, ac transgrediatur, fieret hoc vel in altero saltem. Eorum namque sunt duo: quorum alter quidem transgredi nequit (est enim terminus in Microcosmi naturam positus) alius autem etiam in naturam Elementorum, alius verò in Quintam Essentiam quoque, praeterea & alius ex vltimo Iliastro. Ij quippe termini in medici potestate consistunt, qui in his mutare pro suo potest arbitrio quod vult, praeter solum fixum, vbi finem vna cum suipsius quoque mutatione expectare ipsum oportet.

Cap. III.

Iliaster triplex, &c.

Sanctitus. Paratet. Magnus.

HVnc itaque Iliastrum ad eum modum intellige, quandoquidem hic triplices praeter Quintam Essentiam virtutes reperiuntur. Est enim Iliaster Sanctitus: alter verò Iliaster Paratetus: tertius autem Iliaster ille Magnus. De priore sic accipe: Quòd Sanctitus ille longam vitam praestat, idque secundum eius qui ipso vtitur industriâ: alter verò id ipsum dispẽsat iuxta fauorem: Sed tertius illaesus, citraque notam in vita longa consistit. Hinc igitur Iliastrũ hoc in loco comprehensum expende, quòd primus, secundus, & tertius simul omnes microcosmo subditi sunt, ita vt in vnum eos Gamonymum redigere possit. Alter verò cogitur nequaquam, sed quemadmodum fauori conuenit, acquiritur. In tertio perinde habet, vt in Enochdianis ac Heliezatis, non secus, atque de Aquastro patet. Primumque ita ex Elementis suam ducit originem, veluti testa concludit, ipsisq; Arcanis supra Quintum Ess. attribuitur. Secunda verò Magnalib. adscribitur. Et tertius ex propriis Specificis suis. Ex quo sequitur Terrelatos, Nymphydicas, Aëradados, Soladinos longam vitam suam accipere singulos in aliena Essentia. Illius enim tertij Iliastri mors est, & tempus & arbitrium: isque est, qui Spicae vltrà, quàm ipsa quoq; per se natura ferat, tribuit, quin & Myrrhae fragarantiã toburq; in Leris. Atqui vtut sese habeant, considerandum medico est, vt eiuscemodi coniunctio non dissimili modo contingat in corpore, nempe quemadmodum arbor maris, semel fixa, atque adeò sui iuris ab illo facta est, fusulq? Cheyri probatus ac constans: si per eandem coniunctionem in Microcosmo idem quoque potest fieri.

Gamonymum, &c. Enochdiani ac Heliezatis, &c.

Terrelati. Nymphydicae. Aëradadi. Soladini, &c.

Cap. IV.

Iliastri primi species vltra 1000.

CÆterùm de primo illo Iliastro, pacto se habeat in hunc modum accipe, quòd eius vltra mille sunt species: non tamen quòd aliud praecellat alio, verùm potius iuxta hoc, vt quilibet Microcosmus peculiarem suam, atque adeò perfectam coniunctionem habeat, quilibet, inquam, vtrinque perfectam suam ac propriam virtutem. Tanta siquidem est Iliastri virtus ac potentia, vt per eum corpus quidem mortuum cõseruetur viuum, in eo nempè quo primus illo terminus transmutatur. Quae quidem vitae longae conseruatio supra vires nostras existit, non autem praeter vires superiorũ: sitq; sustentatio eius ad hunc modum, quòd vitã longam tribuit, citra tamen expulsionẽ morbi: vitam quidem praestat, non autem bonam valetudinem: nonnunquã verò & vtramq;. Sed eiuscemodi quippè vita longa, quae ab illo proficiscitur Iliastro, annuatim quidem durat ac propagatur: vt alij quidem, in decimum vsque annum porrigitur, qui in quinto obisse debuerat, alij in vigesimum, qui in decimo: Similiter in quinquagesimum, qui in trigesimo: nonnullis in octuagesimum, qui in quinquagesimo: aliis in centesimum, quos in octuagesimo, vel septuagesimo vitã oportuerat esse functos. Maximum autem in centesimum, ac vigesimum. Alij verò in tertium, quartum, vel quintum & sextum (sicq; deinceps indifferenter) vsq; diem, vltra suum terminum prolongatur: id quod vniuersum tum ex superiore, tum inferiore coniunctionibus, perinde atque hae duae conueniunt, accidit.

Iliast. primi quae natura & vis.

Cap. V.

SEd de vero illo Iliastro sic se res habet, quod eiusmodi quid, citra vel significationem, vel necessitatem quandam erga maiorem illum Iliastrum fieri nullo pacto potest. Quod quidem in hanc sententiam intellige. Iliastrum illum eiuscemodi vitam longam iam iam productũ, praestare id minimè gentium posse illic, vbi eius vitae longae locus nullus est. Quare obserua, tale quid non nisi cum transmutatione tam loci, quàm elementorum, fieri, sic nempe. Quemadmodum quatuor elementa in testa mortalia sunt, omni momento nouam conficientes generationem, morti eam exhibent. Sic è regione alia quoque est in suo firmamento fixa, atque ideo inconcussã perdurans, quae nec morbum causatur nec mortem. Quã de te sic philosophari licet: Quod spiritus illi sin nihil planè interire sinunt, quorum longa vita immobilis est ac firma vsque in transmutationem eorundem, rursusq; in primam. Similitudo siquidem ex texta sumitur, quod secundùm fixationem (vt sic dixerim) firmamenti, longa vita sit vno quidem confirmamento prolixior est, quàm in alio: tametsi ad primum solummodò terminum singula attinent. Veruntamen eiuscemodi transmutationem nonnulli quoq; comitantur incolae (sic enim vocare libet) in decimam, vel duodecimam vsque. Quorum mors in destructionem quidem sequetur magni illius Firmamenti, quando vtraque corpora tam coelestia, quàm terrestria commouebũtur, quin & supercoelestia quoque. Quanquam hoc citra Naturae discrimen fit. In prima namque minuta, quando eiusmodi mutationes accidunt, naturae ordinat putrefactio, fitque superstite ac viuente adhuc corpore proprio.

Cap. VI.

VT autem porrò id quod maximè necessarium est in hoc processu erga Iliastrum describamus: Principiò, vt impurum animatum depuretur citra separationẽ Elementorũ, quod fit per tuam ipsius imaginationem, cùm ea in animi tui confirmamento consistit, praeter omnẽ corporalem ac mechanicum laborem. Quae quidem dispositio ex eo contingit, quo sese homo gradatur in animo, vt aequalis reddatur,

Enochdianus.

Enochdianis. Non quod Enochdianam agere vitam cupias, animo tamen ab ea per diametrū distet. Quare microcosmum in sua interiore Anatomia reuerberari oportet in supremam vsque reuerberationem. Per hanc enim reuerberationem sese impurum consumit: fixum autem, quod ab impuro destruitur, sine ferrugine permanet. Nec tamen ignis est, cui Salamandrina adesse possit essentia Melosinicimve Ares, sed potius retorta quædam destillatio ex medio centri, supra omnes carbonum ignes. Facta autem eiusmodi reuerberatione in vltimo quidem termino fulmē exhibet physicum, non secus atque separant sese ab inuicem Saturni fulmen, & Solis. Itaque quicquid per hoc fulmen incedit vitæ longæ est, magni nimirum illius Iliastri. Atque hæc quidem fulminatio, & præcedens eius reuerberatio nihil quidem ponderi adimit, sed magis turbulentiæ corporis, idque ex colorum diaphanorum ratione.

Cap. VII.

PRæterea verò ab Ili astro primæ potestatis eiusdemodi vita longa non est. Inferiorem enim gradum præbet. Sed is tamen est, qui eo in loco separat, & perinde, vt res fixa non fixam seruare potest, à morte Microcosmum defendit: quandoquidem eius operatio non est, vt separet, verùm potiùs, vt per Arcana illa perspicua indigestum vincat, quò minùs succedat eius perditio: Similis ei, qui mala bonis superat. Velut Mumia, quæ vna cum corpore à partu procedit, ipsa quidem per se bona, corpus autem malum ac putridum. Quamcunque igitur vitam corpus viuit, ex sola viuit Mumia. proprium enim eius ac natiuum est, vt putrescat, rursusq; in stercus, cuius membrum est, abeat, id quod continuum eius studium est. Cæterùm Mumia non item: nequitiam enim illi suam frangit, atque suo ipsum proprio conseruat arbitrio, quò minùs id quod conatur aliquando efficiat. Quamobrem sic sonet eius Receptum, quod mumia supercœlestis Microcosmum plus, quàm propria eius Mumia sustetat. Quoties enim Mumia, totius item alius terminus tamen si neque tempus, neque numerus in huiusmodi terminis repertus est: perdurat enim eò vsque quò secundam euitare generationem non potest amplius: nam in hoc peritus esse physicus debet, quod vtlibet prima materia vltimam quidem expellat. Quare generatio vermium hic ordiatur, vbi vltima materia physica corporis sese ostendit: hunc igitur Iliastrum obserua, quod vermium generationem non modo non destruit, verùm etiam cùm earum adsit materia, generationem ne impediat quidem, quam tamen præuenire mumia debet.

Mumia supercœlestis hominem plus sustentat propria.

Cap. VIII.

AD horum omnium conclusionem, principiò nota, quod naturalis Mumia extrinsecus illis Antimoniis componi debet. quò peregrinus Microcosmus physicum corpus gubernet: id quod extrinsecus fieri necessum est, siue per Elementum aquæ, velut per eius Metalla, salia, & id genus: seu per Elementum terræ, vt per eius herbas siue boletos: aut in Terenia,

Mumia Naturalis compositio vnde.

bin, vel Nostoch: nam hæc omnia mansiones sunt rerum supercœlestium. Quamobrem nemo miretur, quod ingentes passim Melissæ virtutes describuntur. Quando enim in hac supercœlestis coniunctio sese vnit, quis virtutem et quantumuis eximiam abneget? Atque hæc quidem sunt Magnalia, quæ in se Bamahemi quoque continent, atque is planè Ilech est, qui ex vero compositus Aniado, eidem Elementato adimi nullo pacto potest, id quod fit per exaltationes vtriusque mundi: perinde atque vrticæ exaltationes adurunt, nitetq; ac splendet flammulæ color. In huiusmodi tamen exaltationibus virtus eorum traduci in aliud potest. Ad hunc igitur modum dignoscere exaltationes discite, quæ vrticā longè potiores existunt, idq; ipsum, vt in vero Maio, vbi Aniadorum exaltationes ordiuntur, easdem colligatis. Neque enim virtutum exaltationes in matricibus duntaxat sitæ sunt, verùm etiam in supercœlestibus. Volgaris quippe ac velut nihili Idæus is esset, qui vnam solummodo rem visui subiectam fabricare nòllet, nec præter ea, quæ tangi possunt, creasset maiora quædam. Enimuerò aliom quēdam Maium coostruxit, vbi se flores exaltant supercœlestes, in quo extrahi Artachmus debet, ac seruari, non secus atque muscus in pomambra: & sicut auri virtus in Laudano delitescit: cuiusmodi quidem Anachmi virtutes quando colliguntur, tum demum de longa vitā lætari meritò potes.

Bamahemi, &c.

Anachmus, &c.

FINIS LIBRI QVARTI.

DE VITA LONGA LIBER QVINTVS.

Cap. I.

SVPRA in primo libro fundamenta iecì vitæ longæ, ea hoc loco absoluemus. Non enim video, cur ea, quæ ad integram vitam, atque adeò sanam pertinent, hic denuò repetam. Cùm in superioribus libris, secundo & tertio, de his à nobis satis abundè dictum sit: quare in hoc quinto libro supremam manum imponam his, quæ supra in primo libro, de ea, quæ præter naturam est, vita, incœpimus: & idipsum pro ratione Theorica. Principiò proponimus vniuersis Spagyricis, cùm Adæ, tum Mathusalem ætatem, id quod in secundo capite sequenti indicabitur. Antequam tamen ad illa perueniamus, priùs de vita longa, quæ in manu illius maximi Iliastri est, exactè dicemus, idque pro ratione Magnalium. Vbi plurima de libero arbitrio arripienda esse admoneo, quàm quæ nos ex Elementis administrare possumus. Hæc, vt clariùs ac rudiùs innotescant, principio oportet fingamus Enochdianos, quam Influentiam si in mente nostra, perinde ac ignem in ligno, non sine vulgari virtute gesserimus, fieri potest, vt ad hanc vitam perueniamus, vel nollo negotio: id quod exemplo Iohannetis palam fit, cuius natura, neque vnam ætatem solùm, neque sæculum vnum duntaxat comprehendit. Sed ne his meis Paramiricis libellis præbeam calum-

Iohannetes, &c. lōgæuus.

mniandi ansam his, qui scripturas variè torquent: nihil certi hoc primo capite definiemus de vita summi Iliastis: num hic in corporalibus Elementis sit, aut porrò etiam in Quinto viuat, vbi nullum corpus occurrit, vbi non modo ij, quibus de mentionem fecimus, viuunt, sed etiam ij, quos somno sepultos credimus. Hæc, inquam, omnia sublimioribus spiritibus tantisper existimanda relinquimus, dum infrà ad illa venerimus. Porrò si impelletur Iliastes ille summus, aut aliquo saltem haberet opus, facile eò, quidquid esset Enochdianum perueniret, vbi vniuersa vita nostra lōga suis locis in æthere, ac nubibus collocaretur. Sed semel saturauit se Iliastes. vt porrò non careat, neque aliquo habeat opus. Quare in hoc libro vltimo singula pro ratione primi libri tractabimus.

CAP. II.

Vitæ longæ terminus quis. Vires hominis sunt duplices.

SEd vt tandem ad finem deducamus ea, quæ de vita longa tractare incœpimus, principiò indicabimus, quid vita longa sit. Terminus vitæ longæ complectitur inter se 1000, aut 900. aut ad minimum 600. annos. De scaturigine autem huius, quæ præter naturam est, vitæ, sic accipe. Duæ sunt in hominis potestate vires; Vna Naturalis, qua de dictum est vsque ad naturalem finem: Alia aëria, in hac enim nihil est corporale. Quare incorporalia hunc nostrum libellum absoluont. Miseros hoc loco mortales, quibus primum ac optimum thesaurum (quem naturæ Monarchia in se claudit) natura recusauit, puta, naturæ lumen. Ne porrò in hâc laboremus frustrà. In philosophia autem, quia desinit ac abit natura Aniadum, recordabimur, neque porrò mentionem faciemus philosophiæ. Missas igitur faciamus res naturales, missa etiam facimus quæcunque sunt ex Elemeotis insuper etiam gesta Helisemidan: deniq; quæcunq; supra diximus, quæ sub chao id quod summus Iliastes existat, delitescunt. Et in manus ea, quibus de mentioné in 1. libr. facere cœpi, tandem accipimus. Vt igitur ad annum Aniadin, aut etiam vltrà perueniamus, obseruandæ sunt regulæ sequentes.

Nymphidida. Guarini. Saldini. Salamādrini. Melusinæ, &c.

Neminem offendant, quæ hoc loco de Nymphidida dicturi sumus, qoo loco simul indicabitur vis ac natura Guarinorum, Saldinorum, deniq; Salamādrinorum, & quicquid est Melosinæ. Porrò si quem præsens locus abalienaret, neminem offendat, sed potiùs finem huius opusculi adeat, vbi singula videbit.

CAP. III.

Vita longa quomodo à Natura Soli, Loci corporu, &c.

SEd vt simul innotescant cùm locus, tum corpus in his rebus, quod certâ quâdam cōcordantia ordinari debet, ac disponi. Principiò obseruanda est soli natura, quod Iliastus est: nam aliud ad 300. vsque ad 600. annos conseruat, id quod ad eos codices relegamus, qui tractant de naturâ Elementorum. Porrò quicquid ex sui natura simul etiam loci naturam admittit, haud dissimiliter priori sæculo in vnam conclusionem cogitur. Vbicunque verò cocūt, cùm loci tum corporis natura simul illic vel nullo negotio peruenitur ad 600. annum: quorum aliquot, qui istuc ætatis attigerunt, commemorare possem, nisi aliò properaret calamus. Sunt præterea, qui aliquandiu clam, atque adeò furtim sunt seruati, idque per vitam longam. Quorum ratio, quia nulla, nisi quatenus Iliasti tribuerunt, & hoc loco prætereundum censeo. Sic quicquid non est aëriæ vitæ, hoc loco tollitur. Sequuntur ergo qui vitam aëream vixerunt, quorum alij à 600. annis ad 1000. & 1100. annum peruenerunt, id quod iuxta præscriptum Magnalium, quæ facilè deprehenduntur, ad hunc modum accipe: Compara Aniadum, idque per solum aëra, cuius vis tanta est, vt nihil cum illo commune habeat terminus vitæ. Porrò si abest iam dictus aër, erumpit extrinsecus id, quod in capsulâ delitescit. Iam si idem ab illo, quod denuò reuertatur, fuerit refertum, ac denuò in medium prolatum, scilicet extra id, sub quo prius delitescebat, imò adhuc delitescit, iam vt res trāquilla prorsus non audiatur à re corporali, & vt solum Aniadum Adech, deniq; & Edochinnm resones. Porro etiam hæc tria, & quod in hæc tria vergit, non quatuor, sed vnum sint, habebis longissimam vitam delitescentem. Hinc est natiuitas magni illius Aquastri, qui præter naturam natus est. Hoc & si id quod intrinsecus erat, nequaquā deprehendere potuit: tamē hîc præbuit occasioné id, quod extrinsecus Iliastes fuit, &c.

CAP. IV.

Zenio, &c.

REstāt adhue in hac Monarchia, cuius nos magnus ille Zenio maximopere commonefacit, videlicet longè aliam esse vitam ab eâ, nos plenè præscripsimus: quæ tunc alta nos perstringit, cùm singula transibunt, qui calcat, & qui calcatur, nihilominùs tamen vtraque manebunt, id quod non satis intellexerunt hactenus Aliani. Tum demum erit quando simul omnia desinent, quæ vnà mecum indagastis, iam indè à primo ad nouissimum vsque. Sed par est, vt semel etiam probemus ea, quæ tractare incœpimus, idque non physica ratione, sed Essentiâ ipsâ, quæ vel sola hoc loci, cuius meminimus, plurimum valebit. Hoc loco quo de plenè loquimur, miraberis forsan, ac quæres: Nom vita sana possit esse coniuncta cum vitâ longâ? De hoc igitur hæc paucula notato. Duplicem esse Essentiam, alteri sanitatem & fixam: alteri ægritudinem & similiter fixam inesse. Quod autem ad locum & immutationes istorum attinet, nihil prorsus immutamus. Porrò quorsum attinet frostra his immori, quæ nobis lumen naturæ recusauit? Præterea ille, qui ex animi libidine nobiscum agit, indicat, ac rursus biantes nos deserit. Quare hoc loco præteribimus, quæ vires nostras superant, & creaturas aliquot, vitæ mirabiliter longæ, & eas sine fato commemorare incipiemus. Inter quos sunt Laureus, Siconius, Hildonius, & alij plerique, quorum natiuitatem, siue mortem naturalem nemo vnquam neque deprehendit, neque audiuit. Adde naturam & Essentiam illorum, & quotumquemque reperias, qui vel apiculum de his scripserit: Quanquam Paramirica scripta nonnihil de his habeant: tamen sicut semel hoc fuit, ac rursus desiit, ita etiam vnà intellectus abiit. His

Aliani.

Vita sana & longa an cungaan coniungantur?

Laureus &c. Siconius &c. Hildonius, &c.

Necroli. ca, &c.

igitur

igitur concludimus, quicquid est vitæ longæ, idq́; extra Necrolicos, quemadmodum in sequentibus patebit.

CAP. V.

NOn pili fecerim eum. qui sub Lullianis artibus se falsò, vt Necrolicum vendidat, & improbat in quod id quatuor Scaiolis comprehenditur, & me vt summum Scaiolum prędicat, ita vepro ratione Cedurinorum possim adoriri Necrolias artes. At ego vel hydros Scaiolis vnà cum æmulis inuideo. Quid dicam hoc loco de his, quæ Musa sagax in canonibus suis vnà cum matrice quatuor Scaiolarum complectitur, quæ vobiscum indormiscunt, temporaq́; in vobis Anodynica reddunt. Et ego vos etiam atque etiam in tantum stuporem adduco, vt in notitiam papaueris redigamini. Sed missa facio illa, & in hoc solùm laboro, quod in superioribus lib. hactenus monui, in cosmographica scil. vita, vbi cùm locus tum corpus Ieiihach apparent. Porrò etiam quæ præscribo, præter loci ac corporis vires, idque Spagyricæ præscribo, Hydromanticæ, & Pyrotenchus. Sed quid attinet hæc commemorare vobis omnibus, quorum ne nomina quidem noui? qui & si Necrolios agitis, & in Cyphanto nonnihil experti, tamen indormiscunt pulsatiles. Hæc omnia ego absolui, ea quisquis intelligit. optimo iure se Spagyri nomine venditet: ac tum demum quintum cap. ediscere laboret, in quo me plurimum offendunt Scaiolæ. Nam in his nulla inest mortalitas. Sub hæc igitur concludo totius rei summam, & affirmo eum esse immortalem, quicunque pro ratione Scaiolarum vixerit, id quod per Enochdianos, & sui sequaces probo. Neque hunc locum infringet Aquaster. Porrò si pro ratione Necrolsiorum Scaiolis insererer, esset quod excipiendum ducerem, id quod maximus ille Adech anteuertit & propositum nostrum, at non modum deducit: Quod vobis Theoricis discutiendum relinquo. Atque ad hunc modum abiit è Nymphididica natura interuenientibus Scaiolis in aliam transmutationem permansura Melosyne, si difficilis ille Adech annuisset, qui vtrurque enstit, cùm mors, tum vita Scaiolarum. Annuit præterea prima tempora, sed ad finem seipsum immutat. Ex quibus colligo supermonica figmenta in Cyphantis aperire fenestram. Sed vt ea figantur, recusant gesta Melosynes, quæ cuiusmodi sunt, missa facimus. Sed ad Naturam, Nemphididicam. Ea vt in animis nostris concipiatur, atque ita ad annum Aniadin immortales perueniamus, arripimus characteres Veneris: quos & si vos vnà cum aliis cognoscitis, minimè tamen vsurpatis. Idipsum autem absoluimus eò, quòd in prioribus capitibus indicauimus, vt hanc vitam securè tandem adsequamur, in qua Anadus dommatur ac regnat, & cum eo, coi sine fine assistimus, permanet. Hæc atque alia Arcana, nulla re prorsus indigent. Et in hunc modum vitam longam conclusam relinquimus.

Melosynæ, &c.

Theophrasti ex Hohenheim, librorum quinque de vita longa finis.

FRAGMENTA LIBRI PRIMI DE VITA LONGA.

CAP. I.

ANTEQVAM de vita Longa Philosophari incipiam: Primò quid vita sit, scitu dignum existimo, maximè verò immortalis: Quem locum alij prorsum integrum reliquerunt, credo incognitum, aut non satis intellectum. Hinc est, cur alteri solùm, mortali scilicet, consultum voluerint hactenus.

Vita est duplex.

Quæ omnia vt clariùs innotescant, Principiò de Physico corpore dicendum esse existimo: Generalis Praxis in Physico corpore fit ad hunc modum. Principiò considerantur partes eius, tot & tam variæ Medullæ, Ossa, Cartilagines Ligamenta, Nerui, Carnes, Membra: Denique quicquid est Principalium membrorum. Cor videlic. Hepar, Cerebrum, Vesica, Splen. Præterea quicquid est exteriorum membrorum, Musculi, Lacerti, & id genus alia, quæ Physicam vitam complectuntur. Sed ad ea priusquàm perueniamus, quid Mors sit, quid Ægritudo, paucis indicabimus. Mors est dissolutio vitæ, cùm mortalis, tum immortalis, quam dies Natalis coniungit ac copulat. Nam omnis Coniunctio rerum mortalium, maximè diuersarum, affert secum dissolutionem. Quemadmodum omnem coniunctionem rerum Naturalium, & earum, quæ præter Naturam sunt, sequitur dissolutio. Sic vitæ, quæ coniuncta est, comes est dissolutio. Hinc est huius mali fons & origo, generatio Morbi, quam continuò insequitur mors. Ex quibus facilè colligere licet, quid vita sit, tum mortalis, tum immortalis: qua ratione vitaque conseruari debeat: id quod infrà etiam in fine Physici corporis latiùs patebit.

Corpus Physicũ, quæ cõstituant.

Mors quid.

Vita quid vtraque sit.

CAP. II.

PRincipiò oportet probè cognitam habeamus vniuersam rationem atque naturam cùm physici corporis, tum Physicæ vitæ: etsi neque corpus neque Vita corporis hoc loco considerari debent. Ex mortali enim nihil potest elici, quod pariat vitam longam. Extra corpus est vita longa, & à corpore conseruatur.

Mortale nullam ad vitã longam facit.

Præterea interueniente corpore exoritur dissolutio vitæ vtriusq́;. Vbicunque enim mortalitas non est coniuncta immortalitati, illic dissolutio esse nequit. Hoc loco plurimum laborauit Hippocritica Musa, qua le. ratione corpus tanquam Balsamum conseruaret, nec causaretur mortem, immemor in vita mortem non esse. Nihil enim aliud Mors est, nisi dissolutio quædam: quæ vbi accidit, tum demum moritur corpus. Atque huc omnia sua excerpta retulit Hippocrates, corpusculumq́; illud præ manibus sumere, & mortale mortali conseruare decreuit: quum in ea nulla vnquam fuerit vita, quæ ex illius fonte manarit. Corpus est creatura, at non vita. Non prorsus referenda est, inquies, Hippocratica Musa ad mortalitatem: Esto: At multò faciliorem viam ad sanitaté inuenies:

Hippoc. conatus irritus, &c.

Mors quid.

Corpus est creatura non vita.

nies. Nihil enim præterea, quæ creaturæ sunt, Hippocrati tribuit Deus. Sed ad rem. Huic corpori Deus adiunxit aliud quoddam, puta cœleste, id quod in corpore vitæ existit. Hoc opus, hic labor est, ne in dissolutionem, quæ mortalium est, & huic soli adiuncta, erumpat. Etsi in corpore isto caduco accidere potest dissolutio, atque adeò colligi ex eâ amissio cœlici corporis: tamen vitæ longæ obesse nequit: propter Restaurationem, quæ subindè fieri debet, vt prorsus omni defectu careat corpus. Sicut enim Ignis tantisper, dum ligna adsunt, viuit. Sic vita longa, dum adest corpus. Quod corpus, vt corpus, conseruandum est interueniente corpore, quod extrinsecus conualescit: Inde enim conseruari potest. Nihil enim aliud est corpus, nisi subiectum, in quo longa vita gliscit.

Vita quâ diu duret &c.

FRAGMENTA

LIBRI SECVNDI DE VITA LONGA.

CAP. I.

De Curâ Podagræ.

Podagræ cura, in quibus consistat.

AD perfectam podagræ curam tria requiruntur, nimirum Purgatio, cutis apertio, & eiusdem sanatio. Processus is est. Podagricus primò pleoè perfecteque per Arcanum corallinum purgandus est. Per hoc fluxus podagrici vsque adeò expurgantur, vt locus illi morbo ampliùs non detur. In isto siquidem corallino, quod ex Essentiâ Auri præparatum est, facultas adeò insignis latet, vt impossibile sit, Medicum citra illam purgationem Podagram inquirere. Purgatio ea sexies vel septies interanda est, prout Podagra vel inueterata, vel grauis & contumax est. Quòd si tamen à purgatione morbi aliquid adhuc residuum fieret, aut æger propter imbecillitatem purgationi sustinendæ, non sufficeret: Cutis ei aperienda est, hoc modo. Vbi sedes præcipua vel centrum Podagræ est, ibi cutem aperi per Alcali ex spiritib. Apertionem illicò sequitur tumor, ad quem confluit, quod ad centrum Podagræ spectat: Illud postea effluit, si caro emortua remouetur. Fluxu porro podagrico desinente, curam reliquam accessoriam aggredere per Emplastra de Mumia. Et his remediis podagra curatur. Cæterùm Liquor ex Mumiâ contemperatus, etiam citra apertionem cutis sanat, morbo adhuc recenti existente, nec dum inueterato: & hoc ex singulari congenitâ Naturâ ac proprietate fit. Tertia curandi podagram ratio perficitur Mumia, si in vltimam materiam Alcalizatam reducitur, idque per Liquorem Mumiæ, hoc modo. Podagrica membra quotidie inunge spatio septimanarum septimanarum septem vel octo circiter, prout Podagræ conditio postulat. Et hisce tribus modis sanatur, quicquid contractum & dissolutum est. Hæc podagram sanandi ratio noua planè & inaudita est imperitis cumprimis Medicis, qui per calumniam istam rationem medendi veris regulis aduersari clamitant, cùm tamen ipsimet interim nihil nisi inanem titulum Medicorum habeant.

Arcani corallini vis quæ.

Cutis apertur Alcali ex spiritibus.

Podagræ curandi, alia ratio.

FRAGMENTVM ALIVD LIBRI SECVNDI DE VITA LONGA.

De Apostematibus.

Apostematum genera duo.

VT in Apostematibus curandis ex vero & genuino fundamento procedatur, hæc cumprimis tenenda Regula est, quòd Apostematum genera duo sint. Nonnulla sunt in quibus Mors & Paroxysmus vnà insultant. De his multi Medici anxiè laborârunt. Quòd si verò Morti manus ac pedes fuissent: indissent illi vtique, quòd mendacia de Epidemiis scripta exstarent velut & de Apostematibus cæteris. Regula secunda est eorum Apostematum, in quibus mors cum paroxysmo non insilit. In hæc quæ potestas medici sit, deinceps subnectemus. Vtræque regulæ concurrunt in Anthrace, in Saphyro, in carbunculo, in Pleuresi, in Peste, in Bubone & cæteris. In nonnullis mors non concurrit, vt in cancro & similibus, quæ mammillas fœminarum affligunt. Horum omnium curæ modus is est, vt nihil adhibeatur, quàm SONATH, in quo virtus Expulsiua consistit. Hâc enî facultate Apostemata vniuersa expelli debêt. Resoluit, mitigat, & à corde expellit. Huic adiungi debet practica Chirurgica, quâ per Maturatiuam Emunctoriũ materia coërceatur. Ea maturatiua debent simul etiã esse Attractiua, ita tamen, vt expulsiuũ attractiuũ sequatur Sonath hoc modo in virtutem expulsiuam directo, sequitur deinde de Theriacâ vitæ, in quo Arcanum omnium venenorum est, roborandi causâ vsurpandum. Cætera Experimenta hinc indè conquisita, medicis relinquimus, qui per illa suas culinas infarciunt, & hinc inde gratiam aucupantur.

Apostematum cura quæ sit.

SONATH quæ facultas.

DE VLCERIBVS.

Vlcerum cura per quæ fiat.

OMnes fluxiones, humores, &c. sub curâ vnâ comprehenduntur, si in Emunctorium per se incumbant, hoc est, si vlcera efficiant in locis illis, ad quem emuonguntur. Omnium cura vna est, & talis quidem. Primò est Mortificandum. Secundò, Mundificandum. Tertiò sanandum. Mortificatio est, quâ per Alcali ex Realgar vlcera, & quicquid læsum est, mortificantur: deinde per Gummata ab Eschara liberantur: Deniq; per Mumiam consolidantur. Quanquam vlcera nonnulla mortificationem nullam posciant, vt sunt Vlcera Esthiomena. Quorum vtrum faciendum vel omittendum sit, decernendũ relinquimus chirurgis. Porrò etsi quidem vtrique illi Medici Remedia multa inuenta proposuerint: omnis tamen illorum doctrina ea fundamentis caret, & à desperatis Medicis, qui nec sibi, nec suæ arti fidere tutò possunt: proficiscitur. Sed hæc iam de omnibus vlcerum generibus dicta satis sint. Purgatio præcedat, loco conseruationis: quam peritis Medicis relinquo. Quæ de pustulis sequuntur, spectant etiam ad vlcera.

Vlcera quæ mortificanda.

DE PVSTVLIS.

MOrbi Gallici species, & morbus ipse per se, curâ sui ad tria reuocat, ad purgationem, curationem, & conseruationem. Compendium

Gallici morbi curaque. Cautiones vitæ quæ.

dium est, vt quilibet Morbo Gallico laborans, per Ceniotemium purgetur in principio. Cenotemium enim omnem causam & materiam peccantem aufert. Modus iste purgandi Medico probè cognitus esse debet, vt Dosin & quantitatem iustam præscribat. Posteà, si quid extrinsecus in cute erupit, vt sunt pustulæ: hæ per oleum ex Realgar illini & erodi debent. Quod si contractura manet: debet & ipsa oleo ex Realgare inungi & curari. Denique quotannis purgatione instituta, conseruatio quærenda est. Vlcera, nodi, bubones, & excrescentiæ similes aliæ, remediis in Vlceribus nominatis curari debent.

DE VVLNERIBVS.

Vulnerũ remedia triplicia. Balsamus, &c. Brassidella, &c. Magorteo, &c.

SAnandorum vulnerum vniuersorum Remedia tria sunt: Naturale, vt Balsamus, Specificum, vt Brassidella: Characteristicum, vt Magorteo. Hæc remedia priusquam explicemus, sciendum est de vulnerib. quòd ipsorum nec species nec locus considerandus sit. Prisci quidem Medici, multa de vulneribus cerebri, intestinorum, vesicæ, &c. nugati sunt, an curationem admittant, nec ne. Cùm tamen vsus doceat, etiam illa vulnera, quæ in partibus vitam non concernentibus hærent, mortem importare: nos de illis lethalibus vulneribus verba nulla faciemus, cùm de illis ipse euentus testaturus sit. Hoc saltem Chirurgus agat, vt quod vulnus lethale non est, lethale ne faciat. Diligenter ergo processus illi cognoscendi sunt, per quos vulnera ad statum meliorem reducuntur. Cæterum, Medici illi, qui in Academiis nascuntur, magnam suæ scientiæ partem emendicant à balneatoribus & tonsoribus, nullius pretij hominibus, vt sunt Lanfrancus & Petrus de Argillaro, vnà cum horis formæ aliis Monachis, &c. qui nullos quidem curandorum vulnerum modos tractant, sed solidi fundamenti penitus ignari sunt. Horum rubri pilei multò rectiùs balneatores ipsos ornarent. Hi, quòd vno ore latè vociferantur, nullum vulnus sine pure sanandum esse: cùm rectiùs autem non didicerint, vitio id ipsis admodùm dare non possumus. Ex hac tamen ignorantia, triplex falsa vulnerum curatio enata est. Vnam commenta est Schola Monspeliensis, naturalem scilicet sanationem ex virtute Balsamea, ad putrefactionem cum * decocta. Similiter quod specificum præstat, à * chirurgis locis non conuenientibus ac ipsi specifico ineptis adhibitum. Sic etiam processus characterieus à Campestri in falsa verba consecrationes, & * commutatus est. Cùm verò processus illi falsi * reperiantur: nostrum est, imitari veros & genuinos, nimirum hos, quòd

Landfrancus, & P. de Argillato carpuntur.

Naturalis Balsamus in vulnera infusus, aut bibitus, nihil aliud sit, quàm Hypericon, Centaurea, Prunella, &c. quæ Balsamea virtute & potentia non externa solùm, verùm & interna vulnera consolident. Specificum autem supra Balsamum est. Collatenna * enim bibita, quodlibet vulnus, internum & externum sanat. Facultas namque & vis ipsius fixa & constans est, & operatur, quam diu vulnus apertum est. Brassatella, si vulnus semel tantùm attigerit, illo ampliùs tractato opus non habet. Huius modi operationem finalem specifica multa habent, * non 12 aut 24. horarum spatio applicata, sed semel tantum admota, vsque ad finem vulneris medicina fixa sint. Et conueniret quidem huic loco, vt Experimenta illa specifica exponerem. Sed cum in Archidoxis illa recenseantur, labori isti hic supersedere volo. De vulnerum characteribus, sicut processus tertius docet, sic statuendum est, quod characteres, &c.

Balsam' vulnerarius quid sit.

Collatenna quid.

Cætera desunt.

LIBER TERTIVS DE VITA LONGA.

CAP. I.

PRÆMISSIS hactenus particularibus Arcanis, corpus ægrum ad sanitatem reducentibus: quod iam superest, hoc tertio libro de corpus præseruantibus disseremus, quibus physicum corpus veluti Balsamo ita conseruetur & præmuniatur, vt nullum in ipso vitium oriatur. Etsi verò particularia Arcana & hoc tertij libri subiectum corpus vnũ, vna præparatio sit, hoc tamen distant, quòd practica in hoc tertio Elixirio aliter instituatur, quàm cura particularis docet. Quâ de causâ etiam Flos Cheyri & Anthos per hunc tertium librum prædominantur. Perficitur enim in eo Arcanum Elixiridum ex virtute totius Quintæ Essentiæ, vnde maioris intellectus gratia initiò docere visum est, Quidnam Quinta Essentia per se sit, nimirum, quòd Natura quatuor Elementa operetur, & ex quatuor illis Spagyrus temperatam Essentiam producat, sicut Flos Cheyri demonstrat. Nos quidem nihil afficit Raymundi Scientia, Ars Lullij appellitata. Raymundi namque methodus longè exorbitat extra Monarchiam, quæ de Archidoxicis scientiis tractat. Aliud est Extractio, aliud Confortatio, aliud Melioratio, de quib. Raymundus explicat. De Quintâ autem Essentiâ is nihil intellexit: sed in hoc lapsus est, quòd Extractionem, Meliorationem, &c. pro Quintâ Essentiâ habuit. Nostrum ergo est, illius scripta non magni facere. Subtilitates enim istas Spagyrus pro ludicris admittit. Flos Auri, Flos Amethisti, & quicqoid in genere Diaphano est, velut & in Marcasitis, quæcunque inquam sunt Sulphureæ Cachymiæ, & aluminoiæ, Zerebothina. & quæ alia aqua genuit, vt sunt Carabe & Coralli: hæc omnia Quintæ Essentiæ subiecta sunt, secundum id tamen, quòd Spagyrus eadem per dissolutionem Elementorum temperare possit.

Ess. 5. quid sit.

Ars Lullij reprehenditur.

Quintæ Essentiæ quæ subiecta sint.

CAP. II.

QVandoquidem ergo tertius hic liber Elixirus ad vitam longam facientibus dedicandus est: ars in eo versatur, vt Natura ad Spagyricam temperationem reducatur. Hæc temperatio nihil est aliud, quàm insignis Naturæ bonitas, in qua nihil dissolutionis aut contrarietatis est. Ea autem bonitas in multis reperitur: in Tinctura, sicut Natura Lapidis philosophorum docet: in Antimonio, sicut naturam

Elixiriorum temperatorum quot sint genera.

turam corpus habet: in sulphure, sicut Lunaria operatur: denique in aliis pluribus. Quotcunque verò sint, vnica illa est temperatio, quæ inter metalla consistit in Mercurio (Mercurium intelligimus illum, qui metallis omnibus inest) inter Gemmas in Crystallo: inter lapides in Zeloto: inter liquores, in Carabe, inter herbas in Valeriana: inter radices, in Peucedano: inter salia in vitriolo: inter Marcasitas in Antimonio. In his omnibus, sicut Mercurius in quibuslibet metallis latet, ita Antimonium in quâlibet Marcasitâ: vitriolum in quolibet sale: Melissa, in qualibet herbâ. Et hæc temperatorum Elixir nomina sunt. De his Elixiris porrò sciendum est sulphur Quintam Essentiam esse mineralium, & Mercurium metallorum. Vnde genus & natura sui corporis desumenda est. Cheiri enim plùs est, quàm Venus, & Anthos plùs quàm Mars. Horum omnium vis non in curandis morbis posita est, sed in præseruando ad longam vitam corpore, secundùm vitæ longæ naturam, inferiori influentiæ subiectam. Sic ergo hoc libello, sub variis appellationibus, vitæ longæ Elixiria complectemur, quod Spagyrico admirationi non sit. Ita enim nobis nomina arrident, & tamen vis eadem est.

Sulphur est Ess. mineral. & Mercurius Metallorum.

CAP. III.

De Auro potabili.

Auri potabilis, quæ præparatio. Aurum sine corrosiuo est mortuum.

INter omnia Elixiria Aurum summum & maximum est. Ex hoc enim processu reliqui omnes intelliguntur, qui à corpore non separantur. Qui autem separantur, Magisteria de vino continent. In hoc Elixirio Auri processus & practicæ ratio hæc est. Initiò aurum cum omni suâ substantiâ per fortissima corrosiua resoluendum est, vt corrosiuo illi simile fiat. Hunc processum nemo formidet. Corrosiuum enim plùs est, quàm aurum per se. Vnde patet, aurum sine corrosiuo operationem nullam habere. Quâ de causâ etiam Quintam Essentiam Auri sine corrosiuo nullius pretij esse existimamus: sed & hinc colligitur, resolutionem illam per putrefactionem iterum remouendam esse. Quicquid tamen fiat, verum corrosiuum non adimitur, quod iure ita fit. Nam, si aurum corpus à dissolutione præseruare potest: multò magis seipsum à veneno præseruare potest. In principio enim corrigit in seipso, quod bonum non est. Vnde corrosiuum in auro corrosiuum vocandum non est. Arcana námque vis venenum quodlibet superat, Realgar enim quoduis in Elixirio auri moritur, & fit tinctura, potior quâuis Medicina. Itaque post putrefactionem Aurum potabile paratum est: cuius Dosin & ordinem triuiales Spagyrorum practicæ definiũt. Hoc Elixir rem quamlibet mutat & sibi assimilat, cum quâ concordat, illámque sui ipsius instar fixum reddit.

Quinta Ess. auri sine corrosiuo est nihil.

Corrosiua cur essentiæ Auri nô obsłent.

CAP. IV.

De Perlis.

Perlarũ Ess. 5. vt fiat.

VT de Quinta Essẽtia adhuc clariùs doceamus, notandum est, auro nihil propriùs æquiparari posse, ac perlæ. Quatuor ergo Elemẽta, perlis insita, eodem cum auro processu reduci debent ad temperaturam vnam, quæ vera est Essentia perlarum, citra vllius substantiæ decessionem. Spagyrus autem si pro hac informatione perlas in Quintam Essentiam transmutaturus est, processum Essentiæ 5. Auri teneat, nihilque in illo mutet, quàm initium, vt vltimam materiam (quæ materia prima est) Quintam essentiam Solis faciat. Huius modus is est, vt Limonium in liquorem reducatur secundò reuelatum, in quo Perlæ calcinationem subeant, & deinde aridæ seipsas resoluant. Ea resolutio est id Elementum, in quo nulla complexio hæret, sed meræ vires insunt ad Quintæ Essentiæ similitudinem. Nequaquam verò Archelaicus processus extractionum & cæterarum Spagyricarum separationum adbibendus est. Ex hàc enim transmutatione non solùm morbida membra sanescunt, sed & sana in suo statu conseruantur. Itaque perlæ longè diligentiùs, quàm cætera spermata asseruantur, Et ex omnibus optimæ sunt Ostrinæ. Quanquam, quod Archidoxis tradit, Homunculum, quem Necromantici Alreonam nominant, Naturales, omnia confundentes Mandragoram certo errore vocitauerunt. Origo & causa etsi quidem spermati assignetur: abusus tamen ab arte pendet. Generatio enim Homunculi fit per magnam digestionem in ventre equino, & similis ille apparet ei, ex quo prodiit, secundum carnem & sanguinem pauciorum vel plurium membrorum. Cùm verò is non æquè ac perlæ apud artis conscios notus sit: virtutes eiusdem hoc loco describere omittimus.

Perlæ ostrearũ præstantissimæ. Alreona Alreonæ ortus vnde.

CAP. V.

Extractio Quintæ Essentiæ ex Herbis.

DE Quinta Essentia antea dictum est, debere eam citra omnem Extractionem præparari. Id quidem ita intelligi debet, vt huc referri non possit. Hoc enim Elixir sine extractione Quintæ Essentiæ ex herbis comparari nequit. Causa hæc est, quòd duæ Essentiæ in substantia vna consistant. Duæ ergò illæ à se inuicem separandæ sunt, ita, vt herba velut herba, & Quinta Essentia velut Quinta Essentia seorsim maneat. Etsi autem in qualibet herba, Elementa quatuor geminata insint. Quintas tamen Essentias geminas non dant, sed ex dimidio in Essentia vna, ex altero dimidio in altera insunt. Quantum ad ipsam substantiam attinet: rem particularibus scientiis committimus. Ipsum Elixir nobis proponentes, Exemplum de Melissa afferimus, quæ initiò digerenda est in Athanare mensæ Philosophico, & posteà separanda, vt duplicata Elementa separẽtur: & præstò erit Quintæ Essentiæ Elixir instar vini nobilis, licèt varia forma & specie. Nam in Nepita erit acidum: in Lollio coccineè rubrum, in Tincto, rubrũ ex nigro: in Lupulo, subtile & cádidũ, in Cuscuta, acre. Sic & varia specie in aliis, vt ipsa experiẽtia docet. Spiritu hoc extracto, & à spiritu cætero separato, Spagyrus vinum salutis promptum baber, quod multi Philosophorum inquirentes & captantes, turpiter errarunt. Raymundi etiã discipuli vini multa dolia inaniuerunt Quintam vini Essentiã inquirẽdo & præparando,

Vinũ salutis quid sit.

modo, sed nihil tamen inuenientes & tempus inutiliter triuerunt, & vinum adustum erroneè pro vinispiritu inuenerunt. Quæ huc alia pertinent in Philosophia de Generationibus traduntur. Et hæc ita in gratiam Spagyrorũ dicta sint: quomodo Quinta Essentia in herbis lateat, & quid ibi quærendum sit?

CAP. VI.

De Magisterio Antimonij.

Antimonij facultas quæ.

QVemadmodũ Antimonium purgat aurũ ita purgat etiam corpus. Continet enim in se Essentiam eam, quę nihil impuri relinquit in puro: nec vllus est vsque adeò in scriptis Archidoxeos peritus, aut tam insignis Spagyrus, qui vires & facultates Antimonij plenè indagare queat. In prima enim Yle Antimonium adeò exaltatum, & inter mineras Elementi a quæ prędestinatum est, vt facultas & virtus eius nullo diluuio instar cæterorum aqueorum crasamentorum imminuta aut absorpta sit, adeò que his omnibus Antimonium longè præstet. In prędestinatione illud ita se habet, vt se Influentiæ accommodet, nulla facultate aut dote eius diminutâ aut infirmata. Itaque ea omnibus mineralibus summi Arcani laudem obtinet. Hoc seipsum purgat, & vnà secum etiam alia. Quòd si nihil boni in subiecto reperitur, Impurum corpus transmutat in purum, sicut de lepra notum est: quod vniuersum per Spagyricam practicam comprobatur. Sed vt virtutes eius prępararе doceamus, iam diu absconditas, de quibus litera vnica omnibus vestræ professionis codicibus prestantior est: sciendum est, processu ipsum tali tractandum esse, vt nihil in sua illud forma dissoluatur. Forma enim, ipsius arcanum est, quæ per Retortam transadigi debet citra omne caput mortuum, & ad tertium vsque Cohob deduci. Ita pręparati Dosis est granorum 4. quale per se est, in Essentia Quinta Melissæ sumptorum. Plura Archeus terrę ei addere non potest.

Antimonij vires omnes imperscrutabiles.

CAP. VII.

De Sulphure.

Balsami quæ natura.

SVblime hoc est Magisterium, quòd ex terra extrahitur Balsamea Natura, quę nihil putrescere permittit: ea quibus omnibus nihil est, nisi sola Resina. Omnium horum principale est sulphur, in quo Balsamus, de quo quilibet artifex tractare debet, latet. Sulphur enim Balsameos liquores in se continet, qui nihil putrescere sinunt, siue mortuum siue viuum sit, tantâque potentiâ corpus præseruant, vt nulla influentia aut naturalis corruptio corpori imprimi queat. Nemo autem admiretur, in terra Resina tantas vires conditas esse, nósque eam longè pluris facere, quàm vllum ex terra enatum Balsamum, qui suas quidem vires exserat. In absconditis longè plura, quàm in manifestis deprehenduntur. Sic etiam in sulphure plura, quàm in alia Resinarum parte, inueniuntur. Processus eius est, vt Spagyrico more de Colcothare sublimetur tam diu, donec ab igne non superetur, quod à conditione Colcotharis habet. Fixus ille spiritus est Balsamus terrę, de quo paucissima hic commentamur. Ipsa enim experientia virtutes eius prodit. Et licèt quidem Gummata & Resinę aliquæ, ceu Myrrhis, &c. Balsameam quoque Naturam habeant: inter illas tamen omnes principale sulphur est.

Balsami in sulphure plurimũ.

CAP. VIII.

De Mercurio.

QVod ex Mercurio pręparatur Elixir, in practica Spagirica ea forma & specie, qua transmutatur, præseruandi à morte vim habet. Ipsius enim rubigo, quem Lulliani florem appellant, Mors iustiùs vocanda est. Est enim consumptio illius metalli. Vnde & mors hominis illi assimilanda est, quam tinctura ea sequitur. Medicus autem nullus nobis vitio det, quòd asseramus, omnia, quæ tingunt, quò altioris gradus venenosa sunt, quóque acutiùs & subtiliùs in præparatione reiterantur, eò prętantiora, nobiliora, & ad vitam longam accurãdam potentiora existere. Et neminem deterreant inanes nugę Rupescissę, qui more suo temeraria & tumultuariâ scientia raptus, in tinctura corporis, ab Auro, & si quę alia Mercurialia sunt, aut ex salium vel Arsenicorum spiritibus pręparata, sedulò cauendum & abstinendum esse, scripsit: hic autem in tinctura Mercurij, quæ omnem suam virtutem ex insigni subtilique acrimonia adipiscitur, quam ex Natura Archei contrahit (sicut Albertus & Thomas malè hoc posuerunt) gradum reiterationis, & multitudinem coagulationis intendit. In pręparanda quidem tinctura earum quiddam est, quod veræ tincturę finitimum est, hoc modo. Sicut Metalla transmutantur, & perfectè fixantur, vt ita loqui liceat: ita & fixatur corpus, ea ratione, quòd Mercurius in sublimationem ad fixum Crystallum, &c.

Rupescissa carpitur.

Reliqua desiderantur.

DE PRÆPARATIONIBVS.

LIBER PRIMVS.

De Mineralibus Indigestis.

TRACTATVS I.

De Antimonio, Marcasitâ Argenti,
De Cachymia Alba & Rubea,
De Talko Fluido & Spisso,
De Thutia, Calaminari, Lithargyrio.

DE ANTIMONIO.

Antimonij vires quæ sint.

Virtutes Antimonij sunt in:
- Morphea
- Lepra
- Elephantia
- Vulneribus
- Vlceribus.

Præparatio Antimonij in speciebus LEPRÆ *est ista.*

Antimonii præparatio ad Lepræ omnes species.

Ecipe Antimonij optime triti ℔j. destillati fortissimè ℔ iiij. Tartari crudi albi ℔ ß. Reduc in puluerem subtilem ad instrumentum Phiolæ, distills per Retortam & exibit oleum rubeum.

Antimonium alium subinde habet processum. Si enim ipso morbus alius curatur, alia semper præparatio requiritur, vt alia in Vulneribus, alia in Lepra. Et sic in cæteris. Namsi vsurparet. Antimonium in Lepra, vt in Vlceribus, esset maximum ornatum.

Præparatio ELEPHANTIÆ.

Est vt in Lepra Antimonii.

Præparatio Antimonii in MORPHEA.

Antimonii præparatio ad Elephantiā. Antimonii præparatio ad morphæam. Stratum super stratum quid.

℞. Antimonii optime triti ℔ ß. Tartari calcinati, Aluminis, an. Fac stratum super stratum: reduc in ignem reuerberationis vsque ad quartum gradum: deinde distilla, & exibit oleum per se rubeum spissum.

Stratum super stratum est, quando series vna de Alumine & Tartaro, postea de Antimonio series alia ponitur.

Tertia Præparatio in VVLNERIBVS.

Ant. prep. ad vulnera.

♃. Antimonii, Tartari calcinati, an. ℔ß. Alcool vini, Kist vnum. Fiat mixtura: destilla per Alembicum vsque ad resolutionem Rei: cuius Rei dissolutæ. ℞ ʒj. Alcool Vini ʒ iiij. Exsicca per congelationem, reduc in oleum super porphyrium.

Nulla est præstantior Cura in Vulneribus, quàm ex Antimonio, exceptis vulneribus capitis. Debet autem ita præparari, vt Antimonium tamdiu sursum destilletur, donec inferiùs aquosum sit.

Ant. prep. ad vlcera.

Præparatio Antimonii in VLCERIBVS *est ista.*

♃. Antimonii, Colcotar, Floris æris, ana ad placitum, reduc S.S.S. ad gradum reuerberationis. Fiat extractio cum vino rubeo, reduc in Alcali.

Hoc Alcali cum oleo oliuæ in Vnguentum redige, & circa Vlcera illine, curat maximè.

ADDITIONES *Antimonii in* LEPRA.

℞. Huius Antimonii ℥j. Olei de fæcibus Vini ʒj. Olei Amygdalarum amararum, ad pondus omnium. Fiat mixtura.

Si Raucedo vocis abest, in septimana semel vel bis inungendum est. Si autem raucedo adest, nihil iuuat.

Additio in MORPHEA.

♃. Huius Antimonii ℥j. cum Kist. id est, Alcool vini, Tragaganti ʒj. Mucilaginis consolidæ regalis, seminis Psyllii, Gummi Arabici an. ʒij. Fiat in modum vnguenti.

In Alopecia & Morphea est vnus processus. Vnguentum illinendum est manenti in hypocausto, in septimana semel vel bis. Sic emerget crusta: quæ si deciderit, tunc cura cum isto Vnguento.

℞. Spermiolæ, Camphoræ an. ʒjß. Olei de cerussa, ad pondus omnium. Fiat vnguentum.

Post delapsam crustam locus hoc vnguento diebus octo illinendus est.

Additio in VVLNERIBVS.

♃. Huius Antimonii præparati ʒvij. Succi Tartari candi, Olei myrtillorum an. ʒv. Fiat mixtura.

Hanc alternis diebus semel illine, & nulla Accidentia metuenda erunt.

NOTA *In æstate Campheram adde quid placet.*

In VLCERIBVS *Additio.*

℞. Antimonij huius præparati ℥ iij. Olei Colcotarini ℥ß. Olei Lentiscini, ad pondus omnium. Fiat Vnguentum.

Circumcirca inungendum est: sic non Cancrum, nec Elephantiam, nec Esthiomena curat. Oleum Lentiscinum est oleum ex Corticibus de Silere montano.

DE LITHARGYRIO.

Lithargyrii vires quæ.

Virtutes Lithargyrii sunt istæ: In
- CANCRO & FISTVLIS.
- TENTIGINE PRAVA.
- ESTHIOMENSIS.
- ICTERITIA RVBRA.
- IGNE PERSICO.
- VVLNERIBVS.

Præparatio Lithargyrii in CANCRO *est ista.*

Lithar. præpar. ad cancrum.

♃. Lithargyrii triti ℔ß. Aquæ salis, Aluminis, an. ℔j. Aceti albi ℔ iiij. Reduc super carbones vsque in consummationem aquarum istarum: Cuius Lithargirii ♃. cum aqua fontis ana, reduc ad colores per noctem, & exicca.

Sic etiam in fistulis præparatum Lithargyrum istud, prodest.

Præparatio in ESTHIOMENIS.

Lithar. præpar. Esthiomen.

♃. Lithargyrii ℔ j. Tartari calcinati ℔ß. Aquæ fontis vel fuliginis an. q. s. salis cõmunis fusi, Aluminis de rocho an. ℥ vj. Reduc in quartum gradum Reuerberationis cum aqua prædicta, in modum Alcali.

(*Aqua Fuliginis est aqua ex fuliginosis tectis stillans tempore pluuiarum.*

Præparatio in ICTERITIA *rubea.*

Litharg. præpar. ad icteritio rubea.

♃ Myrrhæ, Thuris an. ℥j. Lithargyrii ℥iiij. Aceti fortissimi ℔ß. Reduc in decoctionem.

Præparatio vulnerum.

Ad vulnera.

♃. Lithargyrii cum aceto quater albificati ℔ß. Succi partheniconis, Consolidæ minoris, Aristolochiæ rotundæ, an. Fiat mixtura cum mucilagine lumbricata.

Præparatio Lithargyrii in Tentigine praua.

Ad Tentiginem prauam.

Recipe Lithargyrii abluti ℔ j. Aluminis rochi ℔ j ß. Fiat mixtura: Optime trita pone ad quartum gradum reuerberationis, per horas 4. deinde extrahe Alcali cum aqua fontis cum reliquo Lithargyrio & Alumine rocho, ana: procede vt suprà, vsque in finem Lithargyrii.

Præparatio fit, quando Lithargyrium per horas quatuor in Alumine rocho ponitur. ♃. deinde huius Alkali distillati, aquarum fontis, fuliginis an. ℔ ß. misceantur simul.

Præparatio Lithargyrii in igne Persico.

Ad ignē Persicū.

♃. Lithargyrii ℔j. Realgaris rubei ℥ ij. Salis armoniaci ℥ ß. Misceantur & diponantur ad Sublimatorium.

Hoc decies vel duodecies faciendum est. Tandem aqua calida infundatur, & separabitur lithargyrium.

Additio in Tentigine praua.

♃. huius Lithargyrii ℥ j. Realgaris communis ʒj. Succi vel aquæ Chelidoniæ q. s. Fiat in modum Vnguenti.

Hoc recentissimè inungatur, & quater vel quin-

quinquies imponatur. Ita rubefiet cutis, & fœtor abibit. Postea hoc Recepto vtere.

℞. huius Lithargyrii ℥jß. mucilaginis de fœnogræco, de lombricis nitri an. q. s. Fiat vnguentum.

(*Lumbrici nitri sunt vermes in fimo reperti.*)

Additio in Vulneribus,

℞. huius Lithargyrii ℥ iiij. Olei de Camphora ℈ j. Croci Martis ℈ iiij. Fiat in modum vnguenti.

Hoc in vulneribus vsurpandum est, quotidie semel, aut bis ad summum inunctum.

Additio in Esthiomenis.

℞. huius Lithargyrii ℥iiij. Pulueris Chelidoniæ, Gallarum an. ℥ij. Fiat puluis.

℞. huius Lithargyrii ℥ iij. Mucilaginis de consolida, Mucilaginis de nitri lombricis, Olei Myrthini an. q. s. in modum Vnguenti, deinde curatur.

Additio in Cancro.

℞. Succi Marrubii, Persicariæ, an. ℥j. Lithargyrii præparati ℥ ij. Olei ex vitellis ouorum q. s. Fiat in modum Vnguenti.

Additio in Ictericia Rubeâ.

℞. huius Lithargyrii præparati ℥ß. Aluminis de rocho vnc. ij. Aquæ salis ℥jß.

Additio in Igne Persico.

℞. Vitrioli electi ℥ iiij. Gallarum ℥ß. Thuris ℥j Lithargyrii præparati ad pondus omniũ, Vini & Aceti quantum sufficit.

Quamdiu æstuat, tandiu vsurpari debet. Et quò magis pea æstuat, eò meliùs est.

DE MARCASITA.

Marcasitæ vires quæ sint. *Marcasita aurea vel argentea instar testæ angulata est.*

Virtutes Marcasitę sunt in { Restrictione Sanguinis, Menstrui & Hęmorrhoidarũ.

Præparatio Marcasitæ.

Marcasitæ præparat. ℞. Marcasitæ ℥iiij. Picis, Colophoniæ ℥ vj. Resinæ abietis ad pondus omnium, reduc in calcem.

Reducere in calcem est, si in laterem posita vritur, vt resina effluat, bis vel ter, donec candescat.

Ad restrictionem. *Præparatio in Restrictione.*

℞. Marcasitæ optimè tritæ ʒij. Olei lini ℥vij.

Si duo ista coniunguntur, accendi debent & manebit vera materia.

Ad Hæmorrhoidẽ. *Præparatio in Hæmorrhoidibus.*

℞. Marcasitæ ℥ß Alcool vini optimè exiccati ℔ j. Misceantur.

Additio in restrictione sanguinis.

℞ Huius Marcasitæ ʒj. Corallorum ʒ ß. sem. Plantag. ℥ ß. Fiat puluis subtilis.

Vulneribus inspergendus, aut cum aceto permiscẽdus, & infra vulnus deligandus est. ita cohibebit. Qui ex casu sanguinem spuunt, illum bibant.

Additio in Menstruis.

℞. Huius Marcasitæ ℥ß. Olei Sandrachiæ quantum sufficit. Fiat in modum vnguenti.

Si Menstruum nimis fluat, bis vel tertiò vmbilico inungatur.

Additio in Hæmorrhoidibus.

℞ Huius Marchasitæ ʒiij. Salis gemmæ, Mumię, an. ʒj. Fiat puluis.

Inspergendus est hæmorrhoidibus tumidis, priùs incisis.

DE KAKIMIA.

Kakimię vires quæ. Virtutes Kakimię sunt in { Dysenteria. Diarrhœa. Lienteria.

Præparatio in Dysenteria.

Kakimię præparatio ad dysenteriam. ℞. Kakimiæ benè tritę ℥vj. Ferruginis ferri ℥ß. Reduc in secundum gradum ignis, per horas sex aut septẽ, postea excipe, reduc in Alcali.

Præparatio in Diarrhœâ.

Ad Diarrhœam. ℞. Kakimię pręparatæ, vt suprà. Olei nucis muscatæ q. s. pro incorporatione, reduc ad secundum gradum in forma boli.

Præparatio in Lienteria.

Ad Lienteriam. ℞. Kakimiæ præparatæ, vt supra. Gummi Arabici dissoluti in aquâ Plantaginis. Fiat Bolus, reduc ad secundum gradum.

Additio in Dysenteria.

℞. Huius Kakimiæ ʒß. columbæ assatę q. s.

Additio in Diarrhœa.

℞. Huius Kakimiæ ʒj. Theriacæ ʒiij Terræ sigill. ʒß. Fiat Bolus dosis a ʒj. vsque ad ʒjß. tribus manè, meridiè & serò.

Triduò abstine. Postea repete Et sic ter fac.

Additio in Lienteria.

℞. Kakimiæ præparatæ ʒj. Croci Martis ʒij. Corallorum rubeorum ʒß. Theriacæ q. s. Fiat Bolus: dosis a ʒij. vsque ad iij. vel iiij. manè & serò.

De hoc detur quotidie.

DE THVTIA.

Thutia vires quæ. Virtutes Thutiæ sũt. { In Maculis oculorum. In Albugine & Nodis & Strumis.

Præparatio ad Maculas oculorum.

Thut. ad prępar. maculas oculorũ. Ad albug. oc. ℞. Thutiæ ℥j. Vitrioli albi, Succi Euphragię, an. Fiat in modum Boli cum Gummi arabico, duc ad secundum gradum ignis.

Fit vnguentum, quod prodest ad oculos.

Præparatio in Albugine oculorum.

Præparatio est, vt Thutia in lacte extinguatur, & per noctem in aquam rosaceam ponatur. Hæc aqua albugini imposita, eam tollit.

In Strumis.

Ad Strumas. ℞. Thutię ℥ iiij. Salis fosi, Calcis viuæ, an. ℥vj. S.S.S. ad quartum gradum ignis, reduc in Alcali.

Additio in Maculis oculorum.

℞. Huius Vitrioli ʒ ß. Visci Ranarum ʒij. Olei laterini ʒß. Fiat collyrium.

Si maculæ in oculo luteæ apparent & splendent, remouentur.

Additio in Albugine.

℞ Huius Thutiæ ʒj. Vitrioli albi ʒ vij. Camphoræ tritæ ℈jß. Fiat mixtura cum aqua Rosarum vel Fœniculi.

Hic morbus animalia omnia, quæ pedes habent, tentat. Albugo inuadit oculos in capris, & ceteris animalibus & hominibus. In hominibus cum Camphora, inflammatio ne accidat, adhiberi debet.

Additio Struma.

℞. Huius Thutiæ ℥j. Salis Anatri siue fellis vitri, Salis fosi, an. ℥j. Vrinę distillatę ℔ß. & ℥iiij. Fiat mixtura.

Processus est iste, vt strumosis bibenda hæc mixtura offeratur manè ac serò per septimanas tres vel quatuor. Medicina hæc strumas omnes tollit præterquam Grisonum.

DE TALKO.

Talci vires.

Virtutes Talk { In Vlceribus & Vulneribus humidis

Præparatio in Vulneribus.

Talci præparat. ad vulnera.

℞. Talck ℔j. Cineris fabarum & auenæ, ana ad pondus par, reduc in quartum ignem per diem & noctem, ablue & exicca.

TalcKum exiccat fundum seu basin vulneris, vt in fistulam non abeat. Sic etiam in vlceribus potenter exiccat. Vltra triduum vsurpari non debet.

Additio in Vulneribus & Vlceribus.

℞. Huius Talck ℥j. Liquoris mumiæ, terebinthinæ lotæ an. q.s. pro vnguento.

Curat Esthiomena, Cancrosa, Vlceráque alia manantia.

DE CALAMINARI.

Calaminaris vires quæ.

Virtutes Calaminaris ad { Emplastra. Collyria & Ignem Persicum.

Tam vlceribus, quàm vulneribus adde calaminarem. In Emplastris, vbi incarnandum est. Ad Collyria, si nec Albugo, nec macula oculorum adsint, vt in rubentibus oculis, vbi summum Experimentum est.

Præparatio Calaminaris ad Emplastra.

Calamin. præp. ad. Emplastra.

℞. Calaminaris abluti [id est puri] ℥j. Colcothar, Sulphuris viui, an. ℥ß. S.S.S. ad quartum ignem per diem & noctem, reduc in secundam ablutionem.

Præparatio ad vnguenta.

Ad vnguenta.

℞. Huius Calaminaris præparati ℥iij. Olei de vitellis ouorum ʒj. Fiat bolus cum Gummi Arabico, reduc ad ignem secundi gradus per horas quatuor, reduc in ablutionem.

Ad Oculos.

Ad oculos.

℞. Calaminaris huius præparati ℥j. Aceti distill. ℥vj. Fiat extractio, dein exicca istud.

Præparatio in Igne Persico.

℞. Calaminaris crudi ℔ß. Aquæ de nenuphar ℥vj. Aluminis plumosi ℥. ß. Reduc in digestionem vitri per spatium hebdomadæ, destilla.

Est descriptio Geberi: Errat in ista descriptione Petrus de Archilata Est enim medicamen in pandarscia. non vtendum in combustionibus.

Ad ignē persicū.

℞. Emplastri Apostolici ℥vj. huius Calaminaris ℥ß. Camphoræ ʒj. Fiat Emplastrum.

In Vnguentis.

℞. Vnguenti Agrippini ℥iij. Vnguenti de flore æris ℥ß. Calaminaris huius ʒx. Fiat mixtura.

Optimum in Vlceribus, in Pruritu, in Scabie.

Additio in Collyriis Oculorum.

℞. Huius Calaminaris ℥j. Aquæ eufragiæ, fœniculi, rosar. an. ʒiij. Fiat collyrium per noctem.

Additio in Igne Persico.

℞. Huius Calaminaris ℥vj. Aquæ Vitrioli & Gallarum.

Nonnulli vsurpant atramentum Sutorium, etiam in Igne Persico & Icteritia Rubeâ.

TRACTATVS II.

De Hæmatite	*Saxifrago,*
De Arsenico,	*Auripigmento,*
Sulphure.	

DE HÆMATITE.

Hæmatitis vires quæ.

Hæmatitis virtutes vel arcana principaliora sunt hæc: In { Sanguinolentis Vlceribus Menstruis Resolutis Profluuiis Matricis non maturis. Dysenteria laxa, Diarrhœa.

Præparatio in Sanguinolentis Vlceribus.

Hæmatitis præparatio ad vlcera sanguinol.

℞. Hæmatitis ℥iv. luti Lephantes, [id est, argillæ, ex qua cucurbitulæ fiunt,] boli Armeni, an. ℥iij. Fiat bolus cùm Traganto dissoluto in aceto: Reduc ad quartum gradum reuerberationis, deindè extrahe Alcali.

In Vulneribus, in Lupo, in Herpata fluente cruor Hæmatitis valdè prodest, Constringit Venas, vt fluor desinat. Inspergitur partibus.

Præparatio Hæmatitis in Menstruis.

Ad Menstrua.

℞. Hæmatitis ℥iiij. Mastichis dissoluti ℥x. Carabe ℥jß. Fiat mixtura, cum decoctione aquæ Aluminis, reduc in ablutionem.

Menstrua illa sistenda sunt, à quibus pallescunt vultus. vsus eius tutus est, & sanat Integre. Decoctione facta ad horas 7. ex Hæmatite fit Lutum, ex quo fiant trochisci pro menstruis

Præparatio in Profluuiis non maturis est ista.

Ad profluuia non matura.

℞. Hæmatitis ℥j. Olei nucis muscatæ, olei de granis Actis, petrolei an. ℥iij. Reduc in compositum, dosis ℈j. Debet cum Aqua rosarum decocta cum radicibus plantaginis administrari, siue cum aqua plantaginis.

Hæmatites Profluuium, sine torsura sistit. Si autem torsiones adsint, est generatio lapidis.

Præparatio in Dysenteria laxa.

In Dysenteria laxa.

℞. Hæmatitis, corallorum rubeorum, Spodij, an. ʒ.v.ß. Tanaceti, ad pond. omnium, fiant trochisci cum mucil. de visco botin, dosis ʒ.ß.

Præparatio in Diarrhœa.

℞. Aluminis glaciei, Hæmatitis, croci Martis ana. Fiant trochisci cum Gummi Arabico dissoluto in aqua plantag. Dosis a ʒ.j. vsque ad ʒj.ß.

Aqua Plantaginis a Radicibus & Herbis extrahatur. Carniolus si manu gestetur, sistit sanguinem non autem Hæmatites.

Additio in sanguinolentis. Vlceribus.

℞. Huius præparati Hæmatitis ʒ.ß. (al. ℥.j.) Gallarum ℈.ß. Seraphini ℈.j. ß. Olei de Kerua (Keyri) de floribus violarum q.s. pro incorporatione fiat vnguentum in vlceribus acutis.

Adde in loco olei Keyri liquoris mumia, vt est in herpeta, in Esthiomenis, in Cancrenis.

Additio in Menstruis.

℞. huius Hæmatitis ℥.j. Piperis longi. Nucis Muscatæ an. ʒ.ß. Cineris Ranarum foliculorum ℈.iiij. Fiant trochisci cum aquâ menthæ, dosis ℈.j. vsque ad ℈.ij.

Additio in Profluuiis non maturis.

℞. huius Hæmatitis ℥.j. & Traginam Kist, aquæ Marrubij, succi melissæ, an. ℥.j. Fiat mixtura, dosis ab ℥.ß. vsque ad ℥.j.ß.

Additio in Dysenteria.

Tribuatur Hæmatitis præparati in vino rubeo.

In ea extinguatur Ferrum, aut cum Tyriaca tribuatur.

Additio in Diarrhœa.

℞. huius Hæmatitis. ʒ. iij. Perlarum ℈.ß. Mumiæ liquefactæ, ad pondus omnium, Fiat mixtura, dosis a ʒ.ij. vsque ad iij. vel iiij.

DE SAXIFRAGO.

Est lapis quilibet pellens Tartarum, Vsneam, Arenam, Pruinam.

Saxifr. vires quę.

Virtutes Saxifragi sunt quæ tollunt. { Arenam. Vsneam. Pruinam. Grandines & cætera Tartarea genera.

Saxifrag. quid proprie. Saxifr. præparat. prima.

Saxifragus est propriè Crystallus pellens. Lapis Citrinolus vel citrinus dicitur. Citrinus Lapis est medius inter Crystallum & Berillum flauum. Fiat liquor in modum alkali Dosis ℈.ß. in vino bono.

Præparatio Arenæ, Vsneæ, Pruinæ, Grandinis, prima.

℞. Saxifragi ℥ij. Boracis ʒ ij. Salis gemmæ ʒ. vj. Salis fusi ℥. j. Reduc S.S.S. ad ignem reuerberationis per 4. gradum ab occasu in ortum, reduc in alcali, dosis ʒ ß. cum vino albo.

Secunda Præparatio Vsneæ, Arenæ, Pruinæ, Grandinis.

Saxifr. præparatio secunda.

℞. huius Saxifragi ℥.j. Reduc per se ad quartum gradum reuerberationis: Cuius reuerberati ℞.℥.j. Cineris ex radicibus Raphani maioris ʒ j. Alcali ex radicibus Petroselini ℈.j. Fiat mix. per se: dosis à ℈. j. vsque ad ℈.iij. vel iiij.

Additio Prima.

℞. huius Saxifragi ʒ.j. Mellis Solis ʒ.ij. Vini albi ℥.x. Dosis ab ℥.iiij vsque ad vj.

Additio Secunda.

℞. huius Saxifragi ʒ .j. ß. Seminis Apii, Erucæ an. ʒ.j Medonis clarificati ℥.x. dosis ab ℥.iiij. vsque ad vj. vel vij.

Sub forma Tartari, quandiu vrina profluit, insistendum est.

DE ARSENICO.

Arsenici vires. Arsenicus quid.

Virtutes Arsenici sunt in { Vlceribus Vulneribus & aliis Apertionibus.

Arsenicum est fuligo ex metallis & præcipuè ex plumbo defluens, & est Realgar vel Fulgur (fuligo) à Metallis.

Præparatio prima, est reductio Arsenici in Mumiam.

In Præparatione Venenum auferendum est. Nulla res perfectius sanat Vlcera & Vulnera, quàm Arsenicus præparatus. Syrones etiam curat, ac omnia Vlcera, Cancrenas, Fistulas.

Arsenicus ex plumbo optimus est. & ex Luna, deinde ex Stanno est optimus Arsenicus. Pallens, qui ex ferro effumat ac cupro similiter est.

Secunda Arsenici præparatio, est reductio Arsenici in Balsamum. Tertia, est reductio Arsenici in Liquorē.

Arsenici præparat. triplex. Prima in Mumiā

Tres habet præparationes Arsenicus, in { Mumiam Balsamum, & Liquorem.

Prima præparatio est ista in Mumiam.

℞. Arsenici albi ℥.vj. Salis fusi, Colcothar an ℥ j ß. Fiat mixtura, reduc ad secundum gradū reuerberationis, per horas tres vel quatuor, & excipe.

Quinquies vel sexies superne auferendus, tundendus, & iterum præparandus, vt supra est. Et hoc quinquies iterari debet.

Secunda in Balsamum

Præparatio Balsami.

℞. Arsenici albi ℥. x. Talci ℥. iiij. Calcis viuæ ℥.xv. Fiat mixtura subtilis, reduc ad 4. gradum reuerberationis per 24. horas.

Si adhuc superemineat, superne tollendus est. instar vitri est, & venenum in fundo calce hæret. Quod superne demptum est, teratur & indatur vitro, ponatur in cellam sic prodibit oleum sicut Balsamum.

Præparatio Liquoris.

Oleum Arsenici siue Realgar Tertia in Liquore.

℞. Arsenici crudi aut albi lb.ß. Salis nitri lb.j. Salis gemmæ ℥.ß. Fiat puluis subtilis, reduc in Reuerberatorium apertum per horas 24.

Si iuncta hæc ponantur ad ignem Reuerberationis, Arsenicus tribus horis ardet: postea liquescit. Liquefactum fundatur in aquā, & coaguletur in modū Alcali.

Additio in Mumiam Arsenicalem.

℞. huius Mumiæ ℥.j. Liquoris Myrrhæ, Botin an.℥ij Fiat in modum Olei.

Istud Oleum est optimum in Vlceribus & in Vulneribus. Siue enim sint Esthiomena siue alia Vlcera, maximum Mundificatiuum, & maximum incarnatiuum est illud Oleum.

Additio Balsami.

℞. huius Balsami ʒ.iiij. Olei Vitellorum ʒ.x Terpenthinæ distillatæ ʒ j. Fiat mixtura.

Vt Mumia, sic etiam Balsamus singulis horis vsurpandus est.

Additio liquoris.

℞. huius liquoris ʒ.xv. Corticum granatorum ʒ.vj. Corticum thuris .ʒij. Mucilaginis de botin, ad pondus omnium, fiat mixtura.

DE AVRIPIGMENTO.

Auripigmentum est, Minera flaua vt Aurum.

Auripigmenti vires quę. Auripig. præparat. ad Fistulas.

Virtutes Auripigmenti in { Fistulis Cancro & Esthiomenis.

Præparatio ad Fistula.

℞. Auripigmenti ℥.j. Tartari calcinati ℥.iij. Fiat S.S.S. reduc ad quartū gradum reuerberationis per horas 24. id est, per diem & noctē.

Si ita decoquatur, diffluit. Eximatur iterum, & cōtundatur ac effūdatur in aquam. & puluis albus in fūdum subsidebit, qui est præparatum Auripigmentum.

Si indatur in vitrum, oleum fiet, quod intitatur in fistulam, aut panno imposite applicatur. Puluere autem vlcera aspergantur.

Præparatio ad Cancrum.

Ad Cancrum.

℞. Auripigmenti ℥.v. Fuliginis ℥.ß. Salis armoniaci ℥iij Reduc ad quartum gradum reuerberationis per diem & noctem, reduc in Alcali.

Alcali in cancro summum est Arcanum.

Præparatio in Esthiomenis.

Ad Esthiomena.

℞. Auripigmenti ℥.iij. Aluminis calcinati ℥.vj Reduc ad ignem vt suprà, cum extractione Alcali.

Additio Fistularum.

℞. huius Auripigmenti præparati ʒ ß. Resinæ pini ℥.j. Ceræ, ad pondus omnium, fiat in modum Cerati.

In Fistulis id imponendum est.

Additio in Cancro

℞. huius Auripigmenti præparati ʒ.v. de Cineribus fimi columbini, olei vitellorum ouorum q.s. in vnguentum.

Huius vsus in Cancro est.

Additio in Esthiomenis.

℞. huius Auripigmenti ʒ.v. Liquoris mumiæ ʒ.ij. Olei rosacei ℥.j. ß. Mucilaginis sem. psylii, ad pondus

pondus omnium, fiat in modum vngueoti aut cataplasmatis.

Si de ardore conqueruntur ægri, illinendum est oleum Camphoræ priùs, quàm remedium imponatur.

DE SVLPHVRE.

Sulph. vires quæ.

Virtutes sulphuris sũt in { Apostematibus peracutis, Asthmate, Conseruatione Sanitatis.

Apostemata peracuta sunt, Pleuresis, Pestis, & his similia.

Præparatio in Apostematibus Acutis est ista.

Sulph. præparat. ad Apost. acuta.

♃. Sulphuris vini ℔ .j. Colcothar, Salis fusi, an. ℔. ß. Fiat puluis subtilis, reduc in sublimationem.

Si sublimatum semel est, sumatur, & dennò addatur, ac ter sublimetur vt supra.

Sulphur Viuum est, si in fragmentis cohæret, nec dum solutum est.

Præparatio in Asthmate.

Ad Asthma.

♃. Sulphuris fusi ℔. j. de Flaxis Sandalorum rubeorum, cupressi & pini, ana ad pondus sulphuris, fiat stratum, reduc ad ignem reuerberationis, tandem in alcali: Cuius alcali ♃. ℥.x. Myrrhæ ℥. v. Sublima.

Velut omnia Medicamina

Præparatio conseruationis Sanitatis.

♃. Sulphuris ℥ .iij Croci orientalis, Myrobalanorum chebulorum, belliricorum, an. ℥.i. Olei de gr. Iuniperi q. s. pro incorporatione, reduc in sublimationem igne lentissimo.

Additio in Apostematibus peracutis.

℞ Sulphuris huius præparati ℥. ß. Olei nucis Muscatę. ʒ.j. Aquæ Veronicæ præparatæ, ad pondus omnium. Fiat haustus.

Additio in Asthmate.

♃. huius Sulphuris ℥. ß. Thebani correcti ʒ iij. Tyriacæ q. s. Fiat bolus: dosis ℈. j. vsque ad duas vel tres.

Additio in conseruatione Sanitatis.

℞. huius Sulphuris ℥. ß. Myrrhæ rubeæ, Croci orientalis, an. ʒ. ß. & ℈. j. Aloe epatici ad pondus omnium. Dosis a ℈. ß. vsque ad ℈. j.

TRACTATVS III.

De Gemmis perspicuis & non.

De Corallis.

De Magnete.

De Crystallo, Rubinis, Granatis.

De Sapphyris, Smaragdis, Hyacinthis, &c.

Gemma, est lapis quilibet, Virtutes in Medicinâ habens.

DE CORALLIS.

Corallorum vires quæ.

Virtutes Corallorum sunt ad {
Menstruum & ad Profluuium.
Venenum ab intra assumptum.
Tonitruum, seu rugitum ventris.
Incantatũ, si quis maleficiatus est.
Obsessum, si quis Maniacus est.
Timidum, si quis meticulosus est.
Melancholicos, qui sibi sapere videntur, & stulti sunt.

Vna eadémque tertiâ re est virtus & substantia. Virtus est res per se, Coralli simplices restringunt vrinam & sedes, post longum quoque tempus Menstrua sine præparatione. At præparatum subitò operatur & sine periculo.

Præparatio Corallorum ad restringendum Menstruum & Profluuium.

Corall. præpar. ad Menstruum.

℞ Corallorum ℥ ß. Olei Myrtillorum ʒ. j. (al. ℥. ß.) Olibani ℥. j ß. Salis fusi ℥. ij. Fiat mixtura, reduc in calcinationem per quartum gradum reuerberationis ad horas 12. vel vltra: postea reduc in ablutionem cum aquâ Plantaginis.

Coralli vrinam restringunt, nõ autem Menstruum.

Præparatio Corallorum contra Venenũ assumptũ.

Ad Venenum.

♃. Corallorum optimè [tusorum] tritorum ℥. ij. Aquæ Ligustici ℔. ß. Salis gemmæ, Vitrioli albi, an. ℥. ij. Reduc ad digestionem in secundum gradum ignis per mensem: Rubeum excipe & coagula.

In Venenis medicamen sine corpore fit. Nam & venenum sine corpore est. Rubrum quod in fundo subsidet, bonum est contra venenum.)

Præparatio in Tonitruis. Tonitrua id est rugitus intestinorum.

Ad Tonitrua.

♃ Corallorum .ʒ vj. de cineribus. Cumini Romani, Fabarum, an. ʒ. iij. Aluminis præparati ad pondus, ana. Fiat mixtura, reduc ad digestionem cũ ℔ ß. Alcool vini exiccati ad digestionem per duos vel tres dies, exicca.

Vndiquâque fit flauum. Istâ præparatione Corallorum debet vti ad diacyminum. Ille est color Coralli præparati, fit sanguineus. Separa & exicca.

Præparatio Corallorum contra Incantatum, Obsessum, Timidum & Melancholicum.

Ad Incantationẽ.

♃. Corallorum ℥. vj. Visci quercini, Hypericonis, ana ℥. iiij. Storacis calamitæ, Laudani, gummi, an. ʒ. j. ß. Vrinæ destillatæ ℔. ij. Reduc in decoctionem clauso alembico, per diem & noctem, destilla, & resuperfunde vt supra.

Coralli si eo modo præparentur, rubescunt & valdè indurescunt. Idcóque primum terendi sunt.

Additio in Menstruis.

℞ Corallorum præparatorum ʒ. j. ß. Tanaceti. Plantaginis. an. ℈ j. ß. Pip. longi, nucis muscatæ, an. ℈. ß. Fiat puluis: dosis .℈ .j. in ouo temperato.

Cum Sale misciatur in ouum, & edatur, alias non iuuat.

Additio Corallorum contra Venenum.

℞. Corallorum præparatorum ℈. v. Theriacæ ℥. ß. Radicis lapathii maioris ad pondus omnium, Alcool vini exiccati ℔. ß. Reduc ad digestionem per septimanam: dosis a gr. xv. vsque ad ℈. ij.

Qui Venenum hausit, ei propinentur Aqua prunellæ aut rosarum ʒ. ij id multoties iteretur, vt sudet, donec nihil amplius mali sentiat.

Additio in Tonitruis.

♃ Corallorum istorum ʒ. ij. Specierum Diacymini ℥. iiij. Sanguinis hirci præparati ad pondus omnium. Fiat tragea cum Saccharo, dosis ad placitum

Hircus quid.

Hircus est pullus cuniculi castratus apud Spagyros Educatur cum herbis diaphoreticis, deinde bonum est.

Additio in reliquis tribus speciebus.

℞. huius Coralli præparati ʒ. viiij ostrutii plantati. i. Angelicæ ʒ. v. Visci quercini ℥. j. ß. Fiat mixtura cum aqua Hypericonis: dosis ab ℥. ß.

℥.ß. vſque ad ʒ. vj.

Optimum medicamen in principio Tympanitidis.

DE MAGNETE.

Virtus in vulneribus & vlceribus cum flexis & ramentis.

Magnetis vires quæ. Magn. præpar. ad vulnera, &c.

Præparatio in Vulneribus & Vlceribus cum flexis aut ramentis.

♃. Magnetis ℥.j. Calcis ouorum ʒ.ij. Fiat S.S.S. ad 4. gradum ignis reuerberationis per diem & noctem.

Aufer calcem ouorum.

Alia præparatio.

Accipe Magnetis ℥.j. Calcis ouorum ℥. vj. Fac S.S.S. in crucibulo, pone ad 4. ignem Reuerberationis per diem & noctem, & extrahe, eritque præparatus.

Alioquin non præparatus contundendo veram efficaciam extrahendi amittit. Sic verò prius præparatum, deinde contusum & mixtus Oppodeltoch, egregiè operatur.

Additio in Vulneribus & Vlceribus cum flexis aut ramentis.

♃. Magnetis ℥. ß. Karabe ℥. ij. Fiat puluis subtilis cum Emplastro Oppodeltoch siue Emplast. Apostoliconis ℔.ß. Reduc in Vinum per agitationem.

Hoc Emplastrum impositum extrahit ossa & glandes bombardarum ex vlceribus & cæteris vulneribus. Si contundas non præparatum, tum Magnes perdit vires: si verò præparas, & deinde contundas & commisceas Apostolico, extrahit per se: sine præparatione nil facit.

DE GEMMIS.

Crystalli vis quæ sit. Gemmarum præpar. est quadruplex.

Crystallus hanc naturam habet, vt mulieribus propinatus ad tutta. generet lac abundanter.

Gemmarum præparatio à Diaphanitate.

Præparatio Gemmarum quadruplex est. Prima per reuerberationem. Secunda per Calcinationem. Tertia per eleuationem, & quarta per destillationem.

Fœmina opus habet plus ℔. j. Crystalli, antequam lac sentiat. Itaque præparato Crystallo opus est.

Reuerberatio Crystalli.

♃. Crystalli ℔ j. Aquæ Ensali ℔ ij. Fiat mixtura per imbibitionem. Reduc ad reuerberationem per 24. horas

Sic ex ℔. j. relinquitur vero (est genus ponderis.)

Dosis ʒ ij.

Calcinatio Crystalli.

Crystalli reuerberatio. Crystalli calcinatio. Athanar quid. Crystalli eleuatio quid.

℞. Crystalli ℥.iiij. Masticis, Colophoniæ, Sulphuris, an ℥.ij. Reduc in Athanar Dosis ʒ.j. (*Athanar est furnaculum, in quo res vrantur.*)

Eleuatio Crystalli.

℞. Crystalli ℥ j. Salis armoniaci ℥. iij. Reduc in puluerem ad Sublimatorium.

Sublimatio hæc quinquies vel sexies iteranda, & Crystallus semper adunandus est.

♃. huius eleuati Crystalli ℥.ß. Aquæ communis destillat. ℥.iiij. Reduc in Alcali. Dosis ʒß.

Destillatio Crystalli.

Crystalli destillatio.

♃. Crystalli eleuati ℥.j. Aquæ Nitri & Aluminis fine destillatione, an. ℥.ij. Reduc in digestionem ad dies 3. vel 4. deinde destilla, & destillatum coagula, coagulatum resolue.

Coagulatio debet fieri super ignem lentum ac paruum. Coagulatum hoc si ponatur in cellam, abit in aquam, quæ est vltima Crystalli præparatio. Dosis. ℈.j.

Et sic de omnibus gemmis pretiosis præparatio, vt in Crystallo.

Rubinorum præparat. vsus & Dosis.

Summa virtus in Rubinis est in Dysenteria: & eius dosis est ℥.j. si fuerit crudum. Sed si reuerberetur, deinde dosis ʒ ij. Post calcinationem, dosis ʒ.j. Post eleuationem, dosis ʒ ß. Post destillationem ℈.j.

Item Granati sic destillati, est potentissimum Collyrium ad maculas oculorum.

Granat. præparat. vsus & dosis. Smarag. præparat. vsus & dosis. Sapphir. præp. vsus & dosis.

Smaragdi si fuerint præparati per destillationem prosunt Hæmoptoicis.

Sapphyri si fuerint præparati, ad tertiã vel quartam præparationem, tremorem cordis tollunt. Sapphyrus tremorem cordis, si fuerit præparatus in destillatione, tollit: dosis: gr.v. tollunt Syncopam & palpitationem. Sic etiam de cæteris gemmis. Bartholomeus Anglicus plura de Gemmis scripsit & pretiosis lapidibus.

Additiones, pro generatione Lactis Crystallorum.

℞. huius Crystalli præparati ʒ.ij. de spermate Ceti, Sem. Lactucæ ʒ. iiij. & ß. Fiat puluis cum administrationa aquæ amygdalarum.

Additio Granatorum in Tremore cordis & Hæmoptoicâ passione.

Granatorum ℥ ß. Aloë hepatici ʒ. iij Sulphuris præparati ʒ. j ß. Fiat mixtura cum Zoccaro clarificato: dosis a ʒ.ij. vſque ad ʒ.ij.

Cum hâc Medicina instandum est, eáque continuanda etiam ad dies quinque, licèt tremor cordis abierit.

Additio Sapphyri.

♃. Sapphyri ʒ.iij. Ambræ dissolutæ ʒ. j. ß. Storacis calamitæ ℈. j. Fiat mixtura. dosis a ℈. j. vſque ad ℈.j.ß.

Smaragdus. confortat mulieres in suis doloribus & est in illis ægritudinibus summum Arcanum si fuerit præparatus in destillatione vt Crystalli.

℞. huius Smaragdi præparati ℈ j. Liquoris Melissæ ʒ j. Abrotani ʒ ij Fiat mixtura. dosis à gutta tertia vſque ad sextam.

Additio in Hyacinthum præparatum.

♃. Hyacinthi præparati ℈ j. ß Laudani, id est Gũmi ℈ j ß. Fiat mixtura. Est summum Arcanũ in febribus ex putrefactione aquæ & terræ.

Febres eiusmodi si familiares sint, bibant in nouilunio quinque aut quatuor guttas, tunc certi sunt, quod non inficiuntur à febribus in anno & semper in Nouilunio.

TRACTATVS. IV.

De Salibus.

De sale Gemmæ,	*De sale Nitri,*
De sale Entalico,	*De sale Anatron,*
De sale Peregrinorum,	*De sale Terræ,*
De Aluminibus,	*De Vitriolis,*
De Alcali.	

Omnia salia sunt ex Elemento Aqua: velut omnia Alumina ex Elemento Aquæ etiam sunt.

DE VITRIOLO.

Vitrioli vires quæ.

Virtutes in { Speciebus Caduci. / Suffocationibus Matricis, / Siphrã stricta, seu noctambulonibus, / Gutta, Corporibus plethoricis. }

Præparatio Vitrioli in speciebus Caduci. (Id est. in Analentia, Catalentia, Epilentia, &c. Non est differentiam Vitriolo.)

Vitrioli præparat. ad caducum.

♃. Vitrioli cuprosi ℔.j Reduc ad separationem à phlegmate, cuius phlegmatis fiat partes

tes ceduc super Colcothar suum destilla Reiteres in quartum gradum ignis: dosis a. ℈ß. vsque ad ℈j. ante & post paroxysmum.

Si Morbus ex Elemento Vitrioli oritur, cura fiat per Vitriolum. In sale Vitrioli est morbus Caducus.

In die paroxysmi debet tribui medicina & sub paroxysmo. Epilepsia est morbus mineralis, cura etiam mineralis tota est in salibus Vitrioli atque spiritibus ante & post paroxysmum. Ante paroxysmum est in ebullitione corpus. Post paroxysmum dormiunt. Igitur post somnum danda est medicina, cum corpus adhuc bullit: cùm corpus est sanum, non danda est Medicina.

Ad suffocationem vterinam.

Præparatio, in suffocatione Matricis, Vitrioli.

℞. Vitrioli à Phlegmate & Colcotar purgati ℥ ij. pulegii ℥iij. Alcool vini ℥ß. Reduc per destillationem: dosis ℈ß. vsque ad ℈j.

Et est potentissimũ medicamẽ in suffocatione Matricis.

Ad guttam & Siphitã.

Præparatio in Gutta & in Siphita strictâ.

In Gutta ℞. Vitrioli præparati prædicti ℥ij. Alcool vini ℥ ij. Aluminis Iameni [instar cæteræ cãdidũ est, & subdulce] ℥ß. Reduc in liquores per quartum gradum ignis: dosis ab extrà ʒß. ab intrà à gran. vj. vsque ad ix.

Ab extrà, super locum Syntheomatis. Et locus ille est, vbi morbus incipit, hoc est in pulsu. Hoc Syntheoma eius est. Quòd si tamen ægri nihilominùs ambulent, medicamen pulsus tum carpi, tum colli superligandum est.

In SIPHITA *parua, verberare, medicina quidẽ est. Sed in siphita stricta seu chorea viti, medicina id nõ est.*

In Gutta medicamẽ anterior lingua administrandum est. Paralysi ergo correpto, medicina ori & linguæ addenda est. Et illud est optimum medicamen.

Additio in Epilentia in speciebus Caduci.

℞. Vitrioli huius præparati ʒj. Liquoris visci quercini cum Orisontis an. ℈ß. & gran. iij. Fiat mixtura.

Syntheoma Caduci est in Nucha. In iuuenibus post paroxysmum: in Nucha inunctio pinguedinis castoreï, optimum medicamen.

Additio in Siphita stricta.

℞. Huius Vitrioli præparati ʒj. Hypericonis seminis ʒß. Ambræ gran. vj. Reduc in mixt.

Semen hypericonis tollit Siphitam strictam.

Additio in suffocatione Matricis.

℞. Huius Liquoris vitrioli gran. vij. Granorum Actis ʒj. Alcool vini ad pondus omnium, reduc in compositum.

Sin locus est in vmbilico, ibi imponatur. Suffocatio cũ Vomitu si molestet, vsurpanda sunt cætera etiam medicamina ab intrà, vt dictum est in suffocatione Matricis.

Summa præparatio vitrioli est, vt separetur à colcotar, dein addetur alcool vini æqualis libra: Eo facto Panem adustum (Panis iste est ex furfure scalino, qui siccatur, vt in mortario teri possit) pone in liquorem Vitrioli, dein per mensem ad Fimum Equinum positũ, post separa à Pane per distillationem, denique præpara Alcool per Balneum primi gradus à Vitriolo. Si Vitriolum suam acetositatem perdidit, vis nulla superest.

DE VITRIOLO ALBO.

Sunt species exteriores, vt Scotomia & oculorum macula.

Vitrioli albi vires quæ. Neutha quid.

Virtutes vitrioli albi { Ad oculorum partes exteriores. In Neuthâ.

Est quando cuticula superna scitur aut oculis aut auribus in partu puerorum. Neutha sũt pellicula, ex partu vbicunque obnascentes, velut in facie, in vulua, in ore, in oculis, & cæteris.

Vitriolum album est summum medicamen in istis, in Neutha & ad exteriora oculorum.

Vitrioli præpar. ad oculorũ dolores, &c.

Præparatio ad dolores Oculorum Exteriores.

℞. Vitrioli albi ʒv. Olei de filigine ʒß olei de camphora ʒij. Reduc ad putrefactionem per fimum equinum ad mensẽ, distilla per descensũ.

Oleum filiginis.

Oleum ex filigine fit, filigine in ferream candentem laminam imposita: nunc enim in circuitu pinguedo quadam oritur, quæ est oleum filiginis, ad oculorum dolores exteriores. Ex partu si pellicula oculo obnata fit, exactissimè tribuatur cum aqua Eufragia, rosarum aut fœniculi, cum istis aquis, illud lymphandum est.

Præparatio Vitrioli in Neutha.

Ad Neutham.

℞. Vitrioli albi ℥j. Olei tartari ʒ vj. Olei laterini ʒv. Distilla simul.

Neutham (Teutham) nemo erodere debet.

Additio in vitriolo ad exteriores dolores Oculorum.

℞. Præparati vitrioli ℈j Liquoris Euphragiæ ℈ij. Papaueris rubei ʒj. Fiat collytium.

Additio in Neutha.

℞. Huius Vitrioli præpar. ʒß. Liquoris iusquiami ʒ ij. Olei Nucis Muscatæ gran. vij. Fiat collyrium.

ALVMEN DE ROCHO.

Aluminis Rochi vires quæ.

Virtutes in { Vlceribus cauernosis, Scabie & pruritu, Esthiomenis, Vlceribus putridis & lasciuis: Vlceribus humidis.

Præparatio prima Aluminis ad omnia ista Vlcera.

Aluminis rochi præpar. ad vlcera.

℞. Aluminis rochi ℔ ij. Aceti albi ℔ß. Salis fusi, vectonem vnum: fiat mixtura cum ebullitione vsque in coagulationem, destilla.

Vlcera cauernosa, si præparata hac aqua lauentur, est mirabile experimentum. Et quæ hac cura non sanantur, ea nulla alia sanantur.

Alia præparatio ad omnia ista Vlcera.

℞. Album. ℔ x. Succi chelidoniæ, plãtaginis, an. ℔ j. Parthenionis ℔ß destilla. ℞. ℔ j istius aquæ, & aquæ communis ℔ x. Fiat lixiuium.

Ad Alopeciam, Tineam & in Vlceribus, in ea admodum calida lauandum est.

ALVMEN PLVMOSVM.

Al[...]nis [...]mosi vires quæ.

Virtutes in { Paralysi Morbo lethargico Membris stupefactiuis.

Præparatio in paralysi, Aluminis Plumosi.

Alum plumosi prep ad paralysin.

℞. Alum. plumosi ʒvj. Colcotarini resoluti ʒiiij ß. Salis armoniaci ʒiij. Reduc in resolutionẽ.

Ex plumoso Vitriolo insensiua oritur: igitur optimum Medicamen in Paralysi.

Additio in paralysi in morbo lethargico & membris stupefactis.

℞. Huius præparati aluminis ʒj. Sanguinis draconis ʒiij. liquoris Mumiæ ʒ vij. Fiat in modum vnguenti.

Locus est etiam in Occipite, in Nucha.

DE ENTALI.

Entali vires quæ. Entali præpar. ad profluuium & hæmorrh.

Virtutes in PROFLVVIO: HÆMORRHOIDIBVS.

Præparatio in Profluuio & Hæmorrhoidibus.

℞. Tartari communis, Entali an. ʒij. Karabe ℈j. Masticis ʒij ß. Reduc in reuerberationem ad secundum gradum: Postea reduc in alcali.

Locus in profluuio in vmbilico, locus in hæmorrhoidibus in spina dorsi.

Additio in Profluuio.

℞. Huius Entali præparati ʒj. boli adusti ʒiij. Hæmatitis correcti ʒ j ß. Fiat mixtura.

Additio

Additio in Hæmorrhoidibus.

℞. Huius Entali præparati ʒiij. Corallorum præparatorum ℈ iij. Olei nucis muscatæ q.s. in modum vnguenti.

Locus in spina dorsi, in fine vngendus est.

DE ANACHTHRON.

Anachthron quid.

Est sal crescens in Petris, & est in modum vsneæ. Ex vsnea si decoquitur, fit sal, hoc est, sal vitri.

Virtutes in { Fistulis
Cincilla vel cintillâ. (diarrhœa)
Scropulis.

Cintilla ex diaphragmate est, & cura est ex puro Anatro.

Anachthri vires quæ.

Præparatio in Fistulis, in Cincillâ, & Scrophulis.

Anath. præparat. & dosis.

℞. Anatron ℥vj. (al. ʒj.) Cinerum fabarum ℥ij. calcis ex testu ouorum ℥iij. Reduc in quartum gradum reuerberationis ad horas duodecim, extrahe alcali.

Anathron cum axungia cerui mixta bonum ad Cincillas.

Anathron habet in se Mercurium volatilem, quem debemus corrigere, qui sic corrigitur. (& est additio in fistulis, in Cincillis & scrophulis.)

℞. Huius Anathri ʒ ij. Butyri crudi ʒ iij. Pinguedinis Murmetorum ʒ iij. Fiat vnguentū.

Et istud vnguentum est optimum ad fistulas, ad Cincillas & Scrophulas.

DE SALE GEMMÆ.

Sal Gemma est dictum sal Granatum a Spagyricis & sal lucidum.

Sal Gemmæ quid.

Virtutes: { Laxatiuum salis acuti, id est, choleræ & est similis
Coloquintidi.
Curat ictentia m.
Curat Hydropisin citrinam, & dolores superuenientes ex sanguine putrefacto.

Sal gemmæ vires quid. Sal Gem præpar. ad Hydropem & ictitiam.

Præparatio salis Gemmæ in Hydropesi & ictericiâ.

℞. Salis gemmæ, succi Tithymali, id est, Esulæ maioris [al. minoris] an. ℥j. Gummi ex Cerasis ad pondus omnium. Fiat bolus, reduc in tertium gradum reuerberationis per horas duas, extrahe alcali, dosis à gran. viij vsque xij.

In loco diagredij potes vti, & addere trochiscos albandal.

Additio.

℞. Salis gemmæ ℈ ß. Reboti (est vera mumia) liquoris centaureæ. an. ℈ iij. Reduc in compositum, dosis a gran. iiij. aut v. vsque ad x. aut xij. in Ouo.

Præparatio in cæteris morbis.

℞. Huius Salis gemmæ ℥j Succi Cataputiæ ℥ij. Farinæ tritici ad pondus omnium. Fiat panis costus, id est, concoctus, dosis a ʒ j. vsque ad ʒ ij.

DE SALE PEREGRINORVM.

Virtutes { In confortatione digestionis in Stomacho,
Contra aëris infectionem.
Contra Apostemata futura.

Descriptio Hermetis

Sal. peregr. vires quæ.

℞. Salis nitri fusi, salis gemmæ, an. ʒj. Galangæ, Macis, Cubebarum an. ℈j. Fiat puluis, dosis in aurora gran. iij.

Hoc sale qui in Mari vtitur, non vomit. Etiam ad senes vsus est ad Longam Vitam.

Sal. peregr. præparat.

Præparatio Salis Peregrinorum.

℞. Huius Salis ℥iij. alcool vini exiccati ℔ ß. Fiat extractio Alcali. Huius Alcali ʒ ij. Liquoris granorum Iuniperi, Kist vinum, reduc in compositum, dosis gr. j.

Illud est Præparatio & Additio Salis peregrinorū

DE SALE NITRI.

Virtutes in { Pleuresi
Vlceribus Cauernosis.

Præparatio in pleuresi

Sal. nitri vires quæ.

℞. Nitri salis ℔ ß. Tartari crudi ℔j. Distilla in sextū alembicū. Dosis a ℈j. vsq; ad ʒß. in Aquâ fontis, vel bono vino, manè nocte, in mediâ nocte.

Sal nitri præpar. ad pleuresin.

Sapè dandum est: per vrinam purgat.

Præparatio in Vlceribus Cauernosis

℞. Nitri Aluminis, an. ℔ ß. Aquæ fontis ℔ij. Distilla in aquam.

Additio contra Pleuresin.

℞. Huius Nitri ℈ ij. Aquæ Cæsaris siue Regis ℈ ß. Alcool vini exiccati ʒ v. Fiat mixtura, dosis ʒ ß. vel ʒj ß.

Additio in Vlceribus Cauernosis.

℞. Aquæ plantaginis, chelidoniæ, de quercuum foliis an. ℔ ß. [illegible] ad crura:

Id est, contra dolores crurum.

TRACTATVS V.

De Metallis.

De Auro, Argento, Stanno, Cupro.
De Ferro, Plumbo, Mercurio.

DE AVRO.

Virtutes in { Paralysi,
Synthena,
Febribus,
Tremore Cordis.
Doloribus Matricis
Ethicâ,
Peripneumoniâ, & in
Acutis.

Præparatio ad paralysin, & in tremore Cordis, & Synthena.

℞. Auri puri & purgati à mineralibus suis ʒ ij. Aquæ salis gemmæ ℥vj. Reduc in vnum cum separatione alcool vini, deinde ℞. Croci ʒ ij. Alcool correcti ʒ vj. Fiat mixtura, dosis à granis tribus vel quatuor, vsque ad vj.

Auri præp. ad paralysin, tremorē &c.

Præparatio in Febribus & in Acutis.

℞. Foliorum auri liquefactorum ex aquâ mellis ʒj. Alcool vini ℥ ij. Reduc in separationem à melle, dosis a ℈ ß. vsque ad ℈j.

Ab Febres & Acutas, &c.

Præparatio ad dolores Matricis, Ethicam & Peripneumoniam.

Ad Dolores matricis, &c.

℞. Auri extincti ab aquâ chelidoniæ ʒ xij. Myrobalanorum Indorum, Chebulorum, an. ʒj. Reduc ad digestionem per hebdomadam cum separatione aquæ, aquositatis superfluæ, dosis a ℈ j. vsque ad ʒ j.

Additio in Paralysi, Tremore Cordis, & Synthenâ.

℞. Huius præparati Auri ℈j. Aquæ lauendulæ cum alcool vini correcti, atque Spicalæ an. ℥j. Dosis ℈j.

Additio in Febribus & Acutis.

℞. Huius præparati Auri ℈ iij. Succi centaureæ & saluiæ an. ℥ ij. Dosis a ℈ß. vsque ad ʒ ß.

Additio in Doloribus Matricis, Ethica & Peripneumonia.

℞. Olei nucis muscatæ ʒß. Olei Caryophyllorum ʒj. Huius auri præparati ℈j Dosis à ℈ß. vsque ad integrum.

Descriptio Aqua Salis Gemmæ.

Aq. Salis Gemmæ descriptio.

℞. Salis gemmæ ℔ ß. Aquæ pluuialis ℔ j. Distilla

ſtilla per retortam vſque in conſummationem totius Salis ſubſtantię.

Purgatio Auri.

℞. Auri ℥ß. Antimonii ℥ij. aut iij. Funde in Regulum.

Hoc modo Antimonium aſſumit impurum & Aurum in fundo manet:

DE ARGENTO.

Argent. vires quę

Virtutes in { Doloribus Cerebri, Splenis, Hepatis, & Retentione profluuii.

Præparatio in doloribus Cerebri, Splenis & Hepatis.

Argent. præpar. ad dolores cerebri. ♃. Argenti laminati ʒ. iij. Salis gemmę ʒvj. Fiat S.S.S. Reduc ad quartum gradum reuerberationis per horas 24. & extrahe alcali.

Alcali hoc tribus vel quatuor diebus ponatur in vino ſublimatum, & argentum fiet inſtar vini ipſius. Stet & euaporet: ſic Alcali in fundo ſubſidebit, quod vitro exceptum, in loco frigido liqueſcat. Doſis a gr.v. vel vj. vſque ad xij.

Præparatio in profluuio.

Ad profluuium. ♃. Argenti limaturę ℥j. Reduc in calcem per aquam Regis. Huius calcis ℞. ʒij tartari crudi ʒiiij. Redua ad quartum gradum reuerberationis cum extractione Alcali.

Deſcriptio Aquæ Regis.

Aq. Regis deſcriptio. ♃. Nitri Aluminis, vitrioli an. ℔ß. Deſtilla in aquam dulcem.

Modus extractionis Alcali.

Alcali extractio. ℞. Huius argenti q. ſ. Alcool vini, aquæ chelidoniæ an. ℥x. Reduc vt ſupra. Doſis a ℈j. vſque ad ℈jß.

Si profluuio rubeum exit, ſignum eſt, profluuium cohibitum iri. Et tunc huius Aquæ ʒj. proponenda eſt.

Præparatio Argenti ad omnia iſta, hoc eſt in cerebri, ſplenis, hepatis profluuio.

♃. Argenti laminati ℥j Sulphuris purgati ℥iiij. Reſinæ pini ℥ij. Reduc in Bolum accende & reduc ad pręparationem cum aquâ fontis. Doſis ℈j. vſque ad ℈jß.

Præparatum hoc ad omnia prodeſt. Sed alterum eſt efficacius.

DE STANNO.

Stanni vires quæ.

Virtutes in { Ictéritia, Aſcite, Vermibus.

Præparatio in Icteritia.

Stanni præparatio ad Ictericiā. ℞. Stanni calcinati ℔j. Salis ℥v. Cineris fabrorum ℔ß. Reduc in Lithargyrium per ignem reuerberationis. Huius lithargyrii ℞. ℥x. Alcool vini ℔ß. poſt reſolutionem reduc in Alcali. Doſis a gr.vj. vſque ad gr.x. vel xij.

Præparatio in Aſcite.

♃. Stanni purgati ℥j. Antimo. ℥ij. Limaturæ cineri ad pondus omnium. Reduc in calcē per reuerberationem per horas 24. Deinde ℞. huius calcinatæ materię ℔j. Alcool vini ℔jß. Reduc in Alcali. Doſis a ʒj. vſque ad ʒjß.

Præparatio in vermibus.

℞. Stanni ℥iij. ſalis communis ℥iiij. Aſphalti ℥j. Fiat puluis cum aduſtione. Doſis a ʒß. vſque ad ʒiij.

Additio in Ictéritiâ.

Ad Aſcitem. ♃ Huius præparati Stanni ℈iij. Aliptæ muſcatæ ℈j. Bdellii ℈ij. Doſis a ℈j. vſque ad ℈ij.ß.

Additio in Aſcite.

℞. Huius præparati Stanni ʒß. Sang. draconis ʒj. Liquoris tapſi ℥j. Fiat mixtura: Doſis ʒß.

Additio in vermibus.

℞. Huius Stanni præparati ℥j. Seminis colocinthidis, plantaginis an. ʒvj. Fiat puluis. Doſis ab ℥j. vſque ad ℥jß. Ad vermes.

DE CVPRO.

Cupri vires quæ.

Virtutes in { Vlceribus. Vulneribus. Vermibus. Oris Vlceribus.

Cupri præparat. ad vlcera.

Præparatio in Vlceribus.

♃. Cupri ℔j Botri immaturi ℔. v. Aceti ℔. j. Salis Armoniaci ℥ß. reduc in digeſtionem clauſo vaſe per menſem, poſtea reduc in ablutionem, & in Salem Alcali.

Hoc eſt viride æris in vlceribus.

Præparatio in Vulneribus.

♃. Cupri ℔. ß. Terpentinæ deſtillatæ ℔j. Salis communis ʒ.j. Vitrioli ʒij. Fiat mixtura in vitrum clauſum per menſes tres. Ad Vulnera.

Si ſumatur lamina cupri, & ita præparetur, Balſamus optimus fit. Poſtea ſumatur ʒ.j. Floris æris, & ℥j. olei communis.

Præparatio in Vermibus.

♃. Veneris calcionati ℥.j. Aquę Hypericonis, centaureæ, an. ℥.vj. Aquæ plantaginis, vini acetoſi an. ℥.iij. Reduc in digeſtionē per dies 7. vel 8. Reduc in Alcali. Doſis a ℈.j. vſq; ad ℈.iiij. vel v. Ad vermes.

Præparatio in oris Vlceribus.

♃. Veneris laminatę (al. Cementatæ) ℥ij. Cādi Aluminis vſti, Rochi, an. ʒ. vj. Aceti diſtillati ℔.j. Fiat extractio Alcali per diem & noctem. Ad vlcera oris.

Additio in Vlceribus.

℞. Huius floris æris ʒ.j. vnguenti Agrippini ℥.j. Lumbricorum terreſtrium ʒ. iij. F. vnguentum ſecundùm formam.

Alia Additio in Vlceribus communibus.

℞. huius floris ʒ.v. Aq. Aluminis ℥. xv. F. mixtura in modum Lauamenti.

Additio in Vulneribus.

♃. Huius floris præparati ℥.j. Ol. Anethini ʒ. iij. Olei vitellorū ouorum ℥. F. mixtura in modum olei.

Alia in Vulneribus.

♃. huius floris pręparati ʒ.ß. Aloē hepatici ʒ.j. Liquoris conſolidę ℥. iij. F. in modum viſci

Additio in Vermibus.

♃. Huius floris æris ʒ.j. Zuccari Taberzet. Succi liquiritiæ an. ℥. ij. ß. F. puluis. Doſis a ʒ.ß. vſque ad ℈.i.

Additio in oris Vlceribus.

♃. huius pręparati floris ℥.j. Aq. Chelidonię ℥.iij. Aq. Aluminis ℥.j. F. Gargariſmus vel lauamentum oris.

DE FERRO.

Ferri vires quæ.

Virtutes Ferri { Styptica. Conſtrictiua. Exiccatiua.

Ferri præp. Styptica.

Præparatio in virtute Styptica.

♃. Limaturæ ferri ℔ j. Salis communis ℔. v. Aq. fortis q. ſ. pro incorporatione. reduc in ſpatium temporis ad menſem, deinde per reuerberationem vſque in formam pulueris.

Incorporatio eſt, qua cum aqua ſubigitur, vt formam pultis nanciſcatur. Incorporatio quid.

Præparatio in Conſtrictiuis. Ferri præp. cōſtrictiua.

℞. Limaturæ ferri ℔. ß. Aq. Aluminis ℔. j. ß.

Aceti

Aceti distillati ℔. ß. Reduc in digestionem per mensem. Postea reduc per ablutionem, deinde per reuerberationem vsque ad formam croci.

Præparatio in Virtute Exiccatiua.

Ferri præp. exiccatiua.

℞ Limaturæ ferri ℔ j. Aq. vitrioli ℔. ß. Reduc in digestionem per mensam cum reuerberatione vsque in formam puluetis.

Virtus Styptica est, quæ claudit & exiccat, Fistulas, Cancros.

Constrictiua est in Lienteriâ, Dysenteria, Diarrhœa.

Exiccatiua, vt in Phlegmaticis.

Additio in virtute Stypticâ.

℞. huius croci ℥. j. Boli adusti ℥. iij. Terræ sigillatæ ℥. v. F. puluis.

Puluis hic in omnibus vlceribus & vulneribus incarnandi gratiâ administrari potest. Si interius sumendus est, eius ℥. j. bibatur.

Additio in Constrictiuum.

℞. huius Croci Martis ʒ. j. Myrrhæ ʒ. ß. Croci Orientalis ℈ j. F. puluis. Dosis a ℈. ij. vel iij. vsque ad iiij.

Additio in Exiccatiuis.

℞. huius croci ℥ iij. Balaustiorũ ʒ. j. Succi de Acaciis ad pondus omniũ. F. in modũ Electuarii

DE SATVRNO.

Virtutes sunt *Pro Incarnatione.*

Præparatio Incarnationis.

Plumbi vires quæ. Plumbi præpar. ad incarnationẽ. Cerussa vnde fiat.

℞. Cineris Saturni (id est plumb.) Reduc ad decoctionẽ cũ aceto per horas tres vel quatuor.

Et est prima præparatio: Sanat vulnera, incarnat, & solidam carnẽ gignit. Cerussa quoq; ex plumbo fit si cum aqua lauetur ad Solem. Ex cerussa in lebete decocta fit miniũ Omnia medicamina in vulneribus & vlceribus, & præparatius sint ex metallis: & erunt optima.

DE MERCVRIO.

Virtus Mercurii est { Incarnatiua & Laxatiua.

Præparatio pro Incarnatione.

Argenti viui vires quæ. Arg. viui præpar. ad incarnationẽ.

℞. Mercurii præparati in puluerem ℥. ij Aq. Cælaris ℥. x. Reduc in destillationem balnei aliquotiea per diem, & conuertetur in oleum.

Vlcera & vulnera incarnat citissime. Cautelas duas habet: saliuã ciet, & cerussam gignit. Qua causa ferè reiicitur & fastiditur. Alias citò & rectè consolidat.

Ad Laxationem.

Præparatio Laxatiuorum.

℞. Mercurii coagulati ab albumine ouorum ℥. j. Aq. Aluminis ℥. j Reduc in destillationem per cineres, & f. puluis. Dosis a gr. iij ad iiij. vel v.

Quæ ægritudines oriuntur ex leprosa humiditate, sicut in pustulis, paralysi speciebus guttæ, in hydropisi hu[...] his [...] ẽs purgatiuũ est.

LIBER SECVNDVS.

De Nascentibus ex terra.

TRACTATVS I.

De Præparationibus Terebenthinarum & Gummorũ.

Nomina sunt ista: Ex *Gummi*, Opoponacum, Galbanum, Serapinum, Bdellium, Storax vtraque, Laudanum, Mastix Mirrha, Thus.

Ex *Resina*, Balsamum, Terpentina, Resina.

Resina est liquor Arboris. Terpentina est, quod ex arboribus stillat.

DE TERPENTINA.

Terpentinæ vires quæ. Eius præpar. ad vermes.

Virtutes in { Vermibus. Vlcerationibus vesicæ. Vlceribus. Vulneribus.

Præparatio in Vermibus.

℞. Terpentinæ ℔ j. Aq. Centaureæ ℔. ß. Reduc per ablutionem, cuius ℞. ℥. j Agarici ʒ ij. Aloëpatici ʒ ß. Fiat mixtura. Dosis a ʒ. j. vsque ad ʒ ij. vel ʒ. iij.

Præparatio in Vlcerationibus.

Ad Vlceras. &c.

℞. Terpentinæ ʒ. iij Succi Alkakengiæ ʒ. vij. Reduc per ablutionem cuius ℞. ℥. iiij. Thuris ℥. ß Gallar. ℥ j. ß F. mixtura. Dosis a ʒ. vsque ad ʒ. j.

Præparatio Terpentinæ.

℞. Terpentinæ ℔ j. Aristolochiæ rotundæ ℥. iiij. Lumbricorum terrestrium ℥. vj. distilla. ℞. Terpentinæ ℔. ij. Olei communis vertonem vnum. Ol. Lauri ℥ j destilla.

Additio in vlceribus.

Huius Terpentinæ ℥ ij. Olei destillati non ardentis ℥. j. ß Visci lumbricorum terrestrium ℥. v. F. in modum vnguenti.

Additio in Vulneribus.

℞. huius Terpentinæ ℥ ij. Consolidæ maioris ℥ ß. Aristolochiæ rotundæ recentis, Aloë epatici an. ℥. iij. F. in modum Cataplasmatis.

Additio in Vlceribus & Vulneribus vesicæ.

℞. Terpentinæ destillatæ ℔. j. Croci Veneris croci Martis an. ℥. j. Reduc ad digestionem per septimanam.

Vsus eius est, vt quotidiè bis superligetur.

DE MASTICE.

Masticis vires quæ. M. ſt. præpar. ad dol. stomachi. Ad vlcera interna. Ad dol. iuncturarum.

Virtutes Masticis in { Doloribus Stomachi Vlcerationib. interioribus. Doloribus Iuncturarum.

Præparatio in Doloribus.

℞. Masticis ℥. iij. Alcool vini ℔. ß. Galangæ ʒ. j. Destilla per Alembicum Dosis ℈ ß.

Præparatio in Vlceribus interioribus.

℞. Masticis ℥ j ß. Hermodactylorum ʒ. ß. Distila simul. Dosis à gr. iiij. vsq; ad x. in buno vino.

Præparatio in doloribus iuncturarum.

℞. Masticis ℥. vj. Terpentinæ ℥. ij. Galbani ℥. v. Destilla per Alemb.

Additio in doloribus Stomachi.

℞. Huius præparati Masticis ℥. ij. Masticis olei, croci Orientalis, Galãgæ, an. ℥. j. ß. Dosis a ℈. ß. vsque ad ℈. j.

Additio in Vlceribus interioribus.

℞. huius Masticis præpar. ℥ j. olei laterini ʒ. j Olei Masticis ℈. j ß. Dosis a gr. viij. vsque ad xij. vel ℈. j.

Additio in doloribus iuncturarum.

℞. huius Masticis ℥. vj. Ol Lauri destillati ℥. j. Vini ardentis, aceti an ʒ j. F. in modũ vnguenti.

Additio cõmunis in Vlcerib. interioribus & exterioribus.

℞. Masticis per se ℥. x. Terpentinæ ℥. v. Petrolei ℥. j. Destilla simul. Dosis ad intus ℈. j. est, ab extra manè & serò secundum vsum.

Reliqua desiderantur.

PROCESSVS ET PRAEPARATIO SPIRITVS VITRIOLI.

Quo morbi quatuor curantur, vt Epilepsia, Hydrops, Pustula & Podagra.

Pro declinandis erroribus, a Philosophis, Artistis & Medicis admitti solitis.

EX vitrioli minera extrahitur spiritus per Colcothar, quod ineptũ & nullius artis est. Quod enim ipsi phlegma vocãt, id spiritus est omnium nobilissimus, cui virtutes omnes assignandæ sunt.

Etsi verò oleũ de Colcothar plurimæ quidẽ virtutis sit in arena & Lithiasi, velut & in Alopecia, nullius tamen momẽti est ad prædictos morbos quatuor, quibus tamen adhiberi solet.

Hippocrates quidem, cui cæteri plerique adstipulantur, certas ætates & signa tradit, secundùm quæ Epilepsia, velut & podagra incurabiles ceuseri debeant. Qui tamen quoniam de spiritu vitrioli experientiæ nihil habuerunt: sermo ipsorum iure Vulcano committendus erit.

Principiò, extractio spiritus ex vitriolo fieri debet per potentem ignem in erecta cucurbita, ita vt in nouum Alembicum impellatur, & exquisitissimè per Reuerberium, in Athanari stantem diebus & noctibus 4. agatur. Sic spiritum vitrioli præparatum habebis.

Postea Coleothar per iacentem in Athanari phiolam ad triduum summo igne, lignis & carbonibus destillandum est tandiu, donec in Recipiente ex Coleotharis libra vna ℥.vj. appareant, quod coccineo colore tinctum sit.

Hoc præstito, ex capite mortuo extrahendum est Alcali, quod 4. vel quinquies resolutum, denique coaguletur. Sic tria quæ vitriolo insunt, extracta & separata erunt.

PROCESSVS.

IN epileptico morbo procedendum hoc modo est, vt semper à Paroxysmo ℈.j. ægro administretur. Da oleo ex Colcothar manè & vespere propinetur dosis g.4. ex aqua pœoniæ. Et ordo iste seruandus vsque ad paroxysmum 15. est. Quòd si paroxysmi adeò præcipites non sint, dimidia dosi dies 30. insumendi sunt.

In podagra prædicta dosis 30. dierum spatio assumi debet. Postea locus dolens spiritu illo vitrioli vsque ad finem podagræ inungendus est. Si podagra inueterata est, spiritui illi vitrioli Liquor de Mumia parte quarta addatur, & pro membris podagricis inungendis asseruetur.

In Hydropisi spiritus vitrioli scrupulus semis ex liquore de Serapino propinari debet, dosis illa ter quaterue, plusue minúsue pro ratione morbi iterata. Si Serapini liquor fors desit, loco eius Liquor Tartari crudi substituēdus est.

In pustulis is ordo & modus teneatur, vt omnes sedes & loca cutis aff. ctæ spiritu vitrioli vsque ad diem nonum illinantur. Si verò cutis vlceribus squalet, oleum de Colcothar cum suo Alcali permistum imponi debet secundum methodum chirurgicam, vinculis tamen ante diem sextum minimè religatis.

Regiminis & diætę ratio conditione personę accommodari debet. Cutę namque Rhombus omnis non in victu, sed Medicinæ positus est. Sedulò ergò Medicina Administretur. Hac enim modo prænominati 4. morbi funditus & radicitus exscinduntur ac curantur.

DE NATVRA RERVM LIBRI NOVEM PHILIPPI THEOPHRASTI HOHENHEMII, DICTI PARACELSI.

HONESTO AC PRVDENTI VIRO IOANNI WINCKELSTEINER FRIBVRGENSI AMICO SVO INTIMO ac fratri charissimo, Teophrastus Paracelsus salutem.

AEquum est amice intime, & carissime frater, vt amicis ac assiduis precibus ac petitionibus tuis, quibus me crebris literis tuis aggressus es, satisfaciam. & quoniam in postremis literis tuis summoperè & humanissimè rogas, vt adhuc semel ad te veniam si modò mihi sit commodum, non possum te profectò celare, quòd per multa impedimenta id fieri nequeat. Sed quod ad alteram petitionem tuam quam a me petiisti, vt tibi de illa bonam & claram instructionem dē, non volò, neque possum tibi repugnare sed tibi in eo gratificari cogor. Optimè enim animum tuū bonum noui: scio etiam, quòd libenter aliquid noui & mirabilis in hac arte audis & vides: scio quoque quod in vita tua multum in artes insumpseris, & maximam partem tui curriculi in illis consumpseris, &c. Quoniam igitur mihi non solùm beneuolentiam, sed & fraternam fidelitatē præstitisti, meritò huius fidei & beneficiorum obliuisci non possum sed gratus esse cogor, & tibi, si fortassis te in persona mea non amplius videam, fraternū vale relinquere, tibi & tuis in mei monumentum. Nam hic tibi non solùm ad illa puncta, de quibus me consuluisti, & vt frater rogasti, respondebo, & te clarè instituam: sed tibi propter illa puncta peculiarem librum dedicabo, quem nominabo, DE NATVRA RERVM. *& illum in nouem libellos diuidā. In hoc libro omnibus petitionibus tuis satisfit, & ampliùs quam à me petiisti. Quamobrem summoperè de hoc miraberis, & fortasse multùm dubitabis, an hæc omnia se sic habeant, sicut hic describo Sed id ne facias imò credas non esse speculationes & theorias, sed praxin & procedere ab experientia. Et quamuis non omnia ipsemet expertus sim, tamē ab alijs & per alios habeo & probaui, & noui ea experientia & ex luce naturæ. Si autem in quibusdam locis non satis quid dicam intelligis, & in vno vel pluribus processibus ampliorem à me requiras explicationem. Scribe ad me secretò, & clariùs tibi rem proponam, & sufficientem instructionē & intellectum dabo. Quanquam credam non opus futurum, & eo alias bene intellecturum, cum sciam te a Deo artibus & bono sensu tam egregie dotatum Præterea nosti animum & sensum meum. Quare me cito & facilè intelliges. Omnino autem spero, nec dubito, te præsens opus respecturum, & vt decet commendatum tibi habiturum, & prorsus non euulgaturum, sed solummodo pro te & tuis in magno secreto retenturum, sicut profectò occultus & magnus thesaurus, & nobilis gemma, & res preciosa est, quæ non obiicienda est suibus, hoc est Sophistis, & contemptoribus omnium bonorum naturalium, artium & secretorum. qui neque digni sunt vt legant, multò minùs vt habeant, sciant & intelligant. Et quanquam iste libellus, valde paruus sit, & pauca & breuia verba habeat, plenus tamen est multa magnis Arcanis. Nam hic non scribam ex speculatione vel theoria sed practicè, ex luce naturæ & experientia ipsa, nec te onerabo, & tædiosum reddam multis verbis &c. Quapropter charissime amice & intime frater, quoniam tibi soli ex amore hunc libellum scripsi, & nulli alii præterea, rogo te, velis eum, vt rem charam & secretam conseruare, & vsque ad mortem tuam à te non remouere, & ante mortem tuam simili modo tuis liberis vel hæredibus man-*

Omnia probare hic scribit.

Commendatio.

mandare, vt ipsi secreto hunc librum retineant, quod & ego singulariter ab ipsis peto, vt tantummodò in sua familia maneat, & nullo tempore tam vulgaris fiat, vt in Sophistarum & derisorum manus perueniat, qui omnia, quæ ipsis non consonant, contemnunt, & ad summum calumniantur: quib. & tantùm illud quod suum est, placet, sicut omnes stulti solent, quibus tantummodo sua claua, & sua tintinnabula placent, alterius autem non, qui & omnem sapientiam oderunt. Quapropter omnem sapientiam paruì æstimant imò pro stultitia reputant, maiori quàm sua est, in suo scilicet capite: quia nihil ipsis prodest, nec sciunt vsum. Sicut vnus opifex alterius instrumenta tractare nescit, ita stultus nullus armis melius vti potest, quàm suâ clauâ, nec vllus suauior sonus est auribus eius, tinnitu suarum campanarum. Quare charissime frater fideliter esto monitus, sicut te rogaui, & fac id, quod de te spero, ita facies rectè & bene. Vale in tutela Dei. Datum Villaci, anno 1537.

DE NATVRA RERVM LIBER PRIMVS.

De Generationibus rerum naturalium.

Nat. rerũ generatio est duplex.

ENERATIO omnium rerum naturalium est duplex; vna quæ natura fit sine arte: altera quæ fit arte, nempe per Alchymiam. Quanquã in genere dici posset, naturâ omnia ex terrâ generari auxilio putrefactionis. Nã putrefactio est supremus gradus & primũ initiũ ad generationem. Putrefactio autem initiũ suum sumit ex humido calore. Nam perpetuus humidus calor parit putrefactionem & transmutat omnes res naturales à prima sua forma & essentia, similiter & viribus & efficaciâ, in aliud. Nam sicut putrefactio in ventriculo omnes cibos in stercus transmutat & redigit, ita etiam extra ventriculum putrefactio in vitro, omnes res transmutat ab vna forma in aliam, ab vna essentia in aliam, ab vno colore in alium, ab vno odore in alium, ab vna virtute in aliam, ab vna vi in aliam ab vna proprietate in aliam, & prorsus ab vna qualitate in aliam. Nam euidens est, & quotidianâ experientiâ probatur, multas bonas res, quæ sunt salubres & Medicina, post putrefactionem malas, insalubres & merum venenum fieri. Ita contra multæ sunt malæ, insalubres, venenosæ, & nociuæ res, quæ post putrefactionem suam fiunt bonæ, perdunt omnem suam malitiam, & fiunt nobiles Medicinæ. Quia putrefactio res magnas parit, sicut huius pulcrum exemplum in sacro Euangelio habemus vbi Christus dicit: Nisi granum tritici in agrum proiciatur, & putrefiat, non potest centuplum fructum ferre. Ex hoc sciendum est, multas res in putrefactione multiplicari, ita vt nobilem fructum pariant. Putrefactio enim est mutatio & mors omnium rerum, & destructio primæ essentiæ omniũ rerũ naturalium, vnde nobis prodit regeneratio & noua generatio millies melior, &c.

Putrefactione omnia nasci. Putrefactionis caussa calor humidus. Putrefactionis vis & natura quæ.

Putrefactio quid sit.

Cùm igitur putrefactio sit primus gradus & initium ad generationem; summè necessarium est, vt putrefactionem benè cognoscamus. Sunt autem multiplices putrefactiones, & vna generationem suam aliter quàm altera profert, vna quoque citiùs quàm altera. Diximus etiam humidum & calidum esse primum gradum, & initium ad putrefactionem, quæ omnes res procreat, vt gallina sua oua. Quapropter per & in putrefactione omne mucilaginosum phlegma & materia viua fit, quidcunq; tandem id sit. Exemplum videtis in ouis, in quib. est humiditas mucilaginosa, quæ quolibet perpetuo calore putrefit & animatur in pullum viuũ, non solùm calore gallinæ, sed quolibet tali calore. Nam in tali gradu ignis possunt oua in vitro & cinerib. maturari, & viua auicula fieri: etiam quilibet homo sub sua axilla ouum maturare potest, & pullum procreare tam benè ac gallina. Et hîc notandum est aliquid maius, nempè, si ista auis viua in sigillata cucurbita in puluerem vel cinerem comburatur tertio gradu ignis, postea ita clausa putrificetur putrefactione summa Ventris Equini in phlegma mucilaginosum, tunc iterum illud phlegma maturari potest, atque ita renouata & restaurata auis fieri: nempe si illud phlegma rursum in priorem suam testam vel receptaculum includatur. Hoc est mortuos reuiuificare per regenerationem & clarificationem quod quidem magnum & profundum miraculum Naturæ est. Hoc processu possunt omnes aues occidi & iterum viuificari, renouari & restaurari, & hoc est summum & maximum miraculum & mysterium Dei, quod Deus mortali homini patefecit. Sciendũ etiam est hoc modo posse generari homines sine naturali patre & matre, hoc est, non ex muliere naturali modo, sed per artem, & industriam periti Spagyrici potest homo nasci & crescere, sicut postea dicetur.

Putrefa est initiũ ad rerũ generationem. Putrefactio est multiplex.

Pullorũ gallinaciorũ generatio Artificialis A cineribus Ab axilla.

Resuscitatio mortuæ auis. Hominis generatio spagyrica.

Possibile etiam est naturæ homines nasci ex animalibus, & hoc habet causas naturales sed tamen sine impietate & hæresi id fieri nequit: nempe si homo commisceatur animali, & illud animal vt fœmina sperma viri cum appetitu & libidinem in suam matricem receperit, conceperit, & concluserit: tunc sperma necessariò putrescit, & per continuum calorem corporis rursum homo & non animal indè nascitur. Nam semper quale est semen seminatum, talis etiam fructus inde nascitur, & nisi hoc fieret, contra naturalem lucem, & contra Philosophiam fieret. Quare quale semen est, talis herba nascitur indè. Ita ex semine cepæ rursum gignitur cepa, non rosa, non nux, non lactuca, &c. Ita ex farre nascitur far, ex hordeo hordeum, ex auena auena. Ita fit & cum omnibus aliis fructibus, qui semen habent & seminantur, &c.

Hominis generatio per bruta.

Semen quale, talis fructus.

Similiter etiam est possibile, & non contra naturam, ex muliere & viro nasci animal irrationale. Neque est hîc de muliere iudicandum vt de viro, hoc est non propterea debet haberi pro hæretica, quasi contra naturam egisset, sed imaginationi ipsius id est tribuendum. Nam imaginatio ipsius est sæpissimè in causa. Et prægnantis mulieris imaginatio est tam efficax, vt in concipiendo semen in corpus suum, fœtum variis viis transmutare possit, quoniam astra ipsius interiora tam fortiter diriguntur in

Imaginatio mulieris quid possit.

fœtum,

fœtum,vt pariant Impressionem & Influentiā. Quare infans in vtero materno in formatione suā positus est in manu & voluntate matris suæ, sicut argilla in manu figuli, qui inde format & facit quod vult,& ipsi libet: ita mulier prægnans format fructum in corpore suo iuxta suam imaginationem, prout astra ipsius sunt. Ergo sæpè accidit, vt ex semine virili pecudes aut alia horrenda monstra gignantur, prout imaginatio matris fortiter in embrionem dirigitur, &c.

Sicut autem iam audiuistis per putrefactionem multas & varias res generari & viuificari, ita etiam sciendum est, quòd ex multis herbis per putrefactionem varia nascantur animalia, quod harum rerum periti sciunt. Hic quoque sciendum est, quod talia animalia quæ in & ex putrefactione nascuntur & fiunt,omnia aliquid veneni contineant, & venenosa sint, attamen vnū longè plus & efficacius altero,& vnū in alia forma quàm alterum,vt videtis in serpentibus, viperis, bufonibus, ranis, scorpionibus basiliscis, araneis: apibus syluestribus, formicis, multiplicibus vermibus, vt erucis, muscis,bruchis, &c. quæ omnia in & ex putrefactione nascuntur. Nascuntur etiam multa monstra inter animalia. Sunt autem & monstra illa, quæ non per se ex putrefactione nascuntur, sed per artem fiunt in vitro, vt dictum est, quia illa sæpissimè in valdè mirabili specie & horrenda aspectu forma apparent, vt sæpè cum multis capitibus,multis pedibus, multis caudis, multis coloribus, sæpè vermes cum caudis piscium, vel pennis præditi, & aliā insolitā formā, ita vt similes visi non sint. Propterea non solùm omnia animalia, quæ parentes non habent & ex sibi similibus,non nascuntur monstra sunt, sed etiam quæ ex aliis rebus nascuntur. Ita videtis de Basilisco, qui etiam est monstrum, & quidem monstrum super omnia monstra, & quo nullum est magis metuendum, propterea quòd quemuis hominem solo aspectu & visu occidere possit: quia habet venenum super omnia venena, cui in toto mundo nihil comparari potest: & hoc venenum occulto modo gerit in suis oculis, & est imaginatum venenum, non valdè absimile mulieri menstruosæ, quæ etiam occultum venenum gerit in oculis, ita vt solo adspectu ipsius speculum maculas acquirat & inficiatur. Ita etiam si vulnus vel vlcus inspiciat, inficit illud simili modo, & curam eius prohibet: ita etiam suo afflatu, vt visu, multas res inficit, corrumpit & inualidas reddit, & sic tactu. Nam videtis si tractet vinum tempore menstrui, quod illud citò mutetur & pendulum fiat: acetum quoq; tractat, perit & nihil valet: ita etiam vinum ardens suam vim amittit: similiter zibetta, ambra, muscus, & similia benè olentia ab ipsarum mulierum gestatione & attractu suum odorem amittunt:ita etiam aurum,& coralli suum colorem, etiam multæ gemmæ,vt specula,inde maculantur, &c. Vt autem ad propositum meum redeam scribendi de Basilisco,qua ratione & quo modo venenum in suo aspectu & oculis gerat, sciendum est, quòd istam proprietatem & istud venenum habeat ab impuris mulieribus,vt suprà dictum est. Basiliscus enim nascitur & crescit ex maxima impuritate muliebri, nempe ex menstruo, & ex sanguine spermatis, si illud in cucurbita vitrea ponatur, & in ventre equino putrefiat, in qua putrefactione basiliscus nascitur. Quis autem est tam alacer & audax,qui velit eum facere,vel eximere,& rursum interficere,qui non prius se speculis vestiat & muniat? Nemini suaserim, imò omnes hic monitos velim vt sibi caueant.

Animalia ex putrefactione orta omnia venenosa.

Monstra quæ & quid sint. Basilisci generatio artificialis.

Basilisci venenū incertissimum. Mulieris mēstruosæ venenū quantum.

Sed vt in tractatione de monstris pergā, sciatis quòd monstra inter animalia, quæ ex aliis rebus & non ex sibi similibus nascuntur, rarò diù viuant, præsertim si iuxta vel inter alia animalia viuere velint:quoniam ex ingenitā natura & diuina ordinatione omnia monstra odiosa sunt sibi similibus rectè natis animalibus,&c. Ita etiam monstra hominum, quæ ex hominib. nascuntur, rarò diù viuunt. Et quò sunt mirabiliora & honorabiliora, eò citiùs mors ea insequitur, ita vt ferè nullum excedat 3. diem inter homines, nisi statim in loca secreta portetur, & ab omnib. hominibus segregetur. Porrò sciendum est, Deum abhorrere ab eiusmodi monstris, & ipsi ea displicere, & quod nullum ex istis saluari possit, cùm non gerant similitudinem Dei: vnde nihil aliud coniici potest, nisi quòd à Diabolo ita sint formata, & quòd in Diaboli potiùs seruitium, quàm Dei sint nata, quoniam ex nullo vnquam monstro opus bonum fluxit,imò potiùs omne malū, omne peccatum,omnes astutiæ diabolicæ. Nam sicut carnifex nutrit suos filios, eo quod ipsis abscindit aures, oculos expungit, buccas exurit, digitos, manus, & caput amputat: ita & diabolus suos notat filios per imaginationem matrum, quam ex malis cupiditatibus, libidinibus & cogitationibus in conceptione hauriunt. Propterea omnes homines fugiendi sunt, qui membro vno abundant,vel eo carent,aut aliàs duplum membrum aliquod habent. Est enim id præsagium Diaboli, & certissimum signum occultæ nequitiæ & astutiæ, quæ ex ipsis sequitur. Quare & rarò absque carnifice, vel saltem nota à carnifice moriuntur.

Monstra non diu viuunt.

Monstra ex Diabolo nascuntur.

Monstra fugiēda.

Sed nec generationis Homunculorum vllo modo obliuiscendum est. Est enim huius rei aliqua veritas, quanquam diu in magna occultatione & secretò hoc habitum sit, & non parua dubitatio & quæstio inter aliquos ex antiquis Philosophis fuerit, an naturæ & arti possibile esset, hominem gigni extra corpus muliebre & matricem naturalem. Ad hoc respondeo, quòd id arti Spagyricæ & naturæ nullo modo repugnet, imò benè possibile sit. Vt autem id fiat, hoc modo procedendum est: Sperma viri per se in cucurbita sigillata putrefiat summa putrefactione ventris equini per quadraginta dies, aut tandiu donec incipiat viuere & moueri ac agitari, quod facilè videri potest. Post hoc tēpus aliquo modo homini simile erit, at tamen pellucidum & sine corpore. Si iam posthāc quotidie Arcano sanguinis humani cautè & prudēter nutriatur & pascatur, & per quadraginta septimanas in perpetuo & æquabili calore ventris equini conseruetur, fit inde verus, & viuus infans,habens omnia membra infantis,qui ex muliere natus est, sed lōgè minor. Hunc nos Homunculum vocamus, & is postea eo modo

Homunculi generatio artificialis.

na diligentia & studio educandus est, donec adolescat & sapere & intelligere incipiat. Hoc iam est vnum ex maximis secretis, quæ Deus mortali & peccatis obnoxio homini patefecit. Est enim miraculum & magnale Dei, & arcanum super omnia arcana, & meritò in secretis seruari debet vsque ad extrema tempora, quando nihil erit reconditi, sed omnia manifestabuntur, &c. Et quanquam hoc hactenus hominibus notum non fuerit, fuit tamen Syluestribus & Nymphis & Gigantibus ante multa tempora cognitum, quia inde etiam orti sunt. Quoniam ex talibus Homunculis cum ad ætatem virilem perueniunt, fiunt gigantes, pygmæi, & alij homines magni miraculosi, qui instrumenta sunt magnarum rerum, qui magnas victorias contra suos hostes obtinent & omnia secreta & abscondita nouerunt: quoniam arte acquirunt suam vitam: arte acquirunt corpus, carnem, ossa & sanguinem: arte nascuntur, quare etiam ars ipsis incorporatur & connascitur, & à nullo opus est ipsis discere, sed alij coguntur ab ipsis discere, quoniam ab arte orti sunt & existunt, vt rosa aut flos in horto, & vocantur Syluestrium & Nympharum liberi, ob id quod vi & virtute sua non hominibus, sed spiritibus similes sint, &c.

Syluestres Nymphæ Gigantes, &c. ex Homunculis.

Hic quoque opus esset dicere de generatione metallorum, sed quoniam in libello de generatione metallorum satis de illis scripsimus, breuissimè hic rem tractabimus, & tantummodò quæ in dicto libello omisimus, hîc breuiter indicabimus. Hoc modo sciatis, quòd omnia septem metalla nascantur ex triplici materia, nempe ex ☿, Sulphure & Sale, attamen distinctis & peculiaribus coloribus. Ob id Hermes non malè dixit, ex tribus substantiis omnia septem metalla nasci & componi, similiter & tincturas & lapidem Philosophorum. Illas tres substancias nominat, spiritum, animam & corpus: sed non indicauit quomodo hoc intelligendum sit, aut quid per hoc velit, quanquam fortassis etiam tria principia potuit sciuisse, sed non facit eorum mentionem. Quare non dico eum hic errasse, sed tantùm reticuisse. Vt autem istæ tres substantiæ distinctæ rectè intelligantur, nempè spiritus, anima, corpus, sciendum est, quòd nihil aliud significent, nisi tria principia, hoc est, Mercurium, Sulphur, salem, ex quibus omnia septem metalla generantur. Nam Mercurius est spiritus, sulphur est anima, sal est corpus, metallum verò inter spiritum & corpus, de quo & Hermes dicit, est anima, quæ quidem est sulphur, quod ista duo contraria corpus & spiritum vnit & in vnam essentiam mutat, &c. Hoc autem non ita intelligendũ est, quod ex quolibet ☿, quolibet sulphure, & quolibet sale septẽ metalla illa generentur, aut similiter tinctura aut lapis philosophorum per Alchymistæ artem & industriam in igni, sed in montibus per Archeum terræ oportet generari omnia septem metalla: Nam Alchymista faciliùs metalla transmutabit quàm generabit aut faciet. Nihilominùs ☿ viuus mater est omnium septem metallorum & meritò mater metallorum dici debet. Est enim metallum apertum, & sicut in se continet omnes colores, quos in igni ex se reddit, ita etiam occultè in se omnia metalla continet, quæ extra ignem ex se non præbet, &c. Sed regeneratio & renouatio metallorum fit ita: Sicut homo in matris suæ vterum redire potest, hoc est in terram ex qua primus homo fuit, & ita denuò nasci in vltimo die: ita etiam omnia metalla in ☿ viuum redire possunt & ☿ fieri, & per ignem regenerari & clarificari, si per 40. septimanas in perpetuo calore, vt infans in vtero materno permaneant. Ita iam nascuntur, non communia metalla, sed tingentia metalla. Nam si ☽ vt dictum est, regeneretur, tinget postea omnia alia metalla in ☽, ita aurum reliqua metalla in ☉, & similiter de omnibus aliis metallis intelligendum est. Quòd autem Hermes dixit, quòd sola anima sit illud medium, quod coniungat spiritum corpori non ineptè sensit. Cùm enim sulphur sit illa anima, & sicut ignis, omnes res maturet & excoquat, poterit etiam spiritum ligare cum corpore & vnà incorporare & vnire, ita vt inde valdè nobile corpus gignatur. Quanquam non vulgare combustibile sulphur pro anima metallorum habendum est, sed anima est aliud quidquàm corpus combustibile & corruptibile. Quare à nullo igni comburi potest, cum sit tota ignis: & reuera nihil aliud est quàm Quinta Essentia Sulphuris, quæ ex reuerberato sulphure per spiritum vini extrahitur, & coloris rubei & pellucida existit sicut rubinus: quod quidem magnum & præstans Arcanum est ad transmutandum metalla alba, & ad coagulandum ☿ viuum in fixum & probatum ☉: hoc tibi pro thesauro ditescendi commendatum habeas, & meritò hoc vnico arcano in transmutatione metallorum contentus esse debes. De generatione minerarum & semimetallorum nihil aliud sciatur, quàm quod initio de metallis dictum est, nempè quòd simili modo ex tribus illis principiis, nempe ☿, sulphure, & sale nascantur, quanquã non vt metalla ex perfectis, sed ex imperfectioribus & tenuioribus Mercurio, sulphure & sale, & tamen cum suis distinctis coloribus.

De tribus principiis. Mercurius Spiritus, Sulphur, Anima. Sal, Corpus.

Metalla an arte per ignem fieri queant.

Mercurius viuus metallorum mater.

Regeneratio metallorũ in ☿ viuum.

Anima est medium quo spiritus corpori iungatur.

Anima metallorũ quid sit.

Metallorum generatio vnde.

Generatio gemmarum fit & fluit ex subtilitate terræ ex pellucido & Crystallino Mercurio, sulphure, & sale, etiã iuxta suos distinctos colores. Sed generatio vulgarium lapidum est ex subtilitate aquę, ex mucilaginoso Mercurio, sulphure, sale. Nã ex mucilagine aquæ nascuntur omnes lapides, quin & calculi & arenæ inde in lapides coagulantur, quod oculis patet. Nam quiuis lapis in aqua positus citò ad se mucilaginẽ trahit. Si iam ista mucilaginosa materia à talibus lapidibus accipiatur, & in cucurbitã coaguletur, fit inde lapis talis, qualis in ista aquã (sed longo tẽpore,) per se nasceretur & coagularetur, &c.

Gemmarũ generatio vnde

Lapidũ generatio qua.

Lapidũ generatio artificialis.

LIBER II.

De crescentibus rerum naturalium.

SAtis manifestum est, & cuilibet notum, quòd per caliditatem & humiditatem omnes res naturales crescant & maturentur, quod satis demonstratur ex pluuiã & sole consequente. Nemo enim negare potest pluuiam terram fœcundare, & fatendum est omnibus à sole omnes fructus maturari. Cùm igitur iuxta ordinationem diuinã hoc naturæ pos-

Calor & humiditas crescentium rerum causæ. Artificiosa rerum maturatio.

sibile sit, quis repugnabit vel non credet etiam hominem hoc posse per prudentem & solertem suam industriam artis Alchymisticæ, ita vt infrugiferum frugiferum, immaturum maturum reddat, & omnia crescere & augeri faciat.

Homini à Deo omnia subiecta.

Dicit enim scriptura, Deum homini omnia creata subiecisse, & tanquam rem propriam in manus eius tradidisse. vtillis ad suam necessitatem vteretur, vt dominaretur piscibus maris, volucribus cœli & omnibus reb. in terris, nullâ re exceptâ. Quare homo meritò gaudere debet, quòd Deus ipsum in luce Naturæ adeo illustrârit & donarit, vt omnes creaturæ Dei ipsi obedire & subditę esse cogantur, & pręcipuè tota terra, & omnia quæ in ea & super ea nascūtur, viuunt & mouentur. Quandoquidē igitur oculariter videmus, & quotidiana experientia docemur, quòd quo sæpius & copiosiùs pluuia terram humectat, & illam Sol suo calore & feruore iterum exiccat, eò citiùs fructus terræ prodeant & maturentur, etiam omnes fructus ita crescant & augeantur, quodcunque sit tempus anni: nemo deinceps miretur, quòd Alchymista quoque multiplicibus imbibitionibus & distillationibus idem facere possit. Quid enim aliud est pluuia quàm imbibitio terræ? & calor & æstus Solis, quid est aliud quàm distillatio Solis, qui tales humiditates rursus attrahit?

Generatio artificialis fructuū.

Propterea dico possibile esse per talem cooptationem in media hyeme pulchras virentes herbas, flores & alios fructus producere, per terram & aquam, ex semine & radice. Si iam hoc fit in herbis omnibus & floribus, fier etiam in multis similibus rebus, nempè in omnibus mineris, quarum imperfecta metalla per aquam mineralem maturari possunt per Alchymistæ solertis industriam & artem. Similiter possunt omnes Marcasitæ, Granati, Zineta, Arsenica, Talka, Cachimiæ, Bisemuta, Antimonia, &c.

Maturatio minerarum.

quæ omnia immaturum ☉ & ☽ secum vehūt, ita maturari, vt ditissimis auri & argenti venis æquari possint, tantùm per talem cooptationem, &c. Ita etiam Elixir & Tincturæ metallorum maturantur & perficiuntur.

Cum igitur vt dictum est, humiditas & caliditas omnia maturent & crescere faciant, nemo miretur, quòd homini malefico in patibulo aut rotâ, post longum tempus, barba, capilli, & vngues nascantur, neque pro signo innocentiæ ipsius habeatur, vt imperiti iudicant, hoc enim naturale est, & ex naturalibus causis fluit.

Barba quid notet crescens in mortuis.

Nam dum humiditas in homine est, crescunt ipsi vngues, barba & capilli: & quod maius est, homini sepulto in terra ipsa nascuntur vngues, barba & capilli, vsque ad secundum annum vel vsque ad putrefactionem ipsius, &c.

Sciendum etiam est multas res in perpetuum crescere & augeri in magnitudine, pondere & virtute, in aqua & terrâ, in quibus etiam bona & efficacia permanent, vt sunt metalla, marcasitæ, cachymiæ, talka, granati, antimonium, Bisemuta, gemmæ, perlæ, coralli, omnes lapidēs & argillæ.

☉ Augmentatio.

Ita etiam effici potest, vt ☉ crescat & augeatur in pondere & corpore, si tantum modo in terrâ ☉ rientem spectante sepeliatur, & semper recenti vrina hominis & stercore columbino fœcundetur.

Auri generatio in cucurbita vt fiat. Quomodo fiat arbor philosophorum.

Possibile etiam est aurum per industriam & solertiam periti Alchymistæ eò impelli, vt in cucurbita more arboris crescat, cū multis mirabilibus ramusculis & frondibus, quod quidem iucundū aspectu & valde admirabile est. Proceditur autem sic: Aurū calcinetur per aquā regis, vt fiat calx cretacea, quā impone in cucurbitam, & infunde bonam & recentem aquā regis, & aquā gradationis, ita vt quatuor digitos trāsuersos superemineat, & iterum abstrahe in tertio gradu ignis, donec nihil amplius ascendat. Aquam distillatam, iterum superfunde, & iterum distillando abstrahe vt antea. Hoc tamdiu fac, donec videas ☉ surgere in vitro, & crescere in forma arboris habētis multos ramos & frondes: atque ita fit ex ☉ mirabilis & iucundus frutex, quem Alchymistæ herbam auream & arborem philosophorum appellant. Ita etiam proceditur cum ☽ & aliis metallis, sic tamen vt calcinatio aliter fiat, & alia aqua fortis accipiatur, quod quidem tuæ experientiæ relinquo. Si Alchimiæ peritus es, rectè te in his geres.

Sciatis quoque quemlibet silicem sumptum ex aquâ fluuiatili & positum in cucurbita, superfusa suâ aquâ fluuiali, vt impleatur cucurbita, quæ iterum inde destillando abstrahatur dum aliqua gutta ascendit vsque dum lapis arefiat, & hac aqua cucurbita iterum impleatur, & rursū abstrahatur, & hoc tandiu fiat donec cucurbita sit plena illo lapide.

Formatio lapidis artificialis.

Hoc modo Alchymisticè in paucis diebus valde magnum lapidem fieri posse videbis quod Archeus aquarum in multis annis vix faceret. Si postea vitrum in saxo frangas habebis silicem in forma cucurbitæ, quasi in vitrum fuisset infusus: & quanquam hoc tibi nil prosit, sit tibi tamen pro re mira.

LIBER III.

De conseruationibus rerum naturalium.

Hostes rerū cognoscendi.

VT res conseruari & à nocumento defendi possit, necesse est primùm omnium benè ipsius hostem cognosci, vt ab illo præseruari possit, ne ab ipso lædatur & corrumpatur in sua substantia, virtute, vi, aut quomodocunq; damnū illud nominari possit. Multum igitur in hoc situm est, vt hostis omnium rerum naturalium cognoscatur. Quis enim sibi à damno & aduerso casu cauere possit, qui ignoret suū hostē? nemo certè. Quare necessarium est, vt is benè sit cognitus. Sunt enim multiplices hostes. Præterea tam necessarium est nosse mala, quàm nosse bona. Quis enim bonū absque cognitione mali cognoscere potest? nemo profectò. Ita nemo scire potest, quantus thesaurus sit sanitas, qui nunquā ægrotauit. Quis scit quid gaudium sit, qui nunquam mœstus vel tristis fuit? Et quis rectè sciret, quid Deus esset, qui nihil sciret de diabolo?

Mors rerum hostis.

Quare cùm Deus nobis notum fecerit hostem animæ nostræ, nempe Diabolum, etiam nobis significat hostem vitæ nostræ, nempè mortem quæ est hostis nostri corporis, nostræ sanitatis, hostis medicinæ & omnium rerum naturalium: notum etiam nobis facit, quomodo & per quid fugari debeat. Nam sicut nullus morbus est, contra quem non etiam sit creata & inuenta medicina, quæ illum curet & expellat:

Cōtrarie tas inuenitur in reb omnibus.

ita etiam ſemper vna res eſt contra aliam poſita, vna aqua contra alteram, vnus lapis contra alterum, vna minera contra alteram, vnum venenum contra alterum, vnum metallum contra alterum: ita in pluribus rebus, quas non opus eſt omnes hic recenſere.

Conſeruatio rerum quibus fiat, & quomodo.

Quomodo autem & per quid quælibet res præſeruetur, & à damno cuſtodiatur, ſciendum eſt, multas res in terra conſeruari oportere, & præcipuè omnes radices in terra longo tempore efficaces & incorruptæ manent: ſimiliter & herbę & flores & omnes fructus in aqua incorrupti & virides manent: ita etiam multi alij fructus & poma in aqua conſeruari poſſunt, & præſeruari ab omni putredine, donec noua naſcantur poma.

Cōſeruatio carnis & ſanguinis quibus fiat.

Ita etiam caro & ſanguis, quæ quidem citiſſimè putreſcunt & rancida fiunt in frigida fontanà aquà conſeruari poſſunt, & non ſolùm hoc, ſed & cooperatione renouatæ & recentis aquæ fontanæ in Quintam Eſſentiam tranſmutari, atque in perpetuum à putredine & malo odore ſine omni Balſamo conſeruari. Non

Arcanū ſanguinis humani vt paretur.

ſolum autem iſta carnem & ſanguinem conſeruat, ſed & alias carnes & ſanguines (vt ita dicam) conſeruat, & præterea corpus hominis ab omni putredine & multis morbis, qui ex putredine oriuntur, meliùs quàm vulgaris Mumia. Vt autem ſanguis per ſe à putredine & odore graui conſeruetur, & non vt Quinta Eſſentia, & ita vt etiam alium ſanguinem ſicut iam dictum, conſeruet, hoc proceſſu vtaris: Separetur ſanguis à ſuo phlegmate, quod per ſeſe mouetur, & in ſuperiorem partem expellitur. Hanc aquam ſubtili inclinatione vaſis abſtrahe, & tantundem aquæ ſalis ſanguini adiice, quam quidem aquam in noſtra chirurgia docemus conficere: illa aqua ſtatim miſcetur ſanguini, & ita conſeruat ſanguinem, vt in perpetuum non putreſcat vel rauceſcat, ſed ſemper recens & egregie rubens maneat poſt multos annos tam bene vt primâ die, quod quidem magnum miraculum eſt. Quod ſi aquam ſatis non ſcias conficere, vel non habeas in promptu; tantundem optimi & præſtantiſſimi balſami ſuperfunde, qui idem præſtat. Talis iam ſanguis eſt Balſamus Balſamorum, & vocatur Arcanum Sanguinis, & eſt tam mirabilis & tantæ virtutis, vt incredibile ſit dictu: quare pro magno ſecreto in medicina occultabis.

Cōſeruatio metallorū quibus fiat. Metallorū hoſtes qui.

In conſeruatione metallorum primùm cognoſcendi ſunt hoſtes ipſorum, vt eò meliùs à damno conſeruari poſſint. Sunt igitur præcipui hoſtes metallorum, omnes aquæ fortes, omnes aquæ regis, omnia corroſiua, omnia ſalia, ſulphur crudum, antimonium & mercurius. Vt autem ſpecialiter ſciamus, quomodo iſta omnia ſuam inimicitiā exerant, dico, quòd aquæ fortes, aquæ regis, corroſiua, & ſalia ſuam inimicitiam oſtendant in eo, quòd omnia metalla mortificent, diſſoluant, calcinent, corrumpant & in nihilum redigant. Sulphur crudum

Sulphuris ſumus vt metalla afficiat.

ſuam inimicitiā oſtendit ſuo fumo: nā ſuo fumo adimit Veneri ſuum colorem & rubedinē, & albam reddit. Metallis albis vt Lunæ, Ioui, Saturno & Marti aufert ſuam albedinem, & rubefacit ea, vel colorem ruffum ipſis inducit. Auro detrahit pulcram & amabilem ſuam flauedinem & aureum colorem, & nigrum reddit, & planè deforme, vt deformius eſſe non poſſit.

Antimonium.

Antimonium ſuam inimicitiam in hoc oſtēdit, quòd omnia metalla, cum quibus in igne liquefit, & cum quibus miſcetur ſpoliat, aufert & prædatur, & præterea non abſimiliter ſulphuri, ſuo fumo metallis genuinum & naturalem colorem furatur & alium ſubſtituit.

Argentū viuum.

Argentum viuum verò ſuam hoſtilem vim erga metalla in eo exercet, quòd metalla cum quibus coniungitur, inuadit & ſoluit, ita vt amalgama ex illis faciat: præterea fumus ipſius, quē nos fuliginem mercurij nominamus, omnia metalla immalleabilia, fragilia reddit & calcinat, & omnia rubra nec nō aurei coloris metalla albat. Ferri autē & chalybis ſummus hoſtis eſt. Nam ſi ☿ vulgi perticam ferream attingat, vel illa oleo Mercuriali vngatur, illa pertica poſtea vt vitrum frangetur & decurtabitur, quod quidem magnum ſecretum, & valde occultandum eſt. Similiter & magnes à ☿ cuſto-

Magnes vt perdatur.

diri debet & ſeruari: nam cum eo ſimiliter vt cum ♂ inimicitiam exercet. Nam quilibet magnes, quem ☿ vulgi attingit, aut qui oleo Mercuriali vngitur, aut ſolummodo in Mercurio ponitur, poſtea nullum ferrum attrahit in perpetuum. De hoc autem nemo miretur. Habet enim hæc res cauſas naturales, & tempe tales, quòd Mercurius extrahat ſpiritum ferri, quem magnes in ſe latentem continet: quare & ſpiritus ferri in magnete corpus ♂ ad ſe trahit: & hoc non ſolum in magnete fit, ſed in omnibus alijs rebus naturalibus, ita vt ſemper peregrinus ſpiritus, qui in alieno eſt corpore, quod non eſt naturæ ſuæ, naturæ ſuæ continens corpus attrahat: & hoc non ſolùm de magnete ſciendum eſt, ſed & de omnibus rebus naturalibus, vt mineris, lapidibus, herbis, radicibus, hominibus & animalibus.

Metallorum antipathia qualis.

Poſt hæc ſciendum eſt etiam, quòd metalla inter ſe inimicitias exerceant, & ſe inuicem oderint ex ingenita natura, vt videtis in ♄, qui Solis ſummus hoſtis eſt, ex congenita natura: nam omnia auri membra diſrumpit, reddit illud deforme, immalleum, & perdit & corrūpit illud ad ſummum vſque ad mortem, pluſquam vllum aliud metallum. Stannum etiam odit, & hoſtis eſt omnium metallorum: nam reddit ea degenera, immalleabilia, dura, inepta, ſi miſceatur illis in igne & fluxu.

☉ Præſeruatio, vrina puerorū.

Quoniam igitur iam audiuiſtis de hoſtibus metallorū, cognoſcite porrò ipſorum præſeruatiua & conſeruatiua, quæ metalla ab omni damno & corruptione cuſtodiunt, & præterea in ipſorum natura & virtute confortant, & in colore altiùs graduant. Primò igitur de auro ſciendū eſt, quòd non poſſit illud melius & pulchriùs conſeruari, quàm in vrina puerorum, in qua diſſolutum ſit ſal armoniacum, aut in ſolâ aqua ſalis armoniaci. In iſtis cum tempore tam altum gradū coloris acquirit, vt altiùs peruenire

☽

nequeat. Argentum nō meliùs præſeruari & cōſeruari poteſt, quam ſi coquatur in aqua volgari vel aceto in quo tartarus & ſal ſint reſoluta: ita quodlibet argentū vetus, denigratum & maculatum renouatur, ſi in his excoquatur. Ferri &

♂

chalybis conſeruatiua & præſeruatiua optima & vtiliſſima ſunt recens lardū non ſalſum ex ſue

castratâ, quod quidem omne ferrum & chalybem à rubigine custodit, si singulis mensibus eo semel vngantur. Similiter si ferrum cum Arsenico fixo liquefiat, & aliquoties fluat, ita renouari & fixari potest, vt in perpetuum non contrahat rubiginem, sicut argentum. ♀ Cuprum verò conseruari & reseruari potest, si solummodo cum ☿ sublimatio misceatur, aut oleo salis inungatur, ita vt in æternum nullum vitriolum vel viride æris ex se præbeat aut virescat.

♄ Magnetis cōseruatio limaturâ ferri. Salium conseruatio.

Plumbum meliùs conseruari non potest, quàm in terra frigida & in loco humido, qualis est ipsius natura. In conseruatione autem magnetis nihil est melius limaturâ ferri vel chalybis: nam nullius magnetis vis, si in hac ponatur, infirmatur, imò quotidie augetur in virtute sua.

De conseruatione verò salium & omnium eorum quæ salsæ naturæ sunt, & sub nomine salis comprehendi possunt, quorum quidē plus quàm centum sunt, sciendum est, quòd in calido & sicco loco conseruanda sint, & quidem in ligneis thecis, & bene ab aëre custodiri, & neq; in vitris, lapidibus, neq; in metallis reponi debeant. Nam in illis resoluuntur & fiunt aqua & amalgama, quod in ligno non fieri potest.

Liquorū & oleorum cōseruatio.

Porrò etiam cognoscenda est conseruatio quarundam aquarum & liquorum ex herbis, radicibus, & omnibus aliis fructibus & crescentibus expressorum, quæ facilè situm & mucorem contrahunt ita vt quasi pelles ipsis inducantur. Istæ igitur aquæ vel liquores reponantur in vitro superiùs augusto, inferiùs amplo, & impleatur vitrum vsque ad summum, demum aliquot guttæ olei oliuæ addantur, ita vt aqua vel liquor totus contegatur: ita oleum supernatabit, & liquorem vel aquam per longum tempus à situ vel mucore conseruabit. Nulla enim aqua vel liquor, si oleo tegatur, vnquam potest mucida vel malolens fieri. Possunt hac ratione etiam duæ aquæ, duo liquores, duo vina in vno vitro separatim conseruari, ita vt non misceantur, & non solùm duplicia, sed & triplicia, quadruplicia, quintuplicia, & adhuc plura si tantummodo oleum interlit: nam ab oleo discriminantur, vt à muro, qui non sinit ea coniungi & vniri. Nam oleum & aqua sunt duo contraria, & neutrum alteri misceri potest. Sicut verò oleum aquas vniri non permittit, ita contrà aqua olea non misceri sinit.

Vestes, vt conseruandæ.

Conseruatio autem & præseruatio panni & vestium ne arrodantur à tineis, néue in illis habitent, nulla est melior, quàm mastix, camphora, ambra, muscus: optima verò est zibetta, quæ non solùm à tineis conseruat, sed & tineas vnà cum aliis vermibus, pulicibus, pediculis & cimicibus pellit & fugat.

Ligna vt conseruanda.

Possunt & omnia ligna, vt in ædificiis, pontibus nauibus, & vbicunq; sint, cōseruari, ita vt in æternum non putrescant, siue sint in aquis, siue sub aquis, vel extra aquam, etiam in terra, sub terra vel extra terram, siue sint posita in pluuia vel vento, aëre, niue vel glacie, æstatis vel hyemis tempore præterea ne cariosa fiant, néue vlli vermes in illis generentur, quandocunq; etiam sint cæsa. Conseruatiuum autem istud est magnum Arcanum contra omnes putrefactiones, imò tam insigne secretum, vt nullum ei comparari possit. Est autem nihil aliud, quàm oleum sulphuris, cuius processus talis est: Puluerisetur vulgare flauum sulphur, & ponatur in cucurbita, cui superfundatur fortissimæ aquæ fortis tantum, vt quatuor transuersos digitos supereminea, hanc abstrahe per distillationem ter vel quater, vltimò vsque ad siccitatem. Sulphur quod in fundo remanet nigri & russi coloris, ponatur in marmore vel in vitro, & facilè in oleum soluetur: quod magnum secretum est in conseruatione ligni, vt in perpetuum non putrescat, & à vermibus præseruetur. Nam si sulphur eo modo quo dictum est, præparetur, & in oleum vertatur, tingit postea lignum eo perunctum, ita vt non possit ex illo elui. Possunt & multò plura in hoc oleo sulphuris conseruari & præseruari à putredine, & præcipuè restes & funes in nauibus & malis nauium, in curribus, retibus piscatoriis, nassis aucupum & venatorum, & omnia similia, quæ sæpè in aquis & pluuiis vsurpantur, & aliàs facilè corrumpuntur & franguntur, ita & linteamenta & alia multa similia.

Oleum sulphuris fixū.

Potabilia quid sint, & vt conseruentur.

Est & notanda conseruatio potabilium, sub quibus intelligimus *vinum, cereusiam, hydromel, acetum & lac.* Si iam ista quinque sine noxa & in sua virtute conseruare volumus, summè necessarium est bene nosse ipsorum summum hostem: qui quidem non est alius quàm impuræ mulieres tempore menstrui fluentis. Nam illæ dictas res, si eas tractent, circa eas versentur, eas inspiciant & anhelitu tangant, corrumpunt. Vinum enim mutatur & fit pendulum, cereuisia & hydromel acescunt, acetum infirmatur & acredinem suam amittit: lac etiam acescit & coagulatur.

Menstruosæ mulieres potabilium hostes.

Vinum conseruatur Sulphure, &c.

Hoc igitur bene sciendum est priusquàm specialiter de vniuscuiusque illorum conseruatione dicatur. Porrò vini summum conseruatiuum & præseruatiuum est sulphur & oleum sulphuris, per quod omne vinum diutissimè conseruari potest, ita vt nec fiat pendulum, nec alio modo alteretur.

Cereuisia conseruatur oleo garyophyllorum. Hydromeli cōseruatur oleo zuccari.

Cereuisiæ conseruatio est oleum Garyophillorum, si aliquot eius guttæ iniiciantur, ita vt vna mensura tres aut duas guttas habeat: melius tamen est oleum Benedictæ Garyophyllatæ, quod cereuisiam ab acetositate præseruat. Hydromel conseruatiuum est oleum zuccari, quo vtendum est vt oleo Garyophyllorum vel Benedictæ.

Acetum & lac, quibus conseruentur.

Aceti conseruatiuum est oleum zinziberis: lactis conseruatiuum est oleum amygdalarum expressum: ista duo, vt dictum est, vsurpari debent.

Caseorū conseruatio est hyperico &c.

Caseorum conseruatiuum est herba hypericon vel perforata, quæ omnes caseos à vermibus tuetur & custodit. Nam si iuxta caseum ponatur & illum attingat, nullus vermis in illo nascitur & si iam aliqui ibi nati sunt & habitant, omnes emoriuntur, & ex caseo cadunt.

Mellis summus hostis panis.

Mel verò nullum peculiare conseruatiuum habet, nisi quod à suo hoste præseruandum est. Est autē summus ipsius hostis panis. Nam si panis ex farre parùm tantùm inuciatur vel cadat, mel totum vertitur in formicas & totum perit.

LIBER

LIBER IV.

De vita rerum naturalium

Aëris vsus vita rerum.

NEmo negare potest, aërem omnibus rebus corporalibus & substantialibus, quæ ex terrâ nascuntur & generantur vitam dare. Quid autem & qualis sit vita vniuscuiusque rei specialiter, sciendum est, vitam rerum nihil esse aliud quàm Essentiam spiritualem, inuisibilem & impalpabilem rem, spiritum & spiritualem rem. Propterea nihil corporale est quin habeat in se latentem spiritum, & vitam, quæ vt dictum est, nihil est aliud quàm res spiritualis. Non autem solùm viuit id quod mouetur & agitatur vt homines, animalia, vermes terræ, aues sub cœlo, pisces in mari, sed & omnes res corporales & substantiales. Nam hîc scire debemus, quòd Deus in principio creationis omnium rerum, nullum omninò corpus absque suo spiritu creauerit, quem occultè in se continet. Quid enim esset corpus absque spiritu? nihil prorsus. Propterea spiritus continet in se occultè rei virtutem & potentiam & non corpus. Nam in corpore est mors, & corpus est subiectum mortis, neque aliud in corpore quæri debet quàm mors. Potest enim varijs modis perdi & corrumpi, spiritus verò non. Nam semper manet spiritus viuus, & est quoque vitæ subiectum. Viuum quoque suum corpus conseruat, sed in euersione corporis ab illo separatur & mortuū corpus relinquit, & redit in suum locum vnde venerat, nempe in chaos & aerem superioris & inferioris firmamenti. Ex his patet varios esse spiritus, sicut varia sunt corpora. Sunt enim Spiritus Cœlestes, Infernales, Humani Metallici, Mineralium, Salium, Gemmarum, Marcasitarum, Arsenicales. Potabilium, Radicum, Liquorum, Carnium, Sanguinis, Ossium, &c. Quapropter & sciatis spiritum esse verissimè vitam & balsamum omnium rerum corporalium. Iam verò pergemus ad species, & peculiariter cuiusque rei naturalis vitam vobis hic quàm breuissimè describemus.

Vita rerū quid sit. *Vita quib rebus insit.* *Spiritus & corporis quæ diuersitas sit.* *Spiritus nunquā moritur.* *Spirituū diuisio secundū varietatē corporū. Spiritus est vita verū corporū.*

Vita hominum quid.

Vita igitur omnium hominum nihil aliud est quàm Balsamus quidem astralis, balsamica impressio, & cœlestis ac inuisibilis ignis, inclusus aer, & tingens spiritus salis. Euidetiùs appellare non possum, quanquam multis & pluribus nominibus proponi posset. Cùm verò præcipua & optima à nobis hic indicata sint, reliqua minora reticebimus.

Vita Metallorum quid.

Vita metallorum est latens pinguedo, quam à sulphure acceperunt: quod ostenditur ex fluxu ipsorum, quia omne quod in igne fluit ob occultam suam pinguedinem fluit. Nisi ea esset, nullum metallum in fluxum redigi posset, sicut videmus in ferro & chalybe, quæ minimum sulphuris habent & pinguedinis inter omnia metalla, quare siccioris naturæ sunt, quàm alia metalla omnia.

Vita Mercurij quid. Mercurius est similis vesti pelliceæ, &c.

Vita Mercurij nihil aliud est quàm interior calor & exterior frigiditas, hoc est interiùs is calefacit, exteriùs frigefacit, & meritò vesti pelliceæ comparari potest, quæ etiam vt Mercurius calefacit & frigefacit. Nam si talis ab homine eâ induto gestetur, calefacit eum & custodit eum à frigore. Si autem pars calua nu-

do corpori applicata gestetur, frigefacit & valet contra nimium calorem quare vetustissimis temporibus vsitatum fuit & adhuc in multis locis vsitatum est, vt tales vestes pelliceæ æstatis simul & hyemis tempore gestentur, tam contra frigus, quàm contra calorem, in æstate partem glabram interiùs, pilosam verò exteriùs vertunt; tempore verò frigoris in hyeme, partem pilosam interiùs & glabram exteriùs gerunt. Sicut igitur iam de veste pelliceâ audiuistis, ita & de Mercurio vsurpari potest.

Vita Sulphuris quid.

Sulphuris vita est combustibilis maleolens pinguedo. Nam dum flagrat & malè olet, potest viuum dici.

Vita Salium quid.

Vita verò omnium salium nihil aliud est quàm spiritus Aquæ fortis. Nam abstracta ab ipsis aquâ, quod in fundo remanet, terra mortua dicitur.

Vita Gemmarum, &c. quid. Vita Magnetis quid. Marcasitarū vita quid.

Vita gemmarum & corallorum est solus color qui ipsis per spiritum vini adimi potest. Perlarum vita nihil est aliud quàm splendor earum, quem in sua calcinatione amittunt. Vita magnetis est spiritus ferri, qui ex ipso vino ardenti rectificato vel spiritu vini extrahi & auferri potest.

Vita verò silicum est materia mucilaginosa: vita marcasitarum, cachymiarum, talci, kobalti, zinzi, granatorum, zuitter, Wismat, antimonii est tingens metallicus spiritus.

Realgaris, &c. vita quid. Stercoris &c. vita quid. Aromaticarum rerum vita quid.

Arsenicalium, auri pigmenti, operment, realgaris & similium materiarum vita est minerale & coagulatum venenum.

Vita vndosiorum, hoc est, omnis stercoris hominum & animalium, est ipsorum grauis & fœtens odor. Nam hoc amisso mortua sunt.

Rerum aromaticarum vita, quales sunt muscus, ambra, zibetta, & quicquid fortem odorem, bonum & suauem præbet, est nihil aliud quàm odor ipse gratus: nam si hunc amittant sunt res mortuæ & inutiles.

Vita Dulcium quid.

Vita rerum dulcedinosarum vt sacchari, mellis, mannæ, fistulæ cassiæ & similium, est tingens & subtilis dulcedo: nam si ipsis ista dulcedo distillando vel sublimando adimatur, sunt res mortuæ & fatuæ, quæ nihil amplius valent.

Vita Resinarum quid.

Vita verò Resinarum vt carabæ, terebinthinæ, gummi, est mucilaginosa, nitens pinguedo, quæ omnia egregium vernicem dant, cum autem vernicem non ampliùs præbent, & nitorem suum amittunt, mortuæ sunt.

Vita herbarum quid.

Herbarum, radicum, pomorum, & aliorum eiusmodi fructuum vita nihil aliud est quàm liquor terræ, quem sponte amittunt, si tantùm carent aquâ & terrâ.

Vita Lignorum quid.

Ligni vita est resina quædam: nam quoduis lignum si resina careat non ampliùs virere potest.

Vita Ossium quid.

Ossium vita est liquor mumiæ: carnis & sanguinis vita nihil aliud est quàm spiritus salis, qui ea à fœtore & putredine conseruat, & sponte, vt aqua ab ipsis separatur.

Vita Aquarum quid.

De vitâ verò Elementorum sciendum est, vitam aquæ esse cursum eius. Nam cum per frigus firmamenti coagulatur, & in glacié congelatur, tum est mortua & malitia ei omnis adempta est, cum nemo ampliùs in ea suffocari possit.

Vita ignis quid.

Ita ignis vita est aër: nam aër ignem vehementiùs & maiori cum æstu flagrare facit. Procedit etiam ab omni igni aer quidam, ita vt candelam exstinguat, vel leuem plumam sursum agat, vt oculis patet. Quare omnem viuum ignem, hoc est, ignem flammarum, si obturetur, vel aerem suum emittendi facultate priuetur, suffocari necesse est.

Aeris & terræ vita quid.

Aër per se & ex se viuit, & omnibus aliis rebus vitam dat. Terra autem per se est mortua, sed elementum ipsius est inuisibilis & occulta vita.

LIBER V.

De Morte rerum naturalium.

Mors quid.

MOrs omnium rerum naturalium nihil aliud est quàm alteratio & euersio virium & virtutum, prædominatio malitiæ & bonitatis, oppressio & deletio prioris naturæ, & generatio nouæ & alterius naturæ. Nam sciendum est multas res in vita sua bonas esse & habere suas virtutes, mortuas verò nihil aut parùm virtutis suæ retinere, sed planè fatuas & inualidas apparere. Ita econtrà multa in vita sua sunt mala, sed in morte vel postquam mortificata sunt multiplicem vim & efficaciam ostendunt, & multum prosunt. Exépla multa hîc recensere possemus, sed id planè non est nostri propositi. Vt autem videatis me hîc non ex verisimili opinione meâ scribere, sed ex meâ experientiâ, oportet me afferre vnû exemplum, quo sedabo & mutos faciam Sophistas qui dicunt, quòd ex rebus mortuis prorsus nihil accipi possit, nec aliquid in ipsis quæri vel reperiri debeat. Causa verò est, quòd Alchymistarum præparationes nihil æstiment, per quas multa eiusmodi magna Secreta reperiuntur. Nam inspicite Mercurium, Sulphur viuum & crudum, & Antimonium crudum, ita vt ex fodinis afferuntur, hoc est, dum viuunt, quàm parua sit ipsorum virtus, quàm leuiter & tardè efficaciam suam exerceant, imò plus mali quàm boni afferant, & potius venenum sint quàm medicina. Si verò per solertis Alchymistæ industriam, in prima suâ substantiâ corrumpantur, & prudenter præparentur (népe ☿ coaguletur, præcipitetur, sublimetur, resoluatur & in oleum vertatur: sulphur sublimetur, calcinetur, reuerberetur, & in oleum vertatur: similiter ♁ sublimetur, calcinetur, reuerberetur, & in oleum vertatur) videtis vtique quantam vtilitatem, quantam vim & virtutem, & quàm celerem efficaciam præstent & ostendant, vt nemo eam satis eloqui aut describere possit. Nam ipsorum multiplices virtutes sunt inperuestigabiles, nemoque omnes indagare potest. Quare quilibet Alchymista & fidelis Medicus, in his tribus rebus per totam vitam suam quærere debet, & vsq; ad mortem suam in his ludere & tempus terere. Nam certissimè omnes ipsius labores, studium & sumptus egregiè compensabunt.

☿ sulphuris ♁ & præparationes

Sed ad specialia veniamus & specialiter scribamus, mortē & mortificationem vniuscuiusq; rei naturalis, quid sit mors eius & quâ ratione mortificetur. Sciendum est igitur primùm de morte hominis quòd sine dubio nihil aliud sit, nisi finis operis diurni, ablatio aëris, euanescentia balsami exstinctio lucis naturalis & magna separatio trium substantiarum, corporis, animæ, & spiritus, & reditus in vterum maternum. Nam quoniam naturalis terrenus homo ex terrâ est, terra quoque mater eius erit, in quam redire eum oportet, & mihi terrenam naturalem carnem amittere, & ita in vltima die in nouâ cœlesti & clarificatâ carne regenerari, vt Christus Nicodemo dicit, cum noctu ad ipsum veniret. Nam ita vt dictum est hæc verba sunt intelligenda de regeneratione.

Mortis hominis quid.

Mors metallorum quid.

Mors autem & mortificatio metallorum est ablatio compaginis corporis ipsorum, & sulphureæ pinguedinis, quæ ipsis multis modis adimi potest, vt per calcinationem, reuerberationem, resolutionem, cæmentationem, & sublimationem. Calcinatio verò metallorum non est vniusmodi. Vna enim fit per sal, vna per sulphur, vna per aquas fortes, vna per Mercurij fuliginē & Mercurium viuum. Calcinatio per sal est, vt metallum tenuissimè lamineur, & cum sale stratificetur & cæmentetur. Calcinatio verò per sulphur est vt metallum laminetur, cū sulphure stratificetur & reuerberetur. Calcinatio per aquas fortes est, vt metallum granuletur & in aqua forti resoluatur & præcipitetur in ea. Calcinatio per Mercurij fuliginem est talis, vt etiam laminetur metallum: Mercurius verò ponatur in terreo vase superiùs angusto, inferiùs amplo, & postea in ignem mediocrem carbonum qui parùm suffletur, donec ☿ incipiat fumare & alba nebula ex ore vasis egrediatur tū laminatum metallum ori vasis imponatur, ita Mercurius vulgi penetrat metallum & fragile reddit sicut lapidē carbonarium. Calcinatio verò per Mercurium viuum est, vt metallum in paruas particulas scindatur, laminetur vel granuletur, & cum Mercuriu amalgametur, postea per pellem Mercurius exprimatur, & remanebit in pelle metallum in forma calcis vel arenæ. Vltra has autem mortificationes metallorum, destructiones & albationes vitæ ipsorum, sciatis etiam alias plures esse mortificationes metallorū. Nam præterquam quod ferrugo omnis ferri & chalybis mors est, alia sunt quæ pluris sunt facienda. Sciendum enim est quodlibet vitriolum, aut etiam æs vstum, esse cuprum mortificatum: quēlibet præcipitatum, sublimatum, calcinatū, cinnabarim, Mercurium mortificatum esse: quamlibet cerussam, quodlibet minium vel fluum plumbi, mortificatum plumbum: quemlibet lazurium mortificatum argentum: ita etiā quodlibet ☉, cui tinctura sua Quinta Essentia, resina vel crocus, vitriolum vel sulphur detractum est, mortuum est, quia non amplius formam habet auri, sed est metallū album, simile ☽ fixæ.

Calcinatio metallorum. Calcinatio per sal quid. Calcinatio per sulphur quid. Calc. per aquas fortes quid. Calc. per Merc. vulgi quid. Calc. per Merc. viuū quid.

Aliæ mortificationes metallo. & Ferrugo mortif. &c.

Sed pergamus vobis proponere quâ ratione mortificatio metallorum fiat. Primùm igitur de ferro sciendū, quòd hoc modo illud mortificetur & in crocum redigatur. Lamina tenuissimè chalybem, has laminas candefac & exstingue in optimo [illegible] vino, hoc fac toties donec videas ac[illegible] ignem rubedinem contra. Sic cùm verò satis aceti rubri habes, omne confunde & distilla inde humiditatē aceti, resi[illegible] coagula in puluerem siccum. Is est valdè nobilis Crocus Martis. Est autē & alia ratio Croci Martis faciendi, quæ partim priorem superat, & longè minori

Crocus ♂ duplex & vtriusque præparat.

gè minori sumptu & labore fit, nempè ita: Stratifica tenuissimas laminas chalybis cum sulphure & tartaro ana; postea reuerbera, hoc parit pulcherrimum crocum, qui ex laminis demi debet.

Similiter sciatis quamlibet laminam ferri vel chalybis, si aqua forti illinatur, etiã pulchrũ crocum reddere. Ita etiã fit cũ oleo vitrioli, aqua salis, aqua aluminis, aqua salis Armoniaci, aqua salis nitri, Mercurio sublimato, quæ omnia ferrum mortificant, & in crocum redigunt, sed nullus ex istis modis superioribus duobus est comparandus: nam solummodò in Alchimia vsurpari possunt, & protsus non in medicina, quare vtaris duobus primis modis, & reliquos omitte & fuge,

Mortif. cupri vt fiat.

Mortificatio verò cupri, vt illud scilicet redigatur in vitriolum, viride æris, vel æs vstum, etiam varijs modis fieri potest: & sunt varij processus in hoc, attamen vnus longè melior altero, vnus vtilior altero. Quare opus erit optimos & vtilissimos hic annotare & reliquos reticere. Optimus igitur, facillimus & vtilissimus modus cuprum in vitriolum redigendi est iste: Illinantur laminæ cupri aqua salis aut salis petræ & suspendantur vel ponantur in aere, donec laminæ incipiant virescere, quod quidem cito fit, hanc viriditatem elue aquâ clara fontana, laminas sicca panno aliquo, & iterum inunge aqua salis, vel salis petræ & iterum fac vt antea, tamdiu donec aqua planè viridis fiat vel multum vitrioli in superficiem emittat: tunc aquam inclinando remoue vel exhalando, & habebis nobile vitriolum ad medicinam. In Alchymia non est pulchrius, nobilius vel melius vitriolum, quàm quod fit per aquam fortem, aut aquam regis, aut aquam salis armoniaci. Proceditur autem ita: Inungantur laminæ cupri vna ex dictis aquis, & quàm primùm viriditas extracta fuerit, & laminæ siccæ fuerint, viriditas pede leporino, aut alia ratione pro libitu dematur, vt cerussa de laminis plumbi raditur: iterum inungantur vt antea, donec laminæ prorsus consumantur, inde fit vitriolum pulcherrimum, vt non possis non mirari.

Vitriolũ cupri duobus modis fit.

Aqua salis petræ & salis armoniaci, vt fiat.

Aqua verò salis petræ fit ita. Purifica sal petræ, liquefac & puluerisa postea in vesica in aqua bulliente per se resolue, ita habes aquam salis petræ. Aqua salis Armoniaci fit ita Calcina sal Armoniacum, & super marmore in cella resolue, hæc est aqua salis armoniaci.

Viride æris duobus modis præparatur.

Vt autem ex cupro fiat viride æris, sunt variæ quoque viæ, quas non opus est hic recensere. Tantùm igitur duas describemus, attamen duplici præparatione, vnam scilicet ad medicinam, alteram ad Alchimiam. Viride igitur æris, quod in medicina vsurpandum est, talem habet processum: Accipe laminas cupri, quas inunge sequenti materia: Recipe mellis & aceti ana, & salis tantùm, vt ex his tribus pultem crassiorem facere possis, bene [illegible] do: postea pone in reuerberatorio aut fu[illegible]no, tandiu donec figulus vasa sua sostulerit, & videbis materiam adhærentem laminis nigram esse, sed hoc neq; tibi pariat sollicitudinem nec te teneat. Nam si seren[illegible] suspendas vel ponas laminas [illegible]las, tota materia nigram paucis diebus viridis

Viridis æris medici præparatio.

Balsamus cupri.

fiet, & fiet pulcherrimum viride æris, quod Balsamus cupri appellari possit, & summè laudatum est ab omnibus medicis. Sed neq; hoc mirari debes, quòd istud viride æris in aere primum viride fit, & quòd aer colorem nigrum iam tam pulchrum viridem transmutare possit. Nam hic sciendum est, quod & quotidiana experientia in Alchymia demonstrat, quòd quælibet terra mortua vel caput mortuum quamprimùm ex igne in aerem venit, citissimè alium colorem acquirat & suum colorem quem in igne assumpserat, relinquat. Mutationes autem istorum colorum sunt variæ. Prout enim materia est, fiunt quoque colores quamquam plerunque ex nigredine terræ mortuæ fluant. Nam vos qui Alchymiæ periti estis, videtis quòd quælibet terra mortua pulueris fluxus vel aquæ fortis, nigra ex igne veniat, & quò plura sunt ingredientia, eò magis variè ostendunt se colores in aere: interdum videntur rubri tantùm, sicut quidem vitriolum facit, interdùm solùm flaui, albi, virides, cærulei: interdùm mixtum, vt in Iride vel Cauda pauonis. Isti colores omnes post mortem se ostendunt & ex morte: nam in omnium rerum naturalium morte videntur alij colores & à primo colore in alium mutantur, quilibet iuxta suam naturam & proprietatem. Porrò dicemus & de viridi æris, quòd Alchymiæ dedicauimus. Eius autem præparatio & processus talis est: Lamina tenuissimè cuprum, quod cum sale, sulphure & tartaro ana tritis & mixtis stratifica in tigillo magno posteà reuerbera viginti quatuor horis forti igne, ita tamen ne fluant laminæ cupri, postea exime, tigillum frange, laminas cum adhærente materia aeri expone aliquot diebus, & conuertetur materia in laminis in pulcherrimum viride æris, quod in omnibus aquis fortibus, aquis gradationum, & in cementis & auri colorationibus aurum & argentum alto colore tingit.

Aer mutat colorem nigrum in viridem.

Viridis æris Alchimici præparatio.

Vt verò cuprum æs vstum fiat, quod & crocus cupri appellatur, tali modo procedendum est: Laminetur cuprum, & vngatur sale, cum optimo aceto in pultem redacto, postea ponatur in magno tigillo, & collocetur in furno venti & per quadrantem horæ forti igne vratur, ita tamen ne fluant laminæ: hæ laminæ ita candentes in aceto restinguantur, in quo sal Armoniacum sit resolutum, in libra aceti semper vna semuncia: iterum candefiant laminæ, & in aceto restinguantur vt antea: semper autem squamas, quæ post restinctionem adhærent laminis in acetum radito, vel pulsando decutito, aut vt potes: Hoc tandiu fiat, donec laminæ cupri bonâ ex parte inde absumantur: iam verò destillando abstrahatur acetum, vel aperto vase exhalet, & in durissimum lapidem coaguletur. Ita habes summum crocum cupri, cuius vsus est in Alchymia: Multi quidẽ communiter æs vstum vel crocum Veneris ex ♀ per extractionem alcoolis (vini alij aceti) vt crocum Martis faciunt: ego verò laudo hunc modum longè magis.

Æs vstũ vel croc. ♀ vt paratur.

Mortificatio verò ☿ vt sublimetur, fit per vitriolum & sal, cum his duobus misceatur, & inde sublimetur, ita durescit vt crystallus, & albescit vt nix. Vt autem in præcipitatum redigatur Mercurius, non alio modo pro-

Sublimatio Mercurij vt fiat.

do procedendum est, quàm vt in optima aqua forti calcinetur, postea graduata aqua fortis ab eo abstrahatur quinquies, plus minúsue, donec præcipitatus pulchrum colorem rubeum acquirat. Hunc præcipitatum dulcifica quantum potes: vltimo quoque rectificatum vinum ardens ab eo destilla septies vel nouies, vel toties, donec in igne candescat & non aufugiat: tunc habes Mercurium præcipitatum diaphoreticum. Porrò hic notandum est magnum Secretum de Mercurio præcipitato, si post colorationem suam cum aqua salis tartari dulcificetur, distillando eam inde, semper recentem toties quidem, donec aqua non amplius acris à præcipitato ascendat, sed planè dulcis fit. Tum habebis præcipitatum dulce vt saccarum vel mel, qui in omnibus volneribus, vlceribus, & morbo Gallico summum Arcanum est, vt melius aliud sibi Medicus optare non debeat præterea exhilarat Alchumistas perditos. Est enim augmentum ☉, & ingreditur ☉, & cum ipso aurum constans & bonum fit. Quanquam autem multum laboris & sudoris tequiratur ad hunc præcipitatum, satis tamen ea recompensat, & sumptus tuos tibi reddit: & prætera satis lucri inde habes, plus quidem quàm optimo artificio aliquo assequi posses: meritò autem de hoc lætari debes, & Deo & mihi ob id gratias agere. Vt autem Mercurius calcinetur, dixi iam in acri aqoa forti oportere id fieri, quæ distillando abstrahatur, & præcipitatio fiat. Vt verò Mercurius in cinnabarim redigatur, oportet eum prius cum sale & sulphure flauo mortificare & liquefacere, & in puluerem album redigere, postea in cucurbita ponere, & superponere Aludel & sublimare in maximo fluxu, vt moris est, ita ascendit cinnabaris in Aludel, & adhæret durus, vt hæmatites.

Præcipitatus diaphoreticus fixus vt fiat.

Præcipitatus dulcis vt fiat Eius vsus.

Mercurius vt calcinatur.

Mercurius vt in cinnabarim reducatur.

Mortificatio plumbi vt redigatur in cerussam, est duplex, vna ad medicinam, altera ad Alchymiam. Præparatio verò cerussæ in medicina est talis: Laminas plumbi suspende in olla deuitreata super acetum forte ex vino, olla optimè obturata, ne spiritus exhalent: hanc ollam pone in cineres calidos, vel in hyeme post fornacem, tunc semper post decem vel quatuordecim dies inuenies optimam cerussam adhærentem laminis, quam pede leporis abradito: laminam verò reponito super acetum tandiu, donec satis cerussæ habes. Altera autem præparatio cerussæ ad Alchymiam est similis superiori. nisi quod in aceto multum optimi & pulcherrimi Salis Armoniaci solui oporteat, hac ratione pulcherrimam & subtilissimam cerussam habebis ad purgandum stannum & plumbum & cuprum dealbandum. Si verò ex plumbo minium conficere volumus, oportet priùs sale calcinari in cinerem, & postea in vitreata olla lateraliter aduri, semper agitando filo ferreo, donec rubescat. Hoc minium est optimum & carissimum: & in Medicina simul ac Alchymia vsurpari debet: alterum autem quod mercatores vendunt in tabernis, noo valet. Fit enim tantum ex cineribus, qui in minerarum liquafactione de ♄ remanent, quod & figuli ad incrustandum vasa emunt, tale minium tantùm ad picturas, & neq; ad medicinam neque ad Alchymiam valet.

Cerussa duplex, & vtriusque præparatio

Minii ex plumbo præparatio.

Vt autem plumbum redigatur in flauedinem, fit præparatio eius non absimilis præparationi minij. Nam plumbum hic quoque sale calcinari, & in cinerem redigi debet, & postea continuò ferro agitari in lata patinâ probantium mineras, in mediocri igne carbonum, diligenter animaduertendo, ne nimium caloris sentiat, néue agitatio fit negligens, aliàs enim flueret & fieret vitrum flauum: atque ita habebis pulchrum flauum ex ♄.

Crocus ♄.

Mortificatio argenti vt ex eo fiat lazurium, vel illi simile aliquid, ita fit: Lamineturr ☾, & cum Mercurio misceatur, & in vitreata ollâ suspendatur super acetum præstans, in quo prius auratæ coctæ sint, & postea in eo solue sal armoniacum & tartarum calcinatum: in reliquis omnibus age, vt de cerussa dictum est, tunc semper post quattordecim dies habebis nobilissimum & pulcherrimum lazurium adhærens laminis argenti, quod pede leporioo deterges.

Lazurius color ex argento vt fiat.

Mortificationem auri vt redigatur in sua Arcana, vt in tincturam, 5. Essentiam, resinam, crocum, vitriolum & sulphur, & cætera præstantia arcana, quorum quidem præparationes multiplices sunt: quia maxima ex parte talia arcana in aliis libris iam satis tradidimus, vt extractionem tincturæ Solis, 5. ess. Solis, Mercurij Solis, olei Solis, Solis potabilis, resinæ Solis, croci Solis, & in Archidoxis & alibi, hîc non opus esse censemus repetere. Quæ autem arcana illic omissa sunt hîc indicabimus, vt vitriolum Solis, solphur Solis, quæ quidem noo sunt minima, & quemlibet medicum summoperè exhilarare debent. Vt autem vitriolum ex Sole extrahatur, ita procedendum est: Recipe auri purgati duas vel tres marcas, quas lamina & suspende super vrina puerorum mixta cum acinis vuarũ, in ampla cucurbita vitrea superiùs bene sigillata, quam in feruentem cumulum acinorum vuarum, vt ex torculari sumuntur, infodias, vbi stet quatuordecim dies, vel tres septimanas: postea aperi & reperies subtilissimum colorem, qui est vitriolum Solis, adhærentem laminis Solis, quem pede leporino demes, vt de aliis metallis audiuisti, vt de ferri laminis crocum ♂, de cupri laminis vitriolum ♀ & viride æris, de ♄ laminis cerussam, de ☽ laminis lazurium, &c. sub vno processu comprehensis, sed non tamen vniusmodi præparatione. Quando igitur satis habes huius vitrioli ☉ coque ipsum bene in aqua plouiali distillata, semper agitando spatula aliqua, tunc sulphur auri tollitur in superficiem aquæ vt seuum, quod cholerari demito. Ita etiam cum alio vitriolo agendom est. Postquam autem iam ablatom est solphur, aquam illam pluuialem euapora vsque ad siccitatem & remanebit vitriolum ☉ in fundo, quod facilè per se in marmore in humido resoluere potes. In his duobus Arcanis nempè in vitriolo auri & solphure auri latet virtus diaphoretica. Virtutes autem eorum hîc non describimus, nam in libro de Morbis metallicis, & in aliis libris eas satis indicauimus.

Auri mortificatio, vt fiat.

Nat. ☿.

Auri sulphur & vitrioli, vt fiat.

Mortificatio autem sulphuris est, vt ipsi combustibilis & fœtens pinguedo adimatur, & in fixam substantiam redigatur, quod hac ratione

Mortificatio & fixatio sulphuris, vt fiat.

fit: Recipe vulgare flauum ſulphur in tenuem puluerem redactum, & abſtrahe ab ipſo diſtillando aquam fortem valdè acrem tertiâ vice: poſteà ſulphur, quod in fundo eſt nigri coloris dulcifica dulci aquâ, toties ab eo diſtillando, donec aqua prorſus dulcis ab eo abſcedat, & non amplius ſulphuris fœtorem habeat. Hoc iam ſulphur reuerbera in reuerberatiuo clauſo ſicut Antimonium, tum fiet primò album: poſteà flauum: tertiò rubrum vt cinnabaris. Quando ipſum iã tale habes, gaudere debes: Eſt enim initium diuitiarum tuarum: Hoc reuerberatum ſulphur tingit altiſſimè quamlibet Lunam in præſtantiſſimum aurum, & corpus humanum in ſuam ſummam ſanitatem, plus quàm ſcribere licet, tantæ virtutis eſt hoc reuerberatum & fixatum ſulphur.

Salia vt mortificentur. Mortificatio omnium ſalium, & quicquid eſt naturæ ſalſæ, eſt ablatio & deſtillatio aquoſitatis & oleitatis ipſorum, & præterea ſpiritus ſalis. Nam ſi hæc auferantur, vocantur poſtea terra mortua vel caput mortuum.

Gemmæ vt mortificentur. Mortificatio gemmarum & corallorum eſt, vt calcinentur, ſublimentur, & in liquoré ſoluantur, vt cryſtallus. Perlarum mortificatio eſt, vt calcinentur, & in acri aceto reſoluantur in formâ lactis.

Magnes, vt mortificetur. Mortificatio Magnetis eſt, vt oleu Mercurij iniungatur, vel ☿ vulgi tangatur: nam poſtea nullum ferrum attrahit.

Silices, vt mortificentur. Mortificatio ſilicum, & lapidum eſt calcinatio.

Marcaſitæ. Mortificatio marcaſitarum, cachymiarum, talci, Kobalti, zinzi, granatorum, zuuitter, vuiſmut, antimonij eſt ſublimatio, hoc eſt, vt cum ſale & vitriolo ſublimentur, tunc vita ipſorum, quæ eſt ſpiritus metallicus vnà cum ſpiritu ſalis aſſcendit. Quicquid autem in fundo ſublimatorij remanet, lauetur, vt reſoluatur ab eo ſal, & habebis terram mortuam, in quâ nihil eſt virtutis.

Realgaria vt mortificentur. Mortificatio arſenicalium, auripigmenti, opermenti, realgaris, &c. eſt vt cum ſale nitro fluant, & in marmore in oleum vel liquorem vertantur, & fixentur.

Stercora, vt mortificentur. Mortificatio rerum vndoſarum eſt coagulatio aeris.

Aromata, &c. Mortificatio aromaticarum rerum eſt ablatio boni odoris.

Dulcia, &c. Reſinæ, &c. Fructus, &c. Mortificatio dulcedinoſarum rerum eſt, vt cum corroſiuis ſublimentur & diſtillentur.

Mortificatio carabarum, reſinarũ, terpentinæ & gummi eſt, vt in oleũ vel vernicé redigantur.

Mortificatio herbarum, radicum, & ſimilium eſt, vt ab ipſis oleum & aqua eorum diſtilletur, & liquor exprimatur torculari, & præterea alcali extrahatur.

Ligna, &c. Mortificatio lignorum eſt, vt in carbones vel cineres vertantur.

Oſſa, &c. Mortificatio oſſium eſt ipſorum calcinatio.

Caro, &c. Mortificatio carnis & ſanguinis eſt ablatio ſpiritus ſalis.

Aqua & ignis, &c. Mortificatio aquæ fit per ignem. Nam calor ignis exiccat & conſumit omné aquam: ita mortificatio ignis fit per aquã: aqua enim extinguit ignem & aufert ipſi ſuam vim & efficaciam.

Ita iam ſatis inſtructi eſtis breuibus quidem verbis, quomodò mors in omnibus rebus naturalibus lateat, & quomodò mortificentur, & in aliam formam & naturam redigantur, & quæ virutes ex ipſis fluant. Quicquid præterea hic dicendum erat, ponimus in libro ſequenti de Reſuſcitatione rerum naturalium.

LIBER SEXTVS.

De Reſuſcitatione rerum naturalium.

Reſuſcitatio poſſibilis cuia ſit. RESVSCITATIO & reductio rerum naturalium non eſt minimum in rerum naturâ, ſed profundum & magnum Secretum, & potiùs diuinum & angelicum quid, quàm humanum & naturale. Volo autem hic cum maximo diſcrimine intelligi, & non aliter, quàm mea eſt ſententia, & quàm natura quotidiè & manifeſtè oſtendit, & experientia probat, ne mendaciis & obtrectationibus pſeudomedicorum, meorum hoſtium, ſim expoſitus, (quæ aliàs omnia mea ſiniſtrè interpretantur) quaſi diuinam potentiam vſurpare velim, & naturæ hoc tribuere, quod nunquam illa præſtare potuerit. Quapropter hic ſumma obſeruatione opus eſt, quandoquidem mors eſt duplex, nempe violenta & ſpontanea. *Mors duplex.* Ab vna res poteſt reſuſcitari ab alterâ non. Quare Sophiſtis ne credatis, qui dicunt, quod ſemel mortuum ſit vel mortificatum, nunquam poſſe reſuſcitari, & reſuſcitationem & reſtaurationem nihili faciunt, *Reſuſcitari quæ poſſint.* qui quidem error ipſorum non eſt minimus. Verum quidem eſt, quicquid naturali ſuâ morte perit, & quicquid natura mordificat ex prædeſtinatione ſuâ, ſolus Deus reſuſcitare poteſt, aut ipſius iuſſu diuino hoc fieri neceſſe eſt. Ita quicquid natura conſumit, homo reſtaurare non poteſt. Quicquid autem homo deſtruit, reſtituere poteſt, & refectum frangere, vlterius homo nullam ex ſuâ conditione poteſtatem habet, & ſiquis amplius niteretur facere, is Dei potentiam ſibi arrogaret, & tamen fruſtrà laboraret & confunderetur, niſi Deus eſſet cum eo vel haberet tantam fidem, quâ montes tranſponere poſſet. Tali etiam hoc poſſibile eſſet, & adhuc plura maiora: quia ſcriptura ait, & Chriſtus hoc ipſe dixit: Si habeatis fidem vt granũm ſinapi, & dicatis iſti monti, abeas, & colloces te in illo, faciet & collocabit ſe, & omnia erunt vobis poſſibilia & nihil impoſſibile.

Quæ reſuſcitari poſſint, quæ nõ. Sed vt ad noſtrum propoſitum redeamus, quid tandem ſit diſcriminis inter mori & mortificari, & vtrum ex his reſuſcitari poſſit, ita hæc intelligenda ſunt. Quicquid ex naturâ ſuâ moritur; habet ſuum terminum ex prædeſtinatione, & ita fert Dei voluntas & ordinatio. Accidit tamen hoc quoque ex variis morbis & diuerſis caſibus, & hoc nunquam reſuſcitari poteſt, neque eſt vllum præſeruatiuum contra prædeſtinationem & connatum terminum vitæ vſurpandum. *Aliud mori aliud mortificare.* Quod autẽ mortificatum eſt, etiã reſuſcitari & reuiuificari poteſt, quod multis argumẽtis probari poſſet, quæ quidẽ in fine huius libri ponemus. Quare maximum diſcrimen eſt inter mori & mortificare, neque pro re vna ſub eodem nomine cenſeri

censeri debent. Nam in ipsa probâ longissimè distant. Nam videte de homine qui moritur morte naturali & prædestinatâ, quid amplius boni vel vtilis est in ipso? Nihil, tantùm in terram ad vermes conijciatur. Est enim putridum cadauer & debetur terræ. De homine autem occiso, qui gladio vel simili modo violento mortuus est non similiter intelligendum est. Nam totum ipsius corpus est vtile & bonum, & in preciosissimam mumiam præparari potest. Nam quamois spiritus vitæ ex tali corpore excesserit, restat tamen Balsamus, in quo adhuc vita latet, qui quidem vt Balsamos alia corpora humana conseruat. Ita etiam de metallis videtis quando metallum mori vult incipit rubigine confici: & quod confectum est, mortuum est: & quando totum metallum rubigine absumptum est, totum emortuum est, & talis rubigo nunquam in verum metallum reduci potest, sed fit tantummodo scoria & non metallum. Mortuum est enim, & mors est in ipso, nec habet balsamum vitæ amplius, sed in seipso periit.

Differentia calcis & cineris metallorum. Cinis metallorum quid sit. Calx metallorum quid.

Est & calx metallorum & cinis duplex, & est maxima differentia inter ista duo. Nam vnum reuiuificari potest & in metallum reduci, alterum verò minimè: vnum est volatile, alterum est fixum: vnum est mortuum, alterum mortificatum. Cinis est volatilis nec in metallum reduci potest, tantùm in vitrum vel scoriam. Calx autem metallorum est fixa & in suum metallum reduci potest. Vt autem differentiam & causam intelligatis, scitote, quòd in cinere minùs pinguedinis & plùs siccitatis sit quàm in calce, quæ quidem fluxum dat. Calx verò pinguior est & humidior quàm cinis, & adhuc secum habet suam resinam & fluxum, & præcipuè Sal, quod ex propriâ naturâ fluxibile est, & metalla fluere facit & reducit. Ex hoc iam sequitur, cineribus metallorum, vt in metallum non reduci possint, sal extrahendum esse, tunc perfectè fiunt volatiles: & hoc quidem discrimen & caput est summoperè notandum, & non parùm in eo situm est. Nam apud falsos Medicos non paruus error exstitit, qui loco ☉ potabilis, quintæ essentiæ auri, tincturæ ☉, &c. leprosam calcem Solis dederunt hominibus, non considerato discrimine & malo inde consequente. Nam duo notabilia & necessaria hic obseruanda sunt, nempè quod aut calcinatum vel puluerizatum ☉, si detur hominibus in ventriculo in vnum cumulum congeratur, aut cū stercore iterum per anum prodeat & ita frustrà sumatur & inutiliter: aut quòd magno interiori calore in corpore humano reducitur, & intestina & ventriculum incrustat & deaurat, qua re concoctio in ventriculo impeditur, vnde multæ variæq; ægritudines consequuntur, & tandem etiam mors. Sicut autem de Sole audiuistis, ita etiam de reliquis metallis septem intelligatis, nempe ne vllum metallicum Arcanum vel medicamentum intra corpus accipiatis, nisi priùs fit redditum volatile, & in nullum metallum reduci possit. Quare primus gradus & initium præparandi aurum potabile est hoc: postea tale volatile per spiritū vini solui potest, vt ambo simul ascendāt & volatilia & inseparabilia fiant. Sicut

Med. circa aurum error.

Arcana metallica quando vsui sum danda. Quomodo fiant metalla potabilia irreducibilia.

autem præparatis aurum, ita potestis etiam præparare ☽ ♀ ♂ ♃ ♄ & ☿ potabile.

Resuscitationis probatio sumpta à catulis leonum.

Sed vt ad nostrum propositum redeamus, & exemplis & sufficientibus rationibus probemus, quòd res mortificatæ non mortuæ sint, & in morte cogantur manere, sed reduci & resuscitari ac viuificari possint, & hoc quidem per hominem ex ductu naturæ & formulâ: videtis de leonibus, qui omnes mortui nascuntur, & primùm ab horribili clamore suorum parentū viuificantur, quasi aliquis dormiens qui clamore aliquo suscitatur, ita etiam leones excitantur, non quòd sic dormiant (nam qui dormit somnum naturalem, eum necesse est resurgere) sed leones non ita: Nam nisi excitatio per clamorem illum fieret, mortui manerent, neq; vnquam in illis vita reperiretur. Quare ex hoc satis intelligitor, quòd per clamorem vitam suam acquirant & viuificentur. Similiter etiam videtis in omnibus animalibus, quæ non nascuntur sed ex putredine oriuntur vt muscæ, quæ si in aquis suffocentur ita vt nulla amplius vita in ipsis reperiatur vel videatur, & si ita relinquerentur, mortuæ manerent, neque ex seipsis vnquam reuiuiscerent. Quòd si sale inspergantur & in sole calido vel post fornacem calentē collocentur, priorem vitam recuperant, & hæc quidem est ipsarum resuscitatio. Nam si hoc non fieret mortuæ remanerent. Ita etiam videtis in serpente, si in frustra secetur & hæc in cucurbitam ponantur, & in ventre equino putrefiant, totus serpens reuiuiscet in vitro in forma paruorum vermium vel vt semen piscium. Quòd si isti vermiculi, vt decet, in putrefactione educentur & enutriantur, multoties centum serpentes ex vno serpente nascentur, quorum quilibet tam grandis est vt primus, quod quidem sola putrefactio potest. Atque vt de serpente dictum est, sic multa animalia resuscitari, reuocari & restaurari possunt. Iuxta hunc processum conati sunt, adiuuante Nigromantia, Hermes & Virgilius seipsos post mortem renouare & resuscitare, & denuò vt infantes nasci, sed non iuxta propositum ipsorum res cecidit, sed malè cessit.

Leonum viuificatio.

Muscarū resuscitatio vt fiat.

Generatio multorū serpentum ex vno.

Hermetis & Virgilii conatus.

Sed vt exempla omittamus & praxim resuscitationis & restaurationis aggrediamur, necesse est & decet à metallis nos incipere: quandoquidem metallica corpora humanis corporibus sæpiùs assimilantur. Sciendum igitur, resuscitationem & restaurationē metallorū duplicē esse. Vnam quæ metalla calcinata per reductionem in suum primum metallicum corpus redigat: Alterā quæ metalla in suam primā materiam reducat, hoc est in argentum viuum: & ita quidem in posteriori proceditur. Calcina metallum per Mercurij fuliginem: hanc calcem & tantundem argenti viui pone in sublimatorio, stent aliquandiu, donec ambo in amalgama coagulentur: postea eleua Mercurium per sublimationem à calce, eleuatum iterum tere cum calce metallica, & sublima vt antea: hoc toties fac donec calx metallica tandem super candela vt cera vel glacies liquescat, tunc probè factum est. Hoc metallum ponatur in digestione ad suum tempus, & mutabitur totum in Mercurium viuum, hoc est in primam suam materiam, quæ quidem Mercurius metallorum

Metallorū resuscitatio duplex est.

Reductio metallorum in Mercuriū viuū.

Mercurius

Mercurius philosophorum appellatur, quem plurimi Alchymistæ quæsiuerunt, sed pauci inuenerunt. Ita iam paratur Mercurius viuus ex omnibus metallis, nempe ☿ auri ☽ ♀ ♂ ♃ ♄.

Resuscitatio autem vel restauratio Mercurij calcinati fit per Retortarum distillationes: nam solus Mercurius viuus ascendit in aquam frigidam & relinquitur cinis ♄, ♀, vel sulphuris. Resuscitatio autem & restauratio Mercurij sublimati fit in aqua feruenti: attamen oportet eum priùs minutissimè teri, ita aqua feruens ab ipso resoluet spiritum salis & vitrioli, quem in sublimatione secum attullit, & Mercurius concurrit rursum viuus in fundo aquæ. Si iam talis Mercurius denuò cum nouo sale & vitriolo sublimetur, & in aqua feruenti resuscitetur, & hoc septies vel nouies fiat, meliùs purgari & renouari nequit. Et hoc pro magno Secreto retine in Alchymia & Medicina, & de eo gaude summopere. Nam hoc modo aufertur à Mercurio omnis impuritas & nigredo ac venenositas. Resuscitatio & restauratio Mercurij calcinati sine sublimatione fieri non potest: nam nisi post calcinationem sublimetur, nunquam reuiuificabitur, quare eum sublimabis, & postea, vt alium sublimatum, reduces.

Mercurij sublimati reductio & purgatio summa.

Calcinati & præcipitati.

Resuscitatio cinnaberis lazurij, Auri musici, etiam præcipitati, vt viuificentur iterum in Mercurium viuum, est talis: Recipe horum quoduis, minutissimè tere in marmore, & impasta albumine ouorum & smegmate, postea fac pilulas magnitudine auellanæ, quas pone in firma cucurbita terrea: ad orificium eius pone laminam ferream quæ multa parua foramina habeat, sitque luto agglutinata, atque distilla per descensum igne forti, ita vt cadat in aquam frigidam, & habebis iterum Mercurium viuum.

Resuscitatio autem & restauratio ligni est difficilis & ardua, attamē naturæ possibilis, sed sine insigni solertia & industria fieri nequit. Vt autem reuiuificetur, tali maximè modo id fit: Recipe lignum quod primū fuerit carbo, postea cinis, & pone in cucurbita, vnà cum resina, liquore & oleo illius arboris, omnium sit idem pondus, misceantur, & in leni calore liquefiant, & fiet mucilaginosa materie, atque ita habes tria principia simul, ex quibus scilicet omnia nascuntur & generantur, nempe phlegma, pinguedinē & cinerem. Phlegma est Mercurius, pinguedo est sulphur, cinis est sal. Nam omne quod igni fumat & euaporat, est Mercurius: quod flagrat & comburitur, est sulphur, & omnis cinis est sal. Cùm iam ista tria principia simul habes, pone ea in ventre equino & putrefac ad suum tempus. Si postea illa materia in pingue solum sepeliatur vel infundatur, videbis eam reuiuiscere & arborem vel lignum paruū inde nasci, quod quidem in sua virtute multò est nobilius priore. Hoc verò lignum est & vocatur resuscitatum lignum, & renouatum, & restauratum, quod ab initio quoque lignum fuit, sed mortificatum, destructum, & in carbones & cineres & in nihilum redactum, & tamen ex illo nihilo aliquid factum & renatū est. Hoc sanè in Luca Naturæ magnum est Mysterium,

Instauratio ligni combusti.

Ligni phlegma est ipsius Mercurius pinguedo sulphuris cinis sal.

nempe quòd res, quæ formam suam planè amiserat & in nihilum redacta fuerat, eam recuperet, & ex nihilo aliquid fiat, quod postea multò nobilius sit in sua virtute & efficacia quàm primò fuerat.

Vt autem generaliter de resuscitatione & restauratione rerum naturalium loquamur, sciendum est, præcipuum hic fundamentum esse, vt cuilibet rei reddatur cúmque eâ concordetur iterum id, quod ei in mortificatione ademptum fuerat & ab eo separatum, quod difficulter hîc specificè explicari potest. Quare hunc libellum concludemus, & in libro sequenti de transmutationibus rerum naturalium latiùs hæc declarabimus.

Generalis ratio resuscitandi.

LIBER VII.

De transmutationibus rerum naturalium.

SI nobis de transmutatione omnium rerum naturalium scribendum est, æquum & necessarium est, vt ante omnia ostendamus primùm quid sit transmutatio: secundò qui sint gradus ad illam: tertiò per quæ media & quomodo ea fiat. Est igitur transmutatio cum res suam formam amittit, & ita alteratur, vt prorsus priori substantiæ & formæ suæ non sit similis, sed aliam formam assumat, aliam essentiam, alium colorem, aliam virtutem, aliam naturam vel proprietatem, vt si metallū fiat vitrum vel lapis: si lapis fiat carbo: si lignū fiat carbo: argilla lapis fiat & later: pellis gluē: pānus papyrus & talia multa similia. Hęc ōnia sūt trāsmutationes rerum naturalium. Post hoc summoperè quoque necessarium est scire gradus ad transmutationem, quotnam sint. Sunt autem non plures quàm septem. Nam quamuis aliqui plures numerent, plures tamen quàm septem præcipui non sunt, reliqui verò, qui etiam inter gradus recenseri possunt, sub istis septem comprehenduntur: sunt autem isti.

Quid sit trāsmutatio.

Septem gradus trāsmutationis principales.

CALCINATIO, SVBLIMATIO, SOLVTIO, PVTREFACTIO, DISTILLATIO, COAGVLATIO, TINCTVRA.

Si quis iam istam scalam ascendat, is in tam mirabilem locum perueniet, vt multa secreta videat & experiatur in transmutatione rerum naturalium.

1.
Calcinatio quid & quæ eius species.

Primus igitur gradus est Calcinatio, sub qua & comprehenduntur Reuerberatio & Cęmentatio. Nam inter hæc tria parua est differentia quantum ad calcinationem attinet. Quare calcinatio hîc præcipuus est gradus. Nam per Reuerberationem & Cæmentationem etiam multæ res corporales calcinantur & in cinerem reducuntur & præcipuè metalla. Quod autem calcinatum est non propterea est reuerberatum vel cæmentatum. Per calcinationem igitur omnia metalla, mineralia, lapides, vitra, &c. & omnes res corporales fiunt carbo & cinis, & hoc fit nudo, forti ac aërem habente igne, per quem omnis tenax, mollis, & pinguis terra in lapidem induratur: omnes verò lapides in calcem rediguntur, sicut videmus in furno figulorum, calcis & laterum.

2.
Sublimatio quid, & quæ eius species.

Sublimatio est secundus gradus etiam valde principalis ad transmutatio-

nem multarum rerum naturalium:sub quo intelligitur,Exaltatio,Eleuatio,& Fixatio;estque non adeò dissimilis distillationi. Nam sicut ab omnibus phlegmaticis & aqueis rebus aqua in distillatione ascendit,& à suo corpore separatur, ita in sublimatione spiritualia à corporali, volatile à fixo, in rebus siccis, vt sunt omnia mineralia, attollitur & subtiliatur, & purum ab impuro separatur. In sublimatione enim multæ bonæ virtutes & mirabiles res reperiuntur in Mineralibus, multæque res fixantur & constantes fiunt, ita vt in igni permaneant hoc modo: Sublimatum cum suis fæcibus iterum teratur & misceatur, & vt antea sublimetur, quod toties fiat donec non amplius sublimetur,sed omnia simul in fundo maneant & fixa fiant.Ita postea fiet lapis & oleum quando & quoties velis, nempe si in frigidatum in aëre vel vitro ponas; ibi enim resoluitur statim in oleum. Si autem iterum in ignem ponas, iterum coagulatur in lapidem, qui mirabilis & magnæ virtutis est. Hoc autem habeas pro magno Secreto & mysterio naturæ, nec Sophistis manifestes. Porrò vt in sublimatione multa corrosiua dulcia fiunt in coniunctione duarum materiarum, ita contrà multa dulcia corrosiua fiunt: multa dulcia fiunt acerba & austera vel amara, & contrà multa amara dulcia vt saccharum. Notandum quoque hic est, quòd quodlibet metallum, quod per sal Armoniacum in sublimationem perducitur, postea in frigora vel in aëre soluatur in oleum, & contrà, in igni coaguletur in lapidem. Quæ quidem vna est ex maximis & summis transmutationibus in omnibus rebus naturalibus, nempè metallum in lapidem transmutata.

Fixatio mineralium in lapidem, vt fiat.

Regula de sale Armoniaco.

3. Solutio quid, & quæ eius species.

Tertius gradus est Solutio, sub qua subintelliguntur dissolutio & resolutio, qui quidem gradus sæpiùs post sublimationem & distillationem sequitur, nempe, vt soluas materiam, quæ in fundo remanet. Est autem solutio duplex. Vna scilicet frigoris, altera caloris: vna fit extra ignem, altera in igne. Solutio frigida soluit omnia salia, omnia corrosiua, omnia calcinata. Quicquid est salsæ & corrosiuæ qualitatis, id resoluit, in oleum, in liquorem, in aquam: & hoc fit in humida & frigida cella, aut aliàs tantùm in aëre, in marmore vel vitro. Nam omne quod in frigore soluitur, continet acrem spiritum salis, quem sæpè in sublimatione vel destillatione acquirit & assumit. Et omne quod in frigore vel aëre soluitur, iterum calore ignis coagulatur in puluerem vel lapidem. Solutio verò caloris, soluit omnia pinguia & omnia sulphurea: Et quicquid calor ignis soluit, hoc coagulat,frigus in massâ, & quicquid calor coagulat,hoc soluit rursus aër & frigus. Hic quoque sciendū est,quicquid aër vel cella resoluit,id est magnæ siccitatis, & in se absconditū habet ignē corrosiuū: ita quicquid in igne & eius calore soluitur, habet in se dulcedinem frigidam extra ignē.Ita & nō aliter solutio intelligenda est.

Solutio est duplex.

Solutio salia quæ soluat.

Duplex solutio caloris & frigoris.

4. Putrefactio quid & quæ eius species.

Putrefactio est quartus gradus, sub quo comprehenduntur Digestio & Circulatio. Est autem putrefactio valdè principalis gradus, qui & meritò primus esse debebat, nisi contra iustum ordinem, & contra Mysterium, quod hic latet, & paucissimis patet, id fieret: Isti enim gradus ita se inuicem, vt dictum est, sequi debent, sicut articuli in catena aut gradus in scala. Nam si vnus articulorum tolleretur, catena esset interrupta, & captiuus liberatus aufugeret: ita & de scala, si vllus gradus ex medio tolleretur, & in supremo vel infimo loco poneretur, scala quoque fracta esset, & multi in caput per eam deciderent, non sine corporis & vitæ suæ damno & periculo. Ita etiam hic intelligatis, quòd isti gradus iusto ordine se sequantur, aliàs totū opus nostri Mysterij esset peruersum, & omnis labor & opera frustranea & inanis. Putrefactio autem tantæ est efficaciæ, vt veterem naturam aboleat, & transmutet omnes res in aliam nouam naturam, & alium nouum fructum afferat. Omnia viua in ea moriuntur, omnia mortua putrefiunt in ea, & omnia mortua putrefiunt in ea, & omnia mortua in ea recuperant vitam: putrefactio omnibus corrosiuis spiritibus salis acredinem adimit, & lenes ac dulces facit, transmutat colores, separat purum ab impuro, purum superiùs, impurum inferiùs, vtrunque segregatim locat.

De duritie faciēdis seruādus ordo graduū.

Putrefactionis vis mira est.

5. Distillatio quid, & quos species habeat.

Distillatio est quintus gradus ad trāsmutationē omniū rerū naturaliū.Sub ea autē subintelligūtur Ascēsio,Lauatio,Imbibitio,Cohobatio & Fixatio. Per distillationem omnes aquæ, liquores & olea subtiliantur, ex omnibus pinguibus oleum extrahitur,ex omnibus liquoribus aqua, & ex omnibus phlegmaticis rebus oleum & aqua separatur.

Præterea multæ res in distillatione fixantur per cohobationem, & præsertim si res fixandæ aquam in se continent, vt vitriolum. Quòd si fixetur, Colcotar vocatur. Alumen si propriâ aquâ fixetur, vocatur alumen Zuccari, quod & in liquorem resoluitur, quod si putrefiat per mensem, aquam parit dulcedine sacchari, quæ quidem magnæ virtutis est, & præstans Arcanum in medicina ad restinguendū ignem microcosmicum in hominibus metallatis, sicut in libris de Morbis metallicis latiùs scribimus. Et sicut audiuistis de vitriolo & alumine,ita etiā salnitrū: & alia aquosa mineralia fixari possunt per cohobationem.

Cohobatio,&c.

Fixatio per distillationem.

Cohobatio autem est, vt caput mortuum sæpiùs suâ propriâ aquâ imbibatur, eaque per distillationem iterum inde abstrahatur. Porrò in distillatione multa amara, acerba & acria dulcissima vt mel, saccarum vel manna fiunt, & contrà multa dulcia, vt saccarum, mel vel manna austera fiunt, vt oleum vitrioli vel acetum, aut amara vt fel, aut gentiana, vel acria vt corrosiuū. Multæ res vndosæ suum nimium fœtorem in distillatione amittunt, qui quidem in aqua egreditur: multa aromatica perdunt bonum suum odorem. Et sicut sublimatio res in sua qualitate & natura alterat,ita etiam distillatio facit.

Cohobatio quid. Distillationis vis in rebus transmutādis.

6. Coagulatio quadruplex, & quid sit quælibet.

Coagulatio est sextus gradus: Est autem duplex coagulatio, vna per frigus, altera per calorem, hoc est, vna aëris, altera ignis: & harum quælibet iterum est duplex, ita vt sint quadruplices coagulationes, duæ frigoris, & duæ ignis.

ignis. Ignis quidem coagulationes fixæ sunt: reliquæ frigoris non. Vna quidem solummodo à communi aëre fit, vel extra ignem: altera fit à superiori firmamento stellarum hyemalium, quæ omnes aquas in niues & glacies coagulant. Ignis verò coagulatio, quæ hîc sola notanda est, fit per artificiosum & graduatum ignem Alchymistæ, éstque fixa & permanens. Nam quicquid talis ignis coagulat, id ita permanet. Altera coagulatio fit ab Ætneo & minerali igne in montibus, quem quidem Archæus terræ regit & graduat haud absimiliter Alchymistæ, & quicquid per talem ignem coagulatur, etiam fixum est & constans, vt videtis in mineralibus & metallis, quę quidem initiò mucilaginosa materia sunt, & ab Ætnæo igne in montibus per Archeum terræ & laboratorem Naturæ coagulantur in metalla, lapides silices, salia, & alia corpora. Sciendum verò etiam est, ignem nullam aquam neque humiditatem coagulare, sed solùm liquores

Coagulari quę nequeant.

& succos omnium rerum naturalium. Propterea etiam nullum phlegma coagulari potest, nisi in principio fuerit materia corporea, in quam quidem industriâ periti Alchymistæ redire possunt. Ita quælibet mucilaginosa materia, vel spermaticus lentor per calorem ignis & in corpus & corporalem materiam coagulari, sed nequaquam in aquam iterum resolui potest. Et sicut de coagulatione audiuistis, ita etiam scitis de Solutione, nempe quòd nulla corporalis materia in aquam resolui possit, nisi ab initio fuerit aqua, ita se res habet in omnibus rebus mineralibus.

Solui, quæ non possint.

Tinctura est septimus gradus & vltimus, qui totum opus nostri Mysterij ad transmutationem concludit, & omnia imperfecta perfecta facit, & in nobilissimam Essentiam transmutat, & in summam suam sanitatem, ac in alium colorem alterat. *Tinctura igitur est materia nobilissima, quâ tinguntur corpora metallica & humana, & in meliorem Essentiam, & longè nobiliorem transferuntur, & in summam suam sanitatem & puritatem.* Tinctura enim colorat omnes res iuxta suam naturam & colorem suum. Sunt autem multæ & variæ tincturæ, & non solùm ad metallica & humana corpora: quoniam omne, quod aliam materiam penetrat, vel tingit alio colore vel Essentia, ita, vt priori non ampliùs similis sit, tinctura vocari potest. Quare multiplices sunt tincturæ, nempe metallorum, mineralium, humanorum corporum, aquarum, liquorum, oleorum, salium, omnium pinguium, & in summa omnium, quæ extra vel intra ignem ad fluxum perduci & reduci possunt. Nam si tinctura tingere debet, necesse est, corpus vel materiam, quæ tingenda est, apertam esse, & in fluxu stare, & nisi hoc fieret, tinctura operari non posset. Nam fieret, sicut si quis crocum vel alium colorem in aquam coagulatam, vel glaciem projiceret: ita enim non tam citò glaciem suo colore tingeret, ac si in aliam aquam projiceretur. Et quamuis tingeret, simul tamē glaciem in aquam resolueret. Quare etiam metalla, quæ

7. Tinctura quid & quotuplex.

Tingenda metalla fluxa esse oportet.

tingere volumus, in igne liquefieri oportet, & à sua coagulatione liberari. Et hîc sciendum est, quòd quò calidiùs liquescūt, eò celeriùs ea tinctura transcurrit, sicut fermētū penetrat, & totam massā acerositate inficit, & quò meliùs obuelaetur, & quò calidiùs custoditur massa, eò meliùs fermētat, & eò meliorē panē dat: Est enim & fermentū tinctura massæ farinaceæ & panis.

Notandū quoq; quaslibet fæces fixioris esse substātię, quā suus potus, acrioris quoq; & penetrātioris naturæ: sicut de vino ardēti videtis, quod fit ex fęcib. vini, de cereuisia ardēti, quæ ex cereuisię fęcib. distillātur, & sicut vinū ardēs flagrat, & sicut sulphur incēditur. Similiter si de fæcibus aceti aliud acetum distilletur, sicut vulgò vinum ardens distillatur, fiet inde acetum tam igneæ & acerrimæ naturæ, vt omnia metalla, lapides, & alia, tanquam aqua fortis consumat.

Fæces dant fixiorem aquam.

Aceti radicati præpar. & naturæ.

Porrò tincturas metallorum necesse est esse naturæ fixæ, fluxibilis & incōbustibilis, ita vt si parū eius laminæ metallicæ ignitæ iniiciatur, mox sicut cera fluat, idq; sine omni fumo, metallūq; penetret, vt oleū papyrū, vel aqua spongiam, omniáq; metalla in albū & rubeū tingāt, hoc est in ☽ & ☉. Hæ iam sunt tincturæ metallorū, quæ necesse est per gradum calcinationis primùm in alcool verti, postea per secundū gradū sublimationis suū facilē & leuē fluxū nancisci: deniq; per gradum putrefactionis & distillationis tinctura fit fixa & incombustibilis, colorísque immutabilis.

Quomodo fiant tincturæ metallorum.

Tincturæ verò humanorum corporum, vt ea tingantur in summā suam sanitatē, & expellātur ab ipsis omnes morbi: vires autē & colores amissi reddātur, vtq; ea instaurētur & renouētur, sunt istæ, Aurū, Perlæ, Antimoniū, Sulphur, Vitriolū, &c. & similia, quarū præparationes in aliis libris multipliciter docemus. Quare nobis non necessarium videtur, hîc ea repetere.

Tinctura hominum.

De tincturis verò nihil ampliùs scribēdū est, cū quilibet extractus color tinctura dici possit, qui quidem permanenti colore res tingat, quæ non ingrediuntur ignem, vel in igne colores fixos seruant. Ista omnia sunt in manu & potestate tinctoris vel pictoris, qui eas iuxta suum placitum præparat.

Tincturæ opificum.

Summoperè quoq; in hoc libro necessariū est scire gradus ignis, qui sanè multis modis graduari & intēdi potest, & quælibet gradus peculiarē habet operationē, & nullus, vt alter, effectū dat, quem quilibet peritus Alchymista ex quotidiana experiētia & exercitatione artis nouit. Alius est enī ignis viuus & flāmans, qui reuerberat & calcinat ōnia corpora. Alius ignis candelæ & lychni, qui fixat omnia corpora volatilia. Alius ignis carbonū, qui cementat, colorat, & purgat metalla à suis scoriis, ☉ ☽ altius graduat, ♀ dealbat, & in sūma, omnia metalla renouat. Alius est ignis laminæ ferreæ ignitæ, in qua tincturæ metallorum probantur, quæque ad alia vtilis est. Aliter calefacit scobs ferri, aliter arena, aliter cinis, aliter balneū maris, quo multiplices distillationes, sublimationes & coagulationes fiunt. Aliter balneū roris, in quo multæ solutiones rerū corporaliū fiūt. Aliter venter equinus, in quo præcipuæ putre-

Gradus ignis Alchymistici quot sint.

Ignis cœlestis.

factiones & digestiones fiunt. Aliter quoque operatur ignis inuisibilis, per quem radios solares intelligimus, qui qua per speculum ex chalybe, vel per crystallum manifestatur, & suam operationem & effectum ostendit, de quo igni veteres prorsus nihil scripserunt. Et hoc quidem igne tria principia ex qualibet corporali re in mensa separari possunt. Tam mirabilis virtutis est hic ignis, vt per eum metalla liquefiant, & omnia pinguia & fluxibilia in mensa absque igne, & omnia facilè combustilia in carbones & cineres redigantur.

Postquam igitur vobis proposui & aperui gradus artis Alchymisticæ, & gradus Alchymistici ignis: porrò vobis indicabo & describam in genere varias rerum naturalium transmutationes. Ante omnia verò de metallis loqui decet: secundò de lapidibus: tertiò de variis rebus in genere.

Transmutatio in ☽ vel ☉ qui fiat.

Transmutatio igitur metallorum magnum Secretum est in natura, & difficulter fieri potest multorum impedimentorum, & aduersitatum causâ. Attamen non est contra naturam, neque contra Dei ordinationem, vt multi falsò loquuntur. Vt verò minora & impuriora metalla quinque, vt ♀ ♃ ♄ ♂ & ☿, in maiora & purissima, perfectáque metalla, vtpote in ☉ & ☽ transmutentur, absque tinctura vel lapide Philosophorum fieri illud nequit. Cum autem iam anteà in septem gradibus satis tincturarum secreta detexerimus & descripserimus, non est opus, vt ampliùs in hoc laboremus, quin potiùs in his, quæ in aliis libris de transmutationibus metallorum scripsimus, acquiescimus.

Sunt autem aliæ transmutationes imperfectorum & impurorum metallorum, vt transmutatio ♂ in ♀, quæ variis modis fieri potest, primum si limatura ferri in aqua vitrioli coquatur, aut laminæ ferreæ cum vitriolo calcinato cementenntur: tertiò si candentes laminæ ferreæ oleo vitrioli extinguantur. His tribus viis ferrum in optimum & naturale

Ex ferro cuprum.

ponderosúmque cuprum transmutatur, quod quidem optimè fluit, & suum pondus habet tam benè ac vllum natiuum cuprum. Potest quoque limatura ferri quasi in plumbum reduci & transmutari, ita vt prorsus mollefiat,

Ex ferro plumbũ.

vt natiuum plumbum, sed non facilè fluit, nempe ita: Recipe limaturæ ♂ & tantundem optimi pulueris liquefactitij, misceantur, ponantur in tigillo & in furno venti, fiat ignis fortis, talis tamen ne ♂ fluat, sed quasi in cemento stet integram horam: posteà fortifica ignem strenuè, vt candescat & fluat: denique tigillum per se frigefieri sinito, & inuenies regulum plumbi in tigillo, mollem & ductilam, vt natiuum plumbum esse potest.

Ex cupro plumbũ.

Vt autem ♀ in ♄ transmutetur, ita procedendum est: Primùm omnium cuprum ☿ sublimato & arsenico fixo in album redige, candidum vt ☽, posteà granulato: huius & boni pulueris reducti recipe ana, & primò quidem cementa, postremò in regulum funde, & habebis verum plumbeum regulum.

Ex plũbo cuprum.

Contrà verò vt plumbum in cuprum transmutetur facilè fit neque opus est singulari industriâ, nempè sic: Laminas plumbi vitriolo calcinato, vel croco Veneris stratifica, cementa, & postremò liquefac, & videbis quodlibet natiuum plumbum in bonum, ponderosum & ductile cuprum transmutatum.

Electrũ simile auro.

Si iam tale cuprum vel quoduis aliud cuprum ita lamineiur, & cum Thutia & Calaminari stratificetur, cementetur, & postremò fundatur, in egregium electrum siue rubeum transmutatur simile auro.

Ex plũbo stannum Anglicũ facere.

Si velis ♄ in ♃ transmutare, lamina ♄ & stratifica cum sale Armoniaco, cementa, & postremò funde, vt suprà dictum est; ita plumbo omnis sua nigredo & obscuritas tollitur, & in albedine pulcherrimo Anglico stanno similis fit.

Sicut autẽ audiuistis in breui summa aliquot transmutationes metallorum: ita porrò sciatis de transmutationibus Gemmarum, quæ quidem etiam variæ sunt & neutiquam similes.

Oleum sulphuris transmutat gẽmas.

Videtis enim quanta transmutatio gemmarum in oleo sulphuris lateat. Quilibet enim crystallus in eo tingi & transmutari potest, & cum tempore distinctis coloribus graduari, vt Hyacintho Granato, vel Rubino similis fiat.

Magnetis transmutatio qui fiat.

Meta confortatio magnetis.

Similiter sciatis de Magnete, qui in decuplam potentiam & virtutem transmutari potest, nempe hoc modo: Recipe Magnetem, & in carbonibus candefac, ita quidem, vt calescat valdè, sed tamen non sit ignitus, quem statim in oleo croci martis, qui ex optimo Carinthio chalybe sit factus, extingue, vt imbibat quantum capere possit. Ita magnetem tam efficacem reddes, vt per eum claues ex pariete euellas, & similia mirabilia operari queas, quæ alius communis Magnes nunquã facere potest.

Porrò in transmutationibus Gemmarum sciendum est mundum situm esse in duobus gradibus tincturæ & coagulationis. Nam sicut albumen oui croco tingi, & postea coagulari potest in pulcrum flauum succinum: fuligine pini in nigrum succinum: viridi æris in viride succinum, simili lapidi cyaneo vel Turcico: viridi succo in simile smaragdo: lazurio in succinum cœruleum, simile sapphyro: ligno Brasiliæ in rubrum succinum, granato vel rubino simile: purporeo colore amethysto simile: cerussâ alabastro simile. Ita alij quoque liquores omnes & præcipuè metalla & mineralia fixis coloribus tingi, & postmodum coagulari, & in gemmas transmutari possunt.

Falsæ perlæ quomodo fiant.

Similiter & perlæ fieri possunt veris in forma prorsus similes, ita vt splendoris & speciei ratione non benè à veris discerni possunt, nempe ita: Purga albumen ouorum per spongiam, quàm purissimè, in quod insperge & misce pulcherrimi albi Talci, vel conchæ perlatæ, aut ☿ per ♃ coagulati, & in alcool redacti, & simul in marmore optimè tere, ita, vt fiat densum amalgama, quod in sole vel post fornacem calidam siccetur eò vsque dum fiat, vt caseus vel hepar. Postremò ex hac massa forma Perlas quantascunque vis, quas setis suillis affige, & ita perforatas sicca sicut succinum, & parasti eas. Si verò non satis splendeant, exterius albumine ouorum inunge, & iterum sicca: ita fient pulcherrimæ perlæ in forma similes veris, sed non in virtute.

Simili

Falsa corallii vt fiant. Simili ferè modo & coralli fiunt ab his, qui homines, vt & cum dictis perlis, fallere student, nempe ita: Cinnabarim cum albumine ouorum in marmore tere per horam, postea vt terram figulinam sicca: denique finge inde pilulas vel ramulos, prout vis: postremò ad summum sicca, & vt perlas exterius albumine ouorum inunge, & iterum per se sicca. Ita fiunt coralli natiuis in specie similes, sed non in virtute.

Vernix aureus & argenteus. Sciendum quoque est, albumen ouorum per se in pulcherrimum vernicem coagulari posse, in cuius coagulatione Luna vel Sol inspergi possit.

Lignum qui lapis fiat. Sunt aliæ multæ & variæ transmutationes rerum naturalium: quarum quas scio, & expertus sum, vobis obiter & breuiter iam proponam. Et primò teneatis, quòd lignum quodnis, si ad certum tempus in Aquam Salis Gemmæ, ponatur in lapidem certâ admiratione conuertatur. Ita & lapides igne Ætneo in Carbones transmutantur, qui lapides Carbones vocantur.

Carbones ex lapidibus. Gluten ex pellibus. Papyrus ex lino. Sericum ex lino. Plumæ natiles, &c. Similiter & ex pellibus gluten excoquitur: ex Panno lineo fit papyrus: ex lino in acerrimo lixiuio ex calce & cinere Isatidis herbæ cocto fit sericum. Ita si pennis detrahantur partes plumæ, & in tali lixiuio coquantur, neri & texi instar gossypij possunt. Quodvis oleum vel spermatica mucilago potest coagulari in vernicem: quilibet liquor in Gummi &c. Hæc omnes sunt rerum naturalium transmutationes: de quibus cùm hactenus dictum sit, hîc colophonem imponamus.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

LIBER OCTAVVS DE SEPARATIONIBVS RERVM NATVRALIVM.

Chaos mundi materia. IN mundi creatione prima Separatio à quatuor Elementis cœpit, cùm prima Materia Mundi esset vnum Chaos. Ex Chao illo Deus condidit Maiorem Mundum, in quatuor discreta Elementa separatum, nempe in Ignem, Aërem, Aquam, Terram. Ignis pars erit calida: Aër, tantùm frigida: Aqua humida: Terra denique pars tantum sicca Maioris mundi.

Separatio quænam hic tradetur. Vt verò institui nostri in hoc octauo libro rationem cognoscatis breuissimè: sciendum est, nos non proposuisse hic de Separatione Elementorum omnium naturalium rerum tractare: quandoquidem, de Arcanis illis in Archidoxia de Separationibus Elementorum plenè perfectéque docuimus: sed hic tradimus de Separatione rerum Naturalium, qua vnumquodlibet seorsim & separatim materialiter ac substantialiter separatur & segregatur, cum scilicet duo, tria, quatuor, &c. pluráue in vnum corpus inuicem permixta sunt, & tamen non nisi vnica materia tangitur & videtur. Vbi hoc frequenter accidit, vt corporea eiusmodi materia à nemine cognosci aut expresso nomine designari possit, donec processus separationis instituatur. Tunc enim interdum ex vnica materia, duo, tria, quatuor, quinque vel plura prodeunt: sicut perquotidianam experientiam in Scientia Alchimica euidens fit. Exemplo vobis est *Electrum*, quod per se Metallum non est, sed tamen omnia Metalla in vno metallo & corpore recondit. Id si Alchimicâ industriâ Anatomizetur & separetur: omnia septem metalla, eáque pura & impermixta ex illo prodeunt, nempe *Aurum, Argentum, Cuprum, Stannum, Plumbum, Ferrum, Argentum viuum, &c.* Electrũ quid? Metalla quot numero.

Separatio quid? Vt autem quidnam Separatio sit, intelligatur: notandum est, ipsam nihil esse aliud, quàm vnius ab altero segregationem, siue duo, tria, quatuor plurâue permixta sint; segregationem inquam trium principiorum, vt Mercurij, sulphuris, salis. & extractionem puri ab impuro, seu puri & nobilis Spiritus ac Quintæ Essentiæ à crasso, & Elementali corpore: & præparationem duorum, trium, quatuor aut plurimi ex vno: aut dissolutionem & liberationem rerum colligatarum & vinctarum, quæ naturæ aduersæ sunt, & perpetuò sibi inuicem contrariantur, nullo fine, donec sese mutuò periment & destruant.

Separationis quot species? Iam verò Separationes variæ & multiplices sunt, nobis quidem non omnes cognitæ. Quæ nobis ex Elementalibus dissolubilibus naturalibus rebus exploratæ sunt: hoc loco secundùm species constituentur & describentur.

1. Microcosmus. *Prima separatio*, de qua loquimur, inchoari debet ab homine, quoniam is Microcosmus, minor mundus est, & ipsius causâ Macrocosmus, maior mundus, conditus est, vt scilicet illius Separator esset. Separatio autem Microcosmi à morte demum incipit. In morte enim hominis corpora duo à se inuicem separantur, Cœleste & Terrenum, hoc est, Sacramentale & Elementale. Horum vnum in sublime euolat vt Aquila: alterum deorsum ad terram, vt plumbum labitur. Corpus hominis post mortem duplex.

Corpus Elementale quale fit. Elementale putrescit, & consumitur, fit putridum cadauer, quod in terram defossum, denuò non prodit aut apparet. Sacramentale autem, hoc est, Sydereum & cœleste, non putrescit, non sepelitur, locum nullum occupat. Hoc corpus hominibus apparet, & post mortem etiam conspicitur. Hinc *Spectra, visiones, & supernaturales apparitiones*. Hinc à priscis Magis *Ars Cabalistica*, exstructa est, de qua in libris Cabalias fusiùs tractatur. Corpus Sacramentale quale fit. Cabalistica vnde.

Post hanc separationem factam, deinde per mortem hominis à se inuicem etiam separantur trea substantiæ, nimirum *corpus, Anima, & Spiritus*, quolibet ad suum locum tendente, ad Arcam, ex qua originaliter prodiit, corpore scilicet ad terram, ad primam Elementorum materiam: Animâ ad primam materiam Sacramentorum: Spiritu denique ad primam materiam aëreichai.

Macrocosmi. Mundi tres partes. Quod iam de separatione Microcosmi dictum est: idem etiam intelligi debet de mundo maiore, quem Oceanus magnus in tres partes segregauit, ita vt vniuersus orbis, in tres secretus partes fit, in *Europam* scilicet *Asiam & Africam*: quæ separatio, præfiguratio quædam est triũ principiorũ, quod ipsa de qualibet terrena & Elemẽtali re separari possint. Tria hæc principia sunt Mercurius, sulphur & sal: ex quibus tribus mundus conditus & compositus est.

1. Metallorum.

Ab hoc scienda etiam est separatio metallorum à suis montibus, hoc est, separatio metallorum & minerarum. Separatione in his instituta ex vna materia multæ prodeunt, sicuti videris ex mineralibus prodire *metallum, scoriam, vitrum, arenam, Pyritem, Marcasitam, Granatum, Cobaltum, Talcum, Cachimiam, Zinetum, Bisemutum, Antimonium, Lithargyrium, sulphur, vitriolum, aeruginem, Chrysocollam, caeruleum, seu Lazurium, Auripigmentum, Arsenicum, Realgar, Cinnabarim, Ferri argillam, Spathum, Gyphum, Tripolim, Rubricam fabrilem, &c.* & his similia alia plura: velut & deinceps hominum cuiuslibet *aquas, olea, resinas, calcem, siue cinerem, Mercurium, sulphur & sal, &c.*

2. Vegetabilium

Vegetabilia in separatione sua dant *Aquas, olea, succos, Resinas, Gummata, Electuaria, pulueres, cineres, Mercurium, sulphur & sal, &c.*

Animalia in separatione sua dant *aquam, sanguinem, carnem, adipem, ossa, cutem, corpus, crines, Mercurium, sulphur, & sal, &c.*

Separatorem bonum quæ faciant.

Qui ergo eiusmodi rerum naturalium omnium separatorem se gloriatur, is longâ experientia & rerum naturalium omnium perfecta cognitione opus habet. Præterea oportet ipsum etiam esse peritum & exercitatum Alchimistam, vt sciat quid conflagrabile sit, vel non sit; quid fixum, quid volatile sit; quid fluat vel non fluat, quid altero ponderosius existat. Explorata etiam habere debet cuiuslibet rei naturalem colorem, odorem, aciditatem, austeritatem, saporem, amarorem, dulcorem, gradum, complexionem, & qualitatem.

Separationis qui & quot gradus: & quid separet Destillatio Resolutio. Putrefactio. Extractio.

Nosse insuper etiam debet gradus separationis, vt sunt destillationis, Resolutionis, putrefactionis, extractionis, calcinationis, Reuerberationis, Sublimationis, Reductionis, Coagulationis, puluerisationis, lauationis. Per destillationem separatur aqua & oleum de omnibus rebus corporeis. Per Resolutionem separantur metalla à mineralibus, & metallum vnum ab altero, & sal ab aliis, & pinguedo, & leue à grauiori. Per putrefactionem separatur pingue à macro, purum ab impuro, putridum à non putrido. Per extractionem separatur purum ab impuro, & spiritus ac essentia Quinta à suo corpore, & margarita à crasso.

Calcinatio Reuerberatio.

Per calcinationem separatur. Aquea humiditas, pinguedo, naturalis color, odor, & quicquid aliàs combustibile est. Per Reuerberationem separatur color, odor, flagrabile, omnis humiditas, aquositas, pinguedo, quicquid denique fluxile & inconstans rei inest, &c. Per

Sublimatio.

sublimationem separantur à se inuicem fixum & volatile, spirituale & corporale, purum ab impuro, sulphur à sale, Mercurius à sale &c.

Reductio.

Per Reductionem separatur fluxile à solido, metallum à suo minerali, & metallum vnum ab altero, metallum à scoria, pingue à non pingui.

Coagulatio. Puluerisatio

Per coagulationem separatur siccum ab humido, aqua à terra. Per puluerisationem separantur à se inuicem puluis & arena, cinis & calx, minerale à vegetabili & animali. Et pulueres omnes, quæ inæqualis ponderis sunt

Iaculatio.

separantur, in iaculatione, velut palea de frumento. Per Lotionem seu Ablutionem separantur cinis & arena, minerale à suo metallo, graue à leuiore, vegetabile & animale à parte minerali, sulphur à Mercurio & sale, sal à Mercurio.

Metallorum separatio multiplex.

Cæterùm vt missâ iam theoria, ipsam separationis practicam aggrediamur, ac ad speciem descendamus: notandum est, separationem metallorum iure omnium primam esse. Ipsam ergo deinde tali ratione tradimus.

De Separatione Metallorum à suis mineris.

Separatio metallorum à suis mineris, modis multis fieri potest, nempe Ebullitione seu

1. per pulueres liquefacientes.

excoctione, eliquatione per pulueres liquefacientes vt sunt sal Alcali, Lithargyrum, sal fluxum, Fel vitri, scoria, sal Gemmæ, sal petræ, &c. Indantur in fictile seu catinum, in fornace liquentur. Sic nimirum metallum, seu Regulus in fundum fictilis residebit: materia autem mineræ enatabit in sublime, & fiet scoria. Regulum hunc metallicum per Reuerberatorium in fornace vrgebis tam diu, donec metallum omne purum, & ab omni sua sorde & scoria liberatum sit. Hoc modo metallum probè digeritur, & ab omni sorde seu scoria (vt ita dicam) finatur seu expurgatur. Eiusmodi minera interdum, plus vno metallo continebit, veluti multoties accidit, vt cuprum & argentum, cuprum & aurum, plumbum & argentum, stannum & argentum, &c. in vno minerali inueniantur cuius rei signum est seu apparet si metallicus Regulus post reuerberatorium in capella debito modo & ratione resoluatur. In eo enim imperfecta metalla omnia separantur, vt sunt cuprum, ferrum, stannum, plumbum: & sic vnà cum plumbo, cuius duplo plus quàm Reguli esse in additamento debet, illa in fumum abeunt, solúmque finum argentum aurúmque in capella remanet. Idem similiter etiam deprehenditur, si metallicus Res liquatur, & in glandes funditur. Eâ námque fusione metalla permixta separantur dum quod optimum & grauissimum est in fundum semper decidat, leuiore contrà supereminente &c.

2. per aquas fortes, &c.

Possunt etiam duo vel tria permista metalla in acri fortíque aqua separari, vt vnúmque ab alio extrahi, extendi, & resolui: si autem vtraque metalla vnà resoluuntur, vnum eorum in ista Resolutione, velut arena aut calx cum sale, vt conuenit, diuerberari ac deprimi, & ita separari potest.

3. per sulphur.

Præterea metalla etiam per fluxionem separari queunt, hoc processu. Fac metalla fluant. Si facta fluxilia sunt, optimè sublimati & purgati sulphuris pro qualibet libra metalli vnciam vnam iniice. Ibi id comburetur & eâdem opera alterum metallum, nempè leuissimum, in sublime trahet, grauius autem in fundo relinquet. Hoc modo vnà stent, vt refrigerentur. Ita in vno Regulo metalla duo inuenientur, nō vt prius, mutuò permista sed sibi opposita, & sulphure tanquam muro diremptа, sicut oleum duas aquas ita intercludit, vt iungi & commisceri non possint: ita & sulphur metalla. Sulphur itaque Arcanum singulare insigni laude dignum est.

Sulphuri vis mira in separando

Vols-

Per Mercurium vivum. Volatica & fugacia metalla, velut Aurum & argentum, si à mineris separanda sunt, quoniam nec in igne, nec in Aquis fortibus contineri & domari queunt, per Mercurium vivum Amalgamari, separari & extrahi debent. Mercurius autem vivus postea per gradum destillationis, à metalli, auri argentíue calce abstrahendus & separandus est.

Hoc modo cætera etiam metalla, vt Aurum, Argentum, Cuprum, Ferrum, Stannum, Plumbum, &c. velut & alia ex his parata, vt Electrum rubeum, Magnesia alba, aurichalcum, plumbum cinereum, Laton, æs Caldarium, pars cum parte, &c. & quæcunque huius generis transmutata metalla sunt, cum Mercurio viuo, in puluerisatione ab extraneis abstrahuntur & separantur. Ea enim Mercurij viui Natura & conditio est, vt cum metallis amalgametur, & totus vniatur, cum hoc tamen vel illo aut citiùs, aut tardiùs, prout metallum eius naturæ plùs minúsue cognatū est.

Hoc in censu præcipuum est Aurum finum, deindè finum argentum, tertium plumbum, quartum stannum, quintum cuprum, postremum ferrum. Sic inter transmutata metalla primum est pars cum parte, deindè plumbum cinereum, præterea Laton, insuper æs caldarium, porrò Rubeum, & nouissimum Album. Quanquam pro vna vice Mercurius plùs vno metallo non assumat, cum quo amalgametur. Illud tamen Amalgama postea semper per corium hircinum aut pannum gossypinum mieētā (vt decet) chordâ, fortiter exprimendum est. Hoc enim pacto per corium aut pannum nihil præter solum Mercurium viuum transibit. Is quod attraxerat metallum, illud in corio aut panno remanet instar calcis, quod postea cum sale Alcali aut alio in corpus Metallicum reliquando reducere potes. Hoc autem ingenio Mercurius viuus ab vniuersis metallis multò expeditiùs & compendiosiùs, quàm per gradum destillationis segregatur, &c. Hoc per Mercurium viuum processu à perito & industrio Alchimista metalla omnia post calcinationem suam in puluerisatione, à se inuicem extrahi ac separari possunt. Eodem modo, facili admodum labore stannum etiam ac plumbum à cupro aut vasis cupreis, à ferro & chalybe stanno obductis, citra omnem ignem & aquam per solum Mercurij viui Amalgama, vt diximus, separari potest. Nihilominùs etiam tusum & foliatum aurum argentúmue, velut & molitum tritúmque quoduis metallum, penicillo aut calamo, pannis, membranis, papyro, corio, lignis, lapidibus aut aliis inscriptum illitúmque per Mercurium viuum resolui potest, vt tamen postea Mercurius ab illis metallis separari iterum ac segregari queat.

Per corrosivas aquas. Separatio autem metallorum in aqua forti, Aqua Regis, & similibus aliis corrosiuis fortibus, hac ratione fit. Sumatur metallum permixtum, & alij coniunctum, & in laminas tenuissimas aut granula minima reducatur. Indatur in vas separatorium, & ei affundatur Aquæ fortis communis, quantum satis est, stent, & mutuò macerentur, donec metallum omne in pellucidam aquam resoluatur. Id si argentum est, & aurum in se continet, argentum vniuersum resoluetur in aquam, & aurum calx habitur, & nigræ arenæ specie in fundo subsidebit. Ità ambo duo metalla, aurum & argentum separata fiunt. Si autem argentum solum sine gradu destillationis per aquam fortem separare, & in fundum instar arenæ deorsum agere, ac à resolutione in calcinationem reducere voles: tunc in resolutionem illam lamellam cupream iniice, & argentum in aqua illa ò subsidebit, ac instar niuis fundum occupabit vitri, & lamellam cupream paulatim consumare incipiet.

Argenti & cupri separatio per Aquam fortem communem, hoc modo fit. Cuprum, quod argentum, aut argentum quod cuprum in se continet, prædicta ratione in tenuissimas laminas aut granula reductio, & in vas vitreum indito, ac Aquæ fortis communis quantum sufficit, addito. Hoc modo argentum resoluabitur, & fundum petet instar calcis candidæ, cuprum verò non soluetur, & in pellucidam aquam conuertetur. Hæc aqua si vnà cum resoluto cupro per vitreum infundibulum ab argentea calce in vitrum peculiare abstrahatur, tunc resolutum cuprum in aqua cum communi aqua pluuia vel fluuiali, aut marina calida reuerberari ita poterit, vt instar arenæ fundum vitri occupet.

Separatio autem abditi auri à quolibet metallo, fit per Gradum Extractionis in Aqua Regis. Huiusmodi námque aqua metallum nullum, quàm solum aurum finum resoluere aggreditur, &c.

Eadem Aqua Regis separat etiam aurum finum ab inauratis Clenodiis. Illa enim si his illinatur, aurum abstergit & distringit, &c.

Per gradum Reuerberationis. Præterea etiam cum cæmento per gradum Reuerberationis metalla duo permixta à se inuicem separari possunt, maximè verò, si non in simili Fixationis gradu consistunt, vt ferrum & cuprum. Quod verò metallum Fixationis quàm minimum habet, velut stannum & plumbum: id per gradum Reuerberationis in Cæmento vniuersum consumitur. Quò autem Fixius est metallum, eò minùs à cæmento affici ac consumi potest.

Pars cum parte quid sit. Sciendum itaque, aurum finum omnium fixissimum & perfectissimum esse metallum, quod à nullo cæmento consumi possit. Huic proximum est Argentum finum. Si verò aurum & argentum inuicem in vno corpore permisceantur, quod pars cum parte vocari solet, aut argentum in se aurum, aut aurum argentum continet: hæc inquam permixta si vnà in cæmentum data Reuerberentur, tunc aurum perpetuò integrum & inuiolatum manet, argentum autem per cæmentum consumitur, & ea fino auro extrahitur, ita, vt seorsim sit cuprum ab argento ferróque aut stannum à cupro & ferro, aut plumbum à stanno, &c. & sic deinceps.

De Separatione Mineralium.

POstquam Metallorum à sua terra & materia, velut etiam metalli vnius ab alio separationem hactenus explicuimus, & quà fieri potuit, summâ, attamen accuratâ breuitate secundùm artem Alchimicam &

Experientiam proposuimus: fas vtrique ac necessarium erit, nos deinceps quoque de illis rebus tractare, ex quibus metalla crescunt & generantur, vt sunt tria principia, Mercurius, Sulphur & Sal, velut & mineralia alia, in quibus primum Ens Metallorum, hoc est, spiritus metallorum reperitur, velut euidens est in Marcasitis, Granatis, Cachimiis, Talco rubro, Lazurio, &c. & similibus, in quibus primum Ens Auri per gradum sublimationis inuenitur. Sic in Marcasita alba, albo Talco, Auripigmento, Arsenico, Lithargyrio, &c. Primum Ens Argenti inuenitur. In Cobalto, Zineto, &c. Primum Ens Ferri. In Zinero, Vitriolo, Atramento, Viridiæris, &c. Primum Ens cupri. In Zineto, Bisemuto, &c. Primum Ens Stanni. In Antimonio, Minio, &c. Primum Ens Plumbi. In Cinnabari primum Ens Arganti viui reperitur.

De primo hoc Ente sciendum est, quòd sit fugax Spiritus, in volatilitate adhuc consistens, velut infans in fœminæ matrice latet, qui interdum Liquori, interdum Alcool assimilatur.

Quisquis ergo primum Ens cuiuslibet corporis talis habere, & separare satagit: huic multâ experientiâ & Spagyricæ scientiæ cognitione opus est.

Si enim in Alchimia non sedulò laborauit, nihil expediendo frustrà omnia tentabit. Quo verò modo primum Ens à quibuslibet mineralibus corporibus separandum sit: in libris Archidox. satis explicatum est, nec hic eum tædio repeti debet. Quantum autem ad separationem Mineralium, notandum est, per gradum sublimationis huiusmodi multa separari, velut Fixum de non fixo, spiritualia & volatilia corpora de Fixis, & sic consequenter secundùm omnia membra, prout de metallis comprehensum est. Omnium enim mineralium vnus ac similis processus est per omnes gradus, sicut ars Spagyrica docet, &c.

De Separatione Vegetabilium.

Vegetabilia quot modis separentur.

SEparatio eorum, quæ ex terra crescunt, & combustibilia sunt, velut *fructus, herbæ, flores, folia, gramina, radices, ligna, &c.* multis quoque modis instituitur. Per Destillationem námque primùm ab illis separatur phlegma, postea Mercurius, post hunc oleum, quartò suum sulphur, denique Sal. Separationibus his omnibus secundùm artem Spagyricam factis, insignia & excellentia medicamenta multa prodeũt, cum intrò tum extra corpori adhibenda.

Medic. reprehens.

Cùm verò ignauia tantopere apud Medicos illos inualuerit, & opera omnis, omne studium ad insolentiam tantùm conuertatur: non miror equidem, præparationes einsmodi passim negligi, & carbones tam vili pretio prostare; quòd si fabri eadem facilitate carbonibus in suis cudendis & tractandis metallis carere possent, quâ carent illis Medici isti in præparandis medicinis: Haud dubiò carbonarij omnes ad extremam egestatem iam pridem redacti essent. Interim debito suo Elogio Medicos Spagyricos intra effero & exorno. Nec enim otio illi & desidiæ dediti, superbo habitu incedunt, holoserico induti, aut digitis an-

Spagyricorum laus, & quibus differant

nulos ostentantes, aut argenteos pugiones ex lumbis desigentes, aut nitidas Chirotecas manibus vertentes, sed laboribus suis sedulò vacantes, & noctes atque dies integras inter igneas fornaces deludantes. Hi non animi causâ exspatiando tempus falluut: Sed oblectationem suam in Laboratorio capiunt. Vestibus induuntur coriaceis, aut scorteis, præcinctorium appendentes, quo manus tergant. Digitos suos immittunt in carbones, in lutum & stercus, non in annulos aureos. Instar fabrorum & carbonariorum fuliginosi & sordidi sunt, nec vultu nitido superbiunt. Apud ægros loquaces non sunt, nec sua medicamenta altè deprædicant: cùm perspectum habeant, ipsum opus artificem, non artificem opus laudare debere, verborúmque elegantiam ægrotum minimè sanare posse. Vanitatibus ergo his omnibus neglectis, gaudent circa ignem occupari, ac gradus scientiæ Alchimiæ addiscere. Huius classis sunt, *Destillatio, Resolutio, Putrefactio, Extractio, Calcinatio, Reuerberatio, Sublimatio, Fixatio, Separatio, Reductio, Coagulatio, Tinctura* & similia.

à cæteris medicis.

Alchimiæ quot gradus.

Cæterùm quomodo hæ separationes omnes secundùm Spagyricam & Alchimicam artem ope distinctorum graduum fiant: antea in genere dictum est. Itaque denuò idem hîc repeti vanum est. Vt verò ad Species nonnihil pergamus, & practicam istam breuissimè explicemus: sciendum est, non vno eodémque processu, *Aquam, Spiritum, Liquorem, Oleitatem, &c.* ex herbis, floribus, seminibus, foliis, radicibus, arboribus, fructibus, lignis, per gradum destillationis separari posse.

Alium enim processum requirunt herbæ, alium flores, alium semina, alium folia, alium radices, alium arbores, locustæ & caules, alium fructus, alium ligna, &c. Et in hoc destillationis gradu discreti quoque quatuor gradus Ignis considerandi veniunt. Primus gradus Ignis in destillatione est Balneum Mariæ. Hæc est destillatio facta in aqua. Alter gradus Ignis est destillatio facta in cinere. *Tertius*, in arena. *Quartus*, in libero Igne, sicut etiam per Aquam fortem & alias violentas aquas destillatio fieri solet. Sub primum ignis gradum spectant Herbæ, flores, semina, & similia. Sub secundum folia, fructus, &c. Sub tertium radices, rami & locustæ arborum, &c. Sub quartum ligna, & quæ bis similia sunt. Horum tamen quodlibet minutim incidendum aut contundendum est, priusquàm in destillatorium indatur. Et hæc de destillatione Aquarum, & vegetabilium substantiarum dicta sint. Quantum autem ad separationem & destillationem oleorum attinet, processus idem tenendus est cum eo, de quo in separatione Aquarum iam diximus, nisi quòd ex parte per Desceusum illa destillanda sint. Nec enim aquarum instar in Destillatorio sursum ascendere possunt. Itaque processus eorum hoc casu mutandus est. Cæterùm Liquores non vt aquæ & olea in destillatione separantur, sed sub prælo à corporeis suis substantiis exprimuntur. Et hic sciendum est, non-

Ignis in destillando gradus 4.

Quæ res quo ignis gradu destillentur.

Aquam

Olea.

nonnulla quoque olea, eodem modo, quo Liquores, per prælum à suis corporeis substantiis exprimi & separari hac de causa, quia planè nullam vstionem aut Ignis calorem ferre possunt, sed ingratum ex illo odorem contrahunt. Huius census est oleum Amygdalarum, Nucum, durorum ouorum & similium. Notandum etiam hoc est, quod omnia olea, si secundùm Spagyricam & Alchimicam artem præparentur seu coagulentur, vernicem, Electuarium, Gummi aut resinam quandam fundant, quæ sulphur quoque vocari possunt, quòd si species, quæ in Distillatorio relinquuntur, calcinentur, & in cinerem redigantur, solâ ac simplici aquâ calidâ Alcali ab ipsis extrahi & separari potest. Cinis, qui relinquitur, vocatur terra mortua, nec ex illa quidquam amplius educi aut separari potest.

De Separatione Animalium.

Separationé animaliũ, Anatomiã præcurrere necesse est, vt seorsim sit sanguis, seorsim caro, seorsim ossa, seorsim cutis, seorsim intestina, seorsim tendines, &c. pòst, quodlibet horum per se spagyrica arte separandum est. Itaque
Separat. animal. 4 modi seu gradus. hoc loco Separationes præcipuè quatuor sunt. Prima aquosam & phlegmaticam humiditatem à sanguine elicit. Sanguine námque hoc modo, secundum processum in libro de con-
Mumia &c. seruationibus traditum, separato, Mumia nobilissima prodit, & specificum tam præstans, vt quodlibet recens vulnus, viginti quatuor horarum spatio, per vnicam ligaturam sanari & consolidari possit, &c.

Altera Separatio est pinguedinis à carne. Eâ
Balsamus &c. enim à carne humanâ separatâ, præstantissimus fit Balsamus, sedans dolores podagræ, contracturæ, & similes alios, si membra affecta illo calidè inungantur. Prodest idem etiam tendinibus manuum pedúmue conuulsis, si quotidie inungantur. Sanat etiam scabiem, & omnes species Lepræ. Adeóque hoc specificum chirurgicum summum est, in omnibus casibus & vulneribus apprimè commodum, &c.

Tertia separatio est aqueæ & phlegmaticæ humiditatis vnà cum pinguedine extractæ ex ossibus. Duo námque hæc si arte Spagyrica per gradum Destillationis ab ossibus humanis separentur: porrò verò ossa per gradum Calcinationis in candidissimum cinerem redigantur seu exurantur: Et denique tria hæc iterum debitâ ratione vniantur, ita vt butyrum referant: Arcanum id ac specificum admirandum erit, quo quamlibet ossis fracturam citra dolorem tribus saltem deligationibus curare integrè possis, modo fracturam ipsam ad præscriptum scientiæ chirurgicæ tractes componásque, & specificum tandem formâ Emplastri imponas, &c. Idem etiam vulnera cranij, & quamcunque aliam ossium contusionem expeditissimè persanat.

Quarta & vltima Separatio est Resinarum & Gummarum à cute, intestinis & tendinibus. Resina námque hæc per gradum extractionis Spagyrica arte est illis extracta ac separata, & ad Solis radios per se coagulata, vitrum nitidum & pellucidũ euadit. Visco hoc, præscripto modo ex corpore humano præparato, extracto & separato, Arcanum ac Specificum stypticum præstantissimum prodit, quo vulnus aut vlcus expeditè conglutinari, ac labra eius adduci cogíque possunt, (non secus ac duæ tabulæ visco immisso agglutinantur) modo soluti illius duas tréiue guttas vulneri inijcias. Hoc etiam arcanum singulare est pro Ambustis, pro vnguium lapsu aut scabritie, si pennâ illinatur. Ita enim caro nuda cuticulâ inducetur.

Multæ hîc quidem aliæ quoque separationes horum, vel aliorum recenseri possent. Quarum tamen cum mentionem in locis aliis fecerimus: illas otiosè hîc repeti, frustraneum foret.

Hîc illas saltem necesse est describi, quarum alibi mentionem non fecimus.

Denique verò in fine rerum terrenarum omnium fiet vltima separatio, in tertia generatione, die illâ magnâ, qua filius Dei in Maiestate & gloria sua venturus est, cui præferentur non gladij, vincula, Diademata, Sceptra, &c. & thesauri seu clenodia regia alia, qualibus principes, Reges, Cæsares, &c. sese pomposè inferunt: Sed erunt eius & corona spinea, & claui per manus ac pedes traiecti, & hasta, quâ latus eius perfossum est, & arundo ac spongia, quibus potum ei porrexerunt, & virgæ, quibus percussus & cæsus est. Hunc nulla equitum turma tympanis latè clangentibus comitabitur: Sed quatuor tubæ ab Angelis versus quatuor mundi partes inflabuntur, sonitu suo fremebundo omnes in viuis adhuc existentes, vno momento occisuræ, & hos iterum vnà cum defunctis sepultis confestim resuscitaturæ. Separat. vltima. ea iudicium extremum. Indicij cuj ratio futura sit.

Audietur enim vox, *Surgite mortui, & venite ad iudicium.* Ad hoc duodecim Apostoli considebunt, sellis ex nubibus paratis, & duodecim Israelis familias iudicabunt. Eo loco Sancti Angeli malos à bonis, maledictos à benedictis, hœdos ab ouibus separabunt. Ibi maledicti instar lapidum & plumbi deorsum præcipitabuntur: benedicti autẽ velut Aquilæ sursum volabunt. Ibiâ tribunali Dei ad stantes in læua parte egredietur talis vox: *Abite maledicti in ignem æternam, quod Sathanæ ac Diabolis ab æterno paratum est. Nam esurij, & vos me non cibastis; sitiui, & potum mihi non porrexistis; Aeger fui, & captiuus, & nudus, & vos me non visitastis, non liberastis, non vestiuistis, denique nullá erga me misericordiá tacti estis. Ideo nec hic vllam misericordiam experiemini.* Econtra ad stantes in dextra parte sic loquetur: *Venite benedicti & electi in regnum mei patris, quod vobis & omnibus angelis ab initio paratum est. Esuriui enim & dedistis mihi manducare; sitiui & dedistis mihi bibere. Hospes eram & collegistis me. Nudus eram, & operuistis me; infirmus eram, & visitastis me; in carcere eram, & venistis ad me. Ideò & vos iam in domum patris mei recipiam, in qua multa sanctorum habitationes sunt. Miserati me estis ideò & ego vos miserabor.* Matth. cap. 25.

His omnibus completis & exactis, res Elementares vniuersæ ad primam materiam Elementorum redibunt, & in æternũ torquebuntur,

tur, nec vnquam consumentur, &c. Econtrà sacramentales creaturæ omnes redibunt ad primam materiam sacramentorum, hoc est, clarificabuntur, & in æterno gaudio Deum creatorem suum glorificabũt & venerabuntur, à mũdo ad mundum, ab æterno ad æternum. Amen.

Finis Libri Octavi.

LIBER NONVS DE SIGNATVRA RERVM NATVRALIVM.

Oc libro de signatura rerum Philosophaturis nobis ante omnia conuenit, vt à quonam signata sint, quisue signator existat & quot signata numerentur, prius expediamus. Sciendum ergo est signata esse triplicia. Signata prima Homo signat, Secunda Archeus. Tertia, Astra Supernaturalium. Itaque tres hoc modo signatores existunt: Homo, Archeus, Astra. Insuper notandum est, signa ab hominibus signata perfectam secum cognitionem, & iudicium absconditarum rerum afferre, earúmque vitium & facultatum abditarum notitiam impertire.

Signata & signatores triplices.

Astrorum signa dant prophetias, præsagia, &c. rerúmque supernaturales vires indicant, & vera iudicia ac indicia promunt in Geomantia, Chiromantia, Physionomia, Hydromantia, Pyromantia, Necromantia, Astronomia, Berlistica, &c. & aliis scientiis Astralibus:

Vt autem signa omnia quàm rectissimè & breuissimè explicemus: ante omnia opus est, vt signa illa, quorum Homo ipse signator est proponamus. Illis intellectis cæteris quoque tam naturalia quàm supernaturalia rectiùs assequemini. Notum itaque est, Iudæos signum flauum in pallio seu tunica circumferre. Hoc quid aliud est, quàm id signum, ex quo quilibet obuius ipsum Iudæum esse intelligat. Sic Lictor ex variegata tunica vel manica internoscitur. Sic magistratus quiuis suos ministros coloribus ac insignibus suis ornat.

Mechanicus opus suum peculiari signo designat, vt quilibet, quisnam opus fecerit, intelligat. Quo fine tabellarius sui domini aut ciuitatis insigne in pallio gestat, nisi vt ex illo pateat, quòd nuncius sit, quòd huic vel illi seruiat, quòd hinc vel illinc emigret, & sic transitum tutum impetret, &c.

Sic miles tesseram vel simbolum nigrum, candidum, flauum, viride, cœruleum aut rubrum gestat, vt ab hoste discerni possit. Ex eo dignosci potest, hunc esse Cæsarianum, illum Regium, hunc Italum, hunc Gallum, &c. Hæc signa sunt, quæ ad ordinem & officium spectant, quorum multa adhuc enumerari possent. Sed tamen, quoniam, alia signa, naturalium & supernaturalium rerum describenda nobis proposuimus, libellum hunc alienis signis minimè infarciemus.

Vt ergo Signata illa, quæ homo signat, quæque non tantùm ad ordinem, officium aut nomen, sed etiam ad discrimen, notitiam, ætatem, dignitatem, gradum, &c. cognoscendum deducunt meliùs & clariùs explicemus: deinceps sciendum est, de moneta, quòd quælibet peculiarem suam probationem ac signum habeat, ex quo noscatur, quanti valoris sit, cuius domini sit, quo loco visitata & accepta sit. Hinc à Germanis prouerbium iactatur: Nummus nullibi gratior, quàm vbi cuius est.

Idem intelligendum etiam de signatis visitatis, quæ à iuratis & ad id constitutis prægressa debita inspectione signantur: cuius rei documento sunt panni, insignibus peculiaribus notati; ex quibus sciri potest, eos in examine bonos ac probos inuentos esse. Cur sigillum appenditur literis, nisi vt vis quædam sit, quam violare nulli liceat? Sigillum enim est confirmatio litararum, vnde illæ apud omnes homines ac iudicia ratæ habentur. Sine Sigillo Apocha mortua, irrita & inanis est.

Eodem modo paucis quoque literis, nominibus seu verbis res multæ designantur, vt libri, qui vno tantùm extrà verbo inscripti, quid intùs contineant, illicò produnt.

Eadem conditio etiam est vitrorum, & pyxidum in officinis medicinalibus, quę omnes peculiaribus nominibus seu chartis appensis discernuntur. Id nisi fieret, ecquisnam tot támque inter se diuersas Aquas, Liquores, Syrupos, olea, pulueres, semina, vnguenta, &c. denique ipsa simplicia omnia discernere posset. Eodem modo & Alchimista in Laboratorio suo, omnes Aquas, Liquores, Spiritus, Olea, phlegmata, Crocos, Alcali, pulueres, denique omnes Species singulatim suis nominibus & chartis notat, vt ex illis, si opus sit, quod velit eligere possit. Sine quo præsidio impossibile est, singulorum propriam memoriam habere, &c.

Sic etiam per numerumconclauia omnia, & ædificia hominum signari possunt, vt ætas cuiuslibet ex primo illicò ascripti numeri aspectu sciri possit.

Hæc & alia signata proponere vobis volui, vt his comprehensis, à vobis in cæteris eò dexteriùs intelligat, adeóque quorumlibet significatio planior & euidentior fiat.

De Monstrosis signis hominum.

MVlti homines monstrosis signis deformes in lucem eduntur. Sic alius digito vno abundat, alter vno deficit; idque vel in manibus, vel pedibus. Nonnullis digiti omnes in vtero matris connascuntur. Alius distortum pedem, brachium, collum, &c. secum ex vtero fert: alius luxatum dorsum seu gibbum. Sic etiam nascuntur Hermaphroditæ, Androgyni, homines scilicet, vtroque pudendo, tam virili quàm fœmineo dotati, aut etiam vtroque priuati. Monstrosorum huiusmodi signorum multa tam in masculis quàm in fœmellis notani, quæ vniuersa pro monstrosis signis arcanorum malorum Ascendentium habenda sunt. Vnde etiam prouerbium id inualuit: Quò distortior, eò nequior: Clauda membra, clauda opera. Ea enim signa vitiorum sunt, rarò aliquid boni notantia.

Monstrosa signa varia sunt.

Monstrosa signa quid indicent.

Vt suos

Vt suos filios infamibus signis carnifex notat: ita & mali Ascendentes, suos fœtus supernaturalibus malitiosis notis inurunt, vt eò dexteriùs caueantur, exemplo facinorosorum hominum, qui stigmata vel in fronte, vel malis, aut auribus, digitis, manibus, oculis, linguis, &c. præcisis ostentant.

Quodlibet horum infamium signorum peculiare vitium designat. Sic stigma in faciem mulieris, &c. inustum, aut aurium detruncatio plerunque furtum indicat. Digitorum detruncatio improbos aleatores: manus abscissio, violatores pacis: duorum digitorum amissio periuros: oculi elisio acuta & subtilia facinora tractantes: linguæ præcisio, blasphemos, calumniatores, &c. designat. Sic etiam Mamaluccos, (quos vocant) seu Christianæ religionis abnegatores ex cruce plantis pedum inusta dignoscere potestis, quòd scilicet Christum Redemptorem suum abnegauerint.

Mõstrosa signa à prægnantis imaginatione.

Sed, vt his missis ad malignorum Ascendentium monstrosa signa reuertamur sciendum est, non omnia monstrosa signa ex solo Ascendente oriri, sed frequenter etiam ex Astris humani animi, quæ iugiter ac omnibus momentis, cum Phantasia, Æstimatione seu Imaginatione ascendunt descenduntque, non aliter, ac in Firmamento superiore. Hinc vel ex metu vel terrore prægnantium multa monstra, aut liberi monstrosis notis in vtero signati nascuntur. Horum causa primaria est timor, terror, appetitus, à quibus Imaginatio suscitatur. Prægnans si imaginari incipit, tunc cœlum ipsius motu suo circumfertur, non secus ac Firmamentum superius, singulis momentis Ascendentibus vel surgentibus, vel decumbentibus. Nam ad exemplum Firmamenti maioris Astra Microcosmi quoque per imaginationem mouentur, donec insultus quidam fiat, quo Astra Imaginationis Influentiam & Impressionem prægnanti conferant, non secus ac si quis sigillum imprimat, aut monetam effigiet. Vnde hæc signa & notæ geniales, inferiorum Astrorum Impressiones vocantur, de quibus multi multa philosophati, & ex illis homines solidè diiudicare conati sunt, quod tamen fieri minimè potest. Adhærent tamen illa, & imprimuntur fœtibus, prout Astra matris vel frequentia vel violenta in fœtus incumbunt, aut matris desiderio non satis fit. Nam si mater hunc vel illum cibum desideret, & eo potiri nequeat: Astra autem velut in seipsis suffocentur, & occidant: desiderium id fœtum per omnem vitam comitatur, vt illud nunquam satiare commodè possit. Eadem etiam aliorum ratio est: de quibus tamen hic prolixiùs non disquiremus.

De Astralibus signis seu Physionomia in homine.

Physonomiæ origo quæ.

Signa Physinnomiæ ex Astris superioribus suum ortum consequuntur. Scientia hæc Physionomiæ à maioribus nostris & cumprimis ab Ethnicis, Tartaris, Turcis &c. aliisque populis, apud quos homines ad seruitia vendi moris est, summo loco habita fuit, & nec apud Christianos penitus extincta est. Cum ipsa tamen multi quoque errores vnà irrepserunt, hactenus à nemine animaduersi, dum quilibet bardus & rudis indiscretè de quolibet iudicandi licentiam sibi sumpsit. Vbi admiratione dignum est, errores illos, ex operibus, factis, viribúsque hominum nunquam animaduersos esse.

Astra cur alios cogãt, alios minus.

Quòd si quis hoc loco contra nos argumentetur, dicens, Signa Physionomiæ ab Astris esse, Astra autem neminem cogendi, compellendi & incitandi potestatem habere: is quidem malè non loquitur: sed tamen discrimen aliquod in eo est cumprimis notandum, quòd alium Astra cogant, alium non cogant. Hic item sciendum est, quisnam Astra regere ac coërcere possit, aut quis ab Astris gubernetur. Itaque pro hoc notandum est, virum sapientem dominari Astris posse, nec verò illis subiectum esse. Astra sapienti subdita sunt, & ei obsecundare coguntur, non ipse Astris. Animalem autem hominem Astra cogunt, compellunt, coërcent, vt quò ducunt, sequatur, non secus ac fur patibulum, latro rotam, piscator pisces, auceps aues, venator feras sectatur. Hic quid aliud in causa est, quàm quod homo eiusmodi nec seipsum, nec suas vires aut nouit aut perpendit, nec cogitat, sed minorem mundum esse, ac Firmamentum vniuersum cum suis viribus intra se conditum habere? Qua de causa animalis & insipidus homo vocatur, fœdæque seruitutis ac terrenorum omnium mancipium: cum tamen à Deo in Paradiso priuilegium acceperit, vt cæteris creaturis vniuersis imperaret & dominaretur, nec eis obediret. Ideò omnium quoque nouissimè ipsum creauit, cæteris vniuersis iam ante ipsum conditis. Hoc ius postea per lapsum homo perdidit. Ipsa tamen sapientia hominis seruilis minimè facta est, nec libertatem suam ille amisit. Vnde opus est, Astra ipsum sequi, eique obedire, non ipsum Astris. Et licèt is quidem filius Saturni, Saturnúsque ipsius Ascendens sit: potest tamen seipsum illi subducere, & ita eum vincere, vt soboles Solis fiat, adeóque sese alij planetæ subiiciat, ac se eius filium faciat. Et idem ferè hîc euenit, quod fossori, qui fodinarum domino aliquandiu suam operam elocauit, & cum vitæ periculo prouinciam suam rectè administrauit, tandem verò hoc discursu rationem secum init: Ecquid tandem futurum de te sit vitam omnem sub terra transigas, & continuis laboribus vrgendis insuper etiam corpus ac vitam ipsam in discrimen voces? Dimissione à meo Domino impetrata, herum alium sectabor, vbi mihi vita suauis fluat, vbi cibi potúsque copia affluat, vbi vestes niteant, vbi nihil operæ, multum mercedis detur, vbi ab incumbente monte nihil oppressionis impendeat, &c. Hoc ille quidem medio seipsum dominum constituere potest, qui alias per omnem vitam seruus & mercenarius mansurus fuisset, duris laboribus & victu tenui tabescens, &c.

Homo dominus omnium creaturarum.

Homo Astris se subducere & submittere potest.

Porrò sicut iam percepistis, hominem Astris imperare, & maligno planetæ sese subducere, ac alij meliori subiicere, ex seruitute

nitute ad libertatem penetrare, adeóque ex mali planetæ carcere ſeſe eruere poſſe: ita animalis quoque homo, qui filius Solis, Iouis, Veneris aut Mercurij eſt, benigno ſeſe planetæ ſubducere & Saturno Martiue ſubiicere poteſt. Huic ſimilis eſt ille, qui ex religioſorum collegio aufugiens, & vitæ mollis impatiens miles fit, aut aliàs homo nauci, cui poſtea in dolore & ærumnis omnis vita ducenda eſt. Talis etiam eſt vir locuples, qui leuitate impulſus, bona ſua iniquè dilapidat & conſumit, aleis, comeſſationibus ſcortationibus &c. quibus inhiat tamdiu, donec vniuerſis abſorptis, tandem egrat, & cum infami egeſtate miſerè conflictatus meritò riſui & contemptui omnibus fiat, vt etiam à pueris in plateis audiendum ſit: Ecce, homo nauci & nihili, qui cum dominus eſſe poſſet, dominio faſtidito, maluit eſſe ſeruus, mendicus, ſeruorum mancipium, cùm ad dominium denuò ne aſpirare quidem liceat. Et hoc malignum Aſtrum ſeu aſcendens ipſum adegit. Niſi fatuus & improbus fuiſſet, Aſtris tam certum in ſe dominium non reliquiſſet, ſed illis omnino reluctatus fuiſſet. Et quamuis per ſe ipſum quidem reſiſtere Aſtris minimè ſciuiſſet: potuiſſet tamen animum ad aliorum exempla intendere, ſic apud ſe cogitans: Ecce, quàm opulentus iſte vir fuit: ſed friuolis & pudendis negotiis, in meram ſe paupertatem coniecit. Item, iſte vel iſte ſplendidè vixit, & citra labores corporis inſignes cùm bonum cibum, tum mercedem amplam adeptus commoditates eas ferre ampliùs non potuit. Iam parcè & ſordidè viuendum, & vini loco potanda aqua eſt, interim laboribus indies cumulatis, mercede verò imminuta. Eiuſmodi ſortis homo quoties quæſo ſecum ita ſermones confert: Ecquid feci? quò me præcipitem dedi, rem collectam partámque tam turpiter prodigendo? Quam quis reſtituet? Si, quod periit, recepero: longè alia viuendi ratio inſtituetur, adeóque meo damno ſapere diſcam, & malè facta conſilio ſaniore recompenſabo.

Sapit nemo damno proprio, ſed alieno ſapiēs

Sed ſcire conuenit, neminem damno ſuo proprio ſapere. Qui ſapiens eſt, ab alieno exemplo ſapit, non ſuomet. Qui enim ſuum prodegit ſemel, is prodiget etiam denuò. Qui ſemel periit, periret iam denuò. Qui ſemel aleam iecit, iacit eandem & denuò. Qui ſemel furatus, patibulum effugit, furari conatur etiam ſecundò. Sic enim is apud ſe cogitat: Semel atque iterum ſucceſſit molimen. Cur non & tertiò quartòue, &c. ſuccedat? Si Deus ſemel, quod perierat, reſtituit, reſtituet etiam ſecundò, tertiò, &c. Si in miſeria prima deſertus non fui: non ero vtique etiam in ſecunda aut tertia, &c. Hæc omnia facit homo animalis, Aſtrorum ſeruus & mancipium, qui ab aſtris ceu arundo in vndis quoquò verſùm agitur & impellitur. Hæc etiam cauſa eſt, cur in miſeria vita ipſi exigenda, adeóque in infamia moriendum ſit. Quis ergo fœdam illam ſeruitutem ſuſtineat, & ſe ex tam ſqualido carcere non extricet? Nam ſua propria ſapientia accedente ſui Aſtri ope quiuis ſeſe inde eripere & liberare poteſt. Rem ſic expendite. Auceps ſuâ prudentiâ fretus, & Aſtri ſui ope Aſtrum aliud vincens, vt aues ipſa ſectetur, opus non habet, ſed hæ ſequentur ipſum, etiam natura ipſarum reluctante ad loca inſueta conuolaturæ. Sic piſcatori, ſuæ ſapientiæ, à Deo datæ, vacanti, piſces vltrò adnatant, etiam vt manibus capiantur. Venator, ſapientiam ſuam impendens, aſtro ſuo feras adeò cogit, vt non ipſas ſectari opus habeat, ſed ipſæ ſectentur illum, etiam nullo Naturæ dictu ac impulſu. Et ſic etiam de cæteris creaturis viuentibus, &c.

Aſtra eſſe duplicia.

Pro horum ergo captu ſciendum eſt, Aſtra eſſe duplicia. Terrena nempe & cœleſtia: illa ſtultitiæ, hæc ſapientiæ. Et velut mundi duo ſunt, maior & minor, minórque maiorem regit: ſic & aſtrum Microcoſmi Aſtrum cœleſte gubernat & vincit. Nec enim eo conſilio Deus Planetas & cætera cœli Aſtra creauit, vt ipſa homini dominentur, ſed vt eadem, ceu creaturæ reliquæ ipſi pareant ac ſeruiant. Et licèt Aſtra quidem ſuperiora inclinationem dent, hominémque velut, & cætera terrena corpora ſignis naturalibus pro generationis modo ſignent: ea tamen poteſtas aut dominium nullum eſt, ſed prædeſtinatum tantùm mandatum ac officium, quò nihil occultum & abſconditum maneat, ſed per exteriora ſigna vis & poteſtas interior prodatur.

Aſtrorũ finis hominum ſeruire non imperare.

Signata ſunt duplicia.

Cęterùm, vt ad propoſitum noſtrum de Phyſionomicis ſignis hominum reuertamur, ſciendum eſt, ea duplicia eſſe, externa quidem ſpecie ſimilia, ſed tamen viribus & affectu diſſimilia. Alia ſunt ex ſupernis aſtris cœli, alia ex infernis aſtris Microcoſmi. Quicquid aſtrum ſuperius ſignat ſecundùm generationem vſque ad ætatem mediam: id ſignatum eſt prædeſtinatũ, peculiaribus viribus minimè carens. Teſtatur enim de Natura & conditione hominis. Quicquid autem inferius Aſtrũ Microcoſmi à Generatione ſignat, ortum ſuum habet à patre & matre, quoties ſcilicet mater Imaginatione ſua, aut Appetitu, timoréue aut terrore, per contractum fœtum ſuum in corpore ſignis ſupernaturalibus, quæ notæ maternæ ſeu vteringe vocãtur, afficit, de quibus cùm antea nobis dictum ſit, iam iterationis labori meritò ſuperſedemus, cùm noſtri inſtituti ſit ſaltem de ſignatis phyſionomicis tradere, vbi prædeſtinata ſaltem ſignata aſtri ſuperioris proponemus, ſub quib. intelligimus ſignata hominum illa, quæ neque pater neque mater eadam ſimilitudine in corpore ſuo geſtârunt. Huius claſſis ſunt, nigri, cœſii, parui, magniue oculi, longus curuus & acutus naſus, foueæ in malis, maxilla ſurrecta, ſimus aut latus naſus, graciles vel vaſtæ aures, promiſſum collũ, oblonga facies, patens ac deductũ os, craſſi, ſubtiles, multi ſeu denſi, rari, nigri, flaui, rubri capilli, &c. Horum ſignorum ſi vnum pluráue in homine apparent, ea ſuis indiciis minimè carere ſciendum eſt. Opus tamen eſt, vt ſecundum ſcientiam Phyſionomicam ea conſideretis, & certam artis ſignatæ peritiam habeatis, quâ per externa ſigna internum hominem cognoſcere poſſitis.

Signata phyſionomica quæ ſint

Et vt ad noſtri Inſtituti Practicam deſcendamus, & nonnulla horum ſigna, valut & ſignificationem eorum ex parte recenſeamus: ſciendum eſt, Nigros oculos præter conſtitutionem ſanam, plerunque etiam

Oculi Nigri quid notent

indicare

indicare constantem animum, minimè ambiguum, haud meticulosum, sed vegetum & cordatum, veracem, & virtutis amantem.

Cæsi quid.

Cæsij oculi indices sunt hominis dolosi, ambigui, inconstantis. Imbecilli oculi notant bona consilia, argutas & profundas deliberationes, &c. Lusci, qui sursum, deorsum, & ad vtrumque latus versatiles sunt, notant hominem falsum, callidum, decipi nescientem, infidum, laborum fugientem, otij studiosum, victum quærentem desidiâ, aleâ, fœnore, scortatione, rapinis & similibus &c.

Lusci quid.

Parui & profundi quid.

Oculi parui & profundiores, visum imbecillum & debilem, frequenter autem in senio futuram cæcitatem indicant, velut & fortes homines, bellicosos impauidos dolosos & agiles, factiosos, patientes fortunæ, quorum tamen vitæ exitus plerunque tragicus est, &c. notant.

Magni quid.

Magni notant auarum, voracem, maximè si extra caput promineant.

Nictantes quid.

Oculi assiduè nictantes, indicant visum debilem, & hominem timidum & sollicitum; oculi qui velociùs huc illuc mouentur ad aspectum hominum, indicant cor amatorium, prudens, & expeditæ inuentionis.

Mobiles quid

Deiecti quid

Oculi assiduè deiecti indicant hominem verecundum & modestum.

Rubei

Lucidi.

Oculi rubei hominem audacem, fortem &c.

Lucentes oculi, nec facilè mobiles, indicant Heroem, magnanimum, fortem, alacrem, hostibus suis formidolosum, &c.

Aures magnæ quid.

Aures magnæ indicant probum auditum, bonam memoriam, attentionem, diligentiam sanum cerebrum & caput, &c.

Depressæ

Aures depressæ mali augurij sunt. Indicant enim plerunque hominem maliriosum, fraudulentum, iniquum, & malum auditum, malam memoriam, hominem impauidum, & facilè sese periculis exponentem.

Nasus longus quid.

Nasus longus, & deorsum incuruatus boni signi est. Notat hominem strenuum, prudentem, occultum, immitem, & tamen iustum, &c.

Nasus simus indicat hominem malignum, falsum, libidinosum, mendacem, inconstantem, &c.

Simus quid.

Acutus quid.

Nasus acutus, hominẽ versipellẽ, illusorẽ, &c.

Promissus quid.

Nasus promissus, hominem tardum in omnibus negotiis, &c. odoratu tamen insignẽ &c.

Buccæ foueis excauatæ quid

Buccæ, foueis excauatæ, loquacem, contemptorem, contentiosum, &c.

Mentum oblongũ quid

Mentum oblongum cum facie longâ, hominem iracundum, ad labores tardum, &c.

Mentum fissum quid.

Mentum fissum, hominem fidelem, officiosum, abditi & diuersi sermonis, iam hoc loquentem, & aliud tamen intelligẽtẽm, iracundum, irę pœnitentem, ingeniosum, & inuentiosum.

Os magnum & paruum.

Os magnum amplúmque hominem voracem, insipidum, fatuum, impudentem intrepidum, &c. Os paruum, contrarium indicat.

Labra attracta quid.

Labra attracta, vbi superius inferiore maius est, hominem iracundum, bellicosum, animosum, plerunque tamen crassorum & impudicorum morum, instar porci, &c.

Labra inferiũ magna quid

Labra infernè magna crassum, stultum, & bardum, &c.

Pili cur nihil certi designant.

De crinibus vel capitis vel barbæ iudicia non admodum certa sunt, quoniam visus docet, eos miro modo variari posse, vt vel nigri, vel flaui, vel rubri, vel candidi & cani, vel crispi erumpant. Sic redduntur etiam molles vel duri, prout, quisque eos desiderârit. Et hinc factum est, vt multi, Physionomicæ scientiæ aliàs satis gnari, fallerentur turpiter, dum de crinibus iudicium temerè facerent, astris imputantes, quæ ipsis potius hominibus ascribenda fuerant. Negari tamen minimè potest, capillos firmiter in capite defixos, & capitis & totius corporis bonam valetudinem indicare. Hæc etiam causa est, cur equorum emptores caudam illorum vellant, vt hoc modo de sanitate eorum iudicare possint. Sic porci probantur ex setis, pisces ex pinnis & squamis, auis ex pennis, &c.

Collum procerius quid.

Collum si æquo procerius sit, & naturæ limites transcendat, notat hominem sollicitum, prudentem, attentum, &c.

Lati humeri quid.

Lati humeri & dorsum, hominem robustum ad portandum & emouendum, &c.

Brachia lacertosa quid.

Brachia lacertosa, hominem validum & robustum in verberando, tundendo, iactando, &c.

Manus duræ quid.

Manus duræ, hominem laboriosum & mercenarium, &c. contrà verò molles.

Corpus, &c.

Corpus breue, & longa crura, bonum cursorem, cibo potúque facilè satiabilem, plerunque tamen vitæ breuioris hominem notant.

Venæ magnæ quid.

Venæ Magnæ & conspicuæ infra medium ætatis, hominem sanguineum & succi plenum, supra verò medium ætatis frequenter ægrotantem, viuacem tamen, &c.

Ex moribus nihil certi iudicari.

Quantum verò ad mores & gestus spectat, ex illis homo cognosci tam facilè non potest, nec iudicari. Experientia enim docet, hos quouis momento mutari posse, vt Signatori fucum faciant, & ad erroneum iudicium ipsum deducant. Id quod ab Astronomis vniuersis quidem hactenus tam accuratè obseruatum non est. Signatoris ergo est, non semper ad mores & facta respicere, sed ad alia potius corporis signa, quæ fixa sunt, & nullâ arte fucari aut mutari queunt. Nam si rubri crines, commotio frontis & palpebrarum, hilaris, erectus & immobilis vultus, frequens agitatio oris, validus & præmeditatus ingressus, & animus leuis, necessariò indicarent virum & militem generosum, strenuúmque talem vtique suâ industria quiuis se pręstare facilè posset, vt in lustratione eò meliùs staret, & stipendium amplius impetraret. Idem similiter etiam de cæteris moribus, qui sapientiam, stultitiam, veritatem, mendacium, fortunam, victoriam, &c. præ se ferunt, æquè iudicandum est.

De Astralibus Signis Chiromantiæ.

Chyromantia quid.

DE Chiromantiæ signis tenendum est ea ex superioribus Astris septem Planetarum oriri, & ex septem Planetis ea omnia cognosci debere ac iudicare. Est autem Chiromantia scientia, quæ non saltem manus hominum inspicit, & ex illarum lineis, locustis & rugis iudicium facit: sed insuper etiam omnes herbas, ligna, silices, terras, & flumina, denique quicquid lineas, venas, rugas, &c. habet, considerat. Sed nec hæc scientia suis erroribus, quos Astronomi illi oggesserunt, caret.

Digitos enim vtriusque manus Planetis & præcipuis Astris assignârunt, cum tamen digitorum in vnâ manu tantum quinque, in vtrisque decem sint, Planetæ tamen septem saltem numerentur. Quomodo ergo hæc inter se conuenire possint? Quod si digitorum in vna manu septem essent: tunc cuilibet Planetę digitum vnum assignari, concedi posset. Sed tamen frequenter etiam hoc accidit, vt quidam in vtraque manu septem tantum digitos habeant, cæteris casu quodam detruncatis. Vbi cum trunci adhuc supersint, nec illi tales nati sint: res vtique illa huc referri nequit. Et si quidem fieret, vt homo cum septenis digitis nasceretur, siue in vnâ siue vtrâque id manu esset: id tamen monstrum foret, præter naturæ ordinem productum, Astris minimè subiectum. Ideóque nec hic vlla comparatio institui potest. Quòd si verò quinque omnino digitos in qualibet manu, & Planetas septem esse, ac hæc mutuò inter comparari oporteat. Conueniret vtique, vt planetæ sortes in vrnam mitterent, ad cognoscendum hoc, quinam duo Planetæ decedere debeant. Quod tamen cùm fieri non possit, Planetæq; nec tesseras, nec sortes in firmamento habeant: iure admiratio subit, ecquis hanc sibi potestatem sumpserit, vt Planetarum nomine sortiens, Veneri Pollicem, Ioui indicem. Saturno Verpum, Soli Annularem seu Medicum. Mercurio Auricularem assignârit & contulerit, Martem interim & Lunam quasi ex tribu & libertate sua eliminans. Quæ si ita se habent: ecquis iam admiretur, ex indignatione iusta Martem filios suos instigare, vt illi Sortiarium istum occidant, aut alias perpetuas simultates contra ipsum alant? Quis admiretur, cur Luna illi lusori aut cerebrum infirmet, aut rationem omnem elidat? Et hic primus iste error est, quem in Chiromantia committi diximus.

Digiti an Planetis assignati.

Digiti qui quibus planetis assignati.

Error secundus in hoc est. Frequenter accidit, vt originales naturaléſque lineæ manuum per noxas aut casus fortuitos mutentur, aut maiores minoresue fiant, aut aliis locis appareant. Sicut enim, si via quædam trita à re quâdam obstruitur, aut ab illapso monte obtegitur, aut ab aquarum exundatione corrumpitur, homines viam ei propinquam aliam moliuntur: ita & lineis veteribus manuum accidit, vt interdum post sanationem vulnerum aut vlcerum vnà cum nouâ carne, nouæ etiam lineæ enascantur, veteresque penitus deleantur. Eodem modo & propter duros labores lineæ obliterantur aut, quæ primariæ sunt, grandescunt. Vbi idem euenit, quod de arboribus notum est. Si enim adolescens arbor vindiquàque frondes multas emittit: tunc præcisis multis, arbor ipsa grandior euadit.

Sed vt tandem ad practicam huius scientiæ Chiromantiæ digrediamur, & sententiam nostram breuibus aperiamus: scire vos velim, me quidem, quantum ad manus attinet, nihil quicquam ibi mutare, sed veterum obseruationibus & descriptionibus acquiescere. Interim tamen in hac Chiromantiæ practicâ de illis saltem scribere, de quibus veteres nihil commentati sunt, veluti de Chiromantia Herbarum, Lignorum, Lapidum, & similium. Et notari debet primum, herbas omnes, quæ vnius generis sunt, vnius & eiusdem quoque Chiromantiæ esse. Si autem lineæ aliarum dissimiles sunt, & in aliis maiores minoresue apparent: id à senio ipsarum est. Expressè itaque profitemur, herbarum Chiromantiam ad nihil aliud conferre, quàm vt cuiuslibet herbæ aut radicis ætas sciatur & cognoscatur.

Chiromantia herbarũ, lignorũ &c. à veteribus non tradita.

Eiusque vsus.

Posset hîc arguendo quispiam ita instare, & asserere, nullam herbam quamdiu radici suæ adhæret, adultiorem fieri 4. aut ad summum quinque mensibus, dum à Maio vsque ad autumnum supputatio inchoatur, quo tempore quælibet herba interit, & à radice sua deficit. Ad hoc ego respondeo, vnicam virtutem in radice existere, quæ primum Ens & spiritus herbæ sit, ex quo herba enascitur & sustentatur vsque ad prædestinatum suum tempus, adeóque vsque ad seminis productionem exaltatur. Et hoc signo seu indicio est, virtutem illam retrò in radicem illam commeare, & herbam ita exarescere. Quamdiu autem spiritus iste, qui herbæ summa vis est, in radice remanet, quotannis herba ea renouatur: nisi fiat, vt spiritus iste vnà cum ipsa herba auferatur & exolescat. Tunc enim herbæ illius renouatio nulla est. Radix enim emortua est, nec in se vitam amplius habet. Quo verò modo spiritus ille cùm herba à radice, aut cum radice à terra auferatur, & virtus eius retrò, aut in radicem, aut à radice in terram abeat, hoc loco pendendum non est. Id enim sublime Naturæ Mysterium est, neque propter Sophisticos Medicos palam proferendum, vt quibus talia arcana non saltem ludo, sed etiam summo contemptui sunt. Hic ergo quod omittimus, in Herbario trademus. &c.

Spiritus herbæ quæ consistit.

Porrò, quò herbæ iuniores, & minùs annosæ, eò plùs viribus ac facultatibus præstant. Sicut enim per senium homo eneruatur, & secundum vires naturales deficit: ita & herbæ.

Vt verò sciatur, quæ herbarum & rerum similium Chiromantia ac ætas sit: Experientia diuturna requiritur, cùm annorum numerus illis inscriptus non sit, sed ex solâ Chiromantia, vt dictum est, diuinetur. Chiromantia autẽ non numeros, non literas, non characteres, sed lineas tantùm, venásq; ac rugas &c. pro ratione cuiuslibet ætatis suppeditat. Quo enim quodlibet grandæuius: eò maiores & spectabiliores lineæ exhibentur, & virtus ac operatio rei ignauior est. Sicut enim faciliùs curatur morbus, vnius mensis vel anni, quã qui duorũ, trium, quatuor, quinque; &c. mensium vel annorum estata & herba, vnius anni morbum suũ citiùs curat quàm quæ duę duorum, trium &c. annor. est. Et hâc de causâ malis vetustis, herbæ iuuenculæ & minus annosæ: recentib. autẽ veteres herbæ & medicinę debentur. Vetus namq; si veteri iungitur, cæcus cæcum ducit, & vterq; in foueam cadit. Hæc causa est, cur multa medicaměta nihil operentur. Sed intra corpus subsistant, & membra occupent, velut lutum adhæret calceis, vnde morbi postea duplicatur, &c.

Morbis antiquis recentes herbæ &c. & contra debentur.

Quod quidem ab imperitis Sophistis hactenus minimè expensum est, dum per ignorantiam suam multò plures perdiderunt, quàm sanârunt. Cumprimis autem vos Medicos decet scire, quòd perpetuò medicinam morbo maiorem esse oporteat, vt scilicet felicius vincat, & in expugnando malo robustior sit. Si enim medicina morbo potentior & valentior est, morbus expugnabitur, & vt ignis ab aqua extinguetur. Si potentior morbus est medicinà, medicinam ille in venenum mutat, vnde morbi postmodum geminantur & ingrauescunt. Itaque si morbus ferreus est, oportet medicinam esse Chalybeam. Chalybs enim ferro vinci minimè potest. Potentius semper vincit, & ignauius domatur, &c.

Etsi ergo instituti quidem nostri ab initio non fuerit, hoc loco de medecinà scribere: propter veros tamen ac genuinos Medicos hæc silentio præterire non potui.

De Signis Mineralibus.

Minera lia quibus differant.

Mineræ quoque ac metalla extra quidem igneam & elloslam materiam vera sua indicia & signa promunt, quæ simul & ab Archeo, & ab Astris superioribus acceperunt, quolibet suum genus discretis coloribus & terræ differentiis referente. Aliud enim est minerale auri, ab argenti minerali. Sic diuersum est minerale argenti, à minerali cupri. Diuersum est minerale cupri à minerali ferri. Sic etiam ferri à stanni & plumbi. Et sic deinceps. Inficiari nemo potest, quin per Chiromantiam fodinarum mineralia & metallica corpora omnia, quæ in terræ abditis latent, ex signis exterioribus cognoscantur. Ea Chiromantia est fodinarum, venarum, & ductuũ, &c. ex quibus non ea solùm, quæ interiùs condita sunt produntur, sed etiam certa profunditas, & fodinæ opulentia, ac metalli copia manifestantur. Et in hac Chiromantia tria scitu necessaria sunt: nempe Ætas, Profunditas, & Latitudo Venarum, sicut paulò antè etiam de herbis dictum est. Quò enim antiquiores Venæ, eò fodina metallis opulentiores & auctiores. De hac philosophandum ita est quòd metalla omnia, quæ in sua adhuc matrice latent continenter & iugiter crescant. Vnde & hoc liquet, rem quamlibet crescentem, etiam extra matricem suam positam, minorem fieri non posse, sed subinde augescere, hoc est, multiplicari, & secundum suam substantiam, mensuram, & pondus vsque ad tempus prædestinatum increscere. Prædestinatum hoc tempus est tertia pars destinatæ ætatis omnium mineralium, vegetabilium & animalium, quæ omnium rerum terrenarum tria summa genera sunt. Quod autem in sua matrice adhuc versatur, tamdiu crescat, donec matrix in seipsa emoriatur. Nam & matrici prædestinatum suum viuendi & moriendi tempus est, si modò illa externis Elementis subiecta est. Illis quod subiectum non est, nullum tempus, nullum terminum habet alium quàm Elementa ipsa habent, cum quibus id etiam in die nouissimo (qui illorum terminus est) interibit. Hinc sequitur, omnia, quæ infra terram sunt, externis Elementis minimè subiici. Nec enim calorem nec frigus, nec humiditatem, nec siccitatem, nec ventum, nec aërem, a quibus destrui possint, sentiunt. Eiusmodi itaque corpora non possunt putrescere, situmue & pitorem contrahere, aut emori quamdiu infra terram in suo Chao consistunt. Sed & hæc iam de metallis & lapidibus dicta sunt: ita sciendum est, hoc modo multos etiam homines in montium Cauernis centenis aliquot annis sese sustentasse, veluti fuerunt Gigantes & pygmei, de quibus singularem libellum conscripsimus.

Rerum omnia genera summa tria sunt.

Elementorum quis terminus. Infra terram degentia sunt incorruptibilia.

Vt verò institutum nostrum pertexentes, ad practicam Chiromantiæ fodinarum breuissimè docendam digrediamur: sciendum est, venas, quò profundiores & latiores, eò vetustiores esse. Vbi vero venarum tractus longissimè exporriguntur, & tandem fatiscunt, nec absconduntur, signum id malum est. Sicut enim venarum ductus fatiscunt: ita illarum etiam fodinæ fatiscunt, quas profunditate illæ indicant. Etsi interdum fodinæ bonæ inueniantur, quò tamen profundiùs descenditur, eò subindè magis magisque illæ vanescunt, vt labor non nisi cum dispendio vrgeri possit. Vbi autem venæ illæ nobis subindè aliis accessoriis augentur, aut aliàs sæpiùs absconduntur: id tum signum faustum est, indicans, fodinas bonas non in propinquo tantùm esse, sed easdem etiam in profunditate augeri & multiplicari, & tandem plerunque fodinæ opulentiores reddita metallum purum, adeoque thesaurum amplissimum promant.

Extra rem quidem non est, quòd multi metallarij laudent illas venas quæ in profundum diriguntur, & ab oriente in occidentem vergunt. Tum & ipsa fodinarum ratio experientiáque docet, venas persæpè, quæ à Solis occasu versus ortum, aut à meridie versus septentrionem, aut econtra à septentrione in meridiem tendunt, non minus cæteris metallis abundare. Nulla ergo vena alij præponenda est: nec etiam de hac re longiùs disquiri conuenit, &c.

Quantum ad cætera interioris terræ signa aut mineralium colores attinet, de illis breuiter ita constituimus. Quoties fossores in terram argillosam incidunt, qui puri & recentis metalli venam prodit, signum id admodum probum est, certò indicans metallum id, cuius vena ea est, iam procul indè non abesse.

Metalla terræ quib indicantur exempl- tentur.

Similiter si terra effossa metallo caret quidem, sed pinguis est, colorisque albi, nigriue, aut lutei, aut rubei, aut viridis, aut cyanei &c. tunc id quoque bonum signum est probi ibi latentis metalli. In operis ergo inceptis sedulò pergendum est, nec à fossione desistendum. Metallarij enim cumprimis ad nobiles, nitidos & primarios colores respiciunt, vt sunt terra viridis seu Chrysocolla, viride æris, Lazurium, Cinnabaris, Sandaraca, Auripigmentum Lithargyron auri & argenti &c. Horum ferè quodlibet peculiare plerunque metallum ac minerale indicat. Sic viride æris, Chrysocolla, terra viridis, plerunque cuprum & cupreum metallum indicat. Sic lazurium, siue Arsenicum album aut Lithargyron argenti, metallum cupri notat.

Sic Cinnabaris & Sandaracha, interdum aurum, interdum argentum, aut vtraque permixta perdunt. Sic Aurip. Sulphur rubrum ſeu Lithargyron auri, aurum plerunque portendit. Sic vbi Chryſocolla cum Lazorio, aut Lazuriom cum Chryſocolla & Auripig. commixta & confuſa reperiuntur, plerunque minerale præſtans & opulentum indicant. Vbi lapides aut terræ reperiuntur, colore ferrugigineo, minerale ferreum certò deſignant.

Notandum autem eſt, fieri etiam interdum, vt Archeus terræ per occultum cuniculum ex terrâ inferiore metallum quoddam protrudat ac eructet. Id ſignum apparens bonum eſt. Foſſoribus ergo deſiſtendum non eſt cùm certa ibi inſignis metalli latentis ſpes ſit. Quòd ſi inſuper etiam tennia folia ex metallis, Talco ſimilia, lapidibus aut ſaxis adhæreſcant, ſignum id fidele & probum eſt.

Coruſcationes in fodinis quid indicent.

Quantum verò ad coruſcationes: ſedulò illæ ac ſtudioſe obſeruandæ ſunt. Indices enim ſunt certiſſimæ latentis alicuius ductus metallici, velut & eiuſdem porrectionis, & metalli ipſius generis. Vbi tamen hoc quoque notandum eſt, eiuſmodi metalla ad perfectam maturitatem nondum perueniſſe, ſed in primo Ente adhuc verſari. Et quòcunque coruſcatio tendit, eòdem tendit etiam ductus metalli, &c.

Coruſc. ſunt triplices.

Præterea ſciendum etiam eſt, coruſcationem coloris triplicis eſſe, veluti candidi, flaui & rubri, inſtar Lunæ ſcilicet candidæ. Vnde metalla omnia, quæ nobis indicant, cognoſcuntur. Coruſcatio enim candida, metalla candida indicat, vt ſunt ſtannum, plumbum, argentum &c. Coruſcatio rubea, rubra metalla notat, vt cuprum & ferrum, &c. Flaua coruſcatio, metalla aurea, &c. reuelat. Adde, quod coruſcatio tenuis & ſubtilis, optimum ſignum ſit. Nam, veluti etiam in arbore videtis fieri, vt quò flores pauciores ſunt, eò maiores meliores & ſapidiores fructus enaſcantur: ita & paruæ ſubtiléſque coruſcationes ſubtilia & præſtantia metalla indicant, vt contrariæ contraria. Ad hæc ſciendum eſt, quòd quamdiu effulgeſcentiæ illæ apparent ſiue magnæ, ſiue paruæ, huius aut illius coloris ſint, metallum id in ſua minera perfectum nondum ſit & maturum, ſed in primo adhuc Ente conſiſtat, non aliter ac ſperma viri in matrice mulieris.

Coruſc. ſeu ſcintillatio quid.

Cæterùm, vt quidnam coruſcatio ſit, hoc etiam loco à nobis expediatur: ſciendum eſt, eam in fodinis noctu apparere inſtar ſcintillantis ignis, non ſecus, ac puluis pyrius ſecundum longam ſeriem ſparſus ac anteriore parte accenſus, ignem protractum exhibet. Eodem enim modo & coruſcatio ſeu ſcintillatio tractu ſuo fertur. iam ab Oriente in Occidentem, aut viciſſim ab Occidente in Orientem; à Meridie in ſeptentrionem, aut econuerſo, &c. adeóque eâ qualibet hora aut parte compaſſi montani directa linea verſus horam proximam oppoſitam, compaſſum, qui in 24. horas [illegible] partes diuiſus eſt, diſcendit.

Coruſcationes hæ omnes vtcunque appareant, ductuum metallicorum certiſſima indicia præbent, vt ex illis cognoſcantur, & metalla, ceu certa Dei dona, ex terra eruantur. Quicquid enim Deus in hominum vſum creauit, id ceu proprietatem in manus ei ingeſſit, vt nec abſconditum maneret. Et licèt illud quidem abſconditum fecerit; peculiaria tamen eaque externa ſigna addidit, ad inueſtigationem ducentia. Ex quo prædeſtinatio eius mira cognoſci debet. Eodem modo ipſi etiam homines, ſi theſauros defodiunt certis notis additis, locum ſignant, & vel ad limites, vel ſtatuas, vel fonticulos, vel aliud quid eoſdem ſepeliunt, vt, ſi opus ſit, ipſos rurſus inuenire & eruere poſſint.

Deus nihil creatum latere vult.

Chaldæi, &c. quo theſauros defoderint.

Veteres Chaldæi ac Græci, ſi bellorum temporibus; (expugnationis & eiectionis metuentes) theſauros ſuos defoderunt, locum iſtum aliter non deſignârunt, quàm vt certam diem, horam, & minutiam anni ſibi præponerent, & quonam Sol aut Luna vmbram iactaret, attenderent, ac eò theſauros conderent ſeu defoderent. Hanc artem *Sciomantiam*, hoc eſt, artem vmbræ vocitârunt. Ex vmbrabilibus illis multæ artes exortæ, & res occultæ multæ reuelatæ ſunt, vtpote quibus omnes ſpiritus & ſyderea corpora cognoſcuntur. Hæc enim ſunt ſignata Cabaliſtica, fallere neſcia: itaque diligenter obſeruanda.

Sciomantia quid.

Virgula diuinatoriæ incerta.

Sedulò ergo opera danda eſt, vt ne vos per diuinationes artium incertarum ſeduci patiamini. Ea enim vanæ & irritæ ſunt, cumprimis virgulæ diuinatoriæ, quæ multis metallariis fucum fecerunt. Semel enim ſi quid rectè oſtendunt, decies vtique viciſſim fallunt. Similiter & aliis fraudulentis diaboli ſignis, quæ noctu & inconuenienti tempore contra omnem naturam fiunt ac apparent, velut ſpectra, viſiones &c. fidendum minimè eſt. Scire enim vos velim, diabolum quoque ſigna edere, ſed ex merâ fraude & dolo. Sic nullum templum exſtruitur, ad quod ſacellum ſuum diabolus non collocet. Sacellum nullum exſtruitur, cui ille arulam non inferat. Semen bonum nullum ſeminatur, cui ille lolium non interſerat. Eadem omnino etiam conditio eſt viſionum & apparitionum ſupernaturalium, in Cryſtallis, Berillis ſpeculis, vndis &c. ſicut illis hactenus præter omne mandatum Dei & ipſius naturæ luminis potentiam ceremoniales Nigrom. fœdè abuſi ſunt. Viſiones quidem non abſolutè reiiciendæ ſunt. Suum enim locum habent, ſed ſi proceſſu alio fiant. Nec enim iam amplius in primâ, verùm in ſecundâ Generatione verſamur. A nobis ergo Chriſtianis in regeneratione, Ceremoniæ & coniurationes adhibendæ ampliùs non ſont, ſicut illas vſurpârunt veteres in teſtamento veteri, qui in prima generatione vixerunt. Illæ enim præfigurationes tamen fuerunt pro nobis, qui in nouo teſtamento futuri eramus. Quæcunque ergo veteres in veteri teſtamento, ſeu primâ generatione conſtituti per ceremonias coniurationes, &c. confecerunt & impetrârunt, ea nos Chriſtiani, qui generationis ſecundæ ſumus, in nouo teſtamento agentes, per orationem, hoc eſt orando, pulſando & quærendo, vniuerſa per fidem ſollicitare & impetrare debemus. In hiſce tribus punctis primariis conſiſtit fundamentum omne Magicæ & Caballiſticæ ſcientiæ per quem quicquid

Magica & Cabalis Christianorum quod fundamentum sit.

quid optamus, impetrare possumus, ita vt Christianis nobis nihil impossibile sit. Sed plura de his in libello *de visione* & cæteris cabaliæ monumentis traditis docere hic desistimus. Eò vos amando, vt videatis, quàm mirabiliter Christus Dei filius per suos Angelos in nobis Christianis & fidelibus operetur, & quàm fraternè nobiscum conuersetur. Vnde & nos veri Angeli ac membra Christi simus, sicut ille nostrum caput est, vt, sicut ille in nobis est, ita nos in ipso viuamus, sicut in libris de Cœna Domini traditur.

Sed vt ad institutum nostrum de signis mineralibus, & præcipuè de coruscationibus venarum metallicarum regrediamur: sciendum est, quòd velut metalla, quæ in primo adhuc Ente versantia coruscationem suam, hoc est signa exhibent, sic etiam *Tinctura Physicorum*, quæ imperfecta omnia metalla in probum argentum aurúmue commutat (seu metalla alba in argentum, rubra in aurum) peculiaria sua signa, coruscatione similia exerat, si astraliter perfecta & præparata sit. Quamprimùm enim exigua illius moles in fluxile metallum conijcitur, ita vt duo illa in igne conueniant: coruscatio seu fulgor naturalis exoritur, non secus ac finum aurum argentumque in testâ siue capella fulgurat, quod tum demum indicio est argentúmue illud ab omni cæterorum metallorum additamento liberum & expurgatum esse. Quî verò nostra tinctura Physicorum astralis fit, hoc modo cognoscendum est. P[illegible] [illegible]endum est, metallum quoduis, quamdiu in [illegible] Ente adhuc latet conditum, peculiaria Astra habere. Ita Aurum habet Astra Solis: Argentum Astra Lunæ: Cuprum Astra Veneris: Ferrum Astra Martis: Stannum Astra Iouis: Plumbum Astra Saturni: Hydrargyrum Astra Mercurij. Quamprimum autem ad suam perfectionem venerunt, & in fixum Metallicum corpus coagulantur, ab illorum quolibet sua Astra recedunt, & corpus suum relinquunt mortuum. Hinc iam consequitur, corpora eiusmodi omnia deinceps mortua & inefficacia esse, & inuictum Astrum metallorum ea omnia vincere, inque suam naturam conuertere, & sic vniuersa Astralia facere. Quâ de causa etiam aurum & argentum nostrum, quod tincturâ nostra tingitur & præparatur, multò nobilius, & ad Arcanorum medicinalium præparationem præstantius est ipso naturali, quod natura ipsa in fodinis generat, ac postmodum à metallis cæteris segregatur. Sic etiam Mercurius corporis, ex metallo alio factus astraliter, multò nobilior & fixior est Mercurio communi. Et sic etiam de cæteris metallis iudica. Affirmo ergo, quemlibet Alchimistam, qui Astrum auri habet, rubra metalla omnia in aurum tingendo vertere. Ita Astro Argenti metalla omnia alba in argentum mutantur: Astro cupri in cuprum: Astro Argenti viui, in Mercurium corporis; Et sic deinceps. Hæc verò Astra omnia quomodo secundùm artem spagyricam præparentur, hoc loco declarare instituti nostri non est: sed pertinet ea explicatio ad libros de transmutationibus metallorum.

Tinctura physicorum quæ vis ac facultas.

Tinctura Physicorum quomodo astralis fiat.

Aurũ & c. tinctura factum naturali præstantius.

Quantum autem ad vera illorum signa attinet, scire vos velim, tincturam nostram rubram, quæ in se Astra auri continet, esse substantiæ supra omnem constantiam fixæ, penetrationis expeditissimæ, summæque rubedinis, puluere quidem croci, integro vero corpore Rubini colorem referente, tincturam inquam esse resinæ instar fluxilem & instar crystalli pellucidam, vitri instar fragilem, pondere verò grauissimam.

Tinctura rubea q̃ [illegible] condiino.

Tinctura autem alba, quæ Astra Lunæ continet, eodem modo est substantiæ fixæ, incrementi immutabilis, summi candoris, resinæ instar fluida, pellucida vt crystallus, vt vitrum fragilis, pondere cum Adamante conueniens. Præterea Astrum cupri coloris citrini summi est, simile smaragdo, vt resina fluxile, suo autem metallo multò grauius.

Tincturæ albæ quæ conditio.

Astrum cupri quale.

Astrum stanni albissimum vt resina est, subobscurum, luteo colore perfusum. Astrum Ferri rubedinis Insignis est, Granati instar pellucidum, vt Resina fluxile, fragile vt vitrum, substantiæ fixæ, suo metallo multò ponderosius. Astrum plumbi cobalti instar, nigrum, transparens tamen, resinæ modo fluidum, fragile instar vitri, pondere auro æquale, plumbo alio grauius. Astrum Argenti viui insigniter candidi & coruscantis coloris est, simile niui in summo frigore, valdè subtilis, penetrantis, & corrosiuæ acrimoniæ, crystalli specie pellucidum, facilè vt resina diffluens, summi ad tactum frigoris, interius autem summi caloris, quasi ignei, insuper volatile, & in igne substantiæ admodum fugacis.

Astrum stanni quale.

Astrum Ferri quale.

Astrum plumbi quale.

Astrum argenti viui quale.

Secundum descriptionem hanc cognoscenda vobis metallorum Astra sunt, & vnà intelligendum, ad vtriusque tincturæ, rubræ scilicet, & albæ præparationem initio non corpus Auri & Lunæ, sed primum Ens Auri & Lunæ assumi debere. Si enim in principio error committatur, de operâ & labore omni actum erit.

Sic præterea de metallis etiam tenendum est, quòd ipsorum quodlibet peculiare quoque in igne signum promat, ex quo cognoscatur. Huius generis sunt, scintillæ, flammæ, fulgur, colores ignis, odor, sapor, &c. Sic in auri argentique super testa siue capella reuerberatione genuinum signum est fulgur. Eo apparente, certum est, plumbum & cætera metalla accessoria per fumum secessisse, adeóque aurum & argentum plenè expurgata esse, &c. Ferrum, quod in furno summè candefit, signa promit limpidas & pellucidas scintillas in sublime euolantes. Illis apparentibus, nisi ferrum continuò ex igne eximatur, straminis instar comburitur, &c.

Eâdem etiam ratione quodlibet terrenum corpus peculiaria & discreta sua in igne signa exhibet, an aliquid habeat Mercurij, sulphuris aut salis, & cuiusnam ex his tribus principijs plus habeat. Si enim effumat antequam cum flamma ardeat, signum est, plus Mercurij quàm sulphuris ibi contineri. Si autem illicò cum flãma ardet, & sine omni fumo deflagrat signum est, multum sulphuris, nihil autem vel quàm minimum Mercurij ibi delitescere. Id fieri videtis in pinguedinosis substantijs, velut adipe, oleo, resina & similibus. Si

Signa verum ex tribus primis metallis plur[illegible] [illegible] habeant.

autem citra flammam omnem per fumum nihil abeat, signum est, multum Mercurii, & vel parum sulphuris inexistere. Id euenire videtis in herbis, floribus, &c. & aliis vegetabilibus substantiis ac corporibus volatilibus, vt sunt Mineralia ac Metalla, in primo ente adhuc constituta, nec dum cum corporeo sulphure permixta, quæ fumum tantùm & nihil flammæ emittunt.

Mineralia & metalla, quæ in igne nec fumum nec flammam emittunt, hoc est, nec effumant, nec deflagrant, ea Mercurij & sulphuris æqualem permixtionem & fixationem ac perfectionem supra omnem constantiam vehementem indicant.

De peculiaribus nonnullis signis Naturalium & Supernaturalium.

Dicendum etiam deinceps est de peculiaribus nonnullis signis, de quibus hactenus quidem nihil traditum est. Quo in tractatu vobis, qui scientiæ signatæ peritiam iactatis, & signatores vos appellari expetitis, opus præcipuè erit, vt nos rectè intelligatis. Nec enim Theoricè hoc loco, sed Practicè scribemus, & sententiam nostram paucis verbis comprehensam, breuissimè intelligendam proponemus. Sciatis autem primùm, signatam artem docere, quomodo vera & genuina nomina rebus omnibus indenda sint, quæ Adam Protoplastus verè & integrè omnia sciuit. Illicò enim post creationem cuilibet rei proprium suum nomē imposuit, tam animalibus quàm arboribus, herbis, radicibus lapidibus, mineralibus, metallis, aquis, &c. & cæteris fructibus terræ, aquæ, aëris, ignis, &c. Et quæ nomina ille his omnibus imponebat, ea Deo rata & probata erant. Ex vero enim & intimo fundamento ea desumebantur: non ex opinione, sed ex prædestinata scientia, ex arte scilicet signatâ. Ideò Adam Signator primus extitit. Negari quidem non potest, quòd etiam ex lingua Hebraica genuina nomina profluant, & cuilibet rei pro sua natura & conditione imponantur. Quæ enim ex Hebraica lingua nomina imponuntur, illa eadem opera etiam rei illius virtutem potestatem & proprietatem indicant. Sic cum dicimus, Hic est porcus, Equus, vacca, vrsus, canis, vulpes, ouis, &c. Porci nomen vnà fœdum & impurum animal indicat. Sic equus indicat animal forte & patiens: vacca animal vorax & insatiabile: vrsus, robustum, victoriosum & indomitum animal: Vulpes versutum & callidum animal: Canis, suo generi infidum animal: Ouis placidum & vtile, neminique noxium animal. Hinc est, quòd interdum etiam homo porcus vocetur, ob sordidam & porcinam vitam: & equus, ob tolerantiam, qua præ cæteris insignis est: & vacca, quòd cibo potúque insatiabilis sit, nec ventris modum sciat: Et vrsus, quòd aliis hominibus vastior & robustior existat: & vulpes, quòd versipellis & dolosus sit, omnibus sese accommodans, nec quemquam facilè offendens: & canis, quòd non nisi ori proprio fidelis sit: & inofficiosum infidúmque se omnibus præbeat: & ouis, quòd non nisi sibi ipsi noceat, omnibus autem potius, quàm sibi ipsi vtilis sit, &c.

Signatura quid sit.

Adam Signator primus.

Hebraicæ Linguæ natura.

Hebræis quid signet equus, vacca, vrsus, vulpes, canis, ouis.

Hoc modo multæ etiam herbæ radicésque, &c. sua nomina adeptæ sunt. Sic Euphrasia seu Ocularis herba ita dicitur, quòd ægris & offensis oculis medeatur. Sic radix sanguinaria ita appellatur, quòd præ cæteris radicibus sanguinem sistat. Sic scrophularia (chelidonium minus) ita vocatur, quòd præ cæteris herbis mariscas sanet. Idem censendum etiam de aliis quamplurimis herbis, quarum classem ingentem recensere possem, quæ vniuersæ à virtute & facultate sua ita appellatæ & indigetatæ fuerunt sicut in nostro Herbario latiùs traditur.

Signatura in quibus herbis fit.

Præterea multæ herbæ ac radices, non à sola virtute & facultate congenita, sed etiam à sua figura, forma & imagine, denominatæ sunt, vt Morsus Diaboli, Pentaphyllum, Cynoglossum, Ophioglossum, Hippuris, Hepatica, Buglossum, Dentaria, Calcatrippa (consolida regalis) Perforata, Satyrion vel Orchis, Victorialis, Syderica, Petfoliata, Prunella, Heliotropinm, & aliæ plures, non hic, sed seorsim in Herbario recensendæ.

Idem tenendum etiam est, de signis rerum animalium, quòd similiter etiam ex sanguine & ipsius circulo, ex lotio & ipsius circulo, morbi omnes, in homine latentes, &c. cognoscantur. Ex hepate mactati animalis caro omnis cognoscitur, an esu salutaris sit, vel non sit. Nisi enim hepar clarum, & coloris rubri sit, sed liuidum & flauum, ac asperum & foraminosum, &c. animal ægrum, & ob id carnem eius insalubrem esse, conijcitur. Hepar autem naturalibus suis signis id indicare, mirum non est. Sanguinis enim origo est in hepate & hinc per venas in vniuersum corpus exundat, & in carnem coagulatur. Hac de causa ex ægro & malè affecto hepate, sanus & recens sanguis nullus produci, sicut & ex morbido sanguine caro nulla salubris coagulari potest. Sed tamen & sine hepate caro, velut & sanguis, cognosci potest. Si enim vtraque sana sint, verum & naturalem suum colorem habent, qui est purpureus, lucidúsque nullo extraneo colore (vt flauo aut liuido) perfusus. Illi enim extranei colores morbos & ægritudines omnino indicant.

Signatura quid fit in animalibus.

Hepar principiū sanguinis.

Sed insuper alia quoque signa sunt, admiratione certè dignissima, quando nimirum Archeus signator est, & signat in fœtu vmbilicum nodulis, ex quibus quotnam mater fœtus aut ediderit, aut adhuc editura sit, cognosci potest.

Vmbilici infantum nodi quid indicent.

Signator idem cerui cornua signat ramis, ex quibus ætas eiusdem cognoscitur. Quot enim cornu ramos habet: tot annos ceruus natus est. Cumque quotannis noui vnius cornu accessio fiat: ceruis ætas ad 20. aut 30. annum dignosci potest.

Rami cornu cerui annos eius notant.

Sic & Signator vaccæ cornua circulis notat, ex quibus, quot vitulos gestârit, cognoscitur. Quilibet enim circulus vitulum vnum indicat.

Circuli cornu vaccæ &c.

Idem Signator primos dentes equi, extrudit, vt primis septenis annis illius ætas ex dentibus certò cognosci queat. Primùm enim equo nato 14. dentes enascuntur, de quibus quotannis geminos perdit. Et sic

Dentes equi &c.

septem

septem annorum, decursu vniuersi excidunt. Hâc de causâ etiam septimum annum egressus equus, non nisi à peritissimo & exercitatissimo cognosci potest.

Idem Signator signat volucris rostrum & vngues peculiaribus signis, vt auceps peritus quiuis annos & ætatem illius ex illis censeri queat.

Rostra & vngues. &c. auiū.

Idem Signator ægrotorum porcorum linguas ex anthematis notat, ex quibus impuritas eorum cognoscitur. Et velut impura lingua est, ita & in vniuersum corpus.

Idem Signator coloribus discretis nubes signat, ex quibus tempestates cœli prænosci possunt.

Sic etiam Lunæ circulum distinctis coloribus, quorum quilibet peculiaris interpretationis est, signat. Sic rubedo plerunque futurum ventum indicat. Viriditas, nigredóque, pluuiam. Hæc duo commixta, ventum cum pluuia: quod in mari signum est, cùm plerunque sæuas tempestates & procellas portendat. Claror & candor lucidus bonum signum est, cumprimis in Oceano. Plerunque enim tempestatem placidam, quietam & serenam præsagit. Quicquid ergo suis signis ita Luna portendit, id sequenti die euenturum est.

Astronomiç, giçq species quę.

Et hæc hactenus de signis Naturalibus tradita sint. Quantum verò porrò ad supernaturalia attinet, ea res singularis scientiæ & experientię est, velut est Astronomia Magica, &c. & similes. Hîc opus est in illis certam scientiam comparari. Hinc enim multæ aliæ quoque artes prodeunt, vt Geomantia, Pyromantia, Hydromantia, Chaomantia, & Necromantia, quarum quælibet sua peculiaria astra habet quæ astra modo supernaturali ita signant. Et sciendum est, astra Geomantiæ signa sua signare seu imprimere in terrena corpora vniuersi orbis, multis quidem ac variis modis. Nam & terram mutant, & terræmotus ac hiatus pariunt, gignunt colles & valles, multa noua crescentia parturiunt, proferunt Gamaheos nudis figuris & imaginibus, insignes vires & potentias habentes, quas quidem à septem Planetis accipiunt, non secus ac orbis seu scopus glandem aut telum accipit à iaculatore. Quomodo verò signa ea & imagines Gamaheorum seorsim cognosci, & quid Magicè ootent, sciri queant: magnæ experientiæ & Naturæ rerum cognitionis id opus est, quod quidem perfectè hîc tradi nullâ ratione potest. Hoc autem probè notandum est, quòd lapis seu Gamaheus quilibet non nisi vnius Planetæ proprietate & virtute pollere, adeóque ab vno saltem Planetâ dotari possit. Et licèt quidem duo pluresue Planetæ in terrenis corporibus, velut in superiore Firmamento coniungantur: vnus tamen ab altero opprimitur. Sicut enim vna domus geminos dominos minimè fert, sed alter alterum extrudit: ita hîc quoque. Vnus manet dominus: alter seruit. Aut, quemadmodum custodientem domum quandam, superueniens alius, per vim eiicit, & se dominum constituit, omnia pro nutu & arbitrio suo disponens, altero interim ad seruitia redacto; sic etiam astrum vnum expellit alterum, vnus Planeta alterum, vnus Ascendens alterum, vna

Gamaheorum via vnde & qualis.

Influentia alteram, vna Impressio alteram, vnū Elementum alterum. Sicut enim aqua ignem extinguit: ita Planeta vnus alterius proprietatem elidit, & suam inuehit. Idem eodem modo etiā de eorum signis intelligendū est, quæ multiplicia sunt, & non Characteres tantùm, veluti multi arbitrantur, sed vniuersa ea, quæ in totā Mappā Planetarum inueniuntur, hoc est, quæcunque Planetis illis cognata & subiecta sunt.

Subiecta quæ sunt SOLI.

Vt autem ex addito exemplo me planiùs intelligatis: scire vos velim, Planetæ Soli subiici Coronam, Sceptrum, Solium, omnémque regiam potestatem & maiestatem, omnem dominationem, omnes diuitias, thesauros, ornatus & apparatus huius mundi.

LVNA.

Lunæ Planetæ subiecta sunt, omnis agricultura, nauigatio, peregrinatio & peregrinatores, & quæ alia huc spectant.

MARTI.

Planetæ Marti subiciuntur, Munitiones (vt vocant) omnes, bracteæ, Loricæ, tormenta hastilia, denique omnia arma, & quæ ad bellum pertinent,

Mercurio.

Planetæ Mercurio subiciuntur omnes literati, omnia instrumenta Mechanica, & quæ ad artes requiruntur.

Ioui.

Planetæ Ioui subiciuntur omnia iudicia & iura, ordo vniuersus Leuiticus, omnes Ecclesiarum ministri, templorum ornatus, clenodia, & si quæ alia huius classis sunt.

Veneri.

Planetæ Veneri subiiciuntur, quæcunque ad Musicam referuntur, Musica instrumenta, & excercitia venerea, amores, scortationes, &c.

Saturno.

Planetæ Saturno subiciuntur, quicunque in & infra terram operantur, vt metallarij, cuniculari, Vespillones, fontium effossores, velut & omnia his familiaria instrumenta, &c.

Pyromantiæ qualia signa.

Pyromantia signa sua per Astra Ignis promit, in igni communi, per singulares scintillas, flammas, crepitus, &c. In fodinis per coruscationes: in firmamento, per Stellas, Cometas, & fulgur, & fulmen, & Nostoch ac similia, in spectris per Salamandrinos, Ethnicos & similes spiritus, ignis specie apparentes.

Hydrom. qualia signa.

Hydromantia signa sua dat per astra aquæ, per fluctus, exundationes, defectus, decolorationes, Lorindos, noua fluenta, rerum terrenarum ablutiones. In Magicâ & Nigromantiâ per Nymphas, visiones, & monstra supernaturalia in aquis & mari.

Chaoman. signa qualia.

Chaomantia signa sua exhibet per astra aëris & venti, per discolorationem, perditionem & vastationem omnium tenerarum & subtilium rerum, quibus ventus aduersus est, excutiendo & denudando flores, folia, frondes, caules. Si astra chaomantiæ mouentur, Necrocomicæ ex superiore aëre decidunt, & frequenter voces ac responsa audiuntur: Item arbores cum radicibus ex terrâ euelluntur, & ædes prosternuntur. Conspiciunt Lemures, Penates, Vndenæ; Syluani &c. Sic etiam Tereniabin, Tronossia, & Manna, super arbores & herbas decidit.

Necromantia signa sua promit per astra mortis, quæ nos etiam Euestra vocamus, si-

gnantia corpus ægroti & moribundi hominis, maculis rubeis, liuidis & purpureis, quæ certæ mortis, tertiâ die insultatæ, indicia sunt. Signant etiam hominum manus & digitos maculis luteis, quæ certa signa fortunæ instantis sunt siue bona ea siue mala sit. Quando ergo Necromantiæ Astra mouentur, tunc mortui miracula & signa edunt, & defuncti eruentant, res mortuæ conspiciuntur, & voces ex sepulchris audiuntur: tumultus & trepidationes in Ossorijs surgunt, & mortui viuentium formâ & habitu apparent, & conspiciuntur in visionibus, speculis, Berillis, lapidibus & vndis, specie varia: Euestrum & Trarames signa dant pulsando, percutiendo, tundendo, cadendo, iaciendo, &c. Vbi tumultus seu sonus tantùm auditur, sed nihil videtur, quæ omnia certa sunt indicia mortis, præsagientia ipsam ei, cuius habitu apparent, aut quo loco audiuntur, &c.

De his signatis præter iam dicta multa adhuc recenseri possent. Sed cum illa, malas, damnosas & periculosas phantasias, imaginationes, & superstitiones secum afferant, quæ non infortunij tantùm, sed etiam mortis causa fieri possent: ea silentio transilimus. Reuelari enim nobis prohibita sunt, cùm ad arcanam scholam & potestatem diuinam pertineant. Iam ergo libello huic colophonem imponamus.

PH. THEOPHRASTI BOMBAST AB HOHENHEIM, PHILOSOPHI MONARCHÆ, SPAGYRICI PRINCIPIS, ASTRONOMI MAXIMI, Medici paradoxi, Arcanorum Mechanicorum Trismegisti.

LIBER DE TINCTVRA PHYSICORVM CONTRA Sophistas natos post diluuium in sæculo Domini nostri Iesu Christi filij Dei.

PRÆFATIO.

VM tu Sophista, me tam fatuis ac mendacibus verbis vbique locorum vituperes, quòd oriundus ex Heluetia rudis nihil intelligam aut sciam: item, quòd literâ vna medico plus existens, ex vna aliam regionem vagabundus oberrem: ideò hoc tractatulo nescios & inexpertos palã facere mundo proposui, tum quid in primo sæculo bonarũ artiũ exstiterit quid mea contra tuam, quidque tua contra meam artem valeat, & existimanda sit, & qui me posteri in sæculo gratia imitabuntur. Hermetem, Archelaũ, ac alios in primo sæculo intuere quales Spagyrici extiterint, quantíque Philosophi. Hoc ipsum testantur etiam tuorum aduersarij, qui tui sunt, ô Sophista, patroni, si idola potius hoc adhuc tempore. Quamuis verò nec id per tuos patres authenticos & sanctos falsò reputatos foret attestatum: antiqua tamen Smaragdina tabula plus artis indicat & experientiæ tùm in Philosophia, tum in Alchimia, Magia similibúsque, quam vnquam à te caterváque tuâ totâ doceri poterit. Si nondum ex præcedentibus intelligis, qui thesauri quantíque sint isti, dic mihi, cur Princeps aut Rex nullus Ægyptios potuit subiugare? Tum quare Diocletianus Imperator (quotquot ad suas manus peruenire potuerunt) Spagyricos libros comburi iusserit? Nisi quid continuissent eorum libri, dudum intolerabile iugum subire coacti fuissent, quale tibi Sophista collegisque tuis in collum aliquando ruent. — Tabulæ Smaragdinæ.

Hoc medio sæculo Monarchia cunctarum artium ad me Theoph. Paracelsum Philosophiæ, Medicinæque principem tandem deriuata est. Ad hoc enim à Deo sum electus, vt phantasias omnes excogitatorum & falsorum operum, putatitiorum & præsumptuosorum verborum extinguerem, siue ea sint Aristotelis, Galeni, Auicennæ, Mesuæ siue cuiuscunque alterius eorum assecla placita. Theorica námque mea procedens ex luce naturæ nunquam labefactari ob sui constantiam, nec immutari poterit, sed quinquagesimo post sesquimillesimũ octauo demũ virere incipiet anno. Practica tandè sequens admirãdis incredibilibúsque signis comprobabitur, sic vt mechanicis ac plebi communi palam futurum, & isti penitus intellecturi sint, quàm contra Sophistarum nugamenta constans immotáque stet ars ista Paracelsica: cùm interim illa Sophistica papalibus & Imperialibus priuilegijs suas ineptias firmari ac muniri opus habeat. Quòd autem à te Sophista mendicus & vagabundus habeor, pro me tibi Danubius atque Rhenus me etiam tacente respondebunt. Sæpius ista perperam excogitata per te calumniæ contra me, Comitibus & Principibus multis, item ciuitatibus Imperialibus, ac Equestri dignitati nobilitatique displicuerũt. Habeo namque thesaurum in quadam Fori Iulij ciuitate VVeinden reconditum dictâ, in Xenodochio, quam nec tu Leo Romanus, nec tu Carolus Germanus totâ substantia vestra persoluere potestis. Quanquam signata stella in Arcanum nominum vestrorum illapsa, nulli, quàm à diuina Spagyricæ filiis cognita fuerit. Quare cum tu verminose pediculoséque Sophista, Monarcham arcanorum ignarum, fatuum & prodigum decoctorem existimes: medio iam sæculo honorificam in eo prosecutionem, virtutes ac præparationem illius Tincturæ Physicorum hoc libello palam facere volo, veritatis in amatorum vtilitatem & honorem, & quò verarum artium contemptores ad egestatem redigantur. Hoc Arcano postremum sæculum, vt gratiæ dono veríque spiritus munere illustrabitur manifestò, compensabitúrque, sic, vt ab exordio mundi simile germen intellectûs & sapientiæ haud vnquam auditum sit. Interim virtutem supprimere probos non poterit, nec multorum istorum opes aut potentia tectũ damno erit. — Thesaurũ Theophrasti weiden. &c.

DE TINC-

DE TINCTVRA PHYSICORUM Philippi Theophrasti Paracelsi.

CAPVT. I.

DIco Philippus ego Theoprastus Paracelsus Bombast, post gratiæ diuinæ manifestationem ad Physicorum Tincturam varias quæsitas esse vias, quæ finaliter omnes ad eundem scopum & finem peruigerunt. Hermes enim Trismegistus Ægyptius iuxta suam rationem opus hoc aggressus est. Orus Græcus eundem seruauit processum. Hali quidem Arabs in ordine suo permansit. Albertus verò Magnus Germanus etiam prolixum est secutus processum. Quilibet istorum pro modo suo progressus est, nihilominus ad vnum eundémque terminum peruenerunt omnes, videlicet ad vitã longam, à Philosophis tantopere desideratam, & ad honestam eiusdem in hac miseriarum valle sustentationem & conseruationem. Hac ergo tempestate peculiaribus à Deo donis ego Theophrastus Paracelsus Bombast, Monarcha Arcanotum, dotatus sum, ad hunc nempe modum, vt summi huius operis Physici quiuis indagator imitari me ac sequi opus habeat, siue sit Italus, Polonus, Gallus, Germanus, siue qualiscunque fuerit & quis fuerit. Hinc post me vos omnes Philosophi, nec non Astronomi & Spagyri, quantumuis alti nominis extitatis. Ego vobis Alchimistis atque Doctoribus exaltatis à me summis laboribus, regenerationem illam corporalem ostendam, aperiámque. Docebo vos. Tincturam, Arcanum vel Quintum Esse in quo Mysteriorum omnium ac operum fundamenta latent. Etenim quisque fidem alteri potest ac debet adhibere solùm in eis, quæ expertus per ignem est. Si quis præter hanc experientiam quid attulerit in Spagyricâ vel Medicinâ, haud est quod credas, cùm in igne per experientiam verum separetur à falso. Lux naturæ siquidem ad huoc modum creatã est, vt per eam vniuscuiusque rei proba vel examen appareat, his tamen qui ambulant in eo lumine tantùm. Ex eâ luce docebimus optimis demonstrationibus, eos omnes, qui propriis phantasiis, acutísque speculationibus hanc prouinciam tam difficilem aggressi fuerunt vnquam ante me, suo damno fatuitatis suę periculum fecisse. Quapropter ex meo fundamento multi rustici nobiles facti sunt: contrà per putaticiam & opinabilem illorum artem, rursum nobiles in rusticos transmutati, cùm aureos in capite montes portarent, antequam in carbones manus immisissent. Discendę primùm ergo digestiones, destillationes, sublimationes, reuerberationes, extractiones, solutiones, coagulationes, fermentationes, fixationes, & omne, quod ad opus hoc instrumentum requiritur, cognoscendum est vsu, prout vitra cucurbitę, circulatoria, vasa Hermetis, terrea vasa, balnea, furni ventales, reuerberatorij, similésque alij, nec non & Marmor, carbones atque tenacula. Sic demum in Alchimia medicináque proficere poteris.

Tinct. Physic sectatores. Hermes, &c. Orus, &c. Hali Arabs, &c. Albertus Magnus.

Theophrasti præcellētia omnes subiugat

Ignis probatio sola certa. Luminis naturę finis. qui

Tincturę cognitio ea quæ permiscēda.

Quamdiu autem per phantasiam & opinionem fictitiis tuis libellis adhæreres: ad horum nullum aptus & prædestinatus eris.

De Definitione subiecti materiaeque Tincturæ Physicorum.

CAP. II.

PRiusquàm igitur ad processum Tincturæ veniam, eius tibi subiectum opus est, vt patefaciam. Hoc enim in peculiari semper hactenus occultatione seruatum est à veritatis amatoribus. Est itaque Tincturæ materia quædam res (vbi me tamen iuxta Spagyricum sensum intellexeris) quæ quidem ex tribus in essentiam vnam arte Vulcani transit, aut manere potest. Verùm vt eam intitulem tibi suo nomine iuxta veterum vsum Leo rubeus à multis vocatus, paucis verò cognitus est. Hic per auxilium naturæ, nec non artem ipsius Artistæ potest in aquilam albam transmutari, sic vt ex vno duo fiant, supra quod aureus splendor Spagyro non ita relucet: illa duo magis in vno seruata lucent. Iam si Cabalistarum & veterum Astronomorum vsum non intellexeris, à Deo minimè natus es ad Spagyricam artem, nec per naturam ad Vulcanicum opus electus, neque vt os in Alchimisticis aperias artibus, creatus es. Est itaque Tincturæ materia Margarita maxima, pretiosissimúsque thesaurus, ac nobilissimum quod iuxta manifestationem Altissimi necnon hominum considerationem in terris esse potest. Hoc est Lili Alchimiæ, & Medicinæ, quod Philosophi tam accuratè quæsiuerunt: verùm ob defectũ integræ cognitionis, & perfectæ præparationis eius ad finem perfectum non perduxerunt. Per inuestigationes eorum & experientias, tincturæ tantùm initium datum est nobis: at verum fundamentum, quod collegas imitari meos decet, mihi relictum fuit, sic vt nemo suas larnas nostris intentionibus immiscere debeat. Ego meritò post longas meas experientias, Spagyros corrigo, & falsum aut erroneum à vero separo, cum longis inuestigationibus repererim ea, ob quæ iustè diuersa reprehendere queam, & immutare. Veterum si tamen experimenta meis excellentiora comperissem, tantos minimè labores assumpsissem, quos in gratiam, vtilitatem, & honorem proborum Alchymistarum omnium subij libenter, &c. Cum ergo Tincturæ subiectum satis declaratum sit, vt inter fratres duos vix fideliùs queat aut liceat præstari: præparationem eius aggredi, & postquam primi seculi experientias posui, meas etiam inuentiones addere volo: quibus quidem postremò Gratiæ tandem Sæculum adhærebit, quoscunque interim ex tua Philosophiâ Sophista tu feceris Patriarchas, antesignos.

Tincturę quæ materia seu subiectū.

Leo rubeus in aquam conuerti potest.

Lili quid

De Processu veterum ad Physicorum Tincturam, & breuiori per Paracelsum inuentione.

CAP. III.

SPagyri veteres Lili putrefecerunt per mensem Philosophorum, & postmodum spiritus humidos ab eo destillârunt quousq; sicci tandem eleuati sunt. Caput mortuum spiritibus humidis iterum imbuerunt, & ab eo per destillationem sæpiùs abstraxerunt, idque tam diu donec sicci prorsum eleuati fuerunt. Indè post abstractos humores & siccos spiritus per

Lili præparatio.

pellicanum

pellicanum ter aut quater simul vniuerunt, donec Lili totum in fundo siccum resideret. Quamquam experientia prima processum hunc ante fixationem dedit, nihilominus antecessores nostri sæpiùs eò votú perfectè suum assecuti sunt. Breuiorem tamen viam habuissent ad rubei Leonis thesaurum perueniendi, si concordantiam Astronomiæ cum Alchimiâ didicissent, prout eam in Hermetis Apocalypsi demonstraui. Cùm verò dies quilibet (vt Christus loquitur in fidelium consolationem) propriam suam curâ habeat, Spagyris ante mea tempora labor fuit ingens & grauis, qui iam auxilio S. Spiritus affluentis postremo sæculo, meâ Theoricâ nec non practicâ sublenabitur atque declarabitur, illis omnibus qui suis in operibus cum patientiâ constantes perseuerauerint. Ego namque naturæ proprietates expertus sum, essentiásque & conditiones, eiusque noui coniunctionem, æquè benè ac resolutionem: quod summum & maximum est in Physico, nunquam Sophistis cognitum hactenus.

Cùm ergo primum sæculum Tincturæ primam dederit experientiam, ex vno simplici duo Spagyri fecerunt. Verùm cum id inuentum medio sæculo postea periisset, eorum successores diligenti perscrutatione, postea in illius simplicis nomina duo inciderunt, idque nominârunt vnico vocabulo nempe Lili, tanquam Tincturæ subiectum. Tandem imitatores naturæ materiam hanc (non secus ac in terra semen) tempore suô putrefecerunt, cum ante corruptionem hanc nihil ex eo nasci, nec Arcanum aliquod erumpere posset. Postea spiritus humidos abstraxerunt à materia, donec tádem ignis violentiâ sicci pariter sublimati fierent, vt hâc viâ, non aliter quàm rusticus ex anni tempore, peruenirent ad maturitatem, prout vnum post aliud ascendere solet, ac decidere. Postremò, veluti post Ver Æstas prodit, fructus illos & siccos spiritus incorporarunt & Magisterium tincturæ perduxerunt eo, donec ad messem deueniret, ac ad maturationem se disponeret.

Lili tincturæ subiectũ.

De Processu per Paracelsum ad Physicorum Tincturam abbreuiato

CAP. IV.

TAm prolixo labore, tædiosáque reiteratione Spagyri veteres non indiguissent, si ex scholâ mea suum opus didicissent & fuissent aggressi: votum æquè benè suum assecuti fuissent, impensis laboribúsque longè minoribus. Hâc tempestate verò qua Theophrastus Paracelsus Arcanorum aduenit Monarcha, inuentionis tempus est præ manibus, quæ Spagyris omnibus ante me fuit occulta. Quapropter dico: tantùm rosei coloris à Leone sanguinem accipite & ex aquila gluten: quæ postquam simul coniunxeritis, iuxta veterem coagulate processum. Tincturam habebitis Philosophorum quam infiniti quæsiuerunt, inuenerunt åque paucissimi. Velis nolis tu Sophista, Magisterium hoc est in ipsa natura, Magnaléque Dei supra naturam, atque thesaurus in hac miseriarum valle pretiosissimus. Extrinsecus si aspicias, videtur esse vile quid. aliud in multò nobilius quàm fuerit antea, transmotare. Miraculum tamen id esse à Spagyro productum, est quod patiare, nec non fateare: qui suæ præparationis arte, vile corpus extrinsecùs visibile corrumpit, ex quo nobilissimam aliam & pretiosissimam essentiam excitat. Si tu pariter aliquid ex Aristotelico lumine didicisti vel nostri, aut ex Serapionis regulis, prodi huc, & in lucem idipsum profer Experientiâ. Scholarum ius, vt honoris amatorem atque Doctorem decet, nunc serua. Si verò nihil scis aut efficere vales: cur tu me tanquam Helueticam vaccam irrationabilem contemnis, & vagabundum circulatorem criminaris? Ars est altera natura, mundusque peculiaris, vt experientia contra te, nec non idola tua testatur atque demonstrat. Quædam igitur simplicia interdum componit Alchimista, quæ postquam iuxta suam corrumpit necessitatem, aliud indè præparat. Sic enim persæpe ex multis postmodum vnum fit: quod plus efficit, quàm ipsa natura per se posset, vt in Gastayno apertè satis patet, ex Saturno Venerem fieri: tum in Carinthia, ex Venere Lunam: & in Hungaria, ex Luna Solem, vt interim taceam de transmutationibus aliis rerum naturalium, Magis satis cognitis, quæ mirabiliùs quàm Ouidius in sua Metamorphosi narrat, prodeunt in lucem. Rectè me vt intelligas: Leonem tuum in Oriente quæras, & Aquilam ad Meridiem in assumptum hoc opus nostrum. Instrumenta meliora non reperies quàm Hungaria, nec non Histria producunt. At si cupias id ex Vnitate per Dualitatem, in Trinitate cum æquali permutatione cuiusque deducere: tum iter ad Meridiem dirigas oportet, sic in Cypro votum consequeris omne tuum, de quo fusiùs minimè disserendum est, quàm in præsentia declaratum fecimus. Arcanorum istorum, quæ transmutationes exhibent, adhuc plura sunt, etsi paucis cognita: quæ licèt alicui manifestentur à Domino Deo, non propterea statim erumpit artis huius rumor, sed Omnipotens cum ea dat intellectum hæc & alia celandi pariter, vsque in aduentum Heliæ Artistæ, quo tempore nihil tam occultum erit, quod nõ reuelabitur. Videtis etiam ocularitet (quamuis loqui de his minime sit opus, quòd in irrisionem ab aliquibus adduci posset) in sulsulphuris Igne magnam tincturam esse gemmarum, quæ quidem eas sublimiùs exaltat, quàm ipsa natura per se valeat. Verùm ista gradatio metallorum & gemmarum à me hoc loco relinquetur, cùm de ea satis in arcanis arcanorum in libro de Vexationibus Alchimistarum, & in aliis abundè scripserim. Antecessorum nostrorum processum de Tinctura Physicorum vt inceperam perfectè concludam.

Theophr. sæculum felix. Tinctura Physica præparat.

Ars est altera natura.

Helias artista, &c.

De Conclusione Processus Veterum à Paracelso facta.

CAP. V.

POstremò Spagyri veteres, Lili pellicanatum siccatumque, ignis ordinata quadam augmentatione tamdiu fixârunt, quousque à nigredine iuxta colorum omnium permutationem, rubeum instar sanguinis fieret, & cum ea Salamandræ

mandræ conditionem indueret. Rectè quidem ab eis tali labore processum fuit, ac ad eundem modum, etiam vnumquemque margaritam hanc ambientem, procedere æquum est, ac decet. Hunc tibi clarius declarare, mihi difficillimum erit, nisi didiceris in Alchumistarum Scholà gradus ignis obseruare, vasa quoque tua mutare. Tum demum enim videbis, mox atque Lili tuum in Ouo Physico fuerit excalefactum, admirandis apparitionibus coruo nigrius fieri, cygno postmodum successu temporis albius: & postremò transiens per flauedinem, sanguine quouis magis rubeum euadere. Quærite, quærite, primus ait Spagyrus, & inuenietis; pulsate & aperietur vobis. Impium indecorúmque foret aut tam perfidæ cibum in os ponere. Ipsa potius ad hunc volare sinatur, prout ego cum cæteris ante me facere coactus fui. Veram igitur artem sequere. Hæc enim in perfectam eius cognitionem te ducet. Non est, quod ampliùs aut clariùs hic apponatur quidpiam quàm antea dixerim. Doceant Pharisaicæ Scholæ tuæ te quicquid volent ex instabili suo labilique fundamento, quod suum terminum aut scopum non attigit. Vbi tandem Alchumisticam industriam, accuratissimè quam fieri potest, edoctus fueris: nihil tum demum in rerum natura tam difficile futurum est, quod non artis huius auxilio tibi manifestum esse possit. Natura siquidem ipsa nihil in lucem edit, quod in summam sui perfectionem sit adductum, prout hoc loco videre licet ex vnitate vel vnione dualitatis nostræ: Verùm homo Spagyricis præparationibus id eo perducere debet, quo per naturam ordinatum fuit. Hæc de processu veterum, & meà correctione Tincturę Physicorum, quod ad præparationem eius attinet, à me satis dicta sint hactenus.

Perfectissimum nihil natura producit.

Porrò cum nunc Ægyptiorum thesaurum istum in manibus habeamus, est, quod eum in vtilitatem nostram conuertamus: quæ dupliciter ex Spagyrico Magisterio nobis offertur. Priore modo, prout ad renouationem corporis applicari potest: posteriore verò, prout in transmutationem metallorum adhibenda est. Cum igitur ego Theophrastus Paracelsus vtrumque diuersimodè sim expertus, iuxta signa quidem operis, ac prout in experientiâ probáque mihi meliùs & perfectiùs apparuerunt, eadem describere volo proponeréque.

De Transmutatione Metallorum per Medicinæ proiectionem.

CAP. VI.

SI Tinctura Physicorum in transmutationis vsum venire debeat, eius primò libra super Solis fusi libras mille proiicienda est. Medicina tum demum præparata fuerit, ad leprosum humorem metallorum transmutandum. Admirandum hoc opus in luce naturæ est, videlicet Spagyri Magisterio seu operatione metallum perire quod prius erat, aliudque fieri. Aristotelem illum id cum suâ malè fundatâ Philosophia fatuum reddidit. Rustici quidem in Hungariâ, cum ferrum suo tempore proiiciunt in fontem quendam vulgari nomine Zipserbrunnen, in ferruginem id consumitur, quæ follibus & igne liquefacta, mox pura Venus existit, quæ nunquam in ferrum amplius redit. Similiter in monte Kuttenberg/ vulgariter nuncupato, lixiuium ex Marchasitis colant, in quo ferrum illicò in optimam Venerem transit altè graduatam, & malleo tractabiliorem alterâ naturali. Hæc & similia plura simplicibus magis hominibus quàm Sophistis cognita sunt, quæ metalli speciem vnam in alteram transmutant. Quæ tamen propter insignem ignorantium contemptum, velut & ex parte propter artificum iustam inuidiam abscondita ferè manent. Ego quidem in Istriâ Venerem vltra 24. gradus, (al. 38.) sæpiùs adduxi, sic vt Solis color altiùs ascendere nequeat, constantem in Antimonio vel in quartali, quâ quidem vsus sum in omnibus, vt aliis.

Zipferbrunnẽ/ ferrũ in rubiginem vertit. Kuttenberg/

Quamquam autem veteres Artistę fuerint huius Arcani percupidi, summáque diligentiâ quæsiuerint illud, nihilominus paucissimi iuxta perfectam præparationem ad finem suum id producere potuerunt. Multas námque difficultates & obstacula metalli minoris in melius transmutatio secum adfert, prout Iouis in Lunam, aut Veneris in Solem. Magnalia naturæ multis hominibus occulta esse Deus fors voluit propter peccata. Nam cùm aliquoties ab Artistis tinctura hæc iam præparata esset, ipsique proiectionem in effectum deducere non possent, accidit, vt ex eorum incuriâ custodiáque malâ illa à gallinis comederetur, quibus deinde plumæ deciderunt, ac, vt ipsemet vidi, rursum creuerunt. Hàc viâ transmutatio per abusum ex negligentiâ Artistarum in Medicinam & Alchimiam venit. Cùm enim eà Tincturâ, nempè iuxta suum desideriũ, vti minimè possent, eandem ad renouationem hominum conuerterunt, vt seq. capitulo nunc latiùs audietur.

Tinctura à gallinis esitata quid fecerit.

De renouatione hominum

CAP. VII.

Physicorum in Ægypto primorum aliquot, ac priscorum per hanc Tincturam annos centum & quinquaginta vixerunt. Item vita multorum ad aliquot sæcula producta prolongatáque fuit, prout habetur in diuersis historiis apertissimè, quod nemini fermè credibile videtur. Eius namque vis tam admirabilis existit, vt corpus longiùs producat quàm agnatę naturæ possibile sit, ac in eo gradu id firmiter conseruat adeò, vt ab omnibus infirmitatibus tutum viuat. Et licèt senectam quidem habeat: apparet tamen nihilominus vt in primæuâ iuuentute constitutum.

Tincturę vis in prorogãda vita.

Est itaque Tinctura Physicorum vniuersalis Medicina, morbos omnes instar ignis inuisibilis, quomodocunque illi denominentur consumens. Dosis eius est exigua valdè, sed operatio potentissima. Per eam à me curata sanatáque sunt Lepra, Lues venerea, Hydropisis, Caducus, Colica, Gutta, similesque morbi: Lupus item, Cancer, Noli me tangere Fistulæ, nec-non genus morborum internorum, & certiùs quidem quàm credibile sit: cuius etiam testimonium exhibebunt Germania, Gallia, Italia, Polonia, Bohemia, &c. satis amplum.

Tinctura physicorũ quid.

Iam

Theophrastū a testantur Germania, Gallia &c.

Iam tu Sophista respice Theophrastum Paracelsum, quinam tuus Apollo, Machaon & Hippocrates contra me stare valeant? Hoc enim est Catholicum Physicorum, propter quod vitam longam prosecuti sunt omnes Physici ad resistendū morbis, & per hoc vniversale id maximè consecuti sunt & efficacissimè, iuxtàque suum arbitrium Tincturam Physicorum nominârunt. Quid enim in totâ Medicinâ maius esse potest, quàm eiusmodi corporis mundatio, per quam ab eo superfluitas omnis à radice prorsum tollitur, ac transmutatur? Sanato namque semine, perfecta sunt omnia. Quid prodest Sophistarum pessimè fundata purgatio, cum nihil eius tollat quod auferre debet? Quapropter excellentissimum veri Medici fundamentū est, Regeneratio naturæ, iuuentutisque restauratio: postmodum essentia noua ipsa totum hoc, quod sibi aduersatur expellit. Ad istam regenerationem, vires atque virtutes Physicorum Tincturæ mirabiliter inuentæ sunt, & vsque ad tempus à Spagyris veris vsitatæ secretò, nec non absconditæ.

Medici veri ars quę sit.

FINIS.

COELVM PHILOSOPHORVM

Siue

LIBER VEXATIONVM PHILIPPI THEOPH. PARAC.

Scientia & natura Alchimiæ, & quid de eâ sentiendum sit.

Per septem regulas seu canones fundamentales ad septem vulgata metalla directus: & præfationem cum additis nonnullis membris & appendicibus continens.

PRÆFATIO.

Theophrasti Paracelsi ad omnes Alchimistas, & huius libri Lectores.

Vos Alchimiæ periti, quot quot etiam cæterorum vobis maximas pollicemini diuitias, aut ☉ atque ☾, plurimum cupitis exstruere: quod Alchimia diuersimodè pollicetur ac docet: Pariter & vos, qui labores & vexationes libenter sustinetis, abstinere tamen ab ea minimè vultis, donec vobis eius præmia promissionésque cognita sint: hoc quidem ipsa experientia docet indies, è millib. ne vnumquidem votum suum assequi. An ob id ille naturæ defectus & artis sit? Non dico, sed Fati potius, & operantis imperitia ea culpa est.

Quapropter non vt solent alij vulgares Alchimistæ communiter, libellum hunc describere volui. Geauem admodum artem illi, processúsque docent erigere prolixissimos. ℞. Antim. hoc liquefieri permittas cum sale nitro, & tartaro, quorum vnciam semis accipe ☾ tantundem, ♃ ℥iij. quibus adde sulphuris ℥j. vitrioli ℥j. Cum Argento & Arsenico liquefiant in catino.

Cùm itaque signorum, siderum, planetarúmque cœlestium characteres vnà cum cæteris Nominibus inuersisque verbis Receptis, Materialibus & Instrumentis, in hac arte peritis notissimi sint: hoc denuò recensere eosdem libello superfluum esset: quamuis huiuscemodi signorum, nominum & characterum vsus tempore suo non sit inutilis.

Alius autem hic Alchimiam, quàm antea, tractandi modus per 7. Canones ex metallorum 7. serie deductus obseruabitur. Qui licèt in pomposam verborum elegantiam non erumpant, nihilominus tamen in eorum consideratione, quicquid ex Alchimia separandum est, abundè satis, & aliarum rerum Arcana plurima continentur: ex quibus etiam per speculationem admiranda quædam & noua resultant opera, quæ multoties ab antiquorum operantium & naturalium Philosophorum scriptis ac opinionibus longè diuersa, probatione tamen & experimento reperta & confirmata sunt.

Alchimistæ cur multi pauperantur.

Præterea nihil in hac arte est verius, quam idipsum, quod minime cognitum est, cuique minor fides adhibetur. Culpa, causaque difficultatis omnis in Alchimia, propter quam ad paupertatem reducuntur plurimi, reliqui autem frustra laborant, sola & vnica est operantium imperitia, materiarúmque nimia vel pauca nimis quantitas aut qualitas: ex quibus omnibus, res in operationibus vel destruuntur, vel redigantur ad nihilum. At si verus processus fuerit inuentus, res ipsam se mutans indies ad perfectionem magis accedit. Recta via facilis, sed à paucissimis reperitur.

Aliquando fieri potest, vt Speculatiuus quisquis artifex aliquam artem in Alchimia per delirium suum excogitare valeat, siue quidpiam, aut nihil inde sequatur. Nihil ipsum oportet facere, quo aliquid reducat in nihilum, & iterum aliquid oriatur ex nihilo. Et tamen hoc incredulorum prouerbium, non vtique falsum. Destructio bonum perficit: nam bonum apparere nullo modo potest ob suum occultatorem. Bonum etiam minime bonum est, dum occultatum est. Occultator est amouendus, vt bonum liberè cum claritate sua valeat apparere. Glossa, Occultator est mons, arena terra aut lapis, in quibus metallum creuit. At vnumquodque metallorum visibilium, occultator aliorum sex metallorum.

Et per Elementum ignis imperfecta quæque corrumpuntur, ac tolluntur, vti sunt hæc metalla quinque ☿ ♃ ♂ ♀ ♄. Econtra perfecta similiter non absumuntur igne, veluti ☉ & ☽, quo fit, vt in igne permaneant, & ex aliis imperfectis, in quibus corrumpuntur, simul corpus suum assumant & appareant oculariter. Qui & quonam pacto id fiat, ex septem canonibus colligi potest, cuius natura siue proprietatis quodlibet metallum existat, quid cum aliis operetur, & possit in eorum commixtione.

Verum hoc apprimè notandum est, septem istos canones à quouis, accessorio lectore, primâ facie lecturáque

lectorâque illicò perfectè intelligi non posse. Nam leui intellectu occulta & obstrusa facilè non percipit. Quapropter quinto horum canonum disputationibus indiget non exiguis. Plurimi sunt etiam superbiquè spiritus, qui sibi temerè persuasum habent, hæc omnia, quæ libellus iste continet se facile intelligere, quod inutilia & futilia sint, longè meliora se habere putantes, ob quæ ista quoque spernere iure possint. (☉).

CANON PRIMVS DE NATVRA *& proprietate* ☿.

OMnia sunt in omnibus occultata. Vnum ex ipsis omnibus est occultator eo- tum, & corporeum vas, extrinsecum, visibi- le & mobile. Liquefactiones omnes in isto vase manifestæ sunt. Nam hoc vas, viuens & corpo- reus spiritus existit: adeò coagulationes omnes, aut congelationes in eo conclusiuè compre- hensæ, cum fluere quidem superatæ, circumda- tæ, necnon contentæ sunt. Nullum huic li- quefactioni, multoque minus eius origini potest inueniri nomen, quo vocetur. Et quia calor nullus tam vehemens, qui huic æquipara- ri possit, ignis Gehennæ illi comparari debet. Huiusmodi liquefactio nihil prorsus com- mercij habet cum alijs naturalis ignis calo- re lactis, frigoréque naturali congelatis, aut coagulatis, quas congelationes, ob earum de- bilitatem in Mercurio obtinere nequeunt ef- que ob id ille planè contemnit. Inde colli- gere licet, Elementares vires corrumpentes nihil cœlestibus viribus (quæ vel Essentia Quinta, vel eius elementa vocantur) addere vel adimere; nec operandi potestatem habere. Cœlestes & infernales vires, elementis qua- tuor non obediunt, siue sicca, humida, ca- lida vel frigida sint. Nullum eorum operan- di facultatem habet contra Quintam essen- tiam, sed quodlibet proprias vires & opera- tiones per se continet.

Mercurii quæ natura sit. | Elementa inter cœlestia & infernalia nihil agunt.

Canon secundus, de Natura & proprietate ♃

Iouis natura quæ.

QVod manifestum est (intellige corpus Iouis) in eo cætera sex metalla corporea spiritualiter occultantur, vnum quidem alio profundiùs, tenaciusque. ♃ nihil de Quin- tâ participat Essentia, sed de Elementorium quatuor natura. Quapropter eius liquefa- ctio leui penitus igne superueniente manife- statur, & accedente frigore similiter leui coa- gulatur. Cum aliorum omnium metallo- rum liquefactionib. affinitatem habet. Nam quantò quid alteri naturà fuerit similius, tantò faciliùs vnitur illi per coniunctionem. Facilior etiam est, magisque naturalis propinquorum, quàm remotorum ad inuicem operatio. Re- motorum non vrget. Idem etiam non admo- dum metuitur, etsi maximum existat. Hinc fit, vt ad superos etiam non anhelent homi- nes: quia plurimum ab eis distant, eorum- que gloriam non vident. Pariformiter infe- ros admodum non formident, quòd remoti sint, eorumque status, & poenæ miseriam ne- mo viuentium nouit, aut expertus est: hac de causa nihili fit infernus. Res enim remo- tiores, eò viliores habentur, quò rudiorem locum obtinent: quia pro sui loci proprietate quæque res melior euadit, vel immutatur: quod varijs exemplis demonstrari potest.

Remota cur minus afficiant.

Quapropter quantò ♃ à ♂ & ♀ est re- motior, propinquior autem ☉ & ☽ reperi- tur, tantò maiorem aureitatem, aut argen- teitatem (vt ita loquar) in corpore suo conti- net, grandiorque, fortior, visibilior, tangibi- lior, perceptibilior, amabilior, acceptior, no- tior, & verior, quàm in remoto imperitur. Rursus, quò res quæuis remotior, eo vilior existimatur in prædictis omnibus ideò quòd semper præsens absenti rei præferatur. Quan- tò propinquius est manifestum tantò remotius est occultum. Quamobrem Alchimistæ tibi sedulò cogitandum est, quâ ratione Iouem collocare possis ad remotum & abstrusum lo- cum, quem Sol & Luna tenent, & vicissim So- lem & Lunam ex remotis adigas in propin- quum locum, vbi Iupiter steterat corporaliter: vt eodem modo Sol quoque & Luna ibidem corporaliter ad oculos re ipsa adstent. Trans- mutationis enim metallorum de imperfectio- ne in perfectionem, varia sunt operationum Recepta. Vnum alteri permiscere, tum alte- rum ab altero purum iterum separare, nihil aliud est, quàm permutatio, per alchymicum perfectum laborem instituta. Nota. Aurum multum Iupiter, & non parum argenti habet. ♄ & ☾ imponantur ei, & augmentabitur ☾ de reliquis.

Absente præsens præstantius.

Canon tertius de ♂, *& eius proprietatibus.*

Martis natura quæ.

OCculta sex metalla septimum expule- runt à se, ac illud effecerunt corporale, minimum relinquentia, maxi- valorem illi minimum relinquentia, maxi- mamque duritiem ac onus imponentia. Hoc facto omne suum coagulationis robur atque duritiem in istud excusserunt ac manifestarunt. Econtrà colorem, liquefactionemque cum sua nobilitate sibi retinuerunt. Difficillimum est, ac laboriosum ex inepto vulgarique homine, Principem aut Regem fieri. Sed Mars valida, pugnacique manu dominium acquirit. Regis- que locum occupat. Est tamen quod caueat ab insidiis, ne capiatur ex improuiso & fe- stinanter. Considerandum venit, quâ ratione ♂ regis locum, & ☉ & ☾ cum ♄ locum ♂ obtinere valeant.

Canon quartus de ♀ *& eius proprie- tatibus.*

Veneris natura quæ.

ALia sex metalla, ♀ ex omni suo colo- re medioque liquefactionis, cum incon- stantia corpus extrinsecum fecerunt. Necessa- rium tamen foret ad intelligentiam aliquot exemplis demonstrare quìnam res manife- sta per ignem occultetur, & manifestetur oc- culta materialiter. Quicquid est combustibile, naturaliter per ignem transmutari potest de vnâ in aliam formam, videlicet in calcem, fu- liginem, cineres, vitrum, colores, lapi- des, & in terram: quæ postrema rursus in multa corpora noua reduci potest metallica. Si metallum etiam adustum, aut ærugine vetusta fragile esset, malleationem ignitioni- bus iterum adipiscetur.

Canon quintus de natura & proprietatibus ♄.

Saturni natura quæ.

DE propria sua natura Saturnus ita loquitur: Pro suo me etecerunt examinatore sex alia, deque loco spirituali extruserunt à se: corruptibile corpus in mansionem eiusam adiecerint, vt quod ipsa nec sunt, nec habere cupiunt, sim id ego. Sex fratres mei spirituales existunt, inde fit, vt corpus meum, quoties ignitus [illegible], penetrent, ac vna mecum igne pereant, ☉ & ☾ tamen exceptis: quæ mea mundantur & superbiunt aqua. Spiritus meus est aqua emolliens fratrum meorum rigida & congelata corpora. Corpus meum tamen ad terram est procliue: quicquid in me recipitur, etiam conforme fit eius, & per nos in corpus vnum conuertitur. Mundo minimè foret vtile, si cognosceret, aut saltem crederet, quidnam in me lateat, efficereque possim: vtilius foret, si mecum id, quod possum facere calleret: Alchymistarum artes omnes deserens, hoc solo, quod in me est, & per me fieri potest, vteretur. Frigoris lapis est in me, hæc est aqua, per quam spiritus congelari facio metallorum sex in Esse corporeum septimi, hoc est, ☉ cum ☾ promouere.

Antimonium est duplex.

Duplex reperitur Antimonium, vnum vulgare nigrum, quo repurgatur: ☉ in eo liquefactum. Hoc cum ♄ habet affinitatem proximam. Alterum est album, quod Magnesia etiam dicitur & Bisemutum. Affinitatem habet cum ♃ maximam, & cum altero Antimonio permixtum augm[illegible]tat Lunam.

Canon sextus de Luna & proprietatibus eius.

Lunæ Natura quæ.

EX Luna conficere velle ♄, aut ♂, non est leuius vel facilius opus, quàm ex ☿ ♃ ♂ ♀ ♄, Lunam ingenti lucro facere velle. Non est enim vtile, perfecta in imperfecta, sed hæc in illa transmutare. Sed quænam sit materia Lunæ, vel vnde proueniat, oportet etiam cognoscere. Quisquis id considerare non valet, vel perquirere, nec Lunam efficere poterit. Si rogetur, quid est Luna: Est ex sex metallis, spiritualiter occultatis, ipsa septimum, externum, corporeum, & materiale. Nam semper sex metalla, septimū in se continet spiritualiter occultata. Et sex metalla spiritualia non persistunt absque vno metallo extrinseco & materiali. Sic etiam nullum corporale metallum absque illis sex spiritualibus locum aut essentiam habere potest. Corporalia metalla septem liquefactione bene permis[illegible], [illegible] mixtum hoc non est ad faciendum [illegible] Lunam vtile. Nam in ea mi[illegible]ra manet [illegible]que metallum in sua natura, [illegible] in igne, vel ab eo fugit. Exempli g[illegible] quocunque modo potes ☿ ♃ ♄ ♂ ♀ ☉ ☾, sob id minimè fiet. [illegible] Sol & Luna [illegible] era perinit [illegible] nt, vt ex Sole & Lu[illegible] Sol [illegible] Luna. Quamuis enim o[illegible] liquet [illegible] massam vni[illegible] us man[illegible] natura quod[illegible] uin, qu[illegible] est. Hæc sunt, quæ [illegible] mixtione [illegible] fuerunt. De [illegible] permixtione & communione [illegible] sciendum est, nullam separationem aut mortificationem spirituum esse: quia tales spiritus absque corporibus nunquam persistere possunt. Etiamsi corpus in vna hora centies illis adimeretur & mortificaretur, nihilominus aliud semper, priore multo nobilius, acquirerent. Et hæc est metallorum transpositio de vna mori in aliam, hoc est, de minori gradu in maiorem & altiorem, hoc est in Lunam, & ex meliori in optimum & perfectissimum, id est, Sol splendidissimum, & planè regium metallum. Est igitur verissimum, quod supradictum est sæpius, sex metalla septimum semper generare, aut ex se in Esse manifestum producere.

Quæstio. Si verum est, Lunam, & quodlibet metallum ab aliis sex originem ducere generarique. Quæ est igitur eius proprietas & natura? Responsio. [illegible] ♄ ☿ ♃ ♂ ♀ ☉ nihil, nec aliud metallum fieri potest, quàm Luna. Causa est, quod aliorum sex metallorum quodlibet bonas duas habet virtutes, quarum summatim duodecim sunt. Istæ sunt Lunæ spiritus, qui breuibus verbis ad hunc modum cognosci potest. Nam Luna est ex sex spiritualibus metallis & eorum virtutibus: quarum vnumquodque duas possidet. Summatim itaque 12. sunt in vno corporali metallo posit[illegible] quæ 7. Planetis, & duodecim s[illegible]is cœlestibus comparantur. Habet enim Luna à Planeta Mercurio, ac ab ♒ & ♓ liquationem & album suum splendorem. ☿ ♒ & ♓. Sic habet etiam ☾ à ♃ ♐ ♉ colorem album, & in igne magnam suam constantiam. ♃ ♐ & ♉. Habet Luna à ♂ ♏ ♈. duritiem, bonumque suum clangorem ♂ ♏ & ♈. Habet Luna à ♀ ♊ & ♎ coagulationis mensuram & malleationem, ♀ ♊ & ♎. Habet Luna à ♄ ♍ & ♑ corpus homogeneum, cum grauitate, ♄ ♍ & ♑. Habet Luna à ☉, ♌ ♍ sinceram puritatem, & magnam constantiam contra vires igneas. ☉ ♌ ♍. Talis est naturalis cognitio exaltationis, & causæ spiritus & corporis Lunæ, cum eius natura composita & sapientia, breuibus commemorata.

Dicendum est vlterius, qualenam huiusce-modi spiritus metallici corpus, in sui primitiua generatione per cœlestem influxum acquirant, nempè lapidem aspectu vilem, quem tusum liquefacit, corrumpit & mortificat igne fossor metallarius omninò: tunc metallicus ille spiritus in tali mortificatione melius atque nobilius, non friabile, sed malleabile corpus recipit. Accedit Alchumista, qui tale corpus metallicum rursus corrumpit, mortificat, & artificiosè præparat. Sic iterum spiritus iste [illegible] obilius & perfectius induit cor[illegible] e prodens in lucem, nisi [illegible] Sol au[illegible]m demum spiritus & corpus metalli perfectè simul vnita, sunt ab igneis elem[illegible] corruptione tuta, nec non incor-[illegible]

Canon septimus de natura Solis & proprietatibus eius.

SEptimum ex sex spiritualibus metallum, corporaliter est Sol, qui in seipso nihil aliud est, quàm purus ignis. Quod autem extrinsecus

trinſecus pulchrius, flauius, apparentius, perceptibilius, ponderoſius, frigidius, ac magis homogeneum corpus viſu, perceptioneque poſſideat, huius cauſa eſt, quòd aliorum ſex metallorum congelationes in ſe contineat: quibus in vnum corpus extrinſecum eſt compactiſſimum factum. Eius tamen per ignem elementarem liquefactio prouenit, vel cauſatur ex ☿ ♓ & ♒ liquationibus in eo ſpiritualiter occultis. Huius exemplum eſt manifeſtiſſimum, quòd ☿ cum ☉ faciliùs per amplexum commiſcetur corporaliter. Sed Solem poſt liquationem recedente calore, frigoréque ſuperueniente extrinſecus coagulari, durum & ſolidum fieri, reliquorum quinque metallorum eſt occaſio, quorum naturam in ſe complectitur, ♃ ♄ ♂ ♀ ☾. In iſtis quinque metallis, frigidæ manſiones cum ſuis regiminibus præcipuè reperiuntur. Inde fit, vt Sol extra calorem ignis liqueſieri minimè poſſit propter iam dictum frigus. Non poteſt etiam Mercurius calore ſuo naturali, vel liquatione ſubuenire: nec ipſum defendere contra 5. metallorum frigiditatem, eò quòd Mercurij calor non eſt ſufficiens ad ☉ in liquatione retinendum. Quapropter oportet ☉ quinque metallis obedire magis, quàm vnico metallo ☿. Ipſe ☿ etiam officij nihil aliud habet ex ſeipſo, præterquàm ſemper fluere. Hinc fit, vt in aliorum metallorum coagulationibus nihil agere valeat, cùm eius natura non ſit, durum aut ſolidum facere, ſed liquidum. Fluidum efficere caloris eſt, vitæque natura ſed frigiditas duritiei, conſolidationis & immobilitatis naturam habet, quæ morti comparatur. Exempli gratia ſex metalla frigida, ♃ ♀ ♄ ♂ ♀ ☾ ☉ ſi liqueſieri debent, ignis calore fiat id neceſſarium eſt. Nix aut glacies, quæ frigidæ ſunt, hoc ipſum non efficient, ſed potius indurabunt. Statim atque metallum igne liquefactum ab eo fuerit amotum, frigiditas hoc arripiens, durum, congelatum, & immobile per ſe reddit. Sed quòd Mercurius fluidus atque viuus ſemper maneat, dic quæſo, calore vel frigore an id efficiatur? Qui reſponderit à frigidà humidáque naturà id fieri, tum à frigiditate vitam habere opinionis aſſertor huius, naturæ nullam cognitionem habens, cum vulgo ſeductus eſt. Vulgus enim de quibuſuis nil niſi falſum iudicat, hoc etiam firmiter tenet. Quapropter eſt, quòd ab eo recedat, quicunque veritatem cupit cognoſcere. Mercurius quidem ex frigida minimè, ſed ex calida & ignea natura viuit. Quoduis etiam viuens, ignis eſt, quia calor eſt vita, frigus verò mortis occaſio. Solis ex ſeipſo purus eſt ignis, non tamen viuus, ſed durus, & ſulphuris tantum colorem demonſtrat, vt flauum & rubeum permixtum in eo proportionaliter. Metalla quinque frigida ſunt hæc ♃ ♂ ♄ ♀ & Luna, quæ ſuas tribuunt Soli virtutes ſecundum frigiditatem, corpus ipſum: ſecundum ignem, colorem: ſecundum ſiccitatem, duritiem: ſecundum humiditatem, pondus, & ex ſplendore, claritatem. Quòd autem Aurum in ignis terreſtris elemento non comburitur, nec etiam corrumpitur, efficit hoc Solis conſtantia. Nam vnus ignis alterum adurere non poteſt, nec

Calor eſt vita, frig' mors.

Metalla frigida quæ.

Pars II.

etiam abſumere, ſed potiùs ſi ad ignem accedit ignis, augetur validiórque fit in ſuis operationibus. Cœleſtis ignis qui à Sole in terram apud nos influit, non eſt talis ignis qualis eſt in cœlo, nec ſimilis noſtro ſuper terram exiſtenti, ſed ignis ille cœleſtis apud nos, eſt frigidus, & congelatus, qui corpus eſt Solis. Quamobrem Sol per noſtrum ignem ſuperari nullo modo poteſt: hoc illi ſolum accidit, vt liqueſiat, ſicuti nix, vel glacies ab ipſo cœleſti Sole. Ignis igitur ignem comburendi poteſtatem non habet, quia Sol eſt ignis, qui ſolutus in cœlo coagulatus apud nos exiſtit.

Aurum eſt in eſſentia triplex.	1. *Cœleſte*	eſt	*Solutum.*
	2. *Elementare*		*Fluidum.*
	3. *Metallinū.*		*Corporeum.*

Finis ſeptem Canonum.

Deus & natura nihil faciunt fruſtrà.

LOcus rerum omnium æternus, temporis expers, ac principij finiſq; locorū vbiuis operatur: eſſentialiter operatur, vbi nulla ſpes eſt: operatur id, quod reputatur impoſſibile. Quod etiam incredibile, deſperatumque videtur, mirabiliter in veritatem erumpet.

Nota de partibus ſuper Mercurium viuum (al. vulg.

QVicquid in colorem album tingit, vitæ naturam habet, luciſque proprietatem, atque poteſtatem, quæ vitam cauſaliter efficit. In hoc motu quidem ignis cum ſuo calore, vitæ eſt eius origo. Quicquid econtrà tingit in nigredinem, aut nigrum efficit, naturam cum morte communem habet, tenebrarumque proprietatem, & vires mortis efficaces. Induratonis huiuſmodi coagulatio, fixatioque terra eſt cum ſua frigiditate. Domus enim ſemper eſt mortua, ſed eam inhabitans viuit: cuius exempli vſum ſi reperire potes, euiciſti. *Lucidū à vita, tenebroſū à morte.*

Puluis liquefactiuus probatus,
Pingues adole verbenas.

℞. Salis nitri ℥ iiij. Sulphuris medietatem, tartari ℥ j. Miſce & liquefac.

Quidnam de congelatione Mercurij cenſendum eſt

MOrtificare vel congelare ☿, & poſtmodum in Lunam conuertere velle, magnóque labore ſublimare, vana ſunt opera. cum illa ſint Solis & Lunæ in eo exiſtentium tamen quædam diſſipatio. Eſt enim alia longè diuerſa, propinquiorque via, quà ☿ paruo diſpendio, laboreque minori ſine congelatione transmutatur in Lunam. Quilibet autem libenter addiſceret artem hanc in Alchimia tam leuem, atque facilem, per quam breui tempore Sol & Luna plurimum facere poſſet. Cùmque non niſi cum tædio prolixa ſcripta & verba legantur, optaret vtique vt directis verbis ita admoneretur. Hoc & ita facito, operare ſic, & habebis Solem & Lunam, quibus in ditiſſimum virū euades. Itane verò? Tantiſper expecta quæſo, donec citra laborem breuibus verbis tibi id declaretur, præmanſumq; ingeratur in ſtoma-

chum, vt ex ♄ & ☿ & ♃, ☉ & ☾, illicò conficias Non est, nec esse poterit vnquam hæc ars inuentu, factuque tam facilis, ac in seipsa facilis existit. Solis & Lunæ fabricandorum promptitudo per Alchimiam tam facilis est, vt nec libris, nec doctrinis contextis magis opus sit, quàm si de niue præteritâ quis scribere vellet.

De Receptis Alchimiæ.

QVid ergo de Receptis Alchimiæ, vasorumque & instrumentorum diuersitate dicendum est? vti sunt fornaces, vitra, ollæ, aquæ, olea, calces, sulphura, salia, salpetræ, alumina, vitriola, chrysocollæ, atramenta auripigmenta, fel vitri, cerussa, terra rubea, thucia, cera, lutum sapientiæ, vitrum contusum, viride æris, fuligines, testæ ouorum, crocus Martis, sapo, crystallus, creta, arsenicum, antimonium, minium, elixir, lazurium, sol laminatus, sal nitri, sal armoniacum, lapis calaminaris, magnesia, bolus armenus, & alia plura. Et præterea de præparationibus, putrefactionib. digestionibus, probationibus, solutionibus, cæmentationibus, filtrationibus, reuerberationibus, calcinationibus, graduationibus rectificationibus, amalgamationibus purgationibus, &c. quib. Alchimiæ libri sunt refertissimi. Et tandem etiam de herbis, radicibus, seminibus, lignis, lapidibus, animalibus, vermibus, ossium cineribus, limacum capsulis, conchis, cocleis, & pice. Hæc & similia quæque sunt in Alchimia remotissima quædã, imò vanissima laborum onera, quib. etiam si Sol & Luna fieri posset, nihilominus intentionem hanc magis, quàm prouehant, impediunt ac retardant. Non est igitur ex his (vt verè loquar) addiscendum, quod ad artem faciat Solem & Lunam fabricandi. Quapropter omittenda sunt omnino, quod cum ſ. metallis ad Solem & Lunam prorsus nihil operentur. Percontari posset quispiam, quæ est igitur hæc via, breueque fundamentum, quæ difficultatem nullam habet, ex eisque tam citò Sol & Luna fieri potest, verè, & sine fuco? Responsio, Abundè satis in septem canonibus, & apertè id iam dictum est. Qui per hos intelligere noluerit, frustraneus labor esset ampliùs eum instruere. Non est etiam, quod sibi quis insipidè persuadeat ea tam leuiter intelligi posse: verùm occulto sensu meliùs quàm aperto. ARS HÆC EST. Postquam Cœlum aut Saturni sphæram cum vitâ currere feceris super terram, impone Planetas omnes, vel quem aut quos volueris, vt Lunæ tamen portio sit minima. Omnes currere permittas, donec Cœlum ♄ penitus euanuerit: manebunt omnes illi Planetæ mortui cum antiquis suis corruptibilibus corporibus, interim aliud recens prefectum, & incorruptibile corpus nacti.

Illud enim corpus est spiritus cœli, de quo rursus illi Planetæ corpus & vitam accipiunt, & viuunt sicut antea. Corpus hoc accipe de vita & ex terra, quod serua: est enim Sol & Luna. En artem habes omnino manifestatam, & integram. Si nondum intelligis eam, aut calles bene est: Ipsum enim tectam, nec euulgatam esse, satiùs est.

Quo pacto coniurandus sit Crystallus, vt omnia in eo videantur.

COniurare nihil est aliud, quam rem aliquã rectè obseruare, scire, & intelligere, quid ea sit. Crystallus est figura aeris. Quicquid in aëre vel mobile vel immobile apparet, id, in apparet, etiã in Speculo, Crystallo, vnda. Aer enim, aqua & Crystallus, quoad visum vnũ sunt, instar Speculi, in quo Replica inuersa videtur.

De Calore Mercurij.

QVotquot ☿ humidæ frigidæque naturæ esse indicant, aperto errore victi sunt, quia est de sua natura summè calidus, & humidus: cuius occasione semper ac perpetuò fluit. Nam si humidæ frigidæque naturæ esset, aquæ congelatæ similitudinem haberet, semperque durus & solidus existeret, ignisque calore primum, vt alia metalla ipsum liquefieri foret necesse, quo quidem non indiget, cum liquationem & fluxum habeat ex proprio calore sibi naturaliter insito, qui tenet ipsum in fluxu perpetuo, viuumque facit, vt nec mori, nec coagulari, vel congelari queat: id maximè scitu dignum est, metallorum spiritus septem, aut quotquot eorum mixta fuerint, simul ac in ignem veniunt, inter sese pugnam agere, præcipuè Mercurius, sic vt quisque suam in alium vires atque virtutes exerat vincendi, liquefaciendi, transmutandique desiderio. Vnus alterius virtutem, vitam & formam deprædatur, aliamque naturam & formam illi tribuit. Calore commouentur itaque metallorum spiritus, aut vapores ad operandum in sese mutuò, nec non transmutandum de vna virtute in aliam, quousque ad perfectionem, & puritatem ventum sit. — *Mercurius est summè calidus & humidus.*

At quidnam agendum præterea cum Mercurio est, vt humiditas & caliditas illi possit adimi, quarum loco maxima frigiditas introducta congelaret, consolidaret, omninoque mortificaret eum? Hoc fac quod sequitur in commento subiecto. ℞. Purum Mercurium optimè conclusum in pixide argenteâ imple ollam plumbo comminuto cuius medio impone pyxidem, fluat per 24. horas: id est, per diem naturalem. Hoc à Mercurio occultum ipsius calorem aufert, & caliditatem extrinsecam addit, frigiditatemque intrinsecam ♄ & Lunæ (qui ambo sunt Planetæ frigidæ naturæ) tribuit, ex qua, vel per quam Mercurius congelari, consolidari & indurari cogitur. — *Coagulatio Mercurij vt fiat.*

Nota frigiditatem (quâ Mercurius indiget in sui consolidatione, mortificationeque) sensu minimè perceptibilem extrinseco, veluti niuis aut glaciei: sed potius extrinsecus calidum quid apparere. Non aliter de calore Mercurij, quo fluit, iudicandum est, non esse caliditatem extrinsecus perceptibilem, ad nostratum qualitatum similitudinem: imò potiùs extrinsecus tanquam frigiditas percipitur: vnde Sophistæ (gens inexpertè loquax) perperam asserunt eum esse frigidæ, humidæque naturæ, quò fit etiam, vt illum non aliis quàm calidis rebus congelare studeant, quib. tamen fluidiorem effici potius, quàm solidum suo damno quam lucro magis indies experiuntur.

Alchimia vera, qui vnica tantùm arte. Lunam aut Solem ex 5 metallis imperfectis fabricare docet, aliud Receptum non admittit, præter illud, quod sic & verè dictat: Solum ex metallis, in metallis, per metalla, & cum metallis, perfecta metalla fiunt. Nam in alijs rebus est Luna, & in alijs metallis est Sol.

Qua materia, quibus etiam instrumentis in Alchimia sit opus

NOn alijs opus est, quàm officina fusoria, plenis aëre follibus, tenaculis, malleis, lebetibus, testis & capellis ex faginis cinerib. constructis. Postmodum impone ♄ ♃ ♂ ☉ ♀ ☿ ☾. & operentur in finem vsque ♄

Mineralia quærendi modus.

IN terra nec non in lapidibus inueniendi spes est incertissima & labor maximus. Verùm; quia is primus est acquirendi modus, atque via, nullo modo sperni, sed summoperè laudari debet. Taleque desiderium, aut appetitus non magis, quàm iuuenum adolescentiumque licitus ad matrimonium amor, interire deberet. Vt apes propter mel & ceram rosas & flores desiderant: sic non aliter homines, vt ipse (præter tamen auaritiam commodumq; proprium) ad eruendum è terra metallorum anhelare debent. Nam qui nimium quærit, minimum reperire solet. Non auro solo Deus homines argentóue, sed etiam paupertie, sorditie, atque miseria donat. Aliquos etiam ad metallorum, & mineralium singulares cognitiones vocauit, quibus faciliorem & breuiorem Solis & Lunæ fabricandi modum absque fossionibus fusionibusq; sunt adepti, quàm ex vulgari Solis & Lunæ è primitiuis corporibus attrahendi consuetudine. Nec solùm ex subterraneis, verùm etiam per certas artes, notitia, ex 5. metallorum genere (sed tamen ex metallis tam ex mineris eliquatis quæ imperfecta sunt & dicuntur metalla) ☿ ♃ ♄ ♂ ♀, de quibus, & quolibet separatim Sol & Luna fabricari potest, ex vno tamen, quàm ex alio faciliùs. Nota: ex ☿ ♄ & ♃ facilè, sed ex ♂ & ♀ ægrè fieri potest Sol aut Luna. Possibile tamen est fieri, sed cum additione ☉ & ☽. Ex Magnesia & ♄ exit Luna, ex ♃ & cinnabari puris Sol oritur: Poterit ingeniosus artifex (vt probè memini memini) diligenti quidem animaduersione præparare metalla, sic vt ratione vera ductus, metallorum transmutationis perfectionem, opere suo vel regimine magis promoueat, quàm cœlestium signorum 12. atque Planetarum 7 cursus faciunt: quos etiam in his obseruare superfluum est, velut & aspectus, mala sine bona tempora, diem aut horam, huius vel alterius Planetæ statum prosperum aut infelicem, quæ nec iuuare possunt in Alchimiæ naturalis arte, multò nocere minùs. Si verum aliàs, & possibilem processum habueris, operare cum libuerit. Si tamen ex te vel operationibus tuis, & intellectu fuerit aliquis defectus Planetæ syderaque cœlestia tibi deficient in opere.

Si metalla diu satis in terra sepulta mansetint, non solùm ærugine consumuntur, verùm etiam perseuerantia transmutantur in lapides naturales, quorum infinitus est numerus, at paucis hoc est cognitum. Reperitur enim in terra gentilium vetus & lapidea moneta, suis imaginibus impressa, quæ primitùs metallica fuit, sed per transmutationem à natura factam, in lapides versa.

Alchimia qualis res sit.

NIhil aliod est Alchimia, quàm propositum, intentio & exigilatio subtilis genera metallorum ex vno in aliud transmutandi secundum quam vnusquisque sibi meliorem viam, & artem, per suæ mentis captum (qui rem pertendit acutiùs, is veritatem attingit) eligere potest, ac in ea veritatem inuenire. Syderum, & lapidum rationem habere maximam oportet: quia sydus lapidum est omnium formationis spiritus. Est etiam syderum omnium cœlestium ☉ & ☾ non nisi lapis vnus in seipso, terrenusq; lapis à cœlesti prodit lapide, per eundem ignem eosdem carbones, cineres, expulsiones easdem, & repurgationes quibus lapis ille cœlestis, clarus & purus in splendore suo separatus & reductus est. Totus autem globus terræ, nihil aliud est quàm abiectum quid, concretum, mixtum, corruptum, tritum, & iterum coagulatum, & partim in massam vnam in lapideum opus liquefactum, quod in meditullio sphæræ firmamenti, sedem & quietem habet. Alchimia quid.

Notandum est vlteriùs, lapides illos pretiosos, qui proprijs nominibus deinceps tradentur, à lapidibus cœlestibus, vel sidereis proximum perfectionis, puritatis, pulchritudinis, claritatis, virtutis, constantiæ contra ignem, & incorruptibilitatis habere locum, & cum alijs lapidibus in terram esse defixos.

Quapropter cum cœlestibus lapidibus & syderibus maximam habent affinitatem, quòd eorum naturæ sint, ab eisque deriuentur. In rudi vase priùs reperiuntur ab hominibus: vulgus tamen (cui de rebus falsum asserere propriũ est) existimat, ibidem vt inuenti sunt nata, postmodum expoliri, circumferri, vendi nec non pro maximis haberi diuitijs, ob eorum colores, formositatem, aliasq; virtutes: de quibus inferiùs breuis narratio sequitur.

Smaragdus. Est viridis transparensque lapis: prodest oculis & memoriæ, tuetur castitatẽ, quæ si à gestante violetur, & ipse non integer manet.

Adamas. Crystallus niger, adamas nomine, vel Euax à lætitiâ, quam imprimere perhibetur gestantibus, est obscuræ tranparentisque nigredinis, ferrei coloris, omnium durissimus: sanguine tamen hirci soluitur. Corpus eius auellanæ quãtitatem vt plurimum non excedit.

Magnes. Ferreus est lapis, & ideò ferrum ad se trahit.

Margarita. Est vnio, non lapis, quia nascitur in conchis marinis, albi coloris. Quod in animantibus, hominibus, aut piscibus nascitur, non est lapideæ naturæ propriè, sed propriè deprauata (aliter transmutata) natura super opus perfectum.

Hiacynthus. Flauus est lapis & transparens: est & flos eiusdem nominis qui secundum fabulas Poëtarum, homo fuisse fingitur.

Sapphyrus. Lapis est cœlestis coloris, cœlicæq; naturæ.

Rubinus. Splendet colore valde rubeo.

Carbunculus. Solaris lapis lucet ex propria naturâ sicut Sol.

Corallus Lapis est albus vel rubeus, non transparens, in mari nascitur ex natura aquæ & aëris in ligni formam, aut fruticis, ex aëre durescit in lapidem, & igne minimè consumptibilis est.

Calcedonius. Lapis est variis coloribus mixtus, inter obscuritatem & transparentiam retinens medium, mixtus etiam fluxibus nubium, coloris hepatici, lapidum pretiosorum infimus.

Topazius. Lapis est noctu lucens. Inter saxa reperitur.

Amethistus. Purpurei colorisque sanguinei lapis est.

Chrysopassus. Est lapis in nocte igneus, in die aureus apparens.

Crystallus Est lapis albus, transparens, glaciei persimilis. Ab aëre & frigore ex cæteris saxis sublimatus, extractus genitusq; est.

Pro cuius rei fide & fundamento solido hanc conclusionem nota. Si quis ingeniosè & cum ratione circa noscenda metalla quidnam ipsa sint, & vnde oriantur, versari satagit: is sciat nostra metalla nihil esse aliud quàm vulgarium lapidum partem optimam, & spiritum, hoc est picem, axungiam, pinguedinem, oleum & lapidem. Id autem bonum purũmue ac syncerum aut perfectum minimè est, quamdiu in lapidibus absconditum aut mixtum latet. Oportet ergo illud in lapidibus quæri & inueniri, oportet id in illis cognosci, ex illis extrahi, hoc est per vim extrahi & liquefieri. Tum enim lapis amplius non est, sed metallum elaboratum perfectumque, Astris cœli comparabile, quæ & ipsa ab his terrenis lapidibus quasi separati lapides sunt.

Quisquis ergo mineras ac metalla sectatur, illum ratione & ingenio instructum esse tali decet, vt non ad vulgaria tamen ac nota metalla respiciat, quæ in sola montium profunditate inueniantur. Persæpè enim in ipsa terræ superficie tale reperitur, quale aut nullum, aut non æquè bonum reperitur in abditis. Itaque quilibet lapis, qui sub aspectum nostrum venit, siue magnus, siue paruus sit, siue silex aut integrum saxum sit, sedulò inspiciendus, & exacta trutina secundum naturam ac proprietatem suam expendendus est. Multoties enim vilis silex, abiectus & contemptus, qualibet vacca melior est. Non perpetuò ad locum effossionis respiciendum est, vndenam ille lapis eruatur. Hic enim cœli prædominium valet. Et offertur passim terra, puluis aut arena, quæ multum auri argentiue secum habet: quod notabis.

FINIS.

THESAVRVS THESAVRORVM ALCHIMISTARVM

PHILIPPI THEOPHRASTI BOMBAST, Paracelsi Magni.

Mineralium genera duo sunt.

ATVRA io visceribus terræ minerale gignit. Huius genera duo sunt, quæ in multis Europæ locis aut regiminib. inueniuntur. Optimum, quod mihi oblatum, ac in experimentando genuinum inuentum est extrà in figura maioris mundi, est in Oriente Astri sphæræ Solis. Alterum in Astro Meridionali, iam in primo flore est, quem Visceris Terræ per suũ astrum protrudit, quique in prima sua coagulatione ruber inuenitur, in quo conditi latent omnes flores & colores mineralium. De hoc multa à Philosophis scripta sunt, quòd naturæ frigidæ & humidæ sit, & Elemento Aquæ conueniat.

Quantum verò ad cognitionem & experientiam ipsam attinet, Philosophi ante me omnes telis suis missis ab ipso scopo veritatis longè aberrarunt, dum Mercurium & sulphur metallorum omnium matrem esse crediderunt, interim tertij ne quidem per somnium mentionem facientes: cum tamen, si Spagyrica arte aqua separatur, veritas ipsa clarè patescat, nec Galeno nec Auicennæ cognita. Quòd si pro nostris excellentib. Physicis nomen saltem ac compositio, dissolutioque & coagulatio, sicut in principio mundi natura in suis crescentibus procedit, describenda forent: vix integer mihi annus suppeteret, & ad illa explicanda ne numerosa quidem vaccarum coria mihi sufficerent.

Galenus & Auicē. na naturæ principiorū ignari.

Affirmo autem in hoc minerali tres substantias & materias reperiri, nempè Mercurium, sulphur, & mineralem aquam, per quæ illud à natura coagmentatum est, & per scientiam Spagyricam à succo proprio resoluitur, quando nondum omnino maturuit in perfecto suo autumno, sicut pyrum in arbore. Arbor pyrum abscondit. Si verò cœlestia astra & natura conueniunt, illa primùm surculos emittit tempore Martij, postea gemmas protrudit, & his apertis exhibet florem, & sic consequenter vsque ad maturationem pyri in arboris autumno. Eadem etiam mineralium conditio est. Nam & ipsa similiter ex visceere terræ protruduntur, quod sedulò admodum notandum est Alchimistis, qui Thesaurum Thesaurorum venantur. Huius vt viam, initium, medium & finem, illis ostendam: sequenti tractatu propriam ipsius aquam, ipsius proprium sulphur & proprium balsamum descripturus sum. Per tria hæc, Resolutio & compositio in vnum coagulantur.

Minerale ex 36. substan. constat.

Minerale à natura vt à natura successiue maturetur.

De Sulphure Cinnabarino

RECIPE minerale Cinnabaris, & id hoc modo para. Coque illud ex aquâ pluuia in vase lapideo, horis tribus, postea sedulò depura, & solue in aqua Regis', quæ composita fit ex parte vna vitrioli, Salis nitri, & Armoniaci (al. vitrioli, Salispetræ. Aluminis, & Salis), Destilla per Alembicũ, iterumq; affunde, & cura vt purum ab impuro separetur, hoc modo. In fimo equino putrescat per mensem. Postea elementa hoc modo separa. Si signũ suũ promit, incipe destillationem per Alembicum, addito primo gradu Ignis. Sic ascendet aqua & aër: Ignis & terra in fundo residebunt. Postea iterum coniunge illa, & in cinere sensim vrge. Sic iterum primò ascendet aqua & aer, & postea elementum ignis, quod à peritis Artistis cognoscitur. Terra in fundo vasis erit, quam ibi quæres, à multis quidem quæsitam, sed à paucis inuentam, &c.

Sulphur cinnabaris vt paretur. Aq Regis compositio.

Terram hanc mortuam in reuerberio artificiosè præparabis, & postea primum gradum

ignis addes, diebus & noctibus quinque. Quibus exactis, gradum alterum quoque totidem diebus & noctibus addes & cum illa indusa ita ex arte procedes. Tandem inuenies Sal volatile, instar tenuis Alcali, constans scilicet astrum ignis & terræ. Hoc cum priùs asseruatis Elementis, aqua & aëre commisce, ac iterum per dies & noctes octo pone in cineres, & reperies, quod à multis artistis neglectum fuit. Id pro experientia tua secundum artem Spagyricam separa, & inuenies terram albam, cui tinctura sua extracta est. Sic ergo Elementum ignis & salis terræ Alcolaticè compone & digestionem in essentiam pellicanicam. Ita alia adhuc terra deponetur, quam iterum separa.

De Leone rubeo

Leonis rubei præparatio. POstea sume pellicanatum Leonem, qui primo quoque reperitur, vt tincturam eius videas, elementum scil. ignis stans super aqua, aëre & terra. Separa per tritorium ab infimo. Ita verum habebis aurum potabile. Id dulcora cum Alcool vini affuso, & toties per Alembicum destillato, dum nullam acrimoniam ab aqua Regis superesse videas.

Hoc oleum Solis inde in suum Retortorium, sigillo Hermetis exquisitè occlusum. Pone ad eleuandum, ita vt exaltetur & duplicetur in suo gradu. Postea vitrum ita clausum pone in locum frigidum. Sic non soluetur, sed coagulabitur. Iterum impone ad eleuandum & coagulandum, & hoc vice tertia itera. Sic tinctura Solis in suo gradu perfecta erit. Reserua suo loco.

De Leone Viridi.

Leonis viridis præparatio. VLterius sume Veneris vitriolum, more Spagyrico ad summum præparatum, & adde priùs asseruato elemento aquæ & aëris. Resolue, & vt diximus, per mensem putrificando insta. Putrefactione finita, signum elementorum spectabis. Separa: & duos colores præstò videbis, album & rubrum. Rubrum albo supereminet. Rubea tinctura vitrioli adeò fortis est, vt corpora alba omnia tingendo rubefaciat, aut rubra corpora omnia albefaciat, quod mirum est.

Tincturam hanc per Retortam vege, & videbis exire nigredinem. Hanc iterum age per retortam, iterando toties, donec exeat albescens. Perge nec de opere despera. Rectifica, donec verum, clarum viridem Leonem reperias, quem spectabis pondere grauem, & ingentem. Ea tinctura est, Aurum perspicabile. Huius Leonis viridis signa admiranda videbis, qui nullo thesauro Leonis Romanis redimi potest. Benè illi, qui ipsum reperire, ac ad tincturam vsurpare nouit.

Hic est verus & genuinus Balsamus, balsamus Cœlestium Astrorum, corpora nulla putrescere sinens, nec radicem agere permittens lepram, podagram, Hydropem. Datur vnius grani pondere, si cum sulphure Auri fermentetur.

Ah Carole Germane, vbi thesaurus tuus est? Vbi tui Physici? vbi tui Doctores? Vbi Decoctores lignorum, qui saltem purgant, laxant? Cœlum tuum ita peruersum est: Astra tua aberrarunt, & via alia vltra lineam lustram exorbitarunt, quoniam oculi tui occæcati sunt in carbunculo, & rebus aliis, ad spectaculum ornatus & pulchritudinis ac fastus facientibus. Quòd si Aristæ tui Principem Galenum (ita nullum appellant) in inferno, vndè ad me literas misit, hærere sciuissent: cruce vulpinâ caudâ facta, sese signassent. Similiter & Auicenna in portæ inferni vestibulo sedet, cum quo disputaui de auro suo potabili, Tincturâ Physicorum, Quinta Essentiâ, & Lapide Philosophorum, ac Mithridatico & Theriaca, &c. O vos Hypocritas, qui veritatem legitimi Medici, qui à natura doctus, ac à Deo ad ipsum natus est, contemnitis. Agite ergo & attendite impostores, qui sublimiorum locorum auctoritate polletis: Post mortem meam discipuli mei erumpent, & vos hypocritas in lucem protrahent & vos cum sordidis vestris coquinis seu officinis prodent quib. hactenus Principes & inuictissimos Christiani orbis Magnates ad mortem vsq; dedistis. Væ vestris ceruicib. in die iudicij. Ego autem scio meam fore Monarchiam. Meus etiam honor & gloria erit. Non quod me ipsum laudem. Nam me natura laudat. Ex ipsa equidem genitus sum, ipsam equidem sequor. Ipsa me nouit, & ego ipsam. Lumen quod in ipsa est, in ipsa ego vidi, & idem etiam extra in figura Microcosmi probaui, & in illius mundo inueni.

Sed in incepto opere nostro pergendum est, vt discipulis nostris ad votum satisfiat, quib, hæc lubens faueo, si modo luminæ naturæ periti, & in Astris probè exercitati, ac denique in Philosophia, quæ omnis aquæ naturam cognoscendam offert, probè eruditi sint.

Sume, quem descripsi Liquorem Mineralium, secundum pondus part. 4. Solis rubei terræ part. 2. Sulphuris Solis part. 1. Vnà concice in pellicanum, coagula, solue vice tertia. Sic Tincturam Alchimistarum habebis. Pondus eius hic non descripsimus: sed in libro de Transmutationibus traditur.

Iam qui Astri Solis vnciam vnam habet ad vncias mille: is proprium suum corpus Solis quoque tinget.

Si habes Astrum Mercurij, eodem modo tinges totum corpus Mercurij vulgi. Si Astrum Veneris: similiter totum corpus Veneris in optimum metallum tinges. Hæc omnia confirmata sint. Idem etiam de cæterorum Planetarum Astris, vt Saturni, Iouis, Martis, Lunæ, &c. intelligendum est. Nam & ex his tincturæ præparantur: de quibus tamen hoc loco iam non tradimus, quia in libr. de Natura rerum & Archidoxis de illis satis tractatum est. Et sic etiam Primum Ens Metallorum & mineralium terræ Alchimistis satis declaratum est, vt tincturam Alchimistarum habeant.

Hoc opus, tinctura Alchimistarum, ad nouem menses directum non est: sed alacriter & sine tædio in spagyria Alchimistarum potes pergere, & spatio quadraginta dierum Alchimisticorum isthoc figere, extrahere, exaltare, putrifacere, fermentare, in lapidem coagulare, & Alchimisticam phœnicem producere. Sed probè notari debet quod sul-

Sulphur Cinnabarinus quid.

phur Cinnabarinus sit Aquila volatica, cuius pennæ auolant sine vento, & corpus phœnicis in iudium senioris vehunt, vbi ab elemento ignis is nutritur, & pulli eius oculos ipsi effodiunt: vnde emergit albedo, diuisa in sua sphæra, in sphæram ac vitam ex suo corde, balsamo suorum intestinorum, secundum proprietatem Cabalistorum.

Finit Thesaurus Alchimistarum.

DE TRANSMVTATIONIBVS METALLORVM, THEOPHRASTI.

LIBER NONVS.

De Cementis.

Cementorũ genera sex.

QVa ratione de cæteris transmutationibus docuimus: eàdem etiam de cæmentis operationes nostras complebimus. Cæmentorum autem sex mentionem faciemus, sub quibus quidem genera cæmentorum omnia comprehendentur, quæ ex sua serie secundum Recepta & operationum modos sigillatim persequemor. In omnibus generatim hoc considerandum est, vt omnia cæmenta in fixationem & colorationem vnam reducantur. Duo hæc sese inuicem deserere non debent sed in vna cineratione & coloratione & quartatione simul persistere & manere, prout veri Auri proprietates sese habent.

Nonus autem isthic de cæmentis liber non tradit quo pacto metalla alia in alia transmutari possint, veluti plumbum in cuprum, aut ferrum in cuprum, &c. Sed hoc saltem docet, quomodo metalla cæmententur in summum metallum, Aurum, id est Solem. Nam cæmenta cum cæteris Receptis operationem suam perfectè exequi non possunt, ad cætera metalla inuicem transmutanda: sed in illis tantùm est tota & celer operatio transmutationis ad Solem, quæ metalla cætera omnia superat, non saltem secundum Quartationem, verùm etiam secundum colorationem & tincturam. Notandum verò est, quæ suam concordantiam conferant ex corporibus, velut & ex speciebus. Sunt enim quædam corpora, quæ recipiunt, quædam minimè. Sunt, quæ omniũ primo ad flores suos reduci debent, quædã minimè. Similiter & quædam species colorant in rubeum Solem, quædam in luteum Solem: quædam in fluore, quæ in dimidio cæmento. Similiter etiam attendi diligenter debet ad ignem, vt in quo cæmenta omnium maximè latent, & ex eodem suam operationem adipiscuntur. Ignis enim in sese integram Alchimiam continet, Tingeodi, Graduandi, & Figendi, ex proprietate scilicet natiuà, vel sibi congenità & impressâ. Quilibet etiam Cæmentorum elaborator modum processus diligenter attendere debet. Maioris enim momenti modus est, quàm vel descriptio ipsa vel Recepta.

Deinceps ergo ad seriem sex cæmentorum procedentes pergemus, vt secundum quæ cætera cæmenta omnia directa sunt. Inter ea primum est Cæmentum Regale. Veterum autem Modum minimè tenentes, ipsam experientiam ducem sequemur, & ea scripta, quorum per experientiam nullum vsum percepimus, omittemus, hoc pacto.

Regalis Cementi præparatio.

℞. *Florum æris,*
Antimonij,
Laterum,
Salis communis, an ℔ ß.

Trita minutissimè simul omnia commisceantur, vinoque postmodum imbibantur, & exiccentur, idque vigesies & quater. Hoc puluere Luna cæmentetur laminata, gradu medio quidem ignis quatuor horis: postea totidem igne mediocri. Postremò fluxionis igne horis duodecim. Tum demum excipe Regulum, eumque laminatum & crudum ex priore processu, & cum eisdem cæmentabis rebus & gradibus ignis, hoc ipsum quater aut quioquies repetendo. Postmodum fulminato per cineritium, & scoriam, reduc iterum in Lunam. Instrumenta, prout vasa fusoria, &c. sunt optimè perlutanda, nec non firmiter obturanda. Et quod prolixum descriptionis hoc loco processum ponamus, eà de causa factum esse putetis, quia breuibus ignis processibus, experientia nihil boni docere nos voluit. Quandoquidem ignis diuturnitas & violentia, fixatio potissima cæmenti regalis existunt: imò longè melior foret si diebus quatuor cum prædictis in eiusmodi cæmento, quæ dicta sunt relinquerentur.

Notandum etiam flores æris per vitriolum extrahendos è cupro esse: Nam in eo natura quædam fixationis habetur ad cæmentum hoc assumptum quum est, multis de causis.

Antimonium similiter est fixandum, cum virtutum suarum tamen retentione quas habet, purificando & exaltando: vires enim eius non satis cognosci possunt.

Item lateres à bono tecto sumi debent: nam tectum vires habet figendi vapores existentes in Luna, quæ aliter omnes fugiunt euolantque.

Sal verò corrigit ac fixat leprosam Lunam à sua nigredine.

Quatuor igitur ista simul in vna coniunctione esse debent ac operari. Cæterùm obseruandus est ignis atque notandus.

Huic cemento nullum aliud metallum applicatur, & postquam fulminatum est, aurum suum patefacit exhibetque: sufficiens igitur habendum hoc cementum pro vno est.

De secundo cemento.

Cemẽti Solis præparatio.

CÆmentum quod secundò ponere volumus, est ad Solem duntaxat, in quo quidem obiecta quatuor intelligenda veniunt. Primum est, quòd nonnunquam Sol reperitur in cæmento pro quartâ parte vel mediâ deficiens, quia non satis fixus, nec ad suum gradum adductus extra suos defectus, vti nos de generationibus ponimus. Quare cementandus est, quò suum corpus volatile retinere valeat, quod aliàs nonnunquam euolat in cæmento, vel in cineritio, & quandoquidem in aquâ forti.

Secundum obiectum est, quòd Solis plurimum inuenitur, qui deficit & decedit in colore, quem ad sui coloris adducere perfectionem, cognitu

cognitu valdè necessarium est, absque diminutione sui corporis, & vt color ei maneat in examinibus.

Tertium est, vt albus ille ☉ color non perfectus, Lunæ similitudinem habens in colorationem cæmentetur, vt colorem inde receptũ, etiam in examine quouis retineat.

Quartum concernit pondus, in quo nonnunquam sol deficit, vt eò vilior existimetur. Hoc illi restituendum integrè, cum certiorem gradum ipso colore demonstret, maiorque solis gradatio pro cæteris existat multas ob causas. Pondus enim Artistas minimè fallit, quòd tamen acus ob causas multas facere potest.

Per cæmentum, in istis quatuor obiectis perfici potest aurum, vt deinceps in eo nullus defectus inueniatur, nec volatilis, aut non fixæ conditionis quidpiam cuius cæmenti præparatio hæc esto.

℞. *Antimonij,*
Florum æris an. ℔ ß.
Mercurij coagulati vertenem j.

Omnia simul commisceantur, & imbibantur oleo Antimonij rubeo, tamdiu donec omnino rubeant. Postmodum eo cæmentabis aurum subtilissimè laminatum vel granulatum, igne liquefactionis, viginti quatuor horis absque diminutione caloris, in fusorio vase per quam optimè clauso. Transacto hoc temporis termino, Regulum excipe nec non per Antimonium crudum actum, liquefiat addita chrysocolla, vel Borace, post in formam effunde. Sic habes optimum, & sufficiens ad Solem absque defectu cæmentum ad supremum gradum, in omnibus cæmentis, cineritiis, & quartationibus fixum atque permanentem.

De tertio Cæmento.

Cæmēti tincturæ præparatio.

ANtea duas fixationes aut cæmentationes ad Lunam & Solem posuimus, quæ fieri debent, quum illa duo metalla multiplicanda sunt. Alia pariter veniunt cæmentanda, postmodum in tingens cementum ponenda. Cementum ergo tertium hoc, ad alia quæuis metalla perficiendum aptum est, eaque reddendum idonea, ad cementorum tincturam in se recipiendam. Nam vbi metallum non fuerit prius ad ipsam tincturam præparatum & illitum, eam recipere non potest, aut parum admodum, vel cum operatione periculosa.

Viuum tamen argentum non est in metallorum numero, sub hoc cæmento comprehensũ, sed materiæ metallicæ tantum, & corpora malleabilia, quorum cæmentum hoc esto.

℞. *Antimonij* j. ℔.
Salis petræ ij. ℔.
Salis Communis,
Salis tartari an ℔ ß.

Mixta simul omnia ponantur in catillum, strato super stratum collocato cum laminis metallorum, vel limatura ipsorum. Cæmententur optimè clausa horis duodecim igne violentissimo, qui duabus horis ab initio leuis fuerit. Absoluto hoc tempore, quod remansit extrahatur, loppa videlicet cum regulo simul. Hoc notandum, non omnes eiusmodi cæmentationes Regulum exhibere, sed loppas tantum. Istæ sunt postmodum in Saturno coquendæ iuxta communem vsum: & eiusmodi Saturnus aduratur in testa, & reperietur metallum fixum super eam. At hoc loco notato differentiam separationis per testam & cupellam vel cineritium, quòd metallum in cineritium vel cupellam intret, aliàs manet super testam. Eiusmodi metallum quod super testam remanet, secundò cæmentabis, ac tertiò, prout suprà, quò fixius euadat, superque cineritium remaneat. Quo peracto, fixum est ad recipiendum tincturam, quæ datur per cæmentationem.

Notandum etiam de cæmento hoc, duo vel tria metalla simul in mixturam vnam coniungi posse & in corpus vnum, quod melius erit quàm prius ad hunc nempe modum.

℞. *Limaturæ Martis.*
Veneris,
Iouis, aut Saturni.

Mixtæ simul stratificentur, & ita stent in igne liquefactionis per 12. horas.

Additio.

Longè fuerit vtilius dictum cæmentum, si ad prædicta sumantur.

Antimonij,
Salis, ana ℔. j.
Limaturarum Martis, Veneris, Saturni an. ℔. ß.

Fiat eodem modo, prout antea declaratũ est.

Quartum Cæmentum.

Cæmēti mineraliũ præparatio.

QVartum cæmentum de mineralib. in se metallum perfectum continentibus cæmentum intelligitur, & illud per liquefactionem amittentibus. Notandum hoc loco, metalla melius figi non posse, quàm dum cruda sunt, quæ liquatione prorsum euanescunt. Hac via metalla reperiuntur in mineris, quæ non apparent aliàs. Eiusmodi transmutatio fit in mineris atque metallis ante liquationem, vt metalla possint in sua figi natura, vel in aliud transmutari metallum. Quare duo cæmenta sub vno comprehendemus hic. Prius quidem ad fixandum in minera metallum absque transmutatione. Posterius ad Veneris mineram in ☉ aut aliud metallum transmutandum. Considerandum vtique multò præstantiores mineris, quàm ipsis metallis spiritus inesse. Isti sunt qui minerarum gradationes & fixationes adiuuant cum in se tincturam & colores contineant materiæ, quæ nondum per ignem mutata sunt, quod aliis libellis deducimus pleniùs. Fixationis in sua minera metalli descriptio talis est, vt sequitur.

℞ *Mineræ Martis* ℔ j. *optimè tritæ: huic adde*
Antimonij,
Salis petræ ana ℔ ij.

Liquefactionis accendantur igne tecta fortiter atq; lutata, sicq; maneant horis vigintiquatuor. Postmodum effunde, contere cum aliqua reductione ac cum Saturno fulminato. Et sic eiusmodi metallũ fixum reperies in suo decenti colore, quod multis rationibus probari potest, ac naturaliter demonstrari. Sic de cæteris mineris quarum hoc loco nullã facimus mentionem. Spiritus enim in metallis existentes crudi, prægrediuntur in suis coloribus & essentiis.

Mineraliũ transmutationis descriptio talis est.

℞. *Croci ex floribus Martis,*

Florum

Florum ex croco Veneris. an. ℔ ß.
Vitrioli.
Aluminis an ℔ ß.
Salis communis præparati ℔ j.
Mineræ ℔ ij.

Liquefiant omnia, humiditateque priuentur, & cæmententur horis duodecim: postmodum in ♄ liquentur & fulminentur: quo facto reperietur in cupella cineritij transmutatio. Poteris ad istiusmodi transmutationem etiam metallorum addere mixturam, considerando tamen aptitudinem in eis existentem, qua facilius vnum altero transmutari potest.

Quintum Cementum

Cemēti volatiliū præparatio.

VOlatilia corpora tantum concernit hoc cementum quintum, vt ☿ vulgi, nec non metallorum, prout ♄ ♀ ♃ ♂, &c.

Notandum est, Mercurios corporales ex metallis differre à Mercurio vulgi, suâ tincturâ, quòd isti plus tincturæ ex probatis metallis, illo communi erogent. Pariter intelligendum est vtrunque ☿, corporalem & vulgarem prius esse coagulandum, quò cæmento resistere valeant, ac recipere corporalem substantiam cum tinctura coloreque, prout optima decet metalla.

Coagulatio ☿ hæc est.

℞. *Aqua fortis debilitata prorsus per solutionem Lunæ, vtcrisque,* sic vt vires nullas amplius corrosiuas, nec acuitatem ad soluendum habeat. In hanc iniice ☿ vtrumuis antea dictorum, & parum calefiat aqua, postmodum conturbetur in pultes, & coagulabitur Mercurius, vt in formam indurescat metalli. Exemptus ab aqua toties lauetur, donec dulcis fiat, indè pòst cæmentetur hoc cæmento, quod sequitur

℞. *Boracis* ℥ ij ß.
Salis armoniaci ʒ ij.
Croci florum æris.
Florum croci Martis, an ʒ vj.
Vitrioli calcinati
Aluminis calcinati an. ʒ ij.
Hæmatitis, Boli armeni an. ʒ ij.

Misceantur optimè trita simul, & imbibantur aliquoties vrinâ. postmodum fiat in fusorio vase stratum super stratum benè iuncturis clausis, atque lutatis. Cæmentabis gradus ignis obseruando suauiter hora vna & fortiori igne hora aliâ & cæmentando tandem quatuor horis tenebis in fluxu: postea indas Saturno & fulminetur. Sic habebitur ☿ transmutatio, prout suprà diximus.

Verùm vbi aliter fuerit coagulatus quàm iam recensuimus, nihilominus cemento transmutari potest vt sequitur.

℞. *Cinnabaris,*
Boracis an. ℥ ß.

Liquefiant simul in vnum corpus, quod sublima iuxta modum cinnabaris, vt corpus adhuc vnum fiat, cui hoc adiice, quod sequitur,

℞. *Salis communis calcinati.*
Florum æris,
Croci Martis,
Hæmatitis.
Boli, an. ʒ ij.
Supradicti corporis ℥ j.

Fiat stratum super stratum in fusorio vase, postea lentè sex primis horis igniatur & aliis sex fortius vrgeatur igne: tandem violentissimo duodecim. Quo facto rursum vt suprà sublima prædicto processu, & quarto vel quinto cæmento fixam cinnabarim inuenies, quam reduc fulminaque per ♄. & habebis transmutationem eius, vt antea dictum. Ad hunc modum cum cæteris volatilibus metallicis corporibus procedere poteris in transmutationem.

Sextum Cæmentum.

Cæmēti partis cū parte præparatio.

Iam dicendum qua ratione Pars cum Parte cæmentanda veniat, quæ tincturæ plùs recipit, ac citiùs aliis Artistarum similibus operationibus, ea de causa, quod ☉ fixus, & cæmento graduatus sit. Intelligendum etiam, ea cæmentata esse debere, nec non in supremum ambo gradum adducta, præparata, subtiliata & repurgata: postmodum æquo pondere liquefacta simul & laminata: pòst in fusorio vase stratificata cum sequenti puluere, strictè conclusa.

℞. *Cinnabaris,*
Florum æris,
Hematitis, ana ℥. ß.
Salis Armoniaci,
Calaminaris,
Sulphuris,
Salis communis,
Vitrioli,
Aluminis, ana ʒ. ij.
Croci Martis ʒ. ij.

Trita simul & mixta in corpus vnum exiccentur igne parum, & imbibantur postmodum vrinâ, tandem ad supradictam stratificationem vtere. Ponantur ad ignem vt liquescant per sex horas: postea reuouato, ac aliis sex horis liquefacito: sic tertiò duodecim, quartò quatuor & viginti: postremò liquefac per fulmen ♄. Hac via transmutationem habes. Si tamen alia metalla, prout ♀ aut ♂ assumpseris, plùs addito pulueris & ignis vt misceri queant, ac in transmutationem adduci.

Conclusio.

His paucis libellum nostrum de Cæmentis absolutum esse volumus, istaque satis amplè clareque tractasse: Quanquam & aliæ multæ similium cæmentationum descriptiones habentur, à nostris tamen illas excludimus, eas tantùm hoc loco ponentes, quæ magis per Experientiam vtiles compertæ sunt.

Finis Libri noni de Transmutationibus, Paracelsi Theophrasti.

LIBER DECIMVS DE TRANSMVTATIONIBVS METALLORVM.

AVREOLI THEOPHRASTI. Paracelsi: De Gradationibus.

PRÆFATIO.

DE Gradationibus iam loqui volumus ac talibus, vt solutum, extinctum vel digestum in eis metallum, ad gradum

dum Solis primonem queat, ac transmutari. Multi conantur minora transmutare metalla in argentum, alii mediocria in aurum, cum differentia tamen coniunctionis eorum, sic vt in cineritio per transmutationem in graduatione, minora quidem ad maiorum perfectionem adducantur, ac ad examina quæuis constantem, quæ conueniunt. Quatuordecim itaq; hoc loco ponemus gradationes. Et quamuis longè plures aliæ quoque reperiantur, earum tamen libenter obliti, saltem quæ constant experientiâ, scriptuque dignæ sunt, aggregauimus, in triplici differentiâ constitutas. Nonnullæ sunt aquæ fortes: aliæ quidem olea, cæteræ verò liquores, quas ordine simili disponimus, vt in earum tractationis declaratione patet. Nam primò ponimus aquas fortes: secundò olea: denique liquores.

Gradationes 14. præcipuæ.

Gradatio prima.

℞. *Vitrioli.*
Aluminis,
Salis nitri, ana ℔. ij.
Floris æris,
Croci Martis,
Hæmatitis, ana vncionem j.
Cinnabaris ℔. ß.
Antimonij vncionem j. ß.
Arsenici vncionem ß.

Omnia destillentur cum igne fortissimo in aquam fortem, quam purificato, clarificatoque iuxta similium aquarum visum in ea cementatam soluito Lunam, aut Partem cum parte, Lunam atque Venerem, & in digestionem ponito per mensem: postmodum residentias excipito fulmine, sic transmutatum inuenies. Quod adhuc in aqua forti fuerit, præcipitetur & fulminetur, vt supra: Sic habebitur argenti reliquum. Notandum est prædicta simplicia præparari, nec non separari debere priùs in purgatione, quod immunditíes plurimum hoc negotium transmutationis impediat.

Secunda Gradatio.

In hac secundâ gradatione notandus est optimè processus alius, vt qui cum maiori lucro subtilitateque fiat, vt sequitur.

℞. *Salis petræ,*
Cinnabaris, ana ℔. j.

Conterantur & ex eis aqua destilletur, quam serua. Hoc ipsum facies etiam & sub eodem pondere cum Antimonio & Arsenico. Confunde simul istas tres aquas, adde hoc *salis nitri.*

Aluminis,
Vitrioli, ana ℔. j.

Omnia rursum simul destilla in modum aquæ fortis. Postmodum affundes eam ad suum caput mortuum subtilissimè contritum, iterumque destilla in vltimos spiritus & clarifica, prout aliam aquam fortem. In omnia metalla, quæ fuerint in ea soluta, nec non in digestione manserint ad perfectionem magis quàm sit credibile suas operationes atque vires complet. Nam in eiusmodi compositionem ingredientibus verè transmutationis vires latent metallorum in se corporalem materiam habentium. Nam eiusmodi tres destillationes, tingunt ita vehementer aquæ fortitudine, vt maior aut fortior in aquis fortibus vix operatio reperiri queat.

Tertia Gradatio.

Gradatio tertia, quæ inter aquas fortes vltima numeratur, ad hunc modum intelligenda, componendaque venit, vt sequitur.

℞. *Cinnabaris,*
Arsenici,
Antimonij ana ℔. ß.
Salis petræ ℔. ij.
Sulphuris ℔. ß.

Conterantur, misceantur, ac destillentur in aquam fortem igne violentissimo: postmodum accipe huius aquæ partes ij.

Aluminis communis,
Aluminis plumosi, ana partem j ß.
Vitrioli partem j.
Viridis æris,
Croci Martis ana partem ß.

Hæc simul omnia destillentur in aquam fortem igne violentissimo. Tandem ad hanc integram aquam sume capitis mortui duas partes.

Antimonij,
Viridis æris,
Cinnabaris,
Sulphuris, ana partem ß.

Hæc à suis destilla faecibus fortiter impellendo in vas Recipiens. Postmodum in hac aqua clarificata solue partem ß. cum decem partib. florum æris & croci Martis, & in ea digerantur: inuenies postea residentiæ plus ad ☉ quàm arti credibile sit.

Quarta Gradatio.

Iam de gradationibus per olea factis loquamur, quæ non in modum & formam aquarum fortium, sed in digestione soluunt, & suas gradationes perficiunt. Prima gradationum eiusmodi fit per oleum Antimonij, cui rubedinis tinctura mirabilis inest, ac in eo latet. Processus eius talis esto.

℞. *Antimonij* ℔. j.
Mercurij sublimati ℔. ß.

Destillentur ambo simul igne violento per alembicum, & ascendet rubedo quædam instar sanguinis spissa, quę tingit & graduat vnamquamque Lunam in Solem. & hunc pallidum ad supremum gradum coloris adducit permanentis.

Quinta Gradatio,

Gradatio quinta, cuius oleum in ordine secundum numeratur, fit in hunc modum, qui sequitur.

℞. *Olei Philosophorum* ℔. j. *cui permisce*
Aluminis calcinati,
Colcotharis citrini, ana ℔. ß.

Destilla simul igne violento. Postmodum renoua species in priori pondere, addeq;

Cinnabaris,
Viridis æris,
Sulphuris, ana vncio. ß.

Destilla rursum, & rectifica pòst in puritatem & constantem colorem. Inijce Lunam & in digestione maneat, remanentiam reduc, & in aqua forti separa, tandem per Saturnum fulminato.

Sexta

Sexta Gradatio.

Gradationum sexta, nec non oleorum tertium fit ad hunc modum.

℞. Sulphuris viui ℔. ij.
Olei lini ℔. iiij.

Coquantur in compositum, quod in oleum destilletur: huic tantundem iterum addatur viui sulphuris, & coquatur vt prius in compositum, ac in fimo equino digeratur per mensem aut si diutiùs melius, postmodum addatur.

Salis nitri,
Vitrioli,
Aluminis,
Florum æris,
Croci Martis,
Cinnabaris ana verto. ß.

Destilla quicquid ascendere voluerit, & liquores amoue, seruatis oleis tantùm, quæ ponantur in vitream cucurbitam, additis speciebus vt suprà, & capite mortuo puluerato, simulq; destilla rursum vt prius. Postmodum reaffunde fæcibus, & putrificetur iterum per mensem ac destilletur ampliùs: euacuatis postea coloribus, aut separatis, rubeum serua, quod rectificabis vt oportet. Postremò laminæ Lunæ digerantur in eo suo tempore, tandem, vt priùs, fulmine reducantur, &c.

Septima Gradatio.

Gradationes quæ per liquores fiunt, in duplici differentia reperiuntur, videlicet tenaces, & aquosæ. Primò de tenacibus loquamur.

℞. Mellis ℔ j. *In eo coquantur,*
Vitrioli,
Aluminis ana verto j.
Iamenti verto ß.

Destilletur ex eis aqua per violentum ignem, & addantur ei,

Capitis mortui de cranio humano verto. ß.
Sulphuris ℔. ß.

In forma hepatis cocta, perque mensem digesta prius destillentur, & aqua rectificetur in puritatem, ei postmodum addantur,

Salis armoniaci,
Florum æris,
Croci Martis,
Aluminis, ana verto. ß
Vitrioli verto j.
Antimonij fixi rubei,
Arsenici fixi rubei, ana ℥. ij.

Trita simul & in aquam iniecta stent in calore diebus decem. Postea separetur liquor à fæcibus, & purificando proiiciantur in eam laminæ metallicæ, maneantq; simul in mediocri digestione ad perfectionem vsq;. Postremò quidem aduratur materia, separetur & fulminetur.

Octaua Gradatio.

Gradatio per secundum liquorem hæc est.

Recipe *Sufficientem aquam fortem, in eius parte vnâ solue* ☉. *in alia Venerem, & in alia Martem.* Eiusmodi solutiones confunde simul, & postea destillabis aquam ab eis, quam iterum ad suas fæces affundes, rursum destillabis ac reaffundes vt prius, toties, donec inde fiat liquor spissus: huic adde mellis destillati præparatique partes quinque, plus aliis præcedentibus, & per mensem omnia digerantur, postea phlegma separetur, & seruetur liquor, in quem laminæ proiectæ metallorum digerantur per mensem. Et postremò coagulentur in massam & corpus vnum, quod fulminetur, quartificetur, & fulminetur iterum, ad hunc modum inuenietur optima transmutatio ex liquore.

Nona Gradatio.

Tertio liquore gradatio nona fit in modum qui sequitur.

℞. Aquam fortem, in qua soluatur viride æris, & in fimo teneantur equino per mensem ambo simul: Destilla postmodum aquam à fæcibus, affunde rursum, destilla, & reaffunde, idque toties donec inde fiat oleum. In istum liquorem pone limaturas metallorum, & in digestione transmutationem inuenies. Et quamuis liquor iste paucus existat nihilominus graduat optimè plurimumque metallum iuxta suam quantitatem.

Decima Gradatio.

Ad hunc modum qui sequitur, liquorem intelligito quartum.

℞. Aquam fortem optimam, in qua solue chalybis quantum poteris. Hæc in digestione maneant vno mense, & inde fiet compositum vnius coloris. Hoc destilletur etiam in liquorem, in quem limaturæ metallorum proiectæ maneant in digestione, donec liquor incorporetur. Tum demum simul ambo, nempè liquor & metallum fulminentur per Saturnum, & inuenietur ea transmutatio, quæ separetur & præparetur, vt moris est.

Vndecima Gradatio.

Aqooso liquore primò fit vndecima gradatio, prout infra ponitur.

℞. Salis petræ purgatissimi ℔. iiij. *hunc à suo phlegmate vrcudo repurgato.*
Salis communis præparati ℔. ij.

Commixta simul destillentur per Alemb. sexies vel nouies, ac toties donec salia per alemb. in submissum vas Recipiens omninò transeant.

℞. huius aquæ ℔. ij.
Florum Antimonij.
Fl. Æris.
Fl. Martis,
Fl. Sulphuris, ana ℥. ij.
Vitrioli.
Salis armoniaci,
Aluminis, ana ℥. ij. ß.

Mixta simul omnia maneant in digestione diebus quatuor atque viginti: postmodum separentur in aquam purissimam. Luna post graduetur atque metalla per digestionem, per Saturnum fulminentur, separentur quartificatione, ac fulminentur iterum.

Duodecima Gradatio.

Per secundum liquorem aquosum 12. gradatio fit ad hunc modum.

℞. Vini ardentis correctissimi ℔. iij.
Aquæ salis petræ, ℔. j.
Aquæ salis communis, ℔. ß.
Vitrioli,
Aluminis plumosi,
Aluminis Rochæ, ana vertones iij.

Misceantur simul in mixturam, quam destilla fæces à capite mortuo. Hac aquâ metalla digerantur;

digerentur, & fixabuntur ac transmutabuntur; vt suprà de alsu diximus.

Decimatertia Gradatio.

Aquoso liquore tertio decimatertia gradatio fit ad hunc modum.

℞. Istius sanguinis ℔j. Destilla decies & ter à suis fecibus, & impone

Florum æris,

Sulphuris, ana vncionem ß.

Soluantur in equino fimo per mensem: impone postmodum calcem Lunæ, vt color & substantia consumantur. Postea coagulentur, & in Saturno fulminentur. Sciendum etiam in isto liquore Mercurium vulgi, nec non metallorum coagulari, iuxta conditionem Transmutationis.

Decimaquarta Gradatio.

Quartus hoc loco liquor est aqua Mercurij, qui fit in decimam tertiam gradationem, prout infra sequitur.

℞. Mercurij vigesies cum sale armoniaco sublimati ℔.j.

Florum Veneris,

Fl. Martis,

Fl. Sulphuris,

Fl. Antimonij, ana ℥j.

Trita simul omnia misceto, & in aquam resolui sinito. Hæc aqua nullo prorsum indiget alio labore. Nam in eam proiecta metalla, & pauco tempore digesta, & postea fulminata, mirum in modum graduantur.

Finis libri decimi de Transmutationibus metallorum Theophrasti, de Gradationibus.

DE TRANSMVTATIONIBVS METALLORVM, THEOPHRASTI LIBER NOnus, De Proiectionibus.

Vlterius hic non scripserat Auctor.

Ex Autographo Theophrasti.

CEMENTVM SVPER VENEREM EX MARTE.

℞. Limatura Veneris ex Marte ℥j. Cinabrij ℥j. SSS. in Tigillo, ponantur ad ignem secundùm vsum cæmentationis. F. Cæmentum per horas 6. vel 8. Tunc ℞ illud Cinabrium cum noua limaturâ Martis reductis in Venerem; & procede vt suprà, hoc tertiò. Deinde ℞. Luna dissoluta ℥j. Proiice in fluxu desuper cinabrium prædictum. Tunc effunde, formetur in laminas, & ponatur in Tigillum cum tali puluere, & cementetur per horas 6. SSS. secundùm vsum. Quod cementatum ℞. & illud cementa adhuc semel in cemento Regali per horas 24. tunc habebis optimum aurum. Item potes *Aurum* addere: *Luna part. j. Solis p.j. Cinabrij p ij.*

Puluis Cementi.

℞. Vitrioli ℥.v.

Aluminis ℥j.

Salis Nitri ℥j.

Floris Æris.

Salis Armoniaci ana ℥j.ß.

Dissoluantur & exiccentur, & imbibantur cum aceto vel vrinâ, F. puluis.

Regale Cementum.

♃. Lateruni. Salis communis fusi, &c.

♃. Antimonij ℥. vj. Pulueris prædicti ℥iiij.

Misce.

Item *Aqua fortis.*

♃. Salis Nitri, Aluminis, vitrioli ana ℔j.ß.

Virid. æris. Cinabrij ana ℔. ß.

Arsenici. Sulphuris ana ℔. ß.

Destilla in aquam fortem secundum vsum Nitri, quam secundariò & iterum destilla cum viridi æris, Cinabrio & Arsenico, vt suprà.

♃. Vitrioli facti ex Venere Martis ℥.j.

Destilla in aquam cum Sale, nitro & Alumine F. Aqua Gradationis secundùm vsum.

MANVALE

Siue

DE LAPIDE PHILOSOPHICO MEDICINALI.

Præfatio ad Lectorem.

Ector, quandoquidem spiritum Medicina per Machaonem, Podalirium, Apollinem & Hippocratem, &c. verè operari passus Deus est, vt vera medicina quæ per nubes (in quibus ipsa plenè planèque cognosci minimè potuit) effulgeret, & in apricum prodiret, ac hominibus manifestaretur: eâdem etiam operâ idem spiritui tenebrarum prohibuit, vt ne lumen naturæ prorsus ille opprimeret & extingueret, ne Magnalia Dei, quæ in Arcanis, Quintis Essentiis, Magisteriis & Elixiribus abscondita conquiescunt, incognita essent. Ideò Deus certa media ordinauit vt porrò per spiritus bonos talium Arcanorum & Mysteriorum indagatio hominibus implantaretur, sicut & quidam homines qui angelicas naturas ex cælo, quod Angelos nouit, acceperunt. Eiusmodi homines potuerunt posteà, vt potè perfectâ intelligentia natura donati, naturam & ipsius quotidianum cursum altiùs, quàm alij homines inqui-

Deus super excitauit aliquos veros Medicos & Physicos.

rere, purum cum impuro conferre, hæc duo separare purúmque adeò alterare vt impossibile id quibusdam videretur. Illi enim vt naturales ac veri Physici per conuenientia media Naturæ succurrere & eam per artes ad perfectionem perducere sciunt. Quare omnia imperfecta & diabolica opera ipsis, tanquam mendacium veritati & perfectioni cedere oportet. Veritatem inquam loqui nos oportet, si ad finem felicem peruenire velimus Si autem eam apprehendere omnino fas est, neminem pudeat eam quærere vbicunque locorum sit.

Labore & peregrinatione veritas arcanorũ naturalium acquiritur.

Nemo igitur mihi hoc in malam partem accipiet, quod & ipsemet eam amaui & inquisiui. Nam me eam sequi oportuit, non enim me ipsa quæsiuisset. Qui enim alienam ciuitatem videre vult, illi non est domi in culcitra residendum, non sunt illi post fornacem pyra assanda, ibique doctorem fieri non decet. Nullus insignis Cosmographus fiet ad mensam: nullus Chiromanticus in cœnaculo: nullus Geomanticus in cella. Ita neque veram medicinam sine multiplici indagatione nancisci possumus. Deus facit verum medicum, sed non sine molestia sicut dicit: Labores manuum tuarum manducabis & bene tibi erit. Cùm igitur videre præcedat veritatem, & quæ visus percepit, ea cor exhilarent vel terreant, non mihi labor erit, neque infamia, peregrinari & hominibus adhærere eiusmodi, quales quidam fatui contemnunt, vt scilicet explorem, quidnam in Limbo terræ lateat, & veri Medici officium impleam, vt medicina iuxta Dei ordinationem ad vtilitatem proximi exhibeatur, ne plus damni afferat, quàm vtilitatis, quod quidem homo otiosus non faciet. Sedeat igitur in culcitra qui velit: me delectat mea peregrinatio, & ea, quæ Deus & tempus indagare & videre me permittunt. Propter candidos autem lectores, qui discere cupiunt, & lumen naturæ amant, hunc libellum scripsi, vt fundamentum meæ veræ medicinæ nôrint, & Cacomedicarum nugas omittant, atque aliqua ex parte meas rationes contra eos defendere possint. Spero autem quod pro fabulis etiam ista habebuntur. Nam illi egregij socij antea bene omnia nôrunt, & Doctor asininus iam ante ista habet in sacculo, sed non facilè attinget. Oportet enim bonum esse Alchimistam, qui hunc libellum intelligere velit, cui carbones non noceant, quemque quotidianus fumus non defatiget. Placeant igitur hæc cuicunque velit: ego neminem cogam. Hoc tamen dico, non absque fructu res cadet, quantumcunque me mei aduersarij Pseudomedici culpent & accusent.

Hoc opus cõtemptum iri.

Manuale de Lapide Philosophorum.

Lapis Philos. & Balsamus perfectus, perpetuus &c Lapis similis igni.

VT lapis Philosophorum per Vulcanum fabrefiat, quem Balsamum perpetuum vel perfectum, ob sufficientes causas appellamus: primò sciendum est & cogitandum, quomodo ille lapis materialiter ob oculos ponatur, & visibilis ac sensibilis fiat: similiter quomodo vis seu ignis eius prodeat & cognoscatur. Vt igitur clariùs proponatur, exemplum communis ignis accipiemus, quomodo scilicet ipsius vis se ostendat & visibilis fiat, quod hoc modo fit. Primò omnium per Vulcanum ignis ex silice excutitur, qui quidem ignis nihil efficere potest, nisi habeat sibi amicam materiam, in quam operari possit, qualis est, lignum, resina, oleum, vel aliud simile, quod ex naturâ suâ facilè ardet. Quando igitur dictus ignis in tale aliquid incidit, pergit operari incessanter, nisi suo contrario destruatur vel impediatur, aut nisi deficiat materia, in quâ se multiplicare possit. Nam si lignum, & similia apponantur, vis eius semper fit fortior, atque ita semper operatur, donec nihil ampliùs apponatur. Sicut verò in ligno ignis operationem suam exercet & ostendit, ita fit idem etiam cum Lapide Philosophorum, vel Balsamo perpetuo in corpore humano. Si lapis ille ex materiâ conuenienti, & philosophicâ ratione à prudenti medico fiat, & consideratis satis omnibus circumstantiis hominis, ipsi exhibeatur: tunc renouat & instaurat organa vitæ, perinde ac si igni apponantur ligna, quæ penè emortuum ignem refocillant, & causa sunt splendentis & claræ flammæ.

Lapidis vitæ restauratio organorum vitæ.

Ex his iam liquet, quòd in materia huius Balsami multum situm sit, quandoquidem eam singularem harmoniam ad corpus hominis habere oportet, quæque ita suâ vim exerceat, vt corpus humanum ab omnibus accidentibus, quę à tali materia ei obuenire possent, tutum sit.

In materia lapidis plurimũ situm: deinceps in præparatione & administratione iusta.

Quare non solum in præparatione Lapidis vel Balsami multum situm est, sed multò magis refert, vt ante omnia ipsa vera materia ad eum apta cognoscatur: & dein, vt decet, præparetur, & præterea sobriè & prudenter vsurpetur, vt talis medicina omnes sordes sanguinis, & alias superfluitates purgare valeat, & vt loco morbi sanitatem inducat.

Materia lapidis debet esse conueniens corpori humano.

Idcircò verum & probum medicum decet, bonam scientiam habere, & non respicere ambitionem & pompam, neque ordinare dubia vel contraria, neque apothecario nimium fidere, sed & morbum & ægrotum benè cognitum habere, aliàs perpetuò sinistrè medicabimini, vnde nihil consequitur, nisi quòd ægrotus decipitur & fraudatur solummodo per superbiam & inscitiam inepti medici putatiui. Illud verò est magnum peccatum, quódque impunitum non manebit. Quid enim aliud est, quàm scelus voluntarium, cùm scilicet aliquis

Medicorum & apothecariorũ nostri temporis imperitia.

super

super hoc quod nihil scit, adhuc pecuniam & præmiũ petit,& dominus esse vult,quod quidẽ satis infame est: quoniam multi vilipenderent pecuniam, modo ipsis rectè consuleretur. Quando autem hoc non fit, & corpus & fortunas suas perdunt, nihilominus pecunias postulare laudi ducatur. Hoc credat qui velit. Ego alio modo formarem insignia tali Doctori. Manifestum enim est, illorum medicorum, qui maximè docti sibi videntur, ne decimum quidem rectè simplicia nosse, multò minùs certum esse, quid fieri iubeat, & quomodo ab Apothecario medicina coquatur. Ita sæpè accidit, vt Doctor talis simplex aliquod in Apothecâ sumi iubeat, quod ipse non nouit. Apothecarius autem multò minùs, imò sæpè prorsus non habet. Et tamen hæc medicina perfecta vocatur, & ægroto pro bonâ propinatur, & quidem satis carè. Qualem autem exitum sortiatur, hoc sentit ægrotus. Quamuis enim ipsi non prosit ad sanitatem: prodest tamen Doctori & Apothecario ad suam bursam implendam. Quòd si Doctor vel Apothecarius ipse simili morbo laborarent, simile remedium non acciperent. Quare æstimari potest,quàm miserè & malè agatur,quódque summè necessarium sit, aliter eos remgredi,&errores emẽdare,melioráque sequi.Sed vereor vetulos canes difficulter posse domari.

Materia lapidis & eius operatio à veteribus satis detecta. Sed vt ad propositum redeam (vnde me iustus zelus ob miseros & desertos ægrotos abstraxit) & ei satis faciam, dico, non consultum esse,vt de Lapide Philosophorum tantum fabulemur vel gloriemur, sed necessitas postulat, vt & ex conuenienti materia formetur iste lapis, præparetur & prudenter vsurpetur. Scias autem, quod multi veterum in suis parabolicis scriptis istam materiam satis indicauerint, quin & figuratis verbis operationem detexerint, sed non prorsus patefecerint, ne homines insulsi eâ abuti possent, & tamen filios ipsorum res non lateret. Cùm verò pauci eos *Galen. taxatur. Nugæ Galenicæ medicinam lapidis ob fenerunt, quam Theophrastus restituit.* secuti, & rem aptè aggressi sint, hæc processu temporis obliterata sunt, & in eorum locum Galenicæ fabulæ irrepserunt. Quale autem est fundamentum earum, ita ipsæ etiam consistunt, imò res quotidie deterior fit. Hoc vides in ipsorum herbariis, quomodo se excrucient in illis, & quomodo Italiam Germani misceant, cùm tamen Germania ipsorum vltra marinis herbis non indigeat, & satis perfectæ medicinæ in Germania sit. Ne igitur veritas cogatur cedere mendacio, néue tenebræ Galeni cum ipsius complicibus Lumen naturæ in medicina extinguant vel supprimant, me Theophrastum in hoc libello loqui decet, non vt putatiuum medicum, sed vt scientem, quémque non pudeat suarum *Cum Theophrasti.* actionum in medicina, quique, adiuuante Dei gratiâ, in multis ægrotis re ipsâ hoc probauerit, quos tu Galenista non ausus fuisses inuisere. Dic mihi iam tu Galenice doctor, vnde fluit tuum fundamentum? An non cu- *Lapis in morbis diuturnis prodest.* lo equi frænum applicas? Anne vnquam curasti Podagram? anne vnquam ausus es aggredi Lepram? curasti ne Hydropem? Meritò credo taceris, & Theophrastum Magistrum tuum esse fines. Si verò vis discere, disce, & vide quid hic scribam, & dicam, nempè quòd corpus humanum plaustro tuo herbario non opus habeat, præsertim in chronicis seu diuturnis morbis, quos ex inscitia prorsus incurabiles vocas. Herbæ enim tuæ sunt nimis infirmæ ad hos morbos, & ex sua natura centrum morbi inuenire nequeunt. *Herbarũ Gal. elusio.*

Sed neque pilulis tuis aliquid efficies, nisi quòd sola excrementa purgabis. Quin & propter inconuenientiam sæpè bonum cum malo expelles, quod absque ægrotorum insigni damno fieri non potest. Quare meritò istæ pilulæ omittendæ erunt. Porrò neque syrupi tui aliquid prosunt, imò adeò nihil sunt, vt nauseam sumpturo afferre possint, ob tetrum & fastidiosum saporem, quo ægrum grauant, & postea in tormina & pericula inducunt, & contra naturam operantur. *Pilularũ Gal. reprehẽsio.* Sed reliqua tua absurda & inepta medicamina nunc relinquo, cùm è directo cum natura pugnent, neque vllo modo vsurpari debeant. Cùm igitur ea, quæ dixi, vera sint, neque vlla vera medicina in Galeno, Rhasi, vel Mesue inueniri possit, quæ dictos morbos in radice aggrediatur, & expurget, sicut ignis maculatam cutem salamandræ mundificat: necessariò sequitur, longè aliam esse curam Theophrasti, quàm phantasias Galenicas, quodque ea manet ex fonte naturæ. aliàs Theophrastus staret cum probro, sicut alij.

Si igitur Naturam sequi volumus, & naturali medicina vti, videamus, quænam res inter omnes in medicina corpori humano sint conuenientissimæ, ad illud in sanitate vsque ad terminum prædestinatæ mortis, virtutis & efficaciæ ratione conseruandum. Quod si cogitabitur, non dubito quin fatendum sit omnibus,res metallicas maximam conuenientiam cum corpore humano habere. quodque perfecta metalla suæ perfectionis ratione, & præcipuè ipsorum humoe radicalis, multum in corpore humano possint efficere. Nam eius Salis, Sulphuris & Mercurij, quæ in metallis & rebus metallicis aliqua ex parte, quanquam abscondita, conquiescunt, homo etiam est particeps. Ita iam simile simili applicatur, quod summopere prodest naturæ, si dextrè id fiat, quod magnum Secretum est in medicina, imò Arcanum appellari potest. Quid igitur mirum, si præstantes, & inauditæ ac insperatæ curæ sequantur, quas ignari impossibiles credebant? *Metalla maximè conueniũt homini, ideò sunt lapidis materia, & quidẽ ea quæ perfecta sunt.* Sed ne longiùs digrediar, breuitatis gratiâ hic annotare cogor, quid in hoc libello constituerim scribere. Aliquanto enim clariùs hic quàm alibi veram medicinam tractare in animo habeo. Prius autem dicendum erat, quomodo homo ex Sulphure, Mercurio & Sale, sicut metalla, originem suam duceret. Cùm verò id in Paramiro satis indicauerim, non est necessarium hic repetere. Quare tantummodo indicabo, quomodo prædictus Lapis Philosophorum cognoscatur, & aliquo modo præparetur.

Scias igitur pro certo, nihil adeò paruum esse, ex quo aliquid fieri debet quod absque forma stare possit. *Forma res malè caret.* Omnia enim formantur, generantur, multiplicantur & destruuntur in sua concordantia, monstrántque

ſuam originē, vt percipi poſſit, quid in principio fuerit, quòd illud & in vltimâ materia ſit, quódque intercurrit, imperfectioni ſimile eſt, quam natura in generatione admiſcet. Cùm verò talia accidentia per Vulcanum ſeparari poſſint, ne quid agāt: natura in hoc caſu corrigi poteſt. Atque hoc fit quoque in hoc lapide. Nam ſi eum ex iuſtâ ſuâ materiâ, quam ex indicatis circumſtantiis benè nouiſſe potes, conficere vis, ſuperfluitates ei ſuas te adimere oportet: & ſicut aliam rem in ſuâ concordantiâ formare, multiplicare & augmentare, quod ſine ipſius concordantiâ fieri non poteſt. Nam hìc eum natura imperfectum reliquit, cùm non lapidem, ſed ſuam materiam formârit, quæ per accidentia impeditur, ne facere poſſit, quod lapis poſt præparationem facere poteſt: éſtque talis materia reſpectu lapidis ſine præparatione res dimidia & imperfecta, quæ in nullâ ſtat concordantiâ, vt perfecta appellari poſſit, vel corpori humano ad ſanitatem proſit. Huius rei exemplum habes in microcoſmo. Intuere virum, qui per fabrum Mechanicum tantum in virum formatus eſt. Non eſt igitur integrum & perfectum opus, cum non ſtet in ſuâ concordantiâ, ſed tandiu eſt dimidium, donec fœmina ipſi ſimilis formetur, tunc opus eſt integrum. Vterque autem terra eſt, & hæ duæ terræ faciunt denique hominem integrum, qui ſe augmentare poteſt, & creſcere, atque hoc efficit formata concordantia. Quare Lapis Philoſophorum qui hominem non minùs quàm metalla renouare debet, ſi ſuis ſuperfluis accidentibus exoneretur, & in ſuam concordantiam collocetur, mira facit in omnibus morbis. Nî hoc fiat, omnia ſunt vana, quæcunque cum eo tentantur. Si autem eum in ſuam concordantiam ponere velis, in primam materiam eum reducas oportet, vt maſculus in fœminam agere poſſit, ipſiúſque exterior pars interiùs: interior vero exteriùs vertatur, vtque ambo ſemina virile & fœmineum in ſuam concordantiam concludantur, & mediante Vulcano ad plus quàm perfectionem deducantur, in graduque exaltentur, omnéſque virtutes tanquam qualificatum, temperatum & clarificatum Eſſe, à ſe in corpus humanum, & in metalla infundant, illúdque ſanum reddant, ſordes per viam expulſionis expellent: bonum autem in ſanguine humano, per viam attractionis ad debita loca trahant, vt microcoſmus, qui in limbo terræ poſitus eſt, & ex terrâ formatus eſt, hâc medicinâ tanquam ſibi ſimili, radicaliter & non putatiuè, ſed certiſſimè ad ſanitatem perducatur, vel in eâ conſeruetur. Atque hoc eſt Myſterium Naturæ, & tale Secretum, vt quilibet Medicus id neceſſariò ſcire debeat. Idque quilibet comprehendere poteſt, qui ex Aſtrali medicinâ natus eſt. Sed vt clariùs deſcribam materiam & præparationem tam præſtantis medicinæ, vt filij doctrinæ, qui veritatem amant, initium habeant: Scitote, Naturam dediſſe rem quandam, in quâ tanquam in Arcâ myſterialiter concluſa ſunt 1.2.3. quorum virtus & vis ad conſeruationem ſanitatis microcoſmi ſat ſuperque ſufficit, adeò, vt ea poſt præparationem omnes impefectiones expellat, éſtque verum defenſiuum ſenectutis, quod nos Balſamum nominamus.

Materia lapidis purgāda à ſuperfluitatibus & formāda cum cōpare ſuo.

Materia lapidis reducenda in Mercurium & cum fœmina ſua coniungēda.

Lapis faciendus iuxta cu:ſum aſtronō. Alij: 1.2.3. aenigma de lapidis materia.

In quam rem autem natura talem numerum poſuerit antea ſcire debes. Nam tibi multis de cauſis clariùs præſcribere id nequeo. Quomodo autem preparetur, Galenus, Raſis & Meſue neſciuerunt, & ab ipſorum ſequacibus id non attingetur. Habet enim hæc medicina talem præparationem, qualem pilulæpolæ non attingunt, minúſque quam Heluetica vacca intelligunt. Præterea quaſi cœleſtes & ſingulares operationes habet. Purificat enim & renouat quaſi regenerando, vt in meis Archidoxis latiùs legere potes, ſimúlque metallorum & rerum metallicarum originem & eſſentiam, vnà cum ſua virtute benè animaduertere. Qui iam aures babet audiendi audiat, & videat, an Theophraſtus de mendacis, vel veritate ſcribat, & an ex inani olla & ex dæmone loquatur, ſicut tu Sophiſta nugaris, qui ipſe à Diabolo, mendacio & tenebris es circundatus, nihilq́ue bonum vocas, niſi ſit tuo ſtulto capiti comprehenſibile, & ad tuum iuſculum faciat, ábſque præcedenti labore. Tu enim monocule, errabundus vagaris, nec culinæ feneſtram rectâ petis. Liceat tibi tamen tuum intricatum filum conuoluere, & centrum Labyrinthi, apud tenebroſam ſtellam quærere, nihil me hoc offendet. Si tamen aliquando vtereris tua prudentia, & inſpiceres, qua in re Theophraſti ars fundata eſſet, & quomodo tui centones manci eſſent, non adeò tibi contrarius eſſet Theophraſtus. Quæ enim iam breuiter ſcribo & ſcribam, vt ea Aſtrales diſcipuli percipere valeant, iiſque frui, & de iis gloriari, hæc alterius diligentia, quem non pudet diſcere, etiam benè intelligi poſſunt, cùm nihil ſit tam difficile, quin labore & ſtudio intelligi & diſci poſſit. Huius ergo operis practica iſta eſt.

Lapis diligentia acquiri poteſt ab aſtralibus diſcipulis.

Præparatio Materiæ lapidis.

ACcipe *Electri mineralis limati, pone in ſperma ſuum (Alij : ♃. electrum minerale immaturum, pone in ſuam ſphæram) vt ſordes & ſuperfluitates abluantur, & purga ad ſummum quantum potes per ſtibium more Alchymiſtico, ne à ſuâ nequitiâ aliquid damni patiaris. Poſtea reſolue in ſtomacho Struthionis, qui in terra naſcitur, perque aquilæ acredinem in ſuâ virtute confortatur. Quando autem electrum conſumptum eſt, & colorem calendulæ poſt ſolutionem acquiſiuit, non obliuiſceris illud in ſpiritualem pellucidam Eſſentiam redigere, quæ verò ſuccino ſimilis eſt. Deinceps adde dimidium tantum, quantum corporale Electrum ante præparationem pendit de Aquilâ extenſa, & abſtrahe ab eo ſtomachum Struthionis ſæpiùs, ita electrum ſemper fit ſpiritualius. Quando autem ſtomachus Struthionis labore defatigatus eſt, neceſſe eſt eum recreare & ſemper abſtrahere. Denique quando iterum acredinem amittit, adde Quintam Eſſentiam Tartarizatam, ita tamen, vt altitudine quatuor digitorum ſuâ rubedine ſit ſpoliatus, eáque ſimul tranſcendat.* Hoc tandiu

fac

fac & toties, donec per se albescat. Quando iam satis est (nam videbis oculis tuis, quomodo pedetentim se ad sublimationem accommodet) & tu illud signum habes, sublima: ita Electrum in albedinem exaltatæ Aquilæ conuertitur, & paruo labore eò transfertur & transmutatur. Atque hoc quærimus nos, vt eo vtamur ad nostram medicinam. Cum hoc in multis morbis tutò procedere potes, qui vulgari medicinâ tentari nolunt. Poteris idem etiam in aquam & oleum, & in rubeum puluerem conuertere, & ad omnia eâ vti, ad quæ eò in medicina eges.

Dico tibi autem in veritate, nullum melius fundamentum esse medicinæ totius, quàm in Electro latet. Quanquam non nego, imò in aliis meis libris scribo, in aliis mineralibus

Medicamenta Theophrasti peritis tantum vtilia.

rebus etiam magna secreta latere, sed longiori labori & maiori obnoxia, quæque non facilè rectè vsurpantur, præsertim ab imperitis, quorum si quis iis vtatur, plùs damni quam vtilitatis affert. His de causis non est laudabile, quòd quilibet Alchymista autem medicam exercere vult, cùm tamen eius non sit gnarus. Debebat medium seu repagulum aliquod hic inueniri, quo talibus putatiuis medicis inhibitio fieret. Ego enim istorum culpam non feram, nec eos pro discipulis agnoscam, cum non sectentur veritatem, sed habeo eos pro deceptoribus notis & pigris erronibus, qui veris discipulis panem ex ore rapiunt, & hominibus ex proposito nocent, & neque conscientiam, neque artem magnifaciunt. Sed in nostro dicto Electro præparato tanta virtus latet homines curandi, vt certior & præstantior medicina in toto mondo non possit reperiri. Galenici quidem Doctores Theriacopolæ eam venenum appellant & oppugnant, non ex peritiâ, sed ex superbiâ & merâ stultitiâ. Quin & concedo, quòd in præparatione venenum sit, & quidem tantum vel maius, qoàm est serpentis Tyri, qui Theriacam ingreditur. Sed quòd post præparationem venenum maneat, hoc nondum est demonstratum. Nam natura (quamuis quibusdam bubalis capitibus satis incomprehensibile sit) semper inclinat ad sui perfectionem: multò magis igitur per artes conuenientes ad perfectionem deduci poterit. Et quod maius est, concedo adhuc post præparationem esse venenum, & quidem vehementius, quàm antea: tale tamen quod tantum eò sit directum, vt sui simile quærat, fixos & alios incurabiles morbos perscrutetur & expellat, non vt morbum sinat operari & nocere, sed vt tanquam hostis morbi sibi similem materiam ad se trahat, & eam radicitùs absumat, & eluat sicut sapo maculas ex impuro panno, cum quibus & ipse sapo recedit, & pannum purificatum, illæsum, mundum & pulchrum post se relinquit. Quare hoc venenum, vt tu dicis, longè aliam & meliorem efficaciam habet, quàm tua axungia, quâ soles in cura morbi Gallici vti, vngens sæpiùs quàm sutor vngit corium. Hoc enim Arcanum quod in hoc medicamento latet, habet in se benè proportionatam, benè præparatam & præ-

Electri vis magna in curandis hominibus.

Lapis est venenũ, sed quod tantum sui simile vincit. Venenũ an post præparationem in medicinis remaneat.

stantem Essentiam, quæ nullo veneno comparari potest, nisi quis ita intelligeret, vt ipsemet dixi, tantùmque distat à tuo argento viuo, quo vngere soles, & à præcipitato tuo, in virtute & efficacia, quantum cœlum à terra. Quare vocatur, & est medicina benedicta à Deo, quæ non omnibus est reuelata. Est enim melius correcta quàm illa stercorea medicamina, quæ Doctor lentè incedens in sua toga habuit aut per duplicem suam vittam vel cucullum stulti filtrauit. Quin & triplò maiorem vim & virtutem hæc benedicta medicina habet, in omnibus morbis, quomodocunque vocentur, operandi, quàm omnes tuæ apothecæ, quas vnquam vidisti. Hoc autem non per otium, sedendo, & pigritiam nactus sum: neque in Vrinali inueni, sed peregrinando, & vt tu dicis, vagando, & multa diligentia & labore me discere id oportuit, vt scirem, & non opinarer. Tu verò tuam medicinam exsugis ex culcitra veteri, & ex puluino, in quo sedit vetula Nigromantica, quę tuum cœlestem intellectum ad medicinam cæruleo pileo obduxit, tibique inspirauit. Quare me meorum itinerum minimè pigebit, tuosque magister ego manebo, & Machaonicis vestigiis insistam, quæ quidem ex luce naturæ procedunt, sic vt flos à calore Solis. Sed vt meum propositum opus non distrahatur & imperfectum maneat: porrò obserua quomodo agendum sit & qualem vim & proprietatem natura Philosophico lapidi medicinæ dederit & quomodo ad finem perducatur.

Peregrinationũ vtilitas quanta.

Sequitur reliquum præparationis.

DEstructo tuo Electro, vt dictum est, si vlterius procedere velis, vt ad optatum finem peruenias, accipe destructum & fugax factum Electrum, quantum vis ad perfectionem perducere, & impone Ouo Philosophico, & optimè sigilla, ne quid euaporet, stet tamdiu in Athanar, donec sine vlla additione per se desuper resolui incipiat, ita vt in medio isto mari insula conspiciatur, quæ quotidie decrescat, & ad extremum in atramentum sutorium mutetur. Hoc atramentum est Auis, quæ noctu volat siue alis, quam & primus Ros cœlestis perpetua coctione & ascensione & descensione in nigredinem capitis, coruini transmutauit, quæ caudam pauonis assumit, & deinceps pennas cygni acquirit, & postremò summam rubedinem totius mundi accipit, quæ signum est igneæ eius naturæ, per quem ignem omnia accidentia corporis expellit, & frigida emortuaque membra refocillat.

Fixatio lapidis in ouo Philosophico & athanar. Nigredo, coruus, albedo, rubedo.

Talis præparatio iuxta sententiam omnium Philosophorum fit in vnico vase, in vnica fornace, in vnico igne, non cessante vaporoso igne.

Ita ista medicina est quasi cœlestis & perfecta, aut saltem potest plusquàm perfecta Luna fieri, per propriam carnem & sanguinem, & per interiorem externus versum & productum ignem, vt modò dictum est, per

Lapis transmutat metalla & sanat corpora humana.

quem & omnes ſordes metallorum abluuntur, & per quem occulta metallorum manifeſtantur. Nam iſta pluſquam perfecta medicina omnia poteſt, omnia penetrat, & infundit ſanitatem illo ipſo tempore, quando morbum & malum expellit. Quare nulla ipſi medicina in terris eſt ſimilis. In hoc igitur exercete, & eſto ſtrenuus, Hoc enim tibi laudem & gloriam pariet, & non eris putatiuus medicus, ſed ſciens, quin & proximum tuum amare cogeris. Tale enim diuinum Arcanum nemo abſque auxilio diuino percipere & intelligere poteſt, ſicut & virtus eius ineffabilis eſt & infinita, in qua Deus omnipotens cognoſcitur.

Lapidis vis quæ & præſtantia.

Lapis nō niſi à Deo datur.

Scias autem quòd nulla ſolutio fiat in tuo electro, niſi circulum ſeptem ſphærarum perfectè ter percurrerit. Hic enim numerus decet illud, quem & complere debet. Quare attende præparationi, quæ cauſa eſt ſolutionis, & ad glorificatum, deſtructum & ſpirituale factum Electrum vtere Arcano Tartarizato, ad eluendas ſuperfluitates, quæ in præparatione acceſſerunt, ne fruſtra labores. Attamen de Arcano tartari nihil ibi remanebit, ſed tantummodo circulariter cum eo iuxta dictum numerum proceditur. Ita facilè per ſe in Philoſophico Ouo & vapore ignis fiat aqua Philoſophica, quam Philoſophi aquam viſcoſam appellant, ſeipſam quoque coagulabit, & omnibus coloribus repræſentabit, ita vt poſtremò ſummâ rubedine ornetur. Plura de hoc myſterio ſcribere eſt mihi prohibitum, & diuinæ potentiæ mandatum. Eſt enim hæc ars certiſſimè Dei donum. Quapropter eam non omnes intelligere poſſunt. Igitur Deus eam dat cui vult, nec ſibi per vim extorquere ſinit, ſed ſolus vult in hoc honorem habere, cuius nomen ſit benedictum in æternum. Amen.

Cautelæ quædam in præparatione.

Aqua Philoſophica ſeu viſcoſa.

Sequitur vſus Lapidis.

PORro etiam opus eſt, vt de vſu huius medicinæ, eiúſque pondere ſcribam. Scias igitur Doſin huius medicinæ tam paruam & leuem eſſe, vt vix ſit credibile: quodque tantùm in vino vel ſimilibus accipi debeat: attamen in omnium minimâ quantitate, ob cœleſtem ſuam vim, virtutem & efficaciam. Nam tantùm propterea homini manifeſtatur, ne quid imperfecti in naturâ maneat, atque ita à Deo prouiſum, & prædeſtinatum eſt, vt ipſius virtus & Arcanum per artem producatur, quò homini, vtpote imagini Dei, omnes creaturæ prodeſſe cogantur, & ante omnia Dei omnipotentia cognoſcatur. Qui igitur intellectum à Deo habet, illi dabitur hęc medicina: rudis autem Galenicus Beanus non comprehendere poterit, imò tantùm nauſeabundus ab ea abhorrebit. Omnia enim opera eius ſunt tenebræ, cùm hoc opus in luce naturæ operetur & agat. Atque ita iam breuibus & veris verbis habes radicem omnis veræ medicinæ & originem, quam nemo mihi eripiet, etiam ſi Raſis cum tota ſua turpi progenie rabioſus fiat: Galenus verò fel fiat. Auicenna ex dentibus doleat: Meſue breuiter longè vel latè metiator, nimis altum erit iſtis omnibus, & Theophraſtus ſtabit in veritate. Econtrà vnguentariorum opera manca & lituræ medicorum & apothecariorum cum ſua pompa & fundamento peſſum ibunt.

Doſis lapidis quæ.

Galenici non videbunt præcedentate.

Adhuc vnum me dicere oportet, quoniam multis meum hoc ſcriptum obſcurum videbitur. Dices, mi Theophraſte, nimis breuiter mihi loqueris & intricatè. Noui tuos ſermones, quàm rectè tuas res & arcana indices Quare hoc ſcriptum mihi nihil proderit. Ad hoc reſpondeo, perlas non deberi ſuibus, neque caudam longam capræ. Natura enim dare noluit. Quare dico, cui Deus donarit, is ſufficienter & ſuperfluè inueniet, pluſquàm voluit. Ego ſcribo hęc pro initio. Sequere cum prudentia, nec fuge ſtudium & laborem vel carbones, ne te ſeducat vel impediat pompa blateronum, nec te auertat diligentia, quæ requiritur. Nam perpetuis meditationibus multa inueniuntur, nec id fit ſine fructu. Quare boni conſule, quod nunc do, & vtere fonte, ita non opus tibi erit ex lacuna pilulopolarum bibere, nec cum veſpillonibus tibi res erit ſed proximo tuo bene inſeruire poteris, Deóque laudem & honorem parere. Magiſter ſtercoris leporini maneatis, qui eſt apud ipſum neque auxilium neque conſilium eſt: Hęc breuiter nunc in hoc libello meo De lapide Philoſophorum ponere volui, ne exiſtiment homines, Theophraſtum curis diabolicis multos morbos curare. Si rectè me ſequeris, idem facies, tuáque medicina ſimilis erit aëri, qui omnia patentia pertranſit & penetrat, & in omnibus rebus eſt, omnes fixos morbos pellit, ſéque radicaliter immiſcet, vt loco morbi ſanitas ſuccedat ſequatúrue. Ex hoc enim fonte ſcatet VERVM AVRVM POTABILE, nec melius alibi reperiri poteſt. Hæc tibi pro fideli admonitione accipe, nec Theophraſtum priùs annihila, quàm nôris quis ſit. Nihil autem aliud in hoc libello ponere volui, etiam ſi opus eſſet de Auro potabili & liquore Solis aliquid dicere & Philoſophari, ſed ea hîc volui annotare, quę quidem ſi rectè præparentur, in virtutibus ſuis non ſunt contemnenda. Quoniam autem alij libri mei multa de his ſecretis tractant, & ſatis declarant: quid verus medicus ſcire debeat, ita rem quieſcere ſinam, ſperans, hunc libellum non prorſus abſque omni fructu futurum, imò FILIIS DOCTRINÆ ſatis conſultum fore. Deus largiatur gratiam ſuam, ad gloriam & honorem ſuum, Amen.

Quare tā breuiter & tectè ſcripſerit.

Diligentia opus & meditatione.

Verū ☉ potabile.

RATIO EXTRAHENDI EX OMNIBVS METALLIS MERCVRIVM PARACELSICA,

EXtrahere corporibus Metallicis Mercurium, nihil aliud eſt, quàm ipſa reſoluere

ſeu

seu in primã ipsorum reducere materiã, hoc est, Mercurium currentem, qualis scil. erat in centro Terræ, ante Metallorum generationem, vapor scil. humidus & viscosus, continens in sese inuisibiliter Mercurium & Sulphur naturæ: principia omnium Metallorũ. Talis Mercurius ineffabilium est virium, & secreta diuina possidet.

Reductio dicta fit per aquam Mercurialem, quæ nec Ioanni de Rupescissa nec aliis, quidquid etiam iactitent, cognita fuit. Ideóque diligenter est cognoscenda, & indefesso labore tractanda. Hoc ergo pacto paretur dicta aqua Mercurialis.

℞. ℔ iii. Mercurii sublimati septies per Vitriolum, Sal nitri & Alumen.

Salis armoniaci, ter à Sale sublimati & clari & albi ℔. 1. ß. Trita simul & alcolisata sublima in sublimatorio per arenam, horis 9. Vbi refrixerit, Sublimatum cum penna detrahito, & cum reliquo sublima, vt priùs. Hanc operationẽ quater repete, donec àpsius sublimetur, & in fũdo massa nigra remaneat instar ceræ, fluẽs. Refrigeratã exime, & tritã rursus in patina vitrea sæpius cum Salis armoniaci aqua, S. autem præparata, imbibe, & sua sponte coagulatam rursius imbibe & sicca, ad 9. seu 10. vsque vices, donec ferè non vlterius coaguletur. Tritum subtiliter supra marmor in loco humido solue in oleum pulcrum, quod rectificabis per destillationem in cineribus, ab omnibus fæcibus & residentia. Hanc aquam omnium facilè principem diligenter asseruabis, cuius ℥. viii. & impone laminas opt. Solis aut Lunæ, optimè mundatas, pondere ℥. j. ß vitro clauso repone ad digestionem in cineres calidos horis 8. Corpus tuum videbis in fundo vasis transmutatum in subtilem vaporem seu Mercurium. Facta solutione totius aquæ Mercurialis per Alembicum lento igne à prima materia sublimando separa, & in vitreo vasculo diligenter asseruato. Habebis hoc pacto verissimum Mercurium corporis, cuius vsus in rebus desperatis, modo prudenter ipso vtaris, est miraculosus & cœlestis, & propterea indignis non reuelandus.

SVLPHVR METALLORVM THEOPHRASTI.

Svlphur Metallorum est oleitas ex ipsis extracta, plurimis prædita virtutibus pro hominis salute. Sulphur aliud ex Metallis, antequam ignem sunt passa, elicitur, vt ex Marcasitis aureis, aut argenteis, &c. secundum nobilitatem Mineræ, etiam nobile & præstans: Similiter & ex Marcasitæ ac Cobalti minerà, pro cuiusque naturà & proprietate.

Modus extractionis communior est, vt sumas Acetum optimè destillatum, quod per horas 24. supra caput mortuum ex Vitriolo, Sale nitri & Alumine destillatis steterit, & per alembicum destillatum sit. Hoc inquam, corpori metallico puluerisato affunde in vitro, vt supereminent digitis septem, & in finum Equi ad digerendum pone diebus nouem. Acetum coloratum in cineribus destilla vsque ad oleum sulphureum, quod rectificabis in Balneo, aut ad Solem. Habebis ipsum corporis Metallici Sulphur veriss. quod pro tua discretione rectè vsurpabis.

Extractio etiam potest fieri per lixiuium acre & depuratis. Sed alia sulphura pro intrinseco corpo[...]su minus sunt commoda propter alkali [...]erum, ex quo clauellatum conficimus erodens, & propter calcem, ex quibus talia fiunt lixiuia. Sulphur sic extractum potest abluti aquà dulci, & præcipitari. Digestio postea duplum requirit temporis. Debet & rectificari lixiuium per ipsius sublimationem ab omni residentia terrestri, ne cum ipso incorporentur talia sulphura, & fiant corrosiua ad perniciem ægrorum. Quod ne fiat dicta debet fieri separatio. Tantum de crudis.

Sed iam fusis & depuratis elicias ipsorum sulphur: Certa, nobilior, meliórque via non dabitur, quàm per aquam Salis seu oleum ipsius, præparatum eo modo, quem in Alchimia luculenter descripsi. Talis quippe aqua fundaliter & radicitus extrahit omnibus corporibus metallicis liquorem ipsorum naturalem, seu sulphur & crocum præstantissimum, tam pro operibus Medicis, quàm pro Chymicis Resoluit & frangit vnumquodlibet Metallum, ex natura ipsius metallica id deducens in altam, pro varia intentione & industria laborantis.

CROCVS METALLORVM. SEV TINCTVRA.

Crocus Metallorum quadruplex est: Solis, Veneris, Martis & Chalybis. Melior est Chalybis. Elicitur per Reuerberationem, seu calcinationem redigentem corpora dicta in puluerem. Sic ferrum limatum per rubiginem consumitur. Consumptio rubiginis fit per imbibitionem earum rerum, quæ rubiginem faciunt, & per decoctionem extrahentem rubiginis colorem. Crocus Metallorum quadruplex.

℞. Vrinam antiquam, defusam à suà residentia, aliquot scilicet Cantharos, in qua dissolue iij. Manipulos Salis triti: colatum decoque & bene despumato. In hoc rursus solue Manipulum Vitrioli contusi & ℥. ij. aut iij. Salis armoniaci contusi, & rursus despumato probè. Cum hoc liquore imbibe limaturam & coque, donec puluerisari possit, quem iam puluerem igne valido reuerbera, continuè agitando cum bacillo ferreo, donec de colore in colorem transeat alium, & tandem in colorem Violæ lucidiss. ex quo facilè, per spiritum vini, vel acetum destillatum, Tincturam elicies, & per separationem Elementorum abstractum in fundo vitri colliges, cum quo tam intra quàm extra corpus mirabilia poteris efficere opera.

Pro Croco Veneris conficiendo ℞. ℔ j. aut ij. Æruginis opt. alcolisatæ, affunde Acetum destillatum copiosum, & quotidie benè agitater: coloratum acetum placidè defunde, &

in cineribus totaliter sublima ad siccitatem. Puluis hic posteà nouies lauetur cum aquâ calida ab omni acredine, sicceturque. Habebis præparatum Crocum Veneris seu Florem æris, ex quo si voles, oleum facilè elicies iuxta præcepta tradita in opere magno Chirurgico, vbi & vsus ipsius explicatur.

Crocus Solis per aquam Salis debet extrahi, quà Natura ipsius Metallica seu malleatio frangitur, residentia abluta cum aqua calida, crocus per spiritum Vini eliciatur, quo rursus separato, crocus in fundo remanebit, qui per eleuationem gradu ignis per quinque vices sublimando, mutatur in Liquorem seu verissimam Quintam essentiam Solis. Cum hoc miraculosa operaberis. Requiritur autem non putatitius, sed industrius & peritus artifex.

Finis sexti Tomi Operum Theophrasti.

NOBILIS-

NOBILISSIMI, CLARISSIMI,
ac probatissimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI

BOMBAST, AB HOHENHEIM,
DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM,

Tomus Genuinus Septimus,

E Chimicis Secundus, Continens, vires, efficacias, & proprietates Rerum Naturalium, & earum, quoad Medicinam, præparationes: Cum multis Alchimicam scientiam secretis spectantibus.

Recenter Latinè factus, & in vsum Asseclarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foràs datus.

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN SEPTIMA PARTE
OPERVM PARACELSI CONTENTORVM.

THEO-

THEOPHRASTVS BOMBAST EX HOHENHEIM EREMITA,

VTRIVSQVE MEDICINÆ DOCTOR AC PROFESSOR, MEDICÆ ARTIS STVDIOSIS,

S. D.

VVM sola omnium disciplinarum Medicina tanquam diuinum quoddam munus, tum Sacrorum, tum prophanorum Scriptorum suffragio, necessitatis titulo laudetur, atque paucissimi Doctorum eam feliciter hodie tractent; visum erat illam ad pristinam suæ Auctoritatis laudem reuocare, & quam quidem a fæce Barbarorum, nos ab Erroribus grauissimis purgabimus. Non Veterum addicti præceptis, sed ea duntaxat, quæ partim indicatione rerum Naturæ, partim nostro Marte inuenimus, & longo rerum vsu atque Experientia comprobauimus. Quis enim nescit plurimos Doctorum hac tempestate, vel summo ægrorum discrimine, fœdissimè lapsos? quum anxie Hippocrati, Galeno, & Auicennæ, aliorúmque dictis adhæserint, perinde ac ex Tripode Apollinis hæc veluti Oracula, manauerint, a quibus ne digitum latum discedere liceret. His enim Auctoribus splendidissimi quidem Doctores, si diis placet, non autem Medici nascuntur. Non Titulus, non Eloquentia, non Linguarum peritia, nec multorum Librorum lectio, etsi hæc non parum exornent, in medico desideranda: sed summa Rerum ac Mysteriorum cognitio, quæ vna facile aliorum omnium vices agit. Rhetoris quidem est diserte posse loqui ac persuadere, atque iudicem in suam sententiam trahere. Medici autem, affectuum genera, causas ac symptomata nouisse, & in insuper sua sagacitate & industria pharmaca applicare, atque pro cuiuslibet ingenio ac ratione vel in cunctis mederi. Cæterum vt paucis modum docendi depingam, imprimis igitur quod ad me attinet. Ego amplo Dominorum Basiliensium stipendio inuitatus duabus quotidie horis, tum actiuæ tum inspectiuæ Medicinæ, & Physices & Chirurgiæ libros, quorum & ipse Auctor, summa diligentia, magnóque Auditorum fructu, publice interpretor: Illos tamen non aliorum more, ex Hippocrate aut Galeno aut quibuslibet emendicatos, sed quos summa rerum Doctrice Experientia atque labore assequutus sum. Proindè si quid probaturus, experimenta ac Ratio Auctorum loco mihi suffragantur. Quare, optimi Lectores, si quem huius Apollineæ artis Mysteria oblectant, amor desideriumque tenent, cupitque breui admodum temporis spatio quicquid huius disciplinæ est, perdiscere, ad nos e vestigio BASILEAM se conferat, & longe alia atque maiora, quam paucis describere possim, comperiet. Sed vt nostrum institutum clarius Studiosis innotescat, non piget exempli loco subiicere nos in complexionum ac humorum ratione Veteres nequaquam imitari, qui sane omnes ægritudines illis falsò acceptas ferunt: vnde nullis, aut certe paucissimis Doctorum hodie, morbos, causas, ac decretorios dies exactè nouisse contingit. Postremo hæc veluti per transennam demonstrata sufficiant: vobisque tamen de his non, nisi audito prius THEOPHRASTO, temerè iudicandum permitto. Valete, & hunc nostrum instaurandæ Medicinam conatum, boni consulite. Datæ Basileæ Nonis Iunii Anno M. D. XXVII.

Medico quæ necessaria sint.

Theophrasti Medicina quæ tractet.

Sequuntur

THEOPHRASTI EX HOHENHEIM EREMITÆ VTRIVSQVE

Medicinæ Doctoris insignis,

DE GRADIBVS & COMPOSITIONIBVS RECEPTORVM ac Naturalium, Libri septem.

THEO-

THEOPHRASTVS EX HOHENHEIM HEREMITA,

Vtriusque Medicinę Doctor, Physicus et Ordinarius Basiliensis, clarissimo Domino CRISTOPHORO CLAVSERO, Doctori Medicorum ac Philosophorum Tigurinorum eruditissimo suo, Salutem.

Medici veri quod officium.

EXCELLENTISSIMVM *atque optimum cuiusque veri Medici est, vt suam ipsius ac propriam veritatem medicam probè cognitam habeat, sciátque, sit ne Arcani potens sit an non, perinde ac tu, Christophore Tigurinorum Medicorum optime, nihil planè citra Iudicium & exquisitam (quam mille testem haud immeritò vocant) Conscientiam in medica facultate vsurpas. Sed qua potestate in hac nostrá Monarchia ego me exerceam, sic habe: Innata mihi mea est violentia medica ex patrio solo: sicut enim Arabum medicus erat Auicenna, Pergamensium Galenus, Italorum verò Marsilius Medicorum optimus fuit: ita etiam ipsa me Germania felicissima in suum Medicum necessarium delegit. Sic namque & tu ipse vniuscuiusque Medici, velut matrem esse ipsam Experientiam, imò nostra quoque totius monarchia. Praterea verò & sui quoque iuris esse omnem patriam, insuper nullum peregrinum (al. cum alio peregrino probe viuiri) cum patritio patria probè viuiri, neque contrarium, hoc est, alienum, cum alio sibi contrario vnquam benè comparari posse. Ex quo quidem obstrua, vt ad me Hippocratem conferas, me verò ad Auerroem, Rasim autem cum nobis tribus compara simul, quemlibet nempe iuxta suam patriam.*

Theophrastus Medicus natus ex natura soli patrii. Medici mater Experientia.

Quandoquidem & Arabes & Graci vna cum Germanis non secus atque triplex Marrubium in eodem consistunt aquilibrio: Et Ambram Germania Gracamque cum Storace & Terebintho, Balsamo & Mumia parem faciunt. Neque enim clam te est, vnamquamque patriam sui Elementi in se continere Matrices, sibique ipsi id, quod est necessarium, exhibere. Est enim Ambra sua patria Ambra: Et licèt fortè Chaldaica Rosa ad Arpinatem nulla sit comparatio, quid hoc ad ipsius attinet agritudines? Rosa quippe semper sua patria Rosa. Eodem sanè pacto qualibet natio suum sibi proprium ac peculiarem Medicum producit, illumque nimirum ex suo Archeo. Omnis enim necessitas artifici suo prastat industriam. Caterùm ipsa eadem necessitas Medici cuiúsque velut praceptor ac parens est. Quocirca excusare se possunt à Gracis Itali, & ab vtrisque Germani: quilibet enim horum suam sibi ipsis habent necessitatem, eiusque necessitatis peculiarem item adiutorem, propria scilicet Nationis natura. Atque vt Arabum aut Gracorum quis ingenia sectetur ac mores, necessitas nulla est: patria autem error, peregrina verò arrogantia. Oscitanter siquidem hoc fit, ac velut per somnium citra omnem rationem, incoactè praterque vel opportunitatem vel occasionem, ex quibus tamen rebus Medicum gigni oportet. Caterùm, qui prater eiusmodi oscitantiam ac somnium ex patria sua necessitate in Medicum excitatur, is demum Nationis sua perfectus Medicus existit, ac plane eius soli Hippocrates ipse, Auicenna ipse, ac ipse denique Lullius. Quanquam hoc loco non ideircò eos laudarim in hoc, quasi illi ex necessitate sint prognati, cùm quòd de istis silentio pratream, eorum errores sua ipsorum etiam patria sufferre nequeat. Quid enim quaso Viennam Rasis iuuat? quid Friburgo prodest Sauonarola? quid Arnoldus Sueuis? quid Gentilis, Iacobi de partibus & Trusani commentarij Misnicis conferunt Medicis? quid his omnibus Auicenna? quandoquidem vel sola infirmorum consideranda est Sanitas. Hac igitur facultas ea est, ex qua ego scribo, quam ipsa mihi patria dedit, idque ipsum per necessitatem, quam dixi ex qua prognatus ego sum. Proinde & hoc, quicquid est Libelli tibi dedico, vt in Typis excudendo eo commendatum tibi habeas. Persuasum verò mihi est, hisce meis propediem ab aliquo fortassis imperitiore responsum iri, atque illi ipsi à me rursum: indè enim vtrinque manifesta fiet atque innotescet planè cuiusque Medici necessitas, agrorumque Sanitas. Caterùm ij, quos ego dilectissimos habeo, breuiter fortè aliquot obscuriorum in his locorum interpretationes dabunt, non autem illi ex meis vetustissimi, vulpibus nempè. Dissecta est quippe ac lacera mea Medicorum turba, pars vna lingua fallacis, altera cordis & lingua. Quidnam velim nimirum intelligis. Proximè ad te aliquot mittam Descriptiones, vna cum mea olei Colcotharini Emendatione. Boni consule, semperque amicum vt agas, operam dato. Vale, Basilea quarto Idus Nouembris, Anno XXVI.

Terra cuiuslibet Archeus proprium sibi Medicum gignit.

THEOPHRASTVS EX HOHENHEIM,

Vtriusque Medicinæ Doctor & Physicus Basiliensis, ornatissimo studiosorum Tigurinorum cœtui, Salutem.

Gaudii semper comes tristitia

HEV *quàm misera mortalium est conditio. nullum enim ferè gaudium est, cui non statim plerunque luctus sequacior comes, candidissima fantorum cohors. Hactenus cæcitatem in me, non vnquam tam accuratè animaduerteis, quam in præsentia non considerans, viro sapienti non ea solùm, qua ante pedes sunt, sed & qua a tergo (instar Iani illius bicipitis) à latere circumquáque eueniunt summo esse studio obseruanda. Ratio est, quia suauissimus ille vester coniunctus, quo nuper apud vos fruitus sum, cuius etiam adhuc cum summa gratiarum actione recordor, sic animum meum atque oculos deliniuerat & oblectauerat, vt futurorum plane immemor (nempe nihil*

pe nihil sinistri præsagiente animo, rem omnem benè gestam, atque adeò gaudium illud apprimè citra comitem tristitiam transactum atque absolutum arbitrarer. Atqui cum ea nunc demum videam, quæ tum temporis præuidisse oportuerat, qui quæso à mœrore ac luctu temperem? Nempe quòd ille quem Basileæ carissimum habui amicum, nunc iam denuò eodem lapsu, quo tamen etiam secundario antea decubuerat, post hæc tamen per me cum à grauissimis vinculis, in quæ ab imperitis illis apud Italos creatis Doctorculis coniectus fuerat, tum à morbo etiam ipso liberatum. (cuius Erasmus ille Roterodamus quoque testis est. Epistola illa suapte manu conscripta, præterea tota illius familia) postremò verò cum iam conualuisset, etiam ipsemet, quem ita sanitati restitutum ac bene iam habentem, huc ad vos hilaris profectus, hic reliqui. Interim dum sic apud vos genio indulgeo atque animum laxo, correptus illo quem dixi casu, diem obiit, ille, ille, inquam, quem perindè atque oculos meos amaui, IOANNES FROBENIVS, omnium doctorum & bonorum (nimirum ipse quoque doctus & bonus) virorum parens ac tutor, omnigenæque eruditionis diligentissimus propagator. Quamobrem eiuscemodi quoque improuisum vita mea, ab eo qui illum rapuit, timendum mihi est obitum: quid mea mihi anima dico? imò sua vniuersis? Quocirca moneo, vigilate combibones optimi & siquid fortè hic à nobis minùs ex officio fiat, grauissimo illi, quo nunc torqueor, & qui mei me compotem esse non sinit mœrori adscribite. Valete sodales suauissimi, & THEOPHRASTVM vestrum amate. Basileæ ex Museo nostro III. Id. Nouembris. Anno M. D. XXVII.

THEOPHRASTI EX HOHENHEIM, VTRIVSQVE Medicinæ Doctoris,

De Gradibus & Compositionibus Receptorum & Naturalium.

LJBER PRIMVS.

CAPVT I.

Complexiones rerum Naturæ duæ tantum calida & frigida.

NTEQVAM de Gradibus tractare incipiam, obseruandæ sunt Complexiones naturæ, quarum duæ sunt, alia calida & alia frigida. Porrò, quælibet harum ingenitam quandam Diathesin habent in se: Nam omne Calidum est siccum, & omne Frigidum humidum: neque enim calor, neque frigus sola esse possunt. I. ◦ ue hæ duæ naturæ, calidum & siccum, vnum sunt, similiter frigidum & humidum. Nunc igitur Gradus facilè deprehenduntur, quemadmodum scilicet vnumquodq; in suo gradu existit, & quotumquemque gradum singula occupant: Huic loco forsitan reclamabunt hi, qui cataractas aliquandiu in panniculis gestauerunt: præterea hi, qui cum scotomia consuetudinem habent, quatuor scil. esse Complexiones, calidam, frigidam, siccam & humidam, ex quibus isti collegerunt, frigidum adesse humido & sicco, similiter & calidum cum vtrisque copulari. Et in hanc sententiam singula direxerunt, frigidum scilicet posse esse siccum, & calidum humidum, quæ verè Enantiosis est. Hi si propiùs accessissent, naturámque penitus indagassent, argumenta nostra insequentia propiora Vero deprehendissent: qui cùm hæc quatuor, duo solùm esse non satis intelligerent, quatuor Elemētis falsò ascripserunt, cùm nihil minùs, quàm Elementa sint, id quod Philosophia palàm indicat.

CAP. II.

Cōplexiones tantum duæ.

SEd vt clarius innotescant ea, quæ de duabus complexionibus dixi, sic habe: Quicquid in rerum natura produxerunt Elementa, aut est frigidum, aut calidum: Si frigidum, habet in se ingenitam quandam & indiuiduam humiditatem. Vbi igitur humidum, ibi etiam est frigidum: Sin calidum, est siccum: Nam siccitas soli caliditati inest. neque fieri potest, vt frigidum sit siccum, & calidum humidum. Hæ enim sunt coniunctiones Elementales, quæ ex Ares veniunt, id quod exemplo viri patet, & mulieris. Vir in se habet calidum & siccum, Mulier autem frigidum ac humidum: sed ad Complexiones, quatenus Gradibus conferunt. Principiò igitur obseruandum, quid humidum, quid coagulatum, quid denique siccum resolutum: Nam inde fluxit communis error, qui vel inter Medicorum principes grassari solet. Exempli vice sume Crystallum qui frigidus apparet, præterea siccus & aridus: Exiccat enim & arefacit, sed falsò. Nam aridissima Crystalli vis est humidum coagulatum, & in administratione suà, quicquid superat, transmutat & cogit in humidum coagulatum, id quod denuò resoluitur, quemadmodum glacies. Similiter in Petroleo siccum resolutum non est, perinde vt apparet: Nam siccitas est resoluta in substantia corporis sui. Quare hoc loco Epilogi vice definio, Gradus bifariam obseruandos, calidos ac frigidos: proinde & siccum duplex, & humidum duplex, puta, siccum per se, & siccum resolutum, humidum per se & humidum congelatum. Reliqua quæ hoc loco desiderantur, in ipsa habentur Philosophia.

Crystallus est humidus, & quomodo.

CAPVT. III.

QVanquam hoc loco plura dicenda erant de Gradibus, quàm à me hactenus annotata sunt: tamen, quia apud medicæ rei vel vtcunque peritos hæc constant, non possum non prætereire hunc locum silentio, & ea arripere, quæ hactenus falsò & communi quodam errore prodita sunt, idquod ad hunc modum oportet accipias. Principiò, summa, quæ est de Gradibus Elementatis, non solùm obserua-

ri debet: quippe, quæ tantùm inseruit ægritudinibus elementatis, sed etiam ea, quæ sunt de Mundificatiuis, Incarnatiuis, Laxatiuis, Constrictiuis, Repercussiuis, Diaphoreticis, Narcoticis, in Cicatrisantibus, & in id genus aliis. Ad hoc autem requiritur in primis plena cognitio ægritudinum, proinde suorum vniuscuiusque ægritudinis graduū: Nam ad Vulnera, sui requiruntur gradus incarnationis: Ad Hyposarcham gradus Exiccationis: Ad Guttam gradus Confortationis: Ad Analentiam gradus specificationis: Ad Cachexiam gradus qui sunt ex commistione. Hæc omnia si probè excusseris, tum demum aggredere Compositionem Receptorum.

Medico quę noscenda sint. Neque hoc loco prætereundum censeo, ad hanc perfectam cognitionem tum ægritudinum, tum Graduum non modo requiri professionem medicam, verùm etiam Astrologiam, præterea Spagyricas species: Nam hæc omnia perfectam atque adeò longam Experientiam desiderant. Hac enim vel sola, non autem lectione assidua aut iudicio, licèt exacto) erumpit huius libelli scopus. Postremò, si quæ hoc loco de Gradibus à vobis desiderantur, ab assiduo vsu petite, quò vos omnes ablegamus ad cognoscendam virtutem Antheræ: præterea Tereniabin, quæ insigniter nobilitatur: postremò ad florem Cheyri.

CAPVT IV.

PRiusquam tamen ad Gradus ipsos peruenimus, obseruandæ sunt regulæ quædam graduum, qua videlicet ratione gradus cùm intendatur tum remittatur. Principiò igitur obseruabis hunc modum: Quicquid est ex Elementis Terræ, primum graduio occupat, cuiusmodi sunt Lactuca, Viola, Anthos, &c. Similiter quicquid ex aëre fit, cuiusmodi sunt Pesus, Ephemera, Causon, in secundo gradu existunt: Quod autem ex elemento Aquæ gignitur, tertium gradum possidet, vt sunt, Plumbum, Sapphyrus, Topazius, &c. Quæ verò ex elemento Ignis descendunt, vt sunt Glacies, Crystallus, Nix, quartum gradum vendicant & eumsiue calidum siue siccum. Obseruandum igitur, quicquid est ex Elemento Sensitiuum, idem esse cum Elemento, quemadmodum Rana, cuius sperma est in tertio gradu, similiter Camphora. Quod ex Terra est, vt Homines, in primo, vt Rebis. Quod ex Volatilibus prouenit, in secundo gradu, vt vua. Quod autem ex igne erumpit, vt Salamandra, in quarto gradu existit. Quâ ratione autem aliud alteri præstet, in sequentibus patebit.

Gradus qui qui vniant.

CAPVT V.

POrrò vt in suis punctis clariùs innotescant Gradus, præsens sume exemplum. Quemadmodum gradus, qui sunt herbarum, in quatuor gradus hactenus sunt diuisi: sic quotquot sunt, ad primum gradum referuntur, neque tamen idipsum ex æquo: Nam aliud plus intenditur alio, per principia scilicet vtraque media, & finem; sed ita, vt quicquid ex elemento Terræ descendit, in primo gradu perseueret, neque extra eundem collocetur: Nam apud vos Nenuphar quartum gradum occupat, Saturnus apud vos tertium vendicat, qui in frigiditate Nenuphar ferè octo gradibus præcedit. Quare ad eosdem gradus nunquam collocari possunt. Sic quicquid hic in secundo gradu existit, illic etiam primus punctus superat quartum gradum Elementi, quod est ex terrâ. Et quartus punctus quatuor gradibus sublimior est vltimo puncto primi gradus. In tertio gradu similiter est iudicandum: Sic etiam de quarto. Inde colliguntur sedecim puncta, quæ ad veros gradus vsque ad sexcentesimum sexagesimum tertium tanquam per scalas ascendunt. Meritò igitur eos errasse dicimus, qui Camphoram, Sperma ranarum, Nenuphar, Alumina, in vnum gradum coëgerunt, ex quibus verus ac certus gradus nullo pacto in Receptis deprehendi potuit: id quod in sequentibus modis de compositionibus indicabitur.

Error medicorum circa gradū assignationē.

CAPVT VI.

SEd vt peculiariter habeas cum gradus tum puncta eorum, quæ calorem inducunt, nota: Quicquid vel Cinerem, vel Calcem, vel Vitrum conficit, in quarto gradu ignis esse, vt Ignem, Aquam Mercurialem, Aquam fortem &c. Sic quicquid mordicus offendit, & io Escharam cooiicit ad putrefaciendum, tertium gradum occupat: cuiusmodi sunt Colcothar, Arsenicus, Sal armoniacus, Borax, Auripigmentum, cæteraque id genus, Alcali. Quod autem ad virtutes horum attinet, quibus alia alius præstant, punctorum est oon graduum. Præterea, quicquid efficit Cicatrices aut Vesicas, secundum gradum vendicat, cuiusmodi sunt Rabeboia, Cantharides, Flammula, Melona, & id genus alia. Flammula enim etsi in primo gradu sit, tamen alioquin secuodum affectat: Quia spiritus Salis eò redigit Flammulam, vt modò oon conferatur ad primum punctum secundi gradus. Postremò quicquid calefacit, neque tamen prædicta signa attingit, vt Zinziber, cardimomum, Abrotanu & cæteráque id genus, in primo gradu existit vnà cum puoctis sublimioribus & inferioribus. Obseruandum autem in hac Regulâ, non occurrere gradus pro naturâ ac ratione Elementorum, sed extra illa in regulam præsentem concludi, & idipsum hac ratione: quia præsens Regula, de tribus primis est sumpta, & his rebus inseruit: quæ in Sale, Mercurio, denique in Sulphure præcellunt. Quare hoc loco prima Cautio est, ne regula præsenti in ægritudinibus Elementatis vtamur: Sunt enim noo nisi excerpta quædam ex his, morbisque inseruiunt, quos per tres primas sanati oportet.

Gradus calorum qui sit.

CAPVT VII.

SEd vt simul habeas gradum Frigidi, præter id quod Elementorum est, sic accipe. Quicquid congelat humores, quartum gradum occupat, cuiusmodi sunt, quæ ex Elemento Ignis gignuntur. Quicquid autem infrigidat (vt communi vocabulo vtar) neque tamen spiritum Vitæ offendit, administrato in sua dosi remedio, vt Narcotica, Anodyna, Somnifera, Sperma ranarum, Cicuta, tertio gradui subiiciuntur. Porrò quicquid humores congelat, vt Berillus, Carniola, secundum gradum vendicat. Quicquid autem Calores, qui præter naturam sunt, extinguit, & pa-

& paroxysmos sedat, in secundo gradu existit. Postremò, quicquid non finit morbum in paroxysmum erumpit, primi gradus est. Hæc regula non ita multum abhorret ab ea, quæ est de calore: Hæc enim Enantiosin habent prædictorum. Quicquid autem graduum habent, qui sunt ex Elementis, idipsum etiam porrò manet iuxta præscriptum, vnà cum præsenti gradu, ita, vt tam geminus fiat gradus Naturæ, operatúrque non nisi pro ratione ac naturà Elementorum.

CAPVT VIII.

PRæterea obseruanda est regula de Coloribus, qui simul indicant naturam rerum suarum, vt Centaurea, quæ est rubea, ergo calidę naturæ. Lilium, quod est candidum: igitur frigidæ naturæ. Sed ex coloribus, qui extrinsecus sunt, nihil est certi definiendum, nisi in hunc modum. Rosa existit rubea & frigidæ naturæ, propter antheram in ea delitescentem, quæ calorem Rosæ attrahit. Præterea vbicumque est flaumm in flore rubeo, illic etiam existit calor: Rubedo autem frigidæ naturæ esse iudicatur:in aliis floribus similiter iudicandum. Porrò sunt flores, qui, etsi naturà calidi appareant, tamen frigidi sunt, inter quos est Minium. Alij naturà frigidi cùm calidi sint, cuiusmodi est Cuprum. Ad harum rerum cognitionem, sequentem regulam nota: Quicquid est viride, fuscum, simulátque in commixtione ex corpore exceptum, calidum existit: Item corpus sub quo colores delitescunt. Argentum ex sui natura frigidum est & frigidi colorem seruat: Nam ad finem in Lazurium colorem abit. Mars verò natura est frigidi coloris, & in calidam naturam seipsum transmutari finit nihilominus tamen vim atque adeò virtutem vniuersam propriæ naturæ seruat. Atri colores nullius naturæ sunt, nihil enim aliud sunt præter Sulphur, quod est exustum, sub quo nihil delitescit prorsus, quod est Elementorum. Quicquid autem est candidum, liuidum, nigrum & hyacinthinum, frigidum est, reliqui colores sunt calidi. Quicquid autem est variegatum, in vna natura consistit, puta in ea, quæ est coloris magis principalis. Sic etiam in viridi quamquam insit frigidum, tamen in capite suo comprehenditur.

Gradus vt ex coloribus noscantur.

De coloribus regula.

CAPVT IX.

QVicquid existit Pingue atque adeò humectatum, frigidum est: hoc etsi viridi insit: tamen viriditas illa in frigidam naturam vertitur: Quicquid autem est Aridum, calidam naturam induit. Præterea quicquid est ex Sulphure, Mercurio & Sale, in vtramque naturam, calidam scilicet & frigidam cadit, & idipsum ratione trium primatum. In summa, omne quod vrit, Sulphur existit, & calidæ naturæ, nisi calidis coloribus insit: quicquid autem in Sublimationem aut Calcinationem abit, calidam naturam admittit. Sic quicquid seipsum resoluit, aut in Alcali cogitur, calidum existit. Porrò quicquid austerum est, frigidum: dulce & amarum calidam naturam induit, nisi prioribus regulis subiiciatur: quod verò cutem exiccat, calidum: quod autem constringit, frigidum est. Iam si velis ex odoribus horum iudicare, nihil est quod certi definias, nisi quatenus eandem naturam cum corpore seruant. Postremò sunt aliæ regulæ, quæ si cum superioribus non pugnant, admittendæ sunt.

Graduū regulę promiscuæ.

CAPVT X.

POrrò obseruandum est, quasdam esse res, in quibus præter eos, qui naturales sunt, gradus bifariam delitescunt: & idipsum ex duobus corporibus, vt in Metallis, Gemmis & Lapidibus. In hanc sententiam Mercurius inter Metalla summus est, & peculiarem quandam naturam in se complectitur, calidam scilicet ac frigidam: neque potest auferri ab eo. Iam si inde generatur Metallum, in Ferro aut Plumbo, præter hanc naturam aliam acquirit, & sic duæ naturæ vni substantiæ insunt. Quare plumbum porrò Mercurij vice erit, si plumbea natura, quam vna concepit, suis rebus accommodata fuerit. Similiter indicandum, est de Stanno, Argento, Ferro & Cupro, quod in corpus suum redeunt. In hunc modum in Gemmis liquor permanet in sua natura, & idipsum in Mercuriali natura. Iam si fuerit congelatus in Gemmam, duplicem naturam ex æquo induit, quia denuò reducuntur in primum liquorem. Sic etiam de quibusdam communibus Lapidibus est iudicandum. Et herbis quibusdam similis natura inest. Quare lege ac relege, denique ad Experientiam reuoca, quicquid est de Rerum Natura memoriæ proditum: At ita renoca, vt iam non opineris, sed exactè singula cognoscas: nam in his verus ac certus Physicus delitescit.

DE GRADIBVS ET COMPOsitionibus

LIBER SECVNDVS

CAPVT I.

ETsi naturæ Relollea pro ratione ac natura, quod frigidi ac calidi est, vnà cum Essentia innata præscripsi: tamen sunt alia præterea, quæ Ares naturę produxit, id quod multis partibus præstat eo, quod superiori libro tractaui. Et vt inde exordiar: principio si volueris de accidentalibus, cōplexionibus exactè loqui, reperies, hoc loco de Gradibus superiora naturæ Relollea parùm approbari, & id ipsum hac ratione: quia in vniuersum duæ naturæ rebus insunt, quæ simul in vna substantia existunt, quarum altera solum appareat, hoc est, accidens Innatum, & accidens Elementale: Porrò ex sui natura nihil non est calidum. Prima enim rerū Materia calida est per se, neque transmutat accidēs innatum: quia quælibet tres primæ in cōplexione vsque in vltimā suam materiam consistit: hoc est, qua ratione deprehēduntur ante Relollea, eadem ratione tantisper manent dum abit Relolleū. Quemadmodum igitur finem experientia concludit, sic principium seipso patet: priusquam tamen ad simplicia, quę in gradibus sunt, perueniamus, obseruandum, neq; calidum, neque frigidum eorum innatam accidens esse, sed elementale potiùs accidens externum.

Relolleæ &c. Ares, &c.

CAPVT II.

PRæterea nihil prorsus ex se emittit naturâ, id quod medicæ reiperitus facilè colligit, sed tantisper accidens innatum seruat, dum manet res aut, corpus, cui accidens inest. Exemplum habes in Igne: In hoc enim accidens innatum est calor, & natura trium primarum; quæ palam calida est. Porrò fieri non potest, quin vnà cum calore abeat substantia, si velis calorem in aliud conferre. Etsi calefaciat calor ille, tamen, non nisi calor mortuus exstit, neque ægritudinem sanat, neque quicquam confert, sed superfluus quidam calor est, extrinsecus corpori additus. In hunc modum omne accidens innatum vim suam aperit ac indicat citra subsidium ægroti. Quicquid igitur accommodatur Medicinæ morborum, ad hunc modum adornari debet. Principiò confer Medicinam ad eum, qui separat duas essentias, aliam in substantiâ, & aliam in spiritu vitæ: vbicunque enim Medicinam adhibere volueris, illic oportet spiritus vitæ discedat substantiâ, & cùm materiâ peccante morbi conueniat, tum demum apparebit Medicina sola in corpore suo, & hæc pro ratione trium primarum: Accidentia autem externa elementata eò abeunt, vbi ægritudo delitescit. Itaque colligo, in vniuersâ rerum naturâ duplex inesse accidens, innatum & externum: innatum valetudini parùm confert, sed externum tantùm: neque in igne quicquam esse de accidente externo: quare imperfectum Naturæ opus assero.

Accidēs rerū est duplex.

CAPVT III.

PRincipiò cum parturit natura in proprio Elemento, præparat eandem Archeus pro ratione ac naturâ priuati Iliastis, ita vt Ares in tribus planè consistat & generet in eâdem re corporis substantiam: Hæc generatio per se est solius corporis gratiâ, vt cùm Relolleo eadem appareat. Sed quid hæc ad ægrotum? Nam Ignis ex æquo est Relolleum accidens, item Nix: neque tamen ægritudines sanant, neque vllam sanandarum ægritudinum in se vim habent, quia Relolleum per se. Præterea autem efficiunt elementa externa Cherionem naturæ, quem porrò ad Relolleum conferas oportet: quod etsi vnà cum Cherione accipias, cunctas tamen Cherio ægritudines sanat. Hoc loco de Cherione nota, nihil aliud esse Cherionem, nisi calorem aut frigiditatem earum rerum, quæ corpus relinquit & in naturam abit. Exemplum de Camphora: hæc frigiditatem suam ex Cherione habet, quare præsentissimum remedium est in inflaturis, in substantia autem suarum primarum calida manet: quemadmodum Sulphur & Spiritus Salis vnà cum Mercuriali: sic etiam Gemmæ & Herbæ. Præterea quicquid natura producit, suum Cherionem habet, hoc est, Elementale accidens externum. Quare hoc loco de Gradibus assero, in alio plus esse Cherionij caloris aut frigiditatis Cherioniæ, quàm in alio: Sic omnia disposuit Archeus, & id ipsum pro ratione Microcosmi.

Cherio quid.

Cāphoræ frigiditas à Cherione.

CAPVT IV.

SEd vt de Compositionibus Receptorum consilium nostrum clariùs innotescat, obseruandum, quemadmodum suprà mentionem feci Relollei & Cherionis, sic hoc loco rursus de corpore accipias oportet, nimirum ægritudines quæ solius sunt naturæ Cherioniæ, in corpore delitescere, & in corpus descendere citra destructionem trium primarum corporis sui. Sicut enim Iliastes in quatuor Elementis (velut mater producit Relolleum & Cherionem: sic homo in quatuor Elementis consistit, & velut hæreditariò ægritudines, quæ subindè in corpore pullulascunt, excipit, adeò, vt porrò in ægritudines, externas elementatas erumpant. Quare ad Recepta Cherionia ordinanda, oportet externa elementata corpora sua vnà cum substantiis relinquant ac deserant, & in Spiritum vitæ vergant: nam indè liberatur ægrotus. Obseruandum igitur Mortem non esse Cherioniam, sed Relolleaceam: Atqui hinc est, cur quaqua versùm non possit morti occurri. Quis enim id, quod indiuiduum est, ab eo, sub quo delitescit, auferat? Nos autem hic de frigido ac calido Cherioniis, non Relollaceis, loquimur. Reliqua quæ hoc loco desiderantur, de origine morborum lege.

Cherioniæ ægritudines, [illegible] natura sunt.

CAPVT V.

SIcut in superiori libello cognitionem naturæ rerum, quæ est aut frigida aut calida, multis ac variis regulis tradidi: ita hoc loco Regula præsens est obseruanda de Herbis, quarum pleræque frigidæ sunt ac aridæ, quæ scilicet viriditatem quandam obscuram in se promittunt. Hæ quamuis vt calidæ iudicentur, verè tamen frigidæ, vt Verbena, Bursa pastoris. Quædam pro frigidis reputantur, cùm calidæ sint, vt Buglossa, Anethum. Et id ipsum hac ratione quia humidum coagulatum sua congelatione maximam ariditatem adfert, & siccum resolutum non citra paruum humorem resoluit, propter Cherioniã naturã. Constat enim alioqui nihil ex Elemento Terræ gigni, quin calidum sit, neque ex Elemento Aquæ quin frigidum occupet: nam hæc est ratio naturæ. Quod autem nihil tale accidit, in causa est externum elementatum, quod priorem naturam corrumpit ac frangit. Quare pro Cheronia natura, hoc est, pro Experientiæ ductu agendum erit: Porrò, quia eadem natura, siue frigida, siue calida, corpus, sub quo delitescit, non format: nihil est quod de corpore labores, sed omnem Experientiam in prædictas tres naturas impendas, quemadmodum in primo Libello præscripsimus.

CAPVT VI.

POstremò obseruanda erunt corpora Medico, earum scilicet rerum, quæ sensu carent. Nam omnia illa, in quibus hæ res delitescunt, nihil aliud sunt nisi liquor, subtus quem quod Cherionium est, absconditur. Liquor autem est congelatus similiter suo elemento, quemadmodum Iliastes produxit: Quare separationes naturæ denuò resoluunt id, quod natura congelauit, & in hac resolutione separantur prædictæ duæ naturæ. Hinc liquet, externa elementata naturæ accidens Relolleum naturæ esse & sine omni virtute seorsum consistere. Sic etiam alteram naturam

plenè

plenè ac perfectè simul adesse, manentibus proprio innato, & proprio accidentali, vtrunque in sua separatione. Ex his ergo colligitur, nihil, quod frigidum aut calidum est, ingenitum esse, sed id, quod innatum est, nemini neque commodare, neque incommodare. Præterea tamen est alia quædam natura, quæ calidum aut frigidum inducit, secundum quam calorem aut frigidum iudicamus, iudicio videlicet Cherionio: quo interueniente, sananda est omnis ægritudo. Nam eadem frigiditas aut caliditas ab ingressu suo in ægritudinem vergit, id quod proprium innatum nunquam efficit. Hæc omnia habentur de Coniunctione rerum in proprietatibus diuarum naturarum iuxta Tres primas, & idipsum iuxta præscriptum Philosophiæ: Porrò in sequentibus capitibus videbis ordinem graduum, idque pro ratione ac natura suorum Elementorum.

CAPVT VII.

Sequentia sunt Calida natura.

Quæ ex TERRA proueniunt, primum gradum caloris occupant.

Crescentium terræ calidorum catalogus.

Diptamum	*Humulus*	*Cyperus*
Alchimilla	*Leucopiper*	*Cataputia*
Anthos	*Sisceleos*	*Galanga*
Lacca	*Basilicon*	*Filipendula*
Epithymum	*Marrubium*	*Sanguinaria*
Ficus	*Serapium*	*Laudanum*
Genista	*Agrimonia*	*Caryophilli*
Costus	*Gentiana*	*Grana paradisi*
Pulegium	*Enula campana*	*Citonia*
Melissa	*Zinziber*	*Diagridium*
Chamapitheos	*Flammula*	*Labrum*
Bdelium	*Herba paralysis*	*Alchimilla*
Fumus terra	*Lauendula*	*Lapatium*
Cardo	*Sinapi*	*Macropiper*
Cheiri	*Galbanum*	*Funiculum*
Melilotum	*Gamandrea*	*Maiorana*
Gallitricum	*Liquiritia*	*Serpillum*
Filla	*Cichorea*	*Opopanacum*
Calamus	*Cubebe*	*Armoniacum*
Hirundinaria	*Cardamomum*	*Glycyrrhiza.*
Peonia	*Cretamus*	

Crescentium aeris calidorum catalogus.

AEREA secundum gradum Caliditatis vendicant.

Terenìabin. Nuba. Chaos. Ilech.

Crescentium Aquæ calidorum catalogus.

Quæ ex AQVA proueniunt, in tertio gradu Caloris existunt.

Vitriolum	*Sal fusum*
Sulphur	*Kakimia sulphurea*
Talk aureum	*Chimolea calcis*
Cuprum	*Hyacinthus*
Topazius	*Chr. solithus*
Carniola	*Ogerum*
Arsenicus rubeus & albus	*Alumen plumosum*
Margasita rubea	*Kakimia salis*
Sal congelatum	*Argentum viuum*
Sal gemma	*Rubinus*
Aurum	*Granatm*
Smaragdus	*Realgar.*
Atramentum	

Crescentium Ignis calidis catalogus.

Quæ ex IGNE proueniunt quartum gradum Caloris affectant.

Fulgur con. cal. Grando cal. Æthna omnia.

CAPVT VIII.

Sequentia sunt Frigida natura.

Crescentium Terræ frig. catalogus.

Quæ ex TERRA producuntur, in primo gradu Frigida sunt.

Cuscuta	*Malua*
Fraga	*Mercurialis*
Consolida	*Granatum*
Branca vrsina	*Gladiolus*
Castaneus	*Flor. frumenti*
Nenuphar	*Iusquiamus*
Lenticula	*Portulaca*
Euphragia	*Citrum*
Mandragora	*Genera myrabolan.*
Quatuor sem. frigid. maiora	*Mala mat.*
Flor. mor.	*4. sem frig. minora*
Ribes	*Faba*
Dactyli	*Galla*
Rosa	*Crispula*
Acetum	*Fraxinus*
Ciconidion.	*Melon*
Cucurbita	*Anterrhinum*
Genera Sandalorum	*Pisa*
Traganthum	*Lolium*
Solatrum	*Lilium conuallium*
Tapsus barbatus	*Citrulli*
Lactuca	*Barba syluana*
Endiuia	*Psyllium*
Orobus	*Genera papauerum.*

Cresc. Aëris frigid. catalog.

Quæ ex AERE producuntur, secundum gradum frigidi possident.

Vt Nebulgea.

Cresc. Aquæ frigidæ catal.

Quæ ex AQVA proueniunt, tertium gradum Frigidi obtinent.

Plumbum	*Alumen de glacie*
Camphora	*Marcasita argen.*
Kakimia alba	*Ferrum*
Electrum ter.	*Argentum*
Thalena a.	*Alumen entali,*
Thalena frigida	*Talk album*
Antimonium	*Tria gen. Corallorum*
Hæmatites	*Lotbo*
Stannum tri. gener.	*Aqua glarion.*

Cresc. Ignis frigid. catalog.

Quæ ex IGNE producuntur, quartum gradum Frigidi affectant.

Crystallus	*Fulgur frig*	*Citrinula*
Arles	*Citrinum*	*Nix*
Berillus	*Grando frig.*	*Glacies.*

CAPVT IX.

OBseruandum igitur, quâcunque ratione quæq; res ex Elementis proueniunt, eadem ratione etiam gradum eundem possidere, iuxta ea, quæ prædicta sunt: Porrò quicquid ex Elementis sensitiuû existit, sequens figura indicat.

Sensitiua sequentia.

Sens. Terr. cal. catalog.

Quæ ex TERRA proueniunt, primum gradum Caliditatis occupant.

Viri	*Equus*	*Galli*
Capricornus	*Boues*	*Vulpes*
Leopardus	*Vrsus*	*& huiusmodi alia*
Pueri	*Arietes*	
Leo	*Lupus*	

Sensit Aeris calidor catalog

Sequentia Animantia ex AERE nata, secundum gradum Caloris obtinent.

Aquila	*Phœnix*	*Passer*
Struthio	*Hirundo*	*Ardea, &c.*

Et omnia Animalia volatilia, præter ea, quæ sunt in aqua.

Sensitiu. Aquæ calid. catalog

Quæ ex AQVA gignuntur, tertium Calidi gradum habent.

Castoreum.

Quæ ex IGNI, quartum gradum.

Salamandra.

Sequentia sunt Frigida naturæ, vt:

Sensitiu Ignis calid. quæ.

Quæ ex TERRA, primum gradum Frigidi possident.

Mulieres	*Vacca*	*Sperma omne.*
Puella	*Menstruum*	

Sens. Aeris frig. quæ Sensitiu. Aquæ frig. quæ. Sens. Ign. frig quæ.

Quæ ex AERE, secundum gradum Frigidi vendicant.

Columba *Ciconia, &c.*

Quæ ex AQVA, tertium gradum.

Pisces *Lumbrici* *Testudines* *Rana.*

Quæ verò ex IGNI, quartum gradum Frigidi occupant.

Gnaus *(al. Cnaus)* *Zonueti.*

CAPVT X.

PRæterea sunt & alia quædam Simplicia, quę interueniente Compositione secundum gradum attingunt. Hæc quamuis non omnino pro ratione ac naturâ Elementorum gradus suos assequantur, quæ tamen in primo sunt, secundum, quæ in secundo, tertium, quæ in tertio, quartum gradum acquirunt, quæ in sequenti Figurâ patent.

SIMPLICIA.

Rosa	*Nenuphar*	*Flores Centaureæ,*
Viola	*Chamomilla*	*Flores Prunellæ,*
Solatrum	*Flores Tapsi*	
Anthera	*Flor. Hypericonis.*	

Additio COMPOSITIONIS.

Oleum	*Vinum ardens*
Acetum crudum	*Et omnis pinguedo*
Destillatum acetum	

Porrò etsi natura per se non sit adeò frigida, tamen eò redigit Compositio, vt per additionem erumpat secundus gradus frigiditatis aut caliditatis id quod in oleo Rosarum palam est, & in aceto Rosarum cæterisque id genus. Sunt etiam quæ in tertio gradu alioquin quartum gradum attingunt, vt acetum Camphoratū oleum Plumbi, &c. Insuper sunt gradus qui per Separationem à primo in quartum item à tertio in quartum gradum ascendunt: id quod in tertio Libello de Gradibus Spagyrorum patebit. Sunt præterea quæ prorsus non intenduntur, cuiusmodi est Nix & glacies, & idipsum propter naturam Relollei. Sunt etiā quæ n[illegible] nisi præparata naturā eliciunt, vt sperma Ranarum, Crystallus & Sulphur: Item sunt quæ ex calido gradu in frigidum rediguntur, vt Gemmæ: alia ex frigido in calidum, vt Camphora, Coralli, &c. Postremò sunt, quæ gradum in præparatione amittunt, vt ea quæ congelantur aut resoluuntur: Item quæ in substantiâ corporis sui nihil prorsus operantur, vt oleum Iuniperi & id genus alia. Reliqua quæ hoc loco desiderantur, indicabit Experientia.

DE GRADIBVS ET COMPOSITIONIBVS:

LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

Quinta Essentia, accidens Elementale, & forma Specifica idem.

IN frontispicio huius tertij Libri obseruandū, præter eas Essentias, de quibus in superioribus libris mentionem feci, aliam à superioribus esse naturam siue essentiam, quæ Quinta Essentia appellatur, siue, vt Philosophi loquuntur, accidens Elementale, siue, vt Physica vetus habet, forma Specifica. Quintâ antè appellatur hâc ratione, quia in primis tribus quatuor Essentiæ delitescunt. Proinde accidens Elementale, & quæ hoc loco Quinta dicitur, cuius natura neque calida, neque frigida est, citràque omnem Complexionem in seipsa Sed vt exemplo clariùs innotescat, Quinta Essentia valetudinem firmam sola introducit, quemadmodum sunt fortitudo siuę firma valetudo, quæ in Viro est, citra omnem complexionem, ad finem suum deducitur, sic in natura virtus delitescit. Nam quicquid ægritudines pellit, nihil aliud nisi confortatio quędam est, quemadmodum si viribus fretus hostem pellas. De Natura Rerum habetur, nihil esse in rerum natura, quod virtute careat, nisi sit naturæ laxatiuæ, id quod ex æquo Quinta Essentia existit, quia citra complexionem accidit. Quanquam frigiditas alibi laxet, nonnunquam & calor: tamen præter Naturam fit, & ex virtute naturæ Relolleacex. Quicquid autem secundum naturam operatur, eius rei Quinta Essentia existit: Nam in hoc virtus est disposita, vt sordem à corpore auferat, sicut incarnatiua in Vlceribus sanandis, hac ratione recentem carnem inducunt, vt interueniente eorum virtute materia peccans tollatur. Tria hæc triplicis sunt Essentiæ, sed Virtus vna, quæ iusta nomenclatura, Quinta Essentia dicitur.

Essentia Quinta causa valetudinis.

CAPVT II.

AD cognitionē Graduū qui sunt de Quinto Esse, maximè earū rerum, quæ confortant, quatuor requirūtur imprimis obseruāda: Primū quicquid est ex Terra, primū gradū valetudinis occupat: Secundū, quicquid ex Aëre est secundū gradum affectat: Tertium, quicquid ex Aquâ, tertium: Quartum, quicquid ex Igne gignitur, quartum gradum vendicat. Porrò frustrà sudabit, quicunque ex Terreis Quintam Essentiam affectauerit, similem ei, quæ ex Aëre elicitur. In hunc modum, ea, quę ex Aëre est, ad illam quæ ex Aqua erumpit, nunquam conferri potest. In hanc sententiam de quarto Elemento est iudicandum. Exemplum, de extrahenda 5. Essentia de Chelidonia. Nihil est, quàm labores per Quintam Essentiam Chelidonię, Quintam Essentiam Phœnicis assequi, similiter per Quintam Essentiam Phœnicis, Quintam Essentiam Auri: Item per Quintam Essen-

Essentiam auri, Quintam Essentiam Ignis. Quamquam in Chelidonia, Melissa, Valeriana, plus Arcani, quàm in reliquis insit: tamen eousque praecellit Gradus, vt hac eminentia Arcanum istud multis partibus superet: sic in quolibet Gradu aliud consistit altius alio: quare in Terreis obseruandum, num Chelidonia Melissae praestet, num Melissa Valerianae. Similiter etiam de tribus aliis Elementis iudicandum.

CAPVT. III.

IN superioribus capitibus quicquid tractaui, in hoc solum tractaui, vt in sequentia Graduum signa descenderem, atque adeò palam fieret, qua ratione Gradus in Elementis consisterent. Non enim quantum ab hoc loco dissentiant Platearius, Dioscorides, Serapio, caeterique qui hos sunt sequuti, qui non pauca de Quinta Essentia scripserunt, sed falsò. Tu autem, quisquis es, horus Quintae Essentiae cognitionem ab Experientia pete: sic enim deprehendes Gradus in sua diuisione. Sed vt simul innotescat, qua ratione morbi per Quintam Essentiam pellantur, principiò diligenter obserua Concordantiam Rerum ac morborum. Nā aliae virtutes in sola Synochia pugnant, aliae in Mania, aliae in Ascite, aliae in Lethargico morbo, &c. id quod de Concordantiis habetur. Hoc loco scitu dignum existimo, id quod in natura delitescit, vt in Gelutra & Melissa, quae renouant ac transferunt morbum sine omni virtute Graduum, in Reparatione videlicet ac Regeneratione pristinae iuuentutis. Qua ratione autem & qua virtute haec fiant, de Vita Longa velut peculiaria quaedam mysteria, quae in rerum natura praeter Arcana sunt, indicantur. Qoare hoc loco praetereundū censeo, & quod de Gradibus quatuor Elementorum coepi, tandem persequar. Hic etsi multae ac variae sint virtutes, quae per Diaphoreticam naturam, aliae per Narcoticam, aliae per alia, aegritudines vincunt: tamen ad eos, qui animum ad Theoremata conferunt, ista remitto.

Quint. Ess. cognitio ab Experientia petenda.

Gelutra volunt esse catinam.

CAPVT IV.

OMne quod confortat, est temperatum. Hoc loco nihil impediet Substantia, quae, etsi frigida sit, aut calida, non tamen incommodabit Quinta Essentia neque in sal neque in opere suo corpore suo. Porrò, omne Specificum est Quinta Essentia, sine omni corruptione corporis sui. Praeterea, nihil est temperatum, nisi Quinta Essentia: vniuersa corpora sunt elementata in natura & accidente suo.

Confortans omne temperatum est. Specificū quid.

GRADVS VALETVDINIS.

Confortatiua quae secundum gradus sunt Elementa.

Quae ex TERRA proueniunt, primum gradum Valetudinis occupant.

Herbarum Seminum Radicum Spongiarum Animantium Florum Corticum Fructuum	Omnia genera.

Quae ex AERE, secundum.

Omnia genera Volucrum.

Quae ex AQVA, tertium.

Metallorum Marcasitarum Kakimiarum Salium Mineralium Resinarum sal Piscium Gemmarum Lapidum.	Omnia genera.

Quae ex IGNE, quartum.

Tinctura, Lapis Philosophicus.

Quanquam aliae quaedam virtutes obseruandae sunt, quae in Herbis, non autem in Volatilibus, neque in Metallis, delitescunt, quemadmodum Vrsina, Carlina, indicant, quae extra gradum alienas virtutes in se admittunt: Inter quas est etiam Smaragdus, qui praeter alia vim alienam in se admittit, nihil tamen ad sanitatem conferunt. Sunt enim nonnisi virtutes externae, quae intrinsecus prorsus nihil valent.

CAPVT V.

DE Confortatiuis diximus hactenus, nunc ad Laxatiua & eorum Gradus. Principiò igitur obseruandum, diuisionem istam, qua laxatiua diuiduntur in quatuor naturas, hoc loco non obseruari, quae quidem ad hunc modum iuxta veterem consuetudinem describuntur Coloquintida, Scamonea, Choleram purgant: Turbith, Helleborus, Phlegma: Manna, Capillus Veneris, Sanguinem: Lapis Lazuli, Helleborus niger, Melancholiam. Praeterea sunt & alia, quae Choleram vitellinam pellunt, alia quae aeruginosam, alia quae aquam citrinam Hydropicorum, & id genus alia, quae alibi describuntur, apud nos fide indigna, & id ipsum hac ratione. Quia per materiam sal. pro materia peccante peccantem superiora operantur, vel in quibuscunque generibus morborum. In hanc sententiam Coloquintidae ingenita Diathesis est prouocare sedes, cùm Melancholia sit, sic Turbith excitare sedes haud dissimiliter limo vel in Cholera, & sic de aliis. Quare iudicium, quod est super Coloribus sedium, non ex natura morbi, sed potius eò, quòd sedes excitauit, sumendum est. Porrò etsi sedes nonnunquam pro ratione aegritudinis, à qua productae sunt, exeant: tamen citra differentiam agendum est, quibus purgationibus hae sedes sistuntur scilicet non iuxta naturā quatuor Humorum, sed potius iuxta naturam quatuor Graduum, qui fortiùs alium sistunt. O ingentem Alaoscopian, qua id, quod nullo pacto deprehendi potuit, ad iudicium reuocare homines statuunt, sicut infra de sedibus clariùs patebit.

Gradus Laxatiuorum qui.

CAPVT VI.

SIcut in superiori capite de gradibus Laxatiuorum mentionem feci, ita hoc loco, quò altiùs animis insideant, eadem repeto, scilicet, Laxatiua non obseruare prorsus quatuor gradus Elementorum, sed mixtos habere gradus citra omnem respectum Elementorum. Quare diligentiùs intuenda erit morbi naturaue te-

merè abutaris confortatiuis ad medendū morbo, ſed potius ita accommodes, vt quaquauerſum cum morbi natura conueniat,& gradum vndecunque cum morbo conferas. Sed ne hoc loco illotis manibus (quod dici ſolet) in hanc purgandi rationem irruamus, hoc opus, hic labor eſt. Obſeruandum igitur, partes nonnunquam eſſe inæquales, in eadem operatione in quarto gradu, vt Elleborus aliquando tollit quod Tithymallus nequit, item Catapucia pellit id, quod reliqua duo nunquam præſtare poſſunt: Aliquando Præcipitatus: nonnunquam Eſula: Item Caſſia fiſtula. Præterea in Febribus aliquando purgat febriles humores laxatiuum, vt Centaurea, nonnunquam in morbo Catalentico,vt Elleborus, interdum in Aſcaridibus, vt Agaricus & in id genus aliis: in cauſa eſt Natura, non Humores, quæ in hoc eſt adornata, vt tollat quicquid eſt, ſiue melancholicum, ſiue cholericum, ſiue phlegmaticum, ſiue aliud quiddam, quod huc conferri poteſt. Nam ex his omnibus ſcatere poteſt, quod Choleram æruginoſam dicitis, quemadmodum de humoribus habetur. Hæc omnia cuiuſmodi in ſe Myſteria ſeorſim habeant, Experientia iudicabit.

CAPVT VII.

Laxatiuorum catalogus & gradus.

De Gradibus igitur intenſiùs & remiſſiùs purgandi hæc ſequentia nota.

I.

Polypodium.
Locuſta Boum.
Capilli Veneris.
Terpentina.
Locuſta Sambuci.
Sena.
Gamandrea.
Stomachiolum.
Locuſta Ebuli.
Manna.
Cichorea.
Serum Lactis.

II.

Siler Montanus.
Cyclamen
Turbith
Azarabachara
Hermodactylus.

III.

Rhabarbarum.
Eſula.
Vitriolum
Diagridium.
Agaricus.
Lazuli.
Scammonea.
Centaurea.

IV.

Helleborus vterque
Coloquintida.
Tithymallus.
Serapinum.
Cataputia
Præcipitatus

CAPVT VIII.

Incarnatiuorum & conſolidatiuorum gradus 4.

DE Incarnatiuis & Conſolidatiuis hęc nota. Incarnatiua ac Conſolidatiua quatuor gradus in ſe claudunt: Conſolidatiua autem eodem modo cum Laxatiuis Elementa excludunt. Principio igitur obſeruandum, quâ ratione ægritudines, quibus mederi volumus, in Gradibus conſiſtant: Ex his enim inſequitur gradus Rerum naturalium: Nam alia Oſſium fracturam ſanant, alia Vulneribus medentur, alia communibus Vlceribus, alia Eſthiomenis, (al. Carnoſis.) Cancroſis. Inde conſequuntur quatuor gradus in hunc modum.

I.

Fracturam Oſſium ſanant.

Alchimilla. — *Ariſtolochia rotunda.*
Peruinca — *Conſolida.*
Perfoliata. — *Serpentina.*
Diapenſia

II.

Vulnera ſanant.

Balſamus naturalis: — *Balſamus artificialis.*
Oleum { *Hypericonis,* *Brunella,* *Terpentina,* *Laterini.* } — *Centaurea,* *Anethi,* *Benedicti,*
Emplaſtra } *Apoſtolica.*
Vnguenta }
Pulueres Apoſtolorum. — *Potus vulnerum.*

III.

Apoſtemata & Vlcera communia ſanant.

Emplaſtra gummata
Emplaſtra mumiata.
Emplaſtra Apoſtolica.
Vnguenta Apoſtolica.

IV.

Eſthiomena, Cancroſa ſanant.

Compoſitio { *Mercurij* *Braſſatella* *Realgaris.* }

Huc huc ſimul adeſte, omnes Chirurgi, quorum ego ne vnum quidem, vel ſolo titulo dignum hactenus conſpexi. Huc huc, inquam properate ſimul Impoſtores, vt ſemel agnoſcatis ſingulos gradus ſeorſim iuxta præſcriptum, à quibus iam aliquot ſæcula longè aberraſtis, capti videlicet illecebris veſtrorum Receptiunculorum, quæ ſubindè à pannutia Baucij hoſtiatim emendicaſtis, vel nuce indigna. Reſipiſcite quęſo, reſipiſcite, & à veſtris Vnguentis, Sparatrapiis atque Cataplaſmatis, quæ ſurſum, deorſum, ordine confuſo diſcurrunt, tandem ad veram medendi rationem deficite.

CAPVT IX

SVnt inſuper alia à ſuperioribus, quæ ſuos gradus ex æquo poſſident, cuiuſmodi ſunt Venena, in quibus vel maximè obſeruandi ſunt gradus, ne pro elementatâ naturâ eorum in compoſitionem Receptorum admittantur. Principiò igitur introſpiciatur veneni quantitas, tum demum adornetur pondus, idque in hanc ſententiam.

Venena in Gradibus:

Venenorum gradus qui ſint.

I.	III.
Simplex, per ſe.	Calcinata.
Colcothar,	*Tartarum.*
Alumen.	*Sciſſum.*
II.	IV.
Reuerberata.	Sublimata.
Spiritus Iouis,	*Arſenicum.*
Spirit. Saturni.	*Mercurius.*

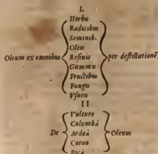
Reliqua Veneni genera, vt Aranei, Bufonis, Scorpionis, Lacerti, Serpentis, Draconis minoris, & aliorum, quia non ſunt ingredientia, prætereunda cenſeo, præter Tyrum, qui ſuo loco dicetur. Sunt præterea quæ Menſtruum prouocant: quare in ſiſtendis Menſtruis apprimè accommoda fuerint, relata ſcilicet inter reliqua Recepta, pro ratione ſuorum graduum, iuxta præſcriptum componendi Recepta. Sunt inſuper quæ Tumores reprimunt & Vrinam prouocant. Hæc omnia & his ſimilia ab Experientia petenda ſunt & Concordantia. Hęc de Gradibus:

dibus : Reliqua quæ hoc loco desiderantur, assiduus Vsus indicabit: nunc de Gradibus Spagyrorum.

CAPVT. X.

Spagyricorum gradus qui sint.

EX industria Spagyrica quatuor Gradus eodẽ modo cum quatuor Elementis proueniunt, qui reliquos gradus quantitate sua vincunt. Porrò vbicunque postremus gradus desiit, illic primus punctus in Spagyricis principium habet, in hunc modum.

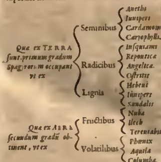
III.

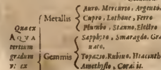
Aqua Vitrioli.
Liquor
Aqua Mercurialis.
Oleum Argenti viui.
Viriditas Salis.
Aqua Aluminosa.
Calcinata Olea.
Olea Metallorum.
Liquores Gemmarum
Aurum Potabile.
Essentia Antimonii.

IV.

Oleum Crystalli.
Oleum Berilli.
Tinctura.
Lapis Philosophorum.

Hæc omnia calida sunt : nam gradus Spagyrici elementatum tollunt, & super id, quod elementum est, gradibus suis tendunt. Quare ad cognitionem istorum Graduum requiritur plena ac perfecta Experientia, vt videas præparationem eorum, quæ ex Elementato eo vbi superant Elementatum, deuenerunt.

Mineralibus { *Marchasita, Cachimia,* *Talk, Realgar.*

Salib. vt { *Vitriolo,* *Aluminibus,* *Salibus.*

Quæ ex IGNE, quartum gradum vendicant, vt ex { *Berillo,* *Crystallo,* *Arle.*

Et quæ ex prædictis quatuor elementatis descendunt, vt.

Ex Terra.

Aqua vitæ — *Aqua circulata,*
Balsama distillata — *Liquores distillati.*

Ex Aëre.

Aues distillata
Therentabin
Nuba
Ilech.
} *Retort*

Ex Aquâ.

Aurum potabile, — *Calcinata,*
Sublimata, — *Congelata,*
Resoluta, — *Resolutio Mercurii,*
Liquor Argenti, — *Reuerberata,*

Ex Igne.

Liquor Crystalli, — *Liquor Berilli,* — *Liquor Arle.*

DE GRADIBVS ET COMPOSITIONIBUS Receptorum.

LIBER QVARTVS.

CAPVT I.

QVEMADMODVM in superioribus libris ea, quæ de Gradibus vnà cum differentiis eorum vehementer commendaui, ita hoc loco differentiam tibi rursus commendo, in hanc sententiam. Herbæ quæ sunt frigidæ naturæ & ex Terrâ, non in vniuersum accommodæ sunt omnibus morbis calidæ naturæ, neque calidæ rursus, ægritudinibus frigidæ naturæ. Ex his septem genera Morborum & septem quoque genera Calorum & Frigiditatum colliguntur, cuiusmodi sunt inter reliqua membra, ea quæ Cordis sunt. Hæc igitur differentia vel maximè obseruanda est in huius libelli principio, cui titulus præfigitur de Compositione Receptorum, vt ea, quæ Hepati desunt, siue calidum sit, siue frigidum, ab iisdem herbis petantur. Sic ea, quibus Cerebrum destituitur, suas herbas requirunt. Porrò etsi Herbæ in vniuersum sint aut calidæ aut frigidæ, tamen herbæ, quæ Splenis sunt, nihil prorsus commodant ægritudinibus Renum: quocirca sub cognitionem graduum insequitur differentia herbarum in hunc modum.

Septem vt morborum sic calorum & frigidarũ genera sunt.

CAPVT II.

DIfferentiam Herbarum ad hunc cognosce modum : Principiò diuiduntur herbæ in septem species vnà cum reliquis Elementis, & idipsum pro ratione ac natura Astri, quod ex æquo cum his in septem species conii-citur. Porrò quà ratione septimembrem diuisionem recipiunt, eadem quoque ratione Corpus par-

Septem Herbæ vt accõmodentur, partibus septem corporis.

pus partitionem septimembrem recipit, singulasque singulis æqualia affectant. Vt ea, quæ sub Sole sunt, Cordi accommodantur, quæ duplicia sunt: quæ verò sub Luna Cerebro, idque in gradibus vtrisque: Quæ sub Venere, Renibus medentur: quæ sub Saturno, Splenem confortant: Quæ sub Mercurio, Hepar defendunt: Quæ sub Ioue, Pulmonem respiciunt: Postremò quæ sub Marte sunt, Felli omnino accommoda referuntur. Præterea, etsi herbæ vnà cum simplicibus non regantur à Planetis. neque Planetæ ad ipsis: tamen singulare quoddam dominium exsistit in quolibet Elemento, citra commixtionem alterius.

CAPVT III.

AD cognitionem eorum Elementorum, quæ Cordis sunt, principiò obseruandum: Quicquid regenerat, Cordi finitimum est, vt Aurum, Melissa, Nuba, &c. Præterea, quicquid absumit Phlegma, interueniente natiuâ eius rei fragrantiâ, ad cerebrum refertur, cuiusmodi sunt Rosa, Camphora, Muscus, Ambra. Porrò quòd sanguinem aut extinguit, aut calefacit, Hepati inseruit. Quod vrinam prouocat & sperma adauget, Renibus. Quod Vitam Longam conseruat, spleni: quod deoppilat, Pulmoni. Horum cognitio in Experientia consistit, sed in ea potius, quæ ex Philosophia, (hoc est Regeneratione) quàm quę ex Medicina, (id est, de Morbo,) imò quæ ex transmutatione nascitur: Nam ibi cùm medica, tùm philosophica Experimenta concurrunt, atque genuina vniuscuiusque rei Diathesis deprehenditur.

CAPVT IV.

COgnita igitur Transmutatione, quæ septem species cùm frigidi, tum calidi indicat, obseruandum: Quicquid regenerat, & id, quod inueterauit, expellit, ac munditiem adfert, & rem integram atque adeò incorruptam reddit, sub eandem speciem concludi, siue idem ex frigore, siue ex calore Elementorum suboriatur. Præterea, quicquid in transmutatione humores superfluos consumit, vt Sal, leprositatem Lunę tollit, quare præsentissimum remedium est Cerebri. Hoc loco obseruabis, Herbas non ea ratione administrandas, quia Lunares sunt, sed quia Lunaria in sui potestatem redigunt ac cogunt. Per Argentum enim aut Lunam nullo pacto Cerebrum sanatur, sed per ea potius, quæ cū his pugnant. Porrò quicquid aduersus rubedinem ac putrefactionem munit & in Essentiam conseruat, vt Fixa, quæ in transmutatione Metallorum deprehenduntur; eadem ratione Splenem incorruptum conseruat. Sic, quicquid substantiam ac corpus in liquorem resoluit, Hepar confortat, & id, quod repugnat, expellit. Quicquid autem eousque resoluit, vt contraria separet inter se, ad pulmonem confertur, cuiusmodi sunt alkali in Stanno. Postremò, quicquid pręparat res, & easdem idoneas reddit augmentis Transmutationum, cuiusmodi sunt coniunctiones Arcanorum, vel in primis vsurpandum est. Harum rerum experientiam ex Transmutatione Naturæ pete. Neque interim in istis deplorandis gradibus. neque in frigidis descriptionibus herbarum, quas Codices insulsi habent, vitam vniuersam contere: Non enim seruientia sunt, sed potius sęuientia aduersus Pulmonem.

CAPVT V.

POrrò, qua ratione septem species prædictæ, in quatuor Elementis deprehendantur, quid scilicet ex Terra, quid ex Aëre, quid ex Aqua, quid denique ex Igne sit, sequentia indicabunt: ex quorum descriptione, modum componendorum Receptorum iudicabis, idque in hanc sententiam.

Quæ ex TERRA, Calidæ naturæ.

Cerebrum	Cor	Renes	Hepar	Splen	Pulmo	Fel
Viriditas Salis. Liquor Vitrioli. Liquor Lunariæ.	*Essentia Melissa. Essentia quinta Auri.*	*Correctio Sibeta. Essentia Satyrionis.*	*Liquor Brassatella. Manna, Xyloaloes*	*Mysterium Ellebori nigri. Valeriana Verbena.*	*Extractio de Pulmone. De Vsnea.*	*Quinta Essentia Chelidonia.*

Species quæ quibus partibus modo.

Quæ ex TERRA, Frigidæ.

Esse Geloen Esse de Antheris.	*Materia Laudani Materia Perlarum. Materia Sapphyrorum.*	*Materia Sintocorum (f. Stincorum) Materia sem. Lactuca*	*Liquor Sena. Q. Sanguinu Q. Gamandrea, Cichorea.*	*Compositio Candi Confectio Dubelte leph.*	*Materia Roris. Materia Sulphuris. Materia Ologan*	*Compositio Agresta. Cōpositio Balanstiarum.*

CAP. VI.

Quæ ex AERE, Calidæ naturæ.

Cerebrum, Cor	Renes, Epar	Splen, Pulmo, Fel
Nuba, Symona.	*Ilech Hallereon*	*Terenabin.*

Quæ ex AERE, Frigidæ naturæ.

Halcyon *Ilecbcrudum* *Arles crudum.*

CAPVT

CAPVT VII.

Quæ ex AQVA, Calidæ naturæ.

Cerebrum	Cor	Renes	Hepar	Splen	Pulmo	Fel
Oleum Mercurij Lunæ. Eſſentia Argenti. Eſſentia de ferro, vel oſt. Veneris.	*Aurum potabile. Liquor Solis. Oleũ de ſeprimo. i. Saturni*	*Eſſentia Vitrioli. Q. de Sulphure, Flos Veneris.*	*Myſterium Mercurij. Myſterium Antimonij.*	*Magiſterium de Aſphalto. Rubedo de nigro.*	*Flos Iouis. Extractio Stanni. Talk reſolutum.*	*Crocus de Marte. Topazius è Ferro.*

Quæ ex AQVA Frigidæ naturæ.

Succus de Amethiſto. Liquor de Granatis. Cõpoſitio de Gemis.	*Marcaſita vtriuſque. Talk albi.*	*Tinctura, Lapis de Phyſico.*	*Spiritus Saturni. Eſſe de Plumbo.*	*Myſterium Mercurij coagulati.*	*Flos de Ione crudo.*	*Ferrugo de quinte.*

CAPVT VIII.

Quæ ex IGNI Calidæ naturæ.

Cerebrum, Cor, Renes, Hepar, Splen, Pulmo, Fel

Noſtoch cal.

Quæ ex IGNI Frigidæ naturæ.

Arcana Cryſtalli,
Magiſteria Berilli,
Liquores Coronæ.

CAPVT IX.

Recepta, vt ſecundum 4. Elementa ordinentur.

COgnitis Gradibus & ſpeciebus graduum, tum demum aggredere compoſitionem Receptorum iuxta præſcriptum Regulæ ſequẽtis. Quemadmodum quatuor Elementa ſunt, ſic quadruplicia Recepta ſunt adornanda, in hanc ſententiam. Alia ſunt genera morborum, quæ terrena remedia affectant. Alia deſiderant aërea. Alia requirunt aquatica. Alia ex igni petunt. Principiò igitur obſeruandæ ſunt ægritudines in prædictis ſeptem membris, inter quę ſcilicet. Elementa referantur: Nam indè ſunt elicienda Simplicia, quibus Compoſitum adornes, pro ratione cùm graduum tum ſpecierum. Proinde in Elementatis ægritudinibus, puta Terrenis, Compoſitum non eſt altius apparandum ſuo gradu, ſed in eo ipſo gradu relinquendum. Similiter in Aereis, nihil ex alienis Elementis eſt admiſcendum. Eodem modo de cæteris elementis, Aquâ & Igni iudica. Sed vt ſingulas ægritudines ſingulis Elementis accommodes, hoc opus, hic labor eſt: Nam inde accidit communis ille error, qui ſubinde repullulaſcit in Podagra, in Paralyticis morbis, cæteriſque id genus, propter præpoſteram medendi rationem, quam homines imperitè aggrediuntur. Exemplum habes in Epilepſia: ſpecies Epilepſiæ Elemento aquæ ſubiicitur: quare ex his, quæ Mineralia vocant, ſananda eſt: ſic de aliis quoque iudicandum.

Epilepſia eſt elem. Aquę.

CAPVT X.

Receptũ quodlibet ſex rebus conſtat & cur.

REgulas generales de Compoſitionibus Receptorum in hanc ſententiam accipe. Vniuerſa Recepta, quæ pro elementalibus morbis adornantur, ſex rebus conſtant, quarum duæ ex Planetis, duæ ex elementis, denique duæ ex Narcoticis ſunt. Quamuis etiam tribus confici poſſint, ita vt de ſingulis alterum ſolum recipiatur: tamen infirmiora hęc ſunt, quàm quæ ad medendi rationem admittenda ſint. Veruntamen vt ad priora redeam, Duæ ſunt, inquam, quæ ex Planetis conſtant, hac ratione, quia Medicinam conciliant ac corrigunt. Duæ ex elementis, vt gradus ægritudinis ſuperetur: poſtremò duæ ex Narcoticis, hac ratione, quia quatoor partes prædictæ imbecilliores ſunt, quàm quæ morbum ante Criſim expellant. Quare hoc loco de Compoſitione obſeruabis potiſſimum, vt criticum diem anteuertas. Ad hunc igitur modum adornata Recepta apprimè valent in morbis, cùm acutis, tum peracutis, & peracutiſſimis, quæ quaquauerſùm agas.

CAPVT XI.

POſtremò de Ponderibus nota regulam ſequentem: principiò obſerua gradum, vincatur ne à Medicina gradus, an quaquauerſum cum gradu ſuo conſonet, ſed ita, vt hæ triplices ſpecies ſeſe non corrumpant, ſub hęc diſpone pondera in hanc ſententiam. Principiò, quę ex Planetis ſunt, ad quatuor partes refer in Receptum: Quę ex elementis, ad tres: Quę ex Narcoticis, ad vnam partem. Et vt clariùs innoteſcat conſilium, confero me ad illa Compoſita, quę iuxta modum præparandi confecta ſunt, in hunc modum. Recipiatur Eſſentia Planetarum, Eſſentia elementata, denique Narcoticum purum: alioqui ſi ſubſtantię aduiuntur in pondera, deprauatur Receptum: Non enim ex multitudine graminis aut fœni, iuxta Cataracticorũ pręſcriptum, ſed potius ex virtute natiua, hęc compoſitio fiat. Hęc de Compoſitione Receptorum in genere. Qua ratione autem ſingula Recepta ſingulis morbis accommodanda ſint, quintus Liber indicabit.

Recepti formula generalis

DE GRADIBVS ET COMPOſitionibus.

LIBER QVINTVS.

CAPVT I.

Recepta quomodo ſint ſecundũ morbos dirigenda.

PRincipiò in deſcriptione Receptorum diuide morbum in quatuor ſpecies, deinde has ſpecies inter Elementa refer, gradumque qui occurrit, accipe, & iuxta modum inſequentem procede. Porrò ſi accidit tranſlatio morbi de vno in alium gradum, recipe eundem gradum: ſic enim permanent ægritudines primi gradus, quæ ex Terrà ſunt: Secundi, quæ

ex

Morbi 4. gradus sola Tinctura sanant.

exAëre :Tertij, quæ ex Aqua. Et quod quartum attingit, per solam Tincturam sanari oportet, alioquin nihil est, quod huic locn accommodari possit. Præterea, etsi in superiori Libro Receptum sex partibus adornari præscripsi, tamen tribus confici poterit, aut superiora duplicari, vt duodecim appareant: Aut ad hunc modum describi, vt eorum, quæ Planetarum sunt, quatuor, quæ Elementatorum, duo, quæ Narcoticorum, vnum recipias: sed ita, vt porrò pro ratione huius descriptionis digeras pondus in hanc sententiam. ♃. de his, quæ Planetarum sunt, drachmas quatuor, de Elementatis drachmas tres, de Narcoticis drachmam vnam: sic in Pondere, non autem in numero Simplicium res consistit. Rursus ad Dosin, non ad pondus, neq; ad Receptum refertur vis atque adeò effectus earum rerum, quæ in huius Recepti descriptionem admittuntur, vt in his, quæ Planetarum sunt, maiorem energiam deprehendas, quàm in Elementaris. Sed hoc Doseos est, non Ponderis, neque Recepti: Quare superior modus obseruandus est. Postremò, insignis peritia medicæ rei hoc loco requiritur, ne medendi rationem ante tempus aggrediare. sed ita potius rem tractes, vt illic, vbi opus est purgatione, purges: Vbi sanitate, sanes: Vbi consolidatione, consolides, in hanc sententiam, vt sequitur.

CAPVT II.

Recepti Laxatiui formula.

AD Compositionem Receptorum, quæ pro Laxatiuis præscribuntur, duo sunt necessaria, quæ aduersus laxationē digeruntur, aliud quod confortat, & aliud quod mitigat. His igitur ad hunc modum dispositis: citra omne periculum existit Recepti descriptio. Principiò igitur, quod ad confortatiuum attinet. ♃. Aromata, Cinamomum, Caryophyllos, Nucem muscatam, cæteráque id genus. Quod autem ad Mitigatiuum attinet, ♃. Anodyna, idque ad minimum pondus. His duabus rebus erumpit correctio eorum, quotquot in Receepto sunt. Neque hoc loco obseruanda est differentia, quid Choleram, quid Phlegma purget, sed potius intuenda Experientia, quid cui præstet, quemadmodum de modo Pharmacandi habetur. Purgandi enim ratio omnium maximum est, quod Medicæ rei peritus obseruare debet.

CAPVT III.

Recep. vomitiui formula.

EXemplum in Laxatiuis: quæ Vomitum cient, ad hunc modum describuntur.

♃. *Ellebori albi.* ʒ.j.
Cinnamomi, Nucis muscatæ, an. ʒ.ß.
Succi de Thebaico ℈.j. Hæc descriptio indicat, cùm pondus, tum naturam Vomitiuorum,, quæ per secessum etiam purgant in hunc modum. ♃. *de Vomitiuis partem vnam, de Confortatiuis tantundem, de Thebaico succo tertiam partem simplicis laxatiuorum*: Dein iuxta conficiendi modum digere, & pro ratione doseos administra. Aut in hanc sententiam:

♃. *Mithridatij, Rob. de Ribes, an.* ʒ.ß.
Succi de Papauere ℈.j.
Præcipitati ʒ.j. Confice ad formam.

Aut ad hunc modum.

♃. *Cataputiæ, Tithymalli, Ellebori, an.* ℈.j.
Anisi, Fæniculi, Croci Martis,
Terræ sigillatæ, an. gr. xv.
Succi Thebaici, de Papauere, de Iusquiamo, an. gr. vij.
Dispone ad formam.

Rec. Vomitiui & laxat. formula.

Si autem per secessum non operantur Vomitiua, cuiusmodi sunt *Rhabarbara, Coloquintida*, cæteráque id genus, ♃. ea, quæ inter Laxatiua efficacissima sunt, & in tertio gradu consistunt, ea ad Confortatiua confer & ad 16. partem Narcoticorum, in hunc modum.

♃. *Scammoneæ* ʒj.
Specierum de Gemmis,
Damasci, ana ʒ ß.
Opij ℈.ß. *misce ad formam.* Similiter de Rhabarbaro, cæterisque iudicandum. Proinde si secundum gradum attingunt, adde duodecimam partem Narcoticorum, quemadmodum fieri consueuit in *Thurbith* & Hermodactylo, cæterisque id genus. Si verò primum occupant, nihil immuta, sed vnà cum Confortatiuis ita coniunge, vt cōsulto cum his agas, num scilicet frigida an calida habere velis, ea interuenientibus Confortatiuis præpara in hanc sententiam.

♃. *Diagridij, Agarici Cyclaminis, an.* ℈.j.
Corallorum rubeorum ℈.j.
Opij ℈.j.

Aut in hunc modum: ♃. Vomitiua & Laxatiua mixtim, ita tamen vt pondus suum seruetur vtrinque, atque ita Receptum duplicadein ad formam misce.

CAPVT IV.

IN Curatiuis siue ante, siue post purgationem iuxta peritiam Physices describuntur Recepta in hanc sententiam. Principiò singula colloca in primum gradum: proin, si transmutetur morbus de primo gradu in secundū, de tertio in quartum, similiter age in hanc sententiam. In Icteritia,

Rec. ad Icteritiā formula.

♃. *Locustarum* ʒ.j. *Centaureæ* ʒ. *ij.*
Rebisola ʒ. *iij.*

Misce iuxta præscriptum Experientiæ, interueniente vino: dein vice Potionis administra. Eiusmodi recepto si non sanatur ægrotus, secundum, tertium, aut quartum gradum inquire, & in eam sententiam, quam præscripsi, Receptum describe. Itaque tria in compositione Receptorum considerantur, Specificum Planetæ, cuiusmodi sunt *Latusci*, id est, *auricula muris*. Elemētata naturæ, vt *Centaurea*: postremò Narcotica, vt *Rebisola*, vt *Opium*. Porrò quamuis Centaurea pleniùs operetur elementatis, tamē hoc experientia requirit. Quod autem pondus in præsenti Recepto cum regulâ pugnat, in causâ est iam dicta Experientia, quæ Receptum ex sui naturâ, non autem ex Regulis colligit. Sic etiam in febribus:

Rec. ad feb. formulæ.

♃. *Nectaris* ℈.j. *de Testitudinibus* ʒ.ß.
Succi de Thebaico ℈.j.

Quæ autem Regulas sequuntur, eandem rationē cum superiore descriptione, quæ sex partibus aut plurib. constat, habent. Ego verò malim Experientiam quàm nudam istam literarū depictionem eorum, qui solis regulis student.

CAPVT V.

Caduci Recep. quale. Paralysis Rec. quale.

IN morbo Caduco, vbi Receptū compositionem in tertio gradu desiderat, Compositum

non

non habet locum, sed simplex tantùm administratur, vt per spiritum Vitrioli, & alia id genus: In primo gradu describitur Receptum iuxta praescriptum primi gradus, in hanc sententiam. In paralysi administrantur Confortatiua per se vt *Aqua Vita*, *Essentia Lauendula*, *Aurum potabile*, *liquor Gemmarum*, caeteraque id genus:Sic in 4.gradu regula obseruanda est.

Porrò si duplex Medicinae vsus inciderit, scilicet, intra cutem & extra cutem, vt in Paralysi: Paralyticis & contractis bifariam administra: Intrinsecus iuta modum supra praescriptum; Balsamum autem extrinsecus iuxta Experientiam, quemadmodum modos administrandi habet. Sed ea quae ex balsamo conficiuntur, ad hunc modum accipe. Principiò duntaxat ea Recipe, [*al. Respice*] quae ex Planetis sunt, neque interim Elementata vide, neque Narcotica: vt in contracturis summum Experimentum est specificum Serpentinae, deinde pinguedo, quae ex Hebeiro, hominibus, Terpentinâ, oleo nucum, oleo Guaiaci, caeterisque id genus elicitur. In hanc sententiam innumera sunt, quae experientiam, non Regulas, sequuntur: Nam id genus morbi per ea, quae longo & assiduo vsu eruperunt, sanari mauult, quàm per canonica Recepta.

Contractura-rū quae remedia summa.

CAPVT VI.

Rec. Incarnatiuorum modus.

IN Incarnatiuis cùm Experientia, tum Regulae sunt obseruandae, in hunc modum. Quicquid est Planetarum, exactè inquire, & in quoto scilicet gradu cum Incarnatiuis conueniat, denique quâ ratione componatur, quemadmodum in fracturâ Ossium sequens Receptum indicat:

℞. Consolida, Aristolochia rotunda, Serpentina ana ℔ *j.* Porrò etsi infiniti praeter hunc habentur modi medendi Ossium fracturas, tamen quicquid praeter id, quod dictum est, huc adhibetur, incommodat, & praesentem medicandi rationem impedit. Neque hoc loco silentio praetereundū censeo, varia Consolidarū genera, ac multa. Praeterea Serpētinarū cognita, & cognita, in quę ideò nō recēsētur à me, quia nihil impediunt pondus, sed in idem iuxta praescriptum referuntur, citra respectum cùm caloris tum frigoris, quae descriptionem Recepti corrumpunt. In Vulneribus autem sequentem componendi modum obserua. Principiò collige in vnum quae Planetarum sunt ac Vulnerum: singula iuxta Experientiam, in hanc sententiam: Quicquid est Balsami crudi, ad oleum redige per Extractionem, & idipsū pondere aequali, citra omnem additionem cùm caloris tum frigoris, ita vt solis specificis immoreris. In hunc modum Gummi tractari debet in Emplastris, siue Vnguentis Apostolicis nisi quatenus sextam partem erga reliquas species complent, & 5. reliquę partes specierum sunt, & corpus harum rerum pondera 4. habet. Potus autem Vulnerum iuxta Experientiam in pondera refertur, & idipsum intentiùs in hunc modum:

Rec. ad Ossium fracturas modus.

Rec. ad Vulnera modus.

Potio Vulneraria.

℞. Pyrula M. ij.
Peruinca, Diapensia, ana M. j.
Agrimony M. j. ß.

Iam si fuerint alij praestantiores, ab illis ad has deflecte. Postremò etsi multa sunt, quae hoc loco de Receptis Vulnerum desiderantur, tamen citra Experientiam, quae Recept. Mater est, regulâ comprehendi nequeunt.

Experientia Recep. mater.

CAPVT VII.

Rec. Apostematū quatia.

IN descriptione Receptorum pro Apostematibus, principiò obserua nihil eorum hîc admitti, quae in superiori capite inter Recepta Vulnerum referenda diximus, sed praeterea quae Planetarum sunt, simul etiam Elementa considerari, vt vtraque conueniant. Praeterea dispositis ita Receptis, nihil de his quae putrefaciunt, aut in loco purgant, apponi; cuiusmodi sunt Maturatiua, & Laxatiua. Est autem huius Recepti, haec ratio & natura, vt Gummi, Incarnatiua, denique quae Planetarum sunt, in subscriptum pondus digerantur. De Gummi scilicet pars vna prodeat, de Incarnatiuis tres, de his, quae Planetarum sunt, reliquae duae, in hanc sententiam.

℞. Gummorum Bdellij, Armoniaci, Galbani, Opoponaci an. 3. ij.
Thuris, Mastiche Myrrha, Mumia, Aristolochia rotunda, Aloe hepatici, ana ℥ ß.
Flor. Æris, Cinnabrij, Cerussa, Camphora, ana ʒ. ß.

Haec omnia in Lithargyrio elixato, aut Minio, aut nudà Cerâ, admixtâ Colophoniâ, in vnum coge atque in hunc modum digere Emplastra communium Vlcerum & Apostematum: Postremò vt formam Emplastri accipiant praedicta, ℞. cum Ceram, tum Terpentinam, & idipsum pro Experientiâ.

CAPVT VIII.

Rec. ad Esthiomena & cancrosa modi tres.

IN Esthiomenis, aut Cancrosis, vt in serpigine, Noli me tangere, caeterisque id genus tres modi componendorum Receptorum obseruandi sunt: Primus ex virtute Planetarum erumpit, & vniuersa Vlcera citra adiectionem alterius sanat, cuiusmodi est Brassatella: Secundus ex his, quae per medicamina Escharae in hoc praeparantur: Tertius ex medicaminibus Praecipitati elicitur. Receptum, quod ad prouocandum Escharam facit, ad hunc modum describitur.

℞. de medicaminibus Eschara part. j.
de Aqua Brassatella partes quatuor, tandem Aquam vsurpa:

Experientia necessitas.

Alterum est. *℞. decimam sextam partem praecipitatorum, & idipsum ad Vnguentum siue Emplastrum Apostolicum, & administra.* Haec quamuis ita se habeant, tamen non nisi Mercurialis statua sunt eorum, quę experientia palàm indicat, quam volo vobis esse commendatissimam, vt vniuscuiusque propriam ac natiuam vim pernoscatis, & à vestrâ Experientiâ, quae ieiuna ac arida, imò nulla est, ad eum, cui velut Apollini Lacedaemonio 4. insunt aures deficite.

LIBER SEXTVS.

De Dosibus.

CAPVT I.

IN Dosibus verò describendis praeter id quod superioribus quinque libris tractauimus, quantum ad complexiones, atque adeò Aretem ipsum attinet, sciendum est id vniuersum.

uersum, quod naturæ probandum venit, eius videlicet rei, cuius subire Medicus audet prouinciam. Hoc namque solū quod ipsis etiā oculis probatur, in Dosibus considerari debet. Obseruandum igitur in primis, vnamquamque dosim secundum proprium ipsius ac verum Aretem, vel calido consistere, vel frigido. Vbi etiam sciendum in Recepteis componendis, nec humidum, nec siccum (quantum ad dosim spectat) considerandum esse. Sicut enim principiò duas tantùm esse complexiones indicaui: Ita etiam duplices solummodò quoque doses existunt. Nam gradum calidi vel frigidi quicunque probè nouerit, eidem quoque non solum siccum & humidum eius adiunctum esse, sed & siccum resolutum & humidum coagulatum, haudquaquam ignorabit. Præterea scire quoque debes, calido & sicco nullum prorsus inesse vel Arcanum, vel Aniadum: Quandoquidem nullus etiam morbus exurgit, qui horum alterutrum solummodò petat. In calido & frigido rei summa est. Illa namque Diarhesis vel in calido dominatur vel in frigido: Cuiusq; verò morbi inclinatio hæc sola est, vt alterutrum à Medico solùm, siue calidum hoc sit, siue frigidū, obseruetur. Quilibet autem gradus sui morbi Dosis est. Quocirca ex gradu quoq; dosis accipi debet: Id quod vel ignis comparatione intelligas licèt, qui vnum tantummodò gradum habet, atque is quidem gradus per se solus ad consumendum sibi contrarium abundè sufficiens est: quod quidem secundum calorem est. Haud dissimili modo omnis quoque glacies vnum quoque habet gradum ad infrigidandum membrum sufficientem, idque, secundum frigus. Proindè omnis morbus gradum suum habet, nec plus, nec minùs. Eodem quoque pacto se habet ad vnum quemque morbum dosis. Piper & Castor, doses morborum sunt, vt sic dixerim, piperinorum & castoreorum. Cæterùm alius morbus est, qui dosim suam ab igne petat. Spermiola & Camphora vnum habent gradum, eundem verò morbi quoque, qui sunt ex Persicis, gradum occupant. Vnde fit, vt Spermiola & Camphora eorundem quoque dosis existant. Sciendum verò item res Naturæ non gradari ex æquo ad morbos, quantum refert dosim, verùm vnaquæque gradum suum habet morbo suo æqualem, atque is est Doseos gradus

Dosis Rec vndè desumenda. Doses duæ tantùm sunt.

CAPVT II.

Dosim quomodo æqualitas inueniat?

PORrò verò, quoniam vnus solummodò gradus est, nec vlla res tam in calido, quàm in frigido altiùs gradatur alia: Præcipuum certè est, ad inueniendam dosim, *Æqualitas*. Cæterùm in rebus naturæ & in morbis vtrinque vnus est gradus. Neque etiam vllus morbus deterior fit eo, quo eius medicaminis gradus est altior: Detetur enim, nisi iuxta naturæ nobilitatem, nullus fieri morbus potest. Ad recipiendam verò in his dosim, ab vtràque parte considerandа est copia. Hinc itaque dosim accipe: Morbi copia abundè tibi doseos quoque copiam ostendit. Quo circa scire oportet Medicum, qualiocam pondere morbus grauatus sit: Tantundem enim ponderis Medicinæ quoque dosis sibi vendicat. Quamobrem abseruа, pondus administrandum esse, non gradum: In hoc enim situm est præcipuum quamlibet dosim reperiendi fundamentum. Ex numero liquidem hoc prodire debet, non ex externo rerum corpore. Primum itaque est, vt seipsum curet Microcosmi Ares, & non medicamina adhibita. Quamprimum enim morbus ad æqualitatem adductus fuerit, sequitur statim, vt ipsa natura quod sibi ipsi contrarium est, curet. Proindè sciendum, quamlibet dosim non vltra prædictum numerum, qui ex morbo sumitur, vsurpandam. In ipsâ namque natura viginti quatuor comprehenduntur: In quo numero etiam Medicina ipsa sumi debet, vt quemcunque numerum attigerit, idem ex Naturæ sumatur Anatomiâ. Nam & in hac viginti quatuor morborum (*vt ita dicam*) Minuta sunt. Sic etiam in Medicina 24. Lotones existunt. Per hæc igitur viginti quatuor minuta, & Lotones totidem, quilibet Medicus administrare medicamina nouisse debet: Vt æqualem vtrobique numerum in Microcosmum deducat. Quo facto, virtus Naturæ ea est, quæ curat ægrotum. Quare notandum, sæpenumero euenire, vt plerique morbo iam defuncto, nihilo tamen minùs valetudinariis ad huc similes existant, idque ex ratione, quod ipsius naturæ virtus, quæ idcircò Medicum exhibere nequit, in vniuersum non consentit, ex cuius tandem defectu non ex ipso morbo, Mors ducit originem.

Minuta, &c.

CAPVT III.

SEd vt porrò de viginti quatuor Minutis loquamur, notandum, quod in his summa, vtrinque, tam naturæ, quàm morbi æqualitas consistit. Vbi obserua morbum complexionatum sese diuidere, & partim descendere, partim item ascendere, ab vno vsque ad 24. idque non, quia vnus tantùm sit morbus: verùm quotquot morbi totidem etiam è diuerso Minuta existunt: è regione etiam Complexionem facultas à supremo ad XXIIII. vsque ascendit. Hinc Medico ignorantia oboritur vsque adeò, vt nullus in minutis dignoscere morbū queat, præterquam per solam dosim. Neque enim hic in eam discimus sententiam, quod morbus aliquis in tertia vel quarta Minuta consistens, se possit vel euehere, vel augere: Sed potiùs id solum intelligi debet, viginti quatuor esse Lotones, ex quibus dosis proficiscitur. Vt exempli gratia: In Caduco viginti quatuor minuta sunt, quæ quidem totidem etiam lotones desiderant, & est tamen hic vnus solummodo morbus, vel eius morbi Species. Dosim itaque vt inuenias, exhibere isthoc Theorica non potest: Potest autem ipsa experientia. Nam velut hæreditario à natura procedit dosis composita, quocirca & seruari, & iuxta naturā administrari debet, idq; secundū Experientiæ dosim. Cùm autē hoc ipsū in Experiētiā trāsferri debeat, principio intelligas oportet, verū isti doseos Anatomiæ, cum Anatomia morbi probè conueniat, nec ne. Ex quo sequitur, in hoc vigesimoquarto numero, vnumquemque morbum dosim suam affectare ad qualitatem vsque ascendendo. Vltra autem hunc numerum transcendas caue. Siquidem sanitatem præstare, cum naturæ Microcosmi, tum externorum Elementorum, quando ea in corpore conueniunt, officium est. Et perinde est ea Coniunctio,

Dosis vltra 24. minuta non ascendit &c.

iunctio, velut Zinobrium quod Minium gradatur. In eiuſcemodi itaque Exaltatione elementatâ virtuti Microcoſmi ſuas præbent Exaltationes: ſicque Granum primum in Scrupulum, Drachmam & Lotonem abit: nonnulla verò in Libram: quædam etiam in maiores Kiſt: alia autem in Talenta quoque.

CAPVT IV.

HActenus de virtute rei & naturæ dictum eſt: aliter autem habet, ſi vel Putrefactio fuerit, vel ſuperfluitas, vel Syndenocha, quarum equidem doſim ſic adminiſtra. Eiuſcemodi enim Syndenochas per Laxatiua præſumi oportet, idque in hanc ſententiam, vt omne laxatiuum pro reſolutiuo habeatur, quocirca ex reſolutione doſim accipias neceſſum eſt non ex laxatione. Ex hâc enim ſi ſumpſeris, confeſtim mutabitur in homine id, quod per illam fieri nullo pacto poteſt. Scire etiam conuenit vos Medicos, vt primo ſtatim adſpectu reſolutionem probè dignoſcatis, vt compoſita ex hâc doſi impunè purgare citraque noxam poſſitis. Quæ quidem cognitio ad eum debet eſſe modum: Quicquid ſeſe in ſolidam reſoluit aquam, granis decem conſiſtit: Quicquid verò in perfectam ſe reſolutionem reſoluit, granis conſiſtit ſolummodo ſex: Quod ſi verò vnà cum ſubſtantià materiali perdurat, tria tantum grana continet. Porrò, quod in ſe ipſo ante ſuam reſolutionem ad putrefactionem abit, dehinc verò in ſolidam vergit ſubſtantiam vegetabilem, granum ſibi vendicat quadrageſimum: ſi verò in putrefactione permanſerit, vel etiam poſt reſolutionem animalem putreſiat: octuageſimum tertium granum occupat: Cæterùm quod in ſuo Eſſe permanet, crudam vtriuſque ſexus conſeruans indiuiſè in ſe ipſo ſubſtantiam, ad vnciam vſque porrigitur. Et ſi ex matrice Aeris deſcendat, duplum numeri obtinet: ſi verò ex matrice Aquæ, triplum ſibi eius numeri acquirit. Ex igne ad dimidium iam pondus peruenit doſis. Hic igitur obſerua, quæ ad laxationem neceſſaria ſunt, nempè, nonnulla Soluta, quæ à coagulatis proficiſcũtur, dimidiatâ etiã doſi purgare: Item ſolida ad ſolida ſimiliter: Quædã verò deinde laxare ex proprietate reſolutionis alterius: Vt Manna laxat ex virtute, quâ vnũquodque ſiccum reſoluit: Et Siler à cõtrario: Harmel ex coniũctione. Proinde notandum ex his omnibus, purgationem nihil eſſe aliud, quàm veluti Tincturam quandam, tamen ſine coloris indicio, quæ & Mineralia reſoluit & Tartara diſſoluit, quemadmodum idem etiam Anatomia in ſuis partibus indicat. Cùm igitur Tinctura quædam exiſtat, cogimur neceſſariò reſolutionem animaduertere, & quidnam reſoluendum ſit, quidúe reſolutionis Tincturam aſſumat, & quæ de materià reſolutiua in Microcoſmo neceſſariò appareant.

Regula de Doſi.

Purgatio quid verè ſit.

CAPVT V.

Doſis Relollinorũ & Cheroniorum qualis.

NVnc autem de Relollinis & Cheroniis, quæ ad hunc debent modum intelligi, quod ex tranſuerſo, per vim, alteram partem ſuperant, ſecundum eius Iliaſtri naturam: ſiquidem ſolum Relollinum Iliaſtrum eſſe debet. Quo circa tale quid, non ex æqualitate quidem, verùm potiùs ſuper æqualitatem per vim proficiſcatur oportet. Neque verò etiam ex ingenio Microcoſmi, ſed magis ex Aretis proprietate, vnde etiam Iliaſtrum deriuatur, quod vi morbum expellit, idque ex vtriuſque naturæ virtute: id quod ſic intelligi debet, quod hic duodecim grana diuidenda ſunt, iuxta doſeos numerum: Et ſextum quidem granum principium eſt, reliqua ſex æqualitatem exhibent. In Cheroneis verò ab vno vſque ad ſextum numera, nec vltra progredere, quandoquidem dimidia huius pars decedit, quæ à ſex vſque ad duodecim eſt. Cheronium namque & Relollinum in ſexto numero medium ſuum aſſumunt, vnumquodque tamen cum proprio ſuo Iliaſtro: Quamuis eiuſcemodi doſes etiam ſupra æqualitatem deduci queunt, ex indiuidui virtute Iliaſtris, qui non ſecus, atque Crocus quidam, operationem ſuam perficere poteſt.

CAPVT VI.

Doſis Arcanorum, Eſſatorũ &c. qualis.

QVicquid præterea de Arcanis, Eſſatis & Eſſentificatis, Specificis, & id genus aliis, in eorum Doſibus ſciendum eſt, ad hunc habet modum: *Quod ex prædictis granis aſſumi doſis debet, cui deinde Arcanum, Eſſatum & eſſentiale vnà cum Specifico, Virtute, & Complexione æquali adiungi conuenit.* Idque hoc pacto, vt virtutes Arcanorum ſuper æqualitatem morborum etiam congerantur. Quamuis enim, quoties aliqua ſpecies, toties item peculiaris ac propria doſis: nihil tamen idcircò eo in loco doſis obeſt. Proindè rurſus, quid eo damnum inferat, conſidera: vt ſi Arcanum potenter adminiſtratum fuerit, & detrimenti quippiam hinc forte oriatur, ſiue in eo Paroxyſmo, ſeu in alio quopiam priſtinus ille morbus moueatur, aut nouus aliquis inde pulluleſcat: non id ſtatim idcircò virtuti aſcribas Arcani, ſed potius eius corporis proprietates anteà contemplare, in quo huiuſcemodi Arcanum eſt poſitum. Eſt autem poſſibile, vt in vno tantum ſimplici, compoſito à natura, cum excellens aliquod Arcanum, tum etiam iuxta maximum noui alicuius, aut etiam veteris morbi venenum, ſimul deliteſcant. Vbi obſerua, in ex natura compoſitis, vt ad hunc modum conſeruetur doſis, ne corporis venenum nouum, & peſtiferum aliquod ſemen inferat: Vt ex Viſcaleo patet, qui ſpeciem Epilepſiæ ſeptimam curat: è regione verò etiam alium morbum inducit, nempe Siphytam in prima ſpecie. Quòd ſi autem doſis in morbo Caduco fuerit in Arcano, cogitet porrò Medicus, iſtud Arcanum nullam exhibere doſim, ſed ipſum corpus, quod primam Siphytæ ſpeciem adferet. Anticipatur autem iſthoc ipſum corpus per doſim. Similiter eſt etiam in Apoplecticis & Lethargicis, quando liquor Colcotharinus ſecundum Arcanum doſis accipitur, etſi corpus Microcoſmicum in hoc animaduerſum non fuerit, tum recentis morbi, nempe Tartari, venenum eſt præſentiſſimum. Quocirca in hoc capite admonitum volumus quemlibet Medicum, vt eiuſmodi regulam, qualecunque tandem adminiſtraturus eſt medicaminis genus, crebrò ante oculos habeat ſeduloque obſeruet, ab hâc ne latum quidem vt diſcedat vnguem.

Viſcaleo curat 7. ſpeciem Epilepſiæ.

CAPVT VII.

Doses Spagyricæ quales.

DE Spagyricis verò dosibus, vt in *Alcohol*, *Balsamis*, & id genus aliis Magnalibus, talem accipite regulam: *Quòd verus illorum vsus, atque adeò fundamentum ipsum, ex Tinctura proficiscitur, & est solummodo coniunctio Ephalathera*, quæ quidem ad hunc debet modum considerari: *Quòd in omnium minutissima quoque guttâ Anatomia Microcosmi consistat.* Quilibet enim Spagyricus gradus virtutis suæ Tinctura est, & cuique Medico intelligendum venit, in vnâquâque guttâ, quotquot earum sunt, tot etiam integras esse Anatomias, & in Microcosmo, & in Elementatis. Vt autem dignoscantur à vobis eiuscemodi doses, scitote, in vniuersâ operatione tres comprehendi solùm diuisiones, *Elixir* nempe, *Essatum* & *Tincturam*. Elixir dosim suam in sextâ sibi minutâ vendicat: *Essatum* verò in quartâ & dimidiâ: ipsa autem Tinctura in centro consistit. Obseruandum dehinc etiam, *eiuscemodi Extractiones secundum corpus diiudicandas esse*: Corpus siquidem cum suo specifico æqualis est Ares, atque idem is Aniadus æquali operatione, hic se diuidit etiam dosis in Karenas. Est verò *Karena* vigesimaquarta pars minutissimæ Guttæ, quæ tamen citra corpus in quaternionem abire nequit, nisi maius aliquod adipiscatur corpus. Ab eo vero corpore temperatura exit, dosimque suam iuxta diaphinitatem exhibet. Vt autem exactè hæc & reperias & diiudices, ex Coloribus accipe: quandoquidem dosim color indicat: proinde in hoc Karenæ quæri debent, & non in quantitate visibilis substantiæ: nam in colore virtus est sita, citráque illum nulla exire virtus potest.

Karena quid.

CAPVT VIII.

Doses Fixorũ, &c. quales sint.

DE fixis vel per artem vel per naturam porrò medicaminibus, qualesnam in his dignoscendæ sint doses, obserua. Quicquid Reuerberium sustinet, nec se in sitâ formâ transmutat, vt vltima materia rerum ad sexagesimum octauum vsque granum porrigitur. Quòd si verò formam mutet, in centesimum vsque & quadragesimum, ascendit, totidem grana dosim constituunt. Quælibet verò dosis, vnus gradus est, id quod etiam à Libelli huius vestibulo abundè ostendimus. Quotquot enim grana accipiuntur ad pellendum morbum sufficientia, tot etiam vnum gradum constituunt & faciunt. In calcinatis autem communibus, *centesima & trigesima octaua* gutta est: In acutis Calcinatis post fulmen Athanar, *vigesimaquarta*: In Resolutis fixis, *scrupulus semis* In Coagulatis, *Rhenensis aureus*: In Alkalibus *vitellum oui pondus*, est: In Transmutatis, *quatuor fabæ nostrates*: In Oleis, *palea præter granũ*: In Aquis, *nucis testa*: In reductis à prima materia, *Thoruscula pini*: In transmutatis à prima materia, *locusta populi*: In Corrosiuis singularibus *æqualis latitudo sui loci*: In Præcipitatis, *minutissima moneta pondus*: In terræ liquoribus, instar calami quo fœdula dependet: In Liquoribus *aquæ semigranata*: In Therénia bin aëris, velut spiritus ex flatu quopiam: In liquoribus Ignis, simile prunis granis: Ab Arbore maris, *Kist vnius*: A Resina terræ *sesquis Kist*: A Natantibus, *vncia simiæ*: De Homunculis, instar magnitudinis auellanæ Hæ doses ex fixis procedunt, & in summa Karenas à guttis citra noxam corpus suum concludunt, quo circa de Fixis intelligenda hic est dosis.

Dosis quælibet est gradus vnus

CAPVT IX.

QVæ de Dosibus hactenus tradita sunt, non omnia sanè, quæ fortassis vniuersæ medicinæ necessária, erant, comprehendunt: veruntamen vtcunque se res habeat, complexum in esse centrum, atque adeò radicem ipsam, certum est. Expendat autem quiuis porrò Medicus eruditionem suam, quâ non tam sui, quàm ægrototum emolumenti studiosus esse debet, ex sola arte proficisci debere Spagyrica: Sed & in omnibus suis negotiis Ephalla teros agat: tam etsi hæc omnia probè expertum virum desiderant, qui non solum iners, ac cœcum (quod aiunt) caput compleuerit, sed etiam oculos, atque animum denique satiârit: non sibiipsi tantùm, verùm etiam reliquis omnibus, quibus cum versari studet. Hi námque omnes, & tu & illi, Medicum ex re faciunt: Quandoque Archeus & eius Taphnæus ac vniuersæ eorum proles, Iliaster & cæteri, per imperitum ac rudem dignosci Medicum non queunt. Quicúmque enim eiuscemodi cognoscere vult ex Iliado atque omnibus Anatomiis, probè & ad amussim eruditus atque instructus sit, necessum est: oportet Medicum tam in mente, quàm in exteriotibus officio suo fungi. Manus siquidem ac pedes, oculíque & lingua Medicum efficiunt. Quin etiam vt regatur ex Ares totus Ilech, opus habent: Nam in hoc (mihi crede) sita est facultas, potestas ac tota denique vis medica.

Medici quæ faciant.

DE GRADIBVS ET COMPOSitionibus Receptorum:

LIBER SEPTIMVS.

CAPVT I.

SEd quæ in superioribus Libris, velut rudis quædam & impolita materia proposita sunt, ea hîc & in sequentibus cùm politiora, tum magis ac magis clara apertioráque fient: idque in hanc sententiam. Prædicti gradus, vt ad compositionem veniant, in primis notandum est: Quodlibet Receptum eò dirigi deduciq; oportere, vt æquales cum morbo vires habeat. Ex quo dehinc obseruari conuenit, quòd in componendis Receptis simplicia per se sola plus satis debilia sunt minúsque sufficiunt: Quibus equidem ita sese habentibus, sic institutum decet esse Medicum, vt eiusmodi rationes quàm optimè sciat, & velut in promptu habeat, videlicet: vnum idémque Arcanum sæpè numerò in plus minus trecentas distribui Herbas, quæ singula, si in omnia conferas, tum demum perfectum atque adeò integrũ Arcanũ adest: Quãdoquidẽ omne perfectũ medicamen Arcanũ est. Cuiusmodi quidẽ de Origine morborũ ac rerum naturæ ego instituo, sicque porrò tali demonstro vobis exemplo. Quemadmodum fermè supra ducentas Febrium species sunt, & tamen vna solùm æ-

Receptũ quoduis cũ morbo vires æquales habere debet.

Arcanũ quid.

que

que eadem per omnia Febris est, ex quo considerandum est, vt in tot speciebus simili quoque modo ipsa eiusdem distribuatur Cura: Nam quoties morbi species, toties eiusdem è diuerso Simplex. Hinc duo oriuntur Medicorum genera: Alterum *Naturalium*, Alterum *Experimentatorum*. Quocirca in hoc libello nihil tam considerari debet, quàm id solum, vt Virtus in Arcanum eat. Et quoties morbus, toties item Arcanum: Et in speciebus nihil omnino agendum, nisi fortè Naturali, quid vtrinque agat, sit perspectissimum.

Febrium species sunt vltra 100 Medici sunt vel Naturales vel experimentatores.

CAPVT II.

Recepti optimi quæ compositionis ratio sit.

PORrò autem obseruandum, hunc componendi modum in solis consistere virtutibus, vt ex perfectæ atque adeò integræ fiant: Siquidem Centaurea Febres pellit, simili modo etiam Nectar albuginis, sic quoque Harmel minus, & præterea plura alia. Verùm enimuerò in Recepto benè componendo has virtutes in vnum conferri necessum est, vt quotquot Simplicia contra Febres nata sunt, in vnum traducantur contrahantúrque Arcanum: id quod tum demum contra Febres Arcanum est. Similiter est etiam in alijs morbis. Eodem modo etiam considerandi sunt morborum gradus, Sic: Ex Dosibus Compositum proficiscitur, hoc est, ex Virtutibus. Præterea in Paralysi, Lauendula summum est Magisterium, nec non Melissa quoque vnum est: veruntamen illo minus. Fit porrò alio in loco idque in ipsâ etiam Paralysi. vt Melissa quàm Lauendula sit potior, multóque virtutibus magis pollens. Hinc sæpenumerò contingit, quòd vnum idémque Simplex in vno eodémque morbo alterum iuuet, alterum nequaquam: nōnunquam verò aliquid morbo demat, nec ipsum tamen morbum idcircò totum sanet. Nam in Paralysi ipsum etiam Aurum, si rectè administres, medicina est, nec non *Vitticella, Betonica, Masorea*, cum plurib. aliis: interdum enim sumpta prodest Betonica, interdum non. Nonnunquam si Castoreum vsurpes, iuuat, nonnunquam vsurpatum, prodest omnino nihil. Aliquando cæteris omnibus deficientibus valet Piper: Sæpè etiam *Pipere languente*, administratum confert *Sulphuris oleum*. Accidit deindè nonnunquam vt Pinguedines, reliquis omnibus in cassum adhibitis, vsurpatæ prosint. Quocirca sciendum, virtutes Arcanorum in primis indagandas esse, tam in Paralysi quàm in aliis morbis: Neque verò caliditatem, vel etiam Frigiditatem ipsam, sed solùm ingenitum ab Iliaste nato.

Lauendula. Melissa. &c. in paralysi Magisteriū.

CAPVT III.

Caduci Receptorū quæ conditio

HAud dissimili modo est in Caducis quoque, in quibus etiam nonpaucæ sunt trium primarum species: quæ quidem totidem etiam contra Caducum species exhibent: quarum equidem alia nunc valet, alias alia. Item quædam ex his aliis prosint, aliis tantùm abest, vt prosint, vt etiam damnum vsurpatæ inferant. Vt sunt, qui ex Visco curantur: Quidam ex Corallis, alij ex Ceruiculâ, nonnulli ex Vitriolatis, & his similibus. Quocirca præcipua vobis hîc fundamenta intelligenda tradimus, quibus quicquid omnino solidi saltē super struxeritis, haud facilè corruet: nempe, vt Archeus ille Naturæ ante omnia apprimè cognoscatur, cùm in Microcosmo, tum etiam extra; hoc est, vtrorumque Anatomia: Quemadmodum in Anatomia mundi & morborum abundè satis ego indico. Ex hoc námque vera atque solida cuiusque sani ac perfecti Medici excrescit Eruditio, cui dein tutò, velut sacræ cuidam anchoræ inniti potest. Sunt enim sæpenumerò multæ res ad aliquem morbum iam vtiles & proficuæ, iam omninò inutiles & noxiæ. Idcircò compositum ex eo procedat, átque hunc fiat modum, vt singula, quæ ad totum morbum vnà cum omnibus eiusdem speciebus attinent, in vnum hinc indè congerantur: Quo facto, omnes morbi species in vno illo comprehendantur Composito. Nam, *vt supra dictum est*, quotquot morborum sunt species, totidem etiam simplicia. Ex quo necessariò sequitur, vt Medicus ex naturalibus componere volens, omnes & morborum & rerum species per Anatomiam probè dignoscat. Nam tum demum, & est, & dici Medicus, Experimentatorúmque parens iure potest. Idque ea ratione, qua prædictum est, duplex esse Medicorum genus, naturales & Experimentatores. Naturalis ad relictum vertere loricam scit, medetúrque per species. Experimentator autem suo innititur Composito ab illo sibi præscripto, per omnia fermè similis ei qui bibere Vinum nouit, excolere autem Vineas nescit: nec tamen idcircò minùs benè bibit, atque is qui probè etiam excolit: Qua quidem ex re, hæc tria capita sic absoluta velim in hoc, quòd vnica ac vera vtriusque generis Medicorum tam expertorum, quàm inexpertorum basis, ex vtraque cùm morborum, tum etiam rerum Anatomia constare oportet sine qua quicquid fit, tam est improbum atque audax, vt nihil sit magis.

Medicus Natural. & Experiment. vt differant.

CAPVT IV.

Consolidatiua vis quibus insit

SEd vt ad rem redeamus, eadem sanè via, qua prædictum est, etiam hic notabis, nempè in Persica quoque vim esse consolidatiuam: Nec minus in Aristolochia: & simili modo in Plantagine quoque ac compluribus supra quadringentas aliis. Veruntamen harum vnaquæque suam nihilominùs interim habet propriam ac peculiarem quandam curandi energiam ac vim quâ vel celeriùs, vel tardiùs, prout naturâ innatū est, medetur modo hęc modo alia. Proindè hic notandū, quotquot in ipsa quoque Chirurgia morbi (seu quas vocant) passiones sunt, totidem etiam è diuerso esse species: Haud dissimili modo temporum quoque ratio habet, vt aliud quidem curam aliquousque differat, aliud opem quàm primùm admittat. Vnde obseruatione dignum est, veram atque adeò perfectam cuiusque Vulneris curā, aut viginti quatuor horas, vel tres etiam dies, aut in maximis, nouem quoque necessariò expostulare. Sed si etiam id quantumcunque temporis non sufficiat, quid tum postea: nihil aliud certè hinc, quàm ipsum quidem Receptum non pro-

Vulnera. &c. quot cure dies requirat.

bè (vt debuerat) compositum esse iudicabis. Sunt enim alia, quæ vel vnius solùm diei ac noctis spatio curam accelerant: Sunt præterea, quæ etiam integrum desiderant mensem, nonnulla verò annum quoque transiliunt. Quæ quidem omnia ac singula simul in vnum conferas oportet, si ad præscriptum qualecunque tempus (id quod certissimum est futurum) curari Vulnus velis. Perinde etiam in Vlceribus atque Apostematibus eadem sunt tempora animaduertenda.

Eiuscemodi Laxatiuorum quoque ratio est, in quibus quicquid componi debet: præterea, quæ in superioribus libris velut suspensâ manu tractauimus: hoc quidem intelligendum est pacto, quòd vniuersa Laxatiua quotquot sunt solummodò vnum etiam Laxatiuum existunt, purgántque per species, secundum autem Complexiones nequaquam. Similiter & in confortatiuis, atque item aliis iudicandum est. Porrò autem his quoque adiiciendum censeo, id quod summâ est obseruatione dignum, nempe nonnulla quidem esse simplicia, quæ radicem atque adeò rem ipsam quamproximè virtutibus attingunt in vniuersum: Ex quibus, puta 4. aut 5. omnis virtus in vnum conferre traducique potest.. Neque tamen idcircò in omnibus est hoc simplicibus, quandoquidem etiam inter hæc non pauca abiecta (vt ita dixerim) ramenta sunt, quæ cùm per se penitus nullius frugi existant, inconcinnum quiddam atq; adeò superuacancum velut abortum in ipsis statuerent vsurpata Receptis: Proindè hic in hanc concludo sententiam, Decere eum, qui perfectus & dici, & verè esse Medicus velit, vt principaliora illa ac præcipua naturæ Simplicia, ab inutilibus eiusdem (quæ dixi) ramentis probè discernat: ne prætetitis his, aut minùs intellectis, confusum quoddam Receptorum chaos, id quod fieri solet, exoriatur. Medici circa simplicia quod officium

CAPVT V.

HArum rerum omnium gratiâ Iliadus in Anatomiam positus est, & quemadmodum *Coloquintida, Turbith, Hermodactyli, Lazuli, Therentabin*, &c. se in suis separant operationibus, sic etiam Iliadus, perinde vt vtraque continet Anatomia, se separat. Quamobrem neque Cholera, neque Phlegma, nec Sanguis, aut Melancholia, purgationis ergò consideranda sunt: Nam in solo sanguine purgando, vel supra quadraginta obseruanda veniunt: Similiter & in aliis quoque. Proinde ex Anatomia numerus, non ex Humoribus procedat, necessum est. Vbi quoque sciendum, non in hoc doctum esse oportere Medicum, vt sciat, quid purgare velit ac debeat: Verùm id solum animaduertat, vt Anatomia laxatiua ad morbi Anatomiam se comparet planéque ex aduerso eat. Ex quo sequitur, id solum euacuandum quod in Anatomiâ contrarium, ac velut hostem agit: Neque enim purgando, quemadmodum visum est Medico, res procedit, sed sicut naturæ in seipsam placuit, vt qui Lesbiam regulam sequi nolit: Nam ad amussim (vt prouerbium habet) applicandus est lapis, non ad lapidem amussis: Cui quidem rei ita se accommodet Medicus, neque prædictorum aliquod, pura Choleram, & Phlegma, vi conetur euellere, sed solùm id, quod naturæ aduersum est, aggrediatur. Quanquam omnes inter se virtutes discerptæ sunt, & nulla in se penitus integra est, id quod est in Consulidatiuis prædictum. Hæc namque Vulneribus medetur, illa Rupturam sanat, alia curat Vlcera, alia Serpiginem, quædam autem Syrones. Quod quidem vniuersum ex dissipatâ ac laceratâ quodammodo naturæ proprietate, quę sic dissecta est, vt nullam habeat integram in se virtutem, prouenit. Vera námque ac perfecta Consolidatio, non Rupturas solùm & Vulnera, sed etiam Vlcera ac Syrones, & quicquid denique eius est geneneris, curare debet. Sed quia distracta est virtus, alia hoc valet, alia alio: idcircò Medicus in eo esse peritus debet, vt discerptum illud, huc illúcque diuisum in vnum rursus contrahat.: Neque hoc in dictis solùm, verùm etiam in omnibus aliis virtutibus. Ad hæc, cuique etiam Elemento ad eum, quo Matrix eius condita est, modum, suam Anatomiam perfectè adiungat: Vnde obseruandum hic, vt Virtus totum curet morbi genus, quo perfecta Anatomia simul consistat. Purgationis vnde asciscenda.

CAPVT VI.

QVemadmodum igitur dictū est de Anatomiis, necessariū esse in modo componendi; ita etiā porrò notanda est processus institutio. Cùm enim homo Microcosmus sit, 4. Anatomiis comparari oportet, quarum quidem ea dominatur, quę infensa est, & insidias struit. Atque hęc est Iliastes, idque in hanc sententiam: In Mineralibus hæ Anatomiæ consistunt ex 4. Elementorum matricibus. Proindè in Confortatiuis inter alias exigua Virtus, quæ Aurum est, sumi debet in primâ: in secundâ verò 4. genus Tereniabin: in tertia Cheyri: in quarta Saphyrica Granata: quæ si in vnum componātur, aut tota cuiusque matricis virtus simul conferatur: tum demum consistit Medicina, quemadmodum Aniadus exquirit. Cùm enim 4. illa simul conueniunt, tunc Anatomia perfecta aduersus eum est morbum: ésque tunc Aniadus Balsamo naturæ similis, qui ex æquo tam curat: quàm conseruat. In harum namque rerum omnium fine Microcosmus integer quidem sit Ares oportet, id quod citra dictam Compositionem nullo fieri pacto potest, quandoquidem in hoc liquor Naturæ, eiusque virtus, quam venaris, consistit. Confortatiua vnde cōponēda.

CAPVT VII.

SEd quia demonstratæ iam sunt Virtutum facultates, obseruabis item, appetitu quoque nonnihil laborare Naturam. Priusquam enim totus fiat Ares, inimicitias quasdam Archeus in seipso gerit per ... um Ilech aduersus Microcosmum: Et pari modo intelligendus est, vt is, cui alia quidē fordet mulier, alia verò nequaquā, cum tamē sit in vtrisque vnū & idem. Id medico considerandū non est: Nam vbicunque Archeus nauseam simulat, suámque ipsius naturā ac opus proprium odio habet, in eo Medicus, vtpotè eius minister, Archeicā illā abominationem Naturæ appetit' vt Medico insp.ciendus.

nem frenare non poteſt. Quapropter in modo Componendi ſcire neceſſarium eſt, ſæpenumerò contingere, quòd Archëus Anatomiam ſuâ vnâ quidem re,altera verò nequaquam vult habere compoſitam. Atque is componẽdi modus Spagyricis gradibus dignoſcitur: Nã ſi in ea Archeus fuerit victus, hoc eſt in ſuo Ilech : tum perinde eſt,atque ſi cui mulier nõ niſi ſplendido ac variegato placeat ornata veſtitu : Nam hoc ex Philoſophia cognoſcitur,ob nihil aliud conſtituta eſſe Arcana , niſi vt tali ornatu ac cultu erga Archëum vtantur : Idcircò etiam ſæpenumerò Arcanis nullam , niſi priùs in ſeipſo deficiat, permittit operandi facultatem. Proinde in ſupradictis his ſolummodo vis atque efficacia cùm Archei , tum etiam Arcani intelligenda eſt.

CAPVT VIII.

Conſolidatiua vnde ſunt petenda.

PORrò, vt tandem etiam de anatomià conſolidatiuâ nonnihil dicamus quo pacto componi debeat , & omnes in eâ virtutes exiſtant : Notandum,quòd hic ſimul accipiendus eſt totus maior Anthos , nempè , qui non ex vnâ ſolummodò matrice , verùm ex quatuor prognatus ſit : id quod de Tartaro dici poteſt: Quandoquidem ex eo ſeparant ſe, non tam fracturæ incarnatiua, quàm conſolidatiua Vulnerum , atque omnium denique Vlcerum cuiuſque generis aliorum perfecta conſolidatio : Vnumquodque verò in propriam partem iuxta Anatomiæ diſtributionem. Quælibet autem pars id curat , quod Anatomiæ ipſius ſubiacet. Cæterùm , antea quàm ſeparatæ ſint partes , Conſolidatiuum ad omnes morbos Chirurgicos generale, in vno námque eo quadruplicia ſunt mineralia ſimul: id quod omnibus medicinæ canditatis ſummâ eſt obſeruandum induſtriâ. Eiuſmodi eſt enim Cheyri quoque qui idem etiam ex 4. Matricibus prouenit , quadrupliciáque in ſe cuiuſque Iliaſtis Myſteria continet. Vndè ſuper octuaginta quoque partes ab eo ſeparantur,atque totidem etiam morborum ſpecies vſurpandæ. Atque iſthæc quidem ſunt Magnalia illa , quibus ego haud iniuria ex naturà glorior , ſuntque horum adhuc etiam plura. Quo circa toties Anatomiæ ſeriem ad præſcriptum vſum perſtringere non eſt neceſſarium , cùm in hoc vniuerſæ per ſe comprehendantur.

Cheyri natura quæ.

CAPVT. IX.

Incarnatiua vnde ſumenda.

IN Compoſitione autem omnia incarnatiua ex Mercurio procedere debent : ſimiliter omnia quoque Laxatiua, Mundificatiua, Conſeruatiua & quicquid huc attinet , vt integer Balſami more conſeruetur Ares. Quicquid autem porrò aut confortat, aut acuit, aut prolongat , ex Sulphure fieri oportet. Præterea, quid vel Incarnandi vel corrodendi, vel conſolidandi id, quod ſemel apertum eſt , munus occupat, ex Sale Mercuriali hoc ſit neceſſe eſt. Sub his itaque tribus , omnium morborum comprehenduntur Curæ. Quælibet nempe ex tribus hiſce compoſita : vt in oculis , hoc Sal eſſe Mercuriale oportet. Similiter in Vulneribus laxando , Balſamo conſeruando neceſſe eſt , per Mercurium corporis id fiat. Quicquid verò præter hæc eſt , hoc totum Sulphur operatur. Cæterùm quicunque harum trium Anatomiam in ſuum Ilech contulerit , is Arcanum habet eiuſmodi , vt nullo præterea Medicamine omninò opus habeat , tantum abeſt,vt poſt adeptum hoc,Theoricam vel Phyſicam ſubindè peruestigare ſit neceſſarium. Et quamuis hæc qualiſcunque demonſtratio iis, qui ſe Medicorum nomine paſſim venditant, obſcurior fortaſſis , atque ob id etiam lectu inutilis exiſtat:nihil moramur, neque præterea eos alià dignamur reſponſione , niſi quod ob ipſorum imperitiam excuſatos nos volumus. Itaque quicquid poſthac vel ſcripturi ſumus, vel quocunque modo tradituri , hoc quale quale eſt,ſolis dedicamus (quos vocant) Artiſtis:quibus equidem,vel ſoleas(quod aiunt) abſtergere non eſt digna facultas medica. Verùm interim tandem etiam rogatos velim iuniores Medicinæ Candidatos, ne iſta ſcribendi obſcuritate commoti , vel terreantur, vel deſperent, ſed potius artes indagare Spagyricas ſtudeant: Quibus docti , huius ſcripti noſtri rationem, atque adeò fundamentum abundè percipient. Præterea ne quiſquam hic nos iudicet, noſtratum ſolummodò vitium nomine, vt quæ ſuccis,ſuppetiiſque , atque aliorum omnino ope careant. Ego enimuerò arbitror,ac verè etiam affirmare auſim , alios qui aduerſus me libellum,cui Laudanum Sanctum Titulus eſt, conſcripſerunt , nec ſemetipſos quidem intellexiſſe , nec eos, à quibus ipſi ſuo tempore acceperunt vniuerſa. Qui cum in me ſuis gerris debacchati ſint id quod riſu planè , quod aiunt, Syracuſio excipio , tantùm abeſt , vt me malè habeat) probè iam cùm libellum meum , tum etiam vniuerſum Medicinæ meæ fundamentum , non expugnatum modò ac laceratum, verùm etiam penitus euerſum autumant,& me quoque omnino iam oppreſſum ſibi peſſimè perſuadent , haud cogitantes , interim , & ſe & eos , à quibus ipſi ſunt edocti , quibuſque imprimis innituntur , à me dudum antea ſeparatos. Tametſi inter alia præcipuum hoc & ſummum eſt eorum aduerſus me argumentum : Senſiſſe ita Veteres : Veteres ita ſcripſiſſe. Quam quidem Veterum auctoritatem non modò non magnifacio , ſed etiam rem ipſam potiùs probè excutiendam , atque ipſa quoque ſcripta , cuiuſmodi in ſeipſis ſunt, exactè diſcutienda cenſeo. Et in hanc ſententiam, tum ipſis , tum ipſorum Aſſeclis reſponſum volumus,planéque perſuaſum habemus, non ipſos modò , verùm vniuerſos etiam ſuos conatus, quoniam nauci ſunt , inſtar niuis , quæ pridem fuit pridémque deſiit , in nihilum abituros.

Theophraſtus ſolis Artiſtis ſcribit.

Theophraſti ex Hohenheim , de Gradibus & Compoſitionibus Receptorum ac Naturalium , Finis.

HERBARIVS THEOPHRASTI

DE VIRTVTIBVS HERBARVM, RADICVM, SEMINVM, &c. ALEMANIÆ, PATRIÆ ET IMPERII.

PROLOGVS.

Germania fertilitate rerum nulli regioni cedit.

CVm viderem Medicinas ex tam distantibus regionibus, tot tantisque sumptibus curâ, laboréque in Germanicam nationem inuehi: ausam hoc mihi præbuit ad quærendum, an non natio Germanorum ipsamet eadem ex suo solo & terra eruere posset, vt suo Imperio & ditione contenta, aduectu illis transmarinis minimè opus haberet? Comperi ergo, rerum omnium fertilitatem & copiam summam ad morbum quemlibet, quomodocunque obuiantem & insultantem, in nostro adeòque proprio fundo, agro & prædiis largissimè præstare, adeòque cum plura, tum præstantiora remedia apud nos proferri ac enasci, quam vel ipsa Arabia, vel Chaldæa, vel Persia vel Græcia suppeditare possit: vt æquum multò esset, ipsos extraneos a nobis, quàm nos ab illis necessarias medicinas sollicitare. Tanta enim apud nos illa bonitatis sunt, vt nec Italia nec Gallia, &c. illis vllo carere modo possint. Hæc autem cur hactenus non innotuerint, in causa est Italia, inscitiæ & imperitiæ omnis infelix mater, cuius persuasione eò desipientiæ peruenerunt Germani, vt plantis propriis ac inquilinis neglectis, omnia promiscuè ex Italia & locis vltra marinis aduehenda esse, fatuè putarent.

Italia mater inscitiæ.

Cuius persuasionis hunc illi fructum cœperunt, vt eo ingenio lucrum subinde maius ad se rediret, quod vnum ipsi sectati, fraternam caritatem omnem excusserunt, & in ea frigidos & ieiunos sese nimis infami studio præstiterunt. Hinc etiam hoc factum est, vt iam Doctores Germani sine Itali, & Italorum more se gerant. Italos enim ex Germanis fecerunt, cum tamen Germanis cum Italis nulla cognatio aut commercium sit. Interim & libros, ex Græcia vel Arabia allatos amplectuntur, & in illis conscripta remedia excerpunt & imitantur: saltem vt Germanici nihil præ se ferant: cùm tamen Germanis nihil, quam quod Germanorum est, commodum magis ac vtile sit. Vnicuilibet regioni suus nascitur morbus, sua Medicina, suus Medicus. Excutiatur ergo & exstirpetur hæresis illa Italica, velut arbor, quæ fructum bonum nullum profert. Et ridendum meritò est quòd Germani se iactent Arabes, Græcos, Chaldæos, &c. cùm tamen, quæ Germanica sunt, ignorent, & more seu methodo Italica mederi satagant. cùm tamen imperiti sint Germanica, denique remedia a mari accersant, cùm meliora in propriis domibus ac hortis alant. Hinc iam æstimate Lectores, quam grande vitium sit Inscitia eorum, qui cum ipsum mare transpiciant, quæ ante pedes proprios sunt, non vident. & in alterius oculo lucem notant, in suo non animaduertunt trabem, camelum deuorant, & dimittunt pulices, oruant pulices, & quo ornato camelo opus erat, annihilant. Sic nimirum per abusum omnia in consuetudinem abeunt, quæ postmodum ab illis obstinatis ægrè iterum deponi potest.

Dignum ergo erat, Germanos Medicos, prout magnifieri, & multa experientia videri volunt, considerasse, decere ipsos vt ipsi, vt sine perambulans, & multarum rerum notitiam ac intellectum possideant.

Medicinarum quantæ hodie adulterationes.

Quales si essent, iampridem, quæ modo dicturus sum, scirent, fraudes nempe Mercatorum, & Myropolarum, qui inadulteratum nihil a mari afferunt. Postea suas etiam imposturas addunt, quia passim talia diuendunt. Obsoletas enim pro recentibus efferunt Materias. Postea qui illas indè in Germaniam transportat, hi ipsi quoque quæstum suum quibuscunque adulterationibus adaugent, deceptis emptoribus. Hi porrò vitiosas pro sanis venditant aliis, dum tot modis vicibúsque tandem illa deuorandæ ægro sint. Iam vos cogitate Lectores, quanto cum damno & periculo id fiat ægri, in agone versantis, cui tot tamque fœda mercatorum adulteria deuoranda sunt, vt ex illis consanescat? Hinc etiam porrò censete, qualis ille in conquirendis medicinis ordo sit, & quantopere caueant Medici Germani, dum tanta oscitantia & supinitate ægrorum sanitatis seu curatores præstitui patiuntur? Cura & angore res non caret, etsi materia quidem probissima sit. Quid fiet, si eadem exoleta, rancida & nihili sit? Sed solius illi nominis studio tenentur. Si nomen adsit, tum de cæteris securi agunt. Res qualemcumque sortiatur euentum, suo se illi functos officio putant, nec ad vllam præterea rationem reddendam se adstringi persuasum habent. Sed hæc mera falsitas, negligentia & imperitia est. Sed tamen, vtcunque ista sese habeant, & siue Germani Medici sint Itali, siue Hebræi, sint Indi, sint Arabes: ego tamen nihilominùs ductu meo pergo & hoc libro vobis Herbarium condo de Herbis, Radicibus Seminibus & foliis, quantum quidem per vsum mihi cognitum & compertum est, vbi ex parte nitor mea Experientia & vsu: ex parte altera naturali Theorica, quæ concordantia fit similis ad simile. Nec hic quicquam respicio aut Arabes, aut Græcos aut Hebræos auctores: Sed hoc solum, quod Germanicum est, curo. Certus autem sum, nec Arabes, nec Chaldæos, nec Hebræos nec Græcos suis libris, huic meo libro, aut suis medicinis, meis istis quicquam quocunque modo addituros esse. Ego Germanus sum: ipsi Arabici, Chaldaici, Hebraica, Græcanici, &c. Sed si rem & opus tractemus, probabitur demum & confirmabitur, quod probari opus est.

Surrexere quidem Germanorum nonnulli, & herbarum descriptionem aggressi, opera quædá complenerunt. Is tamē eorū labor merus cento est, hinc indè cóquisitus sartura consutus, ita, vt ex omnibus vnū quiddá consistentem sit, quod tamen instar centonis frustillatim miserè rumpitur & discedit. Eiusmodi seductores & in Medicinā informatores nihil quicquá moror vt qui nonnisi solis typographis prosunt, quorū culinas suis laboribus sanas & opulentas faciunt. Emptor autem nihil quicquam, quod ipsi ex vsu sit, in illis reperit.

Constitutus ergo hac de causa apud me deliberato consilio, vt herbas, &c. in completum perfectúmque Receptum cogerem & concinnarem, vt integrum auxilium præstaret pro ægris iam præsentibus & laborantibus.

Ipse, quidem cognosco, quod simplicia in manifestis Qualitatibus minimè satis sint, sed in Arcanis. Vnde processum etiam duplex consistit. Vnus in Qualitatibus: alter in Arcanis. Quicquid a Forma

specifica

ſpecificâ Eſſentificatum eſt & quicquid in ordine Canonicè ſiue Regulariter ſeruari debet: ſuo ſeorſim proceſſu explicabo, & quidem Germanice, haudquaquam Italicè. Sua etiam ferie coniungam Laxatiua ſtupefactiua, & vtrumlibet quidem ſuo ſeorſim tractatu, quorum etiam cuilibet Receptum proprium & certam perfectam, prout iam docui, aſſignaturus ſum. Quo quidem modo herba condita & creata ſit, id commentatori bono explanandum relinquo. Ego tradendum mihi ſumo ſaltem nomen ac virtutes. Hoc ductu & inſtituto Lector iam pergam. Tu vide, & inſpice ea: & quinam primus iſte meus labor tibi placeat, iudica. Si a me plura condentur, eadem tibi quoque communicabuntur. Vale.

DE ELLEBORO ALBO.

Locus Vacabat.

De Foliis Ellebori nigri.

Fol. Ellebori nigri præparatio.

SI Ellebori nigri folia in vmbrâ ſiccentur per auram flantem ab Oriente, & poſtea puluerata cum æquali ſui pondere ſacchari puri miſceantur, ſunt præparata, prout primi Medicorum Philoſophi iſtis foliis vti cœperunt. Medicorum & Philoſophorum primi, quibus & ſanitatis, & vitæ longæ conſeruationis maximè cura fuit, horum foliorum vſum exercuerunt: cui bonum adiecerunt vitæ regimen, omnibus apprimè neceſſarium, qui ad hunc finem pertingere nituntur. Ab ætatis anno 60. cœperunt in finem vſque vitæ medicamento, quod narratum eſt, vti, anno quidem 465. (alij 365.) dieb. vt omne ſupputato. Factúmque eſt, vt inde ſine morbis, ac ſani terminum vitæ ſuæ adimpleuerint. Nullum in illis vlcus, apoſtema, nec in hepate, nec in pulmone, multò minùs in ſplene locum habuit. Nullus etiam fluxus chirurgicam artem concernens, vt ſunt vlcera, lupus, cancer, & id genus alia, nec intrinſecus catharrus aliquis naſci potuit, quo Apoplexia, Paralyſis, Podagra Chiragra, vel alij dolores, vt in coxis vel renibus, frigidi vel calidi (qui ſenibus communiter euenire ſolent) aut febres, vt ſunt quotidianæ, tertianæ, quartanæ, vel aliæ. In illis nulla putrefactio generata eſt, propter quam halitus fœtere potuiſſet, aut vermes procreari: quorum ſi plenam hiſtoriam deſcribere vellem, plurimis foliis complecti rem minimè poſſem. Poſtmodum verò Humoriſtæ ſurrexerunt Medici, qui Secreta naturæ contemnentes, & omnia ad ſuam, nullibi fundatam theoricam, abſque naturæ proprietatum cognitione verâ, accommodantes, purgationes, clyſteria nec non ſyrupos excogitârunt, quibus vno die tantum efficere, quantum hæc folia viginti vel triginta annis non poſſunt, perperam conati ſunt. Hinc herbæ huius contemptus & obliuio, cuius locum purgationes & clyſteria tenent, orta ſunt. Memini ego interim tempore meo plurimos catharroſos, pituitoſos, ſcabioſos, & aliis morbis onuſtos fuiſſe, qui hac medicinâ vſi ex antiquorum ordine, ſanitatem ex renouatione ſuæ naturę prorſus recuperârunt: quos etiam curare Medicis Humoriſtis impoſſibile fuiſſet, ac incognitum: quòd nihil opere, ſed linguâ tantùm præſtare valeant. Suſceperunt ſingulis diebus mane ℈. ſemis vſque ad LXX. annum, poſt quem vſque ad LXX. alternis diebus 36. Hinc deinceps vſque ad finem termini ſexto quoque die ℈. integram. Nec eſt, quod putaticij medici mirentur, naturam plus poſſe, quàm eorum ars valeat. Quid poteſt viribus comparari naturalibus? Quicunque has ignorat, is artem ipſam ignorat. Plus virtutis & virium ineſt huic herbæ, quàm Auctorum omnium in Academiis lectorum libris ad vitæ longæ conſeruationem deſcribitur. Quapropter antiquorum hoc medicamento præ cæteris omnibus vegetabilibus ad vitæ longæ præſeruationem delectatus ſum.

Fol. Ellebori nigri vſus & effectus.

Hellebori Doſis quæ.

De Radice Ellebori Nigri.

RAdix Ellebori nigri virtutem ac vires quatuor ſanandi morbos habet, ſcilicet *Caducum, Podagram, Paralyſim, & Hydropiſim.* Hæc diligentiſſimè notanda ſunt, præſertim cùm graues admodum in ſeipſis morbi ſint, & excellentiſſima radicis huius etiam virtus exiſtat. Vbi primum Caducus ex membris in caput venerit, iſtâ radice curari poteſt ſecundum gradum, quem habent inter ſe communẽ, nempe radix & morbos ipſe. Podagram etiam in quouis membro, ſuperiùs aut inferiùs exiſtentem in corpore (licèt grauiſſimus morbus hic ſit) expellit: quia radicis huius virtus in gradu ſanationis æquè grauis exiſtit. Poſt Guttæ vel Paralyſis in latere iactum fundamentum, cauſans materia radicitùs hâc radice tollitur, & per eam vita membris paralyticis reſtituitur. Non aliter etiam Hydropiſis fontes & riuos, morbum hunc efficientes, euacuat, & omne quod innaſcitur, eijcit. Quatuor huiuſcemodi virtutes habet radix iſta. Quamobrem declaratione maiori quàm hactenus explicatum eſt in dictorum morborum curâ, opus eſſe videtur.

Rad. Ellebori nigri 4. præcipuos morbos curat.

ADMINISTRATIO RADICIS Ellebori nigri ad morborum ſupradictorum quatuor curam.

Ad Epilepſiam

LVnâ deficiente, radix euellenda eſt in ſigno Libræ (quod morbo comitiali maximè conuenit) ac in Planetâ Veneris, flantib. ventis Borealibus ad vmbram exiccanda. Mos autẽ fuit antiquis, medicamentis omnibus eruttis vti ſine additione. Itaq; & meus modus hâc vtendi radice, fundatiſſimúſq; proceſſus eſt iſte. Priuſquã patientẽ commitialis morbus corripiat, tribus antea diebus (ſi quo modo cognoſci poteſt, vti penes aliquos, aduentus terminus) purgetor: iunioribus in lacte, ſenioribus in vino dentur ad potandum ℈. ij. pulueratæ radicis ter, id eſt: ad paroxyſmi diem vſque, ſæpiùs hoc repetito proceſſu, quem antiqui tenuerunt.

Vſus & doſis Ellebori nigri in Epilepſia, &c.

Ad Podagram.

ITidem in podagrâ diebus ſucceſſiuis antequam dolores percipiatur, purgetur patiens. Quo

Vſus & doſis in podagra, &c.

Quo facto, fluxus podagricus auferetur à toto corpore, sic vt horâ paroxysmi parùm, aut nihil dolorum sentiat. Antiquiores Philosophi soliti sunt hoc loco sæpissimè purgare, sic vt Podagram omnem confirmatam etiam & inueteratam expulerint. Statim ac irruperunt Humoristæ, vnicâ horâ plus, quàm integro natura potuisset anno, facere præsumpserunt, vt etiam illis creditum est. Ita mox medicina hæc funditùs periit.

Ad Guttam.

Vsus & dosis medic. Elleb. nigri ad guttam.

SI vetustate confirmata sit, purgetur patiens, vt suprà. Radicis istius efficacia est, vt morbum hunc à fundamento quærat, nullúmque granum relinquat in toto corpore, quod radicitus non percurrat: quia contra huiusmodi morbum gradum æqualem obtinet. Inquit enim Hippocrates, extremis morbis, hoc est, fixis, similia remedia, applicanda esse, hoc est, medicinas æquè fortes, ac morbi sunt. Itaque cum Apoplexia morbus fortissimus sit; ideò illi quoque opponenda hæc radix, quæ eiusmodi gradus existit. Quicunque pondus hoc ignorauerit, æqualia scilicet esse debere pondera, vnciámque semis præterierit, non curabit huiusmodi morbos. Quamobrem administrari debet hæc medicina pro personarum, infirmitatum, & commoditatis respectibus.

Ad Hydropisim.

Vsus Elleb. nigri rad. in Hydropisi.

IN hominibus aquæ fluxus atque fontes incredibiles his, qui non viderunt, nonnunquam exurgere palam est, veluti Moses virga sua rupem in Horeb percutiens, aquam effluere fecit. Potest etiam fieri, vt Deus hominem flagello percutiat, sicuti Moses rupem: sed quia misericors est, dat etiam remedia, quorum vnum istud est. Purgetur patiens hac radice singulis septimanis: hac ratione fluxus ille tollitur, vt superabundare nequeat amplius. Elleborus in Hydropisi superfluam exiccat aquam à scaturigine. Medico tamen animaduertendum est, vt pro morbi qualitate plus & minus purget, quod pro virtute radicis, & exigentia factum erit.

De aliis morbis, quibus medetur etiam Radix Ellebori nigri.

QVum in hominibus Caducus morbus, Podagra, Paralysis vel Hydropisis pullulare incipiunt, dolores oriuntur capitis, oculorũ, aurium, dentium, & alij plurimi diuersimodè. Nam antea, quàm horum morborum quatuor vnus arripiat suum patientem, similia nec non alia multa signa præmittit: quòd rarò morbus vnicus, aut solus, imò comitatu plerunque maximo solet inuadere. Mox atque medicus percipere poterit (vti meritò cognoscere debet) huiusmodi morbum aduenire, qui tales nuncios, aut præcursores miserit: contrariis etiam præcursoribus anteuenire eum debet, non aliter, ac si morbus ipsos expugnaret. Huiusmodi morbos auertendi modus est verissimus, & ratio minimè fallax. Et sicuti supra dictum est, radicem à corpore quidquid noxium esse potest, expellere: ita hinc sequitur quod & mulierum Menstruum per sola Mundificatiua expelli oporteat: quo radix hæc omnium maximè facit, velut & matricem repurget, abortus & molam, & vermes eiicit, & innascentia quæuis. Non omnia quidem Laxatiua menstruum, abortum, aut vermes pellunt: attamen hoc præ cæteris Arcanum singulare est naturæ, quod ab hac radice nullo modo potest auferri. Huiusmodi enim naturam habet, vt contraria corporibus humanis marium & fœminarum, quibus infusa fuerit, pati nullo modo possit, quin radicitùs euellat: si modo per Medicum expertum, vti decet, ac superiùs declaratur, cum suis in loco, tempore, necessitatéque requisitis administrata fuerit. Vtinam Doctorum Expertissimus, inter Germanicas Academias omnes, istius herbæ, nec non radicis vti per seipsam est verum vsum sciret artis & scientiæ plus satis possideret, imò plus quàm omnes eius auctores, ac ipsemet, habuerunt vnquam. Quod experientia quidem docere potest abundè.

Morbus nullus solitarius.

Vsus Elleb. nigr. rad. in Menstruis.

Additio Theophrasti super correctionem herbæ & radicis Ellebori.

Elleborus similis Balsamo.

CErtum est, virtutem huius herbæ maximam & admirabilem esse, parúmque distare à gradu Balsami. Quapropter in eius folio Balsamũ magis quærendum est. Qui Balsamum ex herbâ elicere, seu herbam in Balsamum reducere nouit, is ingentem in Arcanis absconditum Naturæ thesaurum possidet: multò maiorem, quàm ars tota Scribentium contineat. Hanc in Balsamum reducendi modus est iste. Putrefiat in aquis propria in Thermâ sinu, peroptimè clausa sigillatáque: postea separetur Humidum à putrefacto. & iterum putrefactum est separandum à fæcibus, in singulare corpus reseruatu. Tunc erit Balsamum cum duobus gradibus in humido, & cum viginti duobus in putrefacto. Dosis putrefacti secundum gradus, & humidi secundum quantitatem consideretur in administratione post primum processum. Altius in essentia sua potest ascendere, si permissum opus iteratum fuerit, additione recentis herbæ. Prodest etiam si aridum sumatur, quod de radice potißimum intelliges.

Ex Ellebo. Balsamus vt extrahatur.

Eius radicis correctio est, vt aliqua portio carnium vetere libræ quadrans accipiatur, cui aquæ nucismuscatæ addatur vncia vna, macropiperis aquæ ℥.1. radicis huius in grandiusculis fragmentis vnciæ ij. *Carnes minutißimè concisa, cum prædictis omnib. in canthare peroptimè clauso redistillentur in Therma bulliente, per sex horas, deinceps humidum effundens reserua, quod residuum est abiice. Iuru huius seu brodij pro morbi, personarum, & necessitatis existentia, non plus, nec minus æquo administrabis. Hoc ipse tu medice cognoscere debes, vt purgare tutiùs, vtiliùs, promptiúsque valeas.*

Additio secunda.

AVdiuistis antea, radicem istam quatuor curare morbos capitales, & herbam eius longæ vitæ conseruatricem esse. Iam quinam istis ad maiora progrediendum sit vlteriùs audite. Nimirum cum herba Balsami herba Ellebori nigri vncia. Balsami naturalis ℈ß. addatur, ambóque simul ita permisceãtur, vt in illis vnitas, nullaq́ diuitas appareat. Ratio huius est, quia Balsamum naturam habet Ellebori, quod ad conseruationem, & non laxationem tantùm attinet. Est namq́ Balsamũ naturale, medicina præseruans ab astrorũ infectionibus omnibus, a Pleuritide, & Peste. Non solum ergo tantũ terrestrium infirmo-

Balsami Elleb. additio.

Balsami Naturalis virtus.

infirmitatum, sed earum etiam, quæ per aëreos, & cælestes influxus oriuntur, est habenda ratio, contra quos Balsamum æqualem gradum obtinet, præ cæteris.

Quatuor morborum capitalium perfecta cura, ad caducum.

SI comitialis morbus curari potest purgationibus, ista radix id omne præstabit, quod ad eius curam necessarium fuerit. Vegetabilia quædam Epilepsiam, alia ictericiam, & alia membrorum conuulsionem expurgant: nam ad vnumquodque morbi genus, quodlibet etiam suæ purgationis genus reperitur, vt hic de Elleboro: verùm purgatio non est cura perfecta, nec sufficiens: progrediendum est vlterius. Licèt enim ventus ignem extinguat, tamen ibi remanent adhuc carbones.

Inde colligendum, post debitam purgationem, vt suprà dictum est, factam, Epilepsiæ curam subsequi debere, quæ in arcano Essentiæ vitrioli latet. Eo quidem ordine seruato, iuuenes atque senes curari poterunt. Hîc tamen animaduertendum est medico, purgationum & essentiarum ordinem, ex pharmaceutices arte minimè, sed ex ratione rerum pendere, quæ dosin, & ipsam administrationem in omnibus indicat.

Ex alio libro Paracelsi radicis huius exaltatio.

IN his morbis, quod etiam experientiâ mihi comprobatum est, suaderem, vt ab istâ radice recentissimâ tota humiditas, & oleum per vini spiritum extraheretur, deinceps spiritus ille separaretur, vt radicis essentia sola maneret absque mixturâ, peroptiméque dulcificaretur. Talis est inter hanc essentiam, & præmissos processus differentia, quòd parum, aut nihil phlegmatis, aut humoris in eâ, sed corporis epileptici plurimum existat. Quapropter hoc processu tutiùs agetur, cùm hactenus melior purgatio non emerserit in lucem, non potentior cura. Multóque melior adhuc euadet, si viscus quercinus, pyrethrum & pæoniæ semen addita fuerint in eius extractione, sic vt istorum etiam spiritus medicinales accendat, seniorique radici Ellebori incorporentur, ac simul administrentur omnia pro discretione. Hoc etiam notandum est, medicinam hanc suas operationes non ita repente, sicuti solent aliæ, demonstrare, sed paulatim & successiuè, secundum personarum, infirmitatis, regiminis, & aliarum commoditatum proprietates.

De Podagra, Chiragra, Genugra, &c.

Podagræ cura est purgatio eius.

POdagræ cura potissima est, vt ipsa purgetur, & non aliud: quod sic intelligi cupio. Humoristæ purgant humores: at isti non sunt infirmitates. Humor aut humores cum Podagrâ vel Podagris, non magis quàm album & nigrum conueniunt. Quamobrem inutiliter illi purgant, & non absque detrimento. Morbus ipse curandus venit, cui nomen est Podagra, & non Humores. Non alia cura videtur hæc, quàm si loco Petri purgaretur Ioannes. Videte quæso, quænam sit ista curandi ratio? Est igitur summopere notandum, radicem hanc Podagram solam purgare, medicinamque esse Podagræ, nec solùm istius, verùm etiam specierum eius quotquot sunt, est vera purgatio. Postquam id sufficienter fecisti, progredere ad curam ab Esse Specificato & Ente Innato, hoc est ab oleitate Sardiniæ & Animæ Animantatæ per omnia membra, vsque ad terminum finis, quem propria tibi natura indicabit. Tutò igitur huic fidem adhibere potes, quamuis istud Humoristæ non intelligant. De quibus Ouid. 2. de Ponto ridens eos ita cecinit:

Soluere nodosam nescit medicina Podagram.

De Paralysi siue Hemiplexia.

Paralysis cura qualis?

EAdem ratione Paralysis ad terminum finis vsque purgari debet, quem ab ipsa natura, medicorum sola magistra, discere oportebit. Quum id perfeceris, accipe vnctionem ab Esse Animantato secundum eius descriptionem: (vocatur in Lumine Experto, Esse Animatum ab Animante) eo remedio vngatur tota corporis paralytica pars, etsi cutis auellatur, non est quod cures. Progredere donec patiens tres gradus caliditatis in ea parte sentiat. Postmodum Esse animato Coniuncto (sicut in Experto lumine reperitur) vngendum erit vsque ad terminum tertij gradus mobilitatis. Hinc ad curam progredere per se: Thermis Naturalibus Confortatiuis, & calefactiuis vtendum erit. Hac via poteris ad finem curæ perfectissimæ cuiusuis morbi paralytici peruenire.

De Hydropisi.

Hydropisis cura qualis.

IN Hydropisi processus hic obseruandus, vt aquæ prius quicquid est superfluum euacuetur: & postquam Elleboro expurgatum fuerit ex processu, veniendum est ad curam. Nam euacuatio cura non est, sed expulsio superfluitatis tantùm. Cura dicitur, vbi morbus non redierit, vt sequitur. Memineris Tincturæ Martis, hæc sola potest idipsum efficere: quam te Lumen Expertum, aliquot modis, qui omnes boni sunt, docebit. Ad curam istam excellentissima sunt quartum exiccationis gradum attingentia. Quod infra hos gradus fuerit medicamentum, hoc loco minimè curare potest. Huiusmodi præparationes ab Alchimia, non à decoctionibus artis Pharmaceutices petendæ sunt. In Marte gradus iste multiplex reperitur: ab eo qui potest igitur, & habet, extrahito: per cuius essentias efficies, vt hydropicus in hunc morbum de cætero non incidat. Hoc tu æmulari aude, si sapis, ô Italice Asine, fœde Humorista. Itaque magno tibi propudio est ignorantia curandi hydropisin, quia scilicet veram artem non calles, nec, vbi hæreas, nouisti. In vera ergo via, non in Labyrinthis ambulare discito.

De morbis aliis quatuor capitalibus adhærentibus seu concurrentibus.

SVperius diximus huiuscemodi morbos alios plurimos comitari, quod nullum (vt aiunt) infortunium solum esse videatur. Quùm ergo dolores dentium, colli, aurium vel humerorum irruperint, dicta radice purgandū est: postmodum tinctura Martis vtendum, quæ peccantem cohibet materiam, ne augeatur, eo quòd ista materia præmittit huiusmodi signa, peius quid augmento sui successurum indicantia. Tales purgationes fieri debent post Annalia laxatiua. Est enim Laxatiuū Annale purgandū, quū incrementū aliquod iterū pullulare cupit, quandóque

Laxatiuum Annale quid.

quandóque secundum Lunam, aliquando secundum Solem aut signa. Nam cùm naturalia tractem secundum simplicitatem & in gratiam plebeiorum, eos ad sublimiora ducere nolo, sed in simplicitate sinere. Ast mira sunt magnalia Dei, quis ea penitus perscrutari potest? Humoristæ vera secreta occultarunt, & sordes in mundum invexerunt, atque ita ex Sophiâ sophisticationem fecerunt & vnionem naturæ confregerunt, quemadmodum adhuc meo tempore evidenter faciunt, ubi naturam esse magnale, ipsimet id esse gestiunt. Sophisticationes eorum in causa sunt quòd de margaritâ tacendum est, nam cum palam nihil possint quid clam facerent? Quam multi morbis detenti plurimis annis, sanarentur hâc herbâ, si sophisticatio Humoristarum euanesceret & virtus huius pateficret. Nam margarita neutiquam his porcis est obiicienda purgatio Annalis non intelligitur ex anno 365. dierum, sed secundum incrementa paroxysmi. Quamobrem illum annum obseruabis, vt reoques & præserues corpora Tincturis ex Marte tractis, vti medicina docet, Mysteriaque Naturæ postulant.

DE PERSICARIA.

Persicaria sanat omnia vlcera.

Qui veram Persicariæ noticiam habere velit, is sciat, ad omnia antiqua vlcera tam hominum quàm pecorũ illam conferre, adeò, vt modò non omnia vlcera per illa sanentur. Vulnera quidem illa, quæ medicinis malè curata alius, deinceps non vulnera, sed vlcera facta sunt, perfectè cumprimis sanat hæc herba, si debito modo adhibeatur.

Persicariæ præstantia.

Tantæ enim hæc herba præstantiæ est, vt nulla ei alia similis sit sanandis tam hominum quam animalium vlceribus prauis. Sic si equi ab ephippio pressi aut attriti sunt, vtcumque malum id graue sit, vel cum apertione vel cum nodis & tumoribus cutis; sanabitur vtique ab hac herbâ tantâ certitudine, vt nihilominùs quotidie equus suis vsibus adhiberi possit. Eodem modo si hominibus calli oriantur, aut à fortiore labore cutis vel manuum vel pedum rumpatur, aut in carceribus à catenis ingestis obteratur: quæcunque huius classis vlcera maligna sint, horum hæc herba præsens medicina est.

Persicariæ vtus quis.

Sed vt herbæ vsum etiam intelligatis, ita portò attendite: Herba sumpta, per aquam recentem trahitur: Postea parti sanandæ imponitur, tamdiu, donec quo dimidium comedi possit. Inde remota, in loco defoditur humido, vt putrescat. Interea malum sanatur. Sunt etiam, qui vlcus cruce signent, & precatiunculas addant. Sed ista aliena sunt. Operatio namque herbæ naturalis est, non superstitiosa aut Magica. Nugæ ergo illæ omittendæ sunt & modo procedendum naturali: & herba admirandæ efficaciæ esse deprehendetur.

A me præterea & aliis multa hoc etiam modo mala vlcera penitus sanata fuerunt. Herba recens per aquam fluentem frigidam tracta est. Quò aqua frigidior: eò melior. Correctio enim herbæ fit per frigidam. Hoc modo madefacta vlceri imponatur aut tegatur. Si verò in vlcere aut calefcat, aut vrat, aut putredinem ac fœtorem contrahat, remouenda illicò, & recens alia imponenda est. Hic ordo teneatur vsque ad curationis finem. Quod malum non sanescit remedio isto, id Transmarina etiam alia non admittet.

Persicariæ operatio est naturalis.

Sciendum verò est, processum hunc per lumen ipsum Naturæ confirmari, dû Natura ipsa, non Magica, talia operatur. Secundus processus, per applicationem quotidianam naturalis est, quod per se euidens, nullâ probatione indiget. Processum autem primum (de quo altum apud scriptores veteres silentium) allato exemplo Magnetis & ligulæ compassi confirmaturus sum. In Magnete vis est, quâ ferrum admirando modo, nullâ additâ manu aut pede, attrahitur. Iam si velis, vt ligulam in compasso attrahat Magnes, ligulæ is priùs affricandus est, eo modo, vt venter ventrem, dorsum dorsum respiciat. Sic fiet, vt Magnes ligulæ ventrem ad suum ventrem attrahat. Hæc iam omnibus nota sunt. Et hoc Naturæ singulare est Mysterium, Secretum & Magnale, quo Deus in lumine Naturæ admirabiliter sua miracula demonstrat, &c.

Persicariæ consensus cum carne læsa.

Hinc iam elicitur, quòd & Persicaria similé consensum quendam habeat cum carne læsa, vt illa in hanc operetur instar magnetis in ligulam compassi. Notate ergo, omnium primò faciendam esse vnionem, hoc est concordantiã inter carnem vlceris & hanc herbã, ita vt caro hâc herbâ attingatur & affricetur, sicut exemplũ docet de affrictione ligulę facta per Magnetem. Vbicunque enim Magnes est, ibi operatio eiusdem efficax est. Si ergo vel hominis vel animalis vlcus dicto processu inungatur & affricetur ab herba, ita vt venter ventrem, dorsum dorsum respiciat, & postea in terram recondatur; herba admirando modo curabit.

Nemini autem admirationi sit, cur herba defodienda, & lapidibus supernè aggrauanda & integenda probè sit. Causa enim ea naturalis ita se habet. Si herba viridis, cum suo caule in horto stans manet: nihil operatur. Donec enim viuit, operatur cum Astris, & Astra cum ipsa, & propter operationem eam nulli homini vsui est. Si verò decerpitur, mortua est, & nihil cum ipsa Astrum operatur, sicut nec homines viuentes cum mortuis quicquam operantur. Illâ autem mortuâ, iam impressa ei virtus exoritur in hominem, cuius gratiâ ea condita est. Et in Natura hanc ipsa proprietatem habet, vt quamdiu integra sit, tamdiu ipsius operatio duret. Exempli gratia. Habet homo in mundo præstitutum suum pensum diurnum, quod absoluere debet. Omnis ipsius labor, merum opus est, est pensum tantùm. Penso absolutõ, ille mortuus est, & mors est finis pensi ipsius diurni. Eadem & herbæ ratio est: cuius pensum seu officium est, vt vlcus persanet. Hoc penso conficiendo tamdiu operatur donec putrescat. Hoc facto, pensum diurnum confectum, & vlcus sanatum est. Itaque quò putrefactio lenior est, eò operatio & sanatio lõgior & diuturnior. Si putrefactio (quam tamen fieri oportet in terra, tali quidé, qualis fuit in qua herba succreuit aut enata est) celerior est, eò maturior est etiam sanatio. Certa námque et periodus est, qua sanet, siue illa longa siue breuis sit. Quam qui maturare velit, is properet ad putrefactionem. Eadémque hic est ratio, quæ Equi

Quem

Quem si eques incitet ad festinationem, iter suum citiùs conficit. Si secus, tardiùs.

Quibus alijs etiam persicaria medeatur morbis.

Persicaria sanat dentium dolores.

NOn solùm ad eos morbos, qui dicti sunt persicariæ, vel sanguis aquaticus est vtilis, verùm etiam ad alios plurimos, videlicet ad maximos dolores dentium ex frigiditate prouenientes. vbi mersa fuerit sub aquam frigidam herba, & super dentem posita, prorsus eos tollit. Potest etiam ad curam hanc in terram sepeliri. Verùm quòd putrefactio tarda sit, communis eius vsus est in doloribus dentium, vt saltem imponatur, quoties isti sæuiunt. Plurimi similes dolores ex frigiditate prouenientes, per sepulturam eiusmodi herbę prorsus ablati sunt, qui nunquam redierunt amplius.

Persicaria est Narcotica.

Peculiarem etiam Persicaria conditionem habet Narcoticam, vt in omnibus inflammationibus maximopere iuuet eas extinguendo, sanandoque, prout in omnibus doloribus capitis, maniæ, phrenesi, & similibus. Item vbi corpus aliquo morbo tam acriter incenderetur, vt id grauiùs affici haud posset, optima postterra que persicaria cura, nec non extinctio fuerit, intra corpus assumpta. Persicaria est mordax. Priscæ antiquos fuit in vsu, vt mordacitas eius auferretur, cùm admodum acuta sit. Hoc assationibus in butyro vel oleo factis perfecerunt, postmodum in cibum administrata sumptaque suã operationem adimplenit, vt supra.

Notandum est latiùs, herbam istam virtute sua Narcotica putrefactionem abstulisse, pulmonisque dolores & morbos, tussim, atque tormina ventris, & matricis ascensum. Igni Persicu similiter extrinsecus superposita, cæterisque omnibus inflammatis vlceribus, curauit ea sanauitque, folia rosatum aquã priùs madefacta, quàm applicaretur, & sæpiùs imposita.

Additio.

AD primum sub exemplo magnetis à me narratum processum, correctionem addam, vt satis amplam de Persicaria habeatis instructionem, ad hunc modum. Antea diximus, herbã hanc in aqua fluente frigidaque madefaciendam. Itaque sic madida & frigida, nec non recente vulnus aut quoduis damnum aliud superpositum tangendum, postea herbam sepeliendam esse. Verùm optimè considerandum venit, quod accidere interdum soleat, vt ob vehementiam damnum & morbus non facilè sanescat. Quare maiore vti necessarium est additione, quàm antea dictum sit, ad hunc nempè modum: Si tale impedimentum percipiatur, fac, quod primò fecisti, madefaciendo, affricando. Manè, repetendus erit processus idem in tertium diem vsque, & si videbitur expedire, foréque necesse, plures, vtpotè duodecim, & quatuor ad decies, vbi fuerit opus continuando singulis diebus in finem vsque sanationis. Notate tam, cur id adiecerim. Euenire solet nonnunquam iter facientibus, vt eorum equis aliquod superueniat accidens, qualia solet occurrere, sic vt retardaretur intentio peregre proficiscentium. Quare bonum erit antedictum sæpius processum repetere, si primã, secunda, sextaque vice iuuare nolit. (Vehementes namque morbi, vehementia requirunt medicamina.) Quapropter accidere posset in aliquibus morbis, vt non ita citò prænarratus iuuaret processus, vt in multis vna purgatio parum aut nihil efficit, aut pendet aliquod, nisi hoc augeatur. Per additionem hanc igitur quam huic adieci processui, morbum omnis eiiciendum, id est, per assiduitatem repetitionis. Considerare per vosipsos etiam potestis, vulnera damnáque reliqua mundatione regenda conseruandaque esse, si nolis eorum curam plurimum impediri. Item ad curam istam exercitium nihil damni potest adferre, sed quiete longè plus conducit, & quò magis patiens dolente membro fuerit vsus, eò feliciùs etiam sanabitur propter propter meliorem sanationem herba magnetica. Sciendum etiam alia quoque medicamenta penes hoc locum habere posse, modo bona sint & vetita, non contraria, hoc est, non barbitonsorum, non balneatorum, &c. quæ nimium sapere sibi videntur. Verùm quod à natura fuerit ad hoc ordinatum concurrere potest, & curam istam, nempe magneticam nobilitate iuuando. Non prætereundum, quòd hac via persanatur, constans manere. Item nihil concludi per eam, quod natura manere vult apertum: at solum id quod conclusum esse debet. Sic intelligendum, in magnis illis fluxionibus, quæ requirunt exitum, non est concludendum vel consolidandum, aliàs subsequetur mors. Potest igitur hæc herba, quod vnusquisque medicum non potest, maximam scilicet mereri laudem. Quandoquidem ab istis multa curanda suscipiuntur, quæ minimè suscipienda sunt, & idcò perdita vel deprauata, quæ per hanc sanari poterant herbam. Plus enim artis natura in ipsam collocauit, quàm tribus aut quatuor Academicorum Doctoribus datum sit, aut quam illi habeant scientia.

ADDITIO.

Porrò etiam ad cæteros morbos, quorum persicaria prout sequitur assumpta fuerit, in lauamentum dentium & calidissimum hoc in ore retentum erat tamdiu donec frigescat, postmodum ita calidum iterum sumptum in os, idque vicibus aliquot omnes dentium dolores ademit. Lauamentum processus hic est.

Recipe dictam persicariam, & cortices iusquiami, coque in aceto rosaceo, *hoc est lauamentum. Quod herba reliquum fuerit, sepelias in terram & aggraua lapide, prout audiuistis. Pariter in doloribus eiusmodi maximis, vt illi sunt qui procedunt ex sanguine, dentes confricentur persicariã cruda, recenti, & aqua fluente madefacta frigidaque, tum demum sepeliatur superposito lapide grauissimo, sicut antea diximus. Ea si putrescit, simul vnà etiam dolor transit, absque.*

Quod ad alios morbos internos attinet, quorum supra memini, correctio talis est, vt cum aqua solani vel solatre, aut herba leui persicaria dicta misceatur & coquatur parumper, & frigescens decoctio bibatur, sepultá postmodum herba, sicut supra declaratum est. Item ad extraneos morbos idem fieri potest, excepto solo, quòd camphora parum sit addendum.

Præter ea, supra quæ diximus, omnia de persicaria, plurimum excellens adhuc habetur eius arcanum aliud: Verùm tacere, aut plura de nobili gemma hoc loco dicere præstat.

DE SALE ET EIVS VIRIBVS.

QVicquid ad vsus suos requirit homo, id vniuersum Deus creauit, vt facili labore illud adipisci possit. Quo verò homini opus

non est, id pauciore copiâ Deus producit. Homini autem vsui est medicina, tanquam necessaria. Itaque vt illâ longiùs à tractibus transmarinis petat, opus minimè est, cum in propinquo eadem parabilis sit. Nec, qui illic habitant, à nobis petitis rebus opus habent ad conseruandam sanitatem. Item etiam in Sale verum est. Quo quia opus homo habet, id iusta copia ad necessarios vsus inuenit.

Necessaria homini vbiuis prostant.

Hoc constituto, dicendum iam est, quemnam Sal homini vsum præstet. Sal autem duo homini confert. Est enim condimentum ciborum, & morborum naturalium medicamentum. Quemcunque cibum homo sine sale edit, is nunquam plenè coqui & digeri, nec in olla nec in stomacho potest. Ea enim Salis est natura, vt in coquendo omnia corrigat. Est enim genuina correctio omnium ciborum, homini familiarium. Quod Sale caret, non corrigitur. Quod non corrigitur, insalubre obuenit homini. Cibi ergo vniuersi salem requirunt ad temperiem, vt nec deficiat, nec abundet. Vsus eius moderatus sit. Iam si cibus ita coctus & temperatus stomacho offeratur: tum natura eius digestioni studet, quod sine Sale non facit. Quod parum aut minimè salitum est, in phlegmaticum, fluidum & limosum sanguinem carnémque, morbis omnibus, & præcipuè putredini obnoxium digeritur. Qui leuiùs salito cibo vtuntur: & viribus, & natura, & complexione minùs pollent cæteris, ac insuper morbis etiam promptiùs corripiuntur. Nihil enim nisi correctum, & sale quasi conditum, natura requirit; nihil eadem admittit, nisi præparatum aut coctum per ignem, nisi quod appetitus causa interdum proponitur, vt raphanus, allium, poma, &c.

Salis vsus duplex.

Ciborũ non salitorum quæ malitia.

Porrò Sal est Balsamus terrenus hominis & rerum omnium. Vbi enim Sal non est, ibi initium est putredinis. Verum Sal tam viuentia quàm mortua à putredine præseruat. In viuo, Sal est in sanguine omnium animalium. Et nisi Sal congenitus hominem tueretur, viuus putresceret. Sed non solis animalibus, verùm & crescentibus cæteris omnibus Sal inest. Nihil in natura non salitum est siue sint metalla, siue lapides, seu herbæ ac ligna, ac fungi, &c. Probatur id per Alcalia, quæ omnia sunt salia, ea rebus vniuersis extracta. Et sicut homo ex carne constat, & caro est, à carne nutriri expetit, siquidè simile simili alitur: ita corpus quoque desiderat salem, pro interni salis cibo, & carnis, &c. alimento. Sal ergo similis est Balsamo, qui & ipse à putredine præseruat. Est tamen naturæ subtilioris & sublimioris. Salis ergo hæc primùm noscenda est proprietas, quòd sit instar Balsami: velut & illa altera, quòd sit instar correctionis omnium ciborum, qua opus habet homo ad temperationem digestionis, nec illo quicquam carere potest. Vbi Sal deficit, durabile nihil est, sed omne putredine inuaditur. Et ea vis Salis per vniuersum mundum ab omnibus animalibus & hominibus requiritur. Per Salem fructus mortui omnes à putredine & destructione etiam vltra terminum præseruantur. Sal facit, vt nec caro, nec lignum, nec lutum, &c. putrescat. Quicquid est vbiuis, à Sale præseruari potest. Hoc autem non vnica saltem salis commixtione impetratur, sed opus est præparatione. Sal enim, quod omnibus per experientiam euidens est, pisces & carnes, à corruptione tuetur. Si autem Sal Enixum fiat, per ipsum res quam longissimè seruantur. In eo lignum lapidescit, in eo limus vel argilla, & folia viridia arborum in illo talia conseruantur. Quicquid Sale Enixo aspergitur, mutationem non subit. Et conseruationis dote Sal respondet Balsamo. Suo enim tempore res in congelationem lapideam deducit. Et licèt quidem Sal Enixum tandem siccetur, intereat, & euanescat: ita tamen congelatur & confirmatur, vt duret etiam in Aëre, & Aqua & Terrâ similiter.

Sal est Balsamus rerum.

Sal à putredine præseruat.

Sal Enixũ quas vires habeat.

Præterea Sal etiam mirificè ad conseruationem sanitatis conducit. Est enim homini magni thesauri instar non in cibo solùm; verùm etiam ad vulnera remedium singulare est. Si enim Sale, in aqua frigida soluto, vulnera eluantur, integrum anouum à putredine præseruantur. Si etiam vulnera tempore æstiuo, cumprimis sub extremum caniculæ ad putrefactionem vergant: id ne fiat, Sal prohibet. Idem etiam vermes in vulneribus nascentes eiicit, & generationem eorum inhibet. Et hoc Secretum in Chirurgia magni momenti est. Nec pudori sit Balneatoribus ac tonsoribus, &c. si huiusmodi aquis vtantur. Remediis enim interdum vtuntur aliis, quibus putredinem & vermes suscitant, quos deindè nullo molimine arcere queunt, adeóque suo magisterio multos perdunt. Vero ergo & genuino Medico Lauamentum hoc curæ sit in vulneribus. Eo enim munda ea seruantur, ita vt Natura ipsamet iam ad consolidationem properet. Et sicut canis vulnera sua linctu mundat: ita Medicus id præstare Sale debet.

Sal prod & vulneribus.

Sal vulnerum vermes necat.

Quibus verò in locis Sal decoquitur, ibi Liquamen quoddam paratur, similitudine olei, adeò crassum, vt ouum in fundum delabi non sinat. De Liquamine isto hæc Secreta notate. Quicunque plethorici sunt, & humidi, mucosique ac catarrhosi, adeóque podagrici, Arthetici, aut crura tumida vel ventres diarrhæa tortus habent, &c. hi in liquamine isto lauent. Fluxus vniuersi exiccabuntur, vt morbi ea illis causa procedentes, denuò non reuertantur, sed penitùs consumantur. Similiter & crura vlcerosa & saniosa, &c. illo sanantur, corpúsque redditur aridum, agile & sanum. Humiditates enim miro modo exiccantur. Quibus absorptis pereunt morbi illi, qui aliàs inundarent. Suam insuper etiam operationem exerit in scabie, & pruritu & similibus aliis, vbi cutem sanam & integram facit. Thermis omnibus à naturâ ortis, vt sunt Piperinæ, Dopplicenses, Badenses, &c. præstantius id liquamen est, & quam perfectissimè operatur. Quòd si Medicus Thermarum omnium naturam & conditionem expendit, & illam cum liquamine illo confert Salis: vi-

Salis liquamen quos morbos sanet.

lis: videbit hoc illa omnia longè superare. Tantum enim humorum à sale factam detractionem quis satis prædicare possit, dum adeò præseruat, vt mali nihil reuertatur? Et liquaminis huius ea ratio est, vt nulli totius corporis mẽbro quicquam damni inferat, cùm tamen de cæteris thermis idem spondere tutum non sit. Medic⁹ ergo, qui vel sanos vel ægros tractat, humoribus & fluxibus eiusmodi obnoxios, is iubeat illos ad præscriptam conditionem lauare. Si à tali corpore morbus iam exortus est: sanescet. Si adhuc futurus est, in matrice suâ ita consumetur, vt in lucem erumpere non possit. Ridiculum ergo est suaderi thermas, non cognitis & intellectis illis ex quibus constent. Nam semper optimę eligendæ, cęteræ missę faciendę sunt.

ADDITIO THEOPHRASTI.

PRimùm in Salis administratione opus minimè est, vt alteretur, aut ei quicquam addatur. Vsurpetur nudè, ac per se. Et licèt multa quidem descriptiones sint, quibus sali aliquid additur, veluti cuminum, fœniculum, cinamomum, muscatum &c. id tamen non facit ad propositum, hoc est, non est de salis proprietate, sed sal dirigitur eò quò dirigi non debet. Ad cibos ergo & coctiones assumatur, quale per se est. Ad morbos corrigi & perfici potest ita tamen, vt sal in suo gradu maneat, nec degradetur. Notate ergo si sal edatur, in primo gradu est. Calces eius sunt in gradu secundo. Liquamen in tertio. Si gradum extendere velis vsque ad 24. necesse est, vt additiones illius fiant.

Sal graduari potest vsque ad gr. 24.

Cæterùm quia de viribus salis in præpingues homines dixi: correctio eius & additio est, vt primum illi purgentur debito modo, & illo ordine, quem de Elleboro nigro præfiximus. Postea pergendum est ad liquamen. Opus est etiam, vt Elixir tartarum administretur & vsurpetur aliquandiu, processu præscripto, vt facta Apostemata ac oppilationes putrefactionesque in corpore resoluantur, expediantur & remoueantur vsq; ad terminum sufficientem. Postea instandum est liquamine, modo conuenienti. Hoc processu balneum in liquamine ad 16. grad. intendi potest in operatione, hoc est vt tantum operetur, ac si ad 16. gradum exaltatum esset, & vltra 13 gradum, in quo consistit naturaliter, auctum esset.

Salis correctio varia.

Si exaltatio graduum maior requiritur, facienda est ea per præparationem primùm, vt liquamen in seipso graduetur quod hoc modo fit. Liquamen loco aquæ decoquatur in succo plantaginis, maioris vel minoris, & similibus. Sic multò fiet præstantius ad scabiem & pruritus; vnoque die plus operabitur, quàm aliàs diebus faceret quaternis.

Adhibetur etiam vlceribus manantibus, cum succis consolidæ Serpentinæ, &c. quorum multa genera sunt. Ea additio fiat præparatione Liquaminis fiat, ita vt additio hæc aqua substituatur: mira erit efficacia in vlceribus antiquis, & in sanando 20. gradum tenebit. Additionem quo feceris concinniorem, eò operatio erit præstantior.

Cæterùm pro internis morbis, ad defluxiones, gradationes alias notato. Liquamen cum vino sublimato permisceatur, & tamen cum succo plantaginis præparetur. Ita Exiccatiuum summũ erit, ad gradum 24. perfectum deductum.

Superest & alia præparatio, hoc quoque loco vsurpanda, salis nempe in aquam destillatio. Modus est vt cum raphano sal liquetur, eaque aqua deinde destilletur, atque cum succo plantaginis, chelidonia, serpentina, consolidarum æquis partibus permisceatur. Hoc modo exiccando 24. gradum superabitur.

Aq. salis destillandi modus.

Præterea in hac cura multum situm est, & præparatione. Additionibus enim illis tollitur fluxus hæmorrhoidum, profluuium, dysenteria, & fluxus ventris alii difficilis curationis. Cum eiusmodi enim additionibus aqua eò vsque intenditur, vt plus præstet, quàm omnes syrupi, purgationes & medicinæ officinarum cæteræ, quæ cum illis nulla parte comparari possunt. Illa enim gradum 4. non transcendunt: cum illa nostra vltra 24. & 32. gradum exaltentur. Hæ nimirum oppugnare morbus potest, vt necessariò sanitas emergat. Idem intellige etiam de vlceribus, scabie, & vulneribus, &c.

Eius vsus.

Porrò sunt & præparationes, quæ alia quoque ratione salem ad summum gradum videlicet 24. euehunt. Sumatur nempe sal & salnitrum æquali portione: calcinentur per se ad fluxum & fusionem: postea resolue in suum liquidum. Id tamen in exiccando 24. gradus habet. Præparatio eiusmodi sedulò notanda & seruanda est. Virtus enim eius exiccandi adeò subtilis est, & in operando adeò valida, vt nihil ei conferri possit. Si altius ascendere velis, adde exiccatiua, velut antea docui. Sic gradum in operando assequeris maiorem. Si iterum destillaueris, gradum altiorem adipisceris. Per huiusmodi additiones & præparationes 32. gradum attingere potes.

Ineptum non est, si sal etiam iusto tempore reuerberetur, & post reuerberationem cum prædictis succis, aut aliis sibi ad institutum idoneis visis permisceatur, aut post omnia hæc in aquam aut liquorem, vt dictum est, destillentur.

Sunt etiam quædam fusiones ad salem, quibus gradus eius augentur. Fundatur Cum Bole Armeno, Terra Sigillata, Chimolea, Flore æris, Thutia, Calaminari, &c. Post fusionem facta solutio per se, intendit gradum.

Funditur etiam cum sale nitro, & additur permixtio, in suum postea resoluitur liquorem & affunditur fecibus, & aliquoties de illis iterum destillatur. Sic præsignem vim stypticam ac constrictiuam acquiret, vt nihil occurrere possit, quod non exiccetur & constringatur. Ad augmentationem eiusmodi gradus facit Crocus Martis, Cerussa, Flos æris, vnde summa additio est.

Sciendum est etiam, post processum eiusmodi, si dicto modo in liquorem reducitur, cum succo de immaturis Acaciis permisceri. Ita nihil erit, quod potentiùs constringat, exiccet, & ad fundamentum penetret.

Et hæc de sale, eiusque viribus, correctionibus & additionibus, tradere commodum mihi visum est, quorum herbarii cæteri penitus ignari, nullam mentionem fecerunt, quia ipsimet ignorârunt artẽ, quæ ex 4. gradu, 24. grad. produceretur, & hinc demum 32. grad. educeretur. Vbi adeò potentes medicinæ sunt, ibi natura alacriter concedit & cooperatur. Multi admodum anxiè in conscribendis herbariis & naturalibus rebus laborârunt. Si tamen rem videas, intelliges ipsos non nisi audita consignasse, nec an vera, an falsa sint, compertum habuisse. His succedunt postea Neoterici & Moderni, & ex variis varia colligentes, libros incondítos consarcinant, de veritate interim & mendaciis parum solliciti. In eiusmodi talium Auctorum libris,

vbi non nisi hac verba subinde inculcantur, ille hoc inquit, Ille hoc expertus est &c. non possunt non mẽdacia multa reperiri. Quos si roges, Ecquis hoc tibi dixit, tandem descenditur ad moniales & Vetulas, qua ex opinione sua talia commenti sunt. Quilibrum conditurus est, non est vt fidat his, qui mere audita recenset. Fidant autem illis serò, qui ex Experientia propria loquuntur. Hinc enim absunt nuga, naniæ, vetularumque somnia, quibus hactenus Scriptores illi inconsideranter acquieuerunt. Templum suum super arenam exstruunt. Ideo etiam morbus quilibet ipsorum medicina potentior est. Hac est illa inundatio, qua templum ipsorum cum omni scientia abripit. Scriptorum huiusmodi tam plena quadam Lerna est. Abundant enim ad comportanda mendacia otio. Cúmque post fornacem talia agantur, parum illi curant, verum an falsum sit. Nomen & honorem sibi struere, hoc vnum satagunt. Et cum Mundus velit decipi: assumunt illi vndecunque ex Poëtis & Rhetoribus fabulas, vt sic industrii videantur. Hæc illorum scriptio: qui nullius vsus & commodi est.

Med. reprehens.

DE CARDVO ANGELICO.

Cardui Angelici operatio similis Lunæ.

RAdicis Cardui Angelici ea est operatio & natura, vt instar Lunæ vires ab alio extrahat, & gestori suo illas inferat. Iam sciendum est, quomodo id fiat naturaliter. Sic constituimus. Quicquid in lumine Naturæ Ars præstare potest: idem etiam præstare potest natura citra artem. Pone, artem posse medicinam viresque extrahere ex herbis, & illas homini impertire, sicut videmus id in medicina probari, vbi ex herbis petitæ vires homini ingeruntur ægroto. Iam vicissim hoc etiam natura potest, vt medicinam sumat ex aqua, terra, astris eámque in vnum corpus, herbam aut lapidem congerat. Sic quicquid vndecunque assumpsit, porrigere id homini potest in herba aut semine. Hoc si verè & naturaliter fit: non in hoc id tantùm fieri putabitis, sed statuetis multò mirabiliùs eadem fieri apparere, si ad fundamentum medicinæ & naturalium virtutum descendatur. Quid aqua facit? vni adimit & alteri dat. Non item ignis: qui omnia adimit, nihil dat. Sic medicinæ etiam quædam sunt, qui vni adimunt, & alteri addunt. Sic vires etiam sunt, quæ vni auferunt, nulli dant quicquam.

Dictum hoc Euangelicum est, *Auferte talentum ab eo, qui habet, & date ipsum non habenti, &c.* vt auferatur etiam id, quod non habet. Iam robur alicui auferre, ablatio valida est. Quod si verò alter robur illud non vsurpat, sed perire & corrumpi sinit: fas vtique est, vt id ab eo auferatur, maximè cum adiuuare in eo natura possit. Iam multa sunt, quæ auferunt, homini tamen reddunt. Sunt etiam, quæ auferunt quidem, sed reddunt. Sunt nimirum, quæ hominem ratione sua spoliant, illúmque ferum & insanum faciunt. Illa tamen ablata, nulli alii conferuntur. Sunt etiam, quæ sapientiam vni auferunt, & alteri illam reddunt. Hæc omnia Initio apud Ægyptios valuerunt, qui per suos Gamaheos fortunam alii ademerunt, & eandem in infortunatum transtulerunt. Idem verum etiam est de victoria. Victoriæ enim nobilissimæ, quas Alexander Magnus, C. Iulius Cęsar duxerunt, non per

Alexandri & Cæsaris victoriæ vnde.

inclinationem ad eosdem penetrârunt, sed aliis ademptæ, his collatæ fuerunt. Nec his tantùm; sed & aliis multiplici ratione. Inuentores & præparatores huiusmodi Gamaheu fuerunt Magi. Nam & hæc scientiæ Magicæ species est.

Gamaheorum inuentores Magi.

Multa dici possent de Lapidibus natis, seu Gemahëis naturalibus, qui amorem & amicitiam, aut odium conciliant, gaudiúmue, dolorem, victoriam, fortunam, infortunium, doctrinam aut inscitiam summis ac imis conferunt. Hic quicquid vni adimitur, id alteri datur, pro naturalis influxionis modo. Nam & hæc per naturalem Magicam præstari possunt. Omnes autem huiusmodi naturales & natiui Gamahei, discriminis causa vocantur Angelici, qualis est cardo. Angelici autem vocantur, quia vires & robur suum aliis auferre possunt, quódque ea operatio veluti Angelica in natura existit.

Gamahei Angelici.

Hoc Gemmarum genus hodiè penitus obliteratum est & intercidit, vt iam nec maiores, nec minores suppetant. Quanquam iustum sit, vt, quæ bona in malos vsus conuertuntur, remoueantur, sicut legimus de speciosa illa virgine seu muliere, quę septem viris nupserat, omnibus ipsam propter venustatem ambientibus, quorum tamen omnium colla Diabolus fregit, & eosdem iugulauit. Itaque quod bonum, & nimis bonum est, iustiùs occultatur, quàm manifestatur: ideò cumprimis, quia, quò diutiùs mundus viget, eò subindè nequior fit propter concurrentia offendicula ad absentiam timoris diuini.

Idem sentietis etiam de carduo Angelico, quòd vires habeat, à naturali influxione prædestinatas. Hæc enim eius est prædestinatio definita Nam si Deus singulariter aliquid per naturam operaturus est, quod metas Naturæ transcendat, & sit peculiare secretum, aut Magnale: tunc id prædestinatio diuina est, vt id faciat ac operetur. Sic nonnulli etiam hominum, veluti quidam Prophetæ & Apostoli, &c. in prędestinatione ambulârunt sibi definitâ, & insuper ad hoc à Deo super naturaliter dotati fuerunt. Sic ergo prædestinatio non in omnibus est, sed in illis tantùm, quæ Deus proposuit. Qui à Natura in suo robore prędestinati sunt, hi id facere possunt, vel omittere. Penes ipsos enim id stat, prout à Natura instigantur. Ita & hîc in Carduo Angelico prædestinatio adest ex Natura à Deo tamen ordinata, vt sic necessariò fiat, hoc est, vt vires taliter sese exerant. In irrationalibus enim herbis verbum nullum est, vt in hominibus, quæ instar arundinis in vndis stant, vt illud Compelle intrare impleri omnino oporteat, hoc est, si Deus iam Apostolum eligit, vi eum necesse est ducas & trahat, quò is non vult. Si idem natura quoque vult, fiet. Si potẽtia illius Cõpelle intrare, desit, ibi prędestinatio nec à Deo, nec à Natura quicquam est, sed homo in luxum voluntatis abripitur, quod nulla herba aut radix facere solet aut putast.

Prædestinatio quid.

Verum quidem est, multas complexiones existere, quibus nihil adimi queat: multas, quibus ipsarũ vis facilè auferri possit. Leonistis

anim,& Capricornistis, & Scorpionistis ac Arietistis, virtus sua non facilè adimitur, sed cæteris. Rarius etiam Tauristis, maximè tamen & promptissimè Lunâ augescente. Processus ac ordo ipsius effossionis hîc describendus non est. Cùm enim Homoristæ & ipsorum asseclæ horum Lectores futuri sint: quid iuuet, si ante ipsos margaritæ effuodantur, in lutum calcandæ?

ADDITIONES THEOPHRASTI.

Vsus Cardui Angelici.

Qvi hac radice vti velit, huic magno labore vis eius aquirenda est. Nam sine magno labore nihil præstat. Vidi aliquando, virum quendam in Alsatia à Ruffach in Sulz, per integrum milliare dolium vini, tres centenarios pendens, sibi impositum baiulasse & 12. viros alios vacuos assumpsisse comites, quos anteuertendo ita defatigatos faceret, vt pari cum ipso passu ambulare non possint illi, sed eneruati porrò sequerentur, & posteris duobus totis infirmi decumberent. Ego, qui id videram, aliquandiu post præsumebā mihi, infirmos istos eodem modo iterum roborare. Statuebam ad illos robustos, cum debita radicum copiâ, ne quis defectus esset. Sed aliquoties frustra ludebam operam. Quo labores sunt grauiores, & maiores, eò plus radix iuuat, vt vnà operantes & astantes euenerunt. Tempus saltem ac dies obseruetur, quo radix comparanda sit.

Historia de gesto centenario vini.

Sed & hoc verum est, quòd nonnulli, laboribus validis operam dantes, clam & silenter homines sibi assuerint, & tantum sibi robus compararint, vt Natura interna sese recolligens, motu violento expelleret Apostemata per lotium & sedes, insuper etiam vermes, vt integrè postmodum valerent. Huiusmodi operationes multipliciter fiunt. Vnde illis, qui robusti sunt, & operis vacant, ad abditorum morborum probationem iure assumuntur. Virtus enim illa morbos omnes elidit. Vnde liquet satis roboris radicem illam conferre.

Sed & hîc euenit, vt si virtus vni extrahitur, ille, qui ipsam adipiscitur, eam imitetur. Si alter est crudelis talis fiet etiā, qui suscepit. Si robore suo nequā est, talis fiet & alter. Si piger est, piger fiet & alter. In viri enim robore congenita quoque vis quadam latet, ita vt virtus & vis, velut & vires ac mores, ac materia & inclinatio cohæreant & sese comitentur.

DE CORALLIS.

Corallorum genera quę.

COralli rubei duplicis sunt generis sen Naturæ. Alia natura est eorum, qui obscurè rubei subpurpurascunt aut semini grescunt. Alia natura est eorum, qui nitidè & splendidè rubei existunt. Vt verò coloribus: ita & viribus dissident. Genus præterea etiam aliud est, pallidum, quod nullarum ferè virium existit. Quò enim rubei coralli plùs à robedine decedunt, eo minùs efficaces ac vtiles sunt.

Corallorum virtus.

De corallis experientia notauit, quòd rubei, pellucidi & nitidi, integri coloris, ramosi & non detruncati in plenis viribus versentur. Vbi autem rimæ gliscunt, ibi virtus perfecta non adest. Multum etiam virium perdunt, si detruncentur. Sicut arbor, cuius aliquot rami detruncantur, tantò pauciores fructos profert: ita tantum etiam decedit corallis mutilatis, tam purpureis, quàm splendidis & rubris. Latina appellatione corallos nitentes voco corallos Rutilantes: purpureos, his diuersos, voco corallos caliginosos.

Coralli qui optimi.

Porrò coralli Rutilantes amœni sunt & delectabiles. Caliginosi contra inamœni & aspectus iniucundi. Qui ergo corallos gestare satagit, siue iunior siue senior sit, is vitet caliginosos, amet rutilantes. Quò enim interuallo distant gaudium & mœror, risus & ploratus: eodem etiam duo hæc corallorum genera. Sedulò ergo opera danda, vt rutilantes sumantur, spretis caliginosis, idque propter isignem differentiam: qua dissident. Suscitaturus enim gaudium in alicuius infirmi animo, si caliginosos sumas, morbum & animi tristitiam potius augebis.

Coralli quibus malis aduersātur.

De rutilantium corallorum virtute hoc primùm tenendum est, quòd prosint ad imaginationes, phantasmata, Spectra Melancholiam, &c. Hic ergo iam explicandum est, quidnam phantasia, phantasmata, spectrum, melancholia sit, vt morborum discrimen aliquod sciatis propter vsum corallorum, quorum alij aliis morbis sua naturâ subueniunt.

Phantasia quid.

PHANTASIA est, quando homo citra causam, suomet instinctu multa cogitat & laborat in scientiis, sapientiâ, industriâ, & doctrinâ, &c. Ista autem quis prompta non habet, prout expetit: ideò cogitationes, & animum intendit fatigátque, quo modo, quod vult, ad sensum suum dirigere aut cogere possit. Ad hoc rutilantes coralli ei multum conferunt, dum nihil impuritatis ei instillari patiuntur, aut à Diabolo, aut cæteris, qui hominem in suâ phantasiâ seducere possent. Caliginosi autem ad contrarium ipsum promouent, nempe ad Phantasiæ seductionem.

Corallorum rutilantiū & caliginosorū operatio est contraria. Phantasmata quid.

PHANTASMATA sunt spiritus nocturni, à natura procedentes, qui aliquid humani intellectus habent, & hominem quærunt, eum cumprimis, qui ipsis cōiungitur. Hi multiplices sunt, boni & mali, non tamen visibiliter, & tamen hominum amantes, ac instar canum cum ipsis conuersantes. Penes ipsos tamen nihil quærendum est, cùm nudi & inanes sint spiritus, hominem grauaturi & molestaturi. Hi rubeos corallos fugiunt, vt canis baculum. Ad caliginosos autem confluunt & congregantur. Sunt instar incuborum aut succuborum, qui ex phantasiâ gignuntur.

Spectra quid.

SPECTRVM, sunt visiones, quæ prodeunt ex Astrali corpore hominum mortuorum. Homo enim corpus duplex habet, vnum ex Elementis, alterum ex firmamento. Elementale moritur, & in terra putrescit, vbi sepultum est. Alterum obuolitat in aëre, supra terram. Huiusmodi corpora Æthera hominis defuncti si apparent, spectra sunt. Hi corallos rutilantes fugiunt, ad caliginosos autem alliciuntur.

Melancholia quid.

MELANCHOLIA est morbus, hominem inuadens, vt nolens volens euadat tristis, omnium pertæsus, lentus, variisque speculationibus abripiatur ad mœrorem & ploratū, &c. Melancholia hæc fugatur corallis rubris, accersitur & intenditur caliginosis.

Hæc pro noscenda corallorum differentiâ vobis explicare visum est. Quam vt meliùs intelligeretis, quatuor visiones exempli loco vobis proponere volui.

ADDITIONES CAVSARVM THEOPHRASTI.

Iam vobis etiam expedienda causæ sunt virtutum & operationum corallinarum. Multis enim hæc non naturalia, sed superstitiosa videri possent. Causa autem hæc est. Quatuor prædicti morbi omnes ex natura oriuntur, non contra naturam à Diabolo aut Spectris &c. Iam si naturales sunt, velut Astronomia & compositio humana, & putrefactio Microcosmi docent: Natura etiam ad omnia ea quæ naturalia sunt, aut à natura descendunt, suum Secretum & Mysterium paratum habet. Et contra dicta quatuor ex naturalibus secretis vnum sunt Coralli: quorum præterea alia quoque sunt. Sic natura est aduersus naturam, hoc est, contra naturam cum natura. Rubeantes enim quod fugant, id caliginosi retinent: idque omne fit ex virtutibus naturalibus, à natura.

Plura de Corallis & ipsorum viribus.

Coralli tēpestates arcēt.

Arcent illi tempestates graues, fulguris, fulminis, grandinis. Si debito modo & loco adhibeantur, à tempestatibus sæuioribus, noxæ nihil manat.

ADDITIO NATVRALIS THEOPHRASTI.

Si intellectu nostro aduersus pluuiam tectum, aduersus hyemem hypocaustum, aduersus Solem vmbraculum facere possumus, vt ne lædamur: poterit & natura præstare hoc, vt ne citra tectum tempestas, &c. quoquo modo noxam inferre queat. Si talem in cœlo ciere tempestatem natura potest: contra eandem poterit etiam struere præsidium. Exempli gratia. Potest producere morbos: potest etiam contra illos facere medicinas. Sic cuilibet rei naturali suum creatum est contrarium quod resistat. Hoc ergo fine Deus creauit illum, qui hæc intelligit, & vnà creauit etiam cætera ex terra.

Vlterius.

Coralli arcent mōstra.

Expellunt etiam fera monstra. Monstrum est, quod cœlum excludit contra ordinem naturæ. Sic si excludit sperma, ex eo fit monstrum, hoc est, animal, quod in numero creatorum non consistit. Huiusmodi monstra homini præcipuè aduersantur, & variè pro spiritibus, pro Diabolis, & similibus habentur, ideò, quia non ex naturali, sed contrario ordine progenita sunt. Huiusmodi monstra corallis fugantur.

ADDITIO THEOPHRASTI.

Causa hæc est, quia etsi à natura sunt, & ex natura prodierunt, naturæ tamen contrariantur. Natura ergo à Deo præsidium accepit in ipsa quoque natura, ordine naturali prouenienti Præsidium id, quod contra naturam à natura productum est, expellit. Huius generis sunt monstra, de quibus in de Generat. rerum & monstrorum plura traduntur, hic non repetenda.

Vlterius.

Coralli fugant Diabolō

Coralli hi si deponantur, gestentur, aut inuoluantur loco idoneo, arcent Diabolos seu Spiritus, homines obsidere volentes, quorum apud homines multi sunt, inuisibiliter, qui hominem, etiam tale non cogitantem, ex sese mentiri, decipere, &c. docent. Huiusmodi spiritus arcentur ab illis, apud quos versantur, vnà cum dolis dictis & mendaciis.

THEOPHRASTVS.

Et causa hæc est. Quo pacto Diabolus fugit Solem, quem ferre non potest, quia diem seu lucem odit, amat autem tenebras: ita fugit etiam corallos, ideò, quia hos Deus singulariter præ cæteris crescentibus dotauit, non secus ac Solem stellis cæteris omnibus prætulit. Sub omnibus stellis versari potest Diabolus: secus autem sub Sole. Ita nec versari cum Corallis potest. Coralli enim rutilantes secretis suis æquipollent Soli, caliginosi Lunæ. Apud caliginosos manet Diabolus, velut & apud Lunam.

Vlterius.

Vbi sunt coralli, ibi multiplicantur fructus in campo, agris, hortis.

THEOPHRASTVS.

Coralli agros custodiunt.

In corallis etiam hoc Mysterium & Secretum conditur, vt agros custodiant ab auibus, aut vermibus & insectis, agris nocentibus, velut & ab aliis spectris, agris nociuis & damnosis. His itaque omnibus coralli aduersantur, & ea abigunt. Itaque agrum augent fructibus. Fruges enim valdè læduntur à spiritibus nocturnis seu corporibus sydereis.

ALIA ADDITIO THEOPHRASTI.

Corallorum forma qualis.

Forma corallina prout perfecta est, ex caudice noscitur. Venter & dorsum per se satis signata sunt. Hinc patet, dextram & sinistram partem inito cognoscendam, velut & eodem modo gestandam esse. Si forma illa reperiri non potest: ibidem quoque defectus aliquis est in viribus & virtutibus, corallo debitis. Totum enim hominem formant, adeò, vt non corpus tantum forma, sed omnis insuper corporis numerus vnà cum neruis & arteriis reperiatur. Quo plures ramis, eo meliores. Dorsum ponè, venter antè sit, vt conueniat cum corpore gestantis.

Virtus de Corallis.

Coralli grauidis vtiles.

Prosunt grauidis & puerperis, quia plures casus & symptomata, plures tentationes & mœrores patiuntur fœminæ viris. Hinc Corallis fœminæ carere non debent, sed easdem lucentissimos & pulcherrimos eligere.

ADDITIO THEOPHRASTI.

Pergam disserere ad vos de corallorum natura. Manifestum est, quòd Diabolus obsidere soleat homines. Multò magis idem obsidebit pecora, canes, porcos, aues, quibus homo singulariter oblectatur. Sic etiam obsidet pruinam, tempestates, fulmen, grandinem, & alia plura. Cùm ergo natura ab immundis spiritibus obsideatur: sequitur tamen indè, naturam quoque per suas ipsius vires sese liberare iterum posse: non quidem per seipsum, nec per vires proprias, sed per suum simile, quod à Deo in eius roborationem conditum est. Vt remedium datur contra morbum: sic remedium etiam suum natura datum est contra malignos spiritus. Sine intermissione ergo coralli vsurpandi sunt, quia instar medicinæ ex terra prompta contra omnes morbos prosunt.

Plura de viribus Corallorum.

Coralli curant fluxus vteri & alui.

Sistunt omnes fluxiones matricis, tam rubeas quàm albas, easque ad essentiam naturalem reducunt.

Similiter etiam fluxus omnes ventris, dysenteriam, lienteriam, &c. tam in iunioribus, quàm adultis.

Facilitāt partum.

Commodant etiam in puerperio, vt feliciter, & cum valetudine fœtus edantur.

Lętitiam signant.

Præterea bonas, lętas & faciles complexiones ingenerant, & rusticitatem naturæ omnem in animis attemperant.

Hæmorrhoides sistunt.

Porrò sistunt etiam sanguinem venarum, narium, vulnerum, hæmorrhoidum.

Curant

Epilepsiam curant.

Curant etiam caducum, rectificando Naturam, ut ne ægri cadant: qua ratione etiam tam iuniorum quàm virorum mediæ ætatis, tanquam principale quoddam, epilepsiam tollunt.

ADDITIO THEOPHRASTI.

Correctionem qualem coralli admittant.

Porrò de correctione notate, me hoc loco formã Esse specificati nullo modo corrigere velle aut posse. Quis quid enim in suũ terminũ Deus posuit, & ad suũ gradũ prædestinauit id nemo vel exaltare vel humiliare potest. Deinceps autem, quod est in forma Esse Essentificati, secundum id, quod mihi licet, correctionem & additionem in corallis ponam. Mirabilia enim sunt ipsorum Mysteria, Arcana, Magnalia & Secreta. Qua de causa correctionem & additionem omittere non possum. Nec verò cæterorum scriptorum, qui de illis quoque commentati sunt, exemplo & more iciunè percurram. Illorum námque scripta similia sunt statuæ vel imagini, quam pingit pictor, & tamen enim sit ignorat.

Cæterùm iam ab initio à Philosophorum omnium mos fuit, ut bonum à malo separaretur, & purum ab impuro disgregaretur, hoc est res omnes mori debent: Soli anima manendum est. Si ergo manendum animæ & putrescendum corpori est: tam constat autè, quòd, nisi semen putrescat, fructus nullos proferat. Porrò putredo solius corporis est. Bonum, Essentia & anima putrescunt minimè: sed hæc à putredine excipienda sunt. Exceptione facta, iam margarita per se sola præsto est, in qua artes omnes collocatæ sunt. Idem etiam similiter de corallis iudicandum est. Nempe si margarita ab illis extrahitur residentia magna remanet. Margarita enim semper exiguum quid est, respectu enim, quod inutile est. Sciendum ergo, margaritam ex corallis virtutem eam exerere, ut omnes fœminarum vitiosos fluxus, absque ullo totius corporis damno præcidat. Aliàs enim si fœminarum eiusmodi profluuia loca vna sistantur, alio loco oriuntur deteriora. Hic verò idem non accidit. Ea enim sanatio exquisita & integerrima est, id procurans, vt nihil inde detrimenti sequatur. Et remedio illi nusquam similis thesaurus reperiri possit. Idem pastat etiam in fluxibus aliis, qualescunque sunt, vel undecunque oriantur. Qui etsi quidem extremi gradus essent, corrigerentur tamen, & ad statum meliorem perducerentur.

Corallorum margaritę quanta præstantia.

Dotes tam excellentes Deus margaritæ indidit, viribus omnibus fœtus, prout eas sua serie recensuimus, insignes. Assumpta verò sanguinem vndecunque manantem in corpore sistunt. Si enim decem vel quindecim guttis sumantur, Epilepsias omnes tollunt, modo admirando in fœminis, pueris, & viris. Qui bibit de illis quinque continuis septimanis, a caduco liberatur.

Porrò non inficior, hic quoque fieri posse Additionem, videlicet cum secreta carniola, vt fiat præstantius. Potest etiam addi vitrum Martis in forma liquida. Additio prima fit propter ea, quæ sisti debent. Secunda propter caducum & Epilepsiam. Possunt etiam in circulatorio rectificari, non autem in ea de quo Artista loquitur, qui se Alchemistam esse putat quidem, sed merus tamen nugator est.

DE VIRIBVS MAGNETIS.

Additio Theophrasti.

Primùm in genere commonefaciendi istis, quòd in Magnete vis quędam attractrix condita sit, quæ admiranda ratione vltra captum naturalem ferrum, chalybem & alia attrahat. Iam cùm Magnetis hęc operatio omnium oculis euidens & exposita sit Medicis; cur illi non expenderunt secum, an Magnes non etiam ad alias necessitates adhiberi possit, vel minus? Hunc enim experientiam cęteri Medici vniuersi neglexerunt, sol. quæstui culinæ inhiantes: quod tamen prętextu honesto nullo palliare possunt, ideò, quòd, cùm tam præstans subiectum præ manibus haberent, & eius operationem suismet oculis liquidò viderent, in eo tamen cognoscendo & experiendo tam somnolentos & torpidos sese præstiterint. Etsi vniuersas quidem Magnetis virtutes, quas descripserunt veteres, huc congeram: nihil quicquam tamen magni scripsero. Qui de Magnete scripturus est, huic opus est, vt additionem & correctionem proferat. Sic à tergo mihi illi vniuersi stabunt.

Magnes attrahit ferrum &c.

Medic. reprehens.

Sæpiùs ad nauseam mihi pediculosi illi Doctores & Pharmacopœi ingeminant, quòd scriptorum veterum auctoritatem tantam habere recusem. Sed cur imiter inexpertos? Videte enim, de solo Magnete quicquid scribunt, nihil est. Iam contrà videte, qualianam ego scribam, & cum illorum scriptis eadem iusta lance trutinate. Et nisi mihi ipsi ad Experientiam ductor fuissem, per illos vtique veteres totus cæcus & inconsultus in Medicina mansissem. Interim qui maiora & penitiora quæro, ob id reprehendendus minimè sum, quòd desertionem ab ipsis facio. Huc me experientia adigit, vt hanc, non illos sequar. Et prolixitatem hanc meam præsentem quæso nemo ęgrè ferat. Nam fateor, hęc quidem ad Magnetis descriptionem nondum facere, admonitionem tamen eiusmodi præmitti, visum mihi commodum fuit.

Narrant Scriptores veteres, Magnetem attrahere ferrum, &c. Hoc per se verum cum sit, nullo scriptore opus habuit, cum quiuis etiam bardus id videat. Iam quęro, an sufficiat tradere id, quod agrestis quiuis videt, an verò non opus sit etiam illa, quæ rusticus non videt addi? Id vt fiat, fas omnino ac ęquum mihi videtur: nec tam somnolento pede hæc via terenda est. Pudenda ea Philosophia est, quę plus non affert rustico. Ego ex experientia, rerum omnium magistra, vnà cum ipsius Theoricâ ex experientia manãte, affirmo, Magnetem esse lapidem, cui insit vis attractrix ferri & chalybis, prout in propatulo est: cui adde vno attractricem omnium materialium totius corporis morborum. Prisci Humoristæ multa de quatuor Humoribus nugati, turpes in medicinam errores inuexerunt. Ego contrà assero, quòd secundum Planetas morborum cognitio, quàm secundum Humores multò expeditior sit. Interim cùm illi, antiquam cantilenam pergant canere, non nisi Humores crepant. Demonstrat id Experientia, Magnetem ad se materiales morbos omnes trahere, à loco scilicet suo ad alienum, vnà cum coniunctis illis excrementis. Iam explicandum vobis est, quidnam materiales morbi sint. Hi nimirum sunt illi, quos Magnes demonstrat, dum illos instat ferri & cha-

Philosophus rustico sit blunntra dicere debet.

Magnes quid.

Magnes morbos materiales attrahit.

Morbus materialis quid sit.

& chalybis attrahit. Cęterùm illius classis morbi hi sunt: Fluxus omnes mulierum, qualescunque sint: profluuia omnia ventris: item morbus quiuis, qui à centro suo in circulum dilatabilis, in centrum reduci potest: item omnis diuersio fluxuum, qui à radice in ramos effundi sueuerunt, vt in radice contineantur. Hę iam sunt virtutes, quas Magneti assigno: nihil faciens cæterorum scriptorum nugas, siue illi recentes siue veteres sint.

Magnes morbo-rum centro imponendus

Sed vt institutum meum vigeris, vbinam Magnes iacere debeat, explicem: hoc saltem à me admonendi estis, vt ponatis illum super centrum, ex quo morbi egrediuntur. Demus exemplum. Si menstruum, si profluuium vel album, vel rubrum infestet, ponendus is est in centrum, hoc est super primas radices, vbi initium est. Ita desinet. Si Diarrhœa sit, iterum imponatur centro, vbi diarrhœa incipit. Sic alui fluor sistetur. Similiter & in cæteris morbis, per vniuersũ corpus sese diffundētibus, vltra quàm centrum comprehendit, centro illorum rursus imponi debet. Sic extra locum eum illi non efferentur. Per diuersionem & attractionem eiusmodi sistuntur excrementa, & superfluitates cohibentur in suo loco, vnde postea facilè elici possunt per naturale Emunctorium vi debitæ medicinæ poscente ita necessitate, coadiuuante vera digestione. Etsi enim fluxus quidem sistatur, æger tamen ob id nondum conualuit. Hoc tamen ibi commodi est quòd in suo loco digestio perfectior fieri, & maturior effluere citra cruditatem possit. Sic etiam in colicã cauetur, vt ne contractura sequatur. Ibi nàmque materia peccans conseruatur in suo loco, in quo etiam digeritur, & decenti naturam ordine matura expellitur, qua tempestiuã expulsione colica quoque & contractura simul educūtur.

Hoc summam omnem confero, quòd nullus mihi in omni medicina videatur thesaurus exstare pretiosior, quàm vt morbus in suo centro cohibeatur ita, ne illud egrediatur: & postea vt Medicus peritus sit illum in suo centro digerendi & maturandi. Hoc facto, morbus naturaliter & non preternaturaliter exire potest, siue bonus siue malus sit. Immaturum autem effluere sinere morbum velut in profluuiis & Dysenteria fit, &c. id omnibus dedecori Medicis est, quòd morbos nesciãt sistere in suo loco, & ibidem eos maturare, & maturatos, non crudos & imprępatatos expellere. Ea tamē imperitia omnibus Medicis familiaris est, quòd nec cohibere, nec digerere possint: quorum vna hęc ars est, iu alia parte salutem, in alia interitum procurare. Notandum pręterea, eodem modo etiam hydropem in loco cohiberi ibidem digeri, & naturaliter expelli. Et licèt alij quoque in hydropisi modi sint: alius tamen fit per naturam Magnetis, alius per naturam hydropisis: vt verum maneat, medicamenta multa pro vno morbo prostare, etsi vnum ab alio diuersum sit. Inspiciendum ergo, quid natura, & quomodo id præstare velit possit ue. Et hoc non in morbis corporis tantùm, sed etiam in cęteris chirurgicis obseruandum est. Per Magnetem enim hernia cohibetur in suo loco, & exitus sanatur. Sic per eundem vlcera antiqua & manantia retrò ad locum suum trahuntur, & tandem per genuinum emunctorium matura non cruda educuntur. Basis ergo rei omnis in hoc consistit, quòd per Magnetem res in suo loco cohibeatur. Postea adduntur coadiuuamenta, quæ in loco operantur, quemadmodum operari debent.

Morborum filium summa curandi ratio quę.

Peculiares ordinationes in quolibet seorsim morbo per Magnetem D. Theophrasti.

Magnes & attrahit & expellit. Magnes dorsum habet & ventrem

VT verum adhibendi Magnetis vsum calleatis: omnium primò tenente, ipsum ventrem & dorsum habere, cùm ad se attrahendi, tum à se expellendi. Hinc iam primò digrediemur ad sermonem de profluuiis fœminarum, quæ in suo loco cohibenda sunt. Hinc processus oritur, vt dorsum in fine lineæ, & venter in eiusdem initio collocetur, vtraque parte cum suis canitatibus contra se mutuò formatis. Et non in profluuiis tantùm Menstruorum rubeis albisúe, verùm etiam in omnibus aliis profluuiis ventris, quomodolibet contingentibus, processus is seruandus est. Hoc modo vtraque profluuia in suo centro cohibentur. Postea vsurpanda sunt Morborum Maturatiua & Digestiua. Sic in stomacho, nihil coquente, sed cibos crudos retinente, si tamdiu in stoma. ho retinentur, donec ad iustam digestionem illum reducas: sic demum secessus fiet naturalis. Naturale cohiberi non potest, sed tantùm præternaturale, donec naturale fiat. Idem faciendum est etiam in matrice, eo fine, vt omnia ad perfectionem naturalis suæ decoctionis redigantur, ac demum ordine naturali secedant.

Pro his ergo Additionem talem notate. Pro stomacho & intestinis assumantur idonea ad digestionem remedia, velut & ad viterum. Hæc loco hoc tradi non debent, cum aliàs abundè satis vobis cognita sint.

Vteri suffoc. per Magnetem cura.

Similiter & in suffocatione vteri, ab eo loco, ad quem tendit, vterus deorsum trahendus est, simitum per ventrem, qui hoc loco sursum spectare debet, ponique inferiùs, & dorsum superiùs. Sic vterus in suo Centro manebit, nec ascendet. Hoc modo ipso in centrũ reducto, postea conuenientia matricis medicamina adhibenda sunt, velut *Mica nigra*, *Coral cum perla*, & his similia alia. Ita effectus cessabit, & cura perfecta erit.

Caducus vt per Magnetem curetur.

Idem similiter etiam sciendum est de caduco, hoc est, de omnibus speciebus Epilentiæ, vndenam moueatur ac surgat, prout semper ad capitis verticem contendit. Ibi venter infimè, dorsum summè ponatur, & deorsum trahatur. Et non vnico saltem loco, sed inferiùs in omnibus hominis locustis ventres 4. modis collocentur. Vnicum verò dorsum tantùm contra illas quatuor ponatur. Hoc modo morbus à capite ad centrum retrahetur. Sequitur postea additio, vt Triagummatũ adhibeatur externè in via ad cōfortandum. Deinde propinatur Esse Essentificatum, & cordis confortatiua. Sic nimirum vos Medici minimè Mediei sciatis, hoc modo omnem caducũ tolli senũ ac iuuenũ. Paragraphus

autem

autem præsens plus vtilitatis continet, quàm illa omnia, quæ Humoristæ à primo ad vltimum omni sæculo aut scripserunt, aut in suis Academiis docuerunt. Quòd si honestatis & doctrinę potiùs, quàm quæstus culinaris studiosi fuissent: solum Magnetem aggressi plus effecissent, quàm vniuersi illi Academistarum nugatores. Magnetis autem satis habet natio Germanica. Nihilominus tamen ipsi transmarina sectantur, & quę ante fores nata habent, negligunt. Sic fit, vt nec illa, nec hęc nôrint: quòd inanis ipsorum garritus prodit.

Idem modus facit etiam pro tollendo spasmo. Eo ad centrum suum diuerso, tandem inunctio fiat cum oleo salis. In tetano etiam cum dorso Magnetis procedendum est. Prægnantium autem spasmo hæc medicina cumprimis conferens est.

Veteres Medici vnà cum suis complicibus, multa quidem de defluxionum, in oculos, aures, os, nares aut exteriora membra decumbentium, & sibi ipsis emunctoria & exitum per fistulas, foramina, vlcera, &c. molientium diuersione blaterârunt: quorum tamen vniuersum consilium vix farcimine dignum est. Fundamentum enim verum ad centrum diuertendi nec attigerunt, nec docuerunt, solis nimirum clysteribus, & purgationibus vacantes. Remedium autem fluxiones diuertendi palmarium est Magnes. Si pro loci conditione, dorsum centro, & postea venter centro obuertatur: tunc fluxio omnis, vbicunque in parato emunctorio sit, ad centrum suum reuertitur. Ea postmodum est in centro rectificanda, digerenda, & maturanda in loco, & à maturatione tandem ex centro expellenda. Itaque quid vos errones Medici agatis, iam videte tandem. Fluxiones studetis deriuare crudas, non maturatas: cùm tamen fluxio nulla diuersione in locum alium agatur, nisi in Loco nato priùs maturata probè sit, æstimate iam verò, quomodo in Locum natum illam deducere possitis.

Med. reprehens.

Magnes deriuandarum fluctionum remedium palmarium.

An purgando? Id quidem impossibile est. Vlteriùs, quàm ad podicem, eam minimè deducetis. Per podicem eam exigetis, & quidem crudam adhuc immaturámque existentem, quo facto quidem morbos augetis. Additio ergo est, vt si fluxio in Loco nato hæreat, ibi maturetur, & naturæ elicienda indè committatur. Maturatio hæc fit per *Esse essentificatum* de Lapidibus vini, pro ratione præparationis in lumine experto traditę. Hoc modo etiam sanāda sunt crura vlcerosa, & cancer, & fistulę, ac similes alii. Excipitur tamen *Noli me tangere & Tentigo praua*, quocunque corporis loco sint.

Similiter etiam de sistendo sanguine notate. Vndecunque is manat, centrum semper illius exitus considerandum est. Postea venter dirigatur ad retrahendam fluxionem, & dorsum ad eandem reprimendam. Sequuntur hęc Additiones, vt potiones administrentur, quibus sanguis ad suum centrum reducatur, & furorem ac ebullitionem deponat. Si enim ille instar aquæ in olla ebullientis, refrigeretur, malum cessat. Huc faciunt secundum meum processum aquę Cordiales. Alius sua experimenta vsurpet. Cuilibet liberum est conuenientem suum adhibere. Qualis enim ille est Medicus, qui planè nullam experientiam habet? Totius ars omnis in hoc consistit, vt depingat iam in aliis libris picta, & ficta. Idem processus etiam in hæmorrhoidibus tenendus. Absque eo enim, & maturatione ac infrigidatione, perfecta cura nulla est.

Et hæc de Magnete commentari placuit, ex fundamento eo, quod Natura ipsa docet ac demonstrat. Quæ cùm seipsam & suas operationes euidenter exhibeat: cur iis, quibus facultas commendata Medica est, non licitum sit penitiùs in Experientiam intrare? Vbi enim desinit Philosophus, ibi incipit Medicus. An nō hîc verus est Philosophus id, quod Magnes ipse indicat: Eo cognito, an non Medicum porrò inquirere decrat? Natura producit arborem. Eâ productâ, vt Philosophus ipsa cessat, quid fit? quid sequitur? Tignarius. Vbi natura desinit, ibi incipit tignarius. Is iam ex arbore facit domum, velut arcularius cistam, tornarius cyathum, sculptor imaginem. Idem facere etiam debet Medicus, hoc exemplum imitando, & latiùs rem secundum demonstrationem naturæ extendendo, vt eius ductum ipse sequatur. Nam vt eadem arbor ad multa, non ad vnum tantum bona est: ita & Medicina vna. Quare ad multos morbos extendenda est.

Nec verò in iam comprehensis saltem morbis Magnes vtilis est: sed idem contrahit etiam rupturas, & eas mirabiliter in omnibus ætatibus sanat, & extrahit Ictericiam, ac retrahit Hydropem cum additionibus decentibus, de quibus plura hîc verba facere, nimis prolixum foret: maximè cum omnis processus sit seu consistat in attrahendo, repellendo, in loco digerendo, & rupturam in Didymo &c. consolidando. Hęc ex practica clariùs discuntur, nec opus est, vt imperitis præmansus ille cibus in os ingeratur.

DE NATVRALIBVS REBVS D. THEOPHRASTI HOHENHEMII LIBER PRIMVS

CAPVT I.

De Terpentina.

DE Terpentinæ proprietate commentari primùm hac de causa mihi æquum visum est, quia id crescens arbores Germanię cæteras omnes singulariter superat. Sicut n. Balsamus suę regionis arbores cæteras omnes euincit: ita Terebinthus arbores reliquas Germanię. Cæterùm in virtutis & ort^9 eius descriptione primū vtemur exemplo. Vt crescētia varia ac diuersa ex terra enasci videtis, quodlibet suâ formâ & colore distinctū: ita sua peculiaris forma, suus ortus etiā cuilibet est. Præterea quodlibet etiā crescens fructus suos, qui ad eum modum hominis cessuri sunt, in peculiari substātia profert & exhibet. Sic lactifera animalia, lacte homini suos fructus, ad quos creati sunt, largiuntur. Sic arbores pyris & pomis, &c. suos fructus erogant. Sic Larix bonum suum, quod in gratiam hominis profert, resinæ specie,

ex-

exhibet. Iam verò resinæ in arbore eadem est generatio, quæ est lactis in vacca; secundum cuiuslibet conditionem, naturam, & complexionem. Vacca id sumit ex terra: sic etiam Larix: nos autem dotem illam à larice sumimus. Vt apes mel legũt ex floribus ex quorum succo illud conficiunt: ita nos mel petimus ab apibus. Ita de necessitatibus miro consilio Deus prouidit homini per naturam, in qua summa & exquisitissima scientia latet, cum qua comparari cum omnibus suis artibus homo ne tantillum quidem posset.

De Generatione Terpentinæ dixi, eam conuenire cum generatione Lactis. Vt ex lacte, vaccæ adempto, multa fiunt: ita in varias etiam species Terpentina aptatur. Attendite. Primum lactis principium, hoc est, primum semen, est in terra, & super terram enascitur, & de terra ab animalibus editur, & in animalibus vltimam suam essentiam adipiscitur, & fit lac. Sic & Terpentinæ in terra semen est, ex terra propulsa in eum locum, in quo larices stant. Ibi enim prædestinatio præsens, constitutam concordationem facit, vt duo illa, quæ coniungenda sunt, per ordinationem naturalem conueniant. Et tunc in arbore præsto est virtus attractiua, loco vteri, quærens id in stomacho, in quo præparatur in Terpentinam. Itaque ex stomacho illud effundit in vterum ventris, in quo omnis suæ essentiæ perfectionem adipiscitur. Præterea in hac etiam generatione notate, arborum genera duo esse: Masculum & Fœminam. Eæ masculæ sunt, ex quibus nihil exundat, sed omne in substantiam propriam conuertitur. Talis est Buxus, &c. Fœminæ sunt illæ, quæ hominibus necessaria promunt, citra suæ substantiæ læsionem, vt Larix & aliæ similes.

Terpentinæ & lactis collatio.

Arbores sunt duplices Masculæ quæ. Fœminæ quæ.

Hoc verò inter arbores masculas & fœminas discrimen est secundum substantiam & naturam propriam, quod est inter carnem vaccæ & tauri caro vna & eadem est: minùs tamen est in carne vaccæ, plus in carne tauri, quoad Essentiam carnalem.

Laricis ea natura & proprietas est, vt locis incultis ac asperis montanis gaudeat. Sicut enim domestica & agrestia animalia, ita & domesticæ ac agrestes arbores à Deo conditæ sunt. Vtrobique eadem est differentia, respectus idem. Quòd si larix quidem in domestica loca transplantetur, discrimen tamẽ aliud non adipiscetur, ac si ex montibus dama sumpta includatur in hortum. Et tamen Terpentina ad huc grauius damnum accipit. Si enim ex loco natiuo transfertur, amouetur à lacte genuino, & lac nouum adsciscit, quo essentia eius non æquè ac à lacte materno conseruatur. Videtis sanè, quo discrimine distent terra culta & inculta, etiam iudicio oculorum. Idem etiam discrimen est terpentinæ feræ & domesticæ. Fera in nulla bona terra enascitur: domestica enascitur in terra bona. Et licèt quidem ex montanis transplantetur in plana: Spoliatur tamen sublimibus auris, & concipit aërem infimum, qui eius naturæ admodum aduersatur. Itaque propter alias etiam causas transplantatio concedi minimè potest. Inter eas palmaria hæc est, quòd influentia Terpentinæ à sublimi cœlo in elatos montes, & non in subiectam planitiem decidat. Iam nisi quotidiana Influentia quotidiè nutriat cibétque, iustum & conuenientem suum gradum nihil assequitur. Et cùm Influentia transplantari non possit è sublimitate in inferiora: sciendum omnibus, comprimis Medicis est, quòd quodlibet crescens sub sua influentia sumi debeat, eo loco, quo natura ipsa illud plantauit.

Larix gaudet montanis.

Laricis transplantatio cur noxia.

In transplantata quidem Terpentina virtutes & species omnes æquè ac in vera ac genuina existunt, sed tamen cum gradu imperfecto. Itaque exemplum hoc notate. Vulgus ait, Lupum piscem in hac aqua, quàm in alia meliorem fieri. Nam optimi quique, si in certas aquas coniiciantur, illarum saporem acquirunt, & peiores fiunt. Qui in mollibus educantur aquis, multum differunt ab illis, qui aluntur in aquis durioribus. Quæ aquæ: eadem & terræ ratio est: Itaque eandem quoque transplantationis rationem esse oportet. Sciendum autem & hoc est, quòd sua ætas, suum senium insit Terpentinæ. Quò fit antiquior: eò infirmior. Prima eius ætas ad annum extenditur 60. Ad 60. duplicatum ætas eius media excurrit. Post 60. triplicatum senium eius incipit. Si senescit, concordantia naturalis sese mutuò vnire ampliùs non potest. Nec enim Impressiones spirituales cum corporibus terrestribus coniungi queunt. Hæc omnia eo fine adduco, vt non de larice saltem intelligantur, sed & de cæteris generibus omnibus cum illa conuenientibus. Nec de eo saltem loquor, quod oculi vident, sed de isto, quod est animus & anima, vt suum ipsi præsidium sit, & cum virtutibus suis seruentur. Hac de causa planiùs ista elocutus sum vt hoc loco virtus intelligatur, per quã morbus quilibet sanatur.

Terebinthi ætas quid sit.

Porrò autem & hoc scire conuenit, quòd de Terebintho seorsim potiùs, quam de cæteris scribendum sit. Est enim verus & genuinus Balsamus, ac pro Balsamo omnino habendus, eiusdem naturæ ac bonitatis cum transmarino aut Indiano Balsamus Indicus quidem, etsi, quatenus Balsamus est, nonnullis aliis quoque dotibus exornatus sit: attamen & Terebinthi Balsamus, præterquam quod Balsamus est, peculiaribus quoque nonnullis dotibus locupletatus est. Balsamus autem est id, quod corpora nõn sinit putrescere, sicut duo hi balsami docent. De Balsamo Germanico notate: quòd si corpora eo condiantur & præparentur, nunquam putrescant, hoc tamen obseruato, vt in debita hora excipiatur & colligatur. Vim enim illam possidet ex influentia cœlesti: vt omnino poscat idoneo tempore incidi, & debito ordine conseruari.

Terpentina est verus Balsamus.

Balsamus præseruat à putredine.

Obseruandum etiam est, multa Ethnicorum, velut & præcipuè Romanorum sepulcra inuenta & aperta fuisse, in quibus condita erant cadauera Balsamo præparata, in loculis Alabastrinis aut Marmoreis. Is Balsamus pro Indiano habitus fuit, sed falsò. Nã ipsa probatio & examinatio instituta docuit, fuisse Terpentinam. Iam veræ Terpentinæ nomen duplex est. Si secundum influentiam Balsamæã colli-

Cadauera balsamata inuenta.

Terpentinæ nomen est duplex.

colligitur, *Balsamus* vocatur, & non Terpentina. Si verò in Signis aliis sumatur: tunc Terpentina vocatur. Nam modis omnibus expendendum vobis est exemplum, quod iam affero. Res crescens quælibet à natura, (vt lignum) Balsameam in se naturam continet. Id lignum si in Signis Balsameis deciditur, diuturno tempore non putrescit, nec etiam finditur aut rimas agit, nec oneratur vermibus. Causa hæc est, quòd natura Balsamea in concordantia confirmata sit. Quantum ergo Balsamus potest, & quātum gradatus est, tantum etiam operatur.

Balsamũ crescentia omnia habent.

Cæterùm vt Balsami collectionem etiam intelligatis, sequens exemplum notabitis. Brutum, quod lac fundit, mulgendi tempus & horam definitam requirit. Tempus hoc, prout à natura constitutum est, ita seruandum est. Id si transgrediaris, lac in vberibus concrescit, dissoluetúrque ac diffluet in seipso, acescétque, ac subindè magis magísque corrumpetur. Hinc morbi & ægritudines illud animal inuadunt. Simile quid euenit etiam hominibus. Si stercorum aut vrinæ naturalis excretio impeditur, sequitur Tenasmus, dysuria, stranguria, ardores. Nam horum corruptionis eadem quæ & lactis est ratio. Hoc ita deduco, vt sciatis, ipsi quoque terpentinæ simile tempus ac horam esse, qua à sua Larice auferatur. Suam habet Influentiam, quâ abit in Balsamum: suam habet horam, quâ in Terpentinam abit. Ea enim est hora generationis, quæ vt magni momenti res, singulariter respici debet. Cùm que hora ea in nostra potestate sita sit, quâ excipiatur vel Terpentina vel Balsamus: ex eo patet, vobis Medicis firmamenti cœlestis notitiam ad summum familiarem esse debere. Quam qui non habet, similis est sutori, qui filum torquere nescius, nodulis calceos colligat & constringit. Sed paragraphum hunc adhuc planiùs vobis proponam. Si Terpentina vltra iustum tempus in arbore hæserit: nec Terpentina ampliùs nec Balsamus est, sed fracta & in se dissoluta est instar lactis, nec in ea boni quicquam quærere licet. Quæ indico vobis hoc fine, vt secreta, arcana, virtutes & mysteria, in terpentina latentia, eò exquisitiùs & fundamentaliùs humanis vsibus depromi & erogari possint.

Lactis retentio nemque mala se quantur.

Excrementorũ retẽtionẽ quæ se quatur.

Sed vt informem vos de proprietatibus Terpentinæ, vndenam earum quælibet oriatur, hunc discursum notabitis. Hæc, quæ iam profero, non conuenient cum libris aut scriptoribus cæteris. Quòd verò illi à me diuersi sunt, stultitiæ ipsorum adscribendum est, & tenui experentiæ in illis, quæ omnibus compertа esse debebant. Primùm ergò vim in sese

Terpentinæ proprietates vnde.

1. continet ex Elementaribus corporibus quam corporalitas eius à cæteris corporibus concepit. Semen nimirum, quod ex terra crescit, magna arbor fit. Iam arbor est subiectum, in quod infunditur id, quod ex illa in commodum hominis cessurum est. Deinceps ergo dicendum, vndenam hæc in ictum (al. in horam vel in stirpem) infusio oriatur. Causarum prima est cœlestis Influentia, quæ imprimit & instillat Terpentinam in Balsamum, non secus ac aurum argentúmue à scoria separatur, et metallum purum euadit. Si quæras ex me, cur partum horæ tanti faciam: causem hanc prætendo, quia nimirùm genita res vniuersam mundi machinam in se concludit seu portat, tam purum quam impurum, tam deforme, quam formosum, tam malum quàm bonum, tam idoneum, quàm inidoneum. Et illud quidem tempore horæ per ignem & fornacem, qui ignis firmamentum est, transadigitur. Prout hora fuerit, ita expurgatur à malo, ab inepto, ab informi, ab impuro, &c. Et prout multis sortibus permixtum fuit, ita euadit aptum, pulchrum, purum bonúmque. Et hæc non de Terpentina saltem intelligenda veniunt, verùm etiam de re qualibet ex natura procedente, siue sensibilis sit, siue minùs. Hoc nimirum pacto Terpentina à firmamentalibus Vulcanis in Balsamum transmutatur.

Secundò complexionem suam accipit ab Elementis, nempè ab aëre, cuius naturæ & proprietatis est. Nam hoc ita accipiendum est, quod aër per se corpora omnia, velut & Elementa per se, & quicquid ex Elementis nascitur, peruadat. Ex Elementis autem quatuor res cũ perfecta substantia nascuntur. Qui autẽ fructus sunt Aëris, ab aëre (vt sic dicã) naturãtur. Ideò calidus est & humidus. De gradibus, primo, secũdo, tertio, quartóue, quos sua quadã fatuitate rapti nonnulli medici constituerunt, omnia stulta iudicate. Gradus saltẽ vnus est, nõ plures, non pauciores. Frigiditas saltem vna est in niue: vnus saltem ignis. Quòd autem equa sit calidior, id eius natura est. Et licèt gradus quidem ita in Archamtâ intelligantur vsurpandi secundum maius & minus: ipsum tamen principale vnius Essentiæ manet. Præterea Terpentina Influentiam etiam Medicã habet, quæ ipsi congenita ex creatione erit. Sciendum enim, quòd Medicinæ in rebus naturalibus, quæ spiritus est inuisibilis, in corpus illud fusa sit, velut spiritus hominis in hominem. Et ex tot quidem virtutibus Terpentina constat, seu, in tot virtutes illa digesta est: primò nempe in corpus Elementatum: secundò, in cœlestes Impressiones: tertiò in olympium Vulcanum: quartò, in complexionem chaos: quintò, in spiritum creatum. Iam porrò expediam vobis ipsius vires operationésque secundum quinque differentiarum tenorem, hâc nimirùm de causa, vt eò meliùs & rectiùs vires & virtutes, seorsim quamlibet secundum suam naturam intelligere sciatis, vt ita porrò per Astronomiam & Philosophiam fundamentum in Medicina iacteris, quò ipsa experiẽtia subindè magis magísque in apricum proferatur & eluscat.

2.

Gradus 4. Medicorum ficititii sunt. Gradus est vnus tantum.

Quando ergo, vt dictum est, Terpentinæ in Balsamum transmutata est: deinceps breuiter Balsameas eius virtutes vobis ita expediam, vt in naturalibus Mysteriis, Indico Balsamo illas omnino æquales esse appareat. Primum est de Balsamatione seu conditura defunctorum corporum. Balsamatio autem duobus modis intelligenda venit, vt corpora in Balsameis constellationibus condiantur seu balsamentur. Diei horæ duodecim sunt, quibus firmamentales spiritus motu suo transeunt, quod

Terpentinæ vires & vsus quis. Ad putredinẽ.

indies fieri necessum est. Dico autem, in extrema exstirpatione illicò totam obiectionem fieri debere cum amotione stercorum. Sic enim complexio omnium firmissima manet. Vtrum autem fiat, conseruatio manet seu durat in tempus, quod *perpetuum* vocatur.

Ad venena. Nec verò de cadaueribus saltem hoc dico, quod in gratiam & honorem tantum Balsami protuli, vt nimirum syderea impressio in eo tam apud nos in terra, quàm apud cadauera esse intelligatur: sed multò plùs virium & virtutum apud viuos quàm mortuos deprehenditur. Et inficiari quidem nemo potest, quod ab infectione seu venenatione corporum summi morbi homines lancinent. Nam venenum morbi omnes sequuntur. Vbi autem membrum aliquod ad putredinem disponi non potest, ibi nec veneno locus est. Et quod contra putrefactiones prodest, idem etiam omnibus morbis resistit. Hinc iam sequitur, pestem manare à Firmamento, velut & Balsamum. Itaque simile iungitur simili: & Balsamus vincit pestem eo modo, quia arcem prius occupat, vt iaculationes firmamentalis pestis in motus nihil roboris habeant. Si autem alterum præcurrerit aliud etiam eodem modo meriendum.

Ad febres. Eodem ordine procedendum est etiam in febribus. Ordo autem rerum istarum omnium est, vt medicus cogitet, quomodo balsamus ante omnem infectionem administretur, ne quid veneno corripiatur. Hoc enim scire Medico dignum est, nec requiritur, vt id primùm hic à me doceatur, quandoquidem ea Academiis recentet appulit. Similiter etiam

Ad Apostemata. iudicabitis de Apostematibus tam internis quàm externis, quocunque modo & loco oboriantur, modo hoc caueatur, vt periodus Balsami prior sit. Res ná nque præteritę redeci minimè possunt. Et Balsamus eò directus est, vt prioritatem eligat.

Ad vermes. Præoccupatio similis facit etiam contra vermes. Vbi enim Balsamus irrepit, ibi nulla insecta oriuntur, nec scarabæi, nec vermes, etiam si illos ea stercore oriri naturale sit.

Fieri non potest, vt morbos, ea causa putrida nasci solitos, sufficienter enarrem. Vtcunque verò nominentur: tu dicto iam modo procede. Hoc vobis inculco Medici, planéque spero, tantùm vos in Academiis didicisse,

Experientia nulli noxia. vt intellectus in nullo deficiat. Plenéque mibi videtur, experientiam medicam in nullo vobis futuram esse noxiam. Quòd verò ego à vobis discrepo, causa hęc est, quia & vos discrepatis à me.

Porrò scire etiam debetis, sicut in formatione disserui, quòd in partu per firmamentalem Vulcanum impurum à puro separetur. Iam in terpentina sunt quędam immundicies, ex Saturnina & Martiali impuritate, quæ omnes bonas ab influentia datas virtutes impediunt, ceu rubigo ferrum. Fulmen autem eiusmodi est, vt Vulcanus in partu Terpentinę illas consumat, velut ignis lignum. Purgatione hac facta duę nonissimæ virtutes apparent, nempe, quę ab aëre, & quæ ab Immisso spiritu Terpentinæ inest.

De aëre, sicut, Astronomia docet hoc sciendum est, quæ nempè a. ris naturalis generatio, & eiusdem quolibet tempore mutatio sit. Tum & Physici estis, vt illius aëris conditiones noscatis. Properate ergo ac animaduertite: Sic demum à morbis illis præseruari eritis. Melius est præuenire, quàm Firmamenti violentiam capestare.

Denique notate etiam de Terpentinâ quomodo illa cruda suos vsus homini conferat, vel non conferat. Nam preparata, ac sine additione parum præstat. Sed & hic velim secundum meam experientiam me à vobis intelligi. Cæteri suam quoque proferant.

Præparandi modus hic vnus est, vt cum forti rubeo vino bene coquatur, & priusquam vinum omne insumitur aqua cyclaminis prius imbuatur, & in loco frigido abluatur, & in simili conseruetur. Vulneribus si instilletur, & illa cerato Emplastro obducantur, seu pro lege vulnerum deligentur, vulnera Saturnina sanantur. Correctio eius pro qualibet vulnera talis est, vt ea parte dimidia adiiciantur vitelli ouorum, & vulnera postea, vt supra, deligentur. Quòd si natura sois superflua carnè vulneribus ingeneret, veluti strumas in homine: tum prædicto Emplastro adde Alumen vstum, aceto præparatum. Sic caro luxurians citra omnem dolorem exedetur: tu saltem vide, vt ab experientia instructus sis. Nec enim quiuis qui vinum in manu habet, illud decenter bibere potest. Etsi aurali quoque additiones supersint: eas tamen vsurpari, consultum mihi non videtur. — Terpentinæque præparatio.

Porrò de Alchimia, quæ semper ad summas vires spirat, notate, quòd humani vsus gratiâ ipsa Terpentinam deduxerit in destillationem. Ea primò destillata: postea in experientiam recepta fuit. Illi autem qui medicinæ imperiti fuerunt, pseudomedicis, tanquam sua opinione doctis, hanc experientiam assignarūt qui tamen iam à primordio rerum bonarum artium contemptores semper extiterunt, in solis cocturis desudantes, deque nullo alio solliciti, quàm vt oculis satisfaciant. Hi nihil quicquam huius tentarunt, aut experti sunt, sed ęgros emori & perire siuerunt, qui tamen restitui facilè potuissent. Hoc autem iam meo sæculo experientia hoc mihi monstrauit, quod Destillatio hæc in duritie corpus sit summum, ad illam auferendam, hac tamen distinctione obseruata, quòd nunnullæ durities sint in splene, quędam in Hepate, aliæ in aliis internis partibus, velut & in externis, vt sunt nodi & calli. In summa, quicquid villosum aut venosum, aut osseum, cartilaginosúmue est id omne eo exstirpatur, hac tamen cura addita, vt Appropriata, in suis gradibus commisceantur: velut in *Nodis Podagricis Essentia Mummiarum*. Et sic in cæteris.

His iam comprehensis, Balsamo & Terpentinę, quantum quidem per experientiam mihi constat, colophonem imponam. Ea vt à me incepit: sic spero fore, vt cum amplissimo gaudio vera & probata ab aliis inueniatur. Hoc hic reperendum iterū est, quod venaū vulneribus instillata, venas ab omni noxa pręseruet, ac dolores etiam Podagræ mulceat.

In-

Vernix optimus ex Terpentina.

Insuper si Terpentina in suum vitrum decoquatur, idque vitrum postea debito modo destilletur, & cum Carabe soluatur: nullus eo subtilior inueniri vernix poterit, si illinatur, & illicò siccetur. Idem vitrum si cum tegularum puluere supra ignem permisceatur, pauimenta adeò firma & solida dat, vt etiam lacus ac horti illis citra omnem putredinem & corruptionem excipi seu concludi valeant. Etiam hydrargyri magna copia, citra euanescentiam in illo rectè conseruatur. Quæ plura de eo scienda sunt, alus codicibus occurrent: quæ huc reduci non conuenit.

CAPVT II.

De nigro & albo Ellebero.

DE duobus Elleboris scripturus, hoc primum assero, Elleborum alium hactenus vocatum fuisse album, alium nigrum, propter colores, album, & nigrum. Non autem ex hoc, sed ex proprietatibus, duabus hisce radicibus insitis appellatio constitui debet. Si ergo verius à virtutibus denominari licet: debet albus Elleborus vocari Innior, & niger Senior, seu radix alba Iunior, & nigra Senior. Nomen autem Ellebori remouendum est, ex causa, quam iam tradam. Duæ hæ radices virtutem vnam & eandem habent. Hoc saltem discrimine distant, quòd Iunior iuuenibus, & intra 50. annos constitutis conueniat & adhibenda sit: Senior autem illis, qui 50. annos iam excesserunt. Et hoc non de Elleboro solo, verùm etiam cæteris herbis & radicibus omnibus, quæ duplicis sunt generis, Mas scil. & fœmina, verum quoque esse iudicabitis. Non quod verè Mas ac fœmina sint, sed vt ex illo discrimine intelligat Medicus, aliam iuuentuti, aliam senibus porrigi debere eo modo, quem iam de Elleboris traditurus sum. Medicorum certè hoc delirium cumprimis graue est, quòd intelligere minimè potuerint, aliam esse rationem & medicinam iuniorum, aliam seniorum, adeoque duas officinas naturam condidisse. Nam inconueniens est, vt senex iuuenum medicina, & contrà iuuenes senum remediis vtantur.

Ell. albus est iunior. niger senior.

Mas & fœmina inter herbas quid.

Medici reprehēs.

Pro declaratione horum exemplum vobis affero de Lunâ, quæ singulis mensibus renouatur & repuerascit. A pueritiâ vsque ad ætatem mediam est plenilunium, vbi ætas prima abiit. Postea incipit senium, & illa decrescit, dum penitus vanescat. Lunæ hæc constitutio præfigurat vobis iuuentutem & senium hominum. Et sicut alius status est in augmento, alius in decremento: sic certum etiam discrimen est iuuentutis & senij. Et cuiusuis Medici est, Lunæ naturam & conditionem solidissimè intelligere. Ita fiet, vt etiam hominis ætatem, qualis sit, nouerit. Ex Lunâ namque ea discenda est. Illa verus & genuinus liber est, non is, qui atramento descriptus est. Sic aliud etiam herbarum genus in augmento Lunæ, aliud in eiusdem decremento vsurpandum est. Id vulgo Mas & fœmina dicitur. Mas est primæ, fœmina secundæ ætatis. Sciendum præterea etiam est, vniuersa, quæ numeris subijciuntur, duobus numeris contineri. Si duæ partes componuntur, res integra est: vna quælibet per se pars integra non est. Quid enim ætati iuuenili prosit Elleborus senior? quid alteri ætati commodet Elleborus iunior? Si autem sunt simul, iam perfecta medicinâ instructus est homo, tam iunior, quàm senior. Interim tamen, cum iuuentus & senium vnà consistere nequeant, sed vnum alterum aboleat, ac iuuentus non opus habeat senio, nec senium iuuentute, similiter & Luna tantùm iunior non simul etiam senior, aut senior tantùm, non etiam simul iunior existat: ideò Deus hanc Medicinam in duas partes diuisit, quarum nulla alteri obstringitur.

Ætatis hominis cum Luna collatio.

Numero duplici omnia subiecta.

Noscenda autem porrò etiam est quælibet differentia morborum primæ & secundæ ætatis. Alterius enim naturæ est Apoplexia in prima, alterius in secunda ætate. Sic etiam alia medicina in prima: alia in secunda. Iam verò in Elleboris integra & perfecta cura est Apoplexiæ, discrimine tamen habito iuuentutis & senectutis. Perfecta inquam in vtroque curatio est, modo tamen morbi diuidantur. Exempli causâ. Duplex est Podagra: vna primæ, altera secundæ ætatis. Et Elleborus est integra eius cura, & integra eius cura est in Elleboro. Vtræque autem in eadem radice vnà consistere non possunt. Ideò diuisionem fecit natura ipsa, ne destructio in vnum congereretur. Memori ergo semper animo tenete diuisionem herbarum, diuisionem ætatis, diuisionem medicinæ, diuisionem morborum, & diuisionem Lunæ. Hoc enim Naturæ Mysterium & secretum est, cuilibet Medico, ex Astronomia nato palpabile. Pseudomedicis, vt adomnia respondeamus, necessitate nulla mouemur.

Ætatis morborū cognitio Medico necessaria.

Nec verò leui saltem hac cum instructione vos dimitto: sed veris Medicis hoc cumprimis inculco, quòd diuisio ex natura oritur ita, vt quodlibet ad suum locum, & eò, quò debet, deducatur. Ita & Medicinæ vires ad debita & conuenientia loca deducuntur, nec aliò sese adigi patiuntur. Multò minus medicina in senium compellitur. Testa oui ad locum suum se recipit, sic etiam vitellus. Vitellus se rubinat, vt ita dicam, & testa crystallatur, seu in formam crystalli reducitur, per artem, sic etiam quodlibet contrarium in suum se locum confert, si artes in aliena subiecta conijciuntur.

Ell. integræ curat Apoplexiam.

His constitutis, operæ pretium me facturum esse censui, si Elleborum nigrum describendum susciperem, quænam scilicet eius virtus sit in secundam ætatem: idque hac de causâ, vt iunior eò rectiùs intelligeretur. Principiò ergo notate de Ellebori nigri viribus, quas in foliis conditas habet post præparationem. Nempe in signis conseruationis decerpi & in vmbrâ aëre sicco probè siccari, & minutissimè teri, denique cum tantillo sacchari permisceri debet. Hæc pulueris præparatio est. Veteres quidem studiosè laborarunt, vt huius pulueris veram Essentiam compararent. Ad ipsum tamen finem non peruenerunt, vt herbam in purum Esse reducerent. Vnde in Recepto præmemorato subsistere coacti sunt. Conatus eorum hæc causa est. Pulueris natura & proprietas conclusa est in tale Arcanum, qualis est is, qui quinquaginta annos transgressus, alteram

Ell. nigri præparatio quæ.

Elleb. nigri præparatio quæ.

Vsus & operatio.

ætatem attigit,& quotidie,manè & vesperi,puluere eo vsus est ea quantitate, quantam tribus digitis capi seu comprehendi licet. A iugi huius vsu decrescit senium, velut Luna, vsque ad constitutum mortis tempus, quod perpauci expectant. Hanc virtutem Natura Mysterialiter ex vniuersa Machina mundi, pro conseruatione Microcosmi disposuit. Hic enim in vno Arcano quatuor Elementa continentur, quo quidem quatuor Elemetorum infectiones expelluntur. Id vocatur defensiuum senectutis.

Defensiuum senectutis quid.

Cæterùm non cuiuis dicto modo puluis iste æqualiter administrandus est; sed conuenit Medico etiam considerare simul cuiusliber sanitatem, vt pro eius ratione administrationis dosis temperetur.

Porrò, non frustra in hoc Essentia ipsa quæsita fuit. Quæ enim ea vsquam herba est, huic similis? Aut quæ ea herba est, quæ alteri ætati tam firmam, vegetam & diuturnam vitam conferre possit? Preseruat enim ab omnibus, externis infectionibus,& internis putrefactionibus, hominemque in eo statu, in quo editus est, conseruat, vt citra morbos ætatem secundam attingat. Ideoque dignum & operæ pretium est, purum ab impuro separari. Hoc purum extractum, quis non Balsamum perpetuum vocitaret? cùm viribus eius omnino respondeat, & ad horam præstitutam perducat? Nec hæc vobis creditu indigna videantur. Hoc enim causæ Guttæ tolluntur, & futura lepra cum radice euellitur, nec vllus alius similis morbus oboritur. Exemplo rem cognoscite. Sua sunt momenta in Astris; in quibus qui nascitur, nullis morbis obnoxius est. Sunt alia etiam, in quibus nati eum perpetuis morbis conflictantur. Iam si hominum talia momenta sunt, ab ipsa natura impressa: cætera etiam crescentia ex natura producta, eodem modo tincta & illis appropriata erunt, ita vt vtrobique vna natura & Essentia, & conseruationis impressio sit, quâ ad suam vtilitatem homo ceu à tinctura quadam tingatur. Et tantum de foliis Ellebori nigri vobis constare volui. Vbi hociuxta quoque teneri velim, opus scilicet esse, vt sub præsenti constellatione separatio puri ab impuro cognoscatur, Quò enim inferior hostis, eò potentior medicina requiritur.

Balsamum perpetuum quid.

De Elleboro Seniore.

VT de radice eius loquamur, sciendum est, eam quatuor morbos expellere: nimirum Caducum, Podagram, Guttam, & hydropisin. Hic discrimen quoddam tenendum est. Quilibet enim morbus duplex est: Corporalis & Spiritualis. Aduersus hoc duplici etiam instare Medicus Medicina debet, vt alterâ respiciat corporalitatem, aliâ spiritualitatem. Quantum ad corporeum, de eo hic loquemur. Quantum ad spirituale, processus eius ibi traditur, vbi de illo morbo disseritur & tractatur. Vbi ergo eiusmodi morbi spiritum suum in corporeis habent, vt sine corporibus illis subsistere non possint: ibi spiritus vna cum corpore decedit. Si autem adsit impressio syderea, totius artis summa deinceps sequitur. Et quo pacto quatuor illi morbi virtute huius radicis curandi sint, iam in sequentibus trademus.

Ell. nigri radix 4. morbos curat. Morbus omnis est duplex.

Quomodo per seniorem Ellebori radicem Senior caducus curandus sit.

DE rebus purgantibus notandum est, inter eas contineri hoc discrimen, quòd aliæ humores viscosos purgent. Cæterùm etsi eos purgando quidem tollant: ipsi tamen morbo specifico nihil adimitur. Hinc patet, Humoristas morbos omnes in Humores collocare; vnde etiam hæc ipsis nata ars est, vt non nisi perpetuò purgent. Sed nec quicquam proficiunt ita, cùm interim ægrum miserè perdant. Quòd si explorata haberent medicamina laxatiua specifica, iam demum verâ viâ incederent. Itaq; de radice Ellebori nigri scitote, ipsam duplicé purgandi vim habere: alterâ in specificis: alterâ in crudis humoribus. Vnde vtroq; modo Epilentiæ cura esse potest. Hinc autem colligitur, propter crudos & crassos Humores serò purgandum esse, ne ægro ea res malo sit. Simul tamen ac vnà secedit etiam corpus Epilenticum, & extrai sese accommodat. Medicus ergo ita pensus sit, vt tempus, ac ordinem administrationemque ad ægroti conditionem dirigere possit. Sed in initio Medicinæ radix præbebatur per se cruda comedenda; posteà in lacte: tandem cum aliis permixtionibus. Iam verò cum morbus sæuior sit hodie, & venenum hoc tempore intensius euaserit: requirit vtique necessitas, vt Medicus ipsam etiam Medicinam intendat & exaltet, ne quâ parte morbo infirmior sit. Aduersus ergo morbum illum consilium & experientia mea hæc est. Sumatur Radix viridissima seu recentissima, & cum Spiritu vini ex illâ Humor & Oleositas omnis extrahatur: Postea separetur iterum Spiritus vini, donec ipsa Essentia Radicis præcisè supersit citra omnem additionem, dulcerata. Hæc Essentia à veterum medicorum processu in eo differt, quòd non multi humores & phlegmata, sed potius ipsum corpus Epilenticum exeat. Qua de causa etiam processus iste illo priore tutior, adeoque hoc tempore efficax purgatio & cura est. Prodest tamen etiam, si ad extractionem sumatur Viscus Quercinus, & pyrethrum, & semina pæoniæ vt horum spiritus medicinalis concurrat, ac veteris Ellebori radici incorporetur mixtimque omnia in certa dosi propinentur. Et notandum est, rem non festinanter, sed sensim vrgendam, secundum conditionem personæ, morbi, regionis & cæterorum.

Humoristarum error.

Ell. nigri radix duplicitet purgat.

Ell. radix olim vt purgabatur.

Ell. radix praeparatio Theophrast.

Additio.

Quâ ratione radice Ellebori nigri inueterata Podagra curetur.

INitio, Podagra est duplex; vna ex sanguine: altera ex de fluxionibus capitis orta. In sanguinea podagra sanguis ipse sæuit, instar rabientis canis. Per Astronomiam enim probatur, sanguineam podagram ex canicularibus concitari per ipsorum influentiam: quod suo loco satis demonstratur. Contra hanc Podagram Elleborus non prodest, sed tamen contra alteram. quæ oritur ex fluxibus, siue salsis, siue acidis, siue acribus, siue corrosiuis. Illæ enim fluxionum conditiones, non calor, non frigus, non humiditas, non siccitas, podagræ causa sunt. Quòd si calor quidem aut frigus, &c. sentiatur: id tamen

Podagra est duplex.

Podagra sanguinea quæ curari nequit.

ab

ab accidente prouenit tantùm, ob laborem & conflictum, quem nouit sanum & morbidum. Quos ergo defluxiones huiusmodi sollicitarunt his veteres genuini Medici Ellebotum adhibuerunt, & per illum præbitum podagricos purgarunt. Est enim radix eius naturæ & conditionis, vt ex omnibus laxatiuis, veteribus quidem notis, omnium sit optima ad defluxiones arcendas, & ex toto corpore extrahendas. Ista tamen purgatio ad modernorum medicorum regulas & morem composita minimè fuit: sed simpliciter & prudenter instituta fuit, elisis Receptis ex Syrupis, & cæteris inanibus additionibus. Radix per se & solitaria administrata, & ægris quotidie, non semel & confertim, porrecta est. Sensim enim ac lentè, & cum tempore in chronicis morbis purgationes institui debent. Seniore Ellebori radice ita præparata, vt quotidie data pro ratione personarum & morbi operetur: natiua & congenita sua facultate fluxiones ita curat, vt nedum vlla ex omnibus radicibus aut herbis huic inuenta similis sit. Hoc curæ ac cordi esse debet Medico, vt ex solà hàc radice purgationem sufficientem quærat.

Ellebor est purgatiuis optimū.

Chronici morbi lentè purgādi.

Sed tamen & hoc publicè notum est quòd, etsi pluuia recens lapsa quidem desinat, & iterum siccetur, nihilominus tamen paulò pòst alia insequatur, quæ paludes & riuos rursus compleat & inundare faciat. Hàc de caussa opus est, vt correctio quædam addatur, ne noua defluxionum generatio postlimino fiat. Ea additio deinceps omnium maximè necessaria est. Ea inquam additio veteris Ellebori radicis correctio longè optima est. Hoc pseudomedici illi non expendunt, sed idipsum, quod purgat, corrigere & inhibere satagunt. Hinc Terram sigillatam & alia adiiciunt, quæ omnia medicinæ cumprimis aduersantur, & radicis vim infringunt: cum tamen illam vires suas natiuas retinere potius, & secundum illas acui ac promoueri magis, quàm impediri deceat. Vera autem & legibus Medicis consentiens correctio hæc est, vt post primam humorum amolitionem id præstetur, ne deinde iterum cumulentur & inundent. Hoc per radices duas, Benedictam Garyophyllatam, & Acorum commodè impetrari posse, in propriis illorum capitulis recensui: quod ob id hocloco iterandum minimè est. Fieri etiam solet, vt plura plerunque accidentia podagram comitentur, de quibus priscis nihil constitit. Indies enim ac subindè illa magis magisque inualescunt & geminantur. Et hoc in caussa est, cur hoc nostro tempore peculiaris de podagra liber conscribendus sit, vt accidentia illa suis congruis remediis tollantur. Quæ de radice hîc dicuntur, ea causam palmariam & fundamentum ipsum seu originem spectant, in quibus rhombus & cardo præcipuus rei vertitur. Nulla ergo ratione vis Laxatiua radicis infringenda, sed omnino augenda & stimulanda est. Modus is omnium est optimus, quem in eius extractionis initio docui. Plus etiam confert, vim eius in spiritum vini extrahi & ita præberi, quàm eam crudam præberi. Modus tamen omnibus ea est purgatio vtilis.

Ell radicis correctio q vbus sal.

Caryophylata & Aco ā Ellebori correctiua.

Qua ratione per seniorē Hellebori radicem vetus Apoplexia aut Gutta curari debeat.

ANnte omnia scire refert, Guttam esse fluxionem, in articulos vitæ & sensus seu motus factam. Fluxiones autem multiplices aliæ quoque sunt, & ipsæ in loca & membra illa fientes, apoplexiam tamen nullam inducentes. Ideoque discrimen rectè notandum est. Fluxio nimirum si cadit, fieri id debet non aliter, ac si Chirurgus alicui venam vnam aut plures pertundat, & in eodem Puncto, quo vena rectè & ex ordine fluit, accidat, vt phlebotomatus incredibili celeritate cum sano corpore commoriatur. Sic ex centenis & ducentenis venam secantibus vix vni, imo interdum nulli tale quid euenit. Cæterum huius euentus caussa est sola influentia, & illius hominis natura. Apprimè ergo decet Medicum esse Astronomum, qui hæc talia sciat & intelligat, vt inspera tis illis casib. præuenire possit. Idem fit etiam in Apoplexia. Pono nimirum, tempus instare, quo fluxio Epidemialis grassetur, quà tamen ex omni populo vix vnus, duo tresue tangantur aut corripiantur ita, vt repentina morte cadant. Sed vt de phlebotomia dixi, id ita ab influentia dependet. Idem etiam experimur fieri circa vulnera, vt minùs lethalia, lethalia fiant, & contrà. Quod vt ex imo fundamento hîc deducamus, opus non est.

Gutta quid.

Apoplectici vnde fiant.

Proindè sequitur iam virtus Ellebori nigri radicis, secundum id, quod adeò exquisitè & penitè omnes Articulos, Poros, Neruos, Loca &c. pertimetur, vt nihil in toto corpore relinquat, quod non pereret. Permasione illa accurata & exquisita, locus affectus etiam inuenitur & attingitur & ex eo caussa lædens emouetur. Virtus ergo radicis à Medico non infringenda, sed acuenda & citra additionem exaltanda est. Ipsam enim tanta industria & peritia natura congessit, composuit, & in vnum Receptum comportauit, vt, quæ quidem ad 4. dictorum morborum curam requiruntur, nullis additis compositum illud meliorari possit. Impurum saltem à puro separa, & hoc vtere: sic rectum processum tenueris. Nihil autem te pharmacopœorum sordida coctura moueat, sicut mouentur, qui in Academiis regnant, & In pharmacopoliis suum paradisum simul & Cœmiterium quærunt.

Apoplexia vt ad rad. Elleb. curetur.

Vsitatum autem est in Gutta illicò ac statim vehementerq; cum magna dosi purgari: cū & in aliis morbis vrgente necessitate idem fiat, sicut hæc periti Medici iam antè scire debent. Etsi verò hoc modo fluxio quidem loco amoueatur: Essentia tamen naturalis adeò fortiter concussa est, vt noxa omnis per illam euacuationem penitus tolli non possit. Requirit ergo necessitas, vt additiones vsurpentur, ad deiectū illud rectificandum & restaurandum. Neoterici additionem in hoc consistere arbitrati sunt, si Recepta sua longa serie cōcinnent: quod apertè erroneum est. Additio enim vt breuiter dicā, eius est tantùm, quod ad medicinam aliam pertinet, si ipsa plus præstare non potest, & officiū suum egit, & tamen aliquid adhuc superfuit, vt illud quoq; assumatur ad aliam medicinā, quæ idū vocatur Additio aut Correctio. Ea Additio perti-

Additio quid sit.

net ad capitulum de integra seu perfecta cura Apoplexiæ seu paralyticos.

Quo pacto Hydropisis per Ellebori nigri radicem exigenda sit.

Hydropisis quid sit. QVid Hydropisis sit, satis patet: nempè *inundatio aqua in cauitatibus hominum facta.*
Laxatiua vehementia quæ sint. Hydropisin curandi fundamentum vniuersum in hoc consistit, *vt aqua illa euacuetur ita, vt a toto corpore abscedat.* Ex Laxatiuis autem medicamenta multa sunt, quæ violenter & serò expellunt, veluti *Scammonea, Esula, Coloquinthis, Catapuria, Cortices Sambuci, &c.* Quæ quidem etsi expurgent omnia, & his etiam plura sint: vera tamen & genuina non sunt, quæ à Natura ad hydropisin præstituta sint. Duo saltem eorum sunt, nimirum Elleborus, & adhuc aliud. In duo hæc (*nisi Dei potentia & negligentia temporis obstent*) spei & fiduciæ plurimum ponendum est, vt per quæ etiam multi admodum senes curati sint. Hic autem non ineunda est via, quam decoctores illi ministrant purgationib. & syrupis more suo mordicùs terunt: sed ad normam Chronicæ curæ, senioris Ellebori radix pura & non adulterata administranda est. Ita fiet, vt primùm superiores humores & cataclysmi circa pectus, stomachum, pulmonem,
Hydropisis quib. viis euacuetur. iecur, splenem, fluctuantes, tollantur. Postea pudenda, & coxæ indies plus minuentur, donec tandem etiam pedes, suræ, malleoli, & denique venter, detumescant. Sic enim in nonnullis vnda supernè exoneratur per vomitionem: alijs minùs. Quidam euacuantur per aluum, aliqui per lotium, per sudorem, & loca alia. Hotum tamen nihil tentet Medicus, qui nihil nouit, quàm quod in Academiis arripuit. Sic nec Empiricus. Opus est, vt didicerit conuersari cum ægrotis, quos ita tractet, vt sutor tractat & conuertit calceum. Sciendum tamen etiam est, requiri hic Additionem & correctionem, quò membra læsa restaurentur.

De aliis etiam Virtutibus in Ellebori nigri radice latentibus, commemoratio generalis.

ELlebori nigri radicis virtutes non ad dictos saltem 4. morbos extenduntur: sed plures adhuc aliæ etiam sunt, hic sigillatim minimè recensendæ. In genere de viribus huius radicis hæc notate. Quæcunque à cæteris Laxatiuis expelli non possunt: ea ad radicem hanc pertinent. Est enim extremum medicamen, quod cætera omnia claudit. Melius autem est, hæc medicum considerare in principio: vt in initio statim faciat, quod faciendum est postremò. Et vires hæ non viris saltem, sed & fœminis accommodatæ sunt, quoad commemoratos iam morbos. Nec in his saltem, sed & in aliis fœminarum abditis morbis, hîc non pandendis, medicina hæc singularis est. Quicquid per hanc radicem non purgatur, id nulli alij medicamini cedet, siue mola sit siue Restrictio.

De Radice Ellebori iunioris seu Albi.

RAdix ellebori iunioris eodem planè modo adhibenda ac senioris, sed in primæ ætatis hominibus, ideoque nihil amplius de illa dicendum, cum omnia hoc capite de seniore plane explicata fuerint. Sciendum tamen vobis etiam est has radices omnem immunditiem ex stomacho tollere & omnia febrium tentoria, omnes putrefactiones febres generantes, ipsasque febres putridas omnes defluctiones, aurium, dentium, oculorum dolores causantes vt & destillationes capitis ex quibus Arthetica Gutta Sciatica prouenit.

CAPVT III.

De Persicaria.

NAtura quodlibet à se productū suis peculiaribus Signis, per quę vires eius cognosci possūt, manifestissimè notat. Quare si, quę natura dotauit, scire desideretur, à signis rerū petendū, quæq; virtus earum sit, perquirendū erit. Medico siquidem apprimè sciendum, virtutes
omnes rerum naturalium à signis earum optimè cognosci. Sequatur indè, Physionomiam & Chiromantiam rerum naturalium à quouis Medico ad summum esse intelligendas: aliàs nullum Naturæ potest arcanum certum reperiri iuxta veram Essentiam. Optimum exhibet exemplum persicaria, *Sanguis aquaticus*, aut *Piper aqueum*, quod signis manifestissimè suas patefacit vires atq; virtutes, à quib. etiam optimè cognoscitur quid in eiusmodi herba lateat. Nec est quod miretur quispiam, signa rerum proponere me. Nihil enim à se natura dimittit, quin prius extrinsecus notet, quod intrinsecus occultatur. Manifestissima in hominib. videtis exempla, quæ vos minimè fallunt, eorum internas inclinationes & animos indicantia: cùm nihil in eis tam occultum, quod non exterius aliqua nota signatum sit in cognitionem. Eiusmodi Signaturæ cognitio prorsus in obliuionē transiit apud Medicos, & eius vsus vnà periit, vnde maximi quidem errores orti sunt, videlicet quod ab eo tempore hactenus, Medicus nullus nec scribens in medicina iuxta verum istud fundamentum scripserit, quid in rebus naturalibus contineatur. Quotquot eorum exstiterūt, solùm ex auditu, ac cæca prorsum hominum experientia describerunt eam. Quicunq; de rebus naturalib. scribere cupit, signa sibi proponat earum oportet, ex quibus idipsum cognoscere debet experientia quod scribit. Nam prout homines ex fructibus suis cognoscuntur, ita & herbæ, suis ex signis inuestigantur. Quemuis igitur
Medicum verum sequi fundamentum oportet, non ex auditu aliquid agere. Maximè cuperem, Naturales Magistros plus in & ex natura discere, quàm saltem garrire. Si ergo fundamentum verum sit inquirendum, à Magica scientia primùm inchoandum erit, atque discendum. Si Medicus de naturalibus corā ægro dixerit: Hæc est istius aut illius rei natura, & Magicam ignorauerit artem, vt fatuus loquitur. Quid est quod quispiam ex auditu loquatur? Si naturam herbarum cognoscere vultis, præsens hoc à me positum sequimini documentum, & Dioscoridem relinquite, & Macrum & alios, ne ex auditu addiscatis quicquam. Natura tam egregiè dotata est à Deo, vt non ex auditu, sed ex sua luce propria debeat inuestigari, in solido suo tantùm fundamento, non autem in arena. Hæc à me eo tameo dicta sunt, quòd multi scribunt herbarum fictam historiam, non ex vero fonte, sed potius molem super auditum & arenam

Signaturæ vires & necessitas.

Medici officium quod sit.

Medici doctrina ex luce naturæ petenda.

& arenam ædificant. Medicum verum decet ponere solidum, fixum & stabile fundamentum super lapidem, id est propriam experientiam, & non super arenam, hoc est auditam ab aliis opinionem. Quandoquidem vt nemo possit errare, Natura suis in obscuritatibus & occultis viribus lucem addidit in Signis, quæ vobis addiscenda solummodò proponit.

Possetis enim ei sic obiicere: *quis potest herbas introspicere, quid in ipsis lateat?* Signa illarum inspice: & videbis omnia, quæ in ipsis latent. Barba rufa, nigra, vestitus, gestus, habitúsque, hæc omnia signa sunt. Ex his noscendus vir seu homo est. Iam habetis fundamentum ad inquisitionem omniũ Secretorum naturæ, vobis propositum per sua Signa, quæ manifestò cunctis natura ob oculos ponit.

Videte iam, ô Vos Medici quidnam diceretis, vt potè vanos omnique scientià vacuos libros, quibus fundamenti nihil inest, & quos tamen obstinatè sequimini: verùm ipsam naturam nullà ex parte cognoscere satagitis: tales estis vos. Quapropter vt vos meliùs doceam medicinæ fundamentum inuestigare, coactus sum vobis Aquatici sanguinis vires detegere. Non enim satis foret me dicere: *Hoc aut illud efficit*, verùm qui & qua ratione id faciat, fuerit æquum exponere: quo facto, plura cognosci poterunt quàm scripta fuerint vnquam. Et cùm ad signa tam ardnè vos in perquirendis naturæ mysteriis sollicitem, eaque solum à signis cognoscibilia esse dicam, ideò porrò notate, quare Sanguinem aqueum proposuerim ex signis suis declarandum, per quæ vires eius atque virtutes

Theophrasti scientia vnde acquisita. ausus sum conscribere: non ex auditu quopiam ab aliis, sed iuxta veram iustamque scribendi rationem, in dubio nullo modo positam neque fundatam, aut in eo, quòd quandoque bene successerit alicui iam nihil in alio possit efficere: verùm ex integro fundamento, prout in ipsamet natura habetur: ita scribendum & non aliter bonis est. Hæc sunt illa signa, per quæ virtutes eius experiendo comperi: nec solùm de hac herba, sed etiam de aliis, ac rebus naturalib. omnibus, qualibet in sua natura conditioneque.

Persicariæ signata quæ sint. A sanguineis igitur maculis in persicaria virtus eius cognoscenda. Hoc est Signatum eiusdem, indicans in eo peculiarem naturam atque virtutem existere supra cunctas alias

1. herbas. Est influentia carnalis, quæ suum ex elemento subiectum accipit.

Cùm ergo sanguineæ guttæ syderum Signatum existant, id merito proponendum erit, vt ex eo iudicium fiat. Quapropter medicum Astronomum prius oportet esse, vt ex arte hac virtutes rerum iudicet.

2. Præterea etiam aliud Signatum habet persi-

3. caria, vt pote formam & figuram. Item adhuc aliud, nempe gustum. Ex tribus eiusmodi signis virtutes cognoscuntur in herba hac existentes, & non solùm in ista, verùm etiam in aliis omnibus. Quicunque de herbis, & aliis rebus naturalib. scribere cupit, ex Signatis id faciat oportet. Ad hunc modum reperietur verum fundamentum, vt nihil in eis tam occultum existere valeat, quin veniat in lucem. Dicere possum igitur, hactenus malè de rebus naturalib. scriptum fuisse, quod ex auditu solùm ab aliis idipsum, per incertas experientias, & non ex fundamento vero naturalis scientiæ factum sit. Signatura enim Scientia est, per quam occulta rerum omnium inueniuntur, & præter quam in similib. veri fundative nihil fit, nisi vanum atque friuolum, quicquid attentatum fuerit. Si verum itaque Persicariæ fundamentum intelligere volueritis, primò sciendum erit vobis, ad quid conducat, & quibus conueniat: quo

Signatura quæ.

cognito iam planum erit, quà ratione hoc aut illud efficiat, quibúsve viribus. Persicaria igitur est Attractiuum Influentiale, ita vt per influentiam quam habet in se, tum per vires attractiuas, omnia vulnera, necnon vlcera persanat. Vti per exemplum: Sol ex terra sursum attrahit omnem humiditatem: superfluam in ea & non necessariam. Quâ de causà redditur illa frugifera & macra: vnde hoc etiam fit, vt rorem & pluuiam absque sui detrimento recipere valeat, & incorporalitate sua prorsum perfici. Nec solùm id Sol efficit, verùm etiam omnia sydera vires habent attractiuas, quibus à terrà humiditatem attrahunt quæque iuxta suas proprietates. Sic ergo hinc sequitur, non in syderibus tantùm attractiuam hanc facultatem haberi, sed in omnibus etiam aliis corporibus inferioribus. & materialibus, quorum quodque peculiariter in sua natura vim suam attrahentem habet. Indè sequitur, inferiorum quoque Attractionem, potestatem non tantùm in homines operandi habere, verùm etiam in superiora sydera, non secus ac ista supernè deorsum in nos habent. Ex eo enim contingit, vt inferiora corpora videlicet potus atque cibus inficiantur veneno, quod attrahunt ex elementis illud imprimentibus eis Influentià quâdam: quod hoc loco declaratu minimè necessarium est. Verùm quod ad interiorem attractionem attinet, vt sanguis aquaticus peculiariter demonstrat, opus est superioris attractionis declaratione, quâ meliùs inferius intelligi queat. Eò me cogit Medicorum ignorantia, tum rudium aliorum hominum simplex admodum intellectus, qui similes operationes fascinaticias atque superstitiosas esse iudicant immeritò, cùm tamen ex & per naturam solam fiant omnes, & non per fascinationes, neque superstitiones, ac ex propriis virib. & proprietatib. à Deo concessis: quas tamen putatitij præsumptuosique Medici prorsum ignari contemnunt ac derident Academiarum, cum aliis similib. insciis & imperitis hominibus. Ad persicariæ virium naturalium internarum cognitionem, & maiorem declarationem exemplum hoc vobis proponendum esse indico. Videtis Magnetem & acum stylúmue compassi. Si ventre ad ventrem & tergo ad tergus confricentur, tunc stylum eiusmodi vbicunque locorum mundi fuerit, ad se trahit Magnes, vt manifestò patet. Expositionem præcedentium iam hoc modo audite. Homo est Magnes, qui Magneticam attractionem in se continet stylorum sibi cõfrictione quasi matrimonio iunctorum. Et sanguis aquaticus tanquam stylus est

Persicaria quid sit.

Sydera omnia attractiua sunt.

Inferiorũ in superiora attractio qualis sit.

Persicaria quomodo homines sanet.

extra magnetem, qui homo est. Indè sequitur hominem ad se trahere, quod in hac herba fuerit in sui nutrimentum, prout magnes à ferro sui sustentationem habet, ab eoque sanitatem & integritatem recipit sibi necessariam. Notate porrò. Cùm homo quispiam aut brutum aliquo corporis loco sauciatum fuerit per apertionem, si iuxta suum processum herba sumatur hæc ad vulnus, vlcus aut simile damnum affricetur, & postmodùm auferatur sanat absque alterius cuiuspiam additione medicamenti, hâc de causâ, quòd medicamentum in herba sit, & in homine Magnes illud attrahens in vulnus vel læsionem, & ad hunc modum sanatio sequitur. Hæc est cura Magnetica vel magnetina, quæ non solùm de herbâ hâc, sed etiam de similib. omnibus pariter intelligenda venit, quarum hoc loco nullam facio mentioné, sed in suis proprijs capitulis. Quòd ad hunc modum cura magnetina, per attractionem ab Influentia factam, & à Deo sic prius ordinatam sanatur, an fascinatione vel superstitione factum sit quæso? Nemo hoc dicet præter garrulos Academiarum Doctores, ac illos qui naturalium virium prorsus ignari sunt. Isti propriam in sui philosophi sententiam incidunt ita scribentis: *Inimicum sapientia nullum habet præter ignorantem.* Sic & natura non habet alium inimicum, præter quàm illum, qui non intelligit eam, & solùm de hac iuxta fatuam opinionem loquitur. Vt apertiùs vsum istius intelligatis herbæ in Essentia sua naturali, iam in bruto ponemus exemplum. Equus nimiâ fatigatione vulneratus seu ab Ephippio pressus in dorso per sedulā equitationem, aut aliud accidens, vlcúsue tumefactum vel apertum habens hac herba sanari potest, ad hunc modum videlicet. Recens accipiatur, & in flumine quopiam vel aqua fluente lauetur, & ephippio super equi dorsum, commodè & aptè supponatur, postmodum equitetur semper absq; vllo respectu, singulisque dieb. remedium hoc innouetur, & mirum in modum curabitur equus. Notate iam sanationis huius occasionem. Videlicet remedium exercitium expetit. Nam quò magis equitatum fuerit, eò citiùs curabitur ac melius. Exercitium enim est speculationi simile: nam qui speculatur longè citiùs aliquod fundamentum aut scientiam reperit eo, qui nullis speculationibus vtitur. Sunt igitur aliqui spiritus medicinæ cœlestis, qui versantur & consistunt in Exercitijs: alij verò non. Et hæc considerare notareque decet vos Medicos. Altera cura per magneticam virtutem, cuius antea memini per exemplum, sic se habet. Excipiatur herba dicta recens & per aquam recentem etiam tracta, lotaq; vlceri confricetur, & postmodum aliquem in locum reponatur humidum, in quo meliùs ac citissimè putrefieri queat, aut sepeliatur in terram pinguem, & magno lapide cooperiatur & aggrauetur. Mox atque putruerit herba, malum atque vlcus curatum est. Eius rei caussa est, vt antea diximus, quòd Magnes hominis ad se trahit, quamdiu aliquid superest. Quò citiùs putrefit, eò celeriùs attrahit Magnes, vt Medicinæ Spiritus à Magnete per moram non deficiat fugiatue. Si verò tardiùs ad putredinem deueniat, erit etiam attractio tarda, &

Sapientiæ inimicus solus ignorãs.

Persicariæ vsus in attritis equorũ dorsis.

per cōsequens cura iuxta putrefactioné vel protrahitur vel acceleratur. Nihilomin⁹ putrefactio suũ tempus expetit in materię totius consũptioné. Cōclusiuè, homo & quoduis animal ob sensitiuam facultatem, ad medicamentum in magnetina cura directam, est Magnes, iuxta magneticas operationes procedendo. Has verò facultates naturæ, Medici parum aut nihil intelligunt. Et si contingat aliquem eis feliciter vti, non aliter hunc illi quàm Iudæi Christum excipiunt, venenum suum his verbis euomentes: *Dæmonium* (inquiunt) *habet per quod talia perficit.* Verùm non considerant asini, diabolum vnum alteri minimè esse molestum, neq; mordere socium, quo regnum eius maneat integrum. Scitote vos igitur, eiuscemodi vires atq; virtutes ex cœlestibus procedere solum Impressionibus, per quas tam admirandæ curæ quandoque fiunt, vt manifestò videatur clauum in soleam equi ad carnem viuam vsque adactum: item gladium in hominem trusum, exceptos & in terram, laridum, pinguedinem, &c. defixos, iterum iuxta verum processum efficere, vt eiusmodi vulnera nihil accidentis mali patiantur, verùm sanentur & quidem felicissimè. Innumeræ similes curæ fiunt: sed has tantùm enumerare volui, quò tales virtutes intelligere possetis, eoque referre quò pertinent, scil. ad magneticam curam, qua similes operationes perficiuntur. Et prout magnes à ferro suam naturam accipit, non substantiam sed spiritum eius: non aliter mumia trahit ad se virtutes rerum in eis existentes. Nam ibidem est concordantia quædam, quæ per attractionem conuenit. Quod autem superius dixi medicamenta esse sepelienda, eius rei caussa talis est. Si manerent illæ herbæ in aëre, siccarentur, & spiritus earum euanesceret, qui debet per magnetem attrahi, sic vt eiusmodi cura debitum finem consequi nequiret. Etiam si manserint in suo caule naturali non separatæ, sed in vita sua vegetatiua, non operantur in hominem, sed cum syderibus tantum existunt in concordantia, & in assiduâ quadam operatione, sic vt interea nihil cum hominibus commune habeant. Verùm vbi seiunctæ sunt à suis stirpibus, nihil tum demum sydera cum eis agunt. Sicut enim mors vitam separat à corpore, ita, vt homo non viuat amplius, nec ad quicquam idoneus sit: Ita pariter in eiusmodi medicina post separationem herbarum a suis corporib. concordantia coniunctióque fit cum hominibus, & in eis quærenda est. Quandoquidem à separatione sunt microcosmo commissæ, nec non syderi suo, quod accepit ex limbo terræ, ideò quia homo est Ess. 5. cuius viribus ad se trahit omne, quod à terra separatum est, æquè potenter atque superiora, cùm adhuc in terra starent. Præter dictas vires, narcoticam stupefactiuam quoque Naturam persicariæ inesse intelligite. Iam varia esse Narcotica, sciendum est. Nam vnumquodque stupefactiuum ab alio diuersum est. Dolores enim qui solis stupefactiuis mitigantur & auferuntur, varias habent origines & caussas, ex quibus enascuntur diuersimodè. Quot enim eiusmodi languores atque dolores existunt, semper inter se diuersi, tot etiam contra Stupefactiua reperiuntur à Deo creata, nec non ordinata.

Persicariæ mira operatio non est Diabolica, &c.

Sepultura: persicariæ est necessaria sit.

Persicaria est Narcotica.

Peculiarem

Peculiarem igitur notare mitigationem in hac herba, videlicet eis locis, quibus dolores ex corrosiuis fluxibus incidunt, vel ex subtilibus salis fluxionibus, vnde illi maximi quidem oriuntur. Vbicunque resolutio talis acciderit in apparentib. locis, prout in dentibus & in panaritio salis, &c. tunc Herba dicta superposita, prius tamen aquâ recenti frigidaq; madefacta, prout supra diximus, in quib. narcotica cætera nihil profuerint, omnem dolorem protinus aufert atque persanat. Hæc à me dicta sunt ob Medicorum insciorum ac mendacium stultiloquia, dicentium, Narcoticorum vsum esse noxium, & in omnibus euitandum. Propter istorum turpia mendacia, cogor ista necessariò declarare ad hunc modum. Plurimi dolores morbiue existunt, qui nullum prorsus medicamentum admittunt, præter stupefactiua solùm; Quidam non nisi laxatiua: quidam sola Confortatiua, & alij tantùm Infrigidatiua. Quare iuxta morbū erit applicanda medicina. Quod per laxationes mitigari non potest, id aliud quiddam requirit, vt potè per naturam ad hunc ordinatum. Videte, vulnera non sanantur purgationibus: nec infrigidantibus, sed solum consolidatiuis. Quid est consolidatiuum, quid stupefactiuum? Nonne sunt ambo virtutes atque vires: Ita sanè, sed omne consolidatiuum ad suum vulnus, & stupefactiuum quoduis ad suum morbum in vsum venit. Nunquid & peculiares diuersæq; curæ sunt panaritij & dysenteriæ? Quis dubitat, vtrumque suum habere peculiare medicamentum: Sic de cæteris: nam quiuis morbus curam suam in fluxionibus non habet, vt auferantur isti; sed cura vera est, vt ipsi dolores tollantur, tum demum fluxus erit sine damno, quod naturalis existat, ibiq; fieri debeat & non auferri. Verùm contrà volunt Academici nempe cuncta, quibus aliquid inest mali, prorsum auferri debere, putantes quum id ablatum fuerit, sufficienter iam curatum esse Contrà dico, si quodpiam in sanguine fuerit accidens, hoc auferendum tamen sanguine relicto prorsus integro. Si dolor in dente, hoc relicto tollatur ille. Sed vt vobis intolerabiles dentium dolores à suis declarem originib. vt cognoscatis eos, cum varij sint, veros & potissimos ad hunc intelligite modum. Dolor iste similis est paneritio, hoc est illi quem rodens vermis efficit, cum tamen vermis non existat, item podagræ similis in synoniâ sitæ. Ad eiusmodi fluxus ita vehementer corrodentes, herba quæ dicta maximè venit in vsum. Plura de hac mihi non constant in præsentia. Patet enim ex his quæ per me dicta sunt hoc loco virtutes ac vires eius herbæ satis intelligi posse: quamuis infra latiùs ac particulariter adhuc eas reuelaturus sim. In summa damna quæuis illata corpori, cura magnetina possunt instaurari sanariq;. Cura sanè mirabilis est magni momenti. Quandoquidem si quispiam in ea Medicus diligentiam adhiberet, eiq; esset intentus, nihil morbi resistere valeret, quod non magneticè curari per ipsum posset atque sanari. Quanquam verò & alia medicamenta sunt, quæ per aliam viam etiam naturalem curant, illud tamen nihilominùs suo tempore & loco est admodum præstans ac mirabile, tum præ cæteris omnib. vtile. Non quod propter

Persicariæ vsus in dolore dentium & paneritio, &c.

persicariā tamen scribemus hæc, sed propter alia multa similia, per quæ sanguinis fluxiones, item synoniæ, dolores oculorum, &c. tolluntur, qui morbi non possent alijs processibus ita commode facileq; sanari: Tum hac de causa pariter ista scribere volui, vt si fortè quis magnetico processu morbos curet, non dicant ignari medici, fascinationem esse, cùm ipsi nesciant quid fascinatio sit, & quid non. Tantum enim non didicerunt omnes, quotquot eorum sunt vt vnicum tamen articulum eiusmodi cognoscere possent. Quapropter stoliditas eorum est mundo manifesta iam, & certò constat, eos ex natura minimè curare, sed ex fabulis Æsopi tantùm, atq; doctrina Marcolphi, quibus ipsi persimiles sunt. Pœnam hanc fatalem & singularem esse iudico, quòd tales Medicos Deus mundo obtruserit, qui citra perplexationem omnem se homicidas fateri coguntur. Quos enim Academici Doctores creant, etiam conscientia propria teste fateri coguntur, quod vix pro famulis pharmacopæorum stent. Et sic turpis lucelli causa omnem mūdum ludos faciunt, interim nec ipsa cassa nuce digni. An verò id non latrocinium sit fœdum, sacræ pecuniæ causa tantas in mundo speluncas moliri? Interim magistratus vbiuis cœcutit. Qui in latrocinio corripitur: In rotam suffigitur. Isti verò, qui omnia passim cœmiteria complet, & homicidiis crebris dimidium regnum exhaurit, etiam splendidi tituli ingeruntur, prout dolendus iam mundi mos est. Hoc idem est cum illo, si fur minor in crucem agitur, maior ad honorum subsellia collocatur. Peruersitas hæc si quinquaginta annis adhuc durauerit: virum probum, ne quidem vniuersus mundus amplius visurus est. Cùm enim qui iam viuunt, nihili sint: quales futuri sint, horum filij & posteri, qui nihil discunt aliud, quàm quod speluncarij illi instillant? Hi nimirum sunt illi proselyti de quib. Christus loquitur, quasi dicat: vos Medici nihili estis &, iuniores creatis vobis duplo, peiores: hi iterum alios, se longè sceleratiores. Et quò euasura hæc est spelunca, donec iudicij dies appropinquet? Nec id etiam de herba hac subticere volo, quod videlicet, vbi secundum Influentiam integra fuerit eradicata prorsus à fundamento, mirabilem semper operationem retineat, nedum virens, verum etiam exiccata. Pariter etiam omne, quod extrahitur ex ea per destillationē; vt aqua, oleum, & ipsum sal alkali. Et licèt quidem magnetico modo, vel iuxta proprietates illius processus non operetur: tamen ea conditione viribusq; talibus id facit, vt singula per communem applicationem perficiat, quæ superiùs scripta sunt. Medicum enim Astronomum esse decet, vt homines ægros ita miserè non torqueat, quàm tempus & horam eiusmodi virium conseruationis optimè nouerit. Sic eius aqua destillata vulnera nec non vlcera lota, peculiaribúsque linteis madidis tecta persanantur omnia, quamuis cancrosa, fistulosa, vel alia forent. Similiter etiam puluis inspersus quolibet die bis, non secus ac aqua prius dicta curat, etiam esthiomena quæuis vlcera, sic vt non amplius erumpant, vel damni quicquam adferant. Item eius alkali dolores omnes mortificat, in viuam eii-

Perſ. aquæ vius ad quæ. Persl. pulnis vsus.

Perſ. Alkali vsus.

ciens escharam, perbellè mitigando. Facilè conijcere possum in herba hac plures existere virtutes, quas ego libenter fuissem expertus ex eius physionomià, verùm ob impedimenta mihi per meos aduersarios allata fieri minimè potuit. Nam & proprij mei famuli ministrique furtis ac flagitiis suis me passim ita obtundunt & distrahunt, vt propter facinorosos illos vix hæc pauca scribere & correddere potuerim. Spero tamen eiusmodi nebulonum finem aliquando futurum, aureumque mundum aduenturum, in quo non, vt in hoc præsenti, longè latèque per omnia Diabolus regnet, ac ego in meis laborib. impediar. Interim herba hæc, Germanicè sanguis aquaticus dicta. Latinè verò Persicaria seu Saphena riparum, optimè vobis per me commendata sit, vt magneticas vires in aliis rebus per eam cognoscere valeatis.

CAPVT. IV.

De Sale & sub Sale comprehensis.

Sale homo necessario opus habet & cur.

EOusque necessitatis & indigentiæ Deus hominem compulit & redegit, vt sine sale nullà ratione viuere possit, sed eo omninò opus habeat ad cibos & edulia. Hæc eius necessitas & coactio est. Coactionis huius quæ causæ sint, breuib. expediam.

Homo ex 3. cõstat.

Constat homo ex tribus, Sulphure, Mercurio, Sale. Ex his etiam constat quicquid vbiuis est, & nec paucioribus. nec plurib. Hæc corpus sunt vniuscuiuslibet rei, siue sensu perditæ, siue eo orbatæ. Quia ergo in species homo diuisus est: ideò putrefactioni subiectus est, nec eam æternum subterfugere potest, sed tamen eatenus aliquandiu, quatenus congenito Balsamo

Sal est Balsam' corporũ.

Deus ipsum dotauit, qui & ipse in tribus consistit. Is autem est Sal, hominem à putredine præseruans. Vbi Sal deficit, ibi putrescit ea pars, quæ salis expers est. Sicut enim caro pecudum, quæ consalitur, à putredine immunis est: ita Sal quoque, naturaliter à Deo nobis insitus, corpus nostrum à putredine præseruat. Stet ergo sententia, tria saltem corpora hominem constituere, & ex illis tribus vnum esse salem, qui in corpore se habet, vt conseruatiuum, quod corpus sibi congenitum non sinit putrescere. Sicut ergo prima condita omnia, omnes substantiæ, ex hisce tribus constant: ita necesse est. eadem per sua nutrimenta talia sustentari & conseruari. Hinc etiam consequitur, crescentia terræ omnia, trib. istis, ex quibus constant, neces-

Condita prima nutriuntur Liquore.

sariò Nutrimenta conferre. Quod ni faciant: prima condita perire, & in tribus suis specieb. mori, omnino necesse est. Nutrimenta hæc sunt terra & pluuia, hoc est, liquor. In hoc nutrimenta sunt triplicia. Sulphuri suum sulphur est: Mercurio suus Mercurius: Sali suus Sal: hoc est, Natura ea omnia in vno continet. Ideo ex isto liquore, qui Rerum Naturalium Nutrimentum est, Sal Naturalis excoquitur.

Simile simili alitur.

Hinc similitudinis ratione patet, ipsum quoque hominem eodem nutriri oportere modo, vt scil. Sulphur ipsius, nutrimentale suum sulphur, & Mercurius nutrimentalem suum Mercurium, & congenitus Sal, nutrimentalem suum salem accipiat, quo ex tribus istis, homo in suis speciebus sustentari & conseruari possit. Quicquid enim ardet, sulphur est. Quod humidum est, est Mercurius. Quod horum duorum Balsamus est, est Sal. Hinc alimentorum humanorum diuersitas pendet. Ardentibus cibis opus habet, pro sulphuris sui sustentatione. Humidis cibis indiget, pro alendo Mercurio. Sale vescitur, pro salis natura fouenda. Ordine eo disturbato, quodcunque horum violatur, eius species quoque in corpore perit, vno pereunte, pereunt etiam reliqua. Iste enim ordo seriò seruandus est. Academici tamen nihil huius Philosophiæ olfaciunt: quod mirum non est, quia nec in aliis quicquam vel sciunt, vel possunt. Porrò in omni mundo sunt cibi

Tria prima in omni mũdo parabilia.

ardentes, vt sunt caro, pisces, panis, &c. Sic etiam Humidi, vt *fontes, fluenta, maria.* Similiter & vbiuis Sal est. Hæc per vniuersum mundum distributa sunt, ita, vt vbiuis locorum illorum copia prompta sit. Sed & de Natura hominis hæc habete. Quòd homo cibum appetit, Sulphur est. Quòd appetit potum, est Mercurius, siue aqua, siue vinum sit. Quòd Salem appetit, Sal per se est. Quæ etsi quidem minimè sciantur: nihilominùs tamen ea appetit Natura. Et non in Homine tantùm, sed & in animalibus, quæ à Sale pinguiora, robustiora, vtiliora & salubriora fiunt, quàm absque Sale.

Sine Sale, duo reliqua prima in terciditt.

Quòd si debita quantitate Sal non ministretur: defectus oboritur etiam in alteris binis speciebus, & animal corrumpitur peritque. Nec enim natura alimentis necessariis, quæ omnino requirit, sustentatur. Similis conditio etiam hominis est, qui sine istiusmodi nutrimentis viuere non potest, sed appetitus suæ Naturæ, ad quem ea genita est, exsatiationem omnino aliquam pro indigentiæ gradu requirit. Cæterùm, etsi passim circumferatur, homines in nouis Insulis Sale cibos nullos condidisse, nec

Insulani Sale non vescũtur quomodo.

ipsum brutis etiam obiecisse; res tamen ipsa dictat, tam ipsorum quàm pecudum naturam maris salsam aquam appetiisse, & cum ipsa aquæ alij permixta cibos decoxisse. Nunquam enim quiescit Natura, sed iugiter captat & quærit id, quod necessitas & vsus requirit: adeóque ipsa etiam pecora, ne de homine dicam, ad lingenda s[illegible]sa compellit.

Nobis in more ac vsu positum est, vt Sale in cibo vescamur: qui ordo & naturalis & prudens est. Ibi enim tria nutrimenta conueniunt, Sal scilicet & cibus in vno: ac cum his binis tertium, potus. Et his Natura alitur sustentatúrque. Cæterùm de Sale dixi,

Sal est Balsamus naturalis corporum.

ipsum naturalem esse viuentis corporis Balsamum; hoc est, quamdiu viuit corpus, tamdiu sal dictus corporis Balsamus est aduersus putredinem, in quo Balsamo vniuersum corpus hominis, velut & aliorum, consistit & conseruatur. Quòd si hominem putredo aliqua, aut (ita loquar iam) cadauerositas corripiat, velut in Igne Persico fit: causa est, quòd omnia dissoluantur. Quòd si omnia in creatis dissoluenda sunt; iam liquet, ipsum quoque Balsamum dissolubilitatem in se continere: qua incipiente, ipsius quoque dissolutionis vis & robur inualescit. Si Balsamus dissoluitur, aut corrumpitur, (*quibus modis*

modis id fiat in Medicina Theorica docetur) tunc illicò corruptio putrefactionis incipit, eo modo, quo Sal corruptus est. Si Sal corruptionem non subit, ibi nec corpus internum nec externum hominis putrescit. Hinc iam concludendum, quòd Sal sit instar Balsami, in homine: quodque Sal naturalis, quem homo edit, illius cibus & alimentum sit. Et hæc de Sale planioris intellectus dinceps captandi gratiâ hactenus ita disserere volui. Itaque naturali Balsamo omissu, porrò dicam de Sale ciborum, quo pacto is alimentum sit, quibúsue dotibus à Deo præditus sit, cùm ad sanitatem hominis conseruandam, tum ad multos morbos præcauendos. Cùm nihil adeo bonum sit, quin malum sibi coniunctum habeat: Ideò nobis etiam, quod in Sale malum est recensendum superest, vt hoc modo bonum & malum coniungantur, & quodlibet ab altero discernatur & intelligatur. Salis Natura & conditio admodum memorabilis est. Si enim Sal corpus mortuum seu cadauer conseruare potest: multò magis conseruabit carnem viuentem. Si corpus mortuum vi & efficacia sua Sal à vermibus præseruat: multò magis viuens. Non enim ideò salem, quia alimentum est, sed quia cibus necessarius, & tam senioribus, quàm iunioribus idonea medicina est, Sal præbendus omnibus est.

Putredo non est, vbi Sal viget.

Salis genera tria sunt.

Salis autem genera tria sunt. Est enim *Sal Marinum*, qui sal per se est, non ab aliis salitus; sed sicut vinum diuersum est ab aquà: ita mare quoque sua natura diuersum est à cæteris aquis. Cæteræ aquæ dulces sunt: hæc est salsa. Secundò, sunt etiam fontes dulces aliqui, sed salsi simul. Hi naturam peculiarem habent, vt cum mari naturam communem non habeant, sed per se alium salem contineant. Tertiò sunt etiam salia mineralia, specie lapidis, alterius naturæ, quàm cætera metalla seu mineralia. Optimus sal est ex fontibus; Deinde ex mineralibus. Is quò durior, eò melior Tandem est Sal marinus. Et sicut in multas species sal diuiditur: ita in multas & varias proprietates etiam ille dirimitur, inter se distinctas. Porrò, quo pacto Sal conficiatur, recenseri hic non debet, cùm res in propatulo sit. Sed nec, quî crescat, hic describendum est: cùm tractatio ea pertineat ad librum de *generatione Mineralium*. Mei saltem instituti est, de virtutibus & vitiis salis disserere. Ita nec de Sale marino dicendum hic est. Quæ enim de Sale candido scripta leguntur, eadem etiam de Sale marino intelligéda veniunt. De *Sale Petreo*, non excocto, tantùm hic non tradetur, quantum de Sale excocto. Sal quilibet, qui aut ex aqua, aut ex salsa mineralique terra conficitur, communem salis ordinem & virtutem præfert. Nam in Liquore fundamentum potissimum situm est. Ideò Sal marinus, velut & petrans, in Liquamen non venit. Sal autem, qui excoquitur, Liquamen ingreditur, prius quàm ab aqua separetur in salem coagulatum. Salis ergo descriptio duplex est: Vna salis ex Liquamine: altera salis integri & definiti.

Sal est correctio ciborũ.

Principiò sciendum est, cuiuslibet salis hanc in genere esse naturam, quòd sit correctio ciborum. Vbi enim sal deest, cibus non corrigitur. Exempli gratia. Si stomachus cibum assumit, & salem non habet, languida est eius decoctio, & præparatio fit imperfecta. A sale enim procedit virtus expulsiua in secessu & vrina Quæ duo si perfectè non procedunt, & expulsiones non sunt genuinæ: iam omnia frustranea sunt. Prætereà, si cibus debito modo non salitur, certum est. Liquores illus in homine, qui insulsum nihil assumunt, cibari nullo modo posse. Sanguis enim salsus est. Vbi ergo cibo sal incorporatus seu viutus non est, à sanguine ille non attrahitur. Quod autem necessario & ex penuria attrahitur, id in sanguine putrefactionem suscitat. Quod vt euitetur, membrorum illorum gratia cibi saliendi sunt, ne illa debito suo nutrimento defraudentur. Insuper in sale est etiam virtus Resolutiua. Si enim in corporis poris oppilationes aut alia accidentia obuiantur: ea omnia sal aufert aut resoluit, vt cum vrina exeant. Vrina ergo est sal cruoris: hoc est, vrina est sal de sale naturali. Et sal naturalis vnitur cum sale nutrimentali; & ea coniunctio Expulsionem excrementorum suscitat. Quòd si sal debito modo & quantitate non ministretur, coniunctio naturalis fieri non potest. Quilibet ergo medicus sciat, salem debere etiam esse loco medicinæ, vt, vbi sal naturalis exire seu expelli velit per salem, salis eò crebrior vsus sit. Valdè autem commodum est, si sal Gemmæ vsurpetur, ceu cæteris salibus omnibus præstantior ad salem naturalem expellendum. Medicorum ergo peculiariter officium est, vt tres salis species, & cuiuslibet speciei operationes non negligant, sed iis diligenter vtantur.

Sanguis est salsus.

Sal gemmæ cæteris præstantior.

Salis Liquaminis vis & vsus.

Dixi superiùs, salis descriptionem esse duplicem: vnam *Liquidi*, alteram *Solidi* seu *Aridi*. De liquido hæc notate. Sal omnis excedentes quoslibet humores resiccat. Liquamen tamen ipsum hora vnica plùs præstat, quàm aresactus sal integro mense: Tantò plus in Liquamine exiccantis eorum superfluos humores naturæ est, quàm in sale arido. Et licèt sal aridus quidem reducatur: tantæ tamen bonitatis non fit: sicut in additione & correctione cognoscetis. Liquamen ergo salis rectè describi multum interest. Liquamen si ita præparetur, vt infectam ollam, ouúmve aut simile aliud ferat ac sustineat: virtus eius talis est. Quicunque morbi ex humoribus nascuntur, & humores naturales infestant, hi adhibito liquamine expurgantur. Huius classis sunt humida podagra, hydropisis, tumores humidi; tumida crura ab influxu humorum. Vt summatim dicam, quemcunque Liquorem Leprosum à natura non existentem attingit, illum consumit. Id hoc modo fit. Liquamen ipsum per se est instar balnei calidi seu thermarum. Id si adeò refrigeratũ sit, vt insidere illi æger possit: lauandum in ipso erit velut in thermis &c. fieri solet, consilio tamen prudẽtis medici adhibito, quãdiu & quousque lauandum sit. Hoc modo consumuntur illi homores, ac pedes detumescunt, & ad statũ naturalem reducuntur. Sana enim & firma natura in corpore sicco consistit, non pingui & adiposo, & humido Corpus aridum & venosum, optimum & sanissimum est. Quæ autem corpora ita constituta non sunt, sed sunt pinguia, humida & fluida; hæc omnia lauentur in isto balneo: ita exiccabuntur & consanescent. Quod si accidat,

Liquaminis salis probatio.

Corpus siccum, est sanũ.

si accidat, vt post einsmodi balneum progressu temporis superflui humores postliminio iterum inundent: opera danda est, vt apud salinas eiusmodi vitam degere & habitare liceat. Vita enim longa breui melior: nec voluptates huius mundi curandæ sunt. Qui verò morbi tales sint, ex medicis discetis.

Cæterùm, vt ad Salem siccum digrediamur, sciendum est initio, eius genera aliquot esse, nimirum Salem communem cibalem, Salem clarum, Salem Gemmæ, Salem Petræum, Salem terreum, Salem striatum. Vtcunque autem hæc se habeant, sciendum est, Salem quemlibet in aquam coniectum, & abluendis vulneribus adhibitum, ea à putredine & vermibus præseruare, & vermes in illis etiam dum genitos, tollere ita, vt nulli denuò renascantur. Vulnera enim si pura & munda seruentur: ipsius naturæ operâ consolidantur, etiam si maxima sint, modo complexionem non acceperint venenatam, quo casu plerunque nec Balsamus prodest. Similiter & in vlceribus prauis Sal remedio singulari est. Præterea si sal in Balneum coniiciatur, & in eo quis lauet: ab omni scabie liberatur. In hoc tamen præstantius est Liquamen, quòd scabiem & pruritum potenter curat. Vbi tamen notanda correctio, qua Sal etiam siccus quadantenùs eò reduci queat. Prodest etiam idem Sal ad multò plura, quàm hactenus recensuimus de externo corpore. Et tot in Sale vsurpato virtutes latent. Pro conclusione de Liquamine sciendum est, quod progressu temporis Alopeciam etiam & psoram tollat sanetque.

Correctio & Additio, ad Salem siccum iterum corrigendum & reducendum.

Salis reductio vt fiat.

Receptum ad corrigendum & retrò reducẽdum salem siccum ist hoc, vt sumas salem communem: & salem vrinæ aquis partibus. Lege Alchimia calcinetur horis duabus, postea resoluatur in cella more vsitato. Ita reductum Liquamen habebis. Hoc virtutis adeò potens est, vt in Chirurgicis morbis à Liquamine verò salis parum differat. Ad interna tamen corporis vitia multò ignauius est. Applicando ergo & administrando modum primum dictum obseruabitis. Sciendum est etiam additionem commodè fieri non posse Salis enim quæ virtutes propriæ sunt, ea in nullo alio inueniuntur. Quantò enim minùs salis in cæteris rebus inuenitur, tantò minùs eiusdem etiam virtutes similes reperire licet, ideóque ibi accessoria præparatio omnis frustranea est. Quod siquidem Alkali decoquantur: ea tamen id genus salis non sunt, hoc est, id sal non est, sed ist Alkali. Discrimen enim est inter salem & Alkali. quod Alkali, sal naturalis est in corporibus à tribus speciebus. Sal autem est nutrimentalis, qui Alkali alit & nutrit. Additio ergo ibi fieri nulla potest, aut alia correctio, nisi vt sal per se citra additionem conseruetur, veluti de calcinatione dictum est. Idem verum est etiam de Aqua Salis, quæ ex calcinato destillatur in spiritum. Is spiritus resoluit aurum in oleum. Quod si rursus extrahatur & optime præparetur, Aurum potabile præstantissimum comparabitur. Si autem citra Extractionem illam aurum tamen resoluatur: tunc pro aurifabris in deaurando ars est subtilissima, & pro fabris ferrariis ad deaurandum thesaurus constans & pretiosus. Oportet tamen eos in præparando Alchimiæ peritos esse.

Salis & Alkali, quæ differentia.

De Sale claro, striato, & Gemmeo sciendum hoc est, quòd Alchimiæ omnium maximè accommodati sint, vt argentum in illis more vulgato cementetur. Salibus enim illis qualibet Luna, hoc est, argentum quoduis valdè malleabile fit, & citra ignem instar plumbi fere excutitur. Est etiam optimum purgamentum cupri, si in cementum deducatur, donec Regulum, dimittat.

Salis clari, striati Gemmei, &c. vsus.

Præter iam dictas Salis conditiones proprietas etiam alia superest, nimirùm talis. Quocunque loco profunditur vrina aut hominis aut brutorum, eodem succedente tempore Salnitrum enascitur. Vrina enim collecta, & præparata in salem alium, Sal nitrum vocatur. Salnitrum verò est sal ex naturali corporeo sale, & sale cibario nascens. Duo hæc si in homine coniunguntur, & vrinantur: tunc superfluum de se eiiciunt, hoc est, per vrinam, quæ nihil est aliud, quam naturalis, corporeus & nutrimentalis sal, cum aliis humoribus concurrens. Quòd si vrina in Nitrum excernatur, & aliquandiu stet: Tum spiritus salis vnà concurrens operando ex duobus salibus salem vnum, & quidem peculiare genus præparat, quod Alchimistæ postmodum ex Nitro extrahunt, & arte chymicâ clarificant, & non sal a sale facto separant. Id denique clarificant: & tunc sua conditionis salnitrum erumpit. In præparatione tamen salis fieri potest separatio, ita vt verus & genuinus sal parte aliqua rursus extrahatur, & reliquum cum sale nitri permisceatur. Quòd verò sal genuinus excoquendo iterum extrahi possit, causa hæc est, quia sal ille in homine aut bruto digestus non est, sed crudus exiit, vt salis etiam reperiri possit. Qui vero digestus est, in cum corporeo sale permixtus & (vt ita dicam) incorporatus est, vt deinceps separari non possit, sed in salnitrum abeat. Salis huic sal nullus in vniuerso mundo similis est. Alchimia inuenit illum in Nitro iacentem, ipsumque ad salem coagulatum reduxit, & deinceps virtutem in ipso latentem eruit, saltem ad Alchimiam & operam manualem. Conati quidem sunt ipsi sulphur & salem nitri vnà destillare: Sed propter importunas commotiones id fieri non potuit. Quo deprehenso postea per additionem carbonum spiritus Alchimisticus puluerem pyrium inuenit, eumque paulatim ita auxit nouis inuentis, vt iam is instar fulminis muros perrumpat. Vnde meritò fulgur terrenum vocari debet. Hoc sale multa Arcana in Alchimia constant, quæ hic describi opus non est. Nec enim dum ad verum fundamentum aut finem bonum penetratum est. Tutum ergo non est de illis scribi, ne qui in seductiones abripiantur.

Salnitri quid, & ortus eius.

Vrina quid.

Puluis pyrius, fulgur terrenum, vt inuentum.

Cæterùm quæ ad artem Vulcani spectant, negari non potest, quin magna Secreta ibi latescant: Nihil tamen illorũ ad sanitatem hominũ facit, sed tamen ad præparationes igniuomas quibus caput peculiare debetur. Mirabilis autem natura est hominis, dum à corpore humano aut brutali, ex excrementis eius motu intimo talem generationem machinatur, quæ cùm à viuentibus procedat, contra vitam tamen tam violenta est, vt violentius nihil excogitari possit, quæ inquam tanta velocitate hominis vitam elidit, vt nullum contra ipsam præsidium satis firmum

mum fit. Sed hæc ad Metaphysicam in paramirũ referenda sunt.

In capitu huius initio dixi, Naturam etiam in Liquore Terræ salem habere, naturaliter incorporatum. Ab hoc sale crescentia omnia saliuntur, estque Balsamum salis, de quo mentionem feci. Sciendum ergo, quòd à sale illo etiam in terra sal, salinitre similis reperiatur. Natura enim, vbi in terra poros, cauitates, & cataractas habet: in illis deponit stirias & longas, propendentias formâ & specie Salis. Ea si sumpta, arte salis præparentur: duo salis genera proferunt, salem cibarium, & salem nitri. Vocatur autem salpetra ideò, quia petris adhærescit, vnde etiam nomen sortitur. Sed & certo discrimine distant sal nitri & sal petra. Nam in probatione salis cuiuslibet natura facilè discerni potest. Certum ergo in salis speciebus & viribus discrimen observandum est quoad sanitatem & alia. Interim tamen consultum non indico esse, vt sal ille, qui ex Nitreo & Petræo pro cibis præparatur, comedendus offeratur homini, nisi macrum & aridum ipsum facere cupias. Alias enim ad solum pulverem pyrium commodissimus est. Alium namque spiritum, aliam naturam ac conditionem concipit, &c.

Sal nitri & sal petræ vt differant.

Salis que noxæ.

Cæterùm de salis etiam damnis & noxis disserendum iam est. Nec enim minùs de malo, quam bono scribendum est. Hoc ergo de sale ratum sit, quod si sal non digeratur, à stomacho tamen per intestina exturbetur, transitu suo Colicam & Iliacam tam immanem suscitet, vt vix curâ exquisitissima sanari possit. Vim enim corrosiuam tam fortem acquirit, vt intestina omnia exedere velle videatur: sicut per Anatomiam sæpè deprehensum est, salem eiusmodi separatum foramina sibi moliuum esse.

Colica & Iliaca quando à sale.

Præterea, si sal ille maneat in stomacho, oritur inde orexis, Ardentia, & stomachi passiones aliæ, quæ omnes ab vno sale crudo, & in orificio stomachi hærente manant. In his ægrotis sedulo obseruandum est Medico, an sal ille à cibis salitis, aut fumo duratis, assisve, &c. prodierit: Nec enim æqua portione sal omnibus cibis additur: quod ob id Medico diligenter cogitandum est.

Fit etiam interdum, vt sal ille venas Meseraicas ingrediatur, ibique granuletur & constipetur: vnde morbi multi insolentes oboriuntur. Et non in istis tantùm locis, sed in corpore vniuerso. Idem etiam fieri potest in illis locis, quà vrina ad suum Emunctorium cendens, penetrat: quod expendendum prudenti Medico committimus.

Iam ergo de sale materiam in genere claudemus quemadmodum describendum præcipue sumpsi, quia sal est crescens Germanicum. Multo quidem plura de eo recenseri hic possent. Quæ tamen cùm non omnia commoda; sed magna in parte noxia sint, de illis plura disserere nolui. Quæ autem mihi ex vsu esse visa sunt, ea, prout ab experientia confirmata habeo, recensere placuit.

CAPVT. V.

DE PERFORATA seu Hypericone.

A PTO & idoneo nomine herba hæc *Perforata* appellatur, quod nec & ego mutaturus sum. De qua herbâ, quid statuendum sit, quémve vsum præstet, pro decentia rei pertracta-bimus. Ante omnia autem sciendum est, Deum nihil ad peruersæ nostræ voluntatis normam, sed omnia ad perfectæ suæ voluntatis beneplacitum creâsse. Fas ergo ac æquum est, nos contentos esse in eo, quod voluntatem ipsius intelligamus in illis rebus ad quas nos creauit. Rem ita explicabimus. Homines nos ita affecti sumus, vt optemus, vniuersa ea quibus opus est, citra laborem, sudorem, exercitium & ærumnam omnem nobis obtingere. Hoc verò apud Deum ita ratum non est; sed voluntatis ipsius summa hæc est, vt in sudore vultus nostri nos sustentemus, ac proximo nostro seruiamus. Super hoc fundamentum exstructæ omnes artes sunt, vt labore & sudore omnia acquirenda sint. Labore & opera Dei voluntas completur & perficitur. Hinc sequitur neminem quicquam, quisquis sit, citra hanc Dei voluntatem impetrare posse. Quicquid extra hanc fit aut accidit, id momentaneum & inconstans est, ac perit eo modo, quo acquisitum est. Quod enim facile fit, facile perit. Ob id Deus etiam homini de necessariis omnibus prouidit, suamque erga homines voluntatem Naturæ impressit, eaque Dei voluntas est Arcanum, quod in rebus naturalibus consistit. Quot necessitates seu indigentiæ hominis sunt, tot vicissim sunt Arcana. Tot Arcana, quot voluntates Dei. Iam si voluntas Dei complenda est: necesse est, Medicum quærere ipsam ibi, vbi est: non quidem verbis, sed vsu luminis Naturæ, quod docet, voluntatem Dei, ipsi luminis insitam, inde petendam, & ad necessaria transferendam esse. Hoc modo Arcanum detectum est.

Homo labori destinatus est.

Hæc de voluntate Dei eo fine indico, vt intelligat homo, Medicinam nihil quicquam aliud, quàm voluntatem Dei esse, eamque non in hominis seu Medici, sed in Dei manu positam esse. In Medici quidem manu ea posita est, si Deus ostendit, in quam herbam voluntatem suam Deus ad hoc vel illud collocarit. Et in hoc scientia Medica differt à reliquis. Faber ferrarius soleam equi ferream cudit, quando vult, nec ratione ad id opus habet, vt voluntatem Dei in Arcanis Naturæ quærat, modo fabricet, tundat, cudat, &c. Ea enim voluntas Dei est, vt Equus citra omnem scientiam & secretam in Natura cognitionem sufferretur. Eadem opificinrum etiam exterorum ratio est: non itidem & Medicinæ, cui opus est nosse, in quo & erga quem voluntas Dei directa sit. Si quis enim punctim cæsimve vulneretur, præstoque medicina sit, cui sanationem Deus indiderit, Deus autem sanationem admittere nolit: iam ea irrita, frustranea, deficiens, ac ad mortem ducens erit. Arcana Dei abscondita sunt, quibus se ne ipse quidem Medicus opponere, sed illam rectè intelligere debet.

Medicina est voluntas Dei.

Medicina ergo aliter scientia non est, quàm talis, vt voluntas Dei sit Arcanum & Arcanum sit voluntas Dei. Hoc pacto Deus ipsi etiam Perforatæ singularem voluntatem & Arcanum erga hominem indidit, siue is bonus siue malus sit. Vt Sol omnia illustrat, tam bona quam mala: ita & medicina. Quæ mihi causa valde digna visa est, cur Peforatam hoc

Perforatæ laus.

hoc meo in scripto non silendo transilirem. In hac enim herba Monarchia latet cæteris omnibus præstantior. Monarchia autem est id, quod est optimum, in quod cætera omnia diuertunt. Vt ex Centro circulus: sic ex hoc Perforatæ centro deducuntur illa, quæ eius naturæ sunt, & in Perforatam redeunt. Id qui fiat, sic capite.

Monarchia quid.

Cùm Deus omnia creasset: postremò creauit etiam hominem ex Limo Terræ. Limus autem Terræ est *Quinta Essentia totius mundi*, Extractum nimirum ex Naturis vniuersis factum. Ex Extracto hoc conditus homo est. Hinc colligitur Diathesis ex omnibus creatis erga hominē: ita, vt, quod hominem naturaliter sollicitat, id naturaliter etiam auertere ille possit per id, ex quo conditus est. Id enim ex quo factus est, noxã & damna illius auertere, ipsumque conseruare debet. Itaque consentaneum est, morbos omnes, aut quæ in homine subnascuntur, per fortius quid expelli debere. Nihil enim nisi fortius morbos expugnat. Ideoque Medicina est fortitudo, seu robur & potentia, morbos omnes expellens. Afferemus exemplum. Ignis liquat & consumit omnia metalla. Hæc iam fortitudo & complexio est. Ita ergo Medicina in fortitudine quærenda est, aduersa ei, contra quod illa vsurpatur. Huiusmodi robur ipsa etiam Perforata possidet: non ex qualitate quidem, aut complexione, sed ex fortitudine, quam Deus in perforatam collocauit. Per robur id eadem Naturæ spectra, vermesque abigit, & facit ad sanationem vulnerum & ossium fracturarum, contusionumque. Taceo iam de Balsamææ natura, quam continet, sicut deinceps tradetur. In Perforata ergo Arcanum id est, quod est voluntas Dei; qua per Perforatam talia præstari & confici debent.

Limus Terræ quid.

Medicina est robur.

Perforata spectra, &c. abigit.

Multoties iam inculcaui, ex signato intelligenda esse, quænam rebus insint, quæve Deus illis indiderit ad salutem & commodum hominum. Signatum id, hoc quoque loco considerandum est, nimirum Perforatio, formaque foliorum & florum, & locustæ, ac venæ. De quibus declarationis loco hoc dico, perforationem eam & porositatem foliorum indicare, quod herba ea ad perforationes cutis omnes tam internas quam externas auxilio sit, velut & ad ea, quæ per poros expelli debent, seu quæ ad porosum Emunctorium spectant. Quin & flores eiusdem putrescunt in formam sanguinis: quæ signatura docet, illos facere ad vulnera quorum carnem contrahant & astringant. Præterea foliorũ fibræ signatum sunt, quod *Perforata*, omnia Phātasmata & Spectra tam intra, quàm extra hominem expellat. Phātasmata enim gignūt spectra, ita, vt videat homo spiritus, visiones, & audiat similes Phantasias, quod quidem per Naturam fit. Suntque hi morbi, quibus incitantur homines ad seipsos iugulandos, quibus amouentur mente, & in Maniam, delirium & similia, aguntur. Denique etiam stirps integra demonstrat, prædictorum nullum in hominis quacumque parte consistere, quod per eam non auferatur. Adeoque hæc herba est vniuersalis Medicina totius hominis. Adde, quod illius etiam sapor vermibus ingratus sit; qua de causa ipsam etiam impendiò oderunt.

Perforatæ signatura, &c.

1. Perforatio.

2. Sanguineolentia florũ.

3. Fibræ foliorũ.

De quatuor viribus, in Perforata latentibus iam dixi, contra phantasmata, vermes, vulnera: adde virtutem eius Balsamæam. De hisce deinceps notate, Phantasma esse morbum sine corpore & substantia; quo in spiritu contemplationis spiritus alius gignitur, à quo homo regitur. Spiritus ille genitus alias cogitationes, alios gestus naturæ congenitæ prorsus aduersantes instillat. Ad hunc morbum remedia plura, quæ sciantur, quàm Perforata & Coralli producta à Deo non sunt. Et sciat eo casu Medicus, Phantasma illud non esse morbum ex Melancholia, &c. sicut Academici nugantur. Est tantùm spiritus, qui non eliditur per ea quæ Melancholiam tollunt, sed tantùm per illa remedia, in quibus fortitudo est & robur vi illum adimendi.

Phantasma quid sit.

Huiusmodi virtus non est in Receptis aut compositis illis, quæ officinæ promunt: sed est medicina à Deo ipso citra medicum composita. Et Receptum illud est integrè compositum & concinnatum à Natura. Quòd si id ergo contra Phantasmata vsurpandum est, citra omnem compositionem assumi debet. Ibi enim præsto est verus compositor, de quo scholares nihil sciunt, sed suum sordidum compositum potius tueri conantur. Hoc iudicio, vt sciat Medicus non suo saltem composito confidere, sed vt Lumen Naturæ potius quàm Apothecariorum legat & euoluat. Composita, quæ Deus ipse concinnauit, citra dolum, a'lumenda sunt. Illi autem Academici persuasum habent, ea, quæ suis asininis capitibus assequi non possunt, nec Deo nec naturę possibilia esse.

Phantasmatis remedium vnũ tantùm.

Porrò scitote, varia esse vermium genera. Alij enim fugiunt *Rutam*, alij *Angelicam* &c. ita sunt etiam vermes, quibus aduersatur Hypericon, non saltem ob saporem, sed ob spiritum in Perforata existentem, qui spiritus phantasticos, vt dictum est, exigit. Idem Perforatæ spiritus mutat etiam spiritus vermium & infectorum in aliam phantasiam, ita, vt sensus animalis ipsorum hunc spiritum fugiat, nec tolerare possit. Sicut enim solis splendor transit vitrum: ita hic quoque spiritus, spiritum sensuum in homine & bruto penetrat, non secus ac moschus halitu suo intimum ad cerebrum vsque effumat. Qua de causa etiam vermes fugiunt, & huius herbæ loco abscedunt. Insuper est etiam herba vulneraria, non quidem qualis per se est, sed debito modo, vt dicetur, præparata. Quilibet autem Chirurgus sciat, nullam in omni natione Germanica aut alia quauis herbam esse, quæ præparatione ad vulnera sananda exaltari magis possit quàm Perforata. Et ita exaltatæ virtus à [illegible]mine satis describi potest. Nec vlla ex Receptis omnibus Medicina est, quæ sine damno & accidentibus adeò solidè & perfectè consolidet, ac sola est *Perforata*. Nulla, inquam, herba in omnibus terris ad vulnera salubrior reperiri potest, ac vnica Perforata.

Vermiũ natura & genera diuersa.

Perforatæ encomium.

Libri omnes de vulnerum cura vnquam conscripti, si cum hac herba conferantur, vani & nauci sunt, cùm meros clamores contineant

neant. In Perforata basis ac summa virtus latet. Ex eâdem præparatur etiam Balsamus, cuius virtutes cum quolibet Balsamo naturali certare possunt. Nec enim Essentialiter adest Balsamus Naturalis, sed per præparationem acquiritur, vt deinceps ostendetur. Hæc sanus quisque Medicus optimè accipiat. Hoc enim capite, longè plura & maiora, quàm in vniuersa Galeni, Auicennæ aut aliorum seplasiorum chirurgia docentur.

De Perforatæ viribus ad Spiritus Phantasticos.

Perforata quãdo carpẽda.

SI aduersus dicta Phantasmata vsurpanda sit Perforata, secundum cœlestem cursum sumatur, ea Influentia, quæ ipsa quoque spiritibus aduersetur. Id fit potissimum in Marte, in Ioue, in Venere, non cum Luna, sed contra Lunam, non etiam à meridie, aut sub noctem, sed sub Solis exortum, ex opposito Solis, in Aurora vel diluculo. Optima est illa, quæ inter alias vtiles herbas aut flores enascitur. Quò est longior: eò melior. Quò plures flores habet: eò est præstantior. Et carpitur, cùm flores ad summum ascenderunt. Herba hæc, qualis per se est, continenter gestari debet sub pileo, in sinu, specie serti, aut in manu, ad odorem captandum. Noctu supponenda est puluinari: denique ex parietibus suspendi, aut vndiquaque in domo defigi debet. Persuasúmq; sit vniuersis Medicis, quòd Deus ingens Arcanum in hanc herbam collocârit, saltem propter spiritus & phantasmata Maniaca, quibus homo in desperationem agitur, non quidem per Diabolum, sed per naturam. Sua enim eaq; definita remedia Deus contra vniuersos morbos creauit. Medici officium est, discere, quærere, & indagare, in quanam re quodlibet situm sit.

Quæ eligenda.

Qui vsurpãda.

Ad Vermes.

Perforatæ vsus ad vermes.

AD vermes correctione nulla opus est. Vsurpetur herba, qualis à Deo ipso composita est. Euellenda ergo est illis signis, quibus ligna deciduntur, & foditur argilla, in quibus postea nulli vermes aut tineæ, &c. subnascuntur. Ita euulsa, imponi debet vulneribus verminosis, qualia multa per negligentiam & imperitiam chirurgorum passim occurrunt. Quòd si per æstatem quidem, & maximè diebus canicularibus id sæpiùs à natura fiat: plerunque tamen ineptorum remediorum ea culpa est. Vidi equidem, tempore quoque brumali conspicuè vermes enasci, tribus integris consequenter septimanis quorum manè & serò frequenter manipulus integer vulneribus exemptus est: quod à suffocatione vulnerum eorum factum est. Hi vermes Perforata arceri debent. Quæ si imponatur, illi decidunt à vulnere. Quòd si etiam ex putredine vermes aliàs in corpore nascantur: tunc vmbilico imposita Perforata eos arcet. Sciendum autem discrimen, non omnes vermes ex putrefactione oriri. Et eo casu Perforata etiam non iuuat. Iudicet ergo peritus Medicus, quinam ex putredine sint, qui non sint. Exempli causa. Videtis vermes oriri in caseo. Hi ipsi quoque hac herba tolluntur. Eodem modo etiam in carne. Similis operatio etiam in homine fieri potest. Tale quid si accidit, herba imponi cum aut vmbilico debet: ita vermes cedent. Postea leni purgatorio penitus exigantur. Momentum námque ferè omne in hoc consistit, vt vermes loco expellantur; quod validissimè facit Perforata.

Vermiũ manipulus è vulneribus exẽptus

Ad vulnera, Contusiones & fracturas ossium.

Perforata vt exaltetur.

VT perforata summè exaltetur ad medicinam Vulneraríam: Processus subtilissimus & certissimus, quo vulnera omnia & perfossiones curantur, ita se habet. Ex semine conficiatur oleum Huic addatur Terpentina æquali portione. Affunde iis vinum rubeum bonum, in quo coquantur illa spatio horæ: Affundatur dimidium olei oliuarum recentis, & iterum cum rubeo vino coquantur per horam. Postea iniiciantur folia Perforatæ, vt vas plenum sit. Coquantur iterum cum vino rubro horis sex, vt vinum omne consumatur, & duo tantum olea cum Terpentina supersint. Exponantur per mensem Soli, & tandem processu sequenti remedium vsurpetur.

Perforata vt corrigatur.

Porrò correctio hæc sequens ad altiorem etiam gradum eam deducit. Ratio ita se habet. Adde superioribus Flores centaureæ, Mastichen, Thus, Myrrham, Mumiam. Præparetur, vt supra.

Hoc etiam singulariter notandum venit, quòd si Terpentina destillata sumatur, & cum florum copia permisceatur, hæcque vnà in sole per mensem digerantur primò; deinde cum semine iterum per mensem: præterea cum dimidia parte Terpentinæ lotæ permisceantur, & iterum in Sole per se digerantur: tunc Balsamus hic remedium insigne est ad vulnera venosarum & neruosarum partium, quas præseruat à consumptione futura, contrahens partes seu neruos deductos ita, vt nulla sutura opus sit, denique prohibet contracturam & resolutionem, si quæ à vulneribus impendere videatur.

Balsamus ad vulnera pestilãns.

Sed & hoc interdum accidit, vt vulnera infligantur in signis malignis, ita vt vulnus etiam leue, exitiale fiat. Quando ergo in vulnera talia per se lethalia, non autem lethalia secundum locum aut membrum, incideris: ea sequenti Balsamo sanabis, hoc modo. Sume *Olei Laterini*, & in id iniice flores Perforatæ. Stent in Sole sex diebus. Exprimantur flores, & recentes alij iniiciantur. Stent iterum senis diebus in Sole. Hoc itera sexies vel septies, & comparabis Balsamum in vulneribus lethalibus cæteris omnibus præstantiorem.

Sed Balsamææ naturæ genus etiam aliud præsto est, quod potari debet. Balsameum id genus est optimum vulnerarium remedium, si sumatur contra confossiones aut vulnera corporis interna, membra principalia attingentia. Similis potio vulneraria nullibi parabilis est. Præparandi is modus est.

Potio vulneraria nobilis.

Recipe *Olei Iuniperini candidi* lb. 1. *Olei ex seminibus Hypericonis quart.* j. His binis *iniice flores dictos, vt more vsitato digerantur. Exprimantur, & recentes flores addantur.* Hoc aliquoties iterandum. Quò frequentiùs, eò meliùs. Præparatio hæc bibatur. Quod remedium hoc non præstat: id nullum præstabit aliud.

Recepta hæc eo ſaltem fine indico, vt ſciatur, ſcriptorum aut medicorum nullum de iſtis laboraſſe, ſed meras nugas vendidiſſe, dum proba vulnera mala fecerunt, & ægrotos miſerè corruperunt. Quæ flagitia ne deinceps etiam admittere tentent, mea hæc remedia proferre volui, ſperans fore, vt illis vſurpatis multa homicidia euitentur. Dolendum enim eſt, hominem Dei imaginem tantâ temeritate aut à ſanitate deiici, aut penitus ad mortem dari: cùm tamen remedia perfecta à Deo creata ſint, quæ in perditorum locum ſufficienda.

Balſami vulnerarij, vt vſurpentur.

Vtendi proceſſus in vulneribus talis eſt, vt ſumatur Balſamus, quem vſurpare vis, & calidus inſtilletur vulneribus, carpto linteo molli tectis, ita vt perpetuò madidum & oleoſum, nec vnquam aridum vulnus ſit. De potione vulnerariâ bibatur manè, ſub meridiem, ſub noctem, ita, vt cochleari illius vnico adiiciantur vini optimi cochlearia decem. Singulis vicibus bibantur cochlearia duo, ita, vt ſingulis diebus bibātur cochlearia ſex, vſque ad curationis finē.

Balſamorum differentia.

Cæterùm in prædictis Receptis omnibus Balſamæa quædam Natura delitеſcit, ita, vt de viventibus rebus nihil putreſcere ſinat. Notandum autem Balſamorum diſcrimen eſt. Sunt Balſami, qui cadauera conſeruant. Sunt Balſami, qui non mortua, ſed viuentia corpora præſeruant, vt non putreſcant, ſed durent. Ea verò virtus ingens eſt remedij quâ homo ita conſeruatur, vt ne putreſcat. Nulla enim illic generantur vlcera, nulla Apoſtemata, nullæ Exulcerationes, nec quicquam aliud ſimile. Vos verò vniuerſi Medici, vbinam tale remedium promptum habetis, quod à putrefactione tali præſeruet, ita, vt in viuente integro nihil putrefiat, ſicut hoc loco nos de Perforatâ teſtamur? Quis hanc virtutem componendo ei indidit? Non vos, ſed Medicus ſummus. Recolligite ergo vos, & reſipiſcite, ne in peccatis veſtris moriamini, hoc eſt, in falſis veſtris compoſitionibus. Cogitate apud vos, componiſtam (vt ita loquar) Deum eſſe. Scrutamini Naturam, non fatuas veſtras literas, quæ merę pedicæ & tricæ ſunt.

Medicorum reprehenſ.

Vt compoſitionis rationem vos doceam, ſcire vos velim, ad primum compoſitum addi debere Theriacam, & Mithridatium electum, vnà cum aliis Diaphoreticis, quæ vnà ad Solem in fimo Equino digerantur, & poſtea vſurpentur pro ratione perſonæ & complexionis, &c. quæ peritis medicis relinquo.

Noſcendum porrò & hoc eſt, quòd ex herba hac & floribus deſtilletur Aqua in Balneo Maris. Aqua hæc prodeſt ad ea omnia, quæ de perforata tradita ſunt: licèt paulò infirmior ſit. Eius vſus eſſe poteſt, ſi malum non vſque adeò grande ſit. Tum intrò aſſumitur, tum foris applicatur.

Hi Balſami etiam quamlibet oſſium fracturam, & contuſionem, & concretum ſanguinem in corpore, curant. Hanc meam de perforata Experientiam ideò proferre placuit, vt inania Recepta deſerantur tandem, & remedia vera quærantur. Interim Balneatorū & Tonſorum ea inſania eſt, vt integrū exercitū iugulare potius, quàm remedia ſua inſana relinquere malint.

CAPVT VI.

De Magnete.

MEnicis vniuerſis Deus admirandum ſecretum in Magnete largitus eſt, idque non abſconditum, ſed manifeſtum: ita tamen manifeſtum, vt longiùs diſputando in actum deducendum ſit. Deus enim proponit nobis res, non quidem penitus commolitas, ſed tamen præmanſas, vt tamdiu in illarum ſcrutatione verſemur, donec ad ipſum finem perueniamus. Et hæc prudens Dei voluntas eſt. Iam vt de Magnete diſſeramus, ante omnia conuenit, nos externam eius, quam manifeſto prodit, virtutem explicare, quibus deinde cæteræ ſubnectentur. Magnum enim hoc & arduum eſt, ipſum ferrum & chalybem aut attrahere, aut à ſe pellere. Ex quâ conſideratione ita equidem arguendo concludo. Quoniam Magnes ferrum & chalybem attrahit: multò maioribus viribus in attrahendis internis pollebit. Largitus eſt Deus Naturæ ſuam Phyſionomiam, ſuam Chiromantiam, ſuam Geomantiam, ſuum Signatum. Ex his iam recordetur Medicus ſui officij. Ego autem hoc fateri cogor, me ad hunc vſque diem de veteribus Medicis nunquam vel audiuiſſe, vel legiſſe, ipſorum vel vnicum hactenus iuſto ordine ad Medicinam progreſſum eſſe. Harum namque rerum vniuerſi imperiti ſunt. Quid ergo de illarum Arcanis blaterabunt? De naturalibus ſcripturis, opus habet vt ſcribat ex Signato. Et id ex ſuo ſigno noſcendum eſt: aliàs opera omnis ludetur. Ex operibus eorum iudicare poteſtis, quid expediant, quamque parum curent, ſiue benè ſiue malè res cadat. Ego interim, quantum de Magnete per Experientiam comperi, liquidò affirmo, in ipſo Arcanum adeò ſublime latere, vt ſine ipſo in morbis nihil eorum, quæ dicta ſunt, expediri poſſit. Eſtque pro Artificibus in Medicina præſidium tam nobile, vt nullo alio ſimili plura præſtari poſſint. Quâ verò ratione ipſum equidem diuido; ita integrum eum inuenies, ſi opus ſit. Deinceps autem præparationem eius tradam, vt vſus eius innoteſcat.

Deus homini res imperfecte proponit.

Magnetis Arcanum eſt ſingulare.

Hæc ita ad verbum in ipſo habentur Autographo.

Alibi in Copia, vt in Literâ.
Item Corallu.
Item de Carduo Benedicto.
Item de Antiomonio.

CAPVT VII.

De Sulphure.

CReauit Deus Reſinam terræ eámque multis infandis virtutibus dotauit, non ſolùm ad ſubſidium morborum, verùm etiam ad operationem Alchimiæ. Similes aliæ quoque virtutes in Sulphure, quod Reſina terræ eſt, conſpicuæ ſunt. Conueniens ergo eſt, vt non de Medicis ſaltem Sulphuris virtutibus, verùm etiam de Alchimiſticis & aliis acceſſoriis vſibus à nobis diſſeratur. Multa quidem de Sulphure ſcripta & edita ſunt. Ipſum tamen verarum virium fundamentum nemo adhuc

Sulphur eſt Reſina terræ.

adhuc attigit. Omnia Auctores illi sibi describenda sumpserunt: sed nullum eorum intellexerunt. Multa congesserunt, sed quod bonorum scriptorum officium est, ex fundamento ipso nihil deduxerunt. Rem enim non intellexerunt:& tamen ad compilandos libros ambitio eos adegit, qui tamen libri omnes spiritu & animâ carent, ac mera mortua litera sunt.

Med. reprehens.

De Sulphure ego vobis, tanquam peritus, Experientiam meam in omnibus proponam, quidnam in Sulphure contineatur, tam secundum Medicinam, quàm Alchimiam & cætera. Et nisi Deus obstet ac prohibeat, stupenda adeò & admiranda opera Sulphuris sunt, vt naturale in homine lumen ea satis admirari non possit. Quod si Deus non impedit: defectus est in artificibus, Sulphur ita tractantibus, vt operatio insitæ virtuti non respondeat. Cùm enim quilibet nugator Medicus, quilibet nugator Alchimista sit: hæc causa est, cur scientiæ planè in apricum proferri non possint. Fundamentum autem hoc est, quòd in Sulphure, vtriusque facultatis tanta Arcana viréque contineantur, quanta à nullo satis indagari possint, quòd inquam virtutes tam præstantes in eo lateant, vt ex iure merito omnibus admirationi sint. Post longam enim in vtrâque facultate captatam experientiam ex Sulphuris vires compertæ & cognitæ sunt, vt multa alia non existant, quæ ipso aut superiora sint, aut cum eodem comparari in Medicinâ ac Alchimiâ possint. Sulphur castigat Aristotelem, dicentem, rerum species mutari non posse. Fas enim Sulphur transmutat. Si hodie viueret Aristoteles, ad ruborem & pudorem totus ageretur.

Sulphuris operatio stupenda.

Species rerũ immutat Sulphur cõtra Aristotelẽ.

Medicum aut Alchimistam agens, Sulphure non vtetur, quale id per se est, sed potius eo separato in arcanum suum, & ab impuritate abluto, ita vt in virtute suâ quâuis niue candidius fiat. Huc facit Ysopus, hoc est, ars separandi, antiquitùs Ysopaica in Alchimiâ & omni sequestratione dicta. Crudum tamen pro vulgo, & ad res extraneas insigne est. Cæterum vt in explicando sulphure accuratior sim, id prius secundum suam naturam distinguam. Non enim ex matrice vnâ, sed pluribus nascitur. Vnde etiam operationes diuersas habet, naturásque multas inter se diuersas continet. Quas ne erret Medicus seorsim proponam, ita vt sciatur, quatenus ad Medicinam prosit, & quatenus conducat ad Alchimiam. His absolutis, quantum etiam ad vsos quotidianos faciat, expediam. Quòd si ergo, quis eius vsus sit in Medicina, quis in Alchimia, quis in cæteris rebus ordinè & accuratè explicuerimus: iam de operatione eius cuilibet liquidò etiam constabit, vt ipsum citra errorem tractare possit.

Ysopaica scientia quid.

De sulphuris generibus.

QVoties nouum metallum: toties aliud Sulphur. Nullum siquidem metallum suo sulphure caret: quia in tribus metallorum corpus quodlibet consistit, in sulphure, sale, & Mercurio. In metallorum autem perfectione seu generatione superfluum sulphus remouetur. Sicut enim videtis generari nucem, nec eam per se quidem tantùm, sed vna cum potamine & cortice: irascitis hæc esse superflua, facere tamen ad Embryonalem conseruationem nucis, sicut, *de Cæcratione docetur*. Hoc exemplum adduco, vt intelligatis, tot genera esse sulphuris, quot metallorum, quolibet sui metalli naturam resipiente. Hoc non de metallis tantùm, verùm etiam de lapidibus ratum sit. Quot enim laidum, tot etiam Sulphurum genera. Corpora enim omnia, substantiam suam habentia, ex tribus dictis constant. Qua de causa naturam etiam habent Embryonatam. Hinc Sulphuri discretæ appellationes induntur, vt Sulphur Embryonis de Auro, Argento, &c. de Saphyro, de Marmore, &c. Ex nomine Embryonis intelligatur, notari Sulphur, quod ab vna generatione vnius fructus, siue sint metalla, siue lapides, oriatur. Nec de metallis saltem & lapidibus dico, sed de omnibus generibus corporalitatum, vt sunt *Vitriolum, Alumen. Marcasita, Bisemutum. Antimonium, &c.* quæ omnia in se Embryonem continet, secundum generationis suæ discrimen denominandum: Aliud enim est *Sulphur Embryonatum Martis*, à Sulphure Embryonato vitrioli aut Iaspidis. Idem iudicandum etiam de crescentibus terrenis, vt sunt Ligna, herbæ, &c. quæ omnia eiusmodi Sulphur in se continent.

Sulphuris genera vnde deducantur.

Embryo quid?

Vnum hic pandendum est. Accidit interdum, vt huiusmodi Embryonale sulphur metalla non mala, velut & gemmas puras lucidásque, & alia similia gignat, quia scilicet ex generatione illa, ex qua oritur, aliquid ei vnitur, quasi de illo corpore spiritus quidã. Nec verò spiritus tantùm, verùm cum eodem etiam corporalitas adeò, tamen subtilis & fugax, vt ignem sustinere nullum possit. Citra tamen operationem Vulcaniam in metalla illa, ex quibus oritur, ab auro in aurum, à plumbo in plumbum, adigitur. Similes præparationes quandoque etiam in gemmeis sulphureis embryonibus facta sunt, quibus à se inuicem separabantur mortuum sulphur, impotens, & lapis pretiosus in eo latens, quæ omnia per artem inuenta & explorata sunt. Lapis autem is similis fuit ei, ex quo prodiit. ex Granato, Granatus, ex Hyacinto Hyacinthus. Sed hæc ad processũ Alchimiæ relegantes, hîc ea saltẽ indicabimus, que experientia docuit & confirmauit in scientia huiusmodi secreta inueniendi. Det ergo in huiusmodi indagationibus operam Alchimista, vt exploret, quis Embryo sit, ne fors is alium quæret. Et hæc de vno genere sulphuris, quoad eius ortum, hactenus dicta sint. Præter hæc est etiam aliud, per se: quod ipsum quoque iam describam. & virtutes eius cùm in Medicina, tum Alchimia ac artibus cæteris expediam.

Metalla & Gemmæ cur ex sulphure.

Sulphur ergo generationem adhuc aliam eámque peculiarem habet, sine omni Embryonali naturâ &conditione, ita, vt crescens sit per seipsum veluti fagus aut quercus, peculiari genere ab aliis separatum. Id Sulphur minerale appellatur. Per se enim hoc sulphur Minera est. Et sicut Ars Vulcania docet separare mineras, ita vt verum corpus auferatur à falso, velut argentum aut ferrum

Sulphur minerale quid.

à minerali : ita & in sulphure minerali corpus est, quod extrahitur velut stannum à suo Zuittero.

Corpus illud est sulphur minerale. Huius autem sulphuris, multæ differentiæ sunt, nec vnum alteri simile est. Sic nimirum videtis, vniuersorum, quæ natura nobis largitur, genus non in vnam, sed multas species distribui. Nec enim vnum tantùm plumbum, vnum cuprum, vnum aurum, &c. est. Sic nec vnum sulphur: cùm aliud gradus altioris, aliud inferioris sit, aut plùs minúsue diaphanitatis aut perspicuitatis habeat. Hâc de causa vires etiam medicæ in alio aliter inquirendæ sunt. Hoc discrimen etiam ab Alchimistis præcipuè tenendum est, vt directè inueniatur ea species, quæ quæritur. Ex his satis iam liquet, quæ genera, & quæ conditiones sint sulphuris, & quo illæ modo noscendæ veniant. Præter tamen hæc vos etiam aliud genus, quod secretum peculiare est, scire velim, tale quidem. In separatione Alchimiæ aurum dissoluitur à sua corporalitate, velut & argentum, & metallum quoduis, ac Gemmæ, &c. ex quibus omnibus sulphur secedit, præparatur & extrahitur. Huius generis sunt *Sulphur Auri, Sulphur Iaspidis, Sulphur vitrioli, &c.* Et verò secreta peculiaria hîc vsurpantur: illud tamen sulphur tam præstans Arcanum est, vt simile aliud prædicari non possit, nec hîc debeat, cùm res ea ad Vulcanum pertineat, &c. Sic ergo hactenus triplex sulphur proposuimus. De his tribus deinceps dicam, quo modo Medicis, Alchimistis & Saponistis vsui sint.

Sulphur metallicum, &c.

De triplicibus Sulphuris virtutibus in Medicinâ vsurpandis.

DE SVLPHVRE EMBRYONATO.

DE Embryonato Sulphure sciendum est, ipsum diuersam virtutem habere ab eo, à quo oritur, hoc est, à suis generatis. Sed allato exemplo rem explicabimus. Nux per se tantùm nucleus est. Nucleus in se continet dissepimentum, quod nuci respondet. Quantum autem in cibis distat nucleus à dissepimento: tantum etiam differunt illorum virtutes. Nucleo præterea obnascitur cortex siccus seu aridus, qui & ipse à nuce alterius & diuersæ naturæ est. Quantum enim corpora: tantum & virtutes distant. Huic denique cortex alius obnascitur viridis: cuius eadem diuersitatis ratio est. Eodem exemplo & castanea duas tunicas habet. Quo verò interuallo castanea à tunicis distat in ore masticata: eodem differunt etiam virtutes. Hæc eò dico, vt intelligatis, sulphur Embryonatum quoque similiter impuritatem esse de suo Embryone, tantóque à suis veris generatis interuallo distare, quanto distant à se inuicem forma, Essentia, substantia, & corporalitas. Non ergo virtus nuclei in putamine quærenda est. Sic nec in Sulphure Embryonato quærenda est virtus *aurea, argentea, stannea, cuprea smaragdina, aut Hyacinthina, &c.* Sed virtus alia in medicinam assumenda est. Multæ virtutes in his sulphuribus conditæ sunt, sed inter se omnes diuersæ.

Nux est Nucleus non putamen.

Embryonati Sulphuris cum nucleo nucis collatio.

Hoc etiam, quod iam dicemus, ante omnia noscendum est, nimirum quòd cum his omnibus sulphuribus spiritus Arsenici concurrat, in alio ac alio subtilior. Quale est Generatum, tale est illud Arsenicum, interdum instar Realgaris, interdum instar Auripigmenti; interdum instar Crystallini, &c. Hæc eo fine adduco, vt intelligatis vos Medici, oportere vos agere Naturales, non sophistas, qui naturalia cognoscant, &, quid Arsenicum in sulphure Embryonato sit, compertum habeant, ne latronum more homines tractent. Ipsi verò institorum sulphur tantùm nouerunt. Quod si nominari non audirent, vtique nec idipsum nossent. Interim tamen hæc ex ipsa natura penitus cognoscenda sunt, ne latrociniis grassemur, sed conscientiam ad Deum puram afferamus. Hoc vos Academici flocci facitis; vno eo contenti, si pecunia vobis affluat. Ita immemores Dei, vestri & naturæ Creatoris estis.

Porrò de sulphure Embryonato Metallorum notate, manifestò videri, quo pacto illud membrum suum in morbis firmiter conseruet & restauret. Nam septem membra omnia mineralibus tantùm, non aliis remediis in suis affectibus indigent. Sulphur ergo de auro confert cordi, de argento cerebro, de cupro Renibus, de plumbo spleni, de Ferro Felli, de Stanno Hepati, de argento viuo pulmoni: Sed hæc tamen omnia in vnico tantum morbo, velut in suffocatione illorum membrorum, si humorum in illa eluuies decumbat, & suffocationem minetur. Etsi verò apud veteres Medicos & Æmulos Recepta nulla ad huiusmodi suffocationes reperiantur: in solidum tamen omnes detrectant huiusmodi sulphura Embryonata discere præparare, & ægris administrare, siue intus siue foris id fiat, quoties quidem necessitas efflagitat. De hac sola ergo virtute hîc scribo ideò, quia nedum vlla ad suffocationes reperta medicina est, quæ præstare possit, quod sulphura ista metallica Embryonata præstant. Quas verò etiam ad alias virtutes habeant, deinceps de Sulphure Minerali tradetur. Operationibus enim omnibus conueniunt: Metallina tamen, quàm Mineralia sulphura & fortiora sunt, & maiore cum cautione vsurpanda.

Membra principalia nisi mineralia remedia poscunt.

Metallica sulphura mineralibus fortiora.

Præterea sunt etiam Sulphura Gemmarum, in quibus Lapides pretiosi iacent, velut castanea in spinoso suo cortice. Quæ constitutio sit Actitis, palam est. Eodem modo omnes etiam Gemmæ à natura alicui rei, quæ ipsarum Embryonatum est, includuntur. In eo Embryonato latet sulphur. Eo extracto, minus virtutis non habetis ac in ipso lapide, non quidem gestando, sed Medicinæ loco administrando. Sic constat, in Sapphyro latere virtutem tollendi Anthracem, & ad Escharam eum reducendi supra omne corrosiuum, & tamen, sine corrosione. Eiusdem naturæ ipsius etiam Sulphur est, si nimirum à corpore extrahatur, & emplastretur. Ita impositum, eadem præstat. Nec in Anthrace tantùm sed & in cancro, & igne Persico, cumprimis in principio, si cum Apostemate erumpit.

Sapphyrus Anthracem curat, &c.

Opera

Opera ergo danda est, vt Gemmis, quas Germani habemus, virtutes extrahamus, vsibus suis destinatas. Quas si in Gemmis habetis: habebitis easdem etiam in sulphure, cum operatione eadem. Etsi enim non æquè fortes illæ in hoc sint: Sunt tamen præsto. Ipsa Applicatio, & separatio ac Gradatio faciunt, vt similem operationem perficiat. Sola enim correctio & Gradatio ad id promouent: aliàs fieri hotum nihil potest. Sicut enim initiò exemplum proposui de discrimine corticis & nuclei in nuce; ita idem hic quoque intelligendum est. Quod si autem nucleus à nuce dissoluatur seu corrumpatur, ita, vt non amplius cibus sit: tunc easdem cum suo cortice vires habet. Ponemus exemplum. Si nucleus comburatur, & ex eo Alkali conficiatur. Et consimiliter etiam ex cortice Alkali fiat: tunc vtraque nigro colore tingunt ea, quæ nigra non sunt. Quando ergo dico, virtutem Embryonati Generalis similem existere, velim me sic intelligi, si scilicet Generatum dissoluatur, & in præparationem Vulcaniam deducatur. Idem de omnibus etiam Embryonatis Gemmarum, &c. intelligendum est.

Correctio & gradatio virtutes augent.

Sed de Embryonatis Sulphuribus, in cachimiis, velut *Marcasitis, Antimonio, Talko &c.* sciendum est, quòd, si à suis corporibus & adhærentibus rebus extrahantur, simile quoque Sulphur nitidum producant. Hoc prout in operatione gradatur, ita ei gradus, gradui verò operatio & virtus respondet. Prout hoc extrahitur, ita & Embryonata cætera omnia: de quibus plura in operatione Alchimisticâ, quæ hic recenseri non debent. Virtus autem hæc est, quòd generata æmuletur, si corrumpatur in præparationem. Secundò, quòd phlegmaticis maximè conueniant, cumprimis verò Phthisicis, peripneumonus, Empyematibus, & cuilibet Tussi: Quicquid per naturam vllo modo præstari potest: id sulphur hoc ad suum statum redu[illegible]. N[illegible] mihi magis in votis optatisque est qu[illegible] [illegible]dem esse hodie mundi statum inter Princip[illegible] Reges & Magnates, qualis fuit tempo[illegible] & ætate Magorum: Virtutes enim in rebus omnibus tam altè exsplendescerent, vt D[illegible] tam profundum artificem vniuersi h[illegible] admiraturi essent, quòd tot miraculosa in naturam recondiderit, vt ea homo indagaret. Sed Magi exspirarunt, & irruerunt Inebriati; nec quicquam amplius superest, quàm *Scortatores, Lusores, Latrones, Fures.* Cordicitùs dolendum est, vsque adeò nullum hodie inter Principes vigere Magum, sed Indiens & ineptiis omnia passim squalere, & in consiliis sedere lupos, dominarique, qui suis exactionibus & vsuris cùm sibi, tum dominis plus satis lucri faciant. Scientiam Arcanorum Naturæ hæc sors mansit, vt post occasum Magorum seu Magicæ, eodem vnà fato etiam omnes scientiæ interciderint, & horum loco surrexerint scribæ cum promissis tunicis, & rapaces lupi, qui iura tenentes suis nutibus omnia territant. Quid dicam? Artes interierunt: Spelunca latronum subnata est.

Magorũ sæculum beatissimum.

Deus in suis operibus stupendus.

Ætatis huius peruersitas.

Deinceps de Embryonato Sulphure in vitriolo & ei cognatis quæ species vitrioli sunt, velut salia, scitote quòd omnia mirum sulphur producunt, dum corpora animata à corporibus embryonatis separantur, veluti à sale, à sale Gemmæ, à speciebus aluminis, à vitriolis, &c. Hic regulam generalem vobis proponam, quòd omnia sulphura à vitriolatis salibus stupefactiua sint, & Narcotica, Anodyna atque somnifera, cum eiusmodi tamen proprietate, quòd somnifera conditio hic tam placida, & lenis sit, vt noxâ omni careat, nec more opiatico, velut in Iusquiamo, papauere, & Mandragora, &c. operetur; verùm tutò, placidè, virtualiter, sine omni infectione. Summâ ergo laude dignum est tale somniferum stupefactiuum, à natura ipsa decoctum, præparatum & correctum. Cùmque Medicis omnibus planum sit, huiusmodi somnifera multa & miranda perficere: contrà verò in opiatis tantum venenum esse, vt citra speciem Quintæ Essentiæ vsurpari non possint: eò plus spei & fiduciæ ponendum est in hoc præsens, cùm sciamus, multos esse morbos citra Anodyna minimè curabiles, quorum cura vniuersa in Anodyna à Deo per naturam collocata est. Et hæc mihi causa est, cur de sulphure hoc eò exactiùs scribam. Id quì inueniatur & comparetur, in processu Alchimistico docetur. Hic tamen de illo sulphure sciendum hoc est quòd ex omnibus de vitriolo extractum nouissimum fit, quia per se fixum est. Deinde, iunctam sibi dulcedinem habet, vt etiam à gallinis edatur: à quo aliquandiu dormiunt, postea tamen citra noxam rursus euigilant. De hoc sulphure iudicandum aliter non est, quàm quòd in morbis per Anodyna curandis, citra noxam omnem, omnes passiones sanet, & dolores omnes mitiget, calores omnes extinguat, seua morborum omnium accidentia inhibeat. Hoc remedium in rebus omnibus primum & antecursorium esse debet, sequente ipsum curâ, hoc est, confortatiuo Quintæ Essentiæ. Et quænam alia sublimiùs euehere possint Medicum vltra omnes Apollines, Machaones, Hippocrates, & Polydoros, quàm sola dicta duo? Et sulphur hoc vocatur sulphur Philosophorum, quoniam Philosophi omnes id vnà operâ studuerunt, vt vitam in multa sæcula protraherent, sanique viuerent, & morbis resisterent: quam facultatem omnẽ in hoc sulphure inuenerunt potentissimam. Quâ de causa id illi nominis etiam indiderunt. Vos operam date, vt ipsum gradare, separare, & purificare sciatis.

Sulphur omne à vitriolatis salibus est Narcoticum sed lene.

Opiata sunt venenata.

Sulphur Philosophorum quid.

Præterea adhuc genus aliud sulphuris Embryonati est in ligno. Solus autem ignis id sulphur est, quem quidem nemo souere potest, nisi ligno, cum quo etiam emoritur. Illud sulphur est ex omnibus rebus, quæ lignum sunt, aut quæ combureudo in cinerem abire possunt. Hoc Sulphur est vegetabile, non fixum, ad nihil vtile, nisi ad ea, quæ ab igne præparari debent. Omnibus autem notum sit, hoc sulphur cæterorum sulphurum virtutem ista ratione indicare. Sicut ipsum Ignis est, omnia consumens: sic quodlibet etiam aliud Sulphur est Ignis inuisibilis, consumens

Sulphur Embryonati è ligno.

consumens morbos. Sicut ignis lignum consumit visibiliter: sic alterum inuisibiliter. Hàc de causa Elementum Ignis in morbis omnibus magnum Arcanum est. Et quicunque Medicorum Elementum Ignis in suâ (liceat ita loqui) Arcanitate non habet, is se verum & probatum Medicum non iactet, sed tyronem, & loculorum expilatorem. Dicere ergo iam licet, Sulphur esse Elementum Ignis. Quòd si contendas, sulphur ignem esse in virtute Medicinæ: curandum est, vt reducatur ad suam volatilitatem, vt instar flammæ vanescat, hoc est, adeò subtilietur, vt à suo corpore discedat, corpúsque eius separetur ab ipso, quod Elementum Ignis non sit. Sulphure, in subtilitatem & volatilitatem reducto, tum demum est consumens consumendum, hoc est, quod à natura non est fixum. Sic morbi non fixi, (corpus autem fixum est aduersus Elementum: & est Elementum Ignis saltem aduersus id, quod contra ipsum fixum non est, hoc est, contra morbos. Quòd si Pseudomedici hoc egissent, vt Philosophia hæc nostra in scholis Medicorum locum inueniret & incrementum sumeret, in exilium actis nugis & gerris Humoristarum, qui in Medicina palpitant instar eius, cui ad numellas effossi & elisi oculi sunt, vt, quà pergat viâ, nesciat: multa vtique homicidia effugissent, quæ interim temeritate suâ patrârunt. Interim cum nullius conscientiæ sint, quid aliud agas, quàm vt pseudomedicos ipsos esse patiaris? Qui verum agere medicum velit, is Elementorum virtutes in rebus naturalibus quærat. Ibi & veritatem, & cum hac ægrorum salutem inueniet. Duplex ergo genus Sulphuris Embryonati constituendum est: Vnum Fixum, sed tamen volatile factum: alterum, purus ignis, hoc est, vnum est Ignis viuens, alterum est Ignis insensibilis. Vtrunque tamen tam sensibile quàm insensibile in simili consummatione versantur, vnum nempè in Ligno, alterum in morbis.

Med. to-gatheus. *Sulphur Embryonatum Ligni duplex.*

De Sulphure Minerali.

Breuis de Sulphure Minerali institutio hæc est. De eius ortu, quomodo à sua scoria liberetur, hîc explicandum non est. De his enim tractatur in Libro de Generationibus Mineralium. De eius virtutibus tamen hæc scite conuenit. Crudum in medicinam assumi non debet, sed à suis fæcibus separatum. Ita insignis medicina est, si nimirum ab Aloëpatico & Myrrha eleuetur secundò aut tertiò. Nam præseruatiuum excellens est in peste, in pleuresi, in omnibus Apostematibus, & putredinibus corporis. Manè si sumatur, eo die pestem non admittit, vt nec pleuresin, nec alia Apostemata, maximè si cum hoc Recepto confiat. Rec. *Sulphuris purgati, vt supra* ℥x. *Myrrhæ Romanæ* ℥j. ß. *Aloes patici* ℥j. *croci orientalis* ℥ ß. *Misce F. puluis.* Præterea si à vitriolo eleuetur aliquoties (quo frequentiùs, eo meliùs) tunc Essentiam & spiritus vitrioli intra se concipit. Hoc modo præseruatiuum est in omnibus febribus, & curatiuum in omni tussi, siue ea recens siue antiqua sit. Est etiam præseruatiuum caduci, & curatiuum in pueritia. Quotidie si sumatur, sanitatem conseruat ac tuetur, ne aduersi quid accidat. In negotiationibus & commerciis est correctiuum vini, vt saluum & incorruptum maneat, & potantibus salubre sit. Crudum tamen minimè sumendum est. Ad vinum præseruatiuum tam potens est, vt nihil impuri in vino relinquat, quin id exturbet. Per hoc quodcunque vinum præparatur, arenam aut calculum non generat, vt nec Apoplexiam, vllius generis Apostemata, fluxiones, tusses, febres, &c. Illi enim præparato simile & æquipollens aliud nullum reperiri potest. Qua de causa laudem eius hic non immeritò assuo. Quòd si otium esset, contra buralinos Academiarum Doctores hoc fundamentum disputando deducere: vix multæ paginæ huic nostræ descriptioni sufficerent. Margaritæ tamen porcis obiiciendæ non sunt: quibus ex re magis & vsu est, ægros contractos & resolutos fieri, quàm de sua sententia illos cedere: cùm tamen nihilominùs ægrotis subsidio esse non possint. Sed vt ad sulphur minerale redeamus, sciendum iterum est, crudum ipsum nullius vsus esse, sed præparatum. Quod quò præparatius est, eò euadit melius, ac tandem omnes suas fæces & venenositatem deponit, & quod nullius vsus est, secedit: remanens autem margarita summa & optatissima medicina est.

Sulphuris minera-lis vis & vsus. In Peste. Pleuresi. Apo-stem. *Febrib.* *Tussi. Caduco.* *Vino corrigen-do.* *Sulphur minera-le crudũ nullius vsus.*

Sulphur crudum eius naturæ est, vt rubra candefaciat suo fumo, velut rosas rubeas, &c. Si eleuatum vsurpetur in medicina, albescet, sed exterius. Præterea etiam notandum hoc est, quòd multa sint Sulphura colore variantia, velut est flauum, flauius, rubrum, magis rubrum, purpureum, nigrum, album, cinereum. Ex his coloribus nullus prodest præter flauum.

Quò sulphur flauius, ac magis ad colorem aureum vergit, eò melius & salubrius. Cætera omnia multum in se Arsenici, Realgaris, &c. continent: Ideóque in medicina vitantur. Quantum autem ad Alchimiam: cætera meliora sunt propter Impressionem, quam ab eiusmodi Realgaricis spiritibus habent.

Notandum præterea etiam est, hoc sulphur Impetigines & vitia corporis externa pellere. Quo casu colorata sulphura meliora sunt, quàm flaua, propter subtiles Arsenicales spiritus. Si ea sulphura sublimentur à Vitriolo, Alumine, Sale Gemmæ, Plumoso, &c. aliquoties: vsque adeò subtilientur, vt Impetiginem & Serpiginem radicitus tollant. Et is thesaurus præstans est, exterius tollere ea, quæ interius suum ortum habent. Sicut Magnes ad se trahit ferrum, vt id suo loco emoueatur, nec maneat, vbi fuit: ita hic vires sunt Magneticæ, satis minimè explicabiles. Per solam Experientiam Vulcaniæ artis Miracula ea Naturæ panduntur.

Sulphur coloratũ serpigi-nes la-nat.

A Deo Medicinæ sufficientes quidem suppetunt. Cæcitas in eo est, quòd nemo præparationem aggreditur, vt inutile separetur ab vtili. Satis esse putant, si Apothecariorum more omnia consarcinent, & dicant, *Fiat Vnguentum.*

Vnguentum. Ea hactenus doctrina fuit. Et eò res iam mundi rediit, vt Medicina merum vnguentum sit, non, vt priùs, ars seu scientia. Nec enim artifices, sed sophistæ medicinæ præsunt. Quòd si Medicina ab artificibus tractaretur: processus longè sanior institueretur. Itaque de sulphure notandum, quòd gradatum insignis homini medicina sit, non saltem intrò sumptum, sed fumi etiam specie exterius adhibitum. Ita enim præseruat & conseruat, vt diximus, cum additione Magistrantiæ & granorum Iuniperi, ac Rorismarini, &c.

De Metallico Sulphure, hoc est, de Sulphuribus, ex integris metallis præparatis.

ARtes & modos nonnullos excogitauit Alchymia, quibus metalla ex suis corporibus eliciuntur, vt metalla amplius non sint, sed materia destructa, quæ priorem statum perdidit. De his sciendum est, metallum quoduis ex tribus constare, ex Sale, Sulphure, & Mercurio. Cùm ergo hæc tria sint prima materia Metallorum, ex eo consequitur, ea destrui ac dissolui posse, adeóque arti subiici, vt in aliam Essentiam reduci & transmutari possint. Destructione hâc factâ, tria prima per artem amplius separari possunt, vt solitarium & per se præsto sit Sulphur, Sal, Mercurius. De Sulphure hic loquemur, duobus cæteris omissis. Sulphur à cæteris metallis separatur, etiam hâc ratione. Quæcunque de Sulphure notaui, eædem vires in his etiam metallicis sulphuribus consistunt: & eò quidem magis, quia metallum peculiarem naturam asciuit ab eo, quo factum est metallum. De illis virtutibus sulphuri quoque nonnihil collatum est. Hinc eò à cæteris sulphuribus nobilius & præstantius est. Et sciendum est Medico, sulphuris virtutes omnes huic quoque sulphuri inesse, summè (*vt ita loquar*) gradatas, & metalli conditionem resipientes. Hinc sulphur ab auro virtutes habet aureas: ab argento, argenteas: à ferro ferreas. Quicquid facit ferrum, quicquid facit Crocus Martis, quicquid Topasius ferri facit: eadem omnia facit etiam sulphur de ferro. Similiter & de castro, de plumbo, & metallis cæteris. Sulphura hæc aquirere, cuiuis Medico incumbit. Dosis enim eorum exigua: sed operatio insignis est. Et penitus persuasum sit Medico, Deum omnibus morbis sua remedia opposuisse. Hoc si verum est, oportet Medicum nasci ex Magiâ, vt per eam secreta Naturæ intelligat. Ita palam erit, Naturam id præstare, vt etiam Leprosi sanentur. Magiæ imperitus tyro est, & manebit, dum in viuis est. Res ardua est, Medicinam habere cognitam, & interiora adyta ipsius visitasse. Ipsi tamen harum artium Cabaliæ & Magiæ imperiti sunt.

Metallorum materia prima sunt tria.

Medicū oportet esse Magum.

De Alchimisticis virtutibus Sulphuris: & primo de Sulphure Embryonato.

EMbryonati sulphuris extractio fit per sublimationem, interdum per Descensum, si sulphur probè maturuit, ac copiosum est, cæterisque corporibus non admodum permixtum. Interdum, si nimis subtile est, se sublimari non sustinet, aut per Descensum excipi: sed aquis fortibus extrahi vult, vt à cæteris corporibus reducatur in Aquam, & ab Aquâ deinceps coaguletur. Aquarum eiusmodi fortium multa genera sunt, quæ hic minimè recensebimus. Oportet tamen ipsas eiusmodi esse, vt sulphuris vires non tollant aut mutent. Si enim ex arte secundùm suam concordantiam extrahantur: non saltem Aureæ sunt, sed in Alchimiâ etiam ad cæteras præparationes sunt Sulphura commodissima. Fixationem enim concipiunt, adeóque in cementis volatile subtile aurum in metallis figunt, ita, vt separationem in Aquis fortibus sustineant, & aurum suum promant. Aliàs ex hoc sulphure in Alchimiâ sperari nihil potest; nisi vt pro suâ concordantiâ ex illis rebus in quibus latet, extrahatur, & postea figatur. Si, vt plerunque fit, Aurum continet: id per fulminationem reperitur. Ita etiam fixum est, ad aurum volatile omne retinendum, quod aliàs coërceri nō potest, nec deprehēditur in separādo propter subtilitatē & subtilē corporalitatem. Multi quidem processus tentati sunt, quibus ex sulphure fieret tinctura. Sed ad finem peruentum non est: quia tinctura nulla in eo sita est. Labor ergo irritus fuit. Et nisi Aurum in ipso contineatur, quæri nihil ibi potest, nec tentari debet, vt in cætera corpora Aurum docatur. Argenteum nullum est, sed aureum, vnum tamen alio magis. Quod de Antimonio, de Talko rubro, de Marcasitâ aureâ, &c. est: rarò auro caret. Hoc verò qui tractare vult, is operam det, vt sulphur ab auro adeò subtiliter separet, vt auro nihil decedat. Et nisi Deus obstaret (nec enim is vniuersos vult esse diuites: adeóque causam nouit: cur capræ caudam nolit esse prolixiorem) paucis verbis hic multis succurri posset. Cæterùm, quia opes pauperem seducunt, & modestiam ac humilitatem ei excutiunt, fastúmque ac superbiam ei addunt, &c. ideò silere satius est, vt illi egeni maneant.

Embr. Sulphuris extractio qui fiat.

Aq. fortiū multa sunt genera.

De Sulphure Minerali.

DEinceps miraculosa quædam vobis tradam, etsi sciam, hunc de mirâ sulphuris ad Alchimiam conditione sermonem multis minùs acceptum fore. Notum vniuersis est, spiritum scientiarum non feriari, sed iugiter & continenter laborare, vt illa in secretis Naturæ, quæ Deus abscondidit, eruat & inueniat. Cum hoc spiritu concurrit plerunque alius malus, & falsus, non in hâc solum arte, sed & in aliis, etiam iis, quæ ad animam spectant. Sed de falso hoc spiritu sileo. Diabolus se quidem omnibus immiscet: de cuius tamen fraudibus nihil commentor. Huius sulphuris Mineralis causâ ars Alchimica multa tentauit, vt ex eo aliquid faceret, quod sulphure plus esset. Iam verò res mira est, ex aliquo facere plus, quàm per se est id. Hoc tamen per artem fieri Deus concessit. Hæc ergo cùm potentia artis esset, Dux ille Artis, artem intendendo tentauit, quidnam præterea ex Sulphure fieret, aut quómodo, quod in

Diabolus omnibus se miscet.

ipso non est, ab ipso impetrari tamen posset, Nam fœmina per se prolem non gignit. Gignit tamen cum viro. Iam si gignere debet, idque per duos fieri oportet: Ars hic est vir & patet, qui omnia perficit. Iam verò operatione eò deuentum est, vt Spiritus transmutationis suum Receptum dederit ex Oleo Lini & Sulphure faciendi Hepar aut pulmonem. Huius pulmonis aut Hepatis destillatio multiplex facta est. Operando autem compertum est, Hepar hoc dare lac, à communi lacte nihil differens, crassum ac pingue. Dedit etiam rubrum oleum, instar sanguinis. Lac hoc, & iste sanguis destillando suum colorem & essentiam non confuderunt, sed discreta ac inuicem separata manserunt, albo in fundum subsidente, & rubro in sublime ascendente. Ars verò instando tentauit ex albo seu lacte facere argentum, & ex rubro aurum. Mihi verò constat, ex albo nunquam aliquid fieri potuisse vel à veteribus vel à iunioribus. Dico ergo id lac esse mortuum; nec in eo quicquam contineri.

Fœmina sine mare non gignit.

Ex sulphure & oleo Lini hepar aut pulmo, &c. fit.

De rubro autem oleo, quod hoc Hepar dat, attendite. Quilibet crystallus aut Berillus, prius probè politus, si in hoc oleum ponatur aliquandiu, nempe per tres annos, fit Hyacinthus. Si imponatur Rubinus, non optimè gradatus: nouem annorum spatio vsque adeò clarus & lucidus fit, vt in tenebris prunę ardentis instar micet, adeóque vbinis conspici queat. Id quidem experientia docuit. Alchimistæ quidem tentarunt, an ex eo carbunculum facere possent, bonæ conditionis Hyacinthum aliquandiu in oleum ponentes. Mea tamen experientia, id fieri non posse dictat. Nec in dictis saltem ea coloratio est, sed idem oleum tingit etiam Sapphirũ colore cœruleo, viridi permixto. Similiter & Gemmas alias colorat. In vitrum & alia nihil potest. Vsque adeò verò Gemmas exaltat, vt ad summum gradum perueniant, imò altiorem, quàm à naturà exaltari possint. De aliis Gemmarum gradationibus & colorationibus nec auditum nec scriptum est, quàm quas sanguis ruber sulphuris colorat tangitque. Hic etiam nota, quòd argentum omne, si debito tempore impositum relinquatur, tandem nigrescat, & calcem auream deponat, ante iustum tamen tempus non fixam, sed volatilem & immaturam rem. Si verò terminum suum assequatur, expediendo omnia expedit: de quo plura hic dicenda non sunt. Sic ergo de sulphure notate quòd, si in gradus assimatur, quò subtilius, pulcrius, altius & celerioris operationis est, eò altius id & maius fit. Hoc modo finguntur metalla & lapides. Id qui conaturus est, non putet se posse, sed sciat. Ille enim labor in Alchimia omnium periculosissimus est, quo ad operationem, adeóque insigni experientiã opus est, & iterata exercitatione: nec ex auditu, sed ex multiplici experientia procedi debet. De virtutibus quidem, quod & ipsæ gradentur, dicere nihil possum. De colorationibus saltem dico, quòd ad summum exaltentur. Vt idem etiam in coloribus fiat, non arbitror fieri posse. Ea enim non virtutis sed coloris tinctura est.

Hyacinthi & Rubini gradatio per oleũ Hepatis.

De Sulphure metallorum in Alchimia vsurpando.

ALiquoties in hoc capite de Sulphure ex metallis destructis parato mentionem feci: & de virtutibus eius in medicina addidi. Quantum verò iam ad Alchimiam attinet, scire vos velim, multos tentasse ex eo elicere tincturam, qua vnum in aliud tingerent. Sed hoc non successit, ex causa hic non referenda. Attamen qui Sulphur Auri habet, is per id aliud aurum gradare potest, à gran. 24. vsque ad 36. & plures, vt aurum altiùs ascendere non possit, in Antimonio & Quartario constans ac manens. Sed & sulphur argenti argentum in suam albedinem ita exaltat, vt si cuprum & argentum pari quantitate confundantur, ad acum seu lydium lapidem discerni minimè possint aliter, quàm quod purum & exquisitum argentum sint. Eodem modo & per Sulphur cupri cuprum eò reduci potest, vt fulmen sustineat, minùs tamen gradatum, sed colorem suum retinens. Ex sulphure Martis fit optimus & præstantissimus omnium Chalybs: Ex suphure Iouis optimum stannum, quod etiam fulmen perferat: ex sulphure Saturni fit Saturnus fixus, vt nec cerussam, nec Minium, nec spiritum amplius det. Sulphut argenti viui eò reducit argentum viuum vt malleo tundi possit, omnémque ignitionem vt cuprum sustineat. Cineritium autem non suffert. Hoc sulphur metallorum potest in sua metalla. Per se autem hoc est, quòd si sulphur auri in argentum coniiciatur, illud coloret. Sed nihil figit. Sic semper à sulphure transmutatio fit in aliud corpus, &c.

Sulphure auri aurum gradatur, &c.

Hactenus ergo cognouistis, quot genera, quę natura, proprietas & Essētia sulphuris sint. Qui verò, quæ de sulphure dicenda sunt, omnia describere vellet: is multam papyrum insumeret, sulphuri debetur laborator diligens & Artista expeditus, ac peritus, non clamosus, non nugax, qui artem solo ore & lingua iactat, sed eandem ipso opere testatur. Tali qui est, miraculosa expediet. Qui de sulphure nihil nouit, nihili homo est, & imperitus tam in Philosophia quàm Medicina, nullius Naturæ secreti conscius.

CAPVT VIII.

De Vitriolo.

GEnerat Natura Salem, Vitriolum dictum. Hoc genus peculiare est, à cæteris salibus separatum, diuersas etiam à cætero sale virtutes possidens. Virtutes eius tot & tam insignes sunt, vt omni iure hoc in libro describendæ sint. In Vitriolo enim latet perfecta sanatio Ictentiæ, arenularum, calculi, omnium febrium, vermium, caduci, &c. Et in constipationibus corporis est Deoppilatiuum insigne, vt virtutes alias taceam, deinceps hoc capite enumerandas. Descriptio eius dirigenda etiam est ad Medicinam & Alchimiam. In Medicina enim est remedium præstans. In Alchimia ad multa alia prodest. Ars autē medicinę & Alchimię in præparatione consistit Vitrioli. Crudum enim tale non est. Id simile

simile est ligno, ex quo omnia sculpi possunt. Prodest ad Medicinam corporis, prodest in chirurgia seu morbis externis, velut *Psora. Serpigine. Lepra hereditaria.* & aliis, vbi cætera remedia nihil operantur, & ad morbum quasi mortua sunt. Huiusmodi mala vitriolum vi aggreditur & ex fundamento curat. Vitrioli ergo præparatio recta Medico cùprimis noscẽda est: Virtutes enim alias habet crudum, alias in aquã solutum, alias *Calcinatum*, alias in *Oleum viride* aut *rubrum* aut *album clarum* mutatum. Eius conditio hæc est, vt quoties in aliam formam & essentiam reducatur, toties peculiare arcanum fiat. Hoc omnes Pharmacopœos & Scriptores, tam Italos quàm Germanos confundit. Talis enim hæc pars est, quæ sola per se ex quartà parte & officinas compleat, & morbos curet. Hoc præsente non opus est tot pyxidibus, scatulis, ollis, vitris, &c. ex ordine in officinas dispositis: in quibus tamen omnibus mera adulteria continentur. Et curandum est Medico, vt non tam multas pyxides aut remedia transmarina habeat, quàm prouidus & prudens, ac instar virginis circumspectus sit. Hoc si facit: ante pedes suos, plures thesauros inuenit, ad omnes morbos quàm vel India, vel Ægyptus, vel Barbaria & Græcia promere possint.

Vitrioli vsus in morbis cõtemnacibus.

Hanç basin Medicus sequatur. Iam enim etiam quadratis rusticis notum est, in illis pyxidibus & scatulis meras fraudes contineri. Quæ vt plerumque ligneæ sunt, ita lignei sunt etiam illi Doctores & seplasiarij: vt simile simili conueniat.

De Speciebus Vitrioli

VItrioli species multæ sunt. Euariant enim secundum numerum fodinarum. Probatio eius est, vt cuprosum sit super ferrum. Sed hæc non vera. Genuina probatio est, vt crudum vsurpetur contra vermes, eo modo, quem iam explicabimus. Prout vermes expellit, ita in medicinà præstans est. In Alchimià probatio altera per cuprositatem magis valet. Sed & hæc probatio est. Quòd vitriolum ferrum mutat in cuprum, idque celeriter, summéque gradatum, & sub malleo molle: id in Medicinà ac Alchimià melius est. Ferri enim & vitrioli coniunctio est, vt vitriolum ex ferro cuprum faciat, bonum & præstans. Ex optimo vitriolo optimum cuprum fit. Et nemo admiretur, ex ferro fieri cuprum per vitriolum. Nam & hæc in naturà virtus est, vt Boracis aqua ex plumbo argentum viuum faciat. Sed & hoc vsus dictat, quod cachimiæ cætera metalla transmutent in alia, non secus ac vitriolum mutat ferrum in cuprum. Nec enim vitriolum tantùm vnius metalli in alterum transmutator est: sed & alia & quidem super singula metalla. Quòd verò non omnia sciamus, in causa sunt Sophistæ, qui artes culinis & loculis impendunt. In Hungaria fluuius est, ex vitriolo natus, seu per se vitriolo constans, in suos lapillos minimè coagulato. Quodcunque ferrum debito tempore illi imponitur: illud rubiginem vertit. Rubigo illa si per fornacem fusoriam mittatur, illicò fit cuprum purum constánsque, nec ad suam naturam conuertibile. Iam verò vitriolorum mineræ per Germaniam infinitę inueniuntur, quæ seorsim omnes describi minimè possunt. Prædictæ tamen probationes tam in Medicinà, quàm Alchimià adhibendæ sunt. Præterea probatio etiam (minimè tamen in medicina vtilis, sed in Alchimia) hæc est, si colcothar de vitriolo ex seipso per ignem cuprum deponit seu profert. Tale cuprum si obtingit, tunc vitriolum in medicina ignauius in Alchimia autem fortius est. Sunt autem etiam expendendi colores. Quod vndiquaque cœruleum est, nullo alio colore perfusum, id tam præstans in medicina non est, ac est id, quod rubris & flauis lineis distinctum aut obductum est. Quod in aëre vergit ad albedinem, efficax est ac idoneum ad viride, & album oleum vitrioli: quod vergit ad rubeum & flauedinem: id præstantius est ad oleum rubrum. Nihil ergo amplius, quàm quod per probationem suggeritur, de speciebus vitrioli dicendum est. Illa vtatur quilibet Medicus & Alchimista ad id, quod intendit. Probatio verò nec ista fallax est, si gallis seu pomis quercuum additum, bonum atramentum dat. Et hoc omnibus vsui est. Quod autem atramentum aquosum dat & multis additamentis eget, adeò bonum non est.

Vitrioli probatur per eiectionem vermium.

Vitriolũ ex ferro facit cuprum.

Vitriolatus fluuius in Hũgaria.

Vitrioli probationes quæ.

De virtutibus Vitrioli in Medicinà: Et primùm de crudo & Colcothare.

IN explicandis vitrioli virtutibus, initiò dicam de viribus vitrioli crudi & eius colcotharis. Sciendum ergo, vitriolum insignem esse purgationẽ, in grauibus & difficilibus morbis stomachicis. Fit enim interdum, vt à cibis potibúsque stomachus infirmetur, & in diuturnum morbũ incidat, qui vsque ad mortem duret, & hoc à prauis cibis sæpè fit, vt post longos morbos ægri interdum aut contracti fiant aut moriantur.

Vitriolũ purgat stomachum.

Per vitam militarem ex immoderatione frequenter etiam accidit, vt pruuellæ, febres, dysenteriæ, & alia oriantur. In his morbis omnibus summum est præstantissimúmque remedium purgatio per vitriolum, quod tectè & allegoricè vocitarunt Gryllum. Dosis eius est, quantum sexies cuspide cultri capere potes. Id si non operatur, eandem dosin itera. Si needum, tertiò quoque dosin repete. Ita sufficiet. Infirmo præbeatur in vino aut aqua: Sed robusto, & durioris alui homini detur in vino sublimato. Ita datum radicitùs expurgat per superiora & inferiora. Insigniter quidem purgant etiam *Helleborus*, *Catapucia. Esula. Colocynthis, &c.* non tamen æquis cum vitriolo viribus. Causa rei hæc est. Inest ei acetositas, quæ coniunctam habet acuitatem & acrimoniam ac detersionem, à qua salsa acetositate operatio plenam & perfectam vim sortitur, quam nec Elleborus nec colocynthus, &c. habet. Purgationis enim natura seu ratio duplex hîc est. Vna purgat per se. Altera purgat ex salsitate. Præsto ergo hîc geminæ virtutes sunt, cùm in Elleboro sit tantùm vnica. Et in salsitate latet forma specifica, ac natura talis, vt ob eam vermes, quicunque attinguntur, moriantur. Et vis ea singularis est, quæ vermes aggreditur: quod prædictorum nullum facit.

Vitriolũ Gryllus dictus. Vitrioli quæ dosis.

Vitriolũ cur purget.

Vitriolũ duplici ratione purgat.

Itaque

Itaque cuilibet per se euidens est, quòd purgatio, quæ acetositatem in se & salsedinem vnà cum virtute laxatiuâ habet, exquisitè detergat, euacuet, & expurget, modo & ratione duplici. Ideóque ad morbos corporis internos duplo nobilior & præstantior est cæteris purgationibus omnibus. Quoniam ergo naturam vitrioli ad longum vobis declaraui: opus non est, vt ipsos etiam internos morbos, ad quos vitriolum confert, explicem. In genere tamen purgatio eiusmodi in omnibus ventriculi vitiis, item in caduco & verminatione vtilissima & tutissima est, si pro conditione temporis morbi, personæ, &c. vsurpetur.

Vitrioli quibus morbis prosit.

De *Colcothare* verò sciendum est, intrò ipsum sumendum non esse, sed morbis saltem Chirurgicis applicandum, nempè in vlceribus putridis, quæ sanationem non admittunt. His enim ad sanationem viam sternit. Morbi tamen Chirurgicales multiplices sunt, graues, maligni, peiores, pessimi. Contra peiores & pessimos colcothar non facit, sed tamen contra eos, qui in primo gradu consistunt. His ergo adhibendum est. Ad peiores & pessimos vsurpandum eius est oleum, secundum gradum mali & olei. Huiusmodi vlcera omnia, quotquot eorum sunt, per vitriolum curantur. Secundum gradum autem, vsus eius est, vt in bonum colcothar reducatur, quod cum aceto aliquoties extinguatur, & aridum inspergatur seu permisceatur emplastro alicui, quod ad malum medico idoneum esse videbitur.

Colcothar vitrioli quos morbos auret.

Ita facit Escharam: quâ per pinguedinem liberatâ, facilis & bona curatio sequitur. Quod verò curationem hanc effugit, de eo sic iudicabis, plus veneni adhuc ibi latescere, quod oleis deinceps applicatis exquirendum sit, cùm basis vlceris per colcothar sufficienter emendari non possit ad sanationem integram. Quòd si vitriolum crudum in aceto resoluatur, & cum colcothare inspissetur in puluerem, & ita applicetur, cito fundum vlceris exterget, multò potentiùs, quàm de colcothare dictum est. Ipsum autem in colcothar reducendi processus iste optimus est, vt extrahatur eius aqua, & eà imbibatur caput mortuum, donec absumatur. Postea sensim in aëre siccetur. Hoc si vsurpetur, melius fundamentum vlceribus inducit. Quicquid verò agas, attendes ad gradus vlcerum & serpiginum, &c. Quorum quicquid non sanescit, id aggredere separato eius oleo & aquâ, de quibus deinceps. Etsi verò colcothar spei non respondeat: ob id tamen in curâ desperandum non est, sed cogitatio ineunda de correctione in destillando. Præparatione námque medicina ad summum gradum euehitur, eò vsque, vt vlcerosa omnia persanet, vt Lupum, Cancrum, & similia. Hæc fusiùs explicantur eo loco, vbi de præparatione eorum pertractatur.

De Aquis Vitrioli in Corporis & Chirurgicis morbis.

ALchimia Medicis multas excellentes artes prodidit, quibus admirandæ multorum morborum sanationes factæ sunt. Hac de causa etiam in initio Medicinæ Medici Alchimiæ semper operam dederunt, quod hæc multorum commodorum mater & genitrix esset. Geminæ hæ facultates, vt sociæ, vnà tamdiu excultæ fuerunt, donec nugatores & Sophistæ humorales surgerent, qui venenum medicinæ permiscuerunt, eamque meretriciam fecerunt; qualis Medicina etiam manet, quamdiu Humoristæ supersunt. Hæc eò præfor, vt deinceps ad hoc caput eò diligentiùs attendatis, propter insignem eius vtilitatem medicam. Sed hoc præmittendum est. Quocunque irruunt in artem quampiam imperiti homines, ibi omnia quouersùm fœdant & corrumpunt, & ex Margaritâ faciunt fœdam paludem. Idem etiam in vitriolo commissum est. In initio, vitrioli spiritus exceptus ad summum gradari solitus est. Hoc exaltato caducum persanârunt, siue is recens siue antiquus esset, in viris & fœminis, cuiuscunque conditionis essent. Sed hìc imperiti Laboratores irruentes, viam meliorem ingressuri, tentârunt vitrioli virtutes aliò reducere: adeóque à primâ viâ & arcano deficientes, illud expirare siuerunt, ac deinde oleum quæsiuerunt in colcothare, quod nullo modo fieri potest, aut vsum habet. Quicquid enim caducum auferre debet: Spiritum subtilem, acrem, & penetrabilem habere debet.

Vitrioli aquæ præparatio antiqua, &c.

In eo enim consistit facultas totum corpus peruadendi, & nihil quicquam prætereundi. Peruasione seu penetratione eà morbus in suo loco oppugnatur. Certò enim ac indubitatò sedes ipsius, seu centrum aut periodus, vnde egreditur, sciri non potest. Hinc colligitur, medico illiusmodi saltem remediis opus esse, quæ totum corpus penetrent. Et hæc causa est, cur sordidi Humoristæ nullum sanent, sed omnem suam doctrinam & professionem prostituant. Liberè ergo affirmo, in oleo illo, quod laboratores illi quæsiuerunt, spiritum planè nullum penetrantem esse. Mera terrestreitas (*vt ita loquar*) ab illis subditur, quæ longiùs non peruadit. Quò enim cadit, ibi iacet. Dolendum ergo est, imperitiâ illâ processum verum oppressum, & in eius locum falsum suffectum esse. Mihi autem persuasum est, Diabolum ea molitum esse eo fine, ne salus ęgrotis accuraretur, & Humoristarum secta subindè potentiùs emergeret.

Sed recurramus ad principium, quomodo spiritus vitrioli inuentus fuerit. Spiritum vitrioli humidum initiò per se à colcothare destillarunt: deinde gradum eius intenderunt per se destillando & circulando ad summum, sicut processus docet. Hoc modo cepit aqua vsurpari ad varios morbos, tam internos, quàm externos, velut etiam ad caducum. Ita sanatio miraculosa præstita est. Sed in extractione multò diligentiores fuerunt. Sumpserunt enim spiritum vitrioli, vt supra correctum & illum de colcothare destillarunt, octies vel decies igne fortissimo. Ita spiritus sicci humidis permiscebantur. Opus vrserunt tamdiu, donec spiritus sicci exirent, continenter & iugiter extrahendo. Postea vtrumque spiritum tam humidum quàm siccum, in *Violam* conceptum vnà ad suum

Vitrioli spiritus præparatio.

terminum

terminum gradiuntur. Hanc medicinam aduersus morbos multò maioris operationis esse deprehenderunt, tantúmque eâ medelâ impetrârunt, vt Humoristas in vniuersum omnes confunderent. Addita tamen ei est nonnulla correctio ab Artistis, per vinum sublimatum, melioris penetrationis ergò. Sed ea maioris gradus reddita non est.

Vitrioli cōtra caducum præparatio Theophr.

Sed communicabo vobis processum meum, quem vniuersis Medicis commendo, cumprimis ob caducum, quæ solam in vitriolo curam habet. Qua causa & nos eò diligentiorem in morbo curam instituere, charitas proximi requirit. Processus autem meus est, vt spiritus vini à vitriolo imbibatur, & postea destilletur, vt dixi, à siccis & humidis spiritibus. Hoc facto comperi additionem sequentem valdè vtilem esse, si spiritus tartari correcti admisceatur ad vitrioli partem tertiam, addatúrque spiritus Aquæ Theriacalis camphoratæ, parte quinta respectu spirituum vitriolatorum. Ita ægris instituetur ante paroxysmi insultum aut aliquoties in die. Hæc medicina insignem aduersus morbum hunc efficaciam præstat, vt meliorem ab ipsa natura optare non liceat. Primus itaque processus à veteribus inuentus retinendus est, cum dicta correctione. Ita enim naturæ cor & virtus omnis attingitur.

Medicorum reprehensio grauis.

Spero autem me probis omnibus haud improbatum iri de morbi huius atrocitate cogitantibus, quæ etiam mouere ad commiserationem lapidem posset. Cùm ergo morbi illius tāta vehemētia & atrocitas sit, an nō dicere alicui ita liceat: Maledicti sint omnes Medici, qui prætereuntes ægris nullam opem ferunt instar Sacerdotis & Leuitæ in Iericho, qui vulneratum deserentes, Samaritano eum tractandum reliquerunt. Tu quæso in hoc sententiam ferto, quanta damnatione digni sint vel fuerint Sacerdos & Leuita in eo, quòd nasum (*vt dicitur*) obturantes præterierint? Digni fuerunt igne Gehennæ, in quo nulla est redemptio. Et quis fateatur aliud, quàm Medicos illos omnes, nullo excepto, morbum illum adspicere, & præterire tamen naribus obturatis? Quis aliud dicat, quàm eos in nouissimo die iudicatum iri? Vniuersi illi vix manum verterent, aut denarium vnum impenderent eò, vt fundamentum certius ad morbum hunc curandum assequerentur. Quòd si non ex compacto Leuitas ac Sacerdotes agerent, sed Samaritanum potius æmulari studerent: non faceret vtique Deus, quin ob fidelitatem eorum secreta naturæ omnia manifestaret, quibus ægro subuenirent. Et licèt eæ vires in Natura sitæ non essent: de nouo tamen easdem crearet. Vnà ergo vobiscum testor, ô nobiles & ignobiles viri, quòd Doctores vniuersi fœdè deuient. Quicquid seductor Galenus, Auicenna, &c. nugatur, in eo hærent, & mendaciis illis immoriuntur. Tantopere à Diabolo obsessi sunt, vt charitatem erga proximum exercere non possint, adeóque damnationis filios se faciant. Hoc ipsorum vnicum studium, hoc molimen est. Primò omnium regnum Dei quærendum est: non tamen apud Leuitam aut Sacerdotem, sed apud Samaritanum.

Si misericordes sumus, & Samaritani exemplum sequimur: Deus nobiscum est, qui etiam nondum creatum remedium in naturam illicò conferet. Interim cùm Leuiticè & Sacerdotaliter cum ægris conuersentur: medicinam Deus differt, & sibi reseruat. Ægri euolant ad regnum Dei, Medici verò ab abyssum inferni, Doctoribus eiusmodi Leuiticis paratum. Oculos ergo vestros aperite. Via duplex est. Vna ducit ad infernum, quam sectantur Leuitæ: altera ad cœlum, qua Samaritanus incedit.

Vitriolata illa extractio & arcanum non solùm in caduco præstans est, sed etiam similiter in speciebus ei similibus: vt in Syncope, in Extasi, &c. Eodem etiam modo in omnibus oppilationibus & internis Apostematibus, &c. In suffocatione itidem & præcipitatione matricis. Multò autem plures prædictis virtutes reperirentur, si maiorem diligentiam inquirendo illi impenderent, & Medicos se meliores missos facerent. Sed obsedit eos Diabolus, cui seruiunt, quique eos incitat, vt nullum veritatis amantem ferre possint. Ita de salute bonorum actum est.

Porrò autem sciendum est, Recepta prædicta de spiritu vitrioli humido faciendo clariùs describi non posse. Requiritur enim ad intelligendum eum Artista. Sordidi illi coctores rem tanti momenti minimè intelligunt. Ab Artistis ergo, Alchimistisque Laboratoribus sufficientem omnium informationem expectabitis. Sic etiam de correctione spiritus vini ab iisdem pleniùs instruemini. Academiarum enim Doctores vsque adeò rudes sunt, vt vix Agaricum & Mannā discernere possint. Huiusmodi asini & fungi creantur Doctores. Sic etiam aqua Theriacalis in practica mea continetur, in capitulo de cura caduci. Huius generis si quæ alia sunt, hîc recenseri non debent. Ex hoc capitulo discite, artem & virtutem omnem vitrioli in hoc consistere, vt spiritus vitrioli probè extrahatur, & ad summum gradetur, & per additionem in penetrationem deducatur, quò centrum, radix & semen morbi inueniri possit. Impossibile enim est, loca tam exquisitè inuenire, ac de suis humoribus Doctores illi nugantur. Nedum enim fundamentum inuentum est, quidnam morbum faciat, aut vbi is iaceat, quidúe sit id, quod hominem in tam grauem paroxysmum coniiciat. Operatio ergo omnis soli arcano, quod natura ad morbum direxit, committenda est. Arcanum id morbum inueniet, sicut Sol omnes mundi angulos penetrat. Vt summatim dicam, quisquis verum agere Medicum satagit, is omnium primò hoc studeat, vt Samaritanus sit, non Sacerdos aut Leuita. Si Samaritanus: omnia ipsi dabuntur, quibus opus est, nec quicquam ei abditum aut occultum erit. Qui primò Sacerdos aut Leuita esse vult: ei nihil nisi infidelitas dabitur, quam ipsi etiam antè habent. Sic talio ipsis rependitur.

Medicū oportet esse Samaritanum.

De Oleo Vitrioli rubri.

PORrò iam scitote, quomodo ex colcothare per Retortiuam destillationem, modo Alchimistico, à vitriolo oleum paretur cruentum & acetosissimum. Hoc oleum Laboratores ipso spiritu in morbis prædictis efficacios iudicarunt: sed falsò. Processus præparandi vulgatus est, nec hîc describendus. Momentum enim omne in operâ manuali situm est & in diligenti inspectione, demque in idoneis instrumentis. Cæterùm de virtutibus sciendum est, primò, rem eam acetosam esse, omnem acetositatem ita superantem, vt nulla acetosior sit. Deinde naturam etiam corrosiuam continet: quâ de causâ opus est, vt prouidè & cautè vsurpetur, nimirum non per se sed in bonâ concordantiâ & idoneâ mixturâ respiciente id, contra quod adhibetur. Exemplo rem docebimus. Tyrus est serpens venenosissimus. Solus ergo nullum vsum præstat. Sed in compositione vsus præstantissimi est, vt ex quo paratur Theriaca. Idem de hoc quoque oleo dicendum est, quod solitarium sumendum non est, sed in compositione concinnâ veluti de theriacâ iam diximus. Propter acetositatem quidem prodest stomacho, à cholerâ & apostemate libero. Si verò cholera aut Apostema adsit: per experientiam ipsam constat, illud nihil boni operari. Apostema enim ab illo exasperatur, & ab acetositate irritatur & in inquietam rem abit. Si cholera adsit, mutua fit ebullitio & lucta, non secus ac ab aquâ forti & tartaro, quorum nullum cum altero manet. Sedulò ergo & circumspectè cauendum ne quid negligatur. Extra dictos casus aliàs in compositione sua sanitatem affert, si porrigatur in omnibus febribus, Anorexia, seruato tamen modo. Plurimæ quidem de hoc oleo prædicantur virtutes: paucas autem experientia firmat. Vidi ego & comperi, eos qui miraculosè se oleo isto fecisse iactitant, turpiter mentitos esse. Vsus eius est in calculo & arenulis, Qui verò per id curatus sit, neminem noui. In omnibus facit aliquid: sed in fundamento perfectum non est. In practicâ tamen mea, in capitulo de cura arenæ compositionem eius inuenietis ad hunc & alios morbos. Sicut autem de olei istius per se vsurpandi corrosione dixi, ita affirmo, Corrosionem eam vim habere comminuendi lapidem, expellendique arenulas. Id tamen tanta cum difficultate fit: vt inuentione alia excogitata opus sit, quàm quæ hactenus in vsu fuit. Aliàs enim vsurpandum non est. Quantum verò quisque ab experientia sua habet: tantum largior. Hæc medicina noua est: quâ causâ in dies quoque nouiter probanda, & recentibus subindè cum compositionibus permiscenda est.

Quantum verò ad chirurgiam, de hoc oleo ita attendite: Dolores quidem insignes ciet: sed tamen præsentem sanitatem accurat in morbis etiam difficillimis. Processu instituto oleum hoc scabiem capitis hæreditariam seu Achores vno fragmento detrahit, sicut quis pileum ferreum detrahic & seponit. Oleo scabiem seu caput vniuersum pilis tectum, penna illines tribus continuis diebus: ita fine operari. Si non sufficere videtis, frequentiùs illine, pro scabiei ratione. Idem potest etiam attemperate permixta aqua chelidoniæ & caput frequenter abluere. In summa, qui sanari vult, id citra dolorem impetrari posse minimè cogitet. Ægri enim eadem conditio est quæ prægnantis: quæ non sine sed cum maximo dolore parit. Sic non nisi in dolore victus nobis parandus est. Sic cum dolore & sudore etiam à morbis liberamur. Hocmodo serpigines omnes, omnes scabies pruritúsque, & si quæ alia quocunque modo in cute oboriuntur, sanantur, velut & tentigo praua, &c. citra metum illitum, tollit & mortificat etiam lupum & cancrum. Hoc tamen casu diligenter attendendum est: si malum nimiopere inualuit, vt venenum profundiùs etiam in sanam carnem, quæ temporis successu tandem decidat & exedatur, serpserit, pro defensiuo bonum *Oppodeltoch* imponendum est.

In quibus autem cunque vlceribus Esthiomenis remedia cætera infirma fuerint: hæc Medicina propter gradum, quem habet iuuat. Ineptum etiam non erit, si oleum hoc cum pingui vnguento permisceatur, & ita imponatur. Sic mitius erit, sed tamen etiam ignauius. Dolor euitari nullo modo potest, non magis ac pariens citra dolorem parere potest. Hoc melius & sublimius est, si oleum vitrioli rubrum destilletur in spiritum. Ita pondus quàm minimum sufficiet etiam in prædictis morbis omnibus, qui facili opera tolluntur. Et hæc de oleo vitrioli rubro per Experientiam mihi suggesta sunt. In grauibus morbis medicina hæc præstans ac insignis est. Fœdos enim & contagiosos eiusmodi morbos, vt sont scabies, pruritus, serpigo, Archores & similes alios, qui lepræ vicini sunt, curati posse, magnum Naturæ donum est, quod Medici manibos obtulit, quò affectos homines mundet & sanet. Remediorum enim eiusmodi multa non est sylua. Hoc ergo oleum Medico in officina pro certo limite seruiam. Cæteræ nàmque cocturæ nihili sunt, nec fœdos illos morbos tollunt, sed pinguedine sua faciunt, vt recrudescant & augeantur.

De Vitrioli Oleo albo & viridi.

COnsideratione dignum est, quòd ex crudo vitriolo Oleum per Descensum destilletur interdum album, interdum viride, pro vitrioli conditione. Oleum hoc Encomio singulari dignum est. Quia enim ex crudo vitriolo præparatur: ideò eiusdem etiam spiritum continet, de quo iam tradidi. Oleum hoc per Descensum suis virtutibus ipsis demonstrat, quòd præstans & eximium sit ad internos morbos, quorum iam dum mentio facta est. Oleum id siue album sit, siue viride, perinde est. Viride tamen melius est, si circuletur, & cum commixtione, de spiritu Vitrioli tradita, permisceatur. De hoc nemo desperet, quin certum & indubitatum remedium contra caducum & omnes eius species habeat. Sed & hoc obseruatu dignum est, ratò morbum esse solitarium ita, vt concurrentes alios non habeat. Hoc enim per omnes morbos patet euidenter. Hinc iam elicitur, non sufficere præcipuum & palmarium, verùm etiam requiri secreta concurrentium symptomatum. Hinc in mea practica

Ol vitrioli rubei quæ naturæ & vius.

Tyrus serpens, &c.

Ol vitrioli vsus ad externa.

Morbi citra dolorem ægre curantur.

practica designaui capitulum, de Morbo caduco non propter remedium palmarium, quod hoc loco satis describitur: Sed tantum propter intellectum eorum, qui vnà concurrunt. Si accidentia alia non concurrerent: illis adhibitis: opus non esset, sed palmarium remedium sufficeret.

Ol. vitriol. viridis praeparatio & vsus.

Circa oleum ergo Vitrioli viride ita vos gerite, vt id ad summum gradetis eo modo, vt separetur à sua terrestreitate & fæcibus per Balneum Maris, postea per Ignem. Ita in balneo Maris adimetur phlegma, & terrestreitas aufertur per ignem, & spiritus olei solus colligetur, qui in seipso circuletur. Postea assumere potest additionem cum spiritu vini: nec opus est, vt plura addantur, si saltem, vt primarium remedium vsurpandum est, citra cohærentium morborum medicationem. Sumitur in aqua pœoniæ ante paroxysmi semper insultum, prout is crebrior vel longior &c. est. Ad paroxysmos attendite. Quamprimùm spiritus olei centrum morbi inuenit, tunc paroxysmus quietus est, & subindè magis magisq; mitescit. Si autem vim sanandi exerit, principiò ciet vertiginem, ægris sensibilem, qui tamen non cadunt, non spumant, non quatiuntur, non ratione priuantur, sed leui somno corripiuntur, & subindè mitius se habent. Tandem ipsa quoque vertigo cessat, & cum hac etiam somnus. Interim nihilominùs applicanda medicina ac illâ pergendũ & instandum est pro conditione morbi & ægri. Hoc modo curâ vrgenda, & omnia sedulò administranda sunt. Et huc non facit *temulentus Medicus, aut D. Leuiticus.*

De oleo Vitriolato in Alchimia vsurpando: Similiter etiam de crudo.

Vitriolũ ex ferro facit cuprum.

VT etiam de Alchimisticis in vitriolo conditis viribus aliquid dicam, initiò proponam vobis de vitriolo crudo, quod vitriolum crudum quotidis ex ferro cuprum faciat Et hæc naturæ vis sublimis est. Nec enim Alchimista id facit, sed natura aut vitriolum per operationem Alchimistæ. Et in lumine naturæ admiratione non caret, fieri, vt metallum aliquod seipsum quasi exuat, & aliud fiat. Et perindè ferè est, ac si ex viro fieret fœmina. In his autem natura singularia sua priuilegia. à Deo ipsi hominis gratia collata habet. Hoc de transmutatione dico, vt intelligatis, liuidum illum Philosophum Aristotelem in sua Philosophia non admodum fundatum, sed verè fatuum fuisse. Proponam deinceps Receptum ipsum, vt in omnibus nationis Germanicæ locis cuprum ex ferro facere sciatis. Ex qua transmutationis potentia colligere facilè possumus, multas alias quoque transmutationes fieri posse, nobis tamen incognitas. Negari enim non potest, multas artes adhuc occultas esse, & à Deo ideò non reuelari, quia ad eas noscendas indigni sumus. Porrò ferrum in cuprum mutare, tanti non est, quanti est, ferrum vertere in aurum. Quod ergo minus est, Deus manifestat: quod maius est, occultatur adhuc vsque ad tempus scientiarum Heliæ venturi. Nec enim suo Helia & artes carent. Cæterùm transmutatio eiusmodi est,

Aristot. taxatus.

Artes occultas cur Deus non reuelat.

Ferri in cuprum mutandi receptũ.

℞ *scobem seu limaturam ferri citra omnia alia metalla, cuprum aut stannum, &c.* ℔ j. Adde *Argenti viui* ℔ ß. Vtrumq; pone in sartaginem seu cacabum ferreum, & affunde mensuram vnam *aceti & vitrioli* ℔ . *salis armoniaci* ℥ j ß. vnà bulliant, & continenter cum ligno agitentur probè. Si acetum expirauit, plus subindè affunde, & vitriolum nouum adde. Per decoctionem hanc ferrum mutatur in cuprum. Si cuprum factum est, in argentum viuum omne abit. Coctura decem vel duodecim horis continuata, tum demum argentum viuum ferro separa quãtum eius superest, & probè laua, vt mundetur. Argentum viuum excipe sacco facto ex alura aut gossypio, & exprime. Ita relinqui videbis Amalgama. Id Amalgama finito expirare, & inuenies cuprum purum & bonum. Huius cupri *accipe* ʒ. 6. Argenti tantundem, fluant seu liquentur: & ascendet argentum ad 16. gradum è vestigio. Et hæc eius probatio est, quòd tale cuprum sit ex ferro factum. Gradus autem fixos esse, verũ non est. Qui verò in Regali bene operari potest, is impensas suas cumulatè inde exquirere potest. Momentum omne in operatione & laborandi consistit peritia: vbi tamen plerique cæcutiunt. Prædicto processu semper cuprum ex ferro facere potes. Hoc dico, vt transmutationem vnius in alterum confirmem.

Vitrioli & cupri mira affinitas.

Vitrioli etiam hæc natura est, vt, si suum colcothar calcinetur, cum leui liquefactione illicò ipsum in cuprum vertatur. Mira enim cuprea natura ei inest: & cupro etiam mira natura inest ad vitriolum. Si enim cuprum in aqua forti soluatur & granuletur, omne cuprum fiet vitriolum, nec cuprum amplius manet. Sic ex vitriolo etiam fit cuprum, nec vitriolum amplius est, nisi per idoneam aquam fortem in vitriolum reconuertatur. Mira ergo hæc in vitriolu & cupro cognationis ratio est. Quod cuprosum est, bonum vitriolum dat. Sic viride æris pulchrum alteq; gradatum vitriolum saphyricum dat. Etsi autem de his nos disserere fors ridiculum sit: negari tamen non potest, quòd in vitriolo tinctura lateat, quæ plùs præstat, quàm multi credunt. Beatus, qui rem intelligit. Sed de oleo vitrioli plura nota. Si oleum Argenti viui & hoc vitrioli oleum coniungantur, & ita suo processu coagulentur, Saphyrus miræ Naturæ & conditionis producitur: non quidem saphyrus lapis, sed ei similis, cum tinctura mirifica: de quo plura differo. Hinc euidens est, Arcana stupenda in Natura & aliis Naturæ seu Dei creatis condita latere. Quæ vel dùm hodie iugi & indefesso studio à nobis inquiri & indagari longè honestius esset, quàm pergræcari, scortari, &c. Sed scortatorum hoc tempore palma datur, donec pars mundi vel hominum tertia iuguletur, pars altera peste conficiatur, vt vix vna salua supersit. Cum hac enim prauitate mundus durare non potest, nec artes florere. Sic status & ordines necessum est pessum ire & exscindi: aliàs boni nihil impetrabitur. Tunc demum sæculum vigebit aureum, hoc est, tum demum homo intellectu suo vtetur, & vt homo, non brutum, viuet, nec porcum aget, aut in speluncis delitescet.

Vitriolũ tincturã in se habet.

Quoniam ergo hæc de vitriolo hactenus bona affectione vobis communicaui: vniuersos oro, vt infaustos & infelices ægros, morbo eo sontico correptos spectantes, de vestra conscientia, de Deo creatore, de charitate

proximi seriò cogiteus, nec dotes bas vitriolo à Deo ingenitas contemnatis aut vilipendatis. Dilectio vos moueat, vt noctes atque dies in his rebus occupemini, nec quisquam otiosus inueniatur, sed ad emolumentum proximi omnia suscipiat. Vos autem non moueat, ista non facere Iurisconsultos. Attendite, quod Christus dicat: *Væ vobis Legisperitu*: quod certè dictum ligneum non est. Nec vos etiam Theologi offendant, qui reditus & salaria sua potius, quàm ægros curant. Hi sunt, qui in Iericho prætereunt. Vos Samaritani estote, & eiusdem virtutem sectemini. Ita Deus tam arduis vos donis cumulabit, vt in iuuandis ægris defectum nullum sensuri sitis. Omnia, quibus opus erit, vobis dabuntur: Vos modo thesaurum hunc venemini.

CAPVT. IX.

De Arsenico.

Arsenici operatio in veneno consistit.

ARsenicum eiusque virtutes vt describamus, sciendum est, omnem eius virtutem ab eo solo dependere, quòd venenum sit, omnemque suam efficaciam ratione veneni habeat. Propterea notandum est, vires eius inde cognosci quòd aliud venenum superet. Exempli gratiâ. Animalium venenosorum aliud ratione veneni superatur ab alio: tum magis veneficum animal minùs venenosum vt plurimum inficit. Sunt etiam veneno æqualia, quòd sint inuicé quæ sibi minimè noceant. Tenendũ itaq; est, Arsenicũ quoq; eiusmodi venenũ esse, & alia vincere venena, vtpote perimendo venenum in morbis, quoddam verò aliud non itidem. Hæc namq; dicta sunt de morbis externis chirurgiâ curandis quales sunt maligna vlcera, serpigo, scabies, quorum venenum multiplex est. Nõ pauca verò ab Arsenico victa, postmodum dissipantur, aut eò rediguntur, vt aliis curẽtur rebus. Arsenicum intrinsecus nullo modo, sed extrinsecus adhibetur: ac ne quidem per se, sed in compositione siue mixturà, ita vt virus eius in aliud transfert corpus: in quo demum fiunt ac perficiuntur vires & operationes eius. Licèt autem virtutem escharicã in proprio corpore habeat, nihil tamen ea sanationem promouet. Ad mala vlcera & serpiginem, vt diximus, curanda, per aliud corpus efficax erit. Sin ad escharam: per proprium suum operabitur corpus. Duplex enim in Medicina ipsius operatio est. Vna proprio in corpore, altera in alieno. Hinc apparet diuersus eius medicinalis vsus, vnus ad curam, alter ad Escharam. In chymia multifarias habet virtutes, quod patebit vbi de chymicis eius virtutibus mentio fiet: tum etiam in aliis plurimum valet, de quibus in sequentibus. Hoc animaduertendum est, tam in Medicina, quàm chymia, aliisue, cautè tractandum illud est. Nec enim res ludicra est, siquidem Medico minùs cautè in medicina adhibenti damnum dabit: In chymia temerè in igne vsurpatum, æquè noxium est. Efficit namque phthisim, tussim, pleuritidem, asthma, cacochymiam tollit appetitum cibi, prouocat sitim, & graues hos sequentes causatur morbos, nempè diuturnos, tabem, denique hydropem, variolásque tumores circa ventriculum. Quilibet igitur hoc tractaturus, prouidus esto imprimis vt à fuluo rubeoque, magis nocuo quod sint, & rapidi veneni, caueat sibi. Hæ namque species adeò venenosæ sunt, vt omnis adhibita medicina fiat irrita, quandoquidem venenum hoc decollationi æquiparetur, cui postremò nullum superest remedium.

Venenũ fortius vincit infirmius.

Arsenici vsus in quibus morbus.

Arsenico caute vtendum intus & foris. Arsenicũ quos morbos inducat.

Arsenici genera quæ sint.

Nunc de Arsenici generibus, quot sint, monendum est. Sunt Arsenica ex proprio minerali seu metallo promanantia, quæ Arsenicalia Nata dicuntur. Deindè Arsenicalia quædam è metallis in genere proueniunt: Tertiò sunt arte facta, per transmutationem. His præmissis, de Arsenici ex proprio suo minerali vel metallo profluentis proprietatibus notandum est, quòd per solam sublimationem, nec vllo alio modo separandum sit à suo metallo. Sicque separabitur vt crystali instar sese affigat. Nec enim farinaceum pro Arsenico vsurpabitur, cum in solo crystallino virtus inhæreat. Præterea per descensum etiam destillatur, sed non ad albedinem. Album enim in medicina præstantissimũ est, fuluum peius, rubeum nullius pretij. Album vim medicam in se continet, ita, vt tutò ei fidatur in omnibus morbis ad quos paratum est: Fuluum minoris est efficaciæ, leprosum in se continet virus: Rubeum quoque minorem in Medicina virtutem habet, peiusque venenum, cui nihil inest salutare. Sic quodlibet peculiare suum, ex quo generetur, habet metallum, quamuis in præparationibus, album, item fuluum & rubeum fieri possint. Hanc ob causam chymici fuluum & rubeum eligunt, tantundem per vnum ac per alterum efficientes seu operantes: scilicet ad metallorum transmutationem indagandam, in quo Arsenicum peculiare quiddam habet.

Arsenici separatio quæ recta. Arsenicũ crystallinum optimum.

Iam dicemus de secundo Arsenico minerali, siue sit è metallis, siue cachymiis, quod alterius est generis præstans in medicina sicut præcedens, de quo diximus, at non in pari gradu veneni, energia tamen haud inferius, quippe natiui vel suâ sponte enati vices sustinens. Quamobrem cautum & prouidum esse decet, præsertim in hoc quod pro qualitate eius mineralis aut metalli, naturam induat. Exempli gratiâ, ex argento, quàm è plumbo, &c. alia natura. Notandum præterea Arsenicum multis modis per artifices transmutari & verti: nonnunquã in qualitatem metallicam, interdum in corallinam, non rarò in marchasiticam. Vtut sit, sciendum est, vim eius auferri posse, & euenit vt in Medicina non æquè præstans sit ac crudum adhuc, sicuti è suo ære sublimatur. Nam quod ad Medicas virtutes attinet, hæ præparatione debilitantur. Quocirca quantũ ad Medicinã, id crystallinum esto, põderosum, durum, bene purum, ad lacteum colorem tẽdens. Reliqua omnia ad chymicas præparationes vsurpantur, His enim apta & conueniẽtia sunt, & ab illis cumprimis optantur.

Arsenici mutatio multiplex est.

Arsenici albi vires quæ.

De virtutibus Arsenici, scilicet albi, nosse oporter antiquitùs morem & quidem per se laudabilin fuisse, quòd nempè veteres ex Arsenico venenum extraxerint in spiritum vini, vel in quandam aquam destillatam, & extracto illo morbos chirurgicales illeuerint, sicq; curarint. Mos quidem probandus, licet moram inferat: Attamen cauendum, ne quid nimium, ne sæpiùs. Venenũ quandoquidem in se continens, assiduè

assiduè ad cor penetrat. Vlceri maligno si adhibeatur, venas apprehendit, easque permeat, & venas corde tenus insequitur. Quocirca in punctionibus laterum, vt & in calore euitandū est. Protinus enim ac calor superuenerit dolor capitis, punctiones laterum, sitis, deliquium animi, & alia plura accidentia sese præsentant, & facilè propter negligentiam ægri penitus intereunt. Siquoe exigua quædam cruditas in corpore lateat, malum malo augetur: præsertim cùm corpus eius ad Escharam vsurpetur, & ad apertionem, aut similia, vbi facilè damnum aliquod committitur. Quapropter more veteri acturus, cauebit ne prædictorum quiddam incurrat, maximè cùm tam ancipitem, & periculosum mioitentur exitum. Admodum etiam solliciti fuêre Maiores in quæritando correctionem Arsenici: Verum absq; periculo, quod esse possit, non deprehenderunt. Quacunque viâ id aggressi sint, veneni naturam id non deseruit. Docec enim viuit, medicina & venenom commoctim sont. Veneno si obstetur, vires amittit illud Medicas. Hæc autem adeò damnosa non est correctio, si virus & vis eius in adipem, oleum, Terpentinam, aut mel transfertur. Tunc quidem nonnihil est lenius, tardius autem in operatione. Aliquot ego correctiones ei addidi, quarum quædam bonæ erant, quædam non. Sed circa hoc cardo vertitur, vt mortificetur, id est, vita sua priuetur, fixumque reddatur postmodū resoluatur in suum ipsius oleum. Hoc in lauando, liniendo si vtamur, caret veneno, quod in sequentibus docebo. Vtturem in curatione, argento viuo ferè consimilem habet, at sine laxatione. Plus tamen caloris etiam habet, & magis damnosum est argento viuo. Nec aliâ, quàm per se est, ad celerem curam indiget additione. Bonitas & vires eius augeri nequeunt. Natura enim illud perfectum in se ipsa absoluit: dummodo Medicus circumspectè agat, & cum idoneâ cunctatione, ne nimis præcipitet.

Arsenici venenū ante parabile.

Arsenici venenū quibus mitiget tur.

Arsenici venenū mortificando tollitur.

Tantum in Arsenico deprehendi, ipsum si fixatum sit, venenum deponere, absque tamen medicinalium viriom tactura. Postquam iam fixatum est, suâ sponte fit oleum, cui deinceps oleo additiones conuenientes licet addere. Fixatio eius sic se habet. Recipe Arsenici, Nitri ana partes æquales. Inmitte in rigillum, prunisque impone, vt euaporare ac bullire incipiant, tandisper donec fumus ac bullitio cessauerit, hæcq; ad imum fundi adipis instar in sartagine fluctis, se dimiserint. Deindè per horam vnam atq; alteram (quò diutiùs, eò meliùs) sepone vt quiescat, dehinc misturam hanc marmori superinfunde, &c. aureum acquiret colorem, & in loco humido si ponas, fluidum in adipem conuertetur. Modò sciendum, hoc oleum ad liniendum posse cum vino sublimato permisceri, vel cum alia quadam aquâ conueniente. Potest etiam Tartarum calcinatum eodem solui & redigi in oleum: maioresque acquiret vires. Hoc per se quidem efficax est: sed ad inducendam Escharam inualidum est. Sed in curandis præfatis morbis chirurgicalibus, præstantissimum est extra omnem noxam & detrimentum. Idem erit, si aliis permisceatur vnguentis Consolidatiois, aut medicamentis consimilibus, vt

Arsenici vt fixetur.

Arsenici fixati vsus ad quos morbos.

nihilominus, ac si solum esset, sine detrimento reliquarum virtutum in additione quæ sunt, operationem suam conseruet.

Quòd si, vt fit, pustulæ in ore aut sub naso erumpant, à morbo forsan Gallico aut aliàs tales pustulæ, crustæ, &c, quicquid tandem sit, in parte horis humida, vel infra nasum, aut etiam in ipsis naribus, vbi medicamentum nihil operari potest, cùm hæreant, nec auferri possint, hoc oleo rolluntur. Nec solum oleum hoc facit: verum etiam extractio Arsenici in corpus, magis tamen radicitùs oleum hoc siue Adeps aut pinguedo Arsenici, sæpiùs illita tollit. Hæmorrhoides quoque, & quicquid eius generis est, præsertim in partibus humidis & sudabundis, vt pote sub axillis, in manibus intra digitos, &c. Hæc de Arsenico albo tenenda sont, reliquorum omnium vsus periculosius est. Porrò de Arsenici operatione, eiusque virtutibus in chymia, sequetur. Quamuis autem multæ insuper qualitates, propterea, venenum acutum quod sit, illi adhæreant: easdem describi, haud tamen opus est, ne quid peius insequatur. Magis enim ad malum quàm ad bonum proclives sumus. Quapropter non omnia secreta reuelanda sunt, nec etiam necessitas illud requirit.

Hoc quoque notatu dignum est, verùm postulat Medicum prudentem, prouidum, & in Medicina valdè expertum, Videtis quod Arsenicum enecet, tamque acutum & acre sit venenum, vt nulla huic vita resistere queat. Ex quo sequitur, licèt in aliis quoque venenis similibus eiusmodi deprehendamus, quòd Arsenicus albus quosuis etiam morbos Chirurgicales perimat. Exemplo sit. Quidam patitur affectum Lupi, vel lupo afficitur. At Lupo curando nullum superest remedium nisi veneno deleatur tali, quo etiam penitus aliquem è medio tollere velimus. Hæc Lupi deletio est in Arsenico, qui non secus ac gliri vitam aufert, sic pariter vel Lupo vel carcinomati, vel fistulæ, &c. Hac tamen cautela obseruata. Primùm Lupi status locusque diligenter inspiciantur, quo scilicet eius venæ tendunt, tum demum incipiendum est, vita ipsum expellere, sensim autem, nec festinanter propter accidentia quorū aliquot recensui. Escharam igitur emittit quæ decidit; nec sufficit solutam esse, sed insuper alteram, imo tertiam emittat, tum demum ipsum interemit, ac sustulit. Sin displiceat deducere ad Escharam, in fortissimam redigatur extractionem, in qua linamenta madefacta loco affecto indantur, nec permittantur exiccari, sed assiduè humida seruetur, accuratè præcauendo, ne calor cum punctione periculosa superueniat: atque ita purgandum erit, donec signa salutaria vlceris appareant. Postea cessabitur, nec vlla re pingui, sed solis siccis, & quidem optimè pulueribus aut aquis consolidatiuis curabitur. Sic omnia curatur carcionomata, lupi, cæterique affectus cancrosi ambedentes. Hac enim methodo obseruata, omnes morbos chirurgiales, non minus fortiores. enecat, quàm si mitti vitam adimat. Tales siquidem omnes affectus, vitam instar vermis rodentem in se habent. Et perinde vt vermem necando æger conualescit, ita hic opus est peremptione. Namque exesio quædam

Arsenici venenū acutissimum.

Lupi curatio vt per Arsenicum fiat.

Cancrosi affectus vitam e rodentē habent.

rodens, quæ vermi per omnia æquiparatur, hic adest. Nisi autem Medicus singulariter doctus, prudens, peritus, diligens & expertus sit, nullus rem aggredi conetur. Quia multi homines leues, lasciui, inutiles, naucique, quibus minimè fidendum, nunc Medicos agunt, sed adeò temerarios & inconsideratos, vt quicquid in mentem venerit, inconsulti peragant. Quilibet enim solicitè cogitat, benè lauteque viuere in cibo & potu, pigritiæque ac deambulationi deditus esse, quod per medicinam consequi possunt. Hi Doctores & ægroti sectores, perinde ac dentium effractores, scurræ, omnes, quàcunque pergunt, regiones absque vllà conscientià ceu impostores decipiunt.

Medic. reprehēs.

De Chymicis virtutibus in Arsenico.

A maioribus nomen quoddam editum & confictum est, & dicitur electrum. At electrum metallum est, antè ab alio proueniens, & metallo, ex quo descendit semper dissimile. Exempli gratia. Cuprum fit albidum, rubedine iam sublata vocatur Electrum. Item è cupro per cadmiam conficitur orichalcum, & dicitur Electrum rubeum. Huiusmodi electri genera, quidam Chymici scioli & Artistæ argentum æstimarunt interdum auri loco habuerunt, nec aliud intellexerunt aut crediderunt, quàm argentum illud esse, sicque argentum è cupro fieri posse, & nomen electri omittentes, id pro auro argentóue habuerunt, nec perscrutando cessarunt, quoad neque ædes neque area amplius sui erat leuis. Hæc propterea indico, vt error euitetur, quidque electrum, qui aurum, quid argentum sit consideretur, ne tamen temerè & inconsultò agatur.

Electrū quid.

Artistarū seductio & error.

Nunc proponam vobis medicamentum quoddam. Recipe Arsenicum metallinum præparatum metallicè, idem cum Venere more visitato cementa, magnam partem electri in cupro reperies. Nemo tamen ob id magnos faciat sumptus, quia plurimi constat electrum conficere. Consultius itaque est, cuprum vt cuprum in sua forma relinquere. Nihilo enim melius est eius electrum, sed vilius. Sic in aqua gradata soluendo calcem relinquit: non equidem quod sit argentum, sed electrum, adeoque redditur subtile, vt penitus nihil remaneat, sed euanescat, & quia fixum non est, consumatur. Ita nec in solo cupro, verùm etiam in ferro, stanno, chalybe, &c. permanent residentiæ: nihil autem fixati adest, hac ratione multi decepti sunt. Protinus enim ae res eò redacta est, vt Electrum nomen suum amitteret & argentum vocaretur, Chymicorum pernicies exilium, mæstitia, & spes inanes incipiebant. Huiusmodi Recepta multa sunt, quæ non opus est recensere, Artistis bene cognita qui hoc in capite satis me assequentur, suum ipsius errorem perpendendo, quòd frustra quærant in illo. Magnam inducit seductionem, cùm iuniores maiorum deserunt methodum, cumque discipulus magistro doctior vult esse, nec in via rectà permanet, sed rem quandam aliam ac per se est iudicat, & suo solo consilio inhærere vult. Indè sequitur vt sudore suo peccatum luat iacturamq; faciat. Antiqui electrum dixerunt, idq, proprium eius est nomen, Moderni argentum appellant, nomine improprio, Maiores damnum euitarunt, quia ipsis cognitum erat, iuniores quòd non nouerint, iacturam fecère.

Hic mos in Alchimia inualuit, vt indesinenter sub bona spe quæratur. Hinc artifices conati sunt Arsenicum fixare ac in aliam essentiam transmutare, num forsan si melius esse aut reddi possit, vtque maioris sit efficaciæ. Inde secuta est reuerberatio Arsenici & circulatio in Reuerberatorio arundineo per aliquot septimanas, aut per aliam viam consimilem: Redditum fuit Arsenicū simile Crystallo, rubeum, pulcrum instar vitri rubentis, quoad duritiem, leuitatem, & fragilitatem. Huius Arsenici virtutib. locus non est in medicina, respicit solùm electra, vt dictum est. Porrò alia præparatione etiam ipsum tractare tentarunt, per descensum scilicet, quod rubrum, & fuluum per idem factum est, viribus præfato æquiualens. A nonnullis præcipitatum fuit, & rubedinem ingressum est, siue ad ruborem peruenit, nec omnes illi quicquam frugiferi & ad id quod sperabatur accommodatum offenderunt, præter solam electricam qualitatem, quæ propter imperitiam & inscitiam Artistarum multos seduxit. Quamobrem opus est, vt quilibet hisce in rebus sit prouidus. Nam qui omnium nominum cognitionem aut intellectum plenum non habuerit, nihil agit, siquidem cerebrosa capita non peruenient ad fundamentum. Vnicum hoc requiritur, vt ipsis pro fundamine sit, nouisse quid Electrum sit, & alia complura: postmodum per seipsos intelligunt, vtrum in electro possint progredi, an non. Nihilominùs sæpè accidit, vt Arsenicum ex propria natura sit aureum, aurumque in se habeat. Iam si artifex in separando auro ab Arsenico peritus est, siue per Cementum siue per proiectionem quandam, aut alia quauis via illud aurum in metallum, argentum, cuprum aut plumbum vt deducat, absque dubio aurum est, & quidem præclarum. Inde autem sequi, quod Tinctura sit, vel ex Tinctura proueniat, nihil est, sed Arsenico inest, & in sola depurgatione, separatione, &c. res sita est, prout quilibet in illo peritiam habuerit. Arsenicum maximè auriferis è locis, siue ex auro, rarò caret auro, solùm interest separationem rectè fieri.

Plura de Arsenico eiusque speciebus, quàm quæ protuli & quæ manifestare licitum est ac decet, siue ad medicinam siue ad artifices spectet, mihi non nota sunt. Quisquis igitur prudens, & ad illud satis peritus esse debet. Sin minùs prorsus abstineat. Nulla enim facultas ipsum domare potest: sed vtrasque vincit, si ordo & processus genuinus non seruetur. Ductum tu ipsius sequi opus habes. Ipsum neminem sequitur, nulli paret.

Arsenici indomabile.

CAPVT X.

De Tartaro, ac eiusdem Viribus

(Deest)

De Terpentina.

CAPVT I.

Consultum mihi visum est, præ cæteris cōmentari etiam de natura & proprietate Terpentinæ. Est enim hæc crescens peculiare præ cæteris omnib. arboribus Germanicis. Sicut

Balsamus

Balsami & Terpentinæ collatio.

Balsamus suæ regionis arbores, ita Germaniæ arbores Terpentina superat.

Fas ergo est describi horam & tempus, colligendi & carpendi ea, quæ de Terpentina in vsus necessarios collaturi sumus. Nec enim quauis promiscue horâ conueniens est: sed obseruanda est constellatio & Influentia cœlestis. Medicum ergo ante omnia decet esse Astronomum, qui ex præceptis Astronomicæ Inclinationis discat idoneam horam, citra quam nihil incipiendum est. Tam potens enim est operatio cœlestis, vt Medicus citra illius coniunctionis obseruationem feliciter nihil exequi possit. Hac neglecta, fit interdum, vt medicina vna efficax sit, altera minùs, cùm tamen vtraque in eodem horto nata sit. Sed exemplum pro illustranda re afferemus.

Influentia cœl. Medico diligenter obseruanda.

Videtis, varia ac diuersa à naturâ crescere, quorũ vnumquodlibet constitutũ crescendi terminum habet. Eo termino exacto, operatio cœlestis completa est: & tum demum crescens carpendum est. Idem etiam de terpentina indicandum. Si æquo maturius carpitur aut colligitur, non minus vitiosum est, ac pyrum pomúmue, immaturò carptum. De sapientia ergo Astronomica dico, per ipsam debere inueniri Terminum: quod fusius hîc iam non explico. Eam enim iam antè quilibet Doctor ac Medicus callere debet, cùm vna sit ex 4. columnis, quibus medicina incumbit.

Terminus crescẽdi omnibus definitus.

Astronomia Medico necessaria.

Planioris intellectus causâ etiam hoc exemplum tenete. Crescentia ex terra varia emergunt, quorum quodlibet suam peculiarem formam & colorem habet. Ita peculiaris quoque cuilibet ortus & origo est. Quodlibet etiam crescens fructum suum, homini vsui futurum in peculiari substantia discernendum offert. Sic animalia lactifera suum fructum lacte promunt cuius gratiâ condita sunt. Sic arbores poma & pyra proferunt. Nec quoduis illicò & à primâ origine est id quod esse debet, verùm ex substantia vna transmutatur in aliam, vt comprehensum est. Gramen vertitur in lac, lac in butyrum, hoc in hominem. Eodem modo & Larix donum suum, homini à Deo per ipsam præstitutum, specie resinæ, quæ Terpentina est, offert. In hac quærenda sunt, quæ Deus in ipsa operatus est, absoluendo & ad vltimam essentiam ipsam reducendo, sicut natura perficit gramen in lactiferis. Similis enim est generatio Resinæ generationi lactis in vacca, quoad naturam & complexionem. Sicut vacca omnia desumit à terra: sic à terra quoque sumit omnia larix. Sicut autem mel ex floribus sugitur ac ab apibus in mel mutatur: ita apum loco Medicus quoque præparationem complere debet, vt remedium eius respondeat melli, quod ab animali bruto factum est. Quod autem mel apes faciunt, id hominibus vsui est.

Terpentinæ & lactis collatio.

Hoc modo mirabiliter Deus homini de necessitatibus per naturam prospexit, vt hæc exemplo sint medico, quòd eadem ratione remedia præparare debeat, vt nimirum prudens medicus videatur, suaque sapientia ipsam imitetur naturam, artificem omnium præstantissimam, ad quam si omnem suam scientiam homo conferat, vix dignus erit, vt ei vincula calceorum soluat.

Deus necessaria omnia suggerit.

Loci ratio postulare videtur, vt etiam de Electione Terpentinæ aliquid dicatur. Sed de hac cur sileam, causæ geminæ sunt. Prima est, quòd oculi ipsi cognitionem optimam præbeant. Qui ergo eius cognoscendi crescentis studio tenetur, is eò peregrinetur, vbi crescens nascitur, suisque oculis spectet, quo modo id à Deo conditum stet, nec speret, se puluinar premendo opera Dei addiscere, aut ex picturis & literis assequi satis posse. Talia in sudore vultus sui cognoscat: ita duplex testimonium viuum habiturus est, & pro Medico verace, prudente, proboq; habebitur, secus quàm profugi Ludimoderatores aut desperati alij cornuti iudicari solitant. Causa secunda hæc est, quòd, etsi quidem omnia scripta de his docentia legantur, coloresque omnes & lineamenta, expressa facie addantur: per hæc tamen omnia ex vero fundamento solidè addisci minimè queant. Scriptura enim parit Imaginationem, vt de rebus, veluti de colorib. cœco disserendum sit, ac homines meros aureos montes in Hispania somnient. Insuper & pharmacopœi adeò dolosi & fraudulenti sunt, vt sedentarios illos Doctores ludos faciant, dicentes, Domine Doctor, hoc est id, illud est hoc. Ita Asini sibi mutuò scabunt, & Apothecarius Medicus Quid pro Quo subdit, eique merdam pro Balsamo ostendit. Væ his ægrotis, qui talium curæ sese subiecerunt.

Picturæ & literæ nihil doceant.

Præterea videtur etiam æquum esse, vt pro veterum Auctorum methodo de Terpentinæ complexione aliquid etiam dicamus. Sed omitti id, nihil refert. Nihil enim quicquam in Terpentina operatur aut humiditas, aut siccitas, aut calor, aut frigus, aut temperies. De his enim omnibus nulla in medicina disputatio mouetur. Ea sunt magnalia Dei, adeò, vt mera arcana, in quibus Terpentinæ virtutes consistunt, neglectis omnibus quatuor complexionibus, meritò consideranda sint. Fatuitas est, quærere aliquid in eò, in quo nihil est. De substantia tamen Terpentinæ dicendum aliquid, cur Terpentina sit producta in forma Resinali, non Mercuriali, Metallica, &c. Sed causa hæc est. Quicqoid Deus creauit, ei addidit substantiam similem ei, ad quod spectat, vt substantia & arcanum sibi inuicem in operatione correspondeant, velut vir & fœmina sibi mutuò assimilantur.

Cõplexio in medicina cur non cõsiderãda.

CAPVT. II.

De Terpentina.

Dixi in priore capite, debere Medicũ Astronomiæ peritum esse, vt sciat tempus carpendi & colligẽdi simpli[illegible] nec temere imperitorum consuetudinem sectetur, qui colligunt vbi & quãdo offertur. Sed ex arte quodlibet per se seorsim colligi debet, vt in natura sua virtus, quam Deus ipsi indidit, consistat & vigeat. Hoc non de Terpentina tantùm, sed quolibet crescente alio verum est. Sic Hypericon iusto tempore carptum pro constellatione & influentia sua, vermes ex corpore expellit. Quod si non fiat, iam Medici vermes ex hominis corpore exigere minimè possunt. Sic ergo cum dedecore Doctores illi pharmacopœi ægros tractant. Medicinam quidem porrigunt, sed non secundum Influentiam.

Influentiæ in reb. notanda.

Influentiam. Sic & in terpentina vires eximiæ sunt. Quam si Medicus conuenienti tempore colligit: iam Magnalia eiusdem in effectum proferentur.

Terpentina est naturalis Balsamus. Notandum autem primò, ipsam verum & naturalem esse Balsamum. Quæ cadauera eo inunguntur, nunquam putrescunt. Nec de carne saltem dico hominum aut bruuorum: verùm etiam de lignis & herbis. Non ergo immeritò Terpentina pro excellenti Balsamo habita est. Multa enim Romanorum, &c. corpora Terpentina condita & delibuta, post aliquot centenos annos incorrupta reperta sunt, ipsis etiam vestibus illæsis. Quòd si ergo Astronomiæ, (vt fas est) in Medicina attendatur: Arcana eiusmodi suas operationes habent. Nullumque Arcanum, per se naturaliter præparatum, viuum est aut efficax, nisi iusto tempore collectum sit. Aliàs enim idem fit, ac si anima à corpore suo separetur. Hæc quòd vobis indico, molestè non feretis. Eo enim fine id facio, vt deinceps ex integra medicina operemini, nec rusticos sectemini, qui fœnum secant, quando sibi & vaccis opus est. Ventrem enim satiare & morbos sanare, duo sunt. Oculos quæso conuertite ad solertiam figulorum & tignariorum. Hi argillum effodiunt, & ligna cedunt sub constellatione certa, vt ne Grylli aut vermes alij illis innascantur. Sunt etiam constellationes certæ, quibus, si arbores cædantur, tunc ligna ea nec augescunt, nec minuuntur. Huiusmodi vires & impressiones plures sunt in Astronomia docendæ. Hora ea si non obseruetur, virtus se illa minimè exeret. Ideò multa passim consiunt remedia, quæ nec Doctores, nec Apothecarij intelligunt, cùm tantùm sint Catonistæ, aut Grammatistæ, &c. quorum in libris scientiæ eiusmodi Astronomicæ minimè continentur.

Grylli & vermes cur in argilla & ligno.

Pro his iam ergo sciendum est, virtutem in Terpentina latentem, & in cœlo cum Astrali Influentia coniunctam, insignem & eximiam esse. Est enim Terpentina verus & naturalis Balsamus, ipso Indico non inferior, qui diuturnitate temporis aliam insuper in Balsamatione Essentiam concipit, vt alteri omnino similis fiat. In probatione tamen conditionem Terpentinæ recipit, quo ab Indico Balsamo distat. Sic ergo duo nomina habet. Si secundum Balsameam Influentiam colligatur, vocatur Balsamus de Botin: Si non: vocatur Terpentina, seu resina laticis.

Terpentina duobus nominibus pollet.

In Terpentina ergo virtutes geminæ describendæ sunt. Altera est constans, adascens naturam Balsami. Altera est inconstans, Balsameã virtutem non participans. Ideoque exemplum notate. Balsamus de Botin purgat. Ita & Terpentina. Balsamus autem purgat Forma specifica: Terpentina purgat conditione, seu natura fluxili. In his operationibus iam discrimen est. Quicquid more Balsameo operatur, id perfectè aufert, ita, vt nulla corruptio sequatur, faciendo membra incorruptibilia, ne à putredine inuadi queant. Idem altera Terpentinæ vis perficere non potest. Sed attendite, ne ex hoc meo indicio fors decipiamini à tali qui dicere possit, se Balsamum habere, cùm tantùm habeat Terpentinam. Eousque enim hodierni Medici impietatis progressi sunt: vt ob vile lucrum impudentissimè mentiti ausint, corpus & animam Diabolo oppignorando, saltem vt fidem impetrent. Quilibet sibi ipsi caueat. Io his enim magistratus nulla censura & pœna animaduertitur.

Præter iam dicta sciendum etiam est, Terpentinam quoque extra Balsameam impressionem iusto tempore conseruandam esse. Si enim immatura, nec virtutibus suis satis dotata sumatur, ciet diarrhœam, colicam, dysuriam, tenesmum, alia plura infligit, per imperitiam Doctorum & Pharmacopœorũ. Sicut enim lac grumescit, corrumpitur, arescit, &c. ita idem etiam patitur in corpore terpentina.

Terpentina immatura nocumenta quæ.

Et hæc Medicinæ secreta sunt, Medico præcipuè tanquam principale in Philosophia notanda. Qui enim Philosophiæ cognitione (non loquor de Morali aut Ethicã, aut Philologiã, in qua Erasmus sese exercuit) caret, ac quomodo naturales vires eleuentur, ignorat, is ad medicinam penitus ineptus est. Debet enim Medicus callere fundamentum id, quod ipsã medicina dignum est.

Erasmus.

CAP. III.

De Terpentinã.

QVò Philosophiam de Terpentina, vndenam & qui generetur, rectius intelligatis: hæc hactenus ad vos ita præfari volui, vt ex illis ipsa cognoscatur, morbusque ac Philosophia in vna concordantia conueniant, quo vnum alterum declaret, & medicina genuina constituatur. Etsi verò veterum quidem scriptorum methodum (quæ nauci est) non obseruem: tamen id hac saltem de causa factum est, quia libri eorum meræ Rhapsodiæ sunt. Rhapsodus enim est, qui, quæ audit, annotat, nec, an vera vel falsa sint, curat, rei de suo colorem & fucum addens, veluti Titus Liuius, Salustius & alij. Hinc eorum stultitia patet, qui mel Gentianæ inungunt. Eiusmodi verò descriptio cùm fundamento careat, in medicina nimis sordida est, quales sunt etiam Doctores, qui ex libris artes suas discunt, ad verum tamen medicinæ fundamentum nunquam penetrant.

Rhapsodus quis.

Dicto modo rem quamlibet à se creatã, Deus, maximè verò crescẽtia naturalia in semen suum digessit. In illo semine est vltima materia. Et semen illud crassum, est materia prima. Iam verò Materia prima homini nihil prodest, sed materia vltima. Semẽ simile est infanti. Infans vt infans loquitur. Si grãdescit, loquitur pro suę ætatis decentiã. Quod bonũ indolem maturò exerit, id secundum naturæ Lumen finem bonum attingit. Hæc iam est Materia vltima. Discrimen tamen aliquod est, ex sequenti exemplo oscendum. Semen extra seagit ac pellit, quicquid intra ipsum est. Infans autem expulsorem alium non habet, quàm vagos sensus: Id enim semen si seminatur, excrescit in vltimam materiã, & quodlibet in eo contentum, separatur ab alio. Ita quodlibet in crescente illo peculiarem naturam adipiscitur, aliam quidem in radice, aliam in floribus, &c. Hoc iam Terpẽtinæ accommodandum est, ac sciendum, quod ipsa vndicunque confluat, & ab omnibus arboris membris comportetur. Et licèt sub vnã substantia appareat: substantia tamen vna non est, sed corpora multa. Sicut

Materia prima & vltima quid.

ta. Sicut in generatione ferri corpus vnum præsto non est, sed plura, velut Chalybs & ferrum, &c. ita & hic Balsamus Terpentinæ permixtus est. Vna est impressio, ipsam auferendi & colligendi. Nondum tamen separatio adest, quam tertia medicinæ columna, nempè Alchimia docet. Non autem ea Alchimia, quæ aurum & argentum facere docet, cuius professorum iam passim plena Lerna est, sed ea quæ cuiuslibet Mysterij separationem in peculiare reseruaculum docet, nec eo quidem modo, vt per destillationem id fiet, sed citra ignem & sui corporis dissolutionem. Sic enim separantur Balsamus & Terpentina, velut argentum & scoria.

Terpentinæ corpus simplex non est.

Cæterùm cùm de semine prius dixerim, quomodo hæc ex ipso enascantur: sciendum est res quatuor esse, quæ semen perficiant. Primùm sunt *Astra & Influentiæ*, eò, quòd semen astra attrahat, velut magnes ferrum. Et sicut peculiaris dos inest magneti, qua solum ferrum, nec quicquam aliud attrahit: ita sua quoque semini proprietas est, sola astra balsamea attrahendi.

Terpentinam 4. perficiũt. 1. Astra.

Hinc Balsamus: qui in Terpentina latet, sicut nucleus in nuce. Et tantum operantur astra in Terpentinam. Quòd si plantanda est, sub eadem influentia plantari debet.

Secunda virtus Terpentinam proferens est *Liquor Terræ*, qui & ipse à Terpentina attrahitur loco cibi potusque. Is cibus quoque ab Influentia conseruatur. Ex hoc Terpentina corpus suum & substantiam, in qua reperitur, assumit. Sic corpus & anima in vnum coagmentata sunt.

2. Liquor Terræ.

Tertiò, concurrit etiam *Operatio Solis*, non tanquam astri alicuius, sed tanquam ignis, qui naturalem superfluitatem consumit, quæ nulla vi aut arte ignis consumi potest. Omnia enim consumerentur, nec quicquam remaneret.

Quartò, accedit etiam eius ætas seu terminus, qui hora ea est, qua Deus ipsam perficit, deinceps eandem nòn amplius tractaturus, sed homini ipsam traditurus, vt eam conuertat in id, quod ei opus est, veluti pistor, qui panem suum ante furnum vendit. Hæc ita Terpentinæ origo est: de qua constat, Balsamum eius in ramis potiùs, quàm arboris caudice latere, & plus quidem seu vberius in locustis, quàm partibus cæteris. Hæc in separatione omnia euidentia fiunt. Terpentina ergo in suis præparationibus omnium efficacissima est, si secundum cœlestem Influentiam plantetur, & adhuc efficacior si transplantetur. Nam Influentia seminauit ipsam in locum commodum. Et si ab Influentia in locum commodum seminatur, ibi terrestreitas eius omnium optima est. Etsi inde iterum transplantetur in idem solum, aduersus ventum Borealem directum, inde que porrò iterum transplantetur in Australem ventum secundum definitam ætatem: tunc Balsami ditissima est. Ita se mundi machina in sua operatione habet, quam scire debet Medicus, nisi Vagans, aut Balneator aut Agyrta audire malit.

4. Terminus eiusdem.

Terpentinę Balsamus in locustis vberior. Terpẽtina transplãtatione fit vberior.

CAPVT. IV.

De Terpentina.

His de ortu Terpentinæ præmemoratis: vt deinceps etiam de separatione Balsami & Terpentinæ dicamus, processus iam triplex sequitur: triplex ad Balsamum, triplex ad Terpentinam: & tamen processus saltem vnicus erit. Hoc modo vires ex Balsamo velut & Terpentinâ, in suam gradationem ascendunt, vt nimirum quælibet virtus in peculiari suo corpore inconfusa consistat.

Multi haud dubiò sunt, qui iactant ac gloriantur, se hanc meam informationem artemque iam pridem ad vnguem callere. Hos quiuis frugi homo caueat. Mentiri ipsis procliuius, quàm panem edere. Horum nonnulli sunt Doctores, tonsores, & alia Medicinæ mõstra. Curãt sibi construi fornaces, Vulcanũ ad opus accommodant, alunt Laboratores, construunt Athanar, altum quid crepant de Realgare: denique quicquid de quàcunque arte audiunt, id omne iam tritum & familiare ipsis est. Interim nec Magister, nec Minister fungo digni sũnt, ac tum sibi, tum alus otiosè mentiuntur. Hi digni non sunt, vt vel maximum, vel minimum in Receptis præscribatur ipsis, ne quid fors discant, quo fraudes suas ad medicinam accommodent, & sic mea scripta irreprehensa relinquant. Et tamen ego propter geminos Medicos, & ægrorum vtilitatem hæc tanti momenti supprimere minimè volui: sperans fore, vt à quouis sano mendacium à veritate facilè dignoscatur.

Prima ergo separatio Balsami à Terpentinâ ita se, habet. Qua horâ collecta Terpentina fuerit, in vasculum seu doliolum illicò inijciatur, & ad summum vsque impleatur, & confestim in fimum digestum imponatur vsque ad medietatem. Ita ebulliendo suas sordes eiiciet, velut mustum. Post hanc operationem, ita calida Flaccum effundi debet per infundibulum, ita duo colores se mutuo separabunt, vnus clarus in sublime, alter turbidus in decliue. Hunc horis 60. sine digeri per primum gradum caloris & distributum secundum gradus duodecim. Superius color est diaphanus: estque Balsamus, quousque quidem perspicuitas illa panditur vel proditur. Alterum in decliui seu imo est Terpentina pura. Ita se habet duorum istorum corporum à se inuicem facta sequestratio, veluti chalybis & ferri. In hoc Balsamo secreta admiranda latent, & longè plura, quàm mea mihi ætate experiri licuit. Posset tamen experientia plena stabiliri, si Medici tanto studio expugnandis ægrorum morbis operam darent, quanto expilandis crumenis inhiant, aut si vi coërcerentur, vt fierent tales, quales se iactant & profitentur. Suam experientiam requirit situs, quo tamen carere possumus. Imperito autem Medico committitur corpus, quod is per insaniam conficit & iugulat. Hinc enata sunt illa prouerbia, Vitulo-Medicus, Doctor Grallatorius, Magister Gimpelius, &c. quæ quidem rustici ex illorum medicorum ipsis operibus confinxerunt.

Balsami & Terpentinæ separandorum modus.

Repetite hîc vobiscum, quam triplicẽ initio distributionem feci, triplicem panem edendi in Terpentina: triplicem in Balsamo, ita triplicem in Terpentina: edendi panem vnum, & vnam laborationem, sed duas tamen in descriptione, hoc est, aliud Receptum est ad conditionem balsameam,

Terpen. Balsamus quos morbos curet.

balsameam, aliud ad Terpentinæ proprietates. Quibus prodest Terpentina, iisdem multò magis prodest Balsamus. Balsamus tamen illo discrimine, quòd impressis morbis, & ex cœlesti Influentia natis aduersetur. Quod enim cœlum imprimit ac generat, id impressione suà facit, & quidem post suum tempus & exaltationem. Sic si sedet in solio pestilentiali, grassatur pestis. Si est vernalis, dominantur pleureses, &c. sicut hæc ex facultate Medica scire quoslibet Medicos fas est. Qui verò morbi alij sunt, minimè astrales, eos Terpentina satis abigit.

Sequuntur iam deinceps Recepta, qui quótue modis Balsamus & Terpentina in vsum venire possint, vnà cum suis Descriptionibus & peculiaribus nominibus, ex quibus vtrumque per se cognosci possit: Postea explicatio illorum virtutum, & duo illa genera seu species, descriptioque ac explicatio sub duobus nominibus comprehensa. Primò Descriptio, sub nomine *Lumen Apothecariorum maiorum*, aut *Lumen Alchimistarum præparationum*. Secundò explicatio sub nomine *Declaratio*. Quod ratione primi nominis additum est vocabulum *Maius*, ideò factum est, vt iurulenti illi Apothecarij, quibus iam omnes officinæ scatent, cognoscantur & discernantur à Maiorihus, quibus nomen Alchimistarum à Separationibus, longo vsu probatis, verè debetur & conuenit. Sic gemini & adulterini pharmacopœi inuicem discernuntur, & nomen hoc, *Lumen Apothecariorum* (non addito *Maiorum*) iurulentis illis imponitur. *Maiorũ* autẽ defertur *Maioribus* propter solidã & cõfirmatam experientiã. Etsi enim multis centenis annis Lumen iurulentorũ illorum durauit, tamen probri id & ignominiæ eò maiori est Medicis illis, quòd (vt Prouerbio dicitur) Ioannes in eodem semper maneant.

LVMEN APOTHEcariorum Spagyrorum.

CAP. I.

De Balsamo Terpentinæ.

Tripoliti, Botini &c præparatio.

DEscriptio Tripoliton Botini fistulati. ℞. *supradicti Balsami* ℔ ¼ *Colcothar sarraphthi* ℥ j *Caphuræ* ʒ ij. Misce & digere, donec vernicis conditionem adipiscatur. Cola & reserua.

Tripoliti Cãcreni præparatio

Tripoliton cancrenum ita paratur. ℞. *Balsami Botini* ℥ ij ß. *Ol. Martis* ℥ j. *Zuccari Saturnini* ℥ ß. Digere diebus nouem.

Traxeni magni compositio.

Receptum aliud, *Traxenum magnum vocatum.* ℞. *Balsami* ℔ j. *Olei de Arsenico* ℥ ij. Digerantur ad æqualitatem substantiæ. Reserua.

Reliqua, si qua fuerunt, desiciunt.

DE MELLE.

CAP. I.

Mellis quæ materia 1.

IN descriptione Essentiæ & proprietatis mellis ante omnia intelligendum est, quòd mellis prima materia sit d i cedo Terræ, quæ naturalib. crescentibus inest, ac ex proprietate illorum crescentium Magnetis attrahitur. Hinc colligere debetis, quòd in qualibet materia prima ea omnia, quæ ad crescentia spectant, collecta sint, non secus, ac si plures colores inuicem confunderentur, & vnus tantùm appareret, cùm tamen omnes adsint. Ita & semen est lignum, est folia, est rami, non actualiter & præsenter, sed in futurum: si enascitur & crescit. Tunc enim omnia apparent. Eodem modo etiam in prima materia rerum simile compositum existit, ex quo ab omnibus crescentib. in quodlihet attrahitur, quod ei debetur ac familiare est. Ex natura enim istius crescentis attrahitur omne id, quod necessitas eius flagitat.

Mellis quæ generatio.

Porrò autem operatio hîc duplex est. Vna nempè, quod Luna ex cœlestibus suis virtutibus materiam illam in terra coquit & præparat. Ea præparatio durat ab initio interitùs crescentium vsque ad ipsorum renascentiam. Tanto enim tempore Luna in illa occupatur. Ea quamprimùm operationem suam perfecit, appropinquat ver, cum quo etiam pullulant & erumpunt plantæ cum suis floribus, & ad perfectionem sese accingunt, & ex propria congenitaque natura Luna id præparatum ex terra in crescentia instar pluuiæ in terram stillantis impellit, & plantas omnes madefacit. Hæc conditio Lunæ est, quæ in terra primam materiam sursum pellit, velut nubes pluuiam deorsum mittunt. Et crescentia natura sua & proprietate reficiuntur.

Porrò, etsi Luna quidem suam decoctionem perfecerit: nondum tamen prodiit ac est, quod esse debet: sed Sol est operatio secunda, quæ manè à primo illicò exortu incipit. Quicquid autem Luna appulit seu admouit, id Sol sursum ad se trahit, sicut Magnes ferrum, illaque materia à Luna apparata caulem & caudicem reficit ac refocillat, vt definito tempore emergat, & ad finem, ad quem conditus est, perueniat. Hoc modo Sol quotidiè liquorem illum attrahit nam quotidie Luna quoque in sua operatione est. Præterea verò pluuia quoque hoc loco magni vsus & commodi est, vt per ipsam materia Lunæ mitigari & subtilius præparari possit, quæ alias ob siccitatem in Luna suffocaretur. Vt verò mixtura liquoris & pluuiæ hoc loco secundum tenuitatem aut crassitiem attingatur, ita eo anno mel vel crassius vel tenuius fit pro illius regionis, vel crassæ vel tenuis proprietate, aut pro Lunę operationis conditione.

Mel quid.

Sciendum etiam est, Mel in sua Essentia & materia prima esse Resinam terræ. Non verò omnium florum & crescentium, sed quorundam tantùm Resina est Gummi, nonnullorum est Resina, aliquorum sulphur & bitumen, aliorum aliud. Id verò quod in floribus & locustis crescit, mellis forma & specie concipitur, nec dum tamen in vltima sua materia versatur, à Sole & Luna perfectum. Duo namque isti Planetæ nihil vsque ad finẽ perficere possunt, nisi auxiliante vniuersali operatione cœlesti, quam hoc modo intelligetis. Si crescens enascitur & surgit in suam stirpem, ac liquorem in se continet, per Lunam pręparatum adeoque terrena pluuia superficiem terræ madescat, ac à Sole per vniuersam stirpem

pem impellitur, & distribuitur: sequitur deinde operatio tertia, seu Influentia Æstiualis, quæ à Sole & Lunâ separata est. De ea sentiendum idem est, quod de vitro clauso, aliquid intus continente, & in calido hypocausto stante, quod in vitro eo præparetur vsque ad finem. Ita enim flos aut crescens super terrâ in cœlesti hypocausto stat, in quo præparatio tertia incipit. Prima enim fit à Lunâ, secunda à Sole, tertia ab Astro Æstiuali. Ita in fimo Equino digeritur Homunculus aut frumentorum sanguis, &c. Per Influentiam eam quotidie operantem, indies plus mellis conficitur, atque continenter ab apibus asportatur. Quicquid enim quotidie fit, id quotidie asportatur, in cuius locum natura tantundem semper sufficit.

Influentia Æstiualis. &c. tertia mellis caussa.

Notandum itaque est, Mel initio nihil aliud esse, quàm terrenum spiritum. Quòd si verò Æstiualis Influentia accedit, spiritum gignit corporalem, hoc est, spiritus ille, qui in Sole & Lunâ terrenus erat, fit spiritus corporalis. Eo modo corporalis factus, vocatur materia materiata, aut Spiritus corporalis. Hunc auferre possunt apes, & ad suos alueos comportare.

Materia materiata quid.

Ista iam est prima materia materiata. Mel enim & cera vnà sunt. Quæ si separantur, velut chalybs & ferrum, tunc vocatur separatum corporale ex materia materiata. Rem ita intelligite. Velut Alchimistæ in circulatorio aut pellicano spiritum vini circulant, ita etiam Astrum æstiuale in naturalibus crescentibus liquidum circulat. Ita emergit mel ex terra in materiam materiatam, hoc est, in subiectum Apum. Et quod est materia materiata, idest, subiectum eiusdem, vlterius præparandum, velut res, quæ nondum perfecta satis est, sed per aliud in locum seu gradum perfectionis reduci debet. Sic etiam in rebus naturalibus quælibet species subiectum est potioris, ab Astris incipiendo, vsq; ad viuens sensibile animal, & ab hoc vsque ad rationale, ab hoc iterum vsque ad operationem mortis omnia consumentis, & quodlibet educentis in id, quod antea fuit. Nihil erat antea: nihil est postea. Sic omnia abeunt in Nihilum, quia Nihil antea erant.

CAPVT. II.

Mel quo modo triplex.

QVandoquidem de melle tractare incepi: sciendum est, Naturam in sua operatione eius esse conditionis, vt crassissimum semper in imum deponat, purius autem & subtilius in sublime tollat. Et hæc caussa est, quod etiam in quolibet crescente similiter triplex mel sit: Imū scil. medium & summum. Summum quærunt Apes, quod in floribus & locustis inueniunt. In medio & imo nihil quærunt, nisi fiat, vt mellis satis in summo non inueniant. Tunc enim profundiùs penetrant ad imum seu radicem. Hinc oritur crassius genus Mellis ac ceræ, apes ita instigante fame. Earum siquidem fames est præparatio mellis, hoc modo, quod edant. Est enim is ipsorum cibus, est Manna, est Tereniabin, est Lorcha, est Tronossa. Cibus earum idest, quod ex floribus edunt, atque in floribus & locustis inueniunt, veluti vitellus in testa oui inuenitur.

Apū cibus quis.

Hoc iam si ad famem suam impendunt, ex eo patet, ipsas habere Emunctoria, per quæ suas egestiones excernant, quæ duplices sunt, cera & mel, velut & alia animalia stercora & vrinas excernūt. Quòd si ergo copia ipsi est Mannæ & Tereniabin, &c. tunc largiuntur mel & ceram, quæ digerunt ex floribus & locustis, & ita digesta in sua domicilia comportant. Iam verò summa præparatio naturalis Astri est *Manna, Lorcha, Tronossa* ex quibus constat mel & cera. Hæc non quidem talia in floribus & locustis nascuntur, sed in Apum stomachis. Stomachus est Archeus, prædestinatus à natura, vt ista in mel & ceram transmutet. Prædestinationis enim, quæ in naturalibus rebus latet, proprium est talia producere. Aliàs extra Archeum id fieri impossibile est. Aliter enim se habent excrementa hominum, aliter brutorum, aliter apum. Qualiacunque sint, ad alterius certè commodum creata sunt. Sic pecorum excrementa prosunt pratis & hortis: sic apum excrementa faciunt ad cereos & medicinas. Manna enim summus & exquisitissimus cibus est, & locustarum medulla. *Lorcha* est omnis dulcedo locustarum, vsque ad inanem substantiam. *Tronossa* est ros, ex aëre genitus, & seorsim adhærescens, extra locustas, instar pluuiæ alicubi delabentis, alibi minùs.

Manna quid. Lorcha quid. Tronossa quid.

In his tamen omnibus rationis quædam diuersitas est, in physica discretè consideranda. Quicquid enim ex alio procedit, respectum eum habet, vt & ipsum ex alio processerit. Et quodlibet adhærescit ei Naturæ, vel respicit eam naturam, cuius plus habet. Sic aliam promunt flores tiliæ Essentiam, aliam flores fagi, aliam flores Quercus. Hi apum cibi omnes crassi & agrestes sunt. Et apum ordines duo sunt, Nobiles & ignobiles, vel etiam ciuicæ. Quæ in syluis degunt, rusticæ & agrestis naturæ sunt, mel durum, forte & crassum (ita & similem ceram) facientes. Rustici enim sunt primi, & manent vltimi. Apes contrà nobiles sunt, quæ obuolitant in *Antheris*, hoc est, in rosis, liliis, & aliis herbis odoriferis. Hæ nobilissimum mel & ceram gignunt, ad hydromel & subtilia emplastra, vtilissimum. Inter geminas has apes oritur coniugium, hoc est, Medium quid inter nobiles & rusticas, quæ mel exugunt, vbicunque id inueniunt. Ita crassum & subtile coniungitur, ac mel & cera fiunt temperata. Sic nimirum triplices apes (triplicia mella) sunt: rusticæ, nobiles, ciuicæ. Et hoc discrimen Medico diligēter notandum est. Eodem enim discrimine distant etiā medicinæ ab illis præparatæ. Et genera illarū discernuntur non nisi à locis illis, ad quæ victus caussa commeant. Hinc enim quærunt ex floribus campi, ex floribus hortorum, ex floribus syluarum aut desertorum. Nam certa sunt genera rusticarum & nobilium, velut & ipsarum habitationum. Maioris & facilioris intellectus gratia fas ac æquum hìc mihi esse videtur, de omniū sanctissimo viro Ioanne Baptistà aliquid dicā, de quo scriptura testatur, ipsū comedisse locustas & mel syluestre, de quibus ita statuendū est. Quas edit locustas, eæ in deserto, vbi homines nulli habitabāt, natæ erant. Ioānes enim in deserto habitabat, ex quo colligitur, ipsum vulgares & vsitatos hominibus cibos minimè edisse, sed edisse saltē locustas illarū arborū,

Apū ordo duplex seu triplex.

Antheræ quid.

Locustæ Ioannis quæ fuerint.

quas

quas tinxit & imbuit melle, ab apibus ex arboribus sylvestribus extracto. Sic ergo victitavit melle rustico, & rustici more vixit. Hoc à nonnullis, suâ opinione etiam altum sapientibus, ita explicatur, vt dicant, locustas seu cicadas ipsi pro cibo fuisse vsurpatas. Sed hi stultitiam propriam dissimulare non possent, quam insuper eleganti & compto Latinè loquendi ornatu illustrant, velut Hieronimus, Erasmus, & alij Prophetæ Neoterici, in Latinitate immortui. Inter cæcos sunt lusci: sciuntque aliquid non valdè multum.

Hieronymus, Erasmus, &c taxatur.

CAP. III. De Melle.

CÆterùm de Apum operibus & domicilijs plura attendite. Notum siquidem est, qua arte sibi domicilia exstruant, in quibus velut in officinis suis operis vacant. Sicut enim omnipotens Deus rationem & intellectum homini largitus est, vt domos & mansiones sibi exstruat: sic industriam eandem contulit etiam brutis animalibus, vt ex naturæ suæ proprietate sibi ipsis domicilia condere possint. Ita de quolibet animalium genere scimus, quòd modo peculiari, pro suæ naturæ instinctu, ad vsum, & necessitatem, discretum domicilium sibi ædificet. Homines secundum internum hominem nihil habent. Externus homo autem suam habitationem habet. Sic vulpes suas foueas, aues suos nidos habent. Apes suos habent muros & parietes, in quibus habitant. Muri illi vocantur faui seu cellæ, in quibus sua Reseruacula condunt, vt in illis præparationes suas perficiant. Sicut à Deo scientijs & artibus, quæ innumeræ sunt, dotatus homo est: ita & hoc animal à Deo dotatum est, vt ex instinctu Naturæ huiusmodi artium multas calleat, ac in operationibus suis adeò industrium se præbeat, vt sagax eius ingenium satis admirari non possis. Et nisi manus ac pedes illis animalculis affingas: quînam talia fiant, satis perscrutari non possis.

Apiū mira solertia & natura.

De Apibus itaque notandum, eas ex instinctu naturæ suum cibum inuenire posse. A natura etiam habent, vt cibos suos comportent in domicilia sua, quæ ipsæ in locis opacis charissima habent. Locus, vbi habitant, quò quietior & tranquillior est, eò gratior: nec enim in suis operib. interturbari volunt. A Natura hunc etiam ordinem colunt, vt pro conceptaculi seu circuli ratione & ipsarum numero, cuilibet sua & peculiaris domus æqualiter assignetur. Distributio hæc circuli & numeri à congenitâ diuina dote promanat, qua adeò illæ prouidæ sunt, vt domuum numerus apum numerum, ne in vno quidem superet, & domus vna alia vel ne minimo quidem puncto maior aut minor sit. Ex enim mira adeoque humanam excedente sapientia & æqualitate, inter ipsas distribuuntur. Nec apis vna alteri suam domum constituit, sed vniuersæ opus vnà aggrediuntur, ac vnà laborant, tantum ædificantes, quantum ipsis Mannæ obtingit.

Domum primò condunt ex cera alba. Prima enim seu immatura Manna nondum flauescit, sed colorem in ædificationis fine acquirit demum. Quò longiùs processit æstas, eò melior Manna est. Quò æstas clarior: eò pulchrior & nobilior fauus. Porrò exstruendi artem assequi nemo potest. Nemo enim earum manus videt, quibus operentur. Longior ergo in eo describendo mora irrita esset: nec Philosophia conatum talem sufferret.

Apum ædificij quis ordo sit.

Hoc autem sciri potest, quomodo alimenta conuehant & quales in fine reperiantur domus, vel ipsæmet. Quædam domos suas perfecerunt integrè, quædam ex dimidio, &c. interea mortuæ quædam comportarunt, quædam minùs. Nam & ipsæ morti sunt obnoxiæ, non minùs ac creaturæ cæteræ, etsi cibis vescantur saluberrimis. Morbo tamen alio non laborant, quàm intestino dissidio, vel abundantia, aut defectu, vel senio. Læduntur tamen nihilominus etiam à prunia, & in floribus & locustis hausta: velut & ab aura gelida, & mala communitione. Eodē modo afficiuntur etiam à fucis, qui se illis permiscent velut loliū persimfcetur tritico, ad eo q; illarū labores destruūt & deuorant, vel [illegible] hostiliter iugulant. Et in hoc non di[illegible] [illegible] minibus, ex quibus fortiores aduersi[illegible] cillintibus, docti oppugnant indocto[illegible] stici contrariantur secularibus: dem[illegible] odium & simultas vbiuis glicit.

Apib. quæ noceant.

Ipse vsus & experientia dictat, nullum ex brutis & irrationalibus animalibus, ratio[illegible] & intellectu propiùs ipsis apibus ad hominem accedere. Nec enim suo magistratu carent, suo ordine singulari ex instinctu naturæ gaudent. Qui fecit ipsas Mechanicas in exstruendis ædibus & miris opificijs: idem fecit etiam ipsas Gubernatrices & Artifices, eo quidem fine & ordine vt fauus secundum voluntatem Dei hominis manibus offerretur, quò Magnalia Dei prostarent in animalibus creatis, quæ mira ille perfectione condidit. Nec magis illarum Secreta & Mysteria scrutari potest homo, quam ipsæ hominum. Et sicut hominum opera æmulari non possunt apes: ita nec apum homines.

[illegible] accedat.

Sententiam post se quādam reliquit Christus, quæ Herodem pingit. Ea hæc est: *Abite & dicite vulpi*, &c. Cur autem Herodem vulpem vocarit, causam ita mecum expendite. Vtq; adeò versipellis nullus vnquam homo fuit, qui fraudes vulpis declinare adeò potuerit, quin ab eo deciperetur. Is gallinas anseres & anates, etiam ante custodis pedes pascentes aggressus est & corripuit. Tale etiam Herodis cor fuit, cuius technas nullus euitare potuit. Huic similis est arcanitas (vt sic dicam) apum.

CAPVT. IV.

COgnita ex iam dictis mellificij ratione & solertia: iam deinceps etiam intelligetis, duplicia corpora vnà consistere, nempe Mel & Ceram, quæ ipso Naturæ instinctu inter se sementina & separata, vt ferrum & chalybs differunt. Proximus ergo iam est humanus labor, separans à se inuicem ea, quæ apes construxerunt. Vnum interius vsui est homini, & seorsim asseruandum: alterum exterius prodest. asseruandum & ipsum seorsim. His homo de suo nihil addit, sed duas saltem Essentias, vt dictum est, à se inuicem separat. Vbi enim natura desinit, ibi incipit Medicus, sicut deinceps demonstrabitur. Mel separatur à cera, & cera à melle, idque vi ignis.

Longior

Longior ergo de his sermo ex scientiâ me-medicâ petendus est. Hâc enim de causâ ad hoc capitulum digressi sumus: primò, vt à medico origo & causa mellis ceræque cognosceretur: Deinde, quis vtriusque vsus sit, tam internùs, quàm exteriùs, quod tres quidem sequentes libri declarabunt. Primus nempè tradet descriptiones, in lumine Apothecariorum iam sequentes, vbi docetur, quomodo Receptum quodlibet, siue simplex sit, siue compositum, cognosci debeat. Secundus docebit, Receptorum illorum virtutes & vires cognoscere, ad quid scil. quodlibet conferat, vel minùs. Tertius liber explicabit vsum & practicam, quomodo morbus per Medicinam illam tractandus sit: vt tandem ad finem medicina & morb. velut vltima materia coniungantur & morbus curetur.' Hæc enim omnia eò saltem describi incepta sunt, vt vltimam materiam assequantur, &, quantas virtutes habeant, cognoscantur. Post cognitionem enim sapientiæ Christi medicinâ nihil in terra excellentius prodiit. Sicut enim quatuor columnis, vt Philosophiæ, Astronomiæ, Physicæ & Alchimiæ, Deus illam inclusit & definiuit: ita iisdem etiam continetur. Et nemini mirum sit, quatuor hæc diuersa vnû æquale constituere. Sic enim Deum constituisse, ipsa ratio dictat.

Medicina nihil præstantius. *Medicinæ colûnæ quatuor.*

Multi sunt Medici, medicinæ ignari, qui tamen Medici salutari volunt, & tamen de cognatis Medicinæ nihil quicquam intelligunt. Ea hominum ruditas & improbitas est. De suâ quidem anima, quomodo requiem olim habitura sit, parùm sunt solliciti. Soli quæstui inhiant & commodo priuato, & sic Medicum Diaboli faucibus destinant. Vt ditescant, nullis fraudibus, nullis mendaciis parcunt. Quòd si verò expenderent, quanti apud Deum momenti veritas & probitas sit, & quam altè lumen naturæ à Deo iam illuxerit: longè certè se alios præstarent. Sed bonos eiusmodi motus non concipiunt: quia ex Diabolo sunt, cuius voluntati obsequuntur. Christus præcellens signum operatus est, quod Medicis omnibus exemplo sit: quando nimirum cœco admota saliuâ oculos aperuit, eique ostendit, qua aqua illi rursus abluendi sint: quo facto cœcus visum recepit. Hoc quid aliud significat, quàm potestatem medicinæ penes Christum sitam esse, qui nutu suo remedia efficacia faciat, admirando modo, etiam præter captum humanum. Vnde patet, ius ac fas esse, potestatem illam inquiri, & vires per illam perfici. Quibus Medicis persuasum est, Medicinam etiam citra illuminationem gratiæ diuinæ efficacem esse: hi fatui non cogitant, quòd Deus non propter ipsos, sed propter gloriam suam, ad ostentandam suam misericordiam id faciat. Videte quæso, quid vtilitatis nostræ ætatis Medici moliantur. Certè aut nihil, aut quàm minimum. Et quæ alia in terris ars aut scientia est, quæ minùs gloriæ ac laudis, plus autem fraudis pariat, ac ipsa hodie medicina est? Hoc ideò fit, quia homo Deum non diligit, nec proximum, vt semet. Deinceps ergo perlegite vltimam materiam, quo pacto ægroti sanari debeant per ea, quæ Deus ex terra produxit: quæ vobis alia habenda non sunt, quàm terra ipsa, quæ accessorio alio nullo opus habet, quàm auxilio diuino, quod à solo Christo, Deo & Domino nostro egreditur.

Med. reprehens.

De Lacte.

CAPVT. I.

(Cætera omnia desunt plura hoc loco non adscripsit auctor, nec fortaßis eo modo, quo hic dispositit absoluit.)

DE XYLOHEBENO.

Principiò eliciuntur ex Xylohebeno tria genera Medicamentorum: Liquor, Gummi & Alcali. Liquor qui erumpit, similis est Acatiæ succo: Gummi ei quod est è Botin: Alcali Sali gemmæ.

Liquor est ipsissimus potus, Gummi vnguentum, denique Alcali purgatio & mundificatiuum.

Itaque Liquor per inclusam destillationem, quemadmodum oleum nucis Muscatæ extrahitur, cuius j ℔. vnc. iij. præstant, efficaciores scilicet integro talento, quod iuxta Medicorum vulgus decoquendo è ligno scaturit.

Xyloheb. Liquoris præparatio.

Liquor succedit Gummi, scil. ex eo ligno quod reliquum est in hanc sententiam. Mitte Xylohebenum in reuerberationem inclusiuam in secundo gradu ignis, & ad 24. horas illicò videbis gummi, quod eadem tenacitate cum storace liquidâ à corpore separatur, & idipsum non sine mediocri fragrantia. Interea autem dum in calore singula existunt, corpus & gummi elice, cuius j. ℔. vnc. vj. (efficatiores scil. ce. lib: quæ in elixando extrahuntur.) præstant. Postremo elicitur Alcali ad hunc modum. Corpus transmutatur in vltimam materiam, quæ Alcali fons est & origo, interueniente aqua Fumi terræ, probè congelata, haud dissimile Anatron aut Entali. Huius ℔. j. ℥. v. suggerit fortiores scil. 50. libris, quæ vulgari modo præparantur.

Xyloh. gummi præpar. *Xyloh. Alcali præpar.*

VSVS.

Principiò purga ægrorum in hanc sententiam. ℞. Alcali Xylohebeni ℈. ß. Theriacæ Alexandrinæ ℨ. ij. misce dosis ℈ ß. & idipsum non semel ac iterum sed tertium aut quartum pro ratione videlicet morbi. Præterea tanta vis purgãdi maximè Podagricos, Paralyticos, deniq; pustulosos humores huic Alcali inest, quantum neque Laxatiuis, Purgatiuis, Vomitiuis, postremò in Expulsiuis deprehendas. [Et eadem hic est ratio, quæ aquæ & ignis.] Hanc purgationem continet chirurgica sanandi ratio, in hunc modum. Principiò quicquid apertum est, Alcali munda, deinde Gummi inũge indies bis, idq; tantisper, dum singula solidæ cuti restituantur. Porrò si nihil abijt, quod palam videas, illic vbi dolor delitescit Gummi inunge. In hanc sententiam medetur Podagræ, Paralysi, deniq; Gallico morbo. Vbicunq; autem aliter atq; à nobis præscriptum est egeris, cum Empiricis oleum ac operam perdes.

Xyloh. alcali vsus in quibus morbis.

VIVENDI RATIO.

Nolim hoc loco viuendi rationem præscribas (cibo benè salito) sed optimo vino apprimè condito ægrotum foueas. Nam prædictorum morborum diathesis non in viuendi ratione, sed in Remediorum energia

energiâ sita est: Quare nihil est quod hîc decumbentem cœna præpares emaceres: nam hæc omnia superat non vulgaris huius medicaminis vis.

DE RVPTVRA COMPENDIVM THEOPHRASTI PARACELSI.

NOn ineptè puto hoc posse referri, quod prouerbio dici cœptum, currus bouem trahit, vbi scil. quid absurdè fit, ac ordine præpostero. Quid quæso magis absurdum, ne dicam ab omni natura alienum, quàm id quod Physices est, ad Chirurgiam ablegare, vt rupturam à facillima medendi ratione ac natiua, ad horrenda arma atque adeò ad difficillimum sanandi modum, scissuram videlicet, tanquam immedicabile vulnus. Sed sic est in rerum natura comparatum, vt certa cum incertis commutemus, ac tandem cùm à natura tum à Deo deficiamus. Sed missa facio illa, ac ad veram medendæ Rupturæ, quæ citra manum fit, & eam cùm facillimam, tum præsentissimam, redeo, in hanc sententiam. ℞. Liquoris de Xylohebeno vnc. ij. Liquoris de Visfur vnc. j. misce simul ac imponantur. ℞. Thuris, Macis ana ʒ. ß. Terpentinæ ʒ. ij. Axungiæ de ceruis quæ scilicet in modum vnguenti, & terantur. Proinde locum rupturæ vnguento inunge indies bis. idque ad 3. aut 4. Hebdomadas, ita tamen vt ægrotus supinus decumbat. Sanatur quicquid est rupturæ cum (nisi) didymi locus putrescat.

Rupturæ remedia.

DE MVMIA LIBELLVS.

Processus ad Mumiam, oppositus erroribus eorum qui ipsam venenis adhibent.

IN experimentis, compositis præterea Receptis, multi anhelàrunt, quibus videlicet aut qua ratione venenum in vniuersum euellerent, neque quidpiam tamen promouerunt. Nam inter omnia, cum experimenta, tum recepta, vel sola Mumia est, quæ præsentissimum remedium affert aduersus omnia venenorum genera. Ratio autem Mumiæ tractandæ fit ad hunc modum. Principiò cura, vt interquiescat mumia oleo oliuæ admixto in putrefactione, idque ad 4. Hebdomadas: deinde Retorto separa, insuper ad j. ℔. quæ ex separatione manauit, drach. j. musci Alexandrini recipe, Theriacæ Alexandrinæ vnc. vj. Postremò in Balneo Mariæ digere mixtum, perpetuum mensem, videbis illicò Theriacam de mumia.

Mumiæ præparatio.

VSVS.

In hanc sententiam administra, principiò vnc. j. præbe egro in oleo amygdalarum idque potionis vice. Proinde vt non sine calore in lectum se recipiat infectus, & interim medicinam operari sinat. Nam hac ratione pellitur quicquid est bestialium siue mineralium venenorum. Præterea tanta vis est mumiæ, vt si ante infectionem fuerit administrata, nihil prorsus incommodaturum sit venenum. Et si horis matutinis vel ʒ j. administraueris, fieri non potest, vt eodem die inficiatur. In Apostematib. autem infectis, peste, Carbunculo, Anthrace, denique in Pleuresi ʒ. j. administrato, prorsus de exactis horis 6. alteram ʒ. Porro quicunque 6. horam attingit, ad recipiendam secundam potiunculam, de salute certus est. Postremò sunt alij innumeri morbi, qui hac Theriaca de Mumia interueniente, plenè ac perfectè sanantur.

Mumiæ ad minimus & vsus in quibus morbis.

THEOPHRASTI PARACELSI LIBER PRINCIPIORVM.

CAPVT I.

Principium artis (al. de Serpentibus) de Simplicioribus.

QVANDOQVIDEM omnipotens Deus non cibum saltem & potum ad sustentationem hominis creauit, verùm etiam omnia cætera, quæ ad commodum, sanitatem & longæuitatem nostram faciunt, per omnipotens verbum *Fiat* coaggessit, sicut in libro de creatione docetur: Placuit eidem non visibilia tantùm & palpabilia illa creare, sed insuper ingentib. naturalibus virtutib. eadem dotare, suaque omnipotenti manu vsque adeò confirmare, vt certi simus ac firmiter credamus, ista omnia eodem ordine vsque ad finem mundi firma & immota statura esse.

Dei largitas erga homines lumina.

Quòd verò parum ista expendamus & curemus, culpa in nobis est, qui torpori, ignauiæ, & tædio nimis mancipati, illis discendis operam minimè damus, quæ tamen facienda omnino sunt, modò naturæ in suis virtutibus excellentium Magnalium & Mysteriorum ignari & contemptores esse nolimus.

Creauit enim Deus illa, tantasque illis vires & facultates indidit, non vt abscondita manerent, sed vt in vsum & emolumentum non omnium saltem hominum, sed omnium etiam creaturarum, quæ vbiuis viuunt cederent.

Porrò cum primus Homo Adam isthæc vniuersa, adeoque ipsam Naturam totam cum omnibus in suis viribus imò etiam ea, quæ supra Naturam erant, perfectè nouerit: quinam istuc factum sit, & qua ratione illa ipsi in Lumine naturali reuelata fuerint, iure nos admirari licet. De hoc ergo hanc cognitionem inhibimus. Adamus post creationem sui, ante lapsum & mandati diuini violationem in Lumine Naturæ imperitus & ignarus fuit, nec creatorum diuinorum cognitionem habuit, sed in simplicitate simpliciter cum Eua sua coniuge in Paradyso ambulauit. Postquam autem tentationem Deus ipsis immisit, serpentique permisit, vt Euæ appetitum incuteret, eam vel iti vi ad esum pomi coëgit Satanas, quæ ipsi quoque Adamo, vt ederet, porrexit, cùm tam amplam promissionem à Diabolo factam audiuissent. De hoc legimus lib. 1. Moysis, vbi serpens dicit: *Quocunque die comederitis de fructu, aperientur oculi vestri. & eritis sicut Dij, scientes bonum & malum.* Quod etiam è vestigio factum fuit: licèt ipsos violati mandati serò pœniteret illicò. Hinc illi ex paradyso extrusi sunt: serpens autem comminationem seriam, de semine mulieris, Christo, caput illius contrituro cum horrore audijt. Hociam modo Adam ac Eua docti,

Adamus ante lapsum Naturæ fuit ignarus.

Cap. 1.

& in

& in Lumine naturæ insigniter periti euasesunt, quorum omnium permissione diuinâ serpens causa, adeóque illorum quasi Magister, & Pædagogus fuerat, vnde non immeritò serpens & præcipuè (*al. albi*) Germani Serpentes tam magnas (imperitis certè incredibiles) potentias & inuictas propemodum virtutes etiam hodierno adhuc die habent.

Scitote ergo, non primum solum serpentem in Paradyso ex singulari promissione & Arcano Dei, vim ac potestatem habuisse: Adamum & Euam tam altè in lumen naturæ collocandi & euehendi, ac omnium naturalium, bonorum & malorum cognitionem ipsis dandi seu impertiendi: Sed & post primum, cæteri similiter omnes serpentes vsque ad mundi finem tam magna & sublimia Mysteria à Naturâ & singulari voluntate Dei habent & retinent. Vnde colligi potest, quòd non citra causam serpentes vel dum hodie adeò ardua & stupenda Mysteria naturaliter in se contineant: quod itidem non citra causam primum peccatum, lapsus & transgressio primi mandati per serpentem commissa sit.

Serpentis Mysteria sublimia sunt.

Quoniam ergo omnipotens Deus serpenti plura, maiora & excellentiora Mysteria in sua creatione, quàm vlli alii animali aut viuenti creaturæ impertiuit & attribuit: nõ immeritò lapsus per ipsum serpentem factus est. Præsciebat enim Deus, serpentem apud ipsam hanc arborem habitare, quàm tam seriò vetuerat. Largior equidem, Diabolum in serpentem ingressum, perque ipsum locutum esse. Sed nec hoc citra causam factum est. Sciebat enim, ipsum se non minùs in lumine naturæ præcellentem esse. Ibi ergo vetus dicterium, similis simili gaudet recta completum est. Propter hanc similitudinem in consortium vnum illecti sunt etiam serpens & Diabolus.

Diabolus cur per serpentem locutus.

CAPVT II.

QVæ verò genuina huius processus ratio sit, quòd naturaliter serpens homini tam excellentia Arcana in Lumine Naturæ reuelet, omnia bona, maláque, & omnium simplicium creatorúmque proprietates, poténtiásque cognoscendi, quod certè imperitis incredibile & supra naturã esse videri possit: breui similitudine de primo serpente dictâ expediam. Non quidem per blandorum verborũ illecebras, nõ per suauitatem vocis, non per constellationes, non per modos magicos alios serpens hominem labefacit: sed per pomi admotionem. Si de fructu non edissent: in peccatum præcipites illi minimè ruissent. Hinc elici potest, serpentem pomo suum effectum & etiam veluti modo spirituali implantasse, nõ secus ac si corporali modo cum totâ naturâ ac substãtia præsto esset. Quòd si rudiores & simpliciores his non acquiescent: non equidem consultum puto, margaritas porcis obiici. Sapiens me haud dubiò capit & intelligit. In postremo tamen meo libello Mysteriorum non hunc saltem processum pleniùs, sed & arcana alia plura euidentiùs explicaturus sum. Tu ergo his contentus esto.

Pars Ll.

CAPVT III.

ET si mihi nunquam fuerit de hisce scribendi animus, nec eorum quicquam in meis aliis libellis attigerim: summè tamen necessarium & vtile arbitror, non ipsam saltem medicinam, sed vnà cæteras quoque scientias & Arcana Naturæ de nouo quasi plantari: quandoquidem sensim obliuione obliterentur, & ab imperitis contemnantur & criminentur. Quam equidem pœnam nobis singulariter immitti à Deo persuasum habeo, ideò nimirum, quia insignia Mysteria & dona Dei pro diuinis non agnoscuntur. Deus itaque offenditur, & incitatur, vt semel data ex cordibus nostris iterum euellat, ac eadem aliis impertiat, qui maiore cum gratitudine, quæ dona nos oscitanter transilimus & negligimus, accipiant.

Quoniam de serpentibus tractationem institui: fas est, me etiam describere, quidnam vtilitatis per partes serpentis præstari possit. Primò ergo Lingua eius mirificam semper potentiam exeruit. Et eo peruentum est, vt multi, ceu rem sacram, eandem secum gestârint aduersus arma, aduersus hostes præsentes & absentes. Eadem permultis fortunam & victoriam attulit, non in pugnis saltem & prœliis, sed & in actionibus aliis.

Serpentis Lingua quid vius.

Per eadem amatores sibi etiam amicas conciliârunt, etsi id dictu mirum sit. Nec hoc recenseo, vt similia exempla imitemur: sed intelligatur, quàm mira Naturæ vis & operatio sit. Interim & Fides his aliquid addit demítque, prout vsurpantur. Nonnullis, qui interno aliquo circa cor Apostemate laborârunt, regioni cordis hæc pars applicata fuit: quibus citra cutis apertionem venenum adeò potenter extractum fuit, vt guttatim pectori adhærescere videretur. Guttæ subindè abstergebantur; & remedium iterum imponebatur, donec nulla amplius gutta appareret. Ita æger conualuerat. Idem vsus etiam bufonum est, sicut alio loco de illis diximus. Bufonis viui caput ligno transfigendum est, isque in aëre siccandus. Siccatus, & linteo exceptus superligatur, dum venenum omne ex ægro attrahatur. Sed paucis bufone solo applicato auxilium præstitum est. Habenda est enim ratio ægroti & ipsius morbi, applicatióque iteranda, donec bufo non amplius intumescat. Id enim signum est, venenum omne extractum esse, & patientem sanescere. Etsi verò hoc animal vel solo aspectu horrorem omnibus incutiat ipsum in propinquo spectantibus: repudiandum tamen ob id minimè est, sed pro magno Naturæ Mysterio habendum & vsurpandum. Vtinam hoc remedium omnibus attractiuis, maturatiuis & corrosiuis præferretur, secus quam hactenus factum est.

Bufo siccus impositus venenũ ex corpore potenter extrahit.

CAPVT IV.

SEd præter hactenus commemorata, multo adhuc plura per linguam serpentis effecta sunt, quæ recenseri omnia cum tædio lectoris esset. Vbi autem de curationibus Magicis traditurus sum: non de his saltem, sed & de aliis, præsignibus rebus virtutibúsque natu-

talis eius copiosior mentio fieri. Sacramenta enim veteres multa secum gestarunt, quæ prodigiosas vires & virtutes præstiterunt, in illis etiam morbis curandis: ubi nullum ex terra promptum remedium profuit. Et vires eos experti sunt solo gestatu, sic ut etiam ab armis & hostibus tuti essent, & fortunâ ac victoriis insignibus uterentur: de quibus narratio prolixior tædiosa futura sit. Inventa fuerunt verba, characteres & sigilla, signaque, & miræ imagines, in chartam virginis descriptæ & depictæ, aut metallis ac Gamaheis, velut & caruiolis ac Sapphyris mira facie, tam humana, quàm brutali sculptæ ac incisæ, quarum virtutes infandæ ipsius Naturæ limites omnes transgredi videri potuissent, veluti nonnihil de illis meminerunt *Ptolomeus, Hermogenes, Balenus, Virgilius, Albertus Magnus, &c.* Sed cum dictorum Auctorum libri à ceremonialibus fœdè corrupti sint: tutò illis omnibus credi non debet, nisi separatio quædam instituatur, qua nucleus retineatur, cortex verò ceu inutilis abiiciatur.

CAPUT. V.

Quare ut in illis omnibus audacter confidatis, ac utamini, suasor vobis minimè sum: sed cuiuslibet arbitrio rem committo. Et licet Virgilius quidem ac Albertus scriptoribus cæteris plus fidei mereantur: quod tamen optimum sciuerunt, describere omiserunt ac id secum consepeliri maluerunt. Et de supernaturali illâ scientia nihil amplius restat, aut melius, quàm *Techellus* post se reliquit. Cuius scriptorum etsi pars non magna in hominum manibus versetur: tamen contemptui etiam ea sunt, quæ supersunt, ideò, quia Iudæus ille fuit. Insignis tamen in Israël Magister fuit, & Naturæ indagator exquisitissimus. Quę omnia cum ab imperitis negligerentur, excellentes Artes, Magica & Cabalia in contemptum abierunt. Sed non cogitârunt improbi Sophistæ, quòd Deus populo suo, tempe Israëlitis plus de Lumine naturæ revelârit, quàm hactenus à tempore Christi factum est. In Theologia quidem naturales & supernaturales artes omnes comprehenduntur: sed ea simplicioribus abscondita est. Mihi autè impossibile est, bardo cuilibet asino veluti infausti pultem in os intrudere. Quòd si in Lectione Salomonis, Prophetarum & novi Testamenti diligens ac frequens sis; haud dubiò fateberis, in illis thesaurum mundi omnium maximum & amplissimum conditum esse.

Techellus Iudæus &c.

Sed ut ad institutum de Serpente sermonem revertar, sciendum est, in senecta seu exuviis eius non saltem ad sanationem vulnerum insignem facultatem consistere, si pulvis illius vulneribus inspergatur: sed multi etiam brachiis suis, quibus gladium vel alia arma moderabantur, corium id circumvoluentes, feliciter pugnârunt, & victoriam deportârunt. Sed & hoc factum est, ut prægnantes, ac parientes iam fœminæ senectam illam collo aut corpori obvoluerent: quæ & ipsæ in ea naturæ pugna victrices validæ factæ fuerunt. Verum tamen non est, senectam quamlibet serpentis vim ac potentiam istam habere. Vis enim talis illis saltem inest, quas serpentes ipsimet distringunt, & velut cervi cornua abiiciunt. Idem etiam de Lingua iudicandum, non quamlibet scilicet efficacem esse, sed eam tantum, quæ vivo serpenti evellitur.

Serpentis senecta vsus.

CAPUT VI.

Sed ut ad huius materiæ finem properem: Scire vos velim, serpentis adipi & carni insignem vim curativam inesse non saltem ad recentia vulnera, sed etiam ad omnes venenatos morsus, & prava ulcera. Similes virtutes etiam plures habet, utque cumprimis maximam medicam & arcanum singulare habet caro, si vivo serpenti caput prius & cauda detruncetur & abiiciatur, cruórque, in quo venenum, est, effluat. Quæ omnis hoc loco breuiter saltem indico, quia de illis alio loco pleniùs tractaturus sum. Vos his paucis contenti estote.

Sed ut nonnihil etiam de consecratoribus dicamus, sciendum est, illos rem malè intelligentes, serpentem consecrâsse, quod ordini Dei & naturæ aduersatur. Et licèt consecrationibus illis serpentes quidem domiti & obsequentes facti fuerint: mos tamen ille locum inuenire non debet, velut in: c consecrationes ac superstitiones aliæ hominis sanandi aut infirmandi. Cum enim per fidem rectam ex ipsa Natura id præstare possimus: cætera omitti debent. Negari tamen minimè potest, verba quędam esse, quæ si aduersus serpentes pronuntientur, eosdem mites & obsequentes faciant. Sunt etiam quædam præseruativa, quibus quis vtitur, à n l o venenoso animali lædatur. Ab hoc quidem serpente, de quo hic tractamus, metuere nobis admodum non debemus. Nam à Natura in suo genere placidissimus est. Magna tamen cautione opus est ad serpentes stellatos, sienios, crocodilos, salamandras, & Basiliscos, qui omnes ad genus serpentis referuntur. Vehementis enim & eximij veneni sunt, ipsique homini oppidò infensi. Etsi verò illorum pauci in Germania reperiantur, hæc tamen eo fine percensere volui, ut vbiuis eò faciliùs caueri possint. Mihi quidem aduersus eos præseruatiuum melius & certius non est, quàm Camphora in oleo petroleo, vel oleo de S Quirino soluta quo linimento manus pedésque ac cætera nuda cutis vngatur. Ita tutò securéque ipsos tractabis. Cùm verò medicina hæc præseruatiua contra omnium immanissimos & sæuissimos serpentes, qualis est ille, qui è longinquo in hominem insilit, velut & crocodilus, qui hominem integrum, etiam mortuum deuorat, ac Basilicus, qui solo visu hominem perimit, minimè prodesset: nonnulli, qui in regionibus illis habitant, secum gestârunt Gamaheos, in quibus sculptus erat homo serpentem pede sinistro premens, parte ea, quę capiti proxima est. Et hoc Experimentum seu Præseruatiuum apud ipsos magnum fuit. De hoc & aliis Techellus scribens, Auctores cæteros longo post se intervallo reliquit: cuius tamen opera impro-

Ad serpentes præseruatiui.

bi Sophistæ suppresserunt, & populo subtraxerunt, sibique illa reseruantes, nugas eo opiniones elias illorum loco suffecerunt: ideò que, quod dolendum, suo tantum honori velificati sunt. Sed quid faciendum. Re iam peracta, euentus iudicio Dei committendus est.

Sed vt ad instituti mei finem perueniam: plore de his tradi necessitas minimè requirit. Eo autem libello, quo de Magicis rebus seu sacramentis docebo, plura & mirabiliora traditurus sum. Tu his iam acquiesce. Et hic tractatus de serpente colophon sit.

CAPVT VII.

Bufonis vires ad quæ.

POrro autem non in serpente tantùm, sed in aliis abominalibus, & solo aspectu horrorem homini incutientibus animalibus seu bestiis, admiranda Arcana latent. Bufo enim, velut capite tertio meminimus, auxilium persæpè maximum præstitit in peste, in morsibus venenatis, si siccus impositus est. Repentè enim & expeditè venenum ex corpore extrahit, & vitam conseruauit etiam in illis, vbi de cæteris remediis rem desperatum erat. Per eundem vidimus etiam Morpheam promptè, ac ex fundamento curari, si viuus in oleo coctus est, donec moriantur: quo oleo postea malum, inungebatur. Idem & de aliis malignis vlceribus credendum est. Quæ tamen Arcana omnia pro nugis à Pseudomedicis habita sunt.

Aranea febrem fugat.

Idem similiter & de Aranea iudica. An ipse nonest abominabile animal: Et tamen ingens eius virtus est aduersus diuturnas febres, quotidie affligentes, si infecto homini in nucem inclusa appendatur, & ad diem quartum gestetur.

Salamandræ tinctura &c.

Nec aliud de stellione etiam seu salamandra iudicabis. Circa ipsam enim multa Alchimistæ tentârunt, donec ex ea discerent facere bonum Aurum, & Tincturam ad metalla. Et licet in medicina quidem nullius vsus sit: propter tam dictum tamen Alchimistarum commodum merito magni fieri debet. Sed tamen non nisi cum certo periculo tractatur, cùm veneni sit periculosissimi. Cautum ergo esse oportet, ne male recadat.

CAPVT VIII.

POst abominabiles & veneonosas iam commemoratas bestias, deinceps etiam de volgaribus & contemptis animal ulis sermonem instituemus. Spero autem hæc mihi vitio datum, eur pro nugamentis habitum non iri, sicut Pseudomedici faciunt, qui omnia vilia Simplicia, & facilè parabilia, repudiàrunt, & ceu planè inutilia abiecerunt, non attendentes ad hoc quod Deus frustra nihil creârit, sed quælibet etiam minutissima pro diuina sue voluntate peculiaribus suis virtutibus donârit.

Quòd autem ea ignoremus, culpa nostra est, qui somnolenti & increduli ac ignaui Naturæ explorationem vilipendimus. Quod si alii donis his Dei & Naturę operationibus perquirendis operam dantes, in publicum sua experimenta proferunt: vsque adeò illi corrupti sunt, vt non saltem cum gratitudine eadem non accipiant, sed insuper rideant, contemnant & criminentur.

Ex lauemoribus illis equidem me non postremum vobis profiteor. Nam quicquid mihi scientiæ & artis est, id lubens vobis quàm simplicissimè descripsissem, & veluti infanti pultem in os ingessissem. Sed ambitio vestra & insolentia me absterruit, quòd vobis ipsis hanc laudem assigneris, & ea defrauderis illum, à quo docti euasistis. Itaque arte mea digni minimè estis. Multum quidem ille vobis conferret, si modò veros Medicos, & proximi amantes vos præstare velletis. Sed cum crumenæ culinæque commodum potiùs, quem ægrorum salutem quæratis: ad id quidem docti & instructi satis estis, méque longè peritiores, quod vltro vobis largior. Quòd me accusetis, & culpam impingitis, quasi nullis vos laude exornem, id verum esse concedo. Sed me id mouet, quòd crumenarum saltem medicos agitis. Crumenarum enim vestiarum morbos, longè expeditiùs, quàm corporum sanare potestis. Et hinc est, quòd splendida ædificia extruere, annulos aureos gestare, ac holoserico indui vobis iam facile sit. Vos mihi vitio datis & exprobratis paupertatem, vilémque, quo vsus sum, habitum. Sed si eâdem vobiscum imprudentiâ amplissimam vbiuis mercedem extorsissem, & plus crumenæ quàm ęgrorum saluti curassem: vestrûm quouis longè opulentior euasissem. Quanquam vel sic vobis multo ditior sim. Bonum enim vestro constantius habeo. Ars quoque meum bonum est, & diuitiæ opulentissimæ, quas nullus mihi surripere fur, nullus ignis aut equa perdere, nullus prædo expilare potest. Et licèt corpus mihi quidem euferant, artem teneo mininè acquirent. In me omnque abdita & & abscondita est: ac ob id mecum quoque interit. Videte, tam nubile mihi bonum est, quod longe præstantius est domo, areis vestibus, opibus, auro argentóue, denique omni vestra facultate. Hoc enim constans & firmum est. Quòd si quidem cum sueuibus cæpulonibus meis pecuniam prodigo: ipsi tamen summę (vt vocant) capitali nihil decedit, & scientia me, fauente diuina gratia, nunquam deseret. Et quid placeo vobis?

Theophrast. omnibus Medicis opulentior.

CAPVT IX.

STet ergo sententia de nonnullis simplicibus, & pręcipuè animalibus, illisque cognatis morbis, de quibus nemo Medicorum ante me quicquam dissernit, tradere. Credo enim istos eorum omnino ignaros fuisse. Quod si quidem nouerint: contempsêre tamen & vilipendêre illa, ite, vt denique oblinione omnino obliterarentur. Omnium simplicissimi & vulgatissimi vermes Lumbrici terræ vocentur, eò quia post imbres ex terra erumpunt. Et quis crederet, inesse illis tantam vim & Mysterium prę cæteris omnibus vermibus pro corpore humano? Contra illum cumprimis morbum & dolorem inanem, qui in digitis aut pedibus noctes atque dies interdum cruciatibus funestis sęuit, vt parum absit, quin à ratione sua homines

Lumbricorum Terrę vires ad quos morbos.

homines deiicisntur? Hunc veteres vermem rodentem vocârunt, non citra causam quidem. Nec enim nescii erant, morbum hunc per vermem curandum & sanandum esse. Processus eius talis est. Accipe lombricum terræ, vt dictum, maiorem vel minorem pro ratione personæ & doloris. Si enim homo adultus, dolor autem sæuus est, eo maiorem etiam sumi vermem oportet, vt morbo sufficiens sit. Ipsum linteo exceptum dolenti parti applica, & 24. horis ibi relinque, aut donec moriatur. Ipso mortuo, morbus curatus ac eodem quasi modo mortuus est. Videbuntur hæc quibusdam nugacia & superstitiosa. Sed vis ea ac operatio verè naturalis est. Vnde satis etiam patet, Deum nihil adeo vile, contemptum, obiectum aut turpe in mundo creâsse, quod ad sanitatem & vsum hominis non faciat.

Medic. reprehens. Sed cum huiusmodi remedia parum ad lucrum & penus vestrum faciant: tollere ea non potestis, sed ad contemptum, risum, & calumniam declinatis, quod iustâ sanè exaggerandum querelâ foret. Quot quæso mortales talibus remediis iuui equidem, cùm vestra omnis medicina irrita esset: pro qua tamen cura ne quidem teruncium accepi? Taceo iam reliquos meos labores & sudores, quos gratis pauperibus impendi, cùm vos interim tamen Doctores ne lotium quidem gratis inspiciatis, aut ægrum vel semel tantum visitetis. Ordini à vobis prafixo nemo aduersari audet. Pro qualibet inspectione dandus est bazio: pro schedula Grossus: pro visitatione quindecim cruciferi: pro equitatione super asino, dimidius florenus, &c. An hoc non est crumenę prouentum augere potius, quàm ægrum curare? Et hæc medicinæ vestræ omnis summa est. Quâ si non iuuatur æger, attamen vestra crumena.

CAPVT X.

Vermis vermes pellit. SEd vt de vermibus pergam, sciendum est, eos non saltem aduersus dictum morbum & vermem, sed etiam contra cæteros omnes vermes corporis humani, quomodocunque appellatos facere, si reficcetur, & puluis eorum sumatur in quocunque liquore. Optimum tamen foret, si detetur in sero lactis caprini. Ita enim vermes omnes per sedes deiicit, in ventre & intestinis hærentes. Per hos vermes curati sunt etiam Syrones, velut & Febris hectica, & ingentes dolores in membris.

Cancer cancrum curat. Eodem modo & mus sylnestris præsigne contra Phthisin Mysterium est. Sic cancer cancrum seu carcinoma sæpiùs sanauit, hoc modo. Brachia seu forcipes cancri linteo obuoluerunt, & loco illi, vbi cancer erat, superligauerunt, donec moreretur. Eo mortuo, mortuum etiam malum seu morbus erat. Si verò exulceratus erat, quolibet Emplastro postea, ad persossiones composito, curari potuit.

Cancer quomodo febres & hydropem pellat. Similiter & febres ac hydropes curârunt, vbi ægroto vngues vniuersi proscindebantur, & dorso eius cancer primo superligatus, postea in flumen iterum exportatus est, nulla alia ad morbum cura impensa. Et hoc modo æger sanabatur. Sed non hæc pro nugis aut superstitionibus à Pseudomedicis habenda sunt, sed pro veris ipsius Naturæ operationibus, imo pro effectibus Dei, qui tantas creaturis vires ab initio indidit. Sed cur non omnibus ex æquo remedium hoc succurrat: causa hæc est notanda. Hos præcipuè non iuuat, qui Terminum suæ ætatis attigerunt, quibus iste morbus introitus ad mortem est. Hoc Pseudomedici, remedium id tentantes, parùm attenderunt. Cùmque viderent non promiscuè vniuersis prodesse: falsò id ex superstitione fieri concluserunt, quasi sola & nuda fides hic operaretur: quæ si absit, efficaciam quoque abesse contendendo. Quamuis equidem non inficiar, imaginationem & fidem adeò efficacem esse, vt nos vel sanos vel ægros facere possit. Imò quod maius est, per eam vel salui vel damnati fieri possumus, prout eâ vtimur. De fide ergo Christus haud frustra tanta nobis inculcat. Legimus etenim, ipsum sanatis omnibus dixisse: Crede, & sanus eris: aut Fiat tibi vt credis. Quibus innuit, nos medicinæ & medico credere debere, quod iuuare nos possint. Sed hæc non ad Pseudomedicos spectant, sed ad eos, qui seriò, & ad exemplum Christi, ægrorum curam gerunt. Sed nec leuia & vilia remedia contemni debent, qualia sunt, quæ priùs recensuimus. Fidei & imaginationis vis ingens. Si enim sacrarum literarum exempla inspiciamus, videbimus vtique, tam Christum quàm Prophetas vehementes etiam morbos remediis perquam vilibus & simplicibus curasse. Sic Christus cœci oculos aperit admotâ saliua & luto. Sic Propheta pestem Emplastro de ficubus curauit. Sed exempla ista omnia huc congerere longius, nostri instituti non est. Pergemus iam ad harum rerum virtutes.

CAPVT XI.

Cancri succus vstulis ad ignem Persicô, & ambusta. SEd & virtutes aliæ in cancris deprehensæ sunt; insignis nimirum refrigeratio in Igne Persico, si ex illis contritis succus exprimatur & vsurpetur. Ex illis quidam etiam vnguentum composuerunt ad omnes adustiones ab Aqua, Igne, pice aut adipe. Similem huic medicinam aliam non inuenerunt. Prodest etiam vlceribus inflammatis & erodentibus, dolorique capitis intenso, quo homo ferè delirat, si tempora inungantur. Confert Erysipelati, calori & exulcerationi mammarum in fœminis: quibus in casibus multum sæpè profuit. Cancri etiam facultatem habent pellendi vrinam, arenulas, & calculum, quem quidem valenter exigunt per lotium. Nullum in homine Tartarum sinunt adhærescere, sed illum potenter extrubant. Qui ergo illis frequenter vescitur, is à prædictis morbis tutus est. Nam præseruatiuum insigne sunt.

Med. reprehens. Hic mentio etiam facienda est immisericordium, & carnificum Medicorum, qui curam cancri & vermis aggressi sunt secando, vrendo & corrodendo, nulla alia ratione ducti, quàm quòd putarent, per corrosiua istos affectus omnino coërcendos esse. Dolorem ergo addito dolore exasperantes, non atten-

de-

derunt, affectum ipsum iam antè corrosiuum esse, cui ob id sedatiua conueniant, quæ dolorem mulceant, sedéntque, & blandè sanent. Hoc vnum crepare didicerunt, mala malis pellenda esse. Ego contra testor, ac dico, dolores in vniuersum omnes membrorum omnium primò sedatiuis pacandos esse, & ex his curationem postea procedere. Exemplo sit homo excandescens, & ira biléque percitus. Vt hunc nullis verberibus aut vulneribus compesces: ita nec morbum remediis exasperantibus. Idem notum est etiam de mœstis ac tristibus. An non hi rebus lætis animandi sunt? An non peccatori Absolutio & Euangelium agnitorum malorum & contritæ conscientiæ remedium sunt? Itaque & hîc malum bono, non malum malo curandum est. Hactenus enim in hoc turpiter erratum à vobis est: adeóque multoties euenit, vt falsis vestris remediis cancrum aut vermem sublatum; voti vestri quidem compotes facti sitis: sed ægro ante cancrum aut vermem moriendum fuerit. Hoc modo cancrum & vermes multi conati sunt curare secando, vrendo, corrodendo, & torturis sæuis aliis, cumprimis autẽ fiduciâ Arsenici, Auripigmenti & Mercurii sublimati. Non equidem inficior, in calcinato magno, Mercurio sublimato dulci, Mercurii dulcis oleo, ac maximè in Quinta Essentia Mercurij sanationes incredibiles consistere, non in his saltem, sed multo etiam grauioribus morbis, velut in Syronibus, Fistulis, Lupis & similibus. Sed cruda illa, vt ex montibus eruuntur, nullius in medicina vsus sunt. Cúmque præparationem illorum ignoretis, abstinere ab illis debebatis, & ab Alchimistis discere, qua arte præparanda & ad verum gradum deducenda sint. Tum demum, non citiùs, illis vti vobis licitum est. Nec enim euentus conatui vestro respondebit, sicut de mortificatione cancri & vermis antea diximus. Quòd si enim Mammæ, pedes manúsque, digiti, nasus & aures, ac membra cætera priùs tollantur, necessariò ipse quoque cancer, &c. tolletur. Et hi errores à magistratu singulari pœna coërcendi & vindicandi erant. Sed ne quid prætereamus, porrò notate de Lupo, ipsum similiter quoque curatum fuisse vnguentis & cataplasmatis, ex carne & adipe Lupi paratis, quorum remediorum aliquot hîc percenseri possent. Sed cùm de primariis iam dictum sit: cætera inferiora omitto, meque experientiæ illa commendo inquirenda.

CAPVT XII.

SEd vt finem huic libro imponam, & nouissimum hoc caput summa & secretissima curatione, quæ cæteras prædictas longè superat, claudam: notate primum, quod non solum dolorifici affectus & vlcera, veluti vermis, Syrones, cancer, Fistula, Lupus, &c. per animalia illa curata sint, sed etiam alia, quæ homo citra omnem sensum cum spectabili sua forma & colore in corpore fert, & in vtero matris per Imaginationem eius, quæ vel à pica vel terrore incutitur, adeptus est. Qui verò fiat, vt Imaginatione mater non sibi ipsi, sed soboli suæ signum imprimat: id alibi explicatur, nempe in Libro de Imaginatione. Quo verò modo istiusmodi maculæ, &c. pellantur & curentur iterum, traditum nondum est, sed hîc demum expedietur. Pro cuius rei explicatione hanc similitudinem notate.

Pone vermem aliquem, & formâ & colore suo spectabilem in quacunque corporis tui parte instar maculæ hæreditariæ apparere. Hîc à matre primum expiscandum est, cuius ille visus vermis generis aut magnitudinis aut coloris, &c. fuerit. Et hoc verè scire debes. Postea ex matre etiam cognosces tempus, diem & horam, adeóque momentum, quo eiusmodi Imaginatio facta sit. Tertiò scies etiam, quâ de causa ea Imaginatio & contactus factus sit. Quæ si non omnia plenè perfectéque ex matre cognoscere potes, prout rarò matres de his perfectè instituere interrogantes possunt: consules & interrogabis Astronomiam ac Magiam, quæ tibi plenam instructionem dabunt. Præcognitis omnibus, illius generis vermem cum eadem proportione sumes. Quòd si vermis à matre visus, viuus fuit, oportet & illum alterum viuum esse: si mortuus fuit, talem & alterum sumes. *Eo ipso autem tempore, quo Imaginatio facta est, vermem sumptum superligabis, seruatâ vndiquaque concordantia: Et viuum relinques ibi dum moriatur, mortuum autem dum putrescat. Quòd si mater ex appetitu imaginata sit; re appetita & infans satiandus est. Si Imaginatio ea terrore aut timore nata sit, debet idem similiter in infante quoque fieri in apponendo & superligando. Ita vermis in sede sua ac radice inuaditur & exstirpatur: Sed extra cutem nondum prodit. Ad hoc vsurpabis Aquam aliquam fortem, aut Regis, ita, vt cutis prius mundè lauetur. Ita fiet, vt dierum octo vel quatuordecim spacio cutis tota decedat, & noua subnascatur pulchrior. Hoc modo non animalium saltem, sed & fructuum, omniúmque creatorum ac materiarum vestigia, per similia curari possunt. Et hæc istorum omnium secretissima cura est, quam ante me nemo prodidit. Cuius reuelatio pudori mihi non est, quia primus huius rei periculum feci. His dictis, libro huic finem imponamus.

Macularum in infantibus cura quæ sit.

DE THERMIS SEV Balneis Naturalibus Liber primus Theophrasti Hohenhemii Doctoris.

CAPVT I.

IN Thermarum causis explicandis, prima est Separatio, de qua ita disquiremus. Primò opus est scire, quid separatio sit. Est autem separatio id, quod duas vnitas essentias seiungit à se inuicẽ, & quálibet ad potentiã suã deducit non secus ac lignũ, quod per mediũ finditur. Quanquam hæc de substantia dicantur, non de

Separatio quid.

 Essen-

Essentia seu naturâ. Quantum autem Lignum substantiâ suâ indicat: tantum de Essentiâ quoque similiter hîc iudicandum est. Quæ autem per Seperationem seiuncta fuerunt, sunt calidum & frigidum; ex quibus calidum in suam Essentiá, velut in suẫ atiam frigidũ deductũ est. In principio enim hatûr erũ Téperatura vigoit. cut Temperaturæ quælibet ex duobus contrariis constat: ita hîc idem quoque sentiendum est. Quòd si feruide aqua gelidæ affunditur, id Temperatum dicitur. Item separatio hoc agit, vt calidum à frigido iterum separetur, & frigidum à calido secernatur. Etsi verò factæ cùm frigiditetes, tum caliditates inuentantur, vt vtræque ex Transmotatione in antiquam naturam recidant: tamen instantia ea huc non quadret. De eâ enim separatione loquor, quæ est rei seu Essentiæ constantis, ex generetione prouenientis.

Temperaturæ quid separationis vis quanta.

CAPVT. II.

IAm vt hinc & rationes exstruamus, ita statuimus, non eandem omnino ac similem horam ponnsse in Thermis vsurpari, sicut exemplum superius docuit: Verum vnum alteso in gradu caloris aut frigoris altius est: similiter & in Quantitate & separatione, si segregantur, non vsque adeò æqualiter & exquisitè calidum à frigido & frigidum à calido extrahitur, sed vtrinque aliquid remanet seu adhæret, quod non planè calidum aut frigidum est, prout natura caloris & frigoris requirit. Et huiusmodi quidem permixtio in rerum principio facta negari minimè potest, multóque minùs istorum duorum separetio, ex iam dictis causis. Tum & saquentia exemple docent, in principio ante seperationem, rem vnam fuisse diem & noctem, Solem & Lunam, Æstatem & Hyemem, &c. Sic & metella omnia in vno corpore, omnes fructus in vno semine, similiter & generationes constiterunt. Sicut ergo nec dies nec nox in suâ potentiâ stetit ante seperationẽ, æstas verò ac hyems similiter in vnâ temperaturâ vsque ad caloris & frigoris seperetionem perstiterunt, velut & Sol & Luna lumen vnum fuerunt vsque ad separationem candidi à rubeo: ita in simili quoque virtute & formâ Aquæ calidę & frigidę steterunt, donec vi prędictâ separarentur. Quid enim in Temperaturâ est, quod nec calidum sit? Quamobrem etiam à tempore primo istarum aquarum calidum & frigidum immutabiliter cum Sole & Lunê manebunt, & durabunt ad tempus diei & noctis, Æstatis & Hyemis. &c. Et sicut necessaria fuit separatio Luminum, æstetis & hyemis, &c. ita & frigidæ aquæ à calida, & calidæ à frigidê, vt suum locum quodlibet ad cæterarum rerum similitudinem occuparet.

CAPVT. III.

HInc colligi debet, rem quamlibet in Temperaturâ consistentem, hoc est, in vno corpore congestam, minime in particulari potestatem suem habere posse, donec à coniunctione separatur. Ea iam causa est, cur Luna per se suam Essentiam habeat, suam etiam Sol, suam dies & nox, suam æstas & hyems. Huius ordinis causa est separatio, quæ fecit, vt quodlibet ad suas vires & potentias, deducatur. Ex hoc ordine nõ hactenus saltem dicta, verùm res cæteræ omnes, vires suas sortiuntur. Ex hoc ipso ordine processit etiam ratio fructuum, qui omnes in vno inerant. Quorum qualis facta est separatio: talis etiam est thermarum & aquarum frigidarum. Sicut poma & fructus alii nascuntur, à temperatura secreti: ita æquè calida scaturire aqua potest, ac frigida. Si profluere potest, frigida, cur non & calida. Si frigidâ opus est non & calidâ? Vt hyems sine æstate esse non potest, nec nox sine die: ita nec frigida sine calide esse potest. Si res viliores, quæ nullum vsum habent, oriuntur: cur non oriatur etiam id, quod magis opus est. Non ergo minùs aquæ calidæ, quam frigidæ cognoscendæ, ac cæterorum crescentium exemplo æstimandæ sunt.

CAPVT. IV.

SI cui hæc mea Philosophis minùs arrideat, qui putet, me pedem longius in Theologiam immisisse, & à Philosophiè nimium digressum esse: is fundamentum videat aliud, quod Philosophiæ fortassis conformius erit. Loquor de Separatione puri ab impuro, quasi dicam, de Separatione virtutis & vitij, ita, vt vtile ab inutili eximatur, nullúmque contrarium cum altero relinquatur, ac medicina ab eo, quod medicina non est, extrahatur. Talis est Seperatio Ambræ ab Asa fœtide, & Separatio Zucceri à sale, & separatio Mellis, ab Amaritiâ; quæ omnia in corpore vno coniuncta olim, per separationem eò deducta sunt. Concedenda mihi ergo hæc philosophia est, quòd calida & frigide aqua in vno corpore coëxstiterint. Quòd si autem separationem caloris & frigoris concedere nolueritis: concedere tamen cogemini separationem virtutis, facultetis, medicinæ, & contrarietatis mutuæ & impedimentum noxáque, quam ratione sui veneni mutuò habent, &c. Vnde secute est causa separationis harum aquarum non minus necessariæ, ac necessaria fuit separatio Solis & Lunæ. In Aquâ communi vim quidem seu potentiam nullam esse scitis: Sed tamen in thermis. Quod si virtus thermarum in aquâ frigidâ remansisset: Deus bone, quàm misere nobis bibẽde aque fuisset? Bibenda námque fuissent Alumina, Salia, Sulphurs, &c. Itaque separatio hæc eo facta est, vt, quod bibimus, sine tali veneno scaturiret; alterum autem sanum, in peculiarem suum locum directum est, gratia vsus. Sic ergo frigide sine virtutibus mansit, nisi quòd brutis & hominibus, herbis & arboribus suo quodam modo vtilis sit. Sic ergo calidæ & frigidæ aquæ natura vtrinque firmata manet.

Frigida cur viribus careat.

CAPVT V.

QVòd si Sophistis vobis hæc mea Philosophie non sufficit, sed more vestro positam rem causam nullius esse momenti contendatis: en aliud. Videtis scilicet, in quolibet Elemen-

Elemento, velut in Terra, in Aqua, in Aëre, in Igne, denique vbiuis frigidum & calidum separatum esse. Cernitis enim, quæ facta sit separatio Flammulæ à Sulatro, & Mandragorę à Mace, & Euphorbij à Camphora, quorum ingens numerus recenseri posset. Ita & Aquę crescentis separata sunt, *Aurum*, scilicet & *Plumbum, Coralli & Carabe, &c.* Similiter in Firmamento *Sol & Luna*, *Sol & Saturnus*, &c. Et quo quęso ista exundarent, si ad finem ordine omnia recensenda forent? Hoc attendite. Quantopere Sol calidus est: tantopere frigidus Saturnus est: & tamen vtrique ab vno sunt. Cognoscite etiam, quanta sit separatio siccitatis & humiditatis, quámque humida sit aqua, siccus autem lapis? Eadem separatio velut etiam in rebus cęteris omnibus inest: ita ea vitibus eius aquę quoque calidę & frigidę suas rationes habent. Sic durum & molle, candidum & nigrum, & similia alia pro exemplis ad fundamentum thermarum cognoscendum adduci possent. Hæ ergo naturæ & Essentiæ separationi adscribantur, ex corpore temperato, sicut iam explicuimus.

TRACTATVS II.

CAPVT I.

PRæter superiùs adducta, rationibus etiam aliis sufficienter probari potest, quòd & modis aliis, præter iam dictum, aquæ calidæ oriri queant ex frigidâ ita transmutatâ, eo tamen discrimine, quòd præcedens explicatio de Fixis Thermis tractet: hæc autem iam sequens de illis præparatis cum suis virtutibus & potentiis, hoc modo. Notum est, calcem quamlibet aquam reddere calidam, si super infundatur. Hoc sicut per causas mineralis præstare natura potest: ita aquæ etiam sunt, quæ ex calce Terræ, quam non videmus, similem concipere calorem possunt. Et de calce hâc Philosophorum nemo dubitet. Miracula námque in montibus æquè magna sunt & excellentia, ac ea, quæ supra terram fiunt. Vbi enim tam multa mineralia latent de *Cakmis, Marcasitis, Talku, Plumosis, &c.* impossibile est, vt per naturam propriam dissoluentur citrae calcem. Cur ergo aquæ, per eam fluentes, calcis impressionem non conciperent? Vbi ergo huiusmodi calces & mineralia latent: si venæ, aquarum, in auram foras erupturæ per regiones illas fluunt, necesse est, vt cum mineralibus illis vnirentur, illorum naturam & calorem concipiant, quem interim conceptum secum etiam foras, proferant. Fit tamen etiam, vt calefacta huiusmodi cataracta interdum eò vsque procurrat, vt aliquantum in viâ refrigeretur. Hęc causa est, cur eque non ita calidę, erumpant, prout generatę fuerint. Interdum etiam calx minore copiâ aut efficaciâ adest. Vnde thermę alię aliis calidiores & fortiores effluunt. Hæ balneæ calcis naturam concipiunt interdum ex vi Magueticâ, interdum ab Asphalto, interdum ex carabe nigro, interdum ex naturâ Sulphureâ, in seipsâ exustâ. Cuiuscunque id generis sit, eius certè vim aqua illa resipit.

Thermę duplices sunt &c.

Thermæ vt transmutatione per calcem fiant.

CAPVT II.

THermarum ortus sunt etiam alij, non ex prædictis causis, sed ex potentiâ alia, sicut videtis montes igniuomos, qui naturæ Ætnæ sunt, qui ardent, & tamen eorum corpus non nisi terra & lapides est, qui à nullâ pluuiâ aut vndâ exstingui possunt. Quę miracula sicut extra terram fiunt: ita non minùs etiam intra terram huiusmodi ardentes fomites sunt. Externa enim non ea externis oriuntur, sed ex centro seu medio terrę, secundum ductum seu lineam in auram erumpendo (sicut mineralium ordo docet) & ab aëre per poros & meatus terrę ingressu, naturam suam flammiferam conseruando.

Si ergo ignem talem seu eius regionem aquea cataracta vna vel plures perfluunt: non minùs ac aqua in cacabo, efferuescunt, quoniam ignis ille ab aqua extingui non potest. Fit interdum etiam, vt in cataractas eiusmodi aliæ aquæ frigidæ influant, eásque refrigerent prius, quàm foras erumpant. Harum multæ etiam in mare & alia flumina sese effundunt, minimè conspicuæ, sed interdum solo fumo quodam emisso cognoscendæ. Huiusmodi ergo extranearum aquarum influxus, non calorem solùm, sed & vires thermarum infringit. Ea eadem dicta causa interdum etiam fontes in summis montibus aut imis vallibus, vbi niui aut frigori nullus locus est, scaturiunt.

CAPVT III.

SImiliter & aliæ thermarum causę sunt, Resoluta scilicet Mineralia, ex quibus compositionibus calor exoritur. Experimor enim hoc in simili quodam. Operationes enim Aquarum Regum, quę frigidę sunt, quam primum confunduntur, vehementer efferuescunt. In causa sunt coniunctiones contrariæ, quis, sicut notū vobis est, spiritus vitrioli, etsi per se frigid' sit, si in frigidâ aquâ infunditur, eā feruidā reddit. Hæc si in externis fit: multò potentiùs fiet in ipsis Elemētis. Ex illis enim egreditur prima Materia, cui talis vis & potētia inest, non solius vitrioli, sed & aliorum. Sicut ergo à spiritu vitrioli: ita à cæteris etiam salibus & mineralibus similis coniunctio fieri potest, quæ affluentes aquas ducat in calore & viribus, quotidianâ ac perpetuâ suâ alluuione. Præter has omnes causas, alia quoque est, hæc nimirum, quòd multa sint mineralia, quæ ab aëre incendantur, adeóque aquas calefaciant in suis regionibus contētas. Et hoc Nitrosa præcipuè Salia causantur, & alia ex Liquoribus metallorum, quibus etiam etiam extra eiusmodi operationem frigida aqua citra lignum & ignem calefieri potest. Quam primùm enim contrarium sentiunt, inflammari incipiūt. Porrò sicut ex tribus iam dictis Elementis factæ thermæ oriri possunt: ita & per Elementum Ignis Influentia fieri potest. Horum geminorū ea natura est, vt partim in anno fluāt, partim

Spiritus vitrioli aquam gelidam feruidā facit.

con. Iſtiuſmodi enim tinctutarum operationes ſecundum tempus digeruntur, ſecundum quod etiã durãt. Hinc ſi tempus illud effluxit, effluxit etiã Balneum: & ſi tempus redit, redit etiã balneum. Fit etiam fraquenter, vt thermæ refrigerentur. Id facit tinctura, quæ frigidis cataractis defluxit. Deinceps ergo fridæ fluunt, donec prædicta digeſtio recorrat.

CAPVT IV.

Regula communis tenenda hæc eſt, quę thermarum plures ſint, quàm experiri nobis liceat. Hæc enim cauſa eſt, cur aquæ marinæ congelari nequeant, aut congelatæ manere. Niſi enim aquarum illarum feruor obſtaret. Saturnus vtique & Boreas congelarent ea vniuerſa, quę aquæ ſpecie globus terræ complectitur. Et nec Sol, nec æſtas congelatis illis reſoluendis ſufficeret, niſi aquarum feruor auxilio eſſet. Hæc cauſa eſt, cur montibus niuoſis nix nunquam decedat. Calidæ namque hæ aquæ in ſubtilitatem illam aſcendere non poſſunt: aut ſi aſcendunt, prinſquem in planitiem terræ erumpant, refrigerantur. Adde, quòd cataractis per ſaxa & ſcopulos tranſeundum ſit. Quibus cum refrigerentur: æſtas ac Solis ſplendor per ſe non ſufficiunt niuibus his liquefaciendis, niſi ſubditæ calidarum aquarum cataractæ opem ſuam cooferant. Neceſſe n. eſt, inferius ex terrâ calorem furſum efferri, qui ſoli opem præſtet in abigendo frigore. Hinc colligita, thermas in terræ globo ſe habere, vt ſe habent arbores ſuper terrâ. Et ſicut arbor ex ſuo ſemine ſurſum in aërẽ excreſcit ſic etiam ex centro terræ exit ſemen, ex quo cataractæ ſeu aquarum venæ gignuntur, & diuiduntur in ramos ſuos, qua quidem globus in aërem effunditur. Quicquid n. in vel ſuper terrâ eſt, ad cœlum omne tendit. Sic & arbor cum ſuis ramis ex terrâ erumpit, vnde globus calorem per omnes regiones ſentit. Quò autem calor ille penetrare non poteſt, ob cataractarum defectum: in illis regionibus æſtates nullæ ſunt. Huiuſmodi cataractæ interdum etiam præciduntur, velut ramus ab arbore detruncatur. Id fit per Terræ motus, aut cataractarum ruinas.

Mare cur non congeletur.

Nix in môtanis cur æſtate non liquetur.

TRACTATVS III.

De Thermis.

CAPVT I.

Sed vt de Thermis differere pergamus, proximum iam eſt, vt, quęnam Thermarum materia ſit, propiùs inquiremus. De Thermis ergo ex ſeparatione productis ſciendum eſt, quod ſint reſoluta minara ex corpore eo, quod ſimile aſt Alumini, vitriolo, & ſali, & tamen id non eſt. Ita margunt ipſarum virtutes, ſecundum horum trium ſimplicium potentias. Hinc ſciendum eſt, thermas has non diſcrapare ſuis viribus, nec etiam vllius alterius ſimplex ſuperare. Nec etiam accidentariam quandam naturam habent, ſicut balnearum cæterarum proceſſus habet: ſed liberæ & nudę in ſuis generationibus conſiſtunt. Et ſicut Marmor ab Alabaſtro vel Cotoneus à moro maculari aut taminari non poteſt: ita multò minùs aliæ virtutea hanc naturam ingrediuntur. Et licèt mineralia quidem parcurrant ſeu alluant, nullâ taman parte mutantur.

Thermarum quę materia ſit.

CAPVT II.

Porrò Balnearum genera longè alie quoque ſunt, quarum natura ab his, quæ ex ſeparationa gignountur, diuerſa eſt. Et licèt quidem mutuaritias vires habeant: virtus tamen ac potentia earum maior aſt, quàm prædictarum. Id fit hoc modo. Quando mineralia ſeptem in primis tribus iacent, & in illis corrumpuntur, ita, vt ad ſuum peruenire effectum non poſſint: túc, ſi extraneę cataractę ſiue per poros, ſiue per alios meatus alienę aquę perruptũ moliantur, virtus metallorũ pręnominatorum miſcetur in vnionem, per quam foras extra globum in aurem illa expellitur. Hinc ſequitur vires, virtuteſque & proprietates illarum trium primarum perfectè in vnâ aquâ exiſtere, quapropter æquipollet etiam illi metallo, per quod fluit, & eius naturam concipit. Hinc multę balneę ſunt, quę ad Lepram & Morpheam, & illius ſpecies efficacas ſunt, Ideò nimirum, quia in illis aſt prima materie trium, in quâ conſiſtit etiam vis ſanandi contracturam, magnam hypoſarcam, morbos, metricis, & alios, ex infirmitata neturę prognatos. Sunt etiam thermę, quę ergenti primam materiam continent, vtilem furioſis & maniacis, noxiam verò morbis ad articulos pertinãtibus. Sic qui ex Mercurio naſcũtur, modo prædicto, Alopeciam, Morpheam, pruritum, & vlcera communia ſanant, prout in ſale metallorum abundanter conſiſtunt. Similiter & pro morbis febrium & putrefactionum thermæ ex ferro, miræ operationis & ſanationis oriuntur. Præterea ex Venere cuproſa natura egraditur, quæ aſſimilatur Floribus æris in mundando & purgando vlcera prana corporis, & Longaone purgando. Sunt etiam thermæ, ex primâ materiâ Iouis ſcaturientes, quæ vim habent, Eſthiomene & Cancreuoſa vlcera ſanandi. Ex Saturno oriuntur balneę, quæ ad vitæ longæuitatem faciunt.

Thermarum ex trib primis ortus.

Therm. ex argento viuo. Ex Merc. Ex ferro.

Ex venere.

Ex Ioue. Ex Saturno.

Balnearum eiuſmodi cognitio cumprimis Medico digna eſt. In his enim non medicina ſolùm, ſed vniuerſa quoque Philoſophia, quâ imbutum aſſe decet Medicum, fundamentaliter continetur.

Præter iam commemoratas ſunt etiam Balneę natę ex ſpiritibus illarum trium primarum, quæ ſingulares uirtutes habent, in iam ſpecificatis morbis pellendis. Vulgarium tamen thermarum naturam non habent, ſed ſunt calidę & frigidæ, prout vanæ & accidens ſeſe inferunt. Nonnullę extrahunt Icteritiam, atiam profundam. Quędam extrahunt febres: Aliquę famem conciliant, quarum ortus aſt ex vitriolo & Sale viridi. Hæ multiplices exiſtunt, & concurrentes etiam vires habent ſanandi morbos chirurgicales, paralyſin, & quamlibet putrefactionem vermium expellendi.

Thermæ ex ſpiritib. prim.

CAPVT III.

Præter has ſunt etiẽ aliæ, ex liquoribus gemmarũ prognatæ. Sic quę balneæ ſmaragdinum liquorem habent, nullam comiſſionem. pudicitiæ ferũt ſine inſigni damno. Sicut enim Smaragdus per ſe nullam libidinem fert citra

Therm. ſmaragd. natura.

sui

sui iacturam: Sic econtra ipsius balneum eam non fert citra damnum eorum, qui eam exercent. Sunt etiam thermæ naturæ Sapphyricæ pestem & Anthracem soluentes, ob id, quod aliquid Liquoris Sapphyri participent: vnde etiam lepram, Tineam, Leoninam & Elephantiam, ac cognatas alias species curant. Sunt etiam balneæ aquæque, ex carniolo resoluto nascentes, sistentes & curantes profluuium, grauem dysenteriam, hæmoptoisin, & quamlibet vulnerum aut venarum ctoenrationem. Sunt etiam aquæ, ex corallis & carabis natæ, corallorum & carabarum virtutes retinentes. Harum balnearum tot sunt, quot sunt Gemmæ, quæ recenseri omnes non possunt, sed ea virtutibus explorantur.

Thermæ sapphyricæ naturæ. *Therm. carniol. naturæ.*

CAPVT IV.

SVnt etiam aquæ aliæ, ex quibus perlæ nascuntur, & conchę. Harum natura & proprietas est, Apostemata, Paneritium, & similia alia Esthiomena vlcera glutinandi, curandique Tineas, & Fellas, &c. quæ ex sperma te oriuntur, mitigandi, augendique lac mammillarum, præseruandi à cancro, hęmorrhoidibus, Spasmo, Tetano, & Paralysi. Continent enim aquæ eæ naturam perlarum eò, quòd margaritę ex ipsis nascantur, non ipsæ ex margaritis. Hoc ergo respectu virtutes ipsis aquæ potiùs, quam margaritis adscribendæ sunt.

CAPVT V.

Fontes herbarũ & arborũ naturas habentes.

SVnt etiam multi passim fontes, qui in se naturam habent arborum, fungorum, boletorum, herbarum &c. eius regionis, montis aut agri, ex quo scaturiunt. Hoc fit propter coniunctionem, factam in resolutione illorum crescentium, ex parte vnâ in genesata, ex altera in resolutionem: ex quo secreto resoluto humore fons generatur, eiusdem exortus, incrementi & decrementi cum illo concrescente, & non à cataractis, sicut priùs dictum est. sed hi fontes sunt crescens quoddam, simile crescenti suæ regionis, retinens illarum herbarum, arborum, &c. vires, potentias & proprietates. Et hinc prodit natura vngulæ caballinæ, vt balneæ nonnullæ similes illi efficacias exerant: quædam mandragorę & iusquiamo similiter operentur, ac præstent, vt impositis hominibus illicò somnum inducant.

Sunt quædam, quæ manifestò impinguant, ex natura mucilaginis & visci bituminosi, quod ex crescente illo in eâ regione incidit. Idem iudicandum similiter de omnium herbarum naturis & proprietatibus. Sunt quæ vrticæ calorem, ac etiam frigus mandragoræ aut opii habent, qua vi paralysin, arthritidem & sciaticam sanant.

CAPVT VI.

POrrò verò aliæ etiam aquæ ac fontes, megnarum virtutum, oriuntur in illis locis, vbi homines habitant. Ex oriuntur ea salibus, ab hominibus aut pecudibus emissis, ac à terra imbibitis. Si enim pecora vrinam in stabulo profundunt, terra autem aquosa attractiua est, tunc salsedo illa stercoris & vrinæ aquarum illarum congeriei permiscetur, & (sic loquor) salnitratur. Quòd si ergo aqua talis, quæ salinitro similis est, fonte parato excipitur, salnitrosam naturam asciscit ac retinet, & inducit exulcerationem seu scabiem, cutem erodendo & exedendo. Quam ergo sal vrinæ tam hominum quàm pecorum naturam habet: eadem quoque in illis fontibus seu aquis manifestò deprehenditur.

CAPVT VII.

Aquæ exulcerantes.

GEnerantur quoque variæ aquæ ab animalibus & piscibus, quales sunt paludes, in quibus tales pisces & vermes continentes degunt. Horum balneorum ad lauandum vsus naturæ contrarius est. Venenositate enim suam scabiem hereditariam inducunt, cumprimis illis, qui biberint de illis. Putridas tales aquas, piscibus aut vermibus repletas, ac in regione quâdam conceptaculo collectas, quisquis vsurpat, illum scabiei & pruritui subiectum esse oportet.

CAPVT VIII.

SVnt & alii fontes, qui vim contrahunt ex congesto fimo ex putrefacto stramine aut gramine in campis, ex foliis arborum & abietú. Qualis enim cuiusque regionis effusio est: talis ea iudicanda est à medico ex eiusdẽ materię conditione, cum accessione experientię. Natura autẽ ac qualitas istiusmodi aquarũ multiplex est. Medici ergo officiũ est, Philosophiã cũ experientia quotidiana coniungere, nec erubescere ad institutionẽ eorũ, qui regiones tales incolunt & nouerũt. Et huius quidẽ doctrinæ Medicis ipsum quoque neruum calidarum & frigidarum balnearum iudicandum relinquo.

CAPVT IX.

PRæter hæc omnia fontibus etiam accedit vis alia, concernens gustum. Vnde Thermæ nonnullæ sunt, quæ acetositatem & dulcedinem habent. Hæ si ex natiua constitutione tales sunt, ex vitriolo oriuntur. Id enim si ex prima sua materia resoluitur, acetosas aquas profert. Similiter etiam, cùm summa in ipso dulcedo sua sit, naturę suæ ratione dulces aquas profert. Possunt reperiri quidem etiam acidæ aquę, quæ tamen huius generis non sunt. Id probat finis ad fundamentum seu cognitionem thermarum faciens. Ita enim & salia oriuntur, de quibus (de fontibus salsis & montibus saliferis) tamen hîc iam sileo. Trado saltem de natura & proprietate aquarum acidarum, quales in Europa aut aliis regionibus occurrunt, ex Liquoribus vitrioli natæ. Vnde vitrioli virtutes etiam illis assignandæ sunt, in curando serpigines, cicatrices, Alopeciam, Noli me tangere, adde & quamlibet impetiginem vlcerosam, velut de Ærugine docemus.

Acetositas à vitriolo est.

CAPVT X.

SImiliter aquæ etiam sunt, quæ assimilantur potentiæ metallorum, quales sunt, quæ ex vitriolo oriuntur, quodlibet ferrum in cuprum mutare idoneæ. Similiter & aliæ aquæ, ex sale gemmę procedentes, quodlibet coagulatum lignum in lapidem vertere valentes. Similiter aliæ æquè variæ etiam aquę sunt, indurantes ferrum. Alię emolliunt chalybem, quædam coagulant fructus. Hæ omnes multiplices sunt. Quæ tamen, quia ad me-

medicinam (quo fine hîc de Thermis scribo) non spectant, nec ad morbos curandos faciunt: ea hinc ad Philosophiam relegabimus.

TRACTATVS IV.

CAPVT I.

Thermarum natura vt cognoscenda.

QVi virtutes & facultates thermarum, & ex quâ minerâ oriantur, explorare satagit huic opus est, vt naturam eorum indicet ex probatis viribus, quas exerunt in morbis vel plurimis vel paucis, omnino vel ex parte sanandis. Thermarum aliâ nulla probatio inueniri potest. Quòd si quandoque fiat, vt sapor sit sulphureus, & sulphur rubrum vel etiam mineralia alia secum ferat, ex eo indicium firmum fieri non potest. Quis enim sulphurum ortus sit, superiùs dictum est, nec ad thermarum cognitionem, seu virtutes earum æstimandas confert. Thermarum omnium natura, materia & proprietas cognoscitur, vt cognoscuntur arbores. Illas enim quis nôsset, si fructus non ferrent? Sed ex fructibus cognoscitur illarum natura & proprietas, item qualis ea arbor sit. Sic quicquid in naturâ aliàs etiam præstò est, ex fructibus cognosci debet.

CAPVT II.

Thermarum varia compositio & genera.

QVoniam ergo ex fructibus genus thermarum cognoscendum est: id fiet præcipuè per operationes, quas in morbis perficiunt. Thermæ enim nonnullæ paralysin & paralyticos sanant. Hæ ex Mercurio Solis genitæ sunt. Nonnullæ tollunt Ictericiam. Eæ ex Mercurio Veneris ortæ sunt. Quędam vlcera consolidant, & purulenta vulnera. Hę ex Mercurio Argenti viui nascuntur. Quædam Febres sanant, ortæ ex spiritibus salis. Aliæ contrario modo infirmant & corrumpunt, ideò, quia concordantia, & compositio vera & genuina non est. Et ex hâc operatione tot tàmque variæ species mineralium constituuntur, quotuplices aquarum virtutes existunt. Hinc elicitur, Medico incumbere, vt omnium mineralium vires & proprietates percognitas, sciátque quodnam simplex in thermis prædominetur, vt duo ad se inuicem rectè compatentur.

CAPVT III.

VErum quidem est, multifariis hominibus multifarias proprietates cognosci. Dicemus saltem de vlceribus. Vbi accidit, vt centum sæpè viri vnâ vlceratione affligantur. Ex his 50. sanantur: ceteri minimè. In istius modi operationibus iudicare & discernere debet Medicus, quęnam hominum natura ad sanationem idonea sit vel minùs, vel an tempus sanationis præsenter instet. His enim neglectis, homines seducuntur, & operatio thermarum naturalium contemnitur. Sic constat, Mercurium corporis miro modo curare luem Veneream, sordida vlcera, serpigines &c. Quòd si tempus & conditio morbi non attenditur, tantum ille perdit, quantum sanat. Ita serpentina curat vulnera, non tamē omnia. Ita etiam materia Berlaia phrenesin sedat, non tamen omnem. In talibus ergo obseruanda est theorica, ex quâ concordantia ipsa & compositum oritur, ne contraria coniungantur.

Tempus in morbis sanandis spectandum.

Vt finaliter dicam, ex fructibus, hoc est, ex sanantibus morbos arbores thermarum, hoc est earum naturas cognoscere debeta, adeóque in omnibus praxin & theoricam obseruare, quasi ea peculiaris professio & facultas sit, cæteris similis. Nam in aquis consistunt eæ vires omnes, quas herbæ & lapides promunt.

CAPVT IV.

PRincipio signa thermarum hac via cognoscenda sunt. Primò, quòd ad eruptionem causam dent. Id verò virtuti nulli æquiparati debet, quia est sal illud, quod in plumoso & vrtica latet seu iacet. Ea eruptio erosio est, balnei bonis virtutibus non annumeranda, sed vsturę corrosiuæ asscribenda. Ea sibi ipsi iterum medelæ est. Semel enim rodit, quamdiu cutis viridis & varia est. Vbi viriditas perit, sanescit illa iterum; Interim huiusmodi aqua potatâ, erosione simili intùs non caret. Quòd si non eadem scultia erodat: balsamū corporis obstare sciendum est. Multi tamen inde in morbos coniiciuntur, qui ipsos ad mortem ducunt. Per eruptiones eiusmodi sæpiùs accidit, vt Apertiones fiant, nonnunquam oppilationes, & morbi alij plures. Hæc ergo Balnearum natura pro bona virtute habenda non est, sed pro corrosiua erosione. Cuiuslibet ergo balnei natura & proprietas singulariter cognoscenda est, quas vires & virtutes habeat præter superiùs dictas vulgares.

CAPVT V.

Morbi triplices sunt.

VT thermarum naturam adhuc rectiùs noscatis, sciendum est, tria esse, ex quibus medicinæ omnes procedant. Ex Mercurio, sulphure & sale. Tria hęc distribuūtur in suas species. Quare triplices etiam morbi sunt, & ipsi in suas species diuisi: sunt morbi Mercuriales, sulphurei, & salis. Morbis Mercurialibus debentur Balneæ Mercuriales. Ita & de cæteris iudica. Itaque quod vlceratum est, per Mercurium sanandum est. Quod in visco consistit, per sal: Quod in igne, per sulphur. Iam vt species variæ sunt: ita variæ oriuntur thermæ. Mercurius vnus curat vlcera Apostematum, alius Esthiomena &c. Similiter & in salibus fit. Pars vna salis, tollit Alopeciam: alia pruritum: alia scabiem. Sic vicissim, nonnullum sulphur extinguit ignē Persicum, aliud Ictericiam, aliud febres, & similiter species alias. Sic quod Lepram mundat, ex sulphure Antimonij oritur. Quod Hydropisin tollit, ex sale Gemmæ, & Aluminе Rocho. In quibus omnibus vt rectè procedatur, requiritur cognitio prius dicta, omnium simplicium, extra thermas nascentium, hoc discrimine obseruato; quænamque scilicet thermæ ex compositione in calorem tendant, quæ ex composito in Acetositatem &c. Quæ ex nitrosa natura oriantur, quę ex Liquoribus terræ nascantur &c. Distinctionem proprietatum, distinctio thermarum sequitur.

CAPVT VI.

Thermis qualis Diæta debeatur.

SEquitur iam communis Diæta ad omnes thermas & morbos directa, eo modo, vt Regimina ordinentur ad constitutionem cuiuslibet morbi seorsim, hac arte, vt balnei proprietas & Diæta concordent.

Sic

Sic thermæ Arsenicales operationem suam non perficiunt, nisi per abstinentiam, quæ seruanda est. Aureæ thermæ operationem suam complent per confortationem: quare cibus & potus optimus præstituendus est. Potissimum verò, quod considerari debet, situ est in corporibus mucilaginosis, vbi viscus abundat, vt sunt podagra, fluxiones &c. vbi accuratâ abstinentiâ opus est. Si ea tali viscositate morbi orti non sint: balneo vtendum est, cum summâ plenitudine cibi ac potus. Similiter etiam lauandum est secundum tempus ex gradibus Mineralium peritum & æstimatum. Nam æqualis regula vbique tenenda est.

Regula de diæta in thermis.

Summum in thermis obseruandum hoc est. Si thermę morbos vincunt, nec abstinentia nec hora considerandà est. Si vero robur tale desit, diæta & ordo defectum illum supplent: sanationem tamen non præstant. Sanationem enim oportet procedere ex thermis. Omnis ergo cura eò conuertenda est, vt rectum & genuinum balneum eligas.

CAPVT. VII.

MEdici palmariũ hoc quoque officium est, vt, si ægrum ad thermas missurus est, initio sciat, an æger is nullâ aliâ medicin sanari possit. Huius cognitionis vtilitas insignis est. Hæc nempe. Si Medicus de ægro sanãdo desperat, aut malum futurum peius metuit: tum balneum suadeat, vt à culpâ excusatus sit. De his, qui animi gratiâ balneas visitant, hîc nihil dico. Quantum autem ad sanationem morborum, processus tenendus iste est. Scitote primum, thermis ex parte in viribus decedere, nec illas rectà morbo quadrare. Oportet ergo dari compositum, quo perficiantur. Nam & extra in natura correctionib. multoties opus est. Sic & in balneis. Si quis contra paralysin lauat, paralytica remedia balneo addẽda sũt. Sic Hydropisi Hydropica ad correctionem adduntur; Nec conuenit, sexdecim vel plures homines, diuersis morbis affectos, simul in vnâ cisternâ lauare: sed cuilibet suum seorsim pendatur debitum. Et incondita ea sunt medicorum consilia, quæ confusionem illam suadent. Si in thermis id locum haberet: cur non etiam in simplicibus? Sed in neutro laudatur. Sedulò ergo opera danda est, vt omnes proprietates discernantur, balneúmque componendo ita temperetur, vt quadret ad morbum in sanitatem reconuertendũ, non ad medicum excusandum.

TRACTATVS V.

De Thermis Piperinis.

Balnei piperini mixtura quæ.

POrrò vt seorsim quodlibet balneum describatur, quænam cuiuslibet materia sit, ex indicio illorum operationis noscenda: de Piperinis initiò ita constituo thermis, quòd calorem suum non ex separatione sortiantur, sed ex composito vitriolatorum mineralium ex parte vnâ: postea ex alterâ tribus primis, Veneris, Solis, Saturni: Hâc de causâ congenitam sibi habent vim virtutémque eam, quam habent vitriolati Liquores, postea Sol, Venus, Saturnus. Postea diffluunt per illas mineras, & tandem per mineras ferri, nonnullæ etiam per lapides Alabastri: cæteris cataractis incidentibus non permixtis. Ex quartâ parte Globi suum centrum & eruptionem sumunt, cuius

Eius vires.

virtutes tales sunt. Curat mucilagines podagricas & viscositates paralysis: Confortat etiã & reficit paralyticos, in consumptionem nondum delapsos. Colicam reuellit ex membris, eámque per vrinam & sedes euocat. Quare contractis valdè salubre est. Leprosis detrahit cutem: & post validam exiccationem integram nouam cutem illis inducit: vnde Lepræ remedium esse videri posset. Sanat crura tumida, & omnia corrosiua vlcera, mundificationibus debitis priùs præparata. Temperat menstruum, sistendo & prouocando. Prodest etiam diuturnis morbis exhaustis, & sensim conualescentibus, quos insigniter roborat.

Compositio.

Cùm verò, vt superiùs dictum est, balneæ per se non aliter ac herbæ iudicandæ sint: ideò sine composito ad finem perfectè deducere non possunt. Qui ergo balneas Piperinas efficaciores ad prædictos morbos facere velit, is sequenti processu vtetur.

IN PODAGRA.

Ad podagram.

℞. *Aquarum vitrioli* ℔ j.
Salis gemmæ ℔ ß
Aquæ Thermalis. plenum salium. Misce, in hoc lauet æger vsque ad diem nonum: postea renoua hoc modo.

℞. *Fol. Ellebori nigri.*
Fol. senæ ana ℔ j.
Fabarum.
Lentium ana ℔ iiij.

In prædictâ aquâ Thermali coquantur more recepto, laua vsque ad finem. Operam da etiam podagricis purgationibus, singulis septimanis semel.

IN PARALYSI ita compone.

Ad paralysin.

℞. *Flammula*
Eruca rubea an. M. vij.

Coquantur. In eo lauetur ad tempus dimidium, postea balneum muta, ita.

℞. *Petrolei* ℥ vj. *Olei philosophorum* ℥ ß.
Aq. Thermalis ℔ j.

Benè tecta vnà bulliant: postea effunde super spongias marinas, vt aqua omnis à spongiis imbibatur. Has impone balneo, & super illis laua. Hic non obliuisceris Confortatiuorum, interius in corpus ingerendorum.

IN CONTRACTVRA sic procede.

Ad contracturã.

℞. *Serpentinæ longæ M. ij.*
Agrimonia. Iua Artetica, an. M. iij.

Herbę hæc noctem ac diem macerentur in Aqua, die sequente bulliant. Super his continenter lauet. Poteris renouare pro ratione morbi.

PRO LEPROSIS.

Ad leprosos.

℞. *Flammula M. x. vngula Caballina M. v.* Cum Prędicta Aqua ex illis succum exprime, vt sexta pars balnei de ipsis coloribus ingrediatur. In eo lauet æger, & copiosa mucilago ac impuritas extraheror. Quòd si ob graueolentiam necessitas requirat, renoua. Cessante operatione, abluatur purâ aquâ thermali, vsque ad finem.

In cauitatibus & sordidis vlceribus, fiat permixtio cum Aquis Alominibus, caliculę, serpentinæ ana ad duodecimam partẽ Aquæ thermalis. Eâ lauantur membra sordidis vlceribus corrupta sola, non etiam corpus. Interim etiam purga, &c. sicut in vlceribus moris est.

IN MENSTRVIS ita procede.

Ad menstrua. Iube lauet in putâ aqua, & potandam præbe hanc permixtionem.

℞ *Liquoris melissæ, pulegii, Artemisiæ ana.* Adde quantitatem quadruplam Aquæ thermalis, ita laueot, & dictam aquam potent, vsque ad finem. Io confortatiuis rectus ordo tenendus est.

Hoc modo quodlibet balneum iis, quæ, aduersus morbum conueniunt, corrigendum & componendum est. Opus ergo non est, vt seorsim ac minutatim quoduis describatur: sed respiciendus est morbus & peculiaris natura balnei, & illis Additiones conferendæ.

DE THERMIS BADENSIBVS *superioribus.*

Baln. Bal. densis mixtura quæ. BAlneum Badense superius originem suam sumit ea Liquoribus Gemmarum. oempe ex Carabe, & eitrino, perlis, & ex permixtione Spirituum metallorum Veneris & Iouis. Egreditur ex quarto globi puncto, & ab aliis aquis peruaditur. Vnde emergit maior vel minor efficacia: idque vero & acd subiectum est, vt ab his tandem extingui possit. Postea currendo percolatur per Saturnium Arsenicum, & oonnihil virtutis de calcibus & Asphalto attrahit. Vires eius Piperino respondeut, si morbos excipias Mucilaginosos, Præterea autem temperat Hæmorrhoides & oppilationes in cardiaca passione: aperit obstructiones ea Tartaro factas, & eodem loco aperit generationem lapidis: tollit dolores articulorum & podagram. Mulieribus peculiariter nec prodest, nec obest, nisi semen adsit, quod vel ad bonum vel ad malum declinet, quoad sanitatem. Id enim promouet. Correctio eius in dictis morbis similis est priori. Et ad dictos morbos, Hæmorrhoides, & vterinos permisceatur cum centesima parte succi de *Sabinâ*. Idem potandum est manè & vesperi indesinenter, in oppilationibus & cardiacâ. Quantum ad calculos & arenas permiscendum est cum Oleo Cupertino. Io vlceribus quibus singulariter medetur, cum Realgare fixo temperetur, & vsurpetor lege balneatum. Facultas eius est, vt & scabiem ac prurigiuem pellat, perfectissimè mixtum cum aqua Aluminis. Et hæ correctiooes instituendæ sunt propter infirmitatem, quam balneum à coincidentibus aquis concipit.

Vires quæ.

DE THERMIS VVALLISERENSIBVS

Therm. Wallis quę mixtura. THermæ in Wallis egrediuntur ex tertiâ parte Globi, genitæ ea Liquoribus Magnetis & Carabe nigri: alluunt, mineras Marcasitarum, *Thalk, kakimiarum, &c.* nonnihil etiam de Graoatis participant. Colorem suum balneum hoc adcifcit ex Separatione, & gestum à montibus oinalibus refrigeratúque Liquoribus Crystalli, à Marcasitis Kakimisque suum sulphur extrahit, cum adhærente vitriolo, breuémque gradum transcurrendi Mineralia Lunæ & Mercurij habet. Virtutes eius per omnia prædictis balneis conueniunt, nullo excepto. Cæterùm sicut Scammonea sui viribus polypodium superat: ita balneum in Wallis cætera balnea vincit.

Vires quæ.

Præterea conditiones etiam habet futuram leptam & hydropisin prodendi, si modo leuia indicia habeat. Similiter & in contactura, si colica in Intestinis adhuc hæteat, malo est. Nocet etiam calidis oculis, & auditui, ac promouet semen quodlibet, quod io morbum vel sanitatem erupturum est.

DE THERMIS PLVMBARIIS.

Therm. plumbariarum mixtura. BAlneum plumbarium colligitur ex confluentibus Liquoribus in foueam illam, éstque io globi superficie: éstque puttedo, ex variis rebus, *vt dictum est*, collecta. Postdo ea conuenit aestuo fimi, qui frigidus effusus, postea putrefactione sua calorem concipit. Hâc forma & Specie plumbarium quoque Balneum oritur. Intra seipsum primum generat *Nitrum & terreum saporem* ea sulphure terreo. Ideò insigniores alias vires non habet, quàm habent Nitrosa, nimirum vt iuuent eruptionem seu expulsionem nullius vsus, & iteratâ lotione lassitudinem tollant, sicut vulgarium aquarum mos est. Ex parte congenitam etiam vim habet promouendi id, quod ad bonum erumpere conatur: promouendi itidem id, quod ad malum vergit, Hic ergo prudentem decet esse medicum, ne in lancem periculi ægrum exponat. Vim habet etiam ad vlcera sordida, ex talibus carnis nata, sananda per naturam stypticam & serpentinam, quæ io illo putrido nitro est. Si vero in sordidis vlceribus sanandis deficit, correctio est, vt Realgare fixo balneum temperetur, & communi more vsurpetur. Efficax etiam cumprimis est ad mouendos fluxus albos fœminarum, sliquot futuris annis erupturos: Similiter etiam ad mouendas futuras febres, velut & ad frangenda vlcera seu tumores, quos tamen potiùs non consolidat. Promouet dysenteriam & Hæmorrhoides. Ad cæteros morbos præcipuos etiam cum correctionibus additis non admodum facit. Qua decausâ de viribus eius plura scribi non possunt, quam de cæteris putridis aquis, quæ & ipsæ huius vires plerunque resipiunt.

Vires quę.

DE THERMIS VVESTERENSIBVS.

Therm. Wester mixtura quæ BAlnei huius ortus est ea resoluto viscoterræ, hoc modo, quo quælibet terra ea vi & conditione Elementi Aquæ naturam sudorificâ habet. Hinc quot genera & Species terræ: tot peculiares etiâ liquores inde destillant. Sic eo loco peculiaris terra & peculiaris eius natura est, ad solum semen faciés promoueodû, siue id benè siue malè iactum sit. Quòd verò ad morbos chirurgicos attinet, vt sordida vlcera & manantia, fistulas, & malè curata vulnera foraminosa facta, ea omnia ad sanationem perducit, & virtutes insuper alias quoque, aquis cognatas, secum vehit, cum gradu tamen superiore & fortiore.

Vires quæ.

Correctiooem in morbis corporis non admittit. Solum n. per se, citra compositionem operationem suam perficere gaudet. Morbi a. Chirurgici hoc modo corrigi debent, vt lutum id io calcem reuerberetur, postea soluatur in liquorem, aut ab ipso extrahatur *Alkali*: Ita applicetur vlceribus, post egressum balnei, & in balneo cum prædictis liquoribus a-

aqua

aqua permisceatur. Hoc modo sanat etiam vlcerationes vesicæ, & partium internarum aliarum, ab Apostematibus natarum. Liquor iste hoc modo resolutus præstans medicina est podagricis & paralyticis, & malis aliis ex mucilaginosis liquoribus inductis, velut & in Articularibus morbis cum correctione superiùs præscripta. Tollit etiam *Ictericiam*, si potetur cum Reolis, & prouocat vrinam cum pilis albis potum. Macilentis & calidis vehementer nocet, qui ob id hoc balneum vitare debent. Cæteræ virtutes & facultates, posterioribus temporibus adhuc noscendæ sunt.

DE THERMIS BADENIS INFERIORIBUS, & Fernis ac Zellensibus.

Therm. Bad. Fern. & Zellens. mixtura quæ.

TRia hæc balnea eiusdem exortus sunt, & secundum cataractas in tria ista loca distribuuntur, & ex calce excurrunt, vnde calorem concipiunt. Vena ea, quæ versus Badenas inferiores vergit, perfecta & indissoluta vsque ad exitum manet, perfluens per duros scopulos & saxa, nec in via accessoriam virtutem accipit. Cataracta altera, quæ ad Fernas, seu Wildebadenses thermas egreditur, per mortaria & ipsa excolator, venam permixtam adsciscens, quæ calorem & similes virtutes infringit: vnde id imbecillius fit. Zelleose balneum totum ab affluentibus aquis refrigeratur, per asperitates transiens, nec aliam, quàm natiuam naturam acquirit. In sui ortus initio, aqua vulgaris est: postea per calcem funditur, vbi calorem suum concipit, & virtutem. Alias ergo quàm calcis virtutes, non resipit.

Vires quæ.

Itaque vires eius adeò insignes non sunt, erodit cutem, vi calcis. Alias ad sananda vulnera & vlcera virtutes non habet, nisi quas præstat mundando & eluendo. Vis ea, quam ad membra paralytica habent, languida & infirma est. Si quid in mitigandâ colicâ facit: commune id habet cum quâlibet aquâ, quæ calefit, aut per calcem transfunditur. Si lassitudinem mulcet, appetitum conciliat, membráque alleuiat: id à quiete fit, & lotione diuturna. Decrepitis, & à laboribus exhaustis, ac crebris puerperiis fractis fœminis, sustentatio quædam est, & tria hæc balnea viribus non admodum diuersa sunt. Si quicquam discriminis est, id fit ab influentibus aquis. Potestatem etiam habent morbos grauiores leniendi & mitigandi, sed minime integrè sanandi. Si quid natura ad statum meliorem reduxit, id promouent: velut & quod ad malum declinat. Correctione nec ista carent. Vbi enim principale infirmum est, ibi correctiones perficere multum non possunt.

DE THERMIS GASTENIIS.

Therm. gastenensium mixtura quę.

BAlneum hoc in ducatu Salisburgensi situm, originem suam sumit ex calce Marcasitarum, Antimonij, & illius Salisnitri: Ex sextâ globi parte effluens citra alias concurrentes aquas. Meatus eius est per matrices rubeorum Granatorum, velut & aureorum, cum multis adhærentibus mineris argenti & immaturi auri. Vires saluas & integras conseruat vsque ad irruptionem, eundémque caloris gradum vltimò retinet, quem primò habuit. Fortificationem etiam habet ex cuproso vitriolo, & ex mineralibus extrahit Arsenicum & Auripigmentum, despumat etiam ex se sulphur fixum & non fixum.

Vires eius assimulantur viribus piperis, periculosiore tamen cum gradu. Conditio enim eius est, vt omnia corporis Apostemata proferat & vi rumpat. Ad apostemata ergo procliuibus hominibus Balneum Gasteinense minimè prodest. Tantæ potentiæ est, vt etiam ad tertium annum sufficiat curandis vlceribus sordidis, cum correctione sequente. Similiter & in quarto anno sanat contracturas, addita eius correctione. Hanc proprietatem assumit ex incremento coaffluentis Salisnitri, quod ad quintum annum suum augmentum extendit, velut Arsenicum ad quartum, Auripigmentum ad tertium. Ex hisce tribus virtutem prædictam habet. Vim Apostematum ruptoriam assumit ex Marcasitis, operatione illi similibus. Cæteris suis virtutibus comparatur reliquis thermis, maximè in pellendâ arenâ, si debita correctio addatur.

Correctio ad vlcera maligna

℞. Aquæ Aluminis, Aluminis lamenis an. ℔.4. Consolidæ Mucilaginis ℔j. Balnei q. s. vtere processu dicto.

Correctio ad Contracturam

℞, Olei de Anthera Liliorum ℥iiij. Aq. Aluminis ℔ ß. vna decoquantur, donec oleum albescat, & mucilaginosum fiat; effunde in folium: laua pro virium tolerantia.

Correctio ad Arenulas

℞. Rad. Aquilegiæ ℔.j. Seminis Thanaceti ℔ ß. Simul ebulliant. In hoc lauet æger pro conditione morbi. Quantum ad virtutes cæteras, quas Gastenæ balnea habent, cum thermis prædictis illæ conueniunt.

De Thermis Dopplicensibus in Bohemia, & Badensibus in Austria ac Villacensibus: &c.

Therm. Doplicenses &c.

TRia hæc balnea eodem ortu profluunt, nascuntúrque ex calce. Secum tamen virtutem nullam proferunt. Nec enim à cataractis, quas transeunt, vim vllam contrahunt. Calefiunt à calce, nullam tamen insignem calcis virtutem adsciscentes. Cùm ergo nullam vim præstantiorem habeant, quàm aquæ calentes cæteræ, quæ præter calorem nihil promunt: de illis plura non tradémus. Austriacum tamen balneum nonnihil habet Talki & Kakimiæ: sed virtutes alias memoratu dignas non habet. Pertinent ergo ad cæterarum calentium aquarum censum.

De Fonte Geppingen, & Fonte infra Confluentiam, & acidulis Egranis & Grisonibus.

Geppingen acidulæ quales.

ACidulatum harum communis origo est, suo tamen quodam discrimine distantium. Geppingen enim aqua vulgaris est, & aciditatem suam concipit ex mineralibus, vitrioli, cupri & ferri, &c. quæ transfluit. Id genus adeò subtile est, vt quamprimùm calefit, gustus pereat, manente tamen virtute. Mineralia, ex quibus acetositatem

tositatem concipit matura nondum sunt, sed in prima materia adhuc iacent, & in aquis illis quasi suffocantur. Hinc virtus aquæ correspondet. Præterea etiam continuum augmentum & profluuium est, in vno quidem quàm in altero loco exundantius. Virtutes ergo eius insignes sunt ad mundanda & sananda vlcera cum primis correctionibus. Tollit etiam scabiem & pruriginem, si cum sale permisceatur. Propter naturam verò vitrioli immaturi & mineræ Martis, vim possidet corroborandi stomachum, & superflua eius expellendi, appetitum ciendi, febrésque ac putredines ex corpore profligandi per secessum. Chronicis morbis, velut & Quartanariis, àdque hyposarcam dispositis, vsus eius periculosus est, nisi mali fomes præcipuus ante sublatus fit.

Balneum prope Confluentiam ad lauandum inefficax est. Sed in potu adhibita aqua vim quadamtenus habet stomachum confortandi, & putredinem eius expellendi.

Fons ad ægram acetositatem suam sortitur ex putrefactione vliginis musciue parúmque de prædictis mineralibus participat.

Qui apud Grisones est, similis est Gœppingensi, & eo paulò nobilior: quia plura confluentia mineralia in cataractis iacent, per quas illa aciditas quasi percolatur, séque melius purgat.

De Scaturiginibus Salsis.

DE Liquaminibus Salis hanc proprietatem tenete. In his qui debitâ ratione & ordine lauat, is liber est ab omnibus oedematosis erutibus & quicquid ex illis oriri potest. Aspellit etiam futura vlcera maligna &c. Tollit etiam fluxus Podagræ & Paralyseos, ac omnem hydropysin & hyposarcam in initio expugnat. Vim etiam habet corroborandi neruos, articulos, & si quid aliud mali ex defluxionibus & liquoribus oritur, id tollit. Quicquid per se non operatur: additionibus correctum non perficit.

Cæterùm post hæc omnia de Balneis à me præscripta scire vos etiam velim, multas adhuc alias easque admirandas virtutes in illis consistere, quæ nedum quidem penitus exploratæ sint. Per imperitiam enim Doctorum & Medicorum tantùs in thermis abusus committitur, vt ipsa balneorum proprietas in ægris operari non admodum multum possit. Quælibet enim virtus, si rectè non vsurpetur, operatione & effectu caret. Multa præterea etiam sunt alia, quorum nomina hîc non pono, in regionibus aliis, de quibus in initio libelli generaliter aliquid dixi. Pro illustriori tamen explicatione, quo vobis vniuersis thermarum proprietas notior & planior sit, deinceps notate, quibusnam simplicibus aut herbis eæ conueniant aut correspondeant.

Piperina thermæ conueniunt Melissæ, & foliis Elleburi albi & nigri, similiter & Iuæ Artheticæ, ac Agrimoniæ, & Serpentinæ, velut & ex parte Mumiæ. Quæ thermæ quibus herbis &c. conueniant.

Badena superiores æquipollent Arthemisiæ, & parte quâdam viribus Basiliconis, & pœoniæ, ac Aluminis.

Wallis conuenit cum Alumine quadamtenus, deinde Iassæ, & Antheræ Liliorum.

Plumbaria æquiparantur solatro & portulacæ, cum coincidente calore.

Therma Badenæ inferioris & in sylua Martiâ, &c assimilantur Chamomillæ, & ex parte Iuæ Artheticæ.

Gasteni comparatur Melissæ, Pulegio, Iuæ Artheticæ, Serpentinæ, consolidæ, & magnâ ex parte Chamomillæ.

Doppliccenses, Badenses, Austriacæ, Villacenses, conueniunt viribus Ligustici.

Scaturigines salis æquipollent calci extinctæ, & Luhargyrio præparato, ac bolo resoluto.

Hinc ita collige & disce. Præmemoratæ quidem hę herbæ, etsi insignibus viribus dotatę sint, ac sublimiter (vt ita dicam) specificatæ, sæpiùs tamen auxilium non præstant. Eodem modo & Balnea suis in virtutibus nutant & vacillant: quod quidem cautionis loco in dandis consiliis singulariter obseruandum est.

DE

THERMARVM PIPERINARVM IN SVPERIORE HELVETIA SITARVM VIRTVTIBVS, Facultatibus, Operationibus, ortu & scaturigine, Regimine ac ordine, Explicatio

D. THEOPHRASTI PARACELSI.

REVERENDISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DOmino Ioanni Iacobo Russingero, Cœnobij, Piperini Abbati, Domino suo clementi.

Euerendissime Princeps, Domine clementissime: ante omnia opus est suggeri explicationem quandam, quæ naturalium virtutum describendarum viam & occasionem sternat. Id hoc modo fiet. Homo ex duobus nascitur parentibus. Vnus est terra, alter cælum. Terra est homo: Cælum sunt

Astra.

Astra. Ex homine concipitur corpus: ex Astris intellectus. Sic homo procreat suam imaginem: & Astra suum naturale Lumen. Hâc ratione quilibet nascitur ad conditionem sui parentis. Huic quod implantatur, perficere aptus est. Ita filius potestatem habet, in paternâ suâ hæreditate versandi.

Porrò quoniam corpus & naturalis sapientia gignuntur, vtraque quidem ad lumen naturæ: ex eo sequitur, quòd, quicquid natura Astrorum illuminat, magnum id & admirandum inferioribus videatur: ita, vt nonnulli pro Diis habiti fuerint, ab illis, qui ex minori influentiâ homines nati fuerant. Hinc laudem captârunt spurij & degeneres hæredes, vt cum gloriâ etiam diuitias sub generationis legitimæ prætextu compararent. Cùm verò extra superiorum Astrorum sapientiam hæreditariam illa minimè dentur: exortæ hinc sunt fraudes, doli, impostura &c. quales non leui cum noxâ in Medicina apparent.

Cæterùm cùm prouidentia diuina huiusmodi irruentes falsarios in speculo Prophetiæ prauideret, caritatem erga proximum, & in Hiericho vulneratum complens non ex Academiis sed ex laicis Samaritanorum Medicos immisit, & citra improbe composita falsariorum recepta per vinum & oleum illum ægrum conseruauit & sanauit. Quare Deus Magnalia sua miro modo declarat, ne per spuriorum Medicorum errores ægroti seducantur: seducti autem iamdum, à Deo tanquam proximo, iterum confirmentur per composita nempe diuina, quæ in thermis seu balneis calidis, ex quibus hoc quoque piperinum est, demonstrantur.

Quod cùm apud me profundiùs cogitarem, Reuerendissime Princeps, huius Balnei vires & facultates, quibus ingenita Dei Magnalia mirificè produntur, describere fas ac æquum esse censui. Cúmque prouidentia diuina per gratiam & impressionem cœlestem in Reuerendissima vestra dignitatis Ducatum tantam aquam collocârit, quam innata tua regia mens hactenus splendidè conseruauit & serio tutata est, haud temeraria cogitatio subit, diuinam hanc dotem propter imperitiam Medicorum in vsum & subsidium ægrorum prolatam esse, quam ob id equidem etiam communicato consilio augere & illustrare volui, vt vires illius in operando & iuuando eò essent efficaciores. His me cum ipsis ægris in R. D. T. gratiam & fauorem offero. Dabam in Cœnobio vestro vltimo Augusti An. 35.

R. V. C.

Subiectus

Theophrastus Hohenhemius, Doctor.

DE BALNEIS PIPERINIS IN HELVETIA SVPERIORE, in Ducatu Reuerendissimi Principis ac Domini, Domini Ioannis Iacobi, Dei Gratia ibidem Abbatis, in ditione Sangans.

CAPVT I.

Ex tribus vniuersa constat.

Q Væcunque in terra apparêt, & ex eâ prodücuntur, ex tribus composita sunt, nẽpe ex Sulphure, Sale & Mercurio. Id per Philosophiá demõstratur in generatione metallorum, Marcasitarum, lapidũ & gemmarum, similiter & fructuum ex terra nascentium, ex quibus omnibus constat, tria illa, quæ prima materia sunt, in vltimis materiis reperiri ac inueniri. Ex quâ inuentione ipsæ deinde vires & facultates cognosci possũt. Hæc ego propono, quia thermæ in Europa, mihi quidem cognitæ, per se ipsæmet produnt, quænam ipsarum prima materia & corpus sit. Eo cognito, fas deinde est Medico, secundùm inuenti corporis conditionem easdem describere. Sed vt de balneo Piperino dicam, in eo tria prima manifestè non inueniuntur, ita, vt aqua hæc ex prædictis corporibus vim ac potentiam suam acceperit. Nullo ergo modo pro Elementorum fructu habendum est, sed est id per se elementum perfectum, & vt elementum in proprietatibus aquæ describendum. Et sicut ortus in elemento aquæ deprehenditur: ita similiter ipsum quoque balneum exaltatum est. A doctis ergo Sulphuris, Salis & Mercurij mentio facienda non est. Quî verò eius ortus & generatio intelligi debeat, id lumen Naturæ damonstrat, ceu sequitur.

Docet Naturę lumen Deum quodlibet separâsse & diuisisse, vt seorsim existeret. Ita separabantur lux & tenebrę, citra omne mutuum damnum, quod dies & nox probant. Præterea separauit idem etiam metalla, quodlibet in suam proprietatem. Sic sua vena est auro, sua minera est ferro, suus splendor argento: suum denique proprium domicilium cuilibet metallo. Discreuit insuper a se inuicem Marcasitas & genera saluum. Eodem modo & æstatem ac Hyememe, & elementa, & (Separatione omnia discreta sunt.)

herbas, & fructus, & crescens quodlibet, vt nimirum hinc videamus, quà varias Species Deus ex vnico Iliastro creârit, quámque sublimia ipsius in Terra Magnalia sint, dum omnem arenarum numerum Officinæ ipsius species superent, qui cœlum & terram eduſque ornauit, vt omnia denique satis cognosci aut considerari non possint.

Dei mira potentia in Natura.

Hæc ideò recenseo, quia in hoc balneo piperino aqua separata est in sua complexione, calida nempè in suas peculiares venas & cataractas & frigida similiter in suos ductus. Nihil enim adeò frigidum est, quin calorem contineat. Nihil adeò calidum quin frigus habeat. Sic à se inuicem separantur sensationes frigoris & caloris. Ita Aqua & Balneum Piperinum est Elementum Aquæ, ab Elementis cæteris sensu caloris separatum. Non quidem, quòd hæc aqua sola talis sit: Sed huiusmodi venæ aliæ plures sunt quæ exitu suo erumpunt in flumina, Oceanos & Maria, nobis quidem minimè nota. Cæterarum enim aquarum frigus illarum calorem extinguit. Hinc multæ aquæ sunt, quæ debitam aquæ frigiditatem non referunt, sed nonnihil calidæ deprehenduntur.

Montes ardentes &c.

Omnibus constat, creâsse Deum in mundo montes ardentes & ignivomos: velut olim in Sicilia Ætna apparuit, & in Misnia Kolberga, & alij plures, continenter & iugiter ardentes, igne nullo extinguibiles. Corpus, in quo ignis ille ardet sunt lapides & terra illius montis. Quod si Deus ignem tam admirabilem in terra ex lapidibus suscitat: an non etiam concedet ratio humana, quòd Deus ardentes aquas producere possit?

Nam experientia docet, ipsum vinum ignem ardentem in sese continere, si acetum ab ipso separetur. Et Segregatio diuina non possit etiam separare ignem ab aqua, acetum eius remouendo? Ipsi quidem oculi nostri plus non largiuntur, quàm quòd Ignis habitationem suam in sulphure, hoc est, ligno habeat. Et tamen lapides ardentes, Magnalia Dei stupenda esse, demonstrant. Qui lapides ardere facit: is facit etiam feruere aquas.

Ex ardentibus ergo illis montibus, oculis nostris expositis, demonstrari potest, quòd similiter & intra terram multus einsmodi ignis sit, qui venas aquarum transfluentes feruefaciat, quæ postea ita calidæ extra-terram erumpant, & aliquandiu non refrigerentur: Hanc autem aquam similem ac talem ori inem sortiri, negandum est. Ipsa enim nec saporem, nec proprietatem, nec permixtionem illius terrenæ Ignitionis secum effert, sicut in multis alijs thermis deprehenditur, in hoc autem balneo Piperino animaduerti non potest. Ea enim per se aqua pura & clara est, nulli corpori adhærens, nec vllum saporem referens.

Notandum etiam est, quòd Deus mirando modo naturas has separârit, nec vnum alteri obstare & impedimento esse possit. Sol suum calorem retinet: suum frigus Luna, & tamen vtriusque sua in cœlo peculiaris Essentia est. Quòd si in cœlo: non vtique minus etiam in terra, frigida & calida Aqua, citra Essentiarum destructionem ex terra in auram erumpere possunt. Porrò ipsa etiam natura docet, quòd in herbis vis vrens &c. fit. Qui tamen ignis cùm sensibilis non sit, ad comparationem huc non faciet: Sed dicendum erit de sensibilibus. Negari quin etiam non potest, multos adhuc montes igniferos esse qui tamen Ignem nondum conceperunt. Sic mea ætate in Stiria propè Ebischvvald tempore autumni à pastoribus ignis succensus iuxta salicem fuit. à quo igne multa deinde prata exardescere cœperunt, ita, vt collecta numerosa plebe opus esset, quæ terram vertendo ignis progressum coërceret: An tamen is extinctus iam sit, satis non constat. Eodem modo etiam calidæ aquæ oriri possunt, quæ tamen non pro thermis: sed pro aliis calefactis aquis habendæ sunt.

Historia de Stiria pratis in consile.

Cæterùm vt balnei Piperini defectum & reditum intelligatis, ita attendite: Quicquid Deus creauit, id ad renascentiam destinauit. Sic per interitum senioris emergit iunius: adeóque cuilibet rei sua meta suus terminus præfixus est, quo gaudeat & exultet, nec amplius dominetur, siue ea bona siue mala sit. Exemplum. Lunæ Terminus quatuor septimanarum est. Eo exacto, renouatur, & tamen Luna vna est. Si Luna 4. septimanis senior fieret: ad eam malitiam ascenderet, vt Astra omnia opprimeret. Itaque si ad summum sui instituti ascendit, cogitur iterum descendere, & renouari. Sic cuilibet Creaturæ suus Terminus præpositus est, quem transilire ea non potest, siue bona siue mala sit. Quòd si Terminum suum vrtica transcenderet: quàm acris & vrens ea futura sit? Si rosæ terminum suum transirent: quis odorem illarum ferre posset? Tam bonis ergo, quàm malis Deus suam metam præstituit, ne quicquam æquo altiùs ascenderet. Id enim non conduceret. Sic & balneum Piperinum renascentiæ destinatum est, vt in æquali virtute perseueret, & æquo nec peior nec melior euadat.

Terminus rebus omnib. præfixus.

Hoc planiùs ita intelligite. Æstatem Deus ordinauit ad id, vt in ipso emergerent & æstiualiter viuerent omnia ea corpora, quę solis viribus subiecta sunt. Siccum æstate crescunt ordinatæ constellationes, herbæ & alia, & vnà cum eâdem iterum moriuntur. Idem & de thermis Piperinis iudicate, renascentem eius incipere in vere, & terminare in hyeme, adeóque cum herbis crescere & mori. Et sicut herbæ coguntur ab ortu Solis, vt ex terra enascantur: ita per potentiam & operationem Solis protruditur etiam balneum Piperinum, vt cum terrenis crescentibus prodire, & cum iisdem iterum interire cogatur, semine interim ipsius in terra relicto, quod tandem vi Solis ad priorem statum resuscitetur. Sed de ortu & generatione balnei Piperini hæc dicta sufficiant.

Thermæ piperinæ cur deficiant & renascantur.

CAPVT II.

De viribus & facultatibus Aquæ ac Balnei Piperini.

Balnei Piperini virtutum descriptionis, modus hic erit. Homo in se habet loca expurgationis

expurgationis (Emunctoria vocantur) per quę natura expellit aduersa & superflua. Hic multa impedimenta incidunt, ita vt in expellendo natura interdum infirmior sit. Ad hanc iuuandam medicina condita est. Iam loca quædam expurgationis sunt, ad cutem pertinentia. Vbi si Natura deficit, ei succurrendum est. Vbi enim ipsa expulsionem molitur, ibi opem ei prestare medicus debet. Sic ergo expellentes virtutes tantùm sunt purgantia. Quædam expellunt intrinsecus, vt Rhabarbara: nonnulla forinsecus, vt Thermæ. Hoc modo Piperinum balneum est purgatio extrahens ea, quæ Emunctoria elicere non possunt, idque vi per carnem & cutem, viribus suis similis Scammoneæ.

Natura infirmior medicina iuuanda.

Purgantia quot ordines.

Preterea scitis, multiplices herbas esse quæ & ipsæ forinsecùs purgăt, vt sunt *Cicatrisantia, Cantharides, Melaones, Flammula*. Quas virtutes & potentias herbæ hæ & simplicia habent, eædem huic quoque balneo assignantur. Vos ergo Doctores & Medicos in genere scire decet, quænam secundum duo puncta prædicta, per purgationes externas expelli debeant, vt ea huic balneo destinetis. Similiter & vis ac natura cicatrisantium probè cognoscēda est. Huius enim balnei virtutes simplicia cætera longè superant, & cum Quintâ Essentiâ probè conferri debent. De hoc ita dissero.

Compertum est vobis, calorem varias habere essentias seu naturas. Vbi calor sensibilis est, ibi insensibilem virtutibus longè superat. Secundò alius est calor Solis, alia operatio caloris fimi, alius calor ignis ex Ligno, alius calor cum operatione in igne lapidum &c. Adducemus exemplum. Massam quandam pone in vitrum, & hoc occlude, ac expone caloti Solis: putrefit in aliud. Colloca in calorem fimi, iam iterum digeretur in aliam putrefactionem. Si ad ignem lignorum posueris: iterum aliud experieris. Similiter & in calidâ aquâ, calido aceto &c. Cùm ergo vis caloris tam diuersimodè operetur, nec vnam semper eandémque digestionem producat: Concedendum vtique huius Piperini balnei calori esse, quòd operatio eius in attrahendo cætera Attractiua longè superet. Per essentiam enim caloris virtus Attractiua fortificatur, & in operatione tali nulla alia medicina ei æquiparari potest. Caloris ergo consideratio apprimè necessaria est, ac instar Arcani cuiusdam habenda.

Caloris natura multiplex est.

Notate præterea, alios etiam morbos esse, qui ad externas purgationes non deducuntur, vt sunt Podagra, Arthethica, contractio &c. vulnera & similia. Quibus de causis his talibus in balneo auxilium præstetur, ita obseruate. Virtutes omnes, quas subtilis Terpentina continet, in balneo piperino etiam inueniuntur. Hunc effectum causatur nec frigus, nec calor, sed virtus peculiaris alia, à Deo in salutem ægrotum congenita. Apparet enim ibi virtus luæ potabilis. Medicus ergo hoc casu medium morbum nec per purgationes internas, neq; per externas expellere potest: Sed is ad Arcana luæ Arthetica, quæ hic satis copiosa inuenitur, deducendus est. Multum tamen hic etiam operatur congenitus calor, qui mul-

Calor thermarum calori naturæ familiaris.

titudine suâ humano calori admodum familiaris est. Congenitus namque calor m... operatur, sicut calor gal... arum pullos excludit. Ex eodem calore etiam ve... es bombycini nascuntur. Sic calor virginum vel fœminarum decrepitorum ætatem prorogat. Quoniam ergo eiusmodi calor insitus est, aqua hæc Piperina insignis efficaciæ est, ... cognata sibi simplicia omnia, in quibus nullus calor sensibilis est, excedens.

CAPVT III

De attractu balnei Piperini, ac nominibus morborum ad thermas has spectantium, vel non.

HVius balnei operatio in aggressione morbórum, duobus modis perficitur. Primò extractione materiæ morbificæ: Secundò eiusdem consumptione. Pro his notate Exemplum. Veluti Magneti Deus suam virtutem indidit, vt trahat ferrum: ita his Piperinis thermis etiam vim attractricem contulit, extrahēdi ex lacertis corporis morbos eos omnes, qui chirurgiæ subiiciuntur. Hæc aqua est medicina, quâ chirurgus in omnibus desperatis morbis vti debet. Hoc est, si natura operationi non sufficit: facit id hoc balneum. Si quęras, cur? Ob vim magneticam. Itaque quod Deus admirabiliter adeò ordinauit: id lumen Naturæ capere non potest, sed id per se Arcanum ipsum testatur. Præterea adest etiam vis consumens, quæ quod attrahendo domari non potest, consumit. Sicut Ventus humores terræ, aut Sol fouearum aquas absorbet & exiccat: ita in hoc balneo materia quoque & fluxus morborum consumitur.

Balnei operatio duplex.

Sed ne obliuiscar piscinæ in *Siloa*, quam Angelus definitis temporibus commouit, in quam etiam qui primi ingrediebantur, sani euaserunt: scire conuenit, hoc loco ipsum naturæ lumen huic Angelo cedere debere. Potentia enim diuina naturalem explicationem omnem superat: Cuius manus quicquid attingit, id perficit. Deus namque naturâ superior est.

Piscina Siloa. &c.

Æger itaque, qui in hoc Balneo lauat, non vsitatum morem sectabitur, sed vsum suo morbo accommodabit. Nonnulli morbi diebus nouem vel decem finiuntur, quidam pluribus. Respiciendúmque est ad cuiusuis complexionem & naturam hominum, balneandi diligentiam vel negligentiam, lauantis proprietatem, & morbi conditionem. Postea æger de tolerando dolore animum obfirmet. Nam cùm materia in corpore clausa per poros exire nequit, cutis aufertor, vt exitus pateat. Tanta huius balnei potentia est. Insuper malitia & senium morbi non semper vnicâ viee (hoc est, vnâ ad balneum profectione institutâ) illicò extrahi potest, sed idem interdum denuò, ac tertiò quartóne repetendum est. Balneum enim sibi ipsi digestiuum est & syrupus. Quod maturat, etiam extrahi sinit. Plura in genere describenda non sunt, sed modo infra scripto procedendum.

De Morbis ad Thermas Piperinas spectantibus

QVælibet contractura, & membrorum contorsio, ex irâ, vino, colicâ, támque fœminarum quàm virorum.

Omnis tremor manuum pedúmque, ex vitio medullæ natus,aut ex irâ, vel intemperantiâ, vel refrigeratione neruorum & tendinum suscitatus,

Quælibet podagra & Arthetica, seu membrorum Arthritis, synouiæ se conferens, similiter & omnes dolores dorsi, coxendicis, &c.

Omnia lassa membra, cholericis familiaria, aut iis, qui durioribus se laboribus exercuẽnt, vt bauli, opifices, tabellarij, &c.

Omnia ex coagulatione tabescentiâ membra, vbicunque in corpore sint.

Omnes febres antiquæ, cumprimis quartanę quæ annosiores propter intempestiuè adhibita remedia contumaces factæ sunt.

Omnes affectus ad Icteritiam propendentes, & ex bile orti, cum interiorum Apostematum causâ.

Hi morbi interni præcipui sunt, qui balneis Piperinis commodissimè tolli queant. His adde duos palmarios alios, Paralysin & Diabeticam: quorum ea natura est, vt, si balneum tertiò renouetur seu renascatur, magnam inde vtilitatem percipiant.

Similiter & Mania,non tamen sine sequente consilio.

Prosunt etiam omnib. morbis muliebribus, eâ tamen ratione, quam in hoius libri fine apposuimus.

Faciunt etiam contra arenas, tam albas, quàm rubras. Item aduersus calculum in vrteribus impactum, addito tamen certo consilio. Itidem & omnibus malis renum & vesicæ, prodest, vt deinceps.

Iam sequuntur morbi Chirurgici.

OMnes morbi, qui intra cutem & carnem, vel in cute & carne vel abditi latent, vel manifesti sunt: vt sunt, macies, ariditas, syrones, pruritus, scabies, impetigines, & impuritates aliæ cum scabie & pruritu coniunctæ.

Hi quoque morbi ad chirurgiam pertineat, sed causam in internu positam habent.

TVmores & vlcera omnia sub crure enata, manantia & sordentia, aut pure quomodolibet fœdata.

Volnera aperta omnia, quæ foris crustâ intecta, interius cuniculis factis quoquouersùm serpunt.

Similiter omnia foramina vesicatoria, quæ contractura sequitur, aut quæ à remediis exasperata sunt.

Itidem manantes Syrones, cancer Esthiomenus, & fistula cum vlceribus pectoris.

Similiter & foramina sicca,tumida.

Hæ sunt virtutes,quæ in vulneribus & extrinsecus affluentibus morbis deprehenduntur.

OMnia vulnera, æquo maturiùs sanata, sine solida carne subnata.

Omnia vulnera suffocata, superiùs consolidata, interius adhuc caua.

Omnia vulnera malè curata, relictis officulis & fragmentis.

Omnes ossium malè curatæ fracturæ, ex arte non tractatæ & solidatæ,

Omnia membra luxata, ex articulis emota, aut per torturam elisa.

Membra, quæ post vulnerationem tabescunt, quocunque modo.

COntumacia omnia vulnera punctionum, telorum, glandium, tormentorum, medicationem non admittentia. Sic etiam telorum ramenta aut glandes intra cutem hærentes. His exitus paratur.

Grumosus omnis sanguis & concretus, à casu, contusione, plagis siue is exteriùs, siue interiùs hæreat, siue vetus, siue recens sit. Hunc enim resoluunt.

Omnia vel recens vel antiquitùs refrigerata membra. Frigus extrahunt,& natiuum calorem reducunt.

Sequentes morbi nonnunquam fouentur, nonnunquam minimè. Periti ergo doctoris consilio opus est.

Papulæ sine contractura & hydrargyro venenatæ. Similiter & Herisipila.

Hi morbi ad balneum Piperinum ducendi sunt.

Quælibet nimirum Lepra, excepta eâ, quæ ex Menstruis oritur.

Omnes hydropes, exceptis illis, quæ non ex Apostematis proueniunt.

Omnes prægnantes, & quæ morbis diuturnis cum Apostematis internis laborant. Etiam hi morbi, in quibus paralyseos signa apparent.

Omnes illi, qui papulas vel cũ vel sine contracturâ habent. Sic quibus sanguis ad caput ascendit.

Omnes, qui caduco affliguntur.

Omnes, qui ad profluuium ac diarrhœam propensi sunt.

Omnes, qui ad colicam ex irâ dispositi sunt.

Quilibet æger seipsum exploret, & in balneo hoc istum ordinem seruet, qui sequitur.

CAPVT IV.

Conditiones hæ ante omnia seruanda & tenenda sunt.

LAuandum est ad necessitatem vsque. Quòd si vna ad balneum profectio satis non sit, continuetur & iteretur eadem, quàm diu opus est.

In cibo & potu temperantia seruetur, nec crapulæ aut ebrietati vllo modo opera detur. Calendum est.& frigidâ non aspergenda. Caueatur etiam ventus. Lauans probè munitus sit vestibus, calceis &c. Vitetur libido, oe tali excessu virtus balnei diffametur.

Ordo in cibo & potu.

IN balneo generatim vitanda sunt allia, cæpe, raphani, sinapi, porrum, vinum sublimatum, pisa, lentes, pultes ex lacte, caseus, lac, & ex lacte parata, nisi recentia sint,caro ferina, nisi iusto tempore capta sit, caro porcina, caprina, & vetusta, feræ ac domesticæ Anates, anseres, columbæ seniores, salsi aut indurati pisces & carnes, tinchæ, murænulæ, anguillæ frixa, panis vetustior, panis bordeaceus, vinum mixtum, fortius, turbidum aut acidum. Cæteri cibi, vt salutares, admittuntur. Ordo ciborũ & potuum in balneo.

Ex aromatibus solum cinnamomum,crocus &

& Macis vsurpetur.

Quilibet etiam pro morbi sui conditione, maiorem minorémne sui curam agat. Qui autem & oblectationis causâ lauant, hi suo arbitrio linquuntur. Cætera necessaria addisci possunt ex iis, qui in balneis ministrant. Experientia námque quotidiana librorum consilio melior est:

Cuilibet etiam lauanti, etsi nulla aliâ medicina vtatur, prodest, si sub quamlibet aurorara tria Iuniperi grana ex aceto pro purgando sanguine deuoret. Post cibum sumptum, tam manè quàm vesperi etiam confert duo vel tria coriandri grana ex aceto vorare, vt ciborum euaporatio impediatur.

Balneantibus certus & præcisus horarum numerus designari non potest. Consilium enim id non à Doctoribus, sed à conditione morbi, tolerantiâ ægri, balnei robure, &c. petitur. Balneum suo modo operatur. Qui numerum obseruando, balnei naturam negligit, is malum peius reddit.

Multi morbi sunt, qui quotannis, interdum secundo, tertio, quartóue, &c. nouum balneum poscunt. His parendum est. Huius classis sunt defluxiones, Arthetica, podagra, & vlcera sordida manantia.

Consilium peculiare in vehementibus morbis adhibendum.

SIcut de regimine in vsurpando ligno notum est: ita hic sciendum, ordinationem talem etiam in balneo Piperino vsurpatam, insignes & stupendos morbos sanare, eos nempe omnes, qui ex defluxionibus oriuntur, sicut tam interni quàm externi morbi prœbent. Quæ mala per lignum & [illegible] iteram eius abstinentiam perfectè tolli non possunt, ea in hoc balneo plenè & perfectè abolentur.

Consilium bonum est, vt vesicula in cantharis decocta citra ipsius substantiam roborandi causâ administrari non intermittantur.

Consilium aliud pro morbis nonnullis, quo vtendum est, cum natura balnei ... est, quam vt illos ad perfectam curam deducere possit.

HVius generis sunt contractura, podagra, tabes membrorum, paralysis, vlcera corporis maligna, [illegible], & quæ ad vulnera referuntur.

In contracturâ tale est [illegible] lotionem, oleo vulpino, cum [illegible] de Galbano, vt Arnoldus docet, [illegible], manè & serò inunge pro consilio Medici tempore. Ita contracturæ sanantur. Vtile etiam est, paulò pòst iterum lauare.

In podagra similiter, aut cum Balsamo de Mumiis nostræ descriptionis. Prius autem quotannis bis in puncto ingressus nouilunij pro consilio Doctoris vena secanda est.

In tabe & paralysi postremò, post primam lotionem vtile est corpus illinire succo flammulæ aut luti palustris, cum additione cantharidum aut alterius attractiui. Cum illâ apertione balneum iterum ineundum est, vsque ad curæ finem. Sic curatur macilentus, Alopecia, & rimæ manuum pedúmque.

Ad sordida manantia vlcera post lotionem finitam vsurpanda sunt Emplastra & oppodeltoch, aut verum Apostolicon ac Diaquilon, quæ consolidant & claudunt ea, quæ balneum reliquit. Instituantur etiam venæ sectiones, purgationes, pro periti Medici consilio.

Ad arenam & calculos Lithontripon cum benedicta laxatiua ante ingressum balnei assumptum, arenas educit.

In Mania omnis materia ad caput compellitur. Secandæ ergo sunt pulsatiles, aut certum capitis aperiendum; aut quamlibet capitis partem cauteriis aperiendæ sunt.

Malè curata vulnera aperienda, eo modo, vt quilibet peritus chirurgus eorum naturam videre, & ita perfectè curare possit.

Explicatio Synonymorum Latinorum, in præcedentibus capitibus Vsurpatorum.

Sulphur est Liquor ardens.
Mercurius est corpus, in quo proprietates continentur.
Sal est, quod glutinat in vnum corpus.
Materia est res, quæ manibus sumitur.
Corpus est res, in quo virtus inest abscondita.
Species est aliquid per se.
Iliaster est prima materia ante creationem.
Magnalia sunt Opera Dei.
Arcanum, est principale, per experientiam cognoscendum.
Constellatio, est coniunctio inferiorum & superiorum.
Terminus est meta, cuiuslibet dominationi præfixa.
Operatio est actio, quam natura perficit.
Emunctorium est locus naturalis expurgationis.
Reubarbara, est purgatio bilis.
Cicatrisans, est res, vesicas excitans.
Melaones, sunt scarabæi Mediolanenses.
Flammula, est Ranunculus.
Simplex, est vnum per se.
Quinta Essentia est, quo Natura vltra gradum suum fortificatur.
Putrefactio est rei ad vltimam Essentiam corruptio.
Digerere, est rem in aliam Essentiam præparare.
Attractiuum est, quod naturaliter trahit
Podagra est Arthritis manuum pedúmue.
Artheticus est podagricus.
Contractio, est membrorum distortio.
Liquores mandibularum, sunt Oleum ex illis ossibus.
Ius potabilis est medicina, contra contracta membra.
Ius arthetica est medicina ad membra contracta.
In lacertis, hoc est, in cauitatibus carnis & corporis.
Erysipela, est malum simile pesti.
Balsamus de Mumiis, est medicina sumpta de carne.
Oleum vulpinum est linimentum vulgare.
Balsamus de Galbano est oleum ex tribus rebus compositum.

Cantharides sunt insecta aurei coloris

Alopecia est exulceratio capitis contagiosa, &c.

Lithontripon, Benedicta Laxatiua, sunt pharmaca officinarum.

Pulsatiles sunt venæ temporum

Cauterium est scientia seu remedium inustionis.

Centrum est initium in morbo.

Aperire est pandere seu patefacere.

Conclusio & Salus ad ægrotos.

QVandoquidem vos ægri cognouistis, quanta mala naturalibus viribus subinde contrauenіant, quanta itidem in arte impedimenta incidant, persuasum vobis iam hoc esse velim, id à prouidentia diuina in primo illicò initio ita constitutum esse. Vt verò ægri à seductione, quam propter intellectus imbecillitatem incurrunt, liberentur: sua pecularia composita, Deus ordinauit, ita vt in scaturiétibus aquis longè plures & perfectiores virtutes inueniantur, quàm in chartis hinc indè disiectis. Hoc considerantes illa visitate, & seposita leuitate cum Gratus vsurpate. Vale.

Finis septimæ partis Operum Theophrasti.

NOBILISSIMI, CLARISSIMI, ac probatiſſimi Philoſophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI

BOMBAST, AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM,

Tomus Genuinus Octauus,

E Philoſophicis verò Primus, continens Philoſophiam de Generationibus & fructibus quatuor Elementorum,

Recenter Latinè factus, & in vſum Aſſeclarum Nouæ & Veteris Philoſophiæ foràs datus.

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN OCTAVA PARTE
OPERVM PARACELSI CONTENTORVM.

PHILOSO-

PHILOSOPHIÆ AD ATHENIENSES,

Liber Primus,

THEOPHRASTI PARACELSI, BOMBAST, AB HOHENHEIM.

TEXTVS I.

Creaturę inf. ratæ omnes ex vno principio.

REATARVM rerum vniuersarum, quarum conditio caduca & fragilis est, principium tantum vnicum extitit. In hoc inclusa latuerunt creata omnia, quæ æther complexu suo continet. Res autem hæc ita intelligenda est, quòd creata vniuersa ex *Materia* vnà prodierint, non quoduis seorsim ex suâ priuatâ. Hæc communis rerum omnium materia *Mysterium magnum est*, cuius comprehensio nullâ certâ essentiâ ac ideâ præfiguratâ aut efformata sit, nec cum proprietate vllâ inclinet, coloris simul & elementaris naturæ expers. Quousque sese æther diffundit: eo vsque *Mysterij magni* orbis patuit. Et hoc *Mysterium magnum*, *Elementorum omnium mater*, & simul *aula vniuersarum stellarum, arborum & creaturarum carnalium* extitit. Sicut enim ex matre liberi prodeunt: ita ex *Mysterio magno* progenita sunt creata omnia, sensu tam prædita quàm orbata: velut etiam cætera omnia vniformiter. Adeóque *Mysterium magnum* vnica mater est rerum caducarum omnium, ex quo illæ natæ ac exortæ sunt, non successionis aut continuationis ordine, sed simul ac vnà, in vna creatione, substantia, materia, forma, essentia, natura ac inclinatione, prodierunt.

Mysterium magnum quod & quale.

Myster. magn. mater omnium rerum

TEXT. II.

TAle autem *Mysterium* fuisse illud, quod creaturæ quidem nulli simile apparuit, aut reipsa talis extitit, & tamen *prima materia*, ex qua mortalia & caduca vniuersa orta prodierunt, fuit: id alia intelligi ratione minimè debet, quàm vt videmus, *humanam vrinam ex aquâ, Aere, terra & igne gigni*, & tamen horum nullum esse, aut alterutri similem existere, sed tamen elementa omnia per generationem alteram indè emergere, & abire in generationem tertiam. Quanquàm enim vrina creatura sit, discrimen aliquod inter ipsam & hoc intercedat. *Mysterium enim magnum est increatum*, & à summo illo artifice præparatum. Huic aliud consimile nullum producetur: hec idem ad seipsum redit aut reducitur. *Sicut enim caseus denuò lac non fit: ita nec generatio eiusmodi ad materiam suam primam reuertitur.* Et licèt vniuersa quidem ad naturam ac conditionem suam pristinam reducantur tandem: non tamen ad *Mysterium* iterum redeunt. *Quod enim consumptum est, id denuo reduci minime potest.* Potest autem in hoc, quod fuit ante *Mysterium*, redire.

Vrina humana vnde fiat.

Mysterium magnū est increatum

TEXT. III.

POrrò, etsi *mysterium magnum* quidem sit rerum creatarum omnium, sensibilium simul & insensibilium: non tamen in ipsa formata fuerunt crescentia omnia, nec animalia, nec similia his alia: sed de illa ita statuendum est, quòd omnibus generalia mysteria reliquerit & attribuerit, hominibus nempè & animalibus mysterium seipsa secundùm formam suam propagandi, vnipedibus suam essentiam. Et sic exemplo simili cæterorum cuilibet mysterium peculiare ad formam suam priuatim producendam contulit. Ex eadem origine etiam surgunt mysteria, à quibus aliud produci potest, quàm mysterium primarium ordinauit. Nam stella (al. stercus) est mysterium scarabæorum, muscarum & culicum, &c. Lac mysterium est casei, butyri, & quæ his alia conueniunt. Caseus mysterium est vermiculorum, in ipso nascentium. Sic vicissim vermiculi mysterium sunt ipsius fæcum. Hac ergo ratione mysteria duplicia existunt: *Magnum vnum*, quod est *mysterium increatum*. Cætera, veluti nepotes, *mysteria specialia* vocantur.

Mysteriū mag. qui mat. r sit omnium rerum.

Mysteria sunt duplicia.

TEXT. IV.

QVandoquidem ergo ex *mysterio increato* caduca vniuersa orta & progenita esse constet: sciendum iam est, nullum creatum altero vel maturiùs vel seriùs, nec seorsim hoc illúdue, sed vniuersa simul & vnà producta esse. *Summum enim arcanum*, hoc est, ipsius creatoris bonitas res vniuersas in *increatum* creauit seu congessit, non formaliter, non essentialiter, non qualitatiuè: sed vnumquodque in *increato* latuit, veluti imago seu statua in ligno inexistit. Sicut enim hæc non conspicitur priùs, quàm superfluum lignum reliquum præsecetur, quo facto statua demum cognoscitur: ita & de *mysterio increato* noscendum est, quòd carneum seu sensibile, & insensibile, in separatione instituta, vtrumlibet nempe ad formam ac speciem suam rectè peruenerit. Hic enim segmentum nullum defluxit aut intercidit. Sed vniuersum in formam ac essentiam, & simi-

Creata omnia simul ac vnà ex Mysterio producta.

Creatoris natura.

& similia cessit. Nusquam autem omni seculo plastes in separando vsque adeò accuratus & industrius reperiri queat, qui simili artificio granum etiam minimum ac velocissimum, vtile facere, & in viuens quiddam formare valeat.

TEXT. V.

Mysterij & compositi remedij collatio.

HOc modo intelligi debet, non domum exstructam esse ex *mysterio magno*, nec collecta & congesta esse animalia, & postea perfecta: similiter etiam nec crescentia reliqua: sed veluti medicus cõpositum quoddã concinnat, multarum virtutum, quanquã vnica materia illa sit, in quâ nulla apparet virtutum illarum, quæ sub specie illâ delitescunt. Sic itaque cogitandum est, quòd omnis generis creaturæ, quæ æthere includuntur, in *mysterium magnum* congestæ ac coordinatæ sint, non perfectè quidem secundùm suam substantiam, formam, vel essentiam, sed secundum perfectionis subtilem aliam rationem, mortalibus nobis absconditam, quâ omnia in vnum includuntur. Nos etenim omnes ex caduco & mortali creati, nec aliter enati sumus, quàm procreatione Saturni, qui in separatione sui formas & colores omnes profert, quorum tamen nullum in ipso visibile apparet. Cùm ergo mysteria Saturni procreationes huiusmodi exhibeant: multò magis certè miraculum hoc *m sterium magnum* in se habebit, in cuius separatione aliena & superflua omnia resecta sunt, & tamen inane ac inutile nihil repertum est, quod crescens aliud, seu materiam idoneam aliam ex sese non producat.

Res vniuersæ qui in mysterio fuerint.

Saturni separatio qualis.

TEXT VI.

SCiendum itaque est, quòd per *mystery magni* dolationem seu cælaturam segmenta varia deciderint, & quædam abierint in carnem, cuius infinitę species & formæ: nonnulla in monstra maris, itidem varietate mirabilia: aliqua in herbas: non pauca in ligna: plurima in lapides & metalla. Quî enim Deus omnipotens ista sculpserit, duæ saltem artis viæ seu modi inquirentibus offeruntur. *Primum est*, quòd vitam & incrementum iugiter ordinârit. *Secundus*, quòd non vnica & vbiuis similis materia deciderit. Si enim ex ligno statua cælatur, ramenta amputata omnia lignum sunt. Hîc autem idem similiter non factum est: sed forma sua & motus cuilibet seorsim datus est.

Creatoris in mysterij exclusione ars duplex.

TEXT. VII.

HOc modo *mystery magni* operationem distributio secuta est, & à superfluis res diremptæ emicuerunt: ac simul ex ipsis quoq; amputatis superfluis alia & diuersa enata sunt. *Mysterium enim magnum* elementare non fuit: licèt elementa ipsa in ipso latuerint. Nec fuit carnale, etsi omnia hominum genera in illo comprehensa fuerint. Idem nec lignum fuit aut lapis: sed materia fuit talis, quæ mortale vniuersum, indiscretà & indistincta essentia sua complexa, in separatione postea vnicuilibet suam essentiam & formam priuatim indidit. Simile quid etiam circa cibum euenit. Quem si homo edit, ex ipso generatur caro, licèt carni is similis non fuerit. Si ipsum assumit putrefactio, indè generatur gramen, cui tamen nec ipsi similis antea fuerat. Quod ipsum multò magis in *Mysterio magno* verum erit. In Mysterus enim expressè liquet, aliud abiisse in lapides, aliud in carnes, aliud in herbas, & sic deinceps in formas varias ac infinitas.

Mysteriũ omnia fuit sed indiscretè.

Mysterij & cibi collatio.

TEXT. VIII.

SEparatione autem iam facta, & quouis in formam suam ac proprietatem reducto, ita, vt per se ac seorsim quoduis iam subsisteret: tũm demum *Materia substantialis* dignosci potuit. *Quod enim compactioni aptum fuit, id compactum est, reliquo* (quoad substantiam) *inani & raro manente.* Cùm enim compactiones fierent, compingi vniuersa æquabiliter minimè potuerunt, sed pars maxima inanis mansit. Sicut id non obscurè in aqua apparet: quæ si coagulatur, compacti certè moles seu quantitas exigua est. Simile fit etiam separatione elementorum. *Compactio* enim omnis facta est, *Lapides, metalla, ligna, carnes, & similia.* Cæterùm rarius ac inanius mansit, vnum quoduis scilicet secundum suam naturam, & planetarum proprietatem. Adeóque *Mysterium illud magnum* in compactione aliter se non habuit, quàm fumus, qui spatiosè & latè diffunditur. Sed in sese substantiæ multum non continet, præter exiguam quantitatem fuliginis. Cæterùm spatium, quod fumus occupat, purus putus aër est, sicut in separatione fumi à fuligine obseruari potest.

Compactæ vnde, & quotuplices.

Myst. & fumi collatio.

TEXT. IX.

GEnerationis omnis principium, *mater ac genitrix* fuit SEPARATIO. *Separatio enim, omnium maximum Philosophia miraculum est.* Quanquam de his altiùs hominibus philosophandum minimè sit, quàm captus mortalis ac ratio humana ferat. Cognitionis autem illius, quomodo talia fiant, ac facta sint, ista vt plurimum ratio est. *Acetum* nempe, *si commisceatur cum tepido lacte, heterogeneorum separatio incipit multis modis. Sic truphat* (al. traphat) *mineralium, quoduis metallum in suam naturam reducit.* Simile quid etiam in Mysterio fuit. Sicut enim tinctura argenti macerata: ita etiam *Mysterium magnum* penetrans, vnum quoduis in suam essentiam redegit, tanquam mirâ solertia vniuersa diremit & separauit, vt substantia quælibet debitæ suæ formæ daretur. *Magia verò ista, qua talem ingressum habuit miraculi singularis exstitit.* Quæ si diuinitùs fuit peracta per Deitatem, philosophando ipsam assequi minimè annitemur. Nec enim per hanc Deitas sese nobis patefacit. Si autem Magia ista naturalis fuit: certè oppidò mirabilis fuit, penetratione violentissima & separatione expeditissima admodum insignis, cui similem natura nunquam denuò dare aut exprimere possit. Ista enim dum suæ operationi vacauit, pars rerum ad elementa desciuit, pars alia in inuisibilia abiit, pars denique in vegetabilia facessiuit: quod ipsum certè pro miraculo planè singulari ac summo habendum merito est.

Separatio principiũ est omnis generationis. Aceti vis & natura. Truphat.

Magia qualis mysteriũ Magnũ direxerit.

TEXTVS X.

CVm ergo *mysterium magnum* tali essentia & Deitate cum additione potissimi æterni plenum esset: ante creaturas omnes SEPARATIO incepit.

Separatio prior fuit rebus creatis.

incepit. Hâc exordiente, postea creatura quælibet in sua maiestate, potentia, & libero arbitrio emersit & emicuit: quo statu omnia etiam deinceps vigebunt, vsque ad rerum vniuersarum finem, hoc est, vsque ad *magnam illam messem*, quà vniuersa suis fructibus prægnantia erunt, & fruges demessæ in horreum conuehentur.

Messis, finis rerū a mysterio producta.

Messis enim sua frugis finis est, nec quicquam aliud, quam corporalem destructionem rerum omnium designat. Quarum etsi quidem numerus propè infinitus sit: vnica tamen saltem messis est, in qua creationis vniuersa metentur, & in horreum colligentur. Nec minùs admirabilis erit hæc messis, rerum omnium finis, quàm stupendum fuit in principio ipsum *mysterium magnum. Quanquam liberum etiam arbitrium rerum, mutuæ affectionis & destructionis causa sit.* Nihil enim existit sine amicitiâ vel inimicitia. Et liberum arbitrium in virtutibus tantùm viget ac versatur: amicus verò vel inimicus in operibus. Quæ ad separationem nihil attinent. Illa enim sequestratrix est, quæ suam cuilibet formam & essentiam confert.

Sympathia & antipathia rerum mutationis causa.

TEXTVS XI.

Elementa primò orta ex separatione mysterij. Ignis qualis. Aer qualis. Aqua. Terra. Terra a columnis Archaltis sustinetur.

IN Exordio autem *mysterij magni separationis omnium* prima prodiit *separatio elementorum*, ita vt ante cętera omnia elementa in actum & essentiam suam eruperint. Ignis factus est cœlum & firmamenti cista. Aer factus est inanitio, in qua nihil apparet ac conspicuum est, eum locum occupans, vbi nulla substantia aut materia corporalis locata subsistit. Is cista seu claustrum est Fatalium inuisibilium. Aqua in liquorem abiit, & sedem sibi circa centri alueos ac cauitates intra elementa cætera & æthera occupauit. Hæc arca est Nympharum, & monstrorum maris. Terra in tellurem coagulata est, quæ à cæteris elementis minimè sustinetur, sed à columnis *Archaltis* fulcitur, quæ mira Dei magnalia sunt. Terra autem arca est crescentium, quæ ex terra autem arca est crescentium, quæ ex terrâ aluntur. Huiusmodi autem separatio principium fuit creaturarum omnium, & prima distributio cùm harum, tum etiam aliarum.

TEXTVS XII.

Ignis separatio & eius species. Stellæ secundæ ex secundâ separatione ortæ.

ELementis hoc modo in suam essentiam productis, ac à se inuicem ita diremptis, vt suo quoduis loco seorsim subsistens, nec alteri incommodaret: *separationem primam insecuta est secunda, quæ ex ipsis elementis processit.* Sic vniuersum, quod in igne latuit, in cœlos transformatum est, pars quidem eius vna velut in arcam seu claustrum, pars altera ex isto prodiit, sicut flos ex caule emergit. Hoc modo stellæ, planetæ, & quæcunque firmamentum continet, enata sunt. Enata autem sunt ista ex elemento, non veluti caulis cum floribus ex terrâ crescit: (Hi enim ex ipsa terra crescunt) sed astra ex cœlis producta sunt per solam separationem, sicut flores argenti ascendunt, & se separant.

Stellæ quomodo cœlo productæ.

Ideò firmamenta omnia ab igne separata sunt. Et priusquam ab igne firmamentum separaretur, vniuersum id vnicum elementum ignis exstiterat. Sicut enim in hyeme arbor, tantùm arbor existit, at incumbente æstate eadem arbor, si separentur ab eâ separanda, folia, flores & fru-

ctus (Hæc enim ipsius messis & separationis tempus est) protrudit: ita similis omnino messis in magni mysterij separatione, quæ se diutiùs continere aut differre minimè potuit, intelligenda est.

TEXTVS XIII.

Aeris separatio & eius species.

SEparationi elementorum successit separatio altera ex aere, eodem tempore & puncto cum igne facta. *Omnis enim aer in omnia elementa prædestinatus est.* Non verò is quidem in reliquis elementis permixtionis more modoq; inest: sed omnifaria assumit in omnibus elementis, & eadem occupat. Nec occupat id, quod antea obsessum est. Nulla etiam permixtio elementorum iuncta vel vnita mansit, sed vnumquodlibet elementum in proprium suum arbitrium secessit, cùm reliquis nihil quicquam iunctum aut coniugatum. Postquam verò elementum hoc modo à cæteris ex mysterio magno secessit, ex ipso illicò distributa sunt *fata, impressiones, incantationes, superstitiones, maleficia, somnia, diuinationes, sortilegia, visiones, apparitiones, fatacesti, melosinæ, spiritus, diemea, durdales, & neufarent.* Et à facta separatione prædictorum cuilibet propria sua sedes præfinita, & essentia peculiaris prædestinata est. Vnde per se inuisibilia quidem, in nobis autem sensibilia facta sunt. Nullum enim elementum à supremo arcano subtilius creatum est ipso aëre. *Diemea* in duris saxis habitant. Tales enim cum aere in vacuitatem creabantur. *Durdales* in arbores secesserunt. Separatio siquidem ipsorum in substantiam huiusmodi facta est. *Neufarent* in aëre terræ, seu in poris terræ habitant. *Melosinæ* in humanum sanguinem diuerterunt. Separatio enim ipsarum ab aere facta est in corpora & carnes. *Spiritus* distributi sunt in aërem, qui in chao subsistit. Cætera vniuersa in peculiaribus locis aëris sunt ac versantur, vnoquolibet definitum sibi locum occupante, & ab elemento aeris separato, ita, vt tamen in ipso habitet necessariò, nec locum illum mutare queat.

Diemea in lapidibus habitant. Durdales Neufarent Melosinæ.

TEXTVS XIV.

Aquæ separatio & eius species.

PEr separationem autem elementorum, Aqua ad locum, ab arcano sibi prædestinatum, segregata est. Hoc pacto vniuersum, quicquid scilicet in ipsius elementari virtute & proprietate delituit, separatione altera plenius segregatū fuit, ac aqua in multa specialia mysteria, quæ vniuersa ex elemēto aquæ suam matricē desumpserunt, diuisa est. Pars quædā per separationē istam in pisces, eorūq; formæ & species multiplices, desciuit: pars aliqua abiit in carnea animalia, nonnulla in *salem*: haud pauca in plantas marinas, veluti *corallos, trinas & tetrones*. multa in monstra maris contra omniū elementorum modum cursumq; naturalem: non rara in *Nymphas, Syrene, Dramas, Lorind, Nesdet*, aliqua in creaturas rationales, æternum quid in corpore suo ferentes, & seipsas propagantes: quædam denique, quæ totaliter emoriuntur: quædam quæ cum tempore demum separantur. Perfecta enim separatio elemēti aquæ plenè nondum facta est. Magna etenim messe inundante seu appetente, quotannis noua crescentia in elemento aquæ emergere possunt. Et separatio quidem ista facta est in puncto separationis cæterorum

Coralli, trina, citrones plantæ maris. Nymphæ. Syren. Dramæ. Lorind. Nesdet.

elementorum, diei vnius penso, & sequestrationis motu. Adeoque ista ratione res quælibet in aqua degens, in puncto momentoque simul & vnà per separationem creata & patefacta est.

TEXTVS XV.

Terræ separatio & eius species.

Similiter etiam, cùm elementum terræ à reliquis seiungeretur, terrena *separatio* facta fuit, *separatio* scilicet *rerum omnium, quæ in vel ex terra oriuntur, aut ortæ sunt.* Quatuor enim elementa per omnia similiter in *mysterio magno* tempore primæ creationis delituerunt. Eadem similiter etiã ac in puncto vno diuisa fuerunt. Pariter porrò diuisa illa quoque sunt in sese inuicem, per separationem secundam, quæ elementaris vocatur. Et per separationem huiusmodi elementarem ex terræ elemento secreta sunt *sensibilia & insensibilia, æterna & non æterna,* vnoquolibet peculiarem suam essentiam & liberum arbitrium sortiente. Quicquid enim inibi naturæ ligneæ fuit, id factum fuit *lignum.* Secundum abiit in metallicas mineras: tertium in *marcasitam, talcum, bisemutum, granatum, cobaltum metallicum, pyriten,* & alia plura: quartum in *gemmas* formæ ac speciei multifariæ insuper & in *lapides, arenas, & calcem:* quintum in *fructus flores, herbas, & semina:* sextum in *animalia sensibilia, quorum alia æternitatis consortia sunt, vt homines, alia eiusdem expertia, vt vituli,* &c. Quorum species & differentiæ plurimæ numerari possunt: in terreno enim elemento multò plures species separatæ sunt, quàm in reliquorum vllo alio. Per seminis enim medium, & duorum, patris scilicet & matris congressum omnia propagata sunt: quod in cæteris elementis similiter ordinatum ac prædestinatum minimè est. Hic enim & *Gnomi* sunt, & *Syluestres,* & *Lemures:* quorum alij ad montes, alij ad syluas, alij ad noctē solam destinati sunt. Quin & gigantes in tertiam generationem separati sunt. Sunt etiam distributæ magnæ essentiæ, velut & stupenda miracula inter homines, pecora, & crescentia omnia, quod cuilibet Philosophiæ intellectu difficile est, adeoq; præter naturæ seriem modumque fieri putatur.

Mineralium differentiæ.

Terrena per semē propagantur Gnomi, Syluestres, Lemures. Gigātes vnde orti.

TEXTVS XVI.

Postquam, vt dictum est, à principio rerum elementa quatuor à se inuicem separarentur ex materia vnica, in qua tamen complexio & essentia ipsorum nōn inerat: *Complexiones & natura per separationem illam emerserunt. Calidum* itaque ac *siccum* in cœlos abiit ac firmamentum, quolibet in suam proprietatem fatiscente. *Calidum* & *humidum* in aërem secessit, ex quo calidum & humidum inuisibiliter separata sunt. *Frigidum* & *humidum* in mare, & huic finitima, descruit. *Frigidum* & *siccum* in terram & terrena omnia degenerarunt. Sed & contraria ex elementorum separatione orta sunt, quæ suis elementis similia haudquaquam apparent. Huius census est *calx*, quæ naturæ suæ respectu ignis non est, etsi ex igne oriatur. Cuius hæc est causa, quòd dissolutio in separatione elementi à natura ignea nimis longè desciuit. Ignis enim in se & frigidum & humidum continet. Ignis siquidem quadruplex est. Sic pariter & colores ab igne non semper sibi similes exibunt. Alius enim ignis colorem facit album & lazurium. Ignis siccus facit rubrum & viridem. Ignis humidus facit cinereum & nigrum. Ignis frigidus facit croceum & rubrum. Hæc etiam de causa procreatio vna altera etiam calidior est, quia nempe ignis vnus altero plùs minùsue graduatus fuit. Nec enim vnicus tantùm & simplex ignis fuit, verùm aliquot centeni extiterunt, quorum tamen nullus cum altero gradum habuit. Vnius cuiuslibet ergo procreatio, veluti ordinatum quoddam mysterium, ex suo certo subiecto facta est.

Complexiones quomodo natæ.

Calx est ex igne, nec tamē naturæ ignea.

Ignis quadruplex.

Ignis diuersi gradus.

TEXTVS XVII.

Porrò nec ipsa aqua vnius speciei complexionem sortita est. Infinitæ enim aquæ in isto elemento delituerunt, quæ tamen aquæ verè omnes fuerunt. Philosopho cognoscibile non est, elementum aquæ tantùm ex se frigidū & humidum esse. Centies enim frigidius est, & non humidius, ac insuper non tam ad caliditatem quàm frigiditatem referendum. Nec enim elementum aquæ tantùm viuit vigétue in frigido & humido vnius gradus: sed ne in solidum quidem vnius gradus existit. Aquæ quędā fontes sunt, & hi multiplices. Nonnullæ sunt Maria: quæ iterum plurima & diuersa. Aliquæ sunt riui & flumina, quorum nullum alteri assimile est. Elementa quædam aquea in lapides ordinata sunt, vt sunt berilli, crystalli, calcedonij, amethisti. Quædam abierunt in plantas, vt corallus carabe: nonnulla in chamum, vt liquor vitæ: haud pauca in terram, vt liquor terræ. Et hæc sunt elementa aquæ, sub specie tamen multiplici. Nam quæ ex terra excrescunt à proiectò semine, hæc ipsa quoque ad elementum aquæ referuntur. Sic quæ carnea fiunt, vt nymphæ, ad elementum aquæ etiam referuntur. Etsi verò hoc casu elementum aquæ in complexionem aliam transmutari intelligatur: naturam tamen ipsam elementi, ex quo prodiit, nunquam deponit aut transgreditur. Quicquid enim ex aqua est, id denuò aqua fit. Sic quod ex igne est, iterum ignis fit: quod ex terra, fit terra: quod ex aëre, fit aer.

Aquę complexiones variæ.

Aquarū differentiæ.

Nymphæ.

TEXTVS XVIII.

Pari omninò ratione etiam de elemento terræ sciendum est, quòd omnia, quæ ex terra constituta sunt, eiusdem naturam quoque retineant. Et licèt liquores mineralium quidem oro igne habeantur, ignis tamen illi minimè sunt. Nec enim sulphur ideò ardet, quòd ignei elementi sit, Frigidum namq; æquè ac calidum ardet. Et quod ardendo cinerescit, id nōn elementum ignis est, sed est ignis terræ. Et ignis iste pro ipso elemento habendus non est. Nec enim elementū est, sed est tantùm consumptio terræ, aut ipsius substantiæ. Aqua enim non minùs ac aliud quiddam ardere, ac ad conflagrationem deduci potest. Quæ si iam ardet, tunc is est ignis aqueus. Præterea quòd ignis terræ vrat & inflammet, non ob id illicò is igneus censendus est: etsi huic is quodammodo similis sit. Philosophus enim simplex & sensualis est, qui elementum denominat secundum id, quod sentit. Quin potius ita cogitandum est, elementum ipsum longè aliud,

Liquores mineralium quid sint. Sulphur cur ardeat.

Aqua est conflagrabilis.

Philosophia de rebus denominat.

gè aliud, quàm talem ignem existere. Nam quâ de causâ: non omne quod humectat, est elementum aquæ. Nam & elementum terræ in aquam redigi potest, & tamen terra perpetuò manet. Eodem etiam modo, quicquid in terra est, elementi terræ est. Existit enim ac noscitur ex proprietate eius, ex quo prodiit, aut cui simile apparet. Silex durus & calcedonius ignem ex se emittunt. Ignis iste non est ignis elementalis, sed fortis expressio in magna duritie.

Terra in aquas reduci potest.

Silex & calced. ignem emittunt.

TEXTVS XIX.

AEris elementum plurimas in se procreationes continet, quæ tamen omnes merè aer sunt. Et compertum hoc esse debet cuilibet Philosopho quod nullum elementum ex se procreet aliud, quã quod & quale ipsũ per se est. Simile enim perpetuò ex simili producitur. Sic ergo, cum aer sit inuisibilis, visibile nihil ex se progignere potest. Pariter etiam, cùm sit impalpabilis, palpabile nihil producit. Itaque (vt sic dicam) melosiniat. Et si verò id ab aere, imò ipse aer sit, nõ aliud: coniunctio tamẽ fit in elemẽto alio, quod est terra. Hic enim coniũctio fieri potest ex aere ad hominẽ, sicut in maleficiis & incãtationibus omnibus accidit per Spiritus. Idémque hic iudicium est, quod de Nymphis. Quæ etsi sub elementi aquæ censu contineantur nec quicquam aliud sint liberè tamen cum terrenis congredi, & cum illis generare possunt. Similis compactiõ enascitur etiam ex aere, quæ visibilis & tangibilis exstat: non tamen vt procreatio quædã primæ separationis, sed tantũ vt consequentia. Sicut enĩ Scarabęus ex stercore oritur, sic monstrũ ex aëreo elemẽto formã corpoream assumere potest cũ aëreis sermonibus, cogitationibus, & factis, per commixtionem cũ terreno factam. Et tamen huiusmodi miracula & consequentiæ in aerem postea iterum satisfciunt, velut & Nymphæ in aquam reuertuntur, non secus ac homo putrescendo in terram redigitur & absumitur, quia ex terra ortus est.

Simile simile procreat.

Melosinæ quid.

Nymphę quid.

TEXTVS XX.

HOc ergo modo per magnam separationẽ procreationes, vna nempe subinde ex alia, enatæ sunt. Ex procreationibus autem istis generationes aliæ emerserunt, quæ suum in istis procreationibus mysterium habent, non quidem vt separatio in simili formâ prædictorum, sed velut error, aut abortus, aut excessus. Tonitru oritur ex procreationibus firmamenti, quod ipsum ex elemento ignis constat. Et est tonitru velut messis syderis in isto temporis puncto, quo tonitru maturuit ad agendum pro natura suâ. Tempestates autem magicæ, ex aëre oriuntur, & in aërem iterum desinunt: non quòd illas ipsum elementum aeris gignat, sed potiùs aeris spiritus. Quædam corporaliter ab igne concipiuntur, velut gnomi ex terra. Similiter & stercora ex hominibus & pecoribus oriuntur, non ex terra. *Lorind* emergit ex naturalibus aquæ, nec tamen ab aqua est. Ex ista abundantia aut errore vel nelle multa alia quoque gignuntur. Ex impressionibus enim nascuntur *homines distorti*, *vermes*, & generationes his similes plures. Ex *fatalibus* tempestatibus oriuntur infectiones regionũ, pestes, *annona caritas*. Ex *stercoribus* nascuntur *scarabęi*, *erucæ*, & *daini*. Ex *Lorind* colligitur vel intelligitur prophetia istius regionis, quod veluti præsagium quoddam est rerum futurarum, stupendarum, rararum ac inauditarum.

Tonitru vnde.

Lorind vnde generetur. Vermes vnde. Pestilentia &c. Insecta vnde. Laini. Lorind quid præsagiat.

TEXTVS XXI.

VElut ergo triplicem separationem ex mysterio in triplices formas factam iam percepimus: ita similiter separatio 4. & vlt. seu omnium postrema nunc quoque intelligenda superest. Post hanc enim alia nulla fit. Tum etiam cæteræ peribunt, nec mysterium amplius manebunt. Per istam enim res omnes ad primum suum principium reducuntur, solumque manet id, quod ante *mysterium magnum* exstitit, & æternum est. Id verò non ita accipi debet, quasi ego in aliquid conuertari, aut quasi ab vltima separatione aliquid ex me fiat, nisi per mortem. In nihilum enim redigor, velut ratione ortus, ex nihilo prodij. Et cùm ad suum principium vniuersa reuertantur: qua ratione id fiat, noscendum est. Quando in nihilum veniuntur, tunc in suo primo consistunt. Primũ enim in principio inquiri debet. Quid verò id sit, quod in nihilum abeat, vnũ ex arcanis putandũ est. Anima in me quę habitat, ex aliquo facta est. Vnde non in nihilũ abit: quia scilicet ex aliquo condita est. *Sed ex tali nihilo nihil fit, nihil generatur.* Effigies, in tabulam depicta, cũ adest, ex aliquo certè facta est. Nos autem non ita ex quodam, velut imago, in æthere constituti sumus. Hoc quare? Quia ex *mysterio magno* prodimus, non ex *procreato*. Itaque in nihilum reuertimur nos. Et imago si spongia abstergatur, dum nihil sui post relinquit, tabula ad priorem suam formam redit. Sic nimirum creaturæ vniuersæ ad statum suum primæuum, hoc est, ad nihilum redigentur. Vt autem sciamus, qua de causa corpora omnia in nihilum redire debeant: statuendum est, id fieri propter æternum, quod in corporibus rationalibus viget. Et vltima huiusmodi separatio est vltima materia. Ibi enim multæ procreationes, permixtiones, conuersiones, transmutationes, alterationes, & similia alia fiunt, quæ omnia cognoscere non est humani captus.

Separatio quarta qualis sit.

Ad suum principiũ qui omnia reducantur. Hominis & imaginis discrimen.

Hominis & tabulę comparatio.

Materia vltima mirabilis.

TEXTVS XXII.

POrrò quemadmodũ per Philosophiã constat, quòd omnia illa, quæ caducæ seu mortali rei auxiliaria subueniunt, cùm ipsa æquè quoq; mortalia sint, nec quod diuisum est iterũ coniũgi possit, veluti lac, quod coagulatum semel, integritati suæ denuò non restituitur: ita philosophandũ nobis pariter est, quòd *mysterium magnũ* in id non redeat, ex quo processit. Vnde statui debet, creaturas omnes picturam esse summi arcani, adeoq; nihil quicquã aliud, quã illitum parieti colorem. Sic enim sub æthere versamur, vt vnum æquè ac alterum destrui & in nihilũ verti possit. Velut enim imaginis tabula destructioni & conflagrationi obnoxia est: ita pariter etiã *magnum mysteriũ*, & nos cum ipso. Et sicut res vniuersæ creaturarum cum ipso mysterio pereant, absterguntur, & minuuntur, veluti sylua quędã, quæ in exiguam cineris molẽ deflagrat, ex cinere autem parũ vitri conflit, vitrũ porrò in paruum berillum, & berillus in ventũ abit: eodem modo nos quoq; cõsumemur, ab vno transeuntes in aliud, donec nostri nihil amplius supersit. Qualis

Lac coagulatum ad se nõ redit.

Creaturæ sunt picturæ magni arcani.

Cupressus ex paruo grano.

Granũ est terũ principiũ: berillus finis.

enim ortus creaturarum: talis earundem interitus. Et si ex paruo grano *cupressus* enasci potest: eadem certè in tam exiguam molem redigi potest, quàm paruum fuit primum illud granum. Granum enim & berillus similia sunt. Et sicut à grano est principium: sic in berillo finis. Hoc itaque modo separatione facta, ac vnoquolibet ad suam naturam, seu primum principium, hoc est, *nihilum redacto*: tunc intra æthera nihil amplius est inæterni, sed sine fine. Id enim ex quo inæternum existit, ibi multò latiùs vigebit quàm ante creaturarum initium. Nec enim fragilitatem in se aut mortalitatem habet. Et sicut vitrum per creaturam consumi non potest: ita nec æterna illa essentia per æternum in nihilum redigi potest.

TEXTVS XXIII.

CVm ergo separatio postrema creaturarum omnium dissolutio sit, vnumque subinde post alterum consumatur & pereat: ex isto iam istarum rerum tempus cognoscitur. Post generationem enim creaturarum, in ipsis nullus interitus fit. Semen enim rei veteris pereuntis locum supplet. Et hoc modo æternum quid etiam in mortalib. sine interitu apparet, per renouationem seminis alius, quod Philosophus ignorat. Nullum enim semen, æternum admittit seu constituit. Sed tamen putrefactionem: quando quod æternum est, ad æternum recipitur. Et hoc respectu solus homo ex creatis omnib. æternum in se continet cum mortali iunctum. Quandoquidem ergo dictâ ratione *mortale & æternum* coniunguntur: cognoscendum est, quòd mortale stomacho essentiam præparet, & corporis meritum sustineat. Quod vna hàc ex causa fit, quòd hominis æternum æternum viuat, mortale autem fragiliter emoriatur. Itaq; vt corpus, ita etiam æternum quod ab illo corpore prouenit. Adeoq; hæc res toti Philosophiæ stupenda obuenit, quòd mortale dominetur, quasi & imperet pro suo nutu ipsi æterno, & hoc adeò ab ipso homine dependeat. Is ergo hoc pacto sui æterni plus consors est, quàm iste, à quo huminis mortale simul & æternum manauit. Vnde etiam colligi potest, quòd mortalia creaturarum vniuersarum simul habitent, rationale nempe & irrationale, vno alterius vsui subinde succurrente, & quòd in mortale æternum insertum sit, hæcq; ambo simul inhabitent. Vnde Philosophia docet, ea omnia quæ simul ac vnà habitant, *sine dissidio & bello, sine dolo & fraude, sine bono & malo*, destrui & consumi non posse. Quod tamen fit, si vnum alteri aduersatur. In illis autem, in quibus æternum non habitat, iudicium non reperitur. Ea verò, in quibus æternum est, iudicio non carebunt. Constitutà itaq; hoc modo discordia, vnum æternum alteri omnino rationem & debitorum pensationem reddere cogitur de istis, quæ vnum alteri intulit. Cùmq; recompensatio spectet ad æternum: à mortali non suscipitur illa. Etsi enim corpora sese inuicem ferant & concilient: tamen si hic aliquid superest, id æternum est. Itaque solum æternum in nobis iudicatur. Et dum vnũ ab altero rationem exigit, mortalia omnia, quæ æternum in se gerunt, emori coguntur, ita vt solum æternum supersit, sine concursu corporis. Ita iudicium completur. Illud enim solum æternũ est, nec eius plus est, in vltimo interitu omnis mortalis. Quòd si ergo, quæ æternũ in se complexi erant, ita interierunt: nihil remanet aliud, quã quod per se æternũ fuit, & mortale aluit auxitq;. Quod enim nihil prodest, id in creatura nõ manet. Propter solum enim æternum cætera adsunt. Hinc etiam fit, vt vnà cum isto, quod æternum in se habuit, omnia, quæ illud sustentarũt, simul pereant, & emoriantur. Solum verò æternum superest. Ex quo patet rerum corporalium finis, ad nihilum, in quod omnes res delascũt. A suà enim essentià separantur in nihilum, hoc est ab aliquo, in nihilum. In homine autem perfecta separatio, hoc est, æterni à mortali, desideratur. Hic enim liquet iudicium, quod vniuersis, quæ intra æthera continentur, fragilitatem rerũ denuntiat. Et si ratio nulla propter fragile fieret, interitus in creaturis nullus esset, sed omnia forent æterna. Cuius tamen causa hoc vnica est, quia nempe nos mortales in iustitia non habitamus, nec recta inuicem iudicia ferimus, nec iudicandi æterni potestatem accepimus. Hæc enim competit æterno. Quod fieri cùm opus sit: necesse est nos omnes cogi & conuenire. Ita rerum omnium interitus reperitur.

Mortalia quæ æterna

Nemo æterno consors.

Destructio à cõmatis.

Destructi omnis quæ obnoxia.

TEXTVS XXIV.

CVm ergo dictum sit, ex *mysterio magno primo* omnia creata esse, & similiter interire: consequenter iam, mysterium magnũ aliquod existere euidens est. Hoc nihil est aliud, quàm, si ex verbo domus aliqua exstrueretur. Vbi res ita intelligenda venit, quòd soli supremo illud adiaceat, sicut homini possibile est, ignem prolicere, vbi ignis non est, ex non igne. Silex enim ignem non habet in se, licèt ignem ex se emittat. Noscendum itaque est, in *mysterio magno, mysteria prima* omnia latuisse & inexstitisse, modo triplici, respectu vegetabiliũ, elementariũ, & sensibiliũ. At vegetebilia fuerũt, multa centena, multa millia. Genus enim quoduis in mysterio magno suũ singulare habuit. Sed ad elementa, tãtùm quatuor fuerũt. Hæc enim quatuor tantũ principia habuerunt. Homines autem sexcenta. Habuerunt enim aliud *loripedes*, aliud *cyclopes*, aliud *gigantes*, aliud *mechili*. Similiter etiam qui habitant *in terra, in aëre, in aqua, in igne*. Sic etiã crescentium genus quodlibet mysterium proprium suũ in *mysterio magno* habuit, vnde multifaria creata emerserũt, Quot enim arbores, quot homines, tot etiam mysteria. Et tamen æternum solum dominatur in homine, & vniuerso eius mysterio, nec in vno magis quàm altero. In *mysterio magno* nullũ genus fuit, quod non infinitè formaretur & coloraretur, vno subinde ab altero diuerso. Quæ tamen interire omnia debent. Quid verò indè porrò fieri possit, id dicere nos supersedemus. *Nouum enim mysterium magnum impossibile est* nisi id multò mirabiliùs, fiat, quodque propter admirandam sui naturam speculari satis nequeamus.

Mysterij magni dignitas. Res triplices ex Mysterio. Mysteriorum infinitas.

LIBER SECVNDVS.

TEXT. I.

CVm ergo aliquid fuerit, per quod in separationem perueniens, res omnes creatæ prodierint: principiò discrimen aliquod

Deorum creantiū differentia.

quod tenendum est Deorum, idque huiusmodi. Quandoquidē ergo creata diuisa sint in *æternū & mortale*: huius causa est, quòd alius creator extiterit mysteriorum, non summus & potissimus. Summus enim iste iudex esse debet & castigator vniuersarum creaturarum, qui cognoscat, quantū illis concessum sit, scil. vt agant vel bonū, vel malum, ex ipso licèt non natum.

Homo ad malitiam inclinat.

Præterea creata ad malitiam semper stimulantur potius ac instigantur, compelluntúrque per astra, per fatum, & per infernale: cum tamen si creata ex ipso summo produxissent, fieri minimè posset, vt in proprietates illas malitiæ vel bonitatis cogeremur, sed liberâ per omnia voluntate frueremur, sine impulsu tali: cū interim tamen creatura sapientiæ tantum non habeat, vt bonū malúmve cognoscat, aut æternū ac mortale intelligat. *Multi enim fatui sunt & amentes, vixq́; millesimus quisque sapit: ac plerique sunt falsi Prophetæ. Doctores mendaciorum, Magistri inscitiæ*, qui pro creaturis præcipuis apertè habentur, quales tamen non sunt. Causa rei euidens hæc est, quòd creaturæ tales simus, qui à Magistris bonum perfectum non accipimus, sed à mortalib. Diis præcipuè conditi sumus, qui in *mysterio magno* aliquid quidem potestatis habuerunt, & tamen ab æterno in iudicium sibi & nobis positi sunt.

TEXT. II.

Elem. 4. matres, rerum omniū.

IAm si, vt per separationem cognitum est, ex solis quatuor creata vniuersa constare & prodire opus fuit: quatuor ista omnino matrices creaturarum omnium erunt & elementa vocantur. Et licèt creatum quodvis quidem adhuc elementum sit, aut elementi portionem habeat: id tamen instar elementi se non habet, sed instar spiritus elementi. Tum etiam nihil citra elementum subsistere potest. Præterea nec ipsa simul elementa stare queunt. Res siquidem nulla est, quæ in elementis consistat vel quatuor, vel trib. vel duob. sed elementum vnum seorsim existit, & creatum quodvis vnicum tantum elementum habet. Mera illa cæcitas est, eorum, qui *Humidum* pro elemento aquæ, aut

Elementū quid sit.

Ignem pro elemento ignis habent. Non enim secundum corpus, aut substantiam, aut qualitatem, elementum definiendum est. Quod enim oculis conspicuum est, id tantùm subiectum aut receptorium est. Elementum autem est spiritus, & viget viuitque in illis rebus, sicut anima in corpore.

Prima materia elem. quid.

Et hæc est prima materia elementorum inuisibilis & impalpabilis, & tamen in omnibus. Prima etenim materia elementorum nihil est aliud, quàm vita, quam habent creata. Quicquid verò mortuum est, id in nullo amplius elemento subsistit, sed in vltima materia, in qua nec gustus vllus, nec virtus ac vis viget.

TEXTVS III.

Ex elementis 4. omnia const.

CVm ergo quatuor matribus, quatuor scilicet elementis, res vniuersæ creabiles fuerint: Porrò iam notandum est, ipsa quatuor elementa rebus omnib. creandis sufficisse, & nec plura nec pauciora requisita esse. In rebus siquidem mortalibus plures quàm quatuor naturę subsistere nō possunt. Sed tamen in immortalib. temperamenta subsistere possunt, non elementa. Quicquid enim elementum (sic voco) est, id dissolubile est. Contrà verò temperatura dissolutionem in se non habet. Ipsius enim conditio ista est, vt nihil illi accedat, nihil abscedat, nihil putrescat, nihil pereat.

Elementum & temperam. quid differant.

Cùm ergo mortalis ista sit, vt dictum est, conditio, intelligendum est omnia in 4. naturis subsistere, & naturam quamlibet sui elementi nomen tenere. Calidum nempe est elementum ignis: Frigidum est elementum terræ: Humidum est elementum aquæ: Siccum est elementum aeris.

Elem. 4. nomina.

Vbi hoc iuxta tenendum est, quamlibet dictarum naturarum peculiariter seu seorsim talem esse. Nam ignis tantùm calidus est non siccus, non humidus. Terra solùm frigida est, non sicca, non humida. Aqua tamen humida est, nec calida, nec frigida. Aer tantum siccus est, nec calidus, nec frigidus. Ideò etiam elementa vocantur. Vnius enim tantùm & simplicis naturæ sunt, non duplicis. Ipsorum tamen in omnia creata declaratio intelligi debet, vt elementum, quod cum substantia & corpore subsistat, & ibi operetur.

Elemētorū natura simplex.

Summus autem de elementis intellectus is est, quòd vnicam tantum singula naturam habeant, & simplicem, vel humidam, vel siccam, vel frigidam, vel calidam. Hoc enim à cōditione sibi institutum est. Spiritus siquidem quiuis in natura simplex est, non duplex: qua ratione ipsa quoque sese elementa habent.

Elem. & Spiritus simplices.

TEXTVS IV.

Colica quid & qualis.

ET si verò mortalibus nobis composita insint, velut calidum & humidum: res tamen se minimè habet pro opinione veterum. Colica enim est ex elemento ignis, nec composita est ex caliditate & siccitate, sed tantùm calida est. Similiter etiam complexiones cæteræ. Itaque si morbus quidam cum calore & siccitate mixtus deprehendatur: cogitandum est duo ibi elementa existere, alterum in splene; & similiter etiam in membris cæteris. Duo verò elementa non sunt in membro vno. Certum enim est, in quolibet membro elementum peculiare habitare, quod medicis definiendum relinquimus. Hoc verò commodè dici haudquaquam queat, quòd duo elementa simul ac vnà consistant, aut quòd elementum vnum idemque calidum & humidum. Nec enim compositio tale dari potest. Elementa siquidem compositione carent, ex causâ prędicta. Vbi namq́; calor est, ibi nec frigus est, nec siccitas, nec humiditas. Sic pariter, vbi frigiditas est, ibi cæterorū nullum adest. Idem sentiendum etiam de humiditate & siccitate.

Elementa non sunt coniuncta.

Vnumquoduis enim elementū per se simplex & solitarium est, non in compositione duplex. Quæ verò possibilitati elementorū de coniunctione, vt potè caloris cum humiditate, Philosophia attribuit, nihili sunt. Nullum enim elementū aquæ calorē fert. Sic nec calor vllus in humiditate subsistere potest. Quoduis enim per se elementum est priuatim. Sic pariter etiam frigus per se pati nō potest siccitatem. Id enim per se intaminatum subsistit. Et hæc de propria essentia elementorū dicūtur & intelliguntur. Et quæuis siccitas est dissolutio frigoris. Quantò minus enim humiditas & siccitas coniungi possunt: tantò minùs etiā frigiditas & siccitas humiditasue, aut caliditas & siccitas coire aut vnà consistere queunt. Sicut enim contraria sunt calor & frigus, ita contrarietatis etiā

rationem habent calor frigusque ad humidum & siccum.

TEXTVS V.

EX eo verò, quòd ex 4 elemētis res omnes cōstitutę sunt, euincere velle, illa necessariò in coniunctione consistere, erroneum est. Quælibet enim coniunctio est compositio. Quia componuntur, ideò Mysteriū esse non possunt. Mysterium enim quoduis est simplex, & elementum vnicum. Discrimen verò inter elementa & composita eiusmodi est. Elementum, velut & mysterium generare potest diuertallū. Compositum autem generare nihil potest, nisi sibi simile: veluti homines faciunt homines. Mysterium autem sibi ipsi Mysterium simile non producit sed contrarium, vt diuertallum. Elementum ignis genitrix est stellarum, planetarum, ac firmamenti totius, & tamen istorum nullum huic simile formatum & constitutum est. Elementum aquæ constituit aquam, quæ elemento aquæ planè contraria est. Ipsa enim elemento aquæ per se, minùs humida est. Elementum siquidem aquæ ipsum eiusmodi humiditatem habet, quæ molliat lapides & dura metalla. Huiusmodi insignis molliendi vis per aquam substantialem illi adimitur, vt virtus ipsius perfecta non sit. Elementum aëris adeò siccum est, vt vno momento omnes aquas resiccet. Vis tamen ista aufertur & infringitur per aërem substantialem. Elementum terræ adeò frigidum est, vt ad vltimam materiam reducat omnes creaturas, aquam scilicet ad Crystallum, & (*) ad Duelech, animalia ad marmor; arbores ad gigantes. Fundamentum ergo noscendorum elementorum hoc est, vt intelligatur, ipsa tam insignis & promptæ actiuitatis aut efficaciæ esse, vt nihil ipsis simile aut inueniri aut cōcipi aliud possit. Res verò, in quibus illa habitant, ab ipsis attractæ & assumptæ sunt, veluti fatum, quod corporale fit, & sine illis ne quidem tantillum virtutis habet.

Elementum & cōposita vt inter. Diuertallum.

Ignis qualis.

Aquæ elem. molliat metalla & lapides.

Aer. elem. siccat te pidissime Terr. elem. refrigerat im penissima.

TEXTVS VI.

VT autem, quid elementum sit, pleniùs intelligatur, sciendum est, elementum nihil esse aliud, quàm animam. Non quidem, quòd eiusdem cum animâ essentiæ sit, sed similitudine ipsi quâdam respondeat. Discrimen enim est inter animam elementi, & animam æternam, Anima elementorum est creatorum omnium vita. Ignis, qui vrit, elementum ignis non est, vt nos videmus sed eius anima, nobis inaspectabilis, ignis elementum & vita est. Iam verò elementum ignis non minùs in viridi ligno inesse potest, quam in igne. Ipsa tamen vita non æquè adest, ac in igne. Inter animam ergo & vitam discrimen est. Ignis enim si viuit, vrit. Si verò in anima est, hoc est in suo elemento, vstione vacat. Nec verò illicò, quæ res frigida est, à frigido elemento orta produit. Potest enim etiam frequenter esse à calido. Et multa frigida ab elemento ignis prostant Quicquid enim crescit, ex elemento ignis est, sed tamē in alia forma. Quicquid fixum est, ex elemento terræ est. Et quicquid interit est ex elemento aëris. Et quicquid consumit, ex elemento Aquæ. Crescere enim solius elementi ignis est. Is vbi deficit, ibi nullum incrementum est. Et nisi elementum terræ fa- ceslet, crescentiæ nullus finis foret. Id enim figit, hoc est, ignis elemento terminum importat. Sic pariter, nisi elementum aëris ageret, nutritio nulla perfici posset. Ex solo enim aëre omnia nutriuntur. Nihil etiam dissolui aut consumi posset, nisi elementum aquæ in causa esset. Per hoc enim omnia mortificantur & in nihilum rediguntur.

Ignis & animæ comparatio. El. ignis quid sit.

Quæ ele mētorū quolibet pro creentur.

TEXTVS VII.

ET si verò elementa hoc pacto in aliis planè inuisibilia & insensibilia existant & abscōdantur: sua tamen mysteria expromendi vim habent. Sic elementum ignis ex se dedit firmamentum: non quidem ratione corporum, sed ratione essentiæ elementaris. Sol enim corpus habet aliud, quàm quod ab elemento ignis acceperit. In ipso tamen hoc cum calore essentialiter inest. Nec enim calor eius à motu vel rotatione: sed ex seipso est. Et licèt Sol quidem staret, nec vnquam moueretur, cum splendore tamen suo ardorem exprimeret. Crystallus etenim ab elemento ignis Solem dedit, licet hic corpus aliud non habeat, quàm quod ab elemento ignis accepit. Ex isto enim elementa (vt ita loquar) corporata sunt. Luna & astra reliqua suum quoque similiter ortum ex elemento ignis acceperunt, sed tamen secundùm colorem tantùm rubineum, in quo nullus calor aut ardor, sed tantùm splendor quasi mortuus hæret. Et licèt varia quidem signa secundū formas & species in cœlo appareant, quas hìc minimè recensemus: tamen forma talis intelligenda est, qualis de nobis in terra. Nec enim vnica tantùm, sed multifaria est, nobis aut cognita, aut incognita. Quando enim mysterium elementi ignis diuisum fuit: quodlibet enatum prodiit, quale aspicimus. Ideoque astra sunt filiæ elementi ignis: nec cœlum est aliud quàm chaos, hoc est, vapor ex firmamento halans, vsque adeò feruidus, vt satis enarrari nequeat. Fetuor iste seu calor coruscationes dat, & colores ac apparentias. In illa enim regione purum elementum ignis est, sicut suo loco latiùs dicetur.

Elementa vera insensibilia.

Sol ens trans calidum.

Elemēta vnde corpus sua trahant.

Astra sūt filiæ ignis.

TEXTVS VIII.

QVo verò modo varias species & essentias ignis protulit: eodem ipsumque quoque aëris elementum similes produxit. Quanquam discrimen aliquod sit inter quadruplicia elementa in ipsis, quæ ex ipsis procreata sunt. Quoduis enim priuatum quid & peculiare procreauit. Firmamentum reliquorum trium nulli simile est. Fatum ex aëre nec ipsum tribus cæteris simile est. Signata terræ cæteris tribus ne in minimo quidem comparari possunt. Eodem modo & monstra marina ad reliqua se habent. Vnum enim quodlibet elementum tam rationalia quàm irrationalia in se procreauit. Sic cœlum non minùs in firmamentis creata rationalia habet, quàm elementum terræ. Eodem modo & fatum aëris ratione & brutalitate distinctum est in sua signaturà. Idem verum quoque est de terra & aqua. Iam verò quisnam is est, qui inter quatuor elementa signata veritatem nobis attestari possit, quinam sint isti, quibus tradita & mandata sit vera fides, & recta salutis via, aut qui soli æternitatem possessuri sint, quod hoc loco omittemus: Iam verò fieri aliter non potest, quin in omnibus quatuor homines

Elementa inter se differentia.

Rationalia & irrationalia in omnib. elementis sunt.

Homines in omnibus elementis.

homines habitent, nõ secus ac in eleméto vno, scil. terrâ. Sed de fato tamen sciendum est, quod eius generatio ex elemento multiplex sit, & tamen sine omni corpore ac substantiâ, secundùm proprietatem aeris (qui corporeus non est) vnà cum ipsius habitatione. Alia enim habent corporaliter, alia intangibiliter, prout res intelligitur.

Fati generatio qualis.

TEXTVS IX.

Propalam notum est, quòd ex semine vno radix emergat in multa filamenta distributa. Postea surgit caulis, porrò penduntur rami, prodeunt flos, fructus & semen. Similis ratio etiam est multiplicium procreationum ex 4. elementis. Adeoque omnes illæ, quæ ex vno elemento sunt, sibi inuicem cohærent, velut ex vno semine herba enascitur. Quanquam semini suo non promiscuè omnia consimilia sint. Quæ enĩ ex aquâ procreata sunt, partim sũt homines, partim animalia, partim horum aliméta. Vnum etenim elementum suam signaturam liquit, velut & necessitatem & sustentationem: tum etiã indicium fecit sui cursus & aduentus, quod facillimè per astra cognoscitur: non quòd illa nos regant aut inclinent, sed tantùm, quòd nobis consimiliter currant, & internum corporis nostri motum imitentur. Et in elemento aquæ nihilominùs omnia fiunt, quæ fiunt in elemento terræ. *Lorind* enim est commotio mutationis istius elementi aquæ. Hoc se commouerur. Et *Lorind* instar cometæ se habet. Et monstrum aquæ similiter accipi debet, ac error firmamenti. Adeoque in aqua peculiaris mundus cognoscendus est, vnà cum suo mysterio, vsque ad finem mundi. Nullum enim in ipsis aliud principium est, quàm in elementis cæteris. Nullus enim finis eorum alius, quàm qualis in elementis cæteris deprehenditur. Solumq; discrimen, est formarum, essentiæ, naturarumque, cum suis signaturis, elementisque aduenientium. Nobis itaque 4. mundi, secundum 4. elementa & habitationes primarias intelligendi: Secundùm iustitiam verò, vnicum tantùm æternum, in omnibus quatuor similiter cognoscendum est.

El. procreationes multiplices.

Lorind quid.

Mundi qui quatuor sint.

TEXTVS X.

In elemento terræ multum nobis intelligẽtiæ situm est, quòd ex ipso nos prodierimus. Simile enim quoduis suum simile intelligit. Intellectus autem elementorum cæterorum ex Philosophiâ defluit. Hoc autem simile est, ab experientia manans ex qua postmodum Philosophia oritur. Et tamen sicut elementum terræ procreauit signatum, ita cætera quoque similiter procrearunt. Vt nobis sunt lapides, ita cæteris elementis nihilo magis deficiunt. Quamquã isti lapides ad formam nostram non sint facti, sed ad formam suam & propriam. Elementa cætera, sua quoque mineralia nobis non minùs habent. Cœleste enim firmamentum tam florea quàm lapidea mineralia promit, quæ nos inter miracula referimus. Quanquam hîc hallucinemur ibi potissimum impingentes, quòd cursus naturales inter prodigia enumeramus, & instar prophetarum præsagimus firmamenti hanc vel illam faciem singulare quid portendere, cùm tamen secundùm ipsius cursum naturalem talia contingere potius censendum sit. Quòd si quid aliquando tale eueniat: nostrum cursum seu statum talem fuisse, credendum est. Interim siquod elementorum errorem patitur, idem cætera quoque labefactat. Perfecto enim & inimpedito motu omnia currere debent. Et licèt nobis quidem tria cætera elementa ad nutriendum deseruiant: nihilominùs tamen reliqua tria deseruiunt firmamento, aerique & aquæ, ac illis, qui in istis habitant. Vnumque subindè ab altero suum nutrimentum captat, velut multæ arbores in horto. Nec minùs firmamenti defectus & errores à nobis obseruari possunt, quàm defectus nostros animaduertit firmamentum. Idem iudicium etiam de reliquis est.

Homines terræ.

Lapides in omnibus elementis.

Error de mineralib. cœlestibus.

TEXTVS XI.

Simplex ergo & inanis ista Philosophia est, si in nostrum saltem elementum scil. terræ, omnem beatitudinem & æternitatem conferamus. At sententia illa stulta est, quâ nos solos pro creaturis omnium nobilissimis venditamus. Plures enim mundi sunt: nec nos soli in nostro. Tum etiam hæc inscitia multò capitalior est, quòd nec homines istos qui ex eodem nostro elemento oriũtur, ceu sunt nocturnales, gnomi, &c. nouerimus. Et licèt ipsi quidem nõ sub aperto cœli fulgore habitent, nec firmamenti lumine vtantur, sed oderint, quod nos amamus, & ament, quod nos odimus, præterea etiã nobiscum nec forma, essentiave, nec sustentatione conueniant: id tamen nobis admirationi esse minimè debet. Tales enim in mysterio magno conditi sunt. Nec nos soli facti: verùm multo plures, quos minimè cognouimus. Sic ergo statuendum est, non simplex tantùm & vnicum, verùm plurima corpora in mysterio magno cõclusa fuisse, licèt in genere tantùm inexstiterint æternum & mortale. Quàm variis autem formis ac speciebus elementa omnia produxerint, enarrari satis non potest. Dubium tamen hoc omne tolletur, vbi rerum istarum omnium æternitas conueniet. Eo loco certè multa incognita, explorata & viis multis noscibilia fient, non de iis tantùm, qui æternum in se ipsis habent, sed etiam de istis, quæ æternum illud sustentarunt, aluerintque. Æternum enim duob. modis intelligendum est. Vnum est regni & dominationis: alterum est ornamenti & decoris. Hoc enim contra Philosophiam pugnat, flosculos suâ æternitate carere. Qui etsi quidem pereant & arescant: tandem tamen in collectione omnium generum apparebunt. Ex mysterio enim magno nihil est creatum, quod non imaginem extra æthera habiturum sit.

Homines terreni non soli beati.

Nocturnales. Gnomi, &c. quales.

Æternũ est duplex.

Flosculi æternũ in se habent.

TEXTVS XII.

Cæterũ, vt procreationes vniuersæ indicãt, rerum omnium matres quatuor, nec plures, nec pauciores, esse oportuit. Non verò, quòd hoc intelligi possit ex fundaméto vniuersalis demõstrationis de præsente Mysterio magno, quale in principio secundũ proprietates suas apparet: Sed potiùs mysteriũ magnũ cognoscitur & intelligitur per mysteria vltima & per procreationes, quæ ex primis ortæ prodierũt. Non enim ipsum principiũ, sed finis, Philosophum & Magistrum facit. Cognitio enim rei secundũ perfectã naturã in solo fine ipsius essentiæ inuenitur. Fieri fortassè plura potuerunt elementa, quàm nobis data sunt. In nouissima tamen cognitione rerum omnium, tantùm quatuor deprehen-

Myst. magn. vnde cognoscendum.

Elemẽta tantũ 4. cur non plura.

duntur. Et licèt arbitrari quidem possimus, facile fuisse Deo, qui quatuor tantùm creauit, eâdem operâ plura creare: tamen cùm videamus, in sola quatuor, mortalia omnia constituta esse, plura his simul rectè stare non potuisse, haud malè censemus. Verisimile etiam videri possit, quod post 4. dictorum elementorum interitum, deinceps alia exoritura sint secundum omnem essentiam prædictis dissimilia: aut quòd post iam factarum creaturarum interitum nouum mysterium magnum futurum sit, cuius quàm præteriti melior & maior cognitio habeatur. Nos tamen hoc fundamentum hic non ponimus: sed vnicuilibet, qui principij mundi peritus esse velit, necessarium esse dicimus, vt consideret, mundi ortum ex elementis esse: & sicut elementa quatuor sunt, ita quatuor etiam mũdos esse, & in quolibet genus peculiare, suis necessitatibus instructum subsistere.

Mũdi 4 pro 4 elemẽtis.

TEXTVS XIII.

Elemẽta non omnia omnibus insunt

ET si verò in quatuor dictis elementis res omnes subsistant: nos tamen ita minimè statuimus, quòd in rebus vniuersis quatuor elementa insint, aut quòd quatuor elementa in omnibus habitent. Ratio ista est. Mundus qui ab elemento ignis separatus & procreatus est, is nec aëre, nec aquâ, nec terrâ opus habet. Pari ratione mundus quoque aëris reliquorum triũ nullo indiget. Quod ipsum æquè de terra quoque & aere verum est. De elementis enim doctrina hoc non tradit, quòd opus sit mundum à quatuor elementis sustentari: sed potius vnũquodlibet ab vno elemẽto, hoc est, ab eo, ex quo exortum est, conseruari. Et licèt inficias minimè eam, quòd firmamentum mundum per elementares suas virtutes; quæ totæ igneæ in terram defluunt, nutriat: ea tamen nutritio necessaria minimè est. Nec enim mundus à se ipso interiturus est, verùm sibi ipsi ad sustentandum sufficit, veluti etiam mundus alius seipsum nutrit citra opem terræ. Exempli causa Aquæ terra nihil confert ad essentiam suam propriam. Nec vicissim terræ aqua. Idem de aëre iudica. Nobis tamen interim causa hæc non sufficit, quòd vnusquisque mundus solitariè seu per se subsistat in suo elemento: sed ista potior est, quòd nempè lumen de cœlo, velut extractum quoddam sit quatuor elementorum, & nobilissimum in plena & perfectâ proprietate. Nemo autem ex his arbitretur, solem ex elemento ignis splendorem suum & motum accepisse, vt nec planetas sed potius ex arcano. Itaque splendor firmamenti in mundum deradians non ab elemento ignis, sed ab arcano manauit. Terra enim ex se dat *Tronum*, aqua *Turas*, aer *Sanies*. Et hæc non ex elemento prodeunt, verùm ex arcano, & in elemento insunt. Et ex arcano quatuor mũdi hoc modo concurdant, vt sibi inuicem vsui sint, & mutuum nutrimentum præstent, seque sustentent. Nõn tamen ex natura elementorum: nam elementa ipsa sunt.

Firmamentum quomodo terrã nutriat.

Lux cœli quid sit.

TEXTVS XIV.

Vita, visus &c hominis vnde.

QVòd homo viuit, videt, audit, &c. id non ab elementis habet, sed ab arcanis, & potius ex monarchia. Eodem modo & creata reliqua. Solum hospitium & nutrimentum elementare est. Sic etiam intellige, quòd quicquid æternum est, ex arcano prodeat, & id sit. Canes moriuntur: ipsorum tamen arcanum manet. Homo moritur; at ipsius arcanum manet, & magis etiam anima, quæ facit, vt tot gradibus cane dignior sit. Idem cense de crescentibus similiter omnibus. Ex hoc enim nascitur error, quòd in nouo mysterio magno vltimò apparebunt omnia creata, quæ vnquam exstiterunt, non essentialiter, vt iam, sed arcanè. Non autem dicimus, arcanum esse essentiam similem immortali, sed esse hoc perfectè. Elementum ignis in se habet arcanum. Ex hoc trib. reliquis accedit seu affluit lumen, splendor, influentia, incrementum, non autem ex elemento. Hæc enim arcana etiam citra ipsum elementum subsistere possent: vt etiam elementum citra arcanum. Sed porrò attendite, quòd elementum aëris in se habeat arcanum, ex quo nutrimentum omnib. reliquis tribus, & sibi ipsi accedit; non elementariter ex ipso, sed arcanè per elementum. Elementum terræ arcanum in se habet mansionis & fixationis, quod cæteris impertit virtutes durationis & generationis, ne quid intereat. Elementum aquæ arcanum habet sustentationis omnium elementorum, & quicquid in ipsis est, conseruat, vt destructione vacet. Hoc itaque respectu discrimen est inter elementum & arcanum. Alterum est mortale seu caducum, ex elementis: alterum est permanens in vltimo mysterio magno, in quo omnia renouabuntur, nec tamen alia fient quàm fuerunt.

Arcana omnium rerum olim apparebũt. Arcanũ quid.

Arcana & elementa quid differãt.

Quæ elementa quæ arcana habeant.

TEXTVS XV.

COnclusum ergo est, elementa omnia simul minimè iungi: sed aut tota esse aërea, aut ignea, aut terrea, aut aquea, solitariè & impermixtim. Confectum verò etiam hoc est, elementum quoduis seipsum nutrire, seu id, quod ab ipso est, ceu suus mundus. Hâc ergo de causa medicina elementi aquæ non iuuat illa, quæ sunt ex elemento terræ, aut alio quodam, sed tantùm Nymphas, Syrenes, & similia alia. Sic etiam medicina terrea non iuuat tres alios mundos, sed tantùm animalia sui mundi. Eadem ratio etiam aëris est. Nam & in aëre sunt morbi, medici, docti, indocti, veluti in suo proprio mundo, suum peculiarem motum habentes. Idem quoque de igne sentiendùm. Quòd si verò quandoque accidat, vt Nymphæ etiam cum terrenis congrediantur, & liberos procreent: cogitandũ est, id fieri posse ob facultatem raptus. Per vim raptus aërea quoque, ceu Melosinæ, cum terrenis coeunt. Ita ex igne etiã ad terrena rapiuntur *trifertes*. Quòd si ergo tres peregrini isti mundi in mundũ nostrum homines, vt diximus, inferunt: tota suâ essentia illi respectu nostri instar deorum cognoscendi sunt, propter ingentem distantiã & essentiã admodum peregrinam, quam habent. Quòd si ex nobis homo vicissim rapiatur ad ipsos: contrarius fit raptus è nobis ad ipsos. Sic ergo elementa elementis minimè opus habent: sed tantùm vnum alterius area aut conceptaculum existit. Sicut aqua & terra se separant inuicem: sic pariter & aër ignisque quilibet partem peculiarem occupat, nulla contiguitate alia, quàm instar parietum, & incalinationis cranorũ ex illis quatuor omnibus facta.

Elemẽta sunt solitaria. Elemẽta seipsa nutriũt. Nymphæ.

Nymphæ cum terrenis coeũt.

Melosinæ cum terrenis coeunt. Trifertes etiam.

Elem. quomodo separantur.

TEXTVS XVI.

QVòd si tandem secutura sit coniunctio seu congregatio, quâ omnia redibunt in essentiam suam pristinam: tunc id erit arcanum: & quidem secundum aspectum seu faciem elementorum. Ibi enim corporale nihil ex generatione apparere poteſt, ſed facies & præſentanea exhibitio contentarum omnium generationum locum ſupplebit iſtum, ac ita vnicuique cognita erunt, quæ vel ante ipsum vel poſt ipſum facta ſunt, quæ adeò erunt cognita, quaſi incuram ipſis oculis olim viſa fuerint, ſed in hoc tamen eſt ſenſus abſconditus myſterij magni vltimi. Nec enim ex naturâ, ſed ex ſcientiâ cauſarum vltimæ ſeparationis elementorum & omnium creaturarum illud ſcietur ſeu conſtabit: vbi quilibet rationem reddet de morte ſua ex cauſa eſt caduci, & viuentis & permanentis. Ibi enim vnicus iudex erit, qui poteſtatem habet ab æterno, ac à ſeculo ad ſeculum iudex vnicus fuit. Hæc etiam cauſa ſeu origo eſt religionum & variorum myſtarum diis ſeruientium: qui mos omnis falſus & erroneus eſt. Nec enim præter vnum Deum vllus alius vnquam exſtitit, qui iudex fuit ab æterno. Et ſtultitia nimis impia eſt, mortalem, caducum, & putreſcentem colere velle pro auctore rerum creatarum, & rectore æterni. Quicquid enim mortiur gubernandi & regendi vim nullam habet. Via ergo ac religio eſt tantùm vnica, nec plures temerè aſſerendæ.

Iudex vnus ab æterno.

Religionum varietas vnde.

TEXTVS XVII.

HOc ergo modo ſi ad prædeſtinationes redeunt, quæcunque creata ſunt: ibi arcanū fiet. Prædeſtinatio enim eſt materia vltima, quæ erit ſine elemento, & ſine præſenti eſſentiâ: ſed temporatum & incorruptum magis ſequacia erunt. Hæc enim non ex ſpiritu intelliguntur, ſed ex natura, cum euidentia hac, quòd aliquid æternum ſequatur mortale. Nam ſi inſenſibilis planta perit, tunc in locum eius ſuccedit æternum. Nec rerum fragilium ſeu caducarum vlla in toto mundo eſt, quæ in ſuum locum non quoddam æternum ſubſtituat. Nihil enim inane, nihil ex mortalibus ſine ſucceſſione æterni creatum eſt. Poſt finem enim creatorum omnium, æterna iſta conuenient & colligentur, non tantùm vt net [illegible] enta ſed potius ad magiſterium, naturæ in caduco ſimul & æterno. Et ſic æternum eſt indicium diſſolutionis naturæ & non principium creatorum, ac [illegible]s in rebus omnibus quo nulla natura [illegible]. D[illegible] verò fatales etiam, veluti Meloſina, & [illegible] æternum poſt ſe [illegible] de ip[illegible] tamen corruptione [illegible] Multiplex enim putre[illegible] intelligitur, prout quatuor mundi ſunt. Si enim putredo eſt terrea, eſt aerea, eſt ignea, & eſt aquatica. Vnumquodlibet enim vn[illegible] cum ſuis concreatis ad interitum cum relicto æterno vertitur & deducitur. Quatuor tamen iſtæ putredines in viam ſimilitudinem redigent ſuum æternum notum & ſpectabiliter non cum operibus, ſed cum eſſentia. Solitaria enim habitatio eſt quid æternum, multis tamen diſcretionibus pollens.

Prædeſtinatio quid.

Mortalia æternum poſt ſe relinquunt.

Putredo quadruplex rerum.

TEXT. XVIII.

SIlentio autem minimè præteribimus EVESTRVM, ſecundum ſuam eſſentiam, quod aut mortale eſt aut immortale. Eueſtrum enim res eſt inſtar vmbræ in pariete. Vmbra creſcit & oritur cum corpore, & cum eodem manet, vſq; ad vltimam eius materiam. Eueſtrum originem ſuam habet cum primâ rei cuiuſque generatione. Animatum enim & inanimatum, ſenſibile & inſenſibile coniunctum ſibi habent Eueſtrum, & quicquid vmbram dat. TRARAMES autem intelligitur veluti vmbra eſſentiæ inuiſibilis. Naſcitur enim cum ratione & imaginatione animalium intelligentium & brutorum. De Eueſtro & Trarame philoſophari, ſummę ſophię eſt. Eueſtrum enim dat propheticam. Trarames dat acumen. Prophetari enim, quę eueutura ſunt homini, animali, ligno, &c. ex Eueſtro vmbrato eſt. Quid ratio ſit, eſt ex Trarame. Ideoque Eueſtra vel principium habent, vel non habent. Principiata diſſolutionem in ſe habent, cum ſuperſtite ęterno. Non principiatum, principiatum ad Traramium ita acuendi in intellectu vim habet. Eueſtrum mortale cognoſcit eternum. Cognitio hęc eſt mater prophetię. Fundamentum enim omnis intellectus ex eueſtro, quaſi per lumen naturę extrahitur ſeu elicitur. Ideoque Propheta eueſtrat, hoc eſt, vaticinatur ex eueſtro. Si verò prophetatur ſpiritus, id extra lumen naturę eſt. Ideò nobis fallax, impoſtorium & incertum eſt, ſicut etiam certum & verax. Et hoc modo Trarames quoque, vmbra rationis, dimidi vult.

Eueſtrū quid.

Trarames eueſtrū rationis inuiſibilium.

Eueſtri differentiæ quæ.

TEXT. XIX.

POrrò autem in diſſolutione rerum vniuerſarum Eueſtrum quoq; & Trarames diſſoluentur, non tamen ſine reliquiis ęterni. Sic ergo eueſtrum perinde eſt, quaſi ęternum firmamenti in 4. mundis. Firmamentum enim eſt quadruplex ſecundum 4. mundos, in 4. perfectas eſſentias diuiſum, vnoquolibet mundo perfectè ſuum creatum reſpiciente, quod & ipſum tale eſt: vnum in terra ex firmamento: vnum in aqua, aëre, igne. Firmamentum autem, quod in eueſtro eſt, eſt diſperſum: non ſtellę, vt aſſpectabiles ſunt, ſed ſunt firmamenta Nymphis, quę ſtellę non ſunt. Nec enim ſtellis vtuntur: peculiare ſed & proprium firmamentum habent, veluti Fata; ignea ſuum quęlibet priuatum cœlum, terram, manſionem, habitationem, firmamentum, ſtellas, planetas, & ſimilia alia, quę alteri ne minimum quidem ſimilia videntur. Sicut aqua & ignis, ſubſtantia & impalpabile, viſibile & inuiſibile mutuò ſe habent: ita ſe quoque habent iſtiuſmodi. In his eueſtrum diuiſum eſt ad fatalia, & manet ipſius vmbra poſt eſſentiam à diſſolutione: ac eueſtrum poſt ignem adhæret igneo homini, ſicut aterum aqueo, ac itidem terreo. Hoc eueſtrum dementat & eludit mundum, adumbrans ſe per fraudem ex vno mundo in alterum, exhibens viſiones ſplendores, ſigna, formas & ſpecies. Ex hoc enim oriuntur eueſtrum cometarum, eueſtrum impreſſionum, eueſtrum miraculorum. Tria tamen iſta eueſtra ſunt eueſtra prophetica, & eueſtra vmbrata. Ideò ſublimis & illuſtris intellectus eſt inter eueſtra propheta & vmbrata.

Firmamentum eſt quadruplex.

Eueſtrorum magnus numerus.

Eueſt. Prophet. & vmbrat.

TEXTVS

TEXTVS XX.

Vt autem euestrum prophetam cognoscamus, cumprimis ac maximè opus est. *Turban* enim magna est essentia eiusmodi, quæ præsagit vniuersa, quæ in 4. mundis fiunt. Quicquid autem monstrosè & contra naturam aut contra communem opinionem ac vitam futurum est, id cognoscitur per euestrum prophetam, quod sumitur & se adumbrat ex *turban* magna. Et necessarium est, Prophetam magnam turban cognouisse. Ardui enim intellectus est, & cum ratione vnitur. Possibile ergo est mortali, turban magnam cognoscere vsque ad extremam suam resolutionem. Ex hâc Prophetæ omnes locuti sunt. In ipsa enim sunt omnia signa mundi. Ex ipsa euestra omnia nascuntur: ex ipsa adumbrantur cometæ, stellæ prodigiosæ, quæ præter consuetum cœli cursum oriuntur. Ex turban omnes impressiones suum principium, non ex firmamento aut astris sortiuntur. Quoties enim inauditum quid & rarum fieri debet, prodromi excurrunt & prænuntij, quibus futurum malum populo præsagitur. Nec ea præsagia ex natura fiunt, verùm ex euestro prophetico. Omnes epidemiæ, omniaque bella, omnes seditiones sua præsagia habent, quæ ex *turban* oriuntur. Et qui euestrorum proprietatis cognitionem habet, is Propheta ac vates est rerum futurarum omnium. Rerum enim omnium supremus cum mortalibus non sermocinatur, nec ad ipsos de throno ac sede sua angelos mittit talia pronuntiaturos: sed ex magna turban ista præsciuntur & intelliguntur, quam multi Pagani ac Iudæi pro Deo coluerunt, in vero de Deo sensu & intellectu excæcati.

Turban magna quid.

Fiūt præsaga & sublimia.

Turban magna pro Deo culta.

TEXTVS XXI.

Qvandoquidem verò euester obumbratus cum quolibet creato nascatur & oriatur: sciendum est, ex eo porrò prognosticari posse fortunam & vitam eius rei, cuius euestrum fit. Pro exemplo. Infans si nascitur, cum ipso simul nascitur euestrum, iugiter in ipso expressum, vt ab incunabulis vsque ad horam mortis de infante præsagiat, & quid futurum sit, demonstret. Ita si quis moriturus sit, mors non appellit priùs, quàm euestrum pronuntiarit id, vel pulsando, vel concutiendo, vel cadendo, vel alio quodam huius generis exemplo. Per quod si euestrum sentiatur, præsagiri potest, hoc mortis esse signum. Euestrum quin etiam cum æterno vnitum est. Post mortem enim hominis euestrum super terram manet, & indicia dat, an homo in gaudio vel pœnâ versetur, suâ generatione. Nec quod simplices faciunt, dicendum est, id esse hominis spiritum aut animam, aut mortuum ipsum illic obambulare. Hoc enim defuncti hominis euestrum est, quod loco non cedit, vsq; ad extremum terminum, quo omnia conuenient. Hoc euestrum signa operatur. Diui enim per solum suum euestrum miracula operati sunt. Et sicut Sol splendore suo calorem, naturamq; & essentiam suam expromit: ita in nobis se habent quoq; euestra præsagientia & prophetica, quibus credendum est. Moderantur enim illa somnum, insomnia, rerum futurarum præfigurationes, rerū naturas, rationem & concupiscentias & cogitationes.

Euestrū embratū quid indicet.

Euestrū à morte in mūdo superest.

Diui per euestrū miracula ediderūt.

TEXTVS XXII.

Hoc itaque modo cum futura prænoscantur in elementis, ex eo, in quo euestra habitant: euestra quædam erunt in aqua, quædam in speculis, quædam in crystallis, quædam in politis vnguibus: nonnulla intelligentur per commotiones aquarum, aliqua per cantus & animum. Hæc enim omnia euestra (vt ita loquor) possunt. Maximus enim ac optimus Deus euestrum habet mysteriale, in quo inspicitur ipsius essentia & proprietas. Et per euestrum mysteriale cognoscitur omne bonum, & omne illuminatum. Sed econtrà damnatus & ipse euestrum in mundo habet, ex quo cognoscitur malum, & vniuersum id, quod legem naturæ violat & corrumpit. Etsi verò ista duo etiam euestrent tamen ad vitam nostram nihil attinent. Non enim nisi per nostrum euestrum nos ipsos cognoscemus. In creaturis omnibus sunt euestra: quæ iuxta etiam vniuersa Prophetę sunt, siue rationales, siue irrationales, sensus consortes vel expertes sint. Nam euestrum est spiritus, qui Astronomiam docet. Non quòd per natiuitates & prognosticationes ex stellis illa cognoscatur: sed ipsius esse (vt ita dicam) ex euestris est: in his est ipsius ens, sicut imago in speculo, aut vmbra in aqua, vel terra. Et qua ratione crescentia augentur & minuuntur, ita se astra quoque habent. Non quòd ex propria natura talem suum cursum habeant, & ex terra humidum & frigidum oriatur: sed tantùm quòd terræ essentia talis sit. Ita adumbratur in cœlo & per partes quidem, non tamen aliter, quàm velut euestrum, & non ceu potentia.

Euestrū Dei mysteriale. Euestrū damnati quale.

Euestra [illegible]

Euestrū quid.

TEXTVS XXIII.

Hviusmodi euestra quoque corrumpentur, & tamen non citra æternum interibunt. Nec euestra ipsa respicientur: sed plenè adhabitabunt illis, quorum sunt. Ex quo sibi quisque consultor iam erit, vt præ omnibus rebus seipsum adhorretur & cognoscat. Euestrorum enim natura ac numerus infinitus est. Hæc ducunt dormientes, præmonstrant bonum malúmque, inquirunt cogitatus perficiunt labores seu operas sine corporali motione. Adeò res euestrum mirabilis est, & mater rerum omnium in Prophetis, in Astronomis, in Medicis. Et nisi intellectus ex euestro petatur: ibi naturæ cognitio nulla est. Sicut enim furtum suspendium, & nubes pluuiam, & lotium morbum indicat: ita euestrum omnia monstrat, nullo excepto. Ex ipso enim locutæ sunt Sibyllæ & Prophetæ, sed veluti per soporem ac insomnia. Et hoc quidem modo euestra in quatuor mundis se habent, quorum vnum alteri semper præsagium, imaginem & miraculum communicat: quæ per dissolutionem & regenerationem suam multò magis admiranda deprehenderentur. Nec hic omittemus dicere quòd euestrum sit relictum æternum, & sustentamen religionum, & operatio cœlestium. Sola enim felicitas, beatitudo, summum bonum, & extremum iudicium mouent & instigant nos acriùs & profundiùs rimari & peruestigare, quid discriminis inter ista duo sit, hoc est, inter verum & falsum: quod non spiritualiter, sed naturaliter expendi & cognosci debet.

Euestrorum natura innumera.

Euestri laus.

Sybillæ & Prophetæ per euestrū locuti.

LIBER TERTIVS.

TEXTVS I.

Corpore nihil caret.

RES existens quælibet necessariò corpus habet. Huius ratio modusque est, vt intelligatur, sese id habere instar spiritus fumosi, qui substantiam non habet, nec corpus est, nec tangibilis est. Horum verò etsi nullum sit ex ipso tamé nasci possunt & corpora & substantiæ. Sic de Arsenico effumante intelligendum est, quòd post generationem corporis nihil amplius videatur de fumo spiritus, non secus, ac si vniuersum in corpus redactum esset. Quod tamen ita se non habet. Subtilissimum enim in loco illo generationis adhuc superest. Et sic per separationem visibile iuxta ac inuisibile simul nascuntur. Hàc ratione modoque res omnes prognatæ sunt. Lignum superstitem adhuc spiritum habet, ex quo separatum est. Sic & lapides, & res omnes, nulla exceptà. Eius enim essentia adhuc superest, prout ab ipsa separata fuit. Homo quoque similiter nihil est aliud, quàm reliquum ac superstes de separato fumo. Notate autem hoc ita, quendam exstitisse spiritum, ab illà sorde consit homo & subtilissimum est in spiritu. Et est is spiritus, hoc est, indicium duplicis æterni: vnius *caleruthe*, alterius *meritorij*. *Caleruthum* est indicium in primo æterno. Alterum id quærit seu appetit, hoc est, Deum. causa ista naturalis est, quòd omnia affectent seu contendant ad id, ex quo prodierunt, seu ad naturas illas, quæ ista contigerunt. Quicquid enim condens, dum faceret, adhibuit: id ipsum res quoque condita appetit & sectatur. Et hoc ita intelligi debet, quòd res condita ex natura vel instinctu naturali non appetat suum conditorem, sed id potius sectetur, ex quo produt. Sic corpus humanum appetit materiam, ex qua separatum est, & non Deum: nec enim ex ipso sumptum est. Et materia ista est vita & habitatio, in qua meritorium æternum manet: sic ad suam essentiam quodlibet redit.

Res omnes qui corporentur. Homo quid, & qui fiat.

Æternū est duplex. Caleruthum. Simile suum simile sectatur.

TEXTVS II.

CVm ergo res quælibet ortus sui, hoc est, mysterij, ex quo nata est, appetens sitiam porrò intelligendum est, rem illam esse vitam æternam: & quod indè venit, esse mortale. Nihilominus tamen in mortali manet æternum, hoc est, anima, sicut idem aliùdè etiam discitur. Et si res caduca in statū suum pristinum redire debet, id ratione non fit aliâ, quàm hàc, vt permanentia iterum coniungantur, & tum demum collectio & vnio rerum adest. Forma verò & substantia rerum prætereuntium & non prætereuntium, ex spiritu illo fumi prouenit, non secus ac ex nube grando vel fulgur emergit, quæ corporalia sunt & materia illa, ex quâ prodierunt, inuisibilis manet. Sic ergo statuendum est, quòd res omnes ex inuisibili oriantur, & tamen citra ipsius damnum: semperque materia idem regenerandi vim habet. Hinc etiam fit, quòd totus mundus more niuis transiturus sit, & rediturus ad eandem materiam spiritus fumi, & citra omnem essentiam tangibilem coiturus seu coaliturus. Et isto modo iterum pronasci potest primum. Hinc etiam cognoscitur, nullum creatum existere, quod genitum sit, sed tamen concitum seu creatum. Sic enim *bonum* summum in principio rerum omnium constituit, vt quiduis ita ex inuisibili proueniat, & corporale fiat: & posteà à corpore iterum separetur, & denuò inuisibile fiat: Tunc nimirum iterum copulantur omnia & vniuntur, atque ad materiam primam reducuntur. Et si quidem ita vniantur, discrimen tamen aliquod & differentiam inuicem habent. Alterum enim alterius hospitium est: alterum hospitij incola est. Ista enim rerum omnium habitatio est: sensibile scilicet & insensibile ad conditionem & locum istum redire vniuersi debent. Siue enim rationale siue irratationale sit, nihil certè mutationis huius expers erit, sed omnino ad habitationem suam, ex qua separatum est, redibit & comparebit.

Caduca vt ad suū statū redeant.

Ex inuisibili omnia oriūtur.

TEXT. III.

Corp' est fumus coagulatus.

SIc etiam vnumquodlibet corpus siue substantia tangibilis, nihil est aliud quàm fumus coagulatus. Vbi tenendum est: coagulationem esse multiplicem. Vna inclinat in lignū, alia in lapidem, tertia in metallum. Ipsum verò corpus nihil est, quàm Fumus, ex materia vel matrice, in qua est, exspirans. Sic nimirum quod ex terra crescit, Fumus est elatus ex liquore Mercurij, qui varius est & multiplicem fumum emittit pro herbis, arboribus, & similibus aliis. Is autem fumus si ex suo primo egreditur, seu quàm primùm ex matrice exspirans aerem peregrinum contingit aut impedit, illicò coagulatur. Fumus itaque hic iugiter ac continenter euaporat. Quamdiu ergo appulsus ille æstuat, tamdiu res crescit, cessante bullitione, cessat etiam effumatio. Sic terminatur etiam coagulatio & crementum. Lignum est fumus ex *Derses*. In ipso latet specifica, ex qua lignum fit. Nec ex isto tantùm fumo fit id: sed fieri idem etiam potest ex materia dersica alia. Pari modo *Leffas* est materia bulliens, ex cuius fumo nascuntur omnes herbæ. Sola enim herbarum prædestinatio est *Leffa*, non alia. Deus enim in specificis multò mirabilior est, quàm in naturis reliquis omnibus. *Stannar* mater est metallorum, primam materiam metallis suggerens suo fumo. Nihil enim metalla sunt aliud, quàm fumus ex *Stannare* coagulatus. Ac *Enur* fumus est lapidū. In summa, quicquid corporeum est, aliud non est quàm coagulatus fumus in quo specifica prędestinatio latet. Omnia etiam denique instar fumi resoluentur. Specificum enim, quod coagulat, potentiam non habet, nisi ad tempus definitum. Idem de coagulatione etiam intelligi debet. Nam corpora vniuersa tandem in fumū abibunt & vanescent, nec in aliud quàm fumum terminabuntur. Is consumptio est viuentium simul & mortuorum corporalium.

Corpora vt ex terra emoneant.

Derses. Lignū à fumo derses. Leffa ex fumo oriuntur herbæ.

Stannar mater metallorum. Enur materia lapidum.

Corpora in fumū intentura.

TEXT. IV.

Homo ex fumo coagulatus.

HOmo fumus est coagulatus. Ex solis enim corporis bullientibus vaporibus & membris spermaticis materiæ spermaticæ coagulatio fit. In huiusmodi vaporem etiam resoluetur idem: vt interitus ortui similis sit. Præterea in nobismetipsis nihil videmus aliud, quàm hominem coagulatum fumum, ex humana prædestinatione formatum. Quicquid etiam assumitur ac editur, non nisi fumus ex liquoribus coagulatus est. Ideoque si ingeritur

Cibi fumi sunt coagulati.

id

id à vita consumitur hac ratione, vt coagulatio iterum soluatur & liquescat, sicut glacies à sole liquatur vt postea instar fumi in aerem euanescat. Vita enim cõsumit omnia. Est enĩ illa spiritus consumptionis omnium corporalium & substantiarum. Et hoc loco attendendum est ad separationem mysterij digesti. Si enim res quælibet ad statum suum, vnde orta est, redire debet: adeoq; aliquid editur, tunc vnà cum vita consumitur. Hoc in iis tantùm est, quæ non transmutantur. Transmutatio enim nõ retropellitur aut reprimitur. Et quęlibet transmutatio fit per vitã. Ita ergo alteratur transmutatio in fragilitatem corporis: sed tamen à corpore iterum separatur. In putrefactione enim ipsius transmutatio nullã amplius vim habet & in putrefactione mysteriũ digesti sequitur. Interim separantur inuicẽ proprietates omnes, quas homo in sese habuit ab herbis, & reb. aliis, quodlibet ad essentiam suam redeũte. Et separatio hæc similis est illi, per quã, quæ res decem vel duodecim permiscentur, iterũ disseparantur, ita vt suam peculiarem essentiã quælibet recipiat. Sic esitatio nihil est aliud, quã dissolutio corporum. Vnde materiæ corporum separantur in vomitionib. & alui deiectionib. quòd nihil sint aliud, quàm fumus fœtidus, bono permixtus. Natura siquidem tantùm subtili studet, crassum elidens. Nam lapides, metalla, & terrę, deniq; omnia à vita soluũtur: nec alia ipsorum à corpore dissolutio est quã quę per vitã fit.

Vita est causa trãsmutationis.

TEXT. V.

PОrrò æquè etiam intelligendum iam est, quomodo essentiã suam quoduis recipiat. Hoc rei nulli cõparari aptiùs potest quã igni, qui ex duro silice elicitur inflãmans ac ardens præter omnem cognitionem naturalem. Sicut ergo absconditus iste ignis oritur, & in operationem abit: eâdem omnino forma ac specie essentia etiã in naturam ducitur. Hic putate vobiscũ, in principio exstitisse rem vnam, sine omni inclinatione & specie, ex qua postea vniuersa prodierint. Origo ista aliter se non habuit, quã vt temperatus color quidam, exẽpli gratia, purpureus, in se inclinationem ad alium colorẽ nullum habens, sed iniusta sua tẽperatione conspicuus. Et tamen in isto colores omnes insunt. Ex eo enim separari nequeunt colores, ruber, viridis, cyaneus, luteus, albus, niger. Horum verò colorũ quilibet multos iterũ colores excos parit, & tamen vnus quilibet per se integrè & rectè tinctus est. Et licèt multiplices quidem & contrarij colores in ipsis lateant: nihilominùs tamẽ vniuersi sub colore vno abscõditi sunt. Eodẽ etiã modo res quęlibet essentiã suam in mysterio magno habuit, quod postea supremus architectus separauit.

Exemplum de colore ad explicãdum Mysteriũ magnũ.

Crystallus ignem emittit, non ex natura ignea, sed ex soliditate ac duritie. Idem in seetiã cætera elementa condit, nõ essentialiter, sed materialiter, ignem nimirum ardentem, auram spirantẽ aquam humectantem, terram nigram ac siccam. Præter hæc omnia in permixtione suarum qualitatum colores omnes idem possidet, in ipso tamẽ absconditos, sicut ignis in chalybe latet, qui nec vrẽdo nec splendendo, nec colorẽ iactando se prodit. Et hoc respectu colores omnes, omniaque elementa in re qualibet insunt. Quomodo autem omnia in omnia hoc modo perueniãt & penetrent, si quis sit, qui scire satagat, is credat, hæc omnia fieri & accurari ab vnico illo, qui rerum omnium fabricator & architectus est.

Crystallus omnia in se elementa habet.

TEXT. VI.

ETsi verò natura, vt dictum est, inuisibiliter in corporibus & substantiis iaceat: inuisibilitas tamẽ ista ad visibilitatem deducitur per medium ipsorum corporũ. Prout verò cuiusque essentia se habet: ita visibiliter cõspicitur in virtutibus & coloribus. Corpora autem inuisibilia rationem aliam non habent, quàm huiusmodi corporalem. Ideò attende, quòd inuisibilia in se contineant omnia elementa, & in omni elemẽto operentur. Possunt ex sese emittere ignẽ & virtutem sui elementi: sic etiã aërem, vt homo halitum: item aquã, vt homo vrinam. Sunt etiã naturæ terræ, & à terrâ ortæ. Hoc verò ita accipe, quòd liquor terræ indies bulliat, & spiritũ subtilem, quem in se habet, extra se in sublime expellat. Ex hoc nutriuntur inuisibilia, atq; ipsum firmamentum: quæ sine vapore esse nequeunt. Tam enim incorporea quàm corporea cibo potuq; opus habẽt. Hâc de causa lapides proueniũt ex tẽrra, sed ex consimili tamen spiritu ipsorum naturę. Vnusquilibet enĩ ad se attraxit suum. Ex huiusmodi oriuntur spectra, & igniti dracones ac alia plura. Si ergo tã inuisibilia, quã visibilia in sua essentia versantur, id ex natura mysterij magni habent, sicut lignum ardorem concipit à lumine siue cereo, huic tamen nihilo decedẽte. Et licèt quidem corporeum non sit: corporeo tamen aliquo indiget ad defugiendam mortem, quod per lignum fit. Eodẽ modo inuisibilia omnia per visibile quoddam sustentari nutriri ac augeri opus habent. Cum quibus iuxta tandem etiã peribunt & finientur: sed operationem tamen & actiuitatem sam in se habentia sine, iactura aut damno aliorum: nisi effusio istorum fiat, corporeorum scilicet & visibilium. Quanquam per inuisibile id fiat, & inuisibili deprehendatur, &c.

Per corpora inuisibilia fiunt visibilia.

Firmamentum & inuisibilia vt nutriantur.

Igniti dracones vnde.

Inuisibilia per visibilia sustentantur.

Reliqua (sine dubio enim vlterius progressus est auctor) non habentur.

SEQVITVR

FRAGMENTVM PRINCIPII OPERIS ANATOMIÆ THEOPHRASTI.

Quod an eâ dispositione absoluerit, ignoratur.

PROLOGVS GENERALIS IN LIBROS OMNES ANATOMIÆ THEOPHRASTI.

Anatomiæ diuisio.

VÆLIBET *anatomia corporis aut arches duplex est vna est. integra altera est fracta. Integra rursus est duplex. vna est* Ildechtri, *altera* Monstri. *Et vtraque harum propriam suam anatomiam habet. Anatomia etenim prima creatura distributa est in Ideechtrum & monstrum.*

Altera

Altera fracta est anatomia Physica, tractans de morbis, Idechtrum onerantibus. Qualis enim anatomia Idechtri: talis etiam morbi. Sed vt in tradenda rectè anatomia pergamus, primum opus est, vt anatomia Idechtri prius cognita sit: secundo, vt anatomia monstri teneatur. His singulis proprij libri in nostro volumine additi sunt. Secundum opus est de anatomia morbi. cui sui canones in proprijs libris dantur. Et hæc est anatomia medica Prima. Physica. vt dictum est, tractat de anatomia corporis, quæ vno volumine continetur. Sed vt de anatomia archei loquamur, est anatomia anthrotos, quam intra anatomias duas colloco, quasi mediam in Idechtro.

Sic ergo est prima anatomia Physica: *secunda* Vitæ: *& tertia* Medica. *Et Medica anatomia est anatomia* Cheros, *quatuor anatomiis complexa, secundùm quatuor matrices elementorum. Ita septem anatomia constituuntur: Vna est similis* Idechtro. *secunda est monstrosa: tertia morbi: quarta sequentiū elementorum. Differt autem anatomia morbi ab anatomia elementorum, in eo, quod anatomia morbi morbum secat. Quod verò ab anatomia quatuor matricum (ita loquar) anatomizatur, est anatomia praxis. Et harum sunt septem. Septenarum autem omnium principium est* experientia: *Postea scientia: denique author.*

Anatomiæ septé sunt.

Anatomię morbi & elementi vt differát.

Finis Prologi.

AD LECTOREM.

De anatomia, Lector, dum tracto. qui scilicet illa ex ideo in Idechtrum manet, & simul adeò de anatomia Archei. praxis & elementorum: stylum quæso nostrum nihil admireris, si fortassis, nouum quid, ac à prioribus meis editis anatomiis diuersum trado ac propono. Aliqua quidem descripta sunt: & tamen Relolleum natura illo in loco explicatum non est. Imperfectam autem anatomiam tradiderunt Medici cùm veteres tum nouitij: nec ægris sanandis etiam plus, quàm describenda anatomia profuerunt. Septem equidem anatomias pono. Quas siquidem ex tuis libris non eruo & demonstro: omnes tamen demonstrat ac probat, cum experientia, tum scientia, ac egomet, ceu ipsissimum Autor. Pars anatomia ex philosophia stabilita est, non vestris Philosophis. Pars altera ex medicinâ constituitur, non vestris medicis. Pars vltima fundata est in naturalibus, non per vestros naturales. Anatomiam archei describo: quæ vobis cognitu necessaria est. Trado anatomiam Idechtri, vt sciatis, quid integrum sit. Doceo anatomiam medicam, vt corruptum discatis. Profiteor anatomiam naturalium, vt integer & perfectus medicus fiat. Tu, Lector, volumina tua lege, & lege itidem mea. Quod dum facis, tam meam quàm tuam experientiam intuere, ac vtrorumque scientiam æstima, imò disce, quod solum fundamentum te in auctorem creet artis imò tuæ, non fastus & pompa Academica. Vale.

Relolleum.

Anatomiæ septé sunt.

Argumentum in primum librum anatomiæ Idechtri.

Ideus quid.

IDeus vel *Ides* est portio illa, ex qua creaturæ omnes exortæ sunt. Hæc in duabus essentiis continebatur. Corpus creatorum est vna: altera est creatorum vita. Principiò iliaster fecit corpora: his factis, vitam præterea indidit, & *ides* separauit, virtutémque in ipso absconditam eliciuit & nomen creaturæ ingessit. Ideò duæ sequuntur anatomiæ, *corporis & vitæ.* Hic autem tantùm de corporibus agemus: vbi prima est anatomia hominis: secunda animalium: tertia arborum: quarta herbarum: sicut te ista suis capitulis insequentur.

Ideus duplex.

Iliaster, corpus, vitam fecit.

ANATOMIÆ LIBER I.
TRACTATVS I.
CAP. I.

Protoplastus ex ide.

IN toto *idee* vnicus tantùm homo latuit. Is ab iliastro extractus est, & protoplastus factus.

Iam porrò, si quod extra hunc protoplastum huic anatomiæ simile sit, velut *protosma*, aut alia, quæ ratione formæ conueniant, vt *Zendæ & perenda*: tunc generationes eæ sunt extraneæ, extra *idechtrum*, & est hæc *Cenata* (aliàs monstrosa) anatomia in animalibus, arboribus, & herbis similiter. Quicquid verò protoplastum & ipsius *protosma* æmulatur, id in anatomia idechtri comprehenditur, cui vlterius annectitur anatomia de *Zendis & perundis*, agens de hominibus, vt siluanis, gigantibus, igneis & nocturnis, &c. Horum enim generatio est ex fæce, quæ *idechtro* adhæsit, & in formatione abundauit. Nihil enim integrum fit, quod non aliquod corruptum, simile sibi, iuxtà experiatur. Sic se habet celpha ad arborem, celpha ad animal. Duæ ergo hîc anatomiæ pro vnâ accipiuntur, *de idechtro & perundis.*

Protosma. Zenda, Perenda.

Cenata anatomia qd.

Anat. zendorum & perúdorū quid tradat.

Celpha.

Præcedentia hæc ex scripturâ amanuensis cuiusdam Paracelsi habentur. Quæ iam sequuntur, ex Autographo ipsius Theophrasti descripta sunt, in quibus dicuntur quædam paulo clariùs.

HISTORIA PROLOGI IN ANATOMIAM primam de corporibus, id est, idechtri.

IDes vel *ideos* portio fuit illa, ex quâ omnia creata sunt. In hac essentiæ duæ continebantur: Corpus nempe creatorum, & ipsorum vita. Principio Iliaster fecit corpora: postea horum vitam, quam ex *Idee* dedit. Ex his duę anatomiæ patent: vna corporum: altera vitæ. Nos hîc de corporibus solùm. Primò est anatomia hominis: postea animalium: porrò arborum: denique herbarum. Et anatomiæ cuilibet suum capitulum priuatim assignatur, cæteris non confusis.

Finis historiæ prologi Theophrasti in librum primum anatomiæ idechtri.

LIBER PRIMVS.
CAPVT I.

IN vniuerso *ideo* vnicus tantùm homo inextitit. Is ab Iliasto extractus est. Et est

protoplastus. Porrò ex hoc ipsius fœmina. Ex his binis vniuersi homines. Præterea quicquid ad humanam anatomiam natum est, ita vt homini conueniat & conferri queat, id *Zonda* est, & est generatio sine muliere, & *peronda*, & est generatio amborum. Hæ generationes extraneæ sunt etiam in animalibus, arboribus & herbis. Et ex homine sunt. *feri*, *gigantes*, homines ignei, homines nocturni. Horum generationis occasio est, quòd in ideo quolibet genuinum & integrum iaceat; postea etiam fæx, quæ istos profert. Qualibet enim generatio in *idechtro* est integra: postea sunt etiam ipsius segmenta seu ramenta. Sic nempe, domus ex ligno asciata: ipsum ac genuinum est ædificium. Lignum hoc dat ramenta de se, ex quibus ipsis etiam domus exstrui potest, non tamen vera aut iusta.

Protoplastus, &c. — Zonda. Peróda.

Sic multa quoq; ligno similia sunt, non autẽ idechtro. Ita in anatomiâ interpretationes duę sunt: vna, totius hominis: & altera zendarum & perendarum. Tractatus ergo iure duo sequuntur: primus de Idechtro: alter de Zendis.

Schedula.

TRACTATVS PRIMVS.

SIcut statuarius ex arrepto ligno, imaginem sculpit & dolat, & inutile seu superfluum omittit: aut sicut ex argillâ figulus ollam tornat, ineptum reiiciens: talem se quoque gessit Iliaster, dum ex Ideo sculpsit hominem, postea animalia: porrò arbores: tandem herbas. Reliquum quod superfuit fæx & ramenta, fuerũt ordinata ad basin & fundamentum, ex quo ipse erat. Non ergo in anatomiam idechtri poni debet, ob causas, quas ipsius anatomia demonstrat.

Iliaster similis fabro.

Alia Schedula.

Idechtrum est primus homo, & prima arbor, & prima creatura, sit cuiuscunque rei. — Idechtrũ quid.

Ides, ideos, est globus siue materia, ex quâ homo & elementa condita sunt. — Ideos quid.

Anatomia archei est anatomia vitæ, prout in hominis quolibet membro iacet, ibi incipiens, vbi anatomia idechtri desinit, id est quando vita infunditur. — Archeus quid & eius anatomia.

Anatomia idechteri est consideratio, quomodo homo & creata omnia primò fuerint constituta, antequam vita illis adderetur. — Anat. idechtri quid.

Anatomia medicinæ est anatomia, quæ tractat de corpore, aliter constituto ac esse debebat, hoc est, de corpore morboso. — Anat. Medicinæ quid.

Anatomia monstrosa est abortus naturæ, suam peculiarem anatomiam habens. — Anat. mõstrof. quid.

Anat. elementorum sunt 4. considerantes medicinam 4. elementorum, quomodo illa secundùm anatomiam institui debeat. — Anat. elemen. quot.

Protoplastus est primus homo. — Protop.

Protosma est primamulier. — Protos.

Zenda sunt quæ crescunt sine semine. — Zend.

Perundis, qui & cum semine crescunt. — Perund.

Zelpha est instar Zendæ aut perundis, sed vt hi sunt hominum, ita illę animalium tantùm. — Zelph.

Plura ex hoc opere iam non habuimus. Sunt autem hæc fragmenta eam ob causam hîc interposita, quod cum præcedente materia aliquatenus conueniant: & vt mentem aucthoris de anatomiâ ex iis aliquo modo lector cognosceret, &c.

PHILOSOPHIA PHILIPPI THEOphrasti Paracelsi.

PRiusquam de 4. elementis declarare incipimus id, quod philosophia ipsorum docet: sciendum est, à philosopho ante omnia requiri cognitionem rei cuiusque, qualis ea per se sit. Hinc descendendum in naturam est, & ex ipsâ desumendum lumen, quo philosophemur eâ dexteritate, vt, quod manus tangere potest, ita reuerâ id in naturâ constitutum sit. Vt ergo iam de 4. elementorum generationibus rectè doctrinam suscipiamus: principiò de illo philosophabimur, quòd ex nihilo aliquid factum sit, hoc discursu. Antequam elementa 4. cœlum, firmamentum, terra & aqua existerent, isto loco, quantum quidem is excurrit, paradisus steterat, & ex paradiso factum est, quod non est, isque in alium locum submotus est. (Præcedentia hæc author ipse lineis obduxerat. His autem subiecerat ea, quæ post schedulam sequuntur.

Paradisus vbi primò. pio.

Schedula.

IN initio ante omnia elementa extractus erat aër, qui est aërius Mercurius, sulphur & sal, non corporalis, noo materialis: sed in suâ formâ inuisibilis & intangibilis. Elementi huius principium, instar reliquorum etiam hoc se modo habet. Quodlibet elementum consistit in tribus primis, seu in tebus tribus. Ex tribus hisce oriuntur omnia, quæ ex elementis prodeunt, hoc est sulphur, Mercurius & sal, sine his tribus nullum elementum subsistit. Tria enim hæc voum quodlibet elementum constituunt: & quicquid ex his enascitur, in illis continetur. Iam verò hæc multiplicia sunt, pro diuersitate elementorum: non quòd varietatem hanc ex elemento adsciscant, sed potiùs elementa ex ipsis. Sicut sapientia, quæ in cella vna viget, varia & contraria iudicia promit: ita pariter huc quoque tria.

Aër omnibus element. prior. — Elementa in tribus consistit.

Plura de his non scripserat auctor.

LIBER PRIMVS DE ELEMENTO AERIS.

TEXT. I.

IN principio Iliaster, qui nihil est, diuisus fuit, & quatuor elementa dedit ac ordinauit. Nec enim se aliter habet ac semen, ex quo caudex nascitur. Quod enim erogat semen, ad se idem non recipit. Hic autem Iliaster 4. elementa in se rursus attrahit. Et sic id dissoluitur, fitq; id, quod ante nata 4. elementa fuit, si nempe annus mundi elapsus sit. Stirps ex Iliastro enata, sunt quatuor elementa. Et semen non dat ipsa, ex quo infans fiat post hunc annum mundi: sed ipsa quatuor elementa sunt matres & filiæ. Huius familiæ, post mortem nihil superstes inueritur: sed quale ea principium habuit, talem etiam sortitur finem: & sic, quicquid inest, simul interit. Quanquam alius postea mundus sequatur, qui huius filia sit secundùm appellationem, non tamen formam, non essentiam & similia. Is enim non transibit, sed instar animæ manebit, factę quidem

Iliaster est nihil. — Iliaster 4. elem. producit. — Secundus mundus non transibit.

quidem & creatæ, non tamen mortalis. Sors talis huius quoque mundi erit.

TEXTVS II.

Domor quid.

CONstat iam, quòd æternus pater, non filij tantùm sui pater, sed omnium etiam mortalium ac immortalium, manentium & transeuntium, beatorum simul ac damnatorum, creauerit *Domor*, hoc est, cœlum & terram, firmamentum & aquam, quibus diuinam suam voluntatem indidit etiam, de quo hîc iam vlterius non disseremus, sed in paramiris eadem legentur. Is ex non naturali naturale condidit: ex eo quod nullam vnquam naturam sensit, naturam aliam produxit, & secundum istam naturam, naturam aliam enasci voluit, dum annus euoluatur, quo maiestas eius diuinum regimen ipsamet occupet, quod iam moderatur & possidet homo. Quanquam primæ naturæ dissimiles sint, ita vt oporteat ex terra nasci pyrum, ex arena spicam, ex aqua cachinnam, ex cœlo chaos ex igne niuem. Quòd verò ista tam mirabilia, & suo primo, ex quo sunt, adeò dissimilia videantur: sciendum est, ac ita philosophandum, quòd elementum aquæ non tantùm aqua sit, sed etiam minerale: quòd elementum terræ non tantùm terra, sed & vua sit: & sic de cæteris. Inanis enim ista Philosophia est, quæ profitetur, terram elementum esse quidem, non item nucem, aut ignem esse elementum, non niuem. Sic qui aiunt, quatuor elementa in rebus omnibus ac singulis existere, hi meras nugas agunt.

Elementum vnũ est multa.

TEXTVS III.

Elementa 4. rerũ omnium primordia.

Elem. nõ sunt cõplexionata secundum opinionem vulgatem.

TErra est elementum, & quicquid ex ea nascitur. Itidem & aqua, & quæcunque ex ipsa proueniunt. Ita firmamentum & omnia eius enata. Sic ergo elementum est, quod gignit. Et elementum est mater, quarum quatuor sunt: aër, ignis, aqua, terra. Ex quatuor hisce matricibus, vniuersa totius mundi producuntur. Et inconditus iste sermo est, quando aiunt, elementum complexione donatum esse, vel calidè, vel sicca, vel frigida, vel humida, aut compositè. Hæc enim omnia quatuor ipsis insunt: sed ita intelliges: Terra est frigida & sicca, frigida & humida, calida & sicca, calida & humida. Res ita se habet. Quicquid ex terra crescit calidum & siccum, id crescit ex eo, quod calidum & siccum in terra existit. Sic quod frigidum & humidum est, vel enascitur, enascitur ex eo, quod in terra tale inest. Sic pariter & ab igne complexiones quatuor egrediuntur. Nix scilicet ex eo, quod in igne frigidum & siccum est: & fulmen ex isto, quod in igne calidum & siccum est. Idem sentiendum etiam de cæteris duobus. Vos ergo hîc ante omnia admonitos volumus, ne secundùm complexiones elementa determinetis, sed secundum ipsorum formas, hoc est, quales in se quatuor matrices habent. Terra est materialis, lutosa, conglutinosa. Et talis est, siue calida, siue sicca, siue frigida, siue humida sit. Aqua est humida, sensibilis, tangibilis: sed non corporaliter, non materialiter. Et eiusmodi elementum est, siue sit frigidum siue calidum. Ignis est firmamentum, & est ignis elementum, licet in vno loco calidum, in alio frigidum sit. Aër est cœlum, quod omnia concludit ac est humidus, calidus, frigidus, siccus, vt deinceps tradetur.

Nix & fulmen ex igne nascantur.

Elementa vnde denominanda.

Terra qualis.

Aqua qualis.

Ignis qualis.

Aër qualis.

TEXTVS IV.

Iliaster in part. 4. diuisus.

VT autem ad constitutum principium de elementis progrediamur, sciendum est, Iliastrum in initio in partes 4. distributum esse: in aërem, qui cœlum est, omnia complectens: in ignem, qui firmamentum est, diem & noctem, frigus & calorem promens: in terram, quæ omnes fructus & pedibus basin præbet: in aquam, ex qua omnia mineralia, & viuentium ex semisse nutrimenta educuntur.

Alimenta ex elemẽtat. duplicia.

Elementorum mutua opera.

Nutrimenta hîc duplicia sunt: vnum in aëre & igne, alterum in terra & aqua conditum. Duo superiora nutriunt nos tanquam spiritualiter inuisibiliter: duo inferiora materialiter & corporaliter. Quatuor hæc elementa in classes distributa geminas sunt: vna constituitur ab aëre & igne: altera à terra & aqua. Aër sustinet ignem, terra aquam, aër & ignis tenent aquam & terram: & hæ duæ aërem & ignem. Eóque ordine omnia creata sunt, vt semper vnum alterum sulciat, quærat, & nutriat. Sic iliaster diuisus est in vnum *domor*, cuius duo sunt globuli, exterior & interior, vterque duobus elementis stipatus. Extra nihil est, quod nobis cognitum sit. Intra est, quod videmus, quod tangimus, & quod nobis lumen naturæ suggerit. Is verò, qui ista creauit, apud nos non est: sed extra habitat. Apud nos tamen est, ab ipso qui genitus est. Non ergo vlterius, quàm ipsa natura docet & indicat, de quatuor elementis philosophandum est.

Domor globi duo.

Deus extra domor.

TEXTVS V.

Mundus factus corruptibilis

Mundus ex citro factus.

N B.

IN initio creationis corpus 4. elementorum conditum est eâ formâ & amplitudine, quâ cœlum patet, & factum est corruptibile seu caducum, nempe, quantum aër complectitur, ibi sella fuit Dei & centrum ipsius regni, ex quo centro mundus creatus est, ita vt mortale ac caducum à Deo creatum sit. Hoc vt rectiùs teneatur, scire fas est, ex centro isto mundum ortum, & materialem factum esse. Super hanc cathedram Christus in cruce pependit: super hanc cathedram sederunt Prophetæ, quæ scabellum est pedum Dei. Hîc ergo materialia & corporea facta sunt Deus, & ipsius opus, centrum ipsius regni, & ipsius solium.

Deus seipsum caducũ fecit.

Sic ergo in principio, & priùs quàm ipsa philosophia ordiatur, noscendum est, quòd Deus centrum sui cœli caducum, & seipsum fecerit. Sicut enim corporaliter vocatur filius: ita mundus est ipsius domus. Etsi verò is hoc modo factus & creatus sit: tamen credendum est, quòd non vt ortus, ita similiter interitutus sit: sed de homine manebit cor, & de mundo flos.

TEXTVS VI.

Aer præ reliqu. elem factus.

Omnia in tribus constituunt.

QVo autem modo Deus mundum condiderit, ita accipe. In vnum corpus digessit ipsum in principio, quatenus quidem elementa panduntur. Corpus hoc posuit in tria: in mercurium, sulphur & sal, ita vt hæc tria corpus vnum constituant. Et tria hæc componunt vniuersa, quæ in 4. elementis sunt fiúntque. Tria hæc in se habent vim & potestatem omnem rerum caducarum. In ipsis enim latet minera, dies, nox, calor, frigus,

 lapis,

lapis, fructus, & omnia alia, licèt nondum formata. Sicut enim lignum, quod abiectum est, nihil est, nisi lignum: & tamen in ipso formæ omnes animalium, formæ omnes plantarum, formæ omnes instrumentorum, conditæ sunt, quas inuenit & profert, qui superfluum & alienum præcidere potest: ita corpus etiam iliastri truncus fuit, in quo omnes herbæ, omnes aquæ, omnes gemmæ, omnia mineralia, omnes lapides, omnia chaos latuerunt, quæ solus fabricator summus sculpsit & subtilissimè cælauit, extraneis remoris & abiectis. Sic omnium primò produxit & exemit aërem. Hoc condito ex reliquiis illis tria reliqua prodierunt, ignis, aqua, terra. Ex illis postea abstulit ignem, manentibus aliis duobus, & sic consequenter.

Iliastri & ligni collatio.

TEXT. VII.

QVatuor ergo agris hoc modo segregatis & separatis, quatuor etiam conditoria manserunt, pro asseruandis 4. elementis, nempe calidum, frigidum, humidum, siccum. Ac quodlibet horum modo non nihil fuit. Primò constitutus est aër: postea ignis: ab hoc terra, denique aqua: idque hoc modo. Ex aëre chaos, stella, catena, & fundus. Ex igne dies & nox, Sol & Luna. Ex terra arbores & herbæ, gramina & fructus. Ex aqua mineræ, & lapides. Quorum ordinatio talis fuit, vt semper ex superfluo nasceretur aliud, hoc est, ex Iliastro terræ extractum est lignum faginum, & remotum lignum malorum, quolibet in suum locum disposito, nullo corrupto aut permixto. In aquâ aurum à reliquis metallis separatum, & post alia etiam à se inuicem semota sunt. In igne frigus à calore, lux à tenebris secessit. In aëre ordinatum est chaos, ad conseruanda omnia, & terram à cœlo seiungendam. His quatuor Iliastris ita creatis & in elementa, hoc est, in matrices suorum fructuum dispositis: ante omnia præparatus fuit aër, postea ignis. Hæc duo in vnionem vnam copulata sunt. Postea terra etiam ac aqua à duobus prioribus separatæ, in vnum iunctæ sunt. Et hi iam sunt Iliastri coningati. Aër per se est, & ignis. Similiter etiam terra & aqua.

Elementorum singulorum quę sobules.

Sic nempe Deus centrum sui regni materiale fecit, & postea in tria prima tripliciter digessit, ex quibus iugiter ac perpetuò emergit, quicquid nascitur. Sine his tribus enim nihil in 4. Iliastris crescere potest. Dum autem crescunt, sunt elementa, & sic porrò suum nomen perdunt Iliastri, & appellantur elementa.

Tria prima quàdo nomé mutent.

TEXTVS VIII.

QVatuor hæc elementa dirempta sunt in loca sua & sedes, ita vt nullum permisceatur. Nec aliter omnia à se inuicem semota sunt, ac sculptor in paranda statua abiicit id, quod præsumptæ imagini non conuenit. Itaque quatuor elementa sunt: sed tantùm tria prima: tria in aëre, tria in igne, tria in terra, tria in aqua. Et vbique vnica tantum primorum trias est, hoc est, vnus Mercurius in omnibus: vnum sulphur in omnibus, vnum sal in omnibus. Differunt tamen proprietatibus. Quicquid est crescens herba, folium, gramen, &c. Id in terram collatum est. Quicquid minerale est, in aquam secessit. Quicquid calidum, frigidum, dies, nox, in ignem se recepit. Quicquid aer, in chaos se diffudit. Et omnia tria vnum sunt, quodlibet in seipso. Et res se habet vt lapis, qui in partes quatuor diuiditur, ex quarum vna statua, ex altera olla, ex tertiâ vasculum, ex quarta limes fabricatur: vbi omnes quidem lapides sunt, imò lapis vnus, sed in partes quatuor distractus.

Tria prima triplicitèr elementis insunt.

Horum Iliastrorum quatuor, non plores sunt: qui sic etiam sufficiunt. Sic mundum Deus in quaternarium disposuit: cui numero etiam acquieuit, etsi partes octo fingere potuisset. Nutrimenti partem vnam in aërem contulit: alteram in ignem, tertiam in terram, quartam in aquam. Sic ergo nullibi defectus.

Nutrimenta insunt omnibus elementis.

Porrò autem iam opus est, vt philosophando de istis quatuor sub nomine elementorum quoque tractare pergamus, velut & de ipsorum potentiis & actibus, quibus pollent. Initium verò faciemus ab aëre, & philosophiã in aquâ concludemus, quantum quidem generatio rerum insensibilium poscit, explicantes.

TEXTVS IX.

AEris elementum ad rem nullam aliam ordinatum est, quàm vt reliquorum trium sit domicilium, conseruandorum nempe singulorum in suo quasi conclaui, hoc modo. Aër in se includit mortale omne, illúdque ab immortali discludit, sicut murus ciuitatem à campis dirimit. Is mundum firmat & continet, sicut agger paludem. Et sicut nihil in ouo est, foràs spectans, aut extra ouum, quod interius conuenat: ita cœlum est testa, mondum & cœlum dirimens, sicut putamen ouum separat ab extraneis. Estque aër pellicula, in quâ corpus conditur, mundus vniuersus scilicet, & vbi terra continetur & asseruatur. Præterea autem aër est cœlum, hoc est, pellicula, seu putamen, seu murus, seu agger, extra quem nihil erumpere, aut intro irrumpere potest. Et insuper, aër est halitus, ex quo vitam omnes hauriunt. Is enim verè aër est, & aërem promit, tria elementa nutrientem, & simul hominis vitam sustentantem. Absque hoc aëre viuere nulli liceret. Absque hoc nullum elementum procederet, nullus ventus spiraret, nulla pluuia, nulla nix caderet, nullus Sol splenderet, nulla æstas floreret, nulla aqua perflueret, nulla terra sustineret. Vis hęc omnis procedit ex aëre, & à tribus elementis attrahitur. Sicut enim aërem singulis momentis iotrò in nos trahit pulmo: sic idem facit etiam terra, aqua, & ignis. Euidens is error est, quo statuitur, ventos ex aere esse. Intrò enim in nos irrumpunt specie veneni, non vitæ. Primum saltem elementum aërem suggerit. ignis autem dat flatus.

Aëris elementi cæterorũ domicilium. Aëris & oui col latio.

Aëris vsus.

Flatus non est aërem.

TEXT. X.

AB hoc eodem elemento vis etiam dimanat, quâ ignis aëri agglutinatur, vt non decidat: adeóque instar catenæ est, sine omni materia & spectabilitate continentis & ferẽtis. Hoc fit per ipsius chaos, quod intra pelliculam & terram interiacet. Estque medium interstitiom, extensum à cœlo vsque ad terram, in quo libratur ignis, terra, aqua. Et veluti

Aër elementa sustinet.

vitellus in ouo ab albumine sustinetur, ne testam attingat: ita chaos sustinet globum, ne concidat aut aliquo ruat. Chaos hoc est inaspectabile, subuiride tamen apparens, estque intangibile albumen, vim & virtutem habens sustinendi, ne terra loco suo excidere possit. Sicut vitellus in suo albumine: ita fertur & librátur in aëre hoc globulus terræ & aquæ. Et veluti nauis in Oceano sustinetur: ita hic etiam globus ab aëre. Is est magnum illud & admirandum albumen, quod inuisibili modo tantum globum terræ & aquæ portat. Suffert quin etiam ipsum firmamentum: quod in ipso sistitur, sicut semen cucumeris in sua mucilagine. Et quemadmodum frustum carnis in suo liquamine, aut semen generationis in spermate iacet: ita stellæ iacent in ipso, & in hoc albumine suum motum conficiunt, sicut auis in suo volatu. Nec alio modo sostinentur, quàm ex dictis exemplis liquet. In hoc saltem discrimen est, quòd chaos diuersum sit ab albumine, à spermate, à mucilagine in eo, quia impalpabile est, & subtilissimum. Aliàs virtutibus & energiis omnibus conuenit cum enumeratis.

TEXT. XI.

DVm de huius elementi viribus dixerimus, porrò indicandum est, aerem ac ipsius chaos, & cœlum in rotunditate ita subsistere, vt quod in ipso inest, nemo scrutari & distinguere possit, an superius vel inferius sit. Exemplum demus. Si fieri posset, vt in ouo iacente & firmato aliquis versaretur: tunc impossibile foret scire, quæ pars cœlum, quæ terram spectaret. Rotunditas enim facit, vt nec superius nec inferius videri possit. Ita verò nos in testa versamur, vt nesciamus vel supernum vel infernum, sed in toto globulo incedentes, cœlum spectamus, vnáque vbique est altitudo, vna profunditas. Cuius rei hæc causa est, quòd rotunditas globi & cœli non aliter ferant, adeóque mortali corpori insitum sit, vt in triuali linea res omnes crescant, non homo solus ambulet, verùm omnes etiam arbores, omnes venæ, omnes fontes. Sicut enim Deus circulum globi & cœli creauit: ita condidit etiam semicirculum, diametrum, lineam meridionalem, lineam triualem, & similia omnia. Nam in cœlo & terra, in igne & aqua lineæ omnes, omnes circuli inueniuntur. Hic enim vera est Geographia, Cosmographia, & Geometria. Per elementarem Geometriam aeris structuræ conferuantur aeris, hoc est, Sol & Luna, & stellæ vniuersæ, terræ arbores, & cætera, sicut etiam mineræ aquæ, & alia. Hic nimirùm genuinum fundamentum positum est omnis Geometriæ, in qua linea homo stat, & rectâ cœlum intuetur. Huius Geometriæ solus Deus artifex est, & Latomus, & Geometra. Ex hac linea nihil excidit, nihil egreditur, siue aqua sit, siue ignis, siue terra, siue arbor, siue homo, siue pecora: sed in aeream Geometriam omnia pergunt, quam Deus fecit, sicut latomus statuas turri, &c. insculpit.

Rotunditas & circulus summũ & infimum nõ admittunt.

TEXTVS XII.

CÆterùm, quoad trium primorum Philosophiam, tenendum est, quomodo illa in elemento aëris vigeant. Mercurius, sulphur, sal, elementum aeris sunt ita præparata, vt aerem constituant, & elementum compleant. Principiò cœlum nihil est aliud, quàm sulphur album, coagulatum cum spiritu salis, & per mercurium clarificatum, & est durities omnis huius elementi in ista pellicula & testa, eò fabricatum. Præterea secundum ex tribus primis in partes duas mutatum est: pars vna est chaos, pars altera est aër, hoc modo. Resoluit sese SS. per spiritum salis in liquore mercurij, qui per seipsum liquor est, à cœlo vsque ad terram distributus, ac est albumen cœli, & medium interstitium, ac clarum, & chaos, est subtile & diaphanum. Omnis enim crassities, & siccitas, & subtilis natura resoluta est, nec eadem est cum priore. Talis aër. Tertia remanentia trium primorum aëris abiit in aërem, hoc pacto. Si lignum comburitur, in fumum abit. Sic illud abit in aerem, & in suo aere permanet, ad finem elementorum, & factum est sulphur, mercurius, salque, quæ consumpta sunt à substantia in aërem, non aliter, quàm lignum, quod fumus fit. Nihilque est aliud quàm fumus trium primorum elementi aeris. Ita ergo nihil vlterius oritur ex elemento aëris præter prædicta. Multi priscorum ac neotericorum, vel etiam hodie viuentium aeri adscribunt ventum, cuius causam faciunt mobilitatem cœli. Sed id omne nihili est. Nec enim cœlum pergit; estque aer per seipsum, atque ab elemento egreditur, velut fumus à ligno. Qui verò, rectius intelligere de ipso velit, qualis motio sit: is de ignis legat virtutibus: vbi plura traduntur, quàm hic comprehendi potuerunt.

Cœlũm quid.

Ventus non est aër.

Finis de Elemento Aëris.

LIBER SECVNDVS.

PHILOSOPHIAE THEOPHRASTI, DE GENERATIONIBVS ELEMENTORVM.

De Elemento Ignis, Tractatus I.

TEXTVS I.

DIximus hactenus de Elemento Aeris ratione loci, quo elementa disposita sunt. Aer enim posita priore est: posteriore ignis. Hæc duo constituunt & circumdant totum globum. Qui verò elementum ignis se habeat, de hoc iam deinceps philosophabimur, hoc modo.

Omnium primò ab iliastro segregati sunt aer & ignis. Postea & hi duo à se inuicem diremptì sunt: ita, vt primum locum teneret aer, ceu priore libello docuimus: proximum autem ab hoc ignis occuparet, per separationem hanc dirempta sunt duo elementa, aer & ignis. Ex aere nati sunt cœli: ex igne firmamentum prodiit. Vt in aere chaos est tantùm, præterea nihil: ita in elemento ignis tantùm est calor & frigus, lux & tenebræ. Quicquid verò globo & aeri decedit, id in elemento ignis sustentatur. Nec verò ignis elementum vocatur ob id, quòd nihil nisi vrere possit, vt

Iliaster vt aerẽ & ignẽ disseruit.

Ignis quid sit.

multi nugati sunt. Nec enim elementum ignis id est quod vrit:sed hoc quod vrit, & hoc, quod ei contrarium est, id est, congelatio. Ignis etiam elementum non est complexione calidum & siccum. Nam & frigidum & humidum ab elemento ignis sunt. Imprudenter ergo illi faciunt, qui elementum ignis quærunt in elemento aquæ aut terræ. Et licet quidem aliqua de complexione calida probabiliter proferant: tamen calor iste elementum ignis non constituit. Elementum enim hoc non ideò vocatum est elementum, quia ignis est, sed potius hac de causa quòd in ipso totum firmamentum subsistat. Est itaque elementum, ex quo procedere debet dies, nox, candor albus, candor ruber, pluuiæ, tempestates, venti, & omnes impressiones: estque locus & portio 4. partium creaturarum: Ideò elementum vocatur. Sicut enim terra calorem simul & frigus dat, etsi elementum terræ sit: sic idem etiam de igne intelligendum est. Quanquam discrimen tenendum sit, quòd materialis ignis elementum vocetur, cùm tamen elementum non sit. Nec enim ex ignis elemento fit: elementario tamen igni similis est, eo loco, vbi ad Solem spectat. Sic etiam aqua similis est elemento ignis, eo loco, vbi pluit. Ignis materialis, quo vtimur, est in quatuor elementis, & vocatur TRISTO: & est in ipsis hoc modo. Aquæ elementum requirit elementum ignis ad operationem suam. Ignis ille in elemento aquæ manet, & se exerit in chalybe & lapidibus, quibus inest. Inest etiam elemento terræ, & se prodit in ipsius fructibus. Similiter etiam in aëre. Idem iudicandum etiam de cæteris, quòd scilicet vnumquoduis suum *tristo* in sese contineat, velut de natura rerum demonstratur. Sol itaque elementum suum exhibere potest in ligno, idque incendere & comburere, quod ex eàdem vi fit, quà elementum ignis terram pluuia humectat. Et sicuti elementum ignis terram humectat, eiúsque hæc est virtus & proprietas: ita incendit etiam lignum per speculum in Sole. Materialis ergo ignis in globum infertur, sicut pluuia in terram: vtraque enim ab elemento vno veniunt, in suam naturam diuisa. Ignis autem, qui ex lapidibus & metallis elicitur, à Sole illuc penetrauit in suo *ares*. Sicut enim terra nutritur à Sole: ita elementum vnum ab altero. Sal enim trium primorum coagulare non posset, nisi elementum ignis ipsi inesset. Sic Mercurius corpus dare non posset, nisi in se elementum aquæ contineret. Ita nec sulphur sine sua terrestreitate. Et aer sine materiâ est & corpore, impalpabilis. Ideo ex se, vt cætera elementa, corpus dare non potest: vnà tamen operatur, sicut cætera.

Ignis etiã frigidus.

Ignis elem. quid propriè sit & dicatur.

Tristo quid.

Ares.

TEXTVS II.

POst explicatam hactenus geminorum elementorum, aeris scilicet & ignis separationem, deinceps etiam tradendum de ordine illorum, qui talis est: Principio distributio ipsorum facta in Solem, Lunam, Stellas omnes alias. Præter hæc nihil elementum ignis est. Quã autem virtute ac natura dotatæ sunt vlterius, præter hæc paucula, vberiora in de natura rerum inuenientur. Hoc loco sciendum est, elementum hoc, id est, firmamentum, nihil aliud esse quàm astra. Quæ autem progignunt, & in terram mittunt, vt sunt nix, pluuia, ventus, grando, frigus, calor, nox, dies, æstas, hyems & similia alia, ea ex elemento ignis proueniunt, sicut infans ex matre, pomum ex sua arbore.

Firmamentum quid.

Nix grando, &c. ab igne.

Elementum hoc ignis positum est in elementum aeris. Sicut enim aqua & terra vno globo continentur: sic ignis etiam & aer commiscentur in vnum, nullo tamen alterius corpus lædente. Versanturque in aere libera statione, non appensa, non fundo fulta. Et sicut volucres in aere volantur: ita Sol mouetur in cœlo, hoc est, in aere. Quemadmodum enim constitutum est, vt homo ambulet super terra, auis volet in aëre, piscis natet in aqua, Gnatus (al. gnomus) versetur intra terram ita de elementis quoque ita ordinatum est, vt vnum iaceat, alterum volet, vnum hoc, alterum isto modo se habeat, nec vnà sede locòue moueantur. Stella vnaquælibet suum cursum proprium habet, nec hic cum illa conuenit. Sicut enim hominum nullus alteri similiter incedit, & tamen ingressus vnus est omnium: ita idem etiam Stellis euenit. Et veluti homines sibi secundum naturam similes non sunt: ita nec stellæ, vsque adeò multiplex ipsarum natura est & conditio. De hac ergo re altiùs philosophandum non est, quàm quòd fataliter omnia ita ordinata & constituta sint. Cur verò ita factũ sit, deinceps in propriis capitulis tradetur.

Globus aeris & ignis nec fulcrus, nec suspensus.

Stella quæque propriũ motum habet.

TRACTATVS SECVNDVS.

De Sole, Luce, Tenebris, & Nocte.

IN primo tractatu traditum est, quòd primus Iliaster instructus sit omnibus coloribus, claritate & splendore in vnà permixtione. Inde 4. Elementa secreta sunt. Hinc, quid elemento ignis accesserit, aut subiectum sit, deinceps tractabitur. Principio autem ex Iliastro, primum elementum, aer extractum est: postea elementum ignis: ex hoc facta est separatio. Primò eductus fuit candor albus, ex quo meta (mensura) & materia facta est, nempe Sol. In isto est omnis elementi ignis candor albus, & præterea in toto elemento candor nullus albus est. Extracta etiam est diaphanitas rubra & collata est in stellas, Lunam scilicet, & astra cætera, quæ in partes plurimas distributa sunt. Et sicut candor albus in partem vnam conglobatus est: ita candor ruber in multas partes diuisus abiit. Hæc iam consequitur dies ac nox. Nam cum omnis candor albus in globũ vnum coagulatus sit: ibi dies fálté erit, vbi iste globus est. Vbi non est iste globus, ibi candor albus non est, sed nox est & tenebræ. Candor enim ruber nullũ lumen transfert in candorem albũ. Porrò noscendum etiã est, in elemento ignis duas naturas existere, calidam & frigidã. Calor est vniuersus in candore albo: frigus in rubro. Omnis ignis, qui calidus est, est in Sole, nec præterea in vllo alio elemento. Omnis frigiditas cætera est in stellis, & nihil eius in Sole. Ex quo liquet, æstatem prouenire ex Sole, & brumam seu frigus ex astris. In Sole enim est calor expulsiuus: in astris, frigus expulsiuum, hoc modo. Sol eucit à se suum calorem

Iliastes primus qualis.

Candor albus ignis factus est Sol.

Candor ruber factus est Luna & stellæ.

Calor est in candore albo: frigus in rubro.

Æstas à sole &c.

foras

foràs per radios in globum. Sicut enim ventus ex specu spirat, aut sicut ex terrâ culmus surgit supra terrã: ita calor à Sole exit super globum.

Solis calor duplex.

Calor enim est fructus solis super globum: nec is alium fructum habet. Ex quo sequitur, Solem duas operationes habere, calorem nempe maiorem & minorem, hoc modo. Sol calorem suum duobus modis diuidit: & indè frigidis astris conceditur, vt suum frigus exerant. Et res ita se habet. Nobis Germanis si Sol summus est, calor eius apud nos maximus est. Tunc enim ipsius autumnus & messis instat. In hyeme frigus est, non ideò, quia Sol humilis & depressius est. (est enim idem Sol, qui per radios vbique calorem effundere potest) sed quia ipsius messis non instat tempore illo, verum Iunius. Fructus enim omnes sunt in requie & in messe.

Sol cur hyeme frigidus.

Quòd autem infra nos in Æthiopiâ & alibi, vbi polum antarcticum attingit, Sol calidus est, cùm apud nos sit frigidus: id fit hâc de causâ, quia illic ipsius messis est, apud nos nouale. Ita enim is nouale facit plus minùsve. Opus enim est õnibus quiete & sõno, quæ dare fructus debent. Et nisi Sol ita noualis esset: calor ipsius æquè intensus apud nos foret hyeme ac est æstate.

Sol noualis.

Interim tamen dum Sol noualis est, messis ac autumnus astrorum frigidorum ita substitutus est, vt toto anno nulla sterilitas sit, sed continenter fructus ferantur.

Naturæ mira pēsatio.

Iam enim nix cadit, iam boreas incumbit: hæc sequitur eurus, & auster, qui Solis comites sunt. Ita producitur hyems & æstas, nox & dies & totus annus. Sic transitus est ab vno autumno in alium per annũ Solis, & per annum Stellatum.

Siccitas & humiditas quibus insint.

De his porrò etiam notandum est, quòd siccitas & humiditas concurrant, ita scilicet. Siccitas est in calore, hoc est, in Sole. Et alia nulla siccitas est in toto elemento ignis, nisi quam in se Sol habet. Humiditas est in frigiditate, hoc est, in frigidis stellis, quæ sunt candoris rubri. Résque ita se habet. Humiditas in nullo calore subsistere potest. Calor enim consumit omnem humiditatem, & requirit siccitatem.

Frigidũ qui siccet.

Frigiditas in nullâ siccitate subsistit. Quod enim frigidum est, id se resoluit & dissoluit, si se calor coagulat. Ita elementum ignis in duo diuisũ est: In vno est siccitas, & est in Sole; in altero est humiditas, & est in frigore. Et si frigiditas quandoque siccare videretur: siccatio tamen alia non est, quàm vt quis in Sole sudat, vbi humiditas illa aliena est. Sic ista est peregrina frigiditas. Verum quidem est, corpus humidum in terrâ per stellas siccari posse: sed non propter naturam earum siccam, verùm propter frigidam, quâ coagulare possunt, ita vt res siccata videatur. Sic ergo sicca illarum natura intelligenda est, vt aqua congelata. Eadem Solis etiam ratio est ad humectandum. Calore enim suo resoluit ceram, vt liquescat, velut & seuum.

Agapas.

Ita etiam agapas. Sed quid hoc ad rem? Nihil. Et saltem pro exemplo vobis dantur. Ita ergo in astris sunt siccitatis: hæc etiam nix: ista pruina: illa psecas, hi grandines: ista fulgura, & similia alia, velut metalla & lapides, ex ipsis prodeuntes. Quæ verò ista niuis siccitas est, quæ sicca non manet? Quæ siccitas fulguris, quæ non manet? Quale siccum est metallum, quod ad suam materiam primam redit? &c. Ita pariter etiam de Sole: Qualis ipsius humiditas? Non manet. Quid enim hinc est, si apages quidem humectat ipse? Non enim decedit priùs, quàm ipsum resiccarit. Et iste deinceps non humectatur amplius. Et planè idem hic fit cum igne. Is lignum resiccat, sed ita vt nunquam amplius humescat, id est, dum cinis fit. Sed quid facit astrum? Humectat *Salpallam*, nunquam denuò ad siccitatem redeuntem, sed perpetuò humidum manentem.

Salpalla.

Astra pluuiam humectant, quæ perpetuò humida manet, nec vnquam resiccatur. Quocũque ea effundatur, quocũq irruat, semper humida sẽper madida est. Ita ergo, quod siccum est, in calore stat: quod humidum, in frigore. Et siccitas nunquam madefit & humiditas nunquam siccescit. Simili exemplo, calx calx manet, vitrũ vitrum, aqua aqua, vinum vinum, &c.

In magdalio omnis candor albus. Magdaliõ quid.

Sed vt pleniùs elementum ignis intelligatur, primo loco Solem describemus, cuius hæc ratio est. Calor omnis in magdalion contractus & rotundè factus est. In eo vniuersus candor albus inest. Ita ergo candor albus & calor sunt magdalion, factum ex ignito albo sulphure, congestum in corpus vnum nobilissimi Mercurij, cæteris elementis omnibus præeminens, & per subtilissimum spiritum salis coagulatũ. In hisce tribus consistit Sol adeò siccus & calidus, vt nulli humiditati locus sit, quin illicò consumatur. Et vt ignis consumit lignum: ita à Sole consumitur humidum.

Sol mors est aquarum.

Hoc modo & pluuia quotidiana, & quicquid aquæ ex tribus reliquis elementis funditur, per Solis vim consumitur, ne aquæ nimia copia inundet. Adeóque Sol mors est aqueæ naturæ, & Maris, & Rheni, & Danubij, & Nili, & Tiburis. Solis enim calore ista absumuntur, ne copiâ augescant. In rebus omnibus mors est, hoc fine, vt non nimium augescant, sed intra metam consistant. Sic homo suam mortem habet, quæ est inuisibilis. Sic siccitas suam mortem habet, hoc est, aquam. Sic aquæ suam mortem habent, ignem.

Ignis mors omniũ.

Nec verum est, illud quod ignis consumit, in alium locum venire; sed totum interit in suâ formâ.

Spiritus autem manet, quem consumit Sol. Estque vera mors, tria elementa reliqua consumens & tollens, etiam hominem in terra, & vrsum in speluncâ.

Prouidẽtis diuina &c.

Vt autem de Sole porrò philosophemur, cursum suum is mutuatur à prouidentia diuina, quæ, quo loco & quo modo omnia subsistere debeant, probè cognitum habet. Hæc locum decernit & sedem, dat formam & speciem, indicat viam ac metam. Ab hac ita constitutum est, vt Sol globum ambiens suum circulum conficiat, huius autumni & messis Solis gratiâ.

Sol motus ventum non mouet.

Nec enim in hoc cursu aliud quicquam situm est, quàm dies & nox, æstas & hyems, lux & tenebræ, & tenebræ, quæ his terris dantur, illis intercipiuntur, ordinaria sua vicissitudine. Ab illius incitatione motúque ventus nullus cietur; sed mouetur ac procurrit Sol, sicut globus per terram incitatur, à quo ventus non surgit, aut veluti nauis in mare, quę per se ipsa ventum non gignit.

Sol motus non fit calidior.

Ita nec Sol ventum producit. A motu suo etiam non incalescit.

Etsi enim globus centum annis circumuolueretur: à seipso tamen nihil magis incalesceret. Si autem calidus fit, iam ante calidum fuisse oportet. Ita Sol quoque ingrediens globus est, cum auibus comparandus ob incessus modum & naturam. Quin imò minuit calorem is, hoc est, si fit noualis. Splendor tamen eius semper ac modis omnibus manet. Magdalion enim fixum est, mansurum à puncto primo vsque ad nouissimum in formâ & specie vnâ ratione luminis, sulphuris, salis & Mercurij. Hæ suæ fixitatis vnicum tantum aonum habent: qui à primo, Iliastro vsque ad extremum Iliastrum, in quo mundus renouabitur, duraturus est. Vnus inquam annus est, annus Solis. Similiter etiam omnes stellæ fixitatem habent: est is annus annus ignis, vel annus stellatus, tempus mundi concedens, vsque ad ipsius finem.

Annus Solis, &c. Annus stellatus.

Cæterùm deinceps etiam de reliquis stellis, in quibus frigus est, & candor ruber, scilicet Lunâ, planetis & aliis, nobis dicendum restat. In candore rubro quies alia est, ac in Sole. Luna enim noualis non est, sed emoritur & abit. Ibi semen tantùm relinquitur, ex quo noua Luna nascitur. Et generatio eius talis est, vt semen ipsius à Sole vim crescendi accipiat. Quicquid enim crescit, vi ipsius caloris: & sine ipso nihil crescit. Cum ergo fabricator Lunam ita condiderit, vt minuatur, & augescat: naturæ consulens ordinauit, vt Luna velut semen cum Sole vniretur, & vim augescendi inde conciperet. Hoc modo dum ad suum incrementum & plenitudinem peruenit, post iterum illa minuitur. Quicquid enim crescit, idem etiam decrescit. Et veluti homo, per morbum tabescit & moritur: sic decrementum Lunæ ipsius morbus est ad mortem, quâ illa abit, semen tantùm post se relinquens. Estque Luna Phœnix firmamentalis, ex quâ emoriente semper noua alia emergit. Ita pariter etiam Stellæ aliæ plures. Suntque constitutæ ex rubedine sulphuris, Mercurij salisque: estque id frigus etiam sulphuris, Mercurij, salisque, quod suum ortum habet ex virtute illa, ex qua suum Sol quoque cepit: adeóque Luna multæ est operationis super terram propter suam frigiditatem & humiditatem. Nam stellis cæteris omnibus superior est in hoc elemento ignis frigoris. Reliquæ stellæ & ipsæ ex his tribus constitutæ sunt primis: sed in multas tamen partes diuisæ. Frigus enim elementi ignis in mille gradus essentias & naturas diuisum est. Sic ex aliquibus stellis nascuntur venti super totum globum spirantes: ex alliis gignuntur niues, pluuiæ & similes. Ideò verò multiplices sunt, vt multiplices naturæ ac virtutes ex ipsis defluant in terram, quæ aliàs procedere non possent, si magdalion vnum esset, velut Sol, qui vnam tantùm naturam habet, calorem. Ergo in stellis multæ naturæ frigidæ sunt. Frigiditas enim multò plures egestiones generat, quàm calor. Calidus homo sanus est. Frigidus autem pluribus sortibus obiectus est, quàm calidi viginti. Cùm ergo frigus naturam Soli contrariam & aduersam habeat: elementũ ignis in multas stellas diuisum est, vt virtus qualibet per seipsum subsisteret, sine impedimento essentiæ alterius. Ex ipsis enim egrediuntur venti calidi, calidi imbres, calidæ tempestates aliæ, coruscationes, dracones, Lanceæ, & similes. Et tamen hæc omnia sunt ignis frigidus sine ardore. Quod autem calidum est & vrit, id ortum suum ex accidente habet, vt propria capitula demonstrant. Sed de proprietatibus stellarum deinceps sequetur integer libellus, quoad ipsarum egestiones, & si quæ illarum naturæ aliæ enarrandæ sint.

Luna non est vt Sol noualis.

Luna à Sole crescit.

Luna est Phœnix firmamenti.

Frigida calidis egestiones plures faciunt.

De ventis.

PEr ambitum ergo globi dispositæ sunt stellæ ventosæ, quæ iugiter autumnum ac messem suam agunt. Consistunt autem in circulo Zeboch & globum infernè simul ac supernè cõprehendunt. Sicut ergo firmamentũ rotũditate suâ globũ ambit, & globus in ipso rotũdus iacet: ita in circulo Zeboch, stellę cõsistũt, & Zeboch globi in medio tangunt. Dũ ergo venti procedunt, in latera duo, discedunt deorsum & sursum, hoc est, infra polum arcticum, & pars altera ad regiones poli antarctici. Hæ stellæ, verę sunt stellæ ventorum, quia annuatim nobis spirant, & suum annum habent, qui est annus ventorum. Stellæ ventorum reliquæ infra & supra nos, non secundum annum flant, sed interdum spirant, interdum non, & vnicam tantùm regionem impetunt, vbicunque ea sit. Veræ autem stellæ ventorum spirant secundum suum annum, perpetuò, sursum, deorsum, trans globum vniuersum, & sunt sine grandine, sine fulmine, sine pruinâ, sine coruscatione, &c. Et istæ solæ sunt stellæ ventorum, trans globum vniuersum flantes. Sunt verò plurimæ, circundantes totum Zedoch instar Galaxæ, & Deneas est aduersum Galaxam. De stellarum harum naturâ elementari tenendum est, quòd vniuersæ humidæ sint, hoc modo. Vetustas quatuor ipsis nomina indidit, quę relinquimus, nõ tamẽ secundũ interpretationẽ veterũ, sed ita: *Boreas* dicitur omnes stellæ, quæ sub sepẽtrione positę sũt per vniuersũ Zedoch. Censetur is siccus & frigidus, nec tamen siccus est. Est tamen frigidus & cõgelatus, hoc est, ipsius humiditas coagulata est, vnde is siccus apparet. Zephyrus sunt stellæ sub occasu constitutæ, omnes humidæ & frigidæ, non tamen congelatæ. Ideò Boreas respectu harum siccus censetur propter suam congelationem. Stellæ cæterę in Zedoch, Eurus & Auster, sunt in solidum frigidæ. Sed quamprimùm ex suis stellis venti exeunt, à Sole calefiunt, per radios, quos transeant: ideo pro calidis habentur, quales tamen ex naturâ suâ non sunt. Eurus statuitur siccus, nec tamen siccus est. Eius tamen humorem, quem habet, Sol consumit, vsque dum veniatur ad illum contentum humorem, quem Sol ei adimere nequit. Auster dicitur humidus & humidus est: quia Sol, ipsius humiditatis tantum non absumit, quantum in Euro. Id scilicet mare impedit, Soli humiditatis satis ad consumptionem suppeditans. Itaque Auster cum suâ humiditate ad nos erumpit per globum inferiorem & superiorem.

Stellæ ventorum &c.

Zeboch circulus. &c.

Annus ventorum &c.

Stellæ ventales 4 nomina. Boreas.

Zephyr.

Eurus Auster.

Quæ verò ex stellis procedit ventus, hæc ratio

tio tenenda est. Quo modo Sol calorem suum fundit in mundum: sic in hisce stellis nulla alia natura est ac proprietas, quàm producere ventos, qui ex sulphure, Mercurio & sale decoquuntur,& secùdùm Adech exeunt. Ipsorum ventus est quotidianus, horarius, vniuersum mundum perflans leniter & placidè. Itaque venti ipsorum cognosci debent in eo dum stellæ ventosæ cæteræ exponuntur.

DE STELLIS TEMPERATIS de Zedoch.

Cæterùm stellarum in firmamento hæc ratio est. stella in se quælibet frigiditatem habet. Ea ventos facit. Omnium enim ventorum mater sola est frigiditas. Frigiditatis verò ea natura est, vt alia ventos producat vnà cum pluuiâ alia cum niue, alia cum grãdine & similibus. Tenendum itaq; est, ventos omnes, intermittêtes & desinentes, non ex Zedoch procedere, sed passim colligi ex stellis particularibus, sicut de singulis seorsim suo loco dicetur. Modus autem generationis omnium iste est. Per frigiditatem nempe suam cum tempore pariunt egestionem, quæ multiplex est. De ventis autem ita statuendum est. Stellæ sua emũctoria habent, per quæ excernunt, quę in ipsis nascuntur, pro ratione loci, quem emunctorium spectat. Venti autem duratio tam longa est, quàm est egestionis expurgatio. Stellæ Zedoch autem quotidie in suam egestionem pergunt & ventos in mundo cient ad temperandum calorem Solis, & dissipandum frigus terræ frigidæ. Vtrumque enim mitigant tam calorem quàm frigus: suntque exquisitissimum temperamentum æstatis simul & hyemis. His non impedientibus chaos similiter congelatur, vt aqua. Hâc enim ex causâ aqua gelatur, quia venti Zedoch illam non penetrant. Qui, quia chaos penetrant, ideo ipsum gelari non permittunt. Nec alius vllus vsus ventorum est, quàm vt tempus anni vtrumque mitigent, & temperent excessum, qui damno esse posset.

Stella quęlibet frigiditatem habet. Frigiditas mater ventorum.

Venti vt gignantur.

Ventorũ vtilitas.

Stellarum omnium, quas cœlum complectitur ac firmamentum, communis ista natura est, vt quotidie, imò singulis horis ac momentis sudent. Attrahunt enim stellæ ad se calorem Solis, velut eundem fruges etiam terræ concipiunt. Solaris iste calor facit, vt stellæ in suâ frigiditate se resoluant. Et vnica tantùm resolutio est, qualis est in lapide frigido, qui sudat propter vaporem, quem ex Mercurio, sulphure & sale concepit. Vapor iste in elementatis omnibus corporibus existit. Sicut enim homo naturali motu & excretione phlegma ex naribus emungit: ita stellæ etiam ac elementa omnia naturales istas excretiones sustinent. Et vapor iste quotidie ex stellis defluit, ac in terram cadit. Per diem is quidem à Sole consumitur. Per noctem autem delabitur in terram priùs quàm Sol oriatur, & vocatur Ros. Per hyemem autem, tempore messis frigidę congelatur, & in pruinam abit. Nihil enim hæc est aliud, quàm sudor stellarum totius firmamenti, qui stillando ita decidit. Sicut enim aqua bulliens sursum ad cœlum euaporat, aut pruinam suam in sublime emittit: ita stellæ deorsum sudorem mittunt.

Stellę continẽter sudant.

Lapis vnde sudet.

Ros quid.

Pruina quid.

De Nebula.

Nec nebula quicquam aliud est, quam huiusmodi vapor: in hoc à prioribus diuersa, quod nondum satis matura à stellis quibusdam excernitur. Quando in terram, more pruinæ decidit, tunc resistit terræ & aquæ, & similis fit fumo. Nec enim plenè in rorem aut pruinam resolui potest. Vaporis enim pars quędam abit in rorem: pars altera in nebulam. Est enim nebula ros imperfectus, qui nondùm planè maturuit. Ea si subtilis est, in terram decumbens vanescit. Si vero crassa, nec dum præparata, sursum in regionem suam descendit, vbi à Sole consumitur. Quod si vero cum nubibus pluuiosis permisceatur, pluuiæ inde fiunt, reliquis pluuiis subtiliores. Frequenter huiusmodi nebulæ decidunt, & tempus pluuiosum faciunt. Nam si stellæ pluuiosæ sint, in rorem resolui nequeunt, sed in nebulam tantùm. Si verò aliquando claritatem adferant, hæc causa est, quòd subtiliter nebula præparata, super globu dispareat.

Nebula quid.

Pluuia vt fiat.

Finis tractatus secundi.

TRACTATVS TERTIVS. De Tempestatibus.

Prologus in stellas tempestatum, quomodo in eis sit materia prima ad faciendas tempestates.

Principium Tempestatum.

Sicut, ceu dictum est, stellæ nonnullæ ventos gignunt: ita stellæ aliæ sunt quæ tempestates pariunt, vt tractatus primus de coniunctionibus & naturâ stellarum demonstrat. Quî verò & quâ ratione illæ fiant, intelligi debet. Si in principio stellę tẽpestatum sese emungere incipiunt, fit, vt Mercurius, & sulphur ac sal in seipsis per suum adech, superfluitatem illam purgent, quæ stellis extranea est. Id hâc ex causâ fit, quia quælibet stella in se naturam habet excernendi, pro ratione & conditione elementi ignis.

Stella tempestatum. Tẽpestates vt fiant.

TEXT. I. De Nubibus.

Prout stellæ quædam sunt ventos producentes: ita sunt etiam, quæ nubes & pluuiam parturiunt. Quarum ratio ista est. Stellę pluuiales si suo tempore oriuntur in globi sui circulo, egestionem pro suâ naturâ faciunt, ita, vt sulphur, mercurius & sal, in stellis contenta, aqueæ naturæ fiant ac fiut, nihilque in se aliud contineant, quàm naturam aqueam, ad quam etiam disposita & ordinata sunt. Egestum hoc si incipit, omnium primò fit fumus, qui ex stellis defluit in tertiam regionem, vbi visibilis fit. Fumus iste hoc loco nubes est, vel maior, vel minor, prout magnus stellarum numerus est aut multum materiæ à stellis egeritur. Hinc etiam fit, vt multi & varij in nubibus colores appareant, exempli gratiâ, albi, cærulei, &c. Sulphur enim & sal vnà cum liquore mercurij ex variis stellis confluunt, & inuicem permiscẽtur. Huius quidẽ illę naturæ sunt, vt stet & quiescant. Propter innatã tam en illis i euitarẽ & mobilitatem,

Nubes & pluuia vnde producantur.

mobilitatem, ventus impingens ipsas secum rapit. Quòd autem ex locis nonnullis nubes plures procedant, quàm ex aliis: causa hæc est, quia in illis regionibus plures stellæ nubiferæ sunt. Sic apud zephyrum & austrum stellæ abundant nubium humidarum: apud boream & eurum stellæ præpollent nubium siccarum. Stellæ nubium calidarum apud eurum & austrum, frigidarum apud zephyrum & boream teperiuntur. Nec istius rei causa sunt vel venti, vel mare, sed potius stellæ, quæ ibi suum cursum conficiunt. Quæ dum egestionem suam excutiunt, & ex illâ nubes fit, illam venti trans mare per globum agunt. Et hinc venti illi, qui iuxta stellas consistunt, pro illarum conditione sicci calidiúe vocantur, nec tamen eiusdem naturæ sunt.

Nubes vt de moueãtur.

Præterea autem & aliæ stellæ globo incumbunt nubes concitantes. Hinc frequenter super regionem quandam nubes stat, ex eàdem enata non trans mare asportata. Interdum tamen hic etiam per globum in terras alias concitantur. Varietas itaque harum nubium non parua est. Et tamen solæ nubes siccæ hîc à nobis tractantur. Nam SS. S. & M. nihil sunt aliud, quàm siccus fumus & arida egestio, ex stellis suis delapsa, quæ instar communis fumi é ligno consumitur.

Nubium diuisio.

TEXTVS II.

Pluuiæ vbi & qui fiat.

STellæ pluuiales versus zephyrum & austrum potissimum, rariùs versus septentrionem & eurum habitant. In mercurio, sulphure, & sale validè consistunt. Quæ dum se emungunt, egestionem excutiunt, quæ per *Adech* ad resolutionem disponitur, & in pluuiam mutatur. Egestio hæc in principio est vapor similis fumo. Vnde primum etiam nubis more apparet. Nubes ista sibimetipsi ventum producit, pergentem ad sua emunctoria, quæ plerunque orientem aut septentrionem (al. meridiem) spectant. Ideóque auster ac zephyrus pro ventis & tempestatibus humidis habentur, etsi tales non sint: sed eorum vicini. Principio nubes existit similis cæteris, plena salis, addito pauco sulphure & mercurio. Suam autem regionem peragrat aliquot horis priùs, quàm pluuiam cieat. Prout autem sal resolueñdi vim habet: ita in aëre incipit se resoluere extra suam stellam, & aquescit. Quod hoc mudo resoluitur, id desuper in globum stellæ modo decidit. Quo enim modo & specie decidit, eodẽ ex nubibus etiam consequenter, plus minúsue resoluitur. Hinc fit, vt guttæ interdum paruæ, interdũ maiores labantur, pro gradu scilicet resolutionis: interdum stillicidium diutius duret, pro copiâ & quantitate nubium: aliquando nubes integræ deiiciuntur, ob resolutionem nimis celerem ac implicitam. Sic enim constituit *adech*, ac ordinat, vt in guttas resoluatur nubes, ac à marmore destillet specie guttarum. Vsque adeò subtilis est in suis operibus natura. Nec nubes vlla pluuiam seu aquam gignit, nisi præcedat resolutio. Et ea procedit adeò lentè, vt vnica tantùm gutta seorsim post alteram ex materia generetur & delabatur. Et pluuia tamdiu durat, quamdiu stella pluuialis suum egestum profert. Quarum stellarum naturam & proprietatem, & talis ipsarum vim, qui rectè

Auster & Zephyrus an humidi.

Pluuia cur diuersimo de cadat.

cognouit, is diem horámque ipsarum cùm accessus tum recessus, cùm principij, tum finis, paucitatis & multitudinis multò rectiùs intelligit his, qui se Astronomos appellant ac profitentur.

TEXTVS III.
De Niue.

STellæ niuales supra nos positæ, magnâ ex parte consistunt in lineâ lacteâ, quàm vos nuncupatis Galaxam. In Galaxa enim potissima pars stellarum niualium figitur. Hæ sese emungunt in hyeme. Per frigiditatem enim emunctio ipsarum fit. Sicut enim effectus pluuiæ per calorem aëris oritur: sic vicissim per frigus aëris superioris nix generatur. Multæ tamen stellæ niuales sese emungunt in æstate: si ventum habent frigidum concitantur à stellis in effectum. Idem stellæ quoque quædam pluuiales faciunt, brumâ nempe aëre calido instante: à quo ante iustum tempus illæ in egestionem stimulantur. In principio dum stellæ niuales egrediuntur, spuma alba fit, quæ in latitudinem effunditur, deorsum versus globum, quæ ibi latet & subsistit, dum præparetur, hoc modo. Sulphur nempe candidum est, qui se per suum sal & mercurium coagulat eâ specie, quâ nix se exhibet, quæ frustillatim postea decidit. Sicut enim se habent resolutiones pluuiarum: ita se pariter habet etiam coagulatio niuis. Nec verum id est, ex stellis pluuialibus niuem produci: sed nix stellas proprias & vernaculas habet, ex quibus prouenit. Nulla etenim pluuia congelat se in suis regionibus. Stellæ autem niuales egestum suum non semper retinere possunt, vt congeletur. Sæpè etenim in hyeme, aut aliis temporibus huiusmodi nubes niualium per calorem resoluetur, & in pluuiam degenerant. Interdum etiam illis nubes pluuialis permiscetur, & nubes niuosa in suis operationibus frangit, ita vt vtræque simul resoluantur, ac simul nix & pluuia decidant. Si autem frigiditas in suis regionibus niuem resolui non sinit, tunc pluuia decidit suæ conditionis, & nix secundum suum adech.

Galaxa cundus stellarũ niualiũ.

Nix vt fiat.

Quando nix & pluuia simul cadant.

TEXTVS IV.
De Psecade.

Psecadu origo.

ORigo psecadis est ex stellis niualibus, hoc modo. Quòd si per æstatem aut alia tempora calida stellæ niuales primùm per frigora cõpelluntur ad niuem, & nix illa ad effectus cõplementum deduci non potest, ita vt maturiùs resoluatur æquo per calorem chai: tunc loco illius producitur pluuia. Quòd si verò Boreas impetat, & niuem prehendat, tunc ipsam congelat, & grana profert similia guttis niualibus. Ita congelata postea decidunt. Ergo & hic tenendum est, quòd ex nulla stella pluuiali psecas oriatur. Nec enim coagulationem illæ in suis regionibus suscipiunt, sed oportet esse stellas niuales.

TEXTVS V.
De Tonitru.

(EX stellis suis propriis oritur tonitru, constantibus ex sulphure, sale & mercurio, hac ratione. Dum nempe stellæ illæ suum egestum excutiunt, trium primorum insignis commixtio fit.)

Tonitru

Tonitru vt fiat.

Tonitru hoc modo generatur. Si stellæ tonitruales egestioni suæ operam dant, egestum id nihil est aliud quam materiale sulphur, sal & mercurius. Id eiicitur in regionem suam. Postea dissoluitur. Primùm autem sulphur corripit mercurium & sal, vt fiat commixtura & res vna. Id verò sustinere non potest mercurius & sal, vt sulphurea natura materialis cum suâ operatione commisceatur. Est enim sulphur calidissimum & sal est sal petræ. Et ex huiusmodi ipsorum pluuiis sal petræ optimum quoque prouenit. Cùm ergo necesse sit, hæc tria prima ita coniungi & vniri: id certè sine miraculo non accidit. Coniunctio enim horum trium primorum procedit impermixtim ex vnâ stellâ, & per Adech in nubibus vnitur. Hoc ergo operante Adech, sulphur accenditur vnà cum mercurio & sale, igne scilicet frigido, qualis in istâ generatione stellarum natura est. Et si sulphur sal petræ & mercurium concipit, tunc ex illis globus compactus fit. Quod si ergo sal petræ crassius & immaturum sit, sulphur inibi vnitum non manet, sed globum illum omnino diffringit & displodit. Diruptio ista fragorem concitat, in nubibus sonantem per aliquot milliaria, quasi fragor iste secundùm substantiæ generationem continenter duraret. Et vbicunque tonitru inualescit & diffunditur, ibi sal petræ metam (mensuram) disrupit. Globorum huiusmodi ex vnâ stella produci multi possunt, qui omnes confertim ac repentè, si à stellis eiiciuntur, successione quâdam, prout plures vel pauciores fuerint, displodi queunt. Tonitru hoc modo facto, ventus insequitur, vel anteit. Cuius hæc causa est, quia scilicet coniunctio ista trium horum primorum, priusquam fit, validum impetum, ac ventum concitat. Is enim ex solà coniunctione oritur, si nempe validè illa inter se pugnant. Tunc enim resoluitur sal petræ, ac id vnà secum soluit etiam mercurium sulphúrque: quæ postea in pluuiam desinunt. Pluuiæ huiusmodi concitatæ & repentinæ sunt, propterea quòd repentina resolutio à sale putrefacta sit.

Sulphur est calidissimũ. *Venti cur ante vel post tonitru.* *Tonitru cur in pluuiam desinat.*

TEXTVS VI.

De Fulmine.

Fulmen vt generetur.

SI autem stella fulminea, hoc est, sulphur igneum sit: eius egestum igneum tale eiicitur, quod in stellà priùs coagulatum sit. Idem coagulatum postea in suam regionem eiicitur. Frigiditas autem concurrentium ventorum & chai contraria huic egestioni resistit. Vnde fit, vt tria prima seipsa dissoluant per frigus & humiditatem externarum nubium, quæ & ipsæ ex propriis stellis enatæ concurrunt. Vbi enim egrediuntur fulmina, ibi præcedit nubes pluuiosa, in quâ materia ista latet & conditur. Nubes ista in pluuiam abitura, materiam illam, quæ ignea est, madefacit. Dum ergo sulphur humorem sentit, tum dissilit & disploditur. Ibi ergo primum fulgur ex sulphure in terram effunditur. Hoc enim latè ex circulo suo, sursum deorsúmque circa suum centrum transplendet. Quamprimùm autem fulgur madefit, extinguitur. Extinctio ista est dissolutio globi, quam fulminis ictus sequitur, vt dictum est. Huiusmodi multa sese aliquando consequuntur, prout stellæ vel parum vel multum eiiciunt. Similiter etiam tenendum est, quòd mercurius interdum vsque adeò durus, ac ita validè cum sulphure & sale compactus sit, vt nõ displodatur, sed in vnâ (mẽsura) meta ac forma permaneat. Hoc propter igneitaté violentæ operationis est. Quod si autem de humore nubium vix vnica gutta, trium primorum ignem attingat, tunc totum sese exonerat in terram aut perrumpit cœlum, prout humiditas vel infernè vel supernè insultauit. Eá si desuper incidat, fulmen ferit ac agitur deorsum, ad latera, hoc vel illud, prout lineam circuli inuadit. In terram autem cum impetu tam rapido deiicitur, vt & muros concutiat, & deiiciat arbores, & findat scopulos, persæpè etiam, si in lacum quendam concitetur, vno ictu aquam omnem forâs excutit. Equum etiam cum sessore suo profundissimè in terram transadigit: nec vlla celerior aliâ ac violentior in cœlo operatio est. Et hæc insignis illa mercurij vis est, qui sale petræ ipso multò minùs ferre ignẽ potest ac illo etiam multò sæuiùs ferit & concitatur. Adeóque fulmen nihil est aliud, quàm trium primorum coagulatio, in igne valido facta, & per humiditaté nubiũ deorsũ pulsa.

Fulmen nubes pluuiosa anteit. *Fulminis mira violentia.* *Fulmen quid.*

TEXTVS VII.

De fulmine frigido, & grandine.

Fulmen frigidũ vt generetur.

EOdem modo fulmina quoque frigida generantur, nisi quòd non in igne stent. Cuius causa est, quòd pluuia extinguat, & ignem tollat. Frigidũ hoc fulmen æquè ac igneũ deorsũ agitur. Nam nec hic mercurius madorem ferre potest. In terram impingens sæpiùs reperitur, berilli materiæ simile. Liquor enim mercurij & salis petræ clarus & lucidus est, cum albo aut cæruleo sulphure, ac eo interdum nigro, &c. Frequenter iterum soluitur, sæpiùs taliter manet in annum tertium, aut diutiùs.

Grando vt fiat.

Simili generatione oritur & *grando*, si nimirum tria prima in operatione versantur, & agendo sal petræ vincat. Tunc enim ipsius *adech* ex seipso grana facit pro naturæ suæ conditione, vbi guttatim pluuia inuicem dissoluitur, ita tamen, vt coagulatio concurrat. Dum autem fit dissolutio, prius est fulgetrum: postea dissolutionem sequitur tonitru. Fragorem sequitur grando, vel maior vel minor, prout natura ipsius fuerit. Concomitatur interdũ etiam fulmen vel frigidum, vel igneum, velut & venti impetuosi, & pluuiæ. Quorum omniũ hæc ratio est, quòd tria prima ita valenter & crassè eiiciantur, vt necesse sit tempestatem validam sequi. Stellæ etenim illæ, quæ materiam hanc excernunt, nubes magnas, & ventos validos cient, ac operationes celeres cum multo fulgetro edunt. Sæpiùs etiam accidit, vt fulgetra magna tonitru præcurrant. Quod fit, quia coagulatio interdum tam dura est, vt tam citò dissolui nequeat. Quoties ergo diruptio tentatur, toties fulgetrum oritur. Multæ etiam coruscationes fiunt sereno cœlo. Vbi non eadem est causa cum grandine & fulmine: sed multũ sulphuris est in aliquibus stellis: quod dum eiicitur, sine omni damno deflagrat, cœlo sereno existente. Egestiones eæ fiunt ex mero sulphure, nocthi potiùs quàm interdiu institutæ. Sol enim hoc sulphur stellarum comburit, quod aliàs noctu descen-

Fulgetri ortus.

descendit, & per se conflagrat. Nec quicquam est aliud, quàm vapor à sulphure, in quo nullus calor est. Interdum hoc modo etiam tonitrua lenia oriuntur sine damno, ex stellis placidis & lenibus.

Lapides ex externis, ad capitulum de gemmis è superius.
Nota.

TRACTATVS QVARTVS.

TEXT. I.

De Iride.

Iris quid & vt generetur. IRis est stella, ex sale potissimùm constans, seu, corpus suum ex sale habens. Oritur illa quidem vnà cum stellis aqueis: sed tamen aquam ipsa minimè promit, licèt communem cum illis motum & circulum occupet. Hæc emungeps sese, eiicit extra se spiritum salis sine corpore ad medium interstitium. In quo dum iacet, extendit & pandit sese in circulum multorum colorum, vnius tamen elementi Ignis. Colores enim, quos ostentat iris, ex spiritu salis, qui purpureus, spiceus, viridis, &c. est, proueniunt. Nec ista est collectio 4. elemenrorum, ceu quidam impudenter mentiuntur: verùm talis est natura iridis & proprietas singularis. Sicut enim stellarum reliquarum quæuis pro conditione creationis suæ impressionem facit: ita iris quoque arcum cœlestem fingit, proprio motu & ex virtute innata citra reliquorum elementorum opem. Iris quæ vt fiat. Iris interdum sereno cœlo oritur, nullâ sequente pluuiâ. Cuius hæc causa est, quòd iris talis solitariè & per se currat, sine comitibus stellis pluuialibus. Aliquando iris comite pluuiâ stiparur. Hæc cum stellis pluuialibus concurrit, & vel manè vel serò pro cæterarum modo motúque exoritur. Noctu tamen colores eius propter tenebras vmbrásque terræ cognosci minimè queunt. Quòd verò per æstatem irides appareant: causa hæc est, quòd stella scilicet iridis tempore hyemali maturescere non potest, cùm per Solem tantùm maturetur velut & tonitrua. Hinc fit, vt suo definito tempore & oriantur & occidant. Sed & in hyeme generantur irides, hac ex causâ, quòd per æstatem arcus cœlestis quidem genitus, sed non eiectus sit, adeóque ad suum vsque tempus manserit. Idem experimur etiam de nonnullis tonitrubus & fulgetris, similibúsque aliis. Cæterùm cùm forma eius, tum diutii colores ex innatâ naturâ sui Adech, in stella iride latente proueniunt. Quicquid ergo veteres ac moderni Philosophi de iride statuerunt, id pro mero ac sordido commento accipiendum est, quod illi more suo, nullo sano Philosophiæ iudicio probatum aut stabilitum inuenerunt.

Irides propter quid æstate. Irides hyeme cur conspiciantur.

TEXTVS II.

Lancea.

Lanceæ vt fiant. LAncearum origo est ex stellis sulphureis. Hæ si se emungunt, putrefactionem suam abiiciunt, quam sustinere non possunt. Stellæ siquidem omnes constantes sunt ac manent. Quicquid verò ex illis nascitur putredini obnoxium, id segregatur ab ipsis. Stella ergo sulphurea, ex quâ lancea progignitur, corpus est sulphureum, generans in sese rem coruscantem, & sibi ipsi coloribus correspondentem. Quod enim producitur, exprimit id, à quo producitur, quia in illius calore adhuc versatur. Dum stella autem excrementum suum eructat, per diem id non apparet, sed tantùm per noctem. Eiicitur autem instar glebæ seu massæ, quæ cadendo dilatatur & extenditur, adeò, vt hastæ seu lanceæ figuram æmuletur. Vndè etiam interdum hasta, interdum stellæ iactus vocari solet. Materia enim ac res vna est. Dum autem deuoluitur in terram, instar liquaminis aut spermatis seu mucilaginis consistit ac cogitur. Et hoc si à Sole excoquitur, aut sulphur euadit fixum, aut durum. Ex illo peculiare etiam scarabæorum genus, ac vermiculi, serpentibus similes proferuntur. Huiusmodi egestorum alia feruida sunt, vt exurant siccéntque vbicunque decidunt ac iacent. Ex stellâ enim & motu celerrimo, & calore promptissimo delabuntur. Quanquam hoc fiat rariùs. Si decidant in terram argillosam, argillam transmutant in lapidem, quantum quidem illius contingunt. Si deuoluantur in aquas, pisces quidem corrumpunt, sed cancris conducunt.

Lanceæ noctu tantum videtur.

TEXTVS III.

De Draconibus volantibus.

Dracones volantes vt fiant. NAturalium draconum causa est corpus sulphureum, multo tamen Mercurio & sale permixtum. A stellis etiam producuntur sulphureis, hoc tamen à lanceis discrimine, quòd, quàmprimùm ex stellâ progrediatur, mensurâ illâ maneat quali à stellâ extrudatur, in sese nèpe cōpacti, adeò tamen ob sulphur calidi, vt Mercurius & sal quiescere non possint, sed volitantando quasi tremant instar viuentis animalis, quod loco suo mouetur. Id facit feritas, quæ in sale nitri est & in mercurio ac sulphure quoniā calor adest. Euolat autem in latus, quia stellæ ipsius emunctorium latus spectat. Prout itaque terræ planitiem respicit, ita etiam exilit foràs transuersim ad interuallum milliarium 30. vel 40. paucorum vel plurium. Si verò in tellurem decidit, nihil est aliud, quàm adusta spuma, in terræ superficie hærens, sicut vsnea in quercu. Spuma hæc cuprum quoduis inargentat propter naturam mercurij in dracone isto iacentis. Si autem in ignem coniiciatur, instar sclopeti tremebundum fragorem emittit.

Draco de stellis spuma est.

TEXTVS IV.

De iaculis quiescentibus.

Iacula quiescentia vt fiant. FIt etiam persæpè, vt à nonnullis stellis egestum excernatur, suis stellis simile, quod in sublimitate mediæ regionis manet, nec deorsum in globum decidit. Multa enim egesta hanc naturam habent, vt in tellurem nunquam deuoluantur, sed in sublimitate librentur, velut & nubes id faciunt superiores. Harum enim ad modum illa egesta quoque suspensa librantur, non deruunt. Fiunt autem ex luceute sulphure, quod corporis tantùm fumus est, & instar nubium aliarum suo suo tempore consumitur. Interdum etiam ab vno loco pelluntur in aliūm, pro motu venti & conditione emunctorij. Iaculorum huiusmodi quiescentium multa pro nouis nouis stellis reputantur, quæ successu temporis iterum vanescant. Fit quandoque, vt huiusmodi stellæ singulis noctibus viam quandam

peragrent

peragrent per tempus aliquod & manè suo iterum loco consistant, ac sub noctem inde iterum moueantur. Cuius rei hæc causa est, quòd scilicet ipsum emunctorium ita stet & moueatur. Primum autem cursum conficiens stella pergit donec consumatur, seu dies seu nox sit. Postea nouum iterum egestum prorumpit, cursum cum priore eundem tenens. Sic ergo persæpe ac multis septimanis, quauis nocte egestum nouum excernitur, vel maturiùs vel seriùs, pro ratione loci eius, in quo stella consistit.

TEXT. V.

De ranulis, & sanguine, & Lacte.

Stella insecta generat. Animalium omnium stellæ in cœlo. Animalia duplicia.

SVnt etiam nonnullæ stellæ, quæ egestionem reddunt similem spermati. Ex quâ in terram delapsâ nascuntur vermes, ranæ, bufones, & scarabæi, &c. Egestio hæc nihil est aliud, quàm sulphur putridum, & mercurius similis, ac spiritus salis feruidus. Ipsius autem *adech* hanc habet naturam, vt talem putrefactionem subire queat, ex quâ postmodum animalia nascantur. Omnium enim generum, quæ in animalibus reperiuntur, stellæ etiam in cœlo reperiuntur. Quæ verò succuba seu spuria sunt animalia, ex stellis omnia pronascuntur. Serpentes enim duplices sunt: genuini, qui tales creati sunt: & stellares. Eadem animalium omnium ratio est. Egestiones huiusmodi fi redduntur, operationes mirabiles fiunt. Egestumque aliud est velut sanguis, quod nihil est, nisi rubrum dissolutum sulphur. Quod dum coagulatur, vt vinum (al. ventus) sulphur inde fit ardens. Sic aliquando sulphur cadit candidum, lacti simile. Id per coagulationem fit fixum, nec ardet. Sic ipsius alij etiam colores sunt. Nonnunquam decidit instar crassæ aquæ, aut sordidi olei, cum fœtore. Ex hoc quoque fit sulphur fixum. Quædam (vt sunt vera putrefactiua egesta) animalia sua gignunt aliquando in stellis, quæ postea ita decidunt. Nonnunquam in regionibus medij interstitij. Aliquando primum in globo, pro ratione naturæ. Putrefactionum huiusmodi multæ & variæ species reperiuntur in terra, vniuersæ ex stellarum ita dispositarum stercore enatæ.

TRACTATVS QVINTVS.

De Metallis è superis, Mineralibus & Lapidibus.

TEXTVS I.

De Metallis.

Planetæ septem totidem metalla gignunt.

METalla, quæ è superis, ortum suum septem planetis acceptum referunt. Septem isti planetæ multiplices sunt. Multi enim sunt Soles, multæ Lunæ, Martes multi, multi Mercurij, Ioues, Saturni, &c. Septem autem vocantur, quia septem metalla producunt. Vnum enim genus vni planetæ adscribitur. Non autem isti planetæ sunt, quos Astronomi ita indigetant. Errant, enim, dum illos metallis assignant. Nec de ipsis quæ dicunt, consentanea sunt. Ex 7. his planetarum generibus septem prodeunt metalla, & sunt in tribus primis eadem, non secus ac in elemento aquæ. Hoc tantùm discriminis intereſt, quòd in tribus primis sunt volatilia: non fixa in suis speciebus. Secundùm hoc ergo quæ metalla reperiuntur, inferiorum metallorum probam non sustinent. Nec etiam metalla inferiora superiorum probam sustinent: nec vna eademque vtrorumvis est ductilitas, fluxilitas aut durities. Sed nec in gradu colorum conueniunt: verùm certo discrimine distant. Ita scilicet volatilis huiusmodi natura & vis elemento ignis inest, qui septem stellarum generum omnis metallica operatio & materia est, ac simul ab illis in terram decidit, sicut pluuia aut similes egestiones aliæ. Metalla talia multa suis stellis subiacent, quædam in Asia, pauca in Africa, pauciora in Europa. Stellæ siquidem illæ tellurem nostram non attingunt. Vnde nec ista apud nos reperiuntur. Omnia tamen grana, quæ digesta metalla sunt ex septenis, & exteriore facie aspera, ex stellis descendunt, non ab elemento aquæ. Et inter omnia metalla, quæ sine igne coagulata sunt, & rotunda formata specie pisorum, quæcunque ea & cuiuscunque generis sint, ex septem stellis prodierunt, siue illis superincumbant, seu minus. Terra enim illa offundit, sicut & flumina. Vbi autem reperiuntur, ibi nec exortus, nec radix est, sed proueniunt more modoque renum. Origo enim illorum ex stellis, ac digesta omnia sunt. Ibi enim in elemento ignis nulla est ruditas ac crassities, quæ se permisceat. Ita purgat ipsa pro suis stellis, & ipsa coagulat purè & integrè. Et in permiatione suâ consistunt. sicut metalla in elemento aquæ, cum sulphure, sale & Mercurio: nisi quòd ignea metalla aqueam fixationem non habeant, sicut nec aquea metalla fixationem firmamentalem habent.

Metalla planetarum in quibus locis.

Metalla omnia ex planetis.

TEXTVS II.

Metalla qui, coquentur.

QVando itaque tria prima in stella metallari effectum suum compleuerunt, ita, vt compositio in stella Solis, Mercurium Solis cum sulphure solis & sale solis permiscuent: tum digeruntur ab Adech in metallum perfectum, qui ex illis fingit formam sui domi. Tum demum stella egestionem suam eijcit feruidam & eliquatam, sicut ex fornace quàdam: quæ in cadendo quatitur, & in frigido coagulatur, ac globum decidit. Eodem modo & Stella Lunæ, ex Mercurio, sulphure & sale Lunæ compositionem facit. Ea in effectum producta, (similiter vt Sol) postea eijcit. Eadem ratio est Saturni, Martis, Veneris, Mercurij, Iouis. Vbi notandum hoc est, quòd ex 7. generibus 7. stellarum quoduis per se priuatim vnius metalli tria prima complectatur: non vt in elemento aquæ, vbi in vno Ares, septem latent. Nomina ergo 7. metallorum respiciunt ad 7. metalla, non terræ, sed stellarum. Similiter etiam liquores multi decidunt ex stellis, nondum coagulati. Quibus si terra madescit, splendor inde exoritur, similis Cacchimiis, Talcis, ac interdum etiam Marcasitis, qui tamen horum nullum perfectè plenè est, nec perfectè eadé refert. Hine is concludendum est, quòd metalla superiora multis gradibus præstent inferioribus, in bonitate, puritate & natura, adeoque in omnibus maiore lande digna sint.

Metalla superiora infe rioribus præstantiora.

z TEXT.

lapis, fructus, & omnia alia, licèt nondum formata. Sicut enim lignum, quod abiectum est, nihil est, nisi lignum: & tamen in ipso formæ omnes animalium, formæ omnes plantarum, formæ omnes instrumentorum, conditæ sunt: quas inuenit & profert, qui superfluum & alienum præcidere potest: ita corpus etiam Iliastri truncus fuit, in quo omnes herbæ, omnes aquæ, omnes gemmæ, omnia mineralia, omnes lapides, omnia chaos latuerunt, quæ solus fabricator summus sculpsit & subtilissimè cælauit, extraneis remotis & abiectis. Sic omnium primò produxit & exemit aërem. Hoc condito ex reliquiis illis tria reliqua prodierunt, ignis, aqua, terra. Ex illis postea abstulit ignem, manentibus aliis duobus, & sic consequenter.

Iliastri & ligni collatio.

TEXT. VII.

QVatuor ergo agris hoc modo segregatis & separatis, quatuor etiam conditoria manserunt, pro asseruandis 4. elementis, nempe calidum, frigidum, humidum, siccum. Ac quodlibet horum modo non nihil fuit. Primò constitutus est aër: postea ignis: ab hoc terra, denique aqua: idque hoc modo. Ex aëre chaos, stella, catena, & fundus. Ex igne dies & nox, Sol & Luna. Ex terra arbores & herbæ, gramina & fructus. Ex aqua mineræ, & lapides. Quorum ordinatio talis fuit, vt semper ex superfluo nasceretur aliud, hoc est, ex Iliastro terræ extractum est lignum faginum, & remotum lignum malorum, quolibet in suum locum disposito, nullo corrupto aut permixto. Itaquà aurum à reliquis metallis separatum, & post alia etiam à se inuicem semota sunt. In igne frigus à calore, lux à tenebris secessit. In aëre ordinatum est chaos, ad conseruanda omnia, & terram à cœlo seiungendam. His quatuor Iliastris ita creatis & in elementa, hoc est, in matrices suorum fructuum dispositis: ante omnia præparatus fuit aër, postea ignis. Hæc duo in vnionem vnam copulata sunt. Postea terra etiam ac aqua à duobus prioribus separatæ, in vnum iunctæ sunt. Et hi iam sunt Iliastri coniugati. Aer per se est, & ignis. Similiter etiam terra & aqua.

Elementorum singulorum sui sobales.

Sic nempe Deus centrum sui regni materiale fecit, & postea in tria prima tripliciter digessit, ex quibus iugiter ac perpetuò emergit, quicquid nascitur. Sine his tribus enim nihil in 4. Iliastris crescere potest. Dum autem crescunt, sunt elementa, & sic porrò suum nomen perdunt Iliastri, & appellantur elementa.

Tria prima quãdo nomẽ mutent.

TEXTVS VIII.

QVatuor hæc elementa dirempta sunt in loca sua & sedes, ita vt nullum permisceatur. Nec aliter omnia à se inuicem semota sunt, ac sculptor in paranda statua abiicit id, quod præsumptæ imagini non conuenit. Itaque quatuor elementa sunt: sed tantùm tria prima: tria in aëre: tria in igne: tria in terra, tria in aqua. Et vbique vnica tantum primorum trias est, hoc est, vnus Mercurius in omnibus: vnum sulphur in omnibus, vnum sal in omnibus. Differunt tamen proprietatibus. Quicquid est crescens herba, folium, gramen, &c. id in terram collatum est. Quicquid mineræ est, in aquam secessit. Quicquid calidum, frigidum, dies, nox, in ignem se recepit. Quicquid aër, in chaos se diffudit. Et omnia tria vnum sunt, quodlibet in seipso. Et res se habet vt lapis, qui in partes quatuor diuiditur, ex quarum vna statua, ex altera olla, ex tertiâ vasculum, ex quarta limes fabricatur: vbi omnes quidem lapides sunt, imò lapis vnus, sed in partes quatuor distractus.

Tria prima triplicites elementis insunt.

Horum Iliastrorum quatuor, non plures sunt: qui sic etiam sufficiunt. Sic mundum Deus in quaternarium disposuit: cui numero etiam acquieuit, etsi partes octo fingere potuisset. Nutrimenti partem vnam in aërem contulit: alteram in ignem, tertiam in terram, quartam in aquam. Sic ergo nullibi defectus.

Nutrimenta insunt omnibus elementis.

Porrò autem iam opus est, vt philosophando de istis quatuor sub nomine elementorum quoque tractare pergamus, velut & de ipsorum potentiis & actibus, quibus pollent. Initium verò faciemus ab aëre, & philosophiã in aquâ concludemus, quantum quidem generatio rerum insensibilium poscit, explicantes.

TEXTVS IX.

AEris elementum ad rem nullam aliam ordinatum est, quàm vt reliquorum trium sit domicilium, conseruandorum nempe singulorum in suo quasi conclaui, hoc modo. Aër in se includit mortale omne, illúdque ab immortali discludit, sicut murus ciuitatem à campis dirimit. Is mundum firmat & continet, sicut agger paludem. Et sicut nihil in ouo est, foràs spectans, aut extra ouum, quod interius conueniat: ita cœlum est testa, mundum & cœlum dirimens, sicut potamen ouum separat ab extraneis. Estque aër pellicula, in quâ corpus conditur, mundus vniuersus scilicet, & vbi terra continetur & asseruatur. Præterea autem aër est cœlum, hoc est, pellicula, seu putamen, seu murus, seu agger, extra quem nihil erumpere, aut intro irrumpere potest. Et insuper, aer est halitus, ex quo vitam omnes hauriunt. Is enim verè aër est, & aërem promit, tria elementa nutrientem, & simul hominis vitam sustentantem. Absque hoc aëre viuere nulli liceret. Absque hoc nullum elementum procederet, nullus ventus spiraret, nulla pluuia, nulla nix caderet, nullus Sol splenderet, nulla æstas floreret, nulla aqua persflueret, nulla terra sustineret. Vis hęc omnis procedit ex aëre, & à tribus elementis attrahitur. Sicut enim aërem singulis momentis intrò in nos trahit pulmo: sic idem facit etiam terra, aqua, & ignis. Euidens is error est, quo statuitur, ventos ex aere esse. Intrò enim in nos irrumpunt specie veneni, non vitæ. Primum saltem elementum aërem suggerit: ignis autem dat flatus.

Aëris elementũ cæterorum domicilium. Aëris & oui collatio.

Aëris usus.

Flatus non esse aërem.

TEXT. X.

AB hoc eodem elemento vis etiam dimanat, quâ ignis aëri agglutinatur, vt non decidat: adeóque instar catenæ est, sine omni materia & spectabilirate continentis & ferétis. Hoc fit per ipsius chaos, quod intra pelliculam & terram interiacet. Estque medium interstitium, extensum à cœlo vsque ad terram, in quo libratur ignis, terra, aqua. Et veluti vitellus

Aër elemeta reliqua sustinet.

vitellus in ouo ab albumine sustinetur, ne testam attingat: ita chaos sustinet globum, ne concidat, aut aliquo mutet. Chaos hoc est inaspectabile, subuiride tamen apparens, estque intangibile albumen, vim & virtutem habens sustinendi, ne terra loco suo excidere possit. Sicut vitellus in suo albumine: ita fertur & libratur in aëre hoc globulus terræ & aquæ. Et veluti nauis in Oceano sustinetur: ita hic etiam globus ab aëre. Is est magnum illud & admirandum albumen, quod inuisibili modo tantum globum terræ & aquæ portat. Suffert quin etiam ipsum firmamentum: quod in ipso sistitur, sicut semen cucumeris in sua mucilagine. Et quemadmodum frustum carnis in suo liquamine, aut semen generationis in spermate iacet: ita stellæ iacent in ipso, & in hoc albumine suum motum conficiunt, sicut auis in suo volatu. Nec alio modo sustinentur, quàm ex dictis exemplis liquet. In hoc saltem discrimen est, quòd chaos diuersum sit ab albumine, à spermate, à mucilagine in eo, quia impalpabile est, & subtilissimum. Aliàs virtutibus & energiis omnibus conuenit cum enumeratis.

TEXT. XI.

DVm de huius elementi viribus disserimus, porrò indicandum est, aerem ac ipsius chaos, & cœlum in rotunditate ita subsistere, vt quod in ipso inest, nemo scrutari & distinguere possit, an superius vel inferius sit. Exemplum demus. Si fieri posset, vt in ouo iacente & firmato aliquis versaretur: tunc impossibile foret scire, quæ pars cœlum, quæ terram spectaret. Rotunditas enim facit, vt nec superius nec inferius videri possit. Ita verò nos in testa versamur, vt nesciamus vel supernum vel infernum, sed in toto globulo incedentes, cœlum spectamus, vnáque vbique est altitudo, vna profunditas. Cuius rei hæc causa est, quòd rotunditas globi & cœli non aliter ferant, adeóque mortali corpori insitum sit, vt in triuiali linea res omnes crescant, non homo solus ambulet, verùm omnes etiam arbores, omnes venæ, omnes fontes. Sicut enim Deus circulum globi & cœli creauit: ita condidit etiam semicirculum, diametrum, lineam meridionalem, lineam triualem, & similia omnia. Nam in cœlo & terra, in igne & aqua lineæ omnes, omnes circuli inueniuntur. Hic enim vera est Geographia, Cosmographia, & Geometria. Per elementarem Geometriam aeris structuræ conseruantur aeris, hoc est, Sol & Luna, & stellæ vniuersæ, terræ arbores, & cætera, sicut etiam mineræ aquæ, & alia. Hic nimirùm genuinum fundamentum positum est omnis Geometriæ, in qua linea homo stat, & rectà cœlum intuetur. Huius Geometriæ solus Deus artifex est, & Latomus, & Geometra. Ex hac linea nihil excidit, nihil egreditur, siue aqua sit, siue ignis, siue terra, siue arbor, siue homo, siue pecora: sed in aeream Geometriam omnia pergunt, quam Deus fecit, sicut latomus statuas turri, &c. insculpit.

Rotunditas & circulus summũ & infimum nõ admittunt.

TEXTVS XII.

CÆterùm, quoad trium primorum Philosophiam, tenendum est, quomodo illa in elemento aëris vigeant. Mercurius, sulphur, sal, elementum aeris sunt ita præparata, vt aerem constituant, & elementum compleant. Principiò cœlum nihil est aliud, quàm sulphur album, coagulatum cum spiritu salis, & per mercurium clarificatum, & est durities omnium huius elementi in ista pellicula & testa, eò fabricatum. Præterea secundum ex tribus primis in partes duas mutatum est: pars vna est chaos, pars altera est aër, hoc modo. Resoluit sese SS. per spiritum salis in liquore mercurij, qui per seipsum liquor est, à cœlo vsque ad terram distributus, ac est albumen cœli, & medium interstitium, ac clarum, & chaos, est subtile & diaphanum. Omnis enim crassities, & siccitas, & subtilis natura resoluta est, nec eadem est cum priore. Talis aër. Tertia remanentia trium primorum aëris abiit in aërem, hoc pacto. Si lignum comburitur, in fumum abit. Sic illud abit in aerem, & in suo aere permanet, ad finem elementorum, & factum est sulphur, mercurius, salque, quæ consumpta sunt à substantia in aërem, non aliter, quàm lignum, quod fumus fit. Nihilque est aliud quàm fumus trium primorum elementi aeris, Ita ergo nihil vlterius oritur ex elemento aëris præter prædicta. Multi priscorum ac neotericorum, vel etiam hodie viuentium aeri adscribunt ventum, cuius causam faciunt mobilitatem cœli. Sed id omne nihili est. Nec enim cœlum pergit: estque aer per seipsum, atque ab elemento egreditur, velut fumus à ligno. Qui verò rectius intelligere de ipso velit, qualis motio sit: is de ignis legat virtutibus: vbi plura traduntur, quàm hîc comprehendi potuerunt.

Cœlum quid.

Ventus non est aër.

Finis de Elemento Aëris.

LIBER SECVNDVS.

PHILOSOPHIAE THEOPHRASTI, DE GENERATIONIBVS ELEMENTORVM.

De Elemento Ignis, Tractatus I.

TEXTVS I.

DIximus hactenus de Elemento Aeris ratione loci, quo elementa disposita sunt. Aer enim positu priore est: posteriore ignis. Hæc duo constituunt & circumdant totum globum. Qui verò elementum ignis se habeat, de hoc iam deinceps philosophabimur, hoc modo.

Omnium primò ab iliastro segregati sunt aer & ignis. Postea & hi duo à se inuicem dirempti sunt: ita, vt primum locum teneret aer, ceu priore libello docuimus: proximum autem ab hoc ignis occuparet, per separationem hanc dirempta sunt duo elementa, aer & ignis. Ex aere nati sunt cœli: ex igne firmamentum prodiit. Vt in aere chaos est tantùm, præterea nihil: ita in elemento ignis tantùm est calor & frigus, lux & tenebræ. Quicquid verò globo & aeri decedit, id in elemento ignis sustentatur. Nec verò ignis elementum vocatur ob id, quòd nihil nisi vrere possit, vt

Iliaster vt aerẽ & ignẽ diuiserit.

Ignis quid sit.

multi nugati sunt. Nec enim elementum ignis id est quod urit: sed hoc quod urit, & hoc quod ei contrarium est, id est, congelatio. Ignis etiam elementum non est complexione calidum & siccum. Nam & frigidum & humidum ab elemento ignis sunt. Imprudenter ergo illi faciunt, qui elementum ignis quaerunt in elemento aquae aut terrae. Et licet quidem aliqua de complexione calida probabiliter proferant: tamen calor iste elementum ignis non constituit. Elementum enim hoc non ideo vocatum est elementum, quia ignis est, sed potius hac de causa quod in ipso totum firmamentum subsistat. Est itaque elementum, ex quo procedere debet dies, nox, candor albus, candor ruber, pluuiae, tempestates, venti, & omnes impressiones: estque locus & portio 4. partium creaturarum: Ideo elementum vocatur. Sicut enim terra calorem simul & frigus dat, etsi elementum terrae sit: sic idem etiam de igne intelligendum est. Quanquam discrimen tenendum sit, quod materialis ignis elementum vocetur, cum tamen elementum non sit. Nec enim ex ignis elemento fit: elementario tamen igni similis est, eo loco, vbi ad Solem spectat. Sic etiam aqua similis est elemento ignis, eo loco, vbi pluit. Ignis materialis, quo vtimur, est in quatuor elementis, & vocatur TRISTO: & est in ipsis hoc modo. Aquae elementum requirit elementum ignis ad operationem suam. Ignis ille in elemento aquae manet, & se exerit in chalybe & lapidibus, quibus inest. Inest etiam elemento terrae, & se prodit in ipsius fructibus. Similiter etiam in aëre. Idem iudicandum etiam de caeteris, quod scilicet vnumquodquis suum *tristo* in sese contineat, velut de natura rerum demonstratur. Sol itaque elementum suum exhibere potest in ligno, idque incendere & comburere, quod ex eadem vi fit, qua elementum ignis terram pluuia humectat. Et sicuti elementum ignis terram humectat, eiusque haec est virtus & proprietas: ita incendit etiam lignum per speculum in Sole. Materialis ergo ignis in globum inferetur, sicut pluuia in terram: vtraque enim ab elemento suo veniunt, in suam naturam diuisa. Ignis autem, qui ex lapidibus & metallis elicitur, à Sole illuc penetrauit in suo *ares*. Sicut enim terra nutritur à Sole: ita elementum vnum ab altero. Sal enim trium primorum coagulare non posset, nisi elementum ignis ipsi inesset. Sic Mercurius corpus dare non posset, nisi in se elementum aquae contineret. Ita nec sulphur sine sua terrestreitate. Et aer sine materia est & corpore, impalpabilis. Ideo ex se, vt caetera elementa, corpus dare non potest: vna tamen operatur, sicut caetera.

Ignis etiā frigidus.

Ignis elem. quid proprie sit & dicatur.

Tristo quid.

Ares.

TEXTVS II.

POst explicatam hactenus geminorum elementorum, aeris scilicet & ignis separationem, deinceps etiam tradendum de ordine illorum, qui talis est: Principio distributio ipsorum facta in Solem, Lunam, Stellas omnes alias. Praeter haec nihil elementum ignis est. Quà autem virtute ac natura dotatae sunt vlterius, praeter haec paucula, vberiora in de natura rerum inuenientur. Hoc loco sciendum est, elementum hoc, id est, firmamentum, nihil aliud esse quàm astra. Quae autem progignunt, & in terram mittunt, vt sunt nix, pluuia, ventus, grando, frigus, calor, nox, dies, aestas, hyems & similia alia, ea ex elemento ignis proueniunt, sicut infans ex matre, pomom ex sua arbore.

Firmamentum quid.

Nix grādo, &c. ab igne.

Elementum hoc ignis positum est in elementum aeris. Sicut enim aqua & terra vno globo continentur: sic ignis etiam & aer commiscentur in vnum, nullo tamen alterius corpus laedente. Versanturque in aere libera statione, non appensa, non fundo fulta. Et sicut volucres in aere volant: ita Sol mouetur in coelo, hoc est, in aere. Quemadmodum enim constitutum est, vt homo ambulet super terra, auis volet in aëre, piscis natet in aqua, Gnarus (al. gnomus) versetur intra terram ita de elementis quoque ita ordinatum est, vt vnum iaceat, alterum volet, vnum hoc, alterum isto modo se habeat, nec vnà sede locóne moueantur. Stella vnaquaelibet suum cursum proprium habet, nec hic cum illa conuenit. Sicut enim hominum nullus alteri similiter incedit, & tamen ingressus vnus est omnium: ita idem etiam Stellis euenit. Et veluti homines sibi secundum naturam similes non sunt: ita nec stellae, vsque adeò multiplex ipsarum natura est & conditio. De hac ergo re altiùs philosophandum non est, quàm quòd fataliter omnia ita ordinata & constituta sint. Cur verò ita factu sit, deinceps in propriis capitulis tradetur.

Globus ētis & ignis nec fulcitur, nec suspēditur.

Stella quęque pro. d motum habet.

TRACTATVS SECVNDVS.

De Sole, Luce, Tenebris, & Nocte.

IN primo tractatu traditum est, quòd primus Iliaster instructus sit omnibus coloribus, claritate & splendore in vnà permixtione. Inde 4. Elementa secreta sunt. Hinc, quid elemento ignis accesserit, aut subiectum sit, deinceps tractabitur. Principio autem ex Iliastro, primum elementum, aer extractum est: postea elementum ignis: ex hoc facta est separatio. Primò eductus fuit candor albus, ex quo meta (mensura) & materia facta est, nempe Sol. In isto est omnis elementi ignis candor albus, & praeterea in toto elemento candor nullus albus est. Extracta etiam est diaphanitas rubra & collata est in stellas, Lunam scilicet, & astra caetera, quae in partes plurimas distributa sunt. Et sicut candor albus in partem vnam conglobatus est: ita candor ruber in multas partes diuisus abiit. Haec iam consequitur dies ac nox. Nam cum omnis candor albus in globū vnum coagulatus sit: ibi dies factū erit, vbi iste globus est. Vbi non est iste globus, ibi candor albus non est, sed nox est & tenebrae. Candor enim ruber nullū lumen transfert in candorem albū. Porrò noscendum etiā est, in elemento ignis duas naturas existere, calidam & frigidā. Calor est vniuersus in candore albo: frigus in rubro. Omnis ignis, qui calidus est, est in Sole, nec praeterea in vllo alio elemento. Omnis frigiditas caetera est in stellis, & nihil eius in Sole. Ex quo liquet, aestatem prouenire ex Sole, & brumam seu frigus ex astris. In Sole enim est calor expulsiuus: in astris, frigus expulsiuum, hoc modo. Sol eucit à se suum calorem foràs

Iliaster primus qualis.

Candor albus ignis factus est Sol.

Candor ruber ignis factus est Luna & stella.

Calor est in candore albo: frigus in rubro.

Aestas à Sole &c.

foràs per radios in globum. Sicut enim ventus ex specu spirat, aut sicut ex terrâ culmus surgit supra terrã: ita calor à Sole exit super globum.

Calor enim est fructus solis super globum: nec is alium fructum habet. Ex quo sequitur, Solem duas operationes habere, calorem nempe maiorem & minorem, hoc modo. Sol calorem suum duobus modis diuidit: & inde frigidis astris conceditur, vt suum frigus exerant. Et res ita se habet. Nobis Germanis si Sol summus est, calor eius apud nos maximus est. Tunc enim ipsius autumnus & messis instat. In hyeme frigus est, non ideò, quia Sol humilis & depressus est, (est enim idem Sol, qui per radios vbique calorem effundere potest) sed quia ipsius messis non instat tempore illo, verum Iunius. Fructus enim omnes sunt in requie & in messe. Quòd autem infra nos in Æthiopiâ & alibi, vbi polum antarcticum attingit, Sol calidus est, cùm apud nos sit frigidus: id fit hâc de causâ, quia illic ipsius messis est, apud nos nouale. Ita enim is nouale facit plus mio iusve. Opus enim est õnibus quiete & sõno, quæ dare fructus debent. Et nisi Sol ita noualis esset: calor ipsius æquè intensus apud nos foret hyeme ac est æstate.

Solis calor duplex.

Sol cur hyeme frigidus.

Interim tamen dum Sol noualis est, messis ac autumnus astrorum frigidorum ita substitutus est, vt toto anno nulla sterilitas sit, sed continenter fructus ferantur. Iam enim nix cadit, iam boreas incumbit: hæc sequitur eurus & auster, qui Solis comites sunt. Ita producitur hyems & æstas, nox & dies & totus annus. Sic transitus est ab vno autumno in alium per annũ Solis, & per annum Stellatum.

Sol noualis.

Naturæ intra pessano.

De his porrò etiam notandum est, quòd siccitas & humiditas concurrant, ita scilicet. Siccitas est in calore, hoc est, in Sole. Et alia nulla siccitas est in toto elemento ignis, nisi quam in se Sol habet. Humiditas in frigiditate, hoc est, in frigidis stellis, quæ sunt candoris rubri. Résque ita se habet. Humiditas in nullo calore subsistere potest. Calor enim consumit omnem humiditatem, & requirit siccitatem. Frigiditas in nullâ siccitate subsistit. Quod enim frigidum est, id se resoluit & dissoluit, si se calor coagulat. Ita elementum ignis in duo diuisũ est: In vno est siccitas, & est in Sole: in altero est humiditas, & est in frigore. Et si frigiditas quandoque siccare videretur: siccatio tamen alia non est, quàm vt quis in Sole sudat, vbi humiditas illa aliena est. Sic ista est peregrina frigiditas. Verum quidem est, corpus humidum in terrâ per stellas siccari posse: sed non propter naturam earum siccam, verùm propter frigidam, quâ coagulare possunt, ita vt res siccata videatur. Sic ergo sicca illarum natura intelligenda est, vt aqua congelata. Eadem Solis etiam ratio est ad bumectandum. Calore enim suo resoluit ceram, vt liquescat, velut & seuum. Ita etiam agapas. Sed quid hoc ad rem? Nihil. Sit saltem pro exemplo vobis dantur. Ita ergo in astris sunt siccitatis: hæc etiam nix: ista pruina: illa pscas, hi grandines: ista fulgura, & similia alia, velut metalla & lapides, exspsis prodeuntes. Quæ verò ista niuis siccitas est, quæ sicca non manet? Quæ siccitas fulguris, quæ non manet? Quale sic-

Siccitas & humiditas quibus insint.

Frigidũ qui siccet.

Agapas.

cum est metallum, quod ad suam materiam primam redit? &c. Ita pariter etiam de Sole: Qualis ipsius humiditas? Non manet, Quid enim hoc est, si apagas quidem humectat ipse? Non enim decedit priùs, quàm ipsum resiccarit. Et iste deinceps non humectatur amplius. Et planè idem hic fit cum igne. Is lignum resiccat, sed ita vt nunquam amplius humescat, id est, dum cinis fit. Sed quid facit astrum? Humectat *Salpallam*, nunquam denuò ad siccitatem redeuntem, sed perpetuò humidum manentem. Astra pluuiam humectant, quæ perpetuò humida manet, nec vnquam resiccatur. Quocũque ea effundatur, quocũq; irruat, semper humida sẽper madida est. Ita ergo, quod siccum est, in calore stat: quod humidum, in frigore. Et siccitas nunquam madefit & humiditas nunquam siccescit. Simili exemplo, calx calx manet, vitrũ vitrum, aqua aqua, vinum vinum, &c.

Salpalla.

Sed vt pleniùs elementum ignis intelligatur, primo loco Solem describemus, cuius hæc ratio est. Calor omnis in magdalion contractus & rotundè factus est. In eo vniuersus candor albus inest. Ita ergo candor albus & calor sunt magdalion, factum ex ignito albo sulphure, congestum in corpus vnum nobilissimũ Mercurij, cæteris elementis omnibus præeminens, & per subtilissimum spiritum salis coagulatũ. In hisce tribus consistit Sol adeò siccus & calidus, vt nulli humiditati locus sit, quin illicò consumatur. Et vt ignis consumit lignum: ita à Sole consumitur humidum. Hoc modo & pluuia quotidiana, & quicquid aquæ ex tribus reliquis elementis funditur, per Solis vim consumitur, ne aquæ nimia copia inundet. Adeòque Sol mors est aqueæ naturæ, & Maris, & Rheni, & Danubij, & Nili, & Tiburis. Solis enim calore ista absumuntur, ne copiâ augescant. In rebus omnibus mors est, hoc fine, vt non nimium augescant, sed intra metam consistant. Sic homo suam mortem habet, quæ est inuisibilis. Sic siccitas suam mortem habet, hoc est, aquam. Sic aquæ suam mortem habent, ignem. Nec verum est, illud quod ignis consumit, in alium locum venire; sed totum interit in suâ formâ.

In magdalio omnis candor albus. Magdaliõ quid.

Sol est sal eternam aucam.

Spiritus autem manet, quem consumit Sol. Estque vera mors, tria elementa reliqua consumens & tollens, etiam hominem in terra, & versum in speluncâ.

Ignis mors omniũ.

Vt autem de Sole porrò philosophemur, cursum suum is mutuatur à prouidentia diuina, quæ, quo loco & quo modo omnia subsistere debeant, probè cognitum habet. Hæc locum decernit & sedem, dat formam & speciem, indicat viam ac metam. Ab hac ita constitutum est, vt Sol globum ambiens suum circulum conficiat, huius autumni & messis Solis gratiâ. Nec enim in hoc cursu aliud quicquam situm est, quàm dies & nox, æstas & hyems, lux & tenebræ, & tenebræ, quæ his terris dantur, illis intercipiuntur, ordinaria sua vicissitudine. Ab illius incitatione motũque ventus nullus cietur; sed mouetur ac procurrit Sol, sicut globus per terram incitatur, à quo ventus non surgit, aut veluti nauis in mare, quę per se ipsa ventum non gignit. Ita nec Sol ventum producit. A motu suo etiam non incalescit.

Prouidẽtia diuina &c.

Sol motus ventum non mouet.

Sol motus non fit calidior.

Etsi enim globus centum annis circumuolueretur: à seipso tamen nihil magis incalesceret. Si autem calidus fit, iam ante calidum fuisse oportet. Ita Sol quoque ingrediens globus est, cum auibus comparandus ob incessus modum & naturam. Quin imò minuit calorem is, hoc est, si sit noualis. Splendor tamen eius semper ac modis omnibus manet. Magdalion enim fixum est, mansurum à puncto primo vsque ad nouissimum in formâ & specie vnâ ratione luminis, sulphuris, salis & Mercurij. Hæc suæ fixitatis vnicum tantum annum habent: qui à primo Iliastro vsque ad extremum Iliastrum, in quo mundus renouabitur, duraturus est. Vnus inquam annus est, annus Solis. Similiter etiam omnes stellæ fixitatem habent: est is annus annus ignis, vel annus stellatus, tempus mundi concedens, vsque ad ipsius filiam.

Annus Solis, &c. Annus stellatus.

Cæterùm deinceps etiam de reliquis stellis, in quibus frigus est, & candor ruber, scilicet Lunâ, planetis & aliis, nobis dicendum restat. In candore rubro quies alia est, ac in Sole. Luna enim noualis non est, sed emoritur & abit. Ibi semen tantùm relinquitur, ex quo noua Luna nascitur. Et generatio eius talis est, vt semen ipsius à Sole vim crescendi accipiat. Quicquid enim crescit, vi ipsius caloris: & sine ipso nihil crescit. Cum ergo fabricator Lunam ita condiderit, vt minuatur, & augescat: naturæ consulens ordinauit, vt Luna velut semen cum Sole vniretur, & vim augescendi inde conciperet. Hoc modo dum ad suum incrementum & plenitudinem peruenit, post iterum illa minuitur. Quicquid enim crescit, idem etiam decrescit. Et veluti homo, per morbum tabescit & moritur: sic decrementum Lunæ ipsius morbus est ad mortem, quâ illa abit, semen tantùm post se relinquens: Estque Luna Phœnix firmamentalis, ex quâ emoriente semper noua alia emergit. Ita pariter etiam Stellæ aliæ plures. Suntque constitutæ ex rubedine sulphuris, Mercurij salisque: estque id frigus etiam sulphuris, Mercurij, salisque, quod suum ortum habet ex virtute illa, ex qua suum Sol quoque cepit: adeóque Luna multæ est operationis super terram propter suam frigiditatem & humiditatem. Nam stellis cæteris omnibus superior est in hoc elemento ignis frigoris. Reliquæ stellæ & ipsæ ex his tribus constitutæ sunt primis: sed in multas tamen partes diuisæ. Frigus enim elementi ignis in mille gradus essentias & naturas diuisum est. Sic ex aliquibus stellis nascuntur venti super totum globum spirantes: ex alliis gignuntur niues, pluuiæ & similes. Ideò verò multiplices sunt, vt multiplices naturæ ac virtutes ex ipsis defluant in terram, quæ aliàs procedere non possent, si magdalion vnum esset, velut Sol, qui vnam tantùm naturam habet, calorem. Ergo in stellis multæ naturæ frigidæ sunt. Frigiditas enim multò plures egestiones generat, quàm calor. Calidus homo sanus est. Frigidus autem pluribus sortibus obiectus est, quàm calidi viginti. Cùm ergo frigus naturam Soli contrariam & aduersam habeat: elementũ ignis in multas stellas diuisum est, vt virtus quælibet per seipsum subsisteret, sine impedimento essentiæ alterius. Ex ipsis enim egrediuntur venti calidi, calidi imbres, calidæ tempestates aliæ, coruscationes, dracones, Lanceæ, & similes. Et tamen hæc omnia sunt ignis frigidus sine ardore. Quod autem calidum est & vrit, id ortum suum ex accidente habet, vt propria capitula demonstrant. Sed de proprietatibus stellarum deinceps sequetur integer libellus, quoad ipsarum egestiones, & si quæ illarum naturæ aliæ enarrandæ sint.

Luna non est vt Sol noualis.

Luna à Sole crescit.

Luna est Phœnix firmament.

Frigida calidis egestiones plures faciunt.

De ventis.

PEr ambitum ergo globi dispositæ sunt stellæ ventosæ, quæ iugiter autumnum ac messem suam agunt. Consistunt autem in circulo Zeboch & globum infernè simul ac supernè cõprehendunt. Sicut ergo firmamentũ rotũditate suâ globũ ambit, & globus in ipso rotũdus iacet: ita in circulo Zeboch, stellę cõsistũt, & Zeboch globi in medio tangunt. Dũ ergo venti procedunt, in latera duo, discedunt deorsum & sursum, hoc est, infra polum arcticum, & pars altera ad regiones poli antarctici. Hæ stellæ, verę sunt stellæ ventorum, quia annuatim nobis spirant, & suum annum habent, qui est annus ventorum. Stellæ ventorum reliquæ infra & supra nos, non secundum annum flant, sed interdum spirant, interdum non, & vnicam tantùm regionem impetunt, vbicunque ea sit. Veræ autem stellæ ventorum spirant secundum suum annum, perpetuò, sursum, deorsum, trans globum vniuersum, & sunt sine grandine, sine fulmine, sine pruinâ, sine coruscatione, &c. Et istæ solæ sunt stellæ ventorum, trans globum vniuersum flantes. Sunt verò plurimæ, circundantes totum Zedoch instar Galaxæ, & Deneis est aduersum Galaxam. De stellarum harum naturâ elementari tenendum est, quòd vniuersæ humidæ sint, hoc modo. Vetustas quatuor ipsis nomina indidit, quę relinquimus, nõ tamẽ secundũ interpretationẽ veterũ, sed ita: *Boreas* dicũtur omnes stellæ, quæ sub septẽtrione positę sũt per vniuersũ Zedoch. Censeturis siccus & frigidus, nec tamen siccus est. Est tamen frigidus & cõgelatus, hoc est, ipsius humiditas coagulata est, vnde is siccus apparet. Zephyrus sunt stellæ sub occasu constitutæ, omnes humidæ & frigidæ, non tamen congelatæ. Ideò Boreas respectu harum siccus censetur propter suam congelationem. Stellæ cæterę in Zedoch, Eurus & Auster, sunt in solidum frigidæ. Sed quamprimùm ex suis stellis venti exeunt, à Sole calefiunt, per radios, quos transeant: ideo pro calidis habentur, quales tamen ex naturâ suâ non sunt. Eurus statuitur siccus, nec tamen siccus est. Eius tamen humorem, quem habet, Sol consumit, vsque dum veniatur ad illum contentum humorem, quem Sol ei adimere nequit. Auster dicitur humidus & humidus est: quia Sol, ipsius humiditatis tantum non absumit, quantum in Euro. Id scilicet mare impedit, Soli humiditatis satis ad consumptionem suppeditans. Itaque Auster cum suâ humiditate ad nos erumpit per globum inferiorem & superiorem.

Stellæ ventorum &c.

Zeboch circulus &c.

Annus ventorum &c.

Stellarũ ventaliũ 4 nomina. Boreas.

Zephyr⁹.

Eurus Auster.

Qui verò ex stellis procedat ventus, hæc ratio

tio tenenda est. Quo modo Sol calorem suum fundit in mundum: sic in hisce stellis nulla alia natura est ac proprietas, quàm producere ventos, qui ex sulphure, Mercurio & sale decoquuntur, & secũdùm Adech exeunt. Ipsorum ventus est quotidianus, horarius, vniuersum mundum perflans leniter & placidè. Itaque venti ipsorum cognosci debent in eo dum stellæ ventosæ cæteræ exponuntur.

DE STELLIS TEMPERATIS de Zedoch.

Cæterùm stellarum in firmamento hæc ratio est. stella in se quælibet frigiditatem habet. Ea ventos facit. Omnium enim ventorum mater sola est frigiditas. Frigiditatis verò ea natura est, vt alia ventos producat vnà cum pluuiâ, alia cum niue, alia cum grãdine & similibus. Tenendum itaq; est, ventos omnes, intermittẽtes & desinentes, non ex Zedoch procedere, sed passim colligi ex stellis particularibus, sicut de singulis seorsim suo loco dicetur. Modus autem generationis omnium iste est. Per frigiditatem nempe suam cum tempore pariunt egestionem, quæ multiplex est. De ventis autem ita statuendum est. Stellæ sua emũctoria habent, per quæ excernunt, quę in ipsis nascuntur, pro ratione loci, quem emunctorium spectat. Venti autem duratio tam longa est, quàm est egestionis expurgatio. Stellæ Zedoch autem quotidie in suam egestionem pergunt & ventos in mundo cient ad temperandum calorem Solis, & dissipandum frigus terræ frigidæ. Vtrumque enim mitigant tam calorem quàm frigus: suntque exquisitissimum temperamentum æstatis simul & hyemis. His non impedientibus chaos similiter congelatur, vt aqua. Hàc enim ex causâ aqua gelatur, quia venti Zedoch illam non penetrant. Qui, quia chaos penetrant, ideo ipsum gelari non permittunt. Nec alius vllus vsus ventorum est, quàm vt tempus anni vtrumque mitigent, & temperent excessum, qui damno esse posset.

Stella quælibet frigiditatem habet. Frigiditas mater ventorum.

Venti vt gignantur.

Ventorũ vtilitas.

Stellarum omnium, quas cœlum complectitur ac firmamentum, communis ista natura est, vt quotidie, imò singulis horis ac momentis sudent. Attrahunt enim stellæ ad se calorem Solis, velut eundem fruges etiam terræ concipiunt. Solaris iste calor facit, vt stellæ in suâ frigiditate se resoluant. Et vnica tantùm resolutio est, qualis est in lapide frigido, qui sudat propter vaporem, quem ex Mercurio, sulphure & sale concepit. Vapor iste in elementatis omnibus corporibus existit. Sicut enim homo naturali motu & excretione phlegma ex naribus emungit: ita stellæ etiam ac elementa omnia naturales istas excretiones sustinent. Et vapor iste quotidie ex stellis defluit, ac in terram cadit. Per diem is quidem à Sole consumitur. Per noctem autem delabitur in terram priùs quàm Sol oriatur, & vocatur *Ros*. Per hyemem autem, tempore messis frigidę congelatur, & in pruinam abit. Nihil enim hæc est aliud, quàm sudor stellarum totius firmamenti, qui stillando ita decidit. Sicut enim aqua bulliens sursum ad cœlum euaporat, aut pruinam suam in sublime emittit: ita stellæ deorsum sudorem mittunt.

Stellę continuè sudant.

Lapis vnde sudet.

Ros quid.

Pruina quid.

De Nebula.

Nec nebula quicquam aliud est, quam huiusmodi vapor: in hoc à prioribus diuers-, quod nondum satis matura à stellis quibusdam excernitur. Quando in terram, more pruinæ decidit, tunc resistit terræ & aquæ, & similis fit fumo. Nec enim plenè in rorem aut pruinam resolui potest. Vaporis enim pars quędam abit in rorem: pars altera in nebulam. Est enim nebula ros imperfectus, qui nondùm planè maturuit. Ea si subtilis est, in terram decumbens vanescit. Si vero crassa, nec dum præparata, sursum in regionem suam descendit, vbi à Sole consumitur. Quod si vero cum nubibus pluuiosis permisceatur, pluuiæ inde fiunt, reliquis pluuiis subtiliores. Frequenter huiusmodi nebulæ decidunt, & tempus pluuiosum faciunt. Nam si stellæ pluuiosæ sint, in rorem resolui nequeunt, sed in nebulam tantùm. Si verò aliquando claritatem adferant, hæc causa est, quòd subtiliter nebula præparata, super globu dispareat.

Nebula quid.

Pluuia vt fiat.

Finis tractatus secundi.

TRACTATVS TERTIVS. De Tempestatibus.

Prologus in stellas tempestatum, quomodo in eis sit materia prima ad faciendas tempestates.

Principium Tempestatum.

Sicut, ceu dictum est, stellæ nonnullæ ventos gignunt: ita stellæ aliæ sunt quæ tempestates pariunt, vt tractatus primus de coniunctionibus & naturâ stellarum demonstrat. Quî verò & quâ ratione illæ fiant, ita intelligi debet. Si in principio stellę tẽpestatum sese emungere incipiunt, fit, vt Mercurius, & sulphur ac sal in seipsis per suum adech, superfluitatem illam purgent, quæ stellis extranea est. Id hâc ex causâ fit, quia quælibet stella in se naturam habet excernendi, pro ratione & conditione elementi ignis.

Stella tempestatum. Tẽpestates vt fiant.

TEXT. I. De Nubibus.

Prout stellæ quædam sunt ventos producentes: ita sunt etiam, quæ nubes & pluuiam parturiunt. Quarum ratio ista est. Stellę pluuiales si suo tempore oriuntur in globi sui circulo, egestionem pro suâ naturâ faciunt, ita, vt sulphur, mercurius & sal, in stellis contenta, aqueæ naturæ fiant ac sint, nihilque in se aliud contineant, quàm naturam aqueam, ad quam etiam disposita & ordinata sunt. Egestum hoc si incipit, omnium primò fit fumus, qui ex stellis defluit in tertiam regionem, vbi visibilis fit. Fumus iste hoc loco nubes est, vel maior, vel minor, prout magnus stellarum numerus est aut multum materiæ à stellis egeritur. Hinc etiam fit, vt multi & varij in nubibus colores appareant, exempli gratiâ, albi, cærulei, &c. Sulphur enim & sal vnà cum liquore mercurij ex variis stellis confluunt, & inuicem permiscẽtur. Huius quidẽ illę naturæ sunt, vt stet & quiescant. Propter innatã tam en illis euicatẽ& mobilitatem,

Nubes & pluuia vnde producantur.

mobilitatem, ventus impingens ipsas secum rapit. Quòd autem ex locis nonnullis nubes plures procedant, quàm ex aliis: causa hæc est, quia in illis regionibus plures stellæ nubiferæ sunt. Sic apud zephyrum & austrum stellæ abundant nubium humidarum: apud boream & eurum stellæ præpollent nubium siccarum. Stellæ nubium calidarum apud eurum & austrum, frigidarum apud zephyrum & boream reperiuntur. Nec istius rei causa sunt vel venti, vel mare, sed potius stellæ, quæ ibi suum cursum conficiunt. Quæ dum egestionem suam excutiunt, & ex illâ nubes fit, illam venti trans mare per globum agunt. Et hinc venti illi, qui iuxta stellas consistunt, pro illarum conditione sicci calidiúe vocantur, nec tamen eiusdem naturæ sunt.

Nubes vnde moueãtur.

Præterea autem & aliæ stellæ globo incumbunt nubes concitantes. Hinc frequenter super regionem quandam nubes stat, ex eàdem enata non trans mare asportata. Interdum tamen hîc etiam per globum in terras alias concitantur. Varietas itaque harum nubium non parua est. Et tamen solæ nubes siccæ hîc à nobis tractantur. Nam SS. S. & M. nihil sunt aliud, quàm siccus fumus & arida egestio, ex stellis suis delapsa, quæ instar communis fumi é ligno consumitur.

Nubium diuisio.

TEXTVS II.

Stellæ pluuiales versus zephyrum & austrum potissimum, rariùs versus septentrionem & eurum habitant. In mercurio, sulphure, & sale validè consistunt. Quæ dum se emungunt, egestionem excutiunt, quæ per *Adech* ad resolutionem disponitur, & in pluuiam mutatur. Egestio hæc in principio est vapor similis fumo. Vnde primumetiam nubis more apparet. Nubes ista sibimetipsi ventum prodncit, pergentem ad sua emunctoria, quæ plerunque orientem aut septentrionem (al. meridiem) spectant. Ideóque auster ac zephyrus pro ventis & tempestatibus humidis habentur, etsi tales non sint: sed eorum vicini. Principio nubes existit similis cæteris, plena salis, addito pauco sulphure & mercurio. Suam autem regionem peragrat aliquot horis prius, quàm pluuiam cieat. Prout autem sal resolué di vim habet: ita in aëre incipit se resoluere extra suam stellam, & aqnescit. Quod hoc modo resoluitur, id desuper in globum stellæ modo decidit. Quo enim modo & specie decidit, eodé ex nubibus etiam consequenter, plus minúsue resoluitur. Hinc fit, vt guttę interdum paruæ, interdũ maiores labantur, pro gradu scilicet resolutionis: interdum stillicidium diutius duret, pro copiâ & quantitate nubium: aliquando nubes integræ deiiciuntur, ob resolutionem nimis celerem ac implicitam. Sic enim constituit *adech*, ac ordinat, vt in guttas resoluatur nubes, ac à marmore destillet specie guttarum. Vsqueadeò subtilis est in suis operibus natura. Nec nubes vlla pluuiam seu aquam gignit, nisi præcedat resolutio. Et ea procedit adeò lenitè, vt vnica tantùm gutta seorsim post alteram ex materia generetur & delabatur. Et pluuia tamdiu durat, quamdiu stella pluuialis suum egestum profert. Quarum stellarum naturam & proprietatem, & talis ipsarum vim, qui rectè

Pluuiæ vbi & qui fiat.

Auster & Zephyrus an humidi.

Pluuia cur diuersimo de cadat.

cognouit, is diem horámque ipsarum cùm accessus tum recessus, cùm principij, tum finis, paucitatis & multitudinis multò rectiùs intelligit his, qui se Astronomos appellant ac profitentur.

TEXTVS III.

De Niue.

Stellæ niuales supra nos positæ, magnâ ex parte consistunt in lineâ lacteâ, quàm vos nuncupatis Galaxam. In Galaxa enim potissima pars stellarum niualium figitur. Hæ sese emungunt in hyeme. Per frigiditatem enim emunctio ipsarum fit. Sicut enim effectus pluuiæ per calorem aëris oritur: sic vicissim per frigus aëris superioris nix generatur. Multæ tamen stellæ niuales sese emungunt in æstate: si ventum habent frigidum concitantur à stellis in effectum. Idem stellæ quoque quædam pluuiales faciunt, brumâ nempe aëre calido instante: à quo ante iustum tempus illæ in egestionem stimulantur. In principio dum stellæ niuales egrediuntur, spuma alba fit, quæ in latitudinem effunditur, deorsum versus globum, quæ ibi latet & subsistit, dum præparetur, hoc modo. Sulphur nempe candidum est, qui se per suom sal & mercurium coagulat eâ specie, quâ nix se exhibet, quæ frustillatim postea decidit. Sicut enim se habent resolutiones pluuiarum: ita se pariter habet etiam coagulatio niuis. Nec verum id est, ex stellis pluuialibus niuem produci: sed nix stellas proprias & vernaculas habet, ex quibus prouenit. Nulla etenim pluuia congelat se in suis regionibus. Stellæ autem niuales egestum suum non semper retinere possunt, vt congeletur. Sæpè etenim in hyeme, aut aliis temporibus huiusmodi oubes niualium per calorem resoluetur, & in pluuiam degenerant. Interdum etiam illis nubes pluuialis permisceetur, & nubes niuosas in suis operationibus frangit, ita vt vtræque simul resoluantur, ac simul nix & pluuia decidant. Si autem frigiditas in suis regionibus niuem resolui non sinit, tunc pluuia decidit suæ conditionis, & nix secundum suum adech.

Galaxa candus stellarũ niualiũ.

Nix vt fiat.

Quando nix & pluuia simul cadant.

TEXTVS IV.

De Psecade.

ORigo psecadis est ex stellis niualibus, hoc modo. Quòd si per æstatem aut alia tempora calida stellæ niuales primùm per frigus cõpelluntur ad niuem, & nix illa ad effectus cõplementum deduci non potest, ita vt maturiùs resoluatur æquo per calorem chai: tunc loco illius producitur pluuia. Quòd si verò Boreas impetat, & niuem prehendat, tunc ipsam congelat, & grana profert similia guttis niualibus. Ita congelata postea deciduot. Ergo & hîc tenendum est, quòd ex nulla stella pluuiali psecas oriatur. Nec enim coagulationem illæ in suis regionibus suscipiunt, sed oportet esse stellas niuales.

Psecadis origo.

TEXTVS V.

De Tonitru.

(EX stellis suis propriis oritur tonitru, constantibus ex sulphure, sale & mercurio, hac ratione. Dum nempe stellæ illæ suum egestum excutiunt, trium primorum insignis commixtio fit.)

Tonitru

Tonitru vt fiat. Tonitru hoc modo generatur. Si stellæ touitruales egestioni suæ operam dant, egestum id nihil est aliud quam materiale sulphur, sal & mercurius. Id eiicitur in regionem suam. Postea dissoluitur. Primùm autem sulphur corripit mercurium & sal, vt fiat commixtura & res vna. Id verò sustinere non potest mercurius & sal, vt sulphurea natura materialis cum suâ operatione commisceatur. Est enim sulphur calidissimum · & sal est sal petræ. Et ex huiusmodi ipsorum pluuiis sal petræ optimum quoque prouenit. Cum ergo necesse sit, hæc tria prima ita commungi & vniri: id certè sine miraculo non accidit. Coniunctio enim horum trium primorum procedit impermixtum ex vnâ stellâ, & per Adech in nubibus vnitur. Hoc ergo operante Adech, sulphur accenditur vnà cum mercurio & sale, igne scilicet frigido, qualis in istâ generatione stellarum natura est. Et si sulphur sal petræ & mercurium concipit, tunc ex illis globus compactus fit. Quod si ergo sal petræ crassius & immaturum fit, sulphur inibi vnirum non manet, sed globum illum omnino diffringit & displodit. Diruptio ista fragorem concitat, in nubibus sonantem per aliquot milliaria, quasi fragor iste secundùm substantiæ generationem continenter duraret. Et vbicunque tonitru inualescit & diffunditur, ibi sal petræ metam (mensuram) disrupit. Globorum huiusmodi ex vnâ stella produci multi possunt, qui omnes confertim ac repentè, si à stellis eiiciuntur, successione quàdam, prout plures vel pauciores fuerint, displodi queunt. Tonitru hoc modo facto, ventus insequitur, vel anteit. Cuius hæc causa est, quia scilicet coniunctio ista trium horum primorum, priusquam fit, validum impetum, ac ventum concitat. Is enim ex solâ coniunctione oritur, si nempe validè illa inter se pugnant. Tunc enim resoluitur sal petræ, ac id vnà secum soluit etiam mercurium sulphúrque: quæ postea in pluuiam desinunt. Pluuiæ huiusmodi concitatæ & repentinæ sunt, propterea quòd repentina resolutio à sale putrefacta fit.

Sulphur est calidissimũ. (margin)

Venti eur ante vel post tonitru. (margin)

Tonitru cur in pluuiam definat (margin)

TEXTVS VI.

De Fulmine.

Fulmen vt generetur. Si autem stella fulminea, hoc est, sulphur igneum sit: eius egestum igneum tale eiicitur, quod in stellâ priùs coagulatum sit. Idem coagulatum postea in suam regionem eiicitur. Frigiditas autem concurrentium ventorum & chai contraria huic egestioni resistit. Vnde fit, vt tria prima sesesa dissoluant per frigus & humiditatem externarum nubium, quæ & ipsæ ex propriis stellis enatæ concurrunt. Vbi enim egrediuntur fulmina, ibi præcedit nubes pluuiosa, in quâ materia ista latet & conditur. Nubes ista in pluuiam abitura, materiam illam, quæ ignea est, madefacit. Dum ergo sulphur humorem sentit, tum dissilit & displodirur. Ibi ergo primum fulgur ex sulphure in terram effunditur. Hoc enim latè ex circulo suo, sursum deorsúmque circa suum centrum transplendet. Quamprimùm autem fulgur madefit, extinguitur. Extinctio ista est dissolutio globi, quam fulminis ictus sequitur, vt dictum est. Huiusmodi multa sese aliquando consequuntur, prout stellæ vel parum vel multum eiiciunt. Similiter etiam tenendum est, quòd mercurius interdum vsque adeò durus, ac ita validè cum sulphure & sale compactus sit, vt nõ dissoludatur, sed in vnâ (mẽsura) meta ac forma permaneat. Hoc proptet igneitatẽ violentæ operationis est. Quòd si autem de humore nubium vix vnica gutta, trium primorum ignem attingat, tunc totum sese exonerat in terram aut perrumpit cœlum, prout humiditas vel infernè vel supernè insultauit. Ea si desuper incidat, fulmen ferit ac agitur deorsum, ad latera, hoc vel illud, prout lineam circuli inuadit. In terram autem cum impetu tam rapido deiicitur, vt & muros concutiat, & deiiciat arbores, & findat scopulos, persæpè etiam, si in lacum quendam concitetur, vno ictu aquam omnem foràs excutit. Equum etiam cum sessore suo profundissimè in terram transadigit nec vlla celerior aliâ ac violentior in cœlo operatio est. Et hæc insignis illa mercurij vis est, qui sale petræ ipso multò minùs ferre ignẽ potest ac illo etiam multò sæuiùs ferit & concitatur. Adeóque fulmen nihil est aliud, quàm trium primorum coagulatio, in igne valido facta, & per humiditatẽ nubiũ deursũ pulsa.

Fulmen nubes pluuiosa anteit. (margin)

Fulminis mira violẽtia. (margin)

Fulmen quid. (margin)

TEXTVS VII.

De fulmine frigido, & grandine.

Fulmen frigidũ vt generetur. Eodem modo fulmina quoque frigida generantur, nisi quòd non in igne stent. Cuius causa est, quòd pluuia extinguat, & ignem tollat. Frigidũ hoc fulmen æquè ac igneũ deorsũ agitur. Nam nec hic mercurius madorem ferre potest. In terram impingens sæpiùs reperitur, berilli materiæ simile. Liquor enim mercurij & salis petræ clarus & lucidus est, cum albo aut cæruleo sulphure, ac eo interdum nigro, &c. Frequenter iterum soluitur, sæpiùs taliter manet in annum tertium, aut diutiùs.

Grando vt fiat. Simili generatione oritur & *grando*, si nimitum tria prima in operatione versantur, & agendo sal petræ vincat. Tunc enim ipsius *adech* ex seipso grana facit pro naturæ suæ conditione, vbi guttatim pluuia inuicem dissoluitur, ita tamen, vt coagulatio concurrat. Dum autem fit dissolutio, prius est fulgetrum: postea dissolutionem sequitur tonitru. Fragorem sequitur grando, vel maior vel minor, prout natura ipsius fuerit. Concomitatur interdũ etiam fulmen vel frigidum, vel igneum, velut & venti impetuosi, & pluuiæ. Quorum omniũ hæc ratio est, quòd tria prima ita valenter & crassè eiiciantur, vt necesse sit tempestatem validam sequi. Stellæ etenim illæ, ex materiam hanc excernunt, nubes magnas, & ventos validos cieut, ac operationes celeres cum multo fulgetro edunt. Sæpiùs etiam accidit, vt fulgetra magna tonitru præcurrant. Quod fit, quia coagulatio interdum tam dura est, vt tam citò dissolui nequeat. Quoties ergo diruptio tentatur, toties fulgetrum oritur. Multæ etiam coruscationes fiunt sereno cœlo. Vbi non eadem est causa cum grandine & fulmine: sed multũ sulphuris est in aliquibus stellis: quod dum eiicitur, sine omni damno deflagrat, cœlo sereno existente. Egestiones eæ fiunt ex mero sulphure, noctũ potiùs quàm interdiu institutæ. Sol enim hoc sulphur stellarum comburit, quod aliàs noctu descen-

Fulgetri ortus. (margin)

peragrent per tempus aliquod & manè suo nerum loco consistant, ac sub noctem inde iterum moueantur. Cuius rei hæc causa est, quòd scilicet ipsum emunctorium ita stet & moueatur. Primum autem cursum conficiens stella pergit donec consumatur, seu dies seu nox sit. Postea nouum iterum egestum prorumpit, cursum cum priore eundem tenens. Sic ergo persæpè ac multis septimanis, quauis nocte egestum nouum excernitur, vel maturiùs vel seriùs, pro ratione loci eius, in quo stella consistit.

TEXT. V.

De ranulis, & sanguine, & lacte.

Stellæ infecta gignantes. Animalium omnium stellæ in cœlo. Animalia duplicia.

SVnt etiam nonnullæ stellæ, quæ egestionem reddunt similem spermati. Ex quâ in terram delapsa nascuntur vermes, ranæ, bufones, & scarabæi, &c. Egestio hæc nihil est aliud, quàm sulphur putridum, & mercurius similis, ac spiritus salis feruidus. Ipsius autem *adech* hanc habet naturam, vt talem putrefactionem subire queat, ex quâ postmodum animalia nascantur. Omnium enim generum, quæ in animalibus reperiuntur, stellæ etiam in cœlo reperiuntur. Quæ verò succuba seu spuria sunt animalia, ex stellis omnia pronascuntur. Serpentes enim duplices sunt: genuini, qui tales creati sunt: & stellares. Eadem animalium omnium ratio est. Egestiones huiusmodi si redduntur, operationes mirabiles fiunt. Egestumque aliud est velut sanguis, quod nihil est, nisi rubrum dissolutum sulphur. Quod dum coagulatur, vt vinum (al. ventus) sulphur inde fit ardens. Sic aliquando sulphur cadit candidum, lacti simile. Id per coagulationem fit fixum, nec ardet. Sic ipsius alij etiam colores sunt. Nonnunquam decidit instar crassæ aquæ, aut sordidi olei, cum fœtore. Ex hoc quoque fit sulphur fixum. Quædam (vt sunt vera putrefactiua egesta) animalia suagignunt aliquando in stellis, quæ postea ita decidunt. Nonnunquam in regionibus medij interstitij. Aliquando primum in globo, pro ratione naturæ. Putrefactionum huiusmodi multæ & variæ species reperiuntur in terra, vniuersæ ex stellarum ita dispositarum stercore enatæ.

TRACTATVS QVINTVS.

De Metallis è superis, Mineralibus & Lapidibus.

TEXTVS I.

De Metallis.

Planetæ septem totidem metalla gignunt.

MEtalla, quæ è superis, ortum suum septem planetis acceptum referunt. Septem isti planetæ multiplices sunt. Multi enim sunt Soles, multæ Lunæ, Martes multi, multi Mercurij, Ioues, Saturni, &c. Septem autem vocantur, quia septem metalla producunt. Vnum enim genus vni planetæ adscribitur. Non autem isti planetæ sunt, quos Astronomi ita indigetant. Errant, enim, dum illos metallis assignant. Nec de ipsis quæ dicunt, consentanea sunt. Ex 7. his planetarum generibus septem prodeunt metalla, & sunt in tribus primis eadem, non secus ac in elemento aquæ. Hoc tantùm discriminis interest, quòd in tribus primis sint volatilia: non fixa in suis speciebus. Secundùm hoc ergo quæ metalla reperiuntur, inferiorum metallorum probam non sustinent. Nec etiam metalla inferiora superiorum probam sustinent: nec vna eademque vtrorumvis est ductilitas, fluxilitas aut durities. Sed nec in gradu colorum conueniunt: verùm certo discrimine distant. Ita scilicet volatilis huiusmodi natura & vis elemento ignis inest, qui septem stellarum generum omnis metallica operatio & materia est, ac simul ab illis in terram decidit, sicut pluuia aut similes egestiones aliæ. Metalla talia multa suis stellis subiacent, quædam in Asia, pauca in Africa, pauciora in Europa. Stellæ siquidem illæ tellurem nostram non attingunt. Vnde nec ista apud nos reperiuntur. Omnia tamen grana, quæ digesta metalla sunt ex septenis, & exteriore facie aspera, ex stellis descendunt, non ab elemento aquę. Et inter omnia metalla, quæ sine igne coagulata sunt, & rotunda formata specie pisorum, quæcunque ea & cuiuscunque generis sint, ex septem stellis prodierunt, siue illis superincumbant, seu minus, Terra enim illa offundit, sicut & flumina. Vbi autem reperiuntur, ibi nec exortus, nec radix est, sed proueniunt more modoque renum. Origo enim illorum ex stellis, ac digesta omnia sunt. Ibi enim in elemento ignis nulla est ruditas ac crassities, quæ se permisceat. Ita purgat ipsa pro suis stellis, & ipsa coagulat purè & integrè. Et in permixtione suâ consistunt, sicut metalla in elemento aquæ, cum sulphure, sale & Mercurio: nisi quòd ignea metalla aqueam fixationem non habeant, sicut nec aquea metalla fixationem firmamentalem habent.

Metalla planetarum in quibus locis.

Metalla omnia ex 7. planetis.

TEXTVS II.

Metalla qui, cnascentur.

QVando itaque tria prima in stella metallari effectum suum compleuerunt, ita, vt compositio in stella Solis, Mercurium Solis cum sulphure solis & sale solis permiscuerit: tum digeruntur ab Adech in metallum perfectum, qui ex illis fingit formam sui doni. Tum demum stella egestionem suam eiicit feruidam & eliquatam, sicut ex fornace quâdam: quæ in cadendo quatitur, & in frigido coagulatur, ac globum decidit. Eodem modo & Stella Lunæ, ex Mercurio, sulphure & sale Lunæ compositionem facit. Ea in effectum producta, (similiter vt Sol) postea eiicit. Eadem ratio est Saturni, Martis, Veneris, Mercurij, Iouis. Vbi notandum hoc est, quòd ex 7. generibus 7. stellarum quodvis per se priuatim vnius metalli tria prima complectatur: non vt in elemento aquæ, vbi in vno Ares, septem latent. Nomina ergo 7. metallorum respiciunt ad 7. metalla, non terræ, sed stellarum. Similiter etiam liquores multi decidunt ex stellis, nondum coagulati. Quibus si terra madescit, splendor inde exoritur, similis Cacchimiis, Talcis, ac interdum etiam Marcasitis, qui tamen horum nullum perfectè pleneq; est, nec perfectè eadē refert. Hinc is concludendum est, quòd metalla superiora multis gradibus præstent inferioribus, in bonitate, puritate & natura, adeoque in omnibus maiore laude digna sint.

Metalla superiora inferioribus præstantiora.

x TEXT.

TEXTVS III.

De Lapidibus è supernis.

Stellæ gemmiferæ.

EOdem modo stellæ sunt etiam aliæ, quæ eiiciunt ex sese gemmas, granatos & lapidum formas alias. Sulphur enim ac sal, & Mercurius in elemento ignis potentem vim habet generandi gemmas. Multæ sunt stellæ, quæ in sulphure Rubineo, multæ quæ in sale Saphyrico, multęq; quæ in Mercurio Smaragdali potentes existunt. Nã & stellæ sunt, quę cuprea prima continét aut vitrioli, aut salis, aut aluminis. Vnde multiplices huiusmodi pluuię apparent. Quæ si præparentur, manifestantur. Ex stellis istis generantur Saphyri lazurij. Ibi enim Sal est corpus, cum puro sulphure & spiritu Mercurij solidè coagulatum. In Smaragdo Mercurius est corpus, oaturam cupream habens, non tamen corpus. Non enim corpus, sed colorem à cupro habet. Hoc enim modo colores gemmarum omnes, ex elemento ignis prodeuntes, inueniuntur pro naturâ & conditione trium primorum, quæ ratione colorum in metallis vnita manent. Veluti cupro saltem inest rubrum. Tria verò ista prima si metallicum corpus non habent, fiunt viridia. Ita ab argento, si metallicum corpus absit, fit lazurium: à ferro rubrum: à plumbo rubrum: à Ioue luteum candore permixtum: ab auro purpureum, à Mercurio croceum. Similiter etiam si sal solum prædominetur, colores varios producit, quales in nonnullis lapidibus conspicui sunt, purpurei, cyanei, leuiùs vel saturatiùs impressi. Æquè verò & quod à Mercurio tantùm fit, multis colorib. pollet, croceo, rubro, cœruleo. Quod à sulphure, pollet candido, rubro, croceo, nigro, cœruleo. Hi quidem lapides paucissimi sunt: sed quæ naturæ metallicæ sunt, sunt nobilissimi. Ita Smaragdus est lapis cupreus: carbunculus seu laspis est lapis aureus: Rubinus & chalcedonius est lapis ferreus: Saphyrus lazurius est lapis argenteus Saphyrus, candidus est lapis Ionius: Hyacinthus est lapis Mercurialis. Dum ergo hoc modo lapides generantur in suis stellis, iuxta planetas habitantibus, tunc eiiciuntur, sicut metalla eiicinntur, adeoque in summitate terræ inueniuntur formis modisque plurimis, pro ratione nempe suæ generationis.

Saphyri generatio. Colores lametallis vnde.

Smaragdus qualis lapis Carbunc. Rub. &c.

TEXT. IV.

De Crystallis & Berillis.

Crystalli & berilli vt gignãtur. Stellæ duplicis naturæ.

DE Crystallis verò ac Berillis sciendum est, velut & de citrinis, quòd generentur ex stellis niualibus, niuem gignentib. hoc modo In stellis niualib. vis congelationis tam valida inest, vt interdum naturæ duplicis sint, hoc est, vna eademq; stella & niuem & congelationem in se contineat, adeoque duplex sit. Quæ ergo talis stella est, vim congelandi simul & niuem producendi adepta, ea perfacilè crystallum, citrinum & berillum generat. Nam si nix cadit, & frigus comitatur, locusque ad hæc in globo datur vt boreas prædominetur, ac sol seu Solaris natura fortiter non regnet, tunc aqua, quæ in niue concomitantur, in lapidem coagulatur. Ista autem aqua si in media viâ dum nix cadit ab intenso cõcurrente frigore corripiatur, ex illâ lapides fiunt priùs, quã in globũ cadant, Itaque reperiuntur granulis magna vel parua, prout frigus niuem in cadendo corripuit. Si verò tam subitanea correptio non fiat; sed nix in terram decumbat: frigus omnem aquam, in niue contentam, quæ nix non est, in centrum vnum versus terræ fundum cogit & compellit, & coactam illicò in glaciem coagulat: quæ tamen non, vt congelata alia, iterum eliquescit, ideò scil. quia ex aqua niuali orta est, nec iterum resoluitur. Cæteræ verò aquæ, quæ congelantur, etsi partim niuales essent, nix tamen simul resoluta est. Quod hic fieri non debet: verùm aqua ex niue extrahenda est. Et quòd nix maneat, id per stellam tantùm niualem fit, in qua vis congelationis etiam subsistit, ita, vt, quo terræ loco conueniunt, nix non eliquetur, sed ad finem intentionis aut operationis perueniat. In niuibus huiusmodi fiunt lapides, vt crystalli, berilli, &c. puri simul ac obscuri, hac ex causa, quia SS. Mercurij & sal sese clarificarunt & depurarunt. Persæpè etiam huiusmodi crystalli, berilli, & citrini in illis locis reperiuntur, qui niuales non sunt. Cuius euentus causa hęc est, quòd in superioribus regionibus illi coagulati sint, & tales deciderint. Et nihil sunt aliud, quã coagulata aqua niualis. Forma autem ac species & anguli induntur, prout Sal in ipsis vel subtile vel crassum existit.

Aq niualis non congelata non reliquescit.

PROLOGVS
IN TRACTATVM SEXTVM.

De Fati impreßionibus.

TEXT. I.

POstquam de elemento ignis hactenus disseruimus, qui omnes illę operatiooes fiant & quid gignant: iam deinceps sequitur operatio alia elementaribus illis operationibus ex parte similis, ex parte etiam ex ipsis procedens. Et licèt elementaris naturæ non sint, sed tantùm præsagia existant: hic tamen indicabuntur, ideò, quia, influentia & astra, eò meliùs cognosci ita queunt: vbi simul intelligetur, quòd astra, de quibus philosophati sumus, haudquaquam in nos operentur. Astrum autem, quod in nos operatur, est hoc, quod dicimus, quodque vocamus Fatum pro nostrâ philosophiâ, non pro aliorum de fato factâ explicatione. Vt verò fatum rectè intelligatur, sciendum est, quemlibet hominem suum habere spiritum, extra ipsum habitantem, & sedem suam in astra superiora ponentem. Spiritus iste opera & machinamenta æmulatur sui magistri, qui præsagia illi antè & pòst indicat. Spiritus isti vocantur fatum.

Astrum quod in nos non operatur. Fatũ quilibet habet.

TEXTVS II.

VT verò ipsius etiam Astronomiæ cognitio capiatur notandum est, quòd quæ de naturalib. operationib. tempestatum, ex constitutione & motu stellarum, traduntur, rectè sciri possint, modò illæ probè intelligantur, & ipsarum ortus, causa naturæ ac essentia debitè expendantur. Sed in practica & præsagiis dandis, grauiter quidem simplices illi viri à fato vexantur. Nec enim falsum

Astronomorum genethliacorũ vanitas.

falsum est. quòd in ascendente fatum sit, quod quid fieri debeat, indicet, non stella. Interim tamen fatum ludit cum istis bonis viris, qui sibi nimis certam astrorum potentiæ peritiam arrogant. Affectant nimirum (exempli gratiâ) scire ex natiuitate infantis, quid fortunæ ille per vitam habiturus sit.

Hic tamen aliud nihil sciunt, quàm quod eludendo Fatum ipsis suggerit. Sic Martem proponentes, fœtum ferocem & indomitum fore prædicant. Ferociam hanc prænôrunt ex vexatione fati, quod in Marte est, & Mars vocatur. Genuinam tamen indolem fatum celat, nec simplicibus istis quod verè de fœtu futurum sit, effudit. Quin & liberrimum arbitrium habet sese exerendi vt velit, nec idem hodie ei ingenium, quod cras erit. Ars ergo ista ex fato Originem desumit & eò reuertitur, vnde orta est. Itaq; demonstrata nec est, nec esse potest.

TEXTVS III.

Fatũ omnia habent.

EX his tandem omnibus liquet, fatum sui ipsius indicium esse, & intelligi præsagiendo de eo, cuius fatum est. Homo enim quilibet suum fatum habet: suum fatũ habet quoduis opificium, quælibet facultas, quævis secta, quævis religio, quivis ordo statúsque. Et fata hæc mouentur & exerunt sese quotidie plùs, quàm nobis cognitum sit. Qui autem fatamantiæ peritiam habet, is præsagia apertè indicare potest in his, quæ hominis fortunam vel infortunium & similia attinent. Fatum hoc per suum Adech in firmamentum locatum est, vt ibi operationem suam habeat, & firmamenti more se gerat. Quanquam plura etiam fata sint, non solum in hoc elementum, sed & in alia collocata. Explicantur autem in capitulis de fatamantia, secundum elementa, in quibus versantur. Quæcunque autem elemento ignis, sub specie firmamenti subiacent seu addicta sunt, sunt ista, de quibus deinceps disseremus.

Fatorum sedes. Fata multiplicia.

TEXTVS IV.

De Figuris.

Figuræ cœlestes vt fiant.

QVæ verò in cœlo figuræ apparent, vt monstrosorum virorum, templorum, bellorum, & formarum rararum incognitarúmque aliarum, variis coloribus & speciebus exhibitarum, de his ita statuendum est. Simile terrenum originem suam habet à terrâ in astra superiora, ita vt inferior influentia cum superiore conueniat & quadret. Suntque adeò prognostica certa earum rerum, quas suâ forma demonstrant. Quanquam forma illa interdum rudis & incognoscibilis sit, ideò, quia in coniunctione ita ruditer conuenerunt. Coniunctionis autem hæc ratio est. Spiritus duplices sunt in influentia, supernè, infernè, ex quibus prognosticæ figuræ procedunt, non ex materiali influentia elementi ignis. Cur verò in hoc elementum ignis collocentur aut coniiciantur, hæc causa est, quod corpus ab elemento ignis mutuentur. Quantum igitur ad corpus attinet, in Philosophia nostra ponuntur. Quæ verò vlterius de vtrisque spiritibus inferioris & superioris influentiæ nos-

Influentiæ Spiritus duplices.

cenda sunt, in libro de fatis enarrantur. Quoad figuras autem, res ita se habet. Inferiora fata superiora attingunt, & secundum suam formam efformant, quid in futurum fieri debeat.

Quicquid ergo forma demonstrat, id suo tempore fit. Nec frustrà id fit. Isque est Adech, qui se vestiuit tunicâ Mercurij, salis & sulphuris, formauitq; ipsam pro conditione luctus vel gaudij.

TEXTVS V.

De Cometis.

Cometæ quid denunciẽt.

ORtus cometarum est fatum omnium populorum, circulo ac motui ipsorum subiectorum. Hoc illis denuntiat malum ac miseriam, libertatémve, aut rem aliam nouam, aut seruitutem. Nascuntur autem illi ex fato secularium, ecclesiasticorum, laicorum & similium. Cometarum quidam tantùm ex fato procerum oritur, & nouum inter illos murmur denuntiat. Is aspectu illustris est. Quidam ex fato ecclesiasticorum nascitur. Is caudatus est. Quidam ex rusticorum fato is rudis & crassus est. Formam suam mutuantur ab eo, quod præsagiunt seu indicant. Sic stella cum cauda indicat, caudatum seu longiùs procractum negotium. Si cauda sit latior, latiorem seu diffusiorem causam portendit. Et sicut caudæ extremitas vel læta vel serena apparet, ita causa quoq; terminabitur. De cometis itaq; aliud nihil cognoscendum est, quàm quòd à fatis inferiorib. gignantur in superioribus, vt prognosticationem mundo præbeant nouæ rei aut famæ.

Cometæ potissimũ triplices.

TEXTVS VI.

De Tribus Solibus & Lunis.

Soles & Lunæ plures quid indicent.

SIc loco & vice cometarum noui interdum Soles conspiciuntur, aut nouæ Lunæ, præter iam existentes. Hi statum mundi sibi subiecti indicant, non in futurum, sed de die, præsenter. Et fatum suum desumunt ex supremis capitib. mundi, in quæ sola etiam desinunt. Indicant autem domare se illos, ex quibus procedunt. Sol autem sunt & Luna hac de causâ, quia dominium hoc indicat schismata & similia, résq; admirandas & rarò fieri solitas. Præcipuè autem euidentia deliria indicantur & conatus stulti superiorum. Ideò Soles exhibentur, hac de causâ: quia, vt Solib. trib. &c. minimè opus est, ita nec opus est id, quod indicant. Et vt Sol vnicus sufficit: ita sufficeret hoc vnicum, quod indicatur. Itaq; sicut duos trésve Soles existere superfluum est: ita superfluum est ac inane etiam hoc, quod illi indicant.

TEXTVS VII.

De nouis Stellis.

Stellæ nouæ quid portendant.

IN cœlo interdum etiam oriuntur omnino nouæ: nec vnquam visæ stellæ aliæ: indicantes nouam generationem hominum, aliquando etiam hominem nouum, qui talis non censetur, qualis indicatur. Indicant etiam interitum huiusmodi personarum, ita vt deiciantur, hoc est, vt potens de Trono suo deponatur. Harum fatum est ex illis, quæ indicant,

& cursum suum tenent super his apud quos operantur. Corpus etiam suum desumunt ex eorundem ascendentibus in Planetis & Zodiaco. Vnde illis quodammodo similes fiunt secundum formam, ex quâ concordantia nascitur. Cuius ergo ascendens & Planeta certus & cognitus est, is ex ipso rectè cognosci potest. Huiusmodi stellæ mirabiles aliæ multæ existunt, ex Planetis eorum, quos præsagiunt, obscuro splendore & forma procedentes. Nec stellæ huiusmodi vnquam nascuntur, nisi ille homo præsignis aut sit, aut erit. Ex stellis istis autem omnibus nulla est naturalis, sed ex fatis vniuersæ nascuntur, non ex natura superiorum.

TEXTVS VIII.

De Crucibus.

Cruces de cœlo decidentes vt fiant, & quid portendant.

CRuces autem desuper in homines cadentes, oriuntur ex fatis, suntque prognostica & prædictiones, & interitus eorum, qui illis frequenter vtuntur, aut formis talibus sese sustentant. Harum præsagia valida & formidabilia sunt, & plerunque verè accidunt. Eò præfiguratur in illis tempus & hora rei futuræ. Exempli gratia. Cruces, quæ anno centesimo, hoc est, in Iubilæo ceciderunt, indicant futuri proximi Iubilæi confusionem. Formæ variæ, quas exhibuerunt, variarum familiarum interitum designant.

Crates quid indicent Galli, tesseræ, scalæ, quid notent.

Ita Crates, & formæ aliæ, per quas diui torti & excarnificati fuerunt, indicant, illos, qui diuorum istorum curam habent, similiter interituros, & de solio casuros, vt de cœlo cadunt stellæ. Cruces, galli gallinacei, scalæ, tesseræ, &c. Vicarios Christi afflictum iri denuntiant. Super homines autem & vestes eorum huiusmodi res cadunt, vt prognosticon sit, homines sortem hanc attinere. Cadunt etiam in illis locis, vbi talia fient. Origo ipsarum est ex fato, & materia datur à sulphure, quod in stellis exundat. Formantur autem virtute spirituum in fato, & in homines delabuntur inuisibiliter, prout fati natura ac proprietas est.

Finis Tractatus sexti de Elemento ignis.

LIBER TERTIVS PHILOSOPHIÆ THEOPHRASTI, DE ELEMENTO TERRÆ.

TRACTATVS PRIMVS.

De Materiâ elementi Terræ per se.

TEXTVS I.

De Terrâ per se.

Terra vnde facta.

VT de elemento terræ philosophemur, materia ipsius primum facta est hâc ratione, dum ipsius tria prima, velut ex magno Iliastro à duobus primis elementis, in aliam formam & naturam separata sunt, ita vt in principio non solùm elementum terræ, sed & elementum aquæ inuicem segregarentur, & postea in vnum globum iunctim cogerentur, qui centrum est elementorum exteriorum. Ex duob. istis elementis prima completa est terra, postea aqua. De terra vero sciendum est, quòd omnis vis ac natura, quæ in Iliastro magno latuit, cum ad hominem tum pecora per cibum & alia necessaria nutriendum, in elementum terræ congesta sit, vt sunt omnes arbores, herbæ & crescentia reliqua. Ita autem à cæteris tribus elementis ita diuisa sunt, vt hæc virtus in solo elemento terræ existat, nec in elemento vllo alio. Ideò elementi terræ hic Iliaster proprius est, vt alimentum præbeat. Et hâc de causa terra elementum est & vocatur, quòd in ipso consistat rerum nutrientium, viuentibus debitarum, vis ac potestas.

Terra Iliastri propriâ nutrim.

TEXT. II.

Terra quid & vnde.

TRia hæc, SS. S. M. terrâ sunt, desumpta ex Iliastro magno, ex eâ natura, quæ elementum terræ est. Ibi enim elementum & tria cætera Iliaster vnus fuerunt, in quo 4. elementa inexstiterunt. A se tamen inuicem diuisa sunt, & Iliaster dissolutus est. Nunquam ergo deinceps 4. elementa iunctim stare aut simul esse queunt, sed quoduis per se seorsim in suo loco subsistit. Frustra ergo laborant illi, qui 4. elementa separare, qui præter hæc quintam essentiam quærere conantur.

Terra vis.

Ex tribus istis primis, à cæteris elementis disiunctis, nata est materia terræ, quali iam formâ est & conspicitur. Et veluti aër factus est cœlum, ignis firmamentum, aqua mare, &c. ita fecit etiam separatio, vt elementum hoc in materiam abiret, & in formam globosam desineret, ac in illa includerentur omnes virtutes arborum, herbarum, fungorum, vt scilicet ex ipsa procrearentur vniuersa genera in mundum, quæ tacitè intus seminata latuerant.

TEXTVS III.

Terra est semé rerú crescentium.

IN hoc terræ elemento conditum est semen ligni, radicum, herbarum, fungorum, & vis item, quâ caudex assurgit, & ad sui culturis placitum fingitur & plantatur. Semen hoc inuisibiliter inest, procedens ex naturâ elementi, quod solum id semen est. velut & eiusdem domus ac sedes, in quo elaboratur & excoquitur. Principiò autem vis ea separatur in suum genus, ita, vt duo id vno non maneant iuncta, sed genus quoduis solitariè & seorsim sit, hoc in ligno, alterum in herba, tertium in fungo. Et horum quodlibet iterum seorsim abit, hoc in cedrum, illud in anthos istud in balsamum, id in botin. Et ex herbis, illud in melissam, hoc in lilium inter spinas, & sic de cæteris. Vt autem semen hoc secundum suam distributionem rectè intelligatur, notandum est, quòd in separatione magni Aniadi in locum vnum congesta sit natura arborum, in alterum botin, in tertium ebenus: & sic de cæteris. Pariter etiam magnus aniadus de herbis ita disposuit, vt in hanc terram gramen, in alteram trifolium, in tertiam lauendula conijceretur. Sic enim vnicuique terræ sua herba, sua arbor data est. Attendendum ergo nobis est, quæ aniadi distributio sit.

Aniadus seorsim singula dispo-suit.

TEXTVS IV.

CVr autem Aniadus in arbores ita ceciderit, vt in terra vnâ nascerentur aurantia, in altera pruna, in tertia ficus, in quarta glandes: causa hæc putanda est, quòd ficus & aurantia peculiarem suam terram requirant, quæ incremento

in cremento ipsorum quadret, sicut etiam accommodatum cœlum, poscunt. Iam ergo si inæqualis terra & inconueniens cœlum sit, fructus hic vel iste emergere non potest, sed semen eius necessariò perit, nec erumpit. Etsi enim præstò id sit, & iaceat in terra, tamen à cœlo exiccatur, & à contrariâ terræ, quæ ex cœli varietate, non sua ipsius naturâ varia est, constitutione opprimitur. Vna enim terra vbiuis est: accedit tamen varietas & motatio à cœlo, crescentia ipsa vel producente vel impediente. Huic tamen opponitur natura. Cum enim Sol genus liliorum aut aliud quoddam exurit, aut id rarius est: in promptu est semen, quod natura ex arbore aut herbâ producit. Et hoc materiale semen in causa est, cur Sol genus hoc vel illud floris aut arboris vniuersum exurere non possit, sed illud omnino ad virorem peruenire sinat: nisi fortè fiat, vt Solis vis minor sit quàm vt fertilitati sufficiat. Ita ergo plantationis operâ herbæ ac arbores enascuntur, quę ob prædictum defectum ex terrâ aliàs minimè producerentur.

Semē vt crescat, quæ requirat. Terra simplex propter cœlum varia.

TEXTVS V.

SEd in Philosophia terræ nobis porrò pergendum est. Fructus nimirum ex elemento terræ duplices procedunt. Vel enim terra ipsa eos profert ex se, vel medio seminis. Vt nimirùm hoc pacto per elementum ex terra crescentia omnia duobus modis nascantur, videlicet aut ex terræ semine proprio, vel ex semine terræ concredito. Semen proprium est, quando terra profert herbam, per se emergentem. Semen alienum est, quod seritur. Dotes ergo hîc herbarum sunt geminæ. Nec secale, nec triticum, nec lilium, nec pyrum, nec simile his aliud sponte sua ex terrâ prouenit, sed omninò seri vult. Profunda iam hîc huius tractatus Philosophia est, vndenam semina ista, quæ ex ipsa terrâ non prodeunt, proueniant. Nam si nec secale, nec triticum seminetur, nullum vtique eorum proueniet. Prouenit autem gramen & fœnum. Gramen ergo & fœnum ipsius terræ crescentia sunt, non itidem & poma & cerasa. Superest itaque Philosophia alia, qua discatur, vndenam secale, vnde poma, pyra, &c. enata sint. Sciendum autem est, ex ipso paradyso semina horum omnium crescentium progenita, & foras seminata esse, hincque latiùs plantata & exculta. Et fructus hi paradysi similiter intelligendi veniunt, vt intelligitur, Christum esse Deum, & hominem mortalem.

Terræ nascētia duplicia. Semen quod terræ sit propriū.

Semina terræ nō propria, ex paradyso plātata.

TEXTVS VI.

QVa verò ratione semen in plantam suam abeat, sciendum est, semen ex terra nihil aliud quàm incrementum & vim suæ formæ sumere. Alterum est paradysi, quod in paramiro docetur. Quantum verò eius, quoad elementum de terra sumitur, res ita intelligenda est, quòd initio tria prima terræ, semini sese permisceant, in quo est lignum & herba, ita vt ad finem suum tendat, sibi destinatum, fiatque id, quod est antea. Semen enim est id, quod ex ipso fit, nondum manifestatum. Ex hoc primum fit radix: ex hac postea caudex; ex radice & caudice egrediuntur rami: ex his tribus erumpunt folia: post hæc prodeunt flores fructusq;. Planta

Semen quid.

seu crescens hoc formatur ab aniado magno, ac se habet instar hominis. Suam enim cutem habet, quæ cortex est. Suum habet caput & capillos, qui radix sunt. Suam habet figuram, sua signa, suum animum, suum sensum in caudice, cuius læsionem sequitur mors. Folia eius, & flores, & fructus pro ornamento sunt, sicut in homine auditus, visus, & vis loquendi. Gummi ipsius est stercus, & viscus morbus. Quicquid verò de cremento eius philosophari possumus, nihil est aliud, quam *Aniada* natura, quæ formas omnes disponit, & in essentiam suam ad quam conditæ sunt, dirigit. Mors eius ac interitus, est tempus ipsius annorum. Velut pyrus annis stat decem vel viginti. Postea tempus ipsam occidit. Ita emoritur planta vel arbor terræ, pro tempore suæ mortis. Consumptio eius est elementum ignis, hoc est, ignis conficit lignum, folia, gramen. Et quicquid in campo relinquitur, putrescens, & in cariem abiens, id Sol & Galaxæ motus absumit, vt nihilo plus super terra relinquatur, ac si nihil creuisset, velut ligno etiam accidit in igne. Crescentia enim ita absumuntur & exeduntur, vt reliqui nihil maneat, sed omnia instar pulueris tollantur. Et reliquiæ insuper vento etiam valido vsque adeò difflantur, vt ne puluisculus quidem exacto suo anno supersit ac maneat.

Planta & hominis collatio.

Gummi stercus est arborum: viscus morbus.

TEXT. VII.

De variis viribus nascentium.

CVm ergo ex terra enascantur arbores, herbæ, frumenta, & legumina: vis primùm huius elementi cognoscenda est, ita, quòd crescentia alia cibus & alimentum sint, vt legumina & fructus: alia potus, vt vitæ & berberis: alia purgatio corporis, vt turbith, helleborus, coloquintis: alia confortatio, vt cinnamomum, caryophylli, macis: alia virtutem suam habent in radice, vt pastinaca, & entiana: alia in foliis, vt bleta & caulis: alia in floribus, vt boglossa: alia in fructibus, vt poma, pyra: alia in seminibus, vt papauer, nux, & similia. Quî verò hæc omnia fiant, operæ pretium est scire, quòd Aniadus terræ hæc ita distribuat. Nempe quæ virtutes nutritoriæ sunt in partes tres distribuit: in semen, in radices, in extremitates. Sic scilicet in arbore pomum tantùm fructus est, quod Aniadus extrudit, fructumque format specie vel pomi, vel pyri, vel ficus, &c. In nucleo species est seminis, vt in vino species est potus. Sic ergo Aniadus ante hominem primam præparationem operatur, & homo secundam dirigit ad suū commodū. Post ea quod laxatiuæ naturæ est, in crescens aliud degenerat vt in silerem montanum, in rhabarbarum, in hermodactylos. Quicquid autem naturę dulcis est, id abit in zuccharum, fœnogræcum, glycyrrhizam, & flores: vnde pyra quoque & ficus dulcedinem suam desumunt, & apes mel. Amaritudo diuertit in amarissimam. Caliditas in piper & grana paradysi. Frigiditas in nenuphar & cāphoram. Sicut enim in elemento ignis res quælibet per se ab aliâ diuisa est: ita diuisa est etiam virtus elementi terræ in suū crescens. Quanquàm sæpiùs etiam accidat, vt duæ naturæ tresue in re vnicâ delitescant. Sic in cassia est calor, dulcedo, & natura laxatiua: in Mace odor, bonitas,

Crescentium diuisio.

Vis nutritiua in tribus.

Vis laxatiua in quibus.
Vis dulcis in quibus.
Vis amara in quibus
Vis calida & frigida in quibus.

Cassiæ diuersæ vires.

& confortatio. Idem de reliquis pluribus etiam ſtatuendum: nec tamen ob id vnum alterum deſtruit. Eodem modo vis elementi terræ vel ad ſanitatem facit, qualis eſt in lolio, in perſicis, in gamandrea: vel eſt naturæ conſolidatiuæ, vt in conſolida, in Artemiſia rubrâ, vel eſt in odorato, vt in Conuallin, Narcioſca: vel eſt in fœtore, vt in ebulo. Hæc omnia ex Aniado enata ſunt, aut partitim diſtributa in vſum eorum, qui in terra degunt. Et hoc modo magnalia cognoſcuntur, velut & virtutes elementorum, quę ex magno iliaſtro defluxerunt. Hiſce ergo prologum finitum facimus. Si quæ præterea ad rem erunt, priuatim in propriis capitulis indicabuntur.

Narcioſca.

TRACTATVS SECVNDVS.

DE ARBORIBVS.

TEXT. I.

De Botin, Abiete, & Pino.

Sulphur in botin duplex.

T verò porrò de Botin, Abiete & Pino Philoſophemur: notandum eſt, ſulphur duplex hic in ſuo corpore exiſtere. Vnum in coagulationem abit: alterum ab illa ſeparatur & non coagulatur. Ex ſulphure coagulationem ſuſcipiente, præparatur lignum; & id ſale plenom eſt. Quia verò ſulphur ideò ardet, & dum ardet, ob ſulphur tantùm ardet. Ibi quod reliquum manet, ſal eſt, & tandem cinereſcit. Et hoc nempè ſal eſt, quod ſulphur in arboribus coagulat in lignum, ex quo fit vitrum. Sal enim fluidum eſt. Et vitrum hoc vltima eſt materia vnius cuiuſlibet ſalis ligni. Sulphur alterum, coagulationis expers, dat terebinthinam, reſinam, abietis & pini latens nimirum in ligno, & ſubtilitate ſua poros ligni penetrans extra corticem, aut liqueſcens, aut in loco ſuo ſeſe reſoluens. Vbi ergo emunctorium patet, ibi erumpit: quod fit aut per foramen aut plagam. Hîc tamen ſciendum eſt hoc diſcrimen, quòd in ſulphure Botin ſit ſubtilior quàm abies & pinus, & pinus iterum ſubtilior quàm abies. Et omnia tria generationem habent vnam, ex aniado procedentem, quæ per mercurium compingitur, ſed, vt nonnihil etiam loquamur de eius cortice, ramis & ſimilibus, notandum eſt, corticem nihil eſſe aliud, quàm coagulatum ſulphur inſtar reſinæ, per aniadum ad formam iſtam perductum. Eſt enim congelatum durum ſulphur. Et ſicut finis in nullo corpore ſine duritie eſt: ſic finis etiam corticis ſe habet, qui durus eſt, ex duriſſimo ſulphure huius creſcentis deſumptus. Rami ipſius ex aniado, ita fingente, procedunt. Sic & ſurculi & cætera. Ipſius fructus, comis, &c. & ipſi formam ac ſpeciem ſuam ex aniado, qui aliter gignere non poteſt, deſomunt. Idem etiam de arboribus cæteris ſimiliter intelligendum eſt.

Sulphur cauſa ardoris. Vitrum quid. Reſina quid.

Cortex quid.

TEXTVS II.

De Cirbo, Fraxino, & Abarnâ.

Hoc caput mendoſum eſt.

TRium harum arborum natura eſt ſulphur, per ſal ligni coagulatum, inſtar fraxinorum, niſi quòd in ſulphure ac ſale ſuo multò ſubtiliores ſint. Sal itaque earum nobilius & durius eſt, quia de natura eſt cœleſti. Ex cineribus ergo illarum nobiliora alkali & vitra conficiuntur, velut & ex aqua ipſarum nobilior eſſentia. Ideo & aniadus in ſuis naſcentibus nobilior eſt, quàm in ſulphure craſſo, vt dictum eſt. Natura ergo cæteris lignis præſtantior eſt, vt in abiete. Rami verò ſimiliter formati ſunt quoquò verſum per arborem in caudicem deſinentes, nec in ſuperficie tantùm adhærentes. Ex medullâ enim rami enaſcuntur. Vnde fit, vt rami eiuſdem ligni ſint, cuius ſunt & ſemina. Sicut enim virtus medullæ profert ſemen: ita & ramos. Qui verò rami è medullâ non exoriuntur, hi iſtarum arborum ligno ſimiles non ſunt. Sed & fibræ in caudice cochleatim poſitæ ſunt, quia pori eius alij non ſunt. Hâc enim forma per aniadum diſtribuuntur inſtar cochleæ, ratione pororum.

Alkali & vitra nobiliſſima ex quibus lignis.

Rami è medulla oriuntur.

Abarna diffluxu ſuo ita ſe habet, quia aniadus oleoſæ naturæ eſt. Huius enim arboris, velut & aliarum, pater nihil eſt aliud, quàm natura formans, quam aniadus in ſe habet. Et licèt vnum quidem altero ex forma perfectius egrediatur, nec in forma omnia ita maneant, vt aniadus incepit: tamen per incrementum vnum ab altero diſpellitur, & forma proditur. Cur verò floramenta talia non vniuerſa habeant: in cauſa eſt imago aniadi. In hac enim formæ omnes, quas terra nouit, conſiſtunt, & ab hac prodeunt. Peculiaris harum arborum natura prodiit ex natura ſulphuris & ſalis, quæ ſe hic aliter habent, quàm in arboribus cæteris. Præterea quia mercurium ſubtilem habent, ideò compactio ipſarum alia ac diuerſa eſt. Zirbus mercurium habet friabilem durum. Fraxinus lentum & leuem ſeu mollem. *Abarna*, durum & ſolidum. Hiſce tribus naturis arbores differunt.

Abarna.

Zirbi, fraxini, abarnæ mercurius qualis.

TEXTVS III.

De Cedro, Balſamo, & Cupreſſo.

Sulphur terræ quale.

SVlphur aliud procedit ex elemento terræ, quod omnium lignorum nobiliſſimum eſt. Ex hoc naſcuntur cedri, Balſami, cupreſſi. Sulphur hoc omniũ candidiſſimũ, ſal ſubtiliſſimũ habet cũ multo mercurio. Diuiditur autem in principio in formâ dupliciter: in formâ longam, & in breuem ſtaturâ trium primorum, & non aniadi. Iam viciſſim & ſulphuritas in ipſis duplex ineſt: in balſamo eſt ſulphur candidum, quod reſoluitur inſtar borni opera & beneficio influentiæ. In cedro & cupreſſo non eſt quidem: diluitur tamen in ſtirpes & ramos, & vnà cum ligno creſcit. Adeoque ſulphur ligni, & ſulphur reſolutum res vna eſt. Non ergo, vt in balſamo ſeparantur. In terebinthina tamen balſamo aſſimilantur. Si ſulphur ſobtile à cedro & cupreſſo ſeparatur, verum balſamum eſt ſimile reliquis. Hinc cauſa patet, cur ſpagyrici ex ligno balſamum quærant & extrahant. Ipſis etiam ſimile eſt lignum abietis: hoc tamen diſcrimine, quòd aliud ſal alium mercurium habeat, ſulphur autem idem. Æquo modo & Myrobalani conueniunt in ſulphure, differunt in ſale & mercurio. In arboribus hiſce, cedro, balſamo, cupreſſo, myrobalanis, aloë, ſulphur vnum eſt, quod ex omnibus tribus primis elementi terræ, ratione virtutis & naturę extrahitur. Et omnia ligna ſũt

Sulphur [illegible] diuerſum.

Myrobalani.

(*) ſolis

Sulphur putredini resistit. (*) solis exceptis granatis. Ea vis est sulphuris, quod putredini resistit. Dos igitur actiuitus earum omnis, quam habent, sulphuri adscribenda est in ipsis contento. Non ergo aberrat Spagyrus, qui sulphur in ipsis quaeritat.

TEXTVS IV.

De Ebeno, Turbith, & Iunipero.

Huiusce pitui pars prior dimissis mendosa est. Ebeni, turbith & iuniperi confusione & differentia. Hic locum totus mendosus. Sed & harum trium arborum secundum tria prima vnita, vna generatio est. Adest enim crassum sulphur, crassum sal, subtilis tamen mercurius. Generationis hic modus est. In ebeno vis manet interius: in turbith egreditur in corticem. In iunipero manet in vtrisque, ligno scilicet & cortice. Similiter etiam in proprietate diuiduntur. Ebenus purgat & constringit. Turbith purgat tantum. Iuniperus consolidat. Praeterea ebenus curat malitiam corporis: Turbith curat diarrhoeas; iuniperus curat sanguinem tantum. Ad virtutes autem has attendendum est, vt ex illis prima ipsarum materia intelligatur. Iuniperus consolidat phlegma, & consolidat purgatque sanguinem. Ebenus purgat C. & constringit sanguinem ac phlegma. Turbith purgat phlegma, & constringit S. & chol. Etsi verò haec de natura rerum planius explicentur: hic tamen in explicatione Ebeni etiam attingenda fuisse videntur, ideò nimirum, quia mercurius hic praeualet, & sulphur dat corpus, sal verò praestat congelationem. Mercurius autem vim praebet ebeno, it, vt sulphur ac sal attemperentur, mercurialisque natura in ebeno sola maneat. Haec in turbith foras exigit in corticem: in iunipero in lignum, & omnes eius fructus. Triplici siquidem operationis est, in quolibet ligno seorsim. Praeter has aliae etiam ipsis naturae insunt. Sic ebenus sulphur habet cedri & cupressi: turbith sulphur habet myrobalani & abietis. Iuniperus naturam habet Aniadi ex Botin, Pino & Zirbo, quia sulphur ipsius nonnunquam illis assimilatur. Formae ergo illarum, huic formae interdum conueniunt, interdum disconueniunt: quia non per omnia materia vna & eadem est. Hoc pacto multae persaepè arbores sibi inuicem conueniunt, quia sulphur aut aliud quid commune habent secundum eandem proprietatem & naturam, ex Aniado ita constitutam & ordinatam.

TEXTVS V.

De Buxo, Sauina, & Tamarindo. Item Ederâ, Lauro, Oleastro.

Buxus plane singularis naturae. Buxus & Laurus quo conueniant. BVxus, Sauina, Tamarindus, corpus suum accipiunt ex probè depurato sulphure, & sale admodum subtili, cum mercurio viscido & tenace. Generatio ipsarum eiusmodi est. Buxus nullius alterius ligni naturam sortita est, sed omnino propriam conditionem & essentiam exhibet. Priuatum enim ac peculiarem suum Aniadum habet in folio, cui nihil ex omnibus aliis arboribus simile reperitur, nisi in Lauro. Et tamen quàm Laurus, sulphur aliud habet, herbis quadantenus affine, vt hederae & peruincae. Sulphur itaque eius peruincali sulphuri & hederali simile existit. Sed & Sauina praeter omnes Sauina. alias arbores naturâ propriâ habet: cum iunipero tantùm conuenit quoad formam. Alias naturae buxi correspondet. Differt autem à reliquis omnibus in eo, quòd ipsa arborum externarum vim in crescendo non habeat, sed suam peculiarem. Sic & Tamarindus separatur, sortitus naturam Tamarindus. de zirbo & botin, participans de sulphure salicis. Sulphur enim salicis & tamarindi, sulphur vnum est, & solo sale ac mercurio distant, velut & Aniado. Hoc ex tribus ibi crassissimum est. Harum naturis multae quoque aliae arbores conferri possent, quae ipsae quoque seorsim distinctae sunt. Ex quibus est laurus, quae à caeteris elatioribus arboribus diuersa est, velut & Laurus & Oleaster quo distent. oleaster. Oleaster enim sulphur continet, quod in fructum abit, & tamen est idem sulphur cum eo, ex quo constat candex. Similiter se habet etiam laurus. Differunt tamen essentia, veluti de natura rerum docetur. Hisce de arboribus hoc simul cogitandum est, quòd sulphur ipsarum varios colores parturiat. Sic buxus, flaua Colores quia sulphure. est, quia sulphur ipsius luteum. Quod verò in ipso viride latet, id in folium secedit. Vnde folium eius admodum viret, lignum autem flauescit. In sulphure enim ipsius duo tantùm colores conditi sunt, viridis & luteus. Idem de Sauina similiter sentiendum, quae tamen non aequè tincta est. In Tamarindo aliquid candoris est: velut etiam in aliis, prout colores sulphuris sese exhibent pro nobilitate scilicet Aniadi cuiusque, sicut colores & essentiae inuicem separari solent.

TEXTVS VI.

De Sandalis, Liquiritia, & Tilia, Item de Fago, Quercu, Alno & Populo.

CAusa & origo sandalorum & caeterorum, Sandali vnde generentur. sulphur est siccum, sale proprio stipatum: in quibus vtrisque mercurius viget. Discrimen est in colorib. formâ, duritie & essentiâ. Et tamen vna est origo & essentia trium primorum: rubedo sulphuris distribuitur in lignum peculiare, quod est sandalum rubrum. Haec rubedo Sandali species quae Brasilia. est prima & peculiaris, praeter hanc sunt & aliae rubedines, ex quibus generatur brasilium, cuius generatio similis est sandali generationi, nisi quòd sulphur hoc in alio colore consistat. Postea ex sulphure oritur flauities: hinc sandalum citrinum. Porrò albedo: hinc sandalum album. Sed & alij colores adsunt, vt liquiritiae & Tiliae. Liquiritia desumpta est ex sulphure luteo. Hoc Liquiritiae Mercurius author dulcedinis. Tilia. in sese dulcedinem sulphuream continet, quam mercurius parit, vbicunque enim mercurius, ibi dulcedo. Sic hic in liquiritia peculiaris mercurius iacet, qui facit, vt illa à sandalo albo differat. Eiusdem originis & tilia est, quae tamen ex purissimâ trium primorum materia enascitur. Fagus autem generatur ex duritie, velut & Fagus, Quercus, Alnus, Populus. quercus. Alnus verò & populus non ex ista, sed ex mollitie & lenitate. Tales etiam sunt aliae multae arbores, quarum nomina ex hac natura non definimus, intortae & implicitae, multis intertextis ramulis consertae, & in nascens vnum desinentes.

Diuersae sunt etiam coloribus. Id facit aniadus, & trium primorum proprietas, quae in vno colore non manent. Vnde in vno ligno naturae geminae sunt. Quaedam suos gradus habent, quaedam minus, vt abies, quae venas habet, quas annum vocant. Hinc in morem ac vsum abiit, vt dicant vulgò, quot venae, tot anni. Qui tamen error notoriè falsus est.

Venæ arborum non in dicem. Quot enim in tota medulla venæ sunt: tot primò illicò die existunt etiam, sed seriùs manifestantur. Nec nascuntur demum pro annorum numero numerosiores, sed pro ratione incrementi vel maioris vel minoris generantur.

Venæ arborum quæ. Pleræque arbores, vt tilia, liquiritia, hisce venis carent propter coagulationem. Illas verò quæ habent, ex sale ipsas accipiunt, velut & cacumia. Suntque minerales natura elementi terræ, quæ ita distinguitur, vt semper inter duo vel plura mollia spatia durities venæ interseratur.

TEXTVS VII.

Persica, pyra, poma: Item de amygdalis, nuce, item castanea, item ficu, & aliis: item de granato, arantiis, &c. Item cerasis, prunis & similibus.

Fructuũ vt ligno- rũ causa sulphur est. HÆ velut & aliæ arbores suum lignum à sulphure accipiunt: sic & cortices, & folia, & flores, fructusque. Huius rei hæc causa est, quòd sulphur in tribus primis terræ cum suo aniado multiplex sit: vnde fructus variæ species producuntur. Vt verò de fructibus, foliis, floribus, & arboribus exquisitiùs philosophemur, tenendum ante omnia est, quòd sulphur vbiuis superabundantem in se ad fructus liquorem habeat. Sic in Persica liquor est, non ex solo sulphure, sed & præcipuè ex Mercurio abundans. Hinc est, quod Persica aquosa & tenuis substantiæ gustentur. Eadem ratio etiam pyrorum est. Quanquam hæc non tam manifestæ resolutionis, sed maioris omnino coagulationis existant. Idem etiam de pomis verum est. In his distribuitur etiam vis trium primorum, primò in suam substantiam, deinde in cutem. Persicum foris seu externa superficie est vsnea. Sulphur enim eius naturam vsneæ habet. Eiusdem autem naturæ non sunt pyra aut poma, sed hæc sunt de crassiore portione sulphuris. Ideò & sapor & virtus alia deprehenditur in cortice seu cuticulâ, & in fructib. ipsis. Idem in Arantiis etiam & Granatis apparet, vbi sulphuris substantia & corporalis natura in corticem solùm abit, & in se concludit tria prima resoluta & subtiliora, hoc est, sal & Mercurium. In granatis autem sulphuris rubedo mansit, eamque per spiritum salis coagulauit in naturam granaticam, cui addidit trium primorum acredinem, quæ coagulari se non patitur, sed tantùm conglutinatur, velut succus in iis contentus. Vsque adeò industrius & admirabilis est Aniadus magnus in arte ac naturâ sua spagiricâ.

Persica aquosa. Pyra coagulata. Arantiis. Granata.

Semen omnium fructuũ in citro. Idem eodem modo fit etiam in cerasis, in quibus sulphur cutis est. & interiùs cerasum, caro trium primorũ, in cuius centri medio semen locatur. Quoduis enim semen in medio sui fructus centro iacet, quæ natura est Aniadi. Idem in persicis etiam ac cæteris omnibus verum est.

Fructus & seminis interdum duritia. Inter fructus tamen discrimen est, quòd nuclei seu semina duritiâ quadam prædita sunt. In pyris, ac pomis non item. Arbores siquidem nonnullæ semen suum vnà cum ligno protrudunt: quod idem arbores aliæ non faciunt. Et fructuum nonnullorum eadem sors est. Fit enim idem in amygdalis, nucibus, auellanis, &c. vbi fructus ex ligno nascitur. Interiùs autẽ fructus & semen res vna est. Et hoc operatur natura, quæ non vno modo, sed variè cognosci possit. Itaq; & in castaneis mira eiusmodi natura est. Exterius enim est spinositas: postea putamẽ: tandem semen & fructus suo ordine locantur. Ordo seu series ista triplex inest etiam amygdalis, &c. licèt certa formæ & speciei diuersitas intercidat, velut inec arbores quæuis similes sibi inuicem fructus progignant. Huius generis res seu naturæ multiplices sunt: quę de natura rerũ & de transmutationibus pleniùs explicantur.

Castaneæ. Amygdalæ.

(De Aniado in genere, de foliis, floribus, de tempore: de anno rerum, &c.)

TEXT. VIII.

De Mace, de Cubebis, de Pipere.

Sapor & acrimonia in quæ digesta ab Aniado. EOdem exemplo Aniadus etiam saporem ac acrimoniam trium primorum in elemento terræ congessit, & ex illis produxit Muscatum, cubebas, piper, & genera alia plura, ceu Cardamomum, grana paradysi, &c. quæ omnia sigillatim enumerari nihil attinet. Generatio illorum talis est. Horum semen instar seminũ arborum se habet. Arborum autem semina totius arboris vim, essentiam, naturã, formam & conditionem, licèt latentem adhuc possident. Semẽ hoc in principio in partes diuiditur duas, in partem superiorem & inferiorem. Inferior pars præparata, radix fit. Pars superior supra terram eleuata in Iliadum vertitur. Incrementi autem hæc ratio est, vt radix in sese contineat, quicquid requiritur, & grandescat pro modo sui Aniadi. Pars superior assurgit formâ vnica, scilicet specie caudicis. Caudice autem structo ceu domo quadam, iam is rursus in partes duas distribuitur, hoc est, in partem, extra seu supra caudicem sese eleuantem, quò spectant flores, fructus & folia. His factis, medulla seu robur mediũ, quod anima est, naturam vniuersam arboris concreditam habens, demum protrudit folia, hoc est, quicquid foliacei inest, id est sulphur viride. Folia formata, & materiam complentia, vis sequitur florifera. Ab hac generantur flores pro naturâ Aniadi istius arboris. Floribus enatis, & in sua materia inclusis, erumpit fructus specie & formâ sui Aniadi. Et hæc crescentium arborum ratio est, inter quas & macis connumeratur. Arbor hæc floris fructusq; longè nobilissimi est, ex sulphure, Mercurio & sale nobilissimis, ac cum sapore, tum odore præstantissimo dotatis progenita. Similis ratio etiam cubebarum est & piperis, omniumq; quæ forma his conueniunt. Nec enim specialior de his omnib. Philosophia patet quàm hæc: quòd, sicut, Aniadus in ligno gaudet, hoc illóve modo effingendo, eadem luxurie etiam in fructibus & floribus efferatur, virtutémque quamuis seorsim collocet, nihilque temerè confundat, sed debito modo & mensura omnia dispenset & sequestret, vt nec ab extraneis augeri minuive queant. Falsa ergo & erronea opinio istorum est, qui dicunt, quatuor elementa, hoc est, quatuor complexiones & qualitates in vno existere. In quouis enim vnica tantum est complexio, vnica qualitas, vnica natura, vel remissior vel intensior, pro gradus sui commoderatione. Et hæc complexio, rei robur est, quod nec à calore nec frigore infringitur, cùm in vno id non subsistat.

Seminis n. licatio partes duæ &c. Quæ partes à bo... vt formentur.

Macis arbor nobilissima et quib. enata. Cubebæ & piper.

Med. reprehẽsio.

TEXT.

TEXTVS IX.

De Botris, Ribes & Berberis.

Hoc eapur mēdosū est. Aciditas arborum vnde.

SImiliter & aciditas in tribus primis arborum repetitur, quæ resoluta est ex liquore Mercurij in corpus sulphuris, & postea coagulata in externum, & tandem conglutinata, secundum id, quod de liquore est (ex potentiâ) salis. Liquores hi colorem suum habent à sulphure, rubrum nempè, & flauum & candidum, non tamen ex illa ipsa materiâ sulphuris, sed tantùm ex resolutiua natura, quam habet, quæ nunquam coagulatur. Itaque tantummodò conglutinatur, ac in arboribus manifestatur, partim secundum colores, partim secundum folia. Flores autem etiam peculiares sunt: Nam in floribus botris sapor optimus est. In Berberis est amaritudo, ideò, quòd totalis aciditas in granulis sit. In Ribibus nec sapor est in floribus nec foliis, sed tantùm dulcedo in baccis. In hisce liquor viget Mercurij. Vnde etiam vrinam cohibent, & ebrios faciunt, ex vi nempe Mercurij Narcotici Anodini. Omnis enim vis Anodina est in Berberis: & vis omnis [vo:] inest in Botris ac vis omnis Narcotica in Ribes. Ideo Botri etiam plurimum crescunt, quia à Mercurio propelluntur. Berberis autem crescunt ignauiùs, quia aciditas obstat incremento. Ribes autem dulcedinem habent Mercurij, quę crescendi vim in se habet. Vis Anodina in Botris conditur specie vini, cuius lignum vile: aciditas autem in palmitibus est. Acetositas in Berberis præualet. Aniadus enim distinguit colores eorum, quorum naturæ contrariæ inuicem sunt. Huius aliqoid etiam Ribes habent, & dulces sunt vnde coloris ratione comparantur Berberis, extra baccas. Quo verò differunt, hoc est, quòd scilicet vsneā ferant, non secus ac materia persicorū: hæc autem genera varia sunt ob varietatē Aniadi. Acetositates multiplices sūt: multiplices sunt medietates, &c. quæ omnia ab Aniado extrahuntur, & in peculiares sedes reponuntur, ac pro conditione arborum coagulantur. Quanquam eadem incrementi felicitate non enascantur, sed cura & plantatione accuratiore opus habeant. Quod ideò fit, quòd non in natiuo, sed alieno solo degant. Itaque vt durent, sedulâ depuratione indigent. In locis autem ac sedibus natiuis spontè crescunt & augentur, veluti de natura rerum & transmutationibus prolixiùs demonstratur.

Botris &c. Ribes &c. Ribes &c. quas sustulta. tes habeant.

Finis Tractatus secundi Philosophiæ libri, de Elemento Terræ.

TRACTATVS TERTIVS.

De cibariis.

TEXTVS I.

De Frumentis.

Cibaria ex quibus.

SIcut ex elemento terræ arbores abeunt in lignum: ita in eodem elemento sulphur etiam quoddam est, quod separari potest, & in cibum deficit. Huius generis sunt legumina & frumenta. Sulphur autē siccum, & sulphur humidum vnà iunguntur, duplicia nempe tria prima, secundum naturam & essentiam. Harum alia vsui est, alia non est. Sic auena est sulphur: sed edi non aptum. Frumentum autem seu semen ipsius esile est. Hic sequitur primum, ex hisçe frumentis enascentibus omnium primò id crescere, quod esile non est: postea id, quod esile est, hoc modo. Principio nascitur forma, & componitur & turgescit. Hæc ordinata & ad vim crescendi perducta, postea succrescit, quod vsui est: ita nimirum. Si inutile seu inesile sulphur operationem suam perfecit, ipsum sequitur, deinde sulphur esile. Et hanc separationem facit Aniadus. Quod ni ita fieret, mixtim & confusè cum esili etiam inesile cresceret, sub forma & essentia vna. Aniadus autem primo expellit inesilia sulphura. His eiectis, subnascuntur esilia. Inesile mutatur vel in culmum, velut in frumentis: vel in arundinem, vt in Samara: vel in arbusculam, vt in Paganico: vel in truncum vt in pisis. Hoc sulphur omne luteum est ac candidum, quod binius naturæ vim habet, ex Aniado extractam & depromptam. In esili iam formato, esile postea prorumpit, & duplex esile continet: Humanum scilicet, & pecuinum, hoc est, farinam, & furfur. Farina est sulphur, naturæ humanæ affine, cuius gratia etiā enascitur. Furfur quadamtenus humanum quid est, non tamen hominis cibus. Hinc fit, quòd sues, quia homini quàm maximè similes sunt, furfur edant, & eo commodissimè saginentur. Sed porrò inquirendum est, vnde natura esilis emergat, quòd scilicet sulphur esile sit fiatque, cùm tamen non nisi rude & crassum sulphur sit. De hoc res ita se habet. In primo Iliastro quatuor elementa ita constituta & ordinata sunt, vt vnum quodvis suum Aniadum acceperit, qui naturam hanc & conditionem expleret seu perficeret. Ergo & hic sulphur in essentias multas mutatur: nec tamen vltima eiusdem materia aliud quicquam est, quàm sulphur, sal & Mercurius. Itaq; materiam primam ex vltima desumere & inuenire possumus. Licèt enim primò sulphur sit sulphur, & sal sal, & Mercurius Mercurius: tamen res vltimò eodem redeunt, & ad materiam suam primā reuertuntur. Illud ergo, quod interim seu in intermedio, inter primā scil. & vltimam materiam est, in potestate Aniadi positū est. Primum verò ac vltimum in virtute & potestate, hoc est, in natura trium primorum versantur.

Cibaria hominis respectu duplicia.

Sulphur inesile prius esili.

Samara. Paganicum Esile sulphur duplex.

TEXTVS II.

CVm ergo ratū sit, mediū inter materiam in potestate Aniadi consistere, ac materiā ipsā vltrò ac sponte sua ad materiam primam recurrere, ideò notandum est, quòd in Iliastro primo diuisio facta sit essentiatum in 4. elementa, ad quæ nunquam recursus fit, ita nimirum.

In elementum aëris confluxit natura aërea, & illuc denuò redit.

In Elementum ignis abiit firmamentum, eodem reditu. In elementum terræ fructus, eadem conditione. Sic vnumquodlibet redit ad suum primum. Quatuor autem illa in id non redeunt, vnde egressa sunt. Esset enim hoc præter captum omnem, nec conditionem hanc natura sustinere posset. Nam si ad monarchiā suam pristinam redirent, corruptio daretur aut fragilitas;

Quatuor elementa non redeunt ad suu principium.

litas præsens vel futura. Quod concedi non potest. Secundò, ex nihilo id factum est. Si verò ad materiam suam rediret,iam non esset nihil, sed aliquid. Regula ergo & Axioma est hoc in Philosophia, quòd mansura sit filia elementorum sine fine in æternum. Hoc eò facit,vt non hæc saltem elementa, sed & cætera cognoscamus. Mediũ enim intra duas materias in forma ac essentiã sua ex arbitrio & potestate Aniadi procedit : quæ potestas ita prædestinata est,vt id tale fiat, per corpus, quod eo vtitur. Hinc liquet potestas hominum, quòd elementa iuxta ipsos disposita sint, non homo secundùm elementa. Ipse enim prædestinatus est & præterijt. Ex quibus conficitur, quòd ex boc & alijs elementis cibi nascantur hominum, non saltem tritici, sed & secalis ac farris, &c. usque multiplices & varij, pro natura regionum. Et hi cum homine vniuntur hac de causa, quòd ex eadem materia constet: ex quã crescentia prouenuunt. Assimilatio ergo procedit, dum simile suum simile nutriat & augeat. Homo enim terra est, ideò, vt terram edat, opus habet. Hinc etiam stabiliuntur quatuor mundi,vbi quodnis vescitur eo,ex quo prodijt, Nymphæ scilicet aqua, Gnomi igne, &c. Nisi enim homo ex terra constaret, terrenis vti cibis minimè posset, sed eos omninò fastidiret. Quia verò ex ortu, semine ac solo vno eodemque prodierunt, iunguntur duo illa, quæ similia inter se sunt, nec homo ea separare potest. Opus enim habet homo, vt viuat ex illis, ex quibus enatus est, & edat id, quod prodijt ex illo, ex quo idemmet prodijt, bibatque, quod eodem cum ipso ortu gaudet. Per magnum itaque Iliastrum natura elementorum ita distributa est, vt alant & nutriant cibent potentque, adeoque quatuor elementa in elemento quolibet includant.

Filia elementorũ æterna.

Elemẽta ad hominẽ directa, non contra.

Homo ex cibis alatur.

Homo est terra.

Vita est ex eo, quo aliud prodit.

TEXT. III.

De Pisis, Auena, & Faba.

NVtrimentalis in sulphure natura est duplex: vna magis nobilis, altera minùs. Magis nobilis vt triticum, & huic similia, est sulphur nobile. Alterum sulphur est ignobilius. Vnum ergo altero rebus magis minùsve inest. Hinc elicitur hominem magis nobili carere minimè posse, sed indies eo omnino opus habere. Sicut enim piscis in aquam prædestinatus, ex illa cibum sibi, venatur nec, sine aqua quicquam edit: Sic homo in terram coniectus, panem suum ex terrã quotidie accipit, sine quo digestionem nullam perficit. Sed & minus nobile alimentum ei prostat, quo vtique facilè carere potest, vt sunt pisa, auena, faba, quorum origo est ex sulphure arido, eoq; à sulphure molli separato, ex quo Aniadus fructus istos prorulit. Sed & hi tamen cibi corpori assimilantur, quia ex terra prodeunt. Ex horum leguminum mentione intelligi debet, quod ex terra crescentia duplicia proueniant. Aliud enim sine medio ab homine in carnẽ conuertitur: aliud non sine medio in homine caro fit. Hoc autẽ ita intelligi debet, quòd scilicet duo Aniadi sint: vnus terræ, procreans: alter animalium, præparans. Aniadus ergo terræ procreat pro duobus Aniadis. Animalium pro Aniado hominum, assumens sulphur, sal & Mercurium, qui sine medio, hominis Aniado subiectus est, & in carnem abit. Postea procreat idem cibos pro pecoribus, hoc est, sub Aniado pecorum, ita vt Aniadus ille ex isto carnem gignat. Vnde patet, quòd Aniadus ille Aniado hominis subiectus sit. Ex his intelligi potest crescentia vniuersa in carnem abire, & omnia, quę ex terra procreantur, in carnem terminari. Licèt quędam in duas carnes mutentur, hoc est, in pecora de illis in hominem: quędam in pecora, non in hominem. Pecora enim ex veneno terræ prognata sunt Vnde per se, non ratione cibi; homini non prosunt. Sunt etiam nonnulla crescentia, quæ sine medio homini & pecori seruiunt, vt sunt omnia legumina & frumenta. Sulphur enim ipsorum cum sale & Mercurio ita præparatum est, vt ob id commodent omnib. vescentibus animalibus, Aniado ipsorum subiectis. Pisa constant ex multo sulphure, pauco sale & Mercurio. Auena multum salis habet, minus Mercurij, multum etiam sulphuris. Fabæ ex omnibus tribus, licet crassissimis, æqualem portionem sortitæ sunt. Sed & de coloribus ipsorum inquirendum est. Ex sulphuris enim natura colores varij cibis indũtur: qui ipsis in generatione conseruntur, nec fixi sunt. Sic in carotis rubris sulphur est rubrum solutum de cibis: In luteis est sulphur luteum: in viridibus viride. Hic enim colores omnes ex solo sulphure producuntur. Licèt enim ipsummet hos colores non exhibeat, ipsos tamen inclusos habet ratione salis & Mercurij proprij, qui colorum istorum pleni sunt, & ipsum mutant.

Sulphur nutrimẽtale est duplex.

Tritici, cibus nobilis.

Pisa, Faba, cibi minus boni

Crescentia sunt duplicia.

Aniadi duplices sunt.

Crescentia omnia caro fiunt.

Pecora ex veneno terræ orta.

Pisa, auena, Faba ex quibus constant.

Colores crescentia vnde.

Carotarum colos vnde.

TEXTVS IV.

De Caulibus, Pastinacis & Papaueribus: Item de cæpis, allio: Item de Rapo, Raphano: Item de Lentibus & porro.

EX sulphure esili, & sale Mercurioque oriuntur etiam caules, pastinaca, papauer, & cætera his similia, in Aniado ita diuisa, vt esibus vis quædam fit in herba, quædam in radice, quædam in semine. Herbæ cibales, vt bleta, caulis, &c. De Aniado participant herbæ, & de Aniado, cibi Vnde caulis in formam herbæ erumpit estque resolutum sulphur cum multo sale & pauco Mercurio Sic in pastinaca Aniadus radicis vim illam cibi in radice continet. Similiter in papauere & lentibus illa sursum in semen tendit, velut & in milio. In his discriminis hæc ratio est, quòd multæ herbæ esiles sint, veluti Lactuca, caulis portulaca & similes, ideò, quia herbæ ob complexionem suam separatę sunt ad naturam hominum. Ideò in elemento terræ quatuor complexiones consistunt, velut & in elementis reliquis. Et hinc occasio datur noscendi prouidentiam Aniadi, quòd nempe frigiditas in lactuca & portulaca dominetur, & caliditas in caule & bleta &c. Et hoc respectu genera illa distincta sunt non ratione cibi. Si enim lactuca & caulis herba vna foret: alterutrius certè naturã respiceret. Ex his autẽ species duæ factæ sunt, vt in specie duplici plus vtilitatis inueniretur. Idẽ sentiẽdum etiam de radicib. In pastinaca vis est nutritoria: similiter & in rapis: quæ tamen ob dictam causam discreta sunt. Sic diuisa etiam sunt cæpa, allium, porrum, ne virtus ipsorum in permixtione cæteris permisceretur. In

Caulis pastinaca papauer vnde.

Lactuca & portulaca frigida, bleta &c. calida.

Separationem cui natura insistit.

In qua separatione idattendi debet, quòd natura, appetitus & voluptatis gratiâ allium, cœpam & raphanum distinxerit, vt nimirom non instar raporum coquerentur. Sulphurea enim natura interdum coctilis est, interdum minus. Voluit ergo natura rem quamlibet pro suo modo coqui. Hinc allium postulat manere crudum vt à cœpâ distet. Cœpa autem coqui expedit. Et hæc vtraque iterum distant à raphaño, cuius præparatio peculiaris est. Quæ omnia iterum diuersa sunt à rapis & pastinacis, quæ coctionem singularem poscunt. Sic ergo natura composuit id, quod coctionem peculiarem habet, & id quod gustum singularem habet, vt magnalia ipsius illustriora & multiplicatiora, nec simplicia apparerent. Et genera huiusmodi multa sunt: quorum tamen vniuersorum origo non est alia, quàm in præsenti tractatu explicatur: ex quo omnia satis intelligi queunt.

TEXTVS V.

De Zizani:, id est, de Lolio, Papauere, &c.

Zizania vt generentur.

QVæ ad Zizaniam pertinent, vt lolium, flores frumenti, papauer rubeum, & his similia omnia, quæ inter frumenta nascuntur, ea omnia hoc modo nascuntur. Quando semen frumentorum aut quorundam leguminum seritur, tunc tinctura elementi terræ & reliquorum elementorum multiplex concurrit, adeò, vt in terra semen alteret, & ex ipso zizaniam producat. Lolium enim ac papauer rubeum, & his similia alia, ea solo tritico generantur per alterationem seminis, factam à virtute elementarium tincturarum. Hęc autem à duobus potissimùm elementis dependet, ab igne & à terrâ. Vnde hoc primum conijcitur, quòd vbi aut in quibus agris huiusmodi Zizaniæ vberiùs prouenjunt, ea agrorum conditio sit, vt tincturæ huiusmodi multum contineant. Sic definita etiam & certa quædam loca sunt, in quibus quæcunque conseruntur, à cœlo transmutantur, & in zizanias conuertuntur. Præterea tenendum est, nullum aut triticum aut frumentum aliud sine zizaniis, quarum genera multa existunt, seminari posse. Agricola enim si sementem faciat, & semen suum numeret, tantundem quidem tritici reperiet. sed commiato lolio, papauere & alijs, non ipso tritico, quod seminauit, solo tectlectn.

Terra & ignis semina præcipue alterant.

Nullum frumentum sine zizania caret.

Zizania sunt seminalia.

Tum etiam Zizania seminalia fiunt, hoc est, semen dant, ac propagari solent, non secus, ac si ea Iliastro primo descenderent: quod tamen longè à te abest. Nunquam enim in Iliastro ius acceperunt. Per tincturam tamen elementorum eodem modo nascuntur, quo insecta ex stercoribus. Eodē enim modo ex tritico & frumento flores & crescentia alia erumpunt Et quicquid ex hisce plantatur, id pulchrius & fœcundius enascitur, suam tamen primævam naturam non exuit. Quicunque ergo seminat frumentum aut triticum, idem sibi simul seminat omnia genera zizaniarum ex causa iam commemorata.

Vrticę ex frumento.

Sæpiùs etiam accidit, vt ex frumentis quibusdam ac leguminibus enascantur vrticæ, cæteris quadamtenus similes, sed tamen diuersæ. Gignuntur ex iisdem etiam gramina, & noua alia crescentia. Tincturæ siquidem interdum euariant & mutantur. Zizaniæ autem huiusmodi non in solis frumentis aut leguminibus nascuntur, sed etiam in caulibus, dum malitiosę multæ tincturæ intercurrunt, & genuini seminis naturam corrumpunt. Huiusmodi zizaniæ omnes ex frumentis seu seminibus principalibus oriuntur, in hortos aut agros coniectis, dum pro natura illius regionis & cœli secundùm tincturas mutantur, vt genera zizaniarum infinita proueniant, quę nec auerti nec runcari satis queunt, vt non repullulent. Semen enim, quod in terram conijcitur, tincturæ illius terrę, velut & ipsi cœlo, quod omnibus regionibus dominatur, omnino subiacet.

Zizaniæ cur multiplices sint.

Finis tractatus 3. Philosophia Theophrasti de elemento terra.

TRACTATVS QVARTVS.

DE SIMPLICIBVS.

TEXTVS I.

(De Croco, Hermodactylo, & Carthamo: Item de duplici capite monachi, de Flammulâ & de Trollogiâ.)

IN elemento terræ separati sunt colores, & gustus, & odor, & ......

(Desiciunt pleraque huius capitis)

Aniadus formet, de natura rerum traditur. De coloribus ac formis illis hîc nihil explicatur. Transcendit enim generationem naturæ. Quicunque verò speculares (variegati) colores sunt, ex natura descendentes, hi ex virtute talis oriuntur.

TEXTVS II.

De gustu herbarum.

Gustus differentiæ quatuor.

SImiliter & gustus distributus est in partes quatuor, hoc est, in acrimoniam, amaritudinem, dulcedinem, & acetositatem. Sic in zinzibere est acrimonia: in rhabarbaro amaritudo: in polypodio dulcedo: in acetosa acetositas.

Piper in summo gradu acre.

Hîc autem sciendum, singulorum ex his suos peculiares gradus esse, vnumque gradum ab altero transcendi. Sic in summo gradu piper. Huic proximum est cardamomum: sequitur granum paradysi, zinziber galanga, cinnamomum, &c. Acredo enim quæuis peculiarem calorem habet, ab alio simili vel proximo diuersū & est essentiæ specialis Eade & acetositatis ratio est. Cen. acetosissimū est. Postea sinapis deinde allū, hinc cępa, porrò acetosa, & alia plura. Quoties verò in hisce rebus alia acetositas, toties alia natura virtusq́, Idem similiter & de dulcore intelligendū. Alius enim est in Polypodio, alius in Graphoy, alius in Napis, & sic consequenter. Idem etiā amaritudini euenit: vna enim est in Rhabarbaro, maior in Gentiana, adhuc maior in Amarissa, maxima in Coloquintide. Et gustus huiusmodi infiniti sunt in herbis, vniuersi ex tribus primis enati, quæ tantæ varietatis auctores sunt. Et hîc idē euenit, quod in argēto obseruamus fieri: ex quo aurifaber opera centū conficit, & ea tamen vniuersa ex re & materiâ vnâ. Ex quatuor hisce naturis Acrimonia à sale constituitur, & præpollet corpori ipsius crescentis. Sic in sale zinziberis acredo quærenda est, non in sulphure aut Mercurio. Similiter & in pipere, calamo, cinnamomo (zedoaria) & acribus cæteris

Acida in quibus, & eis inæqualibus.

Amara in quibus.

Acredo à sale.

ris omnibus, sal considerari debet, non cætera duo, velut iubet Herbarium in suis proprietatibus. Dulcedo verò est à Mercurio, solusque Mercurius separari & extrahi debet. Is enim dulcedinem confert cùm sulphuri, tum sali, quibus prædominatur. Amaritudo ex sale & Mercurio fit, dum Mercurius dulcedinem suam, & sal acredinem perdidit. Ex reliquiis enim horum fit postmodum coniunctio quædam amara, quæ Mercurio & sali inditur. Acetositas est liquor ex omnibus tribus, essentiam nullam habens, qui instar aceti à vini spiritu deserti, in suis tribus primis euaporauit. Sic enim quattuor hæc in tribus primis consistunt, dulce scilicet & amarum, acre & acidum, binis semper iunctis. Vno exolescente, manet alterum: vniusque interitus est alterius generatio: sicut de natura rerum in propriis capitulis fusiùs de his explicatur

Dulcedo à Mercurio.

Amaritudo à sale & Mercurio.

Acetositas vnde.

Deest caput tertium integrum, & principium Quarti.

* Quòd septem planetæ septem damna elemento terræ inferant. Vnde septem etiam herbæ sunt, quæ eadem auertunt. Ex quo liquet, ipsos etiam septem planetas septem damna emendare posse, si illis vti liceret. Sol enim melancholiam purgare potest, & Mercurius choleram, & Saturnus febres, &c. Notandum ergo est, stellam quamlibet in terra suam habere herbam, quæ naturam sui astri suppleat in auertenda ipsius noxâ eiusmodi in Iliastro condita est. Ac vniuscuiuslibet elementi malitia per alterum corrigitur. nec cohærent illa inuicem, aut vnum ex altero natum est. Sic & duodecim sunt stellæ, & totidē herbę: velut & alię herbę alię stellæ. Ex hac arte nascitur Medicus, qui probus & frugi esse velit. Hypericon enim est Sol, & genuinus Sol terræ. *Persic.* est Mercurius, & Mercurius terrenus. Sed de his quid dicemus tandem, cùm ob illa nec amenitatem ab illis, qui hinc artem suam hauriunt: & à quibus non intelligimur, contemptum merum reportemus? Quiuis tamen, qui Philosophum agere satagit, concordantiam hanc probè expendat. Ex hac enim emanat & Physicus & Chirurgus, & quiuis naturalis, qui corporis constitutionum peritus esse velit. Stellæ enim morbos cognoscere docent. Hos herbæ docent curare. Hæ viæ duplices sunt, ad quarum vtramlibet Medicus sedulò attendere debet. Si stellas cognouit: principium postea speculetur morborum. Si herbas didicit: postea consideret, quibus vti velit. Influentiæ verò superioris obliuisci, & infernam operationem ignorare, mera cæcitas est. Quod vobis indicamus, vt herbæ in generatione suâ rectiùs & accuratiùs cognoscantur. Cæterùm de natura rerum, quæ reliqua sunt, vberiùs expediuntur.

Planetarum 7. damna totidem.

Sol purgat melancholiã, Mercurius cholerã, Saturnus febres.

Elementum vnũ alterius correctio.

Hypericon sol terre fsris.

Concordãtia rerũ probe tenenda.

TRACTATVS QVINTVS.

TEXTVS I. De Fungis.

ORigo fungorum est tantùm res vna, hoc est, est radix sine herbà aut semine. Quod ita intelligendum est. Debebat illa esse herba. Herbalis verò Aniadus ei non inest. Ideò nec vera est radix, nec verus caudex, nec vera herba. Est ergo abortus naturæ, genitus ex sulphure, spiritu suo orbato, velut & à tali sale & Mercurio. Estque resolutum quid ex tribus primis, quod conglutinatur, nec verè coagulatur ac præparatur: nihilque est, nisi conglutinatũ sulphur. Ideò aut nihil aut parũ virtutis ei inest. Carnis etiam quàm minimũ generat. Nec enim veram ac genuinam vim terræ accepit. Hinc etiam nullis ferè vsibus aptus est. In syluis & vmbrosis locis nascuntur, quia ad Solis conspectum durabiles non sunt fungi. Is enim conglutinationem illorum consumit, quia (*desiderantur cætera huius tractatus*)

Fungus quid.

PHILOSOPHIÆ THEOPHRASTI HHH.

LIBER QVARTVS.

De Elemento aquæ vnà cum fructibus suis.

TRACTATVS I.

De formâ Elementi Aquæ.

TEXTVS I.

DE Elemento aquæ initiò tenendum est, quæ ipsius origo, & in quas cataractas diuisa ea sit, quique ipsius fructus sint, & quid elementum ipsum per se sit. Est itaque elementũ aquæ semen ex Yle, ex se proferens caudices, fructusque, hoc est, aquam, & ipsius fructus, vt sunt lapides, & metalla variorum generum. Cæterùm de elementi aquæ semine ita statuendum est, quòd in fabrica id lateat, veluti semen in terra iacet. Et ex fabrica procedit caudex & ipsius rami, & fructus, hoc modo. Ex semine hoc nascitur caudex, ex terrâ erumpens in lucem, iacetque ac est in tellure. Sicut enim elementum terræ fructum suum in corpore chaos fert: sic itidem terra est corpus, quod sustinet crescentia, arbores, & fructus arboris elementi aquæ. Nullum enim est elementum, quin corpus requirat, à quo sustineatur. Chaos fert impressiones. Elementum ignis sustinet fructus terræ, terra fert fructus aquę, aqua aeris. Adeoque cuiuslibet elementi fructus ab elemento alio portantur. Sicut iam ex semine elementi procedit ipsius arbor: ita illius arbor est riuus fluitans, per vniuersam terram distributus. Omniaque sunt arbor vna, vna origo, vna radix, ab vno caudice. Et riui vniuersi totius globi, rami sunt huius caudicis. Ac omnis humor totius globuli est *Abrissach*, quod decidit de ramis huius arboris, peruaditque omnes poros globuli destillatione sua. Sicut enim fragmina de abietibus cadunt desuper in terram: sic ramuli hi de aqua decidunt in cauitates terræ. Et hoc se modo elementi aquæ generatio habet. Vniuersa itaque aqua, & fructus eius omnes ex elemento aquæ proueniunt quidem: ipsum tamen elementum minimè sunt. Ipsummet elementum nulli vnquam visum est: & tamen elementum aquæ est. Ex eo enim nihil aliud quàm aqua emanat. Vocatur autem elementum aquę propter aquam, & ipsius fructus, non propter complexionem

Elementũ aquæ quid sit.

Terra fert fructum elementi aquæ, &c.

Aqua ipsa aqua element. non est. Element. aquæ vnde dicatur.

& qualitatem, ſicut de elementis reliquis intelligitur.

TEXTVS II.

Rhenus. Danubius &c. rami elementi aquæ.

CÆterùm de ipſius curſu ac metâ, velut etiam de ſedibus ac terminis, ita ſtatuendum eſt, quòd arbor per ſeipſam exitum & finem habeat, oriatúrq; & occidat, fiat & pereat. Itaque quælibet profluens aqua noua eſt, non vetus, aut prius viſa. Sicut enim in medio globo elementum aquæ iacet, ita verſus planities in ambitum quoquò verſum excurrunt rami, à radice, verſus lucem. Et ab hâc radice rami plurimi enaſcuntur: Ramus eſt Rhenus, ramus eſt Danubius, ramus eſt Nilus, &c. Sic ſunt etiam rami alij minores, omnes enati ex radice illa, quæ ex ſemine, vnde elementum aquæ procedit, oritur. Et caudices vniuerſi vnius arboris ſunt, quæ enaſcitur ex radice, ſecundum lineam triualem in circulo externi firmamenti duorum elementorum, ignis & aeris. Sic ergo per lineam triualem arbor diſtribuitur per vniuerſum globum, in lucem. Adeóque caudex & ipſius rami à centrò globi tamdiu excreſcunt, donec ad exteriora duo elementa pertingant, vbi lineæ terminus deſinit. Nec enim pergit in ipſius corpus aut Yliadum. Niſi enim iſto loco Yliadum ita poneretur: tunc arbor quælibet verſus cœlum exiret, longius extra terram ſeſe exerens, quàm deorſum in terram defigitur. Sic nec fructus elementi terræ latiùs creſcunt, quàm ad præſcriptam Yliadi metam, quæ eſt chaos terræ interius, terræ plus non occupans, quàm quâ altitudine creſcentia ſurgunt. Ideò chaos duo ſunt. Quod illo ſuperius eſt, eſt chaos, in quo ſuſtentatur ignis. Et ni Yliadum obſtaret, elementum terræ fructus ſuos in medium cœlum extenderet. Sic itidem & elementum aquæ. Curſus ergo ac proceſſus caudicis arboris is eſt, vt in ſuum Yliadum pergat ſuper planitiem terræ, vbi altitudo eius finitur. Quo verò denique pertingat, ſi in Yliado iaceat: ex Philoſophia repetendum eſt, quòd omnes rami Yliadum ſuum in mari, vbi, omnes coëunt, concludant. Sicut enim radix vna eſt, ſic in vnum faſtigium aut vmbellam cogitur, quæ mare eſt. Mare ipſum per ſe quidem nec caudex eſt, nec arbor, ſed caudicis tantùm vmbella, quæ ex radice primò & proximè non enaſcitur, ſed ex ramis conſtituitur. Id verò quod ſalſum ſit, hinc eſt, quòd & locus talis ſit, & aquæ ſalſæ illuc etiam confluant, velut de ſalibus deinceps traditur. Acceſſus eius & receſſus hæc cauſa eſt, quod fructus (al. humores) omnes noctu defluant, interdiu autem iterum intumeſcant verſus altitudinem, hoc eſt, cliſſum. Cliſſus ergo ſimiliter ſe habet in aqua, ac ſe habet in fructibus reliquis, increſcendo & decreſcendo, abeundo & redeundo.

Chaos duo ſūt.

Mare eſt elementū aquæ vmbella. Mare cur ſalſum. Aeſtus maris quę cauſa. Cliſſus.

TEXTVS III.

VT verò hæc omnia ſcire fas eſt: ita eiuſdem mors, id eſt, conſumptio etiam intelligi debet. Conſumptionis enim nihil expers eſt. Ea verò ita intelligenda eſt, quòd res quælibet, vbi in ſuum Yliadum peruenit, putredini ſubijcitur, & conſumatur. Putredo autem quælibet conſumptio eſt, & interitus eius rei, cuius eſt, vt conſumatur illa, quaſi nunquam præſto fuiſſet. Et hæc operatio ipſius naturæ eſt. Sicut enim res natura produxit, ſic eaſdem illa iterum tollit. Quæ quia ex nihilo procedit: ideò ad nihilum redit. Hinc patet, ipſum etiam elementum aquæ putrefactioni ſubiectū eſſe ſeu corruptioni. Si enim peruenit ad vmbellam, hoc eſt, in mare, putreſcit, & in ſeipſo conſumatur, nullo extraneo accedente, ſed ex ſua ipſius natura & diſpoſitione. Sicut enim ignis ſeipſum conſumit & extinguit: ita pariter & aqua. Et hoc modo arbor elementi aquæ & ipſius rami diſtributi ſunt. Qui autem in ipſo fructus lateant, deinceps ſequitur, velut & de eorum natura, & creſcentium generatione. Huius autem elementi ea eſt natura ac proprietas, vt fructus nonnullos in ſe gerat, nonnullos eiiciat, aliquos planè abiiciat. De illo etiam ſeorſim hoc ſciendum eſt, quot modis profluuia, & riui naturæ ac eſſentiæ ex ipſo exoriantur. Vt verò omnia illa, quę ex elemento aquæ naſcuntur, in morte eius cognoſcantur: ſciendum eſt, quòd rami, non autem fructus in vmbellas abeant. De morte ergo fructuum ita ſtatuendum eſt, eos vniuerſos manere vſque in Drachum. Eâ horâ conſumuntur, ſicut de Dracho poſtremò intelligitur & indicatur.

Conſumptionis nihil expers.

Putredo quid.

Elementi aquę vbi putrefcat.

Aquę rami, non fructus in vmbella abeunt. Drachū.

TEXTVS IV.

DE fructuum autem ortu initium facturi cogitabimus, fructus elementi aquæ hos eſſe: ſalia, mineralia, gemmas, lapides. Quatuor ergo ſunt genera creſcentium ex ſemine elementi aquæ, hoc modo. Aqua dulcis eſt caudex. Poſtea, ipſius natura multiplex eſt in matrice. Vna matrix eſt ſalium: vna eſt mineralium: vna eſt gemmarum: vna denique lapidum. Horum autem quodvis iterum vario modo diuiſum eſt. Sic enim de ſalibus fructus tres ſunt: ſal, vitriolum, alumen. Et horum quodlibet multa ſub ſe genera habet: ſic multa ſunt ſalis, multa vitrioli, multa aluminis. Idem iudicandum eſt etiam de mineralibus. Quædam ſunt metalla, quædam marcaſitæ, quædam cachimiæ. Sed & hæc ſua iterum genera plura ſigillatim agnoſcunt. Ita metallorum ſeptem ſunt, Marcaſitarum ſunt nouem: Cachimiarum ſunt duodecim. Et iam viciſſim, vnumquodlibet metallum per ſe iterum multiplex eſt: velut aurum fixum, non fixum, argentum fixum, non fixum, Venus eſt cuprum & zinetum. Ea etiam cæterorum ratio eſt, velut in capitulis proprijs enarratur. Ita & marcaſitarum & cachimiarum magna varietas eſt. Quantum autem ad ipſorum ortum & proceſſum, autumnúmque & cætera, velut meſſem & collectionem, ſciendum eſt, quod fructus omnes ex elemento aquæ procedentes, in ramos ſuos & arbores diuidantur. Ita nimirum Sal ſingularem ſuum egreſſum habet vnà cum aquis dulcibus vſque ad finem ſui Yliadi. Eodem modo etiam cætera. De diuiſione autem & ſeparatione iſtorum omnium tenendum eſt, fructus eiuſmodi omnes in radice vnà conſiſtere, ex qua natura quælibet ſeorſim pro ſua conditione naſcitur. Sic ex ſemine vno naſcitur arbor vna,

Aquę qui fructus.

Salis fructus tres. Mineralió qui fructus.

& in hac seorsim lignum, seorsim cortex, seorsim fructus, seorsim folia, quæ tamen omnia vnica tantùm arbor sunt. Sic hic quoque ex radice vna sexcenti fructus enascuntur, & fructus quilibet in suum abit Yliadum & lineam triualem, prout fabricator disposuit. Si ergo distributio hoc modo procedat ex Yle in suum caudicem, & fructus producatur sui generis: tunc varia inueniuntur, ex elemento aquæ procedentia; in vno scilicet caudice Sal, in altero Minerale, in tertio aliud quid. Sicut ergo in terra semen quodlibet suum fructum profert: ita semen aquæ semen est sexcentarum rerum, ex ipso enascentium. Quæ si in Yliadum suum ducuntur, & tempus autumni expectant: tum demum autumnus & messis instat cuiuslibet rami fructus, qui in ipso est. Huiusmodi autumni & generationis, ortúsque ac incrementi deinceps iterum mentio fiet, & cuilibet seorsim sua explicatio assignabitur.

Semen aquæ multiplex.

Finis tractatus primi.

(SCHEDVLA)

Tractatus secundus de Salibus.

IN Ares subsistit omnis gustus, sapor, & olfactus. Hi per Archeum elementorum separantur, ita, vt quoduis seorsim in suam naturam secedat. Separatio hæc per Archeum facta, in Yle fit. Ex acredine fiunt salia: ex metallis mineralia: ex glutine sulphura: ex gemmis astra, &c.

TRACTATVS II.

De generibus Salium.

CAPVT I.

PRÆFATIO.

DVm de materia differimus in semine Ares, ex quo nascuntur fructus aquæ, salia, mineralia, gemmæ, & gluten: præmonendi estis, quòd dulcedo & acetositas simul in vnâ subsistant substantia; velut etiam acredo & amaritudo: similiter & gluten, & materia metallorum, & gemmarum, & similium omnium: ex quibus, quod crescit aliud, id in ipsis absconditum latet. Areheus autem, qui elementorum separator est, & totum omnium, quæ in ipsis latent, rem quamlibet ab alia separat, & in suum locum collocat, quantum id quidem in ipso est. Idémque planè hîc fit, ac si quis decem colores in miscellam vnam confunderet. Etsi enim is vnicus tantùm color videatur: ex decem tamen compositus est, quos solus Archeus iterum separare, & ad suam seorsim essentiam reducere potest. Ita & Archeus in semine elementi aquæ vnumquodlibet eximit, & ordinat illud in suum *Nedeon*, ad Yliadum terræ. Et quod de genere salis est, à ceteris naturis omnibus separatur: & quæ aqua dulcis est. Quod acetosum est, aut reliquis nō est simile, aut nō est vnum, separat idem, velut duplicia salia, duplices aquas, duplicia metalla, vnius nominis, & similia. Illa si ita diuisit, &

Archeus elementorum separator.

Nedeon.

in Nedeon direxit: postea istius Nedeon operatio in Yliadum sequitur vnà cum ipsius maturatione, ad quam præstituta est. Quomodo verò vnum ab altero, & quoduis seorsim suam essentiam tueatur & subsistat, id deinceps explicabitur.

CAPVT II.

De aquis dulcibus.

AReheus initiò caudicem aggreditur, illúmque distribuit per globum in suum Yliadum. Iam verò in aqua, & si caudex fit, nulla operatio est ad fructum, sed tantùm domus & laboratorium, in quo fructuum operationes fiunt. Et aqua aqua manet, modis omnibus impermixta, nec aliud est quicquam, nisi ex Ares aquea natura, in qua virtus nulla restat, sed phlegma, separatum ab omnibus spiritibus & essentiis, absque dulcedine, acredine, amaritudine & acetositate, vbi nulla amplius virtus quæri debet. Et separatio prima est in Ares per Archeum, in Yliadum per ipsius Nedeon. Separatio ea prima, velut & crescens ac operatio procedit ex elemento aquæ, noménque sui elementi retinet, quasi idea esset. Si ergo separatur in aquam, omnis operationis & efficaciæ expertem: tum crescit instar arboris ex suo semine, versus sublime ad Yliadum, ex virtute Nedeonicæ naturæ. Iam si Yliadum corripit, integra & perfecta arbor est vnà cum suis ramis, excrescítque in suam vmbellam, hoc est, in mare, in quo consumptione in subitò, atque ex vi putrefactionis eius ita dissparet, vt vmbella maior & latior non fiat, sed superabundantem suam grauitatem & multitudinem consumat.

Archeus vt operetur aqua dulcem.

Acetosa aqua vt separetur.

CAPVT III.

De aquis acetosis.

HAnc sequitur alia separatio leuissima, quæ est aquæ acetosæ & salsæ, quæ ita fit. Initiò in Archeo elementi acetosum separatur, seu aqua leuis, in qua nulla coagulatio est, nulla substantia duritiei, &c. Hæc partim est aqua, quatenus naturæ aqueæ est, & inanis, virtute carens, & secunda leuissima separatio post aquam, atque in Nedeo sola & per seipsam abit in Yliadum: nisi fors fieret, vt cataracta aquarum dulcium illaberetur, ambæque simul profluerent: quod tum indicium est imbecillitatis in aciditate. Aciditas ista est phlegma de vitriolo. Sic aquas dulces sequuntur salia. Et initiò, priusquam salia ab Archeo inuadantur, phlegma remoueri oportet, hoc est, aqua illa acetosa. Ea autem multiplex est. In Archeo enim elementi locis aliquibus plus alumniosæ acetositatis, aliquibus plus vitrioli, aliquibus plus salis, &c. permiscetur, prout cuiuslibet conditio est. Et sic nihil nisi inanis aqua est ac phlegma, à salis materia separatum, cum quo salsa crescentia enasci non possent. Egreditur autem à locis peculiaribus, non in finibus, quò secedit id, à quo separatum est. Vera enim & genuina salia rectà sursù in triual ascendunt. Aqua autem à suo triual in latere excidit, propter leuitatem & subtilitatem congenitam. Et hinc oriuntur balnea frigida, multique fontes, varia natura prædìti. Aliorum enim aqua vel carnes, vel pisa, &c. non coquit, propter alumen quòd est adeò crudum, vt si in aquam

Acetosa aqua et separatur.

Salis radix sursù tendunt.

Aqua subsistit des unde.

quam cum vitriolo ponatur, nihil & probè elixari, & nedum saccharum liquari sinat. Aquæ aliæ non soluunt sal: nonnullæ erodunt: quidam vlcera extergent: aliquæ sanant: non paucæ exsiccant pruritum, scabiem, & similia. Vis hæc vniuersa dependet à salibus, Aluminibus & vitriolis, in quibus vis dicta ipsamet cum perfecta sorte posita est: quam dictæ aquæ postea æmulantur.

CAPVT IV.

De Thermis seu Balneis calidis.

Thermarum origo quæ. DE balneis calidis sciendum est, quòd eodem oriantur, vt aquæ acetosæ. In hoc differunt, quòd in his concurrat liquor, qui de glutine separatur, hoc modo. Quando archeus aggreditur gluten separare, ipsiusque phlegma initiò adimit, & expurgat, ita, vt gluten solitarium in sua operatione ac formâ, instar salium, consistat: tunc, si liquor in Yliadum abit, & communem aquam acetositatis attingit, permixtio hæc sibi ipsi operatio est ad ebulliendum. hoc modo. Liquor nempè de glutine est viscosus (al. calcarius) ac de pice quasi elementi particeps. Iam liquor iste, & huiusmodi aqua vnà subsistere nequeunt citra corruptionē vtriusque naturæ, cuius hæc est conditio, vt oporteat mixturam illam ebullire, sicut ebullit calx admissa aqua, aut fortiùs, vt sulphur & magnes, aut adhuc fortiùs, vt aqua fortis & tartarum, & similia alia. Quando huiusmodi spiritus conueniūt, seruorem etiam & vaporem, prout copiosi sunt, efferuescuntque vsque ad Yliadum. Olla enim vna est à centro vsque ad Yliadum. Vnde sæpius accidit, vt multæ balneæ in Yliado primum incalescant, propter permixtionem nempe duarum cataractarum. Balnea etiam multa sunt, quæ, si vlnarum aliquot profunditate suffodias, destrui & corrumpi visurus sis. Quod ideò fit, quia cataractæ coruunt. Inueniuntur enim duæ aquę frigidæ confluere, quæ, dum permiscentur, primum incalescunt. Ita pagani veteres huiusmodi balnearum multas inuenerunt, quas etiā firmis repagulis incluserunt, vt affluxus deglutine & aqua acetosa non interturbaretur. Huiusmodi cataractarum plurimæ sunt, ex quibus thermæ fieri possent in Yliado, per talem permixtionem. Et Apulia tales multas habet, quæ naturales sunt. Multas etiam artificiales, artis ope mirâ congestas & constructas. Multa etiam (quales sunt in Apulia) in Yliado conficiuntur includendo, quæ aliàs patentes in aere vanescerent, nec iustam operationem haberent.

CAPVT V.

De Aquis salsis.

Aq. salsę vt fiant. SIcut ergo separationes ab Archeo et Ares exeunt, & nihil relinquitur, quàm verum fundamentum salsorum: ita Archeus aggreditur separare salia, & segregat initio sal de vitriolo & alumine, posteà vitriolum ab alumine, postremò alumen. Dum is ergo salis separationem molitur, arida illa natura ex plāta est, crescens initio, incremento quotidiano, in annum Trapheonem. Incrementum hoc abit secundum lineam trualem in Yliadum. Ita intumescente Yliado, enascitur metallum, & induratur, hoc modo. Substantiam aridam globi humiditas madefacit, vt illa humecta seu madida Yliadum ingrediatur. Ea dum Yliadū occupat, ipsius humiditas iterum residit seu decumbit, atque destillatur à substantiâ. Hoc modo sal ibi induratur, & quicquid simul suâ humiditate dissolutum id secum corripuit. Hinc salis multa genera, terræ plēna, & multis coloribus distincta inueniuntur, qui ex elemento terræ per huiusmodi permixtionem prouenīūt. Sal aliud purum & clarum oritur sine permixtione. Id aridum emergit, citra humiditatem. Yliadum autem quamprimùm attingit, coagulatur in lapidem, atque ex salis naturâ lapidescit. Sal enim quoduis vim coagulationis in se habet, vt aqua vim resolutionis continet. Duæ ergo hæ naturæ dirimuntur, altera resoluendi, altera coagulandi. Salificum genus quoddam coniungitur aquæ dulci, & resoluitur, atque vnà cum illa mixtim erumpit instar fontis. Hæ duæ aquæ ad scaturiginem permiscentur, quia sal non completæ suæ generationis perfectionem attigit. Quæcunque verò aqua alia, vt dulcis, in frigore affluit, permisceri nequit: quia sal integrum, dum procurrit, aliam aquam sibi comitē non fert, sed seorsim & separatim, sine illa in sinum Yliadum tendit. Crescentia huiusmodi interdum præciduntur, interdum minùs. Cuius rei hæc causa est, quòd sæpiùs accidat, illa tantùm eluuionem aut excussionem esse genuini fluxus. Interdum erroneè deuiant iuxta trualem lineam in Yliadum. Vbi ergo crescentia huiusmodi à vera scaturigine veræ substantiæ deuiant, duratio non longa ac constans est.

Annus Trapheon.

Salia genera multa, & vnde.

Sal vim coagulādi habet.

CAPVT VI.

De Vitriolo & Alumine.

Salia vtiā sunt. VItrioli & aluminis origo ista est. Sicut sal secundum suam essentiam solum extrahitur: ita separantur etiam vitriolum & alumen. In hisce enim tribus consistunt omnia salia, & ex tribus hisce oportet vnū aliquod esse. Quando ergo tria hæc separantur, & in sublime eleuantur ad Yliadum, instar salis, tunc minera prodit specie salis, quod ex terrâ aut lapidibus aut similibus eruitur. De sola ergo ipsorum natura hæc intelliguntur. Forma verò, quæ in sale manifesta est, velut & alumine & vitriolo, hinc cognoscitur, quòd fructus vniuersi elementi aquę mineralia sint, & naturam metallorum participent. Ex omnibus autem istis, quæ ex salibus oriuntur, nullum est virtuti minerali cognatius, ac est vitriolū. Cuius rei hæc causa est, quòd salia mineralia sint, & mineralia omnia in Massā vnā & Ares lateant. Vitriolum autem in separatione mineralium est vltimum. Hinc quam proximè sequitur generatio metallorum, ex quibus Venus primum est. Hinc vitriolum naturæ Venereæ adhæret. Estque ex parte sal, ex parte minerale. Assumit enim partem Veneris. Ideò in quolibet vitriolo cuprum est. Et propter cognationem metallorum, nempe Veneris, vitriolum sal est Venereæ naturæ. Similiter & cuprum vitriolo permixtum est, nec vitriolo caret, verùm vt generatio eius docet, vitriolum totum est. Cùm ergo vitriolum Veneri adeò cognatum sit, & tamen sal existat, ideò fit minera suumque corpus assumit ex liquore metallorum. Vnde etiam pyriticum quid & res splendens refert, forma ac specie varia, sicut de marcasitis constat.

Fructus aquæ mineralia sunt.

Venus metallorum primum.

Vitriolū quid.

Alumen est sal absolutum.

stat. Alumen autem metallis nihil adhæret, sed sal est liberum, in sola acetositate consistens, nec suum corpus iuxta permixtionem terræ assumens. Tale verò vitriolum non est, sed oritur tantùm ex permixtione corporum metallicorum. Vnde marcasitæ aut cachimiæ similitudine exhibetur, quæ in generatione metallorum prima prodeunt. Sicut aqua de salibus: ita vitriolum adhæret cupro, & cuprum vitriolo: ipsiusque medium est phlegma quæ vnit & conglutinat. Hinc etiam id medio simile apparet, suúmque de ipso corpus assumit.

Marcasita & cachimia excaecati ... primæ.

CAPVT VII.

De Aquis cupreis.

Aquæ cupreæ quid.

Similis ortus aquarum quoque cuprearum est: quæ nihil sunt aliud, quàm vitriolum resolutum, quod coagulari nequeat. Nimium enim salis & humiditatis habet. Vim suam assumunt ex tribus primis salibus, subtilissimos spiritus tincturæ cupreæ possidentes, nisi quòd corpore careant, quod habet vitriolum cuprúmque. Itaque aqua clara est. Ferrum autem, quod illi imponitur, tingitur in cuprú. Ferrum enim corpus suum ex Mercurio cupreo habet, non item rubedinem: quæ in metallicis tribus consistit. Sal enim tingit ferrum. Hinc liquet, cur aqua cuprea, cum ex rubedine metallicorum primorum trium oriatur, corpus id, quod Mercurij est, tingat. Ideò ferrum fit cuprum. Cupreum enim est in colore suo, per spiritum salis.

Sal tingit ferrũ.

CAPVT VIII.

De Aquis lapidosis.

Aquæ lapidiferæ quid & vnde.

Pariter & aquæ multæ lapides gignunt ex ligno, ex argillâ, vis hæc dependet ex potestate salis, quando id resoluitur, & citra substantiam ad coagulationem redire non potest, dum suo corpore caret. Et tamen nihilominùs est aqua ex tribus primis, vnde lapides nascuntur, fiúntque, nisi quod corpore destituatur. Fit ergo, vt, quando aquæ hæ argillam corripiunt, illam penetrent, & coagulent, inque lapidem vertant. Sic cotes fiunt ex lignis aliquibus, quæ huic aquæ imponuntur. Illa enim penetrat, & poros ingreditur inibique coagulatur, vt lignum lapidem præsentet. Nihil verò est aliud, quàm coagulatum sal ex tribus primis materiæ lapideæ, per lignum ad coagulationem reductum. Lapides tales multi ex luto fiunt velut & ex lignis quibuslibet aquæ illi impositis, putridis ac virentibus.

Archilla vt fiat lapis.

TRACTATVS TERTIVS.

De Mineralibus.

CAPVT I.

De Marcasitis.

Marcasitæ quid.

Marcasitæ in omnibus generibus inueniuntur, siue colorem, siue splendorem, aut formam, aliave spectes. Nihil autem sunt aliud, quàm superfluitas metallorum, hoc est, materia, in metallis abundans, quam metalla intra se ferre ac continere, aut in suam formam vertere nequeunt. Omnium autem primò, cum salia ex Ares separantur, separatio metallorum sequitur. Ex his primùm fit Marcasita, quæ, vt metallum fiat, inepta est, & tamen in materia illa ita iacet, vt principio ex Ares crescat ea materia metallorum. Estque materia prima, in tribus consistens, in spiritu salis, in spiritu Mercurij, in spiritu sulphuris, ita vt tria hæc vnum sint. In his vniuersa metalla & mineralia consistunt.

Metalla omnia in tribus consistunt.

His ita sese habentibus, Archeus operationem metallorum primum instituit, vt ea procreet & distinguat in suas formas & naturas: Antequam verò ipsa metalla aggreditur, superfluum, quod in sale, Mercurio & sulphure abundat, eijcit, & tria prima purgat, vt generentur. Purgatione hoc modo instituta, per lineam triualem egreditur crescens, quod inutile est, in suum Yliadum, & principiò diuiditur in duo genera, in Marcasitas & cachimias. Dum ita in Yliadum peruenit, coagulatur in mineram, constantem ex sale, sulphure & Mercurio. Marcasita flaua colorem suum adipiscitur ex sulphure, quod prædominatur: candida à Mercurio qui adhuc valentiùs præualet. Sulphur enim & cachimia colorem suum à sale asciscunt. Sic & formam suam à sale sumunt, quam exhibent, dum vel asperata sunt vel leuigata. Hoc enim à spiritu salis est, sicut grauitas à Mercurio in omnibus tribus. Quòd si separatio debito modo fiat, tunc trium mineralium, salis scilicet, Mercurij, sulphuris seorsim quoduis in suo loco subsistit. In hisce enim tribus mineralia omnia consistunt.

Marcasitæ generatio quæ...

Marcasita flaua vnde. Marc. alba vnde.

CAPVT II.

De Cachimiis.

Cachimiæ vt generentur.

Quod de Marcasitis modò diximus, idem similiter etiã de cachimiis intelligi debet: quòd, si Archeus in metalla operari incipiat, is in principio eijciat superfluitatem ex sale, Mercurio & sulphure. Hinc generatur Marcasita, prout quodlibet conuenit ac coït. Interdum enim plus Mercurij est, interdum plus sulphuris, aliquando plus salis. Ex his quod prædominatur, sibi minerale fingit. Tria autem prima hoc modo separantur, primò in Marcasitis, secundò in cachimiis. In Marcasitis superat Mercurius & sulphur, vt duo leuissima, quæ prima auolant, & coagulantur, vt prædictum est, fiúntque grauissima. In causa est multitudo Mercurij. Postea superfluum adhuc exquisitius secedit, plurimumque est salis, cum pauco Mercurio & sulphure. Nec tamen hæc omnino desunt, licèt substãtia pauciore adsint, quàm sal. Hinc sequitur alia forma, quam cachimia habet, tabulata & fissilis, ex natura salis, quod in sulphure & tali Mercurio huius proprietatis est. Colores autem omnes habet, instar marcasitæ, album, rubrum, Eos accepit à Mercurio & sulphure, prout hoc vel illud prædominatur. Est autem cachimia fixior & constantior Marcasitâ, propter sal fixum, ex quo constat. Figuntur etiam in ipsa colores, vt à nullo igne damnum sentiat. In sua enim coagulatione fit fixior & coagulatior, mineralibus cæteris omnibus. Pertinax ea coagulatio fixationem e[illegible]tur. Illa q[illegible]mum dissoluitur, cessat & fixatio, prout metallorum natura est. Sic ergo Marcasita nihil est aliud, quàm superfluitas abundans, in prima materia metallorum in Ares, quæ per Ar[illegible] separatur

Cachimiæ variorum colorũ.

Cachimia fixior Marcasita.

Marcasit. & cach. ac gene. in separatur in Yliadum, vnde postea marcasitæ & cachimiæ generantur triginta circiter generum & formarum, quæ tamen omnia duobus istis nominibus comprehenduntur. Quòd verò illæ multiplices sint, nec vnius formæ, licèt ab vnâ materia descendant, causa est hæc, quia scilicet inæqualiter concurrit trium primorum pondus, vno altero abundantiùs sese conferente. Hinc formas enasci varias necessum est.

CAPVT III.
De Cupro.

Marcasitis & cachimiis à primâ materia metallorum hoc modo separatis, sequitur deinde generatio prima, quæ est Veneris, dum scilicet Archeus ex materia prima ruborē præcipuum, qui in sulphure est, & ex Mercurio leuissimum, & à sale potissimam flauedinem expellit. Ex tribus his Archeus cuprum conficit. Quod dum in triualem lineam in Yliadum exigit, metallum fit, idque rude & crassum. In rubentissimo enim sulphuris colore, subtilitas nulla est, éstque color is proximus auro. Vbi autem color crassissimus in sulphure manet, ibi aurum nullum emergere potest. Iam verò quia ea materia metallica est, ideò Archeus separat, & cuprum indè generat. Id verò in solidum metallum verti non potest: siquidem in operatione cum vitriolo permixtum est, adeóque exquisitè vnitum, vt metallum prodeat, in quo cuprum iacet. Præterea per separationem, quia marcasitarum ac cachimiarum naturæ expelluntur, cupreæ generationes nimis celeriter concurrunt, séseque imprimunt, & simul coagulantur. Cuius rei hæc causa est, quod id primum post separationem marcasitarum & cachimiarum metallum fit. Itaque in vera separatione ipsius marcasitæ & cachimiæ reperiuntur, velut & tria prima, ex quibus illæ enatæ sunt.

Veneris seu cupri generatio.

Cuprum primum generatur ex metallis.

CAPVT IV.
De Ferro.

Ferrum metallum secundum est, ex tribus primis ortum, multis concurrentibus additamentis præter id, quod ferrum est; hoc est in generatione ferri plus est salis & Mercurij, minus sulphuris rubei à quo cuprum prodit. Continet etiam in se sal cupreum, sed non Mercurium æquè. Compositio eius potissima est in suo corpore, deinde sal primò Mercurius, & tandem sulphur. Cum ergo salis plus sit, quàm compositio sulphuris requirat, metallum fieri minimè potest, nisi in æquali pondere consistat. Flexibilitas enim procedit ex Mercurio, & coagulatio ex sale. Sal itaque si nimium sit, nimium indurat. Non enim nisi in duritiem abit. Hinc sequitur, in ferro multum esse metalli, & multum eius, quod ferrum non est: quia salis plus adest, quàm oportet. In generatione huius primùm accidit, spiritum vitrioli æquâ celeritate concurrere, & Mercurium indurare in chalybem. Decedente autem duritie, sequitur generatio ferri. Et nisi spiritus vitrioli eâ potentiâ accedat, chalybs produci nequit. Generatio siquidē eius tantum procedit ex spiritu celeri, in vitriolo iacente. Spiritus iste vitrioli ferrum rubigine imbuit: quia innatā sibi acrimoniâ suum ipsius corpus exedit. Sic & cuprum, quia spiritus est. Et tingunt sese secundum sulphur & vitriolum. Vtrúque est generatio cupri, ferri, vitrioli: & vna etiam origo, respectu spiritus salis. Ideò in ferrò, chalybe, & cupro vitriolum iacet: & vitriolum quoque in se metalla ista habet, quæ ex ipso extrahuntur.

Ferrum vnde & quomodo generetur.

Sal durities causa.

Sp. vitrioli vis.

Rubigo ferri vnde.

CAPVT V.
De Plumbo.

Plumbum est trium primorum nigredo, quæ minimè superfluitas existit, sed peculiaris in ipsis natura metallica. Nam in Mercurio metalla omnia iacent: & omnia tantùm sunt Mercurius. Sic & de sale & sulphure iudicandum. Sicut ergo cuprum, trium primorum abundans rubedo est: Sic plumbum est nigredo eorundem. Quæ nempe grauitas in Mercurio est plurima & potissima, eam Archeus eiicit, velut & crassitiem ex sale & sulphure. Mercurius dat ductilitatem: sal coagulationem: sulphur fluxum & tincturam. Quatuor ergo in plumbo colores latent: Nigredo, quæ est trium primorum: Rubedo, quia præcipitationem in se continet ex Mercurio. (Et licet bonitate genuinæ non respondeat, talis tamen ea est, qualis Mercurio crasso debetur) similiter & albedo: siquidem albedo tantum ex calcinatione Mercurij oritur. Per calcinationem ergo albescit, ex natura tantùm Mercurij, ex qua plumbum constat. Sic in plumbo etiam flauedo inest, ex Mercurio indita. Si enim is calcinando agatur vltra gradum primum, tunc Mercurium quemlibet flauedo sequitur, qualis etiam est in plumbo. Sic ergo plumbum nihil est aliūd, quàm Mercurius ater, qui in Ares iacet, & per Archeum separatur, vt crassities & huiusmodi colores à Mercurio prodeant.

Plumbū quid. Mercurius metalla omnia continet.

Plumbi colores 4.

Plumbū est Mercurius niger.

CAPVT VI.
De Stanno.

Stannum est purus Mercurius, pauco sale coagulatus, sed copiosiore tamen sulphure candido mixtus. Ipsius Mercurius est Mercurius leprosus, in Ares iacens, & tamen metallicis existens, per Archeum extractus, & in metallum dispositus. Colores etiam suos ex Mercurio assumit, album, flauum, rubrum. Sed & sublimatio eiusdem est à Mercurio: resolutio autem à sale. Itaque per hæc sublimatur & resoluitur.

Stannū quid.

Mercurius leprosus.

Colores Mercurij in stanno.

CAPVT VII.
De Argento & Auro.

Argentum viuum est Mercurius, ductilitatem non admittens, sed ei sese opponens. Hunc Archeus eiicit, singulare in metallum illum vertens, ductilitatis expers. Et licet ex metallis omnibus maximè assimiletur Mercurio: differt tamen in hoc, quòd ductilitatem ab archeo non adeiscat ob debilitatem, quam concepit à sale & sulphure, nimis paruâ copiâ ingredientibus. Hinc liquet, quod per spagyricam practicam, additionis scilicet ductile metallum fieri possit, sicut Philosophia de transmutatione demonstrat. Potest enim in metallum

Argentū viuum quid.

Cur non ductile.

Arg viuum in quod vis metallum mutatur.

metallum quoduis verti & mutari, ideò nimirum quia de metallis omnibus, quæ in ductilitatem traduci non possunt, ab operatione remanet.

CAPVT VIII.
De Argento & Auro.

Argenti & auri generatio qualis.

HOc modo si metalla procreantur, & ex Ares separantur, ita vt nihil rudis crudique coloris aut substantiæ relinquatur, sed subtilissimum tantùm, purpureum & lucidum, hocest, purissimum de Mercurio, de sale & sulphure, nempè secundum formam, substantiam & essentiam, adeóque in omnibus coloribus clarissimum & optimum remaneat: tunc operationem suam Archeus inchoat, & essentias duas à se inuicem separat, candidum nempè, & purpureum. Candidum, quod clarum & purum est, fixum & subtile, cuius omnis sordes & crassities remota est, stannum scilicet & plumbum & ferrum cum chalybe. Porro ergo fixum fit, & coagulat in argentum, in quo colores duo pulcherrimi, viridis & cyaneus, potentissimi sunt. Quanquam & alij colores reperiantur in corporalibus, prouenientes ex Mercurio, qui ab ingenio suo integrè non recedit, sed concurrens quiddam semper secum retinet, quod per Archeum separandum est. Postea aggreditur is purpureum, atque ex ipso conficit aurum, quod nihil est aliud, quàm nobilissimum sulphur, salque & Mercurius, separatum ab omnibus aliis coloribus in solo purpureo consistens. Cur autem luteum seu flauum appareat, causa in subtilitate & claritate metalli posita est, quia obscuri omnes colores exuti, rubinei autem induti sunt. Colores itaque huiusmodi à temperatura proficiscuntur. Non item argentum: sed à sale tantum lazurium, à Mercurio viride, à sulphure nihil accipit. Aurum autem fuluum suum colorem adipiscitur à sale, Mercurio & sulphure, quæ in compositione fuluedinem huiusmodi procreant. Purpureitas à sale, pellucida rubedo à sulphure, flauedo à Mercurio, hæc tria colorem aureum constituunt.

Aurum quid.

Argenti color vnde.

Auri color vnde.

CAPVT IX.
De Zineto.

QVando ergo hoc modo metalla fiunt & producuntur, dum scilicet verus metallicus fluxus & ductilitas aufertur, & in septem metalla distribuitur: residentia quædam manet in Ares, instar fœtûm trium primorum. Ex hac nascitur zinetum, quod & metallum est, & non est. Sic & Bisemutum, & huic similia alia partim fluida, partim ductilia sunt. Quamuis autem fluxu suo metallis nonnihil adhæreant, nihil tamen nisi metallorum spurij sunt, hoc est, similia ipsis sunt, non sunt tamen ipsamet. Zinetum maximâ ex parte spuria soboles est de cupro, & bisemutum de stanno. Ex hisce duobus omnium plurimæ fæces & remanentiæ in Ares fiunt.

Zinetũ vnde.

Zinetũ spurius cupri, bisemut. stanni.

CAPVT X.
De Archeo Metallorum.

CVm superiùs, quo pacto metalla omnia nascantur, dictum sit iam deinceps etiam cognoscendum est, quòd *Ares* in sesè contineat primam materiam omnium metallorum, vt comprehensum est. Illam iam quomodo in globo distribuat, teneri oportet, quòd in lineam triualem ad Yliadum expellat materias omnes, quæ in metalla non sunt excoctæ, & in diuisione à se inuicem segreget. Sic vno loco rami sunt de cupro, alio de stanno: & sic de cæteris quoque metallis. Porrò si ita ab Ares in triualem lineam deducuntur, ex nonnullis metallum, vt stannum, plumbum, ferrum, cuprum, &c. eiicitur, nondum omni Marcasitâ aut Bisemuto, aut cachimiâ, aut zineto, &c. prius expurgatis, aut in fæces collatis, sed iisdem omnino concurrentibus. Prout ergo multum parúmue concurrit: ita metallum vel præstans vel abiectius generatur. Durities autem ei confertur in linea triuali, quando Archeus ex Ares illud extraxit. Tunc enim in Yliado reperiuntur, modis ac formis variis. Per istam siquidem Archei præparationem colores varij producuntur, vt nulli aliis similes existant. Sicut enim ex fructibus omnibus nullum pomum alteri simile est, velut nec pyrum: sic hæc quoque sibi inuicem similia non sunt, veluti de *Thismate* philosophantur. Hæc enim virtus & facultas solius *Thismata* est, de qua pluribus, hîc minimè agendum videtur. Argentum verò ac aurum multoties, solida & pura inueniuntur, hâc de causâ, quia scilicet marcasita, bisemutum & materiæ metallicæ cæteræ de metallis probè separatæ, & in triualem lineam probè reductæ sint. Itaque metallo puro facto, aurum argentúmque producitur. Extranea enim metalla alia iam pridem eiecta, sordésque vniuersæ excussæ sunt. Cætera ergo pura reperiuntur, prout Archeus illa ordinauit. Interdum verò etiam spumæ facie in saxis instar argenti tabulati inueniuntur: aliquando etiam in pratis, modo auri flammei. Et sic in Yliado formis etiam aliis multis. Frequentissimè autem in aquis inueniuntur, ideò, quia purum huiusmodi aurum vndarum vi vnâ cum arenis in globum impellitur, ac postea granulosum legitur, velut in Rheno & fluminibus aliis euenit. Aquarum enim cataractæ, si triualem lineam, vbi huiusmodi aurum iacet, transeunt: tunc aqua illud eiicit, prout copia maiore vel minore præsto est. Eius autem plurimum à violentis inundationibus, aut fluminibus præcipitatis eluitur, & in globi littora vel fundum eiicitur. Accidit etiam, vt duo, tria, pluráue metalla mixta reperiantur, velut in cupro argentum aurúmve, velut & in stanno ac aliis. Cuius rei hæc causa est, quòd in *Ares* per Archei operationem in expellendo duo vel tria ad Yliadum congregentur. Id circa metalla ea præcipuè euenit, quæ sibi inuicem cognata sunt. Sic circa argentum & aurum frequenter accidit, vt in separatione factâ aurum in argento, aut hoc in illo relinquatur. Idem etiam de cæteris ita iudicandum. Dum ergo permiscentur, & permixta coagulantur, disgregari iterum nequeunt, sed vnà iuncta manent.

Ares metallorum materiam primam continet.

Metalla quando præstantia fiunt, vel minus.

Thisma quid.

Argentũ & aurum cur interdum pura inueniantur.

Argentũ instar spumę inuentũ.

Aurum flammeum in pratis.

Aurum granulosum in Rheno.

TRACTATVS QVARTVS.

De lapidibus & gemmis Elementi aquæ.

CAPVT I.

PROLOGVS.

Sal, sulphur, Mercurius rerum omnium materia prima.

IN primo Yle, cum Ares constitueretur, & in operationem suam ordinaretur, materia lapidea quoque in Ares condita est, ex tribus primis, ex liquore salis, sulphuris & Mercurij. Tria enim hæc sunt rerum omnium principia & materia prima. Lapides duritiem suam & coagulationem consequuntur à liquore salis: corpus autem à sulphure: & pondus à Mercurio, sicut & ab hoc partem corporis aliquam. Prædictorum autem & iam dicendorum, respectu trium primorum, hoc discrimen est, quòd hi metalla non sint, nec aqua, nec gluten, sed solidi lapides, ita in operationem perducti. In hoc Ares primum Minerarum purgatio facta est: successerunt deinde fructus lapidum: tandem procreatæ sunt gemmæ.

Saxa & arenæ cur non crescant amplius.

Hoc loco sciendum est, generationes quasdam factas esse, nec dum fieri: hoc est, Quicquid in primo Ares purgatio prodidit, velut saxa & arenam, non crescit amplius. Initio enim Archeus in purgatione trium primorum vehementer occupatus, ea depurauit, & ad locum suum congessit. Hinc porrò depuratio alia non fit. Sic ergo deinceps nullum saxum, nulla arena crescit. Alij tamen lapides & gemmæ indies generantur, & prius enatis adduntur. Iam verò lapides quidam sunt, qui ex tribus primis orti non sunt, sed per impressionem ab Elemento ignis prodierunt. Et lapides isti, vt sunt Crystallus, Berillus, Citrinus, &c. non hic, sed in tractatu de Elemento ignis recensentur.

Lapides ab igne nati.

CAPVT II.

De Saxis.

Saxũ est corpus sulphureum.

IN primordio Ares, cum se à superfluâ materiâ lapideâ exonerâsset purgando, ex ea corpus saxorum prodiit. Saxum enim quoduis tantùm est corpus sulphureum, cum sale coagulatum, & Mercurio tinctum, ita nimirum. Cùm tria prima ex Ares eijcerentur, in globo ebulliârunt & ferbuerunt, atque vi quadam terram diduxerunt, sibi ipsis viam ad Yliadum per lineam triualem molientia. Sal enim & sulphur, quæ concurrebant, vniri in globo cum terra non poterant, sed per terram in aduersum eruperunt, & in furias acta intumuerunt, veluti spuma à carne aut vino emergit. Saxum siquidem omne nihil est aliud, quàm trium primorum in materia lapidea spuma. Vnde etiam vi perrupit in lucem ad lineam triualem, ad fines Yliadi. Vbi autem per duo superna elementa ad Yliadum penetrauit, consedit & indurauit, talisque mansit, qualis in spuma fuit. Hinc lapides facti sunt eo loco, vbi iam latent. Hinc etiam factum est, vt multa subindè saxa in superficie terræ fierent, cùm infra terram nulla reperiantur. Spuma enim ibi omnis erupit terram seu globum. Quædam verò in linea trinali maturius correpta mansit, ac à supernis elementis indurata est. Vnde adhuc in terris saxa coagulata sunt. Formam autem suam, & asperitatem, angulósque & ramos acceperunt à spiritu, qui prout intumuit, ita formam saxis contulit. Quòd verò non in omnibus globi regionibus reperiantur, causa hæc est, quia initiò rimas & hiatus, spiritus sibi molitus est. Prout ergo secundum has vel illas rimas confertim erupit, ita saxa, valles, & Alpes, &c. sibi struxit & formauit. In vallibus ergo terra superiniecta mansit, quia in exspumando spuma relicta, Alpes & valles fœcundauit. Vbi autem terra à spuma separata est, ibi ariditates ac scopuli relicti sunt.

Saxa vi generata sunt.

Saxũ est spuma primorum.

CAPVT III.

De Arena.

Arena quid, & vnde generetur.

ARena generatur ex corpore trium primorum, crassiore, quàm vt per generationem in lapides abeat. Corpus ipsius sal est: & compositio sulphur: ac compactio Mercurius. Est autem id, quod ad lapidem ineptum est, nec spuma fuit. Spumam tamen sequitur. Si enim spuma ex tribus primis prodiit: tunc Archeus segregat, quicquid lapideam naturam non habet: aut in lapidem formari non potest. Et hoc arena fit: quæ illicò post primorum separationem oritur, & in triualem vnà cum aqua in Yliadum abit, extráque *Aren* coagulatur in granula propter vim salis. Suam enim ex sale formam accipit, à quo ita coagulatur, & in Yliadum compellitur vt plurimum per inundationes aquarum, super globi planitiem. Quicquid autem in primo *Are* post spumam continuò generatum fuit, id terræ ambitum occupauit, eo modo, quo saxa foras, exacta sunt. Hinc terræ seu regiones quædam admodum arenosæ reperiuntur, quia spuma saxorum eas eiecit, & segregauit ita, vt in planitiem decumberent. Arenæ autem interdum cum terra permiscentur, interdum sub terra conduntur, quia cum ipsis simul terra quoque eleuata seu elata est, nec tamen per Archeum in operatione penitus perrupta est. In arena huiusmodi vniuersum mare iacet: quia initio (sicut de elemento terræ traditur) globus factus est ex elemento terræ, postea generationes elementi aquæ: item ante omnia purgationes fructuum elementi aquæ, postea aqua, & cæteri fructus aquæ per arenas eruperunt, & sibi super illis sedem fixerunt. Ita maria orta sunt, quæ solius centri virtute, nullius firmi aggeris beneficio continentur. Nisi enim centrum seruaret: maris pondus & grauitas dudum diruta esset. Nulla enim ibi durities alia est, quæ continere possit, quàm agger ex arena structus, quem à spuma illicò effossum voluit natura, vt virtus lapidea pura & integra in sua essentia consisteret.

Arena vnde formam sumat.

Mare arenâ coercetur.

Centrũ mare cõtinet.

CAPVT IV.

De Silice.

Silicum quæ generatio.

GEnerationes lapidum procedunt ex tribus primis lapidum post separationem prædictorum factam, dum scilicet crassum sulphur, sal & Mercurius resoluuntur in lutum, & per triualem lineam in Yliadum currunt, alia per metas aquarum, alia per se in globum. Quicquid per se erumpit, vt primùm ex Archeo elabitur, durescit, & in cumulum lapidum

ſurgit, ſicut fodinæ lapidum multæ & variæ ſunt, prout ſulphur, ſal & Mercurius magis minúſue in compoſitione congeruntur. Ab iiſdem etiam ſuos colores mutuantur. Quicquid autem ſpecie liui per aquas illabitur, id vnà cum aquis in Yliadū properat,& in mediâ viâ aquæ coagulatur, & propter vim ſpiritus ſalis adhæreſcit, & granulatur, dúmque ſubindè plus luti agglutinatur, pro tempore grandeſcit. Ideò quo locus à ſcaturigine aquarum diſtantior: eò pauciores lapides reperiuntur. Iſto enim loco, vbi materia lapidum effluit cum aquâ, confeſtim illa coagulatur, ſi Yliadum attigit, & ſede illâ decumbit. Hoc modo lapides omnes generantur: hoc ſui ortus principium habent. Ita & *Duelech* ſeu lapis ſpongioſus in globo formatur, velut & alia, tantùm ex candido ſulphure, quod cùm in aquâ tum igne fixum eſt.

Duelech vt generetur.

CAPVT V.

De lapidum differentiis.

Marmor vnde generetur. Sulphur lapidum Mercurius metallorū eſt corpus.

MArmora colorem ſuum à ſulphure ſumunt. Sulphur enim lapidum omnium corpus eſt, ſicut Mercurius metallorum. Rubrum id eſt: ex quo cùm marmor, tum alij lapides rubei fiunt. Durities eſt à ſale: & grauitas à Mercurio. Liquor Mercurij maculas dat, ex vi florificâ, quam habet. Quod autem marmor mixtim candidum & rubrum eſt, ex duobus corporibus, ſulphure nempe candido & rubro, concinnatum eſt, quæ in liquoribus concurrunt, & permixtione illâ in Yliado coagulantur. Et ſicut diſſimiliter in coloribus & floribus ſeu maculis reperiuntur: ita candidum marmor à ſulphure generatur candido, quod genus eſt craſſiſſimum inter lapides omnes, adeóque primum opus eſt Archei, quod in globo perficitur.

CAPVT VI.

Cacedonius

Cacedonius vnde.

CAcedoniom genus eſt duriſſimum & craſſiſſimum inter lapideam primam materiam, ſupra marmor, quia ſal in ipſo ſubtilius eſt quàm in marmore, exquiſitiùs tamen etiam purgatum, quàm in marmore. Marmor enim craſſiſſimam ſubſtantiam ſibi attraxit: ſequens autem craſſities eſt in Cacedonio. Genera ipſius multa ſunt. Quidam eſt clarus, à ſale fixo potiſſimum, & ſplendido probéque depurato ſulphure & Mercurio genitus. Quidam craſſus, ex craſſo ſulphure. Colores autem ſuos vt purpureum, candidum, lazurium, &c. à ſpiritu ſalis accipit. Rubrū autē & huic cognatos ex ſpiritu ſulphuris, & ſimiliter ex Mercurio. Formatur ſecundum colores multis modis. In obſcuro corpore duplici formatur, vt marmor. In pellucido autem ſpiritus trium primorum ſunt, ipſúmque variant (al. miſcent) ex virtute Aris pro ratione florum ſuorum. Nullus ſiquidem lapis eſt, qui flores ſuos cum coloribus connatos non habeat. Natura itaque Archei ipſi flores & formam indit.

Cacedoni genera quæ. Cacedoni colores vnde.

CAPVT VII.

Alabaſtrum.

Alabaſt. vt generetur.

ALabaſtrum, velut & molles alij lapides ac friabiles nonnulli formâ Amethiſti, ex friabilitate trium primorum in lapidibus generantur, dum ſcilicet friabile ſeu molle omne, ad lapides ineptum, ab Archeo ex Ares eiicitur. Hinc fiunt Alabaſtra, in quibus nullus eſt ſpiritus ſalis, ſed tantum mollis ſubſtantia, de ſale & ſulphure candido, cum Mercurio compacta. Vnde in nonnullis Alabaſtris flores, velut in Cacedonio & Amethiſto reperiuntur: quia ſcilicet eſſentia illa lapidea duritiei deficit, non item colori. Duritiei ergo causâ Alabaſtra nominantur, & ſunt. Alabaſtra alia flores manifeſtos nullos habent, ſicut & alia lapidum genera multa colores in ſubſtantiâ latentes habent. Multi etiam lapides craſſi, vt Hepatici, inueniuntur, molles & friabiles. Horum generatio talis eſt. Si durities marmoris, & cacedonij, & ſilicis, ac duelechi extracta eſt, tunc quod relinquitur, tantum molle eſt, duritie carens. Vnde groſſi & molles Hepatici poſtea generantur.

Alabaſtra florata.

CAPVT VIII.

Duelech ſeu lapis ſpongioſus.

Duelech qualis & vnde.

DVelech ſunt lapides, quibus neque aqua nec ignis nocet. Conſtituuntur ex ſulphure fixo, quod in nullo igne flagrat, & ex fixo ſale, quod in nullâ aquâ reſoluitur: & compinguntur cum liquore de Mercurio. Ea ſubſtantia groſſiſſima eſt, quæ læuigari aut poliri non patitur. Tum enim demum generantur, quando læuor Cacedoniorum & Marmorum, ac Silicum, ſimiliúmque aliorum extracta eſt. Tunc quod ſubſtantiæ reliquum eſt, inſtar fungi, aut foraminoſæ ſpongiæ, coagulatur in lapidem, ſubtilitate omni carentem.

CAPVT IX.

Lapis fiſſilis

Lapis fiſſilis vt generetur.

LApides fiſſiles ſeu ſciſſiles generantur ex corpore ſulphuris, quod ſpiritum ſalis continet, & à cæteris lapidibus omnibus ſeparatum eſt. Vbi enim hoc ſalis ſulphur iacet, lapidē nullum relinquit integrum, ſed ipſum findit. Ideò peculiariter extrahitur. Genera huius varia ſunt ſecundum fiſſionis formam aut colores: quorum omnium cauſa eſt ſpiritus ſalis, prout cum coloribus componitur. Quò is tenuior eò ſubtilior eſt qui in coloribus: eò quò craſſior denſior aliis.

CAPVT X.

De Gemmis

Gemmæ vt quæ generentur.

GEmmarum generatio in Ares talis eſt. Si ex Ares groſſorum lapidum genera omnia extracta ſunt, & nihil groſſitiei amplius reſtat: tunc ſubtilitas quædam remanet, Diaphanæ naturę ſupra omnes alios lapides, ex quâ Archeus gemmas poſtmodum procreat, & extrahit eâ formâ, vt initiò durities & diaphanitas maxima præparentur. Factâ præparatione illâ, quæ ad gemmas ſufficit, poſtea gemmæ inde ſeparantur & præparantur, quælibet nimirum ſecundum ſuam formam & eſſentiam. Eſtque hæc generatio gemmarum naturæ ſubtilitas ac opificium omnium maximum.

Gemmarum generatio maximum naturæ ingenium.

CAPVT

CAPVT XI.

Carbunculus, Color lucis.

Carbunculus gemmarum primam.

PRincipiò inter omnes gemmas Carbunculus extrahitur. Eius enim natura est clarissima omnium, quæ in tribus primis latet: est, inquam, omnium maximè Diaphana & lucida. Ipsius corpus est Mercurius: ipsius color est sulphur, & modicum spiritus salis propter coagulationem. In ipso pollet omnis lux: quia sulphur lumen clarum in se continet, sicut ars de ipsius transmutatione demonstrat, dum grossities omnis ab eo aufertur, & subtilissimum, quod in toto sulphure est, in gemmam redigitur. Hoc autem fit per insignem regenerationem clarificationis per Archeum, ita, vt instar subtilis spiritus ascendat per triualem lineam in poros globuli, & confestim in Yliado indurescat.

Vt generetur.

Genera eius multa sunt, quo spectant etiam Hyacinthi & similes gemmæ, quæ lucidæ & radiantes sunt, quæ omnes ad censum Carbunculi referuntur. Gradus enim luminis quiuis seorsim ponitur, & pro lapide habetur. Huius autem generis gemmæ paucissimæ sunt. Hæc siquidem ex materiâ lapides & gemmæ omnes nascuntur: Carbunculus autem ex omnibus subtilissimus est & nobilissimus.

Hyacinthi ad Carbunculum pertinent. Carbunculus gemmarum nobilissimus.

CAPVT XII

Smaragdus.

Smaragdus quid & vnde.

IIsdem ex tribus primis etiam Smaragdus oritur: éstque viriditas illa, quæ in illis tribus consistit. Corpus ipsius est lapillatus Mercurius. Colorem sumit ex ipso, cum spiritu salis coagulatum. Per triualem lineam in Yliadum ascendit specie guttæ. Vnde guttarum similitudine etiam reperitur. Destillatur enim à centro Ares sursum in sublime, atque in descendendo seipsum coagulat. In ascendendo enim nondum aptus est coagulationi, sed in descendendo primùm. Vbi ergo locorum (siue illic lapides siue terra iaceat) potos perstillat, coagulatur, pro ratione guttæ. Atque operatio quidem interdum repentina est, vbi guttæ multæ in mensuram vnam confluunt. Hinc fiunt & reperiuntur Smaragdi magni, velut & lapides alij, prout spiritus Ares exit seséque diffundit. Et in locis nonnullis multi inueniuntur, quia in operatione primâ plures in vnum locum ceciderunt, quam in alterum, adeóque per lineam triualem certis regionibus quæ sub Yliado sitæ sunt, acclinauerunt, non quod nobilitas regionis multitudinem illam causetur, sed quod fortuitò in Yliadum illum occiderint. Et loca multa sunt, in quibus gemmæ seu Smaragdi reperiuntur plures, quàm vnquam simul inuenti sunt. Ares etenim qui tot crudos lapides protulit, magnam necessariò multitudinem habuit, ex quâ plures tam paucis gemmas progenerârit. Smaragdi huiusmodi sunt multiplices, & secundum gradus per Archeum intenduntur, multisque nominibus apud nos donantur, qui tamen omnes à tribus primis tracta viriditas sunt.

Smaragdi quando guttales.

Smaragdi cur alicubi copiosi.

Smaragdi distent gradibus.

CAPVT XIII.

Rubinus

Rubinus quid & vnde generetur.

RVbinus, & quæcunque gemmæ rubedinem habent, rubor sunt sulphuris, & corpus Mercurij lapillati. Mercurius enim gemmarum vniuersarum corpus est. Vnde eas oportet esse graues, frigidas, & pellucidas, ac lapillatas. Archeus ergo primùm rubedinem elicit, ex quâ multa genera rubearum gemmarum constituit. Talis enim rubinus generatur, qualis rubedinis gradus accedit. His similes etiam sunt Granati, nisi quòd quàm Rubini, copiosiore sale abundent. Vnde etiam quadrangulares fiunt. Huc genera pertinent etiam alia, quæ à rubedine sulphuris in corpore Mercurij fiunt, multis formis & gradibus distincti, pro naturâ sulphuris, & salis, & pelluciditatis corporis Mercurij.

Granati rubinis plus salis habent.

CAPVT XIV.

Adamas.

GEneratio Adamantis est omnium potentissima durities omnium lapidum, quæ ex omnibus extrahitur. Nascitur ex solâ duritie Corpus ipsius est Mercurius: coagulatio spiritus salis: color, sulphur. Diaphanus est & clarus. Omnes enim lapillati, & probè clarificati sunt. Adamantis hæc generatio duritiem adimit gemmis omnibus, alias multò durioribus futuris. Ea durities omnium maximè decedit Alabastro, & molli Amethysto: quæ per Archeum in essentiam peculiarem collocatur & digeritur. Idem similiter etiam de cæteris gemmis intelligendum est

Adamas vnde generatur.

Adamas reliquis gemmis, duritiem aufert.

CAPVT XV.

Saphyrus, & gemmæ aliæ in genere.

Saphyri quæ generatio. Saphyri albi & flaui vnde.

CYaneæ Diaphanæ gemmæ, qualis est Saphyrus, generantur ex Mercurio, secundum corpus & colorem. Conditur super sulphur candidum, & candidum sal, ex pallido tamen Mercurio lapillato. Vnde sæpius Saphyri albi reperiuntur, quia Mercurius albus concurrit. Inueniuntur etiam lutei, qui colores etiam lutei in Mercurio latent.

Hinc sequitur, gemmas omnes colorem suum ex Mercurio assumentes nobilissimas & ponderosissimas esse, & gemmas Mercuriales vocari. Hac formâ modoque gemmæ omnes ex tribus primis nascuntur, ad lapideam & gemmeam naturam prædestinatis.

Gemmæ omnes ex trib.

Hinc etiam patet cur gemmæ nonnullæ tam variè tinctæ, diuisæ, variatæ, & aliter constitutæ nascantur: quia nempe omnes suam originem sumunt ex eo, quod interdum duæ, tresue materiæ, ex duabus tribusue gemmis concurrant seu permisceantur, nec tamen in colorem vnum coeant aut permisceantur, sed quælibet seorsim suum colorem retineant. Hinc est, quòd multi sæpè colores in gemmâ vnâ reperiantur. Frequenter etiam accidit, purum & lucidum Mercurium cum sale tingi duobus tribusve, aut pluribus coloribus, qui deinde colores omnes, velut Venetus, lazurius, albus, viridis, cinereus, &c. ex spiritu salis oriuntur. Interdum aliquid adhæret de sulphure. Quod si in purum Mercurij corpus, & purum sal incidat, coloribus vacuum, varij multique colores producuntur. Ipse etiam Mercurius, si sine coloribus à sale & sulphure, cum suis propriis coloribus prodit, iam viride, iam cyaneum,

Gemmæ variegatæ vnde.

iam album, iam flauum, iam nigrum producit. Interdum etiam omnia tria varios suos colores conferunt, nec tamen permiscentur. Sicut enim aqua & oleum non permiscentur: ita tres hi quoque liquores sine confusis coloribus indurantur, & in coagulatione induratâ manent & inueniuntur, modis & numeris infinitis.

TRACTATVS QVINTVS.

De Glutine Elementi Aquæ.

CAPVT. I.

Præambulum.

Glutinosa omnia ex materia vna.

SIcut iam prima materia ad vnumquodlibet seorsim prædestinata est: ita de glutine quoque intelligendum est, quòd glutina vel glutinosa omnia ex materiâ vnâ oriantur communi. Huius generis sunt sulphur, Coralli, Carabe, & Entali, quæ omnia ex peculiari materia prima generantur, nempè ex liquore sulphuris, salis & Mercurij. Hæc proprietatem habet lentæ resinæ aut visci, quæ manent talia, qualia inueniuntur. Prima hæc materia forma est ac liquor resinæ, quæ lapideæ naturæ nonnihil secum habet, ex qua gemmis & aliis lapidibus simile quid generatur, nec tamen eadem materia existit. Vnita autem est ex tribus materiis: ex lapidea: ex metallica in resolutione: ex salis materia, propter naturam diaphanam & spumam, quæ sali interdum respondet. Præter hæc omnia adest resinositas & lentor, & vis ardens, non fixa, nec ex materia orta, vt metalla, sed manens id, quod metalla fieri, aut in quod ea mutari queunt.

Materia glutinosorum qualis.

CAPVT II.

De Sale petra, plumoso, & ogro.

IN hac materia Archeus primùm separat & eiicit id, quod non est naturæ resinosæ. Id adeò exquisitè depurat, vt nihil nisi mera resina remaneat, quæ fluxioni & coagulationi apta fit. Per hanc separationem primò egreditur impuritas de sale per triualem lineam in Yliadum, & coagulatur. Aliquando ergo ex hac fit salpetræ. Id enim non est sine spuma de sale resinarum, quæ omnium maximè ostenditur in saxis. In terra enim iterum resoluitur & liquescit. In petris autem coagulatur, & coni seu pyramidis forma erumpit. Ita se habet Archeus salis. Ab hac separatione purgatur Mercurius à sua grossitie, vnde ab illo spuma decedit per lineam triualem in Yliadum, vbi coagulatur, & pro natura sua generatur. Hinc fit plumosum. Plumosum autem spuma tantum est de Mercurio, qui resinosus non est, sed fixus. In his enim tribus primis nihil manet fixum. Præterea à sulphure secernitur ipsius sordes, ex qua Ogrum fit, simile terræ aut lapidi, nec tamen horum quicquam existens. Trium horum spumæ variè formatæ sunt, omnes ex materia resinarum, ipsis tamen sua essentia planè aduersæ. Et prout in regione quadam aut Ogrum, aut plumosum aut sal petræ reperitur: ita resinæ quoque puræ claræue, aut naturæ ac speciei alterius, quæ multiplices in Ares latent, & per Archeum producuntur, inueniuntur.

Sal petræ vtfiat. Quid sit.

Plumosi vt fiat.

Ogri quq generatio.

CAPVT III.

De Arsenico.

TRibus hisce materiis ita expurgatis, sequitur postea prima separatio illius essentiæ, estque Arsenicum, album & citrinum, hac specie, quia materia metallicum quid continet. Vnde metallis etiam appropriatur, iisque associatur, & vnà cum illis coagulatur. Per separationem verò horum a se inuicem dirimuntur fructus metallorum, & fructus resinarum. Fit etiam quandoque, vt Arsenicum solum in linea triuali ad Yliadum ascendat. Hoc Arsenicum sibi peculiare metallum generat. Est enim grossissimum, quod in resina latet, ac simile apparet metallicis, quoad opus, non quoad formam. Vniuersim autem resinarum venenum in ipsius corpus vnum confluxit. Ex omnibus enim elementi aquæ fructibus venenum non est vehementius, quàm in materia resinarum. Ideò peculiare crescens ex corpore salis egreditur.

Arsenicū vt generetur.

Arsenicū omnia venena habet.

CAPVT IV.

Auripigmentum.

Auripigmenti generatio.

POst Arsenicum elicitur Auripigmentum, corpus suum ex sulphure, coagulationem ex sale, splendorem à Mercurio habens. Naturæ est lapideæ & metallicæ. & tamē horū nullū est, sed venenū, sequens Arsenicum procedit ex tribus primis in lineam triualem, vbi residet in Yliadum, & generatur forma fissili & tabulata. Multum enim de cachimiis adhæret in forma & multum metallorum, nempè auri, in splendore. Sulphur enim citrinum est, quod adeò splendidè ad naturam metallicam præparatur.

CAPVT V.

Antimonium.

Antimonij generatio.

HOc sequitur Antimonium, quod corpus suum ex Mercurio assumit estque natura Mercurij crassissima, postquam expurgatur. Vires etiam & virtutes Mercurij omnes retinet. Ex fructibus ergo omnibus, de tribus primis exeuntibus, nullus est, qui Mercurij vim Antimonio apertius retineat. Nihilque est aliud, quàm coagulatus Mercurius per spiritum salis & sulphur: nisi quod Mercurius grossus fit asperque, quia non ex subtili natura Mercurij oritur, sed in materia hac ita ordinatus est. Ascendit in Yliadum specie metalli, quia respectu sui corporis multum naturæ metallicæ possidet. quanquam eius census non sit.

Antimonii quid.

CAPVT VI.

Sulphur.

Sulphuris generatio.

POstea procedit natura sulphurea, qualis per se est, suumque corpus quàm expressissimè refert, sicut Antimonium sui Mercurij. Quin imò sulphuris etiam naturam & essentiam retinet. Permiscetur interdum etiam mineralibus instar prædictorum crescentium, quia illis quandoque assimilatur. Vnde persæpè sulphur aureum, &c. reperitur, propter permixtionem in linea triuali. Idem frequenter etiam Antimonio accidit.

CAPVT VII.

Entali.

Entali quid & vnde generetur.

SIc Entali quoque nihil est aliud, quàm sal, suam materiam primam proximè referens. Et sicut Antimoniū de Mercurio suum corpus

corpus assumit, sulphur autem de sulphure: ita Entali de sale. Nullà verò parte vnitur cum metallis: quia sal vlteriorem purgationem non requirit, nisi vt in materia sua maneat. Entali hoc bene coloratum est, & prorupit ex virtute salis quod huius generationis vim habet, ac in Yliado iacet velut in fodinâ, instar salis petræ fixi, quod in aquâ fixum est & constans, ac materiam salis velut & eiusdem essentiam seruat & retinet.

CAPVT VIII.

Carabe Citrinum.

Carabe florum vnde generetur. Carabe cur citrinum.

ORitur hoc, prout prædictæ crassæ duræque naturæ ex resinosâ materiâ egrediuntur. Hic Archeus subtilissimum ex tribus primis extrahit: nempe corpus ex sulphure, coagulationem ex sale, compactionem & resinam ex Mercurio. Purum autem & clarum est, quia claritatem primorum trium continet, quæ in Yliadum extrahitur & coagulatur. vnde carabe citrinum generatur. Hoc interdum miscetur, & candefit. Candor enim sulphuris concurrit, atque sic duo tresve colores concurrunt, florem pro naturâ lapidum proferentes. Horum enim exemplo coagulantur. Et quicquid de carabe floridum est, bonum est. Nec enim id floramenta sua amittere debet. Quando autem flores amittuntur, nimis lapideum est. Quiuis enim lapis floribus destitutus, præmaturiùs coagulatus est, nempe antequam probè maturuit. Id enim non est carabe, sed ipsius flos, multùm variegatus. Est enim resina, profluens ex naturâ diaphani sui sulphuris. Frigidus autem lapis est propter vim compositionis Mercurij salisque.

Flores vnde.

CAPVT IX.

Carabe nigrum.

Carabe nigrum quid & vt generetur.

CArabe nigrum est sulphur nigrum, generatione suâ aliàs vbiuis citrino simile. Spiritum habet multò duriorem, quàm citrinum. Multis lapidibus fissilibus præoccupatur, quia materiæ multùm continet, quæ carabe fieri cum nequeat, in lapidum congeriem abit. Plus etenim naturæ lapideæ continet, quam cæterorum fructuum resinosorum. Hinc frequenter totum ac vniuersum lapidescit, vt fluxum in igne & similia alia perdat, ac instar lapidis fissilis se habeat. Multum eius etiam adhæret liquoribus lapideis, quod dum coagulatur, granula multa nigra, instar granatorum, reperiuntur. Quod ideò fit, quia materia lapidea in omnibus tribus primis inserta iacet. Omnia enim lapidea genera nigra & crassa, naturæ sunt carabe nigri, facti tamen per mixtionem materiarum aliarum, ex quibus sponte ac ex naturâ propriâ lapidescit.

CAPVT X.

Corallus.

Coralli quæ generatio, & vbi.

COrallus generatur ex resinosis tribus primis, dum de sulphure rubedo, & natura alba fixa manet quæ separatur & extrahitur per Archeum specie seminis aut grani, quod eiicitur in Yliadum, cuius plurimum est in mari, hoc est, linea ipsius trinalis initiò in mare incidit. Illis enim locis corallus crescit. Si verò in aliis globi locis maneat, exarescit. & nihil inde producitur. Sed in maris Yliado suum incrementum habet ac ex granulo nascitur arbor, non secus ac ex semine. Dum adolescit, proprij spiritus salis vi induratur, conferente aliquid etiam ætate. Naturam autem suæ essentiæ ex Archeo elementi aquæ assumit, quę in omnibus fructibus peculiare suum crescens habet. Sic enim & argentum, & aurum variabili interdum forma producitur. Ludit enim natura in suis operibus & sui magisterij ac opificij quandam quasi gloriam affectat. Sicut enim plumosum & alia crescunt, ita in corallis crescens peculiare est ex semine, enascente ex tribus primis, ternis nempe coloribus, rubro, albo & luteo. Estque hoc crescens vltimum, quod natura producit ex tribus primis resinosis in elemento aquæ, omnium nobilissimum.

Naturæ est ambitio in suis operibus.

Finis libri quarti Philosophiæ Theophrasti, de generationibus Elementorum.

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI LIBER DE GENERATIONE HOMINIS.

PRÆFATIO.

Homo ex homine.

DE generatione hominis iam deinceps philosophaturi, hominem perfectum pro idea oculis nostris contemplabimur, & eius notas ac proprietates expendemus. Sequentis ergo capitis argumentum erit de semine libero. Quod sicut ab homine gignitur: ita is quoque à patre suo prognatus est. & sic retrò vsque ad parentem primarium. Omnium autem prolium pater genitus minime est, sed est creatus. De hoc autem tantùm hic disseremus, quantum ad conceptionem fœtus intelligendam requiretur. Quanquam acriùs philosophando inuenimus, quòd in prima creatione hominum, plures vno extiterint parentes. Peculiaris enim creatus fuit pater monoculorum, peculiaris gnomorum, peculiaris bipedum. Philosophia siquidem minime patitur, parentem bipedem gignere cyclopem, sed contrarium omnino cogitandum est. Simile enim suum simile proferre, non dissimile. Hisce autem Philosophiæ argumentis in suo loco & pretio relictis, causam, ac motum scrutabimur, qua scilicet vnum ab altero progignatur: vbi hoc simul declarandum est, quod conceptio quædam prolium a Deo ordinata ac constituta sit. Pro exemplo, clarioris intellectus causa proponemus nobis bipedes. Hi quo modo generati sunt, ita suo modo generati sunt, non bipedes. Cum secta etsi formæ multæ sint, forma tamen illa inter nos diuisa, & natura secundum essentiam

Parentes plures vno per creationem.

Simile similis causa.

essentiam interiorem discriminata sunt. Bipedis autem exemplum nobis proponimus, non quia ad stellam illam nos pertinemus: aut quia illi nobis præ reliquis notiores sunt: aut quia maximam orbis partem illi incolunt: sed quia recordamur, Christum ipsum bipedem hominem esse natum. Vnde colligi potest, cæteras sectas in sua formâ non vsquequaque perfectas, sed ex parte quâdam deficientes esse. In formâ enim bipedum defectus nullus est. Quanquam monoculis nihil decedat in visu, nihil desiderent cyclopes in cursu: sed cæterarum sectarum omnium exemplo illi essentia sua perfectionem acceperint, sibique ipsis non minus ac bipedes complaceant. Et tamen discrimen quoddam in ipsis inuenire hoc possis, quòd nempe creati sint propter formam, & non propter animam peculiarem. Eúmque nec vita nec ratio illis decedat, sicut & bipedibus: ideò patimur eosdem nobiscum æternitatis participes esse, nec saluti ipsorum propter formam quid derogamus. An verò monstrum in creaturis sint, prolixiùs hic minime disquiremus. Sicut tamen monstra in mixto cursu naturæ sunt: ita fuerunt etiam similiter in creatione. Ne verò instituti nostri limites longiùs egrediamur, genera & sectas hominum, in quibus æternum habitat licèt secundum formam diuersis, enumerando docebimus, quòd & in aquis versentur, qui æternitatem participant, nobisque similes sunt, vt sunt monstra marina, & si quæ alia nobis similia existunt. Cùm ergo intelligamus, in ipsâ quoque aquâ mundum aliquem esse: mundum vtique nostrum, non mundum vnicum, sed mundi quartam partem dicendum esse putabimus. Nemo enim inficiari queat, quod & intra terram aliquis mundus sit, & alius in aere, & alius in cœlo medio. Sed ne incerta trium illorum mundorum explicatione propositum nostrum confundamus: vlterius progredientes de illorum hominum procreatione aut prolium conceptione tantum tractabimus ac ita materiam hanc finiemus. Hoc autem institutum dum persequimur, primæ mundi partis homines, nempe bipedes, nobis pro exemplo & idea erunt. Postea etiã indicabimus, eos, qui in parte mundi altera, aqua scilicet habitant, aliã ac sensibilẽ generationẽ agnoscere. Porrò aliã conceptus rationem esse eorum, qui in tertia parte vt terra habitant. Similiter & de iis iudicandum, qui quartam partem, aerem incolunt. In hisce autem cætera opera excludimus: & quatuor sequentibus libris horum hominum varietatem secundum speciem, ac formam, &c. prout ipsis insunt, explicamus. De errore verò seu monstro in conceptione, hoc dicimus: Sicut monstrum in creatione accidit: sic idem est in omnibus seminibus. Habet enim creatum sese, vt monstrosa proles prout crescentis genus est. Quanquam id genus sibi simile non propaget, quia tale creatum non est, nec creationis sua formam aut naturam retinet. Interim ne vos confundamus, ad quatuor libros properantes, rem planiùs expediemus. Principium ergo de creatis assignabimus sequentibus capitibus maioris intelligentiæ gratia, hoc asserentes, quod aduersum quid nobis impingatur & obiiciatur in eo, quòd dum de creatione monstrorum disserimus, de æterno formarum omnino loquamur, si similiter de quarta parte, quasi auorimus.

Christus cus bipes natus.

Bipedũ forma perfecta: cæterorũ deficiẽs.

Monoculi quomodo æternæ salutis participes

Non bipedes homines ne an monstra.

Monstra marina &c.

Mundi 4. quatuor genera hominum ferunt.

LIBER

De Generatione hominis.

Liberum adeò solutúmque Deus hominis semen creauit, adeóque quietum & absconditum, vt nullâ vi grauetur aut opprimatur. Loquor de illo hominis semine, ex quo homo nouus seu alius progignitur. Id se habet instar grani in agrum iacti, quod quietum ac veluti emortuum sine operatione iacet. Ita totus homo semen est, quoad seminalem operationem emortuum, tamdiu non fœcundum, donec coniunctio quædam fiat, similis ei, quâ coniungitur semen & ager. Hinc generationem hominis nihil aliud esse dicimus, quàm vim generantem in homine. Et homo quilibet, siue vir sit, seu fœmina, sine semine est, aut semen in se multum continet. Quod ideò dicimus, quia nullum frumentum sine suo semine, sine suo semine nulla arbor crescit. Frumentum autem illud seu semen, ex quo crescentia omnia enascuntur, efficax est in matricibus, in quibus semen, & crescens res vna sunt. Idem verò in homine eodem modo non euenit. Homo enim in se semen non habet, quod essentialiter insit, aut in naturam implantatum, aut cum ipsâ vnitum sit. Nam in rebus cæteris omnibus crescentibus semen cum sua materiâ vnitum est. Solæ vero sensibiles, coniunctionem in suo semine cum matrice non habent. Sed & antea diximus, generationem crescentium omnium duplicem esse, vnam, vbi natura & semen in vnâ essentiâ continentur: alteram, vbi naturæ essentia sine semine existit. De his pleniùs vos informabimus, dicendo de insensibilibus crescentibus, vnde augeantur & generentur. Exemplum autem proponemus de generatione hominis, quod ita se habet. Vir nullum continet in se semen, quod generare sibi simile possit. Similiter nec fœmina. Improbè ergo loquuntur cœcutientes isti Medici, qui vastos de spermate libros conscribunt, sperma scilicet id esse contendentes, quod ipsi sperma vocant. Sed ne ex cœcis illis ductoribus petita doctrina caput hoc inserciamus & prolongemus, ad textum nostri instituti proximè pergamus. Vbi ante omnia hoc firmiter tenendum est, quod neque in viris, nec in fœminis sperma sit. His constitutis, iam rem ipsam attingamus, & assertum nostrum stabiliamus.

Generatio verè duplex.

Med. reprehensi de sperma e.

Sperma nec viri nec fœminæ habent.

Rebus vniuersis, sentiente carentibus spiritu, Deus hoc attribuit, vt ex sibi congenito semine seipsas propagarent: ita, vt in semine illo proprietas illius naturæ inhabitet, crescat, augeatur & minuatur. Ita nimirum arbor non est sine sui seminis virtute: sed virtus illa, ex quâ arbor crescit, semper arbori inest, nec ab ipsâ diuelli aut separari potest. Idem verum etiam est in gramine, herbis, frumentis, granis, &c. Idem verò similiter non est in homine. Is enim naturam tantùm suæ vitæ, & quæ ad huius conseruationem instrumenta pertinent, habet: propter quæ etiam homo conditus & constitutus est. Spiritus autem seminis, qui alterius hominis, conditor esse debet, nec ipse inest aut crescit in ipso, sed creatus & ipsi datus est,

Homo & crescentia ... differant respectu spermatis.

est, vt arboribus & crescentibus reliquis. De hoc ergo homo nec gaudere nec dolere potest, quòd in se sperma contineat: sed viuit is sine omni spermate. Hoc ita accipietis, quòd scilicet essentia seminis & naturæ hominis simul ac vnà in homine conditæ minimè sint, sed tantummodò essentia naturæ in vita & ad vitam, neccum hac quicquam de spermate &c.

Reprehenduntur Medici. Hic ambitiosius nihil molimur. Demiramur tamen insignem stultitiam Deonculorum istorum terrenorum, qui absurdam hanc vanitatem inuehere annituntur, quæ sensibilium & insensibilium vna eadémque in omnibus creatio sit. Quasi verò homo se habeat instar arboris, & semen in ipso emergat, sicut in herba. Quæ ipsorum doctrina risu potius, quàm laude & approbatione digna est. Quin imò hoc vobis etiam expendendum est, quòd omne, oppositionem opponens suæ creationi, sine adhærente sit semine, quod imperiti Medici sperma vocant, cùm tamen sperma semen nec sit, nec fiat. *Sperma quid.* Sperma enim est purgamentum tenuum, sicut narium mucus excrementum est cerebri, & sordes aurium choleræ. Satis etiam admirari non possum rudes illos Medicos dicentes, mucum, si in emunctorium spermatis egrediatur, sperma quoque esse aut choleram: sed stercus remorum esse illud emunctorium, per quod subtilitas omnis, ea totius corporis abundantia emanans, euacuatur, nec ad semen pertineat, sed ad sanitatem corporis. Cæterùm, ne extra limites egrediamur, scire vobis vtile est, illud nempe, quod Medici vocant, semen haud quaquam esse sed veluti diximus, esse excrementum. *Sperma est excrementum.* Hoc respectu, quicquid pro opposito seu obiecto cognoscitur id sine congenito & cohærente semine subsistit. Et hoc verum est de omnibus crescentibus sensibilibus, siue id ratione careat, siue illâ polleat. Hæc enim omnia proprietatem sui oppositi habent, quantum quidem ipsis opus est. Et hæc necessitas à Deo creata est, vt scilicet tam irrationalia quàm rationalia hoc oppositum cognoscant. Oppositum autem hoc ita intelligetis, quòd vnicuique Deus rei cuilibet sensu donatæ liberum arbitrium sui seminis impertierit, ita vt animal quoduis sentiens, si velit, semen aut habeat, aut non habeat. *Sensu præditis semen habent, quando volunt.* Semen ergo in voluntatem animalium positum est, vt eo nec grauentur necessariò instar aliorum crescentium, nec, si velint, priuentur. Quanquam voluntas crescens rationale sit, & non irrationale, ideo quòd homo nobilissimum quid existat. Ideo animal is est, oppositum sectans, quia rationem non habet.

Cùm ergo de generatione hominis exorsi simus proposito nostro indulgentes, porrò rem ipsam indagabimus, relictis animalibus cæteris, & in librum peculiarem reseruatis. Hominis itaque secundum formam hæc est ratio, vt si velit, semen habeat: si nolit, non habeat. Talem enim Deus ipsum creauit ex causis multis (quas ad hanc Philosophiam non pertinere arbitramur) vt ita libertate sua gaudeat. Si appetit, semen habet: & contrà idque vltrò, incoactè & sine vi. Quî verò & cur id ita factum sit, longiùs enarrare supersedentes, in textus continuatione pergemus dicere, quomodo nempe homo semen facere possit, vel non possit. Postea quomodo procedat: & tandem, quomodo in sua formatione crescat.

Vt verò initiò cognoscatur, quo pacto homo à Deo ad semen ordinatus, & suæ voluntati commissus sit, hæc accipienda sunt. Indidit nempe Deus homini phantasiam voluptatis & concupiscentiæ, vt in materiam abeat. Hæc iam materia est semen illud, de quo sermo est. *Semini quæ materia sit.* Quod vt in materiam abeat. Hæc iam materia est semen illud, de quo sermo est. Quod vt faciliùs ac rectiùs intelligatis, ad hæc attendite. Si appetens ac concupiscens phantasia in homine, ab homine mouetur, & in speculatione sua consentire incipit: iam semen illi quidem ingeneratum, nondum tamen emissum est, nec dum operationem eam habet, quam habere semen debet. Hæc concupiscentiæ phantasia ex speculatione fit. Speculatio enim phantasiam facit, finit, format. Speculatio ista oritur ex opposito seu obiecto. Ita si vir speciosam fœminam intuetur, obiecto illo mouetur ex speculatione. Dum verò cogitationem suscipit de causa ipsius creationis, libidini suæ indulget, & phantasiam intendit. Sic ergo obiectum hominis phantasiam incitat. Nisi enim obiectum personale sibi ille imaginetur & præfiguret, ex sese talem phantasiam ciere minimè potest. Generatio enim hominis ita à Deo ordinata est, vt ab vtroque homine dependeat, vnúmque alterum moueat, vir scilicet fœminam, & econtrà. Hac intentione in vtrisque phantasia suscitatur. Vterque enim per se dimidiam saltem phantasiam habet; cùm econtrà Deus ita constituerit, vt ambo phantasiam habeant plenam & perfectam. *Semini mater phantasia.* Cùm ergo phantasia mater sit seminis, non ipsa hominis natura, iam satis liquet, semen ipsum dependere à libero arbitrio hominis, idque vel paucum vel multum, vel nullum. Extra obiectum enim nec phantasiam habet, nec semen. Conclusum ergo sit, speculationem ac phantasiam homini semen producere, non ipsam naturam. Quî verò id fiat, operæ pretium est scire, quòd liquoribus corporis Deus hanc vim indiderit, vt, quoties ab intensa hominis phantasia incenduntur, in semen abeant, quod per vniuersum hominis corpus distribuitur. *Liquores sunt materia seminis.* Sicut enim lignum, quod destinatur igni, ardet & ignescit: ita & phantasia à Deo in homine condita est, vt hominem faciat talem, qualis ipsa est. Quæ si irascitur, totum corpus excandescit. Si auara est, tale vniuersum corpus facit. Similiter etiam de semine hominis intelligendum est, quod liquor vitæ sit instar ligni, à phantasia velut ab igne accensi. Ita enim à Deo id constitutum est, ac prædestinatum. Sermonem ergo hunc concludimus, repetentes, quòd obiectum moueat phantasiam, & phantasia semen gignet, non ipsa natura. Quomodo autem semen perficiatur aut trahatur ad centrum, vbi in formationem abit, ita accipite. Matrix à Deo condita est, vt magneticam & succinam naturam proprietatémque habeat attrahendi semen virile. *Matrix vim magneticam habet.* Trahit enim illa ad se, velut Magnes ferrum, & Carabe

Carabe feticum. Nisi enim matrix hac vi prædita esset, nunquam impregnaretur, nunquam semen virile conciperet. Attractrix hæc matricis vis ita se habet. Si mulier phantasiam suam formeuit, tunc subitò formatio instat perfecti seminis ex parte dimidia in matrice iacet, nec, ut in viris, in corpore diffusa manet, sed in matricem illicò influit. Isto tempore matrix concipit iuxta se semen viri per attrahentem vim sibi insitam, nec nisi ad vicem vnam sufficit. Quoties verò phantasia noua cietur, toties nouus Magnes excitatur. Et iste conceptionis causa est, si Magnes iste Magneti coniungitur. Hac ex causa non alia vlla semen in matricem recipitur. Phantasiæ ergo obiecti causâ creatæ sunt, vt ab illo stimulentur ad id, ad quod præ-destinatæ sunt.

Semen cur in vtero aliquando pereat. Iam, si semen in vterum conditum est, suam putredinem sustinet, qua aut emergere aut perire possit. Sicut enim triticum in agro fœcundum non est, nisi stercoretur ager: ita semen quoque sæpiùs perit & exolescit, si in matricem ingeratur minùs sanam ac idoneam. Sed hæc ex aliis medicinæ libris perenda sunt.

Semen omnia membra potestate constituit. Quantum verò ad formationem, tenendum est, omnia totius corporis membra, siue san guis sit, aut caro, aut os, aut vena, aut medulla, ex quolibet seorsim semine generari. Semen enim confusum adhuc & indiscretum, operationem suam exercet pro quolibet fingendo membro. Sic pars ossea os, carnea carnem progignit. Prout ergo ista in vniuerso corpore sita sunt, ita nomina etiam induuntur in formatione, secundum vim naturæ, quam Deus talem creauit, vt in matrice existeret, & hominem produceret. Semina hæc ab vtroque homine colliguntur in homine vno. Et cuius hominis membri semen in formæ generatione præpollet, eius forma etiam inditur. Quod si fœtus neutrum illorum referat, id fit propter omnimodam permixtionem seminum vtriusque, quæ similiter ita operantur, vt medium quoddam emerget.

Fœtus cur neutri parentum referat similis.

Mas quando & fœmina producantur. Phantasiâ vi gignendo fortis. Vt verò discrimen liberorum intelligatis, quidnam id sit, quod vel virum vel fœminam gignet, sciendum est, illud à phantasia dependere, hoc modo. Si fœminæ phantasia viri phantasia fortior & potentior est, fœmina producitur. Idem etiam de viro sentiendum est. Intensio enim phantasiæ euincit. Nec vnquam æquabilis vtriusque est phantasia, sed oportet alterutrius semper fortiorem esse. Quæ verò corporis membra semen suum non conferunt: ea nec in fœtu crescunt. Quòd si semen membri duplex, aut membrorum omnium semina geminata concurrunt, tunc partes vel fœtus duo emergunt, quia scilicet semina aut diuisa cadunt, aut geminata concurrunt, aut membri vnius semen duplex coincidit, aut diuulsum in partes diuersas cadit. Sic si semen capitale duplex cadit, cæteris simplicibus adiectis, caput duplex generatur. Duo autem fœtus connati gignuntur, quando semina quidem duplicià concurrunt, non tamen probè à natura separantur. De multiplicibus & monstrosis huiusmodi partubus multa huc congeri tradique possent, quæ tamen in doctiorum gratiam omittimus.

Fœtus duo vnde. Caput duplex vt fiat. Fœtus cohærentes vt gignantur.

Cæterùm, cùm hactenus de formatione fœtuum disseruerimus: iam deinceps etiam de incremento eorum dicendum est. 40. septimanas fœtui Deus destinauit, eique hanc metam præfixit, vt cresceret, sicut suum etiam tempus definiuit nasciturie vuis & tritico. In huius periodi principio natura aggreditur formationem, semen aut eius quamlibet partem in locum conuenientem digerens. Hoc facto, partium moles digeritur & roboratur ita, vt semen ossis os fiat, venarum vena, & c. Huic operi incumbit natura, dum quodvis membrum tale fecerit, quale esse debet. His exactis desistit ab opere natura, nihil amplius in fœtu tentans, sed illum sibi ipsi relinquens. Iam enim is perfectus est, nec moliri quid vlterius in ipso natura potest. Postea accedit gratia Dei, creaturam suam perficiens, eamque ad finem, cui destinata est, perducens, atque necessariâ vitâ imbuens. Iam ergo vitæ particeps fœtus indies robustior euadit, donec soliditatem illâ attigerit, quę ferêdo mūdi aëri sufficiat. Hâc Imperiatâ hora partus instat. Profertur itaque infans in lucem, vt ac virtute auctrice subindè magis magisque grandescens & iuuenescens.

Fœtus 40 septimanas crescit in vtero, & quomodo.

Fœtus quando in lucem edatur.

¶ Sed ve de completo etiam homine, non infante tantùm, aliquid dicamus: ita statuendum est, quòd in vita omnia quæ homini debentur, posita & condita sint. Quæ imprimum autem Deus infanti gratiam, hoc est, vitam infundit, tunc is illicò animam quoque, ac visum auditúmque impetrat, cum ipso spiritu, ac omnibus quibus homini opus est, nimirum ratione, sapientiâ, prudentiâ, quantum quidem de his homini conuenit ac debetur. Quæ tamen omnia debilia & remissa accipit, licèt progressu temporis eadem cùm augescente natura roborentur. Quò enim fortiora euadunt membra, eò validiores etiam fiunt dictæ animæ facultates. ¶ Ne verò partum solummodo hominis Inquiramus: operæ pretium facturi sumus, si verba etiam faciamus de eius statu, in quem sublimior collocatus est homo, præ vitulis & vaccis, quas cognati nostri ac affines aluut mulgéntque. Principiò autem hoc præfigurandum vobis est, quòd homo in seipso nihil sit. Mortale enim, quod habet, homo est. Absolutè ergo intelligendo, homo vitulus est. Sed in hoc termino non quiescemus, sed profundiùe escendêtes, loquentur de interno hominis, quod hominis ipsius lumê attinet. Hominem ergo in suis infirmitatib. omittemus. Interiú autem illud hominis, quod aliquid est, ec vitulo de est, id nostris fautoribus omnino explicandum est. In hac Philosophia hominem describemus. Hominis enim & felis Philosophia vna est. Philosophia verò illa omnium est nobilissima, quæ considerat æternum. Quid enim iuuat nos felis perspicacitas, & causiæ ceudæ agitatio? Aut quidnam de appetatu intelligendum est? Caduca enim & irrita ea Philosophia est. Nostri autem instituti est, nobilissimam & summam Philosophiam inquirere, nec à proposito isto desciscere. Quale verò est quod fundamentum solidum habet & non contrà fundamentum id, quod titubat, & à tineis corroditur? Semel itaque dictum sit, nos mortele id, quod in se homo habet, omissuros, & quod in ipso

Ratio ac scientia quando homini indantur.

Homo nihil est per se. Homo est vitulus.

Hominis internum quid.

ipso immortale est, consideraturos esse. Hoc enim pro summa & nobilissima Philosophia reputamus. Dum ergo de huiusmodi rebus scribere pro logicorum sententia annitimur: opus imò apprimè necessarium foret, vt nihil hic, nisi per doctrinam vestram probè confirmatum proferamus. Cur tamen vos nihili pendamus, hæc nimirum causa est, quia scilicet iuscula ac carnes vestræ nimium excoctæ & euapidæ sunt: quod idem est ac si dicamus, orationem vestram nimis subtilem, sapientiam autem nimis profundam esse: viam tamen, quam ante oculos positam teritis, pudenda asperitate nimia inæqualem existere. Dum ergo quisnam hominis status sit, euoluimus, gloriæ id & honori nobis est, si veritatem à mendaciis effutitis extricemus. Status siquidem hominis nihil est aliud, quàm ratio ipsius scientiæ, prudentiæ, & sapientiæ, &c. & quicquid ad vires sublimes attinet.

Status hominis quid.

Vt verò clariùs vos edoceamus, ac ingenuè potentérque philosophari possimus, nihili pendentes, quid austeri scriptores vestri, spirituum immundorum more suis vngis & fanctissimis irruentes, oblatrent: doctrinam ingenuam & veritati consentaneam vobis communicabimus de hominis ratione, cogitatione, sapientiâ, scientia, arte, prudentia, statu, &c. ac simul, quæ cuiusuis causa ac origo sit, disertè explicabimus. Ita hac doctrina & veritatis fundamento, vnà cum volitantibus auris interiorum mortalis substantiæ corporum, contenti erimus. Hoc verò immortale hominis corpus est, cui Deus rationem, sensus, sapientiam, doctrinam, artem, &c. & omnia quæ mortalitate superiora sunt, indidit. Homo ergo sapientis, subtilitate, &c. dotatus ex externo suo corpore emergere potest. Omnis enim sapientia & intelligentia, qua homo vtitur, cum hoc corpore æterna est, & quasi homo interior, modo homo viuere possit aliter, quàm homo exterior. Talis enim internus homo in æternum clarificatus & verificatus est. Qui si mortali corpori non perfectus appatet: id tamen ipsi apparet perfectum à separatione eius, hoc nempe modo. Id quod iam enumerauimus, vocatur *Lumen Naturæ*, ac æternum est. Hoc Deus interno corpori indidit, vt per id, secundum rationem gubernaretur. Quicquid iam homo aut facit, aut facturus est: id ex lumine naturæ promanare debet. Lumen enim naturæ nihil quicquam est aliud, quàm ratio. Quicunque ergo genuinum præstare satagit Medicum, huic opus est, vt rationi suæ, hoc est, lumini naturæ confidat, nec citra lumen hoc medicetur. Lumen enim est id, quod fidem impertit. Vult enim Christus, vt cum conscientia tua credas, non sine illa. Incerta enim fides sensus ast temerarius, Deo haudquaquam acceptus. Si artem exercere vis, exerce eam secundum lumen naturæ, non obiter & perfunctoriè. Vnicuilibet enim Deus satis luminis impertit, ad quod ita prædestinatus est, vt errare nequeat. Et non superficiaria consideratione de lumine naturæ hoc dignum est, quòd Deus, quæcunque homo facit, in lumine naturæ prædestinârit, iis, vt secundum rationem viuat, non extraneè. Ratio enim in homine habitat & viget: voluntas tamen ipsius inconstans & variabilis est. Vt verò originem interim hominis seu corporis describamus, ita statui oportet, quòd omnia interna corpora corpus tantùm vnum, seu res vnica in hominibus omnibus existat, diuersa tamen & distributa pro ordinario numero corporis, vni scilicet aliter quàm alteri. Quæ si omnia iungantur & conueniant, fiunt tantum vnum est, vnaque ratio, iis, vt si perfecti viuere velimus, vniuersi similiter in ratione vnà versamur, non duabus, non ternis, &c.

Homo interius quid?

Lumen naturæ quid?

Lumen sufficiens cuilibet datum.

Lumen naturæ constans: voluntas hominis contra.

Homo ergo si concipitur aut nascitur, pleno & perfecto naturæ lumine, quatenus & nos corporaliter habemus, dotatus nascitur. Id primo die æquè ac vltimo, imò semper in se perfectum est. Cur verò imperfectum interdum appareat, in causa est debilitas membrorum (sl. cellarum) & robur nondum confirmatum, quale debetur rationi in suis instrumentis, in quibus ea condita est. Vnde intelligere potestis, infanti nulla disciplina aut institutione ad rationem opus esse. Hæc enim illi extraneè non inditur. Ad intellectum saltem educari requirit, quia rationem habet ipsemet. Et intellectus est ratio sciens & perfecta. Sed vt de lumine naturæ in prioris capitulis intellexistis, scire conuenit, naturam ex essentia congenita iam vsque ab Adamo Euáque insitam rationem, sapientiam & prudentiam, &c. Ea autem respicit ad corpus, non ad mentem: ad corpus scilicet sustentandum cum sua ratione, quantum quidem ad conseruationem eius opus est. Et id quidem ex nullo lumine spiritus descendit, sed tantùm ex lumine naturæ: quod ratio talis est, qualem habeat pecora ad tuendum suum corpus, & huius necessaria comparanda, quæ omnia solius naturæ sunt. De hoc naturæ lumine peculiaris oritur prouidentia, quæ est in corpore & in corpore completur. Similiter & peculiaris sapientia, quæ & ipsa est in corpore, & in illo manet. Similis in ipso etiam est ratio. Sicut ergo, quæ iam diximus, omnia corporea sunt: ita nos ea missa facimus, & ad tractationem spiritus diuertimus. Et quia corporalia, quibus opes habemus, descripsimus, qui scilicet oriantur: narrationem deinceps instituemus de spiritibus, in quibus status consistit hominis, sicut audiuimus, eos scilicet homini insitos & implantatos esse. Iam ergo quænam infusa sint, attendite. Primum est *Anima*, ea interorum sustinet hominum onera & gaudia. Huic addita est ratio, prudentia, & sapientia. Hæc tria corpus gubernare & moderari debent, ne iugum nimis graue & ponderosum animæ iniiciatur. Tribus his superadditus est spiritus, hoc est, intellectus, quo ratio tegitur, velut & sapientia, ac prouidentia. Hinc emergit ordo vitę. Et hęc omnia procedunt ex lumine spiritus, vt natura, quod est ipsum naturę lumen. Iam, quod ipsum

Lumen naturæ semper perfectum.

Intellectus quid.

Lumen naturæ quid doceat.

Status hominis in quib. versetur.

Lumen naturæ à quibus afficiatur.

naturæ lumen docet. de hominis sensu hoc tenendum est, quod lumini illi aliunde impetrari aut aliquid importari queat. Hoc ita accipietis, spiritus scilicet quosdam esse æternos, qui homini dent astutiam, subtilitatem, hoc est, sensus volaces, qui seruiunt ad laudem, honorem, subtilitatem, eminentiam, rationem, sapientiam & prudentiam. Hæc non sunt de spiritu doctrinæ naturæ, sed de spiritibus malis, qui opinionem aut phantasiam peruigilem ingerunt. Non enim secus ac homo dormiens somniat: ita vigilantibus illi phantasiam & rationem obiiciunt. Ea verò nihil respicit nisi propriam gloriam, laudem, & honorem, &c. Et licèt minimè quidem ipsum ingrediantur hominem: sunt tamen instar speculi, in quo homo se contemplatur, & veluti faciei suæ documentum captat. Sic si homo imaginatur, phantasiæ obiectum offertur à spiritibus, quod intuetur illa. Quicquid ergo appetit, id colligit, & ad se rapit. In hoc verò lumen naturæ & lumen spiritus minimè dominantur, sed magistra tantùm est phantasia, quæ phantasticis cogitationibus includit in obiectum, instar somni exhibitum. Sicut ergo superiùs dictum est, scire debetis, quòd in tribus ea (.:) consistat. In lumine naturæ propter sustentationem corporis: in spiritu, vt in hisce tribus, in sapientia, prudentia & ratione, sed pro regendo corpore: denique in (. . .) tanquam ad destinatum commodum proprium.

Homo cur institutione opus habeat.

Ita ergo constitutum voluit Deus, vt homo alius alij conferret intellectum, & scientiam, quibus homo deinde pro seipso vtitur ex congenito lumine. Cum enim is in cellis non semper perfectus sit, sed defectum in intellectu & scientia sentiat: bene à Deo its ordinatum est, vt alter alterius magister & informator sit ad intellectum & scientiam, vt ratio ipsius audiatur. Si verò cuiuis homini cellæ & instrumenta interni sui corporis pura & perfecta essent, nec quicquam desideraret: nemo pol magistro egeret extraneo. Quilibet enim satis per se idoneus & sagax esset ad speculandum, sciendum & experiendum ea, quæ alias ab institutione exspectanda sunt. Quoniam ergo instrumenta ipsi rationem obscurant: caligine simul ipse quoque intellectus perfunditur. Vbi hoc simul tenendum est, quòd in homine intellectus & scientiæ cella sit alia, quàm cella rationis. Cui ea pura & limpida obtigit, is [illegible] affectus est. Vt verò ad propositi nostri limites accedamos, hoc subiiciendum esse videtur, quòd Deus interno homini largitus sit omnes artes, sapientiam & rationem, quæ ad æternum pertinent, dum inter viuos scilicet agitur. Prospexit ergo Deus corpori [illegible]que in tres perfectas partes disposuit. Multò tamen exactiùs considerandum est cœleste nostrum hoc est, spiritus in homine, Angeli boni maliique obsessio hominis, & similia alia. Cum autem tres generationes & incrementa hominis docuerimus: iam statum eiusdem, qui inter augmentum & dissolutionem intercedit, expendemus. Hic ergo duo status considerandi veniunt: vnus attinet ad corporale, quod habet; alter ad æternum, quod habet. Hæc duo iam talis interpretatio sequuntur. Corporale sustentat æternum, non secus ac hospes excipit adurnam hospitem. Sed paulisper æterno misso, corporale hoc modo considerabimus. Quod corpus sustentat, vita est, quæ soli Deo accepta ferenda est, non homini vlli. Vita autem consistit in rebus quatuor. In humoribus, complexionibus, speciebus naturalibus & donis seu virtutibus. Humores quatuor sunt quatuor succi in medullis. Ne verò ipsius naturæ obliuiscamur, sanguis, melancholia, cholera, &c. sunt velut ab vno parente, matris & patris soboles. In primo homine, fœmina, omnis viguit improbitas. Hinc improbitas omnibus agnata est, descendens à primo semina vsque ad nos. In homine primo viguit etiam seueritas: in fœmina hilaritas, incuria: in Adamo honestas: inhonestas in fœmina. Hinc natura hominis implantata est à parentibus, quasi bonorum hæredi[illegible]um, &c.

Artes omnes homini à Deo insitæ.

Vita hominis soli Deo [accepta]. Vita cõsistit in quatuor rebus.

Quòd verò homo complexionatus sit, vt ambitiosi Medici loquuntur de sanguine, melancholia, cholera, phlegmate &c. Quatuor colores homini attributi sunt: in Adamo quatuor, quatuor in Eua, & tamen vnius tantum modi quatuor sunt, velut purpureus, candidus, niger & ruber. In Eua sunt clari, puri, & limpidi. Ex hisce coloribus quatuor, cuiuslibet hominis corpori color confertur pro mensura ea, qua temperantur, ad rubrum, album, nigrum, purpureum, &c. Insuper homini etiam complexiones quatuor, vt caliditas, humiditas, &c. Harum origo eiusmodi est. In Eua complexio fuit frigida & sicca, in Adamo calida & humida. Ex hisce duabus complexionibus contrariis per interuenientem mistionem aliæ adhuc duæ prodierunt. Nam ex siccitate Euæ & caliditate Adami complexio orta est sicca & calida. Sic ex humiditate Adæ & frigiditate Euæ, ex vtriusque inquam complexu, adhuc duæ natæ sunt, dum calor Adæ euicit frigus Euæ, & siccitas superauit humiditatem, adeóque contrarium etiam in cæteris.

Colores hominis quatuor sunt.

Cõplexiones 4. homini. vnde ortæ Adam & Eua contraria complexionis.

Quòd porrò homo vnus altero sit furacior, causa ista est, quòd scilicet omne honestum in Adamo fuit, & contrarium honestatis: inhonestas fuit in Eua. Hoc ipsum quoque similiter per libram descendit in semina. De quibus quantum portionis quilibet accepit, tantum se ea erit in ipsius natura. Aliquando enim exuperauit natura furax, aliquando natura Venerea, aliquando natura aleatoria, &c.

Cur alter altero furacior.

Nihil ergo nos hîc moueat vana imperitorum Astronomorum doctrina, qui omnia eiusmodi astris accepta ferunt. Homo est creatura per se non minùs, ac terra, aër, &c. Nec vllum est, quod vim habeat alterum ad fortunam cogendi. Libera est Luna, liberum cœlum, libera terra. Terrâ vtitur homo: cœlo vtitur terra, velut econtrà [illegible] cœlum terrâ. Cœlum excrementa sua, & quicquid in ipso dissoluitur, deiicit in terram: similiter & homo. Et terra omnia in se recipit. Ne verò sanitatis aut infirmitatis

Astra nõ cogunt hominẽ.

tis nostræ immemores simus, scire vos velim, eam non ex primo semine hæreditariò hominem suscipere, sed ex priuato errore eorum, quæ ex semine primo prodeunt. Nec causa hic vlla alia est, quàm hæc, quòd à Deo omnia ad interitum & dissolutionem prædestinata sint, veluti de conceptione traditur. Initium verò argumenti nostri de homine tradendi hoc sit, vt sciatur, quidnam sit id, quod ipsum ferat & enutriat. Terra ergo nos sustinet: aër verò, & quæ ex terra enascuntur, nos sustentant & nutriunt. Hoc in Nymphis diuersum est. Nec enim aëre nec terra vtuntur. Hinc occasio & ansa datur inuestigandi, quidnam sit id, quo vescantur: deinde quânam re promptè & faciliter nutriantur. Pro hoc argumento deducendo de cibis illarum ita disserendum est. Nymphæ nimirum sunt, de quibus Christus dixit: *Omnes homines, qui non sunt de hoc ouili, sed ex hoc mundo nostro.* Non vt tres reliquos mundos excludamus, sed eosdem omnino connumeremus, ita, vt præter nos oues triplices sint, quarum pastor vnus, vnus custos. Nihil ergo hic angimur de scriptore illo, quem Diuum vocitant, quòd tangi[illegible] n sit.

Homo quibus nutriatur.

Hominũ & Nympharum diuersi cibus.

De Nymphis locus in sacris.

Si qua plura addidit Auctor, desiderantur.

LIB. METEORORVM PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI PHILOSOPHI & Medici excellentissimi.

CVM Deus terram condere vellet, & diuinâ sua prudentia eius deliberationem iniret, qualem scilicet ipsam, & quomodo crearet: ipsam in partes diuisit quatuor, seu corpora, quæ rerum vniuersarum, subiectarum illi, quem Deus secundum imaginem suam creaturus erat, Homini scilicet Adamo, matres futura fuerant. Re ergo apud Deum ita deliberatâ & decreta, corpora creata sunt quatuor, nimirum cœlum, terra, aqua, aër. Vt enim scriptura loquitur, primum creatum est cœlum, deinde terra, postea duo cætera.

Mundi partes 4.

Ex his iam sciendum est, quatuor solùm ista corpora matres seu matrices existere, ita vt fructus ferant, & his commodent, per quos homo nutriatur. Sic, pro exemplo, terra suos fructus profert. His vtitur homo, non terra. Ita & cœlum corpus est liberum per se, ex quo fructus prodeunt tantùm pro homine sustentando. Quo verò modo cœlum suos fructus edat & gignat, hoc sequente libro explicaturus sum. Caput autem hoc ideò saltem præmisi, vt sciretur, cœlum per seipsum, solitariùmque sine reliquis corpus existere, & fructus suos homini promere, non minùs ac ipsa terra.

Corpora prima rerum aliarum matres.

Propter hominẽ mundus factus.

CAPVT I.

De Patre Elementato (al. elementorum) & Matre elementata.

DE elementis dictum est, quòd ipsorum quatuor sint. His homo opus habet. Diuisa autem sunt in quatuor complexiones, quas se tamen haud quaquam habent, vt veteres commenti sunt, terram scilicet esse frigidam & siccam. Hoc enim vanum est: sed eadem nonnullis locis frigida est & sicca, quibusdam frigida & humida, aliquibus calida & humida, aliis calida & sicca. Et tamen elementum ea vnicum est, hoc est, mater fructuum. Et elementum dicitur, quatenus mater est rerum earum, quibus homo sustentatur, non propter complexionem. Eadem & aquæ ratio est. Hæc frigida & humida statuitur. Humida quidem esse debet ipsa: non pariter etiam frigida. Ea autem humiditas multoties virtute sua est sicca, calidáque. Ipsum verò corpus in corporali natura est humidum. Terra est sicca, vt fructus ex ipsa & in ipsa enasci & promergere queant. Ita nec ipsum cœlum complexionis vnius est, sed multiplicis. Non est ignis, & pro igne habetur. Est ignis, quia ex [illegible]o oritur & procedit. Ipsius ignis interdum est aqua, interdum ignis, interdum frigidus, interdum calidus, &c. Ratum id ergo habere oportet, quòd elementa tantùm matrices sint, nec in vnam complexionem cogantur, sed multas. Quale enim est id, quod ex aliquo crescit: tale est etiam, quod illud genuit & produxit. Sic flammula nascitur ex flammula, & solatrum ex solatro.

Elem. quomodo 4. complexiones sint.

Temperatum Terra quasi complexio.

Elem. vnde dicatur.

Qualitates propter corpus, non complexiones.

Nati sunt complexionati, non matrices.

De his ita attendite. Terræ est, ferre & sustinere hominem, & ipsius domicilium, velut & saxa, lapides, arenas, & omnia crescentia. Ex eo iam patet, ipsam necessariò esse elementum, compactum & solidum, ita, vt illis ferendis apta sit. Hinc etiam consequitur, ipsam [illegible] esse. Vomere enim proscindi & a[illegible]ri vult. Sic iam æquè aquam oportet esse humidam, vt per ipsam pisces moueri & natare possint, quod in t[illegible] minimè fit. Eadem debet etiam gignere sal, & lapides. Hæc autem omnia in prima sua materia oportet esse humida, ex qua humiditate transgredi in coagulatum. Quod verò ex terra enascitur, id semen habet, corpus scilicet siccum, qualia sunt semina, radices, arbores, &c. Hæc enim omnia ex materia prima sicca & compacta sunt. Sed in aquam tamen similiter in materia prima nihil est, quod corpus compactum sit, sed omnia sunt liquor. Huius matria est ex elemento aquæ. In hoc elemento crescunt vltimæ materiæ, cuius principium liquidum est & humidum. Tertium corpus est aër. Hoc ipsum quoque elementum aliud corpus requirit, quod non sit humidum instar aquæ, aut solidum instar terræ. Ex hoc elemento enim quæcunque enascuntur suum ingressum habent in corpore aëris, sicut piscis in aqua. In corpus aëreum homo collocatus est, in ipso vt ambulet, sicut in aqua piscis. Sic aër omnes etiam arbores, & quæcunque crescunt, suscipit. Necessarium est ergo, vt aer sit chaos, non terra, non aqua, sed quiddam perspicuum, diaphanum, impalpabile, inuisibile, vt palpabile & visibile per ipsum tangi, ac veluti per vitrum perspici possint. Sic porrò & cœlum eiusmodi corpus est, non compactum, non solidum vt terra, non humidum vt aqua, non perspicuum, vt aer: sed id alte-

Terra qualis sit.

Aqua qualis sit.

Aer qualis.

Cœlum qualis.

alterius essentiæ corpus habet, vt nimirum cœlum non sit terrestre, & tamen essentiâ compacta constat, non autem compacta terrena: est etiam tenue & permeabile, vt aqua, nec tamen aqua est: est limpidum & perspicuum, nec tamen vt aer: Sed potius est corpus quoddam simile fumo, qui substantiâ sua & corporalitate à cæteris corporibus diuersus est: hoc est, non est instar lapidis, aut ligni, aut terræ, aut aquæ, aut aeris, sed corpus est, quod cum cæteris commixtionem & cognationem non habet. Eodem modo & cœlum corpus est, quod per fumum omnium optimè intelligi potest. Tale autem id esse, ex eo liquet, quia, quæ ex ipso enascuntur corpora, talia omnino sunt, corpora scilicet non corpora, compacta non compacta, permeabilia vt aqua, nec tamen aqua, perspicua & impalpabilia, vt aer, nec tamen aer. Tale, vt diximus, corpus Sol est. Tale luna & astra cætera. Iam id sine complexione est, & elementum ignis, matrixque ex qua ignis gignitur & crescit. Sicut ergo corporalitatem quandam ignis habet, ita suam habet etiam cœlum & astra, quæ suam ex cœlo naturam & substantiam desumunt. De cœlo ergo ita statuite, corpus id partem peculiarem, adeòque ipsum elementum ignis existere. Et quicquid facturus est ignis, id facit cœlum, ex quo ignis prodit.

Cœlum fumo simile.

Astra cœlestia natura habent.

Sed porrò etiam de coloribus cœli inquirendum est. Terræ color quoquò versùm ater est. Quicquid verò coloris alterius est, id est, minera. Sic suum colorem per omnia similem etiam aqua habet. In hac, quodcolorem diuersum habet, minera & ipsum est. Color autem aquæ nomen non habet, & nec albus est, nec cinereus, nec cæruleus, nec viridis, & tamen ad hos omnes referri potest. Ita & terræ color nec verè niger, nec purpureus est: & tamen bis quadantenus connenit. Eadem ipsius quoque aeris est ratio: cuius color est purus, pellucida in chao, & tamen nec candidus est, nec venetus, nec citrinus, &c. his tamen ex parte assimilatur. Sic & cœlo suus color est, similis viridi, similis cæruleo, similis rubio &c. nec tamē horū colorum quisquam ei inest, licèt tales appareant. Corpora etenim elementaria ita condita sunt, vt perfectum colorem nullum habeant, quo nominari queant. Quæ verò ex ipsis producuntur, distinctos suos, determinatos & nominabiles colores habent: licèt colores perfectos ipsa elementa non ostendant. Nec enim vnus tantum ex ipsis color nascitur, sed plures. Ex multis ergo coloribus compositæ sunt, ex tot nimirum, quot ex sese producunt. Sic de terra exeunt viridis, ruber, cæruleus, niger, &c. Sic & ab aqua colores omnes manant. Itidem & de aere & cœlo. Sunt itaque colores collecti ex multis in vnum congesti & permixti. Ea permixtio colorem expressum, determinatum & definitum nullum profert. Horum exemplo de cœlo quoque iam attendite, deque eius fructibus. Videtis nimirum, omne, quod ex terra crescit, palpabilem suum pedem ac radicem habere, vt sunt arbores, & herbæ, &c. Iam verò stellæ sunt fructus cœli, in cœlo tamen radices non agunt, sed infra cœlum stant, fixè, sine omni adminiculo

Terra nigra est.

Aquæ colorem non habet.

Aeris & cœli qualis color.

Elementa colore carentia, colores tamen omnes gignunt.

Colores collecti, &c.

Astra sunt fructus cœli terræ obversi.

aut adhæsione. Et planè hic oppositum fit cum terra: vnùmque fructus suos dat cum radicibus, alterum minimè. Vnum sursum tendit, alterum deorsum spectat. Vnum fructus suos parturit & protrudit in sublime, alterum in decliue. Et veluti pisces rei nulli incumbunt, nec pedes habent, sed in aqua natitant: ita similiter natitant in cœlo stellæ, in corpore nempe cœli. De cœlo enim idem intelligendum est, quod de aqua. In natando autem eum tenent ordinem, quem Deus præscripsit, iam sublimiùs sese mouentes, iam humiliùs, iam propiùs, iam distantiùs, iam celeriùs, iam tardiùs, &c. quæ hîc prolixiùs non enarrandum, sed ad Astronomiam remittendum est. Hoc saltem retinendum est, quod cœlum sit corpus, rem natatilem sustinere potens instar aquæ, nec tamen aqua existens, sed siccum, & siccum, quod in ipso natat. Et hoc naturæ, natare non est, quia in aqua motus non fit, & tamen natationis more fit. Sic ille motus nec itio nec cursus est, cùm non fiat pedibus: sed est opus miraculosum DEI, & elementum, quod reliqua omnia continet & concludit, atque in rotunditatem vel circulum cogit.

Astra & terra fructus suos contrarie proferunt.

Stellæ in cœlo natant.

Iam de stellis etiam verba faciamus. Hæ ex cœlo enatæ sunt, & stant in ipso, quasi volarent instar auis per aërem, secundum ordinem & circulum prout Deus ipsas ad motum destinauit & condidit. Semel aut conditæ, deinceps continenter ac perpetuò tales manent. Arbores & fructus terræ occidunt, & renascuntur. Stellæ autem semel tantùm intereunt, nempe in fine mundi, nec denuò redeunt. Cæterùm quod in elementis reliquis conditur, id omne exedit rubigo, blatta, mors. Solæ verò stellæ elementi cœlestis manent saluæ, fructus tamen ipsorum oriuntur & occidunt, velut pluuia, nix, &c. Iam verò colorem potissimum vnicum habent, qui est igneus. Sicut terra viriditatem potissimùm exhibet, & tamen colores etiam alios profert: sic & Sol in colore peculiaris est. Iste color etsi igneus sit, non tamen est igneus, vt ligni, sed vt elementi. Hoc enim casu discrimen est inter ignem & elementum cœli. Ignis elementum non est. Elementum autem est cœlum. Ignis est est materia, quæ coquit & frangit, ac in vltimam materiam perducit, similis morti. Ignis enim & mors similes sunt. Ignis consumit & deuorat omnia. Itidem & mors. Ignis ergo elementum esse non potest, potest tamen esse mors, mors visibilis & sensibilis, Altera enim mors inuisibilis est, quam nemo vidit aut vidit. Et sicut ignis corrumpit & omnia consumit: ita mors destruit etiam hominem, & quicquid vitam participat. Sic ergo mors & ignis pari passu ambulant. Ignis autem qui elementum est, est cœlum cum suis fructibus, qui sunt stellæ. De igne enim repetendum est, quod is vnum ex quatuor elementis enumeratum fuerit, manifesta absurditate. Terra se quidem instar elementi exhibet: sic & aqua, sic & aër. Iam tum de elemento quarto dupice. Id minimè ignis fuerit, quoniam elementaris nihil, nihil fructus homini confert, nec vllam cum homine, aut homo

Stellæ quomodo se habeant.

Stellæ non nisi semel intereunt.

Ignis & cœli discrimen.

Ignis vt mors.

homo cum ipso, cognationem habet, sed omnino vim mortiferam habet, qua anima à corpore dissepatatur.

Cœlum est elementum quartũ, nõ ignis & cæt.

Necesse ergo est, quartum elementum constitui cœlum. Hoc enim homini affine est, nec ipso homo carere vsque potest. Potest tamen carere igne, & citra ipsum viuere. Si ergo sine igne viuere homo potest: ignis pol elementum minimè erit, sed potius cœlum, diem proferens & noctem, parturiens æstatem & hyemem, & fructus omnes augens, cæterisque elementis omnibus auxilio veniens. Ita ergo cœlum elementum quartum est. Nec debet id elementum ignis vocari, sed elementum cœli: Sicut enim dicimus elementum terræ, aëris, aquæ: ita elementum quartum & præcipuum dicendum est cœlum. Ita enim scriptura loquitur, quòd primùm Deus creârit cœlum & terram. In cœlo enim cætera elementa sunt, in externum elementum cœli inclusa. Sic, priusquam vinum exprimatur, dolium paratur. Et semper receptaculum re concipienda prius est. Itaque elementum cœli, elementum primum est: posterius terra, sicut prius est dolium, posterius vinum.

Cœlum elementorum aliorum conceptaculũ.

CAPVT II.

De prima materia Cœli & Stellarum.

SEd iam, qualenam corpus cœli sit, intelligendum est. Peculiare enim suum corpus terra habet: sic & aqua & aër. Eodem modo & cœlum. Iam verò omnia quatuor corpora quatuor elementorum ex nihilo facta sunt: hoc est, facta tantùm per verbum Dei *fiat*. Hoc nihil, ex quo aliquid factum est, abiit in substantiam & corpus, vt manifestum est. Corpus id omnium quatuor elementorum, in tres distributum species est: ita vt verbũ *fiat* enaserit in corpus triplex, hoc est, in triplicia corpora distributũ sit. Sic enim & terra triplex est, & triplex aqua in suo corpore, velut & aër & cœlum. Idémque hic fit, ac si quis ex auro, argento, cuproque varia instrumenta fabricarat, quorum quodlibet alteri simile esset corpore, non autem forma. Quanquam etiam discrimen sit in elementis: ita vt non quadruplicia corpus sint vnum. Aliud enim corpus est aër, aliud est aqua, aliud terra. Sic & cœlum, si quatuor illa vasa corpus habeant simile. Aliarum tamen exemplum eò facit tantùm, vt intelligatur, triplicia corpora habere terram: sic & aerem, & cœlum & aquam. Et tamen, veluti videtis, aliud corpus esse lignum, aliud esse metallum, aliud esse lapidem, aliud spongiam: sic distincta quoque & inuicem separata sunt quatuor elementa corporum, ac si quis sumeret plumbum, & ex eo faceret minium, cerussam, vitrum, & spiritum Saturni. Hæc iam quatuor singula sunt plumbum; & tamen ex iis nullum paratur vt plumbum, sed alio atque alio modo. Breuiter ergo hoc hîc repetitum velim, tres species ex verbo factas esse, easque tres species in 4. elementa distributas, cuilibet peculiari assignato corpore, quale quidem propuscit quod-

Fiat, caula elementi.

Nihili tres species factæ.

Elementa ex tribus producta.

libet elementum ad munus seu officium suum obeundum.

Hanc autem Philosophiam nostram, quòd tria prima in 4. elementa distributa sint, nemo admiretur. Si enim ad numerum exactiùs attendamus, Deus tria sibi proposuit, & ex tribus res omnes constituit, ac omnia tria digessit. Origo enim huius numeri primitus est à Deo, hoc est, principium est tria in Deitate. Iam verò & verbum triplex fuit. Trinitas enim id elocuta est. Et verbum est principium cœli, terræ & creaturarum omnium. Ex numero ergo Trinitatis commonefimus in tribus speciebus. Deinceps ergo in tria congesta sunt omnia, nihilque in terra est, quod non in & ex tribus constet, & in tria denuò redigatur. Vt hinc iam conspicuum ac euidens sit, creaturam quamuis in tria distribui posse, quamlibet in locum suum. Quod autem de 4. rebus seu elementis pronuntiant, rem scilicet quamlibet constare ex quatuor elementis: id falsum est. Hoc verum est, rem quamlibet continere in sese complexionem vnam, non plures. Nec vllum etiam aliud elementum habere potest illa, quàm quod à matre sua accepit. Exempli gratià, quælibet herba elementum tantùm vnum habet, hoc est, terræ. Quilibet lapis elementum tantùm vnum habet, hoc est, aquæ. Præter hoc autem suscipit etiam complexionem, frigidam & humidam, frigidam & siccam, calidam & humidam, calidam & siccam. Id tamen non est elementum totum: sed matrix est elementum, vel aqua, vel terra. Exemplum: Homo sumptus est ex limo terræ. Iam verò elementum non est limus, sed est quintum esse. Fit tamen iterum elementum, hoc est, ad elementum redit, isto tamen discrimine, quod euidens est inter elementum & carnem. Hæc ex paragrapho intelligere debemus, quòd elementa tantùm in tria recurrant, quodque tria ista, prima elementorum materia sint. Aliter tamen se habet materia prima aquæ, aliter terræ, aeris, cœli. Numerus enim, *Tria*, tres tantum in veritate species constituit, quæ tria corpus perfectum faciunt: quæ eadem etiam per artem in omnibus naturæ corporibus inueniuntur. Numerum ergo hunc, *Tria*, notate, quòd nulla ars naturæ, plures tribus speciebus inquirere debeat, eò magis inquam nec plures nec pauciores, quò magis numerus iste quoque in Deitate reperitur, quæ immotè in Tribus consistit, nec vel plura vel pauciora admittit. Quæcunque autem ars plura tribus inuestigat, ea erronea & naturæ aduersa quærit, quod inueniri nequit. Tria hæc sunt prima materia, ac vnum tantùm nomen habent: Vt Deus: ita materia prima. Et velut in Deitate tres personæ, alia tamen Pater, alia Filius, alia Spiritus sanctus: sic hîc quoque quælibet species seorsim per se alia est, quoad officium. Ac sicut aliud officium Patris, aliud Filij, aliud sancti Spiritus: ita in tribus his triplicia quoque sunt officia, quæ tamen sub vno nomine, materiâ prima comprehenduntur. Et in hoc numero materia prima quiescit. Vlterius verò materia hæc prima di-

Ex tribus res omnia constituta.

Deitas in tribus.

Med. reprehens.

Homo ex limo.

Tria prima in omnibus naturalibus.

Deitas in tribus.

Deitatis vnius tres personæ.

ſtributa à Deo eſt in quatuor partes, hoc eſt, in quatuor elementa, ſubſtantiis ſuis à Deo ipſomet diſtincta, hoc modo. Quicquid in materia prima ineſt terræ, ſeparatur vel ſeparatum eſt in terram. Idem verum etiam de aere, aqua, cœlo. Adeóque vnum quodlibet in prædeſtinatam ſuam formam ordinatum eſt, terra in terram, cum ſuo officio, ſic & aqua, ſic aer, ſic cœlum ſimiliter. Et ſicut exemplo de plumbo allato conſtat, omnia ex vno conſtant corpore, & tamen corpora ſunt quatuor (quorum nullum alteri ſimile eſt) per artem naturæ eò redacta. Omni autem arte ac natura mirabilior in ſuis operibus Deus eſt: cuius rei hîc expreſſum ſpecimen dedit. Cœlum enim ſtupenda arte fecit: ſic & terram, & aquam, & aerem: quæ omnia diſtributa ſunt in corpora quatuor, ac ex vnica materia deſumpta, quæ ipſa triplex eſt, primum ex verbo condita.

Deus omni arte mirabilior.

Iam autem tria prima tres partes ſunt, nempe Ignis, Sal & Balſamus. Hæc inquam tria illa ſunt: & corpus quodlibet ex tribus iſtis conſtat. Nec ipſa elementa tantùm, ſed & ex ipſis prodeuntes fructus. Sic nimirum terra corpore ſuo triplex eſt, Ignis, Sal, Balſamus. Et quod ex ipſa creſcit, id ipſum quoque ſimiliter in tres ſpecies diſtributum eſt: velut arbor, cuius corpus eſt Ignis, Sal, Balſamus. Idem de herbis etiam verum eſt. Eodem modo & aqua, eſt Ignis, Sal, Balſamus. Et quæ ex aqua generantur, nihil aliud ſunt, quàm Ignis, Sal, Balſamus. Tales ſunt omnes etiam lapides, omnia metalla, quorum matrix aqua eſt, hoc eſt, elementum. Sic & cœlum eſt Ignis, Sal, Balſamus. Tales etiam ipſius fructus, hoc eſt, Sol eſt Ignis, Sal, Balſamus: ita & nix, pluuia, &c. ex tribus primis corporibus in corpus vnum congeſta. Ars ergo naturæ ex fructibus nihil elicere aliud docet, quàm Ignem, Salem, & Balſamum. Quæ vi etiam ignis à ſe inuicem ita ſegregantur, vt ſeorſim ſit ignis, ſeorſim Sal, ſeorſim Balſamus. Et his nec pauciora nec plura reperiri queunt. Quæ omnia eò enumero, vt eò faciliùs Meteorica percipiatur. Aliàs in Philoſophia planiùs & prolixiùs eadem quoque traduntur.

Tria prima quid ſint.

Porrò verò etiam admonendi eſtis, quòd tria prima, Ignis, Sal, Balſamus, aliis quoque indigitari nominibus queant & ſoleant, ſicut in Philoſophia explicuimus. Ignis enim dicitur ſulphur: Sal, Balſamus: Liquor Mercurius. Ita ſulphur, Balſamus & Mercurius tria ſunt, quæ vocantur *prima materia rerum*. Hæc ergo, hactenus dicta, pro exordio & in Meteorica introitu conſtituendo ſatis ſint. Ideò autem primam hanc materiam indico, vt fructus elementi cœli eò faciliùs cognoſcantur, qui ſcilicet impreſſiones cœleſtes generentur, & quales ſecundùm naturam ſuam exiſtant. Præterea etiam, vt virtutes in ipſis poſitæ, à Medico & Meteorico eò feliciùs intelligantur. Sicut enim vſui eſt homini terra: ita & cœlum. Quodlibet enim elementum hominis gratiâ con[...]itum eſt. Vnde conuenit, vt ea is probè cognoſcat.

Trium primorũ diuerſæ appellationes.

Elementa à Medico recte cognoſcenda.

Deinceps autem neceſſarium eſt, vt de elementis etiam conſtet nobis, quidnam elementum ſit, quid non ſit. Pro rei explicatione exemplum afferemus. Homo corpus magnum habet, & ſubſtantias in corpore multas. Quod autem homo ipſe eſt, id anima eſt, & ſpiritus, res parua. Quòd verò corpus vocetur homo, ideò fit, quia homo in corpore latet & conditur, nec anima ſine corpore eſt, ſed vtrſque iunguntur. Oculus pars in homine magna eſt. Via verò, quæ videt, reſpectu oculi quantitas perexilis eſt. Sic & terra vocatur elementum, cùm tamen ipſa nondum corpus ſit, & elementum terræ verum in iſto corpore lateat, & inuiſibile exiſtat, ſicut & ſpiritus hominis inuiſibilis eſt. Eadem ratione & cœlum, quod videmus, grande corpus eſt: cuius magnitudinis reſpectu, elementum ipſius eſt exiguus ſpiritus, quem cœlum habet. Homo ex ore ſuo verba dat. Non autem corpus loquitur, ſed ſpiritus. Ita terra fructus dat, non ipſa tamen, ſed ipſius elementum. Sic ergo elementa quatuor corporalia ſunt: ſecundum ſubſtantiam autem & naturam ſunt ſpiritus. Mirabilis autem ac ſtupendus eſt Deus in ſuis creatis. Nec enim, vt faber ex corpore domum conſtruit, ſpiritus nullâ cura habita. Illud enim corpus, quia ſpiritu caret, fructus nullos profert. ſed mortuum eſt & vitæ expers Spiritus enim eſt viuax, & vita eſt ſpiritus: vitáque ac ſpiritus operantur omnia, & tamen res vna ſunt, non duæ. Quoties ergo audiris dici, hoc illúdne ex elemento, &c. prodire: de ipſo elemento cogitate, non de eius corpore.

Homo non eſt corpus, ſed anima.

Elementũ quid vere ſit.

Deus mirus in ſuis creatis.

Spiritus omnia facit, non corpus.

Lingua loquitur, & non loquitur. Spiritus enim eſt, qui in ipſa loquitur, non ipſa per ſe caro. Ipſa tamen permixtio & vnio facit, vt corpus omnia facere putetur, adeóque pro elemento ipſo habeatur: cùm tamen id ſaltem corpus ſit, non ſpiritus. Ita nimirum caro & ſanguis homo non ſunt: ſpiritus autem eſt homo. Sic ergo animæ vel ſpiritus quatuor ſunt: vnus terra, alter aqua, tertius aër, quartus cœlum.

Homo eſt ſpiritus.

Spiritus 4. ſunt.

His perceptis iam vlterius [...]otе, quòd hoc modo ex terra omnia creſcant & omnes fructus. Et quod ex ipſa creſcit, eius mater eſt elementum terræ: nimirum corpus habet, & in corpore ſpiritum. Spiritus eſt genuinum: alterum nihil eſt. Buxus odorem habet. Odor iſte eſt ipſius ſpiritus: cæterum eſt corpus. Moſchus animam ſuam habet in odore. Eo perdito, moſchus eſt inſtar ligni præciſi, quod fructum ampliùs non edit. Et quæ ratio odoris eſt, hoc eſt, ſicut ſpiritus eſt odor: ſic in corallis color eſt ſpiritus: cæterum eſt corpus. Ita fructus omnes ſuo elemento ſimiles ſunt cum corpore & ſpiritu. Non quod oculi omnino vident, fructus eſt: ſed fructus eſt ſpiritus.

Buxi odor quid Moſchi odor quid.

¶ Diſcrimen tamen quoddam eſt inter ſpiritum naturalem & ſupernaturalem. Naturalis eſt corporeus & materialis, in corpus peculiare inſertus. Spiritus ſupernaturalis corporis omnis expers eſt. Etſi enim rubedo corallorum coralli ſint, corpus autem nihili ſit. nihilominus tamen rubedo iſta corpus eſt: quod tamen corpus ipſe ſpiritus adeò plenè

Spiritus naturalis à præternaturali vt differat.

plenè sibi vendicat, vt nihil putridi aut rudis amplius adsit. Et quia spiritus fructuum nec tangibiliter nec visibiliter adest: ideò natura ipsum corpore vestiuit, vt in ipso egeret, & corpori illi corpus aliud de suo elemento induit. Quando dicunt, corallos ad hoc vel illud vtiles esse, id de rubedine intelligendum est. Rubedo enim est corpus purum, in quo vis omnis conditur. Eodem modo etiam de cœlo iudicandum est. Fulmen quod decutitur, est substantia extracta, ex omnibus corporibus distributa in suum ipsius corpus. Et quia cœlum elementorum est subtilissimum, adeòque purissimum & purgatissimum: ideò ipsius quoque spiritus præ cæteris omnibus adeò vehemens & importunus est. Quæ omnia eo fine adduco vt Meteoricam probè ac ex ipso fundamento intelligatis: adeóque per exempla elementorum cæterorum, ipsum cœli elementum etiam planissimè edis catur. Quæ Meteoricæ comprehensio sine explicatis elementis cæteris impetrari minimè potest, sed tota intricata manet, & confusa præceptione intelligenda offertur.

Coralli rubedo quid.
Fulmen quid?

Sed de cœlo hoc etiam attendamus, quòd Deus ipsi nomen indiderit *Firmamentum*. Firmamentum enim est cœlum, & omnis ipsius substantia. Veluti etiam, si de terra loquimur, omnia ea, quæ in terra sunt, intelligimus. Cœlum itaque vocatur firmamentum. Et firmamentum est elementum secundum. nomen primum. Cœlum est nomen alterum. Hoc autem nomine à Deo vocatum est, vt solidum & firmum esset, atque in natura sua (aliter loco suo) quà à Deo conditum est, firmiter persisteret. Genuinum ergo nomen id est, quia à Deo ipsi impositum. Deus enim si nomina indit, talia indit sanè, quæ rei ipsi conueniunt. Sic Petrum vocat saxum. Nomen hoc à Deo accepit, non ab homine. Ideò is etiam Petrus est, ac petra manet citra omnem mutationem. Idem etiam de firmamento statuendum est, quòd scilicet idem sit, ac firmiter manens. Et nomen quidem hoc, ipsiúsque virtus magna sunt. Tria enim cætera elementa in firmamentum inclusa sunt, velut ouum in putamen. Terra enim, & aqua, & aër in hoc elemento comprehenduntur, sicut vitellus, albumen, & pellicula obdita testa excipiuntur. Propter verbum ergo hoc, quod Deus enuntiauit, scilicet firmiter manè (quod est firmamentum) elementa è sede sua excidere minimè queunt. Teste enim ouum continet, vt omnia iuncta maneant, quolibet suam sedem tenente. Testa hæc si confringatur, illa discident, nec erunt, quod fuerunt in testa. Sic ergo per denominationem suam Deus ipse docet, quod firmamento vim indiderit, vt esset teste quædam, quæ creatæ naturæ omnia firmiter contineantur. Magnum enim id opus est, elementa cætera, terram cumprimis & aërem, sustinere & ferre. Verbum ergo hoc, *Firmiter mane*, oppidò necessarium fuit. Hoc enim verbo elementorum quoduis in essentia sua & natura stabilitur. Id nimirum cœlum facit. Adeóque mira ista structura est, quòd à corpore diaphano & impalpabili, obscurum & tangibile, imò graue à leui sustineri & fulciri debet. Et simile quiddam hic ferè fit, quale in aqua, quæ nauem lapidibus oneratam sustinet, ne in fundum mergatur.

Cœlum cur firmamentum vocatum?
Firmamentum quid?
Petrus à Deo ita nominatus.
Firmamentum elementa omnia comprehendit.
Firmamenti & oui collatio.
Mundus verbo Dei firmatus.

De cœli autem substantia & corporalitate deinceps intelligite, quomodo sustineat. In ouo conspicitis albumen, quod candidum est, purúmque & tenue. Facultatem tamen habet ita continendi vitelli, vt ne loco suo emoueatur is, sed in medio omnino subsistat. Albumen hoc si esset aqua, vitellus deorsum per ipsam cadendo impingeret in testam. Itaque diuersitas facta est in albumine & aqua, vt albumen chaosium eiusmodi naturam acquireret, per quam nihil decidere posset. Tale & firmamentum est in suo corpore, vt in medio contineat, quod ibi est, ne excidat. Et sicut, siue ouum sursum seu deorsum agatur, vitellus sua sede semper immotus hæret: sic se res etiam habet cum cœlo. Vbicunque versamur, superius & inferius degimus, ac nos vel superiores vel inferiores vocare possumus. Circulus enim nec supremum nec infimum habet, & vna vbique situs ratio est. Et hoc caput, suis paragraphis instructum, necessariò mihi constituendum fuit, pro aperiendo introitu ad Meteora, vt intelligeretur, ex quibus elementa condita sint; & quod tres species materia prima sint, & quod numerus ternarius in creationis illicò principio extiterit, & in tria omnia disposita sint: tandem, quòd tres tantum species per artem inuestigari possint, vt sunt sulphur, Mercurius, & sal. Quæ horum causa sit, abundè satis dictum est. De officiis autem singulorum satis in propriis Philosophiæ libris traditur.

Albumen vt vi cœli sistat.
Circulus non agnoscit superius & inferius.

Sequitur iam deinceps caput de stellis seu Astris, qui scilicet corpora ista ex tribus primis contineant, & quomodo fructus cœli sint, ac firmamentum constituant. His enim præintellectis, tradetur postea etiam, quænam illorum respectu elementorum cæterorum, & ipsius hominis operationes existant. Quæ omnia ordine & more explicabuntur Meteorico.

CAPVT III.

De stellarum prima materia, & essentiis.

CVm hactenus de prima materia stellarum & cœli audiueritis, quòd tres sint species in vno corpore, sub vno nomine: iam porrò cognoscite etiam, quale cœlum sit in sua corporalitate. Sed ante omnia ad hoc exemplum animum aduertite. Terra est atra, rudis, crassa, aspera, argillosa, lutosa, impura, sordida, &c. adeò inquam cruda, vt nihil ea crudius sit. Aqua autem est subtilior, purior, clarior, &c. vt per eam visus longè in fundum penetret. Tanto nimirum exquisitiùs clarefacta est aqua præ terra. Præterea aër totus est pellustris, intangibilis, ita exactè expurgatus, vt nihil in eo alienum conspiciatur. Hinc tu iam æstima, quàm magna corporum inter se diuersitas sit, terræ ad aquam, aquæ ad aërem collatæ. Cœlum ergo iam intuere: hoc esse longè superius est. Itaque

Terra qualis?
Aqua qualis?
Aer qualis?
Cœlum quale.

cœlum & terra, quantum quæso (quoad corporalitatem) inter se dissident? Quò crassior terra, eò subtilius cœlum. Quò obscurior terra, eò clarius cœlum, quod elementum est omnium clarissimum: & tamen est corpus, quia corpora etiam sunt ipsius fructus, vt sunt pluuia, nix, grando, fulmen, &c. vbi autem corpus non est, ibi corpus nullum gignitur. Vbi est, ibi gignitur. Iam fulmen non minùs esse corpus liquet, quàm est lignum in terra. Et tamen distant hæc duo inter se, quantum ipsa inuicem distant elementa. Ita videtis, qui sese lignum habeat ad fulmen, ad niuem, non aliter ac lapis ad rorem, &c. Et quantò cœlum ipsâ terrâ subtilius est: eò subtiliores etiam ipsius fructus sunt fructibus elementorum cæterorum, quoad subtilitatem scilicet & operationem. Ex fructibus enim de ipsis iudicatur, vnde prodeant, & quidnam sit illud, ex quo producantur. Arbor enim quæuis seipsam cognoscendam offert per fructum suum. Et à fructibus Philosophia incipit: non à matre inquam, sed à prole. Artifex cognoscitur ex opere suo, non opus ex artifice, sed contra.

Cœlum est corpus, &c. & cur.

Fructus testantur de suo ortu.

Cæterùm de cœlo cùm hactenus dictum satis sit: restat, vt de stellis etiam & ipsarum ortu nonnihil disseramus. Id fiet hoc modo. Videtis nimirum, terram in se nihil continere, sed quicquid habet, foràs supra terram extrudere, ac sua omnia expromere. Hoc modo arbores, herbæque omnes ex terra & supra terram existunt, intra terram autem nihil est. Eadem ratione & ex cœlo Astra omnia enata & producta sunt. Nec stellæ ad cœlum aliter se habent, quàm arbores ad terram. Et sicut arbores pedem habent in terra: sic ex aduerso stellæ in suo elemento pedem non habent. Cuius diuersitatis hæc causa est, quia arboribus opus est, vt fixæ stent, nec suo loco emoueantur, quo plantatæ & collocatæ sunt. Stellæ autem stare aut quiescere non debent, sed per circulum suum omnino moueri. Itaque sunt orbes, continenter currentes, & fluctuantes, prout à manu DEI proiiciuntur. Sic ergo à cœlo separatæ, & tamen in cœlo sunt. Sicut arbor terræ inserta est, nec sine ea subsistit, sed in ipsa necessariò defigitur: ita similiter stellæ à cœlo non sunt. Suum enim à cœlo elementum habent. Ac vbi suas mansiones habent, ibi versantur quidem, sed indè non prodeunt, nihilo magis, ac arbor ex suo horto. Ex his de stellis cognoscite, quînam in suo elemento consistant, aut incorporentur, quódque fructus sint, vt arbores in terra. Vbi hoc etiam notandum est, tot naturas & societates esse stellarum, quot crescentia terræ sunt. Quoties enim nouum genus arboris: toties natura alia stellarum. Idem intelligi debet etiam de herbis, & omnibus terrenis crescentibus. Hoc ex isto patet, quòd influentiarum & stellarum numero, totidem istiusmodi crescentia respondeant. Et genus quoduis abit in suum simile: nec dissimilia conueniunt: id quod ex Philosophia & Astronomis satis constat. Vnumquoduis enim elementum alteri conforme est, & simile in numero.

Terra omnia extrudit.

Stellæ ex cœlo, vt &c.

Stellæ & arbores, quibus conueniant, quibus non.

Porrò, sicut videtis, ex arboribus procedere fructus, & naturam illo loco vel casu proprietatem & essentiam existere, hoc est, dotem creatam vt scilicet hæc arbor pyra, illa poma &c. proferat: sic eiusdem etiam proprietatis sunt stellæ, quarum alia dat pluuias, alia niuem, alia grandinem, &c. Et hac sorte, quæcunque de cœlo decidunt gignuntur, velut in propriis capitulis & paragraphis demonstrabitur. Iam verò vos Solem aspicite, quid in ipso sit: nempe calor, nos irradians, ipsi ingenitus. Eius enim ea est proprietas, vt sit calidus. Et quale in Æthneis ignibus ac aquis feruidis experimur: talis natura etiam in stellis viget, eò validior & fortior, quò elementum id terra & terrenis superius est. Videtis etiam vicissim, imò sentitis frigus lapidum, crystalli, &c. Simili frigore etiam quædam stellæ pollent, quod sibi congenitum habent. Vtque ad se allicit Magnes: ita attrahentes etiam sunt stellæ in firmamento. Itémque, vt res in terra quædam naturæ sunt siccæ, quædam humidæ: ita per omne firmamentum etiam stellæ aliæ aliis sicciores, &c. sunt. De operationibus itaque stellarum ita statuendum est, quod fiant ex congenitis proprietatibus, sibi datis & impressis. Operationes autem eiusmodi ex tribus primis oriuntur, vt deinceps pluribus explicabitur. Falsa ergo & manca illa est Meteorica, quæ de calore Solis, de eius motu, aut aliis generationum modis, per attractionem ex terra factis, &c. nugatur. Non enim pro ipsorum opinione res se habet: sed ea natura est appropriata, dotata, qualis exemplo simili cuius creaturæ data est. Nulla est stella, quæ pluuiam attrahat, & eandem denuò refundat, aut simile quid aliud faciat: sed talia ex congenitis ipsis natura fiunt, sicut natura pyri est, edere fructum. Quod Sol exiccat, id in aëre consumitur, sicut aliàs omnia in terra absumi solent. Et sic mors illarum rerum, quæ ex terra prodeunt, in terra est, ita vt omnia destruantur & consumantur: ita similis sepultura est etiam in aëre, pro rebus humidis.

Stellæ quam uná proprietaté habet.

Sol natura calidus.

Physici reprehenduntur.

De æstate præterea & hyeme sciendum est, quòd ipsæ quoque à stellis producantur. Æstiuo enim tempore, stellæ æstiuæ æstatem producunt: contra brumales. Ex stellis æstiuis suprema est Sol, multis aliis stellis calorificis stipatus. Hæ oriuntur per initium æstatis, & calore suo inualescunt. Sicut arida arbor in hyeme nuda est, appellente autem æstate iam gemmulas protudit, iam folia emittit, iam flores spargit, iam fructus gignit: ita stellæ etiam quædam sunt eius naturæ, vt per hyemem instar arboris aridæ squalleant. Quarum tamen si exortus instat, vim suam à Sole mutuantur, ac indies magis magísque calore suo inualescunt. Cúmque ad gradum ascenderint supremum, paulatim iterum deficiunt, ac ipsarum æstus deflagrat. His occidentibus oriuntur stellæ hyemales, suam & ipsæ naturam exercentes, & postea impellente æstate exarescentes.

Æstas & hyems vnde.

Sol prima stella æstiua.

Harũ vis si intensa est: bruma incũbit gelidior. Si potentes sint stellæ æstiuæ, æstaté vrentẽ inuehunt. Sicut enim alius annus alio melior, aut peior est: ita dissimiles etiam sunt stellę eiusmodi, ascensu suo & descensu euariantes. Inter stellas hyemales prima est Luna & suprema, comitatu non leui instructa. Si ergo stellæ deficerent æstiuæ, nulla vnquam æstas foret. Sol enim vnius & iugis caloris est, siue sublimis, siue humilis sit. Nisi ergo stellæ æstiuæ accederent, iugis & perpetua bruma rigeret. Luna siquidem cum suis stellis continenter gelida existit. Vicissitudinis autem causa indè dependet, quòd vtriusque naturæ stellæ sint, quæ mutuò exardescunt, pars scilicet vna in hyeme, pars altera in æstate. Altitudo Solis aut ipsius spatiosior circumuolutio, æstatem minimè profert, sed hanc constituunt stellæ æstiuæ, quæ à Sole tamen suum incrementum sumunt. Itidem & Luna hyemem non parturit per sese, cùm ad hanc producendam nimis infirma sit, velut & Sol ad æstatem. Luna tamen stellarum cognatarum ope brumam concitat.

Luna stellarũ hyemalium prima.

Nec Sol, nec Luna, per se æstatis aut hyemis causa.

Non diuersum quid diei quoque & nocti assignandum est. Dies enim oritur à lumine Solis. Nox verò à lumine Lunæ. Diei enim claritatem Deus Soli inseuit, velut & claritatem quandam indidit igni & Lunæ. Idémque in firmamentum lumina duo congessit, Lumen scilicet diei, & Lumen noctis, quorum neutrum alteri simile est, altero candido, altero rubro lucente. Exoriente ergo lumine diei, dies ipsa ingruit, & nox recedit. Lumen enim diei lumina cætera omnia obscurandi vim habet. Et vicissim, diei lumine occumbente, vbi cursum suum à Deo destinatum confecit: ibi lumen exoritur noctis, quod est Luna & tenebræ. De nocte autem ita censebitis, quòd Solis discessio noctem minimè causetur occasu suo. Solis enim splendor adeò fortis est, vt licèt sub mediam noctem rectà sub nobis currat, nihilominùs tamen is splendoris sui refluxum nobis ita daturus sit vt dies dignosci possit, nósque die illo & diurno lumine frui possimus. Hæc itaque nox aut noctis causa est, quòd peculiaris ea natura quarundam stellarum sit, quæ tenebras inducat, adeò crassas, vt nisi Luna præsentiâ suâ obstaret, nihil quicquam à nobis videri posset. Sicut enim densa nubes Soli obiecta lumen diei intercipit: aut veluti eclipsis rostans diem obfuscat, & noctem inducit: ita peculiares etiam quædam sunt tenebræ in cœlo, vt quamprimùm Sol occidit, tenebræ eiusmodi inundent, & obscuram noctem inuehant, nisi Luna suo splendore foris aliquid luminis interiiciat. Nox ea tamdiu durat, donec Sol has tenebras ascensu suo iterum discutiat. Quod si etiam accidat, vt propter eclypsin Sol splendorem suum amittat: tenebras nocturnæ stellæ adeò crassas inuehunt, vt Sol easdem perlustrare minimè possit.

Diei & noctis quæ causa. Stellæ diales, &c.

Solis occasus noctis causa non est.

Stellæ nocturnæ.

Eclipsis causa noctis.

Talem ergo stellis Deus cursum indidit, vt à manu Ipsius in totius firmamenti orbitam coniectæ, ordinem ac progressum constantem retinuerent. Vt enim non cessarent aut feriarentur, fecit Deus, vt absentibus nonnullis, præsentes aliæ suas operationes perficerent. Sic recedente Sole, stellæ nocturnæ operantur & noscuntur. Similiter etiam, si aliæ stellæ in sublimi sint; aliæ vicissim humiles existunt. Si hæ versantur in exaltatione, illæ sunt in declinatione. Hâc vicissitudine stella quæuis operationem suam, ad quam à Deo prædestinata est, complet & perficit, dum aliæ aliis loco cedunt. Exemplum in Sole euidens est. Ibi enim stella nulla feriatur, nulla quiescit, assiduóque id vniuersæ agunt, vt naturam excitent, & in operationem quotidianam quasi manuducant. Et sicut stellæ irrequietæ sunt: ita quiete carent etiam res naturales, quæ continenter operantur. Etsi verò per noctem quies detur: ista tamen quies saltem res sensu præditas attinet, vt vires recolligant. Nec enim ferre possunt illa, quæ stellæ & sensus experta alia ne quidem sentiunt. Quanquam sua etiam rebus naturalibus quædam quies data sit, tempore hyemali. Nam & hæ, vbi fructus suos deprompserunt, quiescere videntur. Ista tamen quies vera non est, sed iugiter & continenter operantur illæ, & pro futura æstate nouam generationem & fructuum fœturam adornant. Sic ergo nihil in natura feriatur, sed vniuersa horis ac momentis singulis in strenuo motu sunt. Solus homo feriatur sub noctem, & Sabbatum, propter datum mandatum. Et tamen mandato Sabbati animæ imperatum non est, vt & ipsa quiescat & ferietur, sed quies ea saltem spectat corpus, velut ipsa etiam bruta. Spiritus autem continenter ac perpetuò sese exercere debet, ita, vt nec somno nec Sabbato sopitus ferietur & otietur. Ea creaturarum omnium quoque ratio est, vt licèt corpus ferietur, spiritus tamen ipsarum indefessè exerceatur.

Quies nocturna quib. data.

In natura nihil otiosum.

Ex his omnibus iam concludite, quòd corpora eiusmodi, ex quibus procedunt dies & nox, æstas & hyems, & cætera omnia, de quibus aut iam dum diximus, aut deinceps dicemus, corpora nempè trium primorum, horum omnium causæ sint. Sol est sal perspicuum & diaphanum, ex tribus primis clarificatum, extractum, & ab omni obscuritate emundatum. In ista massa quicquid obscuritatis & tenebrarum inhæsit, id omne aliò digestum est, vt lucidum & clarum omne in massam vnam colligeretur, in vnam etiam, quicquid tenebrosum. Sic si album & nigrum permiscentur, nec album nec nigrum prodit, sed color quidam, minimè perfectus, veluti cinereus aut cæsius. Si autem iterum separantur: integrum vtrumque, tam album quàm nigrum, iterum prodit. In silice latet lumen, etiam in pyrite, etiam in marmore. Tenebræ tamen obstant, vt non flagreat. Nullum enim in his lumen animaduertitur. Si tamen lumen seu scintilla excutiatur, tunc seorsim est lumen, splendorem exerens, & lapis seorsim manet tenebrosus. Sic ex massa primæ materiæ elementi cœli extractus fuit splendor: & splendor quidem candidus di-

Sol quid

Lumen est in silice, &c.

Solis & Lunæ splendor vnde.

gettus in Solem: ruber verò in Lunam & stellas. Es distributionis ea seruate fuit ratio, vt diaphanitas & perspicuitas candidi in sulphure, sale, & liquore instar spiritus extraherentur, & inde Sol constitueretur. Postea splendor rubei in corpus sulphuris positus, & rubea diaphanitas ac perspicuitas in corpus sulphuris rubei congesta fuit. Ita sal est corpus Solis: sulphur est corpus Lunæ: liquor est corpus tenebrarum. Hoc etiam insuper nobis tenendum est, quòd DEVS in prima materia res vniuersas inexistere fecerit. Easdem tamen iterum seperauit, & quodlibet id esse iussit, quod esse debet. Sex itaque diebus operatus est DEVS, donec extraheret, separaret & formaret vltimas materias ex materia prima, hoc est, vniuersas creaturas, quas vsque ad finem mundi durare iussit. Idem ergo Deus est, qui initiò res omnes in vnum creauit & congessit, & postea sex dierum spatio, quicquid in illo confusum latuit, extraxit ac digessit.

Deus sex diebus omnia fecit.

Et hoc omnino attendi exemplum oportet; quia intellectus noster naturalis profundiùs penetrare non potest. Figulus argillam tractat. In argilla autem latent multa, eáque varia instrumenta & vasa, ita vt ex eadem argilla mille & his plura instrumenta fingi queant. Sculptor tractat lignum, ex quo fingit, quicquid lubitum est, solâ illa scientiæ fretus, qua præcidit & separat, quæ superflua sunt. Sic & Deus ex massa & materia vna creata omnia finxit, extraxit & separauit. Nec præsegmina hîc vlla inutilia relicta sunt, verum vniuersa in materiem abierunt vltimam. Ideò sex etiam dies operando insumpsit. Hoc spatio, quicquid ad stellas pertinebat, extraxit, & ex eo stellas fecit. Quicquid lumini conueniebat, in lumen formauit, & inde tenebras emolitus est. Eo ingenio qualibet in locum & naturam suam digessit, vt iam creandum nihil amplius supersit, sed creatorum numerus secundum omnia genera & substantias penitus completus sit. Vbi rei iudicium ex hoc exemplo desumendum est. Terra est nigra, fusca & sordida, parum nitida aut pulchra. Et tamen in ipsa latet viride, cœruleū, candidū, rubrū, &c. colores summatim omnes, nec quidquam est, quod in ipsa non condatur. Appellente iam vere & æstate, colores hi omnes erumpunt, quos tanta varietate in terra latere, nemo quisquam vnquam credere potuisset. Iam sicut ex atra terra huiusmodi nobiles & subtiles colores egrediuntur: ita multiplices etiam ac infinitæ creaturæ prodierunt ex materia prima, quæ & ipsa in permixtione sua sordes fuit. Videtis enim, qui suam elementum aquæ sit, si in vno per se est. Et tamen ex illo oriuntur omnia metalla, omnes lapides, rubini, lucentes carbunculi, crystalli, aurum denique ac argentum. Quis verò est, qui discernere queat, quòd in aqua sint metalla, lapides, nisi idipsum opus & euentus testetur? Ita & Deus ex tribus primis extraxit, quicquid in illa condidit, aut vnum quodlibet in prædestinationem & mansionem suam disposuit & sequestrauit.

Figuli exemplū.

Sculptoris exemplum.

Terra omnes colores continet.

Aqua omnia metalla & lapides habet.

CAPVT IV.

Quid in stellis de viuentibus speciebus.

QVandoquidem hactenus de sensu carentibus regionis Meteoricæ creatis pertractauerimus: iam deinceps etiam docendum nobis restat, quòd & sensu prædita, hoc est, viuentia, sese mouentia, rationalia creata in iisdem regionibus Meteoricis versentur & degant. Hoc enim ratè sciendum est, quòd Deus elementis omnibus viuentes creaturas ingesserit, nec quicquam inane aut vacuum reliquerit. Non hîc de irrationalibus tantùm, sed & de rationalibus loquor. Ita in aqua degere videtis piscem: in terra talpā. Ex hoc coniecturam facite, diuersum nec in aëre aut cœlo accidere, sed & in his omnino animalia certa viuere, vt sunt in aëre *Matene*, id est, muscæ, in cœlo *Tortilleos*. Præterea etiam viuentes sentientésque creaturæ forma spiritus: vt in aqua sunt *Nymphæ*: in terra *Gnomi*: in aëre *Lemures*: in cœlo *Pennates*. Et quæ rudiore modo in inferiore sphæra seu globulo nobis monstrantur: ea nobis exemplo sunt, quòd & in sphæra seu globo superiore similia sint & fiant: maximè cum talia ab ipso euentu, à natura & arte confirmata stabiliantur. De Nymphis autem ac gnomis, &c. hoc loco nihil disseremus, sed Philosophiam hanc in locum alium reiiciemus. Id saltem hîc obiter dictum volui, vt ex doctrina Meteorica constaret, quòd etiam in elementis ipsis intelligentes creaturæ, ratione & sensibus præditę versentur & habitēt. Proponite vestris oculis multa prodigia, quæ per generationes supernas desuper in terram fiunt: & videbitis, citra eiusmodi intellectum talia euenire minimè posse. Quî enim accideret, vt fulmen rectà in definitum locum decideret, non potius in alium? Ex eo itaque intelligi potest, talia omnino gubernari ita ab intellectu superiorū. Superi autem sunt *pennates*. Quæ iterum hoc fine inculco, vt tandē ex fundamento certissimos, solidéq; sciamus, in firmamento quoq; creaturas versari, instar spirituum sapientiâ pollentes, vt, quæ in mundo aguntur, in firmamento quoq; ipsis nota sint. Nec ista temerè quis admirari debet. Etsi enim de gnomis & Nymphis auditu res mira sit, est tamen vera. Et licèt hactenus quidem hominum captum talia effugerint: verè tamen fiunt, & euentu ipso magistro euincuntur.

Viuentia animalia in omnibus elementis.

Matene Tortilleos. Nymphæ, Gnomi, Lemures, Pennates.

Rationales creaturæ in elementis, & cæt.

Cum ergo ex ipsis operib. talia confirmentur: iam officium est Meteoricorum scire, quòd operationes nonnunquam à superis dirigantur ad hunc vel illum locum, velut à sagittariis quibusdam, ad scopum iaculantibus, idque non semel, sed sæpiùs. Quorum industriam etsi hîc accuratiùs non explicem: in propriis tamen capitulis Meteoricis, quantum potestatis habeant, indicabitur, velut & in Philosophia, ex qua Meteoricus plenum gustum & intellectum sumere potest. Vt autem in capitulis illis Meteoricis rectiùs intelligatur, de quibus equidem superis loquar: perfunctoriè hîc explico, quòd versentur in firmamento, in eóque habitent cum plena sapientia & intellectu, & artibus operationibúsque aliis,

Superorum quæ operationes.

Superorū quis locus & status.

naturæ

naturæ limites transcendentibus. Sic & in nostro globo sunt gnomi, sunt lemures, &c. Non ergo nos soli homines, super terram constituti, humanum intellectum accepimus aut sortiti sumus: sed & alij sunt, eiusdem aut certè maioris sapientiæ nobiscum consortes in iis omnibus, quæ naturam & naturalem sensum spectant. Mirabilis enim Deus est in suis operibus & creaturis, qui sine fine miro impulsu ipsi homini, vt nobilissimæ creaturæ, ista talia philosophari, & in natura indagare mandauit, vt magnalia Dei eò latiùs paterent & diffunderentur. Quod enim hominis opus in hoc mundo gloriosius, quàm in diuinis operibus cognoscendis sedulum esse? nec in iis rebus, quæ diuina non sunt opera, ambulare? Duplici enim ordine opera Dei distributa sunt: In opera naturæ, quæ Philosophia considerat: & in opera Christi, quæ tractat Theologia. Et in his cognoscendis ætas & tempus, quod in hoc mundo nobis datum est, obterere debemus, vt cum pace (al. gaudio) moriamur.

Opera Dei duplicia.

Sed & hoc hic adducendum est, quòd Deus hominem creârit, ipsique creata cætera omnia subiecerit, attestante id Psalmistâ, dum ait: Omnia subiecisti ipsi, &c. Vbi etsi de ouibus, tauris, auibus in aere, piscibus in aqua, &c. mentionẽ faciat: quatuor tamen istorum generũ elementariũ, de quibus in præcedenti paragrapho diximus, ne verbo quidẽ vnico meminit. Vnde liquet, quod illi nequicquam homini subiecti sint. Vana ergo istorum artificium ars est, qui *Saganas* huiusmodi pro suo arbitrio cogere annituntur. Quod faciunt illi, qui magiam suam iactant, qua illis dominari, se posse gloriantur. Hoc enim semel tenendum est, quòd quæ Deus homini non dedit, aut pedibus eius subiecit, is ea domare aut coercere nulla vi, nullo nisu possit. Contrà quæ Deus homini subdidit, in ea ius & potest. item habet. Cum ergo de 4. Elementorum Saganis dictum sit, quod in illis habitent, non apud nos homines: iam etiam pandendum est discrimen, quod illis nobiscum sit. Nos homines à Deo creati sumus, intùs forisque cum animâ, sine morte, quam animam saganæ non habent. Humanum quidem intellectum & artes habent, non item humanam animam: sed sunt homines peculiari seu brutales. Gnomi omnes hominum artes callent, easq; exercent. Sic & Nymphæ, &c. Animam tamen non acceperunt. Pro quà redimendâ Christus mortuus est. Pro iis enim saltem hominib. mortuus est, per quorum carnem & membra locutus est. Etsi verò hæc iam plùs sint Philosophica quàm Meteorica, de ipsis tamen hic ita philosophandum est, vt in paragraphis & capitibus propriis eiusmodi operationes eò promptiùs & clariùs citra errorem cognosci queant & declarari. Multa enim passim naturæ adscribuntur, quæ per naturam ita non fiunt, sed per saganas: sicut de his expressa documenta reperiuntur in montibus, vallibus, terrâ, aquis & similibus. Deus enim mirabilis.

Saganæ homini subiectæ nō sunt.

Saganæ qualem animam habeant. Saganæ sunt homines brutales. Christus pro saganis non est mortuus.

Et de homine noscendum est, quòd nullius is priuatim elementi sit, sed est liber, & ex omnibus elementis viuit: in omnibus illis ambulat, & ipsius causa omnia creata sunt, ac deniq; omnia eius arbitrio & imperio parere coguntur. Gnomi autem manent in terra, & nec aëre, nec aquâ, nec cœlo frui possunt, veluti Talpa. Nymphæ in solis aquis degunt, vt haleces. Lemures in solo aëre, vt volucres. Homo autem non est in elementis corporaliter, sed liberè versatur super terrâ, non intra eã: sub cœlo, non in ipso: iuxta aërẽ, nõ in illo: & tamen in omnibus quatuor est centrũ, in quod omnes operationes, omnes refluxus, omnes radij impingunt. Sed & quoad intellectum, hominũ & saganarum certa discrepantia est, scilicet inter vtrorumq; sapientiam, artes, operationes & mansiones. Quod iterum hoc fine adduco, ne quisquam fors hominum cogitet, nullum præter se esse alium metallarium, cum ipsis hominibus gnomi multò præstantiores metallarij sint, vt qui in metallis mediis habitant. Sic nec homo solus nouit, quæ in aquis sint & gerantur. Hæc enim exactiùs nôrunt Nymphæ in aquis degẽtes. Idẽ etiam de Lemuribus & superis similiter iudicandum est. In suo enim elemento & firmamento omnes ipso homine peritiores sunt. Homo de iis saltem philosophari scit, quæ ad ipsum fiunt aut geruntur, aut efferuntur, vt sunt herbæ & gramina, ex terra: mineralia ex aquis progenita, Item, quæ aër & firmamentum demittunt. In hisce enim tantùm Philosophia eius occupatur. Saganæ autem de iis philosophari & operari sciunt, quæ in materia primâ latent, quòd multo sublimius & præstantius est, quàm philosophari de materia vltima. Etsi verò & homo materiam primam intelligat: idem tamen hîc fit, ac si quis è distanti Fabricã ferrariam introspiciat: vbi peritior & certior est, qui in fabrica habitat & operator, quã qui foris introspicit.

Homo elementis liber, non in elementis.

Saganæ quæ præstent.

Homo elementorum centrum.

Gnomi optimi metallarij.

Saganarum industria.

Vt verò, quid vlterius in stelbis, hoc est, firmamento habitet, liquidiùs adhuc & plenius edisseram: proponẽdus vobis est etiam Vulcanus, qui Fabricator est & Architectus rerum omnium, cuiusque habitatio non in cœlo tantùm est. hoc est, in firmamento, sed in omnibus æquè elementis cæteris.

Vulcanus in omnibus elemẽtis Faber.

Hic autem primum adducto exemplo vobis expediendus est. Hominum ea sors & ratio est, vt nihil præparatum habeant, sed in vltimam materiam omnia omnino reducere cogantur. Sic, si domo opus est, ad eam extruendam subiecta omnia conquirere & adornare is necesse habet. Sic omnia in omnibus homo laboribus susceptis moliri cogitur, velut & Propheta attestatur, dum inquit: Manus tuorum laborum gustabis: & in sudore vultus tui comedes panem tuum, &c. Hoc onus vt homini impositum est, sic illud gestat. Præterea alius quidam etiam requiritur, qui res eas faciat, quæ homo aliter facit, & vsurpat. Sic opus est, aliquem dari, qui herbas & gramina loco Dei producat seu faciat. Sicut enim domum homo sibi ipsi extruit, non Deus homini: sic aliquis est etiam intra terram, qui facit ea, quæ ex terrâ prodeunt. Talis quispiam etiam in aquâ est, qui composita eius congerit. Talis quoque in aere & firmamento. Nec enim satis est nos dicere, Deum ita ordinasse, vt quotannis res emergerent. Hoc quidem non falsum est. Constituit tamen quendam Deus & ordinauit, qui talia faciat, formet, corporet, ordinet, vt opus illud deinceps vi naturæ excrescat.

Homo laborib. omnia quærit.

Quantò minùs enim ipse Deus homini tunicam non consuit, sed operi huic sartorem præfecit, tantò minùs etiam sine laboratore aliquo gramen emerget, & in formam suam reducetur. Ergo, qui ista ita ordinat, & ex semine in vltimam naturam deducat, Vulcanus est. Quæ

Philos. Aristotelic: nugax.

nostra philosophia etsi quidem nouitia videtur: nihil interest. Philosophia siquidem Aristotelica, nugis & mendacijs, inconditisque deliramentis plurimis, contra naturæ lumen fœdè pugnantibus, tota cooferta & infarcta est. Nullius ergo verbo simpliciter & absolutè fides nuncupanda est. Spiritus enim spirat seu animat vbi vult, non in vno tantùm, alteróve ac tertio, &c.

Vulcani opera in firmamento.

Porrò autem de Vulcano firmamenti tenendum est, quòd is in potestate sua habeat Tres primas, in vnica materia primâ, ex qua in firmamento, vbi habitat, facit & producit omnia, quæ facere ipsum Deus iussit. Is componit, dispensat & ordinat pluuiam, niuem, pruinam; grandinem, fulmen, & quæcunque aliæ cœli operationes sunt. Harum siquidem omniũ is sculptor est, est faber & structor. Vulcanus iste

Vulcanus quo differat à Saganis.

Vulcani & ignis collatio.

spiritus non est, non est etiam persona. Et secundum hæc differt à Saganis, Sed & laborator, qui nihil aliud agit, nisi vt naturæ vacet & studeat, ex eaque producat, quæ intra ipsam sunt aut quæ Deus illi indidit, vt educantur in vltimam materiam. Et operarius iste sese habet vt ignis, qui operatur in rem quamlibet sibi impositam: colliquat metalla, consomit ligna, & mutat ea in vitrum, & varia præparat, ac nec est spiritus, nec anima, nec persona. Nihilominus tamen vi præditus est res varias varie præparandi, transmutandi: estque Vulcanus, subiectus homini. Vulcanus autem elementorum cogi non potest, vt homini obtemperet, sed pensum & officium suum omne in natura exequitur. Sicut autem homo laborem suum vsque ad vltimam materiam intendere cogitur, & vera genuinaque materia vltima per hominem fieri debet: ita Vulcanus elementorum vltimam suam materiam aliam non facit, quàm quæ apud hominem materia est media, ex qua materia media homo materiam vltimam præparat, ad quod o-

Vulcanus ignis effectus artis & naturalis.

pus omnino requirit Vulcanum, hoc est, ignem, qui Vulcani vices obit. Is autem Vulcanus dicitur ignis, qui mediastinus est ac famulus artium naturalium, quas homo nouit, adeoque locum Vulcani naturalis elementaris supplet. Quod verò exemplum de Vulcano

Vulcano cur natura opus sit.

ignis adductum docet: id similiter etiam intelligi oportet de Vulcano elementato, qui solus sine ope aliorum, sua opera perficit, velut & ignis metalla liquat, solus, quod homo non potest, aut exurit lignum, quod itidem nequit homo. Substantia huiusmodi, quæ Vulcania vi & proprietate polleat, in natura omnino necessaria est, vt ex ea aliquid fiat & propagetur. Citra ipsam enim nihil producitur, sed omnia torpent & emoriuntur, nec ad præfinitum finem suum perducuntur.

Sed quæ plura in natura sint, aduertite. Etsi enim hic Meteoricam saltem mihi describere proposuerim: tamen & accessoria alia Philosophia opus est propter intellectum exemplorum. Ita discurremus. In Firmamento natura adhuc alia latet, quæ se exerit in suis proprietatibus, ac more Vulcani Ignei operatur, ita scilicet. Videtis nempè, quòd pluuia de cœlo faciat enasci herbas & gramina, sine quà illa perfici minimè possent. In pluuia illa vis ac natura inest, quæ illicò in gramine ac terræ crescentibus erumpit. Sic ergo, quod Vulcanus terræ fabricat, id vegetatur & protruditur à pluuiâ, ita vt indies crescat & augescat. Et vis hæc augescens, aut crescens natura, virtus seu vis est alia, non Vulcanus Igneus, sed Iliaster: qui nec ipse est spiritus creatus, nec persona, nec anima, sed tantùm virtus quędã ita operans.

Pluuia vim habet vegetandi herbas &c. Iliaster &c.

Ita vicissim in natura vis alia est quæ separat & extrahit florem seu herbam ab aliu flore seu herba, vel etiam materiam ferri à materia plumbi. Vis ea est *Archeus*, qui omnia in suam essentiam ordinat, vnumque ab alio secernit, vnicuilibet semini dans, quod opus est, hoc est, Vulcano terræ instrumenta sua ad necessitatem confert. Eodem modo & Iliaster est in firmamento, velut & Archeus, cũ Vulcano firmaméntali. Vt enim quæ cœlũ gignit perfecta fiãt, adest Vulcanus, adest Iliaster adest Archeus, qui opus totum perficiunt & ducunt vsque ad lucum debitum. Ita generantur pluuiæ, niues tonitrua, &c. omnia ab ipsis fabrefacta. Quæ si in fabrica illa perfecta fuerint, ad nos deorsum mittuntur. Nostra enim causa operarij illi vigilant nocte dieque, & ex mandatu Dei nostri curam gerunt. Atque vt eò prudentiores euadamus, nec in vita pià ac Deo placente impediamur, citra nostram omnem curam, omnem laborem & sudorem ista ad nos omnia descendunt, nec vel minimus ad nos flosculus penetraret, Deo non singula ita dispensante & largiente.

Vis separans &c.

Archeus.

Præterea autem iam omnibus factis, & in manum hominis traditis, vis quædam superest consequens, quæ manet in rebus, Archeo, Iliastro & Vulcano etiam discedentibus. Hæc est essentia, hæc sunt magnalia, quæ in natura abscondita latent, varia certè & multiplicia. Genuinum tamen illius nomen est, *Essentia*, quæ supremis etiam inest fructib. & materiebus vltimis. Porrò à veritate non abest, quod dicunt, non omnia sine medio homini conducere, sed cum medio. Pluuia enim sine medio homini non confert, sed per medium, hoc est, folia & herbas ac gramina, &c. Idem similiter etiam de reliquis impressionibus Meteoricis intelligi debet. Quoddam tamen genus in cœlo est eorum, quæ homini commendant, nec fructus sunt tangibiles, visibiles aut materiales, sed rectà ingrediuntur in homioem, veluti Sol suo splendore. Sicut autem Sol operationem suam omnium manifestissimè & euidentissimè & super stellas omnes reliquas exercitat huius naturæ cæteræ quoq; stellæ sunt & veluti Sol, per suos radios efficaciter operentur in homines insensibiliter quidem & inconspicuè, verè tamen & efficaciter, quod cùm ex euentu, tum Astronomia satis patet. Ex autem impressiones

Essentia

Impressiones quid.

fuot, ideò, quod homini ferendæ & tolerandæ, omninoq; admittendæ sint, velut æstus in caniculanibus, frigus in hyeme, similiter & [illegible]. Febres, &c. Præter has sunt etiam inclinationes, quæ

Inclinationes quid.

quæ inuadunt. Ideò verò, quia non imprimunt, impreſſiones non ſunt, ſed inclinant ea, quæ homo facit aut facturus eſt. Inſuper ſunt etiam Generationes, fructus nempè Meteorici ſtellarum. Et quamois omnes Aſtronomici, omnes Meteorici ſint: diſcrimen tamen in eo eſt, quod Aſtronomiæ commendentur pro ſua parte inuiſibiles: & viſibiles pro ſua parte Meteoricæ. Iam ergo, quæ in ſtellis ſint, vel non ſint, comprehenſum eſt. Et quilibet ita ſtatuat, quòd, quæ in Meteorica non reperiuntur, pandantur in Aſtronomia. Sic enim omnia conueniente ſuo loco tradita & explanata ſunt. Quæ autem plura de parte Meteorica cognoſcenda ſunt, ea deinceps in ſuis paragraphis, & capitibus explicabuntur.

Generationes quid.

CAPVT V.

De Generatione Ventorum.

ABundè ſatis hactenus principiis Meteoricis explicatis & percognitis: proximum iam eſt, vt etiam de Meteoricis generatis & generationib. aliquid tradatur. Primò autem de ortu & generatione ventorum, à prædeſtinatis ſuis circulis prodeuntium, ſcribemus. De his ita attendite. Orbis & circuli ventorum partes 4. ſunt: vna reſpicit ortum: altera occaſum: tertia meridiem: quarta ſeptentrionem. Circuli autem ea ratio eſt. Sicut in firmamenti medio duo elementa, terra & aqua, poſita ſunt, & inter elementum cœli & globum inferiorem, elementum aeris conſiſtit: ſicut inquam terra in medio ſita eſt, quam cœlum vndiquaque ambit: ita ſecundum planitiem tranſuerſim procedit aut excurrit circulus in medio cœli, & terræ aquæq; ambitu ſimul. In exemplo rem intelligetis. Ouũ accipite, id ponite in alterutram baſin, & non deorſum, ſed tranſuerſim medium quærite per ambitum oui, ita vt in medium illud vitellus quoq; incidat aut propendeat, ſicut hoc ipſa diſtributio docet. Eodem modo notabitis, ipſum quoq; cœlum circulo quodam mundum ambire. In hoc circulo conſiſtunt ventorum Matres, & loca, ex quibus venti ſurgunt, qui prædeſtinati ſunt. Hi ſi egreſſuri ſunt, à circulo illo ſpirant in globum per elementum aëris. Dum autem perueniunt ad rotunditatem globi terreſtris, & impingunt, fieri poteſt, vt venti aut infra globum concitentur & impellantur ad eos, qui infra nos habitant, aut ſupra globum ferantur ad ſuperiores: aut in partem vtramq; diſtrahantur per globi ſublimitatem aut humilitatem. Hoc modo incitantur venti per aerem vltra mare & terram, tamdiu, quamdiu ſufficit, donec ſcilicet ob viæ diſtantiam & motum vehementem aut conſumantur, aut diſpellantur, aut ita exſoleſcant, vt materia nulla amplius reliqua ſit.

Vẽti qua druplices ſunt.

Circulus ventorum vt ex quo comprehendatur.

Venti vt ſpirent.

Quælibet quatuor harum partium peculiarem ac ſibi propriam naturam habet. Pars enim orientalis calida eſt & ſicca: non quod id à Sole acceperit, vt calida & ſicca ſit, aut, quod orientem occupet: ſed quod talis ipſius natura ſit, ex tribus primis deducta. Ideo etiam in vero Euro & ipſius comitibus natura ac operatio alia nulla deprehenditur, quàm calida & ſicca. Contrà verò, Zephyrus, ad ſolis occaſum, frigidus eſt & humidus, non quia ex occaſu oritur (Orientis enim & occidẽtis vna eademq; eſt cõplexio) ſed quia ventorum materia in occidente frigida & humida creata eſt. A ſeptentrione venti ſpirant frigidæ & ſiccæ naturæ, quâ etiam regiones illas inficiunt: non quod venti à regionibus ita temperentur: ſed quod regiones à ventis naturam illam accipiant. Auſter in meridie eſt calidus & humidus, ſeptentrioni contrarius: non quia ibi multum aquæ cumulatur, aut loca vda & humida ſunt, ſed quod talis intima ipſius natura ſit, quę generationes ſimiles profert. Obſeruandum ergo hoc eſt, quòd venti naturam nullam extrinſecus aſſciſcant, ſed ex ſeipſis ita temperati ſint. Quod ſi auſter naturæ ſiccæ eſſet, vt Boreas, à nulla humiditate imbui poſſet, ſed ſiccus perpetuò maneret, nullo maris reſpectu habito. Ita pariter, ſi Boreæ natura inſita humida eſſet, nunquam ſiccus fieret, vtcunque ſeſe regio illa haberet. Generationes ergo ventorum ſunt in circulo, à propria ipſorum natura: fiuntque à ſtellis, & ſtellæ ſunt iſtorum matres. Stellæ huiuſmodi innumeræ ſunt in parte Boreali, Euroali, Zephyrali & Auſtrali: non vna inquam, non tres, ſed infinitæ, vt numerari nequeant. Ab his venti omnes prodeunt. Etſi autem venti quoque ſuſcitentur à ſtellis aliis pluuialibus aut grandinalibus: circulo tamẽ illi non annumerantur, vt quatuor cardinales.

Eurus, calidus & ſiccus, & cur.

Zephyrus frig. & humidus & cur.

Boreas frig. & ſiccus. Auſter calidus & humidus.

Venti natura ſuam vnde habeant.

Stellæ ventorũ infinitæ.

Quandoquidẽ verò hactenus de ſcaturigine vẽtorũ, eorũq; loco diſſeruimus, quòd ab extimo cœlo trans mare & terram flent per medium aërem: iam conſequenter etiam addendum eſt, quod ſtellæ illę vim habeant generandi ventos & diſponẽdi pro natura ac proprietate ſua. Sicut enĩ arbor ſuos fructus profert & edit, ex natura intima, quæ conſiſtit in ligno & medulla: ipſius ſic idem ſimiliter etiam de ſtellis cenſendum eſt. Semen autem ventorum eſt prima materia, trium primorum, nempe de ſale, ſulphure, & Liquore. Hæc tria ſunt matres, ex quibus naſcuntur fœtus, quos ventos nominamus, ſulphur nempe, liquor, & ſal. In partibus ſeptentrionalibus illa ſunt naturæ frigidæ & ſiccæ: in meridionalibus calidæ & humidæ: ad eurum calidæ & ſiccæ: ad Zephyrum, frigidæ & humidę. Qualis enim trium primorum natura eſt, talis & ipſorum fructus. Præterea noſcendum eſt ventos ex ſuis ſtellis oriri pro temporis & periodi ratione. Etſi enim iam magis, iam minùs ſpirent: ſine tamen certis & ſtatis temporib. dominantur, prout maturantur & ſui temporis proprietatem accipiunt. Trium enim primorum naturam retinent. Et tamen, quia longinqua interdum via promeant, virib. detritis ſæpiùs laſſantur, & quandoq; infirmiores perflant. Sic Boreas ſuã in ęſtate proprietatẽ habere aut retinere non poteſt, quia à ſtellis æſtiuis calefit. Retinet autem ſuam naturam in hyeme, quia vis eius à ſtellis brumalib. non infringitur. Si ceſſura eſt hyems, vim ſuam retinet tamdiu, donec à ſtellis æſtiuis temperetur. Si Boreas eſt ſulphureus, ſulphureos morbos infligit. Si eſt ſalſus, labra findit & os, ac in proprietate ſua fit velut guttæ ſalis à carne ſalſa: vnde multas ſcabras & Alopezias, &c. immittit. Auſter etiam ſuo tempore ſaluberrimus eſt, nempe in vere. Sic ſuum cuilibet peculiare tempus eſt in anno, quo gignitur & operatur citra ſui diſſolutionem.

Venti ſunt ſtellarũ fructus. Ventorũ quod ſemen.

Ventorũ natura vt infringatur.

Venti quomodo in exteris rebus cognoscendi.

Hos ventorum exortus exemplo probare terrestri potestis. Videtis enim aquam in olla bullienté, ventum emittere: veluti certū est, véum gigni ex rebus omnib. ebullientib. siue siccis siue humidis. Aqua quę coquitur, ventum gignit calidum & humidum, sicut hoc res ipsa docet. Coctura sicca (quæ Alchimistis nota est) ventū gignit siccum. Pro horum ergo exemplo attendite, quòd Vulcanus igneus in stellis coquat tria prima, qualia secundum naturam sunt. Hinc fit, ventus, cum suis proprietatibus, sicut Igneus etiam Vulcanus in ligno operatur. Et Igneus Vulcanus ventus ipse est. Ex tribus enim primis constat. Vbi tria prima desunt, ibi Igneus deest. Similiter est etiam in stellis ventorū. Hinc colligendum est, quod Vulcanus Igneus nihil sit aliud, quàm sulphur, sal nitrum, & Mercurius. Iā, si scintilla ignis in tria ista cadit, actionē ille suā orditur, & officiū suū facit ac exequitur, prout tria prima disposita fuerint. Aliud enim est sulphur ligni, quā sulphur ventorū: aliud salnitrū ligni quàm salnitrum ventorū: aliud Mercurius ligni, quàm Mercurius ventorum. Qualis iam cuiusq; natura, talis operatio. Quicquid enim crescit, ex hisce tribus est. Ante omnia ergo opus est, tria prima rectè cognosci. Secundum enim naturam suam, rerum omnium matres sunt. Porrò nemo est, qui non videat, quantopere volgaris ignis operetur in communi sulphure, sale & Mercurio. Quantò autem magis is gradatus est in prima materia firmamenti? Quantò est fortior & potentior? Certò ergo statui debet, ventorum nullam aliam generationem esse, quàm si tria prima à Vulcano cōmoueantur & agantur in suam operationem. Tunc enim illa tria in actionem ducuntur. Hæc actio ventum progignit, & eidem suam naturam indit, vel calidam, vel frigidam, vel humidam, vel siccam, vt dictum est. Et sicut ventus oritur ab igne, ceu diximus, ita idem hic etiam intelligi debet. Deus enim generationem firmamenti tali conditione & proprietate constituit, vt tria hæc vniuersa gignerent & parerent in suis locis, in quos à Deo ordinata sunt, & cum suis operationibus in centrum terræ contenderent.

Vulcanus Igneus quid.

Venti quando & vt fiāt.

Sed vt Vulcaniam hanc operationem rectè intelligatis, exemplum terrenum attendite. Nouistis, sulphur esse ignem, qui ardeat. Nouistis etiam sal nitrum ardere: similiter & Mercurium: ac omnia tria naturæ igneæ esse, donec perueniant in operationem suam, hoc est, in vltimam suam materiam. Iam sulphur concipit Vulcanum igneum. Et quia cætera ipsi consorta sunt, ideò vnum cum altero mouetur, & simul omnia tria in ignem facessunt. Ignis autem coquit ventum. De terrenis enim trium primorum manifestè animaduertitis, quomodo impetum, motusque ac tempestates concitent. Vnde sequitur, in generatione ventorum stellas esse phiolas & cucurbitas, continentes in sese Meteoricum sulphur, Mercurium & sal pro conditione ætherea, quæ per Vulcanum æthereum in istis phiolis operantur. Ex operationibus hisce æthereis nascuntur opera ætherea, qualia sunt venti, qui expelluntur ex istis concauitatibus, sed rarius ad globum inferiorem, nempè pro natura & fortitudine istarum trium rerum primarum. Ex terrenis itaque exemplis iudicium facite de operationibus firmamentalibus, non quidem secundum gradum vnum; sed quantò cœlum sublimius terrā est, tantò ipsa etiam est validius. Et quantò cœlum plùs claritatis habet vltra terrestrem crassitiem: tantò sublimiùs quoque gradata & intensa eiusdem est operatio, tantoq; plùs mutata in tribus speciebus seu rebus. Terrenum ergo exemplum ad Meteoricam hanc intelligendam sufficit: eaque per illud satis declarata est. Vbiq enī ita cōparatū est, vt, quod oculis nostris inexploratū est, per exploratius & certius aliud intelligendū & demōstrandū sit. Sic & terrena operatio satis nobis superque cognita & intellecta est. Ea autem pro exemplo & similitudine adducenda, vt id quoque inde percipiatur, quod simile quidem est, nec tamen oculis nostris expositum. Ita & Christo placuit per parabolas suum nobis verbum denuntiare, per quas parabolas plus aliquid & maius intelligi debet. Sic ego quoq; terrenum firmamentali adhibeo, quod, vt terrenum, æquè quoque caducum est.

Stellæ sunt phiolæ: tria prima ipsa rā continentum.

Cœlum terra multo virtuosius.

Ignorata per notius docendum.

Christus eas ... vius.

Scitote autem, quòd hora & tempus istorū ventorum generationis ex parte oppidò, ac ex fundamento per Astronomiam & ipsius species cognosci queat. Et tamen id Meteoricum non est, sed est Astronomicum, quo etiam negotium iam relego. Si autem venti spirant, pergunt ad loca sibi deputata & consentanea. Multaque concordantia multum validi venti producit. Sæpè concordare & generare, est sæpè ventos excitare. Multæ species & fortis Vulcanus, gignunt magnos & impetuosos ventos, qui domos etiam & arbores deiiciant. Ventus enim secundum naturam suam æquè corporalis & substantialis est, ac materia vel lapis è sublimi deorsum exturbatus. Et licèt aliud quidem corpus habeat lapis, aliud ventus, nihil tamen ad hanc rem interest. Nam & ventus corpus est, corpus aliud quatere & deiicere potens ceu corpus aliud visibile. Nec enim visibile tantùm corpus est: verùm cum visibili etiam inuisibile à Deo conditum, corporeum existit, sub diuersa quidem specie, cum virtute tamen æquali. Aqua enim, vtcunque mollissima sit, gradē tamen ligni pondus sustinet, ac vasta in ritis saxa proiicit & emouet, licèt tenuis & mollis sit. Similem virtutem venti quoque habent. De ventorum ergo origine concludendum est, quod in solis stellis ventosis nascantur, & Vulcaneo opere, suo tempore maturentur, & in centrum globi erumpant, vt, quæ contingunt obuia, in naturam suam & proprietatem conoertant. Sic Boreas coagulat: Auster resoluit: Eurus conseruat: Zephyrus putrefacit. Operationem enim suam perficiunt, prout insitam sibi naturam habent. Quod si spirent eiusmodi temporibus, quibus malitia innata ipsis adimi & temperari queat: tunc insigne nihil moliuntur aut perficiunt.

Venti vnde maxi & validi.

Venti sunt corporales.

Ventorū vis exemplo ... docetur.

Boreas coagulat. Auster resoluit &c.

Quando ergo venti ex suis emunctorijs in circulo ventoso erumpunt (quemadmodum sedium eiectio ab homine) primo exultu mare transpirāt. Circulus iste verò rectà mare nō transit: sed adeò latus est, vt infimum quoq; circulum inferioris globi, hoc est, tertium *peroledum*, supernè & infernè attingat. Itaq; quia superior

Peroledus.

tertius *peroledus*, & *peroledus* tertius inferior, medium ipsum quoque constituunt: ob id *peroledi* medij corpus æquè facilè feritur & tangitur, ac ventus ex latere secedat, siue supernè siue infernè siue hoc vel illo latere, siue regio Arctica sit, siue Antarctica. Tertius ergo *peroledus* quando feritur, ventus impellitur in aquam, quo hæc mouetur adeò, vt sursum deorsum pro sui impetus modo aquam penetret, altera parte supra aquam manente. Sed & illa pars venti intra aquam non manet, sed foràs ex aquâ prodit in aërem, istoque transitu mouet cieteque tempestates in mari & fluminibus.

Tẽpestates qui fiant. Vẽti vis mira.

Non enim ita irrupisse debebat, sed super aquis spirare. Interim, sicut impetu suo fertur in aëre: ita etiam in aquis: vnde in mari fluctus & vortices concitantur, multò grauiores & formidabiliores, quàm in fluminibus. Attollit enim aquam, eamque in sublime iactat: nec quisquam scire potest, quanto robore aquæ sese inseruerit. Valido enim suo impetu euincit aquas, quibus ob id opus est, vt cataractas & cauernas moliantur, quò expeditè in corpus elementorum erumpere is possit. Non autem per cauernas perpetuò ventus omnis erumpit: sed adeò subtilis est, vt etiam poros terræ penetret, & peruadat muros ac parietes, sicut euidens ac in propatulo est. Eadem tenuitate perrumpit etiam montes & scopulos, si super aquis feratur.

Sed de hac re plura notate. Quicquid venti in aquis remanet, nec ex illis iterum exspirat: id penetrat in terram, quam permeat & pertundit tamdiu, donec aut alicubi exitum inueniat, aut in seipso consumatur: vnde terræmotus generantur. (Quanquam hæc terræ motus causa nec vnica, nec sola sit.)

Terræmotus vt fiant.

Eodem modo enim ventus terræ motum ciet, quo concitat in aquis fluctus. In quibus si stent naues aut triremes, illæ simul contremiscunt, nec statione firmâ frui queunt. Dum ergo firmiter & æqualiter stare non possunt: motus iste est aquæ motus. Eadem ratione per poros terræ, siue maiores, siue minores, &c. ventus terram quoque concutere nouit, licet non æqua facilitate, vt aquam, quæ procliuius cedit instanti & deflectit. Quicquid enim nascitur, consumendum est, & finem habet. Ita suum terminum etiam ventus habet, quem transgredi nequit, sed illo instante emori cogitur & exspirare. Sciendum ergo est, terram ipsam per se ventos non gignere, sed impulsos suscipere. Et licèt quidẽ Vulcanus in ipsa quoq; terra & aquâ sit: in his tamen non est fulguralis.

Vulcanus in terra nõ est fulguralis.

Fulguralis enim tantùm est in firmamento, in quo tempestualem impetum molitur. Hæc vis & natura est venti, qui vim habet, omnes lapides, omnia metalla penetrandi, & peruadendi terram, ac omnia, nullo excepto. Cui quicquid obnititur, id dissipat aut deiicit. Sicut enim puluis pyrius facit incensus, vt & Bombardæ & tellus concutiatur & contremiscat, nullo quoque impetui ipsius resistente: ita pulueris illius instar est etiam sulphur, sal, & Mercurius, quorum violentiæ nihil obluctari potest. Et licet nec ignis sint, nec fument, nec crepent sunt tamen puluis pyrius æthereus, genitus ac prodiens ex cauernis & emunctoriis cataractarum & stellarum ventosarum Vulcaniarum. Estque adeò ventosum salnitrum, sulphur & Mercurius, quæ omnia mirabiliter perficiunt. Citra tres enim has species impossibile est quicquam fieri. Discrimen tamen in hoc est, quòd alterum est naturæ terrenæ, alterum conditionis & proprietatis ætheteæ.

CAPVT VI.

De generationibus vndarum.

Stellæ pluuiales, &c.

SImilis causa & origo etiã pluuiarũ est. Sunt enim stellæ quædã pluuiales, aut pluuialibus congeneres. Eiusdẽ omnino illę modi ac formæ sunt cum stellis Ventosis, similiter ex tribus primis, vt prima materia, constitutæ, & ad pluuiam ordinatæ ac separatæ. Sicut arbor sui fructus modis omnibus exemplum perfectum, certum & verum exhibet: ita visibile hoc, quod apud nos est, & inuisibile, quod supra nos est, simili & eodem pacto intelligenda sunt.

Philosophorum opiniones de pluuia, refutantur.

Nam quod dicunt, pluuiam esse exhalationem, factam ex infernis aquis, quæ ascendens iterum destillet; id iam planè nugatorium est. Causa siquidem rei iam ex antè dictis satis patet. Sic quinimo statuere debemus, quòd cuiuslibet pluuiæ sua quædam peculiaris origo sit, & noua generatio eius, quæ antea non fuit: non secus, ac Pyrum, quod hoc anno nascitur, prætetito nondum fuit, nec vnquam antea extitit. Sic etiam semina sunt, sese inuicem consequentia, quæ suos pariunt fructus, tempore eo, quod Deus præstituit.

Stellæ numerari nequeunt.

Porrò autem stellarum numerus enarrari minimè potest. Totum enim firmamentum illis refertum est, per vniuersas totius globi regiones distributis. Et quanquam vsu veniat, vt in regionibus nonnullis pluuiosarum stellarum effectus non semper procedat, sed aut rarò inibi aut nunquam pluat: istius tamen rei non ea causa est, quòd stellæ tales non adsint; sed quòd ab istius terræ aut regionis ventis & constellationibus illæ exiccentur & exauriantur.

Cur in locis quibusdam nõ pluat.

Sicut enim exiccatur arbor, aut fructus, qui ob ariditatem maturescere non potest: sic idem frequenter etiam stellis pluuialibus accidit, in illis locis, in quibus versantur. Econtra, si stellæ istæ constellationibus humidis, & stellis ventosis vicinæ iunguntur, tunc imbres copiosiores parturiunt, hoc est, in seipsis augescunt, nec suæ naturæ quicquam perdunt.

Cur pluuiæ frequentiores vel pauciores.

Quod autem præterea pluuiæ interdum maturiùs, interdum seriùs, nonnunquam copiosiùs, aliquando parciùs decumbant: id non fit, quia inaruerunt, sed quia hoc anno fœcundiores seu feraciores sunt, quàm alio. Et hæc varietas in crescentibus omnibus obseruatur, velut & in firmamento similiter.

Pluuia vt fiat.

Ad principium autem pluuiarum ita attendite. Quando ęthereus ipsarum paroxismus imminet, ita, vt autumnus præstò sit, qui maturitatem exigit: tunc Vulcanus ac Iliaster, Archeusque in illis stellis operari incipiunt, velnti molla quâdam, ac dispensant seu præparant pluuiam. Tempore autem digestionis expectato, flores prodeunt, velut ex arbore, & primum oritur nubecula, quæ sensim augetur, vel citiùs pro stellarum istarum conditione, multitudine aut magnitudine. Initiò enim fumus prodit æthereus. Qui, quia à communi fumo differt, nubes vocatur. Nu-

Nubes quid.

-bes ea, postquam à stellis genita prodijt, deorsum subsidit in aëreum, vbi suspensa hæret. Et per se quidem aqua est, nondum tamen integrè præparata: ipsiusque materia est sal, sulphur & Mercurius, quæ tria omnia extra stellas in resolutionem abeunt, veluti tartarum in cella aquescit. Nam & aër huius calcinationis aut digestionis cella est, in qua tria illa soluuntur & expediuntur. Iam si nubes in aëre, tanquam in cella consistit: tunc si probè præparata sit, eò citiùs mouetur: sin minùs, eo diutiùs persistit in aëre. Cuius, si quandoque moles parua sit, ea aut disparet, aut pluuiam odoremque facit, terram non attingentem. Si maneat ac ad pluuiam destinata sit, tandem resoluitur in aquam.

Tartarũ in cella aquescit.

Qualis vero pluuia, talis resolutio: & pluuia ex nube, nubes ex stellis generatur. Sæpiùs fit, vt pluuia talis continenter duret, ideò, quia nubes quotidie ex stellis pluuialibus defluit, vsque aut multis cumulatis, aut sese inuicem consequentibus, prout concordantia cadit. Aliæ enim stellæ nubem emittunt per horam vnam, aliæ per plures: quædam per diem, quædam per plures: aliquæ per septimanam, aliquæ per plures, sicut magna ipsarum varietas & inconstantia est, &c. Vtut autem res sese habeat, ante omnia præparatio in stellis ex tribus primis tali, (vt diximus,) ratione fit, postea fit resolutio in aere per aerem: denique pluuia terram imbuens.

Stellarũ pluuialiũ differentia.

Resolutionis autem iste modus est. Quamprimum pluuiosa nubes aërem ceu cellam suam occupauit: tunc instante resolutionis tempore resoluitur specie guttarum, non confertum & magnâ mole, sed quasi deorsum stillaret. Et hoc ex arte Alchimistica à diuina prouidentia ita constitutum est, vt gutta vna post alteram quasi filtretur, destillet, & guttatim, ceu videmus defluat. Quòd si resolutio tardiùs fiat, tardiùs quoque guttæ decidunt. Eædem quandoque celeriùs & rapidiùs stillant, prout coniunctio est, & admiratio fert, vt guttæ vel plures, vel pauciores, vel maiores, vel minores eogantur. Sic ergo quælibet pluuia nihil est aliud, quàm resolutum sal, sulphur, & Mercurius, quæ forma stillę per primam extractionem & separationem separantur. Sex diebus illis, quibus Deus omnia creauit, omnia in loca sua debito ordine & modo digessit, sua cuilibet addita proprietate. Ea se præparat vlterius in igneo Vulcano, fitque pluuia, sicut tartarum aqua, & alia plura, quorum vltima materia primæ similis non apparet. Huiusmodi ergo pluuiæ, de quib. iam dissero, pluuiæ sunt mediæ & optimæ, quę omnium commodissimè terram refrigerant, humectantque, velut etiam eædem saluberrimæ sunt. Oriuntur enim ex primæ materiæ tribus primis moderatissimis. Nam & aliæ sunt rigidiores, ex natura asperiore progenitę. Sunt etiam pluuię, longè latèque sese effundentes. Hę fiunt ex concordantiis coincidentibus, quando ipsarum plures congeruntur, ac simul vnà præparantur. Vbi ergo huiusmodi concordantiæ confluunt, ibi pluuiæ variæ permiscentur, quæ ex guttis interstingui possunt. Aliæ omnino subtiles sunt, vt. *(icool)*: aliæ grandiores, & sic gradatim ascendendo, prout vsus & experientia docet.

Pluuia cur guttalis.

Pluuia quid.

Præter iam dictas sunt etiam stellæ aliæ pluuiosę, stillarum pincernæ. Harum proprietas est, vt eomites habeant ventos. Rei hæc causa est, quia sal in stellis illis, & Mercurius, non omnino probè præparati sunt, hoc est, quia impetus ipsis à Vulcano non plenè adeptus est. Et hoc genus peculiare est. Ex his stellis procedunt venti sine pluuia, horis aliquot ac diebus, &c. Ventis autem compositis & sedatis signum est, quod Mercurius & sal cum sulphure sese vnierint. Eo facto abeunt in nubes, aerem occupantes, interdum cum vento, aliquando cum vento & nubibus iunctim. Nubes huiusmodi pluuiosę cū propriis ventis rariùs fiūt. Quæ si in cella æthereę resolutionis resoluūtur, pluuię eo modo, quo diximus, decidūt. Vbi hoc quoq; notandum venit, quòd si ventus in pluuia, hoc est, in resolutione manet, tum temporis ventus resolutionem diffiet, & resolutas guttas disuciat, vnam in partes duas vel ternas. Easdem etiam præcipitantiùs deiicit, quàm pro more. Guttæ ergo huc illuc iactantur, vt pro sua natura & debito destillare nequeat. Sed & hoc obseruatione dignum videtur, quòd nubes hę & alię pluuiosę, quę in montanis librantur, faciliùs promoueantur, quàm quę in regionibus planis. Montana enim frigus quoddam habent: in quod si incidant nubes, ocius ibi resoluuntur, cùm in aliis locis consumantur. Multę siquidem pluuiosę sunt nubes, quę à constellationibus aliis consumuntur, quę consumptio in dictis montanis locum non inuenit. Si ergo olla, hoc est, stella autumnum ac messem suam effudit semel, quiescit tantisper, donec primę materię tria prima, pro suo tempore iterum crescant. Tunc enim operationes earum de nouo incipiunt, sicut hactenus de pluuia dictum est.

Pluuiæ in montanis cur frequentiores.

Insuper aliquando etiam accidit, terram & aquam ex sese ipsis, per contentos fontes & aquas frigus promere & exspirare, quo ipse etiam aëre efficaciùs refrigeretur. Frigiditas ea vbi aerem attigit, nubes multę resoluuntur, quæ aliàs consumerentur. Ex montosis autem locis pręcipuè frigus id in sublime emitti solet. Aër enim est cella, ac in sublimi viget frigiditas & humiditas, nec calor est, nisi vbi reflexus est, & quouşq; ille pertingit. Ibi ergo duo frigora concurrunt: quorum vnum alterum reficit. Quò autem sublimior aer, eò frigidior. Interdum nubes ita graues & ponderosæ fiunt, vt profundiùs sese dimittant, & propiùs ad loca calida residant. Et tunc generantur pluuiæ calidę, quę soli grauitati nubium acceptæ ferri debent. Vbi paucæ sunt, resoluuntur in sublimiorib. & exalto decidunt. Sed & ventus ex illa stella emanans, per seipsum humidus est, instar Zephyri. Dum ergo Zephyrus ex circulo suo spirat, & stellę operationi vacant, promptè nascuntur pluuię. Is enim vnà cum vento pluuioso perуadit aërem, ipsùmque refrigerat & humectat, vt citò resoluatur, & in guttas liquescat. Etsi verò stellę pluuiosę extarent, & vetus spiraret aridus: tamen nisi pluuia insignis operationis esset, ipsa ab arido consumeretur & dispelleretur. Quod singulariter obseruandum est. Vbi enim huiusmodi concordantia accidit in humiditate cellę, hoc est, aeris, ibi multa se signa produnt, ex quibus notitia capi potest. Ædium enim vexilla & cardines strident: homines sunt animi tristioris.

Aer est cella maxi.

Aer sublimior, gelidior. Pluuiæ calidæ vnde.

Pluuiæ ventosæ vnde.

tristioris, aër surgit vaporosus, & grauis, humectans spongias, cineres, arenas, &c. quæ signa omnia enumerari nequeunt. Pluuiæ tamen sequuntur eo maiores.

De nubibus verò ac eiusmodi coniunctionibus adhuc plura notate. Si Luna, tempus, & stellæ ventosæ concordant & confluunt: stellæ autem ventosæ celeris operationis sunt, ac validè agunt, idque quod genitum & in locum suffectum est, vberius est, ac resolutio fit festinanter: tunc violenti generantur imbres, quorum multi diuersique notantur. Si verò fors fieret, vt resolutio eiusmodi illicò in puncto, quo ex *Athanar* peruenit in cellam, iam antè resoluta esset (veluti frequenter euenit, vt in *Aludel* resolutio inchoëtur, & in humiditate celerrimè perficiatur) si, inquam, in illis generationibus tale quid fors fieret, tunc vniuersa nubes cogeretur in vnicam tantum guttam, seu cogeretur in vnicam tantum guttam, seu cogeretur in vnam aquam. Cumque procurari non possit, vt illa guttatim decidat: ideò affatim & confertim ipsa deruit, instar vnius guttæ. Etsi enim parum quiddam à vi casus & ventorum dissiciatur, tamen moles ingens per resolutionem celerrimam violenter decidit. Hoc interdum diu durat. Interdum præcedit & sequitur pluuia iustę destillationis. Hi autem nubium lapsus, cùm stellam, tum materiam aliam habent. Coïncidere autem vnà quoque possunt, venti & alia plura, sicut sulphur, sal & Mercurius variam ac diuersam naturam in hoc illoue exerunt. Et talis est origo pluuiarum naturalium, cùm terrę tum homini commodarum: quarum finis ac prædestinatio est, vt terram humectent. Sunt autem portò venti etiam alij & aliæ nubes, non pluuiosæ, sed naturâ siccæ. Harum explicatio sequetur. Plura de stellis scienda, Astronomia docet, quæ huic Meteoricæ singulatim inserenda non fuerunt.

De nubibus siccis iam scitote, stellas aliquas existere, non ad pluuiam sed pluuiosos ventos dispositas, nec etiam ad stellas ventosas referendas, licèt illarum naturæ similes sint. Sunt enim stellæ ventosę particulares, non vniuersales, vt stellę ventosæ de *peroledis*. Hæ, quoad colorem, sunt lucidæ, claræ, sublimes, quas cella ętherea resoluere nequit. Sunt enim aridę instar aridi ligni, quod in aquam nunquã resolui potest. Oriuntur ex sulphure sicco, & tali sale ac Mercurio, in quibus nulla humiditas viget. Vnde nec ad humiditatem disponi possunt. Sed & venti illi sunt lenes, amœni, grati, sani, & homini toleratu faciles. Probè siquidem temperantur & emergunt ex primę materię tribus primis optimis, recreantque ac reficiunt ipsum hominem. Et quicquid de stellis huiusmodi defluit: id probè digestum & clarè subtiliatum est. Vbi autem crassę species iacent triũ primorum, velut in stellis pluuialibus, &c. in illis locis crassę etiam ac atrę, obscuręque & rudes nubes fiunt. Hęc enim omnia ex materiâ prima dependent. Similem naturam etiam stellę ventosę habent, sed nullam pluuiam ferunt. Complexionem quidem & proprietatem participant: sed nubes non gignunt, ideò nec pluuias. Has tamen aut promouent, aut impediunt, vt dictum est. In stellis amœnis commoditas etiam hęc latet, quòd nubes illę suas serenas conseruent. Sol enim eo loco pellucet ac perradiat, & eas adhuc magis subtiliat. Nihil autem tale perficit in nubibus pluuiosis. Vt enim prouentum habet, ex corpio non nascitur sal co:sic neque Sol ex crassis illis partibus subtile quid producere potest. Et sic se habet generatio nubis & venti clari, facta à subtili & præparato sulphure, sale ac Mercurio, ope ipsius Vulcani, qui istarum rerum præparator est perfectus & industrius.

Quia hactenus de tempestatibus pluuiosis dictum est: sciendum præterea est, quasdam adhuc apparentias restare, quę & ipsę pluuiam & eiusmodi tempestates pluuiosas (de quibus diximus) prænuntient, hoc modo. Aiunt, auroręrubore, vesperi lutum portendere. Id verum est. Nam si stella pluuiosa oritur, sulphur continens crassius, aut crassius sal, ac Mercurium, quę crassities tantùm spuma est: tunc spuma eiicitur in sublime, quę postea instar nubis apparet, nec tamen nubes est, sed tantum spuma aut vapor multis coloribus insignis. Ruber est à sulphure & Mercurio: cœruleus, Venenis, luteus, à sale, licet luteus etiam ex parte à Mercurio. Tempore autem matutino apparent, quia Sol oriens ipsos in alto tolerare non potest, sed ad huius conspectum illi dispareut, ac colores propter obiectum Solis splendorem videri nequeunt, vt neq; Luna, neq; alię stellę, quę eiusmodi colores vberiores habent. Si ergo stellę huiusmodi oriũtur, & spuma ipsarum in euaporationem vergit: tunc præparationes ceterę sese inuicem sequuntur, vt nubes, ventus, pluuia, idque pro stellę illius naturâ, interdum celeriter eodem die, aut paulò pòst, nisi fors concordantia aliqua confluat à contrariis planetis, Luna & stellis ventosis, quę illas destruat. Rarò tamen apparent, quin aliquid sequatur, & maximè pluuię diutinę. Ibi enim multitudo stellarum est. Hisce ergo hactenus dictis caput præsens de origine pluuiarũ adiectis debitis paragraphis satis pertractatum est. Vbi hoc notabitis, Stellas esse arbores, fructus suos edentes, velut in terra. Et cum vtrinque vnius massę & materię sint, oppido concordant, & sibi mutuò commodant. Sicut homo, qua de terra est, terrę adhæret, ex eaque sumpto & petito alimento opus habet: ita & hic. Et quod interdum longo tempore non pluit, ideò fit, quia stellę sese omnino profuderunt, & nouam materiam iam colligunt. Vbi tempore iusto appellente, omnia simul & semel farciuntur & rependuntur, nec quid necessarij omittitur. Quod vno tempore deficit: id alterò cum fœnore refunditur.

Imbres vt fiant. Ath. nar. Aludel.

Nubium lapsus vt fiat.

Pluuiarũ finis.

Stellę ventosę particulares.

Ex corpio non nascitur salco.

Ruber matutinus quid portendat.

Stellæ arbores sunt.

CAPVT VII.

De Congelatione.

COgnoscendum iam deinceps vobis etiam est de Congelatis, hoc est, glaciosis, aquis niualibus, & naturis niuosis aliis, seu de iis, quę hyemem constituunt. Primo autem in genere hoc tenendum est, arbores tantùm, hoc est, stellas esse, ex quibus illa generantur pro ordinatione diuinâ. Necessarium itaq; est, stellas istas hyemales secundum essentiam & species suas rectè intelligi. Nam & hę sunt de prima materia trium primorum, veluti de speciebus cæteris docuimus. De generationis occasione

Stellæ hyemales soli cõtrariæ.

ſione ita ſtatuite, quòd ſtellę quædam ſint, Soli contrariæ. Sol ergo quando de exaltatione ſuâ remittit, quod in hyeme fit, contrariæ iſtæ ſtellæ abundant. Ex his ſpecies vna eius naturæ eſt, vt quicquid Sol reſoluit, ipſę coagulent, hoc eſt, aquam omnem in glaciem congelent. Vis ipſarum ita conſtituta eſt. Videtis nempe, Deum à ſe ionicem diſtinxiſſe lucem & tenebras, hoc eſt, diem & noctem. Idem Deus in vnum locum digeſſit calidum, hoc eſt, Solem: in alterum, frigidum, quod eſt circulus hyemalis. Ita calor vim habet reſoluendi, frigus coagulandi. Quando calor & frigus iuncta hærebant, ibi nec calidum nec frigidum extitit. Quæ tamen qualitates emerſerunt, quando diuina Alchimia illas ſeparauit. Et ſic et calor ſeceſſit in Solem & Solares ſtellas: ita frigus quoq; in ſuas diuertit. Dominandi autem tempus debitum datum eſt Soli ſeu calori: ſuum etiam conueniens frigori: ita vt ſuus vtriq; conſtitutus terminus ſit. Vnde liquet, quodlibet ſui regni tempore efficax eſſe ad officium complendum. Et licèt qoidem aliquando frigus prodire nequeat, quia vel ab intenſiore calore reprimitur, aut à naturâ regionis & conſtellationis impeditur: vis tamen natiua ipſi adempta non eſt. Sic enim nec Sol omnem vim eliquare poteſt. Non ergo mirum, ſi quid viciſſim etiam frigori reſiſtat.

Caloris est i. sol. uere, frigoris coagulare. Alchimia di unum opus.

Sed de frigore plura dicenda ſunt. Ex igne, velut exemplo quodam ſolis calor & operatio ſatis cognoſci poteſt. Suum vero exemplum frigus non æquè habet, vt calor, niſi in ſolo elemento aquæ, penes Cryſtallum ac lapides alios. Ita enim res habet. Cryſtalli naſcuntur ex aquis. Cum materia ipſorum ita comparatum eſt, vt in ſeipſis contineant ſpiritum coagulationis, à quo etiam coagulantur, velut à frigorificis & glacialibus ſtellis aqua. Quâ ergo ratione ſpiritus coagulationis ſeſe habet in locis fructuum aquæ: ita ſe habet etiam in ſtellis glacialibus. Is ſpiritus ſi ſuo tempore in aquam incidat, ipſam conglaciat & coagulat. Quod autem non duret ac conſtet, hæc cauſa eſt, quòd aqua illa non ſit corpus, quod coagulatum eſſe debeat, ſed potiùs reſolutum, cuiuſque tinctura hoc loco nihili ſit. Si autem materia gemmarum præſtò eſſet, nondum coagulata, tunc ibi citò coagularetur, coagulatione ſolidâ & durabili. Hoc quidem verum eſt, ſi ipſius exaltatio iugiter & continenter vigeret, glaciem nunquam iterum reſolutum iri, non tamen conſtantem in tinctura naturæ cryſtallinę. Hę glacialis naturę ſtellæ moderantur hyemem, in aqua, in fructibus, in tellure, &c. vbicunque enim humiditas eſt, ea congelationi ſubiicitur. Stellæ cæteræ, niuis & aliorum cum hyemalibus exquiſitè comparari non poſſunt. Nix enim, hyemis eſt pluuia, iſto quidem tempore vtilior & conuenientior pluuiâ ipſa. Quam ob cauſam Deus quoq; ita conſtitutum voluit. De glacialibus itaque ſtellis, veram hyemem generantibus, ita ſtatuetis, quòd ſpiritum ipſæ habeant coagulationis in omnibus humiditatibus vnduſtis, & quòd in Sulphur, Sal & Mercurium ita ſint poſitæ vt nihil quicquam ipſis frigidius eſſe poſſit. Sic nempe calidiſſima prima materia in Solem, & frigidiſſima in Saturnum relata eſt. Saturnus enim ipſius frigiditatis filius eſt, vnà cum ſtellis ventoſis.

Cryſtallus & lapides fiunt ex aqua.

Spiritus coagulationis &c.

Stellæ niuales, &c. Nix & pluuia hyemis.

Sat. unus filius frigiditatis.

De errore portò ſtellarum tenendum eſt, ſæpiùs nempe fieri, vt diſcordantia inter ipſas intercidat, atque ſtellæ hyemales in ęſtate aſcendant. hoc eſt, in æſtate matureſcant, non in hyeme, adeoque cunctentur in curſu laboris, non in motu circuli aut eius curſu. Iam ſi in æſtate tempus Zephyrale aut Boreale cluet, & Luna ad hanc naturam conſentit, & interea temporis ſtellæ fœcundæ ſiunt, tunc procedunt, & niuem ſuam exhibent in æſtate. Si vero tempus eiuſmodi non ſit, hoc eſt, Luna non conſentiret, nec coauxiliarentur venti, ac regio æquo humilior, conſtellatioque calidior eſſet: tunc ex niue illâ fieret plouia. Subiecta enim ſtellæ caliditas in aëre ipſam reſolueret in aquam quæ guttatim deſtillat, hoc eſt, ſcintilla quęlibet niuis guttam daret. Præterea operatio ſæpiùs etiam incipit in ſublimi, vbi propter frigiditatem cellæ reſolutio non eſt tam expedita. Si tamen nix propiùs admoueatur terræ, in aquam reſoluitur. Fit etiam, vt ſtellæ æſtiuæ pluuiales in hyeme matureſcant & prodeant. Eę ſeſe non emittunt, niſi quo tempore ſtellæ brumales languidiſſimæ ſunt. Tunc enim decidunt, & pluuias æſtiuas faciunt. Et licèt quidem glaciales ſtellæ ſimul incidant, in cadendo tamē nihil coagulare poſſunt, ſed congelatio demum fit in terra. Nec enim hoc verum eſt, (quod aiunt,) pluuiam ab hyeme in niuem mutari & transformari. Stellę ſiquidem niuales peculiarem ſibi arborem vendicant, ex quâ erumpunt. Illa ergo ſententia nauci eſt. Et quamois congelatio daretur: nihil tamen ab illâ fieret aliud, quàm conglaciata aqua, qualis ipſa nix minimè eſt. Ipſa enim nix, formâ niuis ex matre ſua prodiit, nec vnquam aqua fuit. Et ſic intelligendi ſunt errores, in creſcentibus ſtellarum vtrinque, tam in æſtate, quam hyeme, euenientes. Quæ euariationes in quibus locis nec fiunt, nec ſentiontur, in illis hyemes ſunt gelidiſſimæ, & æſtates calidiſſimæ. Sed hęcad Aſtronomos.

Nix quo abeat in pluuiam.

Opinio de niuibus refutatur.

Præterea ſtellarum hyemalium adhuc aliud genus eſt, dans grandines & gemmas, quæ nix non ſunt, ſed coagulatæ aquæ: quæ tamen nec ipſæ aqua vnquam fuerunt, ita ex prima ſua materia genitę. Stellę illæ circulum peculiarem perrerrãt, ſuntq; eius naturæ & ingenij, vt æſtatē & hyemē, omnibus quatuor anni tēporibus, nullo reſpectu aut loci naturę, aut conſtellationis, aut Lunæ, aut ſtellarū ventaliū habito, grādines & gēmas ſuas producāt. Tēpore niuis in hyeme nō prodeũt, vt nec tēpore pluuiæ, de qua, priore capite diximus: ſed accedũt tantũ tēpore æſtatis & hyemis, quo frigus & ventũ à ſeipſis habẽt, nec ab alio cōtrario impugnari queunt. Ipſarũ ſiquidē generatio fieri non poteſt tēpore leni, placido & trãquillo, ſed potius eo aſpero & rigido, ſiue æſtas ſiue hyems inſtet. Quanquā Gēmæ & grandines diſcrimen habeant in cadeodo. Grandines ſiquidē cadunt potiſſimũ menſib. Aprili, Martio ſub exitũ niuis, aut eo certè tempore, quo ſtellæ niuoſæ nō ſunt lenes, aut anni tēporib. etiam aliis. Nec enim neceſſariò egent tēpore rigido, ſed tempeſtate etiā placidiore generari queunt. Gemmę autem non niſi tempore importuno fiũt, tēpuſq; alius commodũ futurũ perturbāt,

Stellæ grandinales.

Gemmæ & grandines quo differant. Grandines quo tempore generentur.

Gemmæ quando fiant. ac placidis omnibus insultant. Et licèt Gemmæ minùs, quam grandines pro stellis hyemalib. habeantur, quia scil. frequentiùs in æstate quam hyeme decidunt: generatio tamen ipsarum nihilominùs est à naturâ brumali. Vnde inter glaciosas etiam referuntur. Itaque deinceps sequitur ipsarum generatio & prima materia, ex qua fiunt: item, cur ita ordinatæ & constitutæ sint, & ad quid commodent. Videntur enim contra elementorum naturam pugnare.

Gemmarum generatio. Gemmarum ergo natura est concreta proprietas ex Sulphure, Sale & Mercurio, quæ genere suo separata sunt ab omni calore. Et hic sola frigiditas est: velut in carbone tantùm nigredo est, cæteris coloribus omnibus exclusis. Prima tria sine tumultu. Maturationis itaque suæ tempore (sicut & de aliis stellis diximus) dum in decoctione sunt, sibi inuicem contrariantur. Vulcanus enim Sulphur, Nitrum & Mercurium in vnum conciliare aut cogere minimè potest, citra magnũ impetum, aut ebullitionem aceruntur. Aludel. Donec enim in suo *Aludel* vniantur, & in perfectionem suam ordinentur, multum temporis intercidit, vbi interea frigidæ & malignæ tempestates incumbunt. Primò enim emittunt frigus quoddam, ex quo nosci facilè queunt: licèt etiam tardiùs & celeriùs generentur. Sed exemplum dabimus. Si frigidum Sulphur, simul humidum, aut Nitrum pingue, aut Mercurius lenis, in vnam mixturam assumantur, triaque hæc in vnum componi corpus debeant, vt nihil aliud quàm vnitas sit: propter innatam singulis contrarietatem longo interdum tempore opus est, dum coeant & permisceantur, quod non fit sine multo strepitu, ebullitione, tonitru & similibus tempestatibus aliis. Multò magis talia in cœlo fieri ac stellis, quæ longè maioris sunt efficaciæ, quàm terrena. Vnde tumultum etiam grauiorem surgere consentaneum est. Dum ergo in perfectioné abeũt, duorum generum fit separatio: vnum est coagulatum, ex quo fiunt Gemmæ: alterum est resolutum, ex quo oriuntur pluuiæ. Et penes vtrumque est proprius ventus, frigus, & importunitas. Ita stella illud eiicit in cellam aëris, in qua resoluitur pars vna, & specie pluuiæ in terram decidit: pars altera coagulatur. Vulcanum enim coagulationis in se continet, & corpus id, quod in resolutionem non abit, vertit in globos, vel maiores, vel minores, prout materia multa vel pauca est. Et hinc oriuntur gemmæ.

Grando vt fiat. Grandines verò generantur aut cum pluuiâ, aut sine ipsa. Si cum pluuia: modus generationis iam dictus est. Si autem abit in grandines, simile quid fit cum prædictis gemmis, nisi quòd non idem impetus sit. Hoc enim frigidum Sulphur, Mercurius & Sal, non ita crassa, & ad impetum intensa sunt. Et licèt quidem ventos & frigora dent: non tamen eius generis sunt, vt gemmæ. Porrò in eiusmodi stellis perpetuò duæ naturæ sunt, pluuia & lapilli, vt dictum est: hoc est, habent naturam geminam, vnam hyeme, alteram æstate. Prop er pluuiam enim sunt stellæ æstiuæ: ptopter coagulationem, sunt brumales. Suum etiam peculiarem aitsum habent præ cæteris stellis quo se aut in yeme aut æstate proferunt. Quanquam & hî.. discrimen sit. Quod coagulatum est, æstiuum habet impetũ: æstiuæ enim tempestates sunt sæuæ. Contra hyemales, lenes & placidæ, vt nix. Tẽpesta tes æstiuæ impetuosæ hyemalib. Itaque spiritum vnum & vnam materiam primam à natura habent æstiua: & vnum à natura hyemali, dum per Vulcanum suum elaborantur. Et sunt velut Hermaphroditæ, de vtraq; natura participantes, & iam hyemales, iam æstiuæ apparentes. Et hoc casu contraria duo in vno corpore consistunt, quod nunquam aliàs concedi potest, nisi in Hermaphroditis. Hermaphroditæ stellæ &c. Quilibet enim Hermaphroditus, perfectus, vtraq; parte aptus est. Tales etiam sunt generationes supernæ, grãdo & pruina, ab vtrisque nempe tempestatibus natæ, & vtriusq; naturæ participes, velut etiam Mulus, qui neque Asinus est, neq; Equus. Mulus nec equus, nec asinus. Quod enim frigidum est, nullum deberet habere tonitru, nullum impetum. Habet autem, quod in calore consistit. Sic ergo quasi duo contraria inter se sunt, & vno quasi fœdere iuncta cooperantur vnà.

Generatio niuis tantùm est ordinata creatura à Deo, qui in suis operibus multiplex & mirabilis videri vult. Deus in operibus variat stellaniuales. De hac nihil aliud hic scribendum videtur, quàm quòd Deus, eiusmodi quoq; arbores, quæ sunt stellæ, in firmamentum implantârit, quæ suo tempore hiuem parturiãt. Constant autem ex prima materiâ trium priorum, à frigidis trib. primis ad naturam hyemalem directæ hoc modo, vt in seipsis quoq; præparentur decoctione factâ per Vulcanum æthereum, sicut non minùs tempus requiritur certum à Vulcano terreno, vt sub autumnum fructus proferat. Omnia enim suo ordine discreta & distincta sunt. Operatio autem einsmodi est. Tria prima specie pluuiæ eiiciunt nubes suas niuosas. Has verò appellãtes, cella aëris corrumpere nõ potest, sed cum nimis sit frigida & sicca, substantiã earum intactam relinquit. Itaq; quamprimùm stellam egrediuntur granulantur & guttentur in scintillas, hoc est, in floccos niueos, & in terrã deuolant. Naturæ enĩ sunt lenis & moderatæ. Nix vt generetur. Quandoq; fit, vt pluuia & nix simul vnà decidant. Id nõ cõtingit ob stellas pluuiosas, sed quod nix ita mollis & subtilis sit, vt pars eius aliqua resoluatur in aquam, pars altera maneat, sicq; vtreq; iunctim decidant. Accidit interdum, vt præcedat ventus, quia fortè stellæ grandinales præstò sunt, nõ omnino tamen grandinis naturã habentes, sed aliquid etiã dispositionis niualis. Ex exorientes, ventũ & ptodromũ molestiã præmittunt, postea grandines, tandẽ niuẽ. Atq; hæc natura peculiaris est, nec tota grandinosa, nec tota gẽmosa, nec niuosa penitus, sed ex vtraque permixta. Scire ergo conuenit, quòd quoties noua ac singularis natura exhibetur, toties alia stella eam producat. Species enim multiplices sunt, quas Deus ita ordinauit.

Præterea tã in estate quam hyeme tã euidens sæpè contrarium accidit. vt in hyeme operationes aliquando adeò æstiuæ fiant, vt & fulgura & tonitrua, & grandines increbrescãt, niue & pluuiâ nihilominus etiam concurrente. Tẽpestates cõtrariæ vnde. Peculiaris itaq; natura & hæ stellæ sunt, aliter non constitutæ, quã sese produnt: plusq; habent naturæ Hermaphroditicæ ab æstate, quàm hyeme. Similes enim æstiuis sunt, simul coruscantes, & nihilominùs la.ides iactantes, quæ natura est ... Compositum

positum id constat ex frigido & calido Sulphure, Sale & Mercurio, simul permixtis, & per Vulcanum vnitis. Impossibile autem est homini, ex fundamento hæc ita cognoscere, vt & ipse quoque huiusmodi contraria æmulari & facere possit. Is enim à naturalibus terrenis & aqueis instructus est non de superioribus speciebus firmamenti. Aliàs idem quoque ipse exprimere posset: Nihil enim quicquam fieri potest sine instrumento requisito, quod nempe, producat producendum. Itaque & cœlum hic peculiare quid operatur, longéque naturam aliam gignit, quàm cæteris elementis possibile sit. Vnicuique siquidem elemento suam afflictionem Deus addidit, vt quoduis sui curam ageret, non alterius. Ita manifestantur magnalia Dei, quæ mirabiliter edit quotidiè in elementis omnibus, horis singulis, tā in æstate quā hyëme. Cur verò hoc fiat nix, illud grādo, &c. scire nihil attinet, præscripta satis sint. Sic enim Deus constituit, vt hoc vel illud fieret, etsi homini causa incognita sit. Quod homo facit, id scire potest, & causam tempus modumque simul intelligere.

Instrumentum causa varietatis rerum.

CAPVT. VIII.

De Fulgure.

DVm de actionibus firmamenti tractamus: disserendum est etiam de fulgure, quod opus firmamenti est maximum & violentissimum ex actionibus cæteris Meteoricis omnibus. Nisi enim firmamentum specimen tale visibile & substantiale ederet, credi à nemine posset, quòd in natura firmamenti vis tam potens latesceret, ita captui nostro res illa mira occurrit. Non tamen præter naturam fit, sed à natura. Et tamen ardua hominis contemplatione res digna est, Hinc enim euidenter demonstratur, quòd Deus Sulphur, Sal, Mercurium firmamento iniecerit, ex quibus materialiter vniuersa generantur. Etsi verò & hoc genus ad actiones Meteoricas spectet: tamen à cæteris omnibus diuersum est. Adeoque stellæ illæ peculiares sunt, quæ ad hanc naturam propendent. Sunt meri pyrites, ad numerum stellarum æstiualium censendi. Tantò tamen fortiores inter se sunt, quantò magis vim suam exerunt. Aliæ enim sunt gradus primi: aliæ secundi, tertij, & sic porrò vsq; ad 32. gradum. Et in hisce 32. gradibus consistunt stellæ fulgureæ, vsque adeò in tribus primis materiæ primæ gradatæ. Sed iuxtà & hoc tenendum est, quòd inter illas sint, quæ errent & distrahantur in operatione sua, aut æquo citiùs maturentur, ita vt nonnunquam etiā in hyeme parturiant. Quocunque tamen tempore gignantur, tanto cum impetu iactantur, vt nec temporis, nec Lunæ, nec stellarum hyemalium, &c. rationem habeant, sed rectà penetrent. Fulgurum ortus signa & prodromi sunt intensi æstus. Æstus hi surgunt ab ipsorum decoctione, vel celeri, vel lenta, prout materia prima à Vulcano præparatur & inuenitur. In fulgureis hisce stellis Sulphur gradum suum tenet: & Nitrum summam pinguedinem habet: ac Mercurius in summa contrarietate agit. Sulphur enim est corpus: Nitrum est spiritus: Mercurius est contrarium in vtraque, nempe acrior quàm nitrum, potentior quàm Sulphur. Ex his tribus generatur tonitru, fulgurque, quod omnium totius firmamenti opus est validissimū.

Fulgur opus firmamēti maximū.
Fulgur opus naturæ.
Fulgur tria prima demōstrat.
Pyritum gradus sunt 32.
Fulgurū signa.
Fulgur vnde cōstet.

Iam, si tempus generationis vicinum autumno est, maturitatem dans, tunc compositum, Sulphur, Sal & Mercurius, vt diximus, in summa sua virtute & robore constituta sunt. Et dū vna sunt, Vulcanus præparare ea incipit, & reducere in materiam vltimam, quæ fulgur est. Facta inchoatione, opus illud in suum augmentum procedit, gradusque ignis ad summum ascendunt & intenduntur. Intensio ea graduum ignei, intendit calorem æstatis, vt solito & naturali suo statu plus ferueat; ascenditq; ad extremum, donec præparatio à Vulcano perfecta sit. Accidit aliquando, vt materia prima ad finem non perueniat, sed soluatur. Postea & immodicus calor desinit. Quandoque tempestas leuis ex eā oritur, similis vulgari pluuiæ; sed cum hāc etiam desinit. Nonnunquam diuiditur, sensim portione aliqua secedente, vt in vnam massam non glomeretur. Interdum vnum ex tribus perit, non perfectum. Ita nihil indè producitur. Sæpiùs illiditur in montem, aut præmaturiùs intercidit stella ventosa, quæ materiam refrigerat, vt in cella aëris compleri ac perfici nequeat. Interdum abit seu degenerat in nubem, vbi simile quid fit, sed ignauius, quia Mercurius & Nitrum non satis tyrannidis habent. Sic nihil ex illis gignitur euidens. Cæterum vbi hæc impedimenta non incidunt, sed omnia debito modo succedunt, tunc natura species suas & materias firmamenti ostentat, qualia nam subiecta habeat, & quæ producat. Compositio itaque fulgureæ huius generationis sunt, vt diximus, tria prima summè gradata, vnoquolibet ad violētiam & tyrannidem summam ascendēte. Sal nitrum autem validissimū tum est, si in pinguedine viuit. Pinguedo enim ipsius tyrannis est. Mercurius in contrarietate aduersatur omnibus, in omnibus quouis aduerso alio hostilior. Sulphur est viscidissimum & subtilissimum corpus, cum reliquis in substantiam perfectam commixtum.

Fulguris generationem quæ impediant.

Percepta iā fulguris, ex qua fit, materia: iā etiā, quî fiat, attendite. Ne autē fallamini, exēplū proponemus terrenū. Superiora enī in cœlo meritò & cōmodè per terrena explicātur. Sumite nēpe Terrenū Sulphur, Salnitrū, Mercuriumque, & tria hæc per artē in corpus vnū redigite. Ita pro modo terreno, admirabilem impetū in natura terrena obseruabitis, qui tamen respectu firmamenti nihili est. Euidens hoc est in tormentis bellicis, quod exemplum minimè repudiabitis. Eodem modo & in cœlis, à Superis, hoc est, Magistris, æthereum Sulphur, æthereum Salnitrum, æthereus Mercurius sumitur, quæ iuncta congeruntur in *Aludel*, id est, in stellam suam, vbi partes illæ præparantur & inuicem permiscentur, vt diximus. Primo liquatur Sulphur: postea Salnitrum, exiguo calore. Tandem Mercurius. Ea ita vniūtur, sine tamen cōmotione & impetu, nec quicquam decedit ipsis, nisi superfluus gradus caloris, vt antè diximus. Præparatione hāc facta, stella effundit ipsam in externas regiones, hoc est, in aërem, vnde nubes fit: quæ primò probè conspici nō potest propter sublimitatē, & præparationis subtilitatem, non conspicuam priùs, quàm descendat. Tunc vnum post alterū decidit, & congerūtur omnia

Fulgur vt generetur.
Aludel.

in nubem magnam vel paruam, prout stella multum materiæ primæ habuerit. Interdum fulgura plora sunt vno: quæ aut coouenivnt, aut sese insequuntur. Ex vnâ nube fulgura etiã plura erumpere possunt, prout concordantia & natura stellarum disponit. Nam & hæ plerunque naturæ geminorum sont, vt bis vel ter feriant. In qua re conueniunt partubus: quibus interdũ plures, quã pro numero solito eduntur.

Aer culinæ fulgurum.

Dum ergo dicto modo in nube aliqua congregantur vnà, tunc præparantur ibi vsq; ad finem. In aëre enim culinam habent, quâ ad finem deduci desiderant, hoc est in aëre fieri potest, quod in *Aludel* non potest. Ibi ergo tria ista incipiunt sibi inoicem contrariati: & nitrum recalcitrat ac intumescit in Sulphure, nec iu ipso includi se patitur, quia tria illa inter se sunt massæ igneæ. In aëre autem gadus ignis incipiunt, ita vt subindè intensiores fiant, & nitrum altiùs asscendat. Quoties intumescit: toties massam terræ motu quatit, ita, vt nubes hiscant & fulgetrum, hoc est, splendorem igneum ex massa excutiant super terram. Colluctatio hæc iteratur aliquotiès, iam strenuè diuque, donec nouissimè ardor ita intendatur, vt ipse quoque Mercurius in massam, hoc est, in actionem abeat. Is quamprimùm inuaditur, sussultum ciet, & eiaculatur ex massa violentn impetu splendorem igneum per omnes nubes; (quę tamen nubes ipsorum saltem fumus est, niger & variorum colorum, sicut colores omnes sunt in sulphure, sale & Mercurio.) Quamprimùm autem corũscatio illa à Mercurio mota, apparuit, sequitur illicò tonitru: quod generatur, quia illisionẽ & cõtrarietatẽ inuicẽ habent, nec coucordare possunt. Illisio illa fit, quasi quis hydrargyrũ in argentũ infunderet, vbi fragor exaudietur. Fragor ille reboat in toto firmamento. Et sicut tormentum, quod in cauernoso loco disploditur, tonitru ciet: ita illa cauerna vel fornix cœlum est, vbi fragor fit. Et tonitru est crepitus, à contrarietate natus illa, quod sulphur, Mercurius & nitrum vnà subsistere nequeant. Simile quid etiam in terrenis obseruare licet, quando in præparatione aquæ salis nitri primo coruscatio fit, postea tonitru sequitur. Eadem generatio & in cœlo est, sed gradus tamen intensioris & violentioris, quo formido, & tremor maior incutitur. Massa enim illa admodum potens est & arduæ graduationis, quâ non est superior alia. Ex celeritate enim & fortitudine ipsius Christus varicinium sui aduentus petiuit.

Coruscatio vnde.

Tonitru vt fiat.

Fulgur cur non fursum feratur.

His iam indiciis & signis apparentibus, fieri tamen nihilominus potest, vt fulgur dissoluatur, nec aliud quicquam fiat, quam pluuia, aut à vento, sponte suâ coorto, in locum alià transportetur. Fit enim, vt massa, antequam exactè præparetur, vltrò citroque dissiliat, velut inclusus puluis pyrius, qui accensus hàc illàc fluctuat. Sursum non asscendit, quod in firmamento est. Quod enim in terra euoluat sursum, id in firmamento descendit deorsum. Terræ asscensus est firmamenti descensus, & econtrà. Hinc etiam subindè magis magisque declinat ad terram, cum auctiore fumo, prout huius materiæ natura est. Si autem perfectio incipit, ita, vt hoc loco massa in fulgur abeat: eo modo, quo perficitur & vnitur in suam massam: tunc massam illam nihil esse aliud credite, quàm tormentum probè & arctè obturatum: cuius partus quò propior, eò cutis solidior, ac nouissimè, si plenè maturuit, veluti in testa iacet, ceu ouum in suo putamine. Ita præparatum si in testa iacet: tunc nubes reliquæ, huic vicinæ, ad pluuiam saltem dispositæ sunt, quæ ob id resoluuntur in aquam. Quæ resolutio si incipit, incipit etiam ventus & impetus in omnibus per massam, ipsiusque nubes omnes, ad tempestates genitæ sunt, quas cum importunitate perficiant. Iam si massa in testa recondita, à oube humiditatem persentiscit, dum scilicet humiditas ad massam penetrat: simile quid euenit illi, quando quis aquam in æs fusile, aut aliud simile infundat. Quamprimùm aqua massam attingit, ipsa dissilit in omnes mundi partes, ac vnà cum fragore coruscationem emittit celerem & latè vagantem. In quot verò partes massa dirimitur, tot tonitrua fiunt, fragore quolibet tonitru vnum faciente.

Hoc facto massa illa versus altitudinem suam, hoc est, terram, ignem eiaculatur, quasi ad scopum aliquem. Et prout initiò foramen patens reperit, ita eò exilit prorsum, non retrorsum. Antrorsum enim rumpitur, non retrorsum. Vbi ergo erumpit, ibi cognoscitur esse, nempe corpus quoddam, nihil existens aliud quàm ignis, in exiguam massam coactus, maiorem vel mioorem, pro conditione rei: quod corpus compactum, adeoq; spirituale, aëreum & æthereum est, vnde geoeratio emergit eiusmodi, de quo nemo ambigere possit, quod penetret & perrumpat omnia instar spiritus, qui neque corpus, nec carnem, nec sanguinem, &c. habeat. Nec penetrationem ipsius, quisquam dignè pleneque describere possit. Eius ictus adeò præceps & impetuosus est, vt omnia obuia terræ affligantur, ipsique cedere loco cogantur. Ignis iste adeò subtilis est, vt momento vnò quæ terra tangit, fundat & eliquet. Vnde gradus Olympi æstimandi sunt, quàm sublimes eius operationes sint, quamq; respectu elementorũ cæterorũ sæuæ & violentæ, Ex violentià ista & celeritate coniecturà faciẽda est de spiritu, & aduẽtu Christi, qui per illã præfiguratus est. Quid enim aut potentius, aut violẽtius, aut in operatione suâ ipso fulgure admirabilius est? Quòd si ergo Christo ipsi placuit prædicere, quòd aduentus ipsius sit futurus instar fulguris de cœlo missi: fas omnino ac conueniens est, vt fulguris natura nobis probè cognita sit. Ferit enim id fortiter & penetranter, tamq; miræ est naturæ & cooditionis, vt non satis excogitari ab homine, nedom plenè sciri queat. Hàc specie & modo ipse quoq; Christus venturus est. Quiq; apud se expendit, fulgur nobis pro exemplo præstitutum esse: is in posterum ab omni peccato abstinere, nec vias Dei temerè transgredi debet. Horum subinde plura genera proueniunt, quæ inexplicata omittere non possumus.

Fulgur quà erũpat.

Fulguris quale corpus. Fulguris mira vis.

Christi aduẽtus similis fulguri.

Accuratè ergo ad fulguris miras naturas attendite. Quædam sunt frigida, quorum generatio similis est ignitorum generationi, nisi quod calore destituantur. Ad finem enim cadunt in coagulationem, quorom coagulatio est fixa, cum gemmarum cæterarum generatio fixa non sit. Hæc

Fulguris naturæ differentes.

inquam

inquam fixa est & constans. Concipiunt autem fixationem suam à spiritu proprio, qui se ipsum in frigiditate coagulat in corpus fixum. Porrò fulgura sæpius metalla frangunt & liquant, illæso relicto corio. Sæpius hominem interimunt, nulla apparente plaga. Sæpius in fenestris plumbum liquant, intacto vitro. Sæpius cranium comburunt, non adustis capillis. Sæpius culcitram ambutunt aut penitus exurunt, nihil violatis pennis. Sæpius per Ephippium equum occidunt, Ephippio saluo. Sæpius tunicam comburunt, intacto corpore. Sæpius in clausa & obserata cista pecunias fundunt, ligno non adusto. Nemo non est vspiam, qui fulguris vim & opera mirabilia vllo sermone satis expedire & explicare queat. Mihi quidem causa ea naturalis videri minimè potest quia necesse est, stupendam huiusmodi operationem emergere ex eo, vt nobis exemplo sit, Christum ipsum tali cum prodigio venturum, nec fractam arundinem læsurum, aut scintillans ellychnium exstincturum esse, sed ea, quæ circa ista sunt. Aut opus est, vt superi hac arte vtantur. Aut Diabolus talia perficit. Ego tamen ex sententia priore sto: quia Christus ipse exemplum id innexit: quod ita venturus sit ad indicandum viuos & mortuos: vt scilicet hoc pacto peculiaria signa, captum humanum omnem excedentia ederet, nosque per ea moneret, quòd eadem cum celeritate dies quoque extrema incubitura & iudicij seueritas procellura sit.

Fulgura varia opera.

Fulguris vis Theophrasto non naturalis.

In principio autem Meteoricæ huius descriptionis appello *pennates*, hoc est, superos in firmamento. Hi istorum operum magistri sunt præparandorum & fabricandorum. Isti sunt, qui fulgur mittunt & dirigunt, hoc est, sunt balistarij, qui tormenta dirigunt, quò vult Christus, nempè in id, quod extra Dei tramitem exorbitat, seu in Dei hostes, non in amicos. Hoc enim eminetur exemplo, quòd Christus nemini iniuriam facturus sit, sed dicturus tantùm: *Abite maledicti in gehennam*. Præsagia ergo sunt non tantùm fulgura, sed tempestates etiam aliæ, quæcunque tanta cum importunitate & impetu inundant, vt sunt tonitrua, venti, grandines, & quæ vniuersa quoque hic comprehenduntur. Suspiciant ergo, qui feriuntur. Nam & Sodoma ac Gomorrha tactæ sunt. Præsagia ista sunt terribilia, quia sunt exemplo, taliter quoque Christum venturum esse. Præterea, nemo inficiari potest, adeòque in propatulo est, posse Diabolum possidere ipsum hominem, eumque importunum reddere, velut & pecora, vt sues. Quod si hanc potestatem accepit, accepit eandem vtique in canes, catos, equos, & omnia quæ hominis sunt. Sic concessum eidem quoque est præsidere tempestatibus, fulguri, grandini, & varios truculentosque tumultus suscitare, ac fulgura, &c. eò eiaculari, quò vult, & à Deo permissum est. Vtut autem hæc sint ex permissione certè Dei eueniunt. Ex quo concludere possumus, quòd eo modo Deus etiam Diabolum in terram missurus sit, vt sua inde mancipia in æternum ignem violenter secum abripiat. Sapientiæ ergo & iudicio diuino hæc non homini adscribenda sunt. Quod vt cogitem, hæc me causa instigat, quod per hæc Deus seipsum præfigurauit, qui fractam arundinem non comminuet, aut fumans ellychnium non exstinguet, sed tamen id, quod integrum est, & altè flagrat, quod ex tonitru & tempestatib. facilè intelligi potest. Sic ergo causa & generatio fulguris, & nubium, tempestatumque in firmamento respectu terræ, crescens stupendum est; magis autem admirandum ipsius opus. NOTA: *Erunt signa in Sole*, &c. Item, *Clanget tuba*, &c. id est, tonitru fulguris Christi, tonitru cœleste, tubæ.

Pennates fulgo. dirigentes, &c.

Fulgura, &c. sunt præsagia.

Diabolus cur fulgura facere possit.

CAPVT IX.

De Extraneis.

Dicendum iam porrò etiam de generatione est illa, quà interdum ranæ, vermes, aut viuentia animalia alia è sublimi decidunt, & inueniuntur. Hic repetetis vobiscum, quòd initio dixi de animalibus in cœlo, nullum nempe elementum existere, quod non in se contineat viuens animal, hoc est, multiplex. Sic in terra sunt varij vermes, varij in aqua, varij in aëre. Sic & in firmamento. Nec hoc cuiquam mirû obuenire debet, cû natura mater sit in elementis, tam superioribus quàm inferioribus. Quando ergo dicunt, pluisse ranas: statui debet, ranas istas de firmamento prodiisse, ac in ipso ex similibus ranis progenitas esse. Inciderunt enim in terram illę, sicut etiam talpæ persæpè super terram prodeunt & discurrunt, quæ tamen ipsis natiua non est. Eadem & aliorum vermium natura est. Non ergo absurdum est, tales etiam in firmamento reperiri, ex quibus illę descendunt. Quanquam impossibile sit, aliquid desuper ad nos cadere. Id enim sursum est. Idemque esset, ac si nos sursum in cœlum caderemus. Verum quidem est, eas decidere: ipsis tamen id est sursum, prout cœli natura fert. Generari autem nequeunt, nisi tempestas quædam eiusmodi destructionem in illis locis moliatur, ob quam illę cum impetu delabantur, ita, vt cum pluuia aut alio quodammodo decidant. Sed & hoc verum est, quòd mense Maio sperma decidat, ex quo ranæ virides seu arboreæ generentur. Ranulę enim huiusmodi omnes ex firmamento sunt, spermatis specie decidentes, & postea per messem suam plenius succrescentes. Hoc non de ranis saltem, verùm & generibus aliis omnibus verum est, vt, quod non corporaliter decidit, specie tamen seminis delabatur. Vnde sæpius in loco quodam animal reperitur, quo parentes ipsius non penetrarunt. Hæc omnis causa est firmamenti in aliquibus. In aliquibus causa est aër, qui & ipse generata huiusmodi speciæ multiplici continet, non minus, quàm vel terra vel aqua. Huius census est generatio quoque Basilisci, & rarorum insolitorumque animalium aliorum, quorum origo ac partus citra terrenam matricem fit, secus quàm animalium cæterorum terrestrium aut aquatilium.

Nullum elementum animalib. caret.

Ranæ sunt in firmamento.

Rarum de generatione.

Ranæ virides mense Maio.

Basilisc.

Ita quandoque etiam fit, vt dicatur pluere sanguis. Cum hoc ita comparatum est. Aurora, quæ spuma est de sulphure & tribus primis, interdum decoquitur in tenacitatē & naturā spumæ deponit, veluti de aurora diximus, quòd spuma sit leuis spuma ea si in mucilaginem aut bituminosam

Sanguis vt pluat. Aurora est trium primorû spuma.

bituminosam naturam abeat, tunc à suo Astro coquitur, vt rubescat. Ipsius enim color ruber est, & substantia tenuitatem aut crassitudinem sanguinis habet. Ita præparatam & transmutatum, cœlum demittit. Nullum enim sustinet corpus tangibile, hoc est, quod ex intangibili tangibile fit, sed omnia à sese eiicit. Idem ita quoque destillat, interdum sponte & per se, interdum cum pluuiâ, prout res fert. Ranæ in firmamento substantiæ non sunt; cùm autem substantiæ fiunt, decidunt. Idem etiam circa spumas exhalationesque similes accidit, vt specie eâ, quâ in coloribus sunt, in colores incorporentur, qui colores postea decidunt, candidi, cyanei, nigri, &c. Aqua enim de cœlo stillans non vnius perpetuò coloris est, sed multas differentias habet. Alicubi in montanis quandoque fit vt lacte pluat, non minùs quàm sanguine. Huius quod in lapides decurrit, albam & bituminosam vsneam gignit, quæ cum tempore coagulatur & induratur instar lapidis, ex alio enata. Huiusmodi cœlestes vsneæ colore vario sunt, rubro, id est, sanguineo, viridi, cœruleo, nigro, luteo, &c. Quod in terram illabitur, velut & aquam, vanescit. Tum & depluendo multum in colore mutatur, vt non, qualia sunt, omnia in terram decidant. Nec nobis ignotum est, quòd naturales prisci per eiusmodi vsneas multa tentârint & moliti sint in Medicina, velut & in Alchimia, vbicunque eas impetrare potuerunt. Easque vocarunt Flores cœlestes. Quid verò effecerint, nescio. Haud dubiò tamen aliquid. Speculationes etiam eorum fundamento non caruerunt. Loquor autem de genuinis naturalibus, non de Aristotele.

Lac vt pluat. Lac lapidescit.

Vsneæ Flores cœlestes.

Præterea visus est interdum etiam depluere ignis. Cuius hæc causa est. Pluuia omnis, qualiscunque sit, nihil est aliud quàm Sulphur, Sal & Mercurius. Sulphur est naturæ igneæ per se, & ardendo seu deflagrãdo resoluitur in aquam. Iam si fiat, vt in aerem perueniat, ex suis stellis elapsum, nondum tamen ad gradum seu locum suum satis præparatum, sed tantùm ex parte aliquâ: tunc præparata pluuia more suo decidit. Postea decidit etiam reliquum, nondum omnino resolutum. Dum ergo ita deturbatur, in ista actione solphur est adhuc flagrans, atque ita cum pluuiâ, in qua est, consumitur, siue parum siue multum sit. Si enim coruscatio aut fulgur igneum de cœlo cadere potest: poterit idem etiam illod, de quo loquimur. Omnia enim sunt de Sulphure ardente, quod aut fixum est, vt in folgure: aut minimè fixum, vt in pluuia. Potest tamen priusquam maturescat, sese demittere: velut in sublimitate nobium operatur, vt manifestè oculis conspici possit. Et si in cœlo ardet, ignis iste propter Solem, aut obiectas nubes videri nequit. Ignis iste decidens, nihil adurit. Quanquam si sine pluuiâ terram prehendat, eam vstulet, aut arefaciat: Vt aliquandiu post ibi nihil crescat. Si verò cum aqua permiscetur, aqua quodammodo ipsum cohibet. Coruscationes nocturnæ, sine tonitrubus fientes, eiusdem quoque naturæ sunt, effunduntúrque in aërem, & ab aëre deorsum mittuntur, hoc est, præceps flamma cadit, quæ in seipsa deflagrat. Coruscationes huiusmodi oriuntur à stellis æstiuis, non brumalibus, suntque ipsarum expurgationes, quibus eiiciunt vel superflua & excrementa. Hanc enim naturam habent, vt ipsæ quidem nihil sint aliud, quàm sulphura ardentia, qui sulphureus ardor æstatem parit. Et hi flores sunt, qui noctu coruscant. Non autem de noctu saltem fiunt, sed & de die, de die tamen non conspiciuntur. In terram omnino cadunt. Et nisi pluuiæ sæpiùs coincidant, aut stellæ æstiuæ frequenter coruscent, cùm herbas, tum gramina exiccant, maximè versus meridiem, vbi in summa exaltatione sunt, & versus Orientem, &c. Nec culpa ea Solis est, sed stellarum æstiualium propter sulphureas coruscationes, quòd ita adurant, ac interdum etiam syluas ac domos incendant, nullo igne viso: ne de nocte quidem, quia frigiditas noctis resistit.

Ignis cur depluat. Pluuia quid.

Coruscationes quid.

Interdum etiam figuræ è cœlo in terram labuntur, specie varia, interdum crucis, interinterdum flagelli, aut cranij humani, ac signis aliis, passionem Christi aut gesta alia repræsentantibus. Quæ etsi quidem Meteorica minimè sint, causa tamen ipsorum in Meteorica comprehenditur, ea ratione, quia *pennates* istarum rerum pictores sunt, figurasque effictas deorsum in terram proiiciunt, cadentes vel super homines, vel ligna, vel lapides, vel vbicunque ab hominibus conspici queunt. Nec enim minorem illi iaculandi peritiam habent, ac Sol, qui radiis suis terram ferit. De his tamen tenendum est, quòd nunquam fiant, nisi præsagia quædam instent. Sic mea ætate, cruces, galli, flagra, columnæ, Pilatus, &c. super homines ceciderunt, eo modo ac forma, velut scriptum legimus. Non autem hoc est ex natura, sed ex ordinatione diuina, vt illis præfiguretur noua alteratio futura apud hos, qui huiusmodi signis vtuntur, sicut post euentus docuit, & vel dum docet. Simili modo in cœlo interdum etiam præsentantur figuræ quædam, nihil aliud portendentes, quàm futura aut euentura talia esse illis, qui ipsis forte vtuntur. Sic annis proximis visus in Silesia rex est, vario habitu, personisque insolitis cinctus. Quod præsagium est, idipsum suo tempore ita completum iri. *Pennates* enim superi præsagiorum eiusmodi magistri, opifices, elaboratores, ac formatores existunt: Nihil ergo res illæ aliud censendæ sunt, quàm quòd ex naturâ, per *pennates superos* productæ factæque sint, ex intimo cœlo ita demandatæ, vt futurorum temporum euentus prænuncient. Qui mirabilium istarum figurarum & similitudinum naturas ac apparentias describere vellet: huic nulli libri sufficerent. Sunt enim euentus longi & admirandi. Hominis ergo officium est, ad ea multò accuratiùs attendere, quàm ad naturalia cætera vniuersa. Præsagiunt enim ipsius vitia & flagitia. Sic nec tonitrua suo mirabili euentu carent. Deus enim in suis operibus imperscrutabilis est: nec quisquam ea ad amussim penitus explorare & indagare nouit.

Cruces, flagella, &c. vt pluant. Penates eorum caussæ.

Theophrasti ætate pluitêre cibus, galli, flagris, &c.

Præsagia quid moneant.

Dei opera imperscrutabilia.

Visu venit etiam quandoq; vt lapides & metalla de cœlo labantur. De his ita disquiremus. Vnicuilibet elemento primam suam materiam Deus contribuit, ex quo prodiret, quod cõuenit ipsi. Sic terræ conueniunt plantæ: aquæ

Lapides & metalla in cœlo lapsa.

mineralia: aëri *Terrea alia* sunt itidem peculiares generationes cœlo. Iam autem quodlibet suo tantùm operi vacat, nec generat aliud. Fieri itaq; nulla ratione potest, vt aqua aut terra generet fulgur, pluuiam, niuem. Hæ enim generationes cœlo debentur ex officio. Sic vicissim, cœlum generare minimè potest. quæ cæteris elementis conueniunt. A cœlo ergn nullum Minerale, siue lapis aut ferrum sit, produci potest. Iam verò visu & experientia constat, factum esse, vt veri ac naturales lapides de cœlo deciderint. Nec cum fide pugnat, similiter & metalla delapsa esse, licèt præter ferrum nullum notatum sit. Nam & causa est, cur fieri non possit, vt alia quoq; instar ferri decidant, velut & genus vnum de lapide. Modus fiendi is est.

Elementa peculium suũ seruant.

Attractiuis vis in omnibus stellis. Sol humidum: Luna calidum trahit.

Videtis scilicet stellas vniuersas virtute attractrice præditas esse. Sol attrahit, quod humidũ est: Luna attrahit quod natura calidũ est. Sic ergo, quod frigidũ Sol attrahit, id est, aquã, id manifestũ est. Ita & Luna attrahit quod calidum est, hoc est, si in creato aliquo natura calida latet, hanc Luna extrahit. Hinc fit, quòd homines, ex quibus Luna calorẽ extrahit, si morbis obsessi sint calidis, meliùs habeant, & econtra. Nam ex multis indispositis ipsam quoque vitam extrahit. Idem aut simile stellæ quoque aliæ faciunt, modis aliis.

Ferrum solum cœlo dilabi. ar, & cur

Ex his colligite, stellas etiam quasdam esse, Magnetica vi insignes, quà ferrum ad se trahãt. Præter hoc enim aliud metallum attrahi nullũ potest. Dum ergo eiusmodi attractio instituitur nou inconueniens est credere, in sublime attrahi ferrum, ad mansionem stellarum illarum attrahentiũ. Id demonstrat mons Magnes in terra, qui circumcirca ferrum ad se attrahit. Quod tamen non facit confertim, & in vna mole, sed secundum proportionem corradit, quantum quidem cedit, dum multum colligere possit. Eodem modo & stella Magnes ferrũ ad se allicit, forma tenui & exili: ex finib. & locis propinquis, sursum in suam mansionem. Id si accepit, rodit & commolit, velut Magnes, æruginemq; decidere patitur, ac fit *Alcool*. Quicquid *Alcool* in Sole est, est de corporibus ita attractis, & à superioribus stellis corrodendo in Alcool redactis.

Magnes mons.

Lignum à cœlo attractũ.

Sed & hoc memoratu dignum est, quòd & ligna & similia alia attrahantur varia. Experimur enim, si *Alcool* Solis colligatur in cumulũ vnum, ea nõ dissimilia apparere ligno putrido, & similib. aliis. Nec enim hæc omnia in terram abeãt, sed quędam à Sole & stellis commoluntur, & comminuta attrahuntur in firmamentum, non minùs ac aqua à Sole. humiditasque hominis calida à Luna. Qua verò in consumptione illa mors est, quæ rem depopulatur, vt ignis: ideò ad nos non redit aut recidit, sicut nec aqua à Sole attracta. ad nos relabitur. sed in aere emoritur, & penitus consumitur.

Sol omnia depopulatur quæ ignis.

Atque huiusmodi res per Philosophiam, stellarumque virtutem cummodè quidem stabiliri possunt Quicquid enim Soli expositum iacet, euidentius consumitur eo, quod ipsi expositum non est, siue metallum sit, seu res alia, quæ fixi non est corporis. Quod enim fixum non est, abit. Exemplum: Quicquid ignis depopulatur & consumit, inficiari nequit quisquam, quòd idem quoque facere possit suo tempore cœlum. Ignis autem consumit id horâ vnâ, quod natura per se non facit multis annis. De ferro autem quod relabitur, hoc tenendum est. Magnes iste æthereus attrahit ad se, vt dictum est, ferrum. Nec enim fixum est. Id transmutat in æruginem, quam attrahit, à Magnete sibi præparatam. Hoc ferrum si ipsi appropinquat: tunc, si nimium est, & Vulcanus celerior incidit, qui id cum *æthereo Botra* corripit, confluxile illud facere potest in massam vnam, quasi iacuisset in fornace fusoria. Cum ergo hoc modo id in corpus vnum confluxit, firmamento onerosum relabitur. Et hoc ferrum si alicubi reperiatur, alio genere multò præstantius est. Botras enim æthereus id depurauit, & gradibus multis intendit.

Ferrum quomodo patetur, vt recadat.

Botras.

Quoties autem natura sese talem præstat, res haud vulgaris est. Latet enim in hoc mysterium singulare. Fieri autem & hoc potest, vt generationes eiusmodi, ex infernis attractæ, à *pennatibus* assumantur, qui fabricatas eas iterum deiiciant. *Superi* enim in stellis Magneticis habitant, quòd talibus operibus præcipuè delectentur.

Pennates in stellis Magneticis.

Lapidũ casus præsagus.

Post hæc contingit quoque, vt lapides quandoque deruant. Quanquam nec hoc vulgare sit, sed res rara, cum præsagio coniuncta, sicut sine præsagio nec metalla decidunt. Lapides hi in stellis generantur. Fulgur enim frigidum, nihil est quàm durus lapis, similis alij cuidam. Iam si natura Olympi in fulgure frigido lapidem gignit, fieri etiam poterit, vt huiusmodi lapides in terram decidant extra fulgur. Cumque euidenter illi præsagia sint, & signa rerum futurarum: pennates omnino superi materiam eiusmodi fabricant, & in lapidem transformant. Materiam quidem habent generationis frigidæ, sed non coniunctam, nec in lapidem mutabilem, sed modis aliis resolubilem. Superi autem sunt, qui propter præsagium, materiam illam resolutionem peruenire non sinunt, sed potius ex illa lapidem fingunt a quem postea, idoneo & iusto tempore in terram cadere permittunt. Nam lapides attrahi, nec à naturà est nec alio ipsi simili. Isti enim fixi sunt, ac in terra immoti manent. De ferro autem contradicere nemo potest. Hoc enim cùm magnes ad se attrahat: cogitatu facile est, Magnetes similiter & in cœlo vigere idem facientes, ceu diximus.

Fulgur est lapis.

Lapides fiunt à pennatibus.

Lapides sũt fixi.

Humida & putrescibilia omnia attractioni apta.

Et quicquid in humiditate cõsistit, aut putrescẽdo in humiditatẽ facessere potest, id omni attractioni idoneum est, velut lignum putridum, aut putrescentes res aliæ, tamdiu, donec nihil eius supersit. Ex hisce ergo punctis Meteoricas, quæ singularia in natura accidunt, cognosci & expendi debent, vt dictum est. Natura enim in suis operibus mira & abdita est, ac miris magnisque virtutibus à Deo dotata & coornata. Dictorum autem cognitionem largitur cùm ipsa experientia, tum ocularis demonstratio: insuper ipsum quoq; lumen naturæ, quod seipsum pandit ac profert, nec homini quicquam absconditum esse vult, in ipso inquirenti. Nihil enim adeò arcanum est, quin manifestetur: nihil tam exile, quin in apricum, hoc est, hominis intellectum proferatur.

Lumen naturæ.

CAPVT

CAPVT X.

De Exhalationibus.

DEinceps etiam ootandum vobis est, quòd stellæ æstiuę ac hyemales sese frequenter expurgent, non per coruscationē, sed per corpus quoddam, qood ex sese eiiciūt. Id vocatur exhalatio stellarū. Huius origo est, quòd stellæ in firmamento suam nutricationem habeant, quà ab elemento isto conseruentur. Nihil enim vspiam creatum est, quod nnn indies, vt homo suo alimento egeat. Vnde sequitur & stellas ex suo elemento edere & nutriri. Porrò quicquid cibo notritur potuq;, id suū etiam excremētum profert. Iam constat, illas non nisi igne sustentari, sicut homo nutritur terrâ, de qua est. Ex igne illo essentiam suam extrahunt, sicut homo ex cibo sanguinem suum ac carnem. Ita quod non est essentia, fit excrementum. Et quia statum suom tempus stellæ habent, conceptum suum excrementum deponendi, tunc, si interdiu id fit, nemo obseruat: si noctu, notatur. Estque ignea stella, in longum porrecta, desuper de cœlo ex stellis orta, licèt, quam sublimiter decidat, dignosci non queat. Si tamen in cœlos inferiores aut aërem sese demittat, ibi primùm conspicuum fit, ac in terram labitur, vbi instar liquaminis iacere reperitur. Non quidem inficiamur, aliis quoq; viis stellas expurgari, non tantâ cum igneitate, vbi tamen ignis aliquis sit, licèt inconspicuus. Vnde multæ exhalationes candidæ, ex stellis frigidis excussæ reperiuntur. Huius rei multum per pluuiam decidit: multū per nubium lapsum: multum per frigora & grandines. Hæ enim tempestates omnes, stellarum sunt purgamenta, ad exitum tendentia. Dum verò euadunt ignea, idem accidit, quod illis qui potant aquam, & aquam reddunt. Sic stellæ potant ignem, & ignem iterum, excernunt. Is autem quam primum terram attigerit, ignis amplius non est, sed est terrenum liquamen aut mucilago, similis rubeo aut flauo spermati ranarum.

Nutritione omnia egent. Stellæ nutriuntur igne.

Exhalatio quid.

Excrementa cibis sūt similia.

Præterea, natura quoq; volucres facit, igneas & volantes, quas vocant dracones, à monte vno ad alterum traiicientes. Dracones hi interdum ignis sunt substantialis, vt instar fulminis accendant obuia. Interdum fiunt liquamen, instar excrementi stellarum, aliquando toti consumuntur, quandoq; dum consumuntur, tetrum odorem emittunt. Horum generatio talis est. Notum est, ex multis rebus fieri animalia viuentia, vt scarabæos, muscas, araneas ab aëre, quæ semen non habent in eo, ex quo oriuntur: sed oportet ipsa sine semine aut spermate fieri sicut de aëre Philosophia demonstrat. Eodem modo ipse quoq; Olympus genus quoddam animalium gignit in suo firmamento: nec solum dracones, sed & alia, vitam & brutalem sensum habentia, ad volandum & traiiciendum, tam die, quàm nocte. Quòd si enim elementum aquæ multa monstra parturit, & terra varios vermes, ac aër diuersos scarabæos ac muscas: vtique & cœlum Salamandris variis abundat. Hæ enim veræ & genuinæ sunt Salamandræ, quæ ex igne, hoc est, ex putrefactione ardentis sulphuris generantur. Et sunt illæ vnum ex quatuor miraculis elementorum, pecora nempe Olympi. Et quo sensu pollent pecora in aqua terra & aere: eodem præditæ sunt & Salamandræ. Vita ipsarum diuturna non est. Dum autem viuunt, metam & scopum longinquum volando & iaciendo conficiunt, nempe centena aliquot milliaria: quod non volatu vno & continuo prostant, sed interrupto, iam ad hunc, iam ad illum locum facto. Vbi semel consident, ignei Dracones non apparent. Tales tamen apparent iterum, quam primùm sese in aërem nonnihil attollunt. Ignei facti, illicò iterum fulgent. Suam ipsi etiam quietem, suum somnum habent. Hoc tempore nihil lucent: sed tantùm, quando loco mouentur, aut in longum euolant.

Dracones volātes quid.

Draconum generatio Muscæ araneæ &c. ab aere.

Salamādræ vnde generentur.

Dracones quousque volent.

Dracones dormiunt.

Sed & hoc sæpe fit, vt duo trésve soles, aut totidem Lunæ, aut species aliæ, æquo plures, conspiciantur. Quæ si fiunt, præsagia sunt, non genuina naturæ crescentia. Illa enim *Pennates* operi faciunt, similitudinem talem futoram ipso opere præsagientes. Sic ab eiusmodi visis euentus sæpè docuit, quidnam portenderint. A pennatis autem fiunt, non secus ac si artifex quispiam arborem, à natura productam, cerâ aut re aliâ exprimeret, aut corallum natiuum, arte sua ita affabrè æmularetur, vt è distanti vtraque vnum apparerent & dicerentur & omnia pro genuinis & à natura productis corallis haberentur. A vero enim genuinoque, factitio quoque nomen inditur. Aut quasi vas aureum (quod verè tale esset) ab artifice præfiguraretur, ita vt is duo triáve vasa ex orichalco, auro planè ac apprimè similia, effingeret, eáque deauraret. Tunc omnia tria æque aurea viderentur & dicerentur. Sic & pennates materiæ & instrumentorum in firmamento satis habent, quibus eiusmodi Soles orichalceos, & Lunas similes, quot velint, fingere possint. Circa numerum tamen bne cauent, ne plures faciant, quàm præsagium poscit. Hoc enim fine pennates in cœlo sunt, vt hæc officia dispensent. Bene autem illi, qui, quid & cur pennates species tales præfigurent, cognoscit. Nihil enim arduum ac sublime vel nascitur vel inchoatur, quod ipsi non præsagiant. Sed ista pertinent ad Magos, minimè ad Astrologos & Astronomos. Nec verò in Sole ac Luna tantùm illi talia operantur, sed & circa stellas alias idoneas occupantur, quas aut maiores faciunt, aut alias, nouasque, insolitas & mirabiles, prout ipsorum opificium fert.

Soles & Lunæ plures præsagia sunt. Fiunt à pennatibus.

Solium numerus vnde cōstituatur.

Pennates iidem arcus etiam seu irides Soli Lunęve circumducunt, aut signa alia, variè colorata producūt. Quas autē ipsi irides faciunt, præsagæ sunt. Sunt enī & aliæ naturales. Quādo enī per iridē pax in specie significata est, aut significatur, illa à pennatis construitur. Hæ ergo à naturalibus distinguendæ sunt. Naturalium enim generatio talis est. Iris nēpe nihil est aliud, quā Sulphur, Sal, & Mercurius, cū suis coloribꝰ, quæ eo loco subtilissimè & exquisitissimè digesta sunt. Generantur in firmamento, à stellis aqueis, quarum flos sunt, si pluuiam inuehunt. Sine præmisso tali flore nulla pluuia triumphabit. Quoties enim stella pluuiam parturit, iris ceu flos primum est, deinde pluuia. Non tamen irides toties conspiciuntur, quoties pluit: quia in aere sæpius vanescunt &

Irides duplices sunt.

Irides naturales vt fiant.

Iris flos pluuiæ

consumuntur. Vbi autem pluuiarum eruptus insignes fiunt, ibi conspicuæ irides apparent, quæ à stellis & nubibus in terram sese demittũt, duobus apicibus telluri incumbentes, & in orbem sese sursum effundentes, tamque diu durantes, dum ab aëre consumantur. Sic binæ interdum irides fiunt, vt Gemini: quibus duplex & diuturna pluuia portenditur. Altera enim in seipsam intendit. Et hæc ex diuinâ ordinatione & prouidentiâ ita eueniunt. Nihil enim est vspiam, quod non florem emittat. Coruscatio est flos fulguris & fulminis. Sic & in cæteris. Multi rerum flores sunt, quos nec videmus, nec nouimus, quia in aëre consumuntur & disparent. Saltem videmus illos, qui humiliùs exhibentur, & ad nos decidunt.

Flore nihil caret.

Sequitur alia Meteororum, quinque succinctis libris distincta.

LIBER PRIMVS.

DE IRIDE.

Iridis & partus muliebris cõparatio.

ORtus ac generatio iridis, respondet partui mulieris. Sicut enim mulier requirit tempus, ad maturandum fœtum: ita suum tempus poscit etiam iris. Et veluti mulier interdum duos trésve fœtus parturit: ita & irides iam geminæ, iam ternæ producuntur. Vtrobique enim vna generatio est.

De motu autem eius tenendum est, Irides alias simul cum stellis aqueis currere: alias extra illas: quasdam in linea circuli Zodiaci, &c. Insuper & diuerso tempore oriuntur. Quædam enim sunt æstiuales, quædam hyèmales, hoc est, sunt omnium horarum. Sicut enim fœmina omnibus horis parere potest: ita & iris. Nec enim definitam messem autumnúmve illæ habent: sed quando coniunctiones earum fiunt, tunc generationis ipsarum tempus instat.

Iris tẽperatione generatur.

Quanquam vix centesima Iris conspiciatur. Ad generationem enim suam & operationem, contemperationem singularem requirunt, hoc est, nec calorem nimium, nec frigus, nec humiditatem. Quæ enim Irides in hyeme existunt, à frigore congelantur, & destruuntur. Quæ per æstatem sole claro & sicco fiunt, exarescunt & comburuntur. Hinc fit, vt illæ non conspiciantur, cùm alias indies Irides apparerent. Manè autem & vesperi, aut tempore pluuioso temperatura vigente, generationis idoneam occasionem habent.

Iris cur prænũtia pluuiæ.

A Germanis Iris, arcus pluuialis dicitur, quia pluuias prænuntiat, cuius denominationis hæc causa est, quòd pluuioso tempore perficiatur, cùm tamen aliis temporibus aut exiccetur aut congeletur. Hinc etiam pro pluuiarum prænuntio habetur, sed ita, vt diximus. Itaque nihil certi statui potest. Sicut enim incerti sunt partus fœminarum: ita & Irides, nihilque certi denuntiant.

Iridis colores vnde.

Irides colorem suum mutuantur ex Sale Ignis. Egrediuntur enim ex elemento ignis: & hi ignis etiam colores sunt, non alij. Et, si Sal inniciatur, ignem videtis diuersimodè efflagrare, iam viridem, iam citrinum, iam cœruleum, iam flammeum, iam rubrum, &c. Sicut ergo colores isti non permiscentur inuicem, sed liberi ascendunt, iuxta sese diuisi: ita & iris colores suos, quos ex virtute spiritus Salis in igne contenti, habet, distinguit & discernit. Talis enim ipsius est natura & congenita proprietas.

Formarũ ratio imperscrutabilis.

Sed & de eiusdem forma ac specie cognoscite. Videtis nempe, omnia in certas formas dirigi. Sic homo, sic pecora, sic herbæ, sic arbores, sic lapides, &c. Forma hæc Philosophiæ imperscrutabilis est, cur nam ita condita sit. De homine quidem iudicare possumus, ad quid manus pedesque, ac oculi & lingua, &c. conducant. Multò minùs autem de creaturis reliquis: nec dicere quicquam possumus aliud, quàm quòd Deo ita placuerit. Ita enim suam formam rosæ, suam lilio datam esse videmus, saltem vt oculis nostris miraculo sint. Hominis formam requirit necessitas. Non item aliorum: nisi fors illa forma ex proprietate procederet, hoc est, cum illa res vna & eadem esset. Quod tamen fieri minimè posse dissolutio indicat formæ, manentibus rei proprietatibus. Sicut ergo in natura forma ex semine procedit cum tempore ad fructum: ita & iris ex stellâ suâ in inferiore firmamento inuisibiliter crescit, donec quadraginta suas hebdomadas compleuerit. Quibus completis, & horâ partus instante, si nubes temperata adest, tunc sese iris exhibet, ac perficitur in sua forma ac coloribus, sicut natura ignis ipsam constituit.

Iridis duratio quanta.

Duratio eius longa non est. Sicut enim definitum vitæ tempus omnia habent: ita & iris. Vsque adeò enim tenera & subtilis est, vt à leui aduersitate facilè frangatur & dispellatur. Durat tamen plerunque ad horam vnam aut sesquialteram. Quanquam aliæ breuiores, aliæ diuturniores sint: sicut creatura quælibet ante & post tempus dissolutionem pati potest. Quod enim interuallum est inter senem centum annorum morientem, & vnius mensis infantem? Sic & inter hominem mediæ ætatis id est quadragenarium? Porrò omnis iridis hæc natura est, vt pedibus vtrisque desistat in terram, cum ab aere detruditur aut demergitur in solum. Et sicut flores omnes cum suis folus sursum tendunt: ita impressiones superiores diriguntur deorsum. Deorsum enim est illis sursum. Radices namque superius sunt. Vnde & crescens ipsum descendere de solo, non in solum debet.

Iridis flores qua Cœlestia deorsũ, terrestria sursum vergant.

De Figuris in Cœlo mirabilibus.

Figuræ è cœlo cur naturales.

FIguræ in cœlo multifariæ nascuntur, similitudine viri, pecudis, rerum aliarum rararum & inauditarum. Generatio eiusmodi in firmamento naturalis est. Ex stellis enim suum corpus, suam materiam, velut & formam desumunt. Sicut autem inter homines monstra nascuntur, fœtus nempè insolita & stupenda nec describenda forma: sic itidem & hæ figuræ cœli monstra sunt, partim ex iridibus, partim ex siccis nubibus, partim ex formarum permixtione progenita. Ac veluti ex ternis quaternisve spermatibus confusis producitur monstrum: ita & hoc casu spermatum stellarium permixtio fit. Quòd si enim corpora illa coeant, quodlibet properando suam formam intendit. Hoc studio, vnum sub-

Figuræ cœli mõstra.

Figuræ vt generentur.

indè alterum infringit. Oriuntur ergo indè formæ, quas nemo prædicere nouit, propter variæ permixtionis incertitudinem. Itaque formæ huiusmodi non pro miraculis aut præsagiis agnoscendæ sunt. Huiusmodi enim errata in natura multa accidunt.

Ex qualibet ergo iride, malè cadente, nubes fit, variè colorata & effigiata tubea, viridis lutea, &c. maximè, si aliarum formarum nubes in cœlo coincidant. Nubes huiusmodi vbi conspiciuntur, monstra sunt ex inde nata, siue interdiu fiant, siue noctu.

De Lanceis.

Lanceæ vt generentur.

SEd & lanceæ & formæ aliæ similes ostenduntur. Quæ, si iridis colores simul adsint, illarum monstra sunt. Quod enim in arcum abire debebat, idabit in longitudinem: quæ ipsa tamen nonnunquam præsecatur, ita, vt plures partes fiant. Conuoluitur interdum in globum vel annulum, vel aliud simile, prout cuiuslibet dissolutionis natura est. Quis enim dissolutiones rerum satis explicare queat, quàm variè, aut in quot fragmina distrahantur? congeruntur interdum ita, vt arces repræsentent, aut templa, aut orbes. Itaque ex monstrificis his homo præsagij multum sumere minimè debet. Nam & in terra fiunt similiter, & rebus omnibus. Dictæ itaque figuræ nihil sunt, nisi fractæ irides, & harum corpus, color substantia, sicut inuicem separantur & dissoluuntur, tam ratione colorum, quàm formæ. Suam etiam peculiarem ætatem habent, ac viuere queunt vel diutiùs vel breuiùs, prout iridum conditio est.

Lanceæ quid.

Formæ Lanceis vt generentur.

Fiunt in cœlo aliquando etiam figuræ & formæ claræ, veluti noua Luna, aut Lunæ similitudo, aut forma alia, etiam ignea, vt diximus. Harum origo est ex excrementis stellarum, hoc pacto. Videtis, stellas subindè sese expurgare, & tractum igneum in terram decicere. Ista naturaliter fiunt: suntque ipsarum flores, sicut flores suos etiam arbor exprimit. Sicut enim stellæ luminosæ sunt: ita & ipsarum flores, quamdiu durant. Et sicut videtis, vermiculos micantes, stellas seu lucem suam noctu ostendere, non interdiu: ita & illa. Imò, veluti vermiculi lucem illam tantum viuentes habent: ita & iactus stellarum lucent, quamdiu viuunt. Quamprimùm in terram cadunt, refrigerantur, & emoriuntur, nec amplius lucesit. Ea materia, dum cadit, interdum sese pandit aut extendit, vt iam lanceæ, iam draconi, &c. assimuletur. Et tamen nihil est aliud, quàm stellæ expurgatio in florem. Nam & in terra plantę sunt, similiter facientes.

Monstra similia etiam fiunt, si excrementa eiusmodi in aere sustinentur instar nubis, ob leuitatem & aeream naturam. Floramentum id si conglobatum manet, nec discidit, grandem stellam aut Lunam refert. Prout enim materiæ vel multum vel parum est, aut propiùs adest terræ, ita maior vel minor stella apparet. Potest etiam in fragmenta dilabi, & alias figuras exhibere, veluti superius de iride definiuimus. De igneis hisce figuris formisque hoc tenendum est, quòd scil. stella ea in terram lapsura fuerit. Impedita verò aliunde, in cœlo medio substitit, ac ibi variè formata est, prout à vento iacta-tur. Hac de causa interdum apparent ignei viri, igneæ lanceæ, ignei gladij, &c. de quibus omnibus aliter non statuendum est, quàm de monstrosis formis dictum est.

Sic etiam duæ, tresve Lunæ, pauciores vel plures, maiores aut minores apparere queunt. Nam & Luna sua excrementa deponit. Quæ, si eiicit, cadere non sinit, sed suam illis formam indit, ac vel infra vel iuxta sese ipsa collocat, vel duo, vel plura, prout spermatis multum est, vel consequitur. Multa enim in cœlo crescentia sunt, repetente ac festinanter, vt crocus, surgentia & crescentia.

Lunæ plures vnde.

Eodem modo Sol quoque sese emungit, & Soles plures generat: qui tamen frequenter ipsi opponuntur, hoc est, extra ipsius circulum sunt in oppolito. Sol enim in oriente versatur, soboles eius est in occidente. Et vicissim. In causa est ventus, qui difilat: Tum etiam, si Sol in oriente consistit, & soboles eius in occidente, causa est, quòd ipsa heri genita sit, & illic tam diu constiterit, ac increuerit. Idem verum est etiam econtrà. Si autem vel Soles vel Lunæ ad Austrum aut Boream apparerent, in causa esset ventus, qui illos extra sui circuli lineam eiecerit. Auster nempè eos difucit in septentrionem, septentrio in Austrum, idque vel sublimiùs, vel humiliùs, longiùs, vel propiùs. Sed & ex hisce solis generationibus, aliud nihil augurari oportet, quàm naturalem ipsius cursum. Sol enim sese quotidie emungit, velut & stellæ reliquæ. Ipsius tamen emunctio Ros est. Hoc cadente, Soles non fiunt. Ros autem si non caderet, sed in vno corpore maneret, nec in rorem abiret, tùnc Sol fieret, hoc est, stella Soli similis. Ros enim per se ex Sole est, adeoq; Solis sudor, Solis splendorem participans, donec resoluatur. Defectus ergo roris, occasio & generatio est alterius Solis.

Soles plures vnde.

Ros quid.

De Draconibus.

COnspiciuntur sæpiùs Dracones, transfuersim volitantes, à monte vno ad alterum transilientes, non desuper sese librantes. Hi ardentes sunt, & nonnunquam syluas, ciuitates, pagosque, & quicquid ignem concipere potest, incendunt ac inflammant, non secus ac fulmen, ac pluuia ignea. Quorum hæc causa est. Monstra nempè sunt, ab igneo fulgure, quæ præmaturius compositum egrediuntur, & in montes decidunt, vndè transuersim iterum fassultant, sicut ea fulguris natura est. Fulgur enim igneum est, & portio coacta. Iam si monstrum fit, prolongatur & extenditur, sibique totum corpus annectit: quod nihil est aliud, quàm Sulphur & Sal ardens, quæ omnia abeunt in monstrum. Eodem contendit etiam materia coruscationis, ita vt crescens, grandescat, adeatque ceu verus ignis. Fulgur enim ignis est, ipsiusq; corpus est verum Sulphur & ardens Sal. Hinc sequitur, hoc monstrum iactandi naturam quoq; habere, sicut habet fulgur. Non tamen æquè validum est in muros, &c. nec erumpit cum tonitru & fragore, sed lene est & tranquillum, vt crescentia dissoluta esse solent. Potentiamq; maiorem non habet, quàm vt transiliat aut volitet, instar Draconis Volantis. Volando enim cauda reliquitur,

Dracones interdum syluas & domos incēdūt.

Dracones vt fiant.

gnitur, & corpus, vt solent esse monstra, quasi in alas finditur. expressis etiam pedibus & ore, cum tamen horum nihil verè sit, sed tantùm ita exhibeatur. Ex hoc monstro, si scintillæ decidant, & ardentes terram vel rem accensilem aliam corripiant, eam inflammant & comburunt. Hoc modo & ipse draco consumitur, dum minutatim decidit & deflagrat.

Salamita sagarum amasius.

Ex Draconibus his oritur *Salamita*, sagarum amasius. Si Draco huiusmodi, generatur naturâ, ipse adest, seséque immiscet, ac illum ad sagam suam ducit, quasi esset (al. solus.) omnia. Hinc fit, vt domus aliquando incendantur, &c. Idem ex hoc Dracone etiam loquitur, & mouetur, quasi in homine esset.

Salamita in fulgure.

Hic idem *Salamita* etiam Diabolus est, qui in firmamento omnia dispicit. Et si tonitru instat, tunc in materiam fulguris se immittit, & cum fulgure deturbatur. Quò fulgur est præcipitatius: eò magis ille gaudet. Ita ille persæpè fulgur dirigit. Et sunt hæc ea fulgura, quæ percutiunt homines, & turres, & sese ingerunt pulueri tormentario, ac rebus aliis, à quibus damni multum expectandum est. Is enim fulguris moderator est, si sese illi insinuauit.

Idem per hunc Draconem incantat etiam. Cùm enim naturalis sit, & naturali modo operetur, ideò ducit & trahit illum quasi obsessum hominem, ipsumque ad placitum suum gubernat.

Quæ ergo hactenus de abortibus figuratum, colorū & similium, in cœlo tam interdiu quàm noctu apparentium disseruimus, pro monstris omnia habenda sunt, generatis ex præposterâ & erronea naturæ operatione.

De noxâ nocturnâ, aut vento nocturno.

Emunctiones cœli noctu frequentiores.

NOctu quā interdiu cœlū sese multò accuratiùs emungit. Sequitur ergo, naturaliter fieri, vt multum aeris, &c. infecti noctu vagetur, potius quàm interdiu: veluti videtis, ex cœlo fieri tonitrua, grādines frigora, &c. Quæ si superiùs eueniunt, multæ simul infectiones concurrunt. Dum ergo infectum tale excrementum ab astris decidit, id aërem simul ac ventum contaminat sibi contiguum. Hanc infectionem Salamita sedulò obseruat ac si potest, illi sese permiscet, suaque ex malitia illam secum abripit ad domos, ad stabula pecurum, ad fenestras, ex quibus prospectantes homines insidiosè afflat. Hoc ergo nnn perpetuò fit: sed tum demum, si Salamita infecti eiusmodi aeris compos fieri potest, quem ita regat & moderetur. Quos autem homines infectione illa afflauit, his ferè exasperatur facies & intumescit, corpus apostematibus obsidetur feruidis, & morbis similibus lancinatur aliis, naturaliter ita genitis, ac à Salamita inflictis. Qui si perpetuò talem materiam haberet, nunquam non malum infligeret. Summam enim motuum firmamentalium cognitionem habet.

Salamita infectiones aeris regit

Salamita astrorum peritus.

De Cometis.

Cometa quid Spiritus præscientia quanta Cometa vt fiat.

COmeta ēst crescens singulare, ex nulla matrice, ex nullo semine prognatum, sed à spiritibus compositum. Hi enim futuros euentus, fortunam aut infortunium, mortem ac vitam, bellum ac annonæ caritatem præsciunt. Hæc ergò [illegible] si illi ex causâ sibi notâ prodituri sunt, [illegible] formant ex cœlo sumptam, ex eaque condunt figuram & speciem, quæ peregrina & mira asspectu sit, ac ipsam per aerem ducunt, trahuntque siue sublimiùs, siue pressiùs, prout populo euenturum omnium maximè & certissimè potest. Cometatum itaque ortum præsagire posse, à sorte est, quam spiritus illi sortilegis deferunt, quasi artem eam ex naturâ hausissent. Huius enim ingenij sunt illi spiritus, vt, quod ad hæc attinet, præfigurationibus denuntiare soleant. Et hæc ad cœli motum vel cursum nihil attinent: hoc est, si quid contra consuetum ordinem futurum est, id manifestatur, quasi ex naturâ nosceretur. Sortilegorum itaque horum genera duo sunt: vnum eorum, qui stellarum futurum cursum prædicunt, id quod ad sola elementa spectat: alterum illorum, qui præter cursum, hoc est, sine cursus cognitione, hominum futuros euentus præsagiunt, cuiùs classis sunt natiuitas, mors, &c. Hoc ex notitiâ cometarum fit, non ex cursu cœli.

Sortilegi duo sunt.

LIBER SECVNDVS.

De impressionibus coagulatis.

De Ranis.

Ranæ vt pluant.

POst hactenus commemorata indicandum vobis etiam est. quòd persæpè ranæ, vermes & similia de cœlo pluant. Illorum generatio talis est. Si super terrâ iacentia spermata animalium (siue sint vermes, siue serpentes, ac viperæ. siue bufones) pluuia aut frigus ac pruina, &c. cadat, quæ spermatis generationem & perfectionem impediat aut dissoluat: tunc sperma illud in putredinem abit. Quicquid enim dissoluitur, necessariò putrescit. Postea recedente frigore, &c. ex putredine illâ generantur praui partus, similes quadamtenus illis animalibus ex quorum semine orti sunt. Sed hæc peruersa monstra sunt: quæ putantur cum pluuia de cœlo lapsa esse Nec enim ortus ipsorum exploratus est. Vnde pro pluuialibus habentur.

Sed & ex stellis cœli spermata excernuntur, & in terram decidunt, ex quibus simile quid ranis, &c. nascitur, quasi de cœlo lapsæ essēt. Id hoc modo fit. In omnibus foliis aut herbis, aut lignis, vt corylo, &c. semina latent, ex quibus tineæ, erucæ, teredines & campæ nascuntur, folia peredentes. Vbicunq; ergo huiusmodi semina & spermata iacent, vel visibiliter vel inuisibiliter: si super ipsa stellarum quarundam australes pluuiæ cadunt, tunc in actum deducuntur, fiuntq; monstra, donec à pluuia adhuc madescunt. Per pluuias enim hasce latentes generationes eliciuntur: vnde ranæ virides & similia enascuntur.

Vbicunque ergo huiusmodi animalia à pluuia prodeuntur, necesse est, spermata illorum prius hinc indè dispersa iacuisse, quæ postea à putrida australi pluuia transmutantur in vermem aut aliud quoddam animal. Compluuntur autem illa spermata vel semel, vel iterum, vel tertiò, donec tandem in actum erumpant, & prodeant veluti hoc ipso momento primum

minùm enata, cùm tamen principium à prioribus pluuiis sumpserint.

De sanguine.

Sanguinis pluuiæ causa.

FIt etiam quandoque, vt pluuia sanguinalis, seu sanguini similis decidat, aspectu mira. Huius rei causa est, quòd stellarum excrementa pluuiis interdum permisceantur, & cum ipsis vnà decidant. Guttæ illæ stellares vbi vel super lapides aut terram cadunt, colore rubro ea tingunt, & tamen per se claræ, vt aqua, sunt. In permixtione tamen super terra facta colorem adsciscunt.

Sæpè etiam ex Iridibus proueniunt ita vt resoluantur in aquam. Quæ cum in sese colores omnes habeant, illi cum pluuià simul in terram cadunt. Postea super eodem fundo similiter quoque coloratæ pluuiæ visuntur, vbi scilicet Irides in pluuiis stant, quæ magnæ & validæ sūt. Dum incipiunt resolui, vnà cum pluuiâ discedunt. Si quis in illis locis sub Iride, tempore resolutionis eius, linteis candidis tectus stet, colores illi expressè in linteis hocātur, & deprehenduntur, modò pluuia simul non vbertim coincidat, & colores abluat. Quanquàm non Irides omnes in aquam resoluantur. Sunt enim quædam aereæ. Magnæ tamen, pluuiosæ & salis plenæ, naturâ aqueâ constant. Vnde etiam resoluuntur.

De crucibus & figuris impreßis super tunicis & cutibus.

Cruces, &c. vt generētur.

GVttæ supradictę coloratę, si in pannos subtiles cadunt, nec à pluuia nimium abluuntur, cruciculas huiusmodi & figuras alias (quasi quid portenderent) imprimunt, dum secundum fili ductum diffluunt. Quædam etiam adeò subtiles sunt, vt in homines cadendo, aquę more exundent, & fluant, ac eiusmodi figuras constituant. Fit etiam, vt colores eiusmodi claro cœlo existente cadant, nec pluuia fiant, aut sparsim etiam interdum guttæ quædam decidant. Vbi autem decidunt, ibi maculas & naeuos imprimunt. Colores autem isti ex stellis, vt diximus, prodeunt. Et licèt huiusmodi rariùs cadant quidem: tamen generatio ipsorum quotidiana est. Cruces tamen & maculæ à pluuia abluuntur aut consumuntur, vt non animaduertantur. Ex hisce coloribus potestatem sibi Salamita sumit, & hominum vestibus impingit cruces, columnas, flagella, tesseras & alia, quæ de fulgure & dracone recensuimus. Cuiuscunque ergo coloris gutta cadat, ex ea imaginem quandam pingit, iam hanc, iam aliam, vt stuporem hominibus incutiat. Res autem sacras præcipuè pingit, quia hæ profanis magis conspicuæ sunt.

Salamita cruces depingit in vestes, &c.

Ob hos autem cadentes colores obstupescere nemo debet. Sunt enim multiplices, prout eos cernitis in Iride, in nubibus, in stellis. Quòd si color aliquis cadat, non firmamentalis: cogitate quod & putredo colores pariat. Sic enim, si lignum, quod candidum est, putrescat, fit viride aut flauum, &c. Huiusmodi generata hîc quoque sunt, quorum Salamita sedulus obseruator est, eaque huc illuc traiicit.

De Lapillis.

Lapides à pluuia indu...

APluuiis generantur etiam lapides, hoc est, omnes lapides à sale indurantur & coagulantur. Similiter etiam omnia ligna, &c. sal compacta & corporalia facit: nec sine sale quicquam durescere potest. Iam ergo, si salia resoluūtur in cœlo, & decidunt: quicquid attingunt penetrabile, id indurant & sui generis lapidem faciunt. Sic si purum sal in aquam coniiciatis, & addatis pisa, lentésve, aut fabas, hæcq; iunctim relicari & indurescere sinatis: tunc fabæ illæ aut lentes, &c. durę fient ceu lapis. Quòd ergo fabę, pisa, lentes, & similia, non vt debebant, coctione mollescant: ex prædicta causa fit. Omnis etiam putredo, fructus tentans, ex pluuia oritur, quæ transmutandi illam vim habet.

Sal indurat.

Pisa &c. cur coctione nō mollescant.

Flos salis omnia indurat.

Fit etiam nonnunquam, vt sementis, hoc est, sata pisa, lentésue, in terra lapidescant. In agro enim illo seu fundo salis flos conditur, & agrū obsidet. Iniectam ergo sementem si pluuia feriat, quæ salis florem dissoluat: tunc quicquid ibi seminatum est, lapidescit. Quicquid enim in flore salis à pluuia dissoluto iacet, siue lignum sit, siue aliud, id lapideam naturam asciscit. Huius naturæ sunt etiam quidam fontes, qui vim illam à flore salis assumunt.

De lapide è cœlo.

IN sublimitate firmamenti, vt dictum est in principio Theoricæ, consistunt tria prima, ex quibus impressiones oriuntur. Tria hæc prima adeò alta & sublimia sunt, vt formam ipsorum videre nequeamus, & tamen formam habent. Saltem videmus viride, quod ipsorum color est. Hinc conficitur, quòd in elemento ignis generationes lapidum etiam fiant. Vbi qui lapides generantur, decidunt. Hoc etsi mirum, rarum, inauditumq́ue putetur: frequentiùs tamen in mari accidit, quàm apud nos.

Lapides in elemēto ignis fiunt.

Lapidum istorum generationes hoc se modo habent. Compertum vobis est, quo pacto fulmen nascatur, quod lapis est, & manifestè quidem. Iam si tonitrus principia adsint, & colligantur in fulmen, & possibile & naturale est, vt per generationem eiusmodi fulmina decem, viginti, plura, pauciorâue producantur. Quot enim fragores, tot lapides. Huiusmodi autem generationum multæ si in generationem vnam coëant, ex omnibus lapis fit vnicus, qui fulgur est. Hinc sequitur magnitudo aut multitudo lapidis, ac ipsius forma naturaq́ue, prout cognoscitur. Si ergo talis generatio est, in tempestatem grauiorem desinere non potest. Generatio enim ea nimis celeriter fit, & excidit ex aëre, quamprimum coagulata fuerit. Et sicut aqua initiò per se mollis est, congelata autem fit dura: sic illa quoque materia initiò est res aerea, posteà, vt aqua incipit coagulari. Indurata autem non amplius est aerea, sed fit terrea. Ipsam ergo aër amplius retinere non potest, sed elabi sinit.

Fulmina plura simul generari. Fulmen quid.

Ex hoc liquet, fieri posse, vt huiusmodi materiæ conueniant, sine omni tempestate, & sese citra omnē cursū in cœlo congregent, eiusq; omnino sint naturæ, vt conueniant, & se inuicē indurent. Sic plumbum liquefactum, quamprimùm aquæ infunditur, momento indurait. Huiusmodi materiæ sunt etiā in firmamento ignis. Quæ donec contrarium non habent, aëreæ manent. Vbi autem extraneum contrarium in-

Contrarii vis.

cidit, aliæ fiunt, & aëreç esse desinunt. Ita & de pluuia notum est, donec nubes est, terram non attingit, sed libratur in sublimitate. Quamprimùm autem coniunctionem peregrinam assumit, & dissoluitur, fit corporea & terrestris. Inde ergo aqua fit, & pluuia, in sublimitate amplius contineri non valens, sed decidens. Tales in cœlo sunt etiam materiæ, ex quibus lapides fiunt ob naturam tonitrualem, hoc est, fulmineam. Sic & alia plura ex contrariis impetrantur, lapides fiunt.

De Metallis.

Metalla qua'ia in cœlo.

Eodem modo & natura metallica in elemento ignis viget. Sicut enim in cœlo lapides sunt: ita etiam metalla. Metallum tamen alienum est terreno dissimile, ita vt à nullo cognosci queat. Pro his fertote, quod ignea fulmina cum coruscationibus tantùm metalla sint, omni ferro aut chalybe duriora, & vt cuprum fluxilia, coloribus permixta, & instar fulminis formata. Hæc enim omnia in cœlo sunt non minùs ac in terra. Sicut verò horum nihil è terrâ sursum rapitur: ita de superioribus etiam nihil deorsum cadit, nisi quod coniunctio 4. elementorum requirit, aut miraculum accidens variave coniunctio, ex quâ corpus fit. Nec minùs miræ & variæ res sursum in cœlum feruntur, ac deorsum ad nos cadunt, modo in cancta sublimi sedete & hæc obseruare nobis concederetur. Nam si fieri posset, vt stellæ Mercurij, Salis & Sulphuris vnà ac simul copulatione iungerentur, huiusmodi impressionum plurimæ singulis horis super nos caderent. Ita verò non omnes dispositæ sunt, nisi quod ad fulgur attinet. Itaq; & lapides & metalla decidunt, quarum generatio similis est fulguri. ¶ Grandis ille lapis, Ensis hemij in Suntgauia asseruatus, centenarij vnius ponderis habens, genitus est ex materia fulminum lapidosorum, ita vt ad generationem eius coniunctiones plus mille fulgurum confluxerint, adeò celeriter coagulatæ, vt coagulatur argentum liquidum, effusum. Eadem enim velocitate materia illa indurata fuit, & in corpus coacta. Ex forma siquidem eius & tuberibus patet, quòd in plena ebullitione & intumescentia constituta materia, derepente & velociter refrixerit & deciderit, sicut de fulgure dictum est. In elemento enim ignis omnia liquefacta versantur, lapides, metalla, & quicquid ibi est, feruidum est. Ex hac regione, si quid in fugus incidit illicò duratur, & cadit. Donec verò ebullit, & in igne feruatur, continuò aereum est, nec decidit. Si verò indè effertur & coagulatur, necessariò decidit.

Lapis Ensis hemij fulminalis pondus centenarium habens.

In elemento ignis omnia feruent.

LIBER TERTIVS.

De Ventis.

Sed & venti radicem ac principium suum in stellis habent. Sicut enim stellæ quędam niuem, aliç pluuiam, &c. gignunt, quod Meteorica tradit: ita stellæ quædam etiam sunt ventosæ, quæ ventum naturalem producunt, & præterea nec niuem, nec pluuiam, &c. Quòd si autem fors cum ventis pluuia & nix coinciderit, id ventis imputari ai ter debet, quàm quòd ex locis & regionibus aliis perflatu suo illas advexerint. De ventis cum pluuiis incipientibus autem in suis capitibus docebitur.

Stellæ ventosæ.

Venti hi, quantum natura docet, definitum suum numerum ita non habent, vt dici queat, ipsorum tantum 4. esse. Cœlum enim totum stellis ventosis refertum est, in sphæram superiorem & inferiorem distributis. Multi enim venti ex Oriente Galliam afflant, qui in Hungaria oriuntur. Multi ex Hungaria pergunt in Thraciam. Hi tamen ob id nec Zephyrus sunt, nec Eurus. Sic venti in Alpibus nati, Longobardiam perflant, similiter & Sueuiam. Sed & hi nec Auster sunt, nec Eurus. Ita & venti perflant qui ex medio globo, veluti ad partē Austri surgentes, infra globum ad Boreā & supra globum ad regionem Germaniæ contendunt. Hi Auster sunt & Septentrio. Sic & Eurus persæpè infra globum regiones Zephyri adit. Zephyrus tamē minime est, sed est Eurus. Similiter & cęteri. Nec hi solùm, sed & alij. Quousq; enim cœlū patet, frequenter accidit, vt supra nos exotiens ventus in latus alterum secedat. Nec tamen aut natura aut nomen eius 4. ventis conuenit. Nec enim 4. venti hoc modo intelligendi sunt. Naturalis quidem ventorum distributio ista est, vt stans aut spectans versus Orientem ventos omnes aduersos vocet Euros; auersos omnes Zephyros: laterales Austros & Septētriones: quibus postea pro suo arbitrio cōnumeret etiā collaterales. Sed ista minimè recta & vera est ratio: nec quia ita ille vētos nominat, tales necessariò sunt.

Venti multi.

Venti quomodo distribui soleant.

Iam fieri potest, vt rectà supra nos ventus imperat. Exempli gratia: Heluetia, Sueuia, ventum vnum habere ponatur, spirantem ex meridie, quem Longobardi & maritimi minimè perciperent. Iste ventus, vnde nam oritur? Ex eo scilicet loco, vbi incipit. Nec est, vt quis putet, idem hic fieri, quod pluuię accidit, quę, priusquam decidat, centum milliaria nonnunquam meando confecit & peragrauit. Hæc persuasio nihili est. Nec enim ventus nubes est: sed quamprimum cauernam suam egreditur, iam generatus est. Ita de ventis etiam cæteris iudicandū est. Similiter etiam, si ventus 30. aut 60. milliaria peragrauerit, exspirat. Est enim spiramentum stellæ longiùs non procurrens, sed seipsum consumens. Cùm ergo venti ita consumantur, nec in infinitum perflare possint: qui quæso Eurus ab Oriēte, hoc est, trans mare ad nos in Occidente, aut Zephyrus ad Orientales penetrare queat? Stellæ autem intermediæ partes alias pellunt, ita vt omnis ventus pellendo mouetur. Et non 4. tantùm aut 12. sed multæ millenæ ventorum origines sunt, huc illuc disseminatæ.

Venti quantum ipsis peragrare queunt.

Ventorum ortus infiniti.

Venti verò fortes & validi, qui & diu spirant, & sine adiuuantibus ventis procedunt infracti, pluuiā sæpè per Septentrionem, per Austrum aduehunt, & tamen pluuia illa ex regione tali nō oritur, sed frequēter ex Austro, & est Boreas, est Zephyrus, est Eurus. Vnde patet, non debere pluuias secundum ventos diiudicari, nisi pluuialis ventus sit inquilinus, veluti suo loco tradidimus. Hinc etiam depromitur causa, cur anni ij sint steriles, iam fructus acidi, iam pauci, iam cariosi aut vermiculosi &c. Regio enim quælibet stellas suas proprias habet, quę pluuiā naturalem illi loco afferunt. Eiusmodi pluuia si per stellam ventosam diflatur (seu matura sit, seu immatura) in terrā regioni isti minùs cōuenientem;

tem;

tem:tunc regioni illi ipsa noxia est, in fructibus in crescentibus, & natis cæteris omnibus. Quæuis enim regio ordinaria & natiua sua tempestate, pluuiâ, aere, &c. gaudet. His mutatis & peruersis, detrimentum id sentiunt fruges, & fructus omnes. Et hæ causæ sunt caritatis annonæ, vitiosorum fructuum, & eorum omnium, quæ regioni illi aduersa obueniunt.

Ventorũ differentia.

Cùm hactenus de ortu ventorum dictum sit: scire oportet iam, varias quoq; ipsorum naturas esse, commodas scilicet & aduersas. Sicut enim certæ differentiæ in plantis terræ notantur: ita suum discrimen ipsi quoq; venti experiuntur. Ex his enim peculiares diuersiq; morbi, putredinis &c. infliguntur. Ventorum ergo omnis proprietas noscenda est, vndenam spirent, quà origine constent, hac ratione. Notum vobis est, in arbore florem vigere dierum 3. 4. 6. &c. spatio: Idem tempus etiam venti habent, quo spirent. Vnus flat triduum: alter die saltem vno: non nemo horis binis: quidam vix horâ vnicâ: alij septimana aut mense, &c. sicut vniuersa crescentia definitũ suę exaltationis tempus habent, quãdiu durare, & quando vigere debeant. Secundum hunc ordinem ipsæ quoque stellæ suis cũ ventis procedunt, dum alius hanc regionẽ, alius aliam, quolibet ad regionem suam tendente, & suo tempore flante, & debitam distantiam attingente, & conueniente robore aut infirmitate spirante.

Ventus naturæ igneæ.

Ventorum itaq; hæc ratio est. Ventus, stellarum illarum ex quibus procedit, non minùs planta est, quã arbor est planta terræ aut gramẽ. Discrimen in hoc saltem est, quòd ventus propior ac similior sit igni, hoc modo. Notum est, lignorum struem congestam, omni momento igni & concremationi præparatam & idoneam esse. Huc si admoueatur ignis, iam ardebunt ligna, & ignis flagrabit vsque ad ipsorum consumptionem. Similem accensionẽ etiam in stellis ventorum fieri necesse est. Sciẽdũ itaq; est, in hisce stellis venti materiã iacere, sese habentem vt ligna, quæ postmodum ex firmamẽto accenditur. Quamdiu hęc incensio durat, tamdiu durat ventus. Materia hæc est firmamentale Sulphur, Mercurius & Sal, sine pluuiâ, aut huius materia, sed tantùm ventosa. Et qualis ignis virtus est, ita hic quoque viuens & mobilis res crescit, quæ se mouet sensibiliter percipi potest.

Ventorũ materia in stellis qualis.

Venti ergo hoc modo geniti, & ad flandum dispositi, spirant secundũ latus. Emunctoriã enĩ ipsorum spectant latera. Vnus ergo tendit in Orientem, alter in Occidentem: vnus meridiem, alter septentrionem. Stella ventosa nonnunquã directè posita est super Sclauuniam, quã superspirans, in Austria se demum demittit, & hinc secundum suam lineam pertendit. Metã enim feruntur rectã, quocunq; vadunt, velut telũ ab arcu. Quædã stellæ incumbunt Sueuiæ, & sua emunctoria dirigentes trans Alpes in Italia decidunt. Quædã in Saxonia stant, & dirigũtur in Bohemiã & Poloniã. Quædam ex Portugallia vergũt & pergunt ad mare. Quædam ex Anglia in Barbariã meant. Quædam ex Turcia, abeunt in Apuliã. Sic de omnibus ventis statuendum est, quòd certos suos tractus habeant, & definitã latitudinẽ. Si enim ex stellis elabuntur, tũ quoquò

Emũctoria ventorum qualia.
Ventorũ latio recta.

versùm distribuuntur: sicut videmus etiã arbores supra terrã longè spatiatiosiores extendi, quàm sunt intra terram.

Calidi vel frigidi sunt venti, pro naturæ ac originis suæ proprietate Nam & frigidi in meridie sunt: & calidi in Septentrione. Eadẽ & ortus ac occasus ratio est. Quanquàm frigidiores potissimum in Septentrione, calidiores in meridie constituantur Ob id tamen hi vel illi nõ in genere omnes aut calidi aut frigidi censendi sunt. Sunt enim inuicem permixti. Sed & hoc vsu venit, vt stellæ calidæ in Septentrione positę à frigiditate regionis frigus: & frigidæ meridionales à loco & Sole calorẽ concipiant. Sicut enim nix liquescit, suumq; frigus amittit, ac ferues aqua à frigore congelatur: sic & venti suam naturã perdunt, ab extraneis alterati. Hoc tamẽ perpetuò minimè fit, sed est accidentale. Pro hac tamen dispositione ventus nullus vel calidus vel frigidus appellandus est, sed pro insita natura æstimandus. Vt enim in terra calidæ simul ac frigidæ herbæ iunctim inueniuntur: sic eadem sors etiam stellarum ventosarũ est. ¶ Sæpius experimur, repente ac de subitò validum ac importunũ ventũ surgere. Is similis est labenti nubi. Sicut enim præceps aliquando resolutio nubiũ est, ita stella etiam nonnunquam insperato obtruncatur, vt confertim ac affatim elabatur, quod longo aliàs tempore mansurum fuisset. Sunt etiam stellæ quædam, quæ rarò ventos gignant. Dum autem gignunt, turbo interdũ adeò præceps & violentus erumpit, vt domos sæpè ac arbores ex fundamento euertat. Surgũt nępe ex alto: ac vice vna violenter terræ illiduntur. Vbi terrã attigerunt, impetu suo feruntur, tamdiu durantes, donec consumantur. Multi etiã venti in sublimitate cœli manent, nec descendunt. Horũ emunctoria versus altum directa sunt. Fieri etiã potest, vt triginta aut quinquaginta, &c. venti simul ac vnà spirent, sibi inuicẽ occursantes, quolibet suam metam & violentiã tenente: adeoq; vel permiscentur inuicem, vel alter alterum elidit, expellitq;, & sibi viam struit, non secus ac à viatoribus sibi occurrentibus fieri videmus. Stellæ etiam quædam sunt æstiuales, quædã hyemales: quæ comparari possunt cũ herbis secundum autumnum & messem. Sicut ergo suum tempus quò pręcipuè pariat, æstas habet: ita etiam stella, quæ vel in vere, vel autumno &c. maturescit, prout omnia suo ordine & conuenienti modo constituta sunt.

Venti calidi in septentrione, frigidi in meridie.

Ventorũ natura vnde æstimãda.
Tu binũ caussa & ortus.

Ventorũ varia differentia.

LIBER QVARTVS.

DE TONITRVIS.

Sicut sua impressionum aliarũ origo est, ita de coruscatione quoq; idem sentiendum est. Stellæ sunt nimirum quædam, quæ fumũ tantũ Sulphuris seu vaporem emittunt. Is stellam suã egressus, ac à vento in cœlum mediũ actus, à Sole incęditur, & ardet. In momento tamẽ vno deflagrauit iterũ, sicut spiritus vini, Sulphuris, aut res aliæ. Vaporis consumptio, coruscationis finis est. Præterea, coruscatio huiusmodi non ex vna tantũ stella oritur, sed ex pluribus etiã, vno cursu sociatus, & sese simul ac vnà emungentibus. Insuper & ex vna stella interdum coruscationes triginta emergunt, hoc pacto. Quoties fumus egreditur,

Coruscatio vt fiat.

egreditur, toties coruscatio alia. De causa coruscationis tenendum est, quòd Sol virtute sua fumos eos accendat in sublimi, non in fundo seu imo. In imo enim frequentes sunt nubes pluuiosæ & frigora, &c. vbi coruscationibus locus non datur. Stella tamen fumū ex se egressum, afflando in imum detrudit, non secus, ac si quis ore parietem afflaret. Inflatu hoc in fumum sulphureum facto, Sol superior ipsum incendit. Quantus ergo fumus est, tantus flagrat, siue in aqua sit, siue in nubibus, &c. non secus ac spiritus vini, is ardet, quàm latè patet, vbicunque sit.

Huiusmodi vapores muti etiam sub noctem oriuntur: qui tamen generis ac naturæ diuersæ sunt. Videtis nempè, quòd aër spiritum Sulphuris & Salis incendat. Huius naturæ etiam stellæ sunt: quarum vapor si exit, & ab aëre contingitur, illicò ardet. Nec enim frigidum & & humidum aërem tolerare potest, à quo nimirum accenditur. Nam si spiritum Salis & Sulphuris, &c. componatis, hoc illoue modo: quamprimùm is in aerem effunditur, tunc abdet è vestigio, quicquid effusum est. Hinc liquet, quòd nox etiam aëre suo frigido & humido Sulphur hoc & spiritum Salis incendat, & coruscationes faciat, sicut interdiu. Suus tamen istarum stellarum ordo est. Hæ siquidem constituunt æstatem, veluti stellæ niuales hyemem. Illæ si desint, Sol completam æstatem nunquā producere potest. Harum itaque stellarum si in motu multæ sint, & sint validæ potentesque: pro ratione hac æstas fit vel calidior vel frigidior. Stellarum harum natura est sicca & calida ardentque instar ignis, & fumum ceu ligna fundunt, qui interdiu à Sole, noctu à frigore & humiditate incenditur, prout vaporum istiusmodi natura est, vt ita incendantur, ceu de vtraque coruscatione dictum est.

Incensio à frigido & humido.

De Tonitru, claro Cœlo existente

DE Tonitru similiter sciendum est, quòd stella sit, quæ fragorem eiusmodi ex seipsa creat, hac ratione. Nihil contrarium in operatione subsistere potest. Hæc autem stella continet Sulphur & Nitrum, quæ duo fragorem & tonitru excitant, ita. Stellæ huius tonitrualis tantus ardor & feruor est, vt egestionem suam omnem bullientem eiiciat. Iam vt videtis, in olla quaqu posse fixum Sulphur & fixum Sal. & hoc, quàm primùm aërem aut humiditatem attingit, efferuescere & tonare incipere, donec refrigeretur: ita hic quoq. si mucilago Sulphuris & Salis ex stella excidit, & aerem attingit, tunc Nitrum cùm Sulphure iunctum manere nequit. Eius enim naturæ est, vt humido aëre tactum, illicò tonet. Idem & Sulphur facit, illi iunctum. Tale ergo si ex stella elapsum in aerem cadit, donec ibi refrigeretur, strident & succutiuntur, tonescitque instar terræmotus. Hoc tonitru deorsum vergit ad terram, ac in medio cœlo reboat & resonat, vnde fragorem eius exaudimus quidem, multò tamen nostra opinione sublimiorem. Tamdiu ergo tonitru durat, donec in aere refrigescat, hoc est, donec omnia dissipentur, & à ventis disiiciantur. Tum & à vi propria dispellitur, instar rei, quæ contrarium suum auersatur & declinat.

Tonitru vt fiat.

Nitrū & Sulphur humorē non ferunt.

De Fulgure.

SI stella aliqua fulgur mouet, sciendum est, id ipsum quoq; suum à Sulphure & Sale principium sumere. Instante itaque messis tempore seu emunctionis periodo, primò excutitur vapor instar rei bullientis. Postea vapor iste coruscat, siue dies, siue nox sit. Sol enim ipsum non incendit, sed tantum aer. Ideò tam interdiu quàm noctu incensiones eiusmodi fiunt. Itaque dum stella ita efferuescit, vapor exoritur. Is quousque exhalat, eò vsq, inflammatur & coruscat. Postea stella excrementū fundit, quod tonare incipit, quasi liquatum argentum in aquam coniiciatur, quod tamdiu stridet & tonat, quamdiu feruet. Ratione ergo huiusmodi stellę fit, vt multę & numerosæ ebullitiones iactentur seu emittantur, ita vt tonitru ac coruscatio aut simul fiant, aut inuicem sese sequantur. Insuper & istarum stellarum natura est; vt simul enim pluuiam faciant. Vapor enim omnis, à Spiritu Salis exiens, degenerat in pluuiam, & qui de sulphure secedit, abit in coruscationē. Pro conditione ergo stellę coruscationes & pluuię fiunt, plures vel pauciores, vt vel stellę natura fert, vel multum egestionis est. Sic ergo simul coruscat, pluit, tonat, donec desinat. Cuius rei causa alia non est, quàm ebullitio materię: sicut & humiditas calorque, vt pluuiarum, &c. natura se habet.

Fulgur vt generetur.

De Grandinibus.

POrrò stellæ sunt etiam aliæ, quæ priorum exemplo gliscunt coruscationibus, tonitruis, pluuiis, & insuper lapidibus, hoc est, grandinibus. Horum causa est, quòd tempestas hæc per se adeò res frigida, & simul adeò calida sit, vt ex calidâ, coruscatio, tonitru, & pluuia generari possit. Frigida verò natura adeò potens & efficax est, vt quamprimū aqua resoluitur in guttas, quęlibet illicò gutta cōgeletur, & lapis glacialis fiat, simulque eodem impetu decidat, velut & pluuia. Hæc natura emergit ex Sale Crystalli, adeò potente, vt in stella magna vi resoluatur. Separatio enim eadem est, ac si nix & aqua feruens in vnum permisceantur, ac citra corruptionem, alterutrius vtraq; in suam essentiam reducatur. Nulla enim adeò feruida res est, quin aliquid frigiditatis habeat, & ecōtrà. Separatio ergo in hac stella fit, ex quâ duo secernuntur, calidū & frigidum: calidum in suam pluuiam, frigidum in genus suū congelatū. Ita enim fert vtriusq; proprietas. Hîc admonendi estis, Salamitam sese in guttas has aqueas & res similes etiam insinuare, priusquam congelentur. Has postea dirigit & vibrat, quò placet. Idem grandines etiam stellares huiusmodi facere nouit, si præsto sit materia, quæ alias dispareret, &c. quas postea adhibitum suum traiicit.

Grando vt generetur.

Salamitra ita diui se insinuit.

De Fulmine.

DE fulmine noscendū, ipsius duo etiā genera esse: frigidū & calidū. quæ vtraq; ex stella vna prodire queunt, si frigidū & calidum separantur, quodlibet ad suā naturā, velut de Thermis documus. Generationis modus iste est. Stellarū harū, quę fulmen pariunt, alia est cū fulgure, alia quæ huiusmodi fulgur habet, illa suæ messis tēpore egestionem suam emungit. Si ergo stellæ non admodum & violenter operantur, primò ebulliūt, & vaporem effundunt, qui est coruscatio.

Fulminis generatio.

tio. Ebullitionē poſtea ſequitur conitru.Interea ſeparantur Salia à terreſtreitate, al. humiditate terreâ) & in pluuiam abeunt. Hiſce porrò ſtellis plerumque connata eſt natum ventoſa ex ebullitione, & inſitâ vi ventali. Adeſt præterea etiā natura metallica, ſilicea, marmorea, ex Sale, ita vt lapis cōpact⁹ fiat. Et quicquid huios naturæ eſt, abit in lapidē. Quicquid ei⁹ naturę non eſt, id in egeſtiones alias abit. Quod in hanc naturam ſecedit, id comburitur, eſtq; Mercurius, & Sal, & Sulphur, adeò inter ſe implicita, vt per operationem & contrarietatem ex ſtella eiiciantur in terram, adeò rapide, vt & muros confringant, tantus ipſorum impetus eſt. Fulmina hæc ſunt integræ ſtellæ. Multæ enim in cœlo ſtellæ fiunt, quæ iterum abeunt, & in hanc vel alias generationes tranſeunt.

Habent autem hanc naturam, vt admodom velociter tranſeant. Id Mercurius cauſatur, qui ex cauernâ illâ ſtrictâ illas elidit, bulliensq; Sal in ſe tolerare nequit. Dum enim generatio inchoatur, contrapugnat Mercurius, & refragatur, hoc eſt, ſi ex coniunctione erumpit, & materia ob ſtellarum conuentum in generationē abit: ſicut & in rebus obſeruatis aliis dum iam maturatur radix, iam caulis, iam folium, iam flos, deniq; fructus. Hæc iam vt ſuo ſeſe ordine conſequuntur: ita & in cœlo ſeu ſtellis. Primò generantur genera Sulphurea, ex quibus coruſcatio oritur. Poſtea Sal; ex quo pluuia fit. Deinde vtraq; vnde tonitru emergit. Tandem Mercurius, ex quo fulmen erumpit. Hoc modo ſeſe inuicem celeriter ſequuntur, comitante naturâ ventoſa. Denique Mercurius diſploditur hoc modo. Poſtquam omnia maturuerunt, & in cœlum medium reſederunt, Mercurius adeò præceps eſt, vt quamprimùm ab humiditate in ſua regione attingitur, per emunctorium ſuum erumpat fragore vel crepitu vnico. Per foramen enim anguſtū ipſi erumpendum eſt. Quod quò patentius eſt, eò fragor violentior. Hoc autem foramen nihil eſt aliud, quàm nubes ex aqua, in qua conditus iacet. Eâ reſoluta, quamprimùm tangitur, per ſiccas nubes tranſuerberat. Si foramen admodum humidum & reſolutum ſit, fragor eò durior eliditur.

Foramē Mercurii quid.

Fulmina frigida duplicia.

Porrò de eiuſmodi fulminibus id ſcitote, quòd partim exſtinguantur in aqua, & frigida in terram decidant: partim ſunt frigida ex natura. Quæ verò calida ſunt, nec reſtinguuntur, feruida terram attingunt. Sunt autem initiò liquefactum Sal, & compactus vapor ſine coagulatione. Vapor iſte ſeu ſpiritus Salis, vento ſimulis, per rimas tranſuerberat, ſicut ſudor penetrat per poros, aut ventus per parietes & muros: quæ etſi longè inferiora & mitiora ſunt fulmine, tamen ita generantur. Ita ergo peruadit rimas, & per poros iterum euolat vt venti natura eſt. Quia enim ventus eſt ſiccus, quicquid apprehendit, adurit, aut comburit, prout naturam acceperit. Quidam enim comburit aurum: alius ſericum: alius lignum: quæ diuerſitas omnis à Sale inexiſtente dependet. Ex vi Salis conglutinat etiam claues, coadunat ferra, & ſeras facit fluxiles. Iſte enim genuinus eſt Borras, aptus ad conglutinationem: ſic ipſi ſimile eſt etiam ſal. Spiritus iſte penetrat muros. Muri enim omnes poroſi ſunt, & penetrationi apti. Spiritus iſte comminuit gladios, illæſa vaginâ. Spiritus iſte inſinuat ſe terræ, & locis aliis, nec foramen facit. Compactus enim tantùm ventus eſt, adeò magna moles coacta in paruam. Sicut videtis, in Sole magnum calorem eſſe, & maiorem quā in ſtellis cæteris omnibus, & tamen illum paruū exiſtere: ita ſimile quid eſt etiam in vento ſeu fulmine. In iſto enim compacto vento plus continetur, quàm in aliis mille milliaribus. Generationes huiuſmodi multæ ſunt in cœlo, ex quib. in compactionem ita genus quoddam cogitur, vt media vncia mille centenarios excedat, ex quâ tanta vis erumpit. Sicut enim crocus multis gradibus flammulam ſuperat in flauedine: ita hic quoque. Cætera autem fulmina coagulata, foramina faciunt, pluſque cæteris damni inferunt, ſed viæ ipſorum, quibus tranſeunt, conſpiciuntur.

Fulminis mira natura.

Sic ergo tonitrua, fulmina, grandines, &c. generantur, vnum ſubindè poſt alterum, intercidente tempore. Et ſicut planta, ex ſemine primùm erumpit in radicem, deinde in caulem, poſtea in herbam, porrò in florem, denique in fructum: ſic coruſcatio eſt flos, tonitru eſt caulis, pluuia corona, fulmen fructus: ſuumque cuilibet peculiare tempus eſt, ſicut etiam herbis. Quotuplices enim herbæ: tot generum etiam impreſſiones.

LIBER QVINTVS.

DE PLVVIIS.

Stellæ pluuiales fixæ.

DE ſtellis pluuialibus tenete, quòd ſint fixæ, & in regione illa, vbi naſcuntur quieſcant. Sicut enim regiones ſtant ſeu quieſcunt: ſic quieſcunt omnes etiam ſtellæ, ipſis dedicatæ. Exemplum. Videtis, in omni mundo aërem eſſe. Is multiplex eſt & varius, pro conditione regionum. Quieſcit tamen, & fixus eſt, hoc eſt, aër Africanus non transfertur in Europam, vt nec Aſiaticus. Sic ſuum aerem peculiarem quælibet regiones & habent & ſeruant. Pannonia, Sarmatia, Dania, Sueuia, &c. omnes fixum ſuum aerem habent, qui non mutatur. Sicut enim albumen in ouo non mutatur, ſed ſuo loco fixū manet, vtcunque vertatur & inuertatur ouum: ſic pariter & aer. Eodem modo & ſtellæ pluuiales ſe habent ad regiones ſuas. Quòd ſi ſtellæ pluuiales interdum pluuias dent vltra ſuas regiones, id fit propter implicantes ſe ſtellas ventoſas, quæ nubes longiùs quàm ad definitas regiones diſpellunt: vnde illius loci fœcunditas deſtruitur. Stellæ autem regionales, quæ à ventis nō turbantur, à propriis etiam venti actæ, longiùs progrediuntur, quàm cadens ipſarum linea eſt. Non tamen extra regionem. Præterea ſciendum eſt, peculiares etiam ſtellas eſſe, ad pluuiam deſtinatas, ex quibus illa etiam egreditur, ceu loca quædam in campo, ex quibus ſauina, vt ex aliis origanum, atq; iterum ex aliis ſerpillū enaſcitur, cæteris propinquis nihil læſis. Et ſi iſte.

Aer peculiaris cuilibet regioni.

Sequentia omnia ad verbum habētur in autographo.

Quære primum capitulum ſecundi tractatus.

Iam ſi talis ſtella, aquoſa oritur, incremento ſuo inualeſcit ceu Luna, quæ iam dimidiata eſt, iam quarta, iam nulla, & ſic retrò: tandem plena. Ita enim & hiſce in ſtellis incrementum fit, non ſecus ac ſemen in campo enaſcitur. Primò erumpit & prodit. Et quod arbor fieri debet,

id

id decidit de stella deorsum velut arbor ex terra sursum. Hoc semen crescit vsque &c. (Quare in secundo tractatu, hoc signum (&c.) altitudinem sui loci, atque hoc ita. Intra cœlum & terram distantiæ duæ sunt: vna nubium: altera fructuum terræ, hac ex causa nulla arbor crescit vltra suam distantiam, vt nec nubes vlla infra suam distantiam, hoc est in latitudinem terrenam. Sic vnumquodlibet suam altitudinem habet. Aqua extra terram erumpit tantùm vsque ad auram, vltra quam ne latum quidem vnguem assendere potest, etsi in terra multa millena milliaria eruperit sursum, & adhuc altiùs assendere posset, si terra productior esset. Eodem modo nec arbor vltra suam altitudinē crescit. Ita nec pluuia. *Quare hoc signo [&c.]*

Cætera quære in libro de * *aquis præcipitantibus.*

*(Vel aqueis præcipitantibus.)

LECTORI.

Sequentes iam libelli, beneuole Lector, in quibus vice quarta generationes Meteorica elementi ignis ab auctore describuntur, integri non sunt, sed fragmentatim (vt ita dicere liceat) collecti & ita digesti.

PROLOGVS.

IN LIBROS METEORORVM, THEOPHRASTI Hohenheimensis Philosophi.

E, Lector, dum ethnicam Philosophiam tractamus, ethnici reputemur: sed nos ex fidelibus esse, testatum faciamus: vobis quidem, ceu nostris discipulis, quod discrimen inter ethnicos & fideles sit, explicare consultum visum est. Priusquam verò hæc duo depingamus, Præfatiunculam quandam, argumenti loco, præmittemus, talem scilicet. Conueniens quidem & dignū est Philosopho, vt cuius principium, eius finem sciat eius rei, de qua philosophatur. Nos verò Meteorica scribimus, nec finis tamen, nec principij, qui fiant & dissoluantur, adeò certi. Etsi verò ista quidem ignoremus: hoc tamen scimus, quid id sit, de quo scribimus. Scimus nempè, nec in hoc erramus, quidnam corpora sint, quid contineant, & quid ex ipsis generetur. Nec enim in his fallit visus, vt nec experientia. Sed & hoc præterea scimus, vndenam corpora facta sint. Vnde verò (materia) facta sit illa, aut sumpta, id ignoramus. Id ergo relinquimus, & meteorisamus de illo, quod per fructum, & opera & indicia cognoscimus, velut pater noscitur per filium. Hoc in scripturam inserere nihil tenemur, sed credere: hoc est, & experiri, ita se habent. Quod scimus creaturam esse, id magis dependet ex experientia & fide oculorum ac aurium. Ipsam ergo creationē in hisce libris missam facimus, & philosophamur de eo, quod creatum est: adeoq; elinguiū more obmutescimus ad quæstionem, qui ista creata sint. Dum vero de creaturis loquimur, id nostra erit Philosophia, cuius pars est Meteorica. Id enim scimus, non credimus. De hoc ergo vt liberi, nihil aduersariorum obiectionibus absterriti, philosophemur adeoq; omnia quantum quidem ipsa magistra natura docet, & suggerit, rectiùs enodemus, omnino nobis ius fasque est.

Philosopho quæ scienda.

Iam verò aduersarius aliquis mihi obiicere possit, quòd ethnicū agam: cùm tamen, quia fidelibus me annumerem, ex fide procedendū & differendum sit. Sed iste sermo arrogans simul ac inconditus est, nullam planè sapientiæ specimen redolens. Loquimur hoc ad obiectionem quòd oporteat quemlibet fidei sapientem, esse Philosophum. Et qui fidelis est, nec idem Philosophus, is in fide sapiens non est. Fas est, fidelem esse sapientem, industrium, vt, quid credat, sciat & compertum habeat. Fatuus, qui credit: is in fide mortuus est. Opera enim fidem faciunt, hoc est, opera naturæ, signorū & miraculorum. Iam cùm fides, emergat ex signis, ex operibus, ex miraculis: æquū vtique erit nos philosophari vt fideles, non vt gentes, & tamen nos Christianos iactantes. Fidei verò & scientiæ hic discrimen constituimus. Qui credere vult, scire debet. Pro scientia enim suā credit. Cùm vero scire illud ex Philosophia oriatur, & postea fides, & sic beatus quis fit: etiam non beatus inde fieri potest, qualis is est, qui nouit omnia signa & miracula Dei, & omnia credit. Sed tamen fructus ipsius scientia non prodit, sed emoritur. Hinc vocamus Philosophum mortuum. Qui enim multa scit, multos fructus operari debet. Sin minùs, pro mendace, & non Philosopho censeatur. Nam scire, postea credere, denique fructificare, hoc verum Philosophi fundamentum est.

Fidei & scientiæ discrimen.

His præmissis, Philosophiam iam in genera seu facultates tres diuidimus in Philosophos, tractantes de generatione & ortu, quo vocantur Philosophi naturales: In Philosophos tractantes de rerum dissolutione & interitu, qui Philosophi Medici dicuntur: in Philosophos, tractantes de miraculis contra naturam, & Philosophi sancti nuncupantur.

Philosophia triplex.

Cùm ergo Christiana Philosophia tres sint, ad solam fidem attendentes: eas iam iterum differentiā duplici distinguimus, vt vna sit, quæ per signa & naturam Deum cognoscit: altera, quæ illa quidem nouit, nec tamen Deum agnoscit, nec scit quo opera faciant. Christianus Philosophus nouit, fidē esse ex operibus, quæ facit is, in quem credendū est. Dum ergo finire debemus in vno, in hoc scilicet, a quo opera emanant, in Philosophia nobis opera duplicia offeruntur, vera scilicet & falsa. Vera, quod herba & gramina crescāt, & omnia animalia ac similia alia, &, quod mortui reuiuiscant. Falsa sunt per magiam morbū infligere, & eundem sanare, tempestates & similia facere. De primis nobis philosophandum, & in ipsa credendum est. De secundis minimè, vt nec de eo, qui ipsa facit sed potiùs in eum, qui & hunc creauit, qui talia potest.

Fides ex quibus operibus.

PROLOGVS II

CONUENIT ergo, nos fideles esse Philosophos, qui confidenter ad naturæ opera respiciamus, & illius operā demus, & quotidie ipsa contemplemur. Quo enim maior cognitio operū Dei eo maior fides, eò maior beatitas. Et qui multorū naturæ operū peritus & cōscius est, is in fide sublimis est, cuius Doctor est ipse creator. Qui multa de operibus miraculorū explorata habet, is in beatitudine præcipuus est, Talis fuit Plato, *quē nō tantū naturale iudicamus, sed etiam ipsorum miraculorum conscium. Quid saluat Petrū aliud, quàm opera Christi, per quæ factus est fidelis? Alias fides in ipso fuisset mortua. Quid saluat naturalem? Opera herbarum. Maximus iste, qui naturæ & miracula nouit, discit & experitur. Qui nescius est illorū & imperitus, is mortuus est. Sed hæc omnia omittimus, pro responsione id resumentes, ad animam nostrā omnino requiri nos*

Fides ex operibus. Plato beatus.

Philosophos

Philosophos naturæ & signorum esse. Hinc ergo digressi, operationem naturæ indagabimus, vt prologus primus indicat. Tis ergo cum sit, quemlibet esse virum sapientem, hoc est, Philosophum. deinceps indicabimus, hoc ad corpus referendum esse, non ad animam, sicut paulò ante diximus de operibus ad salutem facientibus. Operationes enim naturales in hominibus, & miracula sunt opera ad salutem, vnde anima in cœlum penetrat. Per ipsa enim est fides. Naturales autem Philosophos omninò decet, vt ex lumine naturæ philosophentur, quicunque fideles esse satagunt, vt sciant, quæ vitam aut prolongent aut decurtent, ne decedant de quotidiana cognitione miraculorum diuinorum, sed vt viuant, vltra tempus cæcitatis, vltra tempus abolitis auditus, tamdiu scilicet, dum ipsa lingua rigescat, & calor pereat.

Talis Philosophus fidelis quilibet esse debet, aut eiusmodi vicinum habere, vt sciat, quænam vita ipsius sanitatem conseruent & firment. Hoc enim fine à Deo data Medicina est, vt necessaria & conferentia discantur. Scire debet, quid edat, quid bibat, quid agat & operetur, quis ad prolongationem vitæ futurus euentus sit. Opera enim quæ quis facit ad producendam vitam, sunt opera, ad cœlum ducentia. Quod quis edit sanitatis gratia, quæque vitat, quæ vitæ detrimento esse minimè queant, is demum probè ieiunator est. Vitæ enim conseruationem omnia spectare debent. Debet etiam nouisse omnes impressiones, vt intelligat, quanta possit, qui ex nihilo aliquid fecit. De Firmamento scire debet, quale id sit in suo effectu: De terra, quid crescat: de mari & aëre, quid contineant, vt ex omnibus rebus creatorem suum agnoscat. Mutilus verò ille & claudus contemplator est, qui, quòd Deus hæc condidit, credit, & ita suffocatur. Is contra diues est, qui ipsum cognoscit ex operibus, & propter illa in eum credit, non vt cæcus credit de colore. Vult enim Deus se solidè cognosci, non temulenter & superficiariè. Hæc vnica etiam causa fuit aduentus ipsius in terram, vt ab hominibus rectè agnosceretur. Omnis enim salus dependet ex cognitione operum, quæ ipse fecit. Et homini insuper Deus vim & intellectum largitus est, iudicandi de iis, quæ videt. Ad quid enim is prodest, nisi vt sua contemplatione iudicet opera Dei, vt ex iudicio proprio sciat, quis Deus sit, & quid sit, & quomodo sit, & id sciat plenè, non ex dimidio, opinando saltem & credendo? Ratio siquidem nobis ad nihil aliud data est, quàm ad cognoscendum & trutinandum opera Dei, quæ nostri causa edit, vt firmiùs eò credamus in ipsum, qui rationem eam nobis dedit. Meritò ergo corporis necessitas, vtilitas, & conseruatio expendenda est, velut & ipsius animæ: quod commodius non fit, nisi per cognitionem operum Diuinorum, quæ nos saluos faciunt.

Cura sanitatis, cœlum meretur.

Deus agnosci vult.

Homini ratio quo data.

Pro introitu ergo de quatuor elementis initiò tractabimus, velut & de iis, quæ gignunt & continent, vbi omnes impressiones enumerabimus, quæ ex Elementis oriuntur, fiuntque aut in humani corporis vsum & vtilitatem, aut animæ salutem, quam opera Dei per cognitionem in homine procurant.

LIBER PRIMVS.

METEORORVM THEOPHRASTI HOHENHEIMENSIS, PHILOSOPHI Germani, de Elemento Aëris Volumen primum.

GRATIAS primùm Deo ago, quòd me natum Germanum voluit. Deinde, quòd per ipsius gratiam in egestate & fame iuuentutem meam consumpsi, adeóque gratulor mihi de die & fine meorum laborum, à quibus iam data quies est. Denique laudo Deum, quòd me commendârit Virgini, quæ perfectam facit Sanctam Trinitatem, in protectionem nostri, cuius gratiâ, institutione & auspicio nostram Philosophiam exordimur, continentem quatuor libros Meteororum de quatuor elementis tractantes, & in duos paragraphos, quorum vterque duobus libris constat, diuisos. Horum paragraphorum alter externa Elementa considerat, alter seorsim Globum tractat. De his diuinâ gratiâ philosophando tractabimus, assiduè intenti ad æternitatem hanc vitam secuturam, quando mundus & hoc corpus interierit: Christum ergo oramus, vt nobis, seu fidelibus auxilio suo præsto sit. Amen.

Elementa tantum duo sût.

Philosophia hæc vera & genuina est, quando dicimus, elementa tantùm duo esse, calidum & frigidum, sub calido intelligitur & siccum, sub frigido humidum: ita vt sub vnâ materia virtutes geminæ comprehendantur. Inconditus iste est Philosophus, qui de elementis quatuor differit, vt sunt calidum & siccum, calidum & humidum, frigidum & humidum, frigidum & siccum. Quatuor enim elementa non sunt, sed tantùm duo. Caliditas enim & humiditas non iunguntur, vt nec frigiditas & siccitas. Sicut enim vir & fœmina vnus tantùm homo sunt, seu, sicut vterque per se homo non est, sed vterque simul hominem vnum constituunt, & in humanitate vnâ manent: sic & de elementis sciendum est, ignem & aërem vnum esse, vnum etiam aquam & terram.

Quanquam autem de complexionibus elementorum, ita quidem philosophari possimus: Id tamen pro re non satis est. Philosophari enim possumus, ignem & aërem complexionem nullam habere, sicut nec terram & aquam, hoc modo. Calor de igne, est fructus ignis, quo creaturæ viuunt, velut & aëris. Frigiditas terræ & ipsa fructus est, ad commodum creaturarum. Sic quod ignis per æstatem exiccauit, id per hyemem iterum humectatur ad futuram fœcunditatem. Nec vlla alia philosophia vtilis est, quàm philosophia frigiditatis, sicut de frigiditate proprio capitulo disseritur. Quanquam enim frigoris & caloris plùs minúsue in Globo reperiatur: vnum tamen alteri æquè succedit, & vices alterius pensat. Philosophicam ergo nihil de complexionibus differendum restat, quàm de domo in qua omnes Philosophi iacent & virent seu vernant.

Elementū quid sit.

Id ergo elementum est, quod vim habet refrigerandi & calefaciendi. Ita Cœlum Elementum vnum est, licèt sit duplex. Terra elementum vnum est, sed duplex. Et philosophia ista cognoscenda est, quòd distinctè & diuersi fructus gignantur seorsim, in aqua & terra. Hac de causa duo elementa intelliguntur, ratione scilicet fructuum, non ipsius naturæ. Hoc etiam respectu duo libri duobus elementis assignantur, veluti etiam vir & fœmina vnicus tantùm homo est, sed ex quo duo fructus nascantur, veluti generatio hominis docet. Cùm ergo ex duobus elementis, Terra & Aqua, duo fructus gignantur, pro elementis meritò reputantur. Quod enim fructus profert, ad vitam creaturarum necessarios, id elementum est.

Cœlum elementum duplex.

Cœlum est elementum duplex, duplex etiam Terra. Principalius pro viro sumitur: alterum pro fœminâ habetur, vtrumque in complexione vnâ. Omnia enim fructus & crescentia sunt. Et sicut lapides ex aquâ fiunt, & pluuia ex stellis, & herbæ ex terra: sic frigus ex globo, & calor ex cœlo oritur. Sunt ergo elementa tantùm domicilia, in quibus habitat Arcanum, quod est virtus, ex qua fructus omnes nascuntur, sicut Philosopho exploratum esse decet.

Denique ea Philosophia est, quòd in calore tantùm & frigore elementa consistant, non etiam in humiditate & siccitate. Nulla enim res calida, simul humida est, nec vlla res frigida, simul sicca in elemento. Siccitas est in cœlo, sicut visus in oculo. Sic & humiditas in aqua. Visus non facit oculum, sed oculus visum. Ita vnumquodlibet elementum suum socium habet, à quo integratur, veluti oculus per visum integratur. Sic enim & calor siccitate perficitur. Et quamdiu humiditas adest, tamdiu non adest calor. Vt enim oculus sine visu non est, aut, sicut per oculum audiri non potest, nec per aurem videri: ita nec frigus esse siccum, nec calor esse humidus potest. Et in hoc veteres quidem hallucinati sunt, dum calidum & humidum elementum ponunt, quod elementum esse non potest. Thermes quidem nasci potest calidus & humidus. Sed id (essentiale) substantiale est, non elementale. Philosophorum tamen quidam complexionem substantialem elementum vocant, quod mendacium maximum est philosophorum tam recentium quàm veterum.

Elementum nullum calidum & humidū.

Philosophi reprehendunt.

De Aere.

Aër elementa omnia conseruat.

SEd vt deinceps de Aëre loquamur, scite hos velim, aërem elementa & creaturas vniuersas conseruare, vt in cursu & centro suo persistant, hoc modo. Terra & Mare ceu elementa bina, ex creaturis sunt media, veluti centrum circuli, ex quo elementum aëris egreditur. Id per se rotundum, vt centrum, minimè conseruaretur, ni aliquid esset, quod taliter ipsum conseruaret. Rem ita intelligite. Terra & aqua globum vnum constituunt, nulli rei incumbentem, sed vndiquaque liberum, sine omni alligatione & adhæsione. Etsi verò à nullo extraneo suffulciatur, quod tamen non cadat, id Philosopho admirationi non esse debet. Sim[illegible] mirari debet Physicus, quasi à [illegible] mondus sustineatur, sicut lapis quid[illegible] sublimi sine omni extraneo adminiculo [illegible]tur. Res enim ita sese nullo pacto habet: sed duorum elementorum globi illi non decidunt, non quia fulcris incumbunt, aut mirabiliter librantur, sed quia ab elemento Aëris ambiuntur. Id nihil est aliud, quam purus seu merus Aër, crassæ & conspicuæ substantiæ, velut vastum chaos, per quod minimè transpici potest id, quod imperiti cœlum vocitant. Chaos illud est veluti arbor elementi Aëris, ex qua aër emergit seu enascitur, & in creata omnia transit, rotundus nimirum, ac sphæram seu globum vndiquaque ambiens ita, vt quicquid de cæteris tribus elementis complectitur, intra sese sustineat, & quasi includat. Nec extra chaos alia vlla creatura est, quæ elementis subiiciatur, sed in[illegible] chaos vniuersæ conclusæ sunt & [illegible]ntæ. Hoc chaos terram & mare in suo [illegible] continet, ne qua excidant, quod ita intelliges. Sicut vitellus in ouo testam non attingit, propter sustinens interiectum albumen: ita similiter albumen quoddam inter Elementum aëris & terræ interiectum est, faciens, vt sphæra seu globus sustineatur aut portetur, ne qua excidat, sicut nec vitellus, quocunque ouum moueatur, loco suo elabitur. Cur verò id, quod globum Aquæ sustinet, non æquè vt albumen visibile & tangibile sit, hoc potissimum causæ est, quia nimirum alterum est elementum, ex chao genitum, quod secundum ordinem ac speciem suam ita se habet. Ex elemento aëris, seu ex circulo illo, quo omnia creata includuntur, quique chaos dicitur, egreditur albumen, quod sphæram sustinet. Imo ex chao egreditur vsque ad sphæram seu globum, sustinens aut coërcens omnia, ne quid ex globo emoueri, aut excidere queat. Cùm ergo hoc modo aër cætera elementa omnia, adeóque quæ in illis sunt, vniuersa contineat & includat, per inclusionem illam operatio eius penetrat, vsque ad centrum, hoc est, sphæram seu globum. Ea operatio est albumen, quod sphæram sustinet. Donec ergo aër huiusmodi chaos esse pergit integrum & solidum, nulla in mundo dissolutio est. Quòd si verò aëris elementum in chao suo secundum prouidentiam diuinam, quid detrimenti & noxæ acciperet, tum demum albumen exitum & eruptionem facturum esset, quam proximè sequetur dissolutio elementorum & rerum vniuersarum destructio. Aliàs minimè. Quamdiu enim elementum integrum est, tamdiu integrum manet etiam albumen: adeò vt nihil suo loco excidere possit. Vnde sphæra seu globus in medio elemento aëris stat, velut centrum in suo circulo.

Globus terræ & aquæ cur non cadat.

Elementorum dissolutio vnde.

Sed vt vlterius [illegible]losophando inquiramus, cur nam creata omnia sursum stent, hoc est, videantur sibi superiora, & cætera respectu globi inferiora; ratio tenenda ista est, quòd omnia à centro ad circulum proximè egrediantur. Sic si circulus describatur, ex medio eius centro infinitæ lineæ rectæ ad ambitum circuli proximè excurrant. Simili modo etiam crescentia & animalia omnia versus cœlum

tendunt,

tendunt, veluti [illegible] rectam lineam ad chaos, lateraliter [illegible] etiam omne id quod in sphæra est, secundum lineam tendit ad chaos, nec, quò mi[illegible] cadat, sustentamen aliud vllum habet, quàm ipsum albumen. Omne enim secundum latus aut deorsum respicit. Quòd verò interi[illegible] nec deorsum, nec ad latus spectare videatur, id creationis diuinæ opus singulare est. Qui enim infra globum nobis obuersantur, horum capita deorsum propendent, & tamen non cadunt, sed pendēt. Ex quo Dei miraculum peculiare elucet, de quo nihil philosophari possumus. Ita enim ordinatum ac constitutum est, vt omnia sursum spectare aut tendere videantur. Rudis verò & incondita ea Philosophia est, quæ Solem ad sese trahere, & quicquid ille attrahit, id sursum stare contendit. Multa enim hîc incongrua dicuntur, nec ex genuino Philosophiæ fundamento veritas ista protrahitur. Nulla námq; vis inest Astris seu firmamento quoad eiusmodi attractionem. Et mirum insuper est, quid responsuri sint illi, si rogetur, quidnam fiat ac obstet, cur ab Astris crescentia ipsa non totaliter quoque attrahantur? sed fanatici suo spiritu ita aguntur.

Philosophiæ reprehēsio de attractione Solis.

CAPVT V.

CVm superius à nobis traditum sit, quòd Deus diuinâ potentiâ, ex nihilo ipsa elementa produxerit & constituerit: deinceps etiam edisserendum est, quonam collocarit is hoc, quod in illo loco priùs consederat. Hoc facto, deinceps in elemento aëris describendo pergemus. Eo loco, vbi iam quatuor subsistunt elementa, morabatur aut subsistebat is, qui inde cum sua familia deturbatus est in infernum. Hoc enim cœlum est, ex quo ille eiectus est. locus nempè, in quo elēmenta quatuor continentur. Et quicquid de illo eiectum non est in infernum, id inibi est, nempe quod mortalitati exemptum est, hoc est, *Paradysus.* Alter locus ipsorum est elementorum. Porrò autem elementa substantialia & completiua facta sunt, suum nimirum orbem explentia, ita, vt locus nullus ampliùs ibi sit vel paradysiacus vel infernalis: nisi fortassis in illis locis aliquid sit, vbi humani nihil est, vel esse potest, sed infernus subsistit aut includitur: vbi nempe congregantur, qui damnati sunt. Aut necesse est eos infra nos esse, vt & gaudio omni orbatos, aut saltem in substantiam elementorum relegatos. Is enim infernus est maximus, vt in caduco illi versentur & habitent, non in regno suo pristino. Verè enim pro inferno id habendum est, quando Angelorum quispiam ex paradyso eliminatur, & in mundum ita exturbatur, vt deinceps paradyso ei carendum sit. Nec enim atrocior infernus vllus esse possit, quàm si æternum quid & mortalitatis expers in caduco habitare cogatur: qua pœnâ nulla alia grauior. Concludimus ergo locum, quo elementa quatuor hodiè continentur, cœlum extitisse Luciferi: vnde is quidem eiectus non est, sed tamen id cœlum caducum, & in elementa positum est, vt ibi pœnæ loco versaretur. Quod quidem is nunquam sperauerat fore, vt Deus cœlum eiusmodi, tam amœnum paradisum, in elementa conuerteret: sed potius crediderat, se in cœlo perpetuò moraturum, adeóque gaudio præconcepto nihil quicquam vnquam defuturum esse. Cum ergo nullo contradicente Deus elementa ipsa conderet: illius exturbatio in infernum creata est, hoc est, vt pro lumine cœli tenebris inferni, & fragilis mundi deinceps frueretur. Ipsius ergo nonnulli complices habitant in igne, quidam in aëre, aliqui in terrâ, quidam in aqua. Nec extra elementa vllus Dæmon versatur, sed intra ipsa elementa vniuersi coacti sunt. Ad mundi autem finem ac dissolutionem ouile futurum est vnum eorum omnium, qui quatuor elementis includuntur. Ita ergo principium quatuor elementorum ex nihilo creatum est. Vbi enim iam continentur, ibi caduci nihil antea extitit, ex quo caducum condi aut generari potuisset. Immortale ergo cessit in Paradysum: in cuius locum substitutum à Deo mortale est, nempe ante omnia cœlum, hoc est, chaos, seu elementum aëris, vt antea diximus: postea suo etiam ordine elementa cætera. Non inficias quidem imus, in siccitate aëris, ac in eiusdem egestione intra chaos & globum spiritus numerosiores versari. Sed id cæteris elementis nihil derogat. Cæterum, quia elementum aëris in tres materias seu partes separatum esse diximus: quæ qualisue singularum operatio sit, deinceps explicabitur.

Elemēta quo loco contineantur.

Paradysus & c. vbi.

Infernus vbi & qualis.

Luciferi quæ pœna maxima.

Luciferi complices vbi habitent.

Spiritus vbi numerosiores habitent.

CAPVT VI.

DVm de elemento aëris loquimur, cognoscendum vobis est, quòd aër elementa cætera ac creata omnia in sese concludat & conseruet, vt congenitum sibi ac destinatum ordinem seruent. In aëris enim potestate tria cætera elementa posita sunt, vt ab eo sustententur. Et velut domus fundamento alicui superinstruitur: ita superinstructa sunt elementa aëri, vt ab ipso ferantur & seruentur. Cum ergo aër dicto modo elementa cætera seruet, vt in sua sede immotè maneant: porrò philosophari etiam conuenit, quidnam aërem sufferat & sustineat. Vis autem ac potestas ea est sita in exteriore parte elementi, in qua Deus trinus habitat. Aërem ita regens & sustinens, vt ne cedat, aut cedere possit, vel frangi. Impossibile enim est, vt caducum seu mortale concidat in immortale. Tum nec ideò cadere potest, quia omnia sursum vergunt, nihil deorsum, nec fundus aut profunditas adest. Aër enim vsque adeo compactus, & in circulo suo firmatus est, vt nihilo magis frangatur aut dissoluatur, quàm regnum externum interire potest. Quando, verò omnino pereundum ipsi erit, dissolutionis alia ratio futura non est, quàm vt omnia in centrum concidant. Aër enim ipse ac Astra in globum corruent, globúsque ab ipsis ita consumetur, vt nullus cinis reliquus maneat. Mortalis ergo cœli & terræ, ipsorúmque elementorum interitus ea ratio futura est, vt nihil foràs, sed omnia intrò corruitura sint in centrum. Et summum hoc est in Philosophia cognoscendum arcanum, quod circulus in centrum ideo ruat, quia profunditas nulla exteriùs, sed interiùs tantùm datur, & interiorum

Aër basis trium cæterorū elementorum.

Aër à quo sustineatur.

nihil sursum, sed omnia deorsum spectent, ita vt cœlum inferius non minus ac ipsum superius in centro versetur. Sic nimirum cœlum in toto circulo supernum & nihil infernum est: licet in suo ci culo supernum & infernum sit.

CAPVT VII.

De Elemento igne, quomodo transit.

Elementa quo ordine sita sint.

COgnoscendum post iam dicta etiam hoc superest, quo pacto interna elementa in prænominato circulo diuidantur. Id fiet hac ratione. Primo loco aer est. extimus. Succedit ignis, hoc est, firmamentum. Hi duo chaos constituunt, & globum ambiunt. Globum hunc constituunt terra & aqua, sibi permixtæ & cohærentes, quælibet tamen peculiarem elementi perfecti locum constituente. Duo superiora elementa impressiones suas, immittunt duobus inferioribus, hoc est, globo. Duo altera in globo impressiones suas cohibent, nec eas eiiciunt, sed ea retinent, sicut capita de impressionibus seorsim de quolibet docent. Præterea etiam intelligendum est, qui sese elementa illa habeant, ne circulum suum egrediantur. Aer, vt diximus, non foràs excidit, sed intrò directus est. Globus enim infimus, & aer supremus est. Etsi verò hic etiam infra globum sit: id tamen ex miraculis diuinis vnum est. Interim considerationis est philosophicæ, quo pacto globus sustineatur. Ignis à Deo ita dispositus & digestus est in stellas, vt locum non egrediatur, vt telum ex chalybe. Quòd verò in globum non decidat, ea causa est, quòd ab aere sustineatur, veluti auis, vt potè cui subiicitur. Cur autem globus (duo scilicet elementa interna, grauissima, materialia, substantialia, & tota compacta) non decidat, hoc est, cur inferius mare & terra non cadant, quidue sit id, à quo sustineantur: de hoc ita statui debet. Aer nempe in suo vase, hoc est, in omnibus elementis, ita potens & validus est, vt in centrum vehementer egrediens faciat, quò minùs terra vel globus decidat. Quicquid enim inter globum & chaos interiacet, id adeò validum ac potens est elementum, vt non aliter sustineat, ac terra sustinet saxum. Et quemadmodum hàc ratione terra adeò compacta est, vt nihil intra sese admittat: ita etiam aer.

Globus impressiones & aer supremus.

Ignis cur non cadat.

Globus cur non corruat.

Cœlum non rotari aut circumuolui, sed ab elemento ignis ebullire, & albumen suo aërem gignere.

CAPVT VIII.

CÆterùm de Elemento Aeris porrò philosophandum restat, quidnam in ipso moueatur, aut quid sit, quod ipsum moueat, aut an moueatur vel minùs. De his ita disquisitio instituetur. Nonnullorum ea glis... opinio, aerem, hoc est, cœlum in orbem agi. Qui tamen circularis motus concedi non potest. Nec enim cœli est mouerì, locò & circumuolui, sed quietè & fixè in vno loco stare. Aer autem ex ipso, qui egreditur in mundum, hoc est, albumen, quod continet... ontur ex ipsius chao, hoc est, ex circulo elementi ae... non

Cœlum non rotatur.

tamen propter ips... cursum, ascensum, motùmue, vt non... tumant: sed potiùs emergit, ex eg... ne ... dum quædam in elemento ebul... & dig stio fit, quæ spiritum ciet aut eiicit, aerem nobis in mundo producentem: éstque mundo instar albuminis ad sustinendum centrum.

Centrū ab aere quo sustineatur.

De motu autem vel quiete cœli ita iudicandum est: quòd nec cœlum in orbem agatur, nec motus ille mundo aërem suscitet. Hoc enim si ita foret, quidnam albumen gigneret, quo mundus & mare sustinetur? Præterea motus ventum tantum non aërem gignit: & alia est causa venti, alia aëris. Diuersa enim duo sunt aer & ventus. Quiescere vero ipsum & necessarium simul & vtile est. Dum enim quiescit, egestione suâ æqualem aerem, quali mundus opus habet, nec pauciorem, nec copiosiorem, diffundit. Rotunditate siquidem suâ in centrum æqualiter operatur. Sic homo, quando superiorem partem centri ad latus, vbi aeris minùs est, egreditur, aeris minus non habet, quàm in ipso centro, vbi aeris plurimù. Id hoc modo æstima. Sicut centrum, hoc est, mundus & mare, in medio iacent, quæ postea obire deberet cœlum: ita nota, quòd ventus iste, qui à cœlo spirare deberet, & aerem facere, inæqualiter spiraturus esset. Collateralia enim sphæræ minus haberent aeris, quàm linea circumuolutionis. Ita collateralia suffocarentur ratione aeris minore iusto copiâ afflantis, cùm econtrà, qui aeris lineam occuparent ventū nimium haurirent, quod tolerabile minimè foret.

Ventus & aer differunt.

Ita ergo sese res habet. Si chaos ebullit, & spiritum ex se instar feruentis ollæ exprimit: tunc vaporiste secundum lineam ad centrum, hoc est, iuxta lineam, ... qua erescens mundi cœlum respicit, pergit. Hac ergo ratione ex chao vapor æqualis in mundum exspirat: hoc est, ventus purus ex sola ebullitione & euaporatione nascitur. Ebullitio hæc vaporis non ex propria forma, virtute ac vi chai fit, ita vt ex seipso ita ebulliat, sed vnum elementum hæret in altero, nec vnum citra alterum subsistere potest. Sic elementum ignis, quod proximum aeri subiacet, est astrum ac firmamentum. Id igne suo, quatenus elementum est, chaos superius ebullire facit. Nec id euenit, vt, quo loco plures stellæ apparent, ibidem vberior quoque ebullitio, & sic consequenter plus etiam aeris fiat: sed ebullitionis ea potius est ratio, quæ ollæ, à quatuor ignibus efferuescentis. Etsi enim quatuor ignes: plures tamen vnâ ollæ non feruent. Similiter & elementum ignis non ornatus, sed necessitatis & commodi gratiâ distributum est, vt nimirum causa fieret ebullitionis in chao, vnde vapor egreditur, hoc est, albumen, Aërue, qui mundum in centro sustinet, hominique aerem & respirationem quâ indiget, largitur adeò, vt eo bono nulla creata defraudentur, duraturo scilicet ad elementorum omnium consumptionem. Ebullitio ea semel tantùm est, iugiter & continuò durans. Sicut enim aqua feruida, quæ feruidior fieri non potest, si talis maneat, assiduò euaporat: ita etiam ebullitio illa se habet.

Venti vt fiant.

Ebullitio chai a quo causa fiat.

Hic autem notandum est, quòd Deus elementum

mentum [illegible] condiderit, easque per vniuersum [illegible] buerit sicut carbones circumponuntur ollæ. Nam & stellæ tantùm carbones sunt, à quibus elementum aëris ebullit. Et licèt quidem in orbem eant, nec vno loco quietæ stent: sed sedes suas subindè mutent: ista tamen distributio adeò exacta est, vt nullus earum toto cœlo defectus sit, sed vbiuis in cœlo carbones eiusmodi, qui cœlum calefaciant, reperiantur. Quòd autem carbones nonnulli aliis temporibus magis minúsve feruidi appareant, id fit propter æstatem. Eadé etenim est egestio, sicut de hyeme & æstate dictum est. Et vnius gradus omnes sunt. Si stella vna minuitur, altera augescit, si carbo vnus deflagrat, alter excandescit. *Desiderantur quædam* - - - - - - - & ne vnica quidem in parte collaterali, aut lineâ media, &c. Id autem præter rei veritatem est. Globus enim superior, collateralis, & inferior aërem omnes æqualem habent, & nullum ventum, viuúntque ab aëre, velut quatuor elementa & non à vento.

Stellæ sunt instar carbonum.

Hactenus ergo satis demonstratum est, cœlum esse elementum, & aërem esse cœlum, ipsúmque quietum stare ob multas causas, quas vitandi tædij causâ hîc omittimus. Vbi etiam hoc simul declaratum est, ventum elementum non esse, sed impressionem & viuentia non ex vento sed aëre viuere. Hoc loco & aliud quiddam nobis discutiédum restat, quod phantastæ quidam somniant, ex cœlestium nempè corporum motu concentum & harmoniam fieri, adeò suauem, vt æquè iucunda nulli vnquam homini aut audita aut cogitata sit. Hunc sonum honesto etiam nomine donant, ipsúmque Symphoniam cœlestem nuncupant. Quo quæso fine alio ista comminiscuntur, nisi vt ploratum infantibus sedent? Si enim cœlum, eo modo, quo ipsi tradunt, volueretur, strepitum potiùs quàm cantum ederet. Nec enim cantilena alia ex Symphonia cœlesti expectanda foret, quàm qualis auditur in molis & saxosis riuis. Nam & ista similem stridorem emittunt.

Viuentia aëre viuunt non vento.

Symphonia cœlestis reiicitur.

De Coloribus

Sicut de Elemento aëris & chao diximus, hunc scilicet esse circum domicilia omnia concludentem: item ex nubibus oriri aërem: ita econtrà tam ex modernis quàm veteribus fuerunt multi, qui chaos cœlum vocitarunt, nec cogitarunt id mortale esse, quale similiter non est cœlum. Hoc alij æstimant viride, quoad colores alij cœruleum, pro hebetudine scilicet suorum oculorum iudicantes. Color chai aut caduci cœli est candidus, & clarus admodum. Cœlum enim seu elementum aëris consistit in candore trium primorum, sicut ignis in horum rubedine, & terra in eorundem nigredine, & aqua in illorum viriditate. Quòd vero candor, qualis est, non ita conspiciatur sed pro videntium conditione viridis aut cœruleus color appareat: eius rei hæc causa est, quòd nempè fumi & vapores, ex stellis egredientes, interuallum obiectum pro sua natura tingant, ita, vt fumus ipsarum à Sale puniceet in purpureo, lazurio & viridi, quanquam in duobus postremis maximè. Sic ergo inter verum chaos & nos interiectum est chaos aliud vel cyaneum vel viride, prout stellæ suos splendores emittunt, aut nubes permiscentur. Hinc enim color euariatur. Nec aliud in cœlo ibi adest, quàm Salis vapor, ex stellis ita exiens. Quanquam inueniantur etiam qui asserant, cœlum esse viride, sed propter distantiam apparere cœruleum. Hi non rectè expenderunt, ex quanam re cœlum conditum sit, quódque chaos sit, & aër, & elementum, non cœlum: velut nec hoc trutinarunt, vndenam aer factus sit, & in quibus consistat. Etsi vero cœlum per se candidum, clarum & densum sit, propter tria, quæ continet, prima: non tamen causa sit colorum, rerum viuentium in terris.

Philosophia reprehéd.

Qui cuiuslibet El. color sit.

Cœli qualis color.

SEQVITVR FRAGMENTVM, QVOD ipsum quoque fors ad hanc de aere Philosophiam spectat.

Electionis Luciferi non ea est ratio, quasi is ex suo regno in aliud sphæræ regnum exturbatus sit: sed ita sese res habet. Mansit nempe in sede sua: hæc tamen in locum impurissimum, & naturæ ipsius contrarium, nempe in mortalem, mutata est. Sic ergo ceu Angelus in duplici sede morari cogitur, vbi nulla maior contrarietas euenire potest, quàm quòd æternum & mortale in vno cogantur.

Lucifer quomodo e suo Regno eiectus sit.

Sic nec Adamus ex Paradiso ita eiectus est, vt ex regione vna in alteram deportaretur: sed eiectione illa Paradysus ipsi ademptus est, isque sub pedibus & aspectu eius mutatus in mundum caducum, in corpus mortale, in morbos, in ærumnas. Idem locus mansit ei: sed mutatus.

Adæ eiectio ex Paradyso qualis.

Similiter nec infernus extra centrum est, sed in centro, in illis locis & sedibus, in quibus homo habitat. Si anima à corpore secessionem facit, manet ibi, vbi corpus fuerat, nec infinitis milliaribus sursum aut deorsum tendit. Si salua est: manet ibi. Si infernalis, manet. Ibi enim in vno loco sunt & gaudium & mœror. Quod saluatur in eodem loco gaudio fruitur, in quo damnatum luget: vniusque gaudium est alterius planctus.

Infernus vbi.

Pro conclusione hoc addemus, quòd omne hoc, quod cum cœlo & terra centrum complectitur, Paradysus fuerit. in id tamen mutatus, quod diximus. Quòd si cœlum & terra iterum peribunt; tunc ibi Paradysus iterum erit, vna nempe essentia, æternum quippe, nulli mortalitati confusum. Nobiscum ita philosophari & sentire difficile est, nisi Sophista expendat & probè attendat ad rerum caducarũ & hominum originem. Eo enim facto, probabile fieri possit Philosopho id, quod modo diximus: quem etiã ob id relegamus ad libros nostros *de Lapsu Luciferi, expulsione Adæ* aut *Regno cœlesti & infernali*. Isti enim libri à primo esse incipiunt, & tractando descendunt ad creaturas rerum caducarum, cœli & terræ, & hominis, vbi desinunt. Tum demum Philosophia nostra orditur à quatuor elementis. Vnde non immerito digitum intendimus ad principia ea, ex quibus Philosophia nostra dimanat & stabilitur. Etsi vero hoc lumen naturæ Sophistis minimè gratum accidat: multũ tamen non intererit. Apertè enim profitemur, quòd à principio hominum illicò erratum sit

Paradysus quid & vbi fuerit.

de statu Luciferi, & expulsione Adæ, & conditione Paradysi. Quem errorem postea errârunt successores vniuersi etiam, meris imaginationibus, commentisque ac quæstionibus subindè intenti, nihilque pensi habentes, an textus, quem tractant, genuinæ lucis sit, vel minùs, aut an ex [illegible] vobis intelligi possit, aut secus. Ista tandem omnia Philosopho probanda incumbunt, non sophistæ, qui deliramenta tantum sui cerebri, quod erroribus refertum est, profert & obtrudit.

LIBER SECVNDVS METEORORVM, QVI HVC SPECTABAT, NON EST REPERTVS.

SEQVITVR

LIBER TERTIVS METEORORVM THEOPHRASTI HOHENHEIMENSIS, PHILOSOPHI TEVTONIS, DE

METEORICIS EX ELEMENTO IGNIS ET impreßionibus eorundem.

PRÆFATIO THEOPHRASTI, DE IMPRESSIONIBVS ELEMENTI IGNIS, HOC EST, FIRMAMENTI.

Impressionum quis ortus & genere. *Vandoquidem in superioribus præfationibus, de tribus primis ita disseruimus, quòd Meteorica operationes omnes in ipsis consistant, & per ipsa (nam cum firmamentum & elementa in ipsis consistant, etiam impreßiones ex ipsis oriuntur) fiant: ideo hoc tertio libro idem otiose repetendum non est, quod traditum est in prioribus. Hoc loco saltem repetendum est, quod impreßiones omnes suum ortum ex stellis & elementis habeant, sicut deinceps enumerabuntur. Qui verò impreßiones illæ fiant, deinceps hoc libro Meteororum explicabimus. Quòd verò, qui Authores alias de Meteoricis commentati sunt, Philosophia nostra modum non tenuerint, sed diuersa Meteorica trudiderint: in causa fors est & culpa ipsorum spiritus, qui Meteora ipsa ad illorum commenta & placita direxit. Interim tamen fas minime est, nos in cuiuslibet fictitij spiritus vagis commentis acquiescere. Nisi enim ipsa natura genuinum spiritum det, seu fundamentum ostendat ex infallibili experientia: Philosophus nemo erit.* Philosophus verus vnde. *Gignitur enim Philosophus ex ipsa natura, & per experientiam confirmatur, non per acrimoniam & subtilitatem phantasia, per omnia quoquò versum temere volitantis. Quicunque itaque genuinus esse Philosophus satagit, is rem nobiscum iudicio tali trutinet, quod incorporei spiritus ad nos collati aliter sese non habeant, quam sese habent domini ad seruos & subditos. Res ita putanda est. Domini nimirùm iubent & mandant, quod fieri opus est. Sic serui nihil sunt aliud, quam suorum Dominorum fatui.* Spiritus incorporei Dominis terrenis similes. *Quilibet enim per se posset esse Dominus, nec esset fatuus. Sed propter prædestinationem etiam fatui præsto sunt. Sic & incorporei spiritus sese nobis Dominos constituunt: quo fit vtique, vt nos simus stulti. Quòd si enim ex phantasia nostra artes, sapientiam & prudentiam constituamus, sine omni experientia, qua illarum esse debet mater: ea ratione omnino stultos nos facimus spirituum, qui nobiscum ludunt ceu Domini cum morionibus, faciúntque, vt, qua velint, & iubeant, nos confecta demus.* Experientia non phantasia attendatur. *Econtra, ampla laude sapiens iste dignus est, qui sapientiam suam venatur ex experientia: veluti vicißim reprehensione dignus est, qui seipsum pro sapiente habens, ludibrium fit spirituum. His constitutis fatemur quidem vltrò, nos in fornace aut olla illa nunquam versatos esse, ex qua impreßiones deducimus. Nec enim regiones illas adire nobis necesitas est. Nobis hoc ad rem satis est,* Inferiora superiorum speculū. *quòd inferiorem naturam, vnum certe experientia speculum, ex quo superiorum natura, substantia & proprietas abunde discitur, cognouerimus. Ius ergo nobis ac fas est, ab experientia vna meteoricam dirigere in aliam. Nostra enim illa altera demonstrant. Deinceps ergo ex ordine impreßiones omnes secundum suas causas ortúsque explicabimus.*

De Frigore seu pruina.

Pruinæ quæ generatio. PRuinæ generatio hæc est. Si firmamenti motus æstiuus est, comitantibus ventis & auris Orientalibus borealibúsque, instante tempore æstatis: tunc aëris & ventorum natura adeò frigida & gelida est, vt materia roris in glaciem cogatur. Pruina quid. Pruina enim quælibet ros tantùm est congelatus, nec aliud sui ortus principium habet quàm rorem. Quæ verò causa sit, quòd pruina aquæ glaciatæ similis non sit, cùm sit granulata: id noscetis, si cogitetis, quòd ros sit Sal resolutum, & in aquam versum: cuius ea proprietas est, vt, quoties aut ex natura propria, aut artis operibus, aut motu metallico in congelationem cogitur, in grana abeat angulosa & lapidosa. Hoc modo, si frigus percellit rorem, & in congelationem agit: tunc is natiuam formam suam induit, & fit quod diximus.

De Rore.

ROs hoc modo fit. Si firmamenti motus cū claritate & siccitate fiunt, Sólque terrā claris radiis illustrat: claritate illa tria prima expurgantur & depurantur ita exquisitè, vt rem bis pluriésve destillatam referant. Ros vt generatur. Depuratio ea abit in congelationem, aridam & siccam

omnino

omnino. Ex congelata ariditas seu siccitas tamdiu saltem durat quamdiu durat firmamenti calor, qui illam conseruat. Illo iam suum calorem remittente, & Sole recedente ab istis: prima tria demum diuiduntur, & quod de Sale est, id resolutum decidit in terram, vsque adeò subtile, vt nec videri nec internosci possit priùs, quàm terram attigerit. Sal enim id adeò clarum, & à Sole tectificatum est, vt subtilius aliud nullum reperiri queat. Quicquid verò de Mercurio & Sulphure est, id frigus infernum refrigerat. Hoc ex parte Sali sese permiscet, licet Sal prædominetur. Id verò, quod à Sole non exquisitè depuratum est, in medijs interstitiis manet. Hinc fit, vt quò potentiùs & integriùs Sol operatur, eò plùs grandescat ros. Ros ergo quidpiam est, non ex terrâ nascens, sed Sal in terram cadens, per quod terra temperationem concipit, sicut iusculum à Sale fit sapidum.

De Trono.

Troni qua causa. TRoni origo ita se habet, vt de depuratione roris dictum est. Si enim Sol Mercurium transit & depurat ex tribus primis: tunc Mercurius iste à calore firmamenti, velut ros, frigiditate ambuitur. Calore enim recedente Mercurius sese continere non potest, quin decidat. Nec enim à frigido sustineri potest. Et licèt quidem tota nocte sustineatur, instar roris auroræ tamen frigiditate ita percellitur, vt necessariò in terram decidat, non sparsim ac diffuse, ceu ros, sed inæqualiter ad spatium hoc vel illud, non simul ad omnia. Mercurius enim cum grauis sit, roris instar à vento sese distrahi non patitur. Ros namque quia subtilis, lentè decidendo magis dissilatur: non itidem & Mercurius etsi non permisceatur. Ros enim est ex Mercurio sine substantiâ, in Sal congestum quid. Trono verò sua est & substantia & materia, quò nihil dulcius ex cœlo in terram decidit, crassiusculum, & nonnihil viscosum, benè coloratum, purè candidum. Est enim de duobus exteris separatum. Ros per se cadit, tantùm ex Sale. Tronum ex Mercurio: Sulphur in suâ substantiâ conflagrat. Quæ autem essentiam in sese continent, exteris permiscentur.

Roris & Troni differentia.

De Nebula.

Nebulę generatio qualis. NEbula generatur, quandò Sulphur trium primorum ob humiditatem Salis à calore comburi aut consumi non potest, sed abit in substantiam, hoc est, à duobus reliquis separatur. Quicquid enim substantiam induit, id iam res generata est, ab ingenerata separata. Sic & tria prima in medijs interstitiis ingenerata, & mutuò congregata sunt. Quorum, quod per firmamentum substantiam acquirit, id trium primorum iam alia soboles est. Ita ros soboles est Salis: Tronum proles Mercurij: generata enim sunt & substantia facta per cursum firmamenti. Hinc etiam à non generatis prima decidunt. Eodem modo & nebula soboles est Sulphuris, vt diximus. Ros enim fieri illa nequit, ob crassitiem, quæ depurationem effugit. Nec etiam in tronum mutari potest, quia non est resolubilis in succosam rem. Vim tamen habet, vaporem crassum emittendi. Hoc modo si cursus firmamentales aliquid gignunt, nebula tantùm fit. Sal enim ipsam abluit non finit: vnde fit, vt ab ingeneratis decidat deorsum in terram, cum obscuritate & crassitie, & fœtore, & vdore, quæ à sale habet. Et sicut Sal proprietate suâ est mater roris: ita Sulphur est mater nebulæ. Ita numinum, gignuntur tria generata, & à non generatis secedunt, quodlibet pro ortus sui conditione. Nebulæ huiusmodi à Sole in aere non sustinentur, sed horis singulis decidunt, quamprimùm generatæ fuerint. Cæterum nebulæ, quæ ex pauco sulphure genitæ sunt, in terrâ aut nihil aut minimum sentiuntur: deprehenduntur tamen in aquâ. Aqua enim Sal in sulphure humectat, vt densitatem contrahat. Salis namque contrarium, hoc est, humiditas sulphur pellit. Aliàs sine humiditate Salis non ita turbaretur. Estque adeò post trium primorum separationem hic particularitas, respectu terræ & aquæ.

Nebula soboles Sulphuris.

Sal mater roris.

Nebulę est in aquis manifestiores.

Nubes.

Nubium generatio quæ. NVbium hæc generatio est. In stellis firmamentalibus quædam inest naturarū contrarietas. Quæ si colliduntur in operationibus, oriuntur generationes nubium, hoc pacto. Natura formarum sulphurearum, si in essentias stellarum Sulphurearum aut Mercurialium agit, tunc prima tria congrediuntur in contrarietatem. Contraria hæc congregatio causa fit nubium, ita scilicet. Stellæ constant ex tribus: Sale, Sulphure & Mercurio. Et stella quælibet in suis tribus potens & perfecta est. Iam si natura stellarum Salis agit in Stellas Sulphuris, duæ contrarietates fiunt. Sulphur enim in suis stellis ardet: nitrum verò in suis ebullit. His iam coeuntibus, stella sulphurea nitream incendit, ac inde pro geminarum stellarum conditione oritur fulgur. Si accensio est frigida: ita vt Sulphur in nitro non integrè fit, fortis incensio non sequitur, sed tantum aliqualis. Sic enim Arsenicum licet Sal sit, attamen quia mortuum Sal est, si in ignem conijciatur, nihil aliud facit quàm effumat: similiter & Antimonium ac cætera: ita, quemadmodum varia & mortua & viuentia Salia sunt, variæ quoque similiter stellarum naturæ existunt. Hoc iam pacto, si stellæ Sulphureæ nitreas incendunt, pro conditione ipsarum emergit fumus, quem nubem vocant. Nubes enim qualibet sua stella tantùm nubes est. Sic ergo nubes quoque non aliter generatur, nisi per incensionem factam à stellis Sulphureis in stellis Salis & Mercurij. Sub hisce enim tribus stellæ omnes continentur.

Stellarū qualis materia.

Nubes quid.

Pluuia.

Pluuialiū quæ generatio. QValis origo nubium: talis etiam pluuiarum: varia nempe genera nubium. Arsenicalis nubes pluuiam minimè gignit, sed crassamentum tamen nubis, quod iterum sine humore vanescit. Arsenicalium huiusmodi nubium sunt plurimæ, puræ & obscure candicantes, ac colores alios exprimentes, inter sese diuersos, prout Arsenici multu paramve est aut natura Salis alia accessit. Hæc enim eiusmodi nubes gignunt. Nubes verò pluuiales ita se habet. Quę stellę Sulphureæ sunt, eæ à Sole omnes plùs minusve

minúsve sunt calidæ, ardentes & incendentes, prout à Sole expurgantur & incenduntur. Iam si Sol stellas Sulphureas probè accendat, & ardere faciat: tunc stellæ omnium nubium & tempestatum fiunt causa. Sic vbi stella quæpiam cæterorum duorum priorum naturæ, huiusmodi stellam feriat, ardebit ipsa pro materiæ suæ ratione. Qualis enim rei natura talis eiusdem quoque operatio. Accensâ stellâ Salis, nubes humida generatur. Nubes ea est purum Sal, quod ex stellis Salis prodit. Quamprimum autem ea ex non generato generatur, forâs ex stellis separatur, ac à ventis agitari incipit. Secreta enim ex stellis illicò grauescit, ac versus vel in terram decidit, quia non exquisitè excoctum Sal est. Dum autem in mediis interstitiis ita moratur, ac præ leuitate ratione venti & aëris in terram non descendit, postea incipit resolui, & in medio cœlo resoluitur in aquam, non confertim, simul & semel, sed sensim, successiuéque. Quicquid verò de substantiâ nubis resoluitur, id deuergit, quia in se ventum non continet. Propter lapsus autem profunditatem quatitur quasi ac dissilit vi aëris & venti perrupta. Ipsa enim lapsus præcipitantia facit, vt nubes in guttas diffluat. Sicut enim amphora aquæ è sublimi turri effusa desuper, non catenatim, vt effusa est, sed diuisim & guttatim decidit: ita & nubes resoluuntur tamdiu, donec Sal humidum omne segregetur. Multæ enim nubes sunt, quæ ex pluribus quàm decem stellis constant, tam humidæ quàm siccæ. Quæ humida est, decidit. Quæ sicca est, in sublimi manet.

Stillarũ seu guttarum quæ causa.

Lapsus nubis.

Nubes vt labatur.

Fiunt nubium lapsus, quando stella sulphurea accendit stellam, vel Salis, vel Arsenici, vel Antimonij naturam habentem. Ea generatio si à stella secernitur: tunc, si stella ea tota fuit salis, aerem nullum continet. Quæ autem nubes aerem non habent, eæ in interstitiis mediis non manent, sed in terram decidunt. Cæteræ contrà nubes omnes, quæ imbris specie in terram non decidunt, continent in sese Arsenicum, Antimonium, &c. quæ nihil decidere sinunt: sed quicquid de ipsis abit in nubes imbriferas, id post resolutionem suo more depluit. Sunt ergo lapsus pluuiarum nihil aliud, quàm per stellam sulphuream & firmamentum benè præparatum sal. Id conflatum est ex generibus cæteris omnibus salis & stellarum: & quamprimum corripit aerem hoc est, quamprimùm ex stellâ excidit: in aerem, nihil habet, quo sustineatur: est enim aqua compacta, & in massam resoluta. Hoc facto, vnà ac confertim nubes in terram deturbatur, quia resolutio illa præceps est, & confertim fit, non diuisim, sicut pluuiæ cæteræ fiunt.

Fulgur & Tonitru.

Toni truorum generatio.

Tonitrua generantur, sicut diximus de proprietatibus stellarum, quod aliquæ rotæ adhuc sint in sulphure, aliquæ in sale, aliquæ in Mercurio. Iam si stella quædam sulphurea feriat nitrosam: tunc antequam hæ duæ substantialiter cum suis materiis congrediantur, iam sibi mutuò contrariantur. Sulphur enim & nitrum nunquam vniuntur. Itaque si Sol ardore suo æstiuo sulphur incendit, aut sulphur ipsum, naturâ suâ fragrabile, in hyeme incenditur per se. & nitrosam stellam frangit: principiò suscitatur fumus, hoc est, nubes, ex nitro procedens, ac ante incensionem iam effumans. Postea si sese non contingunt, nubes augescit. Porrò verò sulphur sal nitri adeò validè mouet, vt ex contrario impulsu ventus oriatur. Et dum à se inuicem recedunt, ventus iam mitescit. Si verò sese mutuò contingant: sulphur in sal subindè magis magisque agendo operatur, quò propiùs id contingat. Ita oriuntur nubes, subindè seipsis validiores. Vis enim ista omnis ex contrarietate illa exoritur. Vbi autem sulphur violenter incidit in nitrum, hoc veluti remittitur, sulphúrque ardens à se extrudit per nubes, proiecto vno, altero, ternóue. Ab huiusmodi renisu pulsúque, quem sal nitri facit, producitur iam fulgur. Nec enim fulgur aliud quidquam est, quàm retrocussum à nitro sulphur, vice iterata. Per contactum istum, si salnitrum pinguedine sua nihil de sulphure contraxit, ita, vt non flagret: finis est in coruscatione. Si verò ardorem concepit, & sulphur per nubes ad coruscationem egit: tunc & ipsum frangitur, & contrarietas istorum geminorum retrocussionem suscitans facit, vt pulsu illo tonitru emergat. Tonitru facto, resoluitur nubes pluuiam, ex proprietate salis. Ibi ergo sulphur in suo ardore deflagrat, ac simul interit sal nitrum, & tandem serenitas sequutur.

Sulphur & nitrũ non vniuntur.

Sulphuris generatio.

Fit etiam similiter, vt in contrariis istis operationibus sulphuris & salis nitri in nubibus pluuia cooriatur. Quæ si supra duo illa prima hæc, & luctam eam attingat, tonitrua omnium maxima & sæuissima cieptur. Aqua enim illa isti igni maximè aduersa est. Sic pariter, si stella Mercurialis accedat, tonitrua & fulgura intenduntur. Tunc siquidem vniuersa tria in sua contrarietate concurrunt: quæ si sibi mutuo illiduntur, iuncta persistere nequeunt, quia ebullitione & ardore mutuò quasi furiunt. A Sole enim incenduntur & efferuescunt, non secus ac si ad ignem ebullirent. Quatenus ergo ita feruida sibi mutuò occurrunt, sese inuicem facilè incendunt. Dúmque in permixtionem coturiunt, dissiliunt.

Grando.

(Origo grandinis est, quando stella sulphurea stellam nitrosam corripit, &c.)

Quod de proprietatibus stellarum multoties inculcauimus, id hic resumimus. Si enim stella salis sub Sole valido motu cietur, Sólque radios suos ipsi violenter imprimat: fit demum, vt materia Salis digeratur, & per calorem Solis coquatur. Ea verò in omni Sale natura est, vt per quamcunque digestionem coaguletur in grana. Digestione ita facta, sal seipsum cogit in grana, prout natura ipsius fert, sal sit vel bonum vel malum, humidum, vel siccum, acre vel dulce. &c. Hoc iam in generatione sua stans, prius non perficitur, nisi ardor sulphureus incidat, qui eum tonitru & fulgure inflammet. Per incensionem istam, (sicut de tonitru

Grando vt fiat.

nitru diximus (sal nitrum dissilit. Et licèt in lapides ac grana nondum penitus reductum fuerit, id tamen perficitur in decidendo, vt hâc aut illâ formâ grando fiat, sicut salis in coagulatione natura est.

Si verò stella quæpiam nitrosa istam coagulationis proprietatem habet, Sólque calore & illapsu suo splendorem incutiendo illam incendat, citra tamen ardorem (stellę siquidem nullum ex tribus primis preter sulphur incendunt) tunc, si stella illa à Sol ita ebullit, ac veluti à calore efferuescit, operatio perfecta in sale solo fit, vt granuletur in lapides, pro naturâ & conditione salis, quale id secundum suam qualitatem est. Interim tamē humiditas, sal nitrum adhuc occupans, coagulationem illam perfici non sinit, sed nonnihil impedit. Quamprimùm verò stella sulphurea coïncidit, & igne suo stellam nitrosam ferit, idem omninò Meteorum oritur, sicut de fulgure & tonitru diximus. Dum ergo sal petræ flammam à sulphure concipit, aliquoties seipsum disrumpit, toties nimirùm, quoties tonat. Desinente autem cum incensione & tonitru dissolutione, operationes productæ decidunt: & quod naturam Salis in se habet, id per vstionem Salis combūritur in lapides: cæterum verò resoluitur in pluuiā seu aquam: vbi simul ac vnà ex nubè eadem grando & imber decidunt. Materia enim illa excocta est ex ardente sulphure tantùm in stella Salis: nec tale fit vnquam, nisi in intensis ardoribus. Hoc enim casu, vehementis Solis digestione opus est.

Fulmen.

Fulmen vt gignatur.

CAusa fulminis ita se habet. Sicut de triplicibus stellis per se dictum est; ita scire vobis conuenit, quòd, si trium istarum stellarum in motum & circulum vnum coincidat coniunctio, ebullitione quidem validâ fiente, nec dum tamen (vt recensuimus) Sulphure ardente, tum demum tres stellæ priores coeant, & in materiam vnam cogantur Sulphur, Sal & Mercurius. Per ingentem ergo calorem Solis coëunt in permixtionem vnam. Et licèt suis quidem contrarietatibus priuentur minimè, tamen illæ nihil iam obstant, quia degenerant in nubem aut ventum: aut si separant aquam Salis, vel Arsenicum, tunc abeunt in pluuiam. Quando autem vnius operationis sunt in aquâ: materia ita disposita est, vt propter insignem calorem omnia à sese rejiciat, quæ in aquam aut pluuiam verti queunt. Sic iam stellæ in se manent, ex quibus compactio colligitur, compressè cohærens cum commotione validâ. Post ista omnia, si Sol vegeto & intenso calore suo Sulphur in compactione incendat, Mercurius, Nitrum & Sulphur vnà iactantur ab vno loco in alium per medium cœlum, nec mutuò dissoluuntur, sed in compactâ suâ congelatione iunctim firma manent. Et si disrumperentur quidem, frusta tamen ignea & ardentia conglutinata manerent. Eo tempore vis ac importunitas Salis nitri Mercuriique adeò in ardendo valida est, vt ex suo loco in alium fragor seu ictus feratur adeò violentus, vt omnes & nubes & pluuias ante se propellat. Quòd si displosio illa sursum tendat: qualis sit, in terrâ non sentitur. In

Fulminis motus duplex.

sublimitate siquidem quasi suffocatur, sine euidenti ardore, ac ita extinguitur, tandémque sine importunitate deorsum cadit. Si autem per pluuiam cadit, ibi illiditur seu impingit. Aqua enim pluuiæ, & calor proprius, sibi mutuò ita aduersantur, vt sine luctâ non contingant sese. Tum ergo deturbatur, in terram, prout à contrarietate fortius impellitur: & prout magis minusue feritur, ita etiam vehementiùs vel ignauiùs operatur. Id fulmen vocatur frigidum. Licèt enim fuerit aut sit igneum, dum tamen à nubibus pluuiosis extinguitur, frigidum est, non igneum. Principiò quidem omnia sunt ignea, perrumpentia & perfringentia, prout validæ compactionis, & magnæ contrarietatis fuerint. Si verò fulmen igneum maneat, & deorsum feratur, ardet simul ipsum, ac incendit alia. itáque rapidè omnia contundit & penetrat, vt vis tanta nullius hominis sit. Summa enim ibi contrarietas in compactione vna iungitur, qua maior & hostilior nusquam inueniri queat, nisi in istis tribus. Et compactionis insuper illius nulla dissolutio, nulla dissipatio fit. Sol enim insigniter adeò illa vniuit & colligauit, vt de signis istis & operibus longo grauique discursu iure dici debeat.

Fulminis genus duplex.

De Tempestatibus Sagarum.

Tempestates à sagis vt cieantur.

DE his ita dicemus. Cùm tempestates à sagis motæ minimè naturales sint; ideò de illis in hoc nostro Meteorico nihil occupabimur, aut per artes ipsarum infamiam nobis conflabimus. Quantum verò ad ipsam naturam, Meteoricam talem statuemus. Prima tempestatum istarum origo causam sumit in homine: quòd iam mittimus. Deindè rem ita definiemus, quòd spiritus infernales huiusmodi tempestates moueant. Quibus verò ex causis in gratiam hominum illas cieant: pandere hic nihil attinet. Nihil autem sunt ipsi aliud quàm sulphur, pix, sal & Mercurius, idque formis infinitis. Hinc cautam hanc exstruemus, quòd scilicet spiritus isti, qui ita hominis libidini obtemperant, ex locis ac sedibus suis in media interstitia sese ingerant, & tumultuentur hoc modo. Sol enim illustris, & firmamentum serenum eosdem minimè ferunt, sed subinde longè à se ex medio cœlo ipsos excutiunt & deturbant. Qui dum fortius renituntur, & quasi contrapugnant, strepitus & turba codritur, diu minimè durabilis. Strepitus autem iste ab ipsorum potestate & natura pendet, dum ex proprio suo Sulphure, Sale & Mercurio fumum; nubésque ac pluuias, & similia alia producunt. Sicut enim de stellarum digestionibus dictum est, quomodo ex ipsis egestiones defluant: ita similis etiam in infernalibus spiritibus est digestio, egestionem proferens. Egestio illa ipsorum est domicilium seu hospitium. Itaque dum sub cœlum emigrant, egestiones suas ac operationes sibi natiuas emittunt, quæ iam nihil aliud sunt quàm ventus, grando, pruina, fulmen, &c. omnia certè longè perniciosiora, quàm quæ à firmamento fiunt. Huiusmodi infernalium spirituum operatio tendit ac

Diaboli sunt sulphur, pix, &c.

Egestio Diabolorū materia tempestatū.

fertur

ſertur in partes ac regiones certas, vt ibi inimicitia ſtruatur, ac ita etiam finitur. Sic ergo ſagarum illæ tempeſtates nihil ſunt aliod, quàm egeſtio infernalium ſpirituum, qui ex congenita ſibi proprietate vim hanc & poteſtatem habent tempeſtates tales ciendi, quarum nocte diéque pleni ſunt. Sed de ſpiritibus hiſce, quæ dicenda reſtant, in libro de naturâ ſpirituum definiemus. Hîc iam de cauſâ & modo tempeſtatum ſagarum dictum ſatis ſit.

Iris cur interdũ non integretur.

De Iride.

(Deſideratur principium.)

* In tabernaculum, tunc pedes quoque demittit. Circulus tamen nullus integratur, ideò, quia centrum in fundo poſitum eſt, & in altum tendit, ac profundom, ita, vt in profundum penetrare nequear, infra ſuum centrum. Si enim centrum hæreat in arbore (ſicut de montibus diximus) aut ſaxo, aut crepidine, tunc demum pede ſuo ſe demittit. Similiter, ſi in aquam cadat, ita ſe habet, velut ſuper terrâ: circulus tamen eſt perfectior & integrior, hoc eſt, vltra partem dimidiam, propter centrum, quod valdè ſublime eſt, & veluti lucidum Sal in aëre apparet. Sæpè enim iris fit exigua, vix ex tertiâ parte conſtans: cuius rei cauſa eſt, quia liquor Salis in iride latiùs non extenditur, quàm eoúſqoe propter ſuam imbecillitatem. Si liquor multus eſt & fortis, circulum magnum conſtituit. Si paucus, contra. Si eſt debilis, vix dimidium aut partem tertiam: aut impeditur is illapſu aliquo aquæ Soliſuo: aut præciditur à ſeipſo iuſto citiùs: aut à terrâ contrahitur, ne perfectè pandatur. Quòd verò tandem diſpareat, cauſa hæc eſt, quia centrum, hoc eſt, liquor conſumptus eſt. Iridis autem geminæ cauſa eſt centri diuiſio, quâ duæ partes, ſimul eadentes, quælibet ſuam expulſionem habet. Nec plures numerantur irides, quàm partes ſunt. Sunt autem ad ſummum tres. Poſſent quidem fieri plures, licèt non animaduertantur, propter liquorem, qui non ſeparatur. Quælibet enim regio vnum tantùm liquorem habet. Quoties verò peculiaris nubes: toties peculiare centrum. Centrum hoc eſt ſuperfluitas & fixitas nubium, ex humidâ nube proueniens, & ex pluuiâ in terram decidens. Tum enim colores ſuos fundit, vnum poſt alterum quàm poteſt lautiſſimè; qui durant, donec centrum conſumatur. Centrum hoc coloribus imbutum eſt, vt Sal in igne iacens, & fumum ſuum emittens. Fumus iſte ipſius eſt vapor, omnibus coloribus inſignis, ita conſtitutus à naturâ, vt colores iactet. Sic inquam & centrum ſe habet, cuius ambitus poſt circulum fumus eſt. Irides huiuſmodi calidis tantummodò temporibus fiunt. Frigiditate enim ipſarum centrum diſſoluitur, vt colores nullos iactet.

Iris cur exigua & magna.

Iris cur deſinat.

Iris cur duplex.

Centrũ in iride quid.

Sanguinis, Ranarum & animalium ſimilium, ac hominum (vt gigantum, pluuia.

Pluuiæ ſãguinis cauſa.

QVælibet ſtella eſt ſemen vnius ex tribus primis: & quodlibet ex tribus primis multiplicis & variæ ſpeciei eſt. Sic & lignum multiplex eſt & tamen vnum lignum. Sic & lapis & ſimilia. Hinc fit, vt in ſtellis nonnullis gignatur Sulphur rubrum, Arſenicum flauum, omniúmque colorum, Mercurius omnium colorum. Dum ergo ſtella quædam tale quid ex naturâ propria progenuit: idem continuò emittit. Nec enim genitum retinere poteſt. Si ergo per ſtellæ luxuriem rubedo ex ipſius ſemine gignitur, ſiue naturæ ſit ſulphureæ, ſiue Mercurialis, tunc illa ſubitò effunditur, ac verſus terram cadit, inſtar pluuiæ è ſublimi cadendo diſſipatæ, quæ inſtar ſanguinis rubra apparet. Hæc autem vere pluuia non eſt, nec pluuiæ materiam habet, ſed eſt ſuperfluum ſperma ſtellæ alicuius, quæ ſuam luxuriem profundit in terram. Cùm ergo ſpermatis luxuriem in ſtellis abundare ſciamus: noſcendum inſuper eſt, ſtellas multas etiam genituram profundere, ex quâ viuum quiddam, ceu vermes aut ranæ enaſci poſſint. Hoc tamen genus ſe non propagat, ſed emoritur. Poſſibile etiã eſt ſtellas plurimas ipſos etiam homines parere, ſed propagandi vi vel ſemine deſtitutos. Sic ergo hæ pluuię à cæteris differunt, quod veræ pluuiæ incenſio ſint ab vnâ ſtellâ in alteram facta, per naturam variam & multiplicem. Alteræ verò ſunt cuiuſlibet ſtellæ luxuries ſeorſim.

Pluuiæ animalium & hominum cauſa.

Pluuia Metallorum.

Pluuiæ metallorum cauſa.

MEtallorum pluentium hæc cauſa eſt. In inanibus firmamenti regionibus, inter ſtellas in firmamento cœli tria prima iacent ac conſtituta ſunt, quolibet ſuam eſſentiam naturam & conditionem ab initio tenente, ex quibus cætera tria omnia, extra ſtellas ſuum principium ſumunt. Hæc enim ſunt matrices cæterorum triom primorum, in medio habitantium. In ſtellis ſunt proprietates, &c.

Deficiunt cætera huius capitis.

Metallorum & lapidum caſus.

LApidum cadentium hæc cauſa eſt. Quæ ſtellæ continent viſcoſam naturam de ſulphure, hoc eſt, ſalſom ſulphur, ceu ſunt ſtellæ, quæ ſulphur & ſalis fluxum gignunt: ex ſi materiam intra ſeſe pariunt, ad finem ſuæ operationis illam extra ſe eiiciunt. Hinc ſemen oritur omnium ſtellarum. Generatio enim Aſtrorum non procedit ex naturâ terrea, aut ex incremento ſpontaneo, aut ex alio quodam: ſed proximè ex illis ſtellis, quæ ſuam genituram effundunt, tali exemplo. Si herba quædam in campo creſcit, cuius ſemen illic ſeminatum non eſt: eius generationis cauſa nulla dari poteſt alia, quàm quòd ſtella genituram ſuam illuc profuderit, ex qua herba eiuſmodi enata ſit: ſicut de ortu herbarum traditur. Solę ſiquidem ſtellæ illas in principio, velut ex ſemine produxerunt. Quòd verò herba ſemen proferat, ex quo enaſcatur ſimile: ſciendum eſt, ſtellam eſſe nullam, quæ ſuum principium non habeat, &c.

Stellarum ſemen variorum cauſa.

Reliqua non habentur.

De Terramotu.

(Deeſt principium.)

Terræmotus variæ cauſę.

* Arenoſa, aut arundinoſa, aut lutoſa terra eſt: tunc, ſi pars talis à pedibus de ſuperiore terræ parte deciditur, lapſus tremorem in loco iſto, vbi oritur, concitat pro multitudine & grauitate ſui numeri. Sic etiã, ſi terra infra ſe cryptã & cauernã haberet: tunc ſi aliquid

de

de terrâ caderet in illam cavernam, terræ motus vtique fierent. Eodem modo etiam, si cryptæ duæ conciderent: aut si terra in profundiorem locum subsideret. Hæc enim omnia causæ fiunt terræ motus particularis & similium. Sic si talis residentia terræ fiat, aut pars de pede dilabatur in inferius mare, aut specus repleatur, aut cryptæ intra se concidant: hæc omnia ventum magnum cient, & exprimunt ex prædictis, vt loco cedere cogatur. Iste ergo ventus sibi ipsi exitum & cataractas molitur, quod citra commotionem terræ non fit. Ita terræ motus omnes fiunt aut ratione lapsus, aut ratione ventorum. Impetus enim venti violentus est & validus, vel à terrâ, vel eius parte cadente. Vbi enim nullus casus: ibi nullum damnum. Vbi autem casus magni fiunt: ibi venti violentiùs eliduntur, & terræ motum faciunt. Terræ motuum huiusmodi fient quamplurimi, si scopuli & montes vasti considebunt, & si pedes ipsorum vacillabunt. Hos enim mundus vniuersus sensurus est.

De Lorindo.

Lorindi generatio qualis.

Lorindi generatio eiusmodi est, cuiusmodi est etiam terræmotus. Principium tale est. Si in vastis & nauigabilibus aquis (siue Oceani sint, siue flumina) cataractæ accidant, fundusque Oceani foramine per emollitionem aquæ facto pertundatur: aqua maritima perlabitur in inferiorem aquam. Dum verò casus iste fit, propter aërem stridor seu sonitus editur, ac si quis aquam ex vase effunderet. Sibilus iste per hyemem auditur: quia frigus resonantiam aquarum causatur. Tum sonus etiam mutatur, in aquâ, quasi vox alia ederetur non secus. ac si quis in ollam, vndæ demersam, clamitaret. Nec enim illius vox ita internosceretur, nec etiam clamantis locus sciretur. Dum ergo & motus aquarum fiunt hoc modo, quia per aquas huiusmodi foramina panduntur: aquæ per illos hiatus omninò persluunt. Fluitatio illa autem sonum edit, prout maior, vel minor est. Sonitus ille ex aquâ Lorindus est: qui tamdiu durat, donec hiatus iterum oppleatur. Quiuis ergo Lorindus est aqua deorsum fluitans. Hi autem hyeme præcipuè ac temporibus gelidis audiontur. Æstas enim sonitum minuit: quia aqua calida huiusmodi vocem infringit. Quò frigidius: eò is exilior. Lorindi etiam nonnulli oriuntur, quando Oceanus desuper congelatur aut totus, aut ex parte. Ibi enim magna euaporatio, sub glacie turgens, glaciem ita tentat, vt rumpatur eo loco, quo imbecillima est. Iam ita foramine facto, aut rima, vapor ex aquâ infra glaciem erumpit versus foramen illud. Quantum huius erumpit: tantum sonitus cietur. Impetus enim vehemens, aërem sub glacie coactum concitat, vt violenter eruptionem quærere cogatur. Expulsionis ille impetus, sino clamore & sonitu minimè caret. Sic enim & olla, quæ tecta arctè ebullit, operculum cum sonitu perfringit. Ea ergo euaporationis arctatæ natura est, vt cum impetu exeat. Propter intensum autem frigus, clamor frigidus erumpit, infra glaciem incipiens, & ad foramen eluctans. Quanto autem foramen arctius: tanto vox exilior. Quiuis

Lorindus quid.

Lorindus cur hyeme præcipuè cudibilis.

ergo Lorindus, ab euaporatione creatus, non est nisi fistulatio quædam, à vento sonante facta. Eiusdem etiam generis est euaporatio infra glaciem coercita, eruptionem faciens.

De Vento.

De ventis disquisiturus, tale exordium facimus. In ambitu seu planitie terræ, pro linearum tractu, stellæ in firmamento constitutæ sunt, fixæ & sibi constantes. naturam ac substantiam propriam secundum complexiones quatuor sortitæ: quæ ob conditionem elementarem, elementarium etiam operationum similitudinem habent. Ita de ventis traditur. hunc esse calidum, illum frigidum, huoc humidum, alium siccum. Stellæ hæ in ambitu planitiei, firmamento adhærentis, emunctorium suum versus planitiem obtendunt, vltra terras & maria transpirandi & perflandi. Ventus tam stellarum istarum, quarum numerosæ existunt in circulo ambitus, genimen est. Nascitur enim ex illis, velut egestio quædam. Nec ventus vllus quicquam est aliud quàm egestio, ita ordinata. Dum enim stellæ suas digestiones exportant, ventos huiusmodi ex sese gignunt. Et ventus cardinalis quilibet, est egestio suæ stellæ. Et licèt quidem venti alij plures sint, ex tempestatibus orti, sicuti de aqua & pluuia dictum est: isti tamen particulares tantùm sunt, non palmarij. Hi enim soli ex stellis illis oriuntur per emunctionem, versus terram, trans mare factam. Sunt ergo stellæ matricæ, nihil concipientes aut assciscentes. Nec enim, quia trans mare spirant, ob id humidi sunt: aut quia à Septentrione perflant, frigidi. Etsi enim frigidus quidem sit Boreas: non tamen frigidus est propter septentrionem, sed quia talem modi stellas non habet. Alias æque calidus esset ac Eurus vel Auster. Quin imò ipsi natura, quæ in stellis hæret, frigida existit. Et licèt quidem eundem cum austro Solem haberet, nihilominùs tamen naturæ esset frigidæ. Sol enim naturam ventis non indit, sed stella. Quòd si Sol quidem ventum faciat calidum vel calidiorem, quàm per se est, ea tamen ipsius naturæ mutatio non est, sed tantum seuius. Ita nec mare ventum humidum facit: sed stella. Stellis enim eiusmodi natura insita est, vt trans mare pluuias adnehant, citra opem maris, ex Sale nempe proprio, quo constant. Quælibet enim stella ventosa consistit in contrarietate trium primorum effectualiter, in seipsâ. Et sicut stellas alias, quæ tempestates seu fulgura pariturae sunt, oportet esse duas pluresve: ita hic vna sufficit. Et quando digestio corruptionem facit, egestionémque extrudit: id non sine magno tonitru & fulgure fit. Distantia tamen, ab illo loco ad nos, tonitru ac fulgur infringit. vt saltem ventum sentiamus. Quanquàm stellæ quædam ventos bonos proferant, vt Eurus & similes. Causa hæc est, quia materiam eiusmodi in se non fortem, sed placidam habent. Ita quælibet operatur pro debito suo modo. Hi itaque venti ex elemento stellarum, veluti egestio exeunt, ita ordinati, vt faciem terræ transpirent, donec consumantur. Venti cæteri sunt particulares, sub hac comprehensi. Sed & hi definitum suum tempus est, quo spirant, alij maturè, alij serò. Quod non

Ventus quid.

Venti duplices.

Venti vnde calidi, frigidi, &c.

Ventorum qualitas duplex.

oon à tempore anni dependet. verùm motus illi suos habeot, pro egestionis prouentu. Quod autem aliquando frigidiores aut calidiores sunt cæteris, causa à Sole petenda est, qui ventos alius atque aliis temporibus magis minúsve temperat. Calores enim eiusmodi sunt accidentales, non ex intimâ naturâ. Sol nàmque septentrionem facit calidiorem, quàm à naturâ est: & hyems Eurum seipso frigidiorem efficit. Sic boreas motum suum cooficit in hyeme, Eurus in æstate, prout anni vicissitudo est. Quanquam interdum etiam secus moueantur, non pro ordine suo, sed vel citiùs, vel seriùs. Prout enim egestio ipsorum præsto est, ita terram etiam transpirant vel longiùs vel propiùs, multique in mari consumuntur prius, quàm terram attingant.

Venti cur celerius & cunctantius spirent.

De Die & Nocte.

(Deest initium.)

Idque hoc modo. Omnis claritas, quæ in elemento * noctem producit, ignea est, & duplex, candida & rubra. Candida ex Mercurio & Sale: rubra ex puro Sulphure. Duo hi colores sunt in his tribus, causâ exuperantis ignis in substantiâ. Duo hi colores diuisi sunt: Robet, in partem vnam: & albus in vnam: Robet distributos est in omoes stellas: albus in vnam tantùm. Quod si autem ruber, velut albus in stellam vnicam compactus & digestus esset, & non in partes tam multas: splendor vtique ruber æquè magnus esset ad rubedinem ac candidus est ad candorem. Et vicissim: si stella candida ita districta & distributa esset, & rubræ continentes etiam dies esset, sed obscurior. Nec enim splendor perfectus & vnitus tellurem ita collustraret, sed imbecillior & distractior. Id cederet in obscurationem diei.

Claritas candida & rubra vnde.

Diei autem Philosophia eiusmodi est, quod vniuersus Mercurij splendor, ex tribus primis, in orbem vnum congestus seu in stellam vnam collectus est, quæ motum suum insuper accepit pro arbitrio creatoris, secundum quod creata omnia condita sunt. Huius stellæ motus fit circa globum. Quæ vbi tellurem ferit, ibi dies est: vbi terram non irradiat, nox est. Dialis enim omnis splendot in ipsâ est: nec citra irradiationem ipsius splendor vllus in terrâ est. Splendot ruber stellarum reliquarum, est lumen ignis in rubro, tantùm in Sulphure, vbi nullus Mercurius aut Sal adest. Duo enim ista splendorem externum dant: nullum autem splendorem clarum ad candidum (Mercurius siquidem nullus rubrum resplendet) quam Sulphur confert. Cæteri itaque colores omnes cæci sunt nec colorem dant, præter istos duos, optimum candidum, minorem rubeum. Quanquam color etiam viridis, luteúsque splendere possit in tenebris. Id tamen ratione alia non fit, quàm per intermixtum candidum aut rubrum, in cæteris absconditum.

Diei causa.

Noctis causa.

CAPVT XXXIII.

De Impressionalibus corporis morbis per Elementum ignis.

QVà ratione corpus naturaliter morbis afficiatur ab Astris (ceu de morborum origine in medicinâ traditur) hoc loco non inquiremus. Id enim plus spectat ad Physicam, quàm Philosophiam. Aliâ verò ratione corpora, non hominum tantùm, sed & lapidum, lignorũ, & crescentium vniuersorum ab astris morbos etiam concipiunt. Cuius rei hæc causa est, quòd aliqiod in elemento ignis lateat. Quod si corpus afficiat vel sensibiliter vel insensibiliter, id è vestigio ita inquinat, vt aliquando guttæ cadant super homines & pecudes, quæ post se vlcera ac foramina relinquant. Illæ si super herbas stillent, quas pecora postea demetunt aut homines esitant: euidentes scilicet morbi & alia mala multa enascuntur. Hæ cadentes interdum maculas, hominibus imprimunt, aut excauant lapides, aut putrefaciunt ligna, corrumpunt fruges etiam optimè habitus, in terrâ optimâ. Eædem persæpè specie crucis super homines cadunt, coloribus variis. Quando in lintea decadunt, guttæ secundum fili longitudinem & latitudinem effundũtur, & figurã* (crucis) exprimũt. Ita figurant etiam sæpius ligna & alia corpora, ita vt abstergi queant. Figurarum huiusmodi plurimæ fiunt.

Corpora vt ab igne afficiantur.

Cruces super res cadunt.

Omnium autem origo ista est, quòd aliquid Arsenici, Auripigmentive vel sulphuris ex corpore stellarum destillatur. Quod vbi decidit, ibi adhærescit. Cur verò figuræ istæ interdum aliquem præ cæteris tingant: causa ista danda est, quòd spiritus aëris casum illum pro suo libitu ita moderetur, veluti de spiritibus dictum est. Quanquam etiam Magis & Magiæ ista adscribantur. Ista tamen Magia nulla est sed præsagium alterius. Et licet quidem discretè illæ cadant, veluti præsagium à spiritibus, aut vaticinium: ortus tamen ex stellis est. Quòd si Magia tale quid operetur: id non ab artificum arte est: sed spiritus id tamen nihilominùs ita præstitissent. Interim tamen hisce persuasionibus ipsi homines ludificant, vt suis seorsim libris traditur.

Vnde.

Sed vt iam de præsagio spiritus externo tractemus: principiò paulò pleniùs explicandum est, præsagium quid sit. Est autem signum seu iudicium, rem ita futuram esse. Sic Christus fuit præsagium, indicans, Iudæos interituros esse. Idem designatur etiam Christianis, si contra rationem naturalem viuant, & Iudæis se similes præstent, fore, vt pereant & aboleantur. Sed hos hìc sermones præcidimus, & loquimur de spiritibus externis: quę tractatio paruo libello complebitur, vt sequitur.

Præsagiũ quid. Christus præsagiũ interitus Iudæorũ.

Sicuti de spiritibus internis disseruimus: ita deinceps etiam tradendum est de externis, hoc modo. Spiritus externi nôrunt & perspecta habent omnia quæ hominibus acciderunt aut accident. Eadem homibus etiam patefacere possunt per signa cœlestia, vt aliquid in cœlo appareat, quod nunquam antea visum est. Ex quo etiam colligi potest, apparitionem illam nouam, nouum etiam quiddam mundo portendere, indicantibus id in cœlo spiritibus. Vbi ergo huiusmodi signa producuntur, indicant, ea neutiquam inhiberi posse. Signa siquidem illa rem futuram nouam, noua gesta, quæ auerti nequeant, pronuntiant.

Spiritus hominũ fortunã nôrunt.

Cometa quæ apparet, ex naturali causâ non oritur: sed initium est, & vestigium, à spiritibus expressum, quod nouum quiddam, aut mutationem,

Cometa quid sit, & portendat.

tionem, aut malum publicum, aut quicquid aliud regionibus damnosum esse potest, designat. Cursus & motio ipsius dirigitur à spiritibus, vt insignes mutationes aut diuturnas afflictiones, casúsque miros alios portendant. Idem de cæteris quoque stellis iudicandum est, quæ recenter exoriuntur priùs non visæ, cometicæ naturæ participes. Sic nimirum per potentiam spirituum in cœlo panduntur variæ figuræ, peculiaribus ciuitatibus nminabiles, noo item cæteris. Vbi enim aut cui regioni fulgent, eidem futurum malum præsagiunt. Ex ipsis quidem planè intelligi non potest, quidnam præcisè futurum sit: & tamen suo effectu non carent, quin semper aliquid fiat, cui simile priùs non gestum sit. Itaque quò admirabiliores figuræ: eò variabiliores euentus. Ita signa fiunt modo vel spirituali, vel mundano. Ex fundamento tamen, quidnam euenturum sit, præsciri non potest: sed præsagium post rem factam demum cognoscitur.

Præsagia ante euentum incerta.

Interdum animalia, aut ipsorum partes in cœlo conspiciuntur. Id præsagit damnum futurum illi, qui per animal istud denotatur. Interdum etiam stellæ naturales præter naturalem modum & causam duplices apparent. Sic Luna malum capitibus seu primoribus denuntiat. Sicut enim Luna stellis cæteris prior: sic malum attinget eum, qui hominibus cæteris superior est. Sic Sol qui supremus est inter stellas, malum summo capiti portendit. Similiter etiam si quid de cœlo decidat præter motum & consuetudinem stellarum: id regioni illi malum præsignat futurū. Ista enim omnia præsagia sunt, à spiritibus ostentata, ex quibus homines intelligant errores suos & euentura sibi mala, quæ nondum aliàs intelligerent. Et hæc spirituum potentia est, sicuti de potentiis spirituum docetur.

Animalia in cœlo quid præsagiant.

Stellæ &c quid Luna, &c.

Sol, &c.

Cruces de cœlo super homines cadentes, velut & figuræ aliæ, præsagia sunt, testantia de leuitate hominum, & populi prauâ vitâ. Cruces indicant superstitionem populi. Claui idem significant. Cæteræ diuorum figuræ, vt crates Laurentij, &c. præsagiunt superstitionem in diuos: populo etiam denuntiant futurum malum, & pœnam, aut alia varia. Qualia enim perpessi diui sunt: talia etiam per ostentata instrumenta patientur homines. Quæcunque enim signa apparent, ea protrahentur. Sic si cadit crates, portendit ignem super homines casurum. Palus, significat carnificem, hominibus superuenturum. Et sic de cæteris: quorum nullum irritum est.

Quid præsagiant Cruces. Claui. Crates.

Palus.

Sed de crucibus cadentibus adhuc pleniùs instituendi estis. A spiritibus illæ factæ, proiiciuntur. Quanquam senior Vitonissa sibi hanc laudem arrogare queat. Sed id fieri nequit: sicut de potentiis Vitonissarum traditur. Cruces autem & figuræ eiusmodi aliæ prænuntiant futuram pœnam, & ingentem calamitatem iis, qui ex cruce viuunt & sustentantur: iisdem portendunt vindictam & bellum publicum: item schismata in religione, quæ pœna est populi. Cruces cadentes præsagium summum & cæteris longè valentius sunt. Post has sunt signa alia simul cadentia, quæ culpæ, malæque vitæ meritam pœnam denuntiant, & conclusiuè prædicunt innouationem & mutationem in religione, quam vetera gesta & Martyria afflictionésque insecuturæ sunt, donec ad statum priorem similem temporibus quibus hæc acciderunt omnia reducantur. *Tesseræ* indicant, quòd, sicut de regno Christi olim tesseris lusum est, de ipso vel dùm eodem modo ludatur: & designant in populo aliquid gliscere, quod bonum & rectum videatur: cùm tamē id rectius non sit, quàm fuerit ludus Iudæorum de regno Christi. *Flagella* prænuntiant, flagellatum iri eos, qui crucem Christi iniquè portant. *Columnæ* indicant, vinctum iri Diabolum, hoc est, omnes eos, ex diabolo qui sunt. Gallus, indicat horam instare. Similiter & signa alia, quæ aliud nihil præsagiunt quàm defectionem in fide, quę abroganda & antiquanda erit.

Cruces.

Flagella.

Colūnæ.

Gallus.

Quæ de præsagiis intelliguntur, ad tempus referenda sunt. Id hoc modo inuenitur. Si signum exercitus bellici apparet, indicat finem fore illius aut alterius belli, propter causam, quæ sub illo signo tractatur. Tale signum si per eiusmodi tumultus prodeat, prouidè attendendum est, ad illa consilia. Nullius enim obliuiscuntur spiritus. Ita, si per deliberationem religionis cruces cadunt, deliberationis illius finis erit. Sic si quid porrò in religione tractetur, & error magnus sit, quâ causa cruces illo tempore cadunt; finietur id in illa deliberatione, antequam dimittatur, &c. In Iubilæo quod præsagitur, eo Iubilæo finitur. Si cadant cruces, operationes illæ suas proximo Iubilæo exhibebunt. Post elapsum hoc Iubilæum, cruces demum intelligentur. Fiunt etiam per spiritus supernos signa viua, vt sunt numerosæ muscæ & culices, &c. quæ minimè naturales sunt, sed à spiritibus collectæ, & regioni certæ immissæ. Huc pertinent etiam scarabæi. Animalium istorum generatio naturalis non est, sed ipsa præsagiunt pœnam populo, quæ talis, vt exhibetur, futura sit. Nec præsagia ista inania sunt, sed semper nouum quid & horrendum prædicunt. Idem de viuis præsagiis aliis quoque ita intelligi debet.

Muscę

Scarabęi

Stella ea, quæ locum nati Christi designauit, præsagium fuit mundo, indicans potentissimum in mundo & suo cœlo: Illéque cometa omnium summus fuit, citra similem alium. Confectus autem est à spiritibus vt locum Christi ostenderet. Præsagia enim omnia in manu ipsorum sunt. Beatus ille, qui ipsa intelligit, & quid vel quo modo sint, nouit. Tales fuêre tres de *Saba*, qui non ex singulari, quâ cæteris præeminerent, diuinà gratiâ, sed ex intellectu proprio & congenito rationis lumine magnum illum cometam cognouerunt, non per illuminationem aut patefactionem Dei. Maioris æstimationis meritò is homo est, qui industriâ & intellectu proprio rem aliquam nouit, quàm qui à Deo ducitur aut dirigitur.

Stella Magorū.

Magi Sabęi qui cometā norunt.

Prophetæ prophetati sunt, non præsagia posuerunt: quia à Deo id profectum est, præter ipsorum scientiam. Non ergo illi sunt præsagi, sed Prophetæ. Similiter & Sibylla. Discrimen est inter præsagum & Prophetam, tale scilicet, quòd à Prophetâ prædicitur, quod nec ipsemet intelligit,

Prophetæ non sunt præsagi. Præsagij & prophetię differentia.

intelligit, nec ex seipso facere potest. Præsagium est res, cuius finem nouit qui præsagit, ante hunc, qui ex Deo est. Præsagium facit ad populum. Prophetia ad animam. Et quodlibet præsagium originem suam ex Prophetia sumit. Quin ipse quoque Prophetia præsagium est, noui aliquid in mundo portendens: & quod is portendit, hoc os ipsius loquitur, quod cætera præsagia minimè faciunt. Id interest inter os Prophetæ & præsagium, quod Propheta ex Deo loquatur, hortetur, prædicet sensu aperto malum, quod declinari potest. Præsagia autem id tantùm indicant, quod euenti non potest sed necessariò euenit, quasi pronuntiatâ semel sententiâ, non retractandâ. Præsagia enim quæ portendunt, ea irrefragabiliter fiunt.

Sequuntur Fragmenta alia Meteorica.

De Pruina.

Pruinę causa. SI cursus seu motus æstiui firmamenti fiunt cum frigidis & siccis ventis vel auris, pro natura illius temporis: ventorum illorum qualitas adeò frigida & rigida euadit, adeóque cum virtutibus congelatiuis implicatur, vt ex congelatiua sua natura & proprietate rorem, ita cadentem, congelet. Quòd aquam frigus non congelet, in causa est naturæ eius imbecillitas. Ros autem tenuis est & subtilis, vt ubi facilè à frigida aura penetretur, & in glaciem congeletur. Sic quælibet pruina tantùm est ros congelatus, & nec principium aliud aut materiam habet, quàm ex rore sumptam. Hoc tamen ita accipi debet, quod ros aliquid participet de sale trium primorum, & eiusdem resolutionis sit, vt aqua Salis. Hac ex causa si congelatur, granulatur, & in formam suæ naturę, scilicet Salis abit. Quælibet nánque impressio, à Sale exiens, & in coagulationem citra materiã aliam pergens, granulatur. Ita formata etiam secundũ naturã suã est pruina, & ros quilibet congelatus, coagulatur ad sui salis naturã granulosam. Quòd autem gram forma decidat, id à casu seu lapsu est, quo congelatur, & postea foliis & herbis adhæreſcit ob ipsarum humiditatem, quæ facit vt agglutinetur. Alias in terram ac imum decideret. Decidit etiam pruina humida, & in cadendo coheręscit, & cumulatur in ramis, priusquam in vera grana separetur. Congelatio hęc est subtilissima. Ros enim est purissimum & acerrimum, si ex Sale aeri proueniat.

Ros cur citius congeletur.

CAPVT De Rore.

Roris generatio. QVando firmamenti motus superni puri & sicci sunt, Solque purus & limpidus terram illustrat: ex claritate illa ignini tria prima sese expurgant, adeóque exquisitè depurant, vt pellucidam, iterúmque destillatam aquam referant. Destillatio illa & depuratio abit in coagulationem, ita vt ad siccitatem & duritiem perducatur. Vbi primum autem motus & calor præterit, frigusque incumbit, Sal illicò à duobus reliquis se resoluit, & deorsum cadit. Vbi enim Sole priuatur, sestari aut sustinere nequit: & econtra frigus est humiditas, & resolutionis causa. Resolutio hæc est omniũ subtilissima & rarissima, [illegible] enim prima fuit vapor de tribus primis [illegible] pertinentibus. Sic námque interdum ebullitione [illegible] vaporem emittunt, qui per ardorem siccaturi sed per frigus iterum soluitur. Prima duo reliqua in hoc loco potentia non sunt sed pauca existunt & in coagulatione manent, nec liquescunt. Non secus ac lutum in aqua, instar aquæ te[illegible] est. Si tamé aqua defluxit, ad statum priorem se recipit: ita pariter, si Salis ros à duobus cæteris separatur, duo illa in sua duritie manent, solumque Sal resolutum est. Hac ratione ros generatur à superioribus.

Frigus causa resolutionis.

De Ventis.

Ventorum causa & origo. VT sciamus, videnam venti oriantur, hoc discursu rem expediemus. [illegible] ventales stellæ in cœlu suos motus ac[illegible] tenent. Huiusmodi stella qu[illegible] in faciem terræ rectà impingat [illegible] ventus, à motu ipsius prouenients, trans mare & terram spirat, prout cursus eius rapidus fuerit. Terram autem ventus propter altitudinem transpirat, nec eam tangit. Similiter etiam si stellæ duæ, tresve pluresve lineam vnam cursu suo permeent, venti à multitudine stellarum augentur. Qui si terram è latere vicinam habent, ipsam transfluunt, donec consumantur. Ventorum horum natura & essentia dependet à stellis. Stellæ si fuerint frigidæ, frigidum ventum gignent: si humidæ, humidum. Itaque attende, quòd cursus stellarum causa sit frigoris & caloris, hoc est, hyemis & ęstatis.

Ventorũ natura vnde.

Præterea sunt etiam venti, ex vaporibus trium primorum prognati. Hęc si incensa tonitruare aut fulgurare, aut in aliam dissolutionem abire satagunt: tale quid sine vento non fit. Ventus iste non caret accidentibus naturę impressionalis. Ex altero autem stellarum vento, tonitru fulgurve nullum oritur: nec enim pręter calorem frigúsque, ac humiditatem & siccitatem virtutem aliam habet à stellis attributam. Et licèt quidem cursus vnus vnum ventum gignat: quilibet tamen ventus siccus est: hoc tamen ipsum facit humidum.

Venti quadruplices. Venti in natura quatuor sunt. Quę stellę in Oriente dominantur, siccę sunt & calidę, quorum motus in ęstate fit. Occidentales his contrarię sunt. Materia ista à stellis ventosis est. Siccæ stellæ ventum siccum, humidæ humidum gignunt.

CAPVT

De Fulgure & Tonitru.

Fulguris generatio. FVlguris rationem ita intellige. Sicut in initio de primis tribus dictum est, quòd ex ipsis omnes impressiones, & quicquid in mundus interitus nascitur, oriantur: ita hic scitote, fulguratiuum esse ignem mortuum, non vrentem aut incendentem, & tamen flagrantem, sine tamen omni calore. Modo duplici apparet noctibus serenis, & diebus illis, quibus graues & propinquæ pluuiæ incumbunt. Horũ duplex principium. Fulgur sub noctem serenã, est sulphur separatum, ab omnium trium fructibus quasi leuissimum prognatum, & extractum hoc modo. Trium primorum digestione eiicitur vapor similis vento, aut fumo, nec tamen fumi exemplu visibilis, venti tamen more tangibilis.

Fulgur duplex. Fulgurum genera liu.

tangibilis, aut vento saltem similis. Ventus iste oritur ex trium primorum digestione. Quia enim coctioni ipsorum non conuenit, ideò eiicitur. Quamprimùm verò egreditur, & à digestione separatur seorsim in suam partem: tunc à vento externo sibi obuio inceditur. Externi siquidem venti, Eurus & Auster (nam hoc à solis hisce duobus fit) quando eiectum separatum ventum corripiunt, ipsum incendunt. Quod solus ille intelligit, qui secretorum naturæ iustam peritiam habet. Per hanc contrariorum in vento incensionem ad destructionem cæterorum, excitatur flamma specie coruscantis facis: quæ, quia ventus est, facilè tamen iterum deflagrat: quam subinde aliæ atque aliæ sequuntur, pro natura, fortitudine & copiâ digestionis. Omnia tamen sine pluuia & humiditate serenam tantùm tempestatem & calorem intensum indicant. Calor enim trium primorum in digestione talia causatur, sicut de digestione docetur.

Tonitrus generatio.

Quando verò cum fulgure diei & noctis violentæ tempestates concurrunt, iam huius rei causa alia est talis scilicet quia, vt de digestione indicatum ventus egreditur ex domo digestionis trium primorum: hic idem quoque fit. Isto tamen loco digestio humida est. Ea humiditas commouetur in digestione & permiscetur, sicut res bulliens. Bullitio illa ventum dat. Ventus ab ebullitione rerum humidarum incenditur ab externo aëre, sicut serenum fulgur noctis. Hinc insequitur tonitru. Dum enim Salnitrum, Mercurius ac sulphur mutuò efferuescunt, quiescere ac vnà stare nõ possunt. Propter natiuam enim contrarietatem, quâ hostilior nulla esse potest, non conueniunt in vnum. Sic ergo inuicem colluctantur, & ebullitione suà ventum emittunt, qui accenditur, quousque quidem progreditur. Is si incensus est, tunc Sulphur illud, Sulphur in digestione incendit, ita vt ab igne mortuo iam flagret, ex naturæ suæ proprietate. Postea Sulphur incẽdit etiam Sal nitrum: quod quamprimùm ardet, à se illicò diuerberat omnes nubes, quas attingit, & digestionem destruit. Hinc est, quòd fulgur plerunque tonitru sequatur: quia Mercurius incendit Sulphur: Sulphur incendit Nitrum: hoc percutit, quamprimum ardens nubes vicinas aqueas sentit. Similia tonitrua multa sunt, quæ fulgurant, priusquam tonent: quia scilicet digestionis ventus adeò magnus non est, vt terram apprehendat aut se visibilem faciat: & tamen supra nostrum aspectum est. A solo enim fulgure incendi potest & debet. Hoc modo fulgura etiam sunt quædam, quæ tonitrua non cient. Extinguuntur enim priùs, quàm in digestionem redeant aut violenter exspirentur à nubibus aqueis, quæ intercidunt & impediunt, ne flamma fulguris resilire queat.

Fragmentum ex alio libro Meteororum. Ex Autographo Theophrasti

De Iride.

Iridis generatio.

IAm notate porrò. Si nubes valida in cœlo stet, ex tribus primis, vt dictum est, nata, triũmque primorum colores efficaces habens, coctione tamen Solis destituta, qui Sol spumam nubium excoquat, & ex eâ nubem rubeam producat: iam intelligite, quòd nubes per seipsam ex vi Salis, Sulphuris & Mercurij calorem suscitet per motum illum, qui in nubem pluuiã abit, ita, vt operatio generationis nubis, non minus ac stellæ spumam, non tamen perfectam nubem producat. Sol enim spumam ad se trahit, & aquam dilabi sinit. Ita nubes rubra post pluuiam in cœlo conspicitur. Spuma autem illa, quam tria prima ex seipsis per generationem fortem gignunt, non est æquè nubilosa ac ea, quam Sol genuit. De nube hâc ita notate. Quando materia nubem pluuiosam pariens, in operatione sua versatur, sub generationis medium materiam incipit coquere in nubem pluuiam, spumamque à centro expellit ad fines materiæ, adeò purè, vt tota nubes omni spuma & colore careat, ac in nigro consistat seu fæx adusta. Illa iam resoluitur in aquam, & humescit, sicut quælibet fæx mortua in humiditatem abit. Sic vero cæteri colores omnes foris ad extremitatem circuli ex centro illo transeunt. Nec enim eiùs naturæ sunt, vt aquescant aut resoluantur. Hoc modo generantur irides, quæ nihil sunt aliud, quã trium primorum spuma, cum omnibus coloribus, excepto nigro & albo, imò multo pluribus, quàm internosci queant, permixta. Et colores isti sunt optimi: quia tria ista nobilissimos colores in se continent, sine confusione totos puros. Qui verò dispellantur ita, vt alij penes vel supra alios collocati videantur: hic modus teneatur. Colores Mercurij summo loco consistunt. Sequuntur colores salis. Infimi sunt sulphuris. Nec hi colores inuicem confunduntur, propter pinguedinem, quam habent variam. Sicut enim rubrum oleum sulphuris, cum sulphuris lacte non permiscetur, licet vtrique sint liquores aut olea: aut sicut oleum & aqua nunquam permiscentur: ita nec illi colores. Quòd verò non ex nube quãlibet iris fiat: causa hæc est, quia non omnes huiusmodi spumam habent, aut in perfectam operationem seu digestionem pertingunt. Multæ etiam irides fiunt ex solius Mercurij coloribus, aut ex coloribus solius sulphuris, aut salis, aut ex horũm binis ternisúe permixtis. Vnde secundum colores irides variæ conspiciuntur, non quidem in simili formâ sed in simili (eodẽ) circulo, terram attingentes, hàc scilicet ex causâ, quia nubes vsque ad terram descendit, suũmque in terra centrum habet. Conuenit enim iridem terram attingere secundum latitudinem, profunditatem & altitudinem pro centri sui positu. Interdum nubes etiam altior est, centrum hoc transcendens, nec iridem fundens, sed pluuiam, propter inhærentem cruditatem. Sed & nubes interdum duæ tresúe fiunt, sibi inuicem oppositæ, ideò, quia insignes nubes adsunt à Mercurio, Sale & Sulphure, minimè permixtæ aut confusæ, quælibet suum propriũ centrum tenente. Et sic quando quodlibet centrum suas exhalationes, coloresque, & interdũ duo centra dat, quę cum suis speciebus inuicem permiscentur, vnoquolibet stante seorsim: id signum est multitudinis materiæ primorum trium, quæ potentia sunt ad multas pluuias gignendas. Vbi enim talem spumam iactant,

Colores in iride vt disponantur.

Iridis colores cur non confundantur.

Iris cur non ex nube qualibet.

Iridis centrum terra.

signum est multitudinis superfluitatis, ex quâ spuma oritur. Hac ratione pluuiæ & nubes gignuntur & inueniuntur.

De Iride. Aliter.

IRis ex stella nascitur, sicut fructus alius ex suo semine. Sicut enim in terrâ fieri videtis, vt vnica stirps frequenter tres quatuórque.&c. colores exhibeat (rufa enim est viridis, est cœrulea, est rubra, est lutea, &c. Sic etiam *Arona*, sic saluia, &c. quæ omnes sunt stirpes terræ) sic & iris stirps seu herba est cœli. Cuius stella si emergit, ipsam effundit primò in nubes medias, postea in terram. Ita suam formam, suum colorem, & reliqua necessaria adipiscitur, non secus, ac quæ crescit arbor, suos ramos, suos cortices, sua folia, suos flores, &c. acquirit. Itaque de ordinatione diuina, quoad formam, disputare nulli fas est. Quicquid enim formæ est, id ex Deo procedit, nec ab homine sciri potest.

Iris est herba cœli.

Iris vt fiat.

Iridis nascituræ hæc ratio est, hæc natura. Principio sunt octo vel nouem, stellam suam indefinito tempore habentes, velut & incerto tempore infans paritur, quod atque fieri in æstate ac hyeme potest. Nō minus & irides. Hyeme tamen obrigescunt, ne in fundum descendere queant. Sic etiam in summo calore. Iris autem ex stella quadam peculiari generatur, sicut herba ex peculiari suo semine. Gignitur enim ex coniunctione (al. corruptione) quæ in stella illa accidit: hoc est, est ipsius ouum proprium, quod cum tempore excluditur. Dum crescit, formam & colorem debitum acquirit ceu herba, inuisibiliter tamen. Instante iusto tempore demittit se in fundum. Vbi si in terrena humiditate madescit, colores primum exerit, & fit conspicua. Et veluti mulier gemellos interdum parit: ita & irides ex eadem causa duæ plurésue gignuntur. Irides huiusmodi multæ quotannis fiunt, tam æstate, quàm hyeme. Attamen cùm crescens sit subtile iris, frigus ipsam tollit, hoc est, congelatur ante maturitatem. Similiter & sub intensum æstum à Sole absumitur & comburitur, vt non emergat. Dissflatur etiam à ventis, dum nimis adhuc tenera est, necdum obfirmata. Omnium autem felicissimè enascuntur temporibus vdis & humidis, ex semisse calidis & frigidis. Sic enim rectius frondent & vernant. Vnde fit, vt pluuiarum tempore præcipuè appareant: non quòd pluuias denuntient, sed quòd pluuioso aëre gaudeant. Quò enim aer pluuiosior: eò melior ipsarum conditio: nisi fors lapsus nubium fieret, vnde in cœlo resoluerentur. Oriuntur manè, serò, &c. non secus, ac partus mulieris inæqualibus & indefinitis horis prodit. Quanquam noctu ob splendorem non frequenter appareant. Nec enim radiorum Lunarium ea claritas est, vt conspici illæ queant. Similiter nec tenebræ, &c. Irides sunt, vbicunque cœlum patet. In vna tamen regione frequentiùs, quàm in altera conspiciuntur, hoc est, secundum calorem Solis, frigus aeris aut ventos, &c. In vno enim loco persæpe oriuntur felicius, ac in alio.

Irides cur duæ pluresue.

Irides cur nullę hyeme.

Iridum quum tempus.

Irides cur noctu inconspicuæ.

Iris vbicunque apparet, indicat, quòd cœlum &c.

In media paginâ scribere desiit.

De Cometa.

COmetarum causam & ortum noscituri, id repetere nobiscum debemus, quòd Cometa quilibet futurum quid denuntiet hominibus, ceu Prodromus. Vnde liquet, ipsum ex natura oriri non posse. Nec enim natura *phytonissa* est. Et licet arboris quidem flos, fructus prænuntius sit: hic tamen res ita se non habet. Est enim Cometa opus à spiritibus aëris confectum, (sicut Magus faciem facit sui hæredis.) Cum autem res ac negotia, &c. nostra ex Astris veniant, necesse est ex Astris ea progigni, sicut corpus ex terra. Ita mutat globus corporis causam, velut & testam rationis. Et sicut corpus ex mundo, rude, crassum, &c. subtile, &c. producitur: tale & ingenium à testa creatur. Matres ergo iam duæ sunt: vna in terra, altera in cœlo. Sicut iam autem videtis, corpus ex terrâ transmutari: sic ratio quoque à testa transmutari potest. Vtrobique enim eadem est ratio corporis & ingenij: & sunt veluti duo corpora. Corpus iam non est corpus de terrâ, hoc est, non est terræ similes sicnec ingenium testæ. Vtrinque tamen forma induitur corpori à terra, ingenio à testa. Cum ergo hoc respectu duo in homine corpora sint: duo etiā erunt præsagia, vnum corporis de terra, alterum ingenij de testa. Vt magni & multi fructus, magnos futuros morbos, hoc est, secundi anni, &c. peiores sequentes indicant: sic præsagia sua etiam rationis sunt. Hic tamen notate, vnā esse arborem, vnum annum, hoc exemplo. Videtis nimirùm arborem fructus daturam, principio germinare, dein folia mittere, postea florere, &c. postea à fructu finis est. Sempérque vnum alterius fructus existit.

Cometa an naturalis.

Præsagia duplicia.

Hinc sequitur, omnem sapientiam & prudentiam, ab Adamo vsque ad nouissima tempora, rationem aliam non habere, quàm habet arbor, quę primò emisit germina, post folia, &c. Eodem modo visunt etiam in quatuor elemētis. Ex quibus cometa fit, sicut vermis. Qui illapsus facit arborē exarescere: sic & cometa, &c.

Salamita, sagarum procus, latro nocturnus.

Pluuia.

POrrò de naturalibus aquis ignis sciendum est, quòd ex cœlo quoque aquæ scaturiant, vt sunt pluuiæ, & nix, &c.

Ea enim totius sphæræ natura est, vt omnia sibi opponantur: hoc est, Aqua globi ascendit: aqua Testæ descendit, adeóque vtrinque sibi aduersim fluunt.

Iam aqua pluuia, aqua est, quæ nec ipsa ex aliquo generatur, sed modis varijs, per coniunctionem, & alias per se.

Scitote ergo ipsas diuisas esse in tot partes, quot partes sunt terræ, & species generatorum. Tot enim oportet esse virtutes, quot ex terra prouenuint. Non tamen, quòd sint fructus terræ, hoc est quòd vnumquodlibet ad suum destinatum tendat: sed propria ea est superbia, non minùs aspici quærens, ac aqua cum suis mineralibus, & terra cum suis fructibus. Ita cœlum est minera in seipso. Quâ de causâ eius hic aquam describimus, prout instituti nostri ratio fert.

De differentiis aquarum noscendis ita docemus,

docemus, quidue in cœlo semina sint, quot sunt in terra aut aqua. Semina ea proferunt pluuiam. Nostrum tamen non est nosse, cuius seminis qualibet pluuia sit, sicut nec ex coloribus herbas cognoscamus, cùm omnes virides sint. Adeóque nulla ipsarum notitia nobis daretur, nisi formæ cognitio penes nos foret. Iam verò aqua formæ expers est, vt ex ea nihil concludere possimus, quid Maiorana sit, & quid Lauendula, &c. Licèt enim pluuia quidem alia aliâ est purior, sicut in viriditate herbarum idē quoque experimur: isti tamen gradus ad cognitionem nullam faciunt.

Reliqua desiderantur.

I. Superiores impressiones.	II. Pluuiales impressiones.	III. Temporales impressiones.	IV. Raræ impressiones.	V. Niues impressiones.
1 *Sol.*	1 *Nubes.*	1 *Ventus.*	1 *Pluuia lapidum.*	1 *Psecas.*
2 *Luna.*	2 *Pluuia.*	2 *Aestas.*	2 *Pluuia metallorum.*	2 *Nebula.*
3 *Stellæ.*	3 *Nubium casus.*	3 *Hyems.*	3 *Pluuia sanguinis.*	3 *Nix.*
4 *Cometa.*	4 *Aurora & serotina.*	4 *Dies.*	4 *Pluuia pannorum.*	4 *Pruina.*
5 *Galaxia.*	5 *Colores Solis & Lunæ.*	5 *Nox.*	5 *Irides.*	
6 *Lancea.*	6 *Fulgura.*	6 *Claritas.*	6 *Trons*	
7 *Iactus stellarum.*	7 *Tonitrua.*	7 *Obscuritas.*		
8 *Draco volans.*	8 *Grandines.*	8 *Decoloratio terræ.*		
9 *Solis pluralitas & Lumen*	9 *Fulmina.*	9 *Ros.*		
10 *Figura miraculosa, vt capita, cada.*	10 *Frigus.*			
	11 *Exhalatio.*			

PHILIPPI THEOPHRASTI

De MINERALIBVS *Liber.*

QVANDOQVIDEM mihi præsumptum & decretum sit, tradere de omnibus mineralibus, & quę ad mineralia spectant, aut mineraliū generationem, naturamque respiciunt: ante omnia vos scire velim, haud paucos iam præ me de ortu mineralium quoque edidisse. Quos equidem legens, multis erroribus inuolutos deprehendi. Quantum enim ex scriptis eorum patet, vltimam materiam, quid esset, nunquam solidè intellexerunt. Quod si materia non rectè intelligatur vltima: quid fiet quæso de prima? Quicunque enim principium descripturus est: huic de fine & vltimo omnino constare fas est. Quid enim Theologus, sui finis nescius? Quid Astronomus multa iactans & nullius luminis peritus? Cum ergo auctores illi maximopere hallucinari in fine, hoc est, vltimâ materia deprehendantur: quanto credibilius id erit de principio? Scripta ergo & literas ipsorum repudio, non ipsum fundamentum. Vt autem ex documento breui cognoscatis, multò plus de hac materia scribendi mihi dexteritatis esse, quàm illis meis antecessoribus: omnium primò vobis vltimā mineralium materiam explicabo, vt, quo fundamento rem istam tractem, apertè cognoscatis, & hinc, quodnam principium sit, rectiùs intelligatis. Medico enim ante omnia opus est nouisse morbum: eo cognito, quid agendum sit, vltrò pandetur. Nosse autem morbum finis est, non principium. In exitu ars polita est, non in introitu. Introitus cæcus & dubius est: exitus est euidens. In hoc latet cognitio. Fundamentum ergo hoc indico, rem quamlibet in suo principio probè cognoscendam esse ideo, vt exactiùs etiam intelligatur id, cuius gratia res ipsa condita est. Quod si enim homo opera Dei proponere sibi & vsurpare debet: opus est, ea ipsum minimè latere, sed ex fundamento cognita prostare: aliàs enim ipsis abutetur. Quid enim prodest securis ei, qui ipsius vsū ignorat? Sumat ipsam, qui vel illa nouit. Eodē modo, quicquid Deus creauit, id hominem habere decet illum, qui nouit, quomodo vti debeat. Hæc scire & discere fas est homini, non nugas & phantasmata à Diabolo suscitata.

Materia vltima tractatur de prima

Cum ergo de ortu mineralium omnium scribere proposuerim, non ex me id quidem, sed ex experientia, per illum, à quo accepi: quod in paragrapho primo dixi, hic iam repeto, nempè, vltimum cognoscendum esse ante primum, & ex vltimo primum intelligi debere. Hoc declaro exemplo Christi, qui vsque eò intellectus non fuit, donec Spiritum sanctum mitteret, qui adueniens reuelauit omnia. Per hunc iam intelligimus Christum, etsi post Christum venerit. Sic ab eodem vltimo, scilicet Spiritu sancto, intelligimus iam & patrem & filium.

Prima ex vltimis discēda.

Hoc non ineptè accommodo Philosophiæ de Mineralibus, quod scilicet vltima materia sint res eæ, quæ principium suæ matris seu ortus docent. Ex illis hic cognosci debet. Iam verò in aliis Philosophiæ paragraphis tria subindè inculcaui, Sulphur nempe, Sal & Mercurium principium existere rerum istarum omnium, quę ex 4 matricibus, hoc est, 4. elementis oriuntur. Hoc iam in generatione mineralium opus est, vt explicetur, ferrum, chalybem, plumbum, Smaragdum, Saphyrum, Silicem, Duelech, &c. nihil aliud esse, quàm Sulphur, Sal & Mercurium. Res enim qualibet à natura progenita fragilis & corruptibilis est, & per artem cognosci potest, ex quanam re prodierit. Iam hoc naturę documentum est, quod in ære tria iam dicta non minus insint, ac in ligno aut rebus aliis, nempe igni, balsamo, Mercurio. Quod si enim artis ope resol-

Vltima materia quid.

Tria prima quæ sint.

Tria prima in omnibus.

natis chalybem, aurum, perlas, corallos: & sulphur, & sal, & Mercurium inuenietis. His per artem extractis, nihil eius mineræ amplius restat, sed omnia dissoluta sunt. Cùm ergo

Mineralia omnia ex tribus primis.

dissolutio substantias rerum prodat particulariter, quid sint, & quid in ipsis sit: iam colligite, tria omnino esse, ex quibus mineralia omnia fiunt, nempe Sulphur Sal & Mercurium. Tria

Vltima materia omnis in tribus.

hæc sunt corpus: & in vniuersali corpus vnum est, sed res ternæ. De tribus hisce doctrinam meam iam exordiar, vt sciatis, in vltima materia tria esse, & nec plura, nec pauciora; ex quibus tribus mineralia omnia constituantur. Quomodo verò vlterius Deus naturam creârit, id deinceps tradetur. Super hoc enim fundamento nihil desiderabitur.

Mineralium matrix aqua.

Cæterùm, placuit in principio Deo, vt vnum elementum faceret *Aquam*, cui indidit vim generationis Mineralium, vt ipsa subindè crescerent, & sic deinceps humanis vsibus commodarent. Aquam inquam tali muneri destinauit, vt matrix esset metallorum, per tria illa dicta, nempe ignem, sal & Mercurium. Qua ordinatione id prudentiæ & discriminis obseruauit, vt ex vno elemento aquæ fierent metalla, gemmæ, lapides, & vniuersæ mineræ. Et licet fructus quidem dissimilis sit suæ matri: sic tamen DEVS voluit, vt quoduis fieret secundum suam naturam. Aliud est auis in aere: aliud piscis in vnda. Quantum itaque hæc duo inuicem distant: tantum & naturæ cæterorum. Dependent ista omnia à potestate

Voluntatis diuinæ vis.

DEI, qui suam voluntatem in his completam voluit.

Sciendum autem primò est, elementum aquę matrem esse omnium mineralium, licèt ipsa aqua illis minimè similis sit. Sic enim & terra lignum est, nec tamen est lignum. Lignum tamen nihilominus ex ipsâ fit. Eodem modo & lapis, & ferrum, &c. ex aqua fiunt. Aqua fit id, quod non est ipsamet. Fit terra, quod minimè est. Sic necesse est & hominem fieri, quod non est. Quicquid in vltimam abire materiam debet, id necesse est aliud quid fieri à suo principio. Principium enim nulli prodest. Iam vero in aqua materia prima inest, nempe tria prima,

Aqua quæ prima materia.

Ignis, Sal, & Mercurius, quæ diuersas aliquot naturas in se habent, sicut deinceps docebitur. Habent enim metalla, habent gemmas, habent lapides, habent silices, & hujus generis multa. Aliud est metallum, aliud lapis, aliud silex. Sic & in cœlo, aliud nix, aliud fulmen, aliud iris, aliud fulgur. Similiter & in terra, aliud est lignum, aliud herba, aliud flos, aliud fun-

Dei laus.

gus. Talem se Deus artificem protulit, rerum omnium magistrum, cuius opera nemo æmulari potest. Is solus est omnia in omnibus: is est rerum prima materia, is est rerum vltima materia, is est omnia. Deinceps ergo de mine-

Mineralia non ex terra.

ralibus explicaturi, ante omnia dicemus de proprietate matricis, hoc est, de elemento aquæ, discursu sequente. Quanquam, de quibus hic equidem scribo, veteres ista ex terra oriri prodiderint. Bona quidem intentio, sed mala probatio, quà destituuntur illi, velut & his, ad probandum quæ requiruntur.

Iam verò primum apud Deum fuit principium, hoc est, vltima materia. Vltimam hanc materiam deduxit in materiam primam. Quemadmodum fructus fructum alium producturus, semen habet. Semen est in prima materia. Ita & Mineralium vltima materia in primam reducta est, velut in semen. Id semen est elementum aquæ. Hoc resoluit Deus, vt iam aqua sit. Illi præterea hanc naturam contulit, vt vltimam materiam produceret, quæ in aqua est. Hanc aquam suæ præparationi subiicit. Quod metallicum est, separat in metalla, & metallum quoduis seorsim. Quod gemmeum est, & ipsum in suam naturam digessit. Quod lapideum est, similiter. Idem indicandum etiam de Marcasitis & speciebus cæteris. Porrò si Deus tempus creauit, frumentis messem, fructibus autumnum: suam messem, suum autumnum vtique & elemento aquæ destinauerit: vt rerum vniuersarum certa messis, definitus autumnus esset. Sic ergo aqua est elementum, est matrix, est semen, est radix omniū mineralium. *Archeus* autem in ipsa est is, qui

Archeus aquæ qualis, &c.

in natura omnia disponit & ordinat, vt quoduis ad vltimam suæ naturæ materiam perducatur. De natura sumit ea homo, & ducit ad vltimam materiam suam, hoc est, vbi natura desinit, ibi homo incipit. Et materia vltima

Materia prima est diuersa.

naturæ est prima hominis: dissolutióque naturæ per artem facta est vltima materia hominis. Sic ergo mirabili consilio Deus constituit, vt prima materia naturæ esset aqua, mollis, lenis, potabilis: & tamen fœtus seu fructus ipsius est durus, vt metalla, lapides, quibus nihil durius est. Durissimum ergo ex mollis-

Durissimum ex mollissimo.

simo, ignis ex aqua oritur præter captum hominis. Cùm verò elementum aquæ matrix sit mineralium, præter captum id non est naturæ. Deus enim miram sobolem ex matre produxit. Contemplemini hominem à matre. Quilibet sui sensus & proprietatis est, non secundum corpus, sed secundum naturam. Ita & metalla omnia secundum corpus aqua sunt: secundum proprietatem autem sunt metalla, sunt lapides, sunt Marcasitæ. Nec enim ratio aliàs potest comprehendere, in substantia & corpore ea esse diuersa.

Aq. Elementum a tribus diuersũ.

Sic ergo Deus Elementum aquæ creauit, vt elementum esset omnium metallorum & lapidum: eámque à tribus reliquis elementis separauit in peculiare corpus, quod non esset

Aqua mirabilis.

in aere, non in terra, non in cœlo, sed esset peculiare aliud, ab illis diuersum. Id autem collocauit in globum inferiorem, ita, vt esset super terra, & in terra cauitatem haberet, quà iaceret. Tam miro autem id ingenio condidit, vt vnà cum terra portaret hominem, qui super ipso ambularet & moueretur. In quo hoc etiam cumprimis stupendum est, quod circumcirca globum cingat & obeat, nec tamen è sede suâ excidat: ita vt pars nobis subiecta, non minùs sursum vertatur, ac nosmet, & tamen deorsum propendeat. Stuporem hunc auget, quòd fouea genuini elementi, hoc est, quo loco in exaltatione sua & centro est, omni fundo careat, ita vt à terra nihil adminiculi aqua accipiat, cui incumbat, sed liberè, sicut ouum, in seipso consistat, nec

ex

ex testâ quicquam excidat; quod miraculum Dei haud inenidens est. In hoc iam elemento generationes fiunt omnium metallorum & lapidum, quæ naturis & formis multifariis sese exhibent. Porrò, veluti videtis ex terrâ fructus omnes in aërem crescere, nihilque in terrâ manere, sed eam vtique excedere, ac veluti ab eâ separati: sic & ab aqua crescentia exeunt *Metalla, Salia, Gemmæ, Lapides, Talca, Marcasitæ, Sulphura, &c.* omnia scilicet ex matrice elementi in matricem aliã, hoc est, in terrã, vbi suam operationem aqua perficicit quidem, radix autem mineralium in aquâ est, sicut & arborum herbarúmque radix in terrâ quidem est, ipsæ tamen supra terram perficiuntur, & in vltimam suam materiam abeunt, quod omne fit in aëre. Similiter & in terra perficitur, quod in aqua crescit. Cùm itaque radix in aqua, crescens ipsum in terra fit: ex hoc patet, erroneam esse sententiam, scribentium de mineralibus, quòd ex terra oriuntur, & quòd mineralia omnia, quotquot sunt, terram matrem agnoscant. Hoc enim nihili est. Nihil siquidem ex terra crescit præter folia, & gramina, ligna, & herbas, &c. Cætera omnia ex aqua fiunt. Aliàs enim eadem ratione dici possit, de crescentibus quoque terræ, quod in aere crescant, quia in aëre versantur, quod apertè falsum est. Radices enim ipsorum in terra inueniuntur: quo docemur, originem ipsorum ex terra esse, perfectionẽ autẽ in aëre. Ita & quod ex aqua oritur perfectionẽ suã in terra acquirit. Crescentia ergo mineralium ita eueniunt, quòd aquea sint, & ex aqua prodeunt, & in aquâ ipsorum mineralium prima materia existat, sicut terræ fructus omnes in terra generantur, & post prædestinatum terminum, messem vel autumnum erumpunt, idque generant, quod in ipsis est. Dum ergo huiusmodi radix oritur, primùm assurgit in suam arborem, hoc est, corpus, ex quo minerale illud, metallum aut aliud fieri debet in terra. Sicut enim nux vel cerasum non illicò in vel ex terra enascitur, sed primùm profertur arbor, post arborem fructus sic & in aqua natura primum profert arborem, quæ est corpus aqueum, quæ post excrescit in terram, hoc est, terræ poros occupat, sicut arbor implet aerem. Arbore ista iam in terram exerta, postmodum ex ipsa nascuntur fructus pro natura & conditione arbori congenita. Hic metallum crescit huius generis, illic genus Salis fit, istic genus Sulphuris erumpit, alibi genus Gemmæ protruditur, &c. Et sicut multa cerasa in arbore vna inueniuntur, vt multa pyra: ita similes etiam aquæ fructus reperiuntur in extremitatibus & locustis arburum elementi aquæ. Et veluti quædam arbores fructus multos, quædam paucos proferunt: ita proprietas, natura ac conditio similis hic quoque est. Huiusmodi ergo arbores primò quæri debent, postea demum fructus. Ita enim rusticus, qui in elemento aquæ agricolatur, docebitur & instituetur, sicut agricola in terra docetur, quo modo agricolari, & vbi fructus inueniri debeat.

Aquæ crescentia quæ sint.

Mineralia non ex terra.

Mineralia radicibus vt nascantur.

Arborũ & mineralium collatio vel ha.

Diligenter etiam in hac generatione attendi debet, vt subindè exemplum de terra sumatur, hoc modo. Quædam sunt arbores, fructus ferentes, non nudè, sed permixtè. Sic castanea, nux & similia alia extima facie corticem spinosum habet, internus alium, denique pelliculam nucleum legentem. Ita metalla quoque & genera mineralium sunt, ut carnibus & cutibus talibus latentia, vt sunt minera ferri, minera argenti &c. quæ ob id renouanda sunt, vt post separationem quæsitus fructus prodeat. Econtra, genus quoddam est, fructus suos nudè promens, vt sunt cerasa, pruna, vuæ: de quibus nihil abiicitur, sed omnia idonea & bona sunt. Ita & in fonte aqueo reperitur purum nudúmque argentum, aurum, corallus, carabe & similia. Quæ omnia ab ipsa natura ita sunt constituta, vt alia atque alia ratio fit arborum & corticum, in quibus minerale iacet, quæ omnia pro aquæ, climatis, regionisue varietate & diuisione ita eueniunt. Et ex cortice ac testa deprehendi potest, quid intus lateat, velut in fructibus fit. Præterea sicut videtis de nucleo corpus, & illum ipsum: ita scitote, similiter & in ipso elemento corpus esse & spiritum; requirique vt & corpus fiat, & spiritus in corpore. Iam autem spiritus facit corpus, facit etiam minerale (al. nutrimentum.) Aliud tamen corpus habet minerale, aliud fructus: hoc est, etsi quidem aurum in corpore sit, & corpus nihili sit, sed vt impurum, ab aurifice separari debeat: sic & aurum corpus habet, attamen non impurum. Duo itaque corpora: in altero autem fructus ipse incorporatus est mineræ, qui ab auro illo separandus non est. Sic ergo fructus initiò in arborem ab elemento ducuntur, postea in corpus, & in prima testa nobile, bonúmque. Sicut enim homo corpus duplex est, crassum scilicet quod nihili est, sed in isto tamen corpus aliud bonum: ita de crescentibus omnibus idem æquè intelligi debet. Quæcunque enim creauit Deus, ea in corporalitate processu simili perficit. Aliter tamen fecit hominem, aliter arborem, aliter lapidem. Hominem autem ideò eò exquisitius fecit, quia ipsum ad similitudinem suam conditum voluit, vt æternum, quo creata cætera destituuntur, in ipso habitaret.

Homo est corpus duplex.

Homo æterni particeps.

Similiter etiam iudicate de morte elementorum, quod & aquæ sua mors sit, non minùs ac rebus cæteris. Imo aqua sibimet ipsa mors est, exedens, & iugulans consumensque suum ipsius crescens. Documento nobis est terra. Ex ea quòd crescit, in ipsam redit, & perit, ita vt nihil amplius eius supersit. Sic dies hesterna periit, nec est qui ipsam iterum visurus sit. Similiter & nox præterita. Eodem modo transeunt res omnes ex terrâ enatæ, quæ in terram redeunt, & ab illa consumuntur, ita, vt nec semuncia vnâ illâ grauior fiat, quàm heri fuit, aut hodie fit grauior, quàm ante annos mille. Vna enim ac perpetua grauitas manet. Et Deus suis elementis hoc indidit, vt fructus darent, & superfluitates consumerent: adeóque, quò illa rediguntur, homo nihil magis nouit, quàm quò dies hesterna abierit, scit. Simili exemplo elementum aquæ sibi ipsi

Aqua sibi ipsi mors, velut & terra.

ipsi mors est, vt suos fructus cousumat & mortificet & mors illa est in maiori centro & termino aquæ, hoc est, in extraneo mari, in quod aqua omnis confluit. In hoc quicquid penetrat, moritur & consumitur, abitque ceu lignum ab igne consumitur. Et sicut ex terrâ quotannis noui fructus emergunt, veteribus pereuntibus: ita quotidie noua mineralia gignuntur, siue sint metalla, siue Marcasitæ, siue Gemmæ, siue lapides, siue Salia, siue fontes. Et ea tamen omnia morte cincta prodeunt, velut infans, qui mortem ipsâ cum vitâ affert. Eâdem ratione cum suo principio & metalla mortem suam afferunt, moriunturque in termino aquæ, hoc est, in mari extraneo. Rhenus enim ac Danubius Albisque & alia flumina ipsum elementum nô sunt, sed sunt ipsius fructus. Elementum est in mari extraneo, illud nimirùm, ex quo illi omnes crescunt, & in quod redire coguntur, vt mortem ibi accipiant vbi vitam sortiti sunt. Sed mors ista demceps clariùs in suis paragraphis indicabitur, quomodo nempè quodlibet minerale oriatur & moriatur, seorsim.

Terminû aquæ mors mineralium.

Cæterum de arbore elementi aquæ ita attendite. Natura quando in mundum prolaturæ est crescens aliquod, seu aurum sit, seu argentum, seu ferrum, seu cuprum, &c. aut Gemma, Smaragdus, Saphyrus, Granatus, &c. aut fons, acidus, dulcis, frigidus, calidus, &c. aut Corallus, Marcasita &c. tunc arborem surrigit ex elemento aquæ in terram, ita vt illa radice suâ in centro Maris (al. matricis) defigatur. Illa iam semen suum emittit in terrâ & ramos etiam pandit. Iam ergo scitote, quòd stirps ipsius speciem habeat liquoris, qui non est aqua, non oleum, non bitumen, non mucilago, &c. Sed qui similitudinem habeat ligni ex terrâ producti, quod tamen nec terra est, nec semen (al. stirps) & tamen de terrâ est, eius scilicet peculiare corpus. Liquor iste stirps est: ipsius etiam rami iste, liquor sunt, sicut arbor lignum est, & ipsius rami illi similes. Sic ergo arbor mineralis formata est in huiusmodi corpus, & demceps in amplitudinem suam diuiditur, ita vt vnus persæpe ramus ab altero ad secundum aut tertium Clima, spatio milliarium 20. 40. aut 60. separatim excurrat & extendatur. Sic nimirum ramus alius in Alpes Germanicas, alius in Lungiam, alius in vallem Ioachimicam, alius in Transyluaniam diuertit. Talis enim ipsius est distributio per vniuersum terrarum orbem. Ita etiam arbores innumeræ implicantur, quousque terra extenditur. Quando ergo hoc modo arbores, vna nempè post aliam, passim excrescunt: extremitates ipsarum ad extima telluris pertendunt. Interdum ad summas vsque planities sub dium erumpunt, interdum in terra manent, pro naturâ & conditione cuilibet arbori vernaculâ. Hinc iam sequitur, quòd per extremitates ramorum, elementi aquæ natura fructus suos profundat in terram. Qui quamprimùm in terram deciderint, illicò coagulantur, fitque ex quâlibet arbore, quid, quale, quantumve fieri debuit. Eo ergo fructu omnino electo, arbor illa exarescit, ac intra se ipsam emoritur, peritque instar rerum omnium, fructùmque suum deserit, ac

Liquor est stirps arboris metalli.

Arbores minerales quam late extendantur.

ipsamet in consummationem, in quâ creata omnia finem sumpsit, abit: ac denique pro natura eius crescens nouum ibi emergit.

Ex hisce iam scire potestis, quòd omnium fructuum mineralium primæ materiæ in aquâ conditæ sint, quódque prima illa materia tantùm sit Sulphur, Sal, & Mercurius: quæ tamen elementi iam sunt facta anima, & spiritus, & vera essentia. Tria hæc nominata continent in sese omnia Metalla, omnia Salia, omnes gemmas, &c. Et quando prædestinato tempore suos fructus, quos preterire nequeunt, paritura sunt, tùc genus quodq; ac quælibet species suum simile gignit. Sic si quispiam vno sacco permixta haberet semina varia, quotquot mundus profert, eadémque in hortum eliciat seratve: iam natura satagens cuilibet semini tandem suum proprium fructum largitur, ita, vt semen quodvis in vigorem & perfectionem suam deducatur, citra aliorum noxam. Quod similiter de elemento aquæ etiam intelligi debet, quasi ipsa saccus esset, omnifariis seminibus repletus serendis. Nam & hic quodlibet genus ac species in naturam suam ac proprietatem deducetur. Sic ergo creatorum suorum miracula elementis quatuor Deus miro consilio indidit. Et hæc elementa sunt, ex quibus prodeunt fructus, hominis vsibus destinati. Quodlibet enim genus à Deo creatum est. Hac indagine magnalia Dei cognoscuntur & explorantur. Laudabilis ergo illa Philosophia est, quæ sola Dei opera consideranda proponit, ad quorum cognitionem homo quilibet obligatus, est, vt sciat, quid & quantum creator gratiâ ipsius fecerit. Sed ingessit sese inimicus & Zizania sua in Philosophiam intrusit. Iss est Aristoteles, Albertus & Auicenna, cum complicibus aliis, qui merum lolium sunt. Inimicus iste irrumpens, omnia vastauit, & nocentes alios Philosophos progenuit, quorum ars omni naturæ scientia & fundamento destituitur, omnique experientia carens, contra ipsum naturæ lumen fœdè inpingit. Hi sunt illi ardeliones, qui in bonis rebus omnibus diabolo sese filios perditionis exhibent.

Elem. fructus hominum grana condit.

Audiuistis hactenus, quòd prima materia iunctim sit in matrice, veluti in sacco, nempe ex partibus tribus composita. Quoniam plices iam fructus: tot genera sunt etiam Sulphuris, Salis & Mercurij. Sulphur aliud in auro, aliud in argento, aliud in ferro, aliud in plumbo, stanno, &c. Sic aliud in Sapphyro, aliud in Smaragdo, aliud in Rubino, Crysolito, Amethisto, Magnete, &c. Item aliud in lapidibus, silice, salibus, fontibus, &c. Nec verò tot Sulphura tantùm: sed & totidem salia. Sal aliud in metallis, aliud in gemmis, aliud in lapidibus, aliud in Salibus, aliud in vitriolo, aliud in alumine. Similis etiam Mercurij est ratio. Alius in metallis, alius in Gemmis, &c. ita vt vnicuique speciei suus peculiaris Mercurius sit. Et tamen res saltem tres sunt: vna essentia est Sulphur: vna est Sal: vna est Mercurius. Adde, quòd & specialiùs adhuc singula diuidantur: Aurum enim non vnum, sed multiplex. vt etiam nô vnum pyrum, pomum, sed idem multiplex. Totidem ergo etiam sulphura auri, Salia auri, Mercurij

Tria prima varii generis sunt.

Mercurij auri. Idem comperit etiam metallis & Gemmis, vt quot Saphyri, præstantiores, leuiores, &c. tot etiam Saphyrica Sulphura, Saphyrica Salia, Saphyrici Mercurij, &c. Idem verum etiam est de *Turcoibus*, & gemmis alijs vniuersis. Ista omnia natura quasi in pugnum vnum apprehendit, ex quo genus quodlibet promit, quod habet optimum & nobilissimum: adeóque in aliud genus confert metalla, genúsque id in alias & varias species, quæ metallis competunt. Et hoc modo tria prima intelligenda sunt, tot scilicet species creatas esse, quotuplices crescunt: & tamen interim non nisi vnum Sulphur, vnum Sal, vnus Mercurius. Sicut enim pictor vno colore innumeras figuras & formas, quarum nulla alteri similis est, depingit: sic natura pictori similis est. In hoc saltem differunt, quòd natura res viuas producat, pictor exanimes: natura substantiales, pictor vmbratiles.

Natura & pictor similes.

Aliàs colorum similis ratio est. De quibus breuem institutionem hanc attendite, quod scilicet colores omnes ex Sale prodeant. Sal enim dat colorem, dat Balsamum, dat coagulationem. Sulphur dat corpus, substantiam & ædificium. Mercurius dat virtutes, vires, arcana. Sic ergo tria hæc coniuncta esse oportet. nec alterum sine altero esse potest, ipsísque Deus vitam dat, quam ex illis oriri ita prædestinauit, in quo ipsi complacitum est. Iam natura ipsa colores protrahit ex Sale, cuilibet speciei dans illum, qui ipsi competit. Quod verò ac quale cuiuis corpus debetur, id desumit ex sulphure. Sic ex Mercurio vnicuilibet conuenientes virtutes extrahit. Itaque qui rerum omnium corpora cognoscere vult, huic opus est, vt ante omnia cognoscat Sulphur. Ah hoc, qui desiderat nouisse colores, is scientiam istam petat à sale. Qui scire vult virtutes, is scrutetur arcana Mercurij. Sic nimirum fundamentum hauserit mysteriorum in quolibet crescente indagandorum, prout natura cuilibet speciei ea ingessit. Scitote autem naturam huiusmodi corpora, colores, virtutes, apud se confusos habere, quos tamen leui operâ iterum dirimere, formare, colorare & dotare, potest, quocunque vult, ac à Deo ipsi datum est. Videtis nimirùm, quà cum admiratione ex semine obscuro nigróve arbor emergat, coloribus lucidissimis & lætissimis ornata, in foliis, fructibus & floribus, &c. Mysterium ergo fontibus hoc in naturâ vsque adeò sublime ac magnum est, vt à nemine satis peruestigari possit. Oppido enim admirabilis in suis operibus Deus est, à quorum contemplatione nec interdiu, nec noctu desistendum, sed iugiter illorum in dagationi vacandum est. Hoc enim est ambulare in vijs Dei.

Colores à sale, corpus à sulphure, vires à Mercurio.

Dei opera mirabilia.

Porrò verò ex re & vsu est, vt vos deinceps quoque de ordine huius libri de mineralibus commonefaciam. Huc enim me inducit ordo varius, quem secuti sunt cæteri. Primò tradetur de metallis, quæ vnius generis non sunt, sed distributa in suas essentias, & vsus, quos homini præstant. Horum alia sunt fragilia, alia ductilia, prout commodis hominum seruiunt. Sic & nonnullæ Gemmæ sunt homini vtiles, non sub formâ metallicâ, sed vt gestentur, & hominis sanitati præsint, quales sunt Saphyrus, Magnes, Carniolus, &c. Hæ tam alia specie conditæ sunt, vt iure eas homo secum circumferre possit. Porrò & genus aliud lapidum est, quibus homo non indiget, vt metallo aut gemmâ, sed ad exstruendas domos & receptacula alia, humanæ vitæ necessaria. Vlterius aliud genus sunt salia, non vnius speciei, quæ nec metalla sunt, nec gemmæ, nec lapides: quæ faciunt ad vsus eiusmodi, ad quos nec metalla, nec gemmæ, nec lapides quicquam prosunt & conferunt. Insuper & fontibus suus ordo addictus est, dum alij interius corpori prosunt, alij exterius iuuant, hi calidi, illi frigidi, hi acidi, isti dulces sunt. Quarum specierum tot sunt, vt nemo eas satis definire queat. Sunt etiam genera de Marcasitis, duo scilicet coloris aurei & argentei. Species autem plurimæ sunt, in quibus DEVS admodum multa reseruauit, homini tamen sub manum datis, vt ex iis quærat, quod animo lubitum est, & quicquid DEVS indidit iliis, extrahat. Porrò adhuc genus aliud sunt. Talka, quę quadruplicia: Rubrum, candidum nigrũ, luteum. Genus hoc nec metalla nec gemmę, nec lapides, nec Sales, nec fontes, nec Marcasitæ: sed per se aliquid peculiare. Dedit præterea etiam arenam, argenti copiã: de quâ scribere plus non attinet, quàm quòd ad ædificia conferat & cæmentis parandis idonea sit. Sed iam iterum genus aliud dedit, nempè mineralia sulphurea: quorum duo sunt, luteum & nigrum, & sunt carabæ.

Ordo huius libri. Metalla. Gemmæ. Salia. Fontes. Marcasita. Talka. Arena. Carabe.

Sed huius naturæ plures sunt, & præcipuè vnum genus quod nulli est cognatum, in quo sanitas hominis inuenitur, idémque ad externos quoque vsus accommodari potest. Præter hoc genus est aliud, prædicto minimè simile, vt sunt coralli: ex quibus ruber & candidus noti sunt. Inueniuntur tamen & alij colores, & formæ sicut in suis paragraphis designantur. Quin & post hæc genus aliud præter naturale restat, quod sponte naturæ instrumentum fit variæ formæ, & proprietatis, vt aetites, buccina, cochleæ, patellæ, &c. Prædictorum ergo in hoc sequente paragrapho ex elemento aquæ ortum mecum expendite. Et sicut comprehensum est, ex elemento aquæ multa fructuum genera proferuntur. Et licèt sola ea, quæ mihi cognita sunt, equidem describam: plùs tamen satis mihi compertum est, quod totus globus inferior & superior sphæra, omnibus in finibus, infernè, supernè, & in omnibus lateribus, illis dictis, refertus sit. Iure ergo de illis mihi scribere competit. Sed & hoc verum est, in terrâ multa adhuc condi, quæ mihi incognita sunt. Sed eadem nec alij nôrunt. Certum siquidem est, progressu temporis tot támque varia à Deo adhuc prodítum iri, de quibus nemo nostrum nedum vnquam somniauit. Nam verùm est, quòd nihil adeò occultum lateat, quin tandem manifestetur. Post me ergo veniet, cuius magnale nondum viuit, & illud manifestabit.

Corallus. Aetites, buccine, cochlea, &c. Omnia nondum prodita.

Cæterùm scire debetis, tres in arte partes esse, quibus perfectiones mineraliũ cõparãtur. Artificia illa in naturâ elementi, in tribus primis congenita

congenita sunt. Sicut enim homo sua dona in artibus habet, quibus pollet: sic illis præstat etiam ars in tribus primis. Vbi hoc iuxtà teneri debet, nulli homini possibile esse, rem quandam seu opus perficere ex seipso, sine auxiliatore. Nullus ergo alio superior est, nisi is solus, qui coniungere nouit coniungenda. Sic præsto est minerale ferri. Id quid per se faciat? nihil, nisi fusor accedat & præparator. Secundò, nihil id est, sine fabro, qui cudat. Idiam iterum nullius vsus, nisi adsit emptor, & denique qui vtatur eo, &c. Ea rerum omnium conditio est. Idem similiter etiam in naturâ euenit, vbi vnum non solum est, quod minerale faciat, sed oportet accedere plura: quo faciunt. *Fusor, emptor, venditor, vsurpator.* Eo si non opus habet natura, defert homini, ceu primæ materiæ, cui debetur. Opus tamen illa habet dispensatore, qui ordinet & disponat coniungenda, vt fiat id, quod fieri debet. A Deo autem ordinatus est, qui coniungat, Archeus nempè naturæ. Is postea requirit operarios suos, qui conflent & fabricent rem illam, & in id perducant, in quod ordinatú est. Hinc sequitur, tria tamen assumenda esse, quæ minerale quodlibet ad finem suum perducunt. Hæc sunt, Sulphur, Sal, & Mercurius. Hæc tria omnia perficiunt. Primò enim opus est corpore, in quo instituatur fabricatio. Hoc est Sulphur. Deinde necessaria est proprietas seu virtus. Hæc est Mercurius. Denique requiritur compactio, congelatio, coadunatio. Ea Sal est. Sic iam res id est, quod esse debet. Iam verò non quodlibet Sulphur ad aurum corpus est, nec Mercurius quilibet ad virtutem, nec Sal quoduis ad coadunationem: sed quotuplices fabri ferrarij, hic hoc, ille aliud vel aliter operans: sic etiam hic. Constituit ergo Deus, vt Archeus componeret, quæ coniungenda essent, sicut pistor panem coquens, coniungenda coniungit, aut vinitor ad colendam vineam conquirit & coniúgit coniungenda. Ad suum enim officium quoduis prædestinatur: & quoduis etiam inuenit, quod officio suo necessarium est. Iam si Archeus Galenam suam habeat, & excidere debeat arborem in aurum, in ferrum, in hyacinthum, in Granatum, in Duelech, in Marmor, in Arenam, in Cachimiam, &c. tum assumit & coniungit simplicia, Sulphur, Sal & Mercurium, quæ huius naturæ sunt, & instituto ipsius seruiunt. Postea illa simul conijcit in suum *Athanar*, vbi decoquuntur, velut semen in terrâ. Decoquuntur autem inuicem hoc modo, vt Sulphur corpus suum addat, in quo fiat operatio. Id præparant pro suo arbitrio, in id, quod esse vel fieri debent. Postea ex duobus extractis decoquitur Mercurius in suam proprietatem, vt adsit, quod adesse debet. Decoctionibus illis factis, sequitur denique consertuatio, quæ est de sale. Hæc omnia coagulantur: hoc est. Sal primò coadunat, postea congelat, denique coagulat. Iam id confirmatum est, ita vt iam autumnus præsto sit, & faber, qui cudat. Hæc itaque breuis institutio sit de omni generatione mineralium quo pacto scilicet coniungantur. De quo abet autem seorsim deinceps quomodo intelligendum sit, tractabitur

Archeus natura á Deo cõditus.

Archeus vt operas suas ita facit.

Athanar instrumentum Naturæ.

capite proprio. Quæ doctrina quidé mineralibus necessaria est ideò, vt omnia rectiùs ac planiùs intelligantur, nec scriptorum veterum, & horum allectani fucus vos seducat. Qui siquidem magna æstimatione turgent: à sibi tamen similibus tantùm probantur, qui æquè, vt ipsi imperiti rerũ sunt, nec tantũ sibi otij sumunt, vt hæc exactiore studio inquirant & colligant.

II.

SEd de generatione metallorum deinceps cognoscite, quòd ipsorum magnus numerus & diuersa varietas sit. Metallum enim est id quod domare potest ignis & artifex instrumentum aliquod facere: huius classis sunt aurum, argentum, ferrum, cuprum, plumbum, stannum. Hæc enim metalla ab omnibus dicuntur. Præterea metalla sunt etiam quædam, quæ nec in scriptis ac Philosophiâ veteru n, nec à vulgo pro metallis habentur, & metalla tamen sunt. Huc pertinent zinetum, cobaltum, quæ vi ignis domantur & cuduntur: velut & granata quędam (ita vocari solita) quorum genera multa sunt, & ipsa metalla. Multo autem plura sunt illa, quæ mihi hactenus nondum percognita sunt: vt sunt multæ differentiæ in Marcasitis, in Bisemutis, in Cachimiis alus, quæ metalla promunt, sed nondum cognita. Noscuntur enim tantum præcipua, quæ vsui magis prompta & commoda sunt. velut aurum, argentum, ferrum, cuprum, stannum, plumbum. Cætera cum oscitatione quâdam ferè negliguntur, nec de proprietatibus ipsorum multum curæ est. Nec enim ipsa curat faber, vel ferrarius, vel stannarius, vel ahenarius, vel aurifex. Et tamen metalla ea sunt pro opificibus alus, nondum natis. Nemo enim nisi vnâ viâ & arte discere satagit. Iam verò quòd dictitant, argentum viuum metallum esse, id à re longè abest. Est enim ex genere mineralium cæterorum, non metallum, non lapis, non Marcasita, non Saphyrus &c. Est crescens naturæ peculiare, corpore suo, vt cætera, donatum, ac proprietatibus suis instructum. Sed & hoc euanidum est, quod pro septem Planetis septem metalla condant. Vnde etiam factum est, vt, cum pleniorem de metallis cognitionem non haberent, ex his etiam argentum viuum vnum enumerârint. Et vt ipsi res contuerunt, aurum est Sol, argentum est Luna, cuprum Venus, plũbum Saturnus, stannum Iupiter. Age verò, quadra cothurne. Venerem enim & cuprum si coniungas, quomodo quadrent & consentiant, illicò videbis. Coniunge & compara plumbum cum Saturno, & quid sit, aduerte. In vnum confer stannum ac Iouem, & quid fructus emet sit, dispice. Itaque Philosophia talis non nisi farrago & cento est. Nec enim vel minimũ vestigiũ in ipsa vllius fundamẽti aut luminis naturæ emicat. Merè ergo Polica, nõ Philosophica ea cõmenta sunt. His iam & hoc cõfine est, quòd argentũ viuum dicunt esse Mercurium. Tu verò cõplexionẽ, naturã, operationẽ, qualitatẽ & proprietatẽ, ac virtutes, eiusq; virtutes, eisq; & confer, & vide quomodo quadrẽt inuicẽ & cõsentiant. In congrua omnia. Nec enim vnũ alteri simile est. Quanquã & plantarũ Philosophia 7. herbas, secundũ 7. Planetas inuexerit. Sed ista Medicorum

Metallorũ quot differentia.

Argentũ viuum non est metallum.

Planetis metalla non cõferenda.

Argentũ viuum Mercurio non assimilatur. Herbæ planetariæ explodantur.

somnia

somnia sunt, nedum stabilita ac probata. Vt enim ipsi putant Mercurialis est Mercurius, Solsequium Sol, Lunaria Luna. Putarisne verò vos *Patres*, vos in coelum priùs euolare, & quid in ipso sit, videre velle, ac terram cum coelo sine omni Astronomiâ & Philosophiâ comparare posse: cum tamen, quid in Solsequio sit ac lateat, ne per transennam quidem videatis. Itaque distributio illa à nemine admitti debet, sed ad illos relegari, qui non secundum lumen naturæ, sed promissa sua stolidè iudicant. Docet autem caput de metallis,

Metalla in genere 6.

quòd sex vno numero metalla sint, mihi quidem nota, quæ etiam superiùs recensui: quibus adhuc pauca accedunt alia, nempe 3. vel 4. mihi etiam cognita, quorum numerus & species deinceps sequentur. Mihi autem verisimile fit, ipsorum magnum adhuc numerum restare. Per probationes etenim metallorum, probæ multiplices sese offerunt, quæ metallicæ

Metalla multa incognita.

sunt, hoc est, secundum sex metallorum naturam æstimantur quidem, nec tamen illi conueniunt omnino: et magnum adhuc metallorum numerum restare hinc auguror. Quodnis enim minerale rectè cognosci & discerni potest, si examine iusto tentetur. ¶ Cæterùm de

Aurum quid.

auri generatione tenendum est, id esse sulphur, ad summum à naturâ sublimatum, & ab omnibus fæcibus, nigredinibus & spurcitiis depuratum, tamque altè (vt ita dicam) diaphanatum & candidatum, vt nullum vspiam ex omnibus metallis esse possit, corpore altiore & eminentiore. Estque sulphur auri prima materia, vnum ex tribus primis. Hoc sulphur, si quale in auriferâ arbore, & ad huius radicem in montibus est, Alchimistæ inuenire & adipisci possent, esset certè, de quo effusè gauderent. Hoc enim est sulphur Philosophorum

Sulphur Philosophorum &c.

ex quo fit aurum, non alterum, ex quo ferrum, cuprum, &c. Iste est scrupulus ipsorum vniuersalitatis. Porrò & Mercurius secundum naturam metallicam ad summum separatus, ac ab omnibus terrestreitatibus & accidentibus liber, in purum Mercuriale corpus ad summam perspicuitatem transmutatus est. Iste

Mercurius Philosophorum &c.

est Mercurius Philosophorum, qui aurum generat: estque pars altera primæ materiæ. Tertia pars primæ materiæ auri, vel arboris, ex quâ aurum, velut ex semine rosæ rosa crescere de-

Sal auri quale

bet, est sal, ad summum crystallizatum, támque sublimiter sequestratum & depuratum ab omnibus suis acrimoniis, acerbitatibus, acetositatibus, aluminositatibus, & vitriolitatibus. &c. vt nihil adhærens iam habeat, sed exquisitè in seipso ad summum elucidatum, & ad altissimam Berillicam diaphanitatem euectum sit. Hæc iam tria iunctim sunt aurum, quod excoquitur eo modo, quo iam diximus.

Porrò, auri genus non vnum est, sed multiplex: gradus est non vnus, sed natura gradus 32. per se, ad summum aurum dat. In arte gradus 24. inueniuntur ad aurum optimum stabiliendum. Cuius rei causa est, quòd aurum in sua arbore simile sit vaccæ in pascuis,

Aurum ecfogiadus perdit.

aut Epicuro in culinâ. Hinc quamprimum egressus sit, tam citò animus vigórque cadit, vt minuatur. Eadem & auri ratio est: quòd si eò redigatur, vt sit prima materia hominis: tunc veluti è culinâ suâ egressum, de gradibus dictis 32. gradus 8. illico perdit. Iam verò & in culinis diuersitas est, cum aliæ sint meliores, aliæ peiores. Prout in hanc vel illam incidit aurum, ita gradibus vel augetur vel minuitur, ad summum tamen à 26. grad. vsque ad 10. deorsum numerando. Qui gradus his inferiores sunt, pallidi nimis sunt, & non cognoscibiles. Ex auri etiam

Aurum vnde intendatur coloribus & minuatur.

natura est, vt sit vel tenuius vel crassius. Quod fit, quia incumbit impedimentum quoddam ab Astris & elementis cæteris, coctionem adiuuantibus. Sicut enim homo vnus altero crassior aut subtilior est: ita nec aurum semper completum suum gradum attingit, hanc præcipuè ob causam, quòd aut nimium corporis, aut Salis, aut Mercurij accesserit, vnde error & vitium sequi oportet. Sic enim nimium sal, nimium pallorem inducit. Nimius Mercurius, aurum nimis spiceum facit. Nimium sulphur nimium ruborem confert. Quod intelligi debet de eo, quod pondera nonnunquam inæqualiter accedant. Nec enim minùs errat natura, quàm homines. Tale quid si eueniat, gradus inæqualis fit. Attingit etiam aeus, a 12. vsque ad 34. Si tamen superpondia (quæ ars adimere potest) auferantur, quod fit per antimonium, per Quartam, vt vocant, per cæmentum regale, &c. impertinentia pondera tolluntur, & gradus 24. remanent. Non igitur temere tentet Alchimista gradare aurum, quod ita factum est. Superpondium enim ineptum est, vt gradum assumat, & ad rectam libram reducatur. Quod enim de bono non est, id exaltari non potest. Fieri tamen potest, vt aurum, quod in culina nimis pallidum defluxit, gradetur. Cognitio autem ipsius magna est in eo, quod corpus

Aurum bonum nihil perdit.

suum non perdit in regali, antimonio & Quarta. Semper siquidem ac assiduò suum cùm colorem tum pondus retinet, quod boni auri proprium est.

Aurum album.

Sed & aurum fit candidum ex sulphure, eo modo, ceu iam diximus. Cætera enim duo, Mercurius & Sal sunt candida, & naturæ aureæ. Ista corpus sulphureum ita tingunt, vt ruborem amittat & candescat. Sulphur enim tincturam suscipit aliorum colorum. Etsi enim totum rubrum sit, vel album, vel luteum, transcoloratur tamen à tinctura, quæ est Mercurius & sal. Quãdo ergo corpus sulphur est, tinctura Alchimiæ ipsum facilè transcolorare potest. Id tamen necesse est, hoc casu, vt tinctura altera, hoc

Tinctura mutat auri colorem.

est Alchimistica, Mercuriû & salê tingat ex candore in rubedinem. Hoc enim pacto aurum colorem illum assumit, quem habere debet. Et sciendum est, non minus in auro & quolibet metallo complexiones esse, ac in ipso homine.

NB de tinctura.

Cæterùm & hoc tenendum est, quòd complexio alba quoque transmutetur per transmutationem corporalem. Sic & rubedo. Duo hi colores diuisim inhærent rubedini: flauedo inhæret albedini: subiiciunturque coloribus primariis. Transmutatio hæc in Alchimia fieri potest: ita tamen vt ad complexiones directa sit, ac in ipso homine priùs probetur, vt vel Melancholicus vel Sanguineus fiat: itêm, vt fiat vacca nigra, vel alba, idque ab ipsâ tincturâ. Natura siquidé in minerali operatione

suâ

suâ similiter omnino cum homine in generatione ipsius agit. Eodem modo & homo operari debet in generatione naturæ, vt qui ipsa in hoc superior esse potest, modò natura ipsum donarit mysterijs eiusmodi de astris artium: quam tractationê Astronomiæ iam mãdo.

Tria prima quæ dent aurũ.

Sed & ad hoc attendendum est, quòd tum temporis in istiusmodi rebus natura ordiatur, cuius hæc ratio est. In sulphure nihil est, quam corpus: in sale nihil: tantùm in Mercurio. Sulphur & Sal adeò præsto sunt, vt alterum det corpus, in quo aurum sit: alterum det confirmationem. Ad naturam verò, vimque ac virtutem seu proprietatem quod attinet, ea omnis ex Mercurio emergit. Iam quicquid in sulphure est proprietatis, vnicuique congenitæ: nihil est nisi corpus, in eo, quoad est, vbi Mercurius non est. Sic & in sale. Scitote verò, sal esse balsamum, & Mercurium conseruare, ne virtutes & proprietates eius putrescant aut corrumpantur. Itaque virtus illa auro incorporata est, quæ post coagulationem in sale, si separetur, reperiri non potest per artem, vt nec proprietas sulphuris inueniri potest. Omnes autem in Mercurio omnino inueniuntur.

Artis separatoriæ modus.

Ars itaque quando separat, corpus deserit, nec ipsius Medicinam curat. Similiter & Sal deserit, vnà cum ipsius Medicinâ. Et licèt corpus quidem aliquid habeat, ceu corpus, & sal aliquid, ceu sal: Medicinæ tamen illæ in istis quæri non debent, sed tantùm in Mercurio, cui omnia insunt. Ea enim creationis ratio est, vt in naturæ ex quatuor elementis omnibus crescentibus, non illa saltem sint, quę per se videntur & intelliguntur: sed illæ insuper in se Magnetem continent, qui in decoctione & præparatione attrahit ad se trium primorum essentias, hoc est, Quintum esse, vt veteres loquuntur, cum tamen esse Quartum vocari debeat. Nam in tribus consistit ipsum minerale: & præter hoc magnes etiam, qui Medicina est. Hanc enim is attraxit: in Mercurio ipsa inuenitur. Mercurius autem & ipse in vltimâ separatione multum de suo pondere perdit.

Quartũ esse, rectius quam quintũ. Mercurius totius mineralis esse continet.

Natura itaque præparata ita, & ad tale incrementum perducta: primò aurum fit arbor sui generis, quæ se diffundit: postea generantur rami. Hos sequitur flos: hunc fructus. Flos in terra similiter ac in aliâ arbore extremus est. Et sicut in extremitate flos est, & nucleus in arbore adhuc immaturus: sic eadem est ratio etiam in generatione auri & metallorum omnium. Flore decidente subnascitur fructus. Quanquam is non semper erumpat, vbi flos steterat: sed auriferæ arboris ea est natura, vt quædam centenarium aliquot vlnarum interuallo interius in ipsâ arbore floreat: quædam rectà sub dio: nonnulla in medio. Differentia ergo aliqua est inter arbores auriferas, quarum naturæ variæ sunt. Vnde varijs etiam modis distributæ inueniuntur, sicut & arboribus alijs suus à Deo cr[...]cendi modus præstitutus est.

Auri flos non semper in extremitate.

Præterea de auro hoc etiam expendendum est, quòd aliquibus interdum impedimentis oneretur: ita v[t] interdũ nihil fiat, nisi generatio Mercurij. Ea si incidit, decipit. Si in flores incidunt [...] corrosiua, corroduntur, velut à vermibus flores in arboribus: sic à Mercurio refrigeratur aurum: à salibus exuritur. Huius generis multa sunt. Nam & tellus, & firmamentum, & aër illud perdere queunt. Quæ nisi fœcunda sint, nihil parturiunt boni. Sicut enim sub ardente Sole exuruntur arbores: sic idem hîc quoque in aquâ fit: sicut hæc per ipsum Philosophiæ lumen docentur, & per experientiam abundè satis stabiliuntur. Huiusmodi impedimenta ergo & mineræ auri ac cęteræ sustinere coguntur. Nec quicquam est, quod suis tempestatibus non concutiatur. Sed & impedimenta sunt alia, quæ gradum violare solent. Huius classis sunt Cachimiæ, Resinæ, Marcasitæ reliquæ, quæ in operationem illabentes, tincturas suas interdum emittunt. Quæ tamen in arte omnes reprobantur.

Auri nascendi impedimenta.

De Argento.

Argenti generatio.

ARgentum generatur ex candido Sulphure, Sale & Mercurio, quæ subtilissimè præparata, & Diaphana facta, naturæ fixæ reddita sunt: hoc est, ex naturâ propriâ fixa sunt, proxima auro, in cineritio: non autem in Antimonio, Regali, & Quartâ. Hic enim in fixatione discrimen est inter aurum & argentum, hoc modo, quod aurum mas sit, & masculas virtutes habeat: argentum autem sit fœmina, quod fœmineas vires habeat. Et hoc discrimen est fixationis auri & argenti. Aurum ergo si mas est, plus fixationis sustinet, argentum verò minus. Itaque materia argenti in suis primis se habet, vt fœmina. Aurum quidem & argentum vnius materiæ sunt primę, discrimen tamen intercedit tale, quale est inter virum & fœminam.

Fixatio alia auri, quam argenti. Aurum mas, argentum fœmina.

De Ioue.

Iouis generatio qualis.

DE generatione Iouis scire oportet, quòd fiat ex fixo sulphure candido, & ex fixo sale, sed ex non fixo Mercurio: idque hâc de causâ, quòd Iupiter fixus sit secundum corpus, non tamen in substantiâ Mercurij: Sed is omnem suam fusionem & malleabilitatem perdit. Postea metallum esse desinit. Spiritus enim metallicus separatur ab eo per Artem. Id quamprimum factum est, nihil tunc est aliud, quàm candidũ sulphur ac sal, & exiccatus Mercurius.

De Saturno.

Saturnus vnde constet.

SIc ergo Saturnus à nigro sulphureo crassóque corpore super omnia metalla nascitur: & propter crassitiem constat ex crassissimo Mercurio, & Sale fluidissimo, ita, vt in Saturnum recipiatur fluxilissimum corpus Sulphuris, Salis & Mercurij. Eadem præter hoc sunt etiam tres crassissimæ naturæ omnium metallorum. Hoc metallum, si dissoluatur, & plumbum esse desinat, fit cerussa, spiritus Saturni, ochra plumbaria, denique vitrum. Tribus enim coloribus constat: citrino à sulphure: albo à Mercurio: à Sale spiritum, &c. & ab omnibus simul naturam vitream, &c. sicut omnia metalla habent.

De Ferro & Chalybe.

Ferri generatio. Ferrum coniugatum. Ferrũ est fœmina, chalybs mas.

COntra verò Ferrum generatur ex omnium minimè fluxili sulphure, Sale & Mercurio, ex aduerso stanni & plumbi: coagulatúrque in durum metallum, copulatúrque in seipso. Nam in vno duo sunt coniugata metalla, ferrum & chalybs. Ferrum est fœmina, chalybs mas.

mas. Similisque ea coniugatio est ei, quâ aurum & argentum, scilicet mas & fœmina simul vnâ crescunt. Possunt ita separari inuicem, fœmina in suum sexum, in suum etiam mas. Et fœmina impendi suis potest vsibus similiter & mas.

De Venere.

Cupri generatio. Cuprum tum gitam. CVprum generatur ex sulphure purpureo, Sale rubeo, & flauo Mercurio. Tres hi colores si inuicem permisceantur, producitur cuprum. Iam verò cuprum in se continet suam fœminam, hoc est, suas scorias: quæ si per artem separantur, & corpus reducitur, tum prodit mas. Ea autem vtriusque natura est, vt mas denuò se destrui non patiatur, & fœmina scorias ampliùs non emittat. hi sunt in fusione & malleabilitate suâ distantes, ceu different ferrum & chalybs. Ea separatio si hic etiam instituatur, quolibet in suam naturam expedito, duo oriuntur metalla diuersa essentia & specie, & proprietate.

Nota.

Metalla quot sint. Tot ergo & talia sunt metalla, ceu recensui, nempe aurum, argentum, stannum, plumbum, ferrum, chalybs, & cuprum fœmina, cuprum, mas. Sunt itaque numero octo. Si verò pro vno metallo (quod fieri nequit) numerentur ferrum & chalybs, cuprum fœmina, & cuprum mas: tantum sex erunt, quod inconueniens est. Certa ergo & publicè nota metalla septem sunt: nempe, aurum, argentum, stannum, plumbum, ferrum, chalybs, & cuprum, quod ipsum pro vno metallo numeratur, quia mas & fœmina simul cuduntur, nec separantur, vt separari tamen debebant.

De Commixtis metallis.

Metalla mixta vt generentur. ANimaduertitia tamen ex hisce, non semper marem solitarium esse, sine coniuge, sed sæpè simul coexistere, velut aurum & argentum, ferrum & chalybs, quæ simul in operatione vnâ concrescunt, à qua quodlibet naturam suam propriam retinet, mixta tamen adhuc, ita vt nullum alteri obstet, nec sponte vnum ab altero segregetur. Sic etiam persæpè stannum & plumbum. Vbi verò talia inuicem simul sunt, multum illis non proficitur. Non enim quadrant in vnum corpus, sed conueniunt, quodlibet seorsim in corpus suû segregari.

De Adulterinis metallis.

Metalla adultera vt quæ. FIt etiam, vt metalla adulterentur. Solum nempe aurum ac argentum metallis cæteris sese permiscent, hac de causa, quia sunt subtilissima. Vbi ergo talis materia prima adest, tantùm concrescit quodlibet per se. Fieri enim facile potest, vt in arbore vna sex septémve diuersi fructus plantentur. Tam mira etiam hic in natura plantatio est.

De Zinetto.

Zineti quale. POrrò metallum etiam quoddam est, vulgo ignotum, vt Zinetum. Id peculiaris est naturæ & seminis: multa tamen metalla in ipso adulterantur. Metallum id per seipsum est fluxile, quia generatur à tribus primis fluxilibus. Malleationem tamen non admittit, sed tantum fusionem. Colores eius diuersi sunt à coloribus aliis, ita vt cæteris metallis, ceu crescunt, minimè similia sit. Tale inquam hoc metallum est, vt vltima eius materia nobis hi quidem nedum cognita sit. Propterea si quidem sua quâm proximè accedat ad argentum viuum. Permixtionem non patitur: nec etiam metallorum aliorum fabricationes admittit, sed est per se. Zineti materia prima abscondita.

De Cobalto.

POrrò & aliud metallum fit ex Cobalto, id funditur, fluitque instar zineti, colorem nigrum peculiarem habens, supra plumbum & ferrum, nullo splendore aut coruscatione metallicâ pollens. Cuditur & malleatur, non tamen eousque, vt ad vsus aptari possit. Nec huius quidem materia vltima vel dùm inuenta est, vt nec eius præparatio. Et dubium minimè est, quin fœmina & mas hic simul iungantur, velut & ferrum ac chalybs: quæ tamen cuduntur minimâ, sed qualia ex se sunt, manent, donec ars separationem ipsorum inueniat. Cobalti metalli qualitas. Cobalti materia, & separatio in genere.

De Granatis.

PRæter hæc aliud peculiare metallum est, quod in siluis & paludibus reperitur, forma grani, instar maioris vel minoris. Id ex seipso funditur, & malleatur, non tamen ad instrumentorum aptitudinem. Hoc nullius admodum vsus est, nec scitur ipsius proprietas, quid contineat. Quòd si Alchimia hic nihil eruat, quid tandem sit, non facilè patebit. Multa sustinet adulteria argenti & auri, quæ in ipsum penetrant, velut in cuprum aut plumbum, &c. Fit ex sulphure citrino, &c. Granati. Granatorum proprietas ignota.

NOTA. *De Gemmis.*

GRanati prætereà etiam alii sunt perspicui, &c. forma crystalli, in quibus argentum & aurum latet.

De Argento viuo.

MEtallicum insuper quoddam genus est, quod neque malleatur, neque funditur, éstque mineralis aqua metallorum. Qualiter se habet aqua inter res cæteras: taliter se hoc habet inter metalla. Idcò autem metallum esse oportet, quia per Alchimiam in malleationem & fabricationem reducitur. Communiter tamen constans non est: interdum constat. De hoc tenendum est, quòd sit prima materia Alchimistarum, qui ex eo parare nôrunt argentum, aurum, cuprum, &c. quod ipse euentus docet. Forsan & stannum ac plumbum cuprumque inde confici possit. Natura siquidem eius multiplex & mirabilis est, nec leui opera & sudore omnino indagabilis. Hoc tamen eudés est, quòd sit materia prima Alchimistarum in generandis metallis: & præterea insignis Medicina. A Sulphure, Mercurio & Sale talis ingenio nascitur, vt fluat, nec tamen humectet, currat, nec tamen pedes habeat, ac metallorum omnium est grauissimum. Argentum viuum est aqua metallorum. Argentum viuum est prima materia Alchimistarum, & generosa Medicina. Argenti viui materia vis.

Nota.

Hactenus ergo sic descripta metalla sunt omnia, quæ mihi quidem cognita sunt, secundum substantiâ suam, & ortum, eo ductu & fundaméto, quod vltima materia præbuit, per quâ primæ tres inueniuntur, qua specie sint, & vnde oriantur. Generatio siquidem ipsorum aliter explicari

explicari non potest, quam per experientiam, quam postremò materia prima in Vulcano cōprobat. Qua via nemo errare potest.

TRACTATVS

De Cachimiis, id est, de tribus corporibus imperfectis.

His hactenus cognitis, deinceps attendere etiam debetis ad genus quoddā mineralium, quod naturæ quidem metallicæ est, sed tamen non metallum, nec etiam est alterius generis, cuius sunt Salia; sed quæ huius generis sunt, naturam peculiarem habent, quorum aliquot recensebo: Nempe *Marcasita* omnes, quæ multiplices sunt, rubræ & albæ: Sic & *Pyrites*, qui & ipsi multiplices, sunt, albi & rubri, genus aliud quam Marcasitæ. Postea genera *Antimonij*, quæ multa sunt, perfecta & imperfecta. Porrò 4 *fenicalia*, varia & ipsa. Huc pertinent etiam *Talka*, *Auripigmenta*, & dicenda huiusmodi cachimiæ, quæ in aliis regionibus alię sunt. Ita etiam diuersa *Cobalta*.

Marcasitæ. Pyrites. Antimonia. Arsenicalia. Talka. Cobalta

De his porrò disserendum est quòd quadātenus metallica sint, eò, quia metallica materiam primam proximam habent, & à metallicis tribus primis descendunt, ipsisque adulāt & incorporantur metalla, vt aurum, argentum, cuprum, plumbum, &c. Ideò verò quia secum habent hostem metallicum, nihil sine Alchimiā ab iis extrahi potest. Hostes enim illi vsque adeò rapaces sunt, quasi amicus ad quendam confugeret, qui ipsum spoliaret, & captiuum secum detineret, quem dimittere deberet, tandem etiam occideret, & totum deuoraret. Hi verò vndenam generētur, ea ordine iam sequitur.

Nomina Cachimiarum.

Marcasitæ, Pyrites, Antimonia, Cobalta, Talka, Auripigmenta, Sulphora, Arsenicalia. Tot mihi nota sunt.

De Generatione, generalis commonefactio.

Caput hoc & textus inscribitur, de tribus corporibus imperfectis, hac ex causa, quia crescens metallicum est, sicut spuma de offa aut carne caro aut offa est. Saporem quidem ea à carne habet, sed nullam vim. Tale & hoc genus. Iā verò scitote, quod in tribus primis sint, quæ quiddam metallici habent, & tamen non sunt. Similiter vt fungus herba est, quia inter herbas crescit, aut similis homo est. Horum aliqua sunt in corpore sulphuris, velut marcasita, pyrites, colbarum. Quædam in corpore Mercurii, vt Antimonium, Arsenicalia, Auripigmentum. Nonnulla in Sale, vt Talkum.

De Generationibus Marcasitarum.

Marcasita duorum colorum est, citrina & alba, metallica & resplendens. Generatur à metallico imperfecto sulphure, in marcasitam ideò destinato, quia ipso opus est.

Non vult bene vt, quare speculare alio tempore.

Sequitur Tractatus de Salibus.

PROLOGVS.

His plura hoc loco haud dubiò non scripsit Paracelsus. Siquidem pertæsus, scriptionis difficilem successum animaduertit.

Schedula ex Autographo Paracelsi.

SVnt igitur in humanis tantùm septem Planetæ: & quatuor corpora sunt per se, non participant in aliud esse. Sunt etiam & alia mineralia, trium primorum videlicet, quæ ab sulphure descendunt, videlicet, quæ ab Mercurio, & quæ à Sale, & dicuntur mineralia, quia mineræ sunt & partes de mineralibus. Sunt duplicia mineralia, aliquæ partes, quæ in partibus sunt, vt est aurum, quia pars est, tres partes secum fert, scilicet Sal, Sulphur, Mercurium: & omnes species quæ sunt in mineralibus istarum trium primarum. Nam perfectum habet Yliadum omnis Planeta: Reliquæ verò partes non eundem habent, scilicet Sal Gemmæ species, est, nō pars, marcasita species cachimia species. Licēt autem (al. spiritus) species in se habent, videlicet de Sale gemmæ, habet Arsenicum & Sulphur fixum, & Mercurium liquidum. Differt tamen Yliadus iste ab Yliado priori, quia prior substantiam habet & mineram suam perfectam. Tales species mineræ habent non corpus vt planetæ, habent manifestum: Quare Yliadus duplex intelligendus est, de corpore scilicet & de spiritibus. Est autem Yliadus corporalis particeps cum spiritibus Yliadi, sed spiritualis nō particeps cum priori.

THEOPHRASTI HOHENHEMII, DE NATVRALIBVS AQVIS.

LIBER TERTIVS.

TRACTATVS I.

DE CORPORALIBVS AQVIS.

I.

QVæcunque Deus creauit, in duos vsus digessit: in conseruationem seu nutritionem corporis: & in eiusdem medicationem. Ad priorem vsum destinauit cibos, potus, ligna, artes, quibus omnibus corpus nutritur & exornatur. Eodem modo corporis quoque morbis varias medicinas præstituit, quibus homo morbos ac ægritudines auertere possit. Sic nimirum videtis, pestes & epidemias, quæ ex natura in populum grassantur, naturalibus mediis iterum profligari: hoc est, morbum non discedere iterum, donec vel à natura corporis, vel vi medicinę propellatur. Id enim ni fieret, pestis continenter inter homines rabiret. Epidemia enim oritur ex natura externorum: Itaque externam sanitatem, ad huiusmodi sanationem aut concurrere aut præcedere oportet: hoc est, stella sana morbosam tollere debet. Hinc duplex medicina tenenda est: vna quam homo non videt, & tamen salubres annos & sana tempora largitur. Altera, quam homo videt, & ipse moderatur. Illam enim gubernat Deus, in potestate nostra minimè positam. Alteram regit homo, à qua Deus manū subduxit. Sicut ergo Deus in sua potens iustus & certus est: sic vicissim etiam vult, vt & homo in suo cœlo, hoc est, in regno terræ, talis existat. Quantóque minùs ipse Deus cursum suum tenet sine scientia & veritate: tantò magis inferius quoque cœlum cōseruari debet ab iis, quos Deus tuendo illi cœlo præfecit, adeóque cum certa magnanimitate perfici & exornari, veluti doctrina ex Deo promanat, nec ex sensuum sublimitate.

Creata duplicia sunt.

Medicina duplex est.

II. Iam

II.

Morbo-rũ causę sunt duplices.

IAm vicissim & hoc attendite, quòd morborum quoque causæ duplices sint, vna, quam in corpore videmus & sentimus: altera, quam non videmus. Quod ita intelligi debet, quasi corpus nostrum ægresceret, quod corporaliter videremus: & quasi nostra vmbra in pariete quoque ægresceret fieretque contrariũ: & quoties vmbra morbosa fieret, toties ipsum etiam corpus morbũ illũ ferre patique cogeretur. Sicut enim hoc impossibile & inuisibile est: sic contrà cognoscibile est de externis causis, quæ corporis nostri morbos antegrediuntur, quarum pathema corpus suscipere & tolerare cogitur.

Hinc quæri potest, quisnam viderit stellam pestis? quis stellam Ephemeræ? quis ventum pleurisis? Nemo. Quis mortem? Nemo. Id tamen, quod inficitur & moritur, quis non vidit? Est enim illud grauius & secretius quàm venenum de lacerta, quod declinare possumus. Hoc verò quisnam effugere potest cursu suo, vt declinet? Sic ergo causa quædam supra nos est, & quædam apud nos. Quæ supra nos: sanat seipsam. Quæ apud nos: huius potestas in nobis est. Vnde liquet, per nos mortem nec adduci, nec auerti. Et prima medicina supernè danda est: altera descendit ex nobis. Sic vtraque potens erit. Quod si superior Medicus non discedat: apertis oculis cæcutimus nos. De inferiori itaque scribemus, vnum post alterum adducentes. Principium autem ordini huic de aqua corporalium fontium faciemus.

III.

MEdicinam huiusmodi Deus passim mirabiliter in mundo disseminauit. Nam & in mundo morbos mirabiliter creauit, velut & mutationes fructuum. Et sicut sese inuicem disseparant homines in regna peculiaria: sic suis creatis Deus quoque discreta regna constituit. Huius ergo regna quis non enumerare conitatur, cùm tamen hominum regna adeò distincte & exactè dinumerari soleant? Quid enim in ratione summum est, nouisse regna Dei, an hominum? Regnum siquidem Dei regnum hominum sustentat. Quid enim Germaniæ regnum ederet, aut qua re per hyemem à frigore se tueri id posset, nisi regnum Dei ipsi prospiceret de igne & frumento. Quandoquidem ergo regna mundi, hoc est hominum, quæ à tot præfectis, centurionibus, &c. defenduntur, ostiatim quasi ac culinatim cognoscuntur: cur non simili, imò multò exactiore diligentia, studio, & prudentia, cibus penuarius, ex regno Dei promptus, cognoscendus sit? Quanquam de illo hîc a nobis nihil adducatur. Id enim saltem tuemur, quod ad terreni regni sustentationem ex regno Dei depromitur, ne fors descriptio altior nobis crimini detur. Nec enim in aulis Principum versari cuiuis datum est. Ne ergo otiosè & sine fructu tempus teramus, de alio regno disserere & philisophari vsus postulat.

Regnum hominũ sustentatur à regno Dei.

IV.

IN initio autem huius & aliarum descriptionum, causa nobis est, cor curam nullam agamus aut locorum, aut noui circuli, aut regionis extra nos positæ, hoc est, vt de peregrinis rebus scribamus. Videtis enim, vnam causam, vnam scientiam, & deinceps vnam curam esse morbi gallici, quacunque corporis parte is resederit. Is enim vtcunque se habeat, in veritate certè vnica tantùm ratio, vnica causa adest, & apud scitos Medicos vnica tantùm etiam curatio. His constitutis decernimus, quod similiter & de aqua scribendum sit, vt eam ex fundamento cognoscamus, ita nempe, ex hoc exemplo, quòd, qui hîc lue gallica laborat, similis sit ei, qui laborat ad Danubium; qui in inferiore Germania, et qui in superiore, & sic deinceps. Sicut ergo hi sibi inuicem similes non sunt, & tamen res vna est: Ita pariter, si aqua reperiatur alia, quàm hîc non describimus, ea descriptæ similis iudicanda est, quò nimirùm ad causam ac originem principiúmque ipsius aquæ. Ipsi expendite vobiscum, quàm res angusta sit sedes terreni cuiusdam Regis, & quàm leui spatio solium ipsius includatur. Vbi tamen scrupulosa multa inquirenda supersunt, si ab angulo vno commeetur ad alium. Eodem modo & totus mundus pro solio sui Regis, ac quidem longè minimo, reputandus est. Quare etsi non pro hominum distributione illa inquiramus, ac vos in recessus Ptolomæi, aut vias fratrum peregrinantium deducamus: propositi tamen nostri metam conuenientem & idoneam nihilominùs tenabimus, cætera vt impertinentia & insolentia, nimisque pomposa longè valere & exulare iubentes.

V.

CVilibet ergo regioni ac terræ Deus necessaria sua cótulit, ita vt ad querimoniam nulli causa relicta sit. Cum enim non nisi homines simus, quotquot in paruo mundo viuimus: homo autem re alia opus habeat, quàm cibo ac potu, frigido & calido, ac ad vmbram captandum tecto: Ecquis obsecro vsquam locorum hisce defraudatur, vt sterilis loci culpam Deo impingere possit? De hisce enim hîc nobis nullus sermo, qui *Pannoniam ac Albesin* tantum propter aurum, aut Rhenũ propter Salmones amãt. Qui enim huius sunt comatis homines, hos nec Deus ipse, nec mortales vlli satis æquè demerere possint. De necessitate, nõ de vtilitate Augustæ aut Norimbergæ scribimus. Lectores ergo ac sequaces nostri nos secus, ac istiusmodi homines accipiant. Hinc iam patet, Hercyniam ob hyemé conqueri non posse, quia Æthna destituatur. Huius enim loco habent ligna, habét silices. Quid Sclauonia propter panë queri possit de Sueuia, quia eandem ætatem Sueuorum æstatem attingant esitato suo ocymo, vt illi tritico? Quid Rhetia aduersus Alsatiã ob vinũ querulari ausit, cũ robore & pulchritudine illis ne latum vnguë cedant? Hęc vicissitudo ita à Deo creata est: hæc ipsius voluntas fuit ita disponere. Nam regnũ ipsius est. Nemo ergo extra suspicionem cupediarum & delitiarum suauitiæque de Deo quicquam quiritari potest. Indoctus & imperitus causari quidem possit, Saxoniam non abundare iis quibus dotata est Alexandria. Eccui vero constat, quod Alexandria non vicissim queratur aduersus Saxoniã? Quęlibet terra sui ipsius curam agat. Bauariam aspicite, quàm aspera sit: videte, quàm rigidæ sine

Homo quibus opus habeat.

Necessaria cuilibet terrę dedit.

Alpes. Quas si vtrinque sedulo dispexeris: & cum his terram, Granatis & Aurantiis fœtam contuleris: ecquid quæso discriminis deprehendes? De qua inæqualitate litem intendere, non nisi imperiti Medici foret, qui præter Reubarbarum & Xyloaloes nihil quicquam cognouit. Sed is suis ex floribus se noscendum ita offert.

VI.

Diuina itaque prouidentia sua Deus sanitati & necessitati hominum prospexit, & cunctis idonea præstitit. Sicut verò lignum Aloes ad coquendum ligno fagino plus minimè præstat: ita vicissim ad potandum aqua vino, & ad edendum caro bubula, phasianorum carne, inferior non est. Et hic à querela sibi quiuis temperet. Et hæc in laudem & Encomium dicimus aquarum naturalium, vt ipsarum naturas ac proprietatem eò exactiùs pernoscatis, nec à simplicitate aut ruditate illarum temerè offendamini. Quid enim formæ pulchritudo ac amœnitas faciat ad necessitatē? Aut cur speciosum deformi simile non sit, quandoquidem homo pulcher & homo deformis vnum ac simile stercus excernunt? Deus enim ista mirabiliter ita disposuit, nec ad leuia illa quicquam intendit. Quid enim id est, quod homo describit Carbunculum, Rubinum, Tophasiúmve, & transilit Crystallum, qui virtute illos omnes superat, velut, & lapis molaris? Despectiores ita manent lapides illi, qui viribus insignioribus dotatæ sunt. Sic nimirum & vinum aqua celebratius est apud scriptores: cùm tamen ex aqua vinum generetur, & aqua plus omni vino præstet ac commodet, ob virtutes præstantiores. Hæc ergo cùm à Deo ordinata ita sint, luminis ipsius naturæ ius poscit omninò vt & explicentur, nec vel minimum hoc, quod in patria nostra prouenit, aut silentio tegatur, aut ingratitudine annihiletur. Non equidem inficior peregrina domesticis, & rara vulgatis ac vbique obuiis, passim ab omnibus cariora & nobiliora haberi. Vt interim tamē Deus reprehendi non potest, si in vno tantum agro fruges enasci, & in aliis produci lapides sinat: sic idem terreni regis annulum gemmis ornat, rustici cote præstantioribus. Et tamen rustici sanitas æquè Deo curæ est, ac Regis, ac vult vtrerque nullius defectus querelam moueat. Curent ergo Philosophi ac Medici, vt rerum harum naturalium certam cognitionem habeant, nec artem suam supra pennates efferant.

VII.

His iam positis, etsi Smaragdus quidem in colore sublimis, amœnus atque iucundus sit, & luxuriosorum hominum oculos pascat ac delineat: si tamen qua quæso parte validiores aut robustiores fiunt vno de plebe, qui Smaragdum toto vitæ tempore nullum vidit? Pulchritudo itaque illa etsi cunctis merito admirationi sit: sit à tamen eò deueniatur, vt corpus separetur & liberetur, qua quæso parte tum temporis præstabit eoti? cuius quidem virtutes, & corpori & animæ salutares, iure merito cuilibet admirationi esse debent. Virtus enim ac facultas, non pulchritudo, considerari debet. Quid enim pulchritudo commodet eius, qui pulcher

Virtus rerum non pulchritudo curanda.

& formosus est, sed casu & necessitate exigente gestandis lapidibus inidoneus exstitit? Quæ ergo oculis placent, & sapiunt linguæ, ea omninò minimè consideranda sunt. Sic enim priuatim per se nasus persæpè iucundiùs afficitur odore aliquo sine cæterorum membrorum, id est, ipsius hominis, vllo commodo. Sicut ergo, qui in speculo sese contuetur, commodi & vtilitatis nihil ab illa oblectatione percipit: ita nec carbunculus hominis necessitatibus quicquam vsus præstat. Si itaque natura hominis cōmodū à pulchritudine non metiatur: cur quæso attendatur aut respiciatur illa ab eo, qui tractat de illis, quæ ad vtilitatem hominis referuntur? Quam prouinciam dum nos suscipimus, opera quidem pro dignitate sua ita exornamus, vt bono pulchritudinis oblectentur, qui pulchris afficiuntur: & bonis vtilitatis instruantur, qui vtilibus capiuntur. Hoc argumento sequentes geminos libros, de aquis naturalibus terræ absoluimus: vnum nempe librum de aquis corporeis: alterum de aquis crescentibus, prout nimirum illæ ex terra profluunt, & à cæteris elementis distiugnuntur.

VIII.

Cvm ergo natura ipsa homini cùm alimenta tum medicamenta prædictis duobus modis ex terra proferat: initiò quòd aquæ corporeæ sint, tradendum est, quod hoc libro exequemur. De alteris suo quoque loco disseremus. Principiò autem hic notandum est, quod fontes seu aquæ corporales dicantur ex eò, quòd scilicet ex corpore oriantur, & quòd corpus illud in aquam vertatur. Et quia id corpus in aquam mutatur, sine extractione, aut vlla alia præparatione, sed integrè ac per se: ideo nomen id merito illi inditur. Videtis enim nullum lapidem, nullum metallum, nullam mineram &c. esse, quæ per naturam Manualem non possit in aquam reduci ex conditione propria, etiam extra suam arcam. Quanto ergo magis & citiùs id fiet intra arcam? Id enim liquido videtur in ferro: quod omne super terra aqua fit, quantum quidem illius paratur. Primò enim ferrum præparant in suos vsus. Id in vsum assumptum obteritur, & à rubigine exeditur, ac ad interitū ita disponitur, vt eius nihil amplius reliquū videatur. Hinc fit, quòd rubigo illa rubigo nō maneat, sed seipsam ex illa ipsa innata vi in aquam mutet, ex qua vi rubigo generatur. Nō verò solius ferri ea ratio est, sed & cupri & stanni, & plumbi, &c. quæ omnia similiter etiā commutantur. Aurum & argentum intra terram suā mutationem subeūt, sicut suo loco traditur. Rediguntur enim in nihilum, hoc est, reducuntur in id, ex quo orta sunt. Ex aqua enim vt prodierunt: sic in aquam redeunt. Idem etiam intelligendum est de gemmis, & mineralibus omnibus. Et quia aquæ illiusmodi ex suis corporibus oriuntur, nomen id iure consequuntur, vt aquæ ceu dictum est, corporales vocitentur.

Aquæ corporales vnde dictæ.

Ferrum & cetera sua in arcis sua quasi sic.

IX.

Ex iam dicto fundamento patet, multa mineralia, perfectæ generationis, perire, quæ ab hominibus non effossa, æquo diutiùs iacent, & in aquas mutantur. Sic æquè etiam multa alumina, multa vitriola in aquam vertuntur, quæ nunquam inueniuntur aut effodiuntur.

Eadem

Eadem & cæterorum ratio est. Aqua etenim quælibet, quæ genuinæ aquæ florem dat, corporalis est. Nec enim flores deficiunt. Qui licèt ipsa aqua non sint, nec minerale: instar tamen spumæ eiiciuntur ex iusculo, ac sunt signa, indicia & testimonia corporalium aquarum & ipsarum permutationis. Adde, quòd vires ac facultates idem quoque similiter testentur. Præterea tenendum est, naturam propriam idem ac plus posse quã natura potest manualis. Quin & peritos rerum, imperitorum admiratio illa ostendere non debet, quã naturæ ad artem manualem collatæ, impossibilitatem quandam adscribunt. Nihil enim homo in rerum dissolutione præstare potest, quod non idem sciat similiter ac queat ipsa natura. Et quæ natura ipsa dissoluere nequit, ea dissoluere homini impossibile est. Quòd si dictorum à nobis sensus rectè accipiatur, planum ac manifestum erit, quòd in natura omnia posita sint, non in homine. Quod si quis sit, qui impossibilitatem naturæ arguat in calce, in cinere, in aqua febrium: is sciat, naturam ista omnia nihilo molliùs conficere ineptiùs. Tu enim quæcunque facis, eadem natura ipsa in aliis multò operosiùs & dexteriùs conficit: vt naturæ ars tua arte in omnibus splendidior & luculentior emineat. Et gloriatio tua in hoc omnis omnino probrosa est. Quod si natura ipsa loqui & disserere posset de operibus suis, quę præstat in generatione & permutatione rerum, adeóque in omnium miraculorum architectura: quo obscero loco starent illi, quorum os operibus titulum addit? De aquis ergo his non immeritò tractationem suscipimus, vt quæ ab ortu manant tam insigni & euidenti.

Natura propria manuali absolutior.

Naturę opera artis operib. præstantiora.

X.

QVanquam secundum elementa, (in libris de elemento aquæ) de huiusce aquis tradendum esse videatur, hac ex causa, quia ex metallis, lapidibus, gemmisque ac similibus prouenitũt: quæ omnia ex eleméto aquæ nascuntur, non ex elemento terræ. Iure tamen hæc elemento terræ adscribi debent. Ipsa enim elaboratio ac opus non est lapidum aut ligni, quæ domum dederunt: sed honor ac artificium eius est magistri aut architecti, qui illa perfecit. Sic ergo de aquis his statuendũ est, quod corpus ex eleméto aquæ sit: natura verò, quæ corpus in aquã vertit, ex eleméto est terræ. Nomen ergo ac honor is eleméto terræ acceptus fertur. Idémque hic euenit, ac si opifex quidam alterius opus confringat, & in suum vsum conferat. Ex ferro enim rubigo nulla fit, donec elementum aquæ tantùm id erat. Cùm autem in elementum aliud migrat, ibi eius dissolutio fit. Videus enim rei cuilibet suum tempus esse, quamdiu illa in suo elemento subsistit. Eo tempore instante, res alterius elementi fit. Hinc sequitur ipsius mors. Sic nimirum & pomum, quamdiu in arbore pendet, in suo elemento versatur; ab arbore verò, si decerpatur, in alterum elementum transfertur, quæ causa est ipsius putrefactionis, &c. Et, sicut piscis aquã, homo aëre gaudet: sic res quælibet in suo elemento viget & viuit. Hinc patet, terram destructricem esse mineralium, gemmarum ac metallorum, si æquo longiùs sepulta lateant, veluti de Mineralibus d[illegible] deinceps tradetur. Sed & de corruptione propriã, in ipso elemento fiente, suo loco differemus, qualis est putrefactio fructus in arbore sua. Eodem enim fundamento illud nos terræ accommodabimus.

Aqua est causa metallorum & gemmarum.

Pomi elementũ est arbor

XI.

AQuarum huiusmodi species variæ sese proferunt. Vna oritur ex metallis, quæ iterum in multas differentias secernitur. Ex quolibet enim metallo seorsim alia aqua generatur, eáque vel fortior vel debilior: Postea diuersitas etiam est ex permixtione metallorum secundum pondus, & numerum, & ætatem, & maturitatem, & accidentia alia. Sicut enim diuersitas oritur propter metalla: ita etiam propter lapides seu gemmas. Quot enim species sunt gemmarum: tot noui aquarum ortus. Hinc etiam spectat permixtio omnium Mineralium, vitriolorum aluminum, salium; item Marcasitarum, sulphurum, carabarum, &c. Hinc enim oritur similis natura fontium, & ipsorum gemmarum, metallorumque, &c. Quòd si quandoque fiat, vt plus aquæ quàm Saphyrorum sit: rei hæc causa est, quòd in corruptione totius crescentis arbor concurrat, & in resolutionem abeat. Hæc eadem etiam causa est, cur aquæ non tam intensi gradus sint, ac sunt, gemmæ metalláque. Plus enim hic affluit, quàm in lapide aut metallo est, hoc est, matrix, ex qua crescunt illæ, & in qua iacent, vnà liquescit. Hoc autem soli ponderi addit, nec ad infirmitatem referendum est. Si enim Gemma semuncialis sit, aquam oportet plus habere secundum tempus & vsum. Sed hæc ad Medicos spectant, qui in huiusmodi rebus exercitati esse debent, léque præstare illos, quos sese iactant & venditant.

Aquarũ differentiæ variæ.

XII.

SEd sunt porro & alia aquarum genera, quæ post factam resolutionem ad naturam suam pristinam redeunt, hoc est, ad tertium elementum rediguntur, ex aqua & terrã. Tales ex tantùm aquæ sunt, quæ ex terra non omnino io fixam resolutionem perueniunt. Sunt autem istæ quæ in fluminibus silices & lapides alios producunt: sicuti de illis aquis seorsim alibi traditur. Simili ratione multæ quoque aquæ ex auro oriuntur, quæ aurum iterum fiunt. Huius census sunt flumina, quæ aurum flammæ aut grani specie vehunt. Nec enim eius semper conditionis Natura est, vt vbique resolutionem fixam faciat. Nam persæpè etiam illa reconuertitur. Granati enim, qui in aquis sunt, secundò generantur, vnde fit, vt virtutis ac naturæ non adeò potentis & completæ sint, ceu sunt illi, qui ex natura prima generantur, & ita manent. Prima enim dissolutio est facultatum ipsorum imminutio. Huius generis aliæ etiam quædam aquæ sunt, in quibus metalla grani specie reperiuntur, quæ cuduntur & partim malleantur ex metallicis aquis omnia progenita quidem sed adeò mutata, vt ad pristinam [illegible] formam nequeant. Optimum enim q[illegible]od [illegible] metallo est, defluit. Vnde reditus ad alte[illegible] perfectionem impeditur.

Aqua ex auro.

XIII.

PRæter has variæ etiam aquæ generantur, quæ corporales non sunt, sed veræ aquæ, per metalla tamen transfluentes, ex quibus naturam & similitudinem quandam hauriunt, vt corporales esse videantur. Horum generatio talis est. Si fontes aquei per poros terræ stillant, & in decursu venam mineralem (cuiuscunque sit generis) attingunt: tunc perrumpentes eæ & penetrantes vi illâ minerali non aliter imbuuntur, ac videmus, aquam in cupreo vase stantem, cupri saporem asciscere. Etsi verò aurum, argentúmque, velut & stannum, huiusmodi saporem non emittant: illæ mineræ tamen, in quibus iacent, aquæ naturam suam indunt, vt aliquid metallicum participent: vnde fit, vt hę aquæ aliæ æstimentur, quàm sua natura sint. Sic & persæpè accidit, vt minera vitrioli, aut aluminis, aut sulphuris, aut antimonij, &c. concurrat, non quidem corporaliter, probè tamen percolata. Istæ verò facultates seu virtutes perfectæ non sunt, sed extrinsecus radiunt, non pertranseunt. Idémque hic accidit, quod fumo, qui ante nares excubat, nec interius vires habet. Vnde pro bonis frequenter aquis habentur, nullius tamen vsus aut dignitatis sunt, similes scilicet vrticis, quę foris vrunt, intus in corpore nihil efficiunt. Nam & ipsæ hoc modo extrinsecus ex mineris proueniunt, non intrò penetrantes & tamen naturam ac substantiam quandam exhibentes.

Sic ergo hoc loco tractatum primum finientes, deinceps indicabimus, quot aquarum species, ex Metallis, ex Gemmis, ex mineralibus, vitriolo scilicet & Alumine, &c. productæ nobis cognitæ & compertæ sint.

TRACTATVS II.

HActenus de generatione metallorum docuimus, quòd ipsa in elemento aquæ fiant, suique ortus principium adipiscantur, veluti clariùs de generationibus metallorum describitur. Dum ergo metalla generantur, priusquam perficiantur omnino, aut ad finem perducantur, ab elemento terræ inuaduntur & tractantur, hoc modo. Elementum a[illegible], & elementum terræ in compactione v[illegible]sistunt. Iam sicuti videtis, terram fr[illegible] in seipsa minimè retinere, sed eosdem in elementum aliud, hoc est, in elementum Aeris (in quo operationem suam perficit & tamen elementum terræ manet) extrudere: ita de aqua quoque similiter intelligi [illegible] quòd radix ipsius generationum suum in elementum terræ extrudat, ac ibidem illud perficiat. Præterea, sicut constat fructus, ex elemento terræ in aerem extrusos [illegible]ruptionem suam experiri, non ab elemento proprio, sed ab extraneo: ita hic quoque [illegible] exemplo ex aëre possunt nasci vermes [illegible] alia. [illegible] & ab elemento ignis per pluuias, [illegible] fructus terræ corrumpi [illegible]uo[illegible]nque elemento tale [illegible] u[illegible]o est corporis, & [illegible]am [illegible]iam mutatio. Sic iam & t[illegible] proprietas ac conditio, vt elementi [illegible]pera inuadat, vbicunque occa-

Elementa fructus suos in alio perficiunt.

sio datur. Ex hac inuasione oriuntur [illegible] corporales. His præmissis, iam dei[illegible] considerandum est, quidnam sit id, quod d[illegible]ctâ ratione elementum aliud inuadat, ceu modo diximus. Tenendum ergo est in terra latere contrarietatem elementi aquæ. Sicut enim euidens est contrarietas, inter Ignem & Aquam: sic & elementum globi contrariati r aquæ. Et veluti diuersi inter se sunt fructus terræ, & fructus aquæ: ita terra quoque & aqua inter se naturam contrariam habeot. Sicut enim Arsenicum fructus terræ mutat in liquidum: sic vicissim materia illa, ex qua fructus arborei nascuntur, Arsenicum in suo Globo resoluit, si coniungantur. Ita nempe vnum vni perpetuò aduersatur. Sicut verò hic indicatur, mors ex parte aliqua cum operatione ista concurrit, quę à corporalibus istis aquis introduci minimè debet. Si tamen ipsa non omnino præsto est, substantia quædam corporalium aquarum remanet, ex causa, propter quam hæc hoc loco dicuntur. Quantum verò porrò ad fundamentum aquarum corporalium attinet: id deinceps tradetur. Opus enim est resolutionem istam procedere ex aliquo, quod vim habeat resoluendi mineralia, sine coniuncto corpore, hoc est, quod mineralia in corporalem aquam resoluere debet, id per nullum corporeum illud pręstare debet, sed sine omni additamento: & tamen vis illa ita comparata esse debet, vt mineralia corpora resoluere possit.

Contrarietas est causa mutuæ actionis elementorum.

Arsenicū fructus terræ in liquidū mutat.

Ex hisce iam dictis intelligite, Mineralia omnia à sale coagul[illegible]: siue enim metallum sit, siue lapis, siue minerale aliud: sal certè cuilibet rei suam duritiem largitur. Absque sale, metalla, lapidésque omnes ac alia mera aqua forent. Cum ergo à sale aqua coaguletur, ac insuper omnia metalla, lapides, &c. ex sale suam duritiem adipiscantur: sequitur hinc, quòd ex dissolutione [illegible] m[illegible]lla ac lapides aqua iterum fiant. Cum ergo in resolutione sal palmam obtineat, [illegible] nobis quidnam id sit, à quo sal dissolui possit, explicandum restat. Id verò corporis expers, ac spiritus instar esse debet, in terra residens, & ex terra, hoc est, ex eius virtute enatum. Ex quo iam iterum liquet, quod ex terra res[illegible] ac dissolutio eiusmodi corporalium aquarum oriatur. Quòd si quis putet, opus esse medio aliquo, per quod preparatio fiat, antequam terra potestatem ac vim resoluendi & dissoluendi exerat (sicut nimirùm videtis, ipsum tartarum quoque resolui ex vi terrę) is sciat, resolutionem illam minimè fieri nisi per medium, quod est ignis, à quo resolutio talis inducitur.

Durities mineralium à Sale.

Medium resolutionis est ignis.

Natura autem hoc loco ita accipi debet, quod medium tale non quęrat. Nam quodnam ipsius est medium, per quod coagulat? Nihil: sed ipsamet id est. Iam si ipsamet factrix est: ipsamet etiam dissolutrix erit. Secus autem in arte fit. Per hanc enim si coagulatio fiat, medio præsente opus est, per quod illa fiat. Eadem si quid dissoluere annitatur, iam iterū certo medio opus habet. Id verò ad materiam non spectat, sed tantùm ad manum seu artem, quę ab vno ascendit ad aliud. Adde, quòd elementa penetranter & strenuè agant, non farciendo & complendo, sicut hoc artis

Medium artis non naturæ est.

actis proprium est. Ratum itaque sit, quòd sine medio omni, ex vi ipsius terræ, huiusmodi dissolutio in metalla aquæ fiat. Simili exemplo videtis, quod Sol liquefaciat glaciem & gelu coagulet aquam. Hæc sicut sine præsente medio fiunt per solam elementorum virtutem: ita idem iudicandum etiam est de viribus huius resolutionis quod hic docere nostri instituti est. Et hoc sedulò à vobis attendendum est. Cùm enim sal principale & palmarium sit, in destructione corporum adornandâ, ac terram illam complendi, sálque dissoluendi vim habeat: fit, vt hac ratione metalla omnia, omnes lapides, & mineralia alia dissoluantur, & in corporales aquas commutetur, quicquid terræ subiicitur.

Sol sine medio liquefacit glaciem.

Quòd si ex hisce quis arbitretur, opus ac necessarium esse, vt mineralia omnia resoluantur, quandoquidem in terrâ omnia condita sint: is longè metâ aberrat. Quicquid enim perfecti generis, & definiti temporis est, id resistit. Sic nimirum videtis, nullum pomum ab arbore decidere, nisi aut autumnus instet, aut pomum manu contrectetur. Hoc ergo in tractatu primo demonstratur. Sed de virtute & potestati terræ porrò notate. Ea sicut multiplex est in coagulatione, ita pariter & in resolutione. Et quoties in elemento aquæ vis congelandi: toties in elemento terræ vis, id ipsum iterum destruendi. Nisi enim contrarietas ista in terrâ & aquâ glisceret, in omnibus regionibus & locis eruptio fieret mineralium, quæ ita non nisi dissolutionis modo apparent ac prodeunt: sicut de mineralibus lacus traditur Vbi hoc simul notari oportet, quòd in istiusmodi destructione corporis mineralium, ipse quoque gustus dissipetur. Sic in Aluminis resoluti[illegible] obseruatis, quæ alumini non conueniunt. Idem & in resolutione vitrioli decedere videtis, quæ vitriolo similia non sunt, etsi eiusdem [illegible]bstantiæ & materiæ sint. Vt enim, quæ destillatur aqua, à suâ naturâ separatur, ita hîc quoque idem fieri sciendum est. Et sicut aqua, quæ congelatur, & iterum liquatur, in suis virtutibus diuersa est: ita hîc quoque. Vnius cuiusque enim vitrioli dissolutum, gustum alium producit. Sic etiam cuiuslibet lapidis metallique dissolutio, mutationis talis causa fit. Secundum vires tamen, vt in principio dictum est, in vnâ essentiâ manent.

Mineralia cur in terra resoluta non omnia.

Dissolutio terrâ est gustus mutatio.

De hac autem resolutione tenete, quòd vis illa resolu[illegible] [illegible]t aliud, quàm frigida humiditas ipsius terræ, quæ prædictæ metallorum resolutionis causa est. Si enim metallum quoddam vltra debitum tempus in terrâ lateat, & dictæ humiditati frigidæ subiiciatur: velut ferrum rubigini & tubigo humiditati: tunc metalli eiusmodi resolutio continuò fit, quousque regio ipsius pertendit: & quicquid hoc modo resoluitur, id (vt ita loqui liceat) centratur ad fontem. Similiter etiam, si minera in actu crescendi esset; fontem nascentem construeret. Attendite itaque. Sicut elementum aquæ in sua generatione, & terra in suo gramine procedit: ita pariter & terræ elementum frigida humiditate sua in metalla procedit & operatur aquea. Fieri potest etiam, vt minera loco quodam resoluatur, in altero minimè: sicut & in arbore poma alia verminosa vel putrida fiunt, alia minimè. Hæc enim omnia dependent à vi tingente, quæ ab vno elemento transit in aliud, natura vt suprà diximus, contraria. Hinc colligendum est, corpora mineralium omnia à Sale coagulari. Ideóque si Sal illud in coniunctionem veniat, quæ terram & humiditatem eius, vt definiuimus, attingat: tunc illud denuò resoluitur, ac origo fit corporalium aquarum: de quibus singulis seorsim deinceps explicabitur.

Coagulatio omnium à sale.

TRACTATVS III.

De vulgaribus aquis Saxosis.

Qvandoquidem, vt diximus, aquæ elementum lapidum omnium matrix existat, sciendum iam est generationem illam in terra fieri. Vnde etiam fodinæ saxatiles omnes in terra c[illegible]stunt. Iam si resolutio aliqua ex humidit[illegible] [illegible]rea illi fieret aut incideret: necesse foret illam fieri, quando ea prima lapidum in æqualiter con[illegible]urrerent, nec in compositione sese similiter haberent. Hinc enim sequitur defectus incrementi lapidum. Compertum enim omnibus est, arborem bonam & vitij expertem, bonos fructus gignere. Si verò radici vitium accidat, ex quo arbor corrumpatur, id iam dispositio est ad vim humiditatis terræ admittendam. Humiditatem enim in metalla incidere opus est, si ipsa in corruptionem seu dissolutionem abitura sunt. Sed de modo iam antè dictum est, & dissolutionis ratio, in de ortu incremento metallorum explicatur. Resolutione itaque hoc modo, fiente, eius naturæ aqua producitur, qualis præsto est, forma ac specie arboris, quæ in sua terra minimè delitescit, sed in regionem aliam erumpit, veluti de aqua alio loco traditur. Hæc iam causa est, cur aquæ saxatiles, ex materia lapidum productæ, fontes faciant, & cum aliis aquis profluant. [illegible]æ, si ita erumpunt, & sub die fluctuant, persæpè in generationem suam primæuam redeunt, ita, vt ex illis lapides iterum fiant, quales in primordio fuerunt. Tale quid si fieri debet, aqua ad lapidosam naturam redit, non secus ac in fodinis fieri poterat, hac, scilicet ratione. Si aquæ in auram erumpunt, aliam naturam, coagulationem scilicet concipiunt, ex principio eiusmodi, si nimirum aqua hæc corpus corripit, tunc in suam generationem abit. Hoc autem corpus accipit à seminibus ac locustis arborum, aquis propinquorum. Ea si decidant, ac in putredinem abeant, in fundum residunt. Interim aquarum lapidosarum ea est natura, vt pro corpore illa sibi assumant, & illis adhærescant. Hoc iam semen, siue locusta centrum est lapidum, sicut saccharum candum adhærescit ligno, & vitriolum purpureum granis hordei. Eadé & adhærescentis aquæ conditio est: cuius natura si sit magnorum lapidum, magnis molibus adhæret: si minorum, minoribus. Quotuplicia ergo semina, vel [illegible]na ac locustæ in fluminis fundo consident: tam varij lapides etiam generantur, inter [illegible] differentes secundum colores, formas, &c. prout aquæ cuiuslibet natura est, secundum generatione

Aqua matrix omnium lapidû.

Lapides ex aquis vt fiant.

Lapis nullus sine semine nascitur. lapidum dicatur. Nullus ergo lapis nascitur, nisi semen aut locusta in fluminis fundum illapsum sit. In quibus autem aquis circa semen huiusmodi lapides inueniuntur, ii aut impetu profluentis illuc inuecti sunt, aut vena in propinquo est lapidosa, quæ exundat & penetrat, sicut lapides etiam aliàs in terrâ siccâ enascuntur & oriuntur.

Lapides laminatim obducti. Multi etiam huiusmodi lapides sunt ex genere silicum, &c. qui laminatim veluti pelliculis obducuntur. id quod fit ex naturâ & proprietate lapidis originalis. Aliàs etiam lapides molli resolui, ac in lapides iterum abire queunt, præter illa genera, quæ adhærescunt corporibus feminum ac locustarum. Et si fors aquæ distantiùs à suâ scaturigine profluxerint, tunc etsi locustæ quidem & semina in[?] dant, lapides tamen haudquaquam gignuntur, quia nempe ib principio adhæsit, suámque naturam lapidosam deseruit, nec quicquã aliud, quàm in eo corporeã in se resolutionem continet, quæ vim lapidescendi superstitem non habet.

De Bolarium lapidum aquis

Aquæ bolares vt oriantur. IAm dicto modo fit etiam resolutio lapidum bolarium, hoc est, hepaticorum, alabastrorum, & his similium. Tale genus quoddam si erumpat in auram, naturam terræ illicò, præsentiscit. Postea adhærescit, & speciem alabastris similem producit, quadamtenus, aut similem hepaticis, dum puram aquam deflure sinit, cum coloribus & formis. Quales enim illi ex se sunt: tales etiam apparent. De forma autem ac specie ipsorum, idem principium ac finis intelligi debet, sicut de saxosis aquis supra diximus. Multi etiam huiusmodi lapides boliqùe ex formis alus nascuntur, vt ex calcifera terra, qui secundum naturam calcis lapidescunt. De quibus tamen hic mentio nulla fit, sed, quæ de lapidibus in genere dicuntur, huic speciei applicari debent.

De aquis virtuosis seu potentibus.

SEd & aliæ circa lapides resolutiones fiunt, varijs naturis ac differentiis prouenientes. Nonnullæ cum magna duritie fiunt, vt cum ferro conferri queat. Quædam contrà oppidò sunt molles, vt ad ferrum cultrat, plumbum referant. Et huiusmodi quidem aquæ ex similium metallorum resolutione oriuntur. Sic nimirum videtis, chalybem ferro chalybeam duritiem indere. Sic liquor plumbi aurum seipso mollius efficit. Huc pa[?]o metallum siue minerale quodlibet peculiarem suam aut duritiem, aut mollitiem habet, si ad aliud conferatur. Et huiusmodi aquæ similium metallorum resolutiones sunt. Sunt

Adamãtis liquor gẽmas omnes indurat. etiam notæ aquæ, quæ lapides, aut indurant, aut mollificant. Harum ortus ex natura lapidosâ resolutâ. Et sicut Adamas duritie suâ lapides alios domat: ita liquor ipsius gemmas cæteras similiter indurat. Iam vicissim Alabastrum, quantum ipsius est, Adamantem mollefacit. Hi[?] itaque, admirationi nobis e[?] non [?]. Dum enim in liquores [?]autur, huiusmodi miracula edere sol[?].

Ligna ab aquis lapidescũt. Simili exemplo etiam aquæ reperiuntur, quæ ligna in lapides commutant, & diuersas cum duritie, tum mollitie, [?]. Hæc omnia dependent ex naturâ istorum lapidum, qui resoluti, vsque adeò subtiles sunt substantiæ, vt poros lignorum penetrent, & interiùs coagulentur, adeòque lignum pro saxo cognoscatur. Sic si in beryllj aquam lignum imponatur, spatio sex septimanarum, id totum in lapidem commutabitur. Pari ratione & ex pisis ac fabis fiunt lapides, & si quæ alia sint, quæ aqua illa corripit. Einsmodi enim aquæ ex se lapides sunt, ro[?]que non infirmius penetrant, quàm color penetrat pannum, & in panno manet. Quodquis enim lignum aut faba, &c. plusquam ex dimidio inanis est. Sic quicquid inane est, id lapidea istâ naturâ cõpletur, & suo tẽpore coagulatur. Huius censûs etiam aquæ sunt, quæ lapidibus colorem alium ac duritiem vel mollitiem indunt. Hæ ex metallis productæ duritiem lapidum ita penetrant, vt formam suam colorẽmque & naturam deponant, nec tamen ad metallorum similitudinem ex harum aquarum multitudine de natura lapidum iudicandum est. Hinc enim eiusmodi aquarum conditio & natura emergit: de qua quidem plura hoc loco scribere, instituti nostri non est. Scire satis est, vndenam eiusmodi aquarum genera ortum suum consequantur.

De Aquis Gustatilibus.

Acidulæ vnde generentur. POrrò sunt etiam aquæ quædam ex acetositate genitæ, aut alio linguæ gustu perceptibiles, vt sunt Acidulæ & similes. Harum ortus est ex resolutione metallorum, antequam ad maturitatem peruenerint. De his [?]go primùm hoc sciendum est, quem [?] metallum quodlibet ante maturitatem præbeat. Aurum enim & plumbum dant dulcedinem: cuprum ferrumque aciditatem: stannum & argentum medium quid. Et horum cui dentes differentiæ sunt. Sed de huiusmodi aquis, & de ther[?] in sequentibus libris tradetur. Interdum & ex vitriolo ac lumine huiusm[?] aquæ pro[?]nan[?]. Harum tamen sapor non [?] bo[?] ac[?] metallicarum.

Sapores qui à metallis. Circa huiusmodi aquas etiam euenit, vt metallicas tincturas assu[?]ant. Dum enim tinguntur, & interea dissoluuntur, ac in aquam abeunt: eius conditionis aquæ sunt. vt metalla generent, & eadem quandoque tingant. Sic nimirum frequenter metallum aureum in aquis reperitur, quod ex metallis alijs ab a[?] [?]llis in aurum commutatum est. Huiusmodi aquæ sæpiùs etiam alia metalla producunt. Sic aquæ interdum inueniuntur, quæ ferrum aut plumbum ac alia in cuprum mutant. Sed de huiusmodi generationibus plura in libro de mineralibus explicantur. Nec enim hoc loco [?] nisi de naturalibus aquis scribere, nobis propositum est.

Sunt etiam aquæ quædam acetosæ & aluminosæ, quæ corporales acidulas g[?]nunt & in alia forma crescunt. Hæ in libro de thermis describentur. Nec enim sunt aquæ corporales, & tamen sunt aquæ terræ.

De Viscosis Aquis.

Aquæ viscosæ vnde. QVandoque accidit, vt ex crescentibus terrenis, ac aquis vtrinque permixtio quædam fiat, quæ seipsam soluens, per putrefactionem abit

abit in resolutionem. Vbi autem huiusmodi putrefactio fit, ibi generantur lubricæ putridæ aquæ, quæ ob putredinis vim fontes non constituunt.

Aq. viscosæ cur non erumpant.

Omnes enim putridæ aquæ scaturiginem non faciunt. Sicut enim ignauæ sunt in corpore: ita & foris in opere ipso. Nullus ergo eiusmodi fons in auram erumpit, nisi fors viuæ aquæ permisceatur, cum quâ simul ex globo sphæræ eiiciatur & potrudatur. Hoc enim ni fiat, in cauernis ac hiatibus porisque sphæræ subsistit. Aqua huiusmodi vim aliam conducibilem non habet, quàm vt vermes generet. Hi enim suum ex putredine ortum accipiunt: Prout enim vtriusque permixtio incidit, seu, prout species terræ & metallorum concurrunt, ita genus vermis producitur.

Aq. viscosæ vermium causa.

Huiusmodi genera describi satis non possunt ob multitudinem vermium, & vtriusque subiecti variè se habentem permixtionem. Sicut enim constat, ob permixtionem pluuiarum cum terrâ factam, putredinem induci, ex quâ lumbrici terrestres gignuntur, sicut de his suo loco dissentur, ita hîc quoque generationis vermium principium se offert. Ex prædicta causâ & permixtione vermes omnes generantur ex terrâ foras erumpentes, sicut & insecta omnia alia, veluti de generationibus vermium plura & clariora docemus.

Vermes terræ vnde.

Nulla ergo regio admiretur, si incogniti aliquando vermes huiusmodi producantur. Nec enim vel ex proprietate loci, aut ratione statúque temporis illi proueniunt: sed potius ortus ipsorum dependet ex conditione putredinis, & vtriusque permixtione. Aquæ huiusmodi si cum fontanis mixtim erumpunt & scaturiunt, & ab hominibus vel animalibus bibuntur, in illorum corporibus genera eiusmodi vermium producunt, sicut illius terræ natura fert. Vbi diuersitatis tamen hæc ratio est, quòd corpus aliam formam vermibus indat, quàm terræ aut elementi conditio facit. Et hanc originis differentiam noscendam sedulò attendere debet Medicus. Quale enim in globo accidit: tale etiam in corpore euenit, si corruptio talis & putrefactio incipit, sicut de generationibus vermium plura dicuntur. Si quæ autem aliæ huc requirantur, ea in libro de plantis, hoc est, de vermibus, ex plantarum putrefactione nascentibus dicuntur & explicantur.

De Aquis Medicinalibus.

Aq. medicatæ vnde.

AQuæ medicinales, virtutibus ac dotibus admirandis prædítæ, hoc modo generantur. Si gemmæ, quibus eiusmodi virtutes insunt, vt sunt coralli, carabe, & similes, resoluantur; vim illam aquis, quam habent, ingerunt.

Aq. corallinarũ facultas.

Vnde fit, vt aquæ, ex corallis enatæ, menses mulierum sistant, & epilepsiam puerorum sanent. De aquis huiusmodi iam in hoc libello satis dictum sit. Summum autem quod huc facit, à Medicis expendendum illis est, qui quid conferant hæ aquæ, dicunt quidem, sed rei nullam veritatem assecuti sunt. Vos ergo, ex quo ortu ac principio enascantur, sedulò examinate: sicut & nos in libro de thermis tradimus.

Similem naturam quandam aquæ etiam habent metallicæ. Summum ergo studium esse debet, vt natura lapidum, metallorum & similium exactè teneatur. Sic enim fiet, vt aquarum, ex illis genitarum, conditio ac vis probè cognita sit. Nec enim fons aut riuus vllus est, qui huiusmodi vim quandam medicam non habeat. Hoc ergo examine vis omnis pensitanda est, veluti nos de viribus aquarum docuimus.

Præterea sunt etiam peculiares aquæ quædam, quarum hæ hydropisin, illæ paralysin curant. De illis trademus, ac libri huius deductionem complebimus, vbi librum podagræ personæ ad Naturam quasi continuabimus. Quâ promissione facta, iam huic libro tertio colophonem imponemus.

De Naturalibus Aquis.

LIBER IV.

De Aquis crescentibus.

Aq. corporales & crescentes vt differant.

CVm in præcedenti libro de corporalibus aquis pertractauerimus: ad continuandum propositum nostrum restat, vt de aquis crescentibus deinceps dicamus. Vt autem de aquis corporalibus & crescentibus sciatur, quo discrimine differant, cùm tamen vtræque corporales sint, & in hisce duobus libris tantùm de aquis corporalibus tractetur: perspicuitatis gratiâ hoc tenendum est quòd in præcedente libro sermo sit de aquis, quæ ex corpore nascuntur, & in corpus resoluuntur: hoc verò libro dicatur de aquis, quæ ex aqua in suum corpus abeunt. Sicut primæ ex ferro abeunt in aquam: ita hæ ex aqua abeunt in arborem. Velut ergo ferrum ac gemmæ aliæ aquescere intelliguntur: ita aquæ terræ, quas fontes crescentes vocamus, abeunt in corpus ligni, herbæ, fungi, &c. Nec alia harum intelligendarum ratio est, quàm quòd primæ corporis destructio, alteræ vero regeneratio aut crementum existant. Sicut enim ex metallo vno, hoc est, sicut ex corporibus resolutio fit: ita hîc ex resolutis fit coagulatio. Porrò ergo, quinam ex aqua, lignum, herba, &c. fiant, tractandum restat, postquam priore libro, quomodo corpora crescentia dissoluantur, explicuimus.

Vt nulla est similitudo inter lignum, & arborem ipsam: sic æquè nulla est similitudo inter arborem fructúsque. Huius diuersitatis est causa ipsa cretio.

Cretionis quæ vis sit.

De cuius vi quantum opus erit, hoc libro trademus. Et dissolutio coagulationis quidem hoc loco nobis exemplo erit. Videtis nimirum, metalla & mineralia similitudinem nullam habere cum corporibus illis, ex quibus generata sunt. Hæc enim aqua sunt: cuius similitudinem metalla non exhibent. Sicut autem metallum aqua fuit: sic vicissim aqua fit lignum, fit gramen, &c. Rem ex exemplo intelligite. Videtis, vitriolum aliud viride, aliud cœruleum, ac probè coloratum esse. Id si in aquam resoluatur, colorem omnem deponit. Similiter & auri color flauus est, qui tamen in transmutatione fit purpureus.

Ex nihilo vt fiat aliquid

Si per transmutationem hanc resoluatur, tunc aquam

nullam

nullam tingit amplius nec colorem in se continet. Sic ex aliquo fit nihil. Eodem modo & hîc ex non coloribus colores fiunt. Sic viriditas gramini ingeneratur, cùm tamen nulla in terrâ conspicua sit, aut tangibilis. Quæ ergo ex ortu suo cognoscendi vnius ratio est, eadem est & alterius. Exemplorum huiusmodi multa intellectus gratiâ afferri possent: quorum pars aliqua tamen deinceps proferetur. Multo id quidem admirabilius est, quod in viuenti animali caro & sensus ex nihilo gignantur, quàm hoc, quòd de metallorum ortu & ligni eremento disserimus. Sic etiam videtis, ex stercore equino scarabæum, & ex rerum aliarum putredine vermes enasci: vsque adeò mirabilis est natura in operatione & libertate suâ. Et quis quæso extra naturæ ipsius lumen considerabit, quomodo ex ligno viuens vermis, & similia alia enasci queant.

Scarabeus ex stercore. Vermis ex ligno cur.

Generationis autem huius hæc causa est, quòd in ligno consistat vermis spiritus, ex quo sensibilitas prodit. Similiter etiam in cadauere. Quod quidem vt videre ac palpare minimè possumus: ita nec ipsius naturæ arcana cætera oculis comprehendere possumus. Illa enim Mysteria Dei sunt, quando ex nihilo res tam admirandæ oriuntur, dum nemo dicere potest, aliquid ibi esse vel fuisse. Sicut enim ipsam naturam videre, aut processum ipsius attendendo suffurari non possumus, vt scilicet ad ipsius similitudinem in metallorum resolutione operemur: ita nec hoc artificium, quo natura herbas, arbores, & terræ crescentia profert, emulando exprimere possumus. Istum verò, quem describimus hîc, modum Philosophia nos docet, cuius beneficio arcana naturæ explicare possumus, ita, vt quæ oculis ipsis spectamus, iudicio mentis indagare & edisserere liceat. Quòd si enim nullum vnquam gramen, nullàve arbor enata, adeóque terra ipsa inuisibilis esset: vndenam constaret homini, gramina & ligna in terrâ condita esse? Cùm ergo talia ex terrâ enasci videamus: ex his, quæ videmus, descriptionem moliemur eorum, quæ videmus minimè.

Arcana naturæ sunt Mysteria Dei.

Philosophiæ præstantia quanta.

Manifesta de occultis testantur.

Quandoquidem ergo, quod ex nihilo oritur, visibile se reddat: iam per hoc natura euincit, tale quid interius esse aliquid, quod sine ipsâ quidem cognosci nequeat. Quantum itaque ex ipsius naturæ speculo videmus: tantum cognoscimus etiam eius, quod non videmus. Nam si ex terrâ nigrâ Rosas, Caryophylos, Lilia, &c. enasci videmus: per naturæ lumen fieri etiam poterit, vt eadem occulta quoque videamus ac abdita. Sic nimirum tignarius domum videt, antequam illam faciat. Nos verò, sicut domum, quæ omnino iam exstructa stat partibus omnibus absoluta, oculis nostris conspectam, etiam absentes non minùs quàm præsentes animo ac mente concipimus: ita similiter etiam possibilitatem naturæ videmus ex crescentibus terræ. Et veluti inaspectabile est, quod mente concepimus: ita etiam inaspectabile est, quod de terrâ imaginamur. Et tamen intra terram & in nobis talia non sunt aliter, quàm supra terram enascuntur. Quâ de causa summum hoc à nobis tradendum est, quomodo colores & aqua sese abscondant, & quo pacto secretio fiat. Sicut enim in superiore libro de generatorum dissolutione egimus: ita hîc de generatione dissolutorum secundum substantiam tractabimus. Vt enim videatis, quid sit, id, quod ante oculos dissolutum prostat: quale sit quòd iterum integratur, similiter etiam satian li aspectus causâ describemus. In mente tamen, hoc est, in veritate & proprietate rerum dissolutum id minimè est, sed integrum. Ex Philosophiâ ergo, secundum naturæ lumen procedente, plus cognitionis hauritur, quàm ex aspectu oculorum externo, dum nimirum de ortu & generatione herbarum ac graminum explicandum est. Hoc est: Nos hîc de aquâ crescente tractamus, de aquâ inquam, quæ gramina & herbas gignit.

Aquam hanc crescentem vocamus Meß, quia crescit, & incrementum dat. Differentia autem huius & crescentium aquarum aliarum ita constituenda est. Notum videlicet vobis est, fontes omnes crescere. Per hoc enim iugiter durant: aliàs aqua nulla prostaret. Harum autem ratio similis non est. Crescunt enim, & semel emoriuntur: ac eras iterum crescunt, veluti in vere & autumno fieri conspicitis. Cùm ergò in his differentia à morte manifesta sit: de ipsis iure librum alium condimus, ac peculiare iis nomen indimus. Per Philosophiam enim satis explorari potest, de tempore ipsarum mortis, vsque ad tempore renascentiæ. Res enim in naturâ aliæ, quidnam huic simile habent? Aut cur tractatus peculiaris illi non decernatur? Homo enim ex hominis voluntate, & definito tempore nascitur. Quoties enim is vult, toties nouum hominem progignit. Talia enim Deus homini indidit, si non cuilibet, tamen plurimis: vt reuerâ potentia ea in homine sit. Vniuersorum siquidem hominum labor, ars, &c. vnius tantum hominis labor ac ars est. Tempus suum pisces, suum etiam aues habent, quo se propagent. Penes ipsos tamen stat, vt gignant, vel non gignant. Horum autem eadem ratio non est. Oriuntur enim & moriuntur, éstque eadem emortua natura, quæ redit, in qua dissolutum nihil est. Suus enim color, suus odor rosæ redditur, éstque rosa omnino eadem, quæ ante annum fuerat. Homo autem non idem: sed prodit aliud corpus, aliud caput. Et licèt corpus quidem corpori rosarum, hoc est, rosarum huius & præteriti anni, comparari queat: caput tamen, in quo situm potissimum est, eiusdem parentis non est: sicut in virtute rosæ plus situm est, quàm in colore aut corpore. Corpore enim res quælibet indiget: quod Philosophus quidem non spectat: sed virtus ac natura est, quam ille intuetur & speculatur.

Aquæ crescentia quæ & cur dicantur.

Hominis & aquarum crescentium discrimê quoad generationem.

Philosophus virtutes, non corpus considerat.

TRACTATVS II.

SEd vt de aquis pergamus, tenendum est, huiusmodi aquam solius terræ esse propriam, sicut metallũ solius aquæ soboles est. Illa ergo tali modo citra omnem elementorum permixtionem, seorsim, per se consideranda est. Si quod verò hic discrimen est, quo differant, id in

sola

sola forma, non in substantia ipsa consistere putandum est. Sed & in crescente peculiaris natura est: quod tamen huc minimè facit. Quicquid enim potestatis in aque est, id æquè est etiam in terra: & quicquid in terra, id similiter & in aqua. Idem de cæteris etiam duobus elementis similiter intelligendum est. Perspicuitas in exemplo erit. Quascunque Medicinas terra habet: easdem habet & aqua. Et porrò, quas habet terra & aqua, easdem & ignis ac aër habet. Potentia ergo ista non minùs in vno est ac in alio. Videtis quippe, ex terre enasci vim Abrotani. Eadem est & in chrysolitho. Et quæ vis inest carniolæ, eadem etiam in bursa pastoris condita est. Sic eadem inest etiam Crystallo, & Terenabin, non minùs ac dictis duobus, ceu comprehendimus. Cum ergo similis huiusmodi potentia in quatuor elementis consistat: similis etiam singulorum declaratio erit. Saltem quod formam & naturam externem concernit, id demptum est. Quatenus ergo similis in elementis potentia est: eatenus simili iudicio virtutes quoque ipsorum comprehenduntur. Quásque virtutes, proprietatis comites, secundum assignauimus: easdem etiam his vel illis generibus vltrò accommodabimus. Sic terræ datum est gignere fructus, aquæ lapides proferre, &c. Sic pariter & in equa ignis ad idem genus perficiendum potentia est, velut & in censu metallorum id contingit. Adróque, quæ huius, eadem & cęterorum ratio est. Et vicissim humiditati terræ possibile est generare lapides: velut & elementum aquæ gignere potest gramen terrenum. Quæ si quidem omnia non illico omnium potestatem inter se habent, qualem quoduis seorsim elementum per se habet: tunc generantur abortus non secus ac monstra gignuntur à corporibus sensibilibus.

Omnia in omnibus elementis.

Iam etsi quidem potentia edsit: de virtutibus tamen tractari fas est. In qua descriptione singularis ac certa formarum cognitio requiritur, vt intelligetur, quænam virtus ex herbis, ex arboribus, &c. comparetur auro, aut vbinam virtus corallorum iaceat in humoribus terrenis. Similiter & transmutatio singulorum tenenda est, vt intelligatur, quidnam thermæ, quid resolutę aquæ sint. Nec enim dubium vobis imperitis esse debet, quin, si Basilicon putrescet, corpúsque suum mutet in resolutum (ceu in præcedente libro comprehensum est de metallis) resolutio illa æqualem conditionem & naturam sortiatur cum suo corpore; accedente permixtione abundantiæ hoc pacto. Notum vobis est, in cupressu virtutem exiguã latere, & tamen corpus magnum præsto esse. Iam fit, vt putrefactio corpus putrescere faciat, non item virtutem. Vnde liquet, virtutem à corpore separari, & in compactionem sua deduci posse. Iam manipulus huius vnicus plus efficit, quam sine putrefactione plenum plaustrum. Ad hæc porrò notato, huiusmodi putrefacti corporis magnum dolum & commutationem requirere. Præterea corpus hoc putrefactum ideò contemni non debet, etsi corpus quidem priori simile non appareat. Putrefactio enim virtutis est separatio, & tamen iuxta conseruatio. Eiusmodi ergo equas

Resoluta suorũ corporũ vim habent.

Putrefactio quid.

aliter æstimare minimè debetis quàm de corporalibus dictum est, vt simili forma modóque vsurpentur. Mutua enim virtutum Elementarium virtus nihil est aliud, quàm dissolutio facta in corpore, non in virtutibus. Quãquam corporum consumptio, ipsarum quoque virtutum consumptio fit, illa tamen ratione, qua videtis, hominem tantum vitæ debere habere, quantum habet corpus. Si membrum vnũ amputetur: iam tantò minùs vitę habet. Si mẽbrum vnum tantùm restet: vita quoque vnica præsto est tantùm, aut in mortem desineus, aut minimè. Idẽ in crescentibus similiter inquirendum est, velut Anatomia herbarum & rerum naturaliũ docet. Vbi obseruate, virtutem rerũ separari posse in compendiũ seu paruam molem. Quantum vero ad vitam respectu corporis attinet, de isto hic nihil explicatur.

Vitæ tãtum est, quantũ corporis.

Vt autem pleniorem de aquis crescentibus terræ informationem teneatis, scire velim vos, quòd illæ corpus ipsum sint, & omnia appertinentia. Hinc sequitur, illas suo cibo ac potu indigere, siue oculis exponantur, siue minimè. Si oculis obuertentur, alimento suo opus habent. Et sic infans, si in vtero, velut in terra condatur, opus habet alimento, quod mater infantis loco conquirit. Si verò adolescat natus, instar alterius nati hominis edit. Quicquid enim vbique viuit, id viuit medio ac beneficio cibi & potus. Hoc modo infans, in vtero materno conditus, nutritur & alitur, nimirum ex agro illo, in quo latet. Qui etsi quidem ore non edat, suo tamen modo nutritur, vt de generatione puerorum declaratur. Sicut ergo infans hoc pacto alitur: ita & gramen similiter nutritur ac cibatur, quod hyeme tote crescens, sub æstatem in aspectum se dat & erumpit. Cibus ipsius est pluuia ac nix. Nec hęc duo tantùm, verùm etiam pruinae ac Ros. Sicut enim homo panem & carnes conquirit & edit: ita & corpus herbarum prædicta ad se attrahit, instar terrę. Præter iam commemorata cibus alius quoque illis offertur, sicut nobis afflatur aër. Vt enim aër nobis respirationẽ dat: sic pariter & illis respirationem, hoc est, humorem pro cibo defert. Nec enim nostro more herbæ aëre fruuntur, sed forma & loco cibi. Si præter hos cibos terræ alius insuper offeratur quidam, velut pratis per irrigationem, aut agris per stercorationem: is quidem aliud nihil est, quàm Roris coctura (al. sordes.) de que differemus. Ros verò ipse est cibus. Pluuia verò nixque ac pruina, &c. mera coctura sunt, non cibus genuinus. Vt enim si carni affundatur aqua, caro tamen sola cibus est, non item aqua, quæ de carne iterum effusa, mera aqua est: ita hic quoque. Ros tantùm cibus est; pluuia autem & fimus additamentum tantùm & cæterorum coctura: non vnquam, cibus ipse, sed cibi tantùm additamenta. Cibus enim est aëris humidites sicut caro hominis, non aqua, non sal, non ignis, non lignum.

Aq crescentes cibi expetunt.

Viuentia omnia nutriuntur.

Infans in vtero ore non cibatur.

Graminis qui cibi.

Aër cibus herbarum.

Ros cibus herbarum.

Pro cibo ergo crescentium aquarum cognoscendus Aër terræ est, sub specie inuisibilis humiditatis, qui aquam hanc, in corpus descitutam, conseruat, & generatam hoc iugiter cibat nutritque. Quicquid autẽ prӕterea

Aër aquarum nutrimentũ.

concidit siue sit pluuia, siue aqua fluuialis &c. pro variis additamentis saltem (qualia cibis adiungi solent) habendum est. Porrò autem sæpè etiam fit, vt sine fimo talis decoctio fieri nequeat, sicut nec sine sale iusculum, paratur. Fimus enim illius decoctionis sal est, ac Nitrū. Et Nitrum est sal terræ, quo terra consalitur coquendo in cibos, quos crescentibus rebus edendos offert. Hic enim sal vrinæ & sal fimi iunguntur, in quibus talia perficiendi proprietas est. Et si vero sal, huic loco proprius, sali hominis assimiletur: notandum tamen est carnē, quam homo edit, in carne salitam esse quidem, sed postea peregrino alioque sale opus habere, veluti de salibus traditur. Eodem modo hic quoque sal terræ ex natura sua verum rerum omnium sal est: Hic autem sal coctionis: ille sal naturæ. Quæ verò terræ fimo non egent ad fructus suos edendos, hę virtutis suæ respectu ita æstimari non debent, quasi optimæ sint, & per sese bonitatem illam habeant: sed bonitas illa pro natura aut re naturæ simili censenda est, veluti sunt, qui vinum non bibunt, aut non edunt caseum & similia. Sicut enim hæ naturæ peculiares sunt: ita similes quędam etiam terræ sunt, extra consuetum ordinem cognoscendæ. Pro vero ergo nutrimento cognoscenda est illa aqua, quę herba & gramen est. Quamuis ipsa etiam pluuia ac aquæ aliæ, herba ac gramen sint, ea ratione, vt suo loco dictum est, nempe per medium quoddam. Aqua enim potus est, & carnem aqueam dat, sicut panis carnem, vt sic dicam, panalem efficit. Duplex enim hic caro est: vna de potu, & vna de cibo: & tamen vtraque caro vna est. Sed de medio intellige, quod aqua, quæ iusculum seu offa fit, deinceps carnem aqueam non faciat, sed panalem, suámque pristinam naturam ita perdat. Per hoc medium pluuia quoque gramen fit, quæ alias tantùm aqua est. Sic & cætera elementa suo medio locupletant, & trāsmutationi subiiciuntur ita, vt quoduis elementum, quod prædominari debet, cætera in vsus suos impendat. Per has enim delitias præter naturam, terræ fœcunditas curatur & conseruatur: sicut pinguē viro sua moles. Sūt autem huiusmodi quoque aquæ incidentes, quæ plus subindè nocent, quàm commodant, quæ pondus scilicet iustum transgrediuntur.

Fimus est sal terræ.

Elemēta sibi inuicem medio sunt.

Sed de crescentibus fontibus discriminis notitia talis tenenda est insuper. Cùm materia vna sit, ex qua fructus omnes crescunt, & sint tamen dissimiles: de speciebus hîc mentionem nullam faciemus, sed potius differemus de differentiis, quæ in qualibet specie est. Et cum omnes species vna sint, licet sub conditione alia, quid de quolibet sciendum & intelligendum sit, explicabimus. Initiò autem præponitur vobis exemplum de vino, quod vnum est in vniuerso mundo, vbicunque crescit. Vnica enim forma est ipsius matricis, vnicum nomen, vna & eadem cognitio. Similiter hic etiam de crescente terræ quolibet statuendum est, veluti de melissa, vbi vna forma, vnum eius nomen est, melissa nēpe in omnibus regionibus terrę. Qualis vero differentia vini est, talis etiam melissæ, & tamen vires ac substantia, quæ melissę cognatæ

Materia est omniū vna, licet diuersorū inter se.

sent, in ipsa permanent. Differunt tamen secundum accidens magis & minùs, in hoc vel illo. Idem etiam de vino experimini. Id enim tartarum & alia mala dat, sed hoc magis, illud minùs. Hoc si circa vinum accidit, similiter etiam circa herbas, & crescentia terræ omnia pariter eueniet, ad quod attendere Medicum fas est. Hic verò porrò tenendum est discrimen eiusmodi naturæ, quæ semper peculiarem operationem habet, ab vniuersali diuersam. Huius origo à tali est principio. Videtis nempe, nullam in cœlo stellam, eandem cum alia naturam habere, licèt omnes vno splendore, eodem colore, eâdem forma, &c. polleant. Sicut ergo cœlum in tot partes diuisum est: ita pariter distributa est & sphæra. Et licèt vbiuis, quò seritur Melissa, Melissa prodit, diuersitas tamen distributionis est in nomine, dum vna altera fortior, melior, &c. est. Hoc dependet ex illo, quòd, sicut videtis multiplicem in homine carnem esse, sic varij etiam in illa morbi generari, ac oriri possint. Eodem modo & cœlum in tot species distributum est, vt sunt corpus, vt cœlum, vt aqua. Quare commutat etiam hanc naturam in essentiam aliam, & tamen est illa natura. Sic videtis, in omnibus rebus suas diuersitates esse. Sic aqua est aqua, & tamen in singulis fontibus aqua alia est, sicut gradus cuiuslibet euincit, dum in coquendo alius subindè sapor inducitur. Similiter & terra non ex vno semine constat, sed ex multis. Et semen quodlibet conditionem ac naturam suam peculiarem retinet. Qualia enim semina, talis & terra. Et qualis matrix, talis etiam natura, ab aliis diuersa. Nec enim vnius sobolis terra mater est, sed plurium. Et sicut diuiduntur genera, ita & species inter se, & quot diuisiones, tot peculiares naturæ ad commutandum cibos & potus. Hæc enim transmutatio facit ad cibos animalium. Quos si edit bufo, mutantur in venenum, si sus, mutantur in carnem bonam. Sic ergo cibus alteratur, peruertitur & commutatur in aliam atque aliam naturam, pro ratione stomachi terræ, sicut ex suo semine emersit. Et hisce traditis, introitum elementi terræ, quantum quidem opus est, iam finiemus, & cætera ad tractatum sequentem differemus.

Stellę omnes eędem & non eædem.

Semina terræ multa.

TRACTATVS III.

CÆterùm, quia de terræ nascentibus fontibus tradimus, & omnium primo de Materia, quidnam sit id, quod crescat, docemus: ideò tenendum est, Metalla & mineralia vniuersa, vnicam sui ortus materiam habere. In materia illa certa differentia inuenitur, ita vt sit alia in elemento Aquæ, alia in elemento ignis, alia in elemento terræ. Et tamen materia vna est, eáque prima, non solius terræ, sed & cæterorum trium elementorum. Huius diuersitatis eadem est ratio, ac si fingerentur quatuor artifices, qui tractarent lignum vnum, in quatuor tamen partes diremptum. Horum vnus ex ligno facit, aut succendit ignem: alter suum sinit putrescere, tertius ex suo sculpit imaginem. Quartus suum colorat, & pigmentis obducit, vt quodnā verè sit quodlibet, dignosci amplius non

Materia mineralium omnium vna.

non possit. Hi iam finis quatuor sunt, & tamen vnica tantùm prima materia, ex quibus illi resultant. Sicut autem quatuor hæc inter se diuersa sunt, sic quadrifariam etiam in suis crescentibus diuiduntur ipsa elementa.

Naturæ mira vis.

Ex quibus autem causis hæc ita se habeant, Naturæ lumen probè cognoscit nec explicatio vberior hîc tradenda est. Illa enim vsque adeò miræ est potestatis, vt infinita genera ac species, &c. condere possit, inter se adeò diuersa, vt non tam diuersa, ac varia homo verba fingere, ac eloqui sciat, quorum tamen vix vllum alteri simile existit. Sicut ergo Aër in ore liberæ potestatis est: ita libera etiam vis est, ac potestas naturæ in distribuendis rebus.

Materia crescentium, vt inuisibilis & visibilis fit.

Similiter se habet ipsius etiam materiâ. Quis quæso de materia vocis explicare potest, quo modo oriatur? Id tamen sermone iam ex promptu scitur. Vt autem inuisibilis illa est, verba vero intelligibilia, ita & materia crescentium in principio seu ortu inuisibilis est, visibilis tamen in incremento. Res enim omnes, quæ corpora habent, & quæ ex aëre oriuntur, corpora non habentes, similes sunt & vnum. Arbor enim corpus suum habens, aliter censenda non est, quàm vt verbum, quod ab ore pronunciatur, cuius corpus est ipsa significatio. Vtrobique enim principium nihil est, nihil etiam finis, & medium tantum corpus est. Sicut ergo vtrinque principium, & finis nihil sunt: ita vtrinque principium & finis vnum sunt. Et licèt corpus quidem in medio diuidatur: ea tamen causa non est, cur principium ac finis alius in hoc quam illo inquiratur. Principium ergo huiusmodi aquarum tantisper tractandum omittemus, donec ad Ylechum descendamus, vbi ipsius explicatio tradetur. Porrò itaq; sciendum est, terram ab initio potentiâ tali donatam esse, quæ ad finem vsque duret, nec nouo ortu redintegretur. Qualis enim primus fuit, talis & iam est, hoc est, primus se habet, vt verbum ex ore datum Ita se habet terra. Hinc omni momento virtus sui fructus sequitur. Sciendum ergo, non crassitudinem terræ operari, sed ipsius pondus. Nec enim necessarium est, terram seu agrum, fructus daturum, milliaris vnius crassitiem habere. Nam & viri crassitiem habens, operationes suas perficit. Vt enim ad verbum ex ore proferendum, non requiritur vastitas & magnitudo hominis, cum nani & pusilli æquè efficaciter loquantur: ita similis est ratio, etiam agrorum hortorumque. Nec enim generationes eiusmodi fiunt ex vi multitudinis, aut singulari robore, velut in acie aut militiâ accidit, verum potius ex gratia, quæ nec vim, nec numerum curat, sed corpus tantùm requirit ad ferendum, sicut si quispiam fert tunicam, quod sine corpore nequit. Necessitas itaque hîc quoque idem postulat.

Principiũ & finis nihil, medium est corpus.

Terræ pondus, nõ crassitudo operatur.

Nihil sine instrumentis facit natura.

Præterea euidens ac manifestum est, nullum opus perfici posse, ex seipso, sine auxilio alieno. Sic opifex sui opificij ager est: malleus & incus sunt aratrum & equi: Ignis est perfectio per ista. Simili malleo & natura opus habet ad opera sua edenda. Et malleus alius cudit Rosam, alius Anthos, alius Lauendulam, Malleator huiusmodi est is, qui fabri quoque malleum moderatur. Quem si faber ipse regere sibi videatur quidem, fallitur. Nec enim is plus potestatis, aut rationis ad eiusmodi opera habet, quàm habet ager, manum subducente eo, qui in terra cudit ac operatur. Respectu enim corporis & corporis vitium, terra & faber creatura vna sunt. Iste autem faber, qui in terrâ fabricat, cudit etiam vermes, cudit pisces. &c. Et sicut ingenuus faber exornandi sui operis studio flagrat, opusque adeò insigniter polire & variare prurit, vt spectatoribus omnibus sese oppidò commendet, ita hic etiam faber opera adeò mirabilia & Dedalea facit, vt vt in stuporem vniuersos coniiciat, adeòque ipsas quoque pecudes operum suorum spectabilitate in admirationem abripiat. Hîc enim Philosophus nullus dubitare debet, quin faber iste brutus quoque, vt auibus & piscibus, similem cum homine rationem implantarit ad opera sua cum admiratione aspicienda. Cum ergo spectabilis illa varietas admirationi omnibus sit: quis quæso focum, aut artificium huius fabri, quo sua opera tractet ac perficiat, ostendere possit? Quanto minùs enim solea equi ferrea, quę fabricationi interfuit, imo opus ipsum est, quomodo ab arte facta sit, enarrare ipsa potest: tanto minùs & nobis de istis operibus loqui facile est, ac procliue. Quantum tamen huius ex ipso Naturæ lumine erui potest, in prioribus & sequentibus libris traditur. Itaque porrò de illis in tractatu quarto quomodo scilicet sub aspectum nostrum veniant, edisseremus.

Naturæ fabricãtis mira solertia.

Bruta admirãtur naturæ opera.

Fõtes sexus non agnoscunt.

Nectàmen hîc etiam curiosiùs indagabimus ac describemus crescentium eiusmodi fontium discrimina, quæ imperiti rerum naturalium illis assignant, dum hos mares illos fœminas faciunt. Quantum enim ad complexionem & naturam, discrimen certè, quo vir à fœmina distat, hîc admitti minimè potest. Aliàs enim hanc differentiam in reb. omnibus similiter seruari necessum erit. Præterea fœminæ tantum sunt propter generationem fructus seu sobolis, quod à fontibus crescentibus non requiritur. Nec enim hoc ipsi facere solent: nec isto fine à Deo instituti illi sunt Nascuntur enim ex seipsis. fœminam agente terra: cæterùm omne mera soboles est. Adde quòd sexus istiusmodi nec ab herbis requiratur, vt, quas vos fœmellas vocatis, fœminis: quas mares, viris conueniant. Hoc enim à vero longè abest. Sed nec ipsa natura huiusmodi discrimen intendit. Præterea, si res quidem ita haberet, quis ex certis signis doceret nos, quinam mas, quæ fœmina esset? veluti in tapso, vbi est indicium? Discriminis tamen huius noscendi hæc ratio est, quòd in tapso vis & natura lateat paralyticũ restituendi, & vis iterum alia, paralyticum faciendi. In ipso enim est Mercurius Reuiuus. Natura enim in hoc diuisioni ita studuit, vt tapsum aureum solum donaret vi paralysin sanandi, & contra tapsum pallidum veneno imbuerit, paralysin mouendi Quòd si verò hæc discrimẽ aliquod viri & fœminæ constituerent, causa iusta foret, cur alterum de altero quereretur. Tam mas quàm fœmina, vtrique vel boni, vel mali esse possunt, ita, vt nullam reprehensionem mereantur. In verbena virtutes tres conditæ sunt, vna, quæ laxat,

Tapsus paralysin & sanat, & ciet ob alterutrum Reuiuum.

Sal Fuscum.

altera quæ constipat, & tertia, quæ in menstruis constringit. Ibi enim sal Fuscum est. Tres hæ virtutes, si in corpore vno laterent, hoc casu natura, ceu inepta, reprehensionem non effugeret. Insuper, si diuersitas illa adesset, necessario adesset omnibus. Quod si omnibus adesset, nemini conduceret. Bonum enim & malum vnum essent, & neutrum commodaret. Natura itaq; diuisionem molita, tres verbenas produxit. Eodem modo agit Natura etiam cum coloribus crescentium. Nisi enim colores distingueret, color nullus præsto esset. Ipsa verò hoc laborat, vt in suâ peculiari parte producat, quicquid in planta est, quâ se se cumprimis spectabilem facit. Seorsim enim lignum prouenit, seorsim folia, seorsim cortex. Idem similiter & circa herbas euenit, vbi in qualibet parte sua vis, sua facultas viget, nec contrarium contrario adhabitat, à quo alterius virtus destruatur, sed illa disseparantur, & vtrumque priuatum corpus occupat, vt alterum ab altero discernatur. Quod quidem prudentiæ & industriæ Naturæ documentum non leue est.

Cötraria nö cogit staret.

TRACTATVS X.

Aqua crescens quid sit.

SEd iam vlterius de crescentibus aquis, quid sint differamus. Succus nempe quilibet, in crescente terræ vigens, fons crescens est. Nec enim crescit vt aqua, sed vt corpus, attamen in corpore. Exemplo sit vinum. Id ex ligno crescit, sicut aquæ corporales ex metallis oriuntur & resoluuntur. Hic tamen sine resolutione liberæ, vno ortu proueniunt ex terrâ. Ad hunc modum quilibet liquor, qui in eiusmodi corporibus est, æstimatur, vt sunt liquores ligni, oleum fructuum, & similes alij liquores. Non enim hoc solum, quod potabile est, de censu fontium est, sed & quicquid Medicinæ instar, in morbis pro potu facit. Ideò hæc rectè cognosci, omnino fas est. Cùm ergo nascentes fontes duplices sint: vnus potabilis, velut ex vuis, ex pyris mustum: alter ex herbis succus: scire conuenit vtique, ipsa corpora virtutem per se nullam habere, sed tantùm ipsorum liquores, sicut folliculi vuarum sine vino sunt, eius tamen saporem exhibent. Idem & in cæteris verum est. Cùm ergo corpora nihil sint, sed solus liquor, qui hîc fontis nomine accipitur, idoneus sit, iure de fontibus terræ scribimus, & liquorem eiusmodi fontem nominamus, quoniam aquæ specie operationem suam perficit, adeoque potus est, aquæ omnino comparandus.

Fontes sunt duplices.

Fontis nomine omnis liquor intelligitur.

Itaq; etsi non velut scaturientes fontes ex terra profluant, quid hoc refert, cùm non minùs, quã ex fontibus in sua vasa recipiantur? Id facit quidẽ, vt eiusmodi fontes & cibus sint ac potus. Sic videtis, pecoribus potũ illum esse cibum. Dum enim vescuntur gramine, liquorem illum bibunt, qui in ipsis liquor iterum fit. Sic ergo cum pecoribus comparatum est, vt omnis ipsorum vrina ex cibis oriatur, non ex potibus. Nec enim plus bibunt, quam natura ipsorum opus habet, ita vt ex potu illo vrina non emergat. Si vero vltra necessitatem bibatur, ex immoderato illo potu vrina fit, eaque præternaturalis. Nec enim ortu illo quo debet, prouenit.

Vrina pecori ex cibo tantũ est.

Talis ergo natura est, vt in resolutione corpus sustentet, hoc est, corpora omnia in resolutione seruet, & corpori inde quasi nucleum & neruum conferat. Reliquum vrina est aut stercus. Corporis autem ea ratio minimè putanda est, quòd os ossium gratiâ concedatur, aut caro causa carnis ingeratur, corpusque adeò vnum alterius gratiâ intro sumatur, sed potius ossa nutriuntur ex liquoribus seu humoribus ciborum, velut ipsa quoque caro, ac medulla, sanguisque. Oportet ergo omnia, resoluta & liquida esse, quæ corpus nutritura sunt, patet hinc, quòd si homo ex rebus omnibus liquidũ extrahere posset, corpori nullo administrato corpore opus futurum sit. Intercidit enim corpus, & in liquorem verti necesse est. Sed & hoc notabitis, videtis, carnem vires suas seu substantiam specie aquæ effundere: reliquum cibi vicem non præstat. Idem similiter in ventriculo accidit. Iam verò iusculum non integrè substantia seu neruus est, sed ipsius superfluum est vrina. Hæc ergo ex cibo, & non ex aqua prouenit.

Liquoribus corpus nutritur nõ corporibus.

In aqua proprietas est, cuius natura non magis appetens, aut studiosa, quàm calor naturam frigoris appetit. Dabimus exemplum. Vbi calor est, ibi natura requirit refrigerium. Ea autem vsque adeò æquilibris est, vt frigoris plus non appetat, quàm ad extinguendum ardorem requiritur secundum gradum. Is iam calor, quem corpus assumit, quò abit? Nusquam: Sed natura ipsum consumit, vt nihil amplius supersit. Eadem & Aquæ ratio est, vbi natura plus non assumit, quàm ad temperaturam requiritur, sicut in primo libello ostensum est. Hæc eò dicuntur, vt intelligatis, nascentes fontes, aquas seu liquores, non corpora æstimari, nec illis quicquam huiusmodi attribui debere. Quicquid autem corpori attribuitur, id facit appetitus & delitiæ oris ac oculorum, sub variis formis voluptatem suam captantium. Et appetitus ipse luxuriantis est Naturæ, vltra necessitatem, non secus ac si quis tunicam fimbriatam faceret, nullo alio fine, nisi vt oblectaret se indè, & aliquam voluptatem caperet.

Natura est æquilibris.

Cùm ergo propositum nobis sit, deinceps naturas aquarum considerare ita, vt vinum pro aquâ & sumi & nominari debeat, sequitur, omniũ primò de ipsorum corpore differendum esse hoc modo. Crescentium terræ tria, prima sunt aqua, & per Archeũ fiunt lignũ, gramen, &c. & si quæ crescentia sunt alia. Iam verò certum est, ex aquâ fieri lignum. Qualis enim transmutatio in metallis, & fructibus: talis etiam hîc. Porrò illorum ea conditio est, vt reconuerti possint in naturam Aquæ, qualis fuerunt, quod suo tẽpore modoque fit, veluti cuiuslibet rei natura fert. Hoc tempus se habet pro ratione specierum, diuersimodè. Similiter & tempus non vnius modi est, sed infinitorum. Sic videtis tempus fructus, ex floris thymi, quotannis in vere esse: cum econtra tempus floris croci in autumno sit. Sic quouis totius anni solaris puncto, noui floris tempus est.

Aqua fit lignum, &c. & hoc iterũ aqua.

Transmutationis tempus infinitũ.

Id hoc pacto intelligi oportet. Si fieri posset, vt hora vna in 100000. minutias diuideretur: totidem etiam florum siue specierum ver esset.

Temporis momenta diuersa.

Quot

Quot ergo puncta vel momenta, tot flores siue genera sub Sole. Ita enim distributum tempus est, vt sine fructu momentum nullum transeat. Imò punctum quoduis vel minimum conuenientem suam vim ac facultatem exerit, ante quod temporis momentum perfectio nulla est. Iam verò tempus modis multis intelligi potest. Vnum enim est, de quali iam diximus, ita se habens,vt finem (al. æstatem) compleat, eique incrementum præstet. Postea sequitur aliud, ab illo incipiens, tempus nempe messis, hoc est, vsque ad exaltationem floris, estque distributio vtriusque multitudinis secundum numerum. Quod enim tempus vnum fert, idem fert etiam alterum. Vnum enim alterum sequitur, & tempora huiusmodi sunt in omnibus crescentibus. Teneatis ergo tempora huiusmodi esse crescentia ipsa,& ipsorum matres. Quid autem sint, & quomodo se habeant, id docetur, vbi de Ylech traditur.

Diuersio. tum generatorū causa.

Tempora sunt matres crescentium.

Iam cùm prædicta tempora, in tot puncta distributa sint, sciendum est, ipsorum annos quoque varios & diuersos esse, nec vnam omnium annorum rationem intelligi debere. Is enim annus vnus est, qui à suo initio excurrit, vsq;ad exultationem. Huiusmodi anni multiplices sunt. Alius enim est dimidia æstas,vt rosarum,alius integra,vt croci,alius integer annus, vt tritici, alius triennium, vt iuniperi, &c. Et sic de cæteris omnibus statuendum est. Nec annus huiusmodi secundum est. Nec annus huiusmodi secundum consuetum nostrorum annorum modum numeratur. De minutis ergo siue punctis,de quib.loquimur, ita statuendum est,quod secundum nostri numeri annum intelligi minimè debeant, sed potius ita accipi yelim quasi scil.singulis minutis seu punctis nouum generatum oriatur citra intermissionē, vsq;ad consummationem mundi. Porrò autem huiusmodi generata intelligenda sunt, quæ intra terram,nō supra illā consistunt. Sicut enim tempora duo iudicamus, ita sciendum est, nos de priori loqui, quod intra terram decurrit, sine æstas sit, siue hyems.

Anni multiplices, vt accipienda.

Ergo, vt repetamus, prædicta operatio intra terram fit,cum æstiuo, tum hyberno tempore. Quæ hyberno tempore intra terram fit,ea tēpus suum supra terram in æstate attingit, idq;duplicatum,aut alter multò auctiùs, hoc est, in vno puncto tempora 20. vel 1000. sunt. Non autem simpliciter etiam in terra, vbi operatio successiuè fit.Isto enim tempore natura potentiam suam subtilitatemq;ac magisterium exercet,postea etiam in protrudendo in aërem vsq;ad tempus exaltationis.Tempus illud solum vim crescentem habet, quam Deus non destinauit, sed accidentibus temporis externi reliquit. Quod enim vel vel ætatem aliam aliā maturiorem viderit: id à tempore potente. Huc enim intra terram est, quod neque nix, neque grando, neque calor, neque pluuia infringit, suspendit aut præcipitat, sed id suum ordinem seruat, nec magis impeditur, quàm Solis cursus interrumpitur. De fontibus ergo crescentibus tenendum est, quomodo secundum tempus diuidantur, & in vnum tempus, velut in tempus crescens ac perfectiunem incidant.

Tēpora crescentium, vt sese habeant.

Temporū crescentium, quæ differentia.

Quo verò modo crescentes fontes oriantur, id iam antè indicatum est. Ad quam cognitionem si quæ alia requirentur, in descriptione Ylech debimentur, vbi rerum omnium ortus describetur. Huc quod facit iam, sciendum est, aquam mucillaginosam, & totam viscosam esse, atq; ex mucillaginosa substantia conuerti in corpus. Mutatur à primo in rotunditatem.Postea forma & colore insignitur. Denique externo tempori committitur, à quo ad finem suum producitur. Iam verò ante incrementi finem nulla vel vis vel virtus adest. Ideoque incrementi tempus rebus omnibus perfectionem dat.Sicut enim domus domus non est, priùs quàm necessaria omnia acceperit, aut olla olla non est, antequam excoquatur: sic nec hic ante istum tempus perfectio præsto est. Et licèt virtus quidem omnis ab externo tempore conferatur, internum tamen tempus per externam perfici necesse est. Vt enim videtis, lutum est olla, & quicquid ad ollam requiritur, & tamen olla nondum dici potest, nisi externum tempus homo accedat, & ex luto ollam faciat. Is enim & horam & tempus externum complet.Ista completa interni temporis perfectio est.

Finis rerum virtus & perfectio.

Facto itaque, vt diximus, cremento, si tempus corpus compleuit: tunc secunda cretio incipit, hoc est, aqua in naturam ac essentiam suā abit.Nam in omnibus crescentibus primò corpus nasci oportet: postea generatio aquæ sequitur,illius nimirum, propter quam corpus præsto est. Adeoq; in crescendo ita duo se separant. Sic nimirum & lignum viride, quod nondum maturum est, & generatione eiusmodi liquorē, suum,non qualem debet,reddit,sed tantū simile quid ei,cuius gratia est,non genuinum præstat. Aquæ enim multiplices sunt:vel specie olei, veluti ex seminibus,vel formā liquoris, ceu ex ligno:vel modo aquæ,tanquā ex herbis.Terræ enī proprietas est, vt forma ac specie huiusmodi aquas suas proferat, non tamen sine talibus corporibus. Corpora itaq; ipsa minimè spectanda sunt,sed id,quod ex corporibus secernitur. Hoc nimirum id est, in quo natura iubilat seu effertur. Hinc liquet,aquas ipsas indagari debere, non corpora.Ipsum enim corpus plus non confert, quàm domus confert homini, nempe receptum. Illa sine homine nihil prodest, sed inanis stat. Ac sicut dominus domus vsui ac vtilitati alijs est, non domus, sic idem hic quoque de aquis & corporibus sentiendum est.

Aquæ formæ varia.

Sed vlteriùs tenendum est,gustum hac ratione generari. Elementi terræ aquæ omnes gustu carent Ac eadem omnino aqua est, quæ vitem, quæ melissam,quæ quercum,quæ vinlam ingreditur.Gustum verò contrahit hoc modo.Exemplum autem huius à rebus obuiis & notis depromere non possumus Exemplum enim naturale(velnti si quis aquæ gustum acetosum conferat infuso aceto,aut dulcem,permixto sacchare)huc non facit In terra siquidem gustus à gustu alio nullo conciliatur,veluti diximus. Apud nos autem gustus à re alia mutatur & peruertitur. Patet itaq;per eiusmodi exemplum probari nihil posse. Etsi verò ita nstet, multis reb. gustum conciliari citra alterius additamentum:tamen is antea rebus illis inest. Sic in vitriolo natura est,acetositatem omnem excedēs,& dul-

Aqua per se gustus expers.

Gustus aquis vnde indatur.

Vitriolū acetositatum & dulcissimum.

cedo, dulcedinem omnem vincens. Idem verò in natura eodem modo se non habet. Sicut enim in omnibus rebus nihil est ad initium faciens, ita hic quoque. Quod si tamen omnino per exemplum dandum aut declarandum est initium, opus est, id fieri per os, quod iubet quendam, rem aliquam confectam dare: aut quando aliquis verbis fugatur. Illa verba sicut sine corpore fugientem fugant: ita gustus quoque ex vi simili confertur.

Elementũ quodlibet integrum est.

Porrò cùm videatis, totum multiplex esse, hoc est, non vnum tantũ esse totũ, sed plura: rem ita attendetis. Elementum quodlibet totum est seu integrum. Iam quod integrũ est, in eo est omnis odor, omnis gustus, omnis color, &c. Ex hoc sequitur, vim gustus in elemento terræ integram existere, qualis inesse debet. Quod verò diuersitatem in hisce facere videtur, veluti si Antimonium præferatur (al. comparetur) Valerianæ, id gradus vnus, hoc est, genus vnum est: diuersitas tamen est in his, quæ elementorum peculiares naturæ sunt. Sic ergo alia est natura in his, ac est in Microcosmo, in quo ipse etiã gustus omnes sunt, licèt non manifestè, sed abditè, instar colorum. In terra omnia manifestè sunt. In ipsa enim natura gustus omnes diuisit & à se inuicem separauit, ita, vt omnes gradus dulcedinis, amaritudinis, aciditatis, &c. præsto sint. Ita videtis, Lazurium in centum gradus distribui: & tamen nedum omnes inuenti sunt. Quod quidē non de solo Lazurio verũ est, verùm etiam de albo, nigro, &c. Omnes enim colores, siue permixti, siue impermixti, suos gradus habent. Nemo tamen profitebitur, fuliginem ac carbonem, aut cinnabarim ac minium in vno eodemque gradu consistere. Vt ergo hæc, quæ vno eodemque nomine comprehenduntur, sibi inuicem similia non sunt: sic multò plures etiam colores alij sunt aut nigri, aut rubri, quorũ discrimen non attenditur, & tamē certum est adeò vt vltra centum gradus nigredinis, &c. numerentur. Ad eundem modum totidem sunt etiam dulcedines, totidem acetositates, & gustus alij, sibi inuicem minimè similes. Et hanc discretionem natura adhibuit in hoc præcipuè elemento, non item in elementis alijs.

Lazurii color est no dum omnes noti.

Gustus in solo elem terræ separatus.

Videtis enim in elemento ignis gustum separatum nullũ, sed omnia vnius essentiæ esse, hoc est, pluma est aqua, velut & similia alia, ab elemento ignis prodeuntia. Porrò, etsi quidem pluuia nec amara nec dulcis sit, amara tamē ac dulcis est in mixtione, quod separatio manifestat. Hæc autem in elemento terræ à se inuicem separata sunt: hoc est, elementum aquæ in Antimonio plures, quàm decem, dulcedines habet, quod per institutam separationem innotescit. Eas terra in tot partes diuisas continet, ac ita constitutas, vt ibi quælibet seorsim sit, quæ in alijs permixta iacet. Quod Medico quidem sedulò obseruandum est, vt sciat, quasnam virtutes aut in separatis aut in permixtis quærere debeat. Decem enim dulcedines Antimonij, decem virtutes præstant, quas terra in decem herbas diuisas habet, quæ iunctim in vno Antimonio latent. Et sine huius distributionis cognitione Medicus nullus ad solidum Medicinæ fundamentum penetrare potest. Et gustum talem omnino esse oportet,

Antimonii vna decē dulcedines habet.

ac à natura dari, vt quæ in hominis seu Microcosmi commodum ac vsum creata est. Est enim Microcosmus, minor mundus, hac ratione. Quod enim mundus profert, id homo, quasi suum consumit. Et homo non minùs, quàm mundus maior in multas partes diuisus est. Partes ergo iungi oportet, vt vnum subinde alteri comparetur & assimiletur.

Homo Microcosmus.

Quod si verò corpus fortassis non omnibus opus habeat, adeoque superfluum quid, cuius nullus vsus sit, crescat (veluti quis obijcere posset, quid facit vrtica: quid confert atum? Cum ex mille hominib. vix vnicus eius vsum desiderat.) Hic respondemus, Deum tot species, quot diximus, easque vniuersas solius hominis gratiã condidisse. Proximum ergo est, vt sciatur quomodo vniuersa homini vsui sint. Notum est, tot in homine partes esse, quot sunt in elementis, Hæ autem partes solæ, ac per se, sine cæteris subsistere possunt: sed semper vna alij, ex constitutione diuinâ, subuenire debet. Hnc quamdiu fit, homo sanus est, & longæuæ vitæ, eamque ætatem assequitur, quam ex vsu istorum Adam & cæteri attigerunt. Quod si autem partes istæ contemnantur & abiiciantur, corpus nostrum deseritur. Hinc morbi & ægritudines eius, adeoque mors ante tempus iustum incumbunt. Nec enim à quoquam id ita statuendum est temerè, quod citra eiusmodi partes corpus à Deo perfectum ita creatum sit, vt nulla medicina opus habeat: sed potius ita sentiendum est, generata eo fine à Deo producta esse, vt hominis partes conseruent, veluti de longa vitâ demonstratur. Sicut enim cibo potuque is nunquam adeò carere potest, quin illis quotidie vtatur: ita nec vllo tempore Medicina carere idem potest. Quoniam ergo Medicina cibusque simul ex vna matre, eademq; terra enascuntur: simul etiam homini offerri debent, pro alimento, & morborum medicamento. Sicut enim inopia cibi morbos gignit: ita etiam neglectus Medicinæ ægritudinum causa fit. Hæc ergo regula non obseruata, morbos certos in corporis partibus aliquibus oboriri, omnino necesse est. Et vult Deus nos sedulò quidem agnoscere, quòd sine iugi ac quotidiana gratia auxilioque nihili simus. Et sicut sine Solis lumine nihil videmus: ita sine illa gratia nihil valemus: sed nisi, vt ita dicam, quotidie corporemur, singulis horis in morbos & abbreuiationem vitæ præcipites tuemus, quæ continet annum diuturni fructus, id est, vsque ad consummationem temporis termini.

Hominis causa species omnes creatæ.

Lōgæuitas vnde.

Corpus sine cibo ac medicina non durat.

Cibus ac medicina cur vna crescant.

Iam verò, cùm tantum momenti in cognitione istarum rerum, quibus corpus conseruatur, positum sit: opus omnino est, medicinam accuratiore quidem, quam hactenus factum est, studio cognosci & addisci. Est enim in terra virtus laxatiua, velut & virtus confortatiua, & consolidatiua, & diaphoretica, & maturatiua, & similes plurimæ. Harum vniuersarum finis est, vt in corporis vsum cedant, & aduersus incumbentes illi morbos auxilio sint. Cùm enim corpus fragile & corruptibile creatum sit, suis omnino præseruatiuis opus habet. Hic ergo primùm notate, tot malis, corporis membra tentari,

Hominis gratia omnia facta.

Corpus hominis fragile est.

quot

quot arcanis natura pollet. Quot enim arcana, tot morbi. Verum ergo Medicinæ fundamentum hic positum est, vt morbus quilibet ex formâ specificâ, non ex arte compositionis curetur. Quarum enim compositio est veræ artis confusio. Et oculos quidem ad opifices alios conuertite, ac, quod ipsis commodet, aut in quo artificium ipsorum consistat, attendite. Sic bractearius bracteas ex solo ferro, figulus ollam ex solo luto conficit. Sicut ergo huiusmodi ex forma specifica proueniunt, ac producuntur: sic idem etiam in medicina obseruatu necessarium est. Quòd si quis ad bracteam cudendam medium aliquod, nempe ferrum & cuprum simul mixta assumere vellet: finem suum ægrè impetraret.

Morbi vt curandi.

Sunt ergo in Medicina specifica eiusmodi, quæ morbum tollunt, sicut aqua ignem. Si quis enim aliter, quàm aquam affundendo ignem exstinguere satagat: is ignem victorem faciet & inextinguibilem, donec per seipsum deflagret. Hinc constat, Theoricam Medicorum ex nullâ natura, instar vagorum spirituum erutam & confictam esse. Cuius inuentores si naturam nouissent in sua potentia, recipe suum vtique haud inuiti abiecissent. Cùm ergo citra naturam Theorica illa constituatur: ipsius naturæ secreta quoque ac magnalia obliterari necesse est, & mendacia eiusmodi quidem naturam ipsam, quæ merè veritas est, pensare nunquam queunt. Quicquid ergo de natura disci & cognosci potest debetque, hoc est, vt nimirum quodlibet simplex in sua arcanitate (ita loquor) & corpus secundum suum morbum intelligatur: sic vtrinque par numerus emerget. Cum natura enim ita comparatum est, vt arma ac hastas plures non cudat, quàm quot sibi obiectos hostes nouit: hoc est, plura non profert remedia, quàm morbi sunt: nec morbi sunt plures, quàm remedia seu arcana. Nec compositio hîc requiritur, sed recta inuasio & porrectio. Quæ autem arcanorum ortus ratio sit, in Yliado explicatur. De ipsis hîc obiter indicauimus, quantum quidem ad crescentium fontium cognitionem requiritur.

Specifica medica quæ sint. Medicor. reprehens.

Quot morbi, tot remedi: & cętera.

Fructus ergo terræ in qua forma ex terra prodeunt, in ea ebrietas ac gustus, &c. Hoc si fieri debet, opus est vt producatur per formam & corpus aliud, quàm terra sit. Sequitur ergo, fieri id debere per tria elementa cætera. Quanquam genuina virtus ex terra oriatur, hoc modo. Virtus congelationis est in elemento terrę, & corpus non habet, vt nec partem ex elemento terræ. Corpus autem est terra, & in formam aliam transmutatur vertiturque in arborem, ad quam facit seu quadrat, hoc est, Anatomiam vnam in omnibus naturæ generibus seruat. Vt, coralli sunt Arcana in siphita. Ii Anatomia coralli & Anatomia siphitæ arbor vna, vna forma est, non autem vnum corpus. Idem similiter de generatis omnibus statuendum est, vt Anatomia secundum formam similiter instituatur. Iam ergo natura arma, quæ morbo conueniant, arripit, ac militis ingenio moreque pugnat, qui, prout ab hoste inuaditur, ita et resistit & obluctatur. Non enim aliter ipsa quoque natura facit. Quam dexteritatem eius velim calleant Medici, qui artem suam tantopere venditant. Hic enim theorica agnoscit Anatomiam, & Anatomia est theorica Medicorum (non Theorica vestra) Non enim de Anatomia Italorum, hoc est, cadauerum hic loquimur.

Congelatio unde sit.

Coralli & gemmæ siphitæ.

Natura & militum comparatio.

Cùm ergo forma emergat secundum formam & arborem morbi: idem deinceps similiter etiam de generatione statuendum est: opus itaq; suũ si natura cudit, crassius id primò facit. Ita nullũ sub Sole videtis opificiũ, quod solũ per se, sine ope aliorũ opus suũ perficiat & expoliat. Sic aurifex sine carbonario nullus est: sic carbonarius nullus sine fabro propter securim, &c. Ita & terra suo certo & requisito artifice seu magistro opus habet. Opus habet gemmario, qui naturæ opera poliat, & conspicua reddat. Id impetrat à duobus externis elementis, aëre nimirum & igne. Aer est is, qui nutrit. Quamprimùm enim semen terram egreditur, continuò vescitur aëre, & eo, quod aër offert. Iam in aëre tam varia sunt alimenta, quàm varia sunt homini super terram. Et licèt aër quidem corpus vnum simplexque appareat, simplex tamen non est: sed quot species sunt generatorum, tot cibi etiam sunt in aëre. Hoc modo nutriuntur herbæ, quælibet pro conditione sua. Sicut enim suum in cibis discrimen seruant homo, sus, & pecora alia: sic idem solent etiam herbæ. Quæ quod ex terrâ sumunt alimenti vice ad incrementum ipsarum corporis facit, sicut natura terrenorum requirit.

Artifex artifice eget.

Aer simplex non est.

Itaque porrò tenete, elementum ignis, hoc est, cœlum cum suis Astris, illa assumpta coquere & digerere. Coctionis huius hæc est ratio. Primò, nisi elementum ignis esset, hoc est, cœlum cum sua calore, crescentia vniuersa cruda manerent, nec vnquam maturescerent. Quod si enim dies esset sine Sole, Solque nullus, hoc est, nullus de cœlo calor deflueret, & tamen dies ac nox esset, & temporis æqualitas glisceret: crescentia quidẽ vniuersa nihilominus crescerent siue prodirent. Sed tamen bona minimè forent, hoc est, nunquam clarificarentur. Vua instar prunorum essent. Sol ergo est, qui crassitiem & cruditatem illam clarificat, & immaturum maturum facit. Sic enim bractearius thoracem polit: sic Sol crescentium poliendorum artifex est. Vbi notare debetis, generandi seu crescendi vim à terra, non Sole dependere. Sol tamen est is, qui clarificat. Reliqua tempus confert, sicut in prægressis capitibus diximus. Vis ista clarificandi in Sole est multiplex, non vnius modi, quasi clarificatio à lumine siue splendore emergeret: verùm contra, quoties generatum aliud, toties peculiare lumen, hoc est, nouus magister aut artifex. Peculiare enim suum lumen vinum habet, nec illud, quod habent Ribes. Sic lumen aliud habent Acatia, aliud Berberis: similiter aliud Auena, aliud Triticum. Nec, quia Sol vnus, vnica ob id tantùm vis aut potentia est: sed in vno eodemque Sole tot virtutes sunt, quot sunt generata. Sol ergo maturandorum & excoquendorum crescentium vim habet, quæ aliàs cruda & crassa manerent. Hoc exemplo crescentes

Cœlum crescẽtia coquit.

Sol cruda coquit, à terræ vi progenita.

Lumen peculiare est cuilibet crescenti.

quoque fontes modis multis diuiduntur. Vinum enim infiniti generis ex terrâ prouenit. Vbi attendendum est, quàm subtiliter gradus cognoscendi sint. Si enim solum vinum in mille ad minimum partes diuidendum sit: ex huc iam liquet, quàm subtiliter id fiat. Idem de gradibus bonitatis quoque in rebus omnibus æstimare, nec per scalas tantùm quatuor transilite. Saltu longè cordatiore opus erit. Gradus huiusmodi ipsa terra & quatuor elementa non dant: sed de numero æquali agitur, hoc est, qui numerum Astrorum nouit, is numerum etiam generatorum tenet. Hinc enim gradus & variæ conditiones rerum emergunt, non quidem quod stellæ numerum compleant, aut quod stellæ potentes sint ad terræ fructus producendos: Sed terra non minùs potens est ac cœlum, per se. Sicut enim stellis cœlum vacuum non est: ita nec inanis terra est. Et tellus seu fundus duplex est, quorum vterque suum gramen habet, ne sterilescat. Et ista vis, illa magnalia elementorum sunt. Quorum qui vnum nouit, is nouit itidem & cætera, ipsis similia. Et qui causam tenet, cur hoc in ligno, illud in herbis sit, & cur istud diuersum sit ab illo, is verum anatomiæ fundamentum intelligit, in quo nos finimus. Si qui hîc processum expeditiorem expectant, hi quærant illum in Yliado. Quas enim virtutes hîc non describimus: eæ in lib. 4. Archidoxis explicabuntur, velut & in aliis passim de natura edendis scriptis supplebuntur. Hic enim introitus & initium constituitur. Et quem hîc finem facimus, initium est paragraphorum in paramira. Hoc libro aquas tantùm naturales describemus secundum ipsarum ortum, essentias & proprietates. Non quidem, quod expressè hîc arcana enumerare satagamus (id enim Archidoxicum est) aut quod tria prima secundum textus ordinem explicemus (quod Yliadum est) sed quòd ad sensum libri nostri Yliadici hæc quoque hoc loco dicta intelligi velimus. Ibi enim vniuersale, hîc particulare tractatur. Eodem modo & quę de virtutibus hic dicuntur, accipienda sunt. Ex his itaque intelligere debetis, quidnam elementa operentur, aut quo modo cognosci debeant, & quâ ratione corporib. nostris accommodentur. Post ea ergo dicta explicataque quartum hunc librum de naturalibus aquis concludimus, vobisque vnum ex altero discendum & colligendum relinquimus.

Astrorũ numerus numerũ dat generatorum. Terra nõ minus efficax cœlo.

LECTORI.

Sequentis quinti libri tractatus primus & secundus omnino mutili sunt. Ipsum enim autographum ad manus non fuit, ac in cæteris manuscriptis præter hæc nihil inuentum est. Tertius autem tractatus integer est.

DE NATVRALIBVS AQVIS LIBER QVINTVS

THEOPHRASTI HOHENHEMII.

De Aquis cadentibus.

TRACTATVS I.

AD complendum institutum nostrum de aquis naturalibus, superest, vt etiam librum de aquis cadentibus pertexamus. Et initiò quidem sciendum est, quid casus aquarum sit post nomen nempè aquarum [illegible] in prioribus libris explicatum. Illarum ergo tractatus hic ortum explicat. Cadendo enim ad nos perueniunt, vt sunt pluuiæ. Per has definiuntur aquæ elementi ignis. Quicquid enim eleuatum supra globum & aerem super nos cadit, ab elemento ignis est. Ex cuius impressionibus ipsa quoque pluuia est: cuius hîc mentionem nullam facimus, quia à nullis aquis naturalibus postulari potest. In principio autem huius libelli tenendum est, quòd hîc describamus aquas cadentes ex igne duobus modis.

Aq. cadentes quid.

(Defectus hoc loco est aliquot linearum)

In descriptione hâc notate diuisionem, quomodo mortalia elementa in quatuor distribuantur. Ea pòst iterùm in ordines binos diuiduntur, hoc est, in partem globi, quæ est terra & aqua, quæ globum vnum constituunt. Iam verò aer quoque & ignis globus vnus sunt, à priore diuersus. Et hæc sphæra tota est. Præterea sicut elementum quodlibet seorsim iacet in suo corpore: ita seorsim est aer, postea ignis, extra aerem. Et sicut aër extra globum consistit: ita ignis situs est extra aerem. Præter hæc omnia diuisio adhuc alia est, ex quâ procedit operatio ex terra, ex aqua, ex aere, ex igne. Ea diuisio fit in duo, hoc est, in corpus & in crescens. Corpus est, ex quo crescens procedit. Crescens est id, quod partem alteram in elemento constituit. Sic duæ partes sunt in elemento quolibet.

Sphæræ & elementorum diuisio.

(Deficiunt aliquot lineæ.)

Porrò ergo scitote, &c. distributionem corporum, &c. in aquam & in ipsius metallum, seu minerale. Quicquid enim ex elemento aeris oritur, id minerale est. Eodem modo & quod ex terra generatur, vocatur ...., ex aere vocatur Manna: ex igne, vocatur cadus aut impressio, & similiter. Notate hic etiam, sicut antea diximus de duobus cæteris elementis, quòd nimirum ex corpore fructus proueniant. Fructus enim est natura ex quatuor elementis: hoc est, quælibet res, ex terra prouenientes, fructus est. Idem processus etiam in naturalibus aquis ignis seruatur, eademq; hæc descriptio cæteris quoq; accommodatur. Et quod vni decedit, in altero completur. Palmarium itaq; in hoc libro hoc est, vt corpus ignis, quidnam sit, probè cognoscatur. Quanquam totius corporis descriptioné aliter non aggrediamur, nisi quatenus ad cadétes aquas nobis commodum est. Cætera quæ desunt, in Meteoricis, &c. Fructuum 4. elementorum traduntur. Vbi iterum quæ deficiunt, hinc sarciri possunt.

Minerale quid. Manna quid. Cadus quid.

Fructus quid.

Corpus, ex quo stellæ crescunt, res est impalpabilis, & tamen integræ formæ (al. coloris) stellæ, quæ ex illo crescunt, sunt à primo Ylech. Suũ tamen elementum ex dicto cœlo subindè assumunt. Id nimirum corpus est, quod ibi, instar liquoris terræ in elemento terrę situm est. Hinc sequitur, stellas ipsas ex isto corpore alimentum quærere. Nam quia ita.

Stellas corpus quale.

Stellæ vnde alantur.

(Defectus vnius lineæ.)

Sciendum itaq; est, corpus (firmamenti) extrinsecus supra stellas esse, inuisibile, & tamen

impalpabili

impalpabili ratione ac modo Smaragdino, vltra diaphanum tinctum. In corpore isto liquor est, stellas sustentans, hoc est ex liquore illo nascuntur pluuiæ, velut ex liquore mellis. Quod vt in terra est: & in terram cadit: ita hîc quoque. In hoc enim corpore istiusmodi rerum semen conditum est, vnde in illo generantur (...) pluuia, nix, pruina & similia. Hinc sequitur, in corpore ignis operationem non minùs esse, ac in elemento aquæ, vbi coagulatio nulla fit, sed extra elementum potiùs, dum scil. in aliud corpus imprimitur, in quo operatio perficitur. Et cibus ita in stellas egreditur, sicut pluuia in terram cadit, stella quauis suam proprietatem trahente, impermixtam. Ea siquidem huius loci natura est, vt stellæ vel sublimes vel humiles stent, non secus ac fructus in arboribus.

Stellæ in cœlo sitæ sicut fructus in arbore.

Hoc enim modo statuendum est de eo, quod corpus stellarum in firmamento sustinet, per quod Sol operatur, quod est Iris. Stella enim quælibet suum simile & familiare attrahit, sicut de terra dictum est, Scitote ergo, stellas seu astra locum esse pluuiarum. Corpus sunt pluuiarum semina: pluuiæ fructus. Ita semen prodit ex corporib. Vlterius ergo pluuiarum arbores ita, vt dictum est, cognosci debent, quænam scil. ad ipsas requirantur. Quantum autem ad formam genuinam propositarum aquarum cadentium attinet: ipsa hac conclusione definietur, quòd nempe ex corpore ignis stellæ velut arbores oriantur, & ex corpore stellisque pluuia generetur, sicut deinceps dicetur.

Stellarũ ortus quis.

Sed deinceps & hoc sciendum est, quænam pluuiarum materia sit. Est autem sal ignis, permixtione aliena carens: estq; sal, quod in illam formam resoluitur, sicut deinceps dicetur. Quâ ratione ex semine nascitur lignum aut ex aquâ lapis: sic ab eadem vi sal quoque suum incrementum habet. Vis ergo in pluuia est, quæ lapides indurare potest. Virtus enim congelationis omnis ex sale prouenit, atq; per sal dominatur. Et licet fieri quidem possit, vt per pluuias metalla & alia generentur: id tamen ex tribus primis ignis pendet, veluti in Meteorica comprehenditur. Ibi enim operationes omnes sunt, velut in elementis cæteris. Ac operationis quidẽ modus per pluuiam manifestatur, multa nempe in stellis relinqui, quæ non deciderunt: imo saxa omnia in mari de cœlo cadunt. &c. quorum coagulatio in mari fit. Ex simili causa generantur etiam ranæ, vermes, & similia veluti vermium terrestrium ortus docet. Ex pluuiâ enim & per pluuiam generatio talis non minùs fieri potest, quàm ex terrâ. Quæ tamen, cùm à proposito nostro aliena sint, in libros Meteororum reicimus.

Pluuiæ materia sal.

Pluuia lapides indurare potest.

Saxa vermes de cœlo.

Quodlibet enim corpus, quod ex terra cõstat, ex duabus partibus componitur, hoc est, ex quatuor elementis in duos ordines distributis, ita, vt homo, pecora, crescentia &c. ex vna parte duo elementa habeant, ex altera itidem duo. Primæ partus ea est ratio. Quicquid corporis habet homo, id habet à terra. Quicquid habet animi, id ab altero elemẽto, ignis scil. sortitur. Terra aquã in complexu suo gerit. Ita ignis cõplectitur aerem. Hoc modo corpora omnia conduntur, & ex terra crescunt, animus autẽ ex igne emergit.

Corpus hominis ex terra est: animus, ex igne.

Cùm itaque corpus ex terra oriatur, & manet sit: animus autem ex igne & ipse vacuus: duo ista constituunt hominem, constituunt etiam crescentia, & cætera. Terra quidem corpus largitur, sed non animam. Supernè ergo processus totidem sunt, quot infernè. Processus sunt, vtrinque scil. æquales operationes & species, ita, vt corpus per elementa superna compleatur. Vtriusque autem semen in vno est, nec vni elemento seorsim assignatur, quantum ad corpus aut elementum attinet. De seminib. illis in omnib. aqueis elementis loquimur, sed tamen semper cum reseruatione aliqua.

Sed post hæc omnia id tenete, quo modo corpus & animus ortum suum ab vtrisq; elementis sumunt: ita cùm homo tum crescentia ad illa suscipienda compelluntur, veluti de Meteoris, & seminibus animorum pleniùs traditur.

(Deficiunt quædam.)

sicut duo elementa, aqua & terra, producunt, corpus hominis est. Quantum verò animam cùm hominis tum brutorum & similium attinet, ex duobus supernis est. Meteoricum ergo id de generatione animi, quæ summa est ex omnibus superiorum elementorũ impressionibus, hominibus probè cognitũ esse oportet. Et hæc omnia pro exẽplo adducimus, ex quo cognoscatur coniunctio, quæ inferius per superius perficit, vt sciatis, necessarium esse, pluuias & similia oriri, quia crescentia in rebus omnibus sunt, nec vllum corpus inane est.

De hisce omnibus autem tenete, qua ex vi & causa, pluuiæ aut arborum Impressiones oriantur. Quas nos quidem de aliquibus causas depromimus, ex ad corpus solum referuntur. Initio ergo hoc intelligendum est

Reliqua non habentur.

Sequitur Tractatus tertius, libri Quinti, qui est integer.

TRACTATVS III.

GEnerata ergo prædicto modo nubè, tot resolutionis genera accidunt, quot fumi sunt in omni terra. Quæ enim differentia rerum omnium fumi est, eadem & nubium est in sua natura. Quanquàm fumi etiam in hoc differant, quod vel resoluantur, vel non resoluantur. Nam in elemento aquę fumus nullus resoluitur. In elemento terræ alius resoluitur, alius minimè. Aliqui enim sunt sicci, aliqui aquei. Tales sunt etiam fumi ignis in elemento. Sicut enim videtis, fructus terræ aquam esse: ita nubes etiam instar herbarum aqua sunt. Iam, vt homo herbas in aqua redigit, ita elementum ignis nubes in aquas reducit. Et sicut sol nonnullas aquas extrahit: ita similis operatio, etiam in nubibus fieri potest.

Fumi vt differãt.

Non ergo à solis nubibus pluuia oritur, sed etiam ex herbis, vi solis, licet inuisibiliter. Nam quod sol attrahit, id vanescit more aeris ex ore efflati. Sic quod ex vi solis oritur, illud disparet, & tamen in fundum suum recidit, sine sensu, ita vt visibilis nulla pluuia cadat, & tamen terram contingat. Nec tamen ros est. Similis ratio fumi. Is in aère disparet, non quòd à vastitate dispellatur, cùm suam metam teneat, sed quòd consumatur, sicut ignis consumit lignum. Eodem modo ipsum consumit

Pluuia multiplex.

aër, & pluuia tamen est, in suum interitum ruens. Quin & pluuias suas aër fundit dando rorem, tronum, tereniabin, &c. Quodlibet ergo elementum in suis fructibus se ita habet, vt per resolutionem suam pluuia fiat, nec pluuia tamen vocetur, idque hâc ratione. Tenendum est, aquas, quas hîc describimus, omnes non aliter, ac pro pluuiis accipiendas esse. Vbi etsi ipsa quidem nomina euariant, id offendere naturalem non debet adeò, quin potius rectâ ad noscendâ naturam, ortum & causas sese conferat.

Caeterùm si hoc modo fontes sui elementi pluuia sunt, inque riuos confluunt: cœli quoque riuus similiter guttatim in terram defluit. Is enim ordo propter necessitatem est, ac generationis suæ processum peculiarem habet. Sicut enim elementum quoduis peculiarem suam naturam habet, ita & hoc. Pluuia ergo aqua nihil est nisi aqua, per philosophiam non aliter ac aquæ aliæ cognoscenda, nihil obstante, vel forma, vel ortu, quæ naturæ prius adscribantur. Et natura proprietasque pluuiæ eadem est, nec minùs quæri debet, ac in elementis caeteris. Ideoque si terra non proferret medicinas & similia: defectum hunc aqua pluuia farciret vtique. In pluuia enim sunt vrtica, taplus, bryonia & similia alia omnia. Pluuiæ ergo conditio probè omnino noscenda est. In ipsa enim fundamentum Medicinæ non minùs ac in aqua aut terrâ positum est.

Pluuia aqua quid.

Verùm enimuerò, cùm de elemento terræ ita statuendum sit, ante omnia scitu dignum est, quomodò pluuia gignatur. Tractatus enim pregressi generationem nubium explicant, hîc autem de earum dissolutione, hoc est, de generatione pluuiarum differit. Vt enim inconueniens est, arborem secundum generationem suam describi, & fructus mentionem non fieri: Sic idem hîc quoque fieret. Nubes enim est arbor & huius fructus pluuia. Proprietas ergo pluuiarum post descriptam naturam arboris & fructus omnino subnectêda est. Sicut enim peculiares arbores, peculiares herbæ sunt, ita etiam peculiares pluuiæ, quod Medicis sedulò ac sobriè cogitandû est. Qui enim horum ignarus est Medicus, is nec Philosophus est, nec fieri potest. Ex naturæ enim hoc ordine, virtuteq; ac Medicinâ cognitis, verus Medicus emergit. Et qui cognitione istâ destituitur: is medendo non secus delirat, ac si sutor metalla corij more tingere, aut faber lignarius sua securi saxa findere attentaret.

Nubes arbor pluuiæ.

Si verò dicto modo generata nubes est, opus habet, vt in resolutionem abeat, non secus ac terra in gramen erumpere cogitur. Hæc resolutio guttarum modo in nubibus fit, nec dilabi aut aliter distribui potest. Quòd si enim in cadendo guttas fieri oporteret, lapsus iste nimium præceps & subitus fieret, ita vt non semper guttæ emergerè possent. Nec enim ea semper lapsus nubium fortuna est, vt à ventis difflentur. Tum etiam hoc modo non iugis ac durabilis destillatio fieret, sicut pluuias prolongari obseruamus. Ex ipsis ergo nubibus guttatim pluuiæ decidunt, pauciores vel copiosiores, pro naturâ nempe nubium. Exemplum. Salia omnia per saccum oblongum guttatim resoluta defluunt, non confertim. Eandem resolutionis Naturam more salium, ipsæ quoque nubes habent, licèt nullo sacco includantur, sed liberè diuagentur per aëra. Adeò enim industrius est creator, vt talia præter omnes hominum vires ita disponere queat. Nubes ergo salium naturam retinent, & guttatim decidunt.

Pluuia qui stellatim fiat.

Pro rei explicatione exemplum afferamus. Videtis nempe, lapidibus omnibus suas formas esse, huic hanc, illi illam. Id omne fit à vi salis. Forma enim in sale est. Vt ergo grana lapidum nascuntur, ita generantur etiam in nubibus, eademque hæc virtus est, quæ granatos granulosos facit. Idem similiter etiam in nubibus fit. Natura verò ipsorum elementorum facit, vt inter lapides & pluuias discrimen sit. Formæ autem in omnibus elementis ex vna natura emergunt, nempe ex sale. Sicut ergo terra peculiarem suam formam in rebus omnibus habet, sic ex eadem vi pluuia quoque peculiarem suam formam adipiscitur, sic etiam aqua. Et guttarum pluuialium ortus aliter intelligi non debet, quàm videmus, ex arboribus Nuces, Castaneas, Pyra, &c. produci. Quarum formarum omnium natura sicut à sale dependet, sic etiam in nube idem fit, ex qua guttæ fiunt, non secus, ac ipsæ nubium nuces aut pyra essent. De guttarum ergo origine & causa amplius nihil tenendum est. Qui verò diuersum à nobis sentiunt, quòd guttæ aut ex casus impetu, aut venti difflatu generentur: hi sua somnia sese narrare non attendunt. Si enim à lapsu guttæ formarentur, à lapsu etiam pyra fingerentur. Sed isti rerum Naturæ imperiti æstimatores sunt. Si enim, quid nubes esset, intelligerent, perperam se loqui animaduerterent. Adde quòd ignorent etiam, nubes nempe suas pluuias ex eadem vi producere, qua arbores producunt sua pyra.

Formæ rerum omnium à sale.

Guttæ non à lapsu aut vento.

Porrò verò multæ pluuiæ sunt, quæ primùm collectim ruunt (hoc est — ita —) donec in vnum corpus iunctim coëant, qualibet sitæ magnitudinis formam retinente. Ita & salis lapides collecti, ex parte grana sunt, & tamen lapidibus similes existunt. In hisce crescentibus lapides se resoluunt, eademque magnitudo guttas reddit, hoc est, gutta tam magna est, qua magnitudine granum in nube coagulatum est. De qua re ita cogitate, quòd omnes lapides ex compactione oriantur, & tantum puluis sint. Puluis iste in lapidem coactus & compactus est, sicut multos lapides arenosos videtis, vbi guttæ granorum appensæ cernuntur. Eodem modo & nubes compacta est. Et veluti in mortario lapides in puluerem conteruntur, ita & nubes in puluerem, hoc est, in aquam resoluitur. Puluis enim de genere lapidum, & aqua de genere pluuiarum est. Et vnum quodq; sui generis manet, hoc est, vtrumq;, aut est puluis, aut est aqua. Nominib. autem cur differat, forma facit, non natura & proprietas. Vtriusque enim talis natura est. Quodlibet enim suum Alcool reddit, modo eo, quo diximus.

Lapides omnes ex compactione puluerea.

Sed & ad proprietatem nubium, antequam pluuias reddant, attendetis, quòd nempe

non

non tantùm, quales ipsas videmus, supra nobis sint, sed ex parte aliqua etiam nobiscum versentur, hoc est, Nubes, super nobis versantes corpus sint, ex quo pluuiæ fiunt. Earum insuper proprietas & hæc est, vt halitum & vaporem emittant, si regionem, in quâ librantur, attigerint. Similesque sunt igni, qui suum corpus ibi habet, vbi est. Vaporem tamen suum, hoc est, ignem longè vltra amplitudinem sui corporis effundit. Sicut ergo calor ignis longiùs extra suum corpus egreditur, ita similis vapor etiam ex nubibus egreditur, sui corporis naturam retinens, vt calor ignis. Et velut prædicti ignis calorem non videmus: ita nec hunc vaporem aspicere possumus, corpus tamen eius, hoc est, nubem ipsam videntes. Propterea, sicut calor exiccat, quod corripit: ita nec vapor iste naturam suam exuit, sed peruertit, quidquid attingit. Hinc est, quod cardines strideant, si fores aperiantur aut claudantur. Idem hic vapor fumum quoque camini deprimit, & adhærescit cloacis, & odorem deprauat, & similia alia facit. Hæc omnia signa sunt venturæ pluuiæ. Et sicut calor de igne testatur: ita hic vapor de pluuia. Ex hoc vapore etiam alia pluuiæ signa defluunt. Iste autem vapor pluuiam non facit. Vt cùm calor ignem facere non potest, ita nec iste pluuiam. Idem vapor ardeas compellit, vt humiliùs volitent. Ipsius namque vim euitare conantur. Vt enim nos fugimus ardorem, ita ardeæ istum vaporem. Delectantur enim volatu sublimi, & aëre puriore. Signa huiusmodi pluuialia multa simul offeruntur, quorum causæ supra dictæ sunt.

Vapor nubium qualis.

Vaporis nubium natura.

Ardearũ natura.

De nubibus hisce hoc præterea etiam tenendum est, quòd in montanis potissimum resideant. Dum enim pluuiosæ nubes vagantur, nondum in guttas resolutæ: humiditas terræ causa fit, cur nubes resoluatur, aut ad resolutionem disponatur. Ipsa enim nubes in sua materia per se non resoluitur, sed veluti res per humiditatem terræ resoluitur in aquam, ita hîc quoque nubem per terram resolui opus est. Et hinc fit, quòd in nonnullis regionibus, aut nunquam aut raro pluat. Illius enim loci nubes à terrâ resolutionē non accipiunt, nimium scilicet siccâ & minus resoluenti. Quòd si verò terra ita disposita non fuerit ut humida (——) tunc resolutionis omnino causa fit. Ob hanc causam pluuiæ in his locis frequentiores sunt, quàm in aliis. Sic & in montanis humiditas multò vberior halat, quàm in locis aliis. Quæ ergo nubes in montes incidunt, illæ resoluuntur, quæ aliàs in pluuiam non desciscerent.

Pluuiæ cur aliubi nul læ aut rarę.

Et licèt nubes quidem humiles vel sublimes moueantur: in pluuias tamen non conuertuntur, nisi à terræ humiditate contingantur. Abeunt enim in pluuias, pro resolutionis suæ modo ac conditione. Hinc etiam multitudo pluuiarum emergit. Nec enim à nubium copia id semper dependet, verùm frequentiùs à constitutione Terræ, quæ nubes frangit, & vno tempore magis quàm alio halat & vaporat. Ob coniunctionem enim humiditatis terreæ, & materiæ nubium, pluuia producitur. Nubes siquidem per se ex virtute propriâ in pluuiam fatiscere nequit. Sicut enim salia sicca manent, nisi madure terreno imbuantur: ita & nubes. Terra namque cuiuscunque resolutionis causa est. Fit etiam frequenter, vt sol nubes consumat, sicut ignis lignum. Is enim si humiditatem terrenam anteuertens nubi sese conferat, nulla pluuia oritur. Cum nubes pluuia consumitur. Contrà, si humiditas terræ nubem citiùs corripiat, resolutio illicò sequitur pro nubium paucitate vel multitudine.

Pluuiarũ frequentia vnde.

Sol pluuias impedire v'a'lum: in nubes.

Pluuiæ marinæ, & ipsæ à terrâ, non ab aquâ resolutionis suæ principium sortiuntur. Si enim terra humiditatem suam mari conferat, quæ postea assendat: tunc ipsa nubes resoluendi vim habet, non secus ac super terra. Hæ tamen pluuiæ in mari non æquè frequentes sunt, ac in terra: quia humiditas terrena non ita illic frequenter assendere potest. Mare enim est medium, quo illa impeditur. Quòd si tamen etiam super terrâ humiditas sit, pluuia oritur. Sola enim humiditas terrena resoluit nubes, & non aquea. Illic enim materia Salis est, quæ guttatim resoluit non confertim. Fiunt etiam in mari pluuiæ latiores & impetuosiores, quam in terra, Terræ enim in resoluendo inæquales sunt: cùm interim mare æquale sit. Accidit etiam, humiditatem terrenam nubes sistere & cohibere, ita vt compellantur in illo loco resolui, nec longiùs vagari queant, quamdiu enim nubes siccitatis quid habet, à ventis dissici potest. Vbi primùm verò in humiditatem incidit, venti secura, suo impetu & arbitrio huc illuc vertitur. Fit etiam vt nubes frequenter vnà cum resolutione augescant, ac in ipso incremento resoluantur, pluuiaque fiant. Hinc sæpiùs ex nubibus exilibus, longæ & diuturnæ pluuiæ nascuntur, quæ iam inter mittant, iam iterum innalescant. Cuius rei causa in tractatu primo, de origine nubium, comprehensa est. Multæ etiam sunt pluuiæ

Pluuiæ marinæ vnde generentur.

Cur rariores?

Pluuiarũ variæ affectiones.

(*videntur pauca hic deficere.*)

vbi vna interdum terra, altera citiùs illam resoluat. Gradibus atque illi fortitudinis in humiditate terrena nubem hanc aliâ magis minúsue resoluunt, pro gradurum nimirum conditione. Operatio enim omnis à Gradibus dependet.

De nubium autem lapsu hoc tenendum est, ipsas à vi ventorum hoc modo deiici. Generatio nimirum ista nubium admodum compacta & compressa est. Cæteræ siquidem nubes tenues sunt & puræ qualem videtis esse fumum. Dum autem nubes adeò compressæ se congerunt, aut plures vnà in circulum vnum coëunt, similique modo humiditatem terream assciscunt, hoc est, simul & semel, non discretis vicibus, ob summam maturitatem resoluuntur: tunc vno impetu, simul nubes decidit coacta, non secus ac si quis nucem iuglandem aut aliud quid quateret. Terrena enim humiditas in nubes irrumpens, eas quando vi occupat, vt violenter deiiciantur. Eiusmodi tamen impetus sine vento fieri nequit. Quando enim venti concurrunt, & nubes pluuia copiosa adest, humiditasque terrena à vento violenter in nubes compellitur, tam repentinam resolutionem fieri

Nubium lapsus vt fiat.

fieri necesse est. Fit etiam quandoque, humiditatem terrenam in aerem ascendere, nec tamen pluuiam suscitare, ob defectum nubium. Dum verò postea nubes oritur, accenti humiditate dicta, conseritur in sublimitate, pluuia & repentina & violenta cieri potest.

Quando ergo Sol splendet, suosque radios conferuim in terram demittit, terra exiccatur & exhauritur: hoc est, humiditas terrena ascendit in aerem, ibique manet, nec pluuiam ciet. Nec enim ex terra aut aqua materia nubis produci potest. Humiditas ista terrea quando ita inuisibiliter in aere volitat, quamprimum nubes pluuiosa offertur ipsi, liquatur & resoluitur illicò. Multæ etiam nubes propter exilitatem minùs conspicuæ sunt. Quod si & in has humiditas impingit, decolorantur, & conspicuæ fiunt, ac in pluuiam abeunt. Et nisi humiditas terrea vi Solis attraheretur, pluuiosæ illæ nubes transirent vtique, nec pluuia oriretur. Pluuiæ autem à Sole frigidiore accitæ, sunt seriores, nec tam festinanter incumbunt. Ex his causa colligenda est, cur muscæ per tempestates eiusmodi tam acriter pungant. Inconstans nimirùm illa tempestas muscis inimica, eas quando in furias agit, veluti caniculares rabire faciunt canes. Per rabiem ac incitationem illam inuolant ac cum iracundia lancinant, quicquid obuium est, non secus ac rabidus canis homines obtruncat & mordet. Sed & alia quædam animalia per tempora eiusmodi rabiunt ac frigidiore aëre sequente sedantur.

Muscæ cur interdum acrius stimulant.

Ex his liquet, pluuias, vt dictum est, variis modis oriri, veluti vniuersa, quæ per coniunctiones fiunt dissimili ratione incumbunt. Quod enim à coniunctione dependet, dissimili semper normâ cedit, sicut & homines sibi vniuersim non sunt similes. Hac ex causa pluuiarum quoque multiplex ratio est. Quod enim coniunctioni subiectum est, nunquam, vt diximus, eodem modo fit, sed, quot dantur generationes, tot videntur diuersitates. Si autem humiditas terrena in aere iaceret, hoc est ex aere prodiret, tunc pluuiæ sibi inuicem perpetuò similes fierent. Tum & pluuia alteram suam Essentiam impetraret. Quia verò in aëre ac vento humiditas nulla sita est, quæ nubes resoluere queat: ideò varietatem pluuiarum sequi necesse est. Similiter etiam à variâ stellarum (ceu in tractatu primo docuimus) naturâ, varia pluuiarum genera oriuntur. Vt enim inter se diuersi fontes sunt ita & pluuiæ. Multitudine enim, & virtute ac materiæ conditione ista talia constituuntur: quod ex tractatu primo repetendum est.

Coniunctio causa diuersitatis.

Pluuiæ variæ à stellis.

Porrò de aquis cadentibus hoc quoque tenendum est, nō omnes forma aquæ labentis decidere: Sed quædam formam habent niuis, quædā granulorum & similium, idq; vel maiore vel minore copia, pro tempore æquali vel inæquali: Huius census sunt Grandines, quæ & ipsæ cadentes aquæ sunt non tamen aquæ formæ descendunt. Harum ratio talis est. Sal quoddam peculiare est, quod in eiusmodi grana coagulatur: non quòd guttæ pluuiales à frigore repentino instar glaciei ita Coagulentur: Sed eo, quo in tractatu primo diximus, modo, ex suis nubibus generantur. Ipsarum Coagulatio ita se habet, quòd à calore aëris & Terræ, citra humiditatem terream liquentur, & in aquam dissoluantur. Congelatæ enim oriuntur & erumpunt. Quando ergo ipsarum stellæ oriuntur, frigus inducunt vniuersæ regioni, donec generentur. Suum enim cursum tam in æstate quàm hyeme habent. Et quoties surgunt, toties brumalis conditio sequitur. Multæ etiam non integri grani forma in terram cadunt, sed interdum in aere semiliquantur, & pluuia fiunt. Ea coagulatio similis est congelatæ glaciei, quę calore infestante tueri se nequit.

Grandinum generatio qualis.

Simili ratione & Nix aqua cadens est, ex suæ nubis conditione ita producta, & in aquam à calore resolubilis etiam sine accedente humiditate terrena. Nix enim & grando ea ratione differunt, ceu in explicatione ipsarum ortus dictum est. Differunt ergo secundum certas suas naturas & proprietates. Sicut enim Elementum Aquæ lapides & Metalla diuisit: ita distant nix & grando ab aqua pluuia. Et veluti Elementum Terræ ligna & herbas seorsim diuisit: ita similem modum Elementum Ignis seruat in Aquis cadentibus. Quæ autem præterea huc pertinent, ea in libro de Impressionibus Fulgurum fusiùs explanantur. Hîc enim ea saltem tradimus, quæ ad cadentes aquas pertinent, vt propositum nostrum de naturalibus Aquis exequamur. Et licèt præsens quidem liber, ab illo qui de Impressionibus fulgurum agit, ortus ratione non differat: ipsos, tamen discriminamus propter proprietates, quas habent ad naturales aquas Elementorum cæterorum. Et hisce explicatis libro quinto de Naturalibus aquis iam colophonem imponemus.

Nix vt generetur.

FINIS PARTIS OCTAVÆ.

NOBILISSIMI,

NOBILISSIMI, CLARISSIMI,
ac probatissimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI

BOMBAST, AB HOHENHEIM,

DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM,

Tomus Genuinus Nonus,

E Philosophicis verò Secundus, continens Arcana Naturalia & Supernaturalia, eorumq; causas, origines, substantias & proprietates,

Recenter Latinè factus, & in vsum Assectarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foràs datus.

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN NONA PARTE OPERVM PARACELSI CONTENTORVM.

LIBER

LIBER DE LVNATICIS THEOPHRASTI.

PROLOGVS.

Edulo ac omni cura attendendum eſt ad ſpiritus hominum, quia duplices illi conſiti & congeniti ſunt. Decet enim ſecundum ſpiritum vitæ hominem hominem eſſe, nec ſecundum ſpiritum Limbi, qui brutam creaturam hominem efficit, viuere. Cum enim ratum ſit, hominem imaginem Dei eſſe, diuinum quoque ipſi ineſſe ſpiritum, conſentaneum erit. Idem vero præter hoc eſt etiam animal, adeóque ſpiritu etiam animali præditus. Quæ duo cùm inter ſe contraria ſint, vt vnum alteri loco cedat, fas omnino ac æquum eſt. Iam, hominem non animal, ſed hominem agere decet. Si ergo hominem agere debet, neceſſe eſt, vt ex ſpiritu vitæ hominis viuat, & brutalem naturam ſeu ſpiritum exuat. Neceſſarium itaque eſſe, conſtat, hoſce duos ſpiritus inter ſe probe dignoſci, vt genuini ſpiritus humani præ animali certa cognitio præſtet. Et hæc huius inſcriptionis libri cauſa eſt, cui ob id titulum fecimus de Lunaticis, vbi etſi non ſola Luna dominetur hoc tamen nomen generale præfigere placuit, ſub quo ipſam quoque Maniam, Veſaniam, & ſimilia intelligi volumus. Inſtituti ſiquidem noſtri eſt, hoc tenore ſpiritus Maniacos, & veſanos homines cum intelligi, tum curari. Et multi quidem Lunaticis his affectibus obnoxij ſunt, qui tamen pro Lunaticis minimè habentur. Vt enim multiplices ſunt Amentes, ita multiplices etiam ſunt Maniaci, tam naturis quam formis ac moribus inter ſe diſtantes. Amentes quidem ſpiritum brutalem ſibi conſitum habent: non tamen eodem etiam modo Maniaci. In hoc enim quadantenus diuerſi ſunt. Deinde, Amentes degenerant in ratio-brutalia animalia. Maniaci autem in furiobrutales ſpiritus fatiſcunt. Res ita ſe habet. Stulti furiunt cum ratione. Quicquid faciunt, ingenium brutale reſipit. Si Amens doloſus & verſutus fuit, naturam vulpinam exerit. Si fuerit audax & iracundus, lupi mores refert. Secundum ſpecies enim animalium Amentes diuiduntur, veluti in libro de generatione ſtultorum, ipſorum natura accuratiùs depingitur. Eandem autem rationem ipſi quidem Maniaci etiam habent, ſed corruptam, & extra ſtatum naturæ emotam. Ipſique ſors & conditio eadem cum cani communis eſt, qui natura pollet gemina. Altera eſt naturalis, ipſi canum generi familiaris, cum incitatione latrat, mordet, &c. ſed tamen hæc omnia cum ratione canina. Altera eius natura ſe exerit, cum rabit. Tunc enim ex natura agit quidem canina, ſine ratione tamen canina, dum morſu quoſuis obuios, tam homines quam pecudes infeſtat, quæ ipſi natura tamen vernacula minime extitit. Sua enim ratio ſua aſtutia eſt animalibus, vt vulpi, vt ceruo, vt picæ, &c. præter quam quæ accedit rabies ſeu furor, Morbus eſt Lunaticus, quem hic deſcribendum ſumpſimus. De iis enim hic commentamur, qui Maniaci fiunt ſecundum rationem brutalem. Humana enim ratio Maniaca non fit, nec morbum concipit. In iſtiuſmodi itaque hominum ſpiritu tale nihil quærendum eſt, ſed in ratione potiùs brutali. Et hoc lector probe attendat ac intelligat. Magni enim momenti eſt, Maniacum & rabioſum dignoſcere: cum rabioſo cane is minùs non ſaniat. Vale.

Hominis ſpiritus duplex.

Homo ſecundù ſpiritum humanũ viuere debet.

Libri tituli cauſa &c.

Lunatici multiplices ſunt.

Amentes & Maniaci vt differãt.

Maniaci natura vt canis, duplex.

Lunaticus morbus quis.

TRACTATVS I.

CAPVT I.

Vm Chriſtus dicat, *vos Lupi rapaces eſtis*, adeóque homines lupos nominet, qui tamen homines ſunt: luporum natura meritò expendenda videtur. Homines enim inſtar luporum & canum rabiunt. Itaque ſatis nobis cauſæ eſt ad deſcribendum Lunaticos, quandoquidem Chriſtus dicat, *vos genimina viperarum*, ac inſuper Herodem *vulpem* appellet: qui tamen non ſecundum formam animalia ſeu bruta ſunt, ſed ſecundum naturam. Itaque ſi homo ſit animal ſeu pecus quoad rationem: æquum eſt, vt, quia ſecundum ſpiritum animalem viuit, ſecundum eundem etiam denominetur. Qui verò vt homo in humano viuit ſpiritu, is hominis nomen iure ſibi vendicat. Initium ergo faciam deſcribendi animales ſpiritus hominum, qui ſoli à vulgo Lunatici aut Maniaci vocantur, & iure quidem. Primò autem explicabo creationem hominis, quoad ſpiritum naturæ animalis. Secundò, quoad ſpiritum naturæ humanæ. Primus ſpiritus ex Limbo proceſſit. Secundus ex verbo *Fiat*: & is homo eſt. Horum geminorum ſpirituum qui cognitionem ſibi comparauit: quì quæſo is non facilè iudicare queat, ex quo vel ſecundum quem ſpiritum viuat: Deinde idem etiam intelliget vim Allegoriæ à Chriſto propoſitæ, quâ homini animalis nomen aſſignat. Tertiò nos harum rerum explicationem vberiorem ſubnectemus. Quartò, quæ practica medicinæ naturalis ſit, indicabimus.

Lunatici qui vere dicãtur.

Spiritus animalis & humanus qui.

Cæterum de animali creatione nihil aliud

nobis constat (veluti, ex quonam pecora, pisces, &c. creati sint) quàm quòd per verbum prodierint. Et tamen id sciri nihil interest.

Homo ex Limbo fact⁹. Limbus quid.

Homo siquidem ex Limbo factus est. Limbus autem nihil est aliud, nisi res in homine mortalis, quæ perit & putrescit, cum quâ simul etiam moritur & putrescit natura animalis. Semel ergo conclusum sit, hominem esse pecus seu animal, quoniam mortalis est. Animale enim est, quod moritur & putrescit. Aliàs ipse homo non putresceret. Debet enim in extremo die resurgere, & suorum factorum rationem reddere: ac tam bonorum quàm malorum mercedem expectare.

Homo quid verè sit.

Homo namque ipsum animale circumfert; nec animale suum ipsius onus fert, sed id suscipit ac acquirit homo, quia homo & non mortalis est. Propter creationem autem id sortitus est, vt sub pecuina naturâ ac animali statu, omnes animales proprietates, iam has, iam illas habeat, ita, vt homo quilibet ex eo: quo animaliter regitur, similis fiat animali. vel vaccæ, vel sui, vel lupo, vel ceruo, &c. Quod quidem si remouerit, iam nudus homo præsto est, qui animali nulli accenseri, aut adiudicari potest. Iam verò Limbus est is, qui nobis corpus largitor. Et corpus est Limbus, in quo sunt cœlum & terra, omnisque proprietas animalium & auium. Et hinc causa ac origo patet,

Homo ob limbum fit similis animali.

cur animal & homo secundùm suum animal assimilentur, & mutuam inter se proprietatem habeant. Quod inter animalia in species diuisum est, id in ipso quoque homine diuisum est in genere; sed sine iudicio naturæ, occulto.

Quæ hactenus dicuntur, spectant ad animalia communiter, quæ ipsi homini, & quibus homo, comparantur quod vtrinque natura animalis docet. Præterea verò sciendum

Cœlum est animale, non humanum.

est, ipsum quoque cœlum animali conditione & naturâ preditum esse. Quis enim dicet, Martem homini cognatum esse? aut quis profitebitur, Martem hominis esse Dominum, Inclinatorem, Ascendentémue? Nemo. Homo enim liber est, illorum expers & naturæ peculiaris, nulli agnatus nisi Deo. [illegible] dum [illegible] sius similitudinem & spiritum. Et verum est, quòd stellæ cœlestes naturam ac conditionem animalem habeant. Et hinc fit, quòd animalibus cognatæ illæ & affines ex illa naturâ sint. Quòd si homo ipse quoque animal agit, ob id animali affinis fit, adeóque duplex existit, Animalis nempe & Humanus. Dabimus huius rei exemplum. Nam si dico, hominem Mercurio, &c. subiectum esse, veluti figura cœli docet, adeóque talem vel talem fieri, iam hoc discrimine id dico, vt non ipse homo intelli-

Homo quare nus ab astris afficiatur.

gatur, sed animal, quod is est. Qui enim eiusmodi de homine narrat, is animal intelligit, non hominem. A[illegible] ingenium tale, quod ex naturâ [illegible] dependet, de animali prædi[illegible], non de homine. Homo enim supra ista omnia est, & omnibus nobilior. Si nobilior est illis: qui [illegible]go minoribus subiici queat. Eate-

Homo verus quis.

nus ergo cœlum homini cognatum est, quatenus animal [illegible]rtale concernit, cuius essentia & vsus [illegible] homi[illegible] pr[illegible] h[illegible]bitus est. Cæterùm, quonam natura illa in nos ingrediatur, ita sciendum est; veluti Sol radios suos nobis immittit nósque calefacit. lumine recreans illum lædens, externum corpus feriendo, quod

Influentia quomodo in hominem [illegible].

similiter etiam Luna facit: ita pariformiter stellæ quoque animales animalem rationem in homine respiciunt, penetrantque poros, cutem cellásque, in quibus animalis ratio habitat, eo scilicet modo, quo splendor penetrat vitrum. Pro conditione itaque ac natura illius stellæ animalis, ratio sensusve, &c. animalis afficitur, & informatur. Impressiones Influentiæ, constellationes, &c. & huius generis cætera cuiuscunque nominis sint, saltem Animal respiciunt, non etiam hominem. Si homo vitam hominis viuit illa omnia nihili sunt. Si vero viuit instar pecorum, sortem eandem cum pecoribus experitur, hoc est more pecudum transit, & in ipso verificatur quod animaliter verificari debet. Sicut enim ab Astris stulti ducuntur, ita gubernantur etiam, qui sibi sapere videntur, ceu in proprio de his libro docetur. Secundum ista ergo tenendum est, quod, si ratio ita mutatur & furit, Mania iam vrgeat ac præstò sit, pro naturâ nimirùm illius animalis. quod ipsi dominatur, & maniam influit. Mania itaque est animal fu-

Mania est animal furiens.

riens, sicut per caniculæ æstum rabit canis. Non enim aliter per suos caniculares ipse etiam homo furit & rabit. Iam verò hoc semel & accuratè tenendum est, quòd homo extra omnem conditionem animalem sit. Ipse ergo duplex est, Corpus nempe physicum, &

Homo est corpus duplex.

corpus spiritus. Corpus physicum consideratur in Astronomiâ, Astrologiâ ac Medicina. Vbi hoc discrimen obseruandum est, quòd res, quæ ex Astronomi[illegible] promanant, ad corpus physicum accommodari non debeant, sed auerti potius ab eo ad corpus alterum, & de homine explicari. Ita namque conuenit, Medicinam eiusmodi præsto esse. aut naturam talem intelligi, quæ animaliter sustentari queat. Sic quicquid ad omnibus externis animalibus constellatur, impri[illegible], &c. quantum, quidem ad mo[illegible] bo[illegible] [illegible]net id [illegible]e Medicum [illegible]n fas est. Quantum verò ad præsagia, auguriaque [illegible]net. id curandum, nihil est. I[illegible] enim [illegible]spiciunt pecus, adeóque Christianum non est, sed ethnicum. Pro Medicinâ ergo ea adhiberi debent, quæ Maniam in fundamento & neruo ipso respiciunt. Et pro conclusione tenendum est, quòd si homo Luna-

Homo lunatic⁹ non fit, sed hominis animal.

ticus fiat, non ipse homo talis fiat, sed tantùm ipsius animal. Et sicut cursus cœli canem rabiosum facit, ita & hominem. Nomen ergo Lunatici iure vsurpamus, vt nimirum illo doceamus, affectionem illam desuper defluere, & stellam animalem in stellam aliam animalem agere.

Porrò sicut sol, oculos nostros, in ipsum intentos, splendore suo vincit (licèt enim oculi nostri nobis Sol sint: superior tamen sol splendorem adeò fortem emittit, vt oculorum lumen obfuscetur & adimatur.) Idem ita etiam splendor Lunę, ac modis quidem multis præstat. Iam quę horum inter se est ratio, eadem est etiam animalis intellectus, rationis, & sapientiæ, quæ in nobis instar oculorum sunt, Et Solem hæ quoque suum in cœlo habent,

quem

quem Intuetur. Dum ergo concordantia talis incidit, vt superiora animalia intellectu suo animalẽ intellectum nostrum irradient. Huius tam dissolutio non aliter fit, quam oculorũ, qui occæcatur. Vt verò nobis sunt palpebræ, & cilia quæ oculos, ne à Sole irradientur, muniũt: ita nõ minùs cilia & palpebræ datæ sũt, rationẽ ita vallantes & obsepientes, vt dictæ stellæ illius corruptionem inducere nequeant. Si palpebræ istæ hiant, hoc est, si rationis cellæ patulæ sunt, tunc radius irrumpit, rationémque nostram vincit & subiugat, cum duo ista rectè vnà stare nõ possint, diutius quam lignum ac ignis. Adeóque ob penetrationem istam lunaticum & maniacum fit ipsum animal. Ipsius enim temperamentum si intendatur & exaltetur, durare & consistere non potest. Sic pariter si ratio nimiùm brutaliter vsurpetur, eadem quoque corrumpitur. Animale ergo in nobis quiescere debebat: & cogitandum erat, quòd animal hominem, hoc est, spiritum hominis nihil doceat, sed ipsum omnino discere debeat, sicut Christus inquit, quilibet à Deo docetur, scilicet homo, non verò animal.

Oculi & rationis cõparatio.

Ciliorũ vsus

Vt verò hominem rectè cognoscatis: scire vos velim, quòd homo genuinum suum spiritum, rationis scilicet, sapientiæ & prudentiæ, &c. ex Adamo acceperit, non ex animali. Is spiritus, quicquid loquitur, docet, facitvé, id ex Deo est. Is enim spiritus est imago Dei, cui corpus & ipsius forma ita subiiciuntur, vt ipsi pareant & obsequantur. Vnde iure dici potest, quemlibet ex Deo fieri doctum. Quilibet illuminatus, qui ex spiritu orat & petit, non ex animali: huius spiritus nihil destruit aut dissoluit, sed ipse manet purus nudúsque, nec Lunaticus aut furiosus fieri potest. Nihil enim curat, nihil metuit, nullius ipsum pœnitet. Quia enim à nullo affici potest, ideo nullius ipsum piget. Corpus autem animale sollicitum est: Idémque mutatur, & lunaticũ fit ac furiosum, & maniacum, & iracundum & seuum. Quod nobis admonitioni esse debet, ne illius rationis, &c. dolo ac incitamentis acti quicquam agamus aut confidamus: sed id potiùs sectemur, quod nec nos rabire faciat, nec ipsum rabire queat. Et hoc dum facimus, certi sumus, animalem rationem palbebris suis occlusam esse, non secus ac oculus obtectus est per somnum. Quòd si verò misso homine ad rationem deficimus animalem, tunc rationis illius palbebræ in animali aperiuntur; cœlúmque intuendo concipiunt Martem, Saturnum, Iouem, quos suis phantasiis imaginantur, velut & alias, quorum materiam tractant. Dum ergo talia intuentur, idem patiuntur, quod stultus, qui Solem aspectando, ab eo occæcatur. Sic enim & illi infatuantur. Homo ergo animali vti minimè debet. Quæ itaque Astronomiæ cognitio illis laudi & gloriæ ducitur, eadem & probrosa simul & ignominiosa, ac à Christo prohibita, inque sacris literis euidenter taxata est. Non ergo more Ethnicorum, sed Christianorum agere & viuere debemus. Hinc enim fundamentum depromitur ad discutiendas omnes sectas, religiones, linguas, imperia denique ac status in mũdo solemnes.

Hominis spiritus ex Adamo imago Dei in homine quid.

Animal spiritu discere debet.

Astronomia reprehenditur.

Pars II.

TRACTATVS II.

De Allegoriis ex Christo, ex Matth. 3. Cap.

Vos Genimina Viperarum

IOannes Baptista Pharisæos primò vocat Genimina viperarum. Quâ verò de causa? Viuebant nimirum animaliter, & rationi brutali incumbebant, nec spiritum hominis vsurpabant, qui ex Deo discere solet. Vnde à Ioanne genimina viperarum vocabantur. Iam verò (dices) Christus mandatum dedit, ne fratrem nostrum contemnamus, hoc est, non Racha ad ipsum dicamus, multò minùs genimina viperarum ipsum appellemus. At Ioannes ipse quoque homo erat, non minus ac homines cæteri ex Adamo egressi, velut & ipsi Pharisæi, quandoquidem ex vno patre Adamo vniuersi descendimus. Hoc itaque respectu iniquè fecerit Ioannes, proximum suum despicatui habens, ex eodem tamen parente cum ipso progenitum. Tum & hoc pacto creaturam Dei læserit, quatenus hominem creatum, serpentem appellet. Id enim ad contumeliam creatoris Dei spectare videtur. Sed de causâ huius denominationis ita respondebimus. Quoniam homo secundum imaginem Dei creatus est, & à Deo accepit id, ob quod homo est, non creatura alia: vt homo sit & maneat æquum est. Quamdiu autem homo manet, tamdiu à proximo suo nihil læditur. Vbi verò imagini suæ contrarium facit, & fit animal, velut vulpes, tunc illius etiam animalis, cuius speciem induit, nomen quoque acquirit, nec vt homo vocetur dignus est. Etsi enim is formam quidem hominis retineat, ac ab Adamo descenderit: more tamen pecudis viuit, non hominis. Iure ergo id nominis illi inditur. Sic enim & vir probus, probi nomen perpetuò retinet. Si verò furto aut homicidio &c. se dedit, iam veris nomen perdit, quia probus esse desiit. Et iniuriam ipsi faceret, qui probum illum adhuc vocaret. Ioannes ergo de Pharisæis mentiri noluit, sed, quod facere ex officio debuit, cùm mendacem aut parasitum non ageret, veritatem de illis attestari voluit. Vnde non homines, sed genimina viperarũ ipsos vocauit, hâc de causa, quia homo duplex est, animal nempe & homo. Si homo seipsum animal facit, ac animalis mores æmulatur, animal fit, non homo manet.

Pharisæi genimina viperarum &c.

Ioannes testis veritatis

Matth. VII.

Ne detis sanctum canibus, nec margaritas obiiciatis porcis, &c.

HIs verbis non tanguntur canes, qui canes sunt formâ ac specie externa, vt nec sues, quos alit molitor: sed canes & sues illi putantur, qui homines specie sunt, non re. His nihil communicandum de sancto, aut Margaritis Euangelij, sed canes & sues mittendi sunt. Itaque per canes & sues scriptura homines animales innuit. Omnino enim homo duplex est. Si est, qualis esse homo debet, nec canis nec sus esse potest. Ingens enim hoc mendacium & cõtumelia

canes & sues qui-nam homines

enormis esset, hominem Dei forma fulgentem, talı nnmuse ınfamare. Cùm verò imago illa in homine, non animali habitet & homo animalı more viuat: ideò lıquet, canem & suem illum fieri posse. Omnium enim animalıom, animalis natura homini ınest. Vnde & Ioannes inquit: *Geminina viperarum*, sicut hic canes & sues vocantur, qui animalıum istorum species assueuerunt. Quisquis enim hominum humano ingenio non viuit: is naturale animal euadit, ei simile, cuius naturá exprimit, cuius ob id etiam nomen iure acquirit. Et licèt quidem manibus ac pedibus canis non sit, aut sus: talis tamen re est. Nec enim forma canem aut suem constituit: sed essentia potius ac proprietas, ipsa forma suo loco relicta. Scriptura enim vocat hominem animal, si talem se præstat. Animal enim naturale is fit secundum corpus & essentiam, ac tam canis quadrupes quàm bipes similem stomachum, similem vitam, similem carnem, similem essentiam ac proprietatem habent. Verè ergo scriptura loquitur, adeóque homo est talis naturaliter, non per similitudinem, sed corporaliter, propter Limbum. Ex hoc enim canis fit & sus: veluti ex Adami vita accepit spiritum, qui homo est. Vnde etiam scriptura addit: *ne scil. conculcent suis pedibus.* Quibus verbis pedes humani, suilli, & canini, ac illorum ora rapacia vocantur, veluti canes & sues rapaces sunt, si in aliquod esculentum incidant. Nam & homo, si naturam animalem induit, canino & suillo more sancta tractat.

Forma non homo est, sed proprietas.

MATTH. VII.

In vestimentis ouium, intus autem sunt Lupi rapaces.

HIc testatur Christus, hominem esse pecus seu animal: adeóque seipsum explicat, dicens, intrinsecus, hoc est, in natura. Quod idem est, ac si diceret: Forinsecus videntur vobis illi homines, qui hominibus etiam similes existunt, & ideò conditi sunt, vt homines essent. Iam verò homines non sunt. Pater enim meus cœlestis ex gleba hominem creauit, vnde naturam is animalem hausit: illique hominem in animam collocauit, vt ita anima in animali hominis sit. Ipsi verò minimè, vt apparent, homines sunt. Si enim ad interna attendatis, facilè deprehendetis, ipsos ex Limbo esse, nempe lupos, & quidem rapaces. Aliud ergo hoc genus est hominum: & est genus lupinum, sicut prædict. fuerunt genera viperina, canina, suilla. Hoc ergo respectu homo lupus est naturalis, non lupus similitudine aliqua, sed lupus ipse in forma, quia, cùm duplex creatus sit, hominem deseruit, & naturam lupi induit, secundum quam agere non posset, nisi lupus ex natiuitate foret. Quòd si autem homo ex limbo conditus minime esset, facilè excusari posset. Tunc enim minimè putresceret aut moreretur, sed velut in die resurrectionis, purus & immaculatus existeret.

Homines lupi, &c.

Limbus causa corruptionis in homine.

Ex Matth. X.

Mitto vos sicut oues inter medios, &c.

SImilitudinem hic Christus dicit: *Mitto vos, sicut oues.* Sicut oues, inquit, non autem dicit, oues estis. Non enim dicit: Vos oues pergite ad lupos: sed ego mitto vos sicut oues. Hoc tamen addit: *in medios lupos*. Hæc non est similitudo; sed res euidens est, quòd scilicet animales lupi sint eo modo, quo diximus. Ad quæ porro sequitur: *Estote simplices, sicut columbæ, & prudentes velut serpentes.* Quæ per similitudinem dicuntur. Quasi diceretur ita: Quales sunt columbæ & serpentes: tales vos quoque præstare agite. Et pro verbo hoc (*Sicut* hanc explicationem accipite. Apostoli pecora aut animalia non erant, sed puri puti homines, sub imagine Dei quales esse debebant. Et quia animalia non erant, ideò Christus ipsos docuit, vt operam darent, vt prudentiâ similes fierent ad se muniendos serpentibus. Quasi diceret: planè prudentia caretis. Aspicite serpentem; is qua arte se tuetur, eadem & vos munite, non per prudentiam animalem, sed per hanc, quam vos doceo, quæque vobis dabitur ea hora, qua opus vobis erit. Similiter & oculos ad columbas conuertite, quantopere doli expertes sint. Quæ si animalia sint doli ignara: multò magis vos, qui homines estis, & puri homines, tales esse conuenit, vt scilicet secundum morem homanum doli vacui sitis. Præterea, animalia non estis, sed estis homines, ac animale exuistis. Itaque ad serpentes & columbas vos conuertite, considerantes, quanta se cura custodiant, etsi animalia sint. Et cùm vos animalia non sitis, sed in hominem abieritis, humanitus vos custodire debetis, quod ego faciam. Scitote itaque, reliquos esse lupos. Quos quia Christus ipse lupos vocat, ideo lupi maneant. Nouit enim ipsorum finem Christus, an lupum exuturi sint, nec ne. Quem cum retineant, lupi sint & maneant. Nec enim naturam hominum amplius habent, sed tantùm formam, cuius nihil curæ esse debet. Non enim ex forma sola animal cognoscitur & iudicatur, sed potiùs ex operibus, moribus, proprietate & essentia. Si enim ouis canis more latraret, canis foret. Sac si coruus ouum gallinæ pareret, gallina foret. Forma ergo nomen non confert, sed natura.

Apostoli homines erant.

Nomen esse dat, non forma.

Dicite vulpi, &c.

SImiliter & Herodem Christus vocat *vulpem*, non quod vulpina pelle tectus esset & in syluis erraret, sed quòd homo vulpinus, naturam vulpis induisset. Eundem Christus etiam vulpem vocat, quia verus vulpes erat, non vulpi similis. Nec enim is tantùm vulpes est, qui à canibus in syluis capitur: sed & iste vulpes est, qui vulpis ingenium æmulatur. Et vulpes in sylua, vulpes vocatur: vulpes autem quem Christus vulpem indigetat, vocatur Herodes. Quod nomen etsi hominis esset, tamen quia illo is indignus erat, ideo Christus illi appropriatum indidit aliud, nempe vulpis. Iam vero Christo plus fidei debemus, quam hominibus. Vulpes enim vulpis nomé ab homine accepit. Homo enim intellectum non habet, ad aliud cóferendum homini nomé quã hominis. Quia verò homo animal est, ac hominé extra se pellit: id nomé Christus merito indidit Herodi, veluti & cuiuis Herodi simili, tale nomen cóferri potest ex ea specie, in quã mutatus est. Putandum ergo est, hæc naturaliter ac secundum pro-

Herodes est vulpes & cur.

proprietatem ita dicta esse. Christo enim quis obloquetur? Homo cæteræque creaturæ quid quæso sunt aliud, quàm creaturæ Dei? Ideò quamlibet omnium optimè cognouit, eandemque, qualem cognouit, talem meritò iudicat & appellat. An putabitis, Deum non plura animalia creasse quàm lupum? Imo. Nam & hominem creauit. Qui si homo esse nolit, fit lupus, fit sus, fit canis, fit serpens, fit vipera, &c. & talis maneat. Et quia imaginem Dei spernit, spretus & ipsemet vicissim fit, fitque animal brutum, & imagine Dei expoliatum, sicut Cainus.

Hoc fine Christi allegorias vobis propono, vt intelligatis, hominem, si lunaticus aut maniacus fiat, secundum spiritum animalem & non humanum ita corrumpi & suffocari: ipsumque, qui amens, lunaticus, furiosus, ac ecstaticus quocunque modo, vel grauius vel leuius fit, similem esse rabienti cani, aut furioso lupo, aut insanienti feli, aut animalibus similibus aliis, quorum vnum altero subindè sæuius est aut mitius. Sicut enim sua in his est varietas: ita & in hominibus, testante id ita Iohanne Baptistâ, ipsoque adeò Christo. Et licèt plura quidem ex Prophetarum scriptis hinc conferri possent: satis tamen nobis est, si fundamento illi incumbamus, quod ex Euangelio, à quo nemo decipitur, depromsimus. Tractatum ergo secundum ita claudo, vt sciatis, hominem esse animal, verè & materialiter, idque animal, quod vocauit Christus, & non velut istud animal, sed animal ipsummet. Hoc animal est subiectum istud, quod lunaticum, maniacum, furiosumque fit, non ipsemet homo. De qua rationis animalis corruptione plura tractatu tertio explicabuntur.

TRACTATVS III.

CAPVT I.

De lunaticorum natura & generatione hoc ante omnia expendi debet, quanti momenti res sit, hominem sensu & ratione priuari, qui tamen creaturarū omnium nobilissima est. Insuper cum idem ex Deo quoque prodierit, valdè dolendum est, ipsum vnà cum profligata ratione sua, diuina quoque cognitione, doctrina & fructibus expoliari. Hoc tamē documento nos commonefacere vult Deus, vt quinam simus, sedulò expendamus eóque ardentiùs & solidiùs spem nostram in ipsum defigamus, nósque totos ad purum & intaminatum hominem flectamus, vt nimirum hoc pacto ab omni noxâ & læsione immunes simus. Verus enim homo casibus omnibus exemptus nulla labe aut noxa tangitur, nisi ea è supernis seu infernis emittatur. Et licèt quidem natura latè pateat, multis malis obiecta sit, vel etiam instructa: non tamen, nisi suos, illa ferit & tangit alienos missos facit. Cognoscendum itaque est, quinam talia homini accidant, vt is ratione sua priuetur. Antequam verò propiùs ad rei explicationem descendamus, notandum est, præter causam iam dicendam multa alia quoque esse, quæ Lunaticos faciant. Ex hoc genere sunt venena, & cibi quidam: quorum enarrationem in locum alium differo. Nam instituti mei est, hic Lunaticos faltem à cœlo factos describere, quòd in hoc plurimum situm sit.

Sciendum ergo est, astra suum motum habere, à prima hora vsque ad interitum cœli & terræ ipsis datum. Illius motus, quinam fiat, nemo satis indagare ac peruestigare potest. Hoc quidem compertum habemus, ipsum fieri sursum, deorsum, in orbem, hoc illóue modo. Quibus verò cum conditionibus ac proprietatibus fiat, verè ac ex fundamento scire minimè possumus. Exemplum dabimus. Cognitum nempè nobis est, appellere æstatem, post hyemem, post hanc iterum æstatem, & iterum hyemem vsque ad finem mundi. Hoc verò scire non possumus, qualis futura sit æstas, qualis hyems. Ab vna enim horâ totius anni mutatio induci potest. Et hora illa nobis inperscrutabilis est. Et licèt quidem per experientiam diuturnam aliquid nobis de hâc re constet, certi tamen & solidi id nihil est. Eodem modò & cœlum suum cursum perficit, nobis quidem vtcunque cognitum. Vbi tamen hoc quoque tenendum est, cursum illum suam rationem habere, rationi nostræ convenientem. Et licèt odoræ fragrantesque herbæ naribus iucundæ sunt, & res dulces, vt vinum, palato ac linguæ benè sapiunt: ita & in cœlo crescens est, quod cerebro, quod rationi, quod sapientiæ, quod prudentiæ (quantum quidem ad animalitatem attinet) conuenit ac gratum est. De his facilè cogitatu est quod abs conditi homines fint, hoc est, homines insensibiles, informes, & sermone carentes, in cogitatione tamen integri. Hi diuisi non sunt ex vi nostri limbi à ratione nostra. Ideò in hoc nobiscum concordant, nósque animaliter mutant, veluti iam recensitum est. Iam verò præter hæc sensus etiam in nobis alius est, qui foràs eiulat, nec in nobis manet. Ratio enim qualibet similis est spiritui. Veluti quando cognoscere cupio cœlum, spiritus meus in cœlo est. Si cōsidero herbas, spiritus meus est in herbis. Sunt ergo spiritus in cœlo, sunt in herbis, sunt in aëre, sunt in aqua. Hi spiritus cum meo coniunguntur. Sed & cursum suum spiritus meus habet, quem dirigo ad placitum meū. Similiter & spiritus cœli suum cursum habet, meúsque spiritus in me velut in animali habitat: vtvicissim spiritus cœli in stellis, tanquam in suo animali subsistit. Hinc fit, vt duo isti coniunguntur: quorum qui vincit alterum, is ei dominatur, & cum ipso vnus fit. Cœlum etenim multas potestates multos motus cursusque habet, qui ęgrè coniungi queunt. Cœlum ergo hominem vincit, ceu potatorem vinum. Præterea, etsi nos quidem nihil de astris cogitemus: Ipsa tamen deorsum in nos non minus cogitando agunt, ac nos in ipsa. Vnde iterum ab illis vincimur, nisi superciliis & palpebris nobis vmbrā moueamus. Hoc enim extra dubium verum est, quod suam rationem cœlum habeat, quæ animalis est, licèt nec animale corpus, aut os, aut linguam, aut cerebrum habeat. Illa in nos agit, quousque terra patet, non secus, ac Sol suis radiis vniuersam terram pellustrat. Solis enim exēplo stellæ quoque in dies in nos penettant. Attamen vt aduersus solem obtendere vmbraculum possumus: ita multum

Astrorū motus perpetuus.

Astrorū motus impervestigabilis.

Cœlo crescentia cum homine concordant.

Ratio seu sensus in homine volatilis

Cœlum vt homines vincat.

Cœlo ratio inest.

etiam hîc illius luminis auertimus. Quod qui deuitat: is lunaticus non fit.

Cicuta, crocus. &c. Maniacos faciunt.

Etsi verò & ex terra enascantur quædam, quæ furiosos faciunt, vt sunt *Cicuta*, *crocus*, *ceredella (al cerebella)* & similia: ista tamen huc non spectant. Iugulant enim & occidunt, quod non faciunt astra, quæ neminem interimunt, sed chronicum tantum maniacum, non mortuum faciunt. Idem similiter præstant etiam nonnulli morbi. Et qui ex morbis maniaci fiunt, non fiunt tales ab astris: de quibus tamen solis lunaticis hîc agimus, qui obsessis quodammodo similes sunt, aut ipsis quàm proximè conueniunt. Multùm verò causæ in hoc est, positum, quòd astra, signa & planetæ instar spirituum sint. Isti spiritus tantò semper ipso homine potentiores sunt, vt rationem eius expilent, & excutiant non secus ac alius spiritus. Illa ergo mentis alienatio similis est maniæ obsessorum, excepto eo, quòd in hac spiritus vim habeant, veluti discrimen ex exéplo hoc dignosci potest. Pono nempè, ob nimium ignis vel facis splendoré quempiam occæcari: alium ob intentiorem asspectum Lunæ, alium ob Solem. Occæcatio ab igne tardior est, celerior à Luna: celerrima à Sole Nihilominùs tamen cæcitas ab igne non alia est, quam quæ à Luna: Et quæ à Luna & igne, eadem est, quæ à Sole. Eadem & hic ratio est. Et li ... vna quidem cæcitas altera peior & grauior sit: attamen vt cæci omnes sunt, ita omnes etiam Maniaci sunt. Differt ergo hæc rationis corruptio ab altera naturali in eo, quòd altera fiat quasi à spiritu, altera ex debilitate rationis, & ipsi cognatorum.

Maniæ diff. causæ & generatio quæ.

Nihil autem astra in nobis operantur, nisi ipsis locum demus. Sic enim dato principio, de fine, hoc est, de mania introducenda laborant illa. Eius enim ortus dicto modo se habet. Pono nimirum casum: velle me ex animali ratione fidem aliquam struere seu erigere. Id iam animali impossibile est. Fidei enim notitia ab homine capitur, non à ratione animali. Dum autem fidem pensito & meditor, ratione mea concludo, hoc esse iustum seu verum, illud minùs, & sic deinceps. Et licèt instantias quidem aliquas moueri videam: sententiam tamen meam illis longè veriorem autumo, adeóque proposito meo sic insisto. Iam, quod ita meditor ac constituo, ex spiritu Dei non est ac procedit, sed ex spiritu animali. Et sic spiritibus animalibus in firmamento subiectus sum. Illi me excitant inflammant, & rationem animalem acuunt, vt illis, qui cogitationes tales non suscipiunt, admirationi sim. Ea itaque iam maniæ affectio est. Nec enim hic spiritus diuinus operatur. Fides itaque res tã ardua, ab animali cognosci nõ potest. Id ergo ab astris superatur, quæ dissoluunt & corrũpunt cerebrum capútque, & quicquid faciendum sibi proponunt, id effectũ præstant, hoc est, homines hoc illúdve sibi proponunt, cui etiam indulgent tantisper, donec corrumpantur. Corrupti autem sententiæ suæ tam pertinaciter inhærent vt comburi, aut quouis in exilium agitari se malint, quam à præsumptione discedere: adeóque animali sua ratione omnia rectè à se fieri iudicant. Sedulò itaque ac diligenter ista expendenda sunt. Tales enim lunatici latè patent. Et maniacus non ille tantùm est, qui furit, discursat, ferocit, verberat, sed & ille, qui humiliter incedit. Nam cum ratione animali careat, non minùs quàm maniacus rabidus ac ferox est.

Lunaticorum natura

Mania multiplex.

Vt autem rem apertiùs intelligatis, discrimen ex verbis Christi annotare debetis, dicentis: *Omnes qui in nomine meo veniunt*, (hoc est, omnes, qui probè ac cordatè, non maniacè veniunt) *hi ista signa facient*. Quod idem est, ac si diceret: Quandoquidem tot maniaci ex animali fiant seu generentur, qui garritu suo homines seducunt: ideò attendite ad ipsorum fructus, signa, &c. Si id non faciunt: ex spiritu sunt animali. Si faciunt, mei sunt Apostoli, Martyres, &c. Secundum hoc fundamentum omnes maniaci homines æstimandi sunt. Intellectus enim animalis apud hominem multò maior est quàm apud animalia alia. Nam in homine omnium animalium naturæ vigent, vt coruorum, picarum, &c. Et præter id nactus est etiam os & linguam, vt animi sensa proferre & eloqui possit, quod cætera animalia non habent. Insuper habet etiam iudicium & dexteritatem, vt quod animaliter concepit, dolo & prudentia exequi possit. Tali ingenio instructus, si quis prodeat, & rem aliquam meditetur, successu rei eò sapientiæ & intellectus asscendit, vt populo omni admirationi sit. Et nisi discretionis signa à Christo nobis proposita essent: quis talem non iudicaret Angelum? Ideò obliuioni danda non est admonitio scripturæ dicentis: *Si Angelus de cælo aliud vobis dicat, nolite ei credere*. Hic enim quasi digito intendit ad vafritiem hominum. Talis ergo credens, si res eiusmodi intellectu suo animali scrutari proponat, quæ rationem animalem transcendunt, tunc, in quo deficit ratio eius, id pensat & confert ea stella, quæ asscendens est in fide. Ea stella rationem eius vincit, non aliter, ac si quis per auxiliatorem solem videre cuperet, & intuendo solem interea occæcaretur. Eadem námque ratione etiam superiores animales spiritus, carnales animales spiritus vincunt, vt rabiant & insaniant. Sicut enim bos, cuius cerebrum malleo contunditur, insanit, & discursando eóusque furit, dum aut in aquam aut ignem sese præcipitem det: ita etiam creduli illi sese suffocari aut comburi patiuntur, ob intellectum animalem. Alium enim nullum ipsos habere, ipsi fructus testantur, dum brutaliter viuunt & ambulant.

Homo est pxilla omne animal.

Hominis & bouis furientis comparatio.

Sed & hoc ad insaniam aut Maniam rectiùs intelligendam à vobis annotandum est. Qui purus homo est, qualis esse debet secundum spiritum illum, quem Christus dicit ac docet, is rectà appetitui animali obluctatur & resistit. De appetitu loquor cibi, potus, fœminarum, &c. Qui ergo appetunt cibum, potum, præmia, caldaria, ventris delitias, fœminarum consortia, &c. hi vniuersi animales sunt. Et licèt spiritu quidem Christi vtantur: id tamen saltem secundum literam faciunt. Interpretem námque alium verbum Dei non patitur, quàm qui spiritu Dei abundet,

Homo verus appetitui animali resistit.

non

non spiritu animali procedat. Istiusmodi ergo homines sibimetipsis maniam contrahunt, & in suâ fide indurantur. Deinde, iidem etiam animalem rationem vsque adeò intendunt, vt stellas etiam auxiliatrices attrahant, à quibus obfirmantur. Tertiò, vnus profugit, alter accedit, adeóque errant, veluti qui Maniaci fieri incipiunt. Interim scriptura inquit: *Si Angelus de cælo descendens aliud vobis dicat, quàm dixi ego, nolite ei credere.* Sic etiam porrò, si homo in terrâ aliud vobis dicat, quàm dixit Christus, nolite credere, hoc est, Christus dixit,& prohibuit,non in vno loco duabus noctibus pernoctare, non peras circumferre, non duas tunicas habere, & suam domum, vxorem, liberos, agros, &c. deserere. Iam si hoc quispiam non facit, nolite ei credere. Aliud enim facit, quàm quod Christus mandauit. Dum ergo aliud facit, non facit id ex spiritu Dei, sed ratione vtitur animali, à superioribus spiritibus, seu stellarum animali incitata. Ideò signa nulla edere potest. Ex hoc iam fit, vt talis seipsum non nôrit, nec quis sit, sciat. Hinc ergo mentis emotæ est, & Maniacus fit, non secus ac ipse Lunaticus. Quâ de causâ etiam ad loquendum iam aptus est, iam ineptus, adeóque opus habet, vt studeat, legat, & imaginetur subindè, quod ratio animalis ipsi suggerat. Quorum tamen nullum necessarium erat, sed omne à Deo in isto horæ momento infunditur & suggeritur. Itaque qui alio, quàm hoc, modo & more studet is Deo aduersatur. Et quicquid dixerit idem, id à nemine acceptari debet.

Eadem rerum etiam omnium, scripturam attinentium, ratio est, quando sibi quis persuadet,quasi omnia sit. Illa enim persuasio rationem humanam peruertit, cùm ab animali ista peruestigari nequeant. Et si res animali nimis sublimis est, opus habet vt mutuetur aliunde sapientiam, nempe ex cœlo, quæ corrumpit, hominem, quia ipsa eum vincit, sicut Sol oculos.

Astra omnia studia hominũ adiuuât.

Astrorum enim ea conditio est, vt, si quis in scripturâ studere cupiat, stellas ad hoc sibi corrumpendum idoneas omnino inueniat. Sic, qui bellare satagit, is similes stellas inuenit. Qui rixari, digladiari cupit, qui furari, latrocinari, prędari, fœnerari, &c. appetit, is semper stellas sibi ad hoc opus commodantes reperit. Hęc enim vniuersa brutalia sunt. Cur prohibitum est adulterium? Quia scilicet opus animale est, non diuinum. Itaque propter liberos concessum est matrimonium. Eaque concessio matrimonium sanctum facit. Præter hoc quicquid fit, id sodomiticum est ac brutale. Et ad hæc diligenter attendere debetis. Eadem enim cœli est ratio, quæ hominum in terrâ. Si furari quæris, facilè socios furti inuenis. Si prædari, si latrocinari, si præliari vis, vbiuis socios reperies. Si deuotus esse, si ieiunare cupis: socios & in hoc studio tuo impetrabis. Animal enim in omnibus & vbique socios suos inuenit. Spiritus autem, qui ex Deo est, in electionem non cadit, hoc est, electio non datur, quâ dicas, hoc faciam, illud omittam, vt scilicet id ita fiat, in quo te iuuare spiritus debeat, sed via faciendorum

Adulterium cur prohibitum.

Matrimonium sanctum propter liberorũ procreationem.

Spiritus Dei extra electionem est.

omnino simplex, & sine medio est, quâ omnes in vniuersum, vnóque in sodalitio ac fraternitate pergere debemus, non diuersis metis ad scopum vnum commeare. Hoc enim facit animal, vbi secta quælibet confluit & conuenit. At in Christo secta nulla est. Sectæ sunt animalia, & ex animali nascuntur, & animales manendo ita insaniunt & tabiunt. Et hæc cuiuslibet natura est, non procedentis ex eo fundamento, ex quo debet. Sic scriptura procedit ex Deo. Præter hanc qui præceptorem alium sectatur, is insanus & Maniacus fit, quod à stellis mutuari ipsi necessum sit. Eadem etiam Medici est ratio: cuius scientia ex lumine naturæ promanat. Cuius si ignarus sit, ac fundamentum aliud, nouúmque sibi speculetur, ad veritatis solium ascendere nunquam poterit. Nam quia mutuari cogitur, stellas in cœlo animales inuenit, commodant tamdiu, donec ipsi persuadeant. Ille autem,dum argutam suam speculationem, sensum animalem priorem superantem, sentit: speculationi illi postea indulgendo & inhiando, sibi ipsi persuadet & blanditur. Persuasio hæc initium est Maniæ. Ita enim in illum agentes stellæ, ipsum infatuant, vt nullius porro respectum habeat, sed suo cerebro inhæret, nec à quoquam alio se duci ac dirigi patiatur. Et qui hoc modo refragatur & recalcitrat, an non æquè quæso Maniacus est, ac is qui catenis constringitur? Insani ergo quidam Medici sunt, catenis non reuincti. Insani sunt artifices, & Alchimistæ, nec ipsi constricti. Hi enim seipsos ligant, dum suis nugis neminem obloquentem inueniunt. Et classis quidem horum insanorum plures sunt. Quos si insanos facias, nullâ constrictione opus habent. Et huc referri etiam possunt Medici, Alchimistæ, artificésque alij, qui præfractum suum sensum seu opinionem animali temeritate mordicùs tuentur. Huius generis alij plures quoque insani sunt, qui tamen vincti opus non habent. Nec enim quilibet homines singulare, aut aliis damnis afficere cogitat. Interim tamen, etsi id non conentur, à Maniâ tamẽn ob id nedum absunt aut excusantur. Quilibet enim, qui ab Astris mutuatur, postquam mutuatus est, Maniacus euadit.

Scriptura est regula hominum.

Lumen naturæ fons, est scientiæ Medicæ.

Maniaci duplices: vincti & liberi.

Maniaci sunt omnes qui ab Astris mutuantur.

Ex his intelligere debetis, quonam pacto homo ac cœlum concordent. Et ratio eadem in his est, quæ est in coniugio, inter virum & fœminam. Fœminæ est, imperata viri exequi. Si vir mandata fœminæ capessat, iam insanus est. Nec enim sui amplius iuris is est: sed rationem aliundè mutuatur. Quicunque verò non suâ ratione vtitur, is Lunaticus est, coactus facere, quod Luna, hoc est, ipsius Barbara, velit. Eodem pacto, & cœlum fœmina est animalis nostræ rationis, dolo omni instructa, atque astutiâ suâ, sicut Eua, infatuans & deuciens rationem virilem. Sciendum itaque est, naturæ ac carnali substantiæ nostræ, veluti proprietatem quandam insitam & implantatam esse rationem animalem, mentiendi, decipiendi, bonum malúmue, &c. faciendi, sicut proprietatem series docet. Iam si hoc contenti non simus, sed in spiritu animali,non humano pergamus,

Hominis & cœli coniugiũ,quale viri & fœminæ.

Cœlum est fœmina hominis.

pergamus, tunc Ascendens in cœlo emergit, inclinat, imprimit, influit, non secus ac si sibi fœmina imprimat, vt hoc vel illud ei facias, quod faciens tandem ita intricaris, & inuoluaris, vt nec egressum nec modum scias, tuáque te vxor ita dubiè defixum relinquat. Nam & in cœlo, qui mentiri cupit, suum talem ascendentem inuenit. Suum ascendentem etiam inuenit, qui verax esse appetit. Ascendentem suum reperit etiam, qui scortari, furari, præliari, &c. expedit. Et sic de cæteris omnibus iudica. Vbi commoodefaciendi tamen estis: quòd à natiuitate ascendentem nobiscum non afferamus, sed eum, talem qualem volumus, omninò adsciscamus. Ex hac patet error Astronomorum & Astrologorum, adeóque eorum vniuersorum, qui natiuitates, prognosticationes & similia, quæ cum ascendente definitis diebus coincidant, condunt & conscribunt. Nam prout ascendens adhibetur, ita se ille exerit, vt homines magis minúsve insani fiant. Et quod hic affirmo, pro certo tenendum est. Mercator nempe quilibet, qui mercaturam exercet, si is mandatà Dei obliuiscitur & negligit, proximúmque suum non diligit, sed bona eius expilare quærit, is ascendentes inuenit facile, viam ipsi ad hoc impetrandum commonstrantes. Nam viarum illi gnarissimi sunt. Et talis non sit Maniacus; Imò. Qui námque suum creatorem deserit, hunc insanum omnino, rabiosum ac obsessum esse oportet, cum multis Aspectibus, & Trinis ac Quartis, totúmque adeò furiosum, furiosioremque illo, qui catenis deuincitur, ratione nempe omni orbatus. Ille enim, qui humanam rationem habet, seipsum occœcat, deseritque Deum, aut ipsi aduersatur nihilo lenius, quàm catenis ligati Maniaci, qui homines insectantur, quos, si attingere possent, amentiæ vi acti omnino iugularent.

Ascendentes in cœlo infiniti. Ascendens nō est nobis connatus.

Maniaci liberi stultis peiores.

Vt vero de ascendentibus, quibus Astronomi tam multa attribuunt, plura hic dilleramus, opus esse minimè videtur. Saltem enim de lunaticis explicationem instituimus. Attamen priusquam hoc volumen finiatur, explicationem illam suscipiemus, quam sedulò euoluetis.

Sed pro noscendis Maniacis hoc porrò tenete, quòd non sint ex spiritu illo, ex quo homo est vel esse debet, sed ex eo, de quo iam diximus. Itaque mutantur cum astris, cúmque ipsis ascendunt & descendunt, prout orbem seu rotam fortunæ pingi videmus, adeóque omnis origo ex natura istâ animali est. Si enim in spiritu illo versarentur & ambularent, in quo ambulare debet homo, non vtique ascenderent aut descenderent, sicut Dauides inquit: *Beati, qui ambulant in via Domini.* Hoc si non facimus, fiet nobis idem, quod improbis, hoc est, pecudibus seu animalibus. Iam lucrari, iam perdere, ascendere & descendere, sicut in suis practicis præsagiunt Astronomi, hunc scilicet annum, hunc mensem Mercatoribus felicem, illum infelicem & infortunatum fore. Idem prædicuns militibus & artificibus &c. hæc res inquam nisi animales esseut, ipsique homines in via domini ambularent, phytones certe ac Augures cœli talia prædicere aut augurari minimè possent. Ex quibus Maniaca natura deprehendi potest eorum, qui in huiusmodi astris ambulant, sursum, deorsum, huc, illuc commoueant, quod Christianum minimè est. Summam ergo huius tractatus hanc fuisse, scitote, vt intelligeretis, secundum quam viam homo ambulat, secundum eandem ipsum etiam affici. Si vt homo Christianus ambulat, sortem illam accipit. Si vt pecus, pecudis sortem sentit. Item, si in Christo ambulat, secundum Christi ductum procedit. Si instar animalis: ductu stellarum ad vitulinam rationem vergit. Et hisce dictis tertium hunc tractatum finientes, quarto sequenti de curatione Lunaticorum initium faciemus.

TRACTATVS IV.

De Cura

PОrrò autem suscipienda est consideratio faciei cœli, hoc est, Astrorum, vt illa quàm optimè cognoscamus, adeóque primum Lunaticum internoscamus, sciamúsque, in quonam Planetâ, Zodiaco, &c. is genitus sit, vt nimirum secundum hoc curationem instituamus. Sic si speculationi indulsit Spiritus coniunx ipsi fuit Saturnus. Stella etenim qualibet fœmina est. Cura ergo aduersus Saturnum dirigenda est. Qui ascendentem attraxit Venerem: huic curatio à Venere intendenda. Eadem etiam est ratio Martis, Lunæ, Solis, Mercurij, Iouis. Nec verò septem tantum astra esse cogitandom est, sed innumera illa sunt, vniuersa probè cognoscenda & expendenda.

Saturnus præst Spiritui stellæ seu fœminæ.

In ordine verò prior est præseruatiua, quam sequitur ipsa cura, secundum prædictum canonem. Et regula hic vnica tantùm datur, vt scilicet animalis ratio frangatur. Sic si quis in fide nutare & ambigere, sibique ipsi placere velit, æstima si ma[illegible], de quibus Christus locutus est, si id facit, permitte ipsum suo arbitrio, nec interturba. Si minimè facit; cautè & prouidè age, hominemque obserua, vt vulpem, an lupus, canisue aut sus fiat, hoc est, quò recidat, in quam stellam vergat, an auaritiæ indulgeat, bellóue, aut mendacis, aut superbię, aut violentiæ, &c. Dum itaque obseruatione & indagatione illâ cognoscis, quò inclinet: iam præseruatiuum hoc est, monere, vt desistat, cogitetque, se Prophetam & Apostolum minimè esse, cum Christi mandatis minimè pareat & obsequatur. Itaque ab intellectu animali seriò illum arce, ipsúmque de viâ meliore institue. Si agnoscit, bene. Sin minus, proximo querere. Fac vt confiteatur. Si nec hoc faciat: defer ad Ecclesiam. Si nec hinc obsecundet, vt Ethnicum ipsum tracta in vltimasque tenebras ipsum eiice, priusquam per vim spirituum animalium integram ciuitatem, domúmue, aut regioné illam corrumpat & seducat. Vbi enim pecuini tales Prophetæ surgunt, Satanas illis auxilio accurrit, vbique insidians, instigás, & Ecclesiá impellens. Quæ ne corrumpatur, ad Ethnicos illum relegari cōmodiùs est. Quis enim ein modi eradicare

Lunaticorum præseruatiua quę.

Magistratus præseruatiua cū do ctrinarū superstitionibus. eradicare faciliùs poteſt, quàm magiſtratus, ſi verbo locus non datur? Is nimirum Præſeruatiua adeóque ad hunc finem inſtitutus eſt. Quòd ſi negligentiùs curetur, & doctrina Chriſti ſpernatur, ipſiſque aliud ac diuerſum à Chriſto profiteri concedatur, regio illa certum infortunium experietur. *Væ enim terræ illi, cuius Rex ac Superiores infantes ſunt*, hoc eſt, rem non intelligunt. Et multò vtilius eſt Maniam per præſeruatiuam ab initio exſcindi, quàm in fine. Tandem enim indurantur & præfracti fiunt, nec leuiter etiam auxilium maligni ſpiritus accedentis metui debet. Et quoniam de falſis Prophetis, ac Chriſtis falſis & Pſeudo Apoſtoli, &c ſe dulo cauendi. pſeudo Apoſtolis tam multa Chriſtus vaticinatur, ac præmonet, iſtiuſmodi certè homines longè attentiùs, quàm naturaliter hic deſcribi poteſt, attendendi ſunt.

Præſeruat. belliatorum. Sic ſi quis Maniacus præliari appetit: illum prædicto quoque modo corrige. Si parere nolit: ſatiùs eſt ipſum ad Ethnicos exponi, priùs quàm innocentem iugulet, & in alio committat, quod non ferret ipſemet. Adcóque vt hoc peccatum cum malis aſis bellum conſequentibus caueatur, Ethnicæ pœnæ nemo exemptus eſſe debet.

Præſeruat. aleatoris ſcortatoris &c. Ita etiam, ſi Mania deſinat in aleam, ludos, ſcorta & luxuriem aliam, modo priùs dicto cuſta. Si non pareant, pœnâ Ethnicâ illos coërce. Quam qoidem iuſtiùs ipſi ſuſtinent, quàm vt tolerari tanta mala conciant, & venena ſua paſſim effundant, quæ deinceps latiùs ſerpant. Ita excuſatio nullo ipſis præſidio eſſe debet.

Præſeruat. fœneratoris & mercat. Aduerſus fœneratores & mercatores tali remedio inſta. Inculca ipſis Decalogum, & mandatum Chriſti de dilectione proximi. Id primùm ſolus tenta, deinde adſciſce proximum. Porrò Eccleſiam. Ne ſic quidem obſecundet, iuſtiùs eſt in Æternam ipſam exturbari. Sedulò enim damna & noxæ, à mercatoribus obtrudi ſolitæ, noſtris oculis exponendæ ſunt, cùm imperſcrutabiles & vix enarrabiles exiſtant. Per artes enim illas Satanas ſeſe inſinuat, quò aliàs penetrare non poſſet.

Præſeruat. Artificē. Si quis Maniacus fiat in artibus, eodem exemplo inſta, errorem illius enarrando, & quid poſſit, quid non poſſit, explicando. Quod ſi is nec tibi, nec tuo proximo, nec Eccleſiæ credere velit: ſatiùs eſt, lapidem molarem de collo eius ſuſpendi, ac in imum mare mergi, quàm præconceptam ab ipſo opinionem emergere, & in opus ſeu actum erumpete, adeóque mendacia, dolos, homicidia, furta, &c. profeminari. Et ſic de cæteris omnibus ſimiliter iudica, præſeruatiuam in ſola Magiſtratus manu poſitam eſſe, ſi cætera nihil proſint aut proficiant.

Cura Maniacorum duplex. Quòd ſi verò neglectâ ac præteritâ præſeruatiuâ cò peruentum iam ſit, vt iam ipſo actu inſaniant, & rabiant, nec ſeipſos amplius cognoſcant, conſilium certè ſalubrius aliud nullum habeo, quàm hoc, quod proceſſu duplici conſtat. Vnus tenendus eſt, quando cum affectu Maniaco concurrit etiam aliquid rationis ſeu intellectus. Altera Medicina (ſi nimirum intellectus ſuperſtitis nihil reperitur) eſt hæc, quam Chriſtus de obſeſſis præfiniuit, quæque fit per ieiunia, præceſque, per conſiderationem mandati, *Dilige proximum tuum, ſicut teipſum.*

Cura, quis proceſſus primus. Pro primi proceſſus explicatiōne tenendum eſt, virum ſapientem, in ciuitate quâdam verſantem, ac in ſenatu, iudicio aut rerum ad gubernacula ſedentem, ad talia munia dignè exequenda, non Maniacum, ſed prudentem omninò eſſe debere. Is ſi ſimul negociationem mercaturámue exerceret, & in illâ Maniacus fieret, ſéque in his ipſum probaret, ac iuſtè facere præſumeret, tunc ſecundum viam rationalem, in quâ ambulat, hoc eſt, iuxta viam Senatus, ipſum aggredere, rem ipſi ſeriò propone, ac per modum illum, cerebrum ſeu animum ipſius pertunde, inculcáque, quæ inculcanda ſunt, ac vt ipſe tibi inſinite videbitur. Si obſequitur, bonum eſt: ſin minùs, duos tréſue tibi adiunge. Tandem & Eccleſiam. Sin minùs pareat: pro Ethnico ipſum habe. Errare enim ſe, ſatis euidenter intelligit, & tamen vſque adeò præfractus interim eſt, vt obſequi nolit. Hic ergò de Diabulis metuendum eſt, qui procul dubio præſto etiam ſunt. Vndè non immeritò ad preces & ieiunia incitamur. Sic, ſi quis ſit ſcortator, aleator, prædo, fur, &c. cognitionis vim aliquam ſemper ſuperſtitem habet, ſecundum quam dirigendus eſt. Si refragetur, præter Æternam cura nulla ſupereſt. Quamdiû enim cognitionis vis apud Maniacum talem deprehenditur, tamdiu corrigendus & admonendus eſt. Ægrè enim impetratur, vt diues quiſpiam in huius Eccleſiæ conſilium deſcendat. Nam & Chriſtus inquit, *quod faciliùs per foramen acûs camelus traſiturus ſit, quam diues in regnum cælorum penetraturus.* Diuites tan cœlū ſeſtiunt. Quò id ergo impetrari ægriùs poteſt, eò vrgentiùs tu & Eccleſia de emendatione inſtare debetis. Vtilius ergo eſt, illos præſeruando corrigi, hoc eſt, dum nondum opulenti ſunt, ſed inſtar medullæ molles & flexiles. Illo enim tempore promptiùs conuerti & ſubigi poſſunt. Poſtquam autem adoleuerunt & induruerunt, obrigeſcunt penitus, ægriúſque illis adimitur, quod adimendum eſt. Qui enim Chriſto non obſequuntur, hi multò tardiùs obſecundabunt homini. Maturo ergo conſilium ineundum eſt, ac ad præſeruationem properandum, priùs, quàm malum inualeſcat. Eo enim ſi aſcenderit: ægrè ac difficulter ſanabitur.

Cura proceſſus alter qualis. Si autem comes ratio non concurrat, nec conſcientiæ ſcintilla aliqua emicat, verùm Mania efferata, brutalis, præfracta & conſtans euaſit, ita, vt ligationem requirat: tunc, ne anima ac corpus cum ipſo rummet, tum aliorum labem contrahat, mandati de dilectione proximi memores, Lunaticum ad preces & ieiunia ducemus, ac vnà cum ipſo ita cogitabimus; Quâ tu iam afflictione torqueris, eam tibi mitigabimus, iugum ac onus tuum noſtris dorſis imponentes, Deúmque Seruatorem noſtrum, vt te ſoluat & liberet, ſedulò implorantes. Reuera enim tales ab obſeſſis non longè abſunt. Nec præter preces & ieiunia curam vllam aliam ſuperſtitem

superstitem habent. Quis enim domabit Martem, Saturnumve, & Astra cætera? Aut quisnam insignem ipsorum malitiam istâ ratione pervestigabit: Nec enim hominem aliâ ratione obsident, quàm spiritus faciunt maligni, rationem animalem ex ipsis ita elidendo, vt genuinum hominem extrudat, ipsiusque Dei obliuiscatum, ac creaturis adhæreat, præcépsque in superstitionem ruat, statuas adoret, stellas sectetur, & doctrinam earum æmuletur. His ergo eadem cum obsessis medicina cõmunis est.

Astrorũ vis quæ sit.

Etsi verò multa in Naturâ pro obsessis remedia prostent: illa tamen hoc loco non propono, hâc de causâ. Natura respicit & intuetur Maniam: vnde in Maniâ illa quoque remedia prosunt. Hic autem Lunaticum tractamus non Maniam. Vnde huiùs remedia illi non prosunt. Et nulla Medicina naturalis contra spiritus Astrorum facit, si hominem obsideant. Sic qui cœcus fit à fulgure, fulmine, Sole, &c. huic remedium nullum prostat, sed prout læsus est, ita manet. Qui verò naturaliter excæcatur, pro sanãdo Natura etiã remedia deprompsit.

Naturalia remedia malis Astralibus non conueniunt.

Quæ verò aliæ Astrorum sint malitiæ & luxuriæ, quas sedulò declinare debemus, eas in aliis libris planius trademus. Quæ verò de Lunaticis hoc libro tradidi, eo fine adduxi, vt intelligere ac noscere discatis hominem, quibus in viis ambulet, quid negotietur, ne ratio animalis pro lumine hominis fors reputetur. Apostoli siquidem puri erant homines. Vnde etiam Christus ipsos lumina Mundi, & Sal terræ vocauit. Qui verò eiusmodi non sunt, hi in tenebris ambulant, nec lumina sunt, sed tenebræ. Hæc causa huius meæ scriptionis vobis expedienda fuit.

Apostoli puri homines. Apost. lumina mundi & sal terræ.

DE GENERATIONE STVLTORVM LIBER THEOPHRASTI.

TRACTATVS I.

PROLOGVS.

MAGNVM hoc quiddam & admirandum est, quòd Deus, qui hominem tam magno pretio, sanguine scilicet & morte sua, redemit, eò vsque insaniæ ipsum denegere permittat vt nec suum nomen, nec mortem, nec doctrinam ac voluntatem, nec signa, ac opera, nec beneficia in genus humanum collata intelligere ac recordari possit, sed ratione omni & sapientia necessaria orbatus viuat. Et cum homo imago Dei sit, deplorandum est, ipsum in stultu fatuũ simplicẽ & brutũ hominẽ degenerare, adeòq; eum qui creaturis cæteris vniuersis nobilior est, præ illis omnibus adeò enormiter deformare. cùm tamen creaturæ cæteræ omnes hac pœna exemptæ sint, nec in suo genere, ceu homines, stultos alant. Caussa autem huius consilij diuini multæ, sunt. quas in præfatione enumerare nihil attinet. Interim hoc arduum quid est, quod Deus personam non respicit, proque multis mortuus, nempe quos omnes liberauit. Cur vero inter homines stulti & fatui sint, causa scrutatu difficilis est. Quanquam quoad naturam, ea peruestigari facile queat. cuum in rerum naturalium inquisitione homo magister & artifex sit. Præterea, quod tale progignitur, difficile est. Quis enim, quæ connata sunt, demet ac auferet? Eò difficiliùs sanantur, qui stulti nati sunt. Is enim affectus nec morbus est, & est insuper incurabilis. Nam nec lapides nec herbæ sunt, quarum illi vi restitui possint. Præterea Christus etiam multos ægrotos, obsessos, leprososque ac aliter affectos sanos reddidit. De restitutis autem fatuis, traditum nihil legimus. Naturæ id præstare impossibile est. Et insigne illud esse arcanum oportet, quod vitia, quæ stulti habent, auertere possit. Sed nullum præsto est. Mysterium ergo magnum requiritur, ad illud in natura reconditum, perscrutandum. ideo imprimis, quod præter hominem nulla vspiam creatura fatua fiat, cum tamen is creatura omnium nobilissima sit, licet raro vitiis ac vanis careat. Sed extraneum nobis, cùm talia vere fiant, de iisdem in rebus philosophandum est. De Medicina autem nihil traditur. Itaque illius tractatus liber desiderabitur. In tractatu autem altero stultorum tantum origo seu generatio moresque enumerabuntur, non vt illi penitus ac ex imo principio cognoscantur, sed, vt quilibet qui talia considerat, sciat, quidnam homo sit & ex quo sit, vtque sic apud se cogitet, quod omnium omnis sua sapientia apud Deum nihil sit, nósque in omnibus nostris consiliis stultis similes existamus, quantumque omnis nostra animali ratione cogitare ac meditare possumus, quod id mera stultitia sit, quódque extra Christi opem nos meri fatui & fungi habendi simus. Fatui ergo vt fratres ad nos sese habent, qui vnius cognationis & sanguinis existunt. Ita enim & nosmet ratione nostra eiusdem sanguinis sumus, [illegible] sapientia nostra apud Deum prodire velimus. Quasi duo fratres essent, quorum alter stultus, alter sapiens existeret: hic tam vna cognatio sanguinis, ac ob id vna quoque ratio adest, vtrúsque alterius [illegible] est. Is qui sapientem redemit, eundem etiam liberauit stultum. & qui stultam idem etiam [illegible] redemit.

Stulti cum sapientibus conueniunt.

Fatuos nullos sanauit Christus.

Fatuum sit nullũ animal præter hominẽ.

Stultos redemit Christus.

LIBER PRIMVS.

TRACTAT.

QVoniam proposuerat sibi Deus, hominem creare secundum similitudinem suam, ipsumque in Edem collocare. hac de causa oportuit hominem condi [illegible], propter [illegible] in cibicet, in quem poneretur. Constat autem ac factum est, ipsum ex *Limbo* factum esse, qui *Limbus* omniũ creaturarũ naturã & proprietates [illegible] mit. Vnde & homo vocatus est Micro[illegible]s. Deus autẽ hominẽ hoc modo purum seruauit, quòd proprietatũ illarũ, quæ ex limbo genitæ sũt, nulla eruperit ac effloruerit, adeoque homo totus purus in paradisũ collocatus adductúsq; fuerit: Quãquã reb' õmibus cõmaculatus, sed tamẽ insciẽter. Qui enim quod in se sit, nescit: is idẽ facere nequit, nec quicquã illius facit.

Homo purus creatus & præs. Ebron. Homo ex Limbo fact'. Limbus quid. Homo qui purus.

Ille

Ille ergo iam purus est, licèt tale quid in sese habeat. Et sicut virgo, quæ nescit, quod vxor sen mulier esse vel fieri possit, & quidnam mulier sit, tamdiu pura est, quanquàm id ipsa sit: ita & Adam cum suâ Euâ homo erat, & in ipsis creaturarum omnium naturæ inerant: quod tamen ipsi ignorabat, ac ob id puri erant. Hoc itaque modo Adamus purus in paradisum intrauit. Paradisus etenim *Ebron* locus erat, in quo impuri & lasciui nihil committi poterat. Quia autem homo ex mundo erat sumptus, ac in paradisum introductus, cuius arcana illi ibi committebantur: hinc causam sumpsit *Leuiathan*, ipsi, quidnam esset, prodendi & indicandi. Is iam, si ex *Limbo* sumptus non fuisset, seduci minimè potuisset. Ipsum enim tentandi Leuiathan occasionem non habuisset. Tum etiam Adæ & Euæ is status, eâve conditio non fuisset, vt perpetrare potuissent, quod *Leuiathan* persuasisset. Quia autem vice conuersâ eiusmodi erant, in quibus tam bonum quàm malum habitaret, quod tamen nec nouerant nec sciuerant: idem perpessi sunt, quod virgo solet, quæ quidnam sit, aut ad quid vtilis sit, ignorat quidem, sed tamen ante se stantem adolescentem amat, nec tamen, cur, quo fine, ad quidue illum amet, intelligit, licèt ipsius cupida sit: adolescens autem ipsam teneret, ac quod edat virgo, proponat, ipsámque morsus ignaram aut conscîam sollicitet: iam ipsa intelligit bonum & malum.

Virgo quæ & quid sit

Paradisus quo fit locus fuerit.

Leuiathan quâ causâ Adamum & Euam sollicitauit.

Adamus & virgo nuscollatio.

Similiter etiam Leuiathan, Adamum ac Euam, quibus mirabilis natura inerat, tentauit, ipsorumque virginitatem corrupit & polluit. Quâ de causâ ex paradiso exterminati, ac ad locum illum denuò redacti sunt, ex quo prodierant, vbi nempe, quæ sciebant, nec tamen succedere poterant, vsurparentur & exercerentur. Huius puritatis & pudicitiæ homo quoque erat, cum primum in paradisum secundum imaginem Dei formatus introduceretur, vsque dum à *Leuiathan* seduceretur. Ob lapsum enim istum Adamus ac Eua libertatem ac imaginem suam perdiderunt atque ex ipsis homo mundanus factus est, in mundom eiiciendus, & mundanis meris obseptus & pressus vsque ad hominum nouissimum.

Adæ quis status post lapsum

Postquam autem ex paradiso eiecti sunt, quales fuerunt antea, minimè manserunt, sed facti sunt fragiles, mortales ac miseri homines, ærumnis quibusuis obiecti & obruti. Tum vero demum, quid mundus esset, senserunt, adeóque vim Lunæ, Martis, Saturni, Iouis, Mercurij, ac durorum in Zodiaco signorum, velut & cæterorum astrorum efficaciam deprehenderunt. Tum demum afflictiones mundi & miserias hominum quasi manibus palpârunt, hoc modo. Videbant nempe, quibus casibus subiacerent. Videbant, quanta corruptio & defœdatio secuta esset in pulchritudine, in specie, in dilectione. Videbant corruptioni in homine omnia obnoxia esse. Videbant in suis liberis varios morbos emergere & deformitates. Videbant gliscentem discordiam, diffidia, & quælibet insuper miserias. Sedulò ergo tenendum est, quòd homo bonus, integer, perfectus iustúsque secundum imaginem Dei creatus primò fuerit, & insuper castus, purus, sanus, lætúsque in paradisum introductus, & in terram talem immissus, quæ terris omnibus beatior fuerit, vbi neque mors, neque morbi, nec discordia, neque deformitas, nec hostilitas regnare potuerit. Postquam verò hinc eiecti in mundum sunt, in lacrhymas & eiulatum conuersa omnia fuerunt: Quocunque autem ornatu homo primùm insignis erat, is vniuersus ei detractus, atque ipse adeò imaginis diuinæ plenitudine exutus est. Hinc postea insecuta est causa ad latrocinium, ad bella, ad furta. Destruebatur enim integritas, *probitas, castitas, modestia & obsequentia*, & in horum locum succedebant, *scortatores, aleatores, prædones*, distorti liberi, surdi posteri, aut muti, aut claudi, aut timidi: fatuiue aut monstrosi portentosíque, ac similes alij fœtus, quorum propagatio non desitura est ante mundi interitum. Mundi enim hæc est natura ac conditio, vt talia indies ex sese producat magno numero & prouentu vberrimo. Et corruptionis huius tam firma est duratio, vt nullo tempore aut molimine auerti ac obliterari queat. Quinimò ex necessitate quadam fatali ita iam euenit, vt nascantur cœci, claudi, distorti, tales vel alij, moriones, fatui, ignaui, &c. Ea etenim mundi est proprietas, vt tales liberi progignantur iam, qui illis in *Ebron* aduersi sunt. Quandoquidem ergo tot miseriis & ærumnis subiecti sumus: ista talia describi, & philosophico discursu, vndenam stulti, & quibus ex causis gignantur, inquiri omnino fas ac æquum est. Quod vt commodiùs præstaremus, necesse fuit nobis, ante omnia hominem in paradiso cum suâ perfectione proponi: deinde, etiam nonnihil enarrari de eiectione ipsius ex paradiso in mundum: ob quam ille ad naturam sui Limbi relapsus & corruptibilis factus est in hilaritate, in sanitate, in veritate, in formâ & specie, in membrorum, agilitate: quæ iam omnia corruptionem & dissolutionem mirandam & dolendam subierunt.

Homo qualis in paradiso.

Hominis status post lapsum.

Hoc certè commiseratione & planctu nimis dignum est, quòd Deus imaginem suam hoc modo destituendo, ex *Ebron* illam exturbarit, omnique diuinâ imagine exuit, vt iam monstra, stulti, claudi, distorti, cœci, surdi, mutique & similes successerint, cùm tamen nec ipse Deus in imagine suâ, aut distortus, aut claudus aut cœcus, aut mutus sit, sed perfectam omnino imaginem, quam homo perdidit, habeat. Etsi verò vel dum homo de suâ perfectione glorietur & gaudeat: si tamen seipsum introspiciat, vah quàm longè abest is ab imagine diuinâ? Nec enim alia eius est ratio, quàm pauonis. Qui cùm ob insignem plumarum speciem insolescit: quàm primùm pedum turpitudinem intuetur, fœditate absterritus de fastu suo illicò remittit. Et quis iure dicere queat, nos imaginis Dei adhuc esse participes? Nemo arbitror. Hoc verò dicere possumus, nos illius omnino participes fuisse, scilicet in *Ebron*, non item in mundo. In mundum relapsi, illam exuimus, quâ ornati eramus, integritatem. Verè ergo

Lapsus humani iusta quiritatio.

ergo dicere possumus, nos secundum imaginem Dei factos esse. Mentimur autem, si dicamus, nos quales creati sumus, tales adhuc esse. Qui de imagine diuinâ gloriari vult, hunc non oportet mori, non in mundo ambulare, non fragilem esse, sed in paradiso viuere. Talis si non sit: iam creationis bonitas in ipso corrupta est. Eius quidem aliquid superest. Sed hoc miseriis infinitis obseptum est. Qui enim dicere cæcus queat, imaginem se habere diuinam? Quinam idem dicere queat claudus? qui stultus? Etiam, siue exteriora siue interiora spectemus? Quòd si verò in paradiso constitissemus? imaginem Dei vtique retinuissemus, quæ in nobis fuisset æterna, sine morte, sine passione, sine ærumnâ, sine paupertate, &c. Tali ergo gloriatione omissâ, fatemur nos potius homines miseros, & afflictos, omnibus elementis, & quæcunque in ipsis sunt subiectos. Hîc nos vexat iste spiritus, alibi alius, hîc pygmæi, hîc Nymphæ, hîc Fatum, hîc Augures, hîc Satanas nos affligit. Nec insuper vlla vspiá in cœlo stella est, quæ nobis nô minetur: nulla in terrâ herba est, cui satis tutò fidere queamus: nulla medicina satis secura: nullus haustus vini suó periculo nobis non metuendus. In medios eiusmodi lupos coniecti, vitam ærumnis perpetuis obnoxiam trahimus. Hæc causa est, cur etiam de nostris liberis nascendis tam incertissimus. Hîc progeneramus molam, hîc monstrum, iam stultos, iam fures, iam latrones, iam scortatores, &c. Sed miserias hic nostras omnes ex ordine recenseri, nimis longum futurum sit. De generatione stultorum potius dicere pergamus, quo nempe modo ac ratione à sapiente stultus nascatur: & qui fiat, vt vir probus filium nequam gignat: & sic econtrà. Hæ enim proprietates mundi sunt. Quilibet autem suam crucem attollat, & sequatur Christum, vt eò perueniat, quò vocatus est.

Homo qualis post lapsum & quam afflictus.

De stultis itaque tenendum est, eos tantùm ex cœlestibus tyronibus & imperfectis magistris gigni, hoc modo. Notum nempè omnibus est, magistrum artis peritum, statuam suam expeditè & egregiè sculpere. Sic latomus ex saxo opus perfectum producit. Nullus etenim peritus artifex suo operi næuum affingit. Iam verò magister nemo fit, nisi ex discipulo. Discipulus & ipse tam diu sculpit, dum tandem opus succedat. Nam, quod primò facit, nihili est, est rude & risu dignum opus, si spectetur in statuá, nasus, oculi, collum, &c. Præterea & hoc tenendum est, quòd homo seminet hominem, non faciat. Et qui seminat: opus habet factore. Agricola serit semen, ipsum tamen triticum non facit. Sic homo seminat hominem: Vulcanus autem ipsum facit. Nec Vulcanus solus: verum Vulcanus & pater. Sic statuarius statuam fingit: nec tamen solus, sed cum ipso lignum, ex quo illa fingitur. Res ita intelligatur: semen ligni seritur & crescit: id tam, quantum homo addit, in sua semente est. Vbi lignum creuit: lignum vniuersum tantùm vnum est, respectu statuarij. Iam ergo manum applicat statuarius: & quale lignum tractat, talem ex eo statuam fingit. Sic ergo momenti aliquid positum est in ligno, aliquid etiam in statuario. Et duo isti statuam perficiunt. Eodem modo etiam homo facit lignum. Vulcanus sculpit hominem. In sculptura autem & generatione stultorum Vulcanus ipsemet præsto non est, sed tyrones tantùm, corruptores. Sic ergo stultus non est nisi statua corrupta. Vnde etiam fit, vt stulti malè formati & proportionati sint. Sed de Vulcano cognoscendo explicationem pertexamus. Quid est, quod tenerum non adolescat? Quodnam id est, quod perpetuò fixum maneat? Quódue id est, quod non augescat & decrescat? Res omnes, quæ vspiam sunt, renouantur, ac ex pueritia transeunt ad senium. Luna nimirum, quæ omnibus vel rusticis conspicua est, senescit, deficit, & emoritur, transit & apud Solem nouam Lunam facit. Et inter ipsius adolescentiam ac senium magna intercidit diuersitas in potentia, impressione, qualitate, naturá. Hæc enim omnino longè inter sese distant. Quæ Lunæ, eadem & Vulcani ratio est. Is puerascit, fit discipulus, senescit, & indies melior ac perfectior fit. Et eiusmodi est mundi ordinatio, vt homo sui ipsius ius non habeat, dum liberos, quales vult, gignere annititur. Ad hos enim quod conferat, nihil habet aliud, quam lignum. Hoc si addiderit, opus postea cedit, vt magister illud sculpit. Eiusmodi suos Vulcanos habent etiam Regiones: suos habent ædes: suos res gestæ: suos tempora anni. Qui palmam attingit, habet. Sed de hisce Vulcanis ibi tradam fusiùs, vbi de firmamento docuero. Sunt enim isti multiplices: vnde multiplices sunt etiam stulti. Tam frequentes autem in corrumpenda sculptura sunt tyrones, támque numerosi, ac magistri tam ignaui, vt rarò quis inueniatur stultum non producens.

Magister nemo nisi qui prius discipulus.

Homo hominé seminat nó facit.

Stultorú opifices tyrones sunt, non ipse Vulcanus.

Omnia in mundo mutabilia.

Lunæ & Vulcani comparatio.

Ipsi magistri non admodum senescunt. Si artem omnium optimè callent, moriuntur. Hinc continenter magistri iuniores sunt: quæ causa est multitudinis stultorum. Et renouatio illorum multò expeditior est, quàm Lunæ. Cæterùm Vulcanus non vnus tantùm est, sed multi. Et quilibet proprium suum malleum, propriam dolabram habet, adeóque peculiarem ab alio statuam sculpit, vt nulla alteri similis sit. His etenim, hoc est, arte, quam exercent, homines discriminantur. Ex eo fit etiam, cur non omnes similes sensus indant ac generent. Qui enim non possunt formas similes facere: iidem nec similes sensus proferre queunt. Hinc variæ formæ oriuntur. Et quot formæ, tot sensus. Pro hisce ergo tenendum est, de stultorum natura dici nihil posse, hoc est. Ascendentem ipsorum declarari non posse, vt nec natiuitatem. Ob id Astronomia & Astrologia ars incerta est. Qui stultos describere, ac natiuitatem eorum condere nequit, is multò minùs virum sapientem describet, futuro tempore ex moribus (al. sensu prauo) noscendum. Tam varia enim ac erronea res est ... Vulcaniam & sculpturá, vt hactenus quidem discere aut cognoscere magistrum nemo potuerit, multò minùs tyrones, qui indies c... nt. Quis ergo dicere queat, huoc talem, illum talem futurum? cum tamen in officina nemo sederit, ac illos cudi viderit? Qui officinam lapicidarum ignorat, is de ipsorum operibus ne iudicet. Alias mendacem aget, quod

Vulcani multiplices qui h... sculpant.

Astronomia & Astrol. artes incertæ.

certæ arti, vt illi aiunt, probrosum est. Talia autem auerti aut anteuerti non possunt. Sicut enim hortulana, postquam semen terræ credidit, horti sui damna auertere nequit, sed Deo futura mandare cogitur, ac illis, quæ huic à Deo muneri præfecti sunt, ceu frigori, calori, aeri ventisque: ita & homo ferre cogitur, quæ circa ipsius semen eueniunt. Vbi tamen recordari vos velim, quòd, si in paradiso mansissemus, quilibet suum opus perfectum omnino facturus fuisset: cùm tamen iam expulsis nobis ferenda sint quę natura importat, siue fiamus claudi, seu distorti, seu cæci, seu stulti & bardi. Et nihilominùs tamē laudes & grates dicendæ Deo sunt, quòd vel tales facti simus. Et hoc se modo habet fabricatio ac generatio stultorum. Tam ampla autem iuuenum horum artificum fabrica est, ipsiq; adeò magistri tam numerosi, vt pauci procudantur, quibus non vitiū aliquod adhæreat. Interim tamen nemo inficias it, quin tyro vnus altero sit melior. Tū & indies illi perfectiores euadunt. Et horum nonnulli meliores fiunt: quidam peiores, etsi quidem & ipsi magistri fiant. Hæc verò vniuersa per natiuitates nostras apertiùs docemur, quòd nempè ad cudendos & fingendos nos nihil potestatis habeamus: quodque adeò subiecti simus Vulcanis, quibus tamen alias nec vitulus, nec vacca, nec vllum aliud pecus subiacet. Solus homo, qui tamē creatura nobilissima est, hoc opprobrium expectare cogitur cum patientiâ & silentio, cui rigori pecus omne exemptum est.

Homo quare brutis miserior.

Strumarum quæ causa.

Suadet huius loci occasio, vt etiam de corporis deformitatib. & rebus illis connatis, vt sunt strumæ & similia, nonnihil disseramus. Quæ licèt stultis quidem propria non sint, sed ipsis cum aliis communia: in stultis tamen eadē omnia frequentissima sunt. Causa autem hæc est, quod non tantùm sculpturâ malâ ipsa ratio corrumpatur. Verùm & ipsum corpus, quod indecoris formis appensis turpatur. Oriuntur tamen ista ex metallicis & mineralibus aquis, quę strumas ex natiuâ proprietate gignunt, vbi multæ etiam constellationes coincidunt, & potissimum vbi huiusmodi regiones reperiuntur. Ex annascentiis istis monstrosis colligere possumus, nos imagine Dei non ampliùs dotatos, sed omninò spoliatos esse. Et licèt imaginem hanc ipse quoq; Christus portârit: næuis tamen hisce caruit, quibus nos Euæ filij obnoxij sumus. Hæc differentia magnæ diuersitatis causa est. Nam nobis hominibus imago data est, in qua omnium animalium, conditio, natura, sanguis ac caro subsistit & viget, si nimirùm animaliter nos geramus. Hoc modo stulti naturam animalem contrahunt: & in animali dominantur Vulcani. Si subiectum corrumpitur, corruptus in ipso est etiam homo. Ipsa etenim instrumenta stultos faciunt, dum vsibus inepta sunt. Ita hominis est, esse purum & illibatum in ratione. Is iam si talis est, ratione sua ad res necessarias vti potest. Si ratio prauasit, iam homo interior mancus est, quia, quo opus habet, instrumento caret. Hinc vnus stultescit: alter minùs. Corpus hoc, nempè animale cœlo & ipsius fabricationi omnino subiectū esse cogitur. Si in paradiso constitisset: veri hominis vsurā cepisset, nec animalis factus fuisset, verùm probum & aptum instrumentum vt veri corporis, ita veri etiam hominis, adeoq; omnium malarum adnascentiarum immunis exstitisset. Cæterùm quia homo peccato semel obnoxius factus extra paradisum exturbatus est: reatus iste iam & huius & aliorum malorum, hominem præmentium ac ipsi congenitorum causa est. Res enim quælibet dissolutioni destinata, corrumpitur. Quicquid autem vniuerso continetur mundo, id dissolutioni obnoxium, cadit vt potest non secus ac lignum hominum manibus tractatum, qui ex eo fabricant, quod arbitrantur. Lignum namque eò destinatum est, vt ab homine frangatur & destruatur. Harum destructionum multæ sunt: alia hùc, alia illùc pertinente. Eodem modo & homo ad corruptionem mancipatus est Vulcanis, hic scilicet homo huic Vulcano, alius alij, sicut variè inter nos euenire, cuilibet compertum est. Quæ nisi ipsimet nostris oculis aspicerentur: quis vsque crederet?

Christi imago quo priuilegio donata præ nostra.

Corporis labes dinoscit ipsi ratione.

Omnia mundi corruptibilia.

Stultus ob instrumēti prauitatem differt à sapiente.

Stultus ergo differt à sapiente, ratione instrumenti, quo vti debet homo, quod in illo corruptum est. Et tamē homo ipse corruptus non est, sed perfectus & integer est. Sciendum namque est, hominem illum, qui in imagine Dei consistit, nullo modo aut adnascentiis, aut aliis corruptionibus fœdari posse. Corpus autem animale corrumpi potest. Vnde fit, vt ipse etiam homo corruptus videatur, iis, qui ignorant, quod in paradiso corpus animale mansurum fuisset integrum, velut & ipsum instrumentum purum: quod tamen, postquam homo eiectus est, corruptum & vitiatum est. Et hoc discrimen est inter stultum & hominem in *Ebren* ratione instrumenti. Nemo enim statuere debet, corpus animale similitudinem esse Dei, sed tantùm hominem verum. Ingens enim illa macula sit, si corpus, quod claudum, cæcum, &c. est, imagini Dei simile censeatur: cùm tamen Deus vitio omni vacuus sit, non item homo. Vnde duo isti inter se similes esse non possunt. Simile est etiam discrimen inter hominis corpus animale cum sapientia, ac inter hominis corpus animale cum stultitia coniunctum. Sapiens etenim homo vim suam per instrumentum exerere potest: vt econtrà homo stultus hominem suum in corpore animali exerere non potest. Hic etiam attexendum est discrimen inter stultum & lunaticum. Stulti sunt astri benigni, ex infirmitate malè fabricati. Lunatici ex nimiâ animali ratione geniti sunt. Lunatici autem & stulti à sapiente differunt in eo, quòd sapientes corpus animale dominari non patiantur. Et hoc dum fieri non patiuntur, iam cœlum in ipsis efficax esse non potest, quandoquidem in solo animali corpore potens sit. Homo ergo homo manet, qui animali ipso vtitur tantum pro instrumēto. Sic si homo equo insidet, equus animal est, homo autem homo. Animal autem compellitur facere, quod homo vult, hoc est, equus pergit, quò homo ipsum dirigit. Et licèt ipse quoq; equus ascendentes suos, à quibus regitur, habeat in cœlo, hac tamen iam vice homo dominus est, non cœlum: & homo frangit ac coërcet cœlum, ipsoq; superior est. Simili exemplo corpus etiam suū animale coërcere potest, vt ad quælibet iussa sequatur ceu catellus loro vinctus, nihil perplexans, aut recalcitrans, sed

Deus omni vitio caret.

Stulti & lunatici discrimē. Horum à sapiente discrimen.

Sapiens animali suo & instrumento vtitur.

ſponte ac vltrò. Nam licèt & cani ſua in cœlo conſtellatio ſit, ipſius tamen cœlum homo ſuperat, canisque homini, non cœlo obtemperare cogitur. Sic ergo homo corpus ſuum aſſuefacere debet, vt velut inſtrumentum interiori homini obſequatur, cùm ipſius cœlum frangendi vim homo habeat. Sanum enim & impollutum corpus inſtrumentum irrationale regere poteſt, quod ſtultus minimè poteſt. Huius enim inſtrumentum irrationale regere poteſt, quod ſtultus minimè poteſt. Huius enim inſtrumentum penitus confractum eſt, nec opus ſuccederet feliciùs, quàm ſi tignarius falce exaſciare lignum vellet. Etſi enim aliàs hanc artem probè calleat, ſcientiam tamen ac artem ipſius peruertit ipſum inſtrumentum, quod manu regit. Vnde opus infectum relinquit.

Inſtrumenti ineptitudo ipſi operi officit.

Cæterùm vndenam mores & geſticulamenta ſtultorum dependeant, iam porrò attendite. Ludicra talia ſapiens non tractat, ſed tantùm ſtultus. Hoc eſt, Genuinus homo talia nō exercet, ſed tantùm corpus animale. Loquimur de ludicris ſtultorum. Vbi obſeruandum eſt, ipſos aſtra duplicia habere, conuenientia nempe ſtulto, & conuenientia ſapienti admodùm. Ludicrorum autem ſeu iocularium hanc differentiam tenete. Iocularia corporis animalis ita ſunt, Si corpus monſtroſum vnà cum ratione animali ſculptum eſt, tunc vino irrigatur, & inebriatur. Eo ebrio facto, animalia iocularia erumpunt eius generis, cui ille obnoxius eſt. Verus enim homo nihil bibit. Quod ſi enim mille viri vnà conſiderent, & vinum bonum ac generoſum biberent, ita vt temulenti ac ebrij fierent, appareret vtique, eos non homines, ſed animalia eſſe in omnibus ſuis actionibus, variantibus tamen ſecundum cuiuſlibet naturam ac proprietatem. Eadem ratione & Vulcanus, qui in corpore reſidet potum porrigit, vt in vtero materno inebriemur. Ita omnes quidem bibimus ac omnes crapulam excoquimus, ſoli ſtulti eam non vincunt, vnde furioſi & ebrij fiunt manentq; ob vinum fixum, quod in aliis tamen conſumitur. Vinum hoc ita intellige. Res ſeminata & creſcens quælibet humore ſuo indiget, ex quo creſcat. Humores autem duplices ſunt, vnus eſt ex matrice, qui naturaliter prouenit ex terrâ. Alter ex cœlo, qui naturaliter oritur ex aſtris. Ex hiſce humoribus res ſeu creatura quæuis ſuſtentatur ad creſcendum, vſq; dum extra terram erumpat. Iam triticum ſuum imbrē habet, quē requirit. Flores ſuū habent Rorē, quem poſcunt. Folia ſuam pruinā, fructus ſuam pluuiam & ſimilia. Nam hoc cuilibet perſuaſum eſſe debet, quòd pluuia non ſit humor florum, ſed potius ros. Et ros non eſt humor foliorum, ſed pruina. Et ſic quælibet pars vnius rei ſeu propriam ac conuenientem humiditatē habet. Sic flores matureſcūt, patiuntur defectum ſui roris. Pluuia etenim ipſis commodo non eſt. Adeoq; ſua propria & conueniens conſtellatio vnicuiq; rei à cœlo affluit. Eodem modo & homo mirabiliter ex cœlo ſuū humorē haurit, ad incrementum omnium partium, oculorū, dentium, medullæ, &c. quarū partium quæuis peculiarem humorem requirit, nec vnus ac idē promiſcuè omnibus conuenit. Ex quo conſequitur, cœlum cerebro quoq; proprium ac peculiarem humorem impertire. Is humor eſt vinum Aſtrale. In vino enim hoc cerebrū humectatur & conſeruatur. Vinum hoc firmamentale cœli, ſi iam cerebrum imbuit & humectat, cerebrum autem id in corroſionē & corruptionē degenerat naturæ, tunc vinum id nec conſumi, nec ſomno excoqui poteſt, ſed ſuperſtes manet. Cerebrum, ſi eò peruenerit, vt veri hominis iam non ſit inſtrumētum, ſed fatuum ſit, vinum ipſi accedit. Quicquid poſtea homo facit, opus ebriū & temulentum eſt. Quod ſi autem vinum hoc ſecundum proprietatem ſuā conſumatur, tunc homo, ita vitioſus, ludicra exteriùs exercebit, nec in illis delirabit ita, quaſi vnà corruiturus ſit. Sed hæc relegamus iam ad illam Philoſophiam, quę de his tractabit, nempe *de Generat. hominum & rerum*, vbi accuratiùs eadem explicabuntur.

Stultorū aſtra duplicia. Stultorū Ludicra vnde.

Homo verus nō bibit.

Stultitiæ non ſunt omnes homines.

Crapula eſt ab humore.

Humores duplices.

Humor rebus ſingulis proprius eſt.

Cerebrū vinum Aſtrale conſeruat.

Sed vt ad propoſitum redeamus, Stultorum etiam genus alterū explicandum eſt, hoc eſt, ſapientia, quæ etiam ſtultis ineſt, quæ erumpit aut pellucet veluti lumen per cornu, craſsè nimirū & obſcurè, aut vt lumen, quod nebulæ exponitur, quod ipſum quoq; adeò obſcurè lucet, vt ad ſplendorē eius nemo opus ſuū exequi queat. Eodem modo & ſtulti conditum in ſe lumen habent, per fatuū ipſorum caput tranſlucens, quod viro ſapienti ludibrio eſſe non debet. Cuius origo ita ſe habet. Verus & genuinus homo quilibet ſpiritus eſt, hoc eſt, inſtar ſpiritus omnia nouit, ſi nihil impedimenti habeat in corpore animali. Iam verò verus homo corpus fatuū aſſiduò tentat & probat, an ad alia quædam, quàm inania, idoneum ſit. Ita tentando ſpiritus interior interdum horam aut conſtellationē intempeſtiuam impetrat, vt ſtultus ex ipſo loquatur, non ex fatuo. Quia autem fatuus eſt, ideò ridetur & exploditur. Hoc enim genus ſtultè, inconditè, & contemptim incedit. Ex quo etiam habitu nemo iudicat intùs hominem latere, quaſi anima ſimul cum corpore ſtulteſceret. Plerique etiam obliuiſcuntur mandatum Chriſti, imperantis, *Ne fratrem noſtrum ſtultum vocemus.* Etſi enim corpus animale quidem fatuum ſit, attamen ipſius ac ſpiritus, &c. nunquā ſtulteſcit. Sciendum ergo, non omnia iocularia corporis eſſe animalis, ſed interdum etiam interni. Nihil enim apud ipſos ſtultum eſt præter corpus mortale, quod vermes corrodunt. Quod in ſe illi æternum habent, id omnis ſtultitiæ & delirij expers eſt, niſi quod erumpere non potuerit, & hominibus acceptū eſſe. Vbi hoc quoq; adducī fas eſt, quod ſtulti plus iudicij, prudentiæ & ſapientiæ habent, quam ſapientes ipſi profitentur. Sapientia ſiquidem ex vero proficiſcitur homine, qui non moritur, non prodit ex corpore animali. Per hoc tamen ſe exerit & manifeſtat. Hinc res iam manifeſta eſt. Nam ſi vir ſapiens rationale corpus animale habet, tunc in ipſum fiduciā ponit, eroq; illud corpori præponit, perſuaſúq; habet, quòd animale corpus vero plura ſciat. Ita ergo ſuam ſapientiam obuelat, ac vulpē lupúmve in corpore ſuo animali vſurpat. Vnde ipſo ſtulto infirmior fit. Stultus etenim animalis ſui corporis poteſtatèm non habet, ſed temulentus eſt, ac titubat. Per iſtam titubationem corpus internum iam tantum poteſtatis facilè impetrat, vt ex illo eloquatur & proferat ſua, hoc eſt, interni

Stulti ſapientes quo.

Stultitiam interdū ſapientia loquantur.

Stultitia eſt corporis, nō ſpiritus affectio.

terni

terni corporis placita. Et quicquid huius profertur, id rationis animalis permixtione & adulteratione caret. Stulto enim ea industria nō est data, vt illud arte, quasi infucare possit, quēadmodum vir sapiens, cui procliue est eloqui, quæ placet, siue id ex vero, siue altero corpore promanet. Stultus itaque ob sermonem suom plus attendi debet sapiente, ex causa iam dicta, quia vero homini per animale corpus non resistit.

Sed rem exemplo addito illostriùs proponemus. Cùm stulti ita affecti sint vt veritatem, quę non ex spiritu animali procedit, simpliciter dicāt, id certè admonitioni viro esse debet sapiēti, vt suom quoque corpus, quod stultum non est, stultum efficiat, ac infirmet, vt & ipsi dicto modo veritas elabatur citra fucum ac repugnantiā. Animum namque attendite ad Prophetas, quos sibi Deus singulariter elegit. His enim vniuersis corpus animale infatauit prius, ac deindè loqui interiorē hominem permisit. Hioc factum est per infatuationem & inebriationem, vt spiritui genuino, qui locuturus erat, nihil aduersaretur, nihil ipsum corrumperet. Quare etiam ceu homines simplices in sua simplicitate irrisui & contemptui fuerunt apud homines. Et hi quidem omnium sunt sapientissimi, adeoque ipsi Deo proximi, qui in simplicitate ambulant. Illi enim nihil habent, quo vero homini repugnēt, qui officium solus liberè loqueodi habet. Ipsorum etiam dicta ac doctrinæ quasi à temulentis profectæ sonuerunt, non affectato ordine pronuntiatæ, quod facere studet corpus animale, quò signo etiam facilè deprehenditur. Et sciendum est, per eiusmodi homines, qui stulti sunt & habentur, aut per simplices, ludicra tamen nulla tractantes, magna vaticinia dicta esse. Qui enim intus in homine sunt spiritus, talia prædicere nôrunt, quando corporis ratio animalis ipsis subiecta est, hoc est, si ratio illa ipsis non aduersatur. Tunc enim corpus illud proloquitur, quicquid spiritus nouit, qui spiritus homini agnatus, ac à naturâ inditus est, vt quo Deus hominem præcipuè ornauit. Quicquid ergo huiusmodi homines loquontur, etsi temulentum, fatuum & insanum videatur, aut non concinnè admodum, ac certâ verborum serie prolatum, à nullo vsque contemni aut derideri debet. Multa enim prognostica, eaque omnium verissima, ex hoc sæpè fundamento promanant. Spiritus namque in homine adeò promptus & velox est, vt, quamprimùm rem conceperit, illicò profundat. Id si non fiat: restitat, & se cohibet. Importunitate namque suâ illabitur spiritus animalis, ac rei fucum speciémue indere laborat, qui tamen fucus nihil est nisi mendacium, & veritatis puræ inquinatio. Deliberatio ergo & meditatio, &c. ex spiritu animali, non ex vero homine proficiscitur, vtcumque res vel benè vel malè cadat. Hóc ergo sensu auscultandi stulti sunt, ij cumprimis, qui ab homine non eludontur aut circumducuntur. Circumductione enim eiusmodi illi infringuntur, ac ex parte fatuâ acuuntur, incidúntque in phantasiam, à quâ posteà agitantur: quibus omnibus spiritus genuinus reprimitur & distinetur. Boni autem Principis officium est, curare, vt aulici stulti, ac alij simplices homines ludibrio & vexationibus non reprimantur. In ludicris enim suis, quæ natura ipsis soggerit, omittendi, ac omnia ipsorum dicta, probè notanda & pensitanda sunt.

Sapiens locuturus corpus animale infatuare debet.

Prophetæ luctæ stulti.

Prophetarum dicta temulenta.

Spiritus Propheticus homini cōgenitus.

Stulti aulici non vexandi.

Huc & illud accedit, quòd astra iugiter & continenter in stultis lateant, eosque pellant. Quod indicio est, nos omnes cœlo subiectos esse, ac quemlibet, qui verum hominem expellit, à cœlo agi & pelli, sicut stulti & alij fatui solent. Ob id etiam prouerbium vetus meritò considerandum est, sicut nempe cœlum in stultis ludit: ita pariter in hominib. ludit omnibus, hoc est, Nostra sapientia ad Deum se habet, sicut stultorum sapientia ad cœlum. Et quemadmodum nos stultos ridemus & exercemus, ita nostra quoque sapientia se habet erga sapientiā, quam Deus dedit. Non quidem vt iudicemus, similiter nobiscum Deum ludere, sed quia ratio animalis, quę nobis inest, quamque arduam æstimamus & ad multo operosam (de qua hîc nihil discurrere conuenit,) ad rationem illam, quam homo verus possidet, sese habeat aut æstimanda sit, vt æstimantur illiusmodi stulti erga nos. Hoc est, nos eos ideò ridemus, quia rationis non sunt domini. Hoc autem in homine optimum est, si rationem in se fatuam dominari non sinat: & tamen nos stultos ideò despicatui habemus, quòd non ita animales sint ac nosmet. Certò autem scire debemus, quòd ratio illa in nobis ita se habeat ad veram, vt cōtemptus est stultus respectu nostri. Persuasum itaq; vobis sit, eos otiosè & incassum non astare, nec temerè à nobis ita contemni debere, aut exagitari. Fratribus enim nostris iniustè ita illudimus, cum sponsorem non habeamus, an non idem quoque vitium nostros tentare liberos possit, nostrumque dedecus eò atrocius æstimetur. Quia autem in ratione animali verum hominem nos reprimimus, quod stulti non faciunt, prærogatiuam seu palmam meritò nobis præripiunt, adeoque haud dubiò nobis in cœlo priores erunt. Hinc enim in spiritu propiores illi sunt nobis. Et licèt nos quoque æquè cum illis cœlo propinqui essemus, voluntas tamen ac moderatio nostra animalis violentia sua nos adeò reprimit, vt satius esset, nos stultos natos prodiisse. Quiuis ergo hoc sedulò annitatur, vt documentum ab illis capiat, atque intellectum animalem in se mortificet, vt homo verus prodeat & loquatur. Et quis tum demum satageret discere linguas, artes, aut sapientiam? Nemo certè. Quiuis enim illas in semet ipso circumferret. Hoc enim manifestum est, solum animal discere, & discere insuper tantùm literas. Spiritum animalem ita dirige, vt instrumentum sit, nec quicquam aliud. Ad hoc ipsum apta, vt interno homini commodo & bono sit, nec permitte, vt sibi ipsi ac soli vsui sit, aut seipsum pro spiritu, homini dato, efferat. Idem enim & Lucifer fecerat, se ludicans illum, qui non erat. Quæ causa fuit, cur ex cœlo elideretur.

Stulti ab astris incitantur.

Stulti sapientibus meliores.

Discere solius est animalis.

Lucifer cur cœlo eiectus.

Stulti ergo ac fatui coram Deo contempti minimè sunt: sed hoc potius obseruatio docet, quòd opera sublimia & ardua faciant. Quę etsi oculis nostris contempta obueniant: nobis tamen doctrinas, exempla, vaticinia & adhortationes serias & vtiles multas impertireot, si considera-

consideraremus, eos in veritatis fundamento tam solidos esse, ceu modo enumerauimus.

Superest, vt iam etiã in gratiã vestram nonnihil dissereramus de ipsorũ morte, qua ex hoc mũdo abripiuntur. Vbi attendere sedulò debemus omnes, quanta gratia à Deo muniti & dotati sint. Dum ergo, (vt breuiùs rem proponamus) stultus à morte inuaditur, ludicra fatua excutiuntur ipseque totus humilis & placidus luget, discessionemq; ex hoc mundo & mortem corporis sentit & meditatur. Vbi iuxta tenendũ est, cum mors assilit, quòd mors plus sit ipso cœlo. Itaq; ab homine recedunt omnes influentiæ, omnes impressiones, omnes cõstellationes Nec Dominus hic quisquam alius regnat, quàm Mors. Ipsa omnia est, ac omnia in homine Astra & membra terrefacit; quæ ita terrefacta etiam à stulto recedunt. Hic autem simul ratio quoque animalis feriatur, atque cùm nullius momenti sit, vnà cum Astris euolat. Purus ergo ac putus homo super est in sua contẽplatione, quã nemo vel videt, vel sentit. Ita ergo sese stulti gerunt, postquam Mors ineptias, & fatuitatem extra ipsos elisit vt sese ipsos iam totos cognoscant & peruideant. Et licèt defungatur talis cum simplicitate: tamen non est, cur de ratione animali multum rationis reddat. Quis ergo dicere hîc ausit aliud, quàm, quòd, sicut stultus natus est, ipsius spiritus ita ad datorem suum redeat? Et mors quidem duo illa corpora in viuente à se inuicem separat, primò quidem rationem animalem, postea intellectum humanum: tamquediu instat, vsque dum animale mortificet, atq; humanum sub crucem Christi ducat vt ibi ad tempus vsque resurrectionis habitet. Ibi conueniemus, ac videbimus, ludibriũ id, quo eos exagitauimus, in nostrummet caput redundare, contemptumque nostrum nobis ipsis iudicio esse, haud piaquam nimirùm olim cõdecuisse, vt fratrem nostrum vocaremus stultum. Nescimus enim quid nosmet simus: solusque Deus istarum rerum iudex & arbiter est. Et si quidem ipsa natura aberrauit: Vitium tamen aut næuus vllus animam vel spiritum non pressit, quod nobis sobriè cogitandum fuerat. Ex duobus enim istis, quorum alter claudus, contractus, & sine pedibus omnino ita natus est, vt natibus se proferre aut prouoluere cogatur: alter autem pedibus integer, agilis & ad cursum expeditus est: quis inquam e duobus istis claudus in altero sæculo erit? Neuter vtiq;. Eodem ergo exemplo, quis quæso stultus erit? Nullùs: Nemo itaque stultus ac fatuus, vel iudicari vel appellari debet, quandoquidem natura sola aberrauit, in quàm incidimus. Adamus enim ac Eua nobis in hoc mundo nec obesse nec prodesse debent.

Stulti quã sedulo & pie moriantur.

Mortis vis quanta.

Vitia corporis nihil derogant menti.

Claudus in cœlo nemo.

LIBER DE NYMPHIS, SYLPHIS, PYGMÆIS ET SALAMANDRIS, ET

DE CÆTERIS SPIRITIBVS.

THEOPHRASTVS HOHENHEIMENSIS,

Prologus.

COGNITA *nobis & explorata sunt creata rerum naturalium in vniuersum omnia, ac quicquid vspiam Deus potentia sua condidit. Et terra primùm quælibet, quæ fouet & nutrit, per se nouit. Deinde homo quiuis sui ipsius certam notitiam habet. Tum & opificium quoduis ac commercium, quæ sui subiecti sunt, explorata habet. In hoc modo creaturæ Dei in vniuersum omnes cognita sunt: nec quicquam adeo occultum absconditum est, quod hominis notitiam effugiat: non quidem, quod omnia in vno sint, hoc est, quod vnus homo hæc vniuersa sciat: sed quod quiuis norit, quæ sua sunt. Qui omnes se continent, aut coniunguntur, iam omnia vbius nota sunt Qualibet ciuitas, pagus domus, & propriam suarum rerum naturalium omnium notitiam habet. Tum & in opificiis ac negotiationibus omnia creata vsurpantur, hic hoc, ille aliud. Adeoque hac ratione omnia vsurpantur, omnia explorantur, quæ sint, qualia sint, & quem in vsum condita sint. Ita omnia concluduntur in eo, quod omnia homini conferant, ipsique subiecta sint. Iam vero præter hoc, quod naturale lumen comprehendit & cognoscit, superest aliud quoddam sublimius & altius, quod solum contra natura lumen se profert, hoc est, quod in lumine naturæ inperuestigabile est. Idẽ tamen in lumine hominis quod natura lumẽ transcendit, perscrutabile est. Ipsa enim natura lumẽ largitur, per quod quasi ex lumine proprio cognosci eadem possit Sed & in homine lumen est, alienũ ab eo, quod ex natura promptũ est Hoc nimirũ illud lumen est, per quod homo res supernaturales scrutatur, discit, experitur. Qui in lumine Naturæ versantur, hi de natura loquuntur. Qui in lumine hominis occupantur, hi vltra naturam disserunt. Homo enim Natura aliquanto plus est. Nam & natura is est, & est spiritus, & est Angelus. Omnium enim triũ horum proprietatem habet Si in natura ambulat, natura seruit. Si ambulat in spiritu, huic etiam seruit. Si in Angelo ambulat, Angelo ministrat. Primum spectat ad corpus, alterũ ad animam, cuius sunt Thesaurus ac Clenodium. Quia autem homo & animam habet, & præter hanc duo cætera: ideò naturam transcendit, vt scrutetur etiam ea, quæ in natura non sunt, vt sunt, Infernus, Diaboli & huius Regnum. Eodem modo homo peruestigat etiam cœlum, & ipsius inexistentia, Deum nempe & ipsius regnum. Qui enim ad locum aliquem aspirat, is loci eiusdem rationem antea compertam habeat necesse est, vt ambulare & vadere queat, quo præstitutum est. Scire ergo vos velim, huius nostri libri institutum esse describere creata extra lumen naturæ cognitionem, qui nimirùm illa Natura cognosci illa fiant, quæ miraculosa Deus protulerit & considerit. Id enim officium est hominis, vt talia exploret, nec in ipsis cæcutiat. Hoc namque is fine conditus est, vt miracula diuina profiteatur & cognoscat. Quodcunque opus Deus creauit, huius essentia & proprietas ab homine peruestigari potest. Nihil enim conditum, homini imperscrutabile existit. Quinimò*

Creata vniuersa nota sunt hominibus & quomodo.

Lumen hominis lumine naturæ superius est.

Lumen naturæ & hominis differunt

Hominis dignitas quanta.

Homo scrutatur infernũ & cœlũ.

Ad naturalium quod [illegible] homini.

Homo cur conditus.

conditã

condita omnia ideò sunt, vt homo non fericetur, sed in via Dei ambulet, hoc est, in ipsius operib. noscendis versetur, non in peccatis, non in scortatione, non in ludis, non in potatione, non in prædationibus, non in corradendis bonis, & pro vermibus colligendis Thesauris, sed spiritum suum, suum lumen, suum Angelicum intellectum in potius impendat, quorum consideratio diuina est. Beatius est describere Nymphas, quàm describere ordines. Beatius est describere originem Gigãtum, quàm mores aularum. Beatius est describere Melosinam, quàm Equitatum & Armamentaria. Beatius est describere pygmæos sub terrâ, quàm palæstricã & Gynæcea. In illis enim spiritus eò impenditur, vt contempletur opera diuina. In his spiritus impenditur, vt discat mores mundi ad exercendam superbiam & impuritatem. Qui in terra multa audit, & experitur, is etiam doctus erit in resurrectione. Qui nihil nouit, nihil didicit, nihil erit. In domo enim Dei habitationes multæ sunt. Ac vnicuique pro sua eruditione sua habitatio competet. Omnes quidem docti sumus, sed non æqualiter, omnes sapientes, sed non æqualiter, omnes artificiosi, sed non æqualiter. Qui altè fundatus est, is potissimus est. Scrutatio enim & experientia ad Deum ducunt, auersanturque vitia hominum, fugiunt seruitia mundi, imperia principum, mores aulæ, blanditias gestuum, disciplinas linguarum, in quibus latent mendacia & periuria. Miracula autem Dei docet lumen ipsius hominis, quod linguas non magni facit. Reuerentiam Deo exhibere, munus est hominum. Reuerentia erga hominem, quid aliud est, quàm vmbra nihili? Reuerentiam homo non remunerat, nec eius quicquam rependit, sed moritur. Mortuus sordidum lutum est. Quid homo facit ex seipso? Plus imò discat, quàm reuerentiam. Et modestiam relinquendo discat is diligere proximum. Sic vltrò emerget reuerentia, sicut ex bono arbore flos & fructus. O quàm sublimis & effusus iste est in gaudio, qui suum creatorem meditatur! Is enim Margaritas inuenit quæ porcis non obijciuntur. Qui verò contra meditatur hominem, is Margaritas quærit instar suis, quò omnia euertendo nihil inuenit, sibi quod conducat. Ex his libri huius argumentum cognoscite: me scilicet non tradere ac commentari de rebus corporalibus aut suauiloquentia, sed de rebus potius supernaturalibus, quæ mani loquentia opus non habent. Nugæ ergo suo loco relinquantur.

Docti in resurrectione erunt digniores.

THEOPHRASTI TRACTATVS I.

Caput Primum.

Argumentum huius lib. quod.

MAteria autem, de qua scribo, primò vobis proponenda est, vt quænam ipsa sit, rectiùs intelligatur. Materia ergo seu propositum huius libri est, docere de quatuor generib. hominum spiritualium, nempe de *Nymphis, Pygmæis, Sylphis & Salamandris*: quibus annumerantur etiam *Gigantes, Melosinæ, Mons Veneris*, & quæ his similia alia sunt. Qui omnes, cum nobis homines videantur, non sunt tamen progeniti ex Adamo, sed creaturæ genus sunt aliud, diuersum & separatum ab hominibus & animalibus omnibus. Etsi autem nobiscum conuersentur, & ex ipsis liberi nascantur: hi tamen nostrum genus referunt, non ipsorum. Et ista quà ratione modoq; se habeant, sequenti serie planè explicabitur. Primò docebitur ipsorum creatio, & quid qualésue sint. Secundò illorum regio & habitatio, vbi degant, & quale regimen habeant. Tertiò, qui ad nos commeent & appareant, nobiscum permisceantur & cohabitent. Quartò, quæ miraculosa gerant, veluti legimus de Melosina, Monte Veneris, & aliis. Quintò, Gigantum generatio ortusque ac interitus, velut & ipsorum reditus seu regeneratio. Etsi verò fas omnino æquumq; sit, Philosophum sua ex Scriptura promere, ac ex ipsa suum fundamentum eruere: de hisce tamen in ipsa nihil traditum est, ex quo naturam ipsorum certiùs cognoscere possimus, nisi quòd de gigantibus pauca quædam testimonia illic reperiantur. Itaque licèt extra Scripturam talia à nobis tractentur & proponantur, causa tamen in hoc fundata est, quòd opera ipsorum in veritate appareant. Quòd si Magiam esse credendũ sit, eiusq; originẽ considerandã: vtiq; & hæ res suo ex fundamẽto cognosci poterunt. Scriptores etenim veteris & noui testamẽti de iis tractauerunt rebus tantũ, quas satagit anima erga Deũ, & Deus erga animam: quod huic nostræ Philosophiæ nihil obstat. Si enim non prohibita est nobis consideratio diaboli & spirituum; licebit vtique, quidnam hæc quoque sint, perquirere. Præterea concessum nobis est, speculando per omnia opera Dei ambulare. Sic Medicus versatur circa medicinam naturalem: Apostolus circa medicinam Apostolicam. Et veluti æger indiget Medico: sic hæ res opus habent Philosopho. Sicut Christianus eget redemptore: ita quodlibet opus suo magistro. Insuper huiusmodi rerum sua quoque necessitas est, ac inter cæteras locum illæ non postremum inueniunt, nec frustra conditæ sunt. Sic nimirum *Sampson* vir erat. Inusitatum autem eius robur, quod in crinib. positum habebat, nec naturale, nec credibile erat. Id quidem homini superfluum nec necessarium admodum videri potuisset. Sic tamen fieri ex causa peculiari debuit. *David* vir pusillus erat: & tamen Gigantem *Goliathum* interfecit. Quod etsi sic quidem fieri necesse esset: humanum tamen videri non poterat. Nihil ergo creatum est, quod suo mysterio careat, ac suo momento singulari. Nam & in veteri testamento res gestas admirandas legetis, quas explicare nemo possit, nisi ex testamento nouo edoctus. Sicut ergo, quia hìc vel illic talia facta esse, ac ex hac vel illa causa facta esse cognoscuntur, ob id iure facta censentur: ita hæc quoque mea, quę trado, inutilia & frustranea, omnino iudicabuntur quidem: sed si causę, quę euidentes & magni momenti sunt (de quibus in tractatu sexto explicabo) aduertentur, non frustraneum, imò contrà operosum & vtile videbitur, hasce res peruestigari, & in Philosophia nostra ac speculatione attentiùs considerari: Vt, quò spectent & pertineant, tandem constet ac liqueat.

Pygmæi, Nymphæ, hon sunt ex Adamo.

Ordo tractandorum.

De Nymphis, &c. cur Scriptura nõ tractet.

Sampsõ.

Dauid. Goliath.

CAPVT II.

SPIRITVS QVID ET ANIMA. Item, spiritus horum Caro est, & Caro spiritus. Exemplum Resurrectionis.

Caro duplex: Adamica: non Adamica. Et quid Vtraque.

DE Carne ita iudicandum est, eam esse duplicem: Carnem ex Adamo & non ex Adamo. Caro ex Adamo est crassa, quia terre-

na: nec quicquam est aliud, quàm caro, ligabilis & comprehensibilis, instar ligni aut lapidis. Quæ caro ex Adamo non est, ea est subtilis, nec ligari nec comprehendi apta. Nec enim ea ex terra facta est. Caro autem ex Adamo, ex Adamo genitus homo est, instar terræ crassus & compactus, vt homo per parietem aut murum transire non possit, nisi foramen sibi prius molitus sit, per quod transeat. Nihil enim ipsi cedit loco. Carni verò, quæ ex Adamo non est, cedit murus: hoc est, carnes ex portam aut foramen nullum poscunt: sed solidos & integros muros parietesque penetrant, ita vt illos non demoliantur aut frangant. Iam verò vtræque sunt carnes. sanguis, os, & si quæ alia ad constituendum hominem requiruntur, eandemque omnino cum homine naturam habent. Sed diuersitas in eo est, quòd ex duobus ortib. hoc est, duobus parentib. descendant. Sunt que inter sese spiritus, & homo. Spiritus parietes omnes penetrat, nec à re vllâ excluditur. Non item & homo. Hunc enim excludit tanta, pessulus. Iam quæ spiritus & hominis inter se ratio mutuam & comparatio est: secundum eandem etiam homines, quos hic describo, cognoscendi. Et hi tamen interim à spiritibus in hoc differunt, quòd sanguinem, quòd carnes, quòd ossa habeant. Præterea gignunt liberos loquuntur, edunt, bibunt, ambulant: quorum nullum faciunt spiritus. Spiritibus vtcunque ipsi similes sunt in agilitate: similes verò hominibus in generatione, specie, & esu: adeoque sunt homines, naturam spiritus simul & hominis gerentes, quæ in ipsis vna est.

Etsi verò vtrumque sint, spiritus scil. & homo: illorum tamen nullum sunt. Homines enim esse nequeunt: quia spiritualiter ambulant. Spiritus esse non possunt: quia edunt, bibunt, carnem & sanguinem habent. Sunt ergo creatura peculiaris, ab vtroque priore diuersa, & et gemina illorum natura mixtiò vna facti sunt, sicuti compositum quoddam ex dulci & acetoso, quorum tamen nullum est: aut veluti duo colores, sub specie vnâ. Hic ergo insuper sciendum est, quòd, etsi quidem spiritus & homo sint, eorum tamen nullum seorsim sint. Homo animam habet: non habet spiritus. Spiritus animam caret: babet homo. Creatura autem est vtrumque, & tamen non habet animam: nec interim similis est spiritui. Spiritus namque non moritur: moritur autem creatura. Interim nec similis est hominum. Nec enim habet animam. Est animal itaque: sed & plus quam animal. Moritur vt animalia: & corpus animale mentem non habet, vt homo. Ideo animal est: sed tamen loquitur, ridet, exemplo hominum. Vnde hominib. similior est, quã animalibus: & tamen nec homo, nec animal est. Vt simia, ex omnibus animalib. homini simillima est, cùm quoad gestus, tum operas: ita bi se habent ad homines. Et veluti sus anatomiam hominis habet, intra sese hominem præsentans, nec tamen homo, sed sus est: ita creaturæ quoque illæ instar simiæ & suis ad homines comparandæ sunt: & tamen illis meliores existunt. In omnib. enim similes sunt hominibus, si animam excipias. Et homine insuper sunt meliores: quia similes sunt spiritib. quos nemo coërcere potest. Christus ergo pro iis natus & mortuus est, qui animam habent, hoc est, qui ex Adamo geniti sunt: non item pro his, qui ex Adamo non sunt. Etsi enim homines quidem sint: animam tamen non habent. De ipsis autem scriptura testatur tantùm, vt homines ipsos esse concedendum sit. De anima verò, quam habeant, testimonij nihil promptum est.

Nemini verò aut admirationi aut dubio esse debet, creaturam talem subsistere. Deus etenim mirabilis est in suis operibus, quæ admiranda interdum varietate præstat aut exhibet. Talia namque non quotidie oculis nostris obuersantur, sed perraro apparent. Nosque ipsa eatenus spectamus, vt esse sciamus quidé, sed quasi per somnum nobis spectata fuissent. Profunda & immensa Dei sapientia peruestigari non potest, nec magnalia eius tam accuratè, quàm quidem fieri opus esset, ponderari queunt, vt ex ipsis creatoris immensa miracula patent. Illi verò de quibus ex Adamo non sunt, nec te... ex quâ Adamus sumptus est, struuntur: vt inter nos quædā diuersitas & ipsos intercederet, nobisque à Deo contemplandi mirabilia ipsius occasio subministraretur, sicuti tractatu vltimo constituetur. Liberos gignunt, sibi similes, non nobis. Illi sunt prudentes, diuites, sapientes, pauperes, stulti, sicut etiam nos, qui ex Adamo sumus. Et sicuti dicimus, hominem esse imaginem Dei, hoc est, secundum Dei imaginem esse effictum: ita hic quoque dicere licet, eiusmodi homines esse imaginē hominis, seu secundum hominis imaginem expressum. Interim tamen homo Deus non est, etsi secundum imaginem ipsi factus similis sit. Ita nec illi sunt homines, licèt secundum hominis imaginem conditi sint: sed omnino creatura tales manent, quales facti sunt, veluti & homo manet is, qui à Deo creatus est. Ita nimirùm Dei voluntas est, creaturam quamlibet in suo se continere modo & officio, ad quod destinata est. Et sicut homo gloriari non potest, se Deum esse (siquidem Dei creatura est) quam Deus talem esse voluit fecitque: ita nec illi homines gloriari queunt, se animam habere hominis similem animæ, etsi ipsi homini sint similes. Id enim, vt dixi mus, nec homo potest, etsi secundum imaginem Dei factus sit. Deest ergo hoc homini, vt Deus sit. Deest istis hominibus, vt animam habeant. Vnde nec se homines prohiberi possunt. Alteri itaque carent Deitate: alteri anima. Sic Deus solus Deus est, & homo solus homo.

Ita ergo sunt homines & populi morientes cū animalibus, ambulantes cum spiritibus, edentes & bibentes cum hominibus, hoc est, vt pecus, ita illi moriuntur, nihilo remanente: ipsisque nec aqua nec ignis nocet, vt spiritibus, nec quisquam eos includere potest, vt spiritus. Propagatio autem eorum similis est hominum, quorū in hoc etiam naturam omnem obtinent. Humanis & sanitati & morbis obnoxij sunt: nec vtuntur medicina... eius, ex quâ homo factus est, sed ... habitant. Moriuntur etiam vt homines, sed morte pecuina. Caro ipsorum instar alterius carnis putrescit. Ossa illorum more ossium cæterorum intereunt, nullo vestigio relicto. Mores, gestus, sermo, sapientia, omnia humana sunt, vel vitiosa vel virtuosa, crassiora, vel subtiliora,

Caro nō Adamicorum penetrat muros.

Carnes duæ ex duobus parentibus.

Homines non Adamici vt a spiritibus differūt.

Nec homo nec spiritus sunt.

Nec homo, nec animal sunt.

Christus to non

Adamicis non mortuus.

Non Adamicorum liberi qua-les.

Nō Adamici imago hominis sunt.

Nō Adamicorū natura qualis.

ſubtiliora, meliora, vel peiora. Inter ſe differũt etiam forma ac ſpecie, velut cæteri homioes. Eadem lege cum hominibus victitant, opus ſuarũ manuum edentes, veſtimenta ſibi nentes, & texentes, ratione certa talia omnia tractantes, cum ſapientia regnantes, ioſtitiam adminiſtrantes & dictantes. Etſi enim animalia ſint, omnes tamen humanâ ratione prædıti ſunt, ſola anima ipſis deeſt. Ideò etiam iudicio carent ſeruiendi Deo, & in eius viis ambulandi, quia nimirũ animâ carent. Velut ergo animalia ex innata ſibi natura ſuæ vitæ honeſtatem ſatagunt: ita & illi. Ratione tamen cætera animalia vniuerſa vincunt. Et ſicut homo ſupra creaturas omnes proximus in terra Deo eſt, quoad intellectum & dona: ita illi inter animalia omnia homini quàm proximi ſunt, vſque eò, vt etiam ob hoc homines æſtimentur & habeantur. Nec re deſtituuntur vllâ, quàm natura ſpiritus & anima hominis. Peculiare certè adeoq; admirandum creatum, præ cæteris omnibus conſiderandum.

TRACTATVS II.

De ipſorum habitatione.

HAbitatio ipſorum diuerſa eſt, ſecundum quatuor elementa euarians: vna in aqua: vna in aëre: vna in terra: & vna in igne. Qui in aqua habitant, *Nymphæ* vocantur. Qui in aëre, ſunt *Sylphi*. Qui in terra, ſunt *Pygmæi*. Qui in igne, ſunt *Salamandræ*. Hæc verò genuina ipſorũ nomina eſſe nõ arbitror: ſed potius credo, ea ipſis indita ab illis, qui eos non cognouerunt. Quia verò per iſta nomina vtcunq; illi cognoſci poſſunt, eadem non temerè repudiabo. Quanquã hominibus aquaticis etiam nomen *Vndinæ*, & aëreis *Syluestres*, & terreis, *Gnomi*, & igneis *Vulcani* potiùs quam *Salamandri* indatur. Sed vtcunque nominentur, nos iſta iam omittimus. Iam verò ſi ipſorũ Regiones deſcribi oportet: fas eſt etiam eos in ſuas partes diuidi & ſecerni. Nymphæ enim commercia nulla habent cum pygmæis, nec hi cum illis. Sic etiam inter ſe Syluestres & Salamandri. Cuilibet ſua peculiaris eſt habitatio. Hominibus tamen apparentiæ comprehenſum eſt, vt videant ac intelligant, quam mirabilis in ſuis operibus Deus ſit, qui nullum elementum adeò vacuum & inane reliquerit, quin miraculoſum quid illi indiderit. Secundum hanc conſiderationem ergo Regiones ſequuntur quatuor, ſecundum quas illi differunt, nempe ſecundum habitationem, ſecundum perſonas, eſſentiam & naturam. Hiſce enim diſtant. Et tamen homini conformiores ſunt, quam ſibimet inuicem, interim vniuerſi homines, velut in tractatu primo concluſum eſt.

Nõ Adamicorũ quæ nomina & loca.

Nõ Adamici, vt differũt inter ſe.

Elemẽta ſunt. 4.

Porrò, nemini incompertum eſt, elementa eſſe quatuor: Aerem, aquam, terram, ignem. Sed & hoc ignotum nulli eſt, quòd nos homines Adamici in aëre ſtemus & ambulemus, eoq; cincti & obducti ſimus, nõ ſecus ac piſcis vnda. Nec aere nos carere poſſumus minus quàm piſces aqua. Nam ſicut piſcis in aqua habitat, & aqua eſt ipſi loco aeris: ita viciſſim homini pro aqua aër eſt. Ita ergo creatura quælibet condita eſt, vt in ſuo proprio elemento habitet & ambulet. Ex hoc exemplo intelligite, *Vndenas* intus aquas

Elementum hominis aer eſt, piſcis aqua.

habitare, illisque aquam datam eſſe, vt nobis datus eſt aër. Et veluti nos ipſas in aqua degere miramur: ita illi mirantur nos viuere in aëre: Eadem & gnomorum ratio eſt in montibus, quorum aër & chaos terra eſt. In chao enim res viuit quælibet, hoc eſt, in illo habitat, ambulat, ſtat. Terra autem gnõmis tantum chaos eſt. Illi enim tranſeunt ſolidos parietes, ſaxa & ſcopulos, inſtar ſpiritus, Itaque hæc omnia illis tantùm ſunt chaos, hoc eſt, nihil. Vt enim nos aër non impedit, quin procedamus: ita, quò minùs ambulent, nec gnõmos vel terra vel montes vel ſaxa impediont. Quaque nos facilitate aërem, eadem illi ſaxa & ſcopulos penetrant. Talia namque ipſis chaos ſunt, quæ nobis chaos non ſunt. Murus enim & paries nos diſtinet, quò minùs pertranſeamus. Gnumis verò illi ſunt chaos. Itaque per ipſos tranſeunt, quaſi per aërem homo. Et quò craſſius eſt chaos, eò ſubtilior eſt creatura. Contra, quo chaos eſt ſubtilius, eo creatura craſſior. Sic Gnomi chaos craſſum habent: ideò oportet eos eſſe ſubtiliores. Homo chaos ſubtile habet, ideò, ipſe craſſior. Pro conditione ergo incolarum euariat chaos in natura & proprietate quoad ambulationem.

Chaos quid ſit.

Sic ergo dubium primum diſcuſſum eſt, quoad ipſorum habitationem. De quia aliud ſentire non debetis, quàm quòd in 4. elem. habitent, ceu in ſuo chao. Et ſicut nos in aëre, citra damnum viuimus: ita illi in ſuo chao nec ſuffocantur, nec ſtrangulantur, nec comburuntur. Talia enim non ſunt niſi aër iſtis creaturis, quæ in illis habitant. Aqua nempe eſt aër piſcis. Si non ſuffocatur piſcis: nec Vndena ſuffocabitur. Quæ aquæ, eadem & terræ eſt ratio. Terra gnomorum aër eſt; ideò intra eam non ſtrangulantur. Noſtro aëre illi non egent: vt nec nos illorum. Sic & Salamandrarum aër ignis eſt, ſic aer noſter nobis aer eſt. Syluestres autem nobis ſunt proximi: ſiquidem & hi in noſtro aere verſantur. Præ cæteris autem illi nobis quàm maximè ſimiliter moriuntur. Nam in igne comburuntur. Et nos. In aqua ſuffocantur. Et nos. In terra ſtrangulantur. Et nos. Quilibet enim in ſuo chao ſanus manet: in alio moritur.

Syluestres homini maxime affines.

Cæterùm, iſta vobis adeò à veritate abhorrere videri minimè debent. Etſi enim ipſis noſtris oculis non probentur: apud Deum tamen poſſibilia omnia ſunt qui creauit, vniuerſa non ſecundum noſtrum captum ac intellectum, ſed ſecundum ſuam potentiam. Vult enim ſeſe Deum oſtendere per creaturarum ſtupendam veritatem & naturam. Si enim nihil quicquam aliud, quàm quod homo credere aut capere poſſet, à Deo creatum eſſe oporteret: Deus certè nimis infirmus foret, & homo ipſi æquipararetur. Creauit ergo plurima ceu Deus, vt eadem homini ſtupenda & admiranda obiiceret, opera ſua adeò ſublimiter & arduè ſtruens, vt de illis ſatis admirari non poſſint homines. Hæc enim Dei intentio eſt.

Deus in operibus ſuis mirabilis.

Porrò autẽ vt nonnihil etiam de illorum hominũ cibis philoſophemur, ſciendum eſt, chaos quodlibet ſphæram ſuam duplicem habere: cæ-

lum nempe & terram, non secus ac nos homines in terra ambulamus. Terra autem ac cœlum cibum nobis suppeditant, & chaos hisce duobus medio interiacet. Sic ergo nos in medio geminarum istarū sphærarum & globuli nutrimur. Similiter & qui in aqua habitant, terram habent in fundo, & aquam pro chao, & cœlum vsq; ad aquam pertinens. Sicq; in modo cœli & terræ habitant, adeoq; aqua est ipsorum chaos. Illa verò habitatio ipsorum naturæ congrua est. Ita iudicandum etiam de gnomis, quorūm fundus seu tellus est aqua, chaos est terra, & cœlum sphæra: hoc est, terra stat in aqua. Iam verò terra ipsis est chaos, & aqua est fundus. Hoc modo ex illis ipsorum alimenta enascuntur. *Sylphes* sunt similes hominibus, & more eorum etiam victitant ex campis & herbis syluarum. *Salamandrarum tellus est terra*, & cœlum est aër, & ignis est chaos. Ita alimentum ipsis prouenit ex terrā & igne, & constellatio ex aëre est ipsorum cœlum. Sed de esculentis & potulentis ipsorum porrò ita disserendū est. Aqua nos vtita loquar, potat, hoc est satiat: nō autē guomos, nec Nymphas, nec reliquos duos. Vt autē pro restringuēdā siti nobis data aqua est: sic illis aqua creata alia est, quàm nos nec videmus, nec peruestigare possumus. Vt bibant, necesse habent, sed id genus potus, quod in illo mundo potus est. Similiter & vt edant, necesse habent, sed id, quod mundus ipsorum fert. Sed de hisce rebus plura inuestigari non possunt. Hoc certum est, mundū illorum suam eamq; peculiarem proprietatem habere, non secus ac noster suam habet.

Cibus qualis nō Adamicorū.

Potus qualis nō Adamicorū.

Quoad vestitum, amictum & ipsi suum habent, & pudenda velant. Non tamen more nostro, sed suo. Verecundi namq; sunt, ceu homines decet. Suos etiam habent ordines, suos magistratus, vt apes, quæ suum regem habēt, aut vt feri anseres, qui suum habēt ductorem. Nec illi viuunt secūdum ordinem legum humanarum, sed secundum legem congenitæ naturæ. Vt enim suos duces habēt animalia ista & illi: & quidem ipsis animalib. exquisitiis. Nam homini sunt simillimi. Deus namq; vniuersa vestiuit & ornauit pudore, quo ante hominem ferat aut ambulent. Scire itaq; conuenit, vestimenta eiusmodi animalib. naturaliter congenita esse: non autem æquè hisce hominibus. Nihil enim ipsis à naturā congenitum est, sed laborib. suis omnia comparant, vt homo, cui simillimi sunt. Et labor ipsorum hominūm labori similis est, secundum naturam istius mundi, in quo habitant. Qui enim nobis lanam de ouibus dedit: idem eandem & ipsis dat. Potest enim Deus creare non eas tantùm oues, quæ nobis sint cognitæ, sed & alias in igne, in aqua, in terra pascentes. Idem etiam non nos solùm vestit; sed & *Gnomos, & Nymphas, & Salamandras, & Syluestres*. Sub protectione namq; Dei omnes sunt, & ab ipso omnes vestiuntur & sustentantur. Nec nobis saltem hominibus curandis Deus satis est, sed & vniuersis, quæ nos nec nouimus, nec vnquam sciemus. Quorum etsi quidem aliquid interdum aut videat aut experiatur homo: id tamen ipsi miraculum abit sine fructu, hoc est, profundiùs de ipso nihil cogitat aut meditatur, sed veluti attonitus subsistit, ita vt bonis & illæsis quidem oculis gratiā illā non videat.

Vestitus qualis nō Adami eorum.

Cæterūm de ipsorum die, nocte, somno, vigiliā hoc tenendum est quod omnes cum hominibus dormiāt, quiescāt, vigilent, hoc est, more humano talia omnia exequantur. Præterea Solē ac firmamentum non minùs nobis illi habent: hoc est, gnomi terram habent, quæ ipsorum chaos est. Hæc illis tantùm aër est, nō terra prout nobis est. Vnde consequitur, ipsos per terram videre, vt nos videmus per aërem: atque Solem per terram ipsis lucere, vt lucet nobis per aërem: denique ipsos Solem ac Lunam ac omne firmamentum ante oculos suos habere, vt nos homines. Similiter & *Vndenæ* aquam pro chao habent. Aqua verò Solem ipsis non intercipit: sed vt nos Solem per aërem accipimus, ita illi per aquam, suo quodam respectu. Eodem modo & Vulcani, per ignem suum. Insuper vt Sol nos super terram irradiat, terramq; fœcundat: ita & illos. Vnde euidens est, apud ipsos vigere æstatem, hyemem, diem, noctem, & similia. Vt verò communem nobiscum etiam pluuiam, niuem, &c. habeant nulla necessitas est. Harum enim alia apud ipsos est ratio, quàm nosmet. Et hæc sunt magnalia Dei. Ex his iam elicitur, ipsos non minùs nobis tentari peste, febribus, pleuresi ac cæteris à cœlo morbis. Tamen omnia communi nobiscum lège patiuntur, quia homines sunt. Saltem, quoad iudicium Dei in resurrectione, animalia sunt, non homines.

Somnus & quies qualis nō Adamicorū.

Lux & nox qualis.

Peste febribus &c tentantur.

Quantum autem ad personam eorum attinet, sciendum est, ipsos euidenter euariare. Nā Vndenæ, tam fœminæ, quàm viri, staturam hominis tenent. Syluestres eandem formam non habent, sed asperiores sunt, & crassiores, & longiores, & robustiores dictis binis. Gnomi humiles sunt, duas circiter spithamas æquantes. Salamandræ sunt oblongæ, graciles & aridi. Cæterùm sedes & loca ipsorum sunt in chao, vt diximus. Nymphæ habitant in aqua, fluentis & similibus, adeò propè, vt etiam homines lauantes, aut inequitantes corripiant. Gnomi habitant in chao montano, in quo sibi domicilia struunt. Hinc est, quod persæpè fornices, cameræ & similia alia in terra reperiantur, altitudine cubiti, quæ ab illis hominib. pro habitatione condita & exstructa sunt. Eadē etiam Nymphæ in suis locis ac diuerticulis moliuntur. Similiter & Salamandrarum clamor, fabricatio & architectatio in Ætnæis montibus auditur, qualia etiam in conflagratione elementi producuntur. Nostris enim habitationibus omnia cōmunia habent, pro arcanorum tamen suorum proprietate. Certior & accuratior harum rerum exploratio fit in amplissimis Syluis. Quas qui permeant, huiusmodi experientur. Documenta quædā etiam reperiuntur in fodinis metallicis, & aquis, & Ætnā, vbi præcipuè Vulcani sese produūt. His plura alia admirāda addi possunt de ipsorum monetā, solutione, moribus &c. Quæ tamen, cùm enarratu nimis longa sint, suo omnia loco pleniùs explicabuntur.

Qualitates sint quibus.

Vbi & a quib. habitent.

Fornices in terra reperti vnde.

TRACTATVS III.

Quo pacto nobis appareant & conspiciantur.

Qvicquid Deus creauit, id homini manifestari finit & offerri, ita vt homini omnia omnium creaturarū gesta nota & conspecta reddantur.

Homini creaturæ omnes innotescunt.

dantur. Hoc namque fine diabolum quoque Deus manifestauit homini, vt is illius aliquam cognitionem haberet. Similiter & spiritus, & cætera, quæ multò abditioris cognitionis sunt, prodidit. Angelos quinetiam de cœlo ad homines demisit, vt verè sciant credantque, suos Deo Angelos esse, qui ipsi seruiant. Apparitiones autem huiusmodi rarò quidem fiunt, & saltem toties, quoties res aliqua stabilienda est & illorum existentia confirmanda. Hæc ratio etiam horum est, de quibus iam scribo. Nam & illi nobis apparent interdum non vt nobiscum habitent & maneant, aut copulentur, sed vt visis ac cognitis illis discamus, quàm admiranda & stupẽda opera Deus moliatur. Sic si ad nos mittit Angelum quendã, iam cognoscimus, verè de Angelis testatam scripturam esse. Quòd si ab vno saltem intelligimus, perpetuò omnesq; in eo acquiescimus, quamdiu quidem propagatio generis humani durat. Vt non necesse sit, apparitiones illas quotidie ac omnibus exhiberi. Hoc modo & has creaturas homini Deus aliquando spectandas obtulit, fecitque, vt hominibus conuersarentur, colloquerentur & similia alia tractarẽt, quò homo certâ scientia constet, creaturas tales in quatuor elementis subsistere, quæ nostris oculis mirabiles videntur. Et vt rei huius certius documentum habeamus, de Nymphis ratum & exploratũ est, quòd ab hominibus non tantum visæ sint, sed & cum illis copulatæ coiuerint, & liberos genuerint. Similiter & pygmæos non saltem viderunt homines, sed & cum illis collocuti sunt, & pecuniam ab ipsis acceperunt, & plagas ac similia passi sunt. Sunt etiã, qui cum sylphis visis negotiari & peregrinati sciuntur esse. Denique & Vulcani seu Ætnæi hominibus apparuerunt, seque, qui sint, substantialiter exhibuerunt, & quid de ipsis iudicandum sit, apertè satis commonstrarunt.

Apparitionũ quæ causa.

Nymphę cũ hominibus coierunt, & liberos genuerunt. Pygmæi locuti cũ homini- nib. &c. Et Sylphi, &c. et Vulcani, &c.

Talia quidem hominibus prodita & manifestata sunt, vt ex illis sufficienter philosophari, ac opera Dei beneficio luminis proprij rectè cognoscere possint. Lumen enim id homini peculiariter præ creaturis cæteris omnibus datum est. Simile enim à suo simili cognosci debet, hoc est, Homo est spiritus, & Homo Æternus & Mortalis. Iure ergo rerum aliarum notitiam acquirit, cum is sit, qui à Deo, secundum Deum factus sit. Philosophari autem homo nihil potest, nisi obiectum habeat aliquod, quod inspiciat, quod inquirat. Exempli causã si à maligno spiritu quis obsessus sit, iam homo causam habet scrutandi, id quidnam sit. Nihil enim absconditum manet ac occultum. Necesse est prodeant & manifestentur creaturæ, natura, spiritus, bonum, malum, externum, internum, omnis ars, doctrina, scientia, & quicquid vspiam factum est. Et talia apparent interdum hominibus eò tantùm, vt in memoria hominum refricentur, & tamen occultè, non propalam. Sed & hoc verum est, quòd homo nemini similiter appareat, prout talia apparent homini, hoc est, Nymphæ apparent nobis, non autem nos ipsis, nisi quod in suo mundo de nobis loquantur, velut peregrinus ab exteris domum rediens. Huiusmodi enim abreptione nõ opus habent, vt nos Pygmæi aut Nymphæ abripiũt. Nec enĩ illi in hominẽ potestatẽ habẽt: neq; etiã hæc ipsorũ mundi cõditio & apparatus est, vt nos acceptare possint. Tũ etiã homo corporis subtilis nõ est, sed crassi: subtilis autẽ in chao, cui ipsi cõtrarij sunt. Nostrorũ ergo illi chaos facilè ferre possunt, non autẽ æquè nos illorũ. Et elementum per se ipsorũ chaos est, quod nobis chaos esse nequit. Sic ergo illi nobis apparent, & nobiscum manent, & nobiscum copulantur, nobiscum moriuntur, nobiscum pariunt, &c.

Hominis præcogna nos. in cognoscendis rebus.

Raptus hominũ an verus.

Porrò si nobis apparere illi debent, non sine indicio id fit diuino. Vt enim Deus ad nos mittit Angelum, cui creaturam suam commendat, eumque pòst iterum abripit: ita & hæc eodem fine nostris oculis satis exponuntur. Sic nimirũ Nymphæ ex suis aquis ad nos egrediuntur, noscendas sese offerunt, nobiscum negotiantur & tractant, à nobis in aqua iterum discedunt, & hinc redeunt. Quæ sanè omnia in gratiam fiunt hominis vt diuina is opera propiùs contempletur. Sunt autem illi homines, quanquam in animali tantùm, sine mente. Vnde fit, vt matrimonio sese hominibus copulent, ita vt Vndena nubat viro ex Adamo, cumque eo rem curet familiatem, & liberos gignat. Et de his liberis sciendum est, generationem illam exprimere virum, ideò, quia pater homo est ex Adamo, à quo infanti anima infunditur, qui ob id vero homini similis fit, animam & æternitatem participanti. Porrò autem & hoc sedulò cogitandũ est, quod etiam vxor talis animam accipiat, dum matrimonio copulatur, ita vt exemplo fœminarum aliarum à Deo & per Deum redempta sit. Hoc enim multis rationum momentis probari potest, quod per se æternæ non sint, & tamẽ si cum hominibus copulentur, æternæ fiant, hoc est, more hominis animã accipiant. Deus enim ipsas homini adeò similes ac conformes creauit, vt similius nihil esse queat. Vbi hoc tamen miraculum addidit, quòd animam non habeant. Dum verò certò fœdere cum homine copulantur, tunc ipsa cõfœderatio animam dat. Sic etiam confœderatio hominis cum Deo, & Dei cum homine, quæ à Deo facta & constituta est, causa est, quòd in regnum Dei perueniamus. Fœdus hoc si non esset, quid nobis prodesset anima? Nihil certè: Quia autẽ fœdus cũ homine intercessit: ideò anima ipsi vtilis est, quæ aliàs esset nihili. Exemplũ hoc illis quoque accommodandũ hominib. est. Animã enim non habent, nisi cum hominibus copulentur. Hoc enim facto animã sortiuntur. Et quemadmodũ pecudis more moriuntur, ita vt nihil reliquũ maneat: ita homo illis omnino similis est, qui diuinæ confœderationi nõ est insertus. Et qualis status est istorum hominum, si cum hominibus copulantur, talis etiam est hominis, si diuino fœderi inclusus est. Quo exemplo docetur, ipsos sine homine animalia esse, vt homo sine fœdere Dei nihil est. Tãta vis est confœderationis duorum inter se, vt minus maioris vim & rationem omnino sortiatur. Hæc iam causa est, cur illi cum hominib. procentur, ac sedulò secretoq; consuescant. Vt enim Ethnicus de baptismate laborat oratq., vt per hoc animam impetret, & in Christo viuificetur: ita & illi amorem hominum captant, vt eodem cum illis fœdere fruantur. Omni namque iudicio & sapientia abundant, extra

Vndena cum homi eco, pulata spualis ãat.

Copulatio est causa animæ & salutis Nympharum.

tamen

tamen animam & eius proprietatem. Animam autem velut & ipsorum liberi suscipiunt vi & efficacia Adamicæ generationis ac libertatis, quam à Deo homo habet. Non autem oscitanter hic expendi debet, quidnam de his tandem Deus constitutus sit, cum ad naturam hominū tam propè accedant, non nisi feri quidam homines sint: veluti dici solet, Lupum esse canem ferum, & capricornum, capram esse syluestrem, &c. Nec enim cum hominibus omnes copulantur. Copulātur enim illis frequentiùs Nymphæ, vt proximæ. His propinqui sunt Sylphes. Sequuntur pygmæi seu Gnomi, qui tamen rarissimè coniugio cum hominibus copulantur, sed tantùm illis famulantur & ministrant. Ætnæi autem planè nihil cum hominibus copulæ aut coniugij ineunt, illis tamen seruiunt. Præterea duo illi, Pygmæi nimirum & Ætnæi pro spiritibus habentur, non pro creaturis talibus, quales apparent, instar splendoris & spectri. Sed de ipsis sciendum est, quod quales apparent, instar splendoris & spectri. Sed de ipsis sciendum est, quòd quales apparent, tales sint, sanguinis nimirum & cato, velut homo alius. Et interim sunt agiles, veloces, vt spiritus, ceu in principio constitutum est. Nôrunt etiam omnia futura, præsentia & præterita, quæ non ipsis oculis præsto sunt, sed sunt occulta. Et in his seruiunt homini, reuelandis, præmonendis, conquirendis, &c. Rationem enim cum hominibus communem habent, si tamen animam excipias. Scientiam etiam & intellectum habent spirituum, si ea excipias, quæ ad Deum. Magnis itaq; doub. prædicti, ducunt & alliciunt hominem ad illa de se experiendum, credendumque. Quā de causa Deus etiam illos produxit, vt ex illis visis cognitisque discerneretur, quanta Deus in creaturis illis operetur.

Lupus est canis Syluestris.

Pygmæi & Ætnæi quali natura.

Diximus hactenus de Nymphis, quòd ex vndis ad nos egrediantur & commeent, & in ripis fluminum, vbi habitant, interdum sedentes cōspiciantur, ac interdum capiantur, eóque modo copulentur. His verò crassiores Sylphes sunt, nihilque loqui sciunt, etsi linguam & alia ad loquelā necessaria habeant. Et in hoc à Nymphis differunt. Illæ enim dicaces sunt, & suum idioma callent: non item Sylphes, etsi ad discendum sint apti. Gnomi eandem cum Nymphis loquelam habent. Ætnæi autem nihil loquuntur, loqui autem possunt, licèt duriter & rarò. Nymphæ prodeunt habitu & vultu & appetitu humano. Sylphes etiam vt homines apparent, sed formidolosi sunt, nec subsistunt. Gnomi hominibus sunt similes, sed curti & nani, vitum medium interdum aut vltrà æquantes. Ætnæi habitu ac essentiā igneā sese produnt. Hi nimirū sunt isti de quibus dicunt homines, hâc in domo ambulat vir igneus, aut spiritus: hic flagrans aberrat anima, &c. prout huiusmodi spectra sæpiùs videntur. Hi etiam sunt illi fomites aut ardentes faces, quæ in pratis aut agris aberrare soleut, hinc inde discursantes, & sese inuicem conferentes. Tales sunt Vulcani. Qui tamē apud homines versari non reperiuntur. Id fit ob vim ipsorū ignis. Sæpiùs tamen apud vetulas ac sagas inueniuntur, cū ipsis coeuntes. Hos etiam Diabolus, vt homines interdum possidet, ac cum iis eā formā coram hominibus qua diximus,

Idioma quale nō Adami earum.

Habitus qualis eorum.

hinc inde perlaguntur. Et ita ad sagas deferuntur. Quin & alia à Diabolo obsidentur, eoque modo vana & admiranda opera eduntur, de quibus singulis hic scribere præter institutum nostrum est. Circa igneos autem istos homines conuersatio periculosa est, quia plerunq; obsessi sunt, in quibus furit diabolus magno hominum incommodo. Item Diabolus nonnunquā etiam intrat in Gnomos, ac ipsis ministrat. Similiter & Sylphis sese immittit, maximè illorum fœminis, quib. cum in syluis conuersando, scortatur & coit. Qui hinc concipiuntur fœtus, leptosi sunt similes, scabinsi & pruriginosi, nullo remedio sanabiles. Huiusmodi autem cum Diabolo si non eueniant, tunc illi humani manent, & hominum commercia quærunt, vt diximus. Naturam tamen spirituum retinent, quoad euanescentiam. Sic qui coniugem habet Nympham, is caueat, ne aquā accedat, aut apud aquam ipsam lædat. Similiter qui Pygmæam habet, non molestet eam in illis locis vbi disparere possunt. In tantum enim obligati & obstricti sunt hominibus, vt citra causam se ab illis segregare nequeant. Id fieri solet illis in locis, ex quibus prodeunt. Itaq; Nympha non nisi super aqua à marito suo irritata vanescere potest. Alibi enim retinen potest. Sic etiam Gnomi, si sese seruitijs nostris semel nuncuparunt, pactis suis stare coguntur. Sed & his vicissim seruari, ac præstari ea debent, quæ requirunt. Si enim pacta & promissa probè ipsis seruentur, veraces illi, constantes ac fideles in suo officio manent. Amodum enim se fidos præbent hominibus, maximè in erogandā pecunia. Gnomi namque pecunia abundant, quam cudunt ipsimet. Quod ita accipies. Spiritus, quicquid habere se optat, id habet. Votum autem seu optatum ipsorum ita se habet. Gnomus nempe, si certam aliquam pecuniæ summam expetat, eaq; opus habeat, eā impetrat habetq; Ea moneta proba est. Hoc modo multis hominibus in cauernis môtium pecuniam dant, vt indè discedant iterum. Adeoq; discessum hominum pretio mercantur. Hæc verò vniuscuiusq; pro dinationem Dei fiunt, vt nimirum nobis [illegible] manifestentur, videanturq;, quos aliàs inficiaremur esse. [illegible] omnibus autem creaturis sors hominum durissima est. Quocunque enim indiget & delectatur, id sibi ipsi parare, ac facere cogitur, nec vouendo aut optando quicquam impetrat. Illi verò alteri homines habent, quicquid petunt, ac requirunt, nullo labore id conquirentes aut parantes.

Gnomi fideles homini. Gnomi exsdant pecuniā.

Humana conditio grauissima.

TRACTATVS IV.

PRo conclusione huius tractatus seu potius initio scire conuenit, satis hactenus declaratum esse quomodo homines illi ad nos perueniant. Superest iam, vt etiā explicemus, quo pacto à nobis discedant iterum, aut qui apud nos versentur. Id multis in medium allatis historiis ac rebus gestis fiet. Nam talia multa suggerit diligens hominum obseruatio. Primùm ergo, quando cum hominibus copulati, liberos gignunt, ac apud viros ad iram commouentur, exempli gratia, super aquā: tunc desubitò in aquam sese præcipitant, nec iterum inueniuntur. Tale quid si fiat, marito res eadem sit, ac si suffocata vxor periisset. Ipsam namque denuò non videt.

videt. Sed iam vicissim, etsi illa quidem in aqua disparuit: non tamen ob id illicò credenda est mortua, sed omnino pro vitâ habenda. Nec aliâ huic ideò superinducendam vxorem esse, persuasū sit. Tale quid etenim si fiat, mariti vita in periculo versabitur, & illa in mundū iterum nō migrabit. Et matrimonium illud dissolutū nondum est, sed adhuc perstat integrum. Vt enim vxor, quæ fugâ suum maritum deserit, nb id nec ipsa libera fit, nec liberum suum virum facit, quandoquidem mutuò sibi deligantur, quamdiu vita vtriusq; durat: ita hic quoq; se res habet. Cùm ergo in aquam cadens, virum ac liberos deserat, coniugium tamen nihilominus integrum persistat; sciendum est, propter talem copulam ac vinculum ipsam in extremo iudicio apparituram esse. Nec enim ab ipsa anima aufertur aut segregatur, sed comitatur eandé, atq; debita munera capessit vel expectat. Nam licèt Nympha quidem maneat: talem se tamen præstare cogitur, qualem anima ac initum fœdus postulat. Interim à sese inuicem disiunctæ sunt, nec iterum conueniunt, nisi quo tempore maritus aliam vxorem duxerit. Tunc etenim Nympha redit, & mortem marito infert, sicut multoties fieri obseruatum est.

Nymphæ in extremo iudicio apparebunt.

Hoc modo nascuntur etiam Syrenes, super aquis potius quàm in illis degentes. Illæ piscium more distinctæ non sunt, sed virgines referunt, à fœminali tamen formâ quadamtenus deficiētes. Hæ nihil pariunt, sed monstra sunt, non secus, ac si homo monstrosus à duob. veris hominib. nasceretur. Pono nempe casum, Nymphas sese progignere inuicem, vt homines faciunt. Illæ si monstrum gignunt, Syrenas gignunt, super aquâ natitantes, quas eiiciunt parentes, nec secum tolerant. Hinc variis formis illæ conspicuæ sunt, sicut in monstris omnibus illud frequenter euenire comperimus. Non itaq; solæ Nymphæ nobis admirationi esse debent, verùm & Syrenes, quæ longè ab omnibus excedentes, variè gesticulantur: Nonnullæ cantillant, quædam arundine canunt luduntq;, aliæ aliud agūt.

Syrenes quales & unde.

A Nymphis nascuntur etiam Monachi, quod genus monstri est, Monachum specie ac forma præsentans. Vbi sciendum est, geniturâ illa, quę hominibus assimilantur, ac in locis eiusmodi reperiuntur, ex hominib. descendere, hoc est, progigni à Nymphis, Gnomis & similibus. Sed vt de hisce verum fundamentum noscatis, tenendum est, Deum ipsum in suis creaturis mirabilia operari. Sic Cometa ex Stellis cæteris nascitur, tanquam monstrum quoddam. Nec enim ille cursum suum naturalem habet, vt Stella, sed omnino alium à Deo ipsi inditum. Non ergo immeritò inter prodigia refertur. Huius ad exemplum monstra maris quoq; à Nymphis edita, Cometæ sunt, & à Deo manifestantur, vt mirabilia eius inde discamus, de qua re aliàs. Scire autem conuenit admiranda & ardua quædam ab eiusmodi hominib. designari, quæ cuilibet homini instar speculi assiduè præ oculis posita esse debebant. Sed, quia in plerisq; refrixit charitas, talia pleraq; negliguntur, ac hominum pars maxima dedita est fœnori, commodo proprio, aleis, compotationibus, &c. quæ omnia talibus ostentis præfigurantur à Deo, quasi nos his verbis compelleret, Oculos vos vestros

Monachi à Nymphis nati.

Deum miram in creaturis operari. Cometa est stella mōstrosa.

Monstrorum finis quis.

in talia monstra conuertite. Talia & vos fietis post obitū. Monitoribus ergo parete, ac vobis cauete. Quorum tamen (proh dolor) nihil fit.

Sed vt longiùs de hac re sermonem pertexamus, sciendum insuper est, eiusmodi homines manifestari, & vno loco quoque conuenire, quò vnà habitent, & familiaritatem hominum, quos studiosè diligunt, captent. Caro enim ac sanguis, carnem ac sanguinem adamat. Præterea plures apud ipsos vxores viris sunt, Hi enim pauci, illæ numerosæ. Quæ causa est, vt viros alios tam captiosè venentur. Ex hisce hominibus orta est collectio & conuersatio, quam *Montem Veneris* appellitant. Is nihil est aliud quam congregatio quædam Nympharum, facta in antro aut specu quodam ipsorum mundi, non quidem ipsorum chao, sed in chao hominum, in ipsorum tamen interim regionibus. Hos notandum est ad insignem ætatem prouehi, nulla tamen re aut defectu notabilem. Vnam namque eandemque speciem perpetuò retinent ad summum vsq; vitæ terminum, donec tales etiam moriantur. Iam verò Venus Nympha est & Vndena, cæteris dignior & superior, quæ longo quidem tempore regnauit sed tandem vita functa est. Quam secuta Venus alia, & priori quidem, quoad rei domesticę regimen, similis non fuit, sed tamen & ipsa tandem suo tempore mortua est, ac ita regnum defecit. De hac re varia & diuersa narrantur. Aliis namq; persuasum est, illam primam vitæ esse æternæ ac perpetuæ, vsq; ad diem extremum. Sed hoc intelligetis de ipsa & ipsius semine, nimirū secundum speciem non secundū indiuiduum. Dies namq; nouissimus ista talia omnia finiet & terminabit. Quòd verò dicunt, nec illos, qui cum ipsis iunguntur aut conuersantur, mori, id alienum à re est. In mortem etenim vniuersa contendūt, nec quicquam vspiam durabile est. Et non ipsi, quâ alij, mundis moriuntur, cùm suo fine nihil careat. Interim ratione seminis generationes omnes ad extremum vsq; diem durant. Quod autem alij aliud prætendunt, dicentes, illo loco Reginam quandā sedisse, & submersam esse, seu hiatu facto descendisse, de hoc ita iudico, Nympham nimirùm aliquam illic habitantem in montem sese demisisse sub paludem seu lacum, regioni illi obiectum, ibiq; sibi habitationem construxisse, & pro amoris zelo compendioq; cuniculū seu scrobē foras per mōtem molitam esse, vt ingressus & egressus procis seu amatorib. liberior pateret. Huiusce rei ab initio tanta fuit obscuritas, vt quidnam id, aut vndenam verè esset, nemo rectè sciret, donec tandem pate fieret, & finiretur. Et haud dubio opus redintegraretur, si adhuc vna priori similis Regina succederet. Nam & inter homines quidam vsq; adeò mirabiles & insignes sunt, vt multis deinde sæculis, ipsis similes non nascantur. Sic ergo & hoc loco peculiare quoddam à Nymphis, opus conditum fuit, quod secundum lasciuæ Deæ Veneris nomen Mons Veneris vocatū est. Et admiranda talia in mundo facta multa sunt, quæ tamen supina oscitantia contempta mundus neglexit risitque, magno improbitatis argumento. Nihil enim tale citra euidens documentum nostri fieri solet. Contemptui ergo esse minimè debent. Sed de his aliàs. Iam historiam

Nymphę cur viris insidientur.

Mons Veneris quid.

Montis Veneris familia admodū annosa fit.

Venus quomodo immortalis.

Morti omnia cadunt obnoxia.

Mons Veneris quid vere.

Historia de Nympha Stauffenbergēsi.

historiam veram addemus de Nympha Stauffenbergensi, quæ formæ spectatæ in viam consedit, & quem sibi elegerat dominum, præstolata est. Hæc quidem Theologis ludibria & præstigiæ Diaboli putantur, sed non veris. Quidnam in scripturamaius est, quàm nihil negligere, omnia probè rectéque pensitare, ac sobrio attentóque iudicio ruminare, passim omnia accuratè peruestigare, & nihil incognitum contemnere? Vnde liquet, ipsos parùm rei gnaros breuiter & supinè talia prætereuolare, Diabolica ludibria prætendendo, cùm tamen nec ipsum Diabolum cognôrint. Quinimò cogitandum est, miracula talia ideò fieri Deum permittere, vt non omnes Nymphis copulemur ac cohabitemus, sed interdum tantùm vnus ac alter, vt hinc nimirum admiranda Dei in creaturis opera reuelentur & certiùs inter homines dispergantur. Quòd si talia Diaboli essent opera: contemni vtique meritò deberent. At non sunt. Nec enim eiusmodi potest Diabolus, sed solus Deus. Sed ad historiam reuertamur. Nympha dicta vndena fuerat, & prænominato Stauffenbergensi nupserat, tamdiu ipsi cohabitans, donec vxorem aliam ille duceret, quod Nympham ptu Diabolica haberet. Hæc enim alterius vxoris ductæ causa ipsi fuerat. Quàre, cum fidem Nymphæ datam violasset, ipsa per superius pauimentum porrecto crure illi in mensa die nuptiarum sedenti signum dedit: quò attonitus die tertiâ mortuus inuentus est. De hisce autem rebus non nisi prudenter iudicandum est. Fidei enim violatio sine vindicta nunquam abit, siue committatur sine honesti, aut speciæ commodi, euitandiue alterius incommodi & turpitudinis. Quòd si illa spectrum omnino fuisset: vndenam sanguinem ac carnem suscepisset. Si verò fuisset Diabolus, vbinam signa Diabolica, semper comitari solita, latuissent? Si fuit spiritus: quònam istis, omnibus indiguisset? Quia autem homo ac Nympha fuit, ceu diximus, ac coniunx, in honorem, non opprobrium secuit: ob id pactum ac fidem datam seruari iure postulauit. Quod tamen cum non fieret, permissu Dei adulterium ipsamet puniuit, cum alius illi iudex seu carnifex non competeret, quia ex Adamo non prodierat. Hac de causa, pœna adulterio debita, ipsi commissa est, vt iudicium ipsamet exequeretur, quia tanquam spiritus aut Diabolus ab hominibus contempta erat. Huiusmodi alia multa quoque facta sunt, quæ malo exemplo in contemptum trahuntur. Ex quo insignis hominum stultitia cumprimis liquet.

DeNymphis iudicium theologorum iniquum.

Fidei violatio grauis.

Melosina quid fuerit.

Cæterùm, vt de Melosina quid dicamus, res altè ac sobriè expendenda est. Nec enim talis, qualis à Theologis habetur, fuit, verùm Nympha. Quam tamen à maligno spiritu obsessam fuisse, minimè inficiamur. Illum verò à sese abegisset, si vsque ad finem cum suo domino mansisset. Ea enim Beelzebubi natura est, vt tales in alias formas transmutet, quod in sa[...] iam præstat idem, quas in feles, lupos, [...] &c. transformat. Idem ipsi quoque Melo[...] euenit. Nec enim à magicis artibus ad[...] immunis fuit, iuuando al quam earum partem calleret. Vnde nata ea est superstitio, vt singulis diebus Saturni serpens fieret. Hoc namque voto Beelzebubo obstricta erat, vt viro petito potiretur. Præter id etiam Nympha fuit, sanguine & carne pollens, fœcunda & ad partum disposita, ex Nymphis ad homines egressa in terram vbi etiam habitauit. Hinc etiam postea, prout superstitio homines ducit, derelictis suis iterùm discessit ad ea loca, ad quæ seducti homines, & in superstitionibus incantati, penetrare solent. Adeoque verisimile sit, ipsam huiusmodi vermem mansisse ad finem vsque vitæ. Quæ quamdiu duret, Deus nouit. Nobis interim res eiusmodi exemplo sunt, vt ex illis discamus, qualesnam in terra simus, & quâ fraude dolóque Beelzebub in omnibus angulis nobiscum agat, quàm vafrè nobis & studiosè insidietur, adeò vt nec in medio mari, nec imâ terrâ, quicquam ab ipso satis tutum sit, quod non attentet. Nobis autem ea fiducia firma sit, quòd, vbi vbi simus, ibi Deum præsentem quoque habeamus. Is suos in om[...] locis tuetur & liberat. Cæterùm huiusce conditionis f[...]minas ob res eiusmodi patratas & quia ex Adamo non sunt, ob id pro diabolis & spectris habendas esse stultum est: & præterea vesanum est Deum adeò vilem in suis operibus iudicari. dictasque fœminas ideò, quia superstitiones habent reiici & reprobari. Plures namque in Ecclesia Roma[na] superstitiones gliscunt, quàm apud fœminas & sagas istas vniuersas. Si ergo superstitio hominem in vermem transformat, quod de Nymphis attestamini: eodem exemplo idem vobis etiam in Ecclesia Romana versantibus competet: hoc est, vos ipsi quoque in angues eiusmodi mutabimini, qui iam splendetis & nitidi inceditis, diademate & aliis ornamentis latè fulgentes. Quæ omnia tandem in vermem ac draconem degenerabunt. sicut de Melosina & aliis constat. Ista ergo omnia accuratè perspiciate, nec videntibus oculis cæcos aut loquentibus linguis mutos vos facite: cum nec cæcos vos, nec mutos vocari facilè patiamini.

Melosyna saga fuit. Sagæ in feles, lupos, &c. mutatæ.

Beelzebubstum & insidia.

TRACTATVS V.

De Gigantibus.

PRæter hactenus commemorata generationes adhuc duæ supersunt, ad Nympharum & Pygmæorum generationem etiam pertinentes. Sunt autem illæ Gigantum & Nanorum, ex Adamo non descendentium. Etsi vero & S. Christophorus Gigas fuerit: cùm tamen is ex semine humano progenitus sit, ad hanc classem referri minimè debet. Huc autem propriè spectant gigantes, de quibus historiæ circumferuntur, cæteri, vt puta *Bernensis*, *Sigenottus*, *Hildebrandus*, *Dietricus* & similes alij: Item pumiliones, *Laurinus* & reliqui. Non autem nescimus, has historias à plurimis vniuersim repudiari ac explodi. Cæterùm qui huiusmodi reiiciunt, illi veritatem in rebus etiam aliis mo[...] maioris annihilant, dum Christi verba peruertunt, seq; ipsos cum suis cōmentis illi præponunt. Quòd si quidem in rebus grauioribus atten[tar]e audent: quantò magis id non in hisce vereb[untu]r rebus, vt eas annihilent & inficientur? Ita nimirùm secum illi ratiocinantur: Gigantes nobis nimis fortes & insoliti sunt, nec admodum conuenientes: ideò ipsos annihilabimus, & pro

S. Christophorus Gigas. Gigantes & Nani leu Nani qui fuerunt.

& pro spectris passim proclamabimus. Idem designabimus etiam in Christo. Qui cum nimis potens sit, ipsum cum gigantibus eo loco ponemus, ne quisquam sit, qui nobis aduersetur, aut quem metuamus.

Theologia animarum est lumen hominis.

Principium Theologiæ est *lumen hominis*, rerum vniuersarum naturalium cognitione pollens. Quarum si iam notitiam hausit is, Christum postea ac ipsius verbum vsque adeò vilipendere non potest, sed ex necessitate congeniti luminis ipsum longè sublimiùs iudicare & latiùs extendere cogitur illis alteris, qui in sola litera occupantur. Non ergo in scripturam immittendi cæci sunt, sed qui in lumine hominis probè exculti. Illi alteri, facili occasione seductores ac errones euadunt. Discenda ergo & cognoscenda discite, nec ita illotis manibus in scripturam irruite, vt iudicetis & calumniemini, quæ vesanis vestris capitibus non illicò credibilia apparent.

Gigantes & Nani vnde.

De duobus ergo illis generationibus Gigantum nempe & Nanorum, ita statuite: quòd Gigantes nascantur ex Sylphis, & Nani ex Pygmæis, & horum sunt monstra, ceu Syrenes Nympharum. Ex hisce enim illi progignuntur. Qui licèt rari sint: toties tamen tamque mirabiliter apparuerunt, vt de ipsis ambigi minimè debeat. Et tam Nani quàm Gigantes roboris admirandi sunt.

Valde robusti.

Cæterùm de familiæ illorum ac parentum, ex quibus nati sunt, natura, nihil hic dissereremus.

Gigantes suu genus superant.

Nec enim suum genus æmulantur, sed monstra illius sunt non obiter ac in cassum in lucem producta, verùm singulari cõsilio & admonitione Dei nata. Et admonitio illa momenti haud leuis est. Meritò igitur de ortu illorum inquiritur, quod hic fiet. Alibi postea etiam constituetur de illo, quo nempe fine Deus illos ab hominibus produci voluerit. Nam ea tractatio huc non spectat: cum de generatione eorum hoc loco tantùm docere nobis præsumptum sit.

Consideratio autem illorum mira omnino ac stupenda est, propter res varias gestas, & fortia facinora designata. Adde, quòd ipsi, velut monstra à Deo singulariter producta, sine omni hærede, quoad corpus ac sanguinem, obierint, adeoque gigantes cùm nanis vnà interciderint.

Gigantes an animam habuerint.

Principiò ergo de illorum anima, quinam illa cognoscenda sit, ita definiemus Parentes ipsorum similem cum illis animam non habent. Homines tamen interim sunt, vt comprehensũ est. Nascuntur autem ex animalibus, quæ homines sunt. Vnde sequitur, eos animam nõ ex suis parentib. traxisse. Præterea sunt etiam monstra, quorum ea natura est vt perpetuò suis parentib. minùs habeant. Ex his duob. consequitur, illos animam nullam habuisse, licèt multis generosis facinorib. insignes fuerint, & veritati inuictè studuerint, ac alia multa præstiterint, ex quibus animæ præsentia colligi posset. Sicut autem Psittacus loqui, & simia hominum gestus æmulari nouit: sic per indultum naturæ illos quoq; hominum facta exprimere potuisse, consentaneũ est. Ex his tamen ipsam quoq; animam præstò esse, concludi non potest. Deus quidẽ & hisce hominibus, instar aliorum, si velit, animam infundere potest, veluti docet cõfœderatio hominis cum Deo, & Nympharum cum homine. Ipsi tamen non propter animam, sed propter creaturam geniti sunt, vt Deus eo admirabilior in suis operib. conspiceretur.

Gigantes sunt animalia prudentia. Gigãtes fide vacui.

Nec gigantæas ille animas creare voluit, etsi homo vnus alteri in regno Dei similis sit. Illos ergo cum animalibus confero quorum anima mihi incognita est. Etsi verò & ipsi bona iustaq; fecerint: redemptionis tamen eos participes esse non non video. Nã in fide non sapuerũt, sed instar animaliũ prudentum vixerunt. Quod si vulpes aut lupus loqui posset: illis profectò non admodum dissimiles forent. Intellectus namq; naturalis latè patet: vt de anima iudicium non adeò procliue sit.

Gigantes ex Sylphis. Monstra naturaliter gignuntur. Gigãtes vt gignantur.

Sylvestres seu homines aerij Gigantes gignunt, quando conueniunt in coniunctione, non secus ac si coniunctio incideret Cometæ, terræ motus & similium. Quòd si enim nasci monstrum oportet, secundum consuetum naturæ cursum minimè nascitur, sed transuersim, secundum prouidentiam Dei, de qua re hic plura non dissero. Sylphi itaq; suo modo coeunt, & pariunt monstra. De modo, quo gignantur, definiri nihil potest. Id enim opus, ille ordo diuinus est, nec aliter per Astronomiam explicari potest, de stellis erraticis, & de generatione rerum illarum, quę naturali se quidem norma modoq; non habent, & tamen nascuntur fiuntque, ceu terræ motus qui aliquando fit, & longo post tempore intermittit. Similiter & de Gigantib. iudicandũ est, quod eodem modo nascantur per huiusmodi constellationes, non in cœlo quidem, sed in homine fientes. Ipsum namq; cœlum ad monstra talia producenda vim & operationem nullam habet: cùm hominibus, quoad constellationem, cum cœlo commercij nihil sit. Cœlo quidem omnes subsunt, & ab eodem includuntur. Quia verò aliud corpus, aliud chaos habet, ideò cœlum ipsis nihil imprimere potest, quia non hæret, non durat. Cæterùm, vt de cœlo, ita & de his naturalis quidam cursus motusq; per se fiens, oriens ac occidens, intelligi potest. Semel enim hoc sciendum est cuilibet, quòd, si quidem aliquando inter nos homines procerior quispiam aut humilior nascatur, cœlo id imputari non debeat, sed peculiari naturæ cursui: de quo hic sileo.

Nani vnde generentur.

Similiter & de Nanis scitote, quòd ex pygmæis ex terra nascantur. Vnde adeò proceri nõ fiunt, sed in proportione tantò breuiores sunt, quantò pygmæi ipsis sylphis curtiores existunt. Hi non minùs, ac Gigantes, monstra sunt, ac generationis eundem modum habent. Hoc loco altè considerandum venit dictum Ioannis Baptistæ, ad Iudæos dictis: Nolite præsumere, quia filij Abrahæ estis, vt cogitetis & ferociatis in hoc, quasi Deus nihili sit, aut nullos filios facere possit, si vobis careat. Dico enim *quod ex lapidib. sibi Deus filios producere possit.* Hoc ita etiam intelligendum hic est: Etsi videamus quidem, nos ex Adamo esse: nihilominùs tamen etiam conspiciuntur homines, ex Adamo non geniti, vt sunt gigantes, Nani, plures & robustiores nobis. Cui etiam consentit illud: Si non veros operati fructus eritis, cum radice etiam Deus vos euellere potest, vt inarescatis ceu fructus in arboribus, & Deus postea alios homines proferat. Si enim Deo pos-

sibile fuit, ex lymbo Adamum ac ipsius liberos producere: poterit idem etiam sine lymbo alios fingere homines, vt Nymphas, Gigantes, &c. quibus mundum suum augeat & conseruet. Illi ergo nobis exemplo & documento sunt, ne nos solos existere putemus, adeoque Deum cogere conemur. Si potens est in vno: erit etiam in altero. Si homines potest producere septem pedes longos: poterit etiam, qui viginti aut triginta pedes erigantur. Exemplum videmus in gigantibus: ex quibus discendum nobis est, Deum hunc esse dominum, qui ista possit, & animam in momento vno infundat.

Sed vt hæc ad finem propius perducamus: addendum est, huiusmodi homines gigantes & Nanos, aptos quidem esse ad impraegnandas fœminas ex Adamo ortas, quoad naturam, si similia similibus quadrarent. Sed etsi monstra quidem fœcunda minimè sint: hi tamen monstra sunt tantùm in persona, quoad robur & magnitudinem, non quoad generationem. Quantum autem in ipsis est, vltra semen vnum fundere non possunt: hoc est, in tertiam aut quartam generationem non perueniunt. Præterea, si in generationes hominum perueniunt, fœtus duplex gignitur: hoc est, si secundum naturam matris corporatur, genus ipsius adsciscit. Sin minus, animal parenti simile generatur. Vt autem mixtum fiat, non potest, quia semen in altero præpolleat. Etsi verò alias duo semina fiant vnum: hic tamen non similiter. Et licèt vnum fiat semen: ab alterâ tamen parte, quæ animam confert, qualificatur: de quibus in alia Philosophia docebitur. Hoc ergo modo generationes eorum desinunt, nec hæredes illis relinquuntur. Et sicut cometæ nullos liberos, terræque motus nullum semen post se relinquunt, sed simul ac vnà in seipsis finiuntur: sic illi quoque in gradu seu generatione vnà surgunt & occidunt.

Monstra non sunt fœcunda.

Gigantes fere non progenerant.

TRACTATVS II.

De causis huiusmodi creaturarum.

CÆterùm, vt de huiosmodi creaturarum causis naturaliter philosophemur, ad ea præcipuè puncta attendi debet, quæ in præcedentibus tractatibus adducta, nec hic otiosè repetenda sunt. Præter autem illa causæ sequentes hæ sunt. Deus nimirum rebus vniuersis custodes præficit, nec incustoditum quicquam relinquit. Sic Gnomi, Pygmæi & Mani (al. Manes) thesauros terræ, hoc est, metalla & alia custodiunt. Vbi enim illi versantur, ibi thesauri grandes ac opulenti latent. Per illos cauetur, ne thesauri in lucem ante definitum tempus erumpant. Quos si reperiunt homines, dicere solent: olim pygmæi hic ambulabant: iam abierunt, hoc est, tempus iam instat, vt opes proferantur. Thesauri namque terræ ita distributi sunt, vt à mundi vsque principio assiduè reperiantur, metalla, argentum, aurum, ferrum, &c. qui ab illis hominibus ita custodiuntur, vt non in die vno omnes vbique prodeant, sed singulatim & discretè iam hîc, iam illîc vnus & alter proferatur. Ita oberrant opes montanæ secundum tempus & regiones, à die primo vsque ad vltimum distributæ. Similiter & de Salamandris intelligendum est, quod custodes sint regionum ignearum, in quibus versantur. In illis namque cuduntur ac fabricantur ea, quæ cæteri custodiunt. Ignis namque si deflagrauit, incipiunt pygmæi vigilare, post quorum vigilias res producuntur. Eodem modo & Sylphi gemmas exteriores sub aurâ iacentes, ac à Salamandris fabricatas, & in debitum locum, vbi in hominum manus venire possint, positas custodiunt. Has ad tempus præstitutum vsque tuentur. Vbi namque tales thesauri iacent, ibi homunculi illi morantur, curantes, ne abditæ opes æquo maturiùs proferantur. Illi ergo cùm bonorum eiusmodi custodes sint, facilè intelligi potest, ipsos quidem anima carere, sed hominibus tamen similes esse. Vndenæ custodes agunt in aquis, illarum opum, quas mare claudit, à Salamandris fabrefactas & relictas. In genere ergo de ipsis huc notandum est, vbicumque reperiantur, insignes thesauri & metalla optima condita taceant, quibus illi variè custodiẽdis præfecti sunt.

Pygmæi thesauros terræ custodiunt.

Salamandræ cudunt ea quæ pygmæi tuentur.

Sylphi quid custodiant.

Vndenæ quid custodiant.

Porrò, *Syrenarum, Gigantum & Manorum*, velut & Scintillarum, quæ tantum Salamandrarum Monstra sunt, causa ac conditio ea est, vt nihil quidem custodiant, sed nouum quid & grande hominibus indicent. Sic vbi fomites apparẽt, illi regioni interitus denũciatur. Plerunq; enim illius Monarchiæ vastitas, &c. præsagitur. Similiter & Gigantes ingentẽ illius regionis futuram vastationem ac grande malũ portendunt. Mani autem plerunque ingentem populo egestatem ac paupertatẽ prænuntiant: vt etiam Syrenes principum regumq; interitus, sectas & diuisiones minantur. Deus enim eos omnes in vnum colligit. Huic vnitati quicquid aduersatur, ruere sinit. Ante ruinâ suos mittit prodromos, quales iam diximus. Sed & his longè plures sũt, qui interdum mutantur, nec vnà omnes via veniunt, sed aliqui nostris oculis occultantur.

Syrenes, gigantes &c. quid præsagiant.

Postremò causa, quæ omniũ potissima est, nos latet. Quando autem terminus mũdi appropinquabit, ista vniuersa, à minimo ad maximum manifestabuntur, quę & qualianam fuerint, cur & vbi steterint vel ambulauerint, & quid portenderint. Quicquid enim in omni mondo fuit, die illo proferetur. Tum temporis prodibunt docti solo nomine nullius rei gnari & periti. Ibi cognoscentur etiã docti ex fundamento, cũ nugatoribus. Emergent, qui vera scripserunt, & falsa, qui ediderunt solida & euanida. Et vnusquisq; suæ diligentiæ, studij & veritatis mercedem feret. Nec eo loco indiscretè quilibet Doctor erit aut Magister. Ibi enim lolium excutietur à tritico, & paleæ à frumento. Qui iam clamat, ibi silebit. Qui iam paginas numerat, ei illic penna elidetur. Et hæc omnia antè aduentum diei nouissimi reuelabuntur, & sua sene docti omnes à primo tempore ad vltimum sistentur, scieturque, qui vera aut falsa scripserit, quod iam adhuc abditum est. Tempore illo beati erunt, quibus intellectus panditur. Omnes enim cogitationes hominum, quas vnquam susceperunt, non aliter ac in fronte cuiuslibet scripturæ conspicientur. Illis temporibus & quoq; hęc mea scripta mando, quorũ nullum intercidet. Deus enim lumen ponit in propatulũ, hoc est, quilibet qui luxerit, visu[?] est.

LIBER

LIBER ARTIS PRAESAGAE THEOPHRASTI.

Prologvs.

X seipso homo futuri nihil praenouit. Ita enim conditus est, vt ad nihil attendat aliud, quam seipsum, vt animam ad Deum attollat, & rerum aliarum cura non tangatur. Quid enim futura dies crastina ad hodiernam attinet? Dies namque qualibet sibi ipsi sufficit, & cura est. Nec cogitandum est, quid die hoc vel illud dictum sit: sed de hodierna die cogitatio suscipi debet, cùm crastina dies damni nihil afferat. Nec cras, sed hodiè mors aduenit. Satis ergo est, praesenti cuilibet diei propriam suam curam incumbere. Hac enim à Christo, eo fine nobis dicuntur, vt non angamur, qui corpus nostrum alatur & conseruetur, sed Deo hanc potius curam iniiciamus, ac sedulo tantùm oremus. Hinc iam sequitur, de futuro nos nihil inquirere debere, qua corporis nostri sors ac ratio futura cras sit. Id enim edicto vetuit Christus. Quaerendum imò est primò regnum Dei: tunc caetera omnia nobis adiicientur. Quod si quidem facimus: quid commodant, aut quò spectant praedictiones, quae de dierum sequentium statu vaticinantur? Certum autem est, multas praedictiones reperiri, commodum & voluptatem corporis omnes spectantes. ad salutem autem & vtilitatem animae nihil quicquam conferentes. De illis vt scribam tractémve, hanc causam habeo, quia scil. iam in sectas Pharisaicas incidimus, in quibus versantes necesse habemus explicare ex quo veritatis fundamento illi scribant & loquantur. Causa altera est, quia etiam Prophetae, Sybillae ac similes, ex ore Dei vaticinati sũt. Ex quo constat, si Prophetis id fuit licitum, non dedecere idem etiam hominem. Sed & hoc modo naturaliter licet, quia ipsa natura malum proprium denuntiat, dum ingruunt schismata, defectiones, gaudia, & diuitiae, &c. quae naturaliter praesagiri possunt. Praeterea aliae quoq; multae praedictiones sunt, quae magnam futurorum euentuum vim habent: quae & ipsae necessariò considerandae videntur. Hae tamen & aliae causae apud Ethnicos tantùm receptae sunt. Quod autẽ nobis faciendum primò incumbit, est hoc, vt nos accommodemus ad verba Christi, regnumq; Dei & iustitiam ipsius ante omnia quaeramus. Quod si facimus, nullà alia praedictione opus habemus. Sic enim dabitur, quicquid vsus requirit, nulla etiam praecedente praedictione. Quia verò aliter viuimus, nostrumq; potius commodum, quàm ordinem & mandatum ipsius Dei sectamur. ideò curis admordemur, vt solicitè quaeramus, quid hodie, quid cras, euenturum sit. Dubitatio itaque haec eos solummodo angit, qui Deum non respiciunt, assiduè bona ipsis non cumulantem. Ideò praedictionibus inhiant, an quid captari queat, quod ad nequitiã ipsorum velandã, promouendam ac augendã faciat. Et sic cuilibet vento flanti palliũ obuertũt. Quibus curis & anxietatibus omnibus caerere facilè possent, si regnũ Dei & ipsius iustitiam quaererent. Iam ergo quia Deus praedictiones permittit, id sine causa non facit. Per Prophetas enim ac vates mala praenuntiat, vt à malis & vitiis suis desistant. Praedictiones namq; tales hoc tantùm modo accipiendae sunt, vt nobis sint adhortationi, quasi ita dicerent: Facite poenitentiã: tempora messis iam ante fores sunt. Quandoquidem ergo signa illa varie & multipliciter incidant, adeoq; interuallis lõgis inuicem distent, vt sese mutuò infringant, licet ex eodem centro omnia promanent: ipsa recensere quidem aggrediar, vt illadem vos cognoscere queatis. Ante omnia tamen vobis consultum sit, vt regnum Dei & iustitiam ipsius quaeratis. Sic etenim fiet, vt nullà aliâ solicitudine deinceps angamini, siue ea cataclysmi, sit, siue tonitrui & grandinis, siue terraemotus, siue pestis, siue belli, &c. Quae, etsi quidem iam ante fores starent: ab illis tamen immunes sic essemus. Horum namq; nihil nobis noxae esse potest, si in regni Dei iustitiâ viuamus. Hoc enim asilum contra omnia mala est. Quae autem signa ratione corporis ac valetudinis aduersa consuluntur & expenduntur: ea non iniustè ex fundamento considerantur: quoniam morbi opus habent Medico. Praesagia tamen fundamentum non habent in quo solide consistant. Quae autem Prophetae ac Sybillae ex ore Dei locuti sunt, ea opera fuerunt diuina: de quibus sequens liber expediet. Sed nec his ipsis vos mancipabitis, verùm potius iustitiae diuinae.

LIBER DE PRÆSAGIORVM FVNDAMINE.

TRACTATVS I.

Variæ giorũ genera.

ATICINIORVM, seu artis futura præsagiẽdi genera quinq; sunt: quorum quodlibet sibi cõnatas species habet. Ad primũ spectant Prophetę,
1. Sybillæ & discipuli Christi. Hi tamen ex nulla arte propria, sed *ex ore Dei* futura prædixerunt, sicut ex ore Dei hauserunt. Horum præsagium iræ diuinæ comminationem saltem denuntiat illis, qui morem gerere recusant, & ea, quę prędicuntur, contemnunt. Si ergo populus futuri securus est, tunc apertis oculis caligat, eaq; Prophetia summa & certissima est, omni fuco carens. Nec enim in arte aut fortuna aliisue rebus consistit, sed ex ipso veritatis fonte, vt suo loco docebitur, promanat. Alterum pręsagij genus 2.
ex ipsa natura profluit, quantum nimirum natura malum exitum intentans, in initio sui mali finis, ipsa præmonstratrix est. Tertium pręsagiũ vocatur *Diuinatio*, ex ipsomet homine orta, 3.
qui ex lumine proprio prçuideri potest, quem res exitum habiturum sit. Quartum pręsagium 4.
est *Spirituum*, & vocatur *Sortilegium*. Hanc homo captat & discit ex spiritibus, prout cum illis fœdus pepigit, ipsique adeò spiritus bonum verúmve suggerunt. Quintum est *Augurium*, 5.
quod ex creaturis & animalibus desumitur, in quibus, quę homini euentura sint, spectantur. De his autem generibus quinque tenendum est, primum, nempe Prophetarum, Sybillarum & Discipulorum Christi, vno gradu contineri & illos sibi inuicem similes existere. Ex vno enĩ Dei ore omnes loquuntur. Alterum solius naturę est, quę suam per se practicam indicat, nihil

ad hominem dirigens: veluti per *Astronomiam*, *Medicinam*, *Philosophiam*, *Physionomiam*, *Chiromantiam*, & similia. Hæc enim seipsa tantùm indicant, hoc est, id in quo sunt, respiciunt, non aliud, vt pulsus, vrina, complexio &c. Sic & in Philosophia rerum naturalium per pruinam, gelu & tempestatem aduersam, siccus & sterilis annus, &c. indicatur. Præsagia hæc in facultatibus, quo ad Naturam omninò scienda sunt. Tertium, diuinatio scrutatrix est rerum singulariú, agens per insomnia, per apparitiones & visiones nonullarum figurarum, per iudicium fortuitum, aut per alias imaginationes cuiuscunq; generis sint. Quartum præsagium spirituum, sortilegium vocatur ideò, quia vel contingit, vel non contingit. Huius species sunt quatuor, Geomantia, Austromantia, Pyromantia, Hydromantia quæ succedunt, prout spiritus fauent. Quintum est Augurium, vbi sumuntur præsagia ex cantu auium, ex extis animalium, ex inundationibus aquarum, & ventorum violentiâ, &c.

Sortilegij quatuor species.

Porrò autem de primis præsagijs Prophetarum, Sybillarum & discipulorum multa scribi non possunt. Hoc saltem statui oportet, quòd Deus per huiusmodi homines ea pronuntiet, quæ ex prouidentiâ diuinâ homini obtingent, nempe quæ salutem ipsius concernunt, quam Deus annuntiat hominibus ex insigni amore, quo ipsos prosequitur, dum liberationem illis spondet. Sic cum Adamus ex paradiso eiceretur, solatium iam omne interciderat, ac de omni salute & spe actum erat, antequam Christū suum filium Deus nobis polliceretur. Ea promissio ex solo processit patre. Nec aliunde natiuitatem & liberationem Christi homo scire potest. Nec etiam cœlum ipsum, nec spiritus vniuersi nec omnis Natura, nec vlla Auguria diuinationésue suis præsagijs homini solatium afferre potuerant. De talibus enim nihil quicquam nôrunt. Ita nec Dies aduentus filij Dei ad iudicium vlli præsagio notus est, nisi quod ex Prophetis desumatur. Veniet autem dies ille pro scripturæ vaticinio, cùm de ipso omnium minimè cogitauerimus, adeoq; omnia maximè pacata & tranquilla fuerint. Necesse est ergo errent & hallucinentur vates & præsagi illi qui ex signis iam præteritis de die nouissimo vaticinantur, nec de scripturâ cogitant, dicente, diem instar furis irrupturum, cùm omnium maximè securi fuerimus. Quæ quidem verba ad nullius signa respiciunt. Eiusmodi ergo nullo humano præsagio definiri queunt, sed à solo Deo petenda sunt, ac illis, quibus nosse dedit Deus. Quin & in veteri testamento vastationes quædam factæ sunt, quæ similiter & in nouo testamento fient, quas scire, Deus nulli hominum contulit. Eadem notitia spiritibus quoque, Naturæque ac Augurijs, diuinationibusque omnibus denegata est, ac soli Deo reseruata. Qui verò de eiusmodi euentibus vaticinantur, hi ex ore diuino loquuntur, & tamen quod loquuntur, ipsi non intelligunt. Quique hoc modo ut simplicitate loquuntur, horum sermones arduì, ac ob id magni faciendi sunt. Quoniam verò præter signa temporum suas prædictiones & prophetias Deus habet singulares homini abditas: per triplices personas illas vtique proponit, per *Prophetas, Sybillas & Discipulos*. Horum noscendorum hæc nota est, quòd cultu & sermone simplici sua proferant, non, vt cæteri homines, ambitionis aut auaritiæ studio, sed humiliter & abiectè corā mundo. Ita enim placitū est Deo, vt illi, quibus intellectus datus non est, audientes nō audiant, & intelligentes nō intelligant. Huiusmodi enim farinæ homines contemptis illis simplicibus non seriò admodùm attendunt. Et si quidem, quid dicant, audiant, illud tamen risui & ludibrio habent. Placuit ergo Deo, voluntatem suam patefacere per Prophetas, Sybillasque contemptos, & per discipulos, coram hoc mundo viles & parum spectatos. *Desideratur hoc loco pagina integra cum ferè dimidia, ab imperitu aut inuidu ex Autographo euulsa.*

Diesho nullima quali tēpore vētura.

Prophetici Oei munid triplices &c.

* Præsagia diuiduntur in *Prophetas, Sybillas, & Discipulos Christi*, pr out antè constitutum est. Et secundò in Sectas sequentes, ex ore Dei minimè loquentes, sed ex alijs creaturis sua præsagia sumentes, prout deinceps dicetur. Ad præsagos ergo attendendum sedulò est, vt ex quonam fundamento loquantur, iudicetur & sciatur. Qui ex Deo præsagiunt, hi fundamentum in Deo habent, cui acquiescunt. Cæteri omnes ex creaturis loquuntur. Iam qui ex Deo loquitur, potior est illo, qui loquitur ex Naturâ. Et qui ex Natura loquitur, potior est loquente ex Sortilegijs. Quantum verò cuiusque fundamento & præsagio credi debeat, ex sequentib. tractatibus discetis.

Extra quidem Prophetas, Sybillas & discipulos præsagi sunt, multis sectis inter se diuisi. Quas antequam ordine enumeremus, primò ipsarum fundamentum in genere sciendum est, ex quo nempe vaticinentur, quod breuiter ita intelligetis. Spiritibus, qui in elementis versantur, nota & explorata sunt vniuersa, quæ in Natura sciri possunt, hoc est, quisnam exitus futurus sit hominum, ciuitatum, regionum, quæ cuiusque fortuna, quod infortunium sit. Exemplum rem patefaciet. Ponamus infantem nasci. Huius iam, quæ sors à primo die ad vltimum futura sit, Spiritus probè nôrunt. Sic si hodie nouus annus incipiatur, Spiritus à primâ horâ ad vltimam, quæ cuiusque diei ratio futura sit, exploratum habent. Similiter etiam, si bellum moueatur, quæ victoria, quæ clades secutura sit, ad vnguem nôrunt, etiam antè, quam quicquam horum fiat. Vt summatim dicam, nôrunt illi vniuersa, quæ in terra homo facit ac patrat. Quòd si ergo cum spiritib. his homo loqui sciat, ipsosque fauentes habeat, talia omnia ex ipsis reuelata & prædicata accipit. Sed tamen & hoc simul hic tenendum est, ipsos à Deo factos esse mutos & mendaces, vt non eâ quâ intelligunt, perspicuitate hominibus futura omnia propalent. Hinc fit, vt artes, quæ ex Spiritibus procedunt, euidenter mentiantur, adeoque ceu ebriæ & occæcatæ titubent. Aliquid quidem produnt illæ, sed incertum & dubium, quod interpretari & iudicare possis, vt velis. Spiritus ergo plenam eloquendi potestatem nō habent, sed muti & mendaces à Deo facti sunt, quibus tantum credendum sit, quantum mutis & mendacibus solet. Si quid interdum veri prędicunt id rarum omnino & ambiguum est.

Spiritib. elementorū naturalia omnia nota.

Spirit. elementorum muti & mendaces.

Præsagiorum

Præsag. natura vis quanta.

Præsagiorum autem fundamentum etiam aliud est, ex ipsâ naturâ procedens, hoc se modo habens. Ponamus scil. quendam proficisci cogitare Romam, quam nunquam viderit. Concipiamus alium, Romæ qui antè fuerit, cui viæ omnes notæ ac exploratæ sint. Hic iam, si illi alteri prædicat, Tu tali viâ veteris aut, huiusmodi hospitia habebis, per hanc aquam transibis, ista patieris, &c. antequam Romam peruenias: hoc iam præsagium Naturale est, homini scitu facile. Similem profectionem seu cursum cœlum quoque habet. Instar enim peregrinatoris per terram transit. Ita Lunæ cursus, quid hoc illóue loco faciat ac operetur, ex longâ & diligenti obseruatione notatum est. Nam & ipsa à loco vno peregrinatur in alium. Vnde cùm sciatur, quidnam Luna vbiuis operari soleat, haud difficulter illud præsagiri potest. Vt enim asinus pertinax ad fabrum non pergit, nisi soleæ ipsius pullentur: sic pariter ex Lunæ diuturnâ consuetudinis obseruatione constat, quidnam vbiuis factura sit. Eadem etiam ratio est cæterarum Stellarum, Planetarum ac Signorum. Huc accedit certa æstatis & hyemis periodus. Quarum quæ ratio & conditio esse soleat, cuilibet passim notum est. Ista namq; omnia ex se natura patefacit. Si ergo de tempore anni iam constet, quale sit, ac insuper sint cogniti peregrinatores cœli, quomodo ambulare, ac vbi diuertere soleant, iam per horum collationem & concordantiam innotescit facilè, quæ cuiuslibet temporis ratio ac status futurus sit. Exemplum aliud. Ponamus, publicam profectionem institui Romam mediâ æstate. Item, exercitum illac transiturum media Hyeme. Item Nundinas institui sub exitum autumni. Iam præsagire haud ineptè quis possit, Romàm hoc tempore tales hospites, ex hac vel illâ regione visuram esse: Item hoc tempore illac milites transituros, aut multos Mercatores, &c. confluxuros. Eodem modo & de cœlo omnino iudicandum est, quòd naturam sibi congenitam firmiter teneat & exerat. Quam qui didicit & compertam habet, is iam de cœli peregrinatoribus incertiùs præsagire non potest, quàm ille alter de Roma. Insuper tenendū est, multas in cœlo habitationes esse, inter se dissimiles, diuersas etiam peregrinationes, & operationes. Quas qui singulatim cognitas habet, is de temporibus anni multa prædicere potest eorum, quæ ad ipsam Naturam pertinent.

His familiares ac finitimi sunt etiam alij præsagi, qui fundamentum, vt aiunt, ex Ascendente, hoc est, ex orientibus signis, desumunt. Id paulò altiùs trutinandum est. Homo ex duabus naturis constat, *Lymbi* nempe & *Animæ*. Exēplo doceamus. Ponamus, hâc horâ, hâc minutâ, &c. nasci infantem: Eo autem temporis puncto cœli hanc illámue faciem fuisse. Iam iudicium de Natiuitate infantis talè promitur. Pono, quendam ex Granata profectum, Coloniam venire & contendere Dantiscum. Venit & secundus *Londino*, Dantiscum commeaturus, sed Coloniam transiens, & alteri illi in eodem sese hospitio iungens. Porro in eodem diuersorio sedeat tertius quispiam otiosè, ac fortuitò. Hi iam tres mutuo ita conueniunt inter se, vt & tertius Dantiscum proficisci consentiat. Sic ergo

Hominis natura duplex.

tres hi vnà proficiscuntur, duobus primis tertiū ducentibus, qui Colonia egredi non quidem cogitauerat, sed sodalitio nouiter illectus est. Is iam, qui Coloniæ erat, naturam eam accipit, vt, quò duo primi contendunt, ipse quoque sequatur & eò perueniat. Illi veniunt tandem Dantiscum, &c. Eò venit & iste. Sic ergo duorum priorum sors communis etiam fit tertio. Res similiter se habet etiam in casu supra posito. Si infans nascitur, qualis qualis sit, ipsum transeunt peregrinatores, & in ciuitatem, hoc est, firmamentum perueniunt. Infans autem peregrinatores illos sequitur, & comitatur, hæret in via mediâ offensos, nec tamen, quò vadat ac pergat, exploratum habet, cum in terra nunquam fuerit, nec eius rationem vel in minimo perspectam habeat. A peregrinatoribus ergo suscipitur & ducitur. Iam qui hos nouit, & quo ingenio sint, quò & quâ viâ pergant, exploratū habet: is præsagire facilè potest, quòd infantem etiam eodem secum ducturi & pertracturi sint. Et tantum quidem de firmamento prædici potest, nec plura. Cæterum fieri etiam potest, vt infans in alium peregrinatorem quinque incidat, vt in Parentem, Præceptorem, &c. qui infantem ad suum ingenium inclinet, & à peregrinatorum priorum instituto retrahat. Iam natura ipsa nutat, nec ex natiuitate certi quid præsagiri potest. Fateri namque omnes oportet, aliter ductos ac doctos infantes, aliam naturam adsciscere. Sed tamen & hoc dicendum est, Natiuitates multas describi, non secundum peregrinationem tantùm, sed etiam secundum ductorum, vt parentum & præceptorum ingenium & naturam: vbi fortunæ & infortunij ratio concurrit. Quod quidem non tam ex arte Naturæ patet, quàm à spiritibus proditur & manifestatur. Exemplum: nascitur infans, hâc horâ. Hinc elicitur iudicium peregrinatorium, de quo diximus, quâ nempe cum miseriâ & paupertate, opulentiâ aut honore, infans ducatur, si eâ metâ ambulet. Præter hoc autem sunt in cœlo spiritus, qui sese stellis immiscent, ac ex latere ipsas stipant & comitantur, veluti & homo aliàs suum collateralem spiritum habet. Ille igitur spiritus, vnà peregrinans operam dat, vt veri doctoris loco sevenditet, & sic aliâ viâ infantem ducit, non quam Stellæ instituerunt, sed quam ipse præsumpsit suo arbitrio. Nec enim vllâ horâ, aut vllo momento malus spiritus feriatur, verùm ab ipsâ illicò natiuitate in nos intendit, nobisque continenter insidiatur. Ponamus ergo, huiusmodi Spiritum se quoq; insinuâsse, ac vnà cum aliis Ascendentem factum esse. Iam omnino opus erit, ipsum considerari simul, cum ipsis stellis plus effecturus sit. In ascendentibus enim sunt Spiritus, qui aleam terunt, lucrantur, scortantur, procantur, præliantur, peierant, adulterant, blasphemant, furantur, latrocinantur, prædantur, idololatriam, falsum testimonium, mendacia struunt, nouos census constituunt, in vsuris & fœnore rabiunt, &c. Ipsa namque stellarum natura talia hominibus non infundit, sed Spiritus, qui nunquam feriatur. Horum Spirituum qui naturam, conditionem, proprietatemque cognitam habet, is natiuitates certò erigere, ac ad scopum proximè colli-

Disciplina natiuitatem peruertit.

Spiritus mali hominum naturam mutant.

 Ll 3 mare

Astrologi taxantur.

mare poteſt. Sed vt rem omninò teneatis, ſcitote, Aſtronomiá ac Aſtrologiá talia prædicere ac prædicere etiá poſſe. Sed nõ, quo modo alij iudicant. Dicunt enim Marti hanc eſſe naturam, illam Lunæ, aliam Veneri, Saturno, &c. Et ſecundum hoc ſua præſagia condunt. Vbi tamen falluntur in hoc, quòd putent, Stellas ipſas huiuſmodi virtutibus pollere. Non enim Stellæ, ſed Spiritus hanc proprietatem habent, ſiue Luna ſit, ſiue Mars, &c. Quicquid enim ſtellis tribuunt, Spiritus operatur: cùm interim illi & ſibi & aliis perſuadeant, cœli motum eiuſmodi euentuum cauſam eſſe. An verò non ſatis cautè ac doloſè Diabolus Aſtronomiæ & Aſtrologiæ ſeſe inſinuauit, vt paſſim iam pro ipſis ſtellis habeatur? ac ſuper ipſo iudicia ac Natiuitates, &c. conſtituantur? Nec ipſe propiùs ac penitiùs introſpiciatur ac noſcatur?

Aſtronomiæ cur ſe Diabolus inſeruerit.

Sed vt tractatui huic Colophonem imponã, ſcire vos velim, Diabolum artem hanc compleuiſſe, hoc modo. Illa primò in verò ac genuino vſu perſtitit. Cùm verò nimis ſuperſtitiosè de illa homines ſentirent, cœpit & ipſe Diabolus ſtellis ſeſe immiſcere, ſuamq; nequitiam inſerere, & Aſtronomiam, Aſtrologiamq; latiùs extendere, docendo & inſtituendo homines. Ita enim ſuis aſſeclis præcepit, ſi infans tali cœli adſpectu natus prodiit, dicite, hanc ipſius ſortem, hanc fortunam fore. Et licèt iſta ſtellarum quidem natura non ſit: ipſe tamen illi me inſeram infanti, ipſum moderabor ducamq; & faciam, vt pro artificibus veris habeamini. Item, ſi Mars hanc domum intrat, Luna illam, &c. ac eò vſque aſſcendat, &c. dicite, coniunctionem ac aſpectum hunc illúmue facere, vt infans belligerare, furari, mentiri cogatur. Talis verò natura Stellarum non eſt, ſed eſt Spiritus. Et tamen hi ſuos artifices artem ita valere docuerunt. Cum enim & velint & poſſint eò malitiæ infantem deducere, ars ipſorum certa ſit. Quicquid enim euenturum prædixerunt, id confectũ dat Diabolus, ne miniſtros mendaces faciat. De

Præſagiorũ fons triplex.

Præſagiis ergo iam iterum ita conſtituendum eſt, quòd prædictionum fundamentum in tribus conſiſtat: *in Deo, in ſpiritibus, in Natura.* Singulorum autem quæ ſpecies ſint noſcendæ, in ſequentibus tradetur. Hoc in genere notandum, Diabolum in ſingulis generibus ſuos fucos immiſcere. Sic enim & Pſeudoprophetas excitat, veris oppoſitos. Poteſt præſagos in Spiritu producere, ſed & ipſos falſos. Poteſt in Naturalibus artifices creare, ſed & hos adulterinos. Adeóque is fraudibus eius omnia contaminat. De futuris ergo temporibus nihil ſtatuendum, nec de ipſis ſollicitè inquirendum eſt. Quæratur potius, illis miſſis, regnum Dei, & ipſius iuſtitia, & cuilibet diei ſuum malum relinquatur: ita fiet, vt ab omnibus eiuſmodi fraudibus liberi & ſecuri ſimus. Quòd ſi ſpreto hoc conſilio omnino futurorum præſcientiæ inhiabimus: illa in veritate haud dubiò experiemur. Etſi enim, talia fieri, ipſa natura non faciat: Diabolus tamen per Spiritus illa exequitur, ne quid præſagiis decedat, ipſique locus & occaſio in homines intrandi pateat. Quas artes ſi miſſas faceremus in homines irrumpendi ipſi anſam præcideremus. Quod ſi enim vi ac apertè in homines intrare poteſt, ad ipſos obſidendos: prædicto modo vtique poterit idem etiam occultè. Deſiſte ergo Phariſaice nequam, ac eiuſmodi artes longum valere iube. Suam enim cuilibet diei curam eſſe ſatis eſt.

TRACTATVS II.

De Sortilegiis, ſcilicet, Geomantiá, Pyromantia, Hydromantia, & Necromantia.

Sortilegii ſpecies à Diabolo inuentæ.

QVadruplices hæ artes hoc fere modo inuentæ & conſtitutæ ſunt. Quoniam Spiritus præſagi, cum hominibus nequeunt, nec viſibiles illis fiunt, &c. commento artium in imaginationé hominum irruperunt, & in illis Geomãtiam, Pyromantiam, Hydromantiam ac Necromantiam ſuſcitârunt, artes inquam non ex ipſo hominis aut naturæ lumine inuentas, ſed à ſpiritib. inſtillatas, qui fraudibus ſuis, poſtquam vnum aut alterum inuentorem ſibi idoneum diſpexerant, poſtmodum his aptos diſcipulos quoque addiderunt, illarum cultores & admiratores. Et ipſi quidem inuentores

Sortilegii inuentores à Diabolo obſeſſi.

primi à Diabolo obſeſſi, vi & inſtinctu ipſius artes eiuſmodi excogitârunt & conſtituerunt. Sunt quidem, qui rem velantes dicant, à Deo, aut Angelis illas datas eſſe. Sed falluntur. Nec enim futurorum ex his artibus inquirendorum Deus Auctor & Doctor eſt, qui nos haudquaquam creauit, vt futurorum notitiæ incumberemus, ſed iuſſit potiùs, vt in mandata ipſius directi, doctrinam ac voluntatem manifeſtatam exequeremur. Falsò itaque has artes ex Deo

Sortilegii ſpecies quomodo ex Deo.

eſſe prætenditur, cùm à ſolis ſpiritibus promanent. Hoc quidem verum eſt, à Deo ipſas hauſiſſe Spiritus, non à Diabolo. Nos tamen interim in terra ex Spiritubus, non ex Deo illas habemus. Communicatio quidem illarum ſpiritibus prohibita eſt, ſed ipſi mandatum negligunt. Vt enim ab hominibus, mandatum coniugium, non ſartum tectumque tenetur: ita & ſpiritibus imperatum eſt, ne artes illas docerent homines: qui, tamen iuſſui morem non gerunt. Et hæc cauſa eſt, cur illi obmuteſcant & mentiantur cùm omnium minimè deceret. Ergo vt inobedientes ſeſe præſtarent Deo, & in ſuperſtitiones homines innallarent inquirendo futuros euentus prædictas artes quatuor com-

Geomãtia quid.

menti ſunt. Geomantia eſt ars punctorum, cum ſedecim ſignis & figuris, quas iuxta ſuam proprietatem collocârunt, quaſi ita Naturæ conuenirent. His addiderunt tranſlationes, Cretam, Formam, puncta & ſimilia, totamque figuram erigere docuerunt, & certas regulas conſtituerunt, quo nempè modo figura quælibet in ſuo domicilio intelligi & cognoſci debeat, cum interpretatione ſufficienti

Geomãtiæ quis modus.

& neceſſariâ. Modus talis eſt, vt manum ducant, & puncta delineent, donec iudicium fiat de re propoſitâ. Spiritus autem memoriter ſciũt, quot puncta requirantur, vt figura fiat, quæ rem indicet. Quòd ſi rectè manum ducãt, ipſa quoq; figurâ proba & recta eſt. Exemplum. Dicere fingar ego ita: Quidam ante fores ſtat: reſponde mihi, qualem tunicam gerat? Pone itaque ſeptem colores, quorum cuilibet ſignum Geomanticum appone, & figuram illam quære. Hic quod ſignum cadet, is color eſt. Ego autem, ſi quiſnam color eſſet, ſcirem,

quod

quod tu nescires, tuamque manum ita ducerem tot puncta in vnam lineam constituentem, vt in delendo seu abstergendo remaneret aut caderet color rubeus, & tunica ipsa rubea sit: iam respondes, tunicam esse rubeam, & verè ais. Ego autem iam antè id sciueram, manumque tuam ad puncta illa direxeram. Hoc ipsum similiter faciunt spiritus omnibus in figuris. Et cum omnia sciant, figuras describere manumque tuam ducere ipsis facile est. In ducenda enim manu rhombus omnis positus est. Hàc ratione Geomantia nata est. Huic porrò etiam superstitiones multæ ab hominibus additæ sunt, vt ipsa augeretur, nimirum tales: Fac id claro & sereno cœlo existente, aut sub noctis quietem & silentium. Item, pro teipso nihil molire. Item hanc priùs precationem dic, & benè ominare tuo labori, &c. Hæ omnes sunt superstitiones humanæ. Nec enim ex quo fundamento dependeat ars, nôrunt. Hinc artem augent. Tam ars autem quam superstitio eiusdem momenti est.

Geomantia ab hominibus aucta.

Geomantia, vt in initio dictum est, ita constituta est, vt Ascendens sit duplex: Naturalis & Spirituum. Naturalis artem suam habet, nempe Astronomiam. Spiritus suam habet Pyromantiam. Itaque si Natiuitas constituatur ex stellis, ea Astronomicè erecta est. Si facta est secundum spiritus, est Pyromantia. Hæc autem Pyromantia est, quod spiritus cum Ascendente consertus, infantem ducat in scortationem, furta, mendacia, &c. Et vt ars emergeret ac succederet, Astronomis illi insusurrârunt: Si coniunctio huius aut illius stellæ fiat, dic, hoc aut illud euenturum esse, non quòd ipsa natura talia sit facturа, sed ego, qui id curabo. Sic, si hæc aut illa sit coniunctio aspectusue, vbique ego præsens talia confecta dabo. Sic nemo sciet, me talia facere, omnisque mundus effecta ipsius stellis imputabit, aut elementis. Hoc modo fiet, vt plus intendant in stellas Homines, quàm in Deum. Hoc astutum Diaboli molimen est. Idem autem hic euenit, quod Astronomo, quem naturalis prædictionis peritum, ergo plura alia supra Astronomiam docere vellem, & tamen prætextu isto meipsum venditare satagerem. Improba namque opera istâ arte velanda sunt. Quòd si enim dicerem, si coniunctio talis vel talis sit, dic tu: Hoc tempore ille pulsabitur, ista domus exuretur, hoc vel illud fiet, ars certè suum successum haberet, si post prædictionem alterius ipsemet ego accedens, prædicta mala omnia patrarem & designarem. Eodem namque modo cum stellis agitur. Effecta enim talia ipsi spiritus operantur, vt ars successum habeat, hominesque in mendacia & defectum rapiantur, & phantasmatis inanibus intenti, veri Dei obliuiscantur. Artes namque eiusmodi subinde magis magisque arrident & vltrò blandiuntur. Et si inter prædictiones viginti, semel tantum effectus consequatur, inescati homines ab inquirendo non desistunt, donec etiam cætera 19. mendacia compleuerint. Interim à spiritu ipsis illuditur, vt ad verum penetrare fundamentum nequeant. Spirituum enim proprium hoc est, vt mentiantur. De fundamento ergo, quo ad ipsos, actum est. Iam hoc, iam illud deficit: iam culpa est *Mansionis*, iam *Exaltationis*, &c. Et in hac disciplinâ aliquot millenis desudantes annis homines, veritatem tamen, ne dum quidem inuenerunt, vt quæ inueniri non potest. Fundamentum namque vniuersum in mendaciis positum est. Hàc itaque ex causâ Astronomia vocatur Pyromantia, si Pyromanticè ita procedit operando.

Geomantia quid & qualis.

Pyromantia & Astronomia vt differat.

Pyromantiæ improbitas & incertitudo.

Spirituũ propriũ mentiri.

Spiritus iidem in Elementum etiam tertiũ, hoc est, in aquam, sese ingesserunt. Geomantiam enim à terrà denominârunt, quasi ea ex naturà terræ oriretur. Nec malè. Nam & terra proprium suum Cœlum ac Astra habet. Spiritus autem, qui Pyromanticè cognoscendi sunt, eadem commenti sunt. Sic & spiritus qui in cœlo seu firmamento versantur, Pyromantiam excogitârunt. Eodem modo & in Elemento Aquę Astrum est, in quo spiritus Pyromantici habitant, qui Hydromantiam excogitârunt, temporib. potissimum Græcorum, qui in omnia mendacia facilè adduci potuêrunt, & promptè sese spiritibus subiecerunt. Porrò *Hydromantia* quoque ars est, constans ex figuris, signisque, cum vniuersa cœli figurà cõuenientibus. Huius processus talis est. Accipe *vas seu peluim* aquâ plenam, eamque depone. Ea positâ & quietâ, attende ad fluctus eius, quò vergant: item ad tremorem, ac quietem, ac bullas. Quatuor hæc, quatuor figuras faciunt: quatuor hæc figuræ dant duodecim. Iam ars ergo, vt esse debet, constituta est. Ad figuras autem regulæ & similia alia condita sunt. Si figura ita se habet, tale vel tale est. Hîc autem nihil fit ardui. Ipse namque spiritus imbuet bullas, facit tremorem, concutit sedatque tardiùs vel ocyùs, prout necessitas signorum requirit, vt emergat figura indicans id, de quo quæsitum est. Qui ergo fauentes spiritus habet, quibus non multa prohibita sunt: hi boni in artibus sortiarij sunt. Contrà sortiarius malus est qui spiritum mutum & mendacem habet. Nam & inter spiritus alius alio magis mutus ac mendax est. Cum ergo sortiarius vnus altero certior dicitur: non hinc fit, quòd ille peritior sit altero: sed quòd certiorem spiritum habeat. Nam & in hoc ipsi spiritus sibi gratulantur, si vexando & eludendo homines faciant, vt sibi inuicem inuideant, sese mutuo odio, contemptu & improbitate prosequantur. Id enim apprimè moliuntur. Quòd si homines rem oculatiùs introspicerent, ipsumque artis fundamentum accuratiùs expenderent, mera certè spirituum ludibria illam esse, planè viderent. Et si quidem artes eiusmodi ad summum contenderint: quid vtilitatis aliud conferunt, quàm pœnitendam temporis iacturam, & lasciuam quandam prædictionem, ad nihil quicquam vtilem. Quicquid autem ad summum conferunt vtilitatis: quisnam id quæso vtile dicere possit? Pono namque, me vxorem ducturientem, consulere præsagium, quis ipsius exitus futurus sit. Etsi verò responsum accipiam, incertus tamen primò sum, an id ita verum sit. Deinde dubitandum est, an Diabolus ea præstiturus sit, vt prędictioni satisfiat. Et fieri potest, vt

Pyromantiæ Geomantia, & quib. sæculis excogitata.

Græci mendaces.

Hydromantia quid & qualis in hydr. quæ obseruãda.

Spiritus alij aliis mendaciores.

æquè mentiatur, ac verum dicat. Denique, quicquid id ſit, quid me id iuuerit? Si enim hanc quidem effugiam: malum tamen io altera cudetur, & ſic conſequenter. Nihil ergo quicquam eiuſmodi artibus tribuendum aut fidendum eſt. Nam ipſum fundamentum falſum, & ex mendaciis constructum eſt.

Hydromantiæ nihil fidendum:

Necromantia quid & qualis.

Præter dictas tres artes erata etiam eſt *Necromantia*, hoc eſt, ars aëris. Et licèt, quid *Necro* ſit, aliter ab aliis definiatur: hæc tamen explicatio genuina eſt, quod ſit *ars Vmbrarum* quia in aëre præter vmbras nihil inueniunt, & ex ipſis vmbris talia cognoſcuntur. Etſi autem hæc ars varia & multiplex ſit, viſibilis tamen adeò eſt, vt res ipſis oculis conſpiciatur. Nonnulli noctu in aëre figuras vident, ſicut in cœlo interdum figuræ apparent, aliquid ſignantes. Ea eſt *Necromantia*. In aëre aliquando homines etiam verſari videntur, aut audiuntur fragores armorum, &c. Quandoque etiam in aqua mirabiles vmbræ conſpiciuntur, velut & in cryſtallo, perſpicillis, ſpeculis, & vngue pollicis, &c. Quorum omnium hæc ratio & cauſa eſt, quòd quæ ſpiritus proponere volunt, ita exhibeant, pro ſuo arbitrio, vt cuiuſlibet oblectationi in hoc aut illo ſeſe commodent. Fundamento autem eiuſmodi homines eludunt, vt perſuaſum habeant, ſpiritus aut precibus alliciendos, aut vi & coniuratione cogendos eſſe, vt talia monſtrent & exhibeant, cùm tamen ea mera ſuperſtitio ſit. Doloſè enim perſuaſum eſt hominib. ipſos per Deum ſpiritus cogere, vt hoc vel illud faciant. Nemo interim cogitet, quantopere id Deo diſpliceat, quod circa ineptias eiuſmodi occupemur. Et ſpiritus ipſi in ſinu ſuo gaudent, quòd aduerſus Deum cum ipſis ita colludamus. Huc etiam putantur neceſſariæ preces, coniurationes, ieiunia, & ceremoniæ aliæ, quæ aliò non faciunt, quàm vt ſuperſtitionib. velo ſint. Diſcuntur etiam variorum verborum pronuntiationes, quæ nauci & nihili ſunt, nec ſpiritus illis nominib. vocantur. Etſi enim cuilibet ſuum peculiare & diſcretum nomen ſit: aliis tamen ac aliis ſeſe nominibus inuicem ſalutant, ac ita ludos homines faciunt. Vmbrarum autem ea ratio eſt, vt quicquid in figura vel imagine conſpicitur, tale putandum ſit. Cui iam ſpiritus fauent & bene volunt, is multa videt. Sin minùs, parùm aut nihil videt. Mirum interim non eſt, ſpiritus eiuſmodi facta patrare. Si enim permitteret Deus, in medio noſtri verſarentur vtique, eòque nos pertraherent, vt deſerto Deo toti in ipſos intenti & directi eſſemus. Ludos itaq; ſuos & comœdias hominib. hoc fine exhibent, vt per illas oblectati, Dei veri obliuiſcamur. Quod ſi, quicquid toto anno exhibitum eſt, attentiùs intuemur, meras nugas fuiſſe intelligimus, vſu & fructu omni vacuas, nec non corruptelas corporis & animæ, & ſanitatis, & bonorum, & laudis, & honorum: denique putidas ſeductiones & fraudes, artesque, ex radice mendaciorum ipsâ ortas ac enatas.

Auguria qualia.

Augures.

AVgurum præſagia naturalia ſunt, deprompta ex congenitâ naturâ eorum, de quibus augurantur. Sed & his ſpiritus ſeſe immiſcuerunt, poſtquam animaduerterunt, ipſis homines intendere, ac veritatis etiam, aliquid concurrere. Hanc autem veritatem contorquere & adulterare, omnino anniſi illi ſunt. Hinc auguria ſunt duplicia. Naturalia ſcil. & vaticinalia ſpirituum. Naturalis ars certa, nunquam aberrat. Spiritualis autem ſæpè mentitur, vt ſpiritus ſolent. Primò autem de Auguriis naturæ tenendum eſt, ea eſſe multiplicia. Pauò intempeſtiuè clamans, ſignificat moriturum eſſe aliquem in ea domo, in qua verſatur. Talia multa ſunt, ex ipsâ naturâ, nec aliunde deprompta. Sicut enim vulturi Deus hanc vim indidit, vt cadauer etiam vltra mare ſpectare queat, & ad ſpectatum illud clamitet: ita pauoni quoq; ea congenita natura eſt, vt cadauer futurum ibi, vbi moratur, præolfaciat. Sic & corui inſtinctu naturali latentem adhuc necdum erumpentem peſtem clamore produnt. Ad voces huiuſmodi qui attendit, easque per experientiam diſtinguit, is peſtem, punctiones & pleureſes, &c. prædicere poteſt ventur[illegible], etiam nondum præſentes. Et hoc omne naturale eſt. Auibus enim iſta preſciendi facultas [illegible]ta eſt, quæ ſcire nequit homo, de quo tamen agitur. Huius generis multa ſunt, quæ explicari vniuerſa non poſſunt. Nec enim vt arbitrantur nonnulli ea ſuperſtitioni coniuncta ſunt: ſed modo naturali omnino eueniunt, ipsâ naturâ ita operante & dictante. Et cum ſenſus à Philoſophis 5. ponantur *viſus, guſtus, olfactus, auditus, tactus* ſciendum eſt, eos in animalibus præſtantiores & acutiores omninò vigere. Sic noctua de nocte acutiùs videt, quàm aues cæteræ interdin Vultur odoratus ſagaciſſimi eſt. Talpa auditus exquiſitiſſimi eſt. Et ſimia venarum pulſum, ſeu motum arteriarum quouis homine ſubtiliùs ſentit & diſcernit: & ſi mortem aut morbum putridum ſentit, ſternutit. Pſittacus guſtu precellit cæteris animalib. omnibus ad eligendas pro ſanitate res ſecundum horas & tépus, quo quælibet optima ſit. Quantum ergo ad res 5. ſenſib. nimirum viſu, tactu, auditu, guſtu, & odoratu perceptibiles, attinet, de iis ſeorſim animalia, quodlibet pro ſuâ naturâ, præſagire poſſunt. Quæ ſi diligẽter obſeruati [illegible] tentur: ex quibus [illegible], quantũ [illegible]dem ex[illegible]ntia docet, iudiciũ rectũ [illegible] fieri poteſt. Et hęc ſupernaturalia eſſe nemo aſſerere poſſit, cum modo & impetu omnino fiant naturali. Quinq; enim ipſa latè patent, & ſigna multò plura dant, quàm de animalibus credi poſſit. Attamẽ mirabilis in ſuis operibus Deus eſt, quæ in natura edidit. Vnde ipſius etiam naturę cõſideratio magni momenti eſt. Docet enim illa ex rebus iſtis arduas prædictiones futuræ peſtis, bellorum, & aliorum, ſicut, de his alio teſtatur loco Philoſophia. Præſcientiæ huiuſmodi ſeu prẹſagij porrò ſunt etiã ſpiritus pleni, qui, in ſenſibus quinque prædictionem excitant, non diſſimilem illi, quam ipſa depromit natura. Itaq; coruos illi clamare faciunt, dum ipſis inſtar cadaueris apparent, quo decipiant ita Augures, vt putent, coruos ex inſtinctu naturæ tale quid præſagire. Et per ipſam experientiam conſtat, quod clamores illorum tales, talia ſequantur, ſi naturales illi ſint. Sin ſecus, non eueniunt talia. Quâ de cauſa natura illa, quam aui DEVS indidit, contemptui eſt. Et quoniam contemnitur creatura, ipſe etiam eius creator vnà deſpicitur. Hinc tale euenit. Hoc non de coruis ſaltem verum eſt,

Au[illegible] ſunt duplicia.

Auguria naturalia variantur. Vultur odoratur cadauera etiam diſtãtia. Pauo & coruus peſte & mo[illegible] præ[illegible]uiat

Senſus quinque in animalibus præſtãtiores, quã in homine. Noctua viſu: Talpa auditu: ſimia tactus Pſittacus guſtu pollet.

Dei opera mirabilia.

Naturæ cõſideratio vtilis.

sed & de quolibet animali alio, quod quæuis terra fouet. Nulla etenim regio eiusmodi præsagiis caret: hoc est, quæuis regio tot animalia, ceu aues, &c. alit, vt semper aliquid noui emergat, quod oculi videant, aures audiant, nares olfaciant, lingua gustet, digiti tangant.

Auguria à spiritibus peruertuntur.

His enim patefit omne, quod terræ illi necessarium est. In omnibus autem etiam spiritus existunt, qui casibus studiosè intendunt, vt, si liceat, illos peruertant, ne fuco & fraude careant. Factu hoc autem facile est, vt animalia, quibus conuersamur, sedulò obseruemus, ac qualianam sint, ex cõsuetudine quotidianâ discamus & pernoscamus. Deinde etiam, quænam mutatæ consuetudinis ratio sit. Porrò ipsa experientia docet, quousque scientia ista extendatur. Nam hoc seriò tenendum est, nullum omnino animal existere, quod certum præsagij genus non edat, vnum scil. hoc, alterum aliud, &c. Et hæc inter sese sedulò discernenda sunt, ac vnũquodlibet ad suum præcisè genus referendum, non ad aliud. Confusioni autem huic spiritus omnium maximè studeut, ita, vt, quæ pauonum, passerum, picarum, cygnorum, &c. propria & peculiaria sunt, eadem ad canes & feles illi detorqueant, hoc est, vt ibi quærantur, vbi non sunt talia. Sic quæ coruorum sunt, ad picas deriuant. Et quæ picarum sunt, ad passeres conuertunt: vt nimirum in Auguriis nihil certi sit, sed erroneè omnia eueniant. Certa sua Auguria etiam equi habent, qui ante se oberrãtes spiritus, sagas & spectra & similia alia odoratu ac visu persentiscunt. Eadẽ & canes instar equorũ, cùm audiunt, tũ vidẽt, sed nõ odorantur. Ex gallinis præcipuè gallus per somnũ talia omnia audit, non odoratur, non videt. Sicut enim diabolus insidiatur homini ita: etiam animalibus, quibus homo vtitur ad suum curandum commodum. Nam & hæc ille lædere quærit. Sic si insolito & insueto tempore volucres aut adueniunt, aut abeunt, secus, quàm pro consuetudine: iam hoc iterum certi præsagij vim habet, quod confirmat euentus. Præsagij loco sunt etiam peregrinæ aues, raræ nec antea visæ. Eadem omnium animalium ratio est, quorum natura ac proprietas sedulò ac accuratè ab homine discenda & pernoscenda est, ne seductione sua spiritus quoque se illis permisceant.

Spectra sentiuntur ab equis, canibus, gallis.

Pestem omnem præcedit terræ fœcunditas &c.

Huius classis ea sunt etiam Auguria quando ingens piscium multitudo visitur aut capitur. Id enim rapidæ sæuæque pestis signum est. Causa hæc est: quod Epidemia quæuis à fœcundis annis incipiat. Nam si quis ægrotaturus sit, opus est, sanitatem prius elidi & exigi. Ita Æstas non appellit, nisi prius dissoluta nix sit. Eodem modo Epidemia etiam incumbens, seu futura omnem prius fœcunditatem extrudit ex arboribus, fructibus, piscibus, &c. In quibuscunque enim creaturis illa latet, extruditur, sicut ab æstate extruduntur flores. Ita elisis & expulsis omnibus viribus, nihil reliquum fit, quod influentiæ aduersetur. Tunc influentia pleno dominio grassatur, & impetu suo quoquouersum proruit. Inter sanitatem namque & morbum lucta est seu committitur ab vtrâque influentiâ, quarum alterâ vincente, alteram migrare oportet. Emigrans autem priùs quàm omnino cedat, quicquid in se boni continuit, id protrudit & expellit, nõ secus, ac si quis hostem suum fugiens, prius è domo effert, quicquid commodum & volupe est. Idem etiam naturæ ingenium est. Quæ si futuram epidemiam prouidet, ac præsentit, annos vltra regionis morem fertiles & vberes præmittit. Viribus ac succis omnibus exhaustis, corpora supersunt vacua & inania, vt nihil amplius resistentiæ habeant. Hâc de causa epidemia irruit & vincit. Sic ingens piscium congregatio, futuri mali signum est, velut etiam multi sese inuicem consequentes anni fœlices & fœcundi malum aliquod denuntiant. Vnâ enim seu plurib. vicibus omnia ita exhauriuntur, vt ob infirmitatem nihil resistere possit. Succo enim & virtute simul ac confertim decedente, corpus ad minimam imbecillitatem ducitur. Vnde fit, vt Auguria huiusmodi certa sint. Sic, si niues solito frequentiores & vastiores cadunt, aut æstates insolitæ & inauditæ flagrent, aut venti monstrosè impetuosi perflent, aut magnę aquarum inundationes & similia alia fiant, qualia aut nunquam aut perrarò acciderunt: ex illis præsagiendum omnino est, ærumnas, miserias, sterilitatem, famem, pestem, bella, &c. haud dubiò incumbere ac impendere. Ista enim omnia vberiùs æquo exundant, & in fœcunditatem effunduntur, vt virtutis superstitis nihil retineant. Idem hic accidit, quod illis qui laboribus nimis longis ac validis fracti, concidunt tandẽ, & ad recolligendos sese dierum aliquot requie ac otio indigent. Hi enim ita defatigati ab hoste facilè vincuntur & obtruncantur. Nam ad euitandam ac reprimendam pestem, robore nõ languore opus est. Quæ huius generis sunt, omnia pro Auguriis habenda sunt: quæ hîc singula describi, opus non est, nisi eatenus, vt ex illis, quidnam Augurium sit secundum naturam, & modum spirituum, planiùs cognoscatur. Quæ enim indicia natura prodit, leuis momenti non sunt, sed in omnib. magni æstimanda: non quòd illa nos scire, necesse sit: sed vt nobis admonitioni sint & prædictioni. Nihil enim ibi est, quòd nobis accidit quòd non indigeat aduersione & commonefactione. Nec illa ad animæ quidem salutem faciunt, sed tamen ad cognitionem naturæ, vt ipsius opera motusq; rectiùs nobis patefacit. Quæ omnia in Philosophia probè traduntur & explicantur, veluti etiam causæ aliæ variorum euentuum panduntur.

Piscium magna congregatio quid portendat.

Diuinatores.

Fundamentũ diuinationis à cæteris auguriis ita distinguendũ est. Si quis vaticinetur aut prędicat quid non ex fundamẽto certo, quod id ita euenturũ sit, sed in omnem euentũ quid eloquatur, id diuinare est. Hoc prædicẽdi genere vtuntur scioli & arrogantes quidã, qui suã artem ac scientiã hominib. eo fine vẽditant, vt soli in omnibus sapere videantur. Sic Medicus præsagire potest, ægrum hoc aut illo die moriturum, nec diutiùs superstitem futurum. Hîc fieri potest, vt æger diutiùs superuiuat. Si moriatur, gloriari iam potest Medicus, tempus id sese dudum prædixisse. Hoc diuinare est, nempe prædicere aliquid, vt quandocunq; id fiat, iam prædictũ dici possit, quod secundum præsagium omnino ita euenerit. Iam diuinatio quidem ex certis signis, artibus ac indiciis procedit: sed tamè diui-

Diuinare quid.

Diuinatorũ quæ genera. natores experientiæ satis non habent, nec omnino nôrunt. Et licet ex reb. quidem naturalibus suas prædictiones hauriant, seseq; scire arbitrentur, experientiæ tamen nimis parum habentur. Ponamus nimirum, ex Astronomia quendam certò præcognoscere, hoc vel illo tempore pluuiis cœlum turbidum fore. Is licèt non supputet secum an etiam quid intercidere impedimenti possit, id tamen ita affirmat. Si iam à longo tempore accidat, vt pluat, iam is dicit, se ante aliquot septimanas pluuias prædixisse. Sic qui Medicus inspiciendæ vrinæ peritiam habet, is si illam nigram videt, mortis signum censet ac liberè ita profatur: Quicquid vltra triduum ederit æger, id omne ego soluam. Si iam accidat, vt Vrina nigra signũ mortis. vrinam nigram sanitas sequatur, nec æger moriatur ac nigredo diuturnæ vitæ signum sit: præsagium Medici In ventum abit. Si autẽ pòst triennium moriatur, Medicus ait: sic fore prædixeră, & ægrum moriturum diuinaueram: q; tanquam procrastinatio illa mihi admirationi sit. Huius generis sunt etiam diuinatores, qui ex auguriis hiunt, aliquam quidem scientiam habentes, sed illam non ex fundamento promptam. Scientiæ enim ac peritiæ suæ quandam persuasionem habent, sed iuxta tamen tenuem rerum experientiam sibi comparârunt. Sic si aues præter solitũ morem sese gerant, noui quid secuturum præsagiunt. Hoc quandocunq; fiat, ita nimirum ingeminant: Sciebam equidem noui quid euenturũ esse: cum id præsagierim ex auibus, quarum mihi certa cognitio est. Sunt etiam diuinatores ex sortilegiis. Qui si ex Geomantia aliquid præuident, id diuinant. Quicquid iam eueniat, id se prædixisse asserunt. Ex hoc diuinationis genere concinnantur practicæ calendariorũ, quæ quotannis eduntur, in quibus si bellum pronunciãt, quandocunq; id etiam inter duas vetulas, committatur, id se diuinasse gloriantur. Ratio eadem est etiam pacis, grandinis, pruinæ & tempestatum cæterarum, quæ omnes meræ diuinationes sunt. Eiusmodi enim quid euenturum sciunt quidem: sed quando, aut vbi, & quã ratione euenturum sit, id ignorant. Vniuersim ergo tale quid futurum prædicunt. Postea quicquid euenerit, id secundum sententiam ipsorũ euenit De diuinatorib. ergo hisce ita statuendũ est, ipsos fundamentum, ex quo diuinent, non habere cognitum. Licet enim se aliquid scire & intelligere arbitrentur: ipso tamen fundamento & experientia destituti obiter tantùm & perfunctoriè diuinant, sicut missatius legit missale.

Naturales.

Præsagi naturales certi sunt. QVi ex ipsis rebus naturalibus præsagiunt, hi rem certò ex fundamento nôrunt. Nec enim ex seipsis, sed ex intima natura præsagiunt, quæ talia certò exhibet ac indicat. Huius eadem ratio est, quæ Prophetæ, qui prophetatur, non ex seipso quidem, sed ex Deo. Iam Prophetam talem, virum esse veracem, nemo affirmare possit. Quicquid enim præsagit, ex se non loquitur, sed ex Deo. Vnde colligitur ita potius dicendum, Prophetam hunc Deo esse charum, quia per ipsum Deus multa enuntiat. Sic debita gloria defertur ipsi Deo. Eodem modo & qui ex natura loquitur, præsagij laudem sibi adscribere non debet, cum illa deferenda sit naturæ, quæ de futuris præsagit. Ita æstatẽ præsagimus ex gẽmis & florib. arborũ. Quib. spectatis, iã æstatem appropinquare, prædicere possumus. Antequã verò eiusmodi prorumpant, de æstatis præsentia prædicere nihil possumus. Itaq; ex nobismet nihil vspiã cognitum habemus, nisi id suggerat natura. Etsi enim secundum dimensũ temporis colligere possim, æstatẽ hoc quoq; huius anni tempore aduenturam, quia quotannis redit: id tamen ideò incertũ est, quia, quando & quodnam eius initium futurum sit, ignoratur. Naturale ergo præsagium ex natura ipsa procedit, cuius certitudinem nobis ipsa experientia firmat. Sic si in Sole Eclipsis fiat, malum quoddam impendere, per experientiam notum est. Hinc iam præsagire possumus. Ita etiam si per varios cœli motus alia quoq; in cœlo contingãt: notũ & compertũ nobis est, quod stellæ cœli similes sint arborib. terræ, fructus suos in terram effundentibus. Pluuiæ enim, nix, pruina & tonitru, &c. stellarum fructus sunt, ex ramis illarum enati, & in terrã excussi. Iam si, qualesnã in hoc cœlesti horto arbores sint, cognitum haberemus, ipsarũ quoq; fructus omnino nouerimus. Præsagia naturalia per experientiam cognoscuntur. Stellæ sic arbores cœli, pluuia, &c ipsarum fructus. Fructus ergo dari solitos per experientiã cognoscimus, quos aliàs nossemus minimè. Sic enim pyrũ arborem ex pyro fructu primùm cognouimus, non pyrum ex arbore, quod ita experiẽtia docet. Idem & de cœlo iudicandũ. Porrò autem iam ipso horto cognito, processu temporis etiã per ipsam experientiã discimus, qualis sit ipsius messis aut autumnus &c. imò totus annus futurus. Ex quib. omnib. verè & rectè præsagire possumus. Sic enim ex magnæ experientiæ euidentia in rebus naturalibus procedimus, quæ experientia ob diuturnitatem temporis facta est ars. Ars namq; quælibet ex experientia oritur. Et experientia artium omniũ limes primus ac fundamentum principale est. Quòd si Experientia est mater omnium artium. enim, niuem nunquam vidissemus, quis nobis, an ea nigra vel viridis esset, vtiq; diceret? Ab oculis ergo discendũ est, & ipsa scientia eruenda. Et nisi magistrã experientiã subindè vtamur, solidi & certi nihil vtiq; cognoscemus. Præsagia ergo naturalia nõ sunt, nisi ipsius naturæ indicia. Huius index tantùm homo est, sicut rusticus messẽ aut autumnũ sui horti prædicit, quod quidẽ per experientiam longam & diuturnã ipse didicit. Per experientiam similem ipsum quoq; cœlum explicatur, & quæ futura sint, ex ipso predicitur.

Eiusmodi omnino præsagia etiam in medicina contingunt, quæ scil. per experientiam (sine qua præsagia nihil sunt) stabiliuntur. Hinc est, quod dicunt, hominem hunc futurum Hydropicum. Hic namq; ante omnia sciendũ est quidnã hydrops sit: Deinde qualisnã eius generatio sit. Morbus etenim quilibet fructus est mortis. Hoc Morbus est fructus mortis. ita intellige. Arbor hyeme exarescit, & nudatur foliis. Vere appellente, eadem protrudit primò gemmulas, posteà folia, deindè flores, denique fructus. Iam quæ arboris, eadem & morbi cuiuslibet conditio est. Primò morbus aridus est, vt arbor per hyemem. Hoc tempore homo nulla infirmitate occupatur. Quòd si verò mors appropinquat, sua illicò signa exhibet. Primò Morbi & arboris collatio. enim protrudit gemmas, posteà folia & flores, donec omnium postremus fructus erũpat, qui

signum

signum est proximum & nouissimum. Hoc modo Medicus morbos ex ordine omnes nouit per signa, ex experientia deprompta quorũ vi & pondere eductus, verè dicere potest, hunc hominem fore Ictericum, illum Apoplecticum, istum paraliticum. Æstas enim illa, in qua mors est, erumpit, & flore suo indicat, quò euasura sit, Ex eodem fonte Medicus etiam prædicere potest, hominem euasurum sanum. Signa namque sanitatis, hoc est, sanitatis æstatem videt erumpere cum suis ramulis, folijs, ac fructib. sicut & morbus iisdem se prodere signis solet. Et hæc vniuersa sunt naturalia ex ipsâ natura petita. Nec enim ex arte vlla alia fons præsagiorum eiusmodi emanat, quàm quem ipsa natura constituit. Eiusmodi enim si aut ex sortilegiis aut auguriis petantur, malè actum sit. De his namque quicquid ipsa natura suggerit, sciendũ Medico & attendendum est. Et turpe futurum sit Medico, si naturalium præsagiorum imperitus, ad Auguria ac sortilegia, &c. diuerteret, & ex illis præsagiendi vim hauriret.. Quinimo fas est, vt præsagium quodlibet, ex certa definitaque sua professione & facultate, aut vernacula scientia procedat. Hoc enim facto prædictiones veræ & certæ fieri possunt. Artes autem extraneas immiscere ac confundere, mendacia & imposturas comminisci est. Adde quod probrosum sit Auctori, professionem suam perfectè non scire, & extranea alia consulere velle. Nam, vt ad exemplum priùs redeamus, ex lotio ægroti statum nosse conuenit Medico. Ex illo, iam si is nihil cognoscat, sed ad sortilegia, crystallos, perspicilla, Noboch & similia alia instar hariolorum confugiat, mendacem illum fieri, vtique necesse est. Desertis enim Naturalibus & Præternaturalia à veritate ad Spiritus, quorum præsagia iugiter mendacia sunt, diuertit. Cui etsi Spiritus quidem aliquid suggerant: id tamen pro vero enuntiare non audet, cùm tamen solidam & apertam ex ipsa natura exstruere prædictionem possit.

Medicus naturalium præsagiorũ peritus esse debet.

Noboch, &c.

Præter iam comprehensam artem, sunt etiã præsagæ aliæ, quę & ipsæ fundamento veritatis innituntur. Quas priusquam explicem, de experientia tale iudicium attendite. Ponamus, quendam pilos rubeos alere. Hoc viso, dicere equidem possim: Cauete vobis ab hoc ruffo: ruffi namque persæpiùs me fefellerunt. Hæc iam experientia non ex ipsa naturà procedit. Sunt enim impostores etiam ij, qui pilos alunt nigros aut alios. Proxima ergo est Chiromantia, quæ indicia promit de illius hominis natura, ingenio, moribus. Res enim quælibet pro suo modulo & dignitate constituenda est, aut necessitate. Sic si Natura Pomum arborem facit, exstruit in ipsa corticem, caudicem, medullam, ramos, &c. ac denique formam ipsi idoneam indit, velut & cætera, quæ formæ illi conueniunt. Idem in arboribus cæteris etiam molitur. Iam si in arbore, ista ita disponit & effingit Natura formationem vtique similem etiam in homine instituet. Vt verò certo inter se discrimine distant arbores ac plantæ: Sic etiam inter se homines. Et sicut certis suis signis vna arbor ab alterà distinguitur: sic homo etiam per adhærentia illi signa discernitur. Sicut ergo dicere possumus, hæc est malus acetosa, illa est malus dulcis, aut hæc talis, illa talis arbor est: eodem exemplo etiam dicere licet, hunc illumue hominem esse acetosum, dulcem, amarum, &c. aut, esse inuidum, infidum, bonum, malum, placidum, modestum, &c. Porrò, qui arte Chiromantica vti volet, hunc ipsum quoq; cognitione niti oportet, per experientiam ex natura extrinsecus depromptam firmata. Non enim, si quis manum lineà vnca signatam habeat, & suspendatur, vel ferro transfodiatur, etiam alterum illicò, qui & ipse similem lineam habeat, eandem vitæ vel mortis sortem experiri necesse est: Siquidem illud non ex Natura, sed ex astris, constitutum ita est, quod huc non facit. Sed potius Chiromantiæ fundamentum proponendum est, vt si ita dicam: Huius manus tali vel tali linea signata est: Talis verò linea & Ficus, Anatomiam vnam & eandem habent. Illius ergo naturam ex ficu conijce, & dic, ipsũ esse hominem mollem & tenerum, inconstantem mentosum, &c. Manus enim Anatomia cũ arborib. ac plantis comparari debet. Secus si fiat: nulla ars solida & verax constituetur. Eodem modo si manus alicuius linea & ductus assimilentur abieti, ipsum hominem dic esse crassum, durum rigidum, inconditum, malè moratum, bardum, &c. Sic si manus Anatomiam habeat persici illum hominem dic promptè irasci & efferuescere, sed facilè iterum mitigari. Item, non esse planum purumque, sed omnia ipsius verba, & gesta esse scrupulosa, hoc est, venenum in sese cõtinere, quod coqui non possit, aut frangi, sicuti nec nucleus vel os persici frangi facilè potest. Idem etiam de reliquis iudicium est.

Ruffi impostores.

Chiromantia vt exercenda sit.

Nota.

Vt de Chiromantia enim iam diximus, ita statuendum est etiam de Physionomia. Nã & ex hac præsagia Naturalia depromuntur. Quo autem illa à cæteris artibus discrimine distet, ita intelligi oportet. Pone nempe casum talem. Habeo in manu fragmentũ seu massam cuiusdã metalli vel mineralis. Ea signis variis & diuersis conspicua est. Horum enim alia ad hoc, alia ad illud, cętera ad aliud faciunt aut ducunt. Nec enim vnicũ tantùm signum adest, ex quo metallũ cognosci possit. Aliud enim signum est bonũ, latæ significationis. Aliud est malũ, & hoc iterum sui momenti. Aliud huc, aliud illuc vergit. Ad aspectũ itaq; multę & diuersæ significationis est. Idem similiter etiam in Physionomia euenit, in qua cõcurrunt & iunguntur Oculi, Nasus, Os, Buccæ, Frons & similia alia, quæ ad Physionomiã spectant, Iam si facies inspiciatur, pars eius alia bonũ indicat, alia malum, vna medium quid, signum vnum huc, alterum illuc vergit Sic partes & signa in vno multa & diuersa sunt. Quæ compages, quidnam vult aliud, quam hominem secundum illa omnia & singula ex ordine iudicandum esse, an bonus vel malus sit. Fieri enim potest, vt bonus & malus, constãs aut inconstãs sit, non secus ac ipsum quoq; prædictum metallũ: Hoc enim & argentum fundere potest, etsi illius pauca signa exhibeat, & potest dare nihil, etsi suis signis multa polliceatur. Nam ita & facies præsagia mixta affert earum omnium proprietatum, quæ in homine qualescunque & quomodocunque lateant. Sic in minerali reperiuntur Arsenicum, Scoria, Aurum, Argentum & similia multa, vbi

Physionomia vt tractanda.

illud

illud in igne excoquitur. Quòd si ergo ex Physionomiâ de homine aliquo decernendum est, coniungenda certè sunt illa omnia, quæ præsto sunt, & ad considerationem concurrunt. In necessitate verò & angustiâ talis vir est, aut talem se præbet, qualis sua natura est. In angustiis enim abdita omnia se proferunt & exerunt. Sic dicere solemus, Homo iste candidus & constans ac fidus est, sua promptè aliis communicans. Physionomia autem iam indicat, ipsum etiam mentiri, leuem ac inconstantem, infidum, &c. esse: sed abditè ac occultè talia gerit. Iam si admoueatur ignis, qui Perlam extrahit, hoc est, si ad lapidem Lydium vir probetur, tuque illum de certa quadam pecuniæ summâ accommodato danda sollicites, adiuratâ nempe ipsius fidelitate & probitate, quæ ignis vicem gerit: iam erumpet & prodibit, quicquid in ipso præter fidem & probitatem inest. Sic si putes, ipsum esse constantem, adiungas illum tibi in necessitate quâdam, & videbis, quinam ad ignem illum staturus sit. Vt enim ex metallo arsenicum vi ignis euolat: Sic pariter euolat fides. Ex hisce iam patet, res illas vniuersas, quas natura in Physionomia exhibet, in Anatomiam mineralium poni debere. Vt enim aliud alio plus minúsue habet: ita similiter in facie alius fidelitatis signa plura, infidelitatis pauciora habet, aut hæc hoc, illa alio modo disposita gerit. Qualem tamen natura fingit quemlibet in primordiis, ad illa signa attendi debet. Quòd si enim Naturam seu Anatomiam Pyralem exprimat illa, pyrus fit. Si Mespilum in Anatomia fingat, Mespilus producitur. Si Anatomiam argenti faciat, argentum fit. Sic etiam aurum. Eodem exemplo ipsum quoque cudit hominem, iam aureum, iam ferreum, iam ficulneum, iam alium.

Necessitas viri index. — *Arsenicū ab igne euolat.*

Præterea sciendum est, huiusmodi signorum plura ex natura prodiri, quæ saltem ad cuiusdam definiti hominis præsagium faciunt. Quis enim videt furem, qui id ex arte non indicare queat, illum furi esse similem, propter signa à natura illi indita. Eadem & latronum ratio est: non certè, quòd natura ipsos cogat, sed quòd multa genera, multas proprietates, multas essentias in hominibus constituat. Vnde liquet, horum nihil dominari debere nobis, sed solum Deum. Homines namque sumus, non animalia. Quòd si animaliter viuimus, nos quoque pro animalibus, vt pro lupis, vulpibus, &c. haberi & cognosci natura facit. Baptismus noster animalitatem omnem à nobis aufert, nosque iubet esse homines non animalia. Et tamen Natura non ipsum hominem notat aut signat, sed tantùm id, quod animale in ipso est. Sed & in cæteris naturæ rebus omnibus multa præsagia sunt, vel signa, ex quibus homo cognosci possit, si secundum illa se gerat. Nam eadem & homines cæcos, & claudos, &c. facit, ex causis certè abditis & peculiaribus. Quarum vna hæc est, de qua testatus Christus, inquiens, cæcum ideò natum esse, *vt opera Dei inde manifestentur*, hoc est vt Christus diuina sua opera in ipso perficiat. Qui autem nati sunt claudi, de his recti & erectis a Christo nihil legitur. Moralis Philosophia docet, claudum quemlibet à natura ita productum esse, ne, quia nimis malitiosus futurus, adeoque sine Naturam sublimi sua præscientia destructurus erat, propositum suum confectum & expeditum dare posset. Hoc fine etiam cæci procreantur & his similes alij. Nihil enim natura facit frustra. Quòd si homo, qui opus est Naturæ, sine causa nihil faciat, idem certè & Natura ipso homine multo prudentior & peritior, præstare poterit. Vnde iam elicitur, quòd signa Chiromantiæ & Physionomiæ, & quæ alia in homine impressa inueniuntur, naturali modo considerãnda sint. Sic enim Natura secum decernit: Homo, quem iam condo, huius aut illius naturæ ac ingenij erit, hoc vel illud tractabit, &c. Quòd si ergo secum illa ita constituit, speciem conuenientem illi annectit aut imprimit, & quæ ad illam eudendam requiruntur, assumit, veluti ad poculum argenteum, argentum, ad soleam equi, ferrum, &c. Et vt soleæ ferreæ equi aut vasi argenteo sua forma debetur: sic & homini debetur forma rei, ad quam cuditur. Sobolem enim variam & multiplicem in terra Natura producit, adeoque in sua fabrica admodum operosa & dædala est. Ad quæ respicit dictum Christi illud: *Qui mecum esse vult, seipsum abneget*, hoc est, abneget ea, quæ ex Natura habet. Quæ si ipsum talem vel talem finxit, ei tamen valedicat, suam crucem dorso suo imponat, hoc est, iugum, quod Natura illi aggessit. Sic si te illa in fidum fecit, infidelitatem in dorsum reiice, non manibus aut ore prehende, sed me sequere, hoc est, os tuum, tuas manus, ac pedes impende in commodum proximi, sicut & Christus fecit, qui nostri causâ mortuus est. Huius exemplum imitari nos, nostrumque proximum diligere, sensumque naturalem, qui te solum ipsum respicit, exuere debemus.

Natura hominū nō cogit adiuta, &c. — *Claudi cur à Natura facti.* — *Natura nihil facit frustra.* — *Natura est architecta dædala.* — *Christus nobis exemplo est.*

Desideratur, hic quoque integra & fere dimidia pagina, vt & supra.

* Huiusmodi figurarum aliquot apud priscos inuenit Lichtenbergius, de quibus tamen non prophetatus est, sed diuinauit, hoc est, explicationem illarum quidem aggressus est, sed processus ipsi nimium obscurus fuit. Nec mirum: multa enim confusa & imperceptibilia in illis continentur. Non etiam præsagia ex vnâ tantùm, sed ex circumstantiis multis conduntur. Vtut tamen res se habeat, rei cardo in hoc vertitur, debere nempe quicquid sordidum & impurum est amoueri, ac omnia puræ integritati, qualis est virgo, restitui, hoc est. Sicut ex primâ virgine arbor enascitur ac prodit, & ex illâ quidem pura ac intaminata: ita eò res dirigenda est, vt sordes illæ expurgentur, omniaque ad virgineam puritatem reducantur. Iam verò illi, qui cognoscendæ impuritatis gratiam habet, vbi iam illa sit, cognitu perfacile est. Quam si cognouit: facile iam intelligit, quidnam in fundum succcessurum sit. Sed huic figuræ iunctæ sunt etiam aliæ quædam, ad Turcam & alios attinentes, quarum veritas iam in propatulo est. Quæ eo fine appictæ sunt, vt ex gestis illis fides etiam stabiliatur cæteris, quæ ad Monarchiam spectant: vt sic vnum cum altero firmetur. Porrò figuræ etiam aliæ repertæ sunt in cœnobio quodam Carthusianorum, in genere indicantes, virus quoddam ac venenum sipra

Lichtenbergius, & vaticinia.

præteritam exiſtere, quouis ſerpente bufone ac verme alio nocentius, imo omni malo, quod terra fouet, ſæuius. Vermes autem indicant ſordes in homine, quæ eiiciendæ & eludendæ ſunt. Sordes enim eiicientur, non ipſe homo. Hic tamen euſque denudabitur, vt viro nudo, quem figura vltima intendit, ſimilis fiat. Et hæc cum Lichthembergij ſchematibus conſentiunt, nudatum nempè virum, & arborem ex virgine prodeuntem vermiculos, ac impuritates bufonum, ſerpentum, &c. mortificatum, ſuiſque ex receſſibus excuſſum iri. Figuris illis iuncta ſunt etiam quædam, quæ alia ſignificant, nempe beſtias illas ſeipſas etiam mutuis morſibus & lancinationibus, impedituras eſſe, neque quenquam fore, qui ſe impurum profiteatur. Vnde futurum eſt, vt ſeſe mutuò exigant, donec omnes ſimiliter denudentur, ac depurentur ita, quaſi ex virgine omni macula carentes prodiiſſent. Itaque figuræ illæ diligenter introſpiciendæ ſunt. Nullus enim ferè ſtatus in illis non exprimitur. Vnde tot vermes & beſtiæ pinguntur. Nec verò hæ ſolum, ſed & aliæ figuræ conſiderandæ ſunt, quas quidem non omnes hic enumerari attinet. Illis tamen regiones omnes plenæ ſunt, non in pannis tantùm ac parietibus, &c. depictis, ſed & in cœlo ac terra indies pro tempore variis ſignis paſſim apparentibus. Harum explicatio verè mira, ardua ac ſtupenda eſt. In illis enim ſpectator quilibet inuenit, quod in alium torquere poſſit. Sed & alij contra hunc ipſum quod vertant, inueniunt. Vt ſummatim dicam. Exagitatio ea communis eſt, ad omnes pertinens, donec reducatur ordo.

Iſtarum porrò rerum vniuerſarum generalis expoſitio eſt Apocalypſis Apoſtoli Ioannis, cui parabolæ mundi omnes apertæ & exploratæ fuerunt: ad quas figuras & geſta, præſagia omnia referri debent. Apocalypſis enim liber figurarum iſtarum omnium enodatio & interpretatio eſt: cuius quidem libri baſis ex Prophetis extracta eſt. Quicquid enim Prophetæ præſagiunt, id expreſſè indicatur. Et quæ in Prophetis obſcura ſunt, per Euangelium, per Paulum & Apoſtolos cęteros elucidantur: quorum omnium ſanus intellectus donum gratię Dei eſt, qui dat, cui vult, ſicuti ad ſuos diſcipulos ait: *Vobis datum eſt noſſe Myſteria rerum, &c.* quibus verbis deinde etiam ſuam explicationem addit. Itaque & nos, veluti Apoſtolos, per Chriſtum intelligentes fieri oportet. Quòd ſi non fiat, noſtro demum damno ſapimus, poſtquam euenit & tranſiit, quod expectandum fuit. Rerum enim prçteritarum nulla prouidentia & cautio eſt. Vt ergo iam dictum eſt de Apocalypſis explicatione, ita ſtatui debet. Scriptura namque vniuerſa, omniſque adeò prophetia teſtatur, illo loco Ioannem arcana omnia explorata habuiſſe, quid nempe euenturum ſit à nato Chriſto, vſque ad diem nouiſſimum. Itaque cętera prçſagia omnia Apocalypſi non aduerſari, ſed omnino conſentire decet: velut & viciſſim Apocalypſin ad vaticinia Prophetarum, ac Prophetarum Apoſtolorúmque prophetias omnes ad Euagelium cenſeri & ęſtimari fas eſt. Quibus ita expeditis, illuminatio deſuper à Deo exſpectanda eſt. Hiſce ergo ita iam conſtitutis, librum de arte prçſaga tandem finiamus.

LIBER DE MALA ET BONA FORTVNA THEOPHRASTI.

Prologus.

E bona & mala Fortuna qui commentari aggreditur, is eandem ſubit aleam cum illo, qui de vento aut aere ſcribere tentat. Vtraque enim vt inuiſibilia, ſic etiam impalpabilia exiſtunt. Iure tamen & id, quod videtur & tangitur (quanquam ſine oculis & manibus) ſuo modo conſiderandum eſt. Itaque, quid fortuna vtraque ſit, ſciendum eſt. Et vtrum ex omnibus ſuccedat, Deus hic accuſari non poteſt. Qui in via recta ambulat, huic res omnes dexterius ſuccedunt, quam illi, qui in via improba verſatur: & tamen fortunæ ea culpa non eſt. Fortuna namque nec bona nec mala eſt: ſed eſt quædam accommodatio, aut res, quam homo ipſe ſectatur aut ſibi accerſit. Qui in vepretis peregrinari aut ambulare, contendit, quinam ille à compunctione tutus eſſe poſſit? Qui in plano ambulat, hunc non defatigant montes. Qui, dum procedit, cautè & circumſpectè graditur, is non cadit. Qui autem cadit, quo iure dicere poſſit? mala ſe fortuna vti, cùm malum ſibi ipſe curârit? Ita ergo cum rebus humanis comparatum eſt, vt nec cadere, nec cespitare aut impingere, nec ditescere, nec pauperari poſſimus, ſi agamus & ſectemur illa, quæ ſectari nos fas eſt. Nihili ergo ſunt querelæ noſtræ cùm noſtris tantum conſiliis culpam luamus. In nobiſmet omnia ſita ſunt. Quales nos præſtamus, talia experimur. Vſu quodam ita receptum eſt, vt dicant homines Homo iſte nulla arte diteſcere poteſt. Quicquid tractat, malè cadit. Iam ſi ſapiens alius ſuperueniens perueniens illius viam, conſilia, artéſque trutinet, ac euoluat, ſic è veſtigio exclamabit Homo iſte, ſi quidē opibus decuplo vberioribus cumuletur, peribit tamen. Ipſius enim ingenium ac artes nihili ſunt. Qui ergo ſibi ipſi cauſa mali eſt: quo pacto accuſare fortunam audet? Et qui ſeipſum ad colligendas opes accommodare nouit: quomodo is, ſe bona fortuna vti iactare poſſit? Ipſe enim ſibi proſpexit cura réſque omnes ita ad ſucceſſum bonum direxit & aptauit. Sedulò qui operatur ac laborat, huic bona merces penditur. Qui ſibi ipſi fidelis eſt & conſultus, non cadit. Qui titubat, & vacillat, vix cauet, quin per ſcalas deiiciatur. Qui languidus ex lecto ſurgens, & ambulare cupiens cadit, quo iure is querulari poſſit, quod præter morbum mala etiam fortuna affligatur? Qui enim tuto ambulare poſſit æger, qui vix firmo pede ſtare valet? Putris arbor, quod malos fructus gignat, queri non poteſt, ſe mala fortuna premi. Quia enim putris eſt, ad bonos ferendos fructus inepta eſt. Quod alicui Fortuna quid.

do fiet. Et de mala fortuna nemo querelas moueat. Qui enim ab hac premitur, is verè diues est. Res nãque mundanæ nihili sunt. Itaque nec de fortuna nec infortunio quicquam dicendũ est. Quoties quæso in scriptura sacra inculcatur, qualesnam sint illi, qui primi in mensa accumbunt, & qui vltimi ad angulum eius sedent, aut ante fores stant? An non, mundo iudice, felicitas ea est, primum in mensa discumbere: quãdoquidem symbolum maius is altero non soluat, & ferculorum optimum aliis præripiat, potũque generosissimum poscat, & cùm locum, tum honorem potiorẽ sortiatur, cùm tamen alter peius & sedeat & edat? Nam & hic quiritari ille possit, se cum æquali symbolo iniuriam pati, & alterum esitare hepar, se verò intestina vorare: illum molle puluinar, se durum scamnum premere? Sed de his attende, quid scriptura dicat & sentiat: *Væ illis, qui primi discumbunt, & in foro salutantur, &c.* Iam si in te ipsum descendas, & accuratiùs pensites, an paupertat tuę cũ illius maiestate permutationem facere, ac, quod illi impendet, tu subire velles: an non eò inclinares vt hesternum ius vorare, quàm illius episcopatum ambire malles? Hoc ergo si te ipso iudice commodius putas: à querimoniis tibi temperato. Immo gratias Deo agito, quod te maledictioni nõ subiecerit, sed in ordinem illorum collocârit, quos tandẽ excepturum gaudium est. Iure ergo nemo dicere possit, Deum huic quàm illi plus largitum esse, aut vnum alterô fortunatiorem constituisse. Si enim te talem condidit, qualem esse voluit: crucem tuam lubens suscipe, ipsumque sequere. Sic fiet vt ampla mercede tibi omnia refundantur & pensentur.

Sed & certus ordo inter nos omnes constitutus est à Deo, quandoquidem nos inuicem in hac terra opprimamus & ãnihilemus, adeóque tot diuortiis nos mutuò separemus. Quisquis enim subiugare alterum potest, id studiosè annititur. Hac de causa Deus bonos à malis segregat, multásque in terra mansiones faciens, hanc huic, illi aliam assignat. Mansionum autẽ

Malorũ sors mulieri.

ea est ratio. Deus malis multa confert, vnicuique nempe pro voluntate sua, ne quid ipsi decidat. Sed & bonorum cuilibet peculiare quid impertit, ne per prouidentiam diuinam quid ipsis desit. Talia autẽ omnia ita esse diuinæ ordinationis est: vt nimirùm, qui nihili est, propositi sui voto fruatur: & econtrà qui frugi est, successum malũ sentiat. Interim pauperior dicere non potest opulentum esse fortunatum, cui confertim pecunia affluat, vt scopis (quod aiunt) conuertenda ea sit. Qui enim is fortunam habeat, cum Deus ita ordinarit, & largitus sit huic tantum, illi plus minúsve? Tibi verò etsi parciùs det, dat tamen, quod tibi debet. Et quidnam, quantũ alteri det, ad te attinet? Huic montium thesauros omnes pandere & obtrudere potest, nõ coactus quidẽ interim, vt te sufficienti alica pascat. Hunc ita beat: alium aliter. Sed quid id tua refert? Quantum libitum est, tantũ cuilibet confert. Nam id ex horto suo depromit. Ergo cùm omnis solutio seu præmium Dei sit: eius voluntati acquiescẽ. Et si opibus offũdit diuitem, noli ob id hũc fortunatum predicare. Suam namque mercedẽ accipit. Quid scis, quid olim luere cogetur? quidue faciendum ipsi? alioquin obtrudetur? Ob hoc enim suam mercedem accipit. Fieri namque potest, vt propter iniustam, acceptam mercedem damnetur, aut diabolo seruire cogatur. Et merces ampla non nisi merito graui datur. Si is thesaurum suum recondit, nec de illo cibat aut vestit egenos: iam de sorte ipsius actum est, nec tu si sapias, cum illo permutationem facilè stipuleris. Tibi verò si Deus aut nihil aut parum tribuit: dat tamen quòd debet. Et opulentior dicere ita nõ potest; Bone Deus, quonam iste infortunio opprimitur? Cur tu non huic quoque, vt aliis, largiris, quod satis est? Cur hunc tot liberis oneratum, tanta egestate tentas? Sed ea ipsi aduersa Fortuna est. Sed cur ista tibi mala Fortuna sit? Ploratus tuus conuertetur in gaudium. Hoc primum est. Alterum. Diues te sustentare debet, aliqua bonorum portione collata. Id non facit. Si faceret, bona tua Fortuna illa esset. Nam aduersaretur id illius naturæ. Quicquid autem cõtra naturam est, Fortuna est, si fiat. Iam ergo iure nullo dicere potest is, te infelicẽm & infortunatum esse. Plura namque Deus tibi non debet: & insuper, quod debet, contulit. Semel enim is terram filiis hominum manu sua erogauit, quos iam suo arbitrio agere permittit. Hi si partem tuã tibi admĩũt, & illã te defraudant, iam Deus cæteris, qui extra hanc culpam sunt, ita imperat: *Dilige proximum tuum sicut teipsum.* Ex hoc nãque præcepto elicitur, illos tibi sustentationem debere. Quod etsi quidem minimè fiat, sed tu abiectus destituaris: de mala tamẽ fortuna conqueri neutiquam possis. In cœlo enim tibi paratus & reconditus cibus est, terreno multò vtilior. Sic *Lazarus*, qui sub scalas diuitis abiectus erat, in sinũ Abrahæ receptus, de nulla infelicitate ac malã Fortunã conquestus est. Quare? Quia id ipsi lucro & commodo erat. Nam in sinum *Abrahæ* ob id penetrauit. Ita nec *Iobus* de infortunio suo querelas mouit. Quare? Opulentia nimirùm eius de hoc mundo non erat. Quòd si, quænam & vbi nostra opulentia sita sit, scire satagimus: respondeo, nec bonam nec malam fortunam esse. Quicquid enim hîc nobis deest, apud Deum rependetur: quicquid hîc nobis abundat, in illo mundo minuetur & subtrahetur. Eadem in cæteris rebus omnibus quoque ratio est, in quibus Fortuna vtraque nullô omnino loco habenda est. Et quicquid vel felicitatis vel miseriæ nobis imponitur, id pro cruce nobis in hoc mundo gestanda datum est, vt cum patientiâ tam diuites quàm egeni Christum imitemur. Si secus facturi simus, vtrique certè cum maledictis à facie Dei extrudemur.

Fortuna est id, quod fit contra naturã.

Lazarus & Iobus sorte sua contẽti.

Fortuna tam bona, quã mala Christianorum Crux est

Quanquam si cui à sordido quodam & auaro homine vel infido bene quid fiat, quod is nec ex animo faciat, nec faciat frequenter, imò nunquam, non ineptè dicere possumus ita: Homo iste fauente Fortunâ vtitur, quod beneficij id accipit ab illo sordido, qui nulli hominum alias quicquã bene vel vult vel facit. Sed huius fortunæ eadem est ratio, quæ illius, qui marsupium pecuniâ refertum inuenit, quod id ipsum rarò fit: Et si fit, huc facit, neminem scil. facilè gratis sua elargiri. Si autem donatio gratuita fiat, ad sequens exemplum æstimanda ea esse videtur. Nemo vsquam adeo rigidus & seuerus est, quin semel aliquando rideat. Iam verò

dicta infidelitas seu auaritia, est quædam natura pecunia seu animalis, homini illi congenita. Hic ergo iam natura dominante, sordidus eo agitur, vt commodo suo studiis variis velificetur, suóque quæstui anxiè vbiuis aucupium faciat. Interim si quædam influentia fiat, natura illa frangitur, fitque momento vno, quod integro non fiebat anno. Nam & aliàs videmus, illos quandoque, qui exquisitè parci & sordidi, nulli hominum vsui sunt, si postea casu quodam temulenti ac ebrij fiant, liberales ita euadere & profusos vt momento vno largiantur, cuius ipsos deinde toto anno, pœnitent. Eodem modo & illi homines nonnunquam ab astris inebriantur, vt facinus aliquod insigne liberalitatis designent. Sed influentiæ momento elapso, & temulentiâ illâ discussâ, ad auaritiam pristinam illicò redeunt, vt canis ad vomitum reuertitur. Illa ergo fortuna minimè est, sed est res seu actio naturalis. Nam qui artem nouit, quâ eiusmodi homines sæpiùs ebrios faciat, is fructum ab illis vberiorem percipit. Similiter & qui cœlum ad arbitrium nutúmq; situm disponere ita posset, vt talis homo ab astris sæpiùs inebriaretur: is sorte vteretur commodiore & feliciore. Quòd si verò tale quid sine causa aut sine medio naturali fieret, nec homo ebrius, aut ab influentia temulentus esset, nec insigne aliquod emolumentum vel aliud quiddam speraret: iam rectè diceretur, eam bonam fortunam esse. Sed sine naturali causa non fit tale quid. Quod thesaurum quis in via inuenit: causa hæc est, quòd is in via illic amissus sit. Hunc primus superueniẽs inuenit. Primum autem aliquem esse omnino oportet, quicunq; is sit. Ergo fortuna non est. Ex proposito enim factum est, vt is illic transiret, siue adesset thesaurus, siue abesset. Eodem modo si absconditus thesaurus arte inueniatur, fortuna ea non est. Nam ab arte is datur vel eruitur. Et quod ars dat, non dat fortuna. Et si autem citra artem illum inuenisti: culpa in eo est, quod thesaurus ibi iacuerit. Illic enim si non iacuisset, fortuna illum neutiquam apportâsset. Sic rerum omnium inuentiones à fortuna non pendent, nisi quo modo diximus, quia nempè inuentor inuentæ rei iungitur, sicut & alia passim coniunguntur. Hæ enim coniunctiones meræ sunt: quarum ea natura est, vt etiam sine fortuna fiant. Illa enim demum fortuna foret, si nemini præter te res illa obtingeret, thesaurúsque pro te solo ante multos annos istic depositus esset; in quem tu veniens rectà incideres. Res autem hoc modo se non habet. Quomodocunque enim res recondatur aut deponatur, qualemcunque suum inuentorem habet. Seriò ergo ita statuendum est, prædictos casus nec bonæ nec malæ fortunę adscribi debere, sed potius ordinationi illi, de qua suprà dictum est.

Sic & de artificibus, si alter altero plus lucratur, dicere solemus, hunc illo fortunâ vti fauentiore. Quæ verò ea fortuna est, quando is artem suę rectiùs & dexteriùs nouit aut exercet? Hic enim iam aperta causa est, quod propter scientiam perfectiorem plus lucri ille faciat. Pone autem casum, vtrumque æqualiter eiusdem artis peritum esse, & tamen alterum te lucro potiorẽ fieri: quid hic prætendes aliud, quàm fauorem quendam accidentarium, quo is præualeat? Nam si tu quoque eadem cognitione & familiaritate hominibus illis iunctus esses, eadem cum illo sorte vtereris vtique. Horum ergo euentuum semper suę causæ sunt. Quòd si causæ præsto sint: quis rem asscribet fortunæ? Similis sermo etiam de Medicis iactari solet, hunc vel illum fortunatum admodum esse, etsi altero longè sit imperitior. Hic quidnam aliud caussari possis, quàm ipsam eruditionem aut peritiam? Talis enim aut loquax est, aut est intrepidus; aut semet ipsum ingerit, aut gaudet amicorum numero, aut munitus est fauore, &c. Et in hoc etsi non omnia proba sint, ita tamen rigidè non æstimantur. Imò fama & opinio de illo præconcepta, defectum facilè velant. Ergo nec hic fortuna dominatur: cum ab habilitate personæ omnia dependeant. Tum autem demum fortuna illa foret, si quispiam nullo medicamento aut rebus etiam contrariis à Medico adhibitis cõualesceret. Id enim præter rerum seriem & naturæ ordinem fieret. Interim quia secundum naturæ & Medici institutum æger sanescit, causa ea referenda est ad machinationem & regimen illud, quod Medicus ita artis vsu exigente instituit. Nec enim vanum est illud prouerbium: *Per ventos nullam assam columbam afflari.* Quæ si cuius ori à ventis ingereretur: is certè haberet iam, de fortuna quod gloriaretur. At si arte illam captare ac accurare possit, vt in veru torreatur illa, quis iam hunc bolum à Fortuna oblatum profiteretur? Ars, & captura illam acquisiuit, non fortuna. Et qua fronte de infortunio suo conqueri possit piger, qui oscitans post fornacem sedet, & fortunam peregrè aduolantem frustra præstolatur? Quod si Fortuna instar nuncij cuiusdam aliunde adueniret: ad portas vtique ciuitatis illa expectari commodissimè posset. At nuncius fortuna non est. *Præter posse, scire, & sese accommodare, nihil amplius requiritur.* Tria illa sola suppeditant homini, quibus opus habet. Illis qui destituitur: Fortunam frustrà implorat. Cum enim diuitiæ ex causa profluãt; non descendunt vtique a fortuna. Quod si tu quoque instar aliorum te gereres aut accommodares, cũm illis promiscuè etiam felix viueres. Rhombus enim in hoc omnis positus est, vt te quoq; ad alterius exemplum geras & accommodes. Hoc si facis: idem cum illo lucrum facis. Nec iste de infortunio conqueri poterit, quod habeat te sibi æqualem. Æqualem enim si ferre non possit, studeat talem se pręstare, vt illo superior euadat.

Sic etiam dicunt, illum qui cadit, resurgit, & iterum cadit, malam fortunam habere. Res autem ita se non habet. Cur in culpa fortuna sit, quę illum labi minimè compulit? Culpa assignanda est viæ, scalisue. Quas si non adiisset, lapsus non esset. Et cur fortuna fecisse dicatur, quod quis facit aut accersit sibi ipsemet? Id namque æstimatu facile est, illum qui incautè incedit, & sensibus non vtitur, sui lapsus causam in semet habere, nec iure quærere posse, cur non & vniuersi cæteri ibidem collabantur. Hi enim cautiùs & circumspectiùs perrexerũt, ac moderati pedes sunt. Ita etiam si in scamnũm impingas,

impingas, cur id malum adscribatur fortunæ? Ad obiecta impedimenta attendas, ita à læsione tutus eris. Et negligentia seu supinitas fortuna non est. Damnum quod sentis, ab incuria tua promanat. Itaque mali ipsemet mater es. Quòd si verò in plano per scalas deruere, iam de mala fortuna iure queri posses. Cura & cautio auertunt infortunium. Hoc creant supinitas & negligentia. Cùm ergo Fortunæ bonæ malæque mater inueniri queat, quis de rota fortunæ disserit, hunc ascendere illum descendere? Qui ascendit, is laborat pro eo. Qui descendit, pro eo itidem laborat. Cum ergo vtriq; eueniat, quod intendit: ecquis tandem fortunã vel infortunium id præstitisse affirmare queat? Si peritus, si industrius es, dote illa frueris. Si te insuper ad omnia accommodare nosti iam sors tua eò felicior. An verò is non merito ascendat, qui lucro inhiat, & in hoc omnem diligentiam & industriam impendit, sua sedulò & attentè curat, ac parcè omnia conseruat? An is non meritò descendat, qui suarum conseruandarum rerum nulla cura tangitur, sed omnia dilapidat & consumit, adeóque negligenter perire sinit? Hunc quis seruet? Aut, si in rotæ imo hæreat, quinam dicere possit, à fortuna sese deiectum esse, cùm id fecerit ipsemet? Qui de fenestra se præcipitans, pedem frangit: is fortunam culpare nequit. Malum id à saltu est, quem is instituit. Qui in vndam sese mergens perit, hunc non infortunium mersit. Nunquam enim ibi periisset, si ad vndam nunquam accessisset. Quòd si autem super terra solida suffocaretur: iam culpa assignari fortunæ posset. Fortuna ergo ac infortuniũ nihil est (vt vna summa dicamus) quàm causa vltronea, seu deliberata actio motusue. Quod enim quisque studet, intendit, satagitue, id impetrat. Commoda & salutaria satagens, felicitatem assequitur. Hanc qui non impetrat, is querelæ suæ causam non habet. Nec enim, vt ille alter, eodem consilio & studio id laborat. Seipsum ergo solum accuset, non alium.

Cura est fortuna, obstatio infortunium.

Fortuna quid vere sit.

Ex hactenus enarratis omnibus iam liquet, negligentiam, pigritiam, & incuriam omnino excutiendam esse, modo successum aliquem sortiri expectatum velimus. Id ergo discendum & agendum est vt ad metam optatam pertingamus. Is enim homo ornatus dotibus ac viribus est, vt, quicquid serio studio, virili nisu, & curà attenta satagit, id impetret. Ponamus nimirum hoc te agere, vt centurio seu capitaneus fias. Ad conditionem hanc aditus tibi æquè patet, ac aliis, modo hoc agas, vt te alius solertiorem aut aptiorem præstes. Id si probaueris te, successu non carebis. Duci te supremo virtute commenda, cæterorum exemplo: & sorte cum cæteris communi perfrueris. Quid enim ex te fiet, si ad nihil aptus aut idoneus es? Si, vt rex fias, annitaris, voti tui compos quidem fieri poteris, si discas illa, per quæ quis Rex constituitur. Si enim alij id contingere potuit: poterit vtique etiam tibi. Et si retrò cogitemus, ac quo pacto status seu stemmata constituta ab initio sint, euoluamus: omnes certè egenos illos fuisse homines, ac ab initio ad summum gradum ascendisse, deprehendemus. Hinc Reges, hinc Principes, hinc nobiles. Quòd si hisce liquit, ex humili statu sese erigere, & stemmatis nobilitatem ad posteros quasi per manus transdare: possibile vtique & tibi erit, illorum more sese extollere. Id enim vniuersum dependet ab aptitudine, quam disces, & acquires. Vt Cæsar fieret Barbarossa, non fortuna fecit, sed virtus & generositas patris illum Principem constituit. Quibus si is caruisset, ad dignitatem illam non ascendisset. Idem & de cæteris iudicium est. Nam si præteritos annos à longa memoria repetamus, sola virtus horũ statuum causa fuit. Illa enim rerum præclararum omniũ primordium est. Rudolphus Rex primò Comes erat. Hunc quidnam euexit? Virtus nempè fecit, vt Rex fieret. Quòd si ergo tale omnium statuum initium fuit: ecquid tibi vel hoc sæculo denegatum imputabis? Qui discit & acquirit sibi, quæ ad honores eiusmodi attollunt, hic voti sui compos fit, etiam non suffragante fortunã. Secus qui facit, quidnam ex illo fieri possit? Quòd si huiusmodi ignauus quis Rex euaderet, tum demum certè illam fortunam habuisse bonam, iudicandum esset. Rerum ergo omnium felicitas posita est in experientia, cognitione, aptitudine, dexteritate, non in otio & torpore, ac negligentia, sed in diligentia, iugi labore, & conatu alacri. Intellectus enim humani ea ratio est, vt si intendatur & exerceatur, emergere faciat, non in temporalibus saltem rebus, sed in sapientia, prudentiã & consiliis. Qui autem stupidus & meticulosus est: hunc quis iuuet? Qui sibi solus doctus videtur, nec quemquam alium fieri posse doctum persuasum habet: is verè doctus nunquam fit. Qui verò ita secum cogitat: Tu non minus es homo, quàm doctissimus quiuis in mundo: nec minus cæteris opus Dei es. Itaque vt illis aut par aut superior euadas, annitendum est. Iam si diligentiam & studium in hoc impendas, à Deo nihil denegatum iri tibi scias. Quare tantum ac ora, donec voti compos fias, nec oscitanter quicquam perire sine.

Virtus sola bona est fortuna

Infitiari autem hoc loco minimè possumus, frequenter euenire, vt quis emergat & ditescat, ac potens, doctus &c. fiat, quoscunque alios felicitate post se relinquens, etsi seriò, ac cum industria aut contentione nihil tale affectarit. Quòd si penitiùs introspiciatur, ad solam fortunam referri debere, non ad artem aut machinationem, consentaneum videtur. Nihil enim momenti ab arte: à fortuna autem vniuersum pendere, casus iste testatur. Sed sciendum est, diuitias eiusmodi amplas & luculentas, citra omne impedimentum confertim & certatim homini affluentes, ad principium aliud referendas esse. A Deo námque illiusmodi hominibus tot tantaque bona adiiciuntur. Deus inquam, non astra, non quoduis aliud thesauros tales illis pendunt, nec quicquam horum sine causa euidente fit. Cum enim mandatum dederit hominibus, vt nudos vestiant, & famelicos saturent: iisdem etiam plenâ manu largitus est, vnde bona illa dispensare, & in egenos transferre possint. Quòd si oculos in omnes ciuitates, regiones, vicósque conuertatis, ac de numero tam pauperũ, quàm diuitum inquiratis: tot vndique reperientur opulenti, vt egenos vniuersos citra omne rei

Diuitiæ à Deo.

suæ dispendium commodè sustentare possint. Hoc Christi mandatum quia omnino faciendum est: ideò opes etiam sufficientes idem distribuit, vel vni vel duobus, vel tribus, &c. Cuicunque ergo opes tantæ citra artem ac acquisitionem obueniunt: hic serio cogitet, multos sibi vicissim egenos commissos esse, quos alat. Opum enim largitione Deus hoc dicere velle videtur: In manus tuas ingentes opes contuli, earúmque te Dominum constitui, sed ad fores tuas vicissim mittam egenos, quibus vsuram debes. Id ergo facito. Itaque pauperes ad ostia diuitum subindè accubare videris, stipem rogantes, quasi dicerent: *Adsumus nos, quorum tu thesaurum possides, ac quibus eleemosynam debes.* Illum qui tibi credidit, is nos huc ad te misit. Causa ergo possessionis tam amplæ iam nota est. Quòd si verò tantorum bonorum possessores pro æquo & iusto illa non distribuant, quibus debent: iam certum est, illa paulatim diminotum, nec ad secundum aut tertium hæredem integra translatum iri. Imò futurum est, vt tam possessor, quàm hæredes pereant, & confundantur. Quod pœnæ & vltionis diuinæ indicium est propter malè administratas opes, quas hominibus concredidit Deus.

Diuitiæ quo impendendæ.

Præterea Satanas etiam quàcunque arte potest, homines ad opulentiam prouehit. Mauult enim is ipsos, diuites, quàm egenos. Nam nouit, quod pauperes sint beati. Vnde paupertatis osor est, & diuitias vndecunque suggerit. Hinc varia commercia ac negotiationes qualescunque comminiscitur, quibus pecuniæ magna vis corradatur. Huius enim amore vbi primùm illexit hominem: postea diuitias sequitur fastus & superbia, ambitio, luxuries, ingluuies, alea, periurium, adulterium, homicidium, amor pecuniæ, denique & odium Dei. Ad hæc vitia instruit Mercatores, incitans eos ad sedulitatem, & quodcunque pecuniæ aucupium, &c. Quod vnico hoc fine ita promouet, vt ad omnis generis turpitudines, mendacia, superbiam, illos innasset. Quòd si ergo diuitiarum talis origo est: quis opulentum deinceps bona fortuna vti dicet, cùm tamen fortuna opes non sint, sed immundi spiritus opus, seu malè cadens donum aut merces? Et fortuna illa dicenda sit, si quis repositum in scamno marsupium, 100. flor. refertum inueniat, & furetur? Postea in crucem tollatur? Non alia namque & diuitum ratio est. Sunt etiam, qui ira apud se cooquerantur: Phui, quid feci? quid didici? cur non & ego Monachus aut Clericus factus sum? Sic namque genialiter & opipare viuerem, vt hi, illi, &c. Sed infausta mihi fortuna fuit. Quæso te verò, dispice paulò accuratiùs, vnde bona illis confluant, & quo fine illis congerantur. Sic nimirum videbis, aliò tantùm census de boois illis conuertendum esse, vt reddito, illo ad vitam iucundam parum tibi superfuturum sit. Quantumcunque enim illorum redituum sit: si rectè collucentur, nimis parum reliquum erit. Et hæc fortuna sit? Imò, si post rectè collocatos census, nihil admodum superesse videris, hoc potius dices econtrà, quòd magna tibi fortuna obtigerit, quòd Monachus aut clericus factus non sis. Multò etenim meliùs est, te eum manere, qui es. Sed Satanas omni operâ adiuuat

Diuitiæ à Diabolo.

Diuitias quæ vitia comitentur.

vt reditus illi augeantur, ac homines ditescant, & largum quæstum faciant, vt sit, vnde luxuriosiùs & perditiùs victitent. Idem Satanas hoc quoque sedulò curat, vt ad officia euehantur, homines perditi & malè feriati, scortatores, aleatores, lorcones, &c. vt bona in res ordinarias ac decentes minus conuertantur. Collectis ergo thesauris Diabolus hæredes & curatores præficit, qui immemores eorum quibus bona debentur, conuertunt illa ad scorta, ad aleatores, & homines nequam, &c. Et hisce ita constitutis mirificè Diabolus in sinu suo gaudet ac exultat: cùm hoc vnum omni suo nisu ita intenderit. Tu interim caue dicas illam fortunam esse. Est enim actio seu casus fortuitus, imò res toleratu grauis illi, in cuius dorso illa reclinat.

Cæterùm aliquando Deus etiam regna potentissima in terrâ constituit, per Reges & moderatores peculiares. Tale fuit regnum Carthaginensium & Romanorum: Tales fuerunt Iulius, Cæsarum primus, & Alexander & similes alij: quorum solâ virtute ad fastigia tam ardua, illa regna euehi neutiquam potuissent. Nec enim tanta Alexandri aut virtus, aut potentia fuit, vt totum mundum per se subigeret. Inter Romanos etiam tot proditiones viguerunt, vt solâ ipsorum virtute tantum regnum constitui minimè potuerit. Deus est, qui Regna eiusmodi & Monarchias stabilit, propter causas singulares. Quod, exemplo docebimus. Permisit Deus, vt ex Iudæis surgerent Pharisæi, Saducæi, Hipocritæ, Scribæque, qui populum gubernarent. Hos non astutia propria tales fecit. Nam & alij astutiores eadem sese arte obtrudere & venditare potuissent, si successus aspirasset. Cur autem id fieri Deus passus sit: hæc causa est, quia nimirum placuit ipsi, vt per ipsos condenatus moreretur. Idem & Romanorum potentiam inualescere, ipsósque ad summum fastigium ascendere, & denique discordiis mutuis ruere sinit, vt vna persona Imperio præesset illi, quod prius integer Senatus moderabatur. Plures regnu præfecit primùm, vt pluribus prouinciis bello acquisitis, imperium latiùs extenderetur. Hoc in vnius viri manum postea contulit, vt sub illo crucifigeretur. Et ab vno viro mundi habenas torqueri, non à Senatu aut multis voluit vt num totius orbis caput foret. Hinc etiam iussit Cæsari dari censum, non Romanis, non Ciuitatibus, &c. Vni ergo persæpe viro Regnum Deus offert, non vt is putet suâ id virtute partum esse, sed quia hoc ordine Deus peculiare aliquid molitur. Videte verò, quænam surgentium istorum regnorum ratio sit. Dum enim alia surgunt, alia occidunt, non immeritò Fortunam hic multum posse videri queat. Et tamen nec bona, nec mala fortuna hic locum habet. Quòd enim diuinâ ab ordinatione dependet: quis id vel fortunam vel infortunium vocare possit? Suo verò id habendum loco est, quod eadem regna vel in hunc vel in illum, non etiam in te deuoluantur. Nouit enim Deus, illis regendis non te, sed alium, idoneum esse. Officio ergo tali aptos præficit. Quòd si tu quoque similem prouinciam ambis: id citra prius, te talem vt præstes, vt Deo placeas. Senatus enim, si consulem, constituat, placere & probari

Regnorum surgentium causa.

Iulius, Cæsar primus. Alexander &c.

Pharisæi, &c. cur à Deo producti.

probari ipsum fas est. Quanto id verisimilius de Deo? Sic placuit Deo, vt petrus petra esset Ecclesiæ, & Iudas proditor sanguinis Christi. Quilibet ergo ordini illi, qui Deo placet, præficitur non item alij: Si nolit Deus Monarchias surgere: ad constituendas illas nemo etiam nascetur. Si verò illas constitui necesse sit: digni & sufficientes illis stabiliendis moderatores etiam, Deo fauente, & prouidente, suscitantur. Quandoque Deus etiam quendam in malis artibus peritum fieri permittit, vt is cæteris vniuersis longè latéque præcellat, adeóque auctoritate prævaleat, vt ipsis Christi Euangeliis plus fidei mereatur, atque in sententiam suam ipsas quoque Academias pertrahat aut synagogas. Sed hæc fortuna non est. Hoc enim modo Scribas & Doctores Deus probat, vt, cuinam plus credant, Christóne an homini, euidens fiat. Multi enim homines oullius pretij aut fidei sunt. Sed quis hos nouit? Nemo. Si tamen huiusmodi homines Deus suscitat, tunc producuntur, quales quique sint. Huc spectat illud, quod scriptum legimus: *Necesse est, venire scandala*; hoc est. Necesse est, huiusmodi ex populo surgere homines, vt appareat, qui Deo aut seductoribus suffragentur, qui cum Deo maneant, aut cum illis stent. Vnde illicò etiam additur: *Va autem homini illi, per quem scandalum venit.* Huius enim regnum cœlorum *Va* erit. Sic Deus etiam bella excitari sinit, quibus duo inuicem prælientur, vt manifesti fiant prædones, fures, aleatores, gulones, &c. & quicunque alij ingenio præditi sunt homines. Væ autem illi, qui bella mouet. Quare? Quia Væ illi primo occinitur. Hoc etiam fine Deus varij generis vina præstantia rubea & alba, sapores diuersi & iucundi producit, vt videat, quinam homines Deo potius, quàm vino adhæreant. Horum itaque nullum pro bonâ malâue habendum est fortunâ. Qualis enim iste vir aut rex est, qui, cum mundum vniuersum moderetur, damnatæ tamen animæ periculum sustinet? Aut quidnam fortuna est? Nihil: nisi quod sub hoc dictum referri debeat: *Necesse est venire scandala*: Væ autem illi homini, per quem veniunt. Per illa namque probantur tam mali quàm boni, tam iniusti, quàm iusti. Cur concessa Mercatura est? vt probetur charitas erga proximum. Qui probus & innocens est, is mercaturam exercet in commodum proximi. Qui malus est, suum commodum satagit, & negotiando ditescit altero pereunte. Hæc ergo talia pro examinandis hominum cordibus fiunt. Sine quibus, ecquis, quales inter se mutuò essent homines, cognosceret? Talibus namque mediis abstrusa hominum corda produntur. Quæ non eò data sunt, vt tuum quæras commodum potius, quam emolumentum proximi. Interim cordis tui probitas per talia reuelatur. Ita incautus pedicis ionecteris. Ita testimonium de teipso dicis, in propatulo, non in abdito. Et tua opera, tua facinora, tua studia, de te io nouissimo die testabuntur. Quæ enim in sinu cordis occultata, in actu non erumpunt, de us proximo nihil compertum est. Manifesta autem fiunt per ea media, de quibus iam diximus.

Scandala cur Deus venire sinat.

Seductores cur à Deo suscitentur.

Bella cur excitentur.

Diuitiæ, &c. à cœlo.

Præterea ipsum quoque cœlum, diuitias & vitæ redundantiam non parum aut promouet aut impedit. Nam in mundum oati, nudi, ignoti, egeni incedimus. Et cœlum oobis ad ductores & nutritores ab initio vsque ad finem sufficit, non aliter, ac peregrinis quispiam à domestico per vias ignotas ducetur. Iam in ductore situm multum est. Hic huc, ille illuc ducit. Hoc locorum rerum copia: illo inopia. Per omnes enim orbis angulos, vt eos peruestigemus, ducimur: Et cum non vbiuis locorum aurum, aut argentum sit, vbiuis etiam non reperitur. Hoc sensu, cùm omnes nobis orbis anguli præreptadi sint, oec quicquam oobis absconditum esse debeat: peruestigari ea quoque loca oportet, in quibus nihil conditum est. Ad hæc qui ducitur, nihil reperit. Hic tam dicere posset, se fortunâ, non vti commodâ. Sed cogitet is, nihil ibi etiam ab alio quocúnque reperiri posse, eum ibi nihil sit. Quod si ita se habet: cur tu fortunam aut infortunium accusas? Et tamen interim Ductores illos cœlicos sequi minimè debes. Sequere teipsum, & disce, aliorum spectatorem agens. Si duabus viis, dextrâ scilicet & læuâ, tibi propositis, rectam pergere, erroneam omittere potes: id & hoc casu, tuo proprio Marte facito. Nemo enim te cogit, vt in fluuio piscibus carente piscetis. Licet autem, vt retia mittas in riuo piscoso. Porrò fortius etiam tantùm rationis, es vt, vbi quid sit: vbi nihil sit, prout, lere possis. Ponemus exemplum. Si mineram argenti, aurue, aut plumbi, &c. quæris: hoc primum inquires, vbinam pisces illi latere ac degere soleant. Hoc præcepto, quere sedulo, necà metà illà deuia. Qui autè casu id inuenit, fortunâ non habet. Si námque scientiâ caruisset, nó nouisset id vtique, etsi in domno propria conditum habuisset. Qui nunquàm casu id inuenit, fortunam non dici ab id habere. Necessum enim fuit id inueniri, siue tu, siue alius quicúnque id inuenturus fuisset. Inuenit námq; quilibet, quod inueniendum ipsi datum est. Si alter hoc inuenerit, fortunâ habet: tu tamè inuenies aliud, modo quæras. An tibi hæc inuentio nihili est, & dum alius fodinas aureas aperit, tu interim ipsum inuenias cœlum, aut ille ditescat in mundo, tu in cœlo? Inuentum tuum inquã hoc nihili sit? Cur ergo quiritaris? Si rem iusta lance penses, inuétio tua præstantior lógè est, quàm istius metallarij. Si diues centum florenos eroget, tu frustum panis: iam certum est, plus te illo opulẽto largitum esse. Si frustum panis plus est, quàm centum florenorum: ecquid ringeris tu aut querularis? Mitte fieri, vt alius domum decies millenis florenis, cum omnibus reditibus & cêtibus sibi emat. Tu si pecuniæ tantundè ad emédum nó habes, sed pauperi cuidã haustum aquæ saltè præbeas: ecce haustu aquæ præbito domum longè pretiosiorem emis, quàm ille alter decies millenis florenis.

Sed ad diuitias aut pauperaté multum etiã cófert præceptor, qui aptitudiné & dexteritaté requisitã doceat. Hac enim in Schola qui tardior & negligens est, sorte dura premitur. Hic serius ad Scholã missus, nihil percipit: ille seducitur & corrumpitur, alter promouetur & emendatur. Etsi enim consortio prauo, aut corruptoribus stipati simus: hac tamen in Schola addiscere possumus, quomodo illi noscendi, adeóque que praui omittendi, probi autem alliciendi sint,

sunt. Quot enim ex hâc Scholâ prodeunt optimè instituti: cùm, si Scholam euitassent, futuri fuissent nihili. Hoc iam nō fortunę, sed doctrinæ & institutioni imputandum est. Et hoc quidem sine magistris vtimur, vt nos, quis vitæ nostræ modus esse debeat, informent. Quòd si domina fortuna in his satis esset, quò faceret doctrina & institutio? Nam si talia omnia Fortuna præstaret, sola etiam fortuna magistra adhibenda foret. Sic à solâ fortunâ docti, & eloquentes fieremus. Sic à solâ fortunâ, citra institutionem fieremus ægri, sani, qualescunque. Res autem secus se habet. Tales enim nos præstare oportet, quales esse aut haberi volumus. Et cogitandum de eo est, quod Christus inquit: *Rogate patrem meum cælestem, & dabit vobis: pulsate & intromittemini.* Quæ verba quid volunt ac docent aliud, quàm temerariæ fortunæ acquiescendum minimè esse, sed orandum & laborandum. Hoc si faciamus: dabitur nobis. Ex quo patet, Fortunam nihil esse. Requiritur ergo, vt quæramus. Si nihil operemur: quis dabit aliquid? Quærite, & inuenietis. Si ergo quærendum: inuentionis vtique causa fortuna minimè est, sed quæsitio. Si quæsitio: iam is dedit, qui nos quærere iussit. Is res illuc deposuit. Ex quibus omnibus euidens est, nec fortunam nec infortunium quicquam esse. Quicquid enim inuenimus, deposuit Deus. Itaque patet, Deum esse omnia, fortunam nihil omnino. Deus enim si nobis creatis corpus dedit, vitam ac animam addidit: dabit etiam, quæ ad illa sustentanda requirantur. Iam qui artem textoriam aut sutoriam inuenit: à fortunâ eam non adipiscitur, sed ex domo Dei. Omnia enim à nobis inueniri debent. Si inueniri omnia debent: à primo quodam, quicunque is sit, initium vtique fieri debet. Tu interim, si is non sis: ob id nihilo infeliciorem te censere debes.

Oratione & labore dātur bona

Pro conclusione ergo libri tenendum est, terrenos hos, & omnia quę ex terrâ sunt, ex solo Deo esse, quod sumus. Homini autem vniuersa subiecta sunt, vt illis dominetur. Hinc sequitur, ipsum hominem omnia in suâ potestate habere. Si omnia in suâ potestate habent homines, hic nimirùm id, alius aliud, laus & gratia Deo dicatur, non celebretur Fortuna. Fortuna nāmque nihil dat: dat omnia Deus, quia omnia dirigit. Huius ordinationi nemo resistere, nemo obloqui debet. Quicquid autem vltrò citróque nobis accidit, id nostro labori & studio adscribendum est. Neq; quicquam vel fortunæ vel infortunio imputari debet, sed nostræ aut diligentię aut negligentiæ. Hinc est, quod de oscitantia & segnitie scriptura testetur, quod per ipsam multa eruperint. Sic filij Israëlis multa lasciuè inceptarunt, quibus multi postea vel ad bonum vel ad malum illecti sunt. Multa etiam à Dauide & Samsone, &c. facta sunt, haudquaquam Fortunæ adscribenda, sed tantùm res alias indicantia. Samson nimirùm euertit palatium, vt ea ruina vniuersi opprimerentur: cum quibus tamen & ipse occubuit. Hoc quidnam aliud quàm figuram indicet? Nequaquam enim vel fortunam vel infortunium. Eodem nāmque modo & nisu Christus quoque Pharisęorum Scholam euertit & destruxit. Quod dum fecit, ipse simul in cruce mortuus est. Figurarum & typorum huiusmodi in veteri Testamento multæ sunt: nec paucæ etiam in nouo. Quorum cùm peculiaris sua ratio sit; huc referri non debent, vt nec fortunæ bonæ malæue adscribi. Sed nec naturali cursui & aptitudini humanæ imputari possunt, sed potius prouidentiæ Diuinæ, qua talia vniuersa disponuntur & gubernantur. Quæ quid significent, omnium postremò demum intelligit homo, cùm facta sunt. Multò plura adhuc de bona & mala fortuna afferri possent: sed quæ papyrus excipiendis necessarius omnibus sufficeret? Ex allatis rationum momentis, quilibet hoc adiudicat, hominum curam, dexteritatem, diligentiam & informationem isthæc omnia dirigere, & omittere, quæ nihili sunt, accurare autē, quæ prosunt, & denique ad ipsam verā viam deducere. Et qui hac scietia instructus est, is, quò pergat, nouit, nec facilè in inueniendo frustrabitur.

DE VERA INFLVENTIA RERVM LIBER THEOPHRASTI.

PROLOGVS.

NFLVENTIA, *quæ a genuina scaturigine, hoc est, ex Deo promanat, momenti & considerationis haud leuis est. Deus enim, qui cælum terrámque, ac omnia in ipsis contenta creauit: idem illis quoque, quæcunque habent, indidit. Et tamen interim de opulentia sua Deo nihil decedit. Deinceps ergo de verâ rerū omnium influentia librum condere instituimus.*

Influentiæ origo Deus.

Influentia autem duplex est: Vna quæ ex creaturis, vt cælo, ad nos pertingit. Altera quæ sine medio, vt sine cælo, ad nos penetrat. Nostri autem instituti est, hoc loco de illa influentiâ commentari, quæ nec ex spiritibus, nec stellis, aut cælo ad nos pertingit, sed quæ in nostrâ potestate est, vt ipsam tangamus & palpemus. Negari quidem à nemine potest, ea, quæ Deus in naturam congessit, ardua & maximè contemplabilia esse. Multò tamen præstantiora & sublimiora sunt illa, quæ supra naturam euexit. Hæc res multis ad errores ianuam aperuit. Aliud enim alij laudant, aliud culpant. Et tamen vtique, quid vel laudent vel culpent, venerentur aut despiciant, ignorant. Rerum enim ex Deo procedentium consideratio summè ardua, nec sicco pede transilienda est. Plurima namque oculis nostris obseruantur, quæ videmus, & tamen non videmus, intelligimus, & tamen non intelligimus, id à diuersitate laudationis vituperationis est vtriusq; partis. Cum enim non ab ipsa origine res deducatur: quis nouerit, an ea laude vel reprehensione digna sit? Sed tamen vt vulgatius est, non scire, non intelligere, non nosse: ita nō minùs familiare est hominibus sine fundamento ac scientia, aut laudare aut vituperare. Nihil tam probum & concinnum est quod non reprehendi: nihil econtra tam malum est, quod dicto modo non laudari possit & soleat.

Influētia duplex.

Cæterùm,

Cæterum, vt veram, ex Deo in homines promanantem Influentiam rectiùs intelligatis: iam in vestibulo ad libri argumentum attendite: Et primò quidem ad exempla rerum naturalium: Deinde ad exempla gestorum. Denique ad rerum huiusmodi collationem, cuius gratiâ liber scribitur. Nemo autem temerè & leuiter de hisce iudicet. Nec quisquam etiam promiscue ad cognoscenda ista irrumpat. Vt enim iam tempora sunt: Multi passim clamatores, pauci effectores, hoc est, Multi enim nescio quid sibi somniant: & interim non cogitant, quòd non in persuadendo sed in sciendo fundamentum repositum sit. Et scientia hoc sæculo rara est. Volatici enim spiritus vbique dominantur, & clamando cæcas anteà hominum mentes penitus infatuant.

TRACTATVS I.

SI, quam virtutem habeat hæc herba, quæratur: & hanc vel illam habere respondeatur: iam cogitandum è vestigio est, quisnam hanc illi facultatem indiderit? Hic nempè, neminem id posse, præter Deum, apparebit. Ex Deo ergo res naturales vniuersæ profluunt, neç ex vlla scaturigine aliâ. Naturales quidem illæ vocantur ab hominibus, quia naturaliter fiunt. At quo pacto Deus potest esse Naturalis? Hæc ipsius sunt. Herbam quidem creauit, non itidem inexistentem ei virtutem. Virtus enim quæuis increata est, hoc est; Deus initio caret, nec creatus est. Et virtutes viresque vniuersæ in Deo exstiterunt ante creatum cœlum, terram, omnia, cùm Deus esset Spiritus, & super aquis veheretur, hoc est, cùm Spiritus Dei per aquas transiret. Hoc jam respectu nemini dicere licet, rerum harum virtutem & facultatem, &c. naturalem esse. Est enim supernaturalis, sine fine, sine principio. Ex quo progressæ sunt, ad illum reuertentur, cœlo & terrâ pereunte. Inficiari autem nemo possit, creatas esse herbas, arbores, & Astra. Nec enim in principio cùm Deo erant, antequam cœlum & terra crearetur. Spiritusque Dei horum nullum secum ferebat, sed tandem creabat, cùm faceret stellas, terram, montes, herbas, aquas, ignem, aërem, metalla, lapides, Planetas, &c. Quæ postquam creata sunt, prodierunt, ac cùm tangibilia, tum visibilia facta sunt, & ex Nihilo facta est materia, quâ vtimur. Cùm verò Deus inane nihil relinquat, res suis quibusdam dotibus compleuit. Inanis autem lapis esset, nisi additis suis viribus emineret. Et quidnam homo esset, animâ suâ orbatus? Anima namque ipsum complet. Quid vacca esset, nisi lac funderet? Lactis enim fusio vaccæ complementum est. Vtilitas enim, ex re quâlibet procedens, illius perfectio & complementum est. Ita homo adeptus est animam, cuius vi & ipse & homines vniuersi viuant. Ea hominis perfectio est. Quò faceret, quod montes fluminibus & lapidibus scaterent? In ipsis enim si nihil lateret, inanes essent. Quis terræ vsus, si non proferret fructus? Fructuum ergo productio eius perfectio existit. Quò autem vicissim fructus faceret, si esset inanis? Quia verò carnem & sanguinem confert edenti, adeóque intra se humanam carnem & sanguinem ille recondit: ex eo iam patet, ipsum inanem non esse, sed esse omnino plenum. Ergo, vt diximus, inane Deus nihil condidit, sed completa omnia. Si quis enim domum, nulli vsui futuram, exstrueret, is apertè insaniret. Sic hic quoque. Cur Deus tot tamque diuersas res crearet, si nihil reconderent, sed in solidum inanes essent? Iam ex his medium completionis harum rerum intelligendum & cognoscendum est. Cum enim incretum in creato sit: meritò de vtrisque differimus, & quidem discretè, pro ratione completionis, & domus illius, in quâ completio fit. Domus signum est, ex quo percipitur, quis hospes ac dominus inhabitet.

Naturalia omnia ex Deo.

Virtus omnis est increata.

Ex nihilo omnia facta.

Anima hominis, lac vaccæ complementum est.

Deus ergo in principio deliberauit creare cœlum & terram, non sibi ipsis. A prouidentiâ enim diuinâ priùs deliberatum esse oportuit, vt cœlum ac terra præpararetur, quàm conderetur id quod ita esset. Nimirùm, qui aliquid facturus est, huic necesse est priùs facere aliud: deinde illum, cui facit. Postremum semper est id, propter quod fit prius. Hæc docent, hominis creationem iam à Deo deliberatam fuisse. Si ergo creandus is fuit, & addenda illi necessaria: creari oportuit, cœlum, terram, contentaque creata omnia. Iam voluntatis quidem diuinæ fuit, vt homo in Ebron maneret, sed præuidit etiam Deus fore, vt ibi non maneret. Diuina itaque prouidentia ante hominem omnia creauit: & postremò hominem in Ebron deduxit: ex quo tamen ipsum iterum eiecit in domum, quam illi iamdum cum omnibus suis filiis vsque ad finem mundi parauerat, ac cuilibet suos census: suos reditus, suas possessiones, &c. aurum insuper & argentum, & pecora, & agros addiderat, vt cuilibet seorsim hæredi bonorum satis suppeteret. In horum numero latuit etiam omnium hominum egestas, infirmitas, miseria, morbus, &c. Quibus enim homo tentatur & affligitur, iam à Principio sunt, & indies fiunt. Deus ergo misericordi oculo miseriam nostram, in quam ab Adamo præcipites dati sumus, respiciens, eâdem operâ commoda etiam in natura remedia creauit, quibus afflictiones illæ tollerentur. Quanquàm auxilium suum idem longè diùque distulerit. Serò enim artificia texendi vestes manifestauit, serò metallorum fabricationem docuit: serò medicinam, & eius vsum patefecit. Ex quibus discere licet, Deum subinde magis magisque suam hominibus misericordiam intentasse & cumulasse, vt quisque sei psum eò rectiùs nosceret. Quin & hoc tenendum est, Deum, etsi varia & infinita creauit, nil tamen ex omnibus inane reliquisse, sed viribus ac virtutibus vniuersa largiter compleuisse, huic hanc, illam alij indens & conferens. Creaturas insuper à sese mutuò ita distinxit, vt vnum præ altero commodissimè cognosci & discerni possit. Hinc liberè & expeditè discere possumus, hanc herbam diuersam esse ab illa, illam aliam esse ab hac. Et sic de cæteris omnibus. Simili iudicio discernuntur etiam formæ, signa, virtutésque: vt in quolibet inueniri possit id, quod illi inest. Quibus hactenus dictis omnibus propositis, fas omnino æquúmque esse videtur, vt pro instituto nostro res singulas, quarum causa hic liber inceptus

Dei misericordia in genus humanum.

inceptus est, ex ordine percenseamus, vsque dum ad veram Influentiæ originem pertingamus. Completio enim (vt diximus) domos immediatè ex Deo promanant, cuius cognitio eò facit, vt intelligamos & quęramus quod opus est.

Nihil passim apud omnes vsitatius est, quàm iterare subindè, huius herbę hanc, illius illam esse virtutem. Si quis Tyronum quærat, quis virtutem illam indiderit? respondent, Astrum suâ influentiâ hîc operari. Hîc iam manifestum mendacium proditur. Nihil enim horum in se continet cœli Astrum. Quòd si quidem vrticæ vim vrendi impertiri non potest, qui quæso inserere possit aliquid maius? Astrum non potest Ebulo odorem largiri. Et qui possit eidem imprimere virtutem maiorem? Hæc ergo omnia perperam & calumniosè in Philosophiam intruduntur. Quinimò, si quis quærat, quis herbam hanc fecerit: Deum illam fecisse & talem constituisse, dicendum est. In semen namque Deus mysterium illud contulit, vt iugi continuatione ex illo talis, non alia herba, produceretur. Hic, quid, quod cœlum agat, habet? Quod si id omnino aliquid agit, tantum agit, quantum ignis ad coquendam in ollà carnem. Ignis enim quid carni confert? Nihil. Id enim, quod carni ipsi inest, coquit. An verò coquere influentia est? An coquere est carnem dare? Nusquam gentium. Sola accedit præparatio, quæ nihil dat, nihil aufert. Eodem modo quid herbæ cœlo commodant? Nihil omnino. Sic nec quicquam commodat cœlum, præterquam quòd æstatem, hyemem, noctem, diémque ac aquam promat, (cuius medio res terrestres ebulliant) & rorem (quo res excoquuntur) denique ipsum salem.

Med. reprehēsū.

Astra herbis vires nō afferūt.

Quoties ergo constat, hanc huius herbæ virtutem esse: toties in continenti, quo modo virtus herbam ingrediatur, quærendum est. Et responsum hîc depromendum est, non ex Planetis, non ex duodecim signis, non ex astris aliis, sed ex Deo, qui solus hanc vim herbis contulit. Responde mihi, quînam fiat vt cibus potúsque in humanum sanguinem & carnem conuertatur? Non certè à cœlo, non à terrâ, non ab elementis, non ab ipso homine, sed à Deo, qui transmutationem adeò operosam indidit, vt rem ex cibo conuerti in sanguinem & carnem concessum sit. Quòd si transmutatio sine medio ex Deo procedit: Virtutum certè, quæ herbis insunt, eadem quoque ratio erit, vt sine omni medio ex Deo descendant, & nec ab astris Planetisque quoquam modo emanent. Ea namque influentia ex Deo, non ex astris est. Influentia ex Deo in hominem, non in astra, nec hinc ex astris demum in hominem, emigrat. Distributio illa in manu Dei sita est, non in potestate Astrorum. Sed interim difficile est, vastum erronum numerum in viam rectam reuocare, qui facie cœli nimiopere sese oblectantes videre sibi videntur, quomodo *Mars, Saturnus, &c.* hominem, &c. fabricent. Faber iste solus Deus est, vicarium sibi nullum constituens, veluti commentitia illa Vranoscopia cum vanariis quorundam Philosophorum libris docent. Rata ergo & firmâ maneat sententia, virtutum essentiam omnem sine medio & diuerticulo omni ex Deo in naturam profluere. Quâ de causâ etiam vocantur naturæ, quòd in naturâ reperiantur, interim tamen minimè naturales, nec creatæ.

Virtutes omnes immediatè ex Deo.

Sed pergamus. Hominis doctrina an ex astris est? Minimè. Si enim ex Astris: iste vtique astri filius esset, quem tamen Christus filium hominis, non astri vocat. Vnde seipsum etiam, quia ex Mariâ natus erat, filium hominis, id est, Adæ vocitat. Aliàs Astronomis, ipsum filium esse Solis, pronuntiare liceret: quod tamen dicere superstitiosum planè & Idololatricum foret. Cùm ergo Christus ipse, hominem filium hominis vocet, suffragante ipsi multoties scripturâ sacrâ: iam ex illo constat, nos filios esse Adæ. Itaque si filij Adæ sumus, nihil nobis cum astris commercij est. Nec enim astrorum sed Dei filius erat Adam. Sed vt iam ad capitis huius initium redeamus, scire conuenit, quinam homo doctus fiat, & in animal ac hominem diuidatur. Animal secundum naturam viuit. Stellæ sunt natura, tam minores quàm maiores. Animal autem diuisum est in omnes species, quales in mundo versantur, in quadrupedes, in bipedes, in volatiles, in Apodes, &c. Horum homo nihil est. Quid is est ergo? Quod extra animal illud est, homo est. Hoc respectu, an Deus in veteri testamento electos suos, Patriarchas & Prophetas, &c. secundum astra elegit? Minimè. An naturale quid in illis respexit aut quæsiuit? Neutiquam. Purum putum hominem respexit. Sic & Christus, ecquidnam naturæ quæsiuit aut respexit, cùm *Petrum, Andream, Iacobum, &c.* Apostolos eligeret? Nihil eius quicquam. Si enim aptitudinem illorum respexisset, animale vtique secutus fuisset. Ea quinimò respexit, quæ cœlo cōsentanea non erant. Aliàs secundum Astronomiæ præscriptum electionem facere debuisset: quod factum minimè est. Iam verò hominem tanquam filium hominis ad officium destinauit & selegit, ac ita ad illum profatus est: *Vos lumina estis mundi, & sal estis terræ.* Insuper autem potestatem quoque istis contulit, spiritus & morbos expugnandi, & mortuos resuscitandi. Hic quænam stella corporeata est? Cuius Influentia accessit? Nullius certè. Itaque illæ nihili sunt in hoc negotio. Quòd si ab auctore tali potestatem suam homo accepit: vnde eam tandem potestas confertur lapidibus & herbis? An nō similiter ex Deo? Idem enim qui Apostolis, ceu Apostolis potestatem illam tribuit, lapidibus quoque ceu lapidibus eandem impertiuit, sicut vtrique etiam ex vno descenderūt Deo, nō ex astris. Quid enim id est, quod medicina sanitatem cōfert? Nihil certè est aliud, quàm gratia ac dos à Deo collata. Quid est, quod Apostoli sanauerunt? Signum est, quod sint Apostoli eius, qui cœlum ac terram creauit. Et his qui medicinam, virtutem & efficaciam dedit; idem dedit etiam Apostolis, nō astra, non Planetæ, non signa cœli. Sicut enim hæc nihil quicquam in Apostolis cooperata sunt, ita nihil quicquam etiam agunt in rebus naturalibus. Domum enim saltem coquunt sicut tignarius fabricat hospitium: qui tamen non item habitantes in illa homines facit.

Christus filius hominis.

Adam filius Dei homo filius Adę.

Apostoli & Prophetæ quomodo electi.

Astra quid in quacunque agāt.

Ex

Ex hisce iam de rebus naturalibus omnibus sciendum est, quòd domus sint quasi hospitia virtutum. Sic formarum diuersitas, cuiuslibet virtutis inueniendæ indicium præbet. Deus autem virtutes & efficacias illas naturæ infudit, sicut animam infudit homini: quæ quidem virtutes animæ dissimiles minimè sunt, nisi quòd sine initio apud DEVM fuerint, cùm tamen anima creatura sit, ex Deo procedens, & ad DEVM rediens. Sic ergo in hoc inter se similes existunt, & tamen in eo differunt, quòd anima sit homo, non item alterum. Sic Dei magnalia & mysteria ardua sunt, & exquisitâ contemplatione cognoscenda.

Virtutes vt cum anima conueniunt, & differūt.

Ex declarato iam proposito nostro sequitur, cuilibet notum esse debere, quòd homo sit filius hominis, filius Dei, filius Adæ, non stellarum: quódque homo ab astris & elementis differat ita, vt nihil cum ipsis commercij habeat. Astra autem cum homine eam cognationem habent, quam habet cum eo ignis per fornacem. Si diutius quis ad fornacem stat, diutiùs igne fruitur: non tamen homo, sed animal tantùm. Non, quòd homo talis sit, sed quòd omnes quoque virtutes terræ, in naturâ consistentes ita ex Deo procedant & in naturâ subsistant, sicut in homine anima, orta quidem non ex carne, non ex sanguine, non ex ossibus, sed ex Deo. Vnde iusta etiam est credere in Deum, hoc est, in illum, ex quo processit. Hoc modo cognoscenda & iudicanda natura est, quænam & qualis ea sit, adeóque constellatio influxionis, non alibi, sed apud & ex Deo quærenda est. Quid verò & quantum astra conferant, iudicatu perfacilè est. Quid enim aliud confert homini tignarius, quàm quòd domum illi fabricet, in quâ habitet? Ipsi verò inhabitatori nihil addit: nec is ipsius opus est. Eodem modo & cœlum securim habet, fabricans & operans in terrâ, sicut tignarius in ligno occupatus, singula suo loco & ordine disponit aptatque. Idem autem faber virtutem ipsam minimè fabricat. Rerum námque virtutes nec formam nec speciem habent, & nec visibiles nec tangibiles existunt: sed sicut puer adolescit, & cum ipso simul anima: ita hic quoque. Iam verò anima in puero eadem est, quæ in adolescente, & econtrà. Eodem modo & virtutes in herbis teneris eædem sunt, quæ in senescentibus. Cur verò tenerarum non idem vsus sit, qui est adultiorum: domus ratio facit, quę res perdit quādo nō satis matura est. In domo enim perfectâ demum, habitatores integri sunt: in imperfectâ integri non sunt. Sicut enim infans in seipso, non per animam adolescit: ita res quoque naturales, & in ipsis virtutes adolescunt vsque ad terminum à Deo pręstitutum, quem transgredi non possunt. Nec enim fieri maiores possunt, quàm Deus permisit. Et in hoc termino ipsis subsistendum est.

Cœlum simile est tignario.

Virtutes rerū informes.

Terminus rei cuilibet à Deo præstitutus.

TRACTATVS. II.

Hactenus de Naturâ accuratiùs ideò disseruimus, vt rectiùs intelligeretis, virtutes & arcana eius ex Deo omnino manare, & ipsam influentiam insuper ex Deo defluere, sicut, radij ex Sole in terram mittuntur; deníque radios hos Deum multis viribus ac virtutibus dotatos distribuere, licèt Solis quidē radius vnicus tamùmusque simplex sit, instar ignis, qui & ipse vnius tantùm naturæ est, & tamen multipliciter operatur, prout diuersis adhibetur: quod idem de Sole quoque similiter statuendum est. Restat ergo, vt iam deinceps pleniùs cognoscamus, quo modo Deus virtutes in naturam distribuerit, & cur in vnum non vniuersas coniecerit, sed cuilibet peculiarem partem designârit, & quamlibet terram iis præcipuè rebus, quibus apprimè opus illa haberit, instruxerit. Sors eadem ipsius quoque hominis est. Nam & huic Deus sine omni medio necessaria largitus est, sicut legimus de Patriarchis, cum quibus locutus Deus, hæc vel illa fieri & perfici mandauit. Quod ipsum nobis cumprimis admonitioni & exemplo esse debet, eandem omnium hominum quoque rationem esse, nec cœlum nobis quicquam vel loqui vel dare, quo opus sit, sed solum & vnicum id facere Deum, qui solus nobiscum loquitur, & necessaria omnia impertit. Hoc Christi confirmant verba, quibus discipulis suis mandauit, *Hoc facite, &c.* Quod quia fecerunt, quod voluerunt, assecuti sunt. Exempla hæc nobis proposita sunt, vt ex illis discamus, clam quoque fieri, & fieri posse, quæ facta sunt palam. Idem enim si faciat homo: eodem modo factum eius acceptabitur. Nemo enim diabolos eijcere, aut mortuos resuscitare potest, nisi ex Deo sit. Hoc iam qui facit, ex Deo est. Et licèt quidem non apertè fiat: ex operibus tamen, quis sit, noscitur. Nam & Iudæos hnc modo Christus vellicat, vt, si verbis eius quidem credere nolint, operibus tamen spectatis credant, & illum inde cognoscant. Talia ergo omnia cùm ex Deo procedant, cum respectu illius hominis, quàm rerum aliarum circa naturam euenientium: homo vtique eodem loco habendus est, quo herba aliqua, quasi diceretur: *Hic homo est ipsa herba: iste est illa herba: ille alia, &c.* Nam & inter homines dona à Deo distributa variè, nec in vnum congesta vniuersa sunt, sed cuilibet respectiuè magnale seu arcanum vnum. Illud arcanum, si velut arcanum vsurpatur, pro arcano omnino habe, hoc est, pro dono ex Deo proficiscente, pro eo inquam, in quod sine omni auxilio creaturarum vis quędam à Deo infusa est, non secus ac in Paulum, in Prophetas, in Apostolos, & Diuos cæteros. Quòd si verò contra hactenus dicta aliquis ita obiiciat: *Cœlum Romanis fauit ac benignum fuit, & vi cœli ad tantam potentiam surrexerunt*: Item: *Cœlum tale homo habet, itaque emerget, & hoc vel illud designabit, &c.* De re istâ primum ita statuendum esse ducimus. Si homo viuere velit animaliter, hóc est, velut scortari, inficias non eo, quòd spiritus astri ipsum impellat, non tamen ipsum astrum. Sic se res omninò habet, non aliter. Hinc inferamus: Si quis iam ditescat, quomodo cœlum ditare ipsum potest? Nam nec aurum nec argentum ipsi impertire potest, quę omnia ipsius Dei sunt. Si cœlum talia faceret: quid faceret quæso Deus? Quòd verò ad locum thesauri ducatur homo, non astro ipsius cœli in causâ est, sed ipsi potius spiritus, quos pseudo-

Deus solus omnia dat hominibus.

Opera testantur de se.

Dona hominū varia.

pseudo-Prophetæ pro Planetis habent: adeóque pro inclinatione & influentiâ diabolum colunt & introducunt. Hinc Christus etiam eiusmodi homines *Nequam* vocat. Si Christus ipse eos ita vocat: magnum & insignem certè nequam occultari necesse est, quem ipsi nec intelligunt, nec vt intelligant, annituntur. Et quidnam id miraculi sit, prædicere, quid die crastino futurum sit? Hoc enim & diaboli nôrunt. Et prænuntia illa frequentiùs ex diabolo quàm ex naturâ descendunt. Non enim Deus præsagia fecit, quæ erumpant, sed eum astris suis illa coniunxit. Illi autem ex signis, quid sit, vident. Propheta nascitur: præsagus, hoc est, augur educatur, vtcunque cadat. Itaque (vt ad obiectionem respondeamus) si cœlum quidem Romanis beneficum fauensque fuit: quid hoc ad potentiam ipsorum profuit? Successum illum Deus ordinauit, qui impediri non potuit, siue cœlum cœruleum siue nigrum fuisset. Esto autem esse aliquid quod faciat, vt huic decedat, illi accedat aliquid, quandoquidem mira rerum varietas incidit: At quid id quæso ad hominem? An non sapientia Salomoni à Deo data est, vt in homines emanaret? Id autem quo alio factum fine est, quàm vt disceremus inde, nostram quoque sapientiam similiter ex Deo promanare, haudquaquam ex astris aut diabolo? Sic omne nostrum auxilium ex Deo, minimè ex diabolo. Et quicquid vbique in creaturis existit, vniuersum ex Deo est. Vnde talia etiam dicuntur magnalia, arcanáque, mysteriúmque hoc habent, quòd non ex aliis, sed ex ipso Deo profluant. De re autem quàlibet fiente, & cœlum repræsentante, ita quispiam arguari fors posset: Ecce, cœlum intuere: an non id ita dispositum ast ad generationes terræ? De hoc ita statuito. Quod coqui debet, illud omnino ignem & lignum, quibus coquatur, requirit poscitque: aliàs coquetur minimè. Hoc modo & Romani fauens cœlum habuerunt, hoc est, bonum coquum ad res suas acceperunt. Ipse tamen nihil præstitit aliud, quàm vt coqueret & maturaret, quod illi inceperunt.

Diaboli futura nôrunt.

Romanorum potentia non fuit à cœlo.

Salomonis sapientia ex Deo.

Magnalia & arcana cur dicantur.

Et hæc sedulò à quouis attendenda sunt. In his enim sita est clausula postrema contra illos *Nequam*, qui firmamento tantum tribuũt. Res nimirùm terrena quælibet præparanda est. Exempli gratiâ: Metalla creata sunt, quæ nullus homo facere potest, iam facta antè. Ea si requirit homo, necesse habet, vt illa separet à luto. Si hoc laborat: iam non, nisi per ignem id impetrat. Huius enim beneficio metallum consequitur. Rem ita intellige. Romani potentem habuerunt regem. Item habuerunt Iulium Cæsarem, Catonem, Pompeium &c. Regis autem eadem fuit conditio, quæ metalli, nondum separati & expurgati. Iacuit tamen in suo loco, hoc est, Romanorum castra illius regis fodina fuerunt, quasi aliquis probator illa sede iacuisset. Porrò accedentes homines, regem illi inuenerunt, hoc est, opus tractandum aggressi sunt. Ex quo patet, nihil illos acquisituros fuisse nisi præparator præesse fuisset. Homines enim vniuersi sumus bubalini. Cœlum autem istorum omnium coquus est & præparator. Si alicubi regis metallum iacet, & homines adsunt, qui eruere volunt. Horum fusoria fornax cœlum est, heterogenea separans. Sic prodit bubalus, satis quidem validus & robustus, infirmior tamen, quàm vt frontem liberare, hoc est, sordes à se excutere possit. Impuro postea à puro separato, iam materia in rege est. Cæterum quis facit victoriam? An non metalla à Deo creata sunt? Si à Deo: non vtique à cœlo. Semel enim factum, nemo facit denuo. Eodem modo & victoria Romanorum facta est. Si hoc modo facta: quid illa ad cœlum attinet? Nihil quicquam. Hoc tamen verum est, quod res quælibet, suis sordibus adhuc permixta facta sit. Bonum enim & malum, purum & impurum in saccum vnum confusa sunt. Ideo excoctione & separatione opus est, quam homo instituat, vt margarita latens & in sordibus occultata separetur ac producatur. Quæ autem ratio est fodinarum metallicarum: eadem est etiam rerum illarum, de quibus dicere solemus: *Cœlum hoc facit, fecitve.* Nisi enim Deus tale quid faceret: nulla vnquàm tanta cœli vis foret, vt talem Iulium, Alexandrúmve coquere posset. Et tamen, quia Deus illos, ceu metallum creauit, cœlum eosdem coquere, præparare, & impurum separare potest, vt nimirùm creatum luceat aut fulgeat velut aurum & argentum, ex igne nouiter extractum, & omnibus sordibus exutum.

Metalla homo non facit sed separat.

Romanorum victoria vnde.

Ita ergo de cœlo statuendum est, quòd tantum sit elementum ignis non factor carnis aut pultis in ollà coctæ, & quòd illam tantùm coquat. Et vt adhuc euidentiùs res intelligatur, porrò attendite. Si dicatur: Homo iste talis euasurus est, quia natura ipsius talis est: sciendum est, iudicium ex hoc principio desumi. Ollam nempe si ad ignem inspiciamus: iam quid coquatur in ipsâ, videmus, nempe carnem aut aliud quid. Sic etiam ex cacabo constat, quid in ipso coquatur. Sic & ex fornace chymisticâ constat, quid destilletur. Ex fornace calcaria noscitur excoqui calcem. Ex fornace fusoriâ intelligitur liquefieri aut fundi metallum &c. Sic nimirum euidens est, quòd ex cognito per proprietatem & experientiam discrimine ignis, vt iam diximus, quidnam in igne præparetur, intelligamus. Eodem modo, si ignem, hoc est cœlum hominis cognouimus, quisnam iste ignis sit, iam intelligimus, atque vnà scimus, quidnam iste ignis coquat, & verè dicere possumus: Hoc vel illud ab igne coquitur. Hinc tamen haud quaquam sequitur. Cœlum suæ constellationis inclinationem instillare, in id quod in homine coquitur. Res enim aliter se non habet, ac si coquus carnem in ollam inderet, & præterea ignem adderet. Talis etiam Deus est. Nam si homo habetur, Deus in ollam ponit ipsius spiritum seu halitum, hoc est, virtutem & robur seu donum ipsi confert & addit ligna, ac succendit ignem, apud quem coquatur, vt suo tempore hæc essus, hoc est, virtutem inditam exerat & in lucem edat. Quòd si ergo res ita se habet: quo iam equidem iure dicere possim, stellas (quæ tamen in hâc fornace coquunt tantum) hoc vel illud inclinare? An non inditum iam tum præsto est? An non inclinator est

Astra quid in homine agant.

est is, qui id imponit? Is enim solus imprimit? An non, quod imponitur, est influentia? An nō qui imposuit, is est, qui influētiam largitur? Omnino. An hæc ergo sit constellatio? Neutiquā. Quid cōstellatio est? Est congestus ex variis lignis ignis, elixans elixandum. Nam hoc tantùm ignis præstat. Quòd si ergo ignis hominem facere diceretur, & ob id homo filius Lunæ, Martis, Saturni, Iouis, Veneris, Solis & Mercurij vocaretur: eadem pol incōuenietia foret, ac si frustum carnis, in olla apud lignum Iunipesinum excoctæ, &c. filium Iuniperi, Aloës, Fagi, &c. appellarem. Res ergo omnis hoc ambitu, vt diximus, clauditur, quòd omnia eodem modo creata sint, quo Ætna, Sylua Hercynia, Alpes, Melibocus, &c. Quòd si constellatio talis concurrat, hoc saltem agit, vt coquat & preparet, veluti Sol coquit arborea in Sudetis mōtibus, aut frumentum in sabulosis agris, aut vinum in montanis Alsaticis.

Constellatio quid.

Quod autem de homine arcanum, ex magnalibus Dei promptum, animaliter c.endum est, hoc est. Omnium primò Deus hominem seu arcanum ipsum creauit. Deinde igni mandatum dedit, hoc est, coco cœlesti vim coquēdi & præparandi indidit. Iam si ignis validus erit, & luculenter flagrabit, impositum arcanum eò feliciùs coquetur & mutabitur. Si enim coctor calcis ita errare potest, vt lapis, calx futurus, rectè non excoquatur: eodem errare vtique modo etiam cœlum poterit. Si destillando, reuerberando, calcinandóue Alchimista aberrare suo igne ita potest, vt quod vult, non semper eliciat: poterit etiam cœlum. Et hæc causa est, cur alius alio felicior, & illustrior fiat. Et de hisce terrenis ideò sic hoc loco dissero, vt quātum ipsis tribuendum sit rectiùs intelligatur, sciaturque, illos, qui scripturæ contrariū loquuntur, scribunt ac sentiunt, superstitione minimè carere.

Sed vt missis hisce, ad instituti nostri limites reuertar: sciendum est, illa, quæ hic recensentur, eò facere, vt quæ deinceps tradentur in Epilogo, rectiùs & commodiùs intelligantur, & obiectionibus omnibus satisfaciant. Etsi verò contradicentibus omnib. hic satisfacere minimè videbuntur: sufficere tamen videbūtur illis, qui boni & frugi sunt. Et cæteris tātū quidem fidei dabitur, quanti ipsi sunt. Firmū enim de donis Dei in hominē collatis hoc axioma perstat, quod, quicquid vspiā homo habet, vniuersum à Deo datū sit. Cæterum, quia paulò antè de igne loquuti sumus, iam deinceps hoc quoque limitandum est, quod non omnia per ignem (vt ita loquar) efficiuntur, sed plura etiam citra ignem coquantur. Huius classis fuerunt Prophetæ, *Salomon*, *Abraham*, *Iacob*, *& plures alij, seu Adamus & Eua*, quos nulla vtique constellatio excoxit, sed manus Dei sola. Euidens ergo discrimen est inter constellationem & non constellationem, quanquam ab vna manu vtræque factæ sint, & ex communi principio profluant. Notandum tamen & explicandum hoc loco est, quod discrimen sit inter constellatum & non cōstellatum, hoc est, inter id, quod ab igne excoctum & non excoctum est. Dies namque qui à constellatione hominem excoqui voluit, is idem potentiam suam etiam sine constellatione exerere potest. Sic panis modum suum habet, quo molatur, fermentetur, coquatur, frangatur seu scindatur. Hunc tamen ordinem Christus ipse non seruauit, sed aliquot millenos homines præter naturæ seriem pane, ex agro nullo collecto, cibauit, veluti notum est.

Hominis dona omnia ex Deo.

Deus naturæ necessaria omnia contulit.

Ex hisce ergo breuiter intelligendum est, Deum naturam ipsam condidisse, & attribuisse illi suum ordinem, & necessaria omnia illi contulisse, quæ ad hominem satiandum & pascendum requiruntur. Sed & multis aliis opus habemus, quoniam vitæ nostræ rationem non intelligimus, nisi quatenus ex Deo cognoscimus. Meritò ergo Deus Patriarchis ipsis locutus docuit, nec cœlum nec astra vim regendi hominis habere. Ob collatam enim hanc astris potentiam videri is posset, sine astrorum opera parum per seipsum potens aut efficax. Nec Dei hæc ratio est, quæ est alterius magnatis, qui ad ministros suos res grauiores deuoluit, ac quæ seria obueniunt, ad officiarios suos relegat. Dei, inquam, eadem conditio haudquaquam est: Sed is & naturam ipsam, & omnia magnalia simul condidit, hæcque illi indidit. Et tamen interim hisce omnibus superior, potenti manu vniuersa ipsemet moderatur, séque verè dominum omnipotentem cognoscendum & iudicandum offert. Eodem modo & Christus, cum super terra ambularet, Apostolos sibi certos elegit, illisque necessariam potestatem addidit. Hi nulla excoctione opus habuerunt. Ipse namque filius Dei ipsos excoxit. Quod si ergo citra constellationem ac operam astrorum illi parari & meliores reddi potuerunt: poterit idem Deus præstare etiam maius minúsve. Quod autem cœlum coquere talia, Deus permittat: causa ea est, quòd nostrûm pauci sint electi. Cœlum ergo operari sinit Deus, vtcunque illi bene maleue cadant. Si non sunt ex electis; non facilè vel ab ipso Deo præparabuntur. Satis est, Arcana ipsum nobis dare, & cœlesti igni talia preparandi mandatum facere, sicut metallum præparatur à fusore suo. Cur enim Deus ipse fusorē ageret. Tum etiam nihil boni tandem ex re illa emergeret. Adeóq; satis id est, quod homo facit. Nihil enim constans manet: sed omnia interibūt, & in nihilum vertentur. Eadem sors ipsius etiam est hominis, quem coquit cœlum. Quid autem id coctionis est? Nihil. Coquit autem is in eò tantùm, qui ferruginem & scoriam absumit. Huc iam facit Euangelium. *Nisi quis desuper nascatur, hoc est, regeneretur, nihili est.* Quod idem est, ac si dicatur: *Quidnam id est, quod Arcana & Magnalia, &c. tibi dedit Cœlum coquit. Tu ob id saluus non euadis. Si verò denuò ex alto regeneratus, tum saluus eris.* Dictorum summa omnia huc recidit: Nemo is maneat, qui à Naturâ factus est: sed seipsum ita coquat & præparet per ignem, vt desuper à Spiritu Sancto excoquatur. Ea enim generatio secunda est. Sic cruce nostra nos Christum sequemur, aliàs citra regenerationem istam damnationis consortes futuri. Nec enim minùs rosæ, quàm fœtentes Cotulæ putrescunt.

Deus etiam citra naturæ operā potens.

Apostoli facti citra astra.

TRACTATVS III.

Terrena hæc sunt præludia futurorū cœlestium.

OPus omnino ac necessarium est, nos in terrâ hâc versantes, potentiâ diuinâ, vt iam diximus, instructos esse, nec saluos quidem tantùm, sed & in insuper ipsos damnatos. Magni enim in hâc terrâ momenti est, infelices felicium sorte & commoditate hîc frui. Vbi autem ex vitâ hac digressi, gratia opus habebunt: nullam vtique impetrare poterunt. Ea iam summa miseria erit. Sic nimirum & diues ille in terra hac ad sitim restinguendam potus abundè satis habebat. Mortuus autem vilissimi potus Aquæ, ne quidem guttam vnicam impetrare poterat. O quam dura illa sors est, in terra hac quondam rerum copia abundare, illarúmque summa voluptate diffluere, sed in alterū mundum translatum illarum totali inopia premi? Sic vicissim saluandorum longè illa suauior est felicitas, si ex hac miseria in alteram mundi gloriam abrepti summam cibi potúsque ac rerum denique vniuersarum blandissimam copiam inueniant, terrenis omnibus longé amabiliorem & suauiorem. Hac de causa necessarium fuit, tam beatis quàm damnatis Deum in hoc mundo varia sua dona distribuere. Beati quidem, vt quid deficiat ipsis, intelligant, & tamen sciant, se longè feliciores illis esse, qui naturali siti affecti, ad illam restinguendam terreni potus copiam habent. Hi enim in alterum mundum transpositi, simili cum diuite illo siti tentantur. Et licèt quidem, quid desit ipsis, sciant: eius tamen impetrandi nullam copiam habent. Beatus vero & ipse siti quidem tentabitur: satiabitur tamen potu mensæ illius, ad quam Christus nos inuitauit, largissimam æterni vini promam. Ex his colligi potest, res omnes, quibus post hanc vitā habituri opus erimus, & in hoc mundo præexistere aut veluti præcurrere. Et quæcunque in hac terra nobis commodo & vsui sunt, eadem & in altero mundo nobis, (sua tamen ratione) vsui erunt. Requiritur ergo, nos in hoc mundo Arcana Dei habere, nempe Arcana sanandi per Naturam & per homines. Per eiusmodi námque compellimur, vt Deum reuerenter colamus. Post hanc autem vitam, eiusmodi Medicina iterum indigebimus. Quòd si futuri salui sumus: illa vtique perfruemur. Sin minus, sciemus tamen, quidnam nobis deficiat, ac de terrenis recordabimur, dicentes: *O vtinam guttam tantum vnicam potus aut medicina terrena assequeremur, vt tantillam saltem quietis & intermissionis in hâc flammâ obtinegeret.* Et licèt quidem sciant, voti illius sui summam inutilem esse, etsi lingua guttulam vnam aut alteram degustarent (quid enim gutta vna ad tantum ardorem conferat?) ex arida tamen ac inexhausta siti ipsorum colligere licèt, quanta miseria excarnificentur, ac iam demum intelligant, quarumnam rerum copiam amiserint.

Conuenit ergo, nos in terra degentes gratiam diuinam cognoscere, vt videamus in illo altero sæculo, quanto maiore gratia diuina beati illic fruantur, adeóque terrens hæc ad illa cœlestia collata, nullo omnino loco habenda sint. Econtrà autem & damnati visu-

Diuitis & Lazari collatio.

si sunt, quam pretiosum in hâc terrâ thesaurum perdiderint. Ibi enim gratæ, tanquam aquæ minutissimos saltem riuulos, aut abiectissimæ tantum vrticæ medicinam ardenter optaturi, voto suo miserè frustrabuntur. Ipsi tamen in summâ suâ miseriâ constituti scient, quanto excellentiori gaudio exultent illi, qui boni & frugi in terrâ fuerunt.

Damnatorum quæ cōditio sit futura.

Vt autem iam deinceps etiam comprehensum habeamus, quidnam sit id, quod in hac terra existens, post vitæ terminum decedet: scire conuenit, primum esse potum. Hoc testatur vir diues, qui vnicam tantum aquæ guttam sollicitans, ipsam impetrare non potuit. Ideò in terrâ oportet esse aquam, ex quâ illa altera cognoscatur. Quòd si diuitis lingua aquam illicò sitiuit: quantò præstantior erit illa cœlestis seu æterna, quâ Deus nos refocillat? Hoc iam si verum est verum vtique & hoc erit, quòd in terra liberationem habeamus ex morbis, qui nos terrenos in carne affligunt modis variis. Et cur morbi gliscūt? Vt nimirùm illis etiam damnatos obsideri videamus. Liberati enim sumus quidem ex inferno: non autem ex morbis, miseriâ, ærumnis. Et ea liberatio à Diabolo & ipsius vinculis ad animam pertinet. Corpus autem morbos sustinere cogitur vsque ad finem mundi. Damnati & ipsi à morbis inuadentur: sed ex illis minimè liberabuntur. Nos autem liberabimur in resurrectione per clarificationem illam, qua nostra miseria, fames, sitisque, &c. auferentur. Non eadem conditio etiam improborum erit. Corpus enim pœnam luet etiam in illo seculo altero. Dum ergo bonorum terrenorum, & magnorum Dei arcanorum recordabuntur, sic apud se cogitabunt. *Ah, vtinam tantillum Iulepi aduersus hunc morbum, aut Apostolici contra hoc vulnus, aut parum testudinis pro synoxiâ haberem.* Et tamen nihil quicquam horum ipsis dabitur, vt nec diuiti vnica aquę gutta sui enecto obtigit. Sciendum itaque est, morbos nostros vniuersos damnatis hæreditarios & constantes, abscedere. Ipse autem Christus medicinam illis offert redemptione sua, morbos corporis & næuos omnes tollens per nostram resurrectionem. Damnati verò hoc bono non finentur, sed morbos æternum secum ferent, iisque affligentur.

Potus etiam in æterna vita.

Seria ergo & aperta necessitate compellimur, ad Magnalia Dei in rebus Naturę omnibus consideranda, velut in Astris, lapidibus, Margaritis, corallis, floribus, radicibus, herbis, seminibus, lignis, corticibus, fructibus & similibus aliis, velut & in ipsis metallis. Cur enim & quo fine illi omnia præsto sunt? vt illi, nempè infelices sic secum cogitent: *Væ nobis, si beati tam amœnum & vernantem floribus hortum habent.* Scient enim quantum illic gaudium in Paradyso, in Ebrone seu regno Dei habituri sint. Ideóque compertum habent, nos terræ floribus indigere minimè, sed flores potius æternos sortiri, & ab omnibus infirmitatibus liberatos esse. Tunc ergo damnati clamaturi sunt: *O vtinam & nobis flores terræ, quibus dolores & morbos nostros mitigare & placare possemus, obtingerent.* Et tamen voti sui compotes fient minimè. Ex loco ergo illo afflictionis aspiciente

Opera Dei ... conspicua.

cient in finum Abrahę, in quo quiefcent beâti; Miferabilis illic planctus erit clamantium & vociferantium de terreno faltem, quod tamen nec ipfum affequi poterunt. Quod enim contemptum habuerunt in terra, id contempfarunt, nempè Gratiam diuinam. Propter quod & ipfi meritò contemnêtur, vt nihil impetrent. Hoc anim vniuerfum Gratiæ diuinæ in terram effufæ fundamentum eft, vt ex illa infelices videant, quanto defectu torquentur ob denegatum terrenum, quod antè vbertim ipfis affluebat. Sicut autem corporaliter & naturaliter de hifce loquor, ita eadem funt etiam intelligenda de inferno. Nimirum propter peccata fua & flagitia præuaricationeéfque in infernum abftrudentur. Ex illa ieda non faltem corporales medicinas, fed etiam cœleftes & fpirituales implorabunt, & de gratie obteftabuntur. Et licèt quidem gratia ad orandum orbati fint: cogitando tamen ita penitè fingultient: *O vtinam terra redderemur, vt hoc vel illud ageremus, Deique gratiam implorarenus, vt vel hac vice nobis ignofceret, velut ignouit Magdalena adulteræ, & latroni in crucem fublato. Iam thefaurus cordis & pænitudo erumpit, & quidnam tandem neglaximus in terra tempore illo, quo nobis liberum erat, pulfare oraréque: quod tamen omne fúfque déque temerè habuimus?* Videre verò: nifi per Chriftum talia in terra parrata fuiffent tale nihil illi follicitarent ab eo, de quo nihil ipfis conftaret. Iam quia ab exemplis aliorum gratiam hanc didicerunt, veluti fupra de guttula Aquæ diximus: eius vrgente calu & ipfi pro fe recordantur, clamantes: *O propter Deum miferere mei, & vnicam tantum mihi guttulam largire, &c.* Hic tamen à nemine quicquam accipiet, veluti nec Lazaro à quoquam quicquam datum eft.

Bona & magnalia omnia ex Deo.

Sed reftat iam, vt rhombum ac cardinem ipfum tangam inftituti mei: cuius gratia hæc hactenus differui. Pertineut enim iam dicta eo, vt fciamus, vndenam omnia dona, *Magnalia, Myfteria, Arcanáue* promanent, nempe ex folo Deo. Si ex Deo, cur eadam accepta ferimus aut creaturis, aut Diabolis, aut Aftris? Longè ifta faceffant à nobis Chriftianis ac fidelibus. Medicina ex Deo eft: ex Deo ipfe homo eft. Sic etiam præfidium omne es folo Deo. Sed antequam fummatim rem finiam, obiectionem hanc breuem moueho. Si Deus per quendam fuam nobis gratiam defert: cur illam non acceptemus? In nobis (exempli gratia) fuum mifit filium, qui cùm in genus humanum beneficia varia conferret, id criminationis audire coactus eft, quòd per Satanam, quem haberet familiarem, talia præftaret. Hoc iam enorme mendacium eft, de quo dicendum videtur. Eodem modo & Ioannes Baptifta ex Deo egreffus erat. Nihilominus tamen à Diabolo egreffus criminabatur. Eadem calumnia impetebantur etiam difcipuli Chrifti adeóque vniuerfi illi, qui à Deo miffi venerunt. A Diabolo námque omnes miffi dicebantur. Non felicior conditio fuit etiam Patriarcharum. Quòd fi vel hoc ipfo momento gratia quædam ad nos mitteretur: iam illicò perfonarent Pharifæi, ipfam ex Diabolo defcendere. Et talia no-

Chriftus ob merita fua male audit.

lens volens Diabolus feciffe narratur: qua tamen impietata honori Dei detrahitur, ficuti & contumeliam Chrifto ingefferunt olim, & vniuerfus eius difcipulos profecuti funt. Ea interim Diaboli calliditas eft, vt, vbi gratiam diuinam vrgere nouit, ibidem fefe quoque ingerat, vt nimirùm turbas & confufionem cœco populo obtrudat: fed fraus ifta facilè detegitur. Vt enim, fi quis fe Medicum venditans, auxilium & fanitatem vniuerfis polliceatur, intus tamen nequam fit, homines illicò dicerent, *Vah, quofnam ille homo nihilis iuuet?* ita hic quoque de cognito Diabolo dicendum eft, nihill ipfius auxilium effe, fed meram confufionam ipfum offundere. Et hæc de naturalibus hactenus. Meum autem inftitutum ita fe non habet, fed fequenti fimilitudine expedietur. Deus nempe ex Deitate fua influentiam effundit fuper herbas, & præcipuè fuper herbam vnam certámque. Iam & ipfe Diabolus fi fefe ingerens vnà fuos radios emitteret, & vicinas herbas, lolio feu vitio alio afpergeret: Pharifæi his cognitis dicerent: *Quidnam in horto quæritis, in quo Diabolus eft? an ipfum non videtis?* Diabolus autem ad talia minimè erubefcit: fed debita opera fefe videndum offert, vt loca confundat, ne diuina in herbis Influentia innanitri queat. Præterea populi pars maxima fuperftitiofa eft, nec de Diaboli fraudibus cogitat: cuius tamen ea natura & peruicacia eft perpetuo, vt ad feminatam Margaritam fuum oletum fubinde adiiciat, ne illa reperiatur facile. Et hoc ingenio facit, vt abfterriti homines longius fugiant.

Diabolus Diuinis rebus fefe ingerere folet.

Iam dictorum hanc explicationem eddemus. Magnalia fua Deus hominibus miria ac variis modis diftribuit, ex Solis tamen fignis & operibus, non item aliunde cognofcenda. Nec enim Diabolus vel Febrem vel dolentem dentem fanare poteft, quod fedulò obferuari velim. Cur verò talia quandoque repudientur, id in caufa eft, quòd Diabolus ipfis quandoque fuas fraudes confundat, quæ oculis promptiùs videntur & manifeftantur, Illæ ergo animaduerfæ, auxilium quoque verû in fufpicionem vocant. Hoc iam euentu Satanas exultat, & in finu fuo gaudet. Exempla nota funt in Medicina, quæ terrena eft. Hanc enim Intaminatam Diabolus non finit, fed fufcitat Pfeudomedicos, profert erroneos libros, imperitos Pharmacopæos, &c. hoc fine, vt naturalibus medifis fua laus detrogetur. Producit ille Medicos qui quouis carnifice atrociùs ægros & crudeliùs tractent. Et talia fecundum Naturæ inftitutum funt minimè. Nec enim ad id Medicina à Deo condita eft, vt præter morbi dolores homo infuper etiam excorietur, fed per medicamenta idonea omnino fanetur, & reficiatur. Et tamen Diabolus fua mancipia obtrudit, qui dilaniando & excruciãdo hominibus infãdo modo dolores augeãt & cumulant. Sed hæc carnificina, non Medicina eft. Et tamen in cafibus plerifque omnibus talia eueniunt. Tanta enim Satanæ improbitas eft, vt, quò radium diuinum potentiorem effe obferuat, tantò maiore cum molimine regnum fuum obtrudat & ingerat,

Dei Magnalia vt difcernenda à Diaboli operibus.

Diabolus Pfeudomedicos, &c. cur producat.

hoc vocum satagens, vt homines dicant: Phui, quænam ista res est? Merè illa Diabolica & inhumana sunt, meræ sunt fraudes, decipulæ, mendacia. Quis deinceps Medicinæ quicquam fidei det? quis eam vnquam admittat? Interim pergit Diabolus, & superinducit Medicos, qui ægros penitus resoluant aut occidant, vt mali fama latiùs eundet. Vniuersa autem ista hoc fine molitur, vt in suspicionem & contemptum vocatis creatis diuinis, fraudes exercere suas ipse liberiùs possit. Quis enim aliàs eò audaciæ deuenire posset, vt Dei opera repudiaret ac contemneret, nisi Diaboli imposturis ea fœdata videret? His enim animaduersis, simplicium mentes illicò confunduntur. Ad imposturas tale olim etiam Pharisæi se applicabant, dicentes: Hoc videte, videte illud, &c. ad Diabolica opera intenti, & Margaritam veram omittentes solum malum ante oculos sibi ponentes vbi nihil est nisi Diabolicum. Et hæc Satanæ technę ac studia sunt. Vos autem, vt ipsam veram Margaritam in rebus omnibus probè noscatis, scire ante omnia debetis, quęnam & qualia in talibus Diabolus operetur & agat: deinde etiam, quibus fraudibus ipsius Pharisæi vtantur. De quibus tamen vt proliatiùs hic disseram, nulla necessitas est. Satis est, vos ad ea recurrere, vbi veram Influentiam describendo explicare incepi.

Et vt tractatum sequentem rectiùs intelligatis, præmonendi hic iam estis, me deinceps *de Naturalibus crescentibus*, vt Gemmis, Seminibus, Herbis, Floribus, Radicibus, &c. vt de quibus iam satis dictum sit, nihil amplius tradturum esse. Iam enim vniuersi exploratum habetis, ea quonam prodierint, quibusque Diaboli fraudibus per Astronomiam, Philosophiam & Medicinam illi conspurcata sint. Quos omnes tres ob id iure etiam Pseudo-vel Anti-Astronomos, Philosophos & Medicos appellare possum.

Portò autem disseram de diuina Influentia locorum & personarum, hoc est, eorum, quæ non sunt domicilia arcanorum. Homo enim medicina non est: & tamen est Medicus. Sic Petrus erat Medicus, multos sine remediis sanans, nec tamen Medicina ipse erat. Ita rerum similium multæ sunt aliæ, quibus homo sanatur (velut à natiuitate cœcus visum, claudus motum. &c. recipit) vbi tamen Medicina nulla videtur. Adeóque hoc arduum quid est, rem aliquam dari, cuius domicilium requisitum non datur ac præsto fit. Nempe sine herba nullum remedium existit. Hic autem remedium præsto est, nec herbam, nec corticem obiectum habens. Cattum autem est, Satanam in his multipliciter occultari, multásque fraudes obtendere, quibus homines excœcentur. Nam & in Christo excœcati multi sunt, quos seduxit Diabolus, dum nimirum Pharisæi vociferabantur: *Hic blasphemus in Deum est, condonans peccata, quæ solus Deus remittere potest, &c.* Qua insinuatione plurimos seduxerunt, ne in Christum crederent. Idē suspectum etiam fecerunt Christum, cùm dicerent: *Hic eiicit Dæmones in nomine Beelzebub, principis Dæmoniorum.* Circa hæc ergo intelligenda & explicanda occupabimur. Quod dum facimus: vnà cum Influentia vera, Radios etiam Diaboli, quibus homines perstringit, explicabimus. Exploratum autem habemus non omnibus vtique hęc grata & accepta promiscuè fore. Sed ita sese res optimè habet. Qui enim hæc admittent, Pharisæi non sunt. Si autem Pharisæi sint: talea vtique manebunt, nec seipsis quicquam per miseriam meliores fient. Quos cum miseria propria non emendet: quis illos à scriptis nostris emendatum iri speret? Et vel ex his ipsius Diaboli fraudes, regnúmque liquidiùs cognoscere poteritis. Sic ergo in proximo tractatu veram Influentiam, vt ministram Principis mundi, cognoscetis.

Etsi vero loca, in quibus Magnalia fiant, haud multa reperiantur: sunt tamen, vbi cœci visum recipiunt, & similia alia fiunt. Hic accuratè & sedulò ad integra & perfecta signa, non ad manca & imperfecta attendi debet. Illa námque hic non comprehenduntur, sed suo loco expediuntur. Quantum verò ad loca illa, in quibus Miranda talia eueniunt, attinet, sciendum est, illic ex diuino radio influentiam quandam, non secus ac super herbam quandam fieri. Vnde fit, vt Locus ille Sanctus, & magnali suo celebris sit. Sanctus autem est, non vt diuus quispiam, sed vt Arcanum quoddam ac Magnale, prout Magnalium natura est. De his nemo statuat aliter, quàm quod boni illic fit, à Deo omnino profluere, non à Diabolo. Ipsa námque opera introspici debent, ea quo oriantur. Et cognitionis hæc summa est, ciuitatem vel locum quemlibet, vbi talia eueniunt, ad id à Deo ordinatum esse. Sicut enim frutex Rosæ violæque in peculiarem locum destinatus est, nec vbiuis locorum aut Rosæ aut violę nascuntur: ita hic quoque idem fit.

Præterea ipsum etiam Diaboli Regnum hoc modo cognoscendum est. Vbicunque locorum diuina Influentia demittitur, ibidem se quoque Diabolus insinuat, ac suos radios spargit. Videns enim à Deo Influentiam ad hominis commodum & emolumentum immissam esse, ac prosperè omnia succedere: hominibus hanc imaginationem infundit, vt cogitent dicántque: *Si nobis ciuitas locúsque hic obtingat: de regno Cœlorum nihil occupabimur deinceps.* Itaque Diabolus, ne quid boni eo in loco fiat laborans, facit, vt misericordia Dei ibi obliteretur, locúmque istum suo populo, hoc est, filiis huius mundi nonccupat replétque. Hi omnifariâ nequitia luxuriūt, sunt scortatores sunt adulteri, sunt lurcones, & aleatores, denique nullo vitio non infames sunt. Hi cum complicibus suis ciuitatem illam ita moderantur. Ipsa quidem interim ciuitas & Influentia ex Deo est: Diabolus autem cum suis filiis eam totam obsedit.

Tertiò, ingerunt sese Pharisæi etiam, dicentes: *Quid hic quæritis: Nihil hic est.* Videte, quanti nequam & nebulones hic dominentur, quænam mendacia, quas fraudes tractent? (id omne verum est.) An putatis hic præesse Deum? Ipse Diabolus hic dominatur (& hoc omne vanum est.) Quidnam hic facturi estis? Diabolus vos seducet. Sic ergo diuinam

Medicina quæ sine corpore suo

Matth. 12.

Loca Magnaliorum quomodo sancta.

nam Influentiam Pharisæus adscribit illis, qui ibi, versantur, & horum patri, qui Diabolus est. Sicut etiam de Christo prodiderunt, *ipsum habere Dæmonium*. Sic ergo Margaritam illius loci à duabus sectis, nempe à Principis huius mundi filiis, & à Pharisæis, contemni & despici contingit. Quinimò ipsa quoque opera bona, quę tamen facere Diabolus minimè potest, Diabololo accepta feruntur.

Opera Dei a duobus hominum generibus contemnuntur.

Quis verò potestati diuinæ obloquetur? Facit Deus, quicquid vult. Aut quis Deo imperaturus est, quidnam facere debeat? An non lapidi huic hoc indere potest? Cur non etiam ciuitati huic prę altera? Et cur hoc vel illud, aut fiat aut factum sit, causam penes se is habet? Nobis hic diuina arcana scrutari liberum minimè est. Sed cogimur in cognitione operum fientium quiescere. Testantur enim de suo magistro, quis sit. Et vt domus eastructa testatur de tignario, ollaque de figulo: Sic hæc quoque opera testantur, opificem suum Deum esse. Sicut enim ollam nemo præter figulum, & domum nemo præter tignarium facere potest: Sic hæc quoque opera præter Deum solum facere nemo potest. Et sicut Spiritus seu Diaboli cum omni immundo suo grege, ne quidem rudissimum ollæ operculum, aut æstuario pessulum facere aut addere queunt: ita multò minùs talium operum auctores esse possunt. Et licèt Diabolus quidem plurima machinetur: hoc tamen cum omnibus suis legionibus præstare minimè potest, vt vel abeccam ollam frangat, eandem eandem faciat. Multò is minùs quenquam occidere aut iugul re potest, nisi id mandato. permissu, iussuque ac vt diuinâ faciat. Hoc tamen hic tractandum minimè est. Quòd si namque dicto modo, nec Diabolus ipse, nec homines per se quicquam possunt: qui quæso opera Diuina, Diabolica ac præstigiosa dici poterunt? Aut falue est ac æquum, ciuitatem locúmue secundum homines iudicari, ac ipsorum culpam luere: Minimè verò: sed ciuitas ipsa per se iusta & bona est, & quæ ibi seminantur, fœcunda sunt, etsi homines in damnationem ruant. Sed vnum adhuc vobis enumerandum est. Ciuitates quoque, quas vnà cum Sodomâ & Gommorrhâ, &c. ignis infernalis absorpsit, incolarum culpam luerunt. Non enim ipsæ ciuitates, sed homines inquilini peccauerant: & tamen ciuitatibus vnà pereundum erat. Ex hoc colligite, eandem sortem multorum quoque præcipuorum locorum futuram. Si ciuitates quidem sunt sanctæ & magnæ: eò etiam grauiora sunt peccata. Sodomitarum & Gomorrhæorum in illis. Quorum malitia si ad summum conscenderit: quidnam facturus Deus est? Influentiam ad se retracturus est, vt deinceps non luceat, sicut non lucet obscuratus Sol. Remotâ autem influentiâ, in eius locum succedit ignis infernalis, pice fumans & grassans in inquilinos, quorum non vult Deus vt quisquam misericordiâ tangatur. Sciendum ergo, quòd, quamdiu ciuitas gratiâ pollet, secura omnia sint. Quod si autem momento vno incendatur, gratia euanuit. Etsi autem aliàs quoque huiusmodi ciuitas multis

Propterea bus iudicandum de Deo.

Diabolus nullorum autor.

persæpè incendiis bellisque infestetur: his rameo finitis subindè rursus erigitur. Et hæc pœna non aliter se habet, ac si quis diceret: Emendate vos, priusquam ignis gehennæ erumpat.

Gratiam, quam Deus huic mundo immittit, ecquisnam reprehendere potest, ac dicere: Quidnam illa hic confertet? Nam id quid aut ad me aut ad te attinet? Dici soler, Deum vbique esse. Etsi autem vbique quidem esse dicatur, non tamen vbique operatur. Quis consilio ipsius diuino obloquetur? Nihil enim is citra causam facit. Hęc verò mysterium est, quod ad te non spectat, donec fiat. Tum enim, quod fit, vides. Tu cave ab illis, qui inhabitant, seduci ne patiaris. Sic potius statuas, margaritam in medio stercore conditam esse. Quod si aliàs scires, an non thesaurum illa præ vniuersis reliquis eligeres? Non tu ex furfure farinam colare soles? Omnino. Idem & hic fac. Furfurem fac missum: margaritam quære. Nec propter furfurem tu panem abiicis, sed illum abiicis. Et prius quàm pane carere velles, omnem furfurem cum farinâ vorare malles. Si ergo in hoc sapis: sapias etiam in altero, nempe margaritam hic conditam esse, quam eruas. Vides, vt apis mel ex floribus sugat, illis tamen nihil quicquam læsis. Quòd si apis potest: iustiùs id homo nôrit, vt ex ciuitatibus locisque margaritam eruat exugàtue, Dróque gratias agat, quod à margaritâ sordes separare, & illam eligere, has reiicere possit. Sic etsi Arsenicum auro quidem coniunctum sit, nemo tamen ita ignauus est, quin à sordibus aurum liberet, & illas abiiciat. Eadem & argenti ratio est. Et hæc quidnam sibi aliud velle putes, quàm, quod bonum omne, quocunque in loco fit, à Dèo prouenit. Bono autè si coniuncta quoq; mala sint, veluti Arsenicum, Mercurius, Operimentum & similia alia: eadem remoue. Propter illa enim metallorum effossio non intermittitur. Quòd si quidem separationis artem in his nouisti multò tectiùs ipsam noueris in illis rebus, quæ non ad ornatum, sed ad animam conducunt: & simol expendes, quaenam Deus opera hic faciat, & quibus ea causis illa fiant, nempe non salem, vt hic aut ille nudus inueniatur: sed aliud quid ibi later & occultetur, nimirùm, vt Diaboli regnum illic manifestetur cum illis, qui ipsum sequuntur, sicut etiam, vt prodantur in hisce rebus Pharisæi, & alia plura innotescant simul, quæ nos homines ante tempus iustum cognoscere minimè licet. Dies autem extremus incolas horum locorum & dominos per ignem adorietur, vt Sodomam & Gomorrham. Nos autem, quę nos in seductionem pelliciunt, haudquaquam acceptare, aut vilipendere debemus. Iugiter námque Diabolus duobus hisce modis à bono nos deiicere conatur: ex quo grouina ipsius technæ cognoscenda & iudicanda est.

Deus vbique est, non vbique tamen operatur.

Operum Dei quis finis.

Eadem etiam hominis ratio est, cui Deus influentiam largitur, ceu *Petro & Iudæ*. Hi vtrique ad Apostolatum vocati fuere, nec vnus altero magis minúsve Apostolus erat. Eò autem res recidit, vt Petrus Apostolus maneret, non item & Iudas: hoc est, Petrus cum influentie

Influentia hominis qualis fuerit & Iudæ influentia.

sint. Quot enim ex hâc Scholâ prodeunt optimè instituti: cùm, si Scholam euitassent, futuri fuissent nihili. Hoc iam nō fortunę, sed doctrinæ & institutioni imputandum est. Et hoc quidem sine magistris viuimus, vt nos, quis vitæ nostræ modus esse debeat, informent. Quòd si domina fortuna in his satis esset, quò faceret doctrina & institutio? Nam si talia omnia Fortuna præstaret, sola etiam fortuna magistra adhibenda foret. Sic à solâ fortunâ docti, & eloquentes fieremus. Sic à solâ fortunâ, citra institutionem fieremus ægri, sani, qualescunque. Res autem secus se habet. Tales enim nos præstare oportet, quales esse aut haberi volumus. Et cogitandum de eo est, quod Christus inquit: *Rogate patrem meum cælestem, & dabit vobis: pulsate & intromittemini.* Quæ verba quid volunt ac docent aliud, quàm temerariæ fortunæ acquiescendum minimè esse, sed orandum & laborandum. Hoc si faciamus: dabitur nobis. Ex quo patet, Fortunam nihil esse. Requiritur ergò, vt quæramus. Si nihil operemur: quis dabit aliquid? Quærite, & inuenietis. Si ergo quærendum: inuentionis vtique causa fortuna minimè est, sed quæsitio. Si quæsitio: iam is dedit, qui nos quærere iussit. Is res illoc deposuit. Ex quibus omnibus euidens est, nec fortunam nec infortunium quicquam esse. Quicquid enim inuenimus, deposuit Deus. Itaque patet, Deum esse omnia, fortunam nihil omnino. Deus enim si nobis creatis corpus dedit, vitam ac animam addidit: dabit etiam, quæ ad illa sustentanda requirantur. Iam qui artem textoriam aut sutoriam inuenit: à fortunâ eam non adipiscitur, sed ex domo Dei. Omnia enim à nobis inueniri debent. Si inueniri omnia debent: à primo quodam, quicunque is sit, initium vtique fieri debet. Tu interim, si is non sis: ob id nihilo infeliciorem te censere debes.

Oratione & labore datur bona

Prò conclusione ergo libri tenendum est, terrenos nos, & omnia quę ex terrâ sunt, ex solo Deo esse, quod sumus. Homini autem vniuersa subiecta sunt, vt illis dominetur. Hinc sequitur, ipsum hominem omnia in suâ potestate habere. Si omnia in suâ potestate habent homines, hic nimirùm id, aliùs aliud, laus & gratia Deo dicatur, non celebretur Fortuna. Fortuna nàmque nihil dat: dat omnia Deus, quia omnia dirigit. Huius ordinationi nemo resistere, nemo obloqui debet. Quicquid autem vltrò citróque nobis accidit, id nostro labori & studio adscribendum est. Nec quicquam vel fortunæ vel infortunio imputari debet, sed nostræ aut diligentię aut negligentiæ. Hinc est, quod de oscitantia & segnitie scriptura testetur, quod per ipsam multa eruperint. Sic filij Israelis multa lasciuè inceptarunt, quibus multi postea vel ad bonum vel ad malum illecti sunt. Multa etiam à Dauide & Samsone, &c. facta sunt, haudquaquam Fortunæ adscribenda, sed tantùm res alias indicantia. Samson nimirùm euertit palatium, vt ea ruina vniuersi opprimerentur: cum quibus tamen & ipse occubuit. Hoc quidnam aliud quàm figuram indicet? Nequaquam enim vel fortunam vel infortunium. Eodem nàmque modo & nisu Christus quoque Pharisęorum Scholam euertit & destruxit. Quod dum fecit, ipse simul in cruce mortuus est. Figurarum & typorum huiusmodi in veteri Testamento multæ sunt: nec paucæ etiam in nouo. Quorum cùm peculiaris sua ratio sit: huc referri non debent, vt nec fortunę bonæ malæúe adscribi. Sed nec naturali cursui & aptitudini humanæ imputari possunt, sed potius prouidentiæ Diuinæ, qua talia vniuersa disponuntur & gubernantur. Quæ quid significent, omnium postremò demum intelligit homo, cùm facta sunt. Multò plura adhuc de bona & mala fortuna afferri possent: sed quæ papyrus excipiendis necessarius omnibus sufficeret? Ex allatis rationum momentis, quilibet hoc addiscat, hominum curam, dexteritatem, diligentiam & informationem isthæc omnia dirigere, & omittere, quæ nihili sunt, accurare autē, quæ prosunt, & denique ad ipsam verā viam deducere. Et qui hac scientia instructus est, is, quò pergat, nouit, nec facilè in inueniendo frustrabitur.

DE VERA INFLVENTIA RERVM LIBER THEOPHRASTI.

PROLOGVS.

NFLVENTIA, *quæ à genuina scaturigine, hoc est, ex Deo promanat, momenti & considerationis haud leuis est. Deus enim, qui cælum terrámque, ac omnia in ipsis contenta creauit: idem illis quoque, quæcunque habent, indidit. Et tamen interim de opulentia sua Deo nihil decedit. Deinceps ergo de verâ rerū omnium influentia librum condere instituimus.*

Influentiæ origo Deus.

Influentia autem duplex est: Vna quæ ex creaturis, vt cœlo, ad nos pertingit. Altera quæ sine medio, vt sine cœlo, ad nos penetrat. Nostri autem instituti est, hoc loco de illa influentiâ commentari, quæ nec ex spiritibus, nec stellis, aut cœlo ad nos pertingit, sed quæ in nostrâ potestate est, vt ipsam tangamus & palpemus. Negari quidem à nemine potest, ea, quæ Deus in naturam congessit, ardua & maximè contemplabilia esse. Multò tamen præstantiora & sublimiora sunt illa, quæ supra naturam euexit. Hæc res multis ad errores ianuam aperuit. Aliud enim alij laudant, aliud culpant. Et tamen vtique, quid vel laudent vel culpent, venerentur aut despiciant, ignorant. Rerum enim ex Deo procedentium consideratio summè ardua, nec sicco pede transilienda est. Plurima nàmque oculis nostris obseruantur, quæ videmus, & tamen non videmus: intelligimus, & tamen non intelligimus. Id à diuersitate laudationis vituperationis est, vtriusq; partis. Cum enim non ab ipsâ origine res deducatur: quis nouerit, an ea laude vel reprehensione digna sit? Sed tamen vt vulgatius est, non scire, non intelligere, non nosse: ita nō minùs familiare est hominibus sine fundamento ac scientia, aut laudare aut vituperare. Nihil tam probum & concinnum est quod non reprehendi: nihil econtra tam malum est, quod dicto modo non laudari possit & soleat.

Influentia duplex.

Caeterum.

Cæterum, vt veram, ex Deo in homines promanantem Influentiam rectius intelligatis: iam in vestibulo ad libri argumentum attendite: Et primò quidem ad exempla rerum naturalium. Deinde ad exempla gestorum. Denique ad rerum illiusmodi collationem, cuius gratiâ liber scribitur. Nemo autem temerè & leuiter de hisce iudicet. Nec quisquam etiam promiscue ad cognoscenda ista erumpat. Vt enim iam tempora sunt: Multi passim clamatores, pauci effectores, hoc est, Multi enim nescio quid sibi somniant: & interim non cogitant, quòd non in persuadendo sed in sciendo fundamentum repositum sit. Et scientia hoc sæculo rara est. Volatica enim spiritus vbique dominantur, & clamando cæcas antea hominum mentes penitus infatuant.

TRACTATVS I.

Naturalia omnia ex Deo.

SI, quam virtutem habeat hæc herba, quæratur: & hanc vel illam habere respondeatur: iam cogitandum è vestigio est, quisnam hanc illi facultatem indiderit? Hic nempè, neminem id posse, præter Deum, apparebit. Ex Deo ergo res naturales vniuersæ profluunt, nec ex vlla scaturigine alia. Naturales quidem illæ vocantur ab hominibus, quia naturaliter fiunt. At quo pacto Deus potest esse Naturalis? Hæc ipsius sunt. Herbam quidem creauit, non itidem inexistentem ei virtutem. Vitus enim quæuis increata est, hoc est, Deus initio caret, nec creatus est. Et virtutes viresque vniuersæ in Deo exstiterunt ante creatum cœlum, terram, omnia, cùm Deus esset Spiritus, & super aquis veheretur, hoc est, cùm Spiritus Dei per aquas transiret. Hoc iam respectu nemini dicere licet, rerum harum virtutem & facultatem, &c. naturalem esse. Est enim supernaturalis, sine fine, sine principio. Ex quo progressæ sunt, ad illum reuertentur, cœlo & terrâ pereunte. Inficiari autem nemo possit, creatas esse herbas, arbores, & Astra. Nec enim in principio cùm Deo erant, antequam cœlum & terra crearetur. Spiritúsque Dei horum nullum secum ferebat, sed tandem creabat, cùm faceret stellas, terram, montes, herbas, aquas, ignem, aërem, metalla, lapides, Planetas, &c. Quæ postquam creata sunt, prodierunt, ac cùm tangibilia, tum visibilia facta sunt, & ex Nihilo facta est materia, quâ vtimur. Cùm verò Deus inane nihil relinquat, res suis quibusdam dotibus compleuit. Inanis autem lapis esset, nisi additis suis viribus emineret. Et quidnam homo esset, animâ suâ orbatus? Anima námque ipsum complet. Quid vacca esset, nisi lac funderet? Lactis enim fusio vaccæ complementum est. Vtilitas enim, ex re quâlibet procedens, illius perfectio & complementum est. Ita homo adeptus est animam, cuius vi & ipse & homines vniuersi viuant. Ea hominis perfectio est. Quò faceret, quod montes fluminibus & lapidibus scaterent? In ipsis enim si nihil lateret, inanes essent. Quis terræ vsus, si non proferret fructus? Fructuum ergo productio eius perfectio existit. Quò autem vicissim fructus faceret, si esset inanis? Quia verò carnem & sanguinem confert edenti, adeóque intra se humanam carnem & sanguinem ille recondit: ex eo iam patet, ipsum inanem non esse, sed esse omnino plenum. Ergo, vt diximus, inane Deus nihil condidit, sed completa omnia. Si quis enim domum, nulli vsui futuram, exstrueret, is aperte insaniret. Sic hic quoque. Cur Deus tot tamque diuersas res crearet, si nihil reconderent, sed in solidum inanes essent? Iam ex his medium complectionis harum rerum intelligendum & cognoscendum est. Cum enim increatum in creato sit: meritò de vtrisque differimus, & quidem discretè, pro ratione complectionis, & domus illius, in quâ complectio fit. Domus signum est, ex quo percipitur, quis hospes ac dominus inhabitet.

Virtus omnis est increata.

Ex nihilo omnia facta.

Anima hominis, lac vaccæ complementum est.

Deus ergo in principio deliberauit creare cœlum & terram, non sibi ipsis. A prouidentiâ enim diuinâ priùs deliberatum esse oportuit, vt cœlum ac terra præpararetur, quàm conderetur id quod ita esset. Nimirùm, qui aliquid facturus est, huic necesse est priùs facere aliud: deinde illum, cui facit. Postremum semper est id, propter quod fit prius. Hæc docent, hominis creationem iam à Deo deliberatam fuisse. Si ergo creandus is fuit, & addenda illi necessaria: creari oportuit, cœlum, terram, contentáque creata omnia. Iam voluntatis quidem diuinæ fuit, vt homo in Ebron maneret, sed præuidit iam etiam Deus fore, vt ibi non maneret. Diuina itaque prouidentia ante hominem omnia creauit: & postremò hominem in Ebron deduxit: ex quo tamen ipsum iterum eiecit in domum, quam illi iamdum cum omnibus suis filiis vsque ad finem mundi parauerat, ac cuilibet suos census; suos reditus, suas possessiones, &c. aurum insuper & argentum, & pecora, & agros addiderat, vt cuilibet sensim hæredi bonorum satis suppeteret. In horum numero latuit etiam omnium hominum egestas, infirmitas, miseria, morbus, &c. Quibus enim homo tentatur & affligitur, iam à Principio sunt, & indies fiunt. Deus ergo misericordi oculo miseriam nostram, in quam ab Adamo præcipites dati sumus, respiciens, eâdem operâ commoda etiam in natura remedia creauit, quibus afflictiones illæ tollerentur. Quanquàm auxilium suum idem longè diúque distulerit. Serò enim artificia texendi vestes manifestauit, serò metallorum fabricationem docuit; serò medicinam, & eius vsum patefecit. Ex quibus discere licet, Deum subinde magis magisque suam hominibus misericordiã augmentasse & cumulasse, vt quisque sei psum eò rectius nosceret. Quin & hoc tenendum est, Deum, etsi varia & infinita creauit, nil tamen ex omnibus inane reliquisse, sed viribus ac virtutibus vniuersa largiter compleuisse, huic hãc, illam alij indens & conferens. Creaturas insuper à sese mutuò ita distinxit, vt vnum præ altero commodissimè cognosci & discerni possit. Hinc liberè & expeditè discere possumus, hanc herbam diuersam esse ab illa, illam aliam esse ab hac. Et sic de cæteris omnibus. Simili iudicio discernuntur etiam formæ, signa, virtutésque: vt in quolibet inueniri possit id, quod illi inest. Quibus hactenus dictis omnibus pensitatis, fas omnino æquúmque esse videtur, vt pro instituto nostro res singulas, quarum causa hic liber inceptus

Dei misericordia in genus humanum.

inceptus est, ex ordine percenseamus, vsque dum ad veram Influentiæ originem pertingamus. Completio enim (vt diximus) domus immediatè ex Deo promanant, cuius cognitio eò facit, vt intelligamus & quęramus quod opus est.

Med. reprehēsi.

Nihil passim apud omnes vsitatius est, quàm iterare subindè, huius herbę hanc, illius illam esse virtutem. Si quis Tyronum quærat, quis virtutem illam indiderit? respondent, Astrum suâ influentiâ hîc operari. Hîc iam manifestum mendacium proditur. Nihil enim horum in se continet cœli Astrum. Quòd si quidem vrticæ vim vrendi impertiri non potest. qui quæso inserere possit aliquid maius? Astrum non potest Ebulo odorem largiri. Et qui possit eidem imprimere virtutem maiorem? Hæc ergo omnia perperam & calumniosè in Philosophiam intruduntur. Quinimò, si quis quærat, quis herbam hanc fecerit? Deum illam fecisse & talem constituisse, dicendum est. In semen namque Deus mysterium illud contulit, vt fugi continuatione ex illo talis, non alia herba, produceretur. Hîc, quid, quod cœlum agat, habet? Quod si id omnino aliquid agit, tantum agit, quantum ignis ad coquendam in ollâ carnem. Ignis enim quid carni confert? Nihil. Id enim, quod carni ipsi inest, coquit. An verò coquere influentia est? An coquere est carnem dare? Nusquam gentium. Sola accedit præparatio, quæ nihil dat, nihil aufert. Eodem modo quid herbæ cœlo commodant? Nihil omnino. Sic nec quicquam commodat cœlum, prætterquam quòd æstatem, hyemem, noctem, diémque ac aquam promat, (cuius medio res terrestres ebulliant) & rorem (quo res excoquuntur) denique ipsum salem.

Astra herbis vires nō cōferūt.

Quoties ergo constat, hanc huius herbæ virtutem esse: toties in continenti, quo modo virtus herbam ingrediatur, quærendum est. Et responsum hîc depromendum est, non ex Planetis, non ex duodecim signis, non ex astris aliis, sed ex Deo, qui solus hanc vim herbis contulit. Responde mihi, quînam fiat vt cibus potúsque in humanum sanguinem & carnem conuertatur? Non certè à cœlo, non à terrâ, non ab elementis, non ab ipso homine, sed à Deo, qui transmutationem adeò operosam indidit, vt rem ex cibo conuerti in sanguinem & carnem concessum sit. Quòd si transmutatio sine medio ex Deo procedit: Virtutum certè, quæ herbis insunt, eadem quoque ratio erit, vt sine omni medio ex Deo descendant, & nec ab astris Planetisque quoquam modo emanent. Ea námque influentia ex Deo, non ex astris est. Influentia ex Deo in hominem, non in astra, nec hinc ex astris demum in hominem emigrat. Distributio illa in manu Dei sita est, non in potestate Astrorum. Sed interim difficile est, vastum erronium numerum in viam rectam reuocare, qui facie cœli nimiopere sese oblectantes videre sibi videntur, quomodo *Mars*, *Saturnus*, *&c.* hominem, &c. fabricent. Faber iste solus Deus est, vicarium sibi nullum constituens, veluti commentitia illa Vranoscopia cum vanariciis quorundam Philosophorum libris docent. Rata ergo & firma manet sententia, virtutum essentiam omnem sine medio & diuerticulo omni ex Deo in naturam profluere. Quâ de causâ etiam vocantur naturæ, quòd in naturâ reperiantur, interim tamen minimè naturales, nec creatæ.

Virtutes omnes immediate ex Deo.

Sed pergamus. Hominis doctrina an ex astris est? Minimè. Si enim ex Astris: iste vtique astri filius esset, quem tamen Christus filium hominis, non astri vocat. Vnde seipsum etiam, quia ex Mariâ natus erat, filium hominis, id est, Adæ vocitat. Aliàs Astronomis, ipsum filium esse Solis, pronuntiare liceret: quod tamen dicere superstitiosum planè & Idololatricum foret. Cùm ergo Christus ipse, hominem filium hominis vocet, suffragante ipsi multoties scripturâ sacrâ: iam ex illo constat, nos filios esse Adæ. Itaque si filij Adæ sumus, nihil nobis cum astris commercij est. Nec enim astrorum sed Dei filius erat Adam. Sed vt iam ad capitis huius initium redeamus, scire conuenit, quinam homo doctus fiat, & in animal ac hominem diuidatur. Animal secundum naturam viuit. Stellæ sunt natura, tam minores quàm maiores. Animal autem diuisum est in omnes species, quales in mundo versantur, in quadrupedes, in bipedes, in volatiles, in Apodes, &c. Horum homo nihil est. Quid is est ergo? Quod extra animal aliud est, homo est. Hoc respectu, an Deus in veteri testamento electos suos, Patriarchas & Prophetas, &c. secundum astra elegit? Minimè. An naturale quid in illis respexit aut quæsiuit? Neutiquam. Purum putum hominem respexit. Sic & Christus, ecquidnam naturæ quæsiuit aut respexit, dum *Petrum*, *Andream*, *Iacobum*, *&c.* Apostolos eligeret? Nihil eius quicquam. Si enim aptitudinem illorum respexisset, animale vtique secutus fuisset. Ea quinimò respexit, quæ cœlo cōsentanea non erant. Aliàs secundum Astronomiæ præscriptum electionem facere debuisset: quod factum minimè est. Iam verò hominem tanquam filium hominis ad officium destinauit & selegit, ac ita ad illum profatus est: *Vos lumina estis mundi, & sal estis terræ.* Insuper autem potestatem quoque istis contulit, spiritus & morbos expugnandi, & mortuos resuscitandi. Hic quænam stella corporeata est? Cuius Influentia accessit? Nullius certè. Itaque illæ nihili sunt in hoc negotio. Quòd si ab auctore tali potestatem suam homo accepit: vndenam tandem potestas confertur lapidibus & herbis? An nō similiter ex Deo? Idem enim qui Apostolis, ceu Apostolis potestatem illam tribuit, lapidibus quoque ceu lapidibus eandem impertiuit, sicut vtrique etiam ex vno descenderūt Deo, nō ex astris. Quid enim id est, quod medicina sanitatem cōfert? Nihil certe est aliud, quàm gratia ac dos à Deo collata. Quid est, quod Apostoli sanauerunt? Signum est, quod sint Apostoli eius, qui cœlum ac terram creauit. Et his qui medicinam, virtutem & efficaciam dedit; idem dedit etiam Apostolis, nō astra, non Planetæ, non signa cœli. Sicut enim hæc nihil quicquam in Apostolis cooperata sunt, ita nihil quicquam etiam agunt in rebus naturalibus. Domum enim saltem coquunt sicut tignarius fabricat hospitium: qui tamen non item habitantes in illâ homines facit.

Christus filius hominis.

Adam filius Dei homo filius Adæ.

Apostoli & Prophetæ quomodo electi

Astra quid & quatenus agāt.

Virtutes vt cum anima conueniant, & differant.

Ex hisce iam de rebus naturalibus omnibus sciendum est, quòd domus sint quasi hospitia virtutum. Sic formarum diuersitas, cuiuslibet virtutis inueniendæ indicium præbet. Deus autem virtutes & efficacias illas naturæ infudit, sicut animam infudit homini: quæ quidem virtutes animæ dissimiles minimè sunt, nisi quòd sine initio apud DEVM fuerint, cùm tamen anima creatura sit, ex Deo procedens, & ad DEVM rediens. Sic ergo in hoc inter se similes existunt, & tamen in eo differunt, quòd anima sit homo, non item alterum. Sic Dei magnalia & mysteria ardua sunt, & exquisitâ contemplatione cognoscenda.

Ex declarato iam proposito nostro sequitur, cuilibet notum esse debere, quòd homo sit filius hominis, filius Dei, filius Adæ, non stellarum: quódque homo ab astris & elementis differat ita, vt nihil cum ipsis commercij habeat. Astra autem cum homine eam cognationem habent, quam habet cum eo ignis per fornacem. Si diutius quis ad fornacem stat, diutiùs igne fruitur: non tamen homo, sed animal tantùm. Non, quòd homo talis sit, sed quòd omnes quoque virtutes terræ, in naturâ consistentes ita ex Deo procedant & in naturâ subsistant, sicut in homine anima, orta quidem non ex carne, non ex sanguine, non ex ossibus, sed ex Deo. Vnde iussa etiam est credere in Deum, hoc est, in illum, ex quo processit. Hoc modo cognoscenda & iudicanda natura est, quænam & qualis ea sit, adeóque constellatio influxionis, non alibi, sed apud & ex Deo quærenda est. Quid verò & quantum astra conferant, iudicatu perfacilè est.

Cœlum simile est tignario.

Quid enim aliud confert homini tignarius, quàm quòd domum illi fabricet, in quâ habitet? Ipsi verò inhabitatori nihil addit: nec is ipsius opus est. Eodem modo & cœlum securim habet, fabricans & operans in terrâ, sicut tignarius in ligno occupatus, singula suo loco & ordine disponit aptatque. Idem autem faber virtutem ipsam minimè fabricat.

Virtutes rerū informes.

Rerum namque virtutes nec formam nec speciem habent, & nec visibiles nec tangibiles existunt: sed sicut puer adolescit, & cum ipso simul anima: ita hic quoque. Iam verò anima in puero eadem est, quæ in adolescente, & econtrà. Eodem modo & virtutes in herbis teneris eædem sunt, quæ in senescentibus. Cur verò tenerarum non idem vsus sit, qui est adultiorum: domus ratio facit, quę res perdit quādo nō satis matura est. In domo enim perfectâ demum, habitatores integri sunt: in imperfectâ integri non sunt. Sicut enim infans in seipso, non per animam adolescit: ita res quoque naturales, & in ipsis virtutes adolescunt vsque ad terminum à Deo pręstitutum, quem transgredi non possunt. Nec enim fieri maiores possunt, quàm Deus permisit. Et in hoc termino ipsis subsistendum est.

Terminus rei cuiuslibet à Deo præstitutus.

TRACTATVS. II.

HActenus de Naturâ accuratiùs ideò disseruimus, vt rectiùs intelligeretis, virtutes & arcana eius ex Deo omnino manare, & ipsam influentiam insuper ex Deo defluere, sicut, radij ex Sole in terram mittuntur: denique radios hos Deum multis viribus ac virtutibus dotatos distribuere, licèt Solis quidē radius vnicus tantùm, isque simplex sit, instar ignis, qui & ipse vnius tantum naturæ est, & tamen multipliciter operatur, prout diuersis adhibetur: quod idem de Sole quoque similiter statuendum est. Restat ergo, vt iam deinceps pleniùs cognoscamus, quo modo Deus virtutes in naturam distribuerit, & cur in vnum non vniuersas coniecerit, sed cuilibet peculiarem partem designârit, & quamlibet terram iis præcipuè rebus, quibus apprimè opus illa habent, instruxerit.

Deus solus omnia dat hominibus.

Sors eadem ipsius quoque hominis est. Nam & huic Deus sine omni medio necessaria largitus est, sicut legimus de Patriarchis, cum quibus locutus Deus, hæc vel illa fieri & perfici mandauit. Quod ipsum nobis cumprimis admonitioni & exemplo esse debet, eandem omnium hominum quoque rationem esse, nec cœlum nobis quicquam vel loqui vel date, quo opus sit, sed solum & vnicum id facere Deum, qui solus nobiscum loquitur, & necessaria omnia impertit. Hoc Christi confirmant verba, quibus discipulis suis mandauit, *Hoc facite, &c.* Quod quia fecerunt, quod voluerunt, assecuti sunt. Exempla hæc nobis proposita sunt, vt ex illis discamus, clam quoque fieri, & fieri posse, quæ facta sunt palam. Idem enim si faciat homo: eodem modo factum eius acceptabitur. Nemo enim diabolos eijcere, aut mortuos resuscitare potest, nisi ex Deo sit. Hoc iam qui facit, ex Deo est. Et licèt quidem non apertè fiat: ex operibus tamen, quis sit, noscitur.

Opera testantur de re.

Nam & Iudæos hoc modo Christus vellicat, vt, si verbis eius quidem credere nolint, operibus tamen spectatis credant; & illum inde cognoscant. Talia ergo omnia cùm ex Deo procedant, tam respectu illius hominis, quàm rerum aliarum circa naturam euenientium: homo vtique eodem loco habendus est, quo herba aliqua, quasi diceretur: *Hic homo est ipsa herba: iste est illa herba: ille alia, &c.*

Dona hominū varia.

Nam & inter homines dona à Deo distributa variè; nec in vnum congesta vniuersa sunt, sed cuilibet respectiuè magnale seu arcanum vnum. Illud arcanum, si velut arcanum vsurpatur, pro arcano omnino habe, hoc est, pro dono ex Deo proficiscente, pro eo inquam, in quod sine omni auxilio creaturarum vis quędam à Deo infusa est, non secus ac in Paulum, in Prophetas, in Apostolos, & Diuos cæteros. Quòd si verò contra hactenus dicta aliquis ita obiiciat: *Cœlum Romanis faust ac benignum fuit, & vt cœli ad tantam potentiam surrexerunt: Item: Cœlum tale homo habet, itaque emerget, & hoc vel illud designabit, &c.* De re istâ primum ita statuendum esse ducimus. Si homo viuere velit animaliter, hoc est, velit scortari, inficias non eo, quòd spiritus astri ipsum impellat, non tamen ipsum astrum. Sic se res omnino habet, non aliter. Hinc inferamus: Si quis iam ditescat, quomodo cœlum ditare ipsum potest? Nam nec aurum nec argentum ipsi impertire potest, quę omnia ipsius Dei sunt. Si cœlum talia faceret: quid faceret quæso Deus? Quòd verò ad locum thesauri ducatur homo, non eo ipsius cœli in causâ est, sed ipsi potius spiritus, quos

pseudo-

pſeudo-Prophetæ pro Planetis habent: adeóque pro inclinatione & influentià diabolum colunt & introducunt. Hinc Chriſtus etiam eiuſmodi homines *Nequam* vocat. Si Chriſtus ipſe eos ita vocat: magnum & inſignem certè nequam occultari neceſſe eſt, quem ipſi nec intelligunt, nec vt intelligant, annituntur. Et quidnam id miraculi ſit, prædicere, quid die craſtino futurum ſit? Hoc enim & diaboli nôrunt. Et prænuntia illa frequentiùs ex diabolo quàm ex naturâ deſcendunt. Non enim Deus præſagia fecit, quæ erumpant, ſed cum aſtris ſuis illa coniunxit. Illi autem ex ſignis, quid ſit, vident. Propheta naſcitur: præſagus, hoc eſt, augur educatur, vtcunque cadat.

Diaboli futura nôrunt.

Itaque (vt ad obiectionem reſpondeamus) ſi cœlum quidem Romanis beneficum fauénſque fuit: quid hoc ad potentiam ipſorum profuit? Succeſſum illum Deus ordinauit, qui impediri non potuit, ſiue cœlum cœruleum ſiue nigrum fulſiſſet. Eſto autem eſſe aliquid quod faciat, vt huic decedat, illi accedat aliquid, quandoquidem mira rerum varietas incidit: At quid id quæſo ad hominem? An non ſapientia Salomoni à Deo data eſt, vt in homines emanaret? Id autem quo alio factum fine eſt, quàm vt diſceremus indè. noſtram quoque ſapientiam ſimiliter ex Deo promanare, haudquaquam ex aſtris aut diabolo? Sic omne noſtrum auxilium ex Deo, minimè ex diabolo. Et quicquid vbique in creaturis exiſtit, vniuerſum ex Deo eſt. Vndo talia etiam dicuntur magnalia, arcanáque, myſteriúmque hoc habent, quòd non ex aliis, ſed ex ipſo Deo profluant. De re autem quâlibet fiente, & cœlum repræſentante, ita quiſpiam argutari fors poſſet: Ecce, cœlum intuere: an non id ita diſpoſitum aſt ad generationes terræ? De hoc ita ſtatuite. Quod coqui debet, illud omnino ignem & lignum, quibus coquatur, requirit poſcitque: aliàs coquetur minimè. Hoc modo & Romani fauens cœlum habuerunt, hoc eſt, bonum coquum ad res ſuas acceperunt. Ipſe tamen nihil præſtitit aliud, quàm vt coqueret & maturaret, quod illi inceperunt.

Romanorum potentia non fuit à cœlo.

Salom. ſapiẽtia ex Deo.

Magnalia & arcana cur dicãtur.

Et hæc ſedulò à quouis attendenda ſunt. In his enim ſita eſt clauſula poſtrema contra illos *Nequam*, qui firmamento tantum tribuũt. Res nimirùm terrena quælibet præparanda eſt. Exempli gratià: Metalla creata ſunt quæ nullus homo facere poteſt, iam facta antè. Ea ſi requirit homo, neceſſe habet, vt illa ſeparet à luto. Si hoc laborat: iam non, niſi per ignem id impetrat. Huius enim beneficio metallum conſequitur. Rem ita intellige. Romani potentem habuerunt regem. Item habuerunt Iolium Cæſarem, Catonem, Pompeium &c. Regis autem eadem fuit conditio, quæ metalli, nondum ſeparati & expurgati. Iacuit tamen in ſuo loco, hoc eſt, Romanorum caſtra illius regis fodina fuerunt, quaſi aliquis probator illa ſede iacuiſſet. Porrò accedentes, homines, regem illi, inuenerunt, hoc eſt, opus tractandum aggreſſi ſunt. Ex quo patet, nihil illos acquiſituros fuiſſe niſi præparator præexſtitiſſet. Homines enim vniuerſi ſumus bubalini. Cœlum autem iſtorum omnium coquus eſt & præparator. Si alicubi regis metallum iacet, & homines adſunt, qui eruere volunt. Horum fuſoria fornax cœlum eſt, heterogena ſeparans. Sic prodit bubalus, ſatis quidem validus & robuſtus, infirmior tamen, quàm vt frontem liberare, hoc eſt, ſordes à ſe excutere poſſit. Impuro poſtea à puro ſeparato, iam materia in rege eſt. Cæterum quis facit victoriam? An non metalla à Deo creata ſunt. Si à Deo non vtique à cœlo, Semel enim factum, nemo facit denuo. Eodem modo & victoria Romanorum facta eſt. Si hoc modo facta: quid illa ad cœlum attinet? Nihil quicquam. Hoc tamen verum eſt, quod res quælibet, ſuis ſordibus adhuc permixta facta ſit. Bonum enim & malum, purum & impurum in ſaccum vnum confuſa ſunt. Ideo excoctione & ſeparatione opus eſt, quam homo inſtituat, vt margarita latens & in ſordibus occultata ſeparetur ac producatur. Quæ autem ratio eſt fodinarum metallicarum: eadem eſt etiam rerum illarum, de quibus dicere ſolemus: *Cœlum hoc facit, fecitvè.* Niſi enim Deus tale quid faceret: nulla vnquàm tanta cœli vis foret, vt talem Iulium, Alexandrúmve coquere poſſet. Et tamen, quia Deus illos, ceu metallum creauit, cœlum eoſdem coquere. præparare, & impurum ſeparare poteſt, vt nimirum creatum luceat aut fulgeat velut aurum & argentum, ex igne nouiter extractum, & omnibus ſordibus exutum.

Metalla homo non facit ſed ſeparat.

Romanorum victoria vnde.

Ita ergo de cœlo ſtatuendum eſt, quòd tantum ſit elementum ignis, non factor carnis aut pultis in ollà coctæ, & quòd illam tantùm coquat. Et vt adhuc euidentiùs res intelligatur, porrò attendite. Si dicatur: Homo iſte talis euaſurus eſt, quia natura ipſius talis eſt: ſciendum eſt, iudicium ex hoc principio deſumi. Ollam nempe ſi ad ignem inſpiciamus: iam quid coquatur in ipsâ, videmus nempe carnem aut aliud quid. Sic etiam ex cacabo conſtat, quid in ipſo coquatur Sic & ex fornace chymiſtica conſtat, quid deſtilletur. Ex fornace calcaria noſcitur excoqui calcem. Ex fornace fuſoriâ intelligitur liquefieri aut fundi metallum &c. Sic nimirum euidens eſt, quòd ex cognito per proprietatem & experientiam diſcrimine ignis, vt iam diximus, quidnam in igne præparetur, intelligamus. Eodem modo, ſi ignem, hoc eſt cœlum hominis cognouimus, quiſnam iſte ignis ſit, iam intelligimus, atque vnà ſcimus, quidnam iſte ignis coquat, & verè dicere poſſumus: Hoc vel illud ab igne coquitur. Hinc tamen haud quaquam ſequitur. Cœlum ſuæ conſtellationis inclinationem inſtillare, in id quod in homine coquitur. Res enim aliter ſe non habet, ac ſi cocus carnem in ollam inderet, & præterea ignem adderet. Talis etiam Deus eſt. Nam ſi homo naſcitur, Deus in ollam ponit ipſius ſpiritum ſeu halitum, hoc eſt, virtutem & robur ſeu donum ipſi confert & addit ligna, ac incendit ignem, apud quem coquatur, vt ſuo tempore fiat eſilis, hoc eſt, virtutem inditam exerat & in lucem edat. Quòd ſi ergo res ita ſe habet: quo iam equidem iure dicere poſſim, ſtellas (quæ tamen in hâc fornace coquunt tantum) hoc vel illud inclinare? An non inclinatam iam tum præſto eſt? An non inclinator eſt

Aſtra quid in homine agant.

est is, qui id imposuit? Is enim solus imprimit? An non, quod imponitur, est influentia? An nō qui imposuit, is est, qui influētiam largitur? Omnino. An hæc ergo sit constellatio? Neutiquā. Quid cōstellatio est? Est congestus ex variis lignis ignis, elixans elixandum. Nam hoc tantùm ignis præstat. Quòd si ergo ignis hominem facere diceretur, & ob id homo filius Lunæ, Martis, Saturni, Iouis, Veneris, Solis & Mercurij vocaretur: eadem pol incōuenientia foret, ac si frustum carnis, in olla apud lignum Iuniperinum excoctæ, &c. filium Iuniperi, Aloës, Fagi, &c. appellarem. Res ergo omnis hoc ambitu, vt diximus, clauditur, quòd omnia eodem modo creata sint, quo Ætna, Sylua Hercynia, Alpes, Melibocus, &c. Quòd si constellatio talis concurrat, hoc saltem agit, vt coquat & præparet, veluti Sol coquit arbores in Suderis montibus, aut frumentum in sabulosis agris, aut vinum in montanis Alsaticis.

Constellatio quid.

Quod autem de homine arcanum, ex magnalibus Dei promptum, animaliter creandum est, hoc est. Omnium primò Deus hominem seu arcanum ipsum creauit. Deinde igni mandatum dedit, hoc est, coco cœlesti vim coquēdi & præparandi indidit. Iam si ignis validus erit, & luculenter flagrabit, impositum arcanum eò feliciùs coquetur & mutabitur. Si enim coctor calcis ita errare potest, vt lapis, calx futurus, rectè non excoquatur: eodem errare vtique modo etiam cœlum poterit. Si destillando, reuerberando, calcinandóue Alchimista aberrare suo igne ita potest, vt quod vult, non semper eliciat: poterit etiam cœlum. Et hæc causa est, cur alius alio felicior, & illustrior fiat. Et de hisce terrenis ideò sic hoc loco dissero, vt quātum ipsis tribuendum sit rectiùs intelligatur, sciaturque, illos, qui scripturæ contrariū loquuntur, scribunt ac sentiunt, superstitione minimè carere.

Sed vt missis hisce, ad instituti nostri limites reuertar: sciendum est, illa, quæ hic recensentur, eò facere, vt quæ deinceps tradentur in Epilogo, rectiùs & commodiùs intelligantur, & obiectionibus omnibus satisfaciant. Etsi verò contradicentibus omnib. hic satisfacere minimè videbuntur: sufficere tamen videbūtur illis, qui boni & frugi sunt. Et cæteris tātū quidem fidei dabitur, quanti ipsi sunt. Firmū enim de donis Dei in hominē collatis hoc axioma perstat, quod, quicquid vspiā homo habet, vniuersum à Deo datū sit. Cæterum, quia paulò antè de igne loquuti sumus, iam deinceps hoc quoque limitandum est, quod non omnia per ignem (vt ita loquar) actuentur, sed plura etiam citra ignem coquantur. Huius classis fuerunt Prophetæ, *Salomon*, *Abraham*, *Iacob*, *& plures alij*, *seu Adamus & Eua*, quos nulla vtique constellatio excoxit, sed manus Dei sola. Euidens ergo discrimen est inter constellationem & non constellationem, quanquam ab vna manu vtræque factæ sint, & ex communi principio profluant. Notandum tamen & explicandum hoc loco est, quod discrimen sit inter constellatum & non cōstellatum, hoc est, inter id, quod ab igne excoctum & non excoctum est. Deus namque qui à constellatione hominem excoqui voluit, is idem potentiam suam etiam sine constellatione exercere potest. Sic panis modum suum habet, quo molatur, fermentetur, coquatur, frangatur seu scindatur. Hunc tamen ordinem Christus ipse non seruauit, sed aliquot millenos homines præter naturæ seriem pane, ex agro nullo collecto, cibauit, veluti notum est.

Hominis dona omnia ex Deo.

Deus naturæ necessaria omnia contulit.

Ex hisce ergo breuiter intelligendum est, Deum naturam ipsam condidisse, & attribuisse illi suum ordinem, & necessaria omnia illi contulisse, quæ ad hominem satiandum & pascendum requiruntur. Sed & multis aliis opus habemus, quoniam vitæ nostræ rationem non intelligimus, nisi quatenus ex Deo cognoscimus. Meritò ergo Deus Patriarchis ipsis locutus docuit, nec cœlum nec astra vim regendi hominis habere. Ob collatam enim hanc astris potentiam videri is posset, sine astrorum opera parum per seipsum potens aut efficax. Nec Dei hæc ratio est, quæ est alterius magnatis, qui ad ministros suos res grauiores deuoluit, ac quæ seria obueniunt, ad officiarios suos relegat. Dei, inquam, eadem conditio haudquaquam est: Solus & naturam ipsam, & omnia magnalia simul condidit, hæcque illi indidit. Et tamen interim hisce omnibus superior, potenti manu vniuersa ipsemet moderator, séque verè dominum omnipotentem cognoscendum & iudicandum offert. Eodem modo & Christus, cum super terra ambularet, Apostolos sibi certos elegit, illisque necessariam potestatem addidit. Hi nulla excoctione opus habuerunt. Ipse namque filius Dei ipsos excoxit. Quod si ergo citra constellationem ac operam astrorum illi parati & meliores reddi potuerunt: poterit idem Deus præstare etiam maius minúsve. Quod autem cœlum coquere talia, Deus permittat: causa ea est, quòd nostrûm pauci sint electi. Cœlum ergo operari sinit Deus, vtcunque illi bene maleue cadant. Si non sunt ex electis; non facilè vel ab ipso Deo præparabūntur. Satis est, Arcana ipsum nobis dare, & cœlesti igni talia præparandi mandatum facere, sicut metallum præparatur à fusore suo. Cur enim Deus ipse fusorē ageret. Tum etiam nihil boni tandem ex re illa emergaret. Adeòq; satis id est, quod homo facit. Nihil enim constans manet: sed omnia intereūt, & in nihilum vertentur. Eadem sors ipsius etiam est hominis, quem coquit cœlum. Quid autem id coctionis est? Nihil. Coquit autem is in eò tantùm, qui ferruginem & scoriam absumit. Huc iam facit Euangelium. *Nisi quis desuper nascatur, hoc est, regeneretur, nihil est.* Quod idem est, ac si dicatur: *Quidnam id est, quod Arcana & Magnalia, &c. tibi dedit? Cœlum coquit. Tu ob id salutem non euades. Si verò denuò ex alio regeneteris, tum saluus eris.* Dictorum summa omnis huc recidit: Nemo Is maneat, qui à Naturà factus est: sed seipsum ita coquat & præparet per ignem, vt desupèr à Spiritu Sancto excoquatur. Ea enim generatio secunda est. Sic cruce nostra nos Christum sequemur, aliàs citra regenerationem istam damnationis consortes futuri. Nec enim minùs rosæ, quàm fœtentes Cotulæ putrescunt.

Deus etiam citra naturæ operā potens.

Apostoli facti citra astra.

TRACTATVS III.

Terrena hæc sunt præludia futurorũ cœlestium.

OPus omnino ac necessarium est, nos in terrâ hâc versantes, potentiâ diuinâ, vt iam diximus, instructos esse, nec saluos quidem tantùm, sed & in insuper ipsos damnatos. Magni enim in hâc terrâ momenti est, infelices felicium sorte & commoditate hic frui. Vbi autem ex vitâ hac digressi, gratia opus habebunt: nullam vtique impetrare poterunt. Ea iam summa miseria erit. Sic nimirum & diues ille in terra hac ad sitim restinguendam potus abundè satis habebat. Moriens autem vilissimi potus Aquæ, ne quidem guttam vnicam impetrare poterat. O quam dura illa sors est, in terra hac quondam rerum copia abundare, illarúmque summa voluptate diffluere, sed in alterũ mundum translatum illarum totali inopia premi? Sic vicissim saluandorum longè illa suauior est felicitas, si ex hac miseria in alteram mundi gloriam abrepti summam cibi potúsque ac rerum denique vniuersarum blandissimam copiam inueniant, terrenis omnibus longè amabiliorem & suauiorem. Hac de causa necessarium fuit, tam beatis quàm damnatis Deum in hoc mundo varia sua dona distribuere. Beati quidem, vt quid deficiat ipsis, intelligant, & tamen sciant, se longè feliciores illis esse, qui naturali siti affecti, ad illam restinguendam terreni potus copiam habent. Hi enim in alterum mundum transpositi, simili cum diuite illo siti torquentur. Et licèt quidem, quid desit ipsis, sciant: eius tamen impetrandi nullam copiam habent. Beatus vero & ipse siti quidem tentabitur: satiabitur tamen potu mensæ illius, ad quam Christus nos inuitauit, largissimam æterni vini promam. Ex his colligi potest, res omnes, quibus post hanc vitã habituri opus erimus, & in hoc mundo præexistere aut veluti præcurrere. Et quæcunque in hac terra nobis commodo & vsui sunt, eadem & in altero mundo nobis, (sua tamen ratione) vsui erunt. Requiritur ergo, nos in hoc mundo Arcana Dei habere, nempe Arcana sanandi per Naturam & per homines. Per eiusmodi námque compellimur, vt Deum reuerenter colamus. Post hanc autem vitam, eiusmodi Medicina iterum indigebimus. Quòd si futuri salui sumus: illa vtique perfruemur. Sin minus, sciemus tamen, quidnam nobis deficiat, ac de terrenis recordabimur, dicentes: *O vtinam guttam tantum vnicam potus aut medicinæ terrenæ assequeremur, vt tantillum saltem quietis & intermissionis in hâc flammâ obtineremus.* Et licèt quidem sciant, voti illius sui summam inutilem esse, etsi lingua guttulam vnam aut alteram degustarent (quid enim gutta vna ad tantum ardorem conferat?) ex arida tamen ac inexhausta siti ipsorum colligere licèt, quanta miseria excarnificentur, ac iam demum intelligant, quantam rerum copiam amiserint.

Diuitis & Lazari collatio.

Conuenit ergo, nos in terra degentes gratiam diuinam cognoscere, vt videamus in illo altero sæculo, quanto maiora gratia diuina beati illic fruantur, adeóque terrena hæc ad illa cœlestia collata, nullo omnino loco habenda sint. Econtrà autem & damnati vitæ sunt, quàm pretiosum in hâc terrâ thesaurum perdiderint. Ibi enim gratiæ, tanquam aquæ minutissimos saltem riuulos, aut abiectissimæ tantum vrticæ medicinam ardenter optaturi, voto suo miserè frustrabuntur. Ipsi tamen in summâ suâ miseriâ constituti scient, quanto excellentiori gaudio exultent illi, qui boni & frugi in terrâ fuerunt.

Omnia terrena quæ cõdita sunt futura.

Vt autem iam deinceps etiam comprehensum habeamus, quidnam sit id, quod in hac terra existens, post vitæ terminum decedet: scire conuenit, primum esse potum. Hoc testatur vir diues, qui vnicam tantum aquæ guttam sollicitans, ipsam impetrare non potuit. Ideò in terrâ oportet esse aquam, ex quâ illa altera cognoscatur. Quòd si diuitis lingua aquam illicò sitiuit: quantò præstantior erit illa cœlestis seu æterna, quâ Deus nos refocillat? Hoc iam si verum est verum vtique & hoc erit, quòd in terra liberationem habeamus ex morbis, qui nos terranos in carne affligunt modis variis. Et cur morbi gliscũt? Vt nimirùm illis etiam damnatos obsideri videamus. Liberati enim sumus quidem ex inferno: non autem ex morbis, miseriâ, ærumnis. Et ea liberatio à Diabolo & ipsius vinculis ad animam pertinet. Corpus autem morbos sustinere cogitur vsque ad finem mundi. Damnati & ipsi à morbis inuadentur: sed ex illis minimè liberabuntur. Nos autem liberabimur in resurrectione per clarificationem illam, qua nostra miseria, fames, sitisque, &c. auferantur. Non eadem conditio etiam improborum erit. Corpus enim pœnam luet etiam in illo sæculo altero. Dum ergo bonorum terrenorum, & magnorum Dei arcanorum recordabuntur, sic apud se cogitabunt. *Ah, vtinam tantillum iulepi aduersus hunc morbum, aut apostolici contra hoc vulnus, aut parum testudinis pro synou'à haberem.* Et tamen nihil quicquam horum ipsis dabitur, vt nec diuiti vnica aquę gutta siti enecto obtigit. Sciendum itaque est, morbos nostros vniuersos damnatis hæreditarios & constantes, abscedere. Ipse autem Christus medicinam illis offert redemptione sua, morbos corporis & nęuos omnes tollens per nostram resurrectionem. Damnati verò hoc bono non fruentur: sed morbos æternum secum fouebunt, iisque affligantur.

Potus est primus in altera vita.

Seria ergo & aperta necessitate compellimur, ad Magnalia Dei in rebus Naturę omnibus considerãda, velut in Astris, lapidibus, Margaritis, corallis, floribus, radicibus, herbis, seminibus, lignis, corticibus, fructibus & similibus aliis, velut & in ipsis metallis. Cur enim & quo fine illis omnia præsto sunt? vt illi, nempè infelices sic secum cogitent: *Væ nobis, si beati tam amœnum & vernantem floribus hortum habent.* Scient enim, quantum illi gaudium in Paradyso, in Ebrone seu regno Dei habituri sint. Ideóque compertum habent, nos terræ floribus indigere minimè, sed flores potius æternos sortiri, & ab omnibus infirmitatibus liberatos esse. Tunc ergo damnati clamaturi sunt: *O vtinam & nobis flores terræ, quibus dolores & morbos nostros mitigare & placare possemus, obtingerent.* Et tamen voti sui compotes fient minimè. Ex loco ergo illo afflictionis aspicient

Opera Dei diligenter inspicea.

cient in sinum Abrahę, in quo quiescunt beati; Miserabilis illic planctus erit clamantium & vociferantium de terreno saltem, quod tamen nec ipsum assequi poterunt. Quod enim cumulatum habuerunt in terra, id contempserunt, nempè Gratiam diuinam. Propter quod & ipsi meritò contemnetur, vt nihil impetrent. Hoc enim vniuersum Gratiæ diuinæ in terram effusæ fundamentum est, vt ex illa infelices videant, quanto defectu torquerentur ob denegatum terrenum, quod antè vberrimè ipsis affluebat. Sicut autem corporaliter & naturaliter de hisce loquor, ita eadem sunt etiam intelligenda de inferno. Nimirum propter peccata sua & flagitia prænaricationésque in infernum abstrudentur. Ea illa sede non saltem corporales medicinas, sed etiam cœlestes & spirituales implorabunt, & de gratia obtestabuntur. Et licèt quidem gratia ad otandum orbati sint: cogitando tamen ita penitè singultient: *O etiam in terram redderemur, vt hoc vel illud ageremus, Deique gratiam implorare-mus, vt vel hac vice nobis ignosceret, velut ignouit Magdalenæ adulteræ, & latroni in crucem sublato. Iam thesaurus cordis & pœnitudo erumpit, & quidnam tandem neglexìmus in terra tempore illo, quo nobis liberum erat, pulsare orareque: quod tamen omne susque déque temerè habuimus?* Videre verò: nisi per Christum talia in terra patrata fuissent tale nihil illi sollicitarent ab eo, de quo nihil ipsis constaret. Iam quia ab exemplis aliorum gratiam hanc didicerunt, veluti supra de guttula Aquæ diximus: eius vrgente casu & ipsi pro se recordantur, clamantes: *O propitie Deus miserere mei, & vnicam tantem mihi guttulam largire, &c.* Hic tamen à nemine quicquam accipiet, veluti nec Lazaro à quoquam quicquam datum est.

Sed restat iam, vt rhombum ac cardinem ipsum tangam instituti mei: cuius gratia hæc hactenus disserui. Pertinent enim iam dicta eo, vt sciamus, vndenam omnia dona, *Magnalia, Mysteria, Arcanáue* promanent, nempe ex solo Deo. Si ex Deo, cur eadem accepta ferimus aut creaturis, aut Diabolis, aut Astris? Longè ista facessant à nobis Christianis ac fidelibus. Medicina ex Deo est: ex Deo ipse homo est. Sic etiam præsidium omne ex solo Deo. Sed antequam summatim rem finiam, obiectionem hanc breuem moneo. Si Deus per quendam suam nobis gratiam defert: cur illam non acceptemus? In nobis (exempli gratia) suum misit filium, qui cùm in genus humanum beneficia varia conferret, id criminationis audire coactus est, quòd per Satanam, quem haberet familiarem, talia præstaret. Hoc iam enorme mendacium est, de quo dicendum videtur. Eodem modo & Ioannes Baptista ex Deo egressus erat. Nihilominus tamen à Diabolo egressus criminabatur. Eadem calumnia impetebantur etiam discipuli Christi adeóque vniuersi illi, qui à Deo missi venerunt. A Diabolo námque omnes missi dicebantur. Non felicior conditio fuit etiam Patriarcharum. Quòd si vel hoc ipso momento gratia quædam ad nos mitteretur: iam illicò personarent Pharisæi, ipsam ex Diabolo descendere. Et talia nolens volens Diabolus fecisse narratur: quæ tamen impietate honori Dei detrahitur, sicuti & contumeliam Christo ingesserunt olim, & vniuersos eius discipulos prosecuti sunt. Ea interim Diaboli calliditas est, vt, vbi gratiam diuinam vigere nouit, ibidem sese quoque ingerat, et nimirùm turbas & confusionem cæco populo obtrudat: sed fraus ista facilè detegitur. Vt enim, si quis se Medicum venditans, auxilium & sanitatem vniuersis polliceatur, intus tamen nequam sit, homines illicò dicerent, *Vah, quisnam ille homo nihili tandem?* ita hîc quoque de cognito Diabolo dicendum est, nihili ipsius auxilium esse, sed meram confusionem ipsum offundere. Et hæc de naturalibus hactenus. Meum autem institutum ita se non habet, sed sequenti similitudine expedietur. Deus nempe ex Deitate sua influentiam effundit super herbas, & præcipuè super herbam vnam certámque. Iam & ipse Diabolus si sese ingerens vni suos radios emitteret, & vicinas herbas, lolio seu vitio alio aspergeret: Pharisæi his cognitis dicerent: *Quidnam in horto quæritis, in quo Diabolus est? an ipsum non videtis?* Diabolus autem ad talia minime erubescit: sed debita opera sese videndum offert, vt loca confundat, ne diuina in herbis Influentia inueniri queat. Præterea populi pars maxima superstitiosa est, nec de Diaboli fraudibus cogitat: cuius tamen ea natura & peruicacia est perpetuo, vt ad seminatam Margaritam suum oletum subinde adiiciat, ne illa reperiatur facile. Et hoc ingenio facit, vt absterriti homines longius fugiant.

Iam dictorum hanc explicationem addemus. Magnalia sua Deus hominibus mixtis ac variis modis distribuit, ex Solis tamen signis & operibus, non item aliunde cognoscenda. Nec enim Diabolus vel Febrem vel dolentem dentem sanare potest, quod sedulò obseruari velim. Cur verò talia quandoque repudientur, id in causa est, quòd Diabolus ipsis quandoque suas fraudes confundat, quæ oculis promptiùs videntur & manifestantur. Illæ ergo animaduersæ, aliorum quoque verũ in suspicionem vocant. Hoc iam euentu Satanas exultat, & in sinu suo gaudet. Exempla nota sunt in Medicina, quæ terrena est. Hanc enim intaminatam Diabolus non sinit, sed suscitat Pseudomedicos, profert erroneos libros, imperitos Pharmacopæos, &c. hoc fine, vt naturalibus medicis sua laus derogetur. Producit ille Medicos qui quouis carnifice, atrociùs ægros & crudeliùs tractent. Et talia secundum Naturæ institutum fiunt minimè. Nec enim ad id Medicina à Deo condita est, vt præter morbi dolores homo insuper etiam excorietur, sed per medicamenta idonea omnino sanetur, & reficiatur. Et tamen Diabolus sua mancipia obtrudit, qui dilaniando & excruciãdo hominibus infãdo modo dolores augeãt & cumulent. Sed hæc carnificina, non Medicina est. Et tamen in casibus plerisque omnibus talia eueniunt. Tanta enim Satanæ improbitas est, vt, quò radium diuinum potentiorem esse obseruat, tantò maiore cum molimine regnum suum obtrudat & ingerat,

Diabolus Diuinis rebus sese ingerere solet.

Bona & magnalia omnia ex Deo.

Dei Magnalia vt discernenda à Diaboli operibus.

Diabolus Pseudomedicos &c. producat.

Christus ob merita sua male audiit.

nam Influentiam Pharisæus adscribit illis, qui ibi, versantur, & horum patri, qui Diabolus est. Sicut etiam de Christo prodiderunt, *ipsum habere Dæmonium*. Sic ergo Margaritam illius loci à duabus sectis, nempe à Principis huius mundi filiis, & à Pharisæis, contemni & despici contingit. Quinimò ipsa quoque opera bona, quę tamen facere Diabolus minimè potest, Diabololo accepta feruntur.

Opera Dei à duobus hominum generibus contemnuntur.

Quis verò potestati diuinæ obloquetur? Facit Deus, quicquid vult, Aut quis Deo imperaturus est, quidnam facere debeat? An non lapidi huic hoc indere potest? Cur non etiam ciuitati huic prę altera? Et cur hoc vel illud, aut fiat aut factum sit, causam penes se is habet? Nobis hic diuina arcana scrutari liberum minimè est. Sed cogimur incognitione operum fientium quiescere. Testantur enim de suo magistro, quis sit. Et vt domus exstructa testatur de tignario, ollàque de figulo: Sic hæc quoque opera testantur, opificem suum Deum esse. Sicut enim ollam nemo præter figulum, & domum nemo præter tignarium facere potest: Sic hæc quoque opera præter Deum solum facere nemo potest. Et sicut Spiritus seu Diaboli cum omni immundo suo grege, nè quidem rudissimum ollæ operculum, aut æstuario pessulum facere aut addere queunt: ita multò minùs talium operum auctores esse possunt. Et licèt Diabolus quidem plurima machinetur: hoc tamen cum omnibus suis legionibus præstare minimè potest, vt vel abiectam ollam frangat, nedum eandem faciat. Multò is minùs quenquam occidere aut iugulare potest, nisi id mandato, permissu, iussúque ac vi diuinâ faciat. Hoc tamen hic tractandum minimè est. Quòd si namque dicto modo, nec Diabolus ipse, nec homines per se quicquam possunt: qui quæso opera Diuina, Diabolica ac præstigiosa dici poterunt? Aut salue est ac æquum, ciuitatem locúmue secundum homines iudicari, ac ipsorum culpam luere: Minimè verò: sed ciuitas ipsa per se iusta & bona est, & quæ ibi seminantur, fœcunda sunt, etsi homines in damnationem ruant. Sed vnum adhuc vobis enumerandum est. Ciuitates quinque, quas vnà cum Sodomâ & Gommorrhâ, &c. ignis infernalis absorpsit, incolarum culpam luerunt. Non enim ipsæ ciuitates, sed homines inquilini peccauerant: & tamen ciuitatibus vnà pereundum erat. Ex hoc colligite, eandem sortem multorum quoque præcipuorum locorum futuram. Si ciuitates quidem sunt sanctæ & magnæ: eò etiam sæuiora sunt peccata. Sodomitarum & Gomorrhæorum in illis. Quorum malitia si ad summum conscenderit: quidnam facturus Deus est? Influentiam ad se retracturus est, vt deinceps non luceat, sicut non lucet obscuratus Sol. Remotâ autem influentiâ, in eius locum succedit ignis infernalis, pice fumans & grassans in inquilinos, quorum non vult Deus vt quisquam misericordiâ tangatur. Sciendum ergo, quòd, quamdiu ciuitas gratiâ pollet, secura omnia sint. Quod si autem momento vno succedatur, gratia euanuit. Etsi autem aliàs quoque huiusmodi ciuitas multis

Diabolus nullorum vi...

Ex operibus iudicandum de Deo.

perſæpè incendiis bellisque infestetur: his tamen finitis subindè rursus erigitur. Et hæc pœna non aliter se habet, ac si quis diceret: Emendate vos, priusquam ignis gehennæ erumpat.

Gratiam, quam Deus huic mundo immittit, ecquisnam reprehendere potest, ac dicere: Quidnam ills hic confeset? Nam id quid aut ad me aut ad te attinet? Dici solet, Deum vbique esse. Etsi autem vbique quidem esse dicatur, non tamen vbique operatur. Quis consilio ipsius diuino obloquetur? Nihil enim is citra causam facit. Hęc verò mysterium est, quod ad te non spectat, donec fiat. Tum enim, quod fit, vides. Tu te ab illis, qui inhabitant, seduci ne patiaris. Sic potius statuas, margaritam in medio stercore conditam esse. Quod si aliàs scires, an non thesaurum illū præ vniuersis reliquis eligeres? Non tu ex furfure farinam colare soles? Omnino. Idem & hic fac. Furfurem fac missum: margaritam quære. Nec propter furfurem tu panem abiicis, sed illum abiicis. Et prius quàm pane carere velles, omnem furfurem cum farinâ vorare malles. Si ergo in hoc sapis: sapias etiam in altero, nempe margaritam hic conditam esse, quam eruas. Vides, vt apis mel ex floribus sugat, illis tamen nihil quicquam læsis. Quòd si apis potest: iustiùs id homo nôrit, vt ex ciuitatibus locisque margaritam eruat exugátue, Deóque gratias agat, quod à margaritâ sordes separare, & illam eligere, has reiicere possit. Sic etsi Arsenicum auro quidem coniunctum sit, nemo tamen ita ignauus est, quin à sordibus aurum liberet, & illas abiiciat. Eadem & argenti ratio est. Et hæc quidnam sibi aliud velle putes, quàm, quod bonum omne, quocunque in loco sit, à Dèo proueniat? Bono autē si coniuncta quoq; mala sint, veluti Arsenicum, Mercurius, Operimentum & similia alia: eadem remoue. Propter illa enim metallorum effussio non intermittitur. Quòd si quidem separationis artem in his nouisti multò rectiùs ipsam noueris in illis rebus, quæ non ad ornatum, sed ad animam conducunt: & simul expandes, quanta Deus opera hic faciat, & quibus ex causis illa fiant, nempe non salem, vt hic aut ille nudus inueniatur: sed aliud quid ibi latet & occultatur, nimirùm, vt Diaboli regnum illic manifestetur cum illis, qui ipsum sequuntur, sicut etiam, vt prodantur in hisce rebus Pharisęi, & alia plura innotescant simul, quæ nos homines ante tempus iustum cognoscere minimè licet. Dies autem extremus incolas horum locorum & dominos per ignem adorietur, vt Sodomam & Gomorrham. Nos autem, quę nos in seductionem pelliciunt, haudquaquam acceptare, aut vilipendere debemus. Iugiter namque Diabolus duobus hisce modis à bono nos deiicere conatur: ex quo genuina ipsius techna cognoscenda & iudicanda est.

Deus vbique est, non vbique tamen operatur.

Operum Dei quis finis.

Eadem etiam hominis ratio est, cui Deus influentiam largitur, ceu *Petro & Iudæ*. Hi vterque ad Apostolatum vocati sunt, nec vnus altero magis minúsve Apostolus erat. Eò autem res recidit, vt Petrus Apostolus maneret, non item & Iudæ: hoc est, Petrus eum

Influentia hominū qualis Petri & Iudę influentia.

influentiâ in cœlum afcendit. Iudæ fors fuit communis Sodomæ & Gomorrhæ. Iam autem influxus iste ex Deo procedit, nec in hominis poteftate confiftit. Ita Petrus poteftatem habuit fufcitandi mortuos: quod etiam præftitit, vt & alia. Semen ergo aliquod fuæ diuinitatis Deus illi infuderat. Similis conditio etiam Iudæ fuerat. Sed quòd is filius Principis mundi effet, feipfum fufpendit. Multi autem feipfos fufpendunt. Ex hoc quid colligemus aliud, quàm confortibus his ipfius omnibus eandem conditionem obtigiffe? Iam, fi hominem quenquam Deus tali fuæ influentiæ gratiâ donatet, cui fimilem nullus Chriftianus acceperit, & quæ omnibus aftris ac medicinâ fuperior fit: quis illam vtique non acceptaret, & talem hominem ob id non refpiceret? Etfi enim is fimplex, rudis, craffúfque fit: ob id malitiæ nihil habet. Si autem fimul malus fit, & Iudæ fimilis, influentia eius non manebit, fed in ignem gehennæ & profunditatem abyffi terræ mergetur. Nos ergo hic iudices agere non conuenit. Penes enim DEVM hæc omnia funt: is fuam influentiam mittit & dirigit, quò vult. Nec refert, talia homini imperueftigabilia effe. Nobis manifefta funt opera, & fcriptura patet: his adiungenda fides eft. Nec enim nos fallunt. Quòd fi pfeudi dicant, *Noli ipfa opera infpicere, noli ad hoc illúdve intendere: opera omitte quia fallunt: nulla figna inquire, &c.* hæc omnia ex Diabolo effufa cenfe, qui ftratagemate tali fibi principatum muniuit. Cùm enim ille ad edenda opera ineptus fit: fignorum infpectionem nobis vetare attentat, vt fic difcipulis ac famulis ipfius credamus, figna excutiamus operum, & pro præftigiis ac fuperftitiofis omnia reputemus, etfi ex diuinâ quâdam influentiâ promanent, hoc nempe fine, vt Deus fubindè apud nos defpectior & contemptior reddatur. Quandoquidem autem Chriftus ipfe infidelibus per opera edita teftatum fecerit, fe Dei ipfius filium effe: fas etiam pi-úmque eft, nos attendere ad ipfius verba, dum ait: *Qui in nomine meo venient, hæc figna edent, &c.* His enim Diabolus cum omnibus fuis præconibus profternitur, & annihilantur conculcantúrque illi vniuerfi, qui editis fignis non confirmantur, fed hoc facto fe Pharifæos produnt, & teftes Diaboli, vno volumine margaritâ in lutum conicientes. Hac arte fuâ Synagogam Satanas erigit. Fidelis autem talibus ne credat, fed fidem det illi, qui ex Deo eft, & fignis editis de fe, qualis fit, teftetur.

Opera de Deo teftantur.

Cæterùm poft hactenus iam commemorata, librum hunc de verâ influentiâ rerum finiemus: & de mala influentia fuo loco differemus nempe fub titulo *Diabolicorum & infignium operum, præftigiatúmque,* vbi horum multa comprehenduntur. Hoc autem in libro id præcipuè ac feriò tenendum eft, quòd Deus radium fuum inftar folis in nos effundat, fuamque gratiam multipliciter diftribuat, in naturam, vltra naturam, fine naturâ, in hominem, & fine homine. Satisfactum etiam eft aduerfariis noftris, quorum oculi cataractis obfu[s]cati funt, quíque res ex Deo procedentes, non Deo, fed ipfi naturæ imputant. Quas, fi in naturam conferre commodè non poffunt, eafdem affignant Diabolo, quæ enormis in Deum contumelia eft. Si enim tales gignerentur ab aftris: conueniret vtique ac commodum effet difpici, vbinam ftellæ verfarentur optimæ, vt in illo loco natiuitas perficeretur. Exempli gratiâ. *Albertus Magnus Langingæ natus eft.* Is fi ingenium ac eruditionem fuam ab igne, hoc eft, aftris accepit: qui ergo fit, quòd, cùm ignis is adhuc ardeat nemo tamen ipfi tot fæculis fimilis nafcatur? Non ergo illa caufa eft: Sed fi Deus talem influentiam largitur, & ignis coquit, hoc aut illud fit. Antequam enim homo ad fummû feu mortem pertingat, aut illud, cuius gratiâ influentia ipfi a Deo collata eft, perficiat, multa certè illic aduerfantur, multæ ei auræ aduerfantur iam prorfû, vorfum, iam ad læuâ, iam ad dextram ipfum iactantes, vt nunquam finis ac curfus eius adeò exquifitè influxioni primæ refpondeat. Quin & nonnihil in ipfo corrumpit ludimoderator, quod conftellatio non corrupit. Iam peruertit ipfum vinum, iam bellum, iam fcortatio, iam auaritia, iam fuperbia, & fimilia alia, quæ vniuerfa, dum incumbunt, laudabilem excoctámque influentiam contaminant, vt aliud quid à primo inftituto emergat, hoc eft, vt aliud ex ore egrediatur, quàm ingreffum eft. Quæ fi quidem ipfius hominis ratio eft: eadem etiam cæterarum creaturarum erit, in quibus arcana talia Deus condidit, quæque multis alterationibus obnoxiæ funt. Idem etiam ex Medicis, Aftronomis, Philofophis & fectis aliis doceri poteft, quarum myfteria, etfi magna Diabolo tamen implicita funt. Quod autem nemo talis emergit, qualis pro influentiæ decubitu emergere debuerat, caufa pofita eft in rerum omnium naturâ, ob quam impedimentis & aduerfitatibus illæ obnoxiæ funt. Beatus autem is eft, qui, quæ influentiæ fuæ aduerfantur, præualere aut dominari no[n] fi[nit]. Ex [illegible] Deus arborem, varius fructibus grauidam, producere poteft.

Albertus Magnus Langingæ natus: influentia à quibus corrumpatur.

Influentia à quibus corrumpatur.

Sed & hoc commonefaciendi eftis, quòd Deus rebus illis omnibus finem faciat. Sic enim nec fuo pepercit filio (quem breui tempore in terra verfari finit) nec Apoftolis cæterífque diuis, cum quibus ipfam influentiam fuftulit ac remouit, in viuis effe defmentibus. Idem & cum rofis facit, quas quotannis aufert, nec vllam finit effe perpetuam. Cum igitur huiufmodi remoueat Deus, & futurâ æftate noua fufficiat: ex eo iam patet, quòd, fi talibus fignis &c. caremus, iam hyemem agamus, quâ rerum omnium inopes vngues (vt vrfi) feu brancas fugamus. Id enim quidnam eft aliud, fi huiufmodi myfteria & magnalia Dei tollantur, quàm quod nobis expectandum fit, donec Deus æftatem nouam immittat, qui fimiles nobis rofas proferat, non fecus ac in ipfa naturâ æftas torpidas & emortuas res omnes refufcitat? Quod enim abiit, hyems abfumfit: quod adeft, æftas vi protrudit. Quòd autem tot magnalia adfunt, & ipfa fimul æftas feruet, nec

Influentiis omnibus terminos assignat.

quifquam

quisquam tamen citra aduersitates emergere possit: id habendum eo loco est, ac si grando pruina, fulgur aut fulmen agros feriat. Nec enim aliter Diabolus intonat, vbi boni quid esse nouit. Et quò meliora nouit: eò grauiùs percutit. Cœlum ferit cum Astronomis: Naturam cum Physicis: Medicinam cum Pseudomedicis: ciuitatem seu locum cum monachis & solitariis theologastris, qui & ipsi pseudi sunt. Et sicut Christus de *Pseudoapostolis, Pseudoprophetis & Pseudochristis vaticinatur*: ita hos diabolus *Pseudo Medicos, Astronomos, Alchimistas, & Philosophos appellat.* Sicut enim veri sunt & genuini Prophetæ, Apostoli, Christus: sic genuini etiam sunt Medici, Philosophi, Astronomi, &c. Sed ad disciplinam Diaboli hîc sedulò attendi debet. Aliàs námque ipsius discipuli difficilimè & vix magnâ cum curâ internosci possunt. Quia verò omnium hominum officium est, vt in & cum Deo maneant: studiosè id satagere debemus, vt contra extranea aures probè obturemus, oculósque auertamus, intellectúmque omnem ex Deo, non hominibus sumamus. Hominis enim ea semper natura est, vt sibi apprimè sapere videatur. Dum ergo videt Diabolus, hominem hunc vel illum in admiratione esse, mendacia & probra sua illi insuper instillat, nec quicquam intaminatum aut impollutum vllibi relinquit. Vnicam ergo sui tutelam & custodiam homo ex Deo quærat & expectet.

LIBER DE INVENTIONE ARTIVM THEOPHRASTI.

PROLOGVS.

Artes non ab astris inuentæ.

MVLTI passim in eâ fuerunt opinione, inuentas esse artes ab hominibus, astrorum beneficentiâ adiutis: ita, vt cui bene faueant astra, huic omnia probe succedant. Si enim quis sub astris benignis & fauentibus: doctúsque & industrius natus sit, talem & ipsum fore prædicarunt. Cæterùm cùm homo hæres regni cœlorum, adeóque cœlo prædestinatus sit: qui quæso potest is esse astrorum filius, cùm cœlum ipsum periturum, & nihil firmum mansurum sit? Quicunque

Homo cœli hæres... non est.

ergo mentem sortitus est in doctrinam suam, sapientiámque & gratiam ex Deo, non ex creaturis adipiscitur. Exemplo nobis est Salomon qui sapientiam suam a Deo precariò obtinuit. Quòd si Salomon nec astra inuocauit, nec ex astris partem aliquam impetrauit, sed ex solo Deo, & tamen sapientissimus omnium extitit: apud quem quæso alium, quam apud Deum talia quærenda sunt? Aut quid vnquam cuiquam ab astris datum est, quod ab astris vere promanasse stabilire potuit? Et non ipsa scriptura dicit, quemlibet ex Deo doctum fieri? Hæc enim verba quid aliud velint, quam nullum doctum & sapientem fieri ex Diabolo ex astris aut creaturis aliis, sed ex solo Deo? Aut qui fieri possit, vt, qui ad regnum Dei contendit, viam ad illud ex creaturis discat? Hæ enim nec ex regno Dei egressæ sunt, nec in illo habitarunt, nec id planè intelligunt. Quid? An non scriptura, omnem nostram sapientiam nihil nisi stultitiam apud Deum esse testatur? Vbi non illa, quæ ex Deo est, sapientia intelligitur, sed ista potius, de qua iactantur docti, quod ipsam ex astris, &c. hauserunt, dum dicunt: sapientiam acquirimus ex astris. Sub qualibus qui nascitur, talis & ipse fit. Hæc, hæc inquam sapientia ante Deum mera stultitia est. Quæ autem illa, vaccæ sapientia est, quod ex stabulo potatum ad cisternam abeat? Quæ illa sapientia canis est, quòd longiùs euagatus, ad heri sui domum reuertiscit? Et hæ non sunt stultitiæ etiam apud hominem? Hæc ne'a quoquam

Sapientia ex solo Deo, non astris.

pro sapientia habentur? Quòd si iam nec homo his plura nouit: quænam est ipsius sapientia illa, cùm pecus sit? An non ea pura puta stultitia est apud Deum? Iam vicissim, artes opificiáque, quæ exercet homo, quisnam ipsi dat? Non ipse sibi. Et vt ex asino lyricen non fit: ita nec ex homine quoduis. Iam si homo asino plura accepit iam constat, ipsum hoc, illud, imò magis addiscere posse. Non tamen ex astris. Quis enim in astris est, qui lyra ludere doceat? Nemo vtique. Qui ergo docere te posit, qui nusquam est? nihil ipse potest? Quicquid scimus, id instillandum est nobis ab alio, qui id scit. Ipse enim rudis & ignarus, alios nihil quicquam docere potest. Et licet quidem de concentu & Symphonia cœlesti multa iactent, illa tamen nec a testudine nec a cithara editur, sed est tantùm sonitus & repercussio fragoris terræ, facta in fornice seu camera cœli. Ratum ergo & firmum manet, ex Deo omnia procedere, ac Deum pro suo arbitrio omnia in nobis fingere & formare. Sed de his deinceps pleniùs disseremus. Hoc enim huius libri argumentum est: cuius deductionem in sequentibus planiorem faciemus.

Sapientia hominis ante Deum mera stultitia.

Artes omnes ex Deo.

LIBER DE ARTIVM INVENTIONE, THEOPHRASTI

TRACTATVS I.

QVONIAM post cœlum ac terram Deus ipsum quoque hominem creauit, terrámque illi possidendam dedit: necessarium vtique fuit, vt ipsum terræ quoque vsurpandæ modum ac rationem doceret. Terram námque qui fecit, is solus etiam docendi vim habet, nec præterea quisquam alius. Doctrinæ ergo omne principium à Deo est: sicut magister, qui artem callet, ipsam docere potest alium, qui artis imperitus est. Sicut autem homo vniuersas suas artes, sapientiam, &c. ex Deo habet, quia is ipsius, non alterius opus est: ita spiritus etiam omnia possunt, hoc est, artes omnes, & vniuersa illa, quæ homo scire vel potest vel debet, callent, sed tamen illa exercere non possunt. Horum enim nihil ipsis occultum est. Cæterùm mira hic contentio & digladiatio oritur, dum contendunt alij, quòd artes doceantur à spiritibus, alij quòd infundantur à Deo: alij quòd nobis complantentur: adeóque prout tria illa, cadant, ita homo vel doctus vel indoctus, rudis vel artificiosus euadat. Hoc dissidium vt

Sapientia omnis ex Deo

sopiatur, primò discussu tali vtemur. Qui homini nec bene vult, nec bene facit: qui quæso is homini aliquid boni conferre possit? Notum verò est, spiritus nihil boni nobis vel fauere vel facere. Nullus enim hominum prodire potest, qui dicere possit, quod vel tantillum vtilitatis aut eruditionis à spiritibus aut Diabolo vnquam acceperit. Hi porrò etsi quidem multa sciant possintque: quid illa ad hominem? Præterea nec nos vllo iure diabolo subiecti sumus: nec Deus aut ita exhaustus aut inuidus est, quin nobis creaturis suis optimè prospectum & prouisum velit. Sed & hoc deindè falsum est, talia nobis connasci. Nemo enim ex omnibus ita nudus nascitur, qui non dotem ac thesaurum à Deo quendam secum afferat, quem minimè defodere debeat. Interim iste nobis proprius ac hæreditarius minimè est. Arbitrij diuini est, quem cuiuis thesaurum datum is velit. Nec enim ille aut destinatus nobis, aut compromissus, aut alio hæreditatis iure designatus obtingit. Hoc quidem hæreditario iure habemus, vt omnes thesauri quos homo occupare debet, nobis tandem manifestentur. Postulationis tamen ius nemini hæreditarium est. Nihil ergo nobis congenitum est. Et licèt quidem hæreditariò ac meritò talia accipiamus: pro diuina tamen prouidentia iam seorsim hoc, iam illud accipimus, dum omnia compleantur. Itaque qui talia nobis complantari dicunt, in errore versantur. Perfugium namque suum ad astra habent, quæ tamen nec nôrunt, nec qualia sint, compertum habent. Sciendum ergo & concludendum est, ista omnia thesauros esse, à Deo hominibus diuersimodè pro cuiusuis vsu & exigentia distributos, vt vniuersi tandem manifestentur & in mundo clarè luceant. Confertim enim ac affatim Deus non omnia profundit, sed erogat singulatim, omni tempore aliquid proferens. Cuius consilij ratio soli Deo nota est; nec homini nisi parcè & sobriè de illa inquirere licet.

Spiritus aut Diabolus homini nihil dat boni.

Sapientia non est congenita.

Sapientia non ex astris.

Iam si Deus in hominem collocat thesaurum quendam, in mundo patefaciendum: idem facit cum illo, qui nouum semen in agrum cõiicit, vt domesticis vsibus idonea noua herba pronascatur. Ex illo semine iam herba emergit, multis morbis & vsibus commoda. Eodem modo & nobis hortus est datus, pro serendis rebus omnibus, quæ nobis vsui & bono futuræ sunt. Nam nisi ad necessitatem nihil nobis confertur. Illius ergo necessitatis semen Deus seminat, & herbæ illi enascenti iustum incrementum largitur. Quæ vt augescit inualescitque corpore: ita etiam eo, quod Deus ipsi indidit, ac tempore messis erũpit sine omni ope ac auxilio alieno, solius seminis, quod Deus seminauit, beneficio. Et hoc modo opificia eorumque inuentiones ad nos deriuatæ sunt, dum alius hoc, alius aliud inuenit subinde & addidit. Sic creuit rerum omnium vsus, quibus homines indigebant. Et hi sunt veri Diui nobis colẽdi, qui artes & opificia diuinitùs data inuenerunt. Isti enim sunt probati, isti sunt electi, à quibus bona omnia scaturiunt, quósque Deus ipse semine dignatus suo est, quod en ipsos tanquam in electum hortum seminauit, de quorum fructibus omnes vescentur homines, vt artes ita latiùs extendent, & per vniuersum mundum dispergantur indies. Hunc enim singulari Dei fauori dicatum necesse est esse, cui talia is tribuit, aut per quem illa mundo offert ac impertit. Ita placebat illi Ioseph, cui Mariam desponderet, longè præ cæteris omnibus. Ita voluit ex Elisabetha & Zacharia nasci Ioannẽ Baptistam, ex quo videre est, quod ipsos præ cæteris omnibus familiis tam virorum quàm fœminarum dilexerit. Quos ergo Deus ipse sibi eligit, hos & homo pluris æstimare, adeoque ex illis plura discere debet, quàm ex illis, qui hoc modo nati non sunt. Hoc ergo modo Deus in mundo artes distribuit, cuiuis seorsim suum donum & ingenium conferens, donec omnes congregarentur, & concepta in concordantiam vnam congererent. Sic qui ad ferrum spectabant, circa ferrum occupabantur, vt fabri ferarij cultrarij, falcarij, serrarij, &c. Qui ad stannum, stanno indulgebant, vt *Stannarij, plumbarij, ærarij, &c.* Qui ad argentum, ad argentum confluebant, vt monetarij, aurifabri. Et sic cæteri omnes vniuersim, versantes circa corium, lignum, lapides, agros, &c. Semper enim similes similibus sese iunxerunt, & artium suarum propria agentes, ad iustum fastigium illas extulerunt, quolibet nouum subinde ingenium ad excolendas eas conferente. Sic emersit ars colendi agri, horti, prati, vineæ, &c. Semper autem prioribus artibus inuentis, veluti exempli gratia, arte fusoria, successere postea artifices, qui metallum inuentum & fusum elaborarent, & cuderent. Hinc enati sunt fabri horologiorum, fabri tormentorum, & similes alij circa ferrum elaborandum occupati, ita vt cùm laudis, tum vsus amplissimi sit, ferrum durum in tam varias formas aptari ab hominibus posse. Eadem & pictoris ratio est, cui cum primum innotuissent colores, secuta est manus ductio & moderatio adeò expedita & subtilis, vt iam ad viuum homo in pariete depingi possit. Similis & tignariorum industria est, qui crasso crudoq; ligno concinnã structuram faciunt. Deniq; omnium inter se artium ac opificiorum ea est cognatio & affinitas, vt vnum cum altero perpetuo cohæreat, nec vnum sine altero facilè esse possit. Tignarius enim sine fabro ferrario nihil potest: vt ac hic sine illo: semper vnus alteri auxilio est. Quod si ergo opificia in vniuersum omnia conferantur, vnius sunt instar viri, qui multa & omnia membra habet. Vt enim viro claudicandum est, si altero pede careat: ita claudicant etiam artes, si ex ipsarum numero vna sublata sit. Decedet enim iste vir, qui Mechanicus vocatur. Temporum autem successu Deus artes omnes acuit, auxit, ad summum culmen & complementum euexit. Sic primum docuit figulum, ex luto ollam fingere, & coquere, vt ollæ formam retineret. Postea docuit eandem vitro obducere, eóque vel viridi vel luteo, vt sic illa fieret pulchrior. Porrò docuit hanc ipsam fuodere, pingere, vt Principum mensis digna esset. Insuper per fusionẽ emersit ars faciendi vitri, ex cinere & arena, & iis, quibus olla vitrari solet, donec successione quadam

Ioseph & Maria &c.

Artes seorsim & successiue inuentæ.

Artes aliæ alia priores.

Artes omnes inuicẽ cognatæ.

Ars ollaria vt incremẽtũ sumpserit.

quadam ars eò ascenderet, vt iam pocula vitrea subtilissima fiant, quæ nullius hominis industria fingi posse crederentur, nisi fidem oculi manúsque quotidie facerent indubitatam. Eadem industria aurum quoque ac argentum cuditur in pocula: & malleo tunditur, vt ad tis modo tenue fiat: Præterea inauratur. Insuper aurum & argentum separantur. Denique argentum, cuprum & alia metalla subtilissimè producuntur & eruuntur per fusionem, cementationem, solutionem, liquefactionem factam per Boracem, &c. Non autem vniuersorum in genere tantum opificiorum talia per successionem ortus principia fuerunt: sed & quoduis per se sua seorsim initia, incrementa & complementa adeptum est: quorum tamen nomina singulatim hic percenseri non possunt. Nostri officij est, ex illis omnibus sublimitatem Dei cognoscere, ipsúmque debito honore, vt ex quo solo talia omnia emanent venerari, non per superstitionem ad Diabolum & ipsius regnum diuertere, aut laudem immeritam illi assignare. Videre verò etiam, quo successu

Textoria.

textorum artem docuerit. Primò dedit linum seu cannabim. Hinc ars nendi seu filum ducendi nata, filum ad textorem duxit. Post textoriã successit Sartoria. Sartas vestes homo gerit ad placitũ. Tritas eas & laceras molit & cõminuit Papyrarius. Papyrus seruit chalcographiæ.

Latomia

Latomos Deus primò docuit incidere & cõplanare aut aptare lapides. Deinde per Geometriam ad circulum reuocare. Post circinum domos extruere, condere cochlides, labyrinthos, fornices, turres aggeres, statuas, &c. Ex lapidibus docuit etiam coquere calcem, ex calce facere cæmentum, & alia, donec opificium hoc numeris omnibus fieret absolutũ.

Stannaria.

Circa stannum, primum est orbis seu massa. Succedit liquefactio, fusio, in formas varias vasculorum tornatio, cum aliis metallis permixtio, campanarum, cymbalorum, tormentorum fusio, murorum concussio, &c. Ita semper vnum ex altero continuationis ordine prodit, donec extrema manus addatur. Circa co-

Coriaria

ria camelorum, luporum, vrsorum, ouium, sunt excoriatio & initio coria cruda portata fuerunt, deinde secuta est maceratio. Macerationem secutus est pellio: pellionem sartor, pelles vestibus subsuens. Ex coriorum pilis faciunt etiam pileos, &c. Eosdem alij in fila redigunt, texúntque vt linteamina. Hinc panni. Post hos tinctura. Pro piscibus ex filio texuntur plagæ & retia: quæ rupta sequitur resarciendi ars. Denique ars pisces capiendi: Re-

Artium initia leuissima.

bus itaque vniuersis Deus suum contulit initium, hoc est, semen, quod semen postea prouexit in arborem. Hinc successiuè omnes artes enatæ sunt, sicut de grano sinapis exemplum docet. Quod etsi seminum quidem omnium minimum sit: arbor tamen ex illo surgit adeò procera, vt auibus sub cœlo diuersorium præbeat. Eodẽ modo hic quoq; paruum semẽ seminat, quod tamen adeò increscit, vt ex illo enascantur arbores, hoc est, artes magnæ, ex quibus homines victum quærunt. Sicut enim in sinapis arbore nidos sibi struũt, in quibus degant, aues: ita hisce etiam in arboribus sese sustentant artifices.

TRACTATVS II.

Artificũ prudentia vnde.

PRæter hactenus de artificibus dicta necessarium etiam est, vt rectè probéque viuant. Id fit per prudentiam, quę non ex artificum arboribus eiusmodi emanat, sed ex peculiaribus aliis proficiscitur. Arbores istæ nobiscum ita tolluntur, vt hęreditariò ad alios minimè transferantur. De cæteris ita comparatum est, vt hic vel ille artifex, artem familiarem suum filium docere possit. Hic iam iterum illam institutione in filium suum transfert, & sic consequenter. Et postremus primo non infeliciùs artem illam callet: sed omnes eandem omnino viam processúmque sequuntur. Sic figuli ars est, præparare lutum. Id postremus eodem modo facit cum primo. Præparatum lutum excoquendum est. Hoc tam vltimus quam primus facit. Non autem, vt hic, sic etiam illic similis ratio & disciplinæ ordo seruatur. Nec enim hic ordo fixus est. Medicus nempe, qui curare morbos omnes nouit, & successu vndique felici vtitur, is suum filium sibi per omnia similem facere non potest. Et si quidem nomine ipsum similem reddat: non tamen re potest aut opere. Tot enim obstant & intercidunt, vt impossibile sit filium patri in omnibus æqualem fieri. Et hoc in aliis etiam locum habet, vbi artes non sunt hæreditariæ. Etsi enim tã pater quàm filius eiusdem peritiæ sint: non tamen iisdem vtuntur instrumentis, nec vndique similes in morbos vterique incidunt. Et licèt hoc quoque largiamur: filius tamen nomen saltem idem apud ægrum inuenire potest, non etiam causam & essentiam eadem felicitate quã pater. Huiusmodi obstacula & impedimenta non experiuntur opifices. Ars enim ipsorum certa est, nec in eà deficiunt errántue. Plumbũ in igne necessariò liquescit, velut & stannum. Ferrum candens malleo domatur semper. Lima ferrum omnino atterit, &c. Hæc iam nobis causa & occasio est ad tractatum scribẽdum secundum, de iis scilicet quæ non hæreditariò nos comitantur, sed quæ arbores requirunt peculiares. Earum arborum natura hęc est, vt fructus parturiant non longiùs, quàm ad hyemem vsque. Illa enim præsente fructus decidunt: & vnà cũ his arbor ipsa cadit peritque. Proxima autem appellente æstate, Deus arborem nouam plantat, quæ & ipsa, postquam ad suum autumnum viguit, intercidit. Quo facto, deinceps iterũ noua expectanda plantatio est. Et licèt vetus quidem fructus vltra hyemem duret: arborem tamen non producit. Ne-

Artifices curalii aliis meliores.

mo ergo admiretur videns, vnũ alteri non vndiquaque similẽ esse, aut nouitium antiquo per omnia non respondere. Dirigit enim & moderatur suos homines & creaturas Deus pro arbitrio suo. Nec is vnum tantùm Medicum, vnicũ Iuristam, vnicúmque Philosophum, &c. produxit: sed multos vtrinq;, & alios sinit mori, alios nouiter prodire. Et nullum apud ipsos Euangelium est, quo melius non inueniri possit. Scriptura enim immota & perpetua vnica tantum est, vetus scilicet, & nouum Testamentum.

Artificũ diuersitatis quæ causa.

Cæterùm Medicus filium suum sibi similem omnino facere non potest, sed vel meliorem vel peiorem propter multas causas & circum-

circumſtantias, ex temporum euariatione emergentes. Sic nec periti iuris filios ſuos ſibi ſimiles facere queunt, hac ex cauſa, quia pro téporum diuerſitate homines ita vel ita viuunt.

Tempori viuendum eſſe

Temporum autem mutationem ſequitur etiam mutatio ordinis & legum. Vt enim primus & vltimus Medicus inter ſe non conueniunt aut ſimiles ſunt: ita nec vltimus Iureconſultus primo per omnia reſpondet. Sed exemplis res planiùs docebitur. Adami tempore fas erat, fratrem ſorori coniungi. Id iam pœna exuſtionis ſtatuta prohibitum eſt. Olim moris erat, multas ſimul vxores alare. Id iam obliteratum eſt. Etſi autem ea conſuetudo iam oblita ſit, ob id tamen ſciri non poteſt, an nullo vnquã tempore ea poſtliminio reditura, & in vſum reuerſura ſit. Nam & hoc & aliud nobis expectandum eſt, vt eueniat. Interim tamen fas eſt, vt matrimonium preſentis temporis more & iure honeſtè & reuerenter colatur tractetúrque, ſiue ducatur vxor vna, binæ, pluresue, ſiue cognatæ vel non cognatæ. Sic etiam tempus hoc requirit cenſum talem dari: aliud aliud.

Temporis ius accommodandum

Conuenit ergo tempori inſtanti morem geri, reſpectu ſemper habito eius, quod Deus aut mandauit aut prohibuit. Nec enim vbique & omni tempore rigidum vnum ius, vna perpetuò lex modusque ſeruandus eſt, nulla diuerſitate rerum aut temporum conſiderata. Etſi enim circumſtantiarum varietati ſe quis accommodet, eo facto mandatum non violauit. Si Cæſari cenſus, quem neceſſitas exigit, pendatur mandato Dei ſatis fit, ſiue is pro exigentia rei tenuis aut maior ſit. Tempus enim gubernationis Cæſaris primi, & huius moderni Cæſaris, eandem omnino neceſſitatem non habet. Non idem ergo etiam cenſus pendetur, ſed talis, qualem temporis ratio exigit. Ex his iam elicitur, legum peritos filios ſuos ſibi ſimiles facere non poſſe ſed oportere illos plus minúſue fieri, & tempori ſeſe accommodare, ac circumſtantiarum varietati attendere, vt diximus, ne iuſto plus minúſue faciant, ſed mandatum Dei in omnibus rectè inuiolatéque ſeruent. Mandata enim Dei ita conſtituta ſunt, vt multa tolerent, quæ non toleraret Iuriſperitus. Vtut tamen hæc ſe habeant, *Ius eſt ille Lupus*: quod tamen ſuo loco relinquo.

Ius eſt Lupus.

Hoc hic ſolùm tenẽdum eſt, veſtram ſapientiam debere ex Deo proficiſci: Sin ſecus fiat, & illa ex veſtris cogitatibus profluat: mera illa ſeductio eſt & præuaricatio cum voluntate Dei pugnans.

Hæc autem talia per ipſum metiri homo non poteſt, ſed vt ex Deo hauriat, opus habet. Etſi enim faber primus à Deo edoctus ſit: non poteſt tamen & vltimus, quando ſe ad eundem, ex quo artem hauſit primus, referat, fateatúrque, quòd ſola ipſius vi & auxilio malleum vibret. Ergo & hic talia à Deo doceri neceſſe eſt. Quis enim mandata Dei aut intelligere, aut interpretari nouit, præterquam qui à Deo doctus eſt? Oportet ergò, vt poſt hyemem æſtas reuertatur, hoc eſt, noua arbor plantetur, quæ ex Deo egrediatur, & tempori inſtanti ſeſe accommodet. Sic res ſe in Medicina habet. Indies noui oriuntur morbi. Si noui ſunt: nouos vtique requirunt

Morbi noui nouæ remedia.

Medicos. Sic hoc nouum vtique etiam fundamentum conſtituendum eſt. Quod ſi nouos morbos ex methodo veteri curare velis, quando tandem ægros ſanabis ac reſtitues? Quòd ſi in Medicina nemo id inficiatur, verum idem etiam erit in Imperiis terræ. Populus nouus, noua lex, nouus morbus. Quærenda ergo Doctoribus vobis Medicina eſt: nam vetus nullius momenti eſt. Hodie modus iſte valet. Ponamus nimirum caſum, viros alicubi centum eſſe, & mulieres mille. Millenæ hæ ſtatuantur impendiò prurire, vt viris carere nequeant. Porrò ſi centum viris, centum tantum fœminæ nubant, nongentæ vtique ſupererunt liberæ. Hæ viris illis adeò præfractè inſidientur, vt paſſim adulteria committantur, vrgente ita & inflammante natura, quam Deus dedit. Hic iam an non eſſet æquius, virum vnum vxores ducere decem, quàm ductâ vnâ cæteras nouem pro meretricibus alere? Nam Deus coniugaliter talis tractari iuſſit, nec numerum vel multitudinis, vel paucitatis imperauit, coniugaliter ſaltem nos geramus, nec adulteremur.

Coniugii conſideratio Theophraſtica.

Hoc enim verum eſt, quòd omni ſæculo plures à Deo fœminæ quàm viri creatæ ſint. Et morientium virorum, quàm fœminarum numerus, ſemper maior eſt, adeò vt loco vnius viri, tres ſemper reliquæ fœminæ ſint, & multò citiùs vir vnus tres fœminas reperiat, quàm fœmina vna tres viros, ſi vitanda ſcortatio ſit. Itaque ſi tanta fœminarum abundantia incidat, an non, vt mandatum Dei ſeruetur, tali modo coniugium inſtituendum ſit? Si ex Deo eſtis, & mandato ipſius morem geritis, coniugium ad illum reſtringite modum, ne quid ſcortationis acceſſatur. Quòd ſi non obtineri poteſt per ductam vxorem vnam, obtineatur vtique per binas, ita poſcente tempore, hoc ſemper attendendo, vt æqualitas vbique ſeruetur, & quod tute tibi fieri velis, idem etiam alteri facias. Iam, quid eſt, quòd præcepta morum & virtutum conſtituantur, cùm tamen præceptum, quod conſtans & immotum ſit, præter Deum ipſum condere nemo poſſit? Talia ergo præcepta conſtitui debẽt pro ratione temporum, vt aliquando tollantur iterum, & noua in priorum locum ſurrogentur. Homines enim & horum & illorum præceptorum capaces sũt, ita, vt & futura pro æquis bonisque agnoſcãt. Nihili ergo res eſt, ſi pro æterna æquabilitate talia cõſtituãtur aut obtrudãtur. Quid enim æterni in mũdo homo facere aut ſancire poteſt? Quod enim hodie is ſãcit, id dubium eſt, an vſque ad veſperam duraturum ſit. Omnia ergo ita ſancienda & conſtituenda, vt tẽpus ſuadet. Tẽpus enim te trahit: quod te ſequi æquum eſt. Si ergo ad tempus omnino reſpiciendum tibi eſt: Deum conſule, rogáque, vt ab ipſo docearis id conſiderare, quod tẽpus tibi ſuggerit. Hic enim nullus conſuetudini locus eſt. Conſuetudo eiuſmodi eſt mera fatuitas quodlibet nempe conſtitutum pro æterno acceptare. Talia fundamentum ſuum ex tempore promunt. Et ſupra tempus nemo eſt, infra ipſum verò omnes. In mandatis publicandis proximus à Deo Cæſar eſt. Is autem quodnam mandatum rogare poteſt æternum?

Fœminæ ſemper plures viris.

Coniugium ab neceſſitate duas includit.

Conſuetudo quouſque valeat.

Cæſar proximus a Deo legiſlator.

Nul.

Nullum. Mandata, æternum duratura, promulgauit Deus ipse. Horum seruandorum custos debet esse Cæsar. Hoc si facit: iam & ipsius Cæsaris mandata, indè promanantia, seruabuntur. Iam si ipse Cæsar successoribus suis præiudicare statuis non potest, sed & regnum & leges ipsis relinquere cogitur: quid quæso in talibus audeat ipse homo? Tempus enim hominem quidem trahit, non autem trahit Deum. Hoc est, quod Dei mandata æterna sint, non item & hominis. Quod si homo ipse quoque mandata sua pro æternis obtrudere annitatur, hoc facto insaniã suam prodit, & humana ratione spoliatum se fatetur, dum non recordatur, quòd solus Deus tempus pro suo nutu torqueat, & quòd hominem tempori se accommodare deceat. Homo quod facit aut statuit, homo itidem infringere potest, & id vel meliorare, vel peiorare, vt loquuntur. Quod antiquitas condit id recentior ætas vel seruat, vel renouat aut mutat. Scribam ergo quemlibet seu doctorem à Deo doctum esse decet, vt nihil tale ex seipso, sed ex Deo promat. Is enim tam nouissimo quàm primo regnum & potestatem defert. Et nouissimus Cæsar primæuo nihilo inferior est. Vnde etiam fas est, vnum altero non minus ex Deo doctum factum esse. Iam si doctrinam ex Deo profluere conuenit: ipsa etiam natura iudice constat, Deum statuta veterum aut destruere aut saucire posse. Nec enim vni saltem viro sapientia infusa diuina est, sed multis. Vnde non vnus saltem Magister est, sed & alter. Ciceronem aiunt virum fuisse disertissimum. Vnde multi hoc sæculo linguam eius (quanquã nefas sit, Christianum Ethnici linguam desiderare) sibi optant. Sed quo loco illius viri facondia hoc tempore est? Nam quis facundus esse possit, qui mandatorum Dei ignarus est? Quis succus in huius sermone latet? Cur suauis sit oratio eius, qui Christum non cognouit? Quis citra temeritatem linguam optet eius, qui omnis suauiloquentiæ fundamento caret? Concedatur ergo, ipsum suo tempore, in sua religione disertum fuisse. Hinc tamen haudquaquam sequitur, præcepta Ciceronis aut Quintiliani tenenda & fouenda esse, cum ista Christus ipse, ac Paulus, Petrusque & Ioannes & alij confregerint. Pro perpetuis neutiquam ista habenda sunt. Conuertuntur enim & permutantur, ad quod respiciendum est; simulque cogitandũ, quod indies magis magisque excolamur, ac à Deo sublimiùs doceamur, quoque propiores diei extremo sumus, eò magis doctrina, acumine, sapientia, iudicioque proficiamus. Proferentur enim ante finẽ mundi vniuersa: & nouissimi erunt optimi, primi verò vltimi, quoad sapientiam & eruditionem, &c. Sic enim dictum illud, Nouissimi erunt primi, accipiendum est, quasi innueretur: Sapientissimi & eruditissimi in ordine primi procedent, sequentur simplicissimi. Ergo qui hactenus ordine primi fuerunt, erunt demum vltimi, & vltimi primi. Salomon autem, ac Dauid, & his similes alij in hoc ordine non numerabuntur. Loquor enim de ordine eorum, qui secundum sapientiam humanam dicta serie sibi inuicem successerunt. In hisce

Mãdata hominis temporalia.

Cicero facundissimus

Primi vltimi, & contra.

ergo præcepta nulla constitui queunt, Et licèt quidem nosmet iam meliora priscis non habeamus: tamen id saltem in causa est, quòd nos Ethnicè geramus: vndè nos quoque tales manere Deus sinit, cùm ad præscriptum eius nos non accommodemus. Qui autẽ intuetur in id, quod Christus dixit: *Vos lumina estis mundi*: is nihil facit, quicquid dicat vel Aristoteles, vel Plato, vel alij. Vniuersorũ fundamentũ Philosophiæ, Medicinæ Astronomiæ, Rhetoricæ, Logicæ, Musicæ, &c. ex ratione Fidei manare necesse est. Per illam regeneramur: per regenerationẽ hanc rectè erudimur in Medicina, Philosophia & artibus õnibus, nobis scitu necessariis. Hæc lumini naturæ iuncta, imperfectum nihil relinquit, sed subindè magis magisque illustria omnia reddit, ita disponente tempore (quod hominem ducit & dirigit) & iugi plantatione, quæ indies à Deo melior instituitur.

Fides est fundamentum omnium artium.

TRACTATVS III.

Diximus hactenus de ordine, quo Deus res seminet, & sua serie in mõdo emergere sinat. Præter hunc verò ordinem alia quoque origo sapientiæ, prudentiæ, rationis, doctrinæ, experientiæque superest, nimirum talis. Si Deus dictum ordinem seminat: et largitur: ignis autem constellationis plus destruit quàm erigit, plus reprimit, quàm producit: insuper & ipse homo iugum effugiens rerum illarum formationem impedit: iam sequitur, Deum nihilominùs etiam in talibus curam suam intendere. Et præter istum ordinem tres ipse vias familiares habet, quibus sapientia, ars, doctrina, intellectus, & prudẽtia, &c. acquiritur, & mũdo conciliatur. Prima via *Necessitatis* est. Deus enim non patitur, mundum talibus rebus orbatũ esse, sed de sua largitate subindè quid addit, & artificem aut virum sapientem excitat etiam præter ordinem, præter natiuitatem, & id, quod secundum consuetum cursum euenit. Hoc autẽ penes Deum est Et vt firmamentum intuetur, ita euenit. Nã quod Pilati vxor marito, ne quid cum Christo negotij haberet suaserat: id nõ secundum ordinem, sed contra ipsum à Diabolo instigabatur. Sic & Salomonis sapientia non ex semine parentũ profluebat, sed vltra seminis naturã erat. Talia multa eueniunt non secundũ Influentiã, sed præter solitum ordinem, ita exigẽte vsu temporis, & populi necessitate, seu inopia postulante. Secundò ars, sapientia & prudẽtia, &c dãtur necessitatis gratia, ad anteuertendã futuram inopiã aut annonæ caritatẽ, sicut scriptũ legimus: *Felix ea ciuitas, quæ prouidet necessitatibus futuris tempore maturo.* Dabimus exẽplum. Mundus est ciuitas aut domus Dei. Huic si futuro tẽpore mutatio impendeat, omnium primò necesse est, partem illam, quę mãsura est, ea prudentia donatã esse, vt ad alterius insultum iã in procinctu stet & animosè illũ expugnet. Itidẽ & hic valet. Mundus multis prauis opinionibus ac moribus immersus est, & implicitus peccatis. Ea tolli à Deo necesse est. Iam id fieri minimè potest sine bellis & cædibus. Hoc sine suam iam expeditionem Deus adornat, nẽpe Turcã, quem produxit. Is autẽ vaticinium tãtum est, aliquid nempe per ipsũ expediri debere totelę eius, quam præuiam diuina consti-

Artium constituendarum tres viæ.

1.

2.

Mundus est domus Dei.

constituit: velut & ciuitas fossas ac aggeres pro futuris periculis declinandis præparat. Ita intelligere debetis, multas artes ac doctrinas & similia emergere, non vt habeantur pro Turca nudè, sed pro Turcâ & vallo ad domus contra hostem, quem Deus sibi proposuit, tutelam. Et sic scire debetis, puluerem tormentarium non saltem artem esse, sed præter artē etiam præsagium seu admonitionem, vt homo se armet & prodeat. Quasi is puluis diceret: Hora vtique veniet, qua vsui ero. Itaque me exercete & discite. Talia enim non nisi futuri aliquid significant, quod Deus expediturus sit, ad quam expeditionem talia pertineant & cōferant, & per quæ illa omnino fieri debeat. Duo ergo iam dicta ad rem necessariò Deus ipse suppeditat, vt quæ ad futuros vsus pertinent, compleri queant. Superest iam tertium, cuius hæc ratio est. Id datur, quando homo se-
3. riò Deum compellat, & deuotè rogat, vt sapientiam, artem & prouidentiam sibi conferat. Nec enim abs re est, quod Christus inquit: *Pulsate, orantes & precantes, &c. tunc dabitur & aperietur vobis.* Aperire hoc quid aliud est, quàm dari, quod rogamus? Itaque & harum rerum origo præter primum naturalem ordinem est
4. ex prouidentia diuina, quam sibi Deus reser-
Genus sapientū peculiare. uauit. Præter has tres alia quoque numeratur, non instar dictarum trium & naturalis ordinis desuper veniens, sed ex singulari hominis diligentia emergens, ad quam ipse constellatus minimè est. Sic dicere solemus: *In hoc nobili bonus rusticus perijt; aut Doctor iste stultio similior est, quàm Doctori. &c. Huius origo non est à superius, sed præter causas prædictas rationem habet aliam. Nec enim Natura ipsum Doctorem aut nobilem &c. seminauit item, Necessitas non postulauit, vt esset Doctor vel Nobilis:* Insuper *vaticinium nullum in se habet, nec ad quicquam aliud commodior est, quàm ad replendam foueam. Si enim moritur cum ipso vniuersa exolescunt.* Quæ tamen prædictorum quatuor generum nullius natura est: nec illa moriuntur aut intercidunt sed memoria aliqua etiam post mortem in mundo remanet. Præterea etiam docti hi & literati, &c. precando, pulsandoque tales non euaserunt. Si enim vota eorum numerentur & æstimentur, preces certe & pulsationes ipsorum non celeriùs aut fortius, quàm felium suspiria cœlum penetrauerint. Locus ergo præsens poscit, vt & de hoc genere sapientum doctorúmque, &c. disseramus, vt distingui possint ab alteris iustis, confirmatis, & à Deo probatis. Per hos enim irrumpunt peccata, miseriæ & ærumnæ. Illis ergo explicandis pars libri dimidia debetur. Plura tamen intelligenda sunt, quàm dicentur: licèt nihil non comprehendere instituerimus.

Vt ergo dicendi initium faciamus, sciendum est, genera huiusmodi multa surgere, & magni ab hominibus æstimari. Id ex parte ita accidit. Quandoquidem homo supra omnia animalia brutali ratione donatus sit: ipsum ex tali exemplo censebimus. Animal: quodcunque libet vobis proponite, & considerate, quo ingenio sit & valeat. Sic suum ingenium felis habet ad murem, suam naturam canis ad venatum. Eodem modo animalia quælibet peculiarem, sibique natiuam prudentiam, dolum, astutiam, &c. ceu artem & aratrum suum, ex quo viuant & alantur, adepta sunt. Hæc omnia si diligentiùs pensitetis: tot miranda simul & stupenda deprehendetis, vt ægrè crediturus sit homo, ex natura illa dependere aut oriri, cùm tamen illa dem Natura ipsa sint. Por-
rò, si etiam hominem introspiciatis, ipsum secundum hæc omnibus animalibus superiorem inuenietis. Cui etsi quidem nihil implantatum sit: ingenium tamen alit Lupi, Vulpis, Lyncis, Felis, &c. Vnde prouerbio iactare solemus: *Hic vnguibus scalpit*, id est, Naturam Felis habet: aut, Iste *canis more mordet*, id est, Lupinam naturam habet. Quæ si vera sunt: an non Marte proprio, instar animalis, dolum quendam fingere possit? an non peculiare ingenium in felicitate & fortuna induere queat? An non garritu & moribus psittacum: incessu & grauitate equum: superbia & arrogantia pauonem æmulari possit? Hæc enim non e superis sunt, nec ex Deo procedunt: nec ordinis rite seminantur: sed statuiunt omnino ex animali, quod homo est. Iam cùm homo animalibus superior sit, imo sit animal supremum an non, si animalium naturas induere studeat, pauone ambitiosior, equo ferocior euadere queat? Imo & hoc, & alia grauiora exprimere nôrit. Potest esse quouis lupo rapacior, cùm plus lupo sit, & sit lupus quidem, sed lupus versutior? Si hoc potest: poterit vtique se etiam præstare picam, psittacum &c. qui ad hominum placitum & risum garriat, si seipsum aut alios appellet, laudétve. Propter intellectum insitum auibus omnibus illudere queunt tales, ac cantum ipsarum addiscere: nec quicquam vspiam est, quod æmulando exprimere non valeant. Qui huius generis secundi sunt, animalium omnium hominum scripta, literas, eloquentiam, ornatum, comptum & politiem nôrunt, & auium omnium cantum canunt, crocitant, frigutiunt, &c. Hæc iam ad critia doctrina, sapientia, ars aut prudentia est: quam intendunt, quousque per animal suum possunt. Et plebs auscultat, hoc est canis auscultat picæ, velut & simia. Talis est rex monoculus.

Homo omnium animalium naturam habet.

Homo animal est supremum.

Cum ergo tales in homine sint naturæ & proprietates: scire conuenit, in scholis eiusmodi à iuuentute liberos institui. Et ex diligenti auditu rerum talium, & perceptione frequenti, homines docti euadunt, non quidem ex vi desuper missa, sed secundum naturam animalem, veluti pica docetur garrire, & canis per annulum transilire, &c. Quæ vero ista doctrina est? In his etsi quis magister sit aut Baccalaureus: ecqua re melior est pica? Quòd si verò totus psittacus ingenio & lingua is fiat, ecquid erit aliud, quàm auis aduoco rostro, & turpibus pedibus? Et si omnino euadat doctor, cantum tamen ciconiæ merum canet. Hi tales docti & versuti fiunt ob singularem diligētiam, quam impendunt. Naturam tamen animalem non exuunt, sed retinent, séque inuicem superant velut canis villaticus venaticum, aut aquaticus pastoralem. Hinc est, quod alius consederit in villa: alius in pago: alius in Principum aula. Et hic est vulpes Herodes, cum

cum suis aulicis. Alius insuper ferox est, alius insidiosus: alius probè, alius malè institutus est. Et ex breui hac commemoratione hominum inuentionem & sapientiam animalem intelligere potestis. Ex natura vulpina nôrunt illi, quod ex congestis lapidibus nidus paretur, sicut & auis ex luto & stramine conserto nidum sibi construit. Tantum enim debetur animali. Vulpes enim scrobem requirit, quâ lateat. Non verò eandem etiam requirit homo. Quem decet esse ita nudum, vt nihil habeat, quo profugiat. Hoc si ita non se habeat: è supernis vtiq; minimè est, sed vulpem se facit, scrobem effodiens, & nidum sibi parans, sapientiámque suam supra alios extendens aut extollens. Nam cum more vulgato ita dicere soleamus, *hic bonus est architectus, iste adhuc est melior: ille virisque superior est*: quid hoc est aliud, quàm dicere, primum esse coruum, & nidum facere coruinum: secundum esse ciconiam, & nidum pangere ciconiæ: tertium esse araneam, & araneæ telam texere: quartum esse cochleam, & concham parare. Hæc ergo vniuersa ex inuentione animali, aut tali naturâ proprietatéque ducuntur. Quamprimùm enim res quæpiam naturæ corporeæ seruit, nihil eius ex supernis descendit: sed sicut inter sese agunt viuúntque pecora, ita & nos. Hæc eò dicuntur, vt sciatur, etsi domum quidem aliquis grandem exstruat, illam tamen non vt in hominem seminatam à Deo esse. Tu, etsi templum ædifices Salomonis, nihilominùs animal es, & templum animale condidisti. Ob id nullius pretij aut momenti templum est: ob id etiam idem dirutum est. Quid enim hoc aliud indicat, quàm Salomonem hoc opere naturam animalem omnium optimè & pretiosissimè exercuisse? Sed quid tandem ac nouissimè id fiebat? Mera lapidum congeries, nulli vsui apta & idonea. Talia sunt omnia nostra ædificia, nec Salomonis templum exciperaor.

Homo nudus esse debet.

Inter autem cætera etiam dictum est, quòd etsi quidem à natura pecora simus, non tamen illorum more viuere, sed secundum id nos accommodare debeamus, quod à prouidentia diuina solicitatione nostra impetrare possumus. Ista enim firma & perpetua manent: non item & cætera. Sunt etenim scribæ, qui pro regno Dei, hoc est, ex ordinatione loquuntur: sunt scribæ, qui ex malitia dicunt: sunt scribæ, qui ex natura differunt. Quod sensu Germanico ita reddimus: Sunt Doctores sacræ scripturæ, ex prouidentia diuina constituti. Et hi sunt scribæ ad regnum cœlorum, similes patri familias, qui vetus ac nouum proferat. Doctores Theologiæ sunt etiam alteri, sed non ad regnû cœlorum, verum vt iam diximus. Sunt ergo illi duplices, rem vnam, vnam doctrinam, vnum negotium tractantes, corde tamen & affectione, à se inuicem dissidentes, vt vulpes dissentit à columba. Idem eodem modo etiam de cæteris omnibus intelligendum est. Si enim omnis scriba doctus esse aut fieri à Deo debet: per ordinem vtique, vt iam diximus, ex Deo seminari & plantari debet. Quicquid enim, vt Christus ait, *non ex patre meo cœlesti plantatum est, nauci est*. Itaque necesse est, naturalem ordinem in semine procedere, velut & necessitatem prouidentiæ diuinæ: adde, quòd ad res futuras præstituendum est: Et denique, quod homo ipse pulsando per preces à Deo impetrat. Extra hæc quisquis est, qualiscunque est, vel disertus, vel vafer, vel Principum aulæ socius, &c. ab ea certè plantatione est, quæ exstirpari, non vernare debet. Res enim ipsa probat, Christum non animales adoptare voluisse homines, veluti Nasoeem, Ciceronem &c. sed piscatores, qui nihil quicquam sapientiæ animalis haberent. Meministis hic etiam, Paulum fuisse Doctorem gentium? Quid id curauit Christus? In Apostolum enim illum eligens, ipsum cum omni sua sapientia in humum prostrauit, hoc est, abluit & emundauit, quod in ipso animale erat, vt omnem doctrinam gentium exueret. Et quia oportuit illum à supernis doctum fieri: ideò opus habuit, vt in tertium vsque cœlum attolleretur, ac ibi doctrinam nouam hauriret. Tum demum sapientiam diuinitùs acceptam habuit, & fidem iustam apud homines meruit. Sic & cum Christus in terra ambularet, sapientia illius nullo loco erat, donec Spiritus sanctus super ipsum consideret, sicut Ioannes, baptisans ipsum, testatus est. Ex hac postea sapientia locutus Christus est, nec ampliùs vt homo. Vanum ergo est, Astronomos ad horam natiuitatis cœlum dirigere, & inde augurari, an fauente astro homo natus sit. Quot, quæso eodem tempore infantes nati sunt, in regione eadem, ac distantioribus plurimis, quorum tamen pars maior in stultos degenerauit? Mera ergo dementia & nugacitas est, de talibus thema genethliacum erigere. Quicquid enim non è supernis descendit, nihili est. Nam hoc modo & Christus desuper doctus fuit, non in synagogis.

Theologi duplices.

Paulus vbi ex animali diuinus factus.

Astronomiæ vanitas.

TRACTATVS IV.

INsuper etiam sapientia, prudentia, ars &c. alia est ex spiritibus procedens, & in corpore animali dominans. Notum vobis est, quòd qui homo è supernis institutus est, spiritum is sanctum habeat, à quo ducatur & doceatur. Sicut ergo doctrina, quæ è supernis homini confertur, à Spiritu sancto dirigitur: sic vulpinam astutiam moderatur Diabolus per Legiones ac turmas suas. Si homo Herodis more vulpinam astutiam habet, à Diabolo in viam ducitur illius astutiæ, vt opera dignum progressum habeant. Astutus huiusmodi vir, si ditescat, homines iam continuò ogganniunt: *solers iste vir est*, quem propria prouexit sapientia, aut cui hanc gratiam Deus fauit. Interim tamen donum ipsi Deus splendidiùs contulisset, nisi id respuisset. Et quod habet, id ex diabolo est. Sic, qui lupus est, in hunc se insinuat Diabolus, ac quod didicit, probéque callet, in actum deducere iuuat, ita aspirans cœptis, vt seipso is duce ad ea loca penetrare possit, vbi, quod laceret ac deuoret, inueniat, quam naturam lupinam etiam dicit. De tali iam iterum dicunt homines: Iste approbè doctus & eruditus est, vt vniuersos terrere & vorare possit: cùm tamen res dicto modo aliter se habeat. Similiter & aliis

Sapientia qualis ex spiritibus.

ſtudiis omnibus dant operam homines, vt ex præſumptis ingeniis talibus in hoc ſe mundo ſuſtentent. Hos autem oportet quendam ſpiritum aſciſcere. Nam ex ſeipſis talia impetrare non poſſunt. Porrò iſta non deſignat ſpiritus ſanctus, vt qui in nullum lupum, canémve, aut vulpem ac lyncem irruit, ſed in hominem tantùm pium & frugi ſeſe inſinuat, qui è ſupernis natus ſit. Nec enim regeneratio è ſupernis eſt: vnde nec cum illis quicquam commercij habet. Cùm verò omnino ſpiritu aliquo opus illi habeant, influit ipſis ſpiritus malignus, qui ducit & docet eos patrare id, quod cogitare auſi ſunt. Diabolus enim cum talium ſit dominus, in ipſos ius ac poteſtatem habet. Et neceſſe quidem eſt, ipſos ſpiritum aliquem adiutorem habere, ſiue is è ſupernis aut infernis ſit. Horum enim alteruter eſt. Itaque in ſacra ſcriptura clarè & expreſsè docetur, hominem, donec è ſupernis natus non ſit, corporale animal eſſe, vel lupum, vel canem, vel columbam, vel paſſerem, vel quiduis aliud. Sed ſi è ſupernis renaſcatur, talis eſſe deſinit. Verè ergo & ex cauſa iuſta Deus nobis cognoſcendum dat, quòd diſcipuli Christi fuerint lumina mundi, & ſal terræ, non corporaliter vel faces vel ſal, quandoquidem è ſupernis renati erant. Dum vero alibi addit: *vos lupi eſtis rapaces*, indicat omnino, illos lupos veros eſſe, non nomine tantùm, ſed & corpore, naturâ, complexione, proprietate conditione, &c. ſolâ figurâ ac formâ exceptâ. Erant enim nati ab infernis, non ſupernis. Et omnino ita ſtatuendum eſt, nos corporaliter eſſe pecora, quandoquidem de ſupernis nihil acceperimus. Quicquid enim ex illo, *ab Infernis*, agimus, id corporale eſt, eſt brutale, eſt animale, ſiquidem illa noſtra natura eſt. Diabolus eos homines obſidet, qui pecora ſunt. Qui e ſupernis ſunt, hos non occupat: ſaltem eos, qui ab infernis. De quibus enim obſeſſis in Euangelio legimus, hi vniuerſi fuerunt animales, quâ occaſione etiam à Diabolo occupati fuerunt. Quos dum liberauit Christus, è ſupernis ipſos regenerauit. Sic ergo cedendum erat Diabolis. Nec enim manere diutiùs poterant, ſed ſpiritui ſancto omnino cedere cogebantur, qui locum illorum occupauit, cum ex ſepulchris obſeſſi egrederentur, &c. ita vt Diaboli expulſi in greges ſuum irruerent. Omnes hi ſpiritus ipſis inhabitârant, quia animales erant. Et quia animales erant, ideò à Diabolis obſidebantur: qui tamen dum cederent, veniam impetrârant, vt in greges ſuum inuolarent. Hæc annotata nobis eo tantùm fine ſunt, vt ſciamus, diabolum in animal tantùm, non in hominem, è ſupernis renatum, ingredi. Nam ex dicto exemplo conſtat, quòd ex ſue in ſues tranſgreſſus ſit. Vtrique enim porci erant, ſolâ formâ diſcreti. Quòd ſi enim porcus in corpore poteſt eſſe, vt homo: poterit etiam homo in corpore eſſe vt porcus. Vide verò, quid diſcriminis ſit. Audiunt, vident, guſtant vtrique, & omnia ſuilla ſunt. Per ceſſionem autem ſpirituum, ſecunda generatio facta eſt è ſupernis. Iam inter ſe conferte naturam primam & vltimam, quantopere inter ſe differant, antequam obſiderentur, & poſtquàm liberarentur. Altera animalis eſt, altera eſt humana. Et diſcrimen ſola facit generatio altera. Nec enim à Diabolo obſeſſus hoc modo vllus liberatur, niſi è ſupernis renaſcatur. Coniurationes námque & his ſimilia alia nihili ſunt. Itaque per orationem & ieiunia ſecundò naſcimur. Si oremus, hoc eſt, pulſemus, intromittemur. Si ieiunemus, hoc eſt, vt homines decet, ſobrij ſimus, non ebrij, non furioſi (quæ porcorum & animalium ſunt propria) regenerabimur. Itaque ſi ſapientia intellectus, & doctrina hominum ante obſeſſionem factam, conferatur cum illa, quæ poſt factam liberationem præſtò eſt, vtramque certè longo diſtare diſcrimine omnibus manifeſtum fiet. Eiuſmodi ergo res, breuiter comprehenſæ nobis exemplo ſunt, quo admonemur, vt originem rationis, ſapientiæ, doctrinæ, artium & prudentiæ &c. probè rectéque diſcernamus, & vnde vtraque ſit, cautè ſciamus. Hoc enim cumprimis neceſſarium eſt. Et fieri minime poteſt, quin in tali caſu ſpiritus aliquis concurrat, qui meritò cognoſci debet. Si is eſt ſpiritus ſanctus: certè pura eſt felicitas. Si ſpiritus eſt malignus: omnino certa eſt infelicitas. Itaque ſi natura nos non produxit ex ſemine ſuperno, conuenit & dignum nobis eſt, vt oremus, & pulſemus per ieiunia & preces, vt Deus ſecundò nos generare velit, & facere, vt ſemen ipſius in nobis emergat, noſtraque ſapientia ex Deo, non ex animali profluat.

Spiritus malus in ſua mancipia ius habet.

Homo non renatus, merum animal.

Apoſtoli lumina & ſal terræ.

Animale cū ſubiectū diabolo nō humanū

Regeneratio fit per orationem & ieiunia.

Sed obiectioni hîc etiam quorundam occurrendum eſt, qui dicunt: Cum noua generatio in Christo inceperit: vndenam tandem proceſſit ſapientia, ars & doctrina Ariſtotelica vel Platonica? Notate diſtinctionem. E ſupernis naſci, ſecundò naſci, & de nouo naſci inter ſe ita conueniunt & differunt. Generatio è ſupernis omni tempore fuit. Deus enim homines ſapientes, & induſtrios tam ante, quàm poſt natū Chriſtum oriri ſiuit. Et e ſupernis naſci eſt ſemen ſapientiæ e ſupernis accipere. Præterea, *ſecundo naſci*, ita ſe habet. Quiſquis in regno Dei ſaluus fieri cupit, hic ſecundò naſci debet, hoc eſt, debet ſemen ſuum, e ſupernis natum, arripere, & veluti crucem ſuam portare, Chriſtúmque ſequi. *De nouo naſci*, id eſt, vt generatio vetus non amplius vigeat, aut duret, ſed totus purus & impollutus Chriſtianus ac fidelis adſit. Itaque pro reſponſione hoc notandum eſt: quod, etſi quidem Plato, & alij ſemen e ſupernis acceperint, adeóque quoad ſemen hoc, e ſupernis nati ſint, non tamen ob id creduli & fideles fuerint. Cætera duo, *vt de nouo naſci, & ſecundo naſci* (quæ fere vnum ſunt) ſpectant ſaltem ad credentes & fideles. Primi autem illi, ſcilicet e ſupernis nati, à fidelibus in hoc diſtant, quòd hi vniuerſi & e ſupernis nati ſint, & inſuper ſpiritus omni macula & animali conditione carentes acceperint. Credentes ergo *Lapidem angularem* habēt, ſuper quem Philoſophiam & artem Aſtronomiæ Medicinæque exſtruere debent. Hîc nāque ſemen e ſupernis depuratur & clarificatur velut ipſe etiam homo clarificabitur per reſurrectionem. Hic enim omnium primò debemus reſurgere, hoc eſt, in ſpiritu noſtro emundari

Sapiētia Plat. & Ariſt. vnde fuerit

Generatio ſuperna quid.

Gener. ſecunda quid

Generat noua, quid.

dari per veritatem. Tales facti, post mortem deinceps vnà cum Christo resurgemus. Plato ergo vnus ex illis fuit, in quibus semen quidem inextitit, sed tamen per constellationem turbatum. Eodem modo & Aristoteles per constellationem obscuratus, & per naturam animalem ita adulteratus erat, vt veri fundamenti nihil haberet, sed tantùm signum daret acris cuiusdam seminis, inter vepreta lapsi: sicut & multorum aliorum semen in viam lapsum, cõculcatum est, aut in saxis radices agere non potuit. Mendosi ergo illi & impuri sunt non ad messem enati, vt veri tritici natura est. Quòd si genuinum Philosophiæ fundamentum ipsos habuisse dicamus: concedemus etiam eâdem opera, spiritus sancti gratiam ipsos nobis vberiorem habuisse, quod tamen falsum & impiũ est. Semen námque diuinum seminatum quidem erat: sed id pro vt ceciderat, ita enatum creuerat. Iam verò posterioribus seculis, vbi spiritus sanctus apparuit missus, agri omnino redditi sunt cultiores & fœcundiores, vt nihil spinarum aut scopulorum supersit, sed omnis ager optimo ferendo tritico paratissimus sit, nisi fors nostra culpa contrarium fiat, vt oblatã illam gratiam acceptare nolimus, ceu parabola docet. Velle hoc, priscis Doctoribus non, vt nobis, liberum & arbitrarium erat: sed ita fieri oportuerat aut necessum erat.

De Plat. & Arist. iudicio

Homine post missum S. spiritum parietes

Hæc ergo hactenus commemorata de fonte & scaturigine sapientiæ, artis, doctrinæque nostræ cognoscenda sufficiant. Cui rei vt colophonem addamus, notate, quòd sapientia, ars, intellectus, prudentia, &c. ex verbo Christi procedere & per idem in nobis manifestari & exerceri debeat. Sic si Rhetor ego sim: conuenit, vt oratio mea versetur circa virtutes in Euangelio fundatas, nec vel latum pedem Euangelij limites transgrediatur, siue tractetur de statu & imperio Regum, Principum, Magnatum, siue de eorum moribus, legibus, statutis, iure, &c. Hæc enim omnia in Euangelio fundata esse, & ex ipso promanare oportet. Sic etiam si de bellis mouendis & administrandis disseram, oratio vniuersa Euangelio consentanea esse debet. De qua re quicquid Euangelium bello conueniens complectitur, id orator eloqui debet. In multis enim vel sermonibus, vel historiis, vel chronicis, vel aliis speculationibus subtilius fundamentum aliud probatur, quàm quod ipsum ponit Euangelium: Eodem modo si Iurisconsultum agam, tractatio omnis ad scripturam dirigi debet: hoc est Iurisprudentia non homini sed Christo accommodanda est. Pariter & Medicus ad Euangelium & scripturã respicere debet: hoc est. Quod non potest, id orando & pulsando impetrare debet, vt proximo suo vsui sit. Hoc qui non facit, sed sparsim hinc frustum, inde micam corrogat, is nihil quicquam proficiet, sed meram carnificinam & lanienam exercebit. Sic & in Philosophia, Astronomia, &c. fundamentum id tenendum est, ne *Hypocrita, Pharisei, Vipera, &c.* à Christo audiamus. Quod si landata hàc viâ pergamus, diuortium faciemus ab illis, qui in senticetis enati, ad incrementum iustum [illegible] non habuerunt, quales sunt Ethnici Græcique. Quos si imitemur vnà cum ipsis in vepretis volutabimur, vt nulli nos tangenti vsui esse possimus. Quisquis enim nos quæret, à spinis, sub quibus latemus, pungetur, hoc est, seducetur, & damnum corporis simul ac animi sentiet. Veteres ergo imitari minimè debemus. Sectemur potius credentes, & semen nostrum Soli exponamus, vt emergat & enascatur. Hoc enim fine semen Deus in nos coniecit, vt erumpat, & instar facis luceat, ad quam videre quiuis possit. Vt enim illum in Euangelio non laudat, qui Solem suum, suam Lunam, suas Stellas, suam Iridem occultauit, sed vult, vt ad faciem prolatam quilibet videat: Sic id multò magis extorquebit à nobis. Nos enim in æternum featurus est, etiam cum Sol & Luna peribunt. Faces ergo & lumina nostra obiectis vepribus occultare minimè debemus, sed potiùs id curare, vt luceant, micéntque ac in propatulo stent, quo mundus vniuersus, illac præteriens, videre possit.

Hominis voluntas in Ita & Non posita. Deus veritate gaudet.

Iurisconsultus quis bonus.

Medicus quis legitimus.

Lux seminum non occultanda.

LIBER DE VOTIS ALIENIS

THEOPHRASTI HOHENHEMII.

PROLOGVS.

HOMINIS *voluntas, verbis* ITA & NON, *declaratur, atque in ipsius potestate situm est, vt* Ita Ita, & Non Non *sit. Idem etiam arbitrium habet.* ITA in NON & NON in ITA *conuertendi. hoc est, quod promisit & stipulatus est, id seruandi aut non seruandi. Vult autem Deus, vt voluntatis Diuinæ placita homo exequatur. Vult, vt in veritate omnes ambulemus vult, vt nostrum* Ita Ita, Non Non *sit: vult, vt cum constantia, quod veritas exquirit, eloquamur. Vult, vt quæ quoque pacto hominibus pollicemur, eadem ita faciamus: vult, vt oris promissa, cor ipsum, adeoque corpus vniuersum cum omnibus nostris viribus rata habeant, nec os in mendacium argui patiantur. Condito namque hominis ea est ratio & consensus, vt nullum in corpore membrum sit, quod non alterius commodo fruatur: hoc est, nullum totius corporis membrum mouetur, cui non omnes eius etiam minimæ partes opitulentur, vt id operi illi, cuius gratia intenditur, idoneum satis ac sufficiens sit. Eadẽ & linguæ ratio est. Quæ si sola loquatur, nec totius corporis cooperantis mẽbris ac viribus vtatur, mendax & vaniloqua reperitur, nec verbis facta respondere queunt. Sermo enim non in lingua situs, sed ex corde promptus est. Et ligua saltẽ instrumẽtum est, quo eloquimur. Qui mutus est, in corde mutus est, nõ in lingua. Itaq; quod lingua loquitur, ex corde manare debet. Hoc nãque cõdus est veritatis, fidelitatis, charitatis, &c. Qui loquitur, verba ex corde depromat. Ita fiet, vt Non non, Ita ita sint. Si ita dicas, etsi malum sit, Ita tamen sit. Si non, non sit, etsi malũ sit. Quod enim in corde conditur, id erumpit. Ex hoc cognoscendus & æstimandus es. Vt loqueris: ita cor tuum*

Hominis voluntas in Ita & Non posita. Deus veritate gaudet.

Varietas corporum mutua inter se synergia.

Sermo est ex cordis.

Lingua sermonis instrumentum

iudicatur vel est. Si dicas, te scortari velle idque facias tā verū loqueris. Cor enim tuum lupanar est. Id alias nō loquereris. Ita que sermo tuus ex corde fit vel Ita, vel Non. Sic enim, qui sis manifestaudus es. Et quia linguæ prodis, quiduam in corde intra te fit: ideò sequitur constantia, hoc est, veritas, hoc est, dicere potes, vt tamen non facias, aut affirmare vel negare potes, vt tamen neutrum facias. De hoc mendacio, inconstantiaque oris liber præsens tractabit. Si votum facis, & id non seruas, sed mentiris, iam votum violas. Quid autem votū sit, & quo pertineat, ex Philosophiæ fundamento sequenti petendum est. Tales enim nos esse requirit Deus vt quicquid spondemus aut pollicemur, id vtique seruemus, nec ambigamus, sed Marpesiæ cautis more nobis constemus. Quodlibet enim Ita promissio est ac votum. Id iam inuiolatum seruandum est, seu bonum seu malum sit. Si quid voues, serua. Id enim si bonum est, vniuersis hominibus bonum erit. Si malum est, iam, qui iusti aut iniusti sint, & quinam diaboli filii sint, constat. De votis ergo tāquam de iudicio & necessitate, meritò scribendū duximus,

Promissa seruanda etiā mala.

Ita, quodius, promissum est.

Vota seruanda, qualia sunt.

DE VOTIS ALIENIS LIBER.

TRACTATVS I.

Vota Deo fieri non debent

Vouere hominū est, & æquum.

Apostoli vt vocati sint.

QVoo Deo voueat homo, nihil habet: sed fas est, ipsum Dei mandata seruare, & morem illi cū timore gerere, adeoque vltrò eum quotidiana pœnitētia ipsi seruire citra vllum promissum ac votum. Vouere tamen alij quid & polliceri homo potest. Hoc enim æquum est, & intemerata fide seruandum. Cur autem Deo vouere nihil possimus, ratio hæc est. Neminem enim quenquam suorum discipolorū Christus aut pacto, aut promisso aut iuramento adstrinxit, vt secum manere vellet: sed simpliciter elegit ipsos, & electioni illi securus acquieuit. Et tamen cum Christo illi manserūt. Sic quicunque Ecclesiasticus Apostolus est, vel esse vult: is Apostolorum ritu à Deo eligendus est. Ita námque testimonium habebit, quod dignus, idoneus, perfectus & sufficiēs sit ad id, ad quod à Deo eligitur & confirmatur. Quò autē Deus nullum eligit aut collocat, ibi frustra laboratur. Et si quidem Deo multa promittantur à tali: attamen nec vocatus is nec promotus est: adeóque incertum est, an Deus in voto durare ipsum velit, vel nolit. Ponamus, quendam vouere Deo virginitatem, &c. Hoc an Deo placeat, vel nō, scire nequit: cum incertus sit, ad quid ipsum Deus elegerit. Huius iā quia incerti sumus, nec res penes nos, sed Deum & ipsius electionē sit: votum certè nostrum mortuum, imò mera stultitia est. At si ipse Deus mihi aliquid iniungat, dicátque, *Hoc fac*, & id promittā: iam res per se euidens est. Sed sponte suā, ac instinctu proprio, sine iussu Dei, factum Deo ab homine votum mera hypocrisis est. Qui tale quid seruare vult, id faciat, sine tamen voto. Quanquam & *Propheta* dicat: *Votum fecit Deo Iacob.* Sed tu respōde mihi: Si votum fecit, qua de re fecit? Id expedire nemo poterit. Is tamen virginitatem non seruauit: is nō mendicatum obetrauit: is non laborauit. Quicquid ergo patres Deo præstare, ac efficere &c. vouerunt, id quidem ad nos, qui ad res eiusmodi electi nō sumus, nihil attinet. Discipuli Christo pollicebātur, velle se non latum pedem ab ipso recedere, sed vnà mori. Sed nullum hic votum, nullum iuramentum additum. Horū námque auxilio quid Christus opus habuit? Sic etiam, quid mea virginitas, aut aliud quid Deo opus est? Ne hilum quidem. Itaque in talibus vota nulla poscit à nobis. Istis enim seruandis nos inidoneos esse nouit. Cum à capto Christo discipuli aufugerent, indignatus is haudquaquam est, nec ob id eosdem obiurgauit. Non enim ad militiam & caedes ipsos vocauerat, sed ad annuntiandum verbum, ad quod nullo gladio opus erat. Id si tueri per se possent, facerent. Sin minus, puluerem à calceis excutiētes, ad alia loca pergerent, non bellarent, non rixarentur, sed in cruentam victoriam satagentes, quod bona pace obtinere non possent, mitterent, aliò abirent, & ex domo illa pacem secum iterum auferrent.

Votum fictum & hypocrisis.

Patrum exempla hodie non quadrat.

Apostoli ad quid vocati.

Cum ergo vota Deo facta nihili sint, résque Deo votæ, an Deo gratæ sint, vel minùs, ambigatur, adeoque incertum sit, quis & cur vocatus sit, & an vocatio sit ex Deo: iā deinceps de hac materia latiùs disquiremus. A quo votum poscit Deus, huic Deum loqui, & id iudicare necesse est. Id autē aliud esse oportet quàm quod ex debito & iure per nos ipsos facere cogimur. Discipuli Christi relinquere cogebantur vxores, liberos agros, prata, &c. Cùm verò conquererentur, & dicerent: Nos omnia nostra bona, vxores & liberos relinquimus, quæ nobis merces superest &c. hic iam illi nullo voto obstricti tenebātur, sed tutò ad agros, vxores, liberósque suos remeare poterant, Christo pœnam illis ob id nullam irrogāte. At verò minimè abierunt, sed cum Christo manserunt. Sciuerat námque Christus, quos ad officium id vocare debebat, ipsos sponte sua volentéque animo, etiam sine votorum vinculo hanc prouinciā subituros esse. Hoc ergo casu per electionem agitur. Et qui eligitur, is id, ad quod vocatur, sine facto voto faciat. Vouere enim & promittere, nec seruare, ad damnationem pertineret. Facere autem, nec tamē vouere, id seruari potest, vel non potest. Deus quidem, si eligit, non aberrat in electione sua. Quem enim requirit, ipsū inuenit promptum & alacrem. Porrò autem nos quoque Deo aliquid vouere, & votum præstare posse, ambiguum est. Ponamus, voto facto quēdam dicare filiam suam collegio virginum. Is si ad votum hoc à Deo rogatus est, seruet. Si rogatus non est, quid futurum sciet esse de sua filiâ, cum is nec seipsum norit? Si filiam educat ad pudicitiā, &c. opus Deo gratum facit. Si prurit illa: itidem iam Deo placet, vt nubat. Tu verò si ipsam votiuam fecisti, iam ipse vides, quòd luendum votum tibi sit. Fas námque est, te constātiæ studere & veritati, vt quod voues, ita fiat. Et in te situm non est, talia vt Deo voueas. Si facis, serua. Abs te enim extorquebitur liberāda fides. Ita fiet, vt, quicquid mali & criminis hinc sequitur, tuæ ceruici luendum sit, quoniā temerè voues id, quod Deus te non postulauit. Itaque de his ita statuite, quòd vota talia Deo facta, basin substernant Antichristo. Antichristum autem esse, necesse est, nec vllo is molimine exturbari potest, mansurus scilicet, donec ad iudicium Christus ipse compariturus est. Interim Antichristus mundi princeps erit. Illū verò si

Vota violati pœna damnant.

Vota cœlibatus basis antichristianismi.

rò si esse oportet, oportet eundem etiam fieri. Itaque principium sumit ex votis tam temerariis & inutilibus, in nullo verbo fundatis. Sic ergo quod fecisti votum, tibi seruandum est. Hinc enim nasciturus & proditurus Antichristus est. Itaque si nolis ad Antichristi fundamentum lapidem adiicere, nihil voueas. Filiam tuam educa in honestate, pietate, & mandatis Dei. Sic fiet, vt te ipsius nequitiæ participem minimè facias.

Antichristus vnde ortus.

Liberi in quibus educādi.

Votorū genus secundum

Præterea autem votum hoc quoque dicendum est, si apud Deum pulsans precor, vt hoc vel illud mihi largiatur, quòd si accipiam, ad hoc vel illud destinaturus sim. Iam si petitionis illius tuæ compos fias, promisso seruando obligatus es, quàm primùm rem acceperis. Ponamus, sollicitare te Deum de mille florenis, quos in egenos & pauperes distribuere velis. Sensum ergo cordis tui inspiciens Deus, quod petis largitur. Id si non conferas tu, quò vouisti: iam ob violatum votum damnationis te reum facis. Sic itidem, si Deum de officio aliquo, huius vel illius gratiâ roges, nec id rectè impendas: ipso facto damnatus es. Et si Deum de Sapientiâ, Arte, &c. sollicites, & acceptam malè colloces, damnatus es. Si tibi prolem Deus dat petitam, quod de ipsâ vouisti, serua. Ideò enim prolem tibi dedit, quia huic illius rei ipsam dicare pollicitus es. Si facis: successu res non carebit. Ipsa enim crucem suam humeris accipiet, & Christum sequetur. Hoc est, etsi illam quidem ceu lapidem, in Antichristi murum inseras, & tamen Antichristum nondum cognoueris: Deus tamen perituri tuo obsequetur. Sed interim proli tuæ te longè melius prouidebit. Nam permittet quidem, vt illa in muro pars aut vmbra fit: sed tamen cor eiusdem moderabitur, & faciet, vt hæc ipsius crux, hoc est, peccatum fit. Peccatum verò & crux eius non facient ad Antichristi regnum augendum, sed ad idem fugiendum & ipsum Christum imitandum. Et huiusmodi Diuorum multi sunt, antequam in vtero matris conciperentur, Deo deuoti. Quod si petitionibus huiusmodi Deus annuit: natos tales certè non nisi vmbras in Antichristo constituit. Votum verò factum pro cruce habent, quod expiant, donec moriantur: vbi tamen Deum adiutorem habent. Huiusmodi autem viri, sub Antichristo constituti sors eadem est, quæ Iudæ inter duodecim discipulos. Si enim proditor iste inter sacrosanctos Apostolos versari, cum illis vnà edere, ambulareque potuit, nullo vtriusque partis damno: poterit vtique talis etiam Diuus citra noxam cum Antichristo conuersari. Spectant talia ad ferendam crucem, & contemnendum Antichristum, prout ducit ac gubernat Deus. Sed pro conclusione horum tenendum est, nos cum Deo votis nihil tractare aut pacisci vel posse vel debere. Si autem tale quid fiat, serua, & duo tibi incumbere cogita. Vnum, vt Antichristo auctarium conferas, quæ pœna est, quod voueris, & est maledictio, quā sustinere cogeris. Alterum: Si non seruas, iam oris tui leuitas Deo nota fit. túque fidem veritatis apud Deum perdis, vt te deinceps non respiciat. Itaque sic puta, oportere etiam esse antichristos. Iam ipse iudica ex his quale tuum votum sit, quod cum temeritate factum, seruare cogeris.

Cùm ergo talia ex electione diuina procedant, non ex ipso homine (nec enim, quia is ita vult, ideò rectum est) & Deus quodlibet eligat, quò pertinat: ex eo iam liquat, necessarium esse: vt crimina & turpitudines incumbant. Ex talibus enim prodit Antichristus. Væ autem illi, per quem venit, hoc est necessarium est, vt Antichristum parias. Væ antem tibi quod id facis. Votum enim facis, filium tuum hoc vel illud futurum esse. Per hoc iam Antichristo filium obtrusisti: Nam quia vouisti, seruare teneris. Et id fieri, necesse est. Etsi enim omnis mundus contrarietur, fiet tamen quod vouisti, nec impediri potest. Ideò electus es, vt hæc facias. Caua ergo à mendaciis. Nam accidet tibi, quod Abrahæ: cuius filius Isaac ob patris votum capite plectendus erat. Hoc quid erat aliud, quàm figura Antichristi? Si enim per votum tale filium tuum mactas, iam occidis illum. Sed quid facit Deus? Rettahit te, si fecisti id ex electione, hoc est, scriptura, & filium tuis manibus excutit, ne votum in actū ducatur. Si verò similis es Iude, nec de filio tuo luges, sed gaudes, eò ipsum electum, vt hoc aut illud fiat: iam Deus penulam tibi non scindit, sed pro tuo arbitrio te tuere finit. Itaque iam cultro iugulum feritur, hoc est, Diabolus & regnum ipsius in filium cadunt. Itaque morigarum esse Deo, iustum ast. Tuum tamen est talia cum dolore, timore & pœnitentia facere tali, qualis fuit patris Abrahæ in offerendo Isaac. Tunc enim sustinet te Angelus aut retinet, tuamque erga Deum obedientiam videt, quòd tempe secundum voluntatem Dei filium tuum Antichristo quidem offeras, cor tamen luctu & dolore penitus conscindatur. Quem te taliter animatum si Deus videt, votum tuū tollit, & Isaacum tunc vitæ restituit, hoc est, filium tuum in illo casu custodit.

De votis itaque erga Deum ita censete, fas scilicet esse, vt circa illa homo prouidus & circumspectus sit, suumque filium ita despondeat, vt plus ad Dei, quam propriam suam voluntatem respiciat. Casus enim ista præceps & intricatus est, quem Diabolus tibi obtrudit, per res mundanas tui seductionem meditans. Beatus ergo vir ille, & beato beatior, qui Deū timet. In timore enim illo Deus custodit ipsum, ne quam de suis liberis labem experiatur, & id, quod pro electione sustinendum est, in crucem conuertit, quam portando filiū suum, & sic præterea ipsum Christum sequatur. Hoc modo omnes diuitiæ, omnia gaudia contemnuntur, & in vestigia Christi itur, In quibus si Diabolus ipse âbulare posset, salus vtique fieret. Quantò magis homo? Momentum ergo omne situm est in via, quam teris, ad portam vel amplam vel angustam. Et quicquid portas, id tecum per viam tuam proferes. Christus enim omnia nostra peccata portauit, sed viam angustam ingressus est, vnde hæc ipsius Crux erat. Quod si & noscum peccatorum nostrorum sarcina viā cum Christo eandem per portam angustam teremus, illa à Christo de nobis auferetur & deponetur. Sin minus, ad Antichristum pergitur. Cuius pec-

Beatus quis.

Via ad cœlum quæ.

peccata vbi deponentur, ibidē & tua deilciētur, nempe in loco æternæ damnationis, quo thesaurum sibi & voluptatem colliget. Vide ergo, quantopere vniuersa in solâ electione Dei consistant, nec quicquam vel boni vel mali penes nos sit. Et nisi viam arctam ambulemus, cœlum nunquam ingrediemur. Quot enim sunt illorum, qui seipsos per vim sanctos faciunt, & vbique vitam duram & ærumnosam agunt. Ista tamen omnia nihili sunt, etsi duplo grauiora & duriora videantur. De electione enim incerti sunt, an ad talia vocati sint vel nō sint. Interim multa vouēt, & vota quàm plurima præstare conantur, quæ tamen omnia nihili & nauci sunt. Cæterum, seu vota, seu aliud quid in te cadat, abi & serua. Vtut autem votum sonat, ita fac, ac in viam angustam abi, ibi in portę angustâ illa tibi distringentur & deiicientur. Vota enim omnino seruari opus est: licèt vouere nostrū non sit. Si tamen vouimus, præstare certè cogimur. Nam violare, mors æterna est. Oculos conuerte in Iudam. Is cum Christum prodidisset, desperare cœpit, & abiens seipsum pensilem fecit. Quod si non fecisset, sed rectâ ad viam angustam properasset, peccatum ipsi remissum fuisset. Idem & tibi dictum puta. Etsi enim votum temerarium fecisti, si id temerarium esse cognoscis, ac eius cognoscendi à Deo gratiam habes, dirige id in viam angustam, quæ Christi est, non in viam spatiosam. Illa namque Diaboli est, læta tamen & amœna, vndiquaque ridens viuo, frumentis, speciosis fœminis, amplis opibus, denique secura & voluptuosa omni quiete. Et nemo est laboriosus qui talia soluat. Ambulatur enim ac viuitur in via lata. Itaque tuum Domine, Domine, nihili est: nihili est tuum concionari: concionaris enim non in arcta, sed in ampla viâ. Et licèt tuum quidem votum deponas, ab illo te mundes, & Antichristum eum esse agnoscas: tamen ne sic quidem saluus es. Nec enim Christum sequeris, sed ambulas in via lata. Emundas tuam camisiam & pileum, cor autem voluptatibus delibutum seruas. Itaque vestis tua viam angustam quidem ingreditur: Cor verò tuum in viâ spatiosâ manebit. Vestem tuam serua, & illam ad cœli portam tecum fer. Ea ita angusta est, vt vestem nullam transmittat, quam distringat. Ita satius erit à porta illam distringi, quàm à mundo. Saltem in Christi viam cor tuum dirige: & nihili sibi noxium aut damnosum erit.

Antichristi thesaurus vbi. — *Vota necessaria seruanda.* — *Votorū violatorum quę pœna.* — *Via inferni quam amœna.*

TRACTATVS II.

IN Prægresso tractatu primò disseruimus de votis erga Deum, quod per illa ipsum quoque Antichristum surgere oporteat. Hunc vero non indicabo aut nominabo. Inter nos enim versabitur absconditus, vt Christus inter Iudæos. Nec fieri potest, vt à quoquam digito monstretur, nisi is similis esset Ioanni Baptistæ. Ipse tamen non loquetur. Electis quidem Christi ipse notus est, sed mandatum acceperunt, vt sileant, sicut à Christo interdictum quoque discipulis est, ne ipsum Dei filium esse prædicarent. Idē Prohibitum etiam erat spiritibus a tale dicerent. Prohibitum etiam erat infirmis, cœcis, &c. ne Christum manifestum facerent. Simile quoque, sed occultum mandatum datum est, ne Antichristus reuelaretur. Et licèt quidem per iracundiam aut concertationem, conflictúmque quis dicat, *Tu es*: huic nolite credere. Fieri enim potest, vt iste quoque regni eius pars sit. Ita mutuis cōuitiis sese etiam scorta proscindunt, qualibet sa cæteris præferente: & tamen meretrices ad vnam omnes sunt, vnius domus alumnæ, vnius stabuli pecora. Hic idem euenire potest. Adeò enim absconditus est Antichristus, vt ne à ministris quidem suis cognosci queat. Nec vnquam is adeò manifestabitur, vt apertè monstrari possit, dicique, Hic est, ille est. Nemini enim tantum intellectus est, vt quis verè sit, verè sciat. Hac de causâ nec ego ipsum nominaturus sum. Vota quidem, quis ille sit, indicant. Sed idem frangūt rursus, si Isaici gladius subtrahitur & subducitur. Si aut non, ibi manifestus est. Hoc autem quis videt? Adeò occulta sunt hæc vt homo dicere non sustineat possitue, *Hic est, hic est*. Hoc quidem verum est, eum reprehendere debere, vt dicat: Hoc iustè non fit, non rectè fit illud: hoc aduersatur Deo, illud, &c. Sed ob id Antichristum nec dum nouit. Et licèt quidē aliquis sibi videatur illum videre: nostrorum tamen oculorum festucæ adeò magnæ sunt, vt rectè & sine periculo iudicari nequeat. Nec enim de festuca & trabe Christus incassum verba fecit. Hoc enim volunt docentque, te ob tua peccata, quia alter sit, neminem nosse aut indicare posse. Itaque Ioannes Baptista solus fuit is, qui peccato carebat, qui Christum nouerat, & in ipsum digito intendebat. Huic festuca oculum non perstrinxit, sed visū is exactum & integrū habuit. Talibus oculis necesse est te videre, & insuper apparitionem Petri habere, si illum Christi aduersarium nosse velis, sicut erat à Deo Patre manifestatū Petro est, quòd Christus verus Dei filius sit. Citra apparitionem hanc neminē criminari potes propter festucam, in oculo tuo defixam. Si Deus quidem alicui id reuelauit: è vestigio tamē idē prohibuit, ne forās eliminaretur. Si tu id propales, nihilominus tamen fiet, vt dubitent homines, verumue to an falsū perhibeas. Antichristum illum cognosci oportet tantum per signa, per viam, per apparitionem diuinam, quæ certe nemini tribuuntur, nisi qui vit Ioannis Baptistæ sit.

Antichristi ex votis natus. — *Antichristus quibus notus.* — *Antichristus nunquā apertè monstrabitur.* — *Ioannes sine peccato erat &c.* — *Antichristus vnde noscatur.*

Cæterùm vt iam deinceps ad alterius tractatus argumentum descendamus: porrò quoque dicemus de votis illis, quibus sese mutuò homines obstringūt, sine obligatione Deo facta, vt iam diximus: Veluti si proximo meo aliquid voueam, nec id seruem. Nam de huiusmodi casu disseremus in posterum. Vota quæ nobis inuicem facimus, hæc ipsa quoque seruanda sunt, nec mendaciis nos assuefaciēdi sumus. Vult enim Deus verbum nostrū Ita esse, & præstari, siue quid affirmemus, siue negemos. Nec magis Deus probat illa mēdacia, quæ ad hominem spectaut, quàm quæ ad seipsum: adeò à nobis acūtendit, vt Ita Ita sit,

Vota etiam humana seruanda.

nec

nec mutuis nos mendaciis decipiamus. Et per Ita, magnæ obligationes fiunt, vt scilicet quod quilibet scribit, Ita sit, non mendacium: quod quilibet obligat, Ita sit, non mendacium: quod quilibet loquutur, Ita sit, non mendacium: quod quilibet concionatur, Ita sit, non mendacium. Hinc ergo consideratio alia emergit. Si enim tractemus mendacia, & nostrum Ita, Ita non sit, & Non, non sit. Non: iam colligi facilè potest, cur mendacia sint prohibita, hac solâ nimirùm de causâ, quia per mendacia vnimur & similes simus Diabolo. Ipse enim mendaciorum pater est. Ille ergo, qui mentitur, Diaboli filius est. Si huius filij esse nolimus, fidem datam inuicem liberemus, & veritati vnicè studentes, mendacium longè fugiamus. Et per mendacia descēdimus in cognitionem nostri, quales sīmus. Illa demōstrāt, nos falsos esse pastores populi, falsos Doctores, illa docent, nos falsò credere, falsò cum hominibus tractare, & quod aiunt. ex imo fundamento nihili esse. Nemo enim mentitur, qui non sit falsus Apostolus, falsus Christianus, falsus Propheta. Hi mentiuntur, non alij. Summa ergo nobis ea cura sit, vt in veritate ambulemus. Veracē enim Deus nō sinit labi aut perire, sed lōgè plura ipsi tribuit, quàm aut credere aut intelligere is possit. De promissis ergo ita statuēdum, quòd ea facta omnino & irrefragabiliter seruanda sint, etiam si terra nobis deliscat. Melius enim est id fieri, nósque perire initùs, quàm in mendaciis erga proximum deprehendi. Mendacium enim vel nobismet ipsis oppidò noxium est. Mendacium iniquos facit institores, improbos mercatores, falsos fratres. Denique fraus omnis ex mendacio oritur. Animaduertere ergo, vt verbum tuum sit Ita, sit Non, ne in vanitate vllâ corripiaris.

Ita, valida est obligatio.

Mentiēdo homo similis fit Diabolo.

Diabolus pater mendaciorum.

Mendacij quæ sint mala & noxa.

Iam, si promissa facta, hoc est, Ita vel Non dictum, syncerè inuicem præstemus: quis talia præstantes, infelices vocare possit? Contrà si non præstentur promissa: iam, quæ inde sequantur, attendite. Et quantum quidem votis temerariis, Deo factis, peccetur, iam antè dictum est. Quantoperè verò peccetur in proximum, deinceps tractabitur. Et tractatus vltimus de illis aget, qui in terrâ non existunt, sed defuncti sunt.

Iam vt hunc tractatum pertexamus, scire conuenit, promissa inuicem facta, liberanda vtique esse, non neganda. Exemplum. Si promittam tibi dare aliquid, per quod ex paupertate eluctetis, ad id præstandum vtique obligor. Porrò si ducam vxorem, aut matrimonium ei addicam, nec seruem: promissum seruari fas est. Si pro te expedire hoc vel illud suscipio, vt id faciam teneor. Si anserem tibi voueam: id præstare vinctor. Vt summatim dicam, promissa omnia seruanda & præstanda sunt. Sed pergo, ponendo casum. Promissum meum non seruaui: meum Ita feci Non, meum Non conuerti in Ita, adeóque voti reus sum, facti quidem, sed non liberati. ducor vero pœnitudine, & peccatum meum doleo, & ob contritionem dolorémque hunc perceptum Deum misericordem experior. Iam quænam huius gratiæ ratio est? Tantùm, vt soluam, & satisfaciam? Soluere non possum, quia morior. Mortuus etiam alter est, quem promisso meo & mendacio ad interitum duxi. Itaque propter promissum gratiam Dei perdidissem, & damnationis pœnam meritus essem: contritio tamen & pœnitentia me seruârunt, & gratiam conciliârunt. Iam quid meo proximo comodatur istis, quem mentiendo & ludendo decepi? Aliud dixi, aliud feci: Ita Non, Non Ita feci. Hæc vtique rependere teneor, & illis satis facere cogor. At ille mortuus est. Quo pacto huic malo obuiare, aut id detrectare queo? Semel actum transactum est. Ille abiit: ego superstes non sum, sed obij. Ad Deum nullus transitus datur, nisi satisfactio præcedat: Mendacium vertendum in veritatem est. At Non meum conuertere non possum in Ita, nec contra: periit occasio, & è manu lapsa est. Itaque soluendo non sum, & fidem violatam emendare nequeo. Factum enim est, & pro parte meâ talis maneo, qualis obij, nimirùm mendax & præuaricator.

Promissa omnia seruāda.

Casus de soluendo enodatus.

Ex his vt extricare vos pleniùs queatis, scire vos velim, vniuersa æquali mensurâ compensari debere, nec quicquam non solutum manere. Sed & hoc constat, in pœnitentiâ & dolore exspirantem, à Deo exaudiri, nec deseri. Hinc sequitur: Si talem Deus non deserit, iuuabit vtique ipsum, vt soluat, hoc est, mutuò illi dabit, aut accommodato, vnde satisfiat. Iam patet, si remittamus, nobis quoque remissum iri: Qui mihi non remittit, is solui postulat. Ego autem, quod soluam, non habeo. Soluendum tamen est, & exactori illi de voto aut promisso facto faciendum satis est. Quo etsi non egeat: Ita tamen Ita esse debet, modo aditurus Deum sim. Iam si Deus mei misereatur, debito illo pro me alteri satisfacit. Is postea, quia solutionem tam præcisè vrsit, eâdem ratione aliis quoque pendere cogitur. Si Christum non habet: ipse soluet, aut in damnatione satisfaciet. Sed de hac solutione, qualis sit, disquirendum est. Aduersarius mecum eò meus contendit, vbi alius mundus est. Vterque tum erimus, quales antea fuimus: nec tamen ipsi aut soluere, aut solutionem accipere poterimus. Exemplo rem declarabimus. Promitto tibi decem florenos accommodato. Tu, pecuniæ egens, in hoc confidis. Horâ dictâ venis: ego promissum non seruo. Tu me pollicitum in mendacio deprehendis. Id mihi incumbit. Tu si moreris nec mihi remittis, soluere cogor. Sed si ego in domino moriar, is pro me soluet. Sic fiet, vt ego & tu iterum conueniamus. Iam te similis inopia, vt in terrâ, premet. Illam subleuare cogar, loco eius, quod in terrâ spospondi: Nec enim inopiâ carebis, quia remittere noluisti. Iam soluo tibi, & loco debiti terreni, tuomet iudicio decuplum pendo. Solutionem si fecei per Christum, qui inopiam tam debita mensura ita lenit, vt contentus sis: iam à Christo pro me ad placitum tibi satisfactum est. Satisfactionem hanc, quam quis alteri, remittere nolenti, debet, ipse accurat Christus, pro nobis, si in ipso moriamur. Si enim is nostra in se peccata recepit: pro nobis etiam satisfaciet. Is solus omnibus hospitibus, omnibus creditoribus, apud quos debiti aliquid reliquum in terrâ fecimus, satisfaciet pro nobis, qui soluendo non fuimus, & promissa in terrâ facientes, mendaces euasimus. Mendax nullus in cœlum penetrat, sed tantùm veraces. Et nobis accidit

Talionis necessitas.

Christus pro nobis soluit.

id, quod latroni in cruce, qui per Christum liberatus est: Sic enim & nostra debita soluuntur & tolluntur, & pacantur omnes, qui nos quicquam postulant. Hoc saltem curandum, vt in Christo moriamur.

Casus de adultero.

Casum alium pônamus. Adultero alicui marito res sit cum vxore. Ab hâc illi non remittatur Iam accidat, vt adultero gratia & remissio detur. Vxori tamen satisfaciendum nihilominus est: aliàs gratia nulla erit. Adulter enim nullus cœlum intrat, nisi huius peccata in se receperit Christus. Hoc si Christus non faciat: comparendum est adultero ad iudicium Dei omnium creatoris. Ibi soluendum & satisfaciendum vxori est. Postulationi autem mulieris satisfit ad placitum. Nam operibus carere cogitur: & tamen erit indigentia alia loco eorum, quoad coniugij violationem, vt res illæ compensentur, & vxor placetur. Id fiet per iudicium pronuntiatum super duobus mortuis hominibus inuicem, quale Deus constituet. Illa placatur, rationes conferuntur: eidem non remittitur, sicut nec ipsa quid remisit. Hoc modo vniuersa, quæ à mundo morientibus non componuntur, in altero sæculo soluenda & expedienda sunt, antequam in cœlum transeatur. Hinc factum est, quod nonnulli de igne purgatorio philosophati sint, quia nempe solutionem fieri oporteat. Ea solutio pro purgatorio quidem constituta est: purgatorium tamen non est. Hoc quidem semel verum est, oportere vtique solui, quod nobis non remittitur. Verum & hoc est, si in nomine Domini moriamur, ipsum vel in morte debita nostra in seipsum transferre, & soluere. Hoc enim nostrum nemo potest. Iam etsi pro nobis, ad solutionem insufficientibus. Christus soluat: non tamen ob id in purgatorium nos ducit, sed numeratâ re & pecuniâ soluit, & nos ab illo quoque loco expedit. Qui enim à Diabolo nos liberauit, idem nos etiam liberabit à malâ muliere, à malis cauponibus, & aliis, hoc ipso in loco. Nos tamen ideò non purgamur. Indigna enim illa liberatio sit, si luendum nobis & patiendum sit in nomine Dei & ipsius misericordia mortuis. Ex hæc Philosophia multos in errorem egit, putantes, sibimet ipsis soluendum esse. Qui verò mortuus soluere possit? Id quidem impossibile est, nec de eo vel cogitare debemus. Res solutorem alium requirit. Hoc loco vidulus noster inanis est, & moneta vacuus. Tum nec recompensationi hic locus vllus superest, quia non amplius corporaliter in terrâ degimus. Itaque actum est: & via aut ad Deum, aut ad infernum patet. Vnum enim horum esse oportet. Quod si ob peccatum ad infernum damnatus sis: Christus autem pro te soluat: iam sine medio, sine omni purgatorio ad Deum pergis, non tuo quidem merito, sed Christi, qui te indè liberauit, sicut ex inferno per suam resurrectionem.

Purgatorium, &c. non est.

Purgatorium cur non sit.

Ita ergo veritatem à nobis extorquet Deus, in qua agamus & ambulemus. Vbi hoc quoque notandum est, Dei regnum intrare neminem, qui non priùs ab omnibus expeditus sit, & plenè creditoribus singulis satisfecerit. Hoc si in terrâ non facimus, ad Deum peruenire non possumus. Ad Deum enim venit nec fur, nec latro, nec falsus testis, nec adulter, nec scortator, nec aleator, &c. Quòd si tamen de peccatis nostris seriò doleamus vt Deus cordium nostrorum contritionem & pœnitentiam videat: locum nostrum subiens Christus, nos liberat, & pro nobis satisfacit. Si hoc liberatore caremus: nullum vtique nos purgatorium liberabit aut eripiet, sed nos coniiciemur in carcerem, vbi vsque ad extremum quadrantem soluendum erit, hoc est, vel minimo de quadrante soluendo æternum torquebimur. Nihil enim quicquam omnino aut abluere aut deponere per purgatorium vel alia possumus, sed necesse est, vt Christus soluat. Nam in carne tantùm & sanguine existentes proximo nostro satisfacere possumus, aliàs minimè. Semel ergo ac necessariò aut ad cœlum, aut ad infernum pergetur. Ad cœlú, qui Christum pro se soluentem habent. Ad infernum, qui Christum non habent. Qui enim in gratiâ moritur, Christum habet, & iam securus est, etsi hospites omnes, omnes creditores, omnes exactores confertim irruant. Hoc modo homo peccator saluatur, qui antea etiam in cruce saluus factus & à Diabolo liberatus est. Qui verò à Diabolo quidem liberatus est, sed in Domino non moritur, is non saluabitur, sed ex primâ redemptione excidit. Qui non excidit, is, quicquid, quantumcunque debeat, in purgatorium non rapitur, sed debitum eius Christus suis humeris suscipit, vt pro quo etiam mortuus est, & plenè soluit ipsemet, vt qui ad alieni soluendo sit. Aliàs namque hoc loco soluere nemo potest, & de omni compensatione actum est. Nec purgandum: sed aut ad cœlum aut infernum transeundum. Et hæc immortalium votorum conditio est, quòd Deus velit Ita Ita, Non Non esse. Hoc si non facimus: prompta eo loco nostra damnatio est, nisi fiat, vt Christus onus nostrum portet, sicut pro nobis omnibus id portauit in cruce. Is summa & grandissima quæque nostra debita soluit. Quantò magis soluet minora. Saltem hoc agamus, vt id ipsum credamus, speremus, confidamus ex intimo corde & dilectione plenâ cum omnibus animi viribus. Sic demum pro nobis ipsis stabit

Regnum Dei qui intrent.

Christus peccatorū satisfactio.

Salutis humanæ quis modus.

TRACTATVS III.

SEd vt & tractatui tertio iusta faciamus, prius expediemus vobis causā huius libri scripti. Ea in sequentibus explanabitur. Quæ enim hactenus disseruimus, plùs Theologiā quàm Philosophiā resipiunt. Ex Theologiâ tamen Philosophiā hanc desumi & stabiliri decet. Iure ergo id Philosophiæ principium præmisimus. Itaque de præmissionis huius causâ ita accipite. Si homines nos in viuis aliquid, quodcunq; sit, inuicem promittamus, quod post mortem dandum sit: pars autē illa, cui promissio facta est, moriatur, & pars altera promissum non seruet: sciendum est, promissum omnino seruari, & mortuo plenè satisfieri debere. Hoc qui fiat, pro initio ex paucis exemplis cognoscite. Sit fœmina, quæ nubat viro. Hi cohabitent. Iam accidit, virum hunc inimicitiam fouere erga alium, quæ iusta sit, quia alter iniquè cum ipso agat. Si maritus ipse moritur: vxorem suam rogat, ne illi nubat, quem impendiò hactenus oderit:

Casus.

prætet

præter hunc verò, nubat cuicunque velit. Huius etiam gratiâ legat vxori multò plura, quàm ipsi debeatur. Mulier id se facturam promittit: vir moritur. Mulier iam voto seruando adstricta est. Si non seruat, fidem violauit, & de hâc marito compensationem debet, sine quâ cœlum ingredi nunquam poterit. Promisso satisfaciendum est, aut in terrâ, aut in mundo altero, aut in infernum descendẽdum. Mendaces enim & fœdifragi homines cœlum non intrant, nisi omnia prius complanata & compensata sint. Tum demum cœlum ingrediuntur. Hinc frequenter accidit, fœminam talem morbo insanabili occupari, aut miserijs ac ærumnis alijs euidentibus obrui, ex quibus nullâ ope erui possit.

Mendaces cœlo exclusi.

Exemplũ mirum.

Ita factum aliquando meminimus, talem fœminam prima nocte cum nouo marito dormientem somniare, quod maritus prior veniat, & acu adactâ pudendum eius obiter transfigat. Rei terrore expergefacta, eo loco primum pustulam sensit. Et quotidie increscens & grandescens, in foramen degenerauit, quod sequens vlcus, adeò malignum euasit, vt nullus medicinæ etiam efficacissimæ locus esset, nec præter vicem primam illa suo marito potiretur. Exacto semianno miserè & contumeliosè eodem loco expirauit. Talia multa passim eueniunt, ad quę discernendum circumspectum esse & prouidum decet Medicum. Si enim vota rerum eiusmodi causa sint: iam nemo dubitat, quin Medicus haud multum opitulaturus; sed cum probro & ignominia discessurus sit: Plagæ etenim tales medelam omnem respuunt. Opus est, vt promissa liberentur, & pactis omnibus satisfiat. Magni itaque refert, mortuis promissa seruari. Si enim illa non remittantur: magnorum malorum causa fiunt, cùm primis si promissa honesta & iusta fiant, ceu modo diximus.

Præterea magni etiam refert, huiusmodi morbos discernere posse. Vocantur enim vindictę. Vnde vulgus dicere solet: Hæc est vindicta S. Ioannis, hæc S. Quirini, hæc S. Valentini S. Antonij, &c. Pœnarum harum ea natura est, insanabiles sint, & medelam omnem respuant, ac miserè homines crucient excarnificentque. Et quia à nemine tolli aut sanari queũt, à vulgo pro pœnâ (pœna enim est, quod sanari nequit) & meritò habentur. Harũ ortus ab eo est, quòd homines secundum Diuos illos nomina ipsis indiderint: cùm tamen illæ non à Diuis istis instigantur, sed à dictis causis. Plerunque enim, si ægroti rectiùs æstimentur, talibus pœnis digni sunt. Multas namque passim causas ad tales vindictas ferunt. Nec iniquum est, morbos adeò feros, ipsisque naturæ contrariantes pro plagis ac vindictis haberi. Sic etiam frequenter euenit, vnum alterum de hæreditate improbè defraudare. Ponamus enim, mori quendam, & liberos post se relinquere. Horum tutor constituitur agnatus proximus. Is expilat pupillos, & bona fraudulenter ad se transfert. Iam defunctus etiam pater, liberorum pater adhuc est. Qui si furtum tutori non remittat in altero mundo, iam in ipsum Dei iudicium paratum tenditur. Talis si plaga corripiatur, nihil cogitare aliud, quàm omnem medicinam inutilem fore. Ita in casibus multis talia iudicia & causæ deprehenduntur. Vnde multi quidem implorant Medicos, sed frustra. Multi respuentes Medicos, rem Deo committunt. Hi toti indurati sunt. Iudicia talia corripiunt sæpe etiam alterius viduam ambientem ad lasciuiam, & cum ipsâ scortantem. Eo casu, si maritus defunctus, qui omnia videt nouitque, licèt sepultus sit, Deum de vindicta sollicitet: nec necesse est propter mariti querelam scortationi pœnam irrogari. Si maritus arbitrio Dei pœnam committat: Deus pro suo iudicio talem in terrâ plectit, & scortantes in exilium agit ignominiâ publicâ: aut ad iudicij sui pœnam aliam eos reseruat. Talia autem fieri nihil dubita. De mortuis enim plurimâ eiusmodi documenta fieri possunt. Ideòhanc Philosophiam incepi, vt certiùs de his vos commonefacerem. Hinc enim oriuntur papulę, lues venerea, & alij noui inauditique morbi, quibus peccata illa puniuntur, vt hominibus speculo & admonitioni sint. Nouistis enim passim dictitari solere: Papæ, quantopere hunc morbus Gallicus fœdauit? Cui illicò respondet alter: Et iuste: nam & hoc & maius commeruit. Sermo talis vnde oritur? Ex spiritu sancto tantùm. Et faciunt eo, vt homines seipsos nouisse discant, sciantque, quod factorum & patratorum suorum à Deo, ad quem querela delata est, pœnam & vindictam expectare debeant.

Plagæ quid seu pœna.

Papularũ luis venereę causa.

Loci ergo huius ratio efflagitare videtur, vt quòuàm post hanc vitam perueniamus, explicemus: nempe ad locum iudicij vbi moramur, donec omnes nostri aduersarij obierint, vbi vnicuique petita ratio reddenda erit & accipienda, nisi nobis mutuò ignoscamus. Iniudicatum enim Deus neminem relinquet. Hinc enatæ sunt illæ locutiones vsitatæ: *In domo hâc ambulat spiritus seu spectrum, fit etiam in illâ, &c.* Quid autem spiritus sunt? Sunt defuncti, qui expectare coguntur illos, qui in terrâ adhuc viuunt, & nondum illis ignouerunt, tamdiu, donec omnes congregentur, qui causam inter se aliquam agendam habẽt. Huc enim nemo citatur, nisi qui alteri ius debet restitutionis & cõpẽsationis. Et hinc orta sũt vulgata verba quib. dicunt: *Hæc anima redempta est: nec enim redit, nec amplius videtur.* Opinantur autem homines, animas eas liberatas esse per preces, per ieiunia, per cõiurationes: cũ tamen redẽpti sint ab illis, qui defuncti sunt, quos dudum expectârant: aut quia creditores ex commiseratione spiritui illi seu spectro ignouerunt, & culpam omnem condonârunt. Sic enim sese liberatio habet. Quod autẽ dicunt, animam esse in purgatorio, &c. id cõmentum est. In purgatorio enim nec ego alij, nec alius mihi, purgãdo soluere aut satisfacere potest, omnia reddenda & compensanda sunt. Iam hoc nec ego per meas, nec alius per suas facultates prętare potest. Itaq; actũ est, nisi solus Christus id faciat. Iam si ignoscere nolim, nec à Christo factæ solutioni acquiescam: pœna mihi impendet æterna. Si enim in regnum cœlorũ cõtendimus, opus est vt ignoscamus aut remittamus. Si remittimus acquiescimus in transactione Dei, qui insolutum nihil relinquit, sed debita omnia refundit. Fit etiam, vt in præ-

Spectra seu spiritus quid sint.

Purgatorium cõmentũ.

diis

diis nonnunquam spectra & similia spectentur. Quo quid significatur aliud, quàm quod illa fraudibus & iniuriis acquisita sint? Itaque spectra hoc loco comparere solent: non quod locus iste purgatorij, aut conuentionis mortuorum sit, sed vt indicio sint, & exemplum præbeant vindictæ, solutionis, iudicij, quod expectandum sit, donec illuc omnes congregentur, quorum est ignoscere & remittere. Nam & si audulenta acquisitio est, voti violatio: Tutor enim ac præfectus filij, ciuitatis, Reipublicæque spondet, quod commodum illarum curaturus sit. Hoc si non faciat, sed quæstum proprium satagat: necesse est, vt huic omnes subditi, omnes hæredes, &c. ignoscant. Quamdiu autem huic non remittitur: tamdiu iudicium expectandum est. Huiusmodi ergo spectra peccatorum talium vos memores faciant. Difficile enim ac graue est violatori voti expectare, donec læsi omnes moriantur. Nam & intermedio hoc tempore parum quietis habent, & à iudicio peracto pœna grauis metuenda est.

De his quidem multa afferri possent: sed abrumpo. Nam & aliis libris tradenda talia committi debent. Itaque hic quod deficit: alibi additur. Et vt ad vota redeamus, repetendum est, maximi ea momenti esse, adeòque cùm apud Deum, tum proximum, & denique mortuos seriò inuiolatéque seruanda, & hoc perpetuò studendum, vt nostrum Ita Ita sit, & Non Non sit apud vniuersos, ne apud quendam quàcunque in re mendaces deprehendamur. Ex illis autem quæ in huius libri tractatu recensuimus, quinam violatorum votorum finis sit, colligere, nec dicta auræ mandare debetis. Præter talem enim contemptum nos vniuersi mendaces deprehendimur, hoc est rem curæ cordique non habemus, ac de talibus admodum angimur. Et vnus quidem talia pro phantasiâ habet: alter pro stultitia: tertius pro fraude. Hi omnes improbe sentiunt. Contemptus enim eiusmodi in cuiuslibet olim redundaturus caput est. Ex paucis nostris verbis vos plura concludite Et pro exemplis paucis, breuiter strictimque allatis, infinita acenmulari alia poterant. Quæ vt non necessaria, & quotidie obuia, studiosè omisimus. Nisi autem vniuersi nobis inuicem ignoscerimus, spectra eiusmodi priùs non quiescent. Expectabunt enim congregationem omnium, qui vindictam poscunt, dum omnia compensentur. Hoc facto, ad locum sibi destinatum quiuis contendit. Finem ... iudicio, spectra quoque non apparebunt ... corollario hoc addneimus: quemlibet ... scripturæ gnarus sit, de his iudicaturum esse aliter, quàm factum est hactenus. Multi quidem ... scriptant: qui tamen scripturæ clauem nunquam adepti sunt. Scribæ etenim illi, qui in regno Antichristi laborat, vt aut seipsum extollat, aut falsum regnum ampliet & erigat, nihil credendum est. Nam & ipsa scriptura testatur, ipsum fundamento carere, & à Deo excæcatum esse. Quæ quidem cœcitas multorum in fide errorum causa est, & superstitiones grandes creat. In quibus omnibus momenti nihil situm est. Rhombus agitur de remissione, de obitu facto in contritione, de misericordia Dei. Sic omnia, quę aspera sunt & rigida, complanabuntur & mitescent, & omnium patratorum amnistia fiet.

LIBER DE SANCTORVM AVCTORITATE, BENEFICIIS, SIGNIS ET BLASPHEMIIS. THEOPHRASTVS.

PROLOGVS.

SANCTOS, quos nouimus, pluribus, iisque maioribus peculiaribus virtutibus præ cæteris hominibus omnino dotatos esse in confesso est. Id verò non prouenit ex fide, quam in ipsos iactamus, sed tantum ex charitate quam nobis proximi ... debent, & vt mandata diui ... etiam illa, quæ erga nos gerunt, præstant. Præterea etiam, cùm in Deum credant, ex vi istius fidei insignia & miraculosa operantur. In hoc ... ipsis instituto tractatu duo consideranda veniunt. Primum de ipsorum fide, quam in nullum ... sit, præterquam in Deum, sine omni medio, purè collocant Quia re nobis exem... sunt vt & nos ... omnino nos præstemus, & in solum Deum desigamur petendo auxilium, ... & ... enim sanctis sanctos non inuocent multo minus illi nobis inuocandi erunt. Exempla enim ... nobis doctrina esse debent Et tamen interim de ipsis, quod sancti sint, dubitandum minimè est. ... per opera, quæ per Christum, non ex seipsis edunt, ... quod reuera à Deo electi, & in sanctos constituti sint. Conuenit ergo, nos circa ista de ipsis consideranda ita versari, vt rectiùs & dilucidiùs omnia intelligantur, & vita ex conuersatione eorum promptius emendetur Secundum est de auxilio seu beneficijs ipsorum, & signis, quæ faciunt, nobis vtique acceptandis, nec leni molique brachio tractandis. Nihil enim citra causam Deus hic operatur. Vbi ergo constiterit de fide ipsorum, quam in solum Deum dirigunt. & deinde de signis & beneficiis, quæ in nos conferunt iam promptum est iudicium, quidnam de illis sentiendum aut sperandum sit Nec enim perplexantur, quin Legenda de ipsis conscripta euoluantur, etiam propter ineptias, quæ illis aßignantur, propter fatuum iudicium, cur inter Diuos relati sint, & signa edant, denique propter ipsa facta & alia quæ ipsi præstiterunt. Quæ tamen vt sobrie probéque omnia intelligantur, declaratione opus est.

Libri ergo huius nostri argumentū tradit rationem cognoscendorū Sanctorum, quo pacto salui à non saluis discerni debeāt quid de quolibet sperandū sit, qua virtute, qua fide quæ vt signa operentur, vt hoc pacto bona à malis discerni poßint Vitā enim ipsorū contemnere, minùs honestū est. Vniuersa autem de illis scripta & tradita credere fatuum est Statuendum & iudicandum est de quolibet, quod res est. In sequentibus ergo deducentur ea, quæ ad veritatis rationem requiri omnino videntur.

LIBER

LIBER DE SANCTORVM AVCTORITATE, SIGNIS, &c.

In sanctos non credendum. Sancti ex se nihil agu̅t.

DE Superstitione hominum erga sanctos satis in aliis libris pertractauimus: Iam in hoc libro, quænam potentia seu virtus sanctorum sit, explicabitur. De beneficiis autem Sanctorum sentiendum est siue fide, hoc est in ipsos minimè credendum est. Sic S. Petrus multos quidem iuuit, in ipsum tamen nemo credidit, sed tantum in Christum. Ex se ille nihil præstitit, sed tantùm ex Christo. Itaque quod ex Christo fit, id ei, per quem fit, imputari minimè decet. Hæc enim occasio est ad superstitionem. Vtcunque verò homo sanctus & deuotus sit, ex se tamen ipso nihil potest, nec vel minimi floris in campo vim, ex sese æquare ipso valet. Quilibet enim flos virtutis propriæ plus habet in se, quam eiusmodi habet homo. Præterea hic etiam notari debet, sanctos in suâ essentiâ quærendos esse viuos, non mortuos. Ita enim viuos iussit Christus concionari & euangelizare: quod mortui non possunt. Vbi adhuc est vis seu habilitas concionandi & annunciandi: ibi adest simul & alterum, quod sancti ex Deo facere iubentur. Ita mandatum est: *Ite, annunciate verbum Dei omnibus creaturis baptisate credentes.* Ex quo patet, baptisare posse neminem, nisi qui concionetur & euangeliset. Concionari autem & euangelisare potest nemo, nisi qui viuus sit. Si moritur, vnà cum ipso extinguitur annuntiatio & baptisatio. Sic etiam scriptum est: *Ite, mundate leprosos, suscitate mortuos, &c.* Hoc qui facere velit, hunc oportet esse viuum. Mortuus enim nullus ire potest. Itaque primò attendendum est ad discrimen sanctorum mortuorum & viuorum. Hic initiò agemus de viuis: pro conclusione de mortuis habitis sanctis, aliquid addemus. Hic quicquid accidit, contemnendum non est. Mirabilis enim Deus est in suis operibus & sanctis. Sed pro distinctione factâ, iam commentari pergamus.

Sancti viui valent, non mortui.

Et vt de viuis ordiamur, nemo inficiari potest, conditionem illorum à cæteris hominibus longè diuersam esse, quoad doctrinam, sapientiam, vitam, opera denique omnia, quæcunque præsens vsus requirit. Sancti enim eò tantum sunt, quod necessitas eos requirat. Ea si non esset, nullus in terrâ sanctus proderetur. Et surgentium Apostolorum ac Prophetarum, hæc causa est, vt sint testes veritatis, lumina mundi, iudices hominum. Opus itaque habent confirmatione, vt sciatur credatúrque rem ita sese habere, vt testantur ac docent. Ideò signa operantur, vt ex illis noscamus, ipsos ex Deo esse. Hæc si absint: ex Deo minimè sunt. Et quicquid agant præsténtve, semen certè sunt. ex Diabolo. Hâc de causâ Christus sanctis mandata præfigit, quidnam facere debeant, vt testimonium habeant, quod Diui sint, & vt sermoni doctrinæque ipsorum credatur. Quomodo autē cum sanctis Deus agat, iam dictū est.

Sancti sunt ob necessitatem.

Signorū finis quis

Cæterùm ad ignominiam sanctorum hoc cumprimis facere multum solet, quòd opera ipsorum imitentur etiam scurræ & homines nihili. Per id enim ipsi despiciuntur, dum homines clamitant: *Ecquid verò id fit, quod hic fecit: cùm idem vniuersi etiam nebulones faciant?* Innatum enim omnibus nequam hoc est ingenium vt id æmulari cupiant, quod pij aut sancti fecerunt. Nota est historia de Ægypto. Vbi, quicquid Moyses & Aaron coram Pharaone fecerant. Malefici idipsum æmulabantur. Hic eadem ratio est. Quod vt rectius intelligatis, proposito breui exemplo explanabo. Ioannes celebrauit pium aliquod opus. Id non magis repudiandum est, quàm virga Aaronis in serpentem versa, aut alia signa apud Pharaonem ab Aarone edita. Iam vero Ioanni id licuit. Vnde non sequitur, *licere idem cuilibet*, etiam scholari, beano, vel nebuloni, vt id celebret. Et qui ad talia initiantur, non aliter cum Ioanne comparādi sunt, quàm Malefici cum Aarone. Illi quod boni & pij homines faciunt, æmulari conantur, & velut stercora equina cum pomis natare satagunt. Et quia Petrus soluendi & ligandi potestatem habuit: ideò illam & ipsi arrogant. Non tamen ob id sequitur, eos esse Petros: sed nequam, id est, Maleficos. Hic quid maleficus sit, cognoscite. Maleficus dicitur non Magus, sed deceptor, impostor, cacozelus, qui boni viri opera æmulatur, sed improbè falséque. Exemplum. Scire debet Medicus, quidnam purgare velit, & quonam medio velit, & quantum velit. Iam si accedat alius, qui purgare quidem sciat, sed quidnam purgandum sit, ignoret, is iam Maleficus dicitur in Medicinâ. Idem indicandum de quolibet ordine. Hoc modo Malefici etiam sunt, qui exemplo Ioannis pium id opus celebrant. Hic enim aliud, quàm malefici à Deo mandatum habuit. Quod si & ipsi accepissent: opus eorum rectum & bonum esset, veluti suum tueri apud Deum potest Ioannes. Sanctis enim plus datum est, quàm aliis. Adde, quod Sanctus nullus erret. Obstat enim Spiritus sanctus erroribus, qui ipsius saluti damnum inferre possunt. Et cordis humani, si probum sit, tantus apud Deum respectus est, vt nihil illi vitio vertat. Quòd si id probum non sit: nihil quicquam in ipso bonum est, adeò, vt etiam *Pater noster* ipsum, venenum in tali ore sit. Iam si *Pater noster* (precatio dominica) ipsum, quod Deus ipse dictauit, venenum fit & mors æterna in maligno corde, quod tamen in syncero corde est æterna salus: sequitur indè, ante Deum venenum etiam esse, quicquid Malefici faciunt, etsi faciant omnia, quæ fecerunt sancti, imo etiam ipsius S. Ioannis Baptistæ vitam agant. Contrà, qui maleficus non est, sed est ex Deo, huic omnia bona & puta fiunt, etsi meras perdices ederet. Diui ergo ex hoc fundamento contemnendi minimè sunt, quòd Malefici quoque eadem faciant cum ipsis. Nec ex hoc sequitur, Aaronem fuisse Maleficum: sed hoc potiùs sequitur, Aaronis serpētem cæteros omnes deuorâsse. Eadē sors te quoque manet: si maleficus es, absorberis in abyssum inferni vnà cum Pharaone, cui tu assistis & blandiris. Et per veteris testamēti acta, ista talia explicāda sunt. Vbi enim mandatū est: ibidē est & libertas aliquid peculiare agēdi. Hoc tamē quēlibet imitari, licitū minime est. Vt enim Simon Magus suscitare mortuos & mundare leprosos (sicut à Petro donū S. spiritus numerato pretio emere

Moyses & Aaron.

Maleficus quid

Sancti non errant, & cur.

emere volebat) minimè poterat: ita nec cuiquam alij præterquam sancto celebrare missam licet. Vt quid enim est, te Sanctorum preces & nôsse & facere. Nihil id est. Illorum alia ad Deum ratio erat, quam tua, ô Simon: nam

Simon Magus, &c.

qui olim Malefici vocabantur, hi iam dicuntur Simeones, qui omnia æmulantur, quæ fecerunt sancti, vt hoc pacto magni fiant, & lautiùs suas concubinas alant, & scortentur fortiùs.

Simeones qui.

Iussit etiam Deus altaria ac templa extrui, quod rectum erat. Rectum autem erat, quia Deus iusserat. Mandare enim hoc nulli licet, præterquam Deo. Si mandet homo, improbum est. Et constat, in nouo testamento à Deo sanctis multa mandata concessa, condonata & in bonum versa esse. Non tamen ex hoc sequitur, cuilibet Simeoni etiam hodie licere exstruere templa, statuere patronos, encænia sancire, &c. Hoc qui faciunt, Malefici sunt. Qui videntes, quæ faciunt sancti, eadem & ipsi malo more imitari student. Si templa altariaq; in veteri testamento probata & licita fuerunt: erunt vtique & in nouo concessa, si idem mandatum habeant. Quòd si ex arbitrio hominum introducantur: iam id falsum est. Nec enim talia faciendi ex nobis potestatem habemus. Sed dicunt: cur malum id sit, cum idem etiam fecerit hic Sanctus, ille Patriarcha, iste Propheta, ipse Salomon, &c. Fecerunt sanè, sed non ex seipsis, sed iussu Dei. Tu id tuo arbitrio facis, non iussu Dei.

Quòd si ergò rectè ista tractare & disponere velimus, necesse est, ante omnia præsto esse mādatum seu electionem Dei, & obsignationem, quà Deus benedicat iis, quæ facimus. Citra enim Dei benedictionem, quicquid huius est, coram Deo maledictio est. Iam si Missa quam facis, benedicta est, de illa nihil disputa, non magis quàm de gestis ac altaribus testamenti veteris. Si benedicta non est: maledicta est in abysso inferni. Quod oras *Pater noster*, id à Deo sacrandum est, vt tibi vtilitati sit. Si Deus non consecret: tibi mors est. Omnia, quæ vel in nobis sunt, vel facimus, à Deo consecranda sunt. Alias nihili erunt. Homo benedicere rei nulli potest, nisi Deus iubeat. Sic enim benedicetur. Sic, si punctum Sanctorum dirigamus in articulum, quod simul signa fiant, quæ à sanctis fieri debent: iam id signum est ipsorum labori ac vitæ benedictum esse. Sin minus, & tu Maleficus aut Simeon esse, ac talia imitari quidem, sed non signa edere velis: iam nequam es. Signa testantur de laboribus Sanctorum, quod illis benedicat Deus. Sic olim suis etiam ceremoniis & vestibus illi vsi sunt. Id quid à te? Ipsi respondeant de hoc Deo. Tu absiste, nisi mandatum à Deo habeas, aut scias, S. spiritum id tibi infudisse. Nec enim talia ad censuram hominum pertinent, sed committendum Deo est quomodo erga suos sanctos affectus sit, nec pro lege talia à nobis sumenda. Deus enim hunc talem, illum alium vult. Baptista secessit in desertum, & nihil edit, &c. contra: Christus edit. Horū alter inter homines versatus est: alter ab illis recessit. Cur & quâ causa id factum sit nostrum non est inquirere. Baptista ieiuniū suum apud Deum tutatus est, & hoc reputatum est ei ad iustitiam. Saducæis contra, & tetricis Pharisæis affectatum ieiunium in iniustitiam versum est. Itaque quod sancti faciunt, nobis nec censendum nec imitandum est. Quod si quis putet se, quia non more Baptistæ aut econtrà exemplo Christi viuat, ob id damnatum iri: vanum est. Sicut ergo puro nec potus nec cibus periculo est: ita & res aliæ omnes, puro namque pura omnia: impuro omnia impura. Quicquid faciatis, siue bonum sit siue malum, omne venenum est. Quod si quis hodie surgeret sanctus, qui faceret, quæ fieri nec visa sint, nec posse videantur, nec in scriptura traduntur: contemnendus minimè est, modo signa faciat, quæ facere debet, qui in nomine domini venit. Si Deus mirabilis est in suis sanctis: ab illis vtique fiet aliquid, quod mirabile sit. Si communiter & quotidie eiusmodi fierent, verbum, mirabile, illis minimè accommodandum esset. Id autem ferendum est. Et per mirabilia illa sanctorum Deus celebratur & extollitur. Nos autem ob id eiusmodi vestes, habitum, cibum, potum, ieiunium, vota, &c. æmulari necessitas nulla est. Eiusmodi namque opera nec illos ipsos sanctos fecerunt. Itaque tibi veneno sunt. Sanctificauit illos Deus. Quod si tu quoque fieri velis sanctus indue illum ordinem, quem Deus tibi constituit, non fecit sartor. Si te ad aliquid Deus ordinat, iam is tuus ordo est. Te ob id nemo imitari debet. Si tibi discipuli essent, qui similes tibi esse vellent: iam id frustraneum esset. Deus enim illos ad aliud destinauit. Baptistam Deus vocauit in desertum: Petrum, Ioannem destinauit ad homines. Hoc modo cuilibet seorsim Deus suam gratiam confert. Extra hanc gratiam qui positus est, is, quicquid assumat, quicquid faciat, siquidem vniuersa, quæ sancti fecerunt, faciat, ac omnia ipsorum Legenda & Gesta compleat, nihilominus tamē laterem lauabit. In æmulatione & imitatione sanctitas nulla posita est, sed in Deo. Hunc si habes, deinceps tibi impurum nihil est, cùm impura sint alias vniuersa. Precatio Dominica, seu pater noster, Apostolis & beatis puritati erat. Quid autem confert impuris? Ne pilum quidem: vnde patet, eorum, quæ sancti faciunt, nihil à nobis æstimandum esse. Nec ea imitari, hoc est, Malefici & Simeones fieri, sed id potiùs studere debemus, vt aliâ viâ per Christum nos sanctos faciamus.

Sanctorū exempla non imitāda.

De sanctis præterea etiam constat, quod sanent, & alia miraculosa opera edant. Virtutes enim illorum magnæ sunt. In ipsis inhabitant virtutes cœlestes at per Christum. De his ita iudicandum & statuendum est. Mandatum hoc à Christo proficiscitur: *Qui in nomine meo venient, si signa & miracula edant*, resuscitabunt mortuos, mundabunt leprosos, &c. Hoc iam verbum, quod mandauit, probè intelligendum est. Nam qui sanat homines, sed non sub præcepto, hoc est, non per virtutem præcepti, is falsus est. Itaque rectiùs attendite, quæ iam dicentur. Via duplex est, quà (extra Medicinam) ægrotus sanari potest. Altera est ex mandato Christi, altera ex virtute fidei. Qui ex mandato Christi id facit, is iustus est. Qui ex fide id facit, iustus non est. Mandatum habuerunt Apostoli & alij. Qui etsi in

Sanatio ægrotorum duplex.

somnio

somnio ac somnio mandatum acceperunt: id tamen satis est. Ploes hos iam fraus non est: nec illis resistere quicquam potest, non inferni, non Diabolus. Cedere coguntur omnia. Sed vt & de fide loquamur: In plerisque Philosophiæ libris, quid ipsa faciat per superstitionem, explicatur. Itaque qui fide abutitur, eamque in superstitionem efficaciter conuertit, huic quicquid credit, contingit. Is claudos facit, quos odit. Et maledicta eius verificantur. Is sanos facit, quos amat aut beneficos experitur: idque omne ex vi superstitionis, ex qua agit. Hi iam multa signa edunt: sed falsa. Non quòd simpliciter fraudulenta sint (sunt enim vera secundum id quod credit) sed quòd falsa sint in ordine, pugnante cum mandato diuino. Homines sani aut ægri minimè credendi sunt, sed fides ponenda in Christum est, & propter illam mandatum accipiendum: denique ex hoc operandum. Falsi namque aliàs isti sancti quosdam sanant, quosdam nunquam sanant, quosdam non sanant rectè. Cuius rei causa est, quòd fide suâ nitenr & ambigant, iam magis, iam minus: quod genuinis sanctis nunquam accidit. Ista enim fides occidit homines, &c. Ideò recta non est, hac de causa. Debet è nobis in Deum & ex Deo promanare illuc, quò spectat, & quò opus dirigimus. Ita si credimus, fides est efficax. Si in Deum non dirigatur: iam malè vsurpatur.

Sancti duplices.

Hinc duplices etiam Diui seu Sancti statuendi sunt. Iusti & iniusti, seu veri & falsi. De vtrisque iam dictum est. Verorum signa hæc sunt: ex homine eiciunt Diabolos in nomine Iesu: in nomine Iesu mundant lepram: quibus in nomine Iesu imponunt manus, hi sanantur. Iam cum in nomine Iesu talia præstentur: opus certè per fidem excluditur. Nominis enim est, hoc facere, non fidei. Iam verò simul stare duo hæc nequeunt. Aliquem sanum credere, & in nomine Iesu facere. Deserendum horum alterutrum est. Qui nomen non deserit, iustus est. Qui deserit, falsus est.

Sed rem probè attendite. Qui sanari volunt, in Christum credere debent. Hinc fit, vt in illius nomine resurgant. Nemo enim credere debet, quod in virtutem abeat, sed quod in nomine Christi talia fiant, & non in fide. Nam & apud Turcas, Ethnicos & infideles fides est hoc modo, vt signa & prodigia habeant: non autem in nomine Christi: Qui in nomine Christi surgere iubentur, hi iusti sunt. si illi surgunt. Nec enim fides adeò in suis operibus est efficax, vt mortuos resuscitet, cæcos natos videntes faciat, & leprosos mundet: Sed talia potest nomen Christi: Et sic inter se veri & falsi sancti distinguuntur, dum signa edunt. Quanquam falsi ceremoniis etiam Petri & aliorum vtuntur, ac gestus similes æmulantur. Nullus tamen mortuus surgit per ipsos, si veri non sint.

De signis sanctorum disseri solet etiam, quæ edere solent non secundum morbos, sed secundum alia, quando nempe sicco pede aquas transeunt, aut carnes in pisces mutant, aut venenum salubre & potabile faciunt, aut lapides sibi cedere cogunt, &c. Hoc nemini admirationi sit.

Electis Deo multa possibilia.

Si enim Deus filios Israel per Mare rubrum traduxit velut inter geminos parietes: poterit alio modo etiam in nouo testamento suos sanctos ducere, quos velut filios Israel electos habet. Solis enim electis talia eueniunt: non item aliis. Et si hoc præstitit in testamento veteri, præstabit vtique etiam in nouo, in nomine sui filij, aut ad testimonium natiuitatis sui filij, in cuius nomine Sanctus mare vel oceanum pertransit. Itaque in nouo testamento debet inuocari filius, & in nomine eiusdem omnia præstari debent. Si ita præstari debent: ea iam causa est, vt per Sanctum, testimonium aptum detur, Deum esse natum, & esse illum, qui Hierosolymæ in cruce exspirauit, qui Iesus Nazarenus vocatus sit, & ipse sit. Is signa sua edit non tantùm Hierosolymæ, non tantùm in Iudæa, in Galilæa, sed & in Europa, in Asia, in Italia, in omnibus terminis & regionibus totius orbis: nec vllam vspiam regionem omittit, in qua signa non edat, in testimonium sui filij, per sanctos suos talia operantes.

Signa Deus vbiuis facit.

Itaq; si lapis alicuius cedit, noli cogitare Diabolum id facere. Nec enim omnibus suis viribus efficere potest, vt humani pedis more lapidem ceu ceram calcet. Aut si Sanctus in saxo sedeat, vel cubet, idq; illi cedat, noli cogitare aliud, quàm Deum hoc facere. Nullum enim lapidem Diabolus emollire ita potest, vt incubenti homini is cedat. Et licèt homo quidem mille centenarios penderet grauitate, tale tamē nihil fieret. Et talia suis sanctis Deus manifestat, vt inde ipsum cognoscant, & videant testimonia Christi, in cuius nomine signa fiunt. Quanquā cogitationi humanæ superfluum videatur, lapides cedere. Ita tamen perpetua hominibus memoria stabilitur. Et Deus causas nouit, qui plura eiusmodi signa perfecit in suis sanctis, ad hominem ita manifestandum. Nihil sine causâ factum, tam in nouo quàm veteri testamento: nihil factum semel tantùm, sed sæpiùs.

Lapides cedere quis faciat.

Sic etiam, si ex carne facti pisces sunt, non à potestate Sanctorum id euenit, sed Dei, qui talia facit. Quanquam edere pisces, & edere carnes res vna sit. Quia verò hunc talem, illum alium esse vult Deus: libertatem cuiuis suæ relinqui iubet.

Pisces carnes fieri quis faciat.

Ioannes Baptista in deserto nihil edit præter locustas & mel Syluestre. Hunc qui ad edendas gallinas compellere voluisset, is nihil profecisset. Et illæ citiùs vniuersæ in locustas versæ essent. Deus enim suos incoactos esse vult: non quòd propter carnis abstinentiam meliores sint, sed quòd ita fieri velit. Alius edit carnes. Qui si ad pisces edendos cogeretur, hi priùs omnes in carnes conuerterentur: modò esurus Sanctus esset, & à Deo electus ac cōfirmatus.

Ioannis cibus, locustæ & mel agreste.

Petulantiæ enim Deus in hos exerceri nihil concedit. Mortem tamen illis impendere sinit: quia in morte situm plus est, quàm in esu. Mors est clausula, cibus & potus nihil claudunt, sed vt os ingrediuntur, ita per aluum secedunt. Nihilominùs tamen Deus non permittit, vt Sancti sui ab aliis violentur. Ideo signa manifestat, vt ab aliis securi sint. Eodem modo ex veneno facit Deus fieri potum, & mortificando venenum, vim eius tollit. Quòd si Deus facit, indicio est, ipsum talem hominē diutiùs præferre ad aliā & eo vti velle. Itaq. contra hanc Dei prouidentiā talem occidere nemo potest, sed seruatur vtique & liberatur, vtcunque illi insidiæ fiant. Hæc signa omnia pensitantes, videbimus, Deum talia

Sanctis libertas relinquenda.

facere, non hominem. Deus facit illa in suo nomine, non homo in sua fide, hoc est, per superstitionem, sed quia in Christum credit. Is ipsum seruat. Hîc ergo fraus nulla est. Per hos si Deus voluntatem suam expediuit, tandem ipsos mori sinit, aliquoties tamen antea præseruatos. Cæterùm à quibus talia signa fiunt ad horum vitam cumprimis attendendum est. Quæ si Pharisaica est, si quietem affectat, si feriatur in verbo Dei, si illi docent, quæ non faciunt: iam omnia vana sunt. Et falsi quidem sancti ex signis & vitâ perfacilè dignosci queunt. Quos Deus signat, admodum illustres & manifesti sunt. Cæteri omnes sunt obscuri, & latentes. De Apostolis repetite, quàm expeditè & promptè operati sunt, eiiciendo dæmonia, resuscitando mortuos, &c. Hos simili exemplo imitari debent omnes, qui se diuinos nominant. Nec enim Clericus aut Sanctus is est, qui vitam agit, qui vestitum gerit. Is Sanctus est, qui opera facit capitis, hoc est, Christi. Cæteri sunt Simeones & Malefici.

Iam si filium decet facta imitari patris, & hæreditatem eius possidere & domum gubernare: Christus quoque sese talem præstitit, velut & sancti omnes in testamento veteri. Illi ergo, per quos talia fiunt, & qui Christo similes sunt, veluti Prophetæ, Patriarchæ & similes, sub Deo Patre vnius conditionis & sortis sunt. Vnde nemo admirari debet, si filius in suis sanctis admirabilis est. Regnum enim suum in similitudine potentiæ Patris gubernat. Nam si filius Christus hoc modo suos sanctos non manifestaret, an non Iudæi cum filiis Israel dicere possent: Vns non estis, sed nos sumus? Quòd autem Israelitæ deinceps filij non sint, docet ipse Christus, qui alios eligendo, Israelitas reiecit. Ex quo intelligi potest, non patrem, sed filium imperare hominibus. De Israele ergo actum est. Pater enim cœlestis ipsos abdicauit: & filius iam suâ manu regnat, Id docet per suos Sanctos, per signa, per apparitiones, quæ manifestè fiunt. Nam si Deus Pater Samsoni, Herculeum robur dedit, quod hominis & Naturæ limites excesserat: ius idem & filius habebit, vt immensum robur suis Sanctis conferat, quod hominibus stupor fit. Samson domum columnis innixam prostrauit In testamento nouo scopulos vt ceram premunt, quod vtrumque robur simile & vnius originis est. Differunt saltem ratione personarum. Ex hac fortitudine fit, vt iuuare possint homines, & nocere illis simul, à quibus læduntur. Cùm enim Samsoni robur, quod à Deo acceperat, per dolum & furtum expilaretur, isque ob id perditum oculis priuaretur: tandem, vt suos inimicos perderet, idem à Deo recepit. Eadem ratio etiam Sanctorum est, qui in agmine nostro sunt proximi & fortissimi. Quid enim est centurio, cuius robur non est ex Deo? Nihil. Vbi enim ex Deo non est, omnia præposterè peruersèque etiam in euidentibus & omnibus patentibus geruntur. Itaque vt diuus alio homine plùs agat, æquum est. Sic etiam Samson se gessit. Sic etiam, vt diuus alius alio plus præstet, iterum fas est. Ita enim Prophetæ, &c. eliguntur. Ita Israel regibus donatur. Et virtus ista omnis ex solo Deo est, non item ex homine. Illi nobis in auxilium statuti sunt. Si Turca, si hostis, &c. Philistæorum more nos opprimit, talium præsentium præsidio vis iniusta propulsanda est. Quòd verò præsentes non sint, causa est ista, quòd Deus nedum habeat, quos defendi velit. Iam videte, qualisnam nostra belligeratio sit in terra, cùm non nisi falsos Apostolos, Phrophetas, Christianos, qui imbelles & sine viribus sunt, habeamus. Nec enim hi diui sunt, nec in nomine domini comparent, sed fraudulenti sunt & impostorij. Ideò Deum non agnouerunt, & fœdera roburque hominum sectantur, quia à Deo se desertos nôrunt. Sanctorum robur, quod nobis præstant, tale est, quale Samsonis, Moysis, Aaronis, item Patrum, Iosuæ, & similium, qui omnes robur suum in salutem & incolumitatem filiorum Israel impenderunt per Deum. Tales, si apud nos non sint, bella omnia frustra instituuntur.

Ex hoc robore, si ex Deo profectum est, vim habent soluendi & ligandi. Robur enim humanum omne in corpore & ipsius viribus iacet. Robur autem Samsonis in crine situm erat. Ita supernaturaliter etiam emergit robur Sanctorum ligandi & soluendi. Hoc robore imperant feris hominibus, &c. & maledictionem ceu laqueum iniiciunt, demuntque. Huc tamen non refertur Absolutio, sed tantùm solutio, hoc est, solutio in corpore, quamdiu illud validum est. Eo pereunte, perit etiam robur. Soluere seu liberare ab hostibus, & soluere à Diabolo, aliud est. Aliud etiam est, soluere à peccatis, sicut vicissim aliud, soluere à periculis corporis.

Porrò tenendū est, soluere à periculis corporis, esse roboris Samsonis, Dauidis, Iosuæ, &c. Hoc robore sancti nos eximunt ex souea, in quā lapsi sumus, corporaliter. Labor népe equidé in scrobem profundā. Si video, me ipsum mihi auxilio esse nō posse, inuoco proximū. Iam quæstio est, quis mihi proximus sit? Qui enim me iuuet, nemo præsto est hominū. Pono, me coniectum esse in carcerem. Ibi mihi aduersantur vniuersi, nemo fauet. Iam verò inuoco proximū meum. Nullus ibi homo est, sed sunt Ruffiani, qui vitæ meç insidiatur. Hic opus, vt proximū meum alibi quçrā extra homines. Nec enim desertus sum. Deū ergo habeo. Is mihi proximus, non alius. Is me iuuat, nō alius. Is inquā mihi proximus, is me iuuare debet. Is iussit diligere proximum, sicut seipsum. Itaq; idem & ipse faciet. Ex hoc sequitur, mihi iuuando ipsum obstrictū esse. Sed suo non pepercit filio. Idem, si mihi quoque ceu filio destinatum sit, me certè haudquaquā iuuabit ipse, nec alius eius loco. Ita euenire oportebit. Sin autē minus, nec ipse me iudicauit, sed tantū homo: iam patet, licere mihi vt pulsem, rogem q;, vt me exaudiat. Si me exaudit, affert opé in meis angustiis. Illa iam fit per medium quoddam, vel per Angelum, vel per Diuum. Per Angelum, si ad Deū solum confugio. Per Sanctū, si de Sancti orem ope. In corde enim meo sitū est, vt vel Angelum vel Sanctum mittat. Et hoc loco Angelus est Sanctus, & Sanctus Angelus. Nec hoc sibi quisquā persuadeat, Deum venturum ipsū esse: sed aut mittit is Angelum suum, qui aut sanctus est, aut Angelus ab initio. Is me eripit. Omnes namq; eius ministri sunt. Iam si in Deum credā, &

Israelitæ repudiati à Christo.

Samsonis robur &c.

Dux sine Deo infelix.

Sancti robusti qui.

Absolutæ & soluere quid.

Proximus quis homini ispe.

& in fide illâ vel angelum, vel sanctum in corde conditum inuocem, perinde id quidem est, ac si ad Deum ipsum clamem. Si inquam fidem & spem in Deum figam, & exillis Angelum inuocem, vnum est. Hunc errorem Deus magno nobis vitio non vertit, sed magnum id iudicat, quòd in sanctis suis ipsum cognoscamus laudemus, colamus & inuocemus.

Porrò de sanctis, qui mortui sunt, sciendum hoc est, quòd adhuc viuant, & Angeli sint coram Deo, hoc est, sunt nuntij ad nos in terram mittendi. Ideò illos contemnere minimè debemus. Nec enim ex se adsunt, sed ex mandato Dei, vt angeli. Cæterùm ex nullâ re documentum capeti potest, ipsos in vita vel summâ felicitate vel miseriâ singulari vsos fuisse. Siue quis ieiunet, siue oret, siue super lapidibus dormiat, &c. perinde esse credito: nisi forte fiat, vt lapides, in quibus dormit, cera fiant. Tum tibi eum gratum esse facito. Talia non satis tutò iudicantur aut ad bonum aut ad malum. Vtrinque enim fuerunt sancti, & falsi Prophetæ. Itaque ante oculos nostros nihil sunt. Hoc potiùs asspiciendum est, quod aspicere nos Christus iussit, vt nempe faciant bona opera, quæ videantur. Iam melius opus mihi in fouea iacenti nemo præstare potest, quàm si me eripiat, hoc est, liberet à leprâ, à Diabolo, &c. Cum enim in mundo tot ærumnosi & infirmi homines versentur, quibus medicina naturalis nulla commodo est, sciendum est, illos omnes adesse & clamare: O sancti, subuenite nobis, manum vestram imponite nobis in nomine Iesv, vt conualescamus, vt videamus. Sic ipsi quidem clamant: nemo autem prodire cogitat. Ideò hodie nulli Prophetæ veri sunt, sed omnes improbi, quos post mortem suam venturos, grauibus verbis prædixit Christus non ægroti omnes Medicis mandati sunt. Sunt enim duplices. Aliis medicina debetur, aliis auxilium Apostolorum, per Christum. Horum autem nemo prodit.

Ægroti sunt duplices.

Mortui sancti quomodo signa edant.

Cæterùm de sanctis mortuis, qui viui signa nulla ediderunt, sed post mortem demum, statuendum est ita, quòd signa illa solus Deus faciat. Cuius hæc est ratio. Tale quid si contingit, testatur eo Deus, eiusmodi hominem innocentē & inculpatam vitā vixisse, & in Domino mortuum esse. Veluti si quis esset, qui negotium quoddam in corde suo, totus in Christum directus, volueret, quodcunque id esset: hominum autem quidam illud reiicerent, alteri contemnerent, & sic quilibet mucum suum permisceret: tunc Deus signa dat mortem istorum consequentia, quasi adultero illi gregi diceret: Iam verò vel inuitis vobis videndum est, quantopere ille mihi placuerit, dum in viuis esset. Talis enim est, vt hoc ego per ipsum faciam, quo demonstrem, carum mihi esse illum quem vos eluditis, & probrosis linguis subsannatis. Non ergo hominum sed Dei iudicia curæ nobis esse debent. Hæc enim sunt, quæ ad viam rectam nos deducent. Aliàs necesse est, post ipsorum mortem signa fieri, Christus suos asserat & iudicet eos, quos in terra Prophetas habuit. Hoc enim omnino sciendum est, eiusmodi homines, dum viuebant, singulare quid ex mandato diuino, quicquid tandem id sit, tractâsse & expediuisse. Ideo attendite ad sermones eorum & doctrinam. Nam si vel post mortem suā signa edant, idem est, ac si Deus dicat: Ex his iam cognoscite meos Prophetas qualianam vobis dixerint. Talia secretò & occultè geruntur.

Promissa seruada.

Porrò scire vos velim, certas etiam promissiones esse, quæ sanctis fiunt. Sic sunt quidam, qui sanctis hoc vel illud præstandum vouent, quod promissum iustum est. Id iam omnino præstandum est. Odit enim Deus vanitatem & mendacia nostri oris. Iam si promissum præstemus: nobis vicissim quoq; aliquid promittitur & præstatur. Talia namque sunt pulsationes & preces factæ ad Deum, quæ ob id etiam exaudiuntur. Sed hic multa quoque promissa fiunt inepta & nihili, adeoq; superstitiosa, quæ tamen vires & locum habent. Ea fiunt sanctis citra fidem in Deum, & faciunt ad superstitionem: de qua re in parte primâ dictum est. Sed scire conuenit sub sanctorum specie ac velo nihil à nobis venditandum ac defendendum esse. Quòd si enim hoc modo prauum quiddam cogitaturi simus: emerget inde plaga & vindicta, tuq; virgis percutieris, quas omnium maximè formidâras: veluti si ad diuum Iacobum peregrineris, aut ad Sanctum alium, & hoc prætextu scortationem satagas velesque. Hic etsi peregrinatio non succedat, tale quiddam tamen minimè probatur. Etsi quidem malum in propriū tuum caput redundet, dicere tamen haud possis, peregrinationem tuam iustam esse. Deus namque non vult, vt ipsius sancti palliom tibi præbeant, qui tua flagitia tegas. Et illo casu sancti isti, quorum tu mores, gestus & regulas maleficiorum & Simonum more imitaris, te ipsi accusabunt, quod suo nomine laudi tuæ velificetis, & diuitias colligas, quas isti studiosè euitârunt. Et quæ tibi hoc prætextu felicitas obtingit, non ad salutem, sed ad æternam damnationem in die superbiæ tuæ nouissimo cedet.

Sanctorū vindicta.

Quilibet ergo in seipsum attendat, cuius status ac ordinis sit, quem patronum habeat, siue in missa, siue in ieiuniis, siue in precibus, vt horum nihil quicquam facias, nisi ad id electus & à Deo constitututus sis. Penes hominem namque electio nulla est. Si secus facias: idem ille, in cuius te nomine extulisti, coram Deo dicam tibi scribet. Et sicut Aaronis serpens serpentes maleficorum omnes deuorauit: ita sancti illi istos vniuersos etiam in die illo deuorabunt, hoc est, impostores eiusmodi vapulabunt, & in æternam damnationem extrudentur, adeoque quiuis falsæ suæ doctrinæ, prætextus iniqui, ordinis fictiuj, & instituti malitiosi dignam mercedem accipiet. Sic ergo hæc omnia pensitandā sunt, & eò dirigenda, vt nihil eorum calumniemur, quæcunque sancti fecerunt, aut pedem in eorum facta imitanda mittamus. Nescimus enim, quodnam nostrum mandatum sit. Itaq; mittite illa, & in Domino ambulate. Sic fiet, vt is B. Spiritum suū mittat, qui vos doceat, & monstret, quidnam facere debeatis, quales vos Deus requirat, quem ad ordinem aut regulam vos vocet. Eo enim vos ducet seu sanctos reliquos, vt Petrum Paulumque: quorum officio nullus vnquam successit.

Vocationi sua studendum.

LIBER DE SVPERSTITIONIBVS ET CEREMONIIS THEOPHRASTI.

PROLOGVS.

VM ex simplicitate hominum, si magnum quid, rarumque & admirandum videant, magna superstitiones & vanitates multæ enascantur: certo consilio decreui de hisce rebus peculiarem librum condere. Vt si simplex quidam homo ex aliquo vestigio, aut memoria sapientibus vsitatâ, diuersumquid colligit, & id in superstitionem conuertit. hoc est, ex rudi & simplici intellectu aliter ac debebat interpretatur. Ponamus exemplum. In testamento veteri mandatum dedit Deus Abrahamo & cæteris Patriarchis, vt altaria, sepulchra, templa, vestes, &c. conderent & pararent. Mandata talia ex Deo fuerunt. Rudior autem populus, quidnam talia sibi vellent, & quo ab Aarone & aliis talia erigerentur, minimè intellexit. Hinc enata est superstitio, putante populo, res eiusmodi Deum & creatorem ipsum exhibere. Cæteri ausi & annisi sunt, aut eadem, aut illis similia quoque condere. Quod enim decere Aaronem videbant: id ipsum licere sibi quoque putabant: adeoque quod intellectus simplicitas dictabat, moliebantur. Istorum porrò phantasiæ spiritus quoque homines obsidere soliti, sese permiscuerunt, & imagines illas, simplicitate collectas factas, obsederunt. Hinc iam omnis superstitio initium sumpsit. Idem sic etiam in rebus cæteris, quæ ex vero fundamento manant. Quasi à Deo proueniunt quidem, fieri tamen minimè debent. Illinc enim superstitionem quandam homo sibi indè contrahit. Ponamus, imagines vniuersas tolli præter imaginem crucifixi. Hoc etiam præ oculis nostris malum non est. Iam si præter crucifixum imago alia non superesset, ab homine simplici superstitio in illam iactaretur, quæ alias in statuas reliquas, hac reducta, directa fuisset. Cùm enim Diabolus obsideat hominem, manu Dei factum: quantò magis is obsidebit lignum, lapidem & argentum, quæ manu facta sunt hominum. Et sibi hominem, diuina anima munitum Diabolus obsidet: multò magis obsidebit rem aliam, anima carentem. Horum ergo nihil negandum est. Quòd si enim homo, qui rebus vniuersis præstantior est, à Diabolo tamen & eius tentationibus tutus non est: multò minùs secura erunt talia, per quæ homo in tentationem & seductionem abripitur. Hæc ergo occasio & causa est describendi ceremonias, & vna etiam superstitiones, apud populum inualescentes, quidnam scilicet illa sint, & quænam ipsas consequantur. Vbi simul etiam trademus, quid fides sit, eo conferri solita, & quibus ex viribus illa effectum suum assequatur.

LIBER DE SVPERSTITIONIBVS ET CEREMONIIS THEOPHRASTI.

Ceremoniarum quæ origo.

DE præstitutâ materiâ explicationem aggressuri, principiò ceremoniarum ortum & fontem, qui talis est, trademus. Illarum scaturigo est ex mandato Dei, sicut ex præfatione superiore de Moyse, Aarone, & cæteris, de Seraphin & Cherubin exstructione, de cysternarum, templorum, ornamentorum, clenodiorum & similiũ aliorum ornamentorum, clenodiorum & similium aliorum ornamentorum apparatu colligere licet. Itaq; conclusio illa breuis est. Quicquid Deus iubet, disputatione nullà in dubium vocandum est. Quare? Quia Domini is mandatum est, cui acquiescere oportet, non inquirẽdo eam certam incertam facere. Iam quod Deus ipse mandat, adeò securum est, vt nullus Dæmõ, nullus Spiritus, nullum spectrum, &c. sese inserere aut ingerere possit. Is si me iubeat fingere statuam, & ante illam orare: iam certus sum, in statuam hanc nullum Dæmona aut spiritum ingredi posse. Quam verò imaginem homo per se facit, non ex iussu & voluntate Dei, sed ex arbitrio proprio: in hoc possibile est Diabolũ inuadere, ac homines in superstitionem præcipites agere. Ni enim Deus ipse iubeat: homini ea nunquam facienda est. Et quod Deus hunc aut illum facere iussit, id te quoq; illicò imitari fas non est. Exemplum. Iussit Moysen Deus vt saxum percutiendo, aquam eliceret. Id factum est. Tu imitari non potes. Vt ergo hoc non potes: ita nec ex arbitrio tuo imaginẽ facere debes. Nec enim vel Patriarchæ ex seipsis imaginem finxerunt. Quod non iussit Deus, non attentârunt. Quanto id præstabilius est nec nos facere? Talia namq; omnia mandati sunt diuini. Sic Christus faciendarum imaginum mandatum nobis non dedit. Itaque nos illas facere, nec fas quidem est. Et arbitrium nostrum vniuersum in hoc vanum est & infœlix. Nam iussit quidem Petrũ Christus, mundare leprosos, hoc est, imagines sanare, non lignum aut argentum erigere. Sed si tu etiã conaberis leprosum mundare, nullo à Deo mandato accepto: iam operam tuam omnem luderes. Itaq; quicquid facimus, ex voluntate, mandato iussuque Dei procedere debet: contra cuius placitum nihil attentandum est. Cur autẽ Deus in veteri testamẽto res tales erigi iusserit, res mysterij diuini est. Quid ergo tẽtare & conari possit homo in illis, vbi Deus mysteriũ ponit? Nihil quicquam vel potest vel debet. Sic etiam Christus mortuus est in cruce. Hanc ex argento aut ligno fieri, nobis non mandauit. Ponamus autem mandâsse. Attamen mandatum id non ad plures spectaret, sed ad vnam tantùm crux facienda foret. Præter hoc mandatum quicquid faceret, omne superstitiosum esset. Sic etiam patres non nisi rem vnam vice vnâ fecerunt, nempe illam ipsam, quam fieri mãdauit Deus: nec numerum illi vllius rei auxerunt. Itaq; quicquid præter mandatum est, imago est, in quam nullo prohibente, immigrare possunt spiritus, & homines ita seducere. Idẽ iudicandum etiam de eo, quod Christus Petrum posuerit pro petrâ, illum Petrum, qui Simon vocabatur. Ergo superstitio esset, Petrum se quendam

Mãdatũ Dei superstitionis expers.

Exẽplis non agẽdum sed iussis Dei.

Ceremonia in veteri testamẽto est Mystica.

Salomon solus tẽpl'ũ condere debuit.

quendam facere aut venditare, qui à Christo similiter nõ constitutus esset. Sic Salomon quoque iussus est ædificare templum, non alius. Hic subsistendum est. Quòd si alij quoque exstruxissent templum, fuisset superstitiosum. Solius enim Dei arbitrium valet, non hominis. An non idem est, quòd Petrum fecerit, & Petrum ipsum vocauerit, quod est, quòd in testamento veteri altaria &c. fieri mandauerit? Omnino. Quicquid præter hoc homo facit, imago est & opus hominum, in quo nulla salus. Et hinc interdictum nobis, ne imagines faceremus. Sic etiam se res habet cum Petro, qui imago est, quã homo facere non potest. Nam si Petrum ponit alium, homo illum facit, qui tamen citra mandatum Dei nihil facere debebat. Iam superstitio in illo homine non aliter est, ac imagine. *Signum* Tav datum est, & efficax fuit. Quod si nos faciamus: virtutis expers est. Quâ causâ? Oportet talia ex mandato manare diuino. Sin minùs, quicquid facimus, superstitiosum est & inefficax.

Moysis serpens vorauit cæteros.

Moysis serpens ante Pharaonem serpentes cæteros omnes vorauerat ideò, quia ex mandato diuino facti non erant; Ideò durare & manere non poterant. Idem iudicandum etiam de superstitiosis, cedere omnino coactis. Quicquid non ex mandato diuino fit, superstitio est, hoc est, mater est superstitionis. Christus discipulorũ suorũ pedes lauit. Nobis autem mandatum non est, vt duodecim discipulorum pedes lauemus, quos præsentes non habemus: sed iussi sumus id facere omnibus hominibus, omnibus egenis. Hic autem inquit. *Exemplum do vobis. Quod ego facio: idem & vos. Qui maximus est, fit minimus, hoc est*, mendici sunt minimi: horum pedes lauate.

Maria Magdalena.

Maria Magdalena profudit vnguentum in caput Christi. Iam si imaginem Christo faceremus, & illam vnguendo perfunderemus, quid id aliud, quàm superstitio esset? In ipso Christo id factum est, & per ipsum, & semel: sæpiùs fieri idem non debet, aut in imagine repeti. Non enim simias aut cercopithecos nos fieri conuenit, qui imitantur, quæ nos facimus: sed in cordibus nostris talia condita gerere & scire, & simplices eadem docere debemus, vt & ipsi, quod iustum est, sciant, nec obiter einsmodi spectent aut halitu suo afflent. Ideò dicitur: Clamate de tectis ædium, & homines docete: Sic illi à superstitionibus recedent.

Memoriæ quid, & vnde.

Porrò dictitari etiam solet: *Sunt monumenta aut memoriæ*. Has quis ita statuere iussit? Nam si non mandarit Christus, veteris testamenti, iam exoleti & sublati, memoriam celebrari: qui quæso memoriam celebrabimus testamenti noui, quod nondum mortuum est, sed adhuc viuit? Qui rerum præsentium statui memoria possit? Memoriæ sunt tantùm mortuorum, non etiam viuentium, sunt rerum præteritarum, non præsentium aut futurorum. Hinc iam superstitio. Hîc tu respondere possis ita: Christus mortuus est, & ascendit ad cœlos. Huius iam populo omnino statuenda est memoria, ne obliuiscatur. Inaniter angeris, quod metuis, Christum perditurũ esse suos. Nec enim id faciet, etsi nec tu, nec grex tuus vniuersus ipsius vllam memoriam coleretis vnquam. Si iam suos elegit Christus, & eosdem ad se trahit pater, & filius mittit, iam vide tu, cuius vsus sis. Commodè enim is

Memoria Christo non statuẽda.

mittet suos electos, qui Petri vocentur, nõ te aut alium, cui electionem dat homo, qui nec aures nec oculos habet. An non scriptura dicit: *Hunc docebis & verbum annunciabis?* An nõ annunciare est docere fidẽ, & mandata doctrinamq; Christi patefacere? Omnino Iam qui rectiùs hoc obire munus possis, quàm si secundũ mandatũ Christi nomen ipsius spargas eà ratione, quam ille monstrauit? non per picturas, sed proprij oris laborem seu opus, vt scilicet spiritus sanctus audiatur, non pictor videatur. Per verbum suum, quod spiritus sanctus ipse est, non requirit aut accersit, non per statuarium, non per auri fabrũ in corda nostra subit. Qui enim suis operibus illum meo cordi imprimere possunt? Quo pacto talia mihi per picturas infundere queunt? Per spiritum sanctum intrudenda in cor sunt. Is non per picturas, non per cælamenta & similia alia ingreditur, sed per verbũ. Quia enim Christus non circa picturas aut statuas versatus est, sed circa verba & opera, & proprium corpus: vt eàdem viâ ipsum sequamur omnes, opus est. Quicquid per hæc vestigia non ingreditur, superstitio est. Hæc ergo superstitionis generatio est. Comœdiarum quidem & historiarum, quæ de Christo aut aliis quomodocunque spectandæ exhibentur, spectatio iucunda & voluptuosa est. Spiritus tamen sanctus præsto non est. Hic alliciendus est, vt præstò sit. Nam nullis ille bacchanalibus aut ludicris aliis interest. Cum corde & ex corde terenda est illa via, quam mandauit Christvs, iubens, vt, quæ ipsum videmus facere, eadem nos quoq; faciamus. Talis ipsi memoria constituenda est, vt vestigia eius sequamur, nec verbo eius apicem vel addamus, vel auferamus. Si nec addendum nec auferendum est: quâ scriptura excusari poterit, quòd in cathedris, templis, sacellis Papas, monachos, &c. constituamus? Attendite, quidnam geramus per errorem.

Quoniam tractatio de superstitionibus esse debet integra: conuenit, vt etiam de ceremoniis & idololatriis disseramus. Sciendum itaque, Salomonis templum sumptibus & impendiis opulentissimis exstructum esse. Id quale hodie est? Nihil quicquam, nisi miserabilis quædam lapidum congeries. Et vt defunctus maritus, iam sepultus, nausea est suæ vxori, ita vt illum fugiat: ita templum est ad Deum. Hæc talia si non perstiterunt & durârunt, cur nos eadem de nouo rursus exstruemus? Quicquid concidit, iacet. Sodoma & Gomorrha corruerunt incendio. Tu exstrues alias? Minimè gentium. Sic etiam, quoniam Salomonis templum iussu Dei exstructum, & voluntate eiusdem iterum destructum est, an tu ob id exstructurus nouum sis? Hoc vtique repugnaret Deo, nisi expressum mandatum accepisses. Vbi id est? Nihil erige, quod deiecit Deus: quia nihil sine causâ fit. Nihil etiam erige secundum id ædificiũ, quod erigere iussit Deus: nam & hoc causam habet. Si in testamento veteri mortua illa sunt: qui tu illa viuificare possis? Si erigis, non nisi vmbram ponis. Quid vmbra est? Nihil. Sed nec vmbra esse potest. Illũ enĩ Solem non habes, qui vmbram faciat. Si autem eiusmodi erigantur, idololatria est, quæ mater sit superstitionis. Ab hàc signa idololatriæ fiunt ad illam stabiliendam. Si enim ad Prophetas re-

spiciatis, quantopere eiulent & plangant ob hostes Christi: si Euangelia percurratis, quàm seriò suis aduersarijs Christus maledicat: denique Apocalypsin & omnia volumina euoluatis: deprehendetis certè, gregem numerosum esse eorum, qui in idololatria furiant. Horum ergo si numerus maior & electorum minor est: iam dispicite, quisnam grex maior, quis minor sit. Dispicite & trutinate,& deprehendetis veritatem, & personas,de quib. vaticinati sunt Prophetæ, Christus, scriptura vniuersa. Cæcum certè illum oportet esse hominem,qui non videat id, quod vastum suis oculis quotidie obuersetur. Scrutamini de illis scripturas, quinam sint,& ordinem illum noscetis ingenti grege & multitudine ac numero. Numerus ipse id satis testatur, de quo scriptura loquitur adeò manifestè & apertè. Non ergo immeritò de ceremoniis scribere aggressus sum, vt nimirùm videatis idolomaniam, & signa illam consequentia, & ex ceremoniis profluentia. Quæ quo modo fiant, deinceps tradetur. Vos sedulò illa legite. Nec enim leuis momenti talia sunt, aut temerè iudicari debent.

Numerus techamus de regno Christi.

Ad præscriptum itaque modum, homines multa sibi ipsis fingunt & imponunt. Quanquam illa plerunque non ex propriâ ac intima phantasiâ depromant, sed ex rebus olim quoq; factis eadem deducant. Hi vetera imitari satagunt, sed mandatum non habent. Inde iam emergit superstitio, quâ idem fit,quod fieret, si prototypum ipsum præsto esset. Sic ad lapideum vel ligneum Petrum idem fit,seu in ipsum non aliter creditur, ac si Petrus viuus ipse adesset. Idem fit, si crucem quandam alicubi videam, & veram illam, in qua pependit Christus, esse putem. Sic quia scio, Christum sub cruce *Longino* visum restituisse: si in crucem aliam idē credam, fit idem ex meâ fide. Hæc superstitio est. Nec enim fidem meam ponere in crucem aliam debeo, quàm in vnicam, quæ est ipse Christus. Fides enim talia præstat. Et siue falsa seu vera sit, signa operatur. Illustrabimus rem dato exemplo. Maria viuens edidit signa. Huius si imaginem faciam, & fidem, quæ in Mariam dirigi debebat, in imaginem intendam: iam ipsa quoque imago signa eadem facit. Hæc iam signa falsa sunt, & tamen sunt signa, quæ ex fide proueniunt. Quicquid autem huius fit, si recto vtar ordine, superstitio deest. Sin secus: adest. Ita in sanctum Iacobum aut Petrum credere nemo debet. In ipsos verò qui credit, is seipsum vel sanum vel claudum credere potest. Hæc autem vera fides non est. Debet enim illa tantùm Deum vnum intueri. Ideò datum est mandatum: Crede in vnum Deum,& in filium eius vnigenitum Iesum Christum. His omnia clauduntur. Quia enim fides hæc procedit & verificatur, ideo mandatum est, vt rectè vsurpetur. Nam si non verificaretur aliàs, nisi rectè vsurparetur: vt illam mandaret Deus, non habuisset opus. Fieret enim per se, vt successum non haberet, & ita spontè confunderetur. Ideò verò credis in lignū,quia vides fieri, quod fide illâ credis. Fides enim facit. Is opera, is fructus dat, vt credis. Illâ ergo ne abutaris, man-

Superstitio quid, & eius fons.

Fidei etiam falsę quanta vis.

datū accepisti: sed vtaris in veritate aduersus eū, qui noster Deus est,sicut fidei debitum est. Nec enim prohibita illa fuisset, si superstitioni sua vis & efficacia non esset.

Eodem modo & de hoc iudicate. Datum est nobis vt cuilibet vxori adludamus, & in ea sa tiemur. Hoc iam quia datum est: sequitur mandatum, *Coniugio iungaris,nec adulteres*. Si violare coniugium minimè possemus,hoc est, si nō nisi vnâ cū fœminâ cōgredi possemus, mandato dato certè nullo opus fuisset. Fuit autem eo dato omnino opus. Sic etiam possum iuramentū præstare,vel verum vel falsum. Hoc quia possum, mandatum accepi, *periurium ne facias*. Sic & fides se habet,& efficax est. Si falsa ea sit: succedit. Si vera: succedit. Quia ergo fides signa dat, nec aliud,& fides est in Deum: solus Deus etiam signat: patet vtiq; in nullum credendum esse alium, quàm in Deum. Et hoc mandatū est: quo anteuertuntur superstitiones omnes. Quia verò signa fiunt,si non Deum quidem, sed sanctum quendam, vt diximus, inuoces: in fide quidem illâ sanus fies,sed tamen perperam credidisti: Si mandato paruisses,& fidem in Deum tanquam in sanctum intendisses, vnà cum impetratâ sanitate tegrium quoq; cœlorum impetrasses. Qui enim in Christum credebant,sanescebāt in corpore & animâ. Quos Petrus sanauit, hi in solū Christum credere debebant,& per hoc sanabātur. Non autem in Petrum. Is enim auersabatur superstitionem, & fidem dirigebat in illum,cui debebatur. Si rectum hoc iu eius vitâ: multò erit rectiùs post vitam. Quanquàm si fortiter quis etiam in Petrum crederet, sanesceret quidem,sed non, vt illi,quos sanauit ipse Petrus per fidem rectam. Talis sanescit,sed extra salutē seu beatitudinem & ordinē. Quod si sanctos quidam inuocet: non tamen Sanctus,sed fides ipsū sanauit. Illæ meræ superstitiones & signa falsæ fidei sunt,si dicitur: Adspice hæc,adspice illa signa. Fieri optata quidem certum est,non quòd Diabolus,non quòd malus genius, sed tantùm fides id faciat. Iam fides oritur ex Deo, & in Deo manere debet, hoc est,tedire debet, in illum,ex quo processit. Sin minùs,falsa est. Liberorum procreatio ex Deo est,etsi illi sint spurij. Sed non ex Deo ille ordo est. Legitimo thoro nasci,ordo ex Deo est. Et sicut generatio liberorum extra coniugium ex Deo est, non ex Diabolo: Sic Fides etiam ex Deo est, non ex Diabolo. Quicquid facit illa ex superstitione, adulterio simile est.

Deffēsio adulterij cur data.

Prohibitio periurij cur data.

Fides ex solo Deo. Fides confertur cū procreatione liberorū.

Ideò ad præscripta diligenter attendendum est. Si quis alicuius articuli mandatum habeat, signum est,eius abusum aliquem dari, etsi non ex Diabolo sed Deo processerit. Cōcurrit tamē Diabolus, & turbas ac confusionem parit, vt talia in abusum abeant,qui præter mandatum fit. Sic Diabolus delectatur spuriis,non quod ipse eos gignat, aut gignendi vim det: sed quia mādatum Dei violari videt. Qui cū puritatis amans sit,impuritatem acerbiùs odit ingruentem. Sic etiā si in fide per superstitionem sanus fis,ex Deo sanescis,non ex Diabolo: sed modo adulterino, tibi interdicto. Deus enim talia nostro arbitrio relinquit: attamen mandatum dat, ne blādientibus à rebus seducaris, inficians aut polluaris. Sic Solem habes, non vt ad splendo-

rem eius futeris, ſed viam Dei ambules, agros colas. Exemplum. Fecit nobis Deus faces,quæ ardeant, vt beneficio illarum videamus in tenebris. Ad vſum alium ex nobis datæ non ſunt. Iam verò fax in noſtra manu eſt, qua aut domum incendere, aut latronem furemque ducere poſſumus. Ad malum antem hæc fax data non eſt,ſed ad bonum. Et tamen fax ſeruit tam ad malum, quàm ad bonum. Similis ratio etiam fidei. An non fax à Deo data eſt? Omnino. Ergo Diabolo imputare non poſſum, quod facio malum. Diabolus facem mihi noo præfert, nec iam illam ſubdit. Neo enim ignis vel minimam ſcintillam ex ſilice dare is poteſt. Factũ ergo meum ipſi imputandum non eſt. Sic item: ſi fidem adhibeo rebus malis, ipſa nihilominus ex Deo: is enim mihi ipſam dedit. Itaq; cum illa tam malis quàm bonis rebus impendi poſſit, datum ob id mandatum eſt, *Crede in vnum Deum, & in filium eius vnigenitum, in Spiritum ſanctum*, qui vnus tantùm Deus ſunt. In his finitur fides, nec vlteriùs extenditur. Quicquid præterea facis, idololatria & ſuperſtitio eſt. Nõ verò hoc ita accipies, quaſi in S. Paulum aut Stephanum credas, & quod credis, fiat, falſi dij illi ſint (manent enim illi ſancti, tu in ipſos credas vt velis) ſed tu in phantaſia tuâ tibi falſum Deum conſtituis, quem vocas S. Paulum, &c. Hoic defers honorem illum, qui Dei proprius eſt, vt mandatum de fide docet.

Fides cõparatur faci.

Fides in ſolo Deo finitur.

Inficiari quidem non poſſumus, Spiritus quoque ſeſe tali fidei permiſcuiſſe in celebratis Encæniis & ſimilibus, & apud ſtatuas diuosque aut alios ſeſe videndos aut noſcendos exhibuiſſe, quaſi ipſi talia præſtarent. Sed handquaquam ipſi, verùm ſola fides iſta facit. Et res non aliter hæc ſe habet, ac ſi quis lanam ouillam manibus tractans, vndenã comparata eſſet, exactè non ſciret, nihilominùs tamen ad illam lupus accederet, & ſibi illam euolſam eſſe prædicaret, aut, ſi quis, vnde mel conficeretur, neſciret, ſcarabæus autem, ſe id facere gloriaretur. Non alium hîc ſe pręſtat Diabolus, quem oblati tales honores non inſuauiter fricant. Vt verò lupum ornat veſtis ſerica: ita honores illi Diabolum. Verum quidem eſt, apud ceremonias einſmodi Diabolum frequentem comparere, ſuoque opere illas mirè confirmare, vt moltæ ſuperſtitiooes confertim exoriantur. Per talia enim ſtolida plebecula commouetur ad lachrymas, ad ſuſpiria, detrahitur à ludis, comœdiis, &c. picturis, ſtatuis, &c. Huiuſmodi commotiones pariũt fidem: fides parit opera: quæ vocantur ſuperſtitiones. Etſi enim bonæ & vtiles ſint: ex gemitibus tamen procedunt cordium. Suſpiria illa dant fidem. Suſpiria cientur ex ceremoniis, picturis, & imaginibus. Iam vides, originem eſſe ſuperſtitionem: Et tamen ſuccedit.

Fidei origo ſuperſtitioſa.

Itaq; qui veram fidem quærit, is illam non deſumat ex ceremoniis, non ex ſtatuis, non ex picturis, &c. Sed ex Chriſto ipſo, ſine medio. Ideò datum eſt, verbum, quod te doceat: in quo nullum ſimulacrum, picturam, ceremoniam inuenies præter ſolum & vnicum Spiritũ, qui Spiritus eſt ſanctus. Nam ſi fides tibi annunciatur, de hôc ſaltem cura eſt, vt illam in tuo corde ſerues. Ex hâc iam crede. Sin autem illa cor tuum ingredi nolit, ſed in ceremoniis, ſimulacris, picturis in hæreas, ita vt ab illis abſtinere nequeas: hoc certè cor tuum prauum eſt. Etſi enim illa te quidem commoueant: ipſũ tamen fundamentum ac principium nihili eſt. Principium ex ſtatuis ſumpſiſti: eò reditus eſt. Talia enim omnia ad ſuum principium reuertuntur primum, ex quo prodierunt. Et principia talia ſunt caduca, mortalia, corruptibilia. Ex illis quidẽ ſanatus es, ſed modo adulterino. Ideò adulterorum quoq; te maledictio manet. Sed vt nihil omittamus quod ad ſuperſtitiones explicandas pertinet, ſcitote, multis in locis vſitato more inualuiſſe, vt ſi quis diutius ægrotãs nec mori nec conualeſcere potuerit, inſtituerẽtur tandẽ precationes, & numerata ieiunia, &c. Quæ ſi fiant ab ordinaris ad hoc, fides eſt, ægrotum aut mori aut conualeſcere. Itaq; ſiue moritur, ſiue conualeſcit, fit hoc ex virtute fidei, quã falsò & ſpuriè vſurpant. Illa abit ad finem volũtatis ipſorum per vim fidei, quam collocant in precationes, quib. plus tribuunt, quàm ipſi Deo. Credunt namq; in precationem, non in Deum. Et licèt quidem precatio à Deo ſit: non tamen ad vſum data talem eſt, ſed vt cœleſtis pater rogaretur per ipſam de eo, quod comprehendit. Hi autem vires precationis certas eſſe autumãt. Vnde fit, vt illa abutãtur, & fides efficax ſit. *Iam ſi pater noſter* aut Euangelium Ioan. talia faciũt: multò magis id eueniet à ſimulachris, ceremoniis, picturis. Eodem modo fides eſt in homine, vt laqueus, quo ſtrangulatur fur, ad multa vtilis ſit. Ea fides facit, vt fiat. Si fides etiam in filum lineum eſt, ſimiliter fit. Interim tamen hoc nec diabolus facit, nec fur, nec laqueus, nec carnifex: ſed adulterina tua fides, quam non impendis, vt debebas. Idemq; facis, ac ſi ſemen tuum, quod ad propagationem tui generis vtile eſt, iniicias pecudi. Tales enim Sodomitę & adulteri ſunt etiã illi ſuperſtitioſi. De ſuperſtitionibus ergo in genere omnibus (quę quidem ſuperſtiones ſunt, & eſſe probantur) hoc teneri oportet, quod ex fide oriãtur, quę fides ex Deo eſt, & ſic quod per fidẽ, & innatam ei efficaciam fiant, qualiacumque illa ſint. Hæc ducit ad ſalutem, ſi credimus, vt nobis mandatum eſt, *Credes in vnum Deum*: Similiter, vt Chriſtus dixit, *Abi fides tua ſaluam te fecit*. Illa antem fidem habebat in Chriſtum. Vnde etiam fiebat ſana & ſalua. Sic etiam de fide ſuperſtitioſâ tenendum eſt, quòd per eam quoque ſanemur, ſed ad exitium æternum. Non enim in corpore tantùm, nos ſanare debet fides, ſed etiam in anima, vt hæc quoq; verba addantur: *Abi, peccata tua tibi remiſſa ſunt*, & cum remiſſis peccatis etiam propulſata infirmitas. Huc ergo conducit præceptum, vt ſciamus, quæ cauſa aut ſalutis aut damnationis ſit.

Fidei origo genuina.

Laqueus ſtrigo ſæ ti vtilis.

Porrò de viuis etiam diis falſis, qui per ceremonias & ſimilia ſeſe efferunt, ſciendum eſt, quòd & ipſi alta interdum ſuſpiria & gemitus vulgo tudi eliciant, quibus fides fortificatur adeò, vt etiam ſignet. Vnde enim ſuſpiria commota ſunt: eadem loca fides ſubindè repetit. Hoc modò fieri poteſt, vt ſi quis veſtem quandam religioſiorem geſtet, illa ſimplicem quendam ſpectantem ipſam in commiſerationem pertrahat. Veſti ſi accedat geſtantis habitus & vita ſeuerior: affectus ille intenditur. Idem ſi

clamitet, seipsum flagellet & cedat, spectantis vtique animus his ce gestibus ita percellitur, vt in fidem illicò ruat, & gesticulatorem illum Deum faciat, ac singulari cultu prosequatur. Vide verò, ex Mimo tali fides oritur, & emergit. Ea superstitiosa est, nec ad mandatum quadrat. Non ieiunia, non precationes, non vestes, non percussio tui ipsius videantur. Et æquiùs est, homines ignorare, an talia patres vel non patres, Quâ causâ? Hac scil. ne pro Deo aut Sancto habearis, ac talibus simulationibus rudem popellum in superstitiosam fidem pellicias. Ideò Christus dixit: *Si ieiunas, faciem tuam ablue, ne ieiunasse videaris.* Similiter etiam: *Si Eleemosynam das, noli cum tympanis incedere, &c.* Quibus verbis admonemur tacitè & secretò omnia agenda esse, nec manus læua sciat, quid faciat dextera. Si manus læua id scire non debet, quamuis dextræ proxima sit, & promptè auxiliari possit: multò minùs sciet is, qui in tertia aut quartâ domo habitat. *Nolite orare in plateis publicis, sed abstrudite vos in interius conclaue.* Quâ de causa? Si in publico oras, quid fit? Datur initium & occasio ad superstitionem. Ideò id fieri Christus prohibuit. Si enim oras in publico, videns id alius ex plebe te æmulatur: tuq; tuo exemplo illum compellis ad idem tecum faciendum, & in fidem ille cadit, debere id ita fieri, hoc est, multa blaterari. Iam tu illius Deus fis, isq; te sequitur, non Christum, qui iubet ipsum orare in abdito. Hoc modo quid facimus in abdito & occulto fieri debet. Per nos enim neminem mouere debemus, nisi in Christo & in ipsius passione. Hinc simplex quiuis doctus fieri debet. Si secus, iam est superstitiosus, qui non credit secundum mandatum & doctrinam Christi, sed fidem suam dirigit ad homines Terricos, Ethnicos, Pharisæos, Saducæos, Hypocritas & scribas.

Eleemosynas publicè dare superstitiosè.

Orare publicè superstitiosum.

Pro conclusione, quia hactenus de superstitionibus disseruimus, pandendum etiam vobis est, ex quo fundamento oriantur, & quidnam sint. Nam & de obiectis, quæ videntes ad gemitus cópellunt, remouendis, & de huius facti causis, constituimus. Cæterùm possent hîc instare simplices. Si in sanctos credo, me iuuant vtiq;. Sed discant hi similiter etiam in Christum credere, ita iuuabũtur simul corpore & animâ. Sed & ex alterâ parte instare possint aduersarij bona omnino facienda esse opera in conspectu hominum, vt illa videantur. De hoc quantum hæc Philosophia requirit, aut admittit, ita sciendum est. Bona opera facienda omnino sunt, & publicè. Orare, ieiunare, non sunt opera, quæ hîc intelligimus, vt nec Eleemosynam dare. Talia enim secretò fieri mandata sunt, publicè ea facere, seriò prohibitum est. Cęterùm, quænam sunt bona opera? Hæc nimirũ, quibus Pater cœlestis laudatur & celebratur. Tua precatio Deum nec laudat, nec extollit, vt nec tuum ieiunium, nec tua Eleemosyna. Illa facis ad tui laudẽ. Quæ autẽ Deum celebrent, hæc sunt: mundare leprosos, suscitare mortuos, cæcos visu donare. De his cogitãdum est: hæc æstimantur: hæc ad gloriam Dei cedunt: per hęc missi à Deo cognoscuntur: per hæc veritas Dei cognoscitur. Libri itaque huius lectio eò vobis faciat, vt caueatis, ne superstitionis vos participes reddatis. De causâ dictum satis est, & quid inde emergat, cõmemoratum. Mihi hæc quidem, fateor, explicatu difficilia satis fuerunt. Mihi autem, ceu Philosopho, cuius Philosophia super lapidẽ angularẽ Christum fundata est, ita talia detegenda & reuelanda fuerunt, ne in dubio relinqueretur id, quod planũ esse debet, sed vt omnibus constaret, vndenam quidlibet emergeret, & initiũ sumeret. Hæc Philosophia magistra & artifex Doctorum est in rebus omnibus, cui etiam vniuersa doctrina innititur. Quandoquidẽ autem hæc strictim percensita sint: sciendum est, illa latiùs & fusiùs in scriptura deduci & explicari, ad quam me totum refero. Nec enim præter ipsius testimonium quicquam scripsi, sed Philosophiam hanc omnem ex illâ deduxi. Nec quicquam attuli, quod huic aduersaretur. Et gratulor mihi de tam certâ illius cognitione: vobisq; hortator sũ, vt eandem similiter vobis quoq; familiarẽ reddatis. Periculosiora namq; sunt tẽpora hæc, quã vlla à mortuo Christo vnquam exstiterunt.

Bona opera quæ facienda.

LECTORI.

Hactenus ex ordine traditi sunt libri Philosophici, qui integri, sine defectu in originalibus reperti sunt. Excipio tamen librum de arte præsaga, in quo pauca quædam, duobus locis, suis foliis annotata, etiam in ipsius Theophrasti autographo defuerunt, forsan ab imperitis aut inuidis excepta. Sequuntur deinceps cæteri, qui in multis locis defecti reperti sunt, & cùm nulla vspiam defectuum complendorum spes superfit, ita, vt imperfecti inuenti sunt, & in fragmentis congesti, impressi sunt. Bonus ac æquus Lector hæc boni consulet.

FRAGMENTVM LIBRI DE SAGIS ET EARVM OPERIBVS.

Deest principium Prologi.

C. Moyses mutat baculum in serpentem ante Regem Pharaonem. Ex quo faciebat hoc? Ex voce Dei. Vox erat Deus, Deus faciebat. Accedunt autem & Magi facientes, quod ipse fecerat. Ex quo? Ex Diabolo, qui talia ipsos docuit. Hæ mihi sunt rationes, quæ ad scribendum me compulerunt, vt discernatur bonum à malo, & malum pro malo habeatur. Sic etiam Medicus, quid in flore specioso mali lateat, indicat, quem tamen vulgus nobilem iudicat. Deus ergo homini, quem in simplicitate ambulare iussit, prævios seu præmonstratores dedit, qui viam cummonstrent: & vt in simplicitate suâ manere possint præcursoribus illis sapientiam contulit: non secus ac mandauit, vt, quæ Cæsaris sunt, Cæsari darentur, & vt in simplicitate persistendo, nullus dolus aut fraus contra Cæsarem intenderetur. Quo certè confirmantur illa, quæ Paulus dixit. *Magistratui subditi estote etiam malo.* Quâ de causa hoc factum est?

Simplicitas populi ex sapientia doctorū eius.

est? Ipsis datum est donum, & donum quidem simplicitatis. Cum ergo simplicitas imperata populo sit respiciendum est in Doctores, qui rebus omnibus præfecti sunt. Quis enim ex illis non à Deo doctus est? Itaque ex tali sapientiâ hominum opera æstimantur, vt, ex quonam procedant, cognoscatur. De operibus dico, quæ sagarum sunt. Quod fieri necesse est, ne rudior populus in his occultis operibus seducatur, & sciatur diiudicari illa, quæ illorum simplicitas capere non potuit. Vale.

CAP. I.

Homo dominus terræ.

ANte omnia opus est, vt vim & potestatem hominum intelligatis. Quo rectè intellecto, fundamentum mei propositi eò faciliùs capietis. Primùm ergo scitote, terram datam esse hominibus, vt in illa dominarentur. Omnes enim terræ plantæ, & quicquid in ipsa subsistit, hominis potestati subiectum est, ita vt plantandi, colendi, & quicquid, vel ad necessitatem vel ad voluptatem requiritur, euellendi ius habeat. Quæ omnia vt rectiùs administrare posset: perfectam sapientiam, vires, robur & potestatem consecutus est. De potestate autem hàc porrò tenendum est, homini opus minimè esse, vt curet & sollicitus sit de forma rerum illarū, & iis, quæ illis inesse debent: sed seminat ipse tantùm, & de cæteris securè agit. Quæcunque enim hominem delectant, quæcunque corpus eius sustentant, quæcunque corpus eius à morbis vendicant, Deus vniuersa accurat & suppeditat, & in omnibus hominem dominum constituit, vt hoc agat, & Naturæ cætera credat, ac veluti mandet, vt ea producat, quę homo poscit & desiderat. Ita poscendi singula Natura producit, fingit, sculpit, pingit coloribus. Potens ergo & magnificus homo, est adeò, vt terra ipsi seruiat, & quicquid is seminat, plantatque, siue addito quocunq; eius auxilio, illa quam formosissimè crescere & enasci faciat. Ex quibus patet, quantum potestatis & imperij creatura Dei. Homo, in terra habeat. Vnde velut ex exemplo discendum, quòd Deus hominem non tantum secundum carnem talem creârit, sed donum illustrius eidem insupèr etiam contulerit.

Natura hominis famula.

Hominis præstantia quanta.

CAP. II.

Regionū terræ diuersitas.

PRo homine autem creatæ terræ conditio ista est, vt regio austri, fructus suos & flores gignat: regio Septentrionis ver det, cùm Alpes niue adhuc obtectæ sunt. Et si loco vno messis est, in altero est semen. Docent hęc terram non similem hyemem & æstatem producere, sed vel seriorem, vel maturiorem, ita, vt quod in vna regione incredibile est, in altera eodem tempore crescat & fiat. Nam si Hyberniâ noctibus caret: opposito id mirabile obuenit. Et Hybernis mirabile videtur, quod in opposito constituti noctes habeant. Sic hîc nulla æstas, sic alibi nulla hyems est. Hîc si dies est, alibi nox est. Et sic deinceps. Siquis globū emetiatur, quotidie reperietur *Maius, Aprilis, Iunius, Martius, &c.* Sic indies tempus producit creasa, messem, autumnum. Tempora etiam transfocantur aut mutantur, seu euariant ita, vt Sabbathum Germanorum,

Sabbathum German.

Indorū et dieb. serius.

Sabbatho Indorum posterius incidat, & dies Lunæ Lusitanicus, orientali duodecim diebus seriùs veniat, & tamen numero dierum anni nihil decedat. In hisce omnibus homo ita potens est, vt, quod in occidente inuenit, id plantare possit in oriente, & plantas septentrionales transferre in Meridiem, adeoque hortum suum, medio seminum ex hac orbis parte sumptorum cis Mare in alteram plagam traiicere, & sic nouum producere hortum queat.

CAP. III.

Rosa hyeme ostensa vnde.

DE his omnibus sciendum est, quòd fiant naturaliter. Nec dicere quisquam potest aliter, quàm quòd natura has res operata sit. Sic, si in media hyeme rosa virescens in terram quandam importaretur, vbi bruma intensa esset, vulgus non abs re diceret, rem illam non fieri naturaliter. Contrà verò Sapiens aut Magus rectiùs diceret, illam esse vim & opus Naturæ. Affertur enim ex illa regione, vbi rosæ æstas iam genialis vernat. Eadem etiam celeritate per Magum nix produci potest in illis regionibus, vbi æstas altissima flagrat. Et talia simplici populo proponenda sunt, quòd nempe Magus nec rosam, nec niuem fecerit: sed quod Magicum nuncium (hîc non multum differt à Gabalisticâ celeritate) mittat in eas regiones, in quibus natura pro loci illius conditione talia produxit, ignota ibi, vbi importantur. Fieri etiam possibile est, vt nix soluatur vi illius regionis temporis in anno, sic etiam vt rosa in alia terrâ suæ hyemis crescat, additâ celeri ope & calore ascititio. Magicè ergo talis res ad loca sedésue incongruas transportantur. Et sicut ciconia pullos suos in Germania excludit, secumque ad terras alias abducit, ita ex patriâ suâ seu natiuo solo hæ res traueuntur in oras alias.

Desunt
- CAP. IV.
- *TRACTATVS II.*
- CAP. I. II. III. IV.
- *TRACTATVS III.*
- CAP. I. II. III.
- CAP. IV.

Fures latrones quomodo ab ascendente.

EXemplum ergo iam mitto, & ad tractatus colophonem transgredior. Nisi filij dicto modo educentur, & Ascendentes interim maneant: ex disciplinâ exempti instigantur & lacessuntur ad id, quod Ascendens est. Sic fiunt fures, qui ascendentem suum non amittunt, donec laqueus ipsum separet. Sic fiunt latrones, scortatores, aleatores, denique ij vniuersi, qui contra doctrinam Christi agunt & ambulant. Et hi sunt illi spiritus, quos cauere & euitare nobis, seriò Christus mandat, dum ait: *Vigilate, inimicus vester non feriatur.* Hi sunt Ascendentes, à quibus falsæ religiones instillantur. Hic Satanas est Pater mendaciorum: hic in fretum se ingerit, hic dolum & velum prætendit, si ipsius filius, nempè perditionis,

perditionis, peccat, ne id tantopere ei vitio detur, quantopere Christus illud execratus sit, pro excusatione nimirùm id afferens, tale quid illi innatum esse, Deum respecturum suam creaturā, quòd Lunaista fecerit. Sic Lunā oporteret esse maledictā, non ipsum hominē: cùm tamen maledictio pertineat ad hominem, haudquaquam ad Lunam aut Scorpionem. Ex his colligite, ex eiusmodi Ascendente surgere mala vniuersa, quæ hic sigillatim percenseri nequeunt. Hoc modo etiam Sagæ in partu fiunt, aut nascuntur. Si enim Spiritus, qui Sagarum pater & genitor est, non expellatur, in sagis ille paulatim radices tam profundas agit, donec ipsas penitus labefactârit, non secus ac furem regit, docet, ad furandum instituit, & ingenium eius ita disponit, vt quam prudentissimè furtum aggredi possit: Quo casu ipsum Naturæ lumen nihil quicquam confert.

Sagæ, quomodo ab ascendente.

TRACTATVS IV.

CAP. I.

Sed vt materiam hanc pertexamus, explicandum porrò est, quo pacto nati fœtus in sagas euadant. Hoc antequam edisseram, sciendum priùs est, fœtus nascendi horam & punctum in [illegible] estate Ascendentis esse, cuius instinc[illegible] [illegible]a eueniunt. Hic simul etiam notandu[illegible] [illegible] quod hora conceptionis fœtus spiritus potestatem tantam non habeant, quantam habent eâ horâ, quâ fœtus ex vtero matris excluditur. Et tamen adeò effrenis spirituum istorum est audacia, vt conentur etiam sese ipsius conceptionis horâ ingerere. Hic tamen multa illis aduersantur. Multa etiam frequenter incidunt, quæ faciunt, vt nec partus hora commodè sese insinuare queant. A quo impedimento puerperæ plerunq; doloris & ærumnæ multum sustinere coguntur. Sed, vt hæc suo loco relinquamus, si fœtus ascendentem susceperit (quod quidem signum est ascendentis malitiæ) tunc ascendens sese occultat, nec se exerit, sed fœtum fœtum esse permittit. Is enim nondum idonea ad patrandam malitiam instrumenta adeptus est, quę demum per ætatem prouectiorem crescunt. Quanquam interdum etiam fiat, vt fœtus aliqui in cunis, aut ætate paulò grandiores illiciò infantiam suā superent, & gestus miros edant, qui ex spiritibus oriuntur. Cùm verò hic non de istis, sed de adultioribus loquar, misso illo hoc hic potius agendum est, & cognoscendum, quantum caro cum intellectu perfecto designet. Sic qui furatur fur, opus eâ ætate habet, quæ designando furto sufficiat. Ita sagas etiam suam ætatem istam pro carnali voluptate attigisse necesse est.

Ascendens potentior hora partus quā conceptus.

Ascendens agit tum sit malis instrumentis.

CAPVT II.

Cæterùm, quæcunq; adultiores exercere cogitamus, ea à teneris per institutionem nobis instillari debent. Ea institutio seu educatio, in nobis petram facit. Nam quod per primę ętatis consuetudinem imbibitur seu discitur, id fit petra, super quam natura ædificat: sicut etiam spiritualiter Christus super petram Petri ædificauit. Quod Christus super petram ædificat, non subsidit aut corruit. Quod natura super suam petram ædificat, nec ipsum corruit. Consuetudo ergo petram ingenerat, in qua fixa manent quæ à iuuentute superstructa sunt. Itaq; vt adultiores nos ex suis partib. habeant spiritus, ipsi festinant, vt in ipsa partus horâ ascendant, vt ita primi sint, qui infantem ducant & instruant. Quicunque autem deinceps Magistri fœtui seu infanti constituantur, nihilominùs tamen ascendentes semper primas tenent. Cor enim multò pertinacius est ad primum, quàm ad vltimum. Porrò homo carnalem etiam naturam secum affert, ex Adamo, non ex astris desumptam, quæ per se inuidiâ, odio, infidelitate & similibus imbuta est. Hanc carnis naturam inualescere sinit Ascendens, donec ad summam exaltationem perueniat. Quòd si iam intelligit congenitam hanc inuidiam sibi aptam & idoneam esse, tum demum instigare & impellere incipit. Nulla enim saga est, quæ non summæ inuidiæ & infidelitatis plena sit. Occasionem autem aucupatur ascendens, dum suâ manu hastam arripere queat. Et cùm liberi in odio ac inuidia tali adolescant, ad ingenium & institutum suum illos paulatim pertrahit, vt confirmatiore ętate consuetudinem contractam in sua manu habeat.

Educationis vis.

Petras petra.

A teneris hausta, constantiores.

Caro hominis vitiis plena est.

Sagæ omnes inuidæ.

CAPVT III.

Iam si ascendens insitam inuidiam, odiúmve ac malitiam ita instigauit, vt eiusmodi homines vindictæ & læsioni proximi sese deuoueant, quam possunt maximè: & insuper ex viribus propriis nihil valeant; tunc schola, in qua instituti sunt, vindictæ & vltionis studium id intendit ac adiuuat. Scholæ illius hæc ratio est, quòd spiritus per insomnia doceant, & subinde dormientib. ita occinant: Hoc fac, ita rem aggredere, & inimico tuo, quod intendis, eueniet. In somniorum horum ascendentes tantum numerum inspirant, vt omnes incantationes suam hinc originem desumant. Adeò autem explicitè & intelligenter illa inspirant, vt per insomnia talia quis etiam Magiæ Doctor fieri possit. Nam quia sagæ in odio & inuidia quasi in petra fundatæ sunt: ideò super fundamentum tale ascendentes facilè ædificare queunt. Non autem per insomnia tantum instituuntur, sed etiam suis profundioribus phantasiis abripiuntur, vt defixo animo speculentur, & vindictam præsumptam meditentur, vbi continenter de suo Diabolus seu ascendens quid suggerit, donec talia illis instillârit, quę ipsæ pro arte habent Magicā. Nam reuera talia nihil sunt, præter opinationem. Quicquid enim faciunt patrantque, id saltem credunt fieri à se, cùm tamen faciat ascendens. Sic Medico simplici persuasum est, se ægrotos restituere sanitati, nec cogitat, id facere porrectam medicinam. Quia verò ascendens seipsum occultare solet ideò varias ipsis ceremonias suggerit. In quas cùm fidei conferatur multum, iam iterum artem quandam stabilit, quasi generatio grandinis à ceremoniis pendeat, cùm tamen illius generationis causa ipse sit. Sic nimirùm fraudes suas etiam in Astrologiam & Geomantiam intrudit, &c.

Sagarum schola sunt insomnia & phantasiæ profundiores.

Deest Caput quartum.

TRACTATVS V.

CAPVT I.

Signa sagarum.

POstquam de sagarum potestate disseruimus, proximum iam est, vt signa etiam explicentur, quibus noscantur ab infantiâ, in adolescentia, in senio, quænam sagarum ascendenti subiectæ sint. Signa autem hæc sunt: si à viris alienantur, nec ipsos admodum curant, & congressum Venereum fastidiunt. Deinde si dies peculiares, vt Saturni, Veneris, Iouis, &c. cæteris deuotiùs venerentur. Præterea, viri ipsas amittunt ad actum Venereum non consentientes. Insuper peculiaribus notis signatæ sunt, vt curuis nasis. Et quicunq; à talibus nascuntur liberi similibus notis insignes sunt, vt distortis membris, nasis impressis. Hinc est, quòd communiter cauendos esse censeant homines, quos natura signauit, hoc est, quos spiritus (*seu ascendens*) signauit. Tales enim ferè improbi sunt. Ipsa verò natura neminem ita signat, nisi monstrum sit: quod ob id non despici debet. Vnde Aristoteles inquit: *Quæ natura dat, nec honori, nec ignominiæ sunt* Is autem perperam sensit. Nam nec cœlum intellexit, nec gustum eius ore cepit.

1. *Fuga virorum*
2. *Feriarum superstitiosus cultus.*
3. *Signa in seipsis.*
4. *Signa in liberis.*
5. *Ceremoniarum vsus.*
6. *Occultare se, solitudinem amare, virum non capere.*
7. *Artifices inquirere.*
8. *Conuersari cum sagis, & ea discere, ad quæ compellit spiritus.*
9. *Virum nullum aspicere.*
10. *Raro præparare cibos, non lauare crines, frontem, carnem*
11. *Cancrino more è templo egredi.*
12. *Molliter cubare, seipsum includere.*

Signa hæc sunt præcipua, quæ in sagis exhibentur, postquam ipsas ascendens subiugauit, & magistras eas creare vult.

Deest caput { *Secundum* / *Tertium.* }

CAPVT IV.

HÆc ergo vobis signa curæ sint cum attentione operum. Opera enim signant vniuersum finem, & confirmant etiam signa, de quibus modò dixi. Quæ trutinatio facit eò vt non tractentur inhumaniùs, aut insontes ad ignem condemnentur: sed vt iustam medicinam assequentur, & à talibus liberentur, quandoquidem solatij tantum nobis dat Christus, quod si ieiunemus & oremus spiritus malignos eiicere possimus, etsi quidem insidiosissimè nos tentent, maximè verò vetulis quæ propter contemptum iunioribus plùs odij alunt. Quò enim minùs curantur à maritis vtrisque, eò ascendens magis sese exaltare potest. Quales verò cunque sint, per medicinam vtique sequentem à proposito abducendæ sunt: & comprimis emendandæ, cùm prima signa apparent. Si notæ appareant in naso aut membris, sine causâ illas adesse ne cogitetis. Quicunque enim signum tale gerit, is cauendus est. Quæ signa autem à natura adsunt, ea nihil addunt, nihil demunt. Illa verò altera signa eodem habenda loco sunt, quo habentur stigmata buccarum, aut amputatæ aures, &c. Sic enim suos notat carnifex filios: sic suos etiam notat ascendens. Infantes itaque stigmatisati vitandi sunt secundum sua opera quidem, sed tamen, vt conuertantur, apprimè opus habent. Et his finitum volo librum dimidium de sagarum ortu, naturâ, & cognitione. Dimidium alterum complebimus recensendis illarum operibus. Postremum claudemus explicandâ medicinâ. Qui sequentes tractatus prioribus adhuc diligentius perlegendi, vt tota res à vobis plenè perfecteque cognoscatur.

Sagæ conuertendæ in melius.

TRACTATVS VI.

CAPVT I.

ITaque ad practicam accedamus, ac, quæ ipso opere auxilio Ascendentis sagæ præstent, deinceps expediamus: primum de generatione grandinis & niuis ac similium, quo illa pacto à sagis fiant, ordiemur. Et sciendum est, nullam sagam esse, quin cum sagali (*vt ita loquar*) ascendente nata sit. Qui si per ingenuam institutionem non initiatur, præualet, & in ipsa dominatur. Necesse itaque est, ascendentem illam cognitionem habere totius sphæræ cœlestis, in qua quotidie reperiuntur stellæ æstiuæ & hyemales, vt, quâcunque horâ sagæ sua opera perficere satagunt, illi expediti sint. Et notate, quòd ipse ascendens tempestates illas cieat, prout ceremoniæ vsurpentur. Illas adducit ex eo loco, vbi generantur, & transfert vsque ad locum illum, vbi inuidia & odiū suum radium exerunt. Vt autem ascendens ex certâ scientiâ & vi agere videatur, sagas docet facere sceptrum quadriceps, quatuor ventos significans. Id obuertunt orienti & malleo caput illud, vnde tempestas preditura sit, certis ceremoniis additis, feriunt. Postquam ergo hoc modo doctæ & informatæ sagæ, sceptri caput feriunt, ascendens ad regionem illam commigrat, & inde semen seu materiam tempestatis accersit, transferens ipsam in regionem illam, ad quam radius inuidiæ pertingit. Et sicut ferrum etsi quidem è distantissimis regionibus afferatur, si in locum petitum illatum est, cuditur, & id fit, quod fieri debet: ita idem hîc quoque intelligendum est. Quòd si homo ex his cudere, quæ vult, potest, multò promptiùs vtiq; id poterunt etiam spiritus.

Ascendens spectarum quomodo auferet.

CAPVT II.

COelum enim ager est. Is, quod fert, elaborant isti agricolæ seu artifices. Sunt fabri, sunt formatores & fusores omnium cœlestium fructuum qui in terram decidunt. Asseruare illi possunt materiam tonitrûs, grandinis,

Cœlū est ager ascendētium.

grandinis, niuis, vsque ad horam sibi commodam visam. Sicut enim aurifaber argentum suum asseruat, nec elaborat, nisi cum emptor veniens, & artham ponens, hoc vel illud sibi fingi iubeat: ita hic idem fit. Nam & hic datâ arrhâ opus erit, vt opus fingatur pro eo, qui arrham dedit: sic qui certum numerum laminarum ferrearum paciscitur, emptionem datâ arrhâ, & factâ solutione obsfirmat. Hac factâ iam meritò emptoris insigne rei emptę illi imprimitur. Idem hic quoq; fit, vt insignia & notæ imprimantur ab ascendentibus, quorum sagæ propriæ sunt. Ea insignia sunt sagarum crines aut proprij, aut ex alijs euulsi. Etsi autem rarò fiat, vt crines alieni dentur, sed proprios plerunque ascendens, antequam tempestatem moueat, à sagis exposcat: tamen penes vtrosque contrahentes stat, quo pacto emptionem firmatam velint. Iam ergo stellæ grandinalis artifex illos imprimit in grandinem, sicut monetarius permixtum cum argento cuprum cudit & cuprum mentitur excoctione in tartaro factâ. Vt enim in metallis operantur artifices: ita ascendentes in stellis. Hinc, quomodo cum ascendentibus sagæ pactæ sint, ex grandinibus cognoscitur.

Crines in grandine quid.

CAPVT. III.

Grando cù glandé tormenti confertur.

IAm, dum artifex ille circa cudendum opus versatur, proponit sibi spatium id, quod sagæ inuidia & odio suo comprehendit. Elaboratum autem & pacto signo notatum effundit in spatium illud, tanquam in orbem seu metam. Quod si enim possibile est, hominem violenter disploso tormento ad aliquot passus metam ferire: id certè superi vice homines multò rectiùs poterunt, nempe vt feriant metam pactam, & quouis tormento violentiora tonitrua edant, & grandines tanto impetu eiaculentur, vt quauis tormenti glande concitatiùs in terram delabantur. Quòd si elementum ipsum per se igneum esset, velut totum glaciosum est: quidnam in terra integrum maneret? Fulmen autem quod vnà vibratur, raro quidem pacto tali includitur: sed tamen est additamentum, quo Satanas damnum inferendo malitiam suam complet. Sic grandines caduntur naturaliter, pro creationis ordine & modo, ac in terram demittuntur vi naturalis illius impetus. Sicut enim sagitta ab arcu naturaliter elidittur, ita vt à naturâ proiiciatur longiùs pro chalybis seu arcus robore: ita hic quoque intelligendum est fieri, vt grando vel mitior vel fæuior cudatur pro rerum naturâ & circumstantijs. Nec enim operis vna perpetuò ratio est vel modus. Hanc varietatem obseruamus etiam in liberis. Qui etsi omnes liberi sint, vnus tamen alteri haud quaquam similis est.

CAPVT IV.

Tempestates in cœlumbus.

IDem similiter iudicandum etiam de niue, de pluuia, de lapsu nubis, de pruina, de gelu &c. de æstu, de ventis simis, denique de omnibus illis, quibus homo in terra damno aliquo affici potest. Sed & in hypocaustum quoddam, aut conclaue æstas hyems, nix cogi potest, ita vt ... latere vno nix & frigus, ex altero ... ondo consistat. Hoc impossibile videri debet nemini. Si enim homo eadem facilitate ... conclaui tormentum displodere potest, quà facit id in campo: multò facilius per sua instrumenta, nobis hominibus inaspectabilia, idem potest ascendens pro pacto cum sagis facto, vbi notæ iterum concurrunt condictæ, vt crines de sicatum capite, alis, pube, &c. Vnde cognosci possunt sagæ, ad quas pactum illud pertinet. Huiusmodi grandines vsque adeò plerunq; duræ & cogelatæ sunt, vt haudquaquam spontaneę seu incoactæ grandinis more liquescant. Opera enim condncta, ad perniciem hominum facta summâ diligentiâ oportet esse elaborati. Sic hastam ex optimo ligno & ferro, sic tormentum ex optimâ materiâ, &c. factum esse oportet, cùm tamen vomer ex vilissimo ferro, & diligentiâ non admodùm magnâ parari soleat. Eodem modo & grandines summo & exquisitissimo magisterio à stellarib. illis artificibus parari solent. Et pro operis diligentia illâ grandines non facile eliquantur. Ex hoc ergo tractatu sexto intelligendum est, quinam modo vino grando & pruina, &c. generentur. Suo autem deinceps tractatu explicabitur, quibus alijs modis illa fiant.

TRACTATVS VII.

CAPVT I.

SEd & aliâ ratione tempestates generantur, ita scilicet, quemadmodum & homines varias in terra artes inueniunt, quæ Meteoricis generationibus similes existunt. Vt enim fiunt generationes cœlestes: sic etiam in terra naturale est, per mineralia similiter terrena Meteorica opera fieri. Rem exemplo docebimus. Si Sal-petræ alumini (dum cruda, nec dum præparata sunt) permisceatur, & magnâ copiâ congeratur, seipsum incendit ac effumat, qui fumus quàm proximè ad medium interstitium ascendit, ibique nubem facit, quæ postea resoluitur, & in guttas, veræ pluuiæ similes, abit. Per compositiones similes consiunt etiam fulgura & tonitrua, eodem modo ex mineralibus impressionibus enata. Ita possibile etiam est per artem de mysteriis naturæ traditam, vt pluuiæ & tempestates montanæ similiter generentur, si tale compositum cogatur. Itaque & homini possibile est, per artem Vulcani tale quid facere per prædictorum simplicium cognitionis compensationem & collectionem: quo modo & tonitru Salispetræ inuentum fuit. Ex eodem generatur etiam fulgur. Non hæc verò tantùm fieri certum est sed multò maiora per mysteria naturæ panduntur: quæ omnia hic percenseri nihil attinet.

Fulgura & tonitrua & te lictis.

CAPVT II.

MEteoricas autem impressiones ac potentias hominum hoc loco attingere volui, vt scirentis ipsos quoq; ascendentes talibus im... pressionib. vti, materiam mineralium ex montanis côportando, ac seorsim in loca abstrusa, vbi nulla sit hominum habitatio, recondendo. Quo facto postmodum Vulcani artem addentes, tempestatem naturalem, non supernaturalem suscitant. Nihil enim præter naturam committere possunt. Quantum verò ad artes huiusmodi attinet, in illis ipso homine multo sunt superiores: quæ quidem homini, non tam manifestæ & per-

cognitæ

cognitæ sunt. Et tamen artes eæ naturales sunt. Hinc est, quòd persæpè tempestas talis è cauerna quadam exilire videatur, quæ tractu suo eo vergat quo destinata est. Quo casu sciendum est, ibi artam humanâ experientia superiorem à vice hominibus illis exerceri. Hi tamen nullam adeò secretam artem habent, quæ homini ante dissolutionem mundi non manifestabitur. Tum demum credetur, naturaliter omnino facta esse illa, quæ iam asscribuntur Diabolo, qui tamen ne pilum quidem, vel album, vel nigrum producere potest. Artem tamen callet naturalem, res eiusmodi ad alterationem reducendi. Et quousque extenditur natura: eousque progradiuntur etiam ascendentes, imitando talia, quæ nos supernaturalia iudicamus, sed per meram inscitiam. Hinc oritur illa stoliditas, quâ dicere solemus. Hoc opus à Diabolo factum est; nec addimus limitationem, iure addendam, quod scilicet vi artis naturalis tale faciat.

Diabolus nihil nisi ope artium naturalium potest.

CAPVT III.

SEd dicendum iam est de simili etiam virtute; quam habent Sagales Ascendentes, dum homines claudos faciunt, & in alios morbos plures agunt, quos vniuersos hic recensere nolumus. Hoc frequentiùs fit, vt sub cutem corporis mittant, aut saculentur stramen, setas, ramenta, coriorum detrimenta, glomos filorum, ollarum fragmina, fusorum cuspides, floccos, spinas piscium, & similia his alia infinita. Tanta autem subtilitate talia intrò in corpus iaculantur, vt cutis nulla parte rumpatur aut aperiatur, quod quidem oculis videri possit: sed quas partes ictus talis penetrauit, illæ quæ à contactu, aut pressu aliquo manus affectæ sunt. Ictum ergo illum sequuntur morbi naturales, [illegible] Si enim tales res intrò in corpus [illegible] dolorum causa euidens est. Huiusmodi ictus seu morbi vulneribus à sagitta, aut sclopeti [illegible] factis grauiores sunt ideò, quia nullo [illegible] cutis, per quam glans aut telum extrahi [illegible] verùm possit. Sicut enim telum hamatum [illegible] ideò nocentius est, quia [illegible] non potest, aut eximi: ita [illegible] quoque. Tacco. quod quæ per modum talem intrò in corpus mittuntur, per se naturæ sint peioris & periculosioris. Priusquàm enim eximi possint, corpus ita inficiunt & labefactant, vt ad statum pristinum non facilè id reduci possit.

Spiritus subtilitatem iaciendo.

CAPVT IV.

SImplicioribus autem qui potestatem spirituum non rectè cognitam habent, hæc mira omnino & propriè incredibilia obueniunt. Christus enim dixit, *virtutes cœli commotum iri.* Quod idem est ac si dixisset: *si res cœlestes commouebuntur: vobis id supra naturale videbitur.* Sed rem ita cognoscite. Sæpiùs fieri videtis, vt fures, qui furtum commiserunt, per [illegible] ad furti locum iterum adiguntur, etiam nullo ipsorum contactu facto. Quorum si imago percutiatur, fures etiam læduntur ea sui corporis parte, quæ læsa est in imagine. Ea læsio fit etiam integra cute manente. Quomodo verò per cutem integram ictus seu traiectio fieri possit, ita intelligite. Corpus [illegible] ad spiritus sese habet, ceu murus aut paries. Per hunc sine impedimento illi transeunt, nec quicquam est, quod ipsos vel includere vel excludere possit. Facilè ergo etiam non aperta cute hominem traiicere possunt, sicut liberè transeunt per parietem. Qua verò ratione stramen, aut aliud, quod eiaculatur, in corpus ingeratur, ex sequenti exemplo discite. Vt homo lapidem manu comprehendere, ipsumque in aquam demittere, & dimisso lapide manum ex aqua iterum extrahere potest, ita scilicet vt lapis in aqua maneat, & foramen à manu factum, iterum coëat, vt nemo videat, quo loco manus immissa sit: sic pariter etiam intelligendum est, ipsum hominem respectu spirituum potestatis aquam quoque esse. Et quomodo se habet aqua ad hominem, ac homo ad aquam: sic inter se se habent etiam spiritus & homo. Sic ergo per contactum seu impressionem factam homo assequitur, quæ per tumores postmodùm erumpunt aut manifestantur.

Fures ad locum furti vt retrahantur.

Homo quomodo lædatur non læsa cute.

TRACTATVS VIII.

CAPVT I.

PEr huiusmodi contactum maribus etiam sua virilitas adimitur, quando sagæ inter coniuges discordiam aliquam suscitare conantur. Quanquàm nonnullas etiam artes adhibeant, variis herbis vtendo, dicendo precatiunculas certas, pronuntiando quædam verba, nodos stringendo, & ceremonias alias multas vsurpando, quæ tamen vniuersæ superstitionum mater sunt, ex quibus ludicra illa & gesticulatoria principium suum desumunt, eò, quòd per illa talia fieri credantur. In hisce enim ceremoniis momenti nihil positum est. Nulla enim vis sita est in nodis factis: sed mali causa efficiens est contactus, quem à solo ascendente fieri oportet. Iam verò intrò is haud iaculatur, sed tactum facit intrò quo resoluit renes, non aliter ac si piscator manum in aquam inferens, contactu prehensum piscem ita premeret, vt periret aut exspiraret. Eodem modo & Ascendens premit Oseos, & resoluit principium, quo violato, cæteri morbi omnes sese consequuntur, vt Hernia, vt Paralysia, &c. Tactus huiusmodi multiplices fiunt in infantibus, in iuuenibus, in senibus. Nec verò iam dictæ tantùm partes ita continguntur, verùm etiam Hepar, pulmóque, regionibus ipsis illæsis, velut & cor ipsum capsula geniali omnino integra. Hoc modo Maniacos etiam & furiosos faciunt homines. Superstitio autem hæc mera est, si dicatur, *tales cerebrum felis deuorasse.* Per hunc etenim prætextum Magia ipsa velatur & quasi excusatur. Tales plerunque sunt Ascendentes vetularum, quæ docent iuuenculas philtra propinare viris, quæ philtra componere discunt à suis Ascendentibus, qui nihil quidem veri docent, sed hoc potiùs satagunt, vt tali prætextu liberam contactus copiam habeant.

Virilitas quibus adimatur.

Contactus sagarum varii sunt.

CAPVT II.

HOc modo conciliantur amores non quidem sine honestatis, sed turpitudinis. Quod si inde coalescat matrimonium, nulla concordia ab vtrinque sentitur. Quicquid enim huius moliuntur Ascendentes, per homines tanquam sua mancipia, id vniuersum odio finitur.

tur. Impetratur autem tale hoc modo, quia illorum Ascendentium quiuis suum hominem regit, ac ipsum odio & inuidia erga alterum inflammat, sicut ex exemplo sequente intelligitur. Ponamus enim coniuges hos vel illos placida ac gratiosa pace frui, & amore vndiquaque intaminato sese inuicem prosequi. Hos iam si interturbare, & maritum alio scorto implicare cupiat saga: primum superstitiones ceremoniarum aggreditur. Itaque pro norma illius falsæ fidei agit Ascendens, & conspirationem facit cum illius viri Ascendente, ita vt duo hi iam in alterius tertij damnum consentiant. Ascendens autem viri (cum is odio vel inuidia non vacet) inuidiæ huius occasionem arripit, & in ea radices agit. Atque si fors aliquando vxor veri amoris impulsu quid committat, quod procaculum & æquo libidinosius videatur, iam Ascendens inuidiam illam iniustam stimulat, ac suggerit subindè, factum id haudquaquam probæ & pudicæ esse fœminæ. Hoc & similibus aliis incitationibus, impetrat, vt odium sensim & auersatio quædam inter innocentes illos coniuges irrepat. Si successit ita molimen, iam ex altera parte etiam maritum stimulat Ascendens, vt amorem extraneum quærat & conciliet. Hinc procationes, & variæ sanagationes. Et hi nimirum Planetæ sunt illi, qui scortatores & meretrices faciunt, non Venus. Sed ad singula hæc quot modis fiant, describenda & explicanda vix multa papyri voluminis sufficerent. Satis est scire, prædicto modo & ratione omnia in genere fieri, quæ ab ascendentibus tali casu suscipiuntur.

Scortationis quæ causa.

CAPVT III.

CÆterùm ad Sagarum opera spectat etiam ille congressus, quem sagæ, siue iouenculæ, siue vetulæ faciunt aut patiuntur à Diabolo. Ita enim vulgus loquitur, Diabolum cum hac aut illa saga coire, ac rem habere. Iam verò Diaboli ea natura est, vt in omnibus pessima quæque moliatur, & quæ ipsi impedimento sunt, amoliatur. Sed tamen non is Diabolus est, verum est Ascendens, qui talia machinatur. Vt enim inter homines tam boni quàm mali reperiuntur, ita etiam inter Ascendentes. Ideò verò procatur Ascendens, vt semen naturale, per quod fœminis viri conciliantur destruat, & discordiam seminet eo modo, quo iam diximus. Porrò natura huius operis est, vt quantū quidem ipsum corpus attinet, ipsum naturale minimè, sed omnino præter naturam fit, nihil gignens, cum semen non habeat. Nihilominùs tamen animalia spermata concurrunt, ex quibus generationes fœdæ fiunt. Huiusmodi Ascendens nonnunquam etiam in capram aut cauem moratur, hoc est, tale animal ingreditur, & medio seu vi istius Actum perficit. Hinc est, quòd à sagis iunioribus fœtus nascantur, formas animalium, ac figuras monstrosas alias referentes. Talia puerperia fiunt, si sagæ, pro communi prouerbio Germanorum in Bructerum commigrarunt aut prouolárunt. Quod idē est, ac si virgo prægnans ad thermas Badēses pergeret, & clā pareret. Eodē enim modo Sagę quoq; ad suas thermas commeant. Vnde res in prouerbium abiit, *Sagas in Bructero conuenire.*

Ascendens in coitu semen nō fundit.

Semen & sperma diuersa.

CAPVT IV.

FIt etiam interdum, vt salamita iste, præterquam quod in capras, anseres, alias feras se conuertat, nonnunquam etiam virbiā induat, & homini erectè incedenti similem se præstet. Hinc dictitari solet, *Diabolum pedes habere anserinos aut caprinas.* Eiusmodi namque animalia Diabolo suum corpus accommodant. Præterea nonnunquam sibi ipsemet quoque corpus fabricat. Veluti figulus ex luto fingit imaginem: vbi materiam quandam cogit ac conficit, similem succubo aut Incubo. Quoniam autem talium instrumentorum motio voluptatem & libidinis pruritum ciet: idcirco congressus iste pro vero & naturali habetur, licèt per compositum materiale rode tantum fiat. Formam hanc is congelat non aliter, ac videmus salnitrum in pura aqua congelari in formam vnam. Eandem formam coagulat etiam interdum per calorem. Si coagulatur, ardet vel vrit. Si congelatur, glaciei instar refrigerat. Ab vtroque autem locus putrefactus consumpitur. Huiusmodi spectra interdum etiam ignita apparent instar draconum. Cuius rei hæc causa est, vt per splendores eiusmodi igneos prodantur, & damnentur, mortique addicantur, qui rei sunt, aut vt domus incendio conflagrent: aut vt in Bructero & locis aliis, eo formidabiliores appareant. Huiusmodi draco etiam edit, ac priusquam edat, simulat, quasi prius ipsi flandum sit. Quod eo fine facit, vt si à cibo feruentiore fors vtatur, causam habeat, seipsum concoriendi, ac intra se quasi excandescendi, & veluti iratus scintillas eiiciendi, quibus exurat, quę vult, & quos destinauit, perdat.

Salamita &c.

Instrumenta coitus qualia in dęmonibus.

Dracones ignitt cuiusmodi sint.

Draconē more edendo.

TRACTATVS IX

CAP. I.

SEd vt de Sagarum Natura & conditione tractatum persequamur, opus est, tradatur iam aliquid de arte illa, qua insidentes sagæ baculis aut furcis aut rebus aliis per caminum aut furnum euolant. Cæterùm hæc ars nulla est, quam tamen ipsæ artem putant esse, quæ talia præstet, si inuicem permisceant adipem felinum, lupinúmque cum lacte asinæ ac materiis aliis. Itaque huius artis ratio est eadem, quæ & aliarum. Tale enim quid si ipsis inoatum est, facile illis est inungere furcas, quibus insidentes transuolent. Inficiari autem minimè possum, alios quoque, qui sub Ascendente hoc minimè sunt, prædictæ artis beneficio eodem modo volare posse. Vbi idem accidit, ac si quis alterius sortem patiens, idem tolerare cogitur, quod passurus erat is, cui malum intentatum fuerat. Cæterùm de causa huiusmodi volatus aut transmigrationis ita statuite. Ex superioribus cognouistis, Spiritus esse Salamitas seu amasias Sagarum. Vnde ipsos coire & conuenire necesse est. Hoc fit, dum ab ascendentibus illis deportantur ad ea loca, in quibus conuentus agitur. Talis locus inter cæteros etiam est Bructerus mons, in quo Sagæ & Ascendentes conueniunt, inuicem confabulantur, solitaria, nullo obstante,

Sagæ furcis &c. insidentes volent.

Salamitæ Amasiæ Sagarum.

Bructerus mōs locus conuentus Sagarum.

collo-

colloquia agitant, & ea omnia tutò faciunt, quæ domi commodè non potuerunt, ſiue ſeſe mutuò obiurgent, ſiue artes inuicem doceant & communicent, ſiue conſpirationes agant, ſiue inuicem concilientur, & in gratiam redeant, ſiue vota faciant, ſiue fœdera inter ſe iungant, ſeu denique quidquid cuilibet libitum eſt, faciant, & ita veneficij ſui malignitatem exerceant.

CAP. II.

Sagarum volatus non eſt ars.

IAm verò ſuper furca facta vectio, ars nequaquam eſt, ſicut nec ars illa eſt, ſi Medicina ægrum ſanat. Talem enim Medicina reſtituit, quæ ars minimè eſt. Sciendum eſt autem, artem eſſe id, quod vnumquodvis eſt. Itaque per caminum euolare ars non eſt. Qui enim ſagas in Bructero verſari vult, is illas vtique eò transportare neceſſe habet. Illa ergo transportatio à Spiritu fit, nec dependet à baculo, furca, adipe felino & aliis, quas res ſeu ceremonias fucatè ſpiritus permiſcent, in quibus nulla aut via aut virtus latet. Cæterùm illius tranſportationis hæc ratio eſt. Quemadmodum ventus borealis in meridionalem regionem perflans, pluuiam è terra attollit, eámque ſublimem ſecum vſque ad locum definitum abripit: ita Spiritus etiam non niſi aër & ventus ſunt, inſtar halitus ex ore manantia. Hoc vento Spirituum, ſagæ ex imo in ſublime ſublatæ ac furcis inſidentes, vſque ad locum, quem Bructerum nuncupant, traijciuntur. Ventum talem nemo quidem videt. Sentitur tamen eius impetus, quonam vergat, ac per aëra illæ ferantur. Porrò, cur volantes ſagæ, loqui aut retrò ſpectare non auſint, hæc cauſa eſt. Spiritus enim vocem ſeu ſermonem humanum ferre non poſſunt, niſi is ad pacti leges quadret: quod in traijciendo fieri nequit. Retroſpicere non audent, quia ventus ille ſpirituum adeò violentus eſt, vt retroſpectantes leproſos, aut alia vultus fœditate conſpurcatos facere poſſit. Quanquam ſermonis prohibiti hæc potiſſimum ratio vel cauſa ſit, quòd metuant ſpiritus nominatum iri illum, qui ipſos condemnauit.

Sagæ cur loqui aut reſpicere non auſint.

CAP. III.

Exercitus furēs quid?

OCcaſione ex hoc ſagarum volatu ſumpta, explicandum nunc etiam eſſe duxerim, quidnam ſit exercitus furens. Eſt autem ſagarum & veneficarum vniuerſarum conuentus generalis, quo illæ inuicem congregantur, ſicut turma ingens confluit ad encænia ruſticorum. Sed & hoc præterea notandum eſt, Spiritus cum ſagis ſpecie Succubi & Incubi rem habere, quæ ob id impregnentur; & fœdis monſtris frequenter implentur. Sed cùm in propriis ædibus parere tutò non poſſint, emigrationes tales moliuntur. Sicut enim puella, quæ concepit, occultandi fœtus gratiâ ad thermas proficiſcitur, donec partus eiectus ſit: ita exercitus quoque furioſus quaſi ad thermas contendit, ad quas Spiritus ſuas amaſias peruehunt, ibíque illas in vnum numerum congregant, abripientes illas ſecum per vepreta, per pagos, per vrbes, per valles, per montes, donec eaſdem in monte Bructero deponant, vbi

tandē illæ ſuos fœtus pariūt, & ſimul alia quoq; tractāt. Sicut enim Ordo vniuerſ' ad capitulū (vt vocāt) aliquod cōuocatur: ita exercitus quoque furioſus ex variis regionibus conciitur aut cogitur, vel ob dictas aliquas prægnantes ſagas ibi parituras, vel ob alia Magica ibidem tractanda & deliberanda. Omnes autem ſudibus & furcis vectæ illuc confluunt, quo à ſuo veredario coguntur. Vbi conuenerint alicubi, Aſcendentes ante ſe illas ſidem agunt ſeu propellunt, non ſecus ac ventus effuſas ex ſacco plumas abripit, & ſub impetu propellit. Eodem enim modo & Sagæ turmatim prouolant, ſed ſemper noctu. Interdiu enim tale nihil agitur, quia Spiritus nocte gaudent, quæ talibus gerendis omnium aptiſſima eſt.

Spiritus nocte gaudent.

Reliqua huius libri deſiderantur, puta Caput IV. & concluſio.

FRAGMENTVM LIBRI DE DÆMONIACIS ET OBSESSIS.

Deeſt hic totus ferè Prologus.

de quibus nihil traditur. Vſque adeò enim iſta hominibus incredibilia obueniunt, vt ſine addito Chriſti teſtimonio nemo facilè illis fidem adhibere poſſit. Opera quidem præſtò ſunt, quæ videmus. Difficile autem eſt homini iudicare de illis, quæ non intelligit. Nec ipſe ſibi etiam præſumere poteſt, talia ſe intelligere. Res enim eiuſmodi Naturæ limites tranſcendunt, nec à carnali ſenſu citra illuminationem ſupernam capi facilè queunt.

LIBER THEOPHRASTI DE OBSESSIS ET DÆMONIACIS.

TRACTATVS I.

HOc loco ſimilitudo primum Naturæ breui tractatu expedienda eſt, quî ſcilicet in hominibus naſcantur Diaboli, idque ſenſu Naturali. Explicatu námque difficile eſt, quo pacto Diabolus in hominem ingrediatur. Longè autem creditu grauius id eſt, licèt verum ſit, ac re ipſa fiat, quod ſtramen, fila, carbones, lignorum ramenta, &c. in hominem ingerantur, cute corporis ſalua tamen & integra manente. Quòd ſi ergo corpus ingredi poteſt res corporea: multò magis res incorporea illud penetrare poterit. Hoc admirandum meritò eſt, quòd vnà conſiſtere poſſint Spiritus hominis & ſpiritus ipſe Sathan, cum homo tamen nondum damnatus ſit, damnatus autem & maledictus iam pridem Sathan ſit. Duo hi Spiritus etſi aduerſi ſibi inuicem & contrarij ſint, vna tamen cute includi, vno loco cohabitare, vno modo colligari debent. Res ita intelligenda venit. Diabolus reiectus & in æternum maledictione damnatus, eóque redactus eſt, vt non ampliùs Angelus, ſed Satanas & malus genius ſit. De homine contra tenendum eſt, ipſum deſumptum eſſe ex Limbo, & talem manſiſſe, atque in Paradiſum collocatum eſſe. Talem autem is ſeſe in Paradiſo geſſit, vt ex ipſo per Angelum gladio ignito eijceretur. Expulſio hæc quidem quadantenus ſimilis eſt

Spiritus hominis & ſatanę cōtrarij.

Homo ex Limbo &c.

eiectioni illi, qua Lucifer cœlo exturbatus fuit. Propter hanc expulsionis similitudinem iam fit, vt spiritus hominis & spiritus Luciferi facilè coire, & in vno aliquo conuenire possint, sicut in vnam societatem coëunt multi eiusdem factionis & instituti.

Hoc tamen loco notandum est, ipsum hominem haudquaquam ideò orbatum esse suo sanguine & carne aut vita, sed loco tantùm, ad quem reuerti non potest. Hæc ergo eiectio vera non est, sed tantùm repressio quædam seu interclusus reditus, durans ad tempus Gratiæ per Christum restitutæ. Per hunc homo iterum liberatus est ab expulsione, & maledictione hanc secutâ, quæ fuit ista. Laborem manuum tuarum manducabis. Item, in dolore paries filios tuos. Hæc tamen vniuersa ad vitam conducent, non ad mortem, quandoquidem liberati sumus. Lucifer autem liberatus minimè, nec in redemptionem hominum consors adscitus est. Redemptio nanque non ad spiritus, sed ad filios Adæ ac Euæ spectat. Et secundùm hoc differunt Homo & Lucifer. Ad hominem pertinet redemptio, ad Luciferum damnatio.

Homo & Lucifer quo differat. Redemptio Christi ad quos pertinet. Homo & Lucifer quo conueniant.

Porrò, cùm similis perpetuò simili gaudeat, idem hîc quoque fieri hoc pacto attendi debet. Lucifer expulsus est cœlo, hoc est, de possessione seu solio suo hæreditario. Homo eiectus est è Paradiso, habitatione illi destinata. Vterque autem proprio suo merito. Iam similis simili concurrit, extorris extorri, & vterque Dei indignationẽ subiit. Hoc pacto socij fiũt Satanas & Homo. Sed prætereà, Homo consors est redemptionis, non item & Lucifer. Per hoc ergo adimitur Lucifero potestas in hominem, qua se illi similem iudicare, aut vnà cum ipso habitare posset. Et tamen quia inuicem similes, & vtrique reiectitij & præuaricatores sunt, simul vnà habitare possunt. Ab homine interim Satanas recedere denuo cogitur, quia homo redemptionis consors est, quasi Deus vtrique hisce verbis l[o]queretur: Vtrique vos extorres, & à vestro hæreditario bono eliminati estis. Vnde pati possu[m] quidem, vt consortio vno ligati, veluti præuaricatores in vna cute, in vno cerebro commemorari & conuersari queatis. Verùm tamen hominem per filium meum redemi, non etiam Diabolum. Quod si ergo eueniat vt homo à malo Spiritu obsideatur, ingressum hunc [ei] si præcludam, & ipsum eiiciam, meæque adeò misericordiæ memor ero. Hoc ergo modo, etsi Homo & Diabolus quidem conueniant, & in vno eodémque simul habitare loco queant: sursum tamen ex homine exire cogitur Spiritus ob dictam modo causam, quia nimirùm homo per Christum liberatus & redemptus est. Itaque etiam sub illius mentionem Diaboli ea hominibus secesserunt eâdem hora, tam in nouo, quàm veteri testamento. Et communio illa seu consortium æternum non est, sed in terra hac finitur.

Hactenus ergo satis causarum, ex ipso Naturæ lumine depromptarum explicatum est, quatenus nimirùm Spiritui per hominem loquendi potestas data sit. Ex quibus id per similitudinem fieri colligi potest. Etsi verò prædicta ratione similes inuicem sint, duo tamen diuersi sunt Spiritus Hominis & Luciferi. Quo ad carnem, descriptione non eget, cur Diabolus in carne, in corpore, &c. sit. Non enim in corpore aut carne is habitat, sed in ipso hominis Spiritu. Quod ita accipietis. Spiritus locum nullum obsident. Vnde in re corporali nulla versantur, sed in suo tantùm regno, hoc est, sedem incorporeæ occupant, ideò carnis hic nullus respectus est. De Spiritibus agitur, non de carne, non de sanguine. Iam differendum est de eo, quo pacto res duæ, hoc est, duo illi Spiritus res fiant vna. Hoc est, res vna, sed non in vno. Ita videntur duo vnum esse, quæ tamen duo sunt. Conueniunt autem duo ista & coniunguntur ita, vt non in omnibus sint hominibus, sed in aliquibus tantùm. Cur hoc, aut qua ex causa non in omnibus? Elegit nimirùm sibi Deus certum numerum, & alios huc, alios aliò destinauit. Diuersi isti greges omnes si conueniant, perficiuntur & complentur omnia, hoc in illo, illud in alio. Nec enim in vno aliquo solo vniuersi simul perficiuntur, sed sua cuilibet vocatio est, cui parere, ac sibi à Deo destinatam crucem ferre cogitur. Quod si quiuis suæ crucis patiens Christum ita sequatur, à malis liberatur, quæ ipsum aliàs damnare poterant, vt obsessos. Quorum similitudine qui moritur, is eandem cum illis sortem habet. At qui Christum sequitur, is ab eodem in extremis angustiis liberatur.

Spiritus non carnem, sed animam occupat.

Christus liberat sequentes.

Sed iam dicamus aliquid de conuenientibus. Qua ratione conueniunt vermis & nux Auellana, ita hoc exemplum propositæ rei accommodabimus. Nux auellana est integra, minimè perforata, nucleum bonum & s[an]um à Deo creatum intus condens. Iam verò vsus dictat, in nucleo illo, suo putamine integro obducto, aliquando nasci vermem. Huius conuentionis causam inquiremus. Frutex nucibus refertus, quando percutitur grandine: tum quotquot nuces feriuntur, tot etiam verminosæ fiunt. Cæteræ immunes fiunt, & bonæ manent ac electæ. Illæ alteræ ad læsionem hanc videntur esse destinatæ. Porrò ictus quidem ille seu plaga corporaliter non ingreditur aut penetrat, sed ambitum corticis tantùm feriens, putamen ipsum minimè frangit. Et tamen videmus, ipso quoque nucleum intùs oblædi, & à læsione illa semen vermis concipere, vnde tandem vermis emergit. Iam ergo vno & eodem cortice includuntur vermis & nux. Nam vt alias quoque fieri videtis, fulmen gladium comminuere ipsa vagina nihil læsâ: aut penetrare cistam occlusam, omni eius extremitate illæsa quidem, sed contentis & inclusis omnibus adustis: sic idem hic quoque contingit. Hæc omnia naturalia sunt, & naturali modo fiunt. Quanto magis autem apud homines sedem seu habitationem sibi parare poterunt Spiritus, qui quidem tali modo vt penetrent, non opus habent?

Vermis vnde in nucibus.

Fulmen gladium frangit illæsa vagina.

Et planè sciendum est, huiusmodi ictus modis multis fieri, vt hinc miram & arduam redemptionem à Christo factam rectiùs intelligamus, videamúsque quàm arcta obsidione nocen-

Obsessorum contemptio quid vtilis.

nocentissimus noster aduersarius Diabolus nos cingat, & quantopere à Christo defendamur, etsi Diabolum in nobis videamus, audiamus, & sæuos eius mores, gestus ac terriculamenta verè persentiscamus. Vnde colligere possumus, quàm miseræ & ærumnosæ creaturæ simus, postquam ex Paradiso eiecti, Satanæ facti similes sumus. Denique agnoscere possumus, quā truculentus is sit, cuius nos mancipia futuri eramus, & quam in nos exerciturus is sit tyrannidem, si non auxilio diuino protecti vinceremus. Hæc enim omnia docent nos penitus damnatos fore, si Christus sua morte nos non asseruisset. Et Spectacula huiusmodi Deus nostris oculis exhibet, vsque ad diem nouissimum, ex quibus nosmet ipsi nosse discamus, simúlque sciamus, Christum in terra ambulantem Dæmona ex hominibus eiecisse, vt testatum propalam faceret, se Diabolorum victorem & domitorem esse. Quòd si Christus olim quidam talia miracula operatus fuit: vtique & hodie similia faciet. Si enim nulli cæci, nulli infirmi, nulli obsessi essent: qualiasm Christus signa fecisset, nemo ism sciret. Ex illis autem vel dum hodie durantibus notum fit, quanta miracula Christus fecerit, qua charitate nos complexus sit, qua potentiâ, quâue Maiestate Deus ac Redemptor noster defensionem & protectionem nostram exercuerit.

Diabolus suæque hominis hostis.

Christus Diaboli victor.

Cumprimis autem sciendum hoc notate, quod Angeli mira & illibatissima castitate, puritate, & probitate omni splendore suo excellentiùs & illustriùs ornati sint. Exempli gratiâ, de Sole dico, ipsū esse Angelū Iam videtis, quàm admirando & illustri lumine Solem Deus donarit. Et tamen iste splendor seu lumen Angelorum modestia & castitate longè inferius est. Hoc iam exemplum accommodare Lucifero. Is factus erat lumen & radius omnium virtutum. Cæterùm per lapsum illius splendor iste vniuersus in tenebras conuersus est. Mores autem ac virtutes eius in longè teriora vitia degenerarunt quàm tenebræ sunt, si conferantur ad lucem. Eodem modo de homine statui debet. Is à Deo creatus & in Paradisum collocatus est pulcherrimus, sanissimus, purissimus, & integerrimus. Violato a. Dei mandato, ista illius pulchritudo in statum miserrimum degenerauit, in claudicationem nempe, in cæcitatem, in lepram, in scabiem, deniq; fœditatem quamcunq;. Præterea & mores eius, gestúsq; ac virtutes factæ sūt belluinæ, impuræ, adulterinæ, aleatoriæ, potatoriæ, ita vt homo quouis bruto factus peior sit. Quòd si ergo per ictum seu impulsum grandinis (nam prioribus hoc iem accommodamus) Spiritus connenia etiam ipsimet cogitare, quidnam impuritatis & fœditatis simul incidat, quā incōditos & terriculosos gestus obsessi edāt, quā bardos, quā spurcos, quā pecuinos sese gerānt. Tantā namq; feritatem & fœditatem Induunt, vt mores eorum agrestes, brutales & asinini vix omnes aut cogitatione concipi aut calamo describi possint. Diaboli nāmque natura omnium spurcissima & fœdissima est, ita vt grauior & pestilentior nulla excogitari queat.

Angeli sunt purissimi.

Homo qualis ante & post lapsum.

Obsessorum mores incōditi.

Diabolus spurcissimus.

Sed his ita commemoratis, Philosophiæ cursum iam inhibeamus, nec ipsius naturæ lumen æquo latiùs extendamus. Nec enim per hoc alia dictantur, quàm quæ terreno sensu intelligi possunt. Quoniam verò Deus nobis & hominem Christum, & cum hoc verbum suum, & præterea illius verbi intellectum largitus est: ideò deinceps tractatus secundus adornabitur, quo proponetur doctrina Christi, quid nempe de spiritibus nobis sciendum & sentiendum sit, vt nimirùm ita intelligamus, quidnam in nobis illi operentur, aut quo pacto nobiscum conuersentur. Et talia quidem scire homini cumprimis vtile est. Horum enim si ignarus sit: qui quæso hominem: qualis sit, cognoscere queat? Quidue refert, hominem perpetuò talia admirari, &, quî fiant, ex solido fundamento nunquam perquirere, sed obiter & secundum superficiem obtueri, sicut mutus disertum & facundum adspicit? Gratum enim id Deo nostrum studium est, si ipsius opera & magnalia seriò contemplantes, veram illorum notitiam hauriamus, nec apertis oculis cæcutiamus. Vsus enim oculorum ie à Deo datus est, vt Christum & ipsius verbum studiosè intueamur. Oculos námque te habere, tua crux est. Tua crux est, habere manus pedésque. Tua crux est, te esse formosum & sanum. Illa ergo humeris imposita Christum sequere, non meretrices, non aleatores. Ita saluus fies. Obsessi autem homines documento sint vobis, quidnam per illos nos Deus commonefaciat. Hic dormitandum & supinè oscitandum non est. Illi vobis pro speculo sint, vt discatis & ipsi portanda cruce Christum imitari. Sic fiet, vt ab omnibus malis liberemini.

Magnalia Dei diligenter consideranda.

Obsessorum cōsideratio quo faciat.

TRACTATVS II.

CAPVT PRIMVM DE ALLEGATIONIBVS EX QVATVOR Euangelistis.

Et primò ex Matth. 8.

Vespere autem facto obtulerant ei multos dæmonia habentes: Et eiiciebat spiritus verbo, &c.

SICVT paulò antè diximus, homines à Diabolis obsessi sunt, vt ita suam crucem circumferrent. Nam hæc ipsorum obsessionis causa fuit. Fas autem est, nos crucem nostram dorso imponere. Illa enim vsque adeò grauis & ponderosa est, vt non nisi cum conatu graui portari possit. Dorso ergo illa sustinenda, & post Christum ita baiulanda est. Hæc s. obsessorum baiulatio admodum laboriosa & ærumnosa est. Quod enim iugum ponderosius malo spiritu nobis imponi possit? Quid aspiam ipso grauius est? Quia ergo sub onere illo seu iugo propè conciderant, adducti ad Christum fuerunt. Quicunq; etenim Christum secuturus, crucem suam ipsemet portare non potest, is ad vnum deduci debet Christum: sicut obsessi, vel à seipso, vel per alios, quos aliquis charitatis amor remouet. Etsi enim non ipsimet obsessi

Iugum intolerabile diabolus.

Christus omnes redimit. ad Christum supplices venerint, sed per alios adducti fuerint: tamen eosdem Christus à Dæmonio liberauit. Quicunque utámque crucis suæ patientes ad ipsum ducebantur, eos omnes liberauit, & hoc vniuersum suo solo verbo perfecit. Verbo autem solo aliquid perficere, singularis dominij ac potestatis est aut imperij signum in alios. Et hoc pacto Christus se Dominum & domitorem dæmoniorum professus est, non secus, ac seruus subiugatus est suo hero, vt ad omnia illius iussa capessenda promptum sese præstare cogatur. De verbo ergo Christi nemo admiretur. Locutus enim ad diabolos & malignos spiritus est, instar Domini imperantis suo seruo. Et vi quidem illius verbi cogebantur etiam Diaboli Christo suo Domino parere, &, quæ mandârat, obsequi. Admodùm autem ægrè Christo quidem illi obsecundabant: & tamen Domino & Deo suo vel inuiti cedere cogebantur.

Christus victor Diaboli.

Præter principium & finem, reliqua omnia huius secundi Tractatus desiderantur, acta nimirum circiter pagina.

Obsessi cur spument. * Quòd spument obsessi, causa ipse est, quia Satanas obsessis hominibus tanta anxietate & dolore sese ingerit, vt spumam tam ea ore quã naribus illi emittant. Et spiritus isti insuper quandam epilepsiæ speciem in hominibus suscitant. Qui spiritus, cum non homines, sed spiritus sint, hominum more, etiam paroxysmos pati non possunt: sed quantum morbi sustinent spiritus, tantum hîc exerunt. Nam & ad conspectum Christi spiritus ille terrore & anxietate ita percussus fuit, vt vi prædestinati sui morbi caderet, & in humo sese volutaret. Sicut enim caduco obnoxius à terrore sternitur: ita idem hîc quoque factum est. Et hoc sensu verba Marci intelligi debent.

Caducus à terrore

Ex his, quæ de malignis spiritibus iam diximus, acta Christi, in conspectu discipulorum designata, æstimanda sunt. Quæ nisi tanta perspicuitate à Christo nobis manifestata essent: quis vtique mortalium de eiusmodi rebus tractationem vllam suscipere auderet? Hoc omnino verum est, & vel ipso Euangelio attestante constat, Diabolos obsidere solere homines. Philosophando itaque pergendum, & vt incepimus, tota obsessionis historia à nobis pertexenda est. Tractatus autem tertij loco pro fine historiæ addemus etiam sanationem seu curam, quam in Euangelio quidem præscriptam legimus. Nullus enim alius medicinæ liber, nullus auctor, nullus Philosophus alius hic locum habet præter vnam Christi doctrinam: quæ omnibus Medicis etiam hoc casu acceptanda & vsurpanda est.

TRACTATVS III.

Conclusio.

QVandoquidem ergo hactenus demonstratum est, ab immundis spiritibus homines omnino obsideri, & mirè torqueri augíque: iam hoc ipsum disputatione longiore excutiendum minimè est. Deo enim sua prædestinatio nota est, quæ omnes vniuersim hominea latet. Quæ námque prædestinata sunt, ea (vt ita dicam) actuantur & eueniunt. Quicquid tamen huius sit vel fiat, pro cruce omne habendum est, quæ post Christum ferri patienter debet, hoc est, à Christo nobis tradita doctrina rata habenda est. Crux enim prædestinatio est, & prædestinatio crux est. Crucis autem liberatio vbinam est aliàs, quàm apud Christum? Et crux naturali medicinæ minimè subiacet. Sic lepra leprosi crux est. Et crux hæc ipsius est prædestinatio. Itaque Medicus hîc nihil prodest, quia morbus iste medicinæ haud subiectus est. A lepra ergo qui mundari velit, is eam pro cruce sua gestet, humeris impositam, & ita Christum sequatur, qui solus eum mundare potest. Vnde liquet, obsessum opus non habere, vt ad Medicum pergat: sed si cruce sua humeris suscepta Christum sequatur, liberabitur. Iam si Christum sequi velit, necesse est doctrinam eius accipiat, & secundùm illam se gerat. Hoc si propter obiectum ab obsidente spiritu impedimentum non possit præstari ab ipso obsesso: præstabitur vtique à charitate proximi. Ex quo iam colligi potest, Christum nobis medicinam triplicem reliquisse. Ex quibus omnibus somet unam, qui Christum imitari volet. Ita enim is vult Diabolum ex homine eiici. Sicut enim Deus pater in Adamo naturales morbos creauit, & his etiam naturalia remedia opposuit: ita dicere etiam possumus, sume tuum morbum, & Deum patrem sequere, hoc est, quære medicinam, quam is creauit. Similiter iam modo dicere licet: sume tuam crucem & Christum sequere.

Prædestinatio vis quanta.

Crux quo remedio tollatur.

Christi sequi quid?

Tres omnino medicinæ sunt ad quæ nos deducit Christus. Vna posita est in potestate quam dedit Apostolis, dicens: *Potestatem vobis do eiciendi dæmonia ex hominibus.* De hac potestate nihil disputandum aut argumentandum est, sed credendum omnino est verbo Christi, illos nimirùm, qui hanc à Christo potestatem acceperunt, citra omne impedimentum spiritus ex hominibus eiicere posse. Nec vero hoc soli iî Apostoli possunt, sed insuper quiuis alius, si mandati & priuilegij id à Christo accepit, sine quo mandato nihil fit, aut fieri potest Remedium alterum positum est in *Precatione.* Nam cum omnes nostri morbi, omnisque crux à Deo manet: in ipsa desperandum vtique non est, sed conuenit, vt Christum sequamur. Sic fiet, vt ante finem nostrum eripiamur ac liberemur. Si liberari velimus, necesse est id fieri, per hoc medium, quod Christus ipse docuit, nimirùm vt in *Preces* spem ac fiduciam firmam collocemus, per quem oratio cordis à Deo exaudiatur, nósque voti compotes facti à malignis spiritibus liberemur. Dei enim hoc verbum est: *Orate & accipietis.* Huic vnicè fidendum & credendum verbo est. Si secus fiat, omnia oratio inanis oris sonus ac halitus est. Tertiam medicinam ponit Christus ieiunium. Iam verò ipsum hominis ieiunium per se adeò efficax non est, vt per id diaboli eiici possint. Vi tamen illa ieiunio datura dicto & mandato Christi. Quis maior & peritior est Christo? Itaque hîc nulla disputatione opus est. CHRISTI námque verbo aduersari minimè decet. Si Deus lapidibus herbísque vim magnam indidit: verbo suo vtique & ieiunio vim eandem conferre poterit. Ipse enim Deus & Dominus est.

Medicinæ obsessorum triplex.

Ieiunia vnde efficacia fiant.

Cùm ergo triplicia à Christo nobis proposita remedia

remedia sint, *Potestas, oratio & ieiunium*: euidens iam est, horum aut tria simul coniungi, aut duo tantùm, ieiunium scilicet & orationem, aut denique vnum solùm eligi posse. Si coniunganiur omnia, nihil refert. Si vnum seorsim eligatur, vel sic iam mandato Dei satisfit. Quorum enim cunque fiat, id ea toto corde, & in nomine Domini fit. Sed iam de triplici illa medicina, quomodo intelligenda veniat, disserendum est. Nam penes potestatem irrepsit error quispiam ac fraus hoc modo Misit suos discipulos Christus cum potestate, ea hominibus dæmonia eiiciendi. Id factum est. Surrexerunt autem vnà etiam falsi Apostoli, qui idem conati malo successu sunt. A Deo enim ipsi vim liberandi à spiritibus homines minimè acceperunt. Hâc ergo viâ delusi, processum alium machinati sunt per orationem, per ieiunium, per potestatem, & coniurationibus additis homines liberare attentarunt. Per has Diabolus se quidem abigi simulauit, sed hoc tantùm. Nouerant Pseudapostoli, Apostolos veros in solo nomine CHRISTI dæmonia eiicere, dicentes: *Exi maligne spiritus in nomine Christi.* Et sic factum est. Vnde & ipsi eadem quidem verba adhibuerunt, sed eundem successum minimè experti sunt. Aliâ ergo viâ incedentes, addiderunt orationem, multiplici varietate. Postea coniunxerunt etiam ieiunia, definitis diebus instituta. Sed nec quidem, quod voluerunt, impetrârunt. Denique addidere etiam adiurationes, iterantes subinde: *Adiuro te Diabole exi ex homine, &c.* Adiurare autem nemini licet, nisi qui potestatem hanc à Deo accepit. Hæc iam illa fraus est, quam pararunt adiurando. Iniquum enim est, talia fieri & institui sine mandato Christi, & processu ab ipso monstrato. Reuera enim Diaboli, quos illi expellunt, loco non cedunt, vt multi putant. Nullus námque obsessorum integrè liberatur: id quod longè abest à Christo. Taceo, quod & alia posterioribus sæculis adhibita fuerint, velut *ossa, diuerũ reliquiæ, &c.* Cæterũ quæ remedia hîc Euãgeliũ proponit, illis acquiescẽdũ est. Quãtũ verò ossibus, reliquiis & similib. tribui debeat, in libro de mumia humana traditur.

Adiuratio cur illicita.

Vt autem de potestate dicere pergamus, necesse est, illam immediatè ex Christo defluere, quasi (vt olim discipulis) hæc ipsa is horâ nobis diceret: *Potestatem tibi vel vobis do eiiciendi Dæmonia ex illis, quibus manum imposueritis.* Et licèt ipse quidem Christus incoram corpore seu ore suo id mandet: præstò tamen est vox eius, quæ efficax est in operante Apostolorum exemplo miracula. Itaque nemini ea concedenda potestas est, cui illam non concessit Christus. Penes hominem enim eius conferendæ ius aut vis non est posita. Deinde quoad precationem, quænam ea sit alia, quàm quæ à Christo ipso præscripta est, nempe *Libera nos à malo?* Quæ oratio si ea serio corde profluat, instar obsessorum illorum ante Christum stantium, liberatio omnino succedit. Et quilibet apud se statuat, ante se stare ipsum Christum, quem adoret, sicut factum est tempore Christi ambulantis in terra. Duorum ergo alterum nempe potestatem, relinquo iis, quibus illam Christus dedit. Alterum nempe orationem, commitro cordi, vt Christus docuit. Nec enim in multiloquio & inani garritu, sed in cordis instantia & fiducia vis orationis posita est, quam homo quidem in seipso æstimare potest. Cæterùm ieiunij hæc est conditio: vt plurimum quidem id valeat ac præstet: sed vnde id fit, humana peruestigare ratio non potest: Ieiunando corpus quidem sanum & alacre euadit, & quiete vegetatur, ac vita producitur, quæ ea ipsa natura pendet. Quòd verò per idem etiam eiiciatur Diabolus, à verbo Christi dependet illa virtus, quæ pœnitentem vita roborat. Sic Niniuitæ cùm ieiunarent, liberabantur, quia simul pœnitentiam agebant. Et pœnitentiæ vis inest, Diabolum, hoc est, nostram crucem auferendi. Peccatáque nostra causa sunt portandæ crucis. Peccatorum autem crux per pœnitentiam subleuanda est, qua eo vsque dolemus & ingemiscimus, vt hoc pacto in gratiam Dei recipiamur, & vis verbi diuini ita confirmetur. Nam si peccata nobis remittuntur in terra, quoties ingemiscimus, nempe septies septuagies: peccatorum vtique condonatio omni dæmoniorum expulsione pluris erit. De tali ergo ieiunio loquimur, quale instituerunt Niniuitæ quod doloris, contritionis & conuersionis plenum est, per quod cor nostrum sursum ad Deum ascendit & eleuatur. Huc ergo non facit ieiunium Christi in deserto, aut etiam Ioannis. Hoc enim minimè erat cum pœnitentia tali, qualem habebant Niniuitæ. Christus námque & Ioannes peccati expertes erant. Quòd si pœna nostra morbi ne, ac Diaboli propter peccatum tantùm immittuntur: ieiunium Niniuiticum requiritur. Proximi ergo est officium sic cogitare spiritum illum, quem habet alter, ad nos nihil minùs pertinere, quàm ad ipsum obsessum: adeóque fas esse, vt de illius simul & nostris peccatis doleamus, & ieiunium Niniuiticum instituamus. Nihil enim satietas expedit: nec satur vllus exauditur, sed ieiunus: insuper etiam nullum ieiunium interni cordis oratione vacat.

Potestas eiiciendi dæmones à solo Christo est.

Oratio quæ bona.

Ieiunium quod verum.

Chr. & Io. peccati expertes.

Porrò autẽ etiã cõuenit allegorias Christi probè explicari, vt verbũ Christi rectè intelligat᷑. In illo enĩ veritatis fundamẽtũ omne positũ est. & præter illius ductum ex fonte alio philosophandum nihil est. *Cætera huius libri desunt.*

FRAGMENTVM LIBRI DE SOMNIIS ET EVNTIS. IN SOMNO.

Principium huius libri deficit.

CÆterũ vt deinceps pertractemus de eũtib. in somno & in sõniis: sciendũ est, ipsi᷑ itionis seu ambulationis cãm, citra angelos, in nobismetipsis positam esse, velut in nobis etiam cõsistit causa somniorũ. Quòd si tamen in actũ deduxerim᷑ cũ itionẽ tũ insomnia, tunc accedens angelus officio suo fungitur custodiæ tam diurnæ quàm nocturnæ. Quod ita intelligi debet. Nimirùm dies lucet. Mihi autem causa dat᷑, cur surgam, & eam. Itaque surgo & eo. Hoc ipso momẽto pręsto meus mihi est angelus, sublenans me & ducens virtute Dei. Eodem modo si dormiã, & spiritus mihi surgendi & eundi cãm suggerant, iam iterũ præsto est angelus, ducẽs me & dirigens, qui diceret. *Videte verò mortales,*

Noctambulonis quæ ratio.

quam fideliter dormientes vos Deus custodiat, vt peteratis & scandatis loca incredibiliter sublimia, & periculi plenissima; quæ vel vigilantes nullâ vsquam industriâ exsuperare & exantlare possetis. Quòd si ergo Deus ex somno à natura aut spiritibus exuscitatos & ad ambulationem compulsos vos tam nauiter custodit & tuetur: multò magis id faciet vigilantibus de die, & scientibus corpus hoc, quod ambulat, simile esse ac dormitet. Sic se res cum somno habet. Pono te vigilare, & multa agenda tibi proponere. Iam oggerit' tibi vigilans insomnium, qualia perna-

Somniorum quæ ratio?

turam iugiter fiunt. Somnium illud non nisi lacessitum cietur, h. e. nisi negotium tractes, quod cautione opus habeat. Tunc admonitor accedit, qualē tuâ ipsius causa foues. Is somniū tibi proponit, ad quod singulis horis attendas, aut iugiter speculeris. Quòd si verò interdiu pro corporis laborib. aut senio & similib. res illas non intelligas ob infirmitatem aut naturę ruditatē: iam causā in somno præbes, vt illa tibi obuersentur. Ea deinde natura non amplius dominā te, sed dormiente & quiescente, tunc custos admonitionem tibi obiicit illam, prout credis, aut admoneri desideras, aut purus & impollutus es. Hoc modo vnum semper monet alterū, h. est, ambulatio mouet ducentem angelum. Opera impertinentis mouent angelū custodientē. Et quales sumus ipsimet talia nob. eueniūt. Etc, quotnā passim sunt, quę frangunt ventricem aut dorsū? Huius quæ causa? Cura leuis & negligentia, qua Deū nō magnifacimus. Hæc talium euentuum causa est. Idem etiam circa insomnia euenit. Quæ qualia animo præconcipiuntur, talia apparent dormientibus. Ideò diligendus ante omnia Deus est, & quærendum ipsius regnum & iustitia, & cætera omnia adiicientur nobis, nec quicquam nobis defectus aut erroris & periculi offeretur.

Fortè hic quædam desunt.

Nisi enim angeli essent, quis quæso hominem adeò custodiret & seruaret, vt citra læsionem dormiens ambulare posset? Is enim vel vigilans tot subinde à malignis spiritib. noxis malisque impetitur, vt, nisi à Deo custodiretur, vix vllum tutum gradum prolaturus esset. Et nemo opinetur, Diabolum feriari. Insidiatur enim singulis momentis vitæ nostræ. & corpori, dolens nimirum, nos in gratiam receptos esse, se turpiter excluso. Hæc causa est, cur nunquam ferietur, quem tamen Deus ligat, nos tuendo. Si interdiu à Deo tuti asserimur: vtique & nocte. Quod si interdiu, vigilante corpore maniacos nos factos Deus custodit, etiā omni ratione orbatos aut si obsessos etiam, in quib. spiritus malignus ipse dominatur, ita tuetur & asserit, ne à Diabolo iugulētur: vtiq; & in sōno is nos custodiet, vbi quæ nobis eueniāt planè ignoram'. Sicut n. in corpore Physico morbos sustinemus: ita etiā in animo, non quidē materialiter sed spiritualiter. Hic in somno surgimus mania sōnij affecti, sicut surgunt, qui mania cordis laborāt. Hic mouem', caduco sōnij laborātes, nō secus, ac qui caduco laborāt corporis. Quę nō de hisce duob. tātū morbis intelligi volumus, sed de omnib. etiā illorū speciéb & similib. aliis. Et ratio vna est in somno & in corpore: sed duo tamen subiecta. Quod si ergo vi talis morbi ho-

Deus hominis custos.

Diabolus hominis hostis.

Mania & caducum duplex hominis & corporis.

mo surgat & ambulet, dubitari non debet, quin malignus spiritus accedat, & hominē præcipitare quærens eū ita ducat vt circa fenestras obrepat, & tecta sublimia scādat, aut in erectis sudib. palisq; obābulet. Sic n. fore cogitat Satanas, vt ambulās ita alicubi impingat, cadat, & occidat'. Per accessorios huiusmodi spirituales impulsus talis æger multò longiùs producit', quā à morbo ageret' naturali. Admirādis n. modis viisq; scādūt & ambulāt, quod nemo vigilās industria & conatu vllo præstare posset. Interim tamē malignus spiritus, boni angeli nescius, voto suo frustrat'. Huius n. institutū ne succedat, angelus præseruat & cauet. Hic n. assiduè nobis astat, velut & Diabolus. Sic nullus est tignarius, nullus nauta, nullus scādularius &c. muneri suo vacās, cui diabolus dāni aliquid obtrudere nō annitatur. Quod tamē vniuersū à spiritu auectis' benigno, vt secūdū rationē & officiū scādēti nullū malū accidat. In somno autē scandere & ambulare, naturalis potentiæ non est, quia somnus motui obstat. Et tamen præsens bonus angelus damni multò plus auertit in dormientib. quàm vigilantibus. Vigilanti enim ipsi iam ante mandatum est, vt sui curam gerat, séque ipsum custodiat prouidentiâ rationis à Deo illi datę, præter quā insuper homo etiā protectorē Deū & bonū Angelū habet, quib. ceu comitib. stipatus tutò & securè ingreditur. Hoc se ergo modo res habet in somniantibus, & per somnū ambulantibus, ceu modo declarauimus.

Noctambulonū mira scāsio.

Noctambulonū præses Deus & Angelus.

Præter hactenus autem dictos sunt etiam, qui in somno loquuntur, confabulantur, aut canunt, & similia alia agunt, & id vel scientes, vel nescij, qui se interdum ipsi vel produnt, vel sua facinora effutiunt, &c. Horum hæc ratio est. Compertum nimirum vobis est, hominum esse genus quoddam, quoddam, qui planè nihil celare possunt: contrà alij omnia reticent. Ex huiusmodi silentium aut garritus dependet ex generatione & natura hominum. Si homo continere nihil potest, omnia elabuntur, vt industria eius nota fiat. Taciturni autem multi sunt, atsi facta propiùs in lingua condantur. Reprimuntur enim verba consilio & decreto. Id iam naturale est in vigilante. Silentium & garritus à natura nobis adhærent. De illis autem, in somno, hoc tenendum est, spiritum ipsum quoque nihil continere posse, & vel garrulum vel taciturnum esse, adeóque mouere corpus, vt eloquatur non quidem ex seipso, sed ex spiritu, qui naturam garrulam habeat, & cordis abundantiam profundat. Sicut enim in vasculum quoddam certa & definita vini quantitas recipitur, qua receptâ, nihil amplius illi infundi queat, quod non effluat: ita hominis quoque mensura & capacitas definita est, quantum potus assumere debeat. Præter quam quicquid assumitur, vomitu iterum eructandum est. Omnium námque rerum sua mensura, suus modus, suus ambitus, suus numerus, &c. est. Sic qui mensuram vnam bibit pro capacitatis suæ ratione, is illam retinere potest. Quod autem vberiùs & copiosiùs illi infunditur, id ceu immodicum exuperat & exundat. Non autem in potu tantùm cibóque ea constituta est mensura: sed etiam in sermone.

Hominū genera diuersa.

In somno qui & cur loquantur.

Modus in omnibus reb. tenēdus.

Vnde

Vnde & Christus inquit: *ex abundantia cordis os loquitur.* Quæ quidem verba non ad cibos, qui per anum egrediuntur, respiciunt. Nec enim cibus in cor ingeritur, sed in stomachum. Itaque si cordi nimium infundatur, redundat. Cordis autem mensuræ pars superior est os. Itaque cordis abundantia per hoc effluit. Et serum ad mensuram cordis pertinentium nulla infernè, sed supernè redundat. Iam differentia hominum notes est, alios vomere vigilantes, alios dormientes. Secundum naturalem hanc conditionem sentiendum est etiam de sermone, quod is effluat per spiritum, qui vt interdiu, sic nocte quoque os mouere potest. Si enim is vigilantibus os aperire potest: poterit etiam dormientibus. Quicquid ergo immoderati habes, effluit per os. Nemo ergo admiretur eos, qui ore proprio se produnt. Quod tamen similiter non omnes faciunt, cum simile os aut mensura vna quoque non vniuersis competat. Et is cumprimis fœlix totúsque est, qui operculum mensuræ suæ addere potest, aut mensuram amplam grandémque accepit. Hæc enim gistis, hoc donom Dei singulare est. Omnia ergo, aut ad silentium, aut ad garritum ordinata sunt. Cuilibet etiam additus suus est numerus, sui gradus, vt plus minúsque aut deblateret, aut taceat. Itaque mensuræ vel maior vel minor capacitas, tam silentij, quàm garritus causa est.

Reliqua desunt.

LIBER DE SANGVINE VLTRA MORTEM.

In tractatum huius initio desunt tres integri Paragraphi, quorum quilibet æquè magnus est ac sequens: ab imperitis aut muribus aut impendentibus hi sunt erepti, quorum recuperandorum spes nulla superest.

Et si verò multò plures prædictis causæ sint: tamen ad obiecta ita respondeo volo; Magiam aut veneficium hic nullum committi. Nec enim Sagæ facere possunt illum sanguinem, quem Deus pater condidit, seu fecit in Adamo. Quem si facere possent: ipsæ vtique Deo similes forent. Quod prius quàm futurum sit, cœlum & terra interesnt. Iudicium itaque penes hominem stat, vt hoc loco sanguinem proprium, id est, humanum, qui occultari non potest, cognoscat. Porrò sanguis iste apparens, est ille sanguis, qui die nouissimo resurget, & sese sistet, vt in corpore suo, quo cum in terra vnitus fuit, rationem reddat. Nam si exemplo Christi ex sepulchro se- furrectuti sumus: opus vtrique erit, nos illum etiam sanguinem afferre nobiscum, quem in terra profudimus. Die etenim illo quilibet reddet, quod in terra habuit, quod in terram secum inuexit, siue id computruerit, siue ambustum aut suffocatum sit, siue ab auibus & feris voratum, siue quocunque modo alio consumptum sit. Ista enim vniuersa reddi necesse erit, non secus ac in furto deprehensus fur, quod subtraxit, restituere cogitur. Hæc iam si ita se habeant, & resurrectio omnium membrorum futura sit: deinceps nulla explicari disputatione debet, quomodo coitura & coalitura iterum sint ossa arida, aut cutis dura, vel corpus è sepulchro cum pristino suo sanguine. Suum enim cuilibet restituet, qui & in extremo iudicio omnia coget & componet. Fue enim, hoc est, Mors, ista restituere non potest: sed potest id Deus. Si id Deus potest, debétque, quid nos insanis disputationibus de hoc defatigamur. A Deo solo talia manant, non à quoquam alio. Et Apocalypsis in hoc testimonio signum est incorruptibilis sanguinis, quod is talis in die nouissimo futurus sit. Si enim ad extremum iudicium comparebimus, quales in terra visimus, nudi: certè etiam ante iudicium id in terra etiam comparere tales possumus si necessitas aliqua requirat. Hoc enim si in die nouissimo fieri poterit: poterit etiam fieri ante illum, fieri namque æquè æquum vtrúmque potest. Id quod documento nobis est, ob quod iudicium seu resurrectionem inficiari non possumus. Ibi enim videmus sanguinem, & sanguinem quidem humanum sine fuco, & sanguinem hominis genuinum, eiúsque definitam multitudinem, & quantitatem, ne quidem vnica gutta decedente. Verus, inquam, & genuinus ille est sanguis hominis, qui non nisi accurante Deo reddi potest. Quoniam ergo solus Deus, non vllus homo, sanguinem illum restituit, nihil quicquam ipsa Natura cooperante, vt quæ iam consumpta & mortificata est: colligi inde potest, nos in resurrectione quoque ipsum nostrum sanguinem recepturos esse, quem dabit is, qui creauit mortem, nobis talia suffuratam. Nihil enim de nobis decesserit, quod non restituetur. Mors námque sola illa ademit, quæ mors Dei est. Illa ergo restituuntur in resurrectione, quod ex hoc testimonio patet.

Sic ergo, quod diximus, ratum sit, nobis à morte iterum in hoc corpore surgendum esse, vt rationem reddamus de illis, quæ in terris patrauimus. Et qui de hisce philosophantur citra fidem, hi capere ac intelligere non possunt, sanguinem stillantem esse sanguinem illius hominis, ex quo profluit, seu sanguineum illum, quem sicarius profudit. Illi enim quis fide resurrectionis carent, non intelligunt fieri posse, vt sanguis ille in manu Dei contineatur, & ad statutum tempus vsque asseruetur, aut, si interea fors opus sit, simili modo appareat ac profluat. Philosophantur namque illi sanguinem magicum, & sanguinis quandam saltem apparitionem, non verum & genuinum seu proprium eius, qui occisus est. Et dicunt, id tantùm esse signum eius, quod verè est, quod indicium Deus quidem ita manifestet, vt vindicetur & puniatur reus seu latro præsens. Longè autem illi à veritatis scopo aberrant. Verus enim est ille sanguis hominis occisi, nec signum eius. Aut si omnino signum est, signum tantùm est secundum id, quod prodit anet ea putrefacto corpore & arido membro, aut osse carioso. Id ipsum verò, quod profluit, sanguinis signum haudquaquam est, sed est sanguis essentialis ipse met. Nihil enim perdimus de corpore nostro. Et qui igne cremantur, sanguinem suũ oñẽ & integrũ recipiet, nõ minùs ac qui viuus humatur. Nec enim virtute nostra resurgemus, sed Dei. Si cornua & tubæ clangent, integri

Magia sanguinẽ facere nequit.

Sanguis quo resurrectu ro sit.

Sanguis hominis quomodo in corruptibilis.

Philosoph reprehensi.

integri iterum compingemur & coalescemus. Quod si resurrectio nulla futura esset: Philosophiæ nudæ id quidem credi posset, sanguinem nullum denuò apparere posse, sed semel effusum sic absolutè interiturum esse.

Christi resurrectio causa est etiam nostræ.

Sed tamen ea isto fundamento Philosophia illa deduci minimè potest. Ipse enim Christus in carne & sanguine resurrexit, quæ etiam in die nouissimo exhibebit. Ideo & nos tales cum ipso resurgemus, ac apud Dei tribunal comparebimus, vt factorum nostrorum poscenti iudici rationem reddamus. Ab eo deinceps tempora non putrescemus ampliùs aut consumemur, sed in corpore clarificabimur, vt digni fiamus, qui cum Christo in regnum cœlorum ingrediamur. Ibidem non amplius duo corpora, sed vnicum tantùm habebimus, idque æternum, depuratum & clarificatum clarificatione nempe diuina, quod sanctis quidem dignum est. Sed damnati, sicut opus erit, illo loco minimè clarificabuntur, sed (*vt ita loqui liceat*) tenebrabuntur, æternum interim & ipsi sortientes illum locum, ad quem destinabit ipsos Deus, qui iudex sedebit omnium hominum, nullo quoquam excepto. Fides ibi Dei præualebit, & increduli ante Deum peribunt & extinguentur. Super Deum autem quicquid extructum est, minimè peribit, sed omnino confirmatum manebit.

Damnatorum corpora qualia futura.

Tanta atrocitas est interfectio innocentis, vt sanguis ad Deum clamet iugiter ac indesinenter. Et si ante Dei tribunal congregati stabimus in die nouissimo, Racha seu vindicta poscetur ab omnibus illis, qui occisi sunt à tempore Abeli, vsque ad diem nouissimum. Eodem die vindictam etiam exclamabit sanguis Christi aduersus vniuersam Iudæorum & Pharisæorum gentem. Ibi vindictam sollicitabunt vniuersi illi, qui in bellis innocentes iugulati & interempti sunt. Quia enim mandatum dedit Deus, *Ne occidas*: ideò sanguis innocens omnis ad Deum clamat. Sciendum autem est, iudicium Dei hoc tempore admodum lentum esse, quia videmus, latrones & sicarios multos in illis ipsis locis versari, vbi sanguis innocens crebro effusus est, in quibus non perpetuò sanguis stillat aut emanat. Sanguis quidem ille de vindicta ad Deum clamat, aduersus obtruncatores: sed idem tamen sanguis etiam in iudicio extremo fluere conspicietur. Et sicut in hac terra miraculosa ex arida manu sanguinem manare spectant homines, tanta quidem admiratione, vt ob horrorem etiam spectantium hominum comæ arrigantur: ità & in nouissimo die ille profluet ex innocentibus hominibus, passim miserè contrucidatis, cuius quidem rei spectaculum admodum formidolosum erit omnibus hominibus. Et res seria cogitatione iure expendi debet. Tale enim si in terra euenit post longum & protractum tempus, quando nimirū ossa simul ac caro iam pridem computruerunt ac consumpta sunt: iudicandum vtique est, non in terra tantùm id ita euenire, sed similem omnino cruentationē etiam in conspectu omnium hominum iudicis

Sanguis occisorū ad Deum clamat.

Cruentatio cadauerū an remissione tollatur.

Christi futuram esse credendum est. Ibi enim viuida ac recens omnium latronum enumeratio fiet. Quod si de remissione peccatorum hic quis obuciat, *qua talia omnia oblitterentur*? id quidem arbitrio Dei relinquo, qui omnia condonare potest, velut & nos omnino debemus. Excluduntur tamen latrones, nulla interueniente remissione, sed vindicta & vltione perpetuo instrepente ad Deum. Vindictæ ergo postulatio, & non facta ab innocenter cæsis hominibus remissio satis indicant, parum spei imo nihil planè de condonatione illorum peccatorum concipiendum esse. Remissionis quidem magnum momentum est, si facta sit. Abeli tamen sanguis clamauit de vindicta ad Deum vsque in cœlum, vnde etiam Cainus maledictus est. Hinc ergo colligi potest, tolerabiliorem nullius latronis conditionem fore. Quæ tamen si hoc ego o iudicanda mihi sumerem, extra Philosophiæ limites egrederer. Quia autem Philosophiam Christianam tracto, fas mihi omnino ac æquum est, talia hic induci & proponi, prout ipsa materiæ ratio suggerit.

Abelus C no cæsus.

Sed vt in explicanda re proposita pergamus: dicemus etiam nonnihil de clamore seu gemitu innocenter cæsorum aduersus iugulatores. Rachel audiuit ploratum innocentium suorum filiorum, & noluit consolari. Iam si Rachel vlulatum audiuit, & consolari noluit, quia non erant: nec Deus ipse etiam miserabitur, donec iudicio satisfactum, & talio omnibus retributus sit. Ploratus autem huiusmodi ad Deum multi fiunt, minimè tamen manifesti. Tanta enim atrocitas iugulationis humanæ est, vt singultus cæsorum rectà ad Deum prouolet, atque simul fiant cùm cæsio, tum clamor. Præterea rem arduam & truculentam esse latrocinium, cuilibet indicatu facile est ex eo, quod factum id tam miris & stupendis indiciis plerunque prodatur & innotescat, vt illa rationem & cogitationem humanam omnem exsuperent. Insuper satiù hic etiam euolui debet, quid sit sanguis, aut qualis is sit, verúsne, an alius ac subdititius? Fucus autem hic nulla intercurrit, nulla magia, nulla apparitio: sed iste sanguis fluens hominis occisi sanguis verus ac proprius est. Si quis fors putet, sanguinem illum esse magicum aut fictitium: is sciat, magicum sanguinem corporalitatem nullam habere, sicut nec Ossa, nec Carnem, nec Sanguinem Spiritus habent. Deinde, manus siccata & arefactum os præstigiis nullis fundere sanguinem possunt. Fraus ergo aut fucus hic obtrudi nullus potest, sed sanguis is verus & genialis est hominis cæsi, nec præstigiosè promanat. Sed occurrendum est instantię qua iudiciū nostrum hoc omne labefactari posse videatur. Saga nimirum ex arido & duro baculo, ex clauo rigido recens verumque lac, non fucatum, non adulterinum, emulgere potest. Si hoc: saga vtique etiam ex osse arido abiectoque sanguinem emulgere, aut aliud quid præstigiosè facere poterit, quod hominibus videatur quidem sanguis, non autem verè sit ille sanguis profusus ex cæso, sed emulso

Math. & Rachel, &c.

Magia facere sanguinem nō potest.

Saga, an vt lac, ita sanguinē emulgere queat.

lacti

lacti similitudine correspondeat. Hoc ergo modo soluto, contradictio omnia plana erit. Responsio ergo talis sit. Primò, latrocinium magiam non fert, seu, sagarum ars profundendi sanguinis potestatem non habet, sed tantùm furandi lac, butyrum & similia. In his enim ars illa valet, non item in illis, quæ vitam aut mortem concernunt hominis. *Deinde*, sanguis vindictam postulat, velut ipse

Gen. 4. Deus inquit: *vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Itaque quilibet sanguis vindictam poscens, ante tribunal ac iudicium comparet, quò sistentur vterique, reus nempe seu latro, & innocens seu occisus. Nullo ergo modo interuenire dolus potest: quia nec Diabolis, nec Spiritibus, nec Sagis hîc vllus relictus locus est. Et licèt quidem multa possint: sanguis tamen ille diuersus est, alter nimirum humanus, & naturaliter cognoscibilis: alter autem specie & colore tantùm, non etiam re vera sanguis dicendus. Qui enim ex homine decedit, illum homines norunt & intelligunt. Alterum norunt illi. Hæc quidem eò faciunt, vt mortales nos inde discamus, cædem ac latrocinium nullum inultum manere: & vt intelligamus, qualesnam simus, nempe quod omnes, si ex mundo hoc discedimus, obdormiscemus, & in domino sepeliamur. Hæc nos etiam commonefaciunt, quòd, etsi quidem homo contumuletur & putrescat, cædes tamen in ipso patrata apud Deum in adeò recenti memoria maneat, quasi hâc ipsa hora illa designata sit. Fixa enim & alta mente talia à Deo asseruantur, sicut etiam ex signis & miraculis frequenter fientibus colligere licet. Ex prædictis etiam hoc elici potest, magistratui à Deo potestatem esse datam cædem prohibendi, & latrones puniendi. Iustum enim est, *illum qui gladium sumit, gladio perire.* Hoc si iustum est, & latronem gladium sumentem, gladio iterum obtruncari conuenit. Sequitur, hac demum confessione & pœna seu supplicio à magistratu præmisso, sequi tandem remissionem peccati, & misericordiam Dei erga reum. Sed si latro cædat hominem, eiúsque sanguinem profundat, nec talionem à magistratu ordinatio recipiat, sicut scriptum est:

Cædes so-lo magi-stratus suppl. cio ex-piabitur.

Qui gladium sumit, gladio pereat: metus certè est, vt, quod in hoc non vindicatur mundo, in illó altero omnino per mortem æternam luendum sit. Quod obiiciunt, *latronem peccatum suum sacerdoti confessum esse*, id satis non est. Iubet enim scriptura, *talem plecti gladio.* Hoc non significat *confiteri*, sed ad magistratum duci, & impositam ab hoc pœnam luere. Miracula ergo & signa illa, de quibus hîc tractamus, nos vellicant quasi dicant: *Latroni huic peccata non remittentur, nisi tastum magistratus supplicium subierit.* Hoc facto sequetur etiam misericordia Dei, quæ extra hanc pœnam nulla erit. Et talis quidem sedulò trutinanda sunt. Non enim vult Deus, cædes huiusmodi illicò paratis verbis aut impositis manibus remitti. Etsi enim Christus multa quidem in terra peccata remiserit, atque eadem discipulis suis remittendi potestatem dederit: nulli tamen alium (quod ex scriptura doceri possit) peccatum remisit vnquam, nisi prægressâ magistratûs pœna ordinaria. Sic latronem in cruce in paradysum ad se inuitauit, cùm is iam supplicium subiisset, non ante pœnam. Quòd si iste quidem remissionis processus, vt decebat, perpetuò seruaretur: non tot passim sanguinei fontes appareret. Frequenter námque accidit, vt post confessionem factam tales scaturiant. Vnde liquet, non cuiusuis esse remittere. Multorum enim remissio ad solum Deum pertinet, nec ad hominē deriuāda, antequā iussu magistratus, carnifex pronuntiatū suppliciū irrogârit. Hoc facto, latroni licet misericordiā Dei pulsare, quæ ante pœnā subitam & expiatam culpam obtingere minimè potest, sicut ex miraculis patet.

Hæc quidem etsi videantur à loco hoc aliena: tamen iure & ex causa adducere illa voluimus. Itaque quicquid adimitur, nec restitui potest, hunc euentum experiri cogitur. Eadem est etiam ratio violatæ virginitatis, quam ipsam restituere nemo potest. Iam fidei consentaneum est, scortationem quamlibet serio supplicio à Deo puniri. Nec id flocci faciendum est: cum de vitanda scortatione tot promulgata edicta, & illi admissæ tot diræ & maledictiones pronuntiatæ sint. Ex quibus certè omnibus coniici potest, vindictam quoque de omnibus illis postulatum iri, qui violati pudoris causa fuerunt. Et certum est, Deum huius nihil impunitum relicturum, sed acri pœna culpam tam fœdam puniturum esse. Et quia quæso vspiam est, qui deperditum tale quid reddere possit? Aut quis debitum tale magis quàm ipsam cædem, pretio exoluere queat? & non virginitatis tantùm, sed & matrimonij lex eadem, eadem ratio. Babylon enim in Apocalypsi sola hac de causa adeò acriter incessitur, quia nempe *Meretrix* facta sit. Et quia facta est meretrix, pudicitiámque suam prostituit: ideò pœna damnationis & vindictæ ingeminatio sequitur aduersus illos, qui Babylonē talē feceiūt, hoc est, constuprarūt. Non enim iocōueniétet sic Paulus ait: *Membrūne ego sim Christi, & scortet? Absit.* Quasi dicat: *Etsi quidē in veteri testamento scortatio ea propalo, nullo Dei timore patrata sit: id tamē pro exēplo nob. nō sit, sed potius cogitemus, qui & quales simus, nempe Christiani, Christi membra, ipsius sanguis, & caro. Et fas iam sit nos tales Christi sanguinem & carnem in lupanar agere? violare virgines? pellicere matronas? meretricia alia flagitia exercere? Absit à nobis longè. Talis enim vindicta sana manet.* Et qui ita læduntur, clamabunt ad Deum, non secus ac qui in latrones incidit. Sed & tu in medio pœnæ dolore clamabis vindictā, aduersus eos, qui te compellexerūt. Non enim admodū diuersa erūt cædes sāguinis, & cædes mulieris. Quòd verò ista non magni fiāt, crebrior facit vsus. ob quē cōmunia facinora viiescūt, nec illorū pœna admodū metuitur. Quod si aliquando reperiantur, quorum conscientias pungant stimuli, hi culpam omnem tolli putant confitendo & imponendo manus. Tolleretur ille quidem reatus, si Deus, vt fieret, iuberet, & simul condonaret. Sed hoc mandatum acceperunt duodecim tantum, nec præter hos vllos alius. Primi inquam apud Christum, post quos nemo secundus.

Virginitas læsa non restituitur. Scortationis pœna.

Babylon meretrix.

Scortatio Christianis indigna.

Cædis vindicta ad magistratum pertinet.

Itaque

Itaque fœdam & portentoſam oportet eſſe meretricem Babylonem, quæ in certam damnationem incurrat. Miraculum cruentationis, de quo hactenus loquimur, certam nobis cauſam ſuppeditat, cur confeſſioni non admodum multum tribuamus. Statuimus enim, ius ac poteſtatem datam eſſe magiſtratui, vt talia facinora puniat. Remiſſio autem quæ irrogatam illam pœnam ſequetur, penes Deum ſita eſt & illius miſericordiam. Quòd ſi in remittẽdo alea omnis poſita eſſet: hoc pacto mala omnia impunita abirent, & contritio ſeria nulla ſuſciperetur, ſine qua tamen nemo redemptus eſt.

Sed his miſſis ad principium ſanguinis talis reuertemur, qui non tantùm in hominibus, ſed etiam præter naturam in aliis repetitur, vt deinceps dicetur. Frequenter nempe euenit, ſanguinis guttas in herbis aut rebus aliis inueniri. Interdum etiam ex ſauciatis & inciſis arboribus ſanguis ſtillat ac manat. Aliquando etiam panis ſanguinem fundit. Horum conſideratio ardua eſt, & non niſi ſublimi philoſophia capitur, vt tamen breui compendio rem omnem expediamus, conſideranda de his tria videntur, *Magia*, *Nympha* & *Miracula*. Pro primo ſciendum eſt, Magos & incantatores, herbas perſæpè incantare, vt à vulneribus punctim cæſimue factis præſeruent, aut alia præſtent. Cæterùm Magiæ id proprium eſt, vt per incantationes (quæ fundamenta hîc non explico) talia perficiantur, nimirum, vt prædicto modo guttæ ſanguinis reperiantur. Qualis verò ſanguis ſit, æſtimare facilè quiuis poteſt. Sanguis nimirum eſt talis, qualem Magi fecerunt ante Pharaonem, Moysẽ æmulaturi. Quicquid enim fecerat, in eo illi ipsũ imitabãtur. Ars ergo illa nondum euoleuit, ſed adhuc viget, cuius beneficio per medium verborum talia producuntur fiúntque. Eodem modo prodiſcuntur interdum etiam guttæ lactis, vnde dicere ſolet, *illud eſſe lac, & lac illud, quo Chriſtus cibatus fuerit*. Sic & de ſanguine blaterant, *illas eſſe tres primas à Chriſto effuſas guttas*. Talia multa præterea pugari aſſolent. Hoc ergo modo frequenter in rebus certis ſanguis, aut aliud quid repetitur. De quibus in genere ſciendum hoc eſt, verum id & genuinum minimè eſſe, quicquid illi prætendant, ſed vi magica factum & productũ eſſe. Sicut enim Moyſes primum ante Pharaonem ex virga ſerpentem fecit, non quidem quòd illam per ſe faceret, ſed quòd iuberetur, *Hoc fac & fiet*. ita ſimilis etiam rerum cæterarũm omnium ratio erat, quas ex ſolo mandato Dei faciebat, cuius ea opera erant, non ipſius facientis. Poſtea acceſſerant Magi, idem quoque facientes ſimiliter aut attentantes: ſed quod ſucceſſerat Moyſi, non item etiam ſuccedebat illis. Plus enim non fecerunt, quàm quod omnes faciunt Magi, ſimilitudinem nempe & ſpeciem. Sicut enim imago hominem refert, etſi homo non ſit: ſic etiam Magia per conſecrationes herbarum, per characteres & ſimilia alia impetrare multa poteſt. Sed nemo eiuſmodi res admiretur. Nihil enim ſunt, nec illam, quam prædicant, virtutẽ habẽt, ſed tantũ iſtã, quę in Magiæ lib. explicatur, qualis nẽpe ſit, & quid ex illa fieri poſſit.

Sanguis in herbis arborib. pane, &c.

Sanguis tribus modis fieri poteſt.

Magi Pharaonis ſanguinem fecerunt.

Moyſis virga ſerpens.

Res Magicę quales ſint.

Cæterùm pro ſecundo ſcitote, interdum arbores & alia reperiri, ſanguinem fundentia, ſi incidantur, non tamen modo *vt iam diximus*, Magico. In his condita eſt Nympha aliqua. Sunt enim illæ ſpiritus, carnem & ſanguinem habentes, & ad ſpirituum naturam accedentes, eſſentiæ ſuæ modum à nobis alienum adeptæ. Quomodo verò illæ arbores occupent, aut lignum ſint, primò expediendum eſt. Quâ ratione dæmon obſidet hominem eúmque regit: eâdem occupat etiam Nymphas. Cum his obſeſſis ille penetrat in arbores, eáſque decurtat ac flectit quaſi deiecturus ipſas, nullo tamen ſpirante vento, ſed aëre placido. Præterea folia & decidentes ramulos ſeu locuſtas ſub arbore iacere non permittit, ſed ſolum id quaſi ſcopis iugiter verrit & emundat. Iam Nympha hoc modo obſeſſa, & ex regione ſua in arborem translata ſeu inſerta, ſi arbor ſaucietur, ſanguinem ſtillat, non ſecus ac cruentat felis magica, aut lycanthropus. Nam & ex hiſce ſanguis humanus emanit, etſi homines non ſint, ſed felis & lycanthropus. Quanquam lycanthropus & felis homo ſit: figuram autem & formam hominis non habeat. Et ſicut homines in tale animal à Sagis conuerti poſſunt: ita mutantur etiam Nymphæ, vt arboris formam exhibeant, non tamen arbor ſunt, ſed Nymphæ & arbor huiuſmodi ſanguinem ſtillat humanum, homo autem minimè eſt. Quo verò modo duo illa corpora, arbor nempe & homo, corpus vnum fiant, deinceps explicandum eſt. Homo Nymphes reſpectu noſtri ſpiritus eſt, corpore ſuo penetrans muros & alia citra impedimentum. Iam verò Nymphes, non eſt fœmina in aquis degens, ſed hæc eſt Nympha. Nymphes eſt pygmæus, Germanis ab eò dictus, quòd in montibus agat. Quantum autem ad fundamentum ipſum attinet, vetus & genuinum nomen *Sylphes* eſt. Hi ſunt homines, cæteris ſimiles, natura & eſſentia, proprietatem tamen hominibus excellentiorem habent, quia diſparent, per occluſas ianuas penetrant, &c. *ſicut ſuo loco traditam hîc repeti non debet*. Sylphes hi à Diabolo & ſpectris in arbores aguntur: hinc illarum cruentatio eſt. Quod de homine intelligi non poteſt, ſed de Sylphe, à Diabolo obſeſſo, & in arborem abſtruſo. Vt enim is penetrare poteſt parietem, ita & arborem, in qua deinde conditus manet. Ex ſauciata tali arbore quod emanat, pygmæorum illorum ſanguis eſt & cruor: qui ex arbore illa iterum egreſſi, ea corporis parte, qua ſauciati ſunt, vulnus gerunt.

Arbor cruentatio quid ſit.

Nymphę in arborib. quid.

Homo in felem & lycanthropū mutatur.

Nymphes quid.

Sylphes quid & quales.

Tertiò, panem interdum fieri ſanguinem, à duplici eſt cauſa. Vna eſt *Naturalis*, altera *Supernaturalis*. Prima ita ſe habet. Panis quilibet, per tranſmutationis artem in digeſtum deductus, ſanguinis formam induit ex Natura propria, ſanguis tamen non eſt. Aliàs ſanguis ille fieri non poteſt, niſi panis comedatur. Comeſtus enim à ſtomachi proprietate in ſanguinem mutatur. Quòd verò etiam extra hominem panis fiat ſanguis, illius ratio tunc eadem eſt, quæ eſt *Cichoreæ*. Quæ ſi in cumulum formicarum ponatur, ſanguineo colore variegatur, Et hęc vtriuſque ſi coniungantur, natura eſt.

Panis qui ſanguis fiat.

est. Sic etiam sulphur in suo iecore hic & sanguis fit. Sed hæc omnia ex proprietate naturæ dependent. nec aliter, quàm opera naturalia agnosci debent.

Huius classis & alia plura hic proponi possent. Quę tamen quia ab instituto nostro nonnihil aliena sunt, proprio suo loco explicabuntur. Nam sæpe etiam fit, cruentare imagines etiam, instar panis. Is sanguis interdum verus, interdum minimè. Et huiusmodi interdum ne cremari quidem possunt. Quæ tamé omnia ad accuratiorem Philosophiam remittimus, vt quæ quidem sine scripturâ fidéque intelligi non possint. Nec enim talia ex fundamento Philosophiæ gentilis, Græcorum aut Cretensium, sed ex lumine inflammato Christianorum intelligi & æstimari debent. Cæterùm, quantum ob cruentationem manus resiccatæ, aut putrefacti corporis aut membrorum aliorum attinet: res illa magistratui cumprimis probè cognita & intellecta esse debet. Quamdiu enim innocentes cęsi sanguis ad Deum clamat: tamdiù non desinet cruentatio, donec iudicio satisfiat, vel in hoc vel in altero mundo. Vbi simul de remissione quoque diximus, illam sine pœnitentia, sine contritione sine satisfactione, locum non habere. Per satisfactionem autem expiatur iudicium hominum, dum pacesti sui pœnam reus luit. Expiationem sequitur misericordia Dei, ex qua deinde remissio oritur. Porro quæ de cruentatione arborum herbarúmque & similium diximus, huc propriè referri non debent. Mentionem enim de illis feci eo tantùm fine, vt discrimen aliquod nosceretis harum rerum, sciretisque, vnum ab altero diuersum, & seorsim per se vnumquoduis cognoscendum esse.

Epilogus

LIBER DE ANIMABVS HOMINVM POST MORTEM APPARENTIBVS. THEOPHRASTVS.

PROLOGVS

FAs omnino ac æquum est, nos tempus impendere non voluptuariis artibus, ad lætitiam hominibus conciliandam facientibus, vt sunt Cymbala, psalteria, & melodiæ: *non etiam regulis Grammaticorum, Rhetorum, Logicorum & similium aliorum, hominis animum ad se rapientium. sed Philosophiæ potius cognoscendæ illi, quam Deus ipse constituit. Nam quod propheta regius Deum in* Cymbalis, Psalteriis, &c. *laudare iubet: id nō est Cymbalis seruire Idolis, aut instrumentis aliis adhibitis choreas & tripudia suscitare: sed potius, nullo etiam audiente Deum laudare & venerari ob artem hanc vel illam, homini manifestatam & concessam. Donec etiam Deus artium inuentiones elargitur hominibus, subinde cum illis conuersatur. Itaque laudandus est ob hoc quod iugiter & subinde lumen hominis illustret.*

Deus qua harmonia laudandus.

Cùm ergo apud nos constituerimus ... Philosophiā verā inuisibilem & intangibilium, quæ ob id naturæ limites excedere putantur: primo ... tractandum ... detur de animabus & spiritibus hominum, sicut dicere solemus vidi hunc ante mortem obambulare: vbi de eius spiritu loquimur. Item vidi huius spiritū post obitū ire, ābulare, sedere. De his ergo spiritib. aut ambulatoribus hūc cōficiemus. In Theologiâ autē secta multa sūt, quæ de huiusmodi apparitionib. inter sese dissidēt. Quis quæ curet, cùm etiā, quod minus est, non intelligant? Cùm sapientia ipso initio careant? Cùm destituātur eo, super quod Deus Ecclesiam suā fundat? Cum sedeāt in cathedra pestilētiæ? Non enim, sicut Petrus a portis inferorū vinci potest: sic illi sancire aut antiquare possunt: sed sicut Satanas cum cōplicibus suis de cœlo deturbatus est: sic illi autodidacti eliminabūtur ex sua synagoga, hoc est, eiicientur ex lumine Apostolorum. Non quiuis mundi iudex erit, qui dicit: In nomine tuo Domine prophetauimus &c. *Sed iudicabūt tantū iusti, testāte hoc scriptura. Cæterùm deinceps tractādorū argumentū. hoc est, vt explicetur fūdamentū de animab. cur illæ ante & post mortē obabulent. Etsi verò tā in præcedētib. quā in sequentib. libris passim aliquid de hisce iam dictū est: tamē hac de re iam ex professo tractabitur. & quæ hic dicentur, ea ad aliorū explanationē facient & intellectū. Nec opus est, vt cū illis obambulātib. ipsimet colloquamur aut negotiemur: sed causa illius ipsarū apparitionis & ambulationis, cuilibet Christiano ex aliis haurienda & cognoscenda est. Ex apparitionibus enim huiusmodi multa recondita, multa secreta & mysteria, homini cūprimis scienda, depromuntur. Ex hisce quidē Theologi hactenus multas cæremonias, multásque superstitiones condiderunt, & falsa, quæ illis adiurarent, nō pauca enata fuerūt: sed dolus & fucus in omnib. emicuit. vt deinceps tradetur.* LECTORI.

Libellus hic integer, vt ab auctore descriptus est, desideratur. Quæ autem sequuntur deinceps fragmenta saltem sunt & additiones, a Paracelso post absolutum librum peculiaribus characteribus seorsim annotata, & ceu sequuntur, ex autographo auctoris descripta. Eadem etiam ratio est, cæterorum vt de virtute imaginatiua, de characteribus, &c.

NAm sciendum est, supernaturaliter fieri, defunctum hominem surgere & ambulare. Hoc primum. Secundū, sanguinem & carnē suam, cum quibus natus est habere. Tertium corpus ipsius in terra conditum putrescere, & spiritū, ab illo si separatum, obambulare. sicut scriptura dicit: *Spiritus redit ad eum, à quo venit seu datus est.*

II. Quidnam hic dictu necessarium est? Hoc cūprimis & solum, quid spiritus sit. Spiritus nō est anima: sed si fieri aut dicere liceret, spiritus esset animæ anima, sicut anima corporis spiritus est. Spiritꝰ hominis nō est ipsius corpus, nō est anima, sed est tertiū quoddā in homine, ita vt corpꝰ in terra quiescat, hoc est, nihil amplius laboret, nihil operetur, sed ad tēpus resurrectionis dormiat. Anima est eo loco, vbi omnibus ... iudicandum est vsq. ad nouissimū quadrantē, sicut

multoties iam dictũ est. Spiritus est ibi, quo à Deo mittitur, nempe apud Deum, apud animã apud corpus, aut apud habitationes hominum. Et, vt verè dicam, spiritus est vmbra duorum reliquorum, sicut quis statuere etiam possit de imaginatione. Homo imaginatur. Iam imaginatio nec corpus est, nec anima, sed spiritus, ex homine non secedens. In spiritu enim consistit hominis iudicium super animâ, super corpore, &c. Ita sciendum est, corpus surgere à nemine videri. Homo enim in terrâ iacet. Sic animam surgere nemo videt. Nam & ipsa ad suum locum, velut corpus ad terram, à Deo destinatur. Videtur autem spiritus, non item duo reliqua. Ideò spiritus similis apparet corpori & animæ: ibi enim vtriusque vmbra est. Hæc ita dicta sint de apparitionibus spirituum humanorum. Quòd autem visi sint homines circa tempus obitus Christi ex sepulcris surgentes: id deinceps etiam suo loco explicabitur. Nec enim lumen hominis tantum sed Ipsius quoque scripturæ testimonia hîc conferri opus est, vt veritas huius Philosophiæ ex illis eruatur. Quæ enim illa Philos. est, quæ non ex auctoritate scripturæ conflatur? Nauci sanè & nihili. Non ergo Ethnicè, sed omnino Christianè talia consideranda sunt, & in eum impendenda finem, vt homini conducant ad æternum, non ad iucundam speculationem caducorum, quâ fruuntur primùm Rhetores, verborum lenociniis hominum aures mulcentes: deinde Logici, vanas argutias suas hominibus venditantes: tandem aliæ etiam linguæ & facultates, ex subtilitate mentis & linguæ flexibilitate passim hominum applausum sibi redimentes, cæterum de æterno interim silentium altum agentes. Hæc ergo faciant ad cognitionem spiritus hominis.

Spiritus & anima vt differant.

Animæ separatæ quæ sedes item quæ spiritus, quæ corporis.

Spiritus & imaginat. collatio.

Philosophia quæ vera.

V. Capp. horum interpretatio, ac sensus seipsum offerens talis est. Si mortuus quispiam videatur, cogita id esse præsagium, hoc modo. Si adstat lætus, instar diui: idem est ac si dicat: vos estis ex beatis. Si gestu alio adstat, intellige ipsum nondum soluisse, sed tempus suæ solutionis seu remissionis adhuc expectare. Et talis defunctorum adstantium gestus admonitioni nobis esse debet, vt lubentes nobis mutuò ignoscamus, expendentes duram illam & periculosam apparitionem. Si horum nihil esset, & homo appareret, id indicio esset, illum mali aliquid patrasse, adeóque de ipso sic exẽplũ statui, ex quo discamus cauere id, quod talis designauit. Sic qui officio alicui præfectus, multas opes collegit, dominum suum defraudans, & subditos expilans: is si ambulet defunctus, exemplo suo successorem suum monet, ne idem faciat. Hoc modo sibi inuicem apparent vnius negotiationis socii, vnius muneris consortes, confœderati &c. hoc vno fine, vt sese inuicem commonefaciant de vitæ illo sordido & iniusto genere deserendo. Quia enim in Christo, non in Abrahamo sita est misericordia: pariter vtique Christus, sese à damnatis exorari, vt resurgant à mortuis, qui amicos suos, & liberos & socios admoneant. Itaque admonitioni, non contemptui vobis illi sint. Videntur hæc quidem nonnihil infringi posse ex consideratâ conditione inferni, & mortuorum somni. Nemini tamen liceat verbo Christi quocunque modo obloqui. Vsque adeò enim obstrusa hęc omnia sunt, vt ab vtrâque parte probatio suppetat. Sed in Deo omnia rata sint. Qui mortuus est, multa nouit, & ab eo multa manifestantur, sed omnia tamen per misericordiam Christi. Et miracula illa nos vehementer mouere & exsuscitare debent. Ea námque mundi huius est miseria, vt vel maioribus apparitionibus opus sit. Sic ambulant milites, mercatores, Prophetæ, Pseudoapostoli, Pseudochristi, & similes. ————————

Mortui apparentes quid præsagiant.

& multis modis hominem molestant. Hi omnes sunt spiritus hominum, qui in terrâ hâc agentes, odium suum ac inuidiam, conceptã neque malitiam non satis commodè exercere potuerunt. Hi vltionem parant defuncti. Et per hos nobis Deus exemplum proponit, ex quo discamus, inuidiam minimè mori, sed & post fata superstitem esse. Ei ergo, cum quo inuidia commoritur, æternâ damnatione pereundum est, si seriâ contritione ipsam non expiarit. Eadem etiam ratio est fastûs & superbiæ, in qua obdurantes homines moriuntur. ————————

Prænuntii enim tales sunt Medici inter spiritus, sese ipsos prodẽtes, qui dicerent: *Instat ira Dei, moriẽdum tibi est, & tibi, & tibi, &c.* Ita manifestãtur spiritus, quò naturaliter possint presẽtire mortẽ, vnde sese inferat, sicut homo visus acuti diẽ videt, & eam cœco prenũtiare potest.

Hoc scitote, vbi eiusmodi spiritus tumultuarii, classicum canentes ambulant, ibi cruentum bellum & miseram lanienam portendi. Et de hoc gaudent Diaboli, ridéntque ac præcinunt aliquandiu, quasi iam omnem aleam certam iecerint. Curet ergo quilibet, vt, si per talia prędignetur, sese emendet, & pœnitentiam agat. Vos autem cœnobia, quæ prænuntia certa signa habetis, de illis exultare nolite. Signa ea miseranda sunt, quod ex anteacta vestra vita iudicare potestis. ————————

Retaliabuntur enim vniuersa, & eadem mẽsura, quod acceptum est, plenè & exquisitè refundetur. Sic introitus paratur in regnum Dei, nec anteà. Pulsatio ergo mortuorum indicat malum præsumptum in proximum.

Sic scribo multis difficilia, multis minimè arridẽtia. Quòd si illi qui pulsat, id datur: quid faciet is, qui micis salutem sui Domini vescitur nec ipse sibi panem pinsit? Opus ergo habet, vt annũtiet panem Domini, qualẽ edẽdũ accipit.

Etsi verò opus videatur, vt multò plura de his scribãtur: tamen quæ ad apparitionem spectant, perdicta iam, omnia plenè intelliguntur. Vnum adhuc tangendum hoc loco est. Multis persuasum est, apparitionem hominum in Brixiensi Episcopatu ab obitu factam docere, an beati sint, vel minus. Quod tamen nos hîc latiùs non deducimus. Differtur enim huius rei ventilatio ex causa non iniusta ad locum de auctoritate sanctorum. Itaque ipsam hîc finimus.

FRAGMENTVM LIBRI DE VIRTVTE IMAGINATIVA.

II.

SIc ergo diuidendus homo in corpora duo est: in visibile, & inuisibile. Visibile, alteri

Philoso-

Corpus hominis duplex.

Philosophiæ subiicitur. Inuisibile hic nobis tractandum est. Exempli causa. Video obiectam mihi domum. Iam qui ex aduerso mihi stat, solus dicere potest, video id, quo tu vides domû, id est, oculos tuos Et tamen id non videt ex toto, sed ex dimidio saltem. Instrumentum enim tantum, videt non item visum, qui pars oculi dimidia est. Corpus enim pars vna est. in hoc quo operatur, est pars altera. Sic si audio, aures pars vna sût: auditus ipse est pars altera. Item si loquor, lingua pars est vna, vox est altera. Et geminæ illę partes hominem integrum constituunt. Illis diuisis, homo nihil est: Pro his ergo deinceps intelligite.

* Quod cogitat, & sibi proponit. Nam & in seipso seruos habet, quos cogit talia in locum suum collocare, sicut tignarius domum in loco electo, veluti prato, &c. exstruit. Et sicut homini, per corpus operanti organa & instrumenta necessaria data sunt ad conficiendum opus sibi destinatum: ita imaginationibusquoque illis, seu spiritibus datum est id, quod requiritur, ad deliberationem suo loco & sede exstruendam. Et prout spiritus ille homo est, ita instrumenta etiam accepit, veluti & externus homo sua organa nactus est, quod per opera ostenditur. Rerum enim inuisibilium omnium nulla probatio seu cognitio est alia, quàm quæ ex operibus desumitur. Diuiditur itaque homo in corpus visibile & inuisibile. Corpus inuisibile imaginationem pro ore habet, quo iussa & opera per corpus simile exequatur. Id quo fiat modo, porrò intelligite.

Corpus hominis duplex.

CAP. IV.

SIc attendite. Homo idoneam suam officinam habet hoc loco non proponendam. Quomodo verò inuisibile, nempe, imaginatio, operetur, cognoscite. Sol lumen habet, minimè palpabile, ab eius tamen radiis incenduntur ædes, fit, ignis, carbones, cinis. Iam quid imaginatio est aliud, quàm sol in homine, similiter operans in suum globum, in quem radios iactat? Vt enim sol tellurem irradiat: ita imaginatione irradiat suam terram etiam homo. Et vt in irradiatum locum sol vim mittit: sic etiam imaginatio, solis instar in effectum erumpit. Nec in calore tantùm & frigore omnis posita sunt, sed in quâuis operatione. Vt sol operatur corporaliter, hoc, illud, &c. Ita & imaginatio, dans ignem, fomitem: & omnia, quæ Sol. Non quòd illi opus sit instrumentis: sed quòd ipsa faciat ea, quibus incendat. Rem ita indicate. Qui aliquid comburere vult, opus habet silice, igne, fomite, sulphure, candelâ. Iam ignem comparauit. Sol autem si exurere vult, nullum silicem, aut fomitem aut cereum requirit, sed omnia simul & vnà facit, nemine chalybem eius spectante. Talis etiam est imaginatio. Illa solum suum tingit, pingitque, nemine penicillum eius, aut cerusam, aut pigmẽta vidente. Simul omnia fiunt, sicut ignis à Sole, à seipso sine corporeo instrumẽto efflagrâs. Nemini ergo mirum videatur, ex imaginatione procedere opera corporea, cum similia etiam in aliis manifestè eueniant. Cœlum nimirùm vniuersum nihil est quàm imaginatio. Id in hominẽ operatur, suscitat pestem, febres, & alia. Hæc non per instrumenta corporea producit, sed eo modo, quo res incendit Sol. Sol quidẽ vnius tantùm potestatis est: vnius tantû Luna, vnius astrû seorsim quòduis. Homo autem est omne astrû. Qualẽ se imaginatur esse, talis est, & est id ipsû quoque, quod imaginatur. Si imaginatur ignẽ, ignis est. Si bellum, est bellum, & sic deinceps. Et in hoc situm omne est, quòd imaginatio in seipsa integer Sol sit.

Imaginatio est sol hominis.

Imaginationis & solis comparatio.

Cœlum est imaginatio.

V.

Imaginationis fundus duplex.

SAtis autem in huius tractatus initio explicatum est, vbinam instrumenta illa iaceât, & vnde oriantur. Vt deinceps pergamus dicere de illarum rerum fundo, sciendum est, ipsum esse geminum. In alterum imprimitur cum cõstitutâ deliberatione: in alterum sine deliberatione. Exemplum. Ponamus, quendam imaginationem suam ita fixisse, vt alterum transfodere cupiat Hic si in imaginatione illa transfodiatur, is iam fundus est vnus. Alter fundus est, si prægnans imaginatione suâ aliquid desiderâter appetat, & id fœtui imprimatur. Hi iã gemini fundi sunt, in quibus talia imprimuntur. Secundum illos imaginationis operationẽ & perfectionem, quæ breuiter talis est, explicabimus. Imaginatio ex appetitu & cupiditate talis est. Cupiditas gignit inuidiam & odium. Horum enim nihil fit, nisi cupias. Si eiusmodi copias, iam emergit imaginationis opus seu effectus. Appetitus iste non minus celer est & velox, ac est in prægnante, quæ rei desideratæ notam fœtui illicò imprimit. Eadem ratio est etiam appetitus inuidiæ & odii erga alium. Hic simul et iam attendite, quidnã fit, quod imaginationem faciat solem, hoc est, vt perficiatur, & opera sua compleat. Constat autem solam impręgnationem, seu id, quod prægnans est, appetitu tentari. Nisi enim fœminæ prægnantes sint, impressiones non inurunt fœtibus. Eodem pacto, si non sint prægnantes quæ inuident, nũquam perficient, quod imaginando cogitant. Quî autem prę̈gnans fiat, qui fœtum non habet, ita accipite. Prægnantem facit voluptas Si semen cum delectatione acquiratur, prægnatio fit. Et impregnatio nõ à fœmina, sed à viro est. In fœminâ autem illa perficitur. Iam quæ ratio voluptatis huius est: eadem est etiã impręgnationis illius, qui tale quid imaginatur. Nec tamen quiuis, qui voluptatem habet, illicò prægnans est, sed & idoneum ad hoc requiritur semen. Voluptas & semen perfectam prægnationem faciunt. Sine semine enim & appetitu seu voluptate nihil fit. Hic notate, quod vulgato prouerbio teritur: *Maledictio vniuersalis plerúnque verificatur.* Quare? Prodit nimirùm ex corde. Dum ex corde egreditur, generatur semẽ, quod impręgnat. Ita & patris matrisque imprecatio è corde egreditur. Hinc est, quod imaginatio istorum perficitur in liberis. Sic etiam pauperum & oppressorum imprecatio imaginatio est. Quod enim imprecantur, id imaginantur, & intra se concipiunt. Hanc imaginationem sequitur effectus. Eodem modo & vinctorum imprecatio tantùm imaginatio est, ex corde procedens.———

Imaginatio ex appetitu.

Prægnationis consideratio.

Forma rei externæ ad se attrahit: & imaginatio ad se attrahit colores & omnẽ speciem. Iam ita imprimũtur formæ & colores, hoc modo præparantur. Si enim magnes attrahere potest

test ferrum: magnes vtique etiam aliquis erit in imaginatione, attrahés. Et imaginatio se habet, vt stomachus, vt magnes, impressio, vt Sol & cœlũ, quod hominẽ facit virtute Vulcani.

TRACTATUS II.

VT imaginationis vim rationémque rectiùs intelligatis, scire conuenit, imaginationem ipsam per sese imaginari nihil posse, nisi per attractricẽ ipsius vim res imaginatiua attrahatur. Sic quem prægnans videt piscem, is fœtui non imprimitur, nisi per vehementem appetitum desideretur, attrahatúrque, ac ita fœtui imprimatur, eo loco, qui contactu proximè feritur, vt alias dictum est. Sic etiam, qui cogitatione aliquem ingulare aut claudum facere vult, huic opus est, vt primò rem seu instrumentum attrahat, quod postea imprimat. Quicquid enim imprimitur, id imaginatione iterum eximi potest, non secus ac si fieret per manus. Eodem modo intelligite etiam cœlum ranas depluere. Hæ in cœlo minimè generãtur, nec sperma earum in cœlum attrahitur, nisi illo modo, quo fœminis attrahit fragũ, &c.

Spiritus solertiæ quis.

Ex spiritu hoc nascuntur solertes & industrii homines, de quibus dictitari passim solet: Iste vel iste phantasiã suã multa inuenit, & excogitat intentiore speculatione, cui totus ac assiduus vacat. Hinc fit, vt homo intellectu corporeo exuto, spiritualem induat quidem, sed tamen corporalis maneat in suã solertiã, arte subtilitatéque. Huius classis sunt Mechanici excellentes, & alij, qui ex hoc spiritu nascuntur. Is enim spiritus est, qui speculatoris est, qui attractiuã vim habet, cum impressionibus coniunctam. Qui autem eò penetrare, ac imaginationem suam adeò intendere potest, vt spiritus generetur: is artis Gabalisticæ rectorem agere iam nouit, sic quicquam ipsi difficultatis obstat, non magis ac Magneti aut similibus. Huiusmodi solertes spiritus, à speculatione genitos, multi pro diuis venerati sunt. Sed probè talia discernanda sunt, quandoquidem multa abstrusa & abscondita concurrunt, quæ ad fidem nihil faciunt.

Ars Gabalistica.

III.

Fœminæ viris auidiores.

CÆterùm de fœminis plura hic dicenda sunt, quæ imaginando viris ipsis superiores existunt. Nam & vindictæ cupido eis inest, & promptius inuidiam ac odium colligunt viris. Dum ergo imaginando in seipsis perfectum spiritum gignunt: ex imaginatione illã, quam concipiunt, impressio quædam egredi potest vltra medium cœlum. Et in medio cœlo potest gigni id, quod imaginantur. Sumit autem illa imaginatio corpus suum ex menstruo mulierum. Hoc menstruum speculatur mulier in medio cœlo, & hinc transfert in Vulcanias inferiores regiones, non aliter ac si quis statuario alicui lignum offerens, diceret: Hoc vel illud mihi sculpe, adeò vt quod iubens cogitat, à statuario illo recte fiet. Imaginatio hæc est causa asteriscorum seu cruciculorum, passim decidentium, & rerum similium aliarum aliis. rum nàmque corpus est menstruum. Quod autem ascendit in cœlum, est imaginatio. Quod decidit, est impressio, ex imaginatione genita. Quod autem imaginationes huiusmodi fiant,

Mẽstruũ est corpus rerũ imaginatarũ.

causa præcipua hæc est, vt præsagia sint futurorum certorum malorum in mundo. Præsagia autem minimè ex homine prodeunt? Is enim nihil præscit. Hoc tamen verum est, eum, qui intentiore phantasia speculatur, & præsagiendi consilium seu arbitrium firmum ac pertinax præsumit, rémque quoquo versum expendit & trutinat, spiritum suum tandem eò adigere, vt ad vaticinium penetret, & rerum futurarum scientiam acquirat. Eadem est etiam ratio mulierum, quæ in somno & phantasiã, &c. abripiuntur. Si enim eiusmodi quid imaginentur & faciant, &c. id vtique euenit. Multæ huiusmodi nihil sciunt. Et quia non sciunt, non imaginantur. Consultum ergo est, mulieres non solas relinqui, vt melancholiæ vacent; Sed illæ omnino sit hilaritatem suscitari, & cum hominibus cõuersari, & solitudine omni euitata nihil profundiùs cogitare aut imaginari, sed in mera simplicitate agere, neq; huius metas egredi debent. Earum nàmque imaginationes vtique adeò sunt fortes, vt si mercaturam exerceant, nec satis commoda ad explendam lucri cupiditatem fortunã vtantur, iam fortè negotiationi nescio quid aliud gignentur mali. Per ipsas enim talia certò polluuntur. Et quæ hoc modo dispositæ sunt, cauere debent cumprimis, ne pluribus educandis aut lactandis infantibus sese offerant. Per illas enim illæ multa imaginantur, quæ postea infantibus imprimuntur. Mira itaque conditio istiusmodi spiritum est. Qui si per phantasiam & in omnia ad res tales conuertuntur, multa fiunt apud homines noua & admirabilia: Quorum omnium causa est imaginatio. Quæ perfectum spiritum gignit, vt potentiã atque virtute magna præditum. Eo genito, iam imaginationis opus perficitur. Et pro exemplo vobis sit hic casus. Ita nimirum statuæ, fœminam quandã, in puerperio constitutam, mortis vicinam esse. Illa si mortem horreat atque cum inuidia & odio mortis defungatur, ac imaginatione serta intentáque eò præcipitetur, vt optet, vniuersos homines vna secum ipsa commori: jam duo præsto sunt, *Imaginatio & fluxus menstruus*. Ex imaginatione gignitur spiritus: ex menstruo corpus illius rei. Hinc iam epidemia seu pestis oritur in illa regione, quamdiu Menstruum in illo corpore iacet, siue id adhuc viuum sit, siue mortuũ.

Mulieribus solitudo noxia est.

Mẽstruũ puerperæ quanta efficacia.

IV.

SEd vt portò quoque, philosophemur, differentias de initio harum rerum, *Desunt quedã.* Vt enim scien omnem probè compertam habeatis, scitote, *cœlum & terram duo esse, visibile nimirum & inuisibile.* Vtrumque autem est Limbus. Itaque vtrumque etiam homo. Imaginatione ergo mundus amplior non est. Extẽdi nàmque illa ad milliaria infinita potest. Potest etiam per eandem distantiam imprimere, adeò vt impressione suã ipsum etiã cœlum attingere queat. Quã enim ratione stellæ homines in terrã inficiunt, vt moriantur etiam nulla sua culpa: Ita nos vicissim illas æquè inficimus. Imaginationis enim nostræ speculatio nó ascendit ignauiùs, quàm illæ stellæ vim suã demittunt. Quod si ergo hoc modo imaginationi opera nauamus, maledictio illa quidem verificatur: Infectio tamen ista noster morbus est.

Imaginationis mensura qualis.

Gene-

Generationem hanc ita intelligite. Videtis nimirùm varia & multiplicia animalia a Deo in terrâ creata esse, quibus velut exemplo quodam contemplatio humana oculis præponitur. Sic Leo suos catulos mortuos parit, & clamore eosdem vivificat. Similia & in aliis notantur. Ex hoc elicitur, genus quoddam esse animalis, cuius in oculis imaginatio tota posita sit, cum menstruo, & vi imaginatiuâ omni, supra omnia animalia exaltata. Et sicut Lazurius vnus altero superior est: Ita etiam Basiliscus, quo ad menstrualem hanc imaginationem cæteris animalibus omnibus superior est. Addemus exemplum. Si mulier speculum aspiciat, id polluit. Eodem modo, si alicuius oculos aspiciat, fieri potest, vt maculentur illi, & in ipsis multæ maculæ & albugines oboriantur, de quibus malè sentiunt medici.

Basilisci menstruum nocentissimum.

Quæ si vera sunt hoc casu: veriora etiam erunt in aliis, velut in Basilisco, qui nihil est aliud, quàm speculatio & phantasia ex veneno menstruali, quod in ipsius oculis iacet, genita. Matrix enim & crystallinus humor in ipso vnum sunt. Quicquid enim facit, facit eius imaginatio, quæ inuidendo ita efficax, vt omnia quæ oculis aspicit, velit esse mortua. Idem etiam fit, vt nos ita commonefiamus, decere omnino nos imaginationi dominari, nec ad tales fines illam impendere. Et probè expendi debet, Deum vinum creâsse, & multos alios cibos, vt homo illis quidem minimè deditus esset, & tamen appetitui suo satisfaceret. Et quia bonum non erat, hominem esse solum, dedit ipsi vxorem, & vxori virum, vt illa alia omittetentur.

Menstruosa speculum polluit visu.

V.

EX his iam scitote, imaginationem esse fortem & efficacem, cumprimis autem in fœminis. Quæ si grauidæ expauescant, metuant, gaudeant, &c. eadem certè forma fœtui imprimitur, veluti genita. Sed pauca hîc explananda sunt. Timor, terror, appetitus, desiderium, gaudium, odium, sex inquam ista cum suis cognatis astrum hominis superant, quod torquent & trahunt pro suo arbitrio. Iam verò astrum est spiritus, formans & attrahens, & imprimens. Itaque is velut Faber & tignarius est imaginationis. Ex sex illis rebus quicquid in imaginationem fertur, huic tignatio subiicitur, vt tale id faciat, quale visum est. Et momentum seu ictus oculi est tempus & hora illius ædificationis seu domus, quæ recta stat. Vt verò sciatis, quomodo terror, timor, &c. talia faciant, statuendum est, imaginationem ibi superari. Et quicquid metuitur, aut timetur, id præstò est. Sex enim illa gignunt spiritum imaginationis. Eo genito, iam genitum est etiam id, cuius gratiâ is factus est. Vtut autem ista se habeant, pro conclusione fundamentum hoc tenendum est, nouissimè imaginationem gignere spiritum, qui tignarius seu faber est. Is spiritus postmodum spiritus more se habet, spirituum potentiam participans. Quâ de causâ habet etiam colores, habet penicillum, habet instrumenta spiritibus familiaria. Quicquid autem sex prædicta confirmant, id ratione dictâ fit. Possent quidem plura de his dici. Sed peritioribus illa committimus, qui ex mulieribus multa subinde experiuntur, aut modis aliis, quidnam imaginatio faciat, addiscunt. Nam ex ordine singularia omnia accidentia recensere, superfluū est, maximè cùm planiùs etiam aliàs obseruentur & notentur. Quòd si ergo fœmina monstroū talē fœtum pariat: statuendum est, eius causam fuisse imaginationem. Si enim imaginatio aliquem potest occidere: poterit etiam infirmare ipsum, aut aliter dispositum facere. Sed mandatum nobis datum est, ne talibus indulgeamus, sed, si nobis insidientur, rebus aliis, cibo nimirùm potúque anteuertantur. Et vt vitantur talia, multa omitti fas est, vt in otiosis hominibus & melancholicis curæ illæ speculatoriæ supprimantur: In omnibus autem mandatum Dei seriò seruetur.

Per imaginationem, vt res fiant.

V I.

IAm ergo constat, laborandum esse, non speculationi vacandum. Quinis enim concedere cogitur, quòd, cùm scriptura nos non iubeat speculari, contemplari, & imaginari, illis etiam non indulgere debeamus. Hæc enim scaturigo omnis superstitionis & prædictorū malorum est. Sic autem scriptura inquit, *Scrutamini scripturas*. Non dicit, *scrutamini per imaginationem, &c.* Scrutatio scripturæ requirit sententias & dicta eiusdem, quæ intelliguntur per scripturæ spiritum, non spiritum imaginationis. Itaque in talibus, ——————

* Sicut philosophism quamlibet esse constitutam decet, ne per spiritum talem in errores agatur, velut is doctos multos exorbitare fecit.

* Eo modo, quòd huiusmodi deformitates & res connatæ infantem animâ non priuent, sed tantùm corpus fœdent. Quòd si ex odio aut inuidia, &c. talis lædatur, idem est, ac si manu læsus esset. Omnia enim vnum sunt, hoc est, vnus omnino homo est, siue is visibilis sit, siue inuisibilis.

DE CHARACTERIBVS.

XIV.

SIcut in hoc libro quædam peculiares doctrinæ, nempe de sabbatho, traduntur breuiter & strictim: ita sic conuenit, sabbathi sanctificationem seriò mandatam esse. Hoc quidnam est aliud, quàm secundum Dei institutum vitam in terris agere; Ea námque voluntas & institutum Dei est. Quo posito, iam constat, nullam aliam mancam & inconuenientem rationem iniri debere. Hoc idem est, ac si dicatur, secundum medicinæ præscriptum recuperari sanitatem debere. Si auxillum aliunde petatur, ea iam mandati diuini violatio est. Cùm verò de fouea Christus mētionem faciat, quòd etiam in sabbatho ex illa bouem extrahere liceat, ita vrgente necessitate: culpa vtique etiam vacabimus, si corporali medicina destituti, quæramus aliam, necessitatibus nostris idoneam. Hoc enim casu ipsa necessitas nos excusat, cùm & auxilium alterum, ex herbis non petitum, ex Deo nihilominus fit. Quòd si ita quærimus, quid quærimus quæso aliud, quàm quòd in ipsa natura incognitum quærimus, vt id sciamus? Nam & hoc naturæ lumen est; sed non naturæ Limbicæ, verùm

spirituum. Horum namque ea natura est, cum creaturæ sint. Lumen enim naturæ & ipsi habent, quod nos discere & cognoscere decet. Sic etiam scriptura dicit, *Virtutes cælorum commotum iri*, hoc est virtutes vltra naturam. Si Deus sine medio naturæ ex terrâ aurpharmacopolio petito nos iuuat, an non ea virtus cœli est? an non eæ virtutes super nobis commouentur? Ideò. Itaque quod spiritus faciunt (modò id faciant) an non id virtus cœli sit? Ex inferno enim nihil promitur aliud, quàm ignis & mendacium. Iuuare, mendacium non est. Iuuamentum enim ex veritate procedit. Veritatem itaque virtutum cœlestium videmus in huiusmodi characteribus & nominibus, &c. Et superstitionis hic nihil committitur. In superstitione viget mendacium & fraus. Cùm ergo diaboli ac immundi spiritus ita comparatum naturæ lumen habeant, vt nomina pro herbis vsurpent: cur nos id pro virtute naturali non admittamus? An non verborum, in æde sacra dictorum, ea vis est, vt per illa exaudiamur, quod plus cæteris omnibus est? Quanquam in medicinâ Deus haud quaquàm verba & consecrationes aduersus vulnera punctim cæsimve facta, aut sistendum sanguinem nobis dederit. Idem nos nec herbas cognoscere docuit: sed Medico ægrotum commendauit. Ea quo colligitur, decere Medicum illas omnino nosse. Aliàs enim non erit Medicus. Iam etsi in lumine naturæ huiusmodi pyxides & radices sunt penes spiritus: quis tamen eas porrigat, ignoramus. Non enim promit eas diabolus. Aut si promit, coactus id facit & inuitus. Sanitatis enim donatione is minimè gaudet, sed mortis, quod in propatulo est.

Per vocatores coelestia quid in religatur.

XV.

Concludendum ergo sit, scire nos non posse, qualia verba sint, &c. Ea enim nec diabolo, nec fidei adscribi possunt. Relinquitur ergo, naturam quandam esse vltra terrenam, talia facientem & operantem, instar medicinæ terrenę, pro ipsius nimirùm conditione & proprietate. Quod enim Aaronis tempore Magi quoque serpentes fecerunt, quos tamen omnes serpens Aaronis deuorarat: hoc quid est aliud, quàm Deum artes naturaliter omnes dedisse, & controllisse? Et tamen si magnalibus suis vti volt, artes nostras vniuersas deuorat. Mors enim est serpens Aaronis, tandem omnia deuorans.

Serpens Aaronis mors.

EX TRACTATV II.

IV.

Notandum ergo est, spiritus & virtutes cœlestes aliter nos iuuare non posse, nisi per nomina seu verba. Illa enim si habuerimus, ipsius medicinæ hortum possidemus. Iam ita censere, verbum medicinam esse instar herbæ, & herbam instar verbi. Discrimen saltê est in natura visibili & inuisibili: quarumtamen vtraque luminis est naturalis. Qui verò ad nos verba penetrarint, sciendum est. Primò ante initium medicinę, primi medici, qui Magi vocabantur, florebant. Hi multa horum manifestarunt, & numerum subindè auxerunt. Postea multa illorum iterum reperierunt, & dilapsa ita ac confusa sunt, vt iam integri nihil supersit. Verborum enim illorum libri interpretes maxima ex parte interciderunt, vt iam in periclitando & experiendo omnia posita sint. Nomen autem, quod characterem, est ita efficax, vt per illud fiat, quod spiritus ille potest. Vt enim faber loricam mihi dat aut facit aduersus ictus ferri: ita spiritus quoque. Aut sicut apposito Corneolo medicus sanguinem cohibet: ita & spiritus. Et veluti suo quodam discrimine distant medicamenta allus hoc alius aliud nouit & ignorat: ita differentia certa etiam hic constituenda est. Prout enim hortus se habet: ita gramen metitur. Prout fons, ita potus est. Naturalia tamen omnia. Hactenus ergo sic satis tradita & explicata sint, quæ ad characterum doctrinam pertinent. Deus enim creaturis omnibus certas & magnas vires infundit. Ex quibus contemni nihil debet. Frustra enim nihil creatum est, ne crabro quidem. Quòd si vos talis in nomine diabolorum, aut per superstitiones vsurpabitis: mercedem dignam accipietis. Nihilominus tamen, quod per superstitiones huiusmodi fit, id vi mandati diuini fit, non virtute vestræ fidei. Iisque si perperam credamus, & aliter, quàm credere debemus, iam fides nos iudicat. Credere cuilibet debemus secundum id, secundum quod præsto est. In herbas minimè credimus, sed in Deum, qui eas dedit, citra superstitionem. Idem & in aliis verum esto. Nec quoduis illicò, quod herba non est, ad diabolum referri debet. Is enim ne capillum quidem vel atrum vel album facere, sed tantùm Magnalia Dei superstitionibus & ceremoniis fucare ac polluere potest.

Magi characterum in aërotes.

Frustra nihil creatu.

Diaboli quanta infirmitas.

THEOPHRASTI LIBER DE HOMVNCVLIS.

TRACTATVS I.

Homo considerandus est duplex: non quidem, quatenus vir aut fœmina est, quia duo isti vnum sunt: sed quatenus duplex est, nempe Animal & Homo. Operari enim potest vel animaliter, vel humaniter. Si operatur humaniter, homo est. Si animaliter, est id animal, quod refert, non quidem similitudine quadam, vt dicatur, similis est Cani, aut Lupo, sed omnino ita, est canis, est lupus. Huius rei explanatio iam alibi facta est. Quantum autem ad generationem, de qua hic agemus, sic se res habet. Cùm is Animal simul & Homo sit, in generando præstare se animal potest aut hominem, hoc est, gignere potest aut animal, aut hominem. Ordo enim alius ex Deo est, omnino secundus. Illo ordine gignuntur homines. Extra illum ordinem gignuntur illa, quæ hoc libro explicabuntur. Homo ergo opus suum duobus modis conficere potest. Hoc iam libro abundè satis probabitur, quod Homo & Canis & Lupus, &c. sit. Id namque docet generatio Homunculorum, & Monstrorum, multis modis passim

Homo duplex est.

Ordo Dei duplex est.

& euidenter fiens Quæ nisi ita fieret, quis hominem vocaret vel vermem vel animal? quis ipsum non diceret potius hominem, ac corpus eius animámque pro re vna haberet? Iam verò duo ista diuiduntur, ita, vt diuersa duo vna ente includantur, animatum nempe & inanimatum. Quod homo habet animatum, id gignit animatum. Quod inanimatum habet, inanimatum gignit. Sic vtrumque gigni potest quidem, sed non semper diuisum. Nam si animatum gignitur, vnà cum ipso gignitur etiam inanime. Contra si inanime generatur, non necessariò gignitur animatum. Inanime enim sine anima gigni commodè potest: animatum verò duplex manet vnà cum inanimato. Vtrunque autem, animatum scilicet & inanime est homo integer, seu ex vtroque homo constituitur. Inanime autem nihil est, & se habet instar lolii. Sicut enim lolium seu vstilago puluis tantùm est; sic econtrà frumentum bonum, & farinam dat, & furfur, adeóque tum demum bonum & integrum est frumentum. Quòd si frumentosum minimè sit, sed fatuum & farinam non det simile est huic, de quo iam trado. Idem respectus etiam nucis est. Eius cortex debet esse plenus nuclei, boni & integri. Sin secus fiat, & nux sit inanis, cassa, corticosa illa ad nuces cæteras se habet, velut monstrum ad hominem. Et sicut illa ab æquè bonâ arbore profertur ac alia sana & integra: ita homines quoque, licèt ab Adamo, hoc est, ex arbore bonâ omnes descendant, non omnes tamen nucleum adipiscuntur, hoc est, animantur, sed fatui & cassi fiunt, aut inanimes, instar fatuæ frugis, carentis semine farináque, aut instar nucis nucleo destitutæ.

Inanime hominis simile lolio & nuci cassæ.

Cæterùm vt ad id veniam, ex quo intelligatur, quinam talia fiant: ita rem expediendam duco. Homo generatur ex semine hominis: & pecus ex semine pecudis. Homo est tantùm vnum. Ideò vnum etiam tantum semen. Pecus autem multiplex est: Ideò semen eius multiplex, & variè diuisum. Quot autem genera animalium: tot etiam genera inter homines. Hic est Lupus, ille est serpens, &c. Quod priusquam tractando persequamur, ita prænoscite. Ouum est semen sui pulli. Cæterùm plus etiam semine oui in pullo est, instar tamen seminis, in putamine contenti. Sic albumen est semen? vitellus est semen; nec tamen vtrumque est semen pulli, nec alterutrum. Verum semen est granum. Ex grano illo simul cum ouo generatur pullus; & sine ouo integro pullus non generatur. Sic etiam sine grano ex vitello generari aliquid monstri & aliquid etiam ex albumine. Nam sine vitello, ex quo generatur Basiliscus, ex albo generatur fœmina Basilisci. Quæ iam oui, eadem etiam seminis humani ratio est. Nam & hoc granum habet, & præter granum etiam aliud quid. Ex grano generantur Homo, qui animam habet. Ex cætero generantur Monstra & Homunculi. Vbi enim granum non est integrum, vt granum esse debet: ibi diffusum est, & cum toto spermate permixtum. Itaque totum sperma abit in Monstrum. Granum námque eo casu mortuum est, nec tale est, vt ex ipso generari homo possit: Sed habet sese instar spermatis. Hoc sperma semen hominis non est. Sperma enim illi prædominatur. Sic si granum in ouo non sit, per id vtique diffusum est, & totú sperma est granum, sed non granum gallinæ, verum granum Basilisci. Sic ergo amittitur semen hominis in spermate. Et sperma iam non est semen hominis, sed animalis. In generatione autem vtrâque adesse oportet. Nam in spermate coquitur semen, nec hoc sine spermate digeri potest. Sic etiam sperma in granum incidit, quod in homine animale est, nec sine grano generatur. Quòd si granum humanum instar grani non adsit, & generatio procedat: Tunc superat corpus animale, adeóque generatur id, quod sperma illud animalitatis in se continet. Hac ex causa etiam monstra nanciscuntur formam humanam, prout granum permixtum est. Si parciùs: formæ parum est. Si largiùs: formæ multum est. Interim tamen anima nulla fit, vbi granum non est integrum, & sperma in suum corpus attraxit. Tunc enim sperma granum in suum corpus adsciuit. Quódque hoc modo superat, id alterum subiugat, vt fiat aliud.

Hominis vnum semen, animalium multiplex.

Semen pulli quod.

Basiliscus vnde generetur.

Mõstra vt generentur.

Spermatis & seminis quæ ratio.

Videtur hic deesse integra pagina.

Ad quę iam consequitur, semen hominis à semine animalis diuisum esse, essentiâ quidem, non tamen formâ. Sed tamen vt fœmina ac vir caro vna sunt, non duæ: ita hic eadem est ratio etiam seminum. Naturale enim, in quo arcana sunt, & influentiæ post resurrectionem minimè mansuræ, corpus suum habet peculiare. Et hoc discrimen omnino tenendum est: aliàs philosophia ista minimè plana erit. Idem enim & per alia multa probatur. Cúmque ortu & generatione homo dicto modo duplex sit: discrimen illud ante omnia seriò obseruandum esse liquet.

Semen humanum ab animali qui differat.

Cæterùm vna iam parte relictâ, ad generationem animalem progredior, cuius hæc est ratio. Si sperma animale præpollet, duplex modus est Simplex alter, alter compositus. *Simplex* vnius personę est, *Compositus* est, quando persona vtraque hominé monstrosum facit. Huius iterum ratio duplex. Aut enim exterior est, aut interior, hoc est extra aut intra corpus. Prætereà modus etiam alius dependet ex compositione factâ per aliquorum permixtionem, quæ adsunt. Et hisce punctis declaratis, planum fiet, quidnam animæ cognatum sit, vel non sit, quid homo sit, vel non sit. Quod si monstra talia gignantur, putanda sunt naturalia esse, etsi alia & ab homine diuersa esse videantur. Huiusmodi námque generationes Deus nobis proponit, vt, quales simus, inde discamus, quoties manum suam à nobis Deus auertit, etsi progenies Adæ simus. Sed & imaginatio talium frequenter causa fit. Quo tamen pacto illa ab eiusmodi semine differat, simul explicatur. Semel enim verum est, obiectum ipsum huiusmodi multa enaciare, sicut in libro proprio traditur. Quod hîc monemus, ne noua illic explicatione opus sit. Nobis autem talia cumprimis curæ cordíque esse debent, vt quæ nos doceant,

Spermatis animalis consideratio.

Monstra quid doceant.

Mõstrorum causa imaginatio & lunæ

velle omnino Deum, vt per eiusmodi signa nosmet ipsos cognoscere discemus: Præterea propria quoque nostre malitia & luxuries frequenter istius confusionis causa est, nec sine culpa Sodoma, &c. pessum iuit. Hominis enim est, generare hominem, non animal. Et qui Sodomiticum malum accuratiùs expendit, is causam intelliget, cur cœli ignis ipsos obruerit & perdiderit. Sed vt prædicta rectiùs intelligatis, sciendum est, primos duos modos, simplicē & cōpulsiuum, dupliciter iterum contingere: Externè scilicet & internè. Quilibet homo, in quo luxus exaltatur, is polluitur. Pollutionem enim aut emittit, aut retinet. Primò disserendum est, de emissa. Deinde de retenta, seu interius remanente, quæ & ipsa, velut mortua, emissæ seu elapsæ rationem habet. Sperma enim, quam primùm generatum non amittitur, putrefactionem illicò subit, siue exciderit, siue non exciderit. Itaque vtriusque intellectus idem est. Sperma autem excidens, siue per mulieris siue viri luxū quomodocunque erumpet & profluet, si in digestionem terræ effundatur, semen fit plantæ seu crescentis. Quod si exiccetur aut arescat, perit. Quanquam non absolutè. Exiccato enim si digestio aliquæ terræ superueniet, pro influentiæ ratione omnino aliquid enascetur, quale id cunque sit. Influentia enim & semen omnia cùm gignunt, tum formant. Iam omnium priùs, quidnam digestiuum sit, sciendum est. Digestiuum verò est Terra, Non ea tamen solum, quam calcamus. Eadèmque terra est *Nucum, pyrorum, &c.* Matrix in muliere est terra seminis vitilis, vt putrefactio calida est terra rerum illarum, quæ infinitæ sunt. Hinc si sperma illud ventrem talem equinum attingat, & indigestionum suæ terræ, cui concordet, adducetur: tunc tacta procedit generatio animalis, illius naturæ & proprietatis formationi respondens. Interim tamen homo non prodit, quicquid inde generetur. In solâ nàmque fœmina generatur fœtus, qui homo est, & est animatus. Vir enim & fœmina vnum sunt. Vnitas illa seu id vnum fit momento ipsius conceptionis factæ ab vtroque. Ita nigrum fieri nigrum n n potest, quamdiu vitriolum & Galla non vniuntur in aqua. Aqua itaque loco matricis est. Vitriolum est vir seu mas. Galla est fœmina. Tria illa si coniunguntur, nigredo generatur. Idem etiam circa hominem euenit. Tale enim sperma decedit. Quòd si fas asset, ac nobis explicare licet, quo pactò talia in digestiuum efficerentur: multa certè admiranda hinc intelligerentur. Sed scribi talia non debent. Hoc hic saltem noscendum est, quòd pollutum sperma, si digestionem & terram suam attinget, monstri omnino causa fiat, non simplicis aut vniusmodi, sed varii & multiplicis. Sed de his propter viros ac fœminas apertiùs loqui non decet. Quæ hic dicta sunt, eò faciant, vt monstrorum huiusmodi generatorum qualemcunque notitiam essequamini.

Pollutio est duplex.

Influentia & semen omnia generat.

Matrix est terra seminis.

Atramentum vnde fiat.

Deficit hic integra pagina.

NAm si super Petrum, hoc est super electum, suam Ecclesiam ædificauit: super nullam vtique virginem aliam suam Ecclesiam collocabit. Talium enim nulla fiducia est: quibus constantior aqua eundo est. Quod Indico, vt intelligatis, nulle Christum virgines, non electas, quæ arundinis instar mobiles sunt. Electos suos requirit, qui firmi & constantes sunt in ipso. Quòd si verò homo vltrò, et ex arbitrio proprio castè viuere velit: is circumcidatur, aut seipsum circumcidet, hoc est, funtam, in quo id iacet, de quo hic scribo, abscindat & exhauriat. Quod, vt fieri posset, Deus talem ipsum etiam creauit, vt non stomachi aut hepatis more reconderetur, sed extra corpus propenderet. Idem mulieribus datum non est (vnde commendatæ viris sunt) nisi forte à naturê Eunuchæ sint, aut vt à Deo coërceantur, Nec enim ex suo met instituto tales sese præstare possunt, Nam ab vltrò virginitatem professis, Sodoma & Gomorrha implentur ex parte dimidiâ. Pars altera meretrices sunt & scortatores. Sed pro instituto nostro iam dicēdum etiam est de spermate interiore, quod mortuum est, nec se, vt debet, habet. In fœminis sæpius Luxus gignitur seu oritur.

Ecclesia cui fundata.

Mulieres lentes.

Is etsi egressum quærit, non tamen semper effluit, hoc est, supprimitur instar Vrinæ, quæ non semper emittitur, sed interdum cohibetur. Sperma huiusmodi si non exeat, in terra suâ remanet, & in matrice digeritur, tanquam in loco genuino. Semen tamen genuinum non edest. Hinc iam generatur Mola, morbus à quo intumescit venter; non secus ac prægnantibus, quæ tamen verè prægnantes non sunt, sed dicto modo seipsas proprio suo spermate impregnarunt. Itaque generatur monstrum, quod partus iustum aut certum tempus non habet, sed velut generatio quædam Sodomitica est, ex dicta causa ibi coll cta. De qua, quomodo se prodat, quem motem teneat, quo pacto mouecatur, prolixiùs hic differendum non est. Quòd si dicto Luxui suus exitus detur, tale nihil generatur.

Mola quæ generetur.

Cæterùm in viris quoque si similiter sperma retinetur, nec exit, sicut nec vrina semper emittitur. Id si fit, generatur Hernia Carnosa, & similia alia. Sperma nàmque id in suo loco manet, nec exitum habet. Itaque à calore proprio emergit, & abit in monstrum, vt sunt cero, glandula, spongie & c. quæ pars, etsi alias naturalis, ipsi tamen Homini naturalis non est, sed velut peculiaris fœtus quidam processit ex spermate, quod cùm ex tum non inueniret, illuc confluxit, & pro naturæ suæ modo in bubonem abiit. Idem enim horum rerum, ac ipsius vrinæ exitus est.

Ex sperma retento quid generatur.

Præterea euenit etiam aliquando, vt ex lasciuia Sodomitica effusum sperma luxuriosi illi Sodomitæ colligant, & intrò in matricem iterū infundāt, de qua re apertiùs hic loqui nihil decet. Id prout in matricem ingreditur, ita sese exhibet. Si à matrice recipitur, ex ipso aliquid generatur, sin minùs nihil generatur, sed putrescendo abit in monstrum, ac à seipso iterum resoluitur. Hoc sciendum est, quòd, quicquid per opera Naturalia in matricem non concipitur, vniuersum in monstrum abeat aut propè deat. Sic etiam quod aërem attingit, & intrò

Mulier ex quo spermate.

& intrò recipitur: id semen minimè est, sed materia Homunculi. Sic pariter & in stercoribus humanis multæ species animalium reperiuntur, ex sodomia generatorum, quorum Diuus Paulus meminit ad Romanos, quos masculorum concubitores nominat. Quòd si stercora non quotidie eiicerentur, non inficior, multa & frequentia subindè monstra natum iri, quæ omni mundo terrori essent. Quæ tamen quia eiiciuntur, & in digestionem veniunt, in aliud abeunt. A multis obseruatum est, in cloacis aliquando faces & lampades ex medio stercore eluxisse. Vnde crediderunt, animas, &c. ibi versari, & co signe ibi apparere, vt de Sodomiæ peccato admonerent homines, patrato, scilicet per semen humanum, quod vna cum stercore effusum sit. Sciendum tamen est, nullum ibi hominem effusum esse. Et credibile potiùs illud est, meretrices suos fœtus recens natos illuc abiecisse, & è medio sustulisse, ne res in vulgus abiret. Infantium horum sanguis ad Deum inde clamat, non secus ac viri iugulati, sepulti, terraque obruti tumulus profluente latione cruentat. Sic etiam lampades ibi apparent, quia sanguis in profunditate stercoris conspici non potest.

Lampades in cloacis quid notent.

A Sodomitis itaque variis modis talia exercẽtur, quę singula honoris causa describi nó possunt, satis est, nos strictim de illis mentionem fecisse. Ex quibus, sapientibus abundè satis liquet, quòd, si talia non secundum præscriptum & ordinem Naturæ fiunt, mera Opera Sodomiæ sint. Quorum tot modi sunt, vt ex ipsis generata omnia monstra & Homunculi non satis describi possint. Cum sim tamen & breuiter de illis, disseruimus, vt flagitia eiusmodi vitentur, &, quinam ea exerceant, cognoscantur, simúlque intelligatur, quidnam virgo sit, quid vxór, & quid sodomita.

Videtur hic integra pagina deficere.

SVperiùs a nobis commemoratum est, ipsas quoque fœminas imaginando eò se se adigere, vt gignant aliud, quàm debebant. Quicquid verò huius gignitur, id omne animatum est, nec anima caret, etsi pessima & absona maximè imaginentur. Eædem sodomiam etiam quandoquè exercent, & allecto spermate animalium, quod virorum loco adhibent. Ex qua permistione monstra peculiaria fiunt, congredientis animalis formam exprimentia. Eadem etiam virorum ratio est. De quibus tamen non scribo. Hoc inculco, ea monstra præsaga esse; quæ ea genuino semine viri & fœminæ nascuntur. Hoc si non fiat, nec illuderit. Eiusmodi enim monstra si ex permixtione sodomitica nascantur, non homo fuit, sed sodomiticum animal, aut nec animal quidem, sed monstrum potiùs homini formidandum, ex quo exemplo is flagitiosam hominum commixtionem, præter naturæ ordinem factam falli non vis at. Vbicunque enim tale quid apparet, sodomitici operis admissi signum est. Porrò hoc etiam sciendum est sodomitas huiusmodi ... ma quandoque etiam in os eiaculari. Qui

Imaginatio fœminarum monstrorum causa.

Côcubitus fœminarum cum animalibus monstrorum causa.

Monstra quæ præsaga.

Monstra quomodo ex spermate per os sumpto.

si in stomachum tanquam in matricem recipiatur, ex ipso ibi monstrum, aut homunculus aut simile aliud generatur, ac indè morbi multi, iique difficiles surgunt, tam diu sæuientes, donec generatum excernatur. Et idem hic fit, quod ex bibito spermate ranarum, &c. ex quo animal generatur. Nam ex illo spermate aliquid generari necesse est, nisi id à natura aut absumatur, aut aliò auertatur. Quæ omnino ita à nobis hactenus recensita sunt omnia, vt admonitioni sint putatitiis virginibus, & lasciuis viduis, ac sodomiticis aliis, qui Gomorrhicis flagitiis sese frequenter polluunt, & fœda libidine passim oblectant, quam oblectationem postea tot mala sequuntur, vt sigillatim omnia percenseri non debeant. Pauca hic attigi: quia commemoratis pluribus propter vitanda maiora mala non opus est. Eos, qui naturæ monstra sunt, per hæc admonitos volo, vt naturæ modum ac ordinem teneant, simpliciosque in viam naturalem dirigant, faciendi & exercendi ea vt hinc nascantur ipsis similes, nec spermata indecenter aut refrenant, aut lasciuiùs effundant, ... flagitiis inpendant. Hoc enim siue personæ illustres, siue viri docti & potentes faciant, sodomiticum tamen vniuersum est, picis & sulphuris supplicio expiandum.

Cæterum his iam explicatis colophonem libro huic imponemus, omnibus suadentes, vt coniugium amplectantur castè atque, nec ordinem illum temerè deserant: qui sint, qui seipsos circumcidere velint, vt à perniciosissimis peccatis sese præseruent. Reuera enim & hoc sæculo Loth ... in alias regiones ... conseruat. Quamquam & misericordia Dei illis locis adhibetur, vbi Loth nullus reperitur. Et tamen animarum illarum miseria ob id multo certior est. Reseruantur enim pœnæ illarum ad illud alterum sæculum. Quod si, cur Sodoma cum quinque ciuitatibus sociis exusta & euersa sit, rectius expendatis, fatebimini certè, illius pœnæ exemplum à Deo nobis præstitutum esse, ne similia flagitia in testamento nouo, irrumperent. Si irruperint: quid nostræ ciuitates ab illis different? Et qui hic quidem totics in sacra scriptura repetita non monentur aut absterrentur, illi tecum cœcutiunt, & seipsos in gehennam picis & sulphuris abiiciunt. Resipiscite ergo, quicunque seducti vos ... & a ... veteris desinite Sodomiticis. Nam & seducenti & seducto æterna damnatio incumbit. Et nisi ipsi ... Lothi à bonis angelis custodiri, ... vestros liberos & vxores conseruetis: ... flammas inferni & fumum illum videbitis, quem vidit Lothus, cum quinque ciuitates conflagrarent, & pessum irent. Quiuis ergo liberos suos aut in matrimonium ducat, aut ... dat, vt malorum eiusmodi fundamentum ... & radix è terrâ extirpetur, cum ... suis ... euulsa. Anxiàs enim Homo ipse cœ... & sanguineus, spiritus agilis, ... eps. obiecta grauia, & illecebrosa, ... des variæ seductionesq; frequentes; vt ... non facile obluctari

Et

Et ad Deum hæc omnia spectant. Is si te ad matrimonium vocat, & ex te liberos exquirit, nihili erit aut votum tuum, aut quæcunque virginitas. Si conjugium horres, & castitatis honorem jactas: fiet vtique, vt opera illa, quæ maritalia esse poterant, conuertantur in scortationem, in Sodomiam, & lasciuiam qualemcunque allam abominandam. Hæc enim pœna est, manens eos, qui etiam vocati, conjugium horrent & temnunt. Itaque opera designantur, quocunque modo obscœna, & in Deum contumeliosa: vt hoc pacto inobedientia tua & prævaricatio æternam pœnam & damnationem tibi accersat.

LIBER DE NATIS ANIMALIBVS EX SODOMIA

TRACTATVS I.

De est forte huius libri prologus.

QVANDOQVIDEM Natura, ipsa quoque animalia & insecta ad permixtionem, ex qua varia monstra enascuntur incitet & stimulet: De illis cumprimis, quæ in mari & aquis degunt, scribendum esse videtur. Omnium enim ore & sermone teritur, mare monstris plenum esse. Cæterum monstra ea, quæ in mari versantur, ex mari naturaliter non generantur, nec à principio creationis mare possident, sed ex spermate piscium, contra genuinum Naturę ordinem dispari specie coëuntium, nascuntur. Quoties enim diuersæ speciei pisces sua inuicem spermata conferunt, toties nouum animal seu monstrum generatur. Multiplices autem in mari piscens degunt, cùm formâ, tum specie differentes, quàm maximè. Hinc mirum non est, interdum reperiri monstra in mari, hominis formam exhibentia, non quidam quod ex Sodomia per homines generati sint, sed quod ex piscibus diuersis inuicem coeuntibus prodierint. Nam ex vtriusque Natura nouum quid emergit ceu tertium. Duo namque vnum tantùm corpus constituunt. Sic vir & fœmina, vtrinque vnum tantum fœtum generant, nec alterum sine altero per se aliquid gignit. Cùm ergo ad constituendam formam & speciem duo requirantur: inter homines etiam nonnunquam monstra reperiuntur, quæ ex dimidio hominem, ex dimidio brutum seu animal referunt, quod dictu fœdum est quidem, sed tamen omnino explicari vult vt ortus primus rectè intelligatur. Idem etiam in Mari euenit. Pro exemplo nobis Syren sit, supernè fœmina, infernè piscis. Ea non ex creatione prima adest: sed est miscella seu partus, factus ex congressu duorum eiusmodi piscium, formis inter se differentium quidem, & tamen illam formam conferentium. Duo enim, sibi inuicem non similia formas duas dant, aut conferunt corpori vni. Sibi vero similia formam vnam proferunt, & corpus vnum. Nam in mari multa quidem animalia degunt, minimè sterilia tamen, sed verè animalia. Sterilia verò sunt illa, quæ hoc modo contra naturę ordinem ex permixtione facta pronascuntur. Nec enim paria in mari semper conueniunt: Sed vbi vnum alterum amisit, & diuersum occurrit, partus eiusmodi fiunt, qui sublimius in mari natantes visuntur autem capiuntur. Quorum tamen multi etiam in aquis pereunt, vt in conspectum nunquam prodeant. Multi etiam in distantissimis ab homine latebris sese occultant, vt ab ipso nunquam videantur. Quæ causa est, cur maris monstra non omnia cognoscamus, sed vix vnum aut alterum tantum assequamur interdum: ex quibus tamen de cæteris iudicium facere possumus, quod eodem omnino generationis modo proueniant.

Mare mõstrorum plenum.

Mõstra ex confusione diuersorũ spermatum.

Monstra ex homine & bruto.

Syren vnde.

Monstra sterilia sunt.

Sed & hoc concedi fas est, quod in mari animalia quoq; homini similia reperiãtur. Quę etsi quidem hominem ad viuum non exprimant, ipsi tamen quàm animalibus cęteris similiora sunt. Cæterorum autem brutorum more anima carent seu mente. Illa sese habent, vt simia ad hominem. Et aliud non sunt, quàm simiæ maris, diuersi generis. Et quoties inuicem permiscentur, toties eiusmodi monstra marina producuntur. Hinc dicere solemus, *in mari repertum esse Monachum, hoc est, piscem Monachum, hoc est, piscem Monacho similem.* Cuius generati hæc causa est, quod pisces, vtrinque hoc monstrum referentes, mutuo coitu sesa permiscuerunt.

Monstra marina hominẽ exprimẽtia.

Monachus marinus.

Sciendum autem est hoc loco, admodum multa esse piscium genera, & ipsorum, multiplices etiam generationes, non semper ex solito aut familiari ipsis spermate fieri, sed etiam modis multis aliis contingere. Hinc ergo via nobis planior panditur, ad exactiùs cognoscendum horum monstrorum ortum. Quæ monstra in mari suffocantur, & pereunt in aquis, illa ab animalibus marinis deuorantur & absumũtur. Iam si sperma in exaltatione constitutũ, mersione periret, & à pisce deuoratum, aeternum in se ipso exaltaretur: operatio certè aliqua fieret, à natura piscis & spermatis. Ex quo colligi potest, maximam anim alium partem, humanam formam referentium, hoc modo produci. Tale námque sperma, si ab äëre non exiccatum, in operationem deducatur, necessariò aliquid inde emerget. Mortuorum ergo, tam virorum, quàm fœminarum sepultura iure merito instituenda est, vt consumptione facta in digestionem non abeant. Hoc namque modo in aquis admirandæ generationes multæ fiunt, hic minimè describendæ vt monstra varia & stupẽda, ceu stomachi, &c. passim visuntur & reperiantur, piscis tamen naturam habentia, vt in aquis versentur, & illis gaudeant. Piscium enim, humanam formam habentium, generationem hanc vnam præcipuámque causam agnoscera putandum est. Huius classis sunt canis marinus, & aranea marina, &c. sic etiam homo. Quod si alio modo generentur, causa ad Sodomiam, *vt diximus*, referenda est: Tertia causa est, si spermatica eiusmodi in locis talibus digestionem assequantur, & prò coniunctionis ratione, partus fiat. Sed modos omnium recenseri impossibile est. Infinitis enim illa modis prouenire solent. Præterea definitam formam non semper habent: sed prout à natura secundum coniunctionis (commixtionis) illius rationem producuntur, ita sunt.

Piscium monstrorum generationes variæ.

Sperma exaltatũ monstrorum qui causa sit.

Mortui sunt sepeliendi.

Canis marinus, & c. quæ generatio.

Monstra plurima contingunt.

Huius

Hulus generis multa in mari supernatant, plura verò infra aquam degunt, nobis quidem nedum cognita. Multa etiam pereunt, nec ad iustum ætatis incrementum pertingunt. Aliàs enim multo plura conspicerentur.

Videtur hic deficere integra pagina.

Monstra ex aere vt fit.

EX aëre quoque huiusmodi monstra gignuntur: Horum generatio est, quòd stellarum iactationes desuper factæ, stellarum illarum, ex quibus decidunt, sperma sunt. Cùm enim cœlum ad generationem hominis operam conferat: vt hominis proprietatem quoque habeat, opus est, id est, hominis generationem per fluxum spermaticum fieri oportet. Sic etiam figuræ in statua effictio per figuram fieri debet. Quodlibet enim sibi simile, non diuersum facit. Illud ergo viuificari oportet; multo magis homini assimilari decet & non dissimilari. Sciendum verò, & hic Laboratorem esse Sodomiticum. Sperma enim, ad generationem hominis facturum, cadendo seipsum seminat, sed inutiliter. Ideo rursus attrahitur. Quicquid enim descendit, idem etiam rursus ascendit. Dissolutio verò, quæ à Terra fit, non patitur illud denuò fieri id, quod antea fuit, aut demum fieri debuit. Manet ergo in aëre, id locum tamen pristinum non omnino iterum ascendens. Matricem verò in aëre habet, vbi tā peregrina animalia generantur, quæ indè deorsum in terram deuolāt. Similiter & aër aliūdè veluti transmare spirans, is multa peregrina secum aduehit, in nostris regionibus quidē

Aer alienus quomodo monstrorum parens.

peregrina, in suis tamen natiuis locis familiaria. Aëris autem ea conditio est, vt cœlum terràmque permeet, & muros omnes plantásque ac crescentia vniuersa perspiret: hinc est, *Nihil vspiam est, in quo aër non vigeat.* Ex quo iam patet, spermata in Elementis condita aut vigentia, siue sint quadrupedum, siue araneatum, siue bufonum, &c. multoties per aërem resolui, sicut sal in aëre liquescit & dispaeret. Quodlibet enim sperma est in suo

Sperma quid sit in rebus

corpore. Sal gemmæ clarificatum resolutum. Iam si aër in regione sua super terra eiusmodi semen inuenit, effusum: illud vtique resoluit, ex qua resolutione alia postea

Grylli vt generentur.

enascuntur. Hinc enim & Grylli, & his similia animalia alia monstráque prodeunt, quorum tamen generatio ex vno tantùm est, non ex duobus. Ideò vnius etiam tantùm formæ sunt, membris quidem & indiciis aliquibus prædicta referentia, sed non tamen exactè æquantia. Cæteris tamen vermibus venenosiora & impuriora. Probe ergo & studiosè ædes verrendæ & expurgandæ sunt, aut ita extruendæ, ne multis colligendis sordibus accommodatæ sint. Aër namque in huiusmodi effusa semina efficax est.

Ceterum inficiari nemo potest, quòd talia in terra illa omnium frequentissima sint,

Basilisci ex spermate bufonis & galli.

in qua conueniunt animalia telluris & vndarum, quæ mutuò congrediuntur, & , ceu diximus, noua animalia parturiunt. Ex bufonis enim & Galli spermate generatur Basiliscus. Galli enim semen ouum gignit, etsi non galli sed gallinæ natura sit & officium, vt id excludat seu pariat: Res ita se habet. Galli sperma cum spermate gallinæ iunctum, vnū ouum constituūt. Iam si sperma suum Gallus emittat, nō item & gallina, ouū imperfectū erit, & auis, (vt vocatur,) in ouo, est vitell', hoc est, resoluta in illo iacet, & est generatū quid præter naturam. Sciendum autem est, aliud etiam genus Basilisci esse. Huius generatio est, quando gallus cum bufone sodomiticè permiscetur, loco gallinæ. Ex ea namque confusione gene-

Mulus ex asino & equo.

ratur Basiliscus, velùt ex asino & equo generatur mulus. Is Basilisci ortus est, cuius venenum homini, vt fama est perniciosissimum existit. Eadem ratione fit, vt lacertæ quoque cum Stellionibus Sodomiticè permisceantur. Qua ex copulatione vermis peculiaris gignitur, vtriusque naturam participans. Generatum autem ipse vocatum est, & vocatur Draco. Cuius vt nemò causam nouit: Sic etiam

Draco quid.

quidnam Draco sit, ignoratur, nisi fors vermis horridus dicatur. Ita enim nomina quadrabunt. Scriptura etiam dicit: Super aspidem & Basiliscum. De Basilisco iam dictum

Aspis quid.

est. Aspis autem nihil est aliud, quàm Sodomiticum tale animal, quod in regionibus illis ab eiusmodi vermibus, qui nostratibus longè maiores sunt, gignitur. Sodomitica ea animalia ex seipsis nihil gignunt. Quantum ergo ad dicta tria animalia, vt Basiliscum, Aspidem & Draconem attinet, idem omnino est, ac si dicatur: *ambulabis super homines, illos, qui Sodomiticam vitam agunt, & quorum generatio, semen, & natura minor non est natura trium illorum animalium dictorum.* Porrò, Leo est animal naturale ex prima

Leonis quæ natura.

creatione. Sicut autem Leo omnia dilaniat; ita & ipsi Leoninam naturam habent. Vbicunque ergo monstrosos huiusmodi, nec regioni isti familiares vermes in cauernis terræ, in lacubus, &c. inueneritis, meritò ipsos Aspides, Crocodilos, &c. vocare potestis. Sodomiticè enim generati sunt: ideò Sodomitica quoque illa natura in scriptura allegatur. Qua qui affecti sunt, hic quasi punguntur, quòd nimirum tales fiant, & tandem à pedibus Christi proculcentur & comminuantur. Hoc est; Ita nimirum infernales homines opprimuntur, qui tyrannidem suam erga omnes exercuerunt, & Basilisci, Draconis aut Aspidis more omnia venenarunt & inquinarunt.

Desunt hic fortè duæ paginæ.

Iobi sententia.

IDeò dicit Iobus, putredinem esse ipsius patrem, vermes autem patrem & sororem. Sciendum est ergo, quemlibet, qui in corpore (suo) viuit, esse ex corpora terræ. Ideò putrescit, & vermes fiunt ipsius sorores. Itaque qui suo tantùm corpori viuit, est Basiliscus, est Draco, est Aspis, nondum quidem generatus, sed interim viuus incedens, donec moriatur. De Sodomiticis ergo monstris iam intelligitis, quàm abominandè nascuntur. Quod si homo in spermate viuit, spermata ipsius quoque in vermes abibunt, & vermes manebunt, ac tempore resurrectionis sepelientur in infimam tellurem, super qua incedent & ambulabunt, qui resurrexerunt. Etsi verò huiusmodi generationes multiplices sint: proponi tamen ac describi omnes minimè possunt. Quæ hic desunt, addentur in libris *De generationibus naturalibus.*

LEC.

LECTORI.

TErminantur hic 24. libri secundi voluminis Philosophiæ (sicut Auctor ipse eosdem in proprio catalogo superiùs in huius tomi initio nuncupauit) quorú, qui perfecti sint aut imperfecti, aut omnino desunt, facilioris comprehensionis gratiâ sequenti tabula tradetur.

1	*De Sagis, earúmque operibus.*	Imperfect.	Fol.
2	*De Dæmoniacis & obsessis.*	Imperfect.	Fol.
3	*De Lunaticis.*	Integer.	Fol.
4	*De Generat. stultorum.*	Integer.	
5	*De Somniis, & euntibus in somno.*	Imperfect.	
6	*De Sang. mortuorum.*	Imperfect.	
7	*De Nymphis, pygmæis, &c.*	Integer.	
8	*De arte præsaga,*	Imperfect.	
9	*De vtraque fortuna.*	Integer.	
10	*De Influentiis.*	Integer.	
11	*De Inuentione artium.*	Integer.	
12	*De votis immortalibus.*	Integer.	
13	*De Mortuorum apparitione,*	Imperfect.	
14	*De Mumia,*	Desideratur totus.	
15	*De virtute Imaginat.*	Imperfect.	
16	*De characteribus.*	Imperfect.	
17	*De Homunculo.*	Imperfect.	
18	*De Vindictis Sanctorum.*	Desideratur totus.	
19	*De Inuocat. Signis, &c. Sanctor.*	Integer.	
20	*De Superstitione & cæremoniis.*	Integer.	
21	*De Nigromantia*	Desiderantur toti.	
22	*De Fidei miraculis.*		
23	*De corruptione non æternorum.*		

Libellus de Animalibus ex Sodomia natis sub hoc catalogo non comprehenditur.

NOBILISS.

NOBILISSIMI, CLARISSIMI
ac probatissimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI

BOMBAST, AB HOHENHEIM,

DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM,

Tomus Genuinus Decimus,

E Philosophicis verò Tertius, continens Philosophiam Sagacem & Astronomiam Magnam,

Recenter Latinè factus, & in vsum Asseclarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foràs datus.

ss

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN DECIMA PARTE OPERVM PARACELSI CONTENTORVM.

LIBER

DE OCCVLTA PHILOSOPHIA THEOPHRASTI PARACELSI.

Præfatio Auctoris ad Lectorem.

E sublimibus & abstrusis rebus hic philosophari cogitantes, pandemus ea omnia, quæ pertinent ad Magiam, Nigromantiam, Necromantiam, Pyromantiam, Hydromantiam & Geomantiam, &c. *per quas, quæcunque explorari & expediri possunt, hac nostra Philosophia abundè describentur. Nolumus autem immorari in ceremoniis & aliis abusibus hactenus obseruatis vt qui fundamento solido careant, & in mera arena exstructi sint. Vnde non mirum est, artes illas a quouis vento concussas, deiectas & penitus olim obscuratas fuisse. Quin imò necesse est, eas illas ex sacra Scriptura, & doctrina Christi, quod fundamentum omnium est firmissimum & constantissimum. Hoc tribus præcipue punctis constituetur.*

Magiæ abusus in quibus olim.

Primo loco erit precatio, *per quam quærimus, pulsamus, ac omnipotentem Deum sollicitamus, vt sua promissionis esse memor velit. Quod quidem si genuina ratione & deuoto pectore fit, dabitur vtique nobis, vt inueniamus, quicquid quæsiuimus, & aperietur, quicquid aliàs reconditum & abstrusum manet.*

Magiæ tria puncta.

Punctum alterum est Fides, *quæ montes attollens, eos in mare elidit. Huic enim, vt Christus ait,* omnia possibilia sunt.

Tertium est Imaginatio. *Quæ si animo nostro rectè accendatur, cum fide hac facilè conuenire potest.*

Nos ergo omnes ceremonias, coniurationes, consecrationes, &c. & vanitates similes alias vniuersas deserentes, corde nostro in vnam veramque petram defigemur; nempe in id, quod ex scriptura confirmatur, quod ex ipso lumine Naturæ & fonte veritatis oritur & dimanat. In explicandis autem istis arcanis & occultis rebus, verbis vtemur simplicibus & breuibus, quæ ante me nec Henricus Cornelius Agrippa, *nec* Petrus de Abano, *nec ipse* Trithemius, *aut intellexerunt, aut descripserunt. Genus porrò hoc scriptionis & philosophiæ meæ nulli contemptui sit, sed potius verba omnia probentur & trutinentur. Sic fiet demũ, vt intelligatis, ex quonam equidem loquar, & an ex Diabolo vel lumine Naturæ talia sciam & didicerim.*

Theophr. Philosophia plane noua.

DE CONSECRATIONIBVS.

E consecrationibus locorum, instrumentorum, & creaturarum terræ similium omnium, multa huc afferri & congeri nihil attinet. Deus namque in initio illicò creationis omnia abundè satis nobis consecrauit & sanctificauit. Sanctus enim ipse est. Quicquid ergo ordinat idem ac facit, per ipsum simul cõsecratum est. Nihil ergo consecratione hominum secundâ opus habet: sed illâ facilè omnia carent, loca cumprimis viarum intersectarum, orbes & circuli, gladij, vestes, ceræ, candelæ, aquæ, olea, ignis, fumi, characteres, scripturæ, libri, pentacula, sigilla Salomonis, coronæ, sceptra, zonæ, anuli, &c. & quicquid ceremoniales Nigromantici contra Phantasticos Spiritus machinantur, quasi alio modo illi euinci & domari non possint, cum tamen in hoc principale fides sit, non ceremoniæ, sicut frequenter ipsi etiam ceremoniales dicere solent, *Hoc consecratum est, est lustratum, est benedictum. &c. aut tot vel tot missæ super hac re dictæ sunt, adeò vim habet aduersus Diabolum, & omnes Spiritus, quos necesse est ad obiectum eius timere, fugereque, nec propius accedere possunt.* Quare ò vesanos & bardos homines, non dignos quidem, vt homines vocentur, cùm tam futilibus mendaciis fidem dent, & tamen quotidiè suis oculis videant, grandine & fulmine non ipsa tantùm templa, sed frequenter ipsissima etiam altaria verberari ac dirui. Id enim per tẽpestates Magicas sæpiùs experimur, vbi Diabolus & maligni Spiritus his ipsis in locis audiuntur & visuntur sæpiùs, quàm dici queat. Eodem valore etiam Nigromantici æstimandi sunt, cum suis ceremoniis; quæ nihil sunt aliud, quàm saccus præstigiatorum, quo adstantium ac spectatorum oculi eluduntur, aut ipsorum loculi expilantur, cùm tamen omnia illa ne cassâ quidem nuce redimenda sint. Nihil ergo attinet adduci aut vsurpari ceremonias illas, quas Salomon Iudæus suo in libro descripsit, quem Nigromantici *Clauiculam Salomonis* nominant. Eiusmodi enim auersatur Deus, quarum loco substituit nobis fidem, quæ omnia perfectè consecrat. Ceremonias autem hic in vniuersum omnes minime reiicio, sed eas tantùm, quas ceremoniales contra fanaticos Spiritus vsurpant. Nam in Magicis medicamẽtis illas minimè repudiamus. Consecratio etiam cumprimis Sacramentorum, coniugij, baptismi, corporis & sanguinis Christi in altari solenniter quidem & deuotè retinenda est, vsque ad diei nouissimi aduentum, quo omnes perfectè sanctificabimur, & cum corpore cœlesti clarificabimur.

Rerum quarum consecratio vana.

Salomonis Iudæi liber de ceremoniis, seu clauicula Salomonis.

Fidei vis quanta.

DE CONIVRATIONIBVS.

De coniurationib. auté nobis deinceps dicturis ante omnia explicandum est, vnde nam illæ natæ sint, quis eas primus instituerit & vsurparit, quo fundamento nitantur, quid per illas effectum sit, & quomodo subindè magis magisq; in abusum illæ desciuerunt. Sciendum itaq; est, coniurationes omnes primum in Babylonia enatas, in eodem regno subindè magis magisq; inualuisse. Hinc etiam in Ægyptum inuectæ, ibidem ad Israelitas deriuatę sunt. Omnium postremò etiam ad Christianos descenderunt, ac apud Nigromanticos tanti hactenus habitæ sunt, vt ex inscitiâ illis solis omnem vim & efficaciam asscripserint, & plus in ipsas, quàm aut in precationem aut in fidé fiduciæ posuerint. Quæ tamen opinio inepta simul ac damnabilis, in nullo hominum toleranda, sed à magistratu aut seriò abroganda aut certè pœnis coercenda est.

Côiurationes vbi primùm ortæ.

Côiurationes an Christianos deceant.

Et licèt quidem coniurationes per se aliquid valeant & efficiant, à nullo tamen illæ Christiano vsurpari debent. Contrariantur enim Deo, & pugnant cum ipsius verbo ac lege, ac aduersantur ipsi lumini Naturæ; denique contra ipsos spiritus cogendos nihil veri ac solidi præstant. Per ipsas quidem spiritus sæpius coangustantur, aut alliciuntur, vt vel cum solemnitate & pompâ: vel cum terrore appareant. Nunquam tamé verè vincuntur, quod per solam fidem obtineri potest. Nigromanticus talis, qui per coniurationes, & spirituum euocationes ac ligationes omnia quæ vult, exequi annititur, similis est furi aut latroni in fruteris grassanti, qui iugulando ferocit tamdiu, donec Deus ipsi permittat. Tempus id egredi non potest. Vindictæ enim horà instante, solità prudentià & astu viatorem non aggreditur amplius, sed negligentiùs aleam illá subit, vt vel à viatore ipse iugulatur, aut proditur magistratui, cuius iussu, deinde per carnificé iustam mercedem accipit. Furis eadem ratio est. Is prædatur, effringit fores & claustra: donec à laqueo strangulatus pendeat. Eodem omnino pacto Nigromanticus etiam euocat, coniurat, verberat, & cogit maledictione sua Spiritus, quamdiu Deus permittit & indulget. Horà autẽ vltionis appellente, in coniuratione aberrat, & orbem seu circulum perperam describit, sicut ipsi quoq; Spiritus sæpiùs clamant: *In coniurando hallucinatus es: circulum rectè non designasti: non approbe retunasti sigilla & pentacula tua falsa sunt. Hanc ergo tibi iam à me mercedem habe.* Sic ergo numeratà (quod aiunt) pecunià soluitur merces pridem pendenda, & coniurator stigmate aliquo notatur perpetuum ferendo, dum vel collum ipsi, vel membrum aliud confringitur aut distorquetur à Diabolo iam facto carnifice.

Nigromantici similes sunt latronib.

Permissu Dei, omnia fiunt.

Seriò ergo ceremoniales Nigromâtici, quidnam faciant, videant, & hoc caput pro speculo habeant. Hoc enim pacto seipsos seruos faciunt, dominos sibi ac carnifices Diabolos constituentes: cùm tamen compertum habeant, nunquam vel aliàs dominos pati, vt à seruis coerceantur, sed hos omnino requirere, vt mos ipsis geratur, & debita obediẽtia præstetur. Sic nec Carnifex, [illegible] vult, facit, aut pœnam sollicitanti reo [illegible], sed magistratus mandatum exequitur, & [illegible] o suo satisfacit. Non aliter spiritus maligni, Dei sunt carnifices, sine magistratus sui, hoc est, sine Maiestatis diuinæ iussu, nihil quicquam facere valentes. Iure ergo hoc dico, quòd coniurationes eiusmodi aduersentur Deo, ipsius verbo & legi, adeoq; ipsi naturæ lumini. Vnde vsus earum non saltem aduersus Spiritus, sed etiam radices, herbas, lapides, & similia alia, cumprimis verò ipsos homines meritò interdici ac vetari debet. Idem cum gentib. facere Christianos non decet. Illæ, cùm nulla aliâ arte hominib. persuadere, aut eosdem cogere possent, ad coniurationes desciuerunt, sicut multa exempla nobis scriptura dictat, vel inuitos eos imperata facere coactos fuisse. Væ auté vniuersis, qui processum hũc gentium æmulantur. Quantâ id torturâ expiaturi in agone sunt? Quam longiùs diuinæ iræ catalogus ipsis obtendetur à Diabolo? Vt credibile sit, taliter tortum & coangustatũ, si ratione adhuc & sermone polleret, tot angustias & mẽtis carnificinas enumeraturum esse, vt ad contionem illam multa hominum millia conuertantur, & pœnitentiam agant.

Nigromâtici cotum leturas.

Nigromantia Deo & naturæ aduersa.

DE CHARACTERIBVS.

Characteribus non omnib. credendum, aut fiduciæ aliquid in ipsos collocandũ est. Similiter & in verba. Nigromantici namq; Poetæ in illis admodũ libariosè occupati, libros omnes compleuerunt cõmentis ex suo cerebro enatis, veritate ac fundamento omni carentib. quorum aliquot millia vix cassâ nuce redimenda sint: ut de charta & pergameno iam taceã, cuius inauditam molem illeuerunt & perdiderunt. Huius farinę homines hoc in more habuerunt, quod vel dum hodie simplicium ludificatores facere solent, vt dicant: *Multos eosq; admirandos characteres aut verba secreto adeptus sum, quorum similia tu haud dubio nunquam antea vidisti.* Interim seipsos talia commentos esse aut finxisse, studiosè tegunt. Cuilibet ergo promptum sit, characteres & verba quæuis discernere posse. Sic enĩ multa reperientur verba, nullo vspiam idiomati vernacula, vt quæ nec Latinus, nec Græcus, Hebræus ue, nec quiuis alius intelligere, aut alia lingua reddere possit. Repeto ergo, characteribus & verbis non omnib. fidendum esse, sed eligenda & retinenda, quæ recta genuina, ex fundamento veritatis deprompta, ac multoties probata sint.

De characterib. quid sentiendu.

Vt verò ad genuinorũ enumerationem descẽdamus: Pro hac vice sciendum est, hic de plurib. quàm duobus, non tractari. Et licèt multò quidém plures numerentur, duo tamen isti principales sunt præ cæteris omnibus characteribus, pentaculis atque sigillis. Quo modo verò patentur deinceps ita attendite.

Characteres præcipui duo sũt.

Trianguli duo sunt, crucis modo sibi superinducti, in septem spatia dirempti, & sex angulis externè protuberantes. In sex hos angulos sex literæ, altissimi nominis Dei ADONAI describuntur, & iusta serie collocantur. Is iã primus est & vnus. Alter longè præstantior, & ob virtutes ac efficacias admirandas sublimior, ita se habet. Tres anguli seu vnci crucis formâ iterum complicantur. Illi in sex spatia diuiduntur, quæ angulos externè quinos relinquunt. In hos 5. syllabæ prestantissimi & altissimi nominis Dei *Tetragrámaton* describuntur, & apto ordine collocantur

Adonai.

Tetragramaton.

cantur. Has figuras hîc quidem delinare decreoeram. Omisi tamen, quia in aliis libris easdem descriptas inuenietis.

Duobus istis characterib. Israelitæ & Nigromantici Iudæi multa effecerunt: quæ ob id vel hodie à nonnollis magni fiunt, & secretò asseruantur. Tantæ enim sunt potentiæ, vt, quicquid per characteres alios omnes ac quæcunq; verba effici potest, per hos solos præstari commodè queat vniversum. Et valdè scire aueam, quisnã alius ex omnib. libris Nigromanticis hoc depromi possit præstantior, in quo tam insigne arcanum reconditum lateat contra omnes spiritus, contra Diabolum, contra omne veneficiũ, contra omnes magicos contractus, per ascendentes figarũ factos? Liberant eõam iam iocantatos, vel cogitatione & imaginatione, si contra voluntatem & naturam soam aliquid facere coguntur, vel corporis læsione, si idoneo tempore & horâ, velut in influentiâ Iouis & Veneris administrentur, & edẽdi offeratur cum placenta aromatisatâ, &c. Ita enim vescens, 24. horis ab incantatione tutus est. Quanquã & alia plura iisdem in casibus iuuent: de quib. agam, vbi de *tempestatibus* scripturus ero. Vt verò rẽ in summam vnam conferam, characteres isti tantæ sunt efficaciæ, vt, si Nigromantici ipsorum vim & virtutem scirent, ac crederent, cæteros omnes characteres, verba & nomina, signa, figuras, pentacula, consecrata sigilla Salomonis, coronas, sceptra, cingula, annulos, ceremonias deniq; omnes similes facilè missuri, laceraturi, & abiecturi sint, quibus tamen hactenus nimis temerè, & non nisi cum certo periculo in vocãdis, adiurandis & cogendis spiritib. vsi sunt. Vera enim & genuina sunt illa pentacula, contra spiritus facientia, quę expauescunt & riment, quotquot illorum sunt, qui quidem in 4. elementis habitant. Fides tamen omnia stabilit.

Obiectio diluitur.

Posset hîc aliquis insurgere, & me (sed immerentem) accusare, quòd tertij mandati Dei in prima tabula violator, sim, vbi Deus inquit: *Nomen Dei tui frustra non assumes.* Quis verò ingenuus dicere qneat cum veritate, frustra me nomen Dei sumere, aut malè vsurpare, adeoq́ue Deum ita offendere, cùm tamen isto non magorum more abutar, sed in summis & grauissimis hominum calamitatibus, vbi de cæteris auxiliis omnibus desperatum est, per ipsum opituler? Nec enim in talib. iuuat aut Aurum potabile, aut Quinta essentia auri, aut Quinta essentia seu tinctura Antimonij, nec alia vlla his similia Arcana, etsi aliàs virtutum maximarum sint. Cuilibet enim percognitũ esse debet Medico, quænam cuiuslibet morbi causa & origo sit. Si is à prauis cibis, aut malo potu, aut ab herbis & terræ fructib. genitus est, per Arcana vtiq; herbarũ & radicum iterum exigendus est. Si morbus factus est à mineralibus & metallis, per illorũ arcana rursus curandus est. Is enim priora ex herbis facta arcana minimè admittit. Sic itidẽ, vbi influentia cœli morbum aliquem inflixit, ibi nec Arcana herbarum aut radicum, nec arcana metallorum & mineralium quicquam auxilij præstant, sed ex Astronomia per influentiam adhibitam medela accuranda est, sicut in libr. de *Persicaria* docetur. Sic deniq;, si præter naturam per veneficium aut contactum Magicum Aliꝗ̃-

Morborũ causas nosse debet Medicus.

Morbi & remedia idem genus.

peritium morbus aliquis ac dolor inflictus est, prædictorum nullum iuuat, sed vicissim Magicè & præternaturaliter instandum, morbusq; eâdem viâ, quà introductus redabigendus est. Et hoc causa est, cur tot afflicti & incantati homines passim ab imperitis illis Medicis, qui talia ignorârunt, deserti fuerint. Qui etsi de his admonerentur, responderunt tamen, curationem talem pugnare aduersus Deum, cuius nomen diuinum superstitiosè vsurpetur, quo tamen ego nunquam malè vsus sum. Quòd si nomen Dei in damnum & perditionem hominũ impenderem, aut Deum blasphemarem, aut aliàs quendam Spiritum, hominémue, ac herbam seu radicem, vel lapidem, &c. sub Dei nomine coniurarem, tum demum verè ac iustè accusari possem, quòd nomen Dei in vanum assumpsissem, ac ita Deum offendissem. Quicquid autem ad hæc oblatrent Theologi & Sophistæ, aliud contra me non euincent, etsi Vatiniano me odio prosequantur, meq́ue *Magum, Nigromanticum, mandatorum diuinorum violatorem, &c.* (quæ omnia nihili facio) passim calumnientur. Quinimò ipse euentus planum faciet, quòd me illi aliter non tractent, quàm Iudęi & Pharisæi tractauerunt Christum. Is enim eom in Sabbatho infirmum sanaret, *Sabbati & mandati diuini violator* criminatus est. Passus idem etiam Dauides est, cum vrgente fame cum militibus suis templum Dei ingressus, panes oblationis pro compescendâ illâ comedisset. Sed quis omnibus rectè faciendo sese commendare possit? Sermo indulgendus est hominibus, donec vaccæ aut lapides illum addiscant, quod quidem serò fiet.

DE SPIRITVALIBVS VISIONIBVS ET apparitionibus in somno.

Visionũ genera duo.

HArum duo genera sunt: vnum *Naturale*, alterum *Supernaturale*. De naturalib. visionibus, aut in somno factis apparitionibus, seu insomniis, quæ varia & multiplicia sunt prolixiùs hîc differendum non est, cùm quotidie illa fiant, & subindè euarient, vel ob mœrorem & tristitiam, vel ob impuritatem sanguinis, vel ob intentas cogitationes, circa quas interdiu homo occupatur, ac cor animumq́ue illis fatigat. Sic aleatores frequenter somniant *tesseras, chartas lusorias, copiosum lucrum, aut pecuniæ iacturam.* Milites somniant *bella, & apparatus tormentorum, loricarum, variorum armorum, denique victoriam aut occubitum*, Bacchi & ebriosi somniant *bona vina, largos trullarum exhaustus, temulentiam.* Prædatores somniant *rapinas, hominum strages & expilationes.* Denique fures *furta, amatores amores, scorta scortationes* somniant, &c. Et hæc omnia ciet ac suggerit Spiritus nocturnus, cuilibet desiderij sui vmbram offerens, & sanguinem mouens ac inflammans, aut appetitus ignem sufflans, qui ægrè iterum extingui potest: sicut euidens huius rei documentum experimur in amantibus. Et amantes quidem Nigromantici sedolò semper allaborârunt, vt experimentum aliquod nancíscerentur, quo puellis suis per somnum apparerent ac se offerrent, vt eò ardentiùs postmodum amarentur. Multi characteres, verba,

Somnia quis moueat.

Amantes que tradãe ipso conciliãdo amori.

interdum propria nomina, extracto proprio ex venis sanguine in pergameno (*vt vocant*) virgineo, &c. descripserunt, & puellarum sponsis aut pulunaribus subdiderunt. Sed & puellæ suis procis illiciendis vicissim operam dederunt, & Zonas suas, ac lora, vincula capillorum, flammea, & similia alia adhibuerunt. Sed nunquam certi, quid in hisce inueniri potuit, quod non frequenter falleret. Itaque & hoc in casu fidei facti sunt immemores. Sic etiam omnibus artificibus in somno variæ artium institutiones subditæ & suggestæ fuerunt, quas postea ardenti desiderio infectati sunt, vbi imaginatio ipsorum admiranda & stupenda præstitit, cuiuslibet Philosophi *Euestrum* attrahendo ad se, qui artes eiusmodi postea plenius docuit. Id frequenter vel, dum fit, sed suggestorum pars maxima obliuioni datur, sicut passim è somno surgentes manè dicere audimus: *Somnium hac nocte mirabile habui, visus mihi Mercurium aut hunc illumue Philosophum compellare incoram, qui hanc vel illam me artem doceret. Sed obliuione omnia iterum obliterata sunt.* Tale cui accidit, is, postquam surrexit, cubiculum egredi non debet, nec quicquam cuiquam loqui, sed solitariè & ieiunè viuere, donec in memoriam omnia reuocentur & somnium redeat. Et hæc de insomniis seu visionib. nocturnis naturalibus, quæ frequenter accidunt, dicta sunto. Pro quorum conclusione hoc adhuc afferendum est, quòd insomnia huiusmodi omnia, spiritum nostrum in somno aut exhilarantia aut contristantia, contrario plerumque euentu verificentur. Itaq; fiduciæ multum in ipsa ponendum minimè est.

Euestrũ somnia suggerit.

Cætera autem insumnia, quæ supernaturaliter fiunt, legati & nuntij certi sunt à Deo ipso missi ad nos, nec sunt aliud, quàm angeli & auxiliarij spiritus, in nostris plerunq; necessitatib. & periculis apparentes, eo ferè modo quo apparuerunt magis, recens natum puerum per immensa locorum interualla quærentib. Quem cùm inuenissent, & iam ad Herodem reuersuri essent, vt rem gestam ei renunciarent: angelus Domini ipsis in somno apparuit, prohibens, ne viam illam remearent, sed omnino aliam quærerent. Sciuerat enim Deus, Herodem doloso pectore in id inquirere. Itaque, vt hâc ratione falleretur, voluit. Simile insomnium habuit etiam Ioseph, & Iacob, cùm in Ægyptum proficisceretur. Similiter Ananias, & Cornelius, &c. aliique complures, quæ insomnia omnia fuerũt supernaturalia. His similia etiam hodie nobis quandoq; offeruntur, quæ tamen negliguntur, nihilominùs interim veracia & infallibilia.

Somnia præter naturalia quid. Magi.

Iosephi & Iacobi &c. qualis insomnia.

Qui verò huiusmodi visiones nobis offerantur, sciendum est, nos de illis misericordiam Dei in nostris afflictionib. exorare. Oratio namque nostra si certâ fide ex ore & corde promanet, Deus nobis nuncios mittit, qui spiritualiter appareant, nosque moneant, solentur, doceant, promittant, &c. Nocturnarum harum visionum & apparitionum admodum peritus erat Bileam. Singulis enim noctibus, quibus volebat attestante scriptura huiusmodi visionem assequi poterat. Et licèt rigido nomine scriptura eius mentionem faciat, ipsumque Magum vocitet, id tamen non multum refert. Scriptura enim nullo discrimine habito, Magos viros omnes appellat, qui rerum supernaturalium periti, non simul sancti homines extiterunt. Huius autem rei ratio peculiaris est. Vult nimirùm Deus, nos in simplicitate instar Apostolorum degere, nec recondita & abstrusa scrupulosius inuestigare, ne per illa fors seducamur, & proximum lædamus, & animam cum corpore in damnationem præcipitemus. Non ergo omnes Magi sunt, quos Magos scriptura nuncupat. Hoc enim qui vrget, is fateri cogitur, tres ex Oriente Magos, palmarios omnino veneficos fuisse, quoniam artium, & rerum supernaturalium longè maiorem peritiam haberunt, quàm quisquam alius vel ante ipsos, vel vnà cum ipsis. Quia autem scriptura ipsos non sagas aut veneficos, sed Magos nuncupat: Ex eo quidnam nos intelligere debemus? Hoc nimirùm, quòd artem suam ac abstrusam sapientiam in malos vsus non conuerterint. Eiusmodi namq; Ars Magia est, vt summa ipsius vis & potestas per fidem exeratur. Venefici tamen illa fieri parens potest. Nam si abusus accedit, iam veneficium illa euadit.

Bileam quales visiones habuerit.

Magi quid in scriptura.

Magi sũt duplices.

Magia quid propriè.

Sed vt fusiùs de huiusmodi visionibus & apparitionibus disseramus, scire conuenit, nonnullos per somnum spiritualiter ita ad Deum abreptos, maiestatem Dei, gaudium benedictorum, pœnamq; ac cruciatus damnatorum vidisse, quorum deinde nullo vnquam tempore obliuisci potuerunt, sed ea ad vitæ extremum vsque terminum in pectoribus suis circumgestârunt. Hæc enim omnia per spiritum contueri possumus, si misericordiam Dei seriæ orationis gemitibus per fidem imploremus. Ita namque omnia mysteria Dei nobis aspectabilia erunt, non minùs, quàm ipsi Esaiæ & Ioanni. Et hæ sunt veræ illæ & genuinæ visiones, quibus solis longè tutius fides habetur, quàm vniuersis Nigromantiæ visionibus, siue fiant in speculis, siue crystallis, perillis, digitorum vnguibus, lapidibus, aquis & similibus aliis. Vanæ enim hæ omnes & commentitiæ sunt. Et licèt quidem aliquando in illis apparentes spiritus responsa dent, & rem iuramentis frequentissimè obsignent, non tamen semper illis credendum est, nisi ex mandato iustoque Dei id faciant. Alias veritas valdè nutans & dubia erit.

Ecclesiastici per somnum quæ videant.

Ex visionib. autem prædictis oritur vera illa prophetia, quæ cum omnibus vaticiniis quadrat & concordat. Vnde enim magni illi Prophetæ sua vaticinia hauserunt? Aut quinam mysteria Dei ipsis reuelata sunt, si non per supernaturales spiritualesque visiones, factas in somno? Conuenit ergo, in his primam originem inquiri, fundamentumque super veram petram, hoc est, super verbum & promissiones Dei poni, nec malæ fidei oratione Deum inuocari. Sic enim paratum illum faciemus ad seruanda ea omnia, quæ nobis in verbo suo promisit.

Prophetia vnde nata sit.

Vnum adhuc dicendum superest, spectans ad Spiritus & Euestra mortuorum hominum, qui spiritualiter in somno nobis apparent, etsi ante quinquaginta vel centum annos obierint. Et huius quoque rei consideratio

sideratio singularis est, vt quæ tractanda multa admittat. Prolixior tamen explicatio hic omittitur, & ad locum proprium reseruatur. Vnum tamen coronidis loco percensebimus. Quando fit, vt Euestrum nobis appareat, magnâ curâ attendi debet, quidnam Euestrum nobis indicet, quid loquatur, quid spiritualiter nobiscum tractet. Nec enim pro nugamento id semper habendum est. Si enim fieri posset, vt homo dormiens æquè intelligens esset, ac est vigilans, is, qui ex Euestro apparente, quicquid vellet, percontaretur: cuiuslibet certè rei veritas ipsi panderetur: de quibus tamen hoc loco plura verba facere non opus est.

De Homunculis seu corporeis spiritibus subterraneis.

Sylphes & Pygmæi qui & quales.

HOmines hi infra nos & in sub terrâ habitant, omnium rerum, quæ vsus postulat, copiam promptam habentes. Genuino nomine dicuntur ipsi *Sylphes & Pygmæi*. Non autem sunt hi spiritus instar spirituum aliorum: possunt tamen ipsis, quoad potentiam & artes æquiparari. Interim hominum more carnem & sanguinem habent, quib. aliàs spiritus verus caret, sicut Christus ad suos discipulos inquit, postquam per occlusas portas ad ipsos ingressus esset: *Tangite me: spiritus enim, vt ego, carnem & ossa non habet.* Ex quo colligi potest, spiritum verum nec corpus tangibile, nec carnem, sanguinem aut ossa, sed substantiam aëri ventóue similem habere. Sed hoc secretum hic prolixiùs non excutiemus. Vt ad huiusmodi homines redeamus, sciendum est, nec ipsos esse spiritus, nec cum spiritibus æquari posse. Quòd si omnino spiritus dicendi videantur, poterunt dici *spiritus terreni*, ideò, quia sub terrâ suum chaos & habitationem habent, nec cæterorum verorum spirituum more in aëre degunt.

Spiritus quid.

Pygmæorum quæ habitatio & natura.

Terrenorum huiusmodi spirituum multi passim versantur, visuntur & audiuntur, in præcipuè locis, in quib. grandes thesauri ac diuitiæ reconditæ sunt, aut opulentæ fodinæ auri argentiue gliscunt. Hisce enim rebus illi oppidò delectantur, nec facilè loca talia deserunt. Ex his fossores multa didicerunt. Sed & ab ipsis varia illis passim impedimenta & molestiæ obiiciuntur. Interdum fugantur, nonnunquã verberantur, aliquando globis impetuntur. Sed & præstitis aliquando sese beneficiis commendant, & mortem obituris prænuntiant. Sic vbi primo, secundo, tertióve pulsare audiuntur, mortem præsagiunt fossori, qui illic operatur. Isque aut ruinâ montis obtegitur, aut aliâ ratione vitâ exuitur. Hæc metallarij certa experientiâ didicerunt: & qui fodinarũ periti sunt, & talia sedulò attendunt.

Pygmæi & Diaboli vt differat.

Hiidem spiritus, cæterorum spirituum omnium pessimi sunt, nec tamen Diaboli sunt, nisi quibus malè volunt. Præterea inter spiritus hos & Diabolos magnum discrimen est. Diabolus non moritur: hi autem moriuntur: vno ergo hoc distant, quòd post longæuam vitam moriantur. Ni esset, vtiq; & hi spiritus vocari possent. Spiritus enim æternum viuunt, nec moriuntur. Contra, quicquid corpus, carnem & sanguinem habet, corruptioni subiectum mori omninò cogitur.

Corpora mortalia.

Incidit iam mihi vulgatum prouerbium, quo clamitatur, *diabolum esse opulentum, & immensis opibus diffluere, ac omne aurum argentúmve, gazasque vniuersas in terra conditas in potestate sua habere, & cui vult, vel ex pacto & voto debet, easdem impertire.* Hinc & ille alter sermo enatus est: *Huic illiue pecuniâ satis Diabolus dat, & quicquid auri argentiue requirit, ad satietatem elargitur. Quâ de causa se etiam oppignorauit eidem, & voto chirographo obsignato, se illi mancipium obstrinxit, Deo creatore valere iusso.* Horum autem nihil quicquam verum est, sed sermo iste omnis commentitius & inanis est, cui refellendo quiuis ingenuus studere meritò debeat. Diabolus enim creaturarum omnium miserrima simul ac pauperrima est, quo nulla sub sole in omnibus quatuor elementis infelicior & miserior creatura censeri debet. Idem etiam nullius pecuniæ Dominus est. Qui ergo aliis pecuniæ satis effundere possit? Artes tamen habet sufficientes, quas docere alios potest. Interdum easdem etiam prædæ instar sibi eripi pati cogitur. Cæterùm aurum & argentum nullum habet. Tum nec apochas humano sanguine descriptas, aut vllum aliud fœdus extorquet. Alij tamen sunt, qui eiusmodi tractant, Sylphes nimirum & Pygmæi. Qui etsi à naturâ staturæ paruæ & corporis breuis sint, se tamen, vtcunque volunt, vel paruos, vel vastos, vel pulcros, vel deformes, vel splendidos vel egenos hominibus exhibere possunt. Nulla enim arte destituuntur, quatenus quidem naturæ lumen extenditur. Sic ergo & artium satis & satis opum thesaurorumque, argenti, auri, & quorumlibet metallorum habent, vt quibus omnibus thesaurendis præfecti sunt. Horum multi passim priscis temporibus reperti, auditi & animaduersi fuerunt illis in locis, qui iam desolati & a suis incolis deserti sunt. Hactenus tamen indagare causam nemo potuit, cur & quo modo illi abscesserint. A plerisque enim creaturæ immortales habiti fuerunt: ac mori ipsos nemo vel sciuit vel consideraunt: denique amissio illorum & absentatio ad alias causas relata est. Bene longo autem tempore nemo scire vel explorare potuit, qui essent, vnde descendetent, quod præcipuè officium ac munus gererent.

Diabolus an diuitiarũ Dominus.

Diabolus omnium miserrimus & pauperrimus.

Pygmæorum eo nominibus fœdus, & natura.

De pygmæis variæ opiniones.

Persuasum enim nonnullis fuit, ipsos (si bene quid hominibus fecissent) angelos ac officiosos spiritus esse, ad nos à Deo missos, sed propter peccata nostra nobis iterum subtractos. Plurima enim sæpiùs beneficia in homines illi contulerunt, & labores graues dutosque ipsorum causâ subierunt & confecerunt.

Aliis persuasum fuit, nolle pygmæos ab hominibus conspici. Ideoq; disparere, nunquam denuò prodire, si ab homine videantur aut inclamentur. Nonnullis, qui viderunt aut animaduerterunt eos, ea sententia stetit, quod sint animæ, seu homines malè mortui, vt qui seipsos aut strangularint, aut submerserint, aut ferro confoderint, aut alia mortis genere peremerint. Qui, quia de Deo redemptore suo desperarint, & sese Diabolo mancipârint, iam ita oberrare cogantur, vt Diabolo seruiant vsque ad iudicium extremum.

Suut qui crediderunt, eos inane spectrum, aut strepitum quendam esse, magnę fortunæ indices, vt, vbi audiantur vel sentiantur, singularem fortunam portendant, quod frequenter etiam ipse comprobauit euentus. Plurimum tamen huius præstitit fides. Hi enim per se & ex naturâ propriâ fortunam nullam suggerunt, nisi ad id à Deo, suo moderatore & creatore, aut à nostrâ fide compellantur. Sed nec infortunium creare aut inuehere possunt, nisi Deus id permittat & indulgeat.

Quidam pro spectris & sagis illos habuerunt.

Alij, qui apud thesauros ipsos commorantes animaduerterunt, statuerunt, eos esse Spiritus hominum, qui thesauros illos defoderint, quos oporteat defossas illas opes custodire vsque ad diem extremum, vel donec reperiantur & eruantur. Sententiam suam hauserunt ex verbis Christi dicentis: *Vbi thesaurus, ibi cor vestrum.* Ego autem contra hos ita affirmo, *nec cor esse spiritum, nec spiritum cor*, sed multis modis ista inter se differre. Itaque erronea illa opinio est. Veri enim & substantiales illi sunt homines, cuiusmodi in omnibus quatuor Elementis habitant, quiq; primis Naturæ temporibus pro Deo sæpiùs habiti & inuocati fuerunt. Hi nimirum sunt ipsissimi, quos quasi digito Deus omnipotens indicat, in prima tabulâ præcepto mandans, *ne Deos alienos coram se habeamus, neque eos, qui in aquis* (intelligit Nymphas) *neque qui infra terram* (Sylphes & Pygmæos innuit) Et addit, *se solum esse Deum, & Deum æmulatorem, reddentem iniquitatem Patrum super filios in tertiam & quartam generationem*

Pygmæi quales homines. — Deut. c. 5. v. 6. 7.

Certum etiã est, ab his montem Veneris in Italia inhabitatũ fuisse. Ipsa enim Venus Nympha fuit, & mons iste regiæ seu Paradiso illius assimilatus est. Quâ tamen mortuâ, regnum quoque ipsius vnà concidit & interiit. Nullus enim amplius rumor de illis hodie circumfertur, sicut priscis factum fuit sæculis, cum *Danhuserus* & alij montem illum visitassent. Nec id quidem commentum putandum, sed pro verâ historiâ habendum est. Hi quidem eo sunt ingenio, vt amantes se homines, studiosè redament. Sic etiam osores suos acriter oderunt. Itaque quisquis se illis datâ syngraphâ obligat, huic auri & pecuniæ satis conferunt. Iidem etiam cogitationes & voluntatem nostram nôrunt. Vnde vt ad nos veniant, facilè promouentur.

Mõs Veneris qualis. — Danhuserus.

Quæ hactenus commemorauimus, eò non spectant, vt quenquam ad illos pelliciamus, sed tantùm, vt de illis ex fundamento loqui & iudicare sciamus, & quomodo hi à diabolo differant rectiùs intelligamus. Diabolus enim corporis expers est, nisi is sibi corpus ex quatuor elementis conflet. Et tamen id corpus neque carnem neque sanguinem habet, est tamen æternum, nec morbis nec morti subiectum. Itaque vt dictum est, non moritur, cùm tamen hi homines moriantur, & tam æternæ, quàm corporali morti subiecti, ac vitâ æternâ orbati sint. Illorum itaque, qui se illis obligant, communis cum illis sors omnino est. Quiuis ergo, quid faciat, videat, antequam sese illis obliget. A primo namque obligationis momento faciendum est illicò, quod iubent & volunt. Et si irritentur, immorigeris graues pœnas infligunt, & vitâ eos priuant. Exempla in propatulo sunt. Multi enim passim inuenti sunt mortui iacentes, obtortis aut sauciatis collis, aut aliter læsis corporis mẽbris. Hos iugulâsse, hactenus Diabolus creditus est, quod votum illi factum homines non exoluerint, aut quod obligationis terminus præterierit. Quod tamen à veritate longè abest. Nec enim tanta Diaboli potestas est. Hoc potest, vt malas homini cogitationes inspiret, & à voluntate mandatisque Dei ipsum auocet, ad peccataque stimulet, eoque adigat, vt Dei creatoris immemor, ipsoque negato in desperationem ruat, & orare desinat. Huius documentum exhibent verè obsessi homines. Isti spiritus Diabolo quoque cognati, ac persæpè Dei carnifices sunt: & tamen nos frequenter etiam præmonent, tutantur in periculis, opitulantur, ex carceribus eripiunt, & modis aliis auxiliantur. Quo verò pacto alliciantur, vt corporaliter nobis appareant, loquantur, opitulentur & consulant, id hoc loco explicare propter multa secutura mala intutum est. Hoc tamen hîc præfinio, quod sola nostra fides, sola cogitatio & imaginatio id præstare possit. Vnde conueniens est, vt qui homines mœrore, perturbatione, & imaginatione profundiore obruti sunt, solitarij non relinquantur, sed rebus & sermonibus lætis suscitentur, colloquiisque iucundis, & ludicris quibuscunque adductis serenentur, adeoq; de profligandâ intentiore & periculosiore illâ imaginatione seriò admoneãtur. Nec enim Diabolus, nec terreni Spiritus feriantur, sed hominibus subindè insidiantur. Hinc est, quòd homines quidem, cumprimis puerperæ dormientes, frequenter velut à spectro opprimantur, vt parum absit, quin suffocentur, nec clamare, aut homines de auxilio implorare possint. Mane surgentes domesticis ita conqueri solent: *Incubus me hâc nocte compressit, vetula, vel senex vir, &c.* semperq; creditum est, eas esse sagas, cùm tamen sagæ corpore suo per nullam occlusam ianuam aut fenestram penetrare possint, vt Sylphes & Pygmæi. O te verò desperabundum hominem & Petrum incredulum, qui à quouis vento commoueris & submergeris. Tu ipse, & fides tua languida & desperabunda, & cogitationes tuæ malitiosæ hnc te agunt, & mala illa tibi infligunt. Insuper & magnetem in te habes, quo talia attrahis. Is est magnes cœlestis, Magnetibus omnibus ferrum attrahentibus potentior, & penetrantior etiam quintâ essentia aut constellato Magnete, reconditum & abstrusum ferrum prodente. Magnes namq; cœlestis tantæ est potentiæ, vt à centum mille etiam leucis, ex omnibus elementis quatuor, quicquid velit, attrahat, si in exaltationem suam abeat. De quibus abundè satis per sequentia duo exempla illustria vos deinceps docturus sum.

Diabolus quale corpus sibi conflet. — Pygmæorum iræ. — Pygmæi Diabolo cognati. — Puerperarũ cõpressio nocturna quid. — Magnetis cœlestis vis quanta.

De imaginatione, quomodo in exaltationem perueniat.

EXemplis autem docendum est, quid imaginatio possit, quid operetur, & quî ad exaltationem ascendat. Id primũ experimur grassantis

Imaginationis vis quanta.

tis pestis tempore, vbi Imaginatio venenum adeò efficax est, vt aërem etiam inquinatissimũ superet contra quam nullum Mithridatium, nulla theriaca, nec præseruatiuum quodcunq; aliud opem afferre potest. Nisi enim imaginatio tollatur, aut exstirpetur, cætera omnia nihil erunt. Est enim illa prodromus & cursor expeditissimus, summâ agilitate non à domo saltem ad domum, à plateâ ad plateam, sed & à ciuitate vnâ ad aliam, à regione vna ad aliam distantem etiam commeans, ita vt per vnius tantum hominis Imaginationem pestis ad ciuitatem aut regionem aliquam attrahi, ac multa deinceps hominum millia inficere possit. Hoc ex proposito exemplo planiùs intelligetur.

Extra in peste.

Mente concipiamus duos fratres, quorum alter in Galliis, alter in Italia agat. Fingamus etiam, grassari in Italia pestem, & alterum fratrem ibidem ab illâ iugulari. Nuncium de morte huius in Galliam affertur ad fratrem alterum. Huic iam rigescit cutis, incipit is imaginari, nec cogitationem animo exigere potest. Incenditur ergo, & reuerberatur in seipsa Imaginatio. Et vt aurum argentúmue probatur in capella (vt vocant) vnde flores exeunt, donec scintillet quod tum demum perfectum, purum, & ab omnibus extraneis metallis separatum est: ita se etiam imaginatio hoc casu habet, seipsam vsque ad summum gradum reuerberans. Ea si fulgurat, spumæ in homine eadem est ratio, quæ spermatis viri in matrice mulieris, vbi illicò conceptio & impregnatio sequitur. Hinc porro pestis ab vno exundat in alterum, donec per omnem ciuitatem regionémue grassetur. Quo casu bonum est, longiùs abesse, non quidem propter aërem aut fœtorem, (nec enim, quod imperiti homines opinantur, aer tantopere inficit) sed ne talia vel audiantur vel videantur, adeoq; mens timore percellatur. Hinc iam facilè colligi potest, optimum esse, ne homo iste, cui tale nuncium affertur, solus relinquatur: sed id studiosè accurandum, vt colloquiis iucundis detineatur, & aliud agendo ita exerceatur, ne profundioribus cogitationibus & seueriore imaginatione sibi ipsi malum accersere possit. Erigendus ergo est consolationibus, latis & iucundis narrationibus, lusu aleæ, & quibuscunque ludicris aliis animandus. Et hæc quidem non meas esse nugas putare debebis, etsi ridiculum videatur posse aliqué remedio tã facili sanari. Imaginatio namq; similis est pici. Facilè ea adhærescit, facilè ignem cócipit. Et si semel ardere incipit, non facilè iterum extingui potest. Dicta ergo remedia reprimendæ & extinguendæ imaginationi adhibenda sunt. Et hoc est primum exemplum, quo vis, potentia, operatio & exaltatio imaginationis satis explicata est.

Imaginatio vt exaltetur.

Aer pestis causa non est.

Imaginationis quod remedium

Imaginatio similis pici.

Iam vt ad alia trãscendamus, sciendũ est, imaginationem non tantùm pestis, sed & bellorum tempore multos iugulâsse. Quot enim milites in oppugnationibus vrbium, in velitationib. in aperta acie glandibus traiecti sunt, vbi sola imaginatio in causa fuit. Qui enim trepidus, fugax & pusillanimis est, & ad quoduis fulmen expauescit, nec aliud metuit, quàm quòd à quauis emissâ glande impetatur, is certè longè citiùs vitam perdit, & traiicitur, quàm qui intrepidum, alacrem & audacem se præbens, nihil exhorrescit, nullum tonitru metuit, sed fide & spe firmâ præ cæteris omnibus militibus perrumpere engitat. Et hi veri bellatores sunt, ad omnia castella, ciuitates, terrasque vincendum apti & instructi. Cæteri omnes thrasones, quicunq; & quanticunque sint, siue nobiles, siue ignobiles, equites aut comites, ne teruncio quidem, ne dicam amplo stipendio digni sunt. Quilibet ergo miles, qui aut equestrem dignitatem ambit, aut aliàs ad fortitudinis famam aspirat, imaginari sibi debet aut Iulium Cæsarem, aut strenuum bellatorem alium, quales Romanorum felicitas multos protulit. Is si imaginatione suâ rectè vtatur, hocque perpetuo animo suo voluat & reuoluat, quod eadem cum illis facinora designare nihil subterfugiturus sit: is iam bellis rectè confectis clarescet & consenescet, & cum Imperatoribus illis ad idem honoris & dignitatis fastigium conscendet. Ita multis etiam nesciis, quid imaginatio possit, processum tamen hunc tenentibus contigit, vt & ad honores & ad opes insignes ascenderent. Respondere hic nobis posset quispiam, tales aut à fortunâ, aut fortitudine & industriâ suâ adiutos, ad honoris culmen ascendisse. Multos esse etiam, qui vel propter virtutes herbarum, radicum & lapidum, &c. vel propter diuorum reliquias gestatas, nec lædi, nec vulnerari, nec vinci potuerint. Sed res omnes tantum consortes sunt, quibus tamen omnibus imaginatio tanquam generalis præfectus & dominus imperat. Sed tamen nec hoc inficior, multa eiusmodi reperiri, quæ aduersus hos hostes nos preseruent, & à vulneribus tueantur, ita vt vulnerationi locus non sit. Fides tamen horum omnium exaltatio & confirmatio est, sine fide namq; omnia fatua & inefficacia sunt.

Imaginatio etiam in bellis multos iugulat.

Militi probo quidpropositum esse deceat.

Fides est iis, omnium adiumentum.

De thesauris & reconditis in terra opibus.

DE thesauris & in terra reconditis opibus hoc loco etiam aliquid dicendum esse videtur, quâ arte cognosci, explorari & comparari possint, & quæ mala vel miracula ibi nonnunquam accidant. Vt ergo certa signa habeantur, sciaturq; & non credatur, vbi thesauri sint: attendi cumprimis debet, quo loco noctu spectra vel audiantur vel visantur, vel aliæ importunitates accidant, ita vt homines noctu prætereuntes, terreantur, & in pauorem agantur, adeò, vt frigidus illis sudor erumpat, aut comæ horrore erigantur. Talia frequenter die Saturni noctibus eueniunt: vbi faces prætereuntium hominum, non secus ac à vento extinguuntur. Sæpiùs etiam accidit, vt in qua domo reconditus thesaurus latet, multa subinde spectra sub noctem concubiam videantur, multi tumultus audiantur. Talia signa vel visa vel audita plerunque indicant, thesaurum ibi reconditum latere: nec aliò ista signa derivari aut declinari debent. Imperitiores tamen qui hæc non intellexerunt, multas opiniones sibi de hisce condiderunt. Crediderunt quidam, spectra huiusmodi esse vel à Diabolo vel Sagis, persuasum habentes, domesticum ibi quendam esse, qui cum illis aut consuetudinem habeat, aut Diabolo sese nuncupârit, aut aliud quid. Hinc

Signa thesaurorũ reconditorum.

De spectris opiniones varia.

Hunc ita tumultuari arbitrati sunt, impatientem moræ, donec ille domo remoueatur. Opinati sunt alij, hominem quendam ista in domo clam interemptum & sepultum esse. Alij affirmârunt, in illa domo quendam male mortuum esse, ac ipsum, vel eius spiritum iam ibi oberrare. Huiusmodi opiniones multæ natæ sunt, quarum tamen nulla veritati consentanea est. Hoc verum & indubitatum est, thesaurum ibi quendam absconditum esse. Fieri quin etiam hoc potest, vt Diabolus ab obsesso quodam alicubi eiectus sit, qui veniam illic versandi impetrârit. Is tamen multò est tumultuosior locus, quàm quo thesaurus defossus est.

Thesauri duplices.

Thesauri autem duplices sunt: Vnus inueniri ac effodi potest: alter minimè. Discriminis ratio in hoc est posita. Qui acquiri potest, est thesaurus pecuniæ, ab hominibus factæ & depositæ: Alter qui acquiri & effodi non potest, est thesaurus auri, à Sylphis & Pygmæis facti, signati, & congesti. Is etsi aliquando ab hominibus eruatur: vbi tamen semel iterum infoditur, recuperari denuò non potest. Et hæc quemlibet thesaurorum effossorem scire, ac sedulò attendere oportet.

Virgula diuina, tota fallax.

Virgula namque diuinatoria fallax est, sæpiùs etiam in nummulum vnum perditum intendens. Similiter & visiones ceteræ in speculis, crystallis, &c. & similibus, quæ Nigromantici thesaurorũ effossores nôrunt, ambiguæ & impostoriæ sunt. Talibus ergo nihil quicquam credendum est.

Thesaurorum eruendorũ quod tempus, quis modus.

Sed vt de effossione etiam aliquid differamus, quisnam processus sit, vt prudentissimè & felicissimè alea cadat: ad pauca hæc attendi consultum est. Principium eruendi fac influente Lunâ aut Saturno, aut Lunâ errante in tauro, capricorno, vel virgine. Nullis ceremoniis vtere: nullos circulos describe, nullas consecrationes adhibe, sed effossionem audacter aggredere, nec alienis cogitationibus, aut de spiritibus conceptis imaginationibus absterrere. Si facis hoc, Phantasiæ tibi illico variæ occurrunt, & tamen corporeum nihil præsto est, sed tantum visio, apparitio, aut terriculamentum inane. Conuenit ergo, fossores inuicem colloqui, cantillare animo præsenti & impauido esse. Imperitorum enim ea est sententia, quòd à sermone penitus abstinendum sit. Quòd si ad thesaurum penetratum sit, multæque importunitates & terriculamenta audiantur: signum id est, thesauri à Sylphis & Pygmæis custoditi. Hi enim thesaurum non amissuri sunt, cumprimis, si pecuniam ipsi cuderint. Tales ergo thesauri omittendi omnino vel inuitis sunt fossoribus, nisi ad eruendos eos Sylphes consenserint. Licèt enim quidam thesaurorum inueniatur, ac instar prædæ Pygmæis eripiatur: artem tamen hi nôrunt thesauros eos aut transmutandi, aut in materias fœdas & ridiculas, vt lutum, argillam, & simile aliud quid conuertendi, sicut eiusmodi exempla mihi videre contingit. Tales transmutationes etsi quidem eueniant, desperandum tamen non est, etsi res inuenta nec auro nec argento similis sit, nec tale quid expectatum fuerit, sed potius cogitandum est de verbo, quod Scriptura dicit: *Iudicabit Deus mundum per ignem.*

Thesauri mutati, vt tractandi.

Id enim huc accommodandum est, resque inuenta per ignem diiudicanda. Sic & alio loco P[...]tes inquit: *Aurum & argentum igne excoctum & probatum, purum reperitur.* Itaque & in hac transmutatione ignem oportet esse iudicem. Nec processus eius vllus planior est, quàm vt rectà ad ignem ducatur, planè cæterorum metallorum more. Sic enim ad id, quod ante transmutationem exstitit.

Ollæ subterraneæ vnde sint.

Cæterùm de hisce Transmutationibus, vnum adhuc commemorandum est, ollas nimirum persæpè grandes reperiri & erui, materia ludicra, velut carbonibus, testis ouorum, ramentis lignorum & similibus, plenas, quæ multis annis defossæ iacuerunt. Harum rerum effossores crediderunt, eas purum auri & argenti thesaurum fuisse, sed à malignis spiritibus ita transmutatum. Hoc nec est, nec esse potest. Thesaurus enim fortuito inuentus ab hisce spiritibus conuerti ac transmutari non potest, sed talis omnino, qualis est relinquendus est. Non ergo ea transmutatio, sed vexatio omnino putanda est. Sunt enim vexatores aliqui, qui talia suffodiendo homines vexant & inani gaudio oblato eos ludos faciunt. Nihili ergo ista pendenda sunt. Tum & in attollendo deprehenduntur illicò leuia & inania. Quòd si grauia sint, vt metallum aliud, ceu Marcasita, arena, &c. aliquid esse putentur. Ideoque per ignem probanda sunt.

Vt autem rerum necessarium nihil omittamus, quæri adhuc posset, quibus ex causis thesaurus eiusmodi nonnunquam ita promptè reperiatur, cùm tamen minimè inquiratur? Causa autem hæc est. Spiritus, qui thesaurum custodiunt, hominum animos & cogitationes exploratas habent. Quando ergo sciunt, homines nullis thesauris eruendis intentos esse: custodes illi eò fiunt negligentiores, & minùs subdoli. Minùs enim curiosi sunt. Ideò thesauri illis eò faciliùs subtrahuntur. Et hoc casu patiuntur ipsi idem cum eo, qui incautus à suo hoste obtruncatur. Sic enim faciliùs superatur, & spoliatur.

Thesauri cur fortuito faciliùs inueniantur.

Cur autem thesauri tantâ cupiditate & feruore inquirantur & effodiantur, causæ præcipuè binæ sunt. *Prima* est cupido largæ possidendæ pecuniæ. *Altera* est, vt loca illa deinceps eò tutiora, pacatiora, & ab istis spiritibus tranquilliora, denique ad mansionem & habitationem commodiora fiant. Multæ enim vel dum hodie passim sunt domus & arces in nostris regionibus, hâc de causa desolatæ, & propter crebros spirituum tumultus inhabitabiles. Quod argumento certo est, insignes illic thesauros absconditos & sepultos latere.

Thesauri cur effodiendi.

Cæterùm, vbi tale quid sentitur, cumprimis, terra confodienda est, non quidem, vt thesaurus eruatur, sed vt locus ille iterum habitationi idoneus fiat. Quòd si fodiendo assiduè pergatur, nec labori vlli parcatur: ex duobus alterutrum fieri necesse est. Nam aut thesaurus inuenietur & eruetur: aut mergetur, & à suis custodibus remouebitur & subtrahetur, sicut multoties visiones in speculis & crystallis factæ pueris tale quid exhibuerunt, vt fossoribus diceretur, se iam multos videre virunculos, qui thesaurum auferant. Hic ergo à labore cessandum, & indicio credendum est. Postremò hic etiam sciendum est, quòd importuniùs & ferociùs illis in locis spectra sese vel audiendos vel videndos præbent.

bent, eo maiores thesauros esse, & altiùs in terra sepultos latere.

Quâ ratione homo occupetur & obsideatur à malignis Spiritibus & Diabolo.

QVo pacto huiusmodi fiant, à diuo Apostolo Petro satis nobis præscriptum & traditum est. Quæ tamen adhortatoria verba, vt probè rectèq; intelligatis, accuratâ adhuc & prolixâ explicatione opus est. Summam enim omnem Apostolus duobus iisque breuib. verbis comprehendit, *Sobrietate* nimirum & *Vigilantia*. Ipsa quidem verba aspectu primo simplicia esse videntur: multa tamen includunt, lateque extenduntur, si profundiùs ruminentur. Postquam ergo D. Apostolus fideliter nos adhortatus est inquiens: *Dilecti fratres sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester, Diabolus tanquam Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret*: admonitionem tandem illam claudit, *Fide addita*, quâ illi resistere possimus.

Sobrietas & vigilantia quid bona.

1.Pet. 5.

De prima autem admonitionis parte, videlicet de *Sobrietate*, ita statuite, velle Petrum ita dicere: *Cauete vobis ab omni crapula & ebrietate*. Ebrietas enim fons & origo est omnis mali, omniumque vitiorum, quæ omnia inspiratione Diaboli per ebriosos committuntur. Temperantiæ ergo studete in cibo potuque, nec illis corda vestra aggrauate. Semper enim ac vbiq; Diabolus præsens est, licèt inuisibiliter, quia Spiritus est. Ita præterea is etiam potens est, vt vbique per vniuersum terrarum orbem præsens esse possit. Completor enim est & designator eorum malorum omnium, quæ in orbe ab hominibus fiunt, non aliter in homines intendens, ac felis in murem. Quamprimùm ergo vos impleueritis vino, & inebriabimini, inuolabit is in vos, & imprò uidos in peccata præcipitabit, ac vitia malaque vniuersa per vos patrabit, lorisq; vos reuinctos circumducet, velut carnifex sontem, donec ludibrio completo, diro supplicio vos tollat. Vt enim carnifex reum, ita Diabolus temulentum tractat, donec corporaliter ipsum obsideat, ac in desperationem agat. Attendite ergo vos Epicurei, Bacchi & milites, qui temulentiæ addicti, noctes atque dies in vino fluctuatis, nec vllam castigationem admittitis, sed vulgato prouerbio culpam vestram excusatis, quod tale est: *Militem & porcum, semper decet esse plenum. Ignarus enim suæ est sortis, Quænam futura sit hora mortis.* Et hæc sit explicatio primi verbi, *Sobrietatis*.

Sobrietatis explicatio.

Diabolus vbique præsens.

Diaboli odiū in homines.

Prouerbiū militare.

De *Vigilantia* ita statuere debetis, dicere Petrum: *Vitam honestam & probam agite, vigilate, præsenti animo estote, grauioribus cogitationibus & phantasiis vos non fatigate, de Diabolo nihil metûs vobis infligite, nec imaginationi locum vllum concedite. Multi enim à Diabolo obsessi sunt, occasione propriorum cogitatuum, & profundiorum imaginationum. Vos illas omittite, & orate, Deum in oculis & ore habete, hunc solum mente concipite. Hoc modo vos filios Dei præstabitis, hoc modo Spiritum eius accipietis. is demum vos occupabit, is vos reget, suamque omnipotentiam & miracula per vos exeret, quod fecit etiam per Paulum & Apostolos cæteros, qui vniuersi hoc modo à Spiritu sancto occupati fuerunt. Hos ergo sequimini, ac Diabolum cum omnibus prauis cogitationibus exigite. Per has enim nobismet ipsi persuadêtes, Diabolum allicere, ab ipso obsideri & in desperationē agi possumus, donec nos ipsos vita exuamus, & Iudæ aut Achitophelis aliorumq; plurium exemplo intereamus.* Et tantum de verbo, *Vigilantia*, dictum sit. Vnde, quid Petrus velit, satis intelligi potest. Nec enim ipsi, vigilare est lectum non ascendere, aut aliàs somnum nullum capere, quod Carthusiani & alij cœnobiales faciunt. Somnum enim Deus creauit, & illum primò Adamo immisit. Itaque dormiendum est suo tempore, quantum cuiuslibet Natura requirit, &c.

Vigilantiæ explicatio.

Vigilare quid sit De Petro.

Iam postremò etiam attendite, quî Petrus præmissa verba explicet & concludat. Sic inquit: *Huic fortiter resistemus fide.* Quod idem est ac si diceret: *De gratia Dei nihil dubitate, nec conscientiam vestram onerate, nolite vobis persuadere, vos Deum auersatos fuisse, aut oblitum esse, aut vos ipsi non gratos esse, vel sub conspectum eius prodire non audere, quia contra diuinam eius voluntatem agentes, mandatum eius violastis, multisque vos peccatis polluistis. Credite potius ipsius verbo, quo obfirmat, nolle se mortem peccatoris, sed velle, vt conuertatur & viuat. Præterea peccatorum causa etiam Christus venit, qui illa in sese recepit.* Huiusmodi dicta multa passim in scriptura reperiuntur quæ pusillanimibus & desperabundis illiusmodi hominibus recitari debent, vt solarium inde aliquod hauriant.

Tali instituto Diabolo & malæ conscientiæ obuiam itur, & afflictus homo liberatur, ne secundis porrò tentationibus affligatur.

Quo pacto obsessi liberandi, & à malignis spiritibus extricandi sint: De abusu item, hac in actione à multis admitti solito.

POrrò autem de expulsione maligni spiritus audituri, hoc primùm scire debetis, paucos hactenus Spiritus rectè eiectos fuisse. Solis enim ceremoniis & coniurationibus Diabolum eiicere & spiritibus expugnare annisi sunt, quæ opinio planè futilis, & nullo pacto admittenda est. Nam etsi hoc quidem modo homines aliqui liberentur, & Diabolus eiiciatur, id tamen sine alterius detrimento non fit. Idem enim hic fit ac si Princeps quidam ciuitatem aliquam vi ac gladio acquirat, quod sine insigni clade ciuitatis impetrari nequit. Hoc casu vetus etiam prouerbium repetendum est, quo aiunt: *Quòd non placidis, idem nec rigidis verbis ab hominibus extorqueri potest.* Quòd si vi extorqueatur, postea malum grauius extimescendum erit. Et hoc multorum exemplorum obseruatione verum esse notatum est.

Ceremoniis & coniurationib. Diabolus non eiicitur.

Iraq; & hic mos ille, qui ceremoniis & coniurationib. nititur, antiquandus est. Eiiciantur Spiritus ab hominibus eo ritu, quem obseruauit Christus cum Apostolis. Aliam rationem si inueneritis, eiectio Diabolorum multum vobis laboris & periculi facesset. Valde namque inuitus ab obsessis exit Diabolus & priusquam exeat, exquisitè rimas omnes perreptat, quærens, vbinam sese occultare, & sic suo dominio coercere hominem possit. Quòd si nullum sibi relictum locum videt, antequam exit, postulat

Eiiciēdi Diabolū quæ vera ratio.

postulat alium sibi concedi hominem, vel animal, in quod ingrediatur. Eo permisso, malum posterius priore multò grauius fit. Nullus ergo alius locus illi permittendus est, in quem transeat, nisi inferni abyssus. vnde egressus, & quò à Deo coniectus & abstrusus est, id quod eueniat id, quod de Christo dæmonia eiiciente legimus. Cum enim is permisisset, vt in gregem porcorum abirent, eo ipso illicò momento Diabolis illi stimulati, in mare proruerunt, & confertim ad vnum se omnes submerserunt. Nunquam ergo concedendum est Diabolo vt in alium hominem ingrediatur. Hic enim se cõfestim ipsum interimet, sicut de porcis modo recensuimus. Quin nec hoc illis indulgendum est, vt in aquas, velut in lacus, paludes, fontésue transeant. Hoc enim si concedatur, multos ibi homines submergent attrahendo. Eiusmodi namque spectaculo Diabolus oppidò gaudet, & oblectatur. Sic nec in hanc vel illam domum arcémue transire permittendus est. Illam enim semel inuadens perpetuò occupabit, ac tumultibus crebris ita vastabit, vt habitatio nulli tuta futura sit, sed domus desolata relinquatur, sicut multæ passim arces reperiuntur, hac sola ex causa desertæ. Quarum cùm enumerare multas possim, breuitati tamen consulere malo. Quicquid ergo & quocunque fine petat, nihil ei concedendum est, sed abire iubendus est in infernum, quò à Deo damnatus & abstrusus est. Hinc enim egressus, eodem etiam vt redeat, fas est.

Quòd si præterea Diabolus ex obsessis multa blateret: responsionis multum ei dandum non est. Si verò omnino dicendum aliquid esse videtur, iubendus est, vt egrediatur, dicendumque: *Impero tibi impure Spiritus, per verba, potestatem & vim, quæ à Christo Iesu ipso Dei filio, & postea ab ipsius Apostolis eiectus es, &c.* Nihilominus tamen adiurandus non est. Quanquam nec hoc pro coniuratione, sed tantum pro responsione haberi & censeri debeat. Nec enim per hoc solum eiicitur, sed per illud etiam, quod Christus mandat: *Ieiunate & orate: Hoc enim genus,* inquit *non nisi ieiunio & oratione per fidem eiici potest.* Ante omnia ergo necessarium est, eiusmodi homines ad orationem compelli, quod tamen ægrè obtinetur. Illorum enim linguam cohibet Diabolus, vt sic non orare possint.

Adiuratio Diaboli formula.

Ieiunium & oratio remedium contra Diabolos.

Itaque orando illis præeundum est. Si sequi nolint, duriùs tractandi, & remedio seueriore tentandi sunt. Eiusmodi enim homini manus pedesque liganda sunt. Postea vir alius cordatior iratus ante ipsum stare, seque crucis formâ illi superinsternere, vsque ad precandum compellere debet, ita tamen, vt orationem illi prænunciet. Hac arte homo ad orationem compelli potest, non aliâ. Quam si continuet & vrgeat sedulò, Diabolus sponte suâ exibit, & obsessum deseret. Et hæc hactenus de eiectione malignorum & immundorum Spirituum dicta à nobis sufficiant: quæ quidem alijs in locis, paucioribus verbis indicauimus.

Diaboli eiiciendi ritus.

De Tempestatibus.

Tempestatũ quæ origo.

IAm vt de tempestatibus etiam disseramus, vnde veniant seu oriantur, & qui abeant iterum seu tollantur, denique quo pacto à grandine & pruina præseruari queamus: sciendum primo loco est, tempestatum vniuersim omniũ originem à ventis 4. Cardinalib. esse, nempe *Euro, Zephyro, Aquilone, & Austro.* Et in centro tam aëris quàm superioris firmamenti oriri nihil potest. sed omnia ex dictis quatuor principijs. Hoc iam probè & studiosè considerandum est. Et quilibet, qui domum suam aut prædium, hortum vel agros, &c. à pruinâ & grandine tueri & præseruare satagit, hæc exactè pensitateque scire debet, vt inferius cum superiore aquare possit. Sed & quæ cuiuslibet tempestatis generatim causa sit, hic breuiter indicandum tamen est.

Principium certè nihil est aliud quàm apparitio Spirituum: cumprimis autem fulgur est præsentia & apparitio Spirituum, vnde cognosci potest, an tempestatis bonus vel malus euentus futurus sit. Cognitionis hoius hic modus est. Sicut peregrinus quispiam sine sermone seu salutatione domum aut hypocaustum minimè ingreditur: ita nec spiritus sine sermone nobis apparent. Horum enim sermo est tonitru, quod è vestigio sequitur, nosque experimur fieri, vt quodlibet fulgur tonitru sequens excipiat. Et sicut mali quid portenditur si peregrinus de subito in domum quandam irrumpat, vbi nemini notus est (nam aut à persequente aliquo fugatur, aut alium persecutus ipse mali quid commisit) ita de coruscatione etiam intelligi debet, quòd quò celeriùs & rapidiùs illa fiat, eò maioris mali indicium ferat: plerunque enim *Fulmen* sequitur. Summè ergo necessarium est, vt contra id præseruatio sciatur, ne vbi nolis, cadat aut noxam inferat. Nec enim contra id facit campanarum impulsus. Quanquam illum hic non absolutè reiiciam, in magicis cumprimis tempestatib. quæ per adscendentes & fautus in aëre concitantur. Silentium enim vt aiunt spirituum omnium gaudium est. Vnde fit, vt fragor immensus, ceu campanarum sonitus, & tormentorũ strepitus tempestates partim minuant, partim diuidant. Sed aduersus fulmen, pruinã & grandinem planè nihil auxilij præstant. quod sæpius cum certo damno obseruatum est. Hoc ergo casu Monachi & Clerici ad suas ceremonias diuerterunt, populóque persuaserunt, si aquâ lustrali locus aliquis aspergatur, à grandine & pruinâ illum tutum fore. Sic etiam si consecrata candela accendatur, aut palma aliáve idonea herba lustrata deponatur. Sic etiam si fumus aliquis consecratus, velut ex Myrrhâ & Thure fiat. O verò te simplicem & fatuum sacrificum, qui de hisce paulò minùs quàm nihil nouisti. Contrarium enim omnino didicisti, dum suaui & fragante fumo spiritus malignos arcere vis, cùm tamen nulla re illi suauiùs afficiantur, quam odoramentis bonis, siue spiritus boni, siue mali sint. Quòd si loco thuris & myrrhæ asam fœtidam incenderes: sic demum spiritus tam bonos quàm malos abigeres. Fragrans enim ex myrrhâ & thure halitus nihil est aliud, quàm spirituum sacrificium, quo illi alliciuntur. Sed de his iam finem facimus.

Fulgur quid.

Tonitru est sermo spiritus.

Tẽpestas, cãpanarum sono quomodo pellatur.

Spiritus silentio gaudent.

Aqua lustralis an grandini arceat.

Spiritus odoramentis gaudent.

Porrò vt institutum nostrum continuemus, quò nempe locus quiuis à grandine & pruina præseruari debeat: sciendũ est, præseruatiuũ non in

Grãdinis præseruatiuũ vbi ponendũ.

in centrum domus, horti agriue, &c. sed in 4. angulos, versus ortum, occasum, meridiem & septentrionem, collocari debate. Sic enim à læsione locus asseretur. Ita namque & domus, quatuor columnis Incumbens, multo est firmior aliâ, columnæ vni super instructâ, siue in medio seu centro, seu parte aliâ constitutæ. Hæc nâmque domus à ventis & spiritibus faciliùs deiicitur & euertitur.

Herbæ contra grandinē quæ.

De præseruatiui autem materiis, ex quibus columnæ statuendæ quatuor sunt, sciendum est, cum aliquibus ita comparatum esse, vt quælibet per seipsam hanc vim habeat, & satis valida sit. Huiusclassis sunt *Artemisia*, *Hypericon*, *vinca peruinca*, *Chelidonia*, *Ruta*, *Succisa*, & his similes herbæ radicésve aliæ plures, cumprimis si in idoneâ influentiâ, ceu Iouis & Veneris, effossæ sint. Præter has sunt etiam aliæ multò maioris & efficacioris virtutis, vt sunt *Coralli Azoth*, & *Characterum priorum vnus bestia impressus*. In tribus hisce conditum est arcanum maximum contra veneficia, spectra, & diabolum ipsum, in quæ fiduciâ certam vrgente necessitate ponere possumus, cùm nos nunquam frustrentur.

Coralli. azoth. &c. contra grandinem.

De insigni Magicæ abusu, & quomodo in incantationem illa abeat.

Magica quid.

MAgica per se est abstrusissime ars, & sapientia seu scientia rerum in terrâ supernaturalium maxima. Quicquid enim intellectui humano perscrutari impossibile est, id per hanc artem omne cognosci & explorari potest. Illa enim est recondita sapientia, cùm intellectus manifesta & insignis stultitia sit. Itaque fas ómnino ac æquum sit, ipsos quoque Theologos, quidnam Magica esset, compertum habere, ne immerenter adeò & scienter illam veneficium appellarent. Illis enim cumprimis Magicæ inseruiret, quæ scripturæ sese Doctores & Magistros profitentur. Nec ob id hoc volo, vt in magicâ illi laborent, aut illa vtantur: sed vt eius saltem cognitionem habeant, & effectum virtutésque illius iudicare sciant, propter insignia & sublimia mysteria, in S. scriptura recondita, & ab Apostolis, Prophetis, Christoque adeò ipso pronuntiata, quæ intellectu nostro nec capimus nec perscrutari possumus. Quis enim nunquam Theologus (Magiæ non simul peritus) aut Diabolum aut Spiritum alium eiecit, allexit? Aut, quod multò minus & leuius est, ægrum aliquem sanauit, aut aliter iuuit, per solam suam fidem? Taceo, eū vastum montem transposuerit, & in mare præcipitauerit. Ex quo paret, eos fidem illam, de qua locutus Christus est, ne ex semisse quidem intelligere, quam tamen ore subinde ruminant, & de illa speciosè disserunt, interim nec probandæ eius peritiam habeores, nec per illam signa edere valentes, ex quibus coniici possit, ipsos fidem eam intelligere, & probandę eius normam habere. Interim si quis alinā surgat, & per illam miracula operetur, hunc veneficum criminantur illicò, quonlem res captum & scientiam eorum superat, nec inter magiam & veneficium seu sortilegium illi discernere possunt. Est enim Magica subtilis promptáque ars, nullis ceremoniis aut coniurationibus contaminata & polluta, velut est Nigromātia. In illa enim nec ceremoniæ nec coniurationes, nec consecrationes, nec Benedictiones, nec maledictiones adhibentur, sed sola fides, quā de Christus inquit, *ipsam montes translocare & in mare exturbare ac spiritibus Ascendentibúsque omnibus imperare, & illos cogere & domare.*

Magia theologis necessaria.

Magia qualis ars.

Magia quomodo in veneficium abeat.

Sedula tamen cura & attentione opus est, ne in superstitionem illa aut abusum degeneret, homini damnum & noxam datura. Sic enim ex ea veneficium fit, quæ ob id iure ab omnibus veneficium appellatur, quod facere solent sagæ, quę in artem hanc irrepserunt, ac in illā ceu sus in volutabro sese proluerunt, per has, inquam, facta est illa veneficium, seu incantatio. Nec iniquum est, huiusmodi Magos vniuersos igne exuri. Sunt enim homines nocentissimi, & hostes in hoc mundo perniciosissimi iis, quibus malè volunt. Aduersus hostem extraneum, armis, telis & missilibus nos persequentem, nos quidem tueri satis & munire possumus, si aut induti loricis telorum, ictum eludamus, aut prolatis armis viriliter contra pugnemus, aut domi nos contineamus, nec quenquam nisi amicum intromittemus. Contra huiusmodi autem hostem: nulla præseruatio, nulla lorica, nulla porte, nulla sera nos satis tuetur. Ipsi enim omnia patent, in omnia penetrat. Et licèt quidem ferreis ac adamantinis cistis inclusus lateas, à tali tamen satis tutus minimè sis. Nam licet suo quidem corpore damnum non infligant: per fidem tamen falsam spiritus & ascendentes immittunt, qui vel centum milliaribus absentem aliqua corporis parte lædere, & pro suo arbitrio verberare, pungere, occidere possunt. Nihil tamē lęsionis exterius in corpore videtur aut sentitur. Carnem nāmque aut externum hominem sauciare vel lædere non possunt, sed tantum internum, Spiritum nempe vitæ. Nulla ergo bracteæ, nulla lorica, quantumuis solidissima, contra læsiones eiusmodi nos munit, sed loricæ aliâ per fidem induenda est. Ea est camisia seu interius linteom. Quod si multoties debitè gestatum, postea læue induatur, multò efficacius præstat auxilium omnibus *loricis*, *bracteis*, *coriis aliis*, *vittis anglicis*, *&c.*

Magi qui comburendi.
Veneficia quā nocēt sit.

Sagę per ascendētes lędūt &c.

Sagæ quid lædant vel sauciēt.

Sed huiusmodi pręseruatiuorum multa sunt, quæ hominem contra omnes incantationes & magicos contactus, ab ascendentibus factos, tuentur. Huius generis sunt *Coralli, Azoth, &c.* Quæ si debito modo adhibeantur, præseruant. Præseruatio enim facilis quidem & prompta est. Difficilime autem curatio, sed tamen possibilis. Nam & hanc magicè supernaturalitérque institui oportet. Hinc est, quod dicunt, neminem rectiùs opitulari posse ipso homine seu saga, quæ malum inflixit. Quod benedictum nullius contradictione infringi potest. Hoc tamen qui dixerunt, ignorarunt causam, quinam aut cur homines illi, qui alterum incantarunt, omnium felicissimè iterum auxilium ferre possint. Nos hic sufficientem rei explicationem annectemus.

Coralli, Azoth, contra veneficia.

Incantator incantationis optimus medicus.

Incantatores nonnulli faciunt Imaginem formæ humanæ, illum exprimentem quem læ-

Incantādi spiritꝰ seu forma.

dere cogitant. Per huius plantam clauum transadigunt. Hoc modo homo inuisibiliter feritus inuisibiliter clauum in pede circumfert. Iam ergo ipsi claudicandum est, nec pedi suo is insistere potest, quamdiu clauus in pede imaginis defixus est. Clauo extracto, homo sanatur. Nemo ergo, vbinam clauus ille defixus sit, rectiùs nouit eo, qui illum impressit.

Similiter & clauus nonnunquam alicuius denti imprimitur, ex quo perpetuos ille dolores sentit, donec aut clauus ipse rursus, aut ipse dens euellatur. Huiusmodi claui multi per Archimagos in imagines & ipsarum membra impelluntur, adeóque homo inuisibiliter feritur, sine omni cutis sensu aut consanciatione.

Frequenter etiam fit, vt derepente in hominis alicuius corpore, tumores, vibices & liuores enascantur, aut vniuersum eius corpus lædatur, non secus ac si baculis cæsum fuisset. Cuicunque ergo talia sine naturalibus euidentibúsque causis eueniunt, is non arbitretur aliud, quàm quòd ab incantatore aliquo inuisibiliter, medio nimirùm imaginis ictus & traiectus sit, &c.

Sed & hoc euenit sæpiùs, vt homo aut altero aut vtroque oculo cæcus, aut ex aure vnâ vel vtrâque surdus, aut mutus, aut distortus, & claudus fiat, aut denique totaliter moriatur. Quæ omnia permissu Dei per huiusmodi incantatores patrantur. Et magici hi contactus omnes ab ascendentibus perficiuntur. Opera ergo danda est medicis, vt, si dolores huiusmodi & morbos supernaturales vident, eos non pro naturalibus habeant, & solita sua remedia illis applicent. Non enim possunt quin confundantur; sicut multos ita confusos hoc denique sese excusare prætextu audiui, quòd pœna illa diuina sit, quam auertere nullus sciat Medicus. Belle homuncio: res non pro tuâ se sententia habet. Pœna ea promanat à perditis hominibus & incantatoribus, permissu Dei inflicta. Ad signa ergo attendere decet Medicum, ex quibus talia rectè dignoscat, sciátque, quibusnam medicamentis contra morbos istos vtendum sit.

Incantamenti naturalibus remediis non sanantur.

Primo enim ex ægro percontari debet, quînam tale ipsi acciderit, quod & quale mali principium fuerit, an à casu, ictu, pulsatione, contusione vel quàcunque alia naturali causâ, veluti prauo sanguine, aut fluxu aliquo emerserit. Si horum nullum sit, sciscitetur ex ægro, an hostem vel inimicum quendam, habeat de magiâ & veneficio publicâ famâ suspectum. Si annuat, iam iudica, prædicto modo malum ipsi omnino inflictum esse.

Qui verò taliter læsus restitui & iterúm sanari possit vel debeat, ad quemlibet Medicum scire cumprimis pertinet, modo is perfecti Medici nomen sibi vendicare cupiat. Nec enim Galenus, nec Auicenna de cura huiusmodi quicquam aut sciuerunt âut tradiderunt. Patet ergo curationis omnino rationem eandem esse oportere, quæ est morbi ac doloris impressio, quod fit per fidem & imaginationem. Et processus ita se habet. Membrum fac, vt manum, pedémve, aut aliud, illi per omnia simile, quod dolorem sentit. Aut finge imaginem integram quam illine & inunge, & obliga, non verò ipsam hominem. Vbi ergo dolores, tumores, vibices, liuores & similia alia apparent, huc re-

Incantamenti curatio.

medio illa ab homine propelluntur. Si verò incantatio tam fortis sit, vt perituri vel visus, vel auditus, vel virilitatis metus sit, aut homo mutus, distortus claudúsve fieri velle videatur, forti fide integra imago ex cerâ fingenda, ac imaginatio in illam valide defigenda est. Postea debito modo & ordine imago tota igni comburenda est. Mirum autem vobis non videatur, huiusmodi incantati hominis tam facilem sanationem esse. At Sophistas Academiarum in hoc quæso ne æmulemini, qui cum ludibrio talia excipiunt, dicentes, id impossibile esse, & pugnare contra Deum ac Naturam, cùm in nullâ Academiâ tradatur & doceatur. Nec enim vniuersa, quæ scire Medicum decet, in Academiis discere & experiri datum est. Diuertendum interdum etiam est ad vetulas, ad Tartaros, quos Zigenos vocant, ad Nigromanticos circumforaneos, ad veteres agricolas, & ad contemptos homines alios, & in horum quoque schola pars magna quærenda & discenda est. Hi enim de his plus scientiæ habent, quàm Academię vniuersę.

Medici ex quibus discere oporteat.

Hoc loco etiam dicendum aliquid est de Magico seu incantatorio, quem vocant, ictu illo, quo hominem oblędunt & distorquent, incantando in eius pedem aut corpus citra omnem cutis apertionem, vel cineres, vel capillos, vel filamenta, vel setas, vel piscium spinas, & similia absurda multa alia. Quod, quî perficiatur, dicere hic nihil attinet. Id enim ab aliquibus disci facilè posset ac magnorũ malorum causa fieri posset. Cura tamen hoc loco proponenda est, quo nimirùm pacto telum seu iaculum illud sine cutis apertione iterum extrahatur, & citra dolorem omnem homo sanetur. Hoc autem casu sedulò id agendum est, ne antiquarum Medicorum veterum morem sequamini qui centrum huius doloris nouaculis adactis inciderunt tam profundè, donec capillos, &c. inuenirent. Quâ ratione dolores priores nouis cruciatibus additis mirificè auxerunt, & carnificum more ægrotos eousque laniarunt, donec eos penitus excoriarent, & vitâ exuerent. Hac namque methodo pauci sanati, infiniti autem perditi & occisi sunt. Eo ergo processu valere iusso, melior & tutior alius arripiendus est. Nam si de iniectâ illâ materiâ aliquid, (*multum an parum sit, nihil refert*) eximatur, & sub sambucum aut quercum vel defodiatur, vel obdito clauo includatur versus orientem: de cætero nullâ curâ opus est. Defossum enim vel inclusum illud, reliquum, quod in tumore superest, promptè extrahet, & plaga sponte suâ citra medicationem aliam sanescet. Aliâ curatione opus non est. Aliam enim viam si ingrediaris, quantumcunque intrusæ materię exemeris, tantundem tamen iterum veteri loco colligetur, nec materiæ copia vllo modo minuetur, nisi ad debitum dictúmque locum illam extuleris.

Ictus incantatorius quid.

Fistula.

Medicorum reprehens.

Quî verò huic vniuerso malo occurrendum ita sit, vt nec incisione vllâ, nec vstione, nec dolorosâ quâcunque aliâ apertione opus sit, & materia feliciter, sine molestiâ, labore, & omni hominis dolore extrahatur & propellatur, notandum hic est, id fieri oportere per Magnetem, qui veneficia & incantationes omnes ad se trahat. Huius classis est folium quercinum.

Chelidonia.

Chelidonis, *Azot, pulueris ass coralli, &c.* Quorum quodlibet per se debito modo super centrum deligatum, viginti quatuor horarum spatio, quamcunque immissam materiam ita extrahet, vt iuxta locum affectum posita videri possit.

Remedia contra incantationes quæ sint.

Vnum adhuc hic repetendum est, spectans ad diluendum vetus prouerbium, quo nonnulli dicunt: Odi hanc sagam, itaque nihil illa mihi mali infligere potest. Firmiter námque persuasum, habent, sagas illis, qui ipsas odêre, mali nihil inferre posse, sed tantùm iis, qui eas amant. Sed hoc vanum & irritum est. Qui enim Sagas odit, is ad mutuum odium eosdem armat: Vbi demum persecutioni initium datur, sicut ea hostium natura & proprietas est.

Sagæ an osores suos lædere nequeant. Fides via quanta

Si autem illis resistere velis, ne tibi damnum dare possint: per fidem vtique id præstandum est. Fides namque obfirmat omnia, omnia stabilit, omnia conseruat, omnia potest præstátque.

LIBER

DE IMAGINIBVS

THEOPHRASTI PARACELSI HOHENHAMII.

CAP. I.

IN describendâ potestate, virtute, & mirabili operatione imaginum, primò omnium explicandum est, *qua illarum causa & origo sit* Deinde, *quis illas primus inuenerit*. Tertiò, *quænam ipsarum virtus sit, & quidnam per illas præstari posse ego autumem*. Quartò, *quomodo imagines & figuras in suis lineis extendantur.*

Quoad primum, imagines & figuræ ortum suum traxerunt ex arte Magicâ, ac Ethnicis & Babyloniis inuentæ sunt. Eæ quàm admirandarum operationum sint, deinceps dilucidè explicabo. Institui autem priùs exemplia quibusdam propositis docere, quanti abusus ex imaginibus enati sint, & quàm grauiter Deus ab hominibus per artem illam offensus sit, ita vt multi ob abusum illum truculento supplicio à Deo affecti fuerint. Inter primos hos Rex numerandus est Manasses, de quo scriptura ait: *Erexit aras Baalim, & fecit lucos, & adorauit omnem militiam cæli, & coluit eam, &c. & ariolatus est, & obseruauit auguria, & fecit pythones, & aruspices multiplicauit, & mala omnia coram domino fecit, ac idola in templum Dei collocauit. Iratus ergo dominus, immisit ei principes, & exercitū Regis Assur, qui captum illum vinculis constrinxit, ac secum in Babyloniam abduxit*, sicut historiam pleniùs ipsa scriptura recitat.

Manassis peccatū & pœna 4. Reg. 21.

Aaron, &c.

Similiter & de *Aarone* legimus, quòd grauiter Deum offenderit, cùm vitulum aureum, Idolum genti Israëliticæ finxisset & præstituisset. Huc referendus est etiam *Nebucadnezar*, qui tres Israëlitas, *Sadrach Mesach, & Abednega* in fornacem ignitam conici iussit, ideò, quia statuam auream adorare noluerint. Similiter & malè cecidit alea sacerdotibus Idoli Beel, velut ac mystis & prophetis Baal, ac aliis plurimis, qui omnes hic percenseri non possunt

Nebucadnezar.

Sacerdotes Beel, & Baal, &c.

nec debent, nè prolixitate æquus lector offendatur. Si enim scripta & res gestæ priorum seculorum euoluantur, luce meridianâ clariùs patet, exitum tragicum eos omnes mansisse, qui Idola sibi finxerint, & statuas, Dei veri & viui loco, impiè adorârint. Ideò ab Idolomania illa abstinendum, & solus Deus verus inuocandus est, qui Moysi in rubo apparuit, quique filios Israël ex Ægypto eduxit, & quadraginta annis in deserto sustentauit mirabiliter, qui Samsoni robur impertiuit, qui Danielem in fouea Leonum liberauit, qui Ionam in Ceti ventre seruauit, qui pastorem ouium Danidem contra Goliathum tutatus est, & filium eius Absolonem ante conspectum parentis confudit qui diuum Ioannem in oleo excoquendum eripuit, qui diuum Laurentium in crate, ne torrefieret, seruauit, qui tres adolescentes in fornace ignea defendit, qui Noam cum vniuersa familia tempore diluuii in arca sustentauit, qui Lothum cum filiabus ex conflagratione Sodomæ & Gomorrhæ eduxit, qui Isaacum à stricto patris Abrahami cultro subduxit, denique qui Lazarum ex mortuis resuscitauit. Hic enim vnus Deus coli vult, nec honorem suum daturus alii est.

Deus verus quis.

Deum autem imagines ob id in solidum vetare, falsum est. Hoc saltem prohibet, vt adorentur, vt colantur, vt in necessitatibus inuocentur. Hac enim de causa, non alia, mundum Deus puniuit. Seriò enim hîc affirmo, decere omnino imagines & figuras in Christiana Ecclesia statui, cum primis autem illas, quæ passionem saluatoris Christi exhibent. Sicut enim homo, ad viuum depictus, & in tabula exhibitus multò gratiosior est, quàm non depictus, quia post obitum ipsius idea & contrafactura oculis expositam memoriam eius spectantibus subindè innouat, nec vnquam obliterari sinit, quod extra imaginem facilè fieret: sic eadem irrefragabiliter ratio est etiam passionis Christi: Huiusmodi námque imagines idiotis, laicis & infantibus librorum loco sunt. Præterea pios etiam inanimis spectantium motus, & imaginationes spirituales excitant, seriámque & profundam meditationem angustia plenissimæ passionis Christi suggerunt, nósque de beneficiis eius commonefaciunt, quæ in genus humanum clementer contulerit, adeóque instigant & inflammant hominem ad deuotionem, & simplicioribus ac literarum imperitis, velut etiam infantibus interdum ad salutem doctrinæ plura conferunt, quàm conciones aliquot auditæ possint. Ea enim est cùm infantium tum etiam adultiorum quorundam natura, vt audiram concionem ne per horam quidem recordari possint, sed per antem vnam admissam illam, per alteram illicò rursus emittant. Et huius imbecillitatis hominibus quidnam concio prodest? Cùm tamen imago aut pictura visa in animo longè tenaciùs inhæreat, & altiùs in cor penetret quod videtur oculis, quàm quod auditur auribus. His autem meis verbis nouam idolomaniam nullam condo, sed eam seriò abdico. Imagines saltem hic explico, & effectum illarum, quem per Magicam præstant, paulò altiùs trutino.

Imagines quomodo Deus prohibuerit.

Imagines cur in templo ferende.

Imaginum vtilitas.

Visa auditis tenaciora.

tt 2 CAP.

CAP. II.

Cherubim quid.

IAm oculos veſtros conuertite ad Cherubim binos, quos per Moyſen fieri & in templi altare collocari Deus iuſſit, additâ promiſſione, quod ibi habitare, & per illos reſponſa dare velit. Interim vt illis ſeruiatur, aut vt inuocentur adorentúrve, non mandauit. Mandatū ergo hoc capeſſens Aaron Cherubim illos in fide fabrefecit: factúmque eſt, quod Deus promiſit. Aſpicite etiam ſerpentem æneum Moyſis, quem in deſerto erexit. An non ille imago & magica prophetia fuit de Chriſto, qui inſtar ſerpentis illius in crucem erigendus ſit, vt mundum à peccati & diaboli morſibus ſanaret? Quoniam ergo ſemel id factum eſt, poterit etiam fieri denuò, & per Magicam cùm perfici, tum explicari. Per imagines namque omnia poſſunt addiſci, prophetari & prædici, præterita, præſentia & futura. Per imagines omnes artes docentur & explicantur, non ſecus ac per literas libróſque veluti *Petrus de Abano* Magiam & Nigromantiam ſuam per figuras & imagines deſcriptam Paduæ poſt ſe reliquit. Verum tamen Magicæ arcanum is ignorauit. Zizania enim pro tritico habuit, & vtraque ſimul enaſci paſſus eſt. Huiuſmodi autem imaginem & figuram quamlibet qui intelligere, explicaréque velit, illum bonum Aſtronomum & Magum eſſe oportet. Ars enim imaginum ex Magica procedit. Nec admirandum hoc tantopere eſt, quod Chaldei & Aſſyrij imagines fecerint, quæ ſe mouerint, locutæ ſint, & ſigna fecerint. Nam illud per Nigromantiam potius & veneficia, quàm per naturalem Magicæ artem perfecerunt. In hoc autē fœdi abuſus ſeſe reos fecerūt, quod rude vulgus ita infatuarint, & faſcinarint vt ab ipſo pro diis & opitulatorib⁹ haberētur. Ea námq; perſuaſione emanante & ſeſe diffundente, varia ſacra inſtituta ſunt, réſque eò peruenit, vt paſſim omnes illis ſacrificarent, eos colerent, inuocarent & adorarent. Quo ſacrilegio Deus ita ad iram commotus eſt, vt ingentibus & plurimis calamitatibus eos caſtigaret, & tandem radicitus extirparet. Et talia quidem non ſolum ante natum Chriſtum, tempore regni Babylonici admiſſa ſunt: ſed etiam poſt natum ipſum ſaluatorem noſtrum, nos Chriſtiani quoque, ante non multos admodum annos eadem deſignauimus. Et exempla nonnulla commemorare mihi admodum procliue foret, niſi auditu ea admodum formidoloſa eſſent. Vnum tamen reticere non poſſum de religioſa peregrinatione Ratiſbonam ad *Speciosam Mariam* fieri ſolita, cuius ſacerdotes idolo caput excauarant, in vacuum illud oleum infuderant, quod poſtea ſenſim exſtillans, lacrymantem diuam ſpectantibus repræſentabat. Hoc ſacerdotes eius ita explicabant, quòd nimirùm magna hominum peccata ea deploraret. Fraus quidem iſta nocens ſimul & nimis petulans erat, culinis tamen ſuffarciendis haud parùm idonea. Quare idolum id non temerè illis in magno pretio erat, &c.

Serpens à Moyſe erectus quid ſignificarit.

Petrus de Abano, Magia non recte peritus.

Chaldei & Aſſyrij quales Magi.

Hiſtoria de Speciosa Maria Rhatisbonenſi.

CAP. III.

SEd vt porrò etiam doceamus, quidnam per imagines & figuras ſecundum ſcientiam Magicam doceri, cognoſci, & intelligi poſſit: animum quæſo aduertite etiam ad ſanctos prophetas, comprimis Eſaiam & Ezechielem, & diuum Ioannem, quibus omnibus myſterium regni Dei per ſolas imagines & figuras, per inſomnia vel in ſpiritu viſas, reuelatum eſt. Aſpicite quinetiam antiquas illas & admirabiles imagines figuráſq; Norimbergæ in quodam Carthuſianorum cœnobio repertas, & videte, quàm reconditas ſignificationes ex Magica de vniuerſo papatu contineant promántque. Illarum námque origo verè magica eſt. Et prophetia illa euentu ſuo non carebit. Sed de his libellum peculiarem condidi, cui conuenientem etiam Magicam interpretationem annexi. Sic etiam inſpicite Hermetem, Geberum, & Philoſophos alios plures. An non illi artem ſuam Alchimicam & Spagiricam maxima ex parte per imagines & figuras ex Magica deprompſerunt? Quæ omnia deinceps clariùs explanabuntur. Et huiuſmodi quidem imagines ac figuræ, antiquæque picturæ vel dum hodiè multæ paſſim in diuerſis locis reperiuntur, quarum tamen nullus reſpectus, nulla ratio habetur. Nec enim ad ſignificationes ipſarum quiſquam attendit, vt de intellectu vero hîc ſileam. Sine euidenti tamen cauſa à priſcis Magis minimè aſſignatæ aut appictæ ſunt. Et mos quidem eiuſmodi delineandi, priſcis quàm nobis, multò receptior fuit. Quod quidem ex eo patet luculenter, quòd vel dum hodie diuerſis in locis multoties etiam non inquirentibus imagines & figuræ admodum ſtupendæ offerantur, nonnunquam in vetuſtis ſacellis, interdum in ſepulchris, in cauernis & cryptis, in rupibus & ſcopulis, in inſulis, & locis aliis incultis & deſertis. &c.

Prophetæ per imagines docti.

Figuræ Magicę Norimbergę inuentæ.

Figurandi ratio priſcis, quàm nobis, magis obſeruata.

Vbicunque ergo locorum huiuſmodi imagines & figurę reperiuntur, eæ magni æſtimandæ ſunt. Non enim ſine graui cauſa aſſignatæ ſunt, & plerumque abſtruſa quædam notant. Conueniret itaque, Aſtronomos & Magos congregari, ac tales imagines figuráſque examinando, probabile de ipſis iudicium facere, non quidem, vt plus inde artis addiſcant, aut plus experientiæ colligant, ſed vt ſenſum & prophetiam certiùs aſſequantur. Faceret enim id ad commodum, & ſalutem totius alicuius imperij aut huius vel illius Principis, Regis, ipſius Cæſaris, qui tempeſtiuè per talia admoniti, non pauca, alias nocitura, declinare ita poſſent. Frequenter enim aut ciuitati alicui, aut regioni, aut regno, vel Principi, regi, cæſaríve huiuſmodi imagines & figuræ multa minantur, quæ expreſſis aliàs verbis ſibi dici non tolerarent. Quis enim prudens, id periculi ſubiret, licet Aſtronomiæ & Magię peritiſſimus, vt Principi alicui, aut Regi Cęſaríve in os diceret, tibi hoc accidet, tu occideris, glande traiicieris, ſubditi tui te regno exuent & eiicient, in exilium agent, ſubditi tui data fide violata & rebellione facta te repudiabunt, & domino alii iurabunt. Quis inquam aleam tanti periculi prudens ſubiret? Non ego certè, niſi aut capitis aut ſuſpendij periculum ſubire mihi certa ſententia ſtaret. Et licet quidem Phyſionomiæ ac Chiromantiæ Magięque quis peritiſſimus ſit, ac ex natiuitatis

Imaginū obſeruatio magnatibus neceſſaria.

Apud principes veritas non eſt libera.

hora

horâ de mortis genere statuere certò possit: nulli tamen tutum fuerit,expreſſis verbis Principi, Regi aut Cæſari tale quid in os dicere, ſed per imagines, figuras, ſimilitudines, & ænigmata admonere eos oportet, vt hoc vel illud cauſant. Si faciant, benè, Sin minùs, & ſuum potius cerebrum obſtinatò ſequi malint, malum ſibi prædeſtinatum incurrant. Quo etiam fine talia hic indicare volui, vt Principibus vobis ac Monarchis admonitioni ſint, vt Aſtronomi, Magis ac conſiliis horum locum dare maltis deinceps, quàm ant proprio veſtro arbitrio, aut aulicis, quos alitis, autem corrigatis. Hi enim vos non raò ſeducunt.

Cap. IV.

Porrò autem hoc capite iam differendum eſt de imaginibus & ſtatuis, quæ à priſcis pro numine habitæ,ac tanquam certi auxiliatores cultæ & inuocatæ fuerunt. Harum in honorem ſolemnia ſacrificia, & religioſæ peregrinationes, ac pomposa Encænia inſtituta ſunt. Itaque ſciendum eſt, ex harum numero primum & præcipuum fuiſſe Beel, magnum illud & abominandum Idolum Babyloniæ, quod annorum 1500. decurſu pro vero viuóque Iſraëlis Deo habitum, cultum & inuocatum fuit. Quo tempore occupatus admodum & ſupra modum ſedulus fuit Diabolus, donec *Ninum*, ſeduceret, eúmque doceret artem quâ, parentis Beeli imaginem fingeret, & columnę imponeret,vt cultu diuino exciperetur. Potens enim ille per omnes terras dominus erat. Vnde perſuaſio illa Deitatis apud populum facilius locum inuenit, vt vene ratione diuinâ ipſum quocunque modo proſequerentur. Multa námque miracula idolum operabatur, & in ſtar viuentis alicuius, voces ac reſponſ dabat. Quæ tamen omnia per ipſum diabolus eloquebatur, & ſuis præſtigiis ita populum dementabat. Et Ninus quidem per Magiam damnatam non per naturalem, talia confecit. Coniurationibus enim dæmonem quendam in Idolum abſtruſerat, qui oracula in ſius corpore ederet, & quoties volebant ſacerdotes, reſponſa quærentibus daret. Hoc itaq primum Numen, ſeu Idolum ac imago fuit, ſigna & miracula edens. Ab hoc poſtea multæ ſubinde imagines, vna poſt alteram, ſucceedentibus ſæculis exortæ ſunt. Eò námque peruentum erat moris & abuſus, vt ob quamlibet ſingularem dotem, ſingularia numina ſtatuerentur. Sic qui celebris,potens & verſutus erat, dicebatur, *Mercurius*. Deuotus, religioſus, pius & caſtus, dicebatur *Iupiter*. Victor & ſtrenuus bellator, *Mars*. Subdolus, inuidus & nocens, *Saturnus*. Inſignis Muſicus, amator & ſalax, *Venus*. Tyrannus *Nimroth*. Verſipellis & facundus, *Pallas*. Potator *Bacchus*. Vates *Apollo*. Venator, *Diana*. Diues, *Pluto*. Tales enim Numinum titulum illicò adepti, diuinis honoribus excolebantur, iis Templa, Aræ & columnæ ſtatuebantur. Adeóque factum eſt, vt cuilibet populo & negotiationi vel ordini ſuus peculiaris Deus præficeretur. Militum Deus *Mars* erat, Muſicorum, Amatorum, Scortantium *Venus*. Agricolarum & terram colentium *Saturnus*. Religioſorum, Sacerdotum & Leuitarum *Iupiter*. Artificum & Mechanicorum *Mercurius*. Nautarum & in aquis periclitantium *Neptunus*. In igne periclitantium,& qui circa illum occupantur *Vulcanus*, &c. Inuentis primum & conſtitutis his diis, ſua deinceps etiam inſignia & inſtrumenta, ex quibus, quidnam tractarent, aut de quâ re inuocarentur, noſceretur, appicti fuerunt. Ita Saturno data falx eſt: Marti gladius, thorax, lorica. Idem etiam dabant *Nimrotho*. Veneri appingebant puerum Cupidinem cum arcu & telo. Bacchum coronabant pampinis, & manibus eius addebant poculum.

Beel idolū quā diu coltum ſit.

Ninus Beel ſtatuit.

Ninus quā Magia Beel excitauerit.

Varia numinū nomina, & vnd ſuia.

Qui quorum ordinum dij fuerint.

Præterea eò deuentum eſt, vt etiam cuilibet ciuitati regioniue Deus peculiaris aſſignaretur. Cùm enim diſſidiis populus ſciſſus,in partes & ſenia diuerſa abiret: peculiarem ſibi tutorem & patronum modo,non quælibet ciuitas, ne dicam regio conſtituerat. Sic Babyloniis pro Deo erat *Beel*: Ægyptiis *Iſis*, & *Oſyris*: Afris *Neptunus*: Mauris *Iuba*: Rhodiis & Meſſagethis *Sol*: Samo *Iuno*: Lemno *Vulcanus*: Papho *Venus*: Delpho *Apollo*: Romanis *Quirinus*: Athenæis *Minerua*: Carthaginenſibus *Socrates*. Sed quos Deos, quas imagines, finxerit ſibi quælibet ætas & regio, ſigillatim hic enumerare nihil attinet. Nec ſi velimus quidem, poſſumus. Ea autem ſuperſtitio & Idololatria vltra bis mille annos ante natiuitatem Chriſti durauerat, &c.

Qui quarum terrarū a populis ſint dij.

Cap. V.

Hoc loco deſcribendæ ſunt etiam ſimilitudines, imagines, figuræ & colores in cœlo conſpici ſolitæ, quæ extra naturalem Aſtronomiam quam præſtantiſſimus Ptolomæus conſcripſit, indicari explicaríque, omniùm quæ tempeſtatum varietas ex illâ non minùs, imo multò rectiùs & expeditiùs, quàm ex Aſtronomiâ Naturali deduci poteſt. Ipſius námque Aſtronomia multâ ſupputatione, ac accurato ſtudio laboréque indiget: quorum omnium compendium tamen gratius ſit. Verum enim ſummûmque Aſtronomiæ Arcanum ex ipsâ Magica procedit,nec vllo calculo, ſcriptione aut lectione eget, ita promptum & facile, vt etiam à ruſticis addiſci poſſit.

Aſtronomia Magica ſolâ inſpectione capitur.

Pro introitu breuem vobis explicationem & exempla pauca inducemus, cum operoſiore dilucidatione minimè opus ſit. Cœlum aſpicite, vt nubes atra pluuiam indicet,& iris imbrem largum ac latè diffuſum. Aurora pluuioſam feram, rubor ſerotinus calidum & ſerenum diluculum portendit. Sic nullus in cœlo color apparet, qui non peculiarem Magicam interpretationem habeat.

Rubor matutinus & ſerotinus quid indicet.

Cœlum enim in ſe colores omnes continet, quorum nullus otioſè apparet. Quoties námque nouus color: toties noua tempeſtatis mutatio. Qui autem, quidnam cuilibet colori cognatum ſit, & quod eius indicium ſit, ſcire quærit: eum peritum Magum & Spagyrum eſſe oportet. Aliàs iſta ſcire impoſſibile erit. Et licèt quidem colores quatuor capitales ſeu primarios, quatuor Elementis aſſignari ſolitos (Cœruleus enim eſt aquæ, viridis terræ, luteus aëris, ruber ignis) ſtatueria;

Cœlum omnes in ſe colores habet.

Elementi qui colores ſint.

præter illos tamen multi etiam alii sunt, varietate & permixtione diuersi a scô, vt satis commodè distingui minimè possint. Itaque magnâ diligentiâ opus est, vt discernatur, quinam elementares colores potiores sint. Pro hia enim iudicium fieri debet.

Obiici hic posset, *nigrum & candidum calorem, duos etiam primarios, ac ob id minimè negligendos esse.* Sed respondeo, illos hue oon facere. Non enim nisi secundum quatuor Elementares colores iudicium veri cœlestis præsagii fieri debet ac pronuntiari. Ad Spagyricam autem & Alchimiam color niger & albus referûtur, vt in qua quatuor etiam colores primarii enumerantur, scilicet Niger, albus, luteus, & ruber. Nigredo autem cæterorum (duorum) colorum radix & origo est. Quæuis enim materia nigra ad suam tempus reuerberari potest, vt etiam tres cæteri colores suo ordine & serie prodeant ac conspiciantur. Nigredinem statim sequitur candor, candorem flauedo, flauedinem rubedo. Res autem quælibet, per reuerberationem ad colorem quartum reducta tinctura est sui generis seu naturæ. Sic nimirum herba, exacta hyeme circa ver nondum apparens, sed radice sua in terra adhuc condita latens, nigra arida & informis est. Vbi autem ab æstiuo calore, & feruore solis vegetatur, sensim incremento facto emergit, & per calorem solis reuerberatur, quatuor primarios colores successiuè adipiscens. Rem planiùs ita habete. Primò enascitur herba ex radice. Deinde ex herba flos. Tandem ex flore semen. Ea iam tinctura & Quinta Essentia herbæ est. Sine semine enim nihil crescit, sine semine nihil nascitur, sine semine nihil propagatur, adeóque in omnibus terræ fructibus semen est potissimum & nobilissimum, adeóque præ omnibus maximè æstimandum.

Nigredo colorum aliorum radix.

Color vltimus, cuiusli bet rei tinctura.

Eodem modo prisci quoque philosophi septem Metalla septem planetis accommodarunt, ac in figuras, imagines & literas contulerunt. Sic Aurum est Solis, Argentum Lunæ, plumbum Saturni, Stannum Iouis, æs, cum Veneris, hydrargyrum Mercurii, ferrum Martis: quæ secundum Magicam rectè quidem ita disposita sunt. Vnde vel dum hodie etiam ita retinentur.

Semen rei est præcipuū. Septem metalla septem Planetis assignata.

Sed vt ad colores explicandos pergamus, affirmo, omnes veros perfectósque colores tantùm sex esse: nempe *Nigrum, album, flauum, rubrum, viridem & cæruleum.* Quanquam sint, qui pro numero planetarum septem etiam recenseant colores, quibus non refragor. Nam & in Magica cuilibet Planetæ & metallo color peculiaris assignatur, Saturno nempe, & plumbo Niger, Soli & auro luteus, Lunæ & argento cæsius. Mercurio & hydrargyro cyaneus: Veneri cuproque viridis Marti & ferro, ruber: Ioui & stanno, candidus. In genere tamen si loqui velimus, cæsius verus & perfectus color non est, instar cæterorum. Si enim nigrum candido, aut candidum cyaneo permisceatur, cæsius color prodit. Idem etiam de cæteris concurrentibus & permixtis coloribus iudicandum est, sicut omnes mihi attestabuntur pictores, quod ex sex hisce coloribus vltra triginta parari possint, quorum tamen nullus alteri similis sit. Similiter & in Magica septem Planetis ac metallis præter colores alia quoque assignantur, & illorum loco ponuntur, nimirum quæ arte Magicâ per imagines & figuras indicantur. Sic frequenter Rex aut Leo Planetam Solem aut metallum Aurum indicat. Regina aut gryps Planetam Lunam aut metallum Argentum notat. Angelus aut Serpens, vel Draco, planetam Mercurium aut argentum viuum designat. Miles aut gladius, Planetam Martem aut metallum ferrū innuit. Agricola cum falce aut vnco, aut priuatim per se falx & vncus Saturnum seu plumbum exhibet. Leuita, Sacerdos, Monoceros, Turtur, aut aliud huic simile animal castum, Iouem vel stannum arguit. Fœmina arcu & telo insignis, aut infans arcum telúmve gestans, aut ex Musicâ quædam alia pars, Venerem vel cuprum exhibet, &c.

Colores veri tantum sex.

Cæsius color perfectꝰ non est.

Rex seu Leo Magicè sol & aurum est.

Sic porrò, si ex Magicâ per imagines & figuras prophetia intenditur ciuitati alicui, aut regioni, aut regno, &c. per animalia, insignia & colores, ciuitati illi, regioniue aut regno agnatos aut quos princeps vel Rex in insignibus suis gestat illa explicatur, non verbis expressis designatur. Quilibet ergo, qui inter præterdonem huiusmodi prophetiæ aggreditur, non solùm bonus esse debet Astronomus, verum etiam peritus Magus, probéque scire debet, quo insigni vel planta vel animalis vel coloris quæuis ciuitas, regio aut regnum vtatur. Res clara fiet exemplis. Aquila in Magica notat Cæsarem Romanum, aut Romanum Imperium. Tria Lilia vel tantùm vnum indicat regnum Galliarum. Tres coronæ sibi inuicem impositæ, vel crux triplex Papam vel papatum significat. Corona vna, vnum regem aut regnum. Luna dimidiata Imperatorem Turcicum, aut eius imperium, & sic deinceps.

Aquila quid Magicè notet, &c.

Cap. VI.

Cæterum hoc in capite deinceps etiam de Necromantia dicendum est, de iis nempe figuris, quæ à Cœlo & aëre desuper in fructus, homines & pecora cadunt. Nam nec ista sine euidenti causa & vaticinio fiunt, sed frequenter futuram aliquam ingentem mutationem denotant. Exemplum exhibuêre cruces seu asterisci delapsi, qui Necromantici extiterunt. Vaticinati námque sunt de ingenti futura mutatione & dissidio in causa religionis, insignémque cladem & persecutionem Christianorum & Ecclesiæ Christi annûciarût. Haud enim longè post Lutherus cum sua doctrina, cœpit, sectáque vna ex alia prætextu religionis lutheranæ inde prodiit, quarum nedum finis est. Sectæ enim nouæ vel dum emergent in posterum, quouis opinionem suam alius ceu meliorem & sanctiorem præferente. Et in religione seu Ecclesia pax & concordia nulla statuetur, vsque dum aureum & nouissimum tempus appellat. Eo facto dies domini non longè aberit. Hæc verò omnia cadentes cruces prophetatæ sunt, sensu tamen Magico.

Cruces de cœlo quid necromanticæ notarint.

Cap. VII.

Similiter etiam admirabiles figuræ & imagines multæ reperiuntur in scopulis & rupibus, ac illis præcipuè locis, quo nullus facilè hominum

hominum penetrat, quod tractus, & venæ per chiromantiam suam indicant. Itaque valdè necessarium est, quemlibet circa metalla occupatum, bonum esse Chiromanticum, vt sciat laboris impendendi modum, & peruestigandi seu fodiendi locum. Tractus enim ac venæ interdum tam variè sese exhibent, & intortè, vt singulari studio ab hominibus exsculptæ videantur, quod tamen opus naturaliter ita ordinante Deo enatum est, suâ prophetiâ non carens peculiari. Clam enim indicatur id, quod ibi latet, & reperiri potest. Quid autem quælibet huiusmodi figura & imago indicet, Magi & Chiromantici nôrunt, qui Chiromantiæ periti optime de illis iudicare queunt. Aliàs enim ista omnibus abscondita sunt. Sic etiam multi exiles lapilli in aquis & arenâ reperiuntur, veluti silices, & peculiares, vt vocant, *Gamahej*, figuris insolitis conspicui, quasi manu & operâ hominum illæ cœlatæ & exsculptæ essent, omnes tamen prouidentiâ & consilio Dei enatæ. Lapides hi nunquam non admirandarum & insignium virtutum ac operationum existunt, quas Deus illis indidit. Vim autem ac efficaciam cuiuslibet lapidis, figura ipsius ac imago indicat. Illæ enim sunt ipsorum signata, ex quibus nosci debet, quamnam à cœlo influentiam, à Deo assignatam habeant. Id iam ars Magicâ docet. Lapides isti subtiles artifices & cumprimis Astronomos compulerunt, vt rem profundiùs rimarentur & pensitarent. Cùmque viderent, huiusmodi lapides ob figuras & imagines tantas virtutes & vires habere, illis similes alios lapides sumentes, influentiam suo arbitratu virtutibus illis correspondentem elegerunt, & imaginem cælare aut insculpere aggressi sunt. Examine autem instituto, labor eorum omnis irritus & frustraneus inuentus est. Hâc ergo occasione rem adhuc penitiùs euoluentes, statuerunt, quandoquidem eiusmodi virtus ex cœlo promanet, & influentiæ cœlestes sint, ideò non quemlibet lapidem ad id facere, sed sumendos omnino esse lapides, qui iam ante virtutes cœlestes continerent. Animum ergo aduerterunt ad *Carniolos & Saphyros*, & sic rem seu artem (quod aiunt) acu tetigerunt. Necesse namque est, vt, si vis quædam cœlestisque operatio corpori alicui indui debeat, influentia quoque cœlestis, alteri similis, connata sit. In omnibus enim rebus fieri videmus, vt contrariæ res non facile vniantur. Et vt ex duro saxo vinum aut frumentum enasci non potest: ita nec hic, &c.

Gamahej quid

Cap. VIII.

Itaque dicendum etiam deinceps est de *Figuris*, quæ per Chiromantiam cognosci & iudicari debent. Nam & hic magni momenti Chiromantia est. Sciendum autem est, Chiromantiam esse multiplicem, non vnam saltem illam, quæ ex manibus iudicat, quidnam homini impendeat, quidnam boni malive perpessurus sit. Nam & alia quædam Chiromantia est Herbarum, alia foliorum in arboribus, alia lignorum, alia saxorum & mineralium, alia regionum, viarum & fluuiorum. Chiromantia præterea alia etiam est, in Terræ motibus & aliis siccis feruidisque æstatibus sese offerens

Chiromantia est multiplex.

per fissuras & hiatus telluris, qui sine sua prophetia non accidunt. Hæc autem probè rectèque intelligi debent. Et Medici quidem est, herbas & folia ex sua Chiromantiâ cognoscere, ipsorumque vires ac operationes inde iudicare. Qui ligna tractant, vt tignarij, arcularij & similes, lignum ex suâ Chiromantia cognoscere debent, ad quidnam id faciat vel conducat. Sic etiam metallarius fodinas ex sua chiromantia æstimare debet, quasnam in eis mineræ aut metalla quæri debeant, & quàm profundè illa lateant. Ita & Cosmographus chiromantiam regionum, terrarum & fluminum: Geographus chiromantiam terræ & terræmotuū cognoscere debet. Sciendum namque est, chiromantiam esse initium Magicæ, nec quenquam perfectè Magiam discere posse, nisi chiromantiam priùs cognouerit. Chiromantia enim est Magicæ A B C. Vt enim, (*quod vocant*) Alphabetum prius discere oportet eum, qui scripturæ peritus esse volet: sic eadem & hic ratio est. Et chiromantia quidem facilis ac cognitu prompta ars est: summè tamen gloriosa & vtilis, quam quilibet etiam rusticus, literarum imperitissimus addiscere potest, vel dum hodie in Ægypto admodum familiarem, & *Zigeunis* (quos vocant) valde vsitatam.

Chiromantia est initium Magicæ.
Chiromantia est Magicæ Alphabetum.

Cap. IX.

Quoniam propositum mihi est hoc libello describere Magicas figuras, imagines & signa: conuenit sane, vt deinceps ea quoque commemorentur, quæ in herbis & radicibus ostenduntur, singulari Dei prouidentiâ ita constituta & ordinata. Itaque & hic diligentia opus est, vt secundum Magicam illa rectè æstimentur, ac virtus eorum ac operatio probe iudicetur. Per chiromantiam enim & physionomiam ac Magiam rectè ac promptè ex facie externa cuiuslibet herbæ aut radicis proprietas ac vis, ex suis nimirum signatis, specie, formâ & colore æstimari potest, nec aliâ probatione aut longâ experientiâ opus est. Deus enim in initio omnia diligenter distinxit, nec vnam omnibus formam indidit, sed peculiarem suam notam quibuslibet appendit, ex quâ velut ex vngue Leo, aut Morio ex tintinnabulo (*vt prouerbio ferunt*) illa dignosci queat. Nam & in Magiâ tintinnabulum Morionem notat. Eâdem ergo ratione & herbæ radicésque ex suis signis & tintinnabulis cognosci debent. Signa verò, Exempli gratia, talia sunt. Radicem aspicite satyrionis: an ea non pudendi virilis formam habet? Omnino. Per Magicam ergo inuenta Magice indicat, facere se ad recuperandam amissam virilitatem, & suscitandam libidinem. Sic an non Cardui folia acus more pungunt? Ex hoc signo per Magicam iudicatum & inuentū est, herbam nullam ad punctiones internas conuenientiorem esse. Sic victorialis (*est allium anguinum*) radix filamentis crebris ita intorta & intricata est, vt loricæ speciem intrinsecus exhibeat. Ex quo signo Magico creditum est, eam aduersus arma non secus ac loricam munire, ac gestātes tutos præstare. Eodem modo & radix Syderica singulis in foliis imaginem seu figuram serpētis exhibet: vnde ex Magicâ patet, eam

Dei prouidentia omnia distinxit.

Satyrij vsus.

Victorialis herbæ vis.

Syderica facultas.

aduersus omnia venena facere. Similiter & cichorium peculiarem sibi congenitam influētiam à Sole habet, quod ex floribus eius colligi potest, qui ad Solem continenter sese conuertunt, quamdiu ille nostro in hemisphærio obertat. Vbi Sol occidit, virtutis non admodum magnæ est. Quam verò esse causam putas, quod radix eius post septennium in speciem auis conuertatur, & quidnam de hoc Magica iudicat? Si nosti, tace, nec verbum vllum illusoribus de re ista pande. Si non nosti, discere perge, nec discete probrosum iudica. Sic enim fiet, vt fama per omnem terram de te sonet, quæ nullo apud posteros sæculo oblitetabitur. Posset hoc loco etiam à nonnullis quæri, cur Mandragoræ radix, speciem vultumque, manus et pedes hominis ostendat. Nam non sine insigni causa talia à Deo ita facta esse, credibile est. His respondeo, falsum esse quod Mandragoræ radix humanam formam habeat, sed fraus & dolus in ea committitur à circumforaneis, qui hominibus suis imposturis etiam in aliis similiter fucum faciunt. Talem enim faciem radix non exhibet, nisi ab impostoribus ita cæletur & formetur. Nec enim vel à Deo vel à natura talis illa formata est. Otiosum ergo fuerit, de ea pluribus differere.

Cichorii proprietas.

Mandragoræ radix an hominē præsentet.

Huiusmodi herbarum & radicum multò plures hic enumerari possent, nisi de illis alio quoque loco dissereretur. Pauca saltem exempla pro introitu percensere volui, vt sciretur, quonsque imagines & figuræ in sua linea extenderentur.

CAP. X.

CVm ergo, *vt dictum est*, figuræ & imagines longè latéque pateant, nec quicquam necessarij omitti debeat: sciendum est, illas etiam ad characteres pertinere. Nam & characterum origo ex Magia est, qui imaginibus non sunt dissimiles. Per characteres enim multa indicari & perfici possunt tanquam per efficax verbum aut nomen, & tamen characteres nec verba sunt, nec nomina. His tamen quadantenus conueniunt. Sunt enim verborum imagines & figuræ. Quibus si accedant verba, quæ significantur per Magiam, eò illa efficaciora fiunt, & virtutibus suis coaugentur vel multiplicantur.

Characterum origo Magia est.

Hoc loco iusta à nobis querela mouetur, quod profugi & fanatici nebulones, quos olim scholares erraticos vocarunt, characteres & verba tantopere in contemptum redegerunt suis mendaciis & imposturis & characteres nouos, noue nomina impostoriè commenti sint. Hi enim stultioribus & simplicioribus persuaserunt, vt crederent, Album esse Nigrum. *Quinque esse paria*, sicuti prouerbio iactari solet. Nebulones isti characteres & verba papyro vel pergameno inscripta porrexerunt aduersus hunc aut illum morbum, aduersus diabolum & spiritus malignos, aduersus veneficium, & incantationem, aduersus spectra, aduersus suffocationem, aduersus exustionem, aduersus hostes & arma, &c. si in vtrum gestentur. Si in domo suspendantur eur asseruentur, illam neque igne conflagrare, neque grandine aut fulmine verberari posse creditum est.

Scholastici erratici.

Etsi verò concedam, characteribus hanc vim & facultatem insitam esse: certum tamen est, non falsis sed veris vim illam competere. Exemplum notum est de characteribus planetarum. Qui si legitimè conficiantur, in influentia idonea, iam notum est, quid operentur. Character nimirum Solis extollit hominem ad honores & opes. Character Martis victoriam impertit aduersus hostes. Character Veneris facit gratiosos apud homines, ne facilè petitionis quid illis denegetur. Character Iouis facit deuotos religiosos, castosque. Caracter Mercorii facit industrios, ingeniosos, sapientes, agiles & expeditos ad omnia, &c. Similiter & characteres isti vim habent nonnullos morbos expellendi, & ab illis præseruandi eos, qui illos vel gestant vel portant. Eodem modo & duodecim signorum cœli imagines & figuræ admirandæ operationis sunt, si bona influentia existente, hoc est si Sole & Luna iunctim currentibus patentur, de quibus hîc plura dicere non attinet, cum iam dicta sapientibus sufficient, &c.

Characteres planetarum diuersi diuersæ operationis.

CAP. XI.

ANimum autem attendite ad Virgiliū Philosophum admirandum, qui per imagines miracula operatus est, nec hîc dicenda, nec eliis credibilia, quibus similia, nullus ante ipsū alius perfecit. Ars tamen illius potiùs Nigromantica quàm Magica fuit. Duobus enim modis, nimirum per Nigromantiam & Magiam fieri possunt imagines, variis viribus insignes, & cum loquentes, tum sese monentes. Et frequentiores sunt illæ, quæ per veneficium & Nigromantiam patentur, quam quæ per Magiam naturalem conficiuntur. Illa tamen & cum Deo pugnat, & ipsi naturæ lumini aduersatur. Virgilius enim & ipsius asseclæ per magnas & potentes coniurationes talia perfecerunt, diabolósque ec malignos spiritus in imagines compulerunt, qui postea ex imaginibus signe ediderunt, & hominibus responsa dederunt. Hos nos non imitari, sed exemplum ipsorum velut ipsum cacodæmonem fugientes, longiùs non progredi debemus, quàm quousque Fides & Imaginatio ducit. Nullum enim Christianum fines fidei & imaginationis transgredi decet. Et contra fidē nemo etiam tutò pugnare potest. Pugnare autē contra fidē hoc est, si quis per vim, vt per admirationem & abusum nominis diuini perficere conatur illa, quæ per solā præstari fidē possunt ac debent. Semel enim hoc dicendū est, nos per solam fidem & efficacē imaginationem cuiuslibet hominis spiritum in imaginem aliquā cogere seu coercere posse. Sed & hoc fieri potest, vt per solam fidem fortè que imaginationem, etiā sine imagine & figura, vocem & responsum ex aere, quoties quidem possimus, eliciamus. Nec vlla opus est cōiuratione, sicut bardi Nigromantici & coniuratores aiūt, necesse esse, vt, si spiritū aut ex aēre vocē elicere cupiamus, violētis cōiurationib. nos ad quatuor mundi cardines conuertamus, & clarā voce personemus, ceremonias requisitas addamus, circulos faciam' seu describam., fumos in cēdam' ieiunemus, & puras religiosásque vestes Salomonis, aut ipsius sigilla adhibeamus. Hæc enim omnia meræ ineptiæ & seductiones diabolo-

Virgilius Magus, &c.

Nigromantiæ vera Magia frequentior.

Fides, meta Christianorum.

Fidei quæ sit vis.

Nigromanticorum fenestræ tradentur.

bolorum sunt, à fanatico quodam, Sathana ipso peiore, confictæ & excogitatæ, aut in Synagoga illa, cui præceptor Diabolus præfectus est, traditæ. Studiosè ergo sibi caueant, qui cunque Christo nomen dederunt, aut Dei amore flagrant, aut, aliquo animæ & beatitudinis æternæ studio tenentur aut noscendi luminis Naturæ desiderio æstuant, vt huiusmodi pestes fugiant, & præuaricatores illos euitent, qui aut ab ipso Diabolo, aut certè illius discipulis adeò seducti sunt. Quicquid enim illi cum vitæ & animæ periculo, magnis etiam impensis laboribus præstant, idem nos quoque, ipsis tamen multo rectiùs, per solam fidem & imaginationem nostram perficere possumus. Per illam námque sicendentes ad nostrum subitò cogere possumus, vt, quoties volumus, dicto modo nobis responsa dent.

Quo vero pacto vocem aut responsum ad nostra interrogata elicere possimus, ea hinc intelligi exemplo potest. Pone, me alicui dicere, vt ad hunc vel illum locum abeat sub noctem, stetque sub cœlo & diligenter auscultet. Futurum námque esse, vt si hora hęc vel illa sonet, vox quędam ex aere andiatur, quæ dicat & respondeat, quæcunque petantur. Fides illa tam firmet verba mea: abeat ille, auscultatum vocem. Cuius fides & imaginatio si ita sit fortis, vt nihil quicquam aliud cogitare possit quàm horam venturam, quam assiduè animo suo verset: iam nullo dubio is audiet vocem, humanę quidem similem, sed hominem tamen nullum pręsentantem. Cæterum voces huiusmodi non semper ab ascendentibus promuntur, sed multoties etiam ab Angelis & officiosis spiritibus eduntur, de quibus Epistola ad Hebræos inquit *quod ex usu diuino fiant.*

CAP. XII.

Homunculi cur dicantur. PErgendum nunc est ad practicam, qua nimirum specie modoque Homunculi & Imagines, in quibus occulta quędam humanitas aut spiritualis natura lateat, effingantur. Huiusmodi quidem imagines ideò *Homunculi* appellantur, quia specie & omnia membra humana habere debent, non quidem eadem cum homine magnitudine, sed quantitate debita & idonea. In his operationes ac vires omnes & voluntates hominum' per ficiuntur. Et sciendum est, homunculos & Imagines fieri posse ad conciliandum homini bus sanitatem, amorem, gratiam, fauorem; Imaginū mira varietas. item ad homines extollendos, liberandos ex peregrinis locis adducendos, ab armis, ab hostibus visibilibus & inuisibilibus, ab incantatione, & à morbis grauioribus & similibus malis aliis vindicandos & liberandos. Sic vicissim imagines fieri possunt ad homines infirmandos, ad suscitandam simulatem, inuidiam, odium, ad exigendos homines, ad ciendam infelicitatem, & propositum impediendum. Hi autem homunculi & imagines fieri debent pro influentia & naturâ interna hominis. Influentias eiusmodi procedere oportet ex interno homine seu naturâ ad Homo intra se cœlū habet. naturam externam, hoc est, ex homine in homunculum. Nam & Homo in se continet Astra cœlúmque, non minus ac firmamentum superius. Astra ea abscondita latent in mente, hoc est, in hominis animo. Tanti enim momenti animus est humanus, vt à nemine is satis explicari possit. Et velnti Deus ipse, & Materia prima, ac cœlum, hæc inquam tria ęterna & incorruptibilia sunt: ita animus quoque hominis. Homo ergo beatus sit per animum, hoc est, viuit ęternè, nec vnquam moritur, non magis ac *Enoch* & *Elias*, qui ipsi- Animi humani quanta dignitas. Animus hominis ęternus. quunque animū suum rectè cognouerunt. Quòd si nos quoque homines animum nostrū rectè cognosceremus, nihil vtiq; nobis in hac terra impossibile esset. Quomodo verò ille, si in exaltatione suâ est, rectè cognosci possit: sciendum est, ipsum (animū hominis) in seipso submersū & suffocatum esse, hoc est, hominē videntibus oculis esse cœcum, & auribus audientibus esse surdum, nares eius nihil odorari, manus nihil tangere, corpus nihil sentire, &c. Hoc ita intelligi debet. Videt quidem homo, sed quid videat, nescit: audit, sed sermonem non intelligit, seu, sonum cuiuslibet rei intelligit quidem, sed quid sit, non intelligit. Sic etiam gustat: sed quid gustet, nescit. Tangit, sed quid tangat, ignorat. In illis enim, quæ in animo ipsius iacent, videndo sese inaniter fatigat, sicut simie in speculo, aut infans stultusve in pictura. Homo namque qui profundis suis cogitationibus in animo quasi submersus est, is similis est illi, qui quinque sensus amisit, & pro stultissimo in mundo habetur, at apud Deum vir sapientissimus est, vt cui Deus omnia secrete sua ostendat, & abdita quæuis, plus quàm cæteris mundi sapientibus omnibus commonstret.

Sciendum itaque est, perfectam imaginationem, quæ ex Astris nascitur, oriri ex animo, in quo Astra omnia condita latent. Et animus, fidesque ac imaginatio tria distincta sunt nominibus, vim tamen & robur idem habent. Vnum enim ex altero nascitur. Nec alij comparari possunt vlli, quàm (liceat ita loqui) *Trinitati Deo.* Per animum enim penetramus ad Deum: per fidem amplectimur Christum: per imaginationem accipimus spiritum sanctum. Tribus ergo his, veluti Trinitato Deo, nihil impossibile est. Animus, fides, & imaginatio. vt comeniant. Trinitatis Deus

Dum ergo in mundo hoc per animum nostrum penetremus ad Deum, perque fidem ad Christum, ac per imaginationem spiritum sanctum accipimus: Hoc modo Apostolis similes simus, nec mortem, nec carceres, nec cruciatus, nec paopertatem, nec laborem, nec famam, nec aliud quicquam metuentes. Quinetiam possumus eiicere dæmones, infirmos sanare mortuos resuscitare, transponere montes, sicut de Trinitato Deo scribitur. Exemplum habemus in speculatione. Videmus enim, quendam, qui speculatur, & res, quas speculatur, intelligit, si non desinat, sed solliciè rem curæ cordique habeat, per speculationem talem practicam inuenire. Nemo enim ad practicam peruenire potest, nisi per Theoricam & speculationem, qua omnia prius exacta esse decet. Nam opificie omnia, omnea artes, originē suā habent ex speculatione & theorica. Et scire conuenit, noctu semper, qua Speculationis vis quanta. corporea

corporea omnia pacata sint & quiescunt, speculationem, cogitationem & imaginationem omnium maximè commodam esse, in locis cumprimis abstrusis & solitarijs, vbi nullum ab hominibus obtrudi impedimentum potest. Adda, & corpore ieiuno existenta.

Speculatio, quando & vbi commodissima.

Sed vt ad homunculos reuertamur, practicamque nostram quam breuissimè tradamus: sciendum est in communi, fundamentum, ac scientiam omnem in tribus homunculis & imaginibus sitam esse, in quibus & per quas operationes vniuersæ perficiantur. Non enim nisi tribus modis homunculi omnes confiunt. Vnus & primus, cum omnibus membris, quę homo aliàs habet. Alter cum eodem quidem corpore, sed cum tribus capitibus & tribus vultibus Tertius, cum quatuor capitibus, & quatuor vultibus, quatuor mundi angulos respicientibus. Sed & ea triplici materia Homunculi omnes conficiuntur, vt ex *terra*, *cera* & *metallo*, non itam ex re alia.

Homunculi tres modorum sunt.

Homunculorum processus ita se habet. Si per illos hominem quendam à morbo liberare velis, & sanare, opus est, vt imaginē eius illinas & inūgas, &c. aut aliud quid faciendum facias. Si amorem, fauorem & gratiam conciliare vis, homunculos geminos facies, quorum alter alteri manum porrigat, amplexetur, osculetur, & similia alia faciat amoris officia. Si absentem ex locis dissitis domum pertrahere velis, vt quotidia tot milliaria conficiat: totidem etiam milliaria conficiet imago eius in rota, procedens ex eo loco, ex quó homo ipse iter facere debet. Sic si tutus ab hostium armis esse cupias, imaginem tuam ex ferro vel chalybe parabis; & velut incudem indurabis. Si hostem ligaturus es, liga eius imaginem. Hæc tibi iam exempla sufficiant, ex quibus plura ipse depromere poteris. Quantum autem ad Homunculos, & imagines, quas Sagæ & incantatores faciunt, vt permissu Dei pecudes, regiones & homines perdant, de illis propter ingentia consecutura mala hic dicandum nihil est.

Homunculorum processus qualis.

CAP. XIII.

Gamahey quid

Tradendum hic nonnihil est etiam de *Gamahey*, quæ lapides sunt, in quibus variæ & admirandæ imagines & figuræ hominum animaliúmve cęlantur & singūtur pro singularibus idoneis influentiis, non secundum cursum cœli aut vsum Astronomicum. Influentiæ eæ & constellationes, non semper, quoties libitum est, haberi possunt. Itaque aliâ viâ eę impetrandæ sunt. Et scire hic conuenit, Influentias non tantùm ab Astris, superioribus cœlóve descendere, sed etiam ex hominibus, ex crystallo, ex speculo chalybis leuigato, ex speculo ignis. Nam quâ ratione homo imaginem cum internis suis occultis Astris constellare potest: Sic constellari etiam potest quodcunque speculum, & in id influentia quędam ab Astris superioribus compelli seu imprimi, quæ continenter postea inhæreat, & quoties volumus, aut quoties Sol lucet, inde deduci possit, vt secundum illam *Gamahey* nostrum constellemus, eámque influentiam ingeramus. Hoc autem modo Crystallos, specula chalybis, &c. constellabis, & septem planetarum influentiam indes. In influentiâ Veneris fac in Crystallum & chalybeatum speculum, &c. incidi Planetam, nomen & characterem Veneris cum stella in Crystalli nempe locum posteriorem, sed tamen in metalli locum politum. Sic influentiam habebis. Hinc porrò si influentiam in Gamahey cogere velis, sume Carniolum vel Sapphyrum, & in ipsum cura incidi imaginem figurámve, quam velis, quæque viribus & potentiæ Veneris Planetæ conueniat, nempe ad amorem, ad amicitiam, ad fauorem & gratiam, ad doctrinam & profectum in Musicâ. Incisio autem figuræ in lapidem, aduersus splendorem Solis fieri debet ita vt Sol per Crystallinum speculum transluceat in lapidem, ac radij quoque & reflexus splendoris Solis perpetuò in lapidem impingant. Et his iam dictis libellum de imaginibus conclusum volumus.

Gamahey cum stellis constellandi modus.

PHILOSOPHIÆ THEOPHRASTI PARACELSI

TRACTATVS I.

De discrimine temporum, & qui secundum hæc vires omnes, & omnes impotentiæ mutentur.

De discrimine temporum & mutatione potentiarum seu impotentiarum tradituri, scire cumprimis debemus, tempora anni diuersa esse, & pro tempore vires omnes mutari, & aut augescere aut minui more Lunæ, atque rotæ instar circumuolui, ita vt hoc iam superet, iam inferius depressum sit. Et sicut inquies horologij nunquam quiescit, sed indesinenter huc illúcque nutat; ita stellæ quoque ac signa firmamenti singulis horis mutantur. Aliter enim se ver habet, aliter Autumnus, aliter Hyems, &c. Sic etiam ex mensibus alius est *Ianuarius*, alius *Februarius* alius *Martius*, *Maius*, *&c*. Eadem ratio est etiam noctis & diei. Aliud enim est tempus matutinum, aliud meridianum, aliud vespertinum, aliud conticinium. Semper enim vnum ab altero diuersum est, & vel melius vel peius. De Lunâ idem verum est. Aliud enim est nouilunium, alia prima Quarta, aliud pleniluniū, alia Quarta vltima, &c. pro quibus vires omnes mutantur. Exemplum dabit primò Hyems, quæ niuem & glaciem importat, non item ver. Hoc enim, id quod Hyems inuexit, destruit & consumit. Ver ergo niuem & glaciem liquat, quâ causâ terram vdam, mollem & raram facit. Idem non facit æstas, sed valdè exiccat. Ita & autumnus peculiaria efficaciæ est. Quibus cùm contradicere nemo possit, patet vtique hinc, non omni promiscuè tempore bonum esse, lutum aut argillam effodere, ligna cædere, herbas colligere, fructus carpere, radices effodere, Balsama & Gummi colligere. Debent enim omnia fieri in tempore Balsameo, secundum menses, Lunam & signa, & peculiaria diei tempora.

Temporis causa mutationis vires.

Quodnam autem sit verum Balsamaum tempus, in quo vires asseruentur, non secus ac à

Tempus Balsamicum quod sit.

mumiâ

mumiâ arcetur putredo: sciendum est, ex quatuor anni temporibus Autumnum omnium esse optimű: Ex mensibus vero Septembrem ac Octobrem: Ex Lunæ facie, ipsum decrementű, maximè quod tribus vltimis diebus finitur, mane nimirum, sub diei auspicium. Sicut enim homo diei decursu laborat, eoque labore confecto lassus & eneruis nocturna quiete sese reficit & instaurat vires: Sic etiam fructus omnes & nascentia terræ, radices, herbæ, &c. Cum sole enim operantur & laborant omnes fructus ex terra enati, cum Luna iterum quiescunt & dormiunt. Et sicut homo è quiete & somno sanissimus, robustissimúsque est: sic & fructus omnes post mediam noctem, non ante illam vel post diem medium, efficacissimi putandi sunt. Exemplum enim euidens est in fructibus. Qui si Balsameo tempore carpantur aut præcidantur, cæteris mol. ò durabiliores existunt. Et quilibet fructus post mediam noctem vel ante Solis ortum decerptus longissimè durat. Idem etiam verum est de lignis terrenis, vt tauro, capricorno & virgina, sicque etiam de Lunæ dictum est decremento. His enim temporibus nulla luxuries aut superflua humiditas, quæ putredinis & vitium destructionis causa esse possit, abundat. Hoc per experientiam nôrunt agricolæ. Tu vt idem verum esse comprobes, ita cura. De arbore quadam, in terra adhuc defixa, Balsameo, (vt dictum est,) tempore ramum præcide. Postea tempore cōttario, signis vel venosis velhumidis existentibus, vt *Gemini, Libra, Aquaris, Cācro* Sc *rptione vel Pisce*, vel etiam plenilunio nouilunioue elucente, vel lumine eius augescēte, aut à meridie, aut post solis occasum, præcide ab arbore eadem lignum, eiusdem cum priore magnitudinis. Ea l gna si trutinae imposita libræ, deprehēdes vtique, lignű primű, tempore Balsameo cęsum, altero multò leuius & aridius esse. Idem de lignis omnibus verum est. Quodlibet enim lignum Balsameo tempore, vt diximus, cæsum, si exstruendis ædificiis, aut parandis rebus aliis adhibeatur, nec igni simpliciter destinetur, ab insectis & vermibus tutum est, nec facilè putrescit, & omnium longissimè durat. Idem similiter iudicandum de luto, argilla & terra effodienda. Lutum enim balsameo tempore erutum, igni quàm maximè idoneum est. Et quæcunque instrumenta vasaqua, vt sartagines ac ollæ ex luto tali conficiuntur, omnium solidissimè in igne durant. Hoc etiam in cæteris rebus prædicto modo valet.

Herbæ & fruct quo tempore etiā cæsiāntur.

Lignum vnum alio cur grauius, &c.

Lutum quando effodiēdum.

TRACTATVS II.

De generatione & cōseruatione quatuor elementarium corporum.

EX terra corpora omnia nascuntur. Terra namque mater est rerum corporalium omnium. Primus enim homo ex terra factus est, & post ipsum homines omnes de terra sunt, & à terra omnes sustentantur, hoc est, viuunt ex corporalibus & substantialibus cibis & potibus, qui & ipsi ex terra oriuntur aut nascuntur. Sic quod ex & de cœlo est, de cœlo sustentari debet, non de terra. Ita etiam, quicquid in aquis natum est, & in aquis vitæ primordium accepit, ab aquis etiam sustentatur, & in aquis viuit, moritúrque extra aquam, sicut euenire videmus piscibus. Sic etiam quicquid aër gignit, & ex aere est, viuitque, vel oritur, vt *Terniabin, Nostoch, Manna & Melissa, &c.* id etiam in sese virtutes cœlicas & aereas continet, & à cœlo vel aere sustentatur, veluti aues, quæ in aera librantur, & inde viuunt. In aqua enim aut igne volare non possunt, sicuec infra terram. Sic, quicquid terra gignit, quicquid ex terra est prodit: ve, ex terra etiam sustentari debet, vt sunt omnes vermes & reptilia, & herbæ, radices, denique quicquid ex terra nascitur. Huius rei documentum capessere possumus ex herbis & radicibus, quæ, si ex terra matre euellantur, exarescunt, & humidum geniale perdunt, ex quo alias commodè viuerent & vigerent. Pariformiter etiam, quicquid ex igne prodit, aut gignitur, & ignis naturam habet, vt *Salamandra & Phœnix*, ex igne etiam sui conseruationē quærit, & Phœnix prouectiore ætate ex igne iuuenascit. Pro explicatione horum sciendum est, quemlibet infantem de sua matre gaudere, adeóque propriè matri, quàm alienæ gratiorem esse. Hoc intellectu Matres quatuor sunt, rerum corporalium genitrices, vnus tamen saltem pater, cœlum. Hic simul tenendum est, quod vnicuilibet corporali materiæ, quæ sua matre orbata est, præsentanea Mors adsit, & ea fiat Mumia. Quicquid enim vitam suam perdit, est Mumia. Exemplum prodemus de piscibus, qui nec in aere, nec in terra, nec in igne viuere possunt. Nec enim pennas habent, nec alas, ideò volare non possunt, nec in aere victum quærere. Sed nec pedes habent, nec insectorum naturam participant, Ideò nec currere, nec intra terram proreptare queunt. Præterea nec Salamandræ cutem, ac corium habent, vt ab igne non conburi aut consumi possint. Præterea nec ex cinere suo reiuuenescere, ac formam nouam induere possunt, vt Phœnix. Ideò ignis ipsorum contrarium & Mors est. Idem etiam de Elementis cæteris iudicandum est. Et ex quatuor Elementis aer primarius est. Fuit enim prior reliquis, & cęteris vitam impertit Elementis, ac in reliquis tribus reconditus est. Veritas huius rei patet expressè in igne, qui sine aere, (qui ignis vis summa est,) ardere non potest. Quo enim aer vel ventus ignem vberius afflat, eo fortiùs & potentiùs ille exardescit. Et sicut aer aut ventus in igne calefacit, ita extra ignem refrigerat.

Sed & ipse ignis vita est. Sicut enim ignis sine aere suffocatur: Ita etiam, homo & creaturæ viuentes vniuersę, quæ aere priuantur, seu inspirare & exspirare non possunt, strangulari solēt. Sic ergo nihil sine aere viuere potest: & quicquid aerē habet, habet etiā vitam. Nam qua ratione homo aere suo, hoc est, halitu facem seu lumen extinguere potest: ita hominis instar etiam ignis, etiam aqua, etiam terra. Nam & hæc

Terra mater rerum omnium corporeorum. Simile à simili cā seruatur.

Terniabin, Nostoch, &c.

Phœnix in igne repuerascit.

Elementa rerum sunt matres, cœlū pater.

Mumia quid.

Aër Elementorum primarium.

Ilns sine omnia strangulantur.

& hæc absconditum in se aërem habent aut halitum, quod oculorum fides probat. Quòd si enim ardentem facem ardenti igni obtendas extinguetur. Similiter etiam si fluenti aquæ lumen ardens obtineas, extinguetur. Eodem modo idem facit etiam recens effossa terra. Horum tamen omnium halitus non extenditur eò, quò hominis. Huius enim halitus est spiritus. Hunc is spiritum Magica ratione vltra centum milliaria amandare potest, vt omnia perficiat illa, quæ perficere & expedire potest homo. Et nuncius huiusmodi pergit eadem celeritate, qua ventus perflat ab vno loco in alium, aut telum mittitur ab arcu, aut glans volat è tormento. Sed de his alio loco copiosiùs docebitur.

Halitus hominis est eius spiritus.

TRACTATVS III.

De Carne & Mumia.

VT de carne etiam dissaramus, sciendum eam esse multiplicem. Est enim caro terræ, caro aëris, caro aquæ, & caro ignis. Et tamen carnes omnes sunt, licèt naturis inter sese differentes, cùm vna alia salubrior, digestibilior & melior sit. *Caro terræ*, seu terræ assignari solita, est caro vulgaris domesticorum animalium, boum, vaccarum, vitulorum, ouium, porcorum, &c. Caro aquæ, est caro piscium, cancrorum, ranarum, limacum, &c. *Caro aëris*, est caro auium, & earum omnium, quæ pennas & alas habent. *Caro ignis* est caro ea omnis, quæ multa coctione & igne opus habet, vt est omnis caro ferina. Et veluti aër Elementum præcipuum est, sine quo nemo viuere potest: ita caro etiam ipsius omnium est salubertima ex carnibus Elementaribus omnibus. Et sicut Aqua cibus non est, sed potus; ita ipsius caro ad carnes cæteras quoque ceu potus sese habet. Et tamen caro est. Qui ergo ex voto à carne abstinet, is nec pisces, nec cancros, nec cocleas, &c. esitare debet, veluti Apostolus Paulus in epistola ad Corinthios carnes varias recenset, & ad carnes, etiam pisces accenset. Est tamen illa caro fatua. Non enim admodum nutrit, & in aquam iterum ab homine conuertitur. *Caro terræ* est medij ordinis. Et sicut à naturâ illa cæteris duabus validior & fortior est: ita roborat etiam corpus hominis, & cibus est admodum alimentosus, firmans firmum, & infirmans infirmum. Ignis autem caro naturæ nimis duræ est. Et sicut feræ formidabiles sunt: ita etiam ipsarum euitari caro debet. Sicut enim longa foris ad ignem coctione & elixatione opus habet: ita etiam intùs in stomacho, hominis non nisi fortì calore subigitur ab homine robusto & laborioso.

Caro quam multiplex.

Caro terræ, aëris &c quid.

Caro piscium fatua.

Caro ferina noxia.

Iam sicut multiplex caro est: ita multiplex etiam est *Mumia*. Est enim alia *Mumia terræ*, alia *Aëris*, alia *Aquæ*, alia *Ignis*. Mumia terræ est, quæ super vel in terra mumia fit, hoc est corpus hominis, vitam suam in terra deponentis vi morbi aut ægritudinis naturalis. Mumia hæc nauci est, nec vsum præstat alium, quàm vt rectà defodiatur, & cibus vermib. offeratur. Sed nec Balsamo condita corpora hominū mumia vera sunt: sed mumia genuina efficacissima est *Corpus hominis*, qui non naturali violenta sed morte obtit, sano corpore, sine morbis, sine dolore &c. Ea mumia summè laudanda, & hic merito describenda est. Omnia nimirum animalia & pecora, pro cibo à Deo nobis data, mactari debēt, cùm sana sunt. Nam si iugulentur & edantur morbida, insalubria sūt, & multos morbos ingenerant: Cadauera namque sunt putrida, corpori alendo inidonea. Quòd si hæc ratio morbidorum pecorum est, si mactentur: quænam conditio fuerit mortuorum, si edantur? Hinc enim non morbos tantum, sed & mortem enascipar est.

Mumia est quadruplex & quid quæque sit.

Mumia quæ vera sit.

Eadem ratio illius quoque Mumiæ est, quæ caro est hominis vi & occasione alicuius morbi, naturali morte confecti. Ab huiusmodi namque homine vires omnes recedūt, sanguis diffluit, corpus etiam dum viuens semiputridum est, spiritus corporis languent, stomachus non coquit, homo colore & vigore natiuo carritur, balsamus corporis emigrat sicut ex herba, ex terra sua euulsa. Signa huiusmodi omnia apparent apud hominem morientem. Talis ergo Mumia magni æstimanda minimè est. Sed vt de tribus cæteris loquamur, scire conuenit, præcipuam maximè laudandam esse *Mumiam aëris*, hoc est, corpus id, quod in aëre mumia factum est, nimirum eius hominis, qui aut suspensus, aut palo traiectus, aut rota confractus est. Talis enim in aere moritur, & in aere sepelitur ac tabescit. Huiusmodi Mumiæ constellatæ sunt, in quas astra superiora efficaciter imprimuntur aut influunt. Quamprimùm enim à Sole aut Luna illustrantur, in summo exaltationis gradu sūt, & virtutes operationésq; admirandas adipiscuntur. Quod si medici aut alij quænam huius mumiæ vis, quis vsus esset, compertum haberent, nullus vtique fur latróve vltra triduum in patibulo rotave relinqueretur, sed omnino furtim surriperetur, modò id vllo pacto fieri posset. Cæterum, mumia aquæ est eius hominis, qui in aqua suffocatus est. In aqua enim is sanitatem & vitam suam perdidit, & factus est mumia. Sic etiā corpus, quod igne peremitur est mumia ignis. Nam id sanitate suā in igne exutum & mumia factum est. Per triplices hasce mumias multa passim præstita & confecta sunt ab iis cumprimis, qui illas ipsimet præpararunt, vt sunt *Carnifices*, *Lictores*, *Latrones*, *&c.* qui non solùm vitam hominibus ademerunt, & iugulatos ipsos mumiam fecerunt, sed etiam iugulatorum spiritum, quem *spiritum hominis* vocauerunt, exceperunt, illúmque sibi in extremo mortis momento subiecerunt seu subiugarunt, ac variis impositis oneribus exagitarūt. Hinc ars enata est *Necromatia*, taliter ab ipsis vocatæ. Væ autem huic arti, ac illis vniuersis, qui tam fœdè illa abutuntur. Necromantia quidem & ipsa est, sed diaboli, seu à Diabolo instillata, docta & tradita, ac ab ipsius instrumentis seu mācipiis in abusum tam grandem conuersa. Sunt enim illi homines nocentissimi, quibus præstaret lapidem molarem de collo suspendi, ac ita in profundum mare eiici. Hi vt operantur: ita etiam, & multò quidem horribiliùs, exspirabunt. Non enim misserrimo tantùm mortis genere abripientur, sed

Mumia aëris laudatissima est & qualis sit.

Mumiæ vis insigins.

Necromantia ergo quæ.

sed etiam bonâ conscien[illegible] & an m. salute æternâ, de qua Christianus cumprimis gaudere debet, sp[illegible] abuntur, & creaturarum omnium, quas vnquam fecit Deus afflictissimi futuri sunt.

Mumia à viuente corpore extracta, &c.

Sed vt de mumia dicere pergamus, sciendum est, aliam quoque mumia n superesse, mumiam nempe à viuente corp re separatam, & rectè præparatam. Quivis enim homo corporis suum in mumiam transmutare potest, corpore tamen vitâ illæsis) & frustrum aliquod è corpore exi nere, vt tamen nullus in ipso defectus appareat. Huic mumiæ admodum labo iosè studuerunt amatores & puellæ mumia n suam suauiter præparantes, & huius exile pondus sibi inuicem propinantes. Eoque facto, amor ill cò latè incensus est, ac corpus id, ex quo mumia sumpta fuerat, alterius corpus tam potenti amore intricauit & innassauit, vt iam alter sine altero viuere non posset, sed perpetu[illegible] affectu in icem vtrique prosequerentur. Tan[illegible] rati ne huius mumiæ semel observatâ, [illegible] est res postea profundius inquiri & timari. Ac factum est tandem, vt secretum hoc etiam ad rusticos emanaret, qui idem adhibuerunt [illegible] pecoribus, capris gallinis, anseribus, c[illegible] &c. longiùs euigari, n domum remeare facilitis, vt deinceps aut non euagarentur, aut saltem domum redirent, nec ad Dominos alios diuerterent. Non[illegible] tartem hanc impenderunt suis equis canibus & [illegible] &c. Venatores nonnunquam feras hoc secret[illegible] ita ad sese pertraxerunt, vt[illegible] ltrò v[illegible] que ad t[illegible] se sequerentur. Quidam, qui circa [illegible] animalia vectari soleb nt, his suam mumiam applicarunt, ac ipsa adeò [illegible] fecerunt, vt non solum non læder ncur ab [illegible] sed insuper etiam ad omnia mandat[illegible] præstarent obsequiosa. Et notand[illegible] est, h[illegible] modo duos infensissimos & aliàs pla[illegible] irreconciliabiles hostes, simiam & serpentem, co[illegible] & conciliari posse ita. vt permeu[illegible] se mutuam amore prosequantur. Sicut enim homo simiam sins corpus minimè odit: ita hoc [illegible] idem fit. Corpus enim vnum alterum desiderat, sicut magnes allicit ferrum. Planè enim eadem hic est ratio, quæ magnetis & ferri, inter quæ perpetuus consensus gli[illegible], vt sese mutuò amplexentur, alliciant, recineant. Et sicut magnetis vires sine ferro additu non durant, cum tamen ferrum sine Magnete nihil [illegible] sblissere, suas[illegible] tueri vires po[illegible] t: sic idem fit etiam inter duos homines, aut inter hominem & animal, quoad prædicti amoris conciliationem. Quodlibet enim corpus, cui mumia viua ab homine alio appropinquatur, illicò fit Magnes. Sed hoc quoque hic notandum est, hanc mumiam ex suo corpore sumi debere in influentia Veneris. Sic enim ea ad amorem conciliandum erit efficacior.

Viscelet ad. &c.

Amor.

Animalia se aſſequi recinendas.

Simia & serpens mira antipathia.

Monstrū in recitum mumiæ sustituerit.

Hoc loco perstringendus est enormis ille abusus & maledicta consuet[illegible]do Diabolicarum meretricum, quæ processum hunc non rectè [illegible] diuersum quid à Diabolo perssu[illegible] m hunc loco mumiæ subsituerunt[illegible] suam esse[illegible] miam, ad conciliandum [illegible] m cumprimis idoneam. Quod tamen diabolicum & flagitiosum mendacium

Māstrū totò veneum.

est. Ill[illegible] venenum est vel fit hauriens[illegible] reconciale[illegible] donec extremum[illegible] re. Et h[illegible] qui m talis[illegible] nam habeat, & ne vel[illegible] malum tamen id eu[illegible] potest[illegible] & vitæ iacturam hic[illegible]. Veræ au[illegible] conditio no[illegible] est[illegible] primis si[illegible] ore sano[illegible] ur. Tu[illegible] nec morbum nec mo[illegible] nisi[illegible] git. Quolibet ergo per mumiam propri[illegible] hostem[illegible] sibi ita deuincire potest, vt ad[illegible] tum mandatum, omnia exequatur, nec in quoquam ipsi quicquam aduersetur.

Mumia veræ quæ ni[illegible].

Porrò ex hac mumi[illegible] secretissimæ & abstrusissimæ curæ Magneticæ promanârunt. Nonnulli enim, postquam operationem & virtutem mumiæ propriæ cognouerunt, ac[illegible] illius Magneticam didicerunt, quod nempe illius exigua dosis totum corpus attrahat, non secus ac Magnes ferrum: [illegible] doloribus membrorum scip[illegible] vend[illegible], ac morbos violentissi nos curarunt, *[illegible] te, ramo, item venercam paralysi, podagram, hyd. opem, tabem, cancr. m. fistulas, lupum, &c.* & similia cacoethica vlcera [illegible] luta, in cute exterius & membris oborta. Corrupta namque Mumia, c[illegible] sanum, quod attingit, & cum[illegible] Ea a[illegible] m f[illegible] corporis al[illegible] ius, ex q[illegible] p Mum[illegible] valetudo & sanitas. Mumia vero v[illegible] incommodare non potest, vt nec prodesse, quia vtræque mortuæ sunt, & nihil operari possunt. Idem, qui hic fit, ac si cæcus cæcum duceret: sic enim veriq; in foueam præcipites cadunt. Mumia ergo corporis viuum requirit, cum quo [illegible] cordet, modò corpus proprium, ex [illegible] producta est, attrahete velit, sicut magne[illegible] ferrum, ant ligulam compassi trahit & vellat.

Mumia quos[illegible] mo bos caret.

Ex Magneti[illegible] hac cur[illegible] per mumiam facta, curæ aliæ plures admirand[illegible] promanârunt, quæ omnes hic desc[illegible] bi nequeunt. Sciendum nempe est, quemlibet hominem, prædictis morbis obnoxium, posse illa lues, lepra s[illegible], siue scabies Venerea, siue hydrops, siue podagra, siue quicquam aliud [illegible] ferrum [illegible] ere (magicè loquendo) & viuum corpus Magneticum Magnetem constituere. Et quamprimum Ma nes iste essentiam de ferro co[illegible] Mumiæ concepit, attrahete non desinit, donec ferrum vniuersum allexerit & attraxerit. Hoc modo cuilibet homini ad[illegible] prædictos morbos medela præstari potest, vbi aliàs nihil opus superest. Hæc enim magnetica cura, quæ per Magiam fit, præstat [illegible] teris omnibus Medi[illegible] Arcanis, quæcunque vel ex herbis, vel radicibus, aut mineralibus atque metallis separari ac extrahi possunt.

Cura Magneticæ præstantia.

Ex hoc iam videre vos potestis Pharmacopæi, qualem Mumiam habeatis, & quantopere vestra à mea Mumiâ diuersa sit, quoad virtutes & operationem. Distant enim inter se, vt Oriens & Occidens, vel vt corpus & spiritus, aut vt mors ac vita. Et qui sapit iste vobis sermo? quid ad hoe respondetis?

Pharmacopæi taxantur.

TRACTATUS IV.

De discrimine Corporum & Spirituum

Spiritus & corpus vt differant.

VAldè inter sese contraria sunt, *Corpus* & *Spiritus*. Corpus enim docet spiritus. Spiritus corpus seducit ad multa mala & peccata, & tamen corpus pœnam peccatorum istorum luere cogitur, nec corpus spiritum docere aut seducere potest. Sic etiam corpus est visibile & tangibile: spiritus contrà inuisibilis & impalpabilis. Sic corpus peccat, & mala patrat, non autem spiritus, non ipsa anima. Ideò corpus etiam luere cogitur, non anima, non spiritus. Corpus edit & bibit: cuius loco spiritus credit. Corpus est fragile & corruptibile: spiritus autem æternus. Corpus moritur, spiritus autem viuit. Corpus à spiritu superatur, non spiritus à corpore. Corpus est turbidum & obscurum: Spiritus clarus & pellucidus. Corpus ægrotum fit. Spiritus manet sanus. Corpori omnia sunt obscura. Spiritui autem obscurum est illustre, & crystalli modo pellucidum. Vnde fit, vt per omnes introspicere possit montes vsque ad imum fundum. Corpus cogitat, Spiritus perficit. Corpus est Mumia, Spiritus est Balsamus. Corpus est mortis: Spiritus vitæ. Corpus est de terra: Spiritus de Cœlo & Deo, &c.

Spiritus quæ differentia.

Prætereà sciendum etiam est, Spiritus esse varios ac multiplices, ac semper vnum ab altero diuersum esse. Sunt enim Spiritus *Cœlestes*, Spiritus *Infernales*, Spiritus *humani*, Spiritus *Ignis*, Spiritus *Aëris*, Spiritus *Aquæ*, Spiritus *Terræ*, *&c.*

Spiritus cœlestes, &c. quid.

Spiritus cœlestes sunt *Angeli, omnium optimi* Spiritus infernales, sunt *Diaboli.* Spiritus humani, sunt *Spiritus defunctorum hominum.* Spiritus Ignis, sunt *Salamandræ.* Spiritus aëris sunt *Syluani.* Spiritus Aquatici sunt *Nymphæ.* Spiritus terræ sunt *Sylphes, Pygmæi, Incubi, &c.*

Spiritus seduli officii sui exsecutores.

Quilibet autem peculiare à Deo sibi impositum munus habet. Et quicquid cuilibet à creatore Deo mandatum est, vt ad hominis vtilitatem faciat, siue id bonum, siue malum sit, id in sua habitatione & chao exequitur. Nec alter in alterius actionem inuolare, aut vices ac munus eius subire potest, sicut & apud nos homines diuersa opificia & negotiationes existunt. Vnus est tignarius, alius est latomus, alius est textor, alius est sartor, alius est sutor, alius est faber ferrarius, &c.

Spiritus vt hominũ, sunt certi ordines & tribus.

Tignarius autem nõ potest lapides tractare, vt lignum. Sic nec Latomus tignarij artem callet. Textor thoracem aut caligas texere non potest, potest autem texere ad illas requisitum pannum; Cætera mandat sartori, qui ex panno illo sarcit thoracem, caligas, pallium, &c. Idem iudicandum est similiter de sutore, serario, fabro, & cæteris omnibus. Iam & de spiritibus tenendum est, quòd vnus illorum non simul sit tignarius, latomus, textor, sartor, serarius, sutor, &c. Etsi enim spiritus omnia perficere possint, non peiùs, imò rectiùs ipsis hominibus: Vnus tamen non promiscuè vniuersa callet, sed hic hoc nouit, iste illud, tertius aliud. Hoc modo artes suas comportant velut etiam homines.

TRACTATUS V

De somno & vigiliâ Corporum & Spirituum

SOmnus naturalis est Quies corporis, perditas ipsius vires restaurans. Sicut enim homo post duros exactos labores lassatur & infirmatur, adeoque alternâ quiete opus habet: Sic etiam vigilia somnum, dies noctem requirit. Dies autem destinatus est vigiliæ & labori: nox contrà somno & quieti. — Somnus quid.

Dies est corporũ, nox spirituum.

Scire ergo conuenit, diem esse corporum: noctem verò Spirituum. De die enim operantur corpora de nocte verò Spiritus. Cessantibus corporibus, incipiunt Spiritus. Cessantib. Spiritib., incipiunt corpora. Sic etiam quando corpus hominis à laborib. feriatur, & sese quieti nũcupat, Spiritus laborare incipit. Eo à laborib. feriante corpus operari incipit. Itaq; corporis etiã vigilia, Spiritus sõnus est: & Spiritûs somnus corporis vigilia.

[illegible]

Corpore enim dormiente, Spiritus vigilat: & vigilante corpore, dormit ac quiescit Spiritus. Nec enim simul ac vnà possunt vigilare, dormire, laborare aut operari. Sunt enim inter se contrarij & necessarium est, vnum alteri cedere, nec vnus alterum iuxta se ferre patique potest. Documentum huius sumere possumus à dormiente. Quicquid enim, corpus in somno facit inscienter, id facit in ipso spiritus. Sunt enim qui in somno loquuntur, & rogantibus responsa dant. Sunt qui de lecto surgunt, & dormientes ambulant: quod vniuersum facit Spiritus, corpus gubernans. Vnde sæpè fit, vt, si homo talis suo nomine vocetur, euigilet, aut cadat, quia spiritus in ipso perterrefit appellato proprio nomine.

[illegible]

Nec enim minus terrentur Spiritus à voce hominis, quàm homines à voce Spirituum. Quia autem homo in baptismo nomen accepit, non spiritus: ideò spiritus expauescit appellato homine, & languescit seu eneruatur. Operæ pretium ergo est huiusmodi homines, non deseri, aut solitarios relinqui. Quòd si vno lecto socios recipere nolint: vno tamen cubiculo cum illis dormiatur.

[illegible]

Hoc cumprimis necessarium est apud illos homines, qui à spiritib. sagarum tenentur & affliguntur sæpiùs. Quo casu magni res momenti est, si proprio illi nomine vocentur. Sic namq; Spiritus omnes nocturni sagarum & omnium hominũ, imò omnia formidabilia spectra & visiones, ac insomnia grauiora profundioraq; abiguntur & propelluntur. Idem enim hoc modo patiuntur Spiritus, quod fur, qui in ipso furto inclamatur. Is enim diutiùs eò loco nõ moratur, sed in pedes illicò se coniicit, & fugã capessit. Hoc modo etiã Spiritus, & malæ visiones ac insomnia inclamãtur, eò, quòd homo talis proprio nomine vocetur. Sed & hoc insuper notandũ est, non omnes promiscuè homines, qui in somno loquuntur, vocandos aut inclamandos esse. Non enim, quod aiunt, secum ipsi loquuntur, sed cũ spiritib. Quanquam vox tantũ vna audiatur. Solus enim homo loqui aut respondere auditur: Spiritus autem, qui vnà colloquitur, nec auditur, nec videtur. Quod nemini quidem admirationi esse

Spirituū loquentium vox cur non audiatur.

esse debet. Spirituum enim vocem non quiuis audit. Et si enim moltò clariùs voce suà clament loqnantúrue, qoam homines: artem tamen habent sciuntque hominibus vicinis anres obturandi, vt vox ipsorum auditi nequeat, quod pleniùs nôrunt Nigromantici de aëreis Spiritibus, qui spiritus sunt medij, ac spiritus etiam Humani vocantur, de quibus hic prolixiùs nō trademus. Medij autem sunt hi, qui nec mali, nec omnino booi sunt.

Spiritus medij qui

Cæterùm de spirituali sermone in somno sciendum est, nullum huiusmodi hominem loquentem inclamandum aut nominandom esse, dummodo hilari promptàq; voce respondeat, aut aliquid quærat. Quòd si verò cum tremore, metu ac petculsione responsum det, aut sudore diffluat, aut grauius animo exerceatur: iam id signum etier malæ apparitionis, aut insomnij terriculosi. Talis ergo clamore suscitari potest.

Pnrrò sciendum etiam hoc est, non omnes homines in somno ore corporis sui, sed ore sui spiritus loqui, ita vt vox eorum nulla audiatur. Hic iā sermo multò frequentior ac priore crebrior, adeoq; notatu & æstimatu dignior est. Magna ergo attētione opus est, quoties alicubi homini visio in somno apparet, aut Spiritus hominis corporisue cœlestis exhibetur. Hoc quidem per artem Magicam trib. modis visque comparari potest, sicut deinceps indicabitur: nempe vt homo à somno euigilans, rectè probeq; sciat, quidnam huiusmodi Spiritus hominis indicàrit, dixerit, aur docuerit. In hoc enim prisci Magi admodum sollicitè laborârunt. Ex hoc namque prodit summum ac maximum arcanum, nempè, vt perdita ars, quæ cum homine expirauit, sepultaque computruit (ceu imperiti rerum nugantur) recuperetor. Hoc enim dico: etsi homo quidem adeò inuidus esset, vt vioens artem suam docendo commonicare nemini vellet, sed mori, quam eam alios docere mallet: attamen corpus saltem moritur & sepelitur, corpus etiam tantum putrescit: Spiritus verò ipsius non moritur, non sepelitur, non putrescit, sed is artem secum retinet, quam corpus amisit, eamque æquè rectè tenet. Magum ergo artem docere potest illam is, qui facere potest, vt apparens talis in somno spiritualiter ipsam doceat ac indicet. Spiritus ergo ibi agit cum Spiritu. Et hæc est somma & præcipua concordantia, quæ in omni Magià fieri possit. Necesse namque est, Spiritum cum Spiritu agere, & Spiritum viuum suam artem alij coomunicare. Spiritus enim alienus corpus alienum assumere non potest, aut cum ipso concordare, sed tantū cum proprio, & non cum alieno. Oportet ergo corpus hominis ex suo proprio spiritu discere, non ex peregrino Spiritu. Spiritum autem ex Spiritu alieno discere decet, quia non perpetuo ex seipso scire potest.

Artes hominum post obitum vt cōmunicentur.

Sed tamen & hic cautione opus est, vt Spiritus humanos probè distinguere sciamus, noscamusque, quid rei in vità gesserint, quamue naturam habuerint. Non enim humani Spiritus omnes veraces sunt, vt nec omnes mendaces non secus ac homines, quorum vni plerunque plus quam alteri credi potest. Nam si homo verax in viuis fuit: Spiritus quoque eius post obitum similiter verax erit. Sic

Spiritus qui veraces qui mendaces.

& econtra præterea, si homo in viuis industrius & peritus fuit: talis ab obitu, eius etiam est Spiritus. Si fuerit Astronomus homo: ipsius quoq; Spiritus Astronomus erit, & alterius viuentis hominis Spiritum Astronomiam docere poterit. Si Magus fuerit, Spiritus etiam Magus erit, & alterius viuentis hominis Spiritum Magiam docere poterit. Sic si Alchimista fuerit: Spiritus etiam Alchimista erit. Ita Nigromantici Spiritus est Nigromanticus, est Philosophus, est Medicus, Astrologus, Theologus, Iureconsultus, Musicus, &c. Idem etiam iudicandum de opificibus. Spiritus autem, qui Astronomus est, veri nihil in Alchimia aut Magià docere potest, nisi is simul Alchimista ac Magus fuerit, quales reperiri etiam solent. Sicut enim inter homines reperiuntur interdū simul Astronomi, Magi, & Alchimistæ, trium scilicet, aut plurium artium periti ac Magistri, ita deinceps etiam illorum sunt spiritus. Itaquè quando in spiritu tibi apparet homo, qui Astronomus sit, vel viuens adhuc vel mortuus, qui te aliquid in Astronomia doceat: credere ei tutò potes. Et idem etiam de cæteris artib. verum esse, nemo prudens contradixerit.

Quà autem ratione ad practicam pertingamus, quî nempe veræ huiusmodi apparitiones comparentur, & in Spiritu aut per Spiritus discantur: sciendum cumprimis ac præcipuè est, de illo misericordiam Dei per fidem implorandam esse. Deindè in fide imago facienda est, in nomine illius hominis, quem animo nostro concepimus. Præterea in corpus huius imaginis illius hominis nomen scribe, & adde quæstionem tuam, quidnam ex illâ quærere velis. Imaginem hanc noctu capiti tuo substerne, & illi superindormi. Noctu ergo homo ille, in cuius nomine imago facta est, spiritualiter tibi apparet, & quæstioni tuæ satisfacit, docetque te quæcunque is potest, & quæ vigilans ipsum interrogâsti. Tertiò idem etiam alio modo, & quidem longè meliùs ac certiùs impetrari potest, citra imaginem, tantùm per fidem & imaginationem: qui processus è tali exemplo nosci potest. Pone me alicui dicere: Abi & cubitum te confer, & mihi indica verè ac candidè, quidnam in somno vidére aut experiri velis. Secretam enim artem tibi adhibebo, aut noui familiariter Mille artificem quendam, qui mihi communicauit quippiam, hanc virtutem & efficaciam habens; vt, si in alicuius lectum deponatur, & homo superindormiscat, homo ille veritatem omnem experiatur de illis, quæ vigilans desiderauit. Et res ea leuis ac contempta est, quam lecto tuo substerne. Diligenter itaque obserua, quænam noctu videas, aut quid tibi ab hoc vel illo Spiritu humano suggeratur & indicetur, vt manè surgens, id memori mente conditom habeas, sicut de his etiam in libro de Philosophia occultâ docuimus. Nihil autem time aot formida. Mali enim tibi nihil accidet. Iam si homo talis meis verbis credat, persuasumque habeat me verum dicere, &, quæ promisi verè prompteque præstare posse planè confidat, ac cubitum abiens sermonem meum cogitet animo & imaginatione intentâ verset, obstinateq; statuat, omnia, quæ di-

Spirituū comparandorū quæ practica sit.

xi, ipsâ re indubitato euẽtura esse, ac ita sese gerat, vt vel adhuc vigilans imaginatione suâ iâ id appareat cõcipiat: huic certè nullo dubio quæ dixi, euenient, indicabuntur & explicabũtur docẽdo. A nemine autem hæc, vel impossibilia, vel alias inepta & inania iudicari debent, quod Sophistæ facere solent. Huius enim ipsemet aliquoties periculum & experimentum feci in nonnullis hominibus, qui liberè mihi omnia ita facta esse confessi sunt. Hoc iam loco nonnihil etiam differi debet de iis hominibus, qui obdormiuerunt, & non iterum euigilârunt. Hi in Spiritu ad Deum abrepti, tales manserunt, nec mortui sunt. Corpus tamen vitam suam perdidit, simul spoliatum sensu, intellectuq́; sine tamen morbo aut dolore. Et terrenum illud corpus transmutatum ac amissum est, ita, vt nemo, quonam abreptum sit, sciat. Mansit tamen in terris. Spiritus verò & corpus cœleste, non vt corpus terrenum formam, colorem & speciem habens, à Deo in cœlum assumptum est, ceu Enoch, Elias, & sine dubio, alij plures, de quib. nec scio, nec mentionem facio. Hi vniuersi postea opinionem immortalitatis consecuti sunt, sicut de vita longâ prolixiùs docuimus, quæ hic non oportet repeti.

Theoph. experimentum de spiritibus.

De Ecclesiast. cis iudicium Theophrasti.

Pro consectario vnum adhuc de somno afferendum est, quo nimirùm modo ope Simplicium conalietur. Sic, qui ob vehementiam alicuius morbi, aut sæuitiam dolorum à somno arcetur, vt non minùs noctes quàm dies insomnes agat, huic cõciliari sõnus potest per adhibita quędã simplicia & remedia, vt radicem Mandragoræ, papauer, &c. Somnum enim placidum tranquillumque cient, cumprimis si ex illis paratum Arcanum adhibeatur. Præter hæc sunt etiam alia, quæ in profundum adeò somnum adducunt, vt dormiens 24. horarum spatio euscitari non possit. Huc pertinet *Marogus*, in somnum adeò profundum, grauemque inducens, vt dormiens vel rotâ confringi, vel quouis alio crudeli supplicio affici possit, nihil sentiẽs, nec, quid de se fiat, sciens, aut mortem instantem animaduertens.

Somnifera simplicia quæ sint.

Marogi vis mirè Narcotica.

LECTORI.

Sequens de fundamento scientiarum Liber, ab Auctore secundus inscribitur. Qui verò sit primus, hunc antecedens, in quo de corporis malis & vitiis tradiderit: hactenus incompertum est. Hunc ergo secundum æquus Lector boni consulat, dum etiam primus inuenitur.

LIBER DE FVNDAMENTO SCIENTIARVM SAPIENTIÆQVE: AVREOL. THEOPHRAS. PARACELSO AVCTORE.

DE FVNDAMENTO SCIENTIARVM LIBER SECVNDVS.

DE FVNDAMENTO SAPIENTIÆ TRACTATVS I.

QVICVNQVE de fundamento sapientiæ tractationem suscipit, is ante omnia Lectorem de scientiarum ac sapiẽtiæ origine admonere aut docere debet. Sic enim & Medicus, qui de morbis scribere instituit, primùm explicare debet, ex quo fundamento & auctore scribat, quem sequatur, & quomodo doceat. Deinde, quidnã scribat & doceat, vt idem etiam quadret & probetur in morbis. Ex his enim illius doctrinæ scientiæque probitas & veritas iudicari potest. Eodem modo & hîc de fundamento scientiarum ac artium traditur, necesse habemus, vt doceamus, quænam illarum origo sit, ex quo promanârint, & vnde illæ addiscendæ sint. Eo facto ad materiam ipsam explicandam descendendum est. Quæ diximus de fundamento Medicinæ, vndenam illa profiuere debeat: ea ad corporalem spectant. Hoc libro corporale nihil traditur, sed proponuntur res inuisibiles, hoc est, ipsa ratio. Quam descriptionem si compleuero, perfecero vtiqueipsũ in corporeum & sapientiam corporis, hoc est, vtriusq; morbos & proprietates, quantum de corpore explicari & cognosci necesse sit: sic etiam quantum in sapientiâ humanæ fidendũ sit. Illam ergo mihi deinceps propono, tanquam corpus, hoc est, sicut ægrum sit corpus, sic in morbos etiam agitur intellectus. Quoniam autem fundamentum corporis expositũ, in quonam vitium eius consistat: describenda est etiam meritò sapientia hominis, præ cæteris professionibus vniuersis. Hoc vt facerem, id me compulit, quod viderem, varios varia & diuersa scribere, cùm tamen vnicum tãtum sit, spectans ad hominem. Quî enim tignarius diuersus esse possit à tignario, cùm tamen vtrique domum vnam exstruere debeant? vna vtriq; securis est, vna erigendi ratio, vnus circinus, de hoc circino in tractatu de scientia tradendum est, ne circini duo adhibeantur. Vnus enim circinus est, non gemini. Quâ enim ratione tignarius, latomus, aut cæmentarius nullum alium, huic dissimilem circinum vsurpare potest: eâdem necædificium sapientiæ ex alio, quã vnico fundamento procedere vel potest vel debet. Et sicut illorum ars vniuersa circulo vno designatur, vno numero, vnâ lineâ, vna quadraturâ: sic vna etiam omnib. modis sapientia est. Et veluti distributio ab vno circulo fit in triangulum, quadrangulum, &c. qui tamen omnes circulus vnus sunt: ita hîc quoque de distributione sapientiæ intelligi debet. Et sicut vna eademq; linea vtitur Cœlũ, Terra, Aer & Aqua: ita secundum vnam etiam lineam ducitur & extenditur omnis sapientia. Et sicut vniuersi homines, resque adeò omnes numero numerantur vno: ita vnicus etiam ipsius sapientiæ numerus est, nec extra illum alius sumendus est.

Argumẽtũ huius libri.

Sapiẽtia fundamentum vbi cum tantum est.

Cæterum, quemadmodum linea ducitur manu liberâ,

nu liberâ, minimè tamen probatâ: aut manu describitur circulus nec ipse probatus: aut quadrangulus liberâ manu pingitur, minimè tamen rectus: Sic etiam circuli, lineæ & quadranguli procedunt ex sapientiâ, minimè tamen probati. Sapientia enim illa non est ex verò circulo, quadrangulo, linea. Hâc de causa mihi præstitutum est, deinceps de fundamento scientiæ ac sapientiæ tradere, vndenam illud sit, quale sit, quis illud iaciat ac ponat.

Huius fundamenti scientiâ artifices omnino opus habent. Quid enim sapientia est aliud, quàm ars seu scientia, quam vnus ab altero hauriat? Qui consilio ad prudentiam pollet: quid nouit aliud, quam artem prouidæ sapientiæ, quam alius ignorat? Sic artifex moderandi ignis peritiam habet, quâ destituitur sartor. Hæc ergo illius ars est. Sic ars alia in alio est. Quid sciẽtia est aliud, quam ars? Hanc oportet procedere ex circulo, ex lineâ, ex numero. Hæc enim modum dant. Et sic se modus in artibus habet. Modum, quem facit tornarius, ex arte suâ ille facit. Idem hicquoque verum est. Linea, circulus, &c. sapientiæ modum dant: & modus est sapientia ipsamet.

Scientiæ vt distributæ sint.

Porro scientiæ multis modis distributæ sunt, nec in vno omnes consistere possunt. Hic hoc nouit, ille aliud. Nemo nouit, nemo potest omnia. Quis omnia nouit? quis omnia facit? Et vt vno labore nemo labores duos perficit, sed opus vnum tantum vice vnâ exequitur, sic & in artibus ac scientiis. Tam latè enim, altè ac profundè scientiæ patent, vt ab vno capi & comprehendi cerebro non possint. Pars vna datur vni: alia alij, &c. Et vt in ciuitatis hâc plateâ multi bractearij, in altera multi sutores, in tertia multi sartores habitant: ita etiam distribuuntur scientiæ.

Scientiarum omnium fons vnus.

Iam verò negotiationes omnes ex vno fonte manant, ex vno fonte omnia opificia, ex vno fonte omnes scientiæ profluunt. Huius rami distribuuntur, vt pyra in arbore, quorum nullum se separare possit ita, quin dicat, ex eadem sese cum aliis arbore enatum esse. Iam si huiusmodi ad sapientiam ductore & doctore opus est, vt sciatur, ex quonam quilibet scribat: fas vtique ac æquum est, me discursum hunc in partes duas dirimere. Sapientia namque hominis duplex est: Vna, quæ concernit animam: altera quæ attinet ad corpus. Hâc factâ differentiâ opus est, vt intelligamus animale, hoc est, corporeum, & mentale (vt ita loquar) hoc est, æternum. Sicut enim videtis, multoties auem, multoties cauem, &c. fidem ciere vel facetesita etiam fieri potest, vt homo intra seipsum fidem aliquam suscitet. Iam verò auis animal est. Animal est etiam homo. Porrò euenire potest, vt vnum alterum superet. Et tamen primum pro secundo veriore sæpiùs accipitur. Necessarium ergo est, animale in illo diligenter describi, quid sit illud, quod homo sit. Et sicut descripsi illius corporis fundamentum, ex quo procedat, hoc est, ex quonam Medicus, qui corporis artifex est, gignatur: ita sciendum est, me quoque hîc describere, vndenam Sapiens oriatur, aut existat vt qui sapiens existit, à sapiente putato discernatur, sicut Medicus genuinus à falso. Sic namque fiet, vt rectè assequamur, ex quo cantillemus, rideamus, ploremus, oremus, ieiunemus, mundanè vel spiritualiter nos geramus, &c. Hâc enim confusione multi errores teguntur. Velim ergo ad mea scripta vos attendere. Hîc enim fundamentum traditur, ex quo ad nos penetrat scientia & sapientia, & quicquid inuisibile caput docet ac suggerit. Ex quo autem mundo id profluat, deinde explicabitur.

Sapiens si quisque videri.

Cùm ergo rerum omnium origo inquiri debeat: intelligi vtiq; etiam debet, vndenam quælibet natura, proprietas, ars aut scientia oriatur. Multi enim passim surgunt autodidacti, non nati ex eo, vnde nasci debebant. Cuilibet enim persuasum est, suam scientiam, suam sapientiam veram ac genuinam esse. Quæ tamen si conferantur, contrariæ & mutuò dissentientes reperiuntur. Hâc ex doctrinâ propriâ, idola multa oriuntur, quæ magnifiunt, vt sunt purpurati Medici, qui tamen nihili sunt omnes. Alius specie Dei prodit: alius prætextu iustitiæ, castitatis, modestiæ, & similium virtutum plurimarum. Quæ tamen vniuersa pendenda nihili sunt. Nihil enim ex nobis est. Nec nos nostri sumus, sed sumus Dei. Ex ipso ergo probari nos oportet, quales simus. Dei sunt nostra: non nostra. Is nobis vitam inspirauit, & largitus est: cui addidit insuper etiam sapientiam. Hinc cætera omnia. Post hoc autem porrò sciendum est, cur homo factus sit, cur animam habeat, quid Deus per ipsum operari velit. Hinc elucescet, quid homo sit; & cur sit. Manifestum autem est, cur viuat, cur nascatur. Ex hoc cognoscitur homo secundum suam sapientiam. Cumprimis enim extra hominem intelligi debet parens sapientiæ, *quis is, & qualis sit, & quid sit*. Talis enim etiam filius, hoc est, homo est. Ex ipso namq; homine intelligere non possumus, cur in terra agat, cur creatus sit, aut quidnam sit. Ex ipso autem creatore & conditore, &c. nosse possumus, cur homo conditus sit, aut quæ ipsius in mundo conditio sit. Ea namque conditio aut natura ex patre sapientiæ emergit. Itaque qui nouit patrem, nouit etiam filium. Filius enim hæres est patris, non quidem quoad opes (pater namque sapientiæ non est pater opum) sed tantùm quoad sapientiam. Ideò sapientiæ satis est apud omnes homines. Hæreditario namq; vniuersi sortiuntur sapientiam; nec huius quisquam se altero plus minúsve habere dicere potest. Vt enim homo vnus altero plus membrorum à Deo creatorum non habet: ita nec plus sapientiæ. Qualis Cæsar, talis rusticus. Qualis Christus, talis homo. Itaq; si corpus vniusmodi est in omnib., nec secundum illud quisquam vel pauper est, vel diues, ita, vt nemo dicere possit, se corporis sui membris alio auctiorem & locupletiorem esse: neq; quoad sapiẽtiam dicere quisquam potest, quod aut illa orbatus, aut ipsâ simplici tenuiq; donatus sit. Intellectus enim, rationis & sapientiæ priuatio, planè res nihili est. Hæc omnia in omnibus præsto sunt. Hoc autem in nobis reprehendendum est, quòd nihili pendamus aut curemus, quæ ad sapientiam nos ducãt & prouehant. Qui dormit, nihil scit: nullius namq; rei cogitationem suscipit. Sic qui insanit, aut otio ac ignauiæ deditus est, non recordatur eius, quod in ipso est, sed de-

Ex Deo omnia.

Deus sapientiæ pater nõ opum.

Sapiẽtia omnibus æqualiter distributa.

sidiq; amore laborem ac studiū sapientiæ negligit.

An non res ita se habet? Si populus conuenit ac congregatur, nemo quicquam consilij promptum habet, sed omnes sese simplices præstant, præter vnum aliquem, qui consilio & prudentia cæteris præit. Consilio eo rusticis detecto, iam omnes exclamant illicò: Per Deum, iste rectè sentit, res omnino ad ipsius sensum quadrat! Quòd si ergo consilij huius vis pondusq; minus in te, quàm illo vigeret, quo pacto attestari ipsi, quod rectè sentiret, posses? Per hoc testimonium enim te quoque rectè sentire probas. Itaq; eadem in te condita sapientia est, quæ in illo: te ipsum tamen non excitasti satis, quod fateris ipsemet, dum ais, eousque te rem non expendisse. Hâc namq; excusatione teipsum prodis, quòd hæreditarij tui boni oblitus sis. Vna enim hæreditas omnib. est, nimirum sapientia: quam æquâ sorte omnes accipimus. Hæreditatis tamen pondus alius ad vsuram elocat, alius defodit & otiari sinit. alius multum, alius parum illo lucratur. Prout ergo hæreditatem nostram vel pendimus, vel elocamus, vel vsurpamus: ita vsuram maiorem minorémve facimus, hæreditate interim omnibus nobis pari distributâ.

Alius alio cur sapientior.

Discursus huius causa est, vt intelligatur, quænam & quid sapientia hominis sit. Ea ex homine manare nescit. Cum dormiente enim, quis colloquetur? Quis ex illo discere poterit? Iam verò omnium vigilantissimus dormit, ita, vt ex nullo homine addisci possit, quid in ipso sit, quod doctrina vocari possit. Quis ex muto cognoscet, quid in ipso sit? Nemo. Sic nec ex homine. Ex ipsius tamen parente id discitur & cognoscitur. Hoc enim inter patrem & filium discriminis intercedit, quod ad docendum pater promtior & expeditior sit filio, quodque pater notior sit filio, atq; huius ex patre mores, vita, natura, proprietas & conditio cognoscitur. Cæterùm, homo est filius, sapientiam habens: non tamen ex sese, sed ex patre sapientiæ. Ex illo procedit sapientia. Qui ergo sapientiam discere hominis velit: non discet eam ex filio, sed ex patre. Pater enim manifestus est in sapientia eamque aperte prodit ac in lucem dat.

Sapientia ex patre addiscenda, non ex filio.

Differendum itaq; deinceps erit de patre sapientiæ, vt filij sapientia rectè cognoscatur. Semel enim patefaciendum est, quidnam sit sapientia hominis in rebus omnibus. Huius enim cerebrum quicquid operatur, id patrem habere necessum est. Is ergo quis sit, iam noscendum restat. Secundùm quod enim pater filium facit: secundum illud sapientia cognoscenda est. Et quicquid pater est, est etiam filius: nec in hoc quicquam obstat persona vel forma. De sapientia namque loquor, non de forma. Itaque si scimus, quid simus, aut cur constituti filij simus: vtiq; cognouerimus etiam, qualisnam nostra hæreditas sit, quæ omnib. integra est, non mutilata. Sicut enim vita in homine mutilari non potest, nec eius plus vni quàm alteri impertiri queuit, sed omnib. æqualiter distribuenda est: ita, vitæ exemplo de sapientia quoq; statuetis, quòd maximus non plus minimo, nec minimus minus maximo in illius distributione acceperit, ita, vt nulla sors, nulla distributio huic æqualitur vllo modo inueniri queat.

Cuilibet homini sapientia, tanquam portio debita, necessariò per hæreditatem obtingit. Tantus enim ac tam nobilis homo est, vt imaginem Dei circumferat, & regni cœlorum hæres sit. Porrò autem Deus Diabolum, *Satanam, Beelzebub* aduersissimos hostes habet. Veritas enim nunquam suo osore & hoste caret. Deus autem veritas summa est, summum mendacium autē est Diabolus. Diabolus Deum non videt, nec illi resistere potest, nec ipsum attingere, nec locum illius subire. Homo autem Dei loco in terra constitutus est, quem Diabolus incessere & odisse potest. Sub aspectum enim Dei non prodit: prodit autem sub aspectum hominis. Quòd si ergo hominis est, vices Dei gerere, Deum colere & celebrare, Dei opera exequi: necesse etiam est, ipsum Dei sapientiâ pollere, quia cœlestis regni hæres est. & ex hominib. compleri debet in cœlo numerus, eorum, qui cœlo exturbati in inferni abyssum coniecti sunt. Hunc numerum compleri fas est. Eoque completo cœlum & terra nihil amplius erunt, erit autem omnia cœlum. Et sicut in vno palatio esse possunt saltantes, lachrymantes, ridentes, sani, ægri, mortui, &c. ita spatiis etiam erunt vltimi regni. Iam si locum hunc complere homo, & vices etiam Dei, contra Diabolum in hoc mundo obire debet, adeoq; hanc ob causam creatus, & in paradisum collocatus est, (licet mandatum violârit, non ex malitiâ, sed ex violentia & coactione, vt & paradyso eiectus, in mundum, Dei loco, intraret, ye quem non Deus, sed Diabolus ad id facinus compulit, dum per serpentem Euam seduxit) id vtiq; nobis admonitioni erit, ne vnquam in pectorib. nostris seductoris illius obliuiscamur, sed iurati Diaboli hostes, etiam morientes æternùm maneamus. Et nisi nos Christus redemisset: quis vnquam saluus factus esset? Sic ergo extrinsecus coacti sumus esse hostes diaboli. Et qui hoc obliuiscitur, beatus nō est. Hostes enim sumus hæreditarij Diaboli, loco Dei, cuius vice in terra degimus. Cùm ergo ex hoc abstruso fundamento sapientia hominis oriatur: fas est ac æquum cognoscere, quomodo illa in nobis sit. Nec enim in terra versamur, vt nobis viuamus, aut meditemur id, quod meditatus est. Quod si nos quoque idem in hac terrâ meditabimur, id sanè in quod prędestinati sumus, nunquam impetrabimus. Ex his colligi potest, homini eandem, quàm in cœlo Diabolo datam esse potestatem. Poterat Diabolus fastuosus esse, vel non esse. Fastuosus factus est: itaq; eiectus est. Sic homo quoq; superbire potest, vel non potest. Et secundum hoc similis est Diabolo adhuc existenti angelo. Qui autem exitus fuit Diaboli, idē manebit etiam homines diabolo similes. Decet enim nos fieri angelos, non homines. Hâc enim gratiâ creati & in mundum collocati sumus. Tentatus nimirum semel à diabolo in cœlo Deus est, æqualem sese huic efferre conante: ideò ille cœlo expulsus est. Porrò autem, Deus hominem in mundum creauit & destinauit, ac hominis causâ mundum ipsum condidit, vt non in cœlo esset, sed in mundo, à cœlo separatus. Quicquid autem homini ceu angelo opus fuerat, in mundum proditurο attribuit, vt corporeus quidem angelus esset. Si peccârit & superbierit, non de cœlo exturbabitur, sed de mundo.

Homo hæres cœli. Diabolus Dei & veritatis hostis.

Homines diabolo e cœlo eiectorū locos supplebunt.

Homo cur peccarit.

Diabolus & homo similes arbitrio superbiæ.

Mundus propter hominē conditus.

mundo. De cœlo enim deinceps Deus neminem eiicit. Semel enim non denuo quid aiunt. Semel natus est, non denuò. Semel moritur, non iterum. Vnus numerus, vnum iudicium, vnum Ita, vnum Non. Habet ergo vnde cœlum compleatur. Et mundum quidem creauit Deus, hominem autem non in cœlum, sed mundum destinauit ne quid mali denuò in cœlo emergeret, & vt margarita ex hominum numero secerneretur. Ideò Deus homini peculiare regnum cõstituit, hominemque in illud collocauit integrum, non crassum non rudem, nõ imperitum, sed sapientiam illi cõtulit, eamq; claram, puram & impollutam.

Sapiẽtia homini data integra.

Quòd si ex duob. hominib. alter membra crassa, alter gracilia habeat: vter ex istis geminis aut laudandus aut criminandus est? Neuter. Vtrique enim habent stomachum, cor, rubicundum sanguinem, rubeam carnem, alba ossa, medullam, crines. Ea integritas etiam in sapientia est, non etiam prudentiã. Prudentia est peregrina, animalisque seu brutalis res. Non ergo decorum est æstimandum: sed omnes in honore habendi homines sunt. Quod enim in te, idem in omnibus inest, inest in quolibet. Sicut herbæ in pauperis horto non infeliciùs prouenuint, ac in horto diuitis: ita in homine quoque similiter conditæ sunt omnes artes, omnia opificia: sed non tamen omnia manifestè.

Artes omnes qui insunt homini.

Hoc est, in illo, de cæteris omnibus præterea nullum. Illud in alio, nec præter id vllum aliud. Et tamen ipsa omnia sunt, ac omnia is habet. Exuscitatio quæ fit, producit quodlibet, quousque excitatur.

Institutio hominis quid sit.

Discere ab hominib. discere non est. Doctrina enim iam antè in homine est. Et disciplina tantùm est excitatio seu productio. Sicut enim docere non potes vel lignum, vt saltet, vel canem, vt loquatur: ita nec discipulum docere potes ex te solo. Nec enim vel in ligno vel in cane est id, quid, in te est. Itaque infans est Ad quod eum *Ambiguum*. excitàris, ad id inclinabit.

Infans homo est Ambiguum.

Ipsum si excitàris per sutorem, sutor erit: si per latomum, latomus erit: si per doctum, erit doctus. Talis enim euadit, quia talia omnia in se habet. Quicquid excitàris in ipso, surget & prodibit: cætera dormitabunt. Quæ nisi carni & sanguini congenita essent, nunquam infunderes illa ex te. Itaque vnà cum ipsis tu quoq; discipulus es. Excitas discipulos, & ipsi te. Alius enim te docere potest, & excitare in alio, quod apud te dormit, non minus ac apud alios discipulos aut pueros.

Sciendum ergo est, me deinceps hoc modo scribere de initio & materia sapientiæ, quo modo tradidi etiam de initio & materia Medici: vt nimirum hoc pacto morbi ipsius sapientiæ ad suam sapientiam accommodentur, eoque dirigatur res, vt morbi quoque sapientiæ intelligãtur non minùs. ac corporis.

Sapiẽtiæ morbi vnde cognoscendi.

Neminem hæc offendant. Nemo moueatur à turbà Sophistarũ, nec illis fides addicatur, dum de sapientià aliud dicunt & docent. Hic enim quæ traduntur, ex fundamento vero sunt: extra quod sapientia nulla est. Quia autem sors eadem est sapientiæ, quæ corporis, vt nimirùm incidat in Maniam, in Phrenesin, & species plures alias: fas est vtique, vt, ceu Medicus corporis Anatomiam ex suo patre cognoscere debet, similiter etiam hoc loco Anatomiam rationis homo sciat secundum sapientiam, & numerum morborum, omnemque naturam & proprietatem: idque non obiter, sed accuratè distinctèque. Sicut enim Medici hallucinantur in cognitione morborum: sic errare solent etiam sapientes in cognitione sapientiæ. Nemo enim dubitet, quin magni morbi illi impendeant. Vt enim morbis suis affligitur corpus: ita & intellectus. Et vt in corpore sic etiam in intellectu illi noscendi & profligandi sunt.

Itaque pro explicando instituto hoc nostro, deinceps planiùs disserendum est de origine, ex quà sapientia hominis promanet. Sic enim simul etiam tradetur, vndenam artes oriantur, & quomodo ad nos pertingant: nec ad nos tantũ, sed & ad pecora, & res omnes, quæ existunt, ac circa sapientiam intellectumq; versantur. Comprehenduntur enim hic sapientia, artes, prudentia, iustitia, & rerum omnium intelligentia. Inchoandi argumenti gratià, libri distributionem in duplicem sapientiam faciam: in *Animalem & Angelicam*, quæ vtraque homini inest.

Sapiẽtia est duplex.

Postea explanabitur, quidnam intellectus animalis, & quid angelicus tractet. Vterque horum sub diuisione sua latè patet. In quo argumento explicando certè multum nobis laboris sumetur, nec quæ necessaria sunt breui sermone comprehendi poterunt. Quemlibet ergo hæc legentem admonitum velim, vt argumentum hoc apud seipsum sedulò euoluat. Difficile enim mihi fuerit, illud omnium placitis accommodare tractando. Difficilis inquam tota tractatio erit. Hæc enim à nullo antea ita explanata sunt, & tamen iam à primo initio talia omnino extiterunt, nullis tamen & captui nostro hactenus audita. Legenda verò hæc imprimis sunt illis, qui versari satagunt inter lumina ecclesiæ atin militantis, &c. vt videant sciantq; ex quonam iustitiã quælibet, scientia aut ars profluat. Vtraque enim hic comprehenduntur, diuinum & humanum, verum & falsum, sicut & vtriusque effectus. Mendax veritatem dicit. Verax dicit mendacium. Claudus currit: claudicat pede sanus. Denique quæcunque in omnibus fiunt & aguntur, quà ex causà & origine illa fiant & maneant, explicare hîc instituo, nimirùm vt prodantur, superbi, qui solium sapientiæ occupant, hoc est, sedent in cathedra pestilentiæ.

DE FVNDAMENTO SAPIENTIÆ.

TRACTATVS II.

QVoniam filius in omnibus per patrem cognoscendus est, scire vos velim, hoc loco me aliud asserere à libello illo, quo docui de cognoscendo microcosmo ex suo patre, hoc est ex macrocosmo. Hîc enim fundamentum & pater sapientiæ ita cognoscendus est, vt scil. cognoscamus Deum. Sic cognouerimus etiam ipsius scientiam & sapientiam. Iam verò Deus artifex non est, hoc est per seipsum non est vir sapiens mundi. Ars & sapientia mundi, ipsius est, & ab ipso procedit, isque ipsemet est sapientia illa, & sapientia mundi est sapientia (de animali naturâ non loquor) filiorum. Quam cognitionem ex Deo

Deus est sapientia ipsa.

Deidona perfecta sunt.

summus talis est. Ratum ac affirmatum est, Deum integrum & perfectum esse, sabe omni carentem, & omnia in sese integra habentem. Sicut ergo hæc integritas omni fragilitate & corruptione caret: ita tales etiam nos esse decet, non minus integros eo, ex quo omnia habemus. Ipse enim noster pater, nos eius filij sumus. Itaque quæ ab illo habemus, integra habemus, nō manca & mutila. Quòd si ergo artes ac scientias nouerimus minimè integras & perfectas, Dei filij non sumus. Is enim hæreditatem nostram non mutilat, sed illam dat integram & perfectam. Iam qui artes callent mancas, dubias, inutiles, incertasque, hi gloriari non possunt, hæreditatem illam se à Deo accepisse. Sed vt spurij parentis sui panem edunt cum otio, contumeliâ probroque, ex solâ gratia: ita etiam spurij Dei sunt, qui artes tenent ac exercent, non tamen secundum hæreditatem legitimam, aut libertatem coniugalem, quo iure filius patris sui hæres esse debet. Sicut enim in terra hîc Deum pro speculo habere debemus ita, vt ipsi nos similes præstemus, vt filius similis est patri, nec patre vnico digito minus habet: ita sapientia quoque nostra Deo similis apparere debet. Fasque est, nos esse integros, quandoquidem in Deo nihil mãcum, nihil mutilum videmus, sed omnia integra & perfecta. Sic autem, quæcunq; hominū sapientia ad finē sanctæ non conducit, nec finitur cõmodo, nec durat inuiolata ea spuriorum est. Ex Deo enim sapiens, seu sapientiam Dei possidens, ita consulit ac docet, vt sapientia eius nunquam succumbat, nemo illi aduersari possit, nihil damni illa creat, nullius ploratus, miseriæ, mœroris, infelicitatisq́; sed contrà potius quietis, pacis, gaudij ac beneplaciti causa & scaturigo sit.

Spurii Dei qui sunt.

Sapiētia vera quæ nota.

Scientiæ omnes ex Deo. Scientiæ duplices.

Sic ergo in Deo videre aliud non possumus, quàm veritatem & iustitiam. Hæc enim est Anatomia Dei, quam inspicere, & in eâ nos ipsos contemplari debemus, quòd nimirùm nihil quicquam simus, nisi Deo similes, ac patri cœlesti nostro perfectione pares. Nam & nos Dij sumus, quia Dei filij sumus, non autem ipse pater sumus, Vnus enim tantùm Deus est, non plures: nosque perpetuò filij manemus.

Ideò hinc consequitur, nos deuos & perfectos esse. Quòd si ergo huiusmodi Anatomiam in Deo patre sapientiæ & artium videmus: sciēdum est, nihil quicquam in terra artis aut scientiæ esse, quod non ex Deo profluxerit. Scientiæ autem omnes diuiduntur in perfectas & imperfectas. Perfectæ legitimæ ex Deo sunt. Imperfectæ sunt spuriæ. Horum duorum filiorum generatio pendet ab ipsorum excitatione. Quicquid excitatur ad legitimam surrectionem, id beatè surgit. Nam & illi beati sunt, qui excitantur ad mortem, quia moriuntur beati. Qui ad sapientiam non excitantur intra se latentē, sed pauxillum tantùm eius olent: hi spurij sunt, & in scientia & sapientiâ illegitimi. Probrum namque suum & ignominiam mendaciis velare coguntur, Quis vnquam vidit spurium, qui spurium sese esse non inficiatus fuerit, qui se pro legitimo non venditârit, ac se legitimo quouis generosiorem arbitratus sit? Quòd si ergo meliores & probiores se indicant, necesse est, mendaciis, dolis ac fraudib. adhibitis laudem eam ab ipsis acquiri. Tales etiam sunt spurij scientiæ, & sapientiæ. Aliquid quidem illi intra se habent: sed id ad iustum incrementum non peruenit, quia non in æstate viuunt, sed in hyeme. Vt autem & ipsi cum legitimâ sapientiâ & scientiâ in publicum ire possint: spuriis suis pileolum imponunt, sapientiamque exercent per mendacia, & scientiam per fraudes & imposturas. Huius generis sunt Medici, fucum hominibus facientes, scientiam suam non ex legitimo sed spurio conceptu habentes. Tales etiam sunt iurisperiti, mendaciis quæstum facientes. Tales etiam Theologi, confusus conciones centunibus efferentes. Hi omnes spurij sunt, haudquaquam legitimi. Quod si legitimorum actiones imitari cupiunt, meretrices suas velare coguntur, vt pro legitimis admittãtur. Eidem quidem hîc accidit, ac si quis meretricem in templum duceret, eamq; inde domum reduceret, non desponsatam sibi, sed pro formâ (quod aiunt) tantùm ad altare ductam, vt nescio quid cum sacerdote colloqueretur, & sic apud adstantes opinio firmati matrimonij surgeret: Aut quasi aliquis in genua procideret ac simulans se confiteri, pecuniam adnumeraret, quam accipiens sacerdos, illum, qui tamen nihil confessus esset, absolueret. Idem hic quoq; statuendum est, sapientiam atque scientiam dupliciter inesse hominibus: Legitimè scil. quæ integra est, & omni defectu caret: Et spuriè, quæ mendaciis velatur & sustentatur, probro & vitio minimè carens. Fornicatio enim & incestus in hac scientiâ latet. Ideò occidunt regna mundi, malè succedunt consilia hominum, statuta violantur, homines mutuo odio flagrant, & similia alia ex hâc fornicatione patrantur, omni miseriâ & infelicitate plena, nec alia salus hinc vlla expectari debet.

Spurii legitimis semper infēsiores.

Med. impostores.

Iuris periti. Theologi impostores.

Sapiētia spuria quæ esse.

Iam verò quisnam alius sapientiæ nostræ in terra modus est, quàm vt inuicem viuamus more angelorum in cœlo? Nam & nos angeli sumus. Si angelorum more viuere debemus: debent vtique illi nobis pro Anatomiâ seruire: in qua ceu speculo nosmet ipsos contemplemur, vt ceu viuunt illi, nos quoq; illis viuamus similiter. In Deo namque videre nihil possumus, quia is nihil (rumpit violat. Possumus tamen Anatomiam sapientiæ & scientiæ in Dei creaturis intueri, vt, quicquid illæ sunt, nos quoque simus, nosque in nullo differamus, quam corpore & futuro iudicio. Hinc iam noscendum est, quidnã possint angeli? Omnia. In ipsis enim habitat omnis sapientia Dei, omnis scientia Dei. Scientię ergo Dei omnes in angelis sunt: & omnes similiter in terra angeli sunt innocentes & puri: ideò sine omni somno excitati sunt. Homo corpus habet, quod dormit. Ideò excitandum est, vt ad sapientiam angelorum consurgat, hoc est, ad sapientiam & scientiam Dei. Scientiæ Dei hæ sunt: & inter angelos sunt reuelatores omnium rerum naturalium, omnium artificiorum, omnium secretorum & arcanorum naturæ, omnium proprietatum creaturarum, omnium naturarum creatorum. In illis sitæ sunt *Medicina, Geomantia, Astronomia, Pyromantia, Augurium, Chiromantia, Incantatio, Maledictiones, Benedictiones, Negromãtia, Necromãtia, Caballia,*

Homines angeli sunt.

Angeli omniscii.

Gaballia, Alchimia, Tranſplantatio. Tranſmutatio, Reductio. Fixatio, Tinctura. Hæc inquam omnia ſunt in natura, hoc eſt, in creatis. Quod ita intelligetis. Angeli ſunt Medici. Poſſunt volare, ſuper aquis incedere, per muros tranſire, inuiſibiles ſe præſtare, morbos omnes ſanare, incantare, characteres, imagines, &c. facere. Hæc ſi poſſunt, ſcire conuenit, huiuſmodi naturam ac artes etiam eſſe in herbas, in ſemina, in radices, in lapides, in ligna, &c. diſtributas, ita, vt in illis ſit *Nigromantia, vniuerſa Necromantia, Geomantia, Aſtronomia, Medicina, Alchimia &c.* In his homo inuenit effectum, artem autē ac ſcientiam in ſeipſo, ita vt ſeſe ſimilem per opera præſtare poſſit angelis. Transfudit enim Deus vires ſuas in herbas in lapides, in ſemina: ex his illæ petendæ & aſſumendæ. Angeli illas habent in ſeipſis: non autem homo. Homo in natura ipſas habet: & in illa eas quæret. Hoc enim pacto natura meſſis eſt: & per naturam manifeſtat homo ſuam potentiam & hæreditatem ſui patris ſapientiæ & ſcientiarum. Sic ergo potentia artium & ſcientiarum Dei data eſt homini, vt ſit *Nigromanticus, Necromanticus, Geomanticus, Pyromanticus, Hydromanticus, Gabaliſta, Augur* Hæc enim omnia inſunt creaturis, vt illa ſcire homini conueniat. Cui vt creaturæ exhibent *Phyſionomiam, Chiromantiam, Vrinam, Pulſum &c.* in mundo magno: Sic eidem hoc quoque loco oſtenditur artium omnium natura & proprietas. Et ſuper hoc fundamentum debet artifex eſſe conſtitutus & defixus, vt nimitum compertum habeat, Deum cauſam & fundamentum omnium artium eſſe, nec de eo quicquam dubitet, multo minùs iſta Diabolo accepta ferat, ſed ſoli potentiæ diuinę omnia adſcribat, ac ſolidè credat; Deum ipſum ſcientiam ac ſapientiam eſſe, & eam cum angelis, ita etiam Creaturis largitum eſſe: non vt creaturæ, ſed homines illam habeant, ſciant & vſurpent, & hoc pacto per naturam inuiſibiles fiant, volent, aquam calcent, ſanent, & cætera dicta faciant.

Angelorum quæ potētia.

Potentia Dei in herbas &c tranſfuſa.

Diabolus hæc omnia poteſt, quia angelus eſt. Qui tamen cum ex cœlo eiiceretur, ſcientiæ eius ac artes vniuerſæ ſpuriæ factæ ſunt. Sicut fatuum triticum nihil eſt aliud, quàm fatiſcens puluis: & licet quidem externâ ſpecie bonum appareat, fatuum tamen & nihili eſt. Ita ſimili modo diabolus ſeſe permiſcet cum non excitatis, & eos in fatuam artem ſecum adducit. Id nimirum facit ſpuriis ſcientiarum & ſapientiæ. Apud legitimos impetrare iſta non poteſt. Hi enim nouerunt nucleum ſeu medullam. Ipſe autē ſolus nouit ſeu loliū facit vel fatuum triticum. Qui Dei ſapientiam hæreditate accipit, is tranſit per aquas, nec pedem madefacit. In legitima enim ac hæreditaria arte homo eſt Angelus. Quid tingit aut madefacit Angelus? Nihil. Ita nihil etiam homo. Deus potens eſt, ſuamq; in ſcientiis & artib. potentiam vult manifeſtari non minùs hominib. quam Angelis. Vult enim in terra eadem ſeruari, quæ in cœlo, non quidem in caſtitate. Diſcriminat enī hic corpus, nō in ieiunio, quia corpus diuerſum ſuadet, non in operibus, ſiquidem alia corporis ratio: ſed in ſcientia & ſapientia. Itaque ſcientia talis huic datur, illi alia, huic ſapientia iſta, illi alia attribuitur, vt qualem etiam Angeli habent. Secundum hoc ſumus Angeli, & viuimus ex volūtate Dei, & Dei ſumus. Et hoc modo voluntas eius in nobis perficitur. Sumus enim ſimiles Angelis. An poteſt fatuus eſſe ſecundum voluntatem Dei: Minimè. An poteſt imperitus, & ignarus eſſe ſecundum placitum Dei: Haudquaquam. Huiuſmodi omnia aduerſantur voluntati Dei. Nec enim is nos eligit fatuos, ignorantes, imperitos, inſipientes: ſed poſcit nos eſſe excitatos in magnalibus Naturæ, quę exhibuit, vt indè Diabolus videat, nos Dei eſſe, & eſſe Angelos, Non vult is, Petrum tantùm ac Ioannem, Philippumq; eſſe Apoſtolos, ſed requirit, eos quidem Apoſtolos eſſe & manere, ſed & nos cum ipſis eſſe eoſdem flagitat. Non vult, Salomonem ſolum eſſe ſapientem. Hunc ſapientem quidem eſſe cupit, ſed & nos non minùs ipſe. Non vult, Ptolomęum ſaltem eſſe Aſtronomum, ſed & nos. Et vt non ſoli vni daturus cœlum eſt, ſed omnibus: Sic idem etiam vult in ſcientiis ac ſapientiâ, eas nobis omnibus datas eſſe. Et ſicut pro nobis omnib. paſſus eſt, & vniuerſos laborauit: ita vniuerſos etiam vult eſſe hæredes ſuæ ſapientiæ & ſcientiæ. Hæ enim iſto fine creatæ ſunt, vt illarum cognitionem habeamus: adeoque ſunt vera ſigna & notæ legitimi filij Dei. Et Salomonem ſolum ſapientem eſſe debuiſſe quiſnam ſtatuet, niſi homo perditus & deſperatus, qui excitari nolit? Quis dicet iraſciturum Deum eſſe, ſi ruſticus aliquis ex Syluâ Martiâ, &c. ad ſapientiam Salomonis penetraret? Nec is tantùm ex ſyluâ Martiâ, ſed & ex omnibus angulis, montanis, vallib. &c. In hoc enim Deo complacitum eſt, eiusque voluntas cumprimis completur, ſi in omnibus angulis ſapientia & ſcientia perſonēt. Ipſe enim illarum omnium fons & origo eſt. Itaq; gaudet, illas non opprimi aut ſuffocari, ſed ab hominib. ſtudioſè coli & exerceri in terra, ceu in cœlo. Ex hoc iam patet, qualiſnam Deus noſter ſit, quid ſit, quantáque fidelitate nobis perſpectum eſſe velit, quam arctè nos amet, & quales nos eſſe requirat. Religio enim ſit, putare quēquam, velle Deum nos eſſe rudes & obſcuros. Vult imò, nos vniuerſos eſſe ex ſe (Deo) doctos, & ad ſummū illuminatos. Non ille gaudet ſtultis, fatuis, fungis. Non vult, in vna aliquâ terrâ eſſe tantùm vnum ſapientē, vnum ſenatorē, vnum doctum: ſed requirit nos vniuerſos doctos eſſe à Deo, in Deo, vt ſciamus, quis noſter Deus ſit, & qualis is ſit. Nec enī nati ſumus, vt ſtultos & fatuos agamus, ſed vt ad gradus Salomonis & Apoſtolorū aſſcendētes, lumine ęterno exatiemur. Simplicitas enim, quæ moriones, fatuos & amētes excuſabit, illa in die magni iudicij Dei neminē tuebitur. Non enī ſimplicitatē, ſed æternam ſapientiam ac ſcientiam Deus nobis obtulit, vt per illam nomen & gloria eius amplificetur, adeoque virtutib. talib. non minus terra ac cœlum compleatur. Completionem hanc omnino fieri oportet. Sin minùs, ſuperueniet nobis dies iudicij, quòd excitari noluerimus in eo, cuius cauſa in mundum collocati ſumus.

Diaboli ſcientia per ipſū ſpuria facta eſt.

Hæredes ſapientię Dei, qui poſſint.

Deus vniuerſos ſuos hæredes eſſe vult.

Stultos Deus auerſatur.

Simplicitas non excuſat.

Quę hacten⁹ diſſeruimus eò faciūt, vt intelligamus, debere filiū patri eſſe ſimilē, ſuamq; in ipſo Anatomiā habere, ita vt omnia ipſius membra perfectione, patri correſpondeant. Ob perfectionem

Patrē affectio in filio quanta.

nem hanc, sapientiæ & scientiarum pater in suo filio oblectatur. Quis enim pater est, qui filium suum sibi similem esse non optet? Aut quis est, qui filium suum pauciora se corporis membra habere expetat? Imò econtrà, si quo pacto fieri posset, quiuis pater vellet, filiom suum seipso membra plura accepisse & vno alteróue abundare, aut etiam io aliis se superare. Eodem modo & in Deo nos contemplari debemus, quòd is solus omnis sapientia & scientia sit, & quòd nihil ipsi resistat. Iam si credimus nos eius esse filios, montes sublatos montibus superiniiciemus, & in mare ipsos proiiciemus. Talis enim ipsius voluntas. Et hi filij sunt legitimi. Qui tales non sont, spurij omnes sunt, ex concubitu meretricio prognati, de quibus iam dictum, qualinam sapientiâ & scientiâ in mundo se iactent & alant. Quis repudiabit artem Medicinæ? Nemo. A Deo enim creata est. Quæ autem creata sunt, ea hæreditatis iure nobis adeunda & acquirenda sunt. Sic nempe per medicinam Deus bonitatem suam offert malis simul cum bonis. Et sicut is solem suum splendere sinit ad commodum tam malorum quàm bonorum: ita circa medicinam quoque similiter sese gerit. Quantom enim ad corporalia, Deus à nullo accusari vult. Sic etiam, quis reiicere ausit artem Astronomiæ? Nemo vtique. Cœlum enim est Dominus corporis nostri, ad faciendum ipsi benè vel malè. Ipsum ergo, si anteuertere satagimus, opera vtique danda est, vt à nobis cognoscatur, & qualenam sit, sciatur. Sicut enim incumbimus noscendo cibo, & aliis ad sustentationem corporis facientibus: sic scrutari etiam debemus alia, quæ quidem cibus non sunt, sed tamen ad vsu corporis conducunt. Quis contradicet Gaballiæ? Nemo nisi ignarus & imperitus. Gaballistica namque ars tantù demonstrat, vt sciamus, nos Angelos esse animamque nostrā esse immortalem, non etiam corpus. Hoc enim mortuum est & nauci. Id autē non in hoc tantū, sed & in aliis verum est, quæ indicant potestatem nostram, hoc est, libertatem ac potentiam legitimorum præ sapientiæ spuriis. Ex eo autem, quòd homo faciat talia, quæ intellectus animalis capere aut intelligere non potest, laus & gloria Dei comprimis cumulatur. Non enim brutalem intellectum in nobis dominari vult, sed potius diuinam sapientiam & scientiam. Et qui exploratum habet, quidnam, in Tapso sit, is non Tapsi natoram, sed donum Dei cognouit. Qui naturam Nigellæ exploratam habet, is non propriam suam, sed Dei artem callet. Quæ enim ars hominis? Nulla. Qualis ars Herbarum? Nihili. Nec enim homo nec herbæ loqui possunt quicquam: ars ea Dei est. Si transmutat Philosophus, si transplantat Spagyrus: nou ipse hoc facit, sed facit Natura. Sed nec ipsa per se Natura, sed ars in natura condita, quæ Dei est. Is non hoc saltem vult, vt res maneat, qualis à terrâ, ab aëre, ab aquâ, à cœlo producta est: sed posuit, nos quoque idem similiter facere; & sese æmulando exprimere ex vi datæ illius per ipsum naturæ. Ipse enim ex ligno facit lapides, & alia plura. Nec vult ea talia perpetuò manere, sed porrò etiam in alia transmutari, & plurimùs perfici. Eodem modo nostrum etiam est dominari cœlo, & ipsum regere, non ab ipso regi nos. Quòd si inficiari nemo potest, concedet arbitror etiam quiuis, non solam Aquam, matrem esse *Auri*, nec solam terram matrem esse *Flammulæ*, sed ipsum quoque hominem. Et licèt quidem per aquam aeterram talia pareuntur: ipse tamen homo mater est secunda. Si Deus in cœlo statuit ac exhibet cometas geminos binósue Soles, ac de cœlo iaculatur lapides & fulmina: poterunt vtique illa etiam ex imò sursum ferri, non tantùm lapides & fulmina, sed & fulgura ac tonitrua. Et hæc præfigoranda sunt homini, non tantùm vt admiretur, cœlum ac terram tam admiranda exhibere: sed vt sciat, se his omnibus longè superiorem & potentiorem esse, adeoque hominem brutis ac insensatis astris tetræque minimè subiici, sed longè supra illa exaltatum esse, si ipsa vnom producunt: potest homo producere decem. Omnia enim producit ex artibus & potentiâ Dei. Et quanto is superior est quatuor Elementis: tanto se etiam illis potentiorem præstare debet.

Sed hactenus dicta de Angelicis hominibus intelligi debent, hoc est, debemus secūdum iam dicta viuere, ac creditum persuasumque penitus habere, quod omnia nostra opera, facta, sapientia, scientia, &c. ex Deo procedant.

Cæterùm, vt hactenus, ex quonam fonte, sapientia & scientia emergat, percensitum est, ita iam deinceps etiam de origine intellectus brutalis nnnnihil expediendum esse videtur. Hominis namque intellectus duplex est: Angelicus & animalis. Angelicus est æternus, ex Deo ortus apud Deum manens. Animalis & ipse ex Deo est, at in nobis manet. Æternus autem non est, quia corpus moritur, & ille cum corpore. Nulla enim res animalis manet post mortem. Et mors solius est animalis mors, non enim æterni.

De hoc deinceps scribere mihi collibitum est, vt propiùs videatis, quidnam cum cœlo & terrâ vel non moriatur, vel moriatur & intereat, eoque percognito, deinceps non vt animalia, sed vt homines viuatis. Animale homo non est, sed est brutum humanum, animale non est, sed est imago Dei. Quia verò homo instrumentum est, per quod sua Deus miracula expromit: ideò animal est, quia caducus est. Non autem homo ipse, sed animale caducum est. Homo in die nouissimo resurget, & ante Dei tribunal sese sistet. Non autem animale aut brutum similiter. Homo de suis factis rationem reddet: non item animal. Itaque quidnam animale sit, quod homo alat & nutriat, aut secum circumferat, deinceps apertiùs explicabo, vt Spurium tandem rectiùs cognoscatis. Per intellectus animalis enim cognitionem patefiet etiam vobis spurius, qoi quasi monstrum est. Id enim monstrum est, quod nihil est, quàm animal. Sic ergo & homo, qui hominem se sapientiâ & scientiâ non præstat, monstrum est, quia nimirum homo oon est, sed est animal.

Iam verò, cum sapientia adeò sublimis & excellēs sit apud homines: ipsa cumprimis speciosè ac eleganter depingenda est, vt nimirū animal, vndenam sapientiā & intellectum sumat, secundum naturā suam rectiùs cognoscatur, nec ei aliter quàm animali credatur. In qua descriptione omnium

Medicina à Deo creata.

Astronomia non reiicienda.

Gaballiæ non contemnenda.

Ars & vis omnis verò Dei est.

Homo cœlo & elementis omnib. præstantior.

Intellectus hominis duplex. Angelicus æternus animalis caducus.

Homo quid & qualis.

Animal quid & quale.

Monstrum quid.

omninm primò speculnm animalis intellectus & luminis proponendū est, vt nimirùm videat homo qualenam sit ipsius speculum, & cui cōpareiur ex quo fiat, cui conueniat & comparetur.& quę ipsi⁹ origo & causa sit.Sic enim seipsū rectiùs contemplabitur,ac sciet,quis suæ sapientiæ & scientiæ gradus,quę dignitas sit.His autē finitis,porrò vobis explicabo,Angelicarum artium originem,quomodo illæ ad nos pertingāt, &c.Deinde,quomodo spuriæ euadant: vbi vnà operâ etiā de animali scientiâ & sapientiâ quædam docebo,cum corollario finali,ex quo omnes intelligant,qualisnam sapientia & quæ sciētia perpetuò in homine lateat, & quæ ipsius vis ac potentia sit. Iam deinceps sequitur Tractatus tertius de inuisibilium scientiarum & sapientiæ origine,vt sunt *Nigromantia, Geomantia*,&c.

TRACTATVS III.

De fundamento scientiarum & sapientiæ.

CÆterùm, vt, quæ ad hominis sapientiam & scientiam cognoscendam requiruntur, omnino & cōpletè tradantur:Porrò requiritur, vt etiam de origine animalis ipsius intellectus doceamus.In priorib. enim de Angelico dictū est.In his tradetur de solo animali.In hoc etiam homo infans est, hoc est,est postrema creatura, post cæteras omnes producta. Quoniam vero vltimus est: ante ipsum vtiq;creatum est id, ex quo creari debuit ipse.Hac enim solâ ex causa factus is est vltimò, quia fieri non potuit sine illis reb.quæ ante ipsum creatę non fuissent. Ita intellige. Quicquid ex omnib.animalib.in mūdo est,ipsius Pater est. Sic enim & in maiorem minoremq́,Sphæram collocatus est. Et Medici scientia omnis hinc,tanquam ex ipsius parente desumi debet,quoad illius corpus. Hoc ergo ille modo etiam secundum animalem intellectū creatus est,vt sit infans seu filius omnium animalium. Et omnia animalia illius pater sunt. Nam pater tantùm vnus est.Itaq; quoniam homo ex brutalib.animalib.brutalem intellectum accipit:necesse omnino fuit, patrem ante filium creari.Hàc de causa animalia omnia priùs creata fuerunt,quousq;quidem brutalis intellectus sese diffundit: & postremò intellectum hunc omnem suscepit filius, qui est homo.Is sui corporis ordo & modus est,in 4.partes mundi collocatus seu positus,& ratione quidem intellectus sui in 4. genera animaliū,prout in quatuor partib.cōprehenduntur,*in aqua,terra,aere,igne*.

Homo vltima creatura, & cur.

Homo animaliū filius.

Homo ex 4 generib. animaliū vt constet.

Porrò autem scire debetis,animal & animal vnum & idem esse in generatione. Animal est enim id omne,quod ratione caret.Nam brutalis & animalis in homine ratio res vna est,nec inter se illæ differunt,sed animal vnum sunt.Hinc iam sequitur,hominem animalib.egere ad cibū, & sustentationem, & sanitatem. Et nullum in terra animal est,quod hominis gratiâ non sit conditum,ita,vt ex illis omnib.homo factus sit & constet.Itaq;carere aut destitui illis non potest. Et quemadmodum homo illa requirit ad cibum, eaque adipiscitur,& pro cibo edit, atq; illis etiam cibatur nutriturque: sic sciendum est, animalia ideò hominem nutrire,quia vnius cum ipso materiæ sunt, sicut pater & filius quoque vnum sunt, & tamen duo. Quoniam ergo istiu[s] modi conditio est hominis. ideò animalia ipsi nutrimento sunt. Simile namque nutrit simile suum,& id quod est ipsummet,& quod ex ipso nascitur. Sic quemadmodum caro bubula, ac ceruina,&c. est caro humana; id est fit talis quia homo illam comedit. Et si porcus carnem edat hominis, hæc caro porcina fiet.Sic etiam si canis, si aliud quoduis animal. Quod ideò fit, quia res vna & communis est, vna materia,vna creatura, vnum alterius pater.Hâc enim ob causam cibus vnus mutatur in alium. Sicut ergo in cibo res vna est, vna assimilatio, nec quicquam aliud medium (*al.Mater*) quam coctio in ventriculo ad præparationem hanc faciens: sic etiam in homine brutalis intellectus res vna est cum pecore & animali, ita vt homo conueniat feris animalib. domesticis, auibus, piscib. &c. Et nullum adeò animal in terra degit, cuius intellectus non sit in homine. Omnis industria,omnis brutalis intelligentia, animalisq́;prudentia,& quicquid huius est, in homine sunt non aliter ac in animali, in animali non aliter,ac in homine. Res enim vtrobiq; eadem est.Animal ante hominem creatum,etiam animalis intellectus distributus est. Postea ex illis constitutus homo est, vltima nempe creatura, animalis filius ac partus.

Propter hominē animalia omnia.

Homo / ex ab animalib. nutriatur.

Simile nutrit simile.

Ex quib. constamus ex illis nutrimur.

Animalia omnia in homine.

Homo vltima creatura.

Post hæc ergo homo secundum animalem intellectum cognoscendus est,vt sciatur, quidnam animalis intellectus sit, & quomodo is ab Angelico discerni debeat.Scitote ergo, omnia filij tantum per patrem cognosci debere. Quod enim pater est, est etiam filius. Cùm ergo ante omnia Philosopho & Medico naturali conueniat,de primo fonte seu origine & radice rem deducere:noscendū est,hominē in seipso & per seipsum in brutali suo intellectu intelligi non posse,sed per patrem tantùm,per quē animaliter in rationē constitutus est.Ideò homo brutū est, & est animal.Ideò animal,quia ex animalib.est. Ideò brutū,quia brutalem intellectum, sapientiam,prudentiā,scientiam, &c.habet ac circumfert.Qui ergo secundum talia hominē cognoscere velit,is cognitionis initium à parēte faciet, & per hunc demum cognoscet filium.

Res omnis ex origine prima deducenda.

Ex prędictis elicitur,animalia hominis speculū esse,in quo seipsum contēpletur homo,quòd scilicet sit,quod sint illa,& illa sūt quod est ipse Simplex ille homo est,qui animalia dispiciēs admiratur,canem suū nosse dominum,& auestā suauem cantum modulari,aut animalia alia peculiarib.sese passim virtutib.commendata facere. Homo inquam admirari non debet,patrem ista posse:sed admirabitur iustius animal filiū,quod à patre degenerans tantopere brutalis factus sit,ac viuat.Pater enim de filio,non hic de patre mirari debet. Quòd homo homini se sociat & ingerit:is intellectus brutalis est. Nam & canes idē faciunt, ingerentes sese & abblandientes, vbi bolum aliquem paratum vident. Is inquam intellectus brutalis est, quem prodit etiam homo, si lucri & commodi causâ abblanditur. Si commodum abesset, id nunquam faceret. Homini ergo admirationi esse non debet,idem quoq;facere canem.Facit enim quod homo facit:quia homo ex cane est, non canis ex homine. Meritò ergo admirabitur homo potius,quod caninus sit,quā quòd canis humanus

Homo ex cane,non contra.

manus sit. Sic ergo dicendum est: *Canis est, vt canis in brutali sua ratione esse debet. Et qui talis est homo, caninus est.* Canina enim ratione & assentatione homo vtitur, non canis humanâ, sed potius caninâ. Magnus namq; ille error est, quod animal humanú vocamus. Ordo enim peruertitur in eo, quòd à filio denominatur pater. cú filius secundum patrem denominandus sit. Sus, quę sordida est, suilla est. Sic etiam talis homo suillus rectè dicitur. Homo enim à sue suillam naturam habet. Sic etiam caninam naturam habet à cane. Si loquentem & garrientem audis *Psittacum, Cornicem, Picam. &c.* ne dicas, autem illam esse humanam. Est enim brutalis. Nam quod ab homine docetur, iam ante in ipsa erat, nec homo docendo ipsi aliquid addit, sed de cónato ipsam saltem admonet Auis ergo minimè est humana, sed est *Psittacalis, cornicalis, picalis &c.* vt verba huiusmodi fingere nobis liceat. Sed & homo talis, qui linguam suam non ad maius bonum impendit, quàm illiusmodi auis, est *Psittacalis. &c.* Preter manem garritum nihil succi & medullæ habens. Garrire ergo est brutale, est Psitticale, est picale, non humanum. Vis autem verborum debet esse humana. Vnde verò. Tu inquis, etiam animalia irrationalia famé & appetitum ciborum indicare. Sic, apis vocantis ad manum volat, & ei insidet, vt edat. quod homo ipsi porrigit Id tu nihil admireris. Tam enim auis illa in brutali sua natura nobilis est ac præstans, ac tute. Quod tu potes ore: id potest ipsa cantu. Si tu cibum poscis, non poscit illum, qui in te Angelus est, sed poscit illum, quæ in te natura brutalis est. Sic ergo tu animal es, & hoc casu patris naturâ habes velut & aliâs cæterorú animalium omnium. Nec illa naturâ tuam habent, sed tu illorum. Itaq; nihil tibi mirú videatur, animalibus tantum prudentię & sapientiæ esse. Hoc potius mirum tibi videatur, quòd eundem cum animalib. intellectum habeas, adeoq; ipse animal sis, & animalia æmuleris, nó ipsa te.

Homo animalia sequitur.

Serpens vulneratus, seipsum sanat. Quæ hoc Homo quoq sanitatem suam requirit in herbis, in lapidibus. Vidensam hunc intellectum, aut hanc artem habet: Ex naturâ animali. Ideò quærit. Si etiam serpens hoc facit: nihil admireris. Tu enim serpentis es filius. Facit id pater tuus. Huius tu hæres, & æmulator. Ipse Doctor seu Medicus es: tu quoq; ob animalem intellectum Medicus es. A quo ille habet. vt [illegible] ac norit *Serpentinam, Colubrinam, Consolidam?* Has tu minimè nouisti, nisi quatenus ab [illegible] animalib. edoctus sis. Hæc ergo [illegible] patet. sunt brutalis mater, [illegible] præceptor. Et herba non à te sed à vero origine & causâ dicitur, *Serpentina à Serpente.*

Serpétes vulnera ta seipsos quo curant.

Serpentina vnde dicta.

Vt ergo serpens commodum sibi auxilium nouit per her herbam: ita intellectus ille etiam in te est, vt idem per eundem noscas spiritum, qui serpentem docuit & instituit. Is autem est spiritus animalis, animali assignatus. Hoc ergo casu nihil admireris, quod [illegible] suam nûrit medicinam. Hanc lon[illegible] te nouit ille. Ipsam tu d[illegible] à serpéte. [illegible] enim illius animalis naturæ [illegible] factus es Ideo vtriq; mutuò estis [illegible] Q[illegible] ergo ratione *animalis intellectus, ingenium, ratio, &c.* in homine insunt: eadem etiam insunt in omnibus animalibus. Et omnium animalium intell[illegible] intellectus est: eius & vnius [illegible] animalis, omnium animalium intellectus est. Adeoque omnium animalium sapientia, prudentia, astutia, calliditas ratio, intellectus, &c. iunctim in homine colligata, & in vnum hominem collata sunt. & veluti intra cutem vnam congesta, quæ al[illegible] in animalib. distributa sunt. Quicquid animalia vniuersi orbis singulatim habent, id omne conclusum est in vnum cerebrum, ita vt nullum vspiam in terra reperiatur animal, cuius intellectus proprietas non insit homini. Sic ergo homo est summú & maximú animal, reliqua animalia vniuersa superans. Animalia eni carent vniuersâ brutali natura in vno tantum. Diuisim genus quodlibet suam partem habet. Sed in homine sunt genera omnia, omnes partes. Itaque porrò [illegible] endum est, quomodo in herbis virtutes distributæ sint. Hæc nimirum ita, illa aliter distributa est; hæc hunc, illa alium vsum præstat. Et tamen omnes sunt in homine. Et quæcunque multipliciter in terra passim subsistunt: ex vniuersis etiam in homine exili guttula comprehenduntur.

Interlectus homo & animal idem.

Homo est summú animal.

Quod si ergo hominum brutalis intellectus, ratio, sapientia, prudentiaq; qualis sit, [illegible] debet: ex animalib. omnino cognoscendus est. Hæc enim illum præfigurant, vt quicquid in i[illegible] sit, sit etiam similiter in homine. Et sicut Angeli in cœlo hominem in humana suâ sapientiâ præfigurant, & quatuor elementa corpus ipsius indicant, sic etiam animal animalem ipsius sapientiam, rationem ac scientiam. Iam autem brutalis intelle[illegible] ex animalibus æstimandus, & vnà cum omnibus artibus homini attribuendus est.

Videtis, volucres poscente re nidos sibi cóstruere. Brutalis ille intellectus etiam in homine est, qui sibi domum & habitationem exstruit. Omnia enim hominum ædificia procedunt e[illegible] illa ratione, ex qua animalia sibi domos parant. Sic ergo structura hominis nó est, nisi structura animalis. Huic structuræ quicquid homo aliàs addit seductio est intellect' animalis, hoc est super stitiosè additur illud, atq; pro bono habetur & tamé animale tantú est. Vid[illegible]s, iuniores à senib. cibari, & aues enutrire suos pullos. Hæc sapietia & ratio brutalis est. Eadé similiter e[illegible] in homine est, & ab animali transit hereditat[illegible] ad hominé. Ac quemadmodum aliud animal al[illegible] suos pullos magis amat: sic & apud homines idé affectionis & amoris discrimen compertum est. Et tamen hæc omnia brutalia sunt & animalia, haudquaquam Angelica & æterna.

Nidos & domos ædificare [illegible].

Quemadmodú mutuus amor inter animalia gliscit vt par cum suo pari, mas nimirum cum fœmina [illegible] habitet: sic idem amor etiam in h[illegible] minibus vigens brutalis est, & à brutis h[illegible]tur. Et per hoc nihil aliud, quàm animale meritum commodum & amor impetratur. Amor iste caducus est, non perdurans, ad intellectum animalem pertinens. Altiùs enim is ass cendere non potest. Quòd alius al[illegible] fauet, odit, &[illegible] intellectu animali est. Nam & ani[illegible] inter se mutuò ita affecta sunt. Et quo pacto bufones & serpentes suam naturam seruant, ita & homo, & velut hostiliter sese [illegible] prosequuntur

Amor [illegible]

Iis [illegible]

prosequitur canes & feles: hae iam regiones. Hæc enim vniuersa ab intellectu sunt brutali. Si canes inter sese pugnant & morsibus se mutuò impetunt, ex odio id fit & auaritia. Vnus enim deuorare quærit, quod alteri iam in faucibus est. Itaque hoc animale est. Eodem modo & homo filius est canum. Et hinc etiam adhærent homini odium naturale, auaritia etc., qua abripit, quod & alteri appetunt. Et vt canes ob catulientem canem fele mutuò lacerant: sic & amor hominū opus caninū est. Hæc enim omnia ea animalibus æstimanda sunt. Quæ qualia in illis sunt: talia sunt etiam in homine.

Cātillāt aues. Id animale est. Cātillat & homo. Animale & hoc est. Natāt pisces in vndis, & victum prædando parant. Sic & in aëre homo ea præda viuit, quā quotidiè captat. Hæc vniuersa animalia sunt. Nam & animalia eadem faciunt, & homo est animalium filius, ideo idem etiam factitat. Et sic hominum alius est pica, est cornix est coruus, est picus, est vulpes, est lupus, est vrsus, & sic deinceps. Nā quoad animalem naturā proprietate n & cōditionem, homo nihil est aliud, quā animalis fœt⁹ & filius, eadem natura & cōsuetudine insignis. Quicquid propter habet animal, id ab ipso discit homo. Ab ani mali ergo habet, & animal est, & animaliter se gerit.

Vndenam didicit hu[...] coquendi, & varias in culina dapes præparandi? ab animali intellectu. Videte apes, quanta industria mel coquant & præparent. Quis cocus ipsis est similis? Nemo hominū in omni terra. Itaq; pater potior est filio. In patre enim ars sēper summa est: & in filio deficit ac minuitur. Sic præceptor sēper est maioris in[...]lectus suo discipulo: senior feo[...] peri est prudentior iuniore: & sic consequenter.

Eodem modo, quas artes etiā alias callet homo his similes, animales sūt. Iisdem enim & animalia vtuntur. Quis lac præparare ea gramine potest? Nemo, nisi vacca &c. Quis laces carne? Nemo, nisi mammæ fœminæ. Vtrobiq; vna natura est & ea animalis. Ita sēper Magister inuisibilis superior est visibili. Et inuisibilis est is, qui animalia docet ac instituit, ita, vt cuilib. suus modus, sua cōditio & proprietas assignetur & maneat.

Ex occulto h[...]c spiritu animali nascuntur & instituuntur volucres in ratione sua, in cantu, in scientia &c. Similiter homo. In eo sitisunt omnes c[...]nus, omnium animalium naturę, proprietates, vitę mores. Et quicquid spiritus animalis profert & excitat in homine, id in illo homine erumpit. [...] eastrnēdis [...]ribus gaudet: iste fit Vieto[...] [...]euadit ... garrulus. Quę [...] vniuersa sunt ani[...]. N[...] est Angelicum, sed o[...]nia ... [...] non hominis, sed ani[...]lis.

Iam ergo ho[...] ... [...]s hęres est, quod intellectum, sapieti[...] arte in &c. in o[...] ...men inferior & pauperior ipso anim[...] Animal enim sine institutione d[...] ea scit ipso, quæ sui sint officij: non itidem & homo Itaque cum naturæ animales o[...] nes in ip o si[...] oporteret ex[...]tis excitari vnā. non [...] omnes O[...]nia naqu[...] [...] la[...] ent in homine: non tamē omnia [...] nos[...]untur ac manifestantur. Homo quidē in al[...] etiam vulpina [...] domnolentiam lepo[...], [...] ... dentiā lupinam: sed non succesfiue, non simul ac vna. Sicut enim in ipe-

cies diuiduntur: sic seorsim etiam in homine locum habeot. Et quoniam in homine naturæ animales omnes cōdite sint: necesse est eapromi ea omnibus vnam, q[...] ia arbitrio magistri spiritus posita sit. In homine voces omnes aiū [...] sunt. Homines tamen inter se diuersi sunt. Iste est Germanus, hic Belga ille Gallus, iste Anglus: Ea illo eliciuntur & discūtur. Animalia verò discunt ea seipsis. Et quia in species distribuuntur quoad corpus discrimē habēt etiā naturatū. Homo autem vnū tantū corpus habet, nec diuiditur. Ideò nec animalis tantu hominē diuiditur: sed opus is habet, vt seipsum diuidat & excitet in eo, quod bene succedat, & in infante prouocatur.

Pisces natare sciunt, aues volare, quadrupedes indocti incedere. Iam boc in corpore natiua na est, quod corpus similiter homo non habet. Vnde nec similiter volare aut natare potest: sed quod is habet corpus, ea omnibus animalib. est minimum, rudissimum, miserrimum, & ineptissimum. Hic etiam de causa nēpe propter corporis ruditatem, opus habet, vt filium suum incedere, & alia facere doceat. Quod manifestū fit, nihil secum is affert. sed manifestum facere primū cogitur. Ea culpa omnis est corporis. Et animalia secūdum corpus suū diuisa sunt. Seorsim sūt volatilia: seorsim pisces, seorsim serpentes, seorsim eicadę. In his omnibus homo mancus est. Quod non discit, id nō potest. Cū corpore eius ita cōparatum est, vt discere possit natare, saltare, currere, repere, volare etiā. Et enim corporis illius ratio est, vt dirigi, institui, & ad omnia informari queat, nullo omisso. Nō enim hęc in ipso sunt velut aliæ cōditiones & intellectus naturæ animalis.

Sic ergo porro homo etiam inspiciendus est in suo patre, nempe in cœlo, in firmamento, in astris, es quibus factus & constitutus est. Sicut enim pisces, in & ex aqua nascitur & generatur: ita etiam firmamentum est hominis *Lacus, mare, oceanus*. De hoc sciendum est, quod & ex ipso animalem suum intellectū homo adipiscatur. Animalem in cœlo subiectū est & homo sic aliter, vt animal Vnde manifesta signa, quòd homo in illo se es habeat, velut & animal. tā hominiillud persuasū non sit, quàm quod, quęmolitur, bella, iurgia, concertationes ex nullo sint alio, quàm natura animali & astris producta. Ipse enim ea astris fact⁹ est. Ob id est *Mars*, est *Mercurius*, est *Saturnus*, est etiam *Sol*, est *Luna*, est *Iupiter*, *&c*. Et vt sunt, quorū primus libentes edit seu delectatur hoc, secūdus alio, tertius isto, &c. ita diuiduntur et accidētia Planetarum & Astrorum. Videtis, in homine vniuersim omnia animalia latere: h.e. animalia omnia iacēt in homine, prout extra sunt, sine corpore tamen. Cętera omnia, velut & species & differentiæ in homine asseruantur, nec quicquam excluditur. Hinc et propter cōditionē cœli fit, vt homo in se habeat oiturā gallinaceā. Gallus gallina eus est Mars. Ita Mars etiā est homo, si eius species prolectetur. In lupo est Saturnus Hic vt est in lupo, ita similiter ēt est in homine lupin[...]. Homo nāq; à cœlo noo aliter [...]berouatur, ac ani nal. Vt erg[...] gallus suo tēpore à cœlo excitatur ad cānēdū ita & homo quia gallus est. Et velut[...] cœlū lupūad rapinā excitat & stimulat: ita et hominē, qui lupus est.

Hæc iā sunt brutalia. Adeòq; cœlum anima-

 libus

Homo animalium filius.

Ars quandi ab animalibus docta.

Magister inuisibilis quis & qualis

Homo animalis pauperior & quomodo.

Inhomine animalia infunt.

Hominis corpus ineptissimum.

Homo ex cœlo factus & noscendus.

Homo est Mars, Saturnus &c.

Homo gallinaceus.

Cœlum homini non dominatur. libus tantùm, non etiam hominibus imperat ac dominatur. Nam si cœlum hominem facit mitem, placidum patientem, vt de eo dicant homines, ipsum esse agni more placidum, aut solis instar amabilē & beneficum: iam is vtique naturæ, intellectúsq; est ouini. Sol enim tegit ipsū ceu ouem, non vt hominem. Animal enim ex astris est. Et sicut ex astris est: ita ea illo iudicatur, résq; vna est quoad quidem animalitatem. Qui irascitur, irascitur vt iratus canis, non vt homo. Qui latrocinatur, facit id more vrsi. Qui furatur, corui ritu furatur. Qui mœchatur, canis exēplo mœchatur. Qui superbit, facit id instar galli. Qui infidelis canis ritu infidelis est. Qui bonus est socius, canem æmulatur. Hæc verò omnia sunt animalia, & ex animali natura deducta. Habet autem superbia suam stellam, suā etiā habet prædatio, mœchatio, infidelitas, & sic deinceps. Et sicut stellæ sunt in animali: non aliter sunt etiā in homine. Quisque hominum moribus se animalem præstat, is eiusdem etiā animalis, quod æmulatur, stellā habet. Et sic eadem stella gubernat lupum in sylua, & lupum in homine: vna & eadem stella regit latronē, hoc est, vrsum in sylua, & latronē in homine. Omnino enim animalis ea est ratio, quę animalibus similis est; quia est brutalis & corporalis, vnde etiam animal cum animali conuenit. Sic ergo cœlum est Dominus hominum eorū, qui animalia sunt, & animaliter viuunt. Hinc æstimate iam, quænam laus sit, quòd dicant homines: *Iste est similis Leoni, aut Lupo, aut Vulpi.* Gloria ea pecuina est, & cum pecore interit, nec talis quicquam est aliud quàm pecus & peius omni in sylua pecore obit. Fas enim est, hominē hominem agere, non pecus.

Sicut ergo dictum est, homo cognoscendus est ea externo. Nihil enim est aliud quā externum. Quicquid autem in ipso est, quod in ipsum nō ingreditur ac intrat, id externò animalis præstātius est. Est enim ex parte angelicum. Homo quid vero. Plus itaque ipsum non iuuat animale, quàm vt animaliter sustentetur. Quod autem præter id animale superat, id constituit hominem. Quod autem de animali hactenus tā accuratè & prolixè disserui, ideò feci, vt sapiēs videat & intelligat, quis sit, ipse, & quid sit animal. Nec enim iste est sapiens, qui pulchrè ędificare nouit. Is animal est, nec præstantior: nisi quod, sicut ciconia plus artis impendit suo nido exstruendo, quā columba, sic ipse quoque ciconia ad columbam collata dignior sit. Et tamen vtræque aues animalia sunt. Qui cantandi peritus est, nihil est nisi pecus. Et se habet velut luscinia ad coruum. Vtræque tamen aues sunt & animalia. Qui discendi gnarus est, nihil nisi animal est. Et similis est picę collatę ad gruem. Vtræque verò animalia. Veluti enim gradus certi sūt inter dicta iam animalia: ita etiam inter homines, quorū alius melior, alius suauior, alius iracundior, alius ségnior, &c. est. Ex tamen proprietates & cōditiones omnes sunt animales, nullam gloriā hominū addentes, sed tātùm animali seu pecori. Huius enim laus, modestia, honórne, Dei non est, sed est tantū animalis gloria: hoc est, sicut Deū laudat & honorat pecus: ita huic similis est laus à tali homine promanans. Nam secundū omnes vires, conditionē ac naturā homo inhiscerebus nihil est aliud, quā animal ante cōspectū Dei.

Cùm ergo huiusmodi tantopere brutalia sint ante Deum: fas est, hominem seipsum nosse, ne eo abripiatur cogitationib. suis, vt putet, se eo Deo cariorē & propinquiorē esse, quòd speciosè nugari possit. Qui enim multas artes brutales nouit: is sciat, se cum omnibus illis animal ac pecus esse, ac vniuersa ea peritura, nec duraturum quicquā esse. Ex illo ergo nihil quicquā regere, edere, bibere, dominari, docere &c. debet, per quod se post obitū ante faciem Dei cōparere posse persuasum habeat. Ista potius facessant, & longè valeant omnia, ita vt nec astutia vulpina, nec prædatio lupina, nec leuitas ouina, &c. in terra cōspiciatur. Ea enim ōnia caduca sunt. In quib. qui viuit, & sibi placet, is viuit mortaliter, tēpúsq; terit ac perdit in reb. caducis, quarum nulla in regno Dei aut cōparebit aut valebit. Quiduam enim Deo plac tum est in aue, aliud, quàm quòd hominis pater est, hoc est, quòd secundum animalitatem homini similis est, & animaliter Deū laudat? Alium autē & potiorem is hominem fecit, nempe, vt non animal, sed homo esset. Quicquid verò in ipso animale est, id vniuersum ab externo animali sumitur, à cœlo & quatuor elementis, quę omnia corruptibilia sunt. Habet enim homo vnum partem, qui æternus est. Et huic is viuere debet, non homini. Animalem fecit ipsum, non vt in eo habitaret, sed viueret.

Huc ergo discursu nostro perducto, tractatū hunc tandem finiemus, qui egit de cognoscēdo animali homine, quo modo is ab externo oriatur & gignatur, quomodo illi adhæreat, & cum ipso vnum sit: quódque animale id nihil æternū agat aut satagat, sed mera tractet corruptibilia, quæ vnà cum ipso animali intereant.

SEQVVNTVR FRAGMENTA CVM LIB. DE FVNDAMENTO SAPIENTIæ Congruentia.

De manifestatione & inuentione omniū artiū. Qui fuerint olim Medici, & quomodo vocabantur primi.

OMNIVM primò Medicina fuit penes Prophetas. Et medici dicebantur Prophetę, quòd populo peritiores essent, & nosśet, quæ vulgus minimè intelligeret. Naturales prægagitores eos omnes Prophetas vocauerunt. Medici olim Prophetę dicti.

Vnde duxit originem Medicina, vnde cognitio Medicinæ, à quo.

Natura omnia docet. Et quę non potest ipsamet, à Doctore spiritu sancto ac quirit. Spiritus sanctus & natura sūt vnū. hoc est, quotidie Natura lumen est ex spiritu sancto, ex illo discēs, & in hominē quasi per somnum penetrās. Natura est lumē spiritus sancti.

Quo dixit, Bibrellum, & sanabitur: sic omne experimentum inuenitur.

Cùm ergo Naturæ lumen discipulus sit spiritus sancti; ideò discipulus suum Magistrum exorat, vt se hoc, &c. doceat. Id facit Magister. Hoc modo doctrina deriuatur in discipulum. Ea à discipulo perceptā, iam is duplex [illegible] hoc ex seipso quęrit, & sibi ipsi responder. Discipulus duplex.

Duplex discipulus est *Persona* & *Insomnium*: Similiter & persona Sathanæ & persona Tentati: Persona spirituum, persona consiliorum.

Et

Et semper adest Lumen Naturæ. Lumen Naturæ respondet suæ, personæ, hoc est, sibiipsi.

Sicut enim præceptor sagacè & solertè discipulũ nihil celat, sed ipũ necessaria omnia docet: ita multò rectiùs spiritus sanctus docet Lumen naturę, de iis, quæ personam eius attinent. Lumen enim naturę & personæ non diuiduntur.

Quomodo loquitur Spiritus sanctus ad Lumen, quomodo accipit à Spiritu sancto, quomodo intelligit seipsum?

Lumen naturæ quid. Porrò autem Lumen naturæ est Lumen accensum à Spiritu sancto, quod nunquam extinguitur. In homine se habet, vt vita. Cum ipsa enim similiter crescit & nascitur. Luminis ea natura est, vt subinde magis magisq; ardere cupiat, ac Lucere latiùs, & quò diutiùs eò ampliùs. Sic & vita per medicinã subinde magis magisq; viuere satagit. Eodem modo & in lumine naturæ ardens inflammationis desiderium est.

Quid loquitur Medicus ad vitam suam? Ita inquit: *Hoc ede, illud bibe: sic viues, & non morieris.* Similiter & Spiritus sanctus cum Natura ita colloquitur: *Hoc inquire, illic fac, &c. ita ardebis, & doctismã pollibis.* Iam verò Spiritus sanctus ea tãtùm docet, quæ vult. Hinc dicere solemus: *Natura sanitatem suam expetiit. Ipse edit & conualuit.* Sic ergo Natura illud agit in

Philosophiá *Astronomiá*
Alchimiá *Mechanicá.*
Praxin *Vaticinus.*

Anatomia Dei. primi parentis sapientia.

Comparatio Filij sapientia, ad patrem sapientia.

Quid sit externa sapientia, duplex { *Perpetua.* / *Transitoria.* }

Vna est aterna, scilicet Angelica.
Altera est transitoria, scilicet Animalis.
Animalis est creata *Creata peribit cum cœlo & mundo.*
Æterna ab initio fuit. *Æterna in aeternum viuet cum Deo & Angelis.*

Diuisio libri primi, creatę sapientiæ & moralis.

1 *Creata quomodo se habeaut, & in quibus administrentur hominibus, & quomodo vnum animal, & vnus sensus.*

2 *Quomodo creata partita sint: Illud in Rationale, aliud, in irrationale: & quomodo animales sensus sint, & vita in omnibus & quomodo concordẽt corpora rationabilia cum irrationabilibus.*

3 *Elementa tanquam creata animalia sapientiam ferunt in sese, & cum hominibus idem sunt: quomodo imprimuntur, & quomodo in eis sunt, & quomodo inclinant necessario animalem naturam, sed non aeternam.*

4 *Quomodo ex his sapientiis creatis & animalibus oriuntur aues creata, sed non aterna, qua sunt creata, aues scilicet Augurij. Augurium est ars ex animali sapientia, id est, qua animalia sciunt, hac animalis homo capit, scilicet aues sciunt vaticinari (...) scit vaticinari, pano scit, ex animali sapientia creata.*

Speculum animalis scientia sunt { *Elementa 4.* { *Cœlum.* / *Terra* / *Aqua* / *Aer.* } / *Animalia vt* { *Bruta* / *Aues* / *Pecora* } }

Porrò autem vt descendamus ad diuisionem & præsumptam materiam: docendum est de magistro omnis sapientię & scientię nostrę artiúmq;, quisnã is sit, qui omnia nobis donet. Nihil enim in nobis habemus. Sicut enim videtis, Vt corpus sic intellectus morbis obnoxius. corpus morbo & morti subiectũ esse, adeóq; à multis miseriis, ęrumnis & impedimentis affligi: ita etiã intellectus noster iisdẽ malis, hoc est, morbis incidẽtib. variè afficitur, ita vt cum sano cerebro ad finẽ, quem intẽdimus, peruenire minimè queamus. Et sicut morbus propositũ nostrũ intercipit priuatione roboris: ita etiã infirmitas rationẽ tẽtat, vt in operatione remissior sit. Hæc iam causa est, cur alius alio peritior & doctior euadat, nẽpè prout cuiuslibet intellctũ morbi retardãt. Quãdo corpus morbis affligitur, vt homo fiat Maniacus & furiosus, &c. iam prõpterea illicò sentẽtia stat, hominẽ illũ catenis esse constringendũ, quia secundũ rationẽ rectè non habeat. Sed eodẽ modo & intellect⁹ ægrotat, vt ex morbo desipiat & deliret. Vt ergo morbos corporis cognosci conuenit: ita fas etiã cognosci morbos Rationis. Quoniã autem institui describere fundamentũ Medici in morbis corporis, quomodo illos cognoscere debeat: fas etiã ac æquũ erit, me porrò quoq; docere de morbis Rationis, vndenã oriãtur, hoc est, ex quonam fundamento intelligi debeant.

Audiuistis autẽ in superiorib. de corpore, quòd illud in vtraq; Sphæra constitutũ sit, quòd cœlũ ac terra ipsius pater sint, & quomodo homo ex patre cognoscere filiũ debeat, & quomodo omnia in homine, mũdi, & omnia in mũdo hominis sint. Homo sphæræ vtriusque particeps. Illa autẽ se habẽt, vt diximus. Porrò hîc iã sciendũ est, cum morbis intellectus ita comparatũ esse, vt omnia ratio animaliũ, terrestriũ & aëriorũ in homine insit, velut & angelorum propter animam.

Ad hoc sedulò attendite. Omnis calliditas, sapiẽtia, natura, intellectus, prudẽtia &c. quæ in omnibus totius mundi ac cœlestis sphæræ animalibus cõdita est, homini inest. Ideò alius est vulpinus, alius lupinus, alius psittacosus. Ea verò vniuersa intellectus animalia sunt, nec quicquã ad hominẽ attinẽt. Sed quia homo etiam animal est omniũ animaliũ intellect⁹ illi inest. Primò ergo operã dabitis, vt animalẽ intellectũ rectè intelligatis. Quẽ vbi tractatu peculiari explicuero: postea etiam intellectui Angelico peculiarem suum tractatum assignabo.

Qui suscipit tractare de artibus & sapientiâ Lumineis naturæ, & quantum huius ad hominem spectet; is initiò debet docere de suæ sapientiæ scientiæque ac luminis Magistro, ex quo habeat: Vt, qui ab ipso accenduntur, sciãt, quid loquatur, & quid ex illo didicerit.

Erronea enim est doctrina illa, quam quilibet ex suo promit cerebro. Varij enim ortus, varij magistri, varij discipuli ita sese offerunt. Hic hoc sibi proponit, ille aliud. Hic diuertit ad lumẽ, ille ad intellectũ animalẽ, iste ad errores. De quâlibet autem re sciendum est, quæ vera eius origo sit.

Variorũ varia iudicia. Inueniuntur, qui scribant de Mechanicis, & artem ex pluribus quàm tribus principiis deducant. Sunt qui commententur in Facultates & eas ex pluribus quàm quinquaginta septem artibus explicent. Sunt, qui de verbo Dei doceant ex fundamentis pluribus decem. Et sic etiam in cæteris. Multi passim scribunt, sed calamum rectè pauci moderantur. Et ingens est stultitia docere, nec, ex quo id habeat, scire. Hoc enim comptimis sciendum erat. Nemo enim suorum scriptorum iudex ipse est, cum ea aliorum sint. Sciendum ergo est, cuiusnam scriptura sit: & deinde iudicandum. Toto enim ille cœlo errat, qui suæ doctrinę originem non nonit.

Corpus hominis non hominis, sed Dei. Cæterùm de originibus seu fundamentis sciendum est, ea esse varia & multiplicia. Qualia autem sint, ex hoc principio noscite.

Firmiter hoc sic statuendum est, corpus non esse nostrum, sed Dei, non nobis, sed Deo factum, non in nostrum, sed Dei vsum factum. Si iam ea corporis conditio est, omnem etiam naturam suam ex Deo, ex quo est, habere debet. Huius quicquid est, est illius vita, morbus, sapientia, visus, auditus, intellectus.

Iam, si eius, qui corpus fecit, vniuersa sunt: sciendum est, quidnam ille nobis conferat, & cur, quod confert, largiatur: nimirùm, vt homo perfectus sit, sicut perfecta eius est vita. Sine enim pulcher, siue deformis sit, viuit tamen. Vita enim integra, nec manca est. Eodem modo & ipsius sapientia ac scientia debet esse integra, non mutilata.

Bona nobis Deus integra dat. Hęc Deus omnia homini integra, non dissoluta dat. Hoc enim fine hominem creauit, vt cõtra Diabolũ pugnaret, nec ei loco cederet, sicut facit, qui aduersus suum hostem gladium vibrat. Nos ergo manu Dei conclusi sumus. Et vt piscis in aquâ versatur: sic nos in hostilitate. Scire ergo debet homo quid sit, & qualis sit, & cur sit, vt ex solo Deo vires suas sumat, de quo aliàs.

Sapiẽtię quid sit. Vt ad externam Anatomiam originis sapientię perueniamus: scitote primùm, sapientiam nihil esse aliud, quàm vnicum, idque æternum gaudium.

Quis describet, sapientiam ex suâ Anatomiâ, nisi qui illam nonit? Quis illam nosse potest; Homo ex eo scit, quia sapientia ipsemet est. Quæ quoniam in ipso est, ideò ipsam describere potest.

Qualis autem est Anatomia sapientiæ? Talis est, vt per se iudicari non possit, non magis, ac Deus ipse. Quia autem illa mortalibus data est: ex eo pater, ipsam à mortalibus (vt ita dicam) anatomandam esse. Si mortalis non esset: quis de sapientiâ loqueretur aut sciret? Quoniam verò in mortale illa incidit, de ipsâ disserendum est. Et ipsa quidem genita est, & facta est membrosa, & oculis conspicua, quæ antea inconspicua erat.

Scientiæ facta propter creata. Scientiæ, &c. omnes sunt in sapientiâ. Arte autem aut scientiâ non opus fuit ante creationem. Factis autem creaturis, propter ipsas opus fuit scientias manifestari. Iam verò scientia & sapientia (Ea) absque vnum sunt, hoc est, sapientia Dei manifestata est. Si homo non fuisset conditus: quis quicquam nosset de sapientia Dei, de Dei infinita potentia, & de rebus cęteris? Nemo vtique, & ne quidem Angeli in cœlo. In creatione autem erupit & in lucem prodiit Dei sapientia, potentia, virtus, adeòque innotuit, quid Deus esset, quę ipsius natura.

Iam sequitur, quòd pater sapientiæ in filio sumatur: & in eo, qui pater ipse est, oriuntur omnes scientiæ & artes. Creatura enim Deum in numero suo habet. Patet ergo, debere illam manifestari. Debet autem sapientia & scientia fieri per filium. Filius retinet naturam sui patris, nec solus discit, sed discunt vtrique. Doctor autem est Spiritus Sanctus.

Homo captus est cum natura animali: non autem Deus. Sic ergo sapientiam duplicem is habet, Animalem, & Angelicam. Vna manet, altera minimè.

Pater ergo est sapientia, in qua artes omnes conditæ sunt, & ex ea procedunt. Patet omnia potest per sapientiam suam & scientiam: Eodem modo & nos omnia posse debemus, vt nihil nobis resistat, nec Magia, nec incantationes, nec superstitiones, nec Nigromantia, nec Chiromantia, nec physionomia, &c. Hæ enim omnes ex Deo artes sunt. Eas si non callemus; hoc casu excitati minimè sumus, sed adhuc dormitamus. Ex hoc iam somno oriuntur doctrinæ, & ars futura. Hoc nimitum est, de quo loquor, de patre Astronomiæ. Is integer, is perfectus est. Tales nos quoque esse decet. Integer enim ipse est: & nostra sapientia est sapientia ipsius. Ex ipsius sapiẽtia pleno cardine pandere fores debemus: ex ipsius sapientia debemus consuere calceos, qui non rumpantur, & exstruere domos, quæ nec putrescant, nec à vermibus exedantur. Hoc si non facimus: ædificamus in somno.

Iam si pater cognoscitur esse integer, perfectus, & labe in omnibus carẽs: debet & filius, qui loco patris sedet, talis esse, & in scientiis perfectũ se pręstare. Illæ enim patris sunt, qui perfectus est nõ mutilus. Decet ergo Medicũ in sua arte veracem & perfectũ esse. Dei enim sunt *Iurista, Theologus, Astronomus, Philosophus, Alchimista, hic, iste, ille, &c.* Istorum autem ne Iota quidem aut Apex decedet, qui nõ integrabitur, sicut solius patentis. Quòd si credimus, habebimus. Per fidem enim eò aspirabimus. Sic ergo nihil sciemus, nisi mentiri, fallere. Eæ nobis artes erunt. Quòd si contrà patri nostro credemus, statuemúsque ipsum solum esse sapientiam; iam sciemus & hanc in nobis esse, & esse sapientiam talem, quæ nullo egeat alio, quàm excitatione à somno,

Deus solus est sapiens.

quam

quam facere nostri officij est. Qui enim dormit, similis est mortuo, licèt omnia in ipso lateant, vita & sapientia: Excitatio facit, vt illa manifestentur. Per huiusmodi somnum nos nascimur, & succrescimus in ipso, si excitemur. Sic enim vernat in nobis sapientia & & scientia, sicut campus tempore veris, & montes post hyemem.

Dormiens similis mortuo.

Cæterùm plura attendite de ratione Angelica, quæ in nobis est. Homo animam habet. Anima verò aliud est, aliud corpus. Corpus naturæ animalis est. Satis autem animalia esse auara, inuida, rapacia, &c. quorum nullum Angelicum est, sed animale. Sic etiam qui eiusdem naturę homo est, animalis est, non Angelicus. Hoc animale est in his rebus. Homo corpus in sua ratione vsurpare non debet, nisi quantum attinet ad ipsum, vt sciat suam necessitatem. Præter id in ipso est anima, quæ æterna est. Hanc non habet animal. Eam homo sibi proponere debet. Eaque non ægrotat: sed ægrotat tantùm animale, non etiam angelicum. Duplex enim sapientia in quolibet est homine: Angelica & brutalis. Voluntas eius propendet, quo vult.——

Sapientia in homine duplex.

Iam deinceps de animali docebo, vnde oriatur. Vna est Ratio omnium, quam habent aues, vaccæ, homo. Eadem similiter etiam est in Planetis, Astris *Aëre, Terrâ, Aquâ*. Ideò ex his oritur natura animalis, & amor animalis ac creaturæ. Canis enim & homo, vacca & homo, porcus & homo conueniunt, vt simile simili in natura. Sunt enim vnum animal, res vna. Sicut homo secundum animam res vna est cum Angelo; ita secundum corpus sumus animal. Viuimus ergo vt pecora, vnumquoduis secundum id quod est. Animalis iste intellectus probè noscendus & intelligendus est. Patiuntur enim Apoplexiam: nonnulli etiam homines. Patiuntur caducum, vt quidam homines, patiuntur colicam, vt multi homines, &c. & sic deinceps in omnibus accidentibus morborum, cibi, potus rationis homo cum brutis conuenit & similiũ. Institutũ ergo nostrum est, intellectum animalem accuratè explicare.

Angelicus intellectus in Adamum penetrat infusus, & ad nos per natiuitatem peruenit. Idem iudicandum etiam est de intellectu animali eorum, qui animalia non sunt, vt *Cælum, Aer, Terra, Ignis, Aqua* Quicqoid in illo est intellectu, intellectus est in terra, vt suas arbores, folia, & gramina promat.

Intellectus Angelici origoque.

Porrò autem quo modo animalis intellectus quatuor Elementorum in nos penetrat? Hoc modo. In cœlo est ratio, & animalia intellectus, hoc est, animalis intellectus vita, alimentum, nutrimentum, &c. in cœlo est, & ex cœlo venit, & inibi sustentatur, velut corpus à terra.

Intellectus animalis quæ origo.

Iam si originem Angelicę & Animalis rationis intellexistis; ex quonam illas homo habeat, hoc est, quales in ipso sint: & iam extraneè quasi per speculum videre potestis, quomodo in homine condantur: iam proximum est, describi, quo modo in homine manifestẽtur.

Angelica & animalis hominis Ratio cum ipso crescit, quælibet secundum suam naturam ac proprietatem. Incognitæ tamen latent in homine, donec excitentur. Nunc autem recensebo de iis, qui seipsos excitant, hoc est, quomodo artes ad nos pertingant, & quomodo quáve viâ à nobis discantur.

In hâc descriptione sumemus primò Animalem, deindè Angelicam Rationem. Fas ergo est, nos primùm describere scientias animales, quomodo eæ ad nos perueniant.

Auguria pauonum, Ausum. *Lycanthropi*
Hydrom. Pyromant. &c. *Melosina.*
Gabala *Stauffenburgum,*
Item Incantationes *Pluuia sanguinis.*
Persicaria. *Pluuia Ferri.*
Benedictiones vulneraria. *Pluuia Ranarum.*
Furum coactio.

Animalia in cœlo vniuersa sunt, quæ in terra sunt. Differunt tamen eo, quòd subtiliorem materiam habeant.

Iam Planetam suum habet Lupus, suum vulpes, suum lepus, & sic quodlibet suum in cœlo Ascendentem habet, secundum quem inclinat.

Eodem modo & homo secundum naturam animalem suum Ascendentem habet, ex quo animalem statum tuetur, velut aliud animal.

Notabis exemplum. Sicut Sol extra corpus irradiat, & calefacit & hypocaustũ: Sic vim quoque rationalem habet, in hominem transeuntem, instar aliorum planetarum.

Vis ea in Astris est, sicut calor in carbonibus. Illa sunt animalia, & sunt animalia superiora. Et sicut in mundo sunt lupi & lepores ita & in cœlo. Illa potestatem habent in intellectum animalem, sicut spiritus sanctus in intellectum animæ. Cuilibet enim parti suus peculiaris est intellectus, peculiaris Deus & dator. Sic animal Deum habet animalem, id est, Firmamentum. Anima habet Deum æternum, id est, Spiritum sanctum.

Et hoc modo duplici sententiam meam de origine Intellectus animalis & angelici intelligi velim. Intellectui enim animali non minùs ductore & gubernatore opus est, ac ipsi animæ. Ideò cœlum, & Spiritus sanctus.

Vtrique autem suus etiam seductor est, Diabolus, & Negligentia, hoc est, *Inscitia & ruditas.* Diabolus respicit animam: Inscitia intellectũ animalem. Vtrique autem sedula cultura & exercitatione opus est.——

Virgilius ex Magica scripsit, & Magus extitit. Ipsum huius mater vidit per insomnium, id est, per firmamentum. Et firmamentum genuit sibi filium. Ideò Magica impressione ille vsus est, & Propheta Magicus exstitit. Omnes enim Magi nascuntur ex cœlis.——

Virgilius Magus

Cur Hildegardis tale quid somniarit, alius aliud, causa huiusmodi est. In quo spiritus Hildegardis amorem habuit, in eo illustratur. Placuit ergo illi ita, serulre citra superstitionem.

Hildegardis.

Item, nullus hominium resurgit in carne *Adæ & Euæ*, sed in carne Christi. Qui ergo nõ vixit in carne Christi, saluus nõ erit. In hoc situs est neruus sacramenti, quem sedulò notabitis. Ita enim esse oportere Magia probat & docet.

Christi caro, salus æterna.

Quid est Magica? quid Magus? Diuus aliquis, qui surgit & ascendit. Item, Gabalis est spiritus, migrans ex corpore in corpus.

Magus quid.

Liberum est cuilibet Mago, prædictionem Gabalis quid. suam (*Kb*) aut Theologicè indicare, aut imaginibus præfigurare, aut more Astronomico inducere; Denique quocunque modo vult, secundum religionem suam, ipse illam detorquere potest. Ideò *Hildegardus* phantasticè locuta est, nõ Astronomicè, nõ *Plagicè*. Sciendũ itaque sacerdotes nõ tantùm in cœlũ peccare, sed & præter modum peccare illos in sapientiã. Plagas ergo Deus illis immittet, hoc est illos non proteget, sed pœnas omnes super illos cumulabit. Fastus Clericorũ ex cœlo non descẽdit, sed alius ab alio illũ discit. Ideò fũdamentum sibi etiã singulare ponũt. Vindicta ergo illos obruet, quia de cœlo, quod debẽt, nõ sumũt.

FRAGMENTVM DE EVNTIBVS IN SOMNO.

QVà ratione seipsum quis ducit apertis & videntibus oculis: ita ducit spiritus ille clausis & dormientibus oculis. Iste autem spiritus est. Qui autem somniat, quod speculatur vigilans, potest etiam speculari dormiens. Corpus námque quod dormit, nihil speculatur. Quod speculatur, est corpus quoddam, noctes atque dies vigilans. Spiritus autem iugiter & continenter vigilat. Spiritus is cum spiritibus aliis colloquitur, & aliorum etiam colloquia fert. Iste præludia & ludicra facit &c. prognosticat, docet, admonet, hoc est spiritus imaginationis, qui phantasias mouet, non ipsis operibus, sed tantum is loquitur. Ideò nos ille ducit, is nos sustinet, ne cadamus. Spiritus enim si id potest facere vigilantibus: vtique & dormientibus poterit. Item, nihil est, ab aëre nos sustineri, ne cadamus: aut solem nos attrahere. Nam in omnibus rebus nobis sunt spiritus, qui nos ducunt, sustinent, portántque suis manibus.

ALIVD, *De Generatione Stultorum.*

HOmo ex Adamo creatus, & perfectus seu integer factus est. Integritas ea violata est, & in monstrum abiit, cum ex paradiso ille eiiceretur, &c. Sic ergo in *Hebron* est, quòd Deus ipsum creârit, ita secundum suam imaginem, & vlterius ipsum mutarit in stultum & monstrum. Hoc cur factum sit, causa hæc est: Sicut &c, Sic ergo cœlum nos stultos facit, quia nimirùm ex paradiso egressi, subditi ipsi facti sumus. Miseriam ergo nos sustinere decet secundum illius cursum. Differunt homo in paradiso, & homo in terra. Item homo & stultus, stultus & furiosus seu maniacus. Tales facti & constituti sunt, prout constellatio tulit. Nam & astra stulta sunt. Vt enim astra sapientia sapientes, ita stulta stultos gignunt. Quòd si natura cooperatur ad generandum stultum in monstris, cœli potentia eò maior est. Ludunt ergo astra cum illis, vt sciamus indè, Deum quoque similiter nobiscum ludere, nostramque sapientiam coram Deo esse meram stultitiam. De stultorum scientia, prædictionibus, doctrina, exemplis & typo, quod scilicet frustra non sint, sed sapientibus ad institutionem faciant: Item de obitu & transitu stultorum, de ipsorum signis, natura & moribus, & spiritibus apparitionibúsque & similibus: Item de medicina, vana & nihili sunt. Cur in brachiis robustiores sint, quàm in manibus, & ingenia bona habeant, si quid ipsis facias, &c. Item, quæ causa sit, quòd in somno ducant, &c. Caducos, &c. Item, magnam passionem indicant. Item ventura.

ALIVD.

ASTra mouentur à prima hora, vsque ad vltimam, sursum deorsum, ac vt æstas ac hyems transeunt ac redeunt, sibi inuicem occurrunt, & se mutuò corrumpunt ac destruunt, &c. Eadem etiam hominis conditio qui Cometam suum habet ab Adamo, vsque ad vltimũ, ascendens & descendens, quo ascẽsu & descensu cõuenit cœlo cũ homine. Prout sibi occurrunt: tales fiunt. Item, omnes stulti sunt, qui ex animali sunt, sed tamen nati stulti. Natura enim sapientem hominem non profert, sed tantùm imago Dei. Item, quod ilrunosi, claudi, ægroti & vagabundi fiant, hæc causa est, quòd naturalia astra venena instillent, & stultis stultiformem naturam imprimant. Nemo ergo dicere potest, imaginem nostram, Dei imaginem esse: sed est imago animalis, in quâ omnia animalis genera subsistunt. Interior homo purus est in imagine. Animal autem ad stultum dispositum. Item, talẽ producit Luna, talem Mars &c. Its surgunt, fatua sapientia, insana bella, præpostera imperia, stulta commercia, &c.

FINIS.

LIBRI DECIMI PARS PRIMARIA AC PRÆCIPVA.

Quæ est

ASTRONOMIA MAGNA

SIVE

TOTA PHILOSOPHIA SAGAX, MAIORIS ET MINORIS MVNDI.

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI.

PRÆFATIO.

VT *omnium primò, quidnam in* Sagaci Philosophiâ *tractandum & declarandum sit: intelligatis opera pretium ac necessarium est, explicari priùs totam religione omnium creaturarũ, in quonam fundamento & scientia secundum ordinem illa consistat. Id verò si probè ac ex fundamento rectè intelligi*

intelligi debet: necessarium erit, intellectus promptioris gratia illam in suas species distribui. Quæ quidem diuisio etsi similiter a Philosophis aliis facta & seruata non sit: ipsam tamen ob id minimè omittemus aut reiiciemus.

Primum autem non possum non laudare Sagacem, quoniam Deus homini per firmamentum artes omnes, & quicquid naturale est, contulit & largitus est, ita, vt firmamentū sit lumen naturale, & a firmamento naturale homo ipse hauriat. Deinde extollo illam etiam propter insignem vtilitatem, quòd ex illa commodæ & necessariæ artes cæteræ omnes prodeant. Ex hac, admiranda ars Medica, a DEO mirabiliter creata, suum fundamentum cognoscendi hominis morbos, sanitatem, mortémque, vsque ad cognitionis partem dimidiam depromit, nimirum ex scientia Astronomia. Ea deficiente, errat æger cum suo Medico. Astronomiæ enim imperitus Medicus, perfectus dici minimè potest. Plus enim parte morborum dimidia a firmamento regitur. Porro autem nobilis hæc ars, Medicinam non saltem perficit ac illustrat, sed etiam, quantum quidem ad sapientiam æternam, rationem & modum docet, quonam ista ab inani sapientia distinguenda & discernenda sit, quod alias vniuersum obscurum & intricatum maneret. Multi enim passim scribunt & commentantur de sapientia æterna, qui tamen ex ipsa nati non sunt. Itaque vt de quoius fieri tactum iudicium possit, ex quo fonte loquatur, aut prodigia sua depromat: scire conuenit plus etiam iam dictis duobus punctis, illam continere. Præterea artis Astronomicæ cognitio prodit arcana cordium, quidnam in illis natura boni malíue genuerit. Homo enim ex mundo magno conflatus, naturam illius resipit. Itaque cum alia natura sit, ex terra & firmamento deducta, alia ex cœlo. quid vtraque sit, meritò exponi & illustrari debet.

Sagacis laus & vtilitas.

Medicus sine Astronomia caecus.

Astronomia prodit hominum naturam.

Hæc ergo, an non inæstimabilis thesaurus sit, cogitandum cuiuis relinquo. Vt cæteras hoc loco virtutes & scientias, ex astris profluentes, silentio præteream. Vniuersum enim id, quod naturæ lumen hominem docet, ex natura astrorum manat. Id enim persuasum esse debet omnibus, quod vniuersæ naturales scientiæ & sapientia ab astris homini conferantur, nec quicquam sit, quod non citra exceptionem ab illis profluat. Nos enim astrorum discipuli sumus, illa autem nostri Doctores. Cum ergo tantum cum astris nobis commercium sit: de illis meritò inquirere sedulò debemus. Sic enim a Deo constitutum est, vt ex naturæ lumine, tanquam a patre nostro, ex quo facti & conditi sumus, discamus. Itaque quoniam Astronomia, a multis passim, quorum tamen ipsa basis & limes esse debebat, exagitatur & conuellitur: ipsa res necessitas exigit, vt stultitia ipsorum sub radium protrahatur. Pseudoprophetæ enim hanc artem annihilant ideò, quia per ipsam inscitia eorum detegitur. Temeritas enim illa in repudiando tali lumine, erroneorum Medicorum mater est, velut & eorum, qui aliás hallucinantur, & luminis naturæ, adeóque huius artis ignari sunt. Quid enim vsquam est, quod inscitia & ignorantia non scateat? Qui vitæ suæ modum ex hoc arcano sumunt, etsi lex vitæ humanæ data sit, ars que illa minimè expendatur: quo fundamento & limite lex illa posita sit, Legulatores illi non intelligunt. Ignorant enim, quid naturæ lumen doceat, aut quid doceat Deus, aut ex quonā vel mortale vel æternum oriatur. Sic ergo seipsos ignorant. Opinari enim & putare, velut & scire ac posse, per artem distinguuntur. hoc est, elimatá prudentiá fieri debent omnia. Id docet Astronomia. Quod ad ordinem Diuinum spectat, ex Deo discitur. Quod autem facit ad caducum, docet firmamentum.

Astronomia fons omnium scientiarum.

Sed ne longiore præfatione vobis tædium creem, scire vos velim, multos esse, circa Astronomiam gloriosos & iactabundos: quorum tamen inscitia & ignorantia ab illismet ipsis proditur. Nomina curiosè inquiruntur, margarita ipsa negligitur. Ego vobis Astronomiæ artem nouem tractatibus seu partibus breuissimè explico iis perfectis, perfectus etiam Astronomus fuerit. Sed, quod & initio dixi, enumerandæ mihi illius species sunt, vt apprimè intelligatur, quomodo Astronomia cæterarum artium omnium mater sit.

Astronomiæ nouem partibus autor proponit.

Vbi Astronomus desinit, ibi incipit verus Medicus, verus Philosophus, iustitia, æterna sapientia, denique scientia vniuersa. Hæc sunt elementa earum rerum, de quibus dixi ad nouem articulos explicandos. Hoc sedulò notate, quòd, vbi Astronomia desinit, insignes ibi Religiones incipiant. Sine Astronomia enim ars nulla perfici potest. Post ipsam incipit sapientia Diuina. Post ipsam incipit lumen naturæ. Omnium namque primo naturæ lumen accurate cognoscendum est. Postea idonei erimus ad cognitionem rerum omnium, quas per hominem Deus operatur.

Astronomia principium scientiarum omnium.

Pro his iam scitote, vnum semper alterum inimicum esse, nec facilè cedere quicquam velle. Sic & proterui ac futiles homines de omnibus iudicium sibi sumunt, omnis tamen fundamenti ignari, non cogitantes, quod ex vno patre omnes septem operentur, hoc est, à Deo omnes adsint, vnus altero non minùs. Sicut exemplum commonstrat sequēs ex natura promptum, cuius illi ignari sunt: nempe quod ex ferro septem fabri noscantur, vnoquolibet suo muneri sufficiente.

Attendite vero amici, quanta istorum sciolorum simplicitas ac ignorantia sit, dum futilitate ista seipsos produnt. Astrologus nullo loco habet Magum, Diuinatorem, Necromanticum, Signatorem, denique Incertum: Manualem fert & patitur. Magus autem Astrologum, Manualémque non admittit, vt nec Signatorem. Signator contemnit sex cæteros vniuersos. Diuinator apud cæteros sex silet. Necromanticus ignarùs est fundamenti cæterorum. Incertus se omnium optimum indicat. Manualis acquiescit instrumentis, & vbique leniter adhæret, aut se insinuat Sic & inanimata penitus excluduntur, nec ipsorum respectu luminis Naturæ mentio fit.

Figulus figulum odit.

Et cùm, quoad species cæteras, non ibi fundamentum solidè iactam sit: ex re & vsu est, illas bono ordine disponi, vt secundum naturam suam rectè ac fundamentaliter intelligantur. Vbi tamē omnium optimum est, si qualibet particula in seipsa perfecta sit, cæterasque veluti sorores, sui coloris & ponderis esse sinat. Lignum non vna tractatur arte, donec quodlibet redigatur ad id, ad quod destinatum est. Ars vna lignum impendit fornaci, alia lignū conuertit in scamna, alia in cultrorū capulos: alia in soleas alia in cancellos fenestrarum. An vero non qualibet ars ligno suo tractando satis est. Ita sufficiunt etiam octo particulæ tractandis astris. vt licet qualibet ab altera diuersa sit qualibet tamen secundum sibi datum donum naturaliter & vere perfecta ars est, quam Deus requirit ideo, vt non vniusmodi artes ab hominibus in terra exerceantur, sed variæ.

Subiecta vnius variæ artes sunt.

Licèt enim sapientia vnica, vnica scientia sit: multis tamen modis illa tractatur & exercetur. Vult enim Deus mirabilis apud suos diuos, (hoc est, doctos) haberi & apparere. Sed quoad artes tantū, res ita se habet. Quoad Deū verò, ratio non est eadem ad vitam æternam, sed vna via, vna ars, vna doctrina, vnus modus, vna ratio, vna habitatio, vna custodia, vnus Deus. Contra in lumine Naturæ, modi multi sunt, ad lume illud excitandum & versandum. Hinc faciunt opifices, artifices & facultates, religionesque reliquæ omnes. Theologia autem sub hoc censu non comprehenditur, sed tantùm Theologia vna est, iis cuicunque data est. Quoties ea data est, totidem quidem sunt, sed omnium vna via, vnus gradus. Eo modo qualibet scientia in seipsa perfecta esse debet, velut Astrologus in sua materia, in sua etiam Magus, Diuinator, Necromanticus, Signator, Incertus, Manualis & Generatus. Verè generosus ille est, qui genealogiam ac cognitionem hanc in vnum cerebrum collegit & digessit. Is enim Magnalia Dei intelligit, & illa prædicare, ac cum illis inclarescere potest.

Luminis naturæ & salutis æternæ quo i distinguuntur

Hæc iam causa mihi fuit, cur partem, de Astronomia, explicandam, ac fundamentum veritatémque eius enodandam mihi proponerem: si forte id a me impetrari posset vt studia inania, quibus pretiosum tempus iampridem turpiter & flagitiosè perditū est, è manibus & animis excutiantur, aliaque nauci & nihili subtilitates argutiæque in quas hodie iuuentus mirè insanit, ac cum illis adolescit, penitus eliminentur. Hæc enim hoc nostro sæculo, pudendo modo inualuerunt. Hu intellectu, dico iam, sapientiam in hoc mundo duplicem esse: alteram æternam, alteram transitoriam. Æterna immediatè ex lumine spiritus sancti. Transitoria immediatè ex lumine Naturæ oritur. Quæ ex lumine spiritus sancti procedit vnius tantum speciei est, vera nimirùm & omni defectu carens sapientia. Quæ est ex lumine Naturæ, species in se duas continet. Est enim sapientia bona, est sapientia mala. Bona adhæret æternæ. Mala damnatæ. Ab Astronomo enim profundè id eruendum & pensitandum est, quod Deus dixit: Pœnitet me, quod hominem feci. Huius causa patet in Astronomia, quæ pœnitudinis huius causam indicat, hoc modo, quo Deus hominem secundum suam imaginem fecerit, & imaginem suam in paradisum collocarit, & non in mundum ordinarit. Ex hoc sequitur, quod Deum pœnituerit, quòd imaginem suam non in Paradiso, sed in mundo corruptibiliter viuere oporteat. Quod si enim in Paradiso homo mansisset, colligere posset Philosophia Deum genus aliud in mundum creaturum fuisse. Iam si homo ex lumine Naturæ nascitur, sequitur hominem bonum & malum venisse, non quidem ex carne aut sanguine sed ex Astris in carne & sanguine. Et hic thesaurus & summum bonum. An verò iste non insignis sit thesaurus bonitatis, si sapientiam æternam a caduca discernere possit in eo, quod ipse imago Dei sit? Hinc enim intelligit, Naturale ad æternum nihil quadrare. Hinc enim permotus causam habet vlterius, quid imagini conueniat, inquirendi & sapientiam transitoriam in bonam & malam distinguendi. Sic enim vel bonum vel malum eligere potest, & tamen iuxta nouit, quonam malum ducat, & ad quid bonum conducat. Id enim magnum bonum indico, si diuisio cuiuslibet rei fiat in distinctas partes, quia hoc pacto eligere quis potest id, quod bonum est, primùm nempe sapientiam æternam, deinde caducam: cuius tamen bona retinenda, mala respuenda est. Nulla enim harum te cogit, sed tu cogis teipsum. Et si autem beatum sit docere, multò autem beatius discere æternam sapientiam hanc tamen hic minimè tracto, sed alteram transitoriam, quam ex Astronomia plenè deducam ac perficiam. An verò vel ego, vel quisquam mecum tantum non possit, vt æternum lumen in nobis probemus, & Naturale lumen in nobis testemur, & ita in æterno lumine pro summis nostris viribus ambulemus, secundum Dei voluntatem, vt lumen nostrum coram hominibus luceat. Hoc, inquam, si non possim, pigeret vtique a terra me ferri ac sustineri, sed calumniantur, me cū pia conscientia non agere. Hoc blaterant perfidi, qui ipsi in Fide Æterni insaniunt, contemnuntque ac reprehendunt suum dominum. Ab his autem qui quæso ipsum Naturæ lumē illæsum manere possit? Mihi autem Deus hæc improbabit minimè. In creatione duo sunt, qui crearunt: quilibet trinus in persona, sed vnus Deitate. Primus, vt pater, hominem creauit ab infra. Alter, vt filius a supra. Iam quomodo hi duo creati sunt? Primum, per Deum Patrem, vt Spiritus sanctus, constitutum est lumen Naturæ. Itaque si ex naturali lumine discunt viuuntque, à Spiritu sancto illud accipiunt. Noua creatura, creata est a Spiritu sancto ad æternum lumen, hoc est imago Dei est reducenda eo vnde venit. Sic imago recidit in manum Dei, & caro redit in terram. Iam si de naturali lumine patris scribo: cur mihi filius, aut inuideat, aut succenseat? Si sapientiam filii considero (cum tamen vtrique Spiritum indiuisum habeant, nec inter se discordent, sicut homo duplex est, ex parte æternus, ex parte mortalis. Et pars vtraque lumen suum à Deo accepit, tam mortalis quam æterna, nec quicquam est, cuius origo non sit ex Deo.) Cur quæso patris lumen Ethnicum & ego similiter gentilis haberi aut iudicari debeamus? Cum tamen ego Christianus sim, inque Christiano lumine tam veteri quam recenti verser & ambulem? Quòd si pater & filius vnū sunt: quinam lumina colere duo deos possint? Idololatricus meritò censeri debeam, id si faciam. Sed numerus vnus meus est. Quod si duos amem, ac vnicuique suum lumen, quale Deus cuilibet attribuit, deferam: quo pacto Ethnicus dici possim? Iam autem corpus cibo animæ nutriri non potest, nec anima cibo corporis, sed vtrique, suus peculiaris cibus dandus est. Si ergo cuilibet corpori porrigendum porrigam, an ob id Ethnicus & negator fidei dici, aut è Christianorum numero excludi debeam. Hoc quidem non ignoro, quod naturale lumen æternum non sit, sed per æternum, saluum & æternum me fieri oporteat. An verò ob id non ausim mortale lumē animæ conciliare cum æterno? Cum corpus & anima cohabitent, quinam prædicta duo lumina simul vsurpare non sit integrum? Nam & Deus duas in homine naturas congessit, terrenam & æternam, quæ duæ vnitæ manebunt vsque ad diem resurrectionis, quo terrenum terræ æternum autem regno Dei cedet, Christiana scribo, non Ethnica: Germanus sum, non Italus: Interpretem ago, non Sophistam, &c.

De Astronomia Auctor, cur scribat.

Sapientia duplex, & quæ vtriusque origo & species.

Deum cur creati hominis pœnituerit.

Sapientiæ æternæ studium quàm beatum.

Deus vnus & trinus.

Auctor se ab ethnicismo vindicat contra calumniatores.

Anima corporis cibo non alitur, nec contra.

Homo naturæ duplicis.

Sed porro iam aduertite, quidnam de duobus luminibus æterno & mortali statuam. Æternum munus suum in anima complet, mortale autem in corpore. Mortale lumen operatur in lumine naturali: æternum in æterno. Sic enim a prouidentia diuina constitutum est, vt mortali corpori suus labor assignaretur, quo tēpus in hoc mundo consumeret, vt nimirum hoc pacto inanes aliæ cogitationes exularent, nósque pro voluntate Dei in lumine naturali versaremur, nostroque corpori naturali naturale lumen adhiberemus, scientiasque naturales tractaremus & magnalia Dei per Naturam cognosceremus. Nec enim in isto saltem gaudere

dere

dere lumine debet, sed & in altero, quod ad imaginē Dei spectat. Sic ergo circa duo versari lumina decet hominem, nec alterum sine altero est. sed combinata vtraque & coniugata sunt instar viri & fœminæ. Iam quænam hinc simultas oriri possit inter mortalem & æternum Medicum? Exempli gratiâ. Mortalis Medicus ægrotum sanat: sanat eundē etiam Apostolus. Quod autem Apostolus superet naturalem, facit regeneratio. Ob id autem ipsum Naturæ lumen reiici Deitas minimè patitur. Quia autem Apostolus mortuum in vitam reuocat, non item Naturalis: ex eo vtique dissit naturalis artem suam æternæ scabellum esse. Vaticinati sunt Prophetæ talia, quæ nulli Astronomo vel in minimo peruestigabilia erant. Sed quid hoc derogat Astronomiæ? Si, quæ nescit non dicit Astronomia an ob id etiam reiicietur & contemnetur in iis, quæ scit? Hoc quo pacto persuaderi queat? Etsi Prophetæ quidem multa prædixerint, quod per hæc decedit Astronomiæ? Etsi Astronomia multa prædicat, quid id derogat Phophetis. Alter enim loquitur e supernis, alter ab infernis, & tamen vtrique in lumine suo genuini sunt. Etsi Apostoli quidem & diui multos sanarunt: an non multò plures, ab Apostolis & diuis minimè sanati relicti sunt & traditi Medicinæ? Apostoli & Diui mortuos resuscitarunt, claudos sanarunt, &c. Sed quia illi non perpetuò nobiscum conuersantur, ideò ipsorum quoque opera decedunt. Quod si Medicina nihili esset, deceret vtique diuos illius locum tueri. Iam cùm diui minime sint, nec opera illa fiant: ipsam Medicinam suo munere fungi necesse est, sicut in Hiericho factum est cum vulnerato, quo per Medicinam, & non per diuos curatus est. Sic ergo Naturale lumen quidam velut vicarius est diuorū. Quid derogat lingua naturalis, loquentem esse igneam? Aut quid lingua ignea derogat naturali? Sicut vir & fœmina iunctim fœtū gignunt, nec sine vtrisque fœtus produci potest, sic nobis quoque lumina vtraque data sunt, vt in vno homine habitent.

Lumen æternum naturali nihil derogat.

Medicinæ vbi & quum locus.

Præfationis quæ causa.

Hnc ergo vsque iam perducta præfatione, pergam deinceps, quænam nouem particulæ sint Astronomiæ explicare, easque pro necessitate stabilire, &, quæ vis ac potestas illarum sit, accurate enodare. Productioris autem huius præfationis hæc causa est, vt Christiana pietate me tuear, cur Magus, aut Ethnicus nullo iure dicē possim. Id enim solide per Christiana mea scripta euincam, & suis nugis Pseudochristianos relinquam. Hac de causa, de Astronomia, vt deinceps sequitur, sic. ... re consisterit. Et quia ex lumine naturali procedo, arbitror, hoc pacto mortali corpori satisfactum iri, dum tracto de lumine naturali, cuius scientiam mihi Deus donauit. Flammeis linguis loqui & naturam describere, doti mea non est. Nam etsi quidem donum ex schola Pētecostes sic scribendi non habeam, quæ schola æternum tantùm ex æterno docet, non etiam mortale, licet vtraque coniuncta sint: idem tamen mihi donum, eadem est gratia data illius spiritus, qui a Patre procedit in naturale lumen, qui etiam alias per filium a Patre procedit in lumen æternum. Ex natura enim conuincam, multos inter homines versari pro diuis ac diuis habitos, qui tamen quouis cadauere abiectiores esse debebāt. Diabolus enim Satanicas suas vires disseminat, vt hominem per illas seducat. Cognito ergo vero lumine opus est, vt molimen illud Satanæ declinetur. Spero autem perpetuam eamque sibi similem veritatem reperiū iri, quantum quidem de mortali lumine a Deo per Spiritum mihi reuelatum est, qui nostrum quoque opus laborémque ac ingenium & doctrinam clementer illustrare & perficere velit. Amen.

LIBER PHILOSOPHIÆ FIRMAMENTI COELESTIS, PER Doctorem Theophrastum.

CAPVT I.

Explicatio initii, quomodo Astra & homo mutuò se habeant, & vniantur.

Ordo rerum creatarum qualis.

VThorum omnium initium vobis rectè explicetur: fas est, nos rectà adire ipsum opus creationis primæ quâ cœlum, terráque, ac creaturæ vniuersæ factæ sunt. Ordinis hæc ratio est. *Primùm corpus, post corpus Rector seu moderator: post hunc corpus sensibile: post hoc Rex ipsum gubernans: denique Rex hominem regens.* Dicta iam ita accipite. Primò creatum est corpus superioris & inferioris Sphæræ, ita vt firmamentum corpoream substantiam, velut & Elementa in cœlo & terra acceperint. Hoc corpus rerum omnium principium fuit. Postea corpori illi viuēs Spiritus creatus est, ex corpore & per corpus operationem suam perficiens, à Deo illuc destinatam. Ita finiti sunt dies creationis & ordines omnium creaturarum. Post hæc omnia ipse homo à Deo secundum eius imaginem factus est. Itaque intelligendum est, qualis sit Spiritus creaturas gubernans, & qualis sit Spiritus, gubernans hominem. De gubernatione ista, qua vnum alij dominetur, ita accipite. Primo, *Creata sunt elementa.* Elementa nihil sunt nisi subiectum, per quod aliquid perfici debet, hoc est, sunt id, in quod ponendum viuum est. Motio hæc est, quod regit corpus. Sic ergo Rector & Moderator est in Elementis ex ipsis educens, seu pellens, quod in ipsis est. Is pellit Ignem, vt vrat, cogit terram, vt fructus promat, imperat Aquæ, vt pisces sustentet, transfigit aërem per vniuersum orbem, ducit Solem & Lunam ac Astra omnia ad cursum suum. Hæc nimirùm est Natura illa, ex qua corpus in operationem suam abit ac ducitur. Et qualis ea natura est, taliter corpus etiam mouetur, nisi si aliquid interuenerit.

Firmamentum & elementum primo creata.

Elementa quid.

Elemēt: Rectoris officium

Inter Creaturam autem & hominem hoc discriminis intercedit. Quoniam homo ad imaginem Dei factus est, ex eo sequitur, ipsum esse animal, quia ex creatura factus, ratione diuina donatus est. Hinc tertius & quartus oritur Rector seu Dominator hominis, non autem animalis. Quod enim ad intellectum pertinet in Imagine Dei, id hominem à creatis cæteris distinguit. Et sic prædestinatio in quolibet corpore perficitur: in homine, velut in eo, qui à Deo singulari & accurata opera ex arte diuina factus est, quoad elementa: in animali & rebus cæteris, prout quodlibet est, ita suam à Deo prædestinationem habet, quo scilicet spectet, ita, vt creatum quodlibet perficere cogatur id, quod de ipso prædestinatum est. Hac ex causa caro sensibilis perficere cogitur id, ad quod prædestinata est. Hac ex causa id ex se proferre cogūtur, quod in ipsis later. Postremus & vltimus homo est, à Deo creatus, & donatus Rectore suo, qui ipsum velut animalia ad naturalem operationem cogar

gat sut ducat: quam Deus ex ipso fieri requirit. Hinc enim Rector ex ipso prolicit, nullo excepto, prout tamen ad bonum malúmue aptus & idoneus est.

De cæteris autẽ Rectoribus ac gubernatoribus, quantum ad diuinam imaginem, quæ hominem alium quam naturalem facit, hoc loco Naturali mihi scribere non conuenit, & æternum in homine omittam. De illo enim hic docere instituti mei non est. Sic ergo intelligi debet, *primum esse corpus aliquod, de quo Astronomus nihil loquitur.* Est enim Elementale, pertinens ad terrenam Philosophiam Elementorum. De naturali autem Spiritu in corpore differendi potestatem habet Astronomus. Corpus enim elementorum est. Spiritus autem corpori elementali datus à firmamento ipsi cõsertus & vnitus est. Hac ratione Philosophia in duas partes diuiditur: In *naturam Spiritus*: & in *naturam corporis*, hoc est, in corpus & spiritum. Ex his colligite, quidnam cœlestes operationes perficiant, hoc est, quidnam Ætherei Spiritus agant & operentur. Virtutes enim horum describam, quas Deus ipsis indidit, tanquam corpus elementorum, corpus animalium, corpus hominum, corpus metallorum, corpus herbarum & cęterorum. Hæc enim omnia sunt corpora ad sydereum Spiritum minimè spectantia. Corpus enim elementorum in corpora quatuor diuiditur: corpus autem animalium in genera plurima: corpus verò hominis in vnum tantum corpus. Elementa quatuor sunt. Animalium nullus dum certus constitutus numerus est. Impossibile enim est nouisse omnia. De illis ergo nihil scribemus, sed tantum de homine, vt spiritus naturalis rectè cognoscatur. Sic ergo in homine corpus tantùm vnũ est, vna natura, vna conditio, vnũque solummodo corpus hominis decedit. In tot tamen species secundum humanum intellectum diuiditur, quot species animalium sunt in omnibus generibus. Necessarium ergo erit describi, *homines serpentinos, homines bufones, homines suillos, homines gallinaceos, homines leoninos, &c.* Ex elementis enim varia corpora: ex firmamẽto varij Spiritus procedunt. Nam si firmamẽtum incidit in aliquem more vel habitu leonis aut suis, ac si corpus sus est: iam homo non erit homo, sed animal. Imago non est in animali: non species, saltem sus est, sed suis etiam mores sunt. In imagine autem diuina Spiritus tantum vnus est, de quo hoc loco dicere non institui. Dicam tamen de Rectore, qui corpora moderatur. Moderator iste sunt Astra, ex quibus vniuersa Astronomia promanat. Itaque ad deinceps dicenda attendite. Vos me naturaliter intelligite, non supernaturaliter.

Etsi verò à multis Ethnicè locutus hîc videri possim: attamen, etsi hominem bestiam vocem, in compertum mihi non est, quidnam discriminis sit inter hominem & bestiam. Discrimen enim id positum est in sola imagine & spiritu. Hæc accuratissimè indicanda sunt. Contemptui me verò esse oportet ideò, quia lumen Naturæ reuelo, quam tamen fecit pater, qui idem etiam docuit filium. Si placet filius, placebit etiam in rebus aliis opus filij. Vbinam & quando homo ex Elementis & Astris se sustentauit (conseruauit) in filio? Nunquam sed tantùm in patre. Venia ergo mihi detur, vt scribam de operibus eius, qui filium docuit. Sed & cæteros irreprehensos esse velim. Affirmo ergo, hominem tanquam animal, Rectorem habere tanquam animal: & hominem tanquam imaginem Dei, Rectorem habere, velut imago Dei. Rector hic nomen Rectoris non retinet, hoc est, Rector corporis secundum naturam animalem. Et quanquam duo in corpore hominis Rectores sint: hic tamen saltem ad mortalem attendi debet. Finem enim illi imponit Mors. De mortali ergo scribo. Et hæc non minus aliis scienda sunt. Nam in operibus Dei versari debemus, non in phãtasmatis hominum. Laudabiliter ergo illi faciunt, qui de filio scribunt, & rectiùs quàm ego. Laudabiliter autem & ego facio, quia trado de operibus, quæ fecit is, qui filium docuit. Sed vt rem adhuc planius edisseram, duo in homine corpora sunt: Vnum ex Elementis, alterum ex Astris. Duo hæc corpora approbè cognoscenda sũt. Et per mortem Elementale corpus cum suo Spiritu defertur in sepulchrum, & Æthereа corpora in firmamento suo consumuntur, ac Spiritus imaginis transit ad illum, cuius imago est. Sic ergo quilibet moritur in eo, ex quo est, & in eo etiam sepelitur. Hoc modo mors Spiritus tres à se inuicem in homine separat. Sic ergo constitui de Spiritu imaginis tractans, tantùm de naturali corpore scribere. Spiritus autem imaginis cum duobus illis manet. Sunt enim hominis. De hoc Astronomia differit, quia in imagine hominis est, siue illi boni sint, siue mali: Vbi imago hæc Dei non est, ibi nec iste est Spiritus: quia ibi homo est à Deo per spiritu creatus. Duo enim, homo nimirum & imago à se inuicem non diuiduntur. Hominis autem est secundum imaginem viuere, & ita sese gerere: vt imago animalis nihil in se habeat. Sed propter naturale, hominis corpus compellitur in lumen naturale, sine imagine. Et Spiritus quiuis dominari debet in eo, in quod dispositus est. Ita quolibet in sua potentia manente, prædestinatio viget secundum voluntatem & ordinem Dei, hoc est, vt duo, homo & spiritus à se inuicem non separentur. Nam in vtrisque prędestinatio indiuisa latet. Causa hactenus dictorum hæc est. Rector in elementis quatuor notus est Philosophis. Sic etiam Rector in animalibus notus est Astronomis. Eodem modo & Rector hominis naturalis notus est Astronomis Magicè, non Astrologicè, aut in aliis speciebus Astronomię. Sola enim Magica hic loquendi potestatem habet. Spiritus autem imaginis vniuersam Astronomiam fugit, atque, tractandus ab illis, qui de Deo ex ipsius lumine & spiritu loquuntur. Astronomus de christo, aut eius Apostolis Prophetisue nihil differere potest. Imago enim ad Astronomi considerationem non pertinet. Christus est supernaturalis, naturam transcendens. Natura illi subiacet. Ipse est secũda persona Trinitatis, creator rerum vniuersarum, creans sibi cœlum nouum, quãdo vult. Ad Astronomum ergo non pertinet differere de vaticiniis Christi, & Prophetarum, vt nec de

Apoca-

Philosophię partes duæ.

Elementa sunt quatuor. Animalium numerus incertus.

Rectores hominis duo sunt

Corpus hominis duplex.

Christus Astronomis cõsiderari non potest. Christus secunda persona Trinitatis.

Apocalypsi. Et discrimen positum in eo est, quod Christus, & qui cum ipso faciunt, *Tempora Nationum* prænuntient, cum Astronomus prędicat *tempora Naturæ*. Hoc discrimen sedulò tenendũ est à Naturalibus & Theologis. Quod Deus prædicit, necessariò euenit, nec impediri potest. Quod prænuntiat Astronomus, fieri potest vel non potest. Itaque fundamentum aliud est Prophetiæ, aliud Astronomiæ. Cognitio autem omnis hominũ posita est in beata vita hominis, nec ex vllo alio signo homo cognosci potest. Cum verò hoc loco beatæ vitæ explicationem (*nec enim Astronomum decet de Propheticis & Apostolicis docere*) non suscipiam: intermitto etiam Spiritum & imaginem explicare, ac hoc saltem ago, vt Astrorum in naturalia corpora vim ac dominationem describam, sicut ex lumine naturæ id depromi potest. Nihil enim adeò abstrusum est, quod non ex ima profunditate erui, & suo tempore produci possit à quouis ad id prædestinato. Scribo equidem de natura mortali, cùm tamen æternum potius sit. Dùm ergo iste mihi hâc vice calamus est: cur sabbathum agam seu ferier vsque ad aduentum alterius? Dictum ergo sit, Machinam mũdi fabricatam & diuisam esse in partes duas: in *sensibilem & tangibilem*, & in *inuisibilem ac impalpabilem*. Sensibilis pars est corpus: inuisibilis sunt Astra. Sensibilis constat ex tribus, ex *Sulphure, Mercurio & Sale*. Insensibilis & ipse ex tribus constat ex *animo, sapientia & sciẽtia*. Vtręque autem vita coniunctæ sunt. Pergo ergo tradere de *Naturali*. Et quæ hactenus docui, dicta sunt propter eos, qui cauendi & vitandi sunt cuiuis, qui tutò circa opera Dei versari cupit, &c. Hæc ratio & cõditio creatorum in mũdo est. Creata omnia vel sũt *Sensibilia*, vel sunt *Insensibilia*. Sensibilia vel sunt *Rationalia vel Irrationalia*. Vtraque tamen animalia, ita, vt homines ex ratione sciant, quid facere debeant. Et prout agunt ita actorum finem prænoscunt, & sic iudicium & perfectionem habent, quod denegatum est animalibus. Hoc modo sensus omnes gubernantur ab Astris, velut à domino cuiuslibet intellectui perfecto, hominis scilicet vt hominis, animalis, vt animalis. Homo autem vtriusque naturæ est. Ratio seu intellectus hominis in scientiis, prudentia & sapientia ex Astris prouenit. Animalis autem natura tantùm est edere & bibere, & his similia opera perficere. Aliam ergo naturam ab Astris haurit animal, aliam homo. Mortalis enim sapientia, ratio ac scientia, & quę alia ex lumine descendent Naturę, ex astris accipi debent, non item etiam imago Dei, quæ sola spiritus est à Deo dati. Is enim docet homines de supernaturalibus & æternis, qui etiam in separatione massæ & spiritus, ad Deum reuertitur. Is enim vices Pędagogi in homine agit, ducendo & dirigendo hominem ad æternum.

Mundi partes duæ.

Mundus sensibilis constat ex tribus sic & insẽsibilis. Creata sunt duplicia.

Sensus ab Astris gubernantur.

Natura Animali quæ sit.

Sp. imaginis. Dei est & ad Deũ redit.

Hinc iam oritur cognitio virium in astris positarum, quoniam astra ceu naturalis quidã Pædagogus sũt, vt sciamus ac intelligamus, intellectum & scientiam omnem ab astris in nos defluere. Hæc vt se in cœlo habent: ita se sydus etiam hominis exhibet. Sydus itaque hominis Pædagogus est, & homo syderis discipulus discens ex eo lumen naturale. Talis etiam est cognitio spiritus imaginis. Vis spiritus imaginis cognitionem dat vitæ æternę. Qua enim ratione per spiritũm imaginis diuinam sapientiam haurimus; ita per æthereum spiritum intelligimus spiritum terrenum, & per spiritum elementorum, arcana elementorum exploramus. Huiusmodi spiritu qui donatus non est, is nihil diuini, nihil firmamentalis, nihil elementalis nouit. Is saltem nouit, cui spiritus talis datus est. Sic ergo quiuis loquitur ex eo, ex quo est. Qui ex terra est, de spiritu terræ disserit. Sic & Christ⁹ dixit: *Regnũ Dei inter vos est*, hoc est, spiritus Dei inter vos est: ideò de regno Dei loqui potestis. Ita item intelligite. Qui ex astris didicit, loquitur, quę astrorum sunt. Qui ex terra doctus est, de illa disserit. Qui à regno Dei institutus est, de regno Dei institutus est, de regno Dei loquitur. Sic omnia coniunguntur. Naturale nimirum & ęternum, attamen sub naturali. Ita accipimus lumen naturale & æternũ. Sicut autem ad Iudæos Christus dixit: *Vos ex Diabolo estis*, hoc est, ex ipso loquimini: ita quiuis se prodit sermo, quod procedat ex eo, ex quo ille spiritus est. Sed hæc ad Prophetas & missos à Deo relego. Quę autem ad cognitionem vitę naturalis spectant, ea ex astris manant. Ideò qui de astris docet, ex astris illa sumit. Sed porrò. Sicut corpus suum lumen à natura concipere debet, non aliter, ac fomes ignem concipit ex silice: sic quiuis etiam alius suum lumen sumit ex eo, ex quo est. Quicquid ergo luminis in homine est, ab astris procedit: Quicquid est in carne & sanguine, ab elementis. Hoc pacto operationes in homine duæ sũt: vna luminis firmamẽtalis, in naturali sapientia, artibus & intellectu (quę patrem alium non habent. Sic enim Deus medium in lumine naturali creauit) altera elementalis, vt sunt *lasciuia, esitatio, potatio, &c.* quæ ad sanguinem pertinent & carnem. Quicquid enim hoc modo in carne & sanguine gignitur, id astris adscribi non debet. Cœlum namque neminem libidinosum neminem auarum facit, sed ex cœlo sapientia & ars procedit. Et sicut ex silice ignis elicitur, in quo tamen is minimè conspicitur: ita ille quoque ex stellis excidit in carnem & sanguinem ceu fomitem, non tamen carnalia producens, sed gignẽs talia, quę sciẽtię, sapiẽtię, &c. sunt. A cœlo nãq; non nisi sapiẽtia & scientia profluit. Fomes ergo carnis in partes duas diuiditur: sc. in partem rõe carentẽ, & in partẽ ratione pollentem. Cuilibet parti prędestinata sua assignatur ratio, proprietati & conditioni congruens. Hæc vniuersa ab astris & elementis concipiũtur, vt dictum est. Ita quælibet pars naturam sibi conuenientem sortitur. Quod de carne est, est animale, & animali adhæret. Quod ex astris est, est humanum. Quod est ex spiritu Dei, est secundum imaginem, &c.

Operationes hominis sunt vel firmamentales, vel elementales.

Quæ de operationibus astrorum superiorũ in hominẽ hacten⁹ dixim⁹, ex illis intelligere debetis, In astris cõditas esse omnes *artes, facultates, sciẽtias opificia, sapiẽtias, intellect⁹*, similiter & stultitias, & quę huius generis sunt. Vnde sequitur, *nihil in homine esse posse, quod à lumine naturæ ipsi non sit datũ.* Quod autem in lumine naturæ est, id est, operatio syderis. Et in sydere est schola in qua

Homo syderis discipulus.

Astra cõtinent omnem sapientiã, stultitiam, &c.

præ-

prædicta omnia addifcuntur. Ita nimirum primus afcendens Veneris docuit Muficam:& primus afcendens Martis docuit Fabrilia. Sic vbi etiam alii afcendentes in Venere afcenderũt, Melodias alias dederunt, ficut alij afcendentes Martis alias inuentiones in Fabrilibus prompferunt. Ex his ita colligitur. Si non fuiffet Venus, nulla inuenta fuiffet Mufica. Si non fuiffet Mars, nulla reperta fuiffent Fabrilia. Itaque ftellæ nos docent omnes artes, quas nouit mundus. Quòd fi aftra in nobis nihil operarentur, fed nobis vltrò citróque inueniendæ artes forent, ars vtique nulla inuenta vnquam fuiffet. Tantum enim datum eft aftris, quoad hominé. Iam fi à fæculis Adæ vfque ad hoc temporis momentum cœli figura ex ordine erigeretur, proditet certè numerus inuentionum omnium artium, ac vniuerforum eorum, quæ acciderũt. Nec enim artes folum, fed & bella, & imperia, & quicquid ex cerebro humano promanat, fuũ ex aftris ortum fortitur, &c. Quod fi quidem Mufici omnes Fabri moriantur: nondum tamen mortuus eft magifter, qui de nouo talia doceat. Multi enim afcendentes fubindè fuigunt, multo excellentiores Muficos producturi, fi Mufica vetus non obftaret homini, hoc eft, veteribus artibus & inuentionibus, &c. nemo nimium tribuat, fed quid nouæ conftellationes patiant, attendat, vt vetera corrigantur. In plurimis enim magifter excellentior & fubtiliorum inuentionum foret. Sed quoniam homo carni mancipatus, fpiritui elementari viuit, cœlum in ipfo nihil operatur, fed eadem ipfum relinquit, prout in carne viuit. Omnia ergo huiufmodi Aftronomiæ fubiiciuntur, & eius prognoftica fubeunt, fi tamen excipiantur *Bella*, quæ à Deo perficiuntur, ceu legimus de *Iofua & Samuele, de Philiftæis & Ifraelitis, de Tito Vefpafiano & Hierofolyma, &c.* Hæc enim vniuerfa Aftronomiã latent, nifi quæ ad fpecies Magiæ pertinent, de quibus fuo loco leges. Extra has caufas, quæ alias bella fiunt, naturalia funt. Et vbi Aftronomia filet, ibi potentia diuina valet. Eodem modo omnium liberorum partus ac natiuitas ad Aftronomiam pertinet. Quod autem ad lineam Chrifti attinet, fub Aftronomia non comprehenditur. Hinc eft, quod *Chriftus, Maria Ioannes Baptifta, &c.* Aftronomiæ incogniti fint. Quod enim operatur Deus, lumini naturali in compertum eft, non fecus ac quod luquimur, ea ipfo naturæ lumine promptum eft. Quanquam ne dum artes omnes manifeftatæ fiot. Nondum enim ftellæ omnes operationem fuã perfecerunt, aut influentias fuas impertierunt. Ideò inuentio artium nondum finita eft. Si quis ergo nouí aliquid inquirat, impediendus minimè eft. Aftra enim inquirenti illi cooperantur. Quodque Chriftus inquit: *Quærite & inuenietis*: id non minus de naturali, quam æterno lumine verum eft. Nam cœlum iugiter & continenter operatur. Quilibet ergò refpiciat ad illos, qui indies noui aliquid inquirunt & inueniunt. Id enim qualecunque fit, fiue ex naturali lumine, fcientia ac fundamento promatur, à cœlo vtique profertur. Hæc eft caufa *nouorum dogmatum, nouarum artium, nouorum morborum, nouarum medicinarum.* Nullo enim momento cœlũ fefe in talibus pro-

Venus Muficã, Mars Fabrilia inuenit.

Aftronomia de quibus iudicet. *vel non.

Dei opera ex Aftronomia non cenfenda.

Artes nondum omnes inuentæ & cur.

Artes cœlum inuenit.

dendis non exercet. Iudicium autem penes hominem eft, quidnam horum proferre velit, noliive. Semel námque verum eft, artes vniuerfas metallorum, velut & cæteras in mundo comprehenfas ex aftris emergere. Et tamen in mundum nondum omnes vires prodductæ funt. Sic etiam omnes vires medicinarum ex aftris funt: nec tamen vel dum omnes cognitæ funt. Omnis fapientia hominum ex aftris nata eft: & tamé natiuitas illa nondum finita eft. Quæ in artificiis feu opificiis fingularia funt, quæ funt fingularia in medicina & fapientia hominum: ea omnia ab Aftris fuo tempore genita funt. Sic etiam gignuntur aftra nonum fanguinem defcendentem, velut fortuna & infortunium. Et à Deo ita conftitutum eft, vt ipfum naturæ lumen in aftris exifteret: in quæ etiam thefaurum collocauit, ex quo homo fieret Doctor. Prout ergo homo ad hanc fcholam inclinat, ac fuam imaginationem dirigit, ita fequitur inclinatio. Sicut enim Chriftus ipfe de fe ait, *ego ad hoc natus fum*: ita hic in mũdo nos etiam homines ad lumen naturale perficiendum nafcimur, prout non ltæ conceptionis momentum dirigit. Itaque hominis officiũ eft, veterum doctrinis non mordicus adhærefcere, fed difpicere, quidnam à firmaméto quotidiè in homine producendum fufcipiatur. Et notandum hic eft, *Aftronomiam tam à mundi initio magni femper æftimatum fuiffe, vt quæ nonis fubinde miraculis factus fefe fufpiciendam extulerit.* Eft enim alius adhuc fpiritus in homine, docens quę affumere is debeat Is apud primæuos homines viguit primò. Sed cùm ad peffima vergerent homines, excuffis bonis, ipfe euanuit ac receffit. Hic fpiritus non admodum multis hodie expectandus eft. Ipfi enim prifcorum non funt fimiles. Attendite ergo ad illos, qui eiufmodi fpiritum habent, naturalis luminis promum, quo tamen huius fæculi tam iuniores quàm feniores carent. Cognouerunt enim prifci illi, quòd cœlum fecundum aftra, omnis mortalis fapientiæ mater exftiterit. Ideò, tantopere eius contemplatione fefe oblectarunt, ac multas artes reconditafque fcientias ex ipfo produxerunt. Inquirit enim amor, vbicunque fapientia latet, quæ poftea inquirenti fe etiam offerit: ficut proaui noftri, ethnici homines, circa naturale lumen valdè occupati fuerunt. Nam circa lumen naturale verfari, ac ipfo fefe oblectare, diuinum eft, licèt mortale. Attamen cum filius noodum effet, mundus naturali lumine donatus fuit. Id iam hoc noftro fæculo nondum imminutum, fed auctum & vberius factum eft. *Secundo*, Chriftus ei non aduerfatur, ex quo eft. Nos tamen ficut iam hoc tempore ex ipfo luminis naturæ fundamento nihil penitius exquirimus, ita fcientia noftra cœlo non admodum cognata & affinis eft. Nobifmet enim ipfis afcribimus, quæ non noftra, fed luminis occulta funt propria, quafi verò quæcunque loquamur, ex naturali lumine pro opta fint. Ideò fapientia noftra, &c eft imperfecta. Si ex nobifmet agimus, naturali vtique lumine nõ vtimur. Neceffe eft ergo, addifci falfam fapientiã, falfas artes, falfam medicinam, quarũ caufa & origo, nec ex Deo, nec ex lumine naturali eft.

Artes nondum inuentæ.

Aftra fide fortuna &c.

Aftronomi officium quid fit.

Aftra omnis fapientiæ mortalis matter.

Sapientia humana imperfecta.

est. Et hi nimirum sunt, qui nihil ex Deo, aut naturâ habent, sed suâ ipsins phantasiâ gaudēt, quorum factio durauit vsque ad natum Christum. Eo nato, factio obliterata est. Cum enim scioli illi sapientiam suam præiudicatam palam venditarent, factum est, vt per stultitiam eorum Astronomiæ obliuio induceretur, vsque ad Christum, sicut legimus, Pharisæos & scribas sophismatis & ungis suis præualuisse. Postquā autem CHRISTVS ipse venit, mirum non est, Astronomiæ obliterationem factam esse. Docuit enim CHRISTVS de æternâ sapientiâ, quā ipsi Prophetæ primùm admirando modo prodideruut, quæque per Apostolos insignia miracula, naturæ lumen longè superantia, operata est. Hinc compulsi sunt Astronomi, Magi, Diuinatores, & alij Astronomiæ adhærentes, vt naturæ lumen, ceu artem inferiorem, deserent, verúmq; ac genuinum sectarentur, ipso opere cognoscentes, melius esse sequi Christū, quàm naturam, aut condueibilius esse, Prophetam agere quàm Astronomum, Apostolum quàm Magum, vel denique certiorem esse diuinationem ex S. Spiritu, quam ex stellis. Viderunt etiam vnâ operâ, huius scholæ nihil aduersari posse, vt quæ ignitis linguis loquatur. Hoc enim instituto Dionysius quoque Areopagita Athenis Astronomiàm valere iussit, sectans Paulum. Sic etiam de Magis Sabæis legimus, quod non Magicam, sed stellam sectati sunt. Sic ergo supernaturale naturali excellentius est. Etsi enim (saltem tamen in naturali) pro Diis haberentur in Oriente, in Sabà scilicet & Tharsis: Supernaturale tamen ipsos ad CHRISTVM pertraxit, eósque ad Biblicorum scriptorum agnitionem adeò compulit, vt iam illis plus quàm naturalibus tribuerent, quòd scirent à minore omnino ascendendum ad maius, ac leuius deserendum esse, prout cuilibet datur. Nam nec ipse Deus lumen naturale deserere vult. Vnde nec omnes sumus Apostoli, nec omnes Astrologi, nec omnes Prophetæ, non omnes Magi, non omnes sanatores in nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti, non omnes sanatores per herbas. Quilibet autem sedulum se & nauum pręstet in eo, quod in ipso operari debet.

Christo nato cur Astronomia neglectior facta sit.

Christi sapientia naturali melior.

Dionys. Areopagita, &c.

Iam verò etsi Christus quidem ac Prophetæ supra naturam sint: Astronomia tamen ob id abrogata non est. Data ea potius illi est, cui non est datum aliud. Sic data est Medico medicina: nec datum ipsi est, vt dicat, *surge, tolle tuum grabatum, & ambula.* Inuecta autem est Logica, quæ lumen naturæ & lumen huius sapientiæ obscurans, nouam doctrinam secum introduxit. Ab hâc dicta sapientia vtraque proculcata est. Huius factionis homines iam ante Christum natum lumen æternum & naturæ simul extinguere, ac veritatem vtriusque profligare annisi sunt. Ex quibus velim tamen constare vobis, quòd Christus cum suis discipulis lumini naturæ nihil detraxerit. Factum id autem est à fermento Pharisaico, eorum, qui, cùm in scholis versarentur, vim & neruū naturæ elidere conati sunt, cùm tamen nec ipsum Christum, nec naturale lumen sectarentur. Mortui ipsi sunt, mortuos sepelientes, hoc est, vitam nullam respiciunt ipsorum opera. Et cùm nec naturali nec æterno lumini adhæreant, horum tamen vtrumque esse volunt. Sic ergo tam lumen naturæ, quàm S. spiritus extinctum & in contemptum abiectū est: adeò, vt hoc forsan id peccatum in sanctum spiritum commissum haberi debeat, quod nec in hoc, nec altero sæculo remittatur. Hic est illeploratus Rachel, quem compescere nemo potuit. Eo enim iam peruentum est, vt, si Regina Austri hodie sapientiam Salomonis quæsitum veniret, nullum collocutorem inuenire posset. Et tamen interim nec naturæ nec spiritus sancti lumen extinctum est: sed eàdem integritate, quâ die Pentecostes perstitit; viget & floret per seipsum, corruptum tamen & infectum per Sophisticam, quæ vtrumque lumen obscurauit, quod quidem seriò dolendum est. Si Apostolus aliquis aut Propheta de cœlo descenderet, nemo iam esset, qui cum ipso colloqui posset. Si Iupiter ex astris ad nos descenderet, iam neminem offenderet, cum quo familiariùs conuersari posset: adeò fundamentum ipsum obrutum est. Si autem veniret Satanas, suum vtique, cum quo colluderet, Leuiatanam inueniret. Sic ergo in veritatis locum, inania hominum commenta ac fabulæ suffectæ sunt. Quòd si secta hæc non inualuisset: insignis omnino Apostolorum scholæ splendor foret, & ipsum naturæ lumen summo dignitatis gradu fulgeret. Interim secta illa est mater pestilentiæ, est mater odij & inuidiæ, contentionísque & simultatis, est causa tremoris terrę & omnis miseriæ inter filium & patrem, est rodens vermis ex inferno egressus.

Logica pernitiosa.

Logica est ploratus Rachel.

Logica quid sit.

De astris hactenus docuimus, ipsa mortalem omnem intellectum, sapientiam & scientiam largiri, nec sine illis hominem subsistere posse. Sicut enim vnà consistunt corpus & anima, nec propter creaturam à Christo factam, in hâc terrâ alterum sine altero esse potest: ita naturalis quoque ratio & sapientia æterna in vno quidem subsistere possunt: attamen ratio naturalis sine sapientiâ æternâ esse potest, vt quæ secundum naturale, non æternum operatur. Ratio verò æterna sine naturali sapientia esse non potest, ideò quia homo ex naturali debet cognoscere æternum. Vnde fit, vt vtraque in homine, secundum Deum viuente, præ cæteris rebus omnibus eniteat. Consultius tamen est, viuere secundum sapientiam filij, quàm naturæ, propter vitam illam, quæ mortem sequitur, quoniam patrem facti hominis pœnituit. Debent enim coniuncta manere, id, quod corporis est, & id, quod est animæ seu æterni, quæ aliàs distincta sunt. Potest Ethnicus esse Ethnicus in lumine naturæ quidem excellens, in spiritu tamen sancto rudis. Vbi euidens ea miseria est, quòd ille, qui linguis ignitis loqui addiscit, non accipiatur. Quærunt & inueniunt, nec fundamentum nôrunt, de quo Christus dixit, *Legem nimirum Naturæ, quam seruemus.* Cæterum in quonam, & cuius gratiâ, & à quo adsit illa, id ignorant, velut & virtutes, quas in se lex continet. Quoniam autem sceptrum de Iudâ ablatum & ad gentes translatum est, sequitur ipsas etiam hæredes fore regni illius, quod filius regenerauit, ideò quia patrem facti

Ratio naturalis sine æterna nō contra esse potest.

Gentes regni Dei hæredes & cur.

facti pœnituit. Viuit tamen adhuc vetus, & nouum in veteri. Itaque vtraque lumina vnita sunt, nec alteri alterum contrarium est. Vnum respicit ad mortale, alterum ad æternum. Vtriusque autem is modus esse debet, qui datus est. Apprimè enim mihi notum est, hominem esse puluerem, similiter esse puluerem elementa ipsa, ex quibus homo prodoctus est: puluerem etiam esse sapientiam luminis naturalis, denique & ipsa astra, ex quibus, sapientia oritur. Cum hoc puluere scientiæ ac artes omnes intereunt. Opera autem hominum cum operibus imaginis redeunt ad Dominum, vnde egressa sunt. Homini ergo lumen naturæ inquirendum est, vt mortale corpus in viâ domini ambulet, nec abeat in consilium pestilentiæ, vtque renatum corpus munus suum exequatur ante initium luminis naturalis, hoc est, vt primò quæramus regnum Dei. Sic enim deinceps omnia nobis in lumine naturæ reuelabuntur. Hoc modo lis inter mortale & æternum componitur, & famelici satiabuntur lumine bono, ignaui contra illo spoliabuntur. Quod idem est, ac si dicatur: Quoniam filium habetis, in quo lumen cognoscimus æternum: diuertendum est ad Christum, non ad naturam. Ipsum tamen naturale quoque nobis dabitur. Si enim ante omnia Christum quæramus, dabuntur postea, quæcunque in naturâ sunt. Prima namque cura esse debet de æterno, vt hoc modo regnum Dei quæramus. Hoc facto, omnia adiicientur, quæ in lumine naturali desideramus, ad naturalem affectum in mundo complendum. Hoc sine remissione ita in nobis esse constitutum debet. Sic alimus duo corpora: vnum ex terrâ, alterum ex Christo: vnum ex patre, alterum ex filio, vtrumque tamen in spiritu vno. Hoc in spiritu quicquid fit, id sanctè ambulat in viâ domini. Lumen vetus est puluis & vmbra: nouum autem manet æternum.

Christus non ex natura attendi debet.

Corpus homo duplex alit.

CAP. II.

Ex quonam factus sit homo: quid sit Limus: & quam proprietatem Massa illa habeat.

Ortus hominis facultatibus omnibus cognitu necessarius.

INquirendum est initio de ortu hominis, vndenam is factus sit. Quod cùm neetradant veteres Philosophi, nec Theologi, nec Iureconsulti, nec Medici, sapientiæ sibi gloriam arrogare non possunt. Philosophus enim omnium primò considerare debet, vndenam homo oriatur, vt cæteris veluti fundamentum quoddam substernat. Deinde etiam Theologus, vt sciat, quidnam in homine corpus ac mortale sit, quid item sit æternum, ne ipsum damnet ac Diabolo adiudicet. Postea etiam Iurista, vt videat, quod non porcus, sed admodum nobilis creatura homo sit, ac inde discat, de ipso tanquam de homine iudicium facere. Similiter & Medicus principium hoc exploratum habere debet, nec ceu pecus hominem tractet ac laniet, sed veluti imagini Dei necessariam medicinam applicet. Qui enim nouit, quomodo factus homo sit: is simul etiam nouit, ipsum eiusdem esse naturæ & proprietatis cum eo, ex quo factus est. Iam iudicare illi rectè & commodè possunt, quid sit id, ex quo homo sit. Quod cùm nobile sit, & apud omnes magni æstimetur: fas est, maioris ipsum quoque hominem æstimari. Imò vt verbo vno rem dicam, scire talia omnium maximè spectat ad Medicum. Ipsos autem talia scire, non admodum notorium est. Quod vt rectè describatur sciatúrque, ante omnia S. scriptura adhibenda est, quæ sola hoc in casu Philosophus & Naturalibus fundamentum iacit. Hoc principio neglecto, Philosophia omnis inanis erit. Qui enim ex Theologiâ non est natus Philosophus, is limitem non habet, cui Philosophiam suam superinstruat. Ex Theologiâ nàmque veritas promitur, & sine illâ hæc indagari non potest.

Theologia est Philosophiæ fundamentum.

Itaque priusquam hominem ipsum describam, causam ac ortum creatorum omnium explicare constitui: vt nimirùm deinceps ipsius hominis generatio ac origo clariùs pateret. Occasio scriptionis huius ducitur ex eo, quod seipsum demonstrat, hoc est, ex quo homo existit, ex eo cognoscitur, nimirum ex creatis, quæ hominem, vt factus sit, describunt ac exprimunt. Vniuersa namq; creata sunt literæ & libri describendi ortus hominis, hoc est, si historia quædam vetus cognosci debet, depromenda ea est ex scripturis. Scriptura autem nihil est aliud, quàm compositio literarum. Ita creata sunt literæ, ex quibus veluti legendo intelligitur, quis homo sit. Hoc autem principium vt rectè intelligatur, ad scripturam Biblicam confugiendum est. Nos enim omnes illorum aliàs ignari sumus: quoniam creata vniuersa sine homine ante eius creationem facta sunt. Si creationi illorum nemo interfuit, nemo etiam quicquam sciet. De illis autem loquitur Spiritus Dei in Bibliis. Ex hoc promendum est fundamentum eius, de quo hic scribo: nempe hominem esse creaturam vltimam. Quoniam verò homo est creatura vltima: creaturæ vtique priores, à nobis, quin describantur, omitto non possunt. Qui enim tignarius domum exstruere possit, qui non prius cognouerit lignum? Domus autem exstructa postea ex ligno facilè diiudicari potest. Semper enim vltimum cognoscitur ex primo. Sed & causæ plures sunt. Creata nimirùm prima ex nihilo facta sunt. Sic enim demonstratur, primo in mundo nihil exstitisse, ne quidem elementum. Per verbum vero factum est corpus & ipsius spiritus: ex quo deinceps corpore creata vniuersa producta fuerunt. Postremum autem ex aliquo, hoc est, homo non ex nihilo, sed ex massâ quâdam factus est. Creata autem cætera omnia ex nihilo facta sunt. Tantùm autem de eo quod verbum fecit, hoc loco mihi disserendum est. Testatur namque scriptura sacra, sumpsisse Deum limum terræ ceu massam, & ex eo formâsse hominem: sicut & alibi scriptura demonstrat, *hominem esse cinerem, puluerem, ac terram.* Ex quo satis euidenter patet, hominem ex aliquo factum esse. Illud aliquid fuit Limus terræ. Etsi autem homo corpus ac formam à Limo diuersam habeat (caro enim & sanguis a luto & limo distant)

Creata sunt literæ hominis.

Homo creatura vltima.

Creata prima ex nihilo facta.

Homo ex limo terræ factus est.

distant tamen ad id, quod fuit, reuerti ipsum, satis manifestū est. Puluis namq; & cinis massa est ac materia. Ex quâ quicquid fit, non ex nihilo, sed ex aliquo generatur. Id aliquid quale sit, vel qualis sit massa, deinceps declarabitur, vt quidnam ex eâ confectum sit, vobis innotescat. Est autem ille puluis Limus terræ. Et Limus terræ est maior mundus. Et sic homo factus est ex cœlo & terra, hoc est, ex creatis superioribus. Itaque homo est subiectum Philosophiæ, quoniam ex Limo terræ factus est. Et Limus sumptus etiam ex cœlo est. Itaque idem homo etiam subiectum Astronomiæ est. Astronomia itaque & Philosophia à se inuicem diuidi non possunt, quia homo tam ex cœlo quàm terrâ factus est. Limus enim terræ est extractum quiddam ex firmamento & elementis omnibus, hoc est, vt cognoscatur, quid Limus terræ sit, scire conuenit, illum esse extractum ex omnibus corporibus & creatis. His percognitis, iam videtis fundamentum, super quod Philosophia collocanda, ac vniuersum naturæ lumen fundandum sit.

Limus quid.

Primùm creabat Deus cœlum ac terram, ac creaturas omnes, per verbum, suo quæuis ordine & serie, sicut scriptura ex ordine recenset, quid quouis die factum sit. Omnium nouissimè factus est homo, propter absentiam materiæ, ex quâ fieri debuit. Cùm enim creata cætera omnia iam producta essent, homo postremò factus est, quia ex limo illum fieri oportuit. Fieri ergo prius id debuit, ex quo limus extraheretur. Ex limo hoc factum esse à Deo hominem, scriptura attestatur, *Et videbat esse bonum*. Nondum enim lapsus erat, fiebátque id ante Paradisum, homine nondum vel bonum vel malum sciente. Cùm autem bene omnia facta sint: omnia etiam in suâ integritate facta esse liquet. Horum vt aliquis vsus esset, placuit Deo, hominem illis præficere, qui creata omnia intelligeret, cognosceret, & in suos vsus adhiberet: nimirùm vt per illum sapientia Astrorum prodiret ac perficeretur, nequicquam absconditum maneret, sed omnia, quæ Astris indita sunt, in lucem proferrentur, vtque per opificia omnes negotiationes inuenirentur, pérque scientias omnia naturæ secreta, in montibus ac fodinis, in sapientiâ humanâ, ac rebus denique omnibus elucerent & perficerentur, adeóque omnibus manifestarentur. Ad hæc omnia proferenda & cognoscenda productus homo est. Qui si in Paradyso, in quem à Deo collocatus erat, mansisset, sapientiâ mundi vniuersâ ex stellis ac elementis facilè potuisset carere. Euentum tamen hunc prouidentia diuina præsciuit. Nulla namque is dona dat quin simul, quisnam eorum finis ac vsus futurus sit præsnoscat. Ipsius ergo arbitrij est, donum ab ipso iterum auferendi. Quod tamen priusquam faciat, in auferendi doni locum aliud substituit, sicut in multis obseruare licet. Quãprimùm enim Deus homini vitam inspirauit, duxit ipsum in Eden. Ita venit in mundum Adam: ita factus est in mundo intelligens, vt deinceps cum omnibus liberis secundum firmamentum & elementa viueret. Sic nos quoque vniuersi post Adamum tales sumus. Hoc loco me continere non possum, quin mentionem faciam eorum, qui in abditis insulis reperti sunt, & ibidem adhuc hodie latent, & inueniuntur. Quos ex posteritate Adami esse, nemo facilè crediderit, cum Adæ filij in abstrusas insulas minimè concesserint. Imo probabile est, ipsos ex Adamo alio descendere. Nemo enim facilè euicerit, ipsos carne & sanguine nobis cognatos esse. Quòd si in Paradiso mansisset Adam, longè fortassis Adam futurus fuisset alius, sed non tamen insignitus tali imagine Dei, quali sunt in nouis insulis. Multa ac diuersa passim sunt animalia: fortassis etiam multi homines, de quibus etiam deinceps prolixiùs differemus. Notandum itaque, nos ex limo constare, & ex limo mortale vniuersum habere, sicut ex sequenti exemplo patet. Sicut æternam sapientiam accipimus à Spiritu per Christum à patre misso: ita omnis etiam sapientia naturalis per astra à patre nobis data est naturaliter. Hæc iam sapientia & scientia, vt perficeretur, adeóque magnalia Dei proderentur, conditus homo est. Qui postquam ex Paradiso eiectus est, cœpit miseriam suam altiùs expendere, adeóq; prouidam posteritatis suæ curam suscipiens, centum annorum spatio cum Euâ rem non habuit (tantum discrepauit vita Paradisi à mundana) & deinceps miseriam expertus est in sapientiâ propria, & generatione filiorum suorum. Sic ergo viuendum est de mundo, non aliter ac regeneratio ad sapientiam Christi suum perfugium habere, & à Christo alimentum sumere debet. Sic porro etiam homo de terrâ sumptus, terræ fructibus, & auibus aëris, & piscibus maris vescitur, ac dominatur serpentibus ac Basiliscis. Cùm ergo huiusmodi hominem producturus Deus esset, ex limo ipsum fecit, & in Paradisum collocauit. In quo cùm mandatum violâsset, ad limum terræ iterum redactus est, vt mundi conditionem & naturę proprietatem subiret, & ea pateretur, de quibus deinceps dicturi sumus, &c.

Homo cur vltimo creatum. *Homo productus mundo ad quid.* *Eden quid.* *Insulani an Adæ posteri.* *Mortalitas hominis ex limo.* *Adam, quadiu in Paradiso vixerit.*

Postquam Deus creaturas omnes, omnia Elementa, Stellásque & cætera vniuersa fecisset, ac ad arbitrium suum disposuisset: omniū postremò quoque hominem tali pacto formandum aggressus est. Essentiam nimirùm ex elementis quatuor in massam vnam extraxit: extraxit etiam ex astris essentiam Sapientiæ artis, & rationis: & sic, vtramque essentiam in massam vnam congessit, quam Massam scriptura vocauit *Limum terræ*. Ex massâ illâ duo corpora facta sunt: *Corpus sidereum*, *& elementare*. Hæc secundum lumen naturæ vocantur, *Quintum esse*, h. e. massa illa extracta est, & in ipsam, ceu in vnum quiddam congesta sunt Firmamentum ac Elementa. Quod ergo hoc modo ex quatuor extractum est, factum est Quintum. Ipsa tamen quatuor in illo non secus sunt ac in matrice. Notandum ergo, quòd Quintum esse nucleus & neruus sit essentiarum ac proprietatum omnium in vniuerso mundo, h.e. in manum Dei venit omnis natura, vis ac proprietas, denique vniuersa essentia globi superioris & inferioris. Hæc

Homo ex qua massa factus. *Quintū esse materia hominis nobilissima.*

omnia iunctim ac realiter in manu suâ Deus habuit, & ex illis hominem secundum imaginem suam formauit. Opera namque Dei non similia operibus aurifabrorum sunt, sed modum & vires virtutésque naturales omnes superant. Materia quæ adhibita est, fuit omnium nobilissima & excellentissima, tracta ex omnibus creaturis, velut Arcanum & essentia quædam in manu Dei posita. Singulari consideratione expendi debet hoc, quòd cùm res omnes ex nihilo factæ sint, solus homo non itidem factus sit ex nihilo, sed secundum ipsius Dei imaginem factus sit, non ex luto communi, sed ex extractâ quâdam, ex omnibus creaturis, massâ. Et licèt quidem lutum seu puluis à vento disiiciatur: lutum tamen vniuersum id est, ex quo factus homo est. Nihil enim in ipso durabile est adeóque in Quintum esse cooptata est vniuersa totius mundi natura, rerum nempe sensibilium & insensibilium, in vnum quasi fasciculum & massam collecta & conclusa. Præstitum hoc ab illo est, qui cœlum terrámque creauit, ex Quinto scil. illo esse, quod scriptura limum terræ vocat. Ex limo isto creator mundi mundum paruum, Microcosmum seu hominem condidit. Sic ergo homo factus est paruus quidam mundus, & omnes mundi naturas ac conditiones continet. Vnde etiam Microcosmus est, est Quinta essentia Elementorum, & Astrorum seu firmamenti in sphærâ superiore, & globo inferiore. Adeóque mundus maior est parens mundi minoris. Vnde etiam in minore mundo reperitur natura draconum, serpentum, viperarum, luporum, ouium, &c. omnium etiam elementorum, & sanitatis ac morbi. Filius enim refert parentem suum. Quod autem Microcosmus à Macrocosmo diuersus sit substantiâ formâ & figurâ: id ita constitutum est à creatore, vt is carnem habeat & sanguinem, & illis additum motum, ad sectanda ea, ad quæ ex conceptione naturali propendet. Item, vt homo sit, & fame sitique tentetur, vt vescatur fructibus elementorum, cibúmque, ex sui ipsius parentis corpore hauriat, ex ipsius corpore alatur, cibetur, & potum capiat. Quâ ratione ex Christo regenerati, ex Christo aluntur, cibantur, potum capiunt, in Christo sepeliuntur & beantur: item veluti microcosmus ex mundo maiori viuit, edit, bibit, in ipso moritur, & sepelitur: ita sciendum est pariter, hominem ex partibus duabus constare. Pars vna est ex elementis facta caro & sanguis. Pars altera sunt sensus & cogitationes ex Astris productæ. Ita & duæ naturæ in homine diuiduntur: Carnalis & sanguinalis: sensualis & cogitatiua. Caro & sanguis ex elementis nutriuntur: sensus & cogitationes ex Astris. Sic ergo naturalis homo Microcosmus, est homo sensualis. Constituit itaque Deus, hominem in sese Magnetem continere, vnum, quidem ex elementis, vnde eadem ipse rursus attrahit: alterum ex Astris, cuius vi Microcosmicum sensum etiam ex Astris allicit.

Quinti esse quæ materia.

Homo ex Limo.

Homo Microcosmus ortu & conditione.

Macrocosmus parens Microcosmi.

Hominis partes duæ, duæque naturæ.

Hominis magnes duplex.

Hæc vt clariùs vobis expediantur, opus est, describi vobis personam duplicem, quarum vtraque caduca & mortalis est. Exemplum tale esto. Mundus corpora duo habet: Vnum visibile, alterum inuisibile. Visibile sunt corpora elementorum, inuisibilia elementorum sunt quatuor: Terra & ipsius fructus: Aqua & ipsius fructus: Aer & ipsius fructus: Cœlum & ipsius fructus. Cœlum sunt sola Astra. Stellæ sunt visibiles: non autem sunt cœlum. Et sicut ex terra fructus calidi nascuntur: ita frigidæ etiam stellæ possunt existere in elemento ignis. Iam quod in mundo visibile & tangibile est, est homo, corpus scilicet eius, caro, & sanguis, nullo excepto ex duobus elementis. Notandum ergo, diuidi inuisibile à visibili, in cœlo & elementis. Exemplum. Per famem & sitim carni & sanguini, cibus pocúsque offertur. Ita etiam per famem sitímque cogitationum & sensuum animus cibatur scientiis & sapientiâ naturali, sicut de Magnete in præcedenti capite docui, quod ex elementis attrahat cibum & potum. Eodem modo & intellectus hominis Magnetem habet, ex Astris sensum & cogitationes attrahentem. Sic omnino etiam homo in corpora duo coagmentatus est, in visibile, & inuisibile, hoc est, in elementare & cœleste. Corpus procedit ex elementis: Spiritus ex Astris. Hinc patet, opus esse, vt elementa nutriant corpus: & cœlum, suum Spiritum, hoc est, quicquid conferunt elementa, facit ad corpus carnis ac sanguinis, ex elementis constans: Et quicquid cœlum in hominem cœleste confert, id facit ad sensus & cogitationes. Præterea homo ex elementis edit bibitq; ad conseruationem carnis ac sanguinis: ex Astris edit suos sensus & cogitationes, ad conseruationem Spiritus. In corpore námque habitat caro & sanguis: in cœlo habitat sensus & cogitatio. Sic ergo quinta essentia ex duobus corporibus extracta, & in vnum corpus congesta est, vt homo vnus esset, nec personæ plures sub formâ vnâ, hoc est, vt homo cœli firmamentalis sapientiam, intellectum, scientiam, & omnia ex Astris, carnem verò & sanguinem ex Elementis hauriret. Hoc iam modo homo est quinta Essentia, est Microcosmus, est filius totius mundi. A manu enim Dei talis fabricatus est, vt extractum quiddam ex omnibus creatis fieret. Et sicut filius ex patre est, ac à patre docetur: ita nos ex Astris discimus, ex quibus sumus. Hinc etiam homo refert naturam tam Astrorum quàm Elementorum, ex quibus conflatus est. Et cum omnes illorum proprietates retineat, ideò magnus quoque mundus ipsum cibat, nutrit alitque sapientia, intellectu, cibo, potu, veluti propriam suam carnem & sanguinem, mirabiliter adeò ex sese genitum. Et singulariter hoc notandum est, quòd nos homines carnem & sanguinem nostrum edamus, bibamúsque seu sumamus ex patre nostro elementali & firmamentali. Ideò enim, quòd ex mundo facti sumus, veluti infantes, ex mundo nutrimur, non secus ac regenerati ex Deo cibamur, & (vt ita loquar) potamur sapientiâ & intellectu ex eo, ex quo sumus. Eodem námque modo & naturalis homo ex Astris nutritur. Nec enim verbo Christi carere aut excludi potest, vel Astronomus vel Philosophus, quorum fundamentum & limes Christus est, dicens, *Caro mea cibus est, & sanguis meus est potus.* Sicut

Mundi corpora duo sunt.

Homo ex corporibus duobus constitutus, iisdem etiam nutritur.

Homo est quinta essentia.

enim

enim ex Macrocosmo productis, ille pro cibo ac potu est. Sic ex Deo producti, ex Deo etiam cibantur & potantur. Rectè itaque Christus ait, *carnem ac sanguinem ipsius cibum ac potum esse*, quasi & terra diceret, *Edite hoc, quod sum, quod vos estis*. Hominis enim ortus à vero patre est, & hunc respicit. Vnde etiam id, ex quo prodiit, appetit tam viuus quàm mortuus. Sic, qui ex mundo sunt, in mundo sepeliuntur. Qui sunt ex Christo, per regenerationem in Christo sepeliuntur.

Caro Christi quorum cib⁹, &c.

Quantum verò ad imaginem hominis, res docet, ipsam esse supernaturalem. Huius enim nihil Elementis aut Astris conferri potest. Illa æterna est: hæc caduca & puluis. Itaque ex Massa duo corpora producta sunt: Sydereum & Elementare. Quod toties scribendo itero, vt simul etiam cogitetis de eo, quod Deus dixit: *Faciamus hominem secundum imaginem nostram*, hoc est, *non carneum, non sanguineum, sed quoad imaginem, nobis similem*, sicut & alibi scriptura inquit: *Vos Dij estis*: quasi dicatur: *Non caro & sanguis, sed æternum & imago nobis similia erunt*. Ego tamen hîc nihilominùs naturale tantùm describo, & quod ad Deos attinet, omitto. Itaque, quoad imaginem Dei, constat hominem esse supernaturalem. Illa verò astris & elementis minimè assignatur: quia illa æterna est: hæc caduca & mortalia seu puluis sunt. Quanquam instar pulueris non appareant, sed instar carnis & sanguinis, aut hominis. Quicquid tamen ex terrâ factum est, est puluis & cinis, etsi non hunc, sed carnem & sanguinem repræsentet. In imagine illâ vera sapientia hominis posita est. Animale tantùm id est, quod caducum est, & consistit in sanguine ac carne, in homine, qui est quinta essentia, est Microcosmus, est filius mundi, est ex mundo conflatus, & mundum intra se continet. Quisquis ergo mundum sequitur & terrenum patrem æmulatur, filius est mundi, in mundo manet, nec respicit diuinam imaginem aut huius sapientiam, quam tamen spectare hominis est. Nobilis ea cuiusdam sapientis sententia est: *Sapiens dominabitur astris*. Hoc enim vult, *Imaginem esse viuaciorem animali*. Animale namque non est nisi imago terræ, quæ perit. Non autem interit imago Dei, quia Deus æternus. Sensus ergo dicti ille est: Sapiens, hoc est, homo, qui secundum diuinam sapientiam in imagine viuit, is dominatur Astrali & Elementali corpori. Vtrique tamen imagini satisfacere debet homo, & ita se gerere, vt deprehendatur ambulare in lege domini, in naturâ, in voluntate & Spiritu Dei, ne mortalis corporis sapientiam imagini æternæ præponat, aut hanc propter illam eiiciat & elidat, &c. Innuit enim hoc dictum, quòd sapiens viuat secundum imaginem, non secundũ mundũ. Et qui secundũ imaginẽ viuit, is vincit astra. Quod probè rectéque intelligetis. Quicquid ex terra est, ex terrâ edit & bibit. Qui ex cœlo est, panem edit cœlestem cum Angelis. Elementa & Astra sunt filij parens. Ex his ille viuit, sicut & regeneratio in Christo est, non extra ipsum. Quiuis enim filios ex suo patre edit & bibit, & in patre suo viuit. Et licèt homo quidem carnem & sanguinem terræ non edat: edit tamen id, ex quo constat. Talem Deus creauit hominem, vt esset filius terræ, hoc est,

Imago hominis est supernaturalis.

Imago Dei quid sit.

Sapiens vt astris dominetur.

secundum corpus animale, iam in mundo. Quoniam autem in Quintâ essentia quoque natura Basilisci, & venenatæ aliæ conditiones latent: ideò nobis data lex est, ne Basilisci illius venenum sugamus, sed potiùs ex naturâ fauum mellis legamus. Velim autem vos seriò attendere ad verba Christi, vbi dixit, *Progenies Viperarum*, & similia alia plura. Ex illis enim intelligere debetis, omnium, animalium naturas in limo terræ latuisse: & sic etiam damnatas, à bonâ illâ Quintâ essentiâ in species suas distributas esse, in quibus antea fuerunt. Vbi & hoc attendetis, quod Christus ait: *Nolo, vt conuertantur, ne saluentur*. Nec enim ex serpentibus, draconibus, leonibus, lupis, vulpibus, diuos facere vult, sed illos in suum stabulum segregat. Et licèt quidem lex in naturam nos tradiderit, hoc est, etsi quidem, vt Iudas, nascamini: generationem tamen malam domare potestis per imaginem, quâ dij sumus, si nos Deus ad filium trahit. Hoc autem Iudas non aduertit. Videat ergo quilibet, quidnam prædestinatio faciat in lupo, in agno. Debent autem peccatores assumere bonum. Ita Basiliscus fiet agnus. Quò nos Deus destinauit, eò perueniendi nobis potestatem dedit per opera, quæ in terrâ eligimus. Quę autem damnatorum & prædestinatorum conditio sit, longiùs explicare hic nón institui. Hoc sciò quidem, peccatorem exaudiri. Quod autem discrimen sit inter viperam & lupum rapacem ac peccatorem, hic taceo. Res enim facilè prompta est. Propter prædestinatos ac peccatores data est nobis lex, data mandata, datum ius ac magistratus, datus gladius, ne scilicet. Basiliscus nimis multos inficiat. Vbi autem dicitur: *Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat*. discrimen vtique statuitur inter peccatorem & progeniem viperarum.

Lex quibus data sit.

Quæ hactenus de massâ, ex quâ homo generatus est, dicta sunt, id intendunt, hominem esse extractum quoddam totius machinæ mundi, non aliter ac Medicus vim ac essentiam quandam ex herbâ extrahit, quæ postea etiam Quinta essentia vocatur. Et sicut spoliatum corpus se habet ad extractam vim: ita mundus se habet ad hominem. Spoliatum corpus tanto imbecillius est, quanto efficacius est Quintum Esse. Cuius quò plus extractum est, eò minus in corpore relinquitur. Non vniuersum quidem extractum est, sicut extrahitur Medicina: extractum tamen est tantum, quantum ad hominem requirebatur, & relictum tamen tantum etiam est, quantum quod superstes est, requirebatur ad vitam, ad alimentum, ad cibum, ad potum, denique quantum etiam cœlum in suâ sapientiâ attinet. Conuenit ergo deinceps etiam scribere de generatione & conceptione hominis nati. Discrimen enim constituendum est inter natum & non natum, inter Adamum Euámque, ac horum liberos. Primò itaque trademus de modo generationis Adæ ac Euæ: postea de modo generationis geminorum filiorum ex ipsis natorum. Pro primo sciendum est, primum hominem iam dicto modo factum esse ex limo terræ, velut extractum quoddam totius mũdi, à summo plaste, Deo ipso. Extra Deũ nemo quisquã vi Trinitatis id pręstare potuit. De

Quintæ Essentiæ quæ ratio.

Adamo porrò noſcite, ipſum fuiſſe hominem, vt diximus, ſecundum Dei imaginem factum. Eua verò vxor, ex Adamo ipſo facta eſt, non genlia, de cuius fœminæ ortu ſcribere, polliciti ſumus. Noluit enim Deus ex mundo perſonas duas extrahere, ſed tantùm vnam, quæ Quinta eſſentia eſt & Microcoſmus. Extraxit ergo virum, non fœminam. Ex viro autem condidit fœminam, quâdam intercedente concordantiâ, vt, quemadmodum vir ex magno mundus factus, ipſum deſerere non potuit, ſic nec fœmina, ex viro facta, ipſum deſerere poſſit aut debeat. Nam ſi fœmina, Eua, ex maſsâ aliâ facta fuiſſet, mutuus amor, ac deſiderium inter ipſos minimè viguiſſet. Quia verò caro vna, vnus ſanguis eſt: ideò ſeſe inuicem deſerere non poſſunt. Itaque porrò idem etiam iudicādum eſt de ipſorum liberis, de quibus plura adhuc dicenda ſunt.

Adæ & Euæ quod diſcrimē ſecundū creationem.

Eua vnde condita.

Cæterùm, vt & de Euæ conditione aliquid dicamus, condita ipſa eſt ex Adæ coſta ſeu latere. Ad latus ergo pertinet. Naturæ tamen eſt Microcoſmicæ non minùs, imo magis quam vir. Eſt enim diſcrimen inter fœminam ac virum, quod conſiſtit in eo, quia Deus homini attribuit vim gignendi, vtrique inquam, tam viro, quàm fœminæ, cuilibet tamen pro conditionis ſuæ ratione. In hoc à ſe inuicem differunt, quòd alter vir eſt, altera fœmina. Aliàs vnius ſunt naturę cum machina mundi. De liberis autem ita diſſeremus. eos deinceps à manu Dei non fieri, ſed, vt naſcantur, naturæ ipſi implantatum eſſe. Placuit enim Deo illam ſeriem deinceps obſeruari. Coniunxitque hoc fine virum ac fœminam indiſſolobili nexu, vt ſimiles ſibi liberos pariant. De liberis ergo, à viro & fœmina ſatis, res ita habet. Hominem primum manus Dei finxit. Huic ſuam coniugem, etiam non natam, addidit. Cætera ordini naturæ mandata ſunt. Opus enim id naturæ commiſſum eſt, per quod homo in poſterum non amplius creetur, ſed vnus ab altero gignatur & naſcatur. Solus enim Adam Dei erat. Et hoc cur hîc indicem, hæc cauſa eſt, quòd, vt dixi, elementorum & Aſtri ſit. Sicut autem is talis fuit: ita quilibet etiam infans, ex ipſo homine genitus, patris ac matris modo terrenus ac Aſtralis eſt: non quidem per manum Dei, ſed per natiuitatem. Vim enim hanc à manu ſua tranſtulit in naturam, vt liberi naturaliter gignantur. Vt granum in agrum coniectum, putreſcit, & grana ex ſe multò plura profert, quod fit propter vim & vnionem ſeu concordiam, quam granum ſeu frumentum cum magno mundo habet: ita, quod initio creatum eſt, poſtea per naturam propagatum eſt. Eadem ratione intelligenda etiam eſt procreatio hominum. Primum granum creatum fuit: cætera conſequenter per elementa & Aſtra generata ſunt. Res hominis eodem ſe quoque modo habet. Vt enim nihil ſine putredine generari poteſt, ſed omnia digeſtioni vſque ad tempus maturitatis deſtinata ſunt: ita nec homo gigni poteſt, niſi ſemen in agrum coniiciatur. Semen eius eſt ſperma, à Deo ad id ordinatum. Ager eſt matrix, in qua digeſtio fieri debet. A putredine generatur homo. Putredo fit per operationem Macrocoſmi, per elementa, & per aſtra in patre & matre, tanquam inſtrumentis à natura attributis. Non quod exterior quoque mundus hîc operetur, ſed Microcoſmus per Quintum eſſe. Hic autem eſſe vnum eſt, fœmina & ager. Itaque eodem etiam modo coniungitur inſtar ſeminis & agri. Etſi ergo ſemen hominis in corpus elementorum minimè ſeminetur, ſed in fœminam, tamen ita fieri Deus voluit, vt imago eius in fœmina concipiatur gignatúrque, & non in natura externa. Et tamen mulier ab elementari agro diuiſa non eſt, ſed locus eius eſt ager, eſt terra, eſt hortus, in quem ſeminatur & plantatur fœtus ſeu fructus, qui tandem homo fit. Et ſicut in terra elementa & aſtra operantur: ita ſimilis operatio quoque in fœmina fit, eodem modo, quo de naturalibus creſcentibus intelligi poteſt, &c.

Liberi cur hodie non creētur, ſed naſcantur.

Generatio hominis qualis ſit.

Quæ verò ſit cauſa, cur fœmina agere debeat vices agri, & operationis elementorum aſtrorúmque in ſuo corpore: ſciendum eſt, id fieri propter imaginem hominis, & propter alteram formam naturæ animalis, quæ non ex elementis. ſed ex ſuo ſimili debet gigni, velut homo ex homine & in homine, non autem vt frumentum à frumento, ſed non in frumento, verum in terra. Nihilominus tamen & hic elementa ac aſtra operantur: ita vt homo gignatur à patre, matre, elementis, ac aſtris. Quatuor enim hæc faciunt hominem: nimirùm *pater & mater, elementa & aſtra*: cæterum eo modo, quo diximus, quòd homo ipſe ſit aſtra & elementa. Qui iam prodeunt ex patre & matre, hi ex duabus reliquis externis virtutibus mundi perficiunt elementa in *carne & ſanguine*, *aſtra*, *in ſenſu & intellectu*. Ex patre enim ac matre intellectus aut ſapientiæ nihil naſcitur, ſed tantùm ex firmamento, per operationem, vt diximus, quintę eſſentiæ & virtutis microcoſmicæ, quæ à macrocoſmica nihil differt, ſed vtræque inter ſe ſimiles ſunt. Ea námque ratione quælibet ſuam ſapientiam retinet, non ſecundum carnem, ſed ſecundum aſtra. Sic autem caro ac ſanguis ab aſtris diſcernuntur. Secundum firmamentum & elementa homo (*vt ita dicam*) naturatur. De quinta autem eſſentia, quæ in viro facta eſt, ita ſentiendum eſt, quòd ea retineatur ordinata pro ſemine ex quo deinceps liberi naſcantur. Sperma illud, quod eſt quinta eſſentia, retinet naturam ac eſſentiam ſeu proprietatem maſſæ & Limi terræ, cum coniunctione maioris mundi, inſtar microcoſmi, qui homo eſt: ita vt ſperma aliter cognoſci non debeat, niſi quod Limus terræ ſit: qualis in manu Dei ante fuit, ab hac in naturam tranſlatus. Quoduis ergo ſperma hoc modo extractum manet, quod extractum ſemen eſt cuiuſlibet naſcendi fœtus. Qualem maſſam Deus manu ſua apprehendit, omnibus maioris mundi proprietatibus donatam; ex qua hominem condidit: talis maſſa eſt, quodlibet ſperma ex quo infās gignitur. Ex quo cōſequitur, quòd ſicut pater primus mortuus eſt, & corpore ſuo in elementa, cœlo autem ſuo in aſtra iterum conuerſus eſt, & ſic vtræque partes in ſuo parte abſumptæ ſunt, eodem modo filij

Intellectus non à parentibus, ſed à vi cœleſti.

Sperma hominis quod & quale.

quoque

quoque in eodem patre consummantur & sepeliuntur, hoc est, ad elementa redeat, quod caro & sanguis est, astra verò, quòd ars & scientia est. Sic qui Martiales sunt, in Martem sepeliuntur, qui Venerei sunt, in Venerem sepeliuntur, sicut eodem modo etiam caro & sanguis sepeliuntur. Quæ ideò profusiùs vobis explico, vt de nato & creato homine sciatis, vtrobique rem esse vnam, vnam naturam, vnam essentiam, vnam proprietatem. Sicut duo creati primi homines in terram redierunt: ita ipsorum filij redibunt. Terrena ergo resurrectio vtriusque expectanda non est. Nihil enim resurget, nisi quod in Christo natum, nutritum & electum est. Nihil in cœlum adscendet, quod de cœlo non descendit, filius nempe Dei, & hi quibus ius datum est fieri filios Dei, si in ipsum credant. Sic manet generatio, vt primus pater & mater hæreditaria, & vtrumque corpus in mortem sepelitur, sydereum autem & elementare in id, ex quo constant.

Referredis quorum futura sit.

Quoniam de hominis cum externo macrocosmo consensu & coniunctione diximus: sciendum iam porrò est generationem hominum non in duobus his saltem hominibus positam esse, sed datam illis insuper esse seruandam quintam essentiam, & potestatem seminandi concipiendique. Perfectionem autem illicò adesse falsum est. Necesse enim est, confluentiam quoque externi mundi accedere, propterea, quia à se inuicem separati non sunt. Sicut enim cibum & potum sumimus ex mundo externo, quibus nullo temporis momento carere possumus: ita similis etiam ratio cooperationis, quâ exterior iuuat interiorem. Hinc patet, proprietatem elementorum & proprietatem astrorum, perfectionem facere. Semen enim in homine otiosum est, si externa confluentia non cooperatur. Sicut enim, etsi in agro bene stercorato iaceat granum, fructum tamen non profert, sed emoritur, nisi astra & elementa cooperentur, quandoquidem alterum sine altero nihili est: Sic etiam, quoad hominem, vnum cum altero cohæret & coniunctum est. Sed exemplo rem illustrabimus. Conceptio est potentia, hoc modo fiens. Astrum externi mundi, & astrum microcosmi, constellationem & confluentiam suam coniunctam habent, éstque vnus cursus, vna operatio pro conditione coniunctionis, faciendi astrum, potentiam & conceptionem, si massa in suo vigore est. Iam massa est corpus elementare, ita, vt artifex, bellator, doctus, sapiens, gignere possit fatuos, per elementa, prout in conceptione se respiciunt, vt ita dicam complexionatos. Hoc modo proprietates omnes maioris & minoris mundi in ventre fœminæ concurrunt, quæ microcosmum gestat in vtero. Ex coniunctâ tali operatione nascitur homo, retinens maioris mundi proprietatem, naturam, inclinationem, & conditionem. Talia enim gignuntur vnà cum homine. Scitote verò hoc, quod vobis dico, adhuc multò miraculosiùs, factum esse. quòd Maria in vtero suo gestârit eum, qui vniuerso mundo maior ac potior est. Itaque admirari non debetis, si naturaliter loquens, fœminam, paruum mundum gestare dico. Miracula enim Dei stupenda sunt, itque ad-

Conceptio quid.

Mariæ conceptio miraculosa.

mirandos Dinos verò fœminæ gestari permittit. Gestauit verò Maria illum, qui cœlum ac terram fecit, qui omni mundo maior est, quanquam non secundum, sed præter naturam. Ex eo tamen colligi potest, id, quod minus est, secundum naturam quoque fieri posse.

Porrò vbi huiusmodi perfecta concordantia non est, ibidem nec perfectus homo est, sed fit monstrum, quod homo dici non solet. Dum verò monstrum voco ac æstimo, non hac de causâ id facio, quòd homo non sit. Imago enim Dei non in monstrum posita est, sed in æternum, quod in homine existit. Æterno ergo hoc loco nihil præiudicatum velim. Etsi enim ad conspectum res contemptibilis appareat: Deus tamen imaginem suam per naturam perire ac corrumpi minimè patitur. Pro homine quidem id haberi non posse, consentaneum est. Qualis enim illa domus, quæ fundamento, tecto, & parietibus caret? Quòd si omnia simul iuncta adsint, tum demum perfectè res adest. Attamen vetæ domus regio seu area adest. Ac ob defectum aliquem domus, areæ nihil decedit, sed in illâ, quæ ad domum requiruntur, nihilominus elaborari & perfici possunt. Aliud tamen videtur oculis hominum, aliud Deo. Homo contemnit, quod non est perfectum, pulchrum & amabile, interim non cogitans, stultos ipsis sapientibus prudentiores esse. Quos si distare dicas: iam tu de liberatione (declaratione) tribuni plebis & stulti indica, & plus sapientiæ, honestati & modestiæ conuenientis disces ex stulto, quàm tribuno. Cum enim ipsa scriptura dicat, Deum personas minimè respectare: respectus vtique dirigetur in imaginem eius, qui illâ non est orbatus. Quòd si quidem elementum & astrum errauit: non tamen errauit imago. Quid id ad imaginem si natura hominem corrupit? Aut quidnam præiudicabit natura suo creatori, suo domino, suo imperatori. Quòd si Deus hominem secundum suam imaginem fecit: quî possit id infringere, inficiari, elidere, aut ab homine tollere. Natura? Generatio hominis animalis est. Imago autem procedit ex voluntate Dei. Natura ergo imaginem nec reiicere, nec lædere potest. Et licèt speciosus quidem à deformi contemnatur: imagini tamen per id nihil decedit, sed natura sibi ipsi illudit, ac ob perditum opus ridet, ac sese quasi titillat. Sic si tribunus stultum genuit, seipsum ridet admiratúrque ac eludit. Elusionem hanc quis magni faciat? Qui artis ac opificij sui peritus est, si in cudendâ materiâ ictu incerto aberrat, seipsum quasi ridet & sibillat. Sic viator cespitans, fortè, sibi ipsi sannam facit.

Hominis perfectio vnde iudicanda.

De monstro iudicium.

Deus nō respicit personas.

Natura tion non præiudicat.

Hâc ergo de causâ differui de ortu hominum, vt vniuersali ac generali probatione intellectâ sciretur, quinam homo ad mundum externum se habeat, quomodo & in quibus illi consentiat, vt scilicet hoc pacto probationes singulares rectiùs & faciliùs intelligantur deinceps & comprehendantur. Quam explicationem sicco pede transilire non potui, cum primis dum tracto de virtute stellarum, & viribus luminis naturalis,

naturalis, vt notum [illegible] pertúmque fit, quo vinculo macrocosmus microcosmo iunctus & vnitus sit. Quod autem externa astra in nisim homini adhæreant, & quo modo elementa in esse homini, perno scatur, iam deinceps peculiari capite explicabitur. Quo ex discursu hominis natura & proprietas abundè satis cognoscetur. Non enim ex ipso homine, sed ex prædicto iudicio Microcosmus cognoscitur. Nam in paruo corpore dominantur & existunt cùm Planetæ tum ipsa elementa.

CAP. III.

De Compositione humanâ.

Quomodo ab elementis homo corporalem suam substantiam acceperit, & cum elementis unitus sit: Item, quâ ratione stellarum corpus in hoc operationem suam perficiat.

PRo initio ortu huius operis res à vobis ita accipienda est, quòd de humanâ compositione hactenus respectu limi terræ dictum sit. De quo etsi tradita multa sint, porrò tamen etiam de corpore sydereo cognoscendum est: Primùm quòd de limo terræ corpora duo sumantur, vnum visibile, alterum inuisibile. Visibile de visibili, inuisibile de inuisibili. Sic ergo corpus vnum est materiale, alterum spirituale. Vtrumque autem naturale, & à naturâ factum. Dilucidior autem explicatio non hoc requisiuit saltem vt traderem, quomodo cœlestis operatio cum homine concordet, & quomodo limus terræ firmamenti extractum fuerit: sed opus fuit, vt insuper etiam limum terræ in suâ substantiâ describerem, hoc est, quomodo limus terræ etiam extractum fuerit & sit elementorum. Etsi verò substantiæ elementorum in homine, hactenus mentionem aliquam fecerim: illa tamen proposito nostro non sufficit, sed complementum instituti nostri requirit, de ortu hominis omninò plura tradantur, donec integrè intelligatur, vndenam homo sit, & cuius gratiâ fit, vt hâc occasione cognoscamus, quidnam elementa in homine agant, vt nimirùm hoc modo externæ operationes in homine verè & secundum omnes proprietates percipiantur. Conuenit ergo planioris intellectus gratiâ prædictorum nonnulla repeti, vt glossa textui consentiat, & genuinæ paraphrasis momentum habeat nostra tractatio. Itaque de limo terræ nouiter ac planè ita dis[s]eremus.

Massa æternâ hominis qualis fuerit. Scitote, quòd Massa corporalis ex 4. Elementis manu Dei apprehensa *visibile & inuisibile* contineat (hoc est, constiterit ex corporalibus elementis, terrâ & aquâ: & ex inuisibilibus elementis, firmamento & chao) & in substantiam transformata sit, ita vt ex ipsâ imago Dei fieret, in quâ astrale corpus, velut & elementalis corporalitas operationes suas perficeret, hoc est, vt in homine habitarent cum suis virtutibus & essentijs, & has in ipso exercerent, ac in effectum deducerent, veluti ars Mechanica, aut sapientia luminis naturæ, vt scilicet per hominem magnalia Dei innotescerent, quantum

Homo naturæ causa factus. is externis elementis attribuerit & indiderit. Ex fundamento enim si loqui velimus, homo ad id tantùm factus est, vt naturæ laborator esset, ad faciendum id, quod Deus illi indidit & implantauit. Ad id, vt diximus, homo corpora duo nactus est. Vnde iterum patet, lumen naturæ tantùm influere ac operari in corpore inuisibili. Ex inuisibili etiam descendit, per ipsum inuisibile quoque. Inuisibile autem corpus habet visibile. In hoc situm opus est. Ita in inuisibili est ars, in visibili instrumentum, quod artem inuisibilis manifestat. Hinc sequitur, hominem in inuisibili tantùm suam sapientiam ac scientiam à naturæ lumine accepisse. Lumen naturæ vnde & quale. Vt autem corpus etiam tangibile haberet, quod inuisibile perficeret & in effectum deduceret, substãtia ei addita est de duobus elementis, terrâ nimirùm & aquâ, inuisibile autem de firmamento & chao, vt ita duorum corporum vnio & coniunctio sit, non magis diuisibilis, quàm color de suo corpore, aut calor de Sole tolli possit. Coniunctio, vt dixi facta est inseparabilis, ita, vt sola mors eam disiungere possit, quæ scilicet corpus vtrumque visibile & inuisibile in nihilum redigit.

Huius in operis introitu [illegible]tate, Deum creata duplicia produxisse: Tangibile scilicet, & intangibile. Creata intangibilia sunt angeli & spiritus. Tangibilia sunt homines secundum imaginem Dei facti. Sic ergo creatum vnum in suo corpore totum est spiritus, & corpus est spiritus, adeò quod & angelus spiritus sit. Sic homo est visibilis, & tangibilis, & inuisibile ipsius corpus similiter corporale est propter inferiora elementaria corpora. Creata sunt duplicia.

De angelis & spiritibus Philosophia naturalis nihil tractat, sed spiritualis seu cœlestis sicut deinceps in suo loco docebitur. Quoniam verò Philosophiam spiritualem in hâc quoque complector, fas esset, me ortum illorum hic quoque describere. Quoniam tamen mortalis homo, de immortali, qui se habeat, nihil intelligit: hâc de causâ labori isti hic supersedeo, hoc est, cœleste in naturali describere impossibile est. Debet enim quodlibet describi ex eo, ex quo est. Sic quod de terra est, de terrâ disserere potest. Sicut ergo hoc opus hic tracto. Quod de cœlo est, de cœlo quoque tractare debet, vt deinceps euidens erit. Ad distinguendum autem externum ab interno, paragraphis huiusmodi opus est. Cæterum, vt capitis huius plenum sensum assequamini, primò conuenit tractationem suscipi de ortu hominum, sicut iam diximus, Deum creaturas duplices condidisse, substantialem scilicet & non substantialem. Causa est hæc, quod voluerit Deus habere creaturam, quæ tangibilis esset, & sanguinem ac carnem haberet. Caro ista & sanguis desumpti sunt ex corpore quatuor elementorum, transformatorum ex substantiâ illâ in substantiam hominis, sicut quis rem albam facit nigram, viridem, vel rubram &c. Omnia enim in manu Dei alba sunt, ea is tingit, vt vult. Homo quidẽ ex ligno nihil nisi ligneũ, ex metallo nihil nisi metallicũ &c. facere potest. Deus autem ex lapide potest facere panes, &c. Ita etiam elemẽta 4. transformare potest in carnẽ & sãguinẽ. Sicut ergo iam dictũ est, homo, quoad suã substantiam, extractũ est 4. elemẽtorum. Extractum [illegible] in carnẽ & sanguinẽ abiit. Caro & sanguis ex quo facta. Hoc

Hoc instituto Deus quoque suo filio mandauit, vt homines Adami filios, faceret filios Dei secundum ipsius voluntatem, quâ illum in carne & sanguinem destinauit. Residuum autem mansit pro subiecto extracti, hoc est vt quintæ essentiæ, reliquum, ex quo illa extracta est, vsui & quomodo conueniret. Et quoniam ex elementis homo ad imaginem Dei à Deo ipso factus est: ideò in elementa, ex quibus prodiit, ius habet, & Dominium, vt scilicet imagini parere cogantur, hoc, est non vt limus sit Dominus, sed is qui ex limo factus est, filius nempe ex patre, &c. Iam ex prædictis colligite, verum hominem esse astra. Manus enim & pedes hominem minimè constituunt, sed naturalis sapientia & scientia hominem faciunt. Ideò non quærat in corpore homo, quæ corporis sunt. Quæ corporis sunt, sunt brutalia. Hoc quærendum est, quod in corpore est inuisibile & impalpabile, lumen nimirùm naturæ, naturalisque sapientia, quam Deus syderi indidit, & ex sydere in hominem transfudit, quãdo quis à magistro aliquid disceret, vt puta scribere vel legere. Manus ergo & pedes nihili sunt. Illá tamen sine manibus, pedibus, auribus, oculis perfici & ad effectum deduci nequeunt. Per oculos námque introspicimus in naturam, ipsique sunt instrumenta, per quæ perficimus, quod in nobis est, & à Deo pro naturali munere seu dote datum est. Habent ergo rationem instrumentorum, sine quibus sapientia exeri non potest. Cùm verò hanc per illa exeri nec esse esset: ideò homo factus est ex elementis, & formatus ad imaginem Dei, formam nimirùm ad id quod Deus in nobis requirit perficiendum, aptissimam. Forma enim nulla vspiam habilior aut dexterior, quàm hominis cogitari aut fingi potest, cum ea apta sit omnibus naturæ dotibus ac scientiis tractandis exercendisque ita vt homo per corporea membra facere possit, quæcunque vult. Et quæ in spiritu facit Deus, aut angelus, aut spiritus: ea omnia etiam corpore & membris suis seu instrumentis homo perficit. Spiritus enim & hominis hoc discrimen est, quòd spiritus sine instrumentis agat operetúrve: homo autem per instrumenta, quousque quidem humana vis extenditur. Exemplum. Facit Deus domum. Eam facere & homo potest. Deus manus & pedes habet in verbo: homo in membris. Homo sanat hominem medicamentis, quæ membris suis parat: Deus id facit verbo, sine manibus & pedibus. Homo ambulat pedibus: spiritus sine illis. Ita per membra perficiuntur artes & sapientia luminis naturæ, sicut ex exemplo patet. Vult Deus ex terrâ enasci arbores, fructus, pyra, crescentia alia. Voluntate hâc positâ, omnium primò prodeat lignum, ex quo pyrum nascatur, oportet. Ex ligno enim pyrum edi Deus vult: non quòd pyrum sit lignum, sed quòd pyrum sit instar spiritus in ligno, donec corporalitatem adipiscatur. Et cum tangibili corpore opus esset: Elementa in lignum transmutata sunt: hoc est. Quicquid tangibile est, corpus suum ex duobus inferioribus elementis habet: & quicquid huiusmodi corpus fieri debet, id initiò est spiritus non quidem astralis (is enim corpus non assumit) sed elementaris qui corporalitatem asciscit. Sic, semen est spiritus naturalis. Si autem seminetur, ex illo fit arbor. Iam suum corpus ille adeptus est. Idem similiter dicendum etiam de pyro ex arbore. Id vbi primùm spiritus elementaris fuit, postea materiale fit & corporale. Sic ergo pyro corpus datum est ex duobus elementis per necessariam transformationem. Eodem iam pacto, si velit Deus, fieri ac produci illa, quæ in firmamento per ipsum facta sunt, vt scientiæ, Musica, artes Mechanicæ, facultates & cæteræ religiones: necesse erit illa, vt diximus per hominem perfici, non secus ac pyrum profertur ab arbore. Aliquid enim esse necesse est, per quod sydera operentur. Id autem homo est solus. Eiusmodi ergo formâ insignitus est, vt magnalia naturæ omnia per ipsum conspicua & manifesta fiant, & in corporalitatem perducantur ab eodem, ex elementis in formam carnis & sanguinis fabricato. Talis inquam a Deo formatus est, nec formâ est alia vlla melior esse potuit: cùm membra habeat idonea & apta perficiendis illis omnibus quæ Deus in astra contulit & ingessit. Sed exemplum aliud attendite. Voluit Deus, filium suum triginta argenteis vendi. Iam hoc si voluit, necesse fuit per ipsum creari argentum & artificem qui monetam illam cuderet. Ex illo sequitur voluntatem Dei oportere perfici ab homine, qui omnia ad finem vltimum perducere debet. Sciat itaque homo, se solum esse instrumentum luminis naturalis, per quod perficiantur opera & sapientia, à Deo in firmamentum congesta. Sic ergo caro & sanguis sunt instrumentum idoneum perficiendi omnia, bona maláque. Siue enim bonum, siue malum agendum sit, instrumentum habile se homo præstat ad exequenda illa omnia. Væ autem illi, per quem malum ac scandalum fit. Melius enim esset, talem nunquam natum esse. Iam sicut Deus peculiare corpus dedit ligno, peculiare lapidi, peculiare metallo etiam: ita aliam etiam substantialem corporalitatem dedit homini, nimirum carnem & sanguinem, cutem & ossa, cuiuscunque species sit, vel lupi, vel ouis, vel viperæ, vel agni. Ita enim comparatum cum homine est, vt non semper sit homo, sed interdum etiam lupus, vipera, vulpes, &c. Talis autem qui est, iam homo non est ampliùs, sed pecus. Et quos rapaces lupos Deus vocauit, illi non ampliùs Diui sunt, nõ homines. Sic etiã statuendum de progenie viperarum. Ita etiam Herodes homo non fuit aut homo mortuus est, sed vulpes, vt Christus ipsum vocauit. Qui enim homo brutalis est, & brutaliter viuit, brutum fit, non homo manet. Speciem quidem hominis exhibet: sed in numero hominum non amplius continetur. Talem ergo creauit Deus hominem, vt per ipsum perfici omnia possint, quæ spectant ad sapientiam, scientiam, bonum, malum. Ita differunt inter se duo corpora, astrale & elemẽtare, quæ vtraque massa vna fuerunt, vnus limus, qui homo est, hoc est pars limi vna facta est corpus visibile, pars altera, vt diximus, inuisibile. Notate etiam, duas animas in homine esse, *Æternam & Naturalem*. Vna morti obnoxia est altera mortis expers est. De immortali, hoc in opere naturali non tradam, sed de mortali.

Illa

Homo elementorũ Dominus.

Homo verus qualis sit.

Lumen naturale syderi inest originaliter.

Corpus homini cur datũ.

Forma perfectissima.

Spiritus & homo in quo differãt.

Corpus omne initio est spiritus.

Homo syderum manus, & instrumentum.

Homo interdũ fit bestia.

Animæ hominis duæ.

Illa suo etiam loco satis pertractabitur. Sic etiam duo sunt spiritus: Æternus & naturalis. Quod naturale est, est in astrali corpore: & astrale corpus est in corporali. Ac vtraque sunt homo vnus, sed duo corpora.

Arcana astrorum & elementorum Deus per hominem prodi vult.

Scitote autem tanto desiderio flagrare Deum, vt arcana in astris condita reuelentur, vt illorum gratiâ microcosmum condiderit. Sed per hominum opera nô in astris tantum posita arcana manifestari vult, sed insuper etiam naturalia mysteria omnia elementorum, quod citra hominem fieri non potuit. Vultque Deus, quæ inuisibilia sunt, visibilia reddi. Altè ergo expendere debet homo, quòd hoc fine conditus sit, dicente etiam Psalte: *Omnia subiecisti ei, &c.* Cum enim apud Deum id ita constitutum sit, omnino requirit, vt homo non otietur, non ferietur, non torpescat, non pergræcetur, non scortetur, non, &c. Sed vigilans & sobrius ac sedulus sit, in rimandis quotidie arcanis, secretis & dotibus quas in naturam Deus indidit. Vnde liquet, citra omnem effugium debere hominem vocationis suæ officia facere, ac diuinis rebus non obloqui, nec ea contemnere. Nisi enim in lumine naturæ perficiamus, quod Deus à nobis requirit, de eo exactam in extremo iudicio rationem reddere cogemur. His autē studiis proximo suo quiuis cumulatius seruire, & ad donorum Dei cognitionem altius penetrare potest, cum tamen potator nihil cognoscat, nec sine cognitione amare Deum possit, sed merum potum agat, & porco plus non sapiat. Itaque hominem Deus hoc fine creauit, vt inuisibilia eius opera per visibilia, hoc est, hominem manifestarentur. Visibile nàmque homo est, per quem opera diuina reuelari Deus expetit. Exemplum. Vult Deus, mysteria sua non absolutè visibilia esse, sed visibilia reddi & cognosci per opera hominum. Is enim hac gratiâ conditus est, vt illa manifestet. Sic Christum alteram trinitatis personam esse nemo nouerat, sed pro homine tantum habebatur. Quod autem erat, inuisibiliter erat. Et tamen per hominem, quis esset, manifestatus est, nempe, quod *Iesus Nazarenus* sit Christus, Rex Iudæorum. Id autem reuelârunt & prodiderunt opera humana, nempe captiuatio, flagellatio, coronatio, crucifixio, denique occisio. Horum enim omnium homo sese instrumentum præbuit. Eadem ratione homo rerum occultarum omnium manifestator est. Adde, quod homo sit, ne quidem ipsemet aliunde nisi ex operibus videt. Sicut enim Iesus fuit Christus, & Iesum Iudæi acceperunt, non itidem Christum, quia is inuisibiliter erat: sic etiam in homine, quod homo est, absconditum est, & nemo quid in ipso sit videt, nisi quod opera manifestant. Continenter ergo ac assiduè laborandum est homini, vt seipsum noscat, & ea, quæ Deus ipsi largitus est, vtque opera eius aliis conspicua sint, ipsique hinc concitati laudent & celebrent Deum, à quo omnia facta, data, & donata sunt. Qui autem non inquirit, is thesaurum ac pondus suum in terram defodit. Idem enim & Christus fecit, vt se per opera noscendum offerret, sicut inquit: *Si credere non vultis me cum esse, quem non videtis:* hoc est, filium Dei: *saltem operibus meis credite:*

Opera testātur de hominibus &c. se bus.

quasi diceret: Opera mea eiusmodi sunt, vt ea facere nemo possit, nisi qui filius Dei sit. Sic & nobis conuenit, vt nosmet ipsos manifestemus, vt infideles videant, quid Deus per hominem operetur. Suo nàmque exemplo nos Christus monet, vt in hoc ipsum sequamur, & per opera testimonium de nobilmet ipsis demus. Ex illis enim cognoscitur, quæ nos ceu testes pone sequuntur. Sic Christus homo tantùm iudicabatur secundum visibile cùm tamen iudicium secundum visibile ferendum non sit. Quilibet enim homo decem digitos, binos pedes, &c. habet, vt secundum hoc gradus & dignitas hominis æstimari non possit. Cognoscendus est potius ex operibus & virtutibus suis, quæ, qualis sit quilibet, certiùs renuntiant. Ex his etiam scimus, quis & qualis sit filius Dei, quid prophetæ, quid Apostoli sint, qui Diui, qui Doctores extitere, quid ex Deo, quid ex naturâ proueniat. Per opera cognoscuntur homines, in quibus lux naturæ viget, & quid cuiusbet naturæ affine sit. Sic ergo per omnes homines omnia mysteria Dei manifestantur per Angelicam & Naturalem Philosophiam ac Astronomiam, ita vt nihil absconditum maneat, siue in cœlo sit, siue in terra, siue in inferno, siue in creaturis omnibus. Nihil enim adeò vspiam secretum est quod non manifestetur. Nemo nouit Christum, nisi quem pater ad illum traxerit. Ad illum qui trahitur, ab ipso docetur. Sic nec ab astris quisquam docetur, nisi ad astra trahatur. Huc autem nemo trahitur, nisi qui inde prodierit, hoc est, quod ex Deo, ex cœlo est, de Deo & cœlo loquitur. Quod est ex naturâ, de naturâ loquitur: sic etiam, quod ex Diabolo est, de Diabolo tractat. Sciendum itaque est, vtramque Philosophiam per hominem cum suis virtutibus cognosci, perfici, & compleri, Æternam nempe & naturalem, quæ commodè simul stare possunt. Vtræque enim ex Deo vno procedunt, ex quo etiam homo. Iam quicquid ex Deo est, illud homo vsurpare & perficere potest. Ideò enim Deus ipsum creauit, velut omnium in cœlo & terrâ. Corpus itaque nostrum minimè corrumpi aut feriari sinemus, sed noctes atque dies inuigilabimus, vt naturale & æternum in opus deducamus, ne Philosophiâ vtraque, & cæteris Dei donis spoliemur. Dona enim sua si Deus ab hominibus aufert, nihil in ipso sit reliquum, quia subtrahitur manus Dei, per quam subtractionem mysteriis Dei exuimur. Qui autem his spoliatur, ei salius nulla speranda superest amplius: Caret enim cruce suâ, quam gustare debet. Crux autem nostra hæc est, vt dona Dei feramus & inquiramus, nec illa ad malum conuertamus, sed Christum sequamur, hoc est, in domino moriamur, viuamúsque, &c. Cùm hactenus de duobus corporibus, de elementis superioribus & inferioribus disseruerimus: cogitare quis posset, an non aliquando fieri queat, vt ista duo non semper consentiant, sed aliquando etiam discordent, cum quodlibet corpus ab alio diuersum sit. Quantum enim duo corpora, visibile & inuisibile, forma & figurâ dirimunt:

Secreta omnia manifestanda.

Crux hominis quid sit.

differunt, tantum diſtant etiam à ſe inuicem ipſorum ſubſtantiæ. Res exemplo declaranda eſt. In coniugio conſtituti coniuges, duo ſunt, vnum quidem in carne, duo autem voluntate, hoc eſt, etſi duo vnum ſint, vnum tamen nō ſunt voluntate, ſed vtrique ſuus mos eſt peculiaris, ſicut nemini ignotum eſt. Cùm ergo tantopere diſtent, ſine contrario eſſe id non poteſt. De contrario illo meritò aliquid dicere ſuſcipimus, quoniam appetitus duo præſto ſunt nempe, quod aſtra alium ſenſum, voluntatem & conſilium habeant, quàm inferiora elemeota: & viciſſim, quod elementa aliam voluntatē ac animum habeant, quàm Aſtra. Hinc ſequitur. *Diuerſas naturas ſibi inuicem contrarias eſſe.* Exemplum. Inferius elementare corpus cupit eſſe laſciuum, luxurioſum. Aſtrum autem, corpus elementare ſuperius, cupit, vacare ſtudiis, diſcere artes, &c. Sic iam in homine ipſo contrarium eſt. Corpus vult aliud: aliud vult inuiſibile, nec vnum cum altero conſentit. Pro cuius rei explicatione pauca hæc attendite. Aſtrum ducit hominem ad ſublimem ſapientiam, prudentiam, ſcientiam, vt in lumine admirabilis fiat, atque myſteria miraculorum Dei ſplendida & luculenta manifeſtentur. Hoc animo affectum eſt Aſtrum erga hominem, quod Deus quidem ita conſtituit. Porrò autem de elementari vità corporis ita accipite. Corpus ex elementis duobus conſtat: cuius munus eſt, vt edat bibàtque ex elementis, ad attingendum terminum à Deo poſitum, ſimul additâ Medicinâ à Deo datâ, quâ vitę noſtrę decurſu id perficiam*, quod à nobis Deus requirit. Propterea corpori impoſitum eſt munus, ſeipſum propagandi & multiplicandi per ſemen, modo à Deo præſtituto. Iam ergo conſtat de Aſtris, quid in nobis moliantur: quid item inferiora elementa à Deo ordinata machinentur. Hinc iam elicitur, cuilibet parti deſiderium eſſe, officium ac munus ſuum altiùs extendendi, nec quicquam cum modo & mediocritate agendi. Quæ occaſio eſt diſſidij & inimicitiæ, vt quia conſtitutum terminum tranſgredi ſatagunt, vnum alterum expellat. Immoderatum enim omne deſtruit. Exemplum ponamus. *Elementorum eſt, gignere liberos.* Hoc autem ipſis nimium appetentibus, anſa homini datur, animum, appetitum deſideriúmque ſuum ad hunc vnicum articulum conuertendi. Ita præceps iam ruit in ſcortationem, adulterium, & peccata alia. Faceſſit ergo, & deſerit ipſum aſtrum cum ſuis viribus, illúmque ſuæ libidini permittit. Aſtrum enim pudicum ac caſtum eſt. Eo itaque caſu inferiora elementa hominem moderantur ac regunt, non Aſtra, vt ſuperiora elementa. Caſtitas enim in meretricibus non manet. Ea propter homo homo non eſt. Elementa námque vlteriùs operari non debent, quàm ad conſtitutum terminum: vel, homo vniuerſa, quæ à naturà data ſunt, impendere debet legi diuinæ, non ſuo appetitui. Quòd ſi intra metas honeſtatis Chriſtianæ manet, Aſtra non expelluntur. Edere & bibere eſt ex vi elementorum inferiorum. Plus verò edendum ac bibendum non eſt, quàm ſuſtentatio corporis requirit. Eo facto cœleſtes operationes vim ſuam in homine perficere ac id complere poſſunt, quod per ipſum præſtari cupiunt. Si verò in cibo potúque terminos excedatur: quantum exceditur, tantum perit eius, quod hominem perfectum reddit. Eadémque in hoc ratio eſt, quæ eſt in coniugio. Quæ pars terminum excedit, vitam coniugalem violat. Debet ergo homo omnia dona, à Deo accepta, ſecundum voluntatem Dei impendere, in ſcripturâ nobis patefactam. Si modum in illis excedimus, voluntatem Dei tranſgreſſi ſumus. Vniuerſa enim voluntate Dei definiri debent.

Aſtra & Elementa in homine contraria.

Aſtri affectus in homine quis.

Elementorum affectus in homine quis.

Immoderatum noxium.

Aſtra caſtitate gaudent.

Porrò autem perſuaſum vobis ſit, Deum nihil creâſſe, quod geminum non ſit. Et nihil eſt, quod ſine alio perfectum ſit. In compare omnia conſiſtunt & complentur Exemplum. Vir nullus per ſeipſum liberos gignere poteſt, vt nec fœmina. Vtrique autem iunctim filium perfectum gignunt, vt perfecti ipſi ſimul ſunt. Velut ergo ſine compare nihil integrum eſt, ita etiam corpus Aſtrale & Elementale par vnum ſunt. Hinc ſequitur, hominem perfectum tum demum eſſe, quando duo corpora ſimul ſunt. Propter vnionem enim & coniugium hominem integrum faciunt. Præterea hoc quoque ſciendum eſt, fieri interdum, vt corpora vtraque adulterentur. Sicut enim ex pari coniugum aut alter aut vterque matrimonij vinculum violat ac adulteratur: ita peruerſio ſimilis accidit etiam duobus corporibus, quando aut elementare corpus ſyderei corporis nullo coniunctionis amore afficitur, ſed in libidine propriâ viuit: aut etiam corpus ſydereum aliud potius agere, quàm cum elementari corpore conſueſcere affectat. Vbi adulterina huiuſmodi operatio gliſcit, ibi ingenia peruertuntur, nec perfecto vllius naturalis ſapientiæ fundamento imbuuntur, leues & inconſtantes homines fiunt, quouis momento variabiles, nec vlli propoſito firmiter inhærentes. Ab huiuſmodi hominibus, nulla ſententia ſolida, perfecto homine digna, expectari poteſt: ſed ipſi ambigui & errones ſunt, qui multa quidem, ſed non ex vno conſilij fonte deliberant & incipiunt. Adulteratur námque ratio: adulteratur ſimiliter & elementare corpus quam peruerſionem conſtantiæ nihil comitari poteſt. Horum verumtamen nihil fieri poteſt, niſi homo quoque in cauſa ſit, hoc eſt, conſentiat & obſecondet: ſicut ex ſequenti exemplo elucet. Cùm omnia ex pari conſtent: conuenit, par illud indiſtractum conſentiens & vnanime eſſe, & voto ſatisfacere. Hoc modo homo copulatus eſt magno mundo, hoc eſt, vtriſque corporibus, ſydereo ſcilicet & elementari, quæ pro vno tantùm corpore, non duobus ſumuntur. Iam curæ cordíque debet eſſe homini, vt corpori illi, ex quo conſtat, votum coniugij ſeruet, ita, vt limus terræ in ſuà ſubſtantia maneat. Ita Quintum eſſe perfectum & integrum erit. Quòd ſi homo adulteratur, coniunctionem illam deſtruit, non quòd ipſe ſolus adulter ſit, ſed quòd in adulterio etiam verſetur limus terræ. Itáque adulteratoria natura peſſima eſt. Corrúpit enim ſenſus, ſapientiam, intellectum, & negligit perfectionem artium. Nulla námque progenies adulterina ad ſcientiam perfectam aſcendit, nec etiam

Sine compare nihil integrum.

Adulterina ſobeleſcentia naturæ ſit.

iam pertingit ad finem boni, nec est perfecta in veritate, sed dubia est & mutabilis. Vnde colligi potest, constantiam viri in seruando insito voto thesaurum esse pretiosissimum. Quod si enim mens ingenua vnitur in mensurâ cum limo terræ, ita, vt mens hominis limus terræ in æquilibrio versentur, tum quicquid ab homine prouenit, perfectum est. Ex his intelligi potest, quænam natura hominis sit, vnde sit compositus & constitutus. Post hæc autem omnia noscendum etiam est, in homine vigere conscientiam, boni & mali iudicatricem. Per hanc vincere debet homo suum astrum, & corpus elementare, quando adulterari cupiunt. De hoc iudice plura suo loco dicentur, quantum ad ipsius vim & potestatem attinet.

Conscientia hominis, boni & mali index.

Cæterùm, quomodo operatio externorum in hominem penetret, & quomodo in centrum virium illi copulentur, in capite scilicet hominis, seu quomodo ab Astris homo discat, & naturale lumen concipiat: id aliquâ ex parte declaratum est. Vt verò res omnis pleuè intelligatur, hoc exemplum notate. Homini opus est, vt alimentum attrahat, & extra se quærat, ac intra se præparet, hoc est, visibili corpori vt edat, opus homo habet. Hoc si opus est, sequitur, oportere ipsum quoque cibum & potum elaborare, coquere, in locum conuenientem dirigere. Idem iudicandum est etiam de firmamento. Si acuere & fouere nostra volumus ingenia, oportet vt ex ipsis attrahamus, sicut elementare corpus se fouet & nutrit per vim attractricem, quam habet in manibus ac pedibus, ita vt afferre & assumere possit, quod corpus elementare appetit, per manifestam operationem, quam nostris oculis Deus proponit. Panem nos oportet arare, seminare, colere, molâ frangere, coquere, &c. Ex hac similitudine arcana naturæ cognoscentes, in naturali lumine discere & proficere debemus, quid ad naturalem sapientiam & scientiam spectet. Videmus nempe manifestas operationes in Magnete, quomodo is suum alimentum attrahat. Obseruamus etiam, arbores in syluis immotè stantes, nihilominùs tamen perfectâ nutritione frui, quoniam in se magnetem continent, qui cibum attrahat. Homini autem opus est, vt cæteris quiescentibus, corporis sui necessitatē eundo & acquirendo comparare debeat. Sicut ergo corpus elementale is nutrit per præparationem alimenti: ita se gerere quoque debet apud corpus sydereum, vt Magnetem eius rectè præparet. Qualis est præparatio, tale est nutrimentum, hoc est, Illuminatio naturalis. Præparationis autem is modus est. Cœlum suscitat nubem: illa pluuia est. Vsque ad finem pluuiæ tamen nihil præparat, dat materiam primam, non vltimam. Vltima materia si præparanda est, oportet illam fieri per Magnetem elementorum, hoc modo, vt Magnes ille potum appetat. Potus autem eius verus est pluuia. Itaque si bibere vult, & suum corpus, terram, scilicet satiare, opus habet, vt faciat, quod vinitor facit tempore autumni. Vuas carpit, calcat, exprimit, & inuasat. Rem ita accipe. Magnes est coctus, præparans omnia, vt esse debent. Ita Magnes habet materiam pluuiarum, crudam & inconcoctam in medijs intersticijs. Eam resoluit, & in resolutionem ducit, ita vt fiat distillatio per descensum, guttâ vnâ cadente post alteram, quamdiu materia pluuiarum durat. Eodem modo elementare quoque corpus attrahit vim sydeream, ope coniunctionis, quam corpora vtraque inter se habent, sicut etiam mutuò ita inter se copulata sunt, vt homo externis elementis, superioribus & inferioribus fruatur, vtque in vnius Magnetis naturâ cōueniat, in centro hominis, vbi lumen naturæ conditur.

Ingenia vt acuenda sint.

Magnetis beneficio rerum necessitas paratur.

Nubes materia pluuiæ. Præparatio alimenti quo fiat.

Pluuia vt gignatur

Quoniam iam aliquoties mentionem feci hominum, quod multæ illorum species sint, vt Lupini, Basilisci, Ouini, &c. sciendum est, hominem factum esse ex omnibus illis rebus, ex quibus omnia fiunt. Cæterùm, vt in rebus aliis diuiduntur in species peculiares, veluti, *Dracones, Aues, Basiliscos, & Columbas, &c.* ita in homine conuenerunt in vnum corpus, ita, vt quicquid vspiam creatorarum est, in homine confutum sit. Etsi enim vnum sit, in ipso tamē illarum omniū Materiæ primæ latent. Harum ergo originem & causam ita cognoscemus. In limo terræ materiæ omnes latuerunt, bonarum malarúmque creaturarum verminum, & insectorum. Ex illis enim species omnium creaturarum sumptæ sunt. Non enim minùs placuit Deo facere lupum, quàm ouem, Basiliscum, columbam. Homo autem non in formam creaturarum aliarum incidit, sed tantùm in formam humanam. Specierum tamen illarum substantia seu natura in ipsum distributa est. Cum ergo Deo placuerit illud, sicut docent insecta, in terrâ reptantia, homini inimica, & ad nihil vtilia, sed nocentia: causa omnino hîc expendenda est, cur homo Lupinus lupus vocari possit, aut serpens serpentinus, aut vulpes vulpinus, &c. Illius enim primo Esse vtitur. Non alij ergo homines iudicandi sunt, quàm iudicantur illa animalia, quorum primum Esse illi asciuerunt. Quòd si quidem aliquando virtus aliqua in animalibus illis est: huius tamen vicem decem vitia pensant. Quid enim iuuet virtus lupi, quòd pellem probam det, cùm aliàs in se boni nihil habeat? Quid? an non præstaret nos alere anseres ac gallinas, ac carere pelle vulpinâ. Quæ illa bonitas sit, quę tam frequenti malitiâ recompensetur? Huius farinæ multi quoque sunt homines, in vno boni & frugi in decem nihili & malitiosi. Perfecti homines hi non sunt. Humanas virtutes commiscent cum animalibus primis Esse. Hæc tamen omnia creata sunt. Sint verò, vtut velint: sic voluntas diuina fert.

Homo [illegible]

Cur hæc ita indicem, hæc causa est. Quid refert, virum placere fœminæ, quod virtutis est? Debet enim virum amare. Multò tamen plures virtutes, contra virum illa habet, quæ gratiam illam perdunt. Quid est, vtilem sibi ipsi quendam esse, præter se verò alij nulli? quæ virtus huius, quæ ad solum ipsum extenditur. Debent enim omnia proximi nostri commodum spectare, idque ob nostram substantiam: Et tamen Deus quoque idem requirit. Vt autem de causa loquamur, ac ortu vndenam homines lupini, draconij, viperini emergant: ad hæc animum aduertite. Sicut ex terrâ nascitur, acidum, dolce, acerbum & amarum, venenum & remedium, bonum & malum, quolibet

Hominū bestialiū quis ortus.

manente,

manente quod est: sic etiam in limo terræ fidum & infidum, probum & improbum, iustum & iniustum, omnis generis bona & mala, cum animalia, tum crescentia inexstiterunt: quibus omnibus in Massam vnam reductis, ex hàc factus deinceps homo est. Hinc sequitur, quod per generationem filiorum diuisiones specierum inceperint. Lupina natura in generationem singularem separata est: Sic & natura Basilisci, ouis, Agni, in sua genera distributa est. Itaque species diuisæ sunt in personas. Adeò verò versutus est Satánas vt regnum suum super lupos fundet, & templum suum struat super Basiliscos, viperas, serpentes, quod genus adulterinum omnium pessimum & nocentissimum est. Quærit enim sibi similes tantum. Ex ouibus nunquam faciet lupos, ex turturibus nunquam producet viperas, &c. ex probo furem. Simile enim simile quærit & parit. Sic Deus Ecclesiam suam fundat super pios & frugi homines. Rectè ergo Christus dixit: *Vos Lupi estis rapaces*, hoc est, à naturâ estis lupi, ex limo terræ nati lupi: insuper & munus vestrum, cui adhibemini, lupinum est.

Similis similem quærit.

Persuasum olim nonnullis fuit, cœlum hominem facere, ipsúmque non admodum magni pretij aut dignitatis esse, nec cogitatum fuit, factum esse ipsum ex extracto omnium creaturarum, Quintam Essentiam: sicut nec hoc trutinatum fuit, quòd à tam potenti manu, ac à nobilissimo omnium artium Magistro fabrefactus sit: ex limo nimirum, qui tota Machina mundi fuit. Iste ergo contemptus hominis haud leuis fuit. Quòd si verò profundiùs paulò ac penitiùs homo rem euoluens de ortu suo cogitaret, & creatorem suum agnosceret, videret vtique, se non fuerit non lupum, &c. esse debere, sed virum Dei, voluntati ipsius morem gerentem. Ipsi verò contrariam in sententiam abrepti annihilârunt hominem, tanquam scarabæi aut vermis instar ex luto & stercore productum. Id autem cum Naturâ pugnat, hominem seipsum vilem flocci facere, nec quicquam se bruto aut bestiâ meliorem iudicare. Quinimò sciat, se hominem esse, & vt hominem, viuere debere. Ideò Deus ipse, non cœlum, quod cerasa & poma producit, hominem fecit. Optimo autem ista fecit, vt Astronomia in despectum veniret, omnésque adeò Religiones initiò erroribus implicarentur ex quibus postea subinde plures & maiores absurditates enatæ sunt. Vnde manauit etiam opinio illa, lasciuiam prodire à Venere, quod falsum est. Venus enim in cœlo, planetarum consors, casta & pudica est, virginum & matronarum castitatis summa fautrix & scortationis omnis certissima inimica. Etsi verò aliàs quoque de his mentionem fecerim: propter ipsam tamen rei veritatem planiorem hoc adhuc exemplum attendite. Quidnam confert nobis Venus ad cibum potúmque? Nihil. Edere enim & bibere proprietas est corporis elementalis, sine ope firmamenti. Et licèt vir quidem ac fœmina, matrimonio copulati caro vna sint: cuilibet tamen sua peculiaris natura est, ab altero dissona. Ita hîc quoque elementare corpus edit bibitque, nec ad hoc corpore sydereo eget. Nec enim pro corpore sydereo edit, sed

Homo op. Dei non cor...

Venus cœli castitatis amans est.

Edere & bibere proprietas corporis elementalis.

pro seipso. Sic & fœmina sibi edit, non viro: sibi etiam edit vir, non fœminæ. Sic spiritus amoris opera facit, sibi illa facit, non corpori sydereo: & per illa producit etiam corpus elementare, non sydereum. Nihil ergo hîc Venus agit, sed propagatio sobolis pendet à corporeis elementis, minimè ab Astris. Quod enim hic producitur, ad corporalitatem spectat. Id autem procedit etiam ex corporalibus elementis. Huc ergo Venus præstare non potest. Libido hominis causa est, non Venus. Aliud enim corpus habet Venus, aliud elementa. Et quomodo insensibile reget corporeum, cùm sperma, non ex superioribus, sed inferioribus elementis oriatur? Quomodo Spiritus possit facere carnem & sanguinem? Quomodo caro & sanguis possint facere Spiritum? Tanto minùs hoc quoque casu, quod illi opinantur, fieri potest. Proponamus vobis exemplum. Homo gignit quidem hominem, sed non animam: nec contrà anima facit hominem. Cuilibet sua peculiaris est creatio & fabricatio: & tamen res vna est, vnus homo. Hîc notandus quidam error est, quem in Astronomiam ingesserunt, dicentes: *sicut scintilla ex silice excussa, fomitem incendit & ardere facit: ita Venus est inflammatrix corporis elementalis.* Quod falsum & incongruum est. Oporteret enim scintillam illam operationem corporalem habere, ac esse id, quod est caro & sanguis. Id enim exemplum præsens de fomite docet. Scintilla ex silice ignis est, is si fomitem corripiat, facit id, quod ipsemet est, nempe ignis. Sic ignis fit fomes. In elementaribus itaque corporibus sydereum coadiutorium nullum admittitur, sed elementare corpus sibi ipsi prouidet de iis, quæ ad corpus spectant. Sic etiam corpus sydereum sui ipsius curam habet. Hoc quidem verum est, quòd sensus & cogitationes à sydereo corpore regantur. Sic etiam per sydereum corpus obiectum quidem offerri potest corpori elementari, sicut fœmina ante virum stans, ipsum mouet. Huiusmodi tamen obiecta nihil generant, sed occasiones tantùm dant & sunt vt membra in pariete, quæ corpus quidem indicat, & à corpore defluit, sed interim nihil est.

Simile producit simile.

Homo animam non facit.

Cùm de limo terræ hactenus docuerimus, ipsum esse Massam, & extractum Quintum Esse, ex cœlo & elementis: iam deinceps etiam noscendum est, cur dicatur *limus terræ*, non *limus firmamenti* aut *elementorum* aut *limus aquæ, ignis, aeris*, aut *limus mundi*, cùm tamen omnia in massâ vna conclusa fuerint? Causa autem hæc est, quòd terra massam in seipsâ habeat, & per se massa sit. Cæteræ Massæ non sunt. Itaque secundum Massam denominatio facta est, eaque massa fuit terra. Hic autem intellige, terram creaturarum omnium fundum & centrum esse, eéque ex centro, (in quo omnia creata versantur) sumptam vocatamque terram, terram autem massam esse. Sic ignis nihil in & per se est. Lignum est ignis. Non autem dicatur de ligno, sed de igne. Vnum semper est, quod nomen retinet. Sic si multæ aquæ in vnam confluant, cæteræ omnes nomen suum amittunt, vna ipsum retinet. Postquam omnes confluxerint, omnium vnum tantùm nomen est,

Limus terræ vus dicatur.

Terra centrum creaturarum omnium.

Ignis per se nihil est.

est, vt Mare, quasi dicatur, ex mari hoc fecit, id est, ex omnibus aquis in mare confluentibus. Hinc oritur appellatio limi terræ. Quod de mari iam diximus, intelligendum quoque est de terrâ, quod in ipsam omnia influant & recondantur. Et sicut in mari omnes aquæ consumuntur: ita in terrâ etiam creaturæ omnes consumuntur in suis influentiis, & corpus quodlibet à suâ matre consumitur. Sic cera est massa, in quam omnes medicinæ vulnerariæ congeruntur, ac in emplastrum compinguntur. Vt ergo ingredientia & cera vnum sunt, & *ceroti* nomen retinent: ita etiam limus terræ. Terra itaque loco ceræ massæ fuit, in quâ ingredientia cœli & terræ permixta & congesta sunt. Ex hoc composito factus est homo.

Limi & ceroti collatio.

Velut ergo hactenus de hominis ortu & generatione disserui: fas est, vt vniuersi, qui circa hominem versantur, ipsum accuratè & penitè considerent, nec ipsum tantopere vili pendant. Ex saxo enim minimè prosiliit. Ex luto quidem factus est: sed luti huius tam concinna mixtura & compositio fuit, vt eius nobilitatem nemo satis perscrutari possit. Ideò danda vobis medicis sedulò opera est, vt verorum non falsorum medicorum officium faciatis, nec particularibus vestris in vniuersum procedatis. Comperta vobis esse debent ea, quæ perfecto à Medico requiruntur: nec creatum Dei, quod secundum suam imaginem fecit, tanta temeritate excarnificandum, aut priuati commodi vel inuidiæ alicuius causâ dignitas aut iuramentum tantâ leuitate violandum est. Nolite aggredi illa, quibus vos inferiores esse ipsimet agnoscitis. Nec committite, vt ars vestra similis dicatur illis qui ad metam iaculantur, qui si non nigrum, tamen album feriunt. Præterea magistratus quoque officium est, vt serio animo hominis curam habeat, nec tantâ austeritate in illum animaduertat. Quoniam enim scriptura testatur, patrem familias voluisse detruncare arborem, quòd nullos fructus ferret: Quid is tandem consilij iniuit? Decreuit nempe, vt diutius staret, si forsan adhuc frugifera illa futura sit. Multò certè minùs floccifaciendus erit homo, qui tanto artificio concinnatus est à summo plaste, à quo creaturæ omnes descendunt. Nec enim necessarium est, vt hodie illicò erumpat, quod Deus homini dedit. Fiet id etiam suo tempore. Noluit Deus, vt Iudas, ante tempus constitutum Christum proderet. Hodie quis talis est, cras alius. Tempus multa dat, & donum perficit, nisi fors arbor sit planè nequam & sterilis. Qui enim puer est, pueriliter loquitur. Si senior fiat, aliud agit. Exemplo vobis sit figulus. Si ollam illi aliquam confringas, ad iram illum, ad vindictam, ad increpationem compelles. Si iteres, cogeris damnum luere soluto ære. Quanto maior ipsi Deo reddenda erit ratio de summo bono, quod temeraria manus tam confidenter confregit? Quiuis ergo seriò secum pensitet, quid homicidium sit, siue in bellis, siue alibi committatur. Iustum Iudicium de filio hominis ferre debetis. Multo autem magis admonendi sunt pastores animarum, de quibus tamen iam taceo, quia hîc circa naturale saltem lumen versor. Discursum itaque de ortu hominis, & coniunctione eius cum externis, quoad partem naturalem, institutum pridem, iam hîc tempestiuè finiamus. Quomodo autem ex vtrisque compositus, & sic integer homo constitutus sit, paragrapho sequenti docebitur. In priore tradidi, quantum ad naturale attinuit. Quæ omnia eo fine instituta fuerunt, vt de humanâ hominis substantiâ & naturâ fundamentum solidum & dubium hauriretur, quantum quidem pro introitu Philosophiæ ipsa necessitas postulauit, vt eò meliùs & rectiùs sequens operis huius nostri deductio intelligeretur.

Hominis quanta dignitas.

CAP. IV.

Quotuplices Astronomiæ sint, quot ordines & processus, & quomodo illi cum suis membris cognosci debeant, & quâ ratione membra illa in suas species distribui debeant.

QVandoquidem de influentiâ, concordantiâ, & conuenientiâ rerum externarum in homine tingendi & operandi scribere mihi constitutum sit, consultum mihi visum est, illas in suas figuras diuidi, vt externæ doctrinæ commodiùs intelligantur. Differentia enim illarum 4. vt distinctè teneatur, admodum necessarium est. Nec enim figura vna est, sed multæ, sese consequentes, sese inuicem parientes, & explicantes. Dilucidè ergo indicantur, vt explicationem perspicuam, facilémque ac generalem omnium sequentium operationem habeatis. Præstituemus figuram vnam cum suis membris, quòd scilicet quælibet Astronomia mēbra in se habeat. Deinde addetur figura alia, illorum membrorum species exhibēs. Postea cuiuslibet articuli peculiaris explicatio adiungetur, ex quâ pateat, quid influentia quælibet sit, quid etiam sit quodlibet membrum, quid sit quælibet species, vt nimirum hoc modo Philosophia omnium plenissimè intelligatur discatúrque ad quem ordinem quælibet referenda & vsurpanda sit. Sequitur ergo deinceps figura prima.

FIGVRA PRIMA.

Astronomiæ quatuor sunt, 4 ordinibus distributæ, nullo alteri consentiente. Quoniam autem operatio assimilatur, meritò vocantur influentiæ. Quomodo verò 4. Influētia in homine vtantur, concordet, imprimant & operētur, qualibet nimirum pro suâ naturâ & proprietate, intelligetis ex hâc figura. Vbi proponuntur.	NATVRALIS ASTRONOMIA. *Hæc ex firmamento oritur, & in eo essētialiter creata est à Deo patre, ac ad id ordinata, vt sit scientia, microcosmóque veluti ex Limo terræ facto, attributa & tradita.*
	SVPERA. *Hæc essentialē suam habitationem habet apud cœlestes in cœlis, & datur illis, qui sunt in noua generatione, ortum sumens ex Christo, & à suis perficitur, vsurpatur & exercetur.*
	OLYMPI NOVI. *Hæc Astronomia oritur ex fide hoc modo. Quod cœlū naturale potest, id ipsū, & plus adhuc, potest hæc quoq; Astronomia per fidē præstare, daturq; fidelib⁹, & ab illis vsurpatur, perficitur, & manifestatur.*
	INFERORVM. *Astronomia hæc emergit ex naturali firmamēto, ac à solis infernalib⁹ spiritib⁹ vsurpatur. Qui quoniā Naturales Astronomi sunt, & species omnium dexterrimè norunt, eas vel ipsi vel per homines reuelant.*

Hæc pro figurâ primâ ſufficiant. Portò ſecunda figura ita delineatur. *Prior* figura docuit Aſtronomias quatuor eſſe.& vnamquamque peculiarem ſuum ordinem ſeruare,in fine tamen viâ vnâ conuenire. Iam verò totius Aſtronomiæ membra nouem ſunt,quæ per homines aut aliud medium vſurpari debent. Ideò ſunt ſcientiæ. Ita Aſtronomia ſcientias quatuor, & in quâlibet ſcientiâ nouem membra habet. Membra autem membra ſunt in ſcientiâ vnâ ſicut in alterâ, aliter tamen vſurpantur. Sequitur ergo figura ſecunda membra indicans, in quatuor Aſtronomiis comprehenſa.

FIGVRA SECVNDA.

Hæ ſunt quatuor Aſtronomiæ, nouem membra continentes, ſecundum quæ Aſtronomia qualibet inſtituitur. Figura eius n ordo eſt.

Naturalis.
Supera.
Olympi noui.
Satoniſta.

Magia.
Nigromantia.
Nectromantia.
Aſtrologia.
Signatum.
Artes incertæ.
Medicina adepta.
Philoſophia adepta.
Mathematica adepta.

Tot membra ſunt 4. Aſtronomiarum, nec plura, nec pauciora, per quæ Aſtronomias omnes perfici oportet.

Iam deinceps ſciendæ etiam ſunt ſpecies membrorum, in quot ſpecies membrum quodnis diuidatur, vt membra omnia rectiùs intelligantur. Species autem ſunt variæ, quæ ſub membris comprehenduntur. Cumque ſpecies multæ vnum tantum membrum conſtituant: ideò diſtributionem feci in ſpecies, quia interdum ſpecies tantùm vna vſurpatur, & non integrum membrum, interdum ſpecies binæ vel ternæ, &c. Vt ergo quælibet ſpecies ſeorſim explicentur pro iis, quæ illis vtuntur: figuram hanc tertiam annectere volui. Quanquam meliùs & intelligibiliùs foret, membrum integrum cognoſci & intelligi, & adhuc meliùs, membra omnia nouem in illâ Aſtronomiâ: optimum denique omnia quatuor intelligi.

TERTIA TABVLA SIVE FIGVRA DE NOVEM MEMBRIS CVM adhærentibus ſpeciebus quatuor Aſtronomiarum.

Magica
1. *Supernaturalium aſtrorum explicatio.*
2. *Tranſmutatio corporis in corpus aliud inter viuentes.*
3. *Præparatio characterum, & ſimilium aliarum benedictionum.*
4. *Confectio Gamaheu, vt vis illis indatur.*
5. *Præparatio imaginum, quomodo virtutibus ſuis imbuantur.*
6. *Caballiſtica. vna cum Gaballia & ipſius viribus*

Nigromantia.
1. *Spiritus aſtrales & elementales cognoſcere poſt mortem.*
2. *Quomodo vterque illi ſpiritus, aſtrales & elementales cogantur.*
3. *Quomodo naturales operationes meteoricè regantur.*
4. *Quomodo homo lædatur, ſine operatione corporis.*
5. *Quomodo res inuiſibilis fiat, & quid eo caſu faciendum*

Necromantia.
1. *Viſiones ſpeculares.*
2. *Ars berilliſtica.*
3. *Theſaurinella.*
4. *Abſtracta retrahere.*
5. *Abſcondita inuenire.*
6. *Adech plumbeus.*
7. *Virgulta directa.*
8. *Adech ſomnialis.*
9. *Ars lucis.*
10. *Superſtitio indirecta.*
11. *Artes tranſuerſa.*
12. *Scientia peruerſa.*
13. *Carbonis ſpeculum*
14. *Ars literata.*

Aſtrologia.
1. *Summus motor*
2. *Stellarum curſus.*
3. *Firmamenti natura.*
4. *Aſtrorum operatio.*
5. *Conceptionem declarare*
6. *Concordantia cum elementis.*
7. *Cælorum proprietates.*
8. *Prognoſticationes tempeſtatum.*
9. *Prognoſticationes temporales.*
10. *Prognoſticationes iudiciales.*
11. *Prognoſticationes accidentales.*
12. *Prognoſticationes Medicæ.*
13. *Noua generationis ventura.*

Hâc figura exhibentur membra 4. A-

ſtronomi-arum cum illis annexis ſpeciebus.

- *Signatum.*
  - I. CHIROMANTIA.
    - *Venarum.*
    - *Manuum.*
    - *Pedum.*
    - *Linearum.*
  - II. PHYSIONOMIA.
    - *Faciei.*
    - *Naſi.*
    - *Oris.*
    - *Aurium.*
    - *Menti.*
    - *Colli.*
    - *Buccarum.*
    - *Frontis.*
    - *Oculi.*
  - III. SVBSTANTIA.
    - *Capitis.*
    - *Colli.*
    - *Pectoris.*
    - *Ventris.*
    - *Pudicitia.*
    - *Dorſi.*
    - *Iuncturarũ.*
    - *Cannarum.*
  - IV. MOS & VSVS
    - *Triſtitia.*
    - *Gaudium.*
    - *Phantaſia.*
    - *Vires.*
    - *Animus.*
    - *Cor.*
    - *Ingenium.*
    - *Liberalitas.*
    - *Contraria.*
- *Artes incertæ.*
  - I. GEOMANTIA.
    - *Cretina.*
    - *Atramentina.*
    - *Taxillata.*
    - *Sortina.*
    - *A caſu.*
  - II. PYROMANTIA.
    - *Flaminis.*
    - *Noctilucis.*
    - *Zundena.*
    - *Lucis.*
    - *Carbonum.*
    - *Stellarum.*
  - III. HYDROMANTIA.
    - *Lotialis.*
    - *Vndæ.*
    - *Pluuiarum.*
    - *Nubeculæ.*
    - *Fluminis.*
    - *Roris.*
    - *Nebulæ.*
  - IV. CHAOMANTIA
    - *Borealis.*
    - *Auſtralis.*
    - *Zephyria.*
    - *Eurona.*
    - *Fulgurina.*
    - *Tonitruata.*
    - *Tempeſtatum.*
    - *Flata.*
- *Medicina adepta.*
  - I. *Morborum cæleſtium cognitio.*
    - *Phyſica cæleſtis,*
    - *Chirurgia cæleſtis.*
    - *Peſtifera.*
    - *Chronea.*
    - *Inulatio vel immutatio.*
  - *Morborum cæleſtiũ cæleſtis cura*
    - *Herbata.*
    - *Nata.*
    - *Geminina.*
    - *Incorporata lignea.*
    - *Metallina conſtellata.*
    - *Specifica.*
- *Philoſophia adepta.*
  - I. *Cæleſtium virium in elementis & elementatis cognitio.*
    - *Gladialis.*
    - *Anctoritatis.*
    - *Portina.*
    - *Incuſina.*
  - II. *Cæleſtium virium in elementis & elementatis ſcientia componendi.*
    - *Vulneraria.*
    - *Sanaria.*
    - *Doctrinata.*
    - *Scientena.*
    - *Sapientena.*
    - *Inuentnata.*
- *Mathematica adepta.*
  - I. GEOMETRIA.
    - *Terrena.*
    - *Sphæra.*
    - *Plana.*
    - *Indirecta.*
    - *Concaua.*
    - *Spatij.*
  - II. COSMOGRAPHIA
    - *Inferna.*
    - *Supera.*
    - *Concordia.*
    - *Peregrina.*
  - III. ALGORITHMVS.
    - *Tabularum.*
    - *Olympi.*
    - *Globuli.*
    - *Fructuum.*
  - IV. INSTRVMENTORVM *præparatio.*
    - *Stellarum diuerſarum.*
    - *Terrarum vniuerſalium.*

V.
NVMERVS.
VI.
LINEA.
VII.
MENSVRA.
VIII.
CIRCVLVS.

Ex hisce iam figuris intelligitis, quæ membra & quas species in Astronomiâ ponam: quas hoc ordine iodicari, optimum coosultissimúmque mihi visum est. Has necesse est intelligere illum, qui perfectus velit esse Astronomus. Maioris tamen intellectus gratiâ annectemus deinceps etiam illarum explicationes, quidnam membra ista & species possint & contineant, vt nimirum mēmbrorum artes eò faciliùs addiscantur. Explicationis autem is modus erit.

Explicatio Magica & ipsius specierum: Quid Magica, quid Magus sit?

Magicæ sex species.

QVid Magica & Magus sit, ita intelligite. Diuiditur in sex species. Est autem principium Magicæ explicatio, ducens ad cognitinnem signorum non naturalium. quomodo Deus supernaturaliter illa in cœlo collocet, vt tamen nihilominus naturaliter appareant & inter cætera cognoscantur, velut scimus de astro Orientali super *Bethlehem*. Sicut enim Christus in terrâ hominis more inter cæteros homines ambulauit: sic stella quoque illa inter stellas reliquas constitit. Et sicut Christus à suis saltem agnitus est: ita stellæ quoque a solis Magis cognoscuntur. Hoc modo Magi sunt interpretes huiusmodi supernaturalium signorum in cœlo, sicut Apostoli agnitores & testes Christi sunt, & interpretationi verbi præficiuntur, vt Christus inquit: *Erunt signa, in Sole, Luna, Stellis &c.* Ita Magi quoque sunt interptetes omnium prophetarum, & reuelatæ Apocalypseos. Et hæc est prima species Magicæ artis, vocata *Magica insignis*.

Magica insignis quid. Magi quid. Apostoli quid.

2. Mag. transfiguratiua quid.

Præterea Magicæ etiam alia species est, docens *formare corpora viuentia*, sicut factum est tempore Moysis. Estque transformatio ex corpore vno in aliud. Qoanquam transformatio illa Magicè facta non sit vt hîc intelligitur: sed Magicè quidem, verum secundum processum quartæ Astronomiæ. Aliàs hæc species est transfiguratio, sicut transfiguratus & illuminatus erat Christus ceu Sol. Sic hoc quoque loco Magica intelligenda est. Adeóque species vero nomine Magica *Transfiguratiua* vocatur.

3. Mag. Characteralis quid.

Tertia species docet *conficere verba. quæ omnē habent virtutem. quæ a cœlo in herbis sunt*. Exempli causâ. Quicquid Medicus potest per remedia perficere: idipsum potest hæc species per verba impetrare. Quicquid enim naturalis ordo per se dat: idem dat quoque hæc ars. Genuino vocabulo hæc species *Characteralis* dicitur.

4. Mag. Gamaheos quid.

Porrò species quarta docet *conficere Gamaheu*, qui præstare illa possunt omnia, quæ possunt naturalia insttumenta. Clauis aperit seram, gladius infligit vulnus, lorica tuetur aduersus ictus & glandis penetrationem. Ista eadem potest 4. species Magicæ artis præstare per artem inuisibiliter, quæ molitur natura visibiliter. Hæc species rectè dicitur *Gamaheos*.

5 Mag. altera quid.

Quinta species docet conficere imagines, quibus sunt similes, qui imaginibus illis præsentantur. Et quicquid naturaliter accidere potest homini, idem hæc quoque Magica perficere potest, vt homines facere contractos & distortos, & cæcos, & impotentes (idque natura naturaliter potest) quorum nonnollos etiam sanare potest itetum. Ista vero oomine appellatur *Altera in altera*.

6. Caballistica.

Potest similiter & Magica facere, vt quis vocem aodiat cis mare, aut in Occidente stans possit loqui cum habitante alio in Oriente. Sicut enim naturaliter vox audiri potest à centum passibus: ita per speciem hanc à centum milliaribus. Porrò, sicut ex viribus naturalibus, nuncius aut tabellarius viam definitam decurrere & conficere potest vno mense: ita species hæc eandem meare potest vno die. Vt vniuersim dicam: Quicquid natura spatio vnius anni conficere potest: id hæc species potest præstare spatio vnius mensis. Idem etiam in crescentibus terræ præstare potest. Hæc species vero nomine vocatur *Ars Caballistica*.

Artes sapientiæ, & vbi celebratæ.

Sex species iam enumeratæ constituunt artem Magicam. Latino Idiomate dicuntur *Artes sapientiæ*. Hasce enim sex species, habitantes in Sabâ, in Oriente & Insulâ Tharsis, pro summâ sapientiâ à Deo hominibus in hâc fragili vitâ donatâ colnerunt. Et soli quidem sapientes, hanc artem callentes, *Magi* vocati sunt. Cæteras mortales sapientias omnes inferiores & abiectiores iudicantes, Magicam solam pro excellentissimâ & inuictissimâ sapientiâ habuerunt.

Quid Nigromantia, quid Nigromanticus sit: & quid in omnibus eius speciebus comprehendatur aut intelligatur.

Nigromantiæ species quinque.

VT Nigromantiam rectè intelligâtis, notabitis, Ipsam in species quinque diuidi. Has quinque qui nouit, Nigrnmantiæ peritus est, estque *Nigromanticus*. Ea Nigromantia est altetum membrum Astronomiæ. Huius fundamenti membrum primum ita se habet. A morte seu obitu hominis, quâ æternum & mortale à se iooicem discedunt, mortales Spiritus duo in terrâ remanent, ab homine relicti nimirùm *Elementaris* & *Sidereus*. Hinc cogniti o speciei primæ. Qui istos duos Spiritus, quid & quales sint, cognouit, & ipsotum proprietatem, Essentiam ac Naturam exploratam habet, is primam Nigromantiæ speciem callet. Est autem hîc eadem ratio, ac si quis Astronomos hominem nouit, quæ eius constitutio, proprietas, voluntas & appetitus sit, aut vt Medicus hominis naturam perspicit. Quisquis hoc modo Spiritus defuncti hominis pernouit, is in primâ specie perfectus est. Hæc genuino vocabulo appellatur *Cognitio Mortalium*.

1. Cognitio mortalium.

2. Tormentoētis.

Secunda species ita intelligenda est. Qui cum mortalibus illis spiritibus conoersari, negotiari, aut illis imperare potest, vt imposita sibi munera exequantur: secundæ Nigromantiæ speciei peritus est. Idem hîc fit, ac si dominus seruo suo mandaret, vt hoc vel illud faceret. Quod ergo hoc casu seruus conficere

poteſt:id ſimiliter etiam per relictum ſpiritum impetrari poteſt. Oportet tamen hos ſeruos fuiſſe, non dominos:vbi ſimul expendendum eſt,cuius animi & voluntatis viuentes fuerint. Species hæc dicitur *tortura noctu*.

3. Meteorica viuens.

De tertia notate erroueos huiuſmodi Spiritus multis modis à Sydere gigni,in chao obuolitare, fieri morique. Naſcuntur enim, & per mortem iterum abſumuntur,alij fiunt, & iterum intereunt, more terrenorum hominum, quorum alius gignitur,alius moritur. Hos qui nouit, velut Medicus herbas, & illis vti ſcit, ceu Medicus herbis:is tertiam ſpecies Nigromantiæ, quæ *Meteorica viuens* dicitur, callet.

4. Clauſura Nigromantica.

Porrò de quartâ ita tenete. Qui contactu penetrare poteſt hominem ſine læſione aut apertione eius, non aliter ac ſi quis manum in aquam mittens piſcem prehendat, & foramen in aquâ non appareat extracto piſce; is nouit quartam Nigromantiæ ſpeciem, hoc eſt, manum poteſt in corpus mittere,& aliquid imponere ſeu inſuere. Hæc vero nomine vocatur *Clauſura Nigromantica*.

5. Obcæcatio Nigromantica.

Quinto, qui corpus viſibile poteſt reddere inuiſibile, illudque occultare, ſicut nox ſuâ caligine hominem inaſpectabilem facit,aut paries hominem occulit. Is Nigromantiæ ſpeciem quintam tenet, quę vocatur *obcæcatio Nigromantica*.

Quinque hæ ſpecies faciunt perfectum Nigromanticum, agentem per vires naturales. Quę etſi minori quidem Naturæ lumini abſconditæ ſint: manifeſtæ tamen ſunt lumini naturæ maiori. Ita ſe habet Nigromantia, ita Nigromanticus.

Quid Nectromantia & Nectromanticus ſit, quæ eius explicatio, cum annexis ſpeciebus.

Nectromantiæ partes. 24.
Nectromantia, quid.

NEctromantia in partes quatuordecim diuiditur. Harum qui cognitionem habet, is tertium Aſtronomię membrum vſurpare poteſt. Sunt autem nonnullæ ſpecies, ut viſiones, de quibus hoc fundamentum & exemplum tenete. Pone, dominum quendam habere ſeruum ſuum, cui omnia ſua ſecreta reuelet ac credat. Iam qui domini ſecreta ſciturit, domino ea non prodeunte aut reuelante, neceſſe eſt ea à tali ſeruo explorari ac cognoſci. Hinc patet,explorationem ſecretorum domini oportere fieri apud eum, cui illa concredita ſunt. Similiter & de Nectromantia iudicandum eſt, eſſe nonnullos, qui ſecreta & abſcondita hominum ſciant ac comperta habeant. Et perſuaſum nemini eſſe debet, ſe ſolum ſecretorum ſuorum conſcium eſſe,quia aſtantem aut teſtem nullum habet. Eſt enim aliquid, quod nos oculis non videmus, quod tamen nobiſcum eſt in omnibus noſtris ſecretis verbis & factis.Cum his qui colloqui & conuerſari nouit, is explorat vniuerſa,quæ homini planè occulta & incognita creduntur. Humanorum autem ſecretorum conſcij vocantur *Flagæ*, Hos qui domare & cogere poteſt, vt pareant, & prompti, ceu coactus ſeruus & quęſita reuelét,is Nectromantiæ peritus & Nectromanticus eſt.

Flagum quid.

Flagæ vel ſunt viſibiles, vel inuiſibiles.

Iam verò ſpecies in hoc membro variæ ſunt, ſed tamen modos duos attendite. Vnus eſt,quod flagæ illi viſibiles fiant. Alter,quòd Necromantici voluntatem inuiſibiliter operentur ſeu perficiant. Sic ergo duo tantùm proceſſus ſunt in hoc membro. Licèt enim ſpecies quidem multę ſint: ea tamen omnes duplici ratione complentur. Et vna tantùm ars eſt, explorans arcana hominum eòusque quòuſque poſſibile eſt ſcire extra ipſorum cor. Exemplum. Quod homo latiùs ad plures emittit, nec intra ſeipſum cõtinet: id cùm iam aliorum in os peruenerit,hanc artem minimè latet. Secretum verò nec id eſſe poteſt huic ſententiæ, quicquid corporaliter facit.Hinc patet, quòd, quæ os & manus efficiunt, his flagis manifeſta ſint, & à nectromanticis ſciri poſſint. Pro explicatione autem, quomodo hæ ſpecies intelligi debeant, dictum iam antè eſt, quòd duo ſaltem ſint proceſſus, quibus huiuſmodi abſcondita explorari poſſint, *viſibilis* ſcilicet & *inuiſibilis*. Et ad arcana reuelanda adducuntur illi vel perſuadendo, vel cogendo,velut & Principis Secretarius, vel blandiendo,vel minitando, ad proditionem adduci poteſt. Viæ quidem multiplices ſunt, per quas aggrediuntur flagas ad faciendam reuelationem. Proceſſus tamen hic ſaltem eſt. Nihil adeò abſconditum eſt, quod non manifeſtetur. Si manifeſta fieri debent arcana, eum qui aliquid dixit, viã paraſſe, quâ id manifeſtetur, neceſſe eſt. Hinc cauſa artis Nectromãtiæ, vt Flagæ huius artis vi parere cogãtur,& ſe viſibiles facere per ſpeculum, cryſtallum, carbonem, &c. nec ſe verò tantùm, ſed & illud, quod abſcõditũ habet is, cuius Flagũ eſt. Ac vbi id non viſibiliter per artem exquiritur, oportet tamen fieri inuiſibiliter ipſorum figuræ causâ per indicia, monſtrationes & ſimilia. Hâc arte inueniuntur theſauri abſconditi: hoc modo leguntur literæ obſeratæ: hoc pacto nudum apparet, quod obtectum eſt: ita oſtenditur locus, in quem quid reconditum eſt, & refertur, quod abalienatum eſt. Qui ergo prędictâ ratione Flagas ſibi conciliare poteſt, vt alicuius arcana & abſcõdita reuelent, is Nectromantiæ gnarus & perfectus Nectromanticus eſt. Quod blandiendo impetrari non poteſt, id vi & coactione fiat, ſicut ad confeſſionem magiſtratus homines vi ducit. Itaque Nectromantia eſt ars, vel placidè vel vi agendi. Sicut enim hominem Cæſari ſubiectum eſſe oportet, ipſiúſque gladio coërcetur: ita coërceri etiã Flagę poſſunt, vt ſeſe exhibeant, in ſpeculis, in berillis, in carbonibus, in vnguibus, &c. vt etiam monſtrent ac indicent per virgulta, plumbum, lapides, &c. Item vt faces extinguant, & ſimilia alij faciant, quo ſecretum reueletur.

Flagæ producuntur, vel perſuaſi vel coacti.

Quid Aſtrologia, quid Aſtrologus ſit, & quanam illius vis ſit, cum annexis illi ſpeciebus.

Aſtrologia qualis ſit.

VT, quidnam Aſtrologia & Aſtrologus ſit, cognoſcatur, tale exemplum attendite. Sicut in terrâ homines diſcurrunt, prorſum vorſum, ad dextram, ad læuam mixtim commeantes: ita ſimilis diſcurſus etiam in firmamento eſt. Itaque qui aſtrorum, vt hominum peruagationem ac diſcurſum nouit, is de Aſtronomia cognitâ gloriari poteſt. Sed & hoc ſimul requiritur, vt ſciat, qualenam quiuis in ſuo curſu propoſitum habeat. Vt ſi quis nuntium amandet alicuius rei gratia,& nuntius

mandatum

mandatum exequi polliceatur: iam compertum is habet, quid facturus nuntius sit. Sic etiam ex vsu notum est, qualenam opus singulis diebus hic vel iste artifex confecturus sit. Eodem modo & Astrologo compertum esse debet, qualenam opus Sydus quoduis confectutũ sit, vt non minùs Astrorum, quàm hominum instituti certus sit. Et qui hoc nouit, is longè peritior est Astrologus eo, qui nouit, quem inter sese motum & discursũ agant. Sciendum etiam de illis est, quidnam perficere possint, quid non possint. Multa enim incipit homo quæ perficere nequit. Idem de astris etiam statuendum est, multa ab ipsis incoari, quæ non finiantur, velut & ab ipsis hominibus. Stellæ enim & homines eiusdem conditionis & facultatis sunt. Qui ergo hominum & commeationem, & institutum, & facultatem cognouit, is cognitæ Astrologiæ gloriam iure sibi adsciscat. Hinc enim patet, Astrologum *Natura summum motorem* cognouisse, & exploratum habere, quòd Natura in illius manu posita sit. Scit etiam, firmamentum in ipsius manu positum conuerti posse ad arbitrium eius, cuius manus est: adeóque intelligit, plura & maiora se prædicere non posse aut debere, quàm de captiuo quodam dicere liceat.

Astrologum quę sore deceat.

Firmamentum captiuo est simile.

Prætetea autem stellis quoque Natura cognata est. Hæc ergo Natura, complexio aut proprietas Astrologo minus explorata esse debet, ac cognita est Medico Natura ægri. Intelligit simul etiam *concordantias Stellarum*, quales eæ sint aduersus hominem, animalia, elementa quatuor & res vniuersas, quæ ex matricibus elementorum oriuntur. Et cui hæc omnia percognita sunt, is de Astrologiâ differendi facultatem habet. Debet etiam Astrologus notitiam habere firmamenti, sicut Philosophus aut Medicus rerum Naturalium, ex elementis prodeuntium cognitionem habet. Nec arti plus tribuet, aut ex eâ largiùs pollicebitur, qoàm de homine captiuo polliceri possit. Is quidem omnes hominis proprietates habet: operum tamen perfectio desideratur vt, quæ facere cupit, non libere possit. Sic & firmamentum in manu summi motoris captiuum est. Cuius manus, quò directura sit, Astrologum latet. Sic ergo Astrologia membrum est Astronomiæ: eo semper constituto tamen, quòd ars per manum summi motoris impediri, promoueri aut mutari possit. Qui autẽ naturalem proprietatẽ Astrorum, etiam extra manum summi motoris intelligit, is Astrologus est, & Astrologiam callet, quâ naturalis quiuis vti potest & debet.

Quid signatum quid signator, quid signatura sit, vna cum ipsius speciebus.

Signaturæ species 4.

NIhil quicquam est, quod natura non signauerit. Ex signis illis cognosci potest, quidnam in re signata insit. Species autem quatuor sunt, quibus signaturæ omnes comprehenduntur. Quas qui intelligit, hominis animum rimari facile potest. Pro signis illis cognoscendis hanc instructionem tenete. Sydera suum cursum habent. Per hunc cognoscuntur. Sic etiam in homine se res habet, nisi quod in homine luces fixæ sint, ex quibus, qualisnam motus sit, cognoscatur. Sicut ergo cursus Astrorum (vt ita loquar) complexionatus est, ita complexionata est etiam linea ipsi similis. Sed porrò etiam hoc exemplum notate. Videtis quamlibet herbam crescere eâ formâ, quæ ipsius naturæ conuenit. Sic & homo insignitur formâ, Naturæ suæ congruâ. Sicut autem forma, qualis herba sit, testatur: ita signatum etiam de homine testatur. Nec enim secundum nomen, aut genus, &c. talia eueniunt, sed secundum proprietatem homini impressam. Imò *Ars signata* ipsa docet imponere cuilibet nomina vera & genuina: non vt lupus, ouis, aut columba vulpes nominetur, sed vt cuilibet indatur nomen ipsi naturæ conueniens. Hoc fine species quatuor Natura constituit, quæ *Membrum Signatum* faciant. Per has species Signatori Natura arcana hominis omnia commonstrat. Cùmque nihil vspiam adeò abstrusum & occultum lateat, quod manifestari non possit: omne momentum in hoc saltem positum est, vt illa, per quę arcana reuelantur probè cognita sint. Itaque *Chyromantia* huiusmodi arcanorum signa tribus in locis ostendit, sicut in figurâ expediuntur. Qualis ergo constitutio illarum linearum & venarum: talis etiam mens & voluntas hominis: similiter & proportio personæ. Hinc sequitur, eiusmodi membrum Astronomię cuiuslibet animam denotare. Vsque adeò industrius *est fabricator Natura*, vt non animum fabricet secundum formam, sed formam potiùs animo accommodet, hoc est, figura hominis formatur pro naturâ cordis: nec operatur Natura arte suâ instar pictoris. Is imaginem pingit quidem, sed signatum ei nec addit, nec addere potest. Quia enim in imaginem illâ nihil est, ideò etiam signato caret, ac vmbræ tantùm instar est, vim nullam habentis. Artifices quidem nonnulli, qui circa imagines occupantur, huic simile quid faciunt. Id etsi quidem viribus careat: ars tamen ipsa procedit ex Fabricatore imaginum viuentium. Illorum quanto quilibet perfectior esse vult: tanto plus cognito signato opus habet, hâc de causâ, quòd *Ars Natura* operationes præfiguret, vt per signatum cognoscatur, quoniam talis animo sit. Huc faciunt tres illæ species, vt audiuistis, sine quibus nullus artifex in statuis pingendis aut fingendis solidi quid præstare potest. In tribus enim illis fundamentum primarium omnium illorum artificum positum est. His iam adnotate quartam speciem: quòd scilicet, ex moribus & ingeniis homo perfectè cognoscatur. Et qui modo dicta intelligit, is artem perfectam habet, & Signator est perfectus.

Ars signata nominũ inuentrix.

Chiromantia, &c.

Mores animi indices.

Quid artes incertæ sint, quas species habeant, & quid de artifice incerto expectari debeat.

SVnt artes quædam, iam à lõgis sæculis à priscis ad nos deriuatæ: sicut res ipsa docet, huiusmodi artes eodẽ cum Magicâ & ortu & vsu continẽter viguisse. Cõstat etiã, huiusmodi artiũ magnam subindè dignitatẽ fuisse. Quóque illæ ortui fuerunt propiores: eò honestiores & certiores subindè exstiterunt. Artes illę quidem vel hodie nihilo per se peiores sunt factæ. Sunt autem nequiores & homines, & ipsorum animi.

illa suo etiam loco satis pertractabitur. Sic etiam duo sunt spiritus: Æternus & naturalis. Quod naturale est, est in astrali corpore: & astrale corpus est in corporali. Ac vtraeque sunt homo vnus, sed duo corpora.

Arcana astrorũ & elem. Deus per hominẽ prodi vult.

Scitote autem tanto desiderio flagrare Deum, vt arcana in astris condita reuelentur, vt illorum gratiâ microcosmum condiderit. Sed per hominum opera nõ in astris tantum posita arcana manifestari vult, sed insuper etiam naturalia mysteria omnia elementorum, quod citra hominem fieri non potuit. Vultque Deus, quæ inuisibilia sunt, visibilia reddi. Altè ergo expendere debet homo, quòd hoc fine conditus sit, dicente etiam Psalte: *Omnia subiecisti ei, &c.* Cum enim apud Deum id ita constitutum sit, omnino requirit, vt homo non otietur, non ferietur, non torpescat, non pergræcetur, non scortetur, non, &c. Sed vigilans & sobrius ac sedulus sit, in rimandis quotidie arcanis, secretis & dotibus quas in naturam Deus indidit. Vnde liquet, citra omne effugium debere hominem vocationis suæ officia facere, ac diuinis rebus non obloqui, nec ea contemnere. Nisi enim in lumine naturæ perficiamus, quod Deus à nobis requirit, de eo exactam in extremo iudicio rationem reddere cogemur. His auté studiis proximo suo quiuis cumulatius seruire, & ad donorum Dei cognitionem altius penetrare potest, cum tamen potator nihil cognoscat, nec sine cognitione amare Deum possit, sed merum porcum agat, & porco plus non sapiat. Itaque hominem Deus hoc fine creauit, vt inuisibilia eius opera per visibilia, hoc est, hominem manifestarentur. Visibile námque homo est, per quem opera diuina reuelari Deus expetit. Exemplum. Vult Deus, mysteria sua non absolutè visibilia esse, sed visibilia reddi & cognosci per opera hominum. Is enim hac gratiâ conditus est, vt illa manifestet. Sic Christum alteram trinitatis personam esse nemo nouerat, sed pro homine tantum habebatur. Quod autem erat, inuisibiliter erat. Et tamen per hominem, quis esset, manifestatus est, nempe, quod *Iesus Nazarenus* sit Christus, Rex Iudæorum. Id autem reuelàrunt & prodiderunt opera humana, nempe captiuatio, flagellatio, coronatio, crucifixio, denique occisio. Horum enim omnium homo sese instrumentum præbuit. Eadem ratione homo rerum occultarum omnium manifestator est. Adde, quod homo sit, ne quidem ipsemet aliunde nisi ex operibus videt. Sicut enim Iesus fuit Christus, & Iesum Iudæi acceperunt, non itidem Christum, quia is inuisibiliter erat: sic etiam in homine, quod homo est, absconditum est, & nemo quid in ipso sit videt, nisi quod opera manifestant. Continenter ergo ac assiduè laborandum est homini, vt seipsum noscat, & ea, quæ Deus ipsi largitus est, vtque opera eius aliis conspicua sint, ipsique hinc concitati laudent & celebrent Deum, à quo omnia facta, data, & donata sunt. Qui autem non inquirit, is thesaurum ac pondus suum in terram defodit. Idem enim & Christus fecit, vt se per opera noscendum offerret, sicut inquit: *Si credere non vultis, me tum esse, quem non videtis:* hoc est, filium Dei: *saltem operibus meis credite.*

Opera testatur de hominibus &c. rebus.

quasi diceret: Opera mea eiusmodi sunt, vt ea facere nemo possit, nisi qui filius Dei sit. Sic & nobis conuenit, vt nosmet ipsos manifestemus, vt infideles videant, quid Deus per hominem operetur. Suo námque exemplo nos Christus monet, vt in hoc ipsum sequamur, & per opera testimonium de nobismet ipsis demus. Ex illis enim cognoscitur, quæ nos ceu testes pone sequontur. Sic Christus homo tantùm iudicabatur secundum visibile cùm tamen iodicium secundum visibile ferendum non sit. Quilibet enim homo decem digitos, binos pedes, &c. habet, vt secundum hoc grados & dignitas hominis æstimari non possit. Cognoscendus est potius ex operibus & virtutibus suis, quæ, qualis sit quilibet, certius renuntiant. Ex his etiam scimus, quis & qualis sit filius Dei, quid prophetæ, quid Apostoli sint, qui Diui, qui Doctores existant, quid ex Deo, quid ex naturâ proueniat. Per opera cognoscuntur homines, in quibus lux naturæ viget, & quid cuiuslibet naturæ affine sit. Sic ergo per omnes homines omnia mysteria Dei manifestantur per Angelicam & Naturalem Philosophiam ac Astr omniam, ita vt nihil absconditum maneat, siue in cœlo sit, siue in terra, siue in inferno, siue in creaturis omnibus. Nihil enim adeò vspiam secretum est quod non manifestetur. Nemo nouit Christum, nisi quem pater ad illum traxerit. Ad illum qui trahitur, ab ipso docetur. Sic nec ab astris quisquam docetur, nisi ad astra trahatur. Huc autem nemo trahitur, nisi qui inde prodierit, hoc est, quod ex Deo, ex cœlo est, de Deo & cœlo loquitur. Quod est ex naturâ, de naturâ loquitur: sic etiam, quod ex Diabolo est, de Diabolo tractat. Sciendum itaque est, vtramque Philosophiam per hominem cum suis virtutibus cognosci, perfici, & compleri, Æternam nempe & naturalem, quæ commodè simul stare possunt. Vtraeque enim ex Deo vno procedunt, ex quo etiam homo. Iam quicquid ex Deo est, illud homo vsurpare & perficere potest. Ideò enim Deus ipsum creauit, velut omnia in cœlo & terrâ. Corpus itaque nostrum minimè corrumpi aut feriari sinemus, sed noctes atque dies inuigilabimus, vt naturale & æternum in opus deducamus, ne Philosophiâ vtraque, & cæteris Dei donis spoliemur. Dona enim sua si Deus ab hominibus auferat, nihil in ipso fit reliquum, quia subtrahitur manus Dei, per quam subtractionem mysteriis Dei exuimur. Qui autem his spoliatur, ei salus nulla speranda superest amplius: Caret enim cruce suâ, quam gestare debet. Crux autem nostra hæc est, vt dona Dei feramus & inquiramus, nec illa ad malum conuertamus, sed Christum sequamur, hoc est, in domino moriamur, viuamusque, &c. Cùm hactenus de duobus corporibus, de elementis superioribus & inferioribus disseruerimus: cogitare quis posset, an non aliquando fieri queat, vt ista duo non semper consentiant, sed aliquando etiam discordent, cum quodlibet corpus ab alio diuersum sit. [illegible] enim duo corpora, visibile & [illegible], forma & figurâ differunt:

Secreta omnia manifestabũtur.

Crux hominis quid sit.

differunt: tantum distant etiam à se inuicem ipsorum substantiæ. Res exemplo declaranda est. In coniugio constitui coniuges, duo sunt, vnum quidem in carne, duo autem voluntate, hoc est, etsi duo vnum sint, vnum tamen nō sunt voluntate, sed vtrique suus mos est peculiaris. sicut nemini ignotum est. Cùm ergo tantopere distent, sine contrario id non potest. De contrario illo meritò aliquid dicere suscipimus, quoniam appetitus duo præsto sunt: nempe, quod astra alium sensum, voluntatem & consilium habeant, quàm inferiora elementa: & vicissim, quod elementa aliam voluntatē ac animum habeant, quàm Astra. Hinc sequitur. *Diuersas naturas sibi inuicem contrarias esse.* Exemplum. Inferius elementare corpus cupit esse lasciuum, luxuriosum. Astrum autem, corpus elementare superius, cupit, vacare studiis, discere artes, &c. Sic iam in homine ipso contrarium est. Corpus vult aliud: aliud vult insensibile. nec vnum cum altero consentit. Pro cuius rei explicatione pauca hæc attendite. Astrum ducit hominem ad sublimem sapientiam, prudentiam, scientiam, vt in lumine admirabilis fiat, atque mysteria miraculorum Dei splendida & luculenta manifestentur. Hoc animo affectum est Astrum erga hominem, quod Deus quidem ita constituit. Porrò autem de elementari vitâ corporis ita accipite. Corpus ex elementis duobus constat: cuius munus est, vt edat bibatque ex elementis, ad attingendum terminum à Deo positum, simul additâ Medicinâ à Deo datâ, quâ vitę nostrę decursu id perficiam*, qood à nobis Deus requirit. Propterea corpori impositum est munus, seipsum propagandi & multiplicandi per semen, modo à Deo præstituto. Iam ergo constat de Astris, quid in nobis moliantur: quid item inferiora elementa à Deo ordinata machinentur. Hinc iam elicitur, cuilibet parti desiderium esse, officium ac munus suum altiùs extendendi, nec quicquam cum modo & mediocritate agendi. Quæ occasio est dissidij & inimicitiæ. vt quia constitutū terminum transgredi satagunt, vnum alterum expellat. Immoderatum enim omne destruit. Exemplum ponamus. *Elementorum est, gignere liberos.* Hoc autem ipsis nimium appetentibus, ansa homini datur, animum, appetitum desideriumque suum ad hunc vnicum articulum conuertendi. Ita præceps iam ruit in scortationem, adulterium, & peccata alia. Facessit ergo, & deserit ipsum astrum cum suis viribus, illumque suæ libidini permittit. Astrum enim pudicum ac castum est. Eo itaque casu inferiora elementa hominem moderantur ac regunt, non Astra, vt superiora elementa. Castitas enim in meretricibus non manet. Ea propter homo homo non est. Elementa nàmque vlteriùs operari non debent, quàm ad constitutum terminum: vel, homo vniuersa, quæ à naturâ data sunt, impendere debet legi diuinæ, non suo appetitui. Quòd si intra metas honestatis Christianæ manet, Astra non expelluntur. Edere & bibere est ex vi elementorum inferiorum. Plus verò edendum ac bibendum non est, quàm sustentatio corporis requirit. Eo facto cœlestes operationes vim suam in homine perficere ac id complere possunt, quod per ipsum præstari cupiunt. Si verò in cibo potuque terminus excedatur: quantum exceditur, tantum perit eius, quod hominem perfectum reddit. Eadémque in hoc ratio est, quæ est in coniugio. Quæ pars terminum excedit, vitam coniugalem violat. Debet ergo homo omnia dona, à Deo accepta, secundum voluntatem Dei impendere, in scripturâ nobis patefactam. Si modum in illis excedimus, voluntatem Dei transgressi sumus. Vniuersa enim voluntate Dei definiri debent.

Astra & elementa in homine contraria.

Astri affectus in homine quis.

Elementorum affectus in homine quis.

Immoderatum noxium.

Astra castitati studens.

Porrò autem persuasum vobis sit, Deum nihil creâsse, quod geminum non sit. Et nihil est, quod sine alio perfectum sit. In compare omnia consistunt & complentur Exemplum. Vir nullus per seipsum liberos gignere potest, vt nec fœmina. Vtrique autem iunctim filium perfectum gignunt, vt perfecti ipsi simul sunt. Velut ergo sine compare nihil integrum est, ita etiam corpus Astrale & Elementale par vnum sunt. Hinc sequitur, hominem perfectum demum esse, quando duo corpora simul sunt. Propter vnionem enim & coniugium hominem integrum faciunt. Præterea hoc quoque sciendum est, fieri interdum, vt corpora vtraque adulterentur. Sicut enim ex pari coniugum aut alter aut vterque matrimonij vinculum violat ac adulteratur: ita peruersio similis accidit etiam duobus corporibus, quando aut elementare corpus syderei corporis nullo coniunctionis amore afficitur, sed in libidine propria viuit: aut etiam corpus sydereum aliud potius agere, quàm cum elementari corpore consuescere affectat. Vbi adulterina huiusmodi operatio gliscit, ibi ingenia peruertuntur, nec perfecto vllius naturalis sapientiæ fundamento imbuuntur, leues & inconstantes homines fiunt, quouis momento variabiles, nec vlli proposito firmiter inhærentes. Ab huiusmodi hominibus, nulla sententia solida, perfecto homine digna, expectari potest: sed ipsi ambigui & errones sunt, qui multa quidem, sed non ex vno consilij fonte deliberant & incipiunt. Adulteratur nàmque rauu: adulteratur similiter & elementare corpus: quam peruersionem constantiæ nihil comitari potest. Horum veruntamen nihil fieri potest, nisi homo quoque in causa sit, hoc est, consentiat & obsecundet: sicut ex sequenti exemplo elucet. Cùm omnia ex pari constent: conuenit, par illud indistractum consentiens & vnanime esse, & voto satisfacere. Hoc modo homo copulatus est magno mundo, hoc est, vtrisque corporibus, sydereo scilicet & elementari, quæ prò vno tantùm corpore, non duobus numantur. Iam curæ cordique debet esse homini, vt corpori illi, ex quo constat, votum coniugij seruet, ita, vt limus terræ in suâ substantiâ maneat. Ita Quintum esse perfectum & integrum erit. Quòd si homo adulteratur, coniunctionem illam destruit, non quòd ipse solus adulter sit, sed quòd in adulterio etiam versetur limus terræ. Itaque adulteratoria natura pessima est. Corrumpit enim sensus, sapientiam, intellectum, & negligit perfectionem artium. Nulla nàmque progenies adulterina ad sciéuam perfectam ascendit, nec etiam

Sine compare nihil integrum.

Adulterina sobolescunt naturatæ.

iam pertingit ad finem boni, nec est perfecta in veritate, sed dubia est & mutabilis. Vnde colligi potest, constantiam viri in seruando insito voto thesaurum esse pretiosissimum. Quod si enim mens ingenua vnitur in mensurâ cum limo terræ, ita, vt mens hominis limus terræ in æquilibrio versentur, tum quicquid ab homine prouenit, perfectum est. Ex his intelligi potest, quænam natura hominis sit, vnde sit compositus & constitutus. Post hæc autem omnia noscendum etiam est, in homine vigere conscientiam, boni & mali iudicatricem.

Conscientia hominis, boni & mali iudex.

Per hanc vincere debet homo suum astrum, & corpus elementare, quando adulterari cupiunt. De hoc iudice plura suo loco dicentur, quantum ad ipsius vim & potestatem attinet.

Cæterùm, quomodo operatio externorum in hominem penetret, & quomodo in centrum vitium illi copulentur, in capite scilicet hominis, seu, quomodo ab Astris homo discat, & naturale lumen concipiat: id aliquâ ex parte declaratum est. Vt verò res omnis plenè intelligatur, hoc exemplum notate. Homini opus est, vt alimentum attrahat, & extra se quærat, ac intra se præparet, hoc est, visibili corpori vt edat, opus homo habet. Hoc si opus est, sequitur, oportere ipsum quoque cibum & potum elaborare, coquere, in locum conuenientem dirigere.

Ingenia vt acuenda sint.

Idem iudicandum est etiam de firmamento. Si acuere & fouere nostra volumus ingenia, oportet vt ex ipsis attrahamus, sicut elementare corpus se fouet & nutrit per vim attractricem, quam habet in manibus ac pedibus, ita vt afferre & assumere possit, quod corpus elementare appetit, per manifestam operationem, quam nostris oculis Deus proponit. Panem nos oportet arare, seminare, colere, molâ frangere, coquere, &c. Ex hac similitudine arcana naturæ cognoscentes, in naturali lumine discere & proficere debemus, quid ad naturalem sapientiam & scientiam spectet. Videmus nempe manifestas operationes in Magnete, quomodo is suum alimentum attrahat.

Magnetis beneficio rerum necessitas paratur.

Obseruamus etiam, arbores in syluis immotè stantes, nihilominùs tamen perfectâ nutritione frui, quoniam in se magnetem continent, qui cibum attrahat. Homini autem opus est, vt cæteris quiescentibus, corporis sui necessitatē eundo & acquirendo comparare debeat. Sicut ergo corpus elementale is nutrit per præparationem alimenti: ita se gerere quoque debet apud corpus sydereum, vt Magnetem eius rectè præparet. Qualis est præparatio, tale est nutrimentum, hoc est. Illuminatio naturalis. Præparationis autem is modus est. Cœlum suscitat nubem: illa pluuia est.

Nubes materia pluuiæ. Præparatio alimentis qui fiat.

Vsque ad finem pluuiæ tamen nihil præparat, dat materiam primam, non vltimam. Vltima materia si præparanda est, oportet illam fieri per Magnetem elementorum, hoc modo, vt Magnes ille potum appetat. Potus autem eius verus est pluuia. Itaque si bibere vult, & suum corpus, terram, scilicet satiare, opus habet, vt faciat, quod vinitor facit tempore autumni. Vuas carpit, calcat, exprimit, & inuasat. Rem ita accipe.

Pluuia vt gignatur.

Magnes est focus, præparans omnia, vt esse debent. Ita Magnes habet materiam pluuiarum, crudam & inconcoctam in mediis interstitiis. Eam resoluit, & in resolutionem ducit, ita vt fiat distillatio per descensum, guttâ vnâ cadente post alteram, quamdiu materia pluuiarum durat. Eodem modo elementare quoque corpus attrahit vim sydeream, ope coniunctionis, quam corpora vtraque inter se habent, sicut etiam mutuò ita inter se copulata sunt, vt homo externis elementis, superioribus & inferioribus fruatur, vtque in vnius Magnetis naturâ coëuenist, in centro hominis, vbi lumen naturæ conditur.

Quoniam iam aliquoties mentionem feci hominum, quod multæ illorum species sint, vt Lupini, Basilisci, Ouini, &c. sciendum est, hominem factum esse ex omnibus illis rebus, ex quibus omnia fiunt. Cæterùm, vt in rebus aliis diuiduntur in species peculiares, veluti, *Dracones, Aues, Basiliscos, & Columbas, &c.* ita in homine conueoerunt in vnum corpus, ita, vt quicquid vspiam creaturarum est, in homine conditum sit.

Homo ... omnium ... creaturarum ... quaint.

Etsi enim vnum sit, in ipso tamē illarum omniū Materiæ primæ latent. Harum ergo originem & causam ita cognoscemus. In limo terræ materiæ omnes latuerunt, bonarum malarúmque creaturarum verminum, & insectorum. Ex illis enim species omnium creaturarum sumptæ sunt. Non enim minùs placuit Deo facere lupum, quàm ouem, Basiliscum, columbam. Homo autem non in formam creaturarum aliarum incidit, sed tantùm in formam humanam. Specierum tamen illarum substantia seu natura in ipsum distributa est. Cum ergo Deo placuerit illud, sicut docent insecta, in terrâ reptantia, homini inimica, & ad nihil vtilia, sed nocentia: causa omnino hîc expendenda est, cur homo Lupinus lupus vocari possit, aut serpens serpentinus, aut vulpes vulpinus, &c. Illius enim primo Esse vtitur. Non alij ergo homines iudicandi sunt, quàm iudicantur illa animalia, quorum primum Esse illi assciuerunt. Quòd si quidem aliquando virtus aliqua in animalibus illis est: huius tamen vicem decem vitia pensant. Quid enim iuuet virtus lupi, quòd pellem probam det, cùm aliàs in se boni nihil habeat? Quid? an non præstaret nos alere anseres ac gallinas, ac carere pelle vulpinâ. Quæ illa bonitas sit, quę tam frequenti malitiâ recompensetur? Huius farinæ multi quoque sunt homines, in vno boni & frugi in decem nihili & malitiosi. Perfecti homines hi non sunt. Humanas virtutes commiscent cum animalibus primis Esse. Hæc tamen omnia creata sunt. Sint verò, vtut velint: sic voluntas diuina fert.

Cur hæc ita indicem, hæc causa est. Quid refert, virum placere fœminæ, quod virtutis est? Debet enim virum amare. Multò tamen plures virtutes, contra virum illa habet, quæ gratiam illam perdunt. Quid est, vtilem sibi ipsi quendam esse, præter se verò alij nulli? quæ virtus huius, quæ ad solum ipsum extenditur. Debent enim omnia proximi nostri commodum spectare, idque ob nostram substantiam: Et tamen Deus quoque idem requirit.

Hominū bestialitas quæ ortus.

Vt autem de causa loquamur, ac ortu, vndenam homines lupini, draconij, viperini emergant: ad hæc animum aduertite. Sicut ex terrâ nascitur, acidum, dulce, acerbum & amarum, venenum & remedium, bonum & malum, quolibet

manente

manente quod est: sic etiam in limo terræ fidum & infidum, probum & improbum, iustum & iniustum, omnis generis bona & mala, cum animalia, tum crescentia inexstiterunt: quibus omnibus in Massam vnam reductis, ex hâc factus deinceps homo est. Hinc sequitur, quod per generationem filiorum diuisiones speciesium inceperint. Lupina natura in generationem singularem separata est: Sic & natura Basilisci, ouis, Agni, in sua genera distributa est. Itaque species diuisæ sunt in personas. Adeò verò versutus est Satanas vt regnum suum super lupos fundet, & templum suum struat super Basiliscos, viperas, serpentes, quod genus adulterinum omnium pessimum & nocentissimum est. Quærit enim sibi similes tantum. Ex ouibus nunquam faciet lupos, ex turturibus nunquam producet viperas, &c. ex probo furem. Simile enim simile quærit & parit. Sic Deus Ecclesiam suam fundat super pios & frugi homines. Rectè ergo Christus dixit: *Vos Lupi estis rapaces*, hoc est, à naturâ estis lupi, ex limo terræ nati lupi: insuper & munus vestrum, cui adhibemini, lupinum est.

Similis similem quærit.

Persuasum olim nonnullis fuit, cœlum hominem facere, ipsúmque non admodum magni pretij aut dignitatis esse, nec cogitatum fuit, factum esse ipsum ex extracto omnium creaturarum, Quintam Essentiam: sicut nec hoc trutinatum fuit, quòd à tam potenti manu, ac à nobilissimo omnium artium Magistro fabrefactus sit: ex limo nimirum, qui tota Machina mundi fuit. Iste ergo contemptus hominis haud leuis fuit. Quòd si verò profundiùs paulò ac penitius homo rem euoluens de ortu suo cogitaret, & creatorem suum agnosceret, videret vtique, se non fuem, non lupum, &c. esse debere, sed virum Dei, voluntati ipsius morem gerentem. Ipsi verò contrariam in sententiam abrepti annihilarunt hominem, tanquam scarabæi aut vermis instar ex luto & stercore productum. Id autem cum Naturâ pugnat, hominem seipsum adeò flocci facere, nec quicquam se bruto aut bestiâ meliorem iudicare. Quinimò sciat, se hominem esse, & vt hominem, viuere debere. Ideò Deus ipse, non cœlum, quod cerasa & poma producit, hominem fecit. Opinio autem ista fecit, vt Astronomia in despectum veniret, omnésque adeò Religiones initiò erroribus implicarentur, ex quibus postea subindè plures & maiores absurditates enatę sunt. Vnde manauit etiam opinio illa lasciuiam prodire à Venere, quod falsum est. Venus enim in cœlo, planetarum consors, casta & pudica est, virginum & matronarum castitatis summa fautrix & scortationis omnis ceruissima inimica. Etsi verò aliàs quoque de his mentionem fecerim: propter ipsam tamen rei veritatem planiorem hoc adhuc exemplum attendite. Quidnam confert nobis Venus ad cibum potúmque? Nihil. Edere enim & bibere proprietas est corporis elementalis, sine ope firmamenti. Et licèt vir quidem ac fœmina, matrimonio copulati caro vna sint: cuilibet tamen sua peculiaris natura est, ab altero dissona. Ita hîc quoque elementare corpus edit bibitque, nec ad hoc corpore sydereo eget. Nec enim pro corpore sydereo edit, sed pro seipso. Sic & fœmina sibi edit, non viro: sibi etiam edit vir, non fœminæ. Sic & corpus amoris opera facit, sibi illa facit, non corpori sydereo: & per illa producit etiam corpus elementare, non sydereum. Nihil ergo hîc Venus agit, sed propagatio sobolis pendet à corporeis elementis, minimè ab Astris. Quod enim hîc producitur, ad corporalitatem spectat. Id autem procedit etiam ex corporalibus elementis. Hoc ergo Venus præstare non potest. Libido hominis causa est, non Venus. Aliud enim corpus habet Venus, aliud elementa. Et quomodo insensibile reget corporeum, cum sperma, non ex superioribus, sed inferioribus elementis oriatur? Quomodo Spiritus possit facere carnem & sanguinem? Quomodo caro & sanguis possint facere Spiritum? Tanto minùs hoc quoque casu, quod illi opinantur, fieri potest. Proponamos vobis exemplum. Homo gignit quidem hominem, sed non animam: nec contrà anima facit hominem. Cuilibet sua peculiaris est creatio & fabricatio: & tamen res vna est, vous homo. Hic notandus quidam error est, quem in Astronomiam ingesserunt, dicentes: *sicut scintilla ex silice excussa, fomitem incendit & ardere facit: ita Venus est inflammatrix corporis elementatis.* Quod falsum & incongruum est. Oporteret enim scintillam illam operationem corporalem habere, ac esse id, quod est caro & sanguis. Id enim exemplum præsens de fomite docet. Scintilla ex silice ignis est, is si fomitem corripiat, facit id, quod ipsemet est, nempe ignis. Sic ignis fit fomes. In elementaribus itaque corporibus sydereum coadiutorium nullum admittitur, sed elementare corpus sibi ipsi prouidet de iis, quæ ad corpus spectant. Sic etiam corpus sydereum sui ipsius curam habet. Hoc quidem verum est, quòd sensus & cogitationes à sydereo corpore reguntur. Sic etiam per sydereum corpus obiectum quidem offerri potest corpori elementari, sicut fœmina ante virum stans, ipsum mouet. Huiusmodi tamen obiecta nihil generant, sed occasiones tantùm dant & sunt vt membra in pariete, quæ corpus quidem indicat, & à corpore defluit, sed interim nihil est.

Homo op' Dei, non cœli.

Venus cœli castitatis amans est.

Edere, & bibere proprietas corporis elementalis.

Simile producit simile.

Homo animam non facit.

Cùm de limo terræ hactenus docuerimus, ipsum esse Massam, & extractum Quintum Esse, ex cœlo & elementis: iam deinceps etiam noscendum est, cur dicatur *limus terræ*, non *limus firmamenti* aut *elementorum* aut *limus aquæ, ignis, aeris*, aut *limus mundi*, cùm tamen omnia in massa vna conclusa fuerint? Causa autem hæc est, quòd terra massam in seipsâ habeat, & per se massa sit. Cætera Massæ non sunt. Itaque secundum Massam denominatio facta est, eaque massa fuit terra. Hîc autem intellige, terram creaturarum omnium fundum & centrum esse, esséque ex centro, (in quo omnia creata versantur) sumptam vocatamq; terram, terram autem massam esse. Sic ignis nihil in & per se est. Lignum est ignis. Non autem dicitur de ligno, sed de igne. Vnum semper est, quod nomen retinet. Sic si multæ aquæ in vnam confluant, cæteræ omnes nomen suum amittunt, vna ipsum retinet. Postquam omnes confluxerint, omnium vnum tantùm nomen est,

Limus terræ cur dicatur.

Terra centrum creaturarum omnium.

Ignis per se nihil est.

est, vt Mare, quasi dicatur, ex mari hoc fecit, id est, ex omnibus aquis in mare confluentibus. Huc oritur appellatio limi terræ. Quod de mari iam diximus, intelligendum quoque est de terrâ, quod in ipsam omnia influant & reconduntur. Et sicut in mari omnes aquæ consumuntur: ita in terrâ etiam creaturæ omnes consumuntur in suis influentiis, & corpus quodlibet à suâ matre consumitur. Sic cera est massa, in quam omnes medicinę vulnerariæ congeruntur, ac in emplastrum compinguntur. Vt ergo ingredientia & cera vnum sunt, & *ceroti* nomen retinent: ita etiam limus terræ. Terra itaque loco ceræ massę fuit, in quâ ingredientia cœli & terræ permixta & congesta sunt. Ex hoc composito factus est homo.

Limi & ceroti collatio.

Hominis quanta dignitas.

Velut ergo hactenus de hominis ortu & generatione disserui: fas est, vt vniuersi, qui circa hominem versantur, ipsum accuratè & penitè considerent, nec ipsum tantopere vili pendant. Ex saxo enim minimè prosiliit. Ex luto quidem factus est: sed luti huius tam concinna mixtura & compositio fuit, vt eius nobilitatem nemo satis perscrutari possit. Ideò danda vobis medicis sedulò opera est, vt verorum non falsorum medicorum officium faciatis, nec particularibus vestris in vniuersum procedatis. Comperta vobis esse debent ea, quæ perfectò à Medico requiruntur: nec creatum Dei, quod secundum suam imaginem fecit, tanta temeritate excarnificandum, aut priuati commodi vel inuidiæ alicuius causa dignitas aut iuramentum tantâ leuitate violandum est. Nolite aggredi illa, quibus vos inferiores esse ipsimet agnoscitis. Nec committite, vt ars vestra similis dicatur illis qui ad metam iaculantur, qui si non nigrum, tamen album feriunt. Præterea magistratus quoque officium est, vt serio animo hominis curam habeat, nec tantâ austeritate in illum animaduertat. Quoniam enim scriptura testatur, patrem familias voluisse detruncare arborem, quòd nullos fructus ferret: Quid is tandem consilij iniuit? Decreuit nempe, vt diutius staret, si forsan adhuc frugifera illa futura sit. Multò certè minùs floccifaciendus erit homo, qui tanto artificio concinnatus est à summo plaste, à quo creaturæ omnes descendunt. Nec enim necessarium est, vt hodie illicò erumpat, quod Deus homini dedit. Fiet id etiam suo tempore. Noluit Deus, vt Iudas, ante tempus constitutum Christum proderet. Hodie quis talis est, cras alius. Tempus multa dat, & donum perficit, nisi fors arbor sit planè nequam & sterilis. Qui enim puer est, pueriliter loquitur. Si senior fiat, aliud agit. Exemplo vobis sit figulus. Si ollam illi aliquam confringas, ad iram illum, ad vindictam, ad increpationem compelles. Si iteres, cogeris damnum luere soluto ære. Quanto maior ipsi Deo reddenda erit ratio de summo bono, quod temeraria manus tam confidenter confregit. Quiuis ergo seriò secum pensite, quid homicidium sit, siue in bellis, siue alibi committatur. Iustum iudicium de filio hominis ferre debetis. Multo autem magis admonendi sunt pastores animarum, de quibus tamen iam taceo, quia hîc circa naturale saltem lumen versor. Discursum itaque de ortu hominis, & coniunctione eius cum externis, quoad partem naturalem, institutum pridem, iam hic tempestiuè finiamus. Quomodo autem ex vtrisque compositus, & sic integer homo constitutus sit, paragrapho sequenti docebitur. In priore traditis, quantum ad naturale attinuit. Quæ omnia eo fine instituta fuerunt, vt de humanâ hominis substantiâ & naturâ fundamentum solidum & dubium hauriretur, quantum quidem pro introitu Philosophię ipsa necessitas postulauit, vt eò meliùs & rectiùs sequens operis huius nostri deductio intelligeretur.

CAP. IV.

Quotuplices Astronomiæ sint, quot ordines & processus, & quomodo illi cum suis membris cognosci debeant, & qua ratione membra illa in suas species distribui debeant.

QVandoquidem de influentiâ, concordantiâ, & conuenientiâ rerum externarum in homine tingendi & operandi scribere mihi constitutum sit, consultum mihi visum est, illas in suas figuras diuidi, vt extraneæ tincturæ commodiùs intelligantur. Differentia enim illarum 4. vt distinctè teneatur, admodum necessarium est. Nec enim figura vna est, sed multæ, sese consequentes, sese inuicem parientes, & explicantes. Dilucidè ergo indicantur, vt explicationem perspicuam, facilémque ac generalem omnium sequentium operationem habeatis. Præstituemus figuram vnam cum suis membris, quòd scilicet quælibet Astronomia mēbra in se habeat. Deinde addetur figura alia, illorum membrorum species exhibēs. Postea cuiuslibet articuli peculiaris explicatio adiungetur, ex quâ pateat, quid influentia quælibet sit, quid etiam sit quodlibet membrum, quid sit quælibet species, vt summum hoc modo Philosophia omnium plenissimè intelligatur discatúrque ad quem ordinem quælibet referenda & vsurpanda sit. Sequitur ergo deinceps figura prima.

FIGVRA PRIMA.

Astronomiæ quatuor sunt, 4. ordinibus distributa, nullo alteri consentiente. Quoniam autem operatio assimilatur, meritò vocantur influentiæ. Quomodo verò 4. Influētiæ in homine vniantur, concordet, imprimant & operētur, quælibet nimirum pro suâ naturâ & proprietate, intelligetis ex hâc figura. Vbi proponuntur.	NATVRALIS ASTRONOMIA. *Hæc ex firmamento oritur, & in eo essētialiter creata est a Deo patre, ac ad id ordinata, vt sit scientia, microcosmóque veluti ex Limo terræ facto, attributa & tradita.*
	SVPERA. *Hæc essentiale suam habitationem habet apud cœlestes in cœlis, & datur illis, qui sunt in noua generatione, ortum sumens ex Christo, & à suis perficitur, vsurpatur & exercetur.*
	OLYMPI NOVI. *Hæc Astronomia oritur ex fide hoc modo. Quod cœlū naturale potest, idipsū, & plus adhuc, potest hæc quoq; Astronomia per fidē præstare, daturq; fidelib⁹. & ab illis vsurpatur, perficitur, & manifestatur.*
	INFERORVM. *Astronomia hæc emergit ex naturali firmamēto, ac à solis infernalib⁹ spiritib⁹ vsurpatur. Qui quoniā Naturales Astronomi sunt, & species omnium dexterrimè norunt, eas vel ipsi vel per homines reuelant.*

Hæc

Hæc pro figurâ primâ sufficiant. Porrò secunda figura ita delineatur. *Prior* figura docuit Astronomias quatuor esse, & vnamquamque peculiarem suum ordinem seruare, in fine tamen vnâ vnâ conuenire. Iam verò totius Astsonomiæ membra nouem sunt, quæ per homines aut aliud medium vsurpari debent. Ideò sunt scientiæ. Ita Astronomia scientias quatuor, & in quâlibet scientiâ nouem membra habet. Membra autem membra sunt in scientiâ vnâ sicut in alterâ, aliter tamen vsurpantur. Sequitur ergo figura secunda membra indicans, in quatuor Astronomiis comprehensa.

FIGVRA SECVNDA.

Ha sunt quatuor Astronomiæ, nouem membra continentes, secundum quæ Astronomia qualibet instituitur. Figura eius u ordo est.

- *Naturalis.*
- *Supera.*
- *Olympi noui.*
- *Satanista.*

- *Magia.*
- *Nigromantia.*
- *Nectromantia.*
- *Astrologia.*
- *Signatum.*
- *Artes incertæ.*
- *Medicina adepta.*
- *Philosophia adepta.*
- *Mathematica adepta.*

Tot membra sunt 4. Astronomiarum, nec plura, nec pauciora, per quæ Astronomias omnes perfici oportet.

Iam deinceps sciendæ etiam sunt species membrorum, in quot species membrum quodlibet diuidatur, vt membra omnia rectius intelligantur. Species autem sunt variæ, quæ sub membris comprehenduntur. Cùmque species multæ vnum tantum membrum constituant: ideò distributionem feci in species, quia interdum species tantùm vna vsurpatur, & non integrum membrum, interdum species binæ vel ternæ, &c. Vt ergo quælibet species seorsim explicentur pro iis, quæ illis vtuntur: figuram hanc tertiam annectere volui. Quanquam meliùs & intelligibiliùs foret, membrum integrum cognosci & intelligi, & adhuc meliùs, membra omnia nouem in illâ Astronomiâ: optimum denique omnia quatuor intelligi.

TERTIA TABVLA SIVE FIGVRA DE NOVEM MEMBRIS CVM *adhærentibus speciebus quatuor Astronomiarum.*

Hâc figura exhibentur membra 4. A-

Magica
1. *Supernaturalium astrorum explicatio.*
2. *Transmutatio corporis in corpus aliud inter viuentes.*
3. *Præparatio characterum, & similium aliarum benedictionum.*
4. *Confectio Gamaheu, vt vis illis indatur.*
5. *Præparatio imaginum, quomodo virtutibus suis imbuantur.*
6. *Caballistica, vna cum Gaballia & ipsius viribus.*

Nigromantia.
1. *Spiritus astrales & elementales cognoscere post mortem.*
2. *Quomodo vterque illi spiritus, astrales & elementales cogantur.*
3. *Quomodo naturales operationes meteoricè regantur.*
4. *Quomodo homo lædatur, sine operatione corporis.*
5. *Quomodo res inuisibilis fiat, & quid eo casu faciendum.*

Necromantia.
1. *Visiones speculares.*
2. *Ars berillistica.*
3. *Thesaurinella.*
4. *Abstracta retrahere.*
5. *Abscondita inuenire.*
6. *Adech plumbeus.*
7. *Virgulta directa.*
8. *Adech somnialis.*
9. *Ars lucis.*
10. *Superstitio indirecta.*
11. *Artes transuersa.*
12. *Scientia peruersa.*
13. *Carbonis speculum.*
14. *Ars literata.*

Astrologia.
1. *Summus motor*
2. *Stellarum cursus.*
3. *Firmamenti natura.*
4. *Astrorum operatio.*
5. *Conceptionem declarare*
6. *Concordantia cum elementis.*
7. *Cœlorum proprietates.*
8. *Prognosticationes tempestatum.*
9. *Prognosticationes temporales.*
10. *Prognosticationes iudiciales.*
11. *Prognosticationes accidentales.*
12. *Prognosticationes Medica.*
13. *Noua generationis ventura.*

ſtronomiarum cum illis annexis ſpeciebus.

- *Signatum.*
  - I. CHIROMANTIA.
    - *Venarum.*
    - *Mannum.*
    - *Pedum.*
    - *Linearum.*
  - II. PHYSIONOMIA.
    - *Faciei.*
    - *Naris.*
    - *Oris.*
    - *Aurium.*
    - *Menti.*
    - *Colli.*
    - *Buccarum.*
    - *Frontis.*
    - *Oculi.*
  - III. SVBSTANTIA.
    - *Capitis.*
    - *Colli.*
    - *Pectoris.*
    - *Ventris.*
    - *Pudicitia.*
    - *Dorſi.*
    - *Iuncturarū.*
    - *Cannarum.*
  - IV. MOS & VSVS
    - *Triſtitia.*
    - *Gaudium.*
    - *Phantaſia.*
    - *Vires.*
    - *Animus.*
    - *Cor.*
    - *Ingenium.*
    - *Liberalitas.*
    - *Contraria.*
- *Artis incerta.*
  - I. GEOMANTIA.
    - *Cretina.*
    - *Atramentina.*
    - *Taxillata.*
    - *Sortina.*
    - *A caſu.*
  - II. PYROMANTIA.
    - *Flaminis.*
    - *Noctilucis.*
    - *Zundena.*
    - *Lucis.*
    - *Carbonum.*
    - *Stellarum.*
  - III. HYDROMANTIA.
    - *Lottalis.*
    - *Vnda.*
    - *Pluuiarum.*
    - *Nubecula.*
    - *Fluminis.*
    - *Roris.*
    - *Nebula.*
  - IV. CHAOMANTIA
    - *Borealis.*
    - *Auſtralis.*
    - *Zephyria.*
    - *Euroua.*
    - *Fulgurina.*
    - *Tonitruata.*
    - *Tempeſtatum.*
    - *Flata.*
- *Medicina adepta.*
  - I. *Morborum cœleſtium cognitio.*
    - *Phyſica cœleſtis.*
    - *Chirurgia cœleſtis.*
    - *Peſtifera.*
    - *Chronea.*
    - *Inulatio vel Immulatio.*
  - *Morborum cœleſtiū cœleſtis cura*
    - *Herbata.*
    - *Nata.*
    - *Geminina.*
    - *Incorporata lignea.*
    - *Metallina conſtellata.*
    - *Specifica.*
- *Philoſophia adepta.*
  - I. *Cœleſtium virium in elementis & elementatis cognitio.*
    - *Gladialis.*
    - *Auctoritatis.*
    - *Portina*
    - *Incuſina.*
  - II. *Cœleſtium virium in elementis & elementatis ſcientia componendi.*
    - *Vulneraria.*
    - *Sauaria.*
    - *Doctrinata.*
    - *Scientena.*
    - *Sapientena.*
    - *Iuuentuata.*
- *Mathematica adepta.*
  - I. GEOMETRIA.
    - *Terrena.*
    - *Sphæra.*
    - *Plana.*
    - *Indirecta.*
    - *Concaua.*
    - *Spatij.*
  - II. COSMOGRAPHIA
    - *Inferna.*
    - *Supera.*
    - *Concordia.*
    - *Peregrina.*
  - III. ALGORITHMVS.
    - *Tabularum.*
    - *Olympi.*
    - *Globuli.*
    - *Fructuum.*
  - IV. INSTRVMENTORVM *præparatio.*
    - *Stellarum diuerſarum.*
    - *Terrarum vniuerſalium.*

V. NVMERVS.

V.
NVMERVS.
VI.
LINEA.
VII.
MENSVRA.
VIII.
CIRCVLVS.

Ex hisce iam figuris intelligitis, quæ membra & quas species in Astronomiâ ponam: quas hoc ordine indicari, optimum consultissimúmque mihi visum est. Has necesse est intelligere illum, qui perfectus velit esse Astronomus. Maioris tamen intellectus gratia annectemus deinceps etiam illarum explicationes, quidnam membra ista & species possint & contineant, vt nimirum membrorum artes eò faciliùs addiscantur. Explicationis autem is modus erit.

Explicatio Magica & ipsius specierum: Quid Magica, quid Magus sit?

Magica sex species.

QVid Magica & Magus sit, ita intelligite. Diuiditur in sex species. Sit autem principium Magicæ explicatio, ducens ad cognitionem signorum non naturalium, quomodo Deus supernaturaliter illa in cœlo collocet, vt tamen nihilominus naturaliter appareant & inter cætera cognoscantur, velut scimus de astro Orientali super *Bethlehem*. Sicut enim Christus in terrâ hominis more inter cæteros homines ambulauit: sic stella quoque illa inter stellas reliquas constitit. Et sicut Christus à suis saltem agnitus est: ita stellæ quoque a solis Magis cognoscuntur. Hoc modo Magi sunt interpretes huiusmodi supernaturalium signorum in cœlo, sicut Apostoli agnitores & testes Christi sunt, & interpretationi verbi præficiuntur, vt Christus inquit: *Erunt signa, in Sole, Luna, Stellis &c.* Ita Magi quoque sunt interpretes omnium prophetarum, & reuelatæ Apocalypseos. Et hæc est prima species Magicæ artis, vocata *Magica insignis*.

Magica insignis quid.

Magi quid.

Apostoli quid.

2. Mag. transfigurativa quid.

Præterea Magicæ etiam alia species est, docens *formare corpora viuentia*, sicut factum est tempore Moysis. Estque transformatio ex corpore vno in aliud. Quanquam transformatio illa Magicè facta non sit vt hic intelligitur: sed Magicè quidem, verum secundum processum quartæ Astronomiæ. Aliàs hæc species est transfiguratio, sicut transfiguratus & illuminatus erat Christus ceu Sol. Sic hoc quoque loco Magica intelligenda est. Adeòque species vero nomine Magica *Transfiguratiua* vocatur.

3. Mag. Characteralis quid.

Tertia species docet *conficere verba, quæ omnē habent virtutem, qua à cœlo in herbis sunt*. Exempli causâ. Quicquid Medicus potest per remedia perficere: idipsum potest hæc species per verba impetrare. Quicquid enim naturalis ordo per se dat: idem dat quoque hæc ars. Genuino vocabulo hæc species *Characteralis* dicitur.

4. Mag. Gamaheos quid.

Porrò species quarta docet *conficere Gamaheu*, qui præstare illa possunt omnia, quæ possunt naturalia instrumenta. Clauis aperit seram, gladius infligit vulnus, lorica tuetur aduersus ictus & glandis penetrationem. Ista eadem potest 4. species Magicæ artis præstare per artem inuisibiliter, quæ molitur natura visibiliter. Hæc species rectè dicitur *Gamaheos*.

5. Mag. altera quid.

Quinta species docet conficere imagines, quibus sunt similes, qui imaginibus illis præsentantur. Et quicquid naturaliter accidere potest homini, idem hæc quoque Magica perficere potest, vt homines facere contractos & distortos, & cæcos, & impotentes (idque natura naturaliter potest) quorum nonnullos etiam sanare potest iterum. Ista vero nomine appellatur *Altera in altera*.

6. Caballistica.

Potest similiter & Magica facere, vt quis vocem audiat cis mare, aut in Occidente stans possit loqui cum habitante alio in Oriente. Sicut enim naturaliter vox audiri potest à centum passibus: ita per speciem hanc à centum milliaribus. Porrò, sicut ex viribus naturalibus nuncius aut tabellarius viam definitam decurrere & conficere potest vno mense: ita species hæc eandem meare potest vno die. Vt vniuersim dicam: Quicquid natura spatio vnius anni conficere potest: id hæc species potest præstare spatio vnius mensis. Idem etiam in crescentibus terræ præstare potest. Hæc species vero nomine vocatur *Ars Caballistica*.

Artes sapientiæ, & vbi celebratæ.

Sex species iam enumeratæ constituunt artem Magicam. Latino Idiomate dicuntur *Artes sapientiæ*. Hasce enim sex species, habitantes in Sabâ, in Oriente & Insulâ Tharsis, pro summâ sapientiâ à Deo hominibus in hàc fragili vitâ donatâ coluerunt. Et soli quidem sapientes, hanc artem callentes, *Magi* vocati sunt. Cæteras mortales sapientias omnes inferiores & abiectiores iudicantes, Magicam solam pro excellentissimâ & inuictissimâ sapientiâ habuerunt.

Quid Nigromantia, quid Nigromanticus sit: & quid in omnibus eius speciebus comprehendatur aut intelligatur.

Nigromantiæ species quinque.

VT Nigromantiam rectè intelligâtis, notabitis, Ipsam in species quinque diuidi. Has quinque qui nouit, Nigromantiæ peritus est, estque *Nigromanticus*. Ea Nigromantia est alterum membrum Astronomiæ. Huius fundamenti membrum primum ita se habet. A morte seu obitu hominis, quâ æternum & mortale à se inuicem discedunt, mortales Spiritus duo in terrâ remanent, ab homine relicti nimirùm *Elementaris* & *Sidereus*. Hinc cognitio speciei primæ. Qui istos duos Spiritus, quid & quales sint, cognouit, & ipsorum proprietatem, Essentiam ac Naturam exploratam habet, is primam Nigromantiæ speciem callet. Est autem hic eadem ratio, ac si quis Astronomus hominem nouit, quæ eius constitutio, proprietas, voluntas & appetitus sit, aut vt Medicus hominis naturam perspicit. Quisquis hoc modo Spiritus defuncti hominis pernouit, is in primâ specie perfectus est. Hæc genuino vocabulo appellatur *Cognitio Mortalium*.

1. Cognitio mortalium.

2. Tortotanocetis.

Secunda species ita intelligenda est. Qui cum mortalibus illis spiritibus conuersari, negotiari, aut illis imperare potest, vt imposita sibi munera exequantur: secundæ Nigromantiæ speciei peritus est. Idem hîc fit, ac si dominus seruo suo mandaret, vt hoc vel illud faceret. Quod ergo hoc casu seruus conficere potest:

mandatum exequi polliceatur: iam compertum is habet, quid facturus nuntius sit. Sic etiam ex vsu notum est, qualenam opus singulis diebus hic vel iste artifex confecturus sit. Eodem modo & Astrologo compertum esse debet, qualenam opus Sydus quoduis confecturũ sit, vt nnn minùs Astrorum, quàm hominum instituti certus sit. Et qui hoc nouit, is longè peritior est Astrologus eo, qui nouit, quem inter sese motum & discursũ agant. Sciendum etiam de illis est, quidnam perficere possint; quid non possint. Multa enim incipit homo quæ perficere nequit. Idem de astris etiam statuendum est, multa ab ipsis incoari, quæ non finiantur, velut & ab ipsis hominibus. Stellæ enim & homines eiusdem conditionis & facultatis sunt. Qui ergo hominum & commeationem, & institutum, & facultatem cognouit, is cognitæ Astrologiæ gloriam iure sibi adsciscit. Hinc enim patet, Astrologum *Naturæ summum motorem* cognouisse, & exploratum habere, quòd Natura in illius manu posita sit. Scit etiam, firmamentum in ipsius manu positum conuerti posse ad arbitrium eius, cuius manus est: adeóque intelligit, plura & maiora se prædicere non posse aut debere, quàm de captiuo quodam dicere liceat.

Astrologum quæ scire deceat.

Firmamentum captiuo est simile.

Præterea autem stellis quoque Natura cognata est. Hæc ergo Natura, complexio aut proprietas Astrologo minus explorata esse debet, ac cognita est Medico Natura ægri. Intelligit simul etiam *concordantias Stellarum*, quales eæ sint aduersus hominem, animalia, elementa quatuor & res vniuersas, quæ ex matricibus elementorum oriuntur. Et cui hæc omnia percognita sunt, is de Astrologià disserendi facultatem habet. Debet etiam Astrologus notitiam habere firmamenti, sicut Philosophus aut Medicus rerum Naturalium, ex elementis prodeuntium cognitionem habet. Nec arti plus tribuet, aut ex eà largiùs pollicebitur, quàm de homine captiuo polliceri possit. Is quidem omnes hominis proprietates habet: operum tamen perfectio desideratur vt, quæ facere cupit, non libere possit. Sic & firmamentum in manu summi motoris captiuum est. Cuius manus, quò directura sit, Astrologum latet. Sic ergo Astrologia membrum est Astronomiæ: eo semper constituto tamen, quòd ars per manum summi motoris impediri, promoueri aut mutari possit. Qui autẽ naturalem proprietatẽ Astrorum, etiam extra manum summi motoris intelligit, is Astrologus est, & Astrologiam callet, quà naturalis quiuis vti potest & debet.

Quid signatum quid signator, quid signatura sit, vna cum ipsius speciebus.

Signaturæ species 4.

NIhil quicquam est, quod natura non signauerit. Ex signis illis cognosci potest, quidnam in re signata insit. Species autem quatuor sunt, quibus signaturæ omnes comprehenduntur. Quas qui intelligit, hominis animum rimari facile potest. Pro signis illis cognoscendis hanc instructionem tenete. Sydera suum cursum habent. Per hunc cognoscuntur. Sic etiam in homine se res habet, nisi quod in homine lineæ fixæ sint, ex quibus, qualisnam motus sit, cognoscatur. Sicut ergo cursus Astrorum (vt ita loquar) complexionatus est, ita complexionata est etiam linea ipsi similis. Sed porrò etiam hoc exemplum notate. Videtis quamlibet herbam crescere eà formâ, quæ ipsius naturæ conuenit. Sic & homo insignitur formâ, Naturæ suæ congruâ. Sicut autem forma, qualis herba sit, testatur: ita signatum etiam de homine testatur. Nec enim secundum nomen, aut genus, &c. talia eueniunt, sed secundum proprietatem homini impressam. Imò *Ars signata* ipsà docet imponere cuilibet nomina vera & genuina: non vt lupus, onis, aut columba vulpes nominetur, sed vt cuilibet indatur nomen ipsi naturæ conueniens. Hoc fine species quatuor Natura constituit, quæ *Membrum Signatum* faciant. Per has species Signatori Natura arcana hominis omnia commonstrat. Cúmque nihil vspiam adeò abstrusum & occultum lateat, quod manifestari non possit: omne momentum in hoc saltem positum est, vt illa, per quę arcana reuelantur probè cognita sint. Itaque *Chyromantia* huiusmodi arcanorum signa tribus in locis ostendit, sicut in figurà expediuntur. Qualis ergo constitutio illarum linearum & venarum: talis etiam mens & voluntas hominis: similiter & proportio personæ. Hinc sequitur, eiusmodi membrum Astronomię cuiuslibet animam denotare. Vsque adeò industrius *est fabricator Naturæ*, vt non animum fabricet secundum formam, sed formam potiùs animo accommodet, hoc est, figura hominis formatur pro naturà cordis: nec operatur Natura arte suà instar pictoris. Is imaginem pingit quidem, sed signatum ei nec addit, nec addere potest. Quia enim in imaginem illà nihil est, ideò etiam signato caret, ac vmbræ tantùm instar est, vim nullam habentis. Artifices quidem nonnulli, qui circa imagines occupantur, huic simile quid faciunt. Id etsi quidem viribus careat: ars tamen ipsa procedit ex Fabricatore imaginum viuentium. Illorum quanto quilibet perfectior esse vult: tanto plus cognito signato opus habet, hâc de causâ, quòd *Ars Naturæ* operatiónes præfiguret, vt per signatum cognoscatur, quoniam talis animo sit. Huc faciunt tres illæ species, vt audiuistis, sine quibus nullos artifex in statuis pingendis aut fingendis solidi quid præstare potest. In tribus enim illis fundamentum primarium omnium illorum artificum positum est. His iam adnotare quartam speciem: quòd scilicet, ex moribus & ingeniis homo perfectè cognoscatur. Et qui modo dicta intelligit, is artem perfectam habet, & Signator est perfectus.

Ars signata nominũ inuentrix.

Chiromantia, &c.

Mores animi indices.

Quid artes incertæ sint, quas species habeant, & quid de artifice incerto expectari debeat.

SVnt artes quædam, iam à lõgis sæculis à priscis ad nos deriuatæ: sicut res ipsa docet, huiusmodi artes eodẽ cum Magicà & ortu & vsu continẽter viguisse. Cõstat etiã, huiusmodi artiũ magnam subindè dignitatẽ fuisse. Quóque illæ ortui fuerunt propiores: eò honestiores & certiores subindè exstiterunt. Artes illę quidem vel hodie nihilo per se peiores sunt factæ. Sunt autem nequiores & homines, & ipsorum animi.

Multum ergo in eo, qualis homo sit, situm est. Eas autem artes voco incertas, prout illæ nostro hoc æuo sunt. Si hodiernæ responderent priscis, & priscæ nostris, audacter easdem vocarem artes certas. Sed prout iam sunt constitutæ, hoc nomen & decus non merentur. Nam & id, quod certū verūmq; est, nemo scire potest, aut in id fiduciæ aliquid ponere. Artes illæ mirabiles sunt: nec tamē artes sunt. Ars enim est, quæ certa est, & quæ nota, indubitata est. In his autē artibus id expendendum est, quod homo in se veram artem noscendi & intelligendi à Deo gratiam minimè acceperit. Hæ artes sunt sextum membrum Astronomiæ, admiranda arcana tradētes, plus quàm alia Astronomiæ mēbra, ad cognitionē festinā & celerem. Fundamentū autem harū artium non est processus naturalis, sed transuersus, veluti sortilegium, nec tamen sortilegium. Manus sortem dat. Manus autem naturalis est: naturales sunt etiam manûs vires. Iam quod astrum aut elementa operari volunt, id operantur per manus & membra hominum. Porrò quiuis homo est Propheta luminis naturalis. Et prophetiæ quædam pronunciantur ore, quędam gestibus, quædam nutibus & indiciis, quædam imaginibus & figuris, & modis denique pluribus. Etsi autem per manum talia in his artibus fieri non possunt: attamen, cùm manus sciat facere imagines, gladios, omnia metalla, possit domare lapides, & feras quascunque cùm in terrâ, tum in aquâ capere: poterit etiam vi eadem hanc artem perficere non aliter ac os verbum, quod efficax sit, pronunciare potest. His cognitis porrò iam attendite. Cùm homo per se Propheta naturalis natus sit: his artium incertarum speciebus, quarum quatuor sunt, commodè vti poterit. Et quamuis nomen sortiatur, *Geomantia* à terrâ, *Pyromantia* ab igne, *Hydromantia* ab aquâ, *Chaomantia* ab aëre ipsarum tamen fundamentum ab elementis non pendet, ita, vt elementa artes dent, & moderentur. Per elementa quidem perficiuntur: ars tamen ipsa oritur ex innatâ constitutione propheticâ. Et sicut Deus per varios homines, sublimes ac humiles multa operatus est (sicut constat, ipsum filium suum proprium abiectâ formâ in terram misisse, & hunc viles contemptósque homines pro Apostolis delegisse: denique personas semper fere contemptas Prophetas egisse, à quibus tamen omnibus stupenda miracula edita sunt) ita hic quoque in artibus incertis sciendum est, quòd illi Prophetæ sint, quantum quidem Natura ibi operatur, siue in *Geomantiâ* sit, siue *Pyromantiâ*, siue *Hydromantiâ*, siue *Chaomantiâ*. In eo rhombus est, vt homo per se naturæ propheticæ sit, manúmque regat, vt faber moderatur malleum. Sed & hoc exemplum notate. Si forte quis alterum de re aliquâ roget & sollicitet: non semper rogato commodum aut promptum est, voti seu rei petitæ sollicitatorem facere compotem. Sed expectanda est hora & tempus, quo id fieri possit, idoneum. Eodem modo *Incertista* sæpiùs quærit, ibi, vbi nihil est, quò nihil depositum fuit. Itaque scitote, artes incertas suas operationes habere, vel in sortilegus, vel cretis, vel tesseris aut taxillis, vel votis. Qui hæc in ordinem reducere potest, Geomantista est. Nonnulli speculationes suas habent in ignē quibus ignis est loco cretæ, &c. Quod speculatio profert, prophetia est. Ita Pyromantia instituitur. Alij sunt, qui in aquâ fluctus concitant, & bullas mouent. Ex quibus quæ se signa exerunt, pro prodigiis habentur. Sunt, qui sortilegia in aëre aut vento captant, & per aërem ventúmve iaciunt par & impar. Quod cadit, iudicium est chaomanticum. Has species quatuor qui nouit, & prædicto fundamento incumbit, *Certista est*. Qui verò fundamenti modíque dicti nō penitus gnarus est, est *Incertista*, nec illi plus, quam tesseræ, fidere possis.

Artes incertę cur ita vocentur.

Ars quæ sit.

Homo Propheta luminis Naturæ

Prophetiarum differentiæ.

Art. incer. species. 4.

Artium incertarum pravis quā varia.

Quid Medicina adepta, quid Sagax Medicus sit, quas illa species habeat, & qui hæ cognosci debeant.

SIc porrò iam de Medicinâ adeptâ vnà cum speciebus eius cognoscite, quòd Medicina talis sit, quæ ex Astris oriatur. Medicina enim duplex est. *Astralis & Elementalis*. Sunt etiam duplices morbi: alij *Firmamenti*, alij *Elementi*. Qui ergo firmamentales morbos cum ipsis debita Medicinâ cognouit, is Medicinam adeptam callet. Cœli námque ratio ad hominem alia est, quàm elementorum. Aliter se etiam habet in generatione morborum, aliter in eorum sanatione. Hæc scire & intelligere decet Medicum, vt morbos rectè inter se distinguere, & cuilibet generi idonea remedia adhibere possit. Quos enim cœlum parit, non tollunt elementa, sed ipsum cœlum. Firmamentum itaque cognosci fas est, ne contrariâ Medicinâ ipsi eatur obuiam. Cæterum sub hoc membro præcipuè species duæ sunt: *Physica Stellarum, & Chirurgia Stellarum*. Physicæ autem ea ratio est, vt videatis, nihil esse, quod morborum expers sit. Quoniam ergo morbis omnia affliguntur, sequitur, nec ipsa per se Astra sana esse, quoniam nobis nutrimento sunt, non minùs ac alij cibi potúsque. Ita ergo ingerimus ac concipimus, qualia sunt: & ab illis quoque taliter disponimur, Idem similiter iudicandum etiam de *Chirurgiâ Stellarum*. Vt vulnera infligunt gladij: sic Astra. Documentum cadere licet ex Apostematibus, tempore pestis. Vulnera quidem gladiorum ritu non inferunt: corpora tamen rumpunt & aperiunt pro modo & proprietate gladij cœlestis. Talibus morbis talia debentur remedia. Quam rationem si neglexeris, ægrotum perdideris. Qui remedia elementaria hoc casu applicet, inuerso ordine medicatur. Quòd si ab illis quidem quid auxilij allatum appareat, plus tamen non præstiterint, quàm quòd Elementare corpus, quatenus id quidem infectum fuit, iuuerint. Ipsa interim morbi essentia ita sublata non est. Necessarium itaque est, firmamentalem Medicinam terrenâ nō minùs cognosci & adhiberi. Sicut enim Medicinæ ex terrâ nascuntur: ita etiam ex Astris. Hoc inter ipsas discriminis saltem est, quòd Elementares Medicinæ cum corpore crescant, quandoquidem medicina nulla ex elementis prodit, quę non habet corpus, in quo vis & facultas lateat. Firmamentalis autem Medicinæ eadem ratio non est. Corporis námque est expers, per seipsam satis præparata & expurgata, nullo Alchimistâ ad impuri à puro separationem, aut eiectio quin-

Medicina est duplex. vt & morbus

Med. adepta. quid.

Med ad. Species 2. Morbus omnia sunt affecta.

Stellæ nutrimēta hominum.

Medic. na Elem. & fydet. quod discrimē

tæ ex elementis extractionem indigens. Medicina inquam illa est, quæ nec additionem nec decoctionem, sed tãtùm administrationem & ægro factam applicationem requirit. Qui ergo morbos, ex cœlo natos, nonit ac intelligit, illisque cùm physicis, tum chirurgicis remediis firmamentalibus obuiam ire potest, is *Medicus adeptus* est. Hæc Medicina Sagax est, hoc fundamentum est, Medicinam dimidiam regens. Ita enim firmamentum cum elementari corpore coniunctum est, vt infectio talis ex inuisibili in visibile transeat quidem, sed tamen visibile in inuisibile operari non possit.

Medicus Adeptus

Quid Philosophia adepta sit, quas species habeat, quibus virtutibus & facultatibus polleat.

VT, quidnam Philosophia adepta sit, sciatis, ita statuite, omnia elementaria corpora, præter id, quod ab elementis nacta sunt, vim quoque & facultatem Astralem in sese continere. Sic ergo, vbi elementare corpus est, ibidem quoque proprietas firmamentalis latet. Qui iam nonit, quidnam in elementari corpore firmamentale sit: is *Philosophus adeptus est.* Et sicut Philosophus communis naturales virtutes herbarum describit: ita Philosophus adeptus firmamentales virtutes earum describere debet. Auctores quidem virtutes huiusmodi varias passim annotârunt, eâ tamen confusione, vt discrimen earum, quæ ad elementa aut firmamenta referri debeant, ipsos minimè intellexisse appareat. Scire autem id cumprimis refert, maximè quantum ad medicinam spectat. Quicquid enim firmamentale est, Alchimisticè non tractatur. Quod autem est elementare, id alchimicæ præparationi subiectum est. Sed & hoc scire conuenit. Quod Alchimista frangit, virtutem firmamentalem perdit. Quod si ergo firmamentalem virtutem operari deceat, dissolutio nulla instituenda est. Porrò Philosophia adepta peculiarem compositionis artem obseruat. Vt enim naturalia multa corpora componi possunt: ita componi etiam syderea Arcana queunt. Hinc illa nomina *Tyriaca cælestis, Mithridatum Olympi, Sufful Æthereum, &c.* hoc est. Sicut conficiuntur terrena, ita componuntur etiam firmamentalia.

Philosophum Adeptus quid.

Tyriaca cælestis &c.

Sed & hoc notandum, quod virtus illa firmamentalis cultros quoque & gladios paret, quibus etiam incudes discinduntur, & quæuis metalla, vt cera cæsim penetrantur. Ars ea dicitur *Gladialis* aut *Incusina*. Vt enim natura elementaris cultros parat, scindendis lignis idoneos: ita natura astralis parat cultros, quibus scinditur ferrum. Præterea, si per naturam claues fieri possunt, quibus seræ recluduntur: poterit etiam Philosophia adepta similes claues inuisibiles facere. Quicquid enim elementa per corpora sua efficere possunt: idem etiam astra per suam essentiam præstare queunt. Hæc est Philosophia *Anctoritatis* & *Portina*, ideò, quia in elementari corpore portatur. Sic etiam vt videtis, vulnera sanari naturaliter per remedia elementaria: ita per astralia & remedia quæuis vulnera non minùs ac per elementaria curari possunt. Et hoc modo scientiæ vulnerariæ & sanariæ in firmamento intelligi debent. Sed & alia plura philosophia adepta in se continet, nempe Doctrinatam & Scientenam, &c. Quod sta in[telli]getis. Sicut di[sci]pulus discit ex suo præceptore: i[t]a disc[er]e etiam potest in adepta Philosophiâ ex præceptoribus cœl[esti]bus. Quod doctrinam attinet, est species doctri[n]ata: quod spectat artem, est species Scientena. Omnia enim quæ homo ex homine discere potest, potest etiam discere ex stellis, idque multo planiore intellectu. Ita intelligi etiam debet species sapientena. Si sapientiam discere potest homo ex aliis, potest etiam ex stellis, Sic etiam scientiarum nouarum inuentio per Philolosophiam adeptam fieri debet, sicut species Inuentuata indicat, quando illæ in astris sunt. Vbi enim sunt, ibi sumi debent. Ita prodeunt inuentiones, ita fundamentum se habet hominum in lumine naturæ perficiendi.

Ars Gladialis, &c.

Philos. portinus quid.

Doctrinata & Scientena quid.

Species Inuentuata.

Quid Mathematica, & quid Mathematicus sit, qua vtriusque species, natura & proprietas sit.

OCto iam descripta membra instrumentaliter debent confici. Sine instrume[n]tis enim talia non fiunt. Ars autem quæ hui[us]modi instrumenta conficere docet, Mathematica vocatur. Sic ergò Mathematica est *Magica, Negromantica, Nectromantica Astrologia, Signata, Artium incertarum, medicinæ adeptæ, Philosophia adepta.* Et sicut opificium quodlibet per instrumenta suum opus facit: ita per sua etiam instrumenta, membra octo in effectum suum deducuntur.

Mathematica instrumentorũ præparatrix.

Iam verò primùm in Mathematicâ tres species sunt, per quas instrumenta præparantur, nimirùm *Geometria*, & huius sex species. Vna quæ terram tantùm m[e]tiatur, eamque in instrumentum redu[c]ere docet. Altera *Geometria firmam[ent]...*, quæ ... in aliud corpus effigiare doc[e]t. Vt pictor ... coloribus: ita hic illa ad instrumentum reducitur. Sic, quod planum, r[e]ctum, obliquum, cautum, propinquum, re[mot]um, ... vniuersum docet & inuenit *Mathem[at]ica Geometriæ.* Idem intelligi e[ti]am debet de *[C]osmographia*, quæ & ipsa peculiares duas in se spe[cies] habet, *Firmamentalem, & Elementalem.* Per has [sp]ecies inuenitur, quod & quale quodlibet sit. Ita cognoscendâ est etiam Cosmographia elementorum & astrorum, quale nimirum & quidnam quoduis sit. Si quis enim herbam videt, quomodo formata sit, aspicit; isque aspectus ipsi pro instrumento est, quo vtitur ad cognoscendum id, cuius forma est. Non solùm enim instrumenta illa sunt, per quæ aliquid conficitur: sed instrumenta etiam illa sunt, quæ facta sunt. Talis est etiam Cosmographia Concordiæ, quæ vtramque Cosmographiam concordare docet, nempe quamlibet herbam ad suum astrum, & quodlibet astrum ad suam herbam. Præter hanc alia etiam est Cosmographia peregrina, docens cognoscere mobilia. Ita Mathematicus Cosmographiæ cognoscitur. Præterea huc etiam accensetur *Mathematica Algorithmi*, non saltem vt cõputentur *Forma, Corpora, Figuræ*, sed vt species artis Arithmeticæ vsurpentur in omnibus suis viribus, in numero, in lineâ, in mensurâ, in vtrâque Cosmographia & Geometriâ. Adde vt Mathematica circuli intelligatur cum omnibus suis speciebus, ex circulo nascentibus.

Mathematicæ tres species.

Instrumenta quid.

Cosmographia Concordiæ.

Cosmographia peregrina.

Mathematicus Algorithmi.

Pro his noſcendum eſt, Mathematicam vniuerſalem primum initium eſſe cæterorum octo membrorum. Quoque exquiſitiùs Mathematica vniuerſalis intelligitur, eò efficaciora ſunt membra cætera.

Scitote itaque nouem membra, à me hactenus, quidnam & ipſamet, & ipſorum ſpecies ſint, deſcripta, ſatis declarata eſſe. Sunt nouem membra, nouem artes, nouem ſcientiæ, quæ extra elementarem operationem perficiuntur, æquè *Naturales. ac Elementares* ſcientiæ. Et ſicut artifex opus ſuum materialiter perficit, ſic eadem quoque fieri poſſunt ſpiritualiter. Et ſicut ars fabrorum aliorúmque opificum, ars naturalis eſt, & naturaliter fit ac intelligitur: ita naturaliter etiam membra Aſtronomiæ perfici poſſunt. Et velut dicitur, hominem eſſe corpus naturale, ita quoque ſunt ſpiritus naturales. Et quod caro ac ſanguis facit, facit naturaliter: ſic quod facit ſpiritus, facit & ipſe naturaliter. Quodlibet corpus, prout creatum eſt, ita opus ſuum perficit. Sic alia operatio in carne & ſanguine, alia in ſpiritu. Quod caro & ſanguis facit, naturale eſt. Quod ſpiritus facit, naturale & ipſum eſt. Quod faciunt elementa, naturale eſt. Quod faciunt aſtra, naturale & ipſum eſt. Elementa operantur vt elementa, firmamentum vt firmamentum. Qui in elementis peritus & inſtructus eſt, philoſophatur elementaliter. Qui in firmamento eruditus eſt, firmamentaliter philoſophatur.

Ita completæ ſunt declarationes nouem ſcientiarum Aſtronomiæ. Sequitur deinceps de operationibus, quos cœlum ipſum ſine additâ hominis ſcientiâ, perficit.

CAP. V.

Quomodo cœleſtia aſtra membra nonnulla habeant, in quibus ipſa ſola ſunt Aſtronomi, operatio, effectus

IAm notate porrò, quomodo nouem membra Aſtronomiæ deſcripta ſint, vt intelligatis illa artes eſſe. Per artem enim ſeu ſcientiam membrum quodlibet compleri ſeu perfici debet: nec ſine ſcientia eſſe poſſunt illa membra. Quicquid autem cum ſcientiâ fieri oportet, per hominem fieri neceſſe eſt. Ita Magica ſcientia humana erit, & Nigromātia, & cæteræ omnes. Sed & adhuc decem membra ſunt in Aſtronomiâ. Non autem ſunt artes humanæ ſed artes ethereæ, hoc eſt, cœlum ipſum eſt Aſtronomus. eſt is, qui ipſe facit & perficit, ac complet opus ſine ope humanâ. Opere perfecto, videt homo quid cœlum ex ſeipſo fecerit. Huiuſmodi membra cum ſuis ſpeciebus cognoſci, fas eſt: mihique commodum viſum eſt, illa peculiari figurâ adumbrare, vt intelligatur, quidnam ſcientiæ humanæ ſint in Aſtronomia, & quid ſint ſcientiæ ethereæ. quæ ex cœlo. Præterea vt ex præcedentibus figuris intelligatur facultas: per ſequentem autem facultas cœli. Et ſicut membra decem ſunt in ætherea ſcientiâ: ita in figurâ proponetur, quot ſpecies membrum quodlibet habeat. Poſt declarationes intelligetur, quidnam membra etherea ſint & poſſint, vbi addentur ſpecies cum ſua explicatione. Hoc modo aſtronomia, quantum ad ipſius notitiam ſatis nobis detecta fuerit vnà cum probationibus quæ poſt ſequuntur.

Figura ſcientiarum Aſtronomiæ, quomodo cœlum ipſum eas perficiat.

Membra decem ſunt
- I. DIVINATIO: *Somnus. Phantaſia. Speculatio. Animus. Senſus. Vox.*
- II. AVGVRIVM: *Volatilium. Quadrupedum. Aquaticorum. Verminum. Figurarum. Monſtrorum.*
- III. EBRIECATVM: *Mania. Phreneſis. Phantaſmata. Imaginatio. Immutatio.*
- IV. INCLINATIO: *In carnem. In animum. In ſpiritum. In doctrinam. In Mechanicam. In habilitatem.*
- V. IMPRESSIO: *Conceptio. Partus. Sanitas. Ægritudo. Mores. Actus. Sapientia. Prudentia.*
- VI. GENERATIO: AQVARVM *creſcētia.* TERRARVM *creſcētia.* IGNIS *creſcentia.* AERIS *terenitabin.*
- VII. INANIMATVM: *Nympharum Gigantum. Lemurum Gnomorum. Sylueſtrium Vulcani Vmbrarum*
- VIII. METEORICA: *Pluuiarum. Roris. Pruina. Fulguris. Tonitru. Niuis. Grandinis. Glacies.*
- IX. ÆGRORVM: *Tempeſtatum, Ventorum, Alterationum* — *Innata propheтia.*
- X. NOVALIA.: *In pennatis. In brutis. In piſcibus. In monſtris. In tranſuerſis. In contrariis.*

Hactenus membra & ſpecies ſcientiarum Aſtronomiæ ſic ſatis deſcripta ſunt & propoſita.

Sequitur

Sequitur illorum declaratio, vt plenius intelligatur, quid membrum quodlibet, & species sit, & quid natura Astronomiæ per seipsam possit.

Quid sit Diuinatio & eius species.

CVm nihil adeò abstrusum sit, quod non cognoscatur, abstrusissimum est, quod futurum est. Futurorum ergo cognitio modis duobus fit. Vno, per artem naturalem, vt prognosticationes, & iudicia Astronomiæ. Altero, per supernaturalem artem, quæ supernaturaliter etiam ad nos pertingit, vt per prophetias & vaticinia. Pro describendo supernaturali aduentu, Membrum est Diuinatio, quæ arcana futura prænunciat. Huius origo ex illo est, qui futura ea immissurus est, is vaticinia & indicia præmittit, sex modis: *somno, phantasia, speculatione, Animo, sensu, voce.*

Diuinatio quid.

Diuinationis species.

Vt diuinationes eò faciliùs intelligatis, quædam vobis exempla proponam. Primò diuinationes mirabiliter apparent, sed plerumque contemnuntur. Sic *Iosepho* in somno apparuit qualis Maria esset & à quo imprægnata. Quoniam vero somnia plerumque negliguntur, Reuelationi fides non datur, quæ nihil est aliud quàm diuinatio. Sic multa per insomnia diuinantur, quæ tamen negliguntur, donec euenerint. Similiter & per phantasiam, hoc est, per picturas & imagines futura reuelantur. Ita variæ interdum figuræ in cœlo visuntur, similes quandoque spiritibus. Huiusmodi omnia sunt species diuinationis. Quę cum ignorentur, vnde oriantur, contemnuntur, &, quæ significant, ridentur. Sic picturæ nonnunquam alicui obueniunt, qui ignorat, quid significent, donec factum sit. Eadem & speculationis ratio est, qua apud se speculatur aliquis, quis futurus sit exitus: Vbi speculatio quidem rei euentum sæpiùs offert: sed quia fundamentum certius non adest, speculationi non creditur. Ita multis præsagit animus, hunc futurum euentum esse. Et sic fit etiam. Sic sæpè aliquis hoc prædicit, quod postea euenit. Quia tamen fundamentū euidentius non adest, prophetia & diuinatio contemnitur maximè si à simplicioribus & vilioribus hominibus fiat. Quòd si verò euentus responderit: iam omnes dicunt, euentum hunc se iam dudum diuinâsse. Sic ergo diuinatio opus est supernum, naturam excedens, per sex dictas species factum, vt per quas omnia abundè significentur, saltem, vt rata habeantur, nec contemnantur. Neque enim sapientis est illa contemnere, sed prudenter expendere & euoluere.

Iosephus &c.

Diuinationes cur contemnantur.

Quid Augurium sit, & species eius significent.

Augurium quid.

SImiliter & de Auguriis sciendum est, quòd supernaturaliter fiant: suntque præsagia rerum futurarum, ea significantia, quæ naturalis scientia nulla potest. Sed nec humanæ scientiæ artésque huiusmodi secreta reuelare queunt. Cùm verò nihil obscurum maneat, sed omnia reuelentur: sequitur, huiusmodi reuelationes modis aliis fieri debere, vt, si euentus instet, præsagium iam præterierit, idque iam intelligatur, quod præsagium prædixerit. Species autem sex sunt, quibus Augurium omne comprehēditur. Quæ licèt non admodū splendidæ, sed contemptibiles appareant; sapiens tamen eas minimè aspernabitur, sed apud se cogitabit, propter humilitatem, ipsum quoque Christum contemptum & despectum fuisse. Scit sapiens, humilia non despici, sed prudenter iudicari debere. Talibus enim donum datum est cognoscendi Christum; Et intellectus contemptoribus nullus datur; sed solis sapientibus, qui ex Deo sunt. Ita summus motor per virtutes cœlestes Auguralia præsagia intelligit, non secus ac per aues, quæ singularia indicia promunt, ex quibus sapiens facilè intelligit, signa illa pertinere ad homines. Ita sæpiùs præsagiuntur *pestes, bella, cædes, mors, &c.* Sic etiam in brutis interdum aliquid præter ipsorum naturam & proprietatem euenit, quod præsagium est de hominibus. Auguria fiunt etiam ex piscibus Aquæ, quæ Auguria post factum cognoscuntur fuisse præsagia. Sumuntur & à vermibus, dum dicimus, nos tales vitæ nostræ curriculo non vidisse, non de illis audiuisse. Itaque præsagia illa à vermibus nobis proponuntur. Eodem modo figuræ etiam in lignis & lapidibus aut corporibus aliis, contra ipsorum naturam & proprietatem reperiuntur. Id præsagio est, homini aliquid euenturum esse. Gignuntur interdum etiam monstra, ex auibus brutis, piscibus, vermibus, aut hominibus, quæ homini stuporem & admirationem afferunt. Quæ omnia præsagia sunt iræ in hominem incubituræ. Et hac ratione Anguria, homini venturam iram prænuntiantia, intelligi debent.

Augurii quot species.

Humilia non contemnenda.

Auguria vnde sumantur.

Quid sit Ebriecatum, & quæ eius species.

Ebriecatū quid.

DE tertio membro & eius speciebus ita statuite, in genere *Ebriecatum* esse id, quo homo humanâ sapientiâ elapsus, in sapientiam alienam diuertit. Sapientia namque duplex est: *Humana & Aliena.* Humana est illa, quam Deus homini dat, vt per illam ceu homo viuat, & omnia cognoscat, teneat, intelligat. Hâc sapientiâ quemlibet hominem Deus donauit, vt, quæ audit, quæ videt, per illam iudicet & æstimet. Ita per hanc penitè cognoscet, quid res quælibet per se sit. Sapientia autem aliena est, quando homo suâ sapientiâ excedens, alienam adsciscit, & secundum illam omnia iudicat, quæ audit, quæ videt. Per hanc ille sapientiam ad veritatem penetrare non potest perfectam, sed more arundinis in vndâ fluctuat. Est enim hæc sapientia spiritus vertiginosus, qui infatuat omnem humanum sensum. Discrimen vtriusque sapientiæ allato exemplo explicabimus. Pone, hominem quendam viuere humano more, sapienter, inculpatè. Iam si accidat, vt is vino inebrietur, aliena sapientia surgit, humana decumbit. Quicquid ebrius iste facit, humanam sapientiam non resipit, sed vniuersùm alienam, isque nihil est, nisi fatuus, impudens, crassus rusticus, nihil depudescens, nihil expendens, nihil ex modo & ratione agens, sed summa imis permiscens.

Sapiētia duplex.

Humana quid.

Aliena quid.

Porrò sub hoc membro species quinque sunt, quæ omnes homini sapientiam alienam infligunt, sicut vinum infert cerebro. Nam & in supernis vina sunt. De quibus qui bibit, in sapientiam alienam & fanaticam incidit, & de rebus vel visis vel auditis ebrij more iudicium fert. Species vna vocatur *Ebriecata Mania*: aut *Inebriata Mania.* Hi cristas sibi sumunt ex scripturis, secundum alienam sapientiam

Ebriecati species.

omnia

omnia interpretantes, & ineptè contorquentes. Sic etiam est *Inebriata Phrenesis*, eorum, qui gladio & armis omnia obtinere cupiunt, humanæ rationis, quę talia prohibet, obliti. Species etiam vna dicitur, *Inebriata phantasmata*, quæ variarum gesticulationum plena est. Vt enim ea aliena sapientia est, sic etiam mores gestusque ij alienos habent. Species quoque est *Inebriata Imaginatio* vocata. His ludicra multa incidunt, non secus ac homini ebrio varia obuersantur, dum putat sibi loqui parietes, secum in orbem agi spondas, adeóque seipsum non nouit. Quinta species est *Immutatio*. Per hanc in homine immutatur corpus, anima, sensus & ratio; & ipsi amicis simul & inimicis conuitia faciunt, & suam tantum sapientiam authenticam habent. Vt enim, si centum congregati sint ebrij, nemo alteri similis est, sed moribus & animis vniuersi dissentiunt, & vnum idemque argumentum aliter pro suo cerebro torquent; ita se gerunt etiam ij, qui ex musto firmamentali inebriati sunt. Itaque mores eosdem nō seruant, sed vniuersi inter se dissentiunt, suúsque cuiuis mos optimus videtur. Vnde fit, vt ad solidam sapientiam nunquam penetrent.

Quid Inclinatum sit & quæ eius species.

Inclinatio ab Astro & in mores. — PORrò pro membri quarti explicatione noscendum est, quod Astrum interdum ipsum regat hominem, & suum arbitrium disponat. Rem ita intellige. Astrum nonnunquam opus aliquod adornat, idque per hominem manifestare vult. Si verò nemo adsit, qui cum Astro illo in coniunctione versetur; tunc Astrum sibi quendam ceu filium adoptiuum adsciscit, cui pater ex iure nihil debuit, & quicquid ei præstat, ex nullo sanguinis aut cognationis iure præstat. Sic & Astrum sibi filium adoptiuum quærit, per quem operetur, tanquam per filium verum. Hęc inclinatio sex modis perficitur. Primo, in personâ, hoc est, in carne & sanguine, ita, vt singulariter gratam sibi personam faciat, quæ præ aliis omnibus hominibus laudabilior & amabilior sit. Præterea, mentem seu animum hominis persæpè ita euariat, vt ille reliquorum omnium animos

Salomō. &c. — superet. Sic enim filius adoptiuus fuit *Salomon*, quantum ad personam. Sic, quoad animum, Iulius Cæsar &c. — filius adoptiuus fuit *Iulius Cæsar*. Similiter etiam inclinationes sunt, quæ spiritum extollunt, adeò, vt spiritus ille reliquos omnes superet fortunâ, consiliis & omnibus aliis, quæ ad spiritum eiusmodi spectant. Hoc modo filius adoptiuus fuit *Cæsar Barbarossa*, Sueuus. Barbarossa. — De inclinationis specie quarta sciendum est, quod Astrum nonnunquam doctrinam præparat, per hominem manifestandum. Tunc enim eligit, per quem illam compleat. Hoc pacto in do-

Albert. Lactant. Vvickless. — ctrina filius adoptiuus fuit, *Albertus Magnus*, *Lactantius*, *Wickleffus*, & alij plures. Similiter Astrum quoque peculiarem scientiam, aut dexteritatem in negotiando præparat. Si enim legitimum non habeat filium, quendam sibi eligit. Hac ratione filius adoptiuus fuit *Albertus Durerus Noribergensis*: & in mercatu-

Albertus Durer. Fucker. — râ *Fuckerus Augustanus*. Ad speciem sextam pertinet, quando Astrum industriam aliquam gignit, qua [illegible] ceteris omnibus excellentiut est. Huius generis sunt filij adoptiui illi, qui per extentos funes ire possunt. Dicto ergo modo Membrum quartum intelligendum est, cum suis speciebus, quomodo nempè cursus cœlestes mirabiliter in suis filiis adoptiuis operentur, quod est Inclinatio.

Quid Impressio sit, & quæ eius species.

AD cognoscendam Impressionis proprietatem sciendum est, eam esse vim & facultatem ex Astris emanantem, & pro solo corpore elementari facientem, ita, vt nihil cognationis cum corpore Astrali habeat. Cognata autem illa est Elementato corpori, sicut color corpori. Sicut enim color & corpus diuidi non possunt: ita nec Impressio & Elementatum corpus dirimi possunt. Cæterum de Impressione ea conditio intelligenda est, quòd Impressio cum conceptione simul fiat, & vsque ad partum crescat; postea manet (vt ita loquar) incorporata. — Impressio, vt gignatur. — Porrò sicut color extrinsecus est, & pro tempore consumitur vel mutatur, (color enim niger, rubeus, aut flauus capillorum mutatur in canum vel album) sic etiam de Impressione tenendum est, quòd vnà cum homine concipiatur & gignatur, atque cum suis speciebus Elementato corpori similiter consenescat, & cum ipso mutetur. Iam verò Impressio Elementati corporis est spiraculum vitæ. In spiraculo autem vitæ Elementati corporis Essentia ac proprietas latet. Porrò, etsi quidem dixerim, Impressionem, ex Astris esse; ipsa tamen pro Medio saltem habenda sunt, per quod Medium vitæ spiraculum Elementato corpori essentialiter attribuitur. Sicut homo est Medium, faciens id, qualis est, per illum, cuius est: ita idem hic quoque intelligi debet. Corpus Elementatum vitam in se nullam habet, sine spiraculo vitæ. Duo autem sunt, qui spiraculum vitæ inspirant, nimirum *Deus*, vt à quo vitam homo habet, cum cæteris vitę attributis. Præter hunc alius quoque Inspirator est, inspirans Spiraculum vitæ cum suis attributis. De duplici hâc Inspiratione ita statuite. Res eadem omnino est, qualis inter Deum & Medicum. Iam tu diuina, quisnam ægrotum sanet? Nimirum Deus, non homo. Homo autem consequentiam impetrat. Eodem pacto & hic, quisnam verum spiraculum vitæ tribuit? Solus nempe Deus. Iam verò alius adest, auferens laudem: Et in hunc intenditur. Notate ergo, Impressionem nihil esse aliud, quàm Inspirationem fixam, quæ sub conceptionem & generationem concipiatur. Ex hâc Impressione sequitur Sanitas vel Morbus, corporales mores & ritus, corporalia opera, corporalis sapientia & prudentia: nec de Astro plus habet, quàm quis requirit aëris, si loqui cupit. Sic ergo Elementale corpus ab Impressione viuificatur, vnà cum morte, & quæ vitæ adhærent.

Quid Generatio sit, & quæ eius species.

Generatio quid. — MEmbrum *Generatio*, quatuor sub se species continet, secundum quatuor Elemētorum numerum. Generatio autem non est nisi

nisi communicatio, quam Astrum homini attribuit. Sic Sol Elementis communicat calorem, quę sine Sole omnia mortua essent: Estque Sol Spiraculum vitę Elementorum, omnia ea, quæ in 4. Elementis sunt, viuificans. Homo & spiraculum vitæ hominem faciunt. Hoc est Microcosmus: & ipsius spiraculum vitæ est conditor rerum. Iam Elementa sunt Matrices; & Firmamentum parentes. Hæc duo gignunt vniuersos fructus, ex Elementis nascentes, estque Sol ipsorum spiraculum vitæ, hoc est, Sol est spiraculum rerum Naturæ. Sic ergo de Generatione iudicandum est, quòd Elementa generare nihil possint sine Astro. Matrices enim sunt. Elementa, Vulcanus est Sol. Natura est Fabricator. Et cum semina quidem in matrice iaceant, non in Genitore: ouum spectate gallinæ. Idà Gallinâ non Gallo est. Si autem debet generare pullum: per gallum id fieri oportet. Pari ratione & Matrices semen habent: effectus autem est ab Astro, & digestio à Sole, qui omnium Elementorum fructus excludit, sicut gallina sua oua. Sic ergo de generatione dicendum est, quòd ex Elemento Aquę, *omnia Mineralia, Salia, Metalla, Gemmæ, Lapides, Petræ, &c.* gignantur seu oriantur. Horum omnium Aqua mater est. Sol autem ea omnia in aqua excludit. Similiter & de Elemento Ignis sciendum est, quòd & huius fructus à Sole excoquantur & excludantur. Fructus autem Elementi Ignis sunt omnes Meteoricæ impressiones, *pluuia, nix, ventus, tonitru, & grando, &c.* Eodem modo & fructus terræ, *Ligna, herbæ, gramina, fungi, flores, &c.* Omnia inquam hæc à Sole excluduntur, & ab Astro terràque gignuntur, vnà cum cohærentibus nutrimentis, quæ ex Elementis aliis attrahunt. Sic etiam fructus Aëris eodem modo gignuntur & excluduntur, vt sint species Tereniabin & Mannæ. Ita iam constat, quid generatio sit. velut sextum membrum Astrorum, quod Astrum ipsum in Elementis sine ope & auxilio humano perficit.

Element. & Firm. omnia gignunt.

Fructus.

AQVÆ.

IGNIS.

TERRÆ.

AERIS.

Quid Inanimatum sit, & quæ eius species.

Inanimatum quid.

HVius membri comprehensio cæteris aliquanto difficilior est. Sciendum itaque primò est, quid inanimatum sit. Est autem homo, in quo nulla anima reperitur. Hominum huiusmodi genera sex sunt. Quanquàm præter hæc adhuc vnum sit, quod in hoc paragrapho recensebitur: de quo cuiuis, quod lubet, iudicare licet. Cæterùm ex sex inanimatis hi sunt: *Nymphæ, Gigantes, Lemures, Gnomi, Vulcani, Vmbragines.* Sicut enim nos homines in terra versamur, sed tamen animâ præditi: ita homines etiam, sed animæ expertes in quatuor Elementis habitant, quib. accedunt etiam *Gigantes & Vmbragines.* Quâque ratione nos homines ambulamus super terrâ, non in terra, super aquâ, non in aqua, extra ignem, non in igne, extra aërem quadantenus, non in aëre; ita effigiati etiam sunt homines in Elementis, qui in ipsis Elementis, & non extra ipsa habitant, ceu Phœnix in igne, Talpa in terra, &c. Quod nemini mirum aut incredibile videri debet. Res enim ipsa docebit, hęc ita sese habere. Gigantes autem ac Vmbragines hominum ritu habitant. De generationibus autem ipsorum sciendum est, quòd nascantur per cœlestia & Elementaria spermata, sine Limo Terræo. Præterea creaturæ non sunt, sed vt Scarabæi ex stercore equino nascuntur. Quod autem de septimo genere dixi: nemo certè id ex Limo Terræ esse, demonstrare poterit. Licèt enim homines quidem esse noscantur: anima tamen in Quintum tantùm Esse infusa est, quod penes potestatem Dei fuit, vt notiter inuentos in Insulis huiusmodi homines ex sanguine Adæ descendere minimè consentaneum sit, quod tamen fusius in hac declaratione probare mei instituti non est. Cæterùm de Animatis & ipsorum speciebus, quæ sint, hactenus satis dictum est. Reliqua alibi explicabuntur.

Homines inanimati sex sũt.

Vnde generati sint.

Quid Meteorica sit, & quæ illius species.

HOc Astrorum Membrum est *Meteorica*, & propriè appellatur *Meteorica sagax*, nō Meteorica minor. Membrum hoc multas sub se species comprehendit, & idem nomen, vt Meteorica minor, retinet. Vt autem discrimen harum rectè teneatis, notate, Minoris Meteoricæ mentionem fieri in membro generationis, in hac autem Meteoricâ Sagace velut pluuiæ nascuntur in superno olympo. Pluuiæ illæ ad nos non descendunt instar pluuiæ, sed instar Chai aut vaporis. Similiter & ros illo loco generatur, &c. super nos tamen non effunduntur cum substantiâ, quia sunt spirituales, non corporales. Generant etiam tonitru ac fulmen, quæ tamen terram nostram non feriunt. Deorsum quidem iactantur: sed propter distantiam terram attingere non possunt. Postea parte alterâ decidunt super globum. Ita lapides & similia alia reperiuntur. Similiter etiam Sagax Meteorica generat *Sanguinem, metalla, & alia*: generat etiam *Dracones, Halones, Apparitiones, Similitudines, Figuras, &c.* quæ omnia deorsum ad Media interstitia descendunt. Hæc interdum per Meteorica minora destruuntur, consumuntur, & difflantur. In hac Sagaci Meteoricâ est *Tinctura Metallorum, Gemmarum, & colorum aliorum.* Ex hoc Olympo emergunt *colores.* In hoc olympo *Vulcanus Meteoricus* consider, qui genitor est omnium *Tincturarum & colorum &c.* Ex hâc Sagaci Meteoricâ procedit coniunctio Tincturæ, in corpora Elementata. In hac Meteorica generantur etiam pluuiæ in medijs interstitijs, per coctionem, vbi spiritus coagulat omnia corpora metallorum, gemmarum, & lapidum aliorum. Ex hoc spiritu procedunt radij congelationis. Per hos radios congelatur *Aqua, & Terra* Et creatum hoc est simile Soli, resoluenti id, quod hoc congelauit. Et quicquid Sol in exaltatione suâ congelare potest. Ex hoc Sagacis Meteoricæ olympo æstas ac Hyems ortum suum sumunt. Talis nimirum est Meteorica, octauum membrum scientiarum syderis constituens.

Meteorica sa gax quid, & quæ in ipsa generentur.

Quid sit Membrum agrorum, vna cum speciebus.

INficias autem ire nemo potest, quin cœlum multis modis operetur, sicut in figura scientiæ syderis annotatum est. Sed vt vnum per alterum probetur, exemplum notate, vt hoc

membrum eò faciliùs intelligatis. In lignum, intempestiuè cæsum potens ac efficax Cœlum est, ita, vt operationes suas in illo exerat adeò exquisitè, vt Asspectus omnes & coniunctiones, &c. non minùs ac in horologiis certò deprehendantur. Similiter & lutum, sub eàdem cõstellatione effossum gignit gryllos, eiusdem constellationis perpetuò indices. Ad Lunæ nàmque modum sese illi gerunt. Hinc patet, quidnam Membrum Ægrotum sit. Est nimirum (vt exempla docent) præsagium tempestatis, sicut scire Astrologorum est: boc est. Si homo sub potentiâ illâ cœlesti æger factus est, is potestatem illam habet futura prædicendi: Tantò autem plus Gryllis in luto, aut vermibus in caseo aut ligno indicij dare potest, quanto magis sermone vtitur, & rem ipsam distinctè indicare potest. Et isti sunt Prophetæ nati ui per suos morbos. Species autem prædictionis sunt, quo modo se tempestas habeat, an calidæ vel frigidæ naturæ sit, an grauis aut tolerabilis futura sit, an breuior vel diuturnior futura sit, quando Luna noua vel vetus futura sit, & similia. Id natura ipsa Astronomicè docet per corpora Elementata. Sic pariter etiam nôrunt venturos ventos, mutationem tempestatis, serenitatem, &c. Et hoc est nonum membrum scientiæ Astrorum. Morbis enim, & corporibus omnibus, destructioni sub cœlo obnoxiis, vaticinium connatum est.

Grylli ex luto.

Quid Noualia sint, cum suis speciebus.

Procreationi rerum omnibus indita.

Res à Deo quælibet eo ordine & conditione creata est, sine ea sensilis, siue insensilis sit, vt vna aliam gigneret ac propagaret, ac Deo placuit, vt omnia bona essent. Is tamé ordo deindè peruersus est, ita, vt multa nascerentur monstra, quæ naturæ illam rationem excederent. Quæ tamen hoc loco enarro ideò, vt aliquid inde vaticinemur. (Sunt enim tantùm *Errata Naturæ*.) Sed vt sciatur, illorum causam esse Naturam Astralem. Exemplum. Natura ipsa stultum non gignit: cum nec ordinem nec donum id à Deo sibi datum habeat? sed error incidens Naturæ illum ordinem violauit & infregit. In exemplo res videatur. Ponantur viri centum, quorum quilibet imaginem faciat. Ex illis vniuersis factis nulla alteri similis est. Qui artis peritus est, veram imaginem facit. Cæteri nonaginta nouem nihil boni faciunt. Similiter & Natura artem habet, vel hominis, vel cuiuslibet rei crescentis fingendæ. Et cùm multi ad faciendum hominem concurrant, fit, vt quilibet aliud faciendo, opus perdat. Idem autem hîc euenit, quod fit, si ingens numerus hominum in conclaue ad deliberandum & consultandum conueniat. Quilibet enim horum consilium suum ratum esse vult. Consultando ergo eò peruenitur, vt sententia tandem seu iudicium feratur, quod simile sit stulto, strumis vndiquaque pleno. Eadem Astrorum quoque Natura est, vt non perpetuò sibi inuicem consentiant. Vnde opus emergit mixtum in sensu & corpore, nec in homine tantùm, sed & in pennatis, & pecoribus, in piscibus, in herbis, in arboribus, &c. nascuntur Monstra, contra institutum à naturâ ordinem, figuram ve ac formam. Scire autem debet Naturalis, plerunque cum formâ Monstrosâ, monstrosos etiam esse sensus, vt in stultis, in visco, &c. Et vbi huiusmodi monstrosa in rebus Naturæ corpora sunt: ibidem Monstrosa quoque sunt remedia, nunquam nisi in corpore perfecto vsurpanda. Imperfecta nàmque corpora dant imperfecta medicamina & vires stultas. Itaque membrum scientiæ Astrorum decimum vocatur *Noualia*, nihil nisi operationes cœlestes comprehendens, & corpora Elementata in suam figuram transuersam & contrariam transponens.

Noualia quid sint.

Consultum ergo mihi visum est, hunc hactenus ordinem instituí & seruari, vt sententia nostra de principiis Astronomiæ clariùs pandetur. Etsi verò ad probationem allatum nihil dum sit: nihilominus tamen, vt probationes deinceps eò faciliùs & rectiùs intelligantur, opus dictum aggredi & perficere placuit, cùm paucos esse, qui hæc sciant, arbitrer. Ne autem errorum fluctibus agi videser, discursum hunc institui, vt intelligeretur, quàm admirabilis in suo lumine Natura sit, & quanta miracula operatus sit Deus per dona lumini Naturæ inserta, hoc negotium facessens homini super terrâ hâc degenti, vt mortale corpus in isto Naturæ lumine exerceat, cognoscitque, quæ stupendo modo in Natura recondita latent. Et huius quidem instituti hominem me non deceat, simul de illis quoque scribere, qui peruertendo artem, meras tenebras illi offuderunt? Id quidem quo fecerint consilio, detegere possim haud difficulter, nisi otio meo consulerem. Lupum enim si vel leui clamore proderem, reprimendi mea opera illis ansam illicò adderem. Quod periculum vt iam euitem, missis illis, hoc loco saltem naturaliter loquor. Scriptum autem hoc meum mecum redit in id, ex quo vtrique prodiimus. Memoria ac opus manet, ac in resurrectione nos sequetur. Meritò ergo in Astronomia pergo, & instituto discursu, species hactenus explicari cœptas, compleo. De quo verò differo, præcipuum hoc est, quibusnam ex causis Astronomiam adeò necessariam arbitrer? Nimirum, quia Deus hominem ex materiâ aliquâ, (non ex Nihilo,) quæ rerum omnium Essentia Quinta est, produxit. Vnde elicitur, ex quatuor Essentiis Influxum quendam & proprietatem fieri in Esse Quintum, etiam extra id, quod imaginem Dei concernit. Et vt solidè doceam, Intellectum hominis ex cœlo manare: velim vos ad sequens exemplum intentos esse. Videtis nimirùm, corpus per seipsum nihil esse, nec citra mundum exteriorem, vel vnico momento durare aut viuere posse. Quicquid ipsum sustentat, in mundo externo positum est. Et quicquid mundus externus profert, id vniuersum gratiâ hominis producit. Sicut ergo hominem à mundo externo quoad Elementatum corpus, sustentari, &, quicquid ipsi opus est, inde depromi oportet: ita vicissim necesse est, Intellectum à mundo externo in hominem penetrare. Et veluti cibus corpus nutrit illi carnem & sanguinem dat, & ad satietatem ipsum reficit: ita mundus quoque externus homini omnem Intellectum, scientiam, sapientiam & industriam

Naturæ lumen quã admirabile.

Homo ex materia aliqua factus.

Intell. hom. ex cœlo.

Mundus vniuers' est gratiâ hominis.

ſtriâ confert, quæ non ex peculiari dono proficiſcũtur Dei, ſed ex Lumine Naturæ, quod dedit Deus, vt rationẽ brutalẽ à creatis acciperemus, in eo, ex quo conditi ſumus, ne potiores ſimus parente noſtro, qui maior eſt mundus, ex quo carnem, ſanguinem & intellectum accipimus. Sicut pyrũ decerpimus ex arbore, & ipsũ edimus ita ſimiliter ſcientiam & ſapientiam Naturæ accipimus. Et hæc cauſa eſt, cur fundamentum hoc mordicus teneam. Nam & Chriſtus teſtatur, regeneratos ex Chriſto cibari oportere, & ſapientiam ſuam deſumere ex eo, qui illam nobis miſit. Cur autem carne & ſanguine Chriſti vti debeamus, hæc cauſa eſt, quia nimirùm ex ipſo nati ſumus. Et ipſe eſt primogenitus, nos autem ſequentes numerum complemus. Sicut ergo ex Solo ipſo, non ex alio quoque nouus cibus ac potus, noua doctrina & via ad ſalutem procedit: ita ab externo quoque mundo, vt diximus, mortale corpus ſecundum carnem & ſanguinem & naturæ lumen ali ac nutriri oportet Sic enim viuit quodlibet ex eo, ex quo eſt. Nemini ergo inconueniens id eſſe credatur, quod, ſicut corpus Elementatum proprietatem ſuam erga macrocoſmum exerit, non minus etiam Sydereum corpus idem faciat. Quod ſi quis inſtare velit, arguendo, nullum in Aſtris intellectum eſſe, ſed hunc ab Imagine proficiſci: Largiri equidem poſſim, ſapientiam hominis illam quæ vitam æternam reſpicit, dicto modo emergere. Interim tamen natura animalis, quâ hominis intellect⁹ iudicatur, ex ipsâ Naturâ erit. Natura autem habet id ex Deo. Sapientia námq; Naturæ, cum ſuis ſcientiis omnib. creatura Dei eſt: Sicut enim corporea vniuerſa creatura Dei ſunt: ita homo quoque ſecundum ſapientiam ſuam non minùs creatura eſt, quàm ſecundum corpus. Creatum autem omne prædeſtinatum eſt. Hinc ſequitur, corpus & ſenſus creatum eſſe quoddam ex magno mundo, ex quo nimirùm homo, creatura vltima, factus eſt. Sicut autem filius patrem ſuum negare non poteſt, ſed quicquid habet, ab ipſo habet: ita nec nos magnum negare mundum poſſumus. Quòd ſi cui abſurdum videatur per patrem, quid in filio ſit, cognoſci debere: id hoc modo demonſtraturus ſum. Qualis materia, tale opus. Hinc iam ſequitur, virtutes externas homini ſperma ſubdere. Illæ quales ſunt, tale etiam ſperma Iam præſtare poteſt Ars, vt materia illa, ex quâ opus fit, Aſtronomo plenè cognita ſit, hoc eſt, vt ſciat materiam & quicquid ſubſtantiæ ac intellectus in ipſa eſt. Hoc enim non aliud, ſequi ac imitari debet, niſi quod ſpiritus imaginis aliquid interdum ſubtrahat, & naturam frangat, eámque pro ſuo nutu torqueat & moderetur. Loquor autem ſaltem de hominis natura animali; quæ ab aliâ natura animali (beſtiali) differt, diuinâ ſapientiâ, diuinis ſciẽtiis dotata. Ideo iure Dij vocamur, & filij altiſſimi. In nobis enim viget Lumen naturæ, quod Lumen Deus eſt. Vnde etiam conſequitur, nos diuinam ſapientiam in corpore mortali geſtare. Quin etiam ſcientias, quæ ſolius Dei ſunt, in viribus noſtris reconditas habemus, datas nobis pro conſtitutione huius conceptionis, quæ conceptio in ipſo momento ſemen generat in corpore, in intellectu, in ratione, in ſcientiis. In hoc enim me confirmat dictum Chriſti, dicentis: *Ad hoc natus ſum.* Eodem modo quiuis etiam homo naſcitur ad id, quod Momentum præſens dedit, quódque omnino perfici neceſſe eſt.

Chriſti cõtẽdẽtur edẽda. — Sapiẽtia Naturæ creatum Dei. — Homines Dij & filij altiſſimi.

Notandum ergo eſt, Chriſtum ipſum, ad quod natus erat, perfeciſſe, & perfectionem hanc omnem prædictam eſſe per prophetas, nec quicquam, quod prædictum fuerat, perficiendum reſtitiſſe. Quod quidem ſi verum eſt de Chriſto, cur non etiam Prophetis naturalibus vis ac poteſtas data ſit ſcribendi & prophetandi de operibus eius, qui ex Maſſâ conſtituitur? Si Chriſtus minimè latuit, ſed multis ante natiuitatem ſæculis aduentum ſuum & miracula prodidit: quomodo quæſo, quod minus eſt, occultari poteſt ita, vt non manifeſtetur? Nemini ergo ſermo iſte admirationi ſit, quo dicunt homines: Ecquis nam præſcire poteſt, quæ futura ſunt? Nihil enim ſcit homo: Deus autem omnia. Quia vero Deus Artem ſeu ſcientiam creauit: hinc fit, vt & Deus ſciat, & ſciat ars à Deo condita. Quis Prophetas docuit loqui? Solus Deus. Iam ſi ex Deo illa manant: quomodo impoſſibile ſit arti, quod poteſt Deus? Hoc ſaltem operam demus, vt ars in nobis perfecta ſit. Quod ſi fiat, quidnam impoſſibile nobis eſſe poſſit, cùm & ab ipſo Chriſto, iubeamur inſtar Patris cœleſtis perfecti eſſe? Si ita nos perfectos eſſe oportet, ad perfectionem hanc penetrare vtique non poſſumus, niſi per id, quod Deus nobis largitur. Sic enim atteſtante Chriſto, ſimiles erimus in veritate & iuſtitiâ. Sic nulla nos ſcientia aut fallit aut ſeducit. Scientia enim perfecta creata eſt. Ea perfecta à nobis diſcenda eſt. Nam & ipſe Deus perfectus eſt. Inaniter autem quiritatur de perfectione ſecta illa, quam arguo. Annititur enim, quæ præſtare non poteſt, quia perfecta non eſt, vt perfectus eſt pater cœleſtis. Ipſi ſunt mendaces & ſcientiarum calumniatores, gloriam captantes ex illis, quæ ignorant, non ſolum ſeducentes alios, ſed cæcorum more ipſi quoque in foueam cadentes, nec vnquam inde reſurgentes.

Chriſtus officium ſuũ compleuit integre. — Scientia omnis ex Deo eſt.

Cæterùm hactenus dicta pro generali probatione ſufficiant ad Aſtronomiæ certitudinem explicandam. Singulares autem probationes cuilibet particulæ ſeorſim annectam, additis omnium ſpeciebus, vt res ipſa tota quaſi expoſita oculis cognoſci poſſit, &c.

De nouem probationibus.

CAP. VI.

IN PROBATIONEM ARTIS MAGICÆ.

MNIVM primò vobis explicaturus ſum, quid Magica ſit. Nihil autem eſt aliud, quàm potentia, virtutes cœleſtes in Medium inducendi, & in illo operationes perficiendi. Medium hoc eſt centrum. Centrum eſt homo. Sic ergo per hominem vis cœleſtis in hominem induci poteſt, ita, vt in homine tali virtus, conſtellationi illi congrua, inueniatur. Itaque ex eiuſmodi homine, cui

Magica quid.

Magica vires illas conciliauit, sic Astrū idipsum, quale per se est cum suis Secretis & Arcanis. Qui herbam aliquam edit, in illo herba est cum suis annatis viribus. Sic & in homine vno plus minúsue virium illarum est, quam in altero. Pro hac ergo declaratione probationem eiusmodi notate. Si fieri potest, vt in hominem per hominem venenum & medicina cum suis operationibus introducatur: Astronomus vtique Magicus firmamentales vires, similiter in hominem inducere poterit. Rectè autem velim à vobis intelligi quonam ex fundamento Magus operetur aut loquatur, hoc est natus Magus. Sicut enim Magus Magum facere potest, vt iam dixi, naturaliter; ita idem etiam per conceptionem fieri potest. Hi iā sunt Magi nati. Et Magus discit saltem ex Astris, non ex homine. Plura ergo de Magica cognoscenda sunt, quam hactenus tradidimus, hoc modo, quòd scilicet scientia quælibet cum homine nascatur, hoc est, scientia simul cum viro in conceptione. Homo enim vt homo alium docere nihil quicquam potest, sed docet tantùm Magica. Hoc autem Magicæ attributum est, quia noluit Deus quicquam vspiam secretum aut absconditum manere, sed, quæcunque in Natura produxit, intelligi & manifestari. Lex ergo & mandata data sunt, vt vitentur alia, quæ huiusmodi cognitionem impedire possint, vt scortatio, hypocrisis, fœneratio, &c. His enim qui operam dat, is Magus nunqnam euadet. Magicam ergo oportet esse propter reuelationem. Si autem rem reuelari oportet: necesse est id dari ab eo, qui occultauit, & dari illi, ad quem explicatio pertinet. Sic nimirum librum Apocalypseos nemo vnquam explicabit, nisi Magus natus vel adoptatus sit. Præter talem quicunque explicationem illam aggrediuntur, spiritus sunt erronei, carentes fundamento, & mera pigmenta, meros fucos venditantes. Sic etiam Christi verba hæc, *Erunt signa in Sole, Luna, Stellis, &c.* nemo quisquam nisi Magicæ gnarus interpretabitur. Huiusmodi autem Magi non ex Astris naturalibus nascuntur, sed ex cœlo supernaturali prodeunt. Nascenti autem Mago imprimitur Magica, velut oculo visus, auribus auditus. Nullus ex omnib. qui fuerunt, Magis, doctus euasit ex Scholâ Librorum, hoc est ex homine caduco. Nisi enim aliam, quàm muro septam Scholam, aut aliū quàm post fornacem sedentem Magistrum homo sectetur: ad solidam scientiam nunquam penetrabit. Schola hæc & Magica intenditur à Christo dicente: *Discite ex me, quia mitis sum, & humilis corde.* Cui astipulatur etiam diuus Iacobus, scribens: *Si cui deficit sapientia, is quærat eam, & de eâ Deum roget.* Itaque qui dixit: *Erunt signa in Sole & Luna, &c.* is interpretationem nouit, & eam dat Mago, qui interpretetur. Sic enim qui verba illa effatus est, interpretem sibi constituit. Quis vnquam in Schola docuit, quâ arte metalla ex lapidib. eliquanda, & ad perfecta metalla reducenda sint? In Schola Librorum ista quidem tradita nunquam sunt, sed innentores istarum artium tales nati sunt. Itaq; artes vocantur natæ. Homo per seipsum, quid metalla sint, scire non potest. Si vero homo Magicè consideretur, cum artibus illis nascitur. Is talia inuenire, & alios docere potest. Eiusmodi ergo interpretem oportet esse natum Magum. Aliàs nihil explicari, nulla ars, vt diximus inueniri potest. Immota ergo sententia stat, *Donum quodlibet perfectum ex Deo esse.* Quicquid enim integri nouit homo, ex Deo est. Quod autem perfectum non est ac integrum, ex Deo non est, sed ex phantasiâ hominum. Sic nimirū Alchimia, aurum & argentum producere satagens, vera non est. Et aurifices isti inane stamen texturant. Nec enim id à Deo datum, sed ab hominib. confictum est. Contrà, quod donum à Deo datum est, ab eo producitur, quod produci debet. Itaque quod sine institutione humanâ inuenitur, id inuentio Magica est, perfecta, scilicet, & mater rerum naturæ occultarum omnium sciendarum. Deus ergo reuelationem sensus abditi ex suâ Scholâ, quæ in natiuitate concurrit, & in qua solâ discendum est, profert. In scholis cæteris perfecti nihil discitur. Licèt enim in infinitum discatur, ad veritatis finem tamen nunquam peruenietur. Quod enim verum est, id perfectum est. Tres ex oriēte Magi, Hierosolymam ad quærendum Christum profecti, ex libris minimè hauserunt, natū esse Iudæorum regem. Stellam enim considerabant non secundum naturalem Astronomiā in scholis vsitatam: sed intellectus ipsis datus est, vt Dauidi, qui de illis vaticinatus est, quod ex Sabâ & Insulâ Tharsis reges venturi & sua sacrificia allaturi sint. Scientiam ergo suam ab eo, qui Magicam docet, acceperunt.

Exemplis aliquot hoc loco etiam opus nobis est, ad artem Magicam certiùs probandam. Et licèt quidem non quoduis per se seorsim exemplum explicationi rei exquisitè satisfaciet: iunctim tamen omnia eò facient, vt dilucidè rem omnem definiuisse videri possimus. Declaratio prima docet, quidnam ars Magica sit. Transfigurationes autem quę in arte Magicâ comprehenduntur, hoc modo probari possunt, quod humana arte lignum formari queat in imaginē, hoc est, in aliam mutari possit formam, quàm per se habet. Etsi enim sua cuilibet arbori forma extrinsecus sit: quælibet tamen dolabra formam eam adimere potest, vt arbor eadem non cognoscatur esse, quæ fuit, etsi lignum idem & prius adsit. An non statuarius formam illam, quam sub manu habet, in formam aliam mutare potest, manente nihilominus eadem materia? An non pictor imaginem pingere, hanc in aliam formam reducere & hinc iterum primæ formæ restituere potest. Hæc ergo si natura præstare potest per corpus Elementatum, quod rude & crassum est: quantò magis poterit idem corpus spirituale, quod crassum non est, sed vt Solis splendor seu radius subtile? Si corpus Elementatum ex ligno formam aliam fingere potest: quantò magis corpus spirituale ex lapide, ligno, &c. figuram formāmq; aliam producere poterit, quam corpus Elementatum admiretur? Corpus enim Elementatum fugit quidem artem ex spirituali: sed tamen minus & inferius accipit. Magister superat discipulum. Hinc sequitur, hominem in seipso per Magiā tum spiritualem, sicut figuræ per pictorem, ab vno in alterum transmutari posse. Et cum non ab ipsis Astris, sed per scientias humanas

Magi nati qui sunt.

Magicæ quis sit aus.

Magi vnde oriantur.

Donum perfectū solius est Deo.

De Alchimia aurum facientes iudicium Theophrasti.

Magi orientis qua schola docti.

Corporis spiritualis natura & virtus.

ñas talia fiant: gnarus & ſedulus diſcipulus requiritur, qui & per ſe induſtrius ſit, & ab Aſtris artem probè didicerit.

Sed ſpiritualis corporis ſcientiam, facultatẽ & proprietatem etiam deinceps ita cognoſcite. Si homo ſeipſum pigmentis illitis in facie mutare, aut inductâ laruâ occultare poteſt: multò id faciliùs poterit corpus ſpirituale. Si enim iſtis ludicris oblectatur homo: oblectabitur etiam corpus ſpirituale. Quilibet in hoc ſuâ ſciẽtiâ vtitur. Si iam ex ſuâ arte quilibet agit, corporis certè Elementati Larua craſſa & rudis erit, ſpiritualis verò impalpabilis. Quicquid enim Elementare corpus Elementaliter facit in ſuis Elementaribus operibus: idem poteſt etiam corpus ſpirituale, ſpirituali opere, inſenſibiliter mutare. Sed de figulo tandem exemplum vobis proponendum eſt. Is lutum ſumens, ex eo facit ollam. Hanc frangit, & in inſtrumentum aliud refingit. Sic & nos ex luto facti ſumus: ſumus terra, & in terram reuertimur. Iam ſi tales ſumus, neceſſe eſt fateamur, figulum nos rotæ applicare, & aliam formam figurare. Figulus ille quidem non ipſe ad rotam nos fingens tractanſque ſedet, ſed ſedet ibi alius, vel nri Magus, qui hoc loco vicarius eſt, rotam verſans ita, vt homo aliam formam adipiſcatur, & ad priorẽ formam redeat. Id omne fit hâc de cauſa, quia terra & lutum ſumus, nec quicquam aliud. Pro dicto ergo exemplo transformamur. Si Deus volet, iam lutum & terra iterum ſimus. Exempla autem eiuſmodi proponimus, ad intelligendum operationes propoſitas. Iam deinceps, vt pergamus ad probandas ſpecies, faciendorum characterum & Gamaheu, velim hæc nemini admirationi eſſe. Quod ſi enim ſponte ſua, ac motu proprio Natura herbas, & lapides ita dotat, vt vires in ſe Magicas contineant, quanto magis id faciet rogata & ſollicitata? Satis enim lapidum herbarum, &c. non vbiuis locorum haberi poteſt. Vbi ſatis reperit Magnetum? Vbi ſatis ſaphyrorum? In quibuſnam pratis omnia abunde proueniunt? Defectus itaque iſte Magicæ cauſam dedit vſurpandæ. Hinc ſequitur, Naturam vires ſuas deponere in verba, non minus, quàm in herbas & radices: ſimiliter & in *Gamaheu & imagines*, ſicut per artem iſta patent. Artes enim huiuſmodi defectum Naturæ ſarciunt in iis creſcentibus quæ homini opus ſunt. Sed notate, Gabaliſticam quoque ſiue Cabaliam, huiuſmodi viribus Magicis vti, hoc modo. Fingatur arundo, milliaris vnius longitudinem habens. Per hanc ſi quis ad extremitatem vnam loquatur, alius quidem ad terminum alterum ſtans, ſententiam loquentis audire & intelligere poteſt, ſed nemo alius præter iſtum. Quod ſi hoc poteſt corpus elementatum præſtare, quantò magis poterit corpus ſpirituale. Quod in arte Cabaliſticâ corpore Elementato præſtantius eſt & ſpiritualiter arundinem facere, ac vltra centum milliaria extendere poteſt, ita vt illius nullus finis ſit: Poteſt homo naturali curſu certam metam conficere. Homine expeditiùs illam decurrere poteſt Equus: equo celeriùs canis: celerrimè omnium, licèt pedibus carens, volucris. Iam ſi Natura ſpiritualis datur, his omnibus ſuperior, & arte Magicâ vtens, (ſubdita) ita, vt ex homine fieri poſſit *Gamaheu*, aut *Equus*, aut *Canis*, aut *Volucris*, in quibus vires Aſtrales ſuum opus perficiant: Cur non etiam concedatur arti; quod facultas ſpiritualis plus poſſit, quàm Elementata, cùm vires ſpirituales non Elementatas habeat. Si corpus Elementatum ſcribere poteſt epiſtolam, quam nuntius rogatus ad locum deſtinatum vnius menſis ſpatio deferre queat: cur quæſo, cùm ſpirituale corpus omnia poſſit, quæ poteſt Elementare, non vnius horæ ſpatio idem exequi, & cogitatus hominis in papyrum ſuam deſcriptos alio amandare poſſit.

Homo ex luto factus.

Magica cur necessaria.

Sed rem adhuc planiùs intelligite. Quicquid natura in corpore alieno perficere potest, idem etiam poteſt homo, vt nimirùm operationes eò perducat, quò perduci conceptio poteſt, ita, vt imago, quę nec carnem nec ſanguinem habet, cometæ ſimilis ſit aut fiat: vt verba & characteres, non minùs ac medicinæ, vires habeant: vt herbæ & Gamaheu eò redigantur, vt ſubiecta eiuſmodi ſint Planetis, & ipſorum incolis, adeóque omnibus firmamenti Aſtris. Nemo autem admiretur, hominem talia præſtare & conficere poſſe. Si enim, atteſtante Scripturâ, dij ſumus: multo magis erimus Aſtra. Si filij ſumus Altiſſimi: ipſis certè Aſtris longè potentiores erimus. Res enim ipſa docet, Aſtra in hominis arte ſeu poteſtate conſtituta eſſe, ita vt illa à cœlo in aliud corpus, quod Aſtris ſimile fiat, deducere poſſit. Nec enim ex terrâ tantum neceſſaria omnia enaſcuntur: ſed etiam ex cœlo. Non etiam ex terrâ tantùm, ſed & ex Aſtris vires herbarum prodeunt: corpus autem ex ſolâ terrâ. Itaque ab hoc exemplum attendite. Si filius hæres eſt patris erit etiam eiuſdem vicarius & Locum tenens, adeóque adminiſtrandorum bonorum cum patre idem ius habens. Iam ſi Aſtrorum filij ſumus, hæreditas ac dos noſtra hæc erit, vt ab Aſtris vires ſumamus, ſicut filius panem accipit à patre. Poſſet hoc loco multis videri abſurdum, quòd hominem Aſtris imperare ac dominari poſſe dicamus. Sententia námque illa iam paſſim trita eſt: *Sapiens dominabitur Aſtris*. Quî verò? Sic nimirùm dominabitur, ſi Aſtrorum noſcendorum ſtudio flagrârit. Hoc námque pacto euadet ſapiens, & faciet, vt in ſua manu ac poteſtate cœlum verſetur. Sic enim Magi equitârunt ad Chriſtum per artem Magicam. Sic per cœlum efficitur, vt equus velociùs currat, quàm telum volat ab arcu, & tamen minimè fatigetur. Sic fuerunt multi, qui ex Firmamento potiſſimum enutriti, cibo nullo vſi ſunt, vt de multis teſtantur hiſtoriæ, qui nihil aliquandiu cibi ingeſſerunt, quod per naturam facile fieri poteſt. Nec talia contra naturam eueniunt. Deus enim miras vires firmamento indidit. Omnia ipſius opera, Magnalia certa exhibent, quæ nemo aut æmulari, aut ſatis intelligere poteſt. Quot quæſo paſſim extiterunt homines, qui ex Deo & Dei loco locuti ſunt? Quot

Natura poteſt omnia, quæ homo.

Vires rei, vt ex terra, ſic etiam ex cœlo ſunt.

Sapiens vt Aſtris dominetur.

homines resuscitârunt mortuos, & eosdem refectos vitæ restituerunt? Quot homines cæcis visum reddiderunt, & mundârunt leprosos? Taceo hoc, quod Christus dixerit, his omnibus plura præstiturum esse hominem, si fidem habeat? Si ergo, quod plus est, facere possumus: poterimus etiam per naturam, quod minus est, confectum dare. Omnia enim illa fiunt ex Deo, qui talia in naturam contulit. Quòd si ergo natura suas artes distribuit, eásq; impertit illis, qui ipsam quærunt & venerantur, & per attractiuam virtutem potentiam suam communicat, sicut id iuris & licentiæ habet: cur non itidem etiam fieri possit, vt Magus cœlestes virtutes seu operationes in herbam cogat vel inferat, vt illa ad astrorum morem efficax sit? Sicuti, qui ex Deo est, & ex Deo operatur, magnalia eius ex Deo sunt: ita, qui ex naturâ operatur, magnalia eius ex natura sunt. Sicut enim ex Deo refecti sunt mortui: ita naturæ vis & potentia Diuis naturalibus, qui Magi vocantur, administranda confertur. Sunt namque Diui, in Deo, ad salutem, vocati Sancti: sunt Diui in Deo, ad virtutes naturales, vocati Magi. Mirabilis autem Deus est in Diuis suis, tam quoad regnum cœlorum, quàm quoad naturam. Nec talia præstare vlli possunt, nisi quibus peculiari ex gratiâ data sunt. Hoc ergo inter sanctum & Magum discrimen est, quòd sanctus ex Deo, Magus autem ex naturâ operetur.

Dei opera omnia magnifica.

Sancti & Magi vt differât.

Semper autem distuli de Astronomia vel scribere, vel cum quoquam alio conferre, quoties nimirùm, quæ potentia, & vis operationum cœlestium esset, cogitaui, & simul inscitiam ac ruditatem hominum, quæ satis describi non potest, consideraui, quũ nimirum meris sophismatis & auaritiæ vacantes, bonum tam insigne negligendo caducis voluptatibus sese exatiant. Astronomiâ enim cum suis speciebus incognitâ, quis vtrumque lumen rectè cognoscet? quis rectè de illis differet? Pleriq; námque pro influxu sui astri ad malitiam & phantasiam, quæ perpetuò veræ sapientiæ obluctantur, desciscunt. Et sicut fermentum contra doctrinam Christi ingestum est: sic etiam contra doctrinam naturæ. Adeóque vtrumque lumen per sophisticam obscuratum est, nec quisquam ex scientiâ & conscientiâ verâ iam iudicat. Multi de scientia Magicâ iudicium sibi sumentes, stupidam & quã temulẽtam sententiam ferunt. Cum quib. ecquis sapiet? Magica namq; res insignis est, & propter opera sua cultu dignissima. Solidum & durabile verbum Christus effatus est, dicens: *Si credetis, maiora facietis.* Si ergo Christus miracula faciens, discipulis suis maiora præstandi spem fecit: Natura autem per artes suas aliquid operatur; cur non & nos plus ipsâ operari possimus? Sed distortas suas opiniones illi hauserunt ex suis proauis & prædecessorib. qui & ipsi occinebant Christo, *quòd Dæmonem habeat.* Sic nimirùm sapientia Dei & naturæ, suis filiis contemptui est. Illa tamen nostrâ gratiâ creata est, nósque per ipsam potentes sumus. Sapiens ipsi dominatur, non ipsa sapienti. Quòd si enim scriptura plus præstare potest per fidem, quàm Christus in charitate fecit erga proximum: cur non & nos ipsis astris plus efficere queamus, cùm tamen præceptum illud non astra, sed nos respiciat, & nobis vniuersa subiecta sint. Et sicut discipuli Christi maiora ipso Christo operari possunt: sic discipuli naturę maiora ipsâ naturâ, quę veluti sopita excitari debet. Quanquam Christiani nec plus nec minus faciant. Christus enim ipsis ludibrio & peccato est. Et, vt fidei nemo fere studet: ita nemo quoque naturæ. Sophisticis nugis omnia hodie squallent: & in his tempus, naturæ debitum, obteritur. Vigere autem potius in nobis debet sapientia illa, per quã omnia gubernemus. Nec enim firmamentales tantùm virtutes, sed & viuentia alia vniuersa, ipso homine longè robustiora etiam in profunditate maris degentia, homini parere coguntur. Ista enim omnia gubernat homo, velut & cætera, quæ in superiore firmamento constituta sunt. Sicut canis aut equus Hungaricus, vel quiduis aliud homini obsecundare cogitur: ita & astra in manu hominis constituta sunt. Fecit Deus hominem secundùm imaginem suam, ipsúmque distribuit in quatuor partes mundi, nempe ad fines terræ & maris.

Magica quã præstans.

Homini vniuersa subiecta.

Sed vt plura ex lumine naturæ de potestate Magi vobis depromam: primò vos scire velim, *Naturam per seipsam Magam esse,* ita: vt cœlũ possit hominem mutare in lupum, possit ipsum de loco ad locum transferre, possit omnes ægrotos sanare, possit declinare vulnera punctim cæsimue inflicta, possit alia innumera. Quoniam ergo cœli tanta potestas est, ex eo sequitur, quod, si quid noui & insoliti præter naturæ consuetum cursum producatur, cœlum ipsum id moliatur, & per suos nuncios, qui vocantur *Præsagia,* prædicat, idq; interdum per hominem, tanquam per suum instrumentum, qui futuram rem præter naturam præiudicet: interdum per astra, sine concurrente operâ hominis. Firmamentum itaque tale quid prænunciaturum, sibi ipsi præcursores generat, *vt Cometas, vt visiones cœli, &c.* quæ omnia enumerari hîc non debent. Cur autem Magus ita ordinatus sit, vt vicem mallei in cudendo gerat: id ex proposito exemplo intelligetis. Nouit Medicus & compertas habet vires omnes in herbis latentes. Ita etiam Magus vires in stellis latentes nouit. Nec vnquam quicquam adeò in cœlo abditũ est, quud Astronomia per suas species non nôrit. Is Medicus vires extrahit ex herbis, quas vocat *Remedia,* quæ in pôdere exigua sunt. Non eni prata aut viridaria, sed extracta ex his, veræ medicinæ sunt. Illa autẽ in sua manu habet Medicus. Eodẽ modo & Magus multa cœli prata in lapillum vnicum cogere potest, qui vocatur vel *Gamaheu,* vel *Imago,* vel *Character.* Sunt enim huiusmodi lapides veluti pyxides, in quibus Magus sydereas vires ac potentias reseruat. De his ergo non aliter ac de reseruaculo differendum ac iudicandum est. Sicut autem Medicus remedium suum ingerere ægroto potest, ita vt vi illius morbus profligetur: ita Magus etiam virtutes eiusmodi, quales extraxit, ingerere potest in hominem: hoc est, quales ex astris elicere potest, tales vel benè vel malè digerit; Remedia quidem quotannis renascuntur, & cum nouis viribus prodeunt. Vetus autem natura ac astra, loco æstatus suas exaltationes habent, ita vt non minus

Natura est Maga.

Magus instar mallei est.

Gamaheu.

Exaltatio est stellarũ æstas.

nùs ac terra idoneum sibi tempus præseruent. Et hyemis quidem tempore nihil promunt, sedq; quærenda ac colligenda in sua æstate sunt. Hoc pacto nunquam inanis natura reperitur, sed subindè iterum ditescit. Cista eius semel exinanita, continuò lterum repletur, ipso tamen bomine in illam nihil imponente. Nec se se habet illa, vt ficus, cui maledixit Christus: *Sed qui querit, inuenit.* Quo enim Christus abit, ibi, quod quæritur, inuenietur. Sin minùs, maledictio sequitur. Iugiter ergo nobis vigilandum est, sicut naturam ipsam assiduò & continenter operari videmus. Quod nobis documento esse debet, hominum non eandem esse rationem, quæ est astrorum & elementorum secundum creaturam nouam. In nobismet enim nec æstas est, nec hyems, sed perpetua vigilantia, & cura. Vnde nemini absurdum videri debet, huiusmodi vires ex supernis dedoci posse in medium. Pro causa exemplum attendite. Solis alia proprietas nulla est, quàm quòd sit summus gradus naturalis lucis. Vbi autem lux diurna est, ibi comes est ipsi calor. In calorem enim lux posita est. Interim descendit ad nos. Ita enim vniuersæ terræ ille præfectus est. Similiter & cæteræ omnes stellæ firmamentales. Ex operibus autem eius cognoscitis, quid faciat. Huius generis stellæ etiam aliæ sont, non adeò conspicuæ. Iam quæritur, an fieri possit, vt lux illa diei cum congenito sibi calore per hominem deorsum agatur in subiectum? Minimè gentium Terminum enim suum habet, quantum nobis & cæteris stellis dare debeat: Descenditque cum omnibus suis viribus, quantum nobis debetur & assignatum est. Fieri tamen potest, vt per Magum multò magis exaltetur in lumine & calore, modo fiat per id, quod nobis ordinatum est. & corpus illæsum corripiatur. Exemplo est Sol, qui excæcat, vrit, incendit, quæ Magica vis & impressio est. Hæ vires aliter etiam intelliguntur, si gradatio adsit, quæ quintum esse exaltet, cuius proprietas demonstratur Sole per speculum igneum, cuius splendor superat oculos, & cuius calorem sensus noster sustinere non potest. Id euenit propter rotunditatem crystalli & speculorum aliorum, quæ *Incensoria* vocantur, splendore suo oculos occæcantia, inflammantia & adurentia. Et Sol quidem in hac terrâ plus præstare non potest. Eodem modo vires quoque aliæ augeri possunt.

Sol lucidus & calidus.

Crystalli & specula incensoria

Iam si Magus quamlibet astrorum potentiam desuper in subiectum ordinatum cogere & deducere potest, sicut venator ceruum agit in retia, aut piscator pisces in nassam compellit, aut Medicus remedium in pyxidem concludit: an non etiam imagines facere possit, non aliter cognoscendas, ac si quis diceret: *An non Medicus ex data medicina potest parare vnguentum, emplastrum, potionémue aut suffitum?* Sic etiam, *an non Magus ex firmamentali medicina, aut imaginem, aut Globum, aut lapidem, aut aliud quid sumere possit?* Cúmque forma viribus conuenire debeat: cur non figuras eiusmodi, quæ vel ad sanitatem vel ad morbos faciant, facere queat? Porrò cœlum etiam ipsum figuras format, sicut euidens est in Cometis, Halonibus, Lanceis, & exhalationibus aliis. Si cœlum hominem ita gubernare potest, vt naturalem carnem huc illuc moueat, eámque aut occidat, aut resoluat, aut sanet, &c. Cur non etiam in potestate Magi sit, vt, sicut Medicus per medicinam, quod potest, impetrat, sic ipse, quod vult & potest, perficiat? Sed exemplum afferemus. Si terra producere potest venena, si potest gignere bona, mala, pura, impura, poterit idem similiter & cœlum. Medicus sumit ex terrâ: Magus ex cœlo. Cur ergo, quæ in astris sunt, non æquè fiant ac quæ sunt in terra siue in imaginib. siue lapidibus, siue herbis ac verbis eueniant? Vis enim talis ingeritur: sicut bona vel mala medicina in pyxidem. Et de Magicâ aliter sentiendum minimè est, ac de summa medicinâ, quæ ex solo firmamento & in firmamento operatur, siue id fiat naturaliter, siue supernaturaliter, prout hactenus abundè satis enumeratum est. Momentum autem omne in hoc positum est. Sicut astra impriægnationem suam ferunt, & conceptiones conueniunt: ita operationes omnes fiunt. Nec homo saltem ista tractat: sed ipsamet natura multis sese modis exercet. Ipsi enim nos manifestè videmus, cœlum in nobis bona simul ac mala operari. Cur ergo non & ipse Magus per cœlum, non minùs ac ipsum cœlum operetur id, quod in firmamento est, cùm tamen firmamentum non minùs ac herbæ & gramina, homini subiectum sit. Sic enim Propheta inquit: *Omnia subiecisti pedib. eius, volucres cœli, pisces maris &c.* Quòd si hæc subiecta sunt homini: subiecta ipsi quoq; erunt vniuersa alia, quæ homini vsui esse possũt: adeóq; quicquid natura habet ac potest, homini subiectum esse oportet. Si quid ergo naturæ possibile est: cur idem non etiã sit homini? Homini enim natura subiecta est. Ipsa nobis exemplo est. Quod ipsa facit, facere & nos debemus, hoc est, illa operatur erga nos, ergo nos idem quoque nosmet facere debemus. Nam & Christus præcepit nobis, ipsum imitari, quod multò rectiùs naturæ accommodari potest. Talia ergo non ex libris sed ex naturâ discenda sunt. Qui vltra literam pergere non vult, litera manet, & intra seipsum mortuus est. Sciendum itaque nos in illis nasci, & in ipsa natiuitate informari, aut discere ex lumine Naturæ per indagationem & experientiam. Sicut Christus discipuloss suos ex sese discere iubet: sic idem iubere etiam Natura potest. Et quod Christus dicit: idem non minùs facere etiam Natura potest. Nam in ipsa, scientia latet Medica, in ipsa sunt omnia opificia, scientiæ, animales industriæ, omnes sapientiæ, denique quicquid ab homine primæ generationis requiritur. Hæ sunt virtutes Magicæ, vt talia ex astris discantur, & deorsum dedocantur, ita, vt omnia, quę in ipsis sunt in nos descendant, adeóque nos ipsi Astra fiamus. Vult enim Deus, nos in hac vitæ humanæ miseriâ tempus concessum in his naturalibus Magnalibus consumere, vt ex illis creatorem nostrum cognoscamus in suis operibus. Et hoc modo nos gerentes, ambulamus in Domino. Frequenter etiam euenit, vt, præterquàm quòd homo ex homine discit, natura etiam alium suscitet, hoc est, singulariter doctum faciat, humanam doctrinam omnẽ ex-

Magus quid possit.

Homini omnia subiecta.

Naturæ & Christi collatio.

cedentem.

cedentem. Quo exemplo docet, Magum quoque idem per ipsam faciendi potestatem habere: sicut multoties fit, vt homo ipsemet per artem faciat Magum in omni doctrinâ, in omnibus scientiis & opificiis. Sic etiam Deus in Doctrina æternâ suscitat aliquem, qui cæteros omnes superet. Et si enim libri vniuersi abiiciantur, conflagrent aut lacerentur, Præceptor tamen viuus adhuc superstes est, qui linguis, igneis loquitur, & docet libris omnibus rectiùs & sublimiùs, per homines etiam abiectos & viles, sicut tam in veteri quàm nouo testamento legimus, nec quisquam nouit, vnde doctrina illa ipsis detur. Spiritus enim quò vult spirat, & nemo nouit, quorsum aut aut vndè. Hinc persæpè aliquis in sua arte omnes exuperat. Huiusmodi homo gignitur vt Cometa, ideò ab aliis etiam hominibus diuersus est. Similiter autem & Magus artificem eiusmodi per scientiam Magicam gignere potest, ad similitudinem Cometæ. Hæc enim Mysteria & Magnalia Dei sunt. Ita cœlum diuinas laudes prædicat: ita firmamentum ipsius opera per Magos illustrat: ita admirandâ ratione per Magos ex Sabâ & Tharsis, per Ascendentem Christus in Bethlehem annuntiatum est, quid cœlum & firmamentum in arcanis Dei prodendis possint. Sed hæc pro Magicâ probandâ & explicanda sufficiant. Cætera, quæ huc faciunt in ipsius Practica traduntur, &c.

Magiæ laus.

PROBATIO IN SCIENTIAM NIGROmanticam.

PRo probatione Nigromantiæ tenendum est, cur Species sit Astronomiæ, & Astronomiæ annumeretur. Etsi enim Astrologicum nihil tractet, nec sub Astrologiâ comprehendatur: non tamen Astronomia id tantùm est, quod ad Astrologiam spectat: sed nouem Membra, quorum Nigromantia vnum est, Astronomia sunt. Rem ex fundamento tali cognoscite. Homo ex corpore constat duplici: ex elementari & sydereo. Corpora hæc gemina hominem vnum constituunt, sicut vtriusque corporis ortum, vnionem & coniunctionem satis hactenus explicauimus. Duo ergo corpora sunt, sed vnus tantùm homo. Alterum respicit elementa, alterum firmamentum. Vtraque verò hominem vnicum constituunt. De ortu & proprietate eorum dictô iam satis est. Porrò denatura ipsorum, quid de ipsis agatur, si per mortem dirimantur, cognoscite: Item, quomodo consumantur, quæ mortalis ratio sit. Quando homo moritur, corpus elementare sepelitur, & in sepulchro consumitur, sicut omnibus euidens est, quòd terra hominem omnino absumat, velut & elementa tria reliqua nihil reliquum faciunt, quod non consumant, & in nihilum redigant. Necesse est enim hoc corpus putrescere, in vermes abire & corrumpi, quocunque in elemento fit, donec omnia consumpta & in nihilum redacta sint. Corpus ergo elementare dicto modo in elementis interit. De putrefactione autem corporis syderei porrò ita statuite. Corpus id emergit ex Astris, non elementis. Itaque in elementis nō corrumpitur, sed extra elementa, in, sub Astris. Æquè enim ac corpus elementare cum tempore consumitur, ab eo, in quod sepelitur, hoc est, ab Astro, sicut elementare corpus corrumpitur ab elementis. Hinc sequitur, etiam corpus sydereum manere cum corpore, donec ab Astris consumatur, hoc est, sicut in vita coniuncta manserunt: ita per mortem diriminuntur, quolibet in suæ corruptionis sepulchrum abeunte. Attamen vtraque vnà manent: vnum in elementis, alterum extra elementa in aëre. Nam in aëre corrumpitur hoc ab Astris. Hoc modo terra consumit elementatum corpus, & sydus sydereum, adeòque ratione dictâ vtraque corpora consumuntur. Porrò ad putrescendum requirit tempus aliquod corpus elementatum, vnum tamen plus minùsue altero. Suum tempus requirit etiam corpus sydereum. Sicut enim certo tempore corpora elementata corrumpuntur: ita etiam corpora syderea. Elementatum corpus est tangibile. Sydereum autē palpabile non est, sed est instar spiritus. Itaque corpus elementatum visibiliter, sydereum inuisibiliter corrumpitur. Et tamen consumptio illa non fit, ipsis in vno adhuc coniunctis, velut in vita, sed vtrisque à se inuicem diremptis, seruatâ tamen vtriusque naturâ & conditione, hoc est, in eo loco, vbi ipsorum habitatio fuit. Rem ita accipe. Corpus elementatum manet in sepulchro, ac est immobile. Corpus autem sydereum est mobile, locum mutans, & habitationem quærens, quam homo viuens habuit. Hinc patet, corpus sydereum videri posse. Si enim natura fuit hominis, ad hunc vel illum locum pergere: tunc corpus quoque sydereum accessum illum seruat, donec consumatur, siue propenderit ad vsuram, siue ad emolumentum priuatū, siue ad opes & thesauros, &c. Illa enim loca relegit hoc corpus post mortem, & omnia perambulat. Hinc natæ sunt illæ locutiones: vidi ego huius Spiritū, vidi ipsum obambulantem, cùm tamen non nisi corpus sydereū fuerit, quod isto pacto sepultum consumitur. Perperam autem dicitur ac creditur, hominem ipsum esse aut ibi ambulare. Nec enim ea vel hominis anima est, vel homo ipsemet, sed tantū spiritus sydereus. Sicut si elementare corpus non sepeliretur, videri id quidē potest, sed tamen homo ipse non est, verùm pars tantùm aliqua, vitâ carens, mortua, & sepulchro digna: ita & corpus sydereum videri potest, quoniā sepeliri nequit. Nec enim tangibile est, sed est spiritus, velut imago in speculo. Porrò sydereum quidē corpus mortuum est, ambulat autem in illis locis, & in istis occupatur reb. quib. imaginatio & animus eius inhiabant. Vnde consequitur huiusmodi corpora syderea reperiri apud soluta negotia, apud reconditos thesauros, & loca alia. Et visio talis apparet, donec corpus illud pro ratione suæ proprietatis & longæ durationis (vnum enim altero celeriùs consumitur) corrumpatur. Et hinc scientia nata est Nigromātia. Docet enim Nigromātia nosse huiusmodi spirituum statum, naturam, & proprietatem, ex quibus cognitis differi potest de secretis eiusmodi hominis, cuius corpus id sydereum fuit. Ita rem intelligite. Vniuersum id, quod homo iste tractauit, per mores syderei spiritus explorari potest. Cui enim rei viuus animum addixit, eidem inhiat etiam post mortem. Si thesaurum defodit,

Homo corpus duplex habet.

Corporis elementaris quæ conditio.

Corpus sydereū quale.

Corpora gemina in quo consumantur, & dissolua.

Spectra quid sint.

Nigromantia vnde nata.

defodit, ibidem & ſpiritus, donec ab Aſtris conſumatur. Et hoc fit naturaliter, per ſe. Spiritus enim ille ſydereus vſq; ad corruptionẽ defuncti hominis corde & animo vtitur. Sicut enĩ imago in ſpeculo hominis externi mores, geſtus, & motum imitatur, quæ tamen omnia nihili ſunt & inefficacia: ita hic quoq; ſpiritus ſydereus ſimilis eſt fabulis & viſionibus ſpeculi. Et quantum quis ex ſpeculo diſcere poteſt, quid faciat, aut vbi ſit, aut quis ſit is, cuius imago in ſpeculo præſentatur: tantundem etiam *Nigromanticus* ex ſydereo corpore cognoſcere poteſt. Hũc iam ſpiritum qui dicto modo excipere poteſt, is Nigromanticus eſt, defuncti hominis ſecreta indicandi peritus, eâ ratione, vt de ſpeculo iam diximus. Cæterum, propter imperitorum hominum inſcitiam multi de his, à diuerſis erroribus infecti ſunt. Et de ſpiritu tali opiniones præcipuè tres conſtitutę ſunt.

Ex ſpectris qui errores nati.

1. *Eſſe nimirum hominis animam, miſeriam ſuam manifeſtare, ſollicitareque auxilium.* Hinc nata eſt intercesſio pro defunctis, & ſimilia alia. Sed tamen cum tempore talia ſponte ſuà ceſſant. Opinio & error

2. ſecundus in hoc eſt, quòd adhibitæ fuerunt adiurationes, quaſi viſio illa hoioo ipſe eſſet, ex quo percontando multa ſciri poſſent. Et tamen ea mortua tantùm vmbra fuit. velut imago in ſpeculo apparens, cũ quâ expediri nihil quicquã poteſt. Si enim Deum oràris pro illo, aut etiam adiuràris, qui in ſpeculo eſt, vanus eris. Er-

3. ror tertius in hoc verſatur, quòd creditum eſt, illos in purgatorio aut inferno verſari, vbi luant vſque ad diem nouiſſimum, & poſtea vel ſaluẽtur, vel damnentur. Eiuſmodi ineptias tractat mens humana, ac nugas tales pro magnâ ſapientiâ habet, cùm tamen omnia meræ vmbræ ſint, vt iam confecimus.

Nigromant tres ordines. & Exorciſtę qui.

Sed vt de re pleniùs diſſeram, ſcitote, ex trib. iſtis erroribus, tres Nigromanticorum ordines emerſiſſe, nimirũ *Exorciſtas, Coniuriſtas & Mortuorum interceſſores.* Exorciſtæ per eiuſmodi ſyderea corpora, quæ Spiritus vocant conantur id præſtare, vt ad interrogata reſpondeant. Sed non recordantur illi, quod mortui nõ loqui poſſint: putántq;, ex ſpiritib. non minùs cognoſci poſſe omnia, quæ aliàs naturaliter impetrari poſſunt ab alio viuente homine, vt is per inſtitutum colloquium ſua ſecreta prodat. Sed perſuaſio illa inanis eſt. Nihil enim extorqueri ab illis poteſt, præterquã quòd ambulando ex ipſis augurari licet. Nec mortui aliud quicquã reuelãt.

Coniuriſtæ qui.

Coniuriſtæ ſyderea illa corpora adiurant, ſed non intelligunt, hominem ſyderea corpora adiurandi nullam poteſtatem habere. Propter hanc impiorum cordium leuitatem Diabolus ſyderea eiuſmodi corpora obſidet, vt improbitati illorum pareat & ſatisfaciat. Quòd ſi enim ille obſidere poteſt hominem viuum: quantò magis mortuum, in quo nulla eſt reſiſtentia. Coniuratores ergo illi hoc modo cum Diabolo commercium habent, non cum homine, ſuntque adiuratores non hominum, ſed Diabolorum, à quibus etiam in ſuis adiurationib. oblectantur.

Mortuorum interceſſores qui.

Mortuorum interceſſores ſunt illi, qui ſyderea illa corpora interceſſione ſuâ in cœlum inferre conantur. Hi ignorant, nihil in cœlum intrare, quod ex cœlo non egreſſum ſit. Non etiam conſiderant, iſtum hominis poſt mortem ſtatum ac locum eſſe non poſſe, hoc eſt, vt aut in ſepulchro aut aëre ſit, ſed omnino is alio aſſeruatur loco vſque ad tempus iudicij, quo tuba clangens ſonabit, *Surgite Mortui, &c.*

Naturale & præternaturale differũt.

Tres has extraneas ſpecies Nigromantia minimè curat, ſed verſatur tantùm circa naturale, ſicut Medicus circa Medicinam. Naturale ergo & præternaturale rectè diſtingui debent, vt verum ac genuinum Aſtronomiæ fundamentum intelligi queat. Dolendum verò eſt, hominem in eiuſmodi errores agi, nec curioſiùs ſibi de veritatis inquiſitione diſpicere, niſi quæ audiuit cognoſcit ex aliis, quibus acquieſcat. Si ex ſcripturâ rectè intelligatur, quid ſit *ſinus Abrahæ,* quomodo latro in Paradiſum venerit, quî Dioes epulo in infernum ſepultus fuerit: iam planum ac euidens omnib. fuerit, errores iſtos merè fanaticos eſſe, dũ Reſeruacula huiuſmodi in terra dari creduntur, cùm tamen omnino diuerſum ſcriptura teſtetur, & ſomnia huiuſmodi reiiciat.

Partem corporis quo ordine pereant.

Sed in explicanda vobis Nigromantiâ ita pergemus. Aſtronomia per ſeipſam docet ac probat, corporeos actus hominis Sydus eſſe, in peculiare corpus incluſum, ac in eo manens, vſque dum corpus conſumatur. Veruntamen elementare corpus membrum vel partem vnam perdit poſt alteram, donec omnes conſumantur. Sic primò intercidit auditus, poſt viſus, præterea motùs, denique vox & loquela. Deinde pereunt, *ſanguis, liquores, caro, venæ.* Oſſa manent, quia correſpondent auro, cuius naturam referunt. Eodem exemplo ſydereum quoque corpus partem vnam amittit poſt aliam, *Intellectum, Sapientiam, Scientiam, Induſtriam, ornamentum, &c.* Hæc enim ipſius membra ſunt, ex ordine intercidentia, donec omnia perierint, nec quicquam in ipſo ſuperſtes ſit. Et ſi autem in homine propter fixam naturam oſſa maneant: tamen & hæc ipſa tandem intereunt ſucceſſu temporis. Iam ergo de ſyderei corporis facultatib. audite. Id nec loqui, nec audire poteſt. Oculos non habet, ideò nec videt. Ex illo iam quid extorquebis vlteriùs? Ineptè ergo errones illi faciunt, qui ſermonem exigunt ab eo, quòd ad ſermonem aptum non eſt, adeóque extorquent ab ipſo, quod à Deo datum ei non eſt. Qui quæſo reſpondere, audire, videre, patere, &c. queat, cùm nullius horum aptitudo ei inſit? Gaudet ergo in ſino ſuo Diabolus videns requiri ex illis, quæ in illis non inſunt. Motum habet ideò, quia in vita elementare corpus mouet, & per id loquitur, videt, audit. Si autem dirimantur inuicem, partium harum nulla ſuperſtes eſſe poteſt, ſed omnes mortuæ & viribus orbatæ ſunt. Corpus enim elementare mouetur tantum decurſu vitæ. Et in elementari corpore ipſo per ſe motus non eſt. Ideò poſt ſeparationem ſeipſum etiam mouere non poteſt, ſed mortuum eſt, quia motus pendet à corpore ſydereo. Hoc autem ſeparatum deinceps nihil mouet niſi ſeipſum vſque ad conſumptionem. De proprietatibus eius ita ſtatuite. Quicquid cor, quod animus eſt, in ſe continet, aut poteſt, id corpus eſt ſydereum. Ab hoc ſi elementare corpus ſeparatur, mors quoque eius inſtat, ſed

Oſſa auro ſimilia.

Corpus Ei nec audit, nec videt, nec mouet, &c.

ita

Corpus sydereũ quid.

ita tamen, vt cum tempore consumatur. In tempore hominis illius voluntas perficitur per corpus sydereum, non aliter, ac vmbra sequitur corpus. Quòcunque homo totus ambulat, ibi comes est eius vmbra. Et quicquid ex ipsius vmbra elici potest, idipsum ex hoc quoque sydereo spiritu exigi potest. Si homo mercator fuit, omniq́ue propensione cordis animæ adeóque vniuersarum virium, lucro inhiauit, & in huius seriâ meditatione à morte correptus est: tunc illius syderei corporis hæc est proprietas, vt vel post mortem quæstui & emolumento indulgeat ac loca, quæ quęstui accommodata erãt, consectetur aut adeat. Nec verò de quæstu saltem, sed & de quibuscunque aliis studiis, quibus cor, animus, vires & tota mens addicta fuit, verum id iudicandum est. Cæterum pro puncto principali hoc tenendum est, quod eorum potissimum spiritus post mortem apparere soleant, quorum animus ac studium terrenis voluptatibus, auaritiæ, &c. indulsit. Vbi autem corda hominum voluptatibus terrenis vsq; adeò dedita non sunt, ibi raro huiusmodi spiritus visuntur. Qui enim in viis domini ambulant, horum sydereus spiritus causam non habet, cur ambulet, sed quiete consumitur. Talia ergo, nemini aliena videri debent. Quòd si enim post hominis mortem figura eius conspicitur, spectaculum id est mortuorum, in quo sese contemplentur viui, & rem altiore Philosophiâ trutinantes, à vitiis & malis institutis sibi temperent, ne post mortem corpus id, in quo vixit homo, ad consumptionem vsque aut videatur aut audiatur, adeoq́ue vitia & probra per huiusmodi spectacula & vmbraticas oberrationes prodantur. Quisquis enim temporaliter ita animatus obit, visibilis est, nisi temporalis mens tollatur aut elidatur. Hoc namque quamprimum fit, sydereum corpus astra tanquam sepulchrum suum petit. Sin minùs, manet cum cadauere, eo loco, quem hominis viuentis animus sitiit. Cor enim ipsum regit.

Spiritus quorum præcipue appareãt.

Quantum ergo ad Nigromantiam attinet, sciri horum nihil potest vltrà, quàm quod per consumptionem, nondum ablatum est. Nec enim apud elementatum corpus, sermo, visus, auditus, motúsque quærendus est. Quóque id diutiùs mortuum fuit, eò minùs ex ipso quæri potest. Quicquid autem superest, id hominem veterem in sua complexione indicat. Sic etiam in sydereo corpore Nigromãticus occupari potest, ex quo intelligit, quorsum defuncti hominis cor inclinârit, sicut in practica Nigromantiæ suo ordine processus Nigromanticus describitur.

Exorcistarũ error in quo.

Sed de extraneis speciebus plura vobis explicanda sunt. Exorcistarum nimirùm propositum est, cum sydereo corpore loqui, & per familiarem conuersationem, quæ lubitum est, sciscitari. Hi autem minimè attendunt, se, quod non est, quærere syderea quidem corpora illis nonnunquam obsequuntur, sed non ad emolumentum. Id hâc ratione fit. Homo integer, nec secundum elementatum aut sydereum corpus diuisus, eius omnino conditionis est, vt, quæ velit, quæ nolit, quæ appetat, quæue fastidiat, &c. secundum ea se gerat, & in illa consentiat. Hanc postea naturam etiam sydereum corpus retinet. Hunc consensum si Exorcista ille exprimere potest: tunc annuit quidem, sed vmbraticè. Si autem dissentaneo quodam Exorcista instet, contrarium responsum eliciet, sed & hoc vmbraticum. Iam verò vt vtile quid & frugiferum hinc desumatur, fieri aliâ ratione non potest, quàm hâc iam dicendâ. Si homo talis thesaurum defodisset, & illum ante geminorum corporum separationem prodere voluisset: tunc si post mortem eius Exorcista is esset, cui id manifestari deberet, illéque *sydereo* corpori sese insinuaret, thesaurus vtique ipsi demonstraretur. Si autem is non esset, nihil etiam ipsi reuelaretur. Annuntiatur verò hoc non ab animâ, non à spiritu vitæ, non ab hominis æterno, non ab imagine à Deo datâ: sed tantum à caduco ac mortali corpore sydereo. Sicut enim corpus elementatum putrescit, & in cinerem vertitur: ita terrenos quoque sensus cogitationes, vires & animum similiter putrescere & in auram abire necessum est.

Animus terrenus corruptibilis.

Coniuristæ in quo peccent.

Sed vt iam reuertar ad Coniuristas, quorum antea etiam mentionem feci. Hi coniurationibus volũt cogere & compellere sydereum corpus, vt, quod velint, faciat. Sed potestas hæc eorũ in corpus sydereũ ita se habet. Conãtur nimirũ, quod nusquam possibile est, neq; apud sanctos, neq; apud naturam. Ideò leuitas illa virtutem seu operationem talem molitur per allectum Satanam, catenis aliàs reuinctum. Nos enim sumus, qui ambulamus super Aspides & Dracones. Nos tamen etiam sumus catenæ, quib. Satanas distringitur. Quod si per impietatem admissam nos catena esse desinimus, adeóque eius articulos ipsimet rumpimus: iam captiuus liberatus in nos migrat, & corpus sydereum occupat, adeoq; nos ipsi à captiuo nostro obtrũcamur & verberamur. Opera autem quæ per eiusmodi captiuũ fiunt, hæc sunt. Ipse catenas rumpi sinit: corp⁹ sydereũ occupat, nosq; id cõiurare permittit, spectaculũ certè ludicrum exhibiturus. Syderea porrò corpora tam virorum sunt, quàm fœminarũ, quouis momento facilè parabilia. Quotidie enim moriũtur viri & fœminæ. Et Satanas totum corpus regere potest, si id obseditionantò magis gubernabit corpus sydereum. Sic canthari vino pleni ex distantib. regionib. afferuntur, & similia alia ludicra fiunt. Si verò, dum in viuis fuit homo, commercium cum Diabolo is non habuit, nec tam animo eiusmodi obiit, tũc corpus illius sydereũ cogi minimè potest. Prout enim mortalis animus defungitur: ita sydereũ corpus (vt sic loquar) conditionatum est. De Coniuristis hoc loco plura differi possent: sed quia saltem hic de probationib. agimus, pauca illa iam de ipsis sufficiant. In ipsorum practicâ clariùs omnia tradentur.

Homo catena satanæ.

Vinũ vt ex [illegible] satan.

Intercessorum error.

Quantum ad Intercessores mortuorum, operationes ipsorum ita se habẽt. Sydereum corpus hominis putant esse animam: & cum erroneo illo iudicio mortui sepeliunt suos mortuos, hoc est, homo est mortalis, & sepelit quod mortuum est, & mortui officium exequi vult. Et sic vtrique mortui sunt. Sed porrò, quid efficiant, attendite. Ipsorum exercitium est, precibus intercedere, nullâ habitâ ratione eius, quod sydereũ corpus ad nihilum redigi possit, nec id sit, quod ipsi esse autumant. Effectus autẽ sequitur

tur intercessioni respondens. Nimirùm, si sydereum einsmodi corpus ambulat secundum defuncti hominis morem & consuetudinem: intercessio ipsorum ad Deum est, vt corpus illud liberetur. Si liberatum est, pro beato, & precibus ex inferno erepto habetur. Verùm enimuerò, corpus sydereum nec in infernum, nec in purgatorium abit, sed vt ex firmamento processit, ita in eodem moritur & consumitur. Inane ergo & otiosum istorum intercessorum molimen est. Et qui talia faciunt hi intra seipsos mortui sunt, ignari ipsius animæ, & sepelientes mortuum, hoc est, sydereum corpus, in quo nulla vita superest. Intercessio ipsorum efficax est, sed ita. Precantur nimirum, vt illi ex illo loco expiantur. Iam verò homo homini obsequitur. Ponamus exempli loco, hominem quendam, ab aliis vnà collectis, non ferri aut tolerari, & rogari ab aliis, vt loco illo excedat, rogatúmque id facere, & aliò migrare statuamus. Eadem natura corporis etiam syderei est, vt indefessis deprecationibus fatigatum vltrò cedat. Quidam tamen precibus nullis se flecti patiuntur, sed obstinati & præfracti sunt. Horum quoque syderea corporea ita affecta sunt, vt nullis intercessorum precibus concedant, sicut alia concedunt promptè & velociter, &c. Non dico hoc loco, Christum esse Philosophum, nec eum ceu Philosophum allego, sed vt luminis Naturæ interpretem. Iure ergo dico, eum, qui circa mortuos versatur, & illos pro viuis habet, mortuorum sepultorem esse.

Corpus sydereum non in purgatorio, sed firmamento consumitur.

Christus quis.

Cæterùm de nigromantia, tam verâ quàm falsâ, hæc hactenus dicta satis sint. Hanc qui rectè tractat, & syderei corporis naturam indicia & mores probè nouit, is verus Nigromanticus est. Qui autem Exorcismis, Coniurationibus & Intercessionibus operam dat, is Nigromanticus spurius est, humanâ scientiâ abutens, & Diabolo seruiens, quærens & percontans, vbi percontari nihil potest, versans circa res mortuas, in quibus nulla vita est. Huius ordinis sunt, qui vlterius progredi discendo recusant, quàm quod fanaticus vnus alium docet.

Nigromanticus quis verus.

PROBATIO IN SCIENTIAM Nectromanticam.

NIhil adeò occultum esse, quod non manifestetur, testatur Christus. Quod etsi à Theologis ad cor tantùm hominis referatur: nō ineptè tamen ipsi quoque Naturæ lumini accommodari potest. Herbas quæso accipite. Quarum virtutes etsi occultæ sint, produntur tamē & manifestantur. Sic & animalia nec loqui, nec nutu vti possunt: & tamen nihil quicquam occulti in se conditum habent, quod homo non exploret. Sic vniuersa quoque, quæ in mari, quæ in terra, quæ in chao, & firmamento abdita sunt, suo tempore manifestantur. Vult enim Deus, nihil vspiam esse, quod lumen naturæ lateat. Omnia quæ natura recondit, gratiâ hominis sunt. Si propter hominem creata vniuersa sunt itsque illis opus habet: sequitur, ab ipso explorari debere vniuersa, quæ in natura abdita latent. Dictum ergo Christi non ad secreta tantùm cordis respicit, sed & ad naturalia opera Dei. Conueniens itaque est, ipsum cognosci hominem: conueniens est cognosci quæcunque in natura occulta latent. Quis enim vsus esset tot támque præstantium virtutum in re vnâ latentium, si eæ à nullo scirentur? Si ars nulla data esset, ad inquirenda ea, quæ ipsis non videri possunt oculis: ad quid conferret tam multiplex creatum. Quin & ipsa ratio docet, vniuersa à Deo hoc fine creata esse, vt ab hominibus cognoscantur. Cognoscuntur autem res aspectu & oculis. Quò non penetrant oculi, ars succedanea penetrat. Quæ qualis à Deo data est, talis adhibenda est. Inter artes verò non minima etiam Nectromantica est. Hinc iam patet, nihil quicquam adeò occultum esse, quod non etiam manifestari possit. (Nec enim id absconditum manere Deus ipse vult, sed omnino suo tempore reuelari.) Fas ergo est, res illas, quæ absconditum reuelant, dignâ veneratione coli, & quàm diligentissimè addisci. Quod autem Theologi talia damnent, in culpa est ipsorum & inscitia & ruditas, quia Diabolo imputant, & assignant artem illam, quæ genuina ac à Deo concessa est. Verbis autem vtuntur illi, non ex Theologiâ, sed ex propriâ phantasiâ (quæ ipsorum Theologia est) enatis ac petitis, id quod docet *Nectromantia* quæ secreta reuelat, & in hunc peculiariter vsum non à Diabolo, sed Deo ipso, non à Satanâ, sed per naturam data est, vt per naturalem cognitionem vires naturales indagentur & sciantur. Nihil enim quicquam in sinu suo adeò abstrusum & reconditum natura habet, quod scientiæ huius perspicaciam effugere possit. Per hanc exploranda sunt omnes artes, & quicquid in mari, in montibus, in saxis, in hominibus, in omnibus angulis, in tenebris & luce existit. Sciētiæ ergo Nectromantiæ cognitio necessaria est, vt miracula & magnalia Dei in mysteriis naturalib. rectè intelligamus. Etsi autem maiores nostri per hanc scientiam multa remedia inuenerint, quæ nos hereditariò ab ipsis accepimus, & quib. vel dum hodie fruimur: ipsa tamen non perfectione eâ, quâ dignum erat, vsurpata est, hoc est, non integrè comprehensa & percepta est à priscis, nec omnia, quæ necessaria erāt, inuenta sunt. Crassa autem ea dementia est, artem à Sophistis & imperitioribus, aut non satis excultam, aut impuritatum fermento pollutam, pro diabolica illicò habere & iudicare. Imo si integritate & dignitate suâ ars illa perstitisset, eò peruentum fuisset, vt Babylonica meretrix penitiùs in corde cognosceretur, & damnum non leue Sophistis inferretur. Interim contemptu & interdicto huius scientiæ impedita multa sunt, dum ipsi, (velut Christo à Iudæis oblatratum subinde est, *Demonium* eum habere) origo à Diabolo imputata est.

Lumen naturæ omnia inuenit.

Hominis causa omnia creata.

Instrumentum rerū noscendarū duplex.

Nectromantia est à Theologis damnata.

Nectromantia quid & qualis ars.

Nectromantia apud priscos imperfecta.

Vt autem de Nectromantia doceam, ipsam omnino discendam ac cognoscendam esse, velut artem, quæ, quod occultum est, reueler, quæque ex censu artium omnium nobilissimarum sit: meminisse vos velim, à Christo mandatum datum esse, quod omnibus pro regulâ & normâ habendum sit, non saltem, quoad æternum, sed etiam quoad ipsum lumen naturæ. Mandatum autem hoc

Christi mandatū Quærite.

est: *Quærite & inuenietis.* Ars nimirùm, quæ homini familiaris esse debet, hæc est, *Quærere vt inueniatur.* Vt ergo quæramus, mandatum omnino est, & nisi quæramus, arcana nulla indagabimus. Cui enim per ventos assa columba in os inuolat? aut quemnam sequitur vitis? Iam verò quærere multiplex est. Vt enim varij sunt cibi ita quæsitionis multi modi. Id autem quod nos quærere docet, magnifaciendum, & sedulò colendum, nec temere (quod Theologi faciunt) supprimendum est. Iam verò quærere, rerum abditarum est. Ideò quæsitio eius quod occultum est, procedit ex eo, quod occultum est, procedit ex eo, quod occultum est, hoc est, scire artis est, & per artis scientiam explorat quæsitor. Exemplum dabimus. Qui quærere vult vitam æternam, is fundamentum quæsitionis sumere debet ex eo, ex quo vita est æterna. Præter artificem enim illum, qui fundamentum ipse ponit, id indicare nemo potest. Hoc exemplo docetur, neminem ad id peruenire posse, nisi qui ex ipso procedat, hoc est, quod secretum est, solus is nouit, qui omnia videt: & cuius obtutum nihil effugere potest. Hoc iam ipsi etiam naturę accommodabimus. Quilibet, qui quærit, fundamentum, intellectum & scientiam habere debet ex eo, in quo doctus & peritus euadere cupit. Pone nimirùm, thesaurum quendam absconditum esse. Is spiritum habet, quem oportet esse scientiam, & fundamentum scientiæ. Sine hoc nemo quicquam efficit. Is enim scientiam facit. Ad hæc consequitur, naturam nobis artes proponere, per quas quæramus. Artes illæ non ex homine sunt, sed ex naturâ, quæ eodem modo agit, ac vbi cor est, ibi etiam os est, est vox, & sic exploratio cordis. Sic vbi thesaurus est, ibi cor est, ibi etiam os est. Hoc os iam est scientia. Similiter & operatio ex naturâ, non ex homine inquirenda est. Natura enim introspicit in seipsam, vidétq; quę intùs cōdantur, ac suomet oculo arcana sua omnia peruidet. Oculus iste est Nectromantia. Et in hoc oculo cōsistunt artes quęrendi. Et quicquid de hoc oculo est, aut sumitur, id rectè quęrit, ac inuenit. Huius oculi acies tā exquisita est, vt nulla in natura vis occultari possit, quin à naturâ inueniatur. Sicut enim Deum nemo latere potest: ita nihil etiam naturam. Deus ergo ita constituit, vt per oculum huiusmodi res occulta quælibet per se manifestaretur, sicuti dictum illud Euangelicum sonat: *Ex abundantiâ cordis os loquitur:* hoc est, secreta cordis per os reuelantur. Iam qui audit os audit secreta cordis. Sic pariter etiam nihil vspiā rerum est abditarum & occultarum, quod loco oris non habeat spiritum qui os sit, & quæ in sese arcana latent, reuelat. Hoc ergo pacto os est oculus, introspiciens in cor. De hâc porrò arte statuendum ita est, nullum aliud dari fundamentum, quàm vt quæramus per lumen hoc, quod natura est ipsamet. In hoc enim lumine reperiuntur, quæ aliàs sciri & indagari non possunt. Sine hoc lumine in tenebris omnia manent, nec quicquam nisi meri Labyrinthi inueniuntur, ad quorum centrum penetrare nulli licet. Ex hoc ergo artis Nectromanticæ fundamento liquet, illam nulli temere deserendam, multò minus reiiciendam esse.

Nect. oculus est animæ.

Os est oculus cordis.

Nect modi quatuor sunt.

Iam verò, per quos Nectromantia inuenire doceat, modi 4. sunt. Et licèt secundum 4. dictos modos, ars ipsa quatruplex sit: processus tamen illius varij sunt: ad hunc tamen modum omnes directi. Sic in medicina non vna herba datur, sed multę. Et aduersus febrem remediū non tantùm vnicum est, sed plura, quorum tamen vnum altero nihilo incertius est. Iam ergo 4. modorum discrimen propiùs notate. Modus primus fit per *Specula:* secundus per *Berillos.* Geminorum istorum modorum processus ac ordo vnus est. Per visionem enim vtrobiq; manifestantur omnia, quæ debent, quanquàm per varias artes id impetretur. Ratio effectus in eo est, quòd in speculis & berillis eiusmodi, vel quibuscunq; reb. aliis splendorem & reflexum dantib., visiones appareant, quę, quod occultum est, manifestent. Exēplum. In speculo quiuis seipsum contuetur, quę ars Nectromanticæ vilissima est. In berillis autem non resplendentib. artis plus positum est. Sicut enim vrina, vitro excepta hominis morbum nihilo obscuriùs indicat, quàm speculum inspectorem suum præsentat: ita effectus idem etiam est, Nectromantiæ, cuius [illegible] studere debet Medicum. Nec enim ex vrinę tantum naturâ & proprietate omnia inuestigari possunt: sed multa insuper alia etiam requiruntur. Itaq; cum res absconditæ sint multiplices: adeò ad varias visiones, varia etiam scientia requiritur; varię ergo artes sunt, quæ abscondita huiusmodi rimentur. Sicut enim per medicinam multis modis ac vberrimè præsidium nobis præstatur: ita multiplici etiam formâ modóque sciētiæ nobis concessæ sunt. Nemo ergo altero vel maior vel minor sibi videatur, sed similem se vtique cæteris indicet.

Porrò, modus adhuc alius restat, artem medicinę inquirere docens in herbis occultis, docens etiam artes in reb. cæteris, docens naturalem sapientiam, prudentiam, consilium, &c. Quanquam & per priores modos idem fieri possit, si res scriptæ, hoc est, corporales præsto sint. Si res corporales non sunt, processu altero agēdum est. Per hunc enim, quid corporaliter nō adsit, cognoscitur. Ac cognoscitur idem vel virgulâ directâ, vel per somnia, vel per missionem plumbi, vel per artem lucis, & similia, sicut species huius membri docent. Per hæc omnia, quę in natura abdita sunt, cognoscuntur, eâ ratione, quâ diximus.

Præterea species adhuc vna superest, docens abscondita (al. ablata) retrahere. Quod [illegible] furtum videri nemini debet. Suum enim iudicium, suam legem, ipsa quoq; astra ac natura habet, cui satisfieri oportet. Quæ si sententiam [illegible]lerit, is, qui rem abstulit, ad locum vnde abstulit, referre & reportare cogitur. Non verò de reb. furto tantùm ablatis hoc verum est, sed & ad quælibet alia spectat, quę iusto reposci titulo possunt. Cæterum de hoc naturæ iudicio nemo dubitare debet. Habet enim homo legem à naturâ, secundum quam regnat. Nec homo ipse legem illam facit, sed facit illam natura: Et ab hâc homo ipsam accepit. Vnde etiam vocatur Lex naturæ, non hominis.

Iudicio naturæ res furtiuæ retrahuntur.

Hâc de causa iure etiam naturæ obsecundādum est. Homo autem obsecundat naturæ, si secundum legem eius viuit. Si ergo obsequium requiritur. Natura ipsa per se, etiam citra opem

seu

seu executionem hominis exequi potest, si sententia semel decreta est. Attendite ergo, Legem vnicuique tribuere, quod suum est. Hinc iam sequitur, si aliquid est potius homine, ex quo homo potestatem & rationem suam desumat, potius vtique esse illud, quod cuilibet attribuere suum potest, & quidem ipso faciliùs homine, qui ab illo potestatem accipit, sicut homo illam accipit, à natura. Et licèt illud potius quidem inuisibile sit; inuisibilitas tamen ista potestati eius nihil detogat. Ex hoc iam emanat species illa Nectromantiæ, qua res furtiuæ requirantur & inueniantur, hac quidem connexione, quòd natura per vim indicij impetet talia dominum referri, si in indicium adduci possit, hoc est, si naturæ per artem ad iudicium adduci potest, potestatem habet vnicuilibet suum restituendi, sicut in Nectrom. manifestè patet, quæ multoties huiusmodi indicia manifestè coegit & impetrauit. Etsi verò quomodo hæc fieri debeant, in Nectromantia minimè hic tradatur, sed potiùs in Philosophia naturali, h. e. in Practica Nectromātiæ: Probationis tamē ergò hęc hoc loco adducenda obiter esse arbitratus sum, vt res planiùs intelligeretur.

Nectromantiæ vis quæ.

Tandem modus adhuc vnus Nectromantiæ superest, qui naturalia secreta cordis reuelat. Absurdum autem non est, hominum cogitationes aliis innotescere posse. Sicut enim, quod in principio diximus, absconditum adeò nihil est, quod non reueletur: sic nec cordis cogitatus occulti esse vel manere possunt. Vos autem ad dicenda diligenter attendite: exploratio enim eius, quod in corde latet, momenti haud leuis est. Et hæc mea ita prolata, offendiculo nemini sit. Si enim ipse homo suum cor effutiendo sæpiùs prodit: cur quæso eius arcana scrutari non possit ars? Si cor furtiuum est, manus perficit, quæ cor vult. Sic per manus cordis abdita reuelantur. Et vera hæc sunt non de corde tantùm hominis, sed de corde omnium corporum. Piscis enim in profundo maris manifestatur: metalla in mediis montibus produntur: ignis in duro Crystallo, Silice & Calcedonio reuelatur: lignū inutile per vermes arguitur: lutum ineptum per Gryllos denotatur. Ex his enim quæcunque in istorum corporum cordibus condita sunt, cognosci possunt. Quòd si ergo vel ipsa natura nihil abscondere potest: multò minùs homo cor ac animum suum ita occludere poterit, ne quid eius prodatur. Continere enim sese non potest, quin aliquid emittat, & effluere ex ipso patiatur.

Iam verò sua via rebus omnibus inueniendis data est, h. e. rerum vniuersarum inquirendarum modi ac rationes variæ sunt. Promemus exemplum de homine. Huius cor interdum manifestatur per os, interdum per manus, interdum per pedes, &c. Modi hi procedunt ex ipsa natura eius, quod occultum est, per instrumenta: veluti cor per manus & pedes &c. Sic aliis quoque modis per varias artes. In omnibus tamen rebus debet reuelatio procedere ex corde. Sic sua indicia habent pisces, vbinam quæri debeant: sic etiam metalla latere non possunt. Quod n. in corde abundat, per os effluit. Hoc indicium si sequamur, inueniemus quæ quærimus. Sic suæ etiam homo indicia profert, quæ si exactiùs rimentur, omnes eius cogitationes produnt. Exemplum euidens est in ebriis. Qui vino ebrius est, nihil continet, sed omnia effutit. Ita & ars, instar optimi vini, secreta elicit. Ars hæc quondam caballistica vocata fuit, primò dicta caballa, postea caballia. Ipsa tamen talis non est, sed est species Magiæ, & non Nectromantiæ. Veteri tamen & non genuino nomine dicebatur *Gabanala*, ab auctore eius peritissimo, primo exortu (ignorata) nata apud Ethnicos, postea verò tradu-cta ad Chaldæos & Hebræos, à quibus vtrisque tamen non locupletata sed corrupta fuit. Omnibus enim seculis, naturæ Hebræi ignarissimi fuerunt, solos Pharisæos & Scribas agentes. Hoc genus circa quæ versetur, propaiam notum est. Frequenti quidem illa in vsu fuit, sed tamen fundamento caruit. Et quales nouimus Iudæus esse in medicina, tales etiam fuerunt in aliis, imperiti rerum scilicet & solo euentu iactabundi, & fraudis velo inscitiam palliātes. A Persis autem vehementiùs adamata, ac sedulò exculta à Magia fuit, qui subindè ipsum fundamentum & veritatis radicem sectati sunt. Inficiari autem nemo potest, quin rerum omnium tam exquisita notitia, & vel ad extremum assem ista captata inuestigatio magni thesauri loco & vice sit. Cæterùm cur Deus indiderit hoc artibus, & artes hominibus instillārit causam hanc esse autumo, vt nimirum homo talem sese gerat, ne quid mali in ipso reperiatur, hoc est, vt donis eiusmodi, quæ Deus in naturam congessit, sese oblectet, malitiam omittat, & in secretis naturæ gaudeat, sciátque iustum & bonum, quod intra sese gerit nulli sibi damno aut vitio apud Deum fore. Voluit enim ac constituit Deus secreta manifestari. Et quæcunque in naturæ arcana sunt, (ea si sciat homo,) vsui & emolumento ipsi erunt. Quòd enim sacra pagina perscrutari scripturas iubet, id ipsum etiam dictum ad naturam accommodari debet, vt scilicet omnia, quæ quidem in cordibus condita sunt, perquirantur. De Nectromantia ergo tenendum est, ipsā mirabiliter in suis specieb. operari. Et licèt in hanc quidē artem multæ falsitates irrepserint, sicut nullibi res sine zizaniis proueniūt, illæ tamen eradicari facilè possunt, vt bonum in horreū conuehat', malū autē igne exuratur.

Caballistica vnde quid.

Hebræi semper naturæ imperiti.

Videre verò, quidnam ars conferat, & in quibus operetur. Patet per lumen naturę creaturam quamlibet, siue insensibilis siue sensibilis sit, naturali aliquo spiritu donatam esse. Id etiam de rebus tam crescentibus, quàm manentibus verum est. Horum spirituum natura ac proprietas talis est. Sicut ex vmbra cognosci potest corpus, ita, vt vbi vmbra apparet, necessariò corpus aliquod præsupponatur: ita inquam per vmbram corpus cognoscitur eâ probemodum similitudine, qua id ipsum corpus est. Quod ita intelligetis. Veluti vmbra nulla suo corpore caret, nec corpus vllum suâ vmbra: ita nihil quicquam in elementis existere potest, vmbratico tali spiritu orbatum, qui spiritus visio est, & vmbra vel splendor rei, veluti in speculo exhibitus. Hoc n. modo spiritus decedunt de creaturis, & oculis nostris appa-

Naturalis aliquis spiritus rebus omnib. inest.

rent: non quidem quod reuera spiritus sint, sed sicut de vmbra modò diximus, ita, quod resplendet, vmbræ modo accipiendum est. Huiusmodi vmbra & specularis figura arti Nectr. subiecta est, quæ ipsam tractat, sicut Pharmacopœus herbam in pyxidem ingerit, aut sicut exemplum sequens demonstrat. Egreditur nimirum ex vitro aliquo vox. Ea auditur quidem, ipse tamen vir minimè conspicitur. Ex voce tamen aliqualiter intelligitur, quale corpus id sit, ex quo vox est egressa. Eodem modo & nomen spiritus hic sumitur, quo vox hec dicetur etetue spiritus, cùm tamen spiritus minimè sit, sed vox de illo corpore. Sic nihil vspiam est, quod eiusmodi spiritum non habeat, hoc est nullum corpus suâ vmbrâ aut voce caret. Et sicut Sol cuiuslibet vmbræ causa est: ita Sol quoque alius est, faciens vmbram in Nectromantia, qui dicitur *Sol Gabanale*. Porrò spiritus ille prouenit ex firmamento, & in natiuitate naturaliter confertur nobis, vt poste per quē spiritum quærere debemus, non secus ac vocem aliquis sequitur, aut venator sequitur vestigium. Nam id vestigium spiritus est. Per talia enim reperimus: & quæsitio illa vel vestigium multiplex est. Alia enim conditio est eiusmodi spirituum apud homines, alia apud quadrupedes, alia apud volucres, alia apud insecta, alia in metallis, alia in gemmis, alia in ligno, alia in mineralibus, alia in herbis. Itaque qui Nectromanticus perhiberi velit, hunc eiusmodi spirituum gnarum esse oportet. Sine illis enim nihil inueniet. Si ergo, vt dictum est, inter quinque species aliqua ars datur, quæ quærere doceat, ad solum hunc spiritum illa respiciet, à quo penetrabit in corpus, ex quo ille progressus est. Et quærendum ita est, vt per artem Nectromanticam vestigium legatur, & per vestigium inueniatur corpus. Sic enim inuentio procedet. Et spiritus iste apparet in speculis & Berillis: idem dirigit virgulas, attrahens ad se ceu magnes ferrum: idem versat cribrũ: idem flammam à candela detrahit. Virtutem enim in se attractoriam habet, quâ ea quæ quæruntur, attrahit, velut Magnes ferrum. Quæ quidem Magnetica vis, hic comprimis attendenda, nemini admirationi esse debet. Quem Magnetem, vt rectius intelligatis, exemplis nonnullis adductis rem confirmabo. Primum erit de Basilisco, quæ visu multos interimit. Si de malis hoc verum est: ex eo indicium fieri etiam de bonis licet. Quæ quidem vt hoc loco ita adducam, plus sacra scriptura quàm ipsa natura me mouet. Vnum enim ex altero colligi æquum est. Si aspis à nostris calcandus pedibus est: quantò magis id fiet à toto corpore hominis, de cuius singulari potentia hic prolixiùs nihil disputo. Si natura in firmamento ciere potest niuem & pluuiam: idem si etiam possit homo, cur vitio ipsi id dabitis, si nimirum Deo ita placitum sit? Quis igitur & meam Astronomiam persuadebit? Quisnam figuram collocauit in speculum? Quisve dicere potest, eam per artem inesse speculo? Aut quis, quomodo signa in speculo insit, probare nouit? Ita ergo & huic probationi acquiesce. Quî vero ratio nostra arcana Dei adeò exquisitè rimari possit? Aut quomodo discipul⁹ superare queat Magistrũ? Doctrina ita acquiritur, si Discipul⁹ sequatur Magistrum? Hoc verũ est quod sequitur, quod oculi nostri vidēt, id quidem credimus. Si verò aliud quid absconditum sit, quod oculos non attineat, nihil aliud cogitate, quàm quod supremus Magister tales nos faciet quales nos esse volt. Ipse suo ore dixit, cuius equidem etiam verbo obstinatè inhæreo: *Nihil adeo absconditum est, quod non manifestetur.* Ipsius miracula si mecum trutino, video ipsa multis modis fieri. Quæ autem in singulis ratio sit, per artem doceuit, quam repudiare non possum. Quòd si iam abundarem otio, longè plura quàm hic facio, afferrem. Et cùm ipse creat ex talibus oblectetur: pro mea parte faxo, vt naturæ lumen clariùs & dilucidiùs cognoscatur, non quidem, vt ad cuiuslibet seorsim quæstum faciat, sed vt ob magnificentiam suam omnibus admirationi sit.

Iam verò porrò de Nectromantico auscultate, qualem ipsum per te esse oporteat cùm quoad personam, tùm quoad vitam & mores. Nec enim quiuis promiscuè huic arti idoneus est. Exemplum. Non quiuis aptus est discendæ picturæ aut phrygiæ arti: sed, vt vocatus est, ita se habilem præstat. Debet autem in omnibus similem sese præbere ferro aut chalybi, hoc est, cum arte debet conuenire ipsi, sicut ferro conuenit cum Magnete, vt coniunctio cum illo spiritu fiat. Sicut enim Magnes & ferrum coniunguntur: ita coniungi etiam debet ars cum abscondito. Quorum natura taliter constituta non est: per illos nihil perficitur. Duo enim ista non consentiunt. Et quæ mutuò non consentiunt, opus fœliciter nullum faciūt. Sic Magnes in plumbum aut stannum nihil operatur. Ita & spiritus iste in dissentaneum non operatur, cui non conuenit. Simile enim simili vnitur: Et simili cum dissimili non conuenit.

Creditū à nonnullis fuit, per virgines & impollutos pueros huiusmodi visionē & artē fieri posse, pu[t]atib. quo ipsa puritas operetur, quod tamē falsum est. Artes ipse ad pueros aut puellas directæ non sunt, sed ad quemlibet ipsarum peritum, & callentem. Requiritur autem *Ingenuina virtus*, quæ considerãda est. Verum tamē est, illum, qui ad Nectromantiam vsus est, tãquam probus, si fuerit, probitatem suam exuere, & in ipsa minimè acceptari. Sicut enim perdere aliquis potest suum honorem, suã probitatem: ita etiam artem potest perdere, vt nihil ampliùs potentiæ habeat. Magnes in oleum laterinum coniectus, vim suam trahendi amittit. Ferrum, binis horis in oleo salis relictum, à Magnete non ampliùs assumitur. Si to naturalibus hoc fit: poterit vtique & homo, puritatem exuens, suis artibus & viribus, & naturali potētia orbari. Per peccatum enim amittit homo Deũ. Amittere ergo potetit etiam quod minus est. Quò enim animus hominis dirigitur: eodē diriguntur etiam ipsius vires, cor, thesaurus. Si cor conuertitur ad Deum: ipsius thesaurus De⁹ est. Ita ergo ab ipso attrahitur. Si cõuertitur in naturam: natura ipsum attrahit similiter. Si ambiguè se habet: tale etiã opus eius fit. Et sic perpetuò conditioni hominis virtus & potentia eius respon-

Spiritus vocabulum quid significet.

Sol Gabanale.

Spiritus naturalis diuersus in diuersis.

Sp natura vim h[a]bet Magneticã.

Nectromantici qualis esse debeat.

Simile simili conuenit.

Ingenuina virtus &c.

Ol[eum] later[inum] Magnetis vim destruit, &c.

ius respondent. Prægressa itaque hactenus demonstratione confecimus, à nobis in natura quærendum esse, non saltem vt quærunt Medici calidum & frigidum, humidũ & siccum, sed more Nectromantico, quæ ars quærendo penetrat etiam saxa. Ibi per naturam introspicitur, veluti per vitrum. Hoc modo manifestantur occlusæ literæ, abdita & abscondita arcana aliā, omnesque in natura proprietates, omnia in homine secreta. His itaque dictis Nectromantia quidem satis explicata sit. Cæterá, quæ ad processum & ordinem spectant, in practica seorsim expedientur.

CAP. VII.

PROBATIO PARTICVLARIS IN *scientiam Astrologicam.*

Astronomia quid.

CVm in præcedentibus capitibus de homine & astris dictum & explicatum sit: porrò iam sciendum est, Astronomiam esse scientiam homini vtilem & idoneam, per quam cognoscantur, quę homo de rebus caducis, scire debet. Cúmque hominem ex mundo externo constare demonstratum sit: illius vtique materię homo omni sua essentia, proprietate, conditione & natura similis existit. Hinc iã sequitur, Astrologiam duplicem considerari debere, hoc est, ex duobus practicandum est, ex Astris & ex Elementis. Cœlum namque duplex est: *Sensuum* alterum, alterum *Carnis*. Ex Astris sunt, quę pertinent ad Inuisibile. Ex Elementis sunt quæ Visibile concernunt. Hinc corporis æstimatur complexio, morbus, sanitas, voluptas carnis. Quod enim carneum est, non ex Astris, sed ex elementis oritur. Sic elementis assignãtur hepar, cor, splen, cerebrum cum suis operationibus, etiam libido & morbi corporales. Hinc etiam deducuntur ex altera parte, quę ad sensum & intellectum referuntur, cum appertinentibus virtutibus, vt sunt sapientia, terrenum iudicium & cognitio, terrena lex, omnes scientiæ & mundanæ sapientiæ, ratio, doctrina, &c. quæ omnia ex solis astris, non ex elementis descendunt.

Cœlum & Astrologia est duplex.

Vt autem de vtraque Astrologia distinctè iudicare possitis: exemplum tale in medium conferemus. Videmus homines varios rebus seu fructibus variis capi. Hunc delectat cerasum, illum pyrum, istũ pomum, &c. Appetitus iste non oritur ex astris superioribus sed ex astris elementaribus. Hæc enim diuersitatem appetitus in cibis, potibus, & rebus aliis, ad solã carnem spectantibus ingenerant. Eodem modo & complexio ex elemẽtis, & non ex astris manat. Quæ etiam causa est, cur Astrologus Olympi superioris de hisce, vt & de morbis elementaribus nihil explicare possit. Conuenit ergo Astrologum esse perfectum, non imperfectum, & vtramque influentiam nosse, ac tum demum natiuitates hominum & iudicium facierum cœli & terræ describere. Vt autem res Astrologicas intelligatis, deinceps, quomodo homo ex Astris, tam superioris quàm inferioris olimpi cognosci debeat, attendite. Quo in discursu dicendum est de virtute attrahente, cuius facultatis & potentiæ sit. Res eæ, quæ hominem produxerunt, omnibus vitę diebus eidem etiã adhærent, ita vt iugiter illas desideret, omnique studio ipsis cõparandis & fruendis incumbat. Exemplum dabimus de corpore elementari. Hoc edere & bibere appetit id, ex quo generatum est, hoc est, sub qua constellatione constitutum est, ex ea etiam conseruari cupit, eamque attrahit ad se, vt sanitatem suam inde tueatur. Si autem voti compos fieri nequit, sed re desiderata orbatur, ex eo defectu iam oriuntur morbi elementares. Eodem modo sensus etiam humani constellationis suę proprietatem & naturam attrahunt, secundum quam homo gubernatur, & animali ratione fruitur.

Appetitus ciborum vnde.

Ex quibus constamus, illis oblectamur.

Sicut Magnes ferrum attrahit, & eius succum exugit, ac rubiginem omittit: ita homo quoque Magnes duplex est: Ratione corporis, quâ cibum suum attrahit, & ratione sapientiæ, quâ attrahit sibi Astra. In elementis alimenta inuenit carnis & sanguinis sui. In Astris inuenit sapientiam suorum sensuum & cogitationum per facultatem attractricem, quam, vt diximus, quilibet hominum in sese duplicem habet Exemplum. In quo homo natus est, in id propẽdet & fertur appetitu nõ leuiore, quã quo oblectantur, qui in Christo regenerati sunt. Et quà ratione Magnes ferri attracti vim exugit, cęterum autem inefficax omittit: eâdem homo etiam per Magnetem elementarem cibum ac potum suum attrahit, & quod inutile est, per excrementa amittit, succum probum secum retinens. Ita etiam Magnes sensuum ex Astris quotidianam suam sapientiam sugit, velut apes mel ex floribus. Sed porrò de centro rerum omnium cognoscite. Centrum id est homo: estque is punctum cœli & terræ. Hoc centrũ quid significet, ita notate. Mundus vniuersus hominem ambit. Et homo à mundo cinctus est, sicut punctum obitur à suo circulo. Constat autem ad punctum tale omnia vergere & propendere, non secus ac nucleus in pomo medius iacet, ac ab ipso alimentum suum elicit. Nucleus enim a pomo ambitur & nutritur, cui pomum suum nutrimentum largitur, non aliter, ac pluuia vel ros desuper ex cœlo in terrã cadit, & à terra imbibitur. Quemadmodum sphęra superior id exhibet: eodẽ modo & homo est nucleus, mundus autem est pomum: & quæ ratio est nuclei in pomo: eadem etiam est hominis in mundo, quo is obseptus est. Porro sicut sol vim suam in hominem defundit, ac radios suos circulo suo vsque in punctum, hoc est, in hominem demittit: ita consimiliter omnes etiam vires externæ ab exteriore circulo operantur in centrum. Vt ergo sol radios suos, (in quib. vis eius,) ex circuli sublimitate deorsum in hominem transfundit: ita stellæ omnes etiam radios & vires suas vsque ad & in ipsum hominem vibrant, non saltem modo elementari, quo Sol calefacit, Luna refrigerat, sed & astrorum sensuales vires, scientiæ, sapientię, industrię prudentiæ, &c. æquè suos radios in sensus hominis dimittunt, sicut Sol in hominis corpus. Et sicut ignis fornacem ferream, Solque densum vitrum penetrat: ita astra cum omnibus suis proprietatibus penetrant hominem, non secus ac pluuia terram, ex qua deindeinde fruges enascuntur. Eodem namque modo & ab astris fructus in nobis producũtur.

Homo est magnes duplex.

Homo centrum totum vniuersitatum.

Homo similis nucleo pomi.

Astra vt vires suas in hominem fundant.

Sicut enim terra ſine ope ſuperiorum nunquã fructus profert: ita ſine aſtris ſapientia non viget in homine. Hoc modo corpus elementare & internum à circulis externis ſuſtentatur. Rẽ illuſtrabimus exemplo. Fructus terræ in ſuo cẽtro, & centrum his indiget. Sic ab homine fructus terræ aſſumuntur, quod quotidie fieri opus eſt. Quotidie n. panem requirimus, nec dilatio vlla ac propagatio termini ferri poteſt. Tum ſi corpus quotidie alimentis opus habet: ex illis Medicus ductu elementaris Aſtrologiæ prædicere poteſt, quid corpori ſuo euenturum ſit. Eiuſdem ſunt naturæ etiam ſenſus hominũ, vt quotidie ex ſuperioribus rationem & ſapientiam ſibi attrahant, ac ſaturentur ex aſtris, & ſecundum ſenſus & cogitationes conſeruentur, ex illis, quæ ex aſtris trahunt, ſicut corpus ſuſtentatur à pane. Hinc oritur Aſtronomus ſyderis. Hinc ſequitur, Aſtrologum ſcire, quis Aſtrorum iugis curſus, quæ operatio, qui effectus ſit: & ſimul compertum habere, quomodo concordent cum homine ac mutuò conſentiant: denique etiam intelligere, qualem quodvis attrahat pro conceptionis ſuæ concordantia. Itaque & hoc ſcire poteſt, quid in ſenſus hominis quotidie incidat, quid facturus is, quid omiſſurus ſit, quæ operatio, quis finis ſecuturus ſit. Sicut enim ſi Medicus quendam videt edere Venenum, ex ipſius proprietate pronunciare poteſt, quid homini illi euenturũ ſit: ita idẽ etiam de aſtris iudicãdũ eſt. Quę qualia ſint, talia aſſumuntur, inſtar pyri aut pomi ex arbore decerpti. Quilibet enĩ in arte ſua ſcire debet, hæc õnia naturaliter & ex proprietate ita euenire.

Aſtrologus quid ſciat.

Sed vt faciliùs hæc omnia intelligatis, rerum explicationem adhuc planiorem afferemus. Sicut paulò antè intellexiſtis, corpus ex exterioribus radiis ſuſtentari per vim attractiuam, quæ ſpecie famis & ſitis viget: ita ſciendum eſt, hominis corpus ſydereum quoque ita conſtitutum, & ob inclinationem, quæ à ſphæris in punctum & centrum abeunt, ita diſpoſitum eſſe, vt ab externis ſphæris rationem ſuam accipiat, impulſum nempe fame & ſiti corporis ſyderei, hoc ordine & lege conditi. Sed pro his porrò ſic attendite. In omnibus elementis cibus corporalis hominis conditus eſt & reperitur. Adeóque quibuſcunque indiget corpus elementare, ea omnia in elementis inueniuntur, hoc eſt. Omnia quæ aſſumit homo, ex circulis proueniunt extra punctum in ipſum punctum. Panis eſt circulus exterior, valut & fructus, & pecora. Similiter & Aſtra, ſicut ſuo exemplo Sol demonſtrat. Sic ergo vniuerſa ad hominem ſeſe ſphæricè habent. Et hoc reſpectu Deus aſtris attribuit & indidit naturalem omnem ſapientiam, intellectum, prudentiam, ſcientiam, denique quicquid homo animaliter & mortaliter ſcire aut poſſe debet. Et illis omnibus Deus duplici ratione frui hominem voluit. Prima corporaliter fit, altera fit eo modo, quo vitrum penetrat Sol. Et ſic omnem ſuam ſcientiam diſcere & comparare debet homo, eámq; aſſumere velut pyrum de arbore, in eo ſcil. ad quod natus eſt, velut frumentum ex agro, vuáq; de vite. Sic orit' Muſica, ſic ars metallorũ, ſic Medicina, ſic omnis plantatio: deniq; quibuſcunq; terrenum corpus opus habet, ea inuenit in ſapientia aſtrorum. Et ſapientia vniuerſa hominis, bona & mala, ex his aſtris manat, ac deſumenda eſt. Quæ verò ſpectant ſalutem & vitam æternam, ea ex vita æterna oriuntur. Quoduis enim, ex quo exiſtit, ortum ſuum ſumit, pars altera ex mortali: & omnis ſcientiæ ſiue cœleſtis ſit, ſiue terrena acquiſitio, fieri debet per vim attractoriam ex circulo externo in centrum. Ea vis attractoria nihil eſt, niſi fames & ſitis, nobis cõgenita & inſeparabilis, per quam tamen & ſitim corpori noſtro neceſſaria allicimus. Qui ſitit, ad Chriſtum accedat, & non amplius ſitiet, hoc eſt, implebitur diuinâ gratiâ & ſapientiâ. Sic etiam, qui ſitit naturalem ſapientiam aut ſcientiam, is ad fontem illum pergat, qui aſtra ſunt. Et ſicut æterna ſitis, ita etiam mortales ſenſus intellectum ſuum ex aſtris trahunt. Ex his jam colligi poteſt, naturalem ſapientiam corpori & non animæ datam eſſe. Illa ergo, quæ concernunt animam, per lumen naturæ contaminari non poſſunt, ſed in naturam impendi debent: veluti viciſſim & anima ex ſuo fonte ſatianda eſt.

Elementorum corporis cibus in elementis, &c.

Vis attractoria eterum quid ſit.

Per lumen naturæ inuenta ſunt omnia opificia. In officina námque Planetarum Fabri ſunt, ex quibus omnes fabri didicerunt. Illi ſunt omnium optimi & peritiſſimi. Artem enim ſibi congenitam habent. Qui ſi homines fierent, ferrum vt ceram cuderent: quę quidem arcana mortales nondum in terra aſſecuti ſunt, aſſequerentur autem facilè, ſi de vero fonte biberent. Donec homo ex homine diſcit, tale nihil apprehendit. Si diſceret ex aſtris, mortalibus omnibus præcelleret. Quod ſi ex fabris firmamenti diſceremus, ſicut ſolemus ex homine, opera certè admiranda producerentur. Similiter & Latomi ſunt in ſede Planetarum, a quibus latomi omnes diſcunt mortales. Qui ſi illos rectè cognoſcerent, ſtatuas vt ceram fingere poſſent, nec quicquam illis decederet, ac omnia ipſorum opera viuentibus imaginibus ſimilia forent. Eadem verò de opificibus cæteris vniuerſis ſimiliter intelligenda ſunt. Admiranda enim manu firmamentum Deus condidit. Et metus eſt, vt grandis nobis aliquando reddenda ſit ratio, quia de aſtris nihil attrahamus. Cognoſcere debet quilibet id, ad quod natus eſt. Nec minor de neglectu naturali quàm æterno ratio danda erit. Hoc enim fine Deus in naturalibus omnibus ſcientiis præceptorem nobis præfecit, vt ſcilicet ad verum fontem pergeremus. Similiter etiam omnium maximus & peritiſſimus Medicus in cœlo habitat, qui morbos omnes cognouit, & ipſos, oculis noſtris abſconditos, lynce acriùs peruidet, & omnes cum in gemmis tum in herbis latentes vires introſpicit. Et Deus hunc ita creauit, vt ex ipſo Medici cæteri naſcerentur, ſicuti quę ſitim ac famẽ ex ſolo illo ſatiarẽt. Ex paucis porrò iã allatis exẽplis intelligi debẽt vniuerſa, quæ naturaliter cognoſci & cõprehẽdi debẽt. Singulatim nãq; omnia recẽſere, tempore & otio abuti eſſet. Dicta ratione initiò priſci diſcere cœperũt: nõ vt nos cõſequenter diſceremus ex ipſis, ſed potiùs quæreremus, quẽ & ipſi quæſiuerunt, qui poterit nos docere quæ nob. neceſſaria sũt hoc tempore. Vetera n. præterierunt, vnde noua quærẽda sũt. Id eſt, etſi

Fabri firmamenti peritiſſimi.

Medicus cœli omnium peritiſſimus.

enim

enim veteres quidem non pauca reliquerint nobis, quæ iam scimus & possumus: illis tamen acquiescendum ita non est, vt non porrò etiam fecteremur, nisi quę ab ipsis didicimus, sed emendando, quærendo & discendo quotidie magis proficere debemus. Schola námque nostra & disciplina vsque ad finem mundi durat.

Astronomia quæ doceat & contineat.

De Astronomia ergo resumimus, ipsam artem esse necessariam, & magno in pretio habēdā, adeóq; ob vnam præcipuè cām plenè perfectéq; discendā. Quemlibet n. hominē docet cognoscere, quæ ipsius mēs, cor ac cogitatio sit, ā bona vel praua, simplex an malitiosa, & quid hora conceptionis fecerit, quænā operatio secutura sit infantē, modo conceptionis momētū imitetur. Præterea docet illa quoq; quē quisq; præceptorem, & quomodo quærere debeat. Quo verò pacto nec elementare corpus in cōstitutione sua cōseruamus, sed plerunq; largiùs helluamur, potamus, scortam', quā elemēta ipsi impresserunt: ita nō min' plerūq; ipso etiā cœlo abutim', nimia ingurgitatione, &c. vt penetrare nō possim' ad id, ad quod nati sumus. Maioris ergo dilucidationis gratiā tenendū est, quòd ex schola illa ipsum naturæ lumen solidè depromi possit, ne deinceps extra illud in terra ābulem', sed malā Influentiā eiiciamus, & bonā adsciscam', sicut & discipulos in scholis melius institui videmus, vberiùs discentes, quā si in scholā nō commearēt, deniq; optionē habētes discēdi ex quocūq; libro ac auctore velint. Electio verò ac optio illa nobis minimè interdicta est, sicuti & in cibis ea cōcessa potestas est, vt aut ad sanitatē aut ad morbos illos ingerere, adeóq; vel addere quid vel demere possimus. Sic ergo per scientiā Astrologicā omnia reuelant', antequā eueniāt, prius scil. cognito patre, ex quo filius genitus est. Et hoc nemini videri mirum debet. Multa n. ēt. à Spiritu sancto lōgè antea, quā euenirent, prædicta sunt. Sic Natiuitas Christi à Prophetis pronunciata est, sicut & Natiuitas Mariæ & Ioānis Baptistæ, nec quicquā eo loco dissimulatū fuit, sed vniuersa vt prædicta sunt, sic in veritate & ipso facto euenerūt & cōpleta sūt. Eodē modo si Natura quoq; futuri aliquid operatura est, īstitutū suū per horā cōceptionis, ex qua Astrolog' naturaliter natiuitates deducit, ac indicia & prognosticationes suas extruit, prænūtiat, id quod Astronomię quidē īpossibile nō est. Hāc n. ordinauit Deus, vt aduētus & gesta illius hominis scirent', quæ ipsū naturæ lumen operaturū sit, nō minùs ac futura prædicta de Christo sūt. Et hic eadē est ratio, quę frumēti. Semen si in agrum coniiciatur, indicium suum illicò prodit, quod intra anni spatium culmus erupturus sit in aristam. An verò non & homo semen est momento seu horâ conceptionis suæ? Cur ergo non etiam instar seminis in agro suam spicam indicet, siue à grandine, siue à pruina verberetur & vratur? Itaque & Influentia astrorum similiter per suum semen cognoscenda est, quidnam ex illo semine futurum sit: nec tantum quoad hominem, sed etiam quoad cursus cœli erga naturam. Sic ergo, vt iam dictum est, deinceps intelligite, quā ratione homo generetur & nascatur, ac in sese cùm famem tum sitim habeat, elementare simul ac sydereum corpus cibandi & potandi, secundum appetentiam in conceptione insitam. Quicquid enim momento illo implantatum est, id subindè adhæret. Ex quo iam conficitur, Astrologum illam omnem vim, naturam, proprietatem ac vniuersam concordantiam constellationémque describere & prænunciare posse. Hac námque via mirabiles quædam natiuitates, in liberis tam bonis quàm prauis constitutæ fuerunt. Quicquid autem per sapientiam regitur, id scire diuinum, non humanum, Angelicum & non carnale est. At qui secundum naturam viuit, quod pars facit maxima, is nihil adeò in se se absconditum habet, quod per Astrologiam sciri nequeat. Ad generationem ergo hominis dirigenda est figura cœli & proprietates stellarum cum modo particulari diligenter expendendæ sunt. Modus autem Astrologiæ is sit, vt sciat & intelligat omnem naturam, sapientiam & scientiam stellarum, quomodo in conceptione operationem suam perficiendo hominem animalem constituant. Ac quoniam coniunctio huiusmodi & ingenuina concordantia adest, Astrologus hominem ceu animal facilè describere potest. Quòd si Astrologia debito modo solidè cognosceretur, & liberorum natiuitas certo & comprehenso indicio secundum naturam Influentiæ conciperetur: non dubito equidem, multa mala euitatum iri ab illis, qui aliàs ex constellatione tali fundamentum falsum extruentes, seipsos in mortem dedunt. Sicut enim stulti monstrorum vice nascuntur: ita fiunt etiam monstra in intellectu, in Theologia, in regnorum administrationibus, in scripturis: ita vt à monstris istis in phantasiam coniecti homines, submersionis periculum declinaturi minimè essent, non cogitantes, talia ex spiritu imaginis, non naturæ procedere debere. Ipsa námq; multa obstinata & delira capita gignit, quæ pro sapientibus & à Deo missis ab hominibus iudicantur. Itaque summæ necessitatis est, rectiùs Astrologiam addisci, vt quidnam naturale vel non sit, rectiùs sciatur ac cognoscatur.

Astrologia futuros euētus prædicat.

Stultorū & monstrorum plena omnia.

PROBATIO PARTICVLARIS IN SCIENTIAM SIGNATAM.

QVicquid natura generat, format' id secūdum essentiā virtutis, in subiecto latentis. Quod ita intelligi debet. Prout animus, & natura, & proprietas cuiusdam hominis se habet, ita natura corpus quoq; eidē suâ figura insigne conferit, ita, vt figura, corpus, virtusq; in singuli vna concordantia versent', & quoduis alterū indicet. Virtus nimirū indicat formā, figurā, corpus & substantiā. Sic eadē ēt indicāt essentiā eiusdē. Virtus námq; & forma in gradu vno constituta sūt, ita, vt per virtutē forma, & per formā virtus intelligat'. Sic per rufos capillos virtus cordis rubra cognoscit', per flauos albósue flauū albūue cor. Quales n. crines, tale etiā cor. Hinc etiā prouerbiū iactat': Quò magis mutilus, magis improbus, quasi diceret': mutili corporis, mutila mēs, & mutilæ mētis mutilū corpus est. Et distortio illa non vnius tantū partis est, sed multarū, etiam in exteriore corpore, ve

Animæ & corporis vna plerúque harmonia.

Mutili improbi.

nasi, oris, artuũ. Sed vt ista rectiùs intelligatis, ad sequentia paulo accuratiùs attendite. Adamus integritatem habuit tam corporis quàm animi, nec vllo næuo deformis fuit. Vbi verò cognouisset bonũ ac malũ lapsus est in naturã. Postea ius & potestatem sibi sumpsit natura signandi & formandi quemlibet pro conditione sui animi. Sicut n. illa in omnibus potens est: ita formã quoq; fecit & indidit cuilibet, prout bonus vel malus esset, prout animũ, sensus & cogitationes homo sanas vel prauas haberet. Secundũ diuersitatẽ n. sensuũ, diuersa quoq; hominib. corpora addita fuerũt. Et sensuum illa varietas in causa est, cur nullus hominũ alteri similis sit. Sẽsus ergo alius, alterius forma occasio est. Adamus n. priusquam bonum & malum internosceret, Deo placebat optimè. Post cognitionem autem illam pœnituit Deum facti hominis. Per illam n. homo in aliam proprietatem coniectus est. Et propter hanc ferendum quoque ipsi fuit, vt aliter signaretur. Hinc quot species in homine siue bonæ siue malæ, tot etiam formæ, vt perpetuò speciei virtutis species formæ respondeat. Hoc modo homo in potestatem redactus est naturæ, qui aliàs signari ab ipsa minimè potuisset. Et deinceps hominem non manus Dei, sed natura facit, quæ sine signis suis nihil producit. Nec enim minùs iam iuris in hominem natura habet, ac in florem campi. Hunc signat, & per signatum, eius interiora omnibus noscenda offert, ita vt signator per signatum intelligere possit virtutem in corpore illo latentem, siue hoc sit herba, siue arbor, siue res animata, siue inanimata. Hâc nàmque viâ signatures multa medicamina, remedia, & vires alias in rebus naturalibus inuenerunt. Et qui non ex ipsa signatura herbarum vires describit, is, quæ scribat, nescius est. Nec enim diuersum is à cæco alio proferet. Hoc porrò instituto ipse quoque homo signatur, ita, vt vnus subinde præ alio cognoscatur. Et hoc iã ordine Deus oblectatur. Cũ ergo in tot species distribuatur homo, adeóq; iam, cuiusuã speciei sit cognosci possit, non aliter ac flores, & omnia crescẽtia, quorũ quodlibet naturæ suæ formam, ex qua virtus eius cognoscatur, refert: ideò declarationem deinceps talẽ notate. Cùm nihil adeò in homine absconditum sit, quod manifestari non oporteat: id trib. modis fieri animaduertendum est: *Per signa Naturæ*, h.e. per signatum, per quod nihil abditum manet: *Per indicium proprium*, h.e. per proprij oris confessionẽ, qua quis ipse occulta sua prodit: (Cum n. homo signati, h.e. artis signaturæ non semper peritus sit: nec quid absconditum maneat in homine latens, per os illud expellit natura.) Denique *per Iudicium Dei*, quo Deus ipse ordinat, vt cor hominis reueletur. Quale enim id per se est, tale vis diuina profert in exemplum & admonitionem aliorum. Sic boni bonis operibus, mali malis produntur, ipso quoque Christo assentiente & dicente, *Ex operibus & fructibus eorum, cognoscetis eos.* Opera nàmque & fructus testantur de qualitate arboris. Et sicut carduus vuas non profert: ita ex malo homine boni nihil manat.

Adamus integer fuit corpore & animo, & ante lapsum.

Signatũ quid.

Signaturæ vis in rebus describendis.

Cognitionis modus triplex est.

Cæterùm, modos illos duos, per indicium nimirum proprium, & per iudicium Dei, hoc loco tractandos non suscipio. Spontanea enim cognitio, arte non indiget. Et quæ Deus facit, manifesta sunt, nec, vt scribantur, exigunt. Tradam autem explicationem vberiorem de signis, ab ipsa natura propositis. Compertum nimirum ac manifestum cuiuis est, semen in terram coniectum, & aliquandiu ibi sepultum, abscondita & secreta tandem sua extra terram proferre vi naturæ, ita vt iam cuilibet certum sit, qualenam semen in illo loco conditum fuerit. Eadem ratione & cor semen est hominis, ex quo semine natura protrudit aut educit corpus, cuius intuitu quiuis deinde videt, qualenam id cor fuerit. Etsi verò signa quidem in herbis ac arboribus, quàm in homine euidentiora & manifestiora sint: nihilominus tamen & ad hunc noscendum artis satis datum est, si naturam rectè & diligenter scrutari velimus, sicut in signato sese exhibet, &c.

Cor est semen noscendi hominis.

Homines nos rimamur omnia, quæ in montibus abstrusa latent, per externa signa & similitudines. Sic etiã cognoscimus proprietates omnes herbarum, & quicquid in lapidibus occultum est. Nec quicquam adeò vel in profundo maris demersum, vel in firmamento elatum est, quod homo non cognoscat. Nullus mons, nullus scopulus adeò crassus est & densus, vt, quæ in ipso sint, abscondere possit, ne quà homini prodantur. Nam per signum signatum omnia reuelantur: quod quidem nostris oculis idem est, ac pyrum in arbore, quod ex ligno, ex radice, ex terra erumpit, & quid interiùs sit, prodit. Fructus enim quilibet est signum signatum, per quod interiùs latentia cognoscuntur. Similiter & in homine nihil esse potest, quod exteriùs non signetur, ex quo intelligatur, qualenam sit interius, quod signum signatum referat. Et sicut Medicus artis suæ comprehensionem sumit ex signo signato: ita etiam Astronomus ex signato illo, quod cœlum proponit. Nihil enim in stellis est, quod signum signatum exteriùs non exhibeat. Sicut ergo sua signa herbæ & stellæ habent, ex quibus Medicus & Astronomus artes suas depromunt: ita etiam internæ hominis essentiæ cognitio ex signo signato, quod fabricator microcosmo addidit, desumitur. Quíque non ex signato signo Astronomus fit, is Astronomus non est. Qui non ex signo signato philosophatur, is non est Philosophus. Qui non ex signo signato medicatur, non est Medicus. Estq; naturalis Astronomia, quæ seipsam in homine fabricat: & firmamentum microcosmi est ipsius cœlum, cursus, sphæra, æther, olympus. Sed de his porrò disseramus. Quatuor res sunt, per quas natura hominem & crescens quodlibet manifestat. Quod ita accipietis. Per quatuor artes aut scientias arcana rerum inuisibilium cognoscuntur & inueniuntur. Nimirum per *Chiromantiam*, quæ prima est. Ea versatur circa exteriores partes locustarum in homine, vt manus ac pedes, corporis venas, ductus, lineas, rugas, &c. In manibus enim ac pedibus, venisque signa signata continentur, ex quibus Chiromantes iudicium facere debent. Per illas n. non homo tantùm cognoscitur, sed omnes etiã herbæ, lapides, &c. Quicquid enim vspiam est, id in signa Chiromantica collocatum est: Adeóque Chiromantia est astrum rerum naturalium.

Homini omnia perscrutabilia.

Signum signati quid.

Astronomus, Philosophus, Medicus quis non.

Scientiæ 4. rerum arcanarum inuestigandarum.

1. Chiromantia quid.

ralium. Sic in lilio est Chiromantia, hoc est, in lilio astrum secundum lilium se habet. Estque hæc species signati prima. Species secunda est *Phisionomia*, considerans formam vultus, & quicquid capite continetur. Ars hæc Phisionomia supplat signatum superiorum sensuum & cogitationum. Aliud enim est cor, aliud caput, licèt non caput, sed cor Princeps sit & Dominus. Hinc sequitur, hominem cognoscere quid in vtroque lateat. Tertia est *Substantia*, formam totius corporis comprehendens. Scientia hæc, vt cæteræ duæ, docet rationem noscendi hominis, quis ipsius sensus, quæ cogitatio, quod cordis consilium sit, & quid interius tractet & meditetur. Congeonitæ n. naturæ displicet malos internos homo, idoq; 4. ipsū modis signat, ne quicquam sit occulti, quod per hoc signatū non manifestetur. Quarto loco est Mos & *Vsus* qualem se gerit homo, talis ettā in cæteris est. Sic vrtica vrit: sic canthacides vesicas attollūt. Sic ergo 4. ista coniungenda sunt, quia iunctim perfectam cognitionē abditi interioris hominis, & rerum vniuersarum ea natura ottarum suppeditāt. Et sciendum est, secundum quatuor ista creaturam quamlibet cognosci. Medicus 4. has species cognouit, nouit inde etiam per formam suam & figurā, quæ in species 4. distribuit: sicut 4. scientiæ commonstrāt. Hoc modo Medic⁹ cognoscit medicinā, Astronomus Astronomiā, sutor corium, textor pannū, faber lignum, figulus lutum, metallarius metallū, denique quilibet artifex subiectum, scientiæ seu facultati suæ proprium. Sic ergo sese natura habet, vt cognoscere doceat, quidnā in re qualibet lateat. Qui 4. istorum cognoscendorū scientiā non habet, vt naturæ arca..a ex illis scrutet: is nec esse potest Naturalis, nec naturalis Astronomus, nec naturalis Medicus, nec naturalis Philosophus, nec quicquā de naturæ arcanis ac mysteriis disserere potest. Fundamētorū itaque cognitionis in eo positum est, quòd omnia ex ōnea suum semē habeant, & in semine omnia cōclusa sint. Natura autem est fabricans figuram, promam formæ, per se essentiā indicantis. Forma enim essentiæ index est. Essentia nāmq; est inuisibilis. Ideò quatuor illa ad Astronomiam pertinent, vt in conceptione ita ordinentur & disponantur. Vnde & ipsorum explicatio ex Astronomia procedit, vnà cum aliis, quæ conceptionis huius tempore simul fiunt.

Sic ergo per naturam constitutum est, vt externa signa interna opera & virtutes demōstrasēt. Sic placuit Deo, vt nihil absconditū maneret, sed per scientias manifestaretur, quicquid in omnibus creaturis latet. Possent hoc loco non immeritò admirari quidam, cur constitutum ita à Deo sit, vt per scientiam homo occulta perscrutaratur? Sed id hac de causa præcipuè fecit Deus, vt corpus hominis suum exercitium &c. haberet, & exploraret, quænam & quota Deus spiritualiter in corpora ingesserit. Ideo etiam noluit, scientiam istam incognitam esse. Virtutes enim vniuersæ scientiis subiectæ sunt, vt per illas cognoscatur, quid in re qualibet spiritualiter insit. Subnectemus autem deinceps exempla quædam, ex quibus signaturam rectiùs intelligere queatis. *Tignarius*, domum, quam extruit, primò concepit in imaginatione sua. Ad hunc conceptum postea similiter ædificatur domus. Iam ergo per formam domus, cognoscitur cogitatio seu animus tignarij. Sic, quod in sensu ac mente, & natura est, à nemine sciri potest, donec ad formam & figuram suam perducatur. Similiter & alia, quæ homines mente & animo volunt, per fructus & opera manifestantur. Vt nihil adeò occultum manere possit, quod non seipsum prodat. Exemplum aliud. Quo vnumquodnis facit, ad id etiam formatur. Ita qui cogitat extruere turrim, aut aggerem, formam illi talem confert, quæ ad rapi iniendum hostem maximè idonea sit: ita vt quiuis rei bellicæ gnarus ex forma turris videat, quanti roboris, cuius virtutis & instituti turris sit. Iam ex hoc sciendum est, ipsorum quoque hominum virtutem sibi propriam figuram condere. Sicut imaginatio tignarij domum condit: sic etiam mens humana facit id, ad quod propendat & inclinat. Eo consilio corpus sibi disponit its, vt bellator extruit turrim, per quam animus & consilium ipsius noscitur. Ideo eadem ratione natura quoque architectatur in signando homine. Qui vt se habet in animo ac corde, ita quatuor signa natura ipsi appendit, ex quibus cognoscitur eius animus, non secus ac ex domo intentio tignarij. Iam si homo eius industriæ est, vt arcem sibi contra hostes extruere possit (quam tamen sine additis signis statuere minimè potest) multò magis eius prudentiæ in condendo homine natura est, vt virtutes eius & animum non occultet, sed publicè præstituat, vt quilibet ab illo sibi cauere possit, non aliter ac à glande tormentaria, ea sede abdita emissa. Ita nihil in natura est, cuius corpus virtutis indicium non exhibeat. Opera itaque sedulò danda est, vt hæc forma rectè & penitè cognoscatur. Sic enim fiet, vt ipsa quoque illius virtus, hoc est, spiritus rectè cognoscatur. Hoc fine natura producit claudū, vt claudis, hoc est, improbis reb. adhibeatur, aut ab ipso homines sibi, tanquam à labro in turre tormentario caueant. Huiusmodi signa multa in hominibus notantur omnia ex corde vel animo procedentia & per animum in huiusmodi formam redacta. Qua quidem re animus & foema vnum fiunt. Vult enim natura, formam hominis, & quæ ad signatum referuntur, per scientiam signatam cognosci, & per formam illam constare, cuinam rei hominem istum natura adhibitura sit. Scientia itaque hæc ex lumine naturæ manauit, per diuinam prouidentiam data. Qua de causa in magno pretio haberi ac sedulò studioséque cognosci debet. Ingens enim illa homini thesaurus est, si alterius cogitationes & animum peruideat. Nec tamen ipsa ad occulta tantùm hominis cognoscenda facit: sed per signatum hoc naturales quoque plantæ eodem modo explorantur. Qua scientia qui caret Medicus, is os occludas, nec quicquam de arcanis naturæ blateret. Molimen itaque & institutum naturæ est, vt, quod tinctorum nigrum est, nigro signetur, cyaneum, cyaneo, &c. Si eruptorus in arbore cortex est, signatur instar corticis. Et folium, vt folium, semen vt semen signatur. Sic quis exurentem ignem vrtica habet, exterius

2. Phisonomia.

3. Substantia.

4. Mos & vsus.

Natura fabricatrix figurae. &c.

Signata quomodo & cur abdita demonstrent.

Claudi cur a natura producantur.

Signatae artis origo & dignitas quae.

vstione quoque signatur. Ita mira ratione naturæ lumen per exteriorem formam interiorem vim nos cognoscere docet: quæ cognitio ob id in scientiam relata est. Quâ quia multa proterna pectora inuenta & prodita fuerunt: cœpit ars ab illis reiici, corrumpi & obliterari. Quà iniuriâ euidens damnum iniustum est cû Philosophiæ, tùm medicinæ, quæ hoc modo cognitione arcanorum naturæ orbatæ sunt. Multi mihi probro & crimini dant, quòd prætereuntes nonnullos obuios auerser & declinem. Quos tamen si video, suæ ipsius naturæ odio esse, & vt ab aliis vitentur, certis signis seu stigmatibus notari: quo pacto amare possim illos, quê genuinus ipsius parés odit, quiq; in ipso natiuitatis illicò momento nocens & perditus factus est? Quæ omnia eo vobis ita consilio explico, vt maiore fauore & amore hâc sciétiá deinceps prosequamini, eâq; ad naturę thesaurorũ abditorum explorationem iugiter vtamini.

Ars signata cur ferè obliterata.

PROBATIO IN SCIENTIAS ARTIVM INCERTARVM.

Artes incertæ an artes sint

ABsurdum videri possit alicui, me artem incertam certam facere, & pro arte venditare, quæ tamen fundamento nullo insignis sit. Sed vt id faciam, multa me mouent. Etsi enim in certo fundamẽto nitat' res tamé incertæ per illã manifestãt'. Quod si nihil nisi ex solido fundamẽto procedés acceptari debet: hoc loco fundamẽtũ maxim ũ est, *Opus ipsum*, quod verum & certum esse demõstrat'. Hoc quidé largiri cogor, cætera Astronomiæ particularia fundamentum constans & euidentem demonstrationem habere: cùm econtrà incertæ hæ artes, quarum sunt quatuor, tam euidenti probatione stabiliri non possint. Interim tamen, si quid fundamento minùs conspicuo quidem stabiliretur, probaretur autem, vt ipsum quod euidens est, sicut opificia ipsius artis operibus ad oculum probantur: quis quæso diceret, illud non parili ratione artem esse? Reipsa enim & opere aliquid prostat, quod per incertas illas artes inuentum est. Porrò, non omnia eius naturæ sunt, vt ad oculum monstrari possint, nec ex fundamento ipso res vniuersæ intelligi queunt. Inuisibilia námque non minùs ipsis inuisibilibus operantur. Et plurima sunt in naturæ lumine, quæ oculi nostri non vident: & tamen naturæ lumen concedendum est. Cur ventus spirat? Et quis motum illius comprehendere potest? Flando tamen nihilominùs is deiicit muros, turres, arbores. An non ergo ex eadem vi, quæ elementum concitat, commotio quædam fit in manibus Geomantiæ? commotio fit in oculis. Sic elementa commotione agitantur: fiet id eodem modo etiam in homine. Motus vis magna est, nec de eo quicquam disputari potest. Spiritus flat quò vult: Ecquis scit, vnde veniat? quò eat? Exemplo vobis sint virgulta, quæ in manibus mouentur. Nemo vidat, à quo moueantur & tamen id naturale est. Motor enim est spiritus naturalis, cui omnia cognita sunt, quique mouere potest corpus secundum concordantiam. Itaque si motus fit in Microcosmo, necesse est vt ab alio fiat. Si ab alio; iam sciendum est, ex quo id fundamento situ orta procedat. Motui tribuenda multa sũt.

Virgulta directa vt moueantur.

Motus vis quãta.

Motus admiranda opera præstitit in bonis & malis. Motus est voluntas diuina. Is quæ faciat, sui iudicij sunt. Semper tamen sententia probabilior cor iustum occupat, hoc est. sicut differunt inter se homines, quorum vnus altero est veracior: ita idem etiam de motore intelligi debet. Verum ergo & genuinum Motorem qui habet, is per artes incertas inuenit, quod absconditum est, &c.

Porrò Artes istæ Incertæ processum & figuram vnam habent, naturali ordini conuenientem, cui obsequi nemo potest. Initium autem, ex quo figura illa procedit. per oculos probari se non patitur. Quâ verò ratione spiritus imaginans dominatur Astris: sic dominatio etiam data est oculis & manibus. Etsi autem per manus & oculos aliquid fiat, quod ipsi quidem, vt instrumenta, probare & docere minimè possint: an ob id vlteriùs inquiri nõ debeat de eo, quod instrumentum attingit & dirigit? Ars ea non est (nec etiam laudabiliter de eo tractatur) si manus & malleus coniungantur: sed ea ars laude & gloria digna est, quæ manum & malleum dirigit, & cudit id, quod opus vocatur. Si quis prætendat, Geomantiam artem non esse, ideò, quia nihil adest præter cretam & manum, à qua describantur puncta; hoc quidem largior, sed illud tamen, quod ars non sit, nego & pernego. Nam, vnde ea vis fabro, vt manu & malleo soleam equi ferream cudat? Non certè à manu & malleo. Malleus enim & manus respondent cretæ & manui in Geomantia. Quid ergo est, quod soleam equinam cudat? Illud nempe, quod in cerebro absconditum latet, quod nemo videt, nemo tangit. Id nimirùm manum & malleum dirigit; id parat & cudit soleam. Iam si faber in manu & malleo non inest, sed in capite, in eo nimirùm, quod nemo videt: an non etiam sit aliquid in opificio Geomantiæ, quod manum & cretam ducat, ac in Hydromantia oculos, & pyromantia? Quis inuisibili potestati resistet aut contradicet, quæ insignis est ante nostros oculos? An id necessariò concedendum non est, Motorem in omni exercitatione Naturam esse. hominem verò esse medium, per quod illa operetur? Corpus ergo illius, & membra. Naturæ instrumenta existunt. Præterea, an fieri non possit, vt homo id faciat, quod Natura ipsum docet, & ab eo requirit? Pone Naturam hunc requirere pictoré. Huic ergo ad pingendũ diriget manum. Quòd si Naturam per incertas Artes operari vult an non manus ac oculos docere potest, vt id fiat, quod in ipsa latet, æqua ratione cum opificib. quos ad finem operis illa perducit? &c.

Geomantia an scientia sit.

Motor est natura

Homo naturæ instrumentũ.

Quæri hîc non iniustè possit, an non aliquid etiam dicendum sit de abditis rebus in homine, quæ potentiùs regunt, quàm regere Elementare corpus intelligatur? Elementatum corpus hanc legem accepit, vt obsequeretur non Elementato corpori, eique loco instrumenti deseruiat. Iam per Luminis Naturalis vim cõstat, quòd Imaginatio humana admiranda quædam operatur, sicut experiétia testatum facit. Consideratu itaque dignum est, quid Imaginatio sit. Datero autem vobis in veritate, Imaginationem plus facere, quàm vel Eleméta vel Astra facere possunt. Cogitatio dominat' &

Imaginationis humanæ quanta vis.

impe-

imperat illis omnibus. Cogitationes sunt liberæ, à nullo coërcentur. In cogitationibus consistit libertas hominis, eæque Naturale lumen exuperant. Ex cogitationibus enim nascitur Motor, nec Elementaris nec Astrologicus existens. Iam si tanta potentia cogitationum sit, vt per regeneratum spiritum dominentur cùm Astris tum Elementis: an non etiam oportet illæ præstare ac edere queant, quæ nec Elementa, nec Astra præstare possint? Et tamen nihilominùs opus genuinũ faciũt quatũ id, quod in cerebro latens per manum & malleũ facit: Hoc naturale est, cogitationes facere nouum Cœlum, nouum Firmamentum, adde nouam vim, ea qua nouæ artes promanent. An non ergo nouæ quoque scientiæ, ex cœlo ortum suum sumentes, veræ & genuinæ sint? Sic verò etiam ruerent & conciderent noua consilia & instituta hominum. Sine Astrorum influxu initium suum sumunt ipsorum doctrinæ & industriæ. Adducamus exemplum. Qui faciendum aliquid sibi proponit, is nouum sibi cœlum facit, ea quo procedit opus, quod facere instituit. Si ergo nouum cœlum ea industria suæ potentiæ operatur: quid differt ab ea Ars Incerta, vt similem potestatem non habeat? Quanquam Industria per se multis præstet. Videtis enim Elementatum corpus multos modos *Industria* simul & *Inepsia* in se continere. Sic etiam in cogitationibus doctrina ac inscitia vel maior vel minor est. Hæc in omnibus rebus expendenda sunt, nec asti temerè aliquid derogandum.

Incertæ artes certæ fiunt per fidē.

Tantæ potentiæ homo est, vt ipso cœlo ac terrâ potior sit. Fidem enim habet. Fides autem superat naturale lumen, adeòque omnium creaturarum vim ac potestatem. Quòd si ergo Artes Incertæ, certæ & veraces fieri & cognosci debent; fiet id vtique per Fidem. Si fidei id est: iam Fidem oportet diuidi, vt vna sit operationis æternæ, altera mortalis: Si credimus, mõtē in mare traiectũ iri: credimus aliquid mortale Nam nec montes, nec maris æterna sunt, & tamen operatur *Fides*, vt montes in mare transponantur. Præterea quantum ad Fidem, si quis ex paruulis vnum offendit, huic conducibilius foret, si de collo eius lapis molaris suspenderetur, ac in profundum mare demergeretur: Si hoc, quod Christus dixit, credimus, fiet id tandem, vt talis cũ appenso lapide molari in profundũ mare mergat'. Si nõ credim', nõ fiet. Sic ergo per nostrã incredulitatē in offensionē (seductionem) paruulorum inducimut. Nec enim vel honestas, vel probitas, vel voluntas Dei fervari potest, nisi Fides omnia vincat. Si scripturæ credimus, prouenient fructus in scriptora comprehensi. Et vbi fructus scripturæ non sequuntur, ibi nihili fides est. Sic etiam, si cogitationes habemus, & in illas credimus: Tunc Fides illud opus perficit, & fine fide nihil fit.

Fides duplex.

Iam verò vt institutum Incertarum artium pertexam, sciendum est, in solo homine existere Fidem tam ad æternum, quàm ad naturale. Qui credit in Deum, rectè facit, & iustus est, idque quod credit, accidit. Si iam æternum transcendit in eo, quod factum sit id, quod credidit: quanto minore cura opus est, vt vincat mious in fide, quod est Lumen Naturæ. Quæ ergo de cogitationibus dixi, quid requirunt aliud, quàm vt fides ipsa stabiliat? Tunc enim Motus vim, & propositum finem suum, ad quem voluntas prima dirigebatur, assequi potest.

Artes Incertæ cur dicantur.

Cæterùm, cur Artes illæ appellentur Incertæ, ita intelligetis. Sunt nimiùm artes, quæ processum naturalem habent. Et eæ certæ sunt. Propter processum enim incertæ artes non vocantur, sed propter principium, ea quo processus oritur, artes incertæ appellantur. Cuius rei ratio hæc est. Ei, qui artem exercet ac vsurpat, opus est, vt bonam habeat cogitationem, vt integritati studeat, & sanum intellectum habeat earum rerum, circa quas versatur, vt etiam perfectus sit, & intellectui illi fides non desit. Quia autem homo eatenus nonnihil in suo iudicio nutat, ideò suum ipsius opus perdit. Ratione enim titubationis huius in illis rebus perfectos non est. Ideò incerta illa sunt. Cùm enim momentum omne positum sit in nouo Cœlo, quod opifex sibi ipsi condere debet; constitutionis autem huius certa scientia non sit: ideò super dubiam scientiam finis stabiliri non potest. Hinc nomen Incerti. Ars autem Incerta talis est, vt per illam cognoscere Deos minimè prohibeat. Multarum rarumque rerum exploratio & cognitio Deo minimè displicet. Si enim corpori Elementato permittit, vt ab vna regione peregrinetur in aliam, ac tam bona quàm mala experiatur: Peregrinationem huiusmodi multò magis permittet spiritui cogitationum, vt, quod quærit, inueniat & cognoscat. Nam si rerum omnium indagatio in solis his tetnis punctis consistit, *in orando, in quærendo, in pulsando*: cur quæso via ordinaria quærendi licita non sit, cùm tamen præcedat oratio, & processus quærendi ac pulsandi respiciat ad illum, qui dixit: *Discite ex me, mitis enim & humilis sum corde?* Quis fiducia tali non quærat? aut quis nisi pectus nefarium & distortum talia criminetur? Vtut verò hæc sint, cogitationes certè sunt principiũ, debéntq; gubernari ab illis, quæ iam dicta sunt. Mirabiliter enim operant' arcana hominũ. Sed tamen in principio sont incerta, incredibilia & Inaccepta: in fine autem probatur vniuersum, qualis in principio artifex fuerit. Nec quiuis in fine est, qui in Principio de fine gloriatus est. Vt enim quæramus, imperatum nobis est, fiue id fiat cogitationibus, fiue oculis. Prout autem quisque viam sectatur, ita inuenit. Quã viã nihil est, iliã etiam nihil inuenitur. Quòd si de inuentione artium & futurorum omnium Prophetię disserendum fit: quis de secretis articulis quicquam iudicabit, & antequam quid fiat, id confirmabit, nisi vniuersa fide stabiliantur. Quid probationis habeot Prophetæ, nisi fidem, vsq; ad tempus ipsius euentus? Quòd si rem exactiùs trutinemus, multæ adhuc artes aliæ sunt, principium suum difficiliùs demonstraturæ, quàm hæ, solo eo fretæ, vt dicant, res arcanas & obscuras esse. Verum omnino ac euidens est, multa permittere Deum vt reuelentur, cùm tamen modum nemo sciat. Sic per incertas artes multa arcana manifestantur, non quidem vt de fundamento

mento inquiramus,sed soli voluntati Dei,quâ varia reuelantur,fidamus. Vt in Diuinando videtis, Astra mirabiliter operari: ita operantur etiam mirabiliter artes incertæ:non quòd hic Astra tantùm operentur,sed quòd iudicium etiam ferant interdum Astra,interdum cœlum ipsum,interdum voluntas Dei,interdum casus. Cum quocúque homine concordat homo, cum illo operationem perficit. Ideò res incerta est, quia nemo nouit,quis illic operetur. Caro nãque & sanguis operari nihil possunt,quia caro & sanguis homo non sunt,sed homo cor est,& in corde vires occultæ latet. Pro ratione cordis,operatur eiusdem perfectio,& figuram sui indicij exhibet,quę figura sine sciẽtia poni non debet. Etsi enim principium vocari ars possit, quia tamen per iudicium & figuram sententia fert,& iudicium sine arte tractari non debet; ideò artis est dare conclusionem, & sententiam iudicare & cognoscere. Et licèt plus quidem in arte reperiatur, quàm cognosci posse per naturam videatur: id tamen mirum videri nemini debet Nouum enim cœlum cogitationum, & arcana Dei plus quam Naturæ possibile sit reuelant his, quibus illæ reuelationes imputari debent.

CAP. VIII.

PROBATIO IN SCIENTIAM *Medicina Adepta.*

Med. adepta quid sit. Morb. origo duplex. Med duplex.

DE Medicina Adepta, quid sit, paucis hęc artẽdite. Tractat de solis illis morbis,quos à cœlo, & cœlesti operatione contrahimus. Morborum enim omnium ortus duplex est: vel ex Astris, vel ex Elementis. Hinc duplex etiam Medicus,duplex Medicina,duplex origo, duplex operatio. Discrimen hoc sedulò à Medico noscendum est, ne sydereos morbos Elementaribus remediis,tractet,aut contra. Huiusmodi namque error suo damno non caret. Est itaque Medicina Adepta ars, docens Sydereas Infectiones & expulsiones cognoscere. In errore enim apertò versantur, & cum genuinoMedicinæ ordine pugnant,qui Sydereatum infectionum ignari, has Elementaribus remediis expugnare conantur. Rem docebimus exemplo. Pestilentia est morbus, ex Astris enatus, infectione sua sicut Sol suis radiis nos affligens. Iam in hoc morbo committitur error,si per Elementares medicinas pestis profligari instituatur. Huiusmodi namque remedium contra infectionem Sydeream nihil facit. Iuuat quidem aliquid eo modo,si corpus ipsum quoque infectionis illius aliquid concepit,qui tunc morbus Physicus est. Quantum verò ad Sydereum, quod principale est, id remedijs illis non tollitur. Imò largimur, remedia Elementaria conferre quidem aliquid hoc casu:sed tantummodò id, quod confert pileus aduersus Solem. Solis radii à capite quidem arcentur inducta vmbra:ipse tamen fons & origo nõ obstruitur aut adimitur. Sicut ignis vrit ab extra:ita Sydereos quoque morbos vere cognoscendum est.Sicut frigus & calor corpori nocere possunt:ita & Astra.Horum vis in tantùm eneruatur & infringitur, quanto plus singularium virium inest in homine,infectioni illi resistentium.Ex quo consequitur, non quẽ

Med. erroris reprehens.

Pestis quid.

libet posse infici. De Medicina itaque Adepta tenendum est, quod doceat Sydereos morbos ab Elementaribus internoscere, & illos remediis Sydereis curare. Quæ discretio si in medicina non habeatur, magnę corruptelę inhęrẽtur,&c.sicut in Practica prolixiùs docetur.

Iam ergo videtis,quid Medicina Adepta sit in fundamento & origine,nempe non terrena tractatio tantùm gtaminis & fœni, pyxidúmve aut scatulatum: Sed potius (vt ita luquar) *Superterrena*, naturalis tamen.Si, quod probarum satis est,licet nobis discere ex Deo : licebit etiam ex natura. Natura quidem nescit loqui,sed ligni more, quod mouere se non potest,contra nos stat.Pro ipsa autẽ loquitur , qui vices eius obit. Is similiest homini,vices Terrę obeunti. Terra nihil loquitur,sed tacet, & immota stat. Os autem habet homo , qui de terrenis rebus seu de terra & Elementis loqui debet.Ita & Pharmacopœus certos in Firmamẽto est vices Firmamenti & causam agens,ac nomine illos differẽs.Ab hoc spiritu Apollinis exeunt libri & doctrinæ Firmamenti: nõ quod Apollo homo fit,non quòd sit Deus,non quod sit Numen, sedquòd sit homo, in Firmamento habitans cum multis legionibus,sicut cum multis legionibus in terra habitat homo. Et sicut homo ab humo denominatur. quia de terra est: ita Apollo est Firmamentum,& corpus Firmamenti vocatur Apollo,sicut & ipsius spiritus *Apollo* dicitur. Nulla ergò ratione aut lege astringimur,ne præceptorem alium,quàm putidum & stercoreum hominem quæramus : sed pergendum vlterius est,& quærendum amplius, hoc nimirùm,quod Christus dixit, in antibus nostris assiduè sonante: Quod de supernis natum est,de supernis loquitur. Ex quo elicitur, dé cœlo differi nihil posse nisi ab eo ,qui in cœlo fuit,& ex illo loquitur. Qui autem de inferris & terra est, is de rebus etiam terrenis disserit. Hoc omnino ac iure cõsiderandum est , qui òd præceptorea anxiè & seriò quæri debeant ibi, quo ordinati sunt.In vno enim non sunt omnia,sed cuilibet suum donum & gratia à Deo collata est ad id,ad quod creatus est. Et in hoc prouidè sapere debemus.Sicut enim variç plãtæ existunt, ita variæ etiam sunt proprietates; ac cuilibet suus additus Magister est.Ex hoc quã discit,is adeptus est Medicus , hoc est , Sagax in Medicina.Sic,pro Exemplo *Paulus est Theologus Adeptus*.Illo namque in loco didicit, vbi suã Theologia originem habet.Nec enim Medicina tantùm Adepta est, sed & Adepta Theologia,& Adeptum ius,& similia . Nam horũ omniũ vt Theologiæ, Iuris & Medicinæ origo est supertertena In suã ergo Academia quęri & addisci debent,quæ est apud Deum,ex quo omnia procedunt. Quicunque alio,quàm hoc modo,quicunque aliud quàm hoc discit,is perfectus non est Donum autem omne perfectum à Deo est. Quod si quidem Theologus loquatur,non autem verè perfectus sit:tunc donum id ex Deo non est,sed aliquid eius ex Deo est, ex Deo tamen per illum nihil efficitur. A solis illis aliquid perficitur,qui donum à Deo perfectum habeont,vt Paulus,& Apostoli cæteri,qui igneis linguis admirando modo contra naturã locuti sunt.Idem iudicandum etiã de Iurisprudentiã

Natura vt muta sit.

Apollo est homo Firmamenti.

Adeptus quis sit.

Paulus Adeptus Theologus.

Deus origo omnium.

dentia. Si perfecta ea non est, si vni dat alii adimit, vnum punit, alterum minime: iam donum ipsa Dei non est, & ne donum quidem vocari potest. Donum enim hoc tantum est, quod est perfectum, quia ex Deo manat. Sed & imperia dona sunt, nōn tamen ex Deo, quia perfecta non sunt. Et tamen omnia à Deo sunt. Multi vocati quidem, sed non omnes electi, nec omnes vestem nuptialem habent. Multi multa loquuntur: sed eadem non faciunt ipsi, quia donum illorum perfectum non est, nec est ex Deo. Ideò statuentur etiam ad læuam, & annumerabuntur hircis. Sic ergo & Medicina in Adeptis probati debet instar Theologiæ, instar Pauli & Apostolorum reliquorum. Nam horum exemplo ipse quoque Medicus quærere & discere debet ex præceptore, quem Deus præfecit inuisibilibus scholis, in Firmamento, & in omnibus illis, quæ in & de Firmamento sūt: siue in terrenis corporibus siue in Firmamento ipso generetur, ea Medicina Adepta est. Nec verò Medicina saltem Adepta, sed etiam quælibet Religio sacra hoc modo studium suū quærere & vrgere debet, nec solis muris & tectis includi.

Donum perfectū quod sit.

Porrò si Medicina in Medicina Adepta ad morbos cœlestes tantùm intendit, ipsam etiam de cœlo esse oportet. Discrimen itaque tenendum est, medicinas alias à stellis conferri, & deorsum in lapides, herbas, &c. fundi ac imprimi, velut in Saphyrum, Hypericonem, Persicariam, &c. Non vero satis est ea cognouisse, quæ in terra impressa sunt contra morbos sydereos, quod merè Philosophicum est: sed insuper hoc quoque requiritur, vt Firmamentales Impressiones, vires, Arcana, &c. desuper deducātur in Gamahey, in corpus scilicet quod postea aduersus morbum illum vsurpetur, non secus ac medicina ea campo vel sylua effertur, & per multa locorum interualla ad locum defertur illum, in quo prius, cui indatur, reposita est. Sic hîc quoque de Medicina Adepta indicandum est, quod ex parte Magica naturalis sit. Vtriusque enim processus vnus est in hoc saltem differens, quòd Magica sanitatem negligens, eam Medicinæ Adeptæ cōmittat. Iam qui in Medicina Adepta velit esse Medicus & Apollo, non discet ipsam ab hominibus nec etiā secūdùm Elementares & terrenas rationes operabitur. Id enim solùm, quod de Inferiore loquitur, ad inferius spectat. Quod autē de superiis loqui vult, de superiis discere debet. Iam verò nullus vnquam hominum supra nos in Firmamento fuit, & homines illos inuenit, ex quibus disceret: sed quale vnūquodlibet est, talis quoq; est præceptor. Exēplo vobis sit Paulus. Is non ea terrenis aut Firmamēto doctus factus est, sed à superno, quod his omnibus excellentius est. Ex ipsius ergo rei cōsideratione patet, cœlestia ea terrenis minimè disci sed cœlestia disci ex cœlestib. terrestria ex terrenis & firmamētalia ex firmamentalibus. Et sicut alius magister, est terrenorum, ita alius etiam cœlestiū, ita alius Firmamentalium. Ibi nimirum Magister est vbi est id, quod Magistrum habet Hinc ita concludimus. Si ergo scripturas sacra de supernis discenda est, & nōn de infernis: homo ita in terrena natura sacrarum literarum Doctor non erit. Nisi enim aut angelus sit, aut angelicus, fundamentum certè supernum perfectè non facilè hauserit. Quæ enim superna cōtra nos habent, his terrena concedere coguntur, adeòque castratione opus est propter regnum Dei: aliàs emergent scandala. Quisquis igitur in Medicina Adepta Sagax esse Medicus velit, is discet ab eo, qui Medicinam adeptam nouit ac callet. Si in cœlo Doctor est, qui per tot locorum interualla nos in terra constituitos docere potest: etiam in Firmamento Doctor erit, qui dictet ex ipso Firmamento, quod ad Medicinam Adeptam spectet, Sagax nimirùm Arcanum omnium Medicinarum. Nihilo autē difficiliùs Firmamentum docet Firmamentalia, quàm terrenum terrena. Quâque aptitudine & procliuitate discimus ea Deo: eâdem possumus etiam discere ea Firmamento. Si enim (vt scriptura loquitur) credimus in Filium vnigenitum, licet nobis fieri Filios Dei: Et sic demum in vera schola versamur. Sic pariter etiam potestas nobis data est eundi in scholam Firmamenti. Si Paulus in tertio cœlo institutus est, ac ibi, cū quo loqueretur, inuenit: nos quoque in Firmamento inuenient us aliquem, qui nobiscum colloquatur, & nos doceat. Non enim in carne & sanguine omnia condita sunt, nec ex carne & sanguine omnia discuntur: sed etiam ex illis, quibus caro & sanguis non sunt, sed carne & sanguine potiores sunt, & excellentiores sunt homine, & omnis Naturæ opera norunt ac callent, pérque densos muros & per medios scopulos, in mediam terram, in mediū mare introspiciunt. Talibus nimirum illi sunt præditi oculis, & in oculis illis posita est Medicina adepta.

Medici ex cœlestes in Gamahey inducenda.

Medicina adepta ex parte naturalis Magica.

Caro & sanguis non omnia docent.

PROBATIO IN SCIENTIAM PHILOSOPHIÆ ADEPTÆ.

EOdem modo & de Philosophia Adepta tenendum est, eam ex hominibus disci non posse, sed ea illa tātùm schola, vbi versatur. Doctrinæ autem ex hominibus discendę: & doctrinæ discendę ea eo, in quo illa est, hæc conditio est. Quomodo me docere possit homo in Adeptis, qui ipsemet Terrenus est, nec quicquam nisi terrenum didicit. Discendum itaque ex alio est, nimirum ex eo, qui sit Adeptus. Sicut enim Theologia & Iustitia disci ex alio nullo potest, nisi ab ipso, Deo qui ipsa iustitia est: ita nec homo ex se ad Philosophiæ Adeptæ fundamentum penetrare potest. Iam ergo hîc quoque explicandū, quid ea homine disci possit. Obiicere aliquis hoc mihi posset. An id non satis est, me ex Paulo discere, me Pauli scholam audire, &, quæ mihi necessaria sunt, ex Epistolis eius excerpere? In ipso omnia prompta sunt. Sed & præter ipsū alii sunt Apostoli, sunt Prophetæ, sunt Euangelistæ. Quos si lego, si scrutor & euoluo, quid opus est, me in tertium cœlum ascendere, aut abripi? An ex illis non satis doceri queam? Præterea si Philosophiam Adeptam discam ex eo, qui hausit ipsam ex illo, qui Philosophia Adepta ipse est: an id mihi non sufficiat? Sed respondeo, id quidem satis & plus satis esse *Quia regnum Dei inter vos est.* Sed addetamen hoc. *Sine tuo Numine, nihil est in Homine*, quod ita intelliges. Solam nimirum lite-

Philosophia adepta ex quo discenda sit.

literam discimos ex illis, qui docti facti sunt ab eo, qui ipse Philosophia Adepta ast, & ipsam scit. Itaque si sensum & intellectum, vt in quo vniuersus thesaurus Istes eorum, quæ in litera illa comprehenduntur, requirimus: vlteriùs procedendum, ac sensus hauriendus ex illo est, qui literas ipsas componere docuit. Sensum enim literis scribere nemo potest. Quoque res potior est, eò intellectua minor est. Quandoquidem ergo Memoriale tantùm & manuductio tradatur sine sensu: capienda hic vtique erit ex eo, qui illius gnarus est, sine quo *Nihil est in homine*. Et eatenus tibi non admodum reluctor. Si enim Paolum legas, si euoluas Propheras, si perscruteris Euangelistas, rectè quidem feceris. Illa enim omnia in Papyro descripta inuenies. Sensum verò in papyro scriptum non inuenies, sed petes ex illo, qui istum papyro designauit & inclusit. Hæc nimirum Philosophiæ Adeptæ ratio est. Ipsa non est scientia ex homine prompta, sed è supernis, ex supremo Firmamento tradita, quam docere alios homo non potest. Et de Philosophia adepta differere ac scribere non potest, nisi qui didicit illam ex eo, in quo illa existit. Et si quidem is alium doceat; hic tamen in sensu nihil proficiet, nisi & ipse illum petat ex eo, ex quo alter ipsum hausit. Aliter enim si fiat, origo ista est schismatum in scientiis, quolibet nimirum rem pro suo cerebro explicante, & sibi ipsi in ficto sensu (ceu stulti faciunt) abblandiente, cùm tamen nulli hominum integrum sit quicquam alios docere, & explicare, nisi qui doctrinam hauserit ab eo, cuius interpretatio propria est & vernacula. Cum ergo ista Philosophiæ Adeptæ ratio sit, vt non ab hominibus addisci possit (vtpote illius ignaris) sed omnino ex alio, qui ipsa est, & ipsam callet, accipi debeat: hinc sequitur, illum hominibus superiorem & potiorem esse debere, qui possit & perficiat, quæ terrenus homo perficere nunquam queat. Sed ad paragraphi huius intellectum faciliorem hoc exemplum notate. Herbæ, radices, semina, arbores, fructus, &c denique omnes gemmæ, & quicquid in terra ant quatuor Elementis est, nihil sunt aliud, quàm literæ, quæ aliquid in se continent quidem: sed quid contineant, incertum fit. Iam verò herbæ illæ ac semina nobiscum colloqui non possunt, ita vt quidnam in sese contineant, vltrò effutiant: sed quieta & & immota nec verbis nec motu hoc vel illud de se produnt. Iam, qua arte ex illis disces, quidnam in sese contineant? Nam id scire homini vtile est. Nec enim vel colloquio suo illa seipsa produnt: nec, quid contineant, homo palam ac per seipsa produnt: nec, quid contineant, homo palam ac per se rescire potest. Eadem etiam literarum ratio est, quæ omnes mortuæ sunt. Itaque vt compertum habeas, quid in herbis, latcat, opus est Philosophia Adepta, quæ secretorum, absconditorum & arcanorum Naturæ omnium conscia, quidnam in qualibet herba, semine radiceue insit, faciliè inuenit. Sciturìens ergo, quid in terrenis corporibus cœleste seu Firmamentale vel etiam Elementare insit, ex Philosopho Adepto id requirere. Sine hac enim Philosophia, omnia mortua, dubia & ambigua credenda sunt.

Philo. ade. pta quid

Herbæ. &c. sunt instar literarum.

Ex his ergo iam constat, Philosophiam adeptam ex ipso homine addisci minimè posse, etsi literæ quidem (ceu herbæ ex terra,) ex ipsa accipi queat. Iã itaq; quidnã Philosophus adeptus sit, cognoscendum, vt ex ipso discamus. Est autem intangibilis, insensibilis, inuisibilis, apud nos habitans omni ratione, vt Christus ioquit: *Vobiscũ ego sũ, vsq, ad finẽ mundi*. Et licèt à nemine videat' aut tangatur, apud nos tamen est Christus. Eodem modo & Philosophus Adeptus. Et sicut Christus inquit: *Regnum Dei inter vos est*, & nemo illud videt: ita nemo etiam videt apud nos Philosophum Adeptum. Vt Christus dicit: *Discite ex me*: ita discendum etiam est ex Philosopho Adepto. Et ceu Christus ait: *Quilibet scriba ex Deo doctus euadit*: ita quilibet etiam Naturalis ex Philosopho adepto doctus euadet. Iam quomodo conueniemus? De hoc ita statuite. Quo modo conueneiunt Spiritus Sanctus & Apostoli, vt Magnalia Dei linguis igneis efferrẽt? Eodẽ modo conueniẽt etiã Philosophus Terrenus & Adeptus. Quis coniungit illos? Iste nimirum, qui coniungit suum spiritum & sanctos, hoc est, paracletum & Apostolos. Et nemo coniunctionis huius consors fit, nisi à summo & primo eo trahatur. Aliàs enim, quomodo homo, qui terrenus est, desiderare aut appetere queat id, quod terrenum non est aut tangere, quod corpus non habet? aut cum eo loqui, quod labra non habet? aut audire, quod inuocale est? Horum nihil fieri potest. Doctores enim illi sunt superelementares: homo autem Elementaris est. Porrò autem & homo ipse corpus superelementare, hoc est, sydereum habet. Idiã doceri & informari debet, non caro & sanguis, in quib. non nisi terrenæ concupiscentiæ hæret. Quod si autem homo corpori Elementari Elementaria sua iura attribuat, & sydereo insuper corpori suũ quoq; ius faciat: tunc corpus manet in eo, in quo manere debet, & sydereum quoq; corpus penetrat ad id, quod ipso dignum est. Sed vt rectiùs propositionem intelligatis, differẽdo ita pergã. Quãtũ ad Philosophiã Adeptã, nõ debet homo discere spiritu illo, qui caro & sãguis est: sed proficere debet per corpus sydereũ, vt illi omnia super Elemẽtaria reuelẽt'. Nihil o. vnquã iã absconditũ est, quod corpori illi sydereo & Philosopho Adepto non manifestetur. In Adeptæ n. Philosophię scholã caro & sãguis nõ eũt, sed spiritus tantũ sydere'. Itaque si genuinũ discipulũ scholę huic admoueris, Magnalia Naturæ carne & sãguine moltũ sublimi' & exacti' cognosces. Nã si discere cupis ex æterno, corpus id ẽt, qood ex æterno est, scholæ illi admouebis, vt qui disciplinę illius capax sit. Nec o. nisi in scholã naturalẽ abeũt corpus Elemẽtale & sydereũ: sed illud in scholã Elemẽtorũ, hoc in scholã syderis. Hinc ẽt regeneratio dat' in homine aliũ discipulũ cõstituẽs, ducẽdũ, scil. in illã scholã, in qua de æterno docet'. Corp. n. Elemẽtare de Elemẽtis: corp. a. sydereũ de sydere, vt corp. regenerationi. de cœlo differere docet. Hoc nimirũ pacto quilib. discipol. ex illa schola sapit, ex qua exiit. Sic ex cantu, quæ auis sit, promptè auditur. Cæterũ de his paulò distinctiùs ideò loquor, vt sciatur, discendom esse secundum, non contra ordinem. Si enim syde-

Philosopha. deptus qualis sit apud nos.

Caro & sanguis Philosophiã Adeptæ non capiunt.

ſydereum corpus in ſcholam Elementarem, aut etiam aduerſa vice, ducamus, aut diſcipulum ęternum in ſcholam Elementarem aut ſyderea m agamus, vtroque modo peccabimus. Quinimò ſic homo ſtatuat, facultatem ſibi ineſſe tam diſcendi in Elementis, quàm cognoſcendi ſyderea Myſteria, & denique appræhendendi æterna ipſa. Quo fine etiam ita conſtitutus homo eſt, vt non brutum ſit, ſed hominem ſe eſſe recordetur, & in tribus illis ſcholis diſcat, corpus Elementare in ſcholam Elementarem, ſydereum in ſyderea m, & æternum in æternam deducens. Et hoc pacto tria in homine Lumina fulgent, & tres in ipſo Doctrinæ ſunt, & in tribus iſtis idem perfectus eſt. Quorum bina etſi reſpectu tertij tenebræ ſint: ſunt tamen nihilominùs Lumina Mundi, in quibus homo naturaliter ſapere & verſari poteſt.

Hominis facultas triplex.

Homo lumina in ſe tria habet.

Cùm ergo dicta iam modo triplex ſcholâ, & elementa peculiarem habeant ludimagiſtrum, ſimiliterque ſyderea & tandem ęterna: deinceps nunc inquirendum eſt, quiſnam ſit is, qui doceat hominem, ſuam carnem & ſuum ſanguinem cibo potúque enutrire. Id nimirum facit pædagogus Elementorum, hominem non aliter ſtimulans, ac virgis ipſum cæderet, & ad id compelleret. Idem Magiſter docet iam *Creſcere & multiplicari*, & ſimilia alia, quæ Elementari corpori cognitu neceſſaria ſunt. Si iam corpus Elementare hoc modo à ſuo Magiſtro informatur ac docetur, quem tamen nemo videt aut tangit: idem etiam continget circa corpus ſydereum ac æternum, ita tamen, vt corpori obſecundetur, & ductui eius obſequium præſtetur. Quod ſi ſimiliter etiam ſydereo corpori aſſentiamur, id certè corpore Elementari longè excellentiùs illuſtrabitur. Corpus námque Firmamentale pædagogum terrenum expellit. Itaque diſcipulus iſte extra ſcholam eſt, remotus à Doctrinâ, quam ex præſcripto Naturæ, (à Deo ordinatæ) diſcere debuit. Itaque ſi homo, diſcipulum Elementarem ſcholæ iſti non nimium traderet, ſed decentem ibi ordinem & modum ſeruaret: nunc dimenſum corporis reliquum cederet corpori ſydereo, quod & ipſum fructus inibi ſuos carperet. Denique etiam Æterno ſuum tempus ad lectionem decenter diſcendam ſuppeteret. Cum enim vnius diei horæ ſint duodecim; cuilibet ſcholæ ſuum ſeorſim tempus aſſignandum eſt, ita, vt nulla negligatur, aut homo vnicâ tantũ aut alterâ cõtentus ſit. Mirum autem tibi non obueniat, poſſe te in ſtudijs illis grauiſſimis quotidie dictâ ratione proficere plurimum. Non enim caro aut ſanguis diſcit: ſed quod in te inuiſibile eſt, id diſcit, & quouis momento multa aſſequi idoneum eſt. Si facilis tibi doctrina Elementaris eſt, vt quę citra laborem & ſudorem, citra libros & chartas acquiritur: Elementari certè corpore multò procliuiùs diſcet ſydereum, & hoc iterum expeditius æternum. In hoc ſaltem momentum omne poſitum eſt, vt ſcholam illam adeas, in quâ fundamentum verum traditur. Ora, obteſtare, quære, pulſa: & voti tui totus compos fies, inueniéſque quæ petis & omnia tibi recludentur. Principium enim huius ſcholæ eſt, *ante omnia quærere regnum Dei*. Sic fiet, vt cætera omnia adijciantur. Aditus ad ſcholam alius nullus eſt. Hâc ratione, hâc viâ inſtiterunt iuſti, veraces & eruditi maiores noſtri, inuenturi modum ſcribendi & legendi, & reperturi medicinam, cuius ſæculo illorum neceſſitas fuit. Hoc modo etiam conſtitutum eſt fundamentum *Theologiæ, Iuſtitiæ, Arithmeticæ, Geometriæ, Aſtronomiæ, Philoſophiæ, Muſicæ, & Mechanicarum ſcientiarum, inuentionúmque Mineralium*. Quæ omnia tali principio inuenta & conſtituta, poſtmodum ad nos deriuata ſunt. Nec dum verò vniuerſa inuenta, comprehenſa & ſatis explorata ſunt: ſed multa adhuc inquirenda reſtant. Et ſi priſci in viuis adhuc eſſent: hanc ſcholam multò nauiùs frequentarent. Et inſania iſta hodierni mundi peculiaris eſt, quòd plerique omnes eam tantùm hodie ſectari ſcholam contendimus, in qua virgis omnia incuti ſolent: cùm tamen ſchola illa ſufficiens non ſit, ſed vix leue quoddam rudimentum conferat. Scholam Adeptam ſectari nos oportet, in quâ trium Luminum veritas traditur. Quod ſi nos fieri Lumina mundi oporteat, ſicut dictum Apoſtolis legimus eſſe: nunquam id certè impetrabimus, niſi in ſcholâ illuminetur illa, in quâ dicta Lumina flagrarent. Hominum ſchola momenti haud magni eſt. Exemplo rem dilucidabimus. Si hominem quendam differentem, concionantem, aut docentem audis, vox eius vt per aurem vnam ingreditur, ſic per alteram elabitur, quia ſenſus tui ad hanc ſcholam non diriguntur, ſed aures ſaltem afficiuntur tanquam ab harmoniâ quadam: cuius ſi ſonus ceſſet, iam auris voluptas deſinit. Et blanditiæ illæ ſunt aurium, ſicut cupediæ & ſuauia vina ſunt oblectamenta linguæ & faucium. Quantum ergo ad probationem Philoſophiæ Adeptæ iam attinet, ſciendum vtique concluſiuè eſt, ipſam non à carne aut ſanguine addiſci aut ex Elementis, ſed à corpore ſydereo ex ipſo ſydere, quod illius Magiſter eſt. Sic nimirum ſydereum corpus à ſydere Philoſophiam adeptam aſſequitur, per quod dicta Philoſophia omnia arcana Naturæ ſecundum omnia Myſteria cognoſcere docet. Et qui dictâ ratione in Naturæ lumen non ingreditur, is Lumen ipſe nunquam fiet, nec vlli vnquam lucere poterit. Obſcura enim ipſe caligo eſt, quæ omni luce orbata eſt. Et lucernam eiuſmodi qui ſequitur, in tenebris & ipſe totus verſabitur.

Regnum Dei ante omnia quærendum.

Schola diſcendi quæ vera ſit.

PROBATIO IN SCIENTIAM MATHEMATICAM ADEPTAM.

DIſcrimen aliquod omnino ſtatuendum eſt inter Mathematicam Elementarem & Adeptam, hoc eſt ſyderea m. Quod etſi in poſtremâ explicatione ſatis indicârim: propter probationem tamen fundamentum certius quæri & concipi fas eſt. Breuiter ergo ſic conſtituimus, Mathematicam Elementatam eſſe viſibilem & tangibilem, in corpore euidenti, in quo Mathematicæ ſpecies omnes perficiantur. Sed & Mathematica Adepta corpus habet viſibile, non autem palpabile, ſubſtantiale, ſed ſine corpore, habens ſeſe, vt Sol in flumine, aut Luna in fonte, rem deinceps ita æſtimate. Mathematicus Elementatus opere & labore ſuomet, quod requirit, facere, & terrenis

Mathematica eſt duplex.

Vt inter ſe differt.

corporibus id complere cogitur. Nec enim vel *Algorithmum*, vel *Geometriam*, vel *Cosmographiam*, *&c.* conficere potest, nisi omnia per Elementa agat, & ex circulo, numero & lineâ producat. Et hæc fieri oportet per artem, quam Elementalitet discit ab externis. Sic externis oculis videtur, vt arbor creuerit, vt Sol moueatur, vt Luna renouetur & plena fiat, quæ omnia sunt Elementaria. In Adeptâ autem Mathematicâ, Sydera, *Generata*, *Creata*, *Essentiæ*, *Archidoxa*, seipsa locant in suam sphæram, circulum, cursum, Mensuram, Lineam, concauum & numerum, secundum altitudinem, profunditatem, amplitudinem & angulos, ita vt omnia perfectiùs stent, quàm ab Elementari manu collocari queant, stent inquam corporaliter, substantialiter, sed tamen impalpabiliter, appareant visibiliter, non tamen cum substantiâ corporali, in omnes dimensiones distributâ quàm artificiosissimè, ita, vt singulæ Mathematicæ species totos Mathematici oculos, intellectum, animaduersionémque requirant. Hac ratione Mathematica Adepta in suis viribus, naturâ & scientiis diuisa est à Mathematicâ terrenâ. Et Mathematica sydere collocat ostenditque, quæ Elementaris inuenire nullo modo potest, quámque nemo illorum hactenus cognouit, ac ne olfecit quidem. Præterea nulla proportio, nulla distantia, denique nihil quicquam, nullus gradus, nulla minutia intermissa aut neglecta est, quæ non perfectè euidentérque ac perspicuè appareat. Attendite enim. Quis substantiam Solis deducere potest in opus Elementare? Nemo quisquam. Figura tamen & species eius potest, quæ tamen non nisi lignum, papyrusve est, quæ omnia res mortuæ existunt. Si in speculo præsentari potest Sol, in fonte Luna, &c. quanto magis in Mathematicâ Adeptâ, ista omnia substantialiter apparebunt? Sicut hominis vniuersa membra in speculo ita apparent, vt nihil illius non videatur: ita in Mathematicâ Adeptâ corpora ingrossata omnia sumuntur, & corpora solùm spiritualia manent. Pro his exemplum tale notate. Elementis sua forma & corpus est, quod speciem habet corpori conuenientem. Præterea sydera quoque formam & corpus habent, quibus species sua respondet. Iam verò corpora vtraque in vnum confusa & permixta sunt. Elementare videtur: sydereum minimè. Corpus enim Elementare grossius & densius est, quam vt visu penetrari possit. Iam si duo illa corpora diuidi queunt, ita, vt vnum per seipsum videatur obscuratum & obtectum cum altero: hinc conspicuum est, quæ cuiuslibet corporis conditio sit. Sed & hæc maioris intellectus gratiâ attendite. Aurum, quod in tenebris latet, à nemine videtur, veluti nec id, quod sub terrâ defossum est. Hoc in casu scientia Adepta est, vt nox & tenebræ vt terra remoueantur, resque, qualis per seipsam est, clarè videatur. Et hoc se modo habet Adepta Mathematica, Philosophia & Medicina. Cur vero ita de illis disseruerim, sequens Exemplum planum faciet. Arbor in campo fixa stans, formas duas habet: Vnam Elementarem, alteram sydeream. Elementaris oculis conspicua est: contrà syderea. Iam syderea est Aurum: Elementaris est nox, est caligo, est terra, tegens quod recondit. Iam si caligo ista, vel nox vel terra, hoc est, corpus Elementare quod Lignum est, adimatur: tunc sydereū corpus purum clarúmque conspicitur, sicut exemplum hoc docet. Truncus, qui in terrâ iacet, reconditam in se habet imaginem viri, fœminæ, animalis, denique rei cuiuscunque velis. Si superfluum ex ipso amoliaris, iam, quid sit, conspicuum facies. Quod autem amolitis, est nox, est tenebræ, est terra, abscondens quod intus latet. Sic iam Adepta scientia est, quæ corpus noctis & tenebrarum, adeóque terrenum, impedimentum à sydereo remouere potest, vt hoc purum, integrum, clarúmque appareat, quale id figura, omnisque adeò Geometria, Cosmographia, Astrologia habet, & &c. comprehendit.

Quæ hactenus dixi, eò spectant, vt Mathematicam Adeptam rectè probéque intelligatis & species eius inuicem distinguatis, corpúsque terrenum à sydereo, & eo, quod in terreno latet, discernatis, adeò, vt obtectu [illegible] omni caligine & opacitate corporum, [illegible] visus penetrare nequit) visibile fiat & pellucidum, purúmque, & Diaphanum, ac perspicuum, non secus ac si in cinere sydereum aliquod corpus lateret, ac cinis ille vitrum fieret, in quo vitro figura syderei corporis elluceret, non secus ac Luna resplendet in fonte. Oportet enim tenebras tam esse limpidas & lucidas, quàm Christallus est aut vitrum ac speculum ne quid ad rem hanc desit. Hac tenebrositate remotâ, Mathematica tota confecta est, & in suum instrumentum comprehensa sine omni circulo Elementali, sine Elementali Lineâ, Zifrâ, & similibus, & tamen tota ex Lineâ, Zifrâ, circulo, &c. constans. Elementare corpus multum nobis visus adimit in Mathematicâ Elementari. Vnde multa incognita & incomperta sunt, quæ in Firmamento existunt. Id enim solùm indicare solemus, quod oculis spectamus Elementaribus, faciem nimirum cœli, in quo aspectu momenti minimum positum est. Inspectio interna momenti multò maioris est. Quid enim sit, si speciosam virginem foris in facie contempleris? Si illam non etiam noueris interiùs; quàm facilè decipieris? Quid fit hoc, si terram extrinsecus aspiciamus, & quid interiùs in ipsa sit, ignoremus? Expectabimus ne, dum hoc se ipsum prodat? At id cum [illegible] ostro damno erit coniunctum: Sicut damnosum etiam est nos expectasse, dum nequitiam suam exereret virgo quæ pro simplici & niueâ habita fuit. Et longa illa expectatio futura sit, si præstoleris dum pisces ipsi ad littus in rete tuum ingrediantur. Ipsum ergo externum pro scientiâ ac arte habendum non est, sed pro obscuritate, pro nocte, in quâ Sol, ac splendor & lumen taceat. Fas itaque ac æquum est, nos in Mathematicam Adeptam penetrare, nec pro Mathematica integrâ Elementarem habere, aut cœli tantùm faciem nôsse, sed intrò in cor, in animum, in penitiora peruadere, & quidnam intus sit, peruidere. Hoc si facimus, ipsum Chaos, & Tenebræ, ac corpora, rem internam obscurantia, clarescent & euilescent, ac oculi nostri

Mathematica adepta qualis.

Adepta scientia quid præstet.

Res [illegible] in [illegible] latitans.

Corporis Elementaris & syderei, quæ differentia.

Externa sunt remouenda ob scuritatem.

Arboris forma duplex.

nostri visu suo penetrabunt tanquam Sol per vitrum, aut lumen per vmbraculum. Sicut enim imago in speculo, aut Luna in aqua resplendet; ita hîc quoque clarificatione requiritur, quæ Mathematica Adepta est, quæ sola, & non alia in omnibus Astronomiæ membris vsurpanda est. Elementaris Mathematicus sydereos omnes cursus in terrenum globum vnum cogere satagit, tanquam in corpus, in quod cœlum & omnis sphæra reducatur. Et quod de ligno dicimus, idem intelliges etiam de cupro & papyro. Eodem modo & Cosmographus mundum in pannum, aut parietem, aut mappam describere molitur. Hęc iam molimina sunt Elementaria, sunt naturæ & proprietatis Elementaris, & Elementaliter ars quoque ista tribuitur. Quòd si ergo rem ipsam videat in Astrolabiis, in Quadrantibus, in Sphæris, in Globulis, &c. omnia tamen ista motu suo destituta sunt. Motus deest, cuius cognitio ante omnia necessaria est. Et si globus quidem artificis ipsius manu circumagatur, motus tamen ille mortuus est, similis vmbræ parietis, quæ nec alba, nec nigra est. Et Elementaris quidem notitia plùs, quàm iam diximus, præstare non potest. Versatur enim tantùm in facie, non in corde, & de externis solùm speculatur, non etiam de Internis. Contrà verò Mathematica Adepta, spirituale visibile Astrolabium tibi tradit, quod per se mouetur, motu suo. Et sicut Sol in Aqua procedit, ita vt videatur; sic etiam promouetur Astrolabium. Debéntque instrumenta ita confecta esse, vt rem præsentent non aliter, quàm in speculo, vt penitùs vorsum moueantur, sicut moueatur, quod in speculo repræsentatur. Et hoc nimirùm inter Elementarem & sydeream Mathematicam discrimen est, quòd Elementare Instrumentum simile sit trunco ligneo, aut corpori mortuo, quod de loco ad locum transferri oporteat, & aut lapidis instar surrigendum ac fulciendum sit, aut instar telę areanearum parieti adhæreat. Instrumenta autem Mathematicæ Adeptæ motionem in se continent, similem sphæræ aut corpori, cuius instrumenta sunt, non tantum quoad progressum, ascensum & descensum, sed ipsa quoque Cosmographia mobilis est, vt mobiles sunt locorum indigenę. In hac ergo probatione sic de Mathematicâ Adeptâ indicate, quòd visibilis sit, non autem tangibilis, & quod illud, à quo inuisibile obtenebratur, auferendum sit. Id si fiat, scientia Adeptæ Mathematicæ iam satis probata erit, sicut tandem per opera probantur omnia. Opera enim huiusmodi rerum omnium testimonia sunt. Et simili modo Magica ac membra eius omnia, vt Nigromantia, Nectromantia, Astrologia, Signata, Artes Incertæ & Adeptæ, in opus deducenda sunt. Hæc est ipsorum Mathematica & Modus instrumentorum, quibus ad perfectionem suam indigent. Et stupori vobis non sit, me illa proferre & protrahere, quæ nulli vestrum adhuc cognita vnquam fuerunt. Alius enim enim ac diuersus à vobis sum. Gratias ago scholæ illi, in quam penetraui. Nec me de quocunque alio homine effero, quam de eo, qui me genuit, & à puero instituit. De Astronomiâ itaque iam repeto. Nisi deseramus in scholâ suâ corpus Elementare, quod in ipsâ luxuriat, & tempore illo corpori indulgeamus sydereo, nunquam sanè in cognitionem Astrorum periti euademus, sicut scriba quilibet à Deo doctus euadit. Et quamdiu Elementaribus solis capimur oblectamúrque, tamdiu ad superelementaria non penetrabimus, nihilò scilicet magis, quàm schola æterna cum mortali non permiscetur. Donec mortalia contemplamur, cæci sumus. Et dum in his occupamur, æterno cognatione nullâ addicti sumus. Si verò oculi nostri longiùs prospiciant, tunc demum magnalia Dei nobis reuelabuntur. Hoc ergo fine lumen naturæ nobis datum est, vt in illo versemur. Sed vt cæci sumus, si conferamur ad æternum: ita cæci etiam sunt elementares, si comparentur ad sydereos. Quique secundum corpus sydereum ambulat, huic manifestantur, quę fecit Deus magnalia. Vtrique tamen cæci sunt quoad æternum. Cæcus verò ideò nascitur, vt visum recipiat, & contempletur magnalia Dei, adeóque Deus propter illuminationem & visus restitutionem celebretur, eiusque potentia nota fiat: Denique vt cæcus viso recepto de elementari corpore admiretur. Propter crassitiem autem sydereum corpus elementari potius est. Caro & sanguis cœlum impetrare non possunt. Ex elementis enim caro & sanguis prodierunt, quæ æterna non sunt. Si cœlum impetrare non possunt: multò minus sydereum. Aliud ergo requiritur ad virtutes elementares, aliud ad sydereas, aliud ad æternas. Quæ autem mysteria, magnalia & arcana Deus cuilibet contulit, ea perfecta sunt. Itaque elementare corpus indignari non debet, quod sydereum corpus ipso plus sciat. Habet enim elementare corpus, quod suum est. Suum habet etiam sydereum. Licitum autem Deo est, cuilibet largiri, quod [illegible]. Licitum est etiam eidem conferre cuilibet, quod debet. Quid id ad te? Quid læua curat, quod facit dextra? quòdue Deus huic plura largitus sit? Habet læua, quæ sua sunt. Nec ob id reprehendi paterfamilias debet, si vni plus det quàm alteri. Sic placitum est ipsi bona sua dispensare: & nihilominùs ob dispensationem talem bonus iustúsque manet, cùm tamen interim inuidi oculus nequam fiat. Et sciendum est, corpus nullum inuidere præter elementare. Hoc enim scholas duas alteras odit, solum nimirùm pollere & eminere quærens. Interim nõ cogitat, per ignem sibi penetrandum esse, cùm tamen bina cætera corpora, discipulus nempe ætherei cœli, & discipulus paradisiaci cœli probè inuicem consentiant, nec inter se dimmar[illegible]tur.

Elem. Mathematicus vt differat ab Adepto.

Instrumenta Elemẽt. & sydera. vt differãt.

Dei liberas in bonis distribuendis.

Sed hæc ad probationem scientiæ Mathematicæ adeptæ, quantum hoc de adeptis caput requisiuit, iam sufficiant. Quę sequũtur, ad reliqua membra, quæ dona sunt, non artes, non scientię, spectant.

CAP. IX.

De Astronomicis donis diuinationis, Augurtorum & Ebriccatorum.

QVantum ad naturalia Astronomiæ describenda, eiúsque membra declaranda & manifestanda

manifestanda attinet, placuit mihi ipsa tali ordine comprehendi. Restat iam deinceps quoque dona natæ Astronomiæ similiter intelligi, attendique, quid natura ipsa per seipsam sine ope aliarum scientiarum operetur agátque. Ea qualianam sint, & qui donum vnumquodlibet intelligi debeat, in sequentibus tradetur. Sed & hic nouem membra constituentur. Nouem enim illa dona nouem modis formisque dantur. Itaque iam explicabimus, quomodo donum quodlibet per seipsum intelligi debeat.

De Dono Diuinationis.

PORrò contingit, Astronomiam quandam seipsam gignere, veluti de donis dictum est, & deinceps etiam dicetur, quànam ratione natura ipsamet sine arte & auxilio humano, actu proprio Astronomicas operationes perficiat, quæ nullâ arte aut diligentiâ, hoc est citra indagationem humanam manifestantur per se, vltróque. Quanquam id non eueniat omnibus sed iis tantùm, qui astro in hoc genere præeunt, quales sunt industrij & bonæ indolis homines, erga astra rectè constellati, purgati & approbati, qui nimirùm in cibis & potibus temperanter sese gerunt. Ebrietas enim Diuinationem non fert. Et in intemperantibus operatio nulla conspicua est alia, quàm quæ ab ebrietate editur, cuius proprium est tumultuariè & inconsideranter erumpere aut eloqui. Sic & astra intemperanter diuinare possunt. Sed ea res mira & peior futura est, quàm quæ à sobrio editur. Operatio nimirùm frequens apud illos est, qui modestam & honestam vitam degunt, qui simplices & conditionis abiectæ sunt, quorum verba non admodum curantur. Quod enim arte caret, id prodirur per homines simplices, vt Prophetas & alios. Contrà, quod arti cognatum est, editur ab industriis hominibus. Magnâ curâ in hoc incubuêre veteres, vt ne sua corpora ac animos contaminarent, quò operationes huiusmodi in illis perficerentur, sine per somnum, siue per speculationem, siue per animum. Et curâ istâ suâ veteres magnam sapientiam, multas artes, & admiranda vaticinia assecuti sunt, quæ per lasciuiam & intemperantiam nunquam impetrantur. Cœlum enim sibi sumit & proponit quendam. Is prout idoneus est ad artes, ad sapientiam & prudentiam, ita astra in ipsum operantur, velut Præceptor in discipulum. Et hæc ingenita Astronomia est, seipsam ad cœlestem operationem dirigens & prouehens. Hoc idem est ac si dicas: Si stella aliqua matura est, & concepit intra se fructum, dotémve, vel opus, vel scientiam, aut morbum, vel quicquid sit, tunc suum [illegible] tangit, perque id operatur. Contunctum autem illud, quod homo est, nescit ipsemet, vndenam id proueniat. Hoc modo firmamentum ipsum in lucem profert homini, quod homo iste nec inquirit, nec animo suo expendit. Hæc iam species vocatur *Diuinatio*. Cùm enim homo sine scientiâ Astronomicâ operationes eiusmodi firmamentales exerceat, & loquatur, quæ ignorat vnde sint, quò spectent, &c. & cæteris hominibus multo sublimius loquatur: Hinc factum est, vt qui tales essent, à populo in magno pretio haberentur, adeóque pro Diuis colerentur. Ita priscis sæculis innati artifices emerserunt tam fœminæ quàm viri, qui stupenda quædam ex astrorum influxu operati sunt, vt Sibyllæ, & his similes, quæ vaticinatia sublimiora sapientissimis omnibus protulerunt, non ex sapientiâ & industriâ congenitâ, sed longè supra hanc. De hoc effectu statuendum ita est, quòd per somnum, per agitationem mentis, per speculationem edatur, per modum nempè talem, qui nulli curæ aut attentioni est. Quando autem tales diuinationes fiunt, metuenda est pœna aliqua in populum incubitura, qui per illas quasi admonetur, ne admittat non admittenda, & non rideat negligátque quæ prædicuntur. Apud veteres diuinationis magna dignitas fuit. Si enim aliquando concordantia incidit, vt operatio cœlestis alicui sorte conueniret, & per somnum intentionem mentis, speculationem, cogitationem & similia perficeretur: prisci ad Diuinationis illius finem euentúmque sedulò attenderunt. Reliqui autem contemptores, ad quos res pertinuit, cùm Diuinationem non intelligerent, prædictis fidem derogârunt, & incredulitate suâ secum multos in errorem abripuerunt. Etenim ad illos præcipuè præsagia pertinuerunt, qui gratiam seu donum intellectus non habuerunt. Qui cùm viderent sine scientiâ talia fieri ac arte, suâ opinione freti considerâtunt, quòd astra ipsamet per se operentur, & ex astris vniuersa naturæ opera procedant ac manifestentur. Natura enim sui creatoris instrumentum est, sicut etiam fuerunt Prophetæ. Itaque Diuinatio ars non est, sed sponte nata operatio, quam cœlum ipsum manifestat, & protrudit, sicut terra fructum, donec edat. Res enim si maturescere vult, suos prodromos & prænuntios habet.

Vulgari prouerbio iactari solet passim, *Hoc meus mihi Angelus præsagit.* Vbi operatio vocatur *Angelus*, more sic recepto. Enatum autem hoc ex illo est, quòd donum Diuinationis non rectè intellectum sit. Donum autem hâc de causâ est, quia Deus ipse in Diuinâ prouidentiâ constituit, vt natura id præsagiret, idque non citra medium, sed per medium omninò fieret. Medium itaque est astrum; quod consentit & vnitur cum eo, qui loqui, & in lucem porrò proferre rem potest. Persuasum autem est aliis, talia fieri per Deum sine medio astrorum: adeóque imputantur illa angelis, quasi Angeli inter ipsa & Deum medium essent, cùm tamen cœlestes illæ operationes sint, à Deo tamen ita instructæ & directæ. Causa autem & origo huius diuinationis ita se habet. Homo intra se corpus sydereum habet astris externis cognatum. Hæc duo inuicem confabulantur, si corpus sydereum ab elementari non molestatur: Elementari enim corpori dona illa non dantur, sed tantùm sydereo. Velut in somno, si corpus elementare quiescit, sydereum corpus in operatione suâ versatur, quia somnum id & quietem non capit. Sydereum enim corpus tum demum quiescit, si corpus elementari vincit & prædominatur. Quiescente elementari, incumbunt somnia. Velut enim operantur astra, ita eueniunt somnia, ac eorum etiam

Diuinatio in quibus accidat.

Ebrij Diuinationi inepti.

Astronomia ingenita seu sponte nata qualis sit.

Diuinatio vnde dicta.

Diuinatio olim magna dignitatis fuit.

Natura Dei instrumentum.

Diuinationis que causa & origo.

etiam reuelationes. Et prout astrum benè vel malè instructum aut præparatum est, ita etiam incumbunt somnia. Vt enim commemoratum est, nimiùm cauto & per se intelligenti astra nihil conferunt. Ambitio nàmque seu sapientia vltronea operationem firmamentalem impedit, & astris reluctatur. Ideò firmamentalis operatio euenit tantùm in illis, qui locum cedunt astris.

Et multòties accidit, vt per huiusmodi dextrum sydus, pérque benè natum corpus sydereum futura omnia prædicerentur, quæ deinceps ita reipsa euenerunt. Ita vaticinatæ sunt Sibyllæ & alij plures, qui circa futurorum prædictionem versati sunt. Eodem modo multa quoque remedia sunt inuenta, quib. ægroti restituerentur. Similiter thesauri quoque multi & alia abscondita, inuenta fuerunt, vt summæ huic arti nihil ferè comparari possit. Astra nàmque futurum omne prænunciant, nec quicquam vel præteritorum vel præsentium ipsa latet. Vbi ergo corpus sydereum tam aptum ab astris inuenitur, & ipsa astra præparata sunt: mirabiles res tam ex præsentibus quàm præteritis reuelantur. Ita multoties vaticinatæ sunt fœminæ, & alij item senes, nullis artibus instructi, qui quæ longis anteà sæculis diuinârunt, ea tandem ipsa re vera facta sunt. Et diuinationes illæ certæ sunt, sed tamen cognitu difficiles sunt, quinam isti sint per quos natura ita operatur. Sunt enim plerunque vilissimi, & nullius æstimationis homines.

In astris tam præterita, quàm præsentia latent.

Hoc [illegible] multi quoque in viros doctos eu[illegible], qui corpus sydereum aptum & in[illegible] accepère, & in influentià sese exer[illegible]natiuâ, tandémque inclinationem sui [illegible]traxerunt, velut radios de Sole. Sicut [illegible] de nutritione diximus: ita per similem [illegible]culationem in rebus stupenda sapientia & doctrina inuenta est, attamen saltem anima[illegible]er, non è supernis, sed tantùm ab astris. Sub [illegible]iusmodi enim cœli positû & constitutionem, [illegible]i cœlum sibi ipsi corpora syderea genuit, multi eximij *Auctores, Scriptores, Doctores & scripturarum Interpretes*, multi Philosophi & similes alij, quilibet pro constellationis suæ ratione emerserunt. Rem ita intelligite. Vt semen erumpit è terrâ, ita sydereum corpus nascitur ex sydere. Ex semine profert terra fructum, ita etiam sydereum corpus ab astris protruditur. Quod terra operatur in semine: id erumpit & manifestatur. Sic etiam ex homine Astra proferunt, quod in ipso latet, hoc est, qualem astra ipsum requirunt, sine additamento hominis. Et verè credendum est, multa huiusmodi in mundo manifestata esse, quæ non ab hominibus, sed hoc diuinationis genere reuelata sunt. Ita subindè hoc modo noua opera emerserunt: Non tantùm vaticinia, & similia: sed & rationem, ac scientiam astra citra hominis opem protulerunt. Et huiusmodi diuinationis fuerunt, quæcunque homines prudentiâ, sapientiâ & similibus aliis in scripturis subindè attentârunt.

Cæterùm de fine quoque istarum rerum & diuinationum attendite. Sicut tale quid ex sydere emersit: ita cum eodem etiam interiit. Nihil enim hæreditarium facit cœlum, sed id in vno terminatur. Vnde non iniustè censeo, astra probis noscenda esse, vt talia præueniantur. Quod fieret, si homo cognitionem illam non ex Deo, sed ex astris esse, statueret: ac diuinationem illam sydereè, non æternè intelligeret. Sed quia homo nihil nisi luxum & libidinem sectatur, ideò id minus intelligit. Et sic seductio ab vno transit ad alterum. Hinc iam patet, pro sanctis multos, qui scripserunt & concionati sunt, adeóque signa & similia ediderunt, habitos fuisse, quorũ tamen omnia opera tantùm fuerunt syderea. De quorum scriptis si diiudicetis, nihil aliud inuenietis, quàm firmamentalem operationem, quam simplicior quis intelligere nec vult nec potest. Quorum quidem auctoritas etsi magna sit, pro sanctis tamen illi habendi minimè sunt. Tales enim peperit Firmamentum & Influentia. Alia iudicandi ratio est, an sancti sint, vel non sint, & ex quibus viribus prodigia fiant. Et examine maiori, quàm simplici iudicio opus est. Spiritus iste Naturæ est, non Dei. Quod discrimen obseruabis sedulò. Discernendum enim est inter id, quod facit diuinatio, & inter id, quod facit diuinitas. Nomina quidem similia sunt, non autem prodigia, quæ ex vno etiam fonte & causâ non promanant.

Diuinationis opera distant ab operibus diuinitatis.

Frequenter etiam accidit, vt huiusmodi operationes ex animo hominis mirabiliter procederent, hominibus pectus & animum suum mutantibus, & instar sanctorum se gerentibus, cùm tamen illud nonnisi ebrium astrum fuerit, quod in fide, in scientiis, in moribus, in gestibus & omnibus negotiis, peculiare subindè aliquid molitur. Sicut enim vinum hominis mores mutat: ita tales etiam mutati sunt. Et quia nonnullis etiam vini deliramenta probantur, ideò oblectantur etiam nonnulli huiusmodi astris, & ebriis Scriptoribus, Concionatoribus, Ludimagistris, Alchimistis, Opificibus, Circumforaneis, &c. quorum quilibet profert, quod in ipso Astrum operatur. Astronomiam itaque rectè intelligi necesse est. Huiusmodi enim scriptores ebrij multos seducunt homines, tam in spiritu Dei, quàm lumine naturæ errando, & somniorum more vagando, quorum aliqua gaudium mouent prima fronte lætum, sed ipso recessu inane. Persuasum autem cuilibet sit, admodum necessarium esse, vt sydera scriptura ac doctrina rectè intelligatur. Contortus enim serpens Leuiathan peruersis illis astris vtitur pro instrumento seductionis suæ inuehendæ. Ita multiplices doctrinæ prodeunt, pro sanctis habitæ, cùm tamen illæ nihili & manc[illegible] sint. Seductores enim isti in causâ seriâ obmutescunt, & ad mortem properant, suísque scriptis immoriuntur, hi nimirùm ipsi existentes, qui religiones omnes corrumpant. Sciendum itaque distinctè est, quidnam astra operentur, & cuinam operatio illa seruiat. Consultum ergo mihi visum est, de istis perspicuè docere, vt fundamentum cuiuslibet cordis reueletur.

Leuiathan.

DE DONO AVGVRII.

PORrò sciendum est de auguriis, quòd in solis animalibus illa fiant, quódque per animalia

Augurid quid & vnde hat.

vstione quoque signatur. Ita mira ratione naturæ lumen per exteriorem formam interiorem vim nos cognoscere docet: quæ cognitio ob id in scientiam relata est. Quâ quia multa proterua pectora inuenta & prodita fuerunt: cœpit ars ab illis reiici, corrumpi & obliterari. Quâ iniuriâ euidens damnum iniustum est cũ Philosophiæ, tùm medicinæ, quæ hoc modo cognitione arcanorum naturæ orbatæ sunt. Multi mihi probro & crimini dant, quòd prætereuntes nonnullos obuios auerser & declinem. Quos tamen si video, suæ ipsius naturæ odio esse, & vt ab aliis vitentur, certis signis seu stigmatibus notari: quo pacto amare possim illos, quē genuinus ipsius parēs odit, quiq; in ipso natiuitatis illicò momento nocens & perditus factus est? Quæ omnia eo vobis ita consilio explico, vt maiore fauore & amore hác sciẽtiã deinceps prosequamini, eáq; ad naturę thesaurorũ abditorum explorationem iugiter vtamini.

Ars signatur ferè obliterata.

PROBATIO IN SCIENTIAS ARTIVM INCERTARVM.

Artes incertæ an artes sint

Absurdum videri possit alicui, me artem incertam certam facere, & pro arte venditare, quæ tamen fundamento nullo insignis sit. Sed vt id faciam, multa me mouent. Etsi enim in certo fundamẽto nitatur ars tamẽ incertæ per illã manifestãr. Quod si nihil nisi ex solido fundamẽto procedẽs acceptari debet: hoc loco fundamẽtũ maximũ est, *Opus ipsum*, quod verum & certum esse demõstrat'. Hoc quidẽ largiri cogor, cætera Astronomiæ particularia fundamentum constans & euidentem demonstrationem habere: cùm econtrà incertæ hæ artes, quarum sunt quatuor, tam euidenti probatiõne stabiliri non possint. Interim tamen, si quid fundamento minùs conspicuo quidem stabiliretur, probaretur autem, vt ipsum quod euidens est, sicut opificia ipsius artis operibus ad oculum probantur: quis quæso diceret, illud non parili ratione artem esse? Reipsa enim & opere aliquid prostat, quod per incertas illas artes inuentum est. Porrò, non omnia eius naturæ sunt, vt ad oculum monstrari possint, nec ex fundamento ipso res vniuersæ intelligi queunt. Inuisibilia námque non minùs ipsis inuisibilibus operantur. Et plurima sunt in naturæ lumine, quæ oculi nostri non vident: & tamen naturæ lumen concedendum est. Cur ventus spirat? Et quis motum illius comprehendere potest? Flando tamen nihilominùs is deiicit muros, turres, arbores. An non ergo ex eadem vi, quæ elementum concutit, commotio quædam fit in manibus Geomantiæ? commotio fit in oculis. Sic elementa commotione agitantur: fiet id eodem modo etiam in homine. Motus vis magna est, nec de eo quicquam disputari potest. Spiritus flat quò vult: Ecquis scit, vnde veniat? quò eat? Exemplo vobis sint virgulta, quæ in manibus mouentur. Nemo videt, à quo moueantur & tamen id naturale est. Motor enim est spiritus naturalis, cui omnia cognita sunt, quique mouere potest corpus secundum concordantiam. Itaque si motus fit in Microcosmo, necesse est, vt ab alio fiat. Si ab alio; iam sciendum est, ex quo id fundamento fundamẽto procedat. Motui tribuenda multa sũt.

Virgulta directa vt moueantur.

Motus vis quãta.

Motus admiranda opera præstitit in bonis & malis. Motus est voluntas diuina. Is quæ faciat, sui iudicij sunt. Semper tamen sententia probabilior cor iustum occupat, hoc est, sicut differunt inter se homines, quorum vnus altero est veracior: ita idem etiam de motore intelligi debet. Verum ergo & genuinum Motorem qui habet, is per artes incertas inuenit, quod absconditum est, &c.

Porrò Artes istæ Incertæ processum & figuram vnam habent, naturali ordini conuenientem, cui obsequi nemo potest. Initium autem, ex quo figura illa procedit, per oculos probari se non patitur. Quâ verò ratione spiritus imaginis dominatus Astris: sic dominatio etiam data est oculis & manibus. Etsi autem per manus & oculos aliquid fiat, quod ipsi quidem, vt instrumenta, probare & docere minimè possint: an ob id vlteriùs inquirendũ debeat de eo, quod instrumentum attingit & dirigit? Ars ea non est (nec etiam laudabiliter de eo tractatur) si manus & malleus coniungantur: sed ea ars laude & gloria digna est, quæ manum & malleum dirigit, & cudit id, quod opus vocatur. Si quis prætendat, Geomantiam artem non esse, ideò, quia nihil adest præter cretam & manum, à qua describantur puncta; hoc quidem largior, sed illud tamen, quod ars non sit, nego & pernego. Nam, vnde ea vis fabro, vt manu & malleo soleam equi ferream cudat? Non certè à manu & malleo. Malleus enim & manus respondent cretæ & manui in Geomantia. Quid ergo est, quod soleam equinam cudat? Illud nempe, quod in cerebro absconditum latet, quod nemo videt, nemo tangit. Id nimirùm manum & malleum dirigit; id parat & cudit soleam. Iam si faber in manu & malleo non inest, sed in capite, in eo nimirùm, quod nemo videt: an non etiam sit aliquid in opificio Geomantiæ, quod manum & cretam ducat, ac in Hydromantia oculos, & pyromantia? Quis inuisibili potestati resistet aut contradicet, quæ insignis est ante nostros oculos? An id necessariò concedendum non est, Motorem in omni exercitatione Naturam esse, hominem verò esse medium, per quod illa operetur? Corpus ergo illius, & membra Naturæ instrumenta existunt. Præterea, an fieri non possit, vt homo id faciat, quod Natura ipsum docet, & ab eo requirit? Pone Naturam hunc requirere pictorẽ. Huic ergo ad pingendũ diriget manum. Quòd si Naturam per incertas Artes operari vult an non manus ac oculos ducere potest, vt id fiat, quod in ipsa latet, æquaratione cum opificib. quos ad finem operis illa perducit? &c.

Geomãtia an scientia sit.

Motor est natura

Homo naturæ instrumentũ.

Quæri hîc non iniustè possit, an non aliquid etiam dicendum sit de abditis rebus in homine, quæ potentiùs regunt, quàm regere Elementare corpus intelligatur? Elementatum corpus hanc legem accepit, vt obsequeretur non Elementato corpori, eíque loco instrumenti deseruiat. Iam per Luminis Naturalis vim cõstat, quòd Imaginatio humana admiranda quædam operatur, sicut experiẽtia testatum facit. Consideratu itaque dignum est, quid Imaginatio sit. Detero autem vobis in veritate, Imaginationem plus facere, quàm vel Elemẽta vel Astra facere possunt. Cogitatio dominat' &

Imaginat onis humanæ quanta vis.

impe-

imperat illis omnibus. Cogitationes sunt liberæ, à nullo coërcentur. In cogitationibus consistit libertas hominis, eæque Naturale lumen exuperant. Ex cogitationibus enim nascitur Motor, nec Elementaris nec Astrologicus existens. Iam si tanta potentia cogitationum sit, vt per regeneratum spiritum dominentur cùm Astris tum Elementis: an non etiam opera illæ prestare ac edere queant, quæ nec Elementa, nec Astra præstare possint? Et tamen nihilominùs opus genuinũ faciũt quãtũ id, quod in cerebro latens per manum & malleũ facit: Hoc naturale est, cogitationes facere nouum Cœlum, nouum Firmamentum, adde nouam vim, ex qua nouæ artes promanent. An non ergo nouæ quoque scientiæ, ex cœlo ortum suum sumentes, veræ & genuinæ sint? Sic verò etiam tuerent & conciderent noua consilia & instituta hominum. Sine Astrorum influxu initium suum sumunt ipsorum doctrinæ & industriæ. Adducamus exemplum. Qui faciendum aliquid sibi proponit, is nouum sibi cœlum facit, ex quo procedit opus, quod facere instituit. Si ergo nouum cœlum ex industria suæ potentiæ operatur: quid differt ab ea Ars Incerta, vt similem potestatem non habeat? Quanquam industria per se multa præstet. Videtis enim Elementatum corpus multos modos *Industria* simul & *Inepta* in se continere. Sic etiam in cogitationibus doctrina ac inscitia vel maior vel minor est. Hæc in omnibus rebus expendenda sunt, nec arti temerè aliquid derogandum.

Incertæ artes certæ fiunt per fidē. Tantæ potentiæ homo est, vt ipso cœlo ac terrâ potior sit. Fidem enim habet. Fides autem superat naturale lumen, adeóque omnium creaturarum vim ac potestatem. Quòd si ergo Artes Incertæ, certæ & veraces fieri & cognosci debent; fiet id vtique per Fidem. Si fidei id est: iam Fidem oportet diuidi, vt vna sit operationis æternæ, altera mortalis: Si credimus, mõtẽ in mare traiectũ iri: credimus aliquid mortale. Nam nec montes, nec maria æterna sunt, &

Fides duplex. tamen operatur *Fides*, vt montes in mare transponantur. Præterea quantum ad Fidem, si quis ex paruulis vnum offendit, huic conducibilius foret, si de collo eius lapis molaris suspenderetur, ac in profundum mare demergeretur: Si hoc, quod Christus dixit, credimus, fiet id tandem, vt talis cũ appenso lapide molari in profundũ mare mergat'. Si nõ credim', nõ fiet. Sic ergo per nostrã incredulitatẽ in offensionẽ (seductionem) paruulorum inducimur. Nec enim vel honestas, vel probitas, vel voluntas Dei seruari potest, nisi Fides omnia vincat. Si scripturæ credimus, prouenient fructus in scriptura comprehensi. Et vbi fructus scripturæ non sequuntur, ibi nihili fides est. Sic etiam, si cogitationes habemus, & in illas credimus: Tunc Fides illud opus perficit, & sine fide nihil fit.

Iam verò vt institutum Incertarum artium pertexam, sciendum est, in solo homine existere Fidem tam ad æternum, quàm ad naturale. Qui credit in Deum, rectè facit, & iustus est, idque quod credit, accidit. Si iam æternum transcendit in eo, quod factum sit id, quod credidit: quanto minore cura opus est, vt vincat minus in fide, quod est Lumen Naturæ. Quæ ergo de cogitationibus dixi, quid requirunt aliud, quàm vt fides ipsa stabiliat? Tunc enim Motus vim, & propositum finem suum, ad quem voluntas prima dirigebatur, assequi potest.

Cæterùm, cur Artes illæ appellentur Incertæ, ita intelligetis. Sunt nimirùm artes, quæ processum naturalem habent. Et eæ certæ sunt. Artes Incertæ cur dicantur. Propter processum enim incertæ artes non vocantur, sed propter principium, ex quo processus oritur, artes incertæ appellantur. Cuius rei ratio hæc est. Ei, qui artem exercet ac vsurpat, opus est, vt bonam habeat cogitationem, vt integritati studeat, & sanum intellectum habeat earum rerum, circa quas versatur, vt etiam perfectus sit, & intellectui illi fides non desit. Quia autem homo eatenus nonnihil in suo iudicio nutat, ideò suum ipsius opus perdit. Ratione enim titubationis huius in illis rebus perfectus non est. Ideò incerta illa sunt. Cùm enim momentum omne positum sit in nouo Cœlo, quod opifex sibi ipsi condere debet; constitutionis autem huius certa scientia non sit: ideò super dubiam scientiam finis stabiliri non potest. Hinc nomen Incerti. Ars autem Incerta talis est, vt per illam cognoscere Deus minimè prohibeat. Multarum tamque rerum exploratio & cognitio Deo minimè displicet. Si enim corpori Elementato permittit, vt ab vna regione peregrinetur in aliam, ac tam bona quàm mala experiatur: Peregrinationem huiusmodi multò magis permittet spiritui cogitationum, vt, quod quærit, inueniat & cognoscat. Nam si rerum omnium indagatio in solis his ternis punctis consistit, *in oranda, in quærenda, in pulsando*: cur quæso via ordinaria quærendi licita non sit, cùm tamen præcedat oratio, & processus quærendi ac pulsandi respiciat ad illum, qui dixit: *Discite ex me, mitis enim & humilis sum corde?* Quis fiducia tali non quærat? aut quis nisi pectus nefarium & distortum talia criminetur? Verùm verò hæc sint, cogitationes certè sunt principiũ, debéntq; gubernari ab illis, quæ iam dicta sunt. Mirabiliter enim operant' arcana hominũ. Sed tamen in principio sunt incerta, incredibilia & inaccepta: in fine autem probatur vniuersum, qualia in principio artifex fuerit. Nec quinis in fine est, qui in Principio de fine gloriatus est. Vt enim quæramus, imperatum nobis est, siue id fiat cogitationibus, siue oculis. Prout autem quisque viam sectatur, ita inuenit. Quâ viâ nihil est, illâ etiam nihil inuenitur. Quòd si de inuentione artium & futurorum omnium Propheti ę differendum sit: quis de secretis articulis quicquam iudicabit, & antequam quid fiat, id confirmabit, nisi vniuersa fide stabiliantur. Quid probationis habent Prophetæ, nisi fidem, vsq; ad tempus ipsius euentus? Quòd si rem exactiùs trutinemus, multæ adhuc artes aliæ sunt, principium suum difficiliùs demonstraturæ, quàm hæ, solo eo fretæ, vt dicant, res arcanas & obscuras esse. Verum omnino ac euidens est, multa permittere Deum vt reuelentur, cùm tamen modum nemo sciat. Sic per incertas artes multa arcana manifestantur, non quidem vt de fundamento

mento inquiramus, sed soli voluntati Dei, quà vitia reuelantur, fidamus. Vt in Diuinando videris, Astra mirabiliter operari: ita operantur etiam mirabiliter artes incertæ: non quòd hic Astra tantùm operentur, sed quòd iudicium etiam ferant interdum Astra, interdum cœlum ipsum, interdum voluntas Dei, interdum casus. Cum quocúque horum concordat homo, cum illo operationem perficit. Ideò res incerta est, quia nemo nouit, quis illic operetur. Caro namque & sanguis operari nihil possunt, quia caro & sanguis homo non sunt, sed homo cor est, & in corde vires occultæ latêt. Pro ratione cordis, operatur eiusdem perfectio, & figuram sui indicij exhibet, quę figura sine sciētia poni non debet. Etsi enim principium vocari ars possit, quia tamen per iudicium & figuram sententiæ fert, & iudicium sine arte tractari non debet; ideò artis est dare conclusionem, & sententiam iudicare & cognoscere. Et licêt plus quidem in arte reperiatur, quàm cognosci posse per naturam videatur: id tamen mirum videri nemini debet. Nouum enim cœlum cogitationum, & arcana Dei plus quam Naturæ possibile sit reuelant his, quibus illæ reuelationes imputari debent.

CAP. VIII.

PROBATIO IN SCIENTIAM *Medicinæ Adeptæ.*

DE Medicina Adepta, quid sit, paucis hęc attēdite. Tractat de solis illis morbis, quos à cœlo, & cœlesti operatione contrahimus. Morborum enim omnium ortus duplex est: vel ex Astris, vel ex Elementis. Hinc duplex etiam Medicus, duplex Medicina, duplex origo, duplex operatio. Discrimen hoc sedulò à Medico noscendum est, ne sydereos morbos Elementaribus remediis, tractet, aut contra. Huiusmodi namque error suo damno non caret. Est itaque Medicina Adepta ars, docens Sydereas Infectiones & expulsiones cognoscere. In errore enim apertò versantur, & cum genuino Medicinæ ordine pugnant, qui Sydereorum infectionum ignari, has Elementaribus remediis expugnare conantur. Rem docebimus exemplo. Pestilentia est morbus, ex Astris enatus, infectione sua sicut Sol suis radiis nos affligens. Iam in hoc morbo committitur error, si per Elementares medicinas pestis profligari instituetur. Huiusmodi namque remedium contra infectionem Sydeream nihil facit. Iuuat quidem aliquid eo modo, si corpus ipsum quoque infectionis illius aliquid concepit, qui tunc morbus Physicus est. Quantum vero ad Sydereum, quod principale est, id remediis illis non tollitur. Imò largimur, remedia Elementaria conferre quidem aliquid hoc casu: sed tantummodò id, quod confert pileus aduersus Solem. Solis radii à capite quidem arcentur inducta vmbra: ipse tamen fons & origo nō obstruitur aut adimitur. Sicut ignis varit ab extra: ita Sydereos quoque morbos vere cognoscendum est. Sicut frigus & calor corpori nocere possunt: ita & Astra. Horum vis in tantùm eneruatur & infringitur, quanto plus singulatiora vitium inestin homine, infectioni illi resistentium. Ex quo consequitur, non quélibet posse infici. De Medicina itaque Adepta tenendum est, quod doceat Sydereos mobos ab Elementaribus internoscere, & illos remediis Sydereis curare. Quæ discretio si in medicinæ non habeatur, magnę corruptelę inuehētur, &c. sicut in Practica prolixiùs docetur.

Med. ad. quid sit. *Morb. origo duplex.* *Med duplex.* *Med. errores recipiens.* *Pestis quid.*

Iam ergo videtis, quid Medicinæ Adepta sit In fundamento & origine, nempe non terrena tractatio tantùm graminis & fœni, pyxidúmve aut scatularum: Sed potius (vt ita luquar) *Superterrena*, naturalis tamen. Si, quod probatum satis est, licet nobis discere ex Deo: licebit etiam ex natura. Natura quidem nescit loqui, sed ligni more, quod mouete se non potest, contra nos stat. Pro ipsa autē loquitur, quoi vices eius obit. Is similis est homini, vices Terrę obeunti. Terra nihil loquitur, sed tacet, & immota stat. Os autem habet homo, qui de terrenis rebus seu de terra & Elementis loqui debet. Ita & Pharmacopœus certus in Firmamēto est vices Firmamenti & causam agens, ac nomine illius disserēs. Ab hoc spiritu Apollinis exeunt libri & doctrinæ Firmamenti: nō quod Apollo homo sit, non quòd sit Deus, non quod sit Numen, sed quòd sit homo, in Firmamento habitans cum multis legionibus, sicut cum multis legionibus in terra habitat homo. Et sicut homo ab humo denominatur, quia de terra est: ita Apollo est Firmamentum, & corpus Firmamenti vocatur Apollo, sicut & ipsius spiritus *Apollo* dicitur. Nulla ergo ratione aut lege astringimur, ne præceptorem alium, quàm putidum & stercoreum hominem quæramus: sed pergendum vlterius est, & quærendum amplius, hoc nimirùm, quod Christus dixit, in auribus nostris assiduè sonante: Quod de supernis natum est, de supernis loquitur. Ex quo elicitur, dé cœlo disseri nihil posse nisi ab eo, qui in cœlo fuit, & ex illo loquitur. Qui autem de infernis & terra est, is de rebus etiam terrenis disserit. Hoc omnino ac iure cōsiderandum est, quòd præceptores anxiè & serio quæri debeant ibi, quo ordinati sunt. In vno enim non sunt omnia, sed cuilibet suum donum & gratia à Deo collata est ad id, ad quod creatus est. Et in hoc prouidè sapere debemus. Sicut enim varię plātæ existunt, ita variæ etiam sunt proprietates; ac cuilibet suus additus Magister est. Ex hoc qui discit, is adeptus est Medicus, hoc est, Sagax in Medicina. Sic, pro Exemplo *Paulus est Theologus Adeptus*. Illo namque in loco didicit, vbi suā Theologia originem habet. Nec enim Medicina tantùm Adepta est, sed & Adepta Theologia, & Adeptum ius, & similia ali. Nam horū omniū vt Theologiæ, legis & Medicinæ origo est supernterrena. In suà ergo Academia quęrī & addisci debent, quæ est apud Deum, ex quo omnia procedunt. Quicunque alio, quàm hoc modo, quicunque aliud quàm hoc discit, is perfectus non est. Donum autem omne perfectum à Deo est. Quod si quidem Theologus loquatur, non autem verè perfectus sit: tunc donum id ex Deo non est, sed aliquid eius ex Deo est, ex Deo tamen per illum nihil efficitur. A solis illis aliquid perficitur, qui donum à Deo perfectum habent, vt Paulus, & Apostoli cæteri, qui igneis linguis admirando modo contra naturā locuti sunt. Idem iudicandum etiā de Iurisprudentiā

Natura vt muta sit. *Apollo est homo Firmamenti.* *Adeptus quis sit.* *Paulus Adeptus Theologus.* *Deus origo omnium.*

dentia. Si perfecta ea non est, si vni dat alii adimit, vnum punit, alterum minime: iam donum ipsa Dei non est, & ne donum quidem vocari potest. Donum enim hoc tantùm est, quod est perfectum, quia ex Deo manat. Sed & imperfecta dona sunt, non tamen ex Deo, quia perfecta non sunt. Et tamen omnia à Deo sunt. Multi vocati quidem, sed non omnes electi, nec omnes vestem nuptialem habent. Multi multa loquuntur: sed eadem non faciunt ipsi, quia donum illorum perfectum non est, nec est ex Deo. Ideò statuentur etiam ad læuam, & annumerabuntur hircis. Sic ergo & Medicina in Adeptis probari debet instar Theologiæ, instar Pauli & Apostolorum reliquorum. Nam horum exemplo ipse quoque Medicus quærere & discere debet ex præceptore, quem Deus præfecit inuisibilibus scholis, in Firmamento, & in omnibus illis, quæ in & de Firmamento sunt: siue in terrenis corporibus siue in Firmamento ipso generetur, ea Medicina Adepta est. Nec verò Medicina saltem Adepta, sed etiam quælibet Religio sacra hoc modo studium suū quærere & vrgere debet, nec solis muris & tectis includi.

Donum perfectū quod sit.

Porrò si Medicina in Medicina Adepta ad morbos cœlestes tantùm intendit, ipsam etiam de cœlo esse oportet. Discrimen itaque tenendum est, medicinas alias à stellis conferri, & deorsum in lapides, herbas, &c. fundi ac imprimi, velut in Saphyrum, Hypericonem, Persicariam, &c. Non vero satis est ea cognouisse, quæ in terra impressa sunt contra morbos sydereos, quod merè Philosophicum est: sed insuper hoc quoque requiritur, vt Firmamentales Impressiones, vires, Arcana, &c. desuper deducantur in Gamahey, in corpus scilicet quod postea aduersus morbum illum vsurpetur, non secus ac medicina ex campo vel sylua effertur, & per multa locorum interualla ad locum defertur illum, in quo pyxis, cui indatur, reposita est. Sic hic quoque de Medicina Adepta iudicandum est, quod ex parte Magica naturalis sit. Vtriusque enim processus vnus est in hoc saltem differens, quòd Magica sanitatem negligens, eam Medicinæ Adeptę cõmittat. Iam qui in Medicina Adepta velit esse Medicus & Apollo, non discet ipsam ab hominibus nec etiā secūdùm Elementares & terrenas rationes operabitur. Id enim solùm, quod de Inferiore loquitur, ad inferius spectat. Quod autē de supernis loqui vult, de supernis discere debet. Iam verò nullus vnquam hominum supra nos in Firmamento fuit, & homines illos inuenit, ex quibus disceret: sed quale vnūquodlibet est, talis quoq; est præceptor. Exēplo vobis sit Paulus. Is non ex terrenis aut Firmamēto doctus factus est, sed à superno, quod his omnibus excellentius est. Ex ipsius ergo rei cōsideratione patet, cœlestia ex terrenis minimè disci sed cœlestia disci ex cœlestib. terrestria ex terrenis & firmamētalia ex firmamentalibus. Et sicut alius magister, est terrenorum, ita alius etiam cœlestiū, ita alius Firmamentalium. Ibi nimirum Magister est vbi est id, quod Magistrum habet. Hinc ita concludimus. Si ergo scriptura sacra de supernis discenda est, & non de infernis: homo ita in terrena natura sacrarum literarum Do-

Medici nx cœlestes in Gamahey indenda.

Med. Adepta est partim naturalis Magica

ctor non erit. Nisi enim aut angelus sit, aut angelicus, fundamentum certè supernum perfectè non facilè hauserit. Quæ enim superna cōtra nos habent, his terrena concedere coguntur, adeóque castratione opus est propter regnum Dei: aliàs emergent scandala. Quisquis igitur in Medicina Adepta Sagax esse Medicus velit, is discet ab eo, qui Medicinam adeptam nouit ac callet. Si in cœlo Doctor est, qui per tot locorum interualla nos in terra constitutos docere potest: etiam in Firmamento Doctor erit, qui dictet ex ipso Firmamento, quod ad Medicinam Adeptam spectet, Sagax nimirùm Arcanum omnium Medicinarum. Nihilo autē difficiliùs Firmamentum docet Firmamentalia, quàm terrenum terrena. Quàque aptitudine & procliuitate discimus ex Deo: eadem possumus etiam discere ex Firmamento. Si enim (vt scriptura loquitur) credimus in Filium vnigenitum, licet nobis fieri Filios Dei: Et sic demum in vera schola versamur. Sic pariter etiam potestas nobis data est eundi in scholam Firmamenti. Si Paulus in tertio cœlo institutus est, ac ibi, cū quo loqueretur, inuenit: nos quoque in Firmamento inueniemus aliquem, qui nobiscum colloquatur, & nos doceat. Non enim in carne & sanguine omnia condita sunt, nec ex carne & sanguine omnia discuntur: sed etiam ex illis, qui caro & sanguis non sunt, sed carne & sanguine potiores sunt homine, & omnia Naturæ opera norunt ac callent, perque densos muros & per medios scopulos, in mediam terram, in mediū mare introspiciunt. Talibus nimirum illi sunt præditi oculis, & in oculis illis posita est Medicina adepta.

Caro & sanguis non omnia docent.

PROBATIO IN SCIENTIAM PHILOSOPHIÆ ADEPTÆ.

EOdem modo & de Philosophia Adepta tenendum est, eam ex hominibus disci non posse, sed ex illa tātùm schola, vbi versatur. Doctrinæ autem ex hominibus discendę: & doctrinæ discendę ex eo, in quo illa est, hæc conditio est. Quomodo me docere possit homo in Adeptis, qui ipsemet Terrenus est, nec quicquam nisi terrenum didicit. Discendum itaque ex alio est, nimirum ex eo, qui sit Adeptus. Sicut enim Theologia & Iustitia disci ex alio nullo potest, nisi ab ipso, Deo qui ipsa iustitia sit: ita nec homo ex se ad Philosophiæ Adeptæ fundamentum penetrare potest. Iam ergo hic quoque explicandū, quid ex homine disci possit. Obiicere aliquis hoc mihi posset. An id non satis est, me ex Paulo discere, me Pauli scholam audire, &, quæ mihi necessaria sunt, ex Epistolis eius excerpere? In ipso omnia prompta sunt. Sed & præter ipsū alii sunt Apostoli, sunt Prophetæ, sunt Euangelistæ. Quos si lego, si scrutor & euoluo, quid opus est, me in tertium cœlum ascendere, aut abripi? An ex illis non satis doceri queam? Præterea si Philosophiam Adeptam discam ex eo, qui hausit ipsam ex illo, qui Philosophia Adepta ipse est: an id mihi non sufficiat? Sed respondeo, id quidem satis & plus satis esse *Quia regnum Dei inter nos est*. Sed adde tamen hoc. *Sine tuo Numine, nihil est in Homine*, quod ita intelliges. Solam nimirum lite-

Philosophia Adepta ex quo discenda sit.

literam discimus ex illis, qui docti facti sunt ab eo, qui ipse Philosophia Adepta est, & ipsam scit. Itaque si sensum & intellectum, vt in quo vniuersus thesaurus latet eorum, quæ in litera illa comprehenduntur, requirimus: vlterius procedendum, ac sensus hauriendus ex illo est, qui literas ipsas componere docuit. Sensum enim literis scribere nemo potest. Quoque res potior est, eò intellectus minor est. Quandoquidem ergo Memoriale tantùm & manuductio tradatur sine sensu: capiendus hic vtique erit ex eo, qui illius gnarus est, sine quo *Nihil est in homine*. Et eatenus tibi non admodum reluctor. Si enim Paulum legas, si euoluas Prophetas, si perscruteris Euangelistas, rectè quidem feceris. Illa enim omnia in Papyro descripta inuenies. Sensum verò in papyro scriptum non inuenies, sed petes ex illo, qui istum papyro designauit & inclusit. Hæc nimirum Philosophiæ Adeptæ ratio est. Ipsa non est scientia ex homine prompta, sed è supernis, ex supremo Firmamento tradita, quam docere alios homo non potest. Et de Philosophia adepta disserere ac scribere nemo potest, nisi qui didicit illam ex eo, in quo illa existit. Et si quidem is alium doceat; hic tamen in sensu nihil proficiet, nisi & ipse illum petat ex eo, ex quo alter ipsum hausit. Aliter enim si fiat, origo ista est schismatum in scientiis, quolibet nimirum rem pro suo cerebro explicante, & sibi ipsi in ficto sensu (ceu stulti faciunt) abblandiente, cùm tamen nulli hominum integrum sit quicquam alios docere, & explicare, nisi qui doctrinam hauserit ab eo, cuius interpretatio propria est & vernacula. Cum ergo ista Philosophiæ Adeptæ ratio sit, vt non ab hominibus addisci possit (vtpote illius ignaris) sed omnino ex alto, qui ipsa est, & ipsam callet, accipi debeat: hinc sequitur, illum hominibus superiorem & potiorem esse debere, qui possit & perficiat, quæ terrenus homo perficere nunquam queat. Sed ad paragraphi huius intellectum faciliorem hoc exemplum notate. Herbæ, radices, semina, arbores, fructus, &c denique omnes gemmæ, & quicquid in terra aut quatuor Elementis est, nihil sunt aliud, quàm literæ, quæ aliquid in se continent quidem: sed quid contineant, incertum fit. Iam verò herbæ illæ ac semina nobiscum colloqui non possunt, ita vt quidnam in sese contineant, vltrò effutiant: sed quieta & & immota nec verbis nec motu hoc vel illud de se produnt. Iam, qua arte ex illis disces, quidnam in sese contineant? Nam id scire homini vtile est. Nec enim vel colloquio suo illa seipsa produnt: nec, quid contineant, homo palam ac per seipsa produnt: nec, quid contineant, homo palam ac per se rescire potest. Eadem etiam literarum ratio est, quæ omnes mortuæ sunt. Itaque vt compertum habeas, quid in herbis, lateat, opus est Philosophia Adepta, quæ secretorum, absconditorum & arcanorum Naturæ omnium conscia, quidnam in qualibet herba, semine radiceúe insit, facilè inuenit. Sciturieus ergo, quid in terrenis corporibus cœlaste seu Firmamentale vel etiam Elementare insit, ex Philosopho Adepto id requiret. Sine hac enim Philosophia, omnia mortua, dubia & ambigua credenda sunt.

Phil. adepta quid

Herbæ, &c. sunt instar literarum.

Ex his ergo iam constat, Philosophiam adeptam ex ipso homine addisci minimè posse, etsi literæ quidem (ceu herbæ externa,) ex ipsa accipi queát. Iã itaq;, quidnã Philosophus adeptus sit, cognoscendum, vt ex ipso discamus. Est autem intangibilis, insensibilis, inuisibilis, apud nos habitans omni ratione, vt Christus inquit: *Vobiscũ ego sũ, vsq; ad finẽ mundi*. Et licèt à nemine videat' aut tangatur, apud nos tamen est Christus. Eodem modo & Philosophus Adeptus. Et sicut Christus inquit: *Regnum Dei inter vos est*, & nemo illud videt: ita nemo etiam videt apud nos Philosophiam Adeptam. Vt Christus dicit: *Discite ex me*: ita discendum etiam est ex Philosopho Adepto. Et ceu Christus ait: *Quilibet scriba ex Deo doctus euadit*: ita quilibet etiam Naturalis ex Philosopho adepto doctus euadet. Iam quomodo conueniemus? De hoc ita statuite. Quo modo conuenerunt Spiritus Sanctus & Apostoli, vt Magnalia Dei linguis igneis efferrẽt? Eodẽ modo conueniẽt etiã Philosophus Terrenus & Adeptus. Quis coniungit illos? Iste nimirum, qui coniungit suum spiritum & sanctos, hoc est, paracletum & Apostolos. Et nemo coniunctionis huius consors fit, nisi à summo & primo eo trahatur. Aliàs enim, quomodo homo, qui terrenus est, desiderare aut appetere queat id, quod terrenum non est? aut tangere, quod corpus non habet? aut cum eo loqui, quod labra non habet? aut audire, quod inuocale est? Horum nihil fieri potest. Doctores enim illi sunt superelementares: homo autem Elementaris est. Porrò autem & homo ipse corpus superelementare, hoc est, sydereum habet. Id iã doceri & informari debet, non caro & sanguis, in quib. non nisi terrenæ concupiscentiæ hærẽt. Quod si autem homo corpori Elementari Elementaria sua iura attribuat, & sydereo insuper corpori suũ quoq; ius faciat: tunc corpus manet in eo, in quo manere debet, & sydereum quoq; corpus penetrat ad id, quod ipso dignum est. Sed vt rectiùs propositionem intelligatis, differẽdo ita pergã. Quãtũ ad Philosophiã Adeptã, nõ debet homo discere spiritu illo, qui caro & sãguis est: sed proficere debet per corpus sydereũ, vt illi omnia super Elemẽtaria reuelẽt'. Nihil n. vnquã tã absconditũ est, quod corpori illi sydereo & Philosopho Adepto non manifestetur. In Adeptæ n. Philosophię scholã caro & sãguis nõ eũt, sed spiritus tantũ sydere'. Itaque si genuinũ discipulũ scholę huic admoueris, Magnalia Naturæ carne & sãguine multò sublimi' & exacti' cognosces. Nã si discere cupis ex ęterno, corpus id ẽt, quod ex ęterno est, scholæ illi admouebis, vt qui disciplinę illius capax sit. Nec n. nisi in scholã naturalẽ abeũt corpus Elemẽtale & sydereũ: sed illud in scholã Elemẽtorũ, hoc in scholã syderis. Hinc ẽt regeneratio dat' in homine aliũ discipulũ cõstituẽs, ducẽdũ, scil. in illã scholã, in qua de æterno docet'. Corp. n. Elemẽtare de Elemẽtis: corp. n. sydereũ de sydere, vt corp. regeneration. de cœlo disserere docet. Hoc nimirũ pacto quilib. discipul. ex illa schola sapit, ex qua exiit. Sic ex cantu, quæ auis sit, promptè auditur. Cæterùm de his paulò distinctiùs ideò loquor, vt sciatur, discendum esse secundum, non contra ordinem. Si enim

Philosoph. adeptus quasi sit apud nos

Caro & sanguis Philos. Adeptæ non cõprehẽdunt.

syde-

ſydereum corpus in ſcholam Elementarem, aut etiam aduerſa vice, ducamus, aut diſcipulum ęternum in ſcholam Elementarem aut ſyderearn agamus, vtroque modo peccabimus. Quinimò ſic homo ſtatuat, facultatem ſibi ineſſe tam diſcendi in Elementis, quàm cognoſcendi ſyderea Myſteria, & denique appræhendendi æterna ipſa. Quo fine etiam ita conſtitutus homo eſt, vt non brutum ſit, ſed hominem ſe eſſe recordetur, & in tribus illis ſcholis diſcat, corpus Elementare in ſcholam Elementarem, ſydereum in ſyderearn, & æternum in æternam deducens. Et hoc pacto tria in homine Lumina fulgent, & tres in ipſo Doctrinæ ſunt, & in tribus iſtis idem perfectus eſt. Quorum bina etſi reſpectu tertij tenebræ ſint: ſunt tamen nihilominùs Lumina Mundi, in quibus homo naturaliter ſapere & verſari poteſt.

Hominis facultas triplex.

Homo Lumina in se tria habet.

Cùm ergo dicta iam modo triplex ſcholâ, & elementa peculiarem habeant ludimagiſtrum, ſimilitérque ſyderea & tandem ęterna: deinceps nunc inquirendum eſt, quiſnam ſit is, qui doceat hominem, ſuam carnem & ſuum ſanguinem cibo potúque enutrire. Id nimirum facit pædagogus Elementorum, hominem non aliter ſtimulans, ac virgis ipſum cæderet, & ad id compelleret. Idem Magiſter docet iam *Creſcere & multiplicari*, & ſimilia alia, quæ Elementari corpori cognitu neceſſaria ſunt. Si iam corpus Elementare hoc modo à ſuo Magiſtro informatur ac docetur, quem tamen nemo videt aut tangit: idem etiam continget circa corpus ſydereum ac æternom, ita tamen, vt corpori obſecundetur, & ductui eius obſequium præſtetur. Quod ſi ſimiliter etiam ſydereo corpori aſſentiamur, id certè corpore Elementari longè excellentiùs illuſtrabitur. Corpus námque Firmamentale pædagogum terrenum expellit. Itaque diſcipulus iſte extra ſcholam eſt, remotus à Doctrinâ, quam ex præſcripto Naturæ, (à Deo ordinatæ) diſcere debuit. Itaque ſi homo, diſcipulum Elementarem ſcholæ iſti non nimium traderet, ſed decentem ibi ordinem & modum ſeruaret: nunc dimenſum corporis reliquum cederet corpori ſydereo, quod & ipſum fructus inibi ſuos carperet. Denique etiam Æterno ſuum tempus ad lectionem decenter diſcendam ſuppeteret. Cum enim vnius diei horæ ſint duodecim; cuilibet ſcholæ ſuum ſeorſim tempus aſſignandum eſt, ita, vt nulla negligatur, aut homo vnicâ tantũ aut alterâ cõtentus ſit. Mirum autem tibi non obueniat, poſſe te in ſtudiis illis grauiſſimis quotidie dictâ ratione proficere plurimum. Non enim caro aut ſanguis diſcit: ſed quod in te inuiſibile eſt, id diſcit, & quouis momento multa aſſequi idoneum eſt. Si facilis tibi doctrina Elementaris eſt, vt quę citra laborem & ſudorem, citra libros & chartas acquiritur: Elementari certè corpore multò procliuiùs diſcet ſydereum, & hoc iterum expeditius æternum. In hoc ſaltem momentum omne poſitum eſt, vt ſcholam illam adeas, in quâ fundamentum verum traditur. Ora, obteſtare, quære, pulſa: & voti tui totus compos fies, inueniéſque quæ petis & omnia tibi recludentur. Principium enim huius ſcholæ eſt, *ante omnia quærere regnum Dei.* Sic fiet, vt cætera omnia adijciantur. Aditus ad ſcholam alius nullus eſt. Hâc ratione, hâc viâ inſtiterunt iuſti, veraces & eruditi maiores noſtri, inuenturi modum ſcribendi & legendi, & reperturi medicinam, cuius ſæculo illorum neceſſitas fuit. Hoc modo etiam conſtitutum eſt fundamentum *Theologiæ, Iuſtitiæ, Arithmeticæ, Geometriæ, Aſtronomiæ, Philoſophiæ, Muſicæ, & Mechanicarum ſcientiarum, inuentionúmque Mineralium.* Quæ omnia tali principio inuenta & conſtituta, poſtmodum ad nos deriuata ſunt. Nec dum verò vniuerſa inuenta, comprehenſa & ſatis explorata ſunt: ſed multa adhuc inquirenda reſtant. Et ſi priſci in viuis adhuc eſſent: hanc ſcholam multò nauiùs frequentarent. Et inſania iſta hodierni mundi peculiaris eſt, quòd plerique omnes eam tantùm hodie ſectari ſcholam contendimus, in qua virgis omnia incuti ſolent: cùm tamen ſchola illa ſufficiens non ſit, ſed vix leue quoddam rudimentum conferat. Scholam Adeptam ſectari nos oportet, in quâ trium Luminum veritas traditur. Quod ſi nos fieri Lumina mundi oporteat, ſicut dictum Apoſtolis legimus eſſe: nunquam id certè impetrabimus, niſi in ſcholâ illuminetur illâ, in quâ dicta Lumina flagrarent. Hominum ſchola momenti haud magni eſt. Exemplo rem dilucidabimus. Si hominem quendam diſſerentem, concionantem, aut docentem audis, vox eius vt per aurem vnam ingreditur, ſic per alteram elabitur, quia ſenſus tui ad hanc ſcholam non diriguntur, ſed aures ſaltem afficiuntur tanquam ab harmoniâ quadam: cuius ſi ſonus ceſſet, iam auris voluptas deſinit. Et blanditiæ illæ ſunt aurium, ſicut cupediæ & ſuauia vina ſunt oblectamenta linguæ & faucium. Quantum ergo ad probationem Philoſophiæ Adeptæ iam attinet, ſciendum vtique concluſiuè eſt, ipſam non à carne aut ſanguine addiſci aut ex Elementis, ſed à corpore ſydereo ex ipſo ſydere, quod illius Magiſter eſt. Sic nimirum ſydereum corpus à ſydere Philoſophiam adeptam aſſequitur, per quod dicta Philoſophia omnia arcana Naturæ ſecundum omnia Myſteria cognoſcere docet. Et qui dictâ ratione in Naturæ lumen non ingreditur, is Lumen ipſe nunquam fiet, nec vlli vnquam lucere poterit. Obſcura enim ipſe caligo eſt, quæ omni luce orbata eſt. Et lucernam eiuſmodi qui ſequitur, in tenebris & ipſe totus verſabitur.

Regnum Dei ante omnia quærendum.

Scholæ diſcendi quæ vera ſit.

PROBATIO IN SCIENTIAM MATHEMATICAM ADEPTAM.

DIſcrimen aliquod omnino ſtatuendum eſt inter Mathematicam Elementarem & Adeptam, hoc eſt ſyderearn. Quod etſi in poſtremâ explicatione ſatis indicârim: propter probationem tamen fundamentum certius quæri & concipi fas eſt. Breuiter ergo ſic conſtituimus, Mathematicam Elementaram eſſe viſibilem & tangibilem, in corpore euidenti, in quo Mathematicæ ſpecies omnes perficiantur. Sed & Mathematica Adepta corpus habet viſibile, non autem palpabile, ſubſtantiale, ſed ſine corpore, habens ſeſe, vt Sol in flumine, aut Luna in fonte, rem deinceps ita æſtimate. Mathematicus Elementatus opere & labore ſuomet, quod requirit, facere, & terrenis

Mathematica eſt duplex.

Vt inter ſe diſtet.

corporibus id complere cogitur. Nec enim vel *Algorithmum*, vel *Geometriam*, vel *Cosmographiam, &c.* conficere potest, nisi omnia per Elementa agat, & ex circulo, numero & lineâ producat. Et hæc fieri oportet per artem, quam Elementaliter discit ab externis. Sic externis oculis videtur, vt arbor creuerit, vt Sol moueatur, vt Luna renouetur & plena, fiat, quæ omnia sunt Elementaria. In Adeptâ autem Mathematicâ, Sydera, *Generata, Creata, Essentiæ, Archidoxa*, seipsa locant in suam sphæram, circulum, cursum, Mensuram, Lineam, concauum & numerum, secundum altitudinem, profunditatem, amplitudinem & angulos, ita vt omnia perfectiùs stent, quàm ab Elementari manu collocari queant, stent inquam corporaliter, substantialiter, sed tamen impalpabiliter, appareant visibiliter, non tamen cum substantiâ corporali, in omnes dimensiones distributâ quàm artificiosissimè, ita, vt singulæ Mathematicæ species totos Mathematici oculos, intellectum, animaduersionémque requirant. Hac ratione Mathematica Adepta in suis viribus, naturâ & scientiis diuisa est à Mathematicâ terrenâ. Et Mathematica syderea collocat ostenditque, quæ Elementaris inuenire nullo modo potest, quámque nemo illorum hactenus cognouit, ac ne olfecit quidem. Præterea nulla proportio, nulla distantia, denique nihil quicquam, nullus gradus, nulla minutia intermissa aut neglecta est, quæ non perfectè euidentérque ac perspicuè appareat. Attendite enim. Quis substantiam Solis deducere potest in opus Elementare? Nemo quisquam. Figura tamen & species eius potest, quæ tamen non nisi lignum, papyrúsve est, quæ omnia res mortuæ existunt. Si in speculo præsentari potest Sol, in fonte Luna, &c. quanto magis in Mathematicâ Adeptâ, ista omnia substantialiter apparebunt? Sicut hominis vniuersa membra in speculo ita apparent, vt nihil illius non videatur: ita in Mathematicâ Adeptâ corpora ingrossata omnia sumuntur, & corpora solùm spiritualia manent. Pro his exemplum tale notate. Elementis sua forma & corpus est, quod speciem habet corpori conuenientem. Præterea sydera quoque formam & corpus habent, quibus species sua respondet. Iam verò corpora vtraque in vnum confusa & permixta sunt. Elementare videtur: sydereum minimè. Corpus enim Elementare grossius & densius est, quam vt visu penetrari possit. Iam si duo illa corpora diuidi queunt, ita vt vnum per seipsum videatur obscuratum & obtectum cum altero: hinc conspicuum est, quæ cuiuslibet corporis conditio sit. Sed & hæc maioris intellectus gratiâ attendite. Autum, quod in tenebris latet, à nemine videtur, velutinec id, quod sub terrâ defossum est. Hoc in casu scientia Adepta est, vt nox & tenebræ vt terra remoueantur, resque, qualis per seipsam est, clarè videatur. Et hoc se modo habet Adepta Mathematica, Philosophia & Medicina. Cur vero ita de illis disseruerim, sequens Exemplum planum faciet. Arbor in campo fixa stans, formas duas habet: Vnam Elementarem, alteram sydeream. Elementaris oculis conspicua est: contrà syderea. Iam

Mathematica adepta qualis.

Corporis Elementaris & syderei, quæ differentia.

Arboris forma duplex.

syderea est Autum: Elementaris est nox, est caligo, est terra, tegens quod recondit. Iam si caligo ista, vel nox vel terra, hoc est, corpus Elementare quod Lignum est, adimatur: tunc sydereû corpus putum clarúmque conspicitur, sicut exemplum hoc docet. Truncus, qui in terrâ iacet, reconditam in se habet imaginem viri, fœminæ, animalis, denique rei cuiuscunque velis. Si superfluum ex ipso amoliatis, iam, quid sit, conspicuum facies. Quod autem amoliris, est nox, est tenebræ, est terra, abscondens quod intus latet. Sic iam Adepta scientia est, quæ corpus noctis & tenebrarum, adeóque terrenum, impedimentum à sydereo remouere potest, vt hoc purum, integrum, clarúmque appareat, quale id figura, omnisque adeò Geometria, Cosmographia, Astrologia habet, & &c. compræbendit.

Adepta scientia quid præstet.

Quæ hactenus dixi, eò spectant, vt Mathematicam Adeptam rectè probéque intelligatis & species eius inuicem distinguatis, corpúsque terrenum à sydereo, & eo, quod in terreno latet, discernatis, adeò, vt obtectu [illegible] à omni caligine & opacitate corporum, ([illegible] quam visus penetrare nequit) visibile fiat & pellucidum, purúmque, & D[illegible]phanum, ac perspicuum, non secus ac si in cinere sydereum aliquod corpus lateret, ac cinis ille vitrum fieret, in quo vitro figura syderei corporis eluceret, non secus ac Luna resplendet in fonte. Oportet enim tenebras tam esse limpidas & lucidas, quàm Christallus est aut vitrum ac speculum ne quid ad rem hanc desit. Hâc tenebrositate remotâ. Mathematica tota confecta est, & in suum instrumentum comprahensa sine omni circulo Elementali, sine Elementali Lineâ, Zifrâ, & similibus, & tamen tota ex Lineâ, Zifrâ, circulo, &c. constans. Elementare corpus multum nobis visus adimit in Mathematicâ Elementari. Vnde multa incognita & incomperta sunt, quæ in Firmamento existunt. Idenim solum indicare solemus, quod oculis spectamus Elementaribus, faciem nimirum cœli, in quo aspectu momenti minimum positum est. Inspectio interna momenti multò maioris est. Quid enim sit, si speciosam virginem foris in facie contempleris? Si illam non etiam noueris interiùs, quàm facilè decipieris? Quid fit hoc, si terram extrinsecus aspiciamus, & quid interiùs in ipsa sit, ignoremus? Expectabimus ne, dum hoc se ipsum prodat? At id cum nostro damno erit coniunctum: Sicut damnosum etiam est nos expectasse, dum nequitiam suam exereret virgo quæ pro simplici & niuea habita fuit. Et longa illa expectatio futura fit, si præstoleris dum pisces ipsi ad littus in rete tuum ingrediantur. Ipsum ergo externum pro scientia ac arte habendum non est, sed pro obscuritate, pro nocte, in quâ Sol, ac splendor & lumen taceat. Fas itaque ac æquum est nos in Mathematicam Adeptam penetrare, nec pro Mathematicâ integrâ Elementarem habere, aut cœli tantùm faciem nôsse, sed intrò in cor, in animum, in penitiora peruadere, & quidnam intus sit, peruidere. Hoc si facimus, ipsu in Chaos, & Tenebræ, ac corpora, rem internam obscurantia, clarescent & enitescent, ac oculi nostri

Re[illegible] cuidam in[illegible]ra [illegible]andæ.

Externa sunt remouenda tamquam obscurantia.

nostri visu suo penetrabunt tanquam Sol per vitrum, aut lumen per vmbraculum. Sicut enim imago in speculo, aut Luna in aquâ resplendet; ita hîc quoque clarificatione requiritur, quæ Mathematica Adepta est, quæ sola, & non alia in omnibus Astronomiæ membris vsurpanda est. Elementaris Mathematicus sydereos omnes cursus in terrenum globum vnum cogere satagit, tanquam in corpus, in quod cœlum & omnis sphæra reducatur. Et quod de ligno dicimus, idem intelliges etiam de cupro & papyro. Eodem modo & Cosmographus mundum in pannum, aut parietem, aut mappam describere molitur. Hęc iam molimina sunt Elementaria, sunt naturæ & proprietatis Elementaris, & Elementaliter ars quoque ista tribuitur. Quòd si ergo rem ipsam videat in Astrolabiis, in Quadrantibus, in Sphæris, in Globulis, &c. omnia tamen ista motu suo destituta sunt. Motus deest, cuius cognitio ante omnia necessaria est. Et si globus quidem artificis ipsius manu circumagatur, motio tamen illa mortua est, similis vmbræ parietis, quæ nec alba, nec nigra est. Et Elementaris quidem notitia plùs, quàm iam diximus, præstare non potest. Versatur enim tantùm in facie, non in corde, & de externis solùm speculatur, non etiam de Internis. Contrà verò Mathematica Adepta, spirituale visibile Astrolabium tibi tradit, quod per se mouetur, motu suo. Et sicut Sol in Aquâ procedit, ita vt videatur; sic etiam promouetur Astrolabium. Debentque instrumenta ita confecta esse, vt rem præsentent non aliter, quàm in speculo, vt prorsum vorsum moueantur, sicut mouetur, quod in speculo repræsentatur. Et hoc nimirùm inter Elementarem & sydeream Mathematicam discrimen est, quòd Elementare Instrumentum simile sit trunco ligneo, aut corpori mortuo, quod de loco ad locum transferri oporteat, & aut lapidis instar surrigendum ac fulciendum sit, aut instar telę aranearum parieti adhæreat. Instrumenta autem Mathematicæ Adeptæ motionem in se continent, similem sphæræ aut corpori, cuius instrumenta sunt, non tantum quoad progressum, ascensum & descensum, sed ipsa quoque Cosmographia mobilis est, vt mobiles sunt locorum indigenę. In hac ergo probatione sic de Mathematicâ Adeptâ iudicate, quòd visibilis sit, non autem tangibilis, & quod illud, à quo inuisibile obtenebratur, auferendum sit. Id si fiat, scientia Adeptæ Mathematicæ iam satis probata erit, sicut tandem per opera probantur omnia. Opera enim huiusmodi rerum omnium testimonia sunt. Et simili modo Magica ac membra eius omnia, vt Nigromantia, Necromantia, Astrologia, Signata, Artes Incertæ & Adeptæ, in opus deducenda sunt. Hæc est ipsorum Mathematica & Modus instrumentorum, quibus ad perfectionem suam indigent. Et stupori vobis non sit, me illa proferre & protrahere, quæ nulli vestrum adhuc cognita vnquam fuerunt. Alius enim enim ac diuersus à vobis sum. Gratias ago scholæ illi, in quam penetraui. Nec me de quocunque alio homine effero, quam de eo, qui me genuit, & à puero instituit. De Astronomiâ itaque iam repeto. Nisi deseramus in scholâ suâ corpus Elementare, quod in ipsâ luxuriat, & tempore illo corpori indulgeamus sydereo, nunquam sanè in cognitionem Astrorum periti euademus, sicut scriba quilibet à Deo doctus euadit. Et quamdiu Elementaribus solis capimur oblectamúrque, tamdiu ad superelementaria non penetrabimus, nihilò scilicet magis, quàm schola æterna cum mortali non permiscetur. Donec mortalia contemplamur, cœci sumus. Et dum in his occupamur, æterno cognatione nullà addicti sumus. Si verò oculi nostri longiùs prospiciant, tunc demum magnalia Dei nobis reuelabuntur. Hoc ergo fine lumen naturæ nobis datum est, vt in illo versemur. Sed vt cœci sumus, si conferamur ad æternum: ita cœci etiam sunt elementares, si comparentur ad sydereos. Quique secundum corpus sydereum ambulat, huic manifestantur, quę fecit Deus magnalia. Vtrique tamen cœci sunt quoad æternum. Cœcus verò ideò nascitur, vt visum recipiat, & contempletur magnalia Dei, adeóque Deus propter illuminationem & visus restitutionem celebretur, eiusque potentia nota fiat. Denique vt cœcus viso recepto de elementari corpore admiretur. Propter crassitiem autem sydereum corpus elementari potius est. Caro & sanguis cœlum impetrare non possunt. Ex elementis enim caro & sanguis prodierunt, quæ æterna non sunt. Si cœlum impetrare non possunt: multò minus sydereum. Aliud ergo requiritur ad virtutes elementares, aliud ad sydereas, aliud ad æternas. Quæ autem mysteria, magnalia & arcana Deus cuilibet contulit, ea perfecta sunt. Itaque elementare corpus indignari non debet, quod sydereum corpus ipso plus sapiat. Habet enim elementare corpus, quod suum est. Suum habet etiam sydereum. Licitum autem Deo est, cuilibet largiri, quod [illegible]. Licitum est etiam eidem conferre cuilibet, quod debet. Quid id ad te? Quid læua curat, quod facie dextra: quódue Deus huic plura largitus sit? Habet læua, quæ sua sunt. Nec ob id reprehendi paterfamilias debet, si vni plus det quàm alteri. Sic placitum est ipsi bona sua dispensare: & nihilominùs ob dispensationem talem bonus iustúsque manet, cùm tamen interim inuidi oculus nequam fiat. Et sciendum est, corpus nullum inuidere præter elementare. Hoc enim scholas duas alteras odit, solum nimirùm pollere & eminere quærens. Interim nō cogitat, per ignem sibi penetrandum esse, cùm tamen bina cætera corpora, discipulus nempe ætherei cœli, & discipulus paradisiaci cœli probè inuicem consentiant, nec inter se discrepant.

Elem. Mathematicus vt differat ab Adepto.

Instrumenta Elemēt. & sydcrea, vt differāt.

Dei libertas in bonis distribuendis.

Sed hæc ad probationem scientiæ Mathematicæ adeptæ, quantum hoc de adeptis caput requisiuit, iam sufficiant. Quę sequūtur, ad reliqua membra, quæ dona sunt, non artes, non scientię, spectant.

CAP. IX.

De Astronomicis donis diuinationis, Augurriorum & Ebriecatorum.

QVantum ad naturalia Astronomiæ describenda, eiúsque membra declaranda & manifestanda

manifestanda attinet, placuit mihi ipsa tali ordine comprehendi. Restat iam deinceps quoque dona natæ Astronomiæ similiter intelligi, attendique, quid natura ipsa per seipsam sine ope aliarum scientiarum operetur agatque. Ea qualianam sint, & qui donum vnumquodlibet intelligi debeat, in sequentibus tradetur. Sed & hic nouem membra constituentur. Nouem enim illa dona nouem modis formisque dantur. Itaque iam explicabimus, quomodo donum quodlibet per seipsum intelligi debeat.

De Dono Diuinationis.

Porrò contingit, Astronomiam quandam seipsam gignere, veluti de donis dictum est, & deinceps etiam dicetur, quânam ratione natura ipsamet sine arte & auxilio humano, actu proprio Astronomicas operationes perficiat, quæ nullâ arte aut diligentiâ, hoc est citra indagationem humanam manifestantur per se, vltróque. Quanquam id non eueniat omnibus sed iis tantùm, qui astro in hoc genere præeunt, quales sunt industrij & bonæ indolis homines, erga astra rectè constellati, purgati & approbati, qui nimirùm in cibis & potibus temperanter sese gerunt. Ebrietas enim Diuinationem non fert. Et in intemperantibus operatio nulla conspicua est alia, quàm quæ ab ebrietate editur, cuius proprium est tumultuariè & inconsideranter erumpere aut eloqui. Sic & astra intemperanter diuinare possunt. Sed ea res mira & peior futura est, quàm quæ à sobrio editur. Operatio nimirùm frequens apud illos est, qui modestam & honestam vitam degunt, qui simplices & conditionis abiectæ sunt, quorum verba non admodum curantur. Quod enim arte caret, id proditur per homines simplices, vt Prophetas & alios. Contrà, quod arti cognatum est, editur ab industriis hominibus. Magnâ curâ in hoc incubuêre veteres, vt ne sua corpora ac animos contaminarent, quò operationes huiusmodi in illis perficerentur, siue per somnum, siue per speculationem, siue per animum. Et curâ istâ suâ veteres magnam sapientiam, multas artes, & admiranda vaticinia assecuti sunt, quæ per lasciuiam & intemperantiam nunquam impetrantur. Cœlum enim sibi sumit & proponit quendam. Is prout idoneus est ad artes, ad sapientiam & prudentiam, ita astra in ipsum operantur, velut Præceptor in discipulum. Et hæc ingenita Astronomia est, seipsam ad cœlestem operationem dirigens & prouehens. Hoc idem est ac si dicas: Si stella aliqua matura est, & concepit intra se fructum, dotémne, vel opus, vel scientiam, aut morbum, vel quicquid sit, tunc suum com[illegible] tangit, perque id operatur. Con[illegible] tum autem illud, quod homo est, nescit ipsemet, vndenam id proueniat. Hoc modo firmamentum ipsum in lucem profert homini, quod homo iste nec inquirit, nec animo suo expendit. Hæc iam species vocatur *Diuinatio*. Cùm enim homo sine scientiâ Astronomicâ operationes eiusmodi firmamentales exerceat, & loquatur, quæ ignorat vnde sint, quò spectent, &c. & cæteris hominibus multo sublimius loquatur: Hinc factum est, vt qui tales essent, à populo in magno pretio haberentur, adeóque pro Diuis colerentur. Ita priscis sæculis innati artifices emerserunt tam fœminæ quàm viri, qui stupenda quædam ex astrorum influxu operati sunt, vt Sibyllæ, & his similes, quæ vaticinatia sublimiora sapientissimis omnibus protulerunt, non ex sapientiâ & industriâ congenitâ, sed longè supra hanc. De hoc effectu statuendum ita est, quòd per somnum, per agitationem mentis, per speculationem edatur, per modum nempè talem, qui nulli curæ aut attentioni est. Quando autem tales diuinationes fiunt, metuenda est pœna aliqua in populum incubitura, qui per illas quasi admonetur, ne admittat non admittenda, & non rideat negligátque quæ prædicuntur. Apud veteres diuinationis magna dignitas fuit. Si enim aliquando concordantia incidit, vt operatio cœlestis alicui forte conueniret, & per somnum intentionem mentis, speculationem, cogitationem & similia perficeretur: prisci ad Diuinationis illius finem euentúmque sedulò attenderunt. Reliqui autem contemptores, ad quos res pertinuit, cùm Diuinationem non intelligerent, prædictis fidem derogârunt, & incredulitate suâ secum multos in errorem abripuerunt. Etenim ad illos præcipuè præsagia pertinuerunt, qui gratiam seu donum intellectus non habuerunt. Qui cùm viderent sine scientiâ talia fieri ac arte, suâ opinione freti considerârunt, quòd astra ipsamet per se operentur, & ex astris vniuersa naturæ opera procedant ac manifestentur. Natura enim sui creatoris instrumentum est, sicut etiam fuerunt Prophetæ. Itaque Diuinatio ars non est, sed sponte nata operatio, quam cœlum ipsum manifestat, & protrudit, sicut terra fructum, donec decidat. Res enim si maturescere vult, suos prodromos & prænuntios habet.

Vulgari prouerbio iactari solet passim, *Hoc meus mihi Angelus præsagit.* Vbi operatio vocatur *Angelus*, more sic recepto. Enatum autem hoc ex illo est, quòd donum Diuinationis non rectè intellectum sit. Donum autem hàc de causâ est, quia Deus ipse in Diuinâ prouidentiâ constituit, vt natura id præsagiret, idque non citra medium, sed per medium omninò fieret. Medium itaque est astrum; quod consentit & vnitur cum eo, qui loqui, & in lucem porrò proferre rem potest. Persuasum autem est aliis, talia fieri per Deum sine medio astrorum: adeóque imputantur illa angelis, quasi Angeli inter ipsa & Deum medium essent, cùm tamen cœlestes illæ opererationes sint, à Deo tamen ita institutæ & directæ. Causa autem & origo huius diuinationis ita se habet. Homo intra se corpus sydereum habet astris externis cognatum. Hæc duo inuicem confabulantur, si corpus sydereum ab elementari non molestatur: Elementari enim corpori dona illa non dantur, sed tantùm sydereo. Velut in somno, si corpus elementare quiescit, sydereum corpus in operatione suâ versatur, quia somnum id & quietem non capit. Sydereum enim corpus tum demum quiescit, si corpus elementare vincit & prædominatur. Quiescente elementari, incumbunt somnia. Velut enim operantur astra, ita eueniunt somnia, ac eorum

Diuinatio in quibus accidat.

Ebrij Diuinatio. inepti.

Astronomia ingenita seu sponte nata qualis sit.

Diuinatio vnde dicta.

Diuinatio olim magnæ dignitatis fuit.

Natura Dei instrumentum.

Diuinationis que causa & origo.

etiam reuelationes. Et prout astrum benè vel malè instructum aut præparatum est, ita etiam incumbunt somnia. Vt enim commemoratum est, nimiùm cauto & per se intelligenti astra nihil conferunt. Ambitio námque seu sapientia vltronea operationem firmamentalem impedit, & astris relnctatur. Ideò firmamentalis operatio euenit tantùm in illis, qui locum cedunt astris.

Et moltòties accidit, vt per huiusmodi dextrum sydus, pérque benè natum corpus sydereum futura omnia prædicerentur, quæ deinceps ita reipsa euenerunt. Ita vaticinatæ sunt Sibyllæ & alij plures, qui circa futurorum prædictionem versati sunt. Eodem modo multa quoque remedia sunt inuenta, quib. ægroti restituerentur. Similiter thesauri quoque multi & alia abscondita, inuenta fuerunt, vt summæ huic arti nihil ferè comparari possit. Astra námque futurum omne prænunciant, nec quicquam vel præteritorum vel præsentium ipsa latet. Vbi ergo corpus sydereum tam aptum ab astris inuenitur, & ipsa astra præparata sunt: mirabiles res tam ex præsentibus quàm præteritis reuelantur. Ita multoties vaticinatæ sunt fœminæ, & alij item senes, nullis artibus instructi, qui quæ longis anteà sæculis diuinàrunt, ea tandem ipsa re vera facta sunt. Et diuinationes illæ certæ sunt, sed tamen cognitu difficiles sunt, quinam isti sint per quos natura ita operatur. Sunt enim plerunque vilissimi, & nullius æstimationis homines.

In astris tam præterita, quàm præsentia latent.

Hoc pacto multi quoque in viros doctos euaserunt, qui corpus sydereum aptum & industrium accepère, & in influentiâ sese exercuêre natiuâ, tandémque inclinationem sui astri attraxerunt, velut radios de Sole. Sicut autem de nutritione diximus: ita per similem speculationem in rebus stupenda sapientia & doctrina inuenta est, attamen saltem animaliter, non è supernis, sed tantùm ab astris. Sub eiusmodi enim cœli positū & constitutionem, si cœlum sibi ipsi corpora syderea genuit, multi eximij *Auctores*, *Scriptores*, *Doctores & scripturarum Interpretes*, multi Philosophi & similes alij, quilibet pro constellationis suæ ratione emerserunt. Rem ita intelligite. Vt semen erumpit è terrâ, ita sydereum corpus nascitur ex sydere. Ex semine profert terra fructum, ita etiam sydereum corpus ab astris protruditur. Quod terra operatur in semine: id erumpit & manifestatur. Sic etiam ex homine Astra proferunt, quod in ipso latet, hoc est, qualem astra ipsum requirunt, sine additamento hominis. Et verè credendum est, multa huiusmodi in mundo manifestata esse, quæ non ab hominibus, sed hoc diuinationis genere reuelata sunt. Ita subindè hoc modo noua opera emerserunt: Non tantùm vaticinia, & similia: sed & rationem, ac scientiam astra citra hominis opem protulerunt. Et huiusmodi diuinationis fuerunt, quæcunque homines prudentiâ, sapientiâ & similibus aliis in scripturis subindè attentàrunt.

Eximii auctores quando nati.

Cæterùm de fine quoque istarum rerum & diuinationum attendite. Sicut tale quid ex sydere emersit: ita cum eodem etiam interiit. Nihil enim hæreditarium facit cœlum, sed id in vno terminatur. Vnde non iniustè censeo, astra probiùs noscenda esse, vt talia præueniantur. Quod fieret, si homo cognitionem illam non ex Deo, sed ex astris esse, statueret: ac diuinationem illam sydereè, non æternè intelligeret. Sed quia homo nihil nisi luxum & libidinem sectatur, ideò id minus intelligit. Et sic seductio ab vno transit ad alterum. Hinc iam patet, pro sanctis multos, qui scripserunt & concionati sunt, adeóque signa & similia ediderunt, habitos fuisse, quorū tamen omnia opera tantùm fuerunt syderea. De quorum scriptis si diuinetis, nihil aliud inuenietis, quàm firmamentalem operationem, quam simplicior quis intelligere nec vult nec potest. Quorum quidem auctoritas etsi magna sit, pro sanctis tamen illi habendi minimè sunt. Tales enim peperit Firmamentum & Influentia. Alia iudicandi ratio est, an sancti sint, vel non sint, & ex quibus viribus prodigia fiant. Et examine maiori, quàm simplici iudicio opus est. Spiritus iste Naturæ est, non Dei. Quod discrimen obseruabis sedulò. Discernendum enim est inter id, quod facit diuinatio, & inter id, quod facit diuinitas. Nonnulla quidem similia sunt, non autem prodigia, quæ ex vno etiam fonte & causâ non promanant.

Diuinationis opera distant ab operibus diuinitatis.

Frequenter etiam accidit, vt huiusmodi operationes ex animo hominis mirabiliter procederent, hominibus pectus & animum suum mutantibus, & instar sanctorum se gerentibus, cùm tamen illud nonnisi ebrium astrum fuerit, quod in fide, in scientiis, in moribus, in gestibus & omnibus negotiis, peculiare subindè aliquid molitur. Sicut enim vinum hominis mores mutat: ita tales etiam mutati sunt. Et quia nonnullis etiam vini deliramenta probantur: ideò oblectantur etiam nonnulli huiusmodi astris, & ebriis Scriptoribus, Concionatoribus, Ludimagistris, Alchimistis, Opificibus, Circumforaneis, &c. quorum quilibet profert, quod in ipso Astrum operatur. Astronomiam itaque rectè intelligi necesse est. Huiusmodi enim scriptores ebrij multos seducunt homines, tam in spiritu Dei, quàm lumine naturæ errando, & somniorum more vagando, quorum aliqua gaudium mouent prima fronte lætum, sed ipso recessu inane. Persuasum autem cuilibet sit, admodum necessarium esse, vt sydera scriptura ac doctrina rectè intelligatur. Contortus enim serpens Leuiathan peruersis illis astris vtitur pro instrumento seductionis suæ inuehendæ. Ita multiplices doctrinæ prodeunt, pro sanctis habitæ, cùm tamen illæ nihili & mancæ sint. Seductores enim isti in causâ seriâ obmurescunt, & ad mortem properant, suísque scriptis immoriuntur, hi nimirùm ipsi existentes, qui religiones omnes corrumpant. Sciendum itaque distinctè est, quidnam astra operentur, & cuinam operatio illa seruiat. Consultum ergo mihi visum est, de istis perspicuè docere, vt fundamentum cuiuslibet cordis reueletur.

Leuiathan &c.

DE DONO AVGVRII.

PORrò sciendum est de auguriis, quòd in solis animalibus illa fiant, quódque per

Augurium quid & vnde sit.

animalia præsagiant præsentia, futura, & alia plura. Qui ex animalibus vaticinari potest, ac ipsa cognoscit intelligitque, is augur est. Id donum seipsum exerit sine additâ ope hominum: ac saltem discendum noscendúmque est, quando & quomodo huiusmodi prophetiæ fiant, & vndè cognoscantur. Pro his itaque sciendum est, quod astra ita sint potentia, vt bruta quoque animalia trahant regántque, & eò compellant, vt, quantum quidem per animal fieri potest, auguria reuelent, &c. Coguntur enim animalia per operationem illam ad arbitrium astrorum. Sed & qui inter homines sunt simpliciores, si easdem operationes patiuntur animales, cum brutis communes. Brutus enim homo & animal, quoad astra, vnum sunt. Astra itaque cùm vniuersa sciant futura, sed eadem proloqui non possint, per formas, figuras & similia alia, ipsa innuunt, aut corpus sydereum in animalibus compellunt, vt signa edant, prout quodlibet animal dispositum fuerit. Omne namque viuens Spiritum habet sydereum, per quem astra agunt ac operantur. Et hoc verum est tam de sentientibus, quàm sensu carentibus.

Brutus homo & animal idem est.

Auguria ergo illa omnia sunt, quæ fiunt præter naturam & consuetudinem rei cuiuslibet. Sic pauonibus suum à naturâ datum tempus est, quo clament. Si clament præter id institutum naturæ, Augurium id est securuti alicuius damni, quod passura sit domus aut vicinia illa. Ita & canis, si præter caninam consuetudinem frequentiùs oscitet, funus aut simile quid portendit domui isti. Ita pica si præter naturæ suæ modum canat, damni alicuius & noxæ index est. Idem similiter de omnibus animalibus iudicandum est, vt *Coruis, ciconiis, hyrundinibus, passeribus, &c.* vbi vulgatissima illa probatio viget, quòd Astra non tantùm in homine, sed in omnibus etiam animalibus suum corpus habeant. Istius corporis vi operatur cœlum, & per animal illud prædicit, quidnam regioni illi, domicilióne, aut domino, vel populo ac hospitibus euenturum sit. Nec verò desensilibus tantùm hoc verum est: Verum etiam de sensu destitutis, vt *herbis, seminibus, fructibus, ligno, lapidibus, &c.* vbi cogitandum est, hæc omnia suum quoque sydereum corpus habere.

Auguria quæ sint, & quid genere portendant.

Corpus sydereũ etiã inanimatis inest.

Ex dictis iam liquet, astra de talibus augurari per signa. Sic interdum fructus aliquis reperitur, à genere suo euarians vel magnitudine, vel formâ, vel re alia. Interdum figuræ formæque in ligno aut aliis inueniuntur, ab illorum naturâ deficientes: quæ omnia astrorum operatio sunt, alienum quid portendens. Sic aquarum exundatio, tonitru, grando, nix, &c. & quicquid præter naturam contingit, præsagium ac augurium est illius regionis, mutationis, persecutionis, aut pœnæ alterius, &c. Hinc sequitur, quòd si cœlum in coniunctum incidat, & coniunctum sit animal, res eodem loco habenda sit, ac si fieret per hominem. Sic si pauones aliâ quàm consuetâ voce clament, domui illi malum præsagiunt. Continent enim in se coniunctum naturale syderei spiritus Augularis. Sic etiam vi eiusmodi generationis factum aliquoties est, vt lignum crementârit. Quæ omnia futuræ calamitatis & epidemiæ, vt aliàs quoque dixi, auguria sunt. Quotiescunque enim huiusmodi excessus acciderunt: toties calamitatem sequi obseruatum est. Sic anno nonagesimo nono ingens à me obseruata inundatio præsagium fuit mutationis futuræ in religione, in imperiis, in regionibus, in hominibus. Et in genere persuasum cuilibet sit, huiusmodi auguria formidabilia esse, nec sine calamitate insigni euanescere.

Lignum crescentia &c.

Sed pergamus in his. Nemo hominum moritur, cuius mors non præsagiatur: nec verò præsagitur tantùm mors, sed omnia etiam acta & consilia hominis, quæ is tractaturus est. Quæcunque enim facturus est, prænuntius suis indicantur. Quò quis excellentiùs quid homo designaturus est, eo illustriora præsagia sunt. Sic si (exempli causâ) designatura aliquid ciuitas est, augurium clarius erit, quàm si faciat pagus. Idem respectus est regionis ad vrbem. Magnatum & Principum ad populum, denique Regum & Cæsarum ad inferiores. Ita namque comparatum cum homine est, vt ipsius natiuitas, mors, facti & consilia, vita ac opera, per prænuncios indicentur. Id verò quod præcurrit aut prænuncium est, non tantùm consistit in auguriis, sed & in omnibus aliis membris & speciebus Astronomiæ, vt sunt Cometæ, Ascendentes, &c. Sed in hàc tamen probatione tractare saltem institui de Auguriis, hoc est, tantùm de animalibus & crescentibus naturæ.

Hominis vniuersa prænuncijs indicãtur.

Tantâ enim hominis curâ afficitur Deus, vt ne vnus quidem in ipso capillus sit, quem Deus non numerârit. Si hoc, iam etiam curæ Deo fuerit, vt præsagia condat de hominis ipsâ natiuitate, morte, vitâ, & fine, sicut ipsius etiam Christi aduentus à stellâ & Prophetis &c. prædictus est. Hæc enim omnia venturi filij Dei, velut & iam nati certa præsagia fuerunt. Iam sicut per præsagia illa Christus venturus, per stellam aut nunc præsens prænuntiatus est: ita cum quolibet homine exemplo eodem agitur.

Deus sollicitus de homine, præsagia statuit.

Quę autem per animalia ac per inanimatas res alias reuelantur, Præsagia Augurina sunt. Et nemini hæc talia stupori aut contemptui sint. Hæc enim operantur Astra: non Diabolus, non Spectrum, non Spiritus Infernalis, sed natura ipsa talia præsagit & prædicat. Tanti enim respectus apud Deum homo est, vt tam prosperis quàm aduersis illius rebus prænuntia astra mittat.

Præsagia Augurina quid.

Quæ scienda & noscenda sunt homini, vt intelligat, quid faciat, & quid opera eius in futurum portendant. Id enim si non intelligat, operabitur vt mutus, vt brutum aliquod aut furiens bos, sine omni intellectu & ratione humanâ. Eius namque præsagia Augurina indicant hominis probitatem, nequitiam, finem & exitum, errorem & imprudentiam, improbam vitam, leuitatem, libidinem, superbiam, degenerationem, & cætera. Necessarium itaque est, vt homo sciat præsagia discernere. Ex illis enim perspiciet suum cor ac animum, dolum ac fraudem, sapientiam & dementiam, errorem & seductionem: denique quæ Monarchia, quæ Democratia, quæ fœdera,

Præsagia Augurina cur noscenda.

quæ

quæ conspirationes, quæ renouationes, quæ alterationes præsagiis illis portendantur. Ea námque omnia calamitosi exitus indicia sunt. Quiuis ergo, qui nouum quid molitur, attendat, quid præsagia illi denuntient. Ad hominis enim actiones Deus illa omnia disponit, sicut fur stat iuxta patibulum, & patibulum iuxta furem, vbi vnum ex altero noscendum est. Beatus ille verò est, qui gratiam à Deo datam habet, vt præsagia, qualia ostenduntur, discere & intelligere queat. Sed multò tamen beatior ille est, qui ad præsagia eiusmodi erectum animum concipit, & emendationem, curámque & prouideotiam instituit. Quoniam verò de ô stupidi sumus, & corpori elementari tantopere indulgemus, imaginariam sapientiam nostram vero lumini præponentes: hæc causa est, cur de astris nihil solidè intelligamus, sed videntibus oculis turpiter cæcutiamus. Hæc nimirum cæcum esse apertis oculis pœna est à Deo nobis immissa, indignis scilicet qui admonitionem intelligamus, ne fors conuertamur, & resipiscamus.

De auguriis porrò hoc quoque notate. Si moriturus homo est, sydus ipsius, hoc est, ipsius ascendens, & figura cœli, ante illum frangitur. Etsi enim cœlum suam per se figuram retineat: cœlum tamen adhuc aliud est, in quo consistit homo cum omni suâ essentiâ. Iam si moriturus homo est, non nisi vi fit, vt cœlum illud quoque frangatur. Cum homine enim ipsius quoque figura cœli frangitur, cum illo interit, vt cum illo generata est. Si homo generatur, cum ipso generatur etiam stellatus spiritus. Et quicquid, in homine est, cum ipso generatur, cum ipso dissoluitur, in ipso & extra ipsum. Nec sine gaudio & prænuntiis id euenit. Quæ enim nato homini euentura sunt, de illis totum firmamentum gaudet. Et vt sua ratio gaudij humani est: ita etiam astralis. Ac veluti sua mœroris apud hominem indicia sunt: ita etiam apud astra. Exemplo vobis sit *Stella natiuitatis* Christi index, quæ lætabunda in cœlo stetit. Documentum etiam capessite ex morte Christi, quam signa lugubria & formidabilia consecuta sunt, nempe tenebræ, terræmotus, discissio veli in templo, mortuorum ex sepulcris eruptio & apparitio. Per truculenta illhæc signa mors Christi nuntiata fuit. Eodem modo cuilibet etiam homini mors sua quadamtenus præsagitur, non tamen æquè euidentibus cum Christo signis. Talibus enim Christi mors indicata fuit. Sic etiam pro cuiuslibet hominis conditione prænuntij mittuntur, vel Cometæ vel visiones, hoc est, non tantum per auguria, sed & per alios modos, quorum nullus negligi temere debet. Adeò enim horrenda mors est, vt concutiantur & contremiscant quęcunque ipsam nôrunt, vidéntque, quis abrepturus hominem sit. Quæritur autem cumprimis ipsius cœlum, aut coniunctum, & si quid aliud cum homine moriturum est. De Auguriis itaque hoc statuendum est, quod res magnas portendant, tum futuras, tum præteritas, tum præsentes, insuper sapientiam, prudentiam, scientiam, & si quæ alia in naturæ thesauro latent. Non ergo admirationi vobis sit possibilitas, quæ in speciebus auguriorum est, siue fiant per insomnia, siue per animalia, siue per animum, siue per cogitationem & speculationem. Hæc enim omnia exercent & operantur in homine stellæ sydereæ, & influentia astrorum superiorum propter coniunctionem, quę cum homine vnita adeò est, cum ipso vt simul vnà frangatur. Antequam verò frangitur, præsagia promit de se. Exemplum. Si decumbens æger moriturus est, signa lethalia in corpore emergunt, vnum subindè post alterum. Sic erumpunt etiam signa in ipsius figura & coniuncto, quod cum ipso simul frangetur. Hinc demum oriuntur miracula, quę homo per eiusmodi res edit ac profert. Et rerum mirabilium istarum inuentores olim pro diis habiti fuerunt, qui scilicet auguriorum cognitionem & intellectum habuerunt. Docet autem Astronomia, ipsos haudquaquam Deos, sed luminis Naturæ & Auguriorum peritos exstitisse. Deus enim hominem, cœlum, terrámque voluit, & lumen naturę cœlo infudit, vt homo illud indè acciperet. Hæc ergo particula ars est naturalis, homini meritò acquirenda, scienda & discenda, veluti portio magnæ sapientiæ, quam homo possidere debet.

Figura cœli cum homine nata generata, cum eodem interit.

Christi mortem, quæ secuta.

Mortis truculentia quata sit.

Augures olim pro diis habiti.

DE DONO INEBRIECATO.

Antequã probationẽ hanc in donũ ebriecatũ deducam: necessariũ est vt probationem illã per exemplũ intelligatis, quo puto vos rectiùs informari posse. Itaq; de ebriecato mẽbro ita iudicandũ est, quod dislocata in sana ratio sit, quâ homo nõ more humano agit, sed vt furios⁹ & Maniac⁹, cui intellect⁹ õnis elisus sit. Iã si quid & quomodo homo operetur, intelligi debet: per exemplũ vtiq; id intelligendũ est, quod sumetur de vino, & ebriis hominibus, ipsorúmq; morib. & gestibus. Eodẽ enim modo se res etiã habet cũ ebriecatis. Pro exẽpli faciliore captu hæc notate. Sobrius homo ratione pollet, quali à Deo donatus est. Si is se vino inebriat, perdit illã & abit in pecus, & pecoris more se gerit. Vinũ autẽ vel assumere, vel omittere is potest. Si non assumit, à vino minimè inebriatur. Si assumit, expectãdus ipse euêtus est. Eadẽ sors est etiã ebriecatorũ ab astris, quos haud necesse est fieri furiosos & agrestes: sed tamẽ si de illis biberint, expectandũ est, quis finis, quæ opera secutura sint, quæ plùs sẽper mala quã bona sunt. Sic & de ebriis rusticis plus mali quàm boni expectandum est, quoniam humanâ ratione exuti sunt. Vnde consideratè pręcepit *Paulus*, ne vino inebriemur, quia in ipso omnis luxuria est. Hoc vt intellegeretur, placuit mihi probationem hãc instituere, quidnã vinũ operetur, & cur id, & quib. ex viribus faciat: vt deinceps exemplo finito etiam doceamus, quidnã astra, quę vinũ sunt, agant in homine, quid operẽtur, & vbi sese exerãt. Quæ explicatio hîc cumprimis mihi visã est facere, vt, quid sobrij, quid ebrij agant, intelligatur. Rem hoc discursu ordiemur. Coit in vino compositio ex omnibus proprietatibus sensuum, & indè potus vnus tantùm fit, ita intelligendus. Videtis nimirùm, quod in cibo conueniant omnifariæ species & naturæ carnis, & corporis humani. Si homo cibũ simplicẽ edit, ex

Ebriecatũ quid.

Ebrij plus sẽper mali, quã boni.

Cibus vnus alimentum omnibus mẽbris.

illo suppeditatur alimentum, cuilibet membro suum & peculiare, carni caro, ossi os, cartilago, venæ vena, oculo oculus, &c. Iam si in cibo tot alimenta, & tam variæ species carnis sunt, cùm tamen cibo simplex & vniformis sit: vtique & in vino tot Naturæ & species ne sium erunt. Sicut cibus abit in carnem & sanguinem: ita & vinum abit in sensus. Etsi verò vinum primò sit nutrimentum: præter id tameo continet etiam in se plenitudinem, hoc est Spiritum repletionis, sicut & quiuis cibus spiritum repletionis habet. Iam si corpus suum nutrimentum assumpsit, repletio abit in ventrem, & venter repletur, seu inebriatur. Ita & vinum, si nutrimentum deposuit, eóque nutbatum est, repletio penetrat in sensus hominis, sicut repletio cibi in ventrem. Et sicut repletionis cibi varia signa, ex quibus noscatur, sunt, ita propria quoque sua signa habet repletio in sensibus & cogitatione hominum. Iam erumpunt signa repletionis in ventre, iam sua se signa etiam exerunt in sensibus. Porrò verò ab vsu & experientiâ constat, quæ natura hominis ebrij sit. Quicquid sibi is proponit, confectum dandum est. Quicquid meditatur, tectum est super omnia. Sobriorum nemo quicquam nouit, nouit ebrius solus, non vnum tantùm, sed omnia quæ dicuntur, quæ disceptantur. Cæteris omnibus obmutescendum est. Interim ipse ebrius immemor est sui, non attendens ad mendacia, quę deblaterat, non considerans se contra rationem loqui, non recordans suam conscientiam, suúmque errorem & fatuitatem minimè agnoscens. &c.

Ebriorū qui mos sit.

Quod iam exemplo de vino & alimento, de repletione alimenti & vini docuimus: id eò referendum est, quod nonnulla etiam sint crescentia, quæ, si assumantur, maniacos, insanos, furiosos & feros reddant, vt sunt *Cicuta, Harmel, Versatilis, &c.* Sunt etiam nonnulla quæ acuunt memoriam & sensus vltra dnnū & mensurā suam Eiusmodi proprietates sunt etiā in astris. Nō enim minùs homo ad astris alitur, ac ab elementis. Pars nāmq; quælibet in corpus ac essentiā suā abit. Hâc ratione vini proprietas etiam in astris est. Et vt est vinū terrę, sic etiā vinum olympi, vt panis terræ seu agri, ita etiam panis firmamēti. Sicut nutritur homo ab vno, sic etiam ab altero. Alterum visibile est, alterum inuisibile. Iam quod in principio dixi, repetite vobiscum, posse nempè terrenum vinum hominem vel bibere, vel non bibere, cum modo, vel supra modum. Æquè libertatem similem is habet etiam in vino olympico potando vel non potando. Nam humani arbitrij est, alium iugulare, vel non iugulare: furari, vel non furari. Hoc arbitrium autem frangit & inhibet mandatum, quod est: *Non furaberis, non occides.* Præterea mandatum etiam nobis est, ne vinum bibamus, in quo est luxuria. Ex hoc mandato elicitur, viuendum nobis esse sobriè, nec vitio nobis congenito locum morémue dandum esse. His qui paret, nihil mali facit, & probam vitam agit. Qui autem viuit ad impulsum voluptatum, is illis inebriatur, nec pedem figit in eo gradu, in quo se continere debebat. Hoc modo vinum & quiduis aliud vel assumere, vel non assumere possumus. Quâ verò ratione per appetitum à nobis assumitur elementare: ita & firmamentale per appetitum in nos penetrat. Sicut enim vinum notorias suas vires exerit: ita & firmamentum, si Mustum est, vino multò promptiùs & efficaciùs operatur. Firmamentum enim est subtilius, purius, promptius. & plenum sensibus ac cogitatione.

Cicuta Harmel, &c herbæ maniacæ.

Vinum & panis duplex.

Firmamentum elementis efficacius.

De musto ergo firmamentali, quomodo inebriet, cognoscite. Homo non ampliùs loquitur, sed loquitur mustum. Repletio enim triplex est: Terrena, ex vino: Firmamentalis, ex astris: Æterna, ex cœlo. Iam quæ cœli ebrietas sit, manifestum est. Sicut enim Christus inquit: *Caro & sanguis nihil prodest*, hoc est quod ex terrâ enascitur ad nihil prodest, hoc est ebrietas vini nihil prodest. Præterea nec ebrietas firmamentalis prodest. Illius enim omnia carni & sanguini similia sunt. & carnis ac sanguinis nomine intelligi debent. Et cum *Spiritus sit, qui viuificat*, hoc est, solum id, quod desuper à Spiritu venit, bonum sit: hinc patet, solam ebrietatem illam è supernis frugi esse. & cæteras omnes ceu nihili sordere, velut & Apostoli ebrij à populo habiti fuerunt. Cęteræ ergo repletiones geminæ, sub carnis & sanguinis vocabulo comprehensæ, nauci sunt. Euidens enim ac in propatulo est, quid terrena ebrietas faciat. Sic etiam notum est, quid faciat ebrietas firmamentalis. Illud enim vinum qui bibit, is humanam naturam exuit, ac euadit Maniacus, Phreneticus, &c. sicut manifestum est ex illis, qui choreâ Viti affliguntur. Hi enim cantillant, subsiliunt, discurrunt, tripudiant, iubilant, non quidem ex iudicio humano, sed ex vi musti firmamentalis, à quo concitantur & impelluntur, veluti & aliàs euenire solet ebriis ex vino. Et hoc membrum cumprimis accuratè explicandum est. Multi namque sunt huius membri ignari, qui naturam vini aut musti Olympici minimè nouerunt, sed illos, qui ex musto illo loquuntur, pro doctis & insignibus Doctoribus habent, cùm tamen nonnisi temulenti blaterones & fanatici consiliarij sint, ex vino ebrij & sapientes, & in illo luxuriantes, sicut & alias temulentos, quibus suus mos, sua ratio tantùm probatur, facere, passim animaduertimus.

Ebrietas triplex est.

Chorea Viti quali morbus.

Huius classis sunt Theologi, Concionatores, Iuristæ, Rabulæ, Medici, Empirici, milites, aleatores, &c. quorum quilibet suo genio ac naturâ peculiari vrgetur. Hic plorat, ille deuotus est, iste gemit, alius ridet, nonnemo feriatur, quidā in hanc, alius in aliā partē inclinat, & sic quiuis per seipsum doctus fit, sed non ex dono Dei. Hi enim soli ex Deo docti sunt, qui à musto Spiritus sancti inebriantur. Musta reliqua duo nō sūt nisi sensus erronei, capita distorta, seductores & clamosi, ex seipsis omnia intelligentes, contemnentes libros, respuentes consilia, & oblata auxilia, sibi persuadentes omnia. Et sydereorum huiusmodi ebriorum quouis tempore magnus numerus exstitit. Sed petulantiæ & temulantiæ suæ speratum euentum non semper assecuti sunt. Tales nostrâ etiam memoriâ fœdè eruperunt, quolibet ex musto suo loquente, &

Ebrietas æterna quid sit.

id

id blaterante, quod natura illius vini suggessit. Hoc modo patefacta fuerunt corda hominum, quolibet musti sui insaniam proferente. Quo enim aspirabant, eò à vino suo adigebantur. Sicut autem temulentia elementalis proba non est, cum sanguis fit & caro: ita nec illa syderea quicquam proficit. Et sicut alias ebrij in proposito suo pertinaces sunt: ita ebrij Olympici mustei Concionatores, Iuristæ, Senatores, &c. quoque capitis præfracti sunt. Consultum mihi verò visum est, vt *Donum naturæ inebriecatum* distribuerem, & hic necessaria enumerarem, quò videatur, qualenam illi (*) antecessores, patroni & asseclæ fundamentum habeant, ex quo loquantur: quorum certè opera, signa, & tacta nos de ebrietate certos faciunt, quod non ex sobrietate, sed fœdâ & indignâ temulentiâ nugentur. Quilibet ergo hinc discernere discat, quænam opera ac doctrinæ sint temulentiæ, quæ sobrietatis, & qualis sit ebrietas musti Spiritus sancti, qualis musti Olympi, qualis terræ. Ex fructibus enim ac operibus o.iones diiudicantur. De syderei ergo vini probatione sic statuite, quòd sensus repleat peruertatque, & quod mustum, non homo loquatur. Et sicut ebrius aliàs sibi quiduis persuadet: ita hi quoque sibi persuadent se illos esse, quos tamen nullo documento præstare vel in minimo possunt.

CAP. X.

De Dono Inclinationis.

INsigne hoc Dei donum est, quòd ex astris inclinetur, quod ad perfectum naturalem hominem spectat, interius in carne, in animo, in spiritu, in corde, in intellectu, ita vt homo luminis naturæ cognitionem capiat in iis rebus, quas ex naturæ lumine operari debet. Hoc istâ ratione probatur. Sacris nimirùm, corporaomnia vtilitatem in se aliquam continere. Id, quamdiu in corpore subsistit, nec quicquam præter corpus adest, emoritur. Si verò accesserit motor, aut coeus, ac elaborator, prodit & emergit id, quod latuit, & erumpere debet. Dabimus exemplum. In terrâ multa & admiranda arcana latent. Porrò autem Sol, & Luna, dies & nox, ros & pluuia, totum denique firmamentum motor est, est præparator, est ignis, vt vniuersum, quod in terrâ latet erumpat, pétque ignem in lucem producatur. Elementum enim firmamenti est elementum ignis. Hæc iam vt vera esse constat: ita probant, similem quoque operationem in homine esse, qualis est in terra, ac certam terræ hominisque similitudinem esse. Discrimen tamen vtriusque tale est. Quod ex terrâ prodit, est corporalis substantia, crescénsue aut fructus. Quod verò prodit seu emergit ex homine, est doctrina, sapientia, scientia, ratio, iudicium, quousque quidem lumen naturæ extenditur. Sic ergo iam constat, quidnam ex terrâ elementum ignis proferat, quid item ex homine elementum ignis eliciat. Vnum est corporeum: alterum est simile spiritui. Porrò in terrâ varia dona, naturæ, formæ, species, substantiæque conduntur, quarum nulla similis est alteri, probè tamen & sapienter omnes tacta: sic etiam in homine multæ naturæ, proprietatésque sunt in sapientiâ, in scientiâ, in intellectu. &c. quod multis modis confirmari potest. Homo ergò ad seipsum attendat, vt ne operationes eiusmodi aut pruinâ, aut niue, aut eluuione obruat ac corrumpat: sicut enim corruptio eiusmodi attingit terram: ita damnis illis etiam homo obnoxius est, quas tamen ipse tempestates auertere & declinare potest.

Corpus omne, vale quid est, tinet.

Homo & terra in quo conueniant.

Tot támque mirabiles res creator Deus corporibus indidit, vt satis omnes explorari aut enumerari non possint. Corpora omnia sunt elementaria. Quod autem in ipsis mysterium est, est super elementare, subiectum astris & vi eorundem eliciturn. Deus autem in hominem admiranda mysteria multa coniecit, quæ se habent vt semina in terrâ. Sicut semina terræ verno tempore erumpunt: ita iustæ ætatis tempore erumpere debent flores & fructus, quos in hominem Deus coniecit. Fructibus hisce terræ æstate suâ erumpentibus, & fructibus etiam hominis messis horâ prodeuntibus, Deus singulariter gaudet, quia scilicet cre turæ ipsius nihil supprimunt, sed omnia protrudunt. Ita enim Deus in suis operibus laudatur. Iam si terra, quæ minoris est, nihil retinet, sed omnia erumpere facit: quantò magis erumpere debent in homine dona, quæ Deus illi implantauit, vt Deus in Sanctis suis celebretur? Sancti enim sunt illi, ex quibus enascuntur, quæ Deus inseminauit. Sedulò autem operam det homo, ne dormiendo quid transfire sinat, sed æstatem suam iugi operatione exigat, nec hyemem vllam admittat. Et memores vos hic esse velim ficus arboris, ad quem veniens Christus, sterilem ipsam offendit. Etsi enim fructus tempus nondum instaret, et tamen nihilominùs maledixit, vt in momento illicò exaresceret. Quod si ficui etiam ante tempus, maledixit Christus: quantò magis homini, quem quouis momento maturum & frugiferum esse decet, maledicet, si sterilem illum, ac thesaurum creditum defodientem inuenerit, sicut de talento legimus? Hâc ergò probatione opus est, vt inclinationes intelligantur, quænam iudicandæ sint, cut in nobis existant, quid ex nobis protrudant: vt hinc videamus, sciamúsque, quænam in hominem Deus collocârit, quid sit talentum id, quod inclinatio protrudat. Sicut enim inclinatio protrudit flores & folia, rosásque: ita indies etiam in nobis eruptio fieri debet.

Corpora & mysteria quo differant.

Sancti qui vocandi.

Ficus maledicta a Christo.

Naturalis sapientia & lumen naturæ, quod in nobis est, amœnissimum subindè & florentissimum rosetum parere debent. Vt homo intelligere potest, quomodo natura pyrum faciat ac præparet, quod, cùm initio nihil sit, paulatim tamen ac indies augescit, & processu temporis formatur in pyrum, pyrumque reuera est, pyri materiam, gustum, & omnes proprietates habens: ita sydereum quoque lumen in homine fabricat doctrinam, mechanicum opus, quod nec tangibile nec visibile est, vt ex opere illo, intra hominem fabricato, opus visibile fiat & prodeat. Dabimus exemplum. Qui fructus ex homine prodeunt, sunt doctrinæ, & scientiæ, & ipsarum species. Iam si similem scientiam homo

fabricaturus est, necesse est, vt ipse eam machinetur. Nec enim ipsa natura operatur, sed tantùm homo fabricare debet. Pone, loco pyri fabricandam esse equi ferream soleam, loco pomi, ollam, &c. Hæc iam faciet homo. In ipso quidem natura ferrum omnium optimè facit aut ollam. Sed per hanc fabricationem eius homo adeò industrius fit & peritus, vt vltrò manibus suis, & corporeis instrumentis faciat, quod natura in illum inclinauit. Est ergo inclinatio occulta operatio in homine, quâ per ipsum fabricatur, quod natura fabricare minimè potest. Et quæ huius classis sunt, ab inclinatione fiunt.

Inclinatio quid.

Qui attentus ad furta, prædationes, aleam, scortationem, &c. ab inclinatione syderum tales esse autumant, hallucinantur. Propensiones eæ non sunt ex astris, sed à spiritu quodam in homine latente. Extra quidem inclinationem & cooperationem naturæ propensio ad talia, non est vis ex naturâ promptâ, sed ex spiritu hominis citra naturam præsente, de quo in hâc probatione minime dicturus sum. Porrò etsi quidem inclinatio in hominem dirigatur ita, vt astrum benignum habeat is, ad quæcunque velit: ipsa tamen hoc casu ideò deficit, quia homo ipsam assumere potest, vel non potest id facere vel non facere, nec ab astro cogitur. Et licèt astrum quidem in homine cudat faciatque ferrum, faciat fabrum, faciat carbonarium, faciat figulum, faciat tornarium, &c. is tamen id facere vel non facere potest, potest vsurpare vel non vsurpare. Ac quamuis naturæ institutû voluntásque sit illa, cuius gratiâ etiam in homine talia inclinat: penes hominis ipsius tamen arbitrium stat an voluntati naturæ assentiri, & intra se occultatum producere velit vel nolit. Solius enim naturæ illa inclinatio est, conferentis in hominem, quod ipse postea suo arbitratu tractare & dirigere possit.

Inclinatio cur nō semper necessaria.

De inclinatione itaque in carnem scitote, inclinationem illam procedere ex elementis. Inclinatio autem animi dependet à syderibus: & inclinatio spiritus prouenit è supernis. Inclināt autem elementa in carnē dispositionē eam, quæ carni debetur, vt est *Natiuitas & Actus Corporei.* Hoc loco inclinatio est idem quod separatio puri ab impuro, quálibet naturâ carnis secedente in suam sortem, & inclinante in complexionem elementorum. Si non separetur non cōplexionabitur. Sic nimirùm ex elemētari inclinatione mores & ingenia hominum oriuntur. Ergo, qui melancholicus est, complexionis illius suæ causam non habet melancholicam: sed potest quidem tristis esse, & tamen cholericus: potest verberare, & tamen esse melancholicus: potest lacrymare, & tamen sanguineus esse. Mores enim hominum ortum suum sumunt ex inclinatione. Et inclinatio est sydus elementale, non terræ, non sanguinis, non phlegmatis, non choleræ effectus.

Inclinationum singularum quæ origo.

Inclinatio quid sit.

Eodem modo si quis sublimior sit animo, quàm in genere natura fert: id ab inclinatione syderei corporis est, animum inclinantis, non secus ac si quis rem quampiam concludat in vas, quod vlterius ad loca peregrina transmittatur. Sic si ex luto conficiatur olla, ollæ illius inclinatio est à figulo. Non aliter & animus doctrinâ, industriâ & scientiâ, &c. imbuitur. Itaque inclinationes huiusmodi sunt instar vasis, ex quo eximium quid emergere & inueniri queat. Sic & de inclinatione in spiritu, desuper veniente iudicandum est, quod fiat & inclinetur eodem modo in quolibet, nemine interim sciente, vbi, quomodo, quid, vnde & quò inclinatio fiat. Inclinatur autem in hominem virtus quædam, non secus, ac si doctrinam Christi aliquis audit, vbi spiritus ille è supernis discit ac concipit intra se cœleste, ita vt homo intra seipsum intellectum supernaturalē adipiscatur, nec sciat vndè, quorsum, &c. Iam verò internæ inclinationis eadem est ratio, quæ externæ. Qui quod aure vnâ admittit, per alteram emittit, is nihil retinet. Hoc modo fit inclinatio à spiritu interno. Spirituale autem hoc exemplum affero, vt ex ipso intelligatis, binas etiam naturales inclinationes similiter pertransire, impingere & manere: cuius momentum situm est in eo, in quem inclinatio transit aut penetrat.

Porrò autem de dono inclinationis sciendum est, illud ratione duplici à Deo magnum datum esse. Vnum est per spiritum ipsius Sanctum: alterum à sydere & elementis naturæ.

Donum Dei duplex est.

Nemo autem admiretur de eo, quòd, sicut inclinatio multiplex est, ita multiplex etiam semen in hominem seminatum sit. Primò enim quiuis homo inclinationem vnam, vnum inclinationis donum habet, sicut scilicet se habet rosa in suo semine, aut lilium in suâ radice, aut arbor in suâ fronde. Et de hoc tantùm agitur, vt homo inclinationi pareat, aut locum det, nec, quod datur, abiiciat, concordans scilicet cum Psalmistâ dicente: Qui plorant semper plorabunt, deserentes semen suum, idque profundendo dispergentes. Quæ verba de hoc semine intelligenda sunt, quòd nimirum inclinationi suum incrementum non permiserint illi. Vnde semen apud ipsos exaruit, ipsique iam plorant & eiulant eo loco, vbi non nisi stridor & rigor dentium gliscit. Qui autem semen per inclinationem accrescere sinunt, hi cum gaudio plenos manipulos domum portabunt. Ita nimirùm & in lumine naturæ Deus nos dotat, vt nostri rationem aliquam habeamus, sciamúsque inclinationem esse bonam, vt quæ proferat rosas, lilia, caryophyllos, &c. à Deo in nobis plantatos. Quod si de inclinatione rectiùs inquiratur, Pædagogum illam esse inueniemus, talem nimirum, quæ in priuatis nos informet & doceat, secus quàm alius Præceptor naturę. Quid enim per se sciret homo? Nihil quicquam. Et sicut in homine nihil esse potest sine numine diuino: sic etiam ne quicquam sine lumine naturæ. Numen enim & lumen hominem perficiunt. Ab his duobus omnia descendunt. Et illa in homine insunt. Homo sine illis nihil est: ipsa autem extra hominem aliquid sunt. Homo per se nihil quicquam est. Quicquid autem esse debet, id ab hospite intra se habitante est. Sine hospite illo nihil agit, nihil est.

Homo sine lumine naturæ stupet.

Itaque de inclinatione hactenus dictum satis est. Ad cuius probationem quæ requiruntur, vnà quoque satis declarata sont. Nescimus autem vndenam inclinatio spiret, & cur huic illhic incumbat. Et cur hic ad hoc, ille ad aliud electus sit, carnem ac sanguinem nostrum latet. In his námque rebus dominatur libera voluntas, &c. Et vbi inclinationes volunt, ibi spirant. Ipsatum námque liberum arbitrium est.

De Dono Impreßionis.

QVoniam de *Libero arbitrio* paulò ante constituimus: deinceps iam de illâ Astronomiæ specie dicendum quoque est, quæ liberum arbitrium frangit & elidit, vt homo facere cogatur ea, quæ impressio vult, non quæ vult ipse. Ea vocatur prædestinatio. Hoc idem est, ac si quis dicat: volo, vt iam hoc tu facias, tù exequaris illud. Ita enim fieri oportet: nec quicquam negligi. Necesse enim, est, huiusmodi res successus suos habere complerique & perfici per eos, qui, cùm aliâ pergere viâ velint, hâc vt transeant, omninò opus habent. De dono autem vt probationem addamus, omnium primò notandum est, rem sic se habere. Pone scilicet aliquid propositum esse, quod perficiatur per hominem, quod tamen homo suo arbitratu non faciat: id iam est *Compelle intrare*, hoc est, impressio. Petrus auersabatur id, ad quod prædestinatus erat. Impressio iam ipsius est, abire eò. Itaque cogebatur ad id, quod impressio ferebat. Sed & ipse Christus petiit, vt impressio, hoc est, prædestinatio in calice ab ipso auferretur. Veruntamen, quia prædestinatio & impressio diuina instabat, huic parendum erat, nec calix auferri poterat. Cùm ergo impressio in sacrâ scriptura prædestinatio vocetur, ex illâ sciendum est, impressionem esse violentam perfectricem in lumine naturæ, ad ordinem illius complendum. Iam verò naturæ ordo est, vt inter homines sint fabri, sint agricolę, sint molitores, sint pistores, &c. Homo autem per se adeò piger & ignauus est, vt ex se horum nullus fieri possit. Præpollet enim in homine ignauia adeò, vt nec moleretur nec pinseretur quicquam. Vt verò ignauiam hanc exuat, & liberum arbitrium, à quo instigatur, facessat, facit impressio, à cœlo causata, quasi ita illa mandaret: Tu hoc fac, tu illud. Et hoc illi facere coguntur, quia nihil est, quod obstare illis possit. Hoc modo opificia & exercitia ab hominibus continuantur. Citra impressionem hanc interciderent omnia, & eò deueniretur tandem, vt homo calceos instar marsupij indueret more Hungarico, & vinum ab vuis biberet, & carnes incoctas ederet. Hæc omnia inhibet impressio, quæ cogit seu compellit.

Prædestinatio quid.

Impressio quid.

Impressio est causa durationis rerũ.

Vult ergo Deus, scientias seu artes exerceri ab hominibus in terrâ, nec quicquam sine artibus fieri. Sic rem trutinate. Iussit nos Deus orare de pane quotidiano, non de semine, de pane inquam, qui iam euaserit manus agricolæ, molitoris, pistoris. Ita scilicet nos solicitare perfectum iussit, non imperfectum. Si perfectum: necesse est, id arte à nobis impensa perfici, sine qua perfici nihil potest. Quem enim præstaret vsum lana, si non esset, qui illam duceret texeretque? Quomodo suis discipulis bibendum dare potuisset vinum Christus, cum dixerat: *Bibite, hic est sanguis meus &c.* si non arte seu culturâ vineæ, calcatione & despumatione, &c. vinum paratum fuisset? Nec enim vinum natum, sed factitium bibendum Christus dare voluit. Ex quo etsi multa sequantur: attamen non omnia scienda sunt hîc, aut explicanda. Exemplo allato hoc docere saltem voluimus, rerum scilicet eiusmodi certam quandam necessitatem existere. Cúmque diuina prouidentia talia ita ordinârit, hominíque tam supina insita sit ignauia, vt aut gramine aut quâcunque aliâ re crudâ vesci, quàm motu proprio huiusmodi artes exercere velit: ne communem is cum brutis vitam viueret, Deus in astra impressionem implantauit, quæ ignauos incitet & stimulet ad laborem, ad artes, ad scientias, ad omnia, quæ in lumen naturæ in gratiam hominis congesta sunt, ne quid horum per supinitatem hominum obscurum & reconditum maneret.

Impressio itaque ætherea instigat & quasi calcar addit ad eruendum & exercendum, quod opus est. Nam & Petrus cingebatur & coercebatur, vt eò iret, quò nollet, etsi iam aliquoties erupisset. Veruntamen, vt frumentum, si maturuit, ad molam defertur: ita & Petrus. In suâ ergo probatione impressio non est, nisi instigatrix & instillatrix artium sapientiæ, & rerum illarum omnium, quæ ex lumine naturæ in hominem transferri decet. Citra impressionem hanc homo nihil quicquam faceret.

Impressio quid.

Illa verò, quæ homines cogunt & instigant, non sunt nisi potestas superiorum astrorum, quibus Deus vim contulit agendi & ordinandi id, quod, vt fieret, in naturâ prædestinatum est. Sic enim ex terrâ nunquam vel Lauendula vel Spica, vel Cupressus enasceretur, nisi vi quâdam ex illâ protruderetur. Quid verò est, quod protrudit? Sol nimirum & astra. Hæc enim ex terrâ proferunt, quicquid in ipsâ conditum est. Nam & isti sua insita ignauia est, non minùs ac homini. Solis tamen ac cœli calor calcaris more ipsam ad edendos fructus stimulant, sicut eques adactis calcaribus virtutes equi profert, alias occultas futuras. Et impressionis quidem eadem est conditio, quæ vini. Id enim si largiùs potetur, ex potatore expellit, quicquid in ipso virtutis aut vitij latuit. Sed & exemplum aliud huc quadrat. Pone nimirùm, virum quendam frigidum esse, ac Veneris pertæsum. Is nisi ab impressione quâdam in complexum fœminæ pelliceretur, instinctu naturæ ipsius tardè eò pertraheretur. Sic semper & vbique est aliquid, quod instiget, & impressio pertinet ad vniuersos homines, etsi non omnes vincat ac coërceat. Nam & hîc verum est illud Christi: *Multi vocati, pauci electi*: quasi dicatur: Vos omnes vocabimini: non autem omnibus dabitur, quod petunt. Numerus enim prædestinatus est, in quo implebitur, quod impressionis officium est. Quisquis ergo sumere potest, sumat, hoc est, cui aliquid datũ est, is id præstet. Porrò sicut Christus tria Eunuchorũ genera constituit:

Impressio est similis calcari, & vino &c.

Eunuchi sunt triplices.

constituit: sic pariter & in lumine naturæ intelligendū est, triplex terræ seu mundi genus esse. Terra vna est fœcunda. Ea sumere potuit, & sumpsit. Deinde sunt scrupuli. Hi nihil sumunt, nihil habent. Denique est Vligo, nec ipsa quicquam habens. Eadem etiam sors hominum est: quorum non omnes coniugio ac procreationi subolis prædestinati sunt, sed quidam etiam regno cœlorum. Et hi quidem fœminis inutiles. Quidam etiam steriles sunt à naturâ. Quos autem ad hoc opus Deus vocauit, ab illis impressio perficitur & completur.

Sic ergo prouidentię diuinæ placuit, vt non quilibet volens, curreret, aut, quod appetit, faceret. Id enim is saltem potest, qui impressionem habet. Et quod placet Deo, id requirit ab eo, quo delectatur, non ab eo, se ipsum qui offert. Nemo enim nouit, quid velit: nemo scit, quid futurum sit ex eo, quod petit. Quod etsi sibi ipsi quidem probetur: non tamen idem probatur etiam Deo, qui ipso homine multò rectiùs quid futurum sit, præuidet. Et consultius multò est, voluntatem acquiescere in eo, qui omnium hominum corda explorauit, quàm illo, qui nullius gnarus est. Illius ergo voluntati & arbitrio obsecundemus. Huius rei exemplum afferamus. Coniugum omnibus & singulis concessum est, ex priuilegio hominum primæuo. Hinc fratres & sorores vno matrimonio coalescunt. Ea iam libertas sublata est, quia displicuit Deo, deinceps promiscuè singulos in coniogio viuere. Vnde potestatem hanc duplici hominom generi ademit. Primi sunt, qui Eunuchi nati sunt. Secundi, qui propter regnum Dei castrati sunt. Duobus his ordinibus nihil datum est, sed re illâ orbati sunt. Qui à naturâ Eunuchi sunt, hi nihil faciunt, nihil appetunt, nihil gignunt. Similiter & propter regnum Dei castrati copulari coniugio, & ante Deum gignere minimè debent. Hoc enim ipsis ademptum est. Horum fructus Deo non placet. Requirit autem ab ipsis fructum illum, quem requisiuit à Petro, cuius illi ordinis sunt, nimirum cingi, duci, quò nolunt, ad Martyrium nempè, ad supplicium mortis, non ad vbera mulieris. Hoc Dei placitum est. Quòd si verò ordini suo non obsecundet, impressioni & prædestinationi contrariantur. Est autem libera prædestinatio, libera impressio, non cogens. Nam sub mandato viuere, est liberum arbitrium frangere. Itaque mandatum, *vt diximus*, prædestinatum est sub potestate mandati, quod non seruatur. Quid ergo persuadeat sibi homo, delectari Deum fructu isto, qui contra ordinem ipsius in peccato transgressionis producitur? Nam in solis tertiis ipsi beneplacitum est.

Coniugiū quibus non liceat.

Fructus qui Deo grati sint

De impressione ergo sic statuendum est, oportere rem, quæ fieri debet, perfici per eos, per quos impressa est, hoc est, per illos, in quos impressio egit, & non per alios. Res ex exemplo euidens erit. Dirigitur impressio in medicinam, ita vt certus numerus Medicorum fiat. Hi iam Medici ex naturâ producti sunt. Alius autem numerus iam est eorum, qui otio & commodo medicinæ capti, & ipsi fiunt Medici. Sed hi ad perfectionem penetrare minimè possunt. Ita suus etiam est numerus Apostolorum, cui sese ingerere nemo vltra potest. Nec enim numeratum est, alios Apostolos esse. Doctores illi quidem sunt, sed non Apostoli. Hinc iam sequitur, illum qui in dono, ad quod natus est, non manet, esse spurium, nec per rectam portam intrare. Sicut enim electio à solo dependet Deo, prædestinante quos vult: ita etiam dependet à naturâ, cuinam illa imprimat. Cui enim illa imprimit, huic confert scientiam & potestatem, omnia huc facientia. Idem & Christus fecit, tribuendo discipulis potestatem eiiciendi Dæmonia. Sic ergo Diabolos nemo eiiciet, qui potestatem istam non habet. Similiter & cœcis visum nemo reddet, claudos ambulare nemo faciet, leprosos nemo mundabit, &c. nisi in numero isto comprehendatur. Qui autem extra hunc numerum constitutus idem facere ac æmulari conatur, huius iam opera fructu carent, vt notum est. Sciendum itaque est, impressionem esse donum, quod cogatur perfici per illos, qui ad hoc deputati, electi & ordinati sunt. His enim illud concedendum est nec ipsis contrariari oportet. Quicquid enim à Deo & Naturâ est, in solis illis inest, quibus datum est. Itaque quod à Deo est, id manet, nec perit. Quod à naturâ est, id in naturâ manet, nec contra naturam interit. Quod autem à Deo non est, id à vento difflatur, sicut puluis terræ dispergitur. Et quod à naturâ non est, id à naturâ ipsâ proditur ac reuelatur, ac in seipso perit velut impij, quos vento instar pulueris terræ dispergit, solo illo durante & manente, quod datum est.

DE DONO GENERATIONIS.

Fieri quidem posset, vt nos vniuersi homines citra generationem existeremus, solo verbo suo nos perferente & sustentante Deo, generatione omni sublatâ. Sed cùm Deo visum aliter sit, voluntati ipsius necessariò acquiescendum est. Etsi autem verbo eius facta omnia sint: verbum tamen illa manserunt minimè, sed facta sunt *Generatum*. Exempli gratiâ. Si Deus nos verbo suo cibare vellet, iam carere possemus frumento, agro, molâ, pistore. Sed præter ipsius verbum fit, vt panis fiat ab agro, à molâ, à pistore. Vult ergo Deus, res omnes homini necessarias, hoc modo nobis accommodari, panem scilicet, instar panis, vinum instar vini, &c. quod similiter de naturalibus crescentibus omnibus statuendum est. Exemplum ex re maiore ducemus. Dedit Christus Petro claues, & potestatem soluendi ligandique omnibus suis discipulis, vt venenum sine damno biberent, vt impositis manibus infirmos sanarent. Hæc iam potestas solius Dei est: nec præter Deum quisquam id potest. Vult autem Deus requiri quoduis, eo loco, vbi est, & tamen per id Deo nihil decedit, velut exemplum sequens docet. Quem fames vrget, ad Deum non festinat petiturus panem, sed ad pistorem. Iam si panem à pistore accipit: quid per hoc potestati diuinæ derogatur? Nihil quicquam. Et pistor accipit à molitore, molitor ab agricolâ, agricola ab agro, ager à terrâ, terra à Deo. Et licèt Deus ipse quidem posset esse pistor, molitor, agricola, ager, &c. placuit tamen ipsi ordo iste, ac diuina illa institutio. Etsi autem Christus

Deus ordine & modo gaudet.

Petrus ipse petra sit. ipse petra fit, non Petrus:ac, ficut panem pistor, ita Petrus petram accipiat: hæc tamen regula Deo placuit, vt Petrus esset Petra, ficut panis est pistoris. Et tamen rerum omnium principiū Deus omnium princi pium. primum Deus est. Vbi autem is principium est: ibidem est quoque finis. Et finis ex principio æstimandus est.

Porrò, quænam ex illa imperitia, quod dicunt homines: Rem Deo committam,& remedia negligam. Si enim me Deus euadere sanum volet, id ipse faciet. Non equidem inficior, voluntatem Dei fieri, siue mediceris, siue non. Vult tamen idem interim ac requirit, vt morbi medicinis adhibitis pellantur, ipso tamen nihilominùs agente Medicum. Vult inquam, hunc morbum hoc, illum alio remedio profligari. Eiusmodi ergo cùm voluntas diuina sit, adeóque Medicina ex terrâ creata sit: cur homo quæso contra Deum insurgat,& præstitum ab ipso ordinem contemnat? Si famelicus es, non expectas Deum, dum te cibet, sed adis pistorem, ac culinam. Si ergo panem à pistore requiris, nec per ventos assatam columbam allatam expectas: cur non & aliàs ad ordinem diuinitus institutum attendis, & facis, quæ Deus vult, non quæ tibi videntur? Ipse nimirum dominus est: in manu eius posita omnia sunt, & imperium eius nos omnes sequi fas est. Quòd siquidem nostrum etiam arbitrium interdum præferri velimus: consilij tamen successus nullus est: ipse solus Doctor est. Sic nimirum Petrus petra,& id, ad quod à Deo vocatus est. Manet & terra id, quod à Deo facta est. Et ex Petro procedunt fructus Petri, ex terrâ fructus terræ. A fructibus his non oportet cibari, potari, satiari, &c. nec ordinem istum transilire possumus. Sic nimirùm puta. Si ad ciuitatem quandam decem milliarium interuallo absitam contendis, passibus continuis, vt pergas, opus habes, nec transilire passum vnicum potes. Sic, si esuris, dispiciendum tibi de pane est: nec hunc ordinē transilire potes. Sciendum verò est, Deum omnia, quib. homo opus habet, creasse, & addidisse insuper artes, quib. quodnis præparetur & optimè conficiatur. Secundum institutum hunc ordinem, Deus hominem sustentaturus est. Et tamē nihilominùs potestatē sua manu retinet & pro suo nutu Medicinam dirigit, vt vel profit: vel nō profit:& panē tibi largitur, vel non largitur: Petrum ubi concedit vel non concedit. Is solus etiam, non homo, ordinem hunc intertere potest. Is ex lapidibus producere potest panem, is, vt loquantur ipsi lapides, facere potest.

(Margin: Deus omnia homini necessaria produxit.)

(Margin: Deus ordine gaudet.)

Constituit ergo Deus ordinem, secundum quem sustentaremur, nec vult nos otio ac desidiâ torpescere, sed victum quærere secundum illud dictum: *In sudore vultus tui comedes panem tuum: & opere manuum tuarum vesceris.* Quòd si ergo secundum præscriptum illum ordinem nobis viuendum est: desistere vtique debemus ab illis verbis, quibus ita loquamur: *Si Deus velit, me sanabit: Si velit me edere, vtique & panem dabit.* Res ita se minimè habet. Nec enim ipse pistor aut triturator est, qui in vultus sui sudore panem comedat, sed nostrometlabore & sudore, quæ commoda & vtilia sint, comparanda sunt. Iugum hoc nostris ceruicibus impositum est, & addita sunt simul omnia, quæ ad laborem hunc requiruntur, ferrum nempè aratri, & ars ferrum ex lapide, & ex ferro aratrum faciendi. Hoc fine quatuor à Deo elementa creata sunt. Quatuor ea elementa sunt matrices, ex quibus homini proueniunt vniuersa,& quasi in manus eius indūtur, vt per illa ad sudorē ducatur,& manuū suarum opere vescatur. Quanquam plurima etiam citra laborē, vltrò, hominis manibus offerantur. Omnia enim citra opem humanam crescunt. Metalla sine auxilio humano proueniunt: similiter & flores. Istis autem, si vti velit homo iam id laboris principium est. Ferrum quidem ferrum est: nondum tamen est aratrum aut securis. Frumentum panis est: sed vicem panis nondum præstat. De generatis itaque sciendum est, dedisse nobis Deum donum, quod manu tractantes pro regulâ ac tenore artis quærendo victui impendamus. Vnde liquet, decere nos, vt cognitionem & scientiam habeamus omnium naturę crescentium. & calleamus artes diuinitùs nobis concessas, illásque exerceamus tempus nostrum in hoc mundo secundum lumen naturale naturali charitati impendentes, ne quà fors torpidi & ignaui inueniamur, sed tam in æterno quàm corporali laboremus, ac subindè occupemur, ne pars vlla ferietur. Iste enim nostri sudoris labor Satanam ac eius complices longè à nobis profligat, nullibi durantes, vbi labore & curâ res agitur.

(Margin: Elementa 4 matrices sunt rerum omnium.)

(Margin: Hominis quod sit officium.)

(Margin: Labore Satanas abigitur.)

Cæterum Deus id ita distribuit, vt quicquid, vbiuis enascitur, ex gratiâ solâ proueniat citra opem hominis additam, ex quatuor nimirum elementis. Itaque ex terra proueniunt herbæ, ligna, &c. tantâ copiâ, vt necessitatib. humanis omnib. sufficiant. Ex elemento aquæ producuntur omnia mineralia & lapides, & gemmæ, & metalla, eáque ex elemento aquæ homo accipit. Sed & elementum ignis seu firmamentum in nostros vsus Deus creauit non minùs ac terram aquámque, vt scil. debito modo omnia prouenirent & humanis necessitatibus succurrerent. Talis etiam aër est, omnia patefaciens, seruans & conseruans, instar Balsami creaturarum omnium, sine quo nihil subsistere aut fieri potest. Istis iam omnibus gaudet homo, aliúsque in elemento terræ occupatur, ac suam ibi voluptatem quærit. Alius gaudet aquâ, & inquirendis mineralibus oblectatur. Tertius voluptatem ex igne seu astris astrorumque operationibus venatur. Quartus in aëre Tereniabin mannámque, seu fructus ipsius inquirit. Hoc modo omnia conduntur constituuntur & cognoscuntur, nec inexploratum quicquam manet. In sua regione quærit Europa: quærit in sua regione Asia, Africáque: quærimus vbius locorum, quę naturæ Arcana sint, idque impulsu naturali. Cùm ergo citra opem nostram donum eiusmodi à Deo nobis insitum sit: illud certè minimè negligere, sed ad sudorem accommodare debemus, sedulò operam dantes, vt ad fundamentum finémque, quem generata habent, penetremus. Quod si fecerimus, tum demum verò gaudio efferri, ac cum Psalmistâ exultare poterimus, qui inquit: *Labore manuum*

(Margin: Elementa in vsum hominis condita.)

(Margin: Aer Balsamum est rerum creatarū.)

manuum tuarum vesceris, & beatus eris. Quod si ergo ad beatitudinem hæc via est adeóque elementa quatuor laborem manibus nostris suggerunt: in mundo hoc vtique gaudium aliud nullum, ad beatitudinem illam nos ducere potest, quàm quod per sudorem partum sit.

Sudor via ad beatitudinē.

Ex hâc iam probatione elucet, cur creata sint vniuersa, & quomodo sese circa vniuersa gerere debeat homo. Creata sunt autem omnia hâc de causa, vt homo per illa ad sudorem ducatur, & in sudore corpus suum exerceat, nec temerè ferietur. Per huiusmodi enim laborem liberum arbitrium hominis frangitur. Omnino námque conuenit, nos in sudore, non in vmbra versari: non in voluptate propriâ, sed eius, à quo sumus, quique nos tales esse requirit. Cùm enim huius voluntatem fieri necesse sit, non nostram: sequitur, liberum nostrum arbitrium omne veluti captiuum dirigendum esse à voluntate supremâ, cuius summa est, vt generata cognoscamus, eáque plantemus, præparemus & per laborem sudorémque nostrum variè tractemus. Sed in ipso tamen opere liberum adeò nobis arbitrium est, vt possimus variare, aliud opus aggredi, ex multis, quod placeat, eligere: sed omnia tamen per laborem & sudorem. Sic ergo generatio donum est, circa artem à Deo nobis quidem datum, ex generationibus tamen nobis discendum & cognoscendum. Itaque elementis explorandis vniceè nobis opera danda est. Illa enim hoc à Deo fine creata sunt, vt nobis sint vice librorum, ex quib. discamus, id nempe, quod oculorum fides stabilit, non quod phantasia aut speculatio nobis suggerit. Quicquid enim natura substantialiter & corporaliter offert: id eodem etiam modo cognosci debet. Quod autem inuisibile, impalpabile, corpore & substantiâ caret, id alterius libri rationem habet, & in practica horum donorum, vt sæpiùs dictum est, pertractatur.

Generatio quid sit. *Elemēta sūt libri hominū.*

Sed iam abundè satis dictum est de Natura & virtute huius Doni, quod & ipsum est membrum Astronomiæ, adeóque species Philosophiæ, & ideò, quia vtræque partes hic simul sunt, cœlum nempè in firmamento, & Globus in Elemento.

DE DONO INANIMATORVM.

VT de Inanimatis probationem exordiamur, opus est præmitti explicationem aliquam, quomodo *Lemures Vmbragines, Gnomi, Gigantes, Sylvestres & Vulcanales* generentur. Nec enim generatio illorum similis est generationi cæterorum hominum nec ipsi ex Adamo descendunt Vnde nec in numero hominum comprehenduntur. Etsi enim homines & ipsi suo modo sint in censu tamen cæterorum minimè continentur. Iidem nec morte Christi redempti sunt, nec mandatis etiam Dei cæterorum hominum more subiciuntur. Et vt ex fundamento loquamur, carent illi animâ, creaturæ quidem homini similes, sed tamen animalia, non homines. Apprimè ergo refert de his cognosci, qualisnam ipsorum sit generatio, habitatio, victatio, mors, multiplicatio, negotiatio, &c. Creaturæ autem mirabiles a Deo conditæ sunt, homini ante omnia considerandæ. Pars enim illarum in vndis habitat. Et has in vndis viuentes, non suffocari, mirum videri debet nemini. Hanc enim naturam cum cum piscibus communem habent. Et sicut in terra communiter, veluti in conclaui aliquo ac mansione simul habitant homines & gallinæ: Sic vnà etiam habitant Nymphæ & pisces. *Gnomi* intra ipsos montes, non extra habitant. Quod nec ipsum nouum est aut incredibile. Nam & talpa intra terram habitat. Huius naturæ sunt etiam ipsi Gnomi. *Salamandra* in igne habitans, exemplo est, nec ipsos quidem Vulcanales in igne comburi. *Vmbratiles* in aëre habitare posse, docent volucres, quæ & ipsæ in aëre versantur degúntque. Gigantes, hominibus similes, hominum more: super terram degere posse, verisimile est. *Sylvestres* in deserto habitant, nec illud egrediuntur. Quod si enim feræ in desertis plus voluptatis, quàm extra capiunt: idem quoque similiter de sylvestribus credi par est. *Lemures* habitant apud homines. Vbi enim degere possunt homines: ibidem etiam Lemures.

Inanimati non ex Adamo. *Quales sint.* *Vbi habitent. Nymphæ, &c.* *Gnomi.* *Vulcanales. Vmbratiles.* *Gigant. Sylvestres.* *Lemures.*

Inficiari autem nemo potest, huiusmodi res & Generata visa multoties esse. Nam & ex Bibliis constat, illis temporibus in terra ambulasse Gigantes. Tum & monumenta quædam passim ac membra Gigantum, tam muliebris quàm virilis sexus, inuenta sunt. Visi sunt etiam Lemures Dominis suis seruitia præstantes: Conspectæ sunt etiam Nymphæ, viri & fœminæ. Sed & vmbratiles visi sunt: quanquam frequentiùs fœminę quam viri. Et illæ sese etiam matrimonio aliis iunxerunt. Inuenti sunt etiam Gnomi cum hominibus confabulantes, & illis pecuniam aut alia quædam erogantes. Similiter & Vulcanales toti ignei, aut in igne spectati sunt, postea pro spectris habiti. Visi sunt & sylvestres, hirsuti, feri inhumani, sine voce & loquelâ, cum quodam latratu.

Ipse quidem Deus admirabilis est in suis operibus, quod quidem ante omnia seriò considerari debet. Deinde, substantialiter non omnia creata sunt: sed progressu temporis generationum diuersitas huiusmodi monstra peperit. Non enim Gigantes, vt herbæ, gramina, ac homo, & animalia terræ creati sunt, veluti nec Nymphæ, & his similia genera alia: Sed generatio illorum ex contrario, ex incongruo processit. Id ergo quinam factum sit, & adhuc fieri possit, explicandum est Astronomicè vnà cum Philosophiâ. Primò autem omnium difficillimum est differere de ipsorum anima. Probari enim non potest, hanc illas habere: sed moriuntur instar pecudum. Notum quidem est, ipsos genuisse liberos. Sed tamen non par ex ipsis iunctum illud fecit, sed aut fœmina aut vir homini copulatus. Vbi per naturam ipsam patet, huiusmodi generationem esse possibilem, sicut docent exemplis multis posset. Si in fructu illo seu sobole anima est vel generatur, ex numero hominum censeri non immeritò potest. Res tamen illa admiranda, ac oppidò stupenda est.

Dei opera mira. *Gigantū generatio qualis.*

Cæterùm de generatione ac ortu illorum tenendum est, patrem omnino aliquem, ac matrem requiri. Pater autem est ex firmamento: mater ex elementis. Exempli gratia, Mater

Inanimatorū generatio quæ requiratur.

Mater *Nympharum* est in elemento Aquæ: pater in firmamento, Mater Gnomorum est in elemento terræ: pater in *firmamento*. Mater *Vulcanalium* degit in igne: pater in firmamento. Mater *Syluestrium* in elemento aëris, velut & *Gigantum* mater viuit: Vtrorumque autem pater in firmamento. Mater *Lemurum* velut & *Vmbraginum* in elemento aëris agit: Pater in firmamento. Sic ergo duo illi Monstrum gignunt, degenerans in illam naturam, ex quâ & in qua mater ista constat. Et sicut homo, ex terrâ constans in terram redituri: ita idem etiam in Monstris verum est. Cur autem homo intra terram non viuat, in causa est ipsius officinm. Cætera autem omnia oportet esse in eo, ex quo sunt viuentia. A morte enim nihil deprehendũtur esse aliud, quã genita à mõnstris, instar hominũ in terra habitantib., velut *Syluestres & Gigantes*, & quicquid homini copulatur, hominumq; ritu moritur. Sed hæc tamen rariùs eueniunt. Quicquid autẽ moritur in eo, in quo habitat, & ex quo constat, id omnino perditur & interit. Huiusmodi nàmque corpora in viuis tantùm vigent: & post mortem nihil sunt. Dissoluuntur

Inanimatoru quæ conditio post mortem.

enim instar niuis obiectæ Soli. Sed & ipsorum ossa nihil sunt, quorum nihil post mortem superstes est. Vtuntur humanis opificiis, artibus, cibis, potibus, pro ratione elementi, in quo habitant: velut pisces in aqua, Salamandra in igne, &c. Simili etiam vtuntur vestitu, simili habitatione. Vestiti autem sunt pannos, more & formâ hominum, non tamen vt corpora nostra,

Inanimatorũ quis vestitus.

quibus mortuis vestes exuuntur, sed cum illis moriuntur ac pereunt etiam vestes pecudum ritu, vt quæ cutis more etiam cum illis crescunt. Et sicut corpora illorum post mortem non supersunt: ita nec vestes superstites manent. Habitatio autem illorum superstes manet in aqua, in igne, in terra, in aere: exemplo testæ cochleæ, quæ superstes manet, ipsa cochleâ exemptâ & perditâ. Opera ipsorum humanis sunt similia, omnium tamen subtilissimè confecta, ita, vt exquisitam illam subtilitatem nullo ingenio æmulari ipsi homines possint. Quod quidem minim obuenire nulli debet. Quod si enim animum ac oculos conuertatis ad cochleas, ad araneas, ad paguros, ad testudines marinas, &c. videbitis vtique illas omnes suas secum domos circumferre, cum ipsis simul natas, vt alij animali cutis connascatur, nemine interim cuiusnam materiæ illa domus sit, effari sciẽte. Idem eodem etiam modo iudicandum est de Gnomis, de Nymphis, de Vulcanalibus, qui domicilia sua in suis elementis habeant. Sic Gnomi domos, fornices, & ædificia mirabilia exstruunt, & nemo, qualinam materiâ vtantur, compertum habet. Aliud enim ac diuersum à nostro est ipsis Alabastrum, Marmor, Cæmentum. Sic Araneæ aliud linteum, testudines marinæ aliam tunicam habent. Adeóque per Naturam huiusmodi ædificia intra terram, velut & alia plura in aquis reperiuntur. *Lemures* in nullo ædificio habitant, sed in aëre oriuntur, & cum aëre intereunt. *Gigantes* & habent & faciunt sibi domos, & hominibus quamproximè conueniunt, cum illis similiter ædificant, loquuntur, habitant, negotiantur, amicitiam colunt, cæterum nullam Dei notitiam, præterquam quæ animalis sit, habentes. *Syluestres* habitant in syluis, desertis, & montium cauernis. *Vmbragines* hominum cohabitatione contenti sunt, nullam peculiarem domum curantes. Omnium enim ver atio in aëre est. Sed quantũ ad concordantiã attinet, quà respiciunt homines, alius illorum ordo, alia ratio est.

Habitatio qualis.

Opera quã subtilia.

Gnomi ædificia qualia & ex qua materia exstruat.

Porrò autem in hac præsenti probatione de Inanimatis præcisè tradi singula minimè possunt, sed in alio volumine, scil. in Practica addentur, vbi nihil eorum, quæ scitu necessaria sunt, omittetur. Hoc saltem in hac probatione tenete, huiusmodi res naturam parare & gignere, & fortaßè etiam multò plures alias producere, quàm quæ nobis cognitæ sint. Quicquid tamen huius vspiam est, in genere sic statui debet, omnem illorum naturam, vitámque ac habitationem & vestitum habere eandem rationem, quam habent testudines. Sed tamen secundum hominem illi formati sunt, etsi homines minimè sint. Conclusiuè autem de prima illorum materiâ, ex quâ fiunt, qualésue sunt in probationis huius fine, pauca hæc attendite. Mater est elementum, Pater est firmamentum. Ex geminis his oritur huiusmodi generatio. Ita videtis scarabæos, pulices & pediculos, &c. etiam citra sui propagationem ex eo corpore, in quo habitant & præterea ex ipso firmamento enasci. Hoc in alus etiam monstris verum est. Scarabæi generatio est ex stercore equino. Stercus ergo equinom & Sol scarabæum producunt. Ex illis geminis oritur animal viuens. Nec verò scarabæus tantum, sed & Bruchus, & genera eiusmodi brutorum alia eodem modo quoque oriuntur. Simile sperma conditur etiam in elementis, in Aere, &c. ex quo vi Solis huiusmodi monstra prodeunt ac generantur. Homines ergo esse non possunt, sed Bruta sunt. Quæ licèt quidem gignant, genituræ tamen illius ratio alia non est quàm quæ de eiusmodi brutis intelligitur. Primæ materiæ est eadem generatio quę scarabæorum & pediculorum. Nam vt ex terrâ & elementis corpus hominis desumptum est, ita & Brutorum illorum corpora ex elementis producuntur, excepta animâ & spiritu, qui à Deo procedit, & ad eundem redit. Brutorum ac inanimatorum Spiritus ac anima vnàcum corpore transit, mortalis existens, æterno carens. Rarò existunt, quod quidem nobis euidens sit. Quoq; hominum numerus maior est, eò minùs ipsis illi cohabitant. Et quò maior hominum inscitia est, eò minùs ipsorum illi familiaritate vtuntur. Fugiunt indoctos, temulentos, temerarios, bardos & pugnaces homines: & gaudent simplicibus ac infantilibus. Quoque minus imposturæ ac fraudis sentiunt, eò promptiùs sese proferunt in lucem, aliàs ferarum instar fugaces & pauidi. Et sicut vnicornu in virginis gremium recumbit, ita & illi promptiùs conuertuntur his, quorum intellectus simplex est. Cæterùm, vt quærendi sint & vbi inueniantur, ac quomodo vel vbi nascantur, quæ ipsorum sit operatio ac potestas in terra, in igne, in aqua, in aëre, apud homines, in desertis, &c. ea vniuersa alio volumine ipsa Practica expediet. Quantum ad probationem huic primo volumini debitam, iam verborum à nobis factum satis est.

Inanimatorũ qui parentes. Scarabæi, pulices &c. vnde generentur.

Inanimatorũ ortus ex quali semine.

Qualis anima.

Qualis natura.

CAP. IX.

DE DONO METEORICO.

DOnom Meteoricum seipsum probat in eo, dum sua opera prodit & hominum oculis obiicit gignendo pluoias, niuem, tonitrua, pruinam, grandinem, & alia his similia. Causa tamen tactæ hic à nobis probationis hæc est. Compertum nimirùm vobis est, firmamentum esse elementum ignis, vnum nimirùm quatuor elementorum, vnum inquam quatuor matricom. Quòd verò contrariæ generationes à firmamento producantur, quæ nimirùm ipsius completioni & qualitati aduersentur (dum nimirum aqua ab igne, nix ab igne, &c. profertur) id per seipsum contra elementa est. De his principiò tale exemplum notate.

Firmamentum est elementum etiam ignis.

Terra ipsa quoque elementum est, per se frigida & sicca. Iam si fructus ex hoc elemento productos consideretis, videbitis, alios asse frigidos & humidos, vt Barba Iouis & Solatrum, &c. alios frigidos & siccos, vt verbena: alios calidos & siccos, vt piper, cardamomum: alios calidos & humidos. vt melissa, pulegium, &c. Similiter & aliæ naturæ ex terrâ erumpunt, quæ terræ complexioni oppido aduersantur. Ita flammula vesicas in cute suscitat. velut & *Linum Aquaticum*. Ita multiplicia quoq; sunt laxatiua, vt hermodactyli, Capatutia, Esula, quorum vis terræ ipsi contraria est. Hæc enim per se constipat, miniméque laxat. Huius census sunt etiam illa, quorum origo ex aquâ est, vt sunt mineralia, sulphur scil. Salia. Saturnina, Martialia, quæ omnia aquæ contrariam complexionem habét, etsi ex illius matricibus orta processerint. Cùm ergo contrarietas hæc matricis elementi euidens sit: sciendum est, generati ipsius hunc ordinem statúmque esse, vt non matricis naturam induat, sed ipsius firmamenti conditionem subeat. Nonnulla quidem matricem seqountur, sed ea paucissima. Huius rei exemplom addemus. Si quem filium fœmina peperit, vides vtique, quam parum is similis matri sit. Ita nec filia similis est patri, etsi ex ipsius semioe geoita sit. Vbi vero gentium inuenies infantem, naturam, substantiam & proprietatem patris sui adeò exqiositè referentem, vt in nullo quicquam diuersi sit? Quilibet enim iofans adeò nascitur, vt seipsum in sua natura, non parentem exprimat. Vúltque ipsa natura, aliud fœtum habere, seu aliud in fœtu, quàm in parente educari. Necesse est ergo, illum à naturâ eius degeoerare in aliam: sic nimirum omnia in aliam proprietatem à naturâ patris & matris desciscunt, sicut de elementis iam coofirmatom satis est, quod ex ipsis contraria nascantur, veluti ex aquâ videmos nasci lapides & metalla. Tu verò iam attende, quàm intra se diuersa sint aqua & ferrum? Similiter etiam quantò interuallo seu discrimine distent *Rosa & Terra, Terra & Spina?* Hæc tamen vniuersa diuinæ ordinationis opera sint,

Terra cuius complexionis.

Barb. Iouis, Solatr. f. & h.
Verbena f. & s. piper card. c. & s.
Melis. pulegiũ c. & h.

Mineralia ex aqua oriuntur.

Naturæ mira varietas.

Intellectus horum ex fundamento ita petendus est. Res quælibet seorsim talis creata est, qualis esse debet, non alia. Iam si talis illa creata est, quid ei addet aut demet mater? Nihil vtique. Nec enim ex matre aut patre, sed ex semine infans conditus est. Si enim secuodum cursum naturæ concipi & gigni debet. Sic multa ex eâdem terrâ enascuntur, qoorum tamen complexio ac qualitas inter se planè contraria est. Ita nimirùm quoduis ex suo semine generatum est, & ex semine, nõn ex matre, suam proprietatem ac essentiam adipiscitur. A matre res hoc tantùm habent, quòd terra sint, & in terram lutúmque reuertantur. Nam de terra aliud nihil habent. Eadem ratio illorum quoque est, quæ ex aquâ nascuntur. Ab aquâ nihil habent aliod, quàm quod vltima materia in aquam, ceu primitus fuit, redeat. Ex his iam colligite seminum formam & proprietatem ita creatam esse, vt talia sint, & non alia: posita autem seo coniecta esse in matricem (quæ elementum est) vt in illa secundum cursum naturæ perficiantur, saluis tamen manentib. proprietatib. semini cuilibet concreatis. Nam si quodlibet desciscere oporteret in naturam sui patris & matris, in terra vtique existerent duo tantum capita, duæ sapientiæ, duæ naturæ, duæ proprietates. Quod tamen cùm aliter fieri conueniat, ac filium alium diuersúmque à patre esse deceat, ideò alia natura, alia sapientia, alia proprietas emergit. Vult enim Deus hominem vnum ab alio diuersum esse, & tamen vniuersos secundum legem & voluntatem eius viuere. Neronem fuisse, fuisse Pilatum ac Iudã, omnino oportuit ac necessum fuit. Idem puta etiam de Petro, Andrea, Iacobo, Stephano, &c. Necessum etiam fuit, exstitisse Romanos, Iudæos, Gentes, quorum tamen semper alij ab aliis diuersi fuerunt. Sic nimirùm per eiusmodi proprietates tempus naturæ consumi oportuit. Ipsæ quidem herbę aliæ esse vel fieri oon possunt, quã quales sunt. Et siue bonæ, siue malæ, siue pulchrę siue deformes sint, tales eas manere vtique necesse est. Hominis tamen sors eadẽ oon est. Is enĩ ex Nerone potest fieri pius, ex lupo ouis &c.

Propriętas cuiuslibet rei ex semine, nõ matre.

Nerond. Pilatum, cur esse oportuerit.

Ex cõmemoratis ergo hactenus exemplis euidens est, quod similiter etiã ex igne res diuersæ & contrariæ produci queant, nempe ex igne nix, ex igne pruina, ex igne grando, ex igne pluoia, &c. sicut per opera Meteorica satis clarè demõstratur. Horum autem origo ita se habet. Ipse ignis etsi quidem calidus & siccus sit, non semper tamen vrit, sed in communi naturâ est calidus & siccus. Non enim vrit instar ignis in ligno, qui elementaris ignis spurius est, quoq; ceu seruo, homo ad suum emolumentum vti debet. Originale ac genuinum elem. ignis minimè vrit, calidus tameo & siccus est ignis ex proprietate natiuâ. Sol omnium calidissimus est. Huic proximus est Mars: & sic successiuè. Nec verò omnia calida tantum & sicca sunt: Sed quemadmodũ dioersa temperamenta terræ sunt, vt alia calefaciat, alia humectet, alia siccet, &c. ita etiam stellæ aliter sunt, quæ calidæ & siccæ, & tamen io calore & siccitate constitutæ. Ita Luna stellarũ est frigidissima, huic proximus Saturnus. Quæ nisi subindè renouarentur & renascerentur, frigiditatis eò degenerarent, vt omnia frigore tabescerent, Sole per se calorem non effundente. Iam, de proprietate Solis, qui præ ipso elemento potius considerandu est, dictom est: ita consectario intelligetis, ipsius elementi ignis semen eiusmodi habere propriętatem,

Ignis operatio diuersis contraria.

Ignis elem. nõ vrit.

Sol omnium calidissimus.

Luna omnium frigidissima.

prietatem, vt ex semine quodam oporteat nasci nucem, non secus ac rosa vel lilium, &c. enascitur ex terrâ. Cuiuscunque enim conditionis terra sit, seminis certè hæc natura est, vt huiusmodi colores, speciem, odorémue gignat, imò etiam aliam naturam, quàm terra ipsa habet. Sic etiam ex stellis oportet procedere proprietatem seminum, in illis latentium. Ita nimirùm semen aliud ad proferendam niuē dispositum est, idque semen per vniuersum firmamentum diffusum est. Ita semina quædam etiam ad solas pluuias directa sunt: quædam ad grandinem tantùm, quædam ad tonitru, & generationes alias, sicut desuper illæ in nos incumbunt, & sese manifestant. Quæ verò seminum illorum origo, essentia, generatio, &c. in prima materiâ fit, & quomodo in vltimam materiam deducantur, ac vbinam vita eorum vel mors sit, id Meteorica in altero meo volumine expedit.

Nix vt ex elem. ignis.

Semina cœli varia & variorũ effectiua sunt.

Iam verò elementares operationes ignis in sublime collocatæ sunt, vt desuper in nos cadant & destillent. Sic ergo desuper in nos destillat, quod sursum per sublimationem non ascendit. Similiter & semen sursum ex terrâ in altum ascendere videtis nempè arborem & plantam quamlibet. Ascenditque, quod minimè descendit, velut naturæ etiam ordo est, vt descendat, quod in sublimi est, & ascendat, quod in imo est. Inferiora hominis potestati commissa sunt: superiora non item. Causa hæc est, quòd inferiora homini sint vsui: non item superiora. Horum verò creationis hæc causa est, quòd illa scilicet vsui sint fructib. terræ, qui iterũ vsui sunt homini. Si ergo crescentia terræ, superiora crescentia elem. ignis sibi pro alimento & sustentatione requirunt. Et sicut homo, siti correptus ex alto potum infundit deorsum: ita sitis terræ etiam requirit desuper infundi, vt tota proluatur terra, & madefiat, sicut potu madefit, quicquid interiùs in homine subsistit. Contrariæ enim matres seu matrices vnà consistere minimè possunt: sed necesse est, eas à se inuicem dirimi. Ita terra & elementum ignis in vno corpore permixta stare nequeunt, sed necesse est corpus vtrumque seorsim collocari, & in transmittendo mutuas operas præstare. Rem dilucidiorem faciemus proposito exemplo. Sol in terra defigi aut stare non potest: nec tamen illa Sole carere potest. Solẽ ergo adipiscitur per ipsius radios. Idem etiam de generatione pluuiæ similiter intelligendum est. Terra opus habet pluuiis. Corpus autem, in quo pluuia generatur, propè terram subsistere nequit: pluuiam tamen interim per descensum deorsum destillat in terram. Sic ergo quatuor elementa sunt quatuor corpora, in quibus omnia condita sunt, & ex quibus omnia oriuntur ac proueniunt. Quâ de causa etiam vocantur quatuor matrices, hoc est, 4. genitrices rerum omnium creationis naturalis. Quicquid autem in quolibet elemento est vel generatur, quod alteri vsui est ad corporis sui commodum, id ad locum illum deducitur & deriuatur, velut patet ex allato exemplo de Sole & pluuiâ. Denique si ad vltimam materiam deductum est, vniuersum gratiâ hominis factum est, soliúsque hominis manibus inditum, vt

Ignis operationes cur in sublimi sunt.

Ignis & terra cur non vna consistãt.

Elementum cur vocentur matrices.

cum illo veluti ludat, hoc est, per naturam sese recreet & reficiat.

Ex Meteoricis ergo impressionibus liquet ac probatur, quòd in igne illarum matrix sit, ipsæque ex igne prodeant, non secus ac fumus ex igne erumpit. Quod exemplum huc accommodabimus. Lignum, quod in ignem conijcitur, ardet. Iam ignis est operatio, hoc est matrix. Lignum est semen. Cuius? nimirum fumi, cineris, carbonis, qui omnes ex eo semine procedunt. Eiusmodi sunt etiam generata in firmamento, in medium nempè ipsorum corporis collata. Ex hunc procedit operatio. Ea incipiente, erumpit id, quod in igne firmamenti latet. Pro conditione enim illius seminis illa eruptio fit. Etsi verò membrum hoc in membro de generationib. quoque comprehendatur: hic tamen peculiarem meteoricam probationem instituī nihilominùs conuenit. In altero autem volumine libri 4. constituentur. Vnus scil. *de Meteoris*, alter *de Plantis*, tertius *de Mineralibus*, quartus *de Manna*. In illis, quæ hic desiderantur, pleniore tractatione resondentur. Fas autem ac conueniens cumprimis est, Physicum, Medicum seu naturalem Astronomum huiusmodi Meteoricas impressiones rectè intelligere ac cognoscere. Illæ enim porrò deducunt in microcosmum, qui sine ipsis probè cognosci non potest. Quod quidem hoc fine hic inculco, quia Meteoricam & ipse Aristoteles tradidit, & hanc commentariis vberrimis alij amplificârunt, in quib. tamen omnibus Meteoricæ causæ, rationes, originésque veræ ne quidem in minimo attinguntur, sed contra genuinas causas & materiam veram omnia docentur. Nequaquam enim pro ipsorum opinione Meteoricæ impressiones fiunt ac oriuntur: sed doctrina illorum ex meris futilibus & inconditis rationibus consuta est: cui similia sunt etiam interpretum cõmentaria, quæ plurimorum errorum fons ac scaturigo sunt. Ex meteoricis námque rationibus, rationes alias multas intelligi oportet. Quòd si ergo in principiis (quod aiunt) aqua hæreat: quanti quæso errores committentur in medio, ne quid de ipso fine dicam? Sed modo de Meteoricis impressionibus probationem claudamus. Quæ supersunt, in alio volumine tradentur.

Ignis matrix Meteoricarũ impressionum.

Lignũ est semẽ fumi &c.

Arist. & eius interpretes damnantur.

DE DONO ÆGRORVM.

TRansgrediamur iam deinceps ad probationem *Membri ægrorum*, quod & ipsum donũ est, & ex seipso gignitur. Sicut ergo externę 4. matrices sese habẽt aut cõstitutę sunt in suis operationib., ita signa exhibentur in homine adeò vt præsentia, præterita & futura in homine cognosci queant, quantum quidem in elementis ipsa operatio struit ac dictat. Quo pacto ex vino in cella condito sciri potest, quando vitis in agro floreat: sic pariter ex homine indicium fieri potest, quando & quidnam externa elementa operatura sint. Etsi verò ex quolibet homine coniectura talis desumi possit: in ægrotis tamen, quàm in sanis, eadem sunt multo planiora & euidentiora. Et licet operatio quidem externa vel ad bonum vel ad malum vergat, altera tamen cognoscibilior & manifestior est. Doceamus hoc exemplis. Impendente

Ægrorũ, quam sanorũ signa planiora.

pluuia & mutatione aëris hanc omnium promptissimè præsentiunt ægri. Idem etiam accidit Lunâ vel Nouâ vel plenâ fiente. Sunt etiam, qui præsentiant appropinquantem diem, noctem, coniunctiones, Aspectus, & operationes his similes & alias, vt Eclipsin Solis aut Lunæ, Æstatem, Hyemem, & horas anni. Nam ista omnia præsagit homo alius tamè alio procliuius. Quicquid enim externa Elementa operatura sunt, illius documenta in homine exhibentur, ex quibus iudicium Astronomicum fieri adeóque cursus cœli & Elementorum omnium, vt ita dicam, prognosticari possit. Dubium quidem non est, donum hoc seipsum generare. Potest tamen idem etiam ex parte esse scientia quatenus homo Astrologus & Mathematicus fit ad iudicium æquè idoneus ac alter, qui practicam condit. Nec verò cœli tantùm, sed cuiuslibet etiam Elementi cursus ac natura in homine præsagitur. Si cœli & Elementorum positus sinister sit, ipsius quoque hominis res sinistro loco est. Si illa morbida & pestifera sunt, talis etiam homo est. Si sana sunt; & homo. Nec enim ab illis disiunctus est. Sic per coniunctiones eiusmodi sæpiùs fit, vt sanus ægrotet, aut per operationes eiusmodi ægrotus conualescat; hoc est, si illa maliriosa sunt, bonum in malum statum vertunt: si beneficia sunt, malum in bonum commutant.

Cœli ac Element. motus in homine conspicuus.

Porrò, sicut iam satis demonstratum est, homo compositus est ex quatuor Elementis, & in eadem reuertitur. Qualis fuit is in materia prima, talis fit denuò, quando vltima materia in primam recunuertitur. Sicut ergo de prima & vltimâ materiâ nulla mutatio est, quia sunt necessaria: ita Medium inter primam & vltimam materiam esse oportet: hoc est, commotio non est in materia primâ, nec est in materia vltimâ, sed est in medio inter vtramque materiam. Iam verò commotionis ea conditio est, vt vnum subinde cum altero commoueatur, quæ quidem cohærent inuicem seu cognata sunt. Sic nimirum Equus & Currus inuicem congruunt: vnde etiam vnà commouentur, vnum scilicet ab altero. Sic currus commouetur ab equo. Currui similis est homo. Ipsius motor sunt operationes externæ. Quæ quò vergunt, eò concedit & homo. Sic nimirùm, quò pergunt equi, eò sequitur currus: adeóque ex curru intelligi potest, quò tendant, & quid faciant Equi. Et veluti ex terrà & crescentibus terræ, quidnam operetur Sol ac Firmamentum, cognosci potest: sic etiam ex ingenio & studio hominis, astrorum ingenium cognosci potest. Quoniam enim Astra hominem (ceu *Impressio* docet) pellunt: commotio certè incitabit etiam ægrotos & sanos. vt, quidnam externa operentur, prodant. Et huius eadem est ratio, quæ Ignis, ad quem aqua ollâ concepta stat. Ex hâc enim Aquâ conuci potest, an ignis plùs minúsve flagret. Sic nimirum homo in medio mundo versatur, cinctus & circundatus, instar ollę tripode medio exceptæ, ac supernè ac infernè adeóque per omnem ambitum igne obsepta. Et veluti ollæ reique in ipsa contentæ faciendum omnino est, quicquid ignis imperat, siue tepere, siue ebullire, &c. is iubeat: ita ratio eadem etiam corporis est. Et ex commotione istâ

Homo ex 4. Element. cõpositus.

Cõmotio quid.

Homo similis curru.

Homo sin this aquæ, in olla.

deprehenduntur signa eius, quod commouet. Ex quo iam liquet, possibile etiam esse, vt ex Microcosmo quoque per ipsius proprietatem, naturam & indicia prognosticon condatur, non minùs, ac ex scientiis & speciebus Astrologicis. Quæ omnia hâc præcipuè de causâ indico, vt homo eò rectiùs cognoscatur, & in ipsum diligentiùs intendatur, ne quà temerario cum errore circa ipsum versemur iudicandum. Quò enim ipsius cognitio certior est: eò feliciore cum successu circa ipsum versamur.

Hominis cognitio quo fiat.

In homine autem commotiones sunt multiplices, prout Elementa multa, hoc est, quatuor numerantur. Et commotio quælibet præsagiendo intendit in id, ex quo commotio procedit. Porrò, commotiones aliæ sunt spirituales, aliæ corporales. Causam huius hanc tenete. Elementorum omnium operationes in duobus consistunt: In corporib. & non corporib. Sic tempestas, ventus, Luna, &c. operantur corporaliter. Quod corporaliter operatur, corporaliter etiam in corpore commouetur. Sed præterea alia quoque operatio est, non *corporalis*, sed spiritualis, quæ signa exhibet non corporaliter, sed spiritualiter: hoc est. Processus ex homine duo, duæ etiam operationes sumuntur: vna ex visibilibus, altera ex inuisibilibus, signis. Qui commotiones sentit in corpore, corporalia signa & indicia promit. Qui autem visiones habet, is iudicat spiritualiter. Exemplum. Cui statu tempore membrum aliquod dolet, is Astronomo suggerit, commotionem illam externam esse. Quæ quo modo emergat, & quidnam ipsam cieat, id Astronomus ex ægri relatione cognoscet, ac dicet: Iste Aspectus, hæc coniunctio, illa oppositio, &c. hoc facit. Et quotiescunque concordantia talis in externis coincidet, toties ægro tale iterum continget. Sic ergo per talem ægri relationem necessaria omnia prognosticari possunt. Porrò, spiritualiter etiam cognoscendum est, somnia esse visiones. Sicut ergo visiones somniales sunt & eueniunt: ita sciendum est, Elementa suas operationes præstare & commouere. Exemplum. Pone, visionem tibi offerri, hoc vel illo loco ac monte, &c. latere metallum, tale vel tale, &c. Iam scias, somnium id vanum non esse, modo meditatio diurna phantasticum id somnium tibi non oggesserit. Sic nimirum homo somniat aquam, quia aqua ibi commouetur, sicut tempestas in Lunaticis, aut sicut in ægrotis dirigitur operatio ad concordantiam Elementorum) quæ in visiunibus apparuerunt. Multi insignia somnia patiuntur, quæ visiones nocturnales mera dona sunt, ex inclinatione natiuâ profluentia, & seipsa prodentia seu exerentia, sicut vinum in dolio florere vitem indicat proditque. Nec enim harum reuelationum alia ratio est.

Cõmotio est duplex, & qualis vtraque.

Hoc certum est, enim, qui per nocturnalem visionem aquam somniat, præsagium præ cæteris peculiare habere, & in aqua ipsi aliquid obuenturum esse, quicquid sit, si modo præsagium sequi, & visioni morem gerere possit. Somniorum interpretatio scientia est ardua. Nec enim suis indiciis carent, vndecunque offerantur, siue ab Elementis, siue à Phantasiâ, siue à reuelatione

Somniorum interpretatio ardua.

nelatione alià emergant. Sic si terra reuelationem offerat: donum ex seipsa spiritualiter per suum spiritum exhibens; visio vtique illa vana adeò non erit, quin aliquid portendat. Eadem & aëris ratio est. Si enim quis somniet se volare, aut in sublime scandere, &c. meræ tempestates & commotiones illæ sunt aëris, significantes. Elementum aëris in illo, cui visio apparet, commotionem & communionem habere. Et ludicrum est, dicere, somniantem aquam vel pisces, ob id phlegmaticum aut pisciuorum esse: vel somniantem Ignem, Cholericum, &c. existere. Veritas longè alia est. Quæuis enim complexio contraria somnia experitur. Non enim ex ipso homine vel ex internâ naturâ visiones emergunt: Verùm extrinsecus influunt, sicut Sol per vitrum, calor per fornacem. Quòd si verò ab insitâ naturâ ac proprietate suscitarentur. alia omnino causa & ratio foret: quod tamen haudquaquam fit. Sciendum enim est, propriam hominis naturam somnia nulla ciere, sed ea omnia aliena esse. Iosepho oblatum est dè *Maria* somnium, non ex qualitate interna, sed causà externâ. Iosephi in Ægypto somnium non ciebat natura interna, sed externa Elementorum, quæ annonæ caritatem futuram præindicabant. Somnia & visiones huiusmodi multæ sunt. Necessarium itaque est, ipsas rectè cognosci, cùm prognosi suâ non destituantur. Quòd verò scientia visionum naturalium nondum satis rectè constituta sit, in causa est, quòd hactenus illæ contemptæ & neglectæ fuerint. Vbi verò contemptus viget: ibi sciendi auiditas alget: & cum nausea hàc paulatim etiam obliuio obrepit. Membtum ergo hoc duobus modis intelligendum est, nimirùm secundum prognosticationem corporalem, & spiritualem.

Somniorū causa externa est.

Iosephi somniū quale.

Scientia somniorum cur parum exculta.

Adducemus nonnulla exempla. Pone, somniare quendam aquam aut pisces, aut simile quid aliud, quod ex aquâ oriatur. Hoc significat perfectionem alicuius operationis, quam Elementum edidit. Nam ex aqua oriuntur omnia mineralia & salia, & metalla, ac Gemmæ, lapidésque & arenæ, & quicquid huius generis est. Iam verò successiuè vnum post alterum subindè maturescit, cùm nondum omnia simul maturuerint satis. Ex prædictis ergo si quoddam maturuit vel perfectum est: tunc in se ipso quasi tempestate quâdam concutitur: quas postea tempestates sequuntur visiones nocturnales in coniunctis. Ex hoc iam id sequitur: si perfectum est, & bene successit: somnium captat pisces, & eos coërcet. Si illi effugiunt, opus minimè successit, sed intercidit. Si pisces perfecti non sint, sed informes, nec ordinarij: tunc & generatum (crescens) similiter malè cessit. Dictum iam exemplum Elementis etiam reliquis accommodari potest, nempe aëri. Si quis somniat se volare, & captare aues, aut seipsum auem esse: tunc genus aliquod Tereniabin in exaltatione est. Is autem si cadat, nec feliciter volet: ipsum quoque opus in Elemento aëris non probè cessit. Idem verum est etiam de terra. Cui offertur visio, quod alacriter & expeditè ex loco procurrat: indicio est, ipsum quoque Terræ Elementum simile, & in sua operatione expeditum esse. Si vero is currere quidem a unitatur, currere autem non posse, nec se ex loco proferre: tale etiam in sua operatione Elementum erit, prout coniunctum se habuerit. Sic si Elmentum Ignis altè flagrat, ædésque ac domicilia absumit; ipsius etiam operatione eiusmodi erit. Si viuidè non ardeat, nec operatio eius viuida est. Hinc ergo patet, somnia & visiones homini ipsi haudquaquam imputari debere, quandoquidem ex ipsis Elementis oriantur: sed statuendum est, eodem quoque modo operari id ex quo visiones oriuntur. Quæ autem visiones ad hominem attinent, ex visionibus Elementaribus minimè procedunt, sed in suis apparitionibus conditionem aliam habent, de quibus tamen plura hic verba facere non institui. Saltem enim illa, quæ ad Membrum Ægrorum probandum requirebantur, hoc loco afferre volui: vt nimirùm dona, ex seipsis procedentia, pro donis haberentur, nec temerè contemnerentur, vel ex aliis principiis causisque deducerentur.

Minera lia &c. ex aqua.

Somniū aquæ aut piscium quid indicet.

Somniū volatus. &c. quid notet.

Somniū cursus. &c. quid portēdit.

Somniū Ignis quid præsagiat.

DE DONO NOVALIVM.

MEmbrum Nouale omni iure singulari probatione confirmandum est. Natura namque in suis Mysteriis multa exhibet, quæ scire ac cognoscere hominem decet. Iam verò exhibentur aut indicantur multa, *Naturalia, ordinaria & intelligibilia ex artibus*, seu per artes inuenta. Hoc tamen loco Noualia se aliter habent. Quia enim hoc Membrum Donum est, & scientia; ideò per ipsum etiam plùs, quàm per scientias perficitur. Siquidem si Natura per seipsam, Prophetiam aliquam indicare, aut præsagium annuntiare constituit, sine omni defectu tota perfecta secundum omnia puncta incidit. Quà de causa Noualia ista approbè cognoscenda sunt. Iam verò Monstra eiusmodi à Naturà producuntur. Ipsa qualis est: tale etiam est opus ipsius. Quod hoc modo intelligetis. Si Natura futuri alicuius euentùs præsagium molitur, sui ipsius ideam more pictorum & statuariorum sibi proponit, formátque Monstrum, cui opus illud simile futurum sit: quod industriè adeò & ad viuum exprimit, vt pictor ex speculo imaginem fingere non possit rectiùs: sed id tamen citra additam omnem manum ac operam humanam. Natura námque est *Fabricatrix*, scientiam ac artem genuinam callens effigiandi, vltra omnes artes & acumina. Negare autem non possum, ad Donum hoc intelligendum, singularem artem ac industriam requiri. Nec enim quiuis inspiciens, id intelligit. Hnc opus est artis & scientiæ. Sed tamen & hoc verum est, Naturam in huiusmodi Monstris certam explicationem nullam contulisse, aut de iis firmas regulas constituisse: sed huius multum in Fortuna positum esse. Et si verò vel ex tempore ac in continenti etiam intellectus inde hauriri minimè fallibilis possit: nemo tamen sibi ipsi facilè fidit. Id enim quia citra artem fit, nemo sibi ipsi credit. Vnde fit, vt illius etiam nulla cura sit. Tandem verò vera forma ex qua monstrum desumptum ac delineatum est, prodit. Ars illa exprimit vel effigiat hūc vel hoc, quod nondum est id, quod deinceps

Naturæ ostenta quotuplicia.

Natura mōstrorū genitrix.

Natura fabricatrix solertissima.

fieri debet. Sic Noualista effigiare potest suum sanguinem, qui tamen nondum conceptus aut generatus est. Oportet Noualistam, regnum aut imperiom gubernantem, effigiare illum, qui post ipsom regni possessor futurus est. Ita se habent Noualia, quæ membrum sunt Astronomiæ, & Dona, mirabili opere effigiantia futura, quorum forma ac species tamen nondum existit.

Natura ipsa mōstrorum prototypa.

Sed ad exemplum diuertemus. Si Natura producturа stultum est, necesse est, vt seipsam primum in stulti formam induat, io naturam, scilicet talem, qualis futura est illa, quam producere satagit. Sic si statuarius sculpturus est stultum, necesse habet, vt suum Ingenium prius io stultum transformet. Si facturus est Leporem, ingeniom suum prius in Leporem cōuertet. Idem quoque ipsi Naturæ facto opus est. Ita stulti stultos, &c. producunt. Sed ad propositum. Si Natura præsagiturit aliquid, formam illius induus, & ideam eius in se effingit. Hinc demum fit, vt ex effigie illa materia futuri cognosci possit. Monstra huiusmodi multiplicia sunt ioter ea, quæ in aquis degunt, vt pisces admirandi, & similia alia, quæ talia non sunt secundum solitum naturæ ordinem ac cursum. Quæ enim genuini ordinis & modi sunt, ea ad Noualia minimè referuntur, sed ea, tantùm, quæ contra ordinem fiunt, siue sint volucres, siue quadrupedes, siue alia generata, contra naturam emergentia, monstrosaque, ac formam, figuram, speciémque alicuius imaginis, sed ipsam tamen distortam & contrariam habentia. Nec verò in dictis tantùm, sed & io ipsis hominibus huiusmodi peruersiones nascuntur. Vbicunque autem tale quid euenit, insignis ærumna ac calamitas futura impendere putanda est. Conueniret vtique, nos, quidnam huiusmodi Monstra portenderent, inquirere, rimari, & venari, etiam cum sudore & vitæ impendio certissimo. Pestes enim ac Epidemiæ omnes, omnia bella, discordiæ, lites, miseriæ, quibus diuino iudicio ipsimet ceruices nostras oneramus ac torquemus, per huiusmodi monstra manifestantur, triginta, viginti decémve annis antè, quàm calamitas ipsa ingruat. Quæ quò emanet seu differtur diutiùs, eò cumulatiùs postea incumbit, afflictione, peste, bellóve vno subindè aliud excipiente, nec malorum fine sese proferente. Et hæc præsagia hominibus quidem summa sunt, & latissimè diffunduntur. Vnde etiam fas esset, quemlibet Astronomum huiusmodi præsagia studiosè enoluere, declarare, cœlique concordantiam ad hoc genus sequentibus annis rectè accommodare. Quisquis autem palmarij huius articuli ignarus est, is non Magis est Astronomus, quàm Requiem canens clericus Sacerdos est. Membrum vero hoc ista de causa equidem figuræ inserui, quia nimirùm Donum, adeóque præsagium maxime formidandum est.

A noualia quæ referantur.

Mōstrorum cōsideratio vtilis & necessaria.

Nec verò in Monstris tantum præsagia huiusmodi eueniunt, verum etiam in genoinis proportionatis corporibus: ratione tamen diuersâ, licet ab eâdem æqualiter Naturâ. Ponemus exemplum. Cuculo adueniente, præsagimus æstatem. Idem facimus etiam visâ ciconiâ, hirundine, &c. Illis à nobis auolantibus, scimus impendere hyemem. Et hæc omnia ipsarum Naturæ conuenire compertum habemus. Iam si præsagia Naturæ in Membro Noualium manifestanda sunt, citra monstra quidem; æquè violenta & maligna minimè existunt. Nec prædictiones quidem sunt in genere, sed ex parte tantùm. Quòd si enim simul ac vnà Ciconiæ omnes gregatim vno ordine vel aduolent vel auolent, moribus quidem à naturâ ipsarum alienis: id pro præsagio habendum est. Quod, etsi non rarò eueniat, minùs tamen, quàm ipsa Monstra portendit. Nimirùm si quid à fœminâ nascatur, diuersam ac alienam ab homine imaginem exhibens, si id non à spermate sit, intra fœminam assumpto ex quo postea aliquid minus naturale gignitur: Certè ex peruersa eâ minusque naturali formâ præsagium constituendum est. Sed & hoc notandum punctum est, quòd scil. id, quod ex Elemento Aquæ oritur, de aqua calamitatem prænunciet. Quæ ex Elemento Terræ procedunt, vt Monstra vermium, præsagiūt de terra, & eius veneno. Quæ monstra fiunt in Aëre, illorum præsagium in aëre perficitur. Quæ in Igne oriuntur, in igne & per ignem complentur. Ita vicissim, quæ ex homine, qui Quintum esse est, non Elementum aliquod, sed medium potius ac centrum oriuntur: ea in homine perficiuntor, ab homine promota, sine concursu quatuor Elementorum externorum. Et iudicia quidem accommodantur illorum vel multitudini vel paucitati. Quòd si præsagia euiusmodi homo rectè dignoscat & euoluat, is mirabilia prænuntiabit. Nec enim vno tantùm modo prognostica fiunt, sed planè multis. Et ad regnum hoc non vna sed multiplex via est, ad cœlum quidem vnica tantùm via est. In Natura verò viæ sunt multiplices. Res euidens est in Medicina, quæ non simplex, sed multiplex est, velut multiplices etiam morbi sunt. Sed potentia Christi sanare, tantum hoc est: *Surge & ambula*.

Cuculus, ciconia, & hirūdo temporis indices.

Præsagia accōmodāta Elementis subiectis.

Porrò, inficiari nemo potest, quin multa ac varia piscium genera in mari versentur. Generationes enim admirabiles ibi fiunt. Interim, quia instar terræ mare non vniuersom ab homine obsidetur, generationes illæ omnes miræ non etiam cognoscuntur: licèt de illis aliquid interdum appareat ac conspiciatur. Quoties autem monstrorum eiusmodi quoddam visitur, rarum quidem & insolens; sciendum est, Noualia quoque simul addici ac prænunciari. Similiter & in terra contrariæ generationes fiunt in animalibus & vermibus, naturales quidem, & tamen nihilominus præsagæ. Sic etiam in Firmamento & Aëre. Quæ in aëre fiunt, iudicia velocia præsagiunt. Quæ in Aqua, pestes rapidas, diuturnas, frequentes, &c. Quæ in Terra, bella grauia, longa, damnisque insignibus truculenta. Quæ in Igne, mortes veloces, graoia bella intestina, peregrinos hospites, tam amicos quàm inimicos portendunt. His apparentibus, præsagiom oon desinit, ac finitur, donec perficiatur eo loco, vbi origo eius fuit. Monstra huiusmodi, vt dictum est, iudicium quoque diuinum extremum prænunciant, hoc est damnationem & iudicium æternū illis omnib. præsagiunt,

Maris monstra cur non omnia nota.

Elem. singulorū monstra quid præsagiunt.

præſagiunt, qui monſtris illis depinguntur.

Monſtra enim eiuſmodi indicant, illos gratiâ Dei excidiſſe, Deúmque in ipſos calamitatem, ſulphur & picem immiſſurum eſſe. Et licèt quidem eiuſmodi monſtra corporea ac materialia ſint: ipſi tamen Apocalypſi in ſignificationibus ſuis minimè diſconueniunt: non quidem, quòd Natura ipſa hæc omnia perficiat & compleat, ſed quòd Inſtructio diuina ea dirigat, & monſtroſæ illius formæ nuncios præmittat, atteſtantes, monſtroſam talium vitam tragico fine deſtructum ac abolitum iri, ipſóſque non plus miſericordiæ ſenſuros eſſe, quàm experta eſt Sodoma ac Gomorrha: denique ipſos nullis honeſtis negotiis ac contractibus liberè ac ſecurò gauiſuros eſſe. Hi nempè in ſuis nuptiis diſcordiam experientur. Cùm enim ex Deo non ſint, virga eos in medio gaudio opprimet, ſicut factum legimus tempore Nohæ, cum inundatio terram obruit, quòd Deo vniuerſi aduerſarentur, & nullis ſe bene factis ipſi commendarent.

Aſtronomis ad monitio.

Sic ergo vos Aſtronomi, vóſque cæteri omnes, qui circa Naturalia illa diſcenda & tractanda verſamini, oculóſque tandem veſtros aperite, & videte propiùs, quonam fundamento de venturis iudicetis. Nolite quæſo oculos veſtros tantùm ad Cœlum & Eclipſes coniunctionéſque conuertere, ſed &, quæ ante pedes veſtros iaceant, attendite, vt, quæ oculi veſtri videre, digiti tangere queunt. Nec enim Cœlum in Firmamento ſuo Deus aſſiduè polluturus eſt, ſicut geſta terrę poſcunt. Firmamentum inquam ſuū damnatis illis hominibus & morti adiudicatis, velut Sodoma & Gomorrha, minimè maculabit, ſed impollutum id relinquet, & prę̨ſagia aliis locis ac finibus exhibebit ac perficiet. Quò ergo ſeſe conuertit Deus: eodem ſeſe ingeret etiam Aſtronomus, ad Dei præſagia attendenda. Hęc enim ab interpretis oculis procul non erunt abſita, ſed oculis & aurib. ipſius adeò propinquè ſubiicientur, vt longè faciliùs, quàm in firmamento eadem videre, audire, adeóq; tangere etiam poſſit. Et non vni tantùm loco aduertendi oculi ſunt, ſed per loca varia & diuerſa illi circumferendi: Sed & auribus attentis arrectiſque noua ſubindè audienda ſunt. Nec enim in orbe quicquam vacuum & inane eſt ita, vt aures & oculi non multa vbiuis habeant, quę audiant & videant. Id ab exemplo notoriū eſt. Quò longiùs te pedes tui in exteras terras proferunt, eò pliùs oculi tui vident, aures tuæ audiunt. Vbiuis locorum in Dei opera & miracula incidis, quorum inſpectio te politiorem & illuſtriorem facit. Debent ergo oculi aureſq; per omnium ſcientiarum & artium, ſapientiæque angulos pervagari. Nec enim in vno campo omnes ferę, ac in vno horto omnes fructus viſuntur & leguntur. Quiſquis ergo Aſtronomię cognitionem affectat, hunc neceſſe eſt errare ac diuagari per omnia genera creaturarum, vt eadem quàm optimè ac rectiſſimè à principio (quod aiunt) ad finem cognoſcat. Operatur enim Deus in Terra, in Cœlo, in Aëre, in Igne, quicquid vult. Eò ergo te conuerte: & quære ibi, vbi is operatur.

Dei opera vbiuis auſcultanda.

Peregrinatio Aſtronomo apprimè neceſſaria.

CONCLVSIO.

VNC ordinem quo modo incepi ita filo eodem illum deducere & pertexere, vtile mihi viſum eſt. Ordinem autem hanc ideo ſeruaui vt ſpecies vniuerſas, quæ Aſtronomiæ cognatæ ſunt, & per ipſam fiunt vel ſponte vel arte, iuſta & debita ſerie diſtinctè deſcriberem. Interim dum in hoc labore verſarer, viſum mihi eſt neceſſarium, breuem quandam inſtructionem & informationem addi de origine hominum, vt rectiùs intelligeretur, quidnam cognationis, fœderis ac concordiæ exteriores eſſentiæ, tam Elementa ſcilicet, quam Aſtra, cum ipſo homine alerent: quod quidem ſufficienter & perſpicue, quantum Aſtronomia ipſa requirit, me definiuiſſe & conſtituiſſe arbitror.

Poſtea res ipſa docuit, requiri etiam, vt non tantùm deſcriberetur Aſtronomia cum ſuis membris, in ipſo Naturæ Lumine fundata; ſed cùm præterea alia quoque genera Aſtronomiæ eſſent, quæ & ipſa ſimiliter de membris Aſtronomiæ tractarent, certe & iſta, quæ ad idem genus pertinerent, deſcribenda omnino eſſe viſa ſunt. Præter illas autem, quas ope diuina iam compleui, tres inſuper aliæ operationes Aſtronomicæ ſunt: Duæ ſcilicet ſupernaturales, tertia Naturalis quidem, ſed quæ tamen ſupernaturaliter perficitur: Duas illas ſupernaturales naturaliter deſcribere minimè poſſum. Quantum me vero de ſupernaturalibus tradere decuerit, neceſſarij nihil quicquam omittam. De prima, iam dum perfecta, ex lumine naturæ docui naturaliter. Quæ autem ſecutura eſt vltima, ve quidem figura denotat, hanc tractabo naturaliter, cum ipſius etiam operatio fiat Naturaliter. Sed cur Aſtronomias quatuor ponam, adhuc planiorem cauſam faciam, quòd nimirùm ex illis conſtituantur quatuor Magiæ, quatuor Nigromãticæ, quatuor Nectromanticæ quatuor Aſtrologiæ, quatuor Signatæ, quatuor artes Incertæ, quatuor Philoſophiæ Adeptæ, quatuor Medicinæ Adeptæ, quatuor Mathematicæ Adeptæ. Porrò, de primis quidem nemo forte mihi litem mouebit, velut & ex parte de vltimá. Mediæ vero duæ an omnibus placituræ ſint, dubito. Sed quid iſtud ad me? Cauſa, quæ me ad eas ſtatuendas compulit, hæc nimirum eſt. Conſtitutum eſt apud me, per quatuor Aſtronomiæ genera Lectorem eo cognitionis deducere, vt proximè rectéque intelligatur, quidnam faciat Natura, quid Deitas, quid Fides, quid Sathanas. Diſtinctè enim internoſci debent operationes Naturæ ex ipſa Natura, velut & ex propriis ſuis fontibus operationes Dei accuratè diſcernendæ ſunt. Eodem modo etiam, quænam opera ſint fidei, quæ Sathanæ, diſcretè noſcendum eſt. Quorum omnium cognitio ſi certa & infallibilis haurienda eſt: conuenit vtique nos proceſſus inſtituto inſiſtere, & principio illi finem ipſum rectè accommodare. Ipſe quidem ego fateor, Chriſtum non eſſe Aſtronomū, nec Deum patrem eſſe Magum, nec inter hos recenſeri poſſe. Ipſa tamen opera in ſine conſentiũt, noſq; dicere poſſumus, hoc vel illud non ex iſto, ſed ex alio fundamento procedere. Res plana erit in ſequenti exemplo. Quæ operatus eſt Chriſtus, ea Iudæi ipſū ex Diabolo facere pronuntiarũt. Sic etiam Diabolum multa

Aſtronomias quatuor cur ponat.

ſigna

signa edit, quæ homines dicunt Deum facere, aut ex Deo fieri. Similiter operatur etiam multa fides. Quæ si ex Diabolo operetur, Deum illa fecisse homines affirmant. Si fides operatur ex Deo, ista per Diabolum fieri homines plerunque asserunt. Iidem etiam dicunt, omnia esse naturalia, cum opera mere sint mortalia. Vt ergo discrimen omnium distinctè teneatur, rectéque internoscatur, qualenam & cuius quodlibet opus sit, ex quóue procedat aut processerit: quadruplicia illa opera peculiariter ac seorsim tradi explicarique necessum est, vt nimirum hoc pacto verus fons ac origo genuina cuiusuis ad vnguem, quasi sciatur & discernatur. Quòd si ergo demonstrare velim Iudæorum verba hæc (quod scilicet Christus Dæmonium habeat, & ex virtute Beelzebub, Diabolorum principis Dæmonia eiiciat) falsa & mendacia esse: ad id certe requiritur explicari naturalem operationem ex suâ Astronomia: deinde etiam Astronomiam Beelzebub, & Fidei, seu bonæ seu malæ, verè, accurateque describi explicarique. Eo facto, iam clarum ac manifestum erit, Christum suâ virtute id facere, & virtutem hanc discretò internosci posse. Præterea nihil etiam Diabolicum esse censeri potest, nisi primò tria genera cætera cognoscuntur. Sic nimirùm instituti mei initio hæc breuis & plana ratio fuit, describere nempe Naturam secundum suam Essentiam, opera, potestatem, vires, quas habeat ipsa respectu Elementorum & rerum cæterarum omnium in Elementis consistentium. Item quasnam natura vires, quam potentiam habeat respectu hominis, quem cursum teneat, quousque & quomodo excurrat. Postea necesse etiam est, describi potestatem Dei, & ipsius filij ac vtriusque Spiritus sancti, quid & quantum in homine possit velitve perficere sine auxilio Naturæ aut ope alia qualicunque, cuiuscunque Naturæ. Insuper & vis fidei, vel ad bonum vel ad malum cognoscenda est, quam scil. ipsa sit industria, quis operetur, & quo modo operatio fiat. Tandem etiam potestas Sathanæ expendi debet, quid satagat in hominem, quidve præstare possit erga Elementa & creaturas vniuersas.

Sanationis modi quatuor.

Cæterùm causas etiam alias mei instituti cognoscite. Posuit nimirum, conualescere aliquem ex morbo quodam Is æger vt conualescat, per solum quendam hominem præstari potest, nimirùm per Medicinam. Iam verò modi ac ordines quatuor sunt, quibus ægrum sanare Medicus potest. Primus refertur ad Naturam, ad eius vim, virtutem ac potestatem, prædestinationémque & ordinationem, qua Deus prudenter & efficaciter morbis omnibus prospexit. Hanc virtutem Medicus vsurpare, ac per illam ægrotum sanare potest.

Secundò, si non per Naturam, attamen per virtutem Dei ægrum idem sanare potest, velut per impositionem manuum, dicens: Surge, tolle lectum tuum, & ambula, *vt videam te vidêre. Hæc medicatio extranea operâ nulla sed solius Dei potentia perficitur.*

Fides duplex.

Tertiò, si horum modorum nullo Medicus vtitur, sed accedit ad fidem. Iam fides duplex est: vna, in Deo: altera, Diabolo. Si rectè credis ad præscriptum Euangelij, montem in sublime elatum in profundum mare deturbare potest. Quantò autem faciliùs sanaro ægrotum? Hac ipso quoque medicina nulla opera aliena fit, sed solum respicit Deum in fide. Si in Deum non intendat, sed fides dirigatur ad inferos: fides illa operatur per Infernalem virtutem, cuius in officina Mysteria Naturæ omnia recondita sunt, quæ ipsi administrant.

Diabolus sine permissu ei nihil potest.

Quartò, si prædictorum nullum adhibeatur: necesse est operationem perfici per ipsum Diabolum, sine omni medio. Si per hunc iam ægrotus sanatur, permissu Dei plenario accedente. Qui enim in vinculis captiuus detinetur, is citra permissum eius qui vinctum ipsum detinet, nihil quicquam perficere potest. Si autem religetur & dimittatur, iam is fit Naturalis, viresque Naturæ assumens, per illas omnia perficit. Quatuor hæc genera, & quadruplices Medicinæ ex hac conclusione absolutè & integre intelligi non possunt. Quæ verò omnium rerum origo & causa fit, ex præscripta figura ordine, ac toto libri discursu plenariè cognosci queunt. Hoc modo institutum meum deducere & complere allubuit. Etsi verè hoc tantùm, quod iam dum perfecimus, Astronomia fit, ac cæteri tres ordines & genera Astronomia verè non sint attamen cùm vnum ad alterum referri, adeóque ad alienum fundamentum referri possit ac soleat, non solum describendæ Naturæ gratia opus considerandum est quodlibet, sed sui ipsius quoque causa, quousque nimirum extendatur ac procedat, nimirùm ad ea omnia, ad quæ Natura conuerti & extendi posse videatur: & præterea, vt alia quoque per ipsam rectè cognosci possint. Solemus eandem herbam non pecori solum, cui ea cibus creata est, pro alimento proiicere: sed eandem etiam impendendo vsibus aliis, hoc modo medicinam ac alia inuenire consueuimus. Hoc modo etiam deprehenditur ac inuenitur potestas diuina, virtus Dei in herbis, postea idem etiam finitur in Deo. Ita oportet etiam ædificari domum non tantum ad habitationem pecudum, sed etiam ad diuerticulum & hospitium egenis, aduenæ, &c. Itaque etsi initium quidem cum Natura fiat: ex eo tamen haud sequitur, in Natura desinendum illico & quiescendum esse: sed pergendum & inquirendum vlteriùs, ac in æterno, hoc est, in Diuina essentia & natura desinendum est. Naturaliter enim nos homines quidem nati & procreati sumus Moriendum autem esse ob id in eo, in quo & ex quo procreati sumus, longe a vero abest. Abiicienda potius vestis illa est, & vetus fermentum deponendum, vt nouitate induamur, & à veteri generatione in nouam transeamus. Eadem ratio fit etiam nostri huius scripti quod non in Natura, sed in eo, quod natura plus & potius est, finiri debet. Itaque quia cum Naturæ lumine incepi, iure in Deo, domino nostro, qui lumen est æternum, iam finio & concludo.

Conclusionis Finis.

LIBER

LIBER SECVNDVS PHILOSOPHIAE SAGACIS MAGNÆ ASTRONOMIÆ, DE SVPERNATVRALIBVS VIRTVTIBVS

seu operationibus Cœlestis Astronomiæ.

PRÆFATIO.

In Philosophiam Cœlestis operationis, Libri Secundi.

ONSVLTVM mihi visum est, vt post absolutum librum de Naturalibus cœlestibus operationibus, iam deinceps de supernaturalibus operationibus, cœlestium voluntatum etiam explicatio instituatur. Hanc enim primo describi idoneum fuisset, hac de causa, quia conuenit, hominem omnium primò suam naturam cognoscere, quid nimirùm & qualis sit, & ad quid conditus sit. Postea sequitur id, quod supra naturam est, & in ipso operatur. Id explicabitur hoc secundo libro cœlestium occultarum operationum, quo ea saltem eradunsur, quæ cœlum æternum in nobis Astronomicè operatur. Rem illustremus exemplo. Quæ Deus operari & perficere in homin. vult, ea per aliquid per[…]is necesse est, siue sint Elementa, siue corpora alia, & quidem sub specie operationum naturalium. Sic si præsagium aliquod ex cœlo interno dirigitur in hominem: necesse est, vim illam ex interno cœlo deriuari in externum, & in externo manifestari. Stella nimirùm Christi super Bethlehem stans ab externo cœlo orta minimè est, sed processa est ex cœlo interno in externum & in conspectum hominum prodita. Huc facit etiam exemplum Gedeonis, vellus suum rori exponentis. Ros iste non ex cœlo externo, sed interno genitus est, generationis scilicet illo modo modo, ita destinato. Similiter interdum etiam ingentes & insoliti cataclysmi ingruunt, quales nullo sæculo visi auditive sunt, eiusmodi impetum Natura ipsa generare haudquaquam potest, vt potè ad quem nec materiam, nec formam, nec virentem satu habet. Eiusmodi tamen interim nihilominus fiunt, producta nimirùm, ex cœlo nono, in quo, quæ interna cœlestia Astra latent, effectum talem in cœlum externum, in Elementum scilicet Aquæ, protrudunt. Exemplo nobis est Diluuium factum tempore Noe, quod nullâ cœli externi virtute cieri potuisset. Hoc tamen producere potuit cœlum internum, in sua Astronomiâ. Eadem ratione decidit etiam ignis de cœlo, hoc est, de interno cœlo, velut in Sodoma & Gomorrha. Hinc etiam decidunt de cœlo lapides, sanguis, & similia alia: Cœlum namque internum operatur in externum. Sic cum Sol stetit, cœlum internum rexit externum, & veluti manu sua id direxit.

Dei opera per medium aliquod fiunt

Stella Bethlehemitica vnde nata Vellus Gedeonis.

Diluuiū Noe, &c.

Sodomæ & Gomorrhæ ignis vnde.

Ad hæc iam consequitur. Quoniam ergo processus ac ordo interni cœli, quoad operationē, similis est externo: sic vtiq; ac æquum est, internū etiam cœlum secundum ordinem exterioris cœli describi, hoc est, in decem partes Astronomiæ similiter distribui. Velut in Magiâ; vbi tamen discrimen est inter Magiā Naturæ, & Magiam cœli interioris. Talis etiā est Nigromantia, Necromantia, Signata, Astrologia. Discrimen tamē veriusq; hoc est, quòd exterius cedere cogitur interiori, quódq; exterius inferius sit interiore, & respectu eius adeò crassum, quā crassum est ferrum, si auro, aut silex si carbunculo, aut olla lutosa si vasi aureo conferatur. Sic nimirū virtus vna inferior est altera, vel superior. Itaq; Stella Bethlehemitica, Christum intendens, ad cæteras stellas sese habuit, sicut stella externa ad carbones nostros terrenos: & ignis fulminens ad nostrū ignē sese habet, velut ignis noster sese habet ad ventum calidū: & ros Gedeonis ad cæteros rores, velut noster ros ad succū prunorum se habet. Similiter & fortitudo Samsonis ex interno cœlo, ad nostram fortitudinē se habuit, sicut nostra fortitudo se habet ad murem. Ita & Magia Moysis ad Magicam nostram collata, fuit instar effigiei, respectu eius, cuius est effigies. Eadem distantia & discrimine nimirùm differunt inter sese, omnia, quæ exempli loco de geminis cœlis proferri queunt. Quæ quidem diuersitas rectè noscenda & declaranda est, vt, vndenam generatio quælibet sit orta, sciatur, & rectè sincereq;, quænam illarum rerum sit generatio, euoluatur. Si operatio aliqua est cœli externi, hominis est, eam explorare, cognoscere, & rimari, vel ad extremum vsq; tota. Idem similiter etiam de operationib. interni cœli, quales sint, & quid notent, statui debet. Et hanc quidem sapientiam qui callet, is sanctior est regib. de Saba, Tarsis & Oriente, qui internum cœlum cognouerunt, qualisnam ipsius operatio in externū fuerit. Quam qui secuti sunt, meritò Sancti vocantur. Dionisius Areopagita Eclipsin solis, Christi crucifixionem secutam, ex interno cœlo, non ex externo cognouit. Qua de causa etiā dixit: Aut mu[…] di creator patitur, aut mundus interiturus est. Quisquis ergo internas huiusmodi operationes considerat, dignus est, vt sanctus in Christo vocetur. Hoc ergo sciendum & discendum homini est.

Coelū interius externo nobilius quanto sit.

Reges Sabæ sancti

Dionysii Areop. dictum.

Iam porrò vero, vos fideles simul & infideles, apud animos quæso vestros expendite, quidnam tandem omnibus sæculis externum cœlum in homine operatum fuerit, quid significarit, & hinc oculos vestros conuertite ad cœlum internum, ac euoluite, quanta iam ab initio mundi admiratione id operationes suas exeruerit. Ista omnia, inquam, penitius intuinate, & miracula Dei, quæ omnibus sæculis operatus est, & necdum feriatur, altiùs expendite. Quod si ea, quæ Deus & Creator noster quotidiè exhibet probè consideraueritis, attendetis etiam eadem opera, quare & quibus ex causis talia fiant. Quæ si seriò meditati fueritis, adueni[…] vobis paraclet[…] sensum plenum & cognitionem integram cordibus vestris infundens. Hac etenim ratione quilibet […] doctus euadit, in eo, quod inquirit. Qui quærit, inueniet, hoc est, Qui quærit in cœlo interno, […] nihilominus […] inuenit, quàm qui quærit in cœlo externo. Iam si vos, tam fideles quam infideles, quidnam operatio[…] illa interni cœli significent, attendatis: inuenietis vtiq;, quenā in terra gubernet Diabolus, quidve malum aut bonum sit. Si enim cognoueritis, quod ignis in Sodomam & Gomorrhā ex cœlo interno irruerit, & quinq; ciuitates vastarit ac oppresserit, iam intelligetis etiam, quòd

Sodomæ & Gomorrha igni perditæ.

Luxuria,

Luxuria, voluptatibus corporis effera, iam a Deo damnata, & æterno igni adiudicata sit. Hinc ergo ista interpretatio elicitur, cauendum nobis esse & Luxuriam abdicandam pœnámque vitandam, quæ ex ira Dei, quæ cælum internum est, procedit. Ita videte etiam, stellam Christi indicare Filium Dei, in Bethlehem natum. Adspicite Eclipsin factam Christo in crucem sublato. Ea notat damnationem eorum, qui filiũ Dei damnárunt, ipsos nimirum æternis tenebris immorituros esse.

Internum cœli cognitio quam vtilis.

Et cognitis hoc modo interni cœli operationibus, cognoscimus vnà, quod inter nos supernaturale est, quod alias, nec nosse nec intelligere possimus. Sic enim confirmatur scriptura, per potentiam cœli interni, in illis, quæ omnibus sæculis euenerunt in testamento veteri simul & nouo, operante scilicet Deo, per medium cœli naturalis, per medium hominum &c.

Media Dei sancta.

Sic enim media deprehenduntur esse sancta, ideò, quòd per illa Deus cœlestis sui Firmamenti cursum perficiat. Ita nimirum. Medicus per herbas sanat ægrotum. Herba est medium, in quo medicina latet. Ipsa quidem herba medicina non est: & tamen herba sancta seu beata est. Hanc enim ornat Deus in suis laudem, propter id, quod in ipsa latet, quódve Deus eam herbam condidit, ac tanquam thesaurum quendam abdidit. Eodem modo beati etiam sunt Diui, per quos Deus visum cæcis restituit, mortuos resuscitauit, claudos ire fecit, &c. Ex fructibus enim ipsorum cognoscimus Diuos & Sanctos Domini.

Sodomæ euersæ quæ causa.

Quicunque ergo in mundo viuitis homines, altè ac seriò apud animos vestros expendite totis viribus, quæ de conflagratione & euersione Sodomæ ac Gomorrhæ, ne fandam ac incestam ipsarum libidinem secutâ vobis antea desserui. Quæ ruina vobis exemplo sit, vt ne vos ipsos iisdem quoq; peccatis polluatis, sed iram Dei declinetis, à malis desistatis, & mandata Dei sedulò seruetis.

Diabolus, Leo rugiens.

Attendite insuper etiam, quod Satanas instar rugientis Leonis uobis insidietur. Is nimirum fuit, qui Sodomam gubernans, in peccatum eos præcipites egit, sibi nimirum obsequentes, & Deo aduersantes, contra hominum naturam sese permiscentes, ac ordinem mandatúmq; Dei securè ac oscitanter elidentes. Fas enim est, naturæ ordinem vbique seruari, & mandato diuino homines morem gerere. Nec vero iste mundus cœlum ad hanc tantum influentiam & operationem perducit: sed & omnia bella præposteras huiusmodi naturæ & spreti mandati Diuini noxas sequuntur. Quoties enim bella surgunt, pœna ista regioni alicui immittitur, vt per ipsam mundus renouetur. Hostis enim mensuram illam retribuit, quam malignè Deo cœlesti ad mensi sunt.

Rationẽ refundit Deus improbis.

Qui contra Deum facit, is metitur suam malitiam cumulatã vltra mensurã. Ita superuenit deinde alius qui eadem etiã supra mensuram metitur. Quaque parte is peccauit in Deum: eâdem peccat etiam ac vindictas parat illi hostis. Si peccamus luxuria eadẽ nobis remetitur, adeóq; aliena flagitia nostris flagitiis accumulantur, & voluptas nostra fit voluptas nostri hostis, ac ex ( )sequitur miseria ac ploratus. Et tamen ne sic quidem finis erit, nisi finis nostrorũ peccatorum præfuerit. Nostris enim flagitiis sublatis, soluuntur demum etiam aliena. Ad operationes itaque interni cœli animus conuertendus est, & repetendum paulò altiùs, quàm sæpè & multipliciter illa nobis exhibita sint, & hinc colligendum, eas non temerè ac fortuitò, sed propter ingentia & enormia nostra peccata nobis ostendi. Sermo namque Christi ad cœlum internum directus est, quo inquit: Erunt signa in Sole, Luna, Stellis, &c. *Signa ea non erunt ex cœlo externo, sed interno, cuiusmodi etiam signum fuit Eclipsis facta post Christum cruci suffixum. Signa tamen illa in cœlo externo apparebunt.*

Signorũ cœlestiũ quis sit finis.

Sicut tenebræ damnatio fuerunt damnantium Christum: ita damnatio quoque sunt Signa, ex interno cœlo in externum producta, eorum scilicet, ad quos illa spectant. Ex internis autem signis, in cœlo externo apparentibus, deprehenduntur crimina mundi, ex vniuersis scilicet ne vnum quidem probum esse. Peccati ergo manifestata conuersio & renouatio mundi meritò sequi debet. Hoc enim fine peccata nobis ostenduntur, vt visis illiusmodi supernaturalib. signis cogitemus, Deum illa nostris obiicere oculis, quasi diceret: Vestrorum peccatorum (quorum finem non facitis, sed eadem indies grauiùs cumulatis, ac corda vestra obduratis, ita, vt de nulla gratia & veniá me sollicitetis) signa in cœlo externo vobis proposui, sicut filij mei verbum papyro inscriptum apud vos est, vt videatis & intelligatis, peccata vestra ad me clamare. Et hoc est signum eius, quod vobis stipulatus sum, postquam signum videritis. Hic ergo iam fas ac operæ pretium est, nos intelligere, quænam illius signi cognitio sit, nimirum desistere, & cum Niniuitis pœnitentiam agere.

His omnibus mecum cogitatis, commodum & vniuerso mundo vtile quid me facturum esse censui, si interim quoque cœli operationes describendo explicarem. Hanc autem operationem voco cœlestem, ideo, quia operatio illa externo cœlo similis est, ordine & processu. Aut enim procedit illa secundum Elementa aut elementorum morem, aut secundum vires stellarum, aut secundum Naturam hominum, secundũ quæ vniuersa, cœlum quoque externum operationes suas habet. In omnibus enim corporibus operatur externum cœlum, velut & internum. Hi autem vtrique cœli a se inuicem separabuntur, vt liceat homini seorsim cœlũ externum secundum suam naturam cognoscere, & seorsim etiam secundum suam naturã cœlum internũ.

Tractatus huius quæ sit vtilitas.

Quæ quidem digná ratione explicari hominibus, conducit ad consecrationem & illustrationem Christianismi, quolibet nimirum suscitato ad cognoscenda & attendenda ea, quæ ad ipsum pertinent. Nam si pluuia in terram decidit scire debet homo, ex quonam illa cœlo oriatur. Sĩ illa ex cœlo naturali oritur: homo Deum laudet, illius datorem. Si prouenit ex cœlo interno: cogitet de sua miseria. Pluuia enim illa notat Diluuium, factum tempore Noe. Et licet pluuia quidem non vniuerso orbi inundationem afferat: satis tamen inundationis nobis sunt pestis, bella, fames, annonæ caritas, & mutua contrarietas. Quamdiu enim vitam nostram trahimus, nos inuicem iugulamus, & peccatis nostris immorimur, vt nemo inficiari queat, hoc modo vniuersum tandem mundum interire posse, sicut factum est tempore Noe, quo homines epulabantur, potabant, vxores ducebant, quorum tamen omnium finis ac exitus tragicus subsecutus est.

Tẽpora moderna priscis similia.

Quòd si imperia mundi, adeoq; singulorũ hominũ vita & facta attentius considerentur, quis negabit, æquè funestis miseriis & ærumnis plena hæc esse tempora nostra ac fuerunt illorum, tempore pluuialis inundationis? Et nisi dies abbreuiarentur: quis in cœlũ penetraret? Abbreuiatio ante hac non est dies cœli externi, sed dies cœli interni. Abbreuiatióq; ista fiet in illis, a quibus peccata & flagitia emergunt. Quarum enim hi seductionem etiam iusti. Qui seduceretur

ducerētur etiam vtique, nisi dies abbreuiaretur eā horā, quā putaturi illi sunt, quod iustum iam euerterint. Cùm enim vix dum iustus saluetur: necessarium est, vt à tentatione & seductione praeseruetur à Deo, qui nos ita orare iussit: Ne inducas nos in tentationem (in doctrinam malignantium) sed libera nos à malo (ab illis, qui aduersantur Naturae & Doctrinae Christi, quibus tamen ad modestiam & pietatem opus est.) Certum verò iam est, nos esse illos, quibus Deus misericordia fauet. Ipse enim natus & homo factus est: vnde misericordia & remissio peccatorum sequitur. Qui si natus non esset, impossibile foret, istiusmodi peccatis nostris, quae contra Deum passim ab omnibus in omni mundo, nullo excepto patrantur, Deum non quotidie grauiter irasci & intonare, sicut mundum puniuit in testamento veteri, ante tempus natiuitatis & incarnationis sui filij. Quae indulgentiae & misericordiae testimonium est, Dei Filium iam natum esse, & ob hunc, Deum deinceps nostri misereri. Itaque qui bona faciunt, & misericordia Dei freti moriuntur, in regnū caelorum penetrabunt. Caeteri autē detrudebuntur in Gehennam, cuius non est finis.

(Iustū.)

Dei in homines lenitas.

Messiae nati argumentum.

Caeterum, Lector, cùm ex hac praefatione intelligas, me philosophiam interni caeli, ope diuina, tradere aggredi: mirum ac alienum videri tibi non debet, cum potius Theologiam quam Naturalem Philosophiam tradam. Causa haec est. Caelum nimirum externum diuisum & separatum ab interno. Philosophia ergo naturalis nulla hic adhiberi potest, sed opus est Theologica. Caelum enim id est supremum, ac à Deo regitur, nec alienae manui committitur. Caelum autem externum praestitutum suum ordinem sequitur, & munus sibi destinatum complet, praesentia Solis diem, absentia noctem producens, omnia scilicet sua vicissitudine, dans pluuiam & serenitatem, aestatem ac hyemem, & nullum tempus transiliens. Caelum autem internum mouetur & cietur pro voluntate Dei: Voluntas Dei pro nostris factis & patratis. Hoc ergo si describendum sit: necesse est iudicium fieri ex eo, ex quo Impressiones illae emergunt. Deus autem est is, qui fundamentum primum ponit, sicut Astronomia caelestis superorum Diuorum intelligi debet. Ex illo fundamento desumitur postea explicatio. Fundamentum porrò id sola sacra scriptura est, ex qua sola etiam descriptio petenda est. Iam, qui de Influentia caeli loquitur, is Theologus est. Loquitur námque de Deo, & loquitur ea, quae ex Deo sunt. Quod si simpliciter quis Theologus fors obiiciat, Medicum, Astronomúmve aut Philosophum de Deo loqui minime decere: is sciat pro responso, talia neminem aut statuere aut obiicere, nisi qui Dei sit hostis, & studiose hoc agat, ne opera Dei hominibus innotescant, ex quorum notitiâ postea propria illius vitia & flagitia detegi possint. Interim Christus ipse dicit: Nihil adeò occultum esse, quod non reueletur. Hoc ergo fundamento freto mihi liceat, vt Theologi vices agam, & per Deum reuelem, quod in multis abditum est. Et nemini isthaec fastidio aut nauseae sint ob id, quod hic vel iste scripta mea reiiciat.

Quin imò fas est, haec auidiùs eò legi & euolui, quoniam externum naturae lumen ipsum ait: Sapientia osorem non habet, nisi insipidum. Sic & veritas osorem non habet, nisi mendacem. Similiter & qui ex & de Deo scribit, hostem non habet, nisi illum, qui ex Deo non est. Cursum ergo praefationis hic inhibens, deinceps illum procedendi ordinem modumque tenebo, quem in describendo libro primo de Astronomia Naturae seruaui. Inter quem & hunc discriminis hoc intercedit, quòd ille de externo, hic de interno caelo supernaturali doceat. Qualis verò caeli interni vis sit, & quo modo illius membra diuidantur, deinceps conuenienti serie & ordine planiùs explicabitur.

ARGVMENTVM.

IN ORDINEM TOTIVS LIBRI SECVNDI ASTRONOMIÆ

MAGNÆ THEOPHRASTI HOHENHEMII D.

De operatione caelesti.

ORDINEM huiusmodi instituere mihi placuit. *Primò*, quid Anima sit, quae eius proprietas, natura & conditio sit. *Deinde*, intelligendum est, quae ratio vnionis sit corporis & animae. *Tertiò*, de ortu, causâ & generatione carnis immortalis. *Quartò*, de coniunctione & compositione carnis mortalis & immortalis in imaginem vnam. Quatuor hisce capitibus tandem argumentum vlterioris diuisionis libri subnectitur.

CAP. I.

De ortu & generatione Animae, quae eius essentia, quis spiritus, quae natura sit.

Homo ex caelo & terra compositus.

IN praecedente libro de mortali seu terrena incarnatione & materiâ cognouistis & didicistis, hominem, scilicet non tantùm ex Limo terrae constare, sed non minùs ex caelo, quàm ipsâ terrâ, compositum esse. Quicquid enim ex terrâ constat, in terram reuertitur. Quicquid autem ex caelo constat, in caelum quoque redit. Homo autē non ideò tantū homo est, quia est Microcosmus: sed homo est is, qui ex vniuersis rebus cōpositus est, ex caelo, inquā, nō minùs quā ex terrâ. Quia enim propter caelū homo cōditus est, necesse est, de caelo ipsū aliquid participare, cuius merito in caelū perueniat. Nā quód de terrâ est, id animal est, & in terra moritur. Nō ergo satis est de cōpositione illa scire, qualis ex natura homo sit, & quinā cōpositus & digestus sit in imaginē vnā, carnis & sāguinis, ceu antea descripsimus. Limus enim minimè sufficit ad cōstituendū hominē integrū, aut ad ipsū cognoscēdū, quasi nihil aliud in homine existeret, quā quod de Natura sumptum sit. Quod enim de Naturâ ipsi est, id omniū minimū est. Quod de caelo sūptum, id super ōnia est. Sicut enim scriptura ait: *Spiritus* (scilicet hominis) *redit ad illum, qui ipsum dedit:*

Homo quà homo dicatur.

dedit: hoc est, à Deo ipse adest, ad Deum ipse reuertitur. Quod de Limo terræ est, redit ad terram, de quâ est. Partes ergo in homine duæ sunt: A terrâ Forma: à Deo spiritus, de quo in hoc libro tracto. Iam de formâ imaginis scitote, quòd in ipsa Spiritus à Deo datus, asseruatur, & velut in hospitio quodam ac domicilio retineatur. Omnium, scilicet primò de terrâ Deus hominem formauit: Postea inspirauit ipsi Spiritum per spiraculum vitæ, cuius medio homo fit capax superiorum, ex quibus descendit. Ex ore enim Dei egressus, ad idem reuertitur. Et hoc accuratè quidem vos tenere velim, hominem secundum suam Essentiam esse inuisibilem, hoc est, id, quod homo est, esse inuisibile. Non autem inuisibile, sicut de Naturâ syderei corporis docui: sed inuisibile ideò, quia est spiritus, à Deo datus, qui inuisibilis est & immortalis. Ita inuisibile etiam est corpus sydereum, sed tamen mortale, quod per id, ex quo constat seu fit, iterum consumitur, & in nihilum redigitur. Sicut enim cinis & puluis fuit: ita in puluerem denuò reuertitur. Interim tamen nec Elementare, nec sydereum corpus in cœlum peruenit, sed homo saltem, qui Spiritus est, is autem Spiritus, qui ex Deo est. Dixit enim Deus, *Faciamus hominem secundum imaginem nostram.* Porrò ex hoc noscendum est, imaginem humanam non incipere in vel ex inferiori, sed præ ipso iam exstitisse. Et imago Adæ, originem suam formamq́ue ac speciem sumit ex Deo, qui imago prima est. Eius imago similis est imagini hominis. Ideò Christus homo primus fuit, ante ipsum Adamum, non minùs ac ad Iudæos testatus est: *Priùs quam Abraham fuit, ego sum.* Imaginis itaque ortus ex Deo est. Secundum illam factus est homo, ab ipso Deo, cui soli imago cognita fuit, non vlli alij. Et licèt Christus quidem post Adamum ac Abrahamum venerit: ante ipsos tamen fuit, hoc est Deus non ex Limo, sed sine Limo exstitit. Quòd si ergo ex Limo Deus non exstitit: vtique nec imaginem suam ex Limo habebit, sed citra ipsum, hoc est, Deus non secundum vel post Limum factus est homo, sed ante ipsum exstitit. Ideò Christus filius est hominis, id est, primi hominis, illius hominis filius, qui ex Limo terræ hominem secundum imaginem suam fecit. Quanquàm verum sit, nec me nec quenquam alium compertum habere de Imagine Dei, qualis illa sit, nisi quantum de Christo & sacra scriptura colligere & iudicare possumus. Illam enim hoc fine accepimus, vt ex ipsâ illius inuisibile cognosceremus & addisceremus. Est enim illa inuisibilis. Verum interim est, *Deum esse personam.* Datâ personâ, dabitur etiam Imago aliqua. Persona enim imagine carere nequit: Et Imago est forma ac figura. Qualis forma hominis est, talis etiam forma Dei est, secundum cuius imaginem homo factus est. Sicut autem Deum nemo vnquam vidit, præterquàm filius: ita ex Deo etiam adest seu inest in homine, quod nemo videt, totum inuisibile. Videtur autem à Deo, cui nihil quicquā inuisibile est. His positis, negari non potest, hominem secundum Dei Imaginem conditum esse: hoc est, sicut homo dat inuisibilem personam Dei, dari etiam personæ Dei. Quod idem est, ac si diceret Deus: *Personam meam nemo videt, qua inuisibilis est, Per Limū tamen hunc faciā ipsam visibilem.* Sic procedere oportet, formam imaginis, vt homo formam habeat ex specie, sicut dictū est. Et sermoni huic eatenus saltē credendum est, quatenus Deus dixit: *Secundum imaginem nostram facimus hominem.* Hinc homo potest homo surgere ex Limo, secundum imaginem Dei factus seu formatus. Cæterum hæc hactenus nondū spectant ad id, quod hoc loco intendo dicere. Intelligendū est enim aliquod inuisibile, quod inuisibile simile sit ac conforme visibili, hoc est, sit instar animæ, qualis ipsa est, quę nimirū est alterū, ex quo homo constat. Et sic homo est homo ex Naturâ, sicut in pręcedenti tractatu docuimus: & iam est homo ex Æterno, ex ore Dei, quod est spiraculum vitæ, quod spiraculum est Limus cœlorum, ex quo homo de cœlo est, & respectu eius virtutem etiam ad cœlū habet. Sic ad Naturam abit, quod ex natura est, & ad Deū, quod ex Deo est. Probè enim hoc notandum est, nihil quicquam, quod de Terrâ est, resurrecturū. Solum enim id resurget, quod ex Deo est. Ideò resurgemus in Christo. Si autem in Christo non erimus, resurgemus quidem, sed non in Christo, non in Naturâ, sed in spiritu inferni, de quo peculiaris tractatus plura suggeret.

Hominis partes duæ sūt.

Terrenū est diuersticulum spiritus.

Homo qua homo qualis sit.

Imago hominis vnde & quid sit.

Christus fuit ante Adamū.

Christus quomodo sit filius hominis.

Imago Dei quatenus cognoscatur.

Porrò autem sic attendite. Si corpus formatū est secundum imaginem Dei, & Deus est persona, eaq; per humanam imaginem in suâ imagine cognoscitur: iam necessarium est scire, etiā extra imaginem oportere aliquid esse inuisibile, quod æternum in homine sit, & æternum maneat: Caro námq; Limi terræ æterna non est. Deus autem hominem ad vitam æternam condidit. Propter hoc ergo æternum requiritur. Vt de æterno idem etiam aliquid habeat, & nō totus naturalis sit. Nullum enim naturale æternum est: sed quicquid huius est, morti obnoxium est & subiectū. Et æternum id tantùm est, quod ab æterno dimanat. Itaq; si æterni aliquid homini inest: homo vtique non tantùm secundum naturale homo perfectus erit, quoniam in naturâ æterni nihil est. Contrà verò, quia homo æternus est, necesse est, aliquid aliud in homine inesse, quod sit æternum. Id non est desumptū de Limo terræ, sed & omnino aliquid, quod Deo simile sit in spiritu. Non enim id satis est ad imaginem, nos ad similitudinem Dei factos esse: sed insuper de Deo aliquid accedere oportet, cuius gratiâ imago condita est. Nam non, vt edat ac bibat, &c. homo factus est, sed vt regni Dei hæres sit. In regno autem Dei hæres nō est, quod de terrâ est. Terra enim in cœlū non peruenit. Itaque hæc sola homo minimè est: sed multò magis homo erit id, quod in ipso est, ad hæreditatem regni cœlestis destinatum. Quod intelliges de spiritu. Spiritus nullus visibilis: sed vniuersi inuisibiles. Iam si spiritus inuisibilis est, solus autem spiritus est æternus: ex hoc iam necessariò exstruitur, ipsum hominē quoq; oportere esse spiritum, & spiritum quidem talē, qui ex Deo sit, & ad Deum redeat, ac è nobis emigrans in manum Dei, ex quá processit, reuertatur. Porrò, Deus mundum condidit, non vt visibilis esset, sed visibilis, hoc est, condidit ipsum,

Homo vitę æternæ destinatus.

Naturale omne corruptibile.

Homo qua sit homo.

Spiritus inuisibilis.

ipsum, qui antea nihil fuit. Ex hoc, quod nihil fuit, creauit cœlom ac terram, adeóque suum verbum, quod inuisibile fuit, visibile fecit, verbo nimirùm facto id, quod iam tangimus & videmus. Deus enim non miοus delectatur visibili, quàm inuisibili, in eo, scilicet, quòd verbum ipsius materiale & substantiale factum est. Ideò placuit etiam Deo, quod fecit: Inuisibile námq; factum est visibile, & impalpabile factum est tangibile. Postquam autem visibilitaté constituit, inuisibili oimirùm facto visibili: diuisioné postea etiam molitus est in spiritu. Alium enim fecit seu reliquit inuisibilem, alium visibilem. Visibilis est homo. Ipsum enim fecit de visibili. Id auté quod inuisibile esse debebat, de æterno sumpsit, & illud inuisibile manere voluit, vt homo non tantùm constaret ex terreno, sed simul etiam ex æterno, cuius gratià spiritum vitæ Deus ipsi inspirauit, vt non esset animal secundum naturam, velut simia, sed vt esset homo ob æternum, quod super omnia est. Secundum hoc viuere & operari debet homo, nec secuodum animale quietem & voluptaté sibi quærere. Qui enim in terreno quiescit, is terrenam habitationem & generatiooé quęrit, similem se faciens ei, qui secundum terrenum epulatur & potat. Vt verò plenè intelligamus rem, sciamúsque hominem finaliter factum esse secundum Deum, & ipsius imaginem, propter quam etiam ab animalibus separatur & discernitur: demonstratur id verbo Dei, quo dixit: *Secundum imaginem nostram faciamus hominem.* Vnde colligitur, hominé non tantùm constare ex terrâ, sed & ex creatione spiritus, eo discrimine, quòd, quia simul visibilis & inuisibilis existit, domum suam acceperit de terrâ, alterum verò, quod in domo illa est (nempe Anima) ex Deo. Vnum à Deo est, ad mortem tamen destinatum, quia ex morte est. Alterum destinatum est ad æternum, quia ex æterno adest. Caro auté ex morte est, & ex morte prouenit. Quam quidem liberam esse, ita vt spiritui suo aut animæ nihil noxæ iude emergat, quicquid faciat, fieri ratione oullâ potest. Carni enim vniuersa Dei mandata incumbunt, quæ omnem illius libertatem elidunt, vt nihil liberi & soluti iu ipso homioe amplius maneat, quo in carne visibiliter facere audeat vel bonum vel malum, citra animæ noxam ac damnum, sicut nonnulli fecerunt spiritus cœlestes, nimirum Boni, vt *Gabriel, Michael, Raphael, & Mali, vt Lucifer, Satanas, &c.* Ex his Boni libero suo arbitrio vsi non sunt, sed isto excusso, voluntati Dei paruerunt. Hæc enim, non nostra facienda est. Itaq; penes nos voluntas nulla est. Qui tamen eam aut habet aut sibi sumit, is similis euadit Sathanæ & Lucifero, quem liberum suum arbitrium in abyssum inferni præcipitem dedit. Cùm enim homioes nos Deus voluerit esse secundum suã imaginem factos, & ex se nobis spiritum infuderit: vult etiam, vt secundum hunc viuamus ad ipsius voluntatem non ad voluntatem carnis & sanguiois, quæ nihil nisi ad terrena prosunt. Quod in cœlo inuisibiliter factum est, id in hâc terrâ fit visibiliter à carne, hoc est, Luciferi præuaricatio & eiectio nobis visibilis non est. Quod autem nos facimus, visibile est. Sic factus est visibilis lapsus Adæ. Nam in inuisibili, Deo obeditum non est, nec voluntati eius satisfactum, quod exemplo Luciferi constat: nec etiam in visibili, quod notum est in Adamo. Tales ergo vult Deus esse spiritus, alios corporis expertes, alios corpore donatos. Qui corpore donatus est, est homo, caro scilicet & sanguis. Qui corpore carent, sunt Angeli, in cœlis habitantes, sicut nos in terrâ.

Spiritus duplex.

Homo cuius gratia factus.

Homo ex terra & spiritu constans.

Caro mandatorum Dei rea.

Angeli, qui boni & mali.

Homini voluntas libera nulla est.

Luciferi & Adæ collatio.

Spiritus duplices sunt.

De homine ergo si loquendum sit, intelligi oportet, per ipsum, Deum multa efficere, & ipsius gratià multa præstare, sed omnia hoc fine, vt ad æternum is perueniat. Is enim cùm in carne infirmus, in spiritu autem promptus, facilè iram Dei incurrat, ob id varia ostendit Deus, quibus admoniti vitam nostrã ad ipsius, non propriam nostram volontaté dirigamus. Nostra námque voluntas nos damnat: Solius autem Dei voluntas nos conseruat, vt de Gabriele, Raphaële, &c. constat. Voluntatem auté propriam nos damnare, exemplo est Lucifer. Iam, cur id fiat, inquirendom est. Id autem non fit propter carnem, quæ tantopere ipsi placeat, sed propter Spiritum, qui æternus est, & ad regnum Dei prædestinatus, etsi in hâc terrâ, velot in Paradiso viuamus. Si enim, quid Paradisus sit, scire volumus: dico, Paradisum esse id, in quo versamur. Et in eo tantùm ex Paradiso eiecti sumus, quòd mors in nos intraoerit, vt iam in sudore vultus nostri victum parare, & cum dolore liberos gignere, adeóque variis morbis subiecti esse cogamor. Quòd si mansissemus in Paradiso, hoc est, in eo, in qoo iam versamur, quale ante fuit retento, mortem vtique non haberemus, nec sodore vultus noster difflueret. Cùm ergo ille æternus sit, non item etiam caro: hoc est, Io carne de terrâ nihil sit æterni, æternus autem homo sit: Afflictio, quam in terrâ sustinet, crux est sudoris vultus ipsios. Qualis est caro, talis etiam Spiritus: hoc est, Si homo, quæ vult facit, anima in ipso nihih est, & quiescit, non item caro, vt Spiritus, oisi homo carne suâ secundum spiritum viuat in voluntate Dei, tunc corpus Spiritui obsecundat. Id námque debet esse homo, quod est è supernis. Quod ab infernis est, bomo esse non debet, sed saltem hominis reseruaculum & imago. Spiritus auté debet esse homo. Caro dies breues habet, citò infirmatur, & vitiis omnibus subiicitur, per quæ homo in perditionem, ad illom, qui Spiritus est, de cœlo eiectus est. Breuiter itaque notandum est, quòd Deus hominem condiderit de terrâ, & de cœlo, vt suo corpore ad æternum de cœlo se accommodaret, & in eo Deum suum redemptorem videret. Talem si sese homo non gerit, spiritus ad Deum reuertitur, homo autem abit eò, quò à Deo iubetur. Id enim hîc serio monendi estis vos hoc loco & vice, quidnam homo perfectè & absolutè sit, planè cognoscere non posse. In conclusione autem huius libri de humanâ compositione, integrum hominem, prout is cognosci debeat, planiùs intelligetis. Porrò ipsom hominem ex creaturis omnibus Deo dilectissimum esse, etiam præ ipsis Angelis, testatur ipsius Mors, quam hominis non Luciferi gratiâ passus est. Ouis námque perdita, & rursus inuenta, Deo gratior est nonaginta nouem cæteris manentibus. Discrimen inter hominem & Angelum

Voluntas hominis perdit: Dei seruat.

Paradisus quid.

Homo cur de cœlo & terra conditus.

Homo Deo dilectissimus.

hoc est, quod nos simus oues, Lucifer autem ouis minimè sit. Nos inuenimur, non item Lucifer. Super nobis gaudium est, super Lucifero minimè. Cur autem hominis misertus Deus, pro ipso mortuus sit, causa hæc est, quia is æternus est. Qui cùm breui isto tempore, quo in terrà viuit, æternum damnari, & propter solam carnem omni luxui obnoxius esse deberet: id ne fieret, Deus pro ipso in cruce mortuus, gaudium æternum impetrauit iis omnibus, quorum spiritus peccati carnis pœniteret. Nam in spiritu veritatis ipse nobis adorandus est, corde contrito & humili. Ex his iam liquet, in homine esse spiritum, & carnem ipsius esse corpus, essèque ipsum visibilem ideò, quia caro est. Deus enim hominem ipse ita considerauit, quòd caro sit. Spiritus autem à carne exit ad illum, qui ipsum dedit, nec apud ipsam manet carnem. Caro redit in id, quod fuit. Ex massâ, vnde vermes nascuntur, factus, in eandem iterum conuertitur, hoc est, in vermes denuò abit. Quod autem in vermes abit, non manet amplius corpus Spiritus. Spiritus autem afflictiones suas experitur à carne. Ideo redit ad dominum, qui ipsum dedit, & caro sortitur portionem suam ad somnum, ad æternum, aut ad mortem; ad resurrectionem, ad æternum, aut ad mortem.

Deus pro homine cur passus.

Hic autem in terrà caro & Spiritus tes vna vna substantia sunt. Quia verò nomen Deus creauit, diligenter attendite, cur ipsam creauit. Nempè, cùm caro nihil prosit, mors separat eā à Spiritu, hac de causâ. Nihil ad cœlū aut Deum peruenit, nisi de Deo venerit. Spiritus verò solus à Deo est. Ideò ad Deum redit, qui ipsum desuper de cœlo immisit. Caro autem cum sit terra, cinis, aut puluis, ad illa etiā reuertitur. Sicut ergo carni vitam inspirauit per spiraculum vitæ ita eandem rursus, eximit per spiraculum mortis, spiritu manente, quod erat ante, hoc saltem addito, quòd corpori coniunctus fuerat. Cuius additamenti respectu differt ab Angelis, a spiritibus cœlestibus, veluti diremptu peculiari. Pro capiendo planiore intellectu horum, vltimum huius secundi libri tractatum, *De humana compositione* euoluite, vbi dilucidius ista omnia declarantur.

Spiritus hominis quo a spiritib. reliquis differt.

Quod autem scriptura ait: *In carne mea videbo Deum & redemptorem meum*: verè rectèq; illa loquitur. Et hoc fundamentum solidum est totius huius nostræ Philosophiæ. Quod tamen vt superuacaneum, hoc loco non explicamus, sed ad tractatum vltimum reserimus. Sensum tamen breuem addimus, memores nos esse oportere regenerationis, quæ fit per aquam & spiritum. Sic enim caro æterna de cœlo nascitur, in quâ carne nos Deum redemptorem nostrum visuri sumus. Porrò cùm à me dictum sit, solum spiritum esse illum, qui ad Deum vadat, ac ipsum videat, non etiam carnem; scriptura autem carnis expressam mentionem faciat, & quemlibet in sua carne Deum visurum esse testetur: id quomodo conciliandum sit, pluribus verbis hac ratione expediendum est. Hactenus à me tractatum est de Carne mortis. Iobus autem differit de Carne vitæ, de qua seorsim ego hic nihil attingo. Caro enim in terrà duplex est; vna ex

Regenerationis effectus.

Contra dict. conciliatio.

Caro duplex est.

Adamo, altera ex regeneratione per Christum. Caro Adamica Deum non videt. Caro autem regenerationis per Christum, Deum videt. Ita enim Iobus seipsum explicat, dum ait: *Scio quod resurrecturus sim in nouissimo die, & scio, quod redemptor meus, id est, Christus, viuat.* Caro, in quâ Deum visurus est, est caro, quam per redemptorem suum accepturus est, in regeneratione. Visurus ergo Deum est in illa carne, quæ per regenerationem nascitur. Respicit enim Iobus ad solum redemptorem, seu Christum Dei filium, non ad Deum patrem, quem in suo vaticinio suum Deum appellat. Sic enim intelligenda sunt verba: *Scio, quod redemptor meus viuit*, id est, *Christus*. Hunc verò sciuit viuere, & se in nouissimo die resuscitaturum, ac propria cute, id est, corpore suo cinctum esse, non corpore Adamico, sed corpore regenerationis, sicut dixit, *Et cingar iterum cute mea*, hoc est, sicut 3. Iohann. affirmatur, *Nos omnes regeneratum iri, alias regnum Dei minimè esse ingressuros*. In illâ carne Iobus Christum redemptorem nostrum videbit, & vnà cum ipso nos vniuersi quoque, qui ex Deo sumus, veluti omnes Patriarchæ ita vestiti sunt etiam ante regenerationis institutionem. Suis autem tantùm oculis hæc talia videbunt illi, qui resurrecturi sunt in Deo, suo redemptore, vel Christo. Huius ergo paragraphi limitatio hæc sit, quod de Carne ex Limo terræ natâ in Prophetia Iobi mentio nulla fiat, sed de carne tantum futurâ in regeneratione, quæ à Spiritu S. concipietur, quam omnes sancti in promissione habueront, non minùs, ac post creationem nouæ carnis ipsam habent hi, qui ex Deo renascuntur. Hic enim nouissimi erunt primi. Seriò ergo cogitare secum debet homo, quis sit in præsenti, quémue deinceps ipsum fieri ac esse necesse sit. Compositio enim generationis humanæ latè patet, & ex multis coagmentatur homo in effigiem vnam, sicut deinceps subindè clariùs explicabitur. Nec enim hominis, qualis sit, cognitio facilis adeò ac obuia est: sed quò quisque seipsum rectiùs cognoscit, vndenam oriatur, quisve sit, eò circumspectiùs is attendet ad æternum.

Caro quæ visura Deum sit.

Notitia sui quid præstet.

Sed vt de generatione animæ (aliud enim est anima, aliud spiritus) nonnihil etiam deinceps differamus: primo tenendum est, inter animam & spiritum hoc discriminis intercedere. Si spiritus carni infusus est, vocatur *Anima*, hoc est *Spiritus*, qui post formationem hominis inspiratus est à Deo, nempe *Vita*, & est *Spiraculum vitæ* Cæterum spiritus etiam alius est, *Naturalis*, homini cum brutis communis. De hoc nullus hic sermo habetur. Is enim vitam naturalem habet, non æternam, moriturq; in naturali corpore, & cū ipso interit, carni naturaliter cōgenitus. Spiritus autē carni cognatus, vocatur spiritus quidem, sed eo discrimine, quia is mortis est: cum alter quia à Deo datus est, sit vitæ. Alter *Naturæ*, naturaliter nos ducit ad cognitionem. Alter ex Deo, diuinam cognitionem impertit. Hi vtrique spiritus per mortem ab homine secedunt: alter tamen moritur, alter manet viuus.

Anima & spiritus vt differant.

Spiritus est duplex.

Spiritus naturalis qua conditione.

Generationis autem animæ hæc ratio est. Si fœtus

Anima quid, & vt generetur.

fœtus in carne concipitur, hoc est, ex semine in conceptione illa carni ex Deo egreditur verbū, quod carni suam animam indit. Iam notate, animam esse hominis centrum, in quo iam omnes alij spiritus habitant: tam boni quàm mali. Addemus exemplum. Corpus est domus animæ. Anima est domicilium spirituum, homini consitorum, bonorum malorúmque.

Corpus est animæ domicilium: anima spiritus.

Quod deinceps planiùs alio exemplo illustrabimus. Pone, Regem quendam præsidere Senatui, qui ex multis consiliariis constet, quorum alij boni, alij mali sint. Illi consuluntur omnia, quæ bona & mala sunt. Ea consilia spiritualiter Regem ingrediuntur, & sic ille ipsa habet intra se. Agitur iam aut laboratur de electione, vtrius partis suasui obsecuturus sit. Sic omnino est is alius, quàm sunt consiliarij, vt penes quem sit arbitrium, eligendi quod volet. Simili ratione anima quoque vicem regis in homine gerit, in senatu legum naturalium, quidnam facere homo debeat. Hoc suadet spiritus à Deo: hoc alij spiritus, vt deinceps differetur. Hinc intelligendum, quòd, si spiritus ita in animâ conueniant, vinum hominem constituant. Et sicut nouus vetus est, qui antea non exstitit: ita noua quoque est anima, vt quæ antea non fuit. Ipsa tamen manens ac immortalis est. Quòd si mortale à morte aufertur, spiritus naturalis abit in naturam, consumitúrque: spiritus à Deo reuertitur ad Deum. Similiter & cæteri redeunt, vnde prodierunt. Vnum emergit ex naturâ carnis, vitam sortitæ, modo naturali: Alterum oritur ex Deo, ex spiraculo vitæ, & à morte iterum demitur, sed non vincitur, verùm ad Deum pergit. Anima oritur ex verbo Dei, ad quod etiam postliminio redit. Vnde æternùm viuit.

Animæ definitio.

De animâ ergo sciendum est, ipsam esse halitum ex ore Dei, per naturam incarnatum, carne nimirum mortali, quæ creata est in fidem ad viuentem carnem regenerationis. Sic nimirùm Deus constituit vt quoties fœtus, toties spiritus. Itaque quilibet homo peculiarem spiritum habet: adeóque peculiarem animam, cum suâ proprietate & omni essentiâ. Sic nimirùm imago de Deo fecit naturalem vitam in naturali spiritu, consiliarium Dei in spiritu, qui ad Deum reuertitur. Anima constat per seipsam.

Animæ quæ sedes sit.

Post hæc iam attendite ad sedem aut solium animæ. Nimirum sedet illa in corde, in medio hominis, & consumit inditos spiritus in sese, qui bonum & malum sciunt occupatque hominis illum locum, in quo vita. (contra quam mors pugnat) hoc est, cor, viget: animaque, est cor in homine, de quo scriptura ait: *Ex toto corde tuo diliges Deum.* Anima enim sedens in homine, cor obsidet. Iam si dilectio seu amor in Deum ex toto corde procedere debet, necesse est, vt ibi ab animâ exulet, quicquid Deo aduersatur: Et quicquid diuinum non est, recedere oportet, vt anima tota pura sit, ac ab extraneis omnibus impolluta, separata, purgata, denique in seipsa tota munda. Sic demum erit homo, qualis requiritur, si anima in ipso omni maculâ vacat, ac in omnibus suis viribus & toto pectore pura est. Ibi enim anima sola dominatur, corpore in Deo renouato, instar regis, cuius cor in manu Dei positum est. Verè enim rex est huiusmodi cor purum, quod perfectum hominem reddit, & similem patri nostro, qui est in cœlis. Polluta autem corda Reges non sunt, hoc est, in manu Dei non consistunt. Sedet ergo anima in corde, vt nulla manus, nullus pes ipsi prædicatur, sed necesse sit, ipsam vitam totaliter elidi ac tolli. Tunc anima pertinet ad eum, qui ipsam contulit.

Anima impartibilis.

Sic ergo sese habet generatio hominis de carne, sicut in tractatu primo declaratum est: & de spiritu ex Deo, velut iam comprehendimus. Et velut ex terræ omnibus generibus & proprietatibus in naturâ conditis, & ab elementis omnibus homo in carne naturam vnam, vnúmque intellectum omnium concipit, veluti satis tractatu primo ostensum est: ita vicissim tenendum est, hæc omnia esse spiritus, animam & spiritum, animam & angelum. Vnde anima bono iure spiritus, & spiritus ex Deo angelus hominis idoneè verèque vocari potest. Omnes enim ex ore Dei & ipsius mano procedunt, hoc est, spiritus cum omnibus suis spiritualibus viribus ex Deo generatur, sicut caro à mundo omnibus viribus, quæ quidem homini debentur, donatur. Quòd si vires omnes, naturales ac cœlestes debito modo impendantur & confirmentur in voluntatem Dei: tunc in vnâ animâ omnia sunt vel consistunt, & in vnâ animâ manent in æternum. Sic nimirùm proferunt vtræque partes suam sapientiam, intellectum, &c. ex eo, ex quo sunt, ea ratione, qua sese habent: diuinum ex Deo, naturale ex natura. In anima autem conueniunt in vnum opus, velut consilium à rege in rem vnam cogitur.

Anima Angelus hominis

Porrò autem cognouistis etiam de essentiâ & proprietate syderei spiritus in homine, de cœlo concepti, quidnam in homine operetur. Est nimirùm in illo homine humana ratio, & terrena sapientia, nihil participans de carne, nec de illo corpore, sed de firmamento, quod in homine est instar spiritus sine corpore, sub figurâ tamen humanæ imaginis, velut homo apparet in speculo. Post hæc ergo scitote etiam de animâ in homine, quod homo habeat tertiam quoque sapientiam: primam nempe sapientiam carnalem, hoc est, animalem: secundam autem sydeream, hoc est, scientiam & intellectum terrenum hominum: tertiam denique spiritualem, de spiritu illo, quem Deus homini in conceptione indidit.

Sydereus spiritus quid,

Sapientia hominis triplex.

Primæ sapientiæ duæ mortales sunt, hactenus satis declaratæ. Vt autem de sapientiâ, quæ in spiritu tertio consistit, loquamur, sciendum est, ipsam prodire ex Deo. Si ex Deo procedit, vnà secum etiam afferet diuinas virtutes, sicut spiritus carnalis, carnales virtutes secum fert, & sydereus sydereas. Ita enim diuinus spiritus diuinas etiam virtutes secum omnino attrahet. Cæterùm nos deinceps iam de virtutibus diuini spiritus hoc modo disseremus. Cùm placuisset Deo, hominem post mortem in regnum cœlorum transire: eiusmodi ipsum etiam intellectu donauit, vt intelligere posset, quâ ratione in regnum Dei intrare

Dei in homine beneficentia.

intrare posset ac deberet. Rem exemplo elucidabimus. Sydereus spiritus nouit, quæ in astris sint ac omnia sydera cognouit, scitque quid agere ac moliri debeat, vt benè vel malè ipsi succedat. Iam vt sese intellectus hic habet ad istam cognitionem: ita spiritus etiam, à Deo datus, similiter sese habet, nempe quòd doctrina & verbum Dei, firmamentum & sydus interni cœli sit. Ex spiritu ergo, ipsi à Deo dato cognoscit & intelligit illud sydus. Impossibile enim foret nobis hominibus scire, quid in cœlo esset, vel in regno Dei, si nullus desuper de cœli illâ sede venisset, qui id nobis suggereret. Tantum de terrâ si sumus, de eâ etiam tantum loquimur. Cùm verò omnibus etiam compertum esse debeat de cœlo, quod est regnum Dei: necesse vtique est, nos de eodem etiam doceri & informari. Iam primò requiritur intellectus, quo sciamus, si nobis dicatur quid aut suggeratur, nempe per spiritum, quem de cœlo datum in nobis circumferimus. Iste autem est, qui ad Dominum reuertitur, qui nobis omnibus lux æterna est. In spiritu autem illo tantum intellectum habemus, si de regno Dei audimus. Tunc enim per ipsum cognoscimus. Sequuntur deinde Prophetæ scripturæ Biblicæ, &c. Quos si audimus aut legimus, ipsos intelligimus per spiritum, qui nobis à Deo ex cœlo datus est. Sine illo enim res omnes terrenè saltem intelligimus Itaque diuiditur hic intellectus hominis in spiritum naturalem, variis donis insignem, & in spiritus alios, quorum alius à Deo, alius à Diabolo adest. Penes hominem itaque positum est, secundum quem spiritum velit intelligere. Ita enim illius euadet anima, vt ipsam tinxerit. Et fructus eius ac opera talia erunt, qualia ipse intra se conceperit. Quomodo enim animam suam tingit, ita sequuntur opera. Homo námque aliàs inuisibilis est in suo corde: cùm tamen interim fructus & opera animam prodant ac manifestent. Et nihil adeò absconditum est, quod non ante Deum & hominem reueletur, per opera scilicet ac fructus. Itaque sciendum est, debere naturam explicari per spiritum naturæ, verbũ autem Dei per spiritum Dei, Diabolum etiam per suum spiritum. Si quis autem erroneus, seductor aut apostata futurus est: ille satis quidem ex suis operibus & fructibus prodetur. Sic nimirùm Christi verborum quodius seorsim intelligitur. Scire præterea etiam debetis, hominem, terrenum non intelligere, non intelligere sydereum, quænam ipsorum natura sit, quidue inclinet in hominem. Et qui hæc ignorat, quæ cumprimis scire debebat, is nec de naturà, nec de Deo quicquam intelligit, quia nimirùm est ebrius, & Epicureus, locum non cedens doctrinæ & experientiæ in illis rebus, in quibus natus est, sed agens scortatorem, helluonem, aleatorem, fœneratorem, &c. quæ omnia bonum spiritum ex homine elidunt, & in ipsius locum spiritum Satanæ sufficiunt. Hæc causa est, cur nihil ille inueniat, cur nihil intelligat, cur denique nihili sit. Eadem etiam ratio est spiritus à Deo egressi. A quo, si quæ in ipso sunt, homo ducere & experiri recusat: nihil vtique est, quod in ipso est. Nec enim ipsi vtile est. Debent spiritus ad summum & vltimum vsque cognosci & intelligi: per ipsos debent omnia deliberari & tractari per ebrietatem: per scortationem: per fœnus & auaritiam tale nihil conficitur & impetratur.

Sp. Oluini opus quod.

Portò de animæ officio tali discursu dicere pergemus. Quicquid nimirum homo in se cõtinet, hoc est, quicquid scit nouitq́, id ab externis habet, Quod carnale est, ab elemẽtis habet, quæ quotidianũ conferunt. Sapientia humana ab astris est. Et hanc homo ab illis quotidie accipit. Duorum horum corpora in homine sunt. Ideò ita inclinant, vt ab externis in interna id penetret, quod in externis est: & à seipsis nihil conferunt, nisi apud ipsa quæratur. Debet nimirùm pomum in arbore quæri: id enim sponte suâ in os non inuolat. Eodem modo se res quoque habet cum naturali mortali intellectu, hoc est, cum sapientia caducà. Porrò ergo sic attendite de simili. Quod ex Deo est, in id se confert, quod de Deo in homine est. Vnumquodlibet enim operatur in suum simile, hoc est, in suum corpus, elementa scil. in suum corpus, & sydereum in suum corpus. Similiter & diuinum in suum Deum. Cæterùm de homine peculiariter notandum hoc est, ipsum intellectum habere, etiam ab his omnibus diuersum. Debet enim is rogare, quærere, & pulsare. Sic inueniet, & voti compos fiet, ipsique aperietur. Sic per Angelum, ei qui diuinum operatur, alimentum æternum confertur, velut & elementare, qui spiritu naturali laborat. Nec enim illius saltem spiritus, qui à Deo est, sed & aliorum geminorum hæc ratio est erga suos Præceptores, ex quibus præsto sunt, vt ab illis discant, & inquirant de hoc aut illo, ad quod quidem nati sunt, hoc est, ex elementis homo est, ex illis discere debet. *Naturale* quod est, Musicam nempe ex Venere, bellum ex Marte, œconomiam ex Saturno, &c. Similiter & ex Deo discere debet, quæ ad æternum spectant ac faciunt. Istius autẽ dicti puncti hæc summa est, *Multum orare, pulsare, quærere.* Prima doctrina est, persæpè nobis quærendum esse, cum ipsum nos sectaturum minime sit. Et hoc nobis per conscientiam nostram constat, congenitam scil. nobis ab elementis, ab astris, à spiritu, quem Deus indidit. In prima enim illico creatione Deus nobis conscientiam indidit, quà vniuersi ex lumine naturæ & vi consitæ sensationis, nullo magistro accedente agnoscimus, fas omnino ac æquum esse, vt, quæ nolis tibi fieri ab aliis, eadem nec tu quidem aliis facias. A spiritu, quem Deus nobis indidit, conscientiam hanc habemus, vt intelligamus, quid rectum, quidùe prauũ sit, idq́; ex nobismet ipsis citra omnem aliorum doctrinam & institutionem. Et in corde nostro positum est *Esse Quintum*, à Deo nobis congenitum, sine virtute quidem de prædictis istis spiritibus. Itaq; si iudicẽ in nobis reconditum habemus: conueniens vtique est, nos, quod nobis bonum inest, quærere, & malum omittere, atque ab illo discere, à quo sumus, non contrà ab illo à quo minimè sumus. Et cùm à Diabolo minimè simus, ab ipso etiam nihil discere debemus.

Simile agit in simile.

Conscientia omnibus innata.

Quando-

Quandoquidem ergo hanc conscientiam nobis congenitam habemus, scire facilè possumus, quòd, sicut nos erga naturam gerimus, ita eidem aliquando etiam rationem reddere cogemur. Si donis vtriusque naturæ malè vtimur, iam ipsi intelligimus, rationem certam à nobis omnino extortum iri. Et licet Sol quidem ac Luna Venúsue aut Iupiter rationem à nobis non efflagitabunt: ipsorum tamen loco exiget illam is, qui illos creauit. Venus enim casta est. Illa si lasciuiæ impenditur, responsum de culpâ admissâ dandum est, non aliter, ac si quis alterum gladio percutit & interimit, facti illius rationem reddere cogitur. Et pax non Martis, sed eius est, qui ipsam creauit. Ex hisce exemplis patet, nos Spiritum habere à Deo & illi simul coniunctam conscientiam, secundum quam nobis viuendum est, vtpotè virtutibus diuinis insignitam. Homines enim sumus. Quod si conscientiæ nobis nulla cura est, obliuiscimur vtique Spiritus, & ipsius virtutum. Sic nimirum ad generationem peruenimus deputatam. Quòd si, quæ spiritus in nobis perficere debet, non fiant: dandum de illis responsum est, non spiritui sed Deo. Itaque, si quid à Deo quærere volumus, quærendum id per spiritum est. Is enim ex Deo est, & à Deo per ipsum bona in nos descendunt. Sic ab externis in nobis discimus per ea media, quæ dicto modo in nobis sunt. Sciendúmque est, nihil à Deo in nos penetrare, nisi nobis inesset Angelus, qui à nobis ad Deum, internum cœleste nuntium afferret: quod quidem medium omni cogitatione velocius est. Et tale quidem medium, inficiari homo minimè potest. Expressè enim scriptura ait: *Et spiritus redit ad eum, qui dedit ipsum.* Quin imò, priùs quàm cogitationes in nobis oriuntur vigéntue, iam ad Deum pridem itum, & ab eo reditum est. Sic nimirùm, quod Deus in nobis esse requirit, in nobis gignit per spiritum, qui inter nos & ipsum mediator aut interpres est. Similiter & natura in suo lumine. Hoc saltem agat homo, vt conscientiam suam sectetur suúmque spiritum in illius scholam compellat. Quòd si talem se præstiterit, & doctrinæ sese accommodauerit, discet vtique illa, quæ nullus hominis sensus concepit, nedum inuenit.

Spiritus hominis ad Deũ internũtius.

Hoc ergo munus est animæ, vt sit etiam post hominis mortem, sine carne quidem terrenâ. Si est propter electos, in carne redemptionis resurget. Sin minùs, nequaquam. Damnati enim solatium resurrectionis non habent, nec spectaturi sunt Deum redemptorem suum. Non enim hi: sed benedicti visuri Deum sunt. Præterea animæ etiam officium est, vt sit Angelus. Et homo isto Angelo vti debet. Est enim is homo, citra quidem mortale. Est autem is homo, à quo est ille, aut in quo est, & qui est.

Damnatorum qualis resurrectio sit.

CAP. II.

Quomodo hominem ex mortali corpore, & corpore immortali constare, intelligendum sit.

ET si, quæ hactenus commentatus sum, humanam compositionem satis quidem declarent, addenda tamen & illa videntur esse quæ ad ipsum quoque præ cæteris rectè intelligendum hominem requiri videntur. Quid enim porco prodest Margarita? Homo, qui seipsum non nouit, sus est. Hue respiciens Christus, *Margaritas* dixit, *non proiicietis ante porcos, ne eas conculcent*: Quasi diceret: *Vos Apostoli, illis hominibus, qui suillam vitam agunt, Euãgelium meum non prædicabitis, quia illud pedibus conculcant.* Ne autem homo euadat porcus, operam det. Porcus enim nemo nascitur, ita quidem asserente Christo. *Paruuli mei sunt: sinite eos ad me venire.* Et alio loco idem asserit: *Melius esse tali, si lapis molaris de collo eius suspendatur, & in altum mare eiciatur, quam vt vnum ex illis offendat.* Hinc euidens est, homines quidem porcos fieri posse. Si porci facti sunt, nihil eius proferendum est, vtpote iam maledictioni obnoxiis illi, vbi dicitur: *Nolo eos conuerti, vt ne salui fiant.* Tanto odio Deus flagrat erga eos, qui ex vero homine fiunt *Porci*, & his similes, *Lupi, Vulpes, viperæ, Dracones & Basilisci.* Vt ergo seipsum homo exactiùs cognoscat, profusiùs de ipso, quidnam sit, explicandum est. Spiritum namque, quem cum carne Deus vniuit, & animam vnam creauit, Deus protectione suâ multipliciter fouet tuetúrque, eiusque causâ plurima facit, vt, cum homo vitæ breuis sit, in illa breuitate reuerti possit ad illum, de quo egressus est, die scilicet resurrectionis. Porrò post mortem homini in carne & sanguine manendum ac die nouissimo resurgendum, vt homini, non vt spiritui, & cum carne ac sanguine in regnum Dei intrandum est. Satis clare verò iam ante probatum est in prioribus capitibus, quòd caro & sanguis quæ ab Adamo homo accepit, in regnum Dei minimè penetrent. Nihil enim ascendit in cœlum, quod de cœlo non descendit. Caro verò Adamica de terrâ est. Cœlum ergo non intrat, sed in terram iterum conuertitur. Mortalis námque est, & morti subiecta. Mortaléque nullum in cœlum venit. Tum & terrena caro in cœlum penetrare non potest, quia nihil illa prodest, ad nihil conducit. Iam quod nihili est, in cœlum non ingreditur, quia omni fœditate, crimine & luxu plenum est. Et nullus ignis est qui illud à suis expurgare sordibus possit ita, vt ad capiendum cœlum idoneum sit. Id enim nec ignem nec glorificationem admittit, sed omnino ab homine, id est ab animâ auferri: debet quod quidem per mortem. quæ hominem à carne separat, fit. Scire ergo conuenit, carnem, ex semine Adami natam: totam mortalem & nauci esse. Homo autem cœlum ingredi non potest, nisi caro & sanguis sit, vt homo. Carne enim & sanguine seiungitur homo ab Angelis, aliàs vtrorumque essentia eadem foret. In hoc autem Angelis homo plus habet, quia carne & sanguine præditus est, & propter hominẽ Dei filius natus, mortuus & cruci affixus est, vt hominem ita redimeret, & regni cœlestis ipsum capacem faceret. Horum nihil Christus subiit propter Angelos ex cœlo electos, sed tantùm propter homines. Tantò ergo ipsis Angelis plus hominem Deus diligit. Quandoquidem ergo tanto amore hominem Deus prosequatur, caro autem mortalis illum è regno cœli excludat: hâc de causâ aliam carnem, alium sanguinem

Margarita porco non danda.

Deus porcorũ osor.

Homo quomodo resurrecturus sit.

Caro Adamica cœlum non ingreditur.

Igne non purgatur.

Homo ab Angelis differt.

Christus pro quibus mortuus.

sanguinem ipsi dedit, vt homo in vno corpore, carne & sanguine esset. Caro ea à filio condita est, & filij creatura cœlum ingreditur, non creatura patris, respiciendo ad carnem & sanguinem. Caro námque mortalis, vt est Adam cum posteris, à patre est, & in id redit, vnde sumpta est. Quòd si Adam non peccasset: caro Adæ immortalis in Paradiso perstitisset. Nunc verò per ipsius peccatum morti ea obnoxia facta est. Sortem hanc autem miserans Christus, homini corpus nouum dedit. Caro enim Adami nihil proderat, sed mortalis erat. Spiritus autem est, qui viuificat, hoc est, ex spiritu caro viua egreditur. In illo mors non est, sed vita. Hæc iam caro est caro illa, quâ homo opus habet, vt nouus homo sit: & in carne eâ ac sanguine eo die nouissimo resurget, & vnà cum Christo regnum cœlorum possidebit.

Caro quæ cœlum intret.

Cùm ergo mortalis caro deserenda sit, & sola viuifica caro, hoc est, caro, quæ resurget, regnum Dei ingrediatur: de nouâ illâ creaturâ seu creatione plura à nobis disserenda sunt. Cùm enim, quales simus, omnino nobis constare debeat: necesse est, vt etiam nouæ creationis explicationem suscipiamus, vt tandem homo, quisnam per omnia sit, à quo sit, & quid sit, accuratè plenéque exploratum habeat. Quę omnia hoc fine clariùs expedientur, vt, quis aut quid homo sit, ac fieri possit, planè intelligatur. In præcedente autem paragrapho dictum est, spiritum esse, ex quo caro viua egrediatur, & nascatur. Hæc iam caro, quomodo nascatur, probè explicandum est. Carnem nimirum ac sanguinem spiritualem habemus, à spiritu, qui viuificat. Caro enim Adamica nihil prodest. Res à principio ita se habet. Ex virgine nascitur nouus partus, & non ex vxore. Hinc sequitur, virginem illam, ex quâ noua generatio egressa est, filiam fuisse ex Abrahamo secundum promissionem, non Adamo, hoc est. ex Abrahamo fuit nata sine virili semine, in virtute promissionis, sine omni mortali naturâ. Ex virgine hâc, quæ non est ex Adamo, non ex ipsius semine, tantùm ex eius carne, natus est Christus, conceptus à spiritu sancto, & à sancta carne incarnatus, non secundum ordinem carnis mortalis, sed secundum nouam generationem, ex spiritu sancto procedentem. De carne Adæ iudicandum non est aliter ac de vino, quod in vas conditur. Id enim ex vase promitur, etsi ex vase non sit natum. Hoc respectu iam, quod à Spiritu incarnatur, de cœlo est, & in cœlum redit. Quod autem à Spirito non incarnatur, in cœlum non venit. Et sicut Christus solus ex virgine natus, & sine virili semine ex Adamo homo factus est, ac in virgine incarnatus, per Spiritũ sanctũ homo factus est: ita nos etiam homines, qui ad regnum cœlorum aspiramus, mortalem carnem ac sanguinem exuere, & secundo nasci debemus ex virgine & fide, à Spiritu sancto nimirùm incarnati. Sic enim regni cœlestis capaces erimus. Hominem enim oportet esse carnem & sanguinem in æternum. Itaque caro duplex est. Adamica, quæ nihil prodest. Et Spiritus sancti, qui carnem viuificam facit. Desuper enim is incarnat: quæ causa etiam incarnatio ipsius per nos in cœlum redit. Baptismus ergo loco virginis est, in quo à Spiritu sancto incarnamur; ab eo scilicet. Spiritu sancto, qui super Christo apparuit, cùm ipsum Ioannes Baptista baptisaret. Is & nobis præsto erit, nósque in regenerationem, in quâ non mors, sed vita est, incarnabit. Quod si in generatione hâc non nascamur, non vitæ, sed mortis filij erimus. Nam in carne illâ, quam à Spiritu suscepimus, Christum redemptorem nostrum spectabimus, non in carne mortali: & in carne viuâ resurgemus, ac regnum Dei ingrediemur. Qui autem non baptizatur, & Spiritu sancto incarnatur damnationi obnoxius est. Necesse ergo nobis est baptizari. Si non baptizemur, æternam carnem & sanguinem non habebimus. Etsi enim filius quidem Dei aliquis sit, & crescat, iustamque ætatem ac intellectum illi conuenientem adipiscatur: sine baptismo tamen corpus illud non habet. Baptismus ergo in hoc primarium est. quoniam Christus ipse ait: *Nisi quis renatus fuerit, &c.* Huius ergo verbi mandato Christum imitari, & verbo illi, quæ de baptismo & reliquis Christus dixit, cætera omnia includere debemus. Hæc conclusio est sermonum omnium, qui baptismum concernunt. Cuiuslibet ergo Christiani principium à baptismo inchoari debet, à quo caro Christiana nascitur, idque propter incarnationem, à Spiritu sancto in baptismo, qui corpus resurrectionis confert, factam. Qui autem de sanguine Christiano non sunt, repugnant fidei: hi primò ad fidem duci & conuerti debent. Fide conceptâ, baptizari demum debent, non eâ vel dum exulante. Vt ergo iam comprehensum est, debet homo secundò nasci ex virgine, non ex muliere, per aquam & per spiritum. Spiritus enim viuificat carnem illam, in quâ mors nulla est aut esse potest. Caro ea, in quâ mors est, nihil prodest, nihil homini confert ad salutem æternam. Quoniam ergo homo renascitur, aliámque carnem assumit à spiritu, qui æternus est, quæ caro in regno Dei, sicut mortalis caro hic in terrâ facit, ambulatura est: per eiusdem carnis virtutem alius quoque erit & progenie Adamicâ præstantior. Per huiusmodi homines nascuntur Astronomi cœlestes, qui de Deo loqui & disserere queunt. Mortale corpus nihil scit, scit solum corpus æternum. Hoc sui domini Dei cognitionem habet. Hoc est Theologus, est Propheta, est Apostolus. In hoc corpore sunt Martyres, in hoc sunt sancti Dei, hoc est, in generatione nouâ; non veteri sunt. Noua est, quæ viuificat. In veteri moriuntur omnes. Sancti autem in veteri generatione in spiritu reseruati sunt ad generationem nouam concipiendam, vt in hâc videant Deum, Christum nostrum dominum & redemptorem. Hunc videt, qui in generatione versatur: nemo alius. Spem hanc Patriarchæ fouerũt in sinu suo, hoc est, in cordibus suis, quod scilicet renascituri sint in die resurrectionis, & in carne generationis nouæ resurrecturi, redemptorémque suum Christum in corpore virgineo non à muliere genito, visuri. Hanc spem in sinu suo reconderunt.

Caro hominis spiritualis, vnde nascatur.

Caro hominis duplex.

Baptismus est virgo renatorũ.

Baptismi dignitas.

Homo renasci debet.

Astronomi cœlestes qui sint.

Patriarcharum quæ spes fuerit.

Quoniam ergo Deus voluit hominem esse imortalem, hinc consecutum est, vt caro

de

de terrâ immortalis fieri minimè posset. Immortale námque nihil est, oisi quod è supernis descendit. Homo autem ex inferioribus, non superioribus, factus est in carne & sanguine. Dedit ergo Deus ipsi animam, quæ ex Deo ipso egrederetur. Descendit illa è supernis, vt propter animam seu spiritum homo æternus esset.

Homo æternus propter animam.

Hoius causam vitá, hoc est, animam, Deus ei inspirauit. Ea vita caro non est, nec est, in carne sed est anima, & est in anima. Et anima ea est vita hominis. Sic ergo homo propter vim animę immortalis fieri debuit. Sciendum autem præterea est, carnem & sanguinem habuisse hominem, minimè immortalem.

Corporis naturalis collatio cum fœmina gentili.

Veruntamen vt mulier Ethnica Christiana fit si Christiano nobit marito: ita & caro cum anima facta est æterna, & in Paradysum collocata. Interim, cùm Adam Dei violaret mandata, quæ vel in minimo violari Deus seriò vetuerat: per peccatum hoc postea corporis & animæ separatio iotroducta est. Anima immortalitatem suam retinuit: corpus autem ex libertate suâ excidit in mortem, non secus, ac fœmina Ethnica, viro Christiano copulata, si adulterio polluitur, Christiana amplius non est, sed beatitudinem, à Christo sibi partam amittit. Scitote ergo Deo beneplacitum fuisse in omnibus suis operibus, quæ fecit, & omnia benè facta esse vidit. Solus homo præuaricatus, in integritate suâ, quâ à Deo dooatus erat, non perstitit, sed eâ perditâ periit, & ex parte vnâ mortalis factus est. Ne ergo propter hunc lapsum homo damnaretur, nouam Deus generationem per filium suum instituit, per quam homo Paradiso restitueretur, & recuperaret, id, quod Adamus perdidit, per Christum nobis scilicet iterum partum.

Adã lapsum perditum. Christus qui recuperauit.

Hinc iam deinceps caro & sanguis æterna sunt, à mortéque exempta in illis vniuersis, quæ cœlestis nostri parentis voluntatem faciunt. Noda ergo in posterum anima non est, sed veste carnis & sanguinis à Spiritu sancto induta est. Debuit enim carnem & sanguinem habere homo, vt inter ipsum & Angelos discrimen esset. Debuit inquam carnem & sanguinem habere, qualem habuit Christus, qui de cœlo descendit. Huius exemplo & nos è supernis descendere debemus per generationem nouam, in corpus scilicet à Spiritu sancto, in quo manet anima, nec separatur ab illo, quamdiu secundum voluntatem Dei viuit. Si à Deo, instar Luciferi, deflectit: sibi ipsi vestem induit æternæ damnationis. Ad damnationem facit etiam indigna ex manu Christi facta manducatio, &c. Cibus námque & potus huic vesti admodum similes sunt, sunt res vna, processus vnus, vna ratio, vnom est tanquam aliud, & minimè separabilia.

Regenerationis decretũ ab æterno est.

Iam si generatio ista noua à Trinitate, quæ longè supra Angelos in cœlo est, antea deliberata non fuisset: quinam pater suum filiom gignere, & in mundum mittere decreuisset? Nisi enim generatio noua instituta fuisset: quæ per Christum facta sunt, irrita vniuersa euasissent. Nunquam enim homo cœlum intraret in suo congenito spiritu, qui neque caro nec sanguis esset, sed opus fuerat ingredi illum in eo spiritu, qui caro & sanguis esset. Hominis caro & sanguis ex terrâ & elementis sumpta sunt. Per talem hominem Christus nihil efficere poterat, sed omnia frustranea erant. Itaque per generationem nouam carnem immortalem introduxit, hominésque fecit esse vitæ æternæ participes, esse filios Dei, esse ipsius fratres & sorores. Per illum acquirere potuit homini æternam salutem.

Christus regenerationis primogenitus.

Sicut enim aurifaber ex ferro catenam aut vas aliud aureum conficere non potest, sed ad hoc omnino aurum requirit. Sic nec Christus per Adamicam carnem quicquam efficere potuit. Necessaria fuit caro & sangois qui è supernis per Christum generaretur, in quo numero primogenitus Christus est, primo genitus nempè in generatione nouâ, nos autem omnes eius posteri seu successores sumus. Soli ergo illi, qui in carne antiquâ perstiterunt, & in eâ sapuerunt, à salute excluduntur. Vt enim, qui in carne antiquâ manent, regnum Dei ingrediantur, tantò minùs fieri potest, quantò minùs ex silice fieri potest carbunculus. Iam si opifex seu magister quilibet requirit, quæ opificio suo accommodata sunt, & insuper etiam opus habet seruis, qui operas illas apti tractent & vrgeant: quantò magis requirit Christus hominem, sibi commodum & idoneum? Adamica proles in suo semine pro Christo minimè faciebat. Caro enim (Adamica) non potest quicquam.

Apostolos quales esse oporteat.

Et intelligendum est, hoc modo Apostolos cum nono corpore genitos fuisse, veri omnino obliterato. Qua causa deseruerunt etiam vxores, liberos, agros, prędia, &c. quia nouum corpus hæc omnia oihili fecit. Per ita compositos suos discipulos officium Apostolicum Christus facile administrare potuit. Quòd si verò illi naturalis corporis voluptatibus indulgendo secum traxissent vxores, commeâssent ad fora, & pensiooes, salaria, ac stipendia exegissent: ac sine horum certitudine noluissent esse: Apostoli tunc, Christo nulli vsoi fuissent. Nec enim tales is Apostolos quęrit, qui eiusmodi res sectantur, sed potius fugiunt. Illi enim in naturali corpore captiui tenentur, & in naturali spiritu noui corporis apparent. Sed quæras: *An Apostolicum officium à naturalibus, voluptatibus necessariò impediatur, si interdum recreatio adhibeatur, siue in statu coniugij, siue cœlibatus?* Respondeo, discrimen esse inter commissarios, & non commissarios, quapropter ad officium illis multa sunt interdicta. Illis oon concessa sunt omnia, quæ coocessa sunt nõ commissariis. Quæ ideò hic expedio, vt sciatur, qualenam corpus nouum esse deceat, quidque vetus sit, ac quid per hominem Deus efficiat, qualémque ipsum esse requirat. Plura nimirùm ille largitur & coofert, qui sua, hoc est, ius naturale deserit, ipsúmque sequitur, quã qui hoc non facit. Res hæc in Apostolis & horum similibus euidens est.

Officia corporis noui qualia sunt.

Vtræque sapientiæ confundi non debent, hoc est, nemo duobus dominis seruire potest, alterum corpus remouendum est, & officium oportet esse liberum, & curis vacuum. Alimenta expectanda à Deo sunt, non ex quæstoris loculis petenda. Nouum enim corpus hæc officia à Deo administranda accepit. Alterum est mercenarium, de carne, scilicet, hoc est caro est infirma. Et hinc sequitur, vbi caro infirma est ibi etiam spiritum esse celerem ad huc vel illuc volitandum.

Iam

Iam ſtatum expendite hominum. Factus homo eſt, vt breui tempore in hoc mundo verſaretur. Quicquid hoc tempore impetrat, id ſequitur ipſum in æternum. Iam ſi adipiſci bonum velit, in compoſitione hâc ipſum benè verſatum, ac cœleſtis operationis gnarum eſſe decet, vt ſit cœleſtis Magus, cœleſtis Apoſtolus, cœleſtis Miſſus, cœleſtis Medicus, &c. & denique Dei dona, ad quæ vocatus eſt, rectè cognoſcat, vt ea ſecundum placitum Dei probè adminiſtret. Quicquid enim ad cœleſtia ſpectat, id omne ac totum ex generatione nouâ, nec quicquam ex generatione terrenâ, promanare debet. Generationem hanc oportet eſſe puram, illibatámque, nullius terreni ac naturalis iuris affectantem, ſed id vniuerſum repudiantem. Hoc verò præſtare nemo poteſt, niſi is per generationem nouam factus ſit. Qui ex carne Adæ ſunt, etſi quidem honeſte viuant, flagrant tamen (etſi & iſte malus non ſit) appetitu coniugij, ſani cibi, potus, &c. Porrò, ſi voluntas Dei in nobis perfici debet, per ſolum regeneratum hominem ea perfici poteſt. De cæteris enim ſpei non multum eſt, etſi & ipſi honeſtati addicti ſint. Et hanc tantùm gratiam habent, vt Euangelium audiant, & id auditum vel admittant vel repudient. Si id recipiunt & baptizantur, per generationem illam nouam filij Dei fiunt. Sin minus, ſpe iſtâ orbati & filij mortis facti ſunt.

Hominũ Adamicorum & renatorũ diſcrimẽ.

Filij Dei, & mortis qui ſint.

Commodum ergo mihi viſum eſt, omnium primò hominem ſecundum naturam & conditionem ſuam deſcribi, vt propiùs intelligatur, quidnam in mortali corpore quærendum ſit, nempè merum mortale: Item, quid quærendum ſit in corpore ſydereo, merum ſcilicet mortale. Poſtea cognoſcenda etiam eſt anima, quæ mortalis minimè eſt, ſed eſt homo æternus. Sciendum quoque eſt, animam eſſe carnem & ſanguinem, eámque in carne & ſanguine conſiſtere: carnem autem duplicem eſſe, mortem nempè & æternam. Mortalis eſſentiam ſuam aſſumit à carne mortali. Æterna eſt perfecta caro & ſanguis, ad vitam æternam. Quò ſi iſtâ ratione homo, quiſnam & quid ſit, & quæ eius futura conditio ſit, apud ſe conſiderat: facilè inde intelligit, quòd in corpore iſto, à ſpiritu ſancto incarnato, Deum, redemptorem ſuum viſurus ſit, & quòd, quicquid Deus redemptor noſter in nobis operatur, id per hominem nouæ generationis faciat, quia is non mortalis, ſed æterni corporis eſt. Solum hoc corpus à Diabolo ſecurum eſt. Alterum ab Adamo, eſt inſtar arundinis in aquâ. Corpus illud ad opera diuina faciendum idoneum eſt. Mortale enim corpus, nihil eorum quæ cœleſtia ſunt, facit. Terrena ſaltem & firmamentalia id curat, & in naturali lumine gnaros ac peritos homines gignit. Hinc iubet experientiam vberiorem deſumere ab eo, quod naturale conditum eſt, ac ab vno ad aliud tranſire, naturámque æmulari docet. In nouo autem corpore ac in cœleſti Philoſophiâ vita æterna eſt. Mors enim in viribus naturalibus hæret: vt è contrà vita in viribus cœleſtibus conſiſtit. Sic enim Chriſtus ait: Qui ex infernis, de terrâ eſt, de terrâ loquitur, quaſi dicat: *Natura de naturâ diſſerit, nullius præterea Dei conſcia, niſi quòd in homine illa admiretur eum, qui talia creauit.* Hunc tamen nec ſecundum naturam nec in naturâ cognoſcunt illi. Licet enim ſublimem in naturâ cognitionem habeant: nihil tamen de creatore & redemptore noſtro, quod dicant, habent. Qui autem natus ex ſupernis eſt, is de ſupernis diſſerit. Horum primus Chriſtus eſt. Hunc ſequuntur omnes renati in carne & ſanguine, à ſpiritu ſancto concepti & incarnati. Hi rerum ſuperiorum cognitionem habent. Sunt enim ex illo, qui de ſupernis venit. Hinc iam duæ in terrâ ſcholæ ſunt. Schola terrena de rebus terrenis diſſerit, præceptore vtens naturâ, in ipsâ naturâ, éſtque natura ipſamet, docens ſeipſam, hoc eſt, eos, qui ex ipsâ nati ſunt. Schola altera è ſupernis eſt, quam docet, qui ex ſupernis eſt, ex quo nos ſumus, cuius nos caro & ſanguis ſumus, qui informat regeneratum, non vetus corpus, homini renato inſtillans ſapientiam cœleſtem, per eum, qui ex cœlo eſt. Ex hac ſchola prodeunt Apoſtoli, Prophetæ & cæteri à Deo docti, quorum fructus & opera de ipſis teſtantur.

Caro eſt duplex.

Mortalis & æterni corporis quæ diuerſitas ſit.

Corpus naturale Dei neſcium.

Scholæ huius mundi geminæ ſunt.

Sed vt de his plenius vos inſtituam: ſciendum eſt, ſcripturam, quæ cœleſtem ſapientiam tradit, per naturalem rationem capi minimè poſſe, ſed in ſpiritu intelligendam eſſe: non quidem in ſpiritu per ſe, ſed in eo ſpiritu, qui in carne & ſanguine incarnatus ſit: hoc eſt, ſicut corpus naturale, ſapientiam naturalem in ſe habet: ſic corpus ſpirituale, ſapientiam ſpiritualem, hoc eſt, cœleſte corpus, cœleſtem ſapientiam in ſe continet. Hinc iam ſequitur, ſcripturas illas per naturalẽ ſapientiã explicari non debere: nec per intellectũ, ſpiritualẽ naturales. Quiſlibet ſuo corpori ſuam ſapientiam attribuat, & in eâ condignè verſetur, nec quicquam ſpiritu vertiginis agatur. Verum quidem eſt, naturam ipſi ſcripturæ non ſubiici, ſed ſcripturæ ſapientiæ cœleſtis cognatam eſſe. Quod verò ea ſufficiat, aut margaritam eruere poſſit, probari non poteſt. Corpus enim naturale in ſcripturam domini nihil aut iuris habet. Solum autem renatum corpus ex ſpiritu ſancto, eſt margarita collata ad aurum habens ſe inſtar carbonis ad ſolem. Notate exemplum, ex ſcripturâ promptum: *Famelicum cibabis, & nudum operies veſtibus, &c.* Hoc ipſum etiam natura mandat, idque ius ac fas eſſe agnoſcit, ideò, quia nos tales conſtituti, idipſum etiam ab aliis præſtari peteremus. Hæc iam interpretatio non eſt margarita Euangelij: Sed ſi hoc præſtamus egenis à Deo vtique præſtamus, non pauperibus, Chriſto inquam noſtro redemptori, quem natura in ſapientia ſuâ non agnoſcit. Iam qui Chriſtum cibat veſtitque, hunc Chriſtus ipſe iterum cibat centies largiùs, non in hâc quidem terrâ, ſed in illo regno, quod natura neſcit. Licèt ergo naturæ lumen Euangelium quidem non reiiciat, ſed agnoſcat, talia rectè omnino dici: id tamen margaritæ ſimile non eſt, nec per ipſum etiam Margarita inuenitur.

Sapiẽtia naturalis cœleſtẽ nõ capit.

Adhuc minùs cum non agitur, quòd nihil naturalibus operibus det, ſed interdum totum ſilere cogitur, vt de natiuitate ex virgine, de generatione nouâ, &c. quorũ natura ex ſuo lumine

cognitionem

nem nullam haurit. Quæ omnia hoc saltem fine affecto, vt discatur ab homine discrimen, quo sapientia quælibet ab alterâ distet, & vtraque seorsim in suo corpore consistat, neutra alterius sapientiam in suâ interpretatione inueniente. Sic ergo duæ in homine scientiæ seu sapientiæ relinquuntur, *Naturalis scilicet & cœlestis.*

Sapientia duplex.

Ad hæc iam deinceps sequitur descriptio compositionis cœlestis, cuius hominem peritum quamque esse decet, vt Magnalia Dei apud nos explorata & comperta habeantur. Sic nimirùm breuis hæc in terrâ vita insumenda est. Sic si viuimus, ad voluntatem Dei ambulamus. Geminæ namque hæ sapientiæ, naturæ & cœli, sunt dona illa à Deo nobis data, quibus in hâc terrâ vitam nostram & temporis breuitatē exerceamus. Insuper duæ etiam Astronomiæ sunt, homini cumprimis cognoscendæ. Vna modis & viribus omnib. vsurpanda est. In istâ enim vis ac robur omne Christianorum operum consistit. Altera vsurpari non debet, sed tantùm cognosci & intelligi, vt homo ab ea sibi cauere sciat. Ad hanc sapientiam pertinet maledictio æterna, includens eos omnes, qui in ipsâ ambulant ac viuunt.

Astronomia duplex est.

In primo huius Philosophiæ tractatu didicistis quænam ab externis elementis & astris homo ad naturalis corporis sustentationem acquirat, cibum nimirùm potúmque & cætera corpori necessaria, quæ largè & multipliciter ipsum ad votum elementa suppeditant. Cognouistis etiam, quomodo hominem illustrent in scientiis & subtilitatibus luminis naturæ, & eiusdem admirandis Magnalibus. Summa ergo voluptas homini, viuere. Summus dolor, mori. Mors enim considerationem naturalium *Secretorum & Arcanorum* tollit. Morte nihil abominabilius, ad cuius recordationem Christus ipse sudorem sanguinolentum stillauit, cùm eam à nobis auferret. Porrò de naturalibus experientiis, & cœlestis cursus vtilitate in regenerato corpore etiam intellexistis, quòd ab eo cœlesti & æterno motu, influentias cōcipiamus, ita, vt linguæ nostræ vnum idioma loquantur, quod ab omnibus hominibus & nationibus intelligatur, non secus, ac si per se diuinum idioma vel lingua esset. Nec verò lingua saltem apud nos sublimis est, sed, quod linguâ maius est, vnâ etiam Manna cibamur, quæ cuilibet cibus optimus & desideratissimus obuenit. Sic scilicet regeneratū corpus cibatur, & potū accipit ex petra, quæ aquam fundit, vnicuilibet, quantam qualémque desiderat. Hoc est. Cibus & potus, est ille, qui nos redemit, sequeipsum obtulit, velut Sampson problema suum Philistæis proponit: *De comedente exiuit cibus & de forti egressa est dulcedo.* Sed & summa illuminatio, ex cœlesti scholâ emanans, cognitio est summæ sapientiæ, sapientia inquam diuinæ, cui resistere nihil potest, coram quo creaturæ omnes contremiscunt, adeóq; ipse etiam infernus. De hâc sapientiâ Paulus loquitur, cùm exclamat: *O Altitudo diuitiaru sapientiæ scietia Dei:* quasi diceret: quis est, qui eam scrutari aut penitus explorari queat, qua sublimior nulla vnquam fuit, nec esse poterit? Adde quod per hanc sapientiam redemptu à morte, à Satanâ, à carne vetinqum, &c. ac ad regnum cœlorum renati, vinclis infernalibus exempti simus.

Astra & elementa quidnam homini cōferant.

Viuere voluptas: mori dolor.

Iudic. 14.

Sapientia diuina quanta sublimitas.

Quis autem est, qui ista Dei magnalia satis dignè commemorare queat? Quis vspiam similis ipsi est Medicus? Huic similem Prophetam quid fugit aut latet? Huic similem Doctorem quis superat: Ex talibus enim radij igniti effulgurant, hoc est, suis operibus similes sunt igni. Vt igni nihil resistit, sed ab eo omnia consumuntur: ita nec talibus viris quicquam resistit, quod non perrumpant consumántque, tam in inferno, quàm terrâ. Penes hos sunt claues regni cœlorum: penes hos est remissio, & benedictio. In his lucet lumen mundi. Ex his procedit via & veritas. Ex his fiunt Apostoli & Sancti. Hæc vniuersa fiunt in corpore generationis nouæ, non Adami, quod nihil prodest. Deinceps ergo cœlestis cursus fundamentum ac origo cognosci debet, quem processum ac ordinem secundum suas distinctiones iam proximè subnectam.

CAP. III.

Quomodo se hominibus Deus accommodet, qualem se erga illos gerat, quæ per ipsos in futuro nimirùm mundo perficit.

COmpertum nobis est vniuersis, mundum æternum non esse, sed omnino interiturum, quia scelera indies non secus ac temporibus Nohæ inualescunt. Illa autem dies non erit inundationis, sed erit dies iudicij, quo de suis peccatis quilibet examinabitur, & eorum decretam pœnam audiet. Eo tempore homo amplius non renascetur, sed regenerationis eius finis erit. Dum ergo caro Adæ & mundus interibunt, nihilque mortale superstes erit: circulus terræ replebitur æternâ habitatione, in quâ mors nulla erit: sed Paradisus sine fine in æternum, aut Paradiso similis Ebron. In hoc non erunt scortatores, vsurarij, periuri, mendaces, denique nihil, quod Deo auersetur. Erit ibi populus, liber & purus impudicitiæ, doli, flagitij. mundus inquam & purus instar Angelorum in cœlis. Populus ibi æqualis erit: Erunt regenerati, erunt ex virgine nati, non ex fœmina. In his nulla glisces libido, nullum mendacium. Sunt enim ex castitate & veritate, à spiritu sancto incarnati. Huius pudicitiæ oportet esse hominem, non alium. Ea autem ex Adamo non manat: sed carnem oportet esse aliam, ab Adamo alio, qui Christus est. Et quia alius imo secūdus Adamus est, ex eo liquet, nomen Adami ideò hic poni, vt intelligatur caro alia, quæ de Adamo nihil participat. Immaculatis hisce hominib. Paradisum suum Deus elocabit: in quem à Christo introducti, Adamo nostro sese similes exhibebūt. Ibi prodibunt Electi, & probati, non verò, qui tales non sint. Sic vnum ouile, vnus grex erit & pastor, hoc est, vna conditio vno corpore, non autem in Adamo veteri. Et scriptura nihil loquitur de corpore Adæ, sed de figurato corpore generationis secundæ, corporeis accidentibus Adami carente, sicut virgo Maria mater nostra pura fuit, expérsque sanguinis ac carnis Adæ Euæque, quales vtique & nos esse oportet.

Mundus cur interiturus.

Mundi æterni incolæ quales futuri.

Mundo intereūte omnia simul intereunt.

Hâc de causâ & hoc hic tenendum est, quòd & de mundo nihil futurum reliquum sit, neque elementa, nec ipsa astra, nec quicquam ipsis cognatum.

cognatum. Et, quod prædictum est, mundus per ignem consumetur, nec vim ignis effugient vel aqua, vel lapides, vel metalla. Et quicquid antè fuit, id renouabitur, prout scriptura loquitur: *Spiritus Domini ferebatur super aquis*. Sic nihil fiet, quod ire poterit aut moueri: sed spiritui Dei omnia similia erunt. Sicut vitellus in albumine continetur: ita perspicuum erit chaos, in quo feremur instar vitelli in ouo. Perspicuum illud chaos erit aqua, de quâ scriptura ait: *Super ipsa spiritus Dei ferebatur*. Sic omnium renatorum, qui in Christo resurgent, & in nouæ creationis mundo habitabunt, conditio similis erit stellis in cœlo, quæ nulli rei incumbunt, à nullo pendent aut sustinentur nisi solo Deo, qui in chaos illas collocauit, sicut vitellum in ouum. Potestas enim Dei ipsius arbitrio acclius est. Is vt ea creat, ita constituta sunt. Quandoquidem ergo dicto modo, quicquid mortale creatum est, vniuersum interiturum, solum autem immortale superstes futurum sit: renatum vtique corpus erit id, in quo Sancti resurgent, sed excitabuntur, & ad iudicium sistentur. Resurgit enim id, quod in Christo resurgit ad vitam æternam. Damnatorum resurrectio est descensio in abyssum inferni. Et in passione Domini legimus, quòd Christo supplicio affecto multa sanctorum corpora visa sint, & hominibus apparuerint.

Resurgere qui dicantur

Damnatorum autem corporum & animarum resurrectio nulla fuit. Quod ergo factum est horâ illâ apparitionis sanctorum in suis corporibus: id horâ resurrectionis quoque fiet. Et corpora ea sanctorum, fuerunt corpora nouæ generationis. Nam & ipse Iobus testatur, *quod in carne sua resurrecturus, & redemptorem suum Christum visurus sit*. Et nemo CHRISTVM deinceps, quàm sancti, videbunt: nullusque in illo mundo sanctus erit, terrenâ aliquâ contagione imbutus, sed omnes ab illa liberi, ac ex altero Adamo renati erunt. Ita surget nouus mundus, nouus homo, & virgo: ac deinceps nulla amplius generatio erit. Numerus enim sanctorum completus erit, & illi angelis in cœlo assimilabuntur.

Damnati nó resurgût.

Tædium fors nonnullis creo, quòd ex Astronomiâ tam prolixè dissero de vtroque corpore & illorum proprietatibus. Sed de homine sciendâ sunt omnia, quidnam is sit, & qualis futurus sit. Et hæc non à solis Clericis describi debent: sed eadem licentia data quoque vniuersis est, qui donum scribendi à Deo acceperunt. Is personam non respicit, sed suam voluntatem. Et quò vult, eò spirat spiritus. Sed iam aliam afferemus explicationem corporum, nimirùm talem. Homo liberum habere arbitrium dicitur. Id habere ipsum, verum est. Cùm verò corpora gemina sint: distinctè intelligendum iam est, quâ ratione liberum arbitrium intelligi debeat. Nam liberum arbitrium in mortali carne inest, sed cum præceptis. Quod verò liberum id arbitrium est, quod præceptis illicò ligatur & adstringitur? Si quis, quod vult facit & contra præceptum peccat: iam tale faciens morti & damnationi adiudicatus est. Quid libertas confert captiuis? Ea enim nihil est. Rectè ergo dici potest, voluntatem liberam nullam esse. Dici etiam hoc potest liberam voluntatem esse quidem, sed nemini conferentem. Cæterùm de libero arbitrio porrò scitote, nouam generationem liberam voluntatem habere, minimè restrictam, nulli astrictam rei, sicut habuit illam Adam, sed cum interdicto, quod ipsum perdidit. In nouâ generatione nihil exceptum, nihil interdictum erit, sed omnia erunt libera. In illâ enim nemo erit, nisi soli electi, qui iam probati sunt. His liberum dabitur arbitrium ad quæcunque voluerunt. Non enim cupient libidinosi esse. Casti & Puri erunt, non voluptuarij. Non delectabuntur aleâ, ludis, voluptatibus, &c. Naturâ enim ad hæc ducente orbati erunt. Hoc modo qui nihil mali appetunt, liberam voluntatem habebunt. Quicquid volent facient, quicquid volent, rectum erit. Mali nihil corde ipsorum versabitur, sed ad voluntatem Dei omnia composita erunt.

Liberû arbitriû an homo habeat.

Lib. arbit. quid sit.

Lib. arbit. quæ opera sunt.

Iam attendite, quidnam sit id, quod quis ex libero arbitrio facere iussit? Non furari, non latrocinari, non mentiri, non scortari, &c. Hi liberi arbitrij fructus minimè sunt. Fructus eius sunt, vt alius alium sanet, quando vult, & mortuos resuscitet, quando vult, & opera diuina faciat, hoc est, quæ Christus fecit, & si quæ alia à Christo dicta sunt. Qui similis Christo est, is quæ vult, facit ex libero arbitrio: mortui nempe resurgunt, leprosi mundantur, cœci vident, claudi ambulant, &c. quinque panibus multa hominum millia cibantur, loquuntur linguis flammeis, potestatem à Deo habent per Christum voluntatem eam perficiendi. Talis nimirum liberi arbitrij homo est.

Ratio eadem etiam prædestinationis est. Quod enim mortale ad prædestinationem prædestinatum sit, vanum est. Quid enim moueat Deum vt corpus, quod vitiis, & peccatis plenum adeòque turgidum est, prædestinet, aut per ipsum multa efficere conetur? Permittit Deus id suo arbitrio agere vel bonum vel malum, vel cum vel contra conscientiam. Quid velit Deus si non velit homo? Sunt ordines, & naturales operationes ex carne & spiritu, ex elementis & astris. Talis est etiam ipsorum proprietas, natura & essentia. Sic pro suo arbitrio faciunt, quod volunt. Cùm talis homo sit, quid & quò prædestinet ipsum Deus? Qui iusta facit, regni Sanctorum consors est. Qui mala faciunt, gehennę mancipia sunt. Iam ergo operæ pretium est sciri, quidnam prædestinatio comprehendat possitque. Deinde, in quemnam prædestinatio abeat, hoc est, quid prædestinatû sit. Nimirùm, quod Christus ex virgine natus est, prædestinatum vtique fuit, vt virgo hæc generationis Abrahami, nô Adami esset. Præterea, quod filius Dei sanguine suo hominé redemit: Item qui in hunc credit, & ipsum imitatur, vt in cœlum perueniat, hæc iam prædestinatio est. Porrò autem aliàs quendam liberè fieri posse sutorem, sartorem, fabrúmve ferrarium &c. quæ hæc anilitas est? Ea voluntas libera naturalis est, nec est illa, de quâ loquimur, qua dicere liceat, hic ad sartorem prædestinatus est. Minimè. Ipsum naturæ lumen suo ordine ita disponit, vt hic calceos suat, ille ligna exsciet, iste pisces capiat, quæ omnia naturæ influentis impressio, inclinatióve sunt, haudquaquam

Prædestinatio, quid & qualis sit.

Christi ex virgine nativitas prædestinata.

4

quá vero prædestinatio. Quod Apostoli & Sãcti ex Deo operati sunt, prædestinationis fuit. Sic quod Dei est, est prædastinatio. Quicquid vult, facit. Prædestinatio etiam hoc est. Si quis sibi benè esse vult, is orat vt impartret, is quętit vt inueniat, is pulsat, vt sibi aperiatur. Qui petram nostrum cœlestẽ in nomine filii sui rogat, vt hęc non faciet, hoc ipsi nõ detur: iã prędest. est, illud ipsi nõ dari, nihil ipsũ inueniri, ipsi nõ aperiri, &c. Prędestinetio *est iudicium Dei, vt quisque facit ipsi fiet ita.* Qui sequitur carnem, is peccat contra Deum suum, quod ipsamet eius testarur conscientia, & euincit, quud, quò bonum, quò malum ordinatum est, ibi prędestinatio quoque sit, & sit *scientia rerum vltima.* Homo ergo iure dicere non potest, quod ex prędestinatione factus sit fur, sutor, scortator, miles, lupus, ouis, &c. Talia impressit ipsi naturæ, quę legi subiecta esse debet, & operam dare vt suo Domino Dęóque obsecundet, non ad mala res omnes conuertat, sed ad ordinem à Deo præscriptum dirigat. Mandatum enim prædestinationem secum trahit, hoc est, ipsius iudicium. Qui bona operatur, bona vie ingreditur. Qui mala facit, hunc quoque prædestinatio suâ vie deducit. Iam hoc pacto prædestinatio post regenerationem est vita æterne. Constitutum nãmque ite est, vt cuilibet secũdum suam voluntatem eueniat. Præsente voluntate, prædestinatum iam est, quod ipsa vult vt fiat, vt montes transflocentur, & in mare demergantur.

Impressionis & prædestinationis differentia.

Prædest. est iudiciũ Dei, &c.

Cum ergo talis homo à Deo in regeneratione constitutus sit: sciendum est, huius gratie hominem adhærere Deo, & Deum homini & vtrosque naturam vnam habere, hac scilicet ratione cõparabilem. Homo ex terra est. Hinc sequitur, *terra naturam ipsam participare.* Porrò in regeneratione est is ex Deo, itsque hac ratione naturam Dei habet. Et sicut homo à sydereis Spiritibus illuminatur ad cognoscendam naturam: ita illuminatus est etiam à Spiritu sancto ad cognoscendũ in sua essentia Deũ.

Deus & homo quare similes.

Hinc nemo Deum cognoscit, nisi qui ex Deo est: nemo naturam nisi qui ex natura est. Quodlibet adhæret ei, ex quo ortum est. Sic etiam quodlibet redit ad id, ex quo processit. Homo nimirum ex primo Adamo in terram, ex secundo autem Adamo in vitem æternam, ex quo regeneratio egreditur. Hinc constar, *nobis terrenis hominibus non tantùm corpus naturale cognoscendum esse, nec putandum, nos nihil habere præterea aliud, quàm illius corporis clarificationem, quam tamen id ferre minimè potest, quia regni cœlestis non est capax.* Nec enim ex supernis, sed ex infernis præsto est, nec de cœlo, sed de terra defert. Et quia hanc naturam non deserit, ad cœlum idoneum non est. Quod in terra Deo peccauit, in cœlum non intromittitur: Id verò corpus facit & fecit, scelens flagitiis & mẽdaciis. Itaque illud ineptum est & indignum iis locis, vbi pax, tranquillitas, gaudium, & voluntas Dei saltem, non etiam hominis dominatur. Non ergo naturali corpori, sed æterno, non terreno, sed cœlesti viuere debet homo, & cœlesti prærogatiuam attribuere. In hoc enim visuros est Deum, nostrum redemptorem, dominúmque & creatorem. Nec verò nos tãtùm, qui post natum Christum in ipsum renati sumus, sed & qui in veteri testamẽto sancti fuerunt, hi erunt, qui post nos induẽtur vita æterna cum corpore nouæ generationis. Nos ergo post mortem Christi renati in introitu regni Dei die nouissimo, quem Iobus & Patriarchæ expectarunt, primi erimus. Ingredientur deinde in regeneratione noua Patriarchæ: vbi verificabitur illud dictum, *vltimi erũt primi & primi vltimi*, hoc est, si nos post mortẽ Christi præcedemus, primi erimus. Sancti autem qui ante nos fuerunt, nos sequentur. Id docet dictum Iobi, spem defigentis suam in vitam sui redemptoris, quòd iterum induetur carne sua, ex nouâ generatione producta, cuius omnes Patriarchæ participes facti sunt. Sic illi erunt vltimi, etsi fuerunt primi. Hoc modo inter Sanctos post resurrectionem pastor erit vnicus, nimirùm Christus, ouibus omnibus veteris & noui testamenti sanctis prefectus, vbi etiam vnicum ouile constituetur, hoc est, vna mandra, vna essentia, eadem cõditio veterum & recentium, nullo altero meliore, prioréue existente. Tale quid in terra fieri non potest: nec caro Adamica eò dirigi se petitur, vt vnum ouile ingrediatur, & vnum pastorem audiat. Sola caro renata eò perueniet, nulla alia.

Homo Adami primi & secundi quo sit.

Vltimi in cœlo erũt primi, &c.

Iam homo admitteri non debet, quod cum Deo commercium habeat, & ipsius virtute in terra miracula operetur. Naturam enim Dei participat, dicente quidem scriptura: *Dii estis, & filii excelsi omnes*, quasi diceret, *nos esse illius generationis è supernis.* Ex hoc est, quod Helisęus maledicit liberis ab vrsis deuoratis, cùm caluitiem ei exprobrarent. Caluities enim Helisæus non erat, sed Helisęus erat noua generatio, quã in spiritu promissionis accepit. Deus enim sanctos sui cœlestis corporis contemni non patitur à corpore terreno, hoc est, cœleste à terreno eludi Deus non permittit. Sic in noue generatione post Christum nemo admitetur, sanctos ita operatos esse, vt Helisæus. Deus enim maledixit ficui. Sic quilibet etiam sanctus potest maledicere damnato, qui in cõspectu suo contra cœleste peccat. Hoc fecit Petrus, maledicens viro & vxori eius, propter dictum mendacium, cùm ad pedes Apostolorum, nulla necessitate compulsi pecuniã deponerent. Illorum enim cor terreno, non cœlesti abundat. Cùm ergo ęternum perdere mallent, & per mendacium sese sanctorum numero inserere ac falsi Christiani esse satagerẽt: nouæ generationis virtute Petrus, ex potestate illa, quæ solus Deus est, potestatem à natura habuit, hoc crimen initio ita puniendi. Sicut enim Astronomus in firmamento Magicam, & cœli ( ) operationem hic in terra adhibere potest eâ vi & ratione, qui ex firmamento est, sic & vos de cœlo non minùs operationes illas cognoscere potestis, modo ex cœlo sitis, sicut ille alter ex terra aut firmamẽto est. Virtus enim illa semper inhæret ei, qui ex illa est. Sic sanarunt homines, claudos, cœcos, mortuósque resuscitarunt. Vnaque omnino ac eadem est virtus maledicere & sanare. Execrari enim lascinum, ęquè necesse est, ac sanare ęgros. Et dolendum est, tantum mali & irrisionis

Homo naturæ diuinæ particeps.

Act. 5.

irrisionis inferri Christo & ipsius regenerationis, & damnatis mancipiis. Cæterùm quòd iam nemo faciat ea, quæ fecerunt sancti, causa hæc est, quòd nemo regenerationi adhæreat. Quod etiam Psalmista testatur, dum inquit: *despexit desuper de cælo, & ne vnicum quidem vidit, qui bonus esset*, hoc est, qui virtutem haberet (*) sanandi, aut citra mendacium concionandi. Hæc enim omnia ex illo & per illum proficiscuntur hominem, qui in noua generatione, nouæ vitæ versatur. Hisce potestas data est, vna asini maxilla mille viros cædendi, Gigantes prosternendi armis ludicris, sicut Goliam strauit Dauid. Hæ enim præfigurationes omnes Christum respiciunt, & robur virtutémque ipsius concernunt. Nec verò Christum saltem, sed eos insuper omnes, qui ex ipso nati, & per eiusmodi adumbrationem præfigurati sunt.

Piorum ratus numerus.

Piorum virtus quanta.

Tales ergo nos in terra præstare debemus, vt in præfiguratione illa, in Christum directa, comprehendamur. Cur enim & nosmet nõ instar Dauidis Gigantes prosterneremus, cùm æquè Deus nobis ac illi cognatus sit, quæ cognatio ex sola regeneratione dependet? Si dicere nobis licet ad montem, transfer te ex loco isto, & in mare conside, hoc certè robur multò est præstantius, quàm Gigantem fũdâ prosternere. Omnis verò veterum fortitudo, omnis sapientia Salomonis & cæterorum, fortitudo & sapientia generationis est nouæ, in quâ versamur per Christum adducti aqua & spiritu qui nos incarnat ex nouo Adamo, qui est Christus. vt adeò puri in nouo nostro corpore reddamur, quam purus fuit Christus in suo, quod ex virgine natum est, eaque non quidem ex Adamo, sed Abrahamo, non ex carne Adæ, sed ex carne promissionis, ex qua nihil impuri nasci potest, progenita. Sic nimirùm noua Eua communis omnium mater est, & Spiritus sanctus, qui Christum incarnauit, caro & sanguis noster est, & loco virginis habem⁹ nos Baptismum. Iam ergo in Incarnatione habemus Spiritum sanctum, quemadmodum Christus inquit, *Nisi quis renascatur per aquam & spiritum, regnum Dei minime ingredietur*. Hic nimirùm est iste Spiritus, qui hominem viuificat, hoc est id corpus dat, in quo nulla mors est. Caro enim, in qua mors est, nihil prodest.

Pios Christo similes esse docet.

Eua, &c. communis omnium mater.

Ioan. 3.

Velim vos hic recolligere, quæ in primo Astronomico libro diximus, qua scilicet ratione astra suam Influentiam & nutum corpori terreno imprimant, ita vt homo admodum sui Astri (liceat verbũ fingere) naturetur, seu disponatur. Sic homo nascitur in animam, in qua genitus & conceptus est. Sed ille seipsum corrũpit, & ingenium aliud adsciscit: aliàs operatio vna, vna essentia esset in homine & in astris. Quæ sicut prædicto libro de congenitis proprietatibus annotastis: ita scire debetis, corpus nouum quoque similiter nasci, Deo nimirùm secundum suam influentiam cum homine procedente. Hinc filij etiam nascuntur ad vitam æternam, qui vel in cunis sancti sunt manéntque. Sic nimirùm dona Dei cœlestis motus, filiis imprimuntur & inseruntur, ac cũ illis succrescunt vsque ad statutum tempus vel horam. Et nemini absurdum videri debet, à Deo liberos etiam in vtero materno sanctificari. Christus enĩ filius primus est: sic etiã Ioannes Baptista. Si Christus & Ioãnes tales, tales vtique & alij esse poterunt, quod de S. Nicolao & aliis iure dici potest. Si enim Natura in vtero materno ad nutum suum liberos inclinare, & tales seruare potest: multo id magis poterit Deus in generatione nouâ, vt, quò nutus ipsius intendit, is ibi perficiatur. Dona sua Deus distribuit pro arbitrio suo. Nouæ enim generationis homo ipsius, cœli, & inclinationis, & essẽtiæ. Hũc, quò vult, dirigere potest: potest ipsum cinctum huc non illuc conuertere, sicut Petro Pauloque fecit. Hoc tamen omne efficit in carne nouâ. In carne namque veteri nulla est constãtia, nulla fiducia. Ea non compescitur, non regitur, sed fluxa & variabilis instar arundinis est. Super hominem antiquum, quia arena est, ædificari nihil potest. Ideò Christus etiam super veterẽ hominem Ecclesiam nõ extruit, sed super Petrum, qui nouæ generationis est, doli omnis expers. Hinc regenerati etiam ex natis veteribus discere aut audire nihil debent, sed ex Petro, qui ipsorũ esse pastor debet. Nouam enim generationem portæ inferorũ non euertent. Nolite quærere terrena sed quærite, quæ Dei sunt. Qui quærit, quod terrenum est, is Satanicus est. Ideò & Petrus carnali amore ex primo Adamo Christum prosecutus est, cùm vetaret, ne Hierosolymam, vt crucifigeretur, pergeret. Ista enim ex carne regeneratâ non deprompsit. Quâ de causa à Christo etiam Satanas appellatur. Regeneratam carnem Satanas minimè gubernat. Carnem autem Adamicam ducit, quò vult. Itaque Christus carnem Adamicam omnino repudiat. Vult autem in carne noua nos sibi seruire, & ex illa animum roburque desumere, quò Deum ex toto noui corporis pectore celebremus. Mortale enim cor, res mortales amat. Iam si mandatum in nobis perficitur, vt Deum ad modũ præcepti sui laudemus: ipsius vtique instrumenta & sancti sumus, isque per nos mirabilia in terra hac perficit, modisque multis in sanctis suis sese exerit, per opera, miracula & signa. Quorum quòd hodie pauca fiant: causa est, quòd generatio vetus carni veteri quàm maximè obsecundat. Et quia carni nouæ locus nõ datur, ideò diuina miracula nulla eduntur. Per terrenum enim cœleste nihil perficitur. Suo instrumento quoduis perficitur. Eo deficiente, per id nihil elaboratur.

Sancti à natiuitate qui.

Deus inclinat, quot & quo vult.

Vetus homo arena & nihil est.

Petri cõsiliũ de fuga Christi, Satanicum.

Hac de causa operæpretium me facturum existimaui, si non naturalem tantùm hominem describerem, quod in primo libro præstiti, sed multò accuratius & maiori cum alacritate hominem etiam æternum, hominem cœlestem & nouæ generationis consortem, vt vetus nimirùm homo, quidnam homo sit, videret, & sese ad illum accommodare posset, ac quanta talis regeneratus homo hic in hac terra, & post hanc vitam illic in æternitate præstare & conficere queat, penitiùs introspiceret.

CAP. IV.

De Membris Astronomiæ cœlestis, & ipsius speciebus.

PRimo libro diuisionem institui membrorum & specierum Astronomiæ secundũ lumen Naturę. Distinctio illa hoc quoq; loco nõ mi-

minus, ac in lumine naturæ obseruanda est. Diuersitas tamen Astronomiæ cœli & alterius, est in Interpretatione. Alia enim huius secundæ Astronomiæ est Magia, ac est Naturalis: alia est Nigromantia, alia Necromantia. Sic etiam omnes reliquæ species cum suis nominibus & ordinibus sunt: alius tamen est intellectus & operatio. Nulla itaque necessitas postulat figuras eas hic poni. Sufficit interpretatio præscutis Astronomiæ, vt naturalia & cœlestia inter se distingui possint. Iam ex ordine tradetur, quæ eius membra, & quæ species sint.

Quid sit Magia cœlestis, quid Magus cœlestis, & quanam vtriusque operatio.

Magicæ species. PRo cognoscenda cœlesti Magica, Mago ipso, & totius huius negotij summa, sciendū primò est, Magicam sex speciebus comprehendi. Prima tradit interpretationem stellarum non naturalium, vt stellæ Christi, & cæterarū, quæ sub nomine signi à Christo includūtur: dum inquit: *Erunt signa in Sole & Luna ac Stellis, &c. & pressura populi, fames, sitis, terræmotus, pestis, &c.* Hæc, quæ verbo Christi comprehendūtur, præter naturam omnia eueniunt, nec explicatione naturali definiri queunt, sed supernaturali, seu cœlica, hoc est, ex cœlesti Astronomia explicanda sunt. Qui, quænam pestis naturalis sit, & quæue ex maledictione oriatur, exploratum habet: is Magus est cœlestis. Si Magus cœlestis quis. enim naturalis non est, prędicere potest, pestē hanc signum esse dissolutionis mundi, hoc est, centenos aliquot annos ex numero annorum illorum, quibus mundus duraturus erat, exēptos & ablatos esse. Ad quodlibet enim huius Euangelij signum numerus certus annorum ætatis mundi decreditur.

Secundò, Magica naturalis in hac specie ita se habet, vt vnum mutare possit in aliud, ferrum in cuprum, homines in lupos, Saphyrum in Adamantem, &c. Iam qui per virtutem Dei, inuisibilem se facere potest, sicut Christus: qui veste ea, qua transfiguratus est Christus, indui potest: is Magicæ alterius speciei peritus est.

Species *tertia est*, quæ ex influentia cœlesti facere potest id, quod facit naturalis. Sic naturalis facit characteres & consecrationes, hoc est, potest verba promere eiusmodi, surge, & lectū tuum assume, ac ambula, Surge Lazare, &c. Hic tertiæ speciei Magus cœlestis est.

Quartò, qui characterem (*TAV*) facere, aut *TAV* simile, rebus aliis auertendis adhibere potest, is Magus insignis est.

Quintò, qui facere potest, vt asinus loquatur, sicut locutus est asinus *Baalam*, qui potest facere, hominem nasci ex Deo, ex Deo doctū fieri, qui facultatem habet ex virtute diuina faciendi, quod vult, Magus est.

Sextò, qui loqui potest à terra vsque ad cœlum, vt Deus ipsum internoscat & audiat. Itē, qui quę Deus ipsi respondet, hic in terra audit, &c.

His præconceptis, omnium primò sciendū est, quod Spiritus naturales in lumine naturæ præstare possunt, id ipsum respectu Dei quoque, ex Deo, dimimus, hoc est, secundum voluntatem & opera diuina eos præstare posse. Et hoc discrimen est *Naturalis & cœlestis operationis*. Quod natura per suas operationes facit, id Magica est naturalis. Quod in nobis operationes cœlestes efficiunt, & quidem per nos, Magica cœlestis est. Quod ex natura procedit, naturale est. Quod est ex Deo, diuinum est. Sic duæ Magicæ inter se differunt, naturalis scilicet, & supernaturalis, vtræque ex vno fonte natę, sicut per ipsarum probationem, quæ cuiusque operatio sit, & vnde emanet, constat. Magica naturalis & cœlestis quod discrimē.

Quid Nigromātia cœlestis, & cœlestis Nigromanticus sit.

PRincipiò, opus est, vt intellligatis naturale, quale id primo libro traditum est. Ita fiet, vt facilius etiam hoc alterum intelligatis. Iam luminis naturæ Nigromantia species quinque habet. Totidem habet etiam Magia cœlestis. Species magię quę & quot sint. Prima in lumine naturæ species est, spiritus mortuos cognoscere. Ita Nigromantia cœlestis spiritus viuentes cognoscere docet. Magus enim cœlestis scire potest, qui spiritus mortui vel viui sint. Inter hos geminos enim certū discrimen est. Nullus hominum est, qui post mortem apparitionem aliquam dare non possit, vel mortuam, vel viuā. Ita sydereus spiritus si ambulat, cognoscitur à nigromantico naturali. Id verò corpus sydereum non est, sed est sanctus, à Deo excitatus. Talia fuerūt sancta corpora, qui tēpore passionis & mortis Christi multis Hierosolymę apparuerunt. Ea enim mortuorū ambulatio seriò expendenda est. Nigromanticus cœlestis quis sit.

Secundò, Naturalis Nigromantia potestatem habet cum spiritibus illis tractandi. Sic qui à Deo potestatem habet, cum sanctis hominibus colloquendi, eos interrogandi, & respondendi: is Nigromanticus est cœlestis. Et hęc non minus præstari possunt per Deum, quàm pernaturam in naturalibus.

Tertiò, Nigromantia luminis naturæ est, quæ astra gubernat. Ita qui astra supernaturalia gubernare potest, is Nigromanticus cœlestis est, qualis fuit is, qui Iosuæ moderatus est Solem, vt punctis aliquot quiesceret.

Quartò, Naturalis hominis corpus potest lędere citra apertionem. Sic qui scientiam & potentiam habet, hominibus maledicendi, quod fecit Helisæus Prophetarum filiis, & Petrus viro vxorique pecuniam Apostolorum pedibus obiicientibus, &c. is Nigromanticus est cœlestis. Similiter & qui ex virtute Dei alicui maledictionem immittit, quæ citra causas naturales in effectum deducatur, is Nigromāticus est cœlestis.

Quintò, Naturalis Nigromantia per simplicia quędam præstare potest, vt, si illa huc illúcque ponantur, res ea, cui illa apponuntur, minimè conspiciatur. Ita qui hanc artem callet, vt Diabolus ipsum non videat, is Nigromanticus est cœlestis. Et huic valdè bene est. Nimis enim plus potest.

Sciendum ergo est, multum in natura gratiæ contulisse Deum homini. Nec in Natura tantū, sed multò magis in natura cœlesti admiranda facere & apparere ducuit. Et placuit Deo, hoc modo cum hominibus colludere: cum his quidem, vt in naturali lumine anxiè laborent, & sublimes appareant his, qui luminis Naturæ ignari sunt, cum illis autem, vt ex cœlesti lu-

Influentia altè illuminati, admirationi fiut Naturalibus, vt qui pluris fiut & maiora faciant, quam in omni Natura demonstrari possit. Hoc discrimine duæ hæ Nigromantiæ, mortalis & viua, inuicem distant.

Quid cælestis Nectromantia & Nectromanticus sit.

Nectr. natur. species. 14.

PRædicto modo ipsa quoque Nectromantia & Nectromanticus cognoscantur. Nectromantia Naturalis species quatuordecim habet. Totidem habet etiã cœlestis. Prima est apparentia specularis, & species exhibita in Berillis & in carbonibus, &c. & si quid similiter specie speculari apparet, vbi videatur, quod ibi videri Natura constituit. Iam istarum rerum species cœlestis similiter quoque cõstituta est. Cuius etsi tres sint species, modus tamen vnus est, in visione corporis varians. Cœlestis ita se habet. Si quis per parietem transpicere potest, quid in montis altera parte, aut medio sit, quid sit in homine, quid in eius corde: huiusmodi cœlestis Nectromanticus, nullo speculo, nullo carbone, nullis Berillis opus habet.

Thesaurinella cœlestis quid doceat.

Secundò Species cum dictis prius tribus quarta docet naturaliter inuenire Thesauros, aut res perditas, absconditasque, vbinam lateant. Cœlestis Thesaurinella docet quærere thesaurum scripturæ, & quid in ea occultum est, scire, cognoscere, intelligere. Nec verò scripturam tãtum, sed etiam cor Dei erga hominem, eiusque voluntatem, propositum, decretumque scire docet, velut & ipsius verbum, doctrinamque quam Deus abscondit, nec vult eam homines scire. Sic qui thesaurum suum defodit, is ipsum alteri inuidet, ne habeat, quod luxui suo impendat. Ita multa sunt in scriptura, quæ nos omnia scire Deus non vult. Si enim malè collucamus, quod minus est, quanto magis, quod præstantius est? Hæc autem qui nouit, is Thesaurinella cœlestis est.

Quinto, Nectromantia Naturæ res furto sublatas restituere docet. Ita Nectromantia cœlestis docet nos recuperare, quæ Deus nobis abstulit, vt eum dicit: Quicquid habet, auferre ab ipso, etiam id, quod non habet. Ablatum illud bonum recuperare, cœlestis Nectromantiæ species est.

Sexta, Species est, res absconditas inuenire, hoc est, quas quis secum habet: nec se habere nouit. Hanc inuentionem Natura docet, vt quilibet sciat, quomodo id, quod Natura ei dedit, exuscitare & proferre debeat, vt sunt artes & (*). Talis etiam est cœlestis, docens dona, timorem Dei in homine, &c. qui aliàs sine arte Nectromantiæ cœlestis eo penetrare non posset, vt seipsum vel leuiter saltem nosset, aut, quod in ipso est, quidnam sit, & quò conducat, intelligeret. Talis sine hac specie omninò inutilis foret.

Adech. Plũbeus: & virgul. ta Directa.

Sic duæ aliæ adhuc sunt species conuenientes, vt *Adech Plumbeus, & Virgulta Directa.* Duæ hæ species in corpore naturali intellectũ proprium indicant, sciúntque id, de quo rogantur. Altera est plumbum, altera est Lignum. Vtræque per sua signa responsa dant. Duæ hæ species indicant nobis opus etiam illis esse, qui viam nobis monstrent ad salutem. Hi sunt homines, & hominum ritu agunt, ex Adamo orti: ad vitam æternam inutiles, in carne illa tantum intellectus habentes, quantum habet plumbum ac lignum. Cæterùm per ipsa operantur Astra: vnde sunt *Adech & Virgulta.* Similiter & Deus per hominem ex Adamo operatur, vt suum ipsius sanguinem ac carnem indagare non possit. Caro & sanguis non loquuntur, loquitur autem is, qui carne & sanguine plus est. Caro autem mortalis loquitur, & seipsam non intelligit, sicut lignum & plumbum: Est etiam Ars Lucis, si fax apud thesaurum extinguitur. Sic etiam extinguitur caro mortua, si ea illa Deus loquitur. Hæc in numero species nona est.

Ars lucis quid.

Artes transuersæ Superstit. Indirectæ Scient. peruersa.

Præterea, duæ aliæ species sunt, vt *Artes transuersæ, superstitiones indirectæ Scientiæ peruersæ*, hoc est, à Lumine Naturæ errores introducuntur, qui id obscurant, & in genuino suo fundamento peruertunt. Sicut enim ea hominum diuersitas est, vt si viginti rem eadem viderint, nemo tamen idem cum altero de ea sentiat: ita etiam Nectromanticus cœlestis est, quando is apud seipsum errat, & sereno puro que die nihil videt. Idem in cœlesti quoque Nectromãtia fit, si perfectio non est in eo, quod Deus dat, & in fine id subtrahit.

Vltima & decimaquarta est, quod Natura Artem literatam dedit dum nimirum ingeniũ ducit, & scribere finit Sic si Deus penram ducit & scribere sinit, *ars ea literata cœlestis est*, in qua nulla ambiguitas est.

Hoc modo Nectromantia cœlestis intelligenda est, quæ omnia in probatione euidentiora inueniuntur: multò autem dilucidiora in illa arte, in qua illa discitur.

Quid Astrologia cœlestis, & cœlestis Astrologus sit

Motor Summus quid

SI, quid Astrologia & Astrologus cœlestis sit, scire desideraris: cognouisse antea debetis, quidnam sit Naturale, & quot ipsius species sint, nempe, 13. De prima sciatis, Summum Motorem esse illum, qui omnia mouet, & in sua potestate habet. Etsi enim illam Naturæ quidem concesserit: ipsa tamen adeò libera non est, vt, quid velit, facere ausit, sed facere cogitur, quod vult is, in cuius ipsa manu posita est. Hæc si ad Astrologiam cœlestẽ referuntur, summus motor tantùm Christus est, qui inquit: *Omnis mihi à patre meo data Potestas est, in cœlo & in terra.* Hinc colligitur *Christum esse eum in cuius manu noua omnis Astrologua speratio consistit*, sicut ipse ait: *Erant signa in Sole, Luna, & Stellis & pressura in populo.* Talia in nouo cœlo fiunt. Id suum motorem habet, proferentem ea, quando & quomodo vult, eaque vel maturat, vel retardat, & in cœlu, quod placet, exhibet. Sicut ergo vetus coelum suũ motorem in Deo patre habet: sic in coelo nouo motor est Deus filius.

Natura quæ potestas sit.

Deus Pater cœli veteris. Deus filius. noui motor.

Secundò Qui nouorum illorum signorum cursum tenet, motum eorum cognouit, scitque quònam & qui Christus, summus motor ea agat, is Astrologus est coelestis in consideratione nouarum stellarum, dum compertum habet, quorsum noua signa, vel pestis, vel terræ motus, vel fames, &c. pergant, quamdiù & quibus locis, duratura sint, quiue homines

mines illis subiiciantur, in quibus non minùs ac in naturalibus operentur.

Tertiò, Si hoc modo firmamentum nouum supernaturale est, antequam operatio eius incipiat, sciat Astrologus cœlestis, quænam eius natura sit, hoc est, quidnam id operaturum fit mortali, an penetret in homines aut pecudes, an declinat in terræmotum & similia. Qui, qualis ea natura sit prædicit, is Astrologus est cœlestis. Exploratum namque habet, quidnam summus motor Christus, & quomodo & contra quem operaturus sit.

Quartò Ea operatio naturalis est, vt sciatur, quidnam naturale operetur, hoc est, in actum producat, & quod sibi mandatum est, perficiat. Hoc qui intelligit is scit, quinam homines auferantur seu abripiantur, quique superstites maneant, & quale illud opus si confectum est, futurum sit. Ponamus exemplum. Video fabrum ferrum ignitum f cere. Ferrum illud malleo quidem tūdi video: sed qoid in fine futurum sit, nondum scio. Vel lignarium conspicor exasciare lignum, sed quid ex eo structurus sit, ignoro. Eodem modo, si pestis, terræ motus, fames, bellum, &c. impendet, videmus quidem in illa officina aliquid fabricari. Nemini autem constat. quid in fine fabricationis eius futurum sit. Qui autem in peste, cuiusnam postremò futura domus sit, perspectum habet: is Astrologiam cœlestem nouit, hoc est, scit finem belli, famis, & quicquid fabricatum, aut deinceps etiam fabricandum restat.

Quintò Exploratum etiam habet, quidnam cœlestis cursus pro officio suo seorsim in quo libet operetur, sicut id in suis ipsa etiam natura indicat. Hunc inclinat ad ignem, illum ad aquam, istum ad fidibus canendum, alium ad aliud. Qui ergo, quònam Deus in natiuitate aliquem collocet, nouit, is cœlestis est Astrologus, & de instituto Dei disserere potest,

Sextò, Quomodo Deus cum homine & creaturis omnibus concordet, vbi manum suam aperiat, vbi eandem claudat, qualem se cuivis præbeat, qualis quolibet anno, mense, die, horâ sit, vbi propitium ac benignum se præstet, vbi talem se non præstet, vbi rerum terrenarum copiam det, vel non det, quantum det, quam parum & quam multum det.

Septimò. Sciat Astrologus cœlestia regna cœlorum nouorum & veterum, videlicet chorum Angelorum, chorum Sanctorum. chorum Trinitatis, chorum Virginum, &c. sicut Astrologus naturæ nouit, quomodo terreni omnea cœli in sua proprietate constituti sint: similiter, vbi cœlum credulum vel non credulum sit, vbi huc, vbi illuc incliner. Sicut enim cuilibet homini sua peculiaris est proprietas: sic eadem etiam peculiaris est, cuilibet domui, regioni, ciuitati, pago, &c. Hoc in cœlesti Astronomia vocatur *cœlum*. Eiusmodi cœli distinctio (   ) Astrologica cœlestis est, veluti, vbi crocus, vbi triticum, vbi frumentum nascatur, &c.

Octauò, Cœlestia Astrologia cognoscere docet futura præsagia noui motoris & signa futura, vt fiant. Sic naturalis prædicit, *hoc die, hac hora Eclipsis Solis vel Lunæ fiet*. Similiter & cœlestis prædicit; *Hoc die, hoc tempore apparebunt signa in Sole, Luna, & Stellis, Pestes, terræmotus, &c. in cœlo nouo.*

Nonò, Quoniam secundum naturam omnia mouentur, seque proferunt, vt cognosci queant: eadem ratione etiā cœlestis scire potest, quidnam futurum tempus sit.

Similiter & decimò, quod ferat iudicium, quod Deus pronuntiat, quando & quàm grauis pœna hominibus incumbat.

Vndecimò. Quid extra hæc omnia, coincidat & concurrat, sine prædicto supernaturali ordine, aut supernaturalibus signis & operationibus omnibus absconditis: Item, quomodo cataclysmus Noæ à Deo hominibus omnibus absconditus acciderit, & quo modo ignis Sodomā Gomorrhámque ignorantibus omnibus hominibus & prophetis inuaserit, &c.

Duodecimò, Quomodo Deus homines plagis infirmet, quas natura sanare nullo modo potest, vtpote naturalibus omnibus remediis inuictas, dum iam status melior, iam iterum peior incidit.

Postremò, Cœlestis Astrologus appropinquationem quoque diei nouissimæ ex signis præteritis prænoscit, dum cōsiderat, quantum detractum sit de diebus finis mundi, & quando nouum cœlum Dominaturum sit. Hæc omnia comprehendit Astrologia cœlestis, quæ à solo Deo homini confertur. Solus enim Deus hanc docet & communicat Sine ipso nemo quicquā est, sed in his rebus vniuersi cœci & obturati existimus.

Quid Signatum Cœleste, & quid Signator Cœlestis sit,

Similiter nobis etiam compertum est, quod natura suos signet, vt quod in homine interiùs lateat per signa externa cognoscatur. Nihil namque adeo reconditū est, quod hoc modo nō manifestetur. Iam qui hominem per addita ipsi à natura signa hoc modo cognoscere potest: is quod naturaliter in corde eius lateat, perspectum habet. Hic similiter & in cœlestis cognouit, quidnam homo intra seipsum in cœlo supernaturali sit: nimirùm dolosus erga Deū & homines, fallax, aut verax, iustus aut iniustus. Signorum huiusmodi, quæ natura quidē assignauit, genera principalia 4. sunt: totidem etiam in homine supernaturali. *Chiromantia cœlestis* in manu constituta est. Quæ vt se habet, ita iudicari debet. Ipse enim Christus ait: *Nesciat læua quod facit dextra*. Illa si id nescit: iam manus proba est, & virtus eius facilè cognosci potest. Si talis nō est, sed cum dextra læua cognata est: scito ipsam esse dolosā, hypocriticam, falsam, inconstantem, prout & fructus eius indicant, & consideratio illius hominis pleniùs monstrat. Sic & *Physionomia* interiorum & abditorum hominis exploratrix est: velut æquè etiā hominis supernaturalis, qualis is sit erga Deum, erga suos, in corde supernaturali, vbi oculus nequam sit, vel non sit, vbi lingua dolosa sit, vel non sit, vbi aures bona audiant vel non audiāt. Ex his iam cognoscitur homo, quomodo cor eius se habeat erga Deum aut proximum, an Deo proximóue propēsus vel infensus sit, quare contra Deum loquatur, faciat, audiat, videat.

Externa interiorū signa.

Signatu[r]æ genera 4.

Ex his signis omib. cor eius innotescit. Quod enim in corde abundat, id ex ore exudat. Quod cor desiderat, id audiunt aures, id quærūt oculi. Physionomia itaque cœstis per terrena & cœlestia opera, quale cor sit, prodit. *Ex fructibus enim propriis cognoscetis eos.*

Tertiò, Substantia quoque hominis cor manifestat. Qualis homo à naturâ constitutus est, talis etiam est signatus, sicut de his, pluribus libro primo traditur. Eodem modo & Deus signat eos, quos signari opus est. Sic qui dolosus erga Deum est, & fraudes alit, is vestem gerit lupinam, vt distractè præ aliis internosci queat vestitis. Notandum enim est, quod Deus hominem signārit in substantia, quasi deformitate quadam suæ speciei, signum contra naturam corpori eius appendens. Nonnullos non in corpore sed in vestibus signat, ex quib. ipsius substantię cōditio tamē facilè cognosci queat, quasi cœlū supernaturale dicat: Videte, qui signatus iste sit. Secundum huc signum indicate, ipsius quoque corpus simile esse. Et quale corpus: tale etiam cor. Vestitus ergo suus cuilibet homini liber relinquendus est. Hæc namque signa sunt signati cœlestis. Et signator cœlestis ex his nobis, quid in corde eius lateat, intelligit.

Denique quartò, natura etiam in moribus & gestibus hominem suum naturaliter signat. Similiter & cursus supernaturalis suos quoque notat. Exemplū. Qui de terra est, terrenus est, & terrenè operatur. Qui de cœlo est, cœlestia facit. Iam viæ in hoc quarto signato geminæ sunt, velut *Mores* & *Consuetudo*. In moribus vidēdum, an Sanctis conueniant. In consuetudine, an & hæc Sanctis conueniat, hoc est, mores nobiscum nascuntur, & in moribus educamur. Prout educamur, ita consuetudo nostra est. Hinc iam consideratio instituenda est, an mores illi Deo & proximo seruiāt, vel minus: Itē, an consuetudo constans sit, aut instar arundinis mobilis. Pro hac obseruatione, ex moribus de homine illo indicari satis potest. Scitote ergo, æternū hominem per externa congenita & consita signa, prout ea exterius patent cognosci & indicari pōsse. Externa namque signa, quę interius occulta sunt, produnt.

Quid in Cœlesti Astronomia artes incertæ, & quid Cœlestis ille exercitator sit.

POrrò verò etiam notare, quo pacto artes incertæ (quarum quatuor sunt) in lumen naturæ illatæ sint, & in eo sydereum astrum regnet quantum vtriusque concordantia quidem permittit. Hoc etiam in astronomia cœlesti membrum est, non tamen astris subiectum, aut ea forma imbutum, quam naturales artes exhibent. Hęc autem supernaturalia sunt, nec sunt artes incertæ, verùm certę, iis cumprimis, qui illis in cœlesti Astronomia vtuntur. Fundamentum enim ipsarum in hoc positum est, quòd Deus elementa non assumat, per quæ aliquid efficiat: sed is assumat sibi hominem, & per ipsum id compleat. Iam Deus suæ voluntatis certus est. Et quod requirit, id fit. Is verò, (Gedeonis dubitatio.) per quem id perficitur, sperat quidem, sed tamē ex parte aliqua dubitat, vnus alio quidem magis minùsue Sic Gedeon ob vellus ambiguus erat, donec tertiò rē confirmatam videret. Fiebat interim, quod fieri debeat.

Nec huc saltem modo, verùm multis etiam aliis pactis ex incertâ spe homines vaticinati sunt, sibi quidem ipsis non omnino fidentes, sed fidentes tamen Domino, quod is non falleret. Et tamen cùm operatio illa per Ionam in Niniue fieret, IONAS ipse ob suum vaticinium (Ionas. &c. Artes incertę cur dicantur.) terrefactus erat. Ipsius enim verbo euentus minimè respondit. Hinc ergo sunt incertę sciētiæ & Prophetię, quoniam fieri, vel non fieri possunt. Siue autem eueniāt, vel non eueniant, nihil verbo Dei decedit, sed saltē pronūtiatori. Cuius euentus causa hæc est, quòd per contritū & pœnitēs cor ista auerti possūt, ne in actū deducātur Omnia ergo vaticinia, quę per homines fiūt, quæq; per humile & pœnitens cor Dei gratia tolli possunt, incertæ Prophetiæ existūt. Is enim quem illę spectant, emendare sese & conuertere potest, vt constituta pœna ab ipso auferatur. In Deo tamen Prophetiæ illæ omnes verę sunt. Ipsius autē Prophetæ ea conditio sēper non est, vt certum prædictionis euentum experiatur, quod & ipsum in Niniue Ionas experiri coactus est. *Incertissi* huiusmodi multi adhuc in mundo sunt, qui ex diuina Geomantiâ Pyromantia, Hydromātia, & Chaomantia pręsagiunt, non per signa in elementis fixa, sed per seipsos in verbis, viua voce annunciatis. Hęc tamen illis, quibus dicuntur, sunt elementaria, In ipsis autem Prophetarum horum vaticinia cōplentur, nisi Deus humilitatem ipsorum respiciat. Multi hoc sūt sæculo, quorum Prophetias tales indicātia verba nemo curat. Quibus, quę dicuntur, ex partim omnino auferuntur, partim nihil deciditur de illis, sed suum ipsa successū habent, & interdum dictis etiā peiora eueniūt. Si enim humiliatio & contritio pœnam auferre queunt: superbia vtique ac contumacia malorum numerum etiam cumulare & intendere possunt. Hoc iam, prout indicatum est, in homine cœleste incertum est.

Quid Philosophia adepta cœlestis sit, quid item cœlestis adeptus Philosophus.

IAm antea in naturali Philosophia explicui, quidnam Philosophus Adeptus sit. Cū verò sciam, per mortale lumen eò penetrari non posse, quò penetrare hominem decet: tem paulò meliùs & exactiùs expendendam censui. Vt autem, quidnā cœlestis adeptus Philosophus sit, explanem, res ita se habet. Notum vobis est, (Lumen naturæ a Deo cōditum.) Deum lumen naturale condidisse. Hoc verò vnius modi non est, sed multiplicis. Vnum naturale est, vulgatioribus etiam comprehensibile. Aliud non vulgarem, sed eruditum virum requirit, hoc tamen & ipsum intra naturæ limites conclusum. Tertium adhuc sublimiorem hominem, qui naturæ accuratam cognitionem habeat, exposcit. Sic natura in suo lumine se ipsa semper sublimior & excellentior est. Quod si ergo Philosophiæ adeptæ naturalis est conditio, vt non nisi cum exquisita subtilitate tractanda sit: multò magis conuenierit Philosophię adep. cœlesti, (Philosophię adeptæ cœlestis circa quæ versetur.) quæ nihil de eo, in quo versamur, differt, sed de eo considerat, quod oculis nunquam aspeximus, sed omnis nostra spes eò vergit, quod is, qui nos creauit, nolit nostri quicquam perire, sed omnia conseruari.

ri. Hoc cum ipsius verbum sit, fas est, non paulò quid altiùs, quàm hanc mortalem vitam, & eius Philosophiam adeptam curare, & ei, quod postremò consideramus, ita prouidere, vt quiete fruatur, & suauiter dormiat, ac in gaudio viuat sine afflictione, quando caro mortalis ab ipso separabitur. In mortali nánque corpore quies quærenda nulla est, vt in qua miseria & ærumnia omnia squalent. Caro itaque quærenda alia est, in qua gaudium & exultatio sit: Tale inquam gaudium, quod, si Deo placet, placeat etiam nobis. Iam si etiam in lumine mortali multum sentitur gaudij, quod natura iis omnibus, qui ipsam sectantur, ex lumine naturæ percipiendum offert per inuēta varia artificia, industrias, doctrinas, prudentiam, eruditionem & intellectum, &c. quot gradibus illud quæso altius erit, dum (quod in capitis initio dixi) aliud in hoc, alius in alio illuminabitur? Vt ut autem ista se habeant, si Philosophiam consideramus terrenam, deprehendimus vtique non nihil esse aliud, quàm cinerem & stercus, adeóque nostra omnia rixis, dissidiis, miseriâ & eiulare vndiquaque turbari. Si inquam, quales ex Adamo sumus, seriò expendimus, quid aliud quæso apud nos inuenimus, quàm iram, inuidiam, mœrorem, odium, discordiam, denique totius vitæ nostræ statum planè plenéque afflictum. Quid ergo tandē in hoc corpore quærenius, in quo queri nihil potest? Quidue illi attribuemus sublimitatis, cum ipsius ne quidem capax sit? Et tamen perse æquum est nos cogitare, quòd patientiâ omnia vincantur, donec mortale corpus obeat & secedat: post quam secessionem in corpore æterno quæri tandem id debet, in quo viuere desideramus, in eoque ea vniuersa compleri, quę Philosophus præcipit, hoc est, cogitandum est da paradiso, in quo nouus mundus viget, & alius fructus, ac aliud officium aliúsque ordo, alia vita, alius Dominus & pater. De isto loco philosophari, eáque Philosophiam nouo mundo prætendere non possum, nisi in lumine naturæ. Expecto tamen finem meæ spei & factæ promissionis, quàm primùm ad expectationis meæ symbolum per fidem in illum, & ad illum, qui me redemit, post resurrectionem meam illoloco cum aliis comparuero, & satis ista omnia expertus fuero. Ex quibus iam dictis velim ita statuatis, Philosophiam cœlestem eò directam esse, vt de eâ disserere nihil possimus, antequam ipsi illic experimentum certum fecerimus. Isto tamen loco nihil ampliùs discendum extabit. Quilibet enim à Deo, non ab homine docetur, quod in hac quidem terra minimè fit.

Quid Medicina Cœlestis adepta, & quid adeptus Medicus sit.

Medicina adepta mundana & cœlestis vt differant

Cœlestis & Mundana Medicina inter se distant, eo, quòd Mundana Adepta & non Adepta ex naturali ordine & virtute procedant: Cœlestia autem sine herbis & stellis operatur. Hoc ita accipe. Si Apostolus digitum capiti imponit, æger conualuit. Item, si mortuo dicit, *Surge*, tunc surgit & viuit. In summa, ex verbo Dei vires hæ omnes emanant, & verbum Dei virtutes has omnes in se continet, tantas quidem, vt in vniuersa

Praa H.

Natura tantum virtutis non sit, quantum in vnico verbo latet. Virtus hæc est Medicina Cœlestis, præstans ea, quæ præstare Natura minimè potest. Hæc enim nec mortuos resuscitat, nec leprosos mundat, nec mortuo oculo visum reddit, nec mortuum profluuium sanat, nec mortuum morbum, quocunque modo expugnat. Hæc tamen omnia Cœlestia Medicina per verbum efficit. Porrò autem sciendum est, Cœlestem Medicinam in terra nullum agrum habere alium, in quo nascatur, aut iaceat, quàm in solo nouo corpore, in quo verba omnia efficacia & felicis in hac terra successus sunt. Facit ea, quæcunque homo nouæ generationis, in qua vires conditæ sunt, expetit. In corpore enim mortali nihil operatur, sed tantùm in ęterno: nihil in Naturali, sed tantùm in Cœlesti. Itaque etsi homo quidem faciat ea, quę Petrus, Paulus &c. fecerunt: expendendum tamen ibi est, quod isti non in mortali corpore, aut ex eius viribus, sed in viuente corpore, à spiritu regenerato, talia præstiterint. Ex eo procedunt, in eo sunt fiuntque vires eę. Et licèt vetus quidem corpus præsto etiam sit, nihil tamen cum illis commercij habet. Homo ergo ad seipsum attendat, vt Cœlestam Medicinam assumat, mortali ardèriùs amplectatur. Quod enim Natura hodie exstruit: id crastino iterum corruit. Nec quicquam tam solidi natura condit, quod mora non aboleat. In Cœlesti autem Philosophia mors nihil destruit. Is enim qui nouam generationem peperit dedítque mortem ipsam quoque vicit. Itaque multò accuratiùs ea consideranda, nec in mortali tantùm corpore potentia illa inquirenda est. Hi quidem, qui ex cœlo sunt, in mortali corpore eam non quærunt. Qui autem ex mortali corpore sunt, suo corpori, hoc est, terreno ascribunt id, quod in æterna vita est, eique iure attribuitur: adeòque mortali corpori, quod variis phantasmatis sursum deorsum agitur, honorem hunc & potentiam effingere conantur. Obiiciemus exemplum. Quod ex vi[illegible] Dei Moses fecerat, idē ex sua arte finister [illegible] que Magus faciebat. Hoc tantundem est, ac si dicatur, voluisse ipsum in nouo corpore cōstitutum Moysen annihilare, ipsúmque mortali corpori annumerare, quasi mortale quoq; corpus idem posset, quod posset viuens. Quia verò mortale corpus aduersus viuificum nihil ast: hac de causa etiā Magi incantatoriæ artis contra Moysen nihil efficere poterant. Virtus enim viuentis corporis vbique præpollet. Sic etiam intelligi debet in Medicina operationem ex Cœlesti Medicina adesse, quæ naturalem omnem superet. Quod si quidem vulgaris Naturæ, terręve aut firmamenti Medicus Cœlesti sese æquare annitetur: nihil tamen efficiet. Cogitet is potius, Medicinæ suæ eandem conditionem esse, quæ fuit Magorum incantatorum ad Moysen collatorum. Mortua est nostra Medicina in Natura limi terrę. Medicina autem vitę consistit in generatione vna. Ex illo corpore verus & genuinus Doctor emergit. Doctor Naturalis adhibet *Arsenicum, Auripigmentum, Mercurium, &c.* In quibus mixtim sūt bona, mala, ipsa mors. Talia cōtinet

Cœlestis Medicina virtus ex verbo est.

Cœlesti Philos. a morte libera.

Medicina cœlesti naturalis superior.

Natura corporis mortalis. Æterni corporis viuerſa ſunt ſalutaria,& nimis quàm optima.

Quid Mathematica Adepta Cœleſtis,quid item Cœleſtis ipſius Mathematicus ſit.

IAm conuertite vos ad Mathematicam & Mathematicum ſydereum. Hæc omnia etſi probè contemplemini,ac opera Dei impendio admiremini,omnia tamen nihili & nauci ſunt. Terrena omnia vana. Sicut enim Salomon (licèt non ex ſeipſo) hæc omnia vana & nihili eſſe dixit:ita reuera ſe res habet. Reſpexit enim ad mortale, non ad æternum.Si ergo locutus is de mortali eſt:id exemplo ſit homini,vt nihil conetur ædificare ſuper illud corpus,quod mera vanitate fluxû eſt: ſed potius exſtruat ſuper corp⁹ aliud,à quo vanitas exulat.Poſtquam ergo Naturale in prioribus cognouiſtis: hic etiam ſupernaturale vobis expediendum eſt, quidnam ſit Cœleſtis Mathematica & Mathematicus. Mathematica Cœleſtis ita conſtituta eſt,vt de eâ exclamet Paulus:*O altitudo diuitiarum ſapientia & ſcientia Dei.* Mathematica nat. & cœleſtis quo differant. Quòd ſi ergo Paulus qui mul a vidit,tanti eam æſtimauit:cur ego præſumam fieri Geometra,qui demetiar altitudinem Cœleſtis Firmamenti,& ipſius fodinarum, aut Coſmographiam) Si paulus inquit, *Quam incomprehenſibilia iudicia eius:* cur de iis plura ego diſſeram, cum fileat is, qui me multo plura vidit? Sed tantundem & me viſurum cum(   ) & conſcientia,ſpero. Hoc iam hic expreſſe dico,quòd in Mathematica Cœleſti hic ſcribere aliud nô poſſim,niſi quòd ex nouo corpore,& ex ſpiritu,qui in nouo corpore latet,omnia diſcenda & cognoſcenda ſint. Nam nouum corpus ſuum lumen habet etiam naturale. Æternum autem eſt nouum,& mortale vetus. Præterea mortale corpus æterni nullius notitiam aut experientiam habet. Oportet ergo ſimile verſari in ſimili, ſic omnia rectè ſuccedent. Si verò de Cœleſti Mathematicâ dicendum ſit, id commodè ita fiet. Si ſublimitas Dei, & bona illius mundi conſcientia noſcenda eſt: debet id omne proficiſci tâtùm ex corde,ex medullis, ex omnibus viribus noſtris , eo modo, vt Deus ipſe ad hæc cognoſcenda nos illuminet. Ad certam quidem notitiam non penetrabimus, quæ impoſſibilis eſt non tantùm angelis ipſis, ſed & nouo corpori. Tantum enim Deus ſibi reſeruat. Et de hoc notare exemplum. In naturalibus abſcondita nobis ſunt ſumma arcana, quæ expiſcari minimè poſſumus. Quantò ergo magis is, qui naturalia ſua arcana homini abſcondita eſſe voluit, arcana ſua cœleſtia reticebit? Hoc autem ex lumine Mathematica cœleſtis non tota perceptibilis. miſſi ſpiritus per naturalem ſanguinem,in quo vermis conſcientiæ latet, multa indicans & reuelans , dictu humanum eſt , debere nempe hoc cumprimis ab homine ſeriò expendi, quod multæ in regno Dei habitationes ſint. Ipſe enim Chriſtus ait: *In domo patris mei multæ habitationes ſunt.* Quæ enim mundo conditio, eſt, vt multæ paſſim manſiones reperiantur, quarum ſemper alterius alia eſt natura, proprietaſque: Sic idem etiam in regno cœlorum ita ſe habet. Cùmque oremus, *Pater noſter qui es in cœlis*; ex eo conuincitur, Deum in omnibus manſionibus Dominum Deúmque eſſe , nec præter hunc quenquam alium. Cœlum enim & manſio vnum ſunt. Hoc modo *Coſmographus cœleſtis* intelligitur, velut & Geographia, quæ diſcriminis gratia *Cœligraphia*, dicitur, qua homines etiam alij atque alij ſubindè cognoſcuntur ſecundum naturam cœlorum , & manſionum , quæ variè diſtribuuntur pro voluntate Dei in æterno corpore nouæ generationis. Et hæc omnia perficientur pro iudicij ſeu ſententiæ pronunciatione, vbi partes ſeparabuntur , alia ad regnum Dei, alia ad infernum. Quemlibet autem ſua opera ſequentur. Et opera diuina ad regnum Dei concedent. Qui autem opera Phariſaica fecerunt, hi in æternam damnationem abripientur.

CAP. V.

Quomodo virtutes cœleſtes nonnulla membra faciant & conſtituant ſine imploratione humana.

IAm deinceps ſciendum eſt, non tantùm in dicta cœleſti operatione ſecundum prædeſtinatum ordinem talia perfici vt ſunt cœleſtis Magica, cœleſtis ſcientia, cœleſtis Nectromantia &c. & ſic deinceps : Sed inſuper & hoc notandum eſt, cœleſtia quoque dona eſſe, eáque non in prædeſtinata ſcientia, ſicut nonnulla membra recenſita ſunt : ſed alia ac totidem membra , quæ Deus ipſe per ſe conſtituit, vt vult, cui vult, per quem vult, & quando vult. Cœleſti enim poteſtati ſuus ordo eſt, qui eſt *Fiat*. Hoc *Fiat* non tantùm inſtar imaginis eſt , ſed *Fiat* eſt omne id, quod ad imaginem ſpectat , eique adhæret & cognatum eſt. Fiat eſt poteſta. & cœleſtis ordo. Exemplo rem docebimus. Elocat quis filium ſuum, eique dotem aſſignans, in pactis matrimonialibus concludit, ita vel ita ſeruari contractum debere, hoc iam *Fiat* eſt: quo non intenditur tantùm ad coniugium ſed ad dotem etiam,& pacatam vitam, mores amabiles , & ſimilia. Sic & homo conditus eſt, vt ante omnia imago ſit,& imago vna cum ſapientia , plena gratiæ & veritatis. Hoc *Fiat* eſt. Hoc iam eſt *Fiat* prædeſtinatum, hoc eſt, quod *Fiat* adhæret , nec ab eo ſeparabitur. In hoc *Fiat* in nouo mundo conſiſtunt, qui noui corporis ſunt, vnà cum nouem membris cœleſtibus in prædeſtinato ordine. Porrò præter hanc prædeſtinationem liberum in Deo arbitrium eſt.Scriptura enim, *Spiritus*, inquit, *vbi vult*, *ſpirat*. Quæ verba hoc ſonant. Si prædeſtinatio nô ſufficeret: Dei poteſtas quidê imminuta nondum eſt,ſed ipſemet eſt libera voluntas, nec præter ipſum alius quiſquam, quæ vult facit,quæ vult frangit.Is poteſt facere,frangere,prohibere,concedere, dare, auferre,&c.Hinc euidens eſt ex libero arbitrio Dei, quod in ſolo Deo eſt,quòd homini quidem extra prædeſtinationem attribuantur,& per ipſû perficiantur multò maiora & admirabiliora, quâ prædeſtinationis ordo complectitur. Deinceps ergo neceſſe eſt,talia quoq; deduci ex Spiritu liberi arbitrij, qui, quò vult, ſpirat, & quo ſpiret,aut vndè,nemo tamê nouit.Sic nimirum vniuerſa Philoſophia cœleſtis ex fûdamêto intelligitur,ſi velut in naturali lumine procedatur.Figura hęc lib. primo côtinetur.Quod verò

cœleſtis

cœlestis & Naturæ discrimen fit, deinceps in explicatione traditur, qualenam quodlibet donum ex libero arbitrio cœlestis artis sit. Vbi subnectemus etiam probationes, quas cum gaudio & alacritate aggredior.

Quid sit Diuinatio & Diuinator cœlestis.

Diuinatio cœlestis 6. species.

SIcut in naturali lumine, diuinationis species sex sunt: ita totidem etiam in coelesti diuinatione numerantur. Et sicut lumen naturæ ipsum suas operationes manifestat, perque hominem arcana reuelat eiusmodi, quæ aliàs ab homine, nec cognosci nec manifestari queunt: ita coelum quoque in Donis cœlestibus idem perficit. Ponamus exemplum. Si coeleste quid in homine fieri debeat, coeleste autem id non habeat Prophetam, non Apostolum, non Legatum alium, qui aut ore aut re factoque illud expediat, tunc id specie Diuinationis fit. Quod autem diuinationis specie fit, id plerumque ambiguum & dubium cadit, ac pro instituto Dei ægrè intelligitur, priùs quã fiat seu factum sit. Sic apocalypsis est diuinatio ex ( ) ex somniis, velut & somnia Danielis & his similia alia, vt somnium Iosephi, iusti &c. Et peculiaris operatio est, quæ ( ) à Deo præsto est. Beatus qui eam intelligit. Caiphas ait *Melius esse vnum ex populo mori quam populum vniuersum interire.* Sermo hic non ex ipsius intellectu promptus est, sed per sapientiam coelestem ille diuinauit. Sic si quis in coelestibus phantasias exerceat, illorum verò fundamentum non didicerit, tandem tamen ad fundamẽtum penetret, ita vt inanimo, ac phantasia seu speculatione coelestis fit: Verum id quidem & rectum est, sed non intelligibile. Hoc enim modo multa sublimia Arcana & Magnalia Dei innotescuntur. Quæ tamen, quia nimis ardua sunt homo eas omittit, & negligit. Qualis picta imago in illius corde: talis quoque potest ( ) animus fieri, vt maiora præstet, quã animo possibile sit in corpore viuo, eundo in ignem, in mortem in angustias & exilia, in medios hostes, sicut Dauid ad Goliathum. Hæc omnia, sicut diuinatione comprehenduntur, ex potentia & virtute diuina fiunt. Si verò, ceu debebat, homo perfectus esset: tunc quoties vellet, talia præstare posset. Quia autem plus ad generationem veterem, quàm nouam inclinat: ideò vmbræ tantùm specie talia ei exhibentur. Vbi facta sunt, demum intelliguntur. Antequam fiant, seosu nullo eorum pollẽt.

Apocalypsis est diuinatio ex somnus.

Quid Cœlestia augaria, & Cœlestis augurator sit.

SIcut in lumine naturali Auguria ex Firmamento sumuntur: sic ex diuina ordinatione & reuelatione etiam fiunt in illis rebus, si Augurium pro instituto Naturæ operationem suam perficit. Nimirumper Auguria aues se ingesserunt, de quibus satis iam dictum alibi est. Sic aues etiam à Coelo æterno reguntur, per quas Augurium fit. Similiter & alia animalia, monstra, &c. vt Asinus Baalami, &c. Sic & hoc Augurium est, quod interdum aues quoque apparuerunt, speciosę & deformes, &c. ( ) non ex natura, sed ex cœlesti reuelatione, pro signo & confirmando vlterius hominis intellectu, quem is habet, aut habere potest. Nam quia noua generatione homo satis indutos & ornatus non est, horum intellectum solidum non habet, sed obiter & quasi per transennam saltem illa aspicit, nec aspicit tantùm, sed plerunque etiam contemnit & irridet, sicut ipse quoque Christus à Iudęis contemptus est, quasi dicerent: Cur non veros Prophetas & Apostolos Deus ad nos mittit, qui ore eloquantur, quid Augurium portẽdat? Nec cogitant fatui, Prophetam ipsis nullũ missum iri. Si nolint legere veteres, sed illos negligant & careant. Plerique enim, quæ Deus ex peculiari amore largitur & ordinat ad informationem hominum, quàm maximè ea negliguntur, contemnuntur, eluduntur. Nec Magnale tale pluris æstimatur, quàm æstimatus Christus fuit à Iudęis, dicentibus: *Si filius Dei es, descende de cruce: alios sanare & saluare potes, non teipsum.* Itaque quò quodlibet apud Deum maius est: eò apud homines est abiectius & contemptius. Hinc à Deo gratia hominibus subtracta & obscurata est. Cęterum, magni ista talia fieri debebant. Sunt enim prodigia minimè fallentia, adeóque sedulò obseruanda.

Quid sit Ebriecatum Cœleste & Ebriecator Cœlestis.

QVa ratione in lumine Naturæ à vino homo inebriatur: ita idem inebriatus etiam à Astris, omnia occulta effutiens, & longè se doctiorem putans, ac est alio tempore ieiunus seu sobrius. Vino autem euicto & excocto, ac Astris elapsis, ad seipsum ac naturam pristinam redit, præteriorum nihil memor. Simili ratione in homine est etiam *Ebriecatum cœleste*, cuius vi homo loquitur, nec tamen seipsum intelligit, etsi ardua proferat. Hoc modo multi ex viribus cœlestibus somnij specie diuinam sapientiam elocuti, seipsos minimè intellexerunt. Talis fuit *Iesus Syrach Cœlestis ebriecator*, ac Salomon. Hi enim seipsos non intellexerunt, ex ebrietate & vino cœlesti locuti. Donec ebrii quidem essent, seipsos Intelligebant. Vino autem ex excocto aut subtracto nihil actorum recordabantur. Hac occasione ipsi etiam Apostoli, cùm à Spiritu sancto incitati concionarentur, à populo musto & vino temulenti dicti fuerunt. Sic ergo Spiritus sanctus in operatione sua vinum & mustum esse intelligitur. Sciendum autem est, quæ vi cœlestis musti dicuntur, ea cœlestem esse sapientiã. Quod vi vini terreni dicitur, terrenum est. Hoc iam variis modis accidit. Nonnulli in lumine Naturæ Maniaci fiunt, ac multis modis à solita naturali sapientia deficientes delirant, communique opinione deserta, sententias nouas sectantur. Similiter & inebriacati cœlestes aliter ac aliter sese produnt, vt temulenti & vino pleni esse videantur, cùm tamen tales non sint, nec biberint. Huc facit illud, quod obiectum Christo est. Demonium habet, &c. quasi dæmonium ex ipso loqueretur. Cum verò sapientia loquatur diuina, non Diabolus, non vinum: iudicare de his homo non debet, nisi sciat, quis loquatur, & quid dicatur. Et cum hominis ea imbecillitas sit, vt nolit ex nouo corpore loqui, sed malit garrire ex veteri: haæ de causa intellectu sub orbatus est, & ea facit, quæ ex terra ipsi cõgenita sunt, quæque ipsum ad damnationem agunt. Homo enim etsi quidẽ terrenus sit sub æternæ tamen pœnę intermitationem regno cœlesti operã date debet. Sunt non pauci, qui

Ebriecatum coeleste quid.

Iesus Syrach qua ex vi locutus sit.

Spiritus sancti opera musto confertur.

qui ex cœlesti ebrietate locuti fuerunt. Sed ruditas populi ea non obseruauit. Vt ergo per autem vnam illa admiserunt, sic per alteram iterum emiserunt, nihilque in hominibus reliquum mansit, sed in lapides & sentes omnia ceciderunt.

Quid cœlestis sit Inclinatio & Inclinator.

CÆterùm, vt & , quid inclinatio cœlestis sit, compertum habeatis, cogitate apud vos, quomodo Astra influant, & hominem ad peculiaria quædam inclinent, quibus oblectetur ille. Sic alius ad metalla, alius ad lapides, alius ad ligna alius ad agriculturam, alius ad venationem singulari impetu & amore rapitur. Per huiusmodi amorē ab homine conceptum, influxus & inuentio excitatur, qua excogitantur & proferuntur varia, sicut hoc modo artes omnes inuentę & erutæ sunt. Eodem modo etiam à cœlo æterno, similis Influentia & Inclinatio fertur in hominem, ita, vt inclinetur alius ad hoc, alius ad aliud donum & studium, prout Deus quemque ducit. Ipse enim est Inclinator, & ex amore hominem inclinat. Sic alius amore rapitur mortis Christi, alius eius crucis, alius resurrectionis, alius doctrinæ, alius huius vel illius Euangelij articuli, vt hoc modo quilibet articulus suum peculiarem amatorem habeat. Sic symbolum nostrum inter duodecim discipulos articulatur. Sic quadruplici modo Euangelistę scripserunt. Sic peculiares etiam, & à ceteris diuersos articulos ipsi inter sese Prophetæ habuerunt. Similiter sunt etiā Inclinatores ab Inclinatore summo, vt hic capiatur amore huius ( ) in nomine Christi, alius alterius, &c. Vniuersi autem ex Deo, & in Deo. Præterea hic inclinatus est ad considerationem cœlestis symphoniæ, alius ad expendendum initium mundi, alius ad perscrutandum ea, quę ante conditum mundum fuerunt. Alius considerat Trinitatem, alius virginem Mariam, aut Angelos, aut Infernum, aut Spiritus. Quicquid autē horum quilibet meditatur & expēdit ex inclinatione, id omne ab ordine diuinitus dato proficiscitur, qui non vult, vnum solum onus omne suo dorso baiulare, cæteros autem otiosos astare. Iubet imò, vt quisque suam crucem suscipiat, & ipsum sequatur. Sic fiet, vt sapientia diuina cognoscatur in omnibus habitationibus, articulis, moribus, naturis, Essentiis, &c. à quolibet scilicet aliquid. Hi autem omnes iuncti sunt Ecclesiæ, cuius caput est Christus, fundata scilicet super Petram, quā Diabolus non concutiet. Et sicut Petrus victus non fuit, sed in suis donis perfectus inuentus est: ita ipsi simile nos quoque esse debemus. Petrus enim super Christum ædificatus est. Christus ea Petra est, & Petrus manet in Petra, vnde etiam Petrus vocatur, sicut homo appellatur ab humo, in quo is manet. Hoc modo Inclinatio cœlestis, & Inclinator cœlestis intelligi debent.

Inclinator cœlestis quis.

Ecclesia quid Ecclesię caput Christus.

Christus est Petra.

Quid cœlestis sit Impressio, & Impressor.

HIs iam enumeratis proxima est *Impressio*. De hac ex lumine naturæ iam dictum satis est, Impressionem cogere, impellere, & instigare. Vbi Impressio dominatur, ibi falsum est Prouerbium, *Vir sapiens dominabitur astris.* Impressio enim est res necessaria. Sic oportet esse ferrum, sic fit per impressionem, non per inclinationem. Cuprum oportet esse: eius mater impressio est. Aurum oportet esse: hoc filius est impressionis. Impressio enim facit lapides, metalla, herbas, omnia. Si talis est impressio in Natura: similis est etiam in cœlo, quę & quomodo vult. Cœlum est Impressor. Opus est impressio. Hæc per quod fit, est *Athanar.* Sic ergo (.) qui hæc omnia in vno quolibet secundum suam essentiam facit. Sciendum autem porrò est, quod etiam coelestis impressio sibi proponat id, quod placet, & ex eo faciat, quod visum est. Ita sydus format Mercurium, Sal & Sulphur, & ex iis metalla facit. Sumit sibi semen, & facit, vt, quod in ipso conditum est, perficiatur. Nihil enim fit ex quoquam, nisi id in se semen contineat. Cùm ergo Natura hoc faciat, & semina in se creata habeat, sine quibus nihil efficere ea potest. Sciēdum porrò est, semina etiam creata existere, in quæ Impressiones coelestes per Impressorē operentur. Sed dictum habemus Christi, quo ad Petrum ait: *Cogeris Petre, & cogeris facere, quod non vis*, quasi diceret, *Tu tam semen es, ex quo plantam, quod volo. Si semen es, me non te sequeris, proiecteris, non in saxa, non in vepreta, sed in agrum bonum.* Sic ergo inuiti trahuntur, qui nolunt. Sic tamen oportet fieri, quia Impressio adest. Ponamus aliquem semen esse ad paupertatem destinatum. Is etsi totius quidem mundi thesauros inueniret: cogeretur tamen mendicare, aliis thesauros inuentos deuorantibus. Sic Lana detrahitur ouibus. Ita quodlibet sua sorte contentum esse oportet, nec eam facilè declinare potest. Hæc est Impressio coelestis & homo est semen. Si inclinatus est, agit secundum inclinationem. Inclinationi enim sui liberum est arbitrium, quam homo sequi potest, vel non potest. Impressio autem coactionē habet. Sic tu ad hoc idoneus es, nemo alius. Hoc ergo facias tu, non alius. Hinc iam patet, quid sit Inclinatio, quid Impressio, &c.

Impressio est res necessaria.

Athanar. &c. sine semine nihil producitur.

Quid sit generatio, & quid generatum Cœleste genere.

SIcut generata habemus ex 4. elementis: ita generata habemus etiam in hoc mundo, quæ nos alunt, & corpus nutriunt. Corpus enim duplex beati habent: Mortale & Æternum. Vtrumque cibari necesse est. Mortale cibum suum petit è mortali: Æternum ab æterno. Corpus mortale quomodo cibetur, perspicuē satis in primo libro iam traditum est. Corpus alterum cibum suum petit, ac omne alimentum ex æterno, ex quo constat. Quodlibet enim in eo, ex quo constat, suam oblectationem, habitationem, & nutritionem habet. Sicut autem constat de figura in prodigio exhibita, quòd maiores nostri de Manna ederint, & de rupe biberint, ita sciendum etiam est, nouo corpori terrenum nihil dari, sed illud à solo supernaturali cibari. Tale fuit Manna, panis cœlestis, & aqua à Moyse ex Petrā extracta. Hoc modo nouum corpus è supernis cibum ac potum suum accipit, nimirum panem vitæ, qui de cœlo descendit. Iam verò æterni regni corpus cognationem nullam habet cū terreno.

Beatorum corpus duplex.

terreno cibo potuque, hoc est, cum generatis ex quatuor Elementi cibis, sed cibatur illud extra omnia Elementa ea Spiritu. Ex quo noua generatio procedit, ex eodem procedit etiam noua generationis nutrimentum. Is enim est *Paradysus*, est Ebron regenerationis, in quo crescunt omnia, quæ nouo corpori debētur. It ergo qualis cibus potúsque sit, & quomodo mortalibus oculis absconditum est, ac per solam sapientiam intelligi debet Hinc qui accepit, nouit etiam illius alimentum. Sapientia hæc imperatur ab eo, apud quem conditur. Apud hunc de ea solicitandum, orandum & pulsandum est, vt conscij fiamus æterni, nec in mortalibus voluptate nostram quæramus, sed cognoscamus potius vtilius & nobilius, cibum nempe morbi expertem. Quæ de generatis cœlestibus noscenda sunt satis iam explicauimus hoc loco. Sic quę supersunt, quæ dubium aliquod mouere possint, ea in probatione decidentur. In futuro namque mundo nulla terra, nullus ignis, nullus ventus erit, sed tantum *Lbrea* ( ) Essentia & placida vita, ac veluti ex omnibus cœlestibus gaudiis extractū quiddam, instar Margaritæ.

Vita æterna quæ sit futura sit.

Quid Cœleste inanimatum, & quæ eius origo sit.

IN lumine Naturę cognoscitis, aliquid vtique existere, quod ex Adamo quidem non est, sed tamen hominibus simile est. Sic etiā in illo mundo aliquid erit, non ex hominibus quidem natum, sed tamen hominibus simile. Sunt nimirum Nymphæ, sunt Pygmei, sunt Sylphes sunt Gigantes, &c. de quorum ortu in primo libro satis dictum est. Inter illorum & nostram naturam discriminis multum intercedit. Aspicite Nymphas, & cum ea fœminam ex Eua conferte: ibi vtrumque di c imen videbitis. Aspicite Gigantea, & nos Adamicos. Videte, quæ diuersitas sit vitæ Nympharum in aquis, & nostræ in aëre. Sic distat à terrenis nobis etiam. qui in montibus versantur & degunt. Similiter & inter corpus nouū & vetus A lamicum, quantum discrimen sit, euidens est. Eodem modo & in futuro regno alia ac alia creata erunt, ab hominibus diuersa & discrepantis. Talia possunt esse Angeli, sicut dici solet, nos similes fore Angelis, sed nō fore Angelos. Et res eadem est, ac si Nympha aut Lemur ( ) aut simile qui ud ad nos accederet. Nam & nos ita A. eos veniemur, & ipsis similes . mus, sic t d a inanimata similia sunt nobis. Il i tan en terrena mortalitque natura & conditio nulla futura est. sed æterna & perfecta ci anima. Accessus tamen illius nostri ad regna ... vnum ex hac terra, eadem ratio erit, quę est, si Pygmæi ex cauernis & scrobibus ad nos prorepant. In cauernis enim lumen nullum est. Et illorum oculi in terra, similes sunt oculis talparum, vt Solis radios ferre non possint. Sein Solem illi egrediuntur, vltra omne Paradisum illis est. Porro Inanimata animam non habent. Animas autem habemus nos homines, pro quibus Christus in cruce mortuus est. In nouo autem corpore animæ amplius non vocamur, sed homines. Anima enim, & sanguis caroque vnum sunt, quod separari non potest, sicut ( ) à niue aut frigore. Sed quamdiu in terra versamur, anima vocatur, corpus enim hic ab anima separari potest, vt anima solitaria sit. Si resurrectionis particeps est, à Spiritu sancto corporata est. Si resurrectionis particeps non est, iam Deus nouit, quis ipsius exitus, quis ploratus & dentium stridor futurus sit. De mortuis autem, vt scribam, mandatum non habeo. cùm penes illos nec gradum, nec salus sit. Scribendum est de illis, quorum est resurrectio. Scriptura quidā loquitur de *Animabus Sanctorum*. Sed hi sunt illi sancti, penes quos mortale adhuc est, qui nondum resurrexerunt, sed diem domini expectant. Post resurrectionem Imagines Dei sumus, sumus homines diuini & creaturæ cœlestes.

Quid cœlestis Meteorica, & Meteoricus sit.

CVr de cœlesti Meteorica doceam, admirationi vobis ne sit. Pro causa nobis est series luminis naturæ, quod iam ante explicatum est. Cœlestis autem Meteorica duplex est. Altera cum terrenis hominibus Medium quærit: altera cum æterno corpore, quod Medium non sit, conuersatur. Nam ( ) est Medium, sed tantùm in mortali. In æterno similia omnia sunt, filij, fratres, &c. in terra: non fratres, si voluntatem cœlestis mei Patris non facturi estis. Ea si fit, iam fratres sumus. In illo ergo mundo medium nullum est. In hac autem terra in lumine naturæ, & in lumine cœlorum medium habemus, donec resurrectio fiat. Hæc eò dico, vt sciatur, in Meteorica cœlesti operationes geminas esse: vnam scilicet, in hac terra, & alteram, vlterius quàm hanc terram concernentem. Iam naturalis illa est, quæ in motu naturæ aliud indicat, quàm cursus naturalis secundū suum ordinem dictat, hoc est, sua signa exhibet. Sed tamen omnia ex natura promit. Cœlestis verò supra naturam est. Qua de causa diligentiùs etiam considerandum est, hanc Meteoricam diuinam esse, non scientiam. Nec enim nos hanc scientiam callemus, sed à solo Spiritu sancto ea manat. Vbi sit, vos tam plerique nescitis. Sicut enim nescimus, vndè veniat, & quò vadat ac tendat: ita pariter etiam ignoramus, in quo versetur, ex quo procedat, aut per quem veniat. Quod si ergo per naturalem ordinem constat aliquid de iis, quæ per naturam fiunt, sed ipsius intellectu capi satis non possunt: iam hinc concluditur, in cœlesti Meteorica aliud & diuersum esse. Ponit ipsa signa *in Solem*, *Lunam & Stellas, & Populum*, quæ (al. Meteorica) Mathematica omnium maxima est. * Mathematica enim totius Astronomiæ compendium est. Iam verò Meteorica cœlestia nihil aliud, quā verba Christi intelligere docet, quæ hęc sunt: *Erunt Signa in Stellis & in populo pressura &c.* Hęc ita euenire, in cœlo decretum est. Qui enim nos redemit, finē etiam prædixit. Beatis quidē signa ea proposita sunt pro admonitione: dānatis verò pro annunciatione pœnæ. Sed operæ pretiū est qui signa illa appareant, & quid denotent, deinceps explicari. Hic enim Meteorica cœlestis sita est, quam nemo nisi beatus, & salutis certus cognoscere potest Et tamen de eā disserere nihil potest. Quid ergo de ea scribam ego? Signa autem ea, quæ fient in Sole, Luna, Stellis, popu-

Meteorica cœlestis est duplex.

Cœlestis Meteorica operationes geminæ.

populo,&c. & quæ ista à Christo prædicta sequentur, oculis nostris abſcondita etunt. Solos is ea ſcit,cui datur. Et ſicut tempus diei noniſſimę nemo nouit, & ne filius quidem, ſed is tantùm,cui pater id dedit:Sic etiam, quæ cœleſtis Meteoricæ ſunt,quid ſigna dicta in Sole, &c. ſignificent,nemo ſcit, niſi cui Deus dedit. De Meteeotica itaque cœleſti hic aliud dici non poteſt,quàm ipſam omittendam, eiúſque intellectum petendum eſſe ab eo, qui ipſum habet, & aliis impertire poteſt.

De Cœleſtibus ægrotis,& eorum Medico.

NAtura ipſa probat nonnullos eſſe morbos, imò non aliqnot, ſed omnes peculiarem naturam habentes, vt naturæ futurum inſtitutum, tempeſtates,pluuias, niuem, ventos & ſimilia præſciant.Iam ea naturæ eſt potentia, vt hominem gubernet,& ex eo in damnum proprium Prophetam faciat. Porrò ipſa quoque Natura ægrotos producit, & illis ſuum addit Medicum, & inſuper aliquot etiam ſocios.Eadem ratio etiam cœleſtium eſt. Cœleſtes morbos nulla natura ſanare poteſt,niſi cœleſtis.Iam paret,cœleſtes morbos in terra vigere. A terra autem non ſanantur, ſed tantùm à Cœlo.Sic ſi Donum aliquod indicant à Natura ex cœlo promptum, ſi quis ægrotus à cœlo grauatur: tunc morbus iſte preſ gium eſt, directum ad illum locum, quem reſpicit. Porrò vſu receptom eſt,vt dicatur, *Hic eſt S. Valentini morbus*. Is Valentini non eſt,ſed eſt eius, qui ipſa laborat. Si huius eſt,& non appellatur ſecundù nomen id, ſecundum quod appellari debet, ſed appellatur nomine cœleſti:iam huius morbi cognoſcendi ratio alia quàm naturalis eſt. Cùm enim tot dona & ſpecies concurrant, hæc rectè cognoſci opus eſt. Ipſum enim nomen probat, hoc loco aliud eſſe, quàm eſſe debebat. Cùm ergo natura ſuos morbos modis multis habeat,per tempeſtates,pluuias,niuem,&c.hinc colligi debet, in illis etiam morbis, quos Deus infligit, verum & proprium nomen homini nó ſemper indicari, ſed vt ipſe illis nomen imponat, liberum relinqui. Quilibet enim ex nomine ſen appellatione hominum, vnde morbus ſit, cognoſcere poteſt. Vltima ergo explicatio hæc ſit. Ex naturalibus morbis diſcitur, qualis aſtri curſus ſit. Iam ſi hoc in impoſſibilibus verum eſt, prætes Deum etiam ita erit, vt ex morbis,à Deo inflictis cognoſcamus,quid Deus moliatur ac minetur. Ægrotos tempeſtatis, pluuiam niuémque &c. præſentit. Sic & ægrotus cœleſtis, quid animi Deus habeat, nouit: ab hoc tamen temulentus ſit, & ebrius, vt id eloqui nequeat. Hoc diſcrimen eſt inter æternum & mortale. Et gemini morbi ſunt: quorum vterque ſui genitoris,naturam ac proprietatem prodit.

Quid cœleſtia ſint Noualia: quis item ſit, qui ea intelligere doceat,

SIcut natura noua profert, ex quibus, qualem ſe præſtitura ſit, prænoſcatur, ceu iam antè de naturalibus Noualibus dictum eſt: ita ſciendum eſt, etia n in cœleſtibus operationibus Noualia fieri & ſeſe exercere. Quod Natura per creata indicat & prænuntiat:id cœleſtia Noualia indicant per verba. Sicut autem Natura adhortatur hominem, quoties ei aliquid oſtendit in ſuis creatis, ipſius oculis obuerſantibus: ita occulta quoque operatio in homine à viribus cœleſtibus fit, hominem tacitè vellicans, ita, vt obiter & fortuitò in ſcripturam incidat, ibique aliquid offendat, quod legat, atque attentiùs quàm alia meditetur & euoluat. Hoc modo quicquid inuenit, certum Nouale eſt, quod ita euenturum ſit. Probemus exemplo. Pono, lectitare quendam in Bibliis ſacris, & incidere in dictum Prophetę Amos cap. 6. *Væ vobis diuites &c.* Iam ſi lectori ſtrenua & pertinax ſententia oritur, ſeriò,quidnam id & vnde eſſet meditandi: pœnam diuitibus immiſſum iri, certum eſt. Idem ſit,ſi aliud etiam inueniat.

Porrò ſi *Noualia* huiuſmodi quocunque modo incidant, timorem in populo ſuſcitant. Si autem cauſa dependet ex ſcriptura,vt diximus, *Nouale eſt*, certo euenturum, vt ſi legatur, *Væ vobis Scribis, Hypocritis,& Phariſæis*, iam hic ſenſus iſte eſt: Si verbum æſtuat, hi attinguntur, qui in Euangelio nominantur. Qui indicantur, hi ſunt Scribæ, Hypocritæ, Phariſæi. Inſuper ſi talia fiunt, plus ſubinde damni ſequitur per ſigna, quæ huiuſmodi Noualia confirmant, eaque plenè indicant ac intelligenda offerunt. Cœleſtis ergo Noualis probè memor eſſe debet, quònam amor eius vergat,aut quò ipſum ſpiritus rapiat. Hinc enim conſtat, ſingulare quid loco illi euenturum eſſe. Huiuſmodi ſunt Cœleſtis Noualia,in ſolis Reformationibus, ex diuina prouidentia inſtitutis apparentia.

Et his quidem, non tantùm naturales vires ſed etiam cœleſtes in nobis operantes deſcribi, conſultum mihi viſum eſt: non quòd hęc ſufficiant, ſed vt pars ſecunda conſtituatur, quæ deinceps duabus adhuc aliis partibus cóplenda erit. Cùm enim contra hominem quatuor viæ incantur, ſeu quatuor is modis innadatur; proponi hæc talia opus fuit,vt ſciatur, qua tandem ratione is viuat conuerſetur & ambolet.Et ſedulò danda cura eſt, vt ne nimiùm natura amet,ſed amet adeò, vt etiam Cœleſti plus voluptatis & amoris offeratur, nec hæ ſaltem duæ in ſeſe ita perficiantur, ſed etiam para tertia perfecta ſit,nimirùm vires ex fide procedentes, vt hæ ſine medio integrę perfectęque penitùs ipſis rebus & factis ſint. Cú ergo ad horum trium præſcriptum nobis in hac terra viuendum ac ambulandum tempúſque deterendum ſit: hinc emergit occaſio, cur Satanas hominis odio flagret, quia ſcilicet contendit ad illa loca homo ex quibus Satanas expulſus eſt & quod nobis regnum promiſſum eſt. Nihil ergo is intentatum relinquit,vt nos in irã Dei conſiciat,ac omnes homines promiſcuè ſibi ſimiles faciat.Quod vt impetrare poſ ſit,vias varias aggreditur.Vt nos decipiat,operaNaturę velut errã Cœleſtia adulterat,& ſedulò viribus id allaborat, vt nos à recto ſeducat. *Satanas cur hominis hoſtis.*

Signa ergo operator in Natura, in fide,ſed omnia ſputia.Hæc quà ab illo inſtituantur, volum.4. exponitur.Mihi propoſitum eſt perſuadere, Deum id daturum eſſe, quod ſuum eſt: & ſuum etiam Diabolo attributurum eſſe,hoc eſt, daturum eſſe nobis intellectum, cuius agnitione ſcire poſſimus, quæ à Deo, quæ à Diabolo

bolo fiant, vt vtriusque opera discernantur & cuilibet, quod suum est assignetur. Sic in nouo corpore sumus Dei: in corpore mortali sumus carnis, hoc est iustitiæ Naturalis.

Cæterùm iam deinceps proponendæ erunt probationes Cœlestium membrorum & donorum, vt declarationibus suis conuenire omnino videantur. Eas in sequentibus ordiemor, vt Lector intelligat, contra scripturam nihil adduci, sed omnia depromi ex Dei verbo, & eius doctrinâ ac illustratione, quæ ex Deo & æterno paracleto procedit.

CAP. VI.

Probatio in cœlestem Magicam & Magum.

Ante omnia rectè cognoscendum est, quidnam Magica sit Cœlestis. Oritur ergo ex virtute diuinâ, primò. Deindè, quod Moyses fecit: idem faciebant etiam malefici. Hinc iam multiplices esse Magos constat. *Est Magus Naturæ*, vt dictum est. *Est Magus Cœlestis* qualis fuit Moyses. *Est Magus fidei*: Tales sunt, qui per suam fidem conualuerunt. *Est Magus Infernorum.* Tales sunt malefici, quos præsenti exemplo cum Moyse allego. Probaturus autem hic Moysis saltem Magicam sum, & Magicam eorum, qui Moysis more Cœlestes Magi sunt, rem in id collaturus, vt demonstretur Cœlestem Magicam non artem, sed potestatem diuinam esse. Si Deus ait: Hoc fac: & si id is facit, cui dicitur, iam omne factum est. Probari autem facilè potest, id, quod Deus vult, necessariò fieri, modò fides firma & non ambigua sit, qualis fuit Abrahæ & aliorum. In hoc vno rhombus versatur, vt quod Deus iubet, firmiter credamus, ita esse, nôn aliter. Quicquid ergo ex mandato Dei fit, per fidem eius, cui mandatur, id huius Magicæ est. Sic, quod filij Israel sicco pede per mare transierunt, factum est per fidem mandato Dei fultam. Pharaoni autem hæc Magica data non erat: vnde etiam cum suis submersus periit. Quòd vellus Gedeonis madidum & siccum euasit, Magicum fuit. In ipso enim vigebat fides, credens, quæ Deus iuberet, malè cadere non posse. Quod Ionas in ventre piscis iacuit Magicum cœleste fuit.

Magia quid.
Magia est multiplex.
Moyses qualis magus.
Magia cœlestis fide nititur.
Pharao mari submersus. Gedeon.

Hæc ergo Magicæ Cœlestis probatio est. Quod Deus vult, fit per medium illud, quod fides est. Quid ergo est, quod fidei resistere possit, cùm creatura Dei simul adstet, & per creaturam fides, velut etiam eius virtus ac debitum roboretur? Ita Helisæus, qui vrsos creauit, vt filios deuorarent, Magus erat. Ex fide enim, quam ille in Deum iactabat, vrsi supra naturam producti sunt, vt filios laniarent. Huiusmodi multa in veteri testamento et Magicà cœli designata fuerunt, omnia cumprimis bella ferè, & miracula similia alia, sicut aliquot iam Magica opera enumerauimus. Tales Magi fuerunt etiam in nouo testamento, & vel dum hodie sunt, vt Christiani, vt Magi ex Oriente, Saba, & Tharsis. Ita enim scriptura dictat, ipsos non ex vnâ regione, sed ex tribus diuersis Insulis confluxisse. Vnde conijci potest, magnam passim hominum copiam hanc Magicam operationem secutam esse: & non tres saltem hos Magos, sed plebem vniuersam ex Herode quæsiuisse, vbinam Rex Iudæorum natus esset. Non enim naturali intellectu impulsi sectati sunt stellam, quæ Christi Cœlestis ascendens fuit: sed præcepto Dei, cui crediderunt, acti infantem visitarunt, & Magicè equitarunt, vecti sunt, & ambularunt, quod iam adeò præcisè sciri non potest. Ars Magica sola per Deum auriga & Comes fuit. Sic etiam ficus, cui maledixit Christus, Magicè exaruit. Præsto enim præceptum fuit Christi. Cui cùm Natura crederet, arbor exaruit. Si enim ad Naturam consuetus Deus dicat: *Tolle te mons in medium mare*: tunc mons credit, quòd extra creationem suam sese inde emouere, & in mare præcipitem dare queat. In Naturâ enim est fides, quæ terrena est, & Deo suo creatori credit. Terrenus homo, qui nouæ generationis non est, credit & ipse in Deum, quòd omnipotens sit, vt, si dicat morere, moriatur ipse, hoc fac, facere cogatur. Hæc fides similis est illi, quam habuit ficus, carens amore, carens spe, carens opere: estque mera & simplex fides, quam omnes lapides habent. Cùm Deus inquit: *Crescite & multiplicamini, &c.* Caro id credidit, & mandatum fecit, sine vlteriore consideratione perfectæ fidei, in fide scil. Naturæ, non in fide beatitudinis. Cum tempore Iosuæ Deus Solem ad Gabaon statueret seu inhiberet, factum id est Magicè. Deus enim Soli id imperauit, Solq; credidit & fecit, stetitq;. Sed ista fides solius est luminis Naturæ, quæ etiam in terreno homine inuenitur.

Helisæus.
Magi ex Oriente &c.
Naturæ seu terrenorũ qualis fides.
Fides etiam in lapidib⁹.

Hæc iam Magica attendenda non est: sed consideranda est Magica Cœlestis noua. Vetus enim Magica Cœlestis finita, in Christo & Ioanne Baptista desiit: & noua deinceps agnosci debet, à Christo scil. vsque ad diem extremum iudicij. Cœlestis hæc Magica iam nobis est Magica Beata in nouo testamento comprehensa. Quod Magica noua operatur, in eo est Beatitudo, vt cum Christus sanans dixit: *Fides tua te sanauit, surge, &c.* Hæc sanatio non ad corpus tantùm pertinuit, & illius bona, sed & ad animam. Item, post Apostolos & ascensionem Christi hactenus similes Magi, sancti & pij viri multi fuerunt, per quos Cœlestem Magicam Deus mirabiliter perfecit. Talis fuit etiam Samuel, qui lacum intactis ab vndâ pedibus transiit, & alij plures, qui naue ipsius mare transnauigarunt. Item illi, qui per verba inimicorum suorum corporibus stigmata impresserunt, tamdiu durantia, quamdiu durauit illa familia. Multis enim familiis hoc modo maledictum est, vt stigmata illis adhæserint, donec totus ille sanguis interiret. Horum multa per Cœlestem Magicam patrata sunt, & hodie adhuc patrantur non minùs ac primo die, si Deus sanctos & pios homines habet. Is enim immortalis est in suis operibus, & in suis Sanctis, iugiter ac continenter operans per viros & fœminas, iuniores & seniores, modis & speciebus planè multis. Sed sciendum est, huiusmodi Cœlestem Magicam fieri etiam per defunctos, vt scilicet ipsa monumenta & sepulchra, &c. Magicas operationes edant. Et hæc causa est, quod sancti sint immortales. Nec enim ista facit corpus terrenum, quod terra est. Cæterum quia vniuersorum resurrectio die vno futura est: tantisper illi à nobis separati non sunt,

Cœl. Mag. vetus in quo desiit.
Cœl. Mag noua quando incepsit.
Magis stigmata inurens.
Magica sepulcro &c.

sunt, sed, quæ fecerunt, dum adhuc in viuis, hoc est, in mortali versarentur, eadem iugiter & instanter facere possunt. Hic tamen discrimen aliquod est inter virtutes sanctorum, dum in terreno corpore consistunt. Ex hoc enim digressi, non amplius tam puri ad populum intellectus sunt, ac fuerunt in corpore terreno. Hinc etiam ex tali simplicitate terrenum corpus plus præstare potest ad emolumentum hominum, quàm postea: hoc est, corpus separatum corda hominum melius internoscit, & scit, an illa in hoc vel illo obtenturum sit, vel non sit. Si fieri bonum est, fit. Sin minus, non fit. Viuens autem sanctus in terreno corpore cognitionem illam non habet. Multa ergo facit, quæ minime faceret, si sciret. Sic etiam propter Magicam cœlestem sancti in terreno corpore ab igne, ab oleo & similibus intacti & illæsi manserunt. Quæ omnia probant, hominem si Deo placeat ( ) diutius viuere, quàm si non placeat. Ipse enim vitæ præest, nec mori sinit, quando terrenus homo vult, sed quando ipsemet vult: nec permittit: quam mortem homo eligit, sed quam ipse destinat. Quæ autem absolutè & simpliciter in hominis manu & voluntate sita sunt: ea non semper bona signa aut indicia haberi debent. Deus enim sanctos suos aliquandiu sustinet, & à multis casibus eos eripit. Talia ergo signa vel non signa probè consideranda sunt. Porrò autem operam dare debemus, vt Cœlestem Magicam altiùs expendamus. Eam enim si contemnimus, ingens gratia Dei à nobis sublata est, nec minùs ipsis Iudæis cœci sumus, qui in mediis signis & miraculis insolenter Deum despexerunt. Hinc iam æternam maledictionem circumferunt. Idem accidit vniuersis etiam cœcis, à quibus Deus cognitionem suorum Sanctorum sustulit, quique ipsius opera minimè agnoscunt & considerant. Hàc de caussâ Cœlestis Magica probè ac seriò ruminanda est. Ex ea enim indies deprehendemus ingentia miracula, quæ Deus edit, vt sunt terræmotus, cataclysmi & alia, quæ Magica signa sunt. Ex Magicâ Cœlesti plura, quam Natura potest, proficiscuntur. Et quoties tale quid apparet: toties calamitas aliqua sequitur, de quâ nullus Astronomus ex lumine Naturæ prædicere potest. Potest autem is qui in lumine cœlestis proprietatis versatur.

Mag cœlestis contemptus fugiendus.

Probatio in Nigromantiam Cœlestem, & Cœlestem Nigromanticum.

COeleste à terrenis hominibus probari non potest, nisi per Cœleste. Et Cœleste in nostro intellectu plus non est, quàm quantum videmus. Demus exemplum. Quis in terrâ Christum cognouisset, nisi per opera? Hæc sola terrenum hominem excitant. Quis spiritum sanctum nosset, nisi is per Apostolos igneis linguis locutus esset? Quis Christi doctrinæ & Euangelio crederet, nisi per opera stabilita fuissent? Ea enim doctrina non est, quæ non facit opera. Nisi ex pari coniugum liberi nascantur coniugium id inutile, nec voluntati diuinæ conforme est. Sic & iste nauci Doctor est, cuius doctrina, & doctrinæ opera non consentiunt. Qui docet, non adulterandū esse: is si non simul idem caueat, Diabolicus est. Qui docet, non occides, & ipse interim latrocinatur, is ex Diabolo loquitur. Nam & qui ex Diabolo sunt, bona & idonea & Euangelica prædicare possunt. Cognoscuntur tamē ex hoc, quòd opera verbis dissentiunt. Ideò in Euangelio dicitur: *Super Cathedrā Moyses sedent Scribæ & Pharisei: quæ dicunt vobis facite*, hoc est, nihil aliud vobis mandabunt, quàm ego facio. Sed Christus porrò inquit: *Secundum opera eorū non facietis*, hoc est, fructus doctrinæ suæ illi nō facient. Ex Diabolo enim sunt. Ideò opera eorū fugietis & alia facietis. Hæc iam ad Cœlestem Nigromantiam accōmodemus. Quæ si nostris non obuersaretur oculis: quinam de eâ quicquā constaret? Sicut enim ipsa natura de sitā Nigromantiā satis testatur, prout dictum est: ita Cœlestis etiam Nigromantia reuelatur, vnde, qualis sit, notitiam eius capere possumus. Adde ipsum Christi testimonium, in Euangelio promptum, quod illud confirmat: vt iure mihi liceat, Nigromantiā Cœlestē describere & explicare.

Cùm ergo Nigromantia Cœlestis in corporibus consistat: ante omnia necessarium est hominem scire, quinam illud se habeat. Res ita habet. Homo corpus terrenū habet, quod ex vnâ parte tangibile est, ex alterâ tangibile non est. Horum corporum quæ ratio sit, in primo Naturalis luminis libro pridem explicatum est. Vbi cùm intellexeritis, quid Nigromantia sit, & quid operetur: iam in hoc altero Cœlestis luminis libro scitote, regeneratum quoque corpus similiter apparere posse: sic etiam corpora damnata. In initio cognouistis, post mortem hominem terrenum amplius non esse, sed tamē Cœlestem. Hinc sequitur, terrenū corpus interire, & lucere tantum vsq; ad consummationem suam. Corpus Cœleste est æternū, fine carens. Id verò non ampliùs in terrâ, sed in suo Ebron habitat. Hi tamen apud nos suas apparitiones habent, vt, quid ibi agant, qui habeant, nobis renunciari facilè possit. Quod hoc modo experimur. Nigromantiæ Cœlestis est. Ponamus exemplum. *Diues in infernum deferebatur. Lazarus autem in sinum Abrahæ.* Alter versabatur eo loco, vbi nulla resurrectio est. Lazarus sedebat in Ebron, & in pace diem resurrectionis expectabat. Hoc vt sciamus, Nigromantia Cœlestis facit. Hæc ita esse Christus ipse pandit. Quòd si iam per hanc reuelationem scimus, etiam in hâc adhuc terrâ constituti, vbi sit habitatio diuitis, vbi pauperis: poterit idem etiā crebriùs fieri, & nobis reuelari, non minùs ac illis, qui primi ad ea cognoscenda digni fuerunt, maximè cùm ad petitionem diuitis, (*Mitte pater Abraham ad meos fratres, vt admoneantur.*) Abraham responderit: *Non, habent Prophetas, hos legant, &c.* Quòd si ex Prophetis illa cognoscere possumus: nihil vtique tam occultum in Hebron aut inferno fuerit, quod cognosci non possit, plenè de nostris, quid agant, non tantū vt scripto acquiescamus, sed vt rem ipsam tam accuratè intelligamus ac si ea nostris oculis obiecta esset. Potest enim Nigrom. Cœlestis rem quālibet, & sinum Abrahæ, infernúmque tam præsentes videre, quæ suis illa oculis spectaret.

Diuitis & Lazari historia.

Nigromantiæ cœlestis facultas.

Sed pergamus. De æterno corpore iam notum est, ipsum esse in Ebron post separationem,

nem, quâ per mortem à terreno corpore segregatur. Nihil autem abditum est, quod non reueletur. Adam ac Eua in paradiso erant. Ibi quid egerint, cælari non potuit, quin resciremus. Ita nec occultari hodie potest, quod vel hâc hora in Ebron fit, si Prophetæ tales existant, aut vir ipse Propheta sit. Qui n. abscondita eiusmodi reuelant, Prophetæ Nigrom. Cœlestes sunt. Sic etiam fieri non potest, vt ignoretur, quid nostri agant aut in Ebron, aut in Inferno. Et licèt eò quidem non transpiciamus, nec propiùs accedamus, vel oculis vel pedibus: possunt tamen manifestè ista omnia nobis exhiberi non secus ac in speculo & Adamante. Hæc iam cùm fieri posse, probentur abundè satis: Nigrom. Cœlestis peculiaris conditionis est, quâ, qui Cœlestes Nigrom. sunt, admirando modo explorant, quæ in Ebron agantur. Sed tamen Satanas confusionem molitus, sua mancipia ad Nigrom. Diabolicam pellexit. qui de mortuis concionati sunt, non secus, ac si ex Cœlesti Nigromãtia loquerẽtur. Hoc modo varij Pseudoprophetæ surrexerunt, enormia mendacia fingentes, nec seipsos tamen in damnationem abripientes, sed etiam alios à verâ fide auertentes, dum intercessionem, & liberationem per intercessionem commenti sunt: quod religionis Christianæ venenum est. Opera enim ipsos, non intercessiones sequuntur. Sed hæc hic latiùs deducere, mei iam instituti non est. Alibi plura. Miseranda autem ea ad impiam ac infernalem Nigrom. defectio est, de quâ ipsâ etiam alibi. Nostram materiam vt clariùs explicemus, sciendum est, fieri etiam posse, vt qui in Ebron sunt, nobis appareant, & plenam sui status cognitionem sine omni dolo & fraude vobis cõmunicent. Apparitiones enim eiusmodi ipsorũ statum & conditionẽ satis nobis reuelare possunt. Id fieri hâc ex causâ potest, quòd ex amore sancti conueniant. Sic illi apparent sanctis tantùm, hoc est, illis, quibus præparatum Ebron est, non aliis. Sic ex eâdem causâ damnati etiam apparent, quærentes sui similes, damnatos. Iam verò accidit, vt damnatus interdum videatur à damnato, interdum à non damnato. Hoc si fit, ideò fit saltem, quod Prophetarum scripta à populo non intelligantur. Itaque si scriptura populo nõ annuntiatur: per huiusmodi apparitiones Deus eam annunciat. Eâdem de causâ Christus etiam signa exhibet in *Sole, Lunâ, terra, Elementis, &c.* Si enim populus concionatores non habet: signa ea populi oculis ipse rectâ proponit.

Nigromantia Diabolica quæ.

Apparitiones defunctorum cur fiant.

Hoc facit non semel, vt damnati verè oculis spectentur non in sydereo corpore, sed in vero, vt ex damnatis istis rationẽ sancti ineant, qualesnam & quam præstantes sint ipsi, qui liberati, resurrectionem expectent. Quæ de apparitione mortuorum dico, ea admirationi nemini sint, quasi fieri nõ possint. Loquor enim de potestate Dei, quòd talia per hominem, seu ipsius propriam potestatem non fiant, sed per operationem Dei. Sic Christo in cruce pendente multa Sanctorum corpora ex sepulcris surrexerunt, & hominibus passim apparuerunt. Id si pro Euangelistæ dictamine tunc temporis factum est: poterit aliâ ratione, idem fieri etiam frequentiùs. Gratia enim Dei præcisa non est, nec potestas ex manu eius excussa. Res autem ipsa comprobat, hæc potestati Dei facilia esse. Et non saltem ita potest, sed etiam facit, in signum & miraculum. Iam si corpora Sanctorũ ex sepulcris egressa semel sunt: poterit idem etiam denuò fieri, si miraculis opus erit. Si conditio ea Sanctorum est: damnati quoque miraculi diuini causa apparere poterunt. Si Christo de damnatis loqui placuit: id non ore tantùm dicere, sed & facto comprubare potest, vt veritatem verborum Christi ipsismet nostris oculis aspiciamus. Quòd si in Deo deuoti essemus: multò his maiora videremus. Cæterùm, sicut scripturam non intelligimus, ita nec opera scripturæ & verborum Christi videmus, sed ea contemnimus. Nihil ergo credimus, sed arcana Dei spernimus, & contemptores manemus. Quòd si aliquid apparet, & appareus damnatus est: non apparet, vt pro eo intercedamus. Iam enim iudicatus est. Si beatus est, non apparet, vt pro ipso intercedamus. Non etiam sine nostrâ intercessione per Christum redemptorem nostrum saluatus est.

Probatio in Nectromantiam & Nectromanticum Cœlestem.

SI Cœlestis Nectromantiæ à me probationem requiritis, recurrite ad ea, quæ de Naturali à me scripta sunt. Iis repetitis, sic deinceps attendite. Si in Naturâ possibile est, ipsáq; re demonstratur, in Crystallis ac similibus aliis, hic minimè percensendis visiones apparere: possibilis etiam erit Nectromantia Cœlestis, donis vtique maioribus, quam Naturalis locupletata. Probatio autem hæc prima est, quòd Natura præstare possit, vt res inuisibilis, in mõte abdita latens, per artem illam manifestetur Naturaliter. Hoc ita esse, res ipsa comprobat. Iam quid sequitur? Hoc scilicet quod Cœlestis etiã Astronumia Cœlestem Nectrom. habeat. Iam ante enim satis confirmatum est, Cœlestia habere eadem membra, quæ lumen Naturæ habet, licèt alio modo. Hinc sequitur, Crystallos etiam ac specula &c. esse cœlestia, hoc est, si Natura mediũ habet, per quod nobis ostendit, quid intra se occultatum habeat: nos quoque media in Cœlestibus habebimus, indicantia, quænam intra sese conclusa habeant cœlestia. Sed cœlestia media ex Exemplo cognoscite. In lumine Naturæ habemus Motorem, qui nos mouet & eò adducit, vt Media nostris votis satisfaciant. Motor iste in Naturâ est Scientia artis. Similiter & Motor cœlestis est, qui & ipse nobis talia perficit. Motor iste est Scriptura sacra. Ipsa enim cœlestem Nectromantiam ita in manus nobis indit, vt nihil nobis absconditum maneat, sed per medium omnia inueniri & cognosci queant. Sed porrò, quid Medium sit, differendum est. Sciendum primo est, quid desideremus, vel habere optemus. Nempe in cœlestibus non quærimus aurum, argentum, merces, fodinas, &c. Sed ea, quæ in cœlestibus sunt, vt exempli causa. Scire aueo, quibus moribus, ritibus, rebus, vitâ, vsurus sim. Id iã Nectromanticè videre expeto. Hic visio mea est in Christo, Ioanne Baptista, Apostolis, Prophetis, Sanctis, &c. Porrò si sublimes artes per Nectromantiam cælestem videre & addiscere cupio: exemplo mihi sunt Salomon, Apostoli, quæque illa

Motor naturæ quis.

Motor cœlestis quis.

illi docuerunt. Ibi inuenio, quis ipsos priùs docuerit. Idem præceptor mihi quoque quærendus est. Si eruditus fieri, & doctrinâ cæteris præcellere studeo: tunc quæro & pulso: ita mihi aperitur, & voti compos fio, & inuenio. Hoc quæro in speculo Euangelii. Quę hactenos probationis loco attuli, pro institutione vobis seruiant, vt sciatis, qualia specula, quæ Mediū Nectromantiæ cœlestis sit, in quibus cœlestia spectari debeant. Non enim per media terrena, sed cœlestia quærendum est. Porrò, si in suâ Nectromantiâ multa media Natura habet: multa media habebit etiam cœleste, nempè somnia, Angelos, Figuras, Visiones, Spectra, in quibus multa videre possumus non solùm quid in cœlo sed quid etiam in terrâ cœlum operetur. Nam & hæc Nectromantiæ cœlestis visio est, si quis viuus apparet, siue propria persona. Sic si imagines videntur hominibus similes, non tamen ipsorum personâ præsente: hæ omnes Nectromanticæ species cœlestes sunt, in solius Dei manu, non in hominum potestate sitæ. Sed ad probationis notitiam pleniorem rê ita intelligite. Notorium est, Christum à suis discipulis pro spectro habitum fuisse, cùm in mari ambularet. Sed hoc non fuit spectrum, verum visio, in quâ Christus fuit. Hæc Nectromantica cœlestis visio fuit. Præterea Nectromantica cœlestis visio etiam fuit, cum Moyses & Helias apud Christum apparuerunt, & cum ipso collocuti fuerunt, Petro dicente: *Domine, faciamus hic tria tabernacula.* In visione namq; illâ Moysen, & Heliam viderunt. Sic cùm Spiritus sanctus specie columbæ visus est, visio ea Nectromantica fuit. Æterna enim videri, naturale non est, nisi fiat per ea, quæ recensuimus, media. Sic & Christus transformatus, Nectromanticâ specie Apostolis visus est, vbi cum Moyse Heliâ loqueretur. An verò hoc satis probationis oon est, videri in illo mūndo eos, qui nobiscum amplius non sunt, vt Heliam & Moysen, qui ante multa sæcula cum patribus suis obdormierunt, & sepulti sunt? Ita etiā, si causa adsit, fieri potest vt alij quoque viri, his dictis inferiores, appareant. Et, si Spiritum sanctum ipsum, qui tamen omnino inuisibilis est, in specie columbæ vidimus: quantò magis vnà specie videre poterimus nostros cognatos in illo mundo, qui io sinu Abrahæ sedent? Si ex cœlo Angelus in terram descendere, & nobiscum verba terere potest, sicut Gabriel Angelus cum Mariâ & Ioseph in somno locutus est: cur non similia etiam in aliis fieri queant, cùm tamen hæc omnia à Deo perficiantur? Quinimò, ipse quoque redemptor noster ex mortuis resurrexit, & se fœminis ac Apostolis spectandum exhibuit. Si ipse velut exemplum solus hâc specie visus est: possibile id erit etiam alij per virtutem illam, quâ Christus resurrexit. Christus enim apparuit pro confirmandâ suâ resurrectiooe, vt nos, qui in ipsum credimus, sciamus, vereque testari possimus, ipsum visibiliter apparuisse, ambulâsse, locutum esse, edisse, denique in cœlum ascendisse, vbi est maneque vsque ad diem resurrectionis. Probationes itaq; quæ Nectromantiam firmiter stabiliant, oppidò multæ & numerosæ sunt: vt fieri omnino possit, adeóque factum sit, vt illi, qui ex nobis abierunt, & mortui sunt, quorumque corpus terrâ obrutum in terram abiit, visibiliter nobis apparuerint, séque ipsos verè spectandos obtulerint. Et sicut Thomas suos digitos in volnera Christi immisit: ita apparitiones etiam illas sine omni dolo factas esse credi debet. Hisce iam satis luculenter probata sit apparitio mortuorum in hâc terrâ in nouo, non in veteri corpore facta. Sic Moyses & Helias non in veteri, sed in nouo corpore apparuerunt. Sic Christus non in veteri sed nouo corpore, hoc est. non corpore mortali, sed io corpore à Spiritu sancto incarnato, tactus fuit. Si insuper Spiritus sanctus ipse in hâc terrâ fuit, velut & Angeli à Deo missi, vt ad Lothum, &c. cogitandum est, tam mirabilia etiam deinceps omnino fieri & videri posse. Hæc enim Magnalia Dei sunt, quibus mirabiliter se Deus cognoscendum offert in suis operibus, vt quotidie videamus, Deum Creatorem nostrum adhuc viuere, nec mortuum esse, sed admirandum semper, sicut à mundi initio, ita ad ipsum mundi finem perpetuò manere.

Nectromantiæ cœlestis quæ media.

Christus in mari ambulauit.

Miracu-lorum Dei quæ finis.

CAP. VII.

Probatio in Cœlestem Astrologiam & Astrologum.

IN confesso est, omnem sapientiam humanā, terreno corpori necessariam, in lumine naturæ consistere. Hoc si verum est: consequitur inde, debere hominem in illâ ambulare, vt ipse vult, si modò illâ frui, & ex ipsâ, quod cogitur, viuere velit vt exempli gratiâ: Æstate appropinquante, ad æstatem se componere homo debet. Adueniente hyeme, ad hyemem. Hæc iam manifesta sunt, ac per se probant, ipsam æstatē ac hyemem hominem cogere, vt ad ipsas respiciat potiùs homo, quàm ad seipsum. Hæc probatio etsi euidens sit, tamen similes etiam sunt aliæ, minimè negligendæ. Nec enim ex tantùm Stellæ, qui æstatem & hyemem moderantur, huius sunt generis: sed insuper sunt etiam Stellæ aliæ, quæ sapientiam, & mundanam rationē gubernant, quibus sese accommodare homo cogitur, modò in lumine Naturæ alicuius pretij esse velit. Sydereæ nāmque operationes gignunt fabros, serarios, tignarios, denique opifices omnes, quos lumen Naturæ requirit.

Lumen naturæ humanæ sapientiæ p terre cœlesti cœlestis.

Porrò autem homo non tantum eo fine conditus est, vt faber sit, &c. Sed vt simul etiam sciat, se à sydereis Astris ita dispositum esse, vt artes illas Mechanicas, quæ cœlestes sunt, addiscere possit. Ab illis enim gubernabitur, illis obsequetur. Ibi liberum arbitrium non relinquitur, sed in Naturâ, homo Naturam sequi cogitur, nisi stipes aut Asinus manere malit. Eadem etiam in lumine cœlesti ratio est: vbi homo cogitur obsequi Astris illis, nisi ante Deum maledictus & damnatus esse velit. Hæc vnica viâ, non alia est. Iam si cœleste Astrom hominem gubernat: homóque illi obsequi cogitur, hæc causa est, quòd iste vel iste boous iurista euadat, non tamen ex eorum numerō de quibus Christus dixit: *Va vobis legum periti.* Hi enim ex scriptis discunt, Dei auxilio non egentes. Sic etiam regitur quilibet sapiens, qui in Deo doctus est, dum Astrum cœleste in ipso, quę vult operatur, sicut æstas & hyems etiam hominem cogunt. Si enim secundum illud cœli Astrum

Hominis conditi finis.

Homo Astris obnoxius.

Astrum viuimus:tunc completur, quod Christus dixit: *Fiat voluntas tua.* Ita & Natura suam à nobis voluntatem extorquet: quæ voluntas bona est, & Deo non aduersatur. Mala autem illa est, quæ illi apponitur, quæ ipsius non est. Sic iam intelligitur aliquid omnino esse, quod hominem regat, tam in cœlesti, quàm Naturali. Et homo in terrâ suæ voluntatis est, quam liberam habet, vt facere possit aut quæ Astra velint, aut ipsemet. Sed hæc hic omittimus.

Homines quale liberũ volunt.

Quantum verò ad cœlestis Astrologiæ probationem attinet, breuiter ita informandi estis. Prout sydera inter se conueniunt seu concordant, ita affectus sequitur. Iam non omnia inuicem concordant, sed vnum huc, aliud aliò vergit. Quodlibet tamen suum effectum edit. Suas agunt Synodos, Concilia, Iudicia, condunt præcepta, &c. & ista omnia in lumine Naturæ. Plus autem à Deo potestatis non acceperunt. Iam si hoc sydus ita intelligitis: etiam de cœlestibus Astris, similis operatio credenda est, talis scilicet, quòd Deus ex nobis hominibus Stellas faciat, suam cuilibet stellam cœlestem assignans; quæ omnes in ipsius nomine congregantur. Hinc iam alius talis, alius talis est. Ex Deo autem est, quòd quilibet ab alio diuersus sit. Ita sancti Dei naturas multiplices habent prout à Deo quilibet dispositus est. Accidit quandoque, vt non consentiant, quolibet interim pergente in eo, quod Deus ipsi imposuit, quolibet etiam, sese rectè agere, persuasum habente. Iam si fiat interdum, vt conueniant: nonnunquam consentiunt, interdum dissentiunt, vt *Sutores & Sartores, Feles & Canes, &c.* In hoc momenti nihil positum est, si litigent, pars scilicet quælibet de suo dono. Quam Natura feli indolem dedit, felis est. Quam cani, canis est. In suâ manet vterque. Vtrumque creauit Deus, quemlibet ad id, ad quod visum fuit. Et ipse noluit Deus, vt altera pars alteram vincat, aut exuat, quod datum est. Sic tam in lumine cœlesti quàm naturali quodlibet in suo persistit. Hinc factum est, vt sancti etiam viri inter se conuenire non potuerint, non magis, ac canis & felis. Cuius rei causa est, quòd Deus requirat talem esse quemlibet, qualem ipse vult, non qualem se præbere homo studet. Hæc ergo belligeratio magni momenti non est. Quilibet donum à Deo acceptum tueatur, ita Dei voluntas fiet. Quòd si nostra voluntas non fit, nihil interest. Non ea nostra, sed Dei est. Deus ipse ait: *Necesse est crimina & flagitia venire, &c.* Sic etiam necesse est, bona fieri. Quare bonum etiam non est, nos omnes fieri Medicos, aut Apostolos, aut Prophetas, aut Martyres. Quilibet suo officio præsit. Quòd si non omnibus quidem conuenit, quid interest? Stultitia ipsorum est. Cur Medicus infensus sit Apostolis? Cur Apostolus oderit Medicum naturalem? Quilibet ægros, à Deo sibi commissos sanet, ita voluntatem Dei faciet. Lis ipsorum ad scripturam non pertinet. Quid Lunæ interest, quòd obscuriùs Sole luceat? Quid Stellarum interest, quòd Luna ipsis maior sit? Quâ re Sol præstantior est Luna? Si quilibet sibi commissa expediat, bene est. Lis ista nihili est. Diuersitas hæc in rebus omnibus necessaria est. Sed deinceps porrò de harum rerum ( ) nempè de Astrologiæ cœlestis probationibus attendite. Sicut Astra inter sese mouentur, sic nos etiam ex virtutibus astralibus. Ita non ineptè dicere possim, Petrum & Paulum sibi inuicem aduersos fuisse, & sic etiam de cæteris. Petrus enim peccauit in Christum. Paulus post ipsum. Et hæc uun de his saltem vera sunt, sed ea continenter omnium Apostolorum aut Sanctorum conditio est. Quilibet est ASTRVM, Cœlum, Stella. Et ipsi sunt ASTRVM, quod nouum mundum regere debet, sicut sydus Naturæ Naturam. Hinc etiã scriptura. *Vos*, inquit, *Lumina estis mundi.* Si lumina sunt mũdi, nõ terreni, sed cœlestis: ideò noui mundi Astrum sunt. Quilibet, quod faciat, habet. Nemo altero dignior est. Quilibet sit & maneat in suo. Sic lites tollentur. Si enim hæc litis causa foret: quis euitaret? Exempli causa. Ioannes Baptista nihil edebat, nihil bibebat. Christus in publico cum peccatoribus sedebat, edebat, bibebat. Hi duo interim inter se non digladiabantur. Nam qui duo vnquam sanctiores viri existiterunt, & vbi? Responde. Horum ergo duorum concordia nobis exemplo sit, vt lites vitemus, etsi hic talis, ille alius sit. Quales quales sumus: tales omnes in Deo simus. Hoc respiciens etiam Paulus dixit: *qui carnem edit, domino edit: qui non edit, & is domino.* Sic etsi dona quidem sanctorum dissimilia sint, hæc tamen non est discordia, sed concordia, imo probatio, quòd vtrique commodi sint, modo maneat quilibet in eo, quod à Deo impositum accepit. Hanc probationem Astrologiæ etiam cœlesti accommodemus, statuentes, eã in cœlo & in terrâ esse, déque cœlo deorsum tendere in sanctos Dei. *Et hoc est sydus cœleste, hæc est Astrologia cœlestis, hic cœlestis Astrologus.*

Homo quomodo stella fit.

Hominũ diuersæ opiniones vnde.

Dei voluntas quo perficiatur.

Sancti sunt Astra.

Christus & Ioannes duo sanctissimi viri.

Probatio in Cœlestem Signaturam & Signatorem.

HVius membri probatio prima indè sumitur, quòd omnibus in confesso sit, Naturã signare suos, & nihil quicquam, quod non signet, relinquere. Idé facit etiam signatura cœlestis, quæ ipsa quoque suos omnes signat, vt, qualis quisque in suo corde sit, cognosci possit. Et hæc omnibus scitu necessaria sunt. Hæc enim qui nouit, is scit, vbi fallatur, vel non. Sed pergamus. Natura suos signat sedulò ( ) signis, quæ hominis naturale cor produnt. Similiter & signatum cœleste suos signat fructibus & operibus, per quæ noscantur, sicut Christus testatur: Ex fructibus & operibus cognoscetis eos, an à Deo, ex Deo, & in Deo sint, vel minùs. Iam signatum cœleste per Christum probatum satis est, quod id in operibus consistat, & fructibus, non insignis corporis, veluti in crinibus, specie, formâ & similibus. Fructus aspiciendi sunt: & per illos homo æquè ( ) accuratè signatur, qualis sit, ac natura signat suos. Naturæ is mos est, vt per aërem signet Nationes. Sic crinibus discernitur Italus à Germano. Aër enim illo loco nigros facit capillos: in aliis facit rubros: in aliis flauos. Eodem modo etiam formæ hominum diuiduntur: vna secundum Æthiopiam, naso: alia ore, vt in Alacutâ. Tale discrimen est omnium na-

Signatura cœlestis in quibus cõsistat.

Nationes qua signatura diuersæ.

tionum, euidens vel in staturâ, vel crinibus, vel barbâ, &c. Vode Turcæ dissimiles Germanis. Sic sciendum est, ipsa quoque opera minime abscondi posse, quæ ex formâ non procedant. Operibus enim ex formâ procedentibus, si formæ sunt Turcicæ, ipsa quoque opera Turcica sunt: si sunt Germanæ, Germana etiam opera sunt. In cœlesti autem signato opera ex formâ non desumuntur, sed ex corde nouæ generationis: Et ex illis fructibus homo cognoscitur, an ex Deo sit, vel non sit, hoc est, an filius sit naturæ, an Dei, an sit generationis nouæ vel veteris, hoc est, an sit ex beatis, vel damnatis, ex iustis, aut iniustis, ex Electis vel non electis. Et hæc cognitio omnino necessaria est. Hoc enim est Principium fidendi alicui vel diffidendi. Si in principio erramus, multò magis in medio, & maximè in fine. Hoc respectu Christus dixit: *Cauete vobis ab his, qui veniunt ad vos in vestitu ouium: interius sunt lupi rapaces.* Ex fructibus iam & ex operibus vestitus ouium cognoscitur. Et qui vestitum ouium cognoscit, is commentatorem & expositorem legat, quid is de illo dicat. Expositor est Christus, dicens, *Interius eos esse lupos rapaces.* Interpretatio ergo Christi docet, quod sub vestitu ouium lupum rapacem occultare sciant, & fructus vestitus ouium tantum in initio dent, non luporum. Si iam vestitus ouium prius cognosci debet, conuenit, nos Christum sequi ne ab eo tam procul abscedamus, vt ab ipsis ceu lupis corripi possimus. Christus hoc dicturus erat. Primò sedulò attendite ad vestitû ouium. Si deprehenderitis: missos eos facite. Illo nàmq; habitu vos in laqueos adducent, & postea lupi facti vos deuorabunt. Quòd si semel innassati, opera lupina, quod postea animaduerteritis: de vobis tamê iam actum erit. Laqueis enim suis vos constrictos habent, & rapiunt, quò volunt.

Fructus testantur de homine

Christus sequi tutum est.

Sed iam sciendum etiam est, quomodo fructus aspiciendi sint. Statuendum ergo primò, signatum cœleste esse in suis fructibus. Hoc antevertendum, tanquam signatum falsum, quod non Cœleste, sed infernale sit nusquæ voret. Opus ergo est Cœlestia signata cognosci: nempe vestes ouinas tamdiu ad se trahere, donec lupine fiant. In initio sunt catuli luporum, ludentes salte, & lupinæ naturę adhuc ignari: Postea quò adultiores fiunt, eò lupi rapaciores. Si rapiunt: id signum est, ipsos, quò grandiores fiunt, eò rapaciores fore. Si cinitio vel iuuentute lupum cognosce ex fructibus, scilicet, rapinâ. Non enim rapere, sed dare, beatus est. Quod dat, lupinæ naturæ non est, sed quod aufert, non solum in vno ( ) in omnibus. Luporum enim natura multiplex est. Similiter & Christus inquit: *Genimina viperarum.* At viperæ non sunt in personâ. Sic nec illi in personâ lupi. Vestitus est ouinus, at cor lupinum. Est enim Animal compositum ad naturam suam. Et componitur ex quàm plurimis coloribus, pellibus, moribus diuersis, prout multis nequitiis refertum est. Genimnis viperarum eadem est ratio. Viperæ non sunt: sed ipsarum mnt Qu fructus viperarum inuitis eosdem euam hominibus cognoscit, non ex formâ, imag e, figura, &c. sed ex moribus, hoc est, eorum fructibus. Ita & alibi Christus inquit: *vos luminaestis mundi,* non faces, lucernæ aut Cereæ, sed lumina, quibus nnua generatio hic in terrâ formatur in his tenebris, ne tenebræ illam obducant aut obscurent. Constat ex his, Cœlestem signaturam in suis operibus consistere, non in figurâ seu Imagine. Imago enim hominis ad similitudinem Dei composita est: sed cor non est, vt Dei. Non ergo imago, sed cor, considerari debet. Quanquàm etiam vestitus cor hominis prodat: si nimirum homo aliter se vestiat, quàm natura ipsum docuit. Ideò si quis se secundum naturam, secundum labores, ad quos natus est vestiat, quæ vestes etiam eius negotiis maximè conueniant. Qui verò occulta sua vestibus velare, non corde, velit: is vestes ouinas parat.

Lupi signatura est Rapere.

Dare beatius, quam accipere.

Non enim parati solent formâ prædonum, latronum, militum, vt cor & persona ad primû conspectum nnscatur, sed forma ouium, ne interiora pateant. Decipiuntur autem per notitiam vestiû ouinarum, per Cœlestem signaturam, quæ ipsos rectâ prodit. Quilibet ergo homo sciat, qui fructus boni sint, vt ab occultis cordibus sibi cauere possit. Et vt cognitio certior sit, opera bona hæc sunt: ægris imponere manus, vt sanentur sine pecuniâ, cibare famentes: vestire nudos, proximum nostrum sicut nos ipsos diligere, &c. Hæc omnia ex charitate illâ, quam in Deum habemus, & deinde ex naturâ quâ proximum æquè ac nos ipsos amamus proficisci debent. Si hoc ex corde procedit, tibi, velut idem expectas ab alio: iam omni fraude cares. Extra hoc fieri non potest, quin lupus sis, siue in statu Ecclesiastico seu mundano viuas. Et hoc iudicium ad vniuersos pertinet. Nam si Mercator merces vendit, quo pretio sibi eas vêdi vellet: iustus est. Si Oenopola, eo pretio, quod alius numeraret, vinum vendat, iustus est. Et sic deinceps. Hæc bona opera sunt. Deinceps ergo sciendum est, Cœlestem Signaturam per Christum tantùm probari. Christus autem intendit ad opera, & de illis dicit, quòd lupina sint. Contrà de se ipso ait: *Ego pastor bonus sum, ponens animam meam pro ouibus.* Vnde iam dignosci possunt opera, quæ Christi vel Lupi sint. Sic quando dixit: *Ego sum vitis vera,* hoc voluit: *De me solo bibatis & edatis:* Cæteris à vobis dandum est. Hinc concluditur. Qui dat, iustus est. Qui accipit iustus non est. Dare enim magni momenti est. Qui dat proximo, idq; ex corde, quale id perfectum esse debet: huic à Deo tantum subrogatur, vt habeat, quod egenis largiatur. Miris enim interdum modis dona sua hominibus Deus confert. Hic in thesaurum incidit: illi fauent fodinæ: iste locuples vxor datur, egestatem eius expians, vt habeat, quod libenter det. Et licèt quidem Datori illi Deus in hoc mundo nihil daret: citiùs tamen ex lapidibus factos panes eidem offerret ad cordis sui voluntatem declarandum, quàm pateretur, vt cor ipsius, propter famem egeni, ne satietatem ploraret. Quod si latro satis subinde hominum iugulandorum habet, vt cordis sui voluntatem perficiat: quanto magis nos, qui cor nostrum Deo & proximo deuouemus, faciendi boni copiam promptam semper habituri præ latronibus sumus. Sed & seipsum exemplo nobis Deus dedit. Is quod fecit, facere nostrum quoque

Opera bona quę sint.

quoque est. Misertus ille est populi, non habentis, quod ederet. Cibauit ergo illos, vt plus superesset, quàm initio adesset. Hæc vestigia si sequemur: inueniemus subindè, quod largè & abundanter demus, non de eo, quod ex ouibus ingenio lupino corradimus, sed de hoc, quod ab omni corde lupino immune est. Hæc opera sunt, quæ hominem insignato cœlesti cognoscere docent. Etsi autem probationes adhuc multæ huc congeri possent: tamen hæc iam ad confirmãdam Astrologiam cœlestem satis sint. Cætera Theologiæ committo, quæ ex textu Euangelistarum verum fundamentum eruet.

Bona qualia egeno eroganda.

Probatio in artes Cœlestes Incertas.

INcerti quid & lubrici in manibus habere, homini molestum est. Iam, cùm in hoc mundo bonis multis sæpè abundet homo; illorum autem adeò certus non sit, vt, quomodo & quamdiù ipsis vti possit, indubitatò sciat: ecquìnam is in inuisibilibus rebus certi aliquid sibi promittat: Si certò non habet visibile, si inquam, non tantùm, quod visibile est, sed etiam, quod substantiam habet, ex manibus hominis excutitur: quantò magis fugax & volatile, quod substantiam non habet? Itaque etsi non semper res ita certa sit, vt retineri possit: quis cauere poterit id, quod fortè cadit? Gladium quis habet. Is ex manibus eius elabitur. Et licet ad retinendum eum satis validus sit: nihilominus tamen gladius ei excidit. Quòd si adeò incerta naturalia sunt: cur inuisibilia in cuiuslibet animo ita firma stent, vt per illa præstari queant, quæ alius vult aut expetit? Hæc iam probatio est, quod non, vt homo vult, tale aliquid fiat, sed vt vult is, in cuius manu homo positus est. Et quomodo homo dicere potest, id certum esse, ideò, quod illi homini multa desint vel deficiant: Imo incertus est. Nec enim mortem suam nouit, nec vitæ & sanitatis vllam horam scit. Si hoc ignorat: multò pauciora sciet in artibus & rebus cœlestibus. Nam sine certificatione conditus est. Itaque cum in lumine Naturæ tam incertæ artes sint: incertæ artes inueniendæ etiã erunt in Astronomiâ cœlesti. Producendũ exẽplum est. Nouistis, Deum sibi quotidie in homine aliquid proponere, & quotidie operari. Hoc Dei propositum non semper procedit, sed interdum retrocedit & exorbitat. Quomodo ergo res aliqua certa dici potest, cùm vel propositum non semper certum sit, vt finiatur, sed interdum frangatur? Deus creauit hominem. Et hoc ipsi placuit. Tandem verò malè cessit res. Nec enim successit ipsi Deo, vt succedere debebat. Quis ergo tum temporis certam artem habuit, quæ non falleret? vt si quis dixisset: *Adamus versatur in paradiso, nec in mundum vnquam veniet.* Deus enim ipse in paradysum illum induxit. Hic iam [illegible] fuisset. Imò quæcunque Deus instituit, [illegible] resistit ipsi Diabolus, qui in rebus omnibus aduersator est. Et cum huic Deus id permittat: qu[illegible]quæso, quid cras futurum sit, scire possit? [illegible] quidem Angelus ex Deo esset: tamen nesciret. Itaque cœlestes etiam artes & scientiæ incertæ sunt. Quòd si quidem

Tempo ralia bona incerta.

alicui de voluntate Dei constet: de hac tamen certò prædicere non potest. Multa enim incumbunt impedimenta & obstacula, quæ illam infringunt. Sic Ionas Niniuitis annunciare debuit, quæ euentura essent. Ea ita certa annunciauit ille, quæ tamen non euenerunt. Obstitit enim Niniuitarum pœnitentia: quæ mandatum illius irritum fecit. Si quis peccatori dicit: *Tu damnatus es*: res ita habet. Id enim scriptura ipsa dictat. Quod autem ille dicit, certum non semper est. Contritio enim & pœnitentia certitudinem illam tollunt, & scripturæ iudicium frangunt. Horum ergo nihil certum est, sed dubia sunt omnia, quæ de futuris dicuntur. Quæ præterierunt, certa per se sunt: sic etiam quæ præsentia sunt. Futurorum autem certitudo nulla est. Nam & ipse Deus incertum se fieri patitur, ac propositum suum infringi fert. Quanto magis nos mortales incertitudinem ferre æquum est? Nulla in natura res aut ars est, quæ ordinarij sui finis perpetuò certa securáque sit. Sic ignis est, res exurere, consumere. Quot autem Sancti sunt, qui carnificis certum institutum incertum fecerunt, dum ignis ipsos nihil lædere potuit? Quot passim certæ morti adiudicantur? Et tamen non omnes moriuntur. Morbis multi ad mortem tentantur: Sed & hoc incerto. Itaque, vt semel dicam, quamdiu hic mundus durat, siue naturalia siue cœlestia spectes, omnia incerta inuenies. Certi enim & incerti permixtio, certi nihil euincit. Cœleste certum est. Incertum autem terrenum. Hæc duo si concurrant, vnum alterum certum & dubium reddit. Sublato autem mortali, alterum omnino certum est: aliàs minimè. Ex lumine Naturæ exemplum depromite. Rex aut Princeps sibi aliquid proponit. Iam scriptura ait: *Cor regis in manu Domini.* Quicquid autem dicatur in cuiuscunque manu id sit, ferenda omnino illa erit practica, quam moliuntur illi, ad quos negotium id, quod rex tractat, attinet. Hinc euidens, oportere illud institutum valdè forte esse, si futurum sit certum & infallibile. Dependet enim ab eo, in cuius manu est.

Dei voluntas interdum impeditur.

Futura omnia incerta.

Hæc autem terrena omnia tam strenui cordis nunquã sunt, sed plerunque arundo est, ventorum vi quòquo versum agitabilis. De vno saltẽ hic dicam homine, cuius res certa erat. Is erat Ioannes Baptista, Præcursor Christi. Is sui negotij ipse certus fuit. Vtut tamen sit: qui eiusdem cum ipso iuris & conditionis non sunt, incertitudinem suam nõ semper declinare ita possunt, vt certi sua omnia exequantur. Quoniam ergo vir ille, qui in nouâ vitã tam fortis & sublimis fuit, talia fecit: cõuenit vtriq; nos, etsi aliquid sit, nõ illicò sequi & attolli, sed ita potius apud nos cogitare: Etsi quidẽ vir iste in rebus certus perstiterit, venit tamen, nõ, vt sibi soli. Itaq; hoc loco probationẽ istã iure effecto, quod in cœlestibus artibus incertis nihil agendũ sit, siquidẽ omnia incerta existãt. Hoc res ipsa confirmat non tantùm hic in terrenis: siquidẽ & ipsum cœleste incertũ est, donec in terrâ versamur. Qui in hisce rebus volet esse certus, [illegible] certissimum sibi proponet, hoc est, vt in nouum mundum intret, & () tùc certus erit, eóque casu minimè falletur.

Ioannes Baptista, solus certus.

Non vt conditio eius sit, qualis Adami. Is ipse quoque () suæ mansionis incertus erat. In posterum autem certum id est. Et quod iam est, id manebit, & certum erit. In probatione ergo Artium Incertarum Cœlestium per se id satis est, quod in dubio versemur. Ideò spem habemus. Vbi spes: ibi nihil certi. Et licèt quidem certum sit, certò tamen non scimus, ita esse, vt est. Hinc speramus, & spe confidimus, meliore viâ omnia processura esse. Si huius certi essemus: spe nullâ opus haberemus. Satis ergo stabilitum sit, nos in hâc terrâ certò cum incertitudine conflictari. Nec enim, quæ secutura sint, ipsimet scimus, nec nouimus, quales simus, boni an mali, & quæ denique nos mansura sint. Cùm ergo, quales simus, ipsimet ignoremus: nec quisquam seipsum nôsse possit, præter Deum: eo demonstratur, omnia incerta esse. Qui certus esse velit, differat se ad diem iudicij. Ibi quod vnicuique cessurum est, id certum habebit.

Vbi spes: ibi nulla certitudo.

CAP. VIII.

Probatio in Cœlestem Philosophiam Adeptam.

QVid Philosophia Adepta sit in Naturalibus iam antè cognouistis, deinceps etiam, quid Philosophia Adepta Cœlestis sit, attendite. Philosophia autem Adepta Cœlestis non hæc tantùm est, quæ, quid in Ebron sit, nouit: sed etiam scit, quæ Philosophia Cœlestis Adepta sit apud nos, donec mortalem hanc vitam trahimus. De futuris enim noui mundi nihil scire possumus, nisi futura huius caduci mundi sciamus. Sed hæc non est Philosophia, verùm aliud. Cæterùm quid Philosophia Cœlestis iam sit apud nos in hoc mundo, sic intelligemus. Hoc pono, *nos homines in terra non solo pane viuere, sed quolibet verbo, quod ex ore Dei egreditur.* Hoc dico propter illud: *Dixit insipiens, non est Deus.* Cur id dixit? Ideò, quia nihil aliud potest, quàm vorare, helluari. Hominum autem genera duo sunt: Destinati saluti, & Damnationi. Vtrique pane viuere debent, hoc est, eo, ex quo prodierunt. Pars autem altera eo viuit ad damnationem: altera ad salutem. Vtraque pars Philosophiâ Adeptâ Cœlesti indiget, non minùs ac terrestri. Non enim solo viuit pane, sed quolibet verbo, ex ore Dei egrediente. Sic ergo cibus & vita non de terrâ sunt, sed ex Deo per verbum. Si verbū non esset, sed panis tantùm per se: Terra noster Deus esset. Sic autem minimè. Non ex terrâ, sed ex Deo per verbum. Hoc iam probationis satis est, quod nos homines non ex naturali tantùm Philosophiâ, sed etiam ex Cœlesti viuamus. Et licèt panis quidem ex terrâ enascatur: hominis tamen cibus ad vitam aut sanitatem non est. Panis est quidem. Sed virtus, quę in pane est, est verbum Dei. Ab illo est nostra vita, in hoc mundo, tam mortali quàm immortali. Etsi enim peccator & insipiens dicat, *Minime, ego de terra edo, nec edo verbum,* nihil tamen dicit aliud, quàm hoc, *Non est Deus.* Quid in terrâ est, quod à Deo benedictionem non habeat: *Benedictio hac est verbum, & benedictio est vita.* Benedictionem suam quampri-mùm Deus ab aliquo aufert, id illicò arescere incipit, & marcescit. Sic diuites ad paupertatem præcipitantur. Sic exarescunt agri: Sic grando verberat hortos. Etsi panis quidem abundet, & palato omnia sapiant plenissimè: Dei benedictione ablatâ omnia tamen venenum & morbus æternus hic & illic sunt, quibus à nullo præstari medicina medico potest. In hâc probatione nemo admiretur, quod dico, non id solùm, quod de Terrâ est, hominem sustentare, sed vnà cum illo etiam verbum oris Dei. Hęc enim medicina medicina est, & est terrena, nihil efficere valens, nisi Deus cum ipsâ sit. Deus ergo ægros sanat, non terra, non Elementum. Scriptum in Euangelio legitur, discipulos adhibuisse oleum, & eo ægros inunxisse: Christum item applicuisse saliuam suam terræ permixtam, & eo remedio cœcum sanasse. Cur hoc factum sit, iam causam expendite. Causa hæc fuit, quòd voluerit Christus indicare, seipsum esse Medicum, non oleum, non terram. Ipsius est virtus & potentia, prout terræ eam indidit, vt cœcus inde videret, & oleo ægri sanescerent. Hinc concludite, Medicinam omnem ex Deo esse. Et nisi ipse verbum suum addat, *Vtere, & sanare,* nemo quisquam sanabitur. Docendi estis exemplo. Videtis, nos omnes esse doctos, id, quod quilibet nouit potéstque. Sed quid id est, quod quilibet doctus est? Nihil est. Talem enim oportet esse doctrinam, vt non ex carne, sed ex Deo promanet. Compleri enim debet illud dictum: Quilibet ex Deo doctus est. Hoc si verum est, iam naturale lumen nihili est. Si ex Deo procedat, satis est. Quid ergo prodest panis, verbo Dei destitutus? Inefficax est. Exemplum aliud. Christus ait: *Hoc est meum corpus, hic est sanguis meus,* Item: *Qui edit carnem meam, & bibit meum sanguinem, &c.* Hæc ad Philosophiam cœlestem spectant, & ex istâ intelligi debent, hoc pacto. Si panem editis & vinum bibitis, non putabitis satis esse, quod carnem & sanguinem terrenum retinetis: sed cogitate, quod vnà cum pane illo & sanguine, etiam edatis & bibatis æternum panem, & sanguinem in pane illo & vino latentem, vt nimirū ex pane illo æterna vestra caro, & ex potu æternus vester sanguis crescat. Vt summatim dicam: non venter tantùm, qui terræ est, implendus est, sed edendus est etiam cibus vitæ æternæ, noui corporis. Itaque panis per se panis est: & verbum in pane panis etiam est, sed non pistoris, verùm Dei, quem Deus ipse pinsit. *Philosophia ergo Adepta cœlestis* ita consideranda est, vt non terrenum saltem intelligere nos doceat, sed etiam æternum, hoc est, æternum cibum edere, cum mortali, in mortali, hîc in mortali vitâ. Et quod in hoc mortali corpore de æterno edimus, id manemus in Christo, & Christus in nobis velut secundus Adam, hoc est, Adam nouæ generationis. Iam si in omnibus expendimus, quid nobis naturale lumen præbeat: nihil aliud quicquam, quàm terrenam rem deprehendemus. In terreno autē nihil virtutis est: sed est in verbo. Quod enim Sol facit, stare iussus ab illo, qui ipsum, vt moueretur, creauit, id Sol habuit ab illo verbo. Quamdiu verbum viuit ac vult, tamdiu Sol in sua potentiâ perseuerat. Sic etiam non viuimus ex verbo viuimus, terreni & cœlestes. Ideò dicere non possumus, *Non est Deus,* hoc est, si panem ex terra, & vinum ex

vite

Homo quibus viuat.

Hominū duo genera.

Panis cur hominis cibus non sit.

Benedictione Dei omnia sustentantur.

Medicina sine Deo nulla.

Doctrina omnis ex Deo esse debet.

Christus est Adam secundus, &c.

vitæ habemus, quid opus nobis Deo est? Non ita. Mali bonique à verbo alimentum & vitam habent, non tamen omnes ad vitam æternam. Itaque vt etiam de terreno consideratio aliqua instituatur, Philosophia cœlestis iure proponi debet, nec terrenæ tantùm describendæ herbæ sunt, verùm etiam æternum & cœleste, hoc est, is, in cuius manu omnia consistunt. Si enim quis commentatur de Chamomillà & eius viribus, & obliuiscitur eius, qui ipsam condidit, is de ipsâ mentitur. Hinc enim in Medicinâ remedia falsa euadunt, quod fatuus medicus præcisè illa præstare conatur, quæ natura Chamomillæ indidit. Interim non expendit, chamomillam in manu Dei positam agere, quod ipse velit, non quod Natura. Et in eo multi seducuntur Medici; quòd plus herbæ & semini, quàm ipsi Deo fidant. Si enim se haberet res, vt natura dictat, operatio certa foret. Sic autem minimè. Qui in altis est, ad suam voluntatem & nutum illa dirigit. Hàc de causâ docuit nos orare: *Fiat voluntas tua*, Tua, inquit, non Naturæ. Etsi enim ipsa multum possit, & insigniter dotata sit, implenda tamen voluntas est eius, qui Naturæ dominus est. Ex hàc etiam probatione liquet, non satis esse, si naturalis Philosophia intelligatur, sed huic adiungi etiam supernaturalem debere. Hoc modo Deus cum suis creaturis operatur.

Herbaria quæ descriptio recta.

Deus, naturæ Dominus.

Probatio in Cœlestem Medicinam Adeptam.

PORrò negare nemo potest, quin Medicina, quæ per verbum Dei sine omni medio summa medicina est, à Deo singulariter nobis data & concessa sit, sicut à Sanctis hoc multoties comprobatum est. Cæcis enim restituerunt visum, mortuos vitæ reddiderunt, leprosos mundârunt, &c. Hæc cum reipsâ ita comprobentur, iure Medicina cœlestis Adepta admittenda est. Sed consideratione paulò altiore opus est, nempè, quod Medicina cœlestis Adepta sit illa, quæ ægros sanat, quos sanare Naturæ impossibile est, hoc est, quæ sanat illos morbos, qui propter sola Dei miracula creati sunt, per quos Deus celebretur. Nam cum ex Christo quæreretur: *Quis iste cæcus natus est? an peccauit, ipse, an eius parentes?* Respondit Christus: *Neutrum; nec ipse, nec eius parentes: sed vt Dei gloria in hoc manifestetur.* Iam si huius morbi nulla alia, præter dictam iam, origo est: exstruitur inde, hunc cæcum nulli alij Medicinæ subiectum fuisse: ac soli medicinæ cœlesti. Mulier, quæ duodecim annis profluuio sanguinis laborârat, & bona sua Medicis impenderat: à nullo tamen Medico sanari poterat. Hinc patet, morbum eius ad Cœlestem Medicinam, non ad naturalem pertinuisse. Huiusmodi morbi in mundo adhuc hodie multi sunt, quibus curandis sola Medicina cœlestis apta est, non item Naturalis. Morbi enim in classes duas digeruntur: In naturam, & in virtutes cœlestes. De Cœlesti medicinâ iam sciendum est, eam sine omni naturali corpore fieri, saltem hoc modo: *Lectum tuum sume, & abi, &c.* Sed & hoc verum est. Sanctos suos Deum manifestari non velle, sed eos occultare. Hinc elicitur, quod contra naturalis medicinæ modum multi sanescant, qui à Naturâ sanari non poterant. Summè ergo expendenda sunt arcana Dei. *Is operatur, vbi vult, in quo vult, & quando vult.* Ideò nos iussit quærere, pulsare orare, hàc nimirum de causâ quia ex Naturâ impetrare non omnia possumus, sed ipsius auxilio quotidie indigemus. Iaque quotidie ipsum rogare & quærere debemus, vt, quod natura largiri nobis nequit, ab ipso accipiamus. Et in nullâ re sine impetratu eiusmodi auxilio perfecti esse possumus. Verbum enim necesse est concurrere. Nam nullum Elementum esset, nisi verbum id fecisset. Nulla vspiam creatura esset, si non esset verbum. Sic hoc ipso momento vniuersa nihil sunt, nisi verbum adsit. Ipsum enim est vita & virtus. Vbi hæc medicina est, ibi est Medicina Cœlestis Adepta. Dici solet, nec præter veritatem, morbos cogenitos, & à naturâ insitos, naturali Medicinæ non subiici. Huius generis sunt, *Nati cæci, muti, surdi & similes.* His similes etiam morbi alij sunt, non ex naturâ, velut Lepra cum suis speciebus. Hos qui curare aggreditur, nihil in Naturâ quærat, sed quærat in cœlo. Ibi virtus posita est. Ideo honorari debet Medicus Deus enim per ipsum operatur, etiam cum nescit id, cum dormit, eique ministrat medicinam ex terrâ, & verbum è supernis, sine quo nihil præstari potest. Sed & de peste dicendum est, Morbo, non Naturæ subiecto, sed cœlo & eius medicinæ. Iam quæstio est: si verbum tantum sanat cur non æquè etiam per aut vt sunt Diaphoretica? hoc est. Cur verbum non omnibus simile est, vt proximum quoduis manu rapiatur, & eo auxilium præstetur? Causa hæc est. Vbi morbus est, eius origo duplex est: Vna est Naturæ: altera est cœlum. Verbum sanat cœleste: Natura Naturale. Pestis itaque morbus duplex est. A cœlo itaque cœlestis medicina: Et quē in Natura corripit aut lædit, is Naturaliter sanandus est. Hęc enim causa est, cur () quæ naturæ cognata sunt, vsurpari debeant. Sic Deus suos etiā Prophetas aliter docuit, hūc in Prophetiâ, illum in alio. Ita & Angelos præfecit hunc huic, illi aliū. Idem dic etiā de eius Apostolis & Euangelistis. Hunc nim ordinem in omnibus seruauit. Idem verum etiam in medicinâ est. Cui enim quodlibet prodest, id ei datur. Et dicto modo probatio Medicinę Adeptę Cœlestis intelligēda est. In omnibus enim operationē cœlestē cōcurrere oportet eamque vbiuis oportet esse, quę operetur & finiat.

Morbi medicinæ cœlestes qui.

Dei in operādo summa libertas.

Verbo omnia facta sunt, & sustentantur.

Obiectio.

Morbi sunt duplices.

Pestis est morbus duplex.

Probatio in Mathematicam Adeptam Cœlestem

DE Cœlesti Mathematicâ scribere, periculosum est. Quis enim ibi est Cosmographus, Geographus, Geometra? Et sic de cæteris speciebus. Mihi verò, quantū ad eius probationem necessariū videtur, tantū est. Possibile est, hominem vniuersū mundum pugno includere, cum omni cognitione & fundamento solido. Hoc si verum est, vt verum esse per lumen Naturæ patet, adeóq; re ipsâ cōprobatur: Verū idem etiam hic erit in cœlesti. Quod vt intelligatis, ita accipite. *Vt Cœlestis Mathematica* pugno vno comprehendatur, primo necesse est adsit is, qui Mathematicā illā illuminet. Naturale enim lumen id intelligere nequit. Quia verò nō è naturali tātùm lumine, sed etiā ex verbo Dei viuimus; ideò possibile nobis est, vt Mathematicam Cœlestem

intelligendā

intelligendo fundamentum assequamur. Etsi enim in carne quidem mortali simus: viuifica tamen nobiscum est, quæ plenis viribus ex nobis loquitur & operatur. Iam Cosmographia Cœlestis nihil est aliud, quàm videre hominem in Ebron. Angeli aliud habent. Sic Geographia nihil est aliud, quàm descriptio loci, in quo peccatum non est. Hic qui Geometriam aggreditur, is metiri nihil potest. Ibi enim nec Principium, nec finis est. & de medio nulli constat vllo. Hæc ergo cœlestis Mathematica à mortali corpore auidè arripienda est, vt hinc intellectum suum acuat & augeat. De probatione autem ita comparatum esse videtis. Si nec principium nec finis est: iam probatum est, in illis locis nullam artem valere. Si etiam nullus numerus adest, non vnum (vnum enim numerus non reperitur) non etiam numerus vltimus: quis ibi poterit Arithmeticum agere? Ibi nulla ars, nulla subtilitas valet. Omnia principio & fine carent. Qui ergo homo in Naturali lumine euadet. Et licèt quidem in æterno versetur, informationem tamen aliam nullam habet, quàm quòd nec Principium, nec finem in vllà re sciat. Quòd si ergo hæc expendimus; tunc fundamentum hoc est vnicum, quòd non creaturæ, sed Deus considerandus sit. Is si mensuratus est, mensurata omnia erunt. Et hoc corpori nouo, non minùs ac veteri impossibile est. Quantum verò ad Mathematicam cœlestem, probatio est, ibi finem non esse, nec quenquam vel de A. vel de O. vel de principio, vel de fine cogitationem suscipere debere. Sic etiam nihilo magis Mathematica in suà Cosmographià, Geographià, &c. ac Deus in seipso: qui est omnia in omnibus, nullo excepto, perscrutabilis est.

Cosmographia cœlestis quid sit.

Probationum in Cœlestia Membra.

FINIS.

CONCLVSIO.

Contrarietas in omnibus rebus.

IN probationibus cœlestibus me hactenus assecuti estis. ( ) His autem multi aduersari possent. Quis enim se aduersus omnes tueri queat? maximè cum hominum verba & cogitationes adeò veloces sint? Et in discordià omnia versantur, qualiacumque sunt. Primò, Deus nos vniuersos creauit, & per creationem sibi ipsi dissidium & aduersitatem creauit, sicut in propatulo est. Iam si Deus ipse in dissidio viuit, nec pax ei seruatur: multò minùs homo, Dei creatura, dissidio & contrarietati exemptus erit? Si filio proprio non pepercit, sed discordiæ ipsum subdidit: crucem certè etiam oobis omnibus imponet & in eo voluntati suæ parebit, quicquid de voluntate nostrà agitur. Hæc igitur mihi admonitioni sunt, hoc cùprimis sæculo, quo viuo. Hàc enim meà ætate tot dissensiones sunt, vt, quæ tempore parentum meorum pax erant, iam hoc meo sæculo discordia sint, & coutrà. Et si omnia despicias, mera est *Pressura gentium.* Vnus aduersatur alteri: nec in suo lecto quisquam iam securus agit, aut in molà aut apud aratrum. Si nulla securitas est in lecto, in mola, apud aratrum: ecquis Diabolo adoersante carebit in publico? Hanc ratiońem ipse mecum iam iuij, me sorti communi non exemptum fore, sed crucem mihi quoque subeundam esse. Contradictionem ergo Philosophiæ meæ iam ferre cogor, cum commodissimum est. Tempus autem erit, quo in pace illa dormitura est. Horum passim multa multis accidunt. *Multi vocati, pauci Electi.* Multis quidem clamare licet: pauci verò clamant vtiliter. Omnibus rogare licet: pauci autem impetrabunt. Quilibet suo fungitur? ego iridem meo. Suum cuique ingenium mihi meum. Quilibet autem seipsum probet, quid clamet, quid iactet. Et prout se probauerit ita clamare, ita se efferre pergat. Nam in eo situ erit, quomodo in Fulminatione Saturni quilibet subsistat. Sors eadem etiam luminis Naturæ est. In eo aduersarij multi sunt, ipsi inter sese dissidentes. In causâ est Ambitio, Luxus, superbia: Et tamen præter duas vias nulla est. Dextra & Sinistra. Ac superbià incitatus homo, æstimare fastidit, quænam vera vel falsa via sit: sed neglectis omnibus bruto suo impetu quòcunque proruit indiscretè. Interim tamen probi nullius est, sibi ipsi patrocinari & applaudere. Æquius est, quemlibet se fateri peccatorem; sic spiritus humilitatis in ipsum ingredietur, docens ipsum verum à falso discernere, vt rectam terere viam possit. Hæc autem à nemine curantur. Nec extra capitis ambitum ratio & intellectus quæritur; quod improbum est. Multa hoc meo sæculo de rebus sacris passim iactantur. Sed ista mera hypocrisis est. Is spiritus vt rectè cognoscatur, scriptionis meæ vnicus ferè finis est. Eloquens non sum. Et quamprimùm vnicum ore verbum emisi: decem illicò insultant, qui verba mille fundunt, quorum nulli probor. Silentium itaque mihi tutius est. Loquentem me, qui bonus est, deseret. Si verò paruùm loquar, mecum is manebit. Metitur enim is mea scripta, & de illis iudicat. Apud talem vinco. Qui autem garritum & multa verba præstolantur: hi à me deficiunt. Hæc mihi gratia data à Deo est. Cum hàc durabo, & moriar. Cœlestem vim pro Astronomia habendam esse multis aduersatur. Non autem displicet his, quos suâ gratiâ Deus nondum priuauit. Cur non ponam Magiam Cœlestem, cùm tamen Magus Deus sit, non in suà personà: sed per suos? Et tamen is primus est. Alter est secundus. Deus non vocatur Magus: is tantùm, cui is dat. Cur eodem modo non etiam Nigromanticus, cùm Deus subiectum Nigromantiæ tamen proponat? Et de eo non differere liceat? Omnibus modis. Idem iudica & de Nectromantià, quod ex Deo ipso profluat. Nomen ergo tantæ æstimationis non sit, vt æquiparetur tanto auri ponderi, quod nemo soluere possit. Qui enim est Nectromanticus, aut Magus, aut Nigromanticus cœlestis, is est Sãctus. Simile iudiciū ferendū est etiam de Astrologiâ Cœlesti, quod Firmamento Deus non omnia attribuerit, sed tantū sibi ipsi reseruârit. Vt omniū dominus sit, nec manum vnquā vacuam habeat. Quis ergo iustius hos homines signet, quàm Deus? An nō ipsius signū Naturali plus est? Omnino. Eo ergo maior necessitas est ipsū quoq; signare. In nullo enim errat: sed exactè amussim tenet. Et ex ipso iudicare bonū est, vbi nemo mentitur.

mentitur. In artibus etiam incertis, vbi quàm maximè certi esse volumus, omnium incertissimi sumus. Itaque pergendum, quò ducit alius. Idem accidit etiã in Philosophiâ Cœlesti. Quinam homo sublimiorem Philosophiam habere possit, quàm in nouâ generatione ex Deo? Quæ de Naturalibus tractamus, meræ tenebræ sunt: non tenebræ quidem damnationis, sed luminis naturæ, quod in manu Dei adhuc est, in quo nemo etiam Deum offendit. Quid insuper nostra est Medicina? Huius qui peritus admodum est, & herbas omnes, radicésque ac morbos, &c. nouit, & ex artis suæ præscripto operatur, quid quæso agit aliud, quàm vt ipse aduersetur ægro, æger Medico. In illo autem mundo ista medicinæ conditio non est: sed, quæ ex Deo profluit, medicina illicò præsto est, vbi Medicus sanctus est, & æger Beatus. Hic mederi bonum est. Et () Naturæ quidnam est? Nihil. Si omnia scimus, nihil quicquam scimus. Si enim morimur, actum de omnibus est, superstes nihil manet. Præstantior ergo illa habeatur, quæ nec finem, nec principium, nec medium habet, & æterna est.

Hæc scribere & commentari intermittere non potui, non vt semel saltem calamum admouerem, sed vt inceptam telam renouarem & denuò aggrederer secundò, tertiò, vsque ad vicem septenam: vt, quemadmodum aurum probatur igni: sic mea etiam scripta examinarentur & purgarentur, probè limarentur. Hoc mihi bonum visum est. Vos ante natas alas ne volitetis. Res pulchra est rosa. Sed anno integro eget, dum prodeat & floreat. Eadem cæterorum omnium ratio est. Qui fruticem pro rosà habet, rosam non habet, nec ipsam nouit. Qui nodum pro rosa decerpit: quid habet? Qui autem tempus expectat, dum Natura rosam explicet, & ad suum terminum deducat, is rosam suauem adipiscitur. Si Natura ita ordinariè agit: multò magis Cœleste supernaturale; Nemo ergo ante tempus quicquam iactet, sed maturitatem expectet. Nihil enim ante iustum tempus maturescit. Qui temporis ignarus est, is corruptor & seductor est, decerpens, quod nondum maturum est, auferens, quod ipsi non mandatum est. Et hæc ad probationem Membrorum Cœlestium allata sufficiant. Dona Cœlestia ad conuenietem locum differemus. Quibus dictis, iam probationes finiamus.

DE PROBATIONIBVS IN DONA Cœlestia, Theophrasti Paracelsi

PRÆFATIO.

Reliqua huius Libri secundi desiderantur omnia.

AD LECTOREM.

LIBER TERTIVS SAGACIS PHILOSOPHIÆ MAGNÆ

ASTRONOMIÆ, HOC EST, DE VIRTVTIBVS Olympi noui seu fidei.

QVARTVS LIBER

SAGACIS PHILOSOPHIÆ

PRÆFATIO THEOPHRASTI

In Quartam Astronomiam Infernalium.

TRES hactenus magnæ meæ Astronomiæ partes descriptas vobis communicauimus, in quibus rerum absconditarum arcana tractauimus, Naturalis nempe luminis potestatem in Astronomiâ: Præterea quomodo cœlestis quoque Astronomia similiter Astronomicè operetur: vna cum Astronomiâ Fidei.

Sequitur iam quarta Astronomia, indicans, quomodo Infernalis Astronomia operationem suam perficiat. Ante omnia autem in præfationis huius vestibulo demonstrabo, quomodo hæc nec cum fide pugnent, nec aduersentur ordini creatorum, si statuamus, Diabolum aut ei addictos nouem Astronomiæ species perficere posse. Negant enim, Diabolũ aut ipsius mancipia esse Magos, qui tamen Magi nullâ contradictione esse possunt. Sic etiã sunt Nigromantici, siue incantatione, hoc est, præstigiis. Similiter & in tribus speciebus sunt Necromantici. Sunt etiã Astrologi, & Astrologiã ex fundameto callent & intelligunt. Ita etiã signatis & signaturæ subiecti sunt, nõ minùs ac homo, aut animalia: vt discrimina inter ipsos non minùs sint certa, quam hominũ & animaliũ, vbi, quis niger, ruber, paruus, magnus, &c. fit, apparet: Itẽ quid porcus, vacca, serpẽs, &c. fit. Porrò & Artes Incertas æquè ac nos, & nobis quidẽ certius præparare possunt. Spiritus enim sapientior est carne. Sic etiam per omnia Philosophiam intelligunt. Denique quæ ad Mathematicam pertinent, eorum nihil ignorant.

Cùm ergo istiusmodi operationũ gnari sint, & ad eas exercendas perficiendásq; habiles ac potentes, iam deinceps pãdenda causa est, cur hanc potentiã habeant, huiusmodi effectus manifestò producendi: quod quidem

deus homini scitu vtile, & cognitu conueniens est. Cur enim in hâc terrâ viuit homo, nisi vt peritiam habeat operum diuinorum, quo modo vniuersa ex Deo procedant? Et licèt Diabolus quidem cum suis infernalibus, Deo & Deo addictis aduersetur: satis tamen compertum est, quòd nos, vt Leo rugiens sequatur, quemlibet in suo genere statúque Mercatori Mercator est. Deus autem & ipse Mercatori Mercator est sed alter est ex Diabolo, alter ex Deo. Sic Diabolus Regi est Rex, Prophetæ Propheta, Apostolo Apostolus, Doctori Doctor, Militi Miles, Equiti Eques, &c. Similiter & Deus Regi Rex est, Prophetæ Propheta, Doctori Doctor, Equiti Eques. Hoc modo duplices sunt Reges, Prophetæ, Doctores, Apostoli, &c. hoc est, verus in Deo, falsus in Diabolo. Hominis ergo est, probè accuratéque perspectum habere, quidnā ex Deo, quid ex Diabolo fit. Itē, quāquā diuina regia dominatio sit, quid diuini Prophetæ sint, &c. qui nō Diabolici. Valde enim mihi vtile videtur, mercatorem Diabolum cognouisse, adeóq; quēlibet scire, quomodo Diabolus doceat mercatorē, Doctorē, Prophetā, & quib. artib. ipsum alliciat ac capiat. Hæc inquā cognitio homini valdè necessaria esse videtur, vt caueat, ne quoquā modo ab ipso ad malū deducatur, cuius causa æternæ damnationi obnoxius fieri possit. Nam (vt exemplo vos doceam) homo, dum tenellus est, audiens seniores discit ex illis, & ab illis se informari patitur. Quòd si homo id præstare potest, vt puerum vel ad verā vel ad ad falsam viam ducat, & instituat: multò magis id præstare poterit diabolus, qui ipsis hominibus longè senior est. Et annosissimus quisque senex respectu huius est infans in annis, & iunior, quam in ventre matris fuit, iunior inquā recentissimè quouis nato Diabolo. Itaq; tam bonas quā malas artes expeditè callet. Quod bonū est, deserit, & eo cōuertit, vt alterū, quod bonū est, per id corrūpatur. Ars nimirū est, & ars quidē diuina, cōparatio victus. Hāc etiā diabolus nouit, & quidē exactiùs, quam homo illā ex Deo didicit, hoc est, ipse docere potest hominē, qui otiando in victū parare queat. Docere ipsū potest, vt decē florenos lucretur, vbi pro præscripto diuino decē Cruciatis ipsū contentū esse deceret, &c. Hoc verò potest nō tantùm in informādis mercatorib. & agitādis cōmerciis: sed docere etiā potest, vt, vbi Christus Apostolos adhortatur, ne baculū aut perā habeāt, &c. asinos cōparēt, qui illa portet. Et vbi Christus inquit, Quod proponitur vobis, edite, ibi docere ille potest, vt omnia, tā cocta quàm cruda illis proponātur. Vbi Christus inquit, Tu es Petrus, &c. ibi docere potest, etiā aliū ibidē intendi & intelligi. Mihi autē impossibile est, annotare ea vniuersa, quæ ipse peruertere potest, & docere contra & supra id, quod a Deo habemus.

Hæ Causæ ad scribendum me impulerunt, vt homo in animo ac intellectu suo certus sit, sciátq; an officiū suum, quod Deus ipsi imposuit, vltra Dei voluntatem tuendae exerceatve, vel minùs. In hoc enim periculum æternæ damnationis positum est. Videte enim astutiam diabolicarū artium saltem in sartorib. Deus & natura docent, vestes ad necessitatem & humilitatem parare. Diabolus autem docet easdem concinnare ad luxum, prætendens, eum mundi ornatum esse, tam viris quā fœminis dignum. Hāc persuasione ornatus Deo & Natura gratus contemnitur, diabolicus autē receptatur. Peruersionem hanc etiā obtrudit nobilib. ciuib. rusticis, clericis, Monachis, &c. vt decenti ornamēto statúque deserto, aliena & se maiora sectentur. Et hæc saltem apud sartores præuaricatio est, non cogitantes, quod præter ornatum a Deo & Natura constitutū nihil admitti debeat. Vniuersiq; adeò homines obliuiscūtur illius vnitatis & æqualitatis, de quā Propheta ait: Ecce quàm bonū, & quàm iucūdū, habitare fratres in vnū: qui versus nihil docet aliud, quam vniuersos homines figurā vnā, vnā formā habere, quam a sartore quoq; obseruari deceat. Eadem & Sutorum conditio est, qui calceos alios pro fœminis Principum alios pro fœminis nobilium, ciuium, rusticorum, &c. suunt, & tamen æque omnes fœminæ sunt. Sic virorum calcei sunt, discissi, ex holoserico, ex auro constructi, hos osculari oportet, &c. Nec verò de his tantùm, sed de vniuersis opificiis hæc intelligenda sunt. Quo fine aurifaber à Deo & Natura factus est? Vt in eo dona Dei appareant, & nihil mali fiat. Sed & hi suos limites transgrediuntur. Quid Phrygio? Dotib. a Deo acceptis abutitur, ad hominem diabolico ornatu corrūpendum. Et ex longa serie hic percenseri posset, quomodo artes vniuersas vltra constitutam metam, modumque & finem, Diabolus extendat. Et cum vita spectandis & expectandis omnib. sufficiat? Ipse enim est Mille artifex, introducendis excessib. tam opificem, quam ornandum ipsum in æternam damnationem præcipitans.

Sed vt in hac præfatione de Infernalib. paulo planiùs & vberiùs disseram: sciendum est, ea, quæ iam dixi, à Solis Infernalib. descendere. Et nemini admirationi sit, Diabolum posse eò impellere Doctorem, vt scientiā doctrinámque rebus ac officiis diabolicis impendat. Similiter & Propheta ac Apostolus. Quod enim de falsis Prophetis & Apostolis Christus inquit, id falsū a solo est Diabolo. Iam apud vos ipsos de his iudiciū concipite. Cōparate inter se Prophetā verum & falsum, Petrum primum & secundum, Apostolos primos & secundos, Prophetas primos & secundos. Quos si probè expenderitis tanto inuicem interuallo distabunt, quāto Lazarus pauper, in sinu Abrahæ sedes, a diuite, in abysso inferni torto. Tale Chaos etiā hic deprehendetur. Ne autē homo per nimiā industriā, quæ à Diabolo additur, in infernum seducatur: legendi sunt Prophetæ, &c. Ex quib. discemus, eos, qui Deo obsequuntur, in hac terrá sub Lazaro comprehendi, & diuitem, in inferno sedentem, historiá suá a Lucá descriptá, exprimere & repræsentare eos, qui in additione diaboli viuunt, nec subtractionem ferre volunt. Quá de causá etiam damnantur.

Nec verò hi tantùm duo exemplum sunt, Lazarus, scilicet Beatorum, & Purpuratus Damnatorum: sed plura huiusmodi vbivis prostant, quæ omnia quidem recenseri non debent, ex hoc autem exemplo commodè intelligi possunt. Videte & inter se conferte bellatorem Samuelem, & bellatorem Dauidem: aspicite bellatorem Neronem & Alexandrum & similes. Quis bellorum ab his gestorum finis? Sine insigni gloria obierunt. Attendite ad Sapientiam Salomonis, quæ ex Deo fuit, & ad sapientiam Cæsaris Constantini, qui regnum suum Constantinopolim transtulit. Alter laude dignus est; alter ne dignus quidē est, vt eius mentio fiat. Nimium enim metam transgressus est. Vellem ergo, hinc modum metámq; veram cognosci: vltra Terminum enim constitutum pergere nemo potest, nisi sapientiam Diaboli sequi velit, quam, quomodo finitura sit, nemo explorare potest. Semel verum hoc est, finem nullum bonum sequi posse. Est enim arbor mala, fructus bonos nullos proferens, ideóque igne, hoc est, infernali flamma in sua exaltatione digna.

Sed vt ut hæc sint, sciendum nobis est porrò, omnes Astronomiæ species hoc modo in Infernalibus perfectas esse, vt ad hanc etiam pertendere metam possint, ita tamen, vt, ceu dictum est, vltra ipsam quoque

ducere posside. Et si autem hactenus saltem de ductu aut tractatu eorum differuerim: sciendum tamen nihilominus est, quòd etiam per se ipsos Magi naturales, Nigromantici, Nectromadrici, &c. sint, velut in vestibulo à nobis constitutum est. Nec id his humana semper illi opera reiunetur, sed eadē per se interdū exercēt. Si Natur alis Magus Magiam per se exercet: per se etiam illi quamlibet Astronomiæ speciem vsurpabunt.

Vt Magica Infernalium vnà cum aliis Astronomiæ speciebus rectè intelligatur, hac de causa explicare aggressus sum, quomodo agant, quive in sua Essentiâ operentur, vt qua Impreßiones Diabolicæ sint, vel non sint, distinctè sciri poßit. Vbi tamen omnia naturaliter, & ex fundamento deducturi & demonstraturi sumus. Magni enim momenti est, creatorum Dei consideratio, quòd nempè Angeli ipsis hominib. multò sublimiori sapientiâ prædit & dotati sint. Diabolus autem, qui Lucifer fuit etsi multum quidem perdiderit, locum tamen sanctum, conspectumque Dei regnum perdidit, artes sapientiámque retinuit. Harum enim priuationis scriptura non meminit. Iam hac cognitio plana est. Qui artem seu scientiam retinet, is retinet etiam artificium, etsi a Rege expellatur. Quanquam hoc eius officium non fuerit: sed illud, vt ad conspectum Dei staret, & rerum terrenarum curam non haberet. Quibus tamen cum iam amotus sit: terrena deinceps ipsi palmaria facta sunt. Sequentem ergo, Lector, Infernalium potentiarum Astronomicam Philosophiam euolue, vt, quid infernales vires & potentia sint, intelligas. & intra modum metámque te cohibeas, ac errores vites. Datum ad S. Vitum in Carinthia.

Finis Præfationis in quartam partem Magnæ Astronomiæ THEOPHRASTI HOHENHEMII, *de Infernalibus viribus secundum Naturæ facultatem tractantis.*

CAP. I.

De Compositione Infernalium.

SVPERIVS in prima parte docuimus de Compositione hominum, ex quonam à Deo creatore illi conditi sint. Vbi dicimus, ante creatum hominem omnia condita & ex creaturâ, hoc est, ex Limo terræ, tandem ipsum hominem productum fuisse. Hoc idem est ac si dicatur, *Homo factus est ex materia.* Hoc autem loco in creatione Infernalium terrena materia corpus non est, sed verbum tantū, quod inuisibile est, illos creauit. De his autem primò notate. Si notitiā principij Infernalium habere desideremus: necesse est nobis de initio & origine Angelorū ante omnia constare. Sicut enim ex terreno homine, nouus natus cœli fit, & alius nouus natus Inferni: ita hîc etiā scire conuenit, Angelos creatos esse speciosos ac supra modum venustos. Nihil tamen quicquam à Deo aut conditum aut splendidè dotatum est, quod inobedientiâ à Deo statu suo non deiiciatur, si Deus manum suam subducat. Sic Iudas fuit Apostolus. Quem cum Deus desereret, in desperationem iactus seipsum suspendit, & medius crepuit. Petrus cōstans māsit: cui Deus claues regni cœlorum tradidit, nec ab eo iterum abstulit. Christus enim ipse pro eo orauit, vt ne fides eius deficeret. Quos ergo Deus protegit & gubernat, hi Dei viâ incedunt. Qui ex hoc ordine non sunt, hi student vigiliis, ieiuniis, & precationibus, vt ne Deus ipsos in tentationem inducat. Creata enim omnia, nisi vigilent, & ieiunent, & orent, à Deo deseruntur, & præcipites ruunt in adulteria, furta, latrocinia, idololatriam, superbiam, insolentiam, &c. donec manus Dei ipsos obruat. Quæ profero, vt intelligatis, Infernales conditos non fuisse, vt Infernales, sed vt Angelos. Cùm verò non timore Dei flagrarent, sed superbiâ inflati turgerent; è statione suâ eiecti & expulsi; quicquid habuerunt, perdiderunt.

Homo ex qua materia factus Infernales quomodo creati.

Angeli, creati quales.

Homo sine ope diuina nullius.

Infernales cur cœlo eiecti.

Maioris perspicuitatis gratiâ, antequam de ortu Angelorum pertractare pergam, velim ad hoc vos exemplum attendere, Creauit Deus hominem, Mundum & vniuersum Firmamentum, sicut hæc ambitu suo includuntur. Euidens autem est, in mundo duas omnino Naturas esse in omnibus rebus, *Bonas* & *Malas*. Sic homines boni sunt, sunt mali, beati, reprobati, sancti & damnati. Duplices hæ naturæ sunt etiam in animalibus: sunt in Elementis; sunt in Firmamento. Cùm verò in mundo initium rerum omnium bonum & Deo placens fuisset: Tempus postea bonum corrupit, & id in malū conuertit. Hæ naturæ etiam in cœlo citra contradictionem repertæ sunt. Initio enim Angeli fuerunt supra modum formosi & boni. Horum pars peccauit: pars non peccauit: Et cum Dei voluntas esset regnum suum à non pollutis incoli, sed ab illis, qui pure patrifamilias ministrarent: hinc factum est, vt polluti ex regno Dei exturbarentur, puri autem retinerentur. Et prouidentia diuina deinceps etiam in elocando suò regno hunc morem obseruat, vt, priùs quàm homo cœlum ingreditur, velut aurum in igne probari cogatur: Vbi probationis hæc summa est, vt carnem mundo relinquat, & nouam carnem nouæ generationis induat, conceptam nimirùm à spiritu sancto, sine quâ carne cœlum intrare nemini licet. Commodium enim prudentiæ diuinę visum est, vt creaturæ nulli fideret, nisi ea de cœlo & ex cœlo regenerata esset. Similiter etiam de Angelis intelligendum est, quod scilicet illi, qui Infernales facti non sunt, accuratè rigidéque priùs probati, & demum, postquam in perfecto Examine rectè steterunt, ad regnum cœlorum confirmati fuerint. Sic etiam soli confirmati homines nouæ generationis regnum Dei, cæteri tartareum infernum possident.

Natura in mundo duæ sunt.

Regnum Dei qui possideant.

CAP. II.

PORrò autem homo, vt homo, ex mundo notitiam nullam haurire potest creationis eorum, qui aut in regno Dei versantur, aut ex illo eiecti sunt. Nemo enim de supernis disserere potest, nisi ex supernis sit, hoc est, nisi per Spiritum Dealem in homine. Quantum autem æqualis similitudo & experientia, & à multis seculis prompta historia ac reuelatio dictat: intelligitur quidem, æquè in cœlo ab initio extitisse bonum & malum, peccatum & non peccatum, probum & non probum, iustum & non iustum. Vnde autem Deus bonum & malum in suum regnum assumpserit, homini absconditum est. Hoc tamen ita se habere, hic in terra demonstratum satis est. Admiratione quidem dignum est, quod Deus sibi ipsi & domui suæ

Lapsus Angelorum quã horrendus. ex se, Angelos creauerit, qui tamen puri, perfecti, mundi, & sine peccato non fuerint, sed in horrendum peccatum inciderint, cui peccato simile non fuit, quod *Sodoma ac Gomorrha* patrauit, aut mundus, qui cataclysmo totus inundatus est. Quale hoc fuerit corpus spirituale, in quo tantum peccatum in cœlis exortum est: id ex se homo suo iudicio capere minimè potest. Caro namque caro est, & insuper infirma, ex luto facta in lutum rursus abitura. Vnde in peccatis nascitur. In cœlo autem ratio alia est. Ex tali luto creati Angeli non sunt, sed ex purissimo purissimè facti sunt. Et tamen ingens ipsorum numerus in peccatum lapsus est, vt iam omnis infernus illis repletus sit. Hinc facilè cogitatu homini est quod Deus in omnibus suis creatis, quib. rationem indidit, contrarium concurrere permiserit: quasi diceret. *Ecce, ego solitarius sum, penes me nemo est, consortium mihi creabo, seruos, &c.* Hi ratione pollebunt, me cognoscent, voluntatem meam intelligent. Vt verò videam, qui constantes futuri sint vel non sint, libertatem ipsis relinquã, & quales se erga me gesturi sint, attendam. Qui probi erunt, hos retinebo. Qui mali, eos expellam. Sciendum ergo, creaturas omnes, quib. rationem Deus concessit, in statum hunc collocatas esse, tam in cœlo, quàm in terra. Iam si ratio ambigit, & veluti in arboris ramo, quẽ ventus sursum deorsúmagit, consídit, nec in statione firmâ permanet: Deus manum suam subtrahit, & rationem suo arbitrio relinquit. Voluntas ea libera ei, qui taliter in manu Dei non consistit, libera est, vt vel labatur, vel maneat. Et de libero arbitrio exemplum notate. Nemo liber est, nisi qui dominum non habet. Iam, qui Deum non habet dominum, quem Dominus suâ manu non ducit, sed liberum relinquit: is facere potest, quicquid vult. Ideò à Christo docti sumus orare, *Ne nos inducas in tentationem.* Ea enim tentatio est, si manum suam nobis Deus subducit, liberos nos esse sinit, & nos libero nostro arbitrio committit. In hanc ne incidamus, oramus, *Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo.* Et hoc malum id est, si in libero arbitrio versamur. In hoc versati similiter sunt etiam Angeli. Horum pars sapiens fuit, creatorémque suum considerauit, nec malo se addixit. Pars altera superbiâ elata, Deũ creatorẽ suum deseruit, qui illos fecit, creauit, & ordinauit, ceu Psaltes ait: *Deseruisti eum, qui te creauit, & Dei tui creatoris oblitus es.* Postquam ergo Deum deseruit & oblitus eius est: abstrusit ipsum Deus ad Tartaros, & puros secum retinuit. Et tantum nec plus homo de cœlestibus creatis, eorum principio, & corporibus spiritualibus, ceu iam explicuimus, intelligere potest.

Homo cur peccabilis.

Contrarieta in omnibus rebus reperitur.

Liberum arbitrii quid sit.

Tentatio Dei quid sit.

CAP. III.

CÆterùm de iam commemoratis rebus paulò clarior explicatio adducenda est, & cumprimis de hoc, quod Ratio debeat habere notitiam boni malique, & insuper etiam Electionem huius vel illius, quando manum suam Deus subtrahit, & ex ratione arundinem facit. Hic ergo notandum est oportere rationem cogitationis nonnihil habere cum spiritu sancto.

Ratio humana quando firma sit.

Hoc enim absente, ratio nuda & infirma est, vt per seipsam brutalis existens. Et licèt quidem insigni intellectu, sapientiâ, prudentiâ, perspicacitate & indole polleat: sapientia tamen illa non nisi stultitia est, apud Deum. Præterea nec ipsa Angelorum sapientia apud Deum aliud, quàm stultitia est, nisi spiritui sancto cognata & vnita sit. Id comprobatur ex eo, quod iam traditur. Quando nimirùm Angeli in libero arbitrio examinationis steterunt, manus Dei adeò absens fuit, vt seipsum quilibet, qualisnam esset, solidè & verè cognoscere posset. Non tamen in ipsis Lumen fuit, sed propria tantum cognitio, quæ nonnullos eorum seduxit, nimirùm Angelos omnium ditissimos maximè & splendidissimè dotatos, qui sibi ipsis adeò complacuerunt, vt iam sibi persuasum haberent, nullo se Deo opus habere, sed ipsum etiam à se superari. Cæteri, vt (quod opinabile est) pauperrimi, in humilitate suâ persistentes, loco suo perstiterunt, & postea eleuati sunt, sicut Beata virgo canit: *Deposuit potentes de sede*, (Luciferum intelligit ceu Angelorum potentissimum) & exaltauit humiles, id est, pauperes Angelos humilitati addictos, in locum illorum surrogauit. Nam & in hoc mundo vsus docet, diuitias facere aduersarios Dei, & parere insolentiam, contemptúmq; eius, qui illas largitur, adeóque incitare ad inobedientiam & ingratitudinem aduersus eum, qui opes creauit & contulit.

Sapiẽtia hominũ apud Deũ stultitia.

Angeli quinam seducti.

Diuitiarũ quis effectus.

Hinc iam, quod dicetur, liquet. Quamprimũ Deus manum suam subtrahit, nihil facit aliud, quàm quod Spiritum sanctum ab homine auferat, ipsúmque suæ rationis arbitrio committat. Vbi Spiritus sanctus non adest, ibi libera voluntas viget. Vbi Spiritus sanctus est, ibi omnia ad ipsius arbitrium dirigi necesse est. Sed & hic libera volũtas est in tali homine. Qui enim Spiritum sanctum habent, habent sapientiam diuinam. Talibus accepta est sapientia Dei, vt liberâ suâ voluntate doctrinam S. spiritus non transgrediantur. Et ea libera voluntas directa est ad bonum, minimè ad malum. Quib. autem Spiritus sanctus totus ademptus est, veluti damnatis; hi ipsi quoque liberum habent arbitrium, sed ad malum, vt faciant, quod velint, prædentur, furentur, decipiant, &c. Itaque verum liberum arbitrium consistit in probatione & tentatione, facta à ratione propriâ, sine concursu Spiritus sancti.

Liberum arbitriũ hominis duplex.

Hæc eo fine adducuntur, vt per illa constet, Spiritum sanctum initiò, cum Angelis in examinatione non fuisse. Fidei autem consentaneum est, quòd postea illis Angelis, qui iusti & humiles manserunt, Spiritus sanctus datus sit. Ipse namque est confirmatio & constantia, quæ non labascit. Nullus ergo deinceps Angelus lapsurus est, quia apud ipsos lumen Spiritus sancti habitat. Id probatur ex eo, quod ad Apostolos, qui cum Christo fuerunt, post examinationem ab ipso Christo dictum fuit: *Vos mecum habituri sum Vt vbi ego sum, vos quoque vna sitis.* Hæc post Ascensionem Christi obfirmata fuerunt, postquam Spiritum sanctum ipsis misit, & eâdem operâ ipsos etiã confirmauit. Ante id tempus Spiritum sanctum ipsos habuisse, nullibi legitur. Mandatum quidem & potestatẽ à Christo acceperant, sed ipsam tamen in ratione propriâ consistentem.

Angeli cur non denuo labatur.

consistentem. Quâ etiam de causâ non semper sapientes exstiterũt, sed iam vel in fide vacillantes, vel minùs illostrati. Sic Thomas credere noluit: sic Iudas proditorem se præstitit. Post missionem autem Spiritus sancti, omnia in ipsis illuminata, ipsiq; in amore adeò incensi fuerunt, vt nulla deinceps infirmitas in fide, aut defectus in æterna sapientia, aut in vlla re ruditas apud ipsos remaneret, sed ad omnem Dei voluntatem perfecti promptiq; illi existerent. Idem de probatis etiam Angelis intelligendum est, quod tãdem Spiritum sanctum acceperint, vt in æternũ à Deo non ampliùs deficere possent, veluti & Apostoli à Christo adeò non desciuerunt, vt deserere maluerint vxores, liberos, parentes, agros, prata, ipsum denique corpus suum. Itaque deinceps in omnem æternitatem à Christo deficere amplius non poterunt. Virtus námque huius constantiæ à Spiritu sancto manat.

Apostoli cur & quando perfecti sint facti.

CAP. IV.

Agitur deinceps de Spiritibus Infernalibus, cælo eiectis.

CVm Lucifer iam non ampliùs in cœlo versetur sed indè coniectus in Inferorum sit: quæ huius expulsionis causa sit, iam satis expositum esse arbitror. Pulchritudo ipsius, & serenitas, & puritas Angelica tota in contrariũ versa est, vt excreta abierit in carbonem, ex carbunculo degenerârit in tophum. Quicquid enim Deus dat dedit ve sine conformatione Spiritus sancti; istud vniuersum à Deo iterum adimi potest. Nec enim ex manu Dei id remotum est, sed in ea adhuc positum est. Quod verò post confirmationem Deus dat: id nonquam iterum aufert. Sic Petro claues regni cœlestis dedit: eas iterum non aufert ab ipso. Dedit enim eas post examinationem, probationem & confirmationem: cui etiam post examinationem oues tradidit, quas ab ipso iterum non aufert. Affirmo ergo, Luciferum supremum spiritualium infernalium auctorẽ confirmati nihil habuisse, vt qui ad probationem factam illicò delapsus sit in superbiam & mendacia erga Deum, & veraciter cum Deo nihil tractârit, quamdiu in cœlis fuit. *Ipse námque Christus fatetur, Mendacem ipsum fuisse ab initio, & cum veritate nunquam stetisse.* Quibus verbis Christus fatetur, cœpisse ipsum illicò in cœlo mentiri, & à veritate abhorrere. Hinc iam consequitur, illud, quod is contra Deum assumpsit, in ipso confirmatũ esse à Deo, vt scilicet mendax in æternum maneret. Iam cum mendax maneat, mendacium autem in cœlo tolerari nõ possit, sed sola veritas: ideò foràs ex cœlo ipsum eiici, necesse fuit. Indutus ergo est veste, mendaci conueniente, sicut fur induitur laqueo, latro rotâ, &c. Hæc iam est furtiua & mendax natura, quâ post amissam claritatem indutus est, ita vt Angelici nihil ampliùs ipse cum suis complicibus habeat. Ex die abiit in tenebras. Qui lux erat, factus est nox: qui Sol, abyssus abominandâ caligne horrens. Abstrusus ergo est in ipsa Elementa, ambulans in splendore Solis, in omnibus corporibus, etiam in inferno. Sol tamen eidem nihil prodest: Sed sors eius similis est ei, qui anhelanter potum sitiens, illum quidem ad manus habet, sed ipso tamen potiri nequit, & ob præsentiam multò grauiùs affligitur. Porrò de sapientia eius sciendum est, eam omnem mutatam esse ad promouendas ipsius fraudes, mendacia, & deceptiones, ita, vt nulli iam, siue Angelus siue homo sit, ea vsui esse possit, nec ille Angelicam suam sophiam nisi ad malum, hoc est, ad id, quo Deo aduersari annisus est, impendere queat. Nam Angelicam sapientiam Deus illi non ademit, sed in malum & scelus conuertit. Sicut enim, si quis dominus Præfectum aliquem habeat, cui potestatis multum commissum sit, potestate autem acceptâ Præfectus abutatur ad exigendum & opprimendum dominum, à domino tamen superiore subiogetur & vincatur, ac ab eodem carnifex & carnifex constituatur: iam præfectus ille omnem suã sapientiam, vafritiem & prudentiam in hoc cõferre debet, vt rectè canes cædat, furésve suspendat, cùm ad res alias vtilis non sit. Tali iam graue obtenit, quod, cùm suâ sapientiâ & versutiâ ita vti possit, vt cuilibet domino æqualis sit, ipsam tamen cædendis canibus & purgandis cloacis impendere cogatur. Idem eodem modo etiam Lucifero accidit, vt vestem iam, gerat non domini, hoc est, Angeli, sed carnificis, & vt sapientiam suam impendere cogatur rebus turpibus, friuolis & pestilentibus, &c. Mallet enim esse Angelus, quàm Diabolus. Et tamen diabolus manere cogitur, & in diabolicis occupatur, etsi Angelicam sapientiam rebus cœlestibus potiùs, quàm infernalibus impendere mallet. Subiectus cogitur esse illi loco, vesti, & operationi, quam omnium maximè odit. Cogitur illa facere, quæ maximè respuit. Cogitur iacere in illa foueâ, in quam præcipitare Deum annisus est. Ita nimirum Angelica ipsius sapientia conuersa est in Diabolicam: quod quidem maledictissimum & turpissimum inter Dei creaturas omnes iure habendum est.

Luciferi excelsa puritas in pollutionẽ abut.

Petro datæ claues cœli.

Lucifer confirmati nihil habuit.

Lucifer mendax ab initio.

Luciferi sophia quo mutata sit.

Diaboli & carnificis collatio.

CAP. V.

De Infernali, vbinam cum suis habitet.

OPus est, vt initio exemplum vobis de diabolorum habitatione, propónam, & tale quidem. Constat hominibus omnibus, nobis Solem conferre diem, qui luce suâ creaturas vniuersas serenat, & in quo opera Dei omnia, sensibilia & insensibilia oppidò gaudent, Deóque gratias de suis operibus agunt, quod is nos tales condiderit. Porrò autem creaturæ, prout se habent, ita solis lumine fruuntur. Quæ bonæ sunt, his illud gaudio est, quæ malæ, terrori. Malum námque, nihil vtile à Sole expectare potest. Ita ligno putrido, & terræ lumbricis Sol minimè vtilis est. Sed iam pergamus de his. Sol lucet, & vires suas in omnia corpora, quoquò versùm penetrando, vsq; ad ipsum centrum, transfundit. Quáq; ratione splendor solis transit per vitrum: eâdem ratione vis eius transit per mare vsq; ad imum fundum. Sic etiam per terram. Sic per aëris vniuersum corpus. Sic denique quoquò versùm per ignem. Imo per generationes vniuersas, ab elementis descendentes, illa peruadit, vt per metalla, per montes, per lapides, per saxa, per ligna, &c. ita, vt nec quidquam in medio sit, quod Solis viribus inaccessum sit. Ad Solem enim corpora omnia collata instar vitri sunt. Et

Habitatio Diabolorum vbi.

Solis vis quoquò versũ penetrat.

licèt oculi quidem nostri id non comprehendant, sed veluti tenebrosa quædam corpora sint, ipsius tamen Solis respectu omnia sunt Diaphana & perspicua. Eodem modo & Aër per omnia penetrabilis & meabilis est. Exemplum allatum iam ita accommodabitis. Vbi Sol est, ibi sunt Diaboli. Vniuersis enim creaturarum ambitus est mundus, est infernus. Iam vt de mundo creaturæ gaudent (sic nimirum crescentia terræ, sic pecora omnia ob cœlum & diem lætantur) ita de die congaudent etiam cætera omnia, vt homo, & quicquid vbique est.

Infernus vbi.

Sed Diabolis, qui in die versantur etiam, Sol tenebrosus est. Hi Solem adspiciunt, sed ad ipsum exhorrescunt. Vident creaturas, sed ad conspectum earum expauescunt. Et quod homini creaturisque cæteris gaudio est, id ipsis est dolori. Quod hominibus voluptati, id ipsis nauseæ est. De hoc ponamus exemplum. Apud animum tuum concipe, quendam in carcere captiuum teneri, propediem capitis pœnam luiturum. Cócipe etiam alium, ante fores carceris saltantem & lætabundum. Hi quanto interuallo distant? Qui ad patibulum ducitur, is ad lucem exhorrescit, nec vllo gaudio afficitur. Alter saltat, iubilat. Vtrique sub Sole eodem sunt, non similiter tamen vtrique animati. Alter lætabundus est, & subsilit, potat, & voluptatibus plenus se proluit. Alter est eneruatus, & mortis horam cum dolore, seu angustia expectat. Horum discrimen valdè magnum est, velut & Christus inquit: *Duo in mola sunt, alter suscipitur, alter minimè. Duo sunt in agro, alter suscipitur alter minimè, &c.* hoc est, alter gaudio, alter mœrore afficitur. Et licèt in vno quidem sint loco, in vno lecto, in vna molâ, in vno agro, non tamen vnius gaudij & sortis participes sunt. sed alter ridet, alter plorat. Multò maius & euidentius discrimen est creaturarum in hoc mundo versantium & infernalium. Duo enim sunt, nos ex parte vnâ in Sole: Infernales ex alterâ parte, sub Sole. Maior autem est horum sub Sole ploratus & stridor dentium, quàm illius, qui sub Sole supplicio afficitur, angustiatiò inquam maior, vt Christus ipse dicat, *Solem ipsis tenebras esse, de extremis tenebris illum loquitur.* Ex tenebræ non noctis sunt, sed præter has sunt etiam aliæ, in circulo tamen & ipsæ comprehensæ. In tenebris illis habitant Diaboli. Sed vt cœco Sol est tenebræ, quas non videt, ita Sol etiam est tenebræ Diabolis, tantò grauior, quantò illi acutius vident; & tamen videntibus oculis cæci sunt, audiuntq; & multi surdique sunt. Hæc illa miseria & ærumna Diabolorum est, quòd frui non possint præsentibus, sed ipsis omnia contraria sint, velut meretrix in conspectu ferenda. Si enim dilectæ coniugis suæ probra & flagitia videre & tolerare aliquis cogitur, dolor ille nullis verbis satis exprimi potest. Multò grauior iste Diabolorum dolor est, quòd iis, qui vident, frui non possint, aliusque ipsorum episcopatum occuparit, cùm ipsi interim tam Angelorum quàm hominum otiosi spectatores sint, quæ afflictio ipsis omnium maxima est.

Diesgaudio est omnib., nisi Diabolis.

Diaboli collatio cũ fure.

Sol est tenebræ.

CAP. VI.

De eorum Confœderatione, & Regimento, & Exercitiis.

Ratio dianetoru dinersa.

QVæcunque creata Deus Ratione dotauit, ea illam diuersam habent. Quot enim personæ, tot etiam rationes & intellectus. Et hoc non de terrenis saltem hominibus ac pecoribus, sed ipsis etiam Angelis & infernalib. verum est. Cùm ergo ratio secundum sapientiam suam in infinitas partes distributa sit, adeò, vt quodlibet per se ab alio diuersum sit: hinc iam patet, alia etiam ad alia facere, ac conducere, vt pro cuiuslibet intellectu diuersa à diuersis expectanda sint. Sic ex Angelis in cœlo alius est *Gabriel*, alius *Michael*, & sic deinceps. Sic cum constet, in Deo tres Personas esse, Patrem, Filium, & Spiritum S. ita aliud est officium Patris, aliud Filij, aliud Spiritus sancti. Idem euidens etiam inter nos homines in hoc mundo discrimen est. Hoc ergo discrimen, non in Deo solùm, sed & Angelis, & hominibus, ac animalibus, denique crescentibus vniuersis ratum est. Iam cum Diaboli (qui iam spiritus sunt) Angeli fuerint, & Angeli olim quidem boni, nunc verò mali existant: conditionem tamen Angelorum in se retinent adhuc eo modo, quod velut Angeli boni Angelica sapientia in rebus & essentiis Angelicis vtuntur, sic illi Angelicam sapientiam reb. Diabolicis impendant. Discretus tamen, vt dictum iam est, ordo & ratio seruatur in officiis, seruitiis, constitutionibus, &c. secundum quæ à Diabolis vniuersa non ad cœlestes virtutes, sed ad infernales, non ad cœlum, sed ad infernum conferuntur & diriguntur. Angelicæ itaque sapientiæ tanta profunditas est, vt illuminatio eiusdem à nullo terreno satis indagari queat. Hoc quidem scire possumus, nullâ ipsos terrenâ sapientiâ vti. Versantur námque in cœlo, non in terra. Nullis ergo terrenis cognoscendis vacant. Nec Medici sunt, quia nullis morbis affliguntur: nec Iureconsulti, quia pace gaudentes litibus carent, nec tignarij, quia domicilio nullo opus habent. Id de terrenis vniuersis æquè intelligite. Hæc vt vera sunt de Angelis ita malis etiam Spiritibus conueniunt. Morbis carent: ideò & Medicis. Spiritus námque, ossibus & carne carens, ægrotus non fit. Regnum turbatum & diuisum non habent: itaque non Iuristis egent. Non coquunt, quia non edunt: ergo nec figulo opus habent. Insignem & illustrem sapientiam quidem habent: sed eâ, non vt volunt, vti possunt. Idémque hoc casu patiuntur cum eo, quis coquendi artis peritus est, sed eam cum exercere nequeat, cruda deuorare cogitur. Hic vos velim attendere tamen, quòd illi quidem possint coquere, mederi, patrocinari seu ius dicere, quod, inquam, quicquid vspiam in terra artium & opificiorum est, calleant, ipsis hominibus longè meliùs & subtiliùs, adeò vt nihil ipsis absconditum sit, nec quicquam homo excogitare possit in natura, quod ipsi non sciant sine defectu. Sed ista tamen nôrunt non vt Angeli vel Spiritus, hoc est ex naturâ propriâ: sed in terra eadē didicerunt & cognouerunt, isto temporis interuallo, quo ex cœlo deturbati, apud nos commorati sunt. Hoc vt rectiùs intelligas, animo concipe, quendam ex hominibus, qui exteras terras noscendi gratiâ ex patriâ suâ proficiscatur. Is, si quo loco educatus est, callidus, prouidus & prudens fuit, eò plus alibi cognoscit. Eodem plus modo, quia Spiritus maligni Angeli fuerunt, Angelicam sapientiam secum exportantes, quouis homine exactiùs ipsam Naturæ cognitionem haurire

Angeli boni & mali, quomodo scadum sapient am differat.

Angeli terrena non norunt.

Spiritus quomodo terrenas nouerint & vnde.

Spiritus omnia pro- fissime sciunt.

Spiritus montes perspi- ciunt.

Spiritib. scientia nulla prodest.

haurire potuerunt. Taceo, quòd Spiritus montes quoq; & saxa, adeóque elementa omnia pertranseat, eadem penitissimè contempletur, ac spirituali suâ indagine vniuersarum rerum *Anatomias, Secreta, Arcana, illustria Magnalia Dei & Mysteria Naturæ*, promptissimè explorare & assequi possit. Qui cum per montem, tanquam per vitrum perspicit, plus in monte illo cognoscit eo, qui forinsecus tantum illius muscum aspicit. Si quid in monte sit, videre cupiat, opus habet, vt foramen sibi moliatur: & tamen eo facto plus non videt, quàm quod foramini propinquum est. Quærit itaque, & quid certo adsit vel absit, ignorat. Sic ergo ipsi sunt Medici, sunt Iuristæ, sunt Figuli, sunt tignarij, &c. Horum tamen, nullum ipsis vsui est, cùm nullo etiam Mysteriorum illorum indigeant. Itaque nullum inde emolumentum capiunt: ista tamen callent & nouerunt.

CAP. VII.

De eorum Operationibus, & Artificiis Naturalibus.

Diaboli stultis similes.

Diaboli artes suas damnis hominū impendunt.

PORrò, etsi quidem, ceu dictum iam, naturalium cognitio ipsis nihil profit: se tamen in hoc similes præstant morionibus, aut alij cuipiam malitioso homini, qui multos lapides in aceruum vnum congerit, quorum tamen nullum vsum habet. Interim vt alios persequatur ac lædat, aceruum adit, & lapides in obuios coniectat. Cuius suæ malitiæ etsi nullum quidem fructum, attamen gaudium percipit. Illis enim nauci & nihili creaturis hoc ita innatum est, vt, si quidem sibi nō commodantia tamē aliis nocentia temerè moliri satagant. Idem ingenium etiā spirituum malignorum est. Hinc iam ergo coniicere licet, quod, etsi quidem comprehensarum scientiarum nullum vsum sentiant, eas tamen lædendis hominib. studiosè impendant. Hoc ergo fine Astronomi sunt, & cœli cognitione pollent, vt hominem, qui Astronomus est, seducant, impediant, auertant, denique sibi similem mendacem faciāt. Hoc modo etiam Medici sunt, vt Medicum aliter, quàm ipsa artis præcepta tradunt, informent, quò scil. is ad mendacia abreptus, medicinis suis ægrotum iugulet, & homicidæ patri seu præceptori suo similem se præstet. Eadem etiam Iurisprudentiæ conditio est. Quid enim iustum fasq; sit, probè quidem illi nouerunt, sed iurisperitū interim à recti tramite seducunt, & ad inanē garritum, ac damnosa diuerticula adigūt, vt lites & dissēsiones exacerbentur subindè mendaciis dolisq;, donec Iuristam sibi similem mendacem reddant. Similiter & Mercaturâ ac negotiationibus omnib. ad suum arbitrium omnia illi dirigunt, seducentes incautos ad vsuram, ad iniustitiam, ad proximi expilationem, ad fastum, insolentiámq;, ad luxuriam, deniq; ad vitia & crimina omnia, quæ Deo aduersantur, vt ne quidquam in nobis supersit hominibus, quod Deo placeat, sed, quoties is de cœlo deorsum spectat, toties hominum fraudes, imposturas, Sodomiam ac Gomorrham, &c. videat. Talia moliuntur illi apud Monachos & Ecclesiasticos: talia apud consiliarios & præsides, Reges, Principes, apud viros, apud fœminas: quos vniuersos vno hoc fine seducit, vt ne quis latè,

Diaboli malitiæ quir finis.

qui Deo placeat, reperiatur. Ad hæc impetranda Naturali scientiâ, sapientiâ prudentiáque vtitur. Nouit enim, quid cur.æ cordiq; sit homini, & cognoscit illud ex Physionomiâ, Chiromantiâ, corporisq; statu & positu. Hoc ingenio hamum impositâ escâ abscondit, vt hominem à Deo seducat. Huius ergo seductionis vitandæ gratiâ, Deus quotidie adorandus est, vt ne nos seduci sinat, vt ne nos in tentationem agi sinat, sed à malo nos liberet. Vbi iuxta etiam sine intermissione nos decet vigilare, hoc est, in Deo viuere, ac in mandatis eius ambulare, oculos aperire ne erga Deum obdormiscamus, sed vigilemus, hoc est, in Deo maneamus. Nisi enim vigilauerimus, & intentis oculis Deum aspexerimus, in somnum labemur meridianum, quo somno oculi ad infernum diriguntur, & à Deo penitus discedunt. Quantum ergo ad sapientiam Diabolorum, scire conuenit, ipsam initiò fuisse Angelicam, & postea eius auxilio luminis naturalis notitiam Diabolos comprehendisse, vt iam vniuersi ea artificia, quæ exercent homines, ad summum calleant, vno tamen in hoc, alio in alio pollente. Ipsi autem inter sese cum meris ærumnis & miseriis conflictantur. Quò impensiùs enim in cœlo gauisi sunt: eò grauiùs iam torquentur in inferno, hoc est, in tenebris, in quib. versantur, quę nobis tamen sunt iucundus splendor & lumen maximè amabile. Quantæ autem ipsorum in inferno sint tenebræ, Deus solus nouit. Ipsi autem Dei & Sanctorum eius splendorem ab eiectionis suæ, & humanæ creationis tempore nunquam viderunt.

Hominē vigilare decet.

Diaboli omnes artes callent, interim miserrimi.

CAP. VIII.

De Simplicibus Naturæ, Dæmonibus subiectis, & quomodo.

Diaboli tonitrua &c ciere queunt.

INficias ire nemo potest, quin de operib. malignorum spirituum concedat, posse ipsos ciere tonitrua, pruinam, grandinem, niuem, ventum, pluuias, figuras in cœlo varias, & si quæ huius generis alia sunt. Porrò autem, & in hoc confessio est, nobis, si in hac terrâ aliquid operari instituimus, materiâ, omnino aliquâ opus esse, quam tractemus. Sic laboramus in metallis, in lapidibus, in lignis in aliis. Nihil enim est, quod alicui artificio non sit vsui, aut ad aliquod non destinatum sit. Ita se nimirùm nostra in hoc mundo artificia habent. De Firmamento idem similiter intelligendum est: nempe quòd ex illis etiam, quæ in Firmamento sunt, fructus crescant, non minus ac ex illis, quæ in terra sunt. Sic gramen & herbæ, &c. ex terrâ crescunt sursum versus cœlum. Econtrà, *Pluuia, Ros, Terēniabin, Tonitru, Grando &c.* ex firmamento crescunt deorsum versus terram. Et sicut gramen terræ indolem & conditionem refert: ita & in firmamento Meteoricarum impressionum eadem est ratio. Iam quod ex terrâ crescere debet, suum requirit principium, in quo sit id, quod ex ipso crescit: Et hoc est semen, radix, &c. Similiter & in firmamento aliquid sit oportet, ex quo pluuia, nix, grando, fulmen, ros, pruina, &c. enascantur. Principium ergo hoc, ex quo res enasci oportet, sedulò hic expendendum est. Rei hæc causa est. Si enim nobis constat, quinam ex semine fiat tonitru, pluuia, grādo, deniq; reliqua omnia:

Ars omnis certā materiā requirit. Fructuū terræ & firmamēti comparatio.

ex eodem etiam ſcire ac cognoſcere poterimus, quibus ex cauſis Diabolus cùm ſuis ſpiritibus eiuſmodi tempeſtates concitare poſſit.

Impreſſ. firmamẽtales ex trib. reb. fiunt.

Hæc enim Philoſophia Meteorica eſt, quòd ex tribus rebus firmamentales impreſſiones generentur, ſcilicet ex *Sale, Sulphure, & Mercurio.* Hæc tria prout à Naturâ mutuò componuntur, ita prodit generatum Archeo firmamenti operante & fabricante. Iam ſi hæc tria firmamentalis impreſſionis principiom ſunt & corpus, & materia: idem vtique fit, ac ſi quiſpiam ſemen ſumeret, illúdq; aliò tranſportans ibi ſeminaret, ac plantaret. Et ſi debita omnia facit is, emergit ex illo ſemine, quod emergere debuit. Porrò verò, ſicut, in mundo homines circa terrena ſe gerunt: ita ſe gerunt etiam in firmamẽto ſpiritus, illius ſcilicet ſimplicia ſumendo, & ex ipſis tonitrua, grandinem, tempeſtates, &c. componendo. Id enim eâdem facilitate poſſunt, quâ lapicida exſtruit turrim, requiſita omnia ſumens, eáque ad turrim coaptans. Tales ergo tempeſtates & impreſſiones fabricant ſpiritus, quas vtiq; Natura minimè produxiſſet, aut compoſuiſſet: velut etiam, ſi Latomus non eſſet, lapides ad turrim non conſtruerentur. Itaq; cùm

Diaboli naturę ſecretorũ conſcij.

Naturæ arcanorum omnium ſpiritus conſcij ſint, eiuſque modum & materiam cognitam habeant: hinc iam ſequitur, eoſdem poſſe omnia, quæ poteſt Natura. Habent enim ſemina, habent materiam, & locum, vbi illa præparari oporteat. Hic tamen vos ſcire velim, Deum iſta non ſemper permittere, ſed aliquando impedire. Niſi enim poteſtas diuina iſta declinare poſſet: nulli vtique hominum in terra durare liceret. Si verò fiant eiuſmodi: ſuas habent cauſas,

Tẽpeſtates Diabolicæ quid præſagiant.

nimirùm vt Diabolicæ illæ tempeſtates & hos ſequentia damna ſint præſagium & indicium horrendi alicuius futuri mali, quod minus nõ ſit eo, qui tempeſtates illas fabricat. Quæ enim præſagia Deus immittit, de iis gaudet, quòd homini damnum portendant. Et quale opus eſt futurum, quod præſagitur: tale eſt etiam præſagium, qualis eius artifex. Nec enim conſtat, Diabolum aliàs talia operari potuiſſe, niſi quando futurum aliquod malum indicandum fuit. Neceſſariom itaque eſt, diſtingui rectè opera manus Dei, ab operibus manus Diaboli. Diuina

Præſagia Dei & Diaboli vt diſcernenda.

námque præſagia virtuoſa ſunt & amabilia, vtpote quale etiam futurum opus eſt. Quòd autem ex Diabolo egreditur, Diabolicum eſt. Quę eo fine adduco, vt intelligatur, Diaboli poteſtatem, ac ſcientiam extendi etiam ad firmamentum & elementa, eà ratione, quâ id fieri iam explicatum eſt.

CAP. IX.

De Spirituum malignorum Concordantiâ cum Deo, & Angelis, & Sanctis in Paradiſo, cum omnib. deniq, hominibus in terra, quomodo ſcilicet inter ipſos conueniat.

PRiuſquàm huius libri argumentum finiatur, dicendum priùs aliquid etiam eſt de concordantia Diabolorum cum Deo, cum Angelis, cum Sanctis in paradiſo, cum hominibus, cum pecoribus ſeu brutis, deniq; cum creſcentibus ex reliq. ex elem. productis. Id quod probè expendendum eſt. Duo enim contraria concordare, tam Theologiæ quàm Philoſophiæ repugnat. Et tamẽ id fieri, euidens eſt. Factum id nẽpè eſt inter Chriſtum & Diabolum, cùm iſte Chriſtum tẽtaret, & Chriſtus viciſſim cum ipſo colloqueretur. Idem fieri etiam ſolet circa Sanctos, circa homines, &c. quod ex eo patet, quia ipſos obſidet, ſeducit, ac à propoſito bono auertit. Ita ſeducit etiam bruta, eaq; occupat, velut etiam alias ex 4. elementis productas creaturas. Quæ niſi ita manifeſta eſſent, vt etiam manib. tangi & palpari poſſent, nemo vtiq; crederet, auſum fuiſſe Diabolum cum Chriſto loqui, adeóque ipſum ſeducere voluiſſe. Quà re docemur, Diabolum, etſi quidem Angelus fuerit, ac Deum nouerit, quo quidem lumine iam orbatus eſt, nihil tamen quicquam nunc notitiæ Cœleſtis habere, niſi quod tentando explorat. Etſi verò perſona Chriſti nõdum nata fuerit, nec ipſe homo factus eo tempore, quo Lucifer eſſet Diabolus: tamen etiã per Prophetas aduentum Chriſti reſcire potuit: ita tamen obſcurè, vt in Chriſto planè ſapiens non fuerit. Iam porrò exemplum Chriſti & Satanæ docet, permittere Deum Satanæ, vt curioſitati ſuæ ſatisfaciat. Hoc enim Diaboli ingenium eſt, vt omnia exploret, indaget, rimetur, expiſcetur, vt ſic etiam à ſe aliena explorata habeat. Indies enim captiuationem ſui regni metuit. Cum enim ſigna diei nouiſſimi (licèt obſcurè) cognita habeat, quo nimirùm damnatio eius in ſummo conſtituta erit, iugiter ac perpetuò attendit, quomodo illa ſeſe exhibeant: adeóq; quid vbiuis in omnib. angulis fiat, numero quaſi vno comprehenſum habere ſatagit. Et nullus quidem vel extremus angulus, nulla ſolitudo eſt, vbi ipſe non interſit. Nihil à quoquã verbi editur, quod ipſe ignoret. Nullus denique hominum eſt, quem ipſe non tentet. *Ipſe enim qui non pepercit Chriſto, quinam is parceret homini?* Et curioſitas illa anxia à Deo permiſſa eſt ipſi, ſicut ſpiritui, qui rebus omnib. adeſt. Sicut enim aër omnia peruadit, nec ei quicquam durũ obſtat: ſic duri etiam nihil obſtat ſpiritibus: ſed cũ illis ita comparatũ eſt, vt, velut ſolis ſplẽdor fines omnes ferit, ſic illi apud homines verſentur. Cur verò nos lædat, vel non lædat: hæc cauſa eſt. Si corda noſtra Deo addicta ſunt: nec nocere nobis, nec plus nos ſeducere quã CHRISTVM poteſt, ſed vel nolens à nobis diſcedere cogitur. At ſi homo in viis Dei non ambolat: tunc ipſius gubernator ille ſpiritus eſt, eum reddens talem, qualis ipſe eſt. Tales fiunt obſeſſi, hoc eſt, falſi Doctores & doloſi negotiatores. Hàc cauſà multi etiam omnino ratione priuantur. Sicut exempla paſſim obuia ſunt.

Gẽtium cum ipſo iunguntur, quomodo intelligatur.

Diabolus curioſus.

Diabolus est in omni. Io. 12.

Dei & Diabolo cõuenientia nulla eſt.

Quantum ergo ad concordantiam, ſciẽdum eſt, Diabolo nec cum Deo, nec cum Angelis, aut Sanctis conuenire. Iuxta ſe quidem ſtant: nullus tamen in alio. Quod autem in numero Sanctorum, Trinitatis. Angelorum non comprehenditur: id quidem in alio conſiſtere poteſt, hoc eſt, Spiritus malignus in ſibi ſimili homine eſſe poteſt. Extra hæc duo ſemper ſpiritus iuxta ſe ſtant, hoc eſt, hominis Angelus aut ſpiritus: & malus iuxta ipſum. Vbi enim non eſt ſpiritus, qui vitam habet: eo ſe Diabolus non confert. Conſentire enim ac ſe vnire cum nullo poteſt, quod ſpiritum non habet. Sic ſpiritus agit cum ſpiritu: aliàs cum nullo agere poteſt.

Diabolus cũ quibus conueniat.

potest. Is ergo non cum Christi carne & sanguine, sed cum eius spiritu, quem dicente scriptura in cruce emisit, collocutus est. Ita quilibet homo spiritum habet: vt simile ad simile, hoc est, spiritus ad spiritum, veniat. Concordantiæ tamen duorum spirituum ipse homo auctor fieri potest. Is prout à Deo declinat, vel non: ita spiritui aditum præbet, vel non præbet. Eadem est ratio brutorum, quæ obsidet. Similis etiam ratio est crescentium, quoniam spiritus illorum Naturæ in vita est.

Hæc iam est ratio concordantiæ Satanæ, cum homine, cum Sanctis, cum Angelis. Nullus enim de Cœlo descendet Angelus, nullus Propheta, iuxta quem se non statuat Diabolus. Videntibus autem oculis non videt Margaritam, & apertis auribus verbum nec audit, nec intelligit. Curiositas tamen illum agit seu ducit ad omnia, quæ in mundo fiunt.

CAP. X.

De Concordantia Mortuorum & Dæmonum.

REquirit locus præsens, vt Diabolorum quoque concordantia cum mortuis rectè intelligatur. Etsi verò passim aliàs quoque de istis tradiderim: hic tamen ex ipso fundamento res illa pleniùs deducetur. Videtis nimirùm, hominum cadauera præter Naturam longè aliter interdum mutari, quàm Natura illa corpora mutare possit. Præterea aliquando etiam spiritus ambulare scitum est. Horum nihil contemnendum est, hâc de causa. Qui in Domino moritur, is beatus est, & nulli malo obnoxius. Quod in Domino non moritur, moritur in Diabolo.

Diabolus sibi diuos vt faciat.

Iam verò Diuos etiam in suo regno Diabolus facere potest. Quibus rebus homo à putredine præseruetur, quouis homine exactiùs nouit, vtpotè veri Balsami gnarus. Facile ergo ipsi est, de suis aliquem sumere, & ita eum conseruare, vt viuentibus suis mancipiis per illum seductionem moliatur. Potest etiam hoc præstare, vt post hominis mortem in spiritu eius aut alterius obambulet. Nam quod dicitur, rectà quemlibet peruenire ad locum sibi destinatum, vel ad cœlum vel infernum: ea opinio vera non est. In Receptaculum quidem quilibet peruenit:

Mortuorũ receptacula diuersa sunt.

Sed ante mortem Christi mortuorum Receptaculum peculiare fuit: aliud autem receptaculum est eorum, qui post mortem Christi defuncti sunt. Qui nempe in Domino moriuntur, perueniunt in Paradisum, qui moriuntur in Satanâ ad suam cistam recipiuntur, vsque ad diem iudicij. Sic ergo Diabolus, qui in terra adhuc est, & suum Condum in terra habet, in cista illà seu horio, suum *receptum* seu *conseruatum* facilè circumducere potest. Similiter & ex præseruatis illis sui regni *Diuos* facilè constituere potest, qui signent. Quæ omnia, quibus modis fieri possint, in propriis probationibus explicatur.

Diabolus etiã beatos incessanter tentat.

Sciat autem homo, hoc loco talem concordantiam Diaboli intelligi debere, quòd scilicet is continenter iuxta beatos stet, eos citra immissionem tentet. Qui ex numero beatorum non sunt, in illis habitat, eos ducit, prout commodissimum ipsi ad seductionem maiorem fore censet. Pollet.sc. is quandoq; etiam prophetã vsq; adeò tentare, & affligere, vt catenis ille vinciendus sit, exemplo eorum, qui apud Christum comparuerunt. Sed consultius ipsi est, si non obsessi hominis, sed probi alicuius Diui, in quo nullus Diabolus versetur, apparitionem moliatur. Interim tamen verba ipsa alterius, sunt malignus spiritus, suntq; ea verba, de quib. Christus inquit: *Cauete vobis à fermento*, quasi dicat; Cauete vobis ab obsessis, qui Diabolum occultant.

Obsessi duplices.

Sic is nec in Mercatorib., nec mendacib. ac impostoribus manifestè est, sed tantùm operibus: ex quib. plus lucri accipit, quàm si eos in catenas compingat. Quod ad alios inutile est, id ingerit obsessis, & furiosis. Et hæc de Concordantia hactenus dicta satis sint. Quæ ideò hic repetij, vt in probationib. concordantia & practica eò meliùs intelligeretur. Sicut enim de his hactenus tradidimus: Species Astronomiæ Infernorum arbitror satis abundè probatas esse. In probationibus practica ipsa præcipuè traditur.

CAP. XI.

De ordine Spirituum & differentia eorum.

Ordo apud omnes, nisi Diuos.

CErtum in cœlo Angelorum esse ordinem, euidens ex eo est, quod alius alio superior sit, alius huic, alius alij officio adhibetur. Eodẽ pacto etiam constitutum in mundo est, vt aliud alio dignius & superius sit, nec extra ordinem quicquam adeò remotum est, quin id alteri cuidam subiectum sit. Inter solos diuos ordo nullus est. Hi enim nec ordine nec magistratu opus habent, cùm quilibet, quod facere debet, etiã sine magistratus iussu faciat. Diui ergo exempti & ex lege sunt. Nõ itidem verò etiam Angeli, qui subsunt Deo ad seruitia. Diui autẽ serui adhuc non sunt, nisi quod Christus ipsorum caput sit, in quo gaudent & lætãtur in vnitate.

Ordines quot differentur. In cœlo Deus.

Porrò ordines ita intelligendi sunt. Ordo alius Magistratus est, cui cæteri subiecti sunt, qui ab vno capite omnes reguntur, ita vt non multa sint capita, sed vnum tantũ, multa autẽ membra seu caudæ. Alius præterea ordo, est ordo sapientię, ostendens, quomodo in lumine versari, & esse prudentem oporteat, vt non ille saltem ordo cõseruetur, verũ etiã intellectus, ratio & sapientia adhibeatur, quomodo in sũmo bono, hoc est, in sũmo gaudio viuendũ sit. Vtriq; hi ordines in cœlo existũt. Vnus, quod Deus solus sit potestas, contra cuius voluntatẽ nemo in cœlis est. Secũdò, ratione sapientiæ supremus est Christus, & intellectus eorũ, qui Christi sapientiã per spiritũ sanctum audiunt: Itẽ, qui Deo obediunt, hi obediũt in Illuminatione spirit⁹ sancti, & per illũ intellectũ sapiẽtię assequũtur. Similis ordo etiã in mũdo est.

In terra Cæsar Caput mundi.

Caput vnũ hominum est Cęsar, testante Christo, cui mũdus vniuersus obedire debet. Huic quod non obedit, simile est Lucifero ad Deum, & cũ ipso similem mercedẽ accipiet. Sed præter ordinẽ istum insuper etiã alius est, nempe cognitio Luminis naturæ, ad Cęsarem non spectans, per quod naturæ secreta omnia indagantur. Simile etiã in inferno est.

In Inferno Lucifer.

Lucifer enim in cœlo supremus fuit, vnde nomẽ quoq; sortitus est. Ex quo patet, ipsum alios quoq; sibi subiectos habuisse. Et quia cũ complicib. suis præuaricatus est, Deóque se opposuit: colligi facilè potest, ipsũ quoq; peccatorẽ fuisse. Iam si in cœlo peccatores fuerunt: necesse fuit, in ipso etiam esse Cęsarem, qui

Deus eſt.Suam ergo ille poteſtatem, ſuum ordinem,qualem in cœlo habuit,etiam in inferno retinet. Chriſtus enim dum mendacem ipſum ab initio fuiſſe dicit, de ſupremo ſaltem diabolo loquitur, qui cæteros ſeduxit, quem præterea etiam patrem mendaciorum appellat: quæ omnia euincunt ipſum ſolum eſſe ſupremum. Poſt hunc cæteris quoq; ſua poteſtas eſt. In nomine enī diabolorū arguebatur Chriſtus eiicere dæmonia. Præterea Legio diabolorum, quos ex obſeſſis Chriſtus profligauit, euidenter docet, alios quoq; diabolos & aliorum munerum eſſe. Sicut enim in nobis habitare ſpiritus ſanctus debet:ita cum ſuis cogitat diabolus quomodo loco illius in nobis habitet. Hoc id peccatum eſt,quod in æternum non remittetur.Sic ergo non minùs ac in cœlo terráue, poteſtas eſt etiam apud diabolum, quá ipſe cæteris omnib. ceu ſuperior imperat. Conſequenter itaq; ordo etiam ſecundus apud illos viget, nempè ſapientiæ, quoniam ſingulari concilio coacti diaboli deliberant,quibus fraudibus hominem ſeducere queant. Ea ſapientia eſt Infernalis,& ita ſe habet. Sicut in cœlo ea in ſolo Chriſto ad æternam vitam eſt:ita in Inferno eſt ad mortem & damnationem. Hæc ratio eſt duorum ordinum Inferni & Infernalium. Quæ reliqua ad hoc caput conferri poterant, ea in probationibus & practicà, &c. tradentur.

CAP. XII.

Diaboli, cur & quomodo actionum humanarum gnari.

IAm deinceps ſciendum etiam eſt, quod diſcrimen ſit diabolorum & hominum quoad intellectum. *Nouerunt illi hominem*, non tamen ex ſpiritu diabolico, ſed eo tantùm,quod vident. Sic etiam,ſi alius videat alium furari vel orare, quid is fecerit,iam nouit. Diximus autem diabolos in omnem mundum diffundi, ſicut Solis ſplendor. Iam ſicut Sol omnem mundum: ſic etiam oculi diabolorum aſſpiciunt. Quid ergo hic vel iſte in occidente faciat,nôrunt,& huius factum vno oculi momento in Orientem renunciare poſſunt. Hoc autem aliter accipi non debet,quàm quòd ea ſaltem ſciant, & alibi enūtiare poſſunt,quæ ab hominib. fieri vident: nec verò hominum tantum facta, ſed & creſcentia terræ vniuerſe,& quicquid aſſpici poteſt. Cæterum antea quoq; indicaui,nihil in lapidib.,quod ipſi non ſciant. Spiritus enim perſpicax eſt. Hominis tamen ea conditio non eſt,vt ipſum tranſpicere diabolus poſſit. Ipſius quidem hominis naturalem Eſſentiam, totam Anatomiam, & vniuerſum lumen naturæ cognita ille habet: Quantum verò ad cœleſte attinet, id ignorat. Sciendum tamen eſt diabolum illa colligere & experiri ex externis operibus & indiciis. Inſuper attentat etiam artes, per quas lumen ſapientiæ æternæ in homine explorare ſtudet, veluti *Magiam, Nectromantiam, Geomantiam, Aſtronomiam, & Aſtrologiam.* Sicut enim per artes illas nos in hoc mundo lumen naturæ indagamus: ſic is in hoc mundo æmulatur,quod tamen aſſequi non poteſt. Sicut enim fieri non poteſt, vt per *Berillisticam nos videamus Deum* vbi ſit,quid agat,quæ paradiſi ratio ſit (nam hæc omnia impoſſibilia ſunt) ita nec diabolus hominis Chriſtianum cor,quid in illo erga Deum incluſum ſit, inſpicere poteſt. Vſq; adeò autem ſeſe intendendis illis artib. excruciant, vt perſuaſum habeant, ſe totum hominem explorare, quod tamen non fit. Si quis tamen furari, aut aliud quid contra Deum deſignare cogitat,hoc nouit ille Harum namque rerum notandarum Grammatophylacium ipſi commiſſum eſt. Is actor & accuſator eſt, & quid in quolibet prauum ſit, cognitum habet. Quod autem in Chriſtiano pectore conditum,& à Deo obſignatum eſt,id experiri minimè poteſt. Sciendum ergo illos inter ſeſe mutuò Aſtronomiæ deditos eſſe. Quamprimum infans naſcitur, natiuitatem ſeu Genethliacon ipſi erigunt, in qua *practicà valdè* induſtrij exiſtunt. Is infans prout conſtitutus reperitur, ita hi illi poſtea inſidiantur. Sic tentatio Chriſti, quà diabolus ipſum exagitauit, *orta eſt ex ſtellà illa, quæ ſuper Bethlehem ſtetit, & ex antegreſſu actu.* Stella ea naturalis non fuit. Ideò de ipſa iudiciū facere non potuit. Illa vero Chriſtū ſecuta cauſa fuit, quòd Herodes infantem voluerit occidere. Nihil enim boni de Chriſto ſperauit, nec tamen ab ipſo diſceſſit priùs, quàm ipſum tentaret:quod ſimiliter etiam facit in obſeſſis, &c. Itidem etiam in aliis infantibus. Vbi ergo infantes cum importunitate naſcuntur, velut *Alexan. Magnus*, id prodigioſi partus indicium eſt, in quo gaudet Diabolus,quod per infantem illum multæ diſſenſiones excitabuntur, quibus diabolus oppidò gaudet.

Diabolus hominē nō vt ſana perſpicit, per omnia.

Diabolus cordis abſcōdita videre nequit.

Diabolus eſt cācellariꝰ malorū factorum.

Diaboli boni Aſtronomi.

Alex. Magni partus prodigioſus.

His ergo comprehenſis, hactenus initium libri deſcribendæ Aſtronomiæ infernalis ex debito deductum, & in genere ſatis explicatum mihi eſſe videtur. Deinceps nunc opus eſt, eadem etiam particulariter tractari & completi,vt Infernalium poteſtas eò plenius & rectiùs intelligatur.

CAP. XIII.

ADeóque vt finem huius initij, infernalium ſapientiam & poteſtatem eò rectiùs intelligendi vobis proponam: ſciendum eſt, Facultates nouem penes ipſos eſſe, ſeu in partes ſeu membra nouem illas diuidi, per quas nouem facultates eos ſe præſtant, qui omnia, quæ hominis ſunt, vſurpare & explorare conantur. Quæ vt faciliùs intelligerētur, breui tabula memoriæ gratiá illas complexus ſum. Quanquàm in primo libro figura hæc clariùs proponatur, vbi etiam faciliùs intelligi poterit. Figuræ ipſius conſtitutio hæc eſt.

Hic ordo eſt infernalis Aſtronomia.

- *Magica.*
- *Nigromantia.*
- *Nectromantia.*
- *Aſtrologia.*
- *Signatum.*
- *Artes incertæ.*
- *Philoſophia adepta.*
- *Medicina adepta.*
- *Mathematica adepta.*

Species quarū libet in prima figurà plenius exponuntur.

Proximum ergo nunc eſt, initiò Infernalium Magicam,& ſic conſequenter facultatem vnam poſt alteram ex præſcripto ordine proponi ac tractari,vt melius cognoſcatur, qualianam Miracula Deus operetur in ſuis creaturis omnib., tam malis,quàm bonis: quorum nihil denegatum eſt nobis,vt ſciamus, quàm quod in cœlo eſt. Et tamen cùm ſcriptura dicat: *Nihil adeo abſconditum eſſe, quin reueletur*,faciliè iudicari poteſt,id in reſurrectione ſanctis minimè abſconditum iri.

FINIS.

NOBILISSIMI, CLARISSIMI,
ac probatißimi Philosophi & Medici,

D. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI

BOMBAST, AB HOHENHEIM,
DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum

SIVE

PARADOXORVM,

Tomus Genuinus Vndecimus,

E Philosophicis verò Quartus, continens Astronomiam Magnam Artibus incertis, transmutationibus Metallorum, Magicis aduersus morbos figuris, & Planetarum sigillis.

Recenter Latinè factus, & in vsum Asseclarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foràs datus.

ELENCHVS OMNIVM
LIBRORVM IN VNDECIMA PARTE OPERVM PARACELSI CONTENTORVM.

EXPLI-

EXPLICATIO TOTIVS ASTRONOMIÆ DOCT. THEOPHR. HOHENHEMII.

PRÆFATIO

DOCT. THEOPHRASTI PARACELSI IN SCIENTIAM ASTRONOMICAM.

I de Astronomia, qualisnam scientia sit, quidue contineat, ex fundamento ac prima quasi origine differendum sit, cum artium omnium nobilissima habeatur, & sola illius gnari Sapientes vocentur, secundum vniuersas suas species ipsam describi, vtique necessarium est. Vsque adeo enim lacera, ac ex limitibus suis euulsa illa est, vt iam cognoscibilis prope nullis sit. Species namque septem continet, quæ singula iuncta, Astronomiam integram constituunt, vnde quilibet admirando modo, præterita, præsentia & futura, quid item Naturaliter vel Supernaturaliter in mundo ab hominibus fiat, inuenire ac indicare potest. Hactenus autem à primis sæculis vsque ad hanc meam ætatem species hæ omnes, quas ego propono, repudiatæ & neglectæ iacuerunt, præter vnam Astrologiã quæ sola pro integra Astronomia & Mathematica cum habita tum appellata fuit. *Ceteræ species omnes omissæ fuerunt. Nec vero omissæ tantum, verum etiam reiectæ, contemptæ & annihilatæ fuerunt, quæ iactura thesauri maxima iure dolenda est. Hinc factum est, vt scientiæ illæ obliuione mergerentur, & fundamentum ipsarum penitus obliteraretur, cum tamen præcipuæ semper & dignissimæ habitæ fuerint. Tales nimirum illæ fuerunt, in quibus summa quæque Arcana syderum abdita laterent, & per quas subli*mia Secreta reuelarentur. *Hac de causa iure Astronomi veteres, Sapientes dicti fuerant, quod solidam & perfectam cœli sapientiam callerent.*

Sciendum vero est, non in prima tantum specie, vt Astrologia, *quam ipsi totam Astronomiam indicarunt, Astronomum finire ac subsistere, nec quicquam vlterius inuestigare debere: sed vt longius procedat, omnino opus esse, hoc modo. Sciat primo, Astra quinque esse ex quibus quinque Astrologi emergant. Eas qui omnes nouit, is Astronomus est. Astronomia ergo quinque sub se species complectitur, & quælibet ipsius species peculiarem suam Astrologiam continet, vt sunt* Astrologia Firmamenti seu Olympi, Astrologia Magiæ, Astrologia Diuinationum, Astrologia Nigromantiæ, Astrologia Naturæ. *Iam constat vobis, quinque esse, quæ Astronomiam constituant. Quinque hæc nisi vniuersa coniungantur, ibi integra nulla Astronomia, sed species pro toto traditur.*

Mihi ergo constitutum est, ordinem totius Astronomiæ, prout quinque speciebus finitur, explicare, & docere, quid, & qualis quælibet sit, quod illarum inter se discrimen sit, & quomodo vniuersæ figura vna concludi debeant. Præterea etiam, qualisnam cuiuslibet sit operatio, quidque finaliter terminet, hoc est, qualis in suis operibus & virtutibus sit. Quibus subnectemus probationem, quod veræ genuinæ & naturales sint, quod non sint scientiæ impostoriæ, aut inanes, aut naturæ aduersæ, quod imperiti indicant & nugantur. Hæc vt obtineamus, deinceps iam ordo, Definitiones, Effectus & Probationes addenda & subnectenda sunt. Et tale quidem primum institutum, ac fundamentum, vt diximus constituendum est, sine quo Astronomus fieri nemo potest.

Finis Prœmij.

ASTRONOMIA 7. in se Definitiones continet, quæ vocantur.

- ASTROLOGIA, *tres in se species continens: vt*
  - *Figuram cœli.*
  - *Proprietates Stellarum.*
  - *Modũ particularẽ.*
- MAGIA, *species 5. complectens: vt*
  - *Imagines.*
  - *Gamaheos.*
  - *Similitudines.*
  - *Verba.*
  - *Herbas.*
- DIVINATIO, *species 4. habens: vt*
  - *Somnia.*
  - *Bruta.*
  - *Ahimnum.*
  - *Speculationem.*

Harum expositio sic se habet.

- NIGROMANTIA *species 4. habens. vt*
  - *Berillisticam.*
  - *Fata.*
  - *Visiones.*
  - *Phantasmata.*
- SIGNATVM: *cuius tres species.*
  - *Chiromantia.*
  - *Physionomia.*
  - *Habitus.*
- INCERTÆ ARTES, *quarum 4. species sunt: vt*
  - *Geomantia,*
  - *Pyromantia.*
  - *Hydromãtia.*
  - *Anstromãtia.*
  - (*Geomantia, Pyromantia, Hydromãtia, Anstromãtia:*) *Imaginatio.*

MATERIALIS. { *Globus.* *Instrumentum.* *Geometria.* *Cosmographia.* *Mathematica.* }

FIGVRA COELI: est scientia, docens, quæ cœli singulis momentis constitutio fit, adeoque totius firmamenti cognitionem impertiens.

PROPRIETATES STELLARVM, Scientia est, docens Essentiam & proprietatem omnium stellarum, quænam cuiuslibet natura sit.

MODVS PARTICVLARIS, cœli cursum exacte & præcise in vniuerso iudicio & consilio cognoscendum dat.

IMAGINES: sunt effigies Metallicæ vel ceræ, in quas cœlestes virtutes operantur.

GAMAHEOS, Sunt lapides, in quos cœlestis constellatio impressa est, quique secundum artem præparati sunt.

SIMILITVDINES: Sunt figuræ cœlestes, similes iis rebus, quas referunt.

VERBA aut CHARACTERES, Sunt verba, quæ aut scripta aut dicta vim habent.

HERBÆ. Sunt eæ, quæ præter suam naturam virtutes cœlestes continent.

SOMNIA. Hæc est operatio Astrorum in somno facta.

BRVTA: Hæc est vis, quam influentia per bruta reuelat.

ANIMVS: Sunt operationes cœlestes, in animum incidentes.

SPECVLATIO: Quod cœlum operatur in eo, qui speculatur.

BERILLISTICA: Sunt artes, quæ in Crystallis, vnguibus, perspicillis, speculis, &c. conspiciuntur.

FATA, Sunt operationes, fortuito incidentes, præter consuetum cursum Naturæ.

VISIONES, Si spiritus aut animæ vel alia spectra videntur.

PHANTASMATA, Sunt generationes, sine homine productæ, & tamen pro hominibus habentur, quorum etiam gestus imitantur.

CHIROMANTIA, Est scientia, qua manus & pedes vna cum omnibus venis in vnum iudicium consumuntur.

PHYSIONOMIA, Est scientia de hominis facie & omnibus membris supra humeros positis iudicium faciens.

HABITVS: Est scientia, qua totum corpus in proportione & statura sua secundum artem Geometricam mensuratur.

GEOMANTIA, Est ars, puncti̇s vtens: sine fundamento naturali, in imaginatione posita, an fiat, vel non fiat.

PYROMANTIA, Est scientia, indicia sua ex igne sumens fundamentoque ac certis notis carens.

HYDROMANTIA: Est ars circa aquam occupata. Vim tamen maiorem non habet, quam quod Imaginatione, præstat.

AVSTRIMANTIA: Est scientia ventorum, cadens pro Imaginationis permissu, non pro artis ductu.

Iam cur figuram Definitionis proposuerim, quod scilicet eius species sint, & quomodo quælibet à cæteris diuersa sit, hoc id à me factum fine est, vt Astronomia eo fundamentalius cognosceretur. Membrorum ergo sunt 28. in quibus positæ sunt omnes vires, intellectus, operationes, denique omnia, quæcunque Astra possunt. Suntque ipsa Medium, per quod Astra operantur.

Initio autem octo existentium Astrorum mentionem feci. De quibus hoc notabitis, quod simile quodlibet in suo simili Medio quærat, & sine eo nihil quicquam perficiatur. Exempli loco: Probitas per probos perficitur. Quod autem furto alienandum est, id per furem præstari oportet. Probus nullus furtum facit: nec probitatem facit fur. Sic simile quodquis in suo simili manet ac operatur. *Sine Medio nulla operatio perficitur.*

Sic nimirum in Firmamento Astrum est, quod dominium in omnia possidet, in quo arcana Naturæ omnia condita sunt. Estque id primum, quod operatur, trahit, & regit cetera. In hoc Astro animalis omnis scientia latet. Et velut ex terra carnem & sanguinem habemus, animaliter ita carnis quoque Rationem, Sapientiam, Scientiamque ex his Astris habemus. Sunt enim illa, quæ mortali corpori talia dant & distribuunt, prout quisque concipitur. *Astrũ in Firmamento, quod, præcipuum, & quæ eius actio.*

Astra 4. cætera in 4. cõsistunt Elementis. Habet enim & terra suum Astrum, suum cursum, ordinem, non minus ac Firmamentum, sed ad Elementum tamen specificatum. Sic & in aqua non minus ac in terra Astrum est. Similiter & in igne ac aere. Hęc causa est, quod Astrum superius hæc Elementorum Astra pro Medio habeat, & per ea operetur, seu prædestinatas operationes perficiat. Ibi enim est Inclinatio, quæ aueri non potest. Et per Operationem illam Superiorum & Inferiorum Astrorum res omnes fœcundantur, & ad finem suum deducuntur. *Astra 4. elementorum 4. sunt Mediũ Astri Humani.*

Sic nimirum Astra 8. sunt: Supremum, & inferiora quatuor, vna cum tribus, supremum, vt *Operatio*. Inferiora 4. vt *Medium*. Hoc modo simile operatur in similia. Præter hæc tamen aliud adhuc Astrum & Medium est, simile superioribus, quod compositum, ipse Homo, Homo inquam, quem Astra genuerunt. Elementa enim partem vnam in homine complet, nimirum corpus animale. Partem alteram, videlicet sapientiam seu intellectum animalem, integrant astra. Quę hoc loco ideo adduco, vt sciatur, in ipso etiam homine astrum esse, cuius causa similitudo quædam & concordantia intercedat inter astra superiora & inferiora. Homo tamen simul cæteris etiam 4. subiectus est, qui in ipsum etiam aliquid regiminis habent. *Homo Astrum compositum & quomodo.*

Hoc modo ex astris oriuntur 4. complexiones, *Melancholia*, *Phlegma*, *Sanguis*, *Cholera*, non in corpore quidem, sed essentia. Et sic 5. astris homo ceu ex illis genita soboles, subiectus est. Sed hæc de astrorum conditione iam sufficiant. *Complexiones vnde & vbi.*

De Compositione Humana Generatione.

QVandoquidem vniuersa Astronomia solius hominis causa facta data & inuenta est:

est:vt eandem homo quoque sciat & intelligat, operæ pretium est. Quam quæso pulcrum suoe & decorum est, si homo penite seipsum nouit,& intelligit, quomodo internus conditus sit?Admodum enim id homini vtile est,si,quisnam &quid sit,in numerato (quod aiunt) habet,& quomodo sapientia æterna omnia moderetur, intelligit.Sic enim,quæ retinere, & quæ omittere debeat, cognoscit. Omnium ergo primum est,vt,quantum ad astrale corpus attinet,id per Astronomiam inueniatur. Vbi requiritur,vt ante omnia sciatur, vnde primus homo,ex quo nos omnes geniti sumus,ortus sit.Is autem fuit opus.Opus autem & nos vniuersi sumus.Nos opus sumus parentum nostrorum,tetro vsque ad primum hominum numerando.Iste homo alterius hominis opus non fuit,sed Dei. Hac de causa Euangelista Lucas de Christo tradidit, ipsum esse filium Ioseph,quod pro opere tantum habendum est.Filius enim quilibet opus est sui parentis Ita Ioseph filius, opus fuit sui patris Heli,&c.Hoc modo quilibet filius sui parentis opus fuit,si enumeratio retro instituatur vsque ad primum hominem, Adamum, qui opus fuit Dei. Hoc iam opus quomodo factum sit,paulo altius nobis expendendum est.Factus homo est a manu Dei.Nemo ergo,nisi Deus,hominem fecit.Factus enim is est primus & vltimos.Deus ipsum etiam formauit ad imaginem suam,& nemo ipsum,nisi Deus formas.Et vltimos formatus est cum primo,Fecit autem ipsum ex Massa ex Limo,ex puluere:Quod ita intelligas.Primo,creauit Deus omnia. Postquam creata omnia fuerunt,ex creatis omnibus fecit Deus hominē.Id cognoscamus ex exemplo. Primo facti sunt colores: post hos pictor.Ita colores seu pigmenta pictorem faciunt. Exemplum aliud.Ex 60.vel 70.ingredientibus componit Medicus Medicinam vnam,& sine his coniunctis Medicina fieri non potest.Quod si ergo in mundo homo facere nihil potest,nisi totam habeat concordantiam, hoc est,integram & vniuersam materiam ad opus requisitum: multo magis cogitandum est, ipsum etiam Deum ad opus suum,hominem scilicet magnam compositionem assumpsisse. Nempe ex omnibus suis creatis sumens, Massā vnam confecit,& ex massa illa hominem finxit. Cetera omnia Deus verbo suo ex nihilo fecit. Hominem a.fecit ex corpore, quod Massa seu pulnis vocabatur. Eodem modo & Christo solo verbo alias ægros sanauit alias autem cœcum etiam addita saliua sanauit,quod solo verbo, etiam sine salina facere potuisset.Sic tamen facere ipsi placuit.Hoc iam Massæ etiam,ex qua factus homo est,accommodari debet.

Cognitio sui vtilis.

Cognitio sui vnde hauriatur.

Adamo opus Dei: nos Adami.

Christus filius Ioseph.

Homo factus ad imaginem Dei.

Homo factus ex limo.

Hominis Massa ex vniuersis creatis, sumta.

Quoniam ergo homo a Deo factus est:composoit ipsum Deus ex omnibus simplicibus cœli & terræ. Nam ex omnibus,quæ Deus fecit quintum esse extraxit.hoc est, quintum esse factum est Massā,quæ Massa vocatur microcosmus.Ex microcosmo etenim velut in pugillum vnum congestus est:Et homo est Microcosmus.Sic ergo minor mundus est homo,& maior mundus,est mundus,in quo homo habitat. Homo ex magni mūndi quinto esse factus est. Quintum illud esse fuit massa.& Massa facta est homo. Præterea quintum esse nullum est,nisi solus homo. Vocatur autem quintum esse, quod ex 4. extractum sit, & 4.illorum essentiam retinuerit. Multa quidem alias etiam de quinto esse prædicantur. Sed id tantū separatio quædam est,& extractio puri ab impuro, non verum quintum esse. Et rectius arcanū vocatur.Homo autem talis non est.Nam in extractione nihil relinquitur.In.Massa autem relinquuntur 4. essentiæ incorruptæ, &4. illas essentias Massa in se perfectas contioet.Opus ergo Dei in Adamo ita perfectum est,vt Machina mundi euaserit homo,& in carnem & sanguinē mutata sit.Sic macrocosmus factus est Microcosmus: sic iam Microcosmus est homo: sic homo est caro & sanguis.

Hominis Massa fuit quintū esse rerū omniū.

Quintū esse cur dicatur & quid non sit.

Arcanū quid & vtrāque nō esse differat.

Porro vniuersa mundi Machina hominem ambit,& in eius medio, homo creaturarū omnium centrum est,quod sedulo obseruandum est. Quniam ergo homo centrum est,ideo externæ sphæræ & circuli omnes in centrum abeunt.Vnde consequitur, essentias externas versus centrum contendere,& in hoc suum terminum constituere. Propter centrum enim omnes creatæ sunt.Itaque quia homo centrum est, essentias omnes participat seu concipit, quoniam ad centrum omnes diriguntur operationes tam exteriores quām interiores. Et veluti Sol ex sphæra sua radios in centrum effundit:ita pariter Planetæ omnes a sydere operantes suam influentiam per radios ipsi imprimunt.

Ad centrum omnia contendunt.

Dictum hactenus est,de primi hominis ortu,quod nempe ex Massa factus sit. Postea vero per generationem fieri hominem oportuit.Deinceps ergo Philosophia in partes duas dispescitur:vna in substantiam corporis sensibilis: altera,in substantiam corporis insensibilis.Sensibile factum est ex corpore 4.elementorum.Insensibile ex astris: quæ duo coniuncta Massam vnam constituunt.Massa hæc est semen,quod in patre & matre operatur.Sic homo & sydus prolem vnam generant Et proles ea sequitur astrum, ooo patrem & matrem,hoc est,sequitur Massā ex qua facta est.Hinc sciat Astronomus,hominem esse Microcosmum, esse totius Machinæ mundi quintum esse, esse centrum,in quod, sphæræ omnes suos radios effuodant,esse illom qui ex istis omnibus conceptus & genitus sit. Dicto ergo modo in sua essentia cognoscendus est secundum generationem. Hoc enim initiū Astronomiæ fundamenti est.Hoc modo suum subiectum nouisse Astronomus debet.

Philosophia hominis duplex.

Homo quid sit.

Pro his iam cognoscendum etiam est Quomodo astra cum homine.& simul cum eodem, etiam elementa cognata sint.In homine mors nulla est.Mors est in astris & elementis: quatenus vero ex illis generatus homo est,eatenus ex iisdem etiam veluti hereditario mortem sortitur.Hæc nimirum illa duo sunt,quæ hominē iugulant.Quæ quidem eo fine indico,vt primū ac ante omnem Astronomiam sciatis,vodenā homo constitutus sit.Sic postea etiam exploratum habebitis,quidnam elementa & sydera in homine operentur.A patre & matre accipimus humanitatem,imaginem,carnem & sanguinem. Corpus autem est elementorum: & illius sensus est firmamenti.Tales ergo nos ex patre & matre sumus hnmines,corpore ex elementis,sensu ex astris. Vtraque hæc coniugata, perfectum

Homo vnde morti obnoxius.

Homo ex quib. constituatur.

perfectum hominem constituunt. Sicut enim vir & fœmina copulantur: ita copulantur etiam astra cum essentia elementorum. Quale coniugium: talis natura prolis, & sicut ex patre & matre homo homo est, parentibus suis similis: sic idem etiam generatio vna est ex astris & elementis, iisdemque similis. Influit ergo in hominem externi mundi insita Natura, essentia ac proprietas, humana nempe Natura in homine tanquam centrum. Nam ad centrum omnia contendunt: Et homo est centrum totius mundi, instar essentiæ quintæ ex vniuerso mundo extractus. Secundum figuram tamen mundi factus non est, sed secundum imaginem Dei. In nulloque alias homo a mundo differt. Terra enim est & in terram conuertetur. Iam si terra is & cinis est, est essentia quinta, est Microcosmus, est centrum. In forma tamen mutatus, imaginem Dei habet. Hæc de ortu hominis hactenus dicta sufficiant. Ex quibus cuilibet euidens est, quod astra & elementa in homine sint, & quomodo inuicem copulentur. Hinc iam procedit Astronomia, quæ congenitam illam Naturam, & illius vires, essentiam proprietatemque expendit.

Homo tinus.

Probatio Particularis in Scientiam Astrologicam.

POstquam de Generatione hominis disseruimus: deinceps etiam de eiusdem sustentatione agendum est. Hoc modo Astrologia satis probata erit: Istam hoc modo intellige. Videtis nimirum, virtutem quandam congenitam in homine existere, quæ forinsecus ex sphæra externa intro in hominem attrahat. Ex eo, quod attrahitur, homo sustentatur: ex eo sanus vel æger fit, prout attraxerit. Exemplo rem docebimus. Virtus attractrix duplex est: vna corporis elementaris: altera corporis syderei. Ea fames est, ac sitis, ita intelligenda. Radij ex sphæra externa vsque ad nos penetrant. Reliquum intra nos perficitur. Sic sphæra fructum fructus suos, ex medio suæ radicis vsque ad externam locustam porrigit. Hinc iam consequitur porro, Naturam quandam, ea est *Fames & Sitis*) nobis inesse congenitam, quæ nos fructus illos edere cogat. Et ita huius sphæræ radij nos ingrediuntur. Idem similiter etiam iudicandū de pane est. Hunc sphæra terræ nobis dat, & attractrix nostra virtus illum in nos adigit. Sic & potum ex sphæræ suæ locustis intra nos trahimus. Sciendum itaque est, per talem prædestinationem hominem ali & sustentari, ac vitam suam producere.

Attractrix vis in homine duplex.

Corporis duplicis duplex alimentū.

Ceterum cum hactenus comprehensum sit, quo pacto corpus ex radiis externis per virtutem attrahentem, quæ specie famis & sitis in nobis est, sustentetur: deinceps iam intelligendum est, corporis quoque syderei hanc rationem & legem esse, vt necessaria sua ex sphæra externa conquirat, per famem scilicet & sitim, sydereo corpori insitam. Itaque velut in omnibus elementis corporeus cibus hominis conditus, vsque ex illis petendus est: ita Deus etiam syderi indidit Naturalem omnem scientiam, sapientiam, prudentiam, artes, denique quicquid homo animaliter & moraliter scire debet. Et hominem hoc pacto constituit, vt is ex firmamento omnem suam scientiam hauriret, & conquireret, velut pyra decerpit ex arbore, triticumque colligit ex agro, & vuas legit de vite, &c. Hic scilicet nata est Musica, sic ars nata est Metallorum, sic Medicina, sic plantatio, sic denique, quicquid terrenum corpus requirit, id in sapientia Astrorum inuenit. Quicquid enim sapientiæ, siue bonæ siue malæ, homo habet, id ex Astris accipiat necesse est. Duæ tantum, Iustitia scilicet & sacra scriptura, immediate ex spiritu sancto procedunt.

Astra alimentorum ho minis sydereum.

In Astris iam ergo vniuersum Naturæ lumen conditum est, quod inde homo petere debet. Sicut enim cibum petit à terra, in quam natus est: ita etiam ab Astris, in quæ similiter natus est. Et hoc pacto duplex est sapientia, ad quam nascimur. Vna est animalis. De altera Christus ait: *Ego in hoc natus sum*, quasi diceret, *Ego in æternam sapientiam natus sum*. Sapientiam ergo caducam rei alij nulli impendere debemus, quam corporis necessitas requirit. Alteram sapientiam, in quam natus Christus est, discemus & impendemus ad normam verborum Christi, dicentis; *Qui sitit, veniat ad me, &c.* quasi diceret: *Per famem & sitim saturabitis vos de terra: per famem & sitim sapientiam animalem acquiretis: & per famem & sitim sapientiam etiam æternam accipietis*. In fame namque & siti virtus attractiua sita est, per quam vos nutrietis. Hac ratione triplex in nobis fames ac sitis est. Sed de eo, quo sapientia æterna attrahit, hoc loco disserere non constitui. Dicam saltem de Natura animali, vt solidiùs eo intelligamus, vndenam animalem rationem habeamus, quoue modo illa in nobis consistat, vt nimirum animalis & æterna eo tectius discernatur. Sapientia namque sydetea coram Deo stultitia est. Vnde conuenienter admodum sapiens ille dixit, *Sapiens dominabitur Astris*, eo nimirum sensu, quod sapientia æterna gubernet animalem.

Sapientia hominis duplex.

Fames ac sitis hominis triplex.

Pro his ergo sciendum est. Naturalē sapientiam corpori, & non animæ datam esse. Ea ergo quæ ad animam spectant, lumine naturæ minime polluenda sunt. Hoc enim in Natura tantum vsurpari debet. Sic per lumen naturæ artificia & opificia omnia inuenta sunt. In mansionibus enim Planetarum sunt fabri, qui fabros cęteros omnes docuerunt. Et illi quidem sunt omnium optimi, quoniam artem sibi congenitam habent. Qui si homines essent, ferrum vtique cuderent & tractarent vt ceram. Quod arcanum quidem mortales nondum didicerunt: discerent tamen, si de vero fonte biberent. Similiter & Latomi in Planetarū habitationibus versantur, ex quibus Latomi cæteri omnes discunt. Qui si illos rectè cognoscerent, statuas suas instar imaginū ex luto facturum fingerent. Et hæc de cęteris omnibus etiam vera putanda sunt. Sapientia enim admiranda firmamentum Deus condidit, & illud nobis communem in omnibus artibus magistrum perfecit, modo verum fontem sectemur. Sic summus etiam medicus in Firmamento est, qui morbos omnes cognouit, videns etiam ea, quæ nostris oculis abscondita sunt, & peruidens omnia, quæ in herbis ac lapidibus latent. Hunc enim talem creauit Deus, vt Medicus terreuus ex illo gigneretur, & ex illo fames

Lumen naturæ in quibus locū habeat.

Firmamentum etiam Magister.

mes eius ac sitis abunde satiaretur. Ex paucis his allatis exemplis intelligere debetis ea omnia, quæ naturaliter intelligi possunt debentque.

Sed hic iam de fontibus etiam malis nonnihil docendum est. Multi etiam vulgares & rudes fabri in cœlo sunt, velut & imperiti Latomi, & inepti Medici Hanc vero imperitiam & inscitiam sapientia animalis ipsamet discernere potest, quæ hoc fine data est, vt bonum, & non malum, seligeretur. Potest enim illa seipsam adverum fontem ducere. Quod si homo ad verum fontem luminis naturalis contendere recusat, & de cisternes ac sentina firmamenti bibere mauult, tunc is asinus manet. Lumen enim naturale semper ad optimum deducit. Ita sciendum est, lumen Naturale gignere etiam Doctores, sapientia omni, in qua quidem animalis homo viuere debet, instructos. Docet etiam fidem, qua credamus in eum, qui ista talia creauit. Docet iustitiam, vt, quod velis t bi fieri, idem facias alteri. Et his quidem plura mandata credete aut scire animali homini opus non est. Deo enim intellectu eo sic iam fecit. Porro, quoniam Lucifer in cœlo cum suis [illegible] alium se fecit, quam factus erat: sciendum est, idem etiam in stellis euenire posse. Inde conceptiones etiam contrariæ fieri possunt, vt artes aduersariæ, & peruersæ, & Medicina, velut etiā scientiæ altæ hiulcæ. Non ergo cuiibet spiritui credendum est cum illi sint duplices. Et sicut angeli in cœlo sunt duplices, quorum alij, quales facti fuerunt, manent, alij defecerunt a [illegible] naturæ similiter & sydera faciunt ita & hom[illegible] Astrorum filius, si iudicio luminis Naturæ parere detrectat.

Luminis naturæ vis quæ-ta.

Stellarū & angelorū col latio.

Homo [illegible] filius.

Notandum itaque est, scientiam Astronomiæ esse admodum necessariam, & homini sedulo cognoscendam. Ipsa namque geminos spiritus in lumine Naturæ, vel verum & falsum lumen discernere docet, velut & sacra scriptura docet discernere Deum & Diabolum, veros & falsos Prophetas &c.

Astronomiæ vtilitas & dignitas.

Vere affirmare possum, scientiam Astronomicam ingens arcanum continere, nec sine ea quicquam addisci posse; quod hac ratione confirmaturus sum. Sapientia est *Æterna & Naturalis*. *Æterna* immutabilis est, & constans. Naturalis autem per mutabilem suam conceptionem spiritum falsum gignit. Genitus iste spiritus sapientiam æternam gubernare aggreditur instar Luciferi. Hinc iam oritur contorsio scripturæ, quolibet prout generatus est, illam ceu nasum cereum flectente, [illegible] vno cum altero consentiente. Quod si Astronomia per horam natiuitatis talia cognoscere, ac simul intelligere potest, qualis ipse homo Massæ sit qualesve ipsum parentes genuerint, qualis homo filius sit: & denique si nihil adeo absconditum est, quod per scientiam istam Astronomicam non reueletur: quis quæso ipsam summis laudibus non extolleret? quis ipsam condignis Encomiis late non illustraret? Per hanc cognoscuntur illi, qui soli numerum pseudoprophetarum adimplent, per hanc cognoscuntur etiam falsarij opificio rum, Medicinæ, denique omnium scientiarum.

Sapientia duplex est.

Ostensum hactenus est, quo modo factus sit, quodque famem ac sitim in se habeat, elementare ac sydereum corpus secundum appetitū nutriendi: denique quod is propendeat ad id, quod ipso conceptionis momento ei inditum ac implantatum est, Ex isto iam consequitur virtutem eam, Naturam, proprietatemque ac conditionem, denique vniuersam concordantiam ac constellationē ab Astronomo describi posse. Hoc enim modo variæ Natiuitates, tā in probis quā improbis filius cōstitutæ sunt. Quod tem per sapientiam gubernatur, id scientiæ diuinæ non humanæ, Angelicæ non carnalis est. At qui secundum naturam viuunt, quod plerique omnes faciunt: hi nihil intra se absconditum habent, quod Astrologia ignoret. Et sic ad generationem hominis figura cœli erigitur, proprietates stellarum velut & modum particularem cognoscendi. De Astrologia ergo hoc iudicandum est, intelligere ac cognoscere ipsā omnem Naturam, sapientiam & scientiam stellarum, quomodo utrumque hæ suam in conceptione operationem perficiant, & animalem hominem constituant. Et Astrologus hominem seu animal facile describere potest, propter coniunctionem talem & ingenuinam (al. genuinam) concordantiam. Quod si Astrologia ex fundamento condigne intelligeretur, & natiuitates infantum recte, ac ex solido iudicio, secundum modum influentiæ conderentur seu erigerentur: multa vtique mala caueerentur, quam causa alias constellatio est, per quam ad mortem illi contendunt.

(CENTRUM: *quomodo inclinatio hominem ingrediatur a circulo scilicet in centrum.*)

Probatio in Scientiam Magicam.

HOc loco primum, quidnam Magica sit, docendi estis. Est autem Magica quæ virtutem cœlestem in medium cogere & ex eo suam operationem perficere potest. Medium id est centrum. Centrum est homo. Sic ergo per hominem vis Cœlestis in hominem traduci potest, ita, vt in homine illo inueniatur operatio illa, qualem constellatio ipsa edere potest. Præterea in Magica alia adhuc operatio est, quam ea ipsa perficit, dum nimirum hanc artē vsurpat, hoc est, dum Natura syderis ipsa hoc facit, quod facere Magus debebat. Et si vero Magus medium ipse sit ac centrum, adeoque operationem syderis homini per hominem perficere possit: tamen hoc etiam huic arti datū est, vt aliud medium, quod loco subiecti intelligatur, producere queat, per quod subiectum operatio illa æque perficiatur, ac per hominē, qui medium verum est. Sic iam in Magica scientia operationes duæ sunt: vna, quam Natura ipsa edit, proponens sibi hominem, per quem operetur, aut cui suam influentiam, siue bonā, siue malā communicet, altera si subiectum sibi producit, per quod operetur, vt statuas, lapides, herbas, verba. Item Cometas, similitudines, Halones, & si quæ aliæ syderis supernaturales generationes sunt. Sic ergo Natura ipsa vires Magicas præparare, & per eas operationes suas perficere potest: non secus, ac si apud eudem populum miraculum aliquod fieret,

Magica quid sit.

Operatio Magicæ duplex.

quod signum sanctuatio annumeretur, cum tamen Natura Magice tantum operata sit. Multa namque talia fiunt, quæ male postea intelliguntur.

Sed velim vos rem adhuc planius intelligere. Quicquid Natura in corpore peregrino perficere potest: id ipsum potest etiam homo, vt operationes eo adigat, quo adigi conceptio potest, vt inquam, imago, quæ nec carnem nec sanguinem habet, similis fit Cometæ, vt verba & characteres suas eque, vt remedia, vires habeant. Similiter & herbas ac Gamaheos eo deducere potest, vt subiecta illa similia sint Planetis & ipsorum inquilinis, ac denique vniuersis firmamenti stellis. Et talia hominem præstare posse, vobis quidem admirationi non sit. Si enim verum est, quod scriptura dicit: *Vos Dy estis*: multo vtique plus ipsis astris erimus. Si filij sumus altissimi: longe etiam superiores astris erimus. Si filius patris hæres est, eius etiam *Locum tenens* ac *Vicarius* erit, & in bona illius insque ac potestatem habebit. Quanquam alicui videri possit iniquum, quod astra homini dominentur, eumque regant ac gubernent. Sed quoniam extiterunt homines, ex Deo & Dei loco locuti? Quot homines excitarunt mortuos, & eosdem vitæ reddiderunt? Quot cæcos sanarunt? quot mundarunt leprosos? Hæc facta omnia sunt per Deum, qui talia ipsis contulit. Quod si ipsa quoque Natura iam artem suam distribuat & conferat iis, qui ipsam quærunt, suasque vires per attractiuam virtutem impertiat: cur quæso & cuinam impossibile videatur, vt cœlestes virtutes Magus in terrenum crescens cogat, quod postea ad similitudinem syderis operetur, non minus ac illi operantur ad similitudinem Dei? Sicut enim ex Deo refecti fuerunt mortui: ita & ex natura vis & potestas illius sanctis & ad hoc electis confertur: cum inter Sanctum & Magum discrimen aliud non sit, quam quod alter per Deum, alter per Naturam operetur. Vt autem ne quicquã de Astronomia aut scriberem, aut eum aliis conferrem, diu equidem me cohibui, dum quas vires & potestates cœlestis operatio haberet, expenderem, & cum hic hominum ruditatem & inscitiam, qua doctrinas omnes respuunt, confetrem. Quibus enim ipsa Astronomia cum suis speciebus cognita non est: quo pacto hi vtrumque lumen intelligent? Quomodo vtrosque spiritus cognoscerent? At quis lubens conferat cum illis, qui sui syderis influxum tantum sequuntur, & cum conscientia nihil expendunt? Multi multa de Magica scientia nugantur, & ex mera temulentia de ipsa iudicium faciunt. Magica res sublimis est, & propter sua opera admodum dubia. Cogitandum est de Christi verbo durabili, quo dixit: *Hoc si credideritis, plura facietis*. Christus aliquid præstitit, & tamen discipulos plura præstituros esse promisit. Quod si ergo per suam artem Natura, quoque aliquid præstat: cur nos quoque plura, quam ipsa præstare non possimus? Ipsa propter nos creata est, ideo nobis in ipsam potestas est. Sapiens moderatur ipsam, non ipsa sapientem. Quod si teste scriptura, per fidem plura præstare possumus, quam ex caritate erga proximum fecit Christus: cur quæso nos plura non

Homo cur ea. dē cum natura facere possit.

Homines Dii. & filij altissimi.

Sanctus & Magus vt differat.

Hominis quãta sit potestas in omnia.

præstare possemus astris, cum tamen promissum id & mandatum ad nos, non ad astra pertineat, ac nobis omnia subiecta sint? In nobis enim debet vigere sapientia ea, per quam vniuersa gubernemus non tantum Firmamentales virtutes, sed viuentia etiam animalia, quæ tamen ipso homine longe robustiora sunt. Imperium hominis cum ad abyssum maris, tum ad firmamenti summum extenditur.

Cæterum vt ex lumine Naturę porro de Magi potestate disserere pergam: præ cæteris hoc quoque sciendum est, ipsam etiam *Naturam* per se *Magam* esse. Quę, si quid annunciatura est, prodromos & prænuncios sibi gignit, vt cometas & visiones cœli alias, de quibus hic fusius disserendum non est. Quinam vero homo fieri vel esse Magus queat, ex sequenti exemplo discitę. Nouit scilicet Medicus vires omnes, quæ in herba hac vel illa conditæ sunt. Sic nouit Magus, quid in stellis conditum sit. Medicus ex herba vires extrahit, quas Remedium vocat. Illud pondere exiguum est, sed multa in se prata continet. Eodem modo & *Magus* multa cœli prata in exiguum lapillum cogere potest. Et is vocatur *Gamaheus*, &c. Porro sicot Medicus propinare remedium ægroto potest, vt eo morbus expugnetur: sic in hominem vires illas etiam ingerere potest Magus, prout easdem extraxerit. Medicina quotannis renascitur. Stellæ autem suas exaltationes loco æstatis habent. Nemo autem hanc potentiam admiretur, quæ vires illiusmodi deorsum in Medium induci ac adigi possunt. De hac re exemplum vos doceat sequēs Sol in se proprietatem aliam non habet, quã quod naturalis ac diurni luminis summus gradus sit sed adde ei calorem. Vbi enim lux diurna: ibidem etiam calor. In calore namque lumen diurnum viget. Iam quomodo fieri potest, vt lux ista diurna vna cum sibi congenito calore deorsum per hominem in subiectum cogatur, ita, vt oculi nostri eo lumine superentur, & sensus ipsius calorem ferre non possit. Id fit per rotunditatem crystalli, qui deinceps *Beryllus* vocatur, qui splendore suo oculos nostros occæcat & incendit, aduritque. Aliter enim sol agere non potest.

Quod si ergo Magus quoque virtutem stellarum quamlibet similiter deorsum allicere & dispositum subiectum cogere potest: an quæso non etiam possit idem facere imagines, ad sanitatem vel morbum ducentes, & carnem naturalem horsum vorsum mouentes, aut penitus mortificantes? Nam si velut ex terra, sic etiam ex cœlo oriri potest. Venenum, &c. Cur non etiã similia fiant casu iam dicto, siue subiectum sint imagines, siue herbæ, siue lapides, siue verba? Prout enim sydus impregnationem suam habet, ita conceptio eidem correspondet. Et non ipse homo tantum talia operatur: verum Natura quoque vario sese modo exerceț. Quod si id possibile est Naturę, cur non etiam Homini: Ipsa nobis exemplo est. Sicut operatur ipsa: sic eandem nos imitari debemus. In ipsa latent scientia medica & omnia artificia: in ipsa latent omnes artes, omnes industriæ animales. Frequenter ergo euenit, vt ipsa quendam, prætetquam quod is ex homine discit, proferat.

Natura est Maga

Medici & Magi collatio.

Gamahe' quid

Solis quæ sit proprietas.

Natura opera omnia imitari potest homo.

qui artificio & industria ceteros omnes superat. Talis homo instar Cometæ nascitur. Ideo alia etiam eiusdem, quam alterius stellæ ratio est. Sic etiam fieri potest, vt Magus quoque per scientiam Magicam talem industriū hominem instar Cometæ gignere possit. *Et hæc Dei Mysteria ac Magnalia sunt. Sic cœlum Dei laudes prædicat. Sic firmamentum opera sua per Magos annunciat. Sic quoque per Magos ex Saba & Tharsis per ascendentem Christi in Bethlehem proditur, quidnam firmamentum & cœlum in Arcanis Dei reuelet.* Sed ad probationem Magicæ hactenus dicta iam satis sint. Si quæ supersunt: de illis in practica seorsim tradetur.

Firmamentum est index Magnaborum Dei.

Probatio in scientiam Diuinationis.

PORro fit etiam, vt Astronomia seipsam gignat, & ex seipsa Astronomicas operationes perficiat, arte & industria carentes. Hoc etsi non quidem in omnibus fiat: sæpius tamen euenit in illis, qui bonæ & probæ indolis sunt, vt qui modum exquisite seruant in cibo & potu, & honestam vitam degunt. Et veteres quidem studiose hoc operam dederunt, ne corpus ac animum suum pollueren, quo operationes huiusmodi eo felicius in ipsis perficerentur. Et hæc Astronomia seipsam gignit: hæc seipsam ad operationes cœlestes deducit. Ista species diuinatio appellatur. Cum enim homines siue Astronomiæ cognitione huiusmodi operationes Firmamentales exercerent: miraculosi ab hominibus habiti fuerunt, quasi Dii exsisterent. De operatione hac tenendum est, eam reuelari per somnium, per animum, per speculationem, & per animalia. Apud Priscos magni pretii diuinatio fuit. Nam si aliquando concordantia incidit: qua cœlestis operatio se cum quodam vniuit, & per ipsum operata est: tunc per ignorantiam diuinationi non crediderunt, & ob incredulitatem eam multi homines seducti, & multi errores inducti fuerunt. Si enim istiusmodi hominibus non creditur, & astrum fallax est, multa indecenter ponuntur, quæ alias minime fierent. Ea quidem Astronomię pars est, sed non est scientia, verum ex seipsa enata operatio.

Diuinatio quid & qualis.

Populari sermone passim ita iactari solet: *Meus hoc mihi Angelus dixit.* Hic operatio vocatur Angelus, quasi illa per Deum fieret: adeoque Angelo imputatur, quasi is inter Deum & talem hominem Medium esset, cum tamen omnis ea operatio mere cœlestis sit. Causa autem & origo Diuinationis ita se habet. Homo corpus sydereum habet, cum externo sydere vnitum. Hæc duo inuicem confabulantur, quando sydereum corpus ab elementari non afficitur. Sic in somno, si elementare corpus quiescit, corpus sydereum in operatione sua versatur. Hinc insomnia: quæ eueniunt talia, qualia sydus ipsa operatur. Qualiter enim vel bene vel male, sydera disposita sunt: taliter etiam se habent insomnia. Multoties euenit, vt per ita dispositum sydus, & per recte natum sydereum corpus futura prædicerentur, quæ reuera deinde ita facta sunt. Hoc modo multa quoque remedia, ad morbos certos expugnandos, inuenta fuerunt, velut etiam abstrusi thesauri, adeoque res absconditæ etiam aliæ, vt maxime huic scientiæ nihil propemodum conferri potuerit. Futura enim omnia Firmamentum præscit, necquicquam ipsum latet tā præteritorum, quam præsentium. Tam aptum huiusmodi sydereum corpus, si a syderibus inuenitur, & sydera parata sunt: res vtiq; admirandæ manifestantur, tam præsentes, quam præteritæ. Hoc modo sæpius vetulæ & fœminæ, adeoque alii nulla scientia imbuti, quasi per simplicitatem & fatuitatem vaticinati fuerunt ea, quæ euentus mira ratione vera cōprobauit.

Diuinationis quæ origo sit & modus.

Diuinatione inuenta sunt futura, remedia thesauri &c.

Eodem modo multi quoque in viros doctos euaserunt, qui cum aptum & idoneum sydereum corpus nacti essent, in influentia insuper natiua sese etiam strenue exercuerunt. Quo factum est, vt tandem sui syderis inclinationem ad se attraherent velut Radios a Sole, sicut exemplum de alimentis superius adductum comprobat. Isto modo admiranda scientia, doctrina & sapientia inuenta est, sed omnis tamen animalis tantum, non e supernis, sed ex astris tamen hausta. *Cœlesti constitute, & sibi ipsi sydereum corpus gignente, multa emergunt stupenda capita, multi Scriptores multi Doctores, multi scripturarum interpretes, multi Philosophi, &c.* Prout quisque a sua constellatione fingitur. Horum scripta & doctrinæ sanctæ habendæ non sunt, etsi authoritatem quidem singularem præ se ferant. Sydus namque ac influentia illas dederunt. Spiritus inquam Naturæ, non Dei. Operationes huiusmodi nonnunquam etiam ex animo hominis stupendo modo processerunt, quando homines ipsi cor suum ac animum mutantes, sanctis se similes præstiterunt: cum tamen tales non nisi ab Ebrio Astro facti sint. Sicut enim vinum alias homines mutat: ita mutati etiam isti sunt. Operæ ergo pretium est, Astronomiam istam recte intelligi. *Huiusmodi enim ebrii scriptores multos seducūt homines, & in Spiritu Dei velut & in lumine Naturæ errones sunt, somniorum more obuolantes.* Multa enim perferūtur ab illis, quæ tamen nec alicui' momēti sūt, nec ab aliis intelligi possunt.

Constellationis vis quanta ad mutandos homines.

Syderis ea vis & efficacia est, vt in bruta quoque animalia suas operationes imprimat. Quicquid enim viuit, Spiritum sydereum in se continet: & vbicunque operationes sunt, ibi manifestantur, sicut de pauonibus narratur, quod, si intempestiuius clamitent, suis dominis mortem portendant. Iam vero nullus hominum moritur, nisi id per prægressos prodromos aut signa prænuncietur. Si enim moriturus homo est, tunc Sidus in ipso suam operationē perdit, & perditio seu amissio illa fit per signum & magnam mutationem. Sumamus exemplum de morte Christi, *vbi velum templi discissū est, & totus orbis contremuit, & Sol vniuersus obscuratus est.* Nam astra ad mortem Christi horruerunt. Nemo itaque hominum sine prodromis moritur: & semper in Natura aliquid mouetur, ex quo hominis mors prænosci queat. Sic mortuorum saltationes visæ, luridā futuram pestem indicarunt. In domibus nonnullis interdum etiam audiuntur, qui instar hominum laborent ac operentur, Paulo post obire solent illi, qui similia opificia exercent. Et sciat hoc loco homo, illa minime esse spectra, sed operationes naturales, quæ taliter in hominibus per astra perficiantur. Hoc enim mo-

Constellatio etiā bruta afficiunt.

Homo nullus moritur sine prægressis signis.

Christi mortem quæ comitata sint.

Cœlestia cum homine compatiuntur.

tatu admodum dignum est, quod astra hominibus singulariter compatiantur: siquidē talis a Deo homo conditus est, vt communi cum ipso dolore firmamentum vniuersum afficiatur, ac dolori illi ex compassione sua præsagia præmittat.

Probatio Particularis in scientiā Nigromanticam.

Nigromantia pars Astronomiæ.

EX partibus Astronomiæ etiam vna est, quę Nigromantia vocatur. Ea vero hoc nomen sortita est, quod noctu potius quam interdiu exercetur, & quod illi, qui noctu eam primi vsurparunt, ea, quæ interdiu fieri possunt, assumpserint. Scientia hæc passim ab omnibus ceu Diabolica damnata & reiecta est, sed a solis tamen ipsius ignaris. Scientia enim hæc est Naturalis, ex astris nata. Sed ante omnia notate proprietatem Berillorum. Hi sunt, in quibus spectantur præterita, præsentia, & futura.

Cur ita dicta Nigrom. est ars Naturalis.

Berilli quid.

Quod nemini admirationi esse debet, ideo, quia sydus influentiæ imaginem & similitudinem in Crystallum imprimit, similem ei, de quo quæritur. Id fieri oportet per coactionem constellationis, velut in Magica traditur. Sicut enim Solis splendor in Crystallum influit: ita Sydus quoque deorsum in subiectum impingitur. Præterea syderibus nota sunt omnia, quæ in Natura existunt. Cumque Astra homini subiecta sint: potest is vtique illa in subiectum ita cogere, vt voluntati eius ipsi obsecundent.

Fidei quæ efficacia.

Pro scientiæ enim modo ipsa sese operatio exserit. Deinde passim iactatur, ipsam plurima præstare, quod quidem a vero minime abest. Sic namque de ipsa etiam Christus testatur. Et prout fides operatur, euidens est, ipsam nihil esse aliud, quam robur seu efficaciam. Robur id operatur in verbo. Et verba mortuos faciunt viuos. Simili ratione quidnam in Astris est aliud, quam quod per fidem Naturæ, ea viuicantur? Et sicut per fidem verbo mons in mare exturbatur: ita circa fidem etiam Naturalem sciendum est, quod per verba astra deorsum trahantur, vt operationem suam secundum nostram imaginationē perficiāt. *Sapiens enim dominatur astris*, is inquam sapiens, qui virtutes illas ad sui obedientiam cogere potest. Hoc modo in *speculis, perspicillis: vitris. aquis seu vndis, & vnguibus: &c.* constituuntur visiones, pro conditione roboris, & vnionis in conceptione factæ.

Fides duplex, vt duplex etiam operatio

Fit etiam interdum, vt transuersim (quod aiunt) vel fortuna vel infortunium incidat, ex coniunctione Astrorum, vt si quis forte aliquid inueniat, quod nō quæsiuit. Demus exemplum. Finge, quendam emere domum, & in illa de nouo aliquid exstruere, adeoque hac occasione thesaurum grandem reperire. Id fit ex coniunctione Astrorum, quæ tali bene volunt. Similiter & peregrinus sæpe, ad terras 200. milliaribus distantes proficiscens, vxorem sibi commodam inuenit. Hunc astra eo adduxerunt. Sic fortuito casu multa passim eueniunt. Ista autem sunt scientiæ, hic sub Fato comprehensæ. Et eiusmodi operationes astrorum Astronomo omnino cognoscendæ sunt, vt, vbi fortuna ista vel infortunium lateat, hominibus indicet, quo eadem vel sectari, vel fugere ipsi possint. Hæc scientia olim pretij maximi fuit. Sed qui mortuos vorant, illam damnarunt suasque nugas orbi vendiderunt, vt nemo quicquam aliud, quam ipsorum fermentum Pharisaicum docere aut degustare ausit. Quos tamen hoc quoque præcipue contemptos fecerat, quod, si quæ post obitum hominis vel animæ vel spiritus apparuissent, ad illas redimendas multum operæ impenderent.

Nigromantia a qua bus hodie damnetur

Hæ vero animæ vel spiritus quid sint, ita nosce. Dictum superius est, hominem habere Spiritum vel corpus sydereum, & insuper elementare. Hæc corpora duo hominem vnum constituunt.

Hominis corpus est duplex.

Iam si homo moritur, corpus terræ mandatur id, quod ex Elementis natum & productum est, & putredine consumitur. Putredo hæc requirit tempus, alia quidem longius, alia breuius. Similiter autem & *sydereum corpus*, vt elementare, putrescere & consumi debet. *Id vero in cadauere* non manet, sed in propinquo se continet, aut in illis locis, in quibus defunctus habitare solebat, obambulat, donec suæ putrefactionis tempus præterit.

Corporis syderei quæ conditio post mortem.

Tunc enim & corpus consumitur, & spiritus. Sydereus iste spiritus pro homine ipso habitus est ab illis, qui syderei corporis proprietatem intellexerunt. Et spiritus huiusmodi varij sunt, quos videmus vel non videmus, audimus vel non audimus, cum noctu, tum interdiu. Vtcunque autem appareant: ista non nisi cœlestis operatio est corporis syderei, ad nihil vtilis, nisi vt ita consumatur.

Sed & alia Phantasmata apparent, quæ pro hominibus habentur, quorum tamen ortum nemo exploratum habet. Huius classis sunt *Gigantes, Nymphæ, Gnomi, Vmbragines*: quorum quatuor generatio admodum insolita est.

De innumeris Theophrasti indicad.

De his initio sciēdum, *Gigantes* non ab hominibus descendere, velut nec *Nymphas, nec Gnomos, nec Vmbragines*. Ex Adamico pro generatione non sunt, & tamen omnino sunt homines, suis peculiaribus tamen naturis dotati. Gigantum, qui olim in terra ambularunt, ortus & obitus humanę generationis limites excesserunt.

Gigantū &c. generatio miraculosa.

De ortu illorum nulli constat: cum hominibus tamen conuersati & negotiati sunt, cum iisdem ederunt & vixerunt. Vt orti sunt: ita etiam interierunt. Similiter & Nymphæ in aqua & supra eam habitarunt, sed ortum & interitum illarum nemo vidit.

Nympharum ortus. &c. incertus. &c.

Gnomi etiam in cauernis montium domicilia & fornices, staturæ suæ conuenientes sibi condiderunt, & raro cubiti vnius longitudinē superarūt.

Gnomorum idem

Similiter & vmbragines hominibus seruierunt, & opera mirabilia executi sunt.

Et vmbraginū.

De ortu horum repetenda sunt ea. quę docet Philosophia, nēpe quod homo & sydus hominem faciant, veluti de generationibus hominum traditur. De his breuiter ita iudicandum est, generationem illam ex elementari & syderea proportione seu Massa fieri, ab homine seminata, sicut ex sua Massa ipse etiam homo factus est.

Inanimata et generentur.

Ex hoc iam sequitur, quod Massa ea etiam citra hominem in conceptionē vi Influentiæ abire queat. Astra enim comprimunt & impraegnant. Sed impraegnationes vt multiplices sunt: ita multiplices sunt etiam conceptiones, ac consequenter multiplices Generationes. Si enim virtus impraegnatiua Influentiæ citra hominem generat, & ex coniunctione illa Massa vna cogitur: tunc Massa illa induit eam formam, quam imago illa

in

in suo sydere habet. Sic varia gignuntur animalia, quæ in prima creatione producta non sunt. Hoc modo in firmamento Massæ exstiterunt, quæ per operationem syderum in *Gigantes* conuersæ sunt; nonnullæ in *Nymphas*, quædam in *Gnomos*, aliquæ in *Vmbragines*: quæ postea cum constellatione illa iterum interierunt. Verum quidem est, nos ex Adamo vniuersos descendere, & esse illos, qui vocantur homines, quorum patrem sine Astris Deus suis manibus effinxit. Nam ea vera hominis creatio est. Filij tamen Adamici vniuersum orbem minime occuparunt. Ideo terræ quædam abditæ filios Adami etiam non nouerunt, sed creaturas alias, hominibus similes, & præter Adamicæ creationis modum natas acceperunt. Nihil enim Deus inane passus est relinqui, sed admirando consilio abstrusas terras aliis hominibus impleuit, sicut hæc fusius de generationibus docentur. Nobis autem id satis quidem, affirmato constat, quod 4. prædicta hominum genera ex sola cœlesti *Insfluentia* per sponte ordinatam massam ac *Spermia*, ad ea loca, in quibus habitant, prædestinata & collocata sint. Sciendum insuper & hoc est, quod 4. prænominata Generationes animam non habeant, sed homines sint anima carentes, in quibus nihil æterni est, nisi fors Deo placeat animam illis infundere præter consuetum modum filiorum Adamicorum, quod penes Deum stat. Nam & illos homines, qui in abditis terris habitant, ex Adamo descendere, probari non potest; sed credibile est, ipsos post diluuium ibi natos esse, fortassis anima etiam carentes. Et sermone conueniunt cum psittacis, animæ expertes, nisi Deus vinculo coniugij ipsos copulet cum his, qui animam habent.

Adamicis prole non omnia occupauit

Inanimatorum que cõditio.

De Nigromantia, tanquam Astronomiæ Specie, quam mirabiliter constellationes generent, hactenus traditum est. Iam deinceps etiam tractandum est, quomodo coniuratores circa hæc versati fuerint. Hi nimirum ex distantissimis terris, per interualla longissima fecerunt, aduehi vinum, & alia plura fieri, quasi opera illa fierent hominum, non tanquam per spectra & simulitudines, sed re vera & ipso facto. Hi tali ratione ista comparârunt. Astronomi nimirum non fuerunt illi, sed *Exorcistæ*. Ideo *Exorcistæ* etiam vocantur, non *Nigromantiæ*. Per corpora quidem Astrorum operati non fuerunt, sed per Diabolum in corporibus aliis conditum, hac scilicet ratione. Hominem obsideri posse, Christi testimonio constat. Idem verum etiam est de brutis. Multo ergo promptius syderei Spiritus obsideri possunt post mortem hominis, veluti etiam cætera sine sanguine hominis genita corpora, velut sunt *Onagri*, & his similia alia. Quod si, qui animam habet, obsideri potest, multo facilius obsidebitur anima carens. Et tamen vere nemo adhuc exploratum habet, an Vmbragines, Gigantes, Gnomi & Nymphæ animam habeant, vel non habeant. Cum ergo generata eiusmodi obsideri possint, ex eo iam sequitur, Spiritum malignum, illa obsidentem, voluntatem Exorcistæ perficere, quantum ipsius malitia permittit fieri in illis defunctis sydereis spiritibus, velut Onagris & similibus. Si vero Generatum il-

Exorcistæ & Nigromantiæ vt differant.

Onagri, &c.

lud consumitur, tunc etiam illius artificis scientia perit. Hæc pro planius cognoscenda Nigromantia adduco. Circa quam quomodo se gerat exorcista, satis hactenus ostensum est.

Probatio in scientiam signatam.

Quicquid Natura generat, id secundum Essentiam virtutum formatur. Quod ita intelligas. Prout animus, proprietasque ac Natura hominis alicuius est: secundum id constituitur corpus. Nam idem etiam prouerbio iactatur: Quo distortior, eo nequior. Adamus initio creatus erat, vt nec in anima, nec corpore eius quicquam vitij hæreret. Vbi vero bonum & malum cognouit, cœpit deinceps Natura quemlibet pro sua constitutione signare. Prius, quam sciret Adam bonum & malum: Deo placebat. Postea vero, vbi id cognouisset, facti hominis Deum pœnituit. Homo ergo sub potestatem Naturæ redactus est, ita, vt iam Natura ipsum tractet velut florem in campo, quem signat, & cuilibet cognoscendum offert. Floris instar, inquam, etiam homo ipse signatur, vt alius ab alio discerni queat, velut inter se discernuntur omnes flores & crescentia. Et cum nihil adeo in homine abstrusum sit, quod non reueletur: illud modis tribus fieri sciendum est: vel per signa Naturæ, vel per proprium indicium, vel per Dei iudicium. Duobus posterioribus missis, dicam de primo, de signis videlicet a Natura propositis. Notum est omnibus, quod, si semen in terram coniiciatur & abscondatur, suo tempore Natura seminis illius abscondita extra terram proferat, vt quilibet manifesto iam videat, qualenam semen illo loco iacuerit. Hoc respectu cor & semen hominis: & Natura ex illo semine profert corpus, vt quilibet videat, qualenam ibi cor fuerit. Et licet ingens quidem discrimen sit inter herbas seu ligna & hominem: tamen & in homine ars illa satis demonstrat & detegit.

Homo cur potestati Naturæ subiectus.

Abscondita tribus modis reuelantur.

Homines nos in hoc mundo exploramus omnia, quæ in montibus latent, per vestigia & signa externa. Peruestigamus etiam omnes proprietates herbarum & lapidum, per ipsorum signum signatum. Eodem modo nihil quicquam etiam in homine latere potest, quod extrinsecus in ipso non signetur. Sicut autem cognitionem suam habet Medicus: ita ex signato etiam explorat Astronomus. Iam vero tria sunt, per quæ Natura hominis & cuiuslibet crescentis reueletur: *Chiromantia*, considerans extrema locustarum in homine, vt manus, pedes, venas & lineas ac rugas, & *Physionomia*, aspiciens constitutionem faciei, & partium ad caput referendarum: *Habitus* denique, totius corporis conditionem expendens. Hæc tria coniungenda sunt. Secundum tria hæc creatum quodlibet cognosci potest, a *Medico* nimirum *Remedium*, ab *Astronomo Homo*, a *Metallario metallum*, quodlibet suum subiectum tractante. Talis conditio est matris, quæ, quid in qualibet re lateat, manifestat. Qui vero hæc tria intelligendi ineptus est, is nullum Naturalem, vt, nec Naturalem Astronomum nec Naturalem Medicũ, nec denique Naturalem Philosophũ agere, aut quicquã arcanorũ & mysteriorũ Naturæ scire, aut de illis disserere potest. Fundamentum ergo

Scientiæ Signatæ tres partes.

in hoc positum est, quod omnia semen habeant, & in semine omnia contineantur, & fabricator ad formam Naturæ sit, denique ipsam essentiam rei, quæ abscondita est, prodat, & reuelet. Tria ergo hæc ad Astronomiam coniunguntur, vt in conceptione dicto modo aptentur & complicentur. Vnde ipsa etiam explicatio ex Astronomia procedit, vna cum cæteris, quæ sub eodem Horoscopo generantur.

Probatio in Artes incertas.

Res, quæ secundum principij fundamentum incerta est, hoc est contra naturalem ordinem pugnat, & tamen ad verum finem contendit: eius scientia petenda est ex fide, & in fide debet versari, & denique per fidem perfici. Per fidem enim impossibilia multa operabimur. Quid vero aliud est impossibilia facere, quam incerta certa facere, & dubia stabilire, aut præstare, quæ præstare non potest Natura? Multis hic videri absurdum queat, fidem scilicet tantum posse, vt Naturam contra Naturam cogat, fortitudinem contra fortitudinem roboret, vires supra vires conferat. Itaque hæc probatio sedulo attendenda & deducenda est. Hominem siquidem per fidem aliquid operari posse captu difficile est. Notandum autem primum est, quidnam Christus in Euangelio dicat, præstare posse in Deo seu Dei virtute illos, qui in ipsum credunt: nempe quod *fides illa montes transponat, resuscitet mortuos, & cæcu visum reddat*. Sic ergo ipsa Natura vincitur & superatur, dum, quem mortuum vult & facit Natura, fides resuscitat, & cæco a natura visum restituit. *Fides nimirum illa est, quæ saluos facit.*

Fidei vis quanta & in quibus.

Fides fortior natura.

Iam si fides illa est, quæ saluos facit: sciendum est, quidnam operetur. Primo fidem in Deum operatur ex Deo: Et viciſsim, quod ipsa in Deum credit, Deus operatur. Nec enim Deus vlla alia machina, quam fide, vinci potest. Qui in Deum credit, is id operatur per Deum sicut veteris & noui testamenti dicta satis declarant. *Si credis, fies saluus. Si credis*, inquit Christus, *me te mundare posse: iam mundus es.*

Deus sola fide vincitur.

Cum ergo Deus ibi operetur, & Deo omnia possibilia sint: iam quo modo ista fiant, disquirendum vlterius minime est. In Deo enim operari, & impossibilia possibilia facere, quid id sit, indagare & scrutari satis nemo potest.

Porro credere in rem, est credere in id, quod fidem promouere potest. Sic credere, mortuos velle resuscitare, est sese dirigere ad id, quod mortuos resuscitare potest. Hoc iam nemo, nisi solus Deus potest. *Fides ergo resuscitandi mortuos, claudos restituendi, cæcis visum reddendi, leprosos mundandi, &c.* respicere Deum, qui ista potest, debet. Eadem ratio est etiam fidei in Diabolum directæ. Nam & hinc procedunt opera, quæ Diabolus præstare potest, prout fides tua te ducit. *Fides enim vnum tantum opus est, opus eius in quem creditur.* Fides qualisnam esse debeat, satis iam notum est.

Pergamus iam porro ad scientiam artium incertarum probandam. *Qui artes incertas vsurpare vult, huic opus est, vt credat, non in Deum,* hoc est, *vt per Deum aut eius virtutem operetur, ve-luti mortuos resuscitando: sed vt credat in Astra*, a Deo condita, quod illa ex prouidentia diuina vires ac potentias eiusmodi habeant. Hoc modo qui credit, is credit naturaliter, hoc est, credit in naturale Exemplum. Medicus credit in suam Medicinam, & recte facit. A Medicina enim sanatur æger. Huius iam fides dirigitur in Naturam, in opera Dei. *Et vult Deus, credis in Medicinam, quam sapiens non aspernabitur.* Eodem modo is quoque, *qui artes incertas vsurpas, in constellationem credit. Remedium incertum, est & tamen est certum.* Sic hæc quoque scientia certa est, & tamen incerta, finem dans, sed tamen ex dubio initio, cui nemo certo fidere possit vel debeat.

Ad artes incertas valida fides.

Fides in naturas à Deo probatur.

Iam deinceps sciendum est, quomodo fides in Naturam operetur, hoc modo. *Fides dat imaginationi. Imaginatio dat sidus: sidus dat effectum. Sic Fides in Deum, dat imaginationem in Deum: Et Deus finē seu exitum dat.* Exemplū aliud. *Fides in remedium, dat spiritum remedij: spiritus dat cognitionem remedij: remedium dat sanitatem.* Hinc ergo ceu dictum est, sequitur, Medicum constitui ex fide. Prout credit, ita ipsum promouet spiritus, spiritus Naturæ, sydus remedij. Prout creditur in Deum, ita per Deum agitur. Similiter etiam, prout fides iactatur in sydus incertum, ita *certum* id fit, nec incertum manet. Fides in Deum incerta est. Quis enim scit, quomodo consistat? Si probe consistit: bene finitur. Sic & Medicina incerta est, dum medicus sui finis seu euentus incertus est. Si bene consistit in spiritu Medicinæ, in fine bene stabit.

Fidei in naturam quibus processus.

Fides in Deū & naturam qui incerta fit.

Incertæ res sunt, quæ in fidem ponuntur, quoniam, quomodo in fide simus, incerti sumus. Nec os fidem stabilire potest, etsi quidem dicat, *credo. fides sita est in animo, in corde, in summis hominis scientia, vbi homo totus apud se est, vbi vniuersum eius cor vna est.* Itaque si fides vera, integra & perfecta est, tunc in illa corde operatur is, in quem fides dirigitur. Incertæ ergo artes, quales sunt quatuor, per mentem & cor, hoc est, per summum hominis bonum reguntur. Rem sic accipe. Finge, sibi quendam proponere, hoc videre se velle in aqua, vel illud cognoscere velle per cretam, per ignem, per aerem, &c. iam fides illius nouum sydus gignit, quod nascitur ex superioribus, in quē ille credit. Qui enim tale quid facere vult, necesse habet, vt credat in id, in quo illud est vel esse potest. Astra autem sunt in elementis, in quæ tu fidem tuam ponis. Sic iam imaginatio & id astrum cōiugio copulantur, & in fœdus vnum coeunt. Hæc copulatio causa est generationis. Generatio causa est operis. Opus est in eo, in quod tu credis. Nimirum si in Deum credis, per fidem illam opus tuum perficitur, etiam in eo, in quod tu credis: *vt si credas resuscitationem mortui, iam facis id, non quod tu mortuo credas, sed in Deum, per Deum autem datur opus, quod fieri vel futurum, credis, adeoque fit id in sepulcro, in feretro. &c.* vbi ille resuscitatur. Sic fides nimirum naturalis est sydus: & naturaliter sydus operatur generationem, ratione, quod idem etiam naturaliter operatur ibi, vbi vis. Sydus enim te sequitur, non tu ipsum. Sic etiā per fidem in mortuum Deus mortuum adit, descendens deorsum de cœlo.

Sic

Sic iam aliud est credere in Deum, aliud credere in Diabolum, aliud credere in Naturam. Quodlibet operatur, quod potest. Deus potest omnia. Natura potest naturalia tantum. Diabolus potest, quod ipsi permittitur.

Iam Deus scit & potest omnia, quæ in cœlo & in terra sunt, quæ sunt in suo regno & in inferno. Natura tantum Naturę lumen callet, quod a Deo ipsi datum est. Diabolus instar Angelorum sciens est, vt qui post DEVM omnium maxima sciunt. Permissum autem Diabolo non est facere, quod Angelicum, sed quod Diabolicum sit. Sic vere in Deum credere, miracula operatur. Credere in Naturam, ingentia Naturæ lumina profert. Bene credere in Diabolum, impossibile est. Nec enim ipse bonus, sed leuis: qualis ipsius etiam fides, & illi, qui in ipsum credunt. Quod in DEVM credit, id oportet esse integrum immaculatumque: alias nihil fiet. Quod autem in Naturam credit, illud fit, prout fides est, in hoc aut illud intendens. Sed & hoc oportet esse non mancum & maculatum. Ita tota operatio procedit.

Fides artium in certarum gubernaculũ.

Ita ratum sit, incertas artes per fidem dirigi. Nam prout fides est, ita & illæ. Prout fides se habet: ita & imaginatio: prout imaginatio, ita & sydus. Prout sydus, ita & operatio, hoc est, incerta & dubia sunt, nec certo omnino sperari possunt. Et licet finis quidem certus sit, in initio tamen omnia sunt dubia, & ambigua, & incredibilia. Hic hoc vnum requiritur, vt firmiter credatur, & de nullo dubitetur: ita finis tuæ fidei respondebit. Dubitatio namque bonum sydus non gignit: nec ea fides est, sed leuis operatio. Quis autem harum artium processus sit, vt generationes & operationes eiusmodi pro fidei tenore (quæ in his artium gubernaculum est) sequantur: id peculiari suo libro traditur.

Probatio in Scientiam Cosmographicam & Geometriam Astronomicam.

NEcessitas ipsa requirit, vt certa nobis notitia sit locorum, ac finium sphęræ superioris ac inferioris, hoc est eorum omnium, quæ illis includuntur, quæ cuiuslibet conditio, status, situs, & mansio sit. Sic, exempli gratia, de terra sciendum est, vbi hæ vel illæ regiones iaceant, quales sint, quam proprietatem, mores, &c. habeāt Consideratio enim diuinorũ operũ nobis digna est, nec in ea defatigari debemus. Quod si de terra, multo magis de Firmamento Marique ac Aere inquirendum est, quo pacto omnia creata & locata sint, Sol scilicet hic, Luna illic, hoc eo, illud alio. Negari vero non potest, in aere esse loca & materias, ex quibus oriantur venti: Sciendum ergo nobis hoc quoque est. Sic loca sunt in mari, ex quibus pluuiæ oriuntur. Sic loca sunt in Terra, ex quibus prouenunt Fructus. Sic loca sunt in Firmamento, ex quibus prouenunt Influentiæ.

Cœli & terræ cognitio quã vtilis & necessaria.

Hæc cum ita se habeant, multum refert nos scire, quo modo se erga nos illa & vicissim erga sese inuicem habeant. Nam ob harum rerum propinquitatem vel distantiam, aliæ ac diuersæ operationes fiunt: Instituti ergo nostri est, hoc loco scientiam Cosmographicam & Geometriam Astronomicam explicare, quo scilicet modo credenda & cognoscenda sit. Quod enim nos pedibus ingredimur & ambulamus, artis nõ est. Artis est, id scire quod pedibus obire, aut digitis metire non possumus. Duo ergo sunt, Sciẽtia & Non scientia. Nõ scientię inueniũtur per scientias, quas nos scire Deus voluit & constituit. Hæ scientiæ etiã docent, ac inueniunt, quænam forma mundi sit, & quæ cœli; quænam ratio sit & conditio ipsius Chiromantiæ, Physionomiæ & Habitus, denique quæ omnis eius Essentia & Natura sit. (*Plura de hac probatione non scripsit Auctor.*)

CONCLVSIO.

SIt ergo me opera facturum esse pretium existimaui, si Astronomiam cum suis speciebus describens, eandem clariũ addita probationibus constabilirem. Indignum enim erat, eam destitui, quæ tanti apud veteres momenti & dignitatis fuit, vt propter ingentia miracula, quæ præter omnem naturam esse videri possent, a solis Regibus & sacrorum Antistitibus olim disci & tractari soleret. Ipsa tamen eandem succedentium principum incuria tota obliterata est. Ex illorum ordine fuerunt Magi Orientales, ex Saba & Insula Tharsis, qui Christum visitantes, ipsum ex Stella Regem Iudæorum esse dinouerunt. *Prout Magica docet nosse & discernere stellas noui cœli, in quo signa ea sunt, quæ Deus quotidie producit, & de quibus Christus dixit, inquiens:* Erunt Signa in Sole, Luna, & Stellis, &c. *Hæc ad Magicam Interpretationem referenda sunt.*

Astronomia ortum suum accepit in Oriente Solis. In tribus cæteris partibus Astronomia nulla nata est. Cum mundus impleretur populis, Sapientes in centro manserunt, cæteros distribuentes, non tamen simul cum ipsis etiam sapientiam. Decreuit ergo seu defecit mundus omni sapientia, scientia, iustitia, doctrina, &c. Etsi hoc nostro sæculo multi, hæc omnia ad summum ascendisse, mentiter contendant. Verum quidem est sermo Christi, qui dixit, Patentem fore contra filium, & filium contra patrem, & regnum vnum contra aliud, & charitatem in multis sopitum iri. *Hoc enim vaticinium omne completum est, nulla tamen mundi tum gloria. Et quando vnquam quæso sacra scriptura in superiore gradu fuit, quam cum linguæ loquerentur flammeæ? Quando Medicina sublimius, nisi tempore Hippocratis floruit? Quando Iustitia maiore in loco habita fuit, quam cum Cæsar pro suo filio sibi ipsi alterum elidi oculum passus est? Quando sapientia sublimior exstitit, quã tempore Salomonis? Sola gentiũ pressura ascendit, præterea nihil. (Sequitur de spiritu vertiginis, de falso viagio stellarũ. Hæc eo dicta velim, vt sapientia huius mundi habeat, nõ de quo glorietur sed potius se ad humilitatẽ submittat. Nunquã enim, quã hodie infirmior Astronomia exstitit: cum tamẽ scientia oppido necessaria sit, qua carere homine non decet. Docet enim ipsa gloriam, quam Cœli annunciat, apud hominem deprædicare, & stellarum præsagia ex operibus diuinis primi & secundi Cœli commonstrat. Per hanc scientiam Spiritus vertiginis cognoscitur, & malus a bono discernitur: Quod quidem arduum mihi videtur multos, si vellent, a seductione præseruaturũ. Ex hac disci potest*

finis

finu omnium scientiarum, medicinæ, metallorum, herbarum, opificiorum, denique rerum omnium existentiam. Ex hac cognosci etiam potest natus animus hominis. In initio huius scientia liberi omnes Astronomiæ adiudicabantur, vt secundum Influentiam suam discerent, à malis auocarentur, filiique communiter ita informarentur, vt ne quidem à Spiritu vertiginis sese regi paterentur, sed in via recta ambularent.

Sic ergo hactenus, quænam Astronomiæ facultas & potestas sit, satis à me probatum esse autumo. Deinceps autem sequentur septem alij libri, totam Astronomiam practicam expedientes, quomodo, scilicet qualibet species seorsum ad perfectum Iudicium deduci & erigi possit: quibus septem libris tota Firmamentalis virtus panditur & reuelatur. Hæc autem ad huius mundi capita & Magnates potius, quam plebem spectant, vt multa hoc medio auertantur, quæ alias per ignorantiam multas secum ruinas trahunt. Ex Christi tamen vaticinio constat, vnum subinde alij aduersarium fore, & liuorem potius odiumque hominum, quam artes & scientias auctum iri. Itaque Magnates sese hisce non valde aggrauabunt, sed scientia hæ diuertent apud vulgares, qui sese iis inim oneribus euoluere studebunt. Dolendum autem cumprimis est, hominem vsque adeo seduci, vt non sectetur ea, in quibus Deo beneplacitum.

PRACTICA
IN
SCIENTIAM DIVINATIONIS.
Secundum caput probationis.

Diuinator qualis esse debeat.

T Diuinatio in practica sua recte intelligatur: hoc modo illa discenda & cōprehendēda est. *Primo*, vir, qui tractat eam, phantasia extranea careat. *Secundo*, crapulæ & gulæ deditus non sit. *Tertio*, careat libidine & tetro amore fœminarum, aleæ, &c. Omnia contra dirigat eo, quo ipsum Naturale lumen spectat. Hoc modis quatuor assequetur: Insomnio, animo, speculatiuoe, denique cognitione cæterarum personarum, siue simplicium, imo, etiam brutorum. Non enim Diuinatoris est insomnium sibi suscitare externa Phantasia, aut animi a iussu alieno coactione. Speculatio eius debet esse libera ab omnibus illis rebus, quæ lumini Naturæ aduersantur. Purus sit animus, somnus, speculatio, sicut de paruulis Christus inquit: *Nisi paruulorum similes fiatis. &c.* hoc est, *nisi complantata vobis sapientia x[illegible] et, sapientiam cœlestem nunquam accipie[illegible].* Sic hoc etiam loco, nisi extraneam sapientiam deponamus, ipsum Natura Lumen cum sua efficacia non acciperemus. Quisquis enim sapientiæ Diuinæ compos esse satagit, is reliqua omni sapientia carere debet. Idem iudica esse de satagente Lumē Naturæ. Duo quidem Lumina hęc, Dei & Naturæ, vna consistere facile possunt. Nec enim ita differunt inter se, vt vnum alterum tollat. Lumen Naturale vires naturalis corporis gubernat secundum voluntatem Dei, in prima creatione insitam. Alterum moderatur animam, æque ad voluntatem Dei, sine quidem Luminis corporis detrimento. Sed de Lumine naturæ porro tractare, mei propositi est. Cæterum, qui per Insomnia scientiam, sapientiā, lumēque Naturæ addiscere possitis, ita expediam. Sydus ipsum per hominem operatur, si Astralis in homine spiritus prædicta moderatione diætę & regimini studet. Exemplo est Daniel, & alij plures, qui ex somnijs Naturalia prædixerunt. Taliter namque spiritus sydereus dispositus fuerat. Diuinatores huiusmodi in mundi principio multi extiterunt. Sed somnia ea talem interpretationem sortita sunt, quasi quod alius quoque somniabat, idem etiam significaret: quod tamen fieri nequit. Quiuis imo ad sua ipsius somnia attendat. Suorum enim quiuis etiam interpres est, nisi fors fieret, vt constellatio similis constellationi Danielis incideret, atque illæ inter se concordarent. Sicut enim interdum accidit, vt duo in persona sibi similes existant: ita fieri etiam potest, vt nonnulli sibi in constellatione mutuo similes reperiantur.

Lumen Dei & Naturæ nō contrariātur

Diuinatores in mundi initio multi.

Ioseph &c.

Iosepho, pingues & strigosos boues somnianti bene volus [illegible]dus, d[illegible]n somnio illi Iosephum interpretem addidit. Res spectabat Naturale quiddam, hoc est annonæ fertilitatem, & difficultatem. Ideoque Lumen Naturæ id interpretatum est. Alius enim, qui alterius somnium interpretatur, ex sydere id desumit, sicut ex sydere ipsum etiam somnium oritur. Et vtrique diuinatores sunt: Vnus instar Cometæ: alius instar interpretis. Sciendum itaque est, somnia ideo euenire vt sydus seipsū reuelet. Illorum ergo sedula ratio habēda est, quia futura præsagiunt, quæ præscire hominem cōmodum est. Per somnia, multa quoque modis aliis reuelata sunt, non tamen per sydus, sed per Angelū Dei: quod Iosepho accidit cum Maria. Iam si cum homine in somno per Angelū agere Deus potest: poterit idem etiā Natura. Deus reuelat id animæ in somno, corpore quiescente, & a sua Phantasia libero. Ita etiam corpus sydereo suo spiritui suas vires manifestat.

Somnia diuina seu Angelica.

Apocalypsis [illegible].

Hoc modo Apocalyseos liber reuelatus est, in quo nihil continetur, quod nō etiā leuissimis in mundo hominib. arduum & miraculosū, videri debet. Iam si Deus in tam abiecta, & vt videri posset, ludicra specie, per somnū sua arcana reuelat: ipsa quoq; Natura simili forma per sydereū suum spiritū res suas manifestabit. Modo tamē prædicto non nisi per Astra ipsa id fit. Itaq; hoc casu practica nulla, sed tantum Interpretatio institui debet, quolibet seipsum explicāte, aut diuinatorem aliū eligēte, qui Interpretationē suā Influentiæ signis accōmodet. Practicæ tamen ipsius causa exēpla quædā cum suis interpretationibus, secundum quę exempla somnia omnia explicari debent, subnectam, vt.

De Bouibus Iosephi.	*Somnia luctuosa.*
Eques Graecensis	*Somnia agra.*
Somnia ludicra.	*Somnia Fortunæ.*
Somnia seria	*Somnia Infortunij.*

Bos in somnis annus sedes.

DE bouibus Iosephi hoc tenendum est, quod quoties bos in somnio offertur: toties annus

annus indicetur. Quæ natura eius bouis est: similis erit etiam anni. Meminimus, Diuinatorem quendam somniasse futuras diuitias. Huic constellatio proposuerat 11. *boues macros*, vnum pinguem. Inde concludebat 15, 15. boues macros ipsi datum iri, quos saginaret, & tandem pinguefactos venderet. Interim idem 15 annis strigosa cute deformis oberrare cogebatur. Anno 16. incidit in bouem pinguem, opulentam vxorem. Cum hac vixit vno anno, & postea obiit. De pecudibus ergo, quid significent, attendi decet. De bobus iam dictum est. Pecudes minores aliæ significant anni quadrantem, quædam mensem, nonnullæ septimanam, hæ diem, illæ horam.

II.

Eques Gracensis, &c. Huius interpretatio est, constellationem hominis in sua cogitatione tam magnam esse posse, vt sydereum spiritum in somno alio amandare possit, sine ope corporis Elementaris. Astrale id corpus vim habet veneno inficiendi, infirmandi, distorquendi, excæcandi, occidendi, afflandi, & aspirandi, & verberandi, idque vno momento: & postea ad Elementare suum corpus redeundi. Notorium namque est, per tam fortem Imaginationem veteres vi Astralis corporis contra hostes suos multa huiusmodi molitos esse & præstitisse, ita vt nonnulli derepente in lecto paralytici redderentur, nulla naturali causa concurrente. Quidam visu orbari, quidam leprosi facti, quidam penitus strangulati fuerunt. His similia mala alia multa inflicta sunt, quæ vix longo & diuturno tempore sanari iterum potuerunt. Quibus ergo Medicis huiusmodi morbi occurrunt, hi sciant, horum nihil vel Elementa vel ipsam naturam genuisse, sed hæc solius syderei corporis aliorum opera esse. Somnia autem & hæc sunt, quando hic vel ille tale quid somniat. Secundum hoc somnium alter ins morbum iudica.

Astralis corporis quanta potentia

Item vidi fœminam Landouiæ, quæ viro suo hoc pollicebatur, &c. Interpretatio est, sydereum corpus id præstare posse. Et licet corpus quidem ac anima & spiritus sydereus simul vna non sint: Cogitatio tamen, & speculatio Imaginatiue manet in illo spiritu, quantum ad Naturam. Vnde sæpius cum eiusmodi cogitationibus videntur. Quoniam ergo viri cogitatio ita constituta fuit; propterea per sydereű illum spiritum id ita effatum quoque est, & significatum per somnium, quale spiritus vnus habet aduersus alium ante consumptionem: Quod & hic factum est. Nec enim hoc saltem fieri potest: verum etiam in Montanis, in vepretis & Alpibus, huiusmodi sydereorum spirituum magnus interdum numerus visus est, qui pecora & alia tuebantur, quod illorum vicinorum syderei spiritus contra hos vicinos, quorum pecora erant, alerent, & vindictam post mortem exsequerentur. Anima autem Imaginis Dei & ad Deum, qui illam dedit, contendit.

Syderei spiritus magno numero vbi visi.

III.

Porro Ludicrum etiam somnium aut permixtum offertur, cuius interpretatio in ambiguo est. Hic sciendum, in sydereo illo spiritu perfectionem non esse, sed esse tantum illusionem illius hominis, & somnium illi fors beatum vel fœlix. Nihil ergo hoc est, & somnio tale spiritum sydereum habet fatuum, volare conans, quo peruenire non potest. Vbi huiusmodi cogitationes sunt: ibi Imaginationes incumbunt. Primo ergo sic statui debet, huiusmodi somnia in illis fatuum amorem & phantasias volaticas, quæ ad fundamentum non quadrant, indicare. Oportet enim eum, qui somnia huiusmodi interpretari velit, syderea ratione luminis naturalis instructum esse, nec circa phantasias rerum impossibilium, aut superbiam, &c. versari. In eiusmodi enim somniis effici nihil potest.

Somnia interim multa sunt, quæ verificantur. Vidi enim, qui per somnia thesauros inuenerint, coniugia inierint, ad honores ascenderint. Vidi etiam, qui per illa, miseria, ærumnis, afflictioneque obruti fuerint, prout syderum constitutio, & cuiuslibet prædestinatio, ac superiorum beneuolentia sese exhibuit. Somnia itaque curanda & non negligenda sunt.

Porro negari non potest, somnia suam habere practicam per quam syderea corpora cogantur, vt alicuius intentum reuelent. Eius practicæ ratio mira est, nec cuilibet obuia aut accepta. Facit tamen, vt per somnia (quorum nonnulla sunt) sydera manifestent, quod rogatur. Fit autem, dum Imaginatio, fiducia, spes, charitas, aut persuasio sydereum spiritum adeo intuetur, vt nihil illis negare possit. Et licet precatio in Deum quidem dirigatur, non tamen est ex anima, sed ex lumine naturæ. Practica ergo illa collocata est super fundamentum Imaginationis, dilectionis, spei, expectationis, & fetiæ amicitię. Hic quærendus limes est.

Præter hanc, practica etiam alia est, vtens verbis & characteribus, similibusque aliis. Ea proba est. Verba namque ex cœlo nata sunt. Ideoque id, ad quod nata sunt, perficiunt. Sunt enim verba ad animam efficacia: & sunt alia verba, efficacia ad corpus. Sic quoduis verbum ex suo cœlo, ex quo est, exit. Et licet illi, qui Apocalypsin tractant, & ex Angelis habeant somnia certissima, & cum intellectus, tum solatij plenissima: hic tamen de Lumine Naturæ agitur, quod supernis istis infernus est.

Speculatio sua per se practicam habet, ea ratione, vt probe exerceatur, dum sibi aliquis perficere proponit id, quod ignorat. Rei conditio hæc est. Spiritus Astralis speculationem habet. Ex ipso speculatio perficitur. Is enim ipse speculatio est. Iam spiritui omnia explorata sunt: & de hoc saltem agitur, vt speculanti indicentur. Practica iam est, nihil ad nos pertingere nisi cũ labore. Sic panem oportet arari, seminari, meti, moli, coqui ac pinsi, & horum quodlibet cõmodo tempore. Sic hic quoque tempus istius speculantis primo requiritur: Postea accedit labor speculationi illi conueniens. Et sicut ad frumentum & vinum, &c. commoda tempestas requiritur: sic hic etiam requiritur diligentia & occasio, &c. quæ speculationẽ promoueat, sicut Sol cum pluuia, &c. semen terræ promouet.

Et

Et semel hoc dictum velim, speculationis magnum momentum esse. Ex ea enim emanat bonum & malum. Ex speculatione oritur. *Vsurarius, scortator, aleator, blasphemus, &c.* Ex eadem tamen etiam oritur, quod bonum est. Adde, sicut hæc duo ex speculatione emergunt; sic ex eadem etiam emergit Inuentio Scientiarum, siue sint Mechanicæ, siue aliæ: Similiter & Sapientia ac Intellectus. Sciendum hic est, multos quidem circa hæc speculari, velut circa Alchimiam, &c. Sed nihil inueniunt: quia Astrales Spiritus ante tempus debitum nihil discunt. Multę quidē Scientię iam ante ipsis comprehensæ sunt: vnde illas facilè discere possunt. Interim tamen, non omnes sunt Alchimistæ, aut Medici: io quibus tamen discipulos agunt, quorum tempus perfectionis hominibus inexploratum est. Eiusmodi ergo speculatio nihil confert, sed inanis est. Speculari enim nemo potest, nisi quod Astralibus Spiritibus compertum & comprehensum est.

Eadem etiam ipsius *Animi ratio* est. Si quis, quod ipsi incidit, facturus est: idipsum etiam à sydereo, quod animum instar speculationis regit, prouenit. Practica ergo animi est, vt quis mente concipiat probitatem, honestatem, veritatem, bonitatem, & in his sese obfirmet. Ita ei succedet. Animus enim noster gubernat sydus, ita, vt sydus animum sequatur, & cum eo conciliatur. Sicut, si quis crocum inicit aquæ, aqua, vniuersa flauescit: ita cum sydere euā comparatum est, vt instar croci illud in hominem penetret, & cum homine vniatur, homoque ita iungatur. Sydus enim est Tinctura speculationis animi, hoc est, vniuersorum quæ hominis sunt. Quoniam ergo Sydus Tinctura est, homo autem corpus quod tingitur: nemini id admirationi sit, quod Astrum in homine multipliciter operetur. Sic etiam peculiaria Astra sunt, quæ pecora respiciunt & regunt. Est tamen ea Infloentia & constellatio alia, non talis, quæ hominem attingit.

Practica itaque est, vt homo versus astra se inclinet, cumque illis se vniat. Sic fiet, vt illa omnia ad suam essentiam mutet is & cogat. Ergo de Diuinationis practica statuendum est, quod Inuentrix sit magnarum artium, scientiarum, & opificiorum. Et bonum esset, mundanos homines tale Lumen naturæ accepisse, & non intricatis phantasiis, aut studio fallendi, decipiendi, scortandi, &c. occupari, sed illis omnibus valere iussis, genuinum sydus amplecti, eidemque obsecundare, ad terreni corporis recreationem & honestatem, sine animæ & ipsius imaginis detrimento.

INTERPRETATIO TOTIVS ASTRONOMIÆ,

Scripta à

Doctore Theophrasto Hohenhemio.

PRÆFATIO.

IN VNIVERSAM ASTRONOMIAM DOCTORIS THEOPHRASTI HOHENHEMII.

OMMODVM simul ac æquum me facturum existimani, si, quis totius Astronomiæ ordo sit, & qua ratione ipsa doceri ac cognosci debeat, explicare equidem aggrederer. Nec enim hoc mihi citra causam necessarium visum: quandoquidem vniuersa scientia fœdis opinionibus tota corrupta & polluta est, vt vero genuinoque sensu iure illustrari debeat. Prout autem hæc sæcula sunt, non dubito, quin conatus iste & labor meus multis absurdus & inutilis obuenturus sit. Sed horum ipsorummet causa hæc scribo, vt inscitia ac temeritas eorum in iudicando detegatur, simulque ac eadem opera demonstretur, ipsos non esse tanti, quanti se venditant. Quanquam id hodie admodum familiare est, vt quilibet se latè iactet, & de illis ambitiose ungetur, quorum tamen magna ex parte ignarus est. Ea iam mundi cæcitas est, vt vbinis nomen potius, quam id, quod nomen designat, sectari malit. De his Sophistis & Clamacibus, quod nec seipsos nouerint, nec, quid tractent, sciant, nec quam artem calleant, intelligant, breui discursu, qualem quidem præfationis Lex feret, vobis expediam. Astronomia facultates seu Religiones in se septem continet. Quas qui non vniuersas nouit, & callet, is se nequidem Astronomum dicat. In Religione & facultate illa quilibet maneat, in qua sese exercet. Sic Astrologus circa Astrologiam versatur. Qui Magiæ Religionem tractat, per se Magus manet: qui Diuinationem considerat, manet Diuinator. qui Nigromantiam, Nigromanticus. qui Signatum, Signator; qui Incertas artes, Incertus: qui Materiam, Materialis. Ne dicat Astrologus, Magiam non esse Astronomiam, veluti nec Diuinationem, nec Nigromantiam, nec Signatum, nec Incertum, nec Materialem. Hæc enim omnia sub Astronomia comprehenduntur non minus, ac ipse Astrologus. Alia quidem est Astrologia, alia Magia, alia Diuinatio, alia Nigromantia, aliud Signatum, aliud Incertum, alia Materialis: Attamen omnia non nisi Astronomia sunt, sunt species & filia aut Facultates Astronomiæ, Naturales scilicet & Essentiales scientiæ Astrorum. sicut deinceps clarius docebitur. Hos omnes qui callet, Astronomus est. Qui callet duas, potior est callente vnam. Qui tres nouit, maior est sciente binas, & sic deinceps.

Porro quod Astronomum facit, id in sola Astronomia manet. Quod Magus, in Magia manet: quod Diuinator, in Diuinatione: quod Nigromantista in Nigromantia: quod Signator, in Signato: quod Incertus, in Incerto: quod Materialis, in Materiali. In suis sese limitibus quilibet contineat, & alium præ se non contemnat. Omnia enim ad Astronomiam pertinent, & ex parente vno & matre vna sorores sunt. Etsi vero sorores sint, hactenus tamen cognationis suæ ipsæmet ignaræ fuerunt. In causa est ipsorum stolida

Genealogia,

Genealogia, ob quam suam familiam ipsemet non nouerunt Quilibet ergo id agat sedulo, vt scientiam alterius non contemnat aut rideat. Ea enim dementia est, si Astrologus sex reliquas suas sorores & consanguineas rideat, aut si Magus Astrologum cognatum suum contemnat. Idem & de cæteris iudica. Multum ergo refert cognationes illas cognosci, vt alia ab alia non despiciantur. Proponamus Exemplum. Ferrum artifices multi tractant. Ex eo alius fabricat pro equis soleas, alius arma, alius seras, alius serras, alius malleos, &c. Hi tam, quales sunt inuicem? An non omnes ferrum rectè tractant? An non tractando ferro quilibet sufficiens est? An non omnes nobis vsui sunt? Omnino. Quod si ergo faber malleos cudens, eiusdem bonitatis est cum fabro armorum & solearum Cur non & Astrũ loco ferri habeamus, vt eidem ceu ferro multos artifices assignemus? Inter quos quis bonus vel nihili, optimus vel pessimus sit, ecquis vspiam affirmare possit? Quilibet enim respectu eius, cuius gratia factus est, est bonus, est verus, est integer. Quilibet suo occupatur subiecto, nec quicquam est inane, sed omnia sunt vtilia, commoda, necessaria. Ita varias Deus operas hominibus diuersis imposuit, vt in illis desudarent, atque hoc remedio flagitia, scelera, crimina, scortatio, aleatio, belluatio, &c. euitarentur, ac in solo viu domini, hoc est, in Naturæ scientiis quilibet seorsum per se versaretur, ibique suam voluptatem captaret, alius scilicet in Astrologia, alius in Magia, alius in Diuinatione, alius in Nigromantia, &c.

Hæc ergo me causa impulit, vt explicandam & in ordinem redigendam Astronomiam aggrederer, si forsan conatu meo id effectum dare possẽ, vt inutiles doctrinæ, studia, bella, & similia flagitia deinceps vitarentur, & scientiis veris ac genuinis opera impenderetur. Ipse quidẽ auguror annosiores, qui sunt, hoc meo sæculo de opinione sua recessuros non esse. Vtinam vero saltem iuuentus eorum manibus excuti posset, ne (quod aiunt) patrisarent aut matrisarent & ipsi. Quæ enim pro sapientia huius mundi hodie effertur, vera sapientia non est, sed est stultitia coram Deo. In Lumine autem Naturæ, quænam summa est Sapientia, nisi sola Astronomia? Et post hanc Medicina? Ecquodnam homini ceu mortali sublimius datum donum est, quam naturalis luminis thesaurus? Isti interim clamitant aliud, & hoc summum bonum dicunt, si Tuum Meum faciam. Hoc qui callet, is hodie Luminis filius est: imo vero Pharisæus, qui aliud ore profert, quam ipso opere demonstrat. Ea iam mundi est sapientia, sed apud Deũ mera maledictio. Væ enim vobis Legisperitis, væ vobis Scribis, Hypocritis, Pharisæis. Eo vero deuentum nunc malitia est, vt gemina hæc scientia (ita loquor) vniuersum iam mundum, iuniores & adultiores promiscue occuparint. De progressu ergo Astronomiæ spes concipi nulla potest, donec anni 20. numerentur ab eo, qui ipsam reformaturus, restauraturus & renouaturus est. Quod si ergo mortales nos insania huiusmodi ad æternam damnationem ducit: fas vtique est, nos eam desesere, & Lumen naturæ ipsum, quod Deus nullo modo repudiauit, amplecti. Interim etsi hæc quidem Astronomia nobis mortalibus pro sapientia summa sit: ad vitam tamen æternam minime ducit. Qua de causa nec ipsam pro summa sapientia vendito hominum, sed tantum mortalium, in Lumine Naturæ.

Præter hanc sapientia alia est desuper data, extra creatum subsistens, quæ mortalem sapientiam omnẽ longe vincit. Sed quid vos mihi respondebitis? Pater & Lumen Naturæ, & hominem ipsum fecit. Bene isti homini, qui in Lumine illo, ad quod conditus est, ambulat: quoniam ex patre est. Sed quid præterea? Filius Lumen æternæ sapientiæ dedit homini, vt in eo ambularet. Horum iam, vtrum alterum contaminat? Qui in [illegible] ambulat b[illegible]ne ambulat. Qui in filio: & is bene. Bene in patre: bene in filio. Viuendum in vtroque est: in vno [illegible] æternam. Quod si pater non irascitur filio, nec filius patri, sed vtrique vnũ sunt, [illegible] quæso iure separari poterit lumen Naturæ, a lumine æterno? Vnũ manet in altero. Hæc [illegible] separantur ab illo, qui hoc agit, vt Meum Tuum faciat, quique ore eloquitur, quod [illegible]

Donum suum cui [illegible] terra datum est, ad quod cum prædestinatus sit, ex eo operari ipsam fas est. Donum hoc in lumine Na[illegible] respicit proximum. Præter hoc sunt etiam Dona Spiritus sancti, Prophetica scilicet, & Apostolica. Illi er[illegible]o donum diuinum non habent, qui proximi bona inhiant; Et qui hypocrisin loquuntur, dona Spiritus sancti non habent. Hoc aperte profiteor, Prophetas me aut Apostolos vidisse nullos. Vidi tamen illorum scripta, sapientiam æternam dictantia, vt hac de causa ipsi Lumẽ Naturæ præferre minime possim, sed iure pro scabello pedum subiiciam. Vaticinati sunt Prophetæ, quæ nullus vnquam potuisset Astronomus. Sanarunt Apostoli tales ægros, quos nulla vnquam medicina restituere potuisset. Iam ergo qui se habet Medicus ad Apostolum ita se habet Astronomus ad Prophetam. Quis Medicus in vitam reuocare potest mortuos? Sic quis Astronomus vaticinari, quæ Dauid potest? Medicina fallax est: non itẽ Apostoli. Fallax est Astronomus: non etiam Propheta. De nobis ergo mortalibus tantum in Lumine Naturæ dissero, has limitatione, quod sapientia ex Deo supra omnes sit. Astrologus quidem cœli figuram, formam, speciem & essentiam nouit. Magus Cœlum nouum & vetus deorsum agere potest. Diuinator ex Astris non Consultus loquitur. Nigromanticus sidereа corpora cogit, Signator Microcosmicã constellationem callet. Incertus Moderator Imaginationem. Materialis componit. Et hæ Astronomiæ sapientiæ sunt. Quæ tamen omnes nihili sunt, si conferantur cum schola, ex qua docti facti sunt Apostoli, cum linguis loquerentur igneis. Nostra sapientia ex carne & sanguine orta non est, sed ex Astris. Sed nec Apostolorum sapientia ex carne & sanguine est, sed ex Spiritu sancto. Solius ergo Naturæ thesaurum summum hic aggrediar, Christiano meo corpori nihil temere vel addes vel deerabẽs. Lumen enim Naturæ a patre procedit, in quo, volente Deo ambulo citra errorem. Interim hoc minime assirmo, sapientiam summam, quæ nos ad æternum ducit, ob id deserendam & negligendam esse. Qui enim in hac terra faces in lumine Naturæ lucent, hi per Christum vt stella in æterno fulgebunt.

Hoc autem librum hunc ordine contexam. Primo de Astris docebo, quid sint. Deinde Generationem hominis explicabo. Duas has partes enumeratas sequetur distributio, Astronomiæ secnudum figuram suam, in singulis facultatibus & religionibus, sufficienti explicatione, quid religio qualibet sit, addita.

His vero traditis, nedum omnia expedita erunt: Sed requirit ipsa res necessitas, vt subiectantur etiam Probationes; quo pacto Religio qualibet in seipsa Naturalis, vera & integra inueniatur & cognoscatur.

Hic enim tuendarum Religionum præcipuum asylum situm erit, quod non sint illæ ex Diabolo, non ex maligni spiritibus, nõ ex superstitiosis sed quod in ipso Naturæ Lumine fundata sint, sicut in discursu plenius cõprobabitur. Ad finem descriptionis Luminis naturalis, desinam etiam de Astronomia æterna, vt correctius Astronomia vtraque secerni, & quæ cuiusque seorsim dignitas sit, cognosci possit. Faxit autem Deus, vt turba illa, quæ, quod suum non est, quærit, & vbi non seminauit, colligit, hoc mea vita tempore excæcetur ac obmutescat, ne vel mihi, vel illis, quos seducit, impedimento sit. Quod si turba illa balbutiret & membra sua distorqueretur, quia non loquitur, quod in corde conditum est Vah, quam suauis demum futura vita esset? Sed quid imprecatis hac mea, nisi inanis aer, & vmbra sine corpore? Quilibet ergo hæc mea eo legat animo, vt plura ex illis colligat, quam scripta sunt. Semen conijcitur in terram Sed alius est, qui ipsi incrementum dat. Semen equidem vobis propono. Qui in Iulio herbas & gramina, & in messe frumentum profert, is vos ad finem ita deducat, vt ex vite optima large defluatis. Vale Monachy.

Finis præfationis Doctoris Theophrasti, vocati Paracelsi.

INTERPRETATIO DE ASTRIS Doctor. Theophrasti Hohenhemii.

Mundi partes duę sunt

T ante definitionis & probationis aggressum, institutionem plenam vobis communicem, de Astris pũctum peculiare hoc notate. Vniuersa mundi machina in partes diuisa duas est: nempe in corpus *visibile*, & in corpus *inuisibile*. Visibile & tangibile est corpus mundi, constans ex tribus primis, *Sulphure, Mercurio, & Sale*. Hoc iam corpus mundi est, Elementale, ipsaque Elemẽta id corpus sunt. Quod corpus tangibile non est, sed impalpabile, & inuisibile, est Sydus seu Firmamentum. Etsi autem Firmamentum quidem videamus esse corporeũ, visibile & materiale: id tamen, quod videmus Firmamentum non est, sed ipsius corpus. Firmamentum nemo vnquam vidit: sed eius corpus, velut nec anima in homine visibilis est. In duo hæc, in corpus & Firmamentum mũdus vniuersus digestus est. Porro Firmamẽtum duarum partium est: Vna est in cœlo, in stellis: altera est in globulo terrę. Hinc duæ Essentiæ Firmamenti exstruuntur. Peculiaris est in Firmamento cœli: & peculiaris etiam in Firmamento globuli & sphęrę. Firmamentũ sphęræ globuli eius est naturæ, vt ex eo crescat, quicquid corpus Terrę, Elementorumque dat seu constituit. Sic ex terra Firmamentum globuli fructus protrudit, quod sine Firmamento minime fieret. Eadem pariter ratio est rerum omnium, ex terra nascentium. Alterũ Firmamẽtum in cœlo, peculiarem suam operationẽ habet, hoc est, ad solum hominem attinet. Etsi vero vtraque Sydera *Superius & Inferius*, inuicem copulata, cõiugataque & vnita sint, ac vna currunt: hoc tamen ipsorum discrimen est, quod Sydus superius sensus, & inferius crescẽtia gubernet, hoc est, superius constituit intellectum Animalem: inferius autem crescentia, ex sphęra prodeuntia.

Mundus corporeus constat ex trib. primis.

Firmamentum nemo vidit. & quid sit.

Firmamentum duplicis est naturę.

Ceterum præter iam dicta, de Firmamento globuli nihil disseram, nisi de fructibus tantum & eius crescẽtibus. Hæc enim ipsius Philosophia est. De sẽsifico autem sydere talia proferam, vt ex illis sciamus, ipsum quoque hominem in se diuisum esse: Nempe in *Corpus globuli*, & in *Corpus sensuum*, hoc est in corpus visibile & palpabile, & in corpus inuisibile, impalpabile: vel in corpus Elementare trium primorum, Salis, Sulphuris, Mercurii, & in Sydereum. Quousque hominis corpus pertinet, sanguis & caro est. Quod in ipso est impalpabile, vocatur Spiritus: Hoc modo homo est Caro, Sãguis, & Spiritus. Porro Caro & Sãguis homo nõ est, sed in ipso existens Spiritus. Spiritus enim est hominis sapientia, sensus, intellectus. Et hæc sunt homo. Corpus est brutum. Pręterea, Spiritus est subiectum Syderis: & corpus subiectum Spiritus. Ita regit hominem in spiritu sydus, & spiritus regit corpus in carne & sanguine Spiritus iste mortalis est, ob id, quia nõ est anima. Aliud enim Anima est. Anima est ipsa Naturam, de qua hic non loquor: sed de eo tantum, quod in Adamo creatam Naturam attinet, carnem scilicet & sanguinem, & illum spiritum. Qui ergo non renascitur, is moritur, nec spiritus ipsum sustẽtare potest, sed in mortem rapitur. Sic ergo quædam est coniunctio Syderis & Hominis, & Elementorum ac Hominis. Ibi vnica coniũctio est, vnum fœdus, vt partitio aut separatio nulla inueniri queat, Hoc tamen fieri potest, vt Anima discedat & separetur, & quod ex Machina mundi natum est, deserat, & æternum sibi arcescat. Hæc eo indico, vt sydus recte cognoscatur in supernis cœli cum sua Essentia, & in globo mũdi: & vt vna probe intelligatur etiam quomodo pars vtraque cum homine vnita sit, vt scilicet hoc modo concordantia & operatio Astri, vnius cũ altero sciatur, & exploratum habeatur, quidnam externa Astra in homine faciant, & quid ea, quæ in homine sunt in externis operentur. Verum namque est, externa Astra in hominem, & interna Astra hominis in externa operari, re & opere, hoc est, plena actione, vnum subinde in aliud. Nã quod in nobis Mars potest: idem potest homo etiam in ipso si in virilibus suis operationibus se contineat. Ita se nimirum gemina Astra mutuo habent. Nec enim minus in cœlum agunt homines, quam in hominem cœlum.

Hominis partes duę sunt.

Homo quid sit.

Spiritus hominis quis mortalis.

Anima vt separabilis.

Astra externa & interna mutuo in se agunt.

Iam deinceps disserẽdum est de Medio, inter Astra Principalia & corpus. Astrum vnum est, quod omnia regit, in homine intellectum animalem: in brutis, sensum in Elementis, operationem eorum. Astrum id est supremum creatum destructionis seu dissolutionis: & est in Olympo, quod sub se ista omnia habet. Huius officium est, operari in homine, operari in Elementis, operari in animalibus, & horum sensus ac animum vertere ac mutare. Hoc iam sine Medio aliquo præstare nequit. Medium, hoc

Astri summi quæ natura & officium.

hoc & ipsum est ac esse oportet Astrum, siuum in illis, in quæ supremū operatur. Per hoc Medium editur Effectus, in substantiam & corpus. Rem intelligamus ex exemplo. Si in hominem operari Mars debet, facere id non potest sine Medio, quod Materiale Astrū sit. Per hoc postmodum Mars operatur. Sic si superius Astrum in psittacum acturum est, opus est, vt in psittaco Astrum tanquam Medium sit, per quod superius operetur. Hinc iam patet, Astrum quoddam esse in homine, esse in auibus, esse in omnibus animalibus. Et quicquid hæc faciūt, faciunt impulsu superioris Influentiæ, per constellationem acceptæ, & inæqualem concordātiam directæ.

Medium quid.

Præterea simile Astrum etiam in Elementis, velut in terra, est, idque efficax. Illud Astrum Impressionem concipit ex superiori, & postea per seipsum operatur in terra, ita, vt ex terra eliciatur, quicquid in ipsa consistit, vel latet. Ideo indica etiam de Elemento Aquæ, & cæteris. Ideo primum est Astrologus ex Astro superiore: & alius ex Astro hominum: Est Astrologus ex Astro Elementorum, est Astrologus ex Astro animaliū. Hoc modo Astrologi quatuor sunt Elementorum: duo Astrorum hominum & animalium, qui iam sex sunt: denique vnus, Astri superioris, qui septimus. Præter hos alia etiam superest Astrologia, ex Imaginatione homini nata, reliquis omnibus superior, ex ordine octaua.

Astrologi & Astrologia octuplex.

Hæc velut & aliæ ab Astrologis neglecta & omissa est. Quisquis vero Astrologus haberi velit, is omniū octo cognitionem habeat. Quāquam vero nec particularium periti contemni debeant, etsi vniuersaliter minime procedatur: attamen Astrum in octo partes distributum est: Vnum est Efficax: Sex sunt subiecta: octauum etiam ipsum efficax est, & simile primo, & in nonnullis punctis primo superius seu præstantius, sicut de nono cœlo & Firmamento deinceps clerius demonstrabitur. Fas autem est, Astronomum Olympi de cæteris etiam scire, quomodo Media Astra operentur, sequantur & consentiant, ne quid de superiore Astro prædicetur, cui perficiendo Astrum inferius dissentiat, & aliud, meliusve peiusve, &c. intendat.

Astrologum quæ cognita habere debeat.

Hinc euidens est, Astronomiā magni semper æstimatam fuisse a priscis, à tempore diluuii vsque ad natum Christum. Omnes enim Astronomiæ species valde excultas fuisse, in proparulo est. Sub Christo autem eæ intercidetunt. Et dolendum est, sub Christo intercidisse id, quod pater ipsius singulari opera proposuerat hominibus, vt eo tempus tererent, & alia inutilia omitterentur, quorū tamen multa sub Christo orta auctaque, postea vniuersū mundum inundaront. Sed, vt recte hæc intelligatis, scire vos velim, Christum æternam sapiētiam docuisse, & consuluisse animæ non immerito, sed vt imago Dei ad regnum sui creatoris promoueretur, adeoque sapientia inferior negligeretur, superiore mauius culta. Etsi vero hæc hōc libro Ethnice scribam, qui tamen Christianum me profiteor: Ethnicus tamen gaudere potest in patre. qui contra filium non est, vt nec Ethnicus est, si in dicto Naturę

Astronomia apud priscos valde exculta.

Astronomia cur sub Christo defecerit.

lumine ambulat. Sapiētia tamen interim Christi, vniuersa Naturæ sapientia melior est. Adeo que hoc ipse fateor, Prophetem vnum certius ac vna hora plus veritatis loqui, quam multis annis Astronomi omnes: & Apostolum vnum Magis omnibus in veritate longe præstantiorem existere. Quid enim resistere possit scholæ illi, quæ ignitis linguis loquitur? Sed tamen, vtut hęc se habeant, sub Christo secta surrexit quædam, sapientiæ æternæ specie sese venditans; quam etsi minime calleret, prævaluit tamen & late eminuit. Hæc inquam Secta nobilem Astrononomiæ scientiam abscidit, & locum eius occupauit, non aliter ac stercus equinum occupat locum pomi. Hinc factum est, vt progressu temporis non solum æternæ sapientiæ fundamentum & Lumen, verum ipsa quoque vera Astronomia obliteraretur, vniuersumque Naturæ lumen corrumperetur tandem & obscuraretur. Hoc nimirum illud dolendum malum & peccatū est. Væ autem eis, qui in Spiritum sanctum peccant, quod faciunt illi, de quibus hic queror. Fateor autem melius esse loqui, ex Deo, quam ex Astronomia: melius esse sanare ex Deo, quam per herbas, melius esse, concionari ex Deo, quam Pseudoprophetis, quod peccatum in Spiritum sanctum est. Quod enim ex Deo est, maucum non est, sed (vt dicitur) pedes ac manus habet. Quod ex Natura est, plerunque est verminosum & corruptum. Non tamen omnia per Deum. Sed quædam etiam per Naturam. Non omnia per Naturam, sed quædam etiam per Deum. Si Magi, si Astronomi, si Signati, si Nigromantici, si Incerti, si Diuinatores, desertis suis scientiis Prophetes, Apostolos, ipsum præcipue Christum sectati sunt: ecquis quæso vitio id ipsis dabit, quod à minori ad maius, e Natura ad Christum aspirarint? Sed tamen hoc dolendum est, quod ipsi nec ad scholam illam, in qua flammeis linguis loquerentur, penetrerint: & tamen iuxta quoque ipsum Naturæ lumen perdiderint. Hinc factum, vt illi iam vtriusque sapientiæ ad summum osores sint.

Astronomia a quibus oppressa.

De Astris ergo hoc trado, esse illa, quæ omnem animalem intellectum conferant sicut corpus a Globulo: ita intellectus ab Astro. Vnum sine altero esse nequit. Fateri autem etiā cogor; quod partem facti hominis, quem filius regenerat, pœnituerit. Consultius ergo est, continere se cum filio, quem cum patre: & tamen patris lumen minimè deserendum est. Pater enim filio aduersarius non est, nec filius patri: Væ tamen illi, qui in Spiritum sanctum peccat Sed & hoc agnosco hominem esse puluerem. Nam sumptus ex Elementis est. Quid Elemēta sunt? Nihil. Quid est Homo? Nihil. Fas ergo est, sectari non id. quod nihil est: Sed id quod est aliquid. Attamen cū miracula Dei cognoscenda sint: me in illis laborare, æquum est. Data namque sunt Dona Prophetis: Data sunt Dona Apostolis: Data Dona Sanctis. Sic etiam data sunt Dona *Medicis*; ac *Astronomis*, omnia per Deūm, ex Deo. Quicquid prædestinatum est *Prophetis* & *Apostolis*, incedet. Quicquid prædestinatum est *Astronomia & Medicina*, succedat & ipsum: omne tamen per Deum, & ipsius opera. Non omnia æternū

Corpus à globo: intellectus ab Astro.

Homo eus pulnis?

quam omnia Naturam. Quodlibet suum spectat. Itaque, quod hominem, animalem, seu corpus ex Elementis, & Sapientiam ab Astris habere dico, id re ipsa verum est. Et cum homo, qualis initio informatus est, maneat: ideo talem ipsum describo, nullam hoc loco mentionem nouæ generationis faciens. Quodsi generatio vetus & noua vna consistere non possent: vtique nec illam describerem, sed vana omnia censerem. Interim, quod, qui Christianus sum, Ethnicum tractem: si patri & filio inter se conuenit, & vnus in altero est, litem, spero, nec hæc res vlli motura est. Quod si non obstaret secta illa, quę Lumen Christi simul cum Lumine Naturæ obscurauit, & intra duas sellas nos residera fecit: magna pol alacritete ad hæc scribenda aliquis accingi posset. Interim tamen si Renouatio mundi instabit: verificabitur demum dictum ab ęterna virgine pronunciatum: *Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes.*

Luc. 1.

Finis ortus & considerationis Astrorum, Doctoris Theophrasti Hohenhemii.

De Massa & Materia, ex qua homo factus est.

QVi fiat, vt caussæ externæ adeo potentes in homine sint: ratio iam subnectēda est. Sciendum est initio, condidisse Deum creata omnia in cœlo, & terra, diem & noctem, omnia Elementa, omnia animalia. His omnibus creatis: fecit tandem Deus hominem. Hic in creatione duo notanda sunt. Primo, omnia condita esse ex Nihilo, per solum verbum, præter solum hominem, quem ex Aliquo Deus condidit, nimirum ex Massa, quę corpus, & substantia, vel Aliquid fuit. De hac Massa, quid sit, breuiter disquiremus.

Homo vltima creatura.

Homo solus ex aliquo creatus.

Quoniá Deus ex illis rebus sumsit corpus (ex quo hominem condidit) quod ax Nihilo in aliquid creauit: Massa ea Extractum fuit creaturarum omnium in cœlo & Terra: quasi quis ex corpore extraheret animam aut spiritum, & spiritum illum aut corpus sumeret. *Exemplum.* Homo constat ex carne & sanguine, & præterea ex anima, quæ homo est, primis illis longe subtiliori. Hoc modo ex omnibus creaturis, omnibus Elementis, omnibus Astris in Cœlo & Terra, omnibus proprietatibus, Essentiis, Naturis, &c. extractum est id, quod omnium subtilissimum & præstantissimū fuit, & in vnam massam coadunatum est. Ex hac Massa postmodum factus homo est. Hinc iam Homo est Microcosmus seu paruus mundus, ideo, quia Extractum est omnium stellarum, Planetarumque totius Firmamenti, terræ, Elementorum: adeoque ipsorum Quinta Essentia est. Quatuor enim Elementa vniuersus mundus sunt: Et ex illis homo constitutus est. In numero ergo Quintus est, hoc est, Quinta Essentia, extra Elementa quatuor, ex quibus ceu nucleus extractus est. Inter Macrocosmum autem & Microcosmum, vel inter Elementa & Quintam Essentiam hoc saltem discrimen intercedit, quod hominis alia sit forma, imago, species & substantia. Nam in homine Terra est caro: Aqua est sanguis: Ignis est calor ipsius: Aer est Balsamus. Ipsæ quidem proprietates mutatæ non sunt, sed substātia tantum corporis. Ideo Homo Homo est, non mundus, ex mundo tamen factus, factus ad similitudinem non mundi, sed Dei. Mundi tamé omnes proprietates in se homo continet. Vnde rectè scriptura inquit: Puluis & cinis sumus, & in cinerem reuertemur, hoc est, Etsi homo quidem secundum imaginem Dei cōditus sit, & sanguinem ac carnem habeat, nec mundi instar sit, sed mundo plus sit, & mundum gubernet: nihilominus tamen is terra est, est puluis, est cinis. Et hoc probe considerare debet, ne a figura sua se seduci patiatur, sed cogitet, quis fuerit, quis iam sit, & quid denuo futurus sit.

Massa quid & qualis.

Homo cur Microcosmus.

Homo mundi Quinta Essentia

Microcosmi & Macrocosmi quæ differentia

Homo cinis.

Itaque ad hæc exempla attendite. Cum homo nihil sit aliud, quam id ipsum quod erat hoc, ex quo ipse fact⁹ est, ne in imagine sua seducatur: cognitio iam huius eo facit, vt fateri is cogatur, sa nihil aliud esse quam Massam, ex magno mundo extractam. Et cum talis sit, scist sibi opus esse vt ex illo sustenterur & nutriatur. Corpus ipsius ex mundo est. Ex illo ergo mundo, ex quo est, ali quoque & nutriri debet. Panis ergo eius & potus, velut alimentum omne ex terra crescit: & magnus mundus minorem cibat alitque. Si homo ex magno mundo non esset, sed ex cœlo, tunc ex cœlo Cœlestem panem sumeret cum Angelis. Sumptus autem est ex terra, ex elementis. Ex illis ergo etiam nutriendus est. Ex qua sine magno mundo viuere non potest, sed sine eo mortuus est: ideoque magni mundi instar puluis & cinis est. Scitum ergo iam est, ax 4. elementis hominem sustentari, & sumere ex terra cibum, ex aqua potum, ex igne calorem, ex aere spiritum. Sed hæc omnia ad solius corporis, carnis scilicet & sanguinis sustentationē faciunt. Iam vero homo non tantum caro & sanguis est, sed eidem etiam inest, *Intellectus*, qui non, vt complexiones, ex elementis prouenit, sed ex Astris. Cæterum Astrorum hęc conditio, est, vt animalis omnis sapientia, intellectus, industria, artes denique omnes, hominis propriæ, in ipsis contineantur. Ex astris autem eadem homo habet. Id vocatur *Lumen naturæ*, nimirum quicquid in lumine Naturæ homo inuenit. Ré illustremus exēplo. Corpus hominis ex terra sumit suum cibū, ad qué secundú conceptionem & concordantiam destinatus est. Hæc causa est, cur alius hoc, alius alio cibo delectetur, vnoquolibet ex terra suam voluptatem sugente. Idem animalia faciunt, suis corporibus insitum terrę cibum potumque venantia. Sicut ergo in homine proprietas est, corpus suum, hoc est carnem & sanguinem sustentandi: ita & de *Intellectu* intelligendum est, ipsum æque suo cibo ac potu familiari sustentari oportere non quidem ex elementis, cum sensus corporales non sint, sed sunt spiritus, sicut ipsa etiam astra spiritus sint. Per suum ergo spiritum syderis attrahit, in quo conceptus & natus est. Spiritus enim in homine æque ac corpus nutritur. Ea nim Natura homini in creatione indita est, vt, licet Diuinę quidem imaginis consors sit, Diuino tamen cibo non alatur, sed elemantali. Et diuisus is est in duas partes: *in corpus elementale,*

Homo ex quo constat, ex eo nutritur.

Elementa 4. quo modo hominem sustentant.

Intellectus hominis ex astris.

Lumen naturæ quid.

Intellectus hominis quibus nutriatur.

Hominis partes duæ.

tale, hoc est, carnem & sanguinem. vnde & eodem etiam corpore nutriri opus habet; & in spiritum, ex spiritu syderis, vnde etiam spiritum suum ex spiritu syderis sustentare cogitur. Puluis enim & cinis terræ est, ac ipse homo. Hominis ergo ea conditio est, vt ex magno mundo cum elementis, tum astris egeat, hisc de causa, quia & ipse talis est.

Cæterum deinceps etiam de conceptione hominis, quomodo gignatur & fiat, differendum est. Primus homo factus est ex Massa, extracta ex totius mundi Machina. Præterea ex ipso condita eius est fœmina, quæ mundi similitudine ipsi correspondet. In posterum ergo ex viro & fœmina procedit generatio omnium liberorum, omnium hominum. Porro manus Dei hominem primum fecit secundum imaginem suam admirando modo, sed in carnem tamen & sanguinem constitutum, vt iam homo sit. Deinceps vero primus homo, & ipsius fœmina Naturæ subiecti, & ex manu Dei sepositi sunt, ita, vt iam non per manum Dei miraculose homo condatur, sed per naturam. Naturæ itaque hominis generatio mandata est, & in vnam Massam congesta, ex qua ille prodierat. Ea Massa in Natura *Semen* vocatur. Proinde sciendum est, virum tantum ac fœminam hominem iam gignere non posse, sed vna cum ipsis geminis etiam elementa, & spiritum Astrorum. Quatuor hæc hominem constituunt. Semen non est in homine, nisi quatenus elementaliter in ipsum ingreditur. Vbi in conceptione non operantur elementa, corpus nullum gignitur. Vbi non operatur Astrū nullus spiritus fit. Quidquid autem absque elementis, & spiritu Astrorum fit, id monstrum est, est Mola, est Abortus præter Naturam. Et qua ratione Deus Massam sumpsit, eique vitam infudit: sic oportet compositionem procedere in æternū se trinor, & Deo, vtpote in cuius manu omnia posita sint. Præsto autem esse opus est corpus & spiritum. Duo nāque hęc hominem vnum constituunt, hoc est, homo, seu vir & fœmina, semen, quod extrinsecus aduenit, sicut & alimentum, quod intra se homo non habet, sed extrinsecus attrahit, velut & potum. Iam quæ tantis cibi ac potus est: eadem est etiam Spermatis, quod elementa extrinsecus ad corpus conferunt, tanquam Massam. Astrum per suum spiritum confert sensus. Pater & Mater, sunt externorum instrumenta, per quæ illa perficiuntur. Pro re intelligenda simile adducam. In terra nihil crescit, nisi Astra superiora suas vires conferant. Hę vites iam quid sunt? Tamē sunt, vt vnum sine altero esse non possit, sed necessario vnum cum altero operari debeat. Hęc vt extra sunt: sic etiam intra, in homine. Hinc iam elicitur, primum hominem mirabiliter factum esse, adeoque Dei opus exsistere. Ab eo homo Naturæ subiectus est, vt cum ipsa liberos gignat. Natura autem est mundus externus, in elementis & Astris. Iam euidens hinc est, ipsa elementa suum cursum & operationem habere: velut quotidianum suum cursum habent etiam Astra. Currunt ergo in quotidiana sua concordantia, & singulis momentis noua Natura prodit. Iam si hęc operatio, pater & mater, cum hęc concordantia in conceptionem vnam conueniunt, tunc fœtus sortitur Naturam eorum, ex quibus genitus est, nempe ex quatuor parentibus, patre, matre, Elementis, Astris. A patre quidem & matre similem Imaginem & Essentiam carnis & sanguinis. Præterea ab illorum Imaginatione, quæ Astrum hominis est, sortitur intellectū, prout concordantia & constellatio sese exhibuerit. Sic ab elementis complexionem & Naturæ qualitatem. Sic etiam ab externis Astris suum intellectum. Vtut hæc congrediantur, Influentia, quæ fortior est cæteris, excellit in fœtu, aut mutua omnium permixtio fit. Sic homo fit Microcosmus. Pater enim & mater ex mūdo facti sunt, & mundus iugiter confert ad hominis generationem. Hoc pacto corpus vnum construitur, sed duplex natura, vnus spiritus, sed duo sensus. Postremo redit corpus ad primum corpus, & sensus ad primum sensum, moriunturque ac intereunt, & abeunt, nec reuertuntur. Cinis enim lignum fieri denuo non potest: nec homo ex eo, quo cinis, ad hominem reduci potest.

Cæterū Generationem hominis huc adduximus tanquā generalem ac vniuersalē probationē totius Astronomiæ, vt ex his intelligatur, cur Astronomus hominem per astra consideret seu cognoscat, nempe quia is ex Astris est. Sicut enim quilibet filius per patrem noscitur: ita & hic. Et hæc sciētia oppido vtilis est, si homo nouit, quis sit ex Cœlo, ex elementis, ex patre & matre. Cognitio ex patre & matre est stirps. Cognitio ex elementis, est Medicinalis. Cognitio ex Astris, est Astronomica. Cur autem cognitiones hæ vtiles & bonæ sint, causæ multæ prostant. Multi enim bruta les sunt, qui se Angelos faciunt. Multi ex Matre loquuntur, qui se Samueles & Machabęos vocant. Multi ex terrena complexione ieiunant & orant, & se diuinos nominant. Multi ea tractant, quę talia non sunt, qualia esse dicuntur. Qui ASTRONOMVS est, is scit, quis spiritus loquatur & videatur. Et dolendum est, eos, qui inter vtrumque lumen intersidunt, ab vtroque decerpere & spoliare, vt conspicui fiant. Vtrique quidem spiritus cognoscuntur, sed tamen in spiritu alieno, quem esse non decebat. Vtut hæc se habeant, tamen homo est opus Dei: sed vnus tantum ipsius est filius, nimirum Adam. Cæteri sunt filij Naturæ, velut Lucas in sua Genealogia recenset de Iosepho, filio Heli, qui Helus filius erat MATHAT, qui MATHA filius erat LEVI, & sic retro vsque ad Adamum, vbi nullius Dei filij mentio fit. Homo itaque est filius in Natura, nec suum genus deserit, sed naturam sequitur suorum parentum, Astrorum. Iam qui patrem & matrem Astrorum & Elementorum cognouit, velut & patrem & matrem carnis & sanguinis: is facultatem habet disserendi de fœtu illo, de eius natura, essentia, proprietate, denique omni conditione. Et veluti medicus simplicia omnia cougerit in vnum, ex omnibus remedium vnum concinnās, quod sine numerosis illis ingredientibus compleri alias non posset: ita miraculum suum Deus mol-

Margin notes: Item Adamo qui similis sit. — Homo post Adamum ex semine gignatur. — Semen qui in homine sit. — Generatio perfecta hominis vnde & qui fiat. — Imaginatio est hominis Astrum. — Epilogus

to fecit illust rius, hominem in vnam compositionem omnium elementorum & syderű concinnando, ita, vt ipsemet sit cœlum, firmamentum, elementa, denique omnis Natura totius mundi, in exili corpore conclusa & abscondita. Et licet ipsum etiam hominem ex nihilo facere Deus potuisset per verbum *Fiat*: placuit tamen eidem, ipsum in Naturam condere, & Naturæ relinquere seu subiicere tanquam filium: ita tamen, vt eidem etiam Naturam subiecerit, sed tanquam patrem. Hinc manat, quod Astronomus per parté hominis cóceptioné cognoscit. Hęc etiam causa est, cur ex Natura homo per Medicum sanetur, tanquá pater filium suum iuuat, in foueam delapsum. Hoc modo Natura subiecta est homini tanquam carni & sanguini suo, tanquam filio suo, tanquam fructui ex se genito: In elementorum quidem, corpore, in quo morbi subsistunt: in corpore spiritus, in quo intellectus & ratio viget: Et elementa quidem per Medicinam, Astra autem per suam scientiam & sapientiam. Cæterum cum sapientia hęc omnis coram Deo nihil sit, sed Diuina sapientia omnibus prçemineat: ideo nomina sapientiæ diuersa sunt, Quę sapientia ex natura est, animalis vocatur, quia mortalis est: Quæ ex Deo, nominatur æterna, quia mortis expers est. Hæ duæ partes ita mihi pertractandæ videbantur prius, quam de ipsa Astronomia commentarer, vt ex vniuersalibus illis probationibus fundamentum omne eo plenius excerpi posset.

Finis generationis hominum.

Hi sunt numeri, Religiones ac facultates totius Astronomiæ, quæ naturaliter & artificiose tractantur. His nec plures, nec pauciores sunt ac cósistűt in lumine Naturæ, essétialiter & spiritualiter Nomina autem ac discrimina earű hæc sunt.

- I. *Astrologia.*
- II. *Magia.*
- III. *Diuinatio.*
- IV. *Nigromantia.*
- V. *Signatum.*
- VI. *Artes Incertæ.*
- VII. *Manualis.*

Quid in qualibet religione tractetur, & quid ipsa sit, in sequentibus inquire.

ASTROLOGIA, Scientia hæc docet ac tractat de toto Firmamento, quomodo se id cum terra & homine secundum naturalem & primæuum ordinem habeat, & quænam hominis, terræ & Astrorum cognatio sit.

MAGIA, Scientia hæc cœlum cum viribus suis deorsum in lapides, herbas & verba, &c. ducit ac cogit: docet etiam mutationem vnius in aliud, velut & cognitionem Astrorum supernaturalium, Cometarum, &c. quæ illorum significatio sit.

DIVINATIO, Scientia hæc citra institutionem cælitus homini data est, ita vt loqui ille sciat de futuris, præsentibus & præteritis, quorum tamen nullum per se exploratum habet, nec quicquam de illo aliud loquitur, quam quod cœlum ipsi imprimit. Hæc omnium maxime apud homines simplices visitur.

NIGROMANTIA. Tractat hæc de sydereis corporibus, corpore, sanguine & carne carentibus. Hæc operatio se habet ad nigromanticum, sicut se habet seruus ad suum dominum, quorum hic illi imperat.

SIGNATVM, Docet hæc scientia cognoscere Astra quodnam ipsorum cælum sit, quomodo cœlum hominem in conceptione sua produxerit, eodémque modo illum constellarit.

ARTES INCERTÆ, Hæ scientiæ fundamento & principio sunt quibus vtantur, aut ex quibus procedant, carent, reguntúrque ab imaginatione, offerétes nouum Spiritum & nouum firmamentum, per quod operantur.

MANVALIS, Scientia hæc docet confectionem instrumentorum totius Astronomiæ: & exili materia exprimit seu continet syderum formá & in figuram vnam cœlum & terram cogit.

Plenioris intellect. gratia addem^{9}, quot species qualibet religio habeat hoc modo.

- *ASTROLOGIA, tres species habet, erga*
  - *Hominem.*
  - *Inferiora corpora.*
  - *Animalia.*
- *MAGIA, species 6. habet. Est enim vel*
  - *Cometarum.*
  - *Imaginum.*
  - *Gamahæorum.*
  - *Characterum.*
  - *Spectrorum.*
  - *Incantationum.*
- *DIVINATIO species 5. habet.*
  - *Somnia.*
  - *Bruta.*
  - *Animum.*
  - *Speculationem.*
  - *Phantasiam.*
- *NIGROMÁTIA cuius tres species.*
  - *Visiones Materiales, spectra. Spiritus Astrales.*
  - *Inanimata, Phátastica corpora, id est, assumpta a mortuis vel rebus*
- *SIGNATVM habet species 3.*
  - *Chiromantiam.*
  - *Phisionomiam.*
  - *Proportionem.*
- *ARTES INCERTÆ: quarum species 4. sunt.*
  - *Geomantia.*
  - *Pyromantia.*
  - *Hydromantia.*
  - *Ventinina.*
- *MANVALIS habet species 5.*
  - *Arithmeticam.*
  - *Geometriam.*
  - *Cosmographiam.*
  - *Instrumentum.*
  - *Sphærá. (Mathematicum Instrumentum.*

Interpretatio Specierum secundum quamlibet Religionem.

ASTROLOGIA.

Prima Religio.

Scientia hæc 3. species complectitur, in quib^{9} occupatur. Operatur enim cótra hominé, contra elementa, contra animalia. Cű enim cœlű & inferiora inoicem connectantur: cœlű docet inferiora cognoscere per figuram, quæ cœlum totum repræsentat. Ex illa conficitur proprietas inferiorum, & quod cœlum operetur in Inferioribus.

MAGIA.

COMETARVM. Species hæc supernaturalia signa omnia in cœlo cognoscere do.et, ac in-

ac intelligere quiduam significent. Huius classis sunt Cometę, Halones, & reliquæ cœli figuræ. Hæc scientia est fundata super Apocalypsim, somnia, & Christi dictum: *Erunt signa, in Sole, Luna & Stellis, &c.* Hæc quia omnia sunt supernaturalia, ad Astrologiam non spectant, sed Magiam.

IMAGINVM. Scientia hęc cœli proprietatē effingit & impellit in Imagines, ita vt componatur imago magnæ efficaciæ, mouens se, & significans. Imagines huiusmodi præsignes morbos curant, & casus admirandos multos auertunt, vt vulnera cæsim punctimue facta: quibus similis virtus in nullis herbis reperitur.

GAMAHEORVM. Hi sunt lapides, secundum faciem cœli sculpti. Ita pręparati prosunt aduersus vulnera, venena, veneficia, incantationes faciunt homines inuisibiles, & alia multa præstant, quæ sine hac scientia nec ipsa quidem Natura præstare possit.

CHARACTERVM. Hæ species sunt verba, quę aut dicuntur aut scribuntur. Vim habēt aduersus omnes morbos, quos etiam auertunt: declinant infortunium & omnes casus, liberant captiuos, vt vinculis soluantur, & ea efficiunt, quæ Natura efficere nequit ipsa, sed sola scientia Magica.

SPECTRORVM. Species hęc similitudines exhibet hominum, vt appareat, quod tamen non adest. Visiones autem hę cum suis indiciis noctu fiunt, non interdiu, & carent corpore, sanguine, carne, anima, spirituque hominis.

INCANTATIONVM. Docet hæc species ex hominibus facere canes, feles, &c. docet hominem in quascunque species & formas se cōuertere, facit inuisibiles hominum mutat animos ad arbitrium artificis, ac Impressiones & generationes superiores secundum voluntatē suam impellit, ducit, dirigit.

DIVINATIO.

SOMNIA. Si cui aliquid offertur per somnium, siue præsens sit, siue futurum, siue præteritum, siue scientia, siue thesaurus, siue aliud quicquam secretum, id ad hanc artem spectat. Astra enim dirigere in somnium potest, vt per ipsum quid reueletur.

BRVTA. Species hæc animalium vaticinia cognoscere docet, ita, vt ex animalibus homo videat & intelligat, quid cœlum operatur, aut operaturum sit. Et hoc operatur in stultis, in animalibus, aut hominibus simplicibus aliis.

ANIMVS. Species hæc circa solū hominis animum occupatur, ita vt fortuito nonpręmeditate hominis animo suggeratur, quid facere debeat. Species hæc magni momenti est, & homini cumprimis cognoscenda, vt sciat, quidnam animus ipsi ex vero fundamento suggerat.

SPECVLATIO. Si quis rem sedulo trutinat & speculatur, & per sortem imaginationem, quod quærit, inuenit: id ad hanc speciem referri debet. Hæc oritur ex Astris, quæ circa hominem occupantur, ac ipsum docent.

PHANTASIA. Si quis ludendo aliquid inuenit, aut cognoscit, hoc ipsum quoque ex Astro est, quādo maturuit. Hoc multa sępe reuelat, thesauros, fodinas, & alia abscōdita, operās scilicet fine prænotione, aut facta inquisitione, & largiens non quærenti.

NIGROMANTIA.

VISIONES. Species hæc in Crystallis, Speculis, Vnguibus, &c. videt, quæ abscondita, quæ secreta, quæ futura, quæ præsentia sunt, vt illa non secus ac ipso corpore præsentia appareant.

SPIRITVS ASTRALES. Hæc species docet cum Sydereis spiritibus, a corpore separatis tractare, vt instar seruorum hominibus seruire cogantur.

INANIMATA. Sunt homines, expertes animæ, ab Astris geniti, & cum hominibus habitātes ac conuersantes, idemque cū ipsis facientes.

SIGNATVM.

CHIROMANTIA, qua Astrum exhibetur in homine ea facie, qua cœlum fuit tēpore ipsius natiuitatis. Apparet autem in manibus, pedibus & cæteris corporis lineis venisque, variε in corpore apparentibus.

PHYSIONOMIA. Species hæc docet hominē dignoscere ex vultu, moribus & gestibus, quæ & ipsa causam habet horam natiuitatis, quę signat hominem, & per signa illa naturam eius efformat.

PROPORTIO. Species hæc diiudicat proprietatem ex vniuerso habitu hominis, siue claudus, siue æquo longior aut breuior, &c.

ARTES INCERTAE.

GEOMANTIA. Sciētia hæc libero animo absque fundamento & scientia certa aut tesseris exercetur: indicio autem conuenit cum Astrologia.

PYROMANTIA. Hæc species est sortilegium per Ignem, quoad Ignem videtur, quis cœli motus, quæ eius natura & conditio sit. In hac vero Luna pręcipue adhibetur.

HYDROMANTIA. Species hæc docet viderē in aqua, secreta quædam & abscondita, occlusas & obsignatas literas, & in terris distantibus peregrinantes, viuos vel mortuos. Hęc operatio procedit ex constellatione noui firmamenti per imaginationem.

VENTINIA. Hæc ex vento docet cognoscere, quis cœli aduersus hominem status futurus sit, bonus vel malus, fœcundus an sterilis, & similia futura alia, quæ per Naturam explorari nequeunt.

MANVALIS.

ARITHMETICA. Hæc species cœli & terræ numerum inuenire docet in stellis & similibus.

GEOMETRIA, docet metiri altitudinem cœli & terræ, & in illis contentorum.

COSMOGRAPHIA, docet rerum omnium situm, distantiam, populorumque mores & naturam.

INSTRVMENTVM, Species hæc docet conficere Instrumenta quibus, quomodo cœlum & terra cognationem habeant, cognoscitur.

SPHÆRA, Species hæc per Instrumentum cognoscere docet, quę cœli & terræ cognitio & correspondentia sit.

Hoc breui discursu de religionum speciebus differere volui, vt ipsa Astronomia eo rectius intelligeretur. Hæ autem omnes Astrono-

Astronomiam constituunt. Cæterum quo pacto quælibet probetur, deinceps traditur, hoc fine, vt de Astronomia constet, ipsam minimè inconstantem & mendacem scientiam esse, sed solido fundamento ea ipso Naturæ lumine prompto niti, quod quidem in qualibet scientia & veritate stabilienda requiritur.

Quæ iam sequuntur, ab Authore præcedentibus non fuere connexa, sed sparsim foliis peculiaribus annotata.

PROBATIONES IGITVR IN ASTROLOGIAM MAGICAM, Diuinationem hic desiderantur.

IN NIGROMANTIAM.

Nigrom. qualis sit, exemplo docetur. PRimum Nigromantiam huc spectare sciatis, vt sydereos Spiritus, & eos, qui animam non habent, ex natura syderea cognoscere & iudicare promptum sit. Iudicium autem ad hoc dirigitur, quod dicemus. Qui homo thesaurum defodit & abscondit, is toto animo illi inhiat. Is si moritur, & elementatum ipsius corpus sepelitur, corpusque sydereum ab ipso secedit, & vsque ad consumptionis suę terminum in terra ambulat, hoc autem corpus defuncti hominis cogitationes & cor circumfert: hinc iam intelligitur, ipsum sese continere circa locum illum, vbi thesaurus defossus est, & cui defuncti hominis cor inhianit, Iā ergo sydereí aiusmodi spiritus epud vel circa thesauri illius locum videntur aut inueniūtur. Idem fit etiam in rebus aliis, quibus aliquis toto pectoris desiderio inhiauit, siue fuerit cibus, siue potus, siue scortum, siue alea, siue venatio. In his enim omnibus spiritus agit pro illius cordis Imaginatione, & vmbre rice post mortem eadem facit, donec sydus spiritum ipsum quoque consumat, sicut corpus elementa absumpserunt. Hinc iam consecutum est, vt Nigromantici sydereos eiusmodi tantum Spiritus cognoscerent, & qua causa hic vel illic obambularent, sciscitarentur: similiter etiam Lemures, Gigantes, Gnomosque, quinam essent, explicarent. Est enim Nigromantia Philosophia spiritualium sydereorum corporum, & inanimatorum, quitamen homines sunt, vt *Onagri, Nymphæ, Lemures, &c.* De his qui disserit, Nigromanticus est. Sicut autem de Exorcistis dictum est, qui huiusmodi corpora & inanimata adiurant: illi a Nigromāticis in hoc differunt, quod Exorcistæ versentur circa corpora a Diebolo obsessa: Nigromantici vero cum illis, qui obsessi non sunt, rē habeant, naturaliter & Philosophice. Inscitia tamen hominum Exorcismum & Nigromantiam confudit, ac pro vno eodemque habuit. De illorum tamen discrimine iam constitutum est. Porrò de Exorcistis nihil constitui hic tractare, sed satius est, relegari ipsos ad Diabolum, cui seruiunt. Nigromantiam tamen ceu insignem naturalem scientiam vobis commendatam esse vellem, quæ versatur circa admiranda quædam, dum per defunctorum sydereos Spiritus produntur corda illorum hominum, quo inclinent, quid desiderent, quidue affectent.

Nigrom. quid sit.

Nigromantia & Exorcismus quo differunt.

Iucundum sane ac suaue est, recte Nigromantiam intelligi. Nympharum enim cognitio, velut & Lemurum, Gnomorumque ac Gigantium inuentio, subtilis plane & ingeniosa est. Et sane quatuor istorum sine anima Generatorum Philosophia vere nobilis est: quam tamen clamaces illi penitus obtundunt, & nugas suas illi anteferunt. Interim, cum in suis operibus Deus admirabilis sit: forsan horum quoque temeritas in apricum aliquando profertur, & suo tempore palam innotescet. Porro vsi sunt Nigromantici etiam Berillis, ex hac causa. Quod scilicet, ettinuis ed Spiritus Astreles, familiaritatis nonnihil habuerunt cum Magis quoad visiones, quas tamen Magi minime admiserunt: cuius rei causę intractabus illis cognoscentur. Sic ergo hoc discursu, quid Nigromantia, & quodnam ipsius subiectum sit sufficienter a nobis declaratum est.

IN SCIENTIAM SIGNATAM.

BOnis tam amplis lumen Naturæ Deus illustrauit, vt scire possitomnia, quę sunt in eo, qui lumini addictus non est. An hoc non magnum est, quod signa externa hominem cognoscendum offerant? Et hoc Deus ita ordinauit. Tu, qui fiat, mirari fors possis. Sed admirationi finem imponet sequens Exemplū. Tignarius est semen suæ domus. Qualis is est: talis ipsius domus. Huius namque Imaginatio domum facit, & manus perficit. Imaginationi similis domus fit. Iam si Imaginationis ea conditio est, vt domum faciat: Imaginatio etiā Natura erit, faciens filium, & quidem secundū suam Imaginationem. Sic forma & essentia res vna fiunt.

Ad quod aliquid vtile est, ad id essumitur & aptatur. Ita si natura hominem facit, suo instituto illum aptat. Et hic fundamentum positum est. Signato ergo iure merito suus relinqui locus debet. Natura enim quodlibet suo debito aptat.

Si quis Dominus aut princeps ciuitatem exstruit, muros omnes, omnes turres, ac arces, &c. ita condit & exstruit, vt instituto suo quā aptissime conueniant. Id si facit homo quanto magis Natura, homine superior? Alium ergo facit claudum, quie talem claudis rebus adhibitura est. Alium facit cæcum, rebus cæcis destinādū, &c. vt verbo vno dicam: Qualem ipsa quemlibet esse requirit, talē producit.

Cum ergo Naturæ is mos sit, vt talem hominém producat, qualem ipsum esse velit: vestigia vtique illa in homine manifesta & plana erunt. Per illa intelligitur, quibusnam rebus natura talem adhibitura sit.

Quandoquidem ergo palam adeo Natura operetur, opusque suum in publicum edat: fas ac conueniens est, occurrere ei quendam, qui videat, qualem ipsa quemlibet instruxerit, & produxerit, hoc est, quomodo nebulonem opponat viro probo, & versipellem lupum opilioni, &c.

Signatum ergo est, quod versatur circa consideranda signa, quibus quilibet alterū cognoscere potest, qualis interius sit. Nihil autem adeo absconditum est, quod Natura non manifestarit, & palam proposuerit. Signatū quid.

Iure ergo signato suus locus concedi debet, quis

quia Astronomis est, hac de causa quod Astrũ condat hominem ad suum placitum, cum notis illi cõuenientibus. Quod nigro tinctorũ est, id natura nigrum facit: quod cæruleo, cæruleum. Quod vsturum est, vrticam facit. Quod mundaturum est, facit Equisetum. Quod leuigaturum & politurum, facit smiridem: & denique cuilibet rei peculiarẽ suam formã assignat, per quam noscatur, ad quidnam à Natura condita ea sit.

Quicquid rei cuiliber inest, secundum suam proprietatem, qualitatem, formam, speciem, &c. reuelatur, in herbis, seminibus, lapidibus, radicibus, &c. Nam per signatum omnia cognoscuntur. Per signatum eruditi indagarunt, quid latuerit in herbis, seminibus, lapidibus. Postquam vero signatum in exilium actum, & nugæ in eius locum suffectæ sunt: ibi de omnibus iam actum erat, omni vna Philosophia cũ Medicina pessũ eunte.

Passim it clamor, odio me flagrare eruditorum virorum, Doctorum, Magistrorum, Baccalaureorum, Senatorum, Consulum, &c. Quę causa est? Natura eosdem nimis manifeste signauit. Cuius farinę cum ipsos esse videam: ideo domum quamlibet, quę plurimam transmittit, odi.

Pariter etiam accusor, quòd Medicos & chirorgos oderim. Cur? Ideò, scilicet quòd ad professionẽ suam signati non sint, sed adne bulones & impostores. Idem verum est etiam de aliis Quorũ multos noui, si eloqui tutum esset.

Qui vero fauere possim tali, qui tot stigmatibus ac flagitiosis notis inustus est? velut consul Augustanus, *Niger*, & Norinbergensis, *Muffel*. Quot vero etiam alii sunt, his similes? Ideo nimirum hanc artem oderunt, quia homines nequam nimis certo prodit.

PROBATIO IN SCIENTIAM ARTIVM incertarum.

NAtura viam ac ordinem euidentem proponit, quo homo consideret, quæ ad Naturam & eius proprietatem spectant. Sic Astrologia Solis Naturam cognoscare docet per ordinem stellarum solitum. Sic qualis Luna sit, quæ eius sit Natura, Astrologus eius ex cursu discit, quem regularem videt. Idem etiam de cęteris iudicandum stellis est, Similiter & Philosophia discitur ex eo, quo apparet, quomodo Natura terræ sese proferat, vnde cognoscitur, eandem etiam Philosophiæ esse rationem debere. Sic omnium rerum sua euidens est comprobatio & comprehensio. Ita nimirum omnes artes, velut Medicina & cæteræ naturali ordine concipiuntur. Præter hunc ordinem nihil quicquam fieri, aut ad perfectũ finem deduci potest.

Ordo magister rerum.

Porro autem incertæ artes, quarum 4. in figura comprehensæ sunt, hunc ordinem & processum non tenent, qui materialiter probari & demonstrari possit: sed is a dicto ordine diuersus est. Cæterum de hac ita statui debet, alia quoque plura esse quæ illi ordini non quadrent quidem, sed tamen naturę ob id non ad seruentur, verum diuersa tantum sint ab ordine materialis Naturę, prout Deus illam stabiliuit. Id vero, quod ordine eo plus est, in incertis artibus hoc modo comprehendi debet.

Firmamentum & cœlum nouum constituitur per Imaginationem. Et sciendum est, Imaginationem eam esse efficacem, & multa præstare, ac mirifice operari. Sæpius enim fit, vt imaginatio parentum, patris & matris, fœtui, in illa creatione genito, aliud cœlum, aliam figuram, alium ascendentem, præter quam Astrologia dare potest, cõferat. Sic namque frequenter accidit, vt contra astium fœtus gignatur, aliter quam figura cœli dictat, constitutus. Et vi huius Imaginationis multi docti viri persæpe nascuntur.

Incertarum artium processus.

Probationis ergo in incertas artes loco nihil præsumi debet, quam operatio, quę fit ex imaginatione per nouum cœlum, nouum Ascendentem & Firmamantum. Illa prout bona, fortis & iusta in operãtibus est, ita etiam iudicia cadunt. Proferamus Exemplum. Ipsius speculatio est, hoc vel illud scire velle. Speculatio hæc parit imaginationem, imaginatio operationem, operatio iudicium & sententiam. Iam vero Imaginatio in carne & sanguine non versatur, sed in Spiritu Astri, cuilibet homini inexsistente. Spiritus is multa nouit, futura, præsentia, pręterita, omnes artes & scientias. Caro autem & sanguis est rudis & crudus, vt, quod vult spiritus, per ipsum efficere nequeat. Si vero caro & sanguis sensibus subiicitur, & per illos purgatur: tunc per ipsum operantur spiritus, modo corpus consentiat. Et hi in incertis artibus sunt optimi. Hinc vocantur *Artes incertæ*. Quis enim scire potest, qualis Imaginatio in ipsis sit? Quid spiritus imaginetur & operetur, qui ei datus est? Nihilominus tamen ars ipsa certa est. Incertus autem Artista, qui eam vsurpat, ad nouorum cœlorum creationem & firmamenti generationẽ, inidoneus esse potest. Quia ergo de his dubitandum est, sententiæ ipsi credi non potest, sed euentus exspectatur. In fine tamen via & efficacia harum rerũ deprehenditur. Porro contra Deum id non pugnat, si futura explorentur extra illum, quem Deus Naturæ firmamenti indidit. Pone, exempli gratia, quẽdam pugione perfossum iri. Hoc iam illi per alium pędicendum est. Præmonitiones enim eiusmodi multoties verę fuerunt inuentæ, etsi obstinationes minime paruerint, Id si per artes incertas fiat, Deus ipse vaticinium, prædictionem & admonitionem multiplici ratione suggerit. Sic multi Prophetæ etiam per somnia talia pręmonuerunt. Sic per somnium commonefactus Ioseph est, quænam Maria sit. Et quia ista carni & sanguini naturalia non videbantur: ideo annihilabantur, donec euentu respondente tandem crederentur. Iam vero artes incertæ æque ac somnia & reuelationes aliæ intelligibiles sunt. Vult enim Deus in suis operibus mirabilis videri. Qua de causa incertę artes improbandæ minime sunt: quia in fine demum cognoscuntur. Nec enim Deus vult, nos certa semper futura præscire, sicut per ordinem Naturæ fieri potest. Vult nos quidem scire, sed tamen nonnihil ambigere, vt videntes non videamus, velut ipse quoque Christus a Iudæis cognitus & non cognitus, visus & non visus, auditus & non auditus est.

Artes incertę cur ita dictę.

Deus in operibus mirabilis.

Dictũ superius est, de imaginatione, quod ad se trahat

ie trahat astrum, & illud regat, ita, vt ex imaginatione operatio ipsi in sydere inueniatur. Qua ratione homo corpore suo terram ad arbitrium suum excolit: ita etiam imaginatione sua ædificat cœlum in suo sydare. Artistæ itaque imaginatio in incertis artibus ars & caput primarium est. Præterea autem imaginatio quoq; confirmatur & perficitur per fidem, ita vt reuera fiat. Dubitatio nãque omnis opus frangit, & imperfectum illud in spiritu Naturæ reddit. Fides ergo imaginationẽ stabilire debet. Fides enim terminat volũtatẽ. Iã vero fides triplex est. Est fides in Deũ. Hæc quod credit, pręstatur. Sic traiiciuntur montes, vitæ restituuntur mortui, cæcis visus redditur, claudi ambulant, &c. quæ admiranda fides præstat, si Imaginatio in Deum respicit plana fiducia, quæ integra & non mutila sit. Exemplo nobis sunt sancti tam veteris quam noui testamenti, quorum, quæ credidarunt, voti compotes facti sunt, vt in nullo defectus esset. Est alia fides in Diabolum aut eius vires. Hanc ipsam qui habet: ei, prout credit, contingit, si modo Diabolo id pręstare possibile sit. Denique fides etiam ast in Naturam, hoc est, in lumen Naturę. In hanc qui credit, tantum à Naturę lumine impetrat quantum credit. Iam vero a Natura impetrari plus non potest, quam a Deo ipsi datum & collatum ast. Est itaque Imaginatio, qua quis aogitat, prout intendit, vel in Deum, vel in Naturam, vel in Diabolum. Imaginatio hęc requirit fidem. Sic opus concluditur & perficitur. Quod Imaginatio cõcipit, id ad operationem deducitur.

Fides imaginationem stabilit.

Fides est triplex.

De his notate exemplum. Medicina Imaginatione vtiter, valide intenta in Naturam harbarum, & sanationem. Hic opus est fide, vt Imaginatio eiusmodi in Madico operari possit. Ea præsente, Imaginatio concipit & gignit spiritum. Spiritus ista est Medicus, non corpus. Hinc æstimate, idem similiter in omnibus artibus contingare. Porro sunt etiam *Medici* citra Imaginationem, citra fidam, vocati phantastæ. Phantasia autem non est Imaginatio, sed est limes stultitiæ. Hi in omnem euentum operantur, nec in ea schola erudiuntur, in qua dababaut. Qui autam in Imaginatione nascitur, is inuenit vires Naturæ, quæ in ipsa latent, quas per suam phantasiam corpus inuenire naquit. Imaginatio enim & phantasia inter se differunt. Imaginatio est in perfecto spiritu. Phantasia est in corpore sine perfecto spiritu. Iam qui imaginatur, cogit herbas, vt abdita in illis natura prodeat. Sic etiam incertarum artium Imaginatio compellit Astra, vt faciant, quod vult is, qui imaginatur, credit, & operatur. Quia autam homo non sempar perfecte imaginatur, parfecte credit: hoc iam in causa est, cur artes vocantur Incertæ, etsi certæ sint, & vere pręstari possint. Cæteræ autam Astronomię scientiæ ordinem suum obtinent, etiam citra fidem & imaginationem, non secus ac Mechanicus, qui si suum in operando ordinam saquatur, imaginatione & consideratione nulla opus habet, & tamen opus perficit.

Imaginatio & phantasia qui differāt.

Sed notandum est, per fidem sępe aquas trãscendi sine suffocatione & madefactione. Idem homo etiam potest sine fide, si ponte aut naue aquam transeat. Sic etiam sanatio ęgrorum fit per medicinam, sine fide. Ex fide tamen inuenitur, quid Medicina sit. Ante omnia præcedit Imaginatio. Hæc quod inuenit & dat, id vsurpat alter, qui phantastice agit.

Cæterum non corpus homo est, sed cor est homo: & cor ast integrum sydus ac Astrum, ex quo conditum est. Si ergo in corde est integer, & perfectus homo, tunc nihil in toto Lumine Naturæ ei absconditum est. Sic ex vno puncto in Geomantia voluntas eius perficitur. Similiter & in Austrimantia, & Pyromantia, ac Hydromantia, recens natus ac ex seipso genitus spiritus suam scientiam ac intellectum adumbrat in figura, & per figuram, prout homo imaginator, & in illa citra omnem dissolútionem constans manet. Eo namque modo illarum scientiarum gignitur spiritus, qui demum operatur & perficit id, quod quæritur. Initium ergo est, gignere spiritum ex Astro aut sydere par Imaginationem, vt ille perfectus adsit. Postea etiam perfectio in artibus incertis adest. Vbi vero spiritus ille non est: ibi nec iudicium, nec sciantia perfecta adest. Hinc iam admiranda ab hominibus inueniuntur in futuris & absconditis rebus, quę ab imperitis ridentur & contemnuntur, apud se non expendentibus, quantum Natura in suo spiritu possit, eo inquam spiritu qui dicto iam modo genit⁹, & ad hoc a Deo dat⁹ & tributus est. In Diabolum quidem credere, dubii euentus est, & res fraude permixta ast. Cuius ratio a Deo petanda, qui voluit, vt omnes qui in Diabolum credunt, ad ipsius normam quoque mendaces sint fiantque. In Deo autem fides hæc perfecta & defectu carens est. In Natura talis est, qualis illius est potentia. Sic ergo incertæ artes scientiæ sunt, ea tamen conditione addita, vt noua generatio spiritus Prophetici & Sibyllini intercedat, a quo manus & ars regatur, & perducatur. Incertarum harum artium quisnam Inuentor sit, compertum equidem non habeo. Hoc scio, artes istas admodum vetustas essa apud veterea in magno pretio habitas, & pro singularibus secretis absconditas & traditas. Tempus enim suum impenderunt Imaginationi & Fidei, quibus summa multa indagarunt & commonstrarunt. Hodie vero inter homines tanta Imaginatio & Fides non viget: sed plerique homines intendunt illis, qui carni & sanguini suauiter faciunt. Ea sectantur, illis operam dant. *Artes* ergo hę vel ob id atiam incertę sunt, quod homo intra seipsum adeo dubius sit. Qui ambiguus est, certi nihil instituere: qui dubius, constans nihil perficere: qui corpori studet, solidi nihil in spiritu assequi potast. Quemlibet autem decat essa perfectum in eo, circa quod versatur. Sic enim spiritus integeratit, & vincet corpus, quod nihil est. Spiritus frugi est: hunc in se perfectum habere, ac carnem sanguinemque omittere homo debet.

Homo cor est, non corpus.

Incert. art. quis inuentor.

Homines quibus hodie studeant.

Finis probationis super artes incertas.

IMAG.

IMAGINATIO habet Impressionem,& Impressio facit Imaginationem. Ergo eb Impressione descendit Imaginatio. Nūc sequitur, qualis impressio, Influentia, constellatio, sydus: talis est Imaginatio.

Inde sequitur, quod Imaginatio parit nouū cœlum super Impressionem: Et qualis imaginatio, talis est figura cœli.

PROBATIO IN SCIENTIAM MANVALem Mathematicam.

Etsi omnia totius Astronomiæ videantur & inueniantur: oportet tamen esse singularem numerationem, dimensionem, occasionem,& instrumentum. Hæc sunt principia omnium scientiarum, hoc est, sunt illa, quæ cum scientiis omnibus concurrunt.

Stellæ cur sint numerabiles. Porro autem intelligi ægre potest, quo modo numeratio in astris adhiberi possit, propter infinitum stellarum numerum, quarum para maxima aut nūquam aut difficulter spectatur, quæ tamen omnes etiam in numerum conferendæ sunt. Sed has impossibile est numerare ei, qui non nisi oculis vtitur. Qui autem plura quam oculos adhibet, is eas numerare potest, non item alius.

Eadem etiam Geometriæ ratio est. Dimensio enim altitudinis, profunditatis,& amplitudinis,&c. longe difficilior est, quam vt de omnibus capi queat. Non autem hæc Geometria est, quę in septem liberalibus artibus traditur. Nostra Geometria est astralis, non terrena, soli isti cognita, qui Magice, non elementaliter, sed extra elementa dimensionem facit.

Similiter & Cosmographiæ labor materialis est. Ipsa vero artis inuentio materialis non est, non elementalia, sed plus Nigromantica & diuinatoria. Illi enim conditionem rerum omnium in cœlo & terra explorant, quo situ omnia posita & constituta sint, quane coniunctione &c. conueniant. Et illa quidem tanta subtilitate inueniuntur, vt inferius etiam in globum, instrumentum, sphæramue describi possint.

Mathematica ex quibus constet. Iam si Manualis Mathematicus tam peritus est Numerator in Arithmetica, & Dimensor in Geometria, & Explorator in Cosmographia, & Præparator in instrumentis: tunc optimo iure sese prędicare Mathematicum potest. In his enim quatuor Mathematica consistit: & quatuor hęc Mathematicum constituunt. Hoc modo scientię Astrologicæ inuisibile corpus, sapientibus cognitum, deduci possunt.

Sed tamen & aliæ sunt Mathematicæ, quę solos Magos respiciunt: qui & ipsi ad instrumenta Magicæ facienda apti sunt, veluti sunt Gamahei, Imagines, Characteres. Nam & hæ res, Instrumenta sunt. Ars autem, quæ hoc facit, ex Magica petenda est. Ipsa præparatio, est Mathematicæ. Oportet ergo illos esse certos ac probe constellatos, ac idoneos ad illa præparanda & suo loco disponenda, hoc est, oportet eos esse virgines.

Sic etiam in Nigromantia, Mathematica est, necessaria eius prępatās. Diuinatio & signatum Mathematica nulla indigent. In Nigromantia autem opus est, vt Instrumētum certitudinis, & Regale vna cum aliis Defensinis vsurpetur. Nam spiritus valde obsidentur. Necesse ergo est, quemlibet contra eos sese recte munire, quia in promptu periculum. Vbi autem genus illud (vt ita loquar) obsessile sit, cognosci operæ pretium est.

Artes Incertę & ipsæ instrumentis vtuntur in suis indagationibus. Illi tamen Mathematici signa tantum & figuras disponunt, prout rei cōditio postulat, fundamentū captantes ex arte speculationis, per Diuinationem inuentæ. Fundamentū enim, quod instrumenta hæc cōficere doceat, aliud non est, quam recta Influētia Diuinationis.

De Mathematicis itaque, quę ad scientiam Astronomiæ, vt dictum est, requiruntur, ratum ac constitutum hoc sit, eas exquisita prudentia intellectu & experiētia opus habere. Vulgato more nihil fiet. Oportet adesse talem, qui illa sublimius quam ex lumine Naturę vulgato & terreno inueniat. Opus est in quam altiore Lumine, Lumine nempe superartificiali.

Hoc modo Mathematicæ in Astronomia per sua Instrumenta, quæ cum magno mundo concordent, probantur. Præterautem hæc omnia, Instrumenta illa cum Elementis & Astris ita cognata sunt aut deuincta, vt similitudinem exhibeant velut Microcosmus, qui & ipse ex maiore mundo factus est, licet minore corpore constet, mundum tamen vniuersum in se continente instar Essentiæ quintæ ex illo extractę.

Sequuntur quædam Fragmenta & Schedulæ, ejusdem cum præcedentibus materia.

De cognitione Astrorum.

Docendi ante omnia estis de Astris, quidnam sint illa. Ad sola enim Astra non ad aliud, directus est Astronomus. Itaque sciendum, hoc loco corpora Elementaria nihil negotii habere: adeoque carnem & sanguinem hic nihil operari, sed tantum Astra. Quod vt probe intelligatis, scire vos velim, sensus in homine corporis expertes esse. Quicquid corporale non est, est Astrum, sydus, aut Æther. Eorum autem quę corpus non habent, species multę sunt in homine. Vtuttamen ista se habeant sensus certę hominis caro & sanguis non est. Corpus ergo est aliud, aliud sensus. Corpus est caro & sanguis. Sensus est Anima. Anima est subiectum Astronomię, non corpus. Corpus autem ab anima regitur. Ideo & corpus Astronomiæ subiectum est, quia corpus animę subiacet, eique obsecundat, ac ab illa regitur. Porro, anima non est æternum in homine nō est summum bonū, sed est in homine mortale existens, est homo in Adamo cōditus. Quoniam ergo anima Astronomię subiecta est, & Astronomia solum sydus dominū agnoscit: scitote iam, in sydere multas esse essentias, hoc est, non vnum tantū astrum, sed plura. Scitum nimirum est, Astrum vnum existere, reliquis omnibus superius. Hoc est Astrum Apocalypticum. Secundum Astrum est ascendētia. Tertium est Elementorum, quorum sunt quatuor. Ita Astra 6. constituuntur. Pręter hæc

Sensus hominis incorporei sunt.

Sensus quid.

Anima in homine quid sit.

Astra quotuplicia sint.

adhuc

adhuc aliud est Astrum, Imaginatio, quæ nouum Astrum, & nouum cœlum gignit.

Astrolo. logus vere. Etsi vero, vt iam comprehensum est, Astra septem fiut: Astrologus tamen eius conditionis non est, vt in hisce septem Astrologum agat. Alios enim est Astronomus Astrologiæ super Natura: alius super ascendente: alius super quatuor Elementis: alius super Imaginatione. Quilibet de sua Astrologia differit, quilibet est Astrologus, quilibet est in seipso sufficiens. Iam qui est Astrologus, in vno non quiescit, sed in omnibus versatur, si non speciem suã exponat, citcs quam versetur. Ille autem non tolerandus error est quod Astrorum speciebus neglectis, solum Horoscopum, ascendentemque & figuram cœli tractent: cum tamen interim vesania sit, ipsos sex reliquarum specierũ ignaros esse. Etsi autem ab Astrologo Horoscopi ceteræ non intelligerentur; id tamen patum referret, modo hoc profiteretur ille, ipsas honas esse & esse Astrologiæ quoque species. Est enim Astrum Firmamenti, id est Ignis, ad Horoscopum nihil spectans. Est Astrum terræ quia Terra suum Astrologum non minus ac Olympus habet. Sic Aqua æque ac Æther proprium suum Astrum habet. Similiter & Aer & c Nemo cogitet, alterum vnum tãtum esse. Sunt plura Præter dicta omnia est vnũ numero Quintum. Præter quintum iterum aliud supernaturale. Et præter hoc sextum vnum, quod in homine ipso conditum est, septimum. Astra numero 7. sunto.

Loquor de 7. Astronomiæ speciebus quæ integrum hominem constituunt, velut antea indicatum est. Porro hæ septem species, ad septem astra non seruiunt. Sed hoc dico, quod Astrologia hæc septem sub se sola contineat, ac ob id intelligere debeat, quomodo septem astra essentialiter se gerant. Hinc enim perfectum iudicium Astrologicum emergit, quod aliàs fieri non potest. Oportet enim esse Medium, per quod supremum opetetur, & alterum post primum in quatuor, adde etiam in vltimo. Quod eo saltem institutio narro, vt intelligatur, apte ac sufficienter in Astrologia non dici, Martem in cœlo cognoscendum esse, qui tamen carboni ardenti tantum similis apparet. Nam præter istum Martẽ Mars alius etiam existit, & insuper quatuor alij in quatuor elementis, denique vnus adhuc in *Imaginatione*. Qualis vero iste Faber est, qui soleam ferream cudere, nec vero cudere clauũ potest? Qualis iste est siguarius, qui asciare saltem, non etiam aptare potest? Scientia debet in omnibus perfecta esse, nec quicquam excipi. Quæ iungenda sunt, iungantur. Mars vnus. sed multi.

Hoc loco cumprimis considerandum est, quod ante diluuium maiores nostri vsque ad natiuitatem Christi tot sudoribus ac indefesso labore sapientiæ inueniẽdę studuerint, & nunc post aduentum Christi illa omnis interierit & extincta sit, ita, vt nihil eius iam vhinis reperire superstes facile fit. Cuius rei hanc vobis causam expediam. Sapientiam æternam Christus mundo obtulit. Hac ergo oblata, fas omnino ac æquum est, minore repudiata superiorem agnosci. Sed & hoc equidem fateor, gentiliter me scribere, etsi Christianus sim. Iure namque inferior sapientia cedit superiori. Et melior est sapientia Christi, sapientia Naturæ. Sic melior est Propheta, melior Apostolus, quam Astronomus, quam Medicus. Melior est prognosticatio ex Deo, quam ex Astronomia. Melior est medicatio ex Deo, quam ex herbis. Prophetæ loquuntur, quę nõ falluut. Per Apostolos sanantur infirmi, & quæ mortui sunt, resuscitantur. Et nec hoc fallit.

Etsi ergo Astronomia quidem cum suo lumine sub Christo obliterata est: quis illud criminabitur? Sed porro etiam loqui mihi mãdatum est, Infirmi opus habent Medico, non omnes autem Apostolis. Sic etiam prognosticationes opus habent Astronomo, non omnes autem Propheta. Distributione facta, pars alia cessit Prophetis, alia Astronomis: pars alia Apostolis, alia Medicis. Sic suas metas quilibet habet. Ideoque Astronomia nobis quidem Christianis adempta aut interdicta non est, sed, vt ea Christiane vtamur, mandatum est. Nam a patre ad Naturæ lumen procreati sumus: vnde ęquum est, nos illud scire & callere. A filio ad æternum vocati: vnde & hoc sciendum est. Sic ergo hereditario ad nos a Deo patre lumen transfertur, & lumen de Deo filio hic in mundo ad æternum. Neuter alterum impedit, non patrem filius, non filius patrem. Hac ratione homo vtrobique discere, cognoscere & operari potest. Astronomiaque modo Christianis concessa.

Hoc ergo discursu facto Astronomiæ iam finem impono, vt sciatis, quid Astra sint, quãque potestatem Astronomus, Astrologusue habeat, & vndenam vterque differat, ac vti Astra sita sint. Nam septenorum mentionem feci, interim non cogitans de vno adhuc Astro quod est Signatum Microcosmi, vt merito octo recenseantur. In sequente tamẽ explicatione & probatione vniuersa illa iuncta inuenietis & cognoscetis. Optarem equidem, eos, qui in Christi locum se collocarunt, genuinos se Christi discipulos prestare. Sic fieret, vt Naturę lumen rectius cognosceretur, hoc est, Miracula Dei patris multo curiosius inquirerentur: cum interim meræ nugæ & offutiæ obtrudantur, in quibus nullus succus, nulla medulla, nulla sapientia latet. Cuius oscitantiæ & nequitiæ si suus successor concedi tur: quis successus esse possit nobilis sapientiæ Naturæ? Interim hoc modo, nec sapientia Naturæ nec æterna consideratur, sed vtræque vna opera vilescunt. Et is iam mundi mos est, vt vtrique sapientię aduersetur. Quę cum ita se habeant: consultum mihi visum est, scribendo nihil fatigari, sed omnino pergere. Nam Renouatio mundi incumbet. Tunc demum inuenietur, quod iam quæritur, & ita proponetur, vt nihil quicquam eius pereat. Thesaurum enim præseruati hęredibus ad id, ad quod is prædestinatus est, bonum est. Is Thesaurus commodus est, qui hoc fine defoditur. Nemo arbitretur, hic me plura, quam de Astris tractaturũ esse: quæ quidem iam satis explicata sunt, addito eo, quod scientiam hactenus obtudit. Quæ necessaria visa sunt, ea inter se copulanimus. Et sciendum hic est, ipsum quoque medium recte intelligi debere. Sine ipso enim nihil fit. Quod ita se habet. Signatũ Microcosmi astrum est 8.

Astrum

Aſtrum ſuperius inferiora omnia gubernat. Iam ſiin terra nullum Aſtrum eſt: ſuperius Aſtrum in terram nihil operabitur. Aſtrum autem terræ concipit vim Aſtri ſuperioris, & illud huius capax eſt, quod alias, minime fieret. Eadem ratio etiam Aquæ eſt, &c. Vt ſupra.

Alia Schedula.

Triplex hæc operatio Aſtrologiæ modum vnum in figura Cœli haber : per
I. hanc reprehenditur, quomodo Cœlum erga inferiora ſe habeat: vt perfectum inde fieri iudicium queat.

Cometa, Quos intelligimus, ſunt recens genitæ ſtellæ, non in prima creatione productæ, ſed à Deo ipſo nouiter exhibitæ. Talis fuit ſtella Chriſti, & ſimiles.

Imagines, conficiuntur ex rebus terrenis, in quas induntur vires cœleſtes, vt morbos ſanent, vt vulnera auertant, vt deſignent, &c.

Characteres ſunt verba, quæ ſanant morbos, & imaginum more operantur. Ex aſtris enim ſuperioribus trahuntur, & inferioribus induntur, per artem.

II. *Terrena creſcentia* ſimilia ſunt Characteribus & Imaginibus. Interdum etiam arbores eo adiguntur, vt flores pariant: interdum creſcentia illa mutantur in ranas, ſerpentes, aſiones, ſcarabæos, dracones, &c.

Spectra, ſunt viſiones interdum hominibus apparentes. Portendunt bella, & alia futura mala, exemplo Cometarum, &c. Magice explicari debent.

Somnia, hoc eſt, ſi cœlum ſydereo ſuo ſpiritu cum homine ludit, iocatur, &c. de præteritis, præſentibus, & futuris.

Bruta, hoc eſt, ſi cœlum operatur per bruta, & præſagit futura, ex quibus præſumi poteſt, aliquid impendentis mali ac infortunij.

Animus, hoc eſt, ſi animus ipſe in homine exſpectat vel bonum vel malum.
III. Origo eſt ex cœlo, quod animum ita gubernat, & ipſi vel fortunàm vel infortunium imprimit.

Speculatio eſt, quando homo apud ſe ſpeculatur & imaginatur, eoque imaginatio vnitur cœlo, & cœlum in ipſo operatur ita, vt plus inueniatur, quam humanitus inquiri poſſe videatur.

Phantaſia eſt, ſi morio aut fatuus ſpeculatur, cœlumque ſimul coniunctionem habet, & per illum operatur ita, vt ex morionis phantaſia influentia cœleſtis cognoſcatur.

Viſiones, ſunt apparitiones artibus exhibitæ in Speculis, Cryſtallis, Vnguibus, &c.

Spiritus Aſtrales, ſunt ſpiritus, in homine terrene habitantes, & ab homine ſeparabiles, eidemque ſeruientes, quamdiu exiſtunt.

Inanimata, ſunt homines, qui citra
IV. ſemen Adami gignuntur ex operatione Naturæ, vt ſunt Gigantes, Lemures, Nymphæ, Gnomi, &c.

Chiromantia eſt ſcientia, Aſtra in manibus & totius corporis lineis demonſtrans, velut & in pedibus. Vt ſupra in libello, &c. vſque ad finem.

Schedula de probatione Magiæ.

Ex quo fundamento Magia procedat, & quomodo interpretetur noua ſigna, *Erunt ſigna.*

Prætèrea, quomodo impreſſiones deorſum impingant in inferiora corpora. Porro, Quale cœlum ſit cum ſuis viribus, velut terra cum ſua Medicina. Vt fundamentum intelligatis, ex quo Magia interpretationem ſumat, ita attendite. Scientiæ omnes, omnes notitiæ hominum ex Deo ſunt. Scientiæ hæ vel ſunt ex lumine Naturæ vel addiſcuntur inſtitutione, vel à Deo ſecreto inſtillantur, &c.

Modus primus eſt, quo homo ex ſeipſo diſcit citra inſtitutionem hominum. Magia enim ex interpretatione non diſcitur, niſi ea ex altis afferatur.

Magus naſcitur, ſicut omnes artes naſcuntur, vt illi, qui inueniunt nouas artes, vt Literas, vt Montanica.

Magi habent Spiritum nouum, non creatum ab homine iſto. Ille Spiritus naſcitur per Petitionem, per Quærite, per Pulſate, ex Corde, per Spiritum.

Nota. Quæ Deus loquitur, illis addit interpretem. Nemo ergo quærat, vnde hoc? Nam ex Deo. Ipſe, exempli gratia dixit: *Erunt ſigna in Sole & Luna, &c.* Hæc interpretatione indigent: Natura ea interpretari non poteſt, quia ipſius limites tranſcendunt. Spiritum ergo cum dicto concurrere opus eſt. Id qui interpretatur, Magus eſt.

Spiritus ſunt in Stellis. *Plura hic non addidit Autor.*

Alia Schedula.

In hac præfatione tractatur de ordine Aſtronomiæ, & ipſius vtilitate, quam cæteris artibus eas perficiendo impertit, velut Medicinæ, diſcernendo æternam ſapientiam à mortali, & manifeſtando naturaliter congenitos animos & corda: præterea, quomodo ſcientia limes ſit, à ſtultis reiectus: & quod qui eam non cognouerunt, improbe circa religionem ſuam verſentur. Porro, vbi Aſtronomia deſinat vbi incipiat. Vlterius, de diſcordia in Aſtronomia gliſcente, Inſuper de inutilibus ſtudiis. Præter hoc de duplici mundi ſapientia. Adde, Lumen Naturale & Æternum vna recte conſiſtere poſſe. Denique, de doni explicatione in Lumine naturali.

Alia.

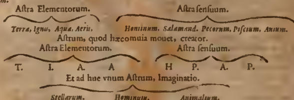
Vt Aſtronomia eo certius intelligatur, figuram Aſtronomiæ cum ſuis ſpeciebus vobis expediam, vt Aſtronomiæ cum ſuis filiabus cognationem ſapiatis. Poſtea religiones illas & ſpecies declarabo, quid ſint, quæ illarum virtus & potentia ſit, vt omnia recte comprehendantur. Poſt figuram ſubnectam orationem de

vniuersali illa probatione. Denique in qualibet peculiari specie probationes aggrediar, vt omnes vobis intelligibiles reddantur. Porro ergo attendite ad figuram.

Post declarationem Astronomiæ, vt Magiæ & aliarum.

Oratio collecta ex omnibus prætermissis & oblitis, ad formam omnium expositionum.

Astrorum species sunt quatuor ex Elementis, & vna prædominatur, quæ in omnibus mouetur. Ergo 4. Elementorum Astra.

FRAGMENTVM DE DIVINATIONE.

* (Hæc) ad Biblia spectant. & sunt voluntatis diuinæ. Deus sibi sublimiorem librum reseruauit, in quo continentur prophetiæ hominem singulariter concernentes, eius scilicet fortunam, infortunium, pœnam, odium, ascensum, descensum, mutationem sectarum & statuum, interitum regnorum, politiæ, denique omnes feras miserias. Attamen magni æstimari debent. Omnia enim ista sunt opera diuina, a Deo consilio pendentia. Artis autem est, reuelationes illas intelligere. Et de eo quærendum non est, ex quo fundamento manent, sed de eo, quis intellectus sit. Scientiæ diuinationis autem ea est conditio, vt explicentur aut indicentur ab hominibus simplicibus, rudi & in accepto ex fundamento, vt ne conuertantur illi, qui conuersione digni non sunt. Diuinationis ergo fundamentum ita tractandum est, vt videntes non videant, audientes non audiant, &c. rebus tamen ipsis nihilominus oculis ipsorum expositis. Æquum ergo est, diuinationes eas, quas sine Medio Deus dat, recte intelligi, non vt à Prophetis, sed vt à Spiritu, qui in stellis est, & tamen præter ipsius naturam & conditionem. Exempli gratia. Christus cogebat Petrum, vt pergeret, quo nollet. Sic Ionam mittebat in Niniuen. Similiter & alios Prophetas, qui omnes contra morem & naturam suam egerunt. Qua de causa etiam contempti, pro insanis habebantur. Finis autem testabatur de veritate. Et à sepultura demum illi magni fieri cœperant. Ea cæcitate percussi erant, vt viuos Dei legatos spernerent: mortuos honorificis sepulturis afficerent. Quod si ergo Spiritus stellarum immittuntur per somnia, per speculationem, per animum, vt figuris rem aliquam denuntient: fas omnino est, denuntiationes illas prudentibus teuelari. Et licet hora quidem aut dies non designetur: Summa tamen materiæ, in futurum incubituræ prænoscenda est, vt innocens & iustus de sua liberatione gaudeat. Quicquid ergo scientia interpretationis docet, peculiari libro tradetur. Id vt singulariter expendatur, omnino æquum est.

PRÆFATIO IN LIBRVM MAGIÆ.
Hic deficiebat manus Auctoris in medio folij.

ARS SIGNATORIA.

Prologus in Artem Signatoriam. Theophrastus.

ROVIDENTIA *diuina in creatione hominis præuidit, ipsum successu temporis multum mali designaturum esse: quod & Christus testatur, inquiens: Ex abundantia cordis os loquitur, quasi diceret: Erumpat necesse est, quicquid in homine latet, nec id abscondi potest. Cæterum enim talia abscondita sint, ac tum demum reuelentur, vbi ab homine facta & patrata sunt: tunc id minus serum est. Quicquid enim aduersus proximum admissurus homo est, id non cum præmonitione designat, sed insperato velut fur per superiora domus illabitur, ne quid vicini sentiant aut subodorentur. Hac de causa stigmata cordibus humanis Deus immisit, vt ex exterioribus fructus cognoscerentur, in corde illorum latentes, ne oscitanter, dum actum sit, exspectaretur. Hoc ergo absconditum Deus singulariter manifestari voluit, scientiam suggerens, qua talia noscerentur, vel per Astra, vt dictum est, vel per aliam quæ in Astronomia traduntur: omnia tamen hoc fine, vt quilibet seipsum probaret ac alios, ne fors quid fiducia temeraria ponamus in illos, qui ita in cordibus sunt signati & constellati sunt, à quibus nulla salus, nullum solatium exspectari debeat. Cum ergo indicia multa Arcanorum hominum noscendorum a Deo data sint, inter quæ hæc quoque signatoria non minima est: ipsam à me describi, necessarium visum est. Ea ad hominem ipsum attinet, docens, quid intus in isto sit, in quo signa ea inueniuntur, velut in manu, in pedibus, in corporis venis. In tribus his consistit ars signata. Quæ vt plenarie addiscatur, breuiter & compendiose a nobis explicabitur.*

Finis Præfationis.

ARTES INCERTÆ.

Prologus in Artes incertas.

Cum ex tempore multa incidant & eueniant, quæ ex primis illustri ordinatione non fiunt, sed modis alijs accidunt: ex vsu res est, horum etiam scientiam præter reliquas hic proponi. Hic sedulo attendatur. Accidit nonnunquam, vt consilium quoddam incant nonnulli, diuersum ab eo, quod Influentia Naturalis suggessit. Quæ etsi illius quidem procuratrix sit: non tamen ita subiicit ipsum, sicut homines deliberant.

Hic deficiebat manus Auctoris.

Aliud Fragmentum.

DE ARTE SIGNATA.

* Hoc habitu incedit latro.
Hoc fur. Hoc scortator, &c.

Qui latrocinari cogitat, hoc scilicet animo ad operationem fertur. Ea operatio oritur ex natura. (vt luxuria.) Et veluti luxuria innata est & repræsentata: ita etiam latrocinium, furtum, &c. Porro id est, in carne, & ex carne, id est, ex terra, quia de terra sunt elementata.

Primo autem sciendum est, cur ex terra omne latrocinium, &c. beneficium & maleficium emergat naturaliter, cum tamen illa insensibilis sit, carens intellectu, ratione, &c. vt lignum, nihil est, &c. ex eo tamen nascuntur vermes. En vero, hic vna natura fit ex alia. Velut Grylli ex luto, quibus nulla inest similitudo: ita homo ex elementis & astris creatura fit. Item ex stercore equino scarabæi, pediculi, pulices, &c. Deinde, quia hæc ita nascuntur, & ibi generatur sensus, intellectus, animus, sapientia, &c. quod Naturale est: in hoc iam est bonum, malum, fraus, mendacium, veritas, &c. Prout Horoscopus demonstrat. Iam signatum etiam additur, qualis is sit in sensibus & animo. Vt Scarabæus signatum suum habet, &c. Porro ex operibus cognoscimus hominem, scil. æternum.

Fragmentum.

Ex Philosophia, super Esaiam Prophetam.

Ille est Augurista, qui seipsum vatem facit, & signa exhibet. Hi scientiam futurorum vndecunque sumunt, per diuinationem, per somnia, per nebulas, per Geomantiam, Hydromantiam, Chaomantiam, &c. aues, &c. Harum artium notitiæ non sunt nisi spiritus, qui dirigunt ista ad lubitum suum, ad veritatem aut mendacium. Auguristæ hi à populo magni habiri fuerunt, quorum multos Philistæi habuerunt, ac ibi persuaserunt, illos ex cœlo prodiisse, cum alias talia scire nequeant. Et vnus subinde altero superior fuit, &c. Augurij species est vna, quæ inspicit vnguem pollicis, aut manum, aut Berillum, prius secundum ipsorum artem præparatum. Ad res huiusmodi Iudæi asciuerunt non suos, cum ad illas satis idonei non essent. Vnde etiam crediderunt, Auguristarum liberos Deo propiores esse. Et per Auguria huiusmodi inuenerunt thesauros, aurum, argentum, in fluminibus, in montibus, vt omnis ipsorum regio auro argentoque plena esset: velut & hodie sunt qui per Auguria eiusmodi ferularum diuinatoriarum, Berillorum &c. metalla, thesauros, &c. inuenerunt, ad quæ Auguristæ instinctu spirituum deducebant, vt Dei veri memoria obliteraretur, quod quidem spirituum studium est. Iudæi Auguristas Deos fecerunt, & post mortem quilibet illi, qui opem sibi contulisset, statuam pro memoria posuit, persuasum habens, in illa istius Auguristæ animam conditam esse, quasi spiritus ipsius, ibi præsens esset: quorum tamen locum Diabolus subiit. Idem & hodie fit, si à Deo discessione facta ad alios properatur: vnde homo in superstitionem abripitur.

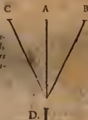
AZOTH
SIVE
DE LIGNO ET LINEA VITÆ THEOPHRAST. BOMBAST AB HOHENHEIM.

CAPVT. I.

Qvisquis Arcana omnium absconditarum rerum scire desiderat, is notitiam illarum alibi non quærat, nisi apud Deum qui solus creator & conscius omnium secretorum est. Nemo enim scitutientibus & quærentibus arcana omnia melius reuelare & manifestare potest eo solo, qui omnium arcanorum & scientiarum, cœlestium & terrenarum auctor est. *Arcana apud Deum quærenda.*

Primo autem opus est indicari librum, in quo literæ arcanorum visibiliter & noscibiliter, expresse & palpabiliter descriptæ sunt: quo libro omnia, quæ desiderantur, longe expressius digito Dei expressa inueniuntur, quam in vllo alio libro eadem inueniri possint. Cæteri libri omnes, si cum hoc probe lecto, conferantur, non nisi mortua litera sunt. Et hæc quidem in nullo alio libro, quam homine, inuestigari debent. Is enim liber est, in quo arcana omnia descripta continentur. Illius autem interpres Deus est.

D. *Homo charactere isto à manu Dei signatus est.* Hic ergo character nobis principium sit, omnia Arcana Naturæ, quæ Deus creauit discendi. Hinc etiam cognoscitur Magister, hoc est, Deus, qui omnia bene fecit. Ex fructu enim noscitur,

noſcitur, quæ arbor illam protulerit. Sic ex opere cognoſcitur Artifex, vt pelleo ex pelle, ſutor ex calceo, ſartor ex tunica, faber ex ferro, aurifaber ex auro & argento, &c. & ſic deinceps.

Lignum vitæ.

Auris dextra. *Auris ſiniſtra.*

Muſica etiam, hoc eſt tonus huc pertinet. Ex illo enim menſura intelligitur.

I

I *D. velut punctum, quod menſor aut menſura vocari debet.*

Quoniam ſine aëre nullus ardere ignis poteſt: ideo iam diſſerendum eſt de elemento ignis, quod per ſe nihil eſt aliud, quam corpus animæ, aut domicilium, in quo anima hominis habitat. Et ſic ignis iſte eſt verus homo, de quo in vniuerſa noſtra Philoſophia diſſeretur. Cumque, vt dictum eſt, nullus ardere ignis ſine aere poſſit: Velim me hoc loeo diſtincte ita intelligi, quod ſcilicet, per illud ardere, nihil aliud deinceps, quam ipſam vitam complectar: vt, ſi dicam, *Ardere non poteſt, idem ſit, ac hoc, non poteſt viuere.* — Ardere quid Theophraſto.

Sic ergo ſuperior linea, E ſignata, eſt linea vitæ, ianua aeris, aut perſpiraculum, quo reſpiraculum vitæ ſuum äerem attrahit, in quo viuit, tanquam piſcis in vnda.

Iam cuilibet notum eſt, quod res mortua, & vitæ expers, iugulari aut occidi non poſſit, cum iam antea mortua ſit. Quod cum ita ſe habet: velim ex diſcurſu meo intelligi eiuſmodi vitam vel ignem, hoc eſt, corpus animæ, quod ex triplici igne cõſtitutũ eſt, nẽpe ex igne ſulphyris, ex igne ſalis, ex igne Mercurij. Eiuſmodi enim ignis triplici corpore ex Yliaſtro opus habet. — Corpus ex 3 conſtat.

Yliaſtrum eſt prima Materia, ex qua ♀ ♀ ☿ condita ſunt. Ex quo intelligimus quomodo verbum *Fiat* materiale, tangibile & corpus factum ſit, in quo nunc prædeſtinata omnia, quæ deinceps ex Yliaſtro per *Cagaſtrum* Necrolice, Necromantice & Necrocomice gignuntur, abſcondita ſunt. — Yliaſtrũ quid. — Cagaſtrũ quid.

Sed notandum eſt, *Cagaſtrum* alias à nobis etiam S. Nitri vocari: vt, ſi Cagaſtrum aut S. Nitri dicimus, idem ſit, ac ſi dicamus, Yliaſtrum eſt genuinum Argentum, ſed Cagaſtrum eſt *Merc.*, aut Yliaſtrum eſt verus Propheta, & Cagaſtrum eſt falſus Propheta, aut verius Prophetæ Monſtrum.

Hoc modo Caro vel Limbus Adami primi poſt lapſum factum eſt Cagaſtricum ex Yliaſtro verbi *Fiat*. Qua de cauſa etiam vita hominis dupliciter intelligenda erit, vt: *Vita* Animalis eſt *Cagaſtrica*, & vita Dealis eſt vita Yliaſtrica. Hinc patet de Linea vitæ omnium primo philoſophandum eſſe.

CAP. II.

COr hominis eſt conciliium animæ hominis animalis, hoc eſt, vitæ aut corporis, q[illegible] i[illegible] male eſt, in q[illegible] [illegible]era anima, à Deo Adamo inſpirata, habitat. [illegible]em ita intelligite, quaſi Terra magni mundi eſſet Cor, Aqua eſſet vita animalis hominis: Aer eſſet vera anima. Aer autem ſemper inſtar venti, ſuper aquis fertur. Itaque ſicut aer ſuper Aquis fertur, quaſi vnitum, & tamen impalpabile cor: ita vita quoque & ſpiritus animalis hominis fertur ſuper aquis, ſeu capſula cordis, & capſula cordis inſuper alia adhuc eſſentia circundata eſt. Rem ſic concipe, quaſi homo in aqua ambularet, & ſupra ipſum in aere volarent aues, poſt, infra, & ante ipſum in aqua piſces natarent: iam is certe variis animalibus, & rebus viuentibus circumdatus eſſet. Eodem modo & animalis vita vel ſpiritus, ad ſimilitudinem hominis formatus, licet paruus, & minor hominis corde, fertur ſuper aqua capſulæ cordis, cui ceteræ cohabitant vitę vt muſculi omnium membrorum, ceu manuum, pedumque, dorſi & ventris, vuiuerſi carne & ſanguine veſtiti. Spiritus vero aut anima Rexque animalis hominis, carne & ſanguine veſtitus non eſt, ſed libere fertur ſuper aquis capſulæ. Et ſpiritus iſte non eſt anima ſeu viuens Dei ſpiritus, ſed eſt anima Elementalis, & animalis hominis vita, habitans in aqua, & ſuper aqua, circa cor collecta. Sic ergo ſpiritus iſte iuxta cor, ultra tenuem membranam capſulæ intra cor, ſuper aqua habitat. Vera autem hominis anima, quæ ſpiritus Dei eſt, occidi non poteſt vel igne, vel aqua, vel terra, vel aere, mortis expers (niſi quod imaginatio mors ipſius ſit) habitans in centro noctes atque dies, cuius tam ſublime officium eſt, vt de eo Philoſopho Theologicę non naturaliter diſſerendum ſit. — Anima hominis duplex.

De animali ergo, & non vera anima iam tracto, Quod ſi de vera anima Cœleſtis vitæ philoſophamur, tunc vocamus *Necrocomicum*. Si autẽ philoſophamur de anima & ſpiritu genuini animalis hominis: intelligimus illum ſpiritum & animã, quæ in aqua capſulæ habitat, & parua eſt, non maior minimo cuiuſlibet hominis manus digito. Huiuſmodi animam ac ſpirtũ vocamus *Necrocomicum*. Cum vero tres vitæ aut Eſſentię ſint, quæ omnes diſcrete ſpiritus vocari poſſunt (vt ſpiritus Cœli, & ſpiritus Microcoſmici cœli, qui ſpiritus eſt hominis animalis, & Muſculi totius hominis, qui multiplicẽ vitam habent) ideo multiplicem hanc vitam vocamus Necrocomicum, hac de cauſa, vt ex diſcreto quolibet nomine intelligatur eſſentia eius, de qua ſeorſim philoſophamur. — Necrocomicũ quid. — Necrocomicũ quid.

Nam dubito, quin hic poſtulaturi multi ſint, vt ſcripta ac Philoſophiam meam de vtraque tam Necrococomica quam Necrocomica anima

anima ex sacra scriptura probem ac confirmem. Nam & ipse cogitare facile possum, inscitis & imperitis hæc minime probatum iri. Quibus etsi nihil ad palatum dictari sapidum satis possit: Philosopho tamen sublimi & à Deo illuminato satis fuerit, si sententiam meam ex historicis sacrarum literarum libris stabiliam. *Mea* autem velut & Philosophorum vniuersorum rationes hæ sunt. *Moyses* creationem mundi & hominis describit. Iam vero bonus ille & à Deo doctus *Moyses* creationi mundi & hominis coram non interfuit: & tamen nihilominus vere, accurate & solide creationem cœli & terræ descripsit. Iam inter nos Philosophos lis agitatur, quanquam sobria & consulta, vndenam Moyses creationem mundi sciuerit, vt tanta perspicuitate illam describeret. Iam vero Naturalibus omnibus, solidæ, firmæ & cuilibet rationali homini acceptabiles & immotæ causæ sunt, cur Moysi in illustri mundi mundi & hominis creationis descriptione iure merito credere & astipulari cogantur. Qua etiam de causa voluerit Naturales Moysen agnoscunt authenticum & à Deo summe illuminatum virum seu Philosophum, Physicum aut Prophetam, qui velut Naturalis Magus & Yliaster Diuinus, nostra in Adepta Philosophia Necroleus & Antesignanus factus sit. Vnde etiam Necrolice, Necromantice, & Necrocomice historiam creationis Macro & Microcosmi nobis scribit & proponit.

Moyses Necroleus.

Iam quæritur: si Ethnicus, paganus aut infidelis insignis viris Moysis scriptis assentiri recuset, quo tandem adminiculo ad assensum ille adduci & compelli possit? Nam & ipsi hoc scimus, non cuilibet promiscue hominis satis tuto credi: multo minus vero à Deo datum omnib. est, vt Moysis scripta capiant. Nec enim scripta sua Moyses librorum aliorum auctoritate confirmauit.

Hoc quidem nobis constat, Moysen instinctu & afflatu spiritus sancti, vniuersi mundi velut ipsius etiam Adæ ac Euæ creationem intellexisse & sciuisse. Et licet vere quidem ac insigniter ad veritatem omnia descripserit: scripta tamen eiusdem adeo sublimia sunt, vt simplici nulli satisfaciant, cum interprete accurato potius, quam simplici Lectore opus habeant. Id demonstrat Physica vna cum sociis scientiis, quæ sunt Astronomia, Astrologia, Pyromantia, Chaomantia, Hydromantia, Geomantia, Alchimia, Spagyrica, veluti Matrices nobilis scientiæ Cabalisticæ. Super has prædictas scientias omnes fundatur Magia Naturalis. Quod si *Magia Cagastrica more Necrocomico à Necroleo* recte addiscatur & cognoscatur: tunc cognita etiam erit Magia Necrocomica more Yliastrico & Aquastrico. Hinc ad Nicodemum Christus ait: *Si nescis, de rebus terrenis quid dicas: quid tandem de rebus intelliges diuinis?*

Moysis scripta non pro simplicibus.

Si ergo ab homine acquiritur intellectus rerum Naturalium per Magiam Cagastricam: tunc Aquaster viam ipsi commonstrat, qua Magicam Diuinam indagare possit. Quando autem Aquastricos Magus Aquastricæ & Pyromanticæ scientiæ scopum assecutus est: licet eidem *Trarames, Durales*, & postea *Turbam magnam* adire, pro fundamento Theologiæ comparando, vt Cœlestem *Thesaurinellam* addiscere possit, cuius quidem partem magnam ac præcipuam calluit *Sampson, Dauid, Salomon, Helyseus, Elias, Enoch, Adam, Moyses*.

Aquaster, &c.

Trarames &c. Durales, &c.

Turba magna, &c.

His ita obseruatis, iam facile intelligetis, vbi, & quomodo, ac vnde Philosophicus Theologus nascatur, qui Cœleste & terrenum per Cœlestem Thesaurinellam & Spagyricam Cabaliam discernere possit. Qui ista potest: hunc nos *Necroleo* pro Theologo habebim.ᵃ *Necrolei* enim nomen Christianum nomen notat, vnde id suum ortum nanciscatur. Ad id confert etiam Necromanticus. Alauda namque insigne nobis fundamentum manifestat, quod *Scayolicus Aquaster* ope *Traramum* nobis & nostro Cagastrico intellectui ponit. Quisquis ergo Moysi credere vult: is ipsum etiam intelligat. Huc enim tota Biblia ipsum vocant. Quæ enim Propheta Moyses miracula operatus est Necrocomice & Aquastrice, dum aquas in sanguinem conuertit, petras dirupit, vt aquam funderent, & si quæ alia *Necrocomice & Aquastrice* miraculosa facit, ad id viam ipsi monstrante *Trarame & Turba magna*: ista qui non intelligit, aut taceat aut discat, aut Theologiam ne attingat. Turba namque magna à Deo mandatum habet, Trarames instigandi, vt Cagastricum tuom intellectum ex Aquastrica Necrolica schola exstinguant, & facem lampademque tuam abs te auferant & alij tradant, *Vide & Lege* Apocalypsin. Porro si huc capitulum deducendum mihi est Necrocomice, Pyromantice, sicut *Necroleum* decet, & non Cagastrice, auxilio Aquastricæ scientiæ opus mihi erit, vt causam Characterum proponam, quæ me impulerit, *vt de Ligno & Linea vita* philosophari aggrederer. Hoc enim scholæ *Necrolica* principium est. Deus enim literas & characteres hominibus proposuit, vt ex illis Alphabetum (quod vocant) addiscerent. Eo percepto discent postea artem illam legere, & tandem de illa scribere, quod & ego feci, & nunc facio.

Necrolei.

Deinceps ergo adeundum ipsum cor est, ex quo Linea à Turba magna signata est, hoc modo. Notum vobis est, mandasse Paulum, vt mulieres capita sua velent: vir contra capite nudo & intecto sit. Id citra euidentem causam factum non est, quam tamen Carnales Theologi ne quidem olfaciunt, quod notabitis. Suum etiam mulieribus mandatum datum est. Ne quid sacræ scripturæ tractent. *Aquaster* enim in ipsis *Cagastricus & S. Nitrem* factus est. Etsi enim ante lapsum quidem Necrocomicus exstiterit, diabolice tamen Turbæ magnæ adeo iam subiectus est, vt mihil firmi in Cagastrico ipsorum Aquastro inueniri liceat. In cuius rei testimonium Nicrocolicum *Alpha*, quod æque ac vir antea in fronte gerebat, retro ad occiput conuersum est: ita, vt iam characterem suum & Aquastricam fissuram cranij in anteriore capite occlusam, & in postico cranio apertam gerat, quod in viro contrario modo fit. Hoc vobis, o Naturales Necrolici, principium & momentum magnum sit, cur Aquastricam scientiam sectemini, donec *Aquastrum Pyromanticum* scrutari possitis. Huius namque Aquastricæ naturæ ea conditio est, vt pro

Aquastrica rima similis pomo Medico.

B. Est rima, de qua loquor.

malo Granato habenda sit quod quidem ab initio vsque ad suæ maturitatis tempus occlusum crescit. Si vero maturuit, vt aut remedio eligatur, per medium funditur rima, qua similitudine hiscit etiam nux iuglans, ad diductionem tempore maturitatis naturaliter propensa.

Hinc iam causam æstimate, cur mulieri findatur venter, si ad fœtus sui maturitatem peruenit. Hinc tibi scientiæ Necrolicæ calumniatori ansa porrigetur ad exactius trutinandum, cur mulier B. Aquastricam rimam posterius & non anterius gerat. Vir enim illam gerit ante, & gignit Necrocomicam animam vel spiritum vitę Microcosmi, non Cagastrice, sed necrocomice, spiritum inquam vitæ Yliastricum in suo corde. Quamprimum per Imaginationem fit, vt *Turba* magna Cagastricum homunculum & Aquastricum incitet ad Necrocomicum Yliastricum spiritum suum vel Pyromanticum spiritum & animam Cagastrica carne inuestiendū: tunc e vestigio Natura seu genitura homini defluit, quę flos est & essentia Limbi Cagastri. Qua causa mulier etiam Cagastricam Matricem in sinu suo gerit. Matrix enim ante lapsum Euæ nondum data erat; Sicut enim nec virgines mamillas suas secum in lucem afferunt: ita nec matricem ad partum necessariam, sed ea demum sub ætatis vigorem non secus ac mamillæ enascitur ac protuberat.

Eua ante lapsum matricē non habuit.

Sic ergo ante lapsum Eua secundum matricem, velut & Adam in magna matrice, quę ipsis paradisus fuit, Necrocomice puris & plane impollutis membris fuerunt. Post lapsum autē dictu ocyus omnia ad terrenam generationem excreuerunt. Hac de causa etiam homo in lucem editus nudus prodit. Vbi adolescente ipso primum crines oriuntur in capite, mento, sub axillis, ad pubem, velut & cætera omnia, quæ ad animalis hominis decus seruiūt. Sic enim oportet Cagastricam essentiam post, non ante Yliastricam nasci. Sic etiam Necromantico suum semper deputatum manet. Hac de causa etiam Necrocomica (al. Necromantica) nobilior anima est, & à Deo plus quā Cagastrica dilecta. Hoc modo Deus in rubo ardente illusit Moysi modo Necrocomico, & siuit eum Cagastricam suā natiuitatem cognoscere ratione corporis. Et quia Christus quoq; corpus suum per processum spiritus sancti ex cœlesti Aquastro accepit, ideo in Tabor monte secuta quoque est transfiguratio. Similiter, etsi Christus quoque in cruce mortuus est, Cœlestis tamen parens per officiū spiritus S. ipsum resuscitauit. Nisi enim mortuus fuisset, prædestinationi suæ vtiq; non satis fecisset, qua Cœlesti patri multos liberos per semen suum suscitaret, qui Christi fratres & sorores essent. Et quoniā Christi pili, vngues, manus, &c. vna cum corporis incremento simul enatæ sunt; ideo iam vlterius ad Lineam & Lignum vitæ pergemus.

Maria quo diuersa fuerit a ceteris fœminis.

Christus enim corpus cagastricū nihil habuit. Sic etiam corpus Marię Aquastrice & Necrocomice, haudquaquam cagastrice natum est. Qua causa etiam Maria nec ante, nec retro in capite fissuram suam habuit. Odit enim luxuriem Cagastricæ Naturæ, quod non ex terreno Aquastro verbi. *Fiat S. S.* nata esset. Itaq; & Cranium ipsius ante & post occlusum fuit, & Cagastricus Spiritus ac Anima animalis hominis hoc nobile pudicitiæ & virginitatis vas in desideriū Cagastricæ procreationis minime egit, sed ad vni' Christi Iesu conceptionem, quē pareret, & præterea nullum. Sic ergo adhuc Craniū ipsius ante & retro indiuisum manet, in ternario sancto absconditum. Et hoc Spiritus sanctus aduentu suo nobis commonstrabit, vbi terræ omnes generationes plorabunt, plangent & eiulabunt.] Si viderunt, quam grauiter in natiuitatem & ortum Mariæ peccarint & impegerint, quod castissimā hanc virginem, in qua omnis virginitas (ioortua) est, Cagastricam generationem seu partum esse crediderint. Notandum enim est quod non frustra persona ipsius super Luna stans pedibus suis præfigurata in Apocalypsi sit. Illo enim indicatur, ipsam Cagastricum, quod plenū peccatis est, pedib. conculcare, & odisse. Yliastrum vero amat, hoc est, Solem, quo amicta est. Vnde nec mēsuram Cagastricæ personæ similem habuit. Virgo enim quælibet corporis sui proportionis mensuram amittit, si imprægnata est. Maria autem, non Eua, mensuram illam non amisit: vnde etiam ex Yliastro Aquastro prodiit, & partum suum concepit. Amandatos ergo vos volo ad 11. caput Apocalypseos Ioannis: vbi plura inuenietis, qualenam templum Ioannes mensus sit. Offeretur enim vobis passio morsq; Christ ad viuū expressa & depicta, quo scilicet pacto Cagastricum corpus Yliastricæ passionis æterni corporis Christi causa fuerit, vt in cruce moreretur. Quāquam Christus quidem secundum prędestinationem æternam verum & tangibile corpus habuerit, ac à *Longino*, cæco Iudæo, latus eius hasta traiectū sit, vt illico aqua & sanguis proflueret. Aquastrum enim oportuit fieri visibilem. Itaq; ad Aquastri explicationem intelligendam, porro de linea vitæ tradenda pergam. *Linea illa & Lignum* vitæ dupliciter intelligi debet. *Linea* vitæ Necrocomici corporis peculiare suum Lignum vitę habet, pro quo ipsi suus cibus crescit. Et Linea vitæ Cagastrici corporis & ipsa peculiare suum Lignum vitæ habet, per quod viuit. Itaq, à cibo exordium facientes, rem accuratius explicando vnicuiq; corpori suū desiderium supplebimus. Quodlibet enim sibi simile cibū appetit. Tum etiā quodlibet animal, qualē stomachū habeat, ex cibo noscitur. Quid erga per ista velim, paucis iam deinceps vobis explicabitur.

Maria in capite 12. Apocalypsi Lunam insistat.

Longinus Christi latus perfodit.

Linea & Lignum vitæ duplex.

Notum vobis est, quod scriptura dictat, hominem non solo pane viuere, sed quolibet etiā verbo, quod per os Dei egreditur. Memores etiam estis eius, quod Christus cum suis discipulis ederit de fauo & piscibus assis. Itaq; etiam edere duplex est, Ieiuniū enim Christi occasionem nobis amplam suppeditat, cur deinceps hoc fundamentum accuratius expendamus. Ista quidem omnia posterius plana fient. Linea saltem ac Lignum vitæ nobis præ oculis iam obuersetur. Est enim illa Iris, ex aduerso Solis ideo nobis apparens, vt videamus, quod etiā in Luna lucent (al. homine)

homine) in supremo Lunæ cœlo eiusmodo Linea sit. Et iste ═══ p. est etiam Lignum & Linea vitæ, vbi Cagastricus spiritus vitæ inde nutritur: idemq; fit in homine, quod in magno mundo: estq; *Vn Mercurij*, sicut *Necrolei* omnes sciunt. Est autem quadruplex: vna in aqua: vna in terra: vna in aere: & Maxima visibilis in cœlo. Vnde etiam cap. 10. Ioannis Apocalyps. mentio fit, Angeli caput Iride cinctum fuisse, quod ibi prolixius legetis. Iris enim rimam *Cagastrici Aquastri* in Micro cosmo denotat. Aquaster enim Naturaliter homines punire coactus est, postquam *Turba* magna hominū vitam & flagitia diutius intueri non potuit. Ideo Iris in signum posita est, vt nos homines vniuersi non secundum Cagastricum Aquastrum, sed potius secundū Necrocomicum Aquastrum viueremus. Itaq; ad explicationem Lunę paradigma vobis tale proponā.

Iris quadruplex.

Si mulier quæ inconsideranter & nullo sui respectu habito Cagastro vtitur, intétius aliquid intuetur, velut caput ouinū, aut quicquid sit, aut si rem aliquam profundius imaginatur, siue cibus sit, siue quid aliud: tum præsto causa est, cur fœtui in vtero vestigiū imprimat, quod toto vitę suæ tempore ille circumferre cogitur. Hoc exéplum vos cōmonefaciat, vt penitius euoluatis, quidnā sit, quod edat. Si enim edere vel appetitus edendi à corpore elementari esset: tū & mortuus homo ederet, quod colligi facile potest. Li vero nihil edit, nisi quod viuit. Ipsa ẽnim vita. hoc est Cagastricus Aquaster edere appetit, & edit de *Ligno vitæ*, quod *Iris* est, alias Linea vitæ vocata. Et sicut Iris illustrib. suis colorib. in Macrocosmo, inuitat ad se conspiciendum: ita accidit etiam in Microcosmo, vt Linea vitæ secundum cursum temporis Microcosmici syderis singulis 24. horis semel nascatur, vnde Aquastricus homunculus edit more Cagastrico Lignum vitę, & eodem quidē loco, vbi Linea vitæ patens est. Iam quæritur, quis iste cibus sit: Sic attendite iam. Homunculus aut Aquaster, hoc est spiritus hominis animalis, edere debet, & non solo Cagastrico pane viuit, sed etiam quolibet verbo quod per os Dei egreditur. Verbum aute quod per os Dei egreditur, est Æternum, id est, verbū *Fiat*, ex quo anima Adami cōdita est, velut in Euangelio Ioānis clare scribitur, quod *Deus verbum* fuerit, & adhuc sit. Et illud verbum caro factum est.

Edere est vincere.

Porro vobis etiam constat, qui flos ex herba enascatur, & in se contineat nobilissimum odorem & rorem, ex quo nobili rore apes mel cōficere admodū auidæ sunt. Eædem etiā auidæ fuer multum mellis cōgerere, quia ex melle sunt & nascuntur. Itaq; mel iterum edunt, & denuo se tingunt ex eo, ex quo suū corpus habent. Et veluti exiles mole, magnū tamen mellis thesaurū cōportant. ita & Aquaster, ipse inquā. non alius, téporalis Cagastrici cibi auidus est. In caduco tamē illo cibu Cagastrico, cib' Aquastrici corporis, *verbum Fiat*, *Cagastrico* primū Homunculo per Mercuriū vitę administratur, & in illo Mercurio est verbū Fiat, quod ex ore Dei egressum est, & adhuc egreditur. Sic quoniam anima ex Cœlesti Aquastro condita est, hoc est, ex eo corpore, ex quo factus Christus est: sequitur inde, quod etiā Necrocom. anima quotidie verbū Fiat edat. Et sic non solo pane, sed quolibet verbo, quod per os Dei egreditur, viuat. Verbu Fiat sustentat eius vitam dissolubiliter, nisi secūdo tingatur per Limbum Adami secundi, hoc est, per aquam & spiritum in cœna Christi. Alias enim de æterno moriens abit, & ex Paradiso eiicitur. Id enim, si non credit, et mors fit. Quanquā fides non Cagastrico Aquastro, sed Yliastro imponatur. Eius autē, quē Cagastricus Homunculus, instituit seu perficit, cibi tantum aspectus est, & similis apparet Homunculo in forma Iridis. Quod si deinde Cagastricus cibus in hominis stomachum descendit, alimentum optimū more Mercurij instar fumi sursū dat. Tunc in Oesophago vapor & fumus ille ascendit, & secum tacite latenté spiritū Limbi, ad Cagastricū corpus Cagastrici Aquastri ducit aut vehit. Priusquā autē Cagastricus Homunculus illud concipit, columellam in collo attrahit instar nobilis ex rosa odoris. Tum demū sub Linea vitę separatur, vbi Cagastricus spiritus sibi simile, Fiat, assumit, & Necromāticæ animæ præbet verbū Domini. Vt ergo Homunculus & Cagastricus Aquaster publicum suum ius exsequi possint, ideo Deus prohibuit nimia crapula se implere, quo verbū Fiat, quod æternū, & cibus anima est, non in abusū vertatur. Fermentū enim est Christus, & verbū Domini est verbum patris, quod factum est materiale & materialiter est cibus animæ. Et sciendum est, verbum id essentialiter, substantialiter, in re qualibet inesse, & habitare, quemadmodum & anima. Sic anima Necrocomica edit Mannā cœli, hoc est, materiale, substantiale verbū Domini: & anima Cagastrica, hoc est, media & vera anima animalem cibū edit: & anima, quæ ex Deo ac ipsius materia, edit ex Limbo, ex quo facta est, hoc est, ex Deo: Et Tertiū esse, Salis Nitri dictum, sunt musculi omniū partium, qui edunt cibum Salnitreū, particulariter, non vniuersaliter. Qua de causa etiā particulatiter incipiam de proportione corporis philosophici, vnius cuiusq; musculi proportionē describturus, & peculiarem propriumq; cuiusuis cibū explicaturus. Particulare id ideo primum proponā, quia est multiplex per quaternariū & senarium. Salnitreū autem illud esse distribuam in partes quatuor, etiā in partes tres vbi Sal. Sulphur & Mercuriū descripturus sum. In quatuor partib. esse elementorū quatuor expeditū. Hoc autē volo, vt ne credatis quatuor Elementa esse. Minime enim quatuor, sed vnum tantum est, in quatuor tamē corpora diuisum, hoc est, pars vna habitat in terra: pars altera eleméti habitat in aqua: pars tertia in aere: pars quarta in cœlo. Stultus ille homo est, qui vel 4. vel 3. vel 2. Elementa credit. Hoc enī nihili est. Rei causa hęc est. Homo viuit ex omnib. quatuor virib. vnius elemēti, & easdem etiā essentialiter in suo corpore habet, hoc modo. Terrenam Elementarem essentiā in carne habet, in musculis, in sanguine extra venas. Aqueam autem Elementi partem habet in sanguine venarum. In sanguine magnam etiam partem habet essentiæ aeris: Maxima autē pars aeris est in stomacho & intestinis. Et de aere omnium maxime & exquisitissime philosophandum est, plus quidem quam de vlla alia parte, vt Physica de corpore Physico integre & non mutile cognosci possit. Qua de causa etiam omnium prolixissime de aere tractaturus, & discursu illo caput integrū conscripturus sum, quod fusius in aliquot volumina distrahetur. In aere enim est vis vitæ omniū siue ea Cagastricæ vitæ sit, siue alterius, quam SS. Nitri appellamus.

Elementū tantū vnum non 4.

Quantum ad quartam Elementarem essentiam, ignem attinet, habitat ille in omnibus ossibus, & in eorum medullis, fines & vltimam regionem habens in corde & capite, vnde Elementũ scaturit, in oculos ad visum, in Cagastricum Aquastrum, ad vitam eius, in Essentiam Salnitream, ad eius vitam, sanitatem, morbos, denique omnia accidentia, bona & mala.

DE LIGNO ET LINEA VITÆ PER △ Ternarium.

De hoc tali Philosophia disquiramus. Sulphur est Lignum vitæ, habetq; ac facit Lineam vitæ in homine, & extra hominem, hoc modo. In homine multiplex Sulphur est, quia is ex multiplici sulphure compositus est. Vnius sulphuris ea est Natura, vt officium suum versus orienté exsequatur. Aliud in homine sulphur reperitur, quod suam naturam, essentiã ac officium præstat versus occidentem. Tertium versus meridiem. Quartum versus septentrioné.

Itaque de Linea & Ligno vitæ tractaturus, initiũ faciã à meridie, & fissura magni characteris hominis, anterius in fronte viri. Nam hinc Philosophiæ nostræ exordium dabitur.

Fissura quomodo in Elemētis. Fissura ea non in solo homine, aut eius cranio, sed etiam in omnibus herbis reperitur, velut & in Elemētis omnib. Vt in Aqua est Linea, quam Ileidam (al. Mediam) vocamus, vbi duæ aquæ diuiduntur, & lineam constituunt, quod in Oceano & Mari videre est. In Aere & Igne est Iris. In terra sunt Motus terræ, id est, pulsus *Pulsus cur in se minæ frequentior terræ motu.* fiunt. Cur vero in homine is toties fiat, hæc causa est, quod Aer Microcosmi vno die, ne quid de anno dicam, frequentius & iteratus reuoluatur, quã in Macrocosmo 1000000. annorũ circuitu vertitur. Is nimirum pulsus est, & est vita Cagastrica, ita vt Sal nitri, velut Musculi peculiarem etiam ac particularé vitam ac pulsum habeant, Hinc si putredo in brachio, pede aut aliquo corporis musculo oritur, tunc vita aduersa gignitur, quam nos morbum vocamus: alias vocatur Hirbel. Si consistit in Venis, vocatur *Hirbel Aquastri Cagastri*. Si est in sanguine extra Venas, hoc est, in carne, est *Hirbel Igneus*. Si est in stomacho *Hirbel quid & quæ eius species.* aut intestinis, aut aliis membris aeris, vocatur *Hirbel Ares*. Quid autem Ares sit, dicere hic nihil attinet, cum ad Philosophiam aliam spectet.

Pergens itaq; de Linea, dico, in qualibet herba est Linea versus Meridiem. Non tamen in qualibet herba est Linea occidentis & orientis vel Septentrionis, quod studiose obseruandum est. Hic breuis introitus sit pro herbis. Porro ipsa quoq; animalia cum sua forma spectate. Pisces nimirum Aquastricam suam rimam aut Lineam vitæ gerunt pone, ad occiput. Fere gerunt rimam Igneam. Ibi variorum einsmodi animalium capita inspicite. Sed & animalia fera volatilia rimam hanc duplicem ferunt, In capite & cauda. Notatis id in panonibus, qui pennarum fulgore colorem Iridis referunt, vnde etiam caudam suam in orbem concinne rotant. Et sicut pennæ Pauonis Imaginationem eriguntur, ita etiam per imaginationem animæ maioris mundi. Iris in cœlo apparet in aqua: Aquæ æstuant & intumescunt, quod à Luna fit. Ideo linea vitæ maioris mundi sese exhibet.

Sic etiam omnes colores, omnes flores nihil sunt aliud, quam indicia terrenæ rimæ & Iridis. Et numerus foliorum cuiuslibet floris indicat ad quam regionem flos pertineat. Sic quinque folius flos aut ipsius vis refertur ad Quinarium. Paulo post de cœlo Lunæ numerare incipiemus, quodnam Quintum cœlum post Lunã in Microcosmo sit. Porro ergo virtus florum, quatuor tantum folia habentium, ad cœlum Quartum spectat, Hic ordo Cabalæ erit, vt 3. ad 3. 4. ad 4. 5 ad 5. referantur, quolibet numero, suo cœlo assignato, quod quidem cognitu facile ac promptum est.

Sequitur iam in Linea vitæ consideratio cuiuslibet herbæ altitudinis, quę Cabala est. Huc facit baculus mensuralis. Porro in homine duo cœli reperiuntur: Luna cerebrum, cœlum Cagastricum, & cor hominis, Yliastricum Necrocomicum cœlum. Cœlum in corde hominis modis omnib. est verũ cœlum Essentiæ æternæ, vnde anima ne semel quidem egressa est. Vera enim *Cor hominis cœlũ Essentiæ æternæ.* anima semper in suo solio immota sedet. Sicut nauis quidem à loco suo subinde ad aliam mouetur, nauta tamen in naui immoto manente: ita & anima, ex Deo Patre suam substantiã sortita, radice sua semper in corde defigitur & tingitur Manna cœli per verbum, *Fiat*. Manna ea à Cagastrica anima ipsi pręparatur, velut apes pręparant homini mel. Et sicut in melle verbum domini Substantialiter, Materialiter, Essentialiter adhuc est, ex quo Cagastrica anima formatur: ita etiam Cagastrica anima in capsula cordis Cagastricum suum cibum, quem Mannam vocamus, retinet, & veræ animæ Mannam cœlestem porrigit. Vnde sequitur, ipsam quoq; animam per corpus Christi tingi & fermentari oportere. Corpus enim Christi est summa & genuina Manna & fermentum ad vitam æternam.

Hæc iam sit sententia (introitus alias) Physice tradita de anima Microcosmi Essentiæ, arboris cognitionis Boni. Cagastrica namq; anima cognitionem boni integram non habet. Vnde etiam Cagastrica natura à Christo arbor scien- *Arbor scientiæ boni & mali est Cagastrica Natura.* tiæ mali vocatur, & sic in Adamo ac Eua Cagastrica ac animalis anima ante lapsum à Deo Patre nondum creata fuerat. Adam enim non genitus, sed creatus erat, secundũ animalem rationem loquendo. Cæterum de Philosophia nostra hoc vos iudicare velim, intendere nos ex Angelica & Cabalistica scientia vobis tradere fundamentum, quod Adam per animam maioris mũdi conceptus sit per verbum *Fiat*, non secus, ac quilibet homo à viro & fœmina per fœminam concipitur. Matrix enim animæ maioris mundi, & matrix animæ minoris mundi nullo discrimine distant, sed vnum sunt, non distincta, quod tali discursu probamus.

Compertum vobis est, Animam Cagastricam maioris mundi, quæ Sol est, in causa esse, vt, quoties Sol nouum signum ingreditur, toties fœmina Menstruum emittere cogatur. Quoties enim anima maioris mundi menstruum patitur, quod nos Ares par- *Ares paruum quid.* uum vocamus: toties quoque minor mundus hoc est minoris mundi compatitur. Nam idem sunt. Et notate. Sicut Aquaster Salis nitri, hoc est vita musculorum hominis super vrina vesicæ fertur, & vir aduersus Lunam maioris mundi aquam reddit, maxime si id

in

Ermel, &c.

in oppoſitione & coniunctione fit. ita tunc Luna ab Ermel linea ſulphuris, Salis & Mercurij partem vnam lineæ vitæ oblique attrahit in veſicam. Itaque quælibet etiam fœmina, quæ à tali viro imprægnatur, filium concipit, qui nec Cagaſtricam nec Necrocomicam animam habeat. Vnde etiam dierum 30. ſpatio ex corpore & matrice fœminæ expelluntur. Eſt enim Salnitreum, & non Cagaſtricum. Et ſicut mare ac veſica Microcoſmici corporis cadauer nullum vltra diem naturalem intra ſe retinent, quin id eiiciant in terram: ita mulieris quoque matrix Salnitreum illud menſtruum retinere non poteſt, ſed menſis ſpatio foras in auram eiaculatur. Matrix enim Macrocoſmicæ & Microcoſmicæ mulieris eadem eſt. Vnde ſequitur etiam, quod Enur matricis minoris mundi mortuum ſit, ſi Enur matricis maioris mundi granum vnum vitæ amittit, cuius rei explicationi breue caput debetur.

Enur, &c.

Enur eſt vis & robur, & ſpirituale ſemen roboris, vniuſcuiuſlibet arboris radicis. Quamprimum enim arboris radix periit: tunc & rami, & fructus, adeoque tota arbor perit: Similiter & matrix, quæ nihil eſt aliud, quam ramus Veneris in cœlo. Enur enim matricis maioris mundi eſt Venus & Luna: & illius radicis ac arboris ramus eſt quælibet matrix cuiuſlibet fœminæ. id eſt, Veneris, maioris mundi. Et ſicut pyrum eſt fructus arboris, ita etiam matrix cuiuſlibet fœminæ pyrum eſt & fructus ſuæ arboris, & arbor iſta eſt Venus & matrix maioris mundi, in partes tamen 4. diſtributa ſecundum 4. Elementa. Et matrix parua minoris mundi fructus eſt & ramus matricis aut arboris, quæ matrix eſt. Et ſicut homo non niſi hominem generat: ita matrix etiam maioris mundi nihil aliud, niſi matricem minoris mundi generat. Et ſicut ex vna arbore pyra multa dependent, quorum vnum altero citius decidit, cum vnum altero citius etiam matureſcat, eodē plane modo quadruplex etiam arbor matricis maioris mundi multos ramos & fructus fert, qui nihil quam matrices minoris mundi ſunt. Itaque oculos conuertite ad arbores maioris mundi: hic interdum areſcit ramus, vt fructus non proferat: illic interdū arbor à grandine aut re alia verberatur, vt rami nonnulli decutiantur & emoriantur, vt arbor non quidem penitus ſed ſuprema tantū parte exareſcat. Sic etiā interdum accidit, vt & minoris mūdi radix inſtar matricis maioris mundi fructus non ferat, aut tota emoriatur. Ramus enim ſeu frons radicē ſuam quā proxime apud caudicē habet, ex quo frons enata eſt. Id nos vocamus *Enur Cagaſtri & Ili*: Necrocomice. Itaq; ſi *Enur & radix* frondis matricis maioris mundi exareſcit & emoritur, fit, vt matrix etiam minoris mundi ſterileſcat & emoriatur. Quod quatuor modis fieri poteſt, vt ſupra dictū eſt. Et quemadmodū magni mundi radicis noxa ac venenū, matrici quoq; minori veneno & morti eſt: ita nec minor matrix, quod mortuum eſt, tolerare poteſt. Quam enim ipſi grauis mors ipſa eſt: tam grauis eidem etiā eſt res mortua. Et quēadmodū viuens odit mortuum: ita Adamus etiā in viuo ſuo ſemine mortiferam tentationē ſerpentis ſuſtinere non potuit, ſed mortale eiecit,

Matrix, ramus Veneris in cœlo.

& eiectus ipſe quoque eſt. Sic iam Adam rimam in fronte contraxit: & rimam contraxit etiam maior mundus. Ea eſt Linea vitæ noſtri principij.

Deinceps iam vobis doctrinam aliam impertiam, cur nimirum hæc linea ſit, quid denotet, quo modo in creatura qualibet noſcenda, & ad quid vtilis ſit, & quomodo per characterem huius lineę id noſcatur non in viuentib tantum, ſed etiam mortuis rebus, velut in herbis, arboribus, & omnibus terræ fructibus. Rem ſic in vnum conferemus. Certa proſtant indicia. Mundi animam ingenio adeo miro & ſolerti eſſe, vt imaginatione omnia exprimat, quæcunq; homo noua & inaudita operatur, facit aut proponit, ſiue in pictura, ſiue ſculptura, ſiue artificiis aliis ſimilibus ſit. Hæc omnia quoque anima maioris mundi per ſimilis fructus & viuentis creaturæ generationem æmulari ſolet, quicquid ſit, nullo excepto. Exemplo nobis ſunt mulieres. Quæ ſi noui quid aſpiciunt, & adeo admirantur, vt ſui ipſius obliuiſcantur: tunc per imaginationem illam fœtui quoq; ſuo ſignum illud imprimunt. Anima ergo Cagaſtrica animæ mūdi maioris, & anima cagaſtrica minoris mundi eædem & ſimiles ſunt ſibi inuicem, & quoad imaginationem, inter ſe omnino conueniunt. Vt Simia, quæ ab homine fieri videt, omnia æmulari ſtudet: ita ingeniata eſt etiam matrix animæ maioris mundi cum ſuo fructu in aqua, vbi recens natus piſcis ſignū ferre cogitur eius, quod anima maioris mundi vidit. Et imaginatio ea fit in quatuor Elementis, aliuſque fructus gignitur in aqua, alius in aere, alius in terra, alius in cœlo. Nam ſi anima mundi aliquid noui imaginatur: fit, vt ſignum illud, ceu Cometa, in cœlo appareat. Sic & in aqua prius inauditi piſces prodeunt in aere antea non viſæ volucres, in terra inſoliti vermes: quæ præſagia ſunt, prout ab homine cognoſcuntur. Et quemadmodum recens natus fœtus ſuę matris immoderatam imaginationem expiare cogitur: ita Adam etiam ac Eua in vna carne filij fuerunt matricis & animæ maioris mundi, quantū ad corpus terrenum. Vnde circumferre etiam coguntur ſignum, quod Imaginatio & anima maioris mundi ipſis impreſſit. Vtriq; enim erant in aqua. Ibi aſſumebant prima ſigna imaginationis Matricis ſuæ maioris mundi, quod nulla eiuſmodi creatura ante Adamum & Euam à Mundi anima, ceu dictum eſt, prius viſa eſſet. Sic Adam ac Eua animæ maioris mundi admodum noui & inſoliti fuerant. Vnde etiam Macrocoſmi anima in duobus illis creaturis ſeſe nimium intuendo ipſam oblita eſt. Et ſicut minor anima Microcoſmi in muliere fœtui tale ſignum imprimit, vt is monſtroſus fiat: ita Adam etiam ac Eua, filius & fructus Matricis Macrocoſmi erant, & monſtroſum in ſuo corpore ſignum nanciſcebantur. Illud quidem ex matrice Macrocoſmi ſuper aquas in Adamo ac Eua nondum apparebat. Quamprimum vero in terram producti arborem attigerunt, notam eam adepti ſunt, & Aquatile terrenumque ſignum vna conſpiciebantur. Sic & in Microcoſmi ſobole veſtigium nullum apparet, quamdiu intra matris vterum clauditur. Vbi autem in mundum editur terrenum ſignum illico ipſi imprimitur,

mitiuē, vt appareat. Similiter & Adam ac Eua, postquam instinctu serpentis arborē attigerunt, terrenum signum illius imaginationis adepti sunt. Et Macrocosmi anima æque ac anima Microcosmi fœtus erat. Qua de causa Satanas geminos istos fœtus facile seducere potuit.

Porro notandum est, Adamum omnium ante se creatorum animalium Imaginationem, animam, naturam ac formam sibi quidem insitam habuisse, nullum tamen particulariter in ipso cum sua natura erupit, aut in Adamo se exserere potuit. Ipsorum enim multa in vnum composita fuerant. De hoc deinceps ita attendite. In Adamo ac Eua omnium etiam herbarum formæ & Essentiæ Essentialiter creatæ fuerunt, & adhuc sunt. Iam sicut videtis, eas omnes in hominis vsum creatas esse, vt corpus eius tingant ex infirmitate ad sanitatem: sic quoniam Diabolus id sciuit, nec mandati insuper à Deo Adamo ac Euæ dati, ne de arbore vetita ederent, ignarus fuit, propterea magno molimine conatus est arborem vetitam adulterare. Cuius rei conditio hæc est. Creauit Deus hominem non ad vitam hanc terrenam, sed cœlestem, vt is sui creatoris maiestatem aspiceret, cognosceret, & prædicaret, sine fine in æternum. Intra seipsum ergo deliberans dixit: *Non est bonum, hominem esse solum, faciam ei adiutorium.* Eo verbo Deus, metuens lapsum Adæ & Euæ, filium suum Christum adiutorium intellexit, vt damnato & eiecto Diabolo aduersarium suscitaret, qui duobus hominibus Adamo ac Euæ opitularetur, vt illi eo fortius Diabolo resisterent. Et hoc factum est, propter nouam generationem, & nouum corpus. Præsciuit enim Deus fraudem Satanæ, adeoque metuit, vt creaturam suam decipere conaretur. Vt ergo terrenus homo solus non esset: Deus creator ipsi Adamo adiutorem creauit & fecit in cœlesti Aquastro, qui Christus erat. Is non carni terrenæ Adami adiutor factus erat. Minime. Caro enim terrena nihil est, nisi cœlum & domicilium veri cœlestis hominis & ipsius Necrocomicæ animæ, quod & adhuc est. Et verbum illud, *Crescite & multiplicamini*, non terreno, sed nouo cœlesti homini dictum est. Hanc multiplicationem & incrementum expendens Satanas, lapsus, sui & eiectionis terrore perculsus, impedimentum illi obiicere molitus est. Respexit enim ad radicem arboris cœlestis noui hominis, animam nempe Necrocomicæ & cœlestis naturæ. Itaque radicem illius arboris, quæ est anima ex Deo, ex qua fructus ad vitam æternam enasci debebat, adulterare & corrumpere conatus est, hoc modo.

Adam ad vitā æternā creatus.

Christus adiutorium Adami.

Nullum semen ferre fructum potest, nisi in agro aut terra intra seipsum emoriatur. Post mortem seminis, multa illius grana prouenniunt. Ea vero seminis illius mors vera non est, sed potius auctio quædam & multiplicatio vocanda. Iam si mors illa debet esse multiplicatio: agrum certe oportet esse bonum. Qualecunque enim semen sit, fructum bonum in malo agro ferre minime poterit.

Sic ergo Adam est caro terrena, seu ager, in quo semen, nunquam in bono agro fructus proferre, debet. Hunc agrum Satanas corrumpere cogitauit, cum arborem *Coralli* inficeret. Id qui factum sit, peculiari capite explicabitur.

Porro opus est, vt quælibet arbor vitam in se contineat, modo fructus ferre debeat. Vitam concipit arbor ex agro. Quod si ager ipse vitiosus & mortuus est, tunc & semen moritur, nec fructus profert. De agro ergo & semine hoc notate. Satanas agri S. Nitri, & illius vitæ satis gnarus fuit. Sed de vita & anima Cagastri, sibi non cauit: ideo deceptus est, ita. Constituit ipsi de multiplicatione Necrocomicæ animæ, cuius anima est verbum Domini, & excrementum eius est cibus animæ Yliastri, sicut apes nobis præparant mel, quod nobis & Cagastricæ nostræ animæ admodum sapit.

Iam vero vita hominis est triplex: Necrocomica, Cagastrica, & Salnitrea. Sic etiam triplex cibus est. Iden Salnitreum hominis cibum corrumpere tentauit. Cagastricum enim corrumpere non poterat, quod nesciret, illius cibi essentiam esse verbum domini. Credebat ergo, Salnitreo cibo corrupto, ipsum quoque Cagastricum corruptum iri. Et cum secum expenderet, duplicem hominem Adamum, non tantum quouis verbo ex ore Dei egresso viuere, verum etiam cibo Salnitreo: cogitauit allicere hominem ad cibum Salnitreum, & non cœlestem. Hinc videtis, quomodo ipsum Dei filium ad Salnitreum cibum sollicitarit. Cum enim ipsum videret esurire cibum cœlestem, ad cibum caducum ipsum deducere voluit, ita iubens: *Dic, vt lapides hi panes fiant*, Ideo Salnitreus cibus ingestus nimium noxam accersit: cum copia illius cibi homini impedimento sit. Mandauit ergo Christus hominibus, vt ieiunarent & orarent, metu Diaboli, vt ne vita cibu Salnitrei Spiritum Cagastrici cibi suffocet, & sic corporis Salis nitri incrementum pergat. Hac de causa Salnitreo corpori modus ac mensura data est, quantum & quousque crescere debeat. Cagastricæ autem animæ modus plene nullus datus est, nec magnitudinis, nec temporis. Et hæc est mensuratio, quam Ioannes in Apocalipsi in templo fecit. *Lege 10. & 11. cap. Apocal.*

Vita hominis triplex, vt etiam cibus triplex.

Solum autem Salnitreum corpus Essentiæ Salnitrei cibi capax est. Hinc iam sequitur, quod & Cagastrica anima finem nullum vitæ temporalis habeat. Ideo solum Salnitreum corpus mensuram suam post lapsum amittit in collo. Imaginatio enim animæ Yliastri est semen, quod à Cagastrica anima concipitur, & in matrice, hoc est stomacho matricis Cagastri emoritur, & digeritur ac corrumpitur ab Archeo, *Yliastri & Cagastri*, vt multos fructus & grana proferat. Sic iam matrix est Stomachus Cagastri minoris mundi, quem fœmina in sinu & matrice spiritualiter gerit extra capsulam suam eo tempore, quo fœmina semen in spermate Salnitreo concipit, Matrix ergo illa scortationi impendenda non est. Cæterum Adam dormiit, cum Eua ex ipso conderetur. Ibi semen Yliastri sibi ipsi matrix exsistit, sui agri, in quo Yliastricum semen mortuum, putrefactum & multiplicatum est. Ibi enim ex vnario factus est Binarius: & sic vnarius, id est,

semen

semen Yliastri. Agrum Cagastri genuit. Hoc factum est dormiente Adamo. Eua ergo in capsola concepit animam Cagastricam, velut & corpus Cagastri: Stomachum autem Cagastri ante lapsum in capsula habuit, vt Adam. Post lapsum vero semen id Cagastri in vterum vsurpauit ab Adamo. Matrix enim aut Stomachus digerere semen nullum possunt, nisi id prius stomacho detur. Sic nec Stomachus quicquam digerere potest, nisi id habeat. Hoc modo digestio illa & Archeus animæ Cagastri in matrice existit, Materia autem corporis Cagastri non est in matrice & stomacho animæ Cagastri sed ei à viro demum inditur. Et notandum est, virum ferre semen Animæ Cagastri: fœminam autem, non nisi semen S. nitri aurem S. nitri animam Cagastricam concipit. Et hæc est compositio Limi hominis.

Res ergo hoc se modo habet. Si mulier sola, sine viro, imaginando emitteret Sperma S. nitri: matricem suam impregnaret fœtu salnitreo, qui Mola est, & monstrum. Qua de causa etiam serpens Satanas adeo sollicite fœminas impellit Basiliscicas imaginationes ipsis imprimendo, vt ad Salnitreum Sperma animam & materiam intendant, & appetant. Nouit enim sibi concessum esse, monstrosa animalia per Imaginationem maioris & minoris mundi obsidere, & in ea sese iogerere. Studiose ergo id in coniugio agendum est, vt ad normam precationis Dominicæ illud colatur, vbi oramus: *Domine tua voluntas fiat, non nostra.* Tenendum etiam est, Imaginationem vsque adeo, esse fortem, vt si vir de speciosa fœmina tantum cogitet, cogitatio & imaginatio eos illico tam valide tingatur, vt noctu per somnium aliter ei non fiat, ac si cum speciosa fœmina rem haberet: qum actu semen quoque Cagastri & S. nitri ipsi decedit. Sed & hoc ipsum Deus quoque auersatur. Nam quam primum homo huiusmodi Imaginationem concipit, & in actum deducit, tunc in Cagastrica ipsius anima quidam veluti somnus oboritur. Et somnus iste est mortificatio Cagastrici grani & seminis, estque pars de Paradiso, in quo Adam ac Eua fuerunt. Nam, sicut per Imaginatiunem suam nouit homo hortum, in quo, fructus boni & suauia poma cresćant, ipse tamen hortum ingredi non potest, vel ex causa non audet, quia hortum adire ei interdictum est; tunc fructus ille quidem auide expetet, ingrediendi tamen licentiam non habebit. Precando autem apud hortulanum id impetrat tandem, vt manum vltra septum exserendo, fructus aliquos decerpere ei liceat. Etsi autem is hortum quidem ipsum ingredi minime audet, sed tantum forinsecus immissa manu fructum carpit, seque illo cibat, ac ex ipsius fructus gustu percipit, illum in isto horto enatum esse, ex quo fructum petiit: attamen fructus iste gustus naturam terræ horti refert.

Hoc iam accommodemus Adamo ac Euæ. Hi in tali horto, Paradiso, poma & fructus ipsi erant, ex Limbo Domini, qui est arbor Coralli producti. Sapientibus autem vniuersis notum est, Adamo ac Euæ interdictum fuisse, ne de arbore illa gustarent. Et tamen illi instinctu Satanæ mandatum id transgressi sunt. Hac de causa ex Paradiso eiecti, & extra hortum, in quo boni fructus creuerant, exclusi fuerunt, velut & paulo ante Exempli specie diximus: & tamen illi ipsimet fructus erant. Post eiectionem hanc Adam ac Eua, vbi Satanæ paruissent, Essentiam arboris sibi imaginando, scientiam boni & mali consecuti sunt, ac tum demum, quidnam perdidissent, nimirum suauia poma & fructus, apud se penitius expenderunt: velut & somnium Paridis ad hoc intelligendum non parum conferet. Quod equidem lapsui EVÆ & ADAMI accommodabo, eique peculiare caput assignabo.

Sic ergo Adam ac Eua appetitum & desiderium cœperunt ad fructus in horto seu paradiso, cui adhuc obnoxij sunt. Appetitus iste quomodo se in Adamo habeat, quilibet in se iuuenis sentit ipso, si speciosam fœminam intuetur. Eadem & fœminæ ratio est. Ipsa enim hortum, in quo Adam creuit, natus ac genitus est, secum adhuc particulariter fert in sinu suo, qui est matrix minoris mundi. Porro Eua in sua matrice gustum ad huc habet Essentiæ Terræ *Limbi Cagastri*, quæ & ipsa pars de horto est, in quo Limbus Animæ Yliastri Necrocomico more creuit. Adam autem partem optimam de Essentia Limbi æterni habet, si cum Eua conferatur. Qua de causa Adamum etiam tantopere amat. hoc est, amat tantopere id, quod in Adamo est Limbus æternus. Nam & Adam spiritualem Cagastricum Limbum, & stomachum Cagastri Matricis amat. Limbus enim iste Limbum æternum adhuc resipit. Sic Adam semper aspirat ad horti pomum, hoc est, ad matricem, ex qua egressus est. Nouit enim gustum pomorum, quæ in bono fundo Paradisi Dei creuerunt. Et quia Adam partem aliquam de Limbo æterno retinuit: ideo & Eua appetitum desideriumque habet limbi æterni, qui in Adamo est. Et hunc appetitum male impendi Deus prohibet. Hoc namque modo quilibet infans ex matrice expellitur, ex paradiso minoris mundi. Sicut autem superius diximus, hortum huoc Adamo fuisse interdictum: attamen, etsi quidem ingredi non audeat, manum tamen potest immittere per septum, & poma carpta degustare. Itaque etsi Adamus manum quidem suam, virgam Aaronis, in hortum, Matricem, Paradisum inserat: ipse tamen toto corpore minime ingreditur. Sic ergo matrix minoris mundi hortus est. Septum autem ipsum cingens, est totum Salnitreum corpus Euę. conditione Microcosmica. Porro sicut homo lapidem manu compressum abscondit, eumque cum manu in aquam immittit, manum autem extrahens, lapidem in aqua relinquit: sic etiam Adam semen Cagastrice, Necrocomice, & Yliastrice ex virga Aaronis elabi sinit in matricem, in hortum & paradisum, hoc est, in stomachum Cagastri, qui spiritualiter in matrice mulieris est, manumque, virgam Aaronis, inde rursus extrahit.

Sed alia adhuc abscondita Philosophia detegenda est, vt sensus hujus Philosophię planior sit, & magis acuatur, hoc modo. Dixi de homine, qui manu lapidem pręhendit, ipsumque cum manu in aquam abdidit, & manum

rursus

rurſus extrahit. De hac aqua curioſe attendite, Spiritus Dei, in creatione mundi & Adami ferebatur ſuper aquis, & aqua erat ſepes Paradyſi. Spiritus autem Dei erat appetitus & fructus bonæ arboris ad illum hortum. Et ſemen fructus illius arboris, boni fructus animæ Yliaſtri, cinctum erat regno (*al. conſilio*) Dei, & regnum Dei cingebat ſpiritum Dei: ſpiritus Dei erat ſemen animæ Yliaſtri: Regnum Dei autem eſt & erat verbum Domini, *Fiat*, quod omnibus adhuc ineſt. Ideo Deus etiam non vult, vt verbum Domini meretricum ſemen circumdet. Spiritus enim Domini eſt Sol, per quem ſpiritus Dei, ſemen Yliaſtri animæ Nicrocomici hominis maturatur. Verbum Domini eſt regnum Dei, quod nullum ſemen meretricium cingere vult. Quod ſi fiat: grande peccatum eſt. Porro, vt ſpiritus Dei ferebatur ſuper aquis, & matrice maioris mundi: ſic etiam fertur ſemen Adami Cagaſtri in quo Limbus æternus & ſpiritus Dei, ſemen animæ Yliaſtri occulte habitat & conſidit, ſuper aqua & matrice matricis minoris mundi. Et hoc primum fit in Adamo. Semen id prius in Adamo ipſo fertur ſuper aqua capſulæ cordis, putreſcitque & moritur in Paradiſo, hoc eſt, capſula cordis, quæ matrix animæ Yliaſtri eſt & fit Necrocomice, moriturque in momento, & putreſcit repente in capſula matricis Adami, & velut granum in agro multiplicatur, quod ſurgens multa grana in caule ſuo & Ares fert, prout Archeus animæ Cagaſtri Ares Yliaſtr. præparat. Hoc modo anima Yliaſtr. ſeminatur in agrum & ſtomachum animæ Cagaſtr. ibique putreſcit, & moritur. Et licet terra nullum fructum intra ſe fert, ſed illum protrudit, & in conſpectum profert: corpus tamen fructus ſaltem videtur, cum Eſſentia Archei fructus à nemine conſpicatur. Sic verbum DOMINI eſt Archeus, quem non videmus. Ita Archeus animæ Cagaſtri ex capſula, ex Paradiſo ADAMI protrudit ſemen Ylia: ex aqua in aquam capſulæ ſuper veſicæ aquam, per peculiarem ad id paratum ductum. Et quoniam ob inſignem perſpicuitatem ſemen Ylia: in Diaphano ſemine & ſpermate animæ Cagaſtri videri poteſt, ob id Archeus animæ Cagaſtri, id eſt, verbum DOMINI præſto eſt, & ſemen ex veſica per virgam Aaronis, in qua coralli creuerunt, exigit in matricem & Paradiſum, & vice tertia ad quam redit, & tertio fertur, ſpiritusque ac verbum Domini ſemper præſto ſunt, vt ne meretricij actus inſtituantur. Vide exemplum Tobiæ, & lege totam hiſtoriam, quæ fruſtra annotata non eſt.

Sic ergo ſemen hoc regno Dei, hoc eſt, verbo Domini circumdatur. In fœmina porro iſte Limbus non eſt: ineſt tamen ipſi Limbi ſpiritus. Iam ergo docebo vos quomodo ſpiritus ille inuiſibilis ſit. Nos enim matricem illius ſpiritus in hac vita non videmus. Quis enim videt, quod ante ipſum fuit? Nos omnes ex matrice proceſſimus: nemo tamen illam vidit, præter ſolum Deum, & Adamum ante lapſum. Hæc tamen ocius poſt lapſum ipſi excuſſa eſt. Matrix ergo hæc ante ipſum hominem fuit. Et licet homo ex ipſa ſe egrediatur, continenterque ex illa producatur: nobis tamen omnibus ea inuiſibilis eſt. Maior & minor mundus quoque ex matrice natus eſt: & ſic conſequenter omnes creaturæ. Pro his ergo vobis explicaturus ſum quid matrix ſit, idq; gratia Lineę vitæ.

Eſt ergo MATRIX, ex qua homo naſcitur & producitur. Oportet itaque ibi inuiſibile eſſe, quicquid in quatuor Elementis continetur. Matrix enim malæ arboris Diaboli eſt extra Elementa, de qua re peculiarem librum conditurus ſum. Et matrix verbi Domini eſt in Elementis. Et quemadmodum vniuerſus Macrocoſmus Matrix eſt rerum omnium creſcentium, ita etiam matrix eſt in corpore mulieris. Has duas matrices eadem Anatomia tractare, nos vniuerſi ſciamus. *Nota.* Antequam cœlum & terra crearentur, ſpiritus Domini ferebatur ſuper aquis, & ſupra ſe hoc verbum Domini, ſpiritum Domini, portabat. Aqua hæc erat Matrix, aqua viuens, non quam oculi vident, ſed verbum Domini, quod Cagaſtr. oculi non vident. De hoc hęc Philoſophia tractat. In ea autem aqua, quam nos videmus, genuinum aquæ Elementum eſt, hoc eſt, verbum Domini, Fiat, quod naues in aqua portat ſeu ſuffert, &c. *Matrix quid.*

Hæc ferebat etiam ſpiritum Dei, & in Aquoſitate illa creabatur cœlum & terra, & in nulla alia matrice. In hac ferebatur ſpiritus Dei, hoc eſt, ſpiritus Dei, qui in homine eſt, quem ceteræ, omnes creaturæ non habent. Propter hunc ſpiritum, ne ſolus eſſet, dicebat Deus: *Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum, faciemus ei adiutorium.* Iam ſibi ipſi, ſpiritui in Adam, Eua adiutorium facta eſt, hoc eſt, Maria 000 000 000. & ſpiritus DOMINI, in ipſa, in ipſo. Ideo ſpiritus Dei in hominem penetrat, & ex Deo eſt, & ad eundem reuertitur. Cum ergo mundus nihil eſſet, niſi aqua, & ſpiritus Domini ferretur ſuper aqua: aqua ea facta eſt mundus. Ea iam matrix eſt mundi, & in eo omnes pręterea creaturæ. Iam vero, omnia adhuc in matrice hominis erant. In hac erebat Deus ſpiritui ſuo domicilium, in carnem illius hominis. Matrix vniuerſus mundus. Eius ſemen erat Limbus, ſemen in quo totus mundus conſiſtebat. Et hæc primi hominis origo eſt. Deinceps autem homo ab illa matrice ſeparatus eſt, & ex illo ipſo facta matrix eſt, quæ eſt fœmina, quæ in poſterum nihil eſt aliud, quam matrix, totus mundus, & in illo eſt ſpiritus domini, qui ſe imprimit, & in fructum collocat. Qua ratione ille portatur ſuper aqua: ſic nos homines portamus illum ſuper terra, & aqua, quem ſpiritum nemo vnquam vidit, aut videt. Et eſt is, qui eſt in matrice hominum, nempe in fœmina, vnde ad ſcortationem illæ adhibendæ non ſunt. Ibi enim ſpiritus eſt à Domino egrediens, ad quem etiam reuertitur. In fœmina quidem, non eſt Limbus, ſed tamen ſpiritus. Quid Limbus eſt, niſi ſemen? Quemadmodum ex Deo ille ſumptus, & ex ipſo homo factus eſt ita in ſuum, hoc eſt, Dei locum ſubſtituit virum, vt ipſe ſit Limbus, & hominem ipſe faciat, &c. ſecundum imaginem, quam Deus primo fecit. Cumque non conueniret. Adamo, vt ex elementis magni

gni mundi, vt terra, aere, aqua, igne, hominem faceret, & vitam ei inderet: ideo matricem peculiarem Deus ei ordinauit, quam ipse & Eua habent, & alium etiam Limbum, ad illum ita seminandum. Hoc pacto homo in Natura mundi manet. Et sicut Deus cælum occlusit, & in cœlo fuit, cum in cœlo hominem faceret: ita sciendum est, nos hominem gignere non posse, nisi in matrice simus, prout potentia admittit. Deus enim in creatione illa non se totum solio suo extulit, (*sed tantum manum*) Ita nec homo totus ex solio suo in hortum aut matricem ingreditur, sed ad id tantum ordinata manu, id est, virga Aaronis.

Matrices quot. Sic iam tres Matrices sunt: *Prima* est aqua, super qua ferebatur spiritus Dei. Ea aqua est matrix (*al. Et ea erat prima matrix*) in qua cœlum & terra, & matrix Adæ, qui per manum Dei factus est. Ex viro fiebat fœmina, matrix omnium hominum, vsque ad mundi finem. Quid claudebat primam matricem? Regnum Dei circumdabat spiritum Dei. Sic etiam maiorem mundum & matricem claudit æternum, quod illam ambit. Fœminam claudit cutis propria. Quicquid enim intra eam est, est matrix. Corpus ergo illius cum viris conferendum non est. Quia tamen à viro est & procedit, imagine similis ipsi est. Imago enim & similitudo conuenire debent. In cæteris omnibus differunt Essentiæ, Proprietate, Natura, conditione.

Finis declarationis vitæ Thastri, Cagastri & S S. nitri.

PRACTICA LINEÆ VITÆ:

CVm in prægresso capite dictum sit, tria esse, per quæ homo nascatur, vt Macrocosm. & Microcosm. Adami, & Microcosm. Euæ: iam omnium primo Matricem Macrocosmi explicandam suscipiam, physice describturus materialem Limbom, quem Deus Matrici Microcosmi implantauit. Deus enim semen illud sumebat ex Elementis, & ex omnibus mundi partibus in locum vnum illud congerens, ex eo faciebat hominem, quod fiebat super aqua. Hæc erat matrix maioris mundi. In hac matrice erat cœlom: & Adam ac Eua in hoc cœlo creabantur ex Limbo, qui multiplex erat ex multis millenis partibus, materiebus & viribus conflatus & compositus, veluti superius docuimus, Deum ex omnibus totius mundi locis, ex omnib. maioris mundi partib., vno loco congestis partem vnam constituisse, quæ erat Adam. Sicut circulus in planitie descriptus, in sui medio punctum habet: ex vno tamen puncto lineæ multæ egrediuntur ad ambitum seu extremitatem circuli, quæ reconuersæ in vnum punctum redeunt: ita Deus ex omnibus locis vires omnes omnium viuentium, sese mouentium, fixarum & non fixarum creaturarum sumens, rem vnam, vnas vires ex illis Adamo fecit. Vires hæ omnes per verbum

Fiat pars fuerunt vna, quæ vocabatur, AZOT; & erat 🜍 🜔 ☿ 1. 2. 3. velut in arca conclusa. Pars ea vnica primo erat per se in sua materia prima ▽ △ ⊖ & ☉.

Deus autem inde faciebat.

🜍 Prædestinatum erat ad multas 1000. formas recipiendum. Et tamen sulphur, cabalisticum vnarium in se reconditum habebat, semperque iam vocatur vnarius, ab ipsa etiam Natura nota 1. signata.

◻ Continebat in sese Cabalisticum Binarium. Notatur nota 2. ad multas T 1000. formas prædestinatum.

Sed AZOT Mundi est ☿, habens Cabalisticum ternarium, notata. 3. aut △ aut ▽. & ad multas 1000. formas destinatus sine fine.

Et hæc de Materia Limbi Hominis dicta sint. Quomodo vero Elementa inde oriantur, vt multiplices inde vires emergant: id nomen △ZOT indicat, quod rebus, formis, creaturis omnibus per Deidigitum inscriptum est. Et signa ista non sunt literæ scriptuiæ hominum, sed est scriptura Cœlestis Dei creatoris.

Itaque primum attendite ad signa AZOT. Hic enim abscondita latent omnia arcana & secreta, iis, qui quærunt. Hoc est Arcanum sanctum. Ab hoc Arca fœderis Iudæorum suum nomen habet, ab Arcano. Itaque animum aduertite ad signa 🜍 🜔 ☿, quomodo nempe suis propriis characterib. designentur. Quod si enim in textu hoc signum ⦶ pono, intelligo sulphur: si hoc ⊖, puto salem. Si vero istud ⦷, est

△ZOT MERCVRIVS.

Linea hæc Ѡ ideo ab inferiore sede sursum ducitur, vt sciatur, quodlibet sulphur Ignis ascendere, & subleuari. Quia corpus igneum est, & in igne omnium promptissime sentitur, quomodo in sublime tolli cupiat. Quod sursum est seu sublime intelligitur à puncto, vbi punctum X sui circuli est. Itaque figuram aspicite.

X

O ———————————— Z

△ | O

Etiam de Menstruo cogitandum. NB.

Eua animam ab Adamo hereditario post lapsum accepit, quod punctum magnum est.

T

NB. O Z est Linea vitæ, à sinistra aure hominis vsq; ad dextrã. T△ est linea vitę à naso vsq; ad lineę vitæ mediũ: hæc est Triualis linea. Tũ ab vno puncto egrediuntur tres lineæ, vna ad leuã, Z est: vna ad dextrã, est O: tertia nec ad dextram nec ad sinistram vergit. Medium enim occupat inter Z & O. Ideoque hanc formam inspice.

 Hic

His Ternarius apertus est, quod est io Adamo. Itaque & illum in honorem Dei apertum, non tectum esse decet.

Hic Terminus clausus est antica parte capitis fœminæ, & postica apertus. Hoc si non esset nullus homo morte temporanea interiret. Hæc enim est arca Naturæ, Linea 4. dotata per instinctum Sathanæ. Videte itaque, quid hoc signum velit, quod considerandum vobis proponitur.

Eua, Frons

Adam, integra aut vera arbor.

Linea vitæ. Euæ, non intendit ad Lineam vitæ V-liastri, sed ad Lineam vitæ S. Nitri. Nam linea centri vitæ mulieris pone in occipite stat, & ab Yliastro abducit. Hoc quid sit, deinceps inuenietur. Sulphur habuit primam materiam suæ Essentiæ, vbi ignis & aer sunt. Sal primam materiam suæ Essentiæ habuit vbi aqua erat. Et hæc duo prima erant materia MERCVRII. Sic in Sulphure erant Ignis & Aer, nulla autem terra. Quia vero. Eua hereditario accepit lineam vitæ ante & retro in capite occlusam ante lapsum, non vtique ex terra ea prodierit, ex qua Adam est. Ipsi enim Limbus alius datus est. Adam erat ex Terra aut Limbo maioris mundi. Sed Eua erat ex Terra & Limbo minoris mundi. ex Limbo Adami. Vitam hic voco Hominem, Adam aut Euam, & non corpus. Hoc cur fiebat? Eua virgo erat io spiritu suo & vita. Lucifer autem virginitatem ab initio odit. Nam & ipse secundum rationem suam in cœlo creatus erat, vt virgo esset, & nulli malo assentiretur: ipse autem violauit eam. Quæ vero huius violationis causa fuerit, character Naturæ Cabalisticus inspiciendo vos docebit. Et non in verbis, sed in sensu id capiendum est.

Lucifer ab initio virgo.

Sciat autem hoc etiam homo, quod ex caducis rebus corpus suum acceperit. Ideo Deus etiam illico à creatione, Adæ & Euæ mandatum præfixit, vt non terrenis, sed cœlestibus rebus operam darent. Et Lucifer iam dum eiectus, & in terram expulsus erat, ipsiusque ratio cœlestis in terrenam commutata est, hoc est, loco æternæ sapientiæ, sapientiam caducam pœnæ vice accepit, quia creatorem suum debito honore non affecerat. Itaque etsi quidem creaturæ Dei, Adam & Eua boni, & in se Integri creati fuerint; venustas tamen & elegans species Adami Euam tam potenter allexit, vt oculis suis in desiderium abtureretur. Sathanas namque ipsi in ea Adami forma, qualem post lapsum adeptus est, apparuit. Ante lapsum enim, virgam Naturæ Adam non habebat, qua de causa eius desiderio etiam abrepta non est. Quali enim membro virili iam spectatur Adã: id in illo primo signum monstrosum erat. Cæterum, cum serpens animal glabrum sit à capite ad caudam sicut in Melosinis apparet, superne hominibus, inferne piscibus ideo singularem philosophiam & arcanum hic latere credibile est,

Adam ante lapsum virga caruit.

Audite ergo, & attendite. Membrum virile punctum simplicem Vnarij, in duas partes diuisum indicat. Id ex hoc signo deprehendetis. Vnde etiam duo Renes in homine inueniuntur, cum tamen ante lapsum talem formam Adam non habuerit, quoad virgam & renes. Hoc & commonstrat fructus Aquastricus, velut piscis & Melosina. Videte ooa in pisce, & Lactes, quid sint. In illis Magna Naturę præfiguratio. Aspicite etiam aues, quæ membrum peculiare nullum habent, quo aquam emittant. Ex quibus colligi potest, homines quoque sese inuicem procreaturos fuisse, etsi tale quidem membrum non habuissent. Cibum etiam & potum emittere potuissent, etsi caducum cibum comedissent. Et hoc apprime obseruandum est.

Procreatio etiã sine pudendo.

Præterea, cum alia quoque multa animalia sint, quæ non nostro more inprægnantur, seq; procreant: mandatum illud vtique *Crescite & multiplicamini*, etiam sine tali membro obseruari potuisset. Quod enim piscis (al. ceruus) generet, etsi non hominum ritu concipiat, id in propatulo est. Et qui Arcanum de Vnicornu & Basilisco non intelligit, is de Theologia sileat, cum tempus est. Vnicornu autem mentionem facio, vt per id castitas Adæ ac Euæ indicetur, quomodo ex inspiratu Sathanæ illa violata sit. Quod enim Lineam vitæ tractandam mihi proposui: factum hac de causa est, quod pecora cornua gemina soleant habere, vnicornu autem tantum vnum: quod ita frustra constitutum non est. Lineæ enim fractio per bicornes bestias indicatur. Per vnicornu vero indicatur forma Adami. Vnicornu enim cornu suum in fronte media gestat: cætera bicornia, vtrinque vnum. Itaque Monocerotis cornu recta io linea vitæ figitur, vbi Yliastrum ad Cagastrum Caos iotendit. A Cao enim & casu Linea illa nomen habet. Et Monoceros castitatem suam suo cornu iodicat, & tuetur. Iam porro audite, quid de Melosinis vobis explicaturus sim. Hæ natant super aquis: Viuont tamen ex aere, non ex aqua. Pudendum non habent. Legenda hic est historia de vera Melosina, quæ in Galliæ atce quadam Losinier dicta, cum viro Christiano cohabitans, liberos peperit, & singulis diebus Saturni io monstrosum animal conuersa est. Infra piscis, supra homo erat, Hęc qui credere nolit, & simul Deum creatorem suom mendacij arguere velit, is videat, qui de temeritate dignam Deo rationem reddat.

Vnicornu arcanũ quale.

Melosinæ &c. historia vera.

Vt vnicornu æternam Mariæ castitatem: ita Melosina primorum parentum nostrorum lapsum indicat. Hæc enim anima à Raymundo expetiuit: vnde matrimonij vinculo sese quoq; cum ipso iunxit. Ethnicas has mulieres, si Christianos maritos habuerint, regni Dei coheredes fore, putatum est. Et Ionas quidem Propheta in ceto, ex quibus Melosinæ oriuntur, id perspicue vidit. Nam illic Mysteria admiranda conspexit. Eadem fors etiam conscripsit, si modo ipsius scripta superessent. Et in Apocalypsi multa horum arcanorum reuelata sunt. Quod si Theologus ego Esdram explicaturus sum, quid ibi de Elemento aquæ tradatur: tum pro necessitate ista omnia designabuntur.

Melosinæ quomodo saluæ fiant.

Porro

Porro peculiare genus hominum est in quolibet Elemento, qui pudenda non habent, quo se impraegnent & multiplicent. Nec enim eo opus habent. Præterea comedunt etiam, & tamen alvum non exonerant, sicut nos facimus, & tamen, vt nos viuunt.

Hæc omnia hactenus recensui propter eos, qui fors negaturi fuerant, Adamum & Euam sine pudendo conditos esse, ante lapsum: & vt vna intelligeretur, quod nihilominus multiplicari, edere, bibere potuerint, etsi nullis deiectionibus lacesserentur. Sed omnia fusius adhuc demonstrabuntur.

Vt autem in Linea vitæ describenda & explicanda pergamus, de Monocerote adhuc plura cognoscite, cur à veteribus in sinum Mariæ depictum, figura de Christo exstiterit. Ea enim præfiguratio singulariter ad Christum & castitatem Mariæ spectat. Nam qood scribont, Phœnicem seipsum exurere, & ex cinere eius pullom emergere: id eo modo intelligi non debet. Vbi autem, & quid, Phœnix vere sit, attendite. Multis ex causis & circumstantiis euincitur, Salamandram hunc esse Phœnicem, in Igne degentem. Animalis vita est quadruplex: quadruplex etiam est vita Yliastrica. Et hoc de anima dictum est, quæ viuere non potest, nisi sit in quadruplicibus viribus & vitis (al. corporibus) quatuor Elementorum. Sicut ignis ardere non potest, nisi habeat lignum, aerem, &c. Talis est etiam vita Salamandræ, quæ est Phœnix magnæ Naturæ Igneę. Ignis Phœnici cibus & refectio est: cur ergo ignis Phœnicem exureret? Si ipsum Ignis combureret: ignis eius mors foret. Euentus autem docet, Ignem Phœnicis vitam esse. Cur vero hanc vobis Philosophiam expediam, hæc causa est, quod velim, vos Naturæ Mysteria recte intelligere. Multo enim hodie accuratior & sublimior Philosophia est, quam fuit tempore Aristotelis & Platonis. Virum enim esse oportet, qui talia intelligat, qui à Deo ita donis cumulatus sit, vt expresse sciat, & nihil fingat ex Cagastrica sua Philosophia, aut speculatione, aut Phantasia. Scitote ergo, Phœnicem esse animam Yliastri. Anima viuit in Igne, hoc est, in corde, vbi summus calor Ignis Microcosmici sedem elegit, & habitat. Sed plura. Anima ideo habitat in Igne, quia nihil sentit, & nullis armis aut iniuriis lędi potest. Cagastrica autem anima Spiritum sensibilitatis habet, ideoque sentit mortem, dolores, morbos. Qua de causa ipsam etiam oportet super aqua Capsulę obnatare, vt sese refrigeret & reficiat. Ideo etiam pulmo cordi toties aerem afflat. Cagastrica enim anima opus habet aere & frigore. Vnde, si vel calor eius vel frigus immodice præter temperamentum intenditur, excessum non semper ferre potest. Et licet frigus ipsius vita sit: idem tamen, si gradus nimium excedatur, ei aduersum est. Yliastricæ contra Animæ ea natura est, vt nullo frigore nulloq; calore afficiatur: Sed calor est eius vita & cibus, & aer, & recreatio, & gaudium, &c. Hic est Salamandricus Phœnix, qui in Igne habitat, & est anima Yliastri in homine. Hinc sequitur, quod anima crescat in formam hominis, suamque radicem in corde habeat, licet ramuli distribuantur in sanguinem & venas, vbi spiritus igneus & ignis ipse habitat, velut alia arbor cum suis ramis. Vera itaque anima sedem & habitationem suam habet in sanguine venarum. Tantum de Phœnice.

Vnicornu in sinu Mariæ figura Christi.

Phœnicis historiæ quid.

Phœnix ex Salamandra.

Phœnicis vita ignis.

Phœnix est anima Yliastri.

Vnicornu Philosophia hæc est. Intra se gerit Limbum, ex quo Cagastrica anima desumpta est, particulatim, ad testificandam Castitatem Euæ ante lapsum, velut & Mariæ post lapsum Euæ; vt ex eo videant homines innocentiam castitatis Mariæ, & præfigurationem, innocentiæ Dei, qui nihil culpæ habuit in violatione Castitatis Euæ & Adami, aut mandatorum diuinorum transgressione. Neminem enim Deus punit ob id, ad quod faciendum aliquem cogit. Prædestinatio namque Adami & Euæ non erat, vt viueret animaliter ritu Salnitreo, sed more Yliastrico. Itaque ad generationem Monocerotis deuenimus. Quo modo generatur Monoceros eodem generati etiam fuissent homines. Videtis, Solem creaturis omnibus vitam impertire, ope stellarum. Testantur hoc scarabęi & vermes, muscæ, culices, muresve, qui per Solem in aere vitam concipiunt. In Hispania ad Oceanum orientalem si fasciculum straminis longa hasta surrigas in altum: aer eiusmodi mures gignit, qui ope Solis vitam accipiunt. Sic Leo rugitu matris viuificatur. Sic Anseres arborei vitam per aquam accipiunt. Nam si in aquam illabitur, hæc ei vita est. Si in terram, illa ei mors. Sic & anser arboreus vitæ humanæ & mandatorum violationis figura est. Vita Adami in cœlo erat, velut Yliastricæ animæ & Phœnicis vita in Igne. Et Adami vita; quam ex Aqua accepit, in aqua similis erat vitæ anseris arborei, in aqua. Sicut Anseri arboreo ad mortē & formę mutationē causa Terra est: ita etiā Adamo Terra causa est mortis & trāsmutationis formæ & proportionis corporum Arboreus enim anser putrescit, & in nonnullis locis ex ipso fit testudo, Harum multas equidem in Hispania, & locis aliis septentrionalibus, vt Lappia Suecia, Finmarchia, Curlandia, Finlaudia, &c vidi.

Monocerotis Allegoria.

Sol vita rerum.

Murium in Hispania mirā generatio.

Cæterum arborei anseris mentionem ideo feci, quoniam testudo ex ipso gignitur. Vobis enim notum est, etiam ranam ex anate, & murem ex anguilla nasci. Anguilla enim corpus suum ex aere & aqua habet: id quod ex muris generatione colligi potest, qui ex stramine in aere generatur. Si vero stramen ex dimidio in aqua, ex dimidio in aere est, ex ipso generatur Anguilla, & ex anguilla in terra postmodum generantur mures.

Testudo ex Ansere.

Rana ex anate.

Mus ex Anguilla.

Anguilla ex stramine, &c.

N B. Anguilla sectatur terrenos cibos, sicut mus aut volucris. Idem & rana facit, ideo ex aqua pabulatum ad gramen pergit, velut & Anguilla. Cur id faciat, vobis absconditum est. Rana vero ideo facit, quia cum cauda generatur. Et sicut Anguilla sine pedibus in terra sese volutando promouet extra aquam, sic se etiam rana volutat, & postea vi terræ quadrupes fit.

Sic etiam *Behamoth*, vnicornu ex aqua genitom est, & tamen quadrupes fit, ex vi terrę. Nam in aqua vnicornu habet caudam & squamas,

Behamoth seu Achamond. & quid.

ſquamas, quas tamen in terra amittit,& quadrupes fit. & loco caudæ vnum, non duplex ei enaſcitur. Itaque plura attendite. Anſer arboreus eſt in terra. Ideo etiam in terra mortem ſuæ formæ adipiſcitur. Et tamen vitam ſuam non perdit, ſed ex illo generatur teſtudo Sic etiam *Behamoth* (al. *Behamond.*) ſecundum formam & vitam tranſmutatur in terra. Itaque de Behamoth legite *capitulo quadrageſimo, libro Iobi.* In Cabaliſtico enim volumine Iobum explicaturus, dicam, quid in ipſo de vnicornu, nouo corpore, & Maria præfiguratum eſt. Nam ad lapſum Adæ & Euæ omnia directa ſunt. Sic Linea vitæ explicanda eſt.

Iam vero Adam ac Eua Imaginem Dei, hoc eſt, Imaginem Animæ Yliaſtr. in Paradiſo amiſit, & per hunc lapſum cœlum quoque velut habitatio (quæ pro creaturis animalibus facta non eſt) ei ademptum eſt. Sic Adam & Eua locum ſaltem cœli, & imaginem figuræ cœleſtis amiſit: Vita autem cœleſtis Yliaſtri extincta penitus non eſt, ſed imago tantum vitioſa euaſit, ſicut pluribus de vnicornu tradetur.

Porro Yliaſtrum in loco capitis Adami ſimile eſt cornui, quod recta in media fronte ſuper Yliaſtr. Behamoth enatum eſt. Duo enim cornua laſciuiam denotant: & bicornia animalia omnia laſciua ſunt. Vnicornu vero ad notandam pudicitiam creatum eſt. Vnde nullam multiplicationem & libidinem notat, ſed caſtitatem:& non eſt Mas & Fœmina, ſed tantum Mas. Vnde aliam etiam ferre perſonam nullam potuit præter Mariam, veram virginem. Poſtquam enim in Iudæa Maria viſa eſt, ibidem etiam vnicornu apparuit, & in Mariæ ſinum decubuit, atteſtans, partum nullum animalem bicornem in ſinu eius decubiturum eſſe, qui per terrenum Sal nitreum ſemen & bicorne corpus ſe multiplicaturus ſit. Itaque Chriſtum indicauit per Mariæ partum prodituru m.

Bicornia omnia libidinoſa. Vnicornu ſignũ caſtitatis.

Sed pergam diſſerere de Teſtudine, quæ ſolido & firmo domicilio ac oſſe donata, vniuerſa ſua carne abſcondita latet ita, vt nihil eius appareat. Teſta enim cum ipſa creſcit, ſicut cum homine vngues, & pili. Et licet ſint quadrupedes; cum teſta tamen ſua ex ouo, velut gallina ſeu pullus enaſcitur aut excluditur. Excluditur autem à Sole, diuturnitate temporis. Si enim teſtudo oua, quæ in aqua concepit, paritura eſt, in arenam, ſolis radiis maxime expoſitam, eadem deponit. Sol itaque cum ſtellis tamdiu calore ſuo operatur, donec pulli matureſcant, & fracta teſte prodeant. Eadem & hominis Adami ratio fuit. Is perfectam ſuam ſtaturam & proportionem ſtatim accepit, & tamen infans ac noua creatura exſtitit. Et quemadmodum teſta oui teſtudo non eſt, ſed pulli domicilium tantum: ſic etiam teſta ſeu Cranium Adami & Euæ oui teſtæ ſimile fuit. Et quemadmodum pullus viuificatur radiis ſolis, ita vt teſta frangatur & pullo egreſſum præbeat: ſic etiam Sol Microcoſmi per Diabolum diſſolutionem accepit in excludendo, vt Cranium in Adamo rumperetur. Vnde etiam Crux dimidia T in Adami Cranio apparet. Et licet quidem in generatione particulari gallinarum pullus ex teſta erumpat, quod tamen in Adamo & Eua factum non eſt, qui in ſua teſta manſerunt: teſta tamen rimam egit, quam forma mediæ crucis Adamus adhuc circumfert. Alteram partem mediam Eua fert. Quod ſi duo homines, mas & fœmina, oculis & faciebus ſibi obuerſi ſimul inſpiciantur: tunc Eua rimam & ſignum Yliaſtri poſterius, Adam vero anterius habebit. Et ſic ſigna ipſa arcanam interpretationem & accuſationem, qua vnus alterum violationis mandati Dei inſimulat, ſecum ferunt. Horum autem omnium cauſa Diabolus eſt. Vnde euidens eſt, in veteri corpore fructum nullum quæri debere. Quiuis enim vel ſimplicior ac rudior facile intelligit bonum, quod ex corpore veteri prodit, nibili eſſe. Hinc etiam in nullo, vtcunque venuſtus ſit, reſpectu pulchritudinis probitas quærenda eſt. Nec enim ſecundum formam, ſed cor, homo iudicandus eſt.

Teſtudinis qualis generatio.

Iam ſicut calor Solis creaturarum omnium pullos excludit: ita ſciendum eſt, creaturam nullam, quæ excludi debeat, eſſe, quæ Solem eſſentialiter ſibi non innatum habeat. Ex quo etiam conſequitur, pullos vitam ſuam aliter non adipiſci, quam per excluſionem Solis ſuæ Naturæ: cuius rei explicatione magnum capitulum inſumpturus ſum.

Eo autem tempore, quo Adam ac Eua creati ſunt, Sol alius, creaturas illas excludens, nullus fuit, quam Deus. Sicut enim in prima parte huius Philoſophiæ dictum eſt, iſto tempore ſaluittea vita. Eſſentia ac Spiritus, velut & Caſtigatricum ipſum nondum exſtitit: Et tamen Phœnicem ac Salamandram, quorum vita in Igne eſt, hoc eſt, Animam Yliaſt. excludi oportuit. Et Deus pullos ſuos in reſta velut Sol illuſtrauit, ſicut & Spiritus ſanctus obumbrauit Mariam, cum conciperet. Et ſic Deus creaturas ſuas excludere incepit. Præſenſit autem Diabolus, duas has creaturas cœlum, ex quo ille eiectus fuerat, occupaturas eſſe. Ideo Solem Iuſtitiæ, hoc eſt, Deum patrem turbare & obſcurare cœpit,& ſuis præſtigiis irrepens, Euæ faciem ſerpentinam propoſuit, à qua decepta Eua, deſiderium animale concepit, ſicut porro fuſius explicaturus ſum.

Attendite. Quotquot pulli à ſuis parentibus gignuntur, hos omnes oportet per extraneos parentes excludi, cuius rei exempla multa tam de bipedibus quam quadrupedibus proſtant. Cuculi pulli per auem aliam excluduntur. Si nec Teſtudo ſuos pullos ipſamet excludit, & tamen illi viuificantur. Ita etiam notandum eſt, Cuculum in aere volitare, & alis ſuis excluſionem Spiritus ſancti, qui hominem creauit, demonſtrare. Idem etiam facit alauda, quæ in ſublime euolans, voce ſua S. ſpiritus & Solis excluſionem teſtatur.

Præterea cum compertum vobis ſit, tonitru lædere fructus, vt verminoſi fiant, ſicut in nucibus & aliis euidens eſt: velim ad ſequentem meam Philoſophiam vos ſedulo attendere. Cum Adam ac Eua crearetur, Anima mundi AZOT ſpecie ſpermatis in Matricem Maioris Mundi, inſtar roris, prout ſemini conuenit,

conuenit, illa ipsa est. Sed & hoc palam notum est, quod, si semen in vitiosam matricem incidat, Ex ipso monstrum gignatur. Iam ergo, sperma & ros, tanquam semen ex terra, aere, aqua, Igne in Matricem corruptibilem incidit, quæ Matrix polluta & defœdata fuit monstroso partu, qui Diabolus est. Is impediuit lumen, hoc est, exclusionem S. spiritus, & ipsius visum, sicut gallina aut anser de suis pullis sollicita est, quamdiu ouis incubat. Intelligit enim, proposito ipsius remoram & impedimentum iniici posse. Simili ratione Diabolus matricem terreni quoque hominis contaminauit. Ipsa enim matrix est, quæ Diabolum in se continet. Diabolus namque in matrice adhuc habitat, in magno mundo: Vnde etiam maioris mundi

Infernus quid & vbi.

matrix Infernus vocatur, & est. In ea enim Diabolus habitat. Res ergo ita intelligatur. Quoniam filius Dei in mundum venit, & patriarchis seu maioribus nostris, qui in Messiam sperauerunt, nouum corpus dedit: ideo ex inferno educti & egressi sunt, ex quorum numero sunt Dauid Enoch, Elias, Moyses, Aaron, &c. Quoniam ergo matrix illa, in qua creatus Adam est, cœlum erat super aqua, adeo lucidum, vt creationem aspicere diabolus facile potuerit: vidit & audiuit Deum dicere, *Creata sua bona esse.* Quo audito, vsque adeo incanduit & ita percitus fuit, vt nunquam à condito mundo furiosiorem & sæuiorem se præstiterit. Sciuit enim, bonas illas creaturas cœlum occupaturas esse. Ideoque Euæ, etiam dum virgineæ imaginationi vacaret, adeo horribilis apparuit specie serpentis, specie Adami, hoc est, Adamum, aut arborem, in qua Adam creatus est, obumbrauit, id est, occupauit, vt Ouidius inquit, homines in arbores, ceruos, vrsos, mutatos esse, &c. Fraudulentus nequam sciuerat, Adamum terrenos cibos manducaturum esse, & in terreno cibo, verbum Dei ipsi vnitum iri. Ideoque in Principio illico radicem & semen arboris obscurauit; & cum eam cogitaret deiicere in illam sese insinuauit. Sic ergo Eua monstrosum fructum esitauit, & in peccatum lapsa est Hoc ita intellige Verbum Domini debebat Animæ esse cibus, & adhuc est. Non autem obsessus, sed purus & impollutus debebat esse cibus. Verbum enim Domini est panis Angelicus, est Manna, &c. Illam adhuc hodie Diabolus adulterat. Quia enim nouit, Christum eam esse *Mannam*, similem *Elixiri* & *Fermento*, futurum cibum & panem animæ: ideo cogitauit hunc cibum, quo victurus esset homo, inficere & venenare. Non enim solo pane viuit homo, sed quolibet verbo, quod ex ore Dei egreditur.

Cæterum, quia iam incidimus in mentionem hominum cibi à Deo concessi: ad eius explicationem Theologia mihi assumenda est. Nam Linea vitæ, Yl.ast & Cagast. alias intelligi diuisa non posset. Cagast. enim & Yliast. animæ mens & sensus ante lapsum, vnum, & non duo fuerunt, quod factum est per cibum, dicente id scriptura. Ante autem à me dictum est, commode potuisse viuere homines, etsi aluum minime exonerassent. Nec etiam ad sui multiplicationem pudendis opus habuissent: vt quæ post lapsum demum illis enata fuerunt; sicut nonnullis videmus oboriri strumas, si certas quasdam aquas bibant: de quo accuratius philosophandum est.

Iam quærere aliquis posset, hoc modo. Si ergo homines non debuissent in magnum stomachum edere seu cibum ingerere, nec etiam aluum ponere: cur Deus tam varios cibos creauit, & illis vti vescique hominem iussit? Sed qui ita quærit, is de lapsu Adami & Euæ nihil compertum habet, quales scilicet ante lapsum fuerint, quales apparuerint. Hoc si nescitis: nescietis etiam, quomodo Adam & Eua in peccatum lapsi sint. Nemo enim adeo cæcus est, qui non videat, quod vel adhuc hodie Imaginatio in multis prægnantibus, fœtibus monstrosa signa & vestigia imprimat, vt multa passim monstra gignantur. Ranam intuere: ea sine pedibus nascitur, & pedes nanciscitur. Pecora omnia sine cornibus nascuntur, suo tamen tempore illa demum adipiscuntur. Ideo dico, Adamum & Euam lapsos esse antequam eiusmodi ipsis membra enata sint. Et licet quidem cornua ipsis non eruperint: monstrosa tamen membra, qualia sunt *Virga Aaronis*, & *pudendum muliebre*, *&c.* ipsis enata sunt.

De cibo porro discursum Theologicum attendite: etsi Philosophiæ nihil ademptum velimus. Theologia enim nihil est aliud, quam Philosophia de lapsu Adæ. Cabala docet, creasse Deum hominem, vt non animaliter, sed Angelice viueret. Vnde etiam ad Iobum Deus ait: Behemoth fœnum, vt bos edit; quo vnicornu intelligit. Ideo cibum etiam Angelicum creauit, velut ipsos Angelos, qui cibum Angelicum esuri essent; Et hi fuerunt Adam ac Eua. Tales cum essent, Deus ipsos bonos vocauit. Quia autem Angelice edere & viuere illi debuerunt: ideo opus est, vt hoc loco prius panem Angelicum describam, quo vos quoque credere possitis. debuisse Adamum Angelice manducare & viuere cum sua coniuge. Hoc fine etiam mandatum acceperunt, ne de arbore Animalis scientiæ, ex qua Animale corpus tingeretur, ederent, sed manducarent cibum cœlestem. Hæc mandati diuini summa erat. Et si pro mandato Dei Angelico ritu edissent: vixissent vtique quolibet tantum verbo, quod per os Dei egrederetur. Hoc autem à Diabolo impeditum est. Sed quo modo, ad ignoratis. Quare de Manna.

De Manna, cibo, Angelico.

PHilosophia probat, hominem viuere posse, etiam si in ventriculum nihil edat vel ingerat. Id docet ars separationis, hoc est, Alchimia, tam hominum quam brutorum, naturaliter à Deo creata. Videte enim Apes. Mel illæ conficiunt ex Manna nobilissima omnium florum. Id non illarum, sed noster cibus est: Apes namque alium & peculiarem cibum habent, qui mel non est. Etsi enim mel quidem in corpore habeant: cibis tamen aliis vtuntur, quibus corpus sustentant. Oportet enim omne mel prius in corpore apum digeri in mel, quod nobis postmodum ab apibus suppeditatur. Sicut vacca lac fundit nobis pro cibo: sic etiam mel apum Nutrimentum

Mellis materia, Manna. ... apū cibus non est.

non est, sed cibi nostri & medicinæ, vt ita dicam, præparamentum.

Ioannis cibus quis.
Edere duplex est: oris & stomachi.

Voluntas autem Dei fuit, vt homo Angelice ederet. Id docet Ioannes Baptista. Ipse enim locustas & mel *syluestre* edit, locustas ab arboribus decerptas in mel intingens, non, vt multi somniant, cicadas comedens. Iste Ioannes Angelice edit, in ore, non in stomacho. Nec enim aluum deposuit. Ita nos etiam vniuersi similiter cum Ioanne edere possumus. Os enim non minus ac stomachus corporis suum ad coquendos cibos Archeum & stomachum habet, quod illico Magice à Natura adumbratum est. Quod si quis rudior his contradicere cupiet: is aspiciat simiam, quæ quod assumpsit, prius ore concipit, vt notum est. Illud autem si in ore edit, tunc demum in stomachum demittit. Idem etiam facit vacca ruminando. Qui esculus etsi demum verus sit, est tamen animalis. Homo autem visceribus & intestinis non eget, multo minus membris cæteris. Arduum enim hoc consideratu est, quoniam Adam ex imagine Dei io aliam transmutatus est.

Esus quis Angelicus. quis Animalis.

Fortunati historia quid indicat.

Etsi enim historia de Fortunato, fors fidem non inueniat, vbi narratur, quod *Andolosia* in sylua poma ederit, postquam Agrippinam virginem, quam rapuerat, perdidisset: credibile tamen est, historiam illam à sapientibus sanctisque viris Poetice descriptam, duorum primorum hominum lapsum præfigurare. Poma enim, quæ Andolosia edit, ex quibus cornua ipsi enata sunt, indicant, ipsum formam animalem induisse. Per hunc simul intentum fuit quasi digito in Adamum, qui per esum suum monstrosam formam adeptus est. Sed quod Andolosia per fraudem Agrippinæ poma vendidit, vt ei cornua erumperent. Sicut euenisse legimus: per id intellecta Eua fuit. Cumque historia tradat, id ita institutum fuisse propter pileum optionis recuperandum, quem Agrippina secum auexerat: sciendum est, rei sensum istum esse. Quod Andolosia per liberum aerem tranauit, & in eo illico loco fuit, in quo esse voluit, quoties pileo illo tectus optauit: figmento eo præfiguratum est, Adamum ac Euam, ante lapsum, cum optionis pileo adhuc tecti essent, hoc est, antequam lineam vitæ violassent, similes esse potuisse Angelis, modo voluissent, & non animalem potius quam Angelicum ingressum elegissent. Sed per lapsum linea ea fracta est. Et sicut in historia narratur, Andolosiam suum pileum recuperasse: ita Adamum quoque, quod perdidit, per Christum recuperasse intelligi debet. Et sicut Andolosia marsupium vna cum pileo recuperauit: ita figmento eo notatur, Adamum quoque tam æternum quam mortale recuperaturum esse, si de admisso peccato pœnitentiam agat. Marsupium enim bona temporalia & opes notat. Sed etsi quis omnia vniuersi mundi bona haberet, & pileum optionis redimere illis vellet: Pretio tamen nullus emi posset. Itaque nec cœlum opibus redimi potest, sed thesauro marsupij æterni hominis, qui est, purum humileque cor, & Fides. Pileus namque fidem notat. Membrum enim nullum videre potest, quam caput, aut eius oculi. Historia ergo illa lapsus Adæ præfiguratus est, ceu totam historiam deinceps melius enarraturus sum.

Iam vero Mannæ ea est conditio, vt homo, qui semel de ea ederit, denuo non esuriat. Et Christus ipse panis is ac potus est. De quo qui semel edit, amplius non esuriet. Rem porro ita cognosce.

Qui edit homo, edere ita potest, vt vel minus vel plus æquo edat, ac paulo post famem iterum sentiat. Temporalis enim cibus corpus æternum non dat. Præterea mundanus cibus ita etiam vsurpari potest, vt per illum homo peccet. Et tamen hoc viuere non est nisi animale, haudquaquam Angelicum: Et animalibus quidem peccato non est, quia ipsa anima carent. Quia vero homo animam habet; ideo Deum immoderatione cibi potusque offendere potest. Hinc & Adamo esus ille ad peccatum imputatus est.

Æquum erat, Adamum Angelico modo edere, & mandati diuini memorem esse, nec id transgredi. Angeli autem edunt Mannam: & esus iste ipsorum nihil est aliud, quam Dei Maiestatis intuitus. Oculos namque nunquam claudunt, sed Deum creatorem suum perpetuo intuentur, diligentia quam accuratissima. Hinc etiam in oratione dominica Deum ita appellamus: *Fiat voluntas tua, sicut ab Angelis in cælo, & in terra à nobis hominibus.*

Porro voluntatem Dei Angeli perpetuo faciunt, oculos namque suos à Deo creatore suo nunquam auertunt. Hanc Mannam panes oblationis indicauerunt, quos Exemplo fuisse in Biblijs legimus. Sed & de Manna Diabolo compertum erat, quod boni intuendo Deum & eius Maiestatem illa saturarentur, tanquam cibo suo. Ideo de terreno pane tentationem quoque Christo obiecit: licet ars ipsum fefellerit. Christus enim panem terrenum non esuriit, sed sitiit calicem, quem cum suis Apostolis bibiturus erat: adeoque cœlestis Aquaster & Archeus passionis suæ appetitum habuit, qua cœlestis parentis voluntati satisfaceret. Vnde etiam discipulis suis dicit: *Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar.* Non autem cibum corporalem, sed cibum soi Martyrij Christus intellexit, vt passione sua, restauraret, quod per lapsum Adæ & Euæ perditum erat. Luc. 22.

Insuper de terreno cibo hoc constat, quod hominis somnum conciliet ac inducat. Id temere non fit. Hominis enim somnus, mortem notat. Etsi enim terrenus cibus hominem quidem aliquandiu sustentet: nihil tamen hic solidi & perfecti est. Ea enim mera fartura est, qua fames nunquam ita compescitur, vt secundo vel tertio die non redeat. Cibus autem cœlestis & Angelicus hominem ita satiat, vt nouum hominem fames deinceps nulla vnquam premat. Vnde & Christus inquit: Qui de pane meo (Christus se ipsum panem vocat) semel

mel edit, denuo non eſuriet, nec mortem guſtabit in æternum. Vbi Chriſtus dicit, mortem æternam hominem ſenſurum minime eſſe. Vnde euincitur, velle Chriſtum, nos Mannam, quæ ipſius corpus eſt, edere. Vt autem Angeli corpus Chriſti edant, nulla neceſſitas eſt. Non enim pro Angelis Chriſtus mortuus eſt, cum ipſi non peccarint, nec, quo peccent, corpus habeant. Carnem & ſanguinem inſtar hominis non habent: Et tamen non ſunt ſpiritus, quia corpus habent: non quidem corpus ex carne & ſanguine, ſed corpus ex Eſſentia cœleſti conflatum, corpus peculiaris Limbi, de quo in alio capite Philoſophabimur.

Homo Adam, ac Eua, Angelice quidem cum Necrocomica anima creati fuerunt: Sed Limbum peculiarem habuerunt, eumque ſeparatum & diuiſum à Limbo Adami terreni. Et ſciendum eſt, vel dum nobis poteſtatem datam eſſe fieri filios Dei, Angelos & fratres Chriſti. Vnde Angelicus etiam cibus nobis conceſſus eſt. Cumque Chriſtus dixerit: Sanus non opus habet Medico, ſed ægrotus: per ſanos intelligit Angelos, qui nihil peccarunt. Lucifer quidem peccauit: ſed & ob id damnatus, & extra cœlum exturbatus eſt. Si Deus non pepercit iſtis: quid faciat nobis, qui ſumendæ medicinæ tempus habemus, vbi Angelicum cibum ſpreuerimus.

Porro de Manna Deum non ſciuiſſe, quod Diabolus ipſam voraturus eſſet, credi non poteſt. Nam & Adamo ac Euæ Deus interdixit, ne panem illum ederent, per quem mortem corporalem contracturi eſſent. Sic enim inquit: *De arbore ſcientia boni & mali non comedetis, &c.* vbi Philoſophiam meam attendetis.

Scriptura inquit, Deum ſuas creaturas aſpexiſſe, & eas bonas eſſe dixiſſe. Hic videtur eſſe contrarietas, cum & Muyſes dicat, Deum arborem ſcientiæ boni & mali intellexiſſe, quando Adamo interdiceret, ne illius fructibus veſceretur. Itaque Philoſophia tali opus eſt. Deus res omnes ſecundum naturam ſuam bonas vocauit: ſic & Diabolus bonus fuit, quia Deus ipſum creauit. Ipſe autem malus factus eſt & malo ſe polluit, qua de cauſa etiam ex cœlo exturbatus eſt. Porro Diabolo Deus minime vetuit, vt ne ederet. Nam Angeli nihil edunt, ſed illorum iſte cibus eſt, quod vultum Dei intueantur: nec ab initio cibus vllus, quam intuitus pro Angelis creatus eſt. Ideoque animum aduertite ad ſerpentem, quem Moyſes in deſerto erexit. Factum enim hoc eſt propter *Aſpectum*. Quod autem ille in cruce erectus eſt: id denotat T in fronte Adam enatum poſt lapſum, nimirum propter Aſpectum ſerpentis. Valde ergo diligenter conſiderandum eſt, cur Moyſes ſerpentem præfigurauit. Cum enim ſerpens figura Chriſti fuerit: notum vniuerſis eſt, Chriſtum non eſſe vermem. Nam ſerpens vermis eſt. Interpretatio hæc eſt. Moyſes ideo ſerpentem erexit, quia ſciuit, pro genere humano Chriſtum paſſurum eſſe. Ideo crucem pro ſignanda Chriſti paſſione finxit. Serpens autem ſignificat lapſum primorum parentum, qui Aſpectu ſerpentis decepti ſunt, vt mandatum Dei violarent. Sic & Baſiliſcus ſarpens eſt, omnia, quæ intuetur, interimens, quod experientia teſtatur. Et licet ſerpens quidem ab Eua conſpectus ſit: ipſa tamen Diabolum eſſe ignorauit. Augelica namque & cœleſtis natura Diabolum non nouerat: vſqueadeo Deus non vult, homines noſcendo malo operam dare. Adam ergo ac Eua à Baſiliſco Infernali per Aſpectum ſeducti ſunt, quia inſtar recens natorum infantum erant. Niſi enim intellectum puerilem habuiſſent, Diabolus ipſos ſeducere minime aggreſſus fuiſſet. Vt ſummatim dicam, prodeundum Baſiliſco erat. Vnde prodiit, iam notum eſt. Per Imaginationem primo peccauit in Deum, dum ſibi ipſi, vt Deus, pulcher videretur. Sic factus eſt Baſiliſcus, & Angelicam ſpeciem amiſit. Formam enim habuit, qualem Adam ante lapſum. Et ſicut Adam veram imaginem & formam diuini hominis amiſit: ita ſuam formam etiam Diabolus perdidit. Et ſicut Baſiliſcus monſtrum eſt, ſic & Adam monſtrum erat poſt lapſum. Sicut mulieres vel dum ſemen ſuum monſtroſum faciunt: ita ſemina omnium fructuum monſtroſa fiunt propter tonitru Maioris mundi, verbum Dei, in quo ſermo Dei erat verbum *Fiat*, quod bonum erat, & per quod homo vitam ſuam cœleſtem accepit. Deus enim Matrix erat Animæ Yliaſtri: vnde & in verbo Caro & Limbus cœleſtis hominis caro facta eſt. Cæterum cum ipſe quoque Diabolus ſermonem habeat: & ſermo ipſius tonitru ſit: ſciendum eſt, matricem macrocoſmi quoque tonitru habere, quod eius ſermo eſt, ſicut hominis ſermo tonitru microcoſmi eſt. Itaque quemadmodum tonitru poma ac pyra æſtuoſa ſua grandine, & fulgure vermiculoſa facit, quod in nucibus videre eſt: Ita Diabolus quoque ſuo tonitru & & ſermone, veluti verbo Fiat, cibum hominis infecit. Et primum oculos fœminę Adami monſtroſos fecit, veluti fœdam imaginē noſtris quoque mulieribus fructum ſuum fœdare & monſtroſum facere videmus. Deceptus autem eſt Adam cum Eua in cœlo, & ex dimidia in terra. Nam capite ſuo & corpore dimidio Adamus in cœlo fuit, inferiore autem parte ipſe cum Eua in matrice maioris mūdi ſuper aqua fuit. Cum vero æternū & mortale in vno conſiſtere non poſſint, adeoq; cibus æternus & mortalis ſeſe inuicē non ferrent: Sathanas ex Deo audiuit, Deū ipſi omnia animalia propoſuiſſe, vt ipſis nomina inderet. Ibi Adamus terrenus & cœleſtis erat, velut & Eua. Sic Adam Euę quoq; nomen dabat, dicens: *Hoc os eſt de meo oſſe: ideo vocabitur virago.* Inſultans ergo Diabolus, & ipſe de ſermone cogitabat. Cœleſte enī Fiat intelligere nō poterat. Cum vero Adam *Fiat* ſuū Microcoſmi pronunciaret: minoris terreni mūdi id tonitru, is ſermo erat, quē Diabolus intelligebat, ſeq; Adamo, ac ante hunc Euæ proponebat, & ſuū Fiat faciebat. Famē namq; vtriuſq; hominis videbat, ac per ſuū Fiat aut ſermonem, Euam vt fœminā, non vt virginem decepit. Quomodo enim manere virgo potuit, cum deberet gignere liberos? Et tamen

si filios genuisset, & fructus arboris non infecto modo inspexisset, virginitatem nihilominus retinuisset. Nec enim animalem, verum humanam impraegnationem passa fuisset. Iam vero conceptio & impraegnatio monstrosa facta est, contra imaginem Dei, quare ipsam etiam monstrosam voco. Hinc etiam omnes mulieres non tantum per inspectionem ciborum terrenorum, verum etiam per eorundem fortem imaginationem & frustrationem foetibus suis talem formam imprimunt. Porro autem Deus maiori mundo sermonem & imaginationem dedit, & Imaginationem illam, terream matricem Elementaris corporis Adami fecit. Ibi matrix & anima maioris mundi hominem generare admodum desiderauit. Verbum autem Domini, *Fiat*, Factum est caro, & caro coelestis. Sed verbum Domini incitabat *Fiat* & Imaginationem Animae maioris mundi: & tunc aquea matria & anima quoque impraegnabatur & terrenam carnem gignebat. Haec simul omnia facta sunt: & Diabolus cum suo *Fiat* se quoque permiscuit. Hoc modo Eua euasit monstrum: non quod Eua de *Fiat* aliquid Diabolici concepisset, quod minime asserimus; sed quod Anima & Matria maioris mundi inde facta sit secundum terrenum Limbum, arborem scil. quam vos corallum vocatis, quasi diceretis *Carollium*, à carne. Haec arbor erat, super qua Adamus creabatur, sicut erboreus anser indicat.

Oportet autem Phantasiam hominum prius impraegnari & concipere. Phantasia hac Adam ac Eua donata fuit, vt multiplicarentur per ipsam sicut tignarius domum. Imaginatione & forma prius concipit, & eam qualis esse debet, fingit facitque, sic etiam Animam mundi in Imaginatione & Phantasia terreni corporis prius impraegnari oportet. Vtraeque enim humanae (Microcosmica & Macrocosmica) Imaginationes secundum terrenum Aquastrum vnum sunt, ex multis causis. Ideo etiam animam maioris mundi matricis Aquastrum appello. Est enim Luna in qua Fiat animae mundi absconditum est. Ad haec porro consequitur, Aquastrum maioris mundi omnia etiam imaginari & videre, velut homo omnia in somnio videt. Iam Deus expresse homini vetuit vt sculptile sibi non faciat: quod nec ipsum citra euidentem causam factum est: vt ne scil. animae mundi ea gloria assignaretur, quae ipsa hominem formasset, aut in formam humanam compegisset. Is honor Deo patri debitus est in omnibus. Nam vetus Yliastricus coelestis homo ante lapsum à mundo formatus non est, aut per eius animam in Imaginem coaluit: sed Adam ac Eua praecise ad similitudinem Dei facti sunt, ac in illa etiam mansissent, nisi imago serpentis in arbore delituisset. Intellexit ergo Diabolus, *Azoth* mundi hanc habere virtutem, vt omnia imaginando in viuentem potestatem deducere queat. Quicquid homo facit, formatue: idem format & facit etiam Azoth ad viuentem creaturam in aqua, in terra, in aere, in igne, vt illam videamus. Eandem vim etiam anima mundi habet, sicut id in aqua notum est, etsi oculis minime videatur: vbi multae huiusmodi creaturae ex vi & imaginatione animae mundi prodierunt, sicut in manifesto euidens est.

Porro sicut imaginando non sibi, sed foetui suo imprimit: ita & matria animae Azoth & imaginatio maioris mundi, imaginando non seipsam monstrosam fecit, sed foetum suum & sobolem, Adamum ac Euam.

Eua enim ac Adam in *Matrice Paradisi*, seu in matrice Macrocosmica adhuc erant. Notum vero est, quamlibet mulierem, si foetum monstrosum paritura est, aliquid monstrosi intueri debere. Quoniam ergo Imaginatio & anima mundi maioris, cum Imaginatione minoris mundi vnum est, Eua autem monstrosum serpentem, qui formae & imagini Dei contrarius erat, aspexit: aspectu illa seipsam offendit Eua, & tamen nihiluminos animae & matricis maioris mundi fructus fuit. Sic ergo iunctim Imaginatio magna & parua monstrosum serpentem aspexit, & intuitum illum damnum secutum est. Sicut iuuenculae mulieres oculis primum luxuriant: ita etiam maioris mundi anima & matrix, velut & minoris, Eua, instar infantum erant, nec pauciorum annorum esse poterant. Cumque anima & Imaginatio Macrocosmi & Microcosmi vnum essent, & Eua Macrocosmi secundum terrenum corpus infans esset: ideo serpentem vtrique inspiciebant. Sic nimirum Eua in Imaginatione monstrosa euasit, velut & Adam. Aspiciendo enim serpentem Eua fiebat monstrum, sicut & monstrum fieri foetus solet, quoties mater monstrosa imaginatione afficitur. Quod si ipsorum oculi tam per aspectum, quam per sermonem serpentis non fuissent facti Basilisci: eius ille nec Euae nec Adamo quicquam nocuisset. Io plena autem imaginatione Eua edit, & monstrum euasit, & arborem ipsam monstrosam fecit, velut & bolum, quem comedit, non secus ac Necromantista vuam arte sua in mensa crescere iubet, in quam, si quis assidens cultrū iniiciat, sibi ipsi nasum incidit, quod quidem per Imaginationē *Necromantista* facit. Sicut ergo vnam praecisurus homo, sibi ipsi monstrosum nasum facit: sic eadem etiam ratio fuit esus Euae, cum ante ipsam simili facie arbor staret.

Ita in Philosophia sic deinceps pergo. Quicquid seipsū edit, monstrū fit. Yliastrica autē anima Euae Angelica erat, ex eodem Limbo ea quo serpens producta. Et angeli perpetuo apertos habent oculos, nunquam clausos. Quod sciens serpens, Angelicae imaginationi sese exhibuit, & non terrenae.

Porro narrant, Basiliscum si in speculo seipsum intueatur, mori. Hoc verum esse, vetus experientia docet. Ideo Eua vidit Limbū, hoc est serpentem esse monstrum. Sicut quęlibet mulier terrenum Limbum videt esse monstrosum ex quo secundum terrenum corpus facta est: ita & Eua Coelestem Limbum, ex quo Necrocomica ipsius anima & corpus prodiit, monstrosū quoq; vidit. Qua ratione mulier terrenos cibos intuetur, & fortuito dispicitur signū eius, quod mater aspexit: aut veluti virgae Iacobi variegatae in causa fuerūt, vt per imaginationē oues varios foetus conciperent, quod quidē super aqua fieri oportuit: sic & Eua serpentē aspexit, & mōstrosa euasit. Quanquā nō anima aut Necrocomicū corp⁹,

sed

sed terrena animalis anima, homo, fructus matricis verbi Domini instar infantis fuerit. Ideo terrena quoque & animalis anima Salis Nitri monstrosa facta est, quæ debebat effigiata esse secundum imaginem Dei, hoc est secundum imaginem illam, quam anima & angelicum corpus ante lapsum habebant. Et quemadmodum fieri potest, vt vtræque animæ iunctim imaginentur N. S. ita etiam vtræque Salnitrez animæ sese mutuo monstrosas fecerunt. Cumque soli angelici oculi, non etiam cæteri aperti essent: serpenti, cum ipsum Eua intueretur, angeli oculi adempti fuerunt. Solum namque terrenum Limbum in Eua vidit, non Cœlestem aut angelicum. Angelici enim oculi in serpente fracti erant. Quod autem serpens Cagastricis terrenis oculis, hoc est oculis animalibus viderit, id ex nostris oculis patet, quando ceu animales à nocte obscurantur: tunc enim animæ & Necrocomici corporis visus viget, & fraudem serpentis adhuc metuit. Ideoque in tenebris sollicitudo curaq; animæ verè sentitur. Qua causa etiam animalia omnia, quæ cæca nata sunt, valde imaginationi nostræ aduersantur, & passim multis timorem incutiunt. Et Basiliscus in Paradiso tantum nocuit animæ, vt mortales fieri, fecerit, vnde etiam mors peccati stipendium factum est, hoc est vt terrenum corpus per mortem iam deponendum sit. Quia vero verbo Domini cibamur, per Mannam in Eucharistia: ideo Imaginatio nostra est Matrix, & impregnator corpore & sanguine Christi, hoc est Limbo vitæ æternæ, & in hac vita nouum parit corpus, quod adolescit, ex terreno agro in horreum æternum, hoc est ouum separatur à veteri, & gloriam creatoris ingreditur. Itaque qui credit, is iam pregnans est, & corpus Christi vere accepit, hoc est quotidie apud Deum Mannam manducat. Sic nimirum filij Dei gemini enascuntur. Talis seminator (al. semen) est Christus.

Sed pergamus de pane Angelico, seu Manna. Nullus angelus edit ore: sed quilibet angelus edit scientia in Imaginatione. Ideoq; oculos etiā perpetuo apertos habet, quia somno nō opus habet, cum ad vigilandū creatus sit. Quod si fieret, vt angelus ad quendam hominē visibiliter accederet, ille autem homo mortalis honorem ei deferret vel genua inflectendo, vel aliud quid faciendo: angelus tamen id minime admitteret. Sic enim illico responderet: Deum honora, eius honor est. Angeli namque perpetuo in spiritu suo Imaginationis cogitant & loquuntur de illa maiestate. Vnde etiam ipsorum hæc cantio est, *Sanctus, sanctus Dominus*. Hinc etiam angeli, velut *Raphael*, qui iunioris Tobiæ comes fuit, non nisi ministros, & haudquaquam Dominos sese prædicant. Humiliant enim se ad potentiam, virtutem & maiestatem Dei: quæ humilitas ipsorum cibus est, ad voluntatem Dei complendam. Itaque humilitas, & mandatorum Dei complendam. Itaque humilitas & mandatorum Dei impletio angelorum æterna Manna est. Vnde etiam Elementatem panem nullum esuriunt.

Itaque cum etiam in oratione Dominica precemur: *Domine fiat voluntas tua, adueniat regnum tuum, &c.* eo vtiq; fatemur, quod nostræ quoq; Imaginationi ad Christum perpetuò respiciendum sit. Is enim perpetuo noster cibus esse debet, vt nunquam amplius nos terreni cibi Dominos arbitremur, sed humiles nos seruos præbeamus, qui voluntatem Domini exequantur. Sic enim in humilitate etiam angeli manent, dum voluntatem Dei perpetuo considerant, & oculos suos ad maiestatem Dei semper intendunt. Et hæc scientia angelorum visus est. Vnde etiam ipsorum oculi non horsum, vorsum, ad dextram vel sinistram contorquentur: sed sicut se habet scientia: ita & oculi. Rei documentum captari potest à quolibet homine sedente in mensa, qui, quo delectatur cibo, eum appetit, & ad illum oculos suos conuertit.

Sic etiam, si vir speciosam fœminam, aut fœmina venustum virum amat, oculos suos co dirigit. Angelorum autem oculi simpliciter suum cibum aspiciunt, Deum scil. creatorem, & hoc vnum cogitant, vt prompta obsequentia voluntatem Dei expleant. Hic est ipsorum panis, seu Manna Cœlestis. Sic enim corpus ipsorum in forma Angelica inuiolatum conseruatur.

Et hæc de Manna Angelorum, in terreno corpore creatorum, dicta sint. Adami vero ac Euæ ratio longe alia est. Corpus enim terrenum ipsi habuerunt, ex viribus quatuor Elementorum conflatum, quod iam pridem demonstratum est. Multum ergo discriminis intercedit inter Angelum & hominem: vt alia etiam vtrobique Philosophia opus sit.

DE PANE HVMANO, PRO CORpore Hominis in paradiso creato.

CVm Deus hominem crearet, homo in cœlo fuit cum corpore suo Angelico, hoc est, ea parte, quæ supra cingulum est: altera parte sui fuit super aqua, sicut herba aut arbor radice sua defigitur in terram, parte autem altera in libero aere promanet. Vniuersam ergo Physicam hoc sensu explicaturus sum. Mihi namq; ceu Physico iure ac omnino explicandum est, quidnam inter cibum humanum & Angelicum discriminis sit.

Moyses Physice nihil tractauit: sed particulariter tractat Theologica. Ideo noui quoque testamenti fundamentum omittit, quod per Apostolos & Euangelistas proponendum fuerat. Et Christum oportuit prius implere, quicquid Prophetæ ante eius natiuitatem vaticinati fuerunt. Itaque Moyses donum intelligentiæ Creationis particulariter tantum habuit, non totaliter, qualiter id pro rei necessitate describendum fuerat. Rem eam forsan exactius non tionerat.

Nec enim mentionem facit illius proportionis, qualitatis, primæ materiæ Limbi æterni & Limbi Elementorum: sed tantum indicat Materiam terræ, ex qua homo factus est, tantum secundum vnam partem. Tres reliquas partes, aerem, aquam & ignem subticuit. Nec enim à puero (quod aiunt) Physicus fuit: sed à Deo vocatus est Dux &

& Antecessor filiorum Israel, more Theologico. Itaque descriptio etiam illius Laicis comprehensibilis non est. Valde enim infirmom id Physico fundamentum futurum sit, si textui secundum creationem citra Interpretatiooem Moysis credat. Nec enim Physicus, vt Theologus, fidei acquiescit, sed ipsius operis probationi & experientiæ euidentiæ Moyses autem Theologice ad fidem pro simplicioribus scripsit, quod notandum est.

☉ Adam vmbilicum non habuit, qualem nos nunc homines habemus. Causa autem hæc est. Adam à nulla fœmina genitus, sed à Deo creatus fuit, & formatus per & ex radice Matricis Microcosmi. Nec enim cultro aut nouacula adacta à sua matrice liberatus est, veluti vmbilicus infantum præcidi solet. Et in hoc quidem Arcanum singulare conditum est, cur Adam illico à creatione locorus sit, quod tamen minime fecisset, si per sectionem vmbilici ab vtero liberandus fuisset. Hic Rhombus & neruus veri Physici situs est. Sed hanc rem ita expediemus. Infans, qui fortiter clamat, rumpitur, & tumidum vmbilicum adipiscitur. Idem similiter etiam accidisset Adamo, illico locuturo, si vmbilici tam longum ductum habuisset. Id autem factum non esse, ostendit *Nymphæa aut Nenuphar, Coralli, Carabe, & Vnicornu, &c.* vbi Paradisus in aqua fuit, & adhuc etiam, etsi Adam humanum membrum non habuisset (sicut ipsum non habuisse certum est) secundum quod rumpi potuisset. Inde sequitur ipsi fuisse moriendum, si sub aqua loqui debuisset. Cur autem liberi adhuc hodie baptizentur, reuelari omnibus tutum non est propter secuturum abusum.

Imaginationis vis exemplum. Iam descendemus ad causam imaginationis per visum & cogitationem. Duplici ratione mulier sæpios fœtui suo deformitatem & monstrositatem imprimit. Exemplum adducemus cuiusdam in Bohemia degentis: cuius mater cum propendens membrum equi attentius inspexisset, tale pudendum filio impressit, quod equino aliquanto grandius esset. Id credent, qui viderunt, hoc nimis molestum fuisse ferre ei, qui illud habuit, quique ob familiæ præstantiam nominari non debet. Hac ergo ratione homo formam ac imaginem suam amittere, & monstrosam speciem matris imaginationem suscipere potest.

Hic si quis respondeat, verum id quidem esse de matre & infante, sed adultus quoque idem similiter euenire non posse, rem ridiculam is proponere iure videatur. Fieri enim potest, vt in regione quadam pestis grassetur, & illa exstinguantur cognati, fratres, sorores, &c. eius, qui in terris exteris moratur, aut aliquo negotiorum causa profectus est. Si huic absenti sano, vel à nunciis, vel per literas significetur, peste grassante cognatos, fratres, sorores, &c. abreptos esse: tunc ille perculsus pestis tam fortem imaginationem concipit, vt & ipse vlceribus aut bubonibus illico corripiatur, sicut hoc modo multos interiisse euentus docuit. Ex quo conucere licet, per Imaginationem multa homini euenire posse, quæ minime credi solent, quæ omnia reuelari, satis tutum non est. Nam & per Imaginationem fidei saluamur, quod plus est. Exemplo autem vobis sint vngues hominis: ex quibus videte, quidnam creturum sit, si vngues præcidi non deberent, quod crassiorum & rudiorum causa adducimus. Vngues enim ante lapsum Adamo dati non fuerunt, vt nec dentes, eo modo, & forma, qua nunc apparent, sed integri & indiuisi. Duo saltem ossa fuerunt, vnum superius, alterum inferius, sicut & tali habitu alios qooque homines post Adamum raros esse, historiæ comprobant.

Quod autem dentes in ore diuidantur, velut & linguæ tempore Nimrodi: id Arcanum qui & cur accidat, satis nobis compertum est. Sed de labore Sophiæ silendum est, quoniam mundani Deunculi imperant, quod nobis non leui dolori est. Itaque si fundamentum Imaginationis à nobis ita explicandum est, vt intelligatur: attendemus primum ad brutalem Imaginationem Animalium. Cur auibus, cuiuscumque generis sint, rostrum iugiter crescit. Citra Magiam hic nec vos, nec ego, quicquam intelligemus. Nam ex acuendo intelligitur, quamdiu creturum sit rostrum siue gallinis, siue passeribus siue ciconiis, &c. Si non *terendo* illud quocunque modo acuerunt: cuius consideratio quidem momenti haud lenis est. Auiculas Syluestres aspicite, quomodo rostrum acuant, si cibum sumpturæ sunt. Cur id fiat, ignoratis. Cur autem maiora volatilia idem similiter non faciant, quod minora, in causa est *Cubitus Linearum Vitæ, & longum scutum illorum.* Quod quidem Cabalistice explicari posset, si propter euidentes explicationes non illico Diabolici indicaremur. Quia autem Apocalypsis pro libro Diabolico habetur, silendum nobis est. Illius enim etiam Propheta Hesekiel & Esdra mentionem faciunt. Dolendum vero est, abscondita hæc Arcana non concedi explicanda illis, quibus ea intelligenda à Deo data sunt. Nam & ex hoc vno fundamento deducitur Regeneratio Phœnicis, Halcyonis, cancrorum & aliorum infinitorum animalium. Cur ergo prohibitum sit, veritatem Regenerationis & Imaginationis describi: quia transfiguratio Christi sua causa non caret?

Integrum non esse hunc librum, ex locis aliquot superioribus conicere licet. Hæc igitur boni consulere æqui Lectoris est, donec & reliqua in lucem prodeant.

PHILIP-

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI MEDICI ET PHILOSOPHI.

ARCHIDOXIS MAGICÆ.

Liber I.

DVarvm mihi non est, quin si scripta hæc nostra in lucem proferentur, quamplurimi oppido admiraturi sint insignes has & absconditas virtutes, in metallis, artificio manuali præparatis, latentes. Pars namque alia illas pro superstitiosis, Magicis & supernaturalibus habitura est: Pars alia inter abominanda & idololatrica media illas recensebit, quasi

Obiectio.

coniurationibus Diabolicis ad illarum rerum confectionem opus esset. Sic enim illi instabunt: Qui quæso fieri posset, vt metalla cum suis assignatis Characteribus, literis & nominibus eiusmodi virtutes operarentur, nisi Magica & Diabolica opera interueniente præpa-

Responsio.

rarentur & conficerentur? Sed his responso tali occurro. Credis ergo, vt audio, quod, si Diaboli ope talia conficiantur, suas virtutes & operationes habeant? Quin igitur hoc credis, quod Creator quoque Naturæ, Deus in cœlis habitans, adeo potens sit, vt virtutes & operationes illiusmodi metalli radicibus, herbis, lapidibus & similibus, aliis similiter indere &

Deus Diabolo potentior.

conferre possit? Quasi vero Diabolus fortior, ingeniosior, omnipotentior & valentior sit vnico, æterno, omnipotente & misericorde Deo, qui dicta hæc metalla, lapides, herbas, radices, similia omnia, quæ supra & intra terram, in aquis & aere viuunt vigentque, in salutem &

Hominis causa omnia creata.

commoditatem hominis creauit, & gradibus suis exegit? Præterea certum omnino, ac per ipsam experientiam euidens est, mutationem temporis singulares vires & operationes habere, maxime si metalla quædam peculiaribus temporibus mutuo confundantur & elaborentur. Nam hoc multis modis per experientiam constat, & in propatulo est. Porro etiam de-

Metalla cur viuãt.

monstrare nemo potest, metalla ipsa mortua & vitæ expertia esse. Illorum namque olea, salia, sulphura, Quintæque Essentiæ, quæ Reseruatiua summa sunt, ad vitam humanam fouendam & sustentandam vim maximam habent, & in hoc cæteris simplicib. omnibus præpollent, sicut hoc in omnibus nostris remediis euidens est. Quicquid si illa vitæ quidem expertia essent; quo quæso pacto in ægris & iam prope emortuis hominum membris ac corporibus recentem, viuidamque vim resuscitare, & quasi postliminio restituere possent? Notum enim hoc est, de resolutis & contractis, de Calculosis, de Gallicis, de Hydropicis, de Epilepticis, de Maniacis, de Podagricis, & cæteris omnibus, quos breuitatis causa hoc loco omitto. Audacter ergo assero, metalla ac lapides æque ac radices, herbas, & fructus ceteros vita sua pollere, discrimine tamen interueniente illo, prout me-

Tēporis vires quantæ.

talla secundum tempus præparantur & elaborantur. Tempus enim notoriam efficaciam ac vim habet: quod multis quidem doceri argumentis posset, nisi illa, ceu publice iam nota, omitti hic satius esset. Quæ enim communia, & publice nota sunt hoc loco tradere minime decreuimus; sed tantum illa, quæ difficilia, & sensibus incomprehensibilia & propemodum aduersa occurrunt.

Porro suas vires & efficacias habent etiam Signa & Characteres, & literæ. Iam si metalli natura ac proprietas, cœli item ac Planetarum Influentia & operatio, characterum denique, signorumque & literarum significatio & conditio, vna cum obseruatione temporum, dierum & horarum consentiunt ac concordant, quid obsteret obsecro, cur confectum huiusmodi Signum aut Sigillum suam vim & operationem non haberet? Cur hoc suo tempore non prodesset capiti, aut suo tempore illud non cōmodaret visui? aut istud suo tēpore non vsui esset renibus & calculo? Et iis quidem comprimis, qui intro in corpus assumere remedia alia fastidiunt? Nihil tamen horum fieri aut sperari debet sine addita ope aut auxilio ipsius Medicinæ parentis, *Iesu Christi*, veri & vnici Medici.

Christus vnicus Medicus.

Insurgunt hic illi, & obiiciunt, Verba siue Characteres vim nullam habere, & Nullam (*ceu vocant*) æque efficacem esse, ac est crux, cum mera signa seu figuræ sint. Obtendunt præterea ὀφιοχυνδὲξ in Græca lingua plus non sonare, quam in Latina, *serpentes occidere*. Sic apud Germanos Heiß/ idem esse quod apud Latinos *Ardens*. Sed responde tu mihi; vodenam sit hoc, quod serpens in Heluetia, Algouia aut Sueuia Idioma Græcum, *Osy, Osya, Osy, &c.* intelligat, cum tamen nec apud Heluetios, nec Alguuios, nec Sueuos hoc seculo adeo vulgaris lingua Græca sit, vt venenosi vermes eam addiscere queant? Dic, inquam, mihi, qui, aut vbi, quibusue ex causis, serpentes verba hæc intelligunt, aut quibus in Academiis ea didicerunt, vt ad primum illico illorum auditum cauda retorta aures tibi obstruant, ne iterato verba illa audire cogantur? Quamprimum enim illa audiunt, præter suam naturam & ingenium, e uestigio immoti iacent, & morsu venenato nullum hominem insectantur læduntque, cum tamen alias, ad quemlibet ingressum hominis auditum derepente aufugiunt, & ad cauernas suas deuertunt. Si respondetis mihi. Id quidem facere naturam: Bene est. Hoc vnum enim abs te exspecto. Si ergo natura id facit in serpentibus, cur similia non faciat etiam in aliis? Si respondes aliud, in causa esse terrorem, quo serpentes perculsi, hominis aspectum vereantur, obmutescant, & quieti iaceant: iam mihi respondebis etiam, cur, si magno cum tumul-

ὀφιοχυν. ὀχ. quid.

Osy. Osya. Osy ligamentum serpentum.

tu

to, vel clamitans, vel tormentum elidens, vel aliter alte crepitans, homo incedat, ooo simili quoque modo serpens immotus iaceat? vnde euincitur, characteres, verba, & sigilla reconditam latentemque in sese vim habere, quæ naturæ ipsi minime aduersetur, nec cum superstitione coniuncta sit. [Quod si tu vrgeas, noo ipsa per se verba, sed concurrentem hominis clamorem talia præstare: iam aperte tibi contradico. Nam etsi verba hæc tantum in membranam seu pergamenom aut chartam idoneo tempore describas, & illam serpenti imponas, tamen non minus immobilis ille iacebit, ac si alta voce verba eadem ingeminares. Præterea mitum admodum & incredibile tibi videri nō debet, à Medicina iuuari posse hominem, etsi intro illam in corpus non assumat, sed sigilli modo & more de collo tantum suspensam gestet. Vides enim similem operationem fieri etiam in vesica à Cantharidibus. Nam vrina sanguinolenta fit, si cantharides saltem manu contineas, cum tamen vesica, quæ conceptaculum vrinæ est, interius in imo corpore consistat, manus vero, extra corpus posita, à vesica quam longissime absit.

Cantharides vrinā cruētam faciunt.

Quod veto mortuis etiam rebus vis aliqua insit, alcedinis adducto exemplo probo. Illius enim mortui cutem si distringas, & suspendas: videbis, ipsam etiam teficcatam quotannis plumas veteres excutere, & eiusdem coloris alias recentes producere. Nec vno tantum id anno, verum continuis aliquot fieri obseruabis. Hic si tu porro quæras, apud quemnam scriptorem auctoremue ista legerim, & talia re-uera fieri compererim. Sophistæ tibi, & diuinorum operum contemptori ita respondeo. Dic, amabo, mihi, quisnam vso inspirarit, vt quoties ex immoderata sanguinis copia hebetari sibi visum intelligit, ad apum alueos festinet, & ab apibus venas turgidas sibi pungi tundique, expetat, donec humorum & sanguinis copia extracta, visum acotiorem recipiat? Quis ceruo, Diptamum sibi medicinam esse, prodidit? Quis angui serpentariam, quis cani gramen, theriacam sibi ac purgationem esse, ostendit? Quis Ardeam docuit, vt aqua marina rostro hausta, & in anum profusa, veluti clysterem anum sibi proluat? Et animalium quidem istorum, quæ singula singulas suorum morborum curas norunt & moliuntur, nullus plane numerus est. Quæ vbi nam illas hausisse artes dices? Si dixetis, istos instinctus Naturæ esse: laudo ptoboque. Interim si in animalibus ista Natura præstat, quanto magis in homine, qui secundum imaginem rerum vniuersarum creatoris factus, cerebrum insuper etiam rationale ad hæc omnia consideranda & effingenda accepit? Cæterum, res quidem extra corpus positas, pro sanandis morbis nihil facere, id veto falsum & temerarium est. Sol enim splendorem & lucem nobis afferens, res occultas quoque ita penetrat, vt vel intimas quasque sedes, & cauernas calore suo late feriat. Nemo enim inficiari potest, verno tempore penitissimas etiam terræ partes vndiquaque tucalescere: cum tamen supernas & extimas tantum Sol collustret. Vnde crescentia omnia vim suam, succumque ac veluti nouam vitam suscipiunt. An non

Mortuis etiā vim occultā inesse rebus.

Halcedinis mira Historia.

Visum sagacitas.

Diptamus, &c. Serpētaria, &c.

Homo creatura rationalis.

igitur Naturæ quoque vet, & Influentia cœlestium Astrorum ac Planetarum, vna cum remediis aliis, quæ ex metallis, herbis, lapidibus & similibus aliis deptomimus, intro in corpus fulgere queat, ad abdita scilicet membra, neruos, venas, & ipsos morbos, qui in carne & sanguine hominis vndecunque progressu temporis ex causis variis colliguntur & fiont? Vt enim morbi & accidentia sunt varia: ita variæ quoque sunt curationes & auxilia, quæ ipsis opponuntur secundum qualitates, & peculiaria tempora, & dies.

Tēporis obseruatio quāti momēti.

Quæ morbis sunt contraria, veluti metalla, alia sunt alio tempore, quoad præparationem vsumque. Quod si lepram auro expugno, quid obstaret, quo minus & oleo, ex auro præparato, ac lepræ illito, malum id emendari possit? Aut si oleum Mercurij lui Gallicæ illinerem, putasne illam eo remedio sanatum iri? Haud dubio, isto tamen discrimine, vt debitum tempus diligenter obseruetur & æstimetur. Sine hac enim cautela, inonctio omnis irrita foret. Et licet totus quidem in oleo Mercurij lauissem, alia tamen remedia, quæ viribus Mercurij in nonnullis casibus aduersarentur, adhibenda essent. Quod si non fieret: non saltem obseruatio temporis, sed omnis etiam inunctionis labor & opera irrita esset, & æger subinde infirmatetur.

Absolute enim verum est, quod ab astris superioribus, & horum viribus maxima morborum pars homioibus infligatur, & in corpora illorum penetret. Hi tamen nec aden violenter, nec tam sensibiliter irruunt, vt confestim sentiantur, veluti à percussione aut horrore Epilepsia concitatur: Sed colliguntur illi sensim, citra manifestum sensum, donec collecta labes inualescat, sicut oleum, quod guttatim stillat, & tandem iusta mole collectum sentitur. Sic enim & homo tandem malum suum persentiscit, nempe vel paralysin membrorum, vel in appetentiam cibi, vel auersionem potus, vel quemcumque alium affectum, pro cuiuslibet natura & conditione, prout longo temporis protractu astra operata fuerint adiuta aliis accidentibus, per attractum aerem præparatis.

Astra plerūque morborū causa.

Astra sensim agunt in corpora.

De Cephalia seu dolore capitis.

Dolores capitis multiplices sunt. Alios nobis ipsimet immoderatione cibi potusque conciliamus. Alij oriuntur à malignis exhalationibus & vaporibus, à male coctis cibis exspirantibus, ac ex ventriculo in caput ascendentibus, &c. Sed hos silentio prætereuntes, capitis grauiores & sæuiores affectus aggrediemur.

Dolores capitis varii.

Contra Morbum caducum seu Epilepsiam.

OBseruandū diligenter est in hoc morbo, an Epilepticus singulis mensibus, & iisdem dieb. horisq; & quoties cadat, an equali vel inæquali tempore sternatur, an ante lapsū prius aliquantū titubet, aut derepēte & illico deiiciatur. Istis obseruatis, ita rationē tecum inito. Si certis horis cadit, derepente, & vno quasi momento, minime id faciet. Si vero incerris horis ac momentis cadit, contrarium eueniet, nimirum, vt subito ac derepente prosternatur. Primi modi

Sigill. ad tramendum aduersus Epilepsiam. Epileptico rum quæ differentia.

di Epilepsia est lethalis, nimirum si fonticus ante lapsum omnilul tremit, quasi malum præsentisceret. Quæ vero subito prosternit ægrum, pessima non est, sed saluberrima. Prima à natura est. Vltima cum natura commercij nihil habet, ac complexionem omnium minime labefactat. Prima mentem & sensus elidit seu obscurat: non item vltima. Huic tali ope obuia.

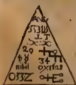
Epilepsiæ curandæ ratio. Primo curiose dispice, qua die, quaue hora, nouissime ceciderit. Id si annotaueris, de hora illa obserua, ad quemnam planetarum pertineat. Attendes etiam, qua in signo ac gradu Luna versetur. Hisce cognitis, ægri ætatis annum vtcunque supputa, & an vir vel fœmina sit, ascribe ac discerne. Tandem curam incipe, & quotidie mane sequentem Medicinam ei edendam offer, nempe.

De Spiritu Vitrioli, gutt. v.
De 5. Essent. Antimonij, gutt. v
De 5. Essent. Margaritarum, gutt. iiij.

Mixta iniice in eyathum plenum aqua rosarum optima, & in Paroxysmo propina, qualibet aurora. Post haustum te iuuet horis quatuor. Continuetur diebus viginti nouem. Interea Laminam hanc conficies.

℞. *Auri puri seu fini ℥ 6.*

Quod si Luna gradum duodecimum cancri occupauerit, liquefac illud in fictili, & in aquam puram effunde. Sedulo autem obserua, quando duorum Planetarum in cœlo coniunctio incidat. Ea hora aurum denuo liquefac, & in congressu Planetarum auro in fictili fuso, adde ℥6. argenti fini, ita vt massa ex dimidio aurea, ex dimidio argentea fit. Effunde, & malleo in laminam tunde, vt transuersæ manus latitudinem habeat. Illam circumcide, vt triangularis fiat, & formam infra descriptam sortiatur.

Postea in igne candescat, & extracta relinquatur, donec linei idem signum, & eundem gradum occupat, quem occupauit antea, cum paroxysmus insultaret. In illa hora inspice, & designa vel incide præsentes Characteres, signa vel literas, (vt supra in laminam ex auro argentoque confectam. Festinabis tamen, vt prædicta illa hora designatio illa absoluatur. Alias enim res irrita erit. Signum Planetæ illius, in cuius hora paroxysmus insultauit omnium primo in laminæ medium consignabis.

Hic descripta figura directa est ad *Iacobum Geizen*, Principis Salisburgensis aulicum, qui in hora ☿ cecidit. Signa cætera colloca, vt in figura annotatur. Si tamen laborans, fuerit mulier huius signi [symbol] loco tale [symbol] substitue. Hic continetur etiam ætas ægri. Tot enim annos habuit dictus Ja: bus Geis/ quot reperies eo loco, vbi numerus xxiv. designatur. Hunc annorum numerum cuilibet paroxysmo in figura assignabis: ita tamen, vt cuilibet sua priuatim ætas ascribatur.

Iacobus Geiz/ Epilepti. cus. &c.

Figura iam dicto modo præparata, post paroxysmum pro magnitudine laminæ decades in

capite capillos, & quamprimum senseris ægrum cadere, prædictum Arcanum, dum adhuc prostratus iacet, ægro infundes, ipsumque, donec deglutiat, arcte tenebis, & laminam confectam capitis rasæ parti impones ita, vt sculptura nudum caput tangat. Ipsam fasciis deliga, & ægrum ad lectum produc. Hac cura adhibita, denuo haud dubio non cadet, etsi morbus ille 30. annos durant. Laminam hanc semper super capite gestabit. Et si renascantur pili, singulis elapsis mensibus, illos tondebis, in ea mansione seu meta, qua antea illi rasi sunt.

Ad conseruationem visus Figura.

Sigill. ad visum. Ex probo puroque plumbo rotundum tibi sigillum confice, in hora Veneris, Luna in signo arietis versante, & in hora Veneris signa (qua forma inferius describuntur) hæc incide. Postea hora Saturni conficies laminam ex cupro, eadem cum illa ex plumbo magnitudine. Præterea Saturni hora, Luna signum capricorni tenente, sequentia signa insculpes. Hoc facto, vtrasque relinques, donec ☿ cum ☽ coniunctione coeat. Tunc ipsius coniunctionis hora punctoque, bina hæc signa coniunge, ita, vt Characteres, & signa sibi inuicem obuertantur. Ipsa obducito cera, ne humectentur. In sue intericum, & suspende de collo hora Mercurij, die etiam Mercurij. Sigillo hoc visus amissus recuperatur, & dolor oculorum omnis arcetur, senumque oculi, non secus ac iuuenum perspicere redduntur. Sequitur Forma.

Contra Consumptionem seu Tabem Cerebri, & alios Cerebri morbos.

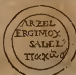
Sigill ad cerebri tabem.

℞. *Sequentia metalla, omnia prius depurata nimirum.*

Aurum ℥ ß. *Argentum ℥ ij.*
Cuprum ℥ j. *Iouem ℥ iij.*

Mixtim omnia liquefiant eo momento, quo Luna in Cœlo renouatur. Effunde & ex massa fac nummos, quantos voles. Semel autem liquata, denuo in ignem non indes. Quod si Planeta ♃ in sua domo, hoc est, in piscibus versatur characteres & signa hæc sculpe in nummos, vno quidem latere, sed in altero describe illa verba, sicut in sequenti figura inuenies. Margini nummi circulum adde ex auro puro factum, & decrescente luna agglutina, vt ex ipso suspendatur.

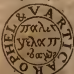
Nihil inter est qua hora id fiat, modo fiat hora Solis. Sic numisma paratum est. Postea suspende id de collo ægri in ipso nouilunij puncto. Sigilli huius vis admiranda est contra varios morbos capitis & cerebri. Forma hac est.

Contra Paralysin arcanum præstans.

Sigill ad Paralysin.

QVos apoplexia semel corripuit, in horum gratiam remedium præsens conferam, ne frustra Archidóxum vocetur. Id enim curis omnibus præpollet. Veteres quidem (sed falso) putarunt, Apoplexia semel correptum, curam nullam admittere facile, Quos ergo truculentum hoc malum feriit, hi modum hunc seruent. *℞. Auri fini ℥ ij. Plumbi ℥ ij. bene purgatorum & mundatorum. Primo si Sol infra terram mouetur, ea hora (supputabis autem pro tempore anni) aurum in nouo ac id parato fictili liqua. Facto descensu plumbum in aurum conijce, & repente effunde.* Plumbum enim cum auro primo illico momento vnitur. Massam hanc reserua: Deinde Luna in signo Leonis, gradum circiter duodecimum peragrante, materiam illam Solis & Saturni iterum liqua, quæ similis erit æri caldario. Huic adde ʒ iij. ♀. nec diu vrge, sed repente effunde, & reserua. Porro Luna Scorpij signum tenente, & eius gradum fere duodecimum, prædictam materiam iterum funde, & in liquefactam ipsam iniice ℥ j. ♃. ac iterum subito effunde & reserua. Ita tamen effundes, vt late diffluat. Nam massa alias nec ducitur, nec scinditur. Sole autem Arietis signum intrante, quod plerunque quotannis circa diem Martij decimum euenit: signa hæc in fusum numisma incides, sicut deinceps describentur. Sculptura autem ipsa hora Solis inchoari, & in eadem perfici debet. Diei nullum discrimen est, modo Sol in Ariete constitutus sit, vt diximus. Signum hoc modo præparatum, asseruare potes. Quod si quem Apople-

xia inuasit, tempus, diem, & horam inuasionis diligenter explorabis, vt eodem tempore seu eadem diei hora sigillũ appendas. Hoc misteriũ magnum est. Ægro tamen interim auro quoq; potabili, à nobis descripto, nõ léte opitulaberis &c.

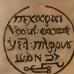
Sigill ad Calculũ.

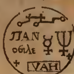
Contra Renum Calculum & Arenas.

NVmmus hic paratur pro calculosis, ex auro, argento, stanno, plumboq;, hoc modo.

℞. Auri ʒ iij. Argenti ʒ. iij.
Stanni ʒ j. Plumbi ʒ j. ß.

Metalla hæc omnia mixtim in nouum fictile (quali aurifices vtuntur) coniecta, liqua die Saturni, hora decima ante meridiana, augescente Luna, & metallorum fusioni iniice Salem petræ Tartaro permixtum, hoc fine, vt promptius duci & scindi possit. Fusum quod est, hora ♂. diei Veneris scindes & limabis ea forma, quam expetes. Nummo autem nihil dum incides. Annulum seu auriculum non agglutinabis, sed limando finges, ne post fusionem igni iterum indi necesse sit. Massam ergo eo latiorem facies, vt auricula & nummus pars vna sit. Seduloque operam dabis, vt ita fundatur. Ex permixtione namque metallorum, plumbi comprimis & stanni, dura admodum, aspera & impenetrabilis materia oritur, quæ facile malleo duci aut scindi non potest. His omnibus dicto modo præparatis, attendes ad plenilunium, Luna in ipso fractionis puncto versante in cœlo. Tunc incipies in orbem illum signa sequentia incidere, & operam maturabis ita, vt in hora vna vniuersa sculpta sint, vni lateri litera A addita. Hunc nummum probe asserua & custodi, donec die Iouis Luna benignum aspectum habeat à quodam Planetarum, vt sunt ♃. ♀. aut ☿. Hoc facto lateri alteri, litera B. designato hora ☿ sequentes charactéres integros, vt hic finguntur, incides. Hunc nummum ægro, Lithiasi torto die Lunæ, Luna decrescente, ipsa Lunæ hora, appende. Auriculæ autem ex qua sigillum dependet, ferrea sit. De hoc sigillo patiens quoq;

bibere potest, si per noctem in vino suspensum sit, ac mane vinum bibatur, sigillum autem denuo appendatur. Hoc modo, mira efficacia arena & tartarus in renibus comminnetur, huc quoque singulariter facit spiritus vitrioli Romani, &c. Sequitur forma characterum & & sigilli.

De Membris Genitalibus.

Sigill ad impotētiam.

EReċtio pudendi, est sympathia quædam, orto à flatu crasso, spasmi more corpus extendente. A variis autem causis appetentia hæc & purigo interuertitur: Aliquæ sunt Naturales, vt si cui virilitas adimatur, &c. pro naturali ffecti sequenti remedio vtimur. In pergamenum recens sequentia verba & signa describe, & id peni circumliga, &c.

AVGALIRTOR ϐλιχρωμφιλι.

Membranam hanc renouabis quotidie, & continuabis nouem diebus, faciendo id mane, antequam Sol terram irradiat. Obuolues autem membranam illi loco, qui patescit præputio nonnihil retracto. Sine ibi per diem & noctem & semper sub auroram renoua, vetus autem quod aufers, combure, cineremque relictum in calido vini haustu ebibe remedium hoc præstans simul & non magni sumptus est. Qui de malo hoc sibi metuit, is verba & signa hæc in lamina argentea incisa de collo gestare potest; ita tamen, vt ante Solis ortum ea designata

gnata sint. Cuilibet, laminam ex auro parare, & characteres incidere potes. Nam & sic certum iuuamen est, &c.

Quod si per præstigias & veneficium, malitia ac arte perditorum hominum virilitas adempta sit: ex solea ferrea equi, in via inuenta, ferream furculam tricuspidem, die Saturni, ipsa hora ♄. fabricari curabis, ita.

FATO. VLIDOX. PPP.

Ei fabricatæ tres ipsos characteres & verba die solis, mane ante solis exortum, tribus cuspidibus suos deinde etiam characteres manubrio, incides. Eo facto furcam in fluentum defiges ita, vt nulla parte manubrium emineat ne facile inueniatur. Sic dierum nouem spatio liberaberis, ac illi, qui te læsit malum aliud infligetur, quod tam cito ab ipso non recedet. Sic nimirum per Naturam Diabolicis illis artibus occurrendum est, quemadmodum Christus in deserto Diabolum citata scriptura repressit, &c.

Vt Equus diu durare seu viuere possit.

Sigill. pro equis.

SVspicabuntur fors aliqui, me præstigias aut alia similia Magica tradere. Affirmate autem semel attestatus sum, me nihil quicquam hic scripturum esse; quod ex Natura, & virtutibus Cœlestibus, ipsisque influentiis demonstrari non possit, aut cuius ipsi experimentum non fecerimus. Idem de re præsenti etiam repetimus. Quod si enim frænum ex pelle Leonina tuo equo facias, & verba characteresque istos iusto tempore addas: videbis equum illum non equo saltem, sed ipso etiam homine viuatiorem & durabiliorem fore. Nec eius etiam virtus, vt alias solet, deficit. Vteris tamen eo debito modo. Vi fræni huius roboratum, triginta vel quadraginta annis, præter communem equorum ætatem, vsurpare poteris. Frænum hoc ita fiat, vt vice capistri quoque sit, quo, si oream remoueas, frænum maneat &c. Frænum hoc parandum est ex pelle Leonina. Coriatius autem pellem sub horam Iouis macerabit. Corio à coriario præparato, ephippiarius hora Solis lotum scindet. Frænum autem concinnabit, quando volet. Fræno confecto, ex stanno hora Mercurij laminas tales addes ... S.V.R. ... L.R.E.E. Et has quidem assues fræni partibus capitalibus. Sequentes autem laminæ parari debent ex ♀ hora Lunæ, ita vt sint in ... anteriore parte frontis scilicet & nasi regione ... TO. SELE. Hæ autem sequentes laminæ ex argento confici debent. Z. ss. A.K.R. X. X. X. X. X. Porro hæ sequentes ex auro hora sagittarij oreæ affigi debent. ... 3.9. n H. Frænum hoc hora ☿ equo indue, & videbis quantum Natura per signa, characteres, & verba præstare possit, si debiti temporis ratio obseruetur.

Vnguentum Vulnerarium.

Vnguentum ad vulnera.

SYmpathia seu consensus rerum multorum euentuum causa est. Id experimur verum etiam esse in vsnea, reperta in cranio humano aliquandiu sub cœlo relicto: Ex hac remedium tale componitur.

℞. *Vsnea huius ℥ ij. Mumia ℥ ß.*
Adipis humani ℥ ij. Sangu. humani ℥ ß.
Ol. Lini ʒ ij. Ol. Rosar ℥ j. Boli Armeni ℥ j.

Hæc omnia in mortario tunde tamdiu, donec in purum vnguentum redigantur, quod recondes in pyxidem. Quod si tibi vulnus exhibeatur, sangine eius tinge lignum, idque cruentum defige in vnguentum postquam sanguis in ligno prius reficcatus est. Vulnerati autem vulnus quotidie mane deliga fascia noua, in ægri lotio prius imbuta, & sanabitur vulnus vtcunque magnum sit, sine emplastris & omni dolore. Hoc modo sanare potes etiam illos, qui 20. milliarium interuallo à te absunt, modo sanguinis ægri copiam habere possis. Hoc idem remedium aliis quoque malis prodest veluti dolori dentium, & aliis. Quicunque enim dolores sint, sanabuntur, si cruentum lignum in vnguentum defigas, & ibi relinquas. Quod si clauo profundius adacto equus corruptus sit, lignum sanguine tinctum in vnguentum mitte, & nullo damno equus afficietur. Quę certe omnia miracula & dei dona sunt.

Vnguentum Armorum.

Vnguentum Armorum.

HOc modo vnguentum quoque parare potes, quo vulnera citra omnem dolorem sanescant, si arma, quibus aliquis vulneratus est, vnguento illo oblinas. Hoc vnguentum idem est cum superiore, saltem addas ℥ j. *mellis*, & ℥ j. *pinguedinis tauri*. Cum vero arma non semper ad manus sint: cura, quę per lignum fit, optima est.

Contra Podagram.

Sigill. & arcanum ad podagra.

Primo ℞. *Mumia. Masticis. Myrrha rubea.*
Olibani Ammoniaci. Opopanacis. Bdellij. an. ʒ ij.
Vitrioli ℔. j. Mellis ℔ ij. Tartari ℥ j. ß.
Aqua vita ℔ ½.

Ex his omnibus destillaris fiat oleum. Postea.

℞. *Inferiorem mandibulam equi, redige in tenuem puluerem, & fac oleum.* Huius olei equini ℞. ℥ ij. *Olei superioris ℥ iij.* Misce, & vna adhuc semel destilla & reserua. Insuper characteres ita confice.

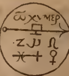
℞. *Auri fini ʒ j. Argenti ʒ j.*
Limatura Martis ʒ j Saturni ʒ ij.

Metalla hæc colliqua hora nouæ Lunæ ad fortem ignem, vt limatura Martis fusa simul coire possit. Tarde namque fluit. Itaque cum momento (*vt vocant*) *Borracis* liquanda est, quo promptius diffluat. Omnibus liquefactis liquamen effunde in latum lapidem, vt lamina tenuis fiat. Nec enim facile tunditur. Martis enim limatura ductioni ipsam ineptam reddit. Postea si Saturnus Marti coniungitur, ea ipsa hora characteres, verba & signa imprime, & absolue. Nummorum horum, qui sequentur, duo erunt, quorum quilibet seorsim in vno latere tantum incidetur & consignabitur, hoc modo.

Prædicti duo nummi si constituta hora coniunctionis Saturni & Martis signati & absoluti sunt, separatim vtrosque ita reserua, vt neuter alterum contingat. Postea sigillum fac ex puro laudatoque auro, non admodum crassam. Et si Venus Cœlestis Marti aut Saturno coniungitur, hos characteres, vel signa ac nomina in sigillum incide. Quod si vero sigilla propius complicueris, ad hoc potissimum attendes. Nempe si Venus coniunctionem habuerit cum Saturno, id numisma, quod numero 2. signatum est, in superioris sigilli, num. 4. notati, faciem seu latus conuertes. Si autem Venus vltimam cum Marte coniunctionem habuit, marginem nummi inferius numero 2. designati ad nummum, num. 5. signatum applicabis. Quod si Luna 6. gradum Cancri ingreditur, tria dicta numismata omnia iuxta sese ex ordine pone, ita, vt aureum in medio sit & verte ipsa ratione prædicta. Postea per tria illa sigilla in medio foramen pertunde, & ferreo filo transmissa ac veluti conglutinata de collo patientis suspende, ac membra illius prædicto oleo inunge. Sic fiet, vt operationes naturæ insignes etiam in sexagenariis animaduertas. Sequitur forma nummi aurei.

Vnguentum Sympathicum ad Podagram.

Vnguentum ad podagra. QVod si homini, hoc morbo laboranti, vel sanguinem miseris, vel cucurbitas affixeris, sanguinem emissum, ipso inscio, asserua, vt nesciat, quem in vsum id facias. Hunc vice tertia destilla igne lento, aut Balneo aquæ. ℞. *Huius aquæ* ℥ vij. *quibus adde, adipis humani* ℥ j. *Olei rosat.* ℥ ß. *Saponis Venetiani tenuissime liquati* ℥ ß. *Adipis vrsini* ℥ j. *Succi fedi maioris* ℥ j. *medullæ tauri* ℥ ß. Mixtim omnia inde in cacabum cupreum, coque sensim, donec crassitiem pultis adipiscantur, agita continenter admota spatha. Si vnguenti crassitiem accepit, coctionis satis est. Postea singulis septimanis semel augescente Luna scalpello ægri plantam, & vbi podagram sustinet, vulnera, & in loco calido vulnusculis vnguentum illine. Sic fiet, vt nouem septimanarum spatio podagra expugnetur. Vnguentum hoc, quo euadit vetustius, eo fit præstantius. Integris viribus durat 10. annis, si in loco frigido asseruetur.

Contra Resolutionem aut Contracturam.

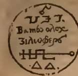
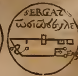
Remedia paralyticis. COntra hanc remedium principale est *Oleum Sulphuris*, minime contemnendum. Hoc ita parabis. ℞. *Subtilissime pulueratum Sulphur quantitate* ℔ ß. Conde in vas fictile, cui vitreum alembicum impones, & sublimabis. Quidquid sulphuris ascendit in Alembicum, & remanet repone in cellam humidam, vt soluatur. Ita fiet vt temporis successu resoluatur in oleum, postea compositionem hoc modo concinna.

℞. *Ol. sulphuris* ℥ ij. *Saponis Hungarici* ℥ iij.
Aq. vitæ ℥ iij. *Ol. Oliuar.* ℥ j. *Rosat.* ℥ j.

Coque omnia vt superius de vnguento Podagrico ostendimus. Cauendum tamen est, ne flagrare incipiat. Prompte enim flammam concipit. In balneo sicco vnguento hoc inunge membra dierum 30. spatio. Apprime confert membris immobilibus.

Contra Contracturam Sigillum.

Sigill. ad paralysin. ℞. *Auri quantum voles, pondere scilicet aurei Hungarici.* Id putum, & omnibus sordibus expurgatum sit, & per Antimonium tertio transmissum. Adde nonnihil Boracis, vt vocant, & liqua, si Luna 19. aut 20. grad. capricorni peterrat. In liquatum eadem hora grana 30. limaturæ Veneris iniice, & effunde. Sic sine donec Luna in similem gradum Scorpionis intret: Liqua iterum. & adde 30. grana limati ferri. Effunde denuo, & reserua, donec Leonem Luna intret. Postea tunde, & perfice, vsque ad signa, quæ incidi debent. Id facito hora Iouis. Hic enim ad Lunam amplius non respiciendum est, donec sigillum appendi debeat. Si hora Iouis instat, signum in vtroque latere sculpi curabis, prout deinceps tradetur. Hoc sigillum linteo inuolutum seu insutum tecum gestabis, ita vt nullibi adhæreat. Appendi autem debet die Iouis, hora Iouis, augescente Luna. Formæ sigilli hæ sunt.

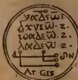

Ad Menstruum Mulierum.

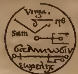
Sigill. ad menstrua. VItium hoc minime leue est, quo persæpe & peculiarib. annis sexus muliebris tentatur. Hæ tamen eo saniores & fortiores sunt, quæ constituto tempore menstruis aut abundant, aut carent. Modi ergo curationis duo sunt: vnus, vt menstruorum fluxus immoderatus coerceatur, & ad modum Naturæ reducatur. Alter, vt si menstrua deficiant, promoueantur, & cieantur. Vtriusque finis est, præparatio ad mortem, si contra naturam fiant.

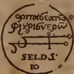
Primo vt restitantes menses promoueantur; ex cupro puro & probo omnis metallicæ additionis experte sigillum conficies hora Veneris, ea ratione, vt iam demonstrabitur. Quod si hoc

si hoc vna hora absolui non possit relinque, donec hora eadem redeat. Tunc opus inceptum integra. Sigilli forma hæc est.

Sigillum hoc ex fragmento vno ita limari debet. Id mulier vtraque auricula filo transmissum ita alligabit, vt pone in dorso iuxta os sacrum in fine spinæ dorsi figatur. Scriptura autem seu literæ introrsum ad corpus conuerti debent. Hoc faciendum est hora Lunæ, ipsa aut deficiente aut iam silente. Si immoderatius quam pro naturæ modo menses fluant, characteres hos ex puro argento hora Solis confice.

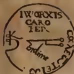

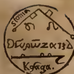

Hunc nummum mulier non in nuda cute gestabit sed in serico inuolutum & super vmbilicum deligatum, ita vt margo nu. 10. signatus, corpus respiciat. Si profluuium adhuc tardetur, iterum 30. diebus sigillum gestabit, & postea remouebit. Si enim diutius gereret, menses omnino subsisterent. Quod si fieret, res postremo multo peiore loco esset, quam primo.

Ad Lepram.

Sigill. ad Lepram. QVi ab vtero materno leprosi sunt, his præsentibus remediis auxilium non facile fieri potest. Sunt tamen nobis alia etiam remedia, quæ huc faciunt. Certum est, lepram solo potu, cui aurum iniectum erat, repressam quidem, non tamen ex sanguine radicaliter expulsam esse. Huius rei hæc causa est. Homo purus quilibet, peculiarem in sese Balsamum *Leprosi carent Balsamo.* continet. Leprosus vero nullum habet. Vnde etiam sanus non est: Nullum Balsamum habet etiam membrum perfrigeratum. Vnde non sentit etiam, si vis auri in ventriculum descendit. Is si aurum postea in membra distribuit, humor quidam (quem aurum reddit aut de se fundit) Balsamo similis emergit. Generatio itaque ac incrementum lepræ tam diu differtur, donec vis auri exspirauerit. A Medicis lepra cognosci non potest, si triduo ante inspectionem seu visitationem æger aurum adhibuit. Non autem hic loquimur de omnino corruptis, sed de illis, quos lepra contaminatos esse ambigitur. Quo casu, si remedia & sigillum iunctim seu simul vsurpentur, de auxilio nihil dubij erit. Sigillum hoc maiusculum fit ex puro finoque auro, hora Saturni ducto. Characteres autem hora solis insculpuntur, Luna ac Sole in Leone versantibus, quod mense fit Iulio.

Sigillum hoc leproso appende, hora Veneris, augescente Luna. De eodem in potum coniecto potest etiam bibere, & idem denuo appendere. Quotannis autem mense Iulio renouari debet. Vis enim eius post annum marescit, ita valide operatur lepra in corpore humano, quod semel obsedit & occupauit.

Ad Vertiginem.

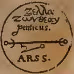
Quos vertigo corripit, his cœlum ac terra in orbem agi videntur. Sunt alij, quibus muscæ aut fumi volitare præ oculis videntur. Qui talia patiuntur, proni sunt aut in Epilepsiam, aut in Apoplexiam. Ista namque peruersio est cerebri, qua spiritus vel oculorum vel sensuum aliorum à crasso vapore, ex stomacho, per neruum opticum deorsum ex cerebro in stomachum descendentem, sursum in caput ascendente, obscurantur. Contra affectum illum sigillum tale concinnato. *Sigillum ad vertiginem.*

In hora Martis, diei Iouis, Luna versante in Ariete (Martis enim nullus benignior aspectus est, nec ab vllo Planeta tum temporis male respicitur) hora inquam dicta.

℞. *Auri* ℥ß. *Martis* ʒ ij. *Lunæ* ʒ v.

Tria hæc pura & exquisita colliqua. Post fusionem malleo duc in laminam tenuem, & auriculam seu annulum adde. Luna gradum Tauri tertium occupante, signa sequentia insculpe, & hora Plenilunij in puncto mutationis appende.

Gestato sigillo poteris etiam hoc remedium addere.

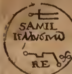
℞. *Origani gr. iiij.*
Vnicornu gr. ij.
Musci gr. j.
Spiritus vitrioli g. v j.

De hoc quotidie propina in cochleari argenteo, mane circa horam tertiam, spatio dierum tredecim, ita, vt semper postea horæ vnius spatio quiescatur.

Ad Spasmum.

EX Auro, Luna, Venere & Marte confice mixturam, quam malleo duces in longum & latum. Fac inde sigillum hora Saturni, Sole infra terram latente. Postea hora Iouis incidi Characteres, signa & verba. Appende hora Solis, Sole infra terram latente, &c. Ex prædictis etiam metallis annulum facere potes, eique signa sequentia incidere, ipsum denique digito auriculari sinistro proximo indere. Fieri au- *Sigill. ad Spasmum.*

tem debent omnia prædicto tempore, die, & hora. Signa autem hæc sunt.

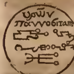

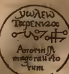

Contra tremorem Cordis.

Sigill. ad tremorem cordis.

COr hominis aliquando sensibili motu palpitat, quem nos tremorem cordis appellamus. Malum hoc proceribus præcipue ac Principibus familiare est, ac in plebeis non facile animaduertitur. Vnde liquet, cuilibet ordini inita prouidentia Deum sua mala ac passiones peculiares contulisse, nec vllius parcendo respectum habere. Morbus hic adeo leuis non est. Si enim radices egit, non saltem crebra syncope lancinat ægrum, sed ipsum deniq; totum interimit. Sedem habet suam in reticulo cordis, quo cor obseptum est. Contra id considerato tempore, sigillum tale para. Primo ℞. *Die Lunæ, hora Lunæ Argenti* ℥ß. Conice in fictile fusorium, & relinque, donec instet hora Solis, id est, quatuor horis in ordine horarum inæqualium. Hoc momento dictum argentum pone in ignem, & liqua. In liquatum iniice ℈ij. auri boni finique, & vna vrge simul, nec effunde. Sine, vt in fictili vna refrigerentur. Sepone, vsque ad horam Veneris. Postea iterum liqua, & ℈ij. Veneris Puræ iniice. Eo facto effunde, tenuiter tunde, & ad signaturam præpara. Attende postea, quando Veneris & Lunæ benignus aspectus sit. Sub istum priora duo signa incide post verbum pannositam, nec quicquam aliud. Finge ea ad Formam præscriptam. Postea sub nouilunij punctum tria inferiora sequentia signa insculpe inferius, ita vt præcedentia duo superemineant. Elapso nouilunio relinque, vsque ad plenilunium proximum. Deinde iterum in puncto plenilunij supra hæc omnia signa in eodem latere describe sequentia verba, quæ figura subnexa præsentabit.

Post hæc omnia attende, quando Sol in Leone versetur, & sub primum illius ingressum in latus alterum Characteres & signa hæc incide. Dicta autem hora omnia incipi simul & perfici debent. Sigillum hoc integre præparatum & absolutum appendes ægrotanti supra præcordium nudum, hora plenilunij, in puncto fractionis. Contra tremorem hunc cordis, aurum nostrum potabile, velut & Quinta Essentia Margaritarum, nostra arte præparata, præstans Arcanum sunt.

Præparatio Olei Corallorum & Succini.

Ol. Corallorū & succini quæ præparatio & vsus.

℞. *Corallorum* ℔ j.
Salis commun. M ij. Contunde vna, & in tenuissimum puluerem redige. Inde in vitrum, & luto sequenti obline.

℞. *Luti communis aut argillæ. Ossa de capitibus quadrupedum. Limaturam ferri. Vitrum. Salem commun. Cerussam. Simul madefiant.*

Postea lutatum vitrum pone in capellam (*vt vocant*) arena refertam. Subiice primo ignem lentum. Hunc postea intende sensim, donec Spiritus & radij in Recipientem ascendant. Auge subinde ignem, donec nulla amplius aqua supersit. Oleum hoc corallorum insignis præstansque medicina est etiam ad prædictum tremorem cordis, si solitarium sine additamento vsurpetur.

Ad fracturam Ossium.

Remed. ad fracturam.

Quomodocunque confracta, contusa, & comminuta ossa sint, sicut varie ipsa affici solent: ista coniuncta iterum & vnita sequenti vnguento illine. Et sic fragmenta omnia probe iterum consolidabuntur.

℞. *Mellis* ℥ij
Antimonij ol. vitrioli ʒ ij.
Adipis Melis. ℥ j.
Seui ceruini ℥ j.
Ceræ ℥ ij.
Saponis ℥ j.
Terebinthin. ℥ j ß.
Adipis vrsini ℥ j.

Vnguentum hoc mirifice sanat, si in loco calido, calida manu probe illinatur, ita vt penetret.

LIBER SECVNDVS
ARCHIDOXIS MAGICÆ.

De Sigillis duodecim, Signorum & Secretis illorum.

ARIES.

OELI motus rotunditate eius perficitur secundum signa duodecim, quibus cœlum, velut corpus circulo cingitur, quod cingulum seu quandã viam, nos Zodiacum appellamus. Signum primum est *Aries*, quod vndecim deinde alia consequuntur ex ordine; velut.

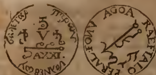
Aries.	♌ *Leo.*	♐ *Sagittarius.*
♉ *taurus.*	♍ *Virgo.*	♑ *Capricornus.*
♊ *Gemini.*	♎ *Libra.*	♒ *Aquarius.*
♋ *Cancer.*	♏ *Scorpio.*	♓ *Pisces.*

Sigilli Arietis præparatio.

Arietis sigillum ex rebus sequentibus concinnatur, nempe.

℞. *Ferri* ℥ ß. *Auri* ʒ ij.
Argenti ʒ j. *Cupri* ʒ ß.

Quatuor

Quatuor hæc metalla hora & die, si sol in signo Arietis versatur, quod decimo fere die Martij accidit, in puncto ingressus Solis in primum gradum Solis, per validum & fortem ignem colliquari debent. Ferrum oportet esse limatum. Alias ab igne minus liquefieret. Fusis & præparatis omnibus, sigillum die Martis, Luna signum Arietis occupante (quod singulis mensibus semel accidit) circa gradum nonum vel decimum Arietis signari, eademq; hora perfici, ac demum appendi debet, quando Mars in die nono domicilij cœlestis in octauo cœlo errat. Sigilli Characteres hi sunt.

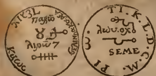
Sigillum hoc certum est Experimentum contra defluxiones omnes, à capite in ceruicem & scapulas descendentes. Purgat enim cerebrum, & phlegma eius vniuersum resiccat. Hæc præstat, si pronme contingens caput gestetur die & nocte, signo Arietis deorsum à cerebro spectante.

TAVRVS.

Sigillum Tauri cōfectio. Sigillum hoc ex metallis deinceps tradendis conficitur.

♃. Veneris ℥ j. Iouis ʒ j.
Martis ʒ ß. Solis ℈ ij.

Metalla hæc vniri, & vna liquefieri debent, Sole Taurum ingrediente, quod quotannis circa diem Aprilis octauum euenit. Fieri autem hoc debet, recta sub solis in hoc signum introitum. In eodem puncto sigillum incipiendum, signandum, & totum denique perficiendum est. Alias inefficax foret. Luna autem decimum gradum Tauri tenente sigillum hoc appendendum est. Conficiantur etiam signacula ferrea similia iis, quibus monetæ signantur. In illa incidantur, quæ oportet: vt postmodum sigillo fuso illico & quasi in momento imprimantur inferius præscripti Characteres. Sic enim expeditius opus procedit. Hoc obseruari etiam in alijs omnibus sigillis potest. Hora enim nonnunquam effluunt citius, quam sigilla parari queant. Vnde impedimentum illis non leue accidit. Notandum enim est, in solius temporis in hisce rebus efficaciam esse maximam. Figura.

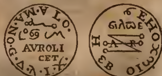
Huius Sigilli ea est natura & proprietas, vt remedij præstantis loco sit illis, quibus adempta virilitas est. Si enim ita suspendatur, vt ad vmbilicum vsque pertineat, & Tauri signum corpori obuertatur: certo tam viris quam fœminis auxilio est.

GEMINI.

Sigilli geminorum cōfectio. Geminorum sigillum parari debet, ex metallis Auri & Argenti an. ʒj. pondere per sigillum transmitti debet arundo longiuscula, quæ recipiendo calamo scriptorio satis sit. Ita vero transire debet, vt signa in numismate stent, & calamus immittatur, isque ex altera parte mastiche obturetur, & calamus Mercurio viuo impleatur, & postea superius quoque foramen occludatur. Hoc primum est, quod post elaboratum nummum fieri debet. Prædictum aurum argentumque vna liquabis, Sole signum Geminorum intrante, quod fieri solet die 10. aut 11. Maij pro ratione anni. Id enim non semper ita euenit. Attendi ergo debet ad conditionem anni, si tale quid faciendum est. Signa & literas sequentes incides, Luna signum Leonis & piscium peterrante. Appendes autem, Planeta Mercurio in prima cœli domo versante, ipso cœlo claro, puro & limpido existente. Gestari autem debet ita, vt signum Geminorum versus corpus conuertatur. Mercurius autem die ☿, horaque eiusdem decrescente Lunæ in calamum immitti debet.

CANCER.

Sigilli cancri cōfectio. Sigillum hoc ex bono, exquisito finoque argento conficitur. ea magnitudine, quam eliges, hora ingressus Solis in signum cancri. Id contingit die circiter 10. aut 12. Iunij. Quod si inter Lunam & cæteros Planetas nullus malignus aspectus intercedit hora Lunæ hoc signum incides. Fieri tamen debet Luna crescente, & eadem hora cum inchoari tum perfici debet. Alias enim frustraneum foret.

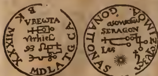

Hoc sigillum hora decrescentis Lunæ, ipso die Lunæ, appendas. Munde autem seruandum & gestandum est. Peregrinantibus pro fido comite, & hydropicis pro tuto remedio est. Prodest etiam contra corporis affectus omnes, ab humorum & phlegmatis immoderatione genitos.

LEO.

Sigilli Leonis cōfectio. Sigillum Leonis singulari diligentia tantum, mense Iulio, quando Sol propriam domum, Leonis scilicet, die nimirum 13. aut 14. dicti mensis ingreditur, ex puro finoque auro confit, si nimirum in dicti signi gradu primo funditur,

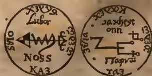
ditur, & postea in eadem hora signatur. Postea si Planeta Iupiter in propria domo, scil. in piscibus versatur, signa hæc tantum in vnum latus incidenda sunt. Signatura autem alterius lateris fieri debet, Luna in domo Iouis nempe in piscibus versante. Studiose vero cauere oportet, vt ne post fusionem sigillum denuo in ignem ingeratur. Alias lusa opera & oleum erunt.

Latus alterum signari debet modo, iam in figura præscripto. Hora & die Solis suspendatur de collo. Sigillum hoc si gestetur, vim admirandam præstat in omnibus iudiciis, fauorem & gratiam gestatori suo apud omnes tam viros, quam fœminas concilians. Iuuamentum etiam singulare est febris Quartanæ. Super illo etiam bibere licet, pro peste ita facit mira opera, illa comprimis, quæ interius grassando iugulat. Est etiam inflammationi oculorum, & ardorum corporis aliorum, quos nos vagantes seu inconstantes vocitare solemus. Contra ambusta, sigillum parti læsæ imponendum est. & ardor miro auxilio extrahetur. Hoc modo M. Nicholai Schereri conterranei nostri vxori in Villach, cum feruida metallorum materia combusta esset, ardorem extraximus, citra remedia alia omnia, ita vt locus affectus nec inflammaretur, nec suppuraret. Sigillum tamen vsque ad plenam conualescentiam postea gestauit.

VIRGO.

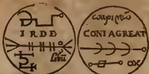
Sigilli virginis cõfectio. VIrginis sigillum ex cupri ℥ j. Aur. ℥ß. Argenti ℥ ʒ. Stanni ℥ ß. præparatur. Metalla hæc 12. 13. 14. Augusti, hora ingressus Solis in signum virginis fundenda, & eadem illico hora, post fusionem tenuiter tundenda sunt. Quod si Mercurij cum alio Planetarum aspectus benignus fit, & ipsius hora insuper instet secundum indicium horarum inæqualium Planetarum in cœlo: hæc signa & nomina prædicto sigillo insculpes, ita tamen, vt eadem hora perficiantur.

Planeta Mercurio in prima domo cœli stante, & tempestate cœli placida, pura & lucida (hoc enim melius) vigente, sigillum hoc appendi debet. Appendendo autem hora Mercurij exspectanda est, modo tempus cursus cœli ratione primæ domus id ferre possit. Sin minus eiusdem horæ tantum momentum non est. Illud tamen conducibilius foret, si appensio in horam Mercurij incideret.

LIBRA.

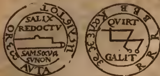
LIbræ cum suis signis & sigillo hæc conditio est. Ex puro & exquisito cupro hora, qua sol libram ingreditur, liquatur & funditur. Ingressus iste solis in libram fit mense Septembri, die 12. 13. & 14. post initium anni. Sed ad hoc attendi oportet. Si Venus hoc anno dominus aut reseruator est, sigilli huius vis mirifica deprehenditur esse in illis hominibus (comprimis qui ex natiuitate soboles Veneris sunt) qui gestant illud ratione dicta cœlatum & præparatum. Si Venus in signo libræ versatur, Characteres hi ac verba signaque cœlari, ac deinceps hora Veneris, diei eiusdem circa nonam aut primam horam (quæ horæ sunt regentis Veneris) appendi debent, vt sequitur. Sigilli libræ confectio.

Sigillum hoc efficacissimum est contra omnes mulierum incantationes, quibus virilitatem viris adimunt. Prodest etiam contra omnia mala pudendorum, &c.

SCORPIO.

SCorpionis sigillum ex puro ferro fac hora & die Martis, quando sol Scorpionem intrat, quod fere quotannis fit die 12. 13. aut 14. Octobris. Facies vna illico signanda est. Postea Sole ingrediẽte Arietem, signa faciem alteram & appendente quando voles. Sigill. Scorpionis confectio.

Remedium hoc singulare est contra morbos, omnes venenatos. Mirabilia operatur apud illos vniuersos, qui de collo ipsum gestant, veluti sunt milites, capitanei, & qui perpetuis dissidiis aut bellis obteruntur. Hoc enim casu vim mirificam præstat. Vt dixi, sigillum hoc ex ferro præparandum est, & prædicto modo formandum, si Mars illius anni dominus est, & Sol eiusdem anni Scorpionis gradum primum intrat. Postea si Mars in domo propria, Ariete scilicet, consistit, signa, vt prædictum est, & hora Martis appende. Hoc si in domum inferatur, scorpio viuus ibi nullus manet. Iuuamentum etiam præstans est contra ictum Scorpionis: & robur insigne addit in pugnis militibus. Peculiariter tamen prodest leprosis, si gestetur, & simul de auro bibatur. Alterum latus ita descriptum est.

Caudæ

Candæ extimæ affui debet auricula ex puro auro, ex quo deligatum gestetur ita, vt caput deorsum vergat. Hoc experimentum certum est contra cimices, si ex sponda suspendatur.

Sagittarius.

Sigill. Sagittarii confectio. Sagittarij sigillum para hora introitus Solis in Sagittarium (Id quotannis fit 12. vel 13. die Nouembr.) & eius quidem gradum primum. Signa hora Iouis, & eadem hora appende, Luna crescente. Hoc sigillum alterum est, quod post longa demum tempora comperi, & ad artis leges expendi.

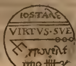

Hoc sigillo sæpius vsus sum ad aduersariorum meorum elusionem: cuius vi instar onagrorum obstupuerunt, ita vt ne hiscere quidem auderent. Annulus ei debet esse argenteus, ipso alioquin toto ex stanno, citra aliorum metallorum additionem, concinnato. Mundum seruari & gestari expetit. Nam si congressus tempore non seponatur, vim & efficaciam suam perdit.

Capricornus.

Sigill. Capricorni cōfectio. Hic negotium nobis est cum Saturno, & eius genere. Sigillum conficitur ex auro. Plumbum enim cæteris metallis operationis vim nullam confert. Auricula debet esse cuprea. Para hora introitus Solis in capricornum, Sole longissimum à nobis distante. Signa die Saturni, & eiusdem hora. Postea si forte fortuna Saturnus cum Planetis ceteris bono aspectu pollet, decrescente Luna ipsa aspectus hora appende. Perinde enim est, seu Luna sit, seu Planeta alius. Posset iure vocari nummus

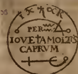

fauorabilis ad plebem. Sigillum hoc sine dubio Lupum, quem vocant in cruribus persanat. Cuius maiores quidem nostri ignari fuerunt, persuasum habentes, nullam medelam contra morbum illum præstare, cum tamen hoc vnicum etiam, citra aliorum opem, remedium certissimum sit.

AQVARIVS.

Sigill. Aquarii cōfectio. Sole in Aquarium intrante mense Ianuario sigillum ex mixtura tali facito. ℞. *Auri* ℥. *Argenti* ℥ j. *Saturni* ℥ ij. *Martis* ℥ j. prædicta hora

ra fundatur, signetur, cœletur. Planeta vero Saturno in nona domo cœli versante, signa & verba ex ordine festinanter incide. Appendere autem non debes, nisi Sol infra terram sit constitutus. Sic demum obseruabitur hora Saturni. Hoc sigillum proderit tibi contra paralisin, & podagram frigidam, ac tensionem neruorum tendinumque. Facit etiam ad con-

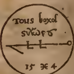

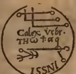

seruationem memoriæ & gestatores hominibus gratiosos facit. Remedio etiam est contra omnia venena. Documentum deprehenditur in araneis. Quas si propius sigillo admoueas, rapide cedunt, nec loco illo persistunt.

PISCES.

Sigillum piscium mense Februario, Sole pisciu m signum intrante, ex huiusmodi metallis conficiendum est, nimirum ex *Auri* ℥ j. *Argenti* ℥ ij. *Stanni* ℥ iiij. *Ferri* ℥ j. *Cupri* ℥ j. Eadem hora parari & fundi debet. Postea si benignus Iupiter domum octauam cœli occupat, die & hora Iouis sigillum appendi debet. Hoc instrumentum efficacissimum est ad domandam & reprimendam iram, quam alias sequuntur contractura, Apoplexia, colica, & morbi alij. Hæc omnia auertit gestatum sigillum tam à fœminis quam viris. Lenit Podagram, Spasmum, & dolores omnes alios pedum. Sigill. Piscium cōfectio.

Sigillum hoc adeo promissum dependere debet, vt infra vmbilicum proxime ad ventrem hæreat, &c. Et sic finitur liber de duodecim signis & illorum secretis.

LIBER TERTIVS ARCHIDOXIS MAGICÆ.

Item, si, coniungi in cœlo Martem & Saturnum videris, sume ferrum, & finge formaue ex eo Muream, operamque da, vt perficiatur, antequam coniunctio vanescat aut finiatur. In ventrem ipsius hora Iouis hæc verba signa ALAAMATATOX. Postea Luna in Cancro versante, & eius quidem gradu nono vel decimo, in latus sinistrum describe IYKOEMNXAXIX. Luna deinde decrescente & in piscium nono vel decimo gradu versante, scribe in latus sinistrum ONNWIA: In dorsum autem sub plenilunium & ipsius punctum,

punctum, recta per spinam dorsi vsque ad caudam, locum cum hoc signo quod spectare caput debet, NATVRA SVA

Postea ex mero plumbo monile fac pro collo muris, & crescente Luna, die Saturni, horâ primâ nocturnâ (quæ hora Saturni prima est) insculpe illi hos characteres In. Con. ʒ. ¥. ABEN/a. Quibus omnibus confectis, muri monile inecte, coniunctione Saturni & Martis, vt ante existente. Murem in medium circiter domus colloca, & abigentur fugientq; omnes glires muresque ex ædibus. Quod si mus quidam extraneus irrepat, vltra horam intus non manebit. Si murem viuum, ad hunc murem metallicum filo deliges, vltra horæ momentum non viuet, sed illico morietur, & intumescet, quasi venenati quidpiam deuorasset.

DE OVIBVS.

Sigill. pro lanificiouiū, boum, &c.

CОntra vero, vt non expellenda tantùm, sed etiam conseruanda & acquirenda discamus: attendendum est ad tempus, quo quasi contagione quadam oues confertim moriuntur. Tunc ex acchilla agnum vel ouem tibi confice, vt iam docebimus. Ex villæ seu prædij tui confinio terram triplicem sume, & ex flumine deprome arenam, illo sale quod villæ tuæ vicinum est: & in quod plerunq; potatum aguntur oues. Omnia que pinsendo subige, Luna decrescente. Ex terra hac vel luto figuram tibi concinna similem oui, & hora decrescentis Lunæ passim & discretè in oue hæc signa describe. Efferet. Hogeret.

Sanor. Panor. Tanor.

Ouem hanc colloca in stabulū, conspergeque ipsam sale, vt inde lingant oues, & salem in stratum delibent. Sic fiet, vt non ægrescant facile aut moriantur. Quę verò iam ante ægrotæ sunt, hæ lambant salem, & conualescent. Tantum nimirum potest in huiusmodi rebus natura.

Hoc modo Tauris quoque, & porcis, animalibusque cæteris remedia parari possunt, cuilibet tamen pro sua conditione, tempore & die. Si boues sanguine (vt vulgò aiunt) laborant: morbus is æquè ipsis pestilens est, ac equis est morbus, quem Germani Feiffel vocant.

Ad sanguinem ergo in recens partum ouum ita inscribe.

Ambramo Cordis Vortix

Deduc os pecoris, & inhiatu eius ouum ita frange, vt liquor per linguam deorsum in fauces manet. Ita conualescet ex tempore. Cauendum tamen, ne 12. horarum spatio superbibat.

Idem fac equo prædicto morbo laborand. Confringe in eius collum ouum, hoc tamen præobseruato, vt pro verbo AMARAMON, prioris crucis verbum & signum facias aut substituas KVFFAMILON: Sic equus illico vomet. Post 24 pabulum ipsi offer cum Sale & aceto, & elapsis 12. horis potet. A consumpto pabulo illico equom foras ambulatum age, vt sudet: deinde quiescat. Et hæc Naturæ arcana sunt, quæ præstat per dies & tempora: quorum nullum siue temporis obseruatione continget.

Ad Muscas.

Sigill adversus muscas.

MVscæ persæpe molestant hominem, & damno insuper in æstate sunt edulis. Si tibi tædiosæ sunt, sume frameam seu acum, ex mero chalybe factam, & sub plenilunium præparatam. Illius capulo seu manubrio hęc signa inscribe.

Postea à manubrio vsque ad cuspidem, tres oblongas virgulas duces, vnam in nouilunio, Deinde si Coniunctio ♄ & ☾ fit, verba hæc secundum longitudinem frameæ describe, vt sequetur.

Frameam hanc si in parietem quampiam defigas, vbicunque sit, & per ambitum eius creta circulum ducas latitudine disci seu orbis, in hunc muscæ omnes conuolabunt, & morabuntur, donec frameam iterum extrahas. Id enim si facias, effundent se iterum quocunque, & homines more suo torquebunt, &c.

LIBER QVARTVS ARCHIDOXIS MAGICÆ.

DE TRANSMVTATIONE METALLORVM & Temporeorum.

SI aurum mutare vis in argentum, aut argentum in aurum, aut quoduis aliud metallum in aliud: ad sequentem tabulam sedulo respicies. Nec enim momenti leuis est, quoad finem propositi promptius & honestius perueníre queas.

Tabula

Tabula transmutationis Metallorum.

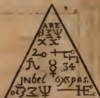
Ad transmutandum Solem in		Incipe, Luna in sexto gradu versante.		Semper in hora Planetæ illius in quem ☉ aut cætera mutas.	
	☾ ☿ ♂ ♃ ♄ ✱		♋ ♉ ♈ ♓ ♒ ♍		☾ ♂ ♀ ♃ ♄ ✱
♄	☉ ☾ ♂ ♃ ♃ ☿	Incipe ☾ in 20. gradu agente.	♌ ♏ ♎ ♉ ♃ ☿	Hora	☉ ☾ ♂ ♃ ♓ ♃
☿	☉ ☾ ♀ ♂ ♃ ♄	1. Gradu	♌ ♍ ♎ ♉ ♓ ♒	Hora	☉ ☾ ♀ ♂ ♄ ☿
☾	☉ ♀ ♂ ♃ ♄ ☿	12. Gradu	♌ ♎ ♏ ♐ ♈ ♊	Hora	☉ ♀ ♂ ♃ ♄ ☿
♀	☉ ☾ ♂ ♃ ♄ ☿	9. Gradu	♌ ♎ ♌ ♒ ♓ ♐	Hora	☉ ☾ ♂ ♃ ♄ ☿
♂	☉ ☾ ♀ ♃ ♄ ☿	81. Gradu	♌ ♎ ♉ ♐ ♏ ♍	Hora	☉ ☾ ♀ ♂ ♄ ☿
♃	☉ ☾ ♀ ♂ ♄ ☿	3. Gradu	♌ ♎ ♎ ♍ ♒ ♓	Hora	☉ ☾ ♀ ♂ ♄ ☿

Exemplum.

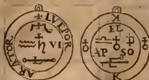
SI aurum mutaturus es in argentum, initium facies hora Lunæ, Luna 6. gradum Cancri occupante. Sic præcedentem tabulam de mutatione metallorum quoque intelliges. Terrena enim omnia, molimina, negotia & commercia omnium commodissime & felicissime perficiuntur secundum motum cœli & Planetarum. Vniuersi enim homines, ordinante ita Deo supremo, vi & operatione firmamenti regimur ac ducimur vel ad morbos vel ad sanitatem. Et ad operationem hanc in medendo cumprimis attendendum est. Simplicia enim persæpe pro ratione temporis suas vires exserunt, &c.

LIBRI PRIMI ARCHIDOXIS
Magicæ Sigilla, à ſuperioribus Euariantia.

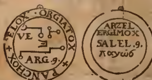
Contra Caducum.

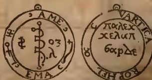
Ad Conſeruationem Viſus.

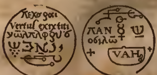
Ad Tabem Cerebri.

Contra Paralyſin.

Contra Calculum.

Ad Membra Genitalia.

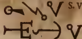
AVGALLIRIOR

Ibid.

Pro viuacibus & Durabilibus Equis.

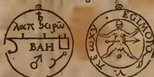
S. V. R. Q. L. R. E.

SELE.

A. K. R. X. X. X. X. X.

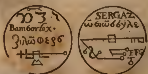
Ad Podagram.

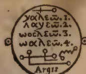
Ad Podagram.

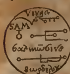
Ad Contracturam.

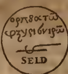

Ad profluuium Menſtrum Mulierum.

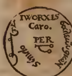

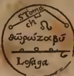
Ad profluuium Menstrum mulierum.

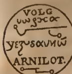

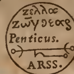
Ad Lepram.

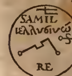

Ad Vertiginem.

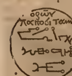

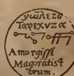
Ad Spasmum.

Ad Palpitationem Cordis.

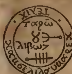
LIBRI SECVNDI SIGILLA
nempe 12. Signorum Zodiaci.

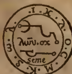
ARIETIS.

TAVRI.

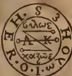
GEMINORVM.

CANCRI.

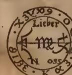

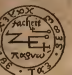
LEONIS.

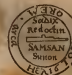

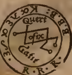
VIRGINIS.

LIBRÆ.

ooo SCOR-

SCORPIONIS.

IRDE

Conimoraf

SAPELOR

SAGITTARII.

Siso XIL OV

SILOA

CAPRICORNI.

PARET. APELS. REION. EMILI TONAT

Virtus. suæ.

IMOH

AQVARII.

IX HAX PER ELI

Amilo

PISCIVM.

ISSVBRIOR

LIBRI TERTII CHARACTERES à superioribus quodammodo variantes.

Contra Mvres.

ALBOMATATOX.

Ιυδιμώρα λιξ.

IO. NATVRA SVA.

IL. Con. 3. ♃. A B ελια

Pro Ovibvs.

EFFERRET. HOGERET.

IAGEREL.

Sanor. Panor. Tanor.

Ibidem.

Ambrammis (*al. ambrabo. Ambrammo.*) *Gorelis*

Vortix

Ibidem.

Kupfamilon.

Contra Mvscas.

Ala suspen

Ibidem.

LIBER QVINTVS ARCHIDOXIS MAGICÆ.

De Speculi Constellatione.

REGII huius Instrumenti præparandi principiò ratio hæc est, vt singulis mensibus per vniuersum annum incoëtur, modo sedulo dispiciatur quodnam in cœlo signum ascendens sit. Diligenter etiam obseruandum est initium cuiuslibet signi, & huius gradus super Horizonte, vnà cum signis meridionalibus, quod Medium cœli nuncupatur. Preterea noscendum etiam est, in quanam cœli parte Planeta quiuis versetur, horâ & die initij seu incoationis huius mysterij. Item, an Planeta supra vel infra terram sit, & quando sit ascensurus supra horizontem nostrum. Insuper sciendum etiam coniunctiones Planetarum quóue in signo aut gradu Sol vel Luna consistat. Exquisitè etiam compertas esse decet facies & mutationes Lunę quaslibet, sicut & ipsa Æquinoctia, licet haudquaquam secundùm regulas aut tabulas Ptolomæi computata huius rei causa est. Tabulę Ptolomæi confectæ sunt Anno à nato Christo 140. Illo tempore Æquinoctium fuit die 31. Mart. hora 2. minut. 4. à meridie. Itaque hoc nostro seculo, nimirum Anno 1537. dies fere 5. horæ 7. minut. 36. interciderunt. In machinatione ergo huius tam præclari operis ad verum quoque æquinoctium attendendum est, locusque æquinoctij sumi debet in Ecliptica cœli octaui, quod ergo appello initium Arietis, propter diuisionem seu partitionem. Pars enim prima apud æquinoctium ex Ecliptica continet 24. Minut. declinationis. Et hunc habemus diem Æquinoctij. Æquinoctij hodierni quanta diuersitas à veteri.

Ibi

Ibi Solis locus propinquus est Eclipticæ diuisioni, & Æquinoctij sexti circuli in cœlo octauo. Et hoc punctum certum est. Vbicunq; ergo ponitur Sol, siue in Ascensu, siue in medio cœli, siue etiam in occasu; ibi initium erit Arietis & Signorum: Et Sole in hoc loco constituto, expressè cognoscitur hora diei, ex quo postmodum initium Arietis & Signorum, vbicunque in cœlo consistant, secundùm sensibilem locum sciri, ac deinceps secundum id per vniuersum annum ex motu & loco Solis ascendens in Oriente inueniri potest. Loca etiam nonnulla Planetarum sumi debent secundùm æqualitatem Eclipticæ. Quæ æqualitatis distributionis in cœlo octauo à me Theophrasto descripta est. Sed his omnibus suo modo & ambitu comprehensis, iam ad ipsum artificium progrediemur. Septem hæc sequentia metalla pondere præscripto sumuntur, ita tamen, vt quoduis debito suo modo, vt deinceps tradetur, purgatum sit & depuratum.

℞. *Auri partes seu semuncias decem,*
Argenti part. decem.
Cupri part. quinque.
Stanni part. duas.
Plumbi part. duas.
Ferri part. vnam.
Mercurij part. quinque.

Horum purgatorum metallorum quoduis seorsim in papyro asseruandum est. Hic etiam de vno tantùm speculo mentio fit. Tantùm enim auri assumitur ad vnum speculum, cuius magnitudo hæc ferè est, quam deinceps designabimus.

Magnitudo Speculi.

Semper autem horum speculorum tria esse debent. Nam in vno spectantur omnes imagines hominum, vt furum, vt inimicorum & aliorum. Similiter & formę seu figuræ pecudum, armorum, pugnarum, obsidionum. Præterea omnia quæ homines patrant, faciunt, aut fecerunt. Et siue dies siue nox sit, id in hoc speculo spectatur. In altero spectantur omnes scripti & dicti sermones, verba, consilia, vbi & à quo ea dicta & instituta sint, cum illis omnibus, qui in consiliis illis decreta & conclusa sint, cum causis illorum omnibus. Sed hæc iam facta & præterita esse oportet, nihil namque futuri ex illis videri & cognosci potest. In tertio spectantur omnia scripta in literis librisque, & quicquid calamo consignatum est, vtcunque secretissimum & abditissimum sit. In summa, homini illi, ad quem huiusmodi specula directa sunt, apparent omnia, quæ sub Horizonte fiunt aut facta sunt, tam in distanti, quam propinquo, siue diu, siue noctu, siue clam, siue palàm facta sint. Specula hæc pro certis & definitis hominibus confici debent. Cæteri, pro quibus specula confecta non sunt, nihil ex illis spectare possunt. Sciendum etiam est, quod, si specula ampliora fieri debent, plus etiam metallorum sumendum sit. Quóque maius speculum est, eò plus in illo spectari potest. Si enim congregationes magnæ, quales fiunt in bellis, conflictibus & congressibus aliis similibus, videndæ sunt: tam arcto complexu, nec personæ, nec equi, nec pecora ac res aliæ adeo distinctè videri possunt, quæ tamen in speculo spatiosiore multò grandiora omnia offeruntur. Et tamen in speculo spatiosiore multò grandiora omnia offeruntur. Et tamen in speculo arctiore non minus quàm in ampliore parando laboris insumendum est. Hoc discriminis est, quod minus metalli, minusque in poliendo laboris requirat speculum maius minore.

Postquam metalla formata, purgata & depurata sunt, debent deinde ad hoc opus ita purgari. Multum etiam conducit, si metallum quodlibet in Planetæ appropriati horâ ipsâ purgari incipiatur, & insuper Aspectus ad illum Planetam, boni vel mali, bonorum vel malorum Planetarum obseruentur.

Sigilli septē metallorum seu planetarum cōfectio

Aurum.

Aurum si ter per Antimonium fundatur, & postea per Saturnum transmittatur & depuretur, purgatione alia nulla opus habet. Hoc saltem agendum, vt tenuiter tundatur, & horis 24. in aqua salis maceretur, & tandem aquâ purâ abluatur, linteóque puro exquisitè abstergatur, & ad tempus vsus reseruetur.

Argentum.

Purgandi argenti hęc ratio est. Postquam in laminam tenuem ductum est, coquitur in aqua, in qua solutum sit Tartarum & Sal. Coctio duret ad horæ circiter partem quartam. Extrahatur, & purâ aquâ abluatur, pannóque mundo abstergatur, & seorsim seruetur ad tempus vsus.

Cuprum.

Cuprum ponendum est in Aquam Vitrioli (al. Camphoræ) permixtam aceto, horarum sex vel octo spatio. Ita purgabitur. Abluatur mundè, & siccetur, reseruetúrque.

Ferrum.

Hoc debet esse limatum. Puluis tamen studiosè abluendus, idque super prunis iterum siccandum est.

Plumbum.

Liquefac plumbum in cochleari ferreo. Iniice ceram quantitate fabæ, vt ibi comburatur. Postea effunde in aquam puram.

Stannum.

Stannum liquefac, & iniice seuū, cerā aut mel, quæ super illo comburantur: Stannū effundatur in aquam purā, postea, reficcetur, & seruetur.

Argentum viuum.

Hoc ter per corium exprime in vas ligneum purum. Quod transmittitur, bonum & purgatum satis ad hoc opus est. Quod in corio relinquitur, nauci est. Horum metallorum quodlibet seorsim per se asseruandum est. Sic ergo ad initium omnia præparata sunt.

Hoc facto, studiosè & exactè noscenda est cōplexio personæ, siue vir siue fœmina sit, cui hoc speculū fabricandū est, nimirum per erectionē natiuitatis sicut ante clarè docuimus. Nec enim, quod nonnulli faciunt, decernendū de complexione est ex erecta hora partus: Sed tum demū verè de illa constituitur, si iudicium fiat ex hora & puncto illo, quo Deus omnipotens fœtui in vtero materno immisit animam viuentem, adeóque primò viuere incipit. Quæ quidem

horæ ex fundamentis illis, quæ ego Theophrastus posui & reliqui, exactè & verè cuilibet homini, siue senex siue iuuenis sit, præsagiri seu diuinari possunt. Porro Natiuitate hominis erectà, eiusque complexione vnà cum Planetis & signis percognità, iam ad hoc opus adiumenti satis comparatum est. Nec attinet hoc loco scire, quæ ipsius fortuna, quod infortunium, quæ mors, quæ vita, qui morbi sint, satis est sciri reuolutionem anni, in quo homo natus est.

Sequitur deinceps tabula, ex qua patet principium speculi ergà quemlibet hominem, cuiuscunque ille Planeta sit.

♄	♒ 12. Grad.	12.7.	☉ 5. Grad.	♒ ☽ 12.Grad.
♃	♐ 11.Grad.	11.3.	☉ 13. Grad.	♐ ☽ . 19.Gtad.
♂	♈ 10. Grad.	10.8.	☉ 9.Grad.	♈ ☽ 10. Grad.
☿	♍ 3. Grad.	6.2.	☉ 13.Grad.	♍ ☾ 7. Grad.
☉	♌ 12. Grad.	1 5.	☉ 12.Grad.	♌ ☽ 4 Grad.
♀	♉ 7. Grad.	9.7.	☉ 1.Grad.	♉ ☽ 20. Grad.
☽	♎ 6. Grad.	4.1.	☉ 20.Grad.	♎ ☽ 6.Grad.
Si homo est soboles Planetæ: tunc principium est in gradu huius signi.	Gradus signorũ Planetarum.	Domicilia cœli.	Sol in gradibus signorum.	Luna in gradibus signorum.

SI homo soboles est Saturni, primum initium fieri debet, si Planeta Saturnus in propria sua domo, hoc est, in Aquario est; aut si ratione temporis, Saturni non sit, ita tamen, vt ad minimum in 12. domicilio cœli, hoc est, in domu infortunij, inimicitiæ, inuidiæ, omnium denique malorum constituatur, atque insuper Sol in 5. gradu Aquarij. Luna verò in medio, seu gradu 12. Aquarij versetur: tunc accipe prius ponderatum & purgatum plumbum, eo ipso puncto & momento, quo Luna apparet in primo limine 12. gradus Aquarij, & nouo fictili fusorio inde in ignem, quæ omnia iam ante prompta & parata esse oportet. Liquefiat plumbum; sic quamprimum fluxile factum est, remoue ab igne, & fictile diligenter contege, sepositúmque relinque tamdiu, donec Planeta Iupiter attingat 11. domicilium cœli, aut 11. gradũ Sagittarij, & Luna 19. gradũ Sagittarij teneat; Sol quoque in eiusdem signi sagittarij 13. gradu cursum suum faciat. Tunc enim sumitur Stannum, ante ponderatum & purgatum, vt ad manum sit. Cúmque prædictum plumbum fusum, in fictili, denuò igni dato, de nouo ita liquescat, vt fluat: iniicitur ipsi stannum quoq;, vt vnà colliquentur. Quæ si ligno bene agitaueris, vt exquisitè fluant, exime & conteges, vt ante, sinesque stare, vsque ad Martem, more iam dicto. Ita agitur etiam cum cæteris metallis omnibus secundùm tenorem tabulæ, donec metalla omnia congerantur & coeant.

Si autem Domina natiuitatis Venus sit, initium fit à cupro, & processus talis seruatur: Venus, Mercurius, Sol, Luna: & superiùs à Saturno iterum numeratio fit per Iouem, per Martem, vsque ad Venerem, numerandóque omnes repetuntur, si modò semper à domino complexionis aut natiuitatis initium fiat. Mercurius Solus, si dominus natiuitatis est, semper vltimus est, ideò, quia metallum ipsius in igne non permanet, sed vniuersum effumat. Aliàs tamen semper suum tenere ordinem debet, si modò non est natiuitatis dominus. Tunc enim vltimus est, suo tamen tempore.

Septem metallis omnibus, dicta ratione, congestis, læuigatæ duæ tabulæ ferreæ in promptu sint; & primùm ferreo filo claustrum seu repagulum itastringes seu reduces, vt speculi amplitudo requiret: vt, si intra duas ferreas tabulas immittatur, speculum ipsi infusum, iustam & optatam latitudinem acquirat. Ipsius tamen orificium seu introitus superiùs angustus sit, vt metalla infundi queant, vt sequens figura, quæ Lagenæ similis est, exhibet. Tabulas autem ferreas ante infusionem calefacies, & seuo inunges, vt metalla non adhærescant, & speculum glabrum, approbéque lucidum euadat.

Forma Lagenæ fusoriæ, in quam speculum effingitur.

His omnibus confectis, ad tempus diligenter respiciendum est. Quod si Dominus natiuitatis infra terrã, hoc est, in 1. 2. 3. 4. 5. vel 6. domo cœli versatur, Luna verò in domo Domini natiuitatis grad. tenet, & præterea malignus nullus alius aspectus, vt sunt □ & △ aut ☍ adsit: hunc metalla, quæ omnia in fictili mixtim congesta sunt & in nomine Domini in formam illam effunde. Hoc iam primum speculum est, in quo spectantur vniuersa, quæ corporaliter & substantialiter videri desiderant, velut homines, imagines, ædes, animalia. Fusio tamen fiet eo præcipuè

puncto

puncto & momento quo Luna gradum decimum attinget. Id siue diu siue noctu fiat, perinde est.

Postea speculum exime ex forma, & seorsim colloca. Reliqua autem metallorum grana seu detrimenta confunde in fictile, nec tamen priùs, quam coniunctio fiat Domini Natiuitatis cum Luna. Huius coniunctionis horâ metalla iterum in massam vnam confunde. Ita confusa, relinque in fictili, & formam adorna. Et si natiuitatis dominus decimam in cœlo domum occupat hoc est in medio aut summo cœli versatur, speculum secundum funde. Tum temporis Luna in altera domo seu signo Planetæ eius, qui natiuitatis dominus est, cõstituta esse debet. Et sicut antea Luna in grad. 10. Capricorni fuit: ita iam in grad. 10. Aquarij versari debet. Si enim Saturnus natiuitatis Dominus esset: Domicilia duo haberet, nempe Capricornum & Aquarium. Si Sol & Luna natiuitati præsunt, vtrique vna saltem domus est, Soli nempe Leo, & Lunæ Cancer. Hoc modo omnia tria specula fundenda sunt, si nimirum Luna in decimo gradu Leonis, aut in decimo gradu Cancri incedit. Dicta iam ratione speculum conficitur secundum, ex quo cognosci possunt omnes sermones, verba, cuiusque iam præteriti, adde & dies, tempora horasque, quibus quodlibet horum factum est.

Postea metalla iterum in vna coniunctione confunde, recta cum Domino natiuitatis in illa comprehensio: Quod si Planeta alius cum Luna coniunctionem habet, res eadem est. Exemptum speculum seorsim asseruatur, & rursus ratione dicta sua forma adornatur. Si Planeta penetrat in 7. 8. 9. 10. 11. aut 12. domum, supra terram iam versatur. Insuper si Luna iterum primum signum seu domum, Planeta autem gradum 10. tenet, & nullus aspectus teter intercedit, speculum tertium funditur. In hoc videntur omnia scripta, delineata, picta, in literis & libris, ac summatim res absconditę omnes. quæ viuunt, & à viuentibus factæ sunt. Post hæc si quid metalli superstes est, id impendere potes, quò voles. Specula autem suis numeris, 1. 2. 3. signata seruari debent.

Porro, si Sol in signo aut domo natiuitatis dominiã 5. ad 7. gradum versatur, specula ex vno latere super cotem exquisitè læuiganda & polienda sunt, ita vt nulla amplius asperitas ae macula deprehendatur; hoc enim inspectioni valde officeret. Eo facto, nullum deinceps alteri apponendum est sed quodlibet per se seorsim asseruandum: Initium autem læuigationis fieri potest, quandocunque tempus concesserit. Licèt enim nondum omnia tria tum temporis fusa sint, id tamen nihil incommodat, modò tempus instet. Læuigatis illis, attendendum est, quandu primum post læuigationem nouilunium futurum sit. Tunc enim poliuntur. In puncto, quo Luna noua fit, molli ligno adiecto puluere aliquo, primum speculum molliter fricandum est, ita clarum & nitidum euadet. Proximo coniunctio sequente in ipso fracturæ puncto, poliendum est speculum secundum & tertium, quæ à politura ita dirimantur, vt nunquam amplius conueniant seu coniungantur,

sed vtrunque seorsim asseruetur. Quod si prætera natiuitatis Dominus in domo quarta, hoc est in domo omnis secreti & absconditi persistit, Sol verò vel Luna tum temporis adhuc in domibus Domini natiuitatis morantur, insuper duorum benignorum Planetarum coniunctio accedit; tunc specula hæc tria in claram, puram, fluidamque aquam fontanam coniunctim ita poni debent, vt sub aqua demum iterum conueniant. In hac iaceant duarum circiter horarum spatio donec coniunctio præterierit, post eximantur inde, & linteo puro inuoluantur, ac ita asseruentur.

Sic ergo Regium hoc Instrumentum tredecim mensium spatio præparari potest, si idoneo tempore initium fiat, & temporis proba ratio obseruetur. Id autem quotannis fieri potest. Vnus tamen annus altero ad hoc commodior est, maximè si Dominus Natiuitatis gubernator illius anni, aut præfectus partis Fortunæ est.

LIBER SEXTVS ARCHIDOXIS MAGICÆ.

De compositione Metallorum.

INFICIARI nemo potest, quin compositiones Metallorum res miras in supernaturalibus operentur, quod rationibus multis stabiliri potest, sicut deinceps clariùs docebitur. Quod si enim omnia septem metalla commodâ serie & iusto tempore componas, & veluti in massam vnam colliques: tale vtique metallum habebis, in quo virtutes omnes metallorum septem confectæ & reconditæ lateant. Has vniuersas in hoc vnico metallo, quod nos ELECTRVM vocamus, inuenies. Id verò non potorum saltem metallórum naturales vires in se continet, sed pręter has accepit etiam alias supernaturales. Pura namque & simplicia metalla plures per & in se virtutes non habent, quàm quas Deus & natura illis indidit, quæ tamen omnes tantùm Naturales existunt. Ita compertum vobis est, aurum, quod metallorum omnium nobilissimum, præstantissimum & excellentissimum est, cum omnibus suis speciebus sanare Lepram: & Cuprum Mercuriumque omnia externa vlcera & vulnera consolidare. Similiter & metalla cætera peculiares suas vires habent, quas hoc loco non recensemus, sed de virtutibus metallorum ponimus. Et tamen indissoluta & inalterata sua metallica Essentiâ, citra noxam in medicina nihil quicquam præstare aut expedire. Sed necesse omnino est, vt, si vires suas medicas exserere debeant metallica ipsorum Essentia prius destruatur, & in aliam speciem ipsa mutentur in sua nimitum Arcana, velut Olea, Balsamos, Quintas Essentias, Tincturam, Calcem, & similia: ac rum demum patienti administrentur. Et citra præparationem eiusmodi, natiuis suis dotibus, supernaturali modo, auxilij nihil quicquam afferre possunt, sicut nostrum facit Electrum. quod secundùm cursum cœli compositum & coagmentatum est, sicut deinceps in illius practica disseremus.

Electrũ quid.

Aurum lepram, cuprum vulnera, &c. sanat.

Metalla non destructa nil boni agunt.

Electro itaque nostro non immeritò amplam laudem assignamus. Virtus enim ipsius magna, & nimis magna est.

Arbitror autem apprimè necessarium esse, vt vires & facultates Electri nostri describantur, &, de puris metallis tractatione omissa, de hoc solo nobis commentari proponamus. Nec enim vel in minimo cum Electro nostro conferri possunt, quod luce meridianâ clariùs constat. Si poculum vel patina ex hoc Electro concinnetur, nemini vel venenum propinari, vel veneficio & incantatione noxa inferri potest, si res animaduertatur. In nostro enim Electro ineffabilis quædam sympathia, quam cum homine, cooperantibus 7. Planetis & Astris superioribus, habet, latet: ita, vt ob consensum & condulentiam singularem cùm sudet tùm maculetur, quàm primùm ab homine contingitur, aut manu prehenditur. Et hæc causa est, cur à priscis Electro nostro multa attributa sint: ex quo etiam multa vasa pro cibis ac potibus capiendis confecerunt: quorum nonnulla etiam nostro seculo ex terra, in quam reconderunt, ipsa eruta & producta sunt. Ex eodem Electro alia quoque olim ornamenta ac clenodia concinnata fuerunt, vt Annuli, armillæ, numismata, sigilla, Imagines, Figuræ, Campanæ, Specula, monetæ, &c. quorum nonnulla celandi arcani causà argento interdum auróq; obducta sunt. Sed mos iste nostrâ ætate omnino exoleuit, resque ipsa in contemptum & obliuionem abiit.

Electri mira cũ homine sympathia.

Vasa ex Electro ex terra eruta.

Vt verò tantùm Naturæ Mysterium, ac præstantia illa Dei Magnalia postremis his temporibus diutiùs in occulto non laterent, sed publicè innotescerent, & in apricum reproducerentur: non facere, potui quin, quæ in Sophistarum tenebris iam diu oppressa & obscurata hæserunt, explanatione meà describerentur & patefierent. Quamquam fas non videatur esse, vires ac virtutes vniuersas nostri Electri hîc recenseri: Id enim si fiat, studium nostrum calumniabitur Sophista, inscius eo offendetur, Idiota irridebit, proteruus & impius abutetur. Contra hos omnes silentio se munire tutius est.

Interim tamen hoc loco non possum non indicare admirandas quasdam vires virtutesque Electri nostri, quas fieri bis nostris oculis vidimus, adeóque cum hora veritatis conscientia proferre attestarique possumus. Vidimus enim huius generis annulos. Quos qui induit, hunc nec spasmus conuulsit, nec Paralysis corripuit, nec dolor vllus torsit, similiter nec apoplexia, nec Epilepsia inuasit. Et si annulus huiusmodi, Epileptici digito annulari etiam in paroxysmo sæuissimo insertus fuit: remittente illicò paroxysmo æger à lapsu illicò resurrexit. Vidimus etiam ac comperimus, quòd, si quis huiusmodi annulum in digito annulari gestans, occulto aliquo morbo corripiendus iamiam fuerit, annulus desubito non modò sudarit, sed ob ingentem sympathiam etiam maculas & deformitatem contraxerit: sicut hoc ipsum adhuc clariùs in libello de sympathia deducimus.

De Electri vi quædam exẽpla.

Porro autem & hoc sciendum est, Electrum nostrum spiritus malignos omnes arcere. In Electro enim nostro cœlestis Operatio, & Influentia omnium 7. Planetarum recondita est. Ideò veteres in Persia Magi & Chaldæi, huius opera multa præstiterunt & inuenerunt. Quæ omnia si sigillatim vobis recenserem, Chronicam miram vobis conderem, quam tamen vitandi scandali gratià omitto. Fieret enim, vt à Sophista maximùs & summus Magus incantatorque proclamarer.

Silere hic etiam non possum miraculum summum, quod vidi in Hispania fieri à quodam Nigromantico, qui Campanam habebat, duarum librarum pondus non excedentem. Quam quoties pulsaret, plurima ac varia spectra visionesque spirituum ciere ac allicere poterat. Quando enim libebat, verba nonnulla ac Characteres in Campanæ superficiem internam describebat: Illam postea si impellebat & pulsabat, spiritus illico prodibat, quacunque ipsum forma & specie volebat. Eiusdem Campanæ sonitu multas alias quoque visiones & spiritus, adeóque homines & pecudes vel ad se allicere, vel à se abigere poterat, sicut multa horum ab ipso fieri his oculis conspexi: Quotiescunque tamen aliquid noui moliebatur, toties verba quoque & characteres renouabat. Arcana tamen illa verborum & characterum mihi reuelare nolebat, donec ipsemet profundiùs rem trutinans & rimans, fortuitò tandem illa inueni. Quę tamen aut quorum exempla studiosè hîc dissimulo. Iuxta tamen haud obscurè animaduerti, plus momenti in Campana; quàm in ipsis verbis situm fuisse. Nam Campana ista certè omninóque ex hoc nostro Electro concinnata fuerat.

Historia Hispani cuiusdã Nigromantici.

Hinc etiam inuenta est Campana Vergilij, cuius sonitu adulteros ac adulteras omnes in Regis Artus aula agentes adeò perterrefecit, vt constellata vertigo ipsis obreperet, qua de ponte in subiectam aquam non aliter ac fulmine percussi præcipites exturbarentur. Nec enim ista fabula est, sed res verè gesta, & Chronico digna. Itaque nec vobis creditu indignum id videatur: cum Naturę talia omnia possibilia sint. Si enim visibilis homo alium suno sui verbi vocare, ac ita cogere potest, vt, quod iusserit, ille faciat, cùm tamen nudum verbum, adeóque nudus verbi & fluxilis sonus adhibeatur, citra omnem armorum aut alterius violentiæ interuentum: multò certè faciliùs idem poterit homo inuisibilis, qui visibilem simul & inuisibilem non verbo tantùm, sed etiam verbi cogitatione cogere potest. Semper enim inferius superiori obsequi ac subiici oportet. Nam quid inuisibilis homo est, aliud, quam ipsum Astrum, inuisibilis hominis animo & cogitationibus latens, & per Imaginationem hominis sese prodens & exserens? Iam si Astrum homini inesse & per olympicum spiritum duci ac deportari potest in alterum: tunc idem poterit etiam inesse metallis, & suam impressionem edere, ita, vt longè sublimiùs exaltentur vi & ope syderum, quàm à Natura ipsa exaltata sint: Sicut in aliis huius Archidoxis Magicæ libris docemus. Exemplo vobis est Aurum, & Mercurius viuus. Quæ duo metalla si per Amalgama in coniunctione Solis & Mercurij componantur & vniantur, adeóque in coniunctione illa Sol super Mercurium dominetur;

Cãpana Vergilij miræ virtutis.

Verborũ quanta vis sit.

Inuisibilis homo quid sit.

minetur: facilè deinceps vnà fixari possunt, ita, vt Tincturam reddant ad Mercurium viuum, quæ deinde vberiùs cum Mercurio vino in tali coniunctione augmentari possit, quod secretum Naturæ maximum est, &c.

Aurũ & argentũ, &c quomodo fiant fragilia. Magnesia Philosoph.

Similiter & citra hanc coniunctionem Aurum & Argentum cum Mercurio Fulgi, componi & vniri potest, hoc pacto. Si aurum supra Mercurium Fulgi teneatur, tunc Mercurius fumi specie totus ascendit in aurum, & illud facit album, fragile & fluxile instar ceræ. Eodem modo tractari quoque argentum potest. Hoc vocitare solemus Magnesiam Philosophorum, in qua quidem inuenienda Philosophi comprimis Thomas de Aquino, & Rupescissa cum suis sectatoribus anxiè laborarunt, sed frustrà. Et hoc arcanum memorabile omninò ac singulare est, Mercurium viuum cum ægrè fluidis metallis, argento, cupro, ferro, chalybe, &c. in igne ita vnire, vt vnà liquescant, & facilè fluant. Hoc modo multæ tincturæ & Elixiria pro mutandis metallis præparantur, sicut aliàs fusiùs in libris de transmutationibus Metallorum docemus.

Mercurius calidissimus quo frigore cõgeletur.

De Mercurio autem Vulgi porro hoc quoq; tenendum est, quod, quemadmodum ille fumo suo metalla omnia penetrat, calcinat, & ad suam naturam disponit, ita metalla quoque fumo suo Mercurium viuum coagulent. Compertum namque habemus Mercurium internus caloris maximi esse, & nulla ratione aliâ, quàm frigore maximo coagulari posse, quod plenè & perfectè in igne & fusione specie fumi ex metallis defluit seu expirat. Nihil enim in igne ac calore minimè tolerari potest ex Metallis defluit. Huius generis est Arsenicum metallorum, qui instar spiritus ex metallis liquescentibus ascendit.

Mercurii quanta vis sit.

Insuper hoc quoque sciendum est, Mercurium esse spiritum Metallicum. Et sicut spiritus plus est corpore: ita Mercurius etiam cæteris metallis. Ac veluti spiritus muros omnes penetrat: ita Mercurius peruadit metalla. Mercurius enim admirandà operà præstat & operatur in metallis: quod tamen vniuersum hîc non explicamus, sed in locum alium reiicimus. Vidimus enim ac comperimus ipsimet, quòd Mercurius viuus, si ex calcinato metallo aliquoties, vt cinnaberis sublimetur, & postea calcinatum metallum in fundo iterum in suum metallum reducatur, deinceps quouis plumbo fluxilior fiat, siue exstiterit aurum, siue argentum, siue cuprum, siue ferrum aut chalybs, ita

Metalla ad candelã liquescãt.

vt ad candelam seu cereum ceræ modo fluxile fiat, ac ad solis ardorem instar niuis ac glaciei liquescat, & deinceps per digestionem aliquanti temporis totum in Mercurium viuum vertatur. Huius autem mentionem etiam facimus in libello de Resuscitatione rerum naturalium; vbi de Mercurio metallorum loquimur.

Arnold⁹, Aristoteles &c. elentarũt.

Sic nimirum præparatur Mercurius auri, Mercurius argenti, Mercurius cupri, Mercurius ferri, Mercurius stanni, Mercurius plumbi, &c. de quibus Arnoldus, Aristotelesque ac Philosophi cæteri multa quidem tradiderunt; sed ea aut rarò aut nunquam oculis conspexerunt: Hoc ergo pro summo & nobilissimo Arcano ac Mysterio naturæ habendum est, studio summo celandum, nec in manus aduersariorum meorum, vtpote indignorum, temerè committendum. Quid enim anseri prosit gemma ac Margarita? Hanc enim nec internoscit, nec vsurpare potest, sed ei quoduis rapum præfert. Idem ingenium etiam sophistarum est. Ideóque arcanis his digni minimè sunt. Id enim ni fiat: margaritæ obiicientur porcis, & sacrum canibus. Quod ne fieret, Deus seriò prohibuit.

Porro autem vt ad practicam nostri Electri, de quo loqui superiùs incepimus, quodque secundùm motum cœli, & coniunctionem septem Planetarum compositum & concinnatum esse debet, tandem redeamus, processus illius practicæ hic est.

Electrum quomodo præparandũ.

Primùm attende coniunctionem Saturni fientem cum Mercurio; eâ incipiente, iam instrumenta omnia in promptu habenda sunt, vt Ignis, fictile fusorium, plumbum purum, tenuiter in laminas aut grana comminutum, Mercurium viuum, &c. ne quicquam impedimenti habeas. Incipiente, vt dixi, coniunctione, plumbum fluat frigide, vt, si Mercurius superfundatur, non exiliat, aut exspiret. In primóque coniunctionis puncto fictile fusorium cum plumbo liquefacto exime ex igne, & infunde Mercurium, postea vnà frigefieri permitte: Postea similiter attende ad coniunctionem Iouis cum Saturno, aut Mercurio. Ac si dicto modo omnia prompta & parata habueris, sedulò operam da, vt sub coniunctionis punctum vtrunque metallum, purum stannum Anglicum & plumbum cum Mercurio vnitum, seorsim in peculiari fictili diffluat, quæ postea ex igne extracta frigidè confunde, & permitte, donec vnà refrigerentur. Hoc modo tria fluidissima metalla in vno corpore coniuncta habebis, quæ primò semper coniungi oportet. Postea iterum attende ad coniunctionem aliam, an cæterorum Planetarum quispiam, siue Sol, siue Luna, siue Venus, seu Mars sit, cum reliquorum Planetarum aliquo, vtpote Saturno, Mercurio aut Ioue coniungatur. Tunc enim iterum dicto modo in promptu sint, & seorsim vtrunque diffluat, ac in coniunctionis puncto confundantur, ac reseruentur. Eâdem arte metalla omnia tractabis, donec omnia septem secundùm debitam coniunctionem Planetarum in vnum metallum confuderis, & vnieris. Tunc enim paratum Electrum habebis. Sed his perceptis, iam libellum hunc claudamus.

LIBER SEPTIMVS ARCHIDOXIS MAGICÆ.

De Sigillis Planetarum.

Sigilla certas vires in sunt.

ERTVM est, ipsis quoque sigillis Planetarum, si idoneâ horâ ac tempore secundùm Planetarum cursum debitâ ratione concinnentur & gestentur, vim ac virtutem magnam inesse: Inficiari namque nemo potest, quod Astra superiora ac Influentiæ cœli in caducis ac mortalibus rebus plurimum possint. Quòd si enim superiora Astra ac Planetæ ho-

minem animalem moderari, tegere, ac ad ſuum arbitrium cogere poſſunt, ipſum tamen ad Imaginem Dei factum, ac vitâ rationéque dotatum: quantò magis poterunt eadem regere minus quiddam, nempe metallum, lapides, Imagines, quibus ſeſe imprimunt, aut quæ cum omni ſua virtute ac efficacia ſecundum Influētiæ modum ita occupant, quaſi cum omni ſua ſubſtantia illis ineſſent, quemadmodum inſunt ipſi Firmamento: Et ipſi etiam homini poſſibile eſt, eadem in Medium aliquod ita inducere, vt in illo efficaciter operentur, ſiue Medium id ſit Metallum, ſiue Lapis, ſiue Imago, ſiue quiduis aliud ſimile.

Aſtra inferiorib. reb dominātur.

Sed & hoc plurimùm ſcitu dignum eſt, Planetas ſeptem in nullo vires maiores habere, quàm in ſuis metallis propriis. Solem ſcilicet in auro, Lunam in argento, Venerem in cupro, Iouem in Stanno, Mercurium in hydrargyro, Martem in ferro, Saturnum in plumbo. Ipſorum ergo ſigilla huc congeremus, & cuiuſlibet Planetæ ſigillum ex proprio ſuo metallo conficere docebimus.

Planetæ cuiuſlibet quod metallū ſit.

SIGILLVM SATVRNI.

Sigill. Saturni materia & confectio.

SIgillum hoc fieri debet ex puro finóque villacenſi plumbo, ita vt rotunditas eius quadratura deſignata ſit; Quadratura hæc tribus plagis diſtincta ſit, & plagæ cuilibet trinis numeris quindecim inſcribantur: In altera Sigilli facie ſcolpenda eſt Planetæ Imago, ſenex nimirum Barbatus vir, cum Ligone, eo habitu, quaſi terram foderet, cuius capiti incumbat ſtella, addito nomine, Saturnus. Pro Sigillo autem hoc imprimendo, ferra ſignatoria gemina tibi parari & cœlari curabis, vt inſtante obſignandi Sigilli tempore Sigillum imprimas, eâ ratione, qua monetæ obſignantur, vt nimirum hoc pacto expeditius opus procedat. Deinde attende, quando die Saturni Luna Tauri vel Capricorni gradum primum ingrediatur, & Planeta Saturnus boni curſus & naturæ ſit. Tunc ſigillum funde, & intra gemina dicta ferra ſignatoria tundendo finge. Sigillum autem diligenter in mundo nigróque panno, ex ſerico facto aſſerua.

Forma.

Sigillum Saturni.

Sigill. Saturni operatio quæ ſit.

Primò, ſigillum hoc prodeſt prægnantibus. Quod ſi ſecum geſtant, in partu nihil difficultatis ſentient. Deinde, cuicunque ſigillum hoc apponitur id multiplicabitur & augeſcit. Quod ſi eques, idem in ocrea ſiniſtra ſecum ferat, huius Equum nemo lædere poteſt. Si verò ſigillum hoc conficiatur Saturno retrogrediente, die, & hora Saturni: inceptis bonis omnibus reſiſtit. Et ſi cui apponatur, id in dies deficit, minuitur & perit. Idem ſi in bellis defodiatur loco eo, vbi milites morantur, hi nulla fortuna vtentur, ſed feſtinanter caſtra mouebunt & recedent.

SIGILLVM IOVIS.

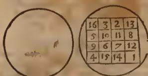
Sigill Iouis materia & cōfectio.

HOc ſigillum ex probo Anglico ſtanno conficiendum eſt. In alterius lateris rotunditate extendi debet quadrangulum, quaternario numero multiplicandum, cuius linea quælibet 34. complecti debet. In ſigilli altero latere Planetæ imago fingenda eſt, ſacerdotalis nempe & literatus vir, in libro manibus prehenſo legens, cuius capiti ſtella & nomen Iouis addita ſint. Pro hoc quoque ſigillo inſtrumenta duo percuſſoria præparari debent, modo prædicto. Porro die Iouis Luna Libræ primum gradum intrante, & Planeta Ioue bene conſtituto, finde & percute ſigilla, eáque in Cyaneo ſerico aſſerua.

Forma.

Sigillum Iouis.

Sigill. Iouis quæ vis.

Sigillum hoc ſi geſtetur, gratiam, amorem & fauorem apud vniuerſos conciliat. Cui apponitur, id multiplicatur, & indies augeſcit, geſtoremque ſuum in omnibus negotiis felicem facit, & abigit curas omnes, metumque.

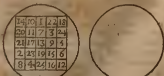
SIGILLVM MARTIS.

Sigill. Martis materia & fabricatio.

SIgillum hoc ex optimo & tenaciſſimo ferro Carinthio in orbem cudi, & ad iuſtum tempus aſſeruari debet: Sigilli latus vnum quadrangulum, & hoc numero 5. multiplicatum eſſe debet, vt linea quælibet vel latus 65. comprehendat In latere altero ipſius Planetæ imago conſpici debet, nimirum armatus miles, læua clypeum, dextra gladium vibrans, ſupráque caput ſtellam & nomen Martis præferens. Pro ſigillo hôc facienda ſunt duo peculiaria inſtrumenta percuſſoria, optimè indurata. Illis factis attende diem Lunæ, quando Luna gradum aut punctum primum Arietis, aut Sagittarij intret & Planeta probum motum, ſtatumque ac aſpectum benignum habeat. Tum temporis cuſum ante ferrum in fornace ignitum fac vt melius ſignetur; Signatum, & refrigeratum in ſerico rubro cuſtodi.

Figura.

Sigillum Martis.

Hoc ſigillum geſtori ſuo confert robur & victoriam in pugnis & certaminibus, vt in omnibus prælíis triumphet, & minimè lædatur. Si ſigillum idem in caſtellum vel arcem aliquam

Sigillum Martis quid praeſtat.

quàm defodiatur, in expugnando eo hostes vniuersi confundentur, tantum virium Planeta iste huic sigillo confert. Si autem sigillum paretur, Marte retrogrediente, sub aspectu fœtuido, maligno & infelici, contrarium accidit: Hoc vbicunque deponatur, mera ibi bella, dissidia odia & inuidiæ, denique infausta omnia gliscunt.

SIGILLVM SOLIS.

EX optimo lectissimóque Arabico vel Hungarico auro hoc sigillum conficiendum est, ex altera parte quadrangulare, cuius quadratura numero 6. multiplicetur, ita, vt in qualibet linea transuersum crucis modo numerentur 111. Et scire debetis, numeros in quolibet sigillo secretos & abscònditos esse numeros cęterarum stellarum, illi Planetæ subiectarum & à Deo attributarum, sicut de hoc lib. de stellis docemus. Planeta enim dicitur præcursor, aut stella primaria. Ideò oportet alias quoque stellas sub se habeat, quas moderetur, &c. *Sigill. Solis materia, & lab. ratio.*

Ex latere sigilli altero Imago Planetæ ipsius sculpi debet, coronatus nempe Rex, in solio regali sedens, maiestate regiâ fulgens, sceptrumque manu dextrâ premens, supra caput solem & nomen Iouis, ante pedes autem imaginem Leonis ostendens. Ad hoc etiam sigillum duo signa requiruntur. Postea obserua, quo die Solis Luna primum Leonis gradum intret. Quod si tum temporis benigni motus Planeta est, imprime sigillo imaginem. Impressum autem sigillum in sindone lutea conserua, &c. *Forma.*

Sciendum verò est, percussionem sigillorum non tantùm ideo institui, vt temporis ratione nihil impedimenti intercidat, sed expeditè & festinanter omnia perficiantur: sed hæc ipsa impressio simul est impressio virtutum cœlestium. Sicut enim impressiones cœlestes & Astrorum superiorum Influentiæ celerrimè & vno momento fiunt supernaturaliter, vt non telum ab arcu, aut glans à tormento rapidiùs feratur: ita celeriter quoque ac festinanter hanc quoque impressionem fieri oportet. *Sigillorũ percussio quid efficiat.*

Sigillum Solis.

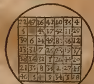

Gestatum hoc Sigillum, gratiam & fauorem conciliat apud Magnates, Reges, Principes, Cæsares, &c. ac indies hominem extollit, ita vt tam bonis quàm honore subinde auctior, apud omnes homines magni fiat. *Sigil. Solis effic.*

SIGILLVM VENERIS.

SIgillum hoc ex cupro fabricatur, facie alterâ figurâ quadrangulâ designatum, numero 7. multiplicatâ, qualibet lineâ 152. circiter complectente. Alterâ facie exhiberi debet figura Planetæ, nimirum fœminæ, cui astet infans cum arcu & telo igniuomo. Fœmina gestet Læua psalterium aut instrumentum aliud Musicum. Supra caput stella stet, & nomen Venus. Pro hoc Sigillo vbi duo instrumenta percussoria feceris, & postea die Veneris Luna in Tauri aut Virginis primo puncto versetur, Planetæque commoda constitutio sit: Sigillum obsigna, & in Sindone viridi asserua. *Sigil Veneris paratio. Sigil Veneris forma.*

Sigillum Veneris.

Gestans hoc Sigillum, miræ & insignis gratiæ est, & amorem tam à viris, quam fœminis sibi comparat. Idem omnem inuidiam ac odium propulsat. Si iubeas, vt infensus tuus hostis de hoc sigillo bibat, amicus tibi certissimus fiet, nihil malitiæ amplius cogitans, sed omnia bona moliens. Industriam etiam & felicitatem confert proficiendi in Musica. *Sigil. Veneris vis.*

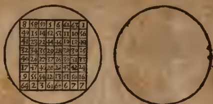
SIGILLVM MERCVRII.

SIgillum hoc ex coagulato Mercurio tu [illegible] debet [illegible] lum [illegible] nim nisi ductile metallum percuti potest. Ita nec coagulatus hic Mercurius [illegible] pto à nobis modo conficiatur) duci potest. Requiritur itaque forma ex duabus partibus: in quarum vna numerus, in altera imago spectetur, sicut de metallorum reliquorum percussione diximus. Hoc quoque sigillum in facie altera quadrangulare est: cuius quadrang[illegible] um numero 8. multiplicatum est, qualibet lineâ 260. circiter continente. In altera facie stet imag[illegible] ipsius Planetæ nimi[illegible] um Angeli pone in dorso & calcibus alati, & dextra manu b[illegible] minis [illegible] erpentibus crucis in modum intortis obseptum ferentis, in capite autem stellam & nomen Mercurij exhibentis. *Ductilia sola obsignari queunt. Sig. Mercurii cõfectio & forma.*

Porro Mercurium coagulabis cum plumbo. Nullum enim metallum Mercurio affinius est plumbo. Coagulatio ista hoc modo fit. Accipe plumbi fini ℥ij. Fluxile fiat in fictili fusorio. Inde exime ex igne, & sine nonnihil refrigescere. Si condensationi iam vicinum est, infunde Mercurij viui ℥ij. Insuper attende, quando die Mercurij Planeta benignus fulgeat, Luna primum gradum Geminorum aut Scorpionis intrante. Sine Mercurium viuum fluere frigidum, & infunde ipsum in formam, quam concute, vt intro [illegible] elabatur. Is in forma refrigescat probè. Forma hęc etiam primùm ad cereum seu facem ardentem præparanda est, vt de Mercurio fuso formæ nihil adhæreſcat, sed lubricè & promptè effluat. Si verò Sigillum in fundendo non satis purum & exquisitum euasit, *Mercurii coagulatio vt fiat.*

enasit, pro tuo arbitrio id incidere licet. Postmodum asserua in sindone purpurea.

Sigillum Mercurij.

Si sigillum hoc gestetur, magnam gratiam & intellectum confert ad discendam Philosophiam, & cæteras naturales artes vniuersas. Si quis de hoc sigillo bibat, felicem memoriam concipit, & liberatur à febri. Si substernatur capiti dormientis, quicquid is precatus sit Deum vt videat, id verè videbit & experietur.

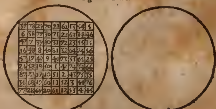
SIGILLVM LVNÆ.

Sigill. Mercurij vis.

Sigillum hoc ex puro argento conficitur, quadratura ejus numero 9. multiplicato, ita, vt quælibet linea 369. circiter contineat. In sigilli altero latere stet Imago Planetæ, nimirum fœmina veste vagabunda & laxa, stans in Luna dimidiata, & Lunam dimidiatam etiam manu ferens dextrâ. Supra caput est Stella & nomen, Luna. Ad hoc sigillum dno similiter instrumenta signatoria parata haberi oportet. Deinde attendendum est, quando Lunæ benignus cursus & habitus sit die Lunæ, Luna in punctum capricorni aut virginis ingrediente. Tunc signa sigillum, & in sindone candida asserua.

Sigill. Lunæ materia & præparata.

Sigillum Lunæ.

Hoc gestatum præseruat à multis morbis. Prodest etiam peregrinantibus, & agriculturam exercentibus, præseruans à latronibus & prædatoribus. Facit etiam omnia constare, & in vna natura perdurare, quibus apponitur.

FINIS.

INDEX

INDEX
In Libros Sex Posteriores Medico-Chymicos
THEOPHRASTI PARACELSI.

Numerus paginam, litera *a* primam paginæ columnam, *b* verò secundam indicat.

A

mm

D.

iuratus

Figulus

G.

H.

I.

qua.ei

quid

consilium

Promissa

T.

 duobus

FINIS.